BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 261
INKUNABUŁY

Antonini
Summa.

Antonini
Summa.

Proemium in quartam partem Summe domini Antonini archiepiscopi florentini ordinis predicatorum.

Benedictõnez dabit legislator ibunt de uirtute in uirtutem: uidebitur deus deoruz in syõ ps. lxxxiij. Tota uita hominis super terram: est quoddam iter. Unde dicitur Miche. ij. Surgite ⁊ ite: quia non habetis hic requiem. Et quia omnis motus est propter quietem: qui uult saluus esse: oportet ut in mente sibi prestituat terminuz ad quem peruenire intendat: ad quẽ perueniens requiescat: ⁊ mediũ uie per quam incedatur lumine illustratus: quia qui ambulat in tenebris: nescit quo uadit Joannes. xij. ait christus qui est uia: ueritas ⁊ uita. Lumen est gratia diuina. Uia est uirtus. Arta est uia que ducit ad uitam. Mathe. vij. inquit dominus noster: quia uirtus consistit circa difficilia. Terminus est uita eterna: superna hierusalem dicta pacis uisio: ubi sedebit populus in pulchritudine pacis: i requie opulenta: ut testatur Jsaias. xxxij. E contra uia lata: que uidetur homini recta: luce gratie carenti: ⁊ nouissima eius ducunt ad mortem sempiternam: infernalis babilonis est peccatorum uia. quo peruenientes seruiunt dijs alienis: idest ꝺmonijs qui non dant eis ullam requiem ut dicit prouerbio. xiiij. Auersamini igitur uitia: colite virtutes: et optatam naturaliter requiem consequimini. Et hoc est quod ps. ait Benedictionẽ ⁊c. Ubi tria nota.

Pricipiũ vnꝺ moueamur. ibi bñdictionẽ dabit. Mediũ per quod ꝓficiscamur. ibi ibũt ꝺ vtute. Terminũ ad quẽ ꝑducamur: ibi uidebitur deus.

Principium unde oportet nos moueri in bene operando: est lucis gratia. Sine misericordia enim dei seu gratia perueniente: ut uelimus ⁊ subsequente: ut uolitum bonum operemur: nulla bona opera facere ualemus: ait Augustinus. scilicz meritoria. Et hic gratiam propheta uocat benedictionem. Nil ita benedicitur idest efficitur creature rationali a deo in uita presenti: sicut cuz gratia ei infunditur. Dicere enim dei est facere: unde prouerbio. decio. Benedictio domini super caput idest mentem iusti. Pro hac enim datur benedictio glorie: cum dicitur. Uenite benedicti patris mei percipite regnum ⁊c. Mathei. xxvi. Hanc autem benedictionem dabit. non retribuet seu reddet quia non ex operibus nostris: sed gratis sua liberalitate largitur. alioquin iam non est gratia. Dabit autem legislator qui est christus. Unus est enim legislator ⁊ iudex Jaco. iiij. qui legem mosaicam dedit in qua sunt precepta omnium uirtutum: ⁊ euangelica in qua sunt ⁊ consilia ad perfectionem ducentia ipsas uirtutes. De qua gratia habes diffuse infra in ista quarta parte tituli octaui. Medium per quod proficiscamur est uirtus: ibunt de uirtute in uirtutem. Unde ꝓuerbiorum. iiij. Justorum semita quasi lux splendens proficit ⁊ crescit usqꝫ ad perfectum diem. semita que est uia arta: est uirtus per quam incedunt iusti. Jsta assimilatur luci: que paulatim in die crescit usqꝫ in meridiem. sic ait Criso. Et Nemo repente fit summus: sed a minimis quisqꝫ inchoat: ut ad maiora perueniat. Et hoc est quod dicitur. Jbunt de uirtute in uirtutem: imitantes apostolum dicentem phil. iij. Que retro sunt oblitus: in anteriora me extendens ad brauium sequor superne uocationis. Jn cuius figura quam uidit Ezechiel. in spiritussancto significantia ut exponit Gregorius. Cum ambularent non reuertebantur scilicet ad defectos dimissos: neec firma manebant: scilicet ociosa: sed vnũquodqꝫ ante faciem suam gradiebatur. Ezechiel. i. capi. Et notãdum ꝙ duplex est uirtus. scilicet acquisita ⁊ infusa. Uirtus acquisita est: que secundum philosophum secundo ethicorum bonum facit habentẽ ⁊ opus eius bonum reddit. Et hoc causat ex actibus humanis frequentatis: quia ex frequenti actu temperantie: fit homo temperatus ⁊ sic de alijs. Sed hmõi non sufficiunt ad salutem. Unde non uere bonum constituit nec opus bonum: scilicet meritorium: ⁊ si in genere bonum. Uirtus infusa diffinitur a magistro sententiarũ in secũdo post Augustinum. Quod est bona qualitas mentis. i. quidam habitus bonus in mente: qua recte uiuitur quam deus in nobis: sine nobis operatur: sine nobis intelligit non principaliter operantibus sed in nobis consentientibus ⁊ coopantibus. Et ista econtra non causatur ab actu humano: sed ex infusione diuina. Et ex ea causatur actus meritorius ⁊ multiplicatur frequenter: actus autem auget habitũ. Ex vtutibus igit acquisitis. Jbunt electi dei in uirtutem infusam: quia ille disponũt ad illaz. Secundo sciendum ꝙ in uirtute qualibet consideratur ⁊ habitus ⁊ actus eius: que sũt distincta realiter. Nam habitus semper manet. nisi uirtus per mortale excludatur. Actus autem eius transit ⁊ meritum in anima remanet. Nõ autem habitibus sed actibus meremur si boni sunt ⁊ demeremur si mali. Frequenter ipsa uirtus que

Conuentus Cobylin. Ord. Min. Minor. Reg. Obs.

Ex Biblioth. Universitatis Frider. Guil. Berolin.

Inc. 261

1116268

BIBLIOTEKA
VNIWERSYTECKA
W POZNANIV

Pro Biblioteca Cobÿlinen

GW 2185
pars quarta

1480

H* 1243 Pars 4.

Franciſci Bonelienſis in quartam partez uenerandi uiri Antonini archipreſulis florentini epiſtola. .

Et mihi crede: hoc opus ſummis laudibus ac honore celebrandum. Et quid opus bicornem arcadie montem fama uenerari: ubi templa fauni: que omnia falſa uanaqz: Ubi Ouidius faſtorum li. ii.

Quid uetat arcadico dictoſ a monte lupercos.

Faunus in arcadia templa lyceus habet. Et alibi.

Tertia poſt idus nudos aurora lupercos.

Aſpicit: et fauni ſacra bicornis eunt. Et idem tangit ubi inquit.

Tranſtulit Euander ſilueſtria numina ſecum.

Hic ubi nunc urbs eſt: tunc locus urbis erat.

Aſt hic liber omni laude dignus: hic ſummi tonantis uerba: hic uia uirtutuz. hic anime ſalus: hic quo pacto te beatum ac felicem reddas: hic eſt qui non nulla librorum uolumina breui opere complectitur: habes et optimo ac famoſimo litterarum caractere impreſſum. Nam eſt ex officina inclyti uiri. d. Nicolai Jenſon gallici: cui merito omnes tenemur ,ppter ſummi uiri preſtantiam ac fructum ab illo hac tempeſtate nobis expoſitum. Quot ab illo libroruz uolumina: quo pacto caſtigata: quantis uigiliis ac diligentia hec atqz omnia confecta: non facile ē dictu: Nos enim ſibi plurimum tenemur: ſummaſqz gratias referre noſtrum eſt: quum ſuo ingenio noſtre etatis tantum fructus attulerit. Merito itaqz precipua a nobis habenda ſunt ipſius famoſa uolumina: que ſi penes te ſemper habueris: non tantum ſummam accipies animi uoluptatem: ue runetiam in dies maioris fructus ſuſcipies.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

Ex Biblioth. Universitatis Frider. Guil. Berolin.

Proemium in quartam partem Summe domini Antonini archiepiscopi florentini ordinis predicatorum.

Benedictõnez dabit legislator ibunt de uirtute in uirtutem: uidebitur deus deorum in syõ ps. lxxxiij. Tota uita hominis super terram: est quoddam iter. Unde dicitur Miche. ij. Surgite ⁊ ite: quia non habetis hic requiem. Et quia omnis motus est propter quietem: qui uult saluus esse: oportet ut in mente sibi prestituat terminum ad quem peruenire intendat: ad quẽ perueniens requiescat: ⁊ mediũ uie per quam incedatur lumine illustratus: quia qui ambulat in tenebris: nescit quo uadit Joannes. xij. ait christus qui est uia: ueritas ⁊ uita. Lumen est gratia diuina. Uia est uirtus. Arta est uia que ducit ad uitam. Mathe. vij. inquit dominus noster: quia uirtus consistit circa difficilia. Terminus est uita eterna: superna hierusalem dicta pacis uisio: ubi sedebit populus in pulchritudine pacis: i requie opulenta: ut testatur Isaias. xxxij. E contra uia lata: que uidetur homini recta: luce gratie carenti: ⁊ nouissima eius ducunt ad mortem sempiternam: infernalis babilonis est peccatorum uia. quo peruenientes seruiunt dijs alienis: idest dmonijs qui non dant eis ullam requiem ut dicit prouerbio. xiiij. Auersamini igitur uitia: colite virtutes: et optatam naturaliter requiem consequimini. Et hoc est quod ps. ait Benedictionẽ ⁊c. Ubi tria nota.

Pricipiũ vnd moueamur. ibi bñdictionẽ dabit.
Mediũ per quod ꝓficiscamur. ibi ibũt d vtute.
Terminũ ad quẽ ꝑducamur: ibi uidebitur deus.

Principium unde oportet nos moueri in bene operando: est lucis gratia. Sine misericordia enim dei seu gratia perueniente: ut uelimus ⁊ subsequente: ut uolitum bonum operemur: nulla bona opera facere ualemus: ait Augustinus. scilicz meritoria. Et hic gratiam propheta uocat benedictionem. Nil ita benedicitur idest efficitur creature rationali a deo in uita presenti: sicut cuz gratia ei infunditur. Dicere enim dei est facere: unde prouerbio. decio. Benedictio domini super caput idest mentem iusti. Pro hac enim datur benedictio glorie: cum dicitur. Uenite benedicti patris mei percipite regnum ⁊c. Mathei. xxvi. Hanc autem benedictionem dabit. non retribuet seu reddet quia non ex operibus nostris: sed gratis sua liberalitate largitur. alioquin iam non est gratia. Dabit autem legislator qui est christus. Unus est enim legislator ⁊ iudex Jaco. iiij. qui legem mosaicam dedit in qua sunt precepta omnium uirtutum: ⁊ euangelica in qua sunt ⁊ consilia ad perfectionem ducentia ipsas uirtutes. De qua gratia habes diffuse infra in ista quarta parte tituli octaui. Medium per quod proficiscamur est uirtus: ibunt de uirtute in uirtutem. Unde ꝓuerbiorum. iiij. Justorum semita quasi lux splendens proficit ⁊ crescit usqꝫ ad perfectum diem. semita que est uia arta: est uirtus per quam incedunt iusti. Ista assimilatur luci: que paulatim in die crescit usqꝫ in meridiem. sic ait Criso. Et Nemo repente fit summus: sed a minimis quisqꝫ inchoat: ut ad maiora perueniat. Et hoc est quod dicitur. Ibunt de uirtute in uirtutem: imitantes apostolum dicentem phil. iij. Que retro sunt oblitus: in anteriora me extendens ad brauium sequor superne uocationis. In cuius figura quam uidit Ezechiel. in spiritussancto significantia ut exponit Gregorius. Cum ambularent non reuertebantur scilicet ad defectos dimissos: neec firma manebant: scilicet ociosa: sed vnũquodqꝫ ante faciem suam gradiebatur. Ezechiel. i. capi. Et notãdum ꝙ duplex est uirtus. scilicet acquisita ⁊ infusa. Uirtus acquisita est: que secundum philosophum secundo ethicorum bonum facit habentẽ ⁊ opus eius bonum reddit. Et hoc causat ex actibus humanis frequentatis: quia ex frequenti actu temperantie: fit homo temperatus ⁊ sic de alijs. Sed hmõi non sufficiunt ad salutem. Unde non uere bonum constituit nec opus bonum: scilicet meritorium: ⁊ si in genere bonum. Uirtus infusa diffinitur a magistro sententiarũ in secũdo post Augustinum. Quod est bona qualitas mentis. i. quidam habitus bonus in mente: qua recte uiuitur quam deus in nobis: sine nobis operatur: sine nobis intelligit non principaliter operantibus sed in nobis consentientibus ⁊ coopantibus. Et ista econtra non causatur ab actu humano: sed ex infusione diuina. Et ex ea causatur actus meritorius ⁊ multiplicatur frequenter: actus autem auget habitũ. Ex vtutibus igit acquisitis. Ibunt electi dei in uirtutem infusam: quia ille disponũt ad illaz. Secundo sciendum ꝙ in uirtute qualibet consideratur ⁊ habitus ⁊ actus eius: que sũt distincta realiter. Nam habitus semper manet. nisi uirtus per mortale excludatur. Actus autem eius transit ⁊ meritum in anima remanet. Nõ autem habitibus sed actibus meremur si boni sunt ⁊ demeremur si mali. Frequenter ipsa uirtus que

Conuentus Cobylin. Ord. Min. Minor. Reg. Obs.
Ex Biblioth. Universitatis Frider. Guil. Berolin.
Inc. 261
1116268

proprie importat habitum denominat actum suum: ut actus eius dicatur uirtus: ut uerbi gratia In symbolo athanasij dicitur. Est ergo fides recta: ut credamus & confiteamur: quia dominus noster iesus christus dei filius deus & homo est. Credere proprie non est fides sed actus eius interior: & confiteri actus exterior: unde sumitur fides pro actu suo. Et sic sumitur hic. Ibunt de uirtute in uirtutem. idest exercebunt in actibus uirtuosis: transeundo de actu unius uirtutis ad actum alterius. Non enim decet semper se exerceri in actu vnius uirtutis: sed modo in actu fidei assentiendo his que ecclesia predicat: quando talia menti occurrunt: iuxta illud. Credite illi & non euacuabitur merces uestra. Accedentem enim ad deum oportet credere ait apostolus ad hebre. xi. Iste est primus passus in processu uirtutum aliquando in actu spei. ps. xxxvi. Spera in deo & fac bonitatem: expectando beatitudinem a deo & auxilium gratie: si tamen ex parte tua facias bonitatem alias presumeres: non sperares. De spe aliquando et sepe procedendum est ad actum charitatis. iuxta illud Luc. x. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: & ex tota anima tua: & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut te ipsum. De uirtutibus theologicis ibant exercendo se electi ad opa bonoꝝ: q̄ ēt sē vtutes lz dōa dicāt vtutes: aliq̄ndo in actu diuini timoris. Ecclesiastes ultio Time deum & mandata eius serua. Et de timore ad actuz pietatis eorum. scilicet que pertinent ad cultum diuinum uidelicet ad orationem: uotuz iuramentum: & huiusmodi. Uel etiam miseratio nem ad proximū. i. ad thimo. iiij. Exerce te ipsuz ad pietatem: de pietate ibunt ad actum scientie. Hiere. ij. Scito & uide quia malum et amarum est te dereliquisse deum tuum: pertinet enim ad hoc donum: nosce defectus suos: & bene conuersari inter homines ut non decipiatur. De scientia ibunt ad actum fortitudinis ut non solum equanimiter aduersa sustineat: sed ardenter aggrediātur anxia pro deo thobie. v. forti animo esto. De fortitudine ibunt ad actum consilij: & circa aduersa que occurrunt agendo meliora assumēdo. vñ eccclesiastici. xxxij. Sine consilio. scilicet mentis nihil facias: & post factum non penitebis. De consilio ad actum intellectus intus legendo scripturas non solum que in corrice: quia littera occidit penetrando & degustando. ps. ij Et nunc reges intelligite erudimini qui iudicatis terram. idest corpus ei dominando: ideo reges. De intellectu ad sapientiam diuina degustādo: ad colo. iij. Que sursum sunt sapite non que super terram. De donis transeunt ad uirtutes cardinales: ut inferiores eis operationes earum agendo. Aliquando in virtute temperantie: quo ad abstinentiam & castitatez & alias eius partes prima petri pria. Sobrij estote & uigilate quia aduersarius uester diabolus. &c. De uirtute temperantie ad actū ibunt fortitudinis patiēt ferēdo q̄cūq; aduersa p vtute iuxta illō Ecclesiastici. ij. c. Omne qō tibi applicituz fuerit accipe: et in doloze sustine: & i humilitate tua patientiā habe. Et de fortitudine ad actum iusticie secunduz illud. Juste iudica proximo tuo. Leui. xix. Et de iusticia ad prudentiam secunduz illud Mathe. x. Estote prudentes sicut serpentes. De his omnibus & partibus & actibus earum: p totum librum istum distinctum in: xvi. titulo: ita q̄ quelibet uirtus & donum habet unum tituluz. Quintusdecimus autem est de gratia in medio positus: non tamen secundum istum ordinem positi sunt sed per alium ut patebit certa ex causa. Sextusdecimus titulus de uirtute in generali: q̄ ē in principio seu primus titulus. Tertio sciendum: q̄ quelibet uirtus habet gradus perfectiōis maioris & minoris iuxta illud Job. xxxi. per singulos gradus pronuntiabo illum. scilicet deum: q̄a quanto magis quis ascendit ad maiorem graduz perfectionis virtutum: tanto magis debet deum laudare: et ab eo recognoscere totum: et tāto magis glorificatur deus ut ostenditur magnitudo ei⁹ apud homines: qui talia dōauit hominibus. De his gradibus diffuse tractat Gregorius: de peñ. distinctione. ij. Quum sanctam ecclesiam. Terminus ad quem perducamur est ire de uirtute in virtutem: inde uidebitur deus deorum in syon. Deus dicitur deorum scilicet dominus idest angelorum & sanctorum & omnium dignitatum actor qui et ipsi dñ aliquando dicuntur. Syon interpretatur speculatio quia sancti speculantur. i. clare vident deum facie ad faciem. Et visio est tota merces: ait Augustinus. Quod et saluator ipse ostendit cum ait Joan. xvij. Hec est uita eterna ut cognoscāt. s. clare & perfecte: te solum uerum deum & quem misisti iesum christum. Ubi notatur mysterium trinitatis personarum et vnitatis essentie: & humanitatis christi assumpte ut alse dēm est: quod totum ibi uidebit. Uisio autem illa tante pulchritudinis est: tantoq; amore dignissima: ut quibuslibet et quantislibet bonis predictis sine ea: animam existimet in felicissimam plotinus philosophus: ut refert Augustinus. x. de ciuitate dei. xxij. Implebimur: inquit ps. liij. i bonis domus tue sanctum est templum tuum mirabile in equitate: uel in iusticia secundum aliam litteram Domus dei in qua mansiones multe sūt uariete premioruz est status glorie ubi uidetur deus: & ibi replebimur bonis. Hic nulla boni plenitudo. scilicet talis que mentem quietet. Nam nec auarus impletur pecunia: ut dicitur Ecclesiastes. v. nec saturatur oculus visu: nec auris auditu. Eccle

siastes. i. quoruncunq; pulchrorum et sonorum: uel sapientum uerborum. Sed ut ait Augustin⁹ in libro confessionum: fecisti nos domine ad te: i quietum est cor nostrū donec iq̄escat i re. s. i p̄ria ⁊ ibi iplebimur bonis. Nam intellectus implebitur cognitione sūme ueritatis Ecclesia cāit. Que nunc in spem gerimus: plena ueritate capiamus: uoluntas seu affectus implebitur dilectione imense bonitatis: vnde in canticis. Uidistis eam scilicz animam ad patriam ascendentem plenam charitate. Irascibilis implebitur tentione perpetue securitatis Ecclesiastici. xxiiij. In plenitudine sanctorum detentio mea. Detinet diuina sapientia q̄ ibi loquitur: quia detinentes facit sanctos plenitudine bonorum illorum. Concupiscibilis implebit̄ fruitione perpetue iucunditatis p̄s. Adimplebis me letitia uel iucunditate cum uultu tuo. Erit. n. tunc deus omnia in omnibus. scilicet beatis: vnde impleti omnino. Sanctum est templū subdit p̄s. in dicta auctoritate. Templum dei estis uos: ait apostolus. i. ad chor̄. iij. ⁊ ipsi sancti domus dei. sanctum est. idest mundum ab omni peccato: sine macula enim sunt ante thronum dei Apoc. xiiij. Sanctum est deo dedicatum: ibi enim uacabitur laudibus dei: nec aliud erit exercitium dicit Augustinus. Sāctum idest firmum ut nunquā auerti possit a deo: nec aliqua infirmitas uel molestia corporis: Mirabile in equitate uel iustitia. Iusticia ut dicit philosophus est omnis uirtus secundum hanc acceptionem dicitur Math. xxv. Iusti autem ibunt in uitam eternam. non enim ad illam aliter peruenirent sine iusticia. idest omis uirtus inueniretur in eis: ita q̄ nulla deficiat. Ipseq; uirtutes ibi in eis permanent: sed ad alium usum q̄ hic. Augustinus super p̄s. tractans illud mirabile i iusticia sic ait: ista sunt bona illius domus ⁊ templi: n̄ dixit tēplū mirabile in colūnis mirabile in marmoribus: mirabile in tectis auratis: sz mirabile in iusticia. Habes foris oculos unde uideas marmora ⁊ aurum. Intus est oculus: unde uideatur pulchritudo iusticie: si nulla est pulchritudo iusticie: cur amatur iustus senex. Quid affert in corpore quod oculos delectet. Curua membra: rugatam frontem: caput canis albatum imbecilitatem undiq; querulis plenam. Sed forte oculos tuos non delectat senectus decrepita: aures tuas delectat: quibus uocibus quo cantu. An forte sonus uerborum eius delectat aures tuas: que v̄ba uix plena enuntiat lapsis dentibus: tamen si iust⁹ est: si alienum non concupiscit: si quod suum est erogat pauperibus: si bene monet et rectuz sapit integrum credit: si paratus est pro fide ueritatis: ipsa confracta membra impendere. Quid in huiusmodi amamus? quid oculis carnis in eo uidemus bonum? nihil. Quedam est ergo pulchritudo iusticie: quam uidemus oculis cordis: quam amamus: quam exardescimus: quid in martyribus erat quod amaretur: nisi quia erat in illa feditate laniatorum membrorum integra pulchritudo iusticie. Ista sunt bōa domus dei. His te para saciari: hic ille. Si ergo uirtus hic amatur sapientia appetitur: gaudium seu delectatio querit̄: ⁊ ibi uidetur deus deorum omnia ista plenissime ergo illa domus illud templum querendum: illō super omnia amandum: ad illud totis uiribus insudandum per uirtutum uiam consequendum

Titulus primus huius quarte partis de uirtutibus i generali.

Capitulum primum de diffinitione virtutū atq; earūdem diuisione.
Capitulum. ij. de acquisitione uirtutum: ⁊ quomodo sumatur mediuz in eis.
Ca. iij. Que bona operēt̄ in nobis uirtutes.
Ca. iiij. de inequalitate receptionis uirtutū ⁊ quō sūt gradus in eis
Cap. v. de connexione virtutū cōcathenate ad inuicez: ⁊ quēadmoduz una sine alt̄a haberi nō pōt
Ca. vi. de duratione uirtutuz.

Titulus secūdus d̄ prudentia.

Capitulū primū quomodo dicitur prudētia que mediū prefigit in omni uirtute.
Ca. ij. de partibus integralibus prudētie. scilicet memoria: intelligentia. ⁊ prouidentia.
Capituluz. iij. de partibus subiectiuis prudentie: ⁊ de cognitione sui ipsius.
Capitulum. iiij. de prudentia monastica aut particulari ⁊ nouē regulis directiuis humanā uitaz.
Ca. v. de prudentia canonica.
Ca. vi. de prudentia regnatiua.
Cap. vij. de partibus potentialibus prudentie et ei annexis uidelz. Eubolia: sinesi: ⁊ gnomin.

Titulus tertius de fortitudine.

Ca. primuz fortitudo tripliciter animam firmat: quo ad se contra mundi vanitates: quo ad bonū cōe contra patrie hostilitates: quo ad deuz cōtra errores prauitates.
Ca. ij. circa que consistit uirtus fortitudinis.
Ca. iij. de triplici martyrio.

Capitulum.iiij.de partibus fortitudinis integralibus et subiectiuis.
Cap.v.de partibus fortitudinis que eis annectũt 7 primo de magnanimitate.
Ca.vi.de magnificẽtia q̃d sit et q̃bus ꝓueniat
Cap.vij.de uirtute patientie.
Cap.viij.de perseuerantia:quid sit:circa que consistat 7 de effectibus eius.

Titulus quartus ō temperantia.

Capitulum primum quid sit temperantia: et circa quam materiam uersatur.
Capi.ij.de partibus potentialibus temperantie 7 primo de continentia que tripliciter sumitur.
Ca.iij.de mansuetudine quid sit 7 in quo differt a clementia.
Capi.iiij.de partibus subiectiuis temperantie: q̃ sunt abstinentia:sobrietas:7 castitas.
Cap.v.de sobrietate.
Cap.vi.de castitatis materia:causa et gradibus.
Ca.vij.uirginitas quit sit: 7 per que amittatur.
Ca viij.de uirginitatis coronatione:possessione 7 dignificatione.
Ca.ix. Clementia quid sit 7 in quo consistat.
Ca.x.modestia quid sit:7 quibus comendatur.
Ca.xi .de studiositate
Cap.xij.de humilitatis quidditate.

Titulus quintus de iustitia.

Cap.primum de iustitia in generali 7 quod ē triplex iustitia.
Capi.ij.de duabus speciebus iustitie.7 primo de cõmutatiua.
Ca.iij.de iustitia distributiua
Cap.iiij.de principijs iustitie.
Ca.v.de partibus potentialibus iustitie 7 de vtutibus ei connexis.
Cap.vi.de inocentia.
Capi.vij.de religione.
Capi.viij.de oratione.
Capi.ix.de pietatis uirtute.
Capi.x.deuirtute obseruantie.
Capi.xi. de obedientia quomodo aliquando generalis aliquando specialis.
Capi.xij.de gratia siue gratiarum actione.
Capi.xiij.de uindicatione.
Capi.xiiij.de penitentia prout est uirtus differẽs ab ea prout est sacramentum.
Capi.xv.de ueritate prout est uirtus.
Capi.xvi.de uirtute fidelitatis.
Ca.xvij.de liberalitate i q̃tũ differt a mificordia
Capi.xviij.de misericordia multiplici 7 eius utilitate.
Capi.xix.de epicheya uirtute
Capi.xx.de amicitia siue affabilitate qũo sit vtus
Cap.xxi.de.xij.fructibus spiritus.

Titulus sextus de charitate.

Cap.primum de charitate theologica.
Capi.ij.de charitate q̃tum ad eius subiectuz.
Cap.iij.quid sit diligendum 7 quo ordine.
Capi.quartum de dilectione proximi 7 quis nomine proximi diligatur.
Capi.v:de charitate quo ad p̃ceptum decalogi.
Ca.vi.de principali actu charitatis q̃ est dilectio.
Capi.vij.de gaudio in quantuz est actus interior charitatis
Ca.viij.de pace in q̃tum est actus interior charitatis 7 quomodo differunt a concordia

Titulus septius de spe

Capitulum primum de triplici spe:7 eius quidditate atq; fructibus.
Ca.ij.de subiecto spei.i.in quibus sperandum sit
Cap.iij.de obiecto spei scilicet beatitudie humãe uite finis.
Ca.iiij.de beatitudis quidditate 7 multiplicitate
Capi.v.de dispositiuis ad beatitudinem.
Cap.vi.de singulis beatitudinibus in particulari Et primo de paupertate spiritus.
Capi.vij.de ultimo fine hominis qui est beatitudo perfecta.

Titulus octauus ō fide

Capi. primum fides sumitur octo modis.
Capi.ij.de habitu fidei 7 quidditate eius.
Capi.iij.de actu fidei 7 q̃ actus fidei est triplex.
Capi.iiij.de obiecto fidei que est ueritas prima.

Titulus nonus de diuina gratia.

Ca.primũ de.xij.eius ꝓprietatibus diuine gratie ad similitudinem luminis materialis.
Ca.ij.de essentia gratie
Ca.iij.de diuisione gratie quadruplici.
Capi.iiij.de causis gratie.
Capi.v.de necessitate gratie.
Capi.vi.de effectu gratie operaatis.
Ca.vij.de merito q̃ est effectus gratie coopantis.

Titulus.x.de donis spiritussancti.

Ca.i.de.vij.donis spiritussancti in communi.
Capi.ij.de distinctionibus donorum spiritussãcti a uirtutibus infusis 7 de eoz necessitate 7 connexione.
Cap.iij.de dono sapientie 7 de triplici sapientia.

La.iiij. de uita contemplatiua ꝛ eius excellentia.
La.v. de his que pertinēt ad uitā contemplatiuā
Cap.vi. de raptu siue excessu mentis.
La.vij. de cognitione q̄ pertinet ad sapiētiam.

Titulus.xi. de dono ītel lectus.

Capitulum primū donū intellectus ultra lumen nature: necessario a deo petitur.
Capi.ij. de scripture sacre nobilitate: qualitate ꝛ et utilitate.
La.iij. de multiplici utilitate sacre doctrine.
Capi.iiij. doctrine gentilium poetaruꝫ et philoso phoruꝫ non prosunt ad salutem.
Capi.v. de erroribus contra fidem philosophoꝝ gentilium.
La.vi: de erroribus iudeoruꝫ ꝛ saracenoruꝫ.
La.vij. de erroribus hereticoruꝫ.
Capituluꝫ. viij. de articulis. xiiij. in quibus cōitet magister sententiarum: ꝛ Gratianus in decreto non tenetur.

Titulus.xii. de dono cō silij

La.primū de conditionibus requisitis ad bonuꝫ consilium
La.ij. de consilijs euangelicis.
La.iij. de consilio paupertatis
Cap.iiij. de erroꝛe fraticelloruꝫ circa paupertatem christi et apostoloꝛum.

Titulus.xiii. de dono fortitudinis.

La.i. Quid sit fortitudo et de effectibus eius.
La.ij. de triplici fortitudine.
La.iij. tētationes insurgūt hoīibus a diuersis.
Capi.iiij. de tribulatione maxima que erit tēpoꝛe antichristi.

Titulus.xiiii. de dono timoris.

La.primū timoꝛem multa inducūt.
Cap.ij. de timoꝛe mundano:
Capi.iij. de timoꝛe carnali
Capi.iiij. de timoꝛe naturali:
La.v. de timoꝛe seruili.
La.vi de timoꝛe initiali.
Capitulum.vij. timendum est in presenti uita pꝛo pter septem pericula.
La.viij moꝛs ē timēda ꝓpter.vij. cōsiderationes
La.ix. assignatio rōnum in moꝛte de.vij. generi bus rerum timenda est
La.x. purgatoꝛiū septuplex ē timēdū.
Capi.xi. finale iudicium q̄timendum sit: ꝛ de cer titudine eius ꝛ causa.
La.xij q̄timenda est profunditas iudicioꝛuꝫ dei i presenti circa septem
La.xiij. de timoꝛe filiali: in quo consistat et i quo differat ab initiali.
La.xiiij. de timoꝛe reuerentiali.

Titulus.xv. ō dono pi etatis

La.i. de pietatis eminentia et dignitate.
La.ij. q̄ uirgo Maria fons pietatis est mater no stra quattuoꝛ modis.
Capi.iij. de conceptione et sanctificatione beate Marie virginis.
Capi. iiij. fmo de sāctificatōe.b. Marie uirginis
La.v. sermo de natiuitate.b. Marie uirginis.
La.vi. alius sermo de natiuitate.b. Marie uirgi nis ad genealogiam euāgelicam.
La.vij. sermo de desponsatione Marie Joseph.
La.viij. de anūtiatione dominica missus est ange lus Gabriel.
La.ix. sermo alius de eodem.
La.x. de missione spūssancti ad Mariā v̄ginem.
La.xi. de pulchritudine.b. Marie uirginis
La.xij. de missiōe filij dei ad mariā uirginem.
La.xiij. de salutatione angelica Aue.
La.xiiij. de hoc nomine Maria.
La.xv. de plenitudine gratie in Maria uirgine.
La.xvi. ō triplici genere gratiaruꝫ gratis date. gra tum faciente et priuilegiate.
La.xvij. de gratia uirtuali beate uirginis.
Cap.xviij. de gratia septem donoꝛum que fuit in beata uirgine
Cap.xix. q̄ beata Maria habuit omnes gratias gratis datas.
La.xx. de gratia priuilegioꝛum singularium bea te uirginis Marie.
La.xxi. dñs deus fuit cum Maria quinq̄ modis
La.xxij. dominus deus fuit cum Maria ad coꝛ pus christi foꝛmandum: ad proleꝫ exaltandum ꝛ ad ipsam magnificanduꝫ.
La.xxiij. de q̄druplici benedictione: b. uirginis
La.xxiiij. de benedictōne beate uirginis apō oēm generationem:
La.xxv. de triplici fructu benedicto beate Ma rie uirginis.
La.xxvi. de duodecim fructibus spiritus qui fue runt in Maria uirgine.
Capi.xxvij. de uisitatione beate Marie facta eli sabeth
La.xxviij. de cantico beate Marie uirginis. ꝛ q̄ aliqua dicuntur magna tripliciter.
La.xxix. de secundo uersu magnificat: et de multi plici gaudio: ꝛ uaria acceptione spiritus.
La.xxx. de concoꝛdantia cantici magnificat cum oꝛatione dominica.

Ca.xxxi.de partu beatissime uirginis id est nati uitate christi.
Ca.xxxij.de ephia domini sermo.
Ca.xxxiij.de purificatione beate Marie ꝛ multiplici lumine.
Ca.xxxiiij.alius sermo de purificatõe.b. Marie
Ca.xxxv.tertius sermo de purificatiõe beate marie uirginis.
~~Ca.xxxvi.quõ gladius doloris pertrãsiuit aiam~~ beate uirginis iuxta uerbum simeonis.
Ca.xxxvij.Quõ Maria inuenit ieſũ duodẽnez i templo :ꝛ de triplici interrogatõe.b.uirginis.
Ca.xxxviij.de beata uirgine cũ fuit in nuptijs: q̃ significãt nuptias spũales inter deũ et ecclesiam.
Ca.xxxix.de nuptijs penitentium.
Ca.xl.de nuptijs mũdum deserentium ꝛ se deo õ dicantiũ quõ beata Maria presens est.
Ca.xli.de dolore maximo uirginis Marie in filij sui passione.
Ca.xlij.de aduẽtu spũsancti i Maria cũ aplis
Ca.xliij.de assũptione beate uirginis sermo
Ca.xliiij.Alius sermo de assumptiõe beate Marie uirginis.

assumptio

Titulus decimussextus

de dono scientie.

Capitulum unicum. Donum scientie quid est: et ad quid se extendat.

Ista quidem titulus hic succinctus: in partibus cronice diffusus: tractat de gestis illustriũ ex sanctitate: uel scientia: uel martyrio: uł dignitatibus ecclesiasticis et secularibus ꝛ pontificibus et regibus: uel in arte militie ꝛ bellorum in tribus uoluminibus distinctis: quorum primum continet gesta ad utrunq̃ statum ab ipsius mundi exordio usq; ad tẽpora sancti Siluestri pape ꝛ Constantini magni imperatoris. Secundum uolumen continet gesta utriusq; status: a Siluestro papa usq; ad Clemẽtez tertium: ꝛ a Constantino usq; ad imperatorem Heinricum sextum. Tertius uolumẽ continet magis modernorum gesta a tẽpore Heinrici sexti usq; ad tempora Friderici imperatoris moderni: videlicet annum domini. Millesimum quadringentesimumquinquagesimumoctauum que omnia aliquo modo pertinent ad scientiam. Hec ibidem intuere ꝛ hic mecum deo laudes pro fine huius sũme depromere ex condigno: sit itaq; laus ꝛ gloria deo benedicto Amen.

Obijt ipse Antoninus vir consiliorum clarissimus romane vrbis olim auditor causarum: tũc archipresul florentinus: ordinis predicatorum: ob seruantialis professor. Anno dominice incarnationis Millesimoquadringentesimoquinquagesimonono. in vigilia ascensionis. q̃. Mai : miraculis clarens. Cuius preconia indies augentur ex salutari eius doctrina: summatis in epitaphio. suo congesta videlicet.

Hic est ille tuus pastor florentia: pio quo.
Non cesses mesto: spargere rore genas.
Patribus haud priscis pietate Antonius impar.
Qui scripsit quicquid littera sacra docet.

Actum hoc opus venetijs emendatissimum enucleatiusq; castigatum ex inclyta atq; famosa officina domini Nicolai Jenson Gallici olympiadibus dominicis. Et anno Millesimoquadragentesimooctoagesimo decias q̃rtas calendas maias.

Incipit quarta pars Summe maiorīs Antonini archipresulis florentini. In qua agitur de virtutibus ⁊ gratia: ac donis spiritussancti.

Titulus primus de uirtutibus in generali.

Capitulum primum de diffinitione virtutum atq; earundem diuisione.

Circa uirtutes in generali cōsideranda sunt sex. diffinitio diuisio earum ⁊ numerus: cōnexio: duratio: acq̄sitio. et operatio. Quantum ad primum autem sic diffinitur ab Augustino in. ij. li. de li. arb. Uirtus est bona qualitas mentis: quia recte uiuit qua nemo male utitur quam deus in nobis sine nobis operatur in qua diffinitione tanguntur q̄tuor bona que ex uirtute causantur. Primus est hominis perfectio. in eo q̄ dicitur uirtus ē bona qualitas mentis: perficit enim hominem q̄tuz ad partem intellectiuam per prudentiam ⁊ alias appetitiuam rationalem per iusticiam ⁊ alias appetitiuam sensualem per fortitudinez quo ad irascibilē: per tēperātiam quo ad concupiscibilē. Faciunt enim potentias expeditas ad bene operādū

Secundū est operis directio. Unde subditur: qua recte uiuitur. Recte enim uiuere in bene operari consistit. Et per hanc clausulam distinguitur uirtus proprie et stricte dicta: a scientia et intellectu ⁊ sapientia: licet enim sint bōe qualitates mētis: non tamen sunt bone qualitates uoluntatis regulantes ipsam uoluntatez et dirigentes: sed perficientes tantum intellectum. Unde potest bene et male uiuere: habēs eas. Tertium est crimis exclusio. Unde subditur qua nemo male utit. Nullus enim potest male uti actu uirtutis: eo q̄ actus uirtutis uel a uirtute procedens: nunq̄ potest esse malus: sed semper est bonus. Potest tamen aliqs male uti uirtute tāq̄ obiecto: puta cum male sentit de uirtute: cuz. s. odit eam uel superbit de ea. Quod Isidorus in li. de summo bono prohibet dicens. Cum quis ex deteriori iam melior esse ceperit: caueat de acceptis extolli uirtutibus: ne grauius per uirtutes corruat: qui prius ex lapsu uitōrum iacebat. Quartum quod causatur a vtute est infusio diuini numinis cum consensu uoluntatis. Unde dicitur: quam deus in nobis sine nobis operatur: quod intelligitur quo ad uirtutes infusas: sine nobis operantibus principaliter: sz nō sine nobis consentientibus seu cooperātibus Rainerius. Et in paruulis quidem cum infundantur uirtutes in baptismo q̄tum ad habitum: ut dicit extra de bap. Maiores sine ipsis consentientibus expresse: quia consentire non possunt non habentes usum rationis: possunt dici consentire in q̄tū non dissentiunt. Sed in habentibus usum rationis: nunq̄ sine ipsis cooperantibus seu assentientibus. unde Hiero. Liberi arbitrij nos cōdidit deus: nec ad uirtutes nec ad uitia necessitate trahimur. Alioquin ubi necessitas ibi nec coro̊a ȯ pe. di. ij. si enim. Sunt uirtutes omēs de quibus loq̄mur: quidam habitus: habitus autem ē qualitas de difficili mobilis a subiecto: et facit hōinez ꝑmpte ⁊ delectabiliter operari. Unde secundum philosophum. Signum habitus generati est delectabiliter operari. unde diffinitur habitus quod est quo agimus cum uolumus. Sicut autem habit' uitiorum faciūt hominem promptе operari malum: ita habitus uirtutum bonum.

De uirtutibus dan. §. i.

tur diuerse diuisiones: ſm diuersos respectus. Et uno modo possunt sic diuidi uidelicet q̄ uirtutes Alie sunt naturales: alie acq̄site: alie infuse. Que diuisio uirtutū attrēditur penes causam eaz. Alique enim insunt ex dispositione naturali. Alie. s. acquisite ex frequentatōne actuali seu operum assuetudine. Alie infuse ex munere diuinali seu gratia. Et prime quidem non sunt perfecte uirtutes: sed potius quedam semina ⁊ inchoationes uirtutum. Et sic intelligende sunt auctoritates: que tales inclinationes naturales et aptitudines ad uirtutes: appellant uirtutes: ut Illud Job. xxxi. Ab infantia mecuz creuit miseratio: et de utero matris mee egressa est mecū. Miseratio uirtus est: ⁊ glo. super illud Math. x. Circuibat iesus totam galileam: dicit. Docens naturales iusticias. i. vtutes. s. castitatem: humilitatem: iusticiam: quas naturaliter homo habet. Et illud Dama. in tertō libro naturales sunt nobis uirtutes. Pro cuius maiori declaratione notandum ſm. b. Thomam prima secūde. q. lxiij. arti. i. q̄ circa scientias ⁊ virtutes aliqui posuerunt eas esse ab intrinseco: ita. s. q̄ omnes uirtutes ⁊ scientie naturaliter preexistunt in anima: sed per disciplinam ⁊ exercitium impedimenta scientie et uirtutis tolluntur: q̄ ad ueniunt anime ex corporis grauitate: sicut ferruz clarificatur per limationem. Et hec fuit opio platonicorum. Alij dixerunt q̄ sunt totaliter ab extrinseco. i. ex influentia intelligentie agentis ut

ponit Auicēna. Alij dixerunt q̄ secūdum aptitudinē. scientie et uirtutes ifunt nobis a natura non autem secundum perfectionem: ut dicit philosophus in secūdo ethicorum: ⁊ hoc uerius est

Ad cuius manifestationem oportet considēare q̄ aliquid dicitur alicui naturale dupliciter Uno modo ex natura spei. Alio modo ex natura indiuidui. Ex natura quidem speciei dicitur homini naturale: id quod conuenit ei secundum aiam rationalez. Ex natura uero indiuidui dicit naturale quod conuenit ei secūdum corporis determinatam complexionem. Utroq̄ autem modo uirtus est homini naturalis secundum quandam inchoationem. Secundum quidem naturaz spēi. in q̄tum in ratione hominis naturaliter insunt quedam principia naturaliter cognita tā scibiliū q̄ agendorum: que sunt quedam seminalia virtutum intellectualium ⁊ moralium in q̄tum in uoluntate hominis est quidam appetitus naturalis homini qō est secundum rationem secūdū uero naturam indiuidui in q̄tuz ex corporis dispositione: aliqui melius: aliqui peius ad aliquas uirtutes. Unus enim habet aptitudinem ad scientiam: alius ad fortitudinez: alius ad temperantiam. Sic ergo patet q̄ uirtutes sunt nobis a natura secūdū aptitudinem ⁊ ichoationem preter theologicas que sunt totaliter ab extrinseco. Scōm uero perfectionem: nulle uirtutes sunt nobis a natura. Quod etiam potest probari ex hoc: quia quod ineſt nobis a natura ē cōe omnibus hominibus nec per peccatum aufertur sed uirtus non est in omnibus hominibus: q. abūcitur per peccatum: ergo ⁊c.

Virtutes acquisite §.II.

te sunt que ex actibus bonis frequentatis causant Ex hoc enim q̄ quis frequenter utitur cibo moderate acquirit abstinentiam. Ex hoc q̄ stimulatur a ⁊cupiscētia freq̄nt: ⁊ resistit abstinens ab illicitis uoluptatibus acq̄rit castitatē: ⁊ sic de alijs: ut ostendit philosophus in. ij: ethi. Nec tamē p unū actū bonū causatur virtus: sicut nec vna hyrūdo facit ver: nec vna dies facit beatum uel felicez aut paruum tempus: ut dicit phūs primo ethi. Nec ignis potest statim uincere suuz combustibile: ita q̄ subito totum lignū conuertatur in ignem: sed paulatim remouendo dispositiones contrarias. Sic non ex uno actu: habetur habitus acquisitus uirtutis: sed ex multis. Cū n. secundū Dion. iij. ca. de diui. no. bonū sit uirtuosius: q̄ malum ⁊ ex actibus uitiosis acquiritur habitus uitij: ergo et magis uirtus acquiritur ex actibus uirtuosis.

Pro huius declaratione dicit. b. Tho. prima secūde. q. lxij. ar. ij. q̄ uirtus hominis perficit ipm ad bonū. Dicit enim phūs: q̄ uirtus est: que bonuz facit habentem et opus eius bonū reddit. Ratio aūt boni cōsistit in numero: pondere: ⁊ mensura: Ut dicitur Sapien. xi. Oportet ergo q̄ bonum hominis cōsideretur fm aliquā regulam: que est mensura rei. Regula aūt hec potest esse duplex. s. ratio humana: ⁊ lex diuina. Et quia lex diuina ē superior regula: ⁊ ideo ad plura se extendit q̄ ratio humana: ita q̄ quicquid regulatur regula seu ratione humana: regulatur ⁊ diuina: sed nō econtra. Uirtus ergo hominis ordinata ad bonum secundū q̄ modificat fm regulam rationis humāe potest ex actibus humanis causari: in quantū huiusmodi actus procedūt a ratione: sub cuius potestate ⁊ regula tale bonum ꝓsistit. Sed virtus ordinans hominē ad bonum secundum q̄ modificat p legez diuinam ⁊ nō per rationem humanam: ñ potest causari per actus hūanos quoz principiū est ratio: sed causatur solum per operationē diuinam: scilicet infusionem gē: huiusmodi aurez vtutes acquisite ex assuetudine opm sine gīa: nō sufficiunt ad salutem: Unde. b. Augu. Ubi deest agnitio veritatis incommutabilis. i. dei p fidē falsa est virtus etiā in optimis moribū. xxviij. q. i. §. penu. ex his. Unde nō sūt perfecte simplicit ita. s. q̄ pficiunt hominem in ordine ad vltimū finez: fz secūdum quid: in quantum pficiūt quo ad felicitatez hūanā seu ciuilem cōuersationē. Et de huiusmodi virtutibus loquitur phūs in ethicis ⁊ alij gētiles Et de his intelligitur illud Hiero. Uirtutib' Romani ꝓmeruerūt iperiū. xxviij. q. i. §. ex his. i fi. §.

Virtutes infuse §.III

sunt ille que causant ex gratia dei. Et ō huiusmodi dicit beatus Aug. diffiniēs virtutem: q̄ virtus est bōa qualitas mētis: qua recte viuit: qua nemo male vtitur: quam deus i nobis sine nobis operat Sunt aūt iste virtutes nō solum fides: spes: charitas: sed etiā omnes alie: vt prudētia: iusticia: ⁊ huiusmodi. Pro cuius declaratōe dicit. b. Tho. vbi supra: q̄ oportet effectus suis causis ⁊ principijs ee ꝓportionatos. Oēs autē virtutes tam intellectuales q̄ morales que ex veris actibus acquirunt ꝓcedunt ex quibusdam principijs naturalibus in nobis ꝓexistentibus: loco quoz naturaliū principioz cōferuntur nobis a deo virtutes theologice quib' ordinamur ad finē supernaturalem. Unde oportet q̄ his ēt virtutibus theologicis ꝓportiōabiliter alij habitus corrūdeāt diuinitus infusi seu causati in nobis q̄ sic se habent ad vtutes theologicas: sicut se habent vtutes morales ⁊ intellectuales ad principia naturalia virtutū. Et p vtutes q̄dem theologicas pficitur anima: in q̄tum sufficiēter p eas ordinatur in deum: immediate. Per alias vtutes infusas: scilicet morales ⁊ intellectuales

ut prudentiam et iusticiã:fortitudinẽ ⁊ tẽperãtiã cũ partibus suis:perficitur aĩa circa alias res i ordine tñ ad deũ. Et sic non sunt superflue ⁊ hmõi sũt perfecte vtutes simplr:⁊ necessarie ad salutez: ⁊ de his intelligitur illud Amb.i exameron. Illa anima a deo pingitur:que habet in se vtutũ gaz renitentẽ splendorẽq; pietatis. Illa aĩa bñ picta ẽ in qua relucet diuine operationis effigies. Illa aĩma bene picta est in qua est splendor glie:⁊ patne imago substãtie.i.christi per gratiã vtutũ de pe. di.ij. Illa. Itẽ Greg.super ezech.ait. In sanctoruz quippe cordibus spiritussanctus iuxta quasdam vtutes.s.dũ perseuerãt in gratia sẽper manet. Juxta quasdã recessurus uenit:⁊ uenturus recedit. In fide.n.spe:atq; charitate:⁊ in bonis alijs sine quibus non põt ad celestẽ patriã peruenirí :sicut .n. humilitas:castitas:iusticia atq; misericordia: perfectorum corda non dexerit. In prophetie vo uirtute:doctrine facundia:miraculorũ exhibitõe electis aliqñ adest:aliqñ se subtrahit. de pe di.ij. Potest. Quo ad pmas uirtutes dicitur spiritꝰ stabilis:quo ad has dicitur mobilis in li .sapientie. Et dicuntur gratie gratis date hmõi vtutes largo mõ. Qui diu moraliter uixit:⁊ ẽ in gratia dei: habz utraslq; infusas et acquisitas. Et nota q; qdaz dixerunt idẽ esse realiter hz essentiã:gratiã :⁊ vtutẽ infusam:sed differre ratione:quia gratia dicit i q̃tum gratis datur a deo:⁊ facit hominẽ deo gratũ ⁊ opera eius.sed uirtus dicitur in q̃tuz iducit hominẽ ad bene operandum: Et hoc uidetur sẽ sisse magister sen.in.ij.di.xvi.Sed.b.Tho. pma pe.q.cx.ar.iij.in corpore.q.d.⁊ probat q; differũt realiter:⁊ hm essentiam. Et gratia quidem est accidens:existens in essentia anime sicut in subiecto Uirtutes vero in potentijs anime sicut i subiecto Et sicut radij procedunt a sole:ita uirtutes a gratia. Et de gratia quidem alibi tractabitur. hic de uirtutibus. Et nota secundum beatum Tho. ubi supra questione.lxiij.articulo.iij. q; uirtutes infuse differunt essentialiter seu specie:a uirtutibꝰ acquisitis moralibus ⁊ intellectualibus. Nam alterius rationis formalis est modus impositus in actu ipsarum uirtutum circa materias suas: per regulam rationis humane:⁊ alterius modus impositus secundum legem diuinam.puta i sumptione ciborũ:modus statuitur ratione humana:ne noceat ualitudini corporis:nec impediat rationis actum.secundum autem regulam legis diuine requiritur:q; homo castiget corpus suum ⁊ in seruitutem redigat:per abstinentiam cibi. Item per vtutes morales infusas regulantur homines ut bene se habeant in ordine:ad hoc q; sint ciues sãctorum et domestici dei. Per uirtutes autem acquisitas:ut bene se habeant in ordine ad res humanas. Et sic ad alium finem sunt ordinate q̃ ille.

Potest autem assignari triplex differentia i vtrisq; :seu q; differunt in tribus. primo in causalitate in corruptibilitate:et in utilitate. In causalitate quidem:quia infuse causantur a deo non ex actu humano:acquisite autem ex actibus humanis. Et quia deus operatur in instanti. homo autem paulatim:ideo uirtutes acquisite tempus:⁊ non paruum requirunt: ifuse in instanti per gratiam iustificati obtinent. Unde Ambrosius. Cum renuntiatur improbitati: statim assistitur uirtus. Egressus enim malicie:uirtutis operatur ingressum: eodemq; auditu quo uitium excluditur innocentia copulatur in decretis.xxxij.questione.i. Secundo differunt incorruptibilitate. Nam uirtus acquisita non corrumpitur quo ad habitum per unum actum contrarium:puta castitas acqsita per vnicum actuz fornicarium. Non enim directe actus contrariatur habitui:sed habitus actui sicut autem habitus uirtutis ut dictum est ex pluribus actibus bonis:nõ uno acquiritur:ita ⁊ habitus uitij .Sed habitus uirtutis infuse corrumpitur per unicum actum peccati mortalis. immo omnes uirtutes infuse simul deficiunt per mortale:hoc ideo est:quia quodlibet mortale directe ꝓ trariatur gratie ⁊ tollit gratiam que est causa huiusmodi uirtutum. Remota autem causa . remouetur effectus. vnde Augustinus. Omnis uirtus patitur detrimentum ab uno uitio. Et sic exponitur illud Jacobi secundo. Offendens in uno : factus est omnium reus scilicet uirtutum. de pen̄ .di stinctione.v.c. Consideret. Tertio differunt in vtilitate:quia actus uirtutis infuse est meritorius uite eterne:non autem actus uirtutis acquisite sine gratia comite. Unde Gratianus dicit.xxviij. questione prima. §. penultimo. q; tales uirtutes .scilicet acquisite non sunt uere: quia carent fructu salutis eterne.

Diuisio uirtutuz. §. IIII

alia datur de uirtutibus secundum q; habent hominem perficere. uidelicet q; uirtutum . Alie sũt intellectuales:alie morales:alie theologice. De ꝑmo et secundo genere uirtutum tractant philosophi gentiles. Unde et philosophus i secũdo ethicorum dicit duplicem esse uirtutem . Hanc q̃dem intellectualem:illam uero moralem uocat. Theologicas autem non posuerunt:nec de eis cognitionem habuerunt. Sed solum fideles per infusiõez habent illi qui habent. Et similiter de donis spiritussancti non habuerunt notitiam gentiles. Intellectuales uirtutes sunt quinq; secunduz philosophum in libro ethicorum:scilicet sapientia:intellectus:scientia:ars:et prudentia. Et dicuntur i

tellectuales: quia sunt in intellectu vt: in subiecto ⁊ perficiunt ipsum. Et prime tres sunt in intellectu speculatiuo: alie duo in intellectu practico. Prudentia tamen etsi sit intellectualis quantum ad essentiam. Et inter eas connumeretur: tamen quantum ad materiam est etiam moralis. Et sciendum ꝙ quattuor ex his: sapia: scia: intellectus: ⁊ ars: non proprie et stricte sunt uirtutes: nec consueuerunt nominari virtutes. Sed aliquando distinguuntur ex opposito: vt in quarto thopicorum prout scilicet uirtus perfecta sumitur. Pro cuius declaratione dicit beatus Thomas prima secunde questione. lvij. articulo primo. Qꝛ aliq̄s habitus dicitur virtus dupliciter. Uno modo q̄a facit facultatem bene operandi. idest faciendi id quod in se bonum est. Alio modo quia cuꝫ facultate facit et vsum bonum. id est congrue ordinare ipsum opus ad debitum sinem. Primo igitur modo habitus intellectuales dicuntur virtutes quia faciunt facultatem bone operationis: que est consideratio veri: hoc enim est bonū op⁹ intellectus: sed non dicuntur habitus intellectuales virtutes. Scd̄o mō quasi facientes bene uti habitu vel potentia. Et hoc enim ꝙ aliquis habꝫ habitum scientie speculatiue non inclinatur ad bene vtendum: sed fit potens speculari verum de his quorum habet scientiam. Sed quod vtatur scientia habita: hoc est voluntate mouente: et iō virtus que perficit voluntatem vt charitas vel iusticia facit bene uti speculatiuis habitibus: et secūdum hoc in actibus eorum potest esse meritum Solum ergo morales cum prudentia: dicuntur virtutes ꝑfecte. Unde de hoc philosophus secundo ethicorum. dicit ꝙ virtus est habitus electiuus idest electionem faciens immediate consistens secundum determinationem rationis.

Differunt autē sa. §. V.

pientia: scientia: ⁊ intellectus: in quantum virtutes ab eis: ⁊ in quantum dona spiritussācti. quia in quantum uirtutes acquiruntur per exercitiuꝫ: et perficiunt hominem in ordine ad felicitatem humanam: sed in quantum dona infunduntur a deo: ⁊ perficiunt hominem in ordine ad felicitatem supernam: ad prompte sequendum motus spiritussancti quos facit in anima. He quinque virtutes intellectuales possunt figurari per quinque uirgines sapientes: ⁊ quinque fatuas: de quibus habetur parabola Mathe. vigesimoquinto Uirgines omnes sunt: quia in se habent integritatem ueritatis. Sed quinque sapientes accipientes oleum in uasis cum lampadibus sunt ipse prout debite habentur et exercentur cum oleo: scilicꝫ charitatis in vase cordis et lampade clare fame: Quinqꝫ fatue sunt cum habentur sine oleo charitatis et boni exempli. et his clauditur ianua paradisi: alijs aperitur. Et sapientia quidem est de diuinis non quidem in quantum habentur diuina reuelatione. hoc enim pertinet ad fidem sed in quantum habentur ratione humana. Considerat autem sapientia altissimas causas: vt dicitur in primo methaphi. vnde conuenienter iudicat et ordinat de omnibus. Quia eniꝫ iudicium perfectum et vniuersale haberi non potest: nisi per resolutionem ad primas causas Et ideo non solum de conclusionibus iudicat: de quibus est scientia: sed et de principijs quorum est intellectus. Unde quia considerat sapientia altissimam causam que deus est: et per causam iudicatur de effectu: et per causam superiorem de causis superioribus. Ideo sapientia habet iudicium de omnibus alijs uirtutibus intellectualibus et preeminet ipsis. Et quanuis de deo in presenti non possit haberi certa cognitio quo ad multa: sicut habetur de alijs rebus: tamen talis cognitio imperfecta sui nobilitate: preheminet cognitioni etiam perfecte illarum rerum. vnde philosophus dicit in secūdo de celo et mundo: ꝙ magnum est de rebus celestibus posse aliquid cognoscere uel de reb⁹ nobilioribus debili ratione. Et in libro de animalibus dicit: ꝙ amabile est magis paruum aliquid cognoscere de rebus nobilioribus q̄ multa cognoscere de rebus ignobilioribus. Scientia est habitus conclusionum per demonstrationem acquisitus: et est circa creaturas: Et habet multas species: quia diuerse sunt scientie. secundum diuersas materias. Et ex his alique dicuntur artes liberales. scilicet triuium ut grāmatica: logica: rhetorica. Et quadruuiū ut arithmetrica que est de numeris. Musica que est de sonis. Geometria que est de mensuris. Astrologia que est de astris seu motibus et influentijs corporum celestium. Et artes quidem dicuntur secundum beatum Thomam. ubi supra: quia habēt quandam similitudinem cum arte. Ad artem enim pertinet opus: quia ad illud ordinat. Et quia in speculabilibus est aliquis per moduꝫ cuiusdam operis: puta cōstructio silogismi: aut orationis congrue: aut opus numerandi ul' mēsurandi: ideo dicuntur artes: non tamen prop̄e et stricte. Artes autem dicuntur non simplicit̄: sed liberales ad differentiam illarum artiuꝫ que ordinantur ad opera per corpus exercitata: que sunt quodammodo seruilia: in quantum corpus seruiliter subdunt anime: et homo secunduꝫ ani

mam est liber. Alie artes dicuntur mechanice qt intellectus quodammodo mechatur i eis ꝛ adulteratur: recedens a consideratione ueritatis: que est sponsa eius. Alie uero scientie que ad nullum huiusmodi opus determinantur: simpliciter sciẽtie dicuntur: vt prophetia naturalis. Et quanuis scientia sit virtus. dicit tamen Augustinus ꝙ sũt quedam que melius est nescire q̃ scire distinctione. xxxviij. quanuis. Et hoc propter abusum: et Ambrosius dicit. Qõ astronomia ꝛ astrologia ꝛ alia hmõi despecta sunt: ꝛ qui his studẽt curã anime non habent distinctione. xxxvij. legimus. Et Hieronymus ait Geometria et Arithmetica ꝛ musica habent in sua scientia veritatem. Sed ñ est scientia illa scientia pietatis. distinctõe. xxxvij. si quis artem nouerit. Intellectus est habitus p̃ncipiorum que per se nota habentur: et statim ab intellectu percipiuntur: ut quod omne totum est maius sua parte ꝛ hmõi. Et non solum per intellectum cognoscũtur principia naturaliter nota in speculatiuis: sed etiam in operatiuis ut ꝙ malum est fugiendum: ꝙ nemini est facienda iniuria et huiusmodi. Et sine intellectu huiusmodi p̃ncipiorum. que pertinent ad vitam moralem: non possent haberi alie uirtutes. Opinio autem ꝛ suspitio non possunt virtutes: quanuis sint intellectuales habitus. ex eo secundum beatũ Thomam. ubi supra: quia habitus uirtutis determinate se habent ad bonum: et nullo modo ad malum. Bonum autem intellectus est verum. malum eius est falsum. Unde illi soli habitus intellectuales dicuntur virtutes: quibus semper verum ꝛ nunq̃ falsum inest. Opinio autem potest esse veri ꝛ falsi. Est enim opinio vehemens inhesio intellectus alicui conclusioni. cum formidine tamen ꝺ opposito. Suspitio autem est leuis inhesio cum formidine de opposito. Ars etiam secundum philosophum in sexto ethicorum ponitur virtus non tamen proprie et perfecte. Quia secundum beatum Thomam questione. lvij. articulo tertio cũ ars nihil aliud sit q̃ recta ratio aliquorum operũ faciendorum quorum tamen nonum non consistit in hoc: ꝙ appetitus humanus aliquo modo se habeat ad eas: sed in eo ꝙ ipsum opus quod fac̃ inse bonum est. Non enim pertinet ad laudem in quantum artifex: qua voluntate opus faciat. sed quale est opus quod facit. Et in hoc conuẽit cum habitibus speculatiuis predictis aliqualiter quia scilicet pertinet ad ipsos qualiter se res habeant quas considerant uel quas faciunt quo ad artem: non autem qualiter se habeat humanus appetitus ad illas. Sunt autem artes multiplices

Prudentia secundum beatum Thomam. vbi supra: conuenit in hoc cum arte: quia est in intellectu practico et circa contingentia que possunt aliter se habere. Sꝫ differt in hoc quia ars habet imperfecte rationem uirtutis: quia facit solum facultatem boni operis non autem usum. Unde per eam uon fit appetitus rectus. Bonum enim rerum artificialium: non est bonum appetitus humani: sed bonum ipsorum operum artificialium. Sed prudentia habet perfecte rationem virtutis: quia facit cum facultate boni operis esse bonum usum: et respicit appetitum presupponens rectitudinem eius. Diffinitur autem prudentia secundum philosopbum sic. Prudentia est recta ratio agibilium. Ars uero est ratio factibilium. Differunt autem agere ꝛ facere in hoc ꝑm philosophũ. ix. metha: ꝺa factio ẽ actio trãsiẽs in materiam exteriorẽ: sicut seccare: ꝛ huiusmodi: Agere autem est actus permameus in ipso agente: sic̃ uidẽ: uelle ꝛ hmõi Est autem prudentia necessaria ad bene viuendũ Nam bene viuere consistit in bene operari. Ad bene autem operandum requiritur electio recta. Cum autem electio sit eorum que sunt ad finem ad rectitudinem ipsius duo requiruntur: scilicet debitus finis et id quod conuenienter ordinatur in debitum finem. Ad debitum finem eligendum disponitur conuenienter quis per virtutes morales: que perficiunt appetiuam potentiam: cuius obiectum est bonum et finis. Inclinant enim morales appetiuam in bonum conueniens rationi ꝺ est debitus finis. Ad id autem ꝙ conuenienter ordinatur in debitum finem disponitur homo per habitum rationis: quia consiliari: iudicare: percipere que sunt eorum que sunt ad finem: sunt actꝰ rationis. Et habitus etiam horum actuum est prudentia qua perficitur ratio ad hoc ꝙ conuenienter se habet ad ea que sunt ad finem. Unõ maxime necessaria virtutum secundum beatũ Thomam. vbi supra. q. lvij. ar. v.

Secundum genus. §. VI

uirtutum dicitur morale: ut iusticia: fortitudo: tẽperantia. Dicuntur autem he uirtutes: et morales et principales: ꝛ cardinales. Et morales dicuntur seu de moribus secundum philosophum: in primo ethicorum: secundum ꝙ mos importat quandam inclinationem naturalem: uel quasi naturalem ad aliquid agendum. Pro cuius declaratione sciendum secundum beatum Thomam: p̃ma secunde questione. lvij. articulo primo. Qõ mos duo significat. Quandoq; significat consuetudinem sicut dicitur. Act. xv. Nisi circuncidamini secundum morem Moysi non poteritis salui

fieri. Ad quod etiam facit quod dicit Augustin⁹. xi. distinctione in his. Mos populi dei: ⁊ instituta maiorum pro lege: tenenda sunt. Quandoqꝫ mos significat inclinationem naturalem uel quasi naturalem ad aliquid agendum: Unde et brutorum animalium dicuntur aliqui mores. Unde dicitur secundo Machabeorũ. xi. Leonum more irruentes in hostes prostrauerunt eos. Et sic accipitur in p̄s. lxvij. Qui habitare facit unius moris in domo. Et huic significationi morali: propinq̃ est alia significatio que mos significat consuetudinem. Nam consuetudo conuertitur in naturam: ⁊ facit inclinationem similem naturali. Sicut autem consuetudo: ita et mos proprie est de his que bona sunt: non mala ad quod facit quod dicitur di. viij.. Que contra mores. Ab hac autem secunda significatione moris dicitur virtus moralis qꝛ inclinatio ad actum proprie competit appetitiue uirtuti. Cui est mouere omnes potentias ad agendum. Uirtus autem moralis est ĩ appetitiua parte et perficit eam. Dicuntur secundo predicte uirtutes principales: respectu minus principaliũ Et hoc secundum beatum Thomam questione. lxi. articulo primo. ubi supra. Uel respectu virtutum intellectualium: que solum faciunt boni operis facultatem: sed non vsum: ut morales: ⁊ ideo dicuntur imperfecte virtutes. Perfectum autem est principalius imperfecto: sicut morales principaliores. ⁊ si non quantum ad subiectum in intellectualibus: tamen quantum ad rationem uirtutis que respicit bonum: quod est obiectum appetitus. Dicuntur etiam principales predicte uirtutes respectu virtutum eis annexarum: que sunt min⁹ principales. Omnes enim virtutes reducũtur ad predictas quattuor: ut ostendit Tullius in rhetorica sua. Nam prudentie annectuntur tres virtutes secundum philosophum in. vi. ethicoruꝫ. Prima scilicet eubulia que est bene consiliatiua: inquirendo de varijs modis ⁊ vijs quibus potest perueniri ad debitum finem. Secunda sinesis que est iudicatiua scilicet determinando ex diuersis vijs ⁊ modis que mẽti occurrũt illud quod sit conuenientius ad perueniendum ad finem d̃bitũ secundum communes regulas ⁊ leges. Tertia gnomin: que sumit iudicium de agendis secundũ rationem naturalem in his in quibus deficit lex. Proprius autem actus ⁊ principalis prudentie. est imparare: ut executioni mandetur quod consultum ⁊ iudicatum est. Dicitur autem prudẽtia ꝯsultiua et iudicatia sꝫ hos duos act⁹ ñ fac̃ imediate: sꝫ mdiãtib⁹ p̄dictl. s. eubl̃ia sinesi ⁊ gnomi. Justicie ãt annectuntur: religio: pietas: obseruantia: obedientia: liberalitas: gratia seu gratitudo. Uindicatio sub qua comprehenditur presentia ĩ quãtum uirtus: ueritas. affabilitas seu amicitia: ⁊ epithea seu equitas. Fortitudini ãnectuntur magnanimitas: magnificentia: patiẽtia ⁊ perseuerantia. Temperantie annectuntur continentia: mansuetudo: clementia: modestia: studiositas: eutropelia seu urbanitas: ⁊ humilitas: ⁊ de his patebit infra

Dicuntur tertio uirtutes cardinales. Uñ Ambrosius super lucam. Scimus uirtutes esse quattuor cardinales: temperantiam: iusticiam: prudẽtiam: ⁊ fortitudinem. Propterea autem dicũtur cardinales vt dicitur in catholicon ad similitudinem cardinis in quo motus hostij firmatur. Cardo autem secundum eundem est vna ꝑs hostij. scilicet cuneus qui in foramine uertitur. vnde ⁊ cardo dicitur aliquando ipsum foramen. Et dicitur cardo a cardian: quod est cor: quia sicut cor hominem regit ⁊ mouet: ita ille cuneus ianuaꝫ regit et mouet. Hinc et assistentes Pape precipue dicuntur cardinales: quia per eos mundus debet regi: gubernari et moueri: sicut hostium per cãdinem: hec ibi. Unde prouerbioruꝫ. xvi. Sicut hostium uertitur in cardine ita piger ĩ lecto suo. Dicuntur ergo cardinales he uirtutes: quia per eas uertitur cor humanum secundum rationem: ut claudatur uitijs: ⁊ aperiatur bonis operibus. de his dicitur sapientie. viij: Sobrietatem. idest temperantiam ⁊ prudentiam docet et iusticiam ⁊ uirtutem idest fortitudinem: quibus nil in uita utili⁹ est hominibus. Et figuratur per ueluꝫ ex quattuor coloribus intextum: quod erat ante tabernaculum ut ponit magister in. iij. sententiarum. Figuratur etiam per quattuor angulos domus Job. i. que est conscientia secundũ Gregoriũ ĩ moralib⁹ significantur etiam per quattuor animalia: que uidit ezech. i. c. Aquila enim significat prudentiã Homo iusticiam: Leo fortitudinem: Uitulus temperantiã. secundum Gregorium super ezechi. ⁊ prudentia quidem dicitur cum alijs tribus. cardinalis ⁊ principalis eas excellens: non tamen consueuit dici moralis.

De dictis ũirtũti. §. VII

bus cardinalibus secundum Thomam prima secunde questione. lxi. articulo. iiij. est duplex opinio. Quidam enim dicunt esse quasdam conditiones generales humani animi. que inueniuntur ĩ omnibus uirtutibus: ita scilicet ꝙ Prudẽtia nil aliud sit: q̃ꝙ quedam rectitudo discretionis in quibuscũqꝫ actibus uel materijs: Justicia sit quedã dispositio animi per quam homo operatur. qd̃ debet in quacunqꝫ materia. Temperantia uero sit quedam dispositio animi: que moduꝫ q̃buscũqꝫ passionibus uel operationib⁹ ĩponit. Fortitudo ãt sit dispositio animi ꝑ quã firmat̃ ĩ eo ꝙ ẽ ꝑꝫ

rõez ꝺ quoſcũq; ipet⁹ paſſionũ ul'laboꝛ. Hec ꝗt tuoꝛ ſic diſticta: ñ ipoꝛtãt diuerſitatẽ habituum virtuoſoꝛuz: ꝙtũ ad iuſticiã foꝛtitudinẽ ⁊ tpantiã Cuilibet enim uirtuti morali: ex hoc ꝙ ẽ habitus conuenit ei firmitas quedã: ne a ꝺrio remoueat: qõ ſm predicta ptinet ad foꝛtitudinẽ. Et ex hoc ꝙ eſt uirtus. hz ꝙ oꝛdinetur ad bonũ. in quo im poꝛtatur rõ recti vel debiti quod ptinet ad iuſti ciã. Et ex hoc ꝙ moralis ẽ: hz qõ modũ rõnis ob ſeruet i oĩb⁹: ⁊ ultra non ſe extendat qõ ptinet ad tẽpeꝛãtiã. Solũ ãt hoc qõ eſt habere diſcretionẽ: qõ dicebatur pertinere ad prudentiã: uidetur di ſtingui ab alĩs trib⁹: i ꝙtũ hoc ẽ ipſius rõis per ei ſentiam alia tria ipoꝛtãt ꝺndã pticipationez rõis

Alĩ uero ⁊ melius accipiũt has quattuor vtu tes ſecũdũ ꝙ determinantur ad mãs ſpãles. Una quez quidẽ illarũ ad unã mãm i qua ꝓncipaliꝫ laudatur illa generalis conditio: a qua nomẽ vtu tis accipitur. Et ſecũdũ hoc manifeſtũ eſt: ꝙ pꝛedi cte uirtutes ſũt diuerſi habitus: ſm diuerſitatem obiectoꝛũ diſticti. Qõ ꝯ dicit Greg. in. xxĩ. moꝛa liũ: ꝙ prudentia uera nõ eſt: que iuſta: fortis: ⁊ tẽ peras nõ eſt: põt intelligi ſm primã opinionẽ di ctã. Uel qõ iſte vtutes denomĩãt ad inuicẽ ꝓ' re dũdãtiã quandã: qꝛ a prudentia alie diriguntur. Et qꝛ ẽ fortis i periculis moꝛtis ẽ habiliоꝛ ad ĩfre nandũ delectabiliũ concupiſcẽtiã. ⁊ ſic de alĩs

De dictiſ ãt uirtutibus moꝛalibus ſciẽdũ: ꝙ non ſũt paſſiones: qõ pz ex eo: qꝛ paſſiones ſm ſe cõſi derate: ſe hñt ad bonũ et malũ: ſz ꝙ pñt cõuẽire rõi l'ñ ꝓuẽire. Nihil ãt tale põt ꝓuẽũ vtuti cũ ſẽp ſe hẽat ad bonũ. Dicitur ãt vtus moꝛalis mediuz inter paſſiones: nõ ſm eſſentiam: qꝛ tũc eẽt eiuſdẽ generis cũ extremis: ſed dicitur medium ꝙtuz ad effectũ qꝛ. ſ. inter paſſiones cõſtituit mediũ. Sed ad actũ uirtutũ põt cõcurrere paſſio: ſic econtra rio ad actum uitioꝛũ. Paſſio. n. triſticie reperitur i actu inuidie. ſm ꝙ ꝯriat talis paſſio rationi: ⁊ i miſericordia: ſm ꝙ cõuenit ratiõi. Sũt ãt vtutes moꝛales uel circa actus interioꝛes rõis dirigẽdos: ut prudẽtia. Uel circa actus exterioꝛes ad alterũ: ut iuſticia. Uel circa paſſiones iraſcibiles: q̃ ſunt ſpes ⁊ deſperatio: audatia ⁊ timoꝛ: ira ⁊ foꝛtitu do. Aut cõcupiſcibilis que ſũt amoꝛ ⁊ odiũ: deſi deriuz ⁊ abominatio: gaudiũ ⁊ triſtitia. Et ꝺ ipſis paſſionibus ſupꝛa i ꝓma pte: ut tẽpꝛãtia. Sz no tãdũ. ꝙ ſi paſſiones animi dicãtur inoꝛdinate af fectões: ita ꝙ ꝙ deliberationẽ rõis eis aſſẽtiaꝫ: ſic nõ pñt eẽ in aĩo ſapientis. i. uirtuoſi: ut dicebant ſtoici. Sed ſi paſſiones dicantur quicũq; motus appetitus ſenſitiui: qui ꝓueniũt iudiciũ rõis: ſz oꝛ dinantur ab ea: ita ꝙ nõ eis aſſentiũt: ſic poſſunt eẽ in animo ſapientis: et ꝙtũcũq; vtuoſi: ut dice bãt peripatetici quoꝝ ſectã ſtituit Ariſtote. Et ut Augu. in. ix. de ciui. dei. c. iiĩ. dicit iſta diſcor dia inter ſtoicos ⁊ perypateticos magis erat ſm vba: ꝙ ſm rerũ ſnias. Pꝛoꝺoꝛ tñ erat locutio pꝛy pateticoꝝ. ſ. ꝙ paſſiones caderẽt in aĩo ſapientis ſed regulate erat a ratione. Et uirtutes quidẽ moꝛales que ſunt circa paſſiones: ut foꝛtitudo ⁊ temperantia in uſu ſuo ſeu actu: non poſſunt eſ ſe abſq; paſſione. Huius ratio eſt. quia ſecunduz hoc ſequeretur ꝙ uirtus moꝛalis faceret appetitũ ſenſitiuum omnino ocioſum. Sed non pertinet ad uirtutem: ꝙ ea que ſunt ſubdita rationi a ꝓ pꝛĩs actibus uacent: ſed ꝙ exequantur imperi um rationis proprios actus agendo. Unde ſicut uirtus membra coꝛporis oꝛdinat ad actus exteri ores debitos: ita appetitum ſenſitiuum: ad mo⁹ pꝛopꝛios oꝛdinatos. Motus appetitus ſenſitiui ſunt paſſiones: que ſunt materia dictarum uirtu tum: ſed uirtutes que non ſunt circa paſſiones ſz circa operationes: poſſunt eſſe ſine paſſione: ut iuſticia: quia per eas applicatur voluntas ad pro prium actum que non eſt paſſio. ſequitur tamen ad actum iuſticie gaudium: non ſecundum ꝙ paſ ſio eſt: ſed affectus in uoluntate. Etſi hoc gaudi um multiplicetuz per iuſticie perfectionem: fiet re dundantia uſq; ad appetitum ſenſitiuuz. Tri ſticia autem cum ſit⁹ paſſio: ex dictis: patet ꝙ po teſt eſſe cum uirtute ⁊ in uirtuoſo. Et quod dicit de ſapientia que docet iſtas uirtutes: ut habetur. Sap. viĩ. ꝙ non habet amaritudinem conuerſa ti o illius neq; tedium conuictus illius ſed gaudi um. Intelligitur ſecundum beatum Thomam. ubi ſupra: ꝙ non triſtatur de ſapientia et de his que congꝛuunt ei. ſcilicet actibus bonis: ſed triſta tur utiq; de his que ſunt impedimenta ſapientie ⁊ hec eſt bona triſticia. Triſtari enim poteſt ſapiens de nocumentis coꝛporis: ſed moderate: et de peccatis qui habet: quia in multis offendimuſ omnes Jaco. iĩ. Et de peccatis preteritis: ⁊ ꝺ pec catis pꝛoximoꝛum: ⁊ hoc laudabiliter. Inter has autem uirtutes moꝛales excellit iuſticia. Unꝺ Gre gorius. xĩ. queſtione ſecunda. Si ſeculi lege. dicit ſummum bonũ eſt in rebus humanis iuſticiam colere: ⁊ ſua unicuiq; iura ſeruare.

Diuiduntꝛ autẽ. §. VIII

ſupradicte uirtutes cardinales in quattuoꝛ diffe rentias. ſcilicet exemplares: purgati animi purga toꝛias: et politicas: ſecundum plotinum philoſo phum. Ut recitat Macrobius de ſomnio ſcipio nis. Que diuiſio diuerſos effectus notat earum et diuerſos ſtatus habentium eas. Pro cuius declaratione dicit beatus Thomas prima ſecun de queſtione. lx. arti. v. ꝙ ſicut Aug. dicit in li. de moꝛibus eccleſie. Oportet ꝙ aĩa aliq̃d ſeq̃tuz. ad

hoc q̄ ei uirtus possit innasci. ⁊ hoc est deus: quē si sequimur bene uiuimus. Oportet igitur q̄ exemplar humane uirtutis in deo preexistat: sic etiam in eo preexistunt omnium rerum rationes Sic igitur uirtus potest considerari prout est exē plariter in deo: ⁊ sic dicuntur uirtutes exemplares ita. ſ. q̄ ipsa diuina mens in deo dicatur prudētia Temperantia uero conuersio intentionis diuine ad se ipsum: sicut in nobis temperantia dicitur: p hoc q̄ concupiscibilis conformatur ratōni: Fortitudo autem dei est eius immutabilitas. Justitia uero dei est obseruatio legis eterne in suis operi bus sicut Plotinus dixit. Et quia homo secūdū suam naturam est animal politicū. Uirtutes hu iusmodi cardinales: prout in homine existunt ꝑ condition̄em sue nature: politice uocantur. pro ut scilicet homo secundum has uirtutes recte se habet in rebus humanis gerendis. Et secundum magistrum senten. in tertio ex uerbis Augu. Pru dentia est in precauendis insidijs. Justicia in sub leuandis miserijs. Fortitudo in perferendis mole stijs. Temperantia in cohercendis delectationib⁹ prauis: hec ibi. Sunt tamen et alij actus dictarū uirtutum ultra predictos. Qui enim habent hic politicas uirtutes: habent quidem tentatiōes ma gnas de uitijs contrarijs: sed ratione superant eas ⁊ hic est status imperfectorum. Et quia ad hoiez pertinet ut etiam ad diuina se trahat ꝯtuz potest ut dicit philosophus in. x. ethi. ⁊ hoc nobis in sa cra scriptura multipliciter commēdatur: ut est il lud. Estote perfecti sicut pater uester celestis per fe ctus est. Math. vi. Necesse est ponere quasdā uir tutes medias inter politicas que sunt humāe. et exemplares que sunt diuine: que quidem uirtutes distinguntur secundum diuersitatem motus et termini: ita scilicet q̄ quedam sunt uirtutes tran scendentium: et in diuinam similitudinem tendē tium: et he uocantur purgatorie: ita scilicet q̄ pru dentia omnia mundana diuinorum contemplati one despiciat: omnemq̄ animi cognitionem i so la diuina dirigat. Temperantia vero relinq̄t i quantum natura patitur: que corporis usus req rit. Fortitudo est ut anima non terreatur propter recessum a corpore et ascēsum ad superna. Ju stitia uero: ut tota anima consentiat ad huiusmo di propositi uiam ⁊ hñtes huiusmodi paucas tē tationes sustinēt et leuiter superant: et sēsualitas parum: ⁊ quasi nihil contradicit rationi: iccirco sunt in magna animi quiete. Et hic est status ual de perfectorum in uia. Quedam uero sunt v̄ tutes iam assequentium diuinam similitudinem: que uocantur purgati animi. ita. ſ. q̄ prudentia sola diuina intueatur: Temperantia terrenas cu piditates nesciat. Fortitudo passiones ignoret. Ju stitia cum diuina mente perpetuo federe societur eam. ſ. imitando has uirtutes dicimus esse beato rum uel aliquorum in hac uita perfectissimorum ut christi ⁊ matris ei⁹. Et nota q̄ cum dicitur ad purgatorias virtutes pertinere: despicere: ⁊ fu gere mūdana et solis diuinis inherere: hoc scilicz deserere res humanas ⁊ hominum negocia: ut fit per rectores: vbi necessitas imponitur: ut quia im peratur tale exercicium per superiorem et huius modi vitiosum esset: alias autem uirtuosum. Et sic intelligendum est illud quod dicitur exercitiū uirtutis purgatorie. Unde Aug. dicit. Ocium sā ctum querit charitas ueritatis: negociū iustuz su scipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nul lus imponit: percipiende atq̄ intuende vacandū est ueritati. Si autem imponitur suscipienda est. propter charitatis necessitatem. Et habetur. viij q. i. qui episcopatum.

De uirtutibus the. §. ix

ologicis q̄ necessariū sit ponere virtutes theologi cas. ſ. fidem: spem: ⁊ charitatem: ⁊ eas habere: qs nec habuerunt nec cognouerūt gentiles phi: q̄ vo lunt saluari: patet ex hoc: quia precepta legis sūt de actibus uirtutum: quibus homo tendit ad be atitudinem perfectam. Et precepta dantur in di uina lege de actibus fidei: spei: et charitatis: ut p̄z in diuersis locis: et ea precepta oportet seruare iu xta illud Math. xix. Si uis ad uitam ingredi ser ua mandata ergo ⁊c. Pro cuius declaratione di cit. b. Tho. prima secūde. q. lxij. arti. i. q̄ homo p ficitur per uirtutem: ad actus quibus ordinatur i beatitudinem. Est autē duplex homis beatitudo seu felicitas una. ſ. proportionata humane natu re: ad quā. ſ. hō potest peruenire per principia sue nature: etsi non ordinaretur ad aliā felicitatē hō nisi ad istā: tūc sufficerēt ei v̄tutes intellectuales ⁊ morales. Nam cum uirtus sit quidam habitus p ficiens hominem ad bene operandū: ut dicit idez b. Tho. ubi supra. q. lvi. ⁊ principiuz humanorū actuū sit duplex. ſ. intellectus ⁊ appetit⁹. Uirt⁹ in tellectual' p̄ficit intellectū siue rōem ⁊ v̄t⁹ moralis appetituz. Justicia quidem appetitum rōalez seu uolūtatē et fortitudo et temperantia appetitum sensitiuum seu sensualem. Sed quia est alia bea titudo siue felicitas naturam hominis excedens: ad quam homo sola, diuina uirtute peruenire po test: secūdum q̄ndam diuinitatis participationez sm quod dicit̄. ij. Pe. ij. Per christū facti sumus diuine nature consortes: et huiusmodi beatitudo proportionem humane nature excedit cum natu ralia principia hominis ex quibus p̄cedit ad be ne agendum: non sufficiant ad ordinandum hōi nem in predictam beatitudinem perfecte: sicut sī uirtutes intellectuales ⁊ morales. Ideo oportz q̄

superaddantur homini diuinitus aliqua principia per que ita ordinetur ad beatitudinem supernaturalem: sicut per principia naturalia ordinatur ad finem cōnaturalē ⁊ felicitatem non tamen absq; diuino adiutorio. Et hec principia dicuntur v̄tutes theologice: tum quia habent deum pro obiecto: in q̄tum per eas recte ordinamur in deum tū quia a solo deo nobis infunduntur: tamē quia sola diuina reuelatione nobis in sacra scriptura he v̄tutes traduūt: ⁊ q̄uis ad deum naturaliter rō ⁊ uoluntas ordinētur: prout sunt nature principium ⁊ finis: fm eius proportionem nature: sed ad ip̄m fm quod est obiectum beatitudinis supernaturalis: ratio et uoluntas non ordinantur sufficienter fm suam naturam. Quāuis autem per naturalē inclinationē ordinetur homo in finem cōnaturalem seu beatitudinem: quo ad intellectum: per lumen naturale ipsius: quo ad uoluntatem per rectitudinem eius tendentis in bonum rationis: tamē hec deficiunt ab ordine beatitudinis supernaturalis: ⁊ perfecte iuxta illud .i. Corin. ij. Oculus nō uidit nec auris audiuit. Unde oportuit q̄ aliquid homini superadderetur q̄tum ad utrunq; ad ordinandum ip̄m in finem supernaturalem: ⁊ intellectus quidem ordinatur in ip̄m finem supernaturalem: per hoc q̄ adduntur homini quedā principia supernaturalia que diuino lumine capiunt: ⁊ hec sunt credibilia de quibus est fides Secūdo ordinatur uoluntas q̄tū ad illū finem: ⁊ quantum ad motum intentionis in ipsam tendentem sicut in id quod est possibile ꝓsequi quod pertiet ad spem. Et quantum ad unionem quandaz spiritualem: per quā quodāmodo transformamur in illum finem quod fit per charitatem. Appetit enim cuiuscunq; rei naturaliter mouetur ⁊ tēdit in finē sibi cōnaturalē: ⁊ iste motus prouenit ex q̄dam conformitate rei ad suum finem. Motus in finē vltimū est per spez: conformatio ad finem p charitatem. Est autem ordo hic inter ipsas q̄tum ad actus: nam q̄tum ad habitum simul ifūduntur. Ordine generationis: precedit fides: spez et charitatem: ⁊ spes charitatem. Non enim pōt motus appetitus in aliquid tendere: amando uel sperando: nisi illud sit apprehensum sensu uel intellectu. Per fidem autem aprehendit intellectus que sperat et amat. Et ex hoc q̄ aliquis sperat ꝺ aliquo: procedit ad amandum. Ordine autem perfectionis: charitas precedit fidem et spem: q̄ utraq; per charitatem formantur et habent perfectōnem uirtutis. Hec figurant per tres ciuitates refugij ultra iordanē: ⁊ tres citra iordanē: ad quas fugiens q̄ homicidiū fecerat a cāu: saluus erat a mōte corporali. Sic post baptismū inchoatū in iordane tempore gratie ⁊ ante. .s. in ueteri testamēto qui occidit animā suam per peccatū: uel etiā qui habet originale contractū ex primis parentibus: qui occiderunt humanum genus non hoc intēdētes saluari non potest de morte eterna: nisi reperiens se in istis uirtutibus ⁊ perseuerans. Qui enim habet unā perfecte: hz ⁊ alias signant: ⁊ p tres filios Job fm Greg. in primo ⁊ vltio moralium.

De acquisitione uirtutum: ⁊ quomodo sumatur medium in eis. Capitulum secundum.

De acquisitione uirtutū sciendum q̄ modus acquirendi uirtutes est triplex: seu tria debent seruari. Primū est appetitū dirigere. fm infectiuuz excludere. tertiū est mediū attendere. Et q̄tuz ad primum debet appetitum dirigere: ut. .s. ꝺriuz eius faciat: ad quod magis inclinatur ⁊ delectat ex natura sua infecta: ut si inclinat ex natura sua uel consuetudine ad unū uitium ad eius contrarium ad quod inclinatur nitatur. exēplum illorum qui dirigunt ligna distorta: qui in aliā partem torquent ꝺriam ut dirigant. Et sic intelligitur q̄ regnum celorum vim patitur: ⁊ uiolenti rapiunt illud Math. xi. Ista enim uiolentia infertur sibi ipsi quo ad appetituz sensualem. vnde ⁊ de pe. di. ij. Si quis semel: dicitur enim sic. Si quis semel notatus fuerit inuidie uel contentionis uitio: ⁊ rursus in hoc ip̄m inciderit: sciat se primam causam ex qua inuidia uel contentio nascitur in interioribus medulis habere reconditam. Oportet ergo eū per ꝺria atq; aduersa curari. i. per humilitatis exercitiū. Exercitia uero humilitatis sunt. si se uilioribus officijs subdat et ministerijs indigniorib⁹ tradat. Ita nanq; arogātie et humane glorie uitiū euitari uel curare poterit: ut in consuetudie humilitatis affectus ultra iam non incidat i arrogātie: ⁊ uane glorie delicium. Et in singulis uitijs similis cura adhibeatur: hic ibi. Quantuz ad secūdū qui uult fieri uirtuosus debet infectiuum abijcere. Nō enim possumus in delectationibus diu morari quin gratulemur in eis: et ideo eas in principio uitare debemus exemplo philosophorum seu probozum uirorum urbis troiane: q̄ iudicabant helenam mulierem pulcherrimaz: quā scilicet rapuit Paris: ut pestem fugiendam. Sic ⁊ nos omnes corporales delectatōnes abijciamus quia tunc uel nihil uel parum peccabimus. Naz concupiscentia delectationum in plura peccata iducit. Tertio debet mediuz attendere hoc autem facit q̄ ab extremis que sunt uitiosa recedit. ⁊ precipue quando recedit ab extremo quod magis medio opponitur: sicut si quis uult ad fortitudinem peruenire oportet q̄ magis recedat a timiditate: que magis opponitur fortitudini q̄ ab au

dacia. Hec beatus. Thomas i scripto super libꝝ ethicorum.

Et nota ꝙ omnis .§.I.

uirtus aliquo modo consistit in medio: sed ñ uno ⁊ eodem modo. Nam uirtus moralis consistit in medio rationis: secundum ꝙ medium rationis dicitur id quod ratio constituit in aliqua materia: siue circa actiones ut in iusticia. quod etiam dicit medium rei: siue circa passiones ut in temperãtia ⁊ fortitudine: quod dicitur solum medium rationis ⁊ non rei. Et pro huius declaratione dicit beatus Thomas prima secunde. q. lxiiij. articulo. i. Quod uirtus de sui ratione ordinat hominez ad bonuz. Moralis autem uirtus proprie est perfectiua appetitiue partis anime secunduz aliquã determinatam naturam. Mensura autez etiam appetitiui motus circa appetibilia est ipsa ratio. Bonum autez cuiuslibet regulati et mensurati in hoc consistit: ꝙ conformetur sue regule et mensure: sicut bonũ i artificiatis est: ꝙ consequat regulam artis. Maluz autem per consequens in hoc ẽ: ꝙ discordat a regula et mensura sua: quod quidem cõtingit dupliciter. Uel per hoc ꝙ superexcedit mensuraz: uel per hoc quod deficit ab ea: sicut manifeste in omnibus regulatis et mensuratis: et ideo patet ꝙ bonum uirtutis moralis consistit in adequatione ad mensuram rationis. Manifestum est autem: ꝙ inter excessum ⁊ defectuz medium est equalitas siue conformitas. prudentia aũt q̃uis sit intellectualis uirtus habet idem medium quod et moralis. scilicet rectitudo rationis: sed in hoc differunt: quia prudẽtie est istud medium ut regulantis et mensurantis. uirtus autẽ moralis ut regulate et mensurate ⁊ similiter excessus et defectus. Aliarum autem uirtutum intellectualiuz: ut scientia sapientia ⁊ intellectus: bonuz cõsistit in quodam medio per conformitatem ad ipsã rem ꝑm ꝙ dicit esse quod est: et non esse quod non est: in quo rõ ueri consistit. Excessus ãt eiꝰ ꝑz affirmationez falsaz: per quã dicitur esse quod ñ est. Defectus ꝑm negationẽ falsã per quam dicit non esse quod est. Res. n: est mensura intellectus nostri ut dicitur. x. metha. Ex eo enim ꝙ res ẽ uel non est dicitur esse ueritas i oppinione et oratiõe nostra. Uirtutes etiam theologice possunt dici consistere in medio: sed nõ ita proprie ⁊ per se: sed per accidens: nã mensura propria earum ⁊ regula est deus: fides eni nostra mensuratur ꝑm ueritatẽ diuinã. Spes ꝑm magnitudinez potẽtie eiꝰ Charitas ꝑm bonitatez eius. Et ista est mensura super excellens oẽm facultatez creatã. Unde nunq̃ potest hõ tãtum diligere uel sperare uel credere in eun quantuz debet. Et sic non potest ibi esse excessus: sed q̃to plus tanto melius. Sed considerãdo mensuraz haruz ex parte nostra. uidelicet ꝑm ꝙ congruit conditioni nostre: possunt considerari medium et extrema ex parte nostra. Nam i dilectione excessus si quis diligeret plus ꝓximuz q̃ debet. puta cõmittẽdo peccatũ pro salute ipsius. Defectus cuz odit uel inuidet et huiusmodi. In spe: defectus est per desperationẽ: excessus per presumptionem. In fide: ut inter contrarias hereses et arianoꝝ ⁊ sabellianoruz uel nimis leuiter credẽ ⁊ difficiliter rationabilia credere et dubitare. In prudentia excessus nimia solicitudo uel nimis inuiti sensui suo: defectus: negligentia: et inconstantia. In iusticia: in distribuendo nimis dare: uel nimis paruz. In liberalitate que est pars iusticie excessus est: prodigalitas: defectus: auaritia: in fortitudine nimia audacia uel intimiditas: defectꝰ pusillanimitas. Intẽperantia: gula: luxuria et huiusmodi: defectus insensibilitas. puta non sumendo necessarias delectationes. Et sic possent assignari in alijs. Multa autem solẽt occurrere homini impedimenta in uolendo tenere medium. Sed dicit Gregorius. vij. q. i. Aduersitas que bõis uotis idest propositis obijcitur: probatio uirtutis ẽ: nõ iudiciuz reprobationis: unde non dimittendum Figura habetur: cũ populus dei in deserto uellet ire recto itinere: non declinando ad dexteram uel sinistram: ad terram promissionis: obstiterunt reges Seon ⁊ Basan. Sed pugnantes contra eos ⁊ uincentes: prosecuti sunt iter rectuz. Ad tenenduz uiã medij. idest virtutuz: inducunt multe auctoritates: ut illud ps. lxxiij. Deus autem rex nr̃ a seculo operatus est salutem in medio terre. i. creature rationalis: per uirtutez que consistit i medio vnde dicit dñs scietis quia in medio israel ego sũ Johel. ij. et Aggei. ij. Spiritus meus in medio vestri. dicit dominus. Hec est enim uia per quã ibãt uacce que trahentes archam domini gradiebant uno itinere non declinantes neqꝫ ad dexteram neqꝫ ad sinistram: ut habetur primo. R. vi. c. Unde sapiens medium tenuere beati. Et i signum huiꝰ legitur Jo. xx. ꝙ resuscitatus christus stetit in medio discipulorum suorum. Et Lu. ij. Inuenerunt eum in templo in medio doctorum: ⁊ in cruce in medio latronum.

Que bona operentur in nobis uirtutes.
Capitulum tertium.

E operatione uir

tutum. Operantur enim in nobis. A malo exclusionẽ. In ꝑlio triũphationẽ. Et i celo ꝑmiationẽ. vñ apl's ad has iuitãs dic ad ro. xiij. iduamur ãma lucis. respcũ ꝑmi dicũt

indumenta respectu secundi arma: respectu tertij lucis. Primo ergo uirtutes excluduntur a malis. Un dicuntur indumenta. Et habit' dicũt idumẽta. quibus tecti excluditur a confusione nuditatis et turpitudinis Apocalipsis. iij. Uestimẽtis albis induaris idest ueris uirtutibus: ne appareat confusio nuditatis tue. Hic ꝛ Ambrosius de peni. distinctione. ij. Sapiens nũquam est inanis idest nudus: sed semper habet in se amicum prudentie: q̃ potest dicere: iusticia uestiebat. Ue nanq; sunt eterne mentis uelamina: que nullus perdit nisi volens: his expoliatis Adam cognouit se nudum: hec ibi. Excludit autem uirtus non solum culpã sed ꝛ penam ꝛ tristitiam. Et culpam quidem excludit uirtus: vt suum contrarium. Contraria. n. simul inesse non possunt. Quelibet enim uirtus habet uicium aliquod sibi directe contrariuz: ut luxuria castitatem: auaritia liberalitatem et huiusmodi. Uirtus autem infusa excludit omnem actum peccati mortalis: quia quodlibet sibi contrariatur: uel directe uel per quandam consequẽtiam. scilicet rationem connexionis earuz Peccata autem uenialia non excludit uirtus. Excludit secundo penam. Nam quãuis quis habeat uirtutem. oportet q̃ faciat sibi uiolentiam in operando. Patitur enim quandam penam ꝛ difficultatem in actu bono: sed habita uirtute: operatio secundum ipsum est delectabilis. Unde Sapiens dicit. q̃ signum generati habitus est delectabiliter operari: et sic excludit penam difficultati Penam etiam de commissis peccatis diminuit vꝫ tus per actum suum qui non solum est meritorius: sed etiam satisfactorius. Excludit etiã tristitiã uirtus. Uirtuosus enim non contristatur de opere uirtuoso: sed gaudet. Unde dicit Augustinus de peni. distinctione. iij. Si apostolus. Dinc semper doleat ꝛ de dolore gaudeat. quia scilicet dolõ de peccatis est actus uirtuosus. Tristatur autem de his qui uirtuti repugnant aliquo modo .s. de peccatis suis uel aliorum: ut Ezechias cum fleuit fletu magno Isa. xxxviij. Et samuel peccata saul. i. Ꝛ. xv. uel alijs miserijs. Moderate tamen semne incidat in desperationem ut Judas qui pre tristicia laqueo se suspendit Math. xxvij. Non sic Petrus negans: non sic Dauid de morte pauuli filij primo. Ꝛ. xij.

Secundo operatur. §. I.

in bello uictoriam ꝛ defensionez. Unde dicuntur arma. Unde apostolus Arma uestra non sũt carnalia: sed spiritualia: ad destructionem inimicoꝝ ad Ephe. vi. declarat ipsa arma: dicens. Induite loricaz iusticie. In omnibus sumentes scutum fidei ꝛc̃. Et galeam salutis assumite et de alijs albi scribitur. Ad hoc fac̃ quod habetur. xxiij. quest: one. i. nisi. Quattuor autez sunt inter alia tela et iacula: quibus in presenti uita ab hoste inuadimur ꝛ percutimur. scilicet stultitia: iniustitia inconstantia: ꝛ concupiscentia. Per oppositum quattuor sũt arma quibus protegimur ꝛ pugnamus. scilicet prudentia contra stultitiam: iusticia contra iniusticiaz: fortitudine contra inconstantiaz: temperantia contra concupiscentiam. Hec est sententia Hieronymi. Sed adhuc potiora sunt arma. Scutum fidei. galea spei salutis: ꝛ gladium charitatis: qui gladius in uisione figurata fuit ostensus Jude machabeo: aureus tamen ut dictum est ei: in hoc signo uinces. idest machabe. Et apostolus ij. ad Corintio. vi. Per arma iustitie a dextris ꝛ a sinistris: iusticia est omnis uirtus: uerum habendo omnes uirtutes has: adhuc indigeremus adiutorio christi. Et hoc oportet nos cognoscere ex humilitate: ꝛ uiriliter resistere. Et in hoc habem' figura in dauid: qui bellans contra gigantem goliat cum baculo et funda et lapide eum occidit. primo. Ꝛ. xvij. Goliat significat diabolum: qui terribilis ꝛ fortissimus est: bellando ergo contra eum. cuz scilicet tentat: debemus uti baculo crucis: ad crucifixuz recurrendo. Funda que est uilis est humilitas que debet adesse: cognoscendo nos miseros idest infirmos: Lapis est uirilis resistẽtia. Exẽpluz in machario cui dixit diabolus: q̃ soluz humilitas sua eum uincebat.

Tertio operatur i. §. II.

celo premiationem. Unde dicuntur lucis arma: non solum quia faciunt hominem luminosuz interius in anima et exterius in conuersatione iuxta illud. Luceat lux uestra coram hominibus. Mathe. v. c. et pulchrum diuersis coloribus uirtutum. Humilitas enim ponit nigredinem: charitas rubedinem: sapientia aureum colorem: fortitudo uiridinem: temperantia albedinem: prudentia iacitinum: Sed etiam dicũtur lucis arma quia perducunt ad lucem superne gratie. Unde Gregorius super ezech. homel'. v. Justi quia usq; ad finem uite proficiunt in uirtute: ad perfectum diem tunc ueniunt: quando ad regna celestia perducti: in ea luce quam desiderant iam minus aliquid non habebunt de peni. distinctione. ij. Non reuertebantur. Et hoc dicit exponens illud. prouerbiorum. iij. Justorum semita quasi lux splendens proficit et crescit usq; in perfectum diem. Et quanto quis fuerit uirtuosior: tanto in patria splendidior. Stella enim differt a stella in claritate primo ad corintiorum. xv. hoc autem faciunt uere uirtutes: non ficte per hypocrisim: que non uere lucent. Unde Grego. de pe. di. Mũd ul' fm

aliam litteram citius incipit capitulum illud. Sepe homo multis occulte peccatis inuoluitur: et in una aliqua uirtute magnus uidetur: que ipsa quoq; uirtus inuanescens deficit: quia dum innotescit hominibus: procul dubio laudatur: eiusq; fauor inhianter appetitur. Unde fit ut ꝛ ipsa uirtus ante oculos dei uirtus non sit: dum abscondit quod displicet ꝛ prodit quod placet: quod intelligendū uidetur quando hoc fit per hypocrisim: de q̄ ibi loquitur Gregorius: et subdit exempla. Latet plerunq; superbia ꝛ castitas inotescit. Atq; ideo oñ sa diu castitas circa finem uite perditur: quia ꝑ ta superbia usq; in finem uite incorrecta retinetur ꝛc̄. Ponit exemplum etiam de misericordia ꝛ patientia: ꝛ in fine capi: dicit. Iccirco autem uirtutū iter non peruenturi inchoant: ut eis qui peruēturi sunt: uiā quā gradiant oñdant: quorum casus utilitate non modica electorum prouectibus seruit quia illorum lapsum dum conspiciunt: ꝺ suo statu contremiscunt: et ruina que illos damnat: istos humiliat: hec ibi.

De inequalitate receptionis uirtutum: ꝛ quo modo sunt gradus in ipsis.

Capitulum quartum.

E inequalitate re

ceptionis uirtutum. Sciendū q̄ unꝰ habet uirtutes magis intense q̄ alter ꝛ non equaliter. Et unus et idem potest habere ꝟtutes magis intensas et perfectas uno tempore q̄ alio. Et idem etiam uno ꝛ eodez tempore potest habere uirtutem aliquam perfectius ꝛ plenius q̄ alias: non secundum habitum: sed secundum inclinationem nature et apparentiam exteriorem: per maius exercitium. Quantum ad primuz q̄ in uno sit maior uirtus q̄ in alio: patz propter quattuor rationes. Primo propter meliorem dispositionem: in q̄tum unus est melius dispositus ex naturali complexione ad unam uirtutem q̄ alius: sicut flegmaticus est magis dispositus ex complexione ad mansuetudinem q̄ colericus. Et sic potest intelligi illud Sapientie viij. Sortitus sum animam bonam q̄tum scilicet ad inclinationem ad uirtutes ex bona corporis complexione.

Secundo propter maiorem assuefactionem: in q̄tuz unus magis assuescit ad uirtutes seu magis exercitatur in bonis operibus: q̄ alius. Consuetudo enim dicitur quasi altera natura. Et sic ex frequentia bonorum operum magis firmatur et intenditur habitus uirtutuz: unde Cyprianꝰ Gratia spiritualis que est in baptismo equaliter a credentibus sumitur in conuersatione atq; actu nostro postmodum uel minuitur uel augetur: ut in euangelio dominicum semen equaliter seminat: sed pro uarietate terre assumitur. aliud in multi formen copiam uel trigesimi uel sexagesimi uel centesimi numeri fructum exuberanter cumulatur. de conse. distin. iiij. nec quēquā. a gratia autem ꝑcedunt uirtutes infuse. Tertio potest esse magis perfecte uirtus in uno q̄ in alio: propter maiorem discretionem: in q̄tum unus habet perspicatius iudicium rationis q̄ alius. Ad quod potest induci illud de talentis Math. xxv. Unicuiq; dedit secundum propriam uirtutem. scilicet capacitatis ceteris paribus. Quarto propter maiorem infusionem scilicet diuine gratie. Et ista est principalior ratio. Magis enim infunditur vni ꝺ uirtute quā alteri: secundum maiorem intensiōez seu perfectionem. Et hoc principaliter ex beneplacito dei. Secundum illud Ephe. iiij. Unicuiq; data est gratia secundum mensuram donatōis christi: ꝛ secundario secundum conatuz hominis ad preparandum se ad ipsam: qui etiam conatus ex dei dono procedit. Quantum ad secundū. In uno ꝛ eodem diuersis temporibus potest esse uirtus maior ꝛ minor. Nam gradus multiplices sūt in uirtutibus: ad quos potest quis de die in diem proficiendo ascendere. Quod diffuse declarans. Grego. super Ezech. Et habetur de pe. di. ij. quū sanctam ecclesiam sic ait. Unaquecq; uirtus quasi quibusdam gradibus augetur: ꝛ sic per incremēta meritorum ad summa perducitur. Alia nanq; sunt uirtutis exordia: aliud uirtutis profectus aliud perfectio. Et hoc probat idem Gregorius in dicto ca. per auctoritates ꝑs. ubi ait. Deus in gradibus eius cognoscetur secundum aliam litteram nam nostra trāslatio habet: deus in domibus eiꝰ cognoscetur. Et Job. xxxi. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum idest per singula incrementa uirtutum que a deo accipio laudez deo tribuam. Inducit etiā parabolaz que habet Mat. iij. de semine iactato in terram: quod cum ortuz fuerit. primo facit herbam: deinde spicam: demū plenum frumentum in spica. Semen iactatur in terram: cum propositum concipitur in corde boni operis: per semen infuse uirtutis. Quod ortuz est herba: per principium boni opis executi. Spica per profectum plenum frumentum per perfectionem: tandem per falcem mortis collectum in horreum superne patrie reponitur: iuxta illud. Triticum autem congregate in horreum meum Meth. xiij. Ponit etiam Grego. exemplū de beato Petro qui fuit quasi herba ante passionē conculcatus pede timoris quasi spica tempore resurrectionis: plenum frumentum post penthec. Dicē etiam Gratianus de peni. di. ij. Charitas ē aq̄ i si. illius ca. q̄. Nemo repēte fit summus: sed a minimis quisq; inchoat ut ad maiora perueniat. Itez nota q̄ nūq̄ potest aliquis ita augeri in uirtutibꝰ qui possit adhuc magis perfici: exceptio christi q̄

sūmā plenitudinē accipit q̄tū creatura est capax. Unde ꝺ eo intelligitur illud Joannis primo. Nō ad mensuram dat deus spiritum: ideſt eodez modo tantam mensuram sicut omnibus alīs et sanctis et angelis sed quasi infinitam. Et quanto q̄s magis perficit: minus videtur sibi habere q̄a magis cognoscit quod sibi deest ad quod potest pertingere. Et sic intelligitur illud Ecclesiastici. xviij Cum consumauerit hō tūc incipiet: scilicet secundum estimationem suam. Quantum ad tertium nota q̄ omnes virtutes in vno homine pro eodem tempore sunt equaliter intense secundum beatum Thomam. prima secūde. q. lxvi. articu. ij. et. iij. Quamuis enim vna sit excellentior alia inter se eas comparando sicut charitas maior fide: z spe z alīs z prudentia excellentior alīs cardinalibus: tamen secundum participationez subiecti prout scilicet intenduntur vel remittuntur in subiecto: omnes virtutes huius hominis sunt eq̄les equalitate proportionis in quantuz equalitez crescunt proportionaliter in homine. Sicut digiti manus sunt inequales secundum quantitatem sed sunt equales secundum proportionem: cum proportiōaliter augeantur. Unde et Augustinus in libro de trinitate dicit: q̄ quicunq; sunt equales in fortitudine: sunt equales in fortitudine et tēperantia: z sic de alīs. Q̄ autem vnus sanct⁹ laudatur magis de vna virtute q̄ de alīs: vt abrahā de fide: Moyses de mansuetudine: Job. de patiētia: z sic de alīs: z de quolibet confessore cātatur in ecclesia. Non ē inuentus similis illi ꝛc̄. eo q̄ habuit prerogatiuam alicuius virtutis: hoc est propter excellentiorē prōptitudinē ad actū tal⁹ vtutis quod potest procedere vel ex natura: vel ex cōsuetudine: vel ex gratia. Ex quolibet autem actu virtutis non augetur: Sed vel augetur: vel saltem disponitur ad augmentuz: sicut gutta cauat lapidē non vno ictu sed sepe cadendo. Similiter p actuz maluz corrumpitur virtus: vel disponitur ad corruptionem: vt per cessationem a bono opere: vel negligenter faciendo: z tunc dicitur diminui. Et de his habes infra in tractatu de charitate. c. i.

De connexione virtutum vtruz sic sunt cathenate ad inuicē. vt vna sine altera haberi nō pōt.

Capitulum quintum.

Et connexione uir

tutum. utrum scilicet omnes sint connexathenate ad inuicem: ut una non possit haberi sine altera. Ad quod dicit beatus Thomas prima secunde. questione. lxv. articulo primo q̄ quantum ad uirtutes intellectuales clarum est q̄ non sunt connexe ad inuicem: nec etiā cum alīs uirtutibus. Et ratio est. Quia sunt circa diuersas materias ad inuicem non ordinatas: z ideo non inuenitur in eis connexio. Quod patet ex hoc: quia habens scientiam non habet sapientiam: et habens vnam scientiam non habet aliam: et habens artem non habet scientiam: et habens artem uel scientiam non habet vtutes morales nec theologicas: Quantum autem ad cardinales virtutes conchatenate quidem sunt: secundum suum esse perfectum: Nam ut dicit idez ubi supra uirtus moralis potest accipi dupliciter Uno modo imperfecta. Alio modo perfecta. Et imperfecta quidem nihil aliud est: q̄ inclinatio quedam ad faciendum aliquod opus de genere bonorum: siue talis inclinatio insit nobis a natura: siue ex assuetudine operum. Et hoc modo virtutes morales non sunt connexe. Uidemus enim aliquem promptum ex complexione corporis uł assuetudine ad opa liberalitatis qui tamen non est promptus ad opera castitatis. Perfecta autē uirtus moralis est habitus inclinans ad opus bonum bene agendum. Et secundum hanc acceptōnem: sunt uirtutes cardinales omnes connexe. Et hoc est quod dicit Gregorius in. xxij. moralium: q̄ vna uirtus sine alīs: aut omnino nulla est: aut imperfecta est: huiusmodi connexionis ratio est secundum philosophum: quia nulla uirtus mōalis potest sine prudentia haberi: eo q̄ propriū virtutis moralis sit facere electionem rectaz: cum sit habitus electiuus. Ad rectam autem electionem non sufficit inclinatio in debitum finem: quod est directe per habitum uirtutis moralis: sed etiam q̄ aliquis directe eligat ea que sunt ad finem: qō fit per prudentiam: que est consiliatiua: iudicatiua: z preceptiua: de his que sunt ad finem. Similiter prudentia haberi non potest nisi habeantuz cetere uirtutes morales: cum prudētia sit recta ratio agibilium: que sicut ex principijs procedit ex finibus agibilium: ad quos aliquis recte se habz per uirtutes morales. Et sic patet eas esse connexas. Uirtutes tamen ille que non perficiūt hominem secundum communem statum. ideſt quātum ad ea que communiter in omni uita hominum occurrunt agenda: sed perficiunt secundum eminentem statuz: ut magnificentia magnanimitas: uirginitas: in q̄tum acquisite non sunt connexe cum moralibus secundum habitum sed scōm ꝓpinquā potētiā: qz. ſ. de facili ab habētibus ipas morales per exercitium acquiri possunt. Non solum āt sūt cōnexe ad inuicē cardinales: sed etiam si sint infuse sūt ꝓnexe cū theologicis z cū donis. Neq; n pfecte sūt ipe cardinales pfectione. ſ. ducēte in ultimū finē: nisi fuerit cū fide: spe: z charitate. Et cū dicit propſp: q̄ ois vtus pp charitatez potest esse communis bonis z malis: loquitur de

vtute imperfecta: ut sunt acquisite siue infuse. Acquisite enim ñ sunt connexe cum theologicis. Quantum autem ad uirtutes theologicas sciendum: ꝙ sunt connexe ad inuicem secundum suuz esse perfectum. Nam secundum imperfectum esse ⁊ informe: possunt esse fides ⁊ spes sine charitate: sed actus earum non sunt perfecti: nec meritorij. Charitas autem sine fide ⁊ spe esse non potest. Sed cum fides ⁊ spes sunt formate per gratiaz sunt connexe ad inuicem sunt connexe theologice cardinalibus infusis. Cum enim in lege diuina dentur precepta de actibus cardinalium et christus dicat. Joan. xiiij. Si diligitis me mandata mea seruate: qui habet charitatem implet illa mandata que dantur de actibus illarum uirtutũ

Sunt etiam connexe cum donis spiritussãcti: qui enim habet charitatem habet spiritumsanctum. Unde dicitur ad Rom. v. Charitas dei diffusa est in cordibus uestris per spiritumsanctum qui datus est nobis. Qui habet spiritumsanctuz habet et dona eius. Quantum uero ad dona. sciendum secundum beatum Thomam prima secunde questione. lxviij. ꝙ sunt connexa adinuicem: ita ꝙ unum sine alio haberi non potest. Unde Gregorius in secundo moralium dicit signari ipsa per septem fil'. Job quoruz quilibet faciebat conuiuium alijs in die suo: quia dona ipsa reficiunt se inuicem. idest hominem in quo sunt delectant: non vnum sine altero. Sunt etiam connexa cum virtutibus: quia connectuntur in charitate: ita ꝙ qui habet charitatem habet dona: et econuerso uirtutes cardinales: que perfecte sine charitate haberi non possunt.

De duratione uirtutum:
Capitulum sextum.

E duratione uirtũtum: utrum durent post hanc uitam

Ad qd̃ dicit beatus Thomas prima secunde questione. lxvij. articulo secundo: ꝙ uirtutes intellectuales durant quantum ad id quod est formale in eis: non quantum ad id quod est materiale. Est autem formale in eis species intelligibilis cognitorum: que remanet in intellectu possibili post actum intelligendi. quibus mediantibus homo intelligit. Materiale uero i eis sunt fantasmata: ad que fantasmata aspiciendo: homo intelligit in hac uita: applicando ea ad species intelligibiles he corrumpuntur corrupto corpore: quia potentie sensitiue. scilicet fantasia ⁊ memoria sunt affixe organis corporis: ⁊ sic intelligitur illud apostoli. Scientia destruetur. scilicet q̃tũ ad id quod est materiale: quia nec fantasmata remanebunt corrupto corpore. nec erit usus scientie per conuersionem ad fantasmata. Uirtutes autem morales similiter remanebunt: quantum ad id quod est formale in eis. Et hoc est ordo rationis: sed non quantum ad id quod est materiale: et hoc est moderare passiones appetitus inclinantis ad illicita: uel exercere commutationes ⁊ distributiones: quo ad iusticiam: que in alia vita non sunt. Unde Augustinus dicit in. xiiij. de tri. ꝙ prudentia ibi erit sine ullo piculo erroris: fortitudo sie molestia maloꝝ ⁊c. Sz prudẽtie erit nullũ bonum deo preponere uel eq̃re. Fortitudinis firmissime coherere temperantie: nullo noxio delectari: iusticie subditum esse deo. Quantum ad uirtutes theologicas. Charitas sola remanet: quia non importat in sui ratione imperfectionez sed fides ⁊ spes important in sui ratione imperfectionem: quia fides est credere quod non uidetur spes sperare quod non habetur. Ibi autem tollitur omnis imperfectio: ⁊ clare uidetur ⁊ perfecte possidetur. Quantum ad dona remanent quidẽ quantum ad essentiam: ut dicit Ambrosius et magister in. iij. sententiarum: non autem quantũ ad materiam circa quam operantur etiam si habent nunc operationem circa aliquam materiaz quam non habebunt in patria. b. Tho.

Titulus secundus de prudentia. Quomodo dicitur prudentia que medium prefigit i omni uirtute.: Capitulum primum.

Ost contractũz de uirtutibus i communi: uidendum est de singulis earum in particulari. Et

primo de quattuor cardinalibus. Deinde de alijs Et tractatus iste de cardinalibus fere totus extractus est de li. quem fecit Heniricus de Arimino ordinis predicatorum de uirtutibus cardinalib⁹. Sunt tamen multa addita: ut materia tota exigit de uirtutibus annexis istis quattuor. Et q̃daz etiam de ipsis quattuor de lib. ipo exserpta: aliq̃ndo abbreuiata. Scienduz est ꝙ uirtus humana que ad perfectionem uite ciuil'is requiritur ad duo precipue ordinatur. scilicet ad moderationẽ passionum interiorum. et ad debitam operationem rerum exteriorum: circa que regulanda. necesse est adesse quattuor uirtutes. Nam circa passiones refrenandas: requiruntur temperantia ⁊ fortitudo. Si enim sint passiones circa delectabilia: tactus et gustus: ut contingit in cibis et uenereis ad eas reprimendas temperantia rdinatur. Si uero sunt passiones u oterribilib⁹

consurgentes cuiusmodi sunt timores ⁊ audacie: ad eas moderādas ordiat fortitudo q̄ i aio firmitatem cōstituit. Quantū autē ad res exteriores ad alterū rite cōicādas ordiat iusticia: que rectitudinem importat. Quia uero passiones uirium inferiorum modificari non possunt: nec res exteriores rite distribui nisi iudicium rationis adsit: requiritur quarta uirtus in ratione consistens: et hec est prudentia: que cum sit recta ratio agibiliū ut dicit philosophus vi. ethi. medium in omi morali uirtute prefigit: dirigendo uidelicet qualiter ⁊ per que media homo in operando attingat regulam rationis. Has quattuor uirtutes cardinales dicimus seu principales: eo q̄ alie uirtutes morales ad has reducūtur ut docet Tulius i sua rhetorica. Unde in li. de officijs dictas tantuz virtutes ponit partes honesti q̄ uidelicet in uita ciuili humanam honestatem integrant ⁊ perficiūt Ulterius quia homo ordinatur ad finem supnaturalem qui est uisio dine essentie in qua hōis beatitudo consistit. Nullus autem potest in finem incognitum suos actus ordinare: nisi de eo cognitionem habeat: ideo necesse est homini adesse aliquam uirtutem per quam dictum finem cognoscat. Hec autem est fides: que de deo qui est finis nostrarum operationum ueram facit cognitionē habere: habita autem cognitione de fine nostro per fidem: nullus in ipsum suos actus dirigeret: nisi speraret se dictum finem consequi posse. Uñ secundo necesse est ponere uirtutē spei per quaz tendatur in finem cognitum tanq̄ in bonum possibile haberi. Itez nullus tenderet in aliquod bonum p̄ñdum: nisi per amorem ad ipsum afficeretur. Necesse est ergo tertio ponere uirtutem charitatis: que nos deum propter se diligere facit: et proximum propter deum. Patet ergo q̄ ad hominis perfectionem: septem uirtutes in uniuerso requiruntur: quattuor respectu uite ciuilis ⁊ tres respectu uite beate. Ut autem huius discipline auditor ad eam capescendam possit aptius māduci: exempla rerum gestarum: se similitudinum iuxta doctrinam adiungetur. Ad significanduz igitur predicti septenarij perfectionem sacra scriptura ait prouer. ix. Sapientia edificauit sibi domū ⁊ excidit colūnas septem: sicut dicit Grego. Domus ista est mens humana: quam dei sapientia: v̄bum. scilicet incarnatum sibi habitaculum p̄struit quando eam in sui amorem adducit: ⁊ tunc colūnas septem excidit cum ei uirtutes. vij. quibus ipsa mens sustentatur infundit. Excidit nanq̄ in domo mentis colūnam unam cum per prudētiam intellectum illuminat circa agenda. Secundam cum per iusticiam uoluntatem rectificat circa distribuenda. Tertiam cum per fortitudinem irascibilem ordinat circa sustinenda.

Quartam uero colūnam excidit cum per temperantiam concupiscibilem modificat: circa carnalia temperanda. Hec sunt quattuor colūne angulares que predictas quattuor uires anime perficiunt solum in uita ciuili. Unde ad constructionez uite spiritualis non sufficiunt: quia sicut dicit. b. Gregorius super illo uerbo Job primo. Repēte uentus uehemens irruit a regione deserti: ⁊ p̄cussit q̄ttuor angulos domus. Tentatiōis impulsus uirtutes quatit. ⁊ quasi quassatis angulis dom' ruit: quia pulsatis uirtutibus conscientia turbat.

Ad stabiliendum igitur domum mentis i predictis uirtutum colūnis: diuina sapientia per se ipsam tres alias his fortiores excidit. scilicet fidez qua id quod non uidetur creditur: spem qua id quod non capitur speratur ⁊ charitatem qua id quod summe diligendum est: ex toto corde diligatur. Septem ergo sunt columne quibus sustentatur domus conscientie prouer. nono. Et sic septē sunt columne quibus ascendimus ad patriam diuine mansionis. Unde Ezechieli in uisione ostensum est septē esse gradus: quibus ascensus fiebat ad ciuitatē positā i mōte. Eze. xl.

Ad ostēdēdum dif. §. I.

ferentiam p̄udentie ad uirtutes intellectus. Primo sciendum est q̄ intellectus i sua apprehēsione ad duo potest referri uel ad solam ueritatis considerationem uel ulterius ad rei considerate operationem. Siquidem feratur ad uirtutis considerationem tantum: dicitur speculatiuus. Si uero in re apprehensa ⁊ considerata non sistit: sz eam ad opus ordinat: dicitur practicus. Ex quo apparet q̄ intellectus speculatiuus p̄o fine habz ipsum scire: quod est ipsam ueritatem simplicem considerare: ⁊ hec est propria ⁊ absoluta operatō intellectus: non enim exit terminos apprehensionis. Intellectus uero practicus p̄o fine habet ipsum operari: quod non est sibi p̄opium in q̄ tum est absolute intellectus. Accidit enim intellectui uel rei apprehense per intellectum q̄ ordinetur ad opus. Sic ergo patet q̄ intellectus speculatiuus a practico differt fine: ut dicit philosophus tertio de anima. Ueritas autem que est finis ⁊ perfectio intellectus speculatiui tripliciter considerat Uno modo sicut conclusio ex notionibus deducta: et hec spectat ad scientiam que est habitus adgeneratus ex principijs perficiens intellectum in conclusionibus. Alio modo sicut principium ex quo conclusio deducitur et hoc spectat ad intellectum qui uocatur habitus principiorum. Tertio modo ut causa per quā de oib' iudicamus: nō solū de conclusionib' sed etiā de p̄ncipijs ⁊ hoc spectat ad habituz qui

dicitur sapientia: que considerat causas altissimas: et iudicat de ueritate omnium scientiarum tam quantum ad principia: tam etiam quantum ad conclusiones ut habetur ex primo methaphisice. Patet ergo tria esse genera cognitionum intellectus speculatiui: sicut ponit philosophus sexto ethicorum. scilicet scientiam: intellectum et sapientiam Ulterius sciendum est: q intellectus practicus circa considerationem ueritatis quam ad opus ordinat: dupliciter se habet Uno modo ut ipsum opus in se tantum sit perfectum ex recta ratione: et circa huiusmodi est ars: que nihil aliud est q recta ratio rerum factibilium ut dicit philosophus sexto ethicorum. Bonum enim operis artificiati: non requirit in artifice rectitudinem appetitus: sz solum q in se sit recte operatum. Alio modo intellectus: ueritatem ad opus ordinat: ut ipse operans perficiatur: et in suis actibus ordinetur: et circa huiusmodi est prudentia: que secundum philosophum in sexto ethi. est recta ratio agibilium. Differunt enim agere et facere: qa ut dicitur. ix. Metha. facere est actus transiens in exteriorem materiam: sicut edificare: secare et huiusmodi. Agere autem est actus permanens in ipso agente ut intelligere et uelle. Sicut ergo ars est ratio directiua factionum in rebus exterioribus: ita prudentia est directiua actionum in ipsis operantibus. Ex quo patet q prudentia licet ad intellectum pertineat: tamen rectitudinem uoluntatis requirit. Uolūtas autem seu quicunq appetitus humanus tunc rectus existit: quando est bene dispositus per uirtutem moralem. Ad hoc ergo q prudentia sit recta ratio in directione humanorum actuum: requiritur uirtus perfectiua appetitus: unde dicit philosophus sexto ethicorum: impossibile est prudentem esse: non existentem bonum Ex his que dicta sunt apparet: q prudentia cum sit quedam cognitio ad intellectum pertinebit: et quū ad directionem humanorum actuum ordietur: patet q intellectus qui hac uirtute perficitur erit practicus et non speculatiuus. Et poterit hoc differt a tribus uirtutibus superadictis. scilicet scia intellectu et sapientia: que intellectuz speculatiuū perficitur. Ulterius quia est directiua et ordinatiua actuum uirtutum moralium in ipsis operantibus perficientium eos: quantum ad uim appetitiuam: patet q differt ab arte: que est ratō tantum directiua operis in operato. Et sic patet q diffinitio prudentie posita a philosopho in sexto ethicorum est complectissima: que dicit q est recta ratio agibilium. ideſt cognitio directiua agendorum per hominem et in homine: siue quātum ad passiones interius refrenandas: siue q̄ tum ad operationes exterius ordinādas. Ex his autem accipere possumus: q prudentia est quedam cognitio practica: qua homo suos motus et actus ordinat sub regula rationis. Ualerius imperator cum octogenarius et adhuc uirgo: audisset quadam die premia suorum triumphorum recoli: quibus fuerat felicissimus: ait se tantum una uictoria gloriari. Et requisitus qua. Respondit quia inimicorum nequissimam domui carnē meam.

Nota de partibus. §. II

prudentie beatus Tho. secūda secunde. q. xlviij. sic loquitur. Triplex est pars scilicet integralis vt paries: tectum et fundamentum: sunt partes domus. Subiectiua sicut bos et leo sunt partes animalis. Potentialis sicut nutrimentum: et sensitiuum et intellectiuum sunt partes anime. Tribus igitur modis possunt partes assignari alicui uirtuti. Uno modo ad similitudinem partium integralium: ut scilicet ille dicantur esse partes alicuius uirtutis: que necesse est concurrere ad perfectum actum illius uirtutis. Et sic possunt dici esse octo partes prudentie. scilicet sex quas enumerat Macrobius uidelicet rationem: intellectum: circunspectionem: prouidentiam: docilitatem: et cautionem. Septima quam ponit Tulius est memoria. Octaua quam ponit Aristotl. est solertia Nam sensus prudentie etiam intellectus dicitur. Horum octo: quinq pertinent ad prudentiam: secundum q est cognoscitiua scilicet memoria ratio: intellectus: docilitas: et solertia. Tria alia pertinent ad eam secundum q est preceptiua. applicando cognitionem ad opus: scilicet prouidētia: circunspectio et cautio. Quarum diuersitatis ratio patet ex hoc. q circa cognitionem tria sunt ꝓsideranda. Primo quidem ipsa cognitio que si sit preteritorum est memoria. Si autem presētium contingentium uel necessariorum uocatur intellectus seu intelligentia. Secundo ipsa cognitionis acquisitio que fit: vl per disciplinam et ad hoc pertinet docilitas: uel. per inuentionem: et ad hoc pertinet eustochia que est bona coniecturatio: huius pars est solertia: que est uera coniecturatio medij: ut dicitur primo posteriorum.

Tertio considerandus est usus cognitionis sz q ex cognitis homo procedit ad alia cognoscenda uel iudicanda: et hoc pertinet ad rationem Ratio autem ad hoc ut recte percipiat: tria ōbet habere Primo ut ordinet aliquid accommodum ad finem: et hoc pertinet ad prouidentiam. Secundo attendat ad circunstantias negocij: quod pertinet ad circunspectionem. Tertō vt uitet impedimēta quod fit per cautōnem. Partes subiectiue uirtutis dicuntur diuerse spēs eius Et hoc modo partes prudentie scōm q proprie

ſūit: ē prudētia: p quā aliq̄s regit ſeipm. Et pru dētia p quā aliq̄s regit multitudinē: q̄ oīnt ſpē. Et itez prudētia q̄ ē multitudis regitiua: dicit i diu'ſas ſpēs: ſm diuēſas ſpēs mlt'tudis. Eſt autē mlt'tudo adunata ad aliq̄d ſpāle negociū: ſic ex ercit' ꝯgregat' ad pugnādū: cui' regitia ē prudē tia militar'. Quedā multitudo ē adunata ad to tā uitā. ſic mlt'tudo um' dom' vel fāilie: cui' re gitiua ē prudētia economica. ⁊ multitudo uniuſ citat' uel regni: cui' directia ē in ꝓncipe regnatia i ſubdit' ār politica. Si vo prudētia ſūat large ſz q̄ icludit ſciaz ſpeculatiuā. tūc ptes ei' ponunt etia dyalectica: rhetorica ⁊ phica: ſz trel modos ꝓcedēdi i ſciētijs: q̄z un' ē p demīatōnē ad ſciaz cāndā: q̄d ptiet ad phicā: ut ſub phica itelligant oēs ſcie demīatie. Alt' mod' ē ex ꝓbabilibus ad cāndā opionē: q̄d ptiet ad dialecticā. Tertī mo dus ē ex q̄buſdā ꝓiecturi ad ſuſpitōnē inducēdā vel aliq̄lit' ꝓſuadēdū: q̄d ptiet ad rhetoricā. Pōt tñ dici q̄ hec tria ptinēt ad prudētiā ꝓpe dictaz q̄ rōcinat' itdū q̄dē ex neccarijſ: itdū ex ꝓbabilib' itdū ex q̄buſdā ꝓiecturi. Et ſic ptes ſubiectie ſeu ſpēs prudētie ſi: prudētia regnatia: militaris: po lītica: econōica: dyalectica: rhetorica ⁊ phica: q̄ſ pōit q̄dā phūs grec'. Partes potētiales alicuius vtut' dicūt vtutes aducte: q̄ ordiant ad aliq̄s ſe cūdarios act': vel mās q̄i ñ hēntes totā potētiaz ꝓncipal' vtut'. Et ſcōz hoc ponūt trel ptes prudē tie a philoſopho. vj. ethi. eubylia q̄ ē circa ꝓſiliū ⁊ Syneſis: q̄ ē ſz cōes reglas. ⁊ gnomin q̄ ē circa iudiciū eoz: i q̄b' oz aliq̄n a cōi lege diſcedē. pru dēna vo ē circa ꝓncipalē actū: qui eſt precipere.

Queritur utrū ¶.III.

prudētia poſſit cē i pccoꝛib'? Rñdet. b. Tho. ſe. ſe. q. xlvij. ar. xiij. q̄ prudētia tripl'r dī. Eſt. n. q̄ dā prudētia falſa uel p ſilitudinē dca. Cū. n. pru dens ſit q̄ bñ diſpōit ea q̄ ſūt agēda pp aliquem bonū finē. ille q̄ pp aliquē malū finē aliq̄ diſpo nit ꝯgruētia illi malo fini: hz fl'az prudētiā: īq̄tū illō q̄ accipit ꝓ fie ñ ē uez bonū: ſz ſm ſilitudi nē. ſic dī aliq̄s bon' latro. hoc. n. mō pt ſm ſumi litudinē dici prudēs latro: q̄ ꝓuēientes uias iuēit ad latrocinādū. Et ō hui' mōi prudētia dic̄ apo ſtol' ad ro. viij. Prudētia carnis mors ē: q̄. ſ. finē vltimū ꝓſtituit i delectatōe cānis. Scōa ār pru dētia ē q̄dē va: q̄ adiuēit uias accōmodatas ad finē uere bonū: ſed ē ipfcā duplici rōe. Uno mō q̄ illud bonū q̄ accipit ꝓ fie: ñ ē cōis fis totius hūane uite: ſed alicuius ſpālis negocij. puta cū a liq̄s adiuenit uias accōmodatas ad negociādū: uel nauigādū: dī prudēs negociatō uel nauta. Al lio mō: q̄ deficit i ꝓncipali actu prudētie: puta cū aliq̄s bñ cōſiliat': ⁊ recte iudicat: etiā de his q̄ pti nēt ad totā uitā: ſed nō efficacit̄ ꝓcipit. Tertia prudētia va et pfca ē: q̄ recte ꝓſiliat ⁊ iudicat ad bonū finem toti' uite: ac ēt ꝓcipit. Et hec ſola dī prudētia ſipl'r: q̄ i pccoꝛib' ee ñ pt. Uñ phūs. vj. ethi. dic̄. Impoſſibile ē prudētē ee ñ entē bonuz Pria vo prudētia ē i ſolis pccoꝛib'. Scōa ipfca ē cōis bōis ⁊ malis: maxie illa q̄ ē ipfca pp finez pticularē. Nā q̄ ē ipfca pp ōfectū ꝓncipal' actus ēt ñ ē niſi i malis. b. tho. Prudētiā cē i oībus hñtib' gīaz. ꝓbat ſic. Null' hz gīam niſi ſit vtu oſus: qz poita cā pōit effect'. Hīa ē cā vtutū: ſed null' pōt ee vtuoſus niſi hēat prudētiā. Dic̄ enī Greg. ij. moza. q̄ cetere vtutes niſi ea q̄ appetunt prudēt agāt: vtutes ee ñ pñt. g̃ rē. Itē cu vtutes ſit ꝓnexe: q̄ hz unā hēt oēs. Sz q̄ hēt gīam hz ca ritatē. g̃ ⁊ alias. Sciēdū ē tñ q̄ duplex ē indu ſtria prudētie. Una q̄ ē ſufficiēs ad ea q̄ ſūt de ne ceſſitate ſalut'. ⁊ talis iduſtria dat oīb' hñtibus gīam: q̄s nccrio docet de oībus: vt dī. j. iohā. ij. Qui enī bōi ſūt: ⁊ ſi p ſe neſciūt ſibi cōſuleē: ted idiget ꝓſilio aliēo: ſaltē i hoc ſciūt ſibiipſis ꝓſulē ſi gīaz hñt: ut alioꝛ requirāt cōſilia ⁊ diſcernāt bōa a malis. Alia iduſtria ē plēioꝛ: p quaz ſibi ⁊ alīj ꝑ ꝓuidē: ñ ſolū de his q̄ ſt neccria ad ſalutē ſz ēt de q̄buſcūq̄ ptinētib' ad hūanā uitā. Et ta lis iduſtria ñ ē in oīb' hñtib' gīaz. Itē ſciēō: q̄ dupl'r ē prudētia. acq̄ſita ⁊ ifuſa. ⁊ ifuſa q̄dē dī: q̄a cāt ex ifuſiōe: vt ē i baptizat': ēt ātēq̄ hēant uſū rōnis ſm hitū: ñ ſm actū. In bōis hñtibus u ſū rōnis ē ſm actū i bōis opibus. ⁊ p exercitium meret augeri. Prudētia acq̄ſita cāt ex exēcitio a ctuū. vñ idiget ad ſui gñationē exꝑimto ⁊ tēpoꝛ ut dī. ij. ethi. Et iō ñ pt ee i iuuēib' nec ſz hitum nec ſm actū Tho. q. ubi ſupza. Nō ſm be. th. ſecūda ſe. q. liij. ar. ij. q̄ ipruētia ē gñale: pec catū dupl'r. Uno mō p pticipatōnē. Et hoc mō ipruētia pticipat' ab oīb' uirtjs: ſic prudētia ab oīb' vtutib'. Nullū. n. pcēm accidē pt: niſi ſit de fect' i aliq̄ actu rōnis dirigēt': q̄d ptinet ad ipru dētiā. Alio mō dī gñale p eētiā: reſpectu. ſ. illa rū ſpeꝛ ō q̄b' ꝓdicat. Et ſic ptiet ſub ſe diuerſa pcēa. ⁊ illa q̄ opponūt ptib' ſubiectiuiſ: vt mōaſ tice: politice ⁊ hui'. q̄ uitia ſi inoiata i uſu. Et il la q̄ opponūt ptib' potētialib'. ⁊ ſic ſi tres. ſ. pci pitatio ꝓtra eubyliā: iconſideratio ꝓtra Syneſi ⁊ gnomin. Quatū aūt ad ꝓceptū: q̄d ē actus p ꝑus prudētie oppoīt iconſtātia ⁊ negligentia. q̄ ār opponūt ptib' itegralib' reducunt ad ꝓdicta q̄ttuoꝛ. Et de his oībus hēs ſupza in. ij. pte. Itez uitia oppoita prudētie q̄ hñt ſilitudinē cū ea: ſi iſta. ſ. prudētia cānif: aſtutia: dol' ⁊ frauſ: nimia ſolicitudo i rpalib': ō q̄bus supza in. ij. parte h'.

Conſequēter uī ¶.IIII.

dēdū ē: q̄ūo prudētia ad vtutes mozales ſe hēat Circa q̄d ē ſciēd̄ q̄ prudētia reſpectu vtutū mo raliū tripl'r ſe hz. Eſt. n. eaꝛ directia: medij iuēti ua ⁊ boi politici ꝓtēplatia. Eſt g̃ pmo eaꝛ dire

ctia. Ad cui⁹ euidētiā ē itelligendū: q ad bñ ope rādū ſm uirtutē duo req̄rūt. ſ. q ꝙs opet op⁹ uir tuoſū: z q illō faciat rēa electōe: nō ex ipetu aut paſſiōe: aut ex aliq̄ h⁹. Ad op⁹ āt uirtuoſū hō ꝓit diſponit p uirtutē moralez q̄ pfic appetitū: c⁹ obiectū ē bonū z fis. Uirt⁹. n. moralis de ſe hz icli nare i finē ſibi ꝓueietē: vt tpātia i ſobrietatez: iu ſticia i redditōnē debiti. Talis āt icliatio i finē de bitū: ſiue ſit ex moze: ſiue ex nā: ñ ſufficēt: niſi rō dirigēt: z modū ꝓgruū ad finē adiuēiret: ūno h⁹ icliatio i finē ſic rēa zōe: tāto eēt picloſiō: q̄to for tioz: ſicē equ⁹ ſi eēt ceᶜ: q̄to curret fōn⁹: tāto cum maioꝛi leliōe ipigēt. Oz igit: q tali icliatōi: quam fac vt⁹: adiūgat rēa zō: quā fac prudētia: p quam ōbita media z fini ꝓgruētia iueniāt: vt ſiqs velit ad ſobꝛietatē pueīre p vtutē tpātie: dēt moduz q̄ re e ꝓgruū iſti fini: puta q abſtineat tātū z a talib⁹ z ſic oportz. z qñ oz. Silit ſi velit fortis fieī. oēt ali q̄ impugnare: ſagittas iacē: ꝓgreſſ⁹ ōdiat z alia h⁹. exēcitia q̄rē: fz q cōgruit etati: ꝓtie: perſōe: z alias circūſtātijs obſuat: qō totū fit p prudētiā: q ē re cta rō agibiliū. Uñ prudētia dī auriga virtutum Et. j. q. v. pñtiū: dī q diſcretio ē mat uirtutū. Ap pellat āt diſcretō prudētia: quā ſup oēs extimiam z ſecurioꝛ: ē uia eē ad celum ꝓbauit. b. Antho. vt hī in coll. ij. moyſi. Exēplū de Joab. ij. regū. x.

Scōo prudētia ē medq̄ iuētia. Ubi ſciēd ē: q ad hoc q aliq̄s p prudētia rēe diſpoat: tria: q̄tuz ipe ctat ad pñs: requirūt. Prio q mlte et diuēſe uie iuēiāt. Scōo q de iuēti rēe iudiceᵗ. Tertio q iuē ta et iudicata ad finē rēe applicēt. Quātū ad pmū requiritur ꝓſiliū qō uir cōioꝛ act⁹ hoīs ē ſibi ꝓpū: cū ipoꝛtet zōnis inquiſitionē. In rebus eniz hūanis z ꝓtigētib⁹: circa q̄ dirigēda uēiāt prauden tia: ē icītudo z uarietas multa. In reb⁹ āt dubijs z icēt ratio ñ oz ꝓferre iudiciū abſq̄ inquiſitioe rōnis ꝓcedēdo. Nccriū ē igitur cōſiliū an iudiciū ꝏeligēdis hīi. Uñ phūs. iij. ethi. ꝏffinit electōnē: dicēs: q ē appetit⁹ ꝑcōſiliati. Uñ q̄tū ad hoc po ſuit phūs. vj. ethi. q̄ndā virtutē dcſuētē prudētie quā uocat eubyliā: p quā aliq̄ dicūtur bñ cōſilia tiui. Dī. n. eubylia ab eu qō ē bonuz: z byli qō ē cōſiliū q̄i bñ ꝓſiliatia. Cōtigit āt q̄nq̄s aliq̄s cē bōi cōſilij: i iuēiēdo mltas uias ad aliquē finē: qui tm̄ ñ ſt bōi iudicij i ꝑeligēdo: qō mel⁹ ē: ſicē eēt cōtigit i ſpeculatiuis. Aliqui. n. ſt bōi iquirētes: ꝓpt hoc q rō eoꝛ ꝓmpta ē ad diſcurrēdū p diuēſa: qō ui deᵗ ꝓueīi ex diſpoſitiōe imagiatie virtuti: q̄ de fa cili pt foꝛare mlta fātaſmata. Et tamen tales non ſunt ꝓmpti ad bñ iudicādū: qō videt ꝓtigē ex ma la diſpoſitōe ſēi⁹ cōſ male iudicāti. ex q̄ eēt poſtea ōfectus accidit eēt i iudicio itellect⁹. Silit circa hu mana agibilia aliq̄ ſt bñ iuētiui: qō ſpectat ad iq̄ ſitionē cōſilij: z tm̄ ſt male iudicatiui i nō accepta do uias aptioꝛes: vel ñ repudiādo min⁹ aptas: z i deo ad bonū iudiciū ꝏ eligēdis bñdū req̄rit alia virtus: quā phūs vocat ſyneſi. Dī āt ſyneſis qua ſi ſēſatio. Uñ i greco dicūt aliq̄ ſyneti q̄i ſēſati. id ē hoies bōi ſēſus: ſicē ecꝛario q̄ carent bono iudi cio: dicūt aſyneti. i. iſēſati. Cōtigit ulrius aliq̄s bñ cōſiliari: z eēt bñ iudicāt. nō tm̄ rēe ad opus appli care: aut zōne dilatōnis: vel negligētie: qz iuēta et iudicata iozdiate ad finē applicāt. z iō p⁹ vtutē ꝓ ſiliatiua et iudicatiua req̄rit prudētia: q̄ ē pncipa lis reſpectu eaꝛ: cui⁹ ꝓpus act⁹ ē ꝑcipe: q̄ cōſiſtit i debita applicatōne cōſiliatoꝛ z iudicatoꝛ ad finē itētū. Per hec itaq̄ tria: cōſulte iq̄rē: rēe iudi care: z debite applicare: mediū vtuti iuēire. Tūc eni vtus ſiſtit i medio: qñ refrenat paſſiōib⁹: vel repudiat extrēis malitijs: a rēo rōnis iudicio nō diuērit. Patet igit q ad prudētiā ptinet mediū a lijs vtutiu⁹ iuēire. vñ phūs i. j. ethi. i diffinitōne v tutis pōit mediū ſm dcīmiationē rōnis: dicēs: q ē hitus itellectiu⁹ īmediate cōſiſtēs dcīmiata rōe ꝓut ſapiēs. i. prudēs dcīminabit. Dic Ambr. q ſa piēs nuq̄ ē inanis: ſz ſep i ſe hz amictū prudentie q̄ pōt dicere. Iuſticiā iduebar z iudiciū veſtiebar. Dec it ūne mītis uclamia: cui nēo pōt auferre: ni ſi qué ꝓpa culpa deſpoliat. de pe. diſ. ij. ſapiens. Sūt aut mediū prudētia nō ſm q̄ntitatē: ſed ſz rōnē. Uñ phūs. j. ethi. utit tali exēplo. Fuit q̄daz noie milo croroniēſ: q̄ i uno die unū bouē come debat: ñ grauatus ex eo: hic fōtitudine ſua oium bellozꝛ uictō extitit. Alius fuit q̄ tm̄ modicuz pa nis fruſtū cōedebat i die. dic ꝑ phūſ q prudētia ñ ſic accipit mediū it iſtos duos: vt. ſ. ſupaddat illi: cui ſufficiebat fruſtū panis: z demat a milone: ut tm̄ unus q̄tū alt comedat: ſed accipit mediū: ſm q dictat rō: videlz q vnuſq̄ſq̄ comedat ſm q re q̄rit ꝓdītō ꝓplexiōis z diſponis coꝛpal. Tertō prudētia ē hūani bōi cōpletia. Ad cuius euidētiā ē ſciēdū. q phūs poſuit duplicē felicitatē. Unam q̄tū ad itellectū practicū: quā vocat politica ſiue ciuilē. Et de hac dcīmiat. i. ethi. Alia q̄tū ad itel lectū ſpeculatiuū: q̄ pt dici dīna: ꝏ q̄ dcīmiat in. x. ethi. Sub hac āt duplici diſtictiōe intellect⁹ aſſu mūt theologi duas vitas: actiuā. ſ. z ꝓtēplatiuaz Per actiuā q̄ō q̄ ad itellectū ptiet practicū: cūcta uitia: vt dic Iſido. exhauriēda ſūt p exercitiū bo ni opis. Per cōtēplatiuā vo q̄ ad itelleetū ſpecla tiuū ptiet: mēte deus iſpicit. Et ſic dic Greg. Cha ritas dei z pxi tota mīte retiet z ſoli ꝏditoris ōſi derio iherer. Poſſum⁹ āt dicē: q pdēa duplex fe licitas cōſiſtit i hac vita. Nā felicitaſ politica vi ō tur cōſiſtē i actōe actie uite: q̄ ſm Ariſto. pōt dici opatio aie ſm vtutē prudētie: q̄ ē vtus pfēa i agi bilibus. Felicitas āt cōtēplatia cōſiſtit i contēpla tiōe itellect⁹: q̄ ſm Ariſto. ē ſm vtutez ſapie: q̄ ē v tus pfēa i ſpeculabilib⁹. Et ꝓma ē q̄daz diſpoſitō ad etnā felicitatē: q̄ i uiſiōe dine eētie imediate cōſiſtit: ſz ꝓtēplatia ſit ſibi ſilioꝛ q̄ actia: ſiue hec itelligāt ſcom ſnam Ariſt. ſiue theologoꝛ. Eſt

g̃ sciēdū. q̄ sic sapia ꝓsiderat cām altissimā in q̄libet g:nē: ⁊ io felicitas q̄ i ei⁹ actu cōsistit: ē q̄dā bonū vle ⁊ diuinū. Ita prudētia ꝓsiderat cām altissimā i genē actuū hūanoꝝ. Cā āt altissima in hūanis actib⁹ ē finis: quē ītēdit prudentia. ſ. recte viuē i oi genē moral' vtut. Ad finē āt cuiuslibet vtut prudētia disp̄oit: vt dcm ē supra. Igit prudentia ꝓplectit totū hūanū ⁊ politicū bonū: ⁊ hoc dicim⁹ hūanā felicitatē. Un dic phūs. vi. ethi. q̄ sic ille q̄ bn rōcinat ad aliquē finē ptīcularē: puta ad victoriā dr prudēs: nō simpl'r: sz i genē actuū belli coꝝ. ita ille q̄ bn rōcinat ad totū bn viuē: dr prudēs simp'r. Un prudēs sapia pōt dici i reb⁹ hūanis ꝟz illo puer. x. Sapia ē viro prudētia. Oꝝ prudētia ꝓplectat hūanū bonū: ondi pōt exēplo phōꝝ q̄rētiū i libro de pomo. q̄ cēt rca via ad bn viuendū: nec ē curādū e⁹ fuēt ille liber vtꝝ Aristo. l' alic⁹ pipatetici sectatoris e⁹: qđ magis ē ꝓbabile. Cōuenerūt g̃ sapiētes vt ibi scribit: ⁊ ꝓcordes extimauerūt iuenire viā rectitudis. q̄ vtuose viuē posset. Inueneūt āt q̄tuoꝝ spectātia ad felicitatē vite actie

Primū ē: q̄ q̄libet optet ꝓuio suo sic ⁊ sibi qđ spectat ad iustitiā. Secūdū ē: q̄ subtrahat se a returpi. qđ spectat ad tēpātiā. Tertiū ē q̄ ꝓficeat vitatē nullo tīore pterrit⁹: qđ spectat ad fortitudinē. Quartū ē: q̄ iudiciū sumat ō seipo qđ spectat ad prudētiā: q̄ dirigit ⁊ pficit p̄dictas vtutes i suis actib⁹. Ex q̄ ꝑz q̄ ab ipa ē totū nām viuē virtuose ꝓsistēs i vita politica. Sz q̄a istud nō sufficit ad pticipationē celestis p̄ie: io q̄ntū addiderunt qđ req̄rit ad felicitatē vite ꝓtēplatie: ⁊ hoc ē timē creatorē suū ⁊ ꝓphetari de eo. Dal' dual' vitas vt docet Greg. vi. moral': sac scriptura designat p duas sorores: q̄ oīm hospitē receperūt. Martha. n. q̄ circa frequēs mīsteriū solicita erat: actiuā significat. Maria vo q̄ sedēs ad pedes dñi deuote vbis ei⁹ ītēdebat: ꝓtēplatiuā. Lu. x. Plato vo vtriusq̄z vite studiū ē ap̄lexus. sicut oñdit aug⁹. vig. li. de ciuitate dei. cap̄lo. iij. Cū oē inq̄t studiū sapie i actione ⁊ ꝓtēplatiōe vsē. vñ una ps eius. ſ. actiua ad mores īstruēdos ptinet. alia. ſ. ꝓtēplatia ad cōspiciēdas nāe cās: socrates in actiā exercuisse mēorat. pitagoras vo i ꝓtēplatiua. Plato utrāq̄z philosophiā ꝓfecisse laudat: quā i tres ptes distribuit. in moralē q̄ in actiōe vsat. In nālē q̄ ꝓtēplatiōi deseruit. Et rōnalē q̄ vez discernit a falso. Hec tn p se nō ē ps phie. nisi inq̄tū defuit predict⁹ duab⁹ ad discernēdū uez a falso. vñ logyca q̄ ē p̄ncipaliter rōnalis nō dr eē scia sed modus sciarū. Nō ē g̃ ut dic aug. cōtraria hec triptitio platōis. ei qđ dcm ē eē studiū sapie in actōe et cōtēplatiōe vsari. hoc āt triplex genus phie assequit hō quādo studiosus ē ad deū itelligēdū: q̄ ē finis oīm actōnū: q̄s phia moralis ordiat: cā oīm nāz: q̄s nāl' inuestigat. ⁊ lume oīm rōnū: quas rationalis illuminat.

De ptibus īteḡalibus prudētie. ſ. mēoria: ītelligētia ⁊ prouidentia. Capitulum. ij.

Ost predicta uidē dū ē q̄ ⁊ q̄t req̄rūtur ad prudētiā. vñ sciēdū q̄ omissis multis alijs distictōib⁹ q̄s phi fecerūt de ptib⁹ ptinētibus ad ipsā: tres solū ponēs q̄s pōit tull⁹ in. ij. rheto. ſ. mēoriā ītelligētiā: ⁊ ꝓuidētiā. Nā vt docet seneca i libro de q̄ttuoꝝ vtutib⁹. Si prudens fuēit animus tu⁹: trib⁹ tp̄ib⁹ dispēset. Pcrita cogita. Pntia ordina. Futura ꝓuide. Poterimus nihilominus ad hec tria reducē q̄dā alia q̄ dic Macro. ad prudētiā pertinere. secundū sententiam Platonis.

Primo ergo ad §. I. prudētiā req̄rit mēoria p̄teritoꝝ. Dictū ē enī supra q̄ prudētia ē circa ꝓtigētia opabilia: in q̄bus hō pōt dirigi in his q̄ i plurib⁹ acciderūt. Sic. n. talia talibus ꝓcurrentibus hactenus accidēt. sic possibile ē silibus cōcurrētibus i posteꝝ posse accidē. Nā in ꝓtigentib⁹ agibilibus ut plurimuz futura sunt silia p̄teritis: vt dic phūs. ij. rhetho. q̄a g̃ oz p̄ncipia ꝓclusiōib⁹ eē ꝓportionata: ⁊ ex talib⁹ talia ꝓcludē: vt dr vj. ethi. Necesse ē plimuz ꝑteri toꝝ hīe mēoriā: ⁊ uidē q̄d in eis accidēt ut in pluribus. ⁊ ex his ꝓuici pōt a prudente qđ accidere pōit i futuro. Judas machabe⁹ uidens ualida castra īmicoꝝ: ꝑ q̄s pugnare dēbat: ꝑteritas patrū victorias ad mēoriā reduxit. dicēs. Mementote quō salui facti sūt p̄es nri. Et sic ꝓfortauit. i. animauit eos. j. Macha. uj. Aris. etiā dic ab Alex. vias nāles patꝝ discute. ⁊ in p̄ris bōa exēpla extrahē q̄ facta p̄ita dāt certū documētū in futurum. Et nō ꝟz. b. Tho. secū. ſe. q. xlvij. arti. xvj. io q̄ cum obliuio respiciat ꝓgnitionē tm̄ p obliuionez pōt q̄s totalit artē pdē: ⁊ silit sciam que in rōe ꝓsistit Sed prudētia n̄ i sola ꝓgnitiōe ꝓsistit: sed ēt in appetitu: q̄ ut dictū est p̄ncipalis eius act⁹ ē pcipere qđ ē applicare ꝓgnitionē hituī ad opādū. Et io prudētia n̄ directe tollit p obliuionē: sz magī cōtingit p passiones. Dic. n. phūs vj. ethi. q̄ delectabile ⁊ triste puertit extiationē prudētie. Un Dañ. xiij. dr. Spēs decepit te. ⁊ ꝓcupia subuertit coꝝ tuuz. Obliuio tn̄ pōt impedire prudētiā ig̃tū p̄cedit ad p̄cipiēdū ex aliq̄ ꝓgnitione q̄ tolli p̄t p obliuionē. b. Tho. Sciēdū ē q̄ q̄tuoꝝ sunt q̄ valēt ad bn mēorādū. Primū ē: vt eoꝝ q̄ ds vult mēorari: assumat q̄sdā silitudies corꝑales ꝓueniētes rei mēorāde. Nā hūana cogitato potētioꝝ ē circa sēsibilia q̄ circa ītelligibilia. Un mēoratia ponit ir sēsitias vires: ⁊ io ītētiones simplices ⁊ itellectuales facilit exaio elabūt: nisi q̄busdā silitudinib⁹ corꝑalib⁹ q̄si alligēt. Dnt tn̄ tles silitudines assumi: q̄ maxie sunt inconsuete: quia tales magis miramur: ⁊ sic i eis vehemētius aīm⁹ detinet. Ex q̄ fit q̄ coꝝ q̄ i puericia videm⁹: magis mēoramur: Sciendū ē vt

ea q̃ hō mēoriē vult tenē i ſua ꝓſideratione: ordia te diſponat. Sic. n. ex vno mēorato facilius ad ali ud ꝓcediť: vñ phūs in li. de memo: ⁊ remi. dic. A loc videť imilci aliqñ. Cā āt ē: qz velociť ab vno i aliud veniūt: Tertiū ē vt hō ſolicitudinē appo nat ⁊ affectū adhibeat ad ea q̃ vult mēorari: qz q̃ aliq̃d fuēit magis ipreſſū aio: eomin⁹ elabiť. Unō Tull⁹ dic i ſua rheto. q̃ ſolicitudo ꝓfuat ītegras ſil'acroz figuras. Quartū ē q̃ ea q̃rū q̃s vult mēorari: frequēr mediteť. Uñ i pdcō li. dic phs: q̃ meditatiōes mēoriā ſaluāt. Eſt. n. conſuetudo. vt ibidē dic: q̃i nā: Uñ q̃ multotiēs ītelligim⁹ cito re miſcimur: q̃i nāli q̃dā ordie ab vno i aliud ꝓcedē do. In lege moſayca. Leui. xi. mādať iudeis: q̃ aia lia ñ ruminātia tanq̃ imūda ñ cōedant. Que vo cibū i ſtomachū trahiciūt ⁊ ide illū itez ad os re uocāt vt ruminēt. Cāq̃ imūda aialia cōmedē pñt Qō vtiq; dictū ſub figura ītelligim⁹: vt vz verba ꝓudētie ñ ſemel tātū: ſz ſepe i corde reuoluam⁹: ⁊ ſic ex frequēti meditatiōe ea q̃i trita ac limata in ī theſaurū memorie recondamus:

Secūdo ad ꝓudē .ſ.ū.

tiā req̃riť ītelligētia ⁊ hoc reſpcū pñtiū: vī eoz q̃ iſtāt. Ubi ſciēdū ē: q̃ ſic ītellect⁹ ſpeculatiu⁹ ſilogi zat ⁊ ſilogiſmū imiat ad ꝓclonē ītelligibilē. ſic in tellect⁹ practic⁹ ſilogizat ⁊ ſilogiſmū imiat ad hoc ꝓticulare opabile. Cōclo aūt ſingl'aris ⁊ opabilis ſilogizať ex vlī ⁊ ſingulari ꝓpoſitiōe. Uñ oz q̃ rō ꝓudētie ꝓcedat ex duplici itellectū: q̃rū vn⁹ ē ꝓgno ſcitiu⁹ ꝓcipioz vl'uum ꝓacticoz vel nāliť noto rū. Sic. n. vl'ť ſūt ꝓgnita ꝓcipia vl'ia i ſpeculabi lib⁹: vt oē totū ē maius ſua pte: ſic ⁊ i agibilib⁹: vt nulli eē nocēdū: pentib⁹ obediēdū ⁊ h⁹. Alius aūt ītellect⁹ ē idē q̃ ſēſus iteriorq̃ rēe ō aliq̃ ꝓticulari fine iudicā⁹. Dī tñ ītellect⁹ ig̃tuz ē alicui⁹ finis co gnoſcitiu⁹: q̃ accipiť vt ꝓcipiū i opabilib⁹. vñ dic phs: q̃ ē ꝓgnoſcitiu⁹ extremi. i. alic⁹ ꝓmi ſingl'aris ⁊ ꝓtigētis opablis ꝓpoſitiōis. ſ. mioris: quā oz cē ſingularē i ſilogiſmo. Prudentie dī etiā ſenſus in q̃ntū ē ſigl'aris finis. Et hoc ē qō dic phs. vi. eth. Oz hoz. ſ. ſigl'ariū hūe ſēſū: h āt ē ītellect⁹. Pz ꝑ q̃ ítellect⁹ ſiue ītelligētia q̃ poniť ps ꝓudētie: nō ē aliō q̃ rēa extiatio de aliq̃ ꝓticl'ari fine. Et ad hāc vtutē pñt reduci tria: q̃ addit Macro. ſ. rō: ſoler tia ⁊ docilitas. Ad ꝓudētē. n. ꝓtinet p⁹ rectā exti matiōnē de fine: q̃ ſit bñ rōcinatiu⁹ vt debito mō poſſit applicare regl'as vl'es ad ꝓticl'aria: q̃ ſūt va ria ⁊ icerta. Et tāl' uſus applicādi dī rō a Macro. Ut āt q̃s hēat extiationē de fine: ⁊ de alīs q̃ ſī ad finē: nccē ē vt ſit bñ iuētiu⁹. vidēdo p ſe ipm repē te qō expetit fini ⁊ eligibilib⁹ ad finē. Et hoc ſpe ctat ad ſolertiā q̃ fm q̃ h̄ ſumiť eſt facil' ⁊ ꝓmpta cōiecturatō de q̃buſcūq;. In li. āt poſterioz ꝓmo dic phs: q̃ ē ſubita cōiecturatō circa iuētionē me dij Quia āt nō pñt ſufficienť oia cōſiderari q̃ ad ꝓudētiā req̃rūť: cū ſit circa opabilia: in q̃bus q̃i ifinita pñt accidē: iñ ē q̃ hō indiget ab alio eru diri ⁊ ꝑcipue a ſenib⁹ ⁊ exptis: q̃ ſanū ītellectū ade ꝓti ſūt: expiētia lōgi tpis circa agibilia. Nā fz phz .ij. ethi: Uirt⁹ plurimū ex doctria hz ⁊ gnationez ⁊ augmētatiōez: iō expimēto idiget ⁊ tpe. qz vt dī .vi. ethi. Oportet attēdē exptoz̄ ⁊ senioz ⁊ pru dētū opiniōib⁹. ꝓpē expiētiā. n. videť futura ⁊ pñ tia. Hoc q̃dē ꝓſiliū nobis dat Eccī. vi. In multu die ꝓſbyteroz. i. senioz ꝓudētū ſta. ⁊ ꝓudētie il loz ex corde ꝓuīgē. Hoc āt ſpectat ad docilitatē p quā q̃s bñ regiť ſuſceptiu⁹ diſcipline. Gedeon va dēs ad pugnā ꝺ madian: recte extiauit ex his que pñtialr inſtabāt. quō ad finē debitū pueīrēt. Pri mo. n. ĩimicoz castra ſagaciť explorauit: ⁊ docilť factť ex ſōno cuiuſdā: ⁊ eō inſpratione ſolerť ítelli gēs: quō eēt pugnādū ⁊ acies ordināde: cū tubis ⁊ lagenis ac lāpadib⁹ mirabili ꝓudētia ad victo riā puēit Judi. vij. Quātū ad iſtā ſecūdā ptez ꝓudētie: q̃ ē ordiare pñtia: dic dñs Jo. dñici ſup eccl'iaſticū. Q ordiatio ſui p ꝓudētiā ꝓſiſtit i his octo. Prio q̃ anteq̃ aliq̃d faciat cogitet illud: ne p⁹ factū penitē ꝓtigat: iuxta illud ꝓuer. i mltis locis oia fac cū ꝓſilio ⁊ p⁹ factū nō penitebis. Se cūdo q̃cq̃d hz facē ēt ſi cogiť ad faciēdū: nō faciat vt iuit⁹: ſz faciat ō neēitate vtutē Aug⁹. Nemo in uit⁹ bñ facit. Tertio qō fac q̃s: faciat cū alacri tate. ij. corin. ix. Hilarē datorē diligit de⁹. Quar to oē qō agit: cū pſtātia oz vt pſeuerz: ⁊ ꝓpter ob ſtacula ñ dimittat: de pe. di. iij. Inanis. Eſto i bo no ꝓpoſito iugiť ꝓfirmať. Quīto i ope ſuo oſtē dat grauitatē moderatā. Nō ſit leuis ut puer: nec faſtidioſus in nimio pōdē graui. Sexto oia q̃ fa cit: faciat cū hōeſtate: ita q̃ ſit act⁹ eō exēplū alio rū i nobis. ap⁹. Oia hōeſte ⁊ fz ordinē fiāt i vobis Septio omnē fortunā letā vel aduerſā: añ oc'los mētis ſibi ꝓponat: ita q̃ cū venerit nec triſtet: nec de nouo letet Seneca. Sapiēs ñ ꝓtriſtabiť q̃cq̃d acciderit ei. Octauo vt tñ ſciat: q̃ ſuis poſſit ſtare iuditijs: ⁊ nō egeat aliēis. Dēt tñ audire ⁊ ali os: ⁊ aliq̃n ēt magis credē q̃ ſibi: ꝑcipue ſapiētib⁹ Pas octo ꝓditiōes tāgit tull⁹ i li. q̃ſtionū tuſcula narū: dicēs. Sapiētis. i. ꝓudētis ꝓpū ē: nihil qō penitē poſſit facē: nihil ūitū: ſz ſplēdide: ꝓſtāter: grauiť: honeſte. Nihil expectat: ita q̃ q̃ſi certū ſit ſibi futurū: nihil n. eū decet admirare ſuis ſtare iuditijs. Sciēdū ē: q̃ duo ſūt ꝑcipal'r q̃ male extimare faciūt: de his q̃ opanda ſūt a ꝓudēte. ſ. ſequela paſſionū circa actus venereos: ⁊ appetit⁹ īordiatos circa acq̃ſitionē pecūiarū. Uñ fz Greg. xxx. moral'. Ex luxuria tria ꝑcipue vitia oriūtur corrūpētia tres act⁹ rōis rēe extiatiōi neceſſarios .ſ. ꝑcipitatō q̃ corrūpit actū ꝓſiliādi. Incōſidera tio q̃ corrūpit actū iudicādi. Et iconſtatia q̃ corrū pit actū ꝑcipiēdi vel debite applicandi. Ex auari tia vo fm eūdē Greg. ieodē li. inter alia vitia duo

naſcūt: q̄ tollūt verā extiationē de fine. ſ. ꝓudētia carnis: ⁊ aſtutia: de his ſupra in. ij. parte.

Tertia pars ꝓnci. §. III.

paſ ꝓudētie pōit q̄ ē ĩſpcū fuꝰ, vbi ſciēdū q̄ offi tiū ꝓudētis ē: q̄ ea q̄ ſt ad finē: ad ipz debite ordi nēt. Preterita āt i nccitatē quādā trāſierūt: q̄ im poſſibl'e ē: nō eē qđ factū ē. Et iō ñ ſubſūt hūane ꝓudētie: vt ꝓpt aliquē finē fiāt vel ordinēt. Sīl' ⁊ pñtia i quātū h'. nccitatē quādā hñt. Neceſſe ē .n. ſortē ſedē dū ſedz. Unī nec ēt talia ordiabilia ſt ad finē p aliquā eoꝝ imutatiōez. Reliqt g̃. q̄ ꝓtin gētia futura: ſm q̄ ſt p hoīs volūtatē i finē aliquē ordinabilia: ad ꝓudētiā ꝓtineāt. Et hoc p̄cipue i portat in noīe ꝓuidētie. Importat ei reſpectū ali c' diſtātis ad ea q̄ i pñti occurrūt ordināda. Po tiſſia igit ꝑs prudētie: ē ꝓuidentia: ad quā ſpectat a fine diſtātia ad ipz ordināe. Pñt āt ad ipz redu ci duo q̄ adāit Macro. ſ. circunſpectio ⁊ cautio. Ad ꝓudētē. n. ſiue ꝓuidētē ꝓtinz: nō ſolū q̄ ad fi nē ſūt debite ordiare: ſz ēt ꝓſiderare ea q̄ circūſtāt ⁊ ſm eoꝝ exigētiā ꝓportionari fini: ea q̄ ſt ordinā da ad ipm. Et hoc dicim' circūſpectionē: ꝑ quā id qđ ordiat i finē: ꝓpat his q̄ circūſtāt. Sz q̄ frequē ter ꝓtigit mala ſiplr videri bona: ⁊ ea ſimul miſce ri, ꝓpt multiformitatē opabiliū: iō nccia ē vl' alia q̄ cautio dr: ꝑ quā a prudēte accipiēda ſt bōa q̄ ſt vere bona ⁊ vitēt mala vitāda: q̄ videt hīe ſpēz bo ni. Sciēdū ē: q̄ ꝓuidē bōa ꝓtigit duplr. Uno mō vt ꝓgnoſcāt i ſeipſis. Alio mō i ſuis cauſ. Preco gnoſcē āt futura: ſiue ꝓuidē vel ꝓuidē qđ idē eſt q̄ntū ſpectat ad pñs: ē ꝓpū itellect' diuini: c' eīnita ti oia ſt pñtia. Cōunicat āt h' ꝓgnitio hūano i tellectui ꝑ donū ꝓphetie ex dīna reuelatōe. Pre cogſcē āt futura i ſuis cauſ: ꝑt hō ordinē earū ad effect' ꝓſiderādo. Sīc medic' talia ſigna videdo i ifirmo ꝑcognoſcit ſāitatē futurā ſiue mortē. Sed q̄ ex tl'ib' tl'ia nata ſt ꝓtigētia: ſm hoc ꝑ ꝓiecturas ⁊ expiētiā lōgi tpis: ꝑt acq̄ri aliq̄ ꝑcognitō de futu ris hūanis ꝓtigētib': ad qđ multum valet ſi retro acta tpa cogitēt: ātiquoꝝ facta vel ꝓſuetudies ad mēoriā reuocēt: deiñ q̄ euēt' ex h' ſūt ſecuti: ꝓſide rent. Et ꝑ hunc modū ꝓuidus vidē poterit: tū ex mēoratis: tū ex his q̄ i pñti opāda ꝓcurrūt: qđ i fu turū poſſit accidē. Joſeph clipeo ſe ꝓuidētie mū uit: dū ꝓ futurā famē egypti ꝓuari fecē frumentū diu añ: ⁊ i mlta copia: ne regio ⁊ puitie circūſtan tes fame pirēt. Gen. xlj. Ex his oīb' ꝓcludendo di cam' q̄ ille pfcē erit prudēs: q̄ mēor erit ꝓteritoꝝ fcōꝝ: vt ex his ꝑ ſile vidē poſſit qđ euēiet i futuꝝ fuerit itelligēs i recte extimādo de fine nūc opabili q̄ bñ erit rōcinatiu' i debite applicādo vl'ia ad p ticl'aria. q̄ bñ erit ſubito ꝓſpectiu' i ꝓſiderādo qđ expedit. q̄ bñ erit docibil' i ſuſcipiendo ab alīs qđ ꝑ ſe ñ videt: q̄ erit prouidus in ordinando ea que in preſenti occurrunt ad debitum finem qui bene circūſpect' i ꝓſiderādo circūſtātias fct': q̄ bñ erit caut' i vitādo q̄ finē ōbitū pñt ipedire. Sz q̄ pau ci aut nulli pfcē ſufficiūt ad p̄dicta: q̄tūcūq; his exercitiū ipēdāt: q̄ hūana rō nō ꝑt ꝓphēdē ſingu laria ꝓtigētia: q̄ pñt occurrē. Scōz illō Sapie. ix. Cogitatiōes mortaliū timide ⁊ icerte, puidētie nīe Jō idiget hō ñ ſolū i his: q̄ ad ſalutē ptinēt: ſz ēt i reb' hūanis dirigi a ſupiori pncipio que ſit rō hu mana. Req̄rit g̃ ad directōez pfectā: actuū hūano rū: iſtict' ſpūſſacti: ꝑ modū ſalubriori ⁊ ctiori con ſilij. Et iō int̄ dona ſpūſſācti ponit donū ꝓſilij: qō ñdet prudētie: dirigēs hoīez i his maxīe: vbi non ſuffic̄ ꝓuidētia ꝓpe rōnis. Sūm' ſacerdos iudeo rū cū audiſſet alexādrū oia regna ōbellaſſe: ac gē tes ſibi ſubiugaſſe: mirabili ꝓuidētia ē vſus in fu turū ſibi p̄dicaſſe. ꝑmo Machab. x. Abigail pru dētiſſia mulier ſua ꝓuidētia obuiauit pcl'o qđ i minebat nabal viro ſuo: ex ſua ꝓcipiti rñſione. j. Reg'. xxv. Nō ēt ſm Tho. ſcōa ſcōe. q. xlvij. arti. nono i corpe. q. q̄ ſolicitudo: q̄ ē idē cū vigilātia p tinet ad prudētiā. Nā ſm Iſido. Solicit' dr q̄ lo lers ſcit': In q̄tū. ſ. aliq̄s ex ſolētia ai velox eſt ad ꝓſequēdū ea q̄ agēda ſt: hoc āt ptinet ad pruden tia: c' p̄cipu' act' ē: circa agēda p̄cipe dc p̄coſiliati ⁊ iudicatiꝰ: Un̄ phs. vj. ethi. dic: q̄ oz tarde ꝓſilia ri: opari āt velocit' ꝓſiliata. Itē ſz phz i ꝑmo ethi. certitudo nō ē ſimplr q̄rēda i oib': ſz in vnaquaq; mā ſm ꝓpū modū. Quia vo mā prudētie ē circa ſingl'aria ꝓtigētia: circa q̄ ſt opatiōes hūane: ñ ꝑt certitudo prudētie tāta eē: q̄ ſolicitudo tollat idē Tho vbi ſupra i reſolutione. ij. argūmēti.

Ad primā partem. §. IIII.

prudētie ptiet mēoria p̄teritoꝝ Eccī. j. Memēto q̄ añ te fuerūt Sencca. Qui de ꝑterito nihil cogi tat: vitā pdidit. Jpa ē q̄ ꝓuatoriū: i q̄. qcq̄d rō in uestigāde vitatis capit. fideliť reſeruat. Octo āt ſūt q̄rū debem' int̄ cetera reminiſci ſz Huil. i ſū. vtu. Primū ē laudabil' mēoria bñficioꝝ: ⁊ maxi me mēoria creatiōis: redēptiōis: ⁊ iuſtificationis Eccī vlt. Memēto creatoris tui ⁊c eccī. xxix. Gra tiā fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris. Secūdū ē mēo ria mādatoꝝ dei. ps. cij. Mēores ſunt mādatoꝝ ipius ad faciēdū ea: dices filijs iſrl' vt faciāt ſibi fi brias ⁊c. Tertiū ē mēoria ſcueritat' iuſtitie: quā exercuit i pctōres. ps. lxx. Mēorabor iuſticie tue ſol'. Eccī. xxxviij. Mēor eſto iudicij mei ſic erit ⁊ tuū. Quartū ē mēoria belli ſpūalis. i q̄ tot ⁊ tāti ceciderūt Job. xl. Memēto belli ⁊ nō addas vltra loq̄. Quitū ē mēoria ꝓſolatiōis dei i affli ctiōib' ne hō deſpet. j. mach. uj. Memtote quō ſalui facti ſt pies nūi i mari rubro. Sextū ē mēo ria vite ſctoꝝ ad imitādū Jo. xv. Memtote ſmo nis quē ego dixi vobis: ñ ē ſu' maior dño ſuo. Se ptimū ē mēoria ſtatus honorabil': a q̄ ds degene rauit a pētib' carnalib' l' ſpūalib' Jſa. lj. Attēdite

ad abrahā ꝓtem nr̄m Apoc.ij. Mēor esto vñ ex cider̄. Octauū memoria ꝑtōꝝ ad volendū Isa. xxxviij. Recogitabo tibi oēs ānos meos i amari tudie aie mee. Xrīc. nullū ꝑcōꝝ tale remediū: sic eorū cōtinuata memoria.

Ad tertiā partē ꝓn. §: V

dentie: q̄ ē ꝓuidētia ptiet ꝑcauē picla ⁊ obuiāe eis Unī apls ad ephe. v. Uidete quō caute ābulet̄: ñ q̄si īsipiētes. i. iprudētes: sz ut sapiētes. i. prudētes: ne. s. icidat̄ i piculū. Et pōit apl'us ipe octo gnā pi culoꝝ corpaliū. ij. cor. xi. q̄ passus ē: significātia p icla spūalia: q̄b⁹ subiūcimur: q̄ grauiora sī: qr̄ sī in ductiua i mortē gehēne: ñ nāe ꝓpī qō ait ps. Pe ricla iferni iuenerūt me. Patimur. n. i vita pñti pi cula ista i q̄ruplici pugna spirituali. s. primo.

A carne ificiēte. Ab hoste decipiente

A mundo retinente: Ab homine seuiente.

Et i q̄libet hoꝝ certaminū ꝑcutimur duplici telo mltū piculoso: ⁊ sic subiūcimur octo picul'. s. picul' flumiū: picul' ex genē:: piculis latronū: picul' i soli tudie: picul' i ciuitate: picul' i mari: piculus ex gēti b⁹: picul' i flīs fālb⁹. In ꝓmo igit ētamine qō ē no bis a carne ificiente: ꝑcutimur duplici telo. s. nāli corruptiōe: ⁊ pentali affectiōe. Ex q̄b⁹ subiūcimur duplici periclo. s. picul' fluminū: ⁊ picul' ex genē. Ex nāli. n. ifectiōe: quā hēm⁹ i statu nīe pstitute nāe: iminēt nobis picula fluminū. i. picula lapsus i pcioꝝ gule ⁊ luxurie pfūdū: quēadmodū flumi na icautos hoies submergūt. Et hec sūt figurata p flumia egypti putrida ⁊ fetida: q̄ moyse ꝑcutiē te vga ꝓuertūt i sanguinē. Exodi. vij. i. deo pmittē te ex sua iustitia: i sāguinē pcioꝝ ꝓuertūt: ⁊ pisces oēs morīūt. i. gulosi ⁊ luxuriosi morte aie ex ipa i fectiōe. Ex calore sanguis ista vitia ortū hñt. Sed sup hec flumia q̄ vtiq; ⁊ babilōis sūt: i. ꝓfusionis. ps. clvij. sup flūia babi. illic se. ⁊. fle. dū. re. tui syō stāt sedētes israhelite. i. viri fideles flētes recordā tes syon. i. supne pīe. Sedēt vtiq; ⁊ calcāt vture ꝓtinētie. flēt timētes picula subuersiōis: vñ ⁊ occa siōes vitāt: ⁊ hoc qr̄ recordāt ⁊ affitiūt ad pīam supne hierlm. Scōm piculū ē nobis ex parēta li affectione. Et hoc dī piculū ex genē. i. pentū ge neratiōe. Et ñ solū laicis sz ēt clericis iminēt picla pcioꝝ piculū. s. iordiate dilectiōis: dū diligit fili os pr̄: plusq̄ dēat: ⁊ auūculus clericū nepotē suū. Periculū illicite acq̄sitiōis: dū pētes illicita lucra dimittāt filīs. Periculū iuste distributiōis: dum plati ꝓferūt oia suis amicis ⁊ psāguineis: postpo nētes digniores: ⁊ ꝓmittētes talib⁹ curā aiarū: q̄b⁹ vt dicit hosti. nō cōmitterēt pomoꝝ custodiā. Et hoc gen⁹ figurat p gen⁹ muscarū q̄b⁹ egypt⁹ pcus sa ē. Exo. viij. Musca est aial iportunissimū: voli tat frequēter añ faciē. pstrepit ad aures: ñ recedit sz ꝓmedit ⁊ bibit cū hoie. Sic psāguinei clericoꝝ sī iportuni ad petēdū ab eis: frequētāt domos eo rū: murmurāt ꝯ eos sī eis ad placitū non puidēt. Et pbāt. Ut dic Amb. di. lxxxvj. ꝓmedūt ⁊ bibūt cū eis pcipue tpe estiuo cū fruct⁹ colligūt. Sed vt dī Michee. vij. Inimici hois domestici ei⁹. s. hois ꝛc̄. Qui amat ꝓtem aut mīez aut sorores aut filios plusq̄ me ñ est me dign⁹: ait xps. Sed si mei ñ fuerit dñati. s. psāguinei. tūc imaculat⁹ ero ꝛc̄. ait ps. In scōo certamīe qō nobis ē ab hoste decipiēte: pcutimur duplici telo si sum⁹ icauti. Et hec sī picla latrōū: ⁊ picula i solitudie. s. suggestio occasiōis ad mali cōmissionē: ⁊ suggestio occasio nis ad boni omissionē. Ex suggestiōe diaboli i iti nē bonoꝝ opū. icidit i picula vitioꝝ. Supbie bo nū faciēdo iuidie bonū alter⁹ videndo: iracūdie dū op⁹ suū ⁊ sī bonū ñ appretiat. Et hec vitia sī la trones q̄ spoliāt aiam gīa. s. hūlitate: charitate: māsuetudie. Uñ figurat h̄ i illo q̄ descēdēs a hirlz icidit i latrōes q̄ spoliauerūt eū. Luc. x. Et ēt figu rāt p latrūculos egressos de siria q̄ captiuā duxe rūt puellā puulā: q̄ erat i obsequo naaman. vt hēt iij. Re. v. Siria iterpratat sublimitas: ⁊ significat diabolū: q̄ dixit ascedā i celū ꝛc̄. De hac suggesta tiōe diaboli egrediūt. s. p imitationē latrūculi. i. supbia: iuidia: ⁊ iracūdia: ⁊ puellā puulā de isrl. i. aiam puellā p mētis itegritatē: puulā p hūlita tē: de isrl p ꝓgnitiōis claritatē: capiūt incautā. Et ponit i obsequiū vxoris naaman leprosi. i. i fuitu tē ꝓcupiscētie carnal': q̄ dī vxor naaman. i. diaboli Caute g̃ ābuladū. i. opādū. ne latrūculi nos spoli ent. ps. clxij. In via hac q̄ ābulabā absc̄derūt su pbi. i. demōes laq̄ mihi. Et iō obuiādū: vt cū hu militate: patiētia ⁊ charitate cūcta fiāt. Scōo i illo certamīe pcutimur telo accidie. Et hoc ē pi culū i solitudie. Solitarios ifestat accidia. Soli tu do ē steril' ⁊ ifructuosa: ⁊ sic cū aia ē steril': nō ꝓdu cēs fructū bonoꝝ opū: sz otiosa manēs: piculū ei iminet accidie: q̄ fastidiūt bōa spūalia: ⁊ omittūt opa vtuosa debita: vt ꝓfiter̄i: dicē offitium: ire ad eccl'am ⁊ h⁹. Jñiq; ꝓcedūt mlta vitia. Uñ. Isa. lx. dī. Hēs. n. ⁊ regnū q̄ tibi. s. deo ñ seruierit: solitu die vastabūt. i. sterilitate ⁊ penuria vastabūt vtu tū. O buiādū g̃ huic piculo ꝓ occupationē bonā Piero. Sēp alīq̄d boni facito vt diabolus iueni at te occupatū. de ꝓse. di. v. In ctio certamīe qō nobis ē a mūdo retinente: pcutimur duplici telo scilicet prosperitatis ⁊ aduersitatis. Ex hoc nobis imminet duplex periculum: scilicet in ciuitate ⁊ in mari. Nam ex psperitate habent bona diuiti arū: delitiarū: ⁊ honoꝝ: q̄ cōit repiūt i ciuitate: ex q̄b⁹ iminēt picula maxia. s. ptēnēdi ⁊ blasphemā di deū: polluēdi ⁊ maculādi corp⁹: distrahēdi ani mū ⁊ opprimēdi ꝑimū: q̄ picula notat ps. dicēs. Uidi iniq̄tatē ⁊ ꝯdictionē i ciuitate ꝛc̄. Ecce ꝓtē ptus ⁊ blasphemia ꝯ deū: q̄ sibi ꝯdicit. Sedt sup abūdauit muros ei⁹ üq̄tas. s. adulteriorū ⁊ fornī cationū: q̄ maculāt corp⁹. Et labor i medio ei⁹. s.

noxie solitudis ⁊ iustitia q̄ ad dāificationē ꝓxi. Un̄ dns ad vitandū ista picula hortabat: dicens. Exite de medio babilōis ppleme⁹ ⁊c. In ipo certamie a mūdo aliud telū ē aduersitas: q̄ designat p mare: q⁹ sic mare amarū dī ⁊ fluctuat: sic aduersitas amaritudinē hz: ⁊ mētē fluctuare facit: ⁊ hinc picla surgūt diuersoꝝ vitioꝝ ipatietie: murmurationes: diffidētie ⁊ hm. Eccl. xliij. Qui nauigāt mare: enarrāt picla ei⁹: adeo q⁹ ēt nauicla pe. in medio mari hm iactat fluctib⁹. Et hoc figuratū ē per mare qđ vidit daniel i visiōe: i q̄ pugnabāt q̄ttuor vēti. i. q̄druplicis afflictiōis. i. ablatiōis rerum: ⁊ pauptatis: ifamatiōis: infirmitat⁹ corpis: ⁊ tribulatiōis familie. Et in ꝓcedūt q̄ttuor bestie vitioꝝ. s. murmuratiōis: ⁊ ipatietie: diffidētie ⁊ turbatiōis

In q̄rto certamie qđ ē ab hoie seuiēte: duplici telo ꝓcutimur. s. apte psecutiōis: ⁊ occulte circūuētiōis: Ex qb⁹ iminēt nobis picla ex gētib⁹: ⁊ picula ex flīs fīb⁹. Per gētes itelligūt ifideles ⁊ alīj mali mānifeste psequētes bonos: sic greci. s. Antiochus cū suis. machabeos: ⁊ romāi. apl̄os ⁊ martyres. De qb⁹ ꝓt itelligi illud Joel. j. Hēs ascendit sup trā fortis ⁊ inumerabil⁹: dētes ei⁹ vt leōis. Sz dissipa gētes. i. gētil⁹ viuētes: q̄ bella uolūt psequēdo. s. fideles ait. ps. Aliud certamē ab hoie malo ē circūuētiōis: ex q̄ iminet piculum deceptiōis vt scordie ⁊ diuisiōis. Eccl̄ia iā passa ē psecutiōes a iudeis: paganis: ⁊ hēticis. Nūc ātē patit psecutiōez ab ypocritis. i. simulatis hoib⁹ ⁊ flīs fīb⁹. i. xp̄iānis Un̄ Job. xxx. i ps̄ona ip̄i⁹ ecclie ait. Fr̄i fui: ⁊ socius draconū: q̄ ad ꝑmū gen⁹ piculi. s. mānifeste psecutiōis. Soci⁹ struthōnis. i. ypocritaꝝ q̄ ad pñs tēpus. De vtraq; dic̄ cum aug⁹. Uox ꝓtribulatoꝝ xp̄o ⁊c. vij. q. j. aduersitas huic. §. Idē. Sz xp̄s nos cautos reddit: dicēs. Attēdite a flīs ꝑphis. i. christianis vl̄ religiosis: q̄ ve. ad vos i ve. o. ⁊c. Math. vij. De ptib⁹ subiectis prudētie ⁊ de ꝓgnitione sui ipsius. Capitulum. iij.

E partibus subiectiuis prudētie nūc agēdū: q̄ sūt ptes cular⁹ seu monostica: economica: politica: regnatiua: ⁊ militaris. Et vt pfecta sit ꝓsideratō prudētie: oñdēdū ē quō cuilibz ciui expediat eā hīe. Ubi diligēt notādū ē: q⁹ qlibet ciuis ꝑt trip̄lr ꝓsiderari. s. q̄tū ad singulārē pfectōnē: q̄tuz ad familie gubernatōez: q̄tū ad sui ꝓciuis ꝓmūicationē. Et ꝑm hoc plures ponūt spēs prudētie. Si ei ꝓsidere⁊ ciuis i se: nccia ē prudētia ptícular⁹. Si ꝓsideret vt failie gubernator: nccia ē prudentia economica. Si vo vt ciuis: tc̄ iterꝝ ꝑt triplr ꝓsiderāi. q⁹ aut vt ē ꝑncipāti subiect⁹: ⁊ tc̄ nccia ē prudētia: q̄ ꝓmuni noie politica dr̄. Aut ē vt alīs ꝑncipans ⁊ tūc req⁹it⁹ prudētia regnatia. Aut ē boī cōis ꝓpugnator: ⁊ tc̄ op⁹ ē prudētia militar⁹. Et sic i vniuerso hēm⁹ quīq; spēs prudētie. s. pticularē: economicā: politicā: ignatiuā: ⁊ militarē. Prudētia igit pticlaris nccia ē ciui: q̄tū ad ei⁹ singularē pfectōnē q̄. vz se ipz regē sciat: se caute a pctis fuādo: ⁊ diuinis ꝓceptis obediēdo: hoc ātē fiēi ñ ꝑt sine prudentia q̄ ē hūanoꝝ actuum directia: sic̄ supradcm̄ ē. Un̄ dic̄ Greg. i pastoral. Hostis callidus tāto liberius pect⁹ pcutit: q̄to mūdū a prudētie lorica deꝑhēdit. Ad hāc vrutē iducit apl̄s ad eph. v. dicēs. Uidete frēs quō caute ābulet⁊: ñ quasi insipientes sz q̄si vt sapiētes: redimētes tp̄s qm̄ dies mali sunt: ꝓpt ea nolite fieri ipr̄udētes: sz itelligētes q̄ sit volūtas dei. Si qs ātē bōitate singulari caret: hāc prudētia ñ hīdo: ꝓculdubio nec familiā sufficienter regē possz: nec ver⁹ ciuis existēt. Qui sibi nō suffic̄ prudēt viuēdo: nec alīj suffitiet ꝓuiuendo: q⁹ q̄ sibi nec quā ē cui bon⁹ erit. Et q̄ cū deo rect⁹ nō ē: nec cuz ciuib⁹ rect⁹ erit. Oculs q̄dē q̄ i se corrupt⁹ ē: alia mēbra regere nesciet: ⁊ cum eis incompetens erit. Patet ergo quomodo prudentia particular⁊ ad singularē ciuis pfectōez reqrat. Exēplū pōt ꝺ abrahā. Cōsistit pfectō hec singular⁊ prudētie i ꝓsideratiōe sui. Un̄ helinādus dic̄: q⁹ i tēplo Apollinis tale oraculū fuisse legit datū. Gnoti saphton. i. nosce te ipsū. q̄ sīnia Job. v. scribit his vbis. Uisitans spēm tuā nō peccabis. Idē ātē ē se ipm ꝓgnoscēi q⁹ spēm suā uisitare. Spēs q̄ppe hois ē aia ad imaginē dei fcta: q̄ tūc uisitat: qn̄ qlis sit i uita idagat Et ad hoc optīe facit qđ dic̄ Bern. in li. de ꝓsideratiōe. A te ꝑmū incohat ꝓsideratō tua: ⁊ i te finiat ⁊ ifra. Cōsidera: qđ: q̄s: ⁊ qlis sis. Quid i nā: q⁹ aial rōnale mortale. Rōnalitas subleuat mōasticā misēriā mortalitatis. ⁊ mōtalitas hūiliat altitudinē rōnis. Quis i ps̄ona: cui⁹ ꝓditōnis ul̄ dignitat⁊: et qūo uteris officio tuo: q̄l i uita utꝝ bon⁹ ul̄ mal⁹ pficiēs ul̄ ōficiens ⁊c. Ibi uide. Et nō: q⁹ ista ꝓgnitio sui quā facit prudētia iducit tria magna bōa: vidz iudiciū ꝓgnitōis dine: ꝑncipiū saluatōis hūane fastigiū pfectōnis etne. De ꝑmo dic̄ Salon puer. xxx. Dixit. Uir cū q̄ ē de⁹: deo secū manēte ꝓfortat⁹ ait. Stultissius sū uiroꝝ: qđ ptinet ad ueraz sui ꝓgitōnē. Bern. Ab exteriorib⁹ redibit aim⁹ ad interiora. ab ifēiorib⁹ ad supiora ut possi ꝓgscē vn̄ uēio: aut q̄ uado. q̄d sū: ⁊ ūde sū. ⁊ ita p ꝓgnitōez mei ualeā puēire ad ꝓgnitōnē dei. Quātoq; i cognitōe mei pficior: tāto ad ꝓgnitōnem dei accedo Et Macro. Alia pfectā hēt sapiaz: cū vñ orta sit: ⁊ de q̄ fōte ueneit: recognoscit. De scdo dic̄ ps. Apcco mo mūda me: qm̄ iūqratē meā ego ꝓgnosco Mūdatō a pcto ē ꝑncipiū saluti. Ad hoc Bene. Initiū saluti notícia pcti. Nā q̄ peccare se nescit. corrigi non uult. Bern. de ꝓgnitiōe sui: ꝑncipium saluti hūilitas gnat. De ttio dī math. xxiij. Qui se hūiliat: qđ icludit ꝓgnitōnē sui: exaltabit. Boetius de phīca ꝓsola. O mortalis extra uos petit: qđ itra uos ē positā felicitatē. q⁹. s. p uerā ꝓgnitōnē sui q̄s pueīt ad eā. In hm figurā hēs Luce. ix. q⁹

ceci sit vocati ad cenā: q̄ significat btitudinē. Et lo q̄t de cecis: q̄. s. cognoscūt se cecos ñ ꝓgnoscētes qō ꝓtinet ad cognitionē sui. Bernñ. sup cañ. Nemo sine sui ꝓgnitiōe saluat. Salus āt pfecta i btitudie.

Econtrario ex ignorātia sui ip̄i ꝓsequūt hoies tria mala: seu detrimēta. Est. n. fūdamētū ifirmitat̄. nutrimētū ūqtat̄: ꝓplemētū fatuitat̄. Quo ad ꝑmū ignorātia sui ē fūdamētū ifirmitat̄ hūane spūal̄. s. pcti. Lañ. j. Si te ignoras o pulcherria mulierū egredē. Si ꝓ. q̄ pulcherria mulierꝫ. i. curarū ē aia: q̄ q̄ igrat se: egredit a se desperando z vagādo p diuersa vitia. Bernñ. sup cañ. De igrātia sui vēit supbia i te q̄ ē pncipiū pctorū. Itē Lactāt⁹ de fl̄a religiōe. Nullus aie suauior cib⁹ vitate Igrātia āt sui cā puitat̄. Seneca i epl̄is. Jō ad sanitatē difficilr̄ puenim⁹: q̄ nos egrotare nescim⁹.

Quātū ad scōm p̄s. Nescierūt. s. nccia ad salutē: neq̄ itellexerūt. i. it̄ legerūt ꝓfitēdo se ip̄os: i tenebris ābulāt pctorꝫ. Terēt⁹ ita fere cōrupta ē oīa hoīm nā: vt aliena mel⁹ iudicet q̄ sua: z hoc i malū. Uñ tull⁹ i li. ō offitꝭ. Nescio q̄ fit: vt magis i aliū cernam⁹ si qd deliquit. Et tñ xp̄s dic̄ Lu. vj. Ejce ꝑmū trabē de oculo tuo vt eicias festucā de oculo frīs tui. Quo ad tertiū p̄s. Hō cū in honore eēt ñ itellexit se ip̄m vel suā ꝓgnitionē. Cōparatus ē iumētis insipiētib⁹. Bernñ i li. de ꝓsideratiōe ad eugeniū. Lz oia mysteria nouer⁹: lata tre: alta celi ꝓfūda maris: si te nescieris: oīo eris silis hoi insipiēti edificāti domū suā sup arenā sine fūdamēto. i. ruinā ñ structurā faciēs. Tholeme⁹. Insipiēs ē q̄ sui ip̄i igrat quātitatē. Tull⁹ de tusculānis q̄omb⁹ Stultitie ꝓpū ē. alioꝝ vitia cernē: suorūq̄ oblīui sci. De prudētia monastica aut pticulari: z noue regl̄ directis hūanā vitā. La. iij.

Aliter prudētia

pticular̄ q̄ hz hoīem gubernare i se ip̄o: dirigat opa ei⁹: lat̄ pulchre pōt trahi ex his v̄bis q̄ hñt Lañ. v. vz. Dilect⁹ me⁹ candidus z rubicūdus: electꝰ ex milib⁹. Caput ei⁹ aurū optimū. Come ei⁹ sic elate palmarū: nigre q̄si corui⁹. Oculi ei⁹ sic colūbe sup riuos aq̄rū: q̄ lacte sūt lote z residēt iuxta fluēta plenissīa. Gene ei⁹ sic areole ꝓsite a pigmtarijs. Labia ei⁹ distillātia mirrā p̄mā. Man⁹ ei⁹ tornatiles: auree: plene iacinct⁹ Uēt⁹ ei⁹ eburne⁹ distict⁹ saphiris. Crura ei⁹ colōne marmoree: fūdate sup bases aureas. Gutt⁹ ei⁹ sua uissimū: z tot⁹ desiderabil⁹. Hec ibi. Que itelligi p̄nt de xp̄o vo. i. psōa ei⁹: de q̄ dī Job. Prudentia ei⁹ peussit supbū. s. diabolū. Ac ēt de xp̄o mistico i. eccl̄ia ei⁹: seu de ei⁹ fidelib⁹ q̄b⁹ dī Mat. x. Esto te prudētes. Ex q̄b⁹ v̄bis trabūt nouē regl̄e directiue tot⁹ vite hūane. Et scōm hoc q̄ ip̄a v̄ba exponit egregi⁹ vir: p cūcta laudabil⁹ dñs Jo. oñici cardial̄ ragusin i li. scientifico: z si vulgari intitulato amor charitatis. Et p̄mo q̄dē oñdit excellētia xp̄i i generali: cū. s. dī cādidus. s. p puritatē. Rubicundus p charitatē. Elect⁹ ex milib⁹ p gr̄ie z sapie sublimitatē. Exide ponit dicte regl̄e. Pria dirigit itētiones. ibi: caput ei⁹. Scda cogitationes: ibi: come ei⁹ z. Tertia ꝓgnitiones ibi: oculi ei. Quarta exēplationes: ibi gene ei⁹ z. Quita locutiones: ibi: labia ei⁹ z. Sexta actiones: ibi: man⁹ ei⁹ z.

Septia fructificationes: ibi vēt ei⁹ z. Octaua gubernationes vl̄ affectiones: ibi: crura ei⁹ z. Nona discipliationes: ibi: gutt⁹ ei⁹ z. Pria g̃ dirigit itētiones q̄ signāt p caput. Caput āt designat itētionē: q̄ sic caput ē pncipiū corpis ita itētio pncipiū opis. Nā fm sapiētē: finis ad quem respicit itētio mouet agētē. Et i his q̄dē q̄ de se sūt mala: ut blasphemia: homicidiū: vsura z h̄. quantūcūq̄ videret hōi pia itētiō: ñ pōt cē veracit̄ bōa: nec op⁹ bonū. Sz i alijs v̄a ē auctoritas cōis. s. Quicqd agāt hoies: itētio iudicat oēs. Et aliq̄ q̄dē hñt caput terreū: q̄. s. ñ itēdūt: nisi ꝓgregationē substātie in suis opib⁹: ēt de genē bonoꝝ: ppt̄ hoc iciunāt: orāt: z h⁹: vt ꝓsperēt. Alij caput carneū: q̄ itendūt tm̄ satisfacē nāe: vt ea q̄ fiūt ppt̄ pentelas: vel sēsualitati vt mlti sub specie spūs: q̄ mlta faciunt ppt̄ pītiā corpalē p̄ soārū. Alij hñt caput aureū: z ifti sūt scti: q̄ oia q̄ faciūt: faciūt ppt̄ honorē dī z amorē ei⁹. Charitas. n. aurū significat Apoc. iij. Suadeo tibi emē aurū. i. charitatē: q̄ sic aurū excellit oia alia metalla: ita charitas oēs vtutes. Et quāto q̄s ex maiori itētiōe charitat̄ aliq̄d facit: tātomagis ē deo grat⁹ z merit. Xp̄s āt oia fac̄: z fecit ex maxia charitate. Et iō merito dicit de eo ecclia. Caput ei⁹. i. itētio ei⁹: aurū optimū. pfectissima itētiōe. Uñ ispe dicebat Jo. iij. Me⁹ cib⁹ ē vt faciā volūtatē ei⁹ q̄ misit me. ecce itētio: z mlta similia inuenies: z sic in isto splendore illuminat oēm hoiem veniētē i hūc mūdū: discē g̃ dirigē itētionē tuā. Scda dirigit cogitationes: q̄ designāt p comas. i. capillos: q̄ sic capilli exeūt de capite seu p̄cedūt: ita cogitationes a mēte Quale caput tales capilli. Nām caput vanū ē: z iō vanos capillos p ducit: z mālr̄ z spūalr̄. Tria dic̄ de his cogitatiōib⁹: q̄les oñt cē z nē. Pmo q̄ sūt vnite i vno fie. z si sint diuise i mā. Et iō dic̄ elate. i. coltelli aut rami palmarū: q̄ q̄dē videt cē diuisi adiuicē: z sī i sūmitate: sz i fie i vnū ꝓueniūt. Ita xp̄s diuersa agebat z loquebat̄: z de diuersis materijs: tñ sēp ad honorē dei z salutē ꝓxi. Sic z tu: z si de diuersis materijs cogitas: mō de gubernāda familia: mō de artificijs: mō de alijs: fac oia ad laudē z gloriā dī.

Secūdo cogitationes debēt cē firme z stabiles: iō dicit palmarū: palma. n. viriditatē semp ꝓfuat i hyeme vt i estate: semp stat vno mō: z quāto magis ātiq̄t tātomagis dulcescūt fructꝰ ei⁹. Et cē multi tpis: iferius subtilis: supius lata: ꝓpio mō aliaꝝ arboꝝ: sic cogitationes bone: debēt cē firme. Aug⁹. de pe. di. iij. Bonū ꝓpositum ꝓsequi iugit: neq̄

ꝓsperitate nec aduersitate mutari: sēp deuotꝰ se hīe: hīe latas meditatiōes de diuis: ⁊ modicas de trenis. Tertio dñt eē hūiles: iō dic̄ nigre ⁊c̄. Nō ꝙ corꝰ libēt ꝙescit sup cadauera. Sic verꝰ hūil ꝓsiderat mortē: ex q̄ sumit sibi occasionē hūilitatis. Hūilis sū corde: ait Xp̄s Math̄ .xi.. Tertia dirigit illustratiōes q̄ delignāt ꝓ oculos: iō dic̄ oculi eius sic̄ colūbarū. Sic̄.n. oculo corporali qs videt corporalr: ita oculo itellectꝰ spūalit. Et sic̄ duplex ē ocl̄s: ita duplex itellectꝰ .s. ꝓtic̄ circa opabilia: ⁊ speculatiꝰ circa ꝓscibilia: ibi: ꝙescēs. i. vna potētia itellectia cū duplici dicto offitō. Prio igitur itellectꝰ dēt eē discretiꝰ: discernēdo ista a veris: bona a malis vt vera ⁊ bōa eligat: ⁊ fla ⁊ mala ꝙbet: iō dic̄ sic̄ colūbarū. Un colūba discernit grana q̄ st̄ bōa: ⁊ sana ꝓmedit: cōrupta dimittit. Sic egit dñs Jhs: Juxta illud Isa. vꝙ. Sciat reprobare malū ⁊ eligē bonū. Et vt hoc possit hō melꝰ facē: dēt. Scdo oculos itellectꝰ tenē sup riuos aq̄rū i. sup doctris lectꝰ vl̄ pauditis: eas ruminādo. Un dic̄. b. antho: cuidā introgāti de via salut̄. Jn oi requā facis adhibe tecū testionia scripturarum. Et nō ꝙ ñ q̄slibet libros vl̄ doctrinas dēmꝰ rumiare sꝫ illas solū: q̄ sūt lote lacte. i. scripturas sacras q̄ ad modū lactis st̄ purificatie mētis: illumiatiue ⁊ ꝓfectatie. Alie āt doctrīe vt phie. poesis: ⁊ de palatinis ⁊ h̄. nō purificāt: sꝫ inq̄nāt mētē supbia vl̄ imūditia. Colūba stās sup riuos aq̄rū inde ꝓ vmbrā ꝓtēplat̄ acipitrē ꝓsequētē: vt vitet eū. Sic aia ꝙ scripturas pt ꝓgnoscē insidias diaboli: quo ouetis mōis q̄rit capere: ⁊ ibi i oib̄ videt remedia. Jp̄s xp̄s allegabat p̄dicādo: ꝓpter eā iudei mirabant dicētes. Quō h̄ līas scit cum nō didicerit. Jo. vij. Tertio dēt ēt ꝓsiderāe diligēt istinctꝰ diuinos: seu inspiratiōes spūssancti: vt exeq̄t q̄ adhuc melꝰ ⁊ purificāt ⁊ illumināt: ꝓpter ea subdit: residēt iuxta fluēta plenissia: q̄ st̄ dona spūssācti. Un xp̄s dixit clamādo. Jo. vij. Qui credit i me sic̄ dic̄ scriptura flumia de vētre eius fluēt aq̄ viue: loquēs de spū sācto. Quarta dirigit exēpla: q̄ notāt ꝙ genꝰ. ibi: gene eiꝰ. Sic̄ gene st̄ sub oculꝰ ⁊ nūq̄ coopiūt sic̄ alia pene oia mēbra: ita exēpla. i. opa mānifesta sub oculꝰ i ꝓsideratiōe st̄ hoim: ⁊ occultari nō p̄nt Tenet āt q̄libet ñ solū ꝓscie sue ꝓuidere: sꝫ ēt ꝓximū bōis exēplis edificare: ⁊ ꝓpter ea ñ solū a malis sꝫ ēt ab his q̄ h̄nt spēm mali cauē dꝫ iuxta sniam apl̄i. ꝓma .v. ij. ad chorin. viij. Dñt āt exēpla eē primo hūil patie: ꝓpter dic̄ areole. Jn area fit pcussio grani: ⁊ calcatio sustinet plures ictꝰ: ⁊ tn̄ ñ frāgit̄ tra: sꝫ itegra ⁊ solida pseuerat. Nullū malꝰ exēplū dat de se ꝓximus dei: q̄ de vtute patie. vt iiurijs tribulatiōib̄ ñ frāgat: ñ turbet: ñ q̄rulet: sꝫ firmꝰ ⁊ iteger i vtute ꝓmaneat. Hoc xp̄s edocuit. Unde Aug̃. i. q. i. xp̄s q̄d fecit nobis. i. q̄le exēplū dedit. q̄ tāta patia ꝓditorē suū sustinuit vsq̄ i finē: vt ei ꝓmā eucharistiā ꝓfectā māib̄ ⁊ ore suo ꝓmēdatā sic̄ ceteris apl̄is ꝓpis māib̄ daret ⁊c̄. Areole dicit in plurali: q̄ patiēte exēplū dēt oñdi i tribulationib̄ corporalib̄: ⁊ spūalib̄: q̄ duriores sūt q̄ tāgūt aiam. Areole nomen diminutm̄ ē: ex q̄dā humili ꝙgnitioe ꝓpriꝫ defectuū: ⁊ ꝓ ꝙs recoḡit̄ eē subditi oīm penarū dēt ꝓcedē ista patia: nō mō ꝓbico

Debēt scdo ⁊ alijs vtutū pbere exēpla: iō subdit aromatū. Aromata odorifera ⁊ suauia st̄ vtutes. zuccarū ē charitas. Cinamomū puritas. Lazophilus hūilitas. Baliamus obedia. Mirra pnia ⁊c̄. Parū exēpla debes dare mō de vna: mō ō alia q̄ oēs q̄ eis occurrūt tēptatiōes ⁊ tribulatiōes: iō dñt eē fūdate i hūili patiētia: vt sīt areole aromatū. Dñt tertio oia exēpla ēt opm vtuosꝫ esse cū magna discretiōe. Un subdit. Consite a pigmētarijs. Pigmētarꝫ st̄ q̄ sciūt ꝓponere medicinas ⁊ ꝓfectiōes. Nō oim ē hoc q̄ h̄nt aromata: sꝫ paucorū ex magna ꝓtica. Nō oēs q̄ h̄nt vtutes. sciūt semp vti discretiōe: paucoꝝ ē hoc ⁊ exercitatoꝝ in via spūs: ⁊ tn̄ si desit discretō: ñ erit vtuosū opꝰ Nisi. n. oia fiāt cū mōis ⁊ tpib̄: ñ edificabūt: sed scādalizabūt q̄ xp̄s sūme seruauit: q̄nq̄ reprehendēs: q̄nq̄ consolās: q̄nq̄ tacēs: q̄nq̄ loquēs: q̄nq̄ miracula faciēs: q̄nq̄ ñ faciēs: q̄nq̄ ieiunās: q̄nq̄ comedēs: ⁊c̄. Oia ad edificationē. Quinta regula dirigit locutiōes: q̄ dlignāt ꝓ labia. Un labia eius ⁊c̄. Posuit deꝰ ⁊ labia ⁊ dēres ante linguā: vt ñ subito loq̄mur q̄q̄d mēti occurrit: sꝫ tardi simus ad loquēdū: vt admonet Jacobꝰ i canonica sua .c.j. Debet ergo locutio primo esse ex dilectiōe ⁊ tēperātia. Un dic̄ distillatia. Ad distillatō ne plra ꝙcurrūt. s. fornellus cū igne: cāpana: ⁊ mā q̄ dēt distillari: ⁊ alēbicꝰ vñ egrt̄ editꝰ guttatim. Sic ad hoc vt aliq̄s bñ loq̄t̄: dēt eū mouē charitas: q̄ ē ignis i corde ⁊ fornax. Cāpana ē rō. Illud qō distillat̄ ē mā q̄ dēt dici. Alēbicꝰ ē os. Uas ubi recipitur ē auditor. Qñ ḡ charitas iducit aliquē ad loquēdū: ipa vꝰ charitat̄ tanq̄ calor q̄dā itēlus: dꝫ mām locutiōis q̄i euaporādo p discussiōnē transmittē ad altitudinē rōnis: ⁊ dimissa oi supfluitate illud substātiale qō alcēdit i rōnē. i. qō dictat rō: paulatī p os p̄ erre vbi ē audit̄. Nō. n. ad modū maris redūdatis dēt se iactare: ul̄ q̄q̄d ē in corde dicē: nec ad modū torrētis oēs imūdicias viarum colligē: narrādo. s. defectꝰ aliorꝫ: sꝫ paulatī ⁊ rōnabilit̄. Sic fecit dñs Jhs. Un ipe dicebat Jo. v. hec dico vt salui sitis. Ecce charitas q̄ mouebat ad loquēdū. Et de eo dī ꝓma petri. ij. Nec dolus ē inuent̄ i ore eiꝰ: nec ēt aliq̄ malū. Un ipe dicebat Jo. xvij. Si male locut̄ sū: testimoniū phibe de malo. Ecce materia rōnabil̄ ⁊ tota euaporata: parū locut̄ ē. Un Isa. lviij. Sicut agnꝰ corā tondēte se omutescet. Scdo mā locutiōis dēt eē vtil̄: ꝓpter dic̄ mirrā. Mirra ē amara purgatia ⁊ pseruatia a corruptiōe. Sic locutō amara dēt eē ad reprehendū vitia aliorꝫ: nō ad adulādū: ad purgandum

sua pcta p ꝓfessionē:ad admonēdū:ꝛ sic ꝑseruando alios a vitijs. Tertō dēt eē de melioꝛib⁹. ppꝛea dicit ꝑmā. ꝑma.n.distillatura ē melioꝛ alia. Sic pōt hō loqui de diuersis bonis ꝛ bñ: sz dēt hō eligē ēt melius:ita q̄ sit totalr ꝑmo ꝑm deū: sic fecit xp̄s q̄ ait Jo. viij. Sic audiui a p̄e sic loquoꝛ i mūdo. Sexta dirigit opatōnes q̄ designāt p man⁹ Unū dic̄:man⁹ eius ꝛc̄. Opa q̄ facim⁹ artificialia ꝛ multa alia manib⁹ facim⁹. Et ꝓpꝛea man⁹ in scꝛiptura designāt op⁹ nīm:hec āt opa dōnt eē bona p̄mo. Et ꝓpꝛea dic̄ Tornatiles. Tornō ē istīm qō valde cito opat:remouet a lignis superfluitates et polit:ꝛ tm̄ reuertit retro q̄tū ꝓcedit i antea. Doc spūalr dēt eē i opib⁹ nostris.s.ut ꝑmptę operemur nō tarde uel lēte i surgēdo a dormitioe:i eūdo ad eccl̄iaz:i accedēdo ad ꝓfessionē:ꝛ hm̄. Nescit.n.tarda molimia spūssācti gr̄a dicit Ambꝛosi⁹ in omelia sup lucā. Debem⁹ ēt tollere superfluitates ab opib⁹ nostris:vt i uestimētis:cibis:i edificijs ꝛ hm̄. Cant.iij. Tēp⁹ putationis aduēit. Dēm⁹ facē opa mūda ꝛ nitida i ꝓspectu dei. Dēmus i opib⁹ nr̄is nō solum respicere i ātea ad alia q̄ restant fienda: sz ēt aliq̄n reuidē ꝑterita:ad dolendū de defectib⁹ sicut faciebat paulus:dicēs ꝑma ad choꝛ. xv. Nō sū dign⁹ uocari apl̄s:q̄ ꝑsecut⁹ sū eccl̄iā dei. Et Aug⁹.in lib.cōfessionū accusans pcta ꝑterita. Fuit dn̄s Jhs solicit⁹ ꝛ ꝓmptus i opib⁹ suis Jo. viij. Diluculo venit i tēplū:nil superfluū erat i eo. Colligite ait q̄ supauerāt fragmēta ne peāt. Jo. vi. Oia opa sua deo accepta. Jo. viij. Ego ait q̄ placita sū ei.s.patri:facio semp. Scdo opa ista debēt eē multiplicia:iō subdit. Auree. Aurū.n.ualde extē dit sup oia alia metalla. Nā de vno ducato fiunt circa.c.petie ad deaurādū picturas. Sic opa nostra dn̄t se extēdere ad multa:aliq̄n ad paupes pascēdos aliq̄n eūdum ad eccl̄iam:ad offitiū: ad p̄dicationē:aliq̄n ad opa religiosa ꝛc̄.multa bona opa ostēdi uobis fait xp̄s Jo. x. Dēt tertio in ipsis opib⁹ esse cōsideratio ꝑmioꝛ:. ꝓpterea subdit plene iacinctis.i.lapidib⁹ ꝑtiosis:ul floꝛib⁹ alijs:qui hñt coloꝛē celestē. Laboꝛ te terret ait Aug. cogita de ꝑmio. Sic dn̄s ihs semp i opib⁹ suis ꝓtēplabat deū ꝛ supnā gloꝛiā. Disce q̄ ipsuz seq̄: q̄ illuminat omnē hominē venientē in hunc mūdū. Septima dirigit fructificationes que designāt p vētrē Unde dixit. Uenter eius ꝛc̄. Jn ventre stat fruct⁹ humanus.i.puer. Magna cura ꝛ studio quere bant homines in ueteri testamento: facere fructus humanos.i.filios. Unde ꝛ in lege.sterilis dicebatur maledicta. Sed iam in nouo testamento non curat deus tantum de ista fructificatione:immo dicit Luce.xxiij. Beate steriles que nō genuerunt. ꝛ ubera que nō lactauerunt:sed uult fructū spūales permanentes:non deficientes ut filij. Unde dicit Jo. xv. Posui uos ut eatis ꝛ fructū afferatis ꝛ fruct⁹ uester maneat. Et qualis esse debeat ostē ditur cum subditur. Eburneus. Ebur est os elephantis animalis castissimi:ꝛ significat castitatē. Unde in antiphona. Ebur castitatis:hos igitur filios debem⁹ generare:ꝛ tales q̄ sint casti.i.castitatem debemus in nobis amare:ꝛ i alijs suadere. dicuntur etiam fructus nostri opera permanētia vt libri: edifitia:bospitalia:que quidem faciunt ad gloꝛiam humanam vt pingendo arma ꝛ hm̄. sz eburnea non sunt:ꝛ ideo fienda ad gloꝛiam dei. Ebur est durum:ꝛ significat cōstantiam ꝛ pseuerantiam quam debet quis suadere. his quos trahit ad deum:non solum actiua ꝛ mundana: sed spiritualia ꝛ celestia. Sic dominus Jhs egit. Nullū docuit aliquā artē vel scientiam cuz omnes scirent:sed bene diuina ꝛ spiritualia. est autem distinctus iste uenter zaphiris. quia facit docere filios suos spirituales quos uerbis ꝛ exemplis trahit ad xp̄m. Octaua dirigit gubernationes designatas per crura. Unde crura eius ꝛc̄ Sicut enī sup crura ꝛ tibias sustentat totū coꝛp⁹ sic totū coꝛpus ecclesie sustentat ꝛ regit duplici regimine eccl̄iastico ꝛ tempali. dis. xcvi. duo sūt. Sz ad hoc vt ñ ruat ip̄m coꝛp⁹ eccl̄ie:oporteꝛ vt ista regimia sint iusta Et ꝓpterea subdit. Colūne marmoꝛee. Aliqui faciunt rempublicā.i.regimē colūnas luteas.s.nō querēdo nisi colligere pecunias ꝛ depꝛedationes: extoꝛsiones ꝛ huiusmōi. Alij faciunt colūnas ferreas:vtentes vi tyrannica gladio ꝛ spata:nutrientes sectas:expellentes bonos ꝛc̄. Alij de nihilo faciūt:sed destruūt factas:faciendo contra deū ꝛ eccl̄iam:vt possint bene pꝛosperare i statu suo Regimen tale durare non potest:sed iam ruit: Faciendo ist⁹ columnas solum de argento non sufficit.i.si solum vacaretur cōtēplationi ꝛ lectioni l' doctrine aut pꝛelatis. Requirit adhuc aliud videlicet colūne marmoꝛee. Nullus lapis durioꝛ marmoreo:nullus candidioꝛ:nullus vtilioꝛ ad seruāda vnguenta. Et cum sit ita durum:mirum est q̄ melius domatur plumbo dulci:q̄ ferro. Et ideo ꝓueniēter significat iustitiā. Nulla enī vtus requirit tantā foꝛtitudinē:sicut iustitia iudicatiua. Impugnatur enim a sanguine:a minis:a muneribus a precibus. Nulla vtus pulcbꝛioꝛē facē rēpublicaz ꝛ puriozem. Est enī reddens vnicuiq̄ quod suuz ē. Sicut autem coꝛporis pulcbꝛitudo resultat ex membꝛorum debita pꝛoꝛtione:ita ip̄a iustitia q̄ bz ꝓportionare cūcta:facē coꝛp⁹ ecclesie pulcbꝛz solū a plūbo humili.i.a penitētib⁹ ꝛ būliatis aliquātulum flectit. Juxta illud vgilij pcē subiectis ꝛ debellare supbos. Colūne i plurali dicit: q̄ duplex est iustitia.s. distributia:ꝛ commutatiua vt premiare bonos ꝛ punire malos. Sup bases aureas.i. super fidem ꝛ charitatem:al' nihil valet Sz q̄ qō expositū ē de duplici regimine:spectat ad ꝓudētiā politicā.nō exeūdo tm̄ios ꝓudentie ꝓcularis q̄ ds regulat se ipsū:pōt dici q̄ crura si

gnificāt appetitꝰ siue affectꝰ: qz sic curibꝰ itur: ita affectibꝰ aia pgit uersus celū uꝫ infernū: ꝑm q̄litates affectionū. Duo ār crura sūt duo appetitꝰ. s. cē sualis et rōnalis: q̄ crura dicūt ñ esse carnea: negz ferrea: sz marmorea hñt spūalit crura carnea q i his q̄ expediūt carni ñ q̄rūt nccitatē sed uoluptatē: ut sufficiāt oi mō ipsi sēsualitati. Cū tam̄ dicat apos. ad Ro. Debitores sum⁹ carni: non ut fz carnē uiuāus. Si. n. fz carnē uixeritis: moriemi. Appetitū ār rōnalē hñt carneū q̄ i opibꝰ spūalibus q̄ faciūt: carnalia q̄rūt: hōres: diuitias. ꝛ hꝰ. Uꝫ et: q: pīes spūales aut fies aut filios spūales carnaliter. i. sēsualit diligūt: sp q̄rētes eoz pñtia corpalē Cōtra q̄s dic aug. i regula. Jnt nos non carnalis: sed spūalis oz cē dilectio. Crura ēt ferrea hñt qui nec sibi nec alīs p affectū ꝓpassiōis mouēt ad ea: q̄ nccria sūt: sed duri ꝛ rigidi nimis sūt. Cōtra q̄s dic Hiero. q̄ dignitatē creature rōnalis amittit. q̄ ieiuniū charitati: aut uigilias pfert sēsuū itegritati. de ꝓse. dis. v. Hō mediocrit. Prudēs igit hēt crura affectuū. nō carnea negz ferrea: sz marmorea. i. pura ꝛ fixa seu firma: q̄ crura affectuū fundāt sup baseꝫ aureaꝫ. i. sup duo pcepta charitatis dei ꝛ pximi dilectōnis. Nona dirigit discipliationes. i. modū docēdi: seu īstruēdi alios. Doctrina eni uoce porrigit: q̄ a gutture ꝓcedit. ꝛ iō ipsa disciplia tio nōt: cū dz: guttur eⁱ suauissimū. Dēt enim q̄ docet siue ꝑuate siue publice loq̄ ñ solū apte ut itelligat: sz ēt suauit: ut audiēt aim⁹ delecteē ꝓpterea dī guttur suauissimū. nō tñ dēt adulatue loq̄. Nā ꝫ hꝰ adulatores dic dñs Malach. ij. Maledicā bñdictōnibꝰ uꝫ. i. ꝑmoibꝰ adulatorꝫ j. q. j. Maledicā. ꝛ in eadē. q. c. Multi. Sz dēt loq̄ utilit et benigne. iuxta illō. ij. ad coz. vj. Jn suauitate i spūsācto. ꝛ cū loq̄ hz mās de se turpes: uti oz uocabul q̄rū pōt hoesti.: nō apte sic ribaldi nā tales locutōnes ñ sūt suaues: sz odiose sapiēti bꝰ: Uñ hiero. De nephādis ctib⁹ q̄ i occulto fiunt q̄ noiare ēt turpissimū ē: ne ꝛ dicenti os aures audiētium polluerentur: gñaliter scptura ꝓphīa est: dicens. Uerecundos facite filios urabel ab omni immundicia. xxij. q. iij. Jn eo.

Quia supra itrodu §. II

cta ē auctoritas illa. Estote prudētes sic ꝑpentes. potes hꝫ nōre q̄druplicē prudētiā ꝑpēt nālē: quaz vtualiter imiteri. Pria ē: q: ꝑpes qñ uidet se pcutiendū: de toto corpe fac scutū. ut pfuet caput illesū. Nā ꝛ si uulneret i corpe capite itegro: ñ ex hoc mortē incurrit. Sic debes ꝛ tu oia expōeē. s. substātiā famā ēt uitā lesiōi uꝫ amissiōi: ut caput uidelz rōnis seu xps q̄ ē caput nīm illeⁱ euadat: Leditur enim ratio: uꝫ ipse xps i nobis exñs solū. p culpā: q̄ sp dēt uitari. vñ aug. Potꝰ dēt q̄s oia mala pati q̄ꝑ pcco ꝓsētire. xxxij. q. v. ita ne. Scōa prudētia ꝑpēt: q: uetusⁱ effectꝰ i firmꝰ ut iuuenescat: artū foramē iḡrit lapidis firmi: p qō cū difficultate trāsiēs: uetustā pellē depōit. exiñ iduēt nouā. Sic ꝛ tu factꝰ ꝺbil ꝛ ātiquꝰ p pcz. si uis ut iuuētus tua renoueē p gīaz: oz te ire p foramī artuz pnie: q̄tūcūq; tibi difficile uideat. Et hoc foramī dz cē i fixa petra ꝛ firma. i. firmo ꝓposito ñ cidi uādi: q: ut ait aug. Nihil ꝓsūt lamta si iterēt peccata. s. q̄ ad ꝓpositū iterādi uuln⁹ iteratū tādⁱ sanat. de pe. di. iij. Jnanis. Tertia prudētia serpēt. s. aspidis ē: q: cū icātat: ne audiat uocē icātātiuz obturat aures suas: ut ait ps. lvij.. Unā figendo i terrā. i alia caudā imittēdo. sic et tu fac. Cū icātator diabolⁱ uult te cape icātatōibꝰ suaꝝ suggestionū. claudas aures. cogitatōes ꝛ affectⁱ: ne ipe assētias. ꝛ hoc ex ꝓsideratōne fis pcci: qō significat p caudaz: q: ut dic apls ad ro. fis illoz mors ē. ꝛ ex ꝓsideroē mōti corpal ad ira ꝓsterneti hūiliat hō ꝛ cauet a pctis: iuxta illō. terrā gerīs. ira teris: i terrā reuēteri: q̄ de ira sūeri. xij. q. ij. Jn ecclastico. Quāta prudētia ꝑpēt ē q̄ ifidiaē calcaneo mlieri ut oz gen. iij. ut. s. occidat eā. Mlier ār uoluptatē seu mūdanā ꝓspitatē designat. Calcaneꝰ eius est fis eⁱ. sic ār occidit seu ꝓtenit hūana ꝓspitas: seu uoluptas: dū attēdit fis eⁱ. i. uāitas ꝛ nocibilitas Gregorius in omel. Momentaneum est quod ō lectat: sed eternum quod cruciat.

Jtē ad prudētiā pā. §. II

ticularē sīue mōastică ptinet illa aucs puerb. pe. Quattuor sūt mīma terre. ꝛ ipsa sūt sapientiora sapiētibus. i. prudentiora. Formice populus infirmꝰ q̄ ꝑpār i messe cibū sibi. Lepusculus plebs iuuenilida q̄ collocat i petra cubile suū. Regem locusta nō hēt. ꝛ egreditur uniuersa per turmas suas. Stellio manibus nititur ꝛ moratur in edibus regum. Expōe moraliter. Jn formica ꝓmendat nobis prudentia q̄ ē ps prudētie p quā respiciē ad futura sibi ꝓuidēs. vñ ꝛ ꝑu. vj. dī. Uade ad fōmicā pigē. Jn locusta q̄ saltat: ꝛ pꝰ saltū retro decidit: ō signatur in prudēte ardens desiderium eternorū q̄ sūt ultimꝰ fis: q̄ maxie attenditur a prudēte. iuxta illud. prudēter agas ꝛ respice finē. Sed casus locuste in retro: significat recōdationē ꝓteritorū ōfectuū. ꝛ hꝰ. Mēoria ār ꝓteritoz ad prudētiaz ptinet tāq̄ ps eius. Jn stellione q̄ ē lacertulus: q̄si depictus ꝛ stellatus: qui alas non habet: sed mānibus nititur incedere: significat diligentiam in opatione: q̄ supplet ōfectū nāe. Diligētia ār opatiōis ptinē uidet ad rectā ordinationē pñtiū que ē secūda pars prudentie: ubi in opere fiendo considerā dū ē an tale opus liceat: expediat ꝛ deceat. ut licitum respiciat necessitatem: sed ad salutem expediens utilitatem: decens honestatem ꝭm Bernar. Et hī extra de uoto magne. Jn lepusculo quod ē aial timidū uelociē fugiēs: sz in petra collocās cubile suum: significat diffidentiā de ꝓprijs uiribus

suis ⁊ sēsu suo. ⁊ ꝓfidētia i deo seu xpo q̄ ē petra: Petra āt erat xps. vñ ꝑuer. iij. dr Ne initar⁹ prudētie tue. vbi Hiero. prudētie sue innitit: q̄ ea q̄ sibi agēda uel dicēda uidēt: ꝑm ōcre. ꝓpōit: extra de consti. ne innitaris.

De ꝓudentia economica. Capitulū. v.

Ecūda prudētia ē

economica q̄ ē ncēria ciui: i quātū est fāilie gubēnatō. Ubi sciēdū ē: q̄ ꝑm q̄ uult phūs. j. poli. i ꝓfecta fāilia seu domo tres ꝓtates req̄rūt. s. uiri ⁊ uxoris. oñi ⁊ fui. ꝑis ⁊ filij. Et ꝑma q̄dē req̄rit pp op⁹ gñatōnis: quā nā ꝑncipalit i ea itēdit. Scōa req̄rit pp op⁹ admīstratōis Nō. n. res gñata subsistē posset nisi admiculū seruī adeēt: vbi scōm phūz loco fui ñ trñ accipit ministr rōnal⁹: quē pñt diuites hre: sz ēt mācipiuz aliq̄ irrōnale q̄ loco fui pauperib⁹ deseruit. ut bos: asin⁹: uel ēt īstrumētū aliq̄ lucratiuū: ut nauis: ligo: uel aliō h⁹. Tertia req̄rit pp ꝑpetuā spēciei ꝓpagationē. ⁊ iō hūana uita i uno ꝑpetuari ñ pōt. sz req̄rit succession filioꝝ: i q̄b⁹ nō solū hūana spēs: sz ēt una fāilia ꝑpetuari pōt. Scōz has tres cōitates ncēria sūt tria regimia prudētie. Nā alia prudētia req̄rit i regimie uxoris. alia in regimine seruoꝝ. ⁊ alia in regimine filiorum.

Primo ergo ciuis. §. I.

q̄ ē gubēnator fāilie dr pollē q̄dā prudentia ad regim uxoris. Ubi scire dr q̄ uir circa uxorē triplr dr se hre. s. q̄ ei affabilit ꝓuiuat. decēter ipsaz tractet siue ꝑcuret. ⁊ ſñ zelotipia diligat ⁊ uiuat. In ea āt dr tria uelle sibi: q̄ sit casta cuz pudicitia: ve cūda cū sllētio: ⁊ pia cū discretiōe. Hec oia mēlu surāda sūt p prudētiā uiri. Prio uir cū uxore dr affabilit uiuē. Est. n. marit⁹ solatiū uxoris: ñ solū i copula cānali: sz ēt i ꝓuictu sociali maxie cū uxorē ñ deceat se mltū exhibē extraneis socijs ⁊ solatijs. posset. n. cito ifamiā apud alios icurrē: ⁊ mala de se i corde uiri gñare opionē. Ad hec g̃ uitanda dr uir uxori eē affabil⁹ ⁊ beniuol⁹: alias uita uxoris eēt cū trīsticia. Signa āt affabilitatis: q̄ dñt uxoribus exhiberi: ñ sūt uniformit ad oēs hūda. Sic enim uxō ē hūil⁹ et hōesta: sūt q̄dē signa h⁹ mōi oñ dēda. ⁊ si aliq̄ñ erret: dr ꝟbis blādis ⁊ dulcibus ā moneri. Si ꝟo sit ſpba et ꝓtūax: dr aspior increpatio adhibēi. Rex assuer⁹ dōestice se hūit ad reginā hester: q̄ñ ab ea iuitat⁹ ad ꝓuiuiū benigne ⁊ dulcit iuitationē suscepit: ⁊ cū ea fāliarit cōedit. Hester. v. Ad reginā ꝟo fasti duri⁹ se hūit: q̄ ei⁹ ipio parē ꝓtēplit. Hest. j. Secūdo uir dr uxorē ō cēter tractare. tā i ōnañt q̄ i aliis ad ei⁹ psonā ꝑtinētib⁹. Est. n. mulīe facta i adiutoriuz uiri ad opus gñatiōis. Uñ ñ sic ācilla ul fua tractāda ē: sz sic socia gubēnāda pp q̄ō ō media substātia uiri ut de costa fōmata ē. sic sacra sēptura testat. Dēt āt uir uxorē tractare i uestimēt⁹ ⁊ aliis ornamētis scōz q̄ decet ⁊ suo statui expedit. Decz. n. uxoreꝝ milit magr hōrificas uestes hre. q̄ uxorē siplicis ciuis. ⁊ uxorē regr q̄ uxorē milit. ⁊ sic ō aliis diligēt ilspect ꝓditōnib⁹ psōarū: statuū: locoꝝ ⁊ tēpoꝝ. alioq̄n si sec⁹ fiat: dat ciratibus magna occasio ruine ⁊ destructōis. vñ phs i. j. rhet. o. loquēs de macedoīb⁹: ait eos eē ifelices: eo q̄ suis uxoribus illicita pmittebāt. Valer⁹ maxi. ciues ro. ꝑmēdat: eo q̄ uxorib⁹ ō iduñt⁹ ⁊ aliis ncēriis ꝓuidebāt ornañt⁹ ōcētib⁹ iduebāt: sz parco uictu nutrebāt: Tertio uir dr uxorē sic diligē ut zelotipia uitet. alioq̄n sibi magnū nocumētū ñ ꝟuandi fidē ꝑbet. ſfert q̄dē nocumētū magnū uiro si nimis circa uxorē ē zelotip⁹: qz sp ē i suspitōe. ⁊ p ꝑñs i cōdis ātie tate. vñ fit cū una cura alia ipediat q̄ retrahat a ōbit⁹ opib⁹ cilib⁹. pp q̄ō ad ꝓuiuēdū cū aliis ciuib⁹ grauis reddit ⁊ iepr⁹. Jtē uxori ex hoc ñ ꝟuandi fidē icitamētū pstat. Jd. n. q̄ō ꝑhēt ex ipsa ꝑhibitōe magr ꝓcupiscit. nā ꝟz phm. ij. rhet. ꝓcupia ē ei⁹ q̄ō adē. : ñ āt ei⁹ q̄ō abē. ⁊ cū ex ipsa ꝑhibitōe rei ꝑhita uidat abee: eo ipso magr dlideraī. ex q̄ seq̄tur uxores zelotipoꝝ magis icitāi ad malū q̄ ī his magis auget ꝓcupia coꝝ q̄ ꝑhibēt: ul a q̄b⁹ se ꝟuari p uiros suspicāt. Mādauit de⁹ in ueteri lege ut uir pp amoris zelotipiā falsū crīen uxori ñ ipōēt: aut p odiū ñ affligēt: sz poti⁹ sēpto libello ī pudr eā dittēt Deu. xxiij. Q̄ō pmisīe fuit factū ut dixit xps matth. xix. ad uitādū uxoricidiū. vñ ñ sīe pcō hoc faciebāt. nē nl lo mō illō tolerat⁹ p leges canōicas. ⁊ valer⁹ nārat q̄ q̄dā ex nimio amore ad uxorem ipsa mortua se interfecit.

Ab uxor āt uir q̄re. §. II

re dr q̄ mliebri sexui uidēt ꝓpetē: it q̄ ꝑmū ē q̄ sit casta ⁊ pudica. decz. n. utrq̄ ꝓiugē sibi iuicē fidē ꝟuañ. ad hoc. n. astrigūt: ñ solū dīno ꝓcepto q̄ oīs fōnicatō ꝑhēt: sz ēt iure nāli. q̄ō dictat ꝓiūctōnez mar⁹ ⁊ fēie eē idiuisibilē pp bonū ꝓlis ꝓcreāde ⁊ ad ꝓfectū pducēde: ad q̄ō req̄rit pmañtia maris cū fēia usq̄ ī finē. ex q̄ appet eē mīmōiū ō iuī nāli. Maxie āt decz ⁊ expedit bōis mīmōij q̄ uxor polleat castitate: qz ei⁹ uiolatō ē pclosiō q̄ uiolatio uiri: pp ictitudinē filiorū adulteroꝝ q̄ ī hēditate pēna sil cū legitis posset succedē. Jtē ex hoc ꝓditōni mlieri magr repugnat q̄ ꝓditōi uiri. ad castitatē āt uxor⁹ mltū fac sobrietas: ⁊ cibi pcitas: q̄b⁹ maxie mlieres dñt pollē. Dñt. n. eē tpate circa cibū et potū: pp q̄ō nā fac eas eē pue ⁊ rare digestiōis: ⁊ p ꝑñs pue iūptōnis. Refert vale. maxi. q̄ romanis mulieribus nephas erat uinum bibere. Unde ait q̄ uini usus olim romanis feminis ignotum erat: ne in aliquod dedecus prolaberent quia usus uini ꝓcucit eē ꝓximus ad uenerē ideō

tinētiā. Nō solū āt uxorē decet eē castā i vītate: sz ēt pudicā q̄tū ad exiōres corpis gestus. Dz. n. ab oi spē mala abstiere: puta a petulātia oculoz oīs cursib⁹ supfluis: iocdiat⁹ corpis motib⁹ uiroz col loq̄is: ludis uirilib⁹: z ab oīb⁹ h⁹. q̄ earū hōestatē i oculis hoīm posset aliq̄lit denigrare. Un̄ Crih. i quadā omel. sup Jo. dicit q̄ mulier ē domj phi losophazi. i. i domo oposā ꝓtinue se reddē. z a oīs cursib⁹ se cohibē. Est. n. ut dī i tractatu de abusi. unū abusiōis gen⁹. mulier sine pudicicia. gīa autē sup gīam mulier sācta et pudorata. Eccī. xxvj.

Secū. lo dz uir in uxore q̄rē: q̄ sit vēcunda z tacit na. Uerecūdia. n. fm phm. vij. ethi. ē q̄dā passio: q̄ ꝓuēit etati iuuenili. Et hoc maxie ꝓpetit mlieri. Cū. n. fm eūdē phm Uerecūdia sit tior iglorifica tionis. iō ille maxie ē vēcūdus: q̄ maxie tiet ꝓfūdi uel erubescē corā alijs. Tal⁹ āt ē q̄ ē laudis apperi tiu⁹. z itez q̄ ē pui cōdis. Mulieres āt sī laudis ap petitie pp carētiā vtut⁹ z opū vtuoz. z ex hoc sūt erubescitie tiūtes ꝓfūdi i ꝓspectu alioz. Itez sūt timide ex puitate cordis: q̄i oia expauescentes Cū āt hec passio sit laudabil⁹: z q̄dā cathēa retra hēs a mult⁹ turpib⁹ q̄rēda ē in uxore vēcūdia.

Alioq̄n si mulier vēcūdiā pdit: efficit audacissia sie freno. fm illud Hiere. ij. Frōs mulieris mētri cis facta ē tibi noluisti erubescē. Et i tātū excedit q̄ uix iuēitur aliq̄s uir q̄ ppetraret illa: q̄ mulier i vēcūda attētarz. siue i tpib⁹ i q̄cūq̄gīe pcōrum. mulier. n. i eo q̄ ꝓcipit. ꝓit excedit. suū i bono suū i malo. z hoc cōtigit pp paucitatē rōnis z abūdā tiā passiōis. Signū āt hui⁹ laudabil⁹ passiōis ui dētur eē silētiū. siue taciturnitas. z iō ñ decet mulie rē eē garrulā uel litigiosā: q̄ hoc maxime indicat audaciā uirilē: quā multū uitare dēt mulieres. ē eni fm phm silētiū ornamētū mulieris. Un̄ i h⁹. ornamēti laudē dī eccī. xxvj. Mulier sēsata z taci ta nō ē imutatio aīe erudite. Exēplū de sara q̄ ui ris. i. āgelis cōdētib⁹ sub arboz nō exiuit ad eos sz tāq̄ vēcūda z taciturna i tabernaculo māsit.

Tertō dz uir i uxore q̄rē q̄ sit pia et mīsericors. sed cū discretiōe. Mulieres. n. cōit et puēi sūt misera tiui. sed pueri pp inocētiā credētes alios eē inocē tes. z iō oēs idigne putāt aliq̄d pati. Mlieres vo ꝓ pter mollitiē ꝓplexiōis: quā anima ñalit imitat. z iō nihil durū alijs sustiere pñt. Ad hoc āt maxi me iducēda ē uxor pp duo. Prio pp fāliā quam dz ꝓsolari. i. eo q̄ cōit i domo hz relidē. Dz. n. eē so licita et posa ad ea q̄ sūt i fāliā et p fāliā agēda Scdo pp elēosinas paupib⁹ erogādas. Uri eniz sūt itēti ad mēcationes. z ad alia opa magna: ad hoc q̄ fālia nō deficiat i ncērijs. z iō frequēt neg ligūt paupes z se ipsos i his q̄ spectāt ad deū.

Quapp uxores in hac pte defectū uiroz supplē tes dēt eē elemosinarie z pic. tā ꝓ se q̄ ꝓ uiris. E xēplū de magdalēa cū alijs mulierib⁹ q̄ xp̄o mini strabāt de facultatibus suis. Marci. xv. z luc. viij z recipiebāt hospitio. luce. x. z de sepultura eius. Marci. xvj.

Licz quātū ad cō. §. III

stitutōnē dom⁹ ipfecte p⁹ ꝓitatē uiri z uroris pus sit tpe ꝓitat⁹ dñi z pui q̄ pīs z filij. nā tñ i pntib⁹ mag⁹ ē solicita circa filios q̄ circa puos. Et iō pus ē agēdū de regimie filioz. vltio de regimie puorū Sciēd ē igit q̄ pīes dñt eē soliciti circa filios: ad q̄ rū curā obligāt tā iure nāli q̄ dino. Jure q̄dē nāli q: filius ē aliq̄d pīis. Est. n. gñat⁹ de substātia pa tris: siue p modū pncipij tm̄ actiui: vt dicūt nāles siue p modū pncipij actiui z mālis: vt dicūt medi ci ut videlz ps decisa a pīe isil cū mā a mīe mīstra ta: sit de substātia corpis filij mālis. Est āt nāle q̄ libet diligat opa sua: ut uult phūs. ij. ethi. Un̄ pīes diligūt filios. z poete poemata sua. hoc etiā appet ex nā totius: qđ ad se nālit ptē sepataz tra hit. pī āt ad filū se hēt ut totū ad ptē. Ex q̄ pz: q̄ uehemēs ē amoz pīs ad filiū q̄i sui ad se. Ex amo re āt solicitudo cāt circa dilectū. Sic g̃ pīes eē sub stātie filijs ꝓtulerūt: sic ꝓferre tenēt nutrimētuz q̄ tū ad gubernationē cordis: z disciplinā quātū ad regimē moz. Jure q̄dē dino ad hoc idē obligant sicut dic̄ scriptura ex ore sapiēt. Si filij tibi sint: erudi eos. alioq̄n pīes q̄ sūt negligētes circa cōre ctionē filioz: pticipes existūt pcioz eoz. z freq̄n ter iusto dī iudicio i hac uita pūiūtur. Hely sum mus sacerdos iudeoz: q: negligēs z remissus fuit in cōrectōe prauoz filioz: dure a dño icrepatur q̄ tādē iusto dei iudicio mōte subita ac mirabili: quātū ad oculos hoīm: rupt⁹ ceruicib⁹ a tergo ca dēdo extinguit. j. Regū. iij. Et dicēd ēt q: negligēs fuit i correctōe filioz: pūitus fuit ex mult⁹ malis: q̄ fecerūt ut dic̄ gīan⁹ di. xlvij. Sic hi q̄ p insaniaz §. necē. Quia āt sermōes vles in moralib⁹ sūt mi nus utiles: ꝓsiderari oz i spāli ea: a qb⁹ filij p pīes sūt retrahēdi. Et ea ad q̄ sūt iducēdi. Sūt at tria ꝓcipue ad q̄ iuuenes nālit icliant: a qbus retrahi dēt p pīes. Sūt. n. passionū sectatores i vbis ꝓca ces seu lapsu ligue ꝓcipitel: z i sēsu ꝓpo ptinaces. Sūt āt tria ad q̄ sūt iducēdi. s. q̄ sit dinoz culto res. q̄ sit hōratiui maioz. z q̄ sit sectatores bōrū moz. Prio g̃ iuuēes nāl⁹ isequūt passiōes qb⁹ eis ꝓtigit ex abūdātia calor⁹ z fēuoz sāguis ex q̄ fit icitato ad ꝓcupias uenēoz. Cū g̃ ois hō agat l ex rōe l ex passiōe. iuuenes āt usu rōis careāt. ꝓnſ è e os ex passiōib⁹ agē: z eaz eē isecutoris. ab his āt re trahi potēt p liaz studiū: z ātiū mechāicaz exē citiū. vñ ab ifātia sī ꝓputādi ad h⁹ opa. z maxie ad scias libēales: ut ē grāmatica q̄ directia fmōis ē i loq̄ndo ꝓgruū. ad dyalecticā: q̄ ē directia rōnis i ꝓcludēdo uez. ad rhetoricā q̄ ē suasia i ꝓpoñdo ōnatū. ad musicā: q̄ ē delectabil⁹ i uitādo ociū. ad arismetricā q̄ ē ilstructia ꝓpōtionū i sciēdo nūeraz Ad geometriā que ē mēsuratia quantitatum in

uidēdo ſpacia terrarū. Ad aſtrologiā: q̄ ē ꝑſpecti ua aſtroꝝ ꝙ̄ſcēdo nāles effectus coꝛporū celeſtiū Exēplū i philippo ꝓe alexā. magni q̄ phōs plēs deputauit ad eruditionē alexādri. Siliꝫ Octaui anus filios ſuos faciebat exercē i exercitijs coꝛpa libus: ut i iaciēdo lapidē: fūdā: ſaltādo: ſagittādo ⁊ hꝰ. Filias āt ſuas lāificijs fec̄ iſtruiꝫ vt artē hꝫent ⁊ uſū uuēdi. Et ualēt hec ad ociū iuuenū uitādū Sūt iſup iuuenes i vbis laſciuis ꝓcaces: ⁊ lapſu li gue ꝓcipiteſ: aliꝯ ꝙuitādo ⁊ facilit̄ ōridēdo. Mo uēt āt ad vba laſciuie ꝑ hoc q̄ effrenati affectōni bꝰ ad venerea icitāt. Unuſq̄ſq; āt ꝼz phm delecta bilit̄ cogitat: loq̄t et opat̄ ea ad q̄ efficit. Erūpunt āt facilit̄ ad iurias iferendas: ſiue ex eo q̄ aliꝯ ſe maiores reputāt: feruoꝛe ſāguis ⁊ calore eis urgē te. Siue ēt q̄ paucoꝝ expti ⁊ nō repulſā ſūt paſ ſi. Uñ ſm phm. ij. rheto. Alioſi ſūt cōiter ⁊ bone ioci. Frequēt āt deierāt: vel ad deierādum ſūt faci les: q̄ nōdū aliq̄ ꝓſcia regūt ⁊ ſe ipſos totalit̄ igno rāt. Et iō nullo remoꝛſu ꝓſcie tacti facilit̄ enūciāt qđ eis i mtē euenerit. Nō ēt ōcētiā ꝙuuēdi i aliꝯ reſpiciūt. cū multū mtuēdi ꝙſuetudo ⁊ deierādi re pugnet. Ab his āt uitꝫs ligue iuuenes retrahūt ꝑ molta pēna ⁊ mīna. Dñt. n. pētes ꝓtiue cōrectioī filij iſiſtē. mō admōendo. mō icrepādo: mō vbe rādo. ⁊ filij dñt pēnis mōitionib' obtēpare ſcōz documtū Salomōis li. puer. alioq̄n fiūt iniurio ſi: ꝓtuēlioſi: blaſphemi: ⁊ vba ſcurrilia loquētes: Qua ꝑpter phs. vij. politi. docet iuuenes circa lo cutiōes eē cohercēdoſ. Dñt āt iſtrui ſtati ab ipſa i fātia: ꝑpt̄ tenēitatē etatl: ex q̄ dociles exñtes: cito recipiūt fōmā bonā. Si āt ꝑ negligētiā pntū aut ꝑp aliquā inatā i nā malā diſpōnē. ad hꝰ i. uitia uel alia aſſueuēit: difficile ēt eos abducē. q̄ñ ad e tatē pfectioꝛē puenerūt. Refert Grego. in li. dial. puerū q̄nq; ānoꝝ ignib' gehēne deputatū: pcipi ente pēe i penā eiꝰ: q̄ ñ coꝛrexerat: ex eo q̄ ex ma la ꝙſuetudie frequēter liguā in dei blaſphemiā re laxabat. Jtē ſūt in lēſu ꝑpo ꝓtinaces. facilit̄ enī ā nūtiāt qđ ignorāt: ⁊ iō ut plimū fatua et falſa lo quūt. Et q̄ gloſi uolūt appere: hoc ꝓtiaciter ōdē dere ſatagūt. Inſup grādia ꝑſumūt paucoꝝ exp ti: ad q̄ pagēda ñ ſufficiūt: ⁊ tñ q̄ male fecerint ex ꝓtiacia ꝙſiteri erubeſcūt. Ab his āt retrahi pote rūt: ſi negocia ardua et aliꝯ pōderis: puta regimi na uel magna cōſilia: aut aliq̄ hꝰ. eis nō tribuant Nā ſm phm nō ſūt iuuenes cligēdi duces. eo q̄ ꝙ ſtat eos ñ eē prudētes. Roboam filius Salomōiſ ꝓtinax fuit. ⁊ prudētia caruit: q̄ñ ꝙſilio ātiq̄rum ñ acq̄eſcēs ꝙſiliū iuuenū ſecuꝰ ē dure et ſuperbe populo rñdendo: ꝑpter qđ magnam ꝑtem regni meruit amittere. ij. regum. xij.

Interea uidēdū ē. §. IIII

ad q̄ etas iuuēilis ē iducēda. Et dicēdū q̄ i fide et diuino cultu ꝑus ē iſtruēda. Lū. n. ea q̄ ſunt fidei ſu pra rōnē exiſtāt tāto citiꝰ ꝓpōi dñt: q̄to eis facilꝰ acq̄eſcit. Pueri āt q̄ rōnē dictorū ñ q̄rūt cito ſūt creduli: vt phs dic̄. ij. rheto. ⁊ maxie his q̄ dicunt a pētibꝰ: a qbꝰ ñ credūt ſe falli. vñ dī. ij. ethi. q̄ iu uenes ſolū eruditū a lege. Appellat āt ibi phs eru ditiōes a lege: documēta pētū: maxie q̄tū ad finē: quā tenēt. Eſt āt ualde utile q̄ iuuenes i his q̄ deī ſūt eruditi ab ifātia: q̄ ſic aſſueti firmꝰ adherēt nec ꝑnt aduēti poſtmodū ꝑp ꝙſuetudinē tā i nāz ꝙerſā. Eſt. n. ꝙſuetudo alta nā: vt dī i li. de mēo ria ⁊ remiſcētia. Cuꝰ cā aſſignat a ꝓpo. ij. rheto. vbi dī q̄ nā ē ſēp. ꝙſuetudo āt ſepe. Sepe āt ꝑpi quū ē ei qđ ſēp ē. ⁊ ſic ꝙſuetudo ē ꝑpiq̄ nāe. Ut āt ea q̄ dca ſūt iuuenes capiāt: allitēdi ſt̄ ut eccle ſias frequētēt: vbi dina myſteria celebrāt: ⁊ q̄ ge ſta: ſāctoꝝ miracula: ⁊ hꝰ. frequēt audiāt. ioco a poſtolꝰ ad ephe. vj. admōet pīes dicēs. Educate fi lios i diſciplia et coꝛrectōe dñi. Uñ lex uetus inſti tuit: q̄ pīes circa filios eēnt ſolicīti de iſtructōe di uini culꝰ. Jō dī exo. xij. Cū dixerit uobis filij vīi q̄ ē iſta religio. Dicet eis: victia trāſitꝰ dñi ē. Exē plū thob. q̄ docuit filiū ſuū ab ifātia tiere deū: et abſtinē ab oi pcō: vt pz i ij. eꝰ. c. j. Deide ſūt idu cēdi ut reuerētiā maioꝛibꝰ ꝑbēāt: ⁊ maxie pētibꝰ Decet. n. iuuenes maioꝛes ⁊ ātiq̄oꝛes uenerari. vñ leuit. xix. mādat. Coꝛā cano capite ꝙſurge ⁊ hōꝛa pſonā ſenis. Et iō inſ̄ pcepta: q̄ dantur reſpectu ꝓximi: ꝑmū dat de hōratiōe pntū. Uñ i ꝑmenda tionē hꝰ ꝑcepti: pēa aſpa et dura oli inſligebatur trāſgreſſoꝛibꝰ. Precepit. n. moiſes deu. xxj q̄ filꝰ ꝓtūax et ꝓteruꝰ: ⁊ pntū ipio obedire ꝓtēnēſ: debe ret a pplo lapidari. Uidēs ēt in hac uita frequē ter mlta aduēſa filijs euēire diuiꝰ: q̄ñ pntibꝰ ſūt i feſti. Exēplū de ill. x. filꝰ: de qbꝰ nāzat Aug. xxij ð ci. ðī. c. vij. circa fi. q̄ duri ⁊ ifeſti mū ſue: cū ꝑp hoc maledicēt eis: effecti ſunt mēbris tremebūdi.

Alterius iducendi. §. V

ſunt iuuenes ad bonos moꝛes: inter quos ꝑcipue expediunt ad perfectionem iuuenilis etatis. Mo res enim poſiti a philoſopho. ij. rhetoꝛice: quoꝝ ſex ſunt laudabiles. ⁊ ſex uituperabiles ſunt quo dammodo naturales. ⁊ ideo de his taceamus: lz eos ꝓo maioꝛi parte incluſerimus in antedictis: Loquamur autem ad preſens de moꝛibus neceſ ſario acquirendis: ſine quibus iuuenes fiunt uiti oſi: maxime cum ad perfectam peruenerint etatē ⁊ ideo de puericia conādū eſt ad eos habendos. Prio enim debent eē morigerati circa cibū et po tum ne fiāt guloſi et leccatoreſ. Secundo circa lu dos decentes ⁊ congruos: ne fiant blaſphemi: et taxillorum luſores. Tertō circa honeſtas ſocieta tes: ne fiant maloꝛuz hoim ſectatores. Prio g̃ ad hibenda eſt cautela circa filios: ne ſint intem perati circa comeſtibilia. Nam ex cibo inoꝛdi nato modo ſumpto efficiuntur guloſi: et ad

ꝓuẽsandum inepti. Ex uĩo etiam ĩtpate ſumpto fiũt mltipl᷑ uitioſi. Faciliter enim fiunt ebrioſi. laſciui. ⁊ rixoſi. Ebrioſi q̃dã: qz aſcẽdẽtib⁹ fũoſita tib⁹ q̃ hñt ex uĩo gñari: turbat cerebꝝ: q̃ turbato rõ deꝑmit. ⁊ ſic eius uſus ĩpedit: vñ ebrietas cãt Fiũt ẽt laſciui ꝑ hoc q⁹ corꝑ⁹ calefit: q̃ calefacto: fit icitatio ⁊ ꝓuocatio ad luxuriã. Uẽter. n. ⁊ genitalia fm Hiero. ſũt uicĩa m̃bra: ut ex uicĩtate m̃bro rũ itelligat ꝓfederõ uitioꝝ: qz ut idẽ dic. Uẽt mero eſtuas facile ſuꝑmat i libidinẽ di. xxxv. Fiũt ẽt rixoſi: qõ ex ꝓria cã ꝓtigit. Nã cerebro turbato: ⁊ uſu rõnis amiſſo: facilit᷑ prũpũt i ỹba iõdiata. Ex hoc cãt lites et diſſẽſiões. hz. n. uinũ i nimia ỹtitate ſũptũ ſaguinẽ iflãmare. ⁊ ꝑ ꝓs hoiem aioſũ reddẽ ⁊ irascibilẽ. Propt̃ hoc aſſuefaciẽdi ſũt iuenes⁹ ad ꝑcitatẽ cibi et pot⁹. Tull⁹ li. ỹ. ò tuſcul. q̃nib⁹ nãrat. q⁹ lycurgꝰ laborib⁹ ⁊ abſtiñtꝫs eũ diũt iuuẽcutẽ: venãdo: currẽdo: eſuriẽdo: ſitiẽdo: algẽdo: eſtuãdo. Et ſene. li. ỹ. ò ira dic: q⁹ educatõ filioꝝ maximã diligẽtiã plimũ ꝓfuturã õſiderat facile ẽ. n. aios teneros ꝓpõere: ſz difficile ſciduñt vitia: q̃ nobiſcũ creuẽt: vñ ꝓv. xxỹ. Adoleſcẽs iuxta uiã ſuã gradit: cũ ſenuerit ñ recedit ab ea. Secũdo iducẽdi ſũt ad ludoſ õcẽtes ⁊ hõeſta ſolatia Scõm. n. ꝑhm. viỹ. poli. Lud⁹ ẽ ncẽr⁹ i uita hũana. Eſt. n. ut dic q̃dã deductio: ꝑ quã uitãt tedia uite. tertia corꝑis: ⁊ ꝓnitas ad laſciuiã. Pueri. n. neſciũt eẽ ocioſi: qz hũana mẽs nãlit᷑ ociũ refugit ⁊ iõ ꝓmitti oñt circa ludos occupari: oũmõ ñ ſit ihõeſti: alioqn uagari icipiũt de illicit᷑ cogitatõnib⁹. Uitat ẽt ab eis tertia corꝑal: dũ ꝑ ꝓueniẽtes ludos eoꝝ m̃bra abiliora reddũt ad grauiora exẽcitia ſuſtinẽda: eis ꝓueientib⁹ ad etatẽ ꝓfectaz. h⁹ ãt ludi ñ ſt ſolũ itelligẽdi q̃ ꝑ corꝑ⁹ exẽcẽt: ut troci ludus: ſic dicit cato: ſz ẽt q̃ auditu et uiſu ꝓcipiunt Uñ eis iterdũ ſũt recitãde hõeſte fabule ⁊ paboli ce: fm factõnẽ eſopi: ⁊ aliq̃ pulchre hiſtorie: q̃buſ libẽter itẽdãt. Coercẽdi ẽt ſũt ab ĩpudic᷑ ⁊ ihõeſt᷑ viſibilib⁹: nõ ſolũ i ỹtate: verũ etiã i imagibus ⁊ pictur᷑: ut uult phũs. viỹ. eth. Lũ iſmahel filiuſ Abrahe ex ãcilla nat⁹ Iſaac fẽm ſuũ natũ ex libẽa m̃e. ſ. ſara uellet iducẽ ad turpẽ ludũ idolatr̃e: ul᷑ laſciuie: egre ferẽs ſara: dixit ad abrahãm uirũ ſuũ: Ẽĵce ãcillã ⁊ filiũ ei⁹. Gen. xxi. Tertõ iducẽdi .ſ. ad ſocietates hõeſtas: ⁊ retrahẽdi a prauiſ. Inẽ cetera. n. q̃ maxie nocẽt eis ẽ iordiata ſocietas. Fiunt. n. ex hoc uani fures: ⁊ vl᷑ ad oĩa uitia: q̃ ſocios uidẽt irretitos: facillie ꝓuertũt. qõ eis ꝓtigẽ uidet ꝓp tres ꝓpetates: q̃ i eis repiũt. Sũt. n. molles ⁊ facilit᷑ ductiles. Cõplexionẽ. n. corꝑis tenerã cõſeqt̃ ꝓditio aie: maxie ỹtũ ad ptẽ ſelitiuã. cuiuſ opatiões pueri maxie iſequũt. Mollia ãt ⁊ dulcia facillie ipſſionẽ recipiũt ad modũ cere. Iuuenes ỹ ad mões ſocioꝝ cito iclinãt. Sẽ ẽt nimis amatores aicitiaꝝ: vt dr. ỹ. rheto. Et ſodales diligũt: q̃ gaudẽt ꝓuiuẽ ſilib⁹. Ubi ãt ẽ mlta iuuenũ ꝓgregatõ ibi mltũ ẽ de ſẽſualitate: ⁊ parũ ò rõne. ⁊ ſic ne ceſſe ẽ fieri vana ⁊ diſſoluta: ac multũ iordiata. Ĩtẽ iuuenes ſũt mltũ creduli: ut dictũ ẽ ſupra. Cũ e ni paz uigeãt rõe: facilit᷑ credũt. ⁊ iõo cito ꝓñt ſe duci. Igit᷑ pp ꝑdicta oñt ꝑeſ: ſiue ꝑ ſe: ſiue per pedagogos filios admõẽ: vt diligẽt ꝓſiderẽt ſocios magꝭ maturoſ ⁊ ꝓpoſitos: cũ q̃b⁹ ꝓuẽſent: alioſqꝫ ouitẽt ⁊ fugiãt. Narrat Boe. i li. de diſci. ſcho. de filio lucretij: q⁹ fuit abſqꝫ diſciplia nutrit⁹: conſumẽs bõa ꝓna cũ alcatoꝝib⁹ et leccatoꝝib⁹. h cuz a ꝓre ò patibulo frequẽt eẽt redẽpt⁹. demũ iterũ captus ꝓis penuria ĩdimi ñ potuit: q̃ cũ lachrymis uoce q̃rula oſculũ a ꝓre petijt. ⁊ cuz ꝑ accẽſiſſet ad eũ: naſũ ꝓis fili⁹ morſu acutiſſio ſecuit: dicens Quare bonos ſocios ꝓtẽpſi: q̃re magiſt᷑ documñtis non obediui. Quare meis prauis moribus nõ obſtitiſti. Nunc de te capio uindictaz.

Expedit ãt et cõue. §. VI

niẽs ẽ aliq̃s eẽ ſuos. ⁊ hoc trib⁹ de cãis. ſ. ꝑp appetit⁹ corꝛuptõnẽ. ꝑpter itellect⁹ depſſionẽ. ⁊ ꝑp rerũ tpaliũ admiſtrationẽ: qz. n. aliq̃ ſũt i appetitu deprauati ⁊ ad mala. ꝓni. dignũ ẽ eos ſuoſ alioꝝ exiſtẽ ⁊ pẽa ſeruitut᷑ pũiri. Et iſta fuit ꝓma cã iducẽs ſeruitutẽ: ut ꝓz de filio noe noie cham. verẽda ꝓis deridẽti: ꝑp cui⁹ irreuerẽtiã tota ei⁹ poſtẽitas ſeruituti ẽ dedita. Ĩtẽ dignũ ẽ aliq̃s eẽ ſeruos alioꝝ ꝑp itellect⁹ depſſionẽ. Et iſta ẽ cã q̃dammõ ex nã iducta: vt tãgit phs. j. poli. Qui. n. ſũt corꝑore fõtes ⁊ robuſti ad onera ſuſtiñda: itellectu ò ficiũt vt plimũ. ⁊ hi apti ſũt ad ſeruiẽd: vt a ſapiẽtibus regãt. Qui vo ſũt carne molles: ⁊ uirib⁹ corꝑoris deſtituti: itellectu ſũt uigẽtes: vt plimũ. Et hi apti ſũt ad dñandũ ⁊ aliꝰ regendũ. Ĩtẽ expedit aliq̃s eẽ ſẽuos ꝑp penuriã rez tpaliũ: ex q̃ maiorib⁹ ſẽuire tãꝫ corũ miſtri cogũt: q̃ ut cõpalit᷑ ſuſtẽtent aliorũ regimi ſe ſubdũt. Dis uiſis uidẽda ſũt q̃ ⁊ q̃t obſuãda ſũt ad hoc q̃ ꝓuẽienter hẽant ſe ſui ad dños: ⁊ ecõuerſo. Eſt ãt ſciẽdũ: q⁹ fui ad dños ſe oñt hre triplr: ad hoc q⁹ digne exerceãt officiuz obitũ. ſ. q⁹ ſit fiẽles i ꝓmiſſis a dñis ſuis. Intelligẽtes in ꝓcept᷑: ⁊ õcẽtes i obſeqs. Oñt ỹ ꝓio eẽ fideles i his q̃ eiſ a dñis ꝓmittũt. Nom̃. n. fui a fuiendo dictũ ẽ: vl᷑ a ſeruãdo. Ille igit uere fu⁹ ẽ q̃ i ſeruiẽdo ẽ ꝓfuatiu⁹ bõrũ dñi ſui. Uñ i ꝓmdatõnẽ fidelitat᷑ ſuorũ: ꝓmittit eos dñs ſupra mlta cõſtituẽ: q̃ ẽt i pauco fuerit fideles. Math. xxv. Nãrat valer⁹ li. ỹ. de q̃dã milite ceſari fideliſſio: q̃ cum eẽt capt⁹: ⁊ ad Anthoniũ adduct⁹: iuitat⁹ ab eo: q⁹ ceſaris miles nõ eſſet ãpl⁹: ſz ſu⁹. Rñdit. Jugulari me pot⁹ iube: qz nec ſalut᷑ bñficio: nec mort᷑ ſupplicio abduci poſſũ: ut ceſar᷑ miles eẽ õsinã: ⁊ tu⁹ eẽ icipiã. Anton⁹ ãt ſue fidelitat᷑ mẽito uitaz ꝓceſſit Nõ ſolũ ãt oñt eẽ fideles: ne dños ſuos defraudẽt: ſz ẽt ꝓuidi ⁊ intelligẽtes: ne ab aliꝫs circa dñoꝝ bõa õfraudent: ⁊ ut ẽt ea que his mãdant

recte appĥēdāt. ⁊ obite exequāt. vñ dñs i euāge. ꝓmēdat ſuū q̄ cū fidelitate hz prudētiā. Fidel' iq̄t ſu⁹ ⁊ prudēs quē ꝓſtituit dñs ſup familiā ſuā Mathei. xxiiij. Uera āt prudētia ſuoꝝ ē qñ cū intelligētia ſtati ſeq̄t ꝓmpta obediētia. Unde Hiero. ſup Hiere. ait Sēui ē dimiſſo capite aure patula. ꝓmpta uolūtate ad obediēdū audiē uocē dñi. Juxta illud Samuel'. i. regū. iij. Loq̄re dñe q⁹ audit ſu⁹ tu⁹. Dz g̃ ſu⁹ mādatū dñi attente audire. recte apĥendē: ⁊ ipſū ſic dilatiōe executōi mādare. q̄dā mōachus dū ſcribēt i cella ⁊ ꝑmā ptē līe o ichoaſ ſet: a ſuo pīe abbate uocat. q̄ mox līam icōpletaz dimittēs de cella egredit: vt abbat' ipio pareat: re diēs vo ad līam illā merito obediētie ex auro cōpletā iuēit dinitus. Decet ītio ſuos eſſe decētes ⁊ puros: nō ſolū mūdicia corpali quaz decet habē miſt: oſ: ſed multo magi mūdicia mtali: ne ſit morū corruptores in familia. Ex hoc. n. poſſet pſtari magnū nocumētū tā filijs q̄ etiā filiabuſ. ⁊ alijs q̄buſcūq̄ i domo mañtib⁹. Unde pſ. c. Ambulanſ i uia imaculata hic mihi miſtrabat. Exēplū in ioſeph: q̄ de adulterio iuitat' ab uxoꝝ dñi ſui operi nephario nl'later' acq̄euit: ſz dixit. Ecce domin' meus oīb⁹ mihi tradit: ignorat q̄d hēat i domo ſua. nec q̄cq̄ ē q̄ nō i mea pōtate ſit ꝓt te que uxor ei⁹ es. Quō poſſū hoc facē. Gen. lxxxix.

Domini āt ad ſec. §. VII

uos ſil'r ẽpl'r ſe hře dñt: videlz ut ſit i loquēdo placidi: ne vbis durioꝝ exaſperēt: i remūerādo bñfici ne ꝓpulſi necītatib⁹ furēt. Et i mādādo diſcreti: ne nimis grauamib⁹ onerēt. Prio g̃ decet dñoſ ad ſuos eē vbis placidos. Aſpitas. n. vboꝝ ĩddit dños ſuis onēoſos: vt ñ eis a ſuis ꝓmpto aio ſuiatur. Aduertēdū tñ ē. q⁹ ñ decet dños ſe nimis fāiliares exhibē ſuis. ſic. n. ueīrēt i cōtēptū. Eſt g̃ medi⁹ tenēdū q̄tū poſſibile ē: vt uidelz nō nimiſ ihumanoſ ſe reddant: nec ſe nimis ꝓtēptibiles exhibeant. Nā. n. ut ait ariſ. v. poli. Prīcepſ oz eē ſeuer' .ſ. reuerēdus: q̄ō pōt itelligi i q̄cunq⁹ regimīe. ſiue reſpectu uxoris uel filioꝝ: ſeu ētuoꝝ: uel economico ſeu ēt politico ⁊ regali. Secdo decet eē dños bñficos i remūerādo. Dñt. n. puidēnecītatib⁹ ſeruoꝝ ſm decētiā ⁊ exigētiā ſuoꝝ ⁊ q̄uētoēſ pactorū: alioq̄n efficiunt fures ⁊ diſſipatores bonoꝝ dño rū ſuoꝝ. Tertō ōcet dñoſ eē diſcētoſ circa ſuitia diſtiguēda: ⁊ ipoñda ſeruis. dñt. n. dñi expiri p⁹ ꝓditiōes ⁊ q̄litates ſuietiū: ⁊ q̄ſdā ad q̄dā deputare: ⁊ q̄ſdā ad alia: ſm eoꝝ idoneitatē diuerſa. nec ēt dñt eos grauare q̄ntitate ſeruitioꝝ ul' ēt diuturnitate laboris: ſz mſurare eoꝝ ⁊ ꝓportionare laboꝝ⁹. Sic. n. oīa ōdiate fiāt. ⁊ tota res dōeſtica i pace q̄eſcet. Mādauit de⁹ i lege ueī q⁹ ſerui modeſte a dñis tractēt: ne uidelz īmoderat' laboꝝ⁹ affligerēt: Unde uoluit i deut. v. q⁹ i die ſabbati req̄eſcēt ſeru⁹ ⁊ ācilla. Et itez: q⁹ i ſeptio āno a ſeruitio liber eēt: ut hēt deu. xv. Ad p̄dca mſurāda expedit dñiſ prio: puta q⁹ ſit ꝓſideratiui ſue ꝓditōiſ ad hoc q⁹ depmat i eis tūor elatōnſ. Dñt. n. ꝓſiderare ſeruos ex eiſdē ſemib⁹ eē oꝛtos: ſic dic̄ Seneca Eodē frui celo: eq̄ ſpirari: eq̄ mori. p̄terea cogitat dñt hec eē bōa fōtue: q̄ i ſibi ſubiecti frequent placidos: triſteſq⁹ ꝓmutat uul'. Neſcis. iq̄t Seneca q̄ etate ecuba ſeruiē cepit: q̄ creſus: q̄ Dariꝰ mat: q̄ plo: q̄ diogenes. Sic g̃ cū iferioꝛe uiuat: quēadmodū ſupioꝛē tecū uiuē uelis. Inſup ꝓſiderare ōbēt dñi ſe ab uno deo eē ꝓductos: ad ſuā imaginez eē factos. ⁊ eiuſdē glorie eē capaces. Quapp de⁹ homines: q̄s ſic eq̄lis ꝓditōis cōdidit: non hoīb⁹ p̄tulit: ſed pecoꝛib⁹. Dñami iq̄t piſcib⁹ maris ⁊ uolatilib⁹ celi ⁊c. Gen. j. vñ dic̄ aug. q⁹ p̄mi iuſti paſtores pecoꝝ magi q̄ reges hoim ꝓſtituti ſūt. Exemplū de ſeruo neq̄: q̄ noluit ꝓpati ſocio de puo debito: miſſus fuit i carcerē. Math. xviij. Exemplū de. b. Martio: q̄ i militia ſuiebat ſeruo ſuo: cum debuiſſet ſeruiri ab eo.

De prudētia regnatiua. Capitu. vj.

Oſt prudētiā dire

ctiuā familie: q̄ dī econōica: vt recto ordie ꝓcedāt⁹ agēdū ē de prudētia q̄ dī regnatia: ſiue legl poſitia. Dec. n. ē homini neccria i q̄tū ē rectoꝛ cōitat' pfce ut ē citat' ul' regnū. Et q⁹ regnū ē regē citates ⁊ regna iſup ⁊ leges ꝓdē. ió tal' prudētia dī regnatia: ſiue legis poſitiua: ſub q̄ hñt ꝓphēdi q̄cūq⁹ alia rca regimia pncipū: ut puta ducū: comitū: potātū. ⁊ h⁹. Dec aūt vt' tāto magis ē pncipib⁹ ⁊ rcoꝛib⁹ neccria: quāto plures hñt ſue gubernatōi ſubiectos. Unde eis ſub ſpāli rone ꝓuēit tāq⁹ ꝓpa. Regē. n. alios ⁊ dirigeē i finē debitū fit p prudētiā. vñ dic̄ phūs. vij. ethi. Illos exiſtiam⁹ prudēteſ: q̄ ſibi ⁊ alijſ pñt bōa ſpeculari ⁊ puidē. Prudētia g̃ i pncipe dz eē q̄daz cognitio ulis: excedēs cognitiōes ſigulorꝝ: ⁊ ſe extendēs ad bonū cōe oīm. Dñt. n. p eā prudentiā opatiōes ſubditoꝝ dirigi i finē dbitū. Cū g̃ tm bonū ſic ē directio oīuū. ⁊ gubernatio bōi cōis ꝓueiat ex prudētia pſidēti: diligēt advtēdē ē: ne in regimīe pficiat q̄ hac vtute careat: nā tal' facilī i tyrānidē degenerat. Cū. n. p prudētiā uere bōa: q̄ ſt opa vtutū ꝓſcātur. ⁊ ad ipa faciāda hoies dirigāt: ſeq̄tur q⁹ ip prudētiā ⁊ ſatuitatē bōa ſenſibilia q̄ ñ ſūt uere bōa: ut ſt diuitie ⁊ delicie cōpales tāq⁹ bona ſipl'r acceptēt. Circa talia nāq⁹ pōet rectō imꝛudēs ſtudiū ſuū: ut omiſſis opib⁹ vtutū affluat diuitijs ⁊ ſenſibilib⁹ bōis: ꝓpter q̄ō efficiet exſpoliator boni cōis: depdator populi. extoꝛſor pecūiaꝝ vndecunque. ⁊ omnium ſubditoꝛum oppꝛeſſor. hec autem ſunt tyrannoꝛum. Ex hoc ulterius ſequitur ruina ciuitatis: quia populus non ualens ſuſtinē tāta grauamia ciuitatē deſeret: ꝑ q̄ō deſerēt artes: agricultura tollet: ⁊ finalit politia pi

bit.si lōgo tpe hmōi tirānidē exercē studeant. Dz ḡ q̄nta mala puēire pñt ex ūsipiētia p̄sidentū. Rex Salon ꝓsiderās sapiam siue prudētiā sūme nccri am eē pīdētib⁹:deo sibi ꝓmittēte:q̄ daret oē qō peteret:ipsā solū postl'auit dicēs. Da ſuo tuo cor docile.ut iudicaī possit pplm tuū ⁊ discēnē it ma lū ⁊ bonū.iij.reg.iz.ij. Tull⁹ i li.de of. loquēs ō bello Atheniēsiū p̄fert prudētiaz fortitudini.

Priceps at ex uir .§.IV.

tute prudētie p̄cipue dz circa q̄ttuoꝛ studē: videlz ut deo placeat:populo ꝓ posse satisfaciat: reipub lice ꝓuideat:⁊ leges iustas ⁊ possibiles cōdat. Ad hec oīa pagēda dz cura puigili itendē. Et ꝓmo q̄ deo placeat. Qui.n.alios regit et ordiare studet i finē debitū pr⁹ conari dz:vt se ipz ōdiet i deū:q̄ ē finis oīm regēti. Ex hoc āt duo bōa ꝓseq̄t. Prio qꝛ ꝓnceps a populo magis diligit:si uidēt eū esse cultoꝛē dinoꝛ et opātē ⁊tuosa. Unī phs dic. Qō p̄cipē ōcet eē deicolā. Dz.n.ꝓnceps ecclias fabꝛi care.⁊ eas frequētare:hospitalia erigē: ⁊ paupes enutriī. Scōo qꝛ facil⁹ populū gubernabit ⁊ ad bōa trahet. Uidēs.n popul⁹ dnz suū de dinis cu rātē admirabit eū:putās ipsū deo eē ꝓiūctuz.⁊ si bi fāiliarē.eūq̄ imitari studebit. Rex Salon edi ficato tēplo:stetit āte altare dñi i ꝓspectu eccleſie ist'.⁊ expāsis mānibus i celū.⁊ genib⁹ in ⁊raz fixis lōgā oꝛonē añ deuz fudit ꝓ salute populi:pp qō pplus bñdicēs regi:gaudēs reuersus est i taberna cula suaꝛ.iij.regū.viij.⁊.ix. Ex hīstoꝛia tripartita hēt de Lōstātino q̄ fuit dei cultoꝛ uiso in sōnis si gno crucis ⁊ dei dicto:q̄ i hoc uicēr:fecē uexillum crucis añ exēcitū deferri. Et de palatio oꝛatoꝛiuz fecit.⁊ tabernaculū ista eccl'ie fieri mādauit: qō secū deferebat qñ i bello ꝓcedebat ut tā ipe q̄ mi lites dina audirēt.⁊ multa pulchra oꝛdinauit ad exaltationē fidei ⁊ eccl'ie. Silit Josias rex factus sup Judā multū fuit solicit⁹ ⁊ zelās ad reducēdū pplm ad uer cultū dei.xiij.regu.xxj.et.xxiij.⁊ ij.pal'. Scōo dz studē ut populo satisfaciat:qō fit:dū se nō seuer:iz reuerēdū exhibet si fāiliam hōestā et curialē hēat:si sapiētes ꝓsiliarios ꝓsulat si iudices iustos teneat:si bñfactoꝛes digne p̄miat ⁊ deliquētibus pēas debitas infligat. Per hec po pulus ꝓsalabit:dissēsiones.emulationes ⁊ murmu rationes uitabit'sicq̄ i pace q̄escēs i dilectonē ꝓnci pis assurget. Rex dauid multū se gratū ⁊ dilectū populo exhibuit. Unī uolenti exire ad bellū ꝛ ab solon :dixit ppls:nō exibis:qꝛ tu un⁹ ꝓ decē mili bus ꝓputaris.ij.reg.xviij. Sic clemēs papa ab oī bus multū amabat. Nicola⁹ etiā oīb⁹ se amabilē exhibebat. Dz ttio studē ut ꝓuideat reipub.qō q̄ dē fit si i illa ea hñt q̄ pñt eē ad directonē ⁊ ꝓsola tionē ⁊ coꝛpalē sustētationē. Ad directonē āt rei publice ualēt sapiētes:ad qō maxie oz ꝓnceps itē dē. Dz.n. ꝓcuraī q̄ i citate sit studiū liaꝛ ꝓ puēis erudiēdis:q̄ sit iuris piti ꝓ directōe cāꝛ ⁊ ꝓsilijs dādis:⁊ alij sapiētes ꝑz q̄ uidēt citati expediē. vñ pōit phs. Qz ad ueꝛ regē ptiet sapientes ēt extra neos si ꝓpos ñ hēt hōraī ⁊ ꝓmouē. Ad ꝓsolatōz āt reipub. ualēt ⁊tuosi.ñ.n:solū i citate dz esse di rectio q̄ ē p sapiētes.iz ēt rōa opatō q̄ ē p aicos ōi Et ad hoc maxie oz ꝓnceps itendē:videlz ut hēat i citate religiosos ⁊bū dei ꝓdicātes:dicos hōestos dina celebrātes:⁊ alios timtes deū:q̄ ꝓ pplo orēt cū frequēt iueniam⁹ citates saluatas pp mēita aliq̄ rū aicoꝛ. Ad cōpalē ⁊o sustētatōez ualēt bōa fortūe. vñ ꝓnceps diligēt dz attēdē ne i citate acci dat cāistia.iz abūdātia uictualiū sit i ea.⁊ ad hoc ꝓsequēd oz ꝑueī tpa:ānos uberes⁊ fertiles cū ste rilib⁹ ꝓsideraī.⁊ fruct⁹ refuaī tpe oppōtuo:ñ ob stāte q̄ pditio fiat i fructib⁹ refuat. Dz āt p̄cipue conatū adhibē circa maxie ncēria:vt ē fruītum sal:⁊ h⁹mōi. Pharao rex egypti uidēs Joseph sa piētē:eū multo hōre ꝓuenit:⁊ toti regioi p̄fec: vt copia fruītī fuati future fami ꝓuidēt. Sen.xlj.i epla quā dī aristo.alexādro sc̄pſisse:tale sibi dat documētū. Decet regē legiferos hōraī:religiosos uenerari.sapiētes sublimaī:⁊ cū eis ꝓfēē.q̄tū ⁊o ad ꝓuisionē eoꝛ q̄ pñt accidē subdit idē arist. Oz re gē futura cogitaī:⁊ futuꝛi casib⁹ prudēt occurrē.

Cū at scōdū phūz.§.II

vj.eth.due sit prudētie politice. Una q̄ ē q̄i archi tectonica i ꝓncipe exīs q̄ nē oca ē regnatia l'legis positia.et alia q̄ māu opāl i subdit exīs:q̄ ꝑi no mie itēto dī politica. Restat p⁹ pdca ut ō hac ali q̄d dicā⁹. vbi p⁹ onēdū ē oēz hoiez nā eē politicū ⁊ cilē:⁊ p ꝓns ydoneū ad obſuātia ciliū ꝓceptoꝛ Nec obstat:q̄ alīq̄ eligāt uitā solitāiā ⁊ cāpestrez hoc.n.pī eē ⁊b⁹ ō cāis:vt pōit phs.j.polit.qꝛ aut tales sī ut dij:aut sic bestie.aut bōis fōtune ꝓuati Alīq̄.n.tacti amoꝛ ōi uitā socialē ōserūt:⁊ solita riā eligūt:ut expeditius dine ꝓtēplatōi uacaī pos sit:sic fuēit m'lti scti ꝓes:ut āthōius:Bñdict⁹:m'l tiq̄ alij i ōpto ōgētes.hi t'les pñt dici dij ꝓticipati ue:qꝛ ōo assi'laī studēt i ꝓtēplatōe sūme vitat. Alij vō hñt nām siluestrē ⁊ ferocē.⁊ ad ꝓuiuēd cuz alīs ipōtabilē. aut tales sub iugo leg' sil' cuz alīs staī ñ ualētes:bestie dñt ñ hoies:qꝛ hoīm ē isil' so cialit ꝓuiuē. De hoc duplici gñe hoīm dic phs p dcō li.q̄ ñ potēs cū alīs ꝓicaī:ei n'lla ē ps ciuitatis ꝑz ē l'bestia l' de'. Sūt isup alij q̄ ciuel eē ñ pñt. sūt eni bōis fōtune ꝓuati:pura diuitijs ⁊ potentia:hi pauptate p̄sti citates deserē cogūt:⁊ loca cāpestria ⁊ solitaria ad agꝛos excolēdos hitaī. his cāis ꝛmo tis q̄ p̄it se ab hūana nā extranee. oīs hō nāliter ē ci uilis ⁊ politicus. Qō duplr oñdi pī.ꝓmo ex eo q̄ hñt ꝓpr ꝓcep⁹:q̄s p uocē uult alīi ꝓicare. Delecta tur.n. hō alīi iudicare quod concipit:⁊ simul cuz eo conferre:quod non solum est ad delectationē et ad necessitatem. Nam qō un⁹ nō uidet p intel

lectū alīt' itelleꝯ ſupplet: ⁊ ſic colloq̄ū ꝛōcinandꝫ hoīs cū hoīe fac ad bonū ꝓſiliū. ⁊ p ꝓñs ad bonū iudiciū. Cōueīent g̃ diffinīt hō al' cē rōnale. Rō e nim diſcurſū iq̄ſitionis ipoꝛtat: q̄ tādē ad rōnem uēi t̄miat. Chain poſtq̄ genuit enoch: dī ꝑm' edificaſſe citatē: quā uocauit enoch ex noīe filij: geñ ſuy. Ubi dat itelligi q̄ iā multiplicat' erat in filijs ⁊ nepotib': ad q̄z cuſtodiā ⁊ hūanaz nccitatum ſubuētionē ſub cēt' officijs ⁊ modis uiuendi ꝑm' ōdiauit: vt dī i hiſtoꝛia ſcholaſtica. Ex q̄ ei ꝑz q̄ nccria ē oi hoī citatis hitatoꝛi p̄dicta p̄udētia politica: q̄ fit ꝯdone' obſuatoꝛ legis: q̄ ēt alijs ſciant ꝓuidē ⁊ p̄ncipib' obedire. Ubi ē advtēd: q̄ a lit' mouet ſubditus a p̄ncipāte: ⁊ alit' irrōnabilia ⁊ iaiata mouent a ſuis motorib'. Nā iſta ſic mouēt q̄ ñ mouēt. ⁊ ſic agūt q̄ nō agūt. Nō. n. hēnt dñiū ſui act': cū libeꝛo ābitrio carēt ⁊ iō rōnitudo regimis tm̄ ē i ſuis motoꝛib'. Sz hō ſubdit' p̄ncipi ſic mouet ⁊ agit ab eo p p̄ceptū: q̄ ñ mouet ſe ipſū p liberū arbi. Et iō req̄rit i eo q̄dā rectitudo regimiſ: p quā ſe ipm̄ dirigat i obedīēdo maioribuſ: ⁊ ꝓuidēdo alijs ciuib'. Uñ tullius li. i. ō of. dicit: q̄ i repub. ſt magiatus: p̄ſōe p̄uate: ⁊ ēt pegrini: ad q̄s oēs ſpectat hīe ꝑpā p̄udētiā ſm eoꝛ officia: ſic ad magiatus ptiet curā hīe citat': ſuaī leges: iura deſcribē: ⁊ lue fidei ꝑmiſſa meminiſſe Ad p̄uatū vo ciuē ptiet recto uī alijs ꝓuidē: nec ſubmiſſū: nec abiectū: nec ſe efferētē nimiſ eē. Talem. n. dicē ſolemus bonū ciuē. Pegrini vo ē p̄ſuū negociū nil agē: de alio nō iq̄rē: q̄ uitioſū ē i alīca p̄ia curioſuz cē. Ex talib' igit officijs p p̄udētiā ordiat' ꝓſurgit armōia pacis i repub. Nā ſm aug. i li. de ci. dei: q̄libet i ciuitate ē lic̄ una liꝫ i ſermōe: ⁊ ſicut una coꝛda i cythara: q̄ cū bñ fuerit cū alijs ordiata: ꝓſurgit ꝯcētus armōiacus ſm ꝓꝑtionē diſtinctus. Sic ēt i multi ꝓſōis i ciuitate ſumis mediis ⁊ ifumis: rectiſq̄ alijs ordib' ſcom ꝓꝑtionē officioꝝ ordiati ꝓſurgit optia politia Hāc p̄udētiā ordiauit de' i ꝑplo iudeoꝝ. Prio reſpectu ꝓſidētiū i loco iudicij. Uñ ſtatuit i eis copia iudicū dicēs Deu. xvj. Judices ⁊ mgios ꝓſtitues in oībus poꝛtis tuis. De ābiguis vo ⁊ arduis uoluit eſſe recurſū ad locū unū a deo electū: in q̄ cēt ⁊ ſūmus ſacerdos q̄ determiaret dubia emergētia circa dīnū cultū. ⁊ ſūmus iudex q̄ determinaret dubia ptinētia ad iudicia hoīm: ſic ꝑz Deu. xvij. De ide q̄tū ad cōem ciuiū ꝙerſationē ſtatuit fieī ꝓcatōnē de rebus puis abſq̄ ꝑcio: dicēs deutron. xxiij. Ingreſſus uineaz ꝓximi tui: comedes uuas q̄tū tibi placuerit. foras āt ne efferas tecū. Ne vz ex hoc daret occaſio grauis dāni: ex q̄ pax tui bari poſſet: q̄ iter diſciplinatos nō turbat ex puoꝝ acceptōe: ſz magꝫ amicitia cōfiāt: ⁊ hoies aſſueſiūt ad facilit̄ ꝓcādū. Quātū ad mutuoꝝ ſubuētionē: q̄ ē frequēs ⁊ nccria int̄ hoies: voluit curiales eē cos ⁊ facules. Et hoc tripl'r. Prio ne cū mutuū ꝓcederēt uſuras exigerēt: uel pignoꝛa uite ne ceſſaria accipent: Et ſi accipent añ ſolis occaſuz reſtituerent. Uñ Deu. xxiiij. mandauit q̄ nō acciperent ꝑ pignoꝛ molā: q̄z eiuſ uſus nccrius ē hūtibus molendi exercitiū. Si vo ueſtimētū accipent loco pignoris q̄ āte ſolis occaſū redderent: ſic dī ibidē: ⁊ exo. xxij. Si pecūiā tuā ōderis ꝑplo meo paupi q̄ tecū hītat nō urgebis eū q̄ſi exactoꝛ: nec uſuris oppmes. Scdo q̄ ñ ipoꝛtue exigerēt. Uñ dic exo. xxiij. ⁊ deu. xxiij. q̄ i repetēdo ñ deberēt do mū igredi. Eſt. n. dom' tutiſſimū hoīs receptaculū. ⁊ iō moleſtū ē ñ ſolū homi: ſz ēt cuicunq̄ aiali q̄ i ꝑpo hitaculo iuadat. Tertō ad mal' fomitū charitat' inſtituit q̄ i ſeptio āno debita remitterēt Probabile. n. erat ut li cōmode reddē poſſēt ātē ſeptimū ānū redderēt. Diſcipliati. n. hoīs ñ ē mutuātē grat' uelle defraudaī. Si āt oio ipotentes eſſent: eaō rōne erat eis debitū remittēdū ex dilectione q̄ eis erat de nouo ꝓcedēdū ꝑp indigētiā.

Quātū ad extraneos dīna ſapia p̄udētiſſie illuz ꝑplm ordiauit. Prio. n. uoluit iudeos eis eē pios: ⁊ miſericordes dicēs Exo. xxij. Aduenaz ñ cōtriſtabīſ neq̄ affligeſ eū. aduene. n. ⁊ ipi fuiſtī i tra egypti. Et deu. xxvj. Mādauit diuitib' decio āno fieri ōcimā ꝑ pegrinis: pupillis ⁊ uiduis. Quia vo extranei no hñt illū amoꝛē ad bonū reipub. quē hñt ciues. iō ſcdo ſtatuit: q̄ nō ſtati ad ꝓſortiū populi admitterēt: niſi i ctia gñatiōe. ſic ēt phūs dic i. iij. poli. q̄ apō q̄ſdā gētiles non recipiebantur a liqui ciues: niſi qui ex auo uel attauo habitatore nati exiſterent.

¶Poſt predicta de. §. III

q̄nta ſpē p̄udētie q̄ dī militar' aliq̄ pauca dicāus Circa q̄ ē ſciendū: q̄ militia p̄ncipalit̄ ē inſtituta ad defēſionē boni cōis q̄ ipediri pt̄ p ipugnationē hoſtiū ⁊ ſeditionē ciuiū. Sic. n. oz eē i ciuibus ſic i nālib': cū ars ſit nāe imitatrix. Uidem' āt q̄ nā tribuit rei nāli duplicē vtutē. vnā p quaz ſeq̄t ꝙēlētia. ⁊ aliā p quā repellit nociua: vt igni dat leuitatē: p quā aſcēdat ſurſū ad locū. ſ. q̄etī ⁊ ſalutiſ. ⁊ calorē p quē reſiſtat ⁊ obuiet cōrūpētib'. Animalib' ēt dat ui ꝓcupiſcibilē p quā aſſequūt ea q̄ ſt eoꝝ ſaluti accōmoda. Et ita ſcibilē p quā reſiſtāt cōrūpētibus ⁊ leſiuis. Silr i moralib' ⁊ cilib' ꝙēlēs ē duplicē eē p̄udētiā reſpectu boī ꝑis. vnā. ſ. ad regēdū ⁊ leges ꝑdēdū. ⁊ hec ē regnatiua: ſiue legū poſitiua. Et aliā ad reſiſtēdū ⁊ repmēdū iſultus hoſtiū. ⁊ hec dī militar'. Ex hoc appet q̄ militia nihil aliud ē q̄ q̄dā p̄udētia opis bellici ordiata ad defēſionē boī cōis. Ex hiſtoꝛia ſcholaſtica hie ruſalē q̄ erat citas p̄ncipal' i regno iudeoꝝ: olim ꝑplici muro fuit cirꝑdata: p hoc diſtiguēs tria genera hitātiū ſm tria muroꝝ inſtitia. In intioꝛi nanq̄ pte ꝑmi iterſtitij hitabat rex cum principibus et conſiliarijs. et ſacerdotes cum prophetis ⁊

leuitis: hi pollebāt ꝓudētia regnatia i gubēnādo pplm: tā in ꝑceptis iudicialibus: q̄ i cerimonijs dei uini cultus. In pte vo media scōi ordinis hitabant milites pollētes ꝓudētia militari: hi ꝺputati erāt ad defensionē ⁊ custodiā reipub. In pte vo extrēa ordinis hitabāt artifice mānu opātes: q̄ citati deꝑ uiebāt ꝑ nccitatiꝭ hūane uite: hoc q̄ppe ordine hierlm politia fuit ꝺisposita: q̄ꝺiu sub ꝑcepto dei ⁊ ꝓpheta mōitꝭ uixit. De ptiꝭ potētialibus ꝓudētie vz eubylia: synesis ⁊ gnomyn. Cap. vij.

E partibus potē

tialiꝭ ꝓudētie seu ꝺ vtutiꝭ adiunctis ei. Nō q̄ sūt tres scōz phōz i li. ethi. s. eubylia. synesis ⁊ gnomyn.

Ꝓia g̃ dī eubylia: q̄ fm phōm dī rectitudo ꝓsilii. Et q̄ sit vt̄ ꝑ. pbat. b. th. se. q. ij. ar. j. sic. De rōe vtutis ē q̄ faciat actū hois bonū. Jnt̄ ceteros actꝰ hominis ꝓpriū ē ei ꝓsiliari: q̄ hoc ipōtat hoi quādā rōis inq̄sitionē circa agēda: in q̄ꝭ cōsistit uita hūana. Eubylia āt ipōtat bōitate cōsilij. Dī. n. ab eu q̄ ē bonū ⁊ byli q̄ ē ꝓsiliū: q̄i bōa ꝓsiliatio: l̄ potius bñ ꝓsiliatiua. Et sic ꝑz q̄ sit vt̄ hūana. Sciēꝺ ēt q̄ ñ ē bonū ꝓsiliū: siue aliq̄s malū finē i ꝓsiliando ꝓpositum: siue ēt ad finē bonū malas uias aduenīat. vñ utrūq̄ ē ꝑtra rōnē eubylie: vt dī vj. eth. Nec āt vt̄: sic nec alie i nllo pcēꝺere ꝺuēit. Oē enī pcm̄ ē ꝑtra bonā ꝓsiliationē. Requirit. n. ad bñ ꝓsiliāꝺū nō solū aꝺuētō l̄ excogitatō eoꝝ q̄ sī oppōtuna ad finē: ꝛ ēt alie circūstātie. s. tēpꝰ ꝙruū: vt ñ sit nimis tardꝰ nec nimis uelox i ꝓsiliēs. Et modꝰ ꝓsiliāꝺi. s. q̄ sit firmꝰ i ꝓsilio suo: ⁊ alie circūstātie debite: q̄ pcēꝺere peccādo ñ ꝺuat. Sz bñ vtuosus i his q̄ ꝺūnāt ad finē vtutꝭ: ꝛz i alijs negocijs aliq̄n ñ sit bñ ꝓsiliatiuꝰ. Et ꝛz ꝓsiliū ipōtet ꝺubitationē vñ ⁊ ipfectionē. ē tñ vt̄ q̄ vij. phico. dī eē pfectio. Sed pfectio ē fm modū hois: q̄ ñ pt̄ p cētitudinē ꝓphētē vitatē rei ꝑ siplicē ituitū: sz ꝑ inuestigatōnē. Est āt eubylia vt̄ ꝺistincta a prudētia fz. b. th. ubi supra ar. ij. Et rō ē: q̄ vt̄ ꝑpe ōdiat ad actuz quē reddit bonū ⁊ iō oz fz dīntiā actuū eē diuersaꝝ vtutes: ⁊ maxie q̄n ñ ē eaꝺ rō bōitatꝭ i actiꝭ. Si enī eēt eaꝺē rō bōitatꝭ i eis: tūc ad eāꝺē vtutē ptinēret diuersi actꝰ: licē ex eoꝺē depēꝺet bōitas amoris ꝺ sideriꝭ ⁊ gaudiꝭ. ⁊ iō oīa ista ptinēt ad eāꝺē vtutē chauitatꝭ. Actꝰ. n. rōnis ōdiati ad opꝰ sī ꝺiuersi nec hñt eāꝺez rōnē bōitatꝭ. Ex alia. n. rōne efficit hō bñ ꝓsiliatiuꝰ: ⁊ ex alia bñ iudicatiuꝰ: ⁊ ex alia bñ ꝑceptiuꝰ: q̄ꝺ ꝑz ex hoc q̄ ista aliq̄n aduiuicē sequāt: ⁊ iō opz aliā ea vtutē eubyliā: ꝑ quā hō ē ꝓsiliatiuus bñ: ⁊ aliā ꝓudētiā ꝑ quā hō ē bñ ꝑceptiuus ⁊ sic ꝓsiliari ōdiat ad ꝑcipe tāq̄ ad ꝓncipaliꝰ. ita ēt eubylia ōdiat ad ꝓudētiā tāq̄ ad ꝓncipaliorē vtutē: sic q̄ nec vt̄ eēt: sic nec mozales vtutes sine ꝓudētia: nec cetere vtutes sic chāitate. Et cuz dī vj. eth. q̄ ꝓudētia ē bñ ꝓsiliari: Intelligendū ē q̄ ad ꝓudentiam pertinet bene consiliari imperatiue. Ad eubyliam autem elicitiue.

Secūda uirtus an. §. i.

nexa ꝓudētie dī synesis: hec scōz. b. th. vbi supra ar. ij. ipōtat iudiciū rectū. ñ q̄ꝺē circa speculabilia sz circa pticularia opabilia. circa q̄ ēt ē ꝓudentia. Uñ fz synesi dicūt i greco aliq̄ synoti. i. sēsati: uel synoti. i. boni sēsus: sic ē ꝺrario: q̄ caret hac vtute dicūt asynoti. i. iūsēsati. Opz āt q̄ fz dīntiā actuū q̄ ñ reducūt i eāꝺē cāz sit ēt diuersitas vtutū. Māifestū ē āt q̄ bōitas ꝓsilii ⁊ bōitas iudicij ñ reducūtur i eāꝺē cām. Multi. n. sūt bñ ꝓsiliatiui q̄ tamē nō sī bñ sēsati q̄i rēe iudicātes. ⁊ iō ꝑt eubyliā oz ēe aliā vtutē: q̄ ē bñ iudicatiua. ⁊ hec dī synesis. Et nō q̄ rectū iudiciū i hoc ꝓsistit: q̄ vis ꝙgnoscitiua apphēꝺat rē aliquā scōm q̄ i se é: q̄ꝺ q̄ꝺē ꝓuenit ex recta ꝺispositiōe vtutis apphēsiue: sic i speculo si fuēit bñ ꝺispositū ipmūt forme cōpoz scōm q̄ sī. Si vo fuēit speculū male ꝺispositū: appent ibi imagies ꝺistorte ⁊ praue se hentes. Q̄ āt vtus apphēsiua sit bñ ꝺispoita ad recipiēꝺū res: fm q̄ sī ꝓtigit q̄ꝺē radicalit ex nā. Cōsuatio āt ex exercitio vel ex mūere gīe. Et hoc ꝺupl̄r. Uno mō ꝺirecte ex pte ipsiꝰ ꝙgnoscitie vtutis: puta q̄ nō ē imbuta prauis ꝓceptionibꝰ: ꝛz verisī ⁊ rectī. ⁊ hoc ptiet ad synesim scōm q̄ ē spālis vtus. Alio mō indirecte ex bōa ꝺispositiōe appetitie vtutis. ex q̄ seq̄t q̄ hō bñ iudicet ꝺ appetibilibꝰ: ⁊ sic nonū vtutis iudiciū seq̄t habitꝰ vtutū moraliū: ꝛz circa fines. Synesis āt ē magis circa ea q̄ sūt ad finē. Et nō q̄ i malis pōt eē iudiciū rectū i vl̄i. Sz i pticulari agibili sēp eoꝝ iudiciū corrūpit. Et nō q̄ finis ꝓriꝰ ꝓsiliꝫ: q̄ꝺ ptinet ad eubyliā ē iuētō eoꝝ q̄ sūt agēda. Finis āt iudicij ē rectitudo. Finis āt ꝑcepti: q̄ꝺ ptinz ad ꝓudētiā ē vltimus finis. Et q̄a ꝓtigit q̄ id q̄ꝺ bñ iudicatū ē differri vl̄ negligēt agi ⁊ iordiate: iō ꝑ vtutē synesis q̄ ē bñ iudicata: necessaria ē finaꝫ vt̄ principalis: q̄ sit bñ ꝑceptiua. s. prudētia. Tertia vt̄ ānexa ꝓudētie fz tho. vbi supra ar. iij. dī gnomyn: quā phōs vi. ethico. ponit spālē eē vtutē. Pro cuius ꝺeclaratiōe sciēꝺū fm Tho. q̄ habitus ꝙgnoscitiui ꝺistinguūt fz altiora vl̄ iferiora ꝓncipia sic sapia in speculatis altiora ꝓsiderat q̄ scia: ⁊ iō ab ea ꝺistinguit: ⁊ ita ēt oz eē i actiuis. Māifestū ē āt q̄ illa q̄ sunt preter ordinē inferioris principij siue cause: reducunt quāꝺoq̄ in ordinem altioris principij: sicut monstruosi partus animaliuz sūt preter ordinem virtutis actiue: in semine tamē cadunt sub ordine altioris principij scilicet celestis corporis vel vlterius diuine prouidentie. Unde ille qui consideraret virtutem actiuam in semine: non posset rectum iudicium ferre de huiusmōi monstris ꝺe q̄bus nō poteī iudicari fm ꝓsiderationē diuine ꝓuidētie. Cōtingit aūt q̄nq̄z aliquid esse faciendum preter comunes regulas agēdoꝝ.

puta q̄ ipugnatoꝛi p̄ie nō ē ꝺpoitū reddenꝺuꝫ: vl aliq̄ꝺ hⁿ moꝛi. Et io cū ꝺe hⁿ moꝛi opōteat iuꝺicare: ſm aliq̄ altioꝛa p̄ncipia exigit altio vtus iuꝺicatiua: q̄ ſit regule cōes ſm q̄s iuꝺicat ſyneſ. ⁊ hec taľ uocat gnomi: q̄ ipoꝛtat quāꝺaꝫ pſpicaci tatē iuꝺicij. Et quāuis oia q̄ p̄ceꝺ cōem curſū cō tingē poſſūt ꝓſiꝺerare ptiet ſolū ad puiꝺētiā oi uinā: tñ iter hoies ille q̄ ē magꝭ pſpicax: pōt plu ra hoꝛum ſua ratione ꝺiiuꝺicaꝛ.

Titulⁿ tertius ꝺe foꝛtitudie. Foꝛtitudo aīam tripľr firmat. q̄ ad ſe: ⁊ p̄tra mūꝺi aꝺvſitateſ: q̄ ad bonū cōe ⁊ p̄tra p̄ie hoſtilitates: q̄ ad ꝺeū contra eꝛꝛoꝛum p̄auitates. Capitulum. I.

Jrca uirtutem fortitudis qua

tuoꝛ ſt uiꝺēda. Prio ꝺ pconꝺſ ad eⁿ laudē ptinētibus. Scō ꝺe mā circa quā vſat. Tertō ꝺ actibⁿ eⁿ ⁊ aſſūendis belliſ. Quarto ꝺ pubⁿ eⁿ.

Drecōia foꝛtitudiſ. §. I

p̄ñt aſſignari tria: ex eo viōlz q̄ animū tripľr firmat. ſ. q̄ ad ſe ⁊ p̄tra mūꝺi aꝺvſitates: q̄ ad bonuz cōe ⁊ p̄tra p̄ie hoſtilitates: q̄ ad ꝺeū ⁊ p̄tra erꝛoruz p̄auitates. Eſt g̃ p̄mū pconū foꝛtitudis: qꝛ a nimū firmat q̄ ad ſe ⁊ p̄tra mūꝺi aꝺvſitates. Ubi ſciēꝺ ē q̄ ſtaⁿ p̄ñ uite ē ſtaⁿ cuiuſꝺā pugne. vñ Job ipſā aſſiłat militie. vij. c Militia ē: iq̄t uita hoīs ſuper terrā: pp quoꝺ ⁊ congregatio fideliū uōc ecclia militās. militat. n. p̄ñs uita nīa multiplici pugna: nē ⁊ p̄tra carnis ſpurcitias: nē ⁊ p̄tra mundi ñq̄tias. nē ⁊ vo ⁊ p̄tra ꝺiaboli iſidias. Necēria ē g̃ vⁿ fōtitudis: q̄ aim hz fiłaꝛ ad tot toleꝛāꝺa ⁊ ip̄mē ꝺa. vñ Jſa. c. lij. ſub figuza ſyō hūanā ñtē admo net: ut hac vtute ſe ām z. Jnꝺuc̄: iq̄t fōtitudie tua ſyō. p ſyō aꝛcē itelligiⁿ q̄ citati hiꝛlz oñabaꝭ ⁊ eā ꝓtegebat: ⁊ ꝓuēiēt ms hūana itelligit q̄ ad moꝺ aꝛcis ceſiſ uiriⁿ p̄ncipaꝭ: haſ ſiq̄ꝺē regit ⁊ ꝺfēꝺit qñ vtute fōtitudis iꝺuta ꝺcoꝛaꝭ. vñ Salon p̄ꝺ. vl. Fōtitudo ⁊ ꝺcoꝛ iꝺumtū eⁿ. Jn tñ āt hec uiꝛ tus hoiez fiłat ⁊ ſtabilit: q̄ nulla aꝺvſa: nlla blā ꝺimta: nullaq̄ uitioꝛ tētamta p̄ñt eū a bono ꝛō nis abꝺuc̄. vñ amb. li. i. ꝺ of. ꝺic̄: Nō mediocris ai vⁿ ē fōtitudo: q̄ ſola ꝺefēꝺit oꝛnamta vtutuz oūm: q̄ iexpiabili p̄lio aꝺvⁿ oia vitia ꝺcētat. Jn uitat aꝺ laboꝛes: fōⁿ aꝺ picula: rigiꝺiō aꝺvⁿ vo luptates. auariciā fugat tq̄ labē q̄ꝺā q̄ vtutē ef femiat. Nīla ēt fōtitudo cōpaľ huic p̄ ꝓpaꝛi: ſic ꝺic̄ ſene. Facilⁿ ē: iq̄t gētē vnā q̄ viꝛ unū uincē. Et loq̄t ꝺ uiꝛo: ſz q̄ a vtute ai uel a fōtitudie ꝺ. Antiq̄t. n. nom vtuⁿ fuit ſolⁿ fōtitudis: ut ꝺic̄ tulliⁿ. Et q̄tū ad hoc loq̄t ſalon. p̄ꝺ. xvj. Meliō ē patiēs uiꝛo fōti: ⁊ q̄ oñat aio ſuo expugnatoꝛe uꝛbiū: hoc fortitudis p̄cōio Job iꝺuⁿ fuit ꝓtra oia aꝺvſa toleꝛāꝺa. Nā p̄mo ſathā ꝓcuꝛāte mū ꝺi aꝺvſa ſuſtinuit: ꝺū oia bōa ſua pꝺidit una cū libēis. Deiꝺe i carne ꝺū a plāta pediſ uſq̄ aꝺ vti cē ñ remāſit i eo ſāitas. Ulti. ipe ꝺiaboľ auctor maloꝝ vꝛoꝛē ꝓtra ipm ꝓuocauit: ⁊ tres eⁿ amiꝯ ſibi oñoſoſ feč: ipoñeſ ei q̄ licite oia ꝺeⁿ itu lerat aut iferi p̄miſſat pp eⁿ pcča: ⁊ tñ i oibⁿ his ñ peccauit Job labīs ſuis: nec ſtultū quiꝺ ꝓtra ꝺeū locuⁿ ē. Job. i. ⁊. ij. Scōz pconiū huius vtutⁿ ē: qꝛ aim fiłat q̄ ad bonū cōe ꝓtra p̄ie hoſ tilitates: fz. n. phūz p̄mo ethi. bonū q̄nto ē ꝓius tāto ē ꝺiuinⁿ. Bonū āt p̄ie ē qōꝺā bonū cōe ci uiū nulli ꝑticulari pſōe ap ꝓp̄āꝺū: ſz ab oibⁿ p̄ie appetēꝺū. Ea āt q̄ ſt cōia minⁿ ꝺiligūt ⁊ ꝺ eiſ mi noꝛ cura hēt: ac p hoc neglecta ꝺeſtruūt ⁊ pꝺūt Ad ꝓſuatōnē igit p̄ie et bōꝝ cōiū ncče ē q̄ ſint i citate hoies vtuoſi uiriles et aio ſtabiles: bonū cōe ꝺiligētes q̄ neglecti ꝓp̄is bōis: ēt corpiⁿ mō ti ſe exponāt p ꝓſuatōe et defēſioe citatiſ: hoc āt facⁿ vtus fōtitudis: q̄ ad bonū cōe defēꝺēꝺ hoiez ipellit. Et q̄tū ad hoc ē ceēis vtutiⁿ excellētior qꝛ ꝺinioꝛ ē. n. pugnās p bono cōi. vñ ꝺic̄ Amb. p̄mo ꝺe of. Eſt fōtitudo uelut ceſiſ excelſioꝛ: q̄ u tiliō ē i reⁿ bellicis i cīlⁿ ſeu ꝺōeſticis. Ad hoc āt nāľ ꝛō incliaꝭ. Sic̄. n. i hūano coꝛpe multa ſūt m̄ꝺa: q̄ p mlta officia ſibiūicez ꝺefuiūt. ⁊ ſic ui tā totⁿ coꝛpis ſaluāt. Sic i una citate: q̄ unū coꝛ pus ꝓſtituit. multi ſt hoies: q̄ ꝺiv̄ officiꝭ itēꝺen tes aꝺ mutua obſeq̄a ſibi iuicē cōicāꝺa: bonū cō mūe citatiſ ūiſoꝛmiť itēꝺē ꝺēnt: nec ab hoc retra hi ꝺēnt tioꝛe aliq̄: uel ꝺiſpēꝺio ꝓmoꝺi. ꝓp̄i. Hoc āt bonū cōe foꝛtiſ ꝓſiꝺeraꝭ q̄ bōa ꝓp̄a aꝺ tuitōez ⁊ ꝓſuatōnē p̄ie ōꝺiaꝭ. Uñ ꝺic̄ phūs. vij. ethico. Nō ſolū nobis nati ſumⁿ: ſz oꝛiⁿ nīi ptē p̄ia uen ꝺicat ptē aici: atq̄ ut placz ſtoicis: ſic̄ q̄ in tris gi gnūt aꝺ uſū hoiz oia creari. ſic hoies hoim cā eē gnatoſ ut ipſi it ſe alīj alīj ꝓꝺeē poſſit. Exēplū apꝺ ātiq̄s ſic nārat ſene. erat tāta cura reꝝ cōiū q̄ ipſi pauꝑes erāt i ꝺomibⁿ ſuis: q̄ꝝ tñ ꝺiuitīs e rariū plenū erat. vñ malebāt ſibi eē pauꝑes: ut rēpub. opulētiſſimā hērēt: ſic narrat tulliⁿ ꝺe q̄ ꝺā q̄ oi gaza macedonū potiⁿ q̄ maxia erat: tñ i erariū iuexit pecūie: vt unⁿ ipatoꝛis p̄ꝺa finem attulēit ꝛbutoꝝ: nec aliuꝺ in ꝺomū ſuā itulit: p̄ mēoꝛiā noiſ ſepīnā. Tertiū pcōiū fōtitudiſ ē: qꝛ aim fiłat q̄ aꝺ ꝺeū ꝓtra eꝛꝛoꝝ p̄auitates ſiue iſi deliū tyrānides. Sic̄. n. amoꝛ ꝛene citatiſ: aliq̄s facⁿ pugiles p ipa uſq̄ aꝺ moꝛtē ꝺcētates: ita im mo mlto foꝛtⁿ amoꝛ celeſtiſ p̄ie ꝓſtituit p xp̄i fi ꝺe pugnatoꝛes: q̄ p eius defēſioe moꝛtē coꝛpis ñ metuūt. Aꝺ hoc aūt ratio incliaꝭ: ſicut eni mul ti hoies faciūt unū coꝛpus: quoꝺ eſt populus uľ ciuitas: pꝛo cuius ꝺefenſione ſinguli ciues moꝛti ſe ꝺebent exponere: quia bonum commune ꝺe bet p̄ꝺōi ſigulari bono: ita ſm apoſto. aꝺ Ro. xij. Multi ynū coꝛpⁿ ſumⁿ in xp̄o: ſiguli āt alter

alterius mēbra. xp̄s autē cū deus sit est bonū vle
z cōmune oīm. multo magis q̄ respublica respe
ctu singularium ciuiū. Et ideo licet ꝓ defensione
reipublice tēporalem mortē subire et uitam cor
poris contēnere. multo magis opōtet pro repub
lica celesti que deus est: vel que tota i ipso est. mō
tem corporis nō metuere. vnde augu. v. de ci. dei
c. xviij. Si enī antiq̄ patres ꝓ republica z terrena
oia contēpserunt. z tot pericula sūt aggressi. hor
ribilia mortiū genera ꝓpessi q̄d magnū pro ipsa e
terna celesti patria huius cūcta blandimēta con
tēnere. Uel quomodo audebit q̄s de uoluntaria
pauptate se extollē: uel ꝓ christo mortez timere:
eo dicēte. Nolite timere eos q̄ occidunt corp̄. Et
subdit arguēdo. Si ipsi ātiq̄ hoc fecerunt amore
patrie: laudiſq; īmēſa cupidine. put dicit poeta:
Quid magnū si ꝓ uera libertate: qua uere libera
tur filij dei. talia et maiora tormēta sūt sustinēda
q̄to retributio maior a sustinētib⁹ expectat. Ta
les q̄dē qui mortē sustinent ꝓ celesti patria: nō tā
tum fortes. sed martyres idest testes dicunt. Sūt
enim pugiles fidei christi. z ideo quadā spāli pre
rogatiua: que dicitur aureola in celesti patria
accipiūt insignia. Est autem ulterius sciendū:
q̄ aliter est in ciuili certamie quando pro patria
pugnatur. et aliter. in certamie martyrij quando
ꝓ christo mors suscipitur. Nā sicut dicit max⁹ i
sermōe. Qui occiditur ꝓ mundo: uincitur cū occi
ditur: quia nisi uinceret nō occideretur: q̄ autē oc
ciditur pro christo uictus nō dicitur: q̄ cum occi
ditur uictor efficitur. Hoc preconio fortitudinis
excellentissime beatus paulus fuit decoratus. nō
enim unam mortem subijt ꝓ fide xp̄i sed plures.
Fuit enim uita sua plena mortibus. sicut patet ꝓ
sideranti ab. xj. c. actuū apostolorū usq; i finem.
Ipse etiā enumerat. ij. ad cori. xj. q̄ fuit in labori
bus plurimis. in mortibus frequenter. Unde de
asia. vale dicēs fratribus dicebat. ꝓ oēs ciuitates
spiritussanctus ꝓtestatur mihi: quia uincula z tri
bulationes mee manēt in hierusalē: sed nihil ho
rum uereor: nec facio aiam meā ꝓciosiorē q̄ me.
Aiam autē appellat uitā exterioris hoīs: q̄ cōpus
exterius animatur. Cū autē dicit me. loquitur de
interiori hoīe: q̄ spūaliter uiuit. z per quē uere ipe
ē: quia per rationem homo est homo.

Circa q̄ consistit uirtus fortitudis: Cap. II.

Ortitudo ē uirtus

ponens in animo firmitatē ad sustinē
dū l̄ repellēdū difficile q̄dā fm q̄ rō
dictat. Dictat ātē rō ne uolūtas retrahat ab eius
seq̄la pp aliq̄d malū corpale: q̄ nullū bonū cor
porale eq̄alet bono rōis. Maximū malū z terī
bile ī oīa mala corpalia ē mors: ut dicit phūs. j. ethi.
q̄ tollit oīa bōa cōpalia: q̄pp ncce ē q̄ fōtitudo a
nimū firmet ꝓ hoc maximū malū pp bonuz rōis
sequendū. Et sic vtus fortitudis ꝓpe erit circa ti
mores piculoz mortis. Q̄ ātē fortitudo maxime
circa mortī picula ꝓsistat. hic appere pōt. Est. n.
fortitudo vtus ponēs mediū iter duas passiones. s.
tiorē z audaciā. Cohibet. n. tiorē ne timendo retra
hat ab eo q̄ rō dictat: z moderat audaciaz ne q̄s
audendo aggrediat q̄d rō uetat. Tior ātē z auda
cia ꝓpe respiciūt picula. Tiet. n. aliq̄s q̄ imagiat
sibi aliq̄d piculū imminē. Et aliq̄s ꝓ audaciā aggre
dit aliq̄d difficile piculosū. Est ātē ꝓpū vtutī circa
ꝓpū obiectū respicē id q̄d ē ultimū z magī difficī
le: z circa id se ordiare: sicē tpātia maxie respicē ōle
ctabilia tact⁹: ad q̄ repmēda ordiat. Inter oia ātē
picula difficilia ē mortē iustiere: q̄ ē ultimū terri
biliū: sicē dicē phūs. iij. ethi: Et sic pz q̄ fortitudo ē
ꝓncipalr circa picula mōtī: sicē circa ꝓpā māz. vñ
dicē Andronic⁹ phs: q̄ fortitudo ē vtus irascibil.
ñ facile obstupescibilis a tiorib⁹ q̄ sūt circa mōtē
Cū ātē vtuosus i actu vtutī itēdat q̄d bonū ē. ꝓns
ē q̄ fortī picula mortī subeat pp aliquē bonū finē
ꝓsequēdū. picula ātē mortī ex egritudie ul̄ tēpesta
te marī: aut ex insidijs latronū: uel si q̄ alia sūt hm.
ñ uidēt directe alicui imminē ex itētiōe ꝓsequndi ali
q̄d bonū. picula ātē mortī q̄ sūt i bellicis directe i
minēt hōi pp aliq̄d bonū. i q̄tū. s. defēdit bonuz
cōe p iustū bellū. Sz ē sciēdū: q̄ iustū bellū pt cē
duobus modis. Uno mō qñ fit gñale: sicē cū aliqui
decertāt i acie. Alio mō qñ fit priclar: puta cū ali
q̄s iudex uel aliq̄ puata pson ñ recedit a recto iu
dicio tiore gladij imminēti: ul̄ cuiuscūq; piculi mō
tē iferēti: q̄cūq; predictoz mōz q̄s mortē incurrat
fortī ē cēsēd⁹. z sic ad fōtitud. nē ptinet firmitatē
ai hīe nō solū ꝫ picula mōtī q̄ imminēt in bello cōi
sz ētiā q̄ imminēt i pticulari pugnatoz ubi mors incur
rit pp bonū vtutī. Pōt ēt fortis subire picula cu
iuscūq; alterius mortī. z forti cēseri dūmō opus v
tutis ītēdat: pura cū aliq̄s ñ refugit aio ifirmanti
obsequ: pp tiorē mortifere ifectiōe: uel cū nō refu
git iter magnū facē ad aliq̄d piū negociū ꝓseqund
pp tiorē naufragij uel latronū. Ex his q̄ dicta
sūt pz q̄d. sit fortitudo. z circa q̄d vsct. Est. n. co
hibitiua timoz z moderatiua audaciarū circa picu
la mortī q̄ sūt i bellicis. z hoc pp bonū cōe ostēdē
dū: ul̄ op⁹ vtutī ñ deserēdū. Tal⁹ fuit apud antiq̄s
romānos amō ō repu. q̄ sicē dicē Ualer⁹ stati hōrīs
apicē assuētes: abiecta puata charitate publicā
iduebant. q̄ nec ēt filios plorabāt quādo i bellis
mortem pro republica sustinebant.

Deinde occurrit cō. §. I

sideratio de actib⁹ fortitudis z iusticia belli. Sciē
dū ut dicē phs i. iij. ethi. Q̄ actus fōtitudis nil ōle
ctabile uidet hīe. Pro c⁹ declaratiōe dicē. b. th. se
fe. q. cxxiij. q̄ cū duplex sit ōlectatio. s. corpal⁹: q̄
seq̄t tactū corpaliū z spūaliū q̄ seq̄tur appēhēsiōz
aie. Ista scōa ꝓpe seq̄tur opa vtutū: q̄ i eis ꝓside

rat bonū rōnis. ꝓncipal' āt actus fōtitudis ē sustine re aliq3 tristitiā fz apphensionē alē: puta q3 amit tit hō corpalē uitā: quā vtuosus amat: ñ solū i q̄ tū ē qdā bonū nāle: sz ēt in q̄tū ē nēria ad opa vtutū. ⁊ q̄ ad eā ptiet. Et ēt sustiet aliq̄ doloroſa fm tactū corpis: puta uulnera uł flagella. ⁊ iō fo tis hz ūde delectet ex una pte. ſ. fm delectationez aialē. ſ. de ipso acta vtut: ⁊ de fie eius. ⁊ ex alia p te hz vñ tristari dēat ⁊ aialit: oū ꝓsiderat amissio nē ꝓpe uite: ⁊ corpalit sustinēdo torm̄ta. Unde ut le gif. ij. mach. vj. dixit eleazarus. Diros corpis susti neo dolores: fm aiam vo dixit. pp tiorē tuū libēt hec patior. Sēsibil' āt dolor corpis facit ñ sētiri aia lē delectatōnē vtut: nisi forte p supabūdātem dī gtiam aia forti' eleuet ita ad dīna: q3 magi delecta tur i eis q̄ a corpalib' pēis afficiat: sic legit de. be. tiburtio martyre icedēte sup carbōes uiuos: q̄ di xit. Uidet mihi icedē sup flores rē. Fac tñ vł' for titudis ut rō nō absorbeat a corpalibus dolorib' Tristitiā āt aialē supat delectatō vtut: i q̄tū hō ꝓfert bonū vtut corpali uite. ⁊ q̄busc̄q3 ad eā p tinētib'. Et iō dī in. ij. ethi. q3 a forti ñ requirit ut ō lectet: q̄i delectatione sētis: sz sufficit q3 ñ tristet. Deiñ occurrit ꝓsideꝛō de actib' ⁊ iusticia belli.

Itē oz scire q3 act' fortitudis sūt duo. ſ. aggredi: ⁊ sustiere. Est āt ꝓncipalior act' sustiere. i. ūmobilit sistē q̄ aggredi. Dictū ē. n. supra: q3 fōtitudo ē cir ca tiores repm̄dos: ⁊ audacias moderādas. Diffi cili' ē āt tiorē repmē q̄ audaciaz moderari: eo q3 ip3 piculū: q̄ō ē obiectū audacie et tiozis. de se cō fert ad repssionē audacie. sz opat ad augm̄tū tio ris. Aggredi aūt ptinet ad fōtitudinē ex ea pte q̄ hz audaciā moderari. Sz sustiere fm q3 hz tiorē repmē. vñ p3 q3 sustiere ē ꝓncipalior act' q̄ aggre di. Appet ēt hoc rōne sūpta ex pte difficultat: q̄ maioz ē i actu sustiēdi q̄ aggrediendi. Et hoc tri plicit. Prio q: sustinē uidet aliq3 ab aliq̄ fortiore iuadēte: q̄. n. aggredit iuadit p modū fortioꝛ. Dif ficil' ē āt pugnare cū fortiori q̄ cū debiliori. Se cūdo q: ille q̄ sustinet iā sētit picula ūminētia. Ille āt q̄ aggredit hz ea ut futura. Difficil' ē āt ñ mo ueri a pñtib' q̄ futur. Tertō q: sustinere ipoꝛtat diuturnitatē tpis. sed aggredi pōt aliq3 ex subito motu. difficile āt ē diu mānere ūmobilez q̄ subito motu moueī ad aliq̄ō arduū. vñ phūs dic in. ij. ethi. Quidā sūt ꝓuolātes añ picula: i ipsis āt discē dūt. Fortes āt eōrio se hñt. Nā ut ibidē dī i sustiñ do tristia maxie aliq̄ fortes dicūt. Exēplū de Alexādro. narrat. T. Pompeius: q̄ cū ad piculosuz bellū exercitū legēt: nō iuuenes robustos. nec pri mū florē etat: sz ueteranos: plerosq3 ēt emeritos militie: q̄ cū pīe auoq3 pīno militauerāt elegit: ut nō tā militet q̄ mgīoī militie putares: ozdiesq3 ne mo nisi sexagēari' duxit: ut si ꝓncipia castrorum cēneres: senatū te pot' reipu. uidē: dicēs. Itaq3 i plio nemo fugam: sed uictoriam cogitauit.

Dictū ē āt supra q. §. II

fort opat pp bonū cōe tuēdū p iustū bellū. Et iō de bello aliq̄d uidēdū ē: pīt cū ibi act' fortitudis ſ. aggredi ⁊ sustiere māifestēt: nō solū q̄tū ad fir mitatē ai: sed ēt q̄tū ad corpis fortitudinē: q̄ ē fre quēt iudiciū ⁊ dispō fōtitudis iterioris. Nō. n. est ꝯ rōnē vtut q3 ex nāli ꝓplexiōe hēat q̄s nāle iclia tionē ad vtutē: Uñ ex magnitudie extrēitatū lati tudie pectoris: erectiōe ceruicis: uiuacitate ocłoz ⁊ alīs h'. ꝓiacturaz possum' magnitudinē cordis tāq̄ ex q̄busdā signis ⁊ dispōnib' ad vtutē: sz fina le ꝓplemētū fit ex moze uel ꝓsuetudie. Ex actib' eni frequētat gnāt hit' ut freq̄nt iusta opari ⁊ tē pate uiuē sum' iusti. ⁊ tpati: ut docet aristote. ij. e thi. De bello g̃ ꝓsiderātib' tria uidē sufficiat. Pri mo q̄ ad iustū bellū ꝛq̄rit. Scōo ō nā assūptiois belli. Tertio de his q̄b' licitū ē ad bella ꝓcedere.

Qtū ad primū sci. §. III

ēdū q3 xp̄iana religio bella ñ recusat. nec damnat ꝓ loco ⁊ tēpoze oppōtio: vñ scriptura euāgelica testionio Joan. bap. cōcedit q̄ licitū ē stipēdijs uti. ⁊ ꝓ republica militare. dic. n. aug. i ser. ō pue ro cēturiois. Si xp̄iana disciplia oio bella culpa ret. hoc pot' ꝓsiliū salut uetēib' i euāgelio dicē tur ut abiȝcerz arma: secq̄ militie oio subtrahēt Dictū ē āt eis. Neminē ꝓcuciatl. Estote ꝓtenti sti pēdijs vīs: q̄b' ꝓpū stipēdiū sufficē ꝓcep. militaī ñ phīt. ⁊ hēt. xxiij. q. i. parat' i fi. Sz ad hoc q3 bellū sit iustū tria ꝛq̄rit fz th. se. se. q. xl. ar. j. Pri mū ē auctoritas ꝓncipis: cui' mandato bellū ē ge rēdū. Nō. n. ptiet ad pīonā puatā bellū mouē: q3 pōt ius suū i iudicio supioris ꝓsecq̄: Et q3 uocaī multitudinē. q̄ō i bellis oz fieri. nō ptinet ad puatā pīonā. Cū āt cura reipub. ꝓissa sit ꝓncipib' ad eos ptinet rēpub. citat uel regni uel ꝓuincie sibi subdite tueri. Et sic licite eā dfēdūt materiali gla dio ꝯ interiores pturbatoꝛes: dū puniunt malefa ctores: fm illud apos. ad ro. xiij. Nō sine cā gladiū pōtat. mīster. n. dī ē uidex i irā ei q̄ male agit. ita ⁊ gladio bellico ad eos ptinet rēpub. tueri ab ex terioꝛib' hostib'. Uñ aug. ꝯ manicheos. xxiij. q. i q̄d culpat. dicit. Ordo nāturalis mortaliū paci accō modatus hoc pascit: ut suscipiēdi belli auctōitas atq3 ꝓsiliū penes ꝓncipē sit: exēplū i filijs israhel q̄ noluerūt ad bella ꝓcedē: nisi ꝓpe sup eos ꝓnci pe cōstituto: a q̄ eēt auctoritas belli assūendi. vñ p' mōtē Josue ꝓsuluerūt dñz: dicētes. Quis ascē det añ nos ꝯ cananeū: ⁊ erit dux belli. Dixitq3 do mīn'. Judas ascēdet: Judic. j. Scōo requirit cā iu sta: ut. ſ. illi q̄ ipugnāt: pp aliquā culpā ipugnari mereāt. vñ dic aug. i li. qonū. ue. ⁊ no. testa. Justa bella solēt diffiniri q̄ ulcisc̄atur iūrias: si gēs uł ci uitas plectēda ē: q̄ uel uidicare neglexerit: quod a

ſuis ĩprobe factū ẽ: uel reddẽ qō p̄ ũuriaz ablatū ẽ. xxiij. q. ij. dñs: qō itelligẽdū ẽ qñ citas ꝯ quā bellū aſſūtur freq̃nter ⁊ in multo dānificauit ci uitatẽ q̄ belluz aſſūit. Et iterū ſi req̃ſita de ĩcōpēſatione dāni reddẽ neglexerit: alī nō uidet quātuz ad foꝛ ꝓſcie cā ſufficiēs: q̄ bellū i quo infinita ĩrū ac corpoꝛ diſpēdia ⁊ aioꝛ flagitia ditari nō p̄t dēat aſſūi abrahā aſſūpta cā iuſta. audito enim q̄ loth nepos ſuus ũuſte erat captus: tñ tricentis decē ⁊ octo ỽnaculis q̄ttuor reges i pugna eſt aggreſſus xẽ. geñ. xiij. Tertio ad iuſtū bellū req̃rit itētio belladi recta: q̄ uidelz itēdat: uel ut bonuz p̄moueat: uł ut malū uitet: vñ aug. i li. ō ỽbis oñi Apud ueros dei cultores illa bella pacta iūſt: q̄ ñ cupiditate uel crudelitate: ſed pacis ſtudio q̄rant ut mali coerceātur. Dēt ḡ geri belluz ut pax acq̄rat. nō queritꝰ pax ut bellū exerceat ſm aug. xxiij q. i. noli. Exēplū ſaul reꝓbatꝰ fuit a deo: quia i uictoria quā hūit ꝯ amalech: nō ſeruauit purā intentionem ad diuinum mandatum. Sed pepcit gregibus ex cupiditate. i. regum. xv

Secūdo priceps .§.iiii

caueat ne ſit facilis ad bella aſſūenda. Nō. n. dēt aſſūei bellū ēt p̄dicti ſuppoſiti: niſi urgēte neꝯcitate p̄cepta uidelz mānifeſta et notabili leſiōe. Et iterū hoſtiū ñ paratꝰ ad ſatiſfactionē: ſicut dictū ē ſupra. Sed tūc cū matura deliberatōe ⁊ hūili ac deuota dīni adiutoꝛij ĩuocatiōe. oꝛ contra hoſtes reipublice bella mouẽ. Cā āt q̄re nō dz eē facilꝰ ad bella mouēda: ē uariꝰ euētus belli: q̄ nūc hūc: nē illū ꝓſūit gladꝰ: ſic rñdit ōō ad Joab. ij. Rẽ. xi. impoſſibile eſt ēt q̄ i bellis nō multa mala contigāt. Freq̃nter. n. accidūt ſtrages hoīm. effuſiōes ſāguinū. depopulatōes ŕarū: exſpoliatōes rerū: captiuitates ēt et pauptates mlt̄as ſup ĩnocētes neᷓe ē eueīre. Multe ēt corruptōes i moꝛib⁹ ſuccreſcūt Nā libidie uicēdi ⁊ ꝓſuetudie bellandi: boies reddūt fortioꝛes: aioſioꝛes ⁊ ꝓnioꝛes ad ulciſcenduz ⁊ oppm̄edū pluſq̄ oꝛdo dīni iuris req̃rat. Propt̄ hec et ſilia q̄ i bellis cōīt eueniūt. dēt p̄nceps aſſumere bellū cū multo tiore ⁊ dei reuerētia: premiſſis ad ōū ſcoꝛ uiroꝛ pīs ſupplicatiōib⁹. vñ moyſes cū mittēt ioſue ad pugnā ꝯ amalech. exo. xvij p̄mo ad deū refugiū habuit. vñ ſtās i ỽtice collis: ⁊ hñs ỽgā dei i mānu ſua: mānus ſuas ad celū extendit ꝓ uictōia hñda ꝯ amalech: ppt̄ qō dī ibi. Cū leuaret moyſes manus uicebat uł. Ad hoc ēt q̄ iudei ꝓſulte ⁊ deliberate ad bella p̄cederēt: eis mlta obſuāda deꝰ mādauit. Prīo q̄ ad pugnā p̄cedētes añ q̄ bellū ĩirēt: pacē hoſtib⁹ offerrēt. Secūdo q̄ ap̄ ppiquāte ia plio ſacdos añ actē exercitus ſtaret: q̄ pugnaturoſ ꝓfortaret: pmittēdo auxiliū dei. Tertio q̄ remouerēt ipedimēta uictorie remiſſis domū q̄ttuō gñib⁹ hoīm: ut q̄ edificauit domū nouā: ⁊ nō dedicauit eā q̄ plātauit uineam q̄ deſpōſauit uxorē. ⁊ hōmidoloſas. Deu. xx. Per maxie āt ad uictoriā ualēt oꝛonis ſuffragia. Exē plū legit i hiſto. romāoꝛū: q̄ cū fulgētius ⁊ albogaſtes ꝯ Theodoſiū xp̄iāiſſimū iperatoꝛē ueīrēt i p̄liū. Theodoſ⁹ cū ſcīret ſe ſuis deſtitutū: fiduci aliū ſigno crucis facto: ſe i bellū dedit: uictoriaz a dño expectās: qō ⁊ plēiſſie obtinuit. Frequēter āt occulto dei iudicio: ſed nō iuſto: iuſtiores aūt minus mali i bello ſuccūdunt a peioꝛibus ſupati: qō ex duplici cā p̄tigē pōt: aut q: tales a p̄cept⁹ dīnis aliq̄n receſſerit. ⁊ io dignū ē: ⁊ eoꝛ emdatōi expedīēs: ut a neq̄oꝛib⁹ ſe tā q̄ a dei miſtris attritu pūi ant. Sic uoluit deꝰ populū iudeoꝛ flagellari per aſſyrios ⁊ babilōios: q̄ erāt ydolatre: ⁊ dīni cultꝰ ipugnatores. Et ſic q̄ erāt magni peccatores facti ſūt i filijs errātib⁹ duīe leg⁹ exequutores: aut hꝰ. p̄tigē pōt: q: tales q̄ ſuccūbūt intrdū de ſuis uiribus nimis p̄ſumūt: a deo uictoriā ñ q̄rētes: ⁊ iō alioꝛ q̄ digne pūiri merebāt: digni pūitoreſ fieī ñ merēt Exēplū i. xi. tribub⁹ iſrł collect⁹ ad pugnā ꝯ tribū beniamin ob pūiēdū ſcel⁹ eoꝛ: q̄ buſ fuerit debellate ab ipſa tribu beniamin: quia ò iuſ uirib⁹ ꝓfiò bant. Judi. xx.

Qtū ad tertiū ſcīē. §. v.

dū: q̄ plat⁹ eccl̄ie ⁊ clericis nō lz pugnare in bello Et hoc duplici rōne ſm tho. ſe. ſe. q. x. ar. ij. Prima ē gñal: videlz q: bellicū exercitiū hz multas ĩcōmodidates: q̄ multū ipediūt aim a p̄templatiōe dei: ⁊ oꝛone: q̄bus oz eos uacare. Scda ē ſpālis. Nā oēs ordies clericoꝛ ōdiant ad altarł miſteriū: i q̄ ip̄m̄ passio xp̄i ſub ſacm̄to. ⁊ iō nō p̄petit eis occidere uel ſāguinē fūdē: ſz magł eē patos ad effūdēdū ſāguinē p xp̄o ut ipſe imitēt. vñ effūdēre⁹ ſuū ſāguinē: ēt ſic pcto. ſ. p mortē uł mutilatiōē: ſūt irregłares: ei āt q̄ ē deputatꝰ ad aliq̄ officiū: nullo mō lz exercere id p q̄ ſuo officio ĩcōgruꝰ redditꝰ Pōt addi tertia rō. ſ. p̄hibitō ecclie: ut. xxiij. q. v ij p totū. Et in ca. p̄ueniꝰ: vbi dic Ambro. adv⁹ mulites ⁊ gothos: arma mea lachryme mee ſunt Talia. n. ſunt munuſcula ſacdotis: aliū nec debeo: nec poſſū ĩſiſtē. Nec obſtat q̄ dī. xxiij. q. viij. Qꝛ hortatu. Adriani pape Carolus ſuſcepit bellū ꝯ lōgobardos. Et Leo papa deſcēdit ad littus maris cū exercitu romanoꝛ ꝯ ſarracenos. q. e. ſepe. Nā plati eccl̄ie ⁊ clerici p̄t utiq̄ ĩtereē bellis ò licentia ſupioꝛ: ut iuſte pugnātib⁹ ſubuēiant hortatōnib⁹: abſolutōnib⁹. ⁊ hꝰ. opib⁹ ſpūalib⁹: ut p̄dicti fecerunt de quibus dictum eſt. Sed non ut pugnent ipſi propria manu ſecundū. b. thomam vbi ſupra in reſolutione ſecundi argumenti. Et quia de bello diffuſe habes ſupra in .iij. p̄te titu. ij. Ideo non plus hic: ſed ibi.

De triplici martyrio.
Capitulum tertium.

E martyrio: quod

ptiet ad bellū pticulare inuēs a plecu toꝛibꝫ fidei: i q̄ ꝓmaxie exercet actꝰ fō titudis. Cū. n. ptineat ad rōnē martyrij: vt aliqs firmiē stet i vītate ⁊ iusticia ꝯ plequētū ipetū: Et ad foꝛtitudinē ptieat ꝓfiꝫare hoiem i bono vtutis ꝯ pícula pcipue mōtis: pz martyriū cē actū foꝛtitudis: dū fidē ⁊ iusticiā nō deseꝛit martyr pp iminētia pícula mꝛtis i q̄daꝫ certamie pticulari a plecutoꝛibꝫ iminēti. Unde Lypanus in sermone ait. Uidit admiranſ pñtiū multitudo celeste certamē i plio stetisse suos xpi uoce libera: mēte icōrupta vtute diua. Et de martyribꝫ cāit ecclia. Fōtes fcī sūt i bello. Est āt triplex martyriū ſm Bern. in ſmōe scīoꝝ martyꝝ. s. martyriū uolūtatis tm̄: martyriū opis tm̄ martyriū opis ⁊ uolūtatis simul. Primū sustinuit Jo. euā. cui dictū ē ⁊ germāo eiꝰ Calicē meū bibetis. Mat. xx. Unde Ciprianus. In ſmōe dei: apud q̄ſ cogitat martyriū ⁊ mēte pcipitur aīm ad bonū dedit ꝰ iudice deo cꝛōatur. Aliō ē. n. martyribus aīm deesse: aliud aio fuisse martyrū de pe. di. i. nūq̄d: qō tamē intelligendū ē de corona aurea: nō aureola. Secūdū martyriū fuit i innocētibus. Quāuis. n. q̄dā dixerūt q̄ i eis miraculose accelerat ꝰ fuit ut liberi arbitrij: ita q̄ ēt uolūtarie martyriū passi sunt: tm̄ ſm. b. tho. qꝛ p auctoritatē scripture hoc ñ ꝓbat: melꝰ dī q̄ martyrij gloriā quā in aliꝫ ꝓpa uolūtas meret: illi p uulī occisi p dei gīam sūt assecuti. Uñ aug. i ſmone ait. Ille ō nīa coꝛōa dubitauit i passiōe ꝙ xpō q̄ ēt puul baptismū ꝓdeē nō exīat xpi. Non habebatis etatē q̄ passurū xp̄m crederet: ſz hēbatis carnē: in qua ꝙ xpō passuro passionē sustineretis. Martyriū uolūtatis sustinuit Stephan ꝰ cū aliꝫ adultis martyribꝫ: qō martyriū oē pene debitus solvit: ⁊ subito aduolare fac ad celū. Uñ dī extra de cele. miſ. Cū marthe: q̄ uūriā facit martyri q̄ orat ꝙ martyre. Et q̄ sit maxim ꝰ actꝰ fortitudis oñdit Ciprian ꝰ dicēs i epla quadā. O beati martyres q̄b ꝰ uos laudib ꝰ ꝓdicē? O milites fōtitudis robur coꝛpis nīi quo ꝑconio uocis explicem?

Ad rōnem āt marty. §I.

rij stricte sūpti tria ār̄ūt: videlz gīa: seu charitatis beniuolētia: mꝛtis pēa: ⁊ fidei cā. Primū req̄rit qꝛ sic ea nō eēt fructuosū. Uñ apls. i. ad Coꝛi. xij Si tradidero coꝛpꝰ meū: ita ut ardeā. s. p martyriū: charitatē āt ñ habeā nihil mihi ꝓdē. s. ad regnū celoꝝ obtinēdū. Et ſm aug. q̄ sic ait. Si q̄ſ ñ hñs charitatē i aliq̄ scisma ꝓstituꝰ: ne xpz neget patiē turbatōes: āgustias: famē: nuditatē: plecutōnes: pícula: carceres: uincula: toꝛmēta: gladiū: flammas uel bestias: ul ipsā crucē tioꝛe gehēne: nullo mō sūt ista culpāda. ſz laudāda pacia. Et qō ait apls. Nihil ꝓdē: itelligat ad regnū celorū obtinēdū nō ad extrēi iudicij suppliciū toleꝛabilꝰ subeūdū de pe. di. ij. si qs. Ipsa āt sufferentia martyrij demōstrat maxie pfectōnē charitatis: qꝛ p ipsā ꝓtēnitur qō maxie amat. s. uita tpal. Uñ xp̄s Joā. xiij Maioꝛē charitatē nēo hz ꝛc. i. mal ꝰ signuꝫ charitatis. Scōm qō ē de rōne martyrij ē pēa nō q̄cūq̄ ſz mōtis. Uñ maxim ꝰ dicī ſmōe de martyre q̄ vicit ꝙ fidē moriēdo: q̄d uicētur sīe fide uiuēdo Pro cuꝰ declaratōe dicī. b. th. se. se. q. cxxiij. q̄ martyr dī q̄i testī fidei xp̄iane: p quam nobis uisibilia p iuisibilibꝫ ꝓtēnēda ꝓponūt: ut dī ad Hebꝛ. xj. Uñ ad mātyriū ptiet ut hō testificet fidē oñdēdo pere se cūcta pñtia ꝓtēnē: ut ad futura ⁊ iuisibilia bōa pueīat. Quādiu āt hoi remāet uita coꝛpalis nōdū ope oñdit se cūcta tpalia despicē. Nā cōsueuerūt hoies ⁊ pſāguineos ⁊ oīa bōa possessa ꝓtē nere: ⁊ ēt dolores coꝛpis pati: ut uitā ꝓfuet. Uñ ⁊ Iathā ꝯ Job. i. dixit. Pellē ꝙ pelle: ⁊ cuncta q̄ hēt hō dabit ꝙ aīa sua. i. uita. Et iō ad pfectionē mātyrij req̄rit mortē sustiere pp xp̄m. Uñ nec mātyriū ꝓpe dī ꝙ sola tolerātia carceꝝ: ul exiliū uel rapine diuitiaꝝ: ul alie ꝰ cruciat ꝰ: sic sustinuit Joā. cuāge. flagella: oleū feruēs: ⁊ exiliū: nisi forte ſm q̄d: qꝛ ex his q̄nq̄ seq̄t mꝛs: ⁊ nō si subito. Uñ ecclesia celebrat martyriū marcelli pape i stabulo q̄escēt: qꝛ illā mortē incurrit ex flagell ⁊ aliꝫ afflictiōibus ꝑpus sibi illatis. Tertiū qō req̄rit ē cā. vñ aug. martyrē nō facit pēa. s. tm̄: sed cā. Cā āt ista ē: ueritas fidei. Sed sciēdū ſm tho. ubi supra: q̄ ad fidei vītatē ptinet nō solū credulitas ipsa coꝛdis: sed ēt exteriōꝛ ptestatio: q̄ fit nō solū ꝙ vba q̄bus ꝓfitet q̄s fidē: sed ēt ꝙ facta q̄bus aliqs fidez se hīe oñdit ſm illud Jaco. ij. Ego oñdā tibi ex opibus fidē meā. Et iō ōniū vtutū opa ſm q̄ referuntur i deū sūt q̄dā ptestatōes fidei: p quā inotescit q̄ de usꝰ. opa a nobis req̄rit: ⁊ nos ꝙ eis remunerat Et ſm hoc pñt eē cā martyrij opa ēt aliaruꝫ vtutū. Et sic q̄cūq̄ patiē mortē uiolētā: ꝙ q̄cunq̄ bono ope faciēdo: ul ꝙ q̄cūq̄ peccato uitādo ꝓptez xp̄m: qꝛ totū hoc ptiet ad fidei ꝓtestationez: martyr existit. Uñ ⁊ beati Joan. baptiste martyrium celebratur qui sustinuit mortē: non pro neganda fide: sed pro reprehensione adulterij.

Martyriū sūendo. §. II

large ꝙ mꝛte uiolēta pōt dici q̄ ē q̄druplex martyriū: ſm q̄druplicē eius cām ⁊ fundamētū. Primū ē ex ꝓmissa iustitate: videlz in his q̄ occidunt ꝙ scelerib ꝰ ꝓmissis. Uñ pe. i. c. iij. dī. Neo unm patiatur q̄i homicida. Tales si pacīēter ferūt mortez ꝓpriā de cōmissis: nō rōe pene tm̄ uel verecundie: ſz respectu dei offēse: ⁊ si nō pcipiāt coꝛonā martyrij: tamē saluāt ur. Si aūt tm̄ dolēt ꝙ suppliciū ipacientes ul icōtriti ad inferna descēdūt. Uñ ex latronib ꝰ crucifixis cū xp̄o: q̄ a dextris erat: qꝛ ꝓpriꝫ tus ualde ītrauit paradisū. Qui a sinistris ꝓpter

pp ipacietiā et inꝓtritionem infernum. Et ad talē martyriū ptiet mors: q̄ sustietur ꝓ ptialitatib⁹ guelfa ꝛ gubellia: ꝛ h⁹ de q̄b⁹ Lypanus. Inexpiabilis ē culpa discōdie: nec passiōe purgat: di. xc. ne q̄s. Secūdū ē ex itēsa cupiditate. s. i illē q̄ occidūt i bellis ūustis q̄ ex auaricia fiunt: vt Oreb: zeb: zebee ꝛ salmana cū cētū. xx. milib⁹. Qui dixerūt hēditate possideāus sc̄uariū dei: i ps. lxxxij. ꝛ i li. iudicū: ꝛ q̄ hodie i bell: nisi obsuatis ōbitū circūstātijs iuste bellarēt: ut Judas machabe⁹ cū filib⁹. j. Mach. v. ꝛ se. Uel ꝓ recupāda ꝛra sca. xxij. q. v iij. sciē. Et ad hoc ēt ptinet mors quā sustinēt martyres ꝓ suis errorib⁹. Ad hoc ēt ptinet tristitia iordiata: quā aliq̄ sibi assumūt ō tribulatōib⁹ ul mōte suorū: uel de defectib⁹ suis: ꝓsciam scrupulosā nolentes deponē ad ꝓsiliū alioꝝ. Uel ēt ex despatiōe sibi mortē iferētes. Quartū ē ex ifusa charitate: ad hebre. xi. In occisiōe gladij mortui sūt: vt Jsaias Hieremias: ꝛ alij ēt inuēti i nouo testamēto hoc ducit ad celū. aug. de Lypano mātyre. Ab iferiori accipit sīniam: a supiori coronā. xi. q. iij. ꝛ si ad tps. Framea ē aia mātyris splēdida charitate: acuta vtate: uibrata dei vtute. Permaxie martyria scioꝝ eccliam edificāt: ꝛ ad oē bonu⁹ iducūt. Un aug. vt mūd⁹ h uicat cū amatorib⁹: errorib⁹: ꝛ terrorib⁹ suis: sctoꝝ martyria docuerūt. Sumendo martyriū ꝓ magno labore sine morte: sic dic̄ Bernard⁹ iplex eē sic sāguie. Parcitas i ubertate: q̄ fuit i dauid. Liberalitas i pauptate: vt in Thobia. Castitas i iuuētute: vt in Joseph in egypto. Item Greg. Martyres sic ferro eē possum⁹: si paciam i animo seruemus. De partib⁹ fōtitudis ītegralib⁹ ꝛ subiectiuis: Capitulum. IIII.

E partibus fortitudis nō fꝛ th. se. q. cxxvij. ar. i. q̄ cū alr vtus possint eē iplices ptes. s. subiectie: itegrales ꝛ potētiales. Fōtitudini āt fm q̄ est spālis vt⁹ nō pnt assignari ptes subiectie: eo q̄ ñ didit i multas vtutes spē ordītes: q: ē circa mām ualde spāle. Assignāt āt ei partes q̄si integrales ꝛ potentiales. Integrales q̄dē fm ea q̄ oz ꝓcurrē ad actū fōtitudis. Potētiales āt fꝛ ea q̄ fortitudo obsuat circa difficilia. s. circa pericula mōti. Aliq̄ alie vtutes obsuāt circa quasdā alias mās minus difficiles: q̄ quidē vtutes adiūgūt fōtitudi: sic secūdarie ꝓncipali. Est āt sic supra dictū ē duplex act⁹ fōtitudis. s. aggredi ꝛ sustiere. Ad actū āt aggrediēdi duo req̄rūt. Primū pertiet ad ai ꝓpatōnē: ut. s. aliq̄s ꝓmptū aim hēat ad aggrediēdū. Et q̄tū ad hoc pōit tull⁹ in li. rheto. fiduciā. Un dic̄ q̄ fiducia ē: p quā magnis ꝛ hōestis reb⁹ multum ipse aim⁹ i se fiducie cū spe collocauit. Scōm aūt ptiet ad operi executōnē: ne. s. aliq̄s ōficiat ab executōne illoꝝ q̄ fiducialiter ico hauit. Et q̄tum ad hoc pōit tull⁹ magnificētiā. Un dic̄. Magnificētia ē rez magnarū ꝛ excelsaꝝ: cū ai āpla q̄dam ꝛ splēdida ꝓpositōe cognitio atq̄ admīstratio. i. executio. ut. s. āplo ꝓpōito admīstratio non desit. Hec. n. duo si cohercēt ad ꝓpam mām fortitudis. s. ad picula mōti: erūt quasi ptes ītegrales ipsius: sic q̄bus fortitudo eē ñ pōt. Si āt referāt ad aliq̄s alias mās: i q̄b⁹ ē min⁹ difficultat: erūt vtutes distincte a fōtitudie fm spēm tñ adiūgētur ei: sic̄ scōdarie ꝓncipali: sic magnificētia a pho in. iij. ethi. ponit circa magnos sūpt⁹. Magnanimitas ai uidet idē eē fiducie circa magnos hōres. Ad alium āt actū fōtitudie: q̄ ē sustiere duo req̄rūtur: q̄z ꝓmuz ēne difficultate ūminentiū malorꝝ aim⁹ trāgatur p tristiciā: ꝛ ōcidat a sua magnitudie. Et q̄tū ad hoc pōit pacietiā. Un dic̄ tull⁹ q̄ pacia ē hōestatis animi uel utilitat cā rerū arduaꝝ aut difficiliū uoluntaria ac diuturna ppessio. Aliud āt est: ut ex diuturna difficiliū passiōe hō non frāgat us q̄s ad hoc q̄ desistat: fm illud ad hebre. xij.. Non fatigemini animis uris deficietes. Et q̄tū ad hoc pōit perseuerātiā. Un dic̄ q̄ perseuerātia ēi rōne bñ ꝓsiderata: stabil⁹ ꝛ ppetua permāsio. Hec etiā duo si cohercētur ad ꝓpam mām fōtitudis: erūt partes q̄si itegrales ipsi⁹. Si āt ad q̄scunq̄s mās difficiles referāt: erūt vtutes a fortitudie distincte: ꝛ tñ ei adiūgētur sic̄ secūdarie ꝓncipali. Q: aūt macrobi⁹ ponit septē partes fōtitudis. s. magnanimitatē: fiduciā: securitatē: magnificētiā: ꝓstātiā: tolerātiā ꝛ firmitatē: reducit ad id q̄ pōit tull⁹. Nā fiduciā ꝛ magnificētiā pōit uterq̄. Tolerātiā vo quā pōit macro. loco ei⁹ paciam pōit tullius. Et firmitatē a macro. dictā tullius appellat perseuerātiā. Tria vo q̄ superaddit macrobi⁹: duo uidelz magnanimitas ꝛ securitas ꝓphēdūtur sub fiducia a tullio. Sed macro. magi per spālia distīguit Fiducia. n. pertiet ad fidei certitudinē. Magnanimitas āt ad magnitudinē ut rei sperate. Spes āt firma non pōt eē nisi āmoueat ōriū. Tioz. n. q̄dā mō ꝓriat spei: ꝛ io macrobi⁹ addit securitatē: q̄ excludit tiorē. Tertiū aūt q̄ addit. s. ꝓstātiā ꝓpre hēdi pōt sub magnificētia. Oz. n. in his q̄ ds magnifice facē ꝓstātē aim hīc. Pōt etiā ꝓstātia ad perseuerātiā pertiere: vt perseuerās dicat aliq̄s ex eo q̄ nō desistit ꝓpter diuturnitatē. Cōstās āt ex eo: q̄ nō desistit ꝓpter q̄cunq̄s alia repugnātia. Sciē dū ēt q̄ phs. iij. ethi. pōit q̄nq̄ mōs fortitudinis. Pria fortitudo est politica que fortiter operatur

ꝑpt̄ tiorē exoneratōnis uel pene. Scōa militaris q fōtit̄ operat ꝑpt̄ artē ⁊ experiētiam reipublice. Tertia ē q̄ fortit̄ operat ex passiōe p̄cipue ire. Quāta ē q̄ fortit̄ operat ꝑ ꝓsuetudinē uictorie Quinta q̄ fortit̄ operat ꝑ ignātiā periculorū: qa vo ista q̄nq; ōficiūt a va rōe vtuti: qz ⁊ si ꝓuēiant i actu fōtitudis. nō tam̄ i motiuo: iō non ponūt partes fōtitudis: sz dicūt modi ei⁹ fm. b. tho. Differt āt spes a fiducia: qz spes ē vtus theologica: q̄ ds ꝓfidit de deo: per fiduciam āt q̄ ē vt⁹ moralis ⁊ pars fortitudis: habet homo fiduciam in se ipso tamen sub deo.

De magnanimitate. Capitulum. v.

Finde cōsiderādū

restat de partib⁹ fortitudini ānexis: ās ꝑ tāto ānexas dicim⁹: qz ei aduīgūtur sic secūdarie p̄ncipali. Et hoc iō ē: qz fōtitudo obfuat circa maxia difficilia. s. circa pericula mort̄. Aliq̄ alie vtutes obfuāt circa q̄sdā alias matias min⁹ difficiles: i q̄bus oz per eas aggredi ardua. Pōit āt tull⁹ i sua rhetorica has vtutes p̄ncipali ānexas eē q̄ttuor: videlz fiducia: loco cui⁹ ponimus magnanimitatē. Sic. n. eā uocat aristo. magnificētiā: paciam ⁊ perseuerātiā. De unaq̄q; istarū aliq̄d dicēdū: ut ꝑpletior sit ꝓsiderō fortitudis. Prio g̃ de magnanimitate tractem⁹: de q̄ tria ꝓsiderāda occurrūt. Prio circa q̄d existit. Scōo si ē dicēda vt⁹. Tertio de signis ⁊ ꝑpetatibus eius.

Ad primū est .S.i.

sciendū: q magnanimitas ex suo noie ipoꝛtat q̄ndā extēsionē ai ad aliq̄d magnū. Unde fm phz. iij. ethi. Magnanim⁹ ē magnitudie extrem⁹: nō q̄dē per recessū a medio rōnis: sz qz ad magna tendit. Inter res āt hūanas: p̄cipue exteriores: q̄ in uiuz hois uenīūt: uel sibi aliq̄ mō ipēdūt: maxime: nz locū tenet hōr: tū qz ꝑpiquissim⁹ ē vtuti: ut potestificatō eius exñs: tū qz deo ⁊ optis exhibet: tum ēt qz hoies ꝑpt̄ hōrē ꝓsequendū ⁊ uitupiū uitādo oia alia postponūt. Cū g̃ ois vt⁹ sit perfectio potētie respectu ultimi simplr et difficilis. Sic aliquis absolute dī fortis ex his q̄ sūt simplr difficilia: aliquis dicetur magnanim⁹ ex his que sūt simplr magna: cuiusmōi sūt hōres: ut dictū ē. Unde ꝑns ē magnanimitatē circa hōres ꝓsistē: tāq̄ circa ꝑpriam mām. Qz āt magnanimitas sit vt⁹ hinc patere pōt. Ubi. n. errare ꝓtingit circa ordinē rōis abundātia ⁊ defectū: necesse ē ibi ponē remediū vtutis q̄ mediū ꝓstituat inter extrēa. Est ei vt⁹ habitus electiu⁹ i medietate exñs: ꝑut rō determinabit: ut pz. ij. ethi. Circa hōres āt magnos qui sūt mā magnanimitatis: ut dictū ē: ꝓtigit errare per excessū ꝑsumptiōis: ⁊ defectū pusillanimitatis: q̄ sūt uitia extrema. Presūptuosus. n. peccat p superabūdātiam i quātū mediū ratiōis excedit fm ꝑportionē: ad maiora tēdēs q̄ sibi ꝓueniat. Est ei uitiosū qñ aliq̄ actio ñ ꝓmēsurat vtuti agēti: qđ ꝓtigit qñ aliquis assūit ad agēdū uel appetēdū: q̄ pferūt sue vtuti: qđ facit ꝑsūptuosus: qz tētat magnificaz se ipz honorib⁹ maiorib⁹ q̄ ꝓueniat sue vtuti: q̄ ē iperfecta. Uel q̄rit hōrari ex his q̄ ñ sūt digna magno hōre. vt sūt bōa fōtune: sic diuitie: nobilitates: ⁊ alia h⁹. Sic āt per ꝑsūptionē aliquis excedit ꝑportionē sue potētie: dū nitit ad maiora q̄ ꝓsit: ita ēt ꝑ pusillanimitatē: deficit a ꝑportiōe sue potētie: dū recusat i idē tēdē: qđ ē ei⁹ ꝓmēsuratū: ⁊ iō sic ꝑsūptio ē uitiū p excessū: ita pusillanimitas p defectū. Uñ fu⁹ qui acceptā pecūiam dñi sui fodit i trā: ⁊ nihil est ex ea opatus: pp tiorē pusillanimitatis digne pūitur a dño: ut hētur Math. xxv. Exēplū. Mardoche⁹ iter ꝑsūptionē ⁊ pusillanimitatē tenēs mediū. uidet magnanim⁹ fuisse. Nō. n. extra sua vtutē ꝑsūptuose efferebat: intrudendo se ad iteriora facta reg̃: sz extra demorādo ad ianuam: ⁊ deābulādo q̄tidie añ uestibulū dom⁹: curā hñs saluti regie hester: q̄ sua neptis erat. Nō fuit ēt pusillanimitate deiect⁹ qui nec minis: nec terroribus: nec spe ꝓmodi tpal uoluit supbū aman adorare: ut pz hester. ij. iij. ⁊. iiij. Qui tñ ab eo hōrem ⁊ reuerētiā mirabilē sibi ipēdi sustinuit: arbitrās se dignū talib⁹ ꝑpt̄ vtutē sibi datā dinit⁹. Sz posset uideri alicui q̄ magnanitas nō sit vt⁹. Nā hūilitati magnanimitas uidet ꝯria. Nulla āt vtus vtuti ē ꝯria. Nō g̃ magnanimitas ē vt⁹: ut uidet: q̄ se dignificat ⁊ alios ꝓtenit: cui⁹ ꝯriū fac humilitas. Sz ad hoc itelligēdū scire oz: q̄ i hoie iuēitur aliq̄d magnū q̄d ex dono dei possidet: ⁊ aliquis ōfect⁹: qui cōpetit ei ex ifirmitate nāe. Magnanimitas igit facit q̄ hō se magnis dignificet fm ꝓsideratiōnē donoꝝ q̄ possidet: Sic̄ si hēt magnā vtutē ai: facit q̄ ad pfecta opa vtuti tēdat. Et silr ē dicēdū de usu cuiuslibet alt̄ bōi: puta scie ul exercitio fōtue. Hūilitas āt fac q̄ hō se i ꝑz puipēdat fz ꝓsiderōnē ꝑpi defect⁹. Silr ēt magnanimitas ꝓtenit alios fm q̄ deficiūt a donis dei. Non. n. alios tñ appciat q̄ ꝑ eis aliq̄d idecēs faciat. Sed hūilitas alios hōrat: ⁊ supiores extīmat: i q̄tū in eis aliq̄d ispicit de dōis dei. Uñ in ꝑa. ij. dī ō uizo iusto Ad nihilū deiect⁹ ē i ꝓspectu ei⁹ malign⁹: qđ pertinet ad ꝓtēptū magnanimitat̄: timētes āt dñm glorificat. qđ ptiet ad hōrationē hūil. Et sic patet q̄ magnanimitas ⁊ hūilitas nō sūt ꝯria: q̄uis i ꝯria tēdē uideāt: qz ꝓcedūt fm diuersas rōnes seu ꝓsideratiōes. Exēplū: dauid hūilis fuit ⁊ magnanim⁹ Hūilis fuit: qñ corā deo ꝓsiderās sua puitatē añ archā saltabat: ignoiā adepto. Magnanim⁹ vo qñ ꝓsiderās ex dono dei unct⁹ i regē: ad regnū aspirabat ut dēbat: deuitādo astutias saulis: ⁊ ipm ⁊ domuz ei⁹ a regno repellendo: ut patet ex pluribus capitulis primi ⁊ secundi regum.

De proprietatibus. §. II

ꝛ signis magnanimitatꝫ multa scribit phs in. iiij. ethi. iter q̄ possumꝰ accipe p q̄ ds potit ꝓuicere de ipsa vtute acq̄sita: uł de nāli icliatōe ad ipsā. Dic eni q magnanimꝰ hēt motū itū: ēuocē grauē: ꝛ locutionē stabilē: q̄rū rō pōt eē: qz corpales motus diu⁹ificāt ꝑm diuersas ai appheliōes ꝛ affectiōes vñ ꝓsequūt detmiata accidētia circa ꝑdictos motus. Dño. n. uelocitas motꝰ ꝑuēit ex eo q hō ad multa attēdit q̄ explere festiat. Magnanius āt tendit solū ad magna q̄ pauca sūt q̄ ēt idigēt magna attētōe: ꝛ iō hēt motū tardū. Deide acuitas uocis ꝛ uelocitas ligue ꝓpetit his p̄cipue q̄ de plibꝰ ꝓtē dē uolūt: qō nō ptiet ad magnanios q̄ nō dēnt se ītromittē nisi de magnis. Tales āt dispōnes corporales ꝓuēiūt magnanimis ꝑm exigētiā vtutis. Dos ēt q nāliť sūt dispositi ad magnanimitatem: tales ꝓditōes nāłr assequūť. Predicatores dñt habere has ꝑpetates magnanimi: qz dēnt eē i suis actibꝰ maturi. ꝛ i p̄dicatiōe tubales. Exēplū. Uñ e zechiel i uisiōe. iiij. aialiū designātiū q̄ttuoꝛ euangelistas uidit plātā pedis eoꝝ q̄i plātā pedis uituli. Uitułꝰ. n. mature icedit et fortiť. Uidit ꝛ scintillas q̄i eris cadentis. Es. n. metallū sonoꝝ ē. Et in oēz trā exiuit rē. Pōit ulterꝰ phūs q̄nq̄s laudabiles ꝑpetates magnaī. Pro q ē ūmemoꝛ bñficiorū: qō nō ē itelligēdū: q nō hēat i mēoria bñficia q̄ recepit: ꝛ q ēt bñfaciētibꝰ nō reꝯuat: sz ē itelligēdū q ñ ē sibi delectabile q ab aliq̄bꝰ bñficia recipiat: q̄n eis maioza recōpēset. Et hoc ptiet ad p fectionē gratitudis: i cuł actu uult sēp excedē: sic ī actibꝰ aliaꝝ vtutū. Uñ magnanimitas ē ornatꝰ oīm aliaꝝ vtutū i q̄tū ītēdit i actu oīm ad grāde Ult g̃ dicē q ē ꝓmptioꝛ: ꝛ sibi ē delectabiliuł ad bñfaciēdū q̄ ad accipiendū: qō uidet eē actꝰ libēalitatī ꝛ charitatī. Hāc magnanimi ꝓditionē hūit abrahā q̄ filīs ethei grauī offerētibꝰ sepulturaz ꝓ defūcta sara uxoꝛ sua nō acq̄euit: sz statī q̄drin gētos siclos argēti ꝛ ꝑbate mōete publice ꝑ iure sepulture hñde tradidit. Heñ. xxiij. Erat. n. abraha liberi ac nobiľ ai. Uñ ꝑ bñficio gratī accepto nolebat se alicui subdē. Et q̄tū ad hoc rēnuit eē bñficꝫ mēoꝛ. Scdo pōit q ē ociosus ꝛ tardꝰ: qō ñ ē itelligēdū q̄i deficiēs ab opādo ea q̄ sibi ꝓuēiunt Sz qz ñ igerit se q̄buscūq̄ opib⁹ sibi nō ꝓuēienti bꝰ: sed solū his q̄ magna sūt: q̄lia decēt eū. Hāc ꝓditionē hūit saul cū de nouo factꝰ rex ꝛ a pluribꝰ ꝓtēnētur dissimulauit. i. R. x. Sed uēiētibꝰ nūcq̄ Jabes: galaad ꝑ adiutorio ad eū oñdit auctoꝛitatē ꝛ magnitudinē ai i frustra discerpēs boues: ds seq̄bat: ꝛ p̄cipiēs q sic fieret sic bob⁹ eiꝰ q̄ nō ueniret ad pliū ois israhelis. i. Re. xi. Tertio ponitur q magnanimꝰ utit ironia ad multos qō nō ē itelligēdū de ironia ꝑm q vītati oppōit: dicēdo ò se aliq̄ uilia q̄ nō sūt: uel negādo aliq̄ q̄ sūt. Sed ds nō totā suā magnitudinē oñdit: maxie q̄tū ad inferiorē multitudinē. Nā sic dic phs loquēs ò hac ꝑpetate. Ad magnanitatē ptinet magnū eē ad eos q̄ i dignitate ꝛ i bōis fōtune sūt: ad mediocres āt moderate. Hāc ꝓditōnē habuit Dauid q̄ lz esset iregē p samuelē ꝓpham ūctus: de mādato tñ ꝑis uictualia suis frib⁹ qb⁹ oīnit⁹ erat plat⁹ manuel⁹ deferebat. i. Re xvij. Alexāder ēt q̄ tāta cordis altitudie fuerat ułꝰ i debellatōe Daru: eū mō tuū in ulnis ꝓpis deferebat: q̄ pietatī officio i corporis funeratiōe fūcł ē. Quarto pōit q ñ pōt cō uiuē alīs: qō ñ ē itelligēdū q ñ sit fāliarī ad amicos: sz qz oio oeuitat adulationē ꝛ simulationem quā q̄rit ꝓiter hoīm mł̄titudo: hoc. n. spectat ad aī p̄auitatē. Cōuiuit tñ oib⁹ magnis ꝛ puis: sicut oz: ꝛ qñ oz: sic supra dictū ē i tertia ꝑpetate. Ad monet Arus. Alexādrū q̄tū ad istā ꝑpetatē dicēs sic. Dōrificū ē iḉt regē abstiere a mł̄tiloq̄o: ꝛ non frequētare ꝓsortia uiliū ꝑsōarū: qz nimia fāliaritas parit ꝓtēptū. Et subdit Jndi statuerūt q rex tñ semel i āno apperet cuz regali apparatu ꝛ nobi. es circa eū starēt ꝛ uulgꝰ a rcotis. Jn illa die cō sueuerūt dōa elargiri: reos de carceribꝰ emācipare ꝛ alia pia opa exēcere. Quito ꝛ ul. pōit phūs q magis possidet ifructuosa: ubi uult dicē q ꝑpōit hōesta q̄ uocat ifructuosa: utpote ad alia n ordinata utilibꝰ q̄ uocat fructuosa qz uiōlz ꝑp aliō q rū: ut per ea subuēiat alicui defectui: q̄ magnanimitati repugnat. Temistides q̄ sua ꝑbitate plas fugauerat: magis dilexit hōesta q̄ utilia. Uñ iterro gatus de filia sua: utr̄z eā paupi: sz ornato aut locupleti parū ꝑbato maritandā collocaret. Rñdit. Malo uir̄z pecūia idigētem q̄ pecūiam uiro.

De uirtute magnificentie quid sit: ꝛ quib⁹ conueniat. Capitulum. vj.

De uirtute ma

gnificētie: de q̄ ꝓter ē agendum duo breuiť uidei sufficiat. s. circa q̄d existat: ꝛ q̄busł ꝑsone ꝓuēiat. Dicťū ē āt supra duas eē vtutes circa pecūiā uel usū eiꝰ. s. libēalitatē ꝛ magnificētiaz Qz. n. circa genꝰ pecūie sit vtꝰ ponda: patē pōt ex his q̄ dic aug. i li. de li. arbi. ubi ait. Qbñ uti his qb⁹ male uti possumꝰ: ptiet ad vtutē. Possumꝰ eni bñ ꝛ male uti pecūia: ꝛ his q̄ extra nos sūt i usū nām uēiētib⁹. Jgiť ut bñ uti possumꝰ pecūia: ꝛ his q̄ ꝑ eā mēsurāt ē vtꝰ ncēria. Sz ē sciēdū q vtutes ille q̄ sūt circa res exīores: hñt aliā difficultatē ex ipso gñe rei: qz res exīus exītes ēt pue sunt multū appetibiles: utpote ncērie ad hūanā uitā ꝛ aliam difficultatē ex magnitudine ipsius rei. Et ideo oportet circa pecuniā ꝛ usū eius duas eē vtutes. s. liberalitatē: q̄ respicit ꝓmūnit usū pecūie: et magnificētiā: que respicit magnū eius sumptum. Et sic pz circa q̄d hz magnificētia ꝓsistē: qz videlz

circa magnos sūptus. Ulterius est sciendum: q̄ licet respiciat extremū p̄sideratā q̄ntitate eius q̄ facit: p̄stit tñ i medio cōsiderata regula rōnis: a q̄ nō defic̄ neq; cā excedit. Uñ pōit mediū it̄ duas extrēas malicias: quarū una oī pusilicētia q̄ consistit i defectu. Magnificus. n. it̄dit ad magnitudinē opis: puta tēpla p̄struē ad hōr̄ dei: hospitalia p paupib⁹ ⁊ h⁹. pegrinātib⁹ facē. Et ex hoc it̄dit magnitudinē sūpt⁹: quā ñ uitat ut faciat magnū op⁹. Exēplū. Parunificus fuit rex Antigonus: de q̄ dicit Sene. q̄ cū q̄dā noie cynicus talētū ab eo peteret: rñdit pl⁹ē q̄ cynicū decēt tūc ille ꝓpulsus petijt denariū: cui ille rñdit minus eē q̄ regē dare deceat. Turpissīa hec cauillatio iḋt Seneca: quā iuēit ut neutrū daret: cū dare potuisset denariuz tā q̄ cynico: ⁊ talētū tā q̄ rex. Jō pōit de alexādro q̄ cuidā militi aliq̄d petēti dedit urbē q̄ndā: ⁊ dicēte illo hoc ñ q̄ēire sue fortitudi. Nō q̄ro inḋt qō te accipe liceat: sz qō me dare: aiosa uox ⁊ regia. Cōtra magnificētiā ēt ē expēdē multa iutilit: ut Balthasar q̄ fecit q̄iuiū magnū optiatib⁹: et ꝓcubinis suis: vnde pūitus fuit: ut hētur Dañ. v.

Deide uidēdū ē q̄ .§.I.

bus hec vtus hēat q̄ēire. Circa qō ē sciēdū: q̄ sic dic̄ phs. iij. ethi. Magnific⁹ nō ē sūptuos⁹ i se ipz Nā ut dictū ē ad magnificētiaz ptiet aliq̄d facere magnū: qō āt ptiet ad pson̄a singularis hois: nō ē q̄d magnū hito respectu ad res dīnas uel cōes: q̄ bus dēt magnific⁹ it̄dē: q; talia sūt ꝓportōnata magnitudi sūptuū q̄ cadunt i usu vtutis: ⁊ iō magnificus nō it̄dit p̄ncipal⁹ facē sūptus i his q̄ ptinent ad eⁱ⁹ pson̄am: nisi talia eēnt q̄ de se hñt aliquā magnitudinē: ⁊ req⁹rūtur solēnit agi: sic̄ sunt ea q̄ semel ul raro fiūt: ut nuptie: militie ⁊ h⁹moi Uel ēt q̄ sūt diu pmanētia: ut ꝓuenies hitatō domus: talia. n. magnifice ꝓsequtur magnificus: simplicit tñ ad magnificū ptiet sūptus facere respcū rerū ꝓiūm ⁊ dinarū ubi cadit magnitudo expensarū. Tal⁹ āt magnitudo nō adest nisi diuitibus ⁊ potētib⁹: q̄bus ut dic̄ Ambro. supabūdātia dat a deo vt meritū bōe dispēsatōnis acq̄rāt. Ad hoc enī pfecit deus diuites ⁊ potentes paupib⁹: ut eis ꝓuideāt: nō solū q̄tū ad us⁹ ꝓpos: sed ēt cōes: puta i faciēdo hospitalia: tēpla ⁊ eccl̄ias ꝓmūes: q̄ maxie ptiet ad pncipes ⁊ plates: q̄ pcipue debent it̄ndē magnū i ordie ad hōr̄ dei ⁊ utilitatē eoz q̄ eⁱ⁹ cultui deputātur. Uñ dic̄ phūs q̄ hōrabiles sūptus fiūt: maxie q̄ ptinēt ad dīna sacrificia. Et iō magnificentia sc̄itati ꝓiūgit. Uñ Exo. xiij. de deo scriptū ē. Magnificus i sc̄itate. Et i ps. Magnificētia i sc̄ificatiōe eⁱ⁹: q; uidelz pcipu⁹ hui⁹ vtutis effectus ad sc̄itatē ⁊ vtutē ordinatur. Et q̄a bonū cōe reipub. ē q̄dā dīnū. iō q̄ēient ad magnificū ptiet ut studeat ad hōres cōes citatis: ūde tota respublica possit sublimari ⁊ laudem habē

supposito sēper hōre dei. Et sic pz q̄ esse magnifici cū ꝓpe ptinet ad diuites ⁊ potētes. Quia tñ pncipalioz actus vtut⁹ ē interioz electio q̄ pōt eē absq; exterioz fortūa: vnde ē q̄ paup pōt eē magnific⁹ q̄tū ad hitū: ⁊ si nō quātū ad actū deficiētib⁹ sibi bōis fortūe: q̄ orgāice defuiūt huic vtuti i q̄ req⁹rit tur exterioz executio. Sicut pz de muliere pauper cula q̄ in gazophilatio misit duo era minuta plus offeres q̄ diuites: scōm suā ꝓditōnē: ut dñs oñdit Luce. xix. Sed Salomō q; actu habuit magnas opes: decuit eū facē magnificū op⁹: qō ⁊ fecit. Nā ad hōr̄ dei mirabile tēplū tā sūptuositate q̄ pulchritudie extruxit: in quo grāde sacrificium deo obtulit boū uigintiduo milia ut patet. iij. re. viij

De virtute pacientie. Capitulum. vij.

Eqtur de pacia in

ter alias āt passiones tristicia ē efficax ad ipediēdū bonū rōnis fm illud sap. eccl̄i. xxx. Multos occidit tristicia: ⁊. q. ad Corin. vij. Seculi tristicia mortē opatur. Tristicia autē h⁹. ex aduersis malis illatis nascit: q̄ nisi refrenet ai⁹ sibi succūbit: ⁊ ad uidictā appetēdaz: ⁊ idignationē iducit. Necessaria ē g̃ vtus ꝓ huiusmodi ut hō nō abducat a bono rōnis pp tristiciā advsoz. Dec āt vtus ē pacia q̄ ab Aug. sic diffinitur i li. ō pacia. Pacia ē q̄ mala eq̄ aio toleraūs: i. sine perturbatiōe tristicie Joseph eq̄nimiter aduersa pōtauit. Uñ nec aio ꝓtristatus ē ex iuuria uēditōnis q̄ a suis fr̄ibus neq̄ter ē uēditus. Sed facta depcatiōe ad eos ⁊ nō obtēta euasiōe: pacīter sustinuit illata mala gen̄. xxxij. Et postmodū clemēter i dulsit gen̄. xlvj. ⁊. l. Et nō q̄ pacia dz hīe q̄ttuor ꝓditiōes q̄ nōri pñt ibi. ij. ad Corin. vi. In oīb⁹ ex hibeāus nos metipsos sic̄ dei mīstros i multa pacīentia. Et ꝑmo dēt eē gñalis seu vlis: nō partialis. Uñ dic̄. In oībus. s. aduersis circa substantiā: circa famā: circa pson̄ā: ut nō ꝓtristet p pauptatē: ⁊ cū sua ei auferūtur: nec p ꝓtūelias: derisiōes ⁊ detractiōes: nec p lesionē ꝓie sue uel ꝓiūctorū. Jaco. v. Sufferētiā. i. pacīam Job audistis. s. quē debetis imitari: q̄ amittēdo oēs diuitias ⁊ fāliā ⁊ sanitatē: ⁊ illati sibi ꝓtūelijs vbozz ab uxoī ⁊ aīcis: In oībus his nō peccauit Job. i. Secūdo dz eē realis nō vbalis. Uñ dic̄: exhibeam⁹ nos: non solū alios vbis admonendo ad pacīam Luce. xxi. In pacia uestra possidebitis aīas uras: ñ i pacia alter⁹. Ex ēplū in xp̄o: q̄ dic̄. Tacui: sēp scilui: pacīēs fui. Jsaie. xlij. Sicut ꝓturiēs loq̄bar. Tertio dz eē spūalis. Uñ dic̄: sicut dei mīstros. Aliq̄ hñt magnam pacīam i laboribus mūdi: sicut stipēdiarij: nautę agricole ⁊ h⁹: sed nō ē spūalis talis pacia. Alij ēt in hoc q̄ nō tristāt sz tñ ñ reuertūt ad deum it flagella. Alij attendiātur: nec gras agūt. Nō sic apls: sed gl̄iatur dicēs. Libēter gl̄iabor ⁊c̄. ij. ad Coī. xij. Quarto dz eē fialis ibi: In multa pacia. Qui

enī hz paciam p unā uicē uel ānuz: nō sufficit: sed oz q̄ sit p totā uitā. vñ q̄ sustinuerit usq; i finez. s. paciēter ferēdo aduersa: h salu⁹ erit. Math. x.

Sed queritur utrū. §. I.

iniurie sēper sit paciēter sustinēde: ad qō rñdz. b. tho. se. se. q. cvij. ar. i. Mali tolerādi sūt a bōis i hoc q̄ ab eis p̄pas iurias paciēter sustinēt fm q̄ oz. vñ sup illo vbo Lanti. ij. Sicut lilij iter spias ⁊c. dic glo. Nō fuit bonus q̄ malos tolerare ñ po tuit. Nō āt tolerant eos ut sustineāt iurias dei ⁊ p̄xioz. vñ Crisō. sup Matheū. In iurijs p̄pis eē paciētē laudabile ē. Iniurias āt dei dissiulare ni mis ipiū ē. Sz ⁊ illō qō dictū ē de iuria p̄pa itel ligendū ē: qñ iuria illata psone ad solā personā p tinet. tūc. n. paciēter sustinēdū ē. Qñ āt iuria re dūdat i iuriā dei ⁊ ecclie: tē debet alicūs p̄riam i iuriā ulcisci: qō tamē itelligendū ē zelo iusticie: nō liuore uindicte. Exēplū in helya. iij. regū. i. q̄ fec descēdere ignē sup eos q̄ uenerāt ad capiēdū ipm qō fec ad oñdēdū uez deū eē quem colebat: ⁊ ob zelū iusticie ut dī. xxiij. q. iij. Si illic. §. sed obicit Siluerius etiam papa excōicauit eos q̄ ipm i exi liū miserūt ut. xxiij. q. iij. guilisarius. Qō āt dicit dñs Math. v. Si q̄s te pcusserit i unā maxillam p̄bz ei alterā ⁊c. dicit aug. xxiij. q. i. Parat⁹ debet eē hō iustus et pius: paciēter eoz malicias iusticie i. iurias q̄s fieri bonos q̄rit. Ista āt p̄cepta. s. paci entie magī sūt ad opationē cordis q̄ ad opus: qō i apto fit: ut teneatur i secreto aī pacia cum beni uolētia: In mānifesto āt id fiat qō eis p̄deē uidet: q̄bus bñ uelle dēm⁹. Et iducit exēplū xp̄i q̄ pcuci enti maxillā nō p̄buit alterā: sed rñdit reph̄ēden do pcuciētē. Jo. xij. Et Paulus pcussus i faciem dixit. Percuciat te de⁹ paries dealbate. Act. xij.

De paciētia cōside. §. II

rādū ē p̄mo de laudib⁹. secūdo de remedys q̄ idu cūt ad paciam. ⁊tio de fructibus seu utilitatibus suis. Nūc de laudib⁹ ei⁹ uidendū ē: Et possumus de ipsa āttuor laudes magnificas p̄dicare. P̄mo q̄ pugnātē inexpugnabilit armat. Secūdo q̄ ho stē fortit expugnat. Tertio q̄ de ipso nōbilit triūphat. Quarto q̄ uicētē feliciter coroāt. P̄mo q̄ pacia pugnātē inexpugnabilit armat. Circa qō est sciēdū: q̄ hō i mūdo isto p̄itur sic i loco laboris ⁊ certamis i q̄ necesse ē multipliciter exercitari: vñ dic Salomō. Hō nascit ad laborē: ⁊ auis ad uolā dū. Et Job uitā hūanā militie assi̊lat. Lu⁹ causā assignare uidet: cū alibi dic. Hō nūquā i eodē sta tu pmāet Job. xiij. Et si alicūs mūdi gloria fulgz: diuitijs abūdet ōlicūs gaudet ⁊ fere q̄dā mūdi ob lectamēta sibi ad uotū succedētia hz: talis tamen nō diu i eodē statu pmanet: q̄ si uideris ipiuz su perexaltatū ⁊ eleuatū sicut cedros libani trāsies: ⁊ ecce nō erit: q̄res ⁊ ñ iuēiet locus eius. Nā post p spera succedūt aduersa: gloriosa iuuēt⁹ senectute frāgit: egritudie robustū coz p⁹ p̄teritur. Diuitias pauptas fugat. Post gloriā ⁊ magnificētiam ad uersatiū rerū ipetus surgūt: delicias flagella ip̄el lūt sigula gaudia tristitijs p̄mixta fiūt. Et q̄d pla tot i mūdo sibi iuicē sūt repugnātia: q̄ uix ē alicūs mūdo utēs: q̄ mom̄to hore uitā ducat i q̄ete. Et p tāto dicit Job: q̄ hō nat⁹ ō mulieē breui uiuēs tēpore repleē multis miserijs: q̄ quasi flos egredit ⁊ p̄teritur ⁊c. Quia ergo uita p̄ns ē tāte mutatō nis ⁊ laboris ad bñ certādū: necesse ē armatos fō ti armatura fore. Nulla āt armatura fortioz q̄ il la p quā coz māsuescit sub deo: ⁊ hec est pacia: q̄ hoiem regit: scuto bōe uolūtatis ipm cohibendo ab illicito appetitu uindicte. Ipsa. n. liguaz retra hit a p̄tūelia ⁊ murmuratiōe: mānus a uiolētia ⁊ pcussiōe: oculos a tozuis aspectib⁹. pedes a gressi bus iūquis. Et sic totū hoiem ifra se claudēs sub p̄tectiōe dei: cuius refrigeriū queritis p̄stituit. Et quātū ad hoc dī paciēs aiam suā possidē Luce. x xi. In pacia uīa possidebit aias uīas. Et ap̄l⁹ ad coll. ij. Induite uos sic electi dei uiscera mīricōdie benignitatē: hūilitatē: modestiā: paciaz. Paciaz iō p̄it ultio: q̄ ē custos ⁊ radix oīm v̄tutū ut dic glo. sup illo vbo. In pa. v. p. a. u. Sene. in li. ō ira dic q̄ cesar Augustus fuit mirabil⁹ pacie: q̄ nec p uicijs ꝯ se dict⁹ mouebat: sed p̄uiciātib⁹ persuade bat q̄ liguis moderātius uteret̄ur. Inimicis par cebat: leuiter hostibus īuadētibus ⁊ isultātib⁹ ꝯ ei⁹ dñm aīo nō irritabatur: ad se reuertētes susci pe gaudebat. Ex hac Augusti pacia arguit Se neca cōtra se dicēs. Nūquid in domo mea possū quod Augustus toto orbe terraz. Ille paciēs fu it. ⁊ hostibus ignoscebat: ⁊ ego non ignoscam pi gris negligētibus ⁊ garrulis famulis meis. Et sub iungit ea que debent mouere hoiem ad ignoscen dū. Puerū inq̄t etas excusat. Feminā sex⁹. Extra neum libertas: domesticum familiaritas. Et sub dit. Amicus ē qui offendit: fecit quod uoluit. Ini micus feē quod debuit. Prudentiori cedamus: stultiori remittamus. Secūda laus pacientie est: quia fortiter hostem impugnat. Ubi sciendum ē q̄ ad bene pugnanduz duo requiruntur: p̄cipue q̄tum spectat ad presens. s. magnitudo uirium: ⁊ pigricia pugnandi. vnde dicit Ualerius maxi. de bellis romanorum q̄ ad ictus inferēdos ac ui tandos iussit senatus uirtutem arti: rursus artez uirtuti pariter imisceri: ut illa impetu huius for tior: hec illius scientia cautioz fieret. Magnitudi nē aūt virium spiritualium facit pacia: q̄ hoiem reddit securū. Ille enī vere ē securus: q̄ se ipm pos sidet: ⁊ ab exteriōib⁹ ñ mouet. Paciēs āt se ipsum possidet q̄ suū aīm sibi subiicit: nec ab illatis exte riorib⁹ p̄cutit: q̄ mala pene trāsitozie nō metuit. Qui āt talis ē potēs ēt ad aggrediēd oia difficilia Uñ sup illo vbo Job. Ubi ē fortitudo tua: dic gl.

Qui se uincit contra omnia fortis est. Qui enim uincit quod maius est: pñs ē q uincat quod min' ē. Maximū ät ē uicere motus: ipetus et passiões cordis sui: q̄ itra se latēt: 7 ꝯ spūm sēp rebelles existūt. Nulla ät pestis ē efficacior ad nocēdū q̄ fāi liaris īmicus: ut dicit sene. Uñ Iup illo vbo .pv. xvi. Melior ē patiēs uiro forti: dicit glo. Miōr ē uictoria urbes expugnare: q̄ extra se sūt q̄ uicit q̄ se ipsū uincē q̄ intra se ē. Et Sene. in li. de nāli bus qonibus dic. Innūerabiles sūt q̄ urbes q̄ po pulos hūerūt in ptate. Pauciſſimi ät q̄ se secūdū q̄ reḡrit ad pugnandū ē armoꝝ peritia. Int alia aūt q̄ faciūt milites i bellis piti ē q̄ sēp quantuꝝ pñt sequūtur uexillū regis: 7 suo pncipi ſeper ad herēt: maxie qñ sciūt ūpm nō faciliter expugnari posse. Ille ät qui uere pacies ē sustiet mala illata uel sustiere dēt pcipue exēplo xp̄i paciētis tantaꝝ ignominiā i ligno crucis: q̄ fuit pncepſ 7 uexillifer populi xp̄iani i sustinēdis ob ꝓbrys. vñ dicebat ille pacies apls ad Galla. Nēo mihi molestus sit. ego enī stigmata dñi ihu xp̄i in corpe meo porto: Ubi dicit aug. q̄ stigmata appellauit q̄ notas ꝺ psecutoribus pēarū quas paciebat. Exēplum in Job: de quo Jaco. dic. v. c. Paciam Job audiſti. Dic. n. ut greg. ait i moralibus tot iacula ꝯ hostē ātiquū itorsit: q̄t vba pacie ptulit de q̄bus patet Job. i. Tertia laus pacie ē: q̄ de hoste nōbiliter triūphat. Nobile genꝰ uictorie ē hostē debellare tacēdo 7 ꝺescēdo sic ictu et repcussiōe q̄ ꝺ fac pa ciens. Uidēus enī: q̄ ipsi q̄ ūuriā iferūt: miro mō affligūt q̄n eis ñ rñdet putātes se despici. Et ꝺ ta libus dici pōt: q̄ eoꝝ tela ad eos ꝓuertūt q̄ dum tacet paciēs iuriātes de iurijs a ꝓxio despectis i teri' lacerāt: 7 tūc uere gladi' eoꝝ itrat in corda ipoꝝ sicut dicit ps. Sed adhuc nobili' genus ui ctorie ē: q̄n nō solū paciēs triūphat sic ictu ꝓpo. sed ēt q̄n uicit ictib' iuriātiū se offerēdo. 7 hoc fa cit uere paciēs ſm documētū xp̄i dicētis. Qui te pcusserit in una maxilla: prebe ei 7 alterā: quod intelligēdū ē ſm ꝓparationē aī: 7 iterdū ſm actu alē exhibitionē q̄n ē op'. Legit de q̄dā heremita q̄ cū q̄dā spū demōiaco arrept' eū fortiter i ma xillā pcussisset: 7 senex alterā pbuisset: diabol' stati recessit clamās. Hūilitas 7 pacia xp̄ianoruꝝ uicit me. Legit ēt i polycrato q̄ dū q̄dā aduersus quēdā grauiter excādescēt: ille dixisse fert: Loq̄re q̄t qꝺ placet: q̄ diligētiā auribus ligue taciturni tatē: aio q̄tē indixi. Quarto pacia uicētē felicit coꝛōat. Loꝛōa nō dat victōib' nisi bello pfecto 7 psūato. De pacia ät nascit pfectō: ut dicit glo. su per Job. Nā i aduersis tollerādis aia pficitur p paciaꝝ: i quātū remouet tristiciā q̄ cāt ur i animo ex aduersis illatis. Ex tristicia enī nascit ira q̄ ipu gnat māsuetudinē. Ex ira odiū qꝺ tollit charita tē. Ex odio nascit iniustū nocumētū: qꝺ est cōtra iusticiaꝝ 7 equitatē. Fūdamētū ꝑ qꝺ hec oia vitia remouet: 7 ꝓdictas vtutes ꝓseruat: ē pacia. Et q̄n tū ad hoc dic btus Jaco. i. c. q̄ pacia op' pfectum hz. Uñ pz: q̄ pacia que sic ē consumatia ois boni meret coꝛonā regni. Uñ apls ad hebr. iij. Pacia vobis nccia ē: ut uolūtatē dei faciētes: reportetis pmissionē. Hec ät pmissio ꝺclarat ex vbū. Jaco. j. dicentis. Beatus uir qui suffert tēptationē: q̄m cū probatus fuerit: accipiet coꝛonā uite 7c. Et iō dic Hiero. Nō nisi ꝓ paciam implet qꝺ dicit. Re gnū celoꝝ vim patit: 7 uiolēti rapiūt illud: ḡ teste veritate. Beati qui psecutionē patiunt pp iusticiā q̄m ipsoꝝ ē regnū celoꝝ Math. v. Exēplū Elea zarus de pozib' scribaꝝ: vir etate ꝓuect': vultu ꝺ coꝛus: glorioſā morte magiſq̄ odibilē vitā ample ctēs i tātū dilexit bonū diuie legi q̄ uolūtarie uoat ad supliciū: 7 paciēt sustinēs destiauit nō admitte re illicita ꝓpter vite amoꝛē: vñ dixit. Fortiter vitā excedēdo senectute dign' apparebo. Adolescenti bus aūt exēplū forte reliquā: si ꝓmpto aio fortit̄ pro gratiſſimis ac sanctiſſimis legib' honesta mo rte pfūgar: qb' dictis occisus ē. ij. Machab. vi:

¶Post laudes paci. §. III

entie ꝓnter accedam' ad ea q̄ pñt esse remedia pa cientis. Possūt ät. xv. adduci: ēt q̄ pcipuū 7 potis simū ē. Exēplū xp̄i: qui ut doceret bona pñtis vite eē ꝓtēnēda: aduersa sustinuit 7 bona mundi ꝓtempsit. Si enī bona mundi sequi uoluisset: hō nimis ardēter talia appetēt: q̄i ex hoc se putās feli cem: q̄ deū suū talia petētē sequeret. Itē si ma la pñtis vite ex toto uitasset: numis abhoꝛreret hō pauptates: infirmitates: 7 alias aduersitates: 7 di ceret q̄ ille esset infelix qui talia appeteret uel ha beret christū non sequendo. Sed cōtrarium fecit christus: ut has falsas opiniões ab hoib' remoue ret. Uñ dicit Aug'. Oia bona terrena ꝓtēpsit hō christus: ut cōtēnēda mōstraret: 7 oia terrena ma la sustinuit: que sustinenda psuasit: ut nec in illis q̄ reretur felicitas: nec in istis timeretur infelicitas. Christus subditus passioni: cū alapam accepisset 7 ei diceret: sic rñdes pontifici Jo. xviij. Nihil ille contumelioſe locutus ē: sed magis innocētiam su am tutat' rñdit dicēs. Si male locut' sū 7c. q̄ oia ab eo iō fca st hūilit̄ 7 paciēt ut nos hūilitati atq̄ pacie hēm' exēplū Lyran'. di. xciij. Dñs noster.

Ad hoc ät q̄ chri. §. IIII

stū dulc' seq̄mur. 7 aduersa pacient supportem': Sciēdū ē q̄ eius passio ad mēoriā reuocata: facit triplicē effectū in aia. Prio. n. eā sanat a lāguoꝛe tristicie. Secūdo eleuat a longanimitate pacien tie. Tertio dulcorat amoꝛē iterioris leticie. Pri mo. n. passio christi animā sanat a lāguoꝛe tristicie Mēs ei hūana aduersitatib' sepe ꝓcussa tret: ac ē rita q̄i a sue vtut̄ vigoꝛe deiecta p tristicias lāgue scit. Sicq̄ lāgueti mēti diuina ñ sapiūt: humana

ꝛ si sibi noxia esse conspiciat: non ex toto refugit. Sed sanctus uir q̄ sic intra se metipsū fluctuat adu̇ sitate pressus ut ad meliora ꝓsurgat: ꝛ boni opis gressū in ūitate figat: xp̄m passū añ mentl oculos pōat: q̄ sic dic Greg. Si xp̄i passio ad mēoriam reuocet: nihil adeo durū ē qō non eā aio toleret. Ad hebre. xij. Recogitate eū q̄ talē sustinuit adu̇ sus se metipsū ꝑdictōnē. s. xp̄m ut nō fatigemini aīs uīis deficientes. In hꝰ figurā erecto serpente e neo i ligno aspicientes i eū uulnerati a serpentib⁹ liberabāt Nūeri. xxi. Secūdo extēdit ad longanimitatē pacie: depulso. n. lāguore accidie per mēoriā passiōis: mēs in deū erecta lōganimis efficitur ad tolerādū diuꝰ aduersa. Unde. j. pe. iij. xp̄o passo i carne: ꝛ uos eadē cogitatiōe armami. In hꝰ figurā mādauit Antiochꝰ rex: ut elephātibus q̄ erat i bello oñderet sāguis uue ꝛ mori ut acriꝰ accēderētur ad pliū. j. machabe. vj. Silr ad aspectū p ꝓsideronē sāguis xp̄i q̄ ad modū uue oi calcatus i torculari crucis: bellātes ꝺ aduersitates mūdi: tētatōes carnis: ꝛ dyaboli: accēdūt ad resistendū ꝛ bellādū. Tertio dulcorat amorē leticie: qñ eni mēs diu aduersa sustinet: ꝛ sepe ad mēoriā passionē xp̄i reuocet: ut ad paciam aietur: nō āplus amara sētit: sed dulcedinē mītis: q̄ aliqñ redūdat ēt ad sēsitiuā ut desideret āplꝰ pati. j. ad Cori. x Fidelis deꝰ q̄ nō patiet uos tētari sup id qō potestis: sed faciet cū tētatōe ēt puētū. In hꝰ moi figurā legit Exo. xv. q̄ filijs israhel i deserto ūuentibus aq̄s amaras ut nō possēt bibē: missō ligno de mādato dei i aquis dulcorate sunt ut bibēt delectabiliꝰ. Aq̄ sūt tbulatōes que freq̄nt occurrūt i debto hꝰ mūdi: ꝛ i se amare sūt: sz ligno crucis missō i eis. i. meditatōe hīta de passiōe efficiūtur dulces: ut q̄s paciēter ꝛ delectabiliꝰ sustineat. Facit ad p̄dicta quod dī. vij. q. i. suggestum. vbi sic. Nō uos chaulsumi a pio mētis ꝓpōito afflictionis amaritudo coartat recedē. ꝓsiderātes: q̄nta deus ꝛ oñs nr̄ ihs xp̄s ꝓ nobis ptulerit: q̄buslue ꝓtumelijs afficiēdū tradidēit: ut nos a iugo dyabolice ſuitutl eripet: hec ibi. Fidelis miles libēter patitur cum rege suo ꝛ filius cum patre.

Secūdū remediū ē. §. V

sacra scriptura: recitans magnifica facta scoꝝ patrū: eoꝝ maxie q̄ aduersa passi sūt. Ad hoc enīz spūssactus ꝓncipaliꝛ uoluit antiq̄ꝝ facta sub scriptura rediga: ut posteri illa ꝓsiderātes aiarentur ad similia sustinēda ꝛ opanda. vñ dic apls ad ro. xv. Quecūq̄z scripta sūt ad nr̄am doctrinam scripta sūt: ut ꝓ paciam ꝛ ꝓsolationez scripturarum spē hēam⁹. Et hoc ē q̄ dī Thobie. ij. Hāc tētationē. s. cecitati pmisit puēire illi: ut posteris daret exēplū pacie eius: sicut ꝛ sancti Job. Est āt sciendū: q̄ malorꝝ societas sāctis uiris ualet ad duo ꝓpter q̄ō aduersa leuius ferre pñt. Primo ad augmētū meriti: dū. n. iusti ꝑ malos affligūtur: i ūtutibus crescūt: ꝛ in paciēdi arte eruditiores fiunt. Unī dicit gregoin registro: vbi erit pacia si deest quod tolleret: ego illū abel eē non puto: q̄ chayn nō hūerit. Bonī. n. si sic malis fuerit: pfecte boni eē nō pñt. Misericorditer ḡ deꝰ suis electis ꝓuidet: dū i hoc mūdo ad corū exercitiū malos eē pmittit. Secūdo ad purgationē peccati. Aliqñ. n. sanctos uiros ꝓtigit in dei obsequo ꝓ iertiā tepoꝝ aliorū laudibꝰ ianiter extolli: āplꝰ q̄ dēt de sua sctitate pūere: ad q̄ oia reꝑmēda utiles sunt aduersantiū calūnie: ut si q̄d i uita iustorꝝ purgādū extitit prauorꝝ societate tollat. Jonathas iūmꝰ sacdos ꝛ seniores iudeorū: cū eēnt uexati undiq̄ꝝ bell⁹: nihilominꝰ solaciū sacrarū scripturarꝝ habere uolebāt. Unī scribētes sparciatis dicunt. Nos hñtes solacio sacros libros q̄ sūt i māibꝰ nr̄is. machab. xij. c. Exēplū ēt quod pōit greg. i. iij. dial. ò fuulo q̄ fuit paup ꝛ diu infirmꝰ q̄ emebat sacros libros ꝛ legē sibi faciebat ab his q̄s ꝛcipiebat i sui domo pegrinis q̄ mirabiliter uitam finiuit in bonum.

Tertiū remediū ē. §. VI.

ꝓsiderō maloꝝ ipūitoꝝ q̄ alīs cōmisistū. Nullꝰ. n. adeo iustꝰ ē q̄ non multa ꝓmiserit ꝺ deū: de q̄bus ipso deo miserāte uel dissimulāte: aut etiā differēte nōdū ē pūitus: ꝛ dato q̄ aliquā penā habuēit nō tñ illā quā meruit. Uita ēt q̄ i pñti ducit q̄ntūcūq̄z secta uideat: plēa ē pcīs: si apud iudicem plenius idaget. Unī dic Aug. Ue ēt uite laudabili iustorꝝ: si ipsā deꝰ sic mīa discutiat. Nulla ḡ pēa ē iniusta q̄ ēt iustis ifert. Et iō in ps. dī. Si iiquitates obſuaueris dñe: dñe q̄s sustiebit. Cris. Bonꝰ nō pōt eē i oibꝰ bonꝰ: sed hēt aliq̄ mala: de pe. di. iij. §. q̄d ḡ. Exēplū de filꝰ Joseph: qui descēdētes in egyptū: tūc nil mali fecerūt: tamē passi sūt magnā āgustiā ex facto Joseph: ꝛ hoc ꝑ pcīm ꝑus multo ante commissum in uenditione Joseph. Unō dicebant. Merito hec patimur.

Quartū remediū. §. VII:

ē ꝓsiderō abutētiū hūana felicitate. Loīter. n. homines i ꝑspitatibus ꝓstituti i supbiā ꝛ cordis uanitatē eleuātur: ad lequēdas ēt carnis delicias inebite efferūt. Natura. n. hūana ꝑpter corruptionem pcti originalis infirma ē. Un ad bonuz ē difficilis: ꝛ ad mala prona. Et hoc est quod dicit apostolus ad Ro. vij. Non enīm quod uolo bonū hoc facio: sed q̄ nolo malū hoc ago. Cuius cām ibi subdit. Uideo inquit aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis mee. Lex quidem membrorum est lex fomitis peccati originalis: quod naturam corrumpit: per hanc quidem legem homo inclinatur ad malum contra ratōnē q̄ ē lex mētis. Quādo ḡ cū hoc interiori motiuo iclinante ad peccatuz. hēt etiam extra motiuum

hūane ꝓſpitatis:q̄ ēt de ſe diſponit ad hoc ex du plici ꝑte ad ruinā icliatur pcti. Et pp hoc uix ali quis ineīt i ꝓſpitate ꝓſtitutus q̄ bñ ea utat. Nā ſi cut dic̄ phs. No ē niſi vtuoſi uiri bñ ferre bonas fōtūas. Maxie āt q̄ alīs ꝑferūt. bōas fortūas bñ ferre neſciūt:q: ꝓter ea q̄ dcā ſūt iclinātia ad pec catū:hñt tertū:qō ēt ad hoc ipellit. ſ. eminētiaz ſup ceteros:q̄ ſe nō hoies:ſed ſup hoies putāt:pp quod ad mlta ſcelera ⁊ tyrānides erūpūt. Exem pla i ſalomōe: ōō. ezechiaq̄ i ꝓſpitate grauiter ō liq̄rūt i adꝟſitate vo reuerſi ſūt ad deū. vñ ⁊ Sa lomō poſtea fecit libz ecclīaſtes:quem hebrei iti tulāt de peni. ſalon. Et hoc ēt dic̄ amb. ⁊ Hiero.

Quītū remediū ē :§:VII

ꝓſiderō mutabilis ⁊ miſabilis ſtat' uite pñt. Fa ctus ē.n.mūd' iſte ad modū cui' dā circli:ſic dicit q̄dā phs. Et hoc q̄dē ucrū ē nō q̄tū ad motū celi ad quē ſeq̄t ſucceſſio tpis:ſz q̄tū ad ꝓtinuos mo t' ⁊ diꝟſos euēt' q̄ euēiūt circa hoiem:ut uez ſit ſm phm q̄ ꝓtinuū motū ſupioz ſeq̄t ꝓtinua trāſ mutatio iferioz. pp qō hūana uita ꝓtinue labit ⁊ i q̄dā agitatōe cōſiſtit. vñ dixerūt q̄ ex motu ce li ⁊ tpis adiacētia īliq̄bat i re tpali q̄dā tabefactō ⁊ diſpō ad corruptionē quā appellauerūt:qñ eſt āt mūd' iſte ſub hoc ordie talit ꝓſtitut': ut nō h' ñtl affectū ſigāus credēret hāc uitā hoi ee ꝓceſſā ꝑ reqe ⁊ hitatōe pūe:ſz pot' ex his adꝟtam' eaz ee datā ꝑ q̄dā nauigio trāſeuntiū:⁊ ad tps pegri nātiū:⁊ ſic ꝓpellāur aliā meliorē uitā credē ⁊ illā deſiderare. ⁊ i hoc mūdus ē optie ꝓſtitut'. Naz ſi ſtabilior foret ⁊ pſpa ſēp daret:hoiem minus tra heret ad ſui dilectōnē. ſeu ad ſe diligēdū:⁊ tūc ni hil aliud q̄rēt q̄ qō ocul' cernēt: ac p hoc celuz p deret:ad qō hitādū fact' ē. Sed dū uita pñs nō i eoō ſtatu pmāet ⁊ freq̄nt adꝟſa ꝓpiat:hoiez quē ſic freq̄nt ꝓterēdo agitat:ad aliū diligēdū ꝓpellit vñ dic̄ gre. Ipe mūd' dū tot amaritudib' cruciat dū tot calamitatib' igemiat quod aliud niſi ut ñ ametur clamat.

Sextū remediū eſt:§:II

ꝓſiderō oine miſatōis q̄ ut dic̄ greg. q̄ſda h deuſ pcēdo ferit:⁊ q̄buſdā pcit ut i ꝓpetuū ferīat. Sic ei p Io. dī apoc. iij. Ego q̄s amo:cōrigo ⁊ caſtigo ⁊ apli ad hebr. xij. dic̄. Flagellat oēz filiū quē ꝛcipit Quare āt ncēe ſit dei filios in hac uita flagellari cā ē:q: nēo ē in hac uita tā iuſt' q̄ ñ ꝓmittat aliq̄ pcta leuia q̄ ⁊ ſi ñ mēant penā etnā:ncēe ē tñ ea a liq̄ pēa puniri:q: nullū pcēz trāſit ipūitū. Miſi cordit g̃ agit cū hoie qñ pcēa ſie q̄buſ i hac uita ñ uiuit p aliq̄ adꝟſa purgāt ut i alia uita a pēis libē exiſtat. vñ dic̄ greg. q̄ ſignū miſentis dei ē qñ q̄s culpa ꝓpetrata mox dīna ultōne pūit. Eſt.n.ma gnū arguītū q̄ ad maiora bōa illos ꝓfuat q̄s pñ tibus bōis ꝑuat:q: niſi cōrepti de' hēditatē daze diſpōeret:erudit eos ꝑ moleſtiaſ ñ curaret. vñ dic̄ Sene. i li. de ꝓuidē. q̄ de' ad bonos uiros nō hēt aīm mīnū ſz pīnū. Mies.n. i ſinu filios foueт:et eos demulcēdo p iertiā lāgueſcē faciunt. Pies vo filios laborib' ⁊ exercitijs agitātes ꝓbant:ut eru ditioꝛes fiāt. vere g̃ de' pī ē his: q̄s p flagella emē dādo caſtigat. Unī dī ꝓuerb. xiij. Qui pcit vge o dit filiū ſuū. Qui āt diligit iſtāt erudit. vt g̃ deus hos q̄s i filios recipit erudiat: vga flagellationis utit: ꝑ quā ſtulticiā colligatā i cōde pueri. i. hois puerilit uiuētis fugat. Sic dī i eo. li. ꝓuer. Fac ad qō hēt ō'pe. di. i. ſi pcēz:ubi dī. Ab electoꝛ ſuoꝛ ſōidb' de' curat pctoꝛ ſuoꝛ maculas tpali affli ctiōe abſtergē q̄s i eis i eīnū nō uult uidē. i. pūire. Exēplū i maria uxore aaron pcuſſa lepra ꝓpter murmurationem. Ad hoc figurandum legitur Exo. xij. q̄ egyptij labor ib' ⁊ moleſtijs tādiu iuō os afflixerunt q̄ eos ꝓpulerūt egyptū relinq̄re:⁊ ad ſacrificādū deo debitū itrare:dicēte ſcriptura. exo. xij. Urgebāt egyptij populū iſrahelitic̄ū de i ra ſua exire. Per egyptū q̄ inīptat tenebra ſignifi cat mūd' tenebroſ' q̄ ꝑ multa adꝟſa q̄ aduerſuz hoiem mittit:eū a ſe exire facit:⁊ q̄ ad deuz fugi at q̄i iuitū cogit:ſm illud greg. Mala q̄ nos hic pmūt ad deū ire ꝓpellūt. Ad hoc etiā facit illud O ſee. Ecce ſepiā uias tuas ſpiniſ ⁊c. ibi uid ⁊ illō luc. xiij. Exi in uias ⁊ ſepes:⁊ compelle intrare.

Septimū remediuz.§.x

quod eſt coniunctum precedenti eſt conſideratō diuine probationiſ:quia de' in hac uita aliquos felices facit:qua eos nulla aduerſitate premit ut eos miſeroſ in illa uita conſtituat. Nulluſ ē enī tā a deo auerſus qui non aliq̄ de genere bonorum faciat:⁊ cū nullum bonū ſit quod ſua retributōe careat. rñdet deus ꝑ premio non magna bona al terius uite:q: premium nimis excedēt meritum: ſed concedit aliqua proſpera uite pñtis:q̄ ſt pua bōa. Et hoc ē ſignuz eterne dānationis ſicut dicit greg. Lōtinuus inquit ſucceſſus tēporaliū ē cētuz future calamitatis indiciū. De hoc dei iudicio oc culto ⁊ tñ iuſto Hieremias cū deo diſputans q̄rit Quare iquit uia impiorum proſpatur: bene eſt oibus q̄ ꝓuaricātur ⁊ male agūt:plātaſti eos ⁊ ra dicē miſerūt:producunt et faciunt fructum: pro pe es tu ori eorum ⁊ longe a corde eorum. quaſi dicat. Impij proſperari uidentur: quia tu deus firmas eos in iemporalibus bonis:⁊ in eis profi ciunt:ſi te inuocant pro huiuſmodi acquirendis prope es eorum exauditioni:⁊ a uerberatione re num eorum longe. Unde hic reſpondet et precа tur. Congrega eos quaſi gregem ad uictimam. q̄ ſi dicat. Ad uictimam infernaliſ pene:uelut grex porcorum ſunt congregandi:⁊ tunc ſanctificabiſ eos ideſt te in eis ut ſanctus ⁊ iuſtus appareas: ulciſcendo te de eis in die occiſionis eorum:

Unī Greg. Iniustus ad ōbitā mortē currēs. effrēatis uoluptatib⁹ utit: quia ⁊ uituli q̄ mactādi sunt i liberis pascuis reliquūt. Bñ ergo dic̄ Sene. i li. de ꝓuidētia. Nihil ict ē infelici⁹ eo: cui nunq̄ accidit aliq̄d aduersi. male. n. iudicauerūt oēs de eo. Facit ad hoc qō hētur de pe. dis. iij. Quid ergo turbamur. Nēo uidēs malos ꝓsperitatē hīe: turbetur. Nō pōt malus in oib⁹ eē malus: sed hēt aliqua bōa ꝓ q̄bus remūeratur tpali ꝓspitate: ut i alio mūdo plene pūiatur. Exēplū de diuite epulone sepulto i iferno: cui dictū fuit. Recepisti bōa i uita tua. Lu. xvi. Exēpluz ēt de illo ubi hospitatus ē. b. Amb. uadēs romam q̄ sēp habuerat magnā ꝓspitatē: ⁊ p⁹ recessū ambro. ⁊ socioz ad ad mōitionē ei⁹. absoꝛpt⁹ ē a terra cū oib⁹ ad se ptīn tib⁹: ⁊ remansit signuz: profundissima fouea.

Octauū remediū ē. §. xi

ꝓsiderō ignoratie et cecitatis: quā inducit stat⁹ ꝓspitatis. Demētiā mirabilez icurrit hō ꝓ ꝓspitate arridēte sibi: qō foris ⁊ i pīti tm̄ ē. Hō. n. sēsualis q̄ nimis i delectatōnib⁹ sēsuū delectat: solū ad h: ⁊ nūc mouet: ñ extēdēs se ad futurū tēpus: aut ñ putās q̄ futurū tēp⁹ aliud secū ferat q̄ pīs nē habeat. Et iō more bruti hoc solū appēdit qō sentit: ⁊ sic aliud ñ nouit q̄ q̄ ei⁹ sēsib⁹ pīntialit offertur: pp qō his q̄b⁹ delectādo ūeret uehemēter affectus: ea sola cogitat sine successione ōrij. Sed i hoc ē magna hoīs stoliditas: q̄ tāto flūtat erroi ō cipit ñ ꝓsiderās q̄ ea q̄ i tpe agāt ōrijs successibus imutātur. Carnalis uoluptas uuētutem delectat sz si infirmitas aut senectus aduenerit: q̄z alterū i utrūq̄z uitari nō pōt coꝛp⁹ ꝓterit: cui moꝛ carnalia aut desipiūt aut deficiūt. Ecce oīsa carnis oblectamta: q̄ cito hoīem fallēdo dereliquūt. Diuitie hoīm sufficiētiā ꝓmittunt: sed hec ꝓmissio falsa ē ⁊ icerta. Latronū eni ūsidijs ac foꝛtuit⁹ euentibus ⁊ picul⁹ subsūt: vñ suos possessores deserēdo fallūt. Frequēt. n. sic̄ sacta scptura testatur: diuitie ꝓgregāt i malū dñi sui: tū q̄ ad laborē ⁊ sollicitudinē acq̄rūt: et cū tiore possidētur: tū ēt q̄ earuz abusus utētes ad pniciosos ūmios deducūt: sicut sepe docuit expīētia. Hōres hoīem i sublimo ponūt: sz diu i alto eū stare ñ sinūt. Mōtib. n. ualles sp adiūgūt: nec mōs sic ualle fuit: sic̄ nec elati diu sic depssiōe manēt. Ois. n. q̄ se exaltat hūiliabit: ait vītas i euā. Sñosa ꝓlex claritatē genitoꝛi tbuē uidet: sz freq̄nt mestitiā adduc ⁊ doloꝛē: ⁊ vñ pat⁹ gl'iam se hīē credit: iñ freq̄nt patit ignominiā. In cūctis ergo hūana ꝓspitas hoīem decipit: ⁊ se fallā oñdit. q̄z q̄ exteri⁹ se hīe ptēdit: vacat suis amatoꝛib⁹ ñ tribuit. Exēplū de diuite cui⁹ ager ubēs fruct⁹ attulit cui dictū fuit. Stulte aiam tuā hac nocte repetēt a te ⁊c. Lu. xij. Ibi uide. Et q̄ facit ꝓspitas hoīem q̄si fatuū oñdit. Ambro. sup lucā i dicta ꝓbola dicēs. Sic̄ q̄ ꝓ ilaniā mte trāslata sūt: nō ia res ipsas: put sūt: sz passiōis sue fatalias uidēt: ita ēt mēs auari uiculis cupiditat⁹ astricta sēp aurū uidet: sēp redditus ꝓputat: grati⁹ aurū: q̄ solē ituetur ⁊c. Et hī di. xlvij. sicut hī.

Nonū remediū ē. §. xii

ꝓsiderō breuitat⁹ tpis qō i aduersitate ꝓspicit. Tēpus. n. uite pīntis breue ē ⁊ q̄i momtū ꝓpatōe uite eīne. Unī dic̄ Jac. i cano. sua. c. iij. Quid. n. ē uita nīa nisi uapoꝛ ad modicū parēs. Et in Jsa. dicente dño ꝓphete q̄ clamaret. Quid clamabo inq̄t. Clama: Ois caro fenū. Fenū q̄dē cito ōcidit: ⁊ caro breui tpe marcescit. In breui ergo tpe diu ꝓtēdi aduersa nō pīnt. Ex breuitate ergo tpis breuis erit pacientis aduersitas. Unī dic̄ apls. ij. ad corin. iiij. Id qō i pīnti ē momtaneū ⁊ leue tbulatōis nīe supra modu i sublimitate opat in nobis etne gl'ie pondus. q̄. n. dicit etne glorie pond⁹. rñdet ei qō di xerat momētaneū ⁊ leue tbulatōis nīe. Nā id qō i pīnti ē momtaneū ⁊ breue: vtute pacie ꝓmutat i eternū. Q⁹ vo dic̄ leue. s. ad pōtādu ꝓmutat i pondus gl'ie q̄ tāto erit suauior: q̄to pōderosior. i. intēsior. Felix ꝓmutatio ⁊ pēit⁹ hec mutatio ōxtre excelsi de breui ⁊ trāsitorio ad etnū: ō leui ꝓpea ad īmīsitatē gl'ie puēre. Signāt āt subiūgit apls leue ad momētaneū q̄: q̄tūcūq̄ tbulatio sit breuis in tpe: sēp tam̄ tbulato de⁹ assistit ut leui⁹ tbulatiōz ferat. Pīntia g̃ dine ꝓsolatōis ēt ipm momtū tbulatōis alleuiat. Propt hoc bñ dic̄ apls: q̄ de⁹ fac̄ cū tētatōe puētū. Unī Jsa. xliij. Cū trāsieri⁹ p aq̄s tecū ero: ⁊ flūia ñ opiēt te: ⁊ cū ābulaueri⁹ in igne ñ ꝓburer⁹. Tres pueri: socij Daniel⁹. s. ananias: azarias ⁊ misahel: q̄ noluerūt adorare statuā: missi sūt i fornacē ardētissimā. Sz ualde modicuz. stetērūt. Et ēt ꝓ illo modico nō ꝓtristat⁹ ē eos ignis sz pfusi sūt roze celesti: Dan. iij. Sic bōi ⁊ si ponūtur i magnis tbulatōib⁹: q̄z nolūt se mūdo ꝓfoꝛare ⁊ iniust⁹ pcepti obedīt: modicū durat tbulatio: ⁊ tē ēt mītalit a deo ꝓsolāt. Sic̄ xp̄o agonizāti in orto in oratione apparuit angelus confortās eum.

Decimū remedi. §. xiii.

um est ꝓsiderō nobilitat⁹ ꝓpe nāe: ad quā exīoza aduersa nō ptīgūt. Aduersa. n. q̄ diuitias tollunt nō ai: sed foꝛtūe bona diripiūt. Non g̃ hō toꝛq̄ri bz i aduersis: sed potius debet de apertis insidijs securus existē: quia sicut dicit Seneca. Munera fortune sunt insidie ⁊ quasi uitata beneficia: qō enim sub fluctuantibus bonis fallacis fortune latebat: succedens mutatio detexit. Narrat Ualerius Maximus de Crasso qui propter magnitudinem diuitiarum locupletis nomen accepit: iopia subsequenter appellationem dedecoris sortitus est. Nam cum egenus ambularet amara suggillatione non carebat. Ab occurrentibus enim derisorie dines salutabatur. Item aduersa q̄ ab

honorib⁹ deprimunt: nihil ab honorato demūt Nō ei honor ē i honorato: sed i hōrāt⁹ opatione Nihil g̃ pdit ai⁹ uer⁹: q̃ uāitate nō cupit iflari: nō ei hōr hoi tribuit vitatē: ſz opionē q̃ tāto ē fragili or: q̃to multitudo q̃ de hoie opiat ē mutabilior. Infid. n. mōis: aut pſuaſiōib⁹: aut circa rē nō mutatā accidētib⁹ mutat⁹: uulgi opio mutat. Exēplū de xp̄o q̃ oñica i ramis palmaꝝ fuit ita hōrifica tus ⁊ magnificat⁹ i populo iudeoꝝ: ⁊ ſeq̃nti feria ſexta ita abhoiat⁹ ⁊ deſpect⁹: ⁊ mortu⁹ ē. Narrat ēt Ualer⁹ de q̃dā alio noie Craſſo q̃ tāta i p̄ſulatu claritate refulſit: ut ſenat⁹ p̄onus dicētur. De ide pp̄li opione mutata añ totū romanū uulgi a ſpem māib⁹ cānificū fuit lacerat⁹. Jtē accidētia egritudinū ⁊ icōmoda ſenectus tm̃ corp⁹ frāgunt ad aim āt nō attigūt. Corp⁹. n. inſtrumtū ē aīe: maxie i acq̃rēdo vtutē. Nō refert āt q̃le ſit inſtrumtū l̄ c⁹ mōi matie: dūmō ofuiat agēti ad effectū iuſto peris. Alius āt ordiatus eq̃ corpe p̄fracto: ſic ſano utit ad vtutē. imo corp⁹ ualidū freq̃nt infirmis animis occaſio ruine ē. Uñ Ambro. Qđ nocet cōpi iuuat ſpūi. egritudo carnis pcz repellit. Luxuria ⁊ p̄ſpitas pcm adolet. i. nutrit: de pe. di. iij. Non g̃ adv̄ſa q̃cūq; p̃nt aim tāgē: niſi q̃n i eis īmēgitur Uñ Sene. in li. de ira dic: ut ſupior p̄s mūdi ⁊ ordinatior ⁊ ppiq̃or ſideribus nō ipellit tēpeſtate: ⁊ caret tumultu oi. iferiora vo fulminat. Sic ſublimis ai⁹. ſ. p vtutē: ſēp ē q̃et⁹ ⁊ trāq̃lla ſtatōne locatus. Et iō ꝓbat idē ſupra i eodē li. q̃ ſapiēs nihil pōt pdē: q̃ oia i ſe repoſuit: qđ ꝓbat exēplo c⁹ dā phi: q̃ capta citate ſua: cum oia pdidiſſet ēt filios uēiens ad aliā p̄iam: inrogatus an aliq̃d pdidiſſet. Rñdit nihil. O ia. n. mea mecū ſūt. Et loq̃batur de vtutib⁹ ⁊ ſcia. Jn h⁹ figurā legit Mat. iiij Dñm xp̄m ſiccis pedib⁹ ſup ūdas ābulaſſe: ad inuendū q̃ dn⁹ hō ſup h⁹ mundi uarios euēt⁹: tāq̃ ſup fluctuātes undas pedes ſuoꝝ affectuū oz hīe eleuatos. Hoc āt hō aſſeq̃t qñ p ꝓtēplationez ad dina p̄ſurgit. Tūc. n. adv̄ſa nō tiet. Uñ Job dicebat. Pōe me iuxta te: ⁊ c⁹ uis man⁹ pugnet ꝰ me.

Undecimū re. §. xiiii.

meduū ē p̄ſideꝛō pēaꝝ: q̃ſ mūdāi hoiel ſuſtinēt in pcīs adiplēdis ul tpalib⁹ acq̃rēdis. Uidēus. n. q̃ hoies mūdi ut adiplē poſſit ſua deſideria: aut ali q̃ luc dāoſa facē: īfita pīcula ſubeūt q̃tidiāis cruciatib⁹ affligūt: mōtib⁹: itiertib⁹ ⁊ picul⁹ mar⁹: ⁊ latronū ſe exponūt: ⁊ freq̃nter ꝓcupita nō aſſequūtur: ſz p⁹ mltos laboꝛes q̃s in h⁹ conatib⁹ hñt: cruciatū gehēnalē p fructu recipiūt. Uñ dr eccl. xxi. Uia peccātiū pplātata lapidib⁹: ⁊ i fie illi⁹ iferi ⁊ tenebre ⁊ pene. Ad liam. Uia peccātiū ē lapidoſa ⁊ difficilis ad trāſeūdū. Et tmin⁹ ad quē ducit ē doloꝛib⁹ plen⁹: ⁊ hoc ē qđ dicūt dānati ſaꝑ. v Laſſati ſum⁹ i uia iiq̃tat⁹ ⁊ pditōnis: ābulauim⁹ uias difficiles: viā āt dñi ignauim⁹. Si g̃ tot aduē ſa ſuſtinēt ꝓ his noxiis acq̃rēdis: ad q̃ freq̃nt ſeq̃t pēa etne dānatiōis: magnū remediū dat iuſtis ad ſuſtinēdū pacīēter aduerſa ꝓ uita bōa et beata.

Duodecimū reme. §. xv

diū ē p̄ſideꝛō irritatōnis ⁊ triſticie quā icurrit hō p ipatiam. Ubi ſciēdū q̃ hō hēt duplicē ime dium: ad qđ dz recurrē q̃n aduerſa patit. Unū q̃ dē ē regula ꝓpe rōnis p quā pōt ſuos motus ꝓpescē ⁊ ira ꝓpositos ſe tenē. Dz. n. hō bonū rōnis ꝓpōderare oib⁹ bōis extriſecis ⁊ uidict q̃ rūcūq; uuriaꝝ: q̃s tāq̃ magnanim⁹ dz puipēdē ⁊ a mēoria repellē: tūc. n. i mēte ſua q̃et⁹ erit: nulla modeſtia agitatus. Uñ dr de Octauiano: q̃ oim recordabat ꝓter q̃ uuriaꝝ. Aliud remediū efficac⁹ et p̄ncipal⁹ ē regula etna q̃ ē ipſe de⁹. Q̃n. n. hō per vtutē rōnis ſibi nō ſufficit: hūanis ſiqdē ſubſidiis ūdiq; deficiētib⁹: aīm dz ad deum leuaꝛ: ⁊ ab ipo q̃ ſolus ē adiutor i tribulationib⁹ ſubſidiū petere Uñ malignis mouētib⁹ fmōes adv̄ſus iuſtos: ⁊ iacula penetrantia corda: p̄s: hoc remediū ſuadet dicēs: Jacta cogitatū tuū in dño ⁊ ipe te enutriet Qđ bñ legit feciſſe ioſaphat rex iuda: q̃ audito q̃ multitudo maxia ꝰ eū uēiebat: a q̃ nullo hūano ſubſidio poterat ſe defendere: totuz ſe ꝓtulit ad rogādū dñm dicēs. Cū igr̄eus qđ agē debeamus hoc ſolū reſidui hēm⁹ ut oculos nr̄os ad te erigam⁹ ij. paralip. xx. Hoc duplici refugio puat ſe hō p umpatiam. ſ. rōnis ⁊ dei. Nihil āt hoi piculoſius: et dānoſius q̃ irruentib⁹ aduerſitatibus dare ſe ipatientie ⁊ deſpatōi. Exēplum i achitophel: quia ex eo q̃ nō fuit factū fm p̄ſiliū ſuū tāto doloꝛe ꝓſternatus ē q̃ ſe ipſū ſuſpendit. ij. regū. xvij.

Tredecimū reme. §. xvi

dium ē conſideratio neceſſitatis paciendi quia aliter ad regnum dei non peruenitur. Unde dr in actibus apoſtolorum. xiiij. ca. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum celorum Magna enim bona nō acquiruntur niſi magno laboꝛe: aut magno pretio ſeu ualoꝛ. Ecce ut lucreris rem terrenam: maria tranſis: ſpacia terraruz pagis: īfinitis piculis: laboꝛibus: ſudoꝛib⁹ te exponis: q̃to magis deū ⁊ celū acq̃rē uelis. Merito g̃ aliq̃ aduerſitate exercitandi ſum⁹ q̃ tot bona reſuamus. Uñ dic Grego. Si illicidulcia petim⁹: neceſſe eſt ut hic prius amara toleremus. Et Auguſtinus dicit. Quid mirum ſi flagellat cuſtodiens paruulos dominus: quos gratia deus querit heredes. Bene ergo dictum eſt in eccleſiaſtico ul q̃ in tempus ſuſtinebit patiens: ⁊ poſtea reditio iucunditatis: quod de etēna iucunditate intelligēdum eſt: ⁊ q̃ indubitanter credas de hac uita alr nō poſſe trāſiri. Attende q̃ ille qui erat dom⁹: et cui nulla pēa debebatur: quia peccatū nō fecit

nec iuēt ē dolus i oze eⁱ: vt dī Isa. nō aliū de hoc mūdo trāsiuit. Uñ discipulis eūtibus i emaus arguēdo: dixit. Nō ne opōtuit xp̄m pati sic: ⁊ ita intrare i gl̄iaz suā. Ad hoc sūt q̄plurime auctes: vt dī Mat. v. Bti q̄ psecutiōez patiūt pp iusticiā. Et Job. v. Bis q̄ corripit a dño. Et Jaco. j. Beat' vir q̄ suffert tēptationē ⁊c. Et. j. pet. iij. Si q̄d patimi pp iusticiā beati. Apls hāc p̄niaz nccīā ostēdit. ij. ad thi. iij. dicēs. O ēs q̄ pie volūt viuē i xp̄o Jhu: nccē ē ut psecutionē patiātur. Et Liberius papa. Mat. x. Qui pseuerauerit i finē hic saluus erit. Uñ nāq; bēa pseuerātia ē nisi a vtute patie: qm fm apl'm. Oēs q̄ pie uolūt ⁊c. vij. q. j. suggestim. Et. Aug'. q. e. §. ē ⁊ aliud gen'. Est psecutio iusti uel a leone i ipetu: uel a draconе i insidijs id ē l'mā festa ut p tyrānos: ul' occulta ut p mala exempla hoim. Uñ oēs clamēt. De' i adiutoriū meū intēde Exēplū i Lazaro ulceroso. In Greg. papa tam in sirmo: ⁊ in alijs multis.

Quartūdecimū. §. xvii.

remediū ē p̄sideratō diuie puidētie: se extēdēs ad oia q̄ circa hoies disponūt. Ubi sciēdū: q̄ diuia puidētia icludit duo. s. p̄gnitionē de reb': ⁊ eoz directionē i finē. Cognitō q̄dē ē vlis ⁊ pfecta ptigens vsq; ad mūma rei: fm illud qō dixit dñs Luc. xij. Capilli capit' vīi oēs numerati sūt. Cū ei de' agat p itellectū: ad tm se extēdit ei' p̄gnitio ad quantū se extēdit ei' cālitas. Cū āt de' sit p̄mū ⁊ vle agēs: ei' cālitas ad oia entia se extēdit: ñ solū q̄tū ad spēs rez: sz ēt q̄tū ad idiuidua: ⁊ q̄cūq; idiuiduis accidūt ul' accidē p̄nt. Necesse ē g̃ oīa hec ei' p̄gnitioī subiacē. Uñ de diuia sapia dictū ē Sap. viij: Attigit a fie usq; ad finē fortit': ⁊ disp̄it oia suauit'. Quicq̄d g̃ agit circa creaturas q̄tūcunq; mūnas a deo ē puisū: cū nihil sue sapie occultū effugiat. Nā sic dī ad Hebre. iij. Oia nuda ⁊ apta sūt oculis ei'. Ulti' directō rez i finē q̄ i noīe puidentie i portat ē q̄dā ordiatio i deū: cū de' sit fis oīm creaturaz: ⁊ maxie rōnal' q̄ usq; ad pticipationez sue btitudis nata ē ptigē. Qz āt de' ordiet hoiem i se ipm: se ei p fie exhibēdo ē signū ineffabilis dilectionis. Nā cū de' sit sūme bō': sūmū bonū hois ē ad ip̄m puēire posse. De' g̃ q̄ ē rez oīū p̄gnitō ⁊ eaz i se ipo ōdiatō: p̄gscit mīsurā vtut hūane. vñ iōdū ei subtrahit exteriora bōa: ⁊ adūsa imittit eo q̄ p̄sideraī hec expediī ad psecutōnē eīne felicitat'.

Predict' igē diligēt ispect': hō i adūsitate p̄stitut' dz cogitaī adūsa q̄ sibi euēiūt eē p̄gnita a dō: nec ea cālit euēisse. Insup p̄sideret deū eē piem suū ⁊ ex hoc piū puisorē q̄ nihil sue creature iferret: ul' euēire pmittēt: nisi qō sibi ad salutē expediū p̄gscere. Pī. n. filiū diligit: ⁊ ui flagelli q̄ filium vberat nouit. Ex p̄dicta p̄sideroōne hō it' filios dei se p̄stituit adūsa sustinēs. Et tc̄ p cto teneat ea ad salutē aie deo disponte ōdiari: fz illō apli ad ro. viij. Diligētib' deū oia coopāt i bonū. Exēplū. Moyses pcusso egyptio ⁊ ip̄hēso hebreo diu exulauit i tra madiā: pascēs oues Jethro soceri sui: tādē p dinā puidētiā deū pharaōis p̄stituit: p̄nceps iudōz efficit: ⁊ dinis allocutōib' ultra oēs aicos dei pfruit. Dauid ifātul' ab hoib' despect': se añ oculos dine puidētie magn' i regē assūit. i. Ř. xvi. Et post multas psecutōnes a Saule ppessas regnuz temporale consequitur: ⁊ postea eternum.

Quitūdecimū ⁊. §. xviii

ultimū remediū ē p̄sideroō fructuū q̄ ex adūsitate p̄sequūt. Fruct' āt p̄nt nūerari. vi. q̄z tres ptinēt ad pcto'z. q̄ ex adūsitate cōrigūt. Prim' ē itellect' excecati illūiatō. Scōs uolūtat' ōprauate pmutatio. Tert' p̄cupie refrēatio. Prio g̃ ex adūsitate i tellect' illūiat. Circa qō sciēdū: q̄ oculus aie ad uidēdū ea q̄ sūt agēda ē itellect'. Est. n. sic lucerna i domo: p quā cēnūt oia q̄ i ea sūt: q̄ si extiguit: iaz oia i tenebris fiūt: ⁊ nihil uideri p̄. Sic ⁊ si lūie i tellect' obtenebrescit q̄cq̄d i te erit: tenebrosū erit. Juxta illō qō dī i euā. Si ocul' tu' fuēit neq̄. s. plumis p̄uationē: totū corp' tuū tenebrosum erit. Diabol' āt uolēs hoiez totaliť pdē: i tenebrīs pectoz icipit ab itellectu q̄a ē lucēna: ut ipsum obscuret ne uideat qō agēdū sit: hoc. n. hito facile ē ei hoiez ducē q̄ unlt: sic q̄ duxēit cecū q̄cūq; se uertat cecū facilit trahit. Exēplū i Nabuchodonosō q̄ i pspitate p̄stitut' i tāta mīis cecitatē ouenit ut supbe dicēt. Nō ne hec ē babilō magna: quā ego edificaui i robur fortitudis mee ⁊c. Sz hoc dicto fuit ira a deo p̄uit': ut amisso usu rōnis: vtēt i bestiā: q̄tū ad estiatōnē alioz aspicietiū eū. vñ cum bestijs i ōsto hūauit p. vij. tpa. i. ānos: ul' fz alios i. septē mīses Dañ. iij. de pe. di. i. §. ex his utaq;.

Scōo ex adūsitate uolūtas deprauata i melī cōmutat. Aliq̄n. p̄tigit q̄ hō reb' tpalib' oditus tm īmēgit i earū amorē q̄ null' psuasiōib' moitis seu p̄dicatōib' euelli pōt: sz ilepabiliť cū mūdo uidet ligat' fz illō pa. Coglutiat' ē i trā uēt me'. Alii q̄ vo ad modū trestriū aialiū ip̄etiū q̄ a tra eleuāi ñ p̄nt: trēis ⁊ caducis ihiāt ⁊ adherēt. Tūc āt ira scēt oi signū ē: sic dictū ē supra: si sic lassat' habenis libere agāt: q̄cq̄d eoz uolūtati placitū fuerit nulla adūsitate p̄cussi. Dis. n. tāq̄ desp̄at: dina seueritas acri' suppliciū refuat. Uñ pulchre dicit Uale. max. Lēto gradu ad sui uindictā dina pcedit ira. Tarditatēq̄ cum supplicij grauitate p̄pēsat. Et in Jsaia. xxvi. capitulo dicitur. Miserea mur impio ei: scilicet in hac uita non aduersādo. Et postea subditur: ⁊ nō ōdiscat facere iusticiam Et secundo Machabeo. sexto. Non sinere pcoribus ex sīnia: idest ad sui placitum agere: sz statim vltōnē adhibē: magni bñfitij inditiū ē. Nō. n. ⁊c.

Et Aug. Nihil ifelicit⁹ ifelicitate peccātiū: q̄ pena nutrit ipietas: ⁊ mala volūtas velut hostis iteriꝰ roborat. Manasses rex iuda pessim⁹ fuit iup oēs reges iuda: ⁊ diuit⁹ regnauit mlta mala faciēdo: pp q̄ tādē capt⁹ a rege assyrioꝝ: ⁊ duct⁹ i babilōia i carcerē: ꝓuersus ad verā pniaz orās exaudit⁹ fuit ⁊ reduct⁹ i hierlm i regnū suū. ij. palip. xxxiij. Tertio ex aduersitate ꝓcupia refrenat. Luz. n. corp⁹ p flagella atterit coꝝ circa libidis delectatiōes nō vagat. Nō. n. vacat de carnalib⁹ cogitare. Et hoc ad bonū iteriꝰ hois ꝓcedit. Unde dic̄ Greg. Quis ne sciat q̄ multo meli⁹ ē ardē flāmis febriū q̄ igne vitioꝝ: ⁊ tñ cū febre corripimur: medelā q̄rim⁹ ac vitioꝝ estū q̄ occupare nos poterat ꝓsiderare negligim⁹. Uidem⁹ imanissimas bestias a maxis voluptatib⁹ coherceri doloris metu. Fili⁹ pdig⁹ accepta portiōe substātie dū oia ꝓsūpsisset i regiōe lōginq̄ viuēdo luxuriose: nccitate famis urgēte ad pcz redit relict⁹ uoluptatib⁹ suis. Luc. xv. In uitis patz legit: q̄ cū q̄dā de fornicatiōe fortiꝰ tēptaret: nec ieiunijs: uigilijs: ⁊ orōnib⁹ cessaret tēptatio: tādem abbas siꝰ p̄cepit alijs monachis q̄ mltas ei molestias facerēt: ⁊ cū hoc eū accusarēt tanq̄ ipse alijs fecisset iurias. Qui p⁹ aliq̄t tps iterrogat⁹ ab abbate si ap̄lus tēptaret: rñdit mihi viuē ñ lz: ⁊ forni cari libet. Alij vo tres fruct⁹ videt ptinē ad iustos q̄b⁹ ēt expedit sufferēt ia hīe circa penaz exercitia. Et ē p̄m⁹ fruct⁹ argumētū expiētie: secūdus scutū custodie: tertiꝰ p̄miū glie. Primus ergo fruct⁹ ē argumētū expiētie q̄ ds experit ꝓpas vires Nemo. enī: dic̄ Greg: quātū ꝓficit int̄ ꝓspa ꝓgnoscit: pp qō decipiūt aliq̄ gloriāt se mltas vtutes hīe. vitijs se ñ subiacē: nulla aduersitate ferri. Sz tales iterdū si ex aliq̄b⁹ iurijs illatis se tāgi ꝓspexerint: ptin⁹ i vba cōtumelie ul signa iptatie ꝓrumpūt. Et ío oī Eccl. xxvij. Uasa figuli ꝓbat fornax ⁊ hoies iustos tēptatio tribulatiōis. Nō. n. artē gubernādi mare tranquillū aut vēt⁹ obsequēs oñdit: sz cū fluct⁹ iundās gubernacula eruperit: vel vēt⁹ validus: nauē concusserit. Satban a deo petuit ptātē q̄ i Job manū mittē posset ad hoc q̄ ō ipo expimētū sumēt Job. j. Secūdus fruct⁹ ex aduerꝰ sequēs iustis: ē scutū custodie: apls. ij. ad Corinthi. xij. testat: q̄ ad sui custodiā dat⁹ ē ei stimul⁹ carnis. Cui⁹ rōez ibi assignat: dicēs. Ne magnitudo reuelationū extollat me. Un cū dñm ter rogaret vt stimulū a se auferret: ⁊ dixit sibi. Sufficit tibi gr̄a mea. q. d. Esto ꝓtēt⁹ si te p aduersa flagella tū mihi gratū ꝓseruo. Hoc ꝓcul dubio p expiētiā videm⁹: q̄ frequēt sāct⁹ hō: nisi sub disciplīa aliq̄ arceat: facilr ad aliq̄ ꝓlabit. Nā ei hūana pp sui corruptionē pcliuior ē ad vitia q̄ ad vtutes: ⁊ ío stati ipa: sua libertate abutit: nisi aliq̄ aduersitate terreat. Unde dicit Greg. de Sl̄one. q̄ iccirco corsalonis fūdit⁹ sapiam defuit: qm̄ eū nulla exteri⁹ disciplina custodiuit. Legit de q̄da q̄ orans ⁊ recō mēdās se. b. Thome martyri de canthuria, p sanitate obtinēda: cū recupasset: dubitās vtrū vtile esset aie suc: orauit: vt reuerteret ifirmitas si aie sue vtile foret: ⁊ reuersa ē. Tertiꝰ fruct⁹ ē p̄miū glie Ubi sciēdū ē: q̄ iste ē q̄dā generalis fruct⁹ q̄ ꝓsequit ad oia ꝓdicta. Un̄ sola hec ꝓsideratō suffitiēs ē ad mitigādū aduersitates. Cōsideratō. n. p̄miū minuit vi flagelli. vt dic̄ Hie. Et tñ sciēdū q̄ mundana aduersitas directe ordiat ad p̄miū glie: sic ad ꝓpiū effectū. Un̄ Isa. v. oī. Ecce agricola expectat ptiosū fructū tre: patiēt ferens donec accipiat tpaneū ⁊ serotinū. Ezechiel pegrin⁹ ⁊ exul i caldea stās in medio captiuoꝝ vidit celos aptos: ⁊ habuit multas uisiōes: ad inuēdū q̄ q̄ ꝓuersant i mūdo ut pegrini mūdo despecti ⁊ oppressi: diuis ꝓsolatiōib⁹ replēt Eze. i. Et Stephan⁹ int̄ psecutiōes ⁊ ict⁹ lapidū uidit celos aptos. Ad hoc p̄t induci illud Luc. viij. Di afferūt fructū i patia. Ubi notāt tria ꝑpatio fructificabil. ibi. s. signati p bonā trā. In q̄ ꝓcurrūt q̄ttuor. s. q̄ tra cordis ñ sit p curiositatē q̄ a uiatoribus ꝓculcata. Scōm q̄ sit ꝓpinis cupiditatū purgata. Tertiū q̄ sit a lapidib⁹ supbie liberata: ⁊ i bōore hūilitatis fūdata. Ista tria cōiter inducūt tristiciam ⁊ ipacientiam. Quarto q̄ sit vtitate scripture sciata. Secūdo nōt lucratō delectabil. ibi fructū asserūt. Et de fructib⁹ q̄ delectāt hēs h̄ supra. Tertio nōt exercitatō ꝓmēdabil ibi i patia. Quid sit patia ⁊ de laudib⁹ ei⁹ ⁊ iducti uis: hēs supra i. c. isto p totū. De pseuerātia q̄d sit: ⁊ circa q̄ ꝓsistat: ⁊ de ei⁹ effectib⁹. Cap. viij.

Ltio restat uidere de vtute pseuerātie. Circa quā ita tm̄ ꝓsideremus. Prio q̄d sit ⁊ circa q̄d existat. Scdo de ei⁹ extremis malitijs. s. mollitie ⁊ ptinatia. Tertio de ei⁹ effectib⁹. Ad uidēdū ār q̄d sit pseuerantia ⁊ circa q̄d ꝓsistat: uidēdū ē quō ad vtutē fortitudis ptineat. Ex hoc ei apparebit nō solū ei⁹ mā: sz ēt aliarū vtutū q̄ fortitudini ānectūt. Est g̃ sciēdū q̄ fortitudo ē vt⁹ p̄ncipal⁹ respectu oīz vtutū respitiētiū aliq̄ ardua: ⁊ in q̄bus ē difficile firmit⁹ persistere. Huiusmodi q̄dē rō ē: q: ad vtutē p̄ncipalē ptinet generalē modū ꝓstituere circa aliquā mām: ⁊ in illa attendere qō ē difficilimū ⁊ maxie arduū Hoc. n. ad p̄ncipalitatē vtut̄ ptinet. Modus ār generalis quē ꝓsituit fortitudo ē firmit⁹ psistē i his q̄ difficultatē hñt. Quāto g̃ difficili⁹ ē i aliq̄ arduo se hīe: tāto p̄ncipalior ē vt⁹: q̄ circa illud firmitatē p̄bet aio. Difficilius ē autem firmit⁹ se habere i periculis mortis in quibus confirmat animuz fortitudo: q̄ i maximis bonis superandis uel adipiscendis: in quibus firmat animum magnanimitas: uel in maximis sumptibus expendendis: in quibus firmat animum magnificentia: uel in sufferendo eq̄nimiter aliena mala contristātia mentem i quibus firmat

aim patia: vel incōstāti pmanētia actuū virtuoso
rū vbi ꝓfirmat aim pseuerātia. Nā firmare aim
circa picula mortis ē diſpēdiū pſone. In alijs aut
ꝑt eē diſpēdiū honoꝝ tpaliū aut delectationis ai
vel ḉtis. Et apparet ꝙ fortitudo est ꝑncipalis in
mā arduoꝝ ⁊ difficilimoꝝ: cui ille ḡttuor ānectū
tur sic̄ secūdarie ꝑncipali. Cōueniūt. n. cū ea i mā
qz oēs tēdūt i alqd arduū. Sz excedūt ab ea i hoc
ꝙ illud arduū q̄ tēdit fōtitudo: ē oim arduoꝝ diſ
ficilimū. Et hec duo req̄rūt ad hoc ꝙ aliq̄ vt iū
gat alicui ꝑncipali. s. ꝓueniētia i mā: ⁊ excessus su
per eū ḡtū ad ei⁹ maximū. Ex ꝓdict̄ ḡ apparet ꝙ
vt⁹ pseuerātie de q̄ ad pñs ē fmo: fortitudini adiū
git tāq̄ secūdaria ꝑncipali: vtpote aim firmās ne
timore ifatigatiōis laxet ex diuturnitate bōi opis
Et hec ē q̄dā difficultas in sustinēdo: miroꝝ tñ ea
q̄ si ꝫ mort̄ picula. Uñ q̄dā diffinitō magrāl' dat
ō pseuerātia tal'. Perseuerātia ē pmāntia i bono
diuturnali ⁊ finali. Tullius vo i. i. rheto. sic eā de
scribit. Perseuerātia ē circa bñ ꝓsiderata stabil' ⁊
ꝑpetua māsio. Ad ilinuādū vtutē pseuerātie: āge
lus ꝑcepit Loth egredienti de ira sodomoꝝ: ꝙ ñ
respicēt p⁹ tergū: c⁹ ꝫriū fec̄ vxor ei⁹: q̄ iccirco vsq
ē in statuā salis. geñ. ix. In hoc insinuat oñs: ꝙ ici
piēti bonū op⁹ ñ ē ō sistēdo ab eo p ꝫriū actū: qz si
cut ipe dicit i euāgelio. Nēo mittēs manū ad ara
trū ⁊ respiciēs retro: apt⁹ ē regno dei. Lu. ix.

Extrema perseuerā. §. I

tie sūt duo: vnū fz defectū: ⁊ dī mollicies: aliud fm
excessū: ⁊ dī ptinatia. Mollis dī a muliebritate ⁊
sic̄ pseuerātia i hoc ꝓsistit: ꝙ ñ recedit a bono ꝑꝑ
diutinā pfectionē difficiliū ⁊ arduorū: ita mollis
dī q̄ de facili recedit a bono ꝑꝑ aliq̄ difficilia q̄ su
stinē nō ꝑt. Nā dī molle qđ facile cedit tāḡēti: nō
āt iudicat molle qđ cedit fortit̄ ipellēti. Nā valde
stabilia cedūt a maxis ipellētibus: ut turres a ma
chinis: nec tñ dicūt molles. Silr si quis defitiat a
multū ipellētib⁹: vt sī ꝑicla mort̄: nō dī mollis: sz
timidus: sz mollis dī qñ circa quedā alia ñ tā diffi
cilia causātia ai fatigationē: vel tristitiā ꝑꝑ diutur
nitatē tpis recedit a bono ope. Mollis fuit ꝑplus
isr̄l: qñ i defto fatigat⁹ ex itinē cepit murmurare.
Silr qñ reuerſ exploratoribus tre ꝑmissiōis: vo
lebāt reuerti i egyptū audita relatiōe eoꝝ. Sed ñ
fuit moll' Josue caleph firmi pmanētes. Perti
nax āt dī q̄ i ꝑpa ſnia pmanet plusq̄ oz: Uñ perti
nax valde tenax dī q̄ vult se tenē firmit̄ i oib⁹ que
ꝓcipit. Et nascit fm Greg. i moral. hoc vitium ex
inani gl'a. Dec ē āt dīa: iter āgelū ⁊ hoiez: qz ange
lus cū apꝑhēdit itellectu aliquā rē subito itelligit
eā sine discursu rōis: cū oib⁹ ei⁹ ꝑꝑetatib⁹: ⁊ sic ēt
volūtate ūmobil'r adhēt: cui p amoꝝ adhēt. Hō
ei cū sit rōnal' ñ itelligit nisi' p discursū rōis: de no
to ad ignotū ꝓcedēdo: ⁊ qđ ei aliq̄n vī demōstra
tio: apparet ei al's dialetica ꝓbatio: vl' sophistica.
Et qz apꝑhēsiue rñdet appetitia: iō ēt volūtas ñ
adhēt apꝑhēsis ūmobil'r: sz variabl'r. Pertinet ḡ
ad hoiez ñ sp i eodē ꝓposito pmanē: qz hoc eēt se
q̄ nām angeli ñ hois: qđ eēt ꝑlūptuosū. Uñ dicit
xxij. q. iij. Diffūtio icauta laudabl'r soluēda ē nec
ē ꝓuaricatio: sed temeritat⁹ emēdatio. Exēplum.
Asahel fr̄ Joab curſoꝝ velociſſim⁹: qz ptinaciť vo
luit ꝑsequi abner: nec suasionib⁹ eius voluit desi
stere: occisus est ab eo. ij. Regū. ij.

Tertio loco agēdū. §. II

ē de effectib⁹ pseuerātie: q̄ sī ḡttuoꝝ: hz ei sola op
tata ipetrare. Insueta i nām mutare. Acḋsita
ꝓfirmare: ⁊ vtutes oēs i bono ꝓfirmare. Prio
ei optata ipetrat. Perseuerātia ei fac̄ rōnē eē cōti
nuā ⁊ diuturnā: Dec āt ptinuitas sūi diuturnitas
itelligēda ē q̄ statut⁹ tpib⁹ ⁊ horis sp ozet: vel alijs
bonis opib⁹ iſistat: vel saltē desiderū bñ opandi
ptinueť. Cōtinua āt oꝛo exclusa q̄cūq̄ tpis intual
lo ñ ē possibil': tū qz oz alijs Multi itēdē: tū ēt qz
hō ꝑꝑ corpis fragilitatē ⁊ nature corruptionē nō
ꝑt tantā mētis itēsionē hāe. Itē ñ ē vtilis tāta ora
tiōis assiduitas. Nā q̄ntitas vniuscuiuſq̄z rei dēt
eē ꝓportionata fini ad quē ē: sic̄ tāta dz eē q̄ntitas
medicie: quātā req̄rit sanitas iducēda: finis āt ora
tiōis ē excitatio hūani desiderū in deū: dēt ḡ eē tā
ta oīonis plixitas: quātū ē vtile ad excitādū feruo
rē desideriū. Cū vo hāc mēsurā excedit: ita q̄ sine
tedio durare nō possit: nō vltra oīno ꝑtēdēda est
Unde Aug⁹. ad ꝑbam. Dicūtur frēs i egypto cre
bras q̄dē oīones hāe: sz eas breuissimas ⁊ rapti q̄dā
mō iaculatas: ne illa vigilant eiecta: q̄ orāti pluri
mū ē nccia: p productōres moras euanescat atq̄z
ebetet intētio. Ac p hoc ēt ipi sat⁹ oñdūt hāc iten
tionē: sic̄ ñ eē obꝺuādā si ꝑdurare nō ꝑt: sic si ꝑdu
rauerit ñ cito eē rūpēdā. Hiero. de ustātia oīonis
sic ait. Importuna i euāgelio mulier tādē meruit
audīri. s. chananea clauso ostio cum seris licet me
dia nocte ab amico amic⁹ panes accepit ⁊c. de pe.
di. j. Exēplū ēt de aplis q̄: vt dī Actuū. j: erāt pse
uerātes i oīone ⁊ sic acceperūt spm̄scm copiose.

Secūdo pseuerātia iſueta i nām ⁊ p pñs in de
lectationē ꝓmutat. Frequētia. n. opādi hitū vtu
tis inducit fm phm: ij. ethi. dicēt̄: q̄ ex frequēter
iusta opari seu agere sum⁹ iust⁹: at ex frequenter
tpata facere tpati. Et sic de alijs. Hitus autem est
q̄litas difficile mobilis sicut dicit ꝑhs. Et ideo fm
Tullium ad modum nature ē rōi consentaneus.
ꝑpter qđ hō ad bona assuetus ⁊ delectabiliter ⁊
absq̄z difficultate opatur. Unde dicit Greg. in epi
stolis. Subito ꝓcedenti de vmbra ad solem: de
otio ad laborem: graue cernitur eē quod incipit:
sz postq̄ sueſcē ceperit vsus: tollit difficultatem: i
uenit facile esse qđ impossibile ante putauit. Si
q̄s ergo vult esse virtuosus: necesse hz vtutes fre
quētare. Nā videmus nām continue opando ex

modica nuce additiõe i ꝓceptibili magnã arborẽ facẽ puã mãm ꝓtinuare nẽ opãd i maximũ corꝑ excrescẽ: ⁊ aquã mollẽ pseuerãti pcussiõe sup ou rũ lapidẽ cadẽdo cauare. Hoc totũ bonũ efficẽ pseuerãtia i actib⁹ moralib⁹: mlto efficaci⁹ q̃ nã i nã lib⁹ reb⁹. Lecus a natiuitate a xp̃o illumiat⁹ cũ eũ ꝑpus ign̄raret: ꝺ pharisẽos ꝺminates ⁊ blasphemã tes ꝓstãter i ꝓfessiõe vitad pseuerauit Jo. ix. Exẽplũ de Nicolao sene icontinẽtissiõ: p q̃ andreas p seuerãs in orõne obtinuit vt ꝓtineret. Tertio pseuerãtia acq̃sita ꝓfuat. Frequẽt ei hõ q̃ vtutes mlt as acq̃siuit: ex corꝑe ⁊ negligẽtia eas pdit. Nã hz p vtutẽ hẽat q̃ sit bon⁹: nõ tñ hz q̃ sp i bono pstat. Ad hoc ei req̃rit gratuitũ dei donũ ꝓseruãtis ho minẽ i bono usq̃ i finẽ vite. Cũ ei liberũ arbitriũ de se sp sit ꝓuertibile: q̃diu viuim⁹ i hac uita vt dictũ ẽ supra: nõ dat ei p habit⁹ vtutũ ẽt ifusarũ: q̃ se i mobilr i bono statuat. Unde dic̃ Aug⁹. i li. de corꝑ ptiõe ⁊ gĩa: q̃ ꝑmo hoi datũ ẽ: nõ vt pseueraret: hz vt pseuerare possz. Et hoc mlto magnifice facit i sta tu nẽ corꝑupte. Et sic pz q̃ ad ꝓfuationẽ vtutũ req̃rit pseuerãtia vtutũ: q̃ negligẽtiã ⁊ torꝑorẽ tollit: ⁊ vtutes i opatiõe sp virescẽ facit. Unde dic̃ Aug⁹. q̃ pseuerãtia magnũ donũ dei est: q̃ cetera dei dona ꝓfuat. Daniel ppt crudele regẽ Darij edictũ: trinã orõnẽ quã añ deũ faciebat: i. ter i die ñ omisit: hz ꝓstãt i his bõis q̃ agẽ pseuerat: pseuerauit Dan. ut hẽt thob. vij. c. Exẽplũ ẽt ꝺ sara vxor thobie

Quarto pseuerãtia vtutẽ i bono ꝓsumat: fm ei aplm. i. ad corin. ix. Mlti q̃dẽ i stadio currũt hz vn⁹ accipit brauiũ: q̃ꝺ pseuerãte ẽ itelligẽdũ: fm glo. Unde dic̃ Grego. i moral. Incassũ bonũ agi tur: si añ vite tminũ deserat: q̃ ⁊ frustra velociter currit: q̃ ꝑuscq̃ ad metã venerit: defic̃. ⁊ de pe. di. ij. Mlti bñ incipiũt ⁊. c. sequẽti. Et Crisꝰ. dic̃. Tolle pseuerãtiã: nec obseq̃ũ mercedẽ hz: nec bñficiũ gĩas: nec laudẽ fortitudo. Deniq̃ ñ q̃ icepit: sed q̃ pseuerauerit usq̃ i finẽ ꝺ salu⁹ erit. Et igit̃: vt dic̃ Bern: sigular filia sũmi regis: vtutũ finis ⁊ psũmatio. Et q̃ tñ bonũ p istã acq̃rit: ꝺ diabolus multi ei isidiat. Unde dic̃ Bern. i epl̃is. Scias diaboluz soli sp pseuerãtie isidiari: quã solã vtutẽ nouit coronari. Ergo stude pseuerãtie q̃ sola coronat. Et signauit de⁹ Ezech. ix. loquẽs ad ꝑpetẽ. Et tu q̃dẽ isti diaberis calcaneo ei⁹. Per calcaneũ nãq̃ itelligit extrema ps uite: cui diabolus mlti isidiat: hz ꝺ ei⁹ isidias pseuerãtia ei⁹ caput ꝓterit. Cõplemẽtũ g̃ ⁊ ꝓseruatõ opm nion̄ ẽ pseuerãtia. In lege iubeb̃ in oni sacrificio cauda offerri Leuit. iij. Et Jacob filio suo ioseph tunicã fecẽ vsq̃ ad talos: totũ corꝑ tegẽtẽ. Gen. xxxvij. Et nõ q̃ pseuerãtia ẽ vi⁹ spal̃ put iportat ꝓpositũ psistẽdi i bono: nec ꝺfitiendi ꝑpt aduersa ullo tpe: hz put iportat ipam actuale ꝓtinuationẽ i bonis op⁹ usq̃ i finẽ uite: ñ pti net hoc ad vtutẽ spalẽ. Et de hac dic̃ Aug⁹. ꝺ pe. di. iij. Si ex bono. Cur hoc vt hõ finiat hãc uitã anteq̃ ex bono mutet i malũ cur ãt illud alijs do net alijs ñ doneť: ign̄at. Jd tñ donũ dei eẽ in bono pseuerãtiã hz scipturas fateãt nobiscũ. Et cur alijs det alijs nõ det: sine murmure aduersus deũ dignent ign̄are nobiscũ.

Titulus quartus de tpantia. Quid sit tẽperãtia: ⁊ circa quã mãm uersat. Capitulum ꝑmũ.

Ost hoc agẽdũ

ẽ de tẽperãtia. De q̃ q̃tuor uidenda sũt: Et ꝑmo quid sit: ⁊ circa quã mãm vlat. Scꝺo ꝺ ptib⁹ ei⁹ itegralib⁹. s. vecũdia ⁊ honestate. Tertio de ptib⁹ subiectiuis. s. abstinẽtia: sobrietate: ⁊ castitate. Quarto de ptib⁹ potẽtialib⁹. s. ꝓtinẽtia: mã suetudie: clemẽtia: modestia: eutropelia: studiositate: ⁊ hũilitate. Ad ꝑmi euidẽtiã duo breuit̃ sũt vidẽda. s. de rõne appropatiõis h⁹ nois tpantia ad spalẽ vtutẽ: ⁊ ꝺ ipa mã seu obiectõe vtuti. Sciendũ ẽ igit̃ q̃ scõm ꝓsuetudinẽ hũane locutionis: aliq̃ noia coia restrigũt̃ ad signãdũ ea solũ: q̃ sunt ꝑcipua iter illa q̃ sub tali cõi signatione ꝓtinẽt: sicut nomẽ urbis qꝺ cõiter ⁊ idifferẽt significat q̃libet ciuitatẽ. Anthonomatice accipit̃ ꝑ ciuitate rome Scõm hoc g̃ nomẽ tpantia dupl̃r ꝑt accipi. Uno mꝺ fm cõitatẽ sue significatiõis: ⁊ sic tpantia ñ ẽ vi⁹ spalis: hz pot⁹ gnalis. Uel ꝑt dici ꝓditio sequẽs oẽm vtutẽ: fm qꝺ q̃dã moderatõ req̃rit i q̃libet vtute morali. Hoc ei iportat nomẽ tpantia. Significat ei quãdã tẽperiẽ: quã i õ põt i hũanis operatiõib⁹ ⁊ passiõib⁹. Alio mꝺ ꝓsiderat q̃ anthomatice: hz qꝺ sigificat moderatõnẽ i his q̃ bñt maxie hoiem allicẽ: ⁊ a bono rõis abducẽ cuiusmõi sunt delectatiões ciboz ⁊ venereoz. Et hoc mꝺ tpantia ẽ vtus spalis. Ex hoc ãt facilr apparet circa quã mãm existit. Dictũ ẽ ei supra: q̃ ad vtutẽ morale ptinet ꝓseruare bonũ rois h⁹ passiões ei⁹ ordini repugnates. Cõcupie ãt delectationũ tact⁹: circa q̃s tpantia ꝓsistit: maxie si rõi repugnates. Nã delectatõ tãto ẽ uehemẽtior: q̃nto ꝓfect opatiõcz magis ꝓnaturalẽ. Maxie ãt aialib⁹ nãles st opationes: q̃b⁹ ꝓseruat hũana nã: hec ãt ꝓseruatio ꝓsidrat vel i induiduo. ⁊ hoc fit p cibũ ⁊ potũ. Uel in specie: ⁊ hoc fit p ꝓiunctione maris ⁊ feie. Et ideo circa delectatiões ⁊ ꝓcupias reꝑmẽdas: ciborũ et potuũ ac ẽt venereoz ꝑpe hz cõsistẽ tpantia. Unde dic̃ Aug. i li. de lib. arb. Tpãtia est affectus coherẽs ⁊ cohibẽs appetitũ ab his reb⁹ q̃ turpit̃ appetũt. Et Tull⁹ i. j. rhe. dic̃. Tpãtia ẽ rõnis i libidinẽ atq̃ alios ñ rectos ai ipetus: firma ⁊ moderata ꝺnatio. Sãcta iudith tpatissima fuit i oi genẽ tpantie. Nã sic dic̃ Hiero. Jeiunijs erat ꝓfecta: lugubri habitu sordidabat: cilitiũ hñs sup lumbos suos: secretũ cubiculũ i supioꝛib⁹ domus fecerat: vbi clausa manebat cum puellis suis. Sicq̃ suam uiduitatem in sancta puritate ducebat Ju

dith. viij. ꝛ. ix. Et Aug. Princeps oim uitioꝝ: ouꝫ videt adā ex lio ire ad ymaginē dei fctꝫ pudicicia ornatū: tpātia ꝓpōitū: charitate splēdidū: ꝑmos pētes ill' dōis ac tāt' bōis spoliauit pariter ac peremit. de pe. di. ij.

De partibus tēperā. §. I

tie itegralib'. Nō ſm. b. Tho. ſcda ſcde. q. cxliij. arti. ꝑmo i corꝑ. q. q' alic' vtut' cardiał tplices ptes eē pñt. ſ. itegrales: ſubiectie: ꝛ potētiales. Partes itegrales alic' vtut' dicūt ꝓditiōes: qs nccīū ē ꝓcurrē ad vtutē: ꝛ fꝫ hoc oue ſit ptes itegrales tpātie. ſ. verecūdia p quā aliqs refugit turpitudinē tpātie ꝛiā: ꝛ hōeſtas p quā aliqs amat plchritudinē tpātie. Nā ii vtutes pcipue tpātia vēdicat ſibi quēdā decorē: ꝛ uitia itpātie maxie turpitudinē habēt. Partes āt ſubiectie h' vtut' ſt ſpēs eius. Q portet autem diuerſificare ſpecies uirtutum ſm diuerſitatē mē l' obiecti. Eſt āt tpātia circa delectatiōes tactus: q̄ diuidūt i duo gna. Nā quedā ordināt ad nutrimtū: ꝛ i his q̄tū ad cibū ē abſtinētia: q̄tū ad potū ē ſobrietas. Quedā ōdināt ad vi gnatiuā: ꝛ i his q̄tū ad delectatiōez ꝑncipalē ipi' coit ē caſtitas: q̄tū ad ōlectatiōes q̄ ſt i tactu ꝛ oſcul' ꝛ āplexib' ꝛ h'ē pudicicia. Partes potētiales vtut' dicūt vtutes ſcōarie: q̄ modū quē ꝑncipal' vt' obſeruat circa aliquā mām: ille idē obtinet in q̄buſdā alijs materijs: i q̄b' ñ ē ita difficile. Pertinet āt ad tpātiā moderari ōlectatiōes tact': q̄s difficil' ē moderari. Uñ q̄cūq; vt' moderatiōez aliquā opat' i ali q̄ mā: ꝛ refrenatiōez appetit' i aliq̄ tēdēt ponat ps potētialis tpātie: ſic vtus ei adiūcta. Q̄ ꝓtigit tripl'r. Uno mō i iteriōib' motib' ai. Alio mō i exteriorib' motib' ꝛ actib' cōpis. Tertō mō ex iteriorib' reb'. Pret' motū āt ꝓcupie quē moderat ꝛ refrenat tpātia tres mot' iuenīūt i aia: tēdētes in aliq̄d. Prim' q̄dē ē mot' volūtat' ꝓmote ex ipetu paſſiōis: ꝛ hūc motū refrenat ꝓtinētia: ex q̄ fit ut ꝫ hō imoderat' ꝓcupias patiat: ñ tñ volūtas vicit ſꝫ reſiſtit. Alt' mot' iterior i aliq̄ tēdēs ē motus ſpei ꝛ audacie q̄ ipaz ꝓſeq̄t. Et hūc motū moderatur ſeu ifrēat hūilitas. Tertt' mot' ē ire tēdēt i ulctā: quā refrenat māſuetudo ſiue clemētia. Circa āt mot' cōpales moderatōnē ꝛ refrenatōnē fac modeſtia: quā androic' i tria diuidit. Ad q̄rū pmū ptīet diſcernē q̄d ſit faciēd: ꝛ q̄d dimittēdu: ꝛ q̄d q̄ ordie agēdū: ꝛ i hoc firmit' ꝓſiſtē. Et q̄tū ad hoc pōit bonā ordiationē. Aliud ē: q' hō i eo q̄ agit decētiā obſeruet: ꝛ q̄tū ad hoc pōit ornatū. Tertiū ē i colloq̄js aicoꝝ ꝛ q̄buſcūq; alijs: et q̄tū ad hoc pōit auſteritas. Circa exteriōa vo duplex moderatō ē adhibēda. Pmo q̄dē vt ſuperflua ñ iq̄rāt: ꝛ q̄tū ad hoc pōit a Macro. pcitas ꝛ ab andronico p ſe ſuffitietia. Secūda vt ñ nimis exq̄ſita req̄rat: ꝛ q̄tū ad hoc pōit macrob' moderatiōnē: andronic' ſufficiētiā. Et ſic cū Tull' ñ ponat i rheto. ſua ptes tpātie niſi ꝓtinētiā: clemētiā: ꝛ modeſtiā: ꝑphēdit ipe ſub modeſtia oia illa q̄ ꝓtinēt ad moderationē eoꝝ ꝓpoſaliū motuū ꝛ reruꝫ exterioꝝ: ꝛ ēt moderationē ſpei. i. humilitatem.

De uerecūcia que: §. II:

ē ps itegralis tpantie. q̄d ſit ꝛ ò q̄ ꝛ vtꝝ ſit vt'. Eſt āt verecūdia fꝫ phꝫ i. iij. ethi. timor ignoratiōis. Se cūdū Dama. āt ē timor i turpi actu ul' de turpi p petrato. Pro c' ōclaratiōe ſciēdū fꝫ. b. Tho. ſcda ſcde. q. cxliij. ar. ij. q' tior ꝑpe eſt de malo arduo. q̄ō difficile vitat. Eſt aūt duplex turpitudo. Una vitioſa: q̄. ſ. ꝓſiſtit i deformitate act' volūtarij. Et hec ꝑpe loquēdo ñ hꝫ rōnē mali ardui. Q̄ō ei in ſola hois volūtate ꝓſiſtit: ñ vī ee arduū: ꝛ ſup̄ homis ptātē eleuatū. Et pp hoc ñ apphēdit ſub rōe ꝛibil'. Uñ dic̄ phs i. ij. rhe. q' hoꝝ maloꝝ ñ ē tior Alia ē turpitudo q̄ pēal': q̄ ꝓſiſtit i vitupatiōe alic': ſic q̄dā claritas glie ꝓſiſtit i honoratiōe alic': Et q: h' vituperiū hꝫ rōem mali ardui: ſic honor hꝫ rōnē ardui bōi. Uerecūdia q̄ ē tior turpitudis ꝑmo ꝛ ꝑncipl'r ſpic̄ vitupiū ſeu obꝓbriū. Et q: vituperiū dēt vitio ſic honor vtut': iō ex ꝓfti verecundia reſpicit turpitudinē defectuoſā. Dupl'r āt ſpicit verecūdia culpā. Uno mō q: ex verecūdia hō deſinit agē turpia. i. vitioſa pp tiorē ipꝛoperij. Alio mō vt hō i turpib' q̄ agit uitet publicos ꝓſpectus pp tiorē vituperij hoꝝ ꝑmū ſm Greg. nazan: pti net ad erubeſcētiā: ſcōm ad verecūdiā. Quia igit verecūdia ꝑpe reſpicit iglatiōez fꝫ q̄ō dēt culpe q̄ ē defect' uolūtar'. Jō de obꝓbꝝ ꝛ ꝓtumelijs q̄ iferūt alicui pp vtutē: vtuoſus ñ curat ſꝫ ꝓtēnit: q: idigne ſibi irrogātur: ſic legit de aplis Act. v. q' ibāt gaudētes a ꝓſpcū ꝓſilij rc̄. Ex ipfectiōe āt virtut' ꝓueīt q' aliqs verecūdet de obꝓbꝝ q̄ ſibi ifer̄ pp vtutē. Q: verecūdāt hoies de pauptate: igbilitate: ſuitute, ꝛ h'. ꝓuenit ex hoc: qr ſic honor q̄ dēt vtuti hꝫ quādā excellētiā: ita vitupiū q̄ō ꝑpe dēt culpe: reſpicit aliquē defectū ad min' ſm opinē hoim. De opib' vtuoſ i ſe ꝓſiderat': ñ ē verecundia: ſꝫ p accidēs ꝓtigit: q' aliq̄ de h' verecūdent: l' q̄n tū hñt vitioſa fꝫ opionē alioꝝ: uel inquātū hō refugit i opib' vtuoſ notā: de ꝓſuptiōe ul' ſimulatiōe. Q: de maiorib' malis hōies nimis verecūdent. aliqñ ꝓcedit ul' q: illa maiora hñt min' de rōne turpitudis: ſic uitia carnalia magis ſpālia. vl' q: in q̄dā exceſſu tpal' bōi ſe hñt: ſic verecūdāt hoies magis ò tiore q̄ audacia: ꝛ furto magis q̄ ò rapia: ꝛ h'

Eſt āt uerecundia. §. III.

vt': ſumēdo large nomē vtut' ꝓput. ſ. vt' dī oē q̄ō ē bonū laudabl'e i hūanis actib' ul' paſſiōib'. Et ſic verecūdia ē vt': q: q̄dā laudabil' paſſio di. lxxxvi. ñ ſat. dic̄ Am. q' verecūdia ingenuos ꝓdit nāles. Sumdo āt vtutē ꝑpe. ſic ñ ē vt' Nā vt' ē q̄dā pfctō. vt dī. ij. phicoꝝ. Et iō oē illō q̄ō ipugnat pfectiōi: ēt

si sit bonū: deficit a rōe vtutis. Verecūdia ät defic pfectiōe: qz ē timor alic⁹ turpis: qō. s. est exprobrabile. Sic ät spes ē de bono possibili ꝛ arduo: ita ꝛ timor de malo possibli ꝛ arduo. Ille ät q̄ ē pfect⁹ fm hitū vtutis: ñ apphēdit aliqō exprobrabile ꝛ turpe ad faciēdū vt possibile ꝛ arduū. i. difficile ad vitādū: neqz actu facit aliqd turpe: vñ opprobriū timeat: ꝛ sic ꝓpe ñ ē vt⁹: qō ēt dic. pbus i. iiij. ethi. Quāuis ät ꝓsistat i medio fz rōnē verecūdia ñ tñ ē hitus electiu⁹ qō reqrit ad rōnē vtutis. sed ē passio vt dictū ē. Et qz vitia q̄ ptinēt ad itēpātiā: maxie hñt turpitudinē ul' ēt exprobrationē: cū p ea magis assimilemur brutis aialib⁹. Jō verecūdia q̄ ē timor de turpi: magis respic tpantiā q̄ alias vtutes. s. rōe motiui. Pōt tñ ptinē ad alias vtutes: in quātū vitia eis⁹ opposita sūt turpia. Fouet ät vecūdia honestatē: remouēdo q̄ sit honestati ctria: non ita q̄ ptigat ad pfectā rōnē honestatis. Sic ät eam describit Amb. i li. ō off. Verecūdia socia ꝛ familiaris ē mētis placiditati: preuiā fugitāi ab oi luxu aliena. Sobrietatē diligit: honestatē fouet: ꝛ ōcorē requirit. Publicanus de pcūis ita verecūdabatur: q̄ ñ audebat oculos ad celū leuare: ꝛ tēplo ap ꝓpiquare Lu. xviij. Dña q̄ iecit oculos i Joseph i uerecūda ualde fuit iuuitās eū de adulterio. Econtra Joseph iuuenis ꝛ elegāt⁹ forme: facie verecūda: potiꝰ pmisit se icarcerari q̄ assētire malo. Signa vtuose verecūdie ondērūt magna filij noe duo. s. sem ꝛ iaphet: qñ auerso facieb⁹ posuerūt palliū super noe nudatū i tabernaculo timore pine verecundie. Dic Amb. Qz verecūdia ingenuos pdit natales. di. lxxxvj. ñ. sat. Uñ dic idē de vgine maria q̄ erat verecūda fmōe. Et ō. b. bern. legit q̄ erat verecūdus supra modū. Ita ät ē vtūs q̄ dic Aug. i li. ō penitētia. Fit oign⁹ venia q̄ erubescit ꝓ xpo. s. cōfitēdo verecunde pcm suū. vñ de pe. di. v. ꝓsideret.

Verecūdatur ät. §. III.

homes maxie fm phm i. ij. rhetor. corā virtuos sapiētib⁹: ꝓiūctis familiarib⁹ ꝛ ꝓpalātib⁹ vitia de: defectib⁹ magisq̄ corā aliis. Rō hui⁹ ē fm. b. Tho. vbi supra: qz cū vituperiū opponat honori: sic honor ꝛ portat testimoniū qōdā de excellētia alicui⁹: ꝛ pcipue q̄ ē fm virtutē: ita obprobriū ꝛ timor ē verecūdia: iportat testimoniū qōdā ex defectu alic⁹: pcipue q̄ ē fz culpā. Et iō q̄to testimoniū alic⁹ reputat maioris pōderis: tāto magis ab eo verecūdamur. Pōt ät testimoniū alic⁹ pōderis maioris reputari triplr. Uno mō ꝓpt certitudinē vitatis ꝓcedētē ex rectitudine iuditij. Sic pz de sapiētib⁹ ꝛ vtuosis a q̄bus hō magis desiderat honorari: ꝛ magis ab eis verecūdat. Uñ a pueris ꝛ bestijs nullus verecūdat ꝓpt defectū ꝓuenientē ex ignitiōe q̄ ipticulari eoz de q̄b⁹ ē testimoniū: qz vnusq̄sqz bñ iudicat q̄ ignoscit. Et sic magis verecūdamur a ꝓsonis ꝓiūctis q̄ magis facta nīa ꝓsiderāt. A pegrinis ät ꝛ oino ignotis ad q̄s facta nīa nō pueniūt: nullo mō verecūdamur. Tertiō mō ē testimoniū alic⁹ magni pōderis ex effectu. s. ꝓpt iuuamētū ul' nocumētū ab eo ꝓueniēs: ꝛ iō desiderāt homes magis honorari ab his qui pñt iuuare: ꝛ magis verecūdāt ab his q̄ pñt nocē. Et inde ē quātū ad aliqd magis verecūdamur a ꝓsonis magis ꝓiūctis cū q̄b⁹ sum⁹ sp ꝓuersati: q̄ ex hoc nobis ꝓueniat ꝓpetuū detrimētū opprobrij. Qō ät ꝓuenit a pegrinis ꝛ trāseūtib⁹: cito trāsit. Sic etiā magis verecūdamur a ꝓpalatorib⁹ vitiorz ꝛ irrisoribus: ꝛ fabularū fictorib⁹: ꝓpt nocumētū inde ꝓueniēs. s. impedimētū iplēde petitiōis ꝛ amicitie assumēde. A silib⁹ nobis i malis: ñ verecūdamur eos ꝓgscēdo qz ñ extimam⁹ q̄ defectū nām apphēdāt vt turpe

Erubescētia nō i. §. IIII.

uenit i pfecte vtuos. vt i. iij. ethi. Nec i obstinatis pūdatis in pcō. fm illud Hiere. iij. Frōs mētrix facta ē tibi erubescē nescisti. Dꝰ rō ē fm. b. Tho. vbi supra: qz cū verecūdia: vt dictū est: sit timor turpitudinis: q̄ aliqō malū non timeat pt ptigē. Uel qz illud nō extimat ut malū: aut qz nō extimat ut possibile vl' difficile euitari. Et fm hoc verecundia deficit i aliquo duplr. Uno mō qz ea q̄ sūt erubescibilia: nō apprehēdūt ut turpia. Et hoc mō ꝛ rōe carēt verecūdia i pctis pūdati: q̄b⁹ sua pcta nō displicēt: sz magis ō eis gloriāt. Alio mō qz ñ cōphēdūt turpitudinē ut possibilē sibi ul' q̄ ñ facile euitabilē. Et hoc mō senes ꝛ studiosi verecundia carēt. Sē tñ sic disposūti: vt si i eis eēt aliqd turpe: ō hoc verecūdarēt: ꝛ sic defect⁹ verecūdie repit i pessis ꝛ optimis: sz ex cāis diuersis. Inuēit ēt i his q̄ mediocriter hñt fz q̄ ē i eis aliqd ō amore bōi: ꝛ tñ ñ sūt tota liē imunes a malo. Et qz vt dī. iij. ethi. vitāda sūt a vtuoso ñ solū q̄ sūt mala fz vitatē: sz ēt fz opionē. fz illō aplī. i. ad thess. v. Ab oi specie mala abstinete vos. Jō ei caueāt ab his q̄ sūt signa vitiorz: ō q̄b⁹ ēt homes erubescūt ꝛ ñ solū de ipis vitijs ñ ē in eis verecūdia i hꝰ. Est tñ i pctis aliqs mod⁹ verecūdie p uenientes rōez: sic ꝛ ceteraz passionū. Nec dī pe tpātie: q̄i trās eēntiā eis⁹ sz q̄i dispositiue se hñs ad eaz. Uñ Amb. dic. q̄ verecūdia facit ꝑma fūdamēta tē pātie iquātū. s. icurrit horrorē turpitudinis.

Nota q̄ uerecun. §. V.

dia de q̄busdā ē vitāda: ō q̄b⁹dā ē postergēda: ō q̄busdā ē moderāda: ꝛ de q̄busdā ē ꝓcurāda. Et ꝑmo quātū ad bona faciēda. Nā dimittē facē bonū ꝓpt verecūdiā ne irrideant ab hoib⁹: peccatū ē. Uñ xp̄s Lu. ix. Si q̄s me erubuerit et meos ꝑmo

nes.ſ.ſeruare:uel anūtiare:vel diſcere hūc filius hoīs erubeſcet cū venerit in maieſtate ſua: ꝛ ſil'r erubeſcē reꝑhendē cria qñ reꝑhēdi oñt. Uñ Nathan ñ erubuit reꝑhēdē regez dō de adl'tio: nec Johānes bap. herodē ō iceſtu. Uñ ꝛ Iſaias ñ dimiſit pp vecūdiā ad ſeruādū mādatū ſibi a deo factū q̄n iret nudus p triēniū p ciuitatē: cū tñ cēt de ſeie regio. hic tñ latet āguis i herba vñ caute ā bulādū. Nā q̄dā ſub ſpē mortificatōis: uocantes ſe ſpūales: nudos ſe offerūt aſpectui alioꝝ ſic cā vrgēte: addētes ꝛ alia turpia: ꝛ ſi ñ ꝓmixtionē ut ſic mortificēt ſe: ſz utiq; aias mōtificāt: q2 hmōi mortale ē: niſi eēnt certi de reuelatōne dei eis ſup hec facta: qō nō legit i nouo teſtō. Et ꝓmi pētes p' pcim fecerūt erubeſcētes pizomata: ꝛ de' addidit tūicas pelliceas ad hōeſtatē. Scōa vecundia ē poſtergēda. i. nō curāda cū. ſ. ē de his q̄ nō ſūt pcēa: ut de pauptate: de illegitiatōe: ſterilitate ꝛ h'. Uñ Chriſ. Nūq̄ ō uitūs pentū erubeſcam' ſz illud vnū q̄ram': ſēp āplectamur vtutē: di. .lvi. nūq̄. Et amb. Pudor ē femis nuptiaꝝ ꝑmia ñ hīe. i. filios: q̄b' hec ē ſola cā nubēdi. xxx̄. q. ū. ubi gl. ſola. i. ꝓcipua cā. Si tñ p eas ñ ſtat qui hēant ñ ē cur dēant erubeſcē Sic nec zacharias ꝛ eliſabeth Tertia ē moderanda uidelz de peccatis ꝓmiſſis. Nā dz q̄s erubeſcē: ꝛ ꝓncipaliter reſpectu offēſe dei. Sz ñ tñ ut p hoc amittat ꝓfeſſionē vl'tret deſpatōez. Uñ Aug. Caueat peccator ne verecūdia ducā' diuidat ꝓfeſſionē. ſ. dicendo diuīſa diue: ꝑ. hoc. n. ē ad hypocriſi tēdē ꝛ ſēp vēia carere: de pe. di. v. ꝓſidēt. Dz ḡ eā tēpare: q2 i ſe boa ē ꝓfeſſio ꝛ vtil'. Amb. Nō hz q̄ erubeſcat cui pcēm dimiſſū ē. ſ. p pñiā: de pe. di. j. Quanta ē ꝓcurāda. ſ. cū hō tētat de pcō: dz ꝓſiderare oppꝛobriū q̄ ei iñ ſeq̄t cozā deo ꝛ mūdo. et hoc mlt̄ū retrahit hoīes ꝑcipue iuuenes: ñ min' q̄ ōtiōr. ꝑs. Tota die vecūdia mea ꝓtra me eſt ꝛc. vt fec ſuſāna. Sil'r de ꝓmiſſis dz erubeſcē: ut ſic magi icitet ad bonū. Uñ Amb. ſācti q̄ ꝓſūare pium certamē geſtiūt ꝛ currēi curſū ſaluti: ſi fortaſſe vt boies currūt: nāe magi ꝛ fragilitate q̄ peccādi libidie: ad currēdū fort' ꝛ acriōes reſurgūt: pudoris ſtimlo maioza repantes certaia: de pe. di. q̄. ille rex. Ul'ēt ꝓſiderati vtutib' alioꝝ. Uñ Iſaias. Erubeſce ſion ait mare. i. ꝛz Ezre. vita ſeculariuz aliq̄n iducit erubeſcētiā ſpiritualibus ꝛ religioſis conſiderata negligentia eorum.

De quibus dz .§. VI.

hō erubeſcere ſz vtutē pōit ea ſapiēs Ecci. xli. di cēs erubeſce a ꝓce ꝛ mīe de fornicatōe a ꝓſide. i. ꝓtate ō mēdacio: a ꝓncipe de delicto: a ſynagoga ꝛ plebe de iūſtate: a ſocio ꝛ aīco de iūſtitia: ō furto de vitate dei ꝛ teſtio: de diſcubitu i pāibus: ab obfuſcatōe dati ꝛ acceptī: a ſalutātib' de ſilētio ab aſpectu mlīeris fornicarie: ab auerſiōe uxis' cognati: ab auferendo ptē ꝛ ñ reſtituēdo: a reſpectu mlīeris aliēi virī: ab amicis de fmōib' ipꝛoperij: ab ipropatōe dati. Erubeſcāt ꝛ reuereāt oēs iimici mei: ꝓfūdāt ꝛ erubeſcāt ualde velociť: ait ꝑſ. Inimici nīi ſt' ſēſ' exīiores ꝛ itiozes q̄ aduerſāt ſpūi i ſuis icliatōib': vt ꝓcupiſcibil' ꝛ iraſcibil' i q̄b' mot' ſūt oiuz paſſionū. Sz i pñia erubeſcūt ꝛ ꝓfūdūt de malis cōmiſſis. Prio ḡ dz q̄s erubeſcere de fornicatōe q̄ ꝓphēdit oēz luxuriā. ꝑz per ſe q̄ nullū pcēz iducit hōi tm̄ ruborē ſicut luxuria. Cui' rō pōt cē: q2 ē viliſſimoꝝ mbroꝝ q̄ magi erubeſcit oñdē q̄ oia alia: ꝛ q2 p cā ñ ſoluz aīa ſz ēt coꝛp' maculat: ꝛ q2 mlr turpit' vēdit. dat enīz aīaz ſuā diabolo ꝛ corp' hōi p trib' nūmis q̄ ñ facēt de ſuis ſotularib'. Et mlto magis de vitio ꝓtra nāz hz erubeſcē: cū agat q̄ beſtie cauēt: ꝛ alter faciat ſe alī' femīa. A ꝑce ꝛ mīe dic̄ l' pentibus carnalib'. Ul'a deo ꝑce ꝛ mīe eccl'ia. Si. n. filia alic' diuitī erubeſcē dz repta i fornicatōe: eo q̄ pī poſſet honorabil'r eaz maritare: q̄nto magis aīa filia dei dz erubeſcē de tāto pīe: d̄ pōt eā honoratiſſime maritare: ſiue chriſto p abſtinētiā: ſiue viro p honorabile ꝓiugiū ab eo iſtitutū. A mīe ēt eccl'ia dz erubeſcē i ꝓfeſſiōe: ñ tñ tm̄ q̄ ñ ꝓfiteatur pcēz ſuū: q2 mala ꝛ peſſia eēt illa vecūdia Se cū ō dz erubeſcē de mēdacio: q2 potiō ē fur q̄ aſſiduitas uiri mēdacis: ut dī Ecci. xx. Et q2 mētiēs ñ fuat fidē quā uult tñ ſibi fuari: ꝛ fallit eū d̄ cōfidit i eo. Et cū dicit vītatē ēt iurādo ñ credit ei. Et lz cozā oīb' ō mēdacio cū repit i eo dēbat erubeſcere: pmaxīe tñ cozā ꝑſidēte ꝛ ptāte: q2 pōt eū pūire ꝛ nūq̄ de eo ꝓſidere ut iūgat aliq̄d timēs ne decipiat. A deo āt ꝑſidēte ſup oēs dz erubeſcē de mēdacio nō fuate ꝓmiſſiōis i baptiſmo. promiſit. n. abrenūtiare diabolo ꝛ pōpis eī' ꝛ eas ip ſe ſeq̄t. Tertio dz erubeſcē de delicto. i. pigritia negligētia. Seneca. Turpiſſia iactura ē q̄ p negligētiā fit. A ꝓncipe aūt dī: q2 ꝓncipi ſiue deo ſiue hōi mlt̄ū diſplicet pigritia fui: ſic velocitas i opib' mlt̄ū ei placet: puer. xx̄. Uidiſti hoīez velocē i ope ſuo: cozā regib' ſtabit ꝛ erit añ ign̄biles. i. negligētes. A dō ꝓncipe utiq; erubeſcēdū ē d̄ cūcta adducet i iudiciū: ꝛ momtū a tpe negligēt expenſū iultū ñ rēanebit. Maledict' ois q̄ op' dei fac negligēt: dicit Hiere. q̄rto Quarto erubeſcēdū ē de iūſtate a ſynagoga ꝛ plebe. Et de eo q̄ iniq̄ ſibi ap ꝓpat q̄ cōe eſt oīb': ut faciūt uſurarij q̄ tps eq̄l'r oīb' cōe uolūt eē ꝓpū ſuū. Antiq̄t' oēs uſurarij vitabāt ſic excōicati: ꝛ erāt i magna ꝓfuſiōe ut uix auderēt cozā alīs ꝓparē. Sz ꝛ nc̄ manifeſti uſurarij ſan] ēt ſi i abhoiatōe: ut uitēt talez erubeſcētiā: ñ manifeſte: ſed occulte ꝛ p fraudes ꝓtract' mēcatoꝝ ꝛ alioꝝ ſt' plēi vſur] ſ: ꝛ deo occlta re ñ pñt: vñ dñt magis erubeſcē. Auari ēt cū accepint abūdātiā tpalīū ad diſtribuēdū paupib' nō ad ſibi retinēdū: deberēt erubeſcē: q2 detinent res

paupū. Uñ xps. lu. xvi. Facite uobis aicos. ſ. pau pes de mām: ōa iūſtat. i. diuitijs iegliť diſtribut: ſz iuſto dei iudicio. Quito erubeſcēdū ē ō iūſticia a ſocio ꝛ aico. q̄ ꝓmittit i uēdēdo ꝛ emendo ꝛ alijs ꝓtractib⁹: decipiēdo tñ i p̄cio vl' q̄litate p̄a ua rex. Ul' i mēſuris ꝛ pōdēib⁹ l' ſubſtātia rei mi xte ꝛ hmōi. Et certe q̄ aic⁹ ꝛ ſoc⁹ i hmōi ꝑfidat i aico ꝛ ſocio ne ōcipiat: mltū hz erubeſcē ō fraud ꝓmiſſa ꝛ iuſtitia. Uñ i puer. Ne moliar aico tuo malū. cū ille hēat fiduciā i te. ſz hodie ñ ſolū ſoci uz ōcipe q̄rit ſi pōt: ſz p̄em ꝛ fidez. ꝛ iō bñ dī die. Unuſq̄ſq; ab aico ſuo caueat: ut i oi fīe ſuo ñ ha beat fiduciā: q; ois fi ſupplātās. Sexto erube ſcēdū ē de furto Thob. ij. Nō hz nobis comedē ō furto aut ꝓtigē. Non pōt alicui dici maior iniuria q̄ dicē ei q̄ ſit fur ꝛ latro Nec aliq̄s patit ſibi dici talē iniuriā: q; reputat ſibi ad nimiā vēcūdiā. q̄ ta lis extiet a quo q̄: q; tale uitiū nō ſolet eē niſi per ſōaz villiſſiaz. Sz miz ē ꝛ abuſio magna: q̄ ꝑ puis reb⁹ furat idicit ꝑſōis popularib⁹ magna pe na ſuꝑpēdij: ꝛ ide magna erubeſcētia: ꝛ dñis ꝛ ma gnatib⁹ q̄ ꝑdāt maxiaz ſubſtātiā ſibi ſubiect per diuerſas uias fit honor ꝛ la⁹. Septio erubeſcē dū ē de vitate dei ꝛ teſtio. i. de vitate quā de⁹ do cuit eoz q̄ ſūt fidei ꝛ bonoz moꝝ: quā vitatem tor teſtionys doctoz ꝛ miraculoz ꝓfirmauit: et tñ multi uidēt dubitare l' ñ credē: q̄rētes vidē no ua miracula: q̄ narrata i ſcripturis nō ſint va: di cētes cū iudeis. Magiſter uolum⁹ a te ſignū uidē q̄ ēt ſi ꝓtigerēt male iterꝑtarēt. Credūt hoies ō fa cili fabulis poetaz hiſtoꝝijs gētiliū auctoꝝ icāta tōib⁹ demonū q̄ ſūt plēa fallatijs: ꝛ ñ credūt vita ti a deo reuelate i ſcripturis. Uel ēt erubeſcēdū ē q̄ doctores ꝛ p̄dicatores erubeſcūt ſcripturas ſa cras docē ꝛ p̄dicare: ꝛ pot⁹ doctrias gētiliū docēt Sz dic xps q̄ me erubuerit ꝛ meos ſermōes. ſ. p̄ dicare: filī hois. i. xps hūc erubeſcet corā p̄e me o. Luc. ix. Octauo erubeſcēdū ē ō diſcubitu i pāib⁹. i. ad lūaz. Si q̄s ihoneſte ꝛ idecēt ſe hz i co medēdo p̄cipue iuitat⁹ ab alijs. Uel ſi ad mēſaz a lic⁹ comedit ꝓtra eū tractatū ꝛ deceptōez pat. ſic iudas q̄ dñm ꝑdidit. Uñ dixit xp̄s. Qui intigit me cū manū in catinū hic me tradet. Spūalit āt ad mēſā dñi diſcūbūt q̄ ſumūt ſacz euchariſtie pāez celeſtē: ꝛ poſtea ei ꝓtūelias iferūt: vel uiuentes de p̄imōio crucifixi nō recognoſcūt bñficia a deo. Sz icraſſat⁹ ait moyſes de his ē dilect⁹ ꝛ icalcitra uit: dereliq̄t deū factoꝛē ſuū Deut. xxxij. Nono erubeſcēdū ē de obfuſcatōe dati ꝛ accepti. Datuz obfuſcat q̄ cū triſtitia dat Eccl: xxxv. Jn oi dato hilarē fac uultū tuū. Datū obfuſcat q̄ cū dilatiōe dat. puer. iij. Ne dicas aico tuo vaď ꝛ ꝛuertē: cras .n. dabo tibi: cū ſtati poſſis dare. Datū obfuſcat q̄ illud extollit. Pot⁹ .n. q̄s oz dinuere donū. i. di cē cē puū ille q̄ dat: q̄ illō extollē. Uñ dic Jacob. eſau. Si iuēi gīaz i ꝓſpectu tuo: accipe nunuſculū de mānu mea. Señ. xxxiij. Acceptū āt obfuſcat: q̄ de bñficio ēigratus: ip̄m attenuādo l' obliuiōi tra dendo. Lato. Exiguū munus cū dat tibi pauper aic⁹. accipito placide: ꝛ illud laudare memto. Decio erubeſcēdū ē de ſilētio a ſalutātib⁹: qō hz locū i duob⁹ caſib⁹ q̄ñ. ſ. aliq̄s ſalutat ꝛ ñ ult' red dē ſalutes illi cā ſuꝑbie vel odij. Eccl. xxij. aicū ſa lutare ñ ꝓfūdar: ꝛ a facie ei⁹ nō te abſcōdas. La to. Saluta libenē. Uel q̄ñ hoc agit ex q̄dā ruſtici tate. Nec ē ꝓtra qō dñs ait. Lu. x. Nēinē p uiaz ſa lutaueritꝭ. p hoc .n. phibet ꝓlixitas l' curioſitas ſalutatōis l' pot⁹ adulatio i p̄dicatoꝝib⁹ ſignat i ap'lis q̄b⁹ tūc loq̄bat. Q;. n. ſalutare de ſe ſit bonū pz: q; ip̄e dñs dixit Math. x. Intrātes domuz ſa lutate eū. d. pax huic domui. Undecio erube ſcēdū ē ab aſpectu mulieris foznicarie: q; fz Au. Jmpudic⁹ ocul⁹ ipudici coꝛdis ē nūti⁹. Quinimo ñ ſolū ab aſpectu mlieris luxurioſe cauendū ē ꝛ erubeſcēdū: pp act⁹ ꝛ geſt⁹ ei⁹: icitātes ad laſciuiā ſine rubore: ſm illud Hiere. iij. Frōs mētricis fca ē tibi erubeſcē neſciſti. Sz ꝛ pp malū exēplū iſup ab aſpectu mulieris q̄ntūcūq; honeſte. Nā ut ait Greg. i. xxj. li. moral. Quātalz vtute mēs polleat q̄libet grauitate uigeat: carnales tñ ſēſus: pueri le q̄dā exti⁹ pſtrepūt: ꝛ niſi intioris grauitat⁊ pu doꝛē: ꝛ q̄i iuuēili q̄dā uigoꝛ refrenent: ad fluxa q̄ q; ꝛ leuia mētē enerue trahūt. Uñ Job. xxxi. ait de ſe. Pepigi fed⁹ cū oc'lis meis: ut ñ cogitarē q̄dē de vgie. pp aſpectū. n. icautū itrat cogitatō turpiſ i mētē. Duodecio erubeſcēdū ē ab auerſōe vul t⁹ cognati. ſ. ñ ſubuēiēdo cognat⁊ i. pſāguicis i ne ceſſitate.). ad Thio. iij. Si q̄s ſuoz ꝛ maxie dōe ſticoz curā ñ hz: fidē negauit. i. fidelitatē nālez q̄ hoc dictat Amb. i li. de offi. Proxios ſemis tui ñ deſpitias: ſi illos egē cogiſcas. meli⁹ ē. n. ut ipe ſub uēias tuis: quib⁹ pudoꝛ ē ab alijs ſūptuz depoſcē aut alicui poſtulare ſubſidiū necitat⁊: ñ tñ ut illoſ diuites facias. di. lxxxvi. ñ ſat⁊. De Grego. legit q̄ nobilib⁹ ſz paupib⁹ mittebat cibos de mēſa ſua. vt min⁹ erubeſcēnt. Tertiodecio erubeſcēdū ē ab auferēdo ꝓtē ꝛ ñ reſtituēdo. Sic honorabile ē dare: ſic erubeſcibile ē auferre: ꝛ ñ min⁹ piculoſū nō reddē. Lōit detinētes aliēa. pot⁹ volūt ſuſpen di ut latrōes i patibło iferni: q̄ reſtituē ꝛ liberari vt vificet i eis illō Hiere. Lonfuſiōe non ſūt ꝓfuſi ꝛ erubeſcē neſcierūt. Quartodecio erubeſcen dū ē ab aſpectu mulier⁊ alic⁹ viri. Iſte aſpect⁹ fuit dō occaſio adulīj. Uñ Greg. i. xxj. mora. Ualde nāq; ē qō caro deoꝛſū trahit: ꝛ ſel' ſpēs foꝛme coꝛ di p oculos all gata. uix magni luctamis mālu ſol uit. Ne g̃ q̄dā lubrica i cogitatōe vſemur: puiden dū nobis ē: q; ituri nō oz: quod nō lz cōcupiſci. Neq; .n. eua lignū uetitū ꝓtigiſſet: niſi p⁹ aſpexiſ ſet. Quitodecio erubeſcēdū ē ab amicis de ſer mōib⁹ ip;opū. Et ſi aic⁹ oz arguē aicū. ñ tñ cū um ꝓpio. Uñ tul⁹ i li. ō aicitia. Monē ꝛ moneri eſt

offitiū vere amicitie:ita tñ q adulatiōe careat ad monitio:7 cōtumelia careat obiurgatio. Sexto decio erubescēdū ē ab iproperatiōe dati. Imitari .n. dēt q dat aliq̄d deo:q dat oīb⁹ affluēt 7 nō im perat. Sz de fatuo dī Eccī.xx. Exigua dabit 7 mlta iproperabit. Qui āt nō erubescit mala facē:ē sic equus sine freno. Multos retrahit a malo pu dor mūdi q̄s ñ retrahēt timor vl amor dei: 7 quo cūq; q̄s recedat vl retrahat a malo:bonū ē. Sed dic Anſ. i libro de sl̄itudinib⁹: q dyabolus cū tē ptat de malo:oēm erubescētiā tollit de mēte. sed ipo ppetrato tātā erubescētiā añpōit:ne pcēm cō siteat:q apparet q nō possit tolerare illā verecū diā:7 ió taceat. Unde Bern. O nimia isaia horum: pudet sordes pccor abstergē:7 ñ pudet cōtrahē.

De honestate q̄ ē.§.vii.

ps tpantie. Prio sciēdū ē:q honestas ēt dē cū vtu te. Unde Tull⁹ i.i. de offi. diuidit honestatē i q̄tuor vtutes p̄ncipales:sic ipa vt diuidit. Pro cui⁹ declaratiōe nō.fz.b.Tho:scōa scōe.q.cxlv.ar.p̄mo q honestas dī q̄i honoris stat⁹: vt dic Isidorus i li. ethymol:Unde ex hoc vī aliq̄d dici honestū. qđ est honore dignū:honor āt debet excellētie. Est.n.q̄ dā ptestatio seu testimoniū de excellētia alic⁹. Ex cellētia āt hois maxie pſiderat fm vtutē:qa ē dis positō pfecti ad optimū: 7 ió honestas i idē refert cū vtute. Sic āt pncipalis vtus cōsistit i iteriōi ele ctiōe. vt dī.viij. ethi. ita honestas radicalit pſistit i iteriori electiōe fz signatie i exīori cōuersatiōe. Interior .n. electio nō inotescit hoi nisi p exīores act⁹:7 ió exterior puersatō hz rōnē honesti. fz qō ē demōstratiua iteriōis rectitudis. Et sic dic aplus .i. ad corin.xiij. Oia honeste 7 fz ordinē fiāt i vo bis. Et adamātius. Lēta q̄dē vī 7 pcūctatrix añ iudicat q̄ icipit:qđ decor.qđ honestū sit:iniq̄tas oī pcipitat:de pe.di.iij. inī hec. Itē q̄uis honor debeat nō solū vtuti:fz ēt deo 7 factis ppt btitudi nē:7 nobilitas :diuitie:potentia 7 h⁹mōi. Tñ qa de⁹ 7 btitudo nō sūt nobis ita nota p expiētiā: sic vtutes:fm q̄s q̄tidie opamur:ió vtus magis sibi vē dicat nomē honesti. Alia vo q̄ sit ifra vtutē:vt po tētia:diuitie:7 h⁹mōi:honorāt inq̄tū coadiuuāt ad opationē vtutis. Sz fm vitatē solus bon⁹ ē ho norādus. Bon⁹ ē āt q̄s fm vtutē. Itē sciēdū:q cū dic Tull⁹ i rheto. hōestū eē qđ ppt se appetit: itelligēdū ē sane. Pro cui⁹ declaratiōe dic phus i.i. ethi. q cor q̄ ppt se appetūt:aliq̄ appetūt solū p pt se:7 nūq̄ ppt aliud:sic felicitas q ē vltim⁹ finis aliq̄ appetūt 7 ppt se 7 ppt aliq̄d aliud : ppt se q dē q̄tū hñt i se aliq̄ rōnē bōitat⁹ : 7 si nihil aliud bōi p ea nobis accideret ppt aliud āt si appetibi lia:q̄tū pducūt nos i aliqđ bonū pfēz:7 hoc mō vtutes ppt se sūt appetitiue:7 p ꝓns honestas.

De decore seu .§.viii.

pulchritudie spūali q̄ ē eadē cū hōestate. Unde cui⁹ apls dic.j.ad Cori.xij. Hōesta nīa nulli⁹ egent:ap pellat hōesta mbra pl̄chra:sic ihōesta turpia: p cui⁹ declātōe no.fz.b.tho:ubi supra q ad rōez pl̄chri seu decori pcurrūt 7 claritas 7 debita ppoītio.di cit.n.Dyo.q de⁹ dī pl̄cher sic uniuersor pſonan tiet claritat⁹ cā. Unde pl̄chritudo corpis i h pſistit: q hēat mbra bñ ppoītiōata:cū q̄dā debiti colo claritate. Et sil̄r hois pl̄chritudo spūal⁹ i h pſistit q̄ uersatio hōis seu actō ei⁹ sit bñ ppōtōata fm spūalē rōis claritatē:h āt ptinet ad rōez hōesti qđ dicim⁹ idē eē vtuti q̄ fz rōez moderat⁹ oēs res hūa nas. Et ió hōestū ē idē spūali decōi. Unde Aug. dic hōestatē uoco itelligibilē pl̄chritudinē .i. spūalez Sic āt idē ē honorificū 7 gl̄iosū:qz gl̄ia ē effectus honoris. Ex h .n. q aliq̄s laudat uel honorat : cla rus redd⁹ i oc̄lis alior:ita idē ē hōestū 7 decori. Et qz q i ipa apprehēsiōe apparet decor:accipit ut pueīēs 7 bonū cū bonus apphēsū moueat ap petitus. Jō hōestū ipz qđ hz spūalē pl̄chritudinē amabile reddit. Unde Dio. dic. Qz oīb⁹ ē pl̄chrus 7 bonus amabile. Pōit āt hōestas ps tpantie fz macro. Amb. ēt attribuit eā tpantie. Rō h⁹ ē fm .b.tho.ubi supra:qz hōestas ē q̄dā spūal⁹ pl̄chritu do. Pl̄chro āt oppōit turpe. Oppolita āt maxie se iuicē mānifestāt. Et ió ad tpantiā spāl⁹ hōestas ptinē vī:q id qđ ē hōi turpissimū 7 idecētissimū repellit.s. brutales uoluptates. Unde 7 i ipo nomie tpantie maxie itelligit bonū rōis c⁹ ē moderari et tēpare pcupiscētias prauas. Sic igit hōestas q̄dā spāli rōe attribuit tpntie:ut ps ei⁹ integral:sic q̄daz ꝓditio ei⁹. Et q̄uis fortitudini 7 iustitie maior ho nor dēat q tpantie:pp maioris boni excellētiā tñ tpantie debet maior honō pp cob:bitōez uitioꝝ magis exprobabilium. Et sic honestas magis at tribuit temperantie.

De hōesto qūo.§.viiii

cōcurrat cū utili 7 delectabili:7 qūo differat. O ē .n. bonū diuidit fm Amb. 7 Tul. i ōlectabile uti le 7 hōestū. Sciēdū igit scōz.b.tho.ubi supra : q hōestū pcurrit i idē subiectū cū utili 7 delectabili a qb⁹ tñ dīt rōe. Dī aliq̄d hōestū i q̄tū hz decorē ex ordiatōe rōis. Hoc āt qđ ē fz rōez:ordiatū ē nā lit pueīēs hōi. Unūqđq; āt delectat i suo pueīēti: 7 ió ē hōi nāl̄r delectabile:sic de opatōe vtuū p̄bs pbat i.j. eth. Nō tñ oē delectabile ē hōestū:qz pt ēt aliq̄d eē pueīēs fz sēsū ñ fz rōez: sz hmōi ōlecta bile ē pt hois rōez q̄ pric nāz ipsi⁹. Ipsa ēt vī⁹ q̄ fz se hōesta ē. refert ad aliud sic ad finē: qz ad felici tatē. Et fz h idē ē subiecto hōestū delectabile et utile:sz rōe differūt. Nā hōestū dī aliq̄d fz qđ hz q̄ndā excellētiā dignā honore:pp spūalē pl̄chritu dinē. Delectabile āt i q̄tū q̄escat appetitui. Utile q̄dē i q̄tū refert ad aliud. In pl̄ib⁹ tñ ē delectable q utile l̄ hōestū:qz oē utile 7 hōestū est aliqualit

delectabile: sed ñ ꝓuertit: ut dr i. ij. ethi. de partib' potētialibus temperantie. Cap. ij.

E partibus potē

tialib' tpantie. Et ꝑmo de ꝓtinētia quā sic diffinit Andr. Qz ꝓtinentia ē aim' iuict' a delectatōe: Pro c' declātōe sciē dū ē sc̄oz. b. tho. sc̄da sc̄de. q. clv. q' nom̄ ꝓtinētie. Frēatōz q̄ndā ipōtat i q̄ tū tenet se aliqs ne passionē seq̄t. Accipit tñ triplr. Uno mō large seu cōit: et sic ipoꝛtat q̄ndā īfrēatōez ab illicit' cōcupiscētijs: ñ solū circa māz tact': sz ēt i quacūq; mā. Et sic sūit Amb. i. j. ō offi. et dr ꝓtinētia sc̄oz q̄d. Sc̄o mō accipit cōtinētia ꝑpe ab aliq̄b': ꝑ abstinētia ab oi delectatōe uenerea ēt ꝓiugali. Et sic dr uidit ꝓtinētia ꝺ castitatē: ut dicat castitas abstinētia a delectatōe illicita extra ꝓiugiū: et ꝓtinētia abstinētia ēt a ꝓiugali delectatōe. Et hec repit ꝑmo i v̄gitate. Sc̄o i uiduitate. Uñ apl's ad gala. v. ad iūgit ꝓtinētiā castitati ponēs eas i fructib' spirit'. Tertio mō accipit ꝓtinētia a q̄busdā alijs ꝑ quā aliqs resistit prauis ꝓcupiscētijs: q̄ i eo uehemētes existūt. Et sic accipit ꝓtinētiā phs i. vij. eth. et ēt in collatōib' ꝓiuz. Hoc mō ꝓtinētia hz aliq̄d de rōe v̄tut: i q̄ tū. s. rō firmata ē ꝺ passiones ne ab eis deducāt: ñ tñ attigit ad pfectā rōez v̄tut' mōal' sc̄m quā ēt appetit' sēsitiu' subdit rōi: sic ut i eo ñ isurgāt uehemētes passiones rōi ꝓrie: Et iō phs dicit in iij. eth. q' ꝓtinētia ñ ē v̄t': sz q̄dā mixta: i q̄ tū. s. hz aliq̄d de v̄tute: et i aliq̄ ōficit a v̄tute. Largi' tñ accipiēdo v̄tutē ꝑ q̄lz ꝓncipio laudabli opōe: sic possum' dicē ꝓtinētia v̄tutē. Et sc̄oz h̄ dr ꝓtinēs a tē pato: sic ipfectū a pfecto: qz tpat' cū hēat pfectā v̄tutē. s. tpantiā: ñ patit uehemētes passiones ꝓcupie. Cōtinēs āt patit uehemētes: sz ñ deducit resistens rōe: sz sumēdo ꝓtinētiā secūdo mō. s. ꝑ abstinētia ab oi delectatōe uenerea: sic ē potioꝛ tpantia: sic v̄gitas castitate ꝓiugali. Nec ex hoc seq̄t q' ꝓtiēs sit maioꝛis meriti i resistēdo q̄ tpat': cū magi labōet ipugnādo: qz secūdū. b. tho. magnitudo ꝓcupie l' debilitas ei': pōt ꝓtigē ex duplici cā. Q̄ñq; uidelz ex cā coꝛpali. Quidā. n. ex nāli ꝓplexiōe sit magis ꝓni ad ꝓcupiscēdū q̄ alī. Et itez q̄dā hñt occasiones seu oppōtūitates delectationū ꝓcupiam iflāmates: patas magis q̄ alī. Et ꝺbilitas ꝓcupie ꝓcedēs ex ista cā dimiuit meritū et magnitudo auget Q̄ñq; vo debilitas ꝓcupie l' magnitudo ꝑuēit ex cā spūali laudabili: puta ex uehemētia charitatis l' foꝛtitudis rōis: sic accidit i hōie tpato. Et hmōi debilitas ꝓcupie auget meritū: rōne sue cāe: et magnitudo ꝓcupie: sic i ꝓtinēte miuit meritū. Itē qz delectatōes uenereoꝛ sī uehemētiōes q̄ delectationes ciboꝛū: iō magis ꝓsueuim' dicē ꝓtinētiā et in ꝓtinētiā circa uenerea q̄ circa cibos. Lz sc̄oz ꝑhm sc̄m utrūq; dici possit. Itē qz ꝓtinētia ē circa bonū rōis hūanū: iō attēdit circa passiones q̄ ꝑnt hōi eē ꝓnāles. Uñ phs dicit i. vij. eth. q' si q̄s tenēs puerū ꝓcupiscat eū comedē l' ad delectatōez uenereo rū: siue sequat ꝓcupiaz: siue ñ: ñ dr simplr ꝓtinēs: sz fz q̄d. Est. n. inclinatio bestialis non naturalis.

Continētia et eius .§.I.

ꝓriū icōtinētia ptiet ad aiaz magis q̄ ad cōp' q̄uis sit circa ꝓcupias et caro ꝓcupiscere dicat aduersus ꝑm: ꝑm apl̄z ad gala. v. Rō est fz. b. tho. fa fe. q. clvi. qz unū qōq; magis attribuit ei qō ē cā p se: q' ei q' solū occasionē ꝑstat. Jō āt q' ē ex pte coꝛpōis solū occasionē icōtinētie ꝑstat. Ex dispōe. n. cōporis ꝓcedē pt' q' isurgāt passiones uehemtes i appetitu sēsitiuo q̄ ē v̄t' oꝛgāi cōpei. Sz hmōi passiōes q̄ntūcūq; uehemtes ñ sī sufficiētes cā icōtinētie: sz occasio sola eo q' durāte usu rōis: sēp hō pt' resistē ꝓcupiscētijs et passiōib'. Si vo passiones adeo icꝛescāt q' auferāt usū rōis totalr: sic accidit i his q̄ ꝑ pt' uehemtiā passionū icurrūt amētiā: ñ rēanebit rōi ꝓtinētie et icōtinētie: qz ñ saluat i eis iudiciū rōnis qō ꝓtinēs seruat: icōtinēs ñ seruat: et sic seq̄t q' cā icōtinētie ē ex pte aie: q̄ rōe passiōib' ñ resistit. qō fit duob' modis sc̄oz phz. vij. eth. Uno mō q̄ñ aia passiōib' cedit añ q̄ rō ꝓiudicet: q̄ uocat irrefrēata icōtinētia. Alio mō q̄ñ ñ pmāet hō i his q̄ ꝓiudicata sī: eo q' debilit ē firmat' i eo qō rō iudicauit. et hmōi uocat debilitas. Itē nō q' ex ipetu passiōis ꝑuēit: q' aliqs stati seq̄t passionē: añ q' ꝓiudicū rōis. Impet' āt passiōis pt' ꝑuēire: l' ex uelocitate sic i colericis: l' ex uehemētia sicut i melācolicis q̄ pp trestrē ꝓplexionē uehemēt: sīe iflāmāt. Sicut et ecōtrario ꝓtigit: q' aliqs ñ pīstit i eo qō ꝓiudicatū ē: ex eo qō debilit ibēt pp molitiē ꝓplexiōis: ut in mlieribꝫ q̄ pp debilē ꝓplexionē debilit ibērēt q̄b' cūq; ibērēt: de facili seq̄ntes passiones q̄uis raro i aliq̄b' alit accidit: sc̄m illud ꝑuer. vl. Mulierē foꝛtē q̄s iueniet. Hoc idē vr ꝓtigē i flegmaticis ꝑpt eādē cām sicut in mulieribus hoc totum accidit i q̄tū ex complexione corporis datur aliqua occasio incontinentie: non autem est cā sufficiens.

Sicut temperatus. §.II.

perfectior ē continēte. ita eō. s. itēpat' grauius peccat incontinēte. Et incontinens cōcupiscētie peioꝛ incontinenti ire. Ratio ꝓmi. s. q' intemperatus ē peioꝛ incontinente secūdū. b. tho: ubi supra est qz peccatū precipue in uolūtate consistit sc̄oz Aug. et ideo ubi ē maioꝛ iclinatio uolūtatis ad peccādū ibi est grauius peccatū. In eo āt qui ē intempat': uoluntas procedit ad peccandū ex electione ꝑpa qz ꝓcedit ex habitu ꝑ ꝓsuetudinē acq̄sito. In eo at q̄ ē icontinēs: uolūtas icliat ad peccādū ex aliq̄ passione. Et quia passio cito transit: habitus aūt ē qualitas de difficili mobilis: inde est q' incōtinēs statim penitet transeūte passione. Intemperatus autem non sic: sed gaudet se peccasse secūdū illud

ꝑuer.ij. Lectāt cū malefecerit ⁊ exl'tāt ⁊c. Et rō ē qz opatio ē ſibi facta cū nāl' ſz habitū. Uñ ſeq̄t q̄ grauī' peccat itēpat' q̄ icōtinens. Et q̄uis uideat ee maioꝛ ignoꝛātia i itēpato q̄ i ꝯtinēte: ñ tñ ex h̄ diminuit pcz itēpati. Rō ē ſz.b.tho. qz illa ig̃rātia q̄ ꝓcedit icliatōz appetitꝰ ⁊ cāt ea: illa diminuit pcz i q̄tū cāt uolūtariū Sz illa q̄ ſeq̄t icliatōz appetitꝰ q̄nto maiō ē tāto magis aggrauat pcz i itē pato āt ⁊ icōtinēte ignoꝛātia ſeq̄t icliatōz appetitꝰ pp hitū uitū l' paſſiōis: ⁊ ñ ꝓcedit. Eſt āt maiō i itēpato dupl'r. Uno mō q̄tū ad ouratōez. Nā ig̃rātia ourat i icōtinēte ſolū durāte paſſione: ſic ac ceſſio febꝛis ⁊tiae durāte hūoris ꝓmotōe. Sed ig̃rātia itēpati ē aſſidua pp pmanētā hit'. Uñ aſſimilat tſice ſz phz i. vij. eth. Alio mō ē maioꝛ ig̃rātia i itēpato q̄tū ad id qō ig̃rat. Nā ig̃rātia incōtinēt itēdit q̄tū ad aliq̄d ꝓpoſitū eligibile: put. ſ. extiat h̄ nūc ee eligēdū: ſz itēpat' hz ignoꝛātiā circa ipm finem: in q̄tū iudicat hoc ee bonū: ut irrefrenate ſequatur concupias.

Qtū ad ſecudū .§ III.

.ſ. q̄ icōtinētia ꝯcupie ſit peiō ⁊ turpioꝛ q̄ icōtinētia ire. Uerꝝ ē ex pte paſſiōis ex q̄ rō ſupat. Luius rō ē: qz mot' ꝯcupie hz maioꝛē iordiatōm q̄ mot' ire: ⁊ h̄ pp q̄ttuō q̄ tāgit phz i. vij. eth. Prio q̄ dē qz mot' ire ꝓticipat aliq̄lr rōem i q̄ntū. ſ. irat' tēdit ad uēdicādū iuriā ſibi fām: qō aliq̄lr rō dictat: ſz tñ ñ pfecte: qz ñ itēdit debitū modū uidicte. Sz mot' ꝯcupie totalr ē ſz ſēſū: ⁊ nullo mō ſz rōnē. Scōo qz mot' ire magl ſeq̄t cōpis ꝯplexionez pp uelocitatē mot' colere: que tēdit ad uā: Unde magl ē i ꝓptu q̄ ille q̄ ē diſpōit' ſz cōpis ꝯplexiōz ad iraſcēdū iraſcat: q̄ q̄ ille q̄ ē diſpoſit' ad ꝯcupiſcēdū: ꝯcupiſcat. Qō āt ꝓueit ex nāli cōpis diſpoſitōe ē magl uēia dignū. Tertio qz ira q̄rit maſte opari: ſz ꝯcupia latebꝛas: ⁊ doloſe ſubitrat. Quāto qz ꝯcupiſcēs delectabilr opat: ſz irat' q̄i q̄ dā ꝓcedēti triſtitia coact'. Sz ꝯſiderādo pcz icōtinētie q̄tū ad malū qō ꝗs icidit a rōe diſcedēs: ſic icōtinētia ire ut pl'imū ē grauiō. qz duc i ea q̄ ſt ad ꝓximi nocumtū: ut hōicidiū: ⁊ hmōi. Et nota: q̄ difficilī' ē aſſidue pugnaī ꝫ delectatōez q̄ ꝫ irā: qz ꝯcupia magl ē cōtinua: ſz ad horā difficilī' ē pugnare ſeu reſiſtere ire propter eius impetum.

Ad continentiam. §. IIII

ſumēdo ꝓ refrēatōe aīmi a uoluptatib' iducunt. xij. ⁊ diſſuadēt iordiatū affectū uoluptatū ſcōm Guihel. i ſū. vtute. Primū ē loc' i q̄ ſunt': qz. ſ. i ualle lachꝛimaꝝ ſm pſ. Augu. neſcim' q̄ fie clauda mur i h̄ exilio. Nō eiecit de' hoiez de padiſo ut h̄ faciat aliū padiſū. Scōm ē tpūs i q̄ ſunt'. Apl's ꝺdīntes tps q̄ñ dies mali ſt Bern. Uniuerſū tpuſ pñie: uigilia q̄dā ē ſolēnitat' magne: ⁊ eīm ſabbati q̄ ꝑſtolamur. Uigilia āt ñ ē tps delitiarū ſz feſtū

Tertiū ē exēplū xp̄i ⁊ ſcoꝝ. Exo. xxv. Oia facito ſz exēplar q̄ tibi i mōte mōſtratū ē. i. i chriſto bernō. xps q̄ ñ fallit elegit q̄ carni moleſt' ē. Jd g̃ util' id magl eligēdū. Quartū eoꝝ q̄b' amor uoluptatū nocuit exēplū eue. geñ. iij. Uidit mlr lignū q̄ ee bonū ad ueſcēdū ⁊c. Quitū ē piculū i uoluptatib' ꝯſeq̄ndis mltotiēs acq̄rūt l' p mōtē. p ꝑaz l' p mōtē alīt': noluit dauid aquā bibē quā attl'erāt ꝺ ciſtēna bethlē tres uiri cū picło uite eoꝝ ſz lībauit dño. ij. Re. exēplū ſal'onis: q̄ ifatuat' ē a moꝛe mulierū. iij. reg. xi. Sextū ē laboꝛ i ꝑpādo Epichuri' uoluptatū aſſertō oēs libꝛos ſuos iple uit olerib' ⁊ pomis: ⁊ cibis uilib': dicēs cē utēdū: qz carnes ⁊ exq̄ſite epule ig̃eti cura ⁊ miſeria ꝑpaꝛāt: maioꝛēq̄ penā hñt i q̄rēdo: q̄ uoluptatē i utēdo. Septimū ē uoluptatū bꝛeuitas Seneca. uoluptas ē bꝛeuis faſtidio obiecta: q̄ auidī' hauſta ē citī' i ꝓriū recidēs. Octauū ē earū idignitas Seneca. In uoluptate nihil ē magificū: qō nāz ꝓriaz deo faciat: ñ ē aīmi vil': ſz pueril'. ad Ro: vi. Quez .n. fructū hūiſtis i his i q̄b' nūc erubeſcit'. Nonū ē pēuria ſuz nioꝛū ⁊ filiorū dei. Nō. n. decet xp̄anū delitias q̄rē: cū ſciat xp̄z i tot mbꝛis ſuis neceſſitatē hꝛe. Ad Hebꝛe. xi. Fide moyſes grādis factus negauit ſe ee filiū filie pharaōis: magl eligēs cum pplo dei q̄ cū tpalis pcci hꝛe iocūditatē Bern. In uēiūt curioſi q̄ delectēt: ñ iuēiūt miſeri q̄ ſuſtēt. Decumū ē uoluptatū ipuritas: hñt. n. multā amaritudinē ānexā. Uñ i figura recte dñs ꝓgregatōes aq̄z appellauit maria Ben. j. Multitudini. n. delectatonū ānexa ē mlta amaritudo Ecc̄s. vij. In uēi mlierē amarioꝛē mōte. i. uoluptatē. Undeci mū ē uoluptatū uāitaſ Ecc̄s. vl. Adoleſcētia ⁊ uoluptas uana ſūt Hiero. uoluptas hꝛa famē ñ ſacietatē pit. Jo. iij. Qui bibcrit ex hac aq̄. ſ. uol'uptat': ſcie iterū Ecc̄s. ij. Dixi uadā ⁊ affluā ꝺlitꝰ ⁊c. Duodecimū ē earū noxietas. Nocēt. n. mlti plr. Prio' qz ſī multotiēs hōi occaſio ifirmitatis l' ēt moꝛtī. Uñ Ecc̄i. xxxvij. Propt crapulā mlti pierūt Seneca uoluptatib' maioꝛ ps corporū perijt. Scōo i ſuitutem redegit Luc. xiij. Juga boū emi ⁊q̄z ⁊c. Uoluptas amātib' ſe ⁊q̄z iuga ſup pōit. i. ꝓſuetudies delectationū ſm ⁊q̄z ſēſus. tertio qz reddit cōp' ꝓtūax ſpūi. puer. xxix. Qui delicate pauerit ſuū i f.e ſētiet eū ꝓtumacez. Quāto obliuionē iduc Ecc̄s. v. Nō. n. ſat' ꝫcōdabit dierū uite ſue: eo q̄ dñs delitꝰ occupet coꝛ ei'. Quito a ſapia ipedit Job. xxviij. Nō iueīt i ira ſuauiter uiuētiū. ſ. ſapia. Sexto diſſolutōez ⁊ ſterilitatem bonorū operū iduc Hiere. xxxi. Uſq̄ q̄ diſſolueris delitꝰ filia uaga. Septio facit hoiez loq̄cē. vñ figurat ꝑ fluuiū egypti ranas ebulientē Exo. viij. Octauo reddit hoiez icōpaciētē Amos. v. Bibētes uinū cū phial' ⁊ optio vnguēto delibuti: ⁊ nihil ꝓpatiebāt ſup ꝓtritōe Joſeph. Exēplū ꝺ diuite epulōe. Nono melioribus delitꝰ puat Bern.

Delicata ē diuīa ꝓsolatō ⁊ ñ dar admittētib⁹ alīēa i h⁹ figurā. Lolūba aquaz diluuīj ifugit. geñ. viij ſ. carnal' uoluptat' . Decio i penā eīnā ꝓmutatur Apoc. xviij. Quātū ſe glorificauit: ⁊ i delitijs fuit tm̄ date ei tormētū ⁊ luctū. greg. Momētaneū ē q⁹ delectat: eīnū qō crutiat. Figura Joſue. iij. Aq̄ mōtue i mare mōtuū deſcendunt. i. uoluptates.

De manſuetudine quid ſit: ⁊ in quo differt a clementia. Capitulum. iij.

Ecūda uirtus an

nexa tēperātie ē māſuetudo. Māſuetudo āt ſz ꝑbm i. iij. eth. ē moderatiua iraꝝ. Cōcurrit āt i cūdē effectū cū clementia quā diffinit Señ. q⁹ ē leuitas ſupiōis aduerſus iferiorē. Differt āt ab ea nec ē eadē vt' . Pro cui⁹ declātōe dic̄. b. tho. ſa ſe. q. clvij. q⁹ vi⁹ moral' ſcom ꝑbm i. ij. eth. ꝓſiſtit circa actōes ⁊ paſſiōes. Paſſiones āt iteriores ſt actōnū exteriozꝝ ꝓncipia: aut ēt ipedimēta. Et iō vtutes q̄ moderāt paſſiōes: ꝓcurrūt q̄i i cūdē effectū cū vtutib⁹: q̄ moderāt actōes licet ſpe differāt. ſic ad iuſtitiā ꝑtinet cohibere boiez a furto: ad qō ꝗs icliat ꝑ iordiatū amorē vi' ꝓcupiaz pecunie q̄ moderat' ꝑ liberalitatē: iō liberalitas cōcurrit cū iuſtitia i h effectu q̄ ē abſtinēz a furto. Et h ēt ꝓſiderādū ē i ꝓpoſito. Nā ex paſſione ire ꝓuocat' aliq̄s q⁹ grauiozē iferat penā. Ad clemētiā āt ꝑtinet directe q⁹ ſit diminutiua pearū q⁹ q̄dē ipediri poſſet ꝑ excelſū ire. Et iō māſuetudo i q̄tū refrenat ipetū ire ꝓcurrit i cūdē effectū cum clemētia. Dīnt āt abiuicē i q̄tū clemētia ē moderatiua exterioris pūitōis. Māſuetudo āt ꝑtinet dimiuit paſſionē ire. Uñ ipa ꝑtinet reſpicit appetitū uidicte. Clemētia vo ipas pēas q̄ exti⁹ exhibēt ad uidictā. Eſt āt māſuetudo vt' q̄ alio nōine dī mitis tas: qz bonū facit hñtē q⁹ ꝑtinet ad diſinitōez vtutis: ut dī i. ij. eth. Sz māſuetudie iḡt Señ. oēs boni uiri ꝓſtabūt. Oppōit āt ire ꝑut ira ipōtat uitiuz: Nā ira i ſe ē paſſio: ⁊ exceſſ⁹ ei⁹ dī ira ⁊ ōfect⁹ ei⁹: cū. ſ. q̄s dēat ea uti ⁊ ñ utit dī rēiſſio. hic vo q̄ tenz mediū i ira ē ūnoiat' . ſignat tm̄ noie māſuetudis: q̄ vi' cū ſit denoiata dinutiōe ire: ꝑpiq̄or eſt dinutōi q⁹ ſupabundātie. ⁊ ꝑ hoc nāl⁹ ē hoi appetē uidictā ūuriaꝝ illataꝝ: q⁹ ab h⁹. ōficē: qz uix alicui min⁹ ꝑue uidēt iūrie ſibi illate vt dic̄ Saluſti⁹. Eſt tm̄ māſuetudo modēatia ire ſz ictā rōnē: ita q⁹ ipſa ira ēt util' cū oz. Itē māſuetudo ſiue mitias qō idē ē: dī ⁊ vi⁹ ſm ꝑbm ⁊ btūdo: vt patz Mat. v. Jbi bī mites ⁊c. Et fructꝰ ſpūs: vt pz ad gala. v. Sz i q̄tū vi⁹ dic̄ hītū act⁹ ei⁹: dī btūdo. Sūt. n. btūdies q̄dā act⁹ vtutū: i q̄tū ōlectatōez ſpūalē iduc̄ tal' act⁹: dī fructꝰ ſpūs. Pōit āt ꝑpa māſuetudo ps tpātie potētial' ſcu vi⁹ ei ānexa. ⁊ etiā clemētia: qz utraq̄ ꝓſiſtit i q̄dā refrēatōe. Sed qz tpātia refrēat uehemētiſſias ꝓcupias. ſ. delectatiōes tact⁹. Māſuetudo vo refrēat iras. clemētia penas. Jō tpātia ꝑncipal' ē vi⁹. Māſuetudo vo ⁊ clemētia minus principales ⁊ ſecundarie:

Fructus ſeu utili .§.i.

tates māſuetudis ſm Guil. i ſū. vtu. ſūt. xij. Prio qz iducit ad ꝓgnitionē dei. ⁊ fac hoiez dignū allo cutōe dei. ꝑſ. xxiij. Diriget māſuetos i iudicio: docebit mites uias ſuas. Ecc̄i. v. Eſto māſuet⁹ ad audiēdū vbū ōi. Jaco. j. Jn māſuetudie ſuſcipite inſitū vbū. Et dionyſi⁹ dic̄ q⁹ moiſel propter mltaz māſuetudinē dei appitiōe fuit dign' hiꝰ ⁊ ō eo dī nūeri. xij. q⁹ fuit moiſes mitiſſimus hoim. Et ſz th. ſecūda ſe. ubi ſupza. Māſuetudo inducit ad ꝓgnitionē dei remouēdo ipedimētū. Et hoc duplicit. Prio facīēdo hoīem ꝓpotē ſui ꝑ dinutionem ire Secūdo mō qz ad māſuetudinē ptinet q⁹ hō nō ꝗdicat vbis vītat' : qō pleriq̄ fit ex ꝓmotōe ire. vñ Aug. dicit: q⁹ mitiſce ē ñ ꝗdicē dine ſcripture ſiue itellecte: dū uitia nīa pcutit: ſiue ñ itellecte: q̄i nos mel⁹ ⁊ uer⁹ ſape poſſem⁹. Secūdo qz placētē dō facit Ecc̄i. j. Bñplacitū ē ei fides ⁊ māſuetudo. ⁊ hoc ē ſecūdū quod ꝓcurrit in cūdē effectū cū charitate maxia uirtutū. ſ. in ſubtrahēdo mala ꝓximo rū. Tertio: qz ſm Greg. in moral' . iducit diuina ſiliitudinē: de deo nāq⁹ dī Sapie. xij. Tu dñator ⁊ ñe oia cū trāq̄llitate iudicas: Dañ. ix. Fac nobiſcum ſm magnālmā uetudinē tuā. Quarto facit nos xp̄i diſcipulos. Jpſe magiſteriū huiuſ vtutis ſpālit ſibi aſcubit: dicēs Mat. xj. Diſcite a me qz mitis ſū. Ex q̄ oñdit hec ee uia pfectiōis. Quito ē oīna mētū decēs ſeruis dei. j. ad thimo. vj. Tu hō dei ſectare pacificā māſuetudinē. ad ephe. iij. Obſecro uos ut digne ābulētis deo ⁊c. i oi māſuetudie Sexto aīaz ꝓſuat Ecc̄i. ix. Fili mi i māſuetudie ꝑua aīam tuā: ſic uaſa uirtea i ſcno: vel alia re molli ūuoluūt: ⁊ ſic ꝑnāt a fractura: ſic aīam in māſuetudie a fractura ire. Septio delectationē multā i ducit ps. xxxvj. Mā⁹ueri āt hereditabūt trā ⁊ delectabūt. Et ꝓpterea ponitur fr uctus ſpūs. ad gal' . v. Eſt. n. ut culcitra ōlcatiſſia. Octauo cōrectiōez fructuoſā facit. ps. lxxxix. Supuēit māſuetudo ⁊ corripiemur. Leo leuit' caſtigat' rcuerētiā exhibet caſtigāti. Aſpitat' āt nimie icrepatio nec correcti onē recipit nec ſalutē. di. xlv. lz. Nono gloſuz ⁊ amabilē oīb⁹ facit. Ecc̄i. iij. Fili i māſuetudie pfice opa tua ⁊ ſup gloriā hoīs diligeris. Decio oīonem fac̄ do accepta Judith. ix. Humilitū ⁊ māſueto⁹ ſp tibi placuit dōcatio. Unōcio i iudicio ſaluat. ps. lxxv. Cū exurgēt i iudicio de⁹ ut ſaluos facēt māſuetos. Duodecio oñiū magnū et mltiplex acquirit Mathei quinto. Beati mites quoniam ipſi poſſidebunt terram: quod intelligi poteſt de terra uite preſentis ⁊ de terra uiuentium. ⁊ de terra corporis ſm bernardum: quia facit ei dominari.

De partibus ſubiectiuis tēpantie.

Capitulum quartum.

E partibus subi

ectiuis tēpantie q̄ sī abstinētia sobrietas: ⁊ castitas. Et ide de ꝑprietatib⁹ abstinētie videam⁹. Et q̄ ꝓria iuxta se posita magis mānifesta fiūt: iō cū ꝑpetatib⁹ abstinētie opposītas ad has ꝑpetates: ī ad uitiū gule ptinētes sīl ītseremꝰ. Sciēdū ē prio q̄ pria ⁊ origiaľ odītio abstinētie: ex q̄ fere oēs alie cānt ē: q̄ carnē ⁊ spūm ī sua nā custodit. Nā. n. carnis ꝑz ordinē rōnis ē q̄ spūi sit subiecta. et nā spūs ē q̄ sibi oñet: eā dirigē do ⁊ uitēdo q̄ vtuū exercitiū. Et h̄ exꝑssit de⁹ q̄ ē nāe auctor ioq̄ns ad chayn genē. iiij. Subē te inclt erit appetit⁹ tu⁹. ut tu dñaberis illi⁹: qō ē itelligendū de dñio rōis ⁊ subiectōe appetit⁹ sēsitiui. Naz ꝑz qō dicit Tul. i li. de offi. Duplex ē uis aie. una ē rō: alia appetit⁹. Rōis ē dñari ⁊ dirigē: appetitus āt obtpare ⁊ dirigi. Ad ꝓmēdatōez abstinētie facit qō ait Amb. Abstinētia lex a dño deo: ꝓuaricatō legi a diabolo. Culpa p cibū: latebra p⁹ cibū ꝓgnitio ifirmitatis ī cibo: firmitatis vt ī ieiūio. Serpēs suadet gule. dñs ieiūare decernit. Itaq̄ gula a paradiso expulit regnātē: abstinētia ad paradisū ꝛuocauit errātē. Jn decre. di. xxxv. sexto die. Ibi multa pulchra de abstinētia ⁊ sobrietate: exēplū ad ꝓmēdationē abstinētie: ō honorato puero postmodū abbate: q̄ a pueritia cepit abstiere ab⁹ esu carniuz ⁊ ī quinio alioz alijs comedētib⁹ carnes: piscis q̄ ī illis ptib⁹ ñ iuēiebat diuinit⁹ ꝓcurat⁹ ē: intransitulā cū hauriret aq̄ ō q̄ ꝓmedit sufficiēt: ut hī in li. dyalogorū.

Ex dicta āt propri .§.I

etate mlte alie sequūt: q̄dā videlz ptinētes ad mtē ⁊ q̄dā ad cōp⁹. Propetates ad mtē ptinētes videtur ee tres. Nā prio animū sicez reddit ut ad orādū sit feruētiō. Scōo mēoriā nutrit: ut ad remiscēdū sit prōpt⁹. Tertio itellectū acuit: ut ad speculādū sit subtilior. Quātū ad ꝓmū sciēdū est q̄ nimietas cibi calorē nālē suffocat: ꝓp q̄ cibū ō coquē ñ pt: ex q̄ ꝓtigit q̄ nā cōpis cibi pōdē ꝓgrauata: ⁊ q̄ suis vīb⁹ seplta mtē ipaz secū submēgit ⁊ eā ꝓpa opatōe ōstituit. Unū scriptū ē O see. viij. Mēphis sepeliet eos. Mēphis iꝑtat ex ore. ubi dat itelligē: q̄ supfluitas cibi: q̄ ex uitio oris occasionē hz: bōiez gule deditū seplcū tz. Nā sic dic gre. Quāto corp⁹ iplet: tāto aīa mior at: supple ī actib⁹ uirtū suaz. Et h̄ ē qō dic dñs Lu. xxi. Attēdite ne grauēt cōda uīa ī crapla ⁊ ebrietate. dañ. uir ō sideriorū ut aptiō eet ad diuia suscipiēdū ⁊ orandū triū ebdomadarū dieb⁹ panē desiderabilē ñ ꝓmedit: ⁊ caro ⁊ uinū ñ itroierūt ī os suū. Dañ .x. p⁹ea hūit maxias uisiōes ⁊ ꝛuelatōes. Scōo vt⁹ abstinētie mēoriā nutrit. cū. n. stōach⁹ nimio cibo replet mlti fūi ab ipo ascēdūt ad cēbz. ipsūqz obnubilāt ⁊ ordināt: ⁊ ex h̄ bñ vtutē mēoratiuā q̄ ē ī pte positiōi cēbri obfuscaī: ⁊ itētōes acceptaruz spez destruē. Uñ oī osee. xiij. Saturati sī ⁊ leuauerūt cō suū. ⁊ obliti sūt mei. Parcitaſ āt cibi modicas pitit fieri exalatōes: ⁊ iccirco uis mēoratia ī suo uigōe psistēs: fōti ē ad mēoradū. Lui⁹ signuz appz ī euigilātib⁹ p⁹ sōnū: q̄ digesto cibo ꝓmptōes ueiūt ad remiscēdū ea: q̄ ipleto stōaco mēoriā p⁹ ñ hēbāt. Et iō ꝓgrue hōa matutiaľ iuēta ē ad traditōez doctrie: tē. n. hō ē potētiō ad ꝛunēdū et remēoradū q̄ auditōib⁹ sī tradēda. Uñ vn⁹ ō ēb⁹ cubicularius reg⁹ Darij q̄ fecerāt qōez ir se: q̄d int oia eet fōti⁹: dixit vinū: q̄ seducit mtē ⁊ regē ⁊ fui fac mtē unā: ⁊ ñ memit oēz tstitiā ⁊ debitū. Qō itelligit cū uinū ⁊ alia cibāia iordiate sumūt. ij. eſdre. iij. Tertio abstinētia itellectū acuit ad subtilit. speculandum. cū. n. opatō itellect⁹ ortū hēat a sensu ⁊ fantasia secundum doctrinaz philosophi necesse est q̄ ex mala dispositione partis sensitiue ⁊ vtutis imagiatiue: vt⁹ itelligēs ibabit reddatur ad speclatōez vitatis. Nihil āt ē q̄ sic sēsū obstruat ⁊ fātasiā deordiat: sic cibi supfluitas: ex q̄ ulti⁹ ipediūtū ꝓtigit ī recta opatōe itellect⁹ ꝑz qō dicit Tul⁹. Mēte icta recta uti ñ pñt mlto cibo ⁊ potu repleti. Uñ dic hiero. Uēt piguis piguē sensum gignit. Et Señ. dic copia ciborū subtilitas ipedit. Dañ. i. hī q̄ ananias: azarias. misahel abstinentes ꝛepti sūt sapientiores ⁊ accutiōes oib⁹. Crisо. Nihil sensuū acumē opatur sicut moderata refectio: de ꝓse. di. v. Nihil. n. sic iuuādū.

Sūt ulterius alie .§.II.

tres ꝑpetates abstinētie ad cōp⁹ ptinētes. Et pria ē q̄ cōp⁹ p abstinētiā nutritū: tēplū dei efficit. Scōa q̄ cibo supto hō delectabiliꝰ utit. Tertia q̄ p eā ciuiliꝰ uiuit. Est g̃ pria ꝑpetas abstinētie circa cōp⁹ ꝓsiderāda: q̄dā dedicatio tēpli: ꝑz illō apli .i. ad coꝛi. vi. Tēplū dei sez ē q̄ estis uos. Lū. n. cōp⁹ sit q̄dā istrumtū aie: facilr ab ipa ducitur ad opa vtutū: q̄ñ ē pce nutritū. Et cū i ipa rōe sī scia ria vtutū plātata: q̄rū ꝓplemtū ee ñ pt: nisi obseq̄uz pstet a cōpe: q̄ ē aie associatū ⁊ p mācipio datū ꝓñs ē q̄ ipz cōp⁹ p abstinētiā gubēnatū: erit ꝙsi q̄dā pōta vtutū ⁊ clausura uitioz: ⁊ ex hoc redde tur hitaculū spūs scī. Nā ex h̄ cāt q̄dā ꝑatō oiuz vtutū: p q̄s spūs scs mētē ibabitat. Jn h⁹ figuraz h̄ i li. iudicū q̄ Sanson tenēs mandibulam asini ī mānu: irruēte spū ī eū occidit mile philisteos. Asin⁹ ē cōp⁹ nīz: mādibla sigificat os: q̄d cū ds ifreat uicit tētatōes diaboli. Scōa ꝑpetas abstinentie ad cōp⁹ ptinēs ē: q̄ facit cōpōalē uitā delectabilē ⁊ sanā. Lib⁹. n. cū moderamie sūpt⁹. ꝓmo ī gustu delectatōez facit. Cāt. n. delectatio ex ꝓiunctōe ꝑpōtionata ꝓuēiēti cū ꝓuēiēti. Qñ g̃ cib⁹ tēpate sūit: tā ī q̄ntitate q̄ ī q̄litate: tē ꝓuēiēs cū ꝓuēiēti ꝓiūgit: dagest⁹ cui cib⁹ ꝓiūgit: ꝓuēiētia hz ad ipz i mō ⁊ mēsura: ⁊ tē seq̄t delectatio. Uñ maioꝛē delectatōem

sētit tēpat⁹ i cibo q̄ guloſus. Quāto enim guſtus ē ordiatiō ⁊ nā puriō: tāto delectatio q̄ ide pcipit erit maiō. Uñ oī Ecci. xxxj. Sōn⁹ ſaiat⁹ i hōine pco: dormit uſq; mane: ⁊ aia ipi⁹ cū ipo delectabit Crīſ. Nihil ſic iucūdū ē ſic cib⁹ bñ digeſt⁹ aut de coci⁹. Nihil ſic ſalutē pfuat: nihil ſic egritudinez fugat: ſic moderata refectio. Sufficiētia q̄ppe cū nutrimēto ⁊ ſoſpitatē ſil pcreat ⁊ volūtatē. Abundātia vo mōbū facit ⁊ moleſtias igerit ō pſe. di. v nihil. Ad idē fac qō dic hiero. i ouob⁹ ca. ſe. ibidē Saluatō mittēs ad pdicādū diſcipulos: dixit. In q̄ncūq; domū itraueritis: ⁊ ſuſcepit uos: māducate q̄ apponūt uobis Lu. x. In qb⁹ vbis ñ āplā licētiā pmedēdi pla l meliōa pceſſit: ſz uoluptatē ⁊ curioſitatē q̄rēdi cibos delicatiōes reſtrixit. Nā xp̄s abſtinēs fuit: nec legit carnes pmediſſe ntīs agnū paſcalē: vt dic magr i hiſto. ſcholaſtica. Et quiuiū ſuus fec ex pāb⁹ ⁊ piſcib⁹ eos mltiplicādo: vt patet Johs. vj. Leſar ēt auguſt⁹ ut nārat policrat⁹ minimo cibo erat pter⁹ atq; uulgari. Nā panē fazium piſciclos miutos ⁊ caſeū bubalū pmedē ſolit⁹ eāt Sedt ēt pmeſſatōes iordiatas ⁊ lautas pauptas: ſz illō puer. xxj. Qui diligit epla s i egeſtate erit: i firmitates ēt: ecci. xxxvij. In multi eſcis erit infirmitas. Nauſea puer. xxvij. Alia ſaturata calcabit ſauū. Uñ ſz rabi moyſe: pcepit de⁹ i lege iudeoz q̄ ñ pmedēnt carnes pōciae: q⁹ ex eis generāt infirmitates: ⁊ mlte guloſitates pmittūt circa illas. Dic ⁊ hiero. ait. Legim⁹ quoſdā mōbo articlari ⁊ podagre hūoz⁹ laboratēs: p ſcriptōe bonoz ad ſipliciē mēſā ⁊ paupes cibos redactos cōualuiſſe de cō ſe. di. v. legim⁹. Tertia ppetas abſtinētie ad cō p⁹ ptinēs pſiſtit i curiali ⁊ politico puictu cū alijs Lib⁹. n. moderate ⁊ ordiate ſūpt⁹ mūditiā corpis cāt p h: q⁹ oēs ſēſus exiiores puros ⁊ imaculatos tenet. Et h maxie req̄rit i hūana puerſatōe: q̄ maxie icōuiuēdo alijs cū qb⁹ expedit hāe mūditiā cōporalē cōſiſtit. Uñ Bern. ſcribit ad fres de mōte dei. Si māducas mſā tuā ſobrietas ponet. Uitiū āt guloſitat⁹ hōridas imūditias ⁊ icurialitates mltas fac. Nā ⁊ ipm os q̄dē ē nobiliſſimū mēbz: ut pote deputatū offō loq̄ndi: ⁊ maxie neceſſariū cōuerſatōi: hoiez ifīc ⁊ el⁹ anbelitū fetidū reddit: ut de guloſis poſſit vificari illud. ps. v. Sepl⁹cr⁹ patēs ē gutt⁹ eoz⁹. Propt nimiā. n. iordiatā cibi ſūptōez guſt⁹ cōrūpit. pp qō ide fetide exalatōes erū pūt. Cōtigūt ēt i ſiglis alioz ſēſuū meatib⁹ ſupfluitates ihoneſte: q̄ uitā ſocialē maculāt ⁊ turbāt. Uñ i epla iude oī ō guloſ⁹ hi ſt i eplis ſuis macto ſe quiuātes hic hiero. Mlti i patia gule uōitu ime diāt ⁊ qō turpit igeſſerūt: turpit egerūt. Ipocſ docet i āfozismis. Craſſa ⁊ obeſa q̄ creſcēdi mēſuraz ipleuerūt: niſi cito ablatōe ſāguis miuāt: i paliſum ⁊ peſſia mōboz⁹ genera erūpe de pſe. di. v. Ne tales. Predictū ēt uitiū ceſos hois act⁹ ihōeſtos facit q̄tū ad cōpis mbra: puta trēore mānū effuſiōz vult⁹: oculoz⁹ torpuitatē: trāſglutiēdi feſtinātiaz ⁊ feſtiatā auiditatē. ⁊ mlta alia ex qb⁹ ſeq̄t ihōeſtas i puerſatōe ciuili. Hec āt remouet abſtinētia que hōiez ordiatū reddit q̄tū ad pdca oia. Narrat petr⁹ damian⁹: q⁹ uxor q̄dā uener⁹ pſtātiopoli: adeo delicate uiuebat: ut ēt cōib⁹ aq̄s dedignaret ablui Uñ fui el⁹ rorē ſatagebāt colligē: ex q̄ laboriosuz ſibi balneū pparēt. Cibos māib⁹ ñ tāgebat: ſz fruſtatī ſciſſos qbuſdā fuſtinulis aureis ori ſuo adhibebat. Et⁹ cubiculū tot aroātū generib⁹ ēdolebat ut narrare tm dedec⁹ feteat. Sz q̄tū oipotēti deo exoſa fuerit: pz q⁹ cōp⁹ el⁹ totū pputruit: ita ut m̄ bra cōpis marceſcerēt. Undiq; totiq; cubiculū i crediblī feroze repleuerit. Nec q̄ſq̄ de fuiētibus tāta pferī narīū putredinē poſſet uix vna ācila ñ ſine oleī ſpēi auxilio i el⁹ obſeqo pdurāte. Eadez tm rapti accedebat: ⁊ ptin⁹ fugiēs o ſcedebat oīu t⁹ h̄ laguore decocta ⁊ miſerabiliter cruciata: ac cis letantibus diem clauſit extremū

Poſt predicta ui. §. III

dēdū ē de cāis factiuis ⁊ pfuatis abſtinētie q̄s q̄tuor poſſum⁹ aſſignare. Prima ē aſſuefactō a iuuētute ad aliq̄d licitū ⁊ hōeſtū exercitiū. Mēs .n. hūana fz qō dic greg. neſcit cē otio⁹a: ſz ſēp occupī deſiderat. Et q̄n ē occupata circa unū: cū di uerſis ñ poſſit itēdē a q̄cūq; alio rēittit. Ex itētōe āt mēt⁹ ſeq̄t affectio: circa illud cui itēdit. Naz ad illō mēs ē affecta cui maxie ē itēta: ita tñ q⁹ pſeuerātia adſit. nā ptinuatio opis triſticiā a mē elōgat ⁊ delectatōez cāt. Maxie āt h̄ ptigit q̄n quis circa ſtudiū lāzū ſe occupat pp nālē icliatōz itellect⁹ ad vitatē. Oēs. n. hoies nā ſcire deſiderāt: ut dic p̄hs i. j. meth. q̄n g̃ huic nāe deſideio q̄s ſatiſſaciat p exercitiū ſtudij q̄etat mēs ab oī alia occupatione pp pſomitatē quā hz mēs ad hmōi laborē. Quādo vo hō a iuuētute icipit ociari: oēs aie uires i q̄ dā fāe nutriūt: cupiētes i aliq̄ ſēſibili ſatiari. Naz ⁊ aures eſuriūt rūores. Occli uānitates: gula cibos ⁊ ligua loq̄citates: q̄ tñ oia ſi hēant mētē ñ ſedāt: q⁹ talib⁹ ñ paſcit. Querit. n. cibū nob. liozē. q̄ eſt ſcia l uirt⁹. Uñ ſcriptū ē puer. xxi. Deſideria occidūt pigrū. Noluerūt. n. q̄dq̄ man⁹ el⁹ opari: tota die pcupiſcit ⁊ deſiderat. Patet g̃ q⁹ ſalubris occupatio: ē magna cā ñ vacādi cibis ⁊ potib⁹: nec mltū curādū ē de eis. dñs nr̄ ut daret nobis exeplum uacādi ſtudio ſcripture: cū tētat⁹ fuit de gula: dixit. Nō i ſolo pāe uiuit hō q̄i remediū p̄ gulam. Math iiij. Scōa cā ē debita ordiatio q̄i in cibo ē obſeruāda: ſm q̄nq; cōditōes q̄ trhauīt de q̄ dā gl. ſz illo vbo q⁹ dixit eſau ad iacob. da mihi ō coctōe hac ruffa geñ. xxv. pria pditio ē q⁹ q̄s hora comedēdi l idigētie ñ puēiat. Et iſte ē pm⁹ moduſ q̄ gule uitiū nos tētat: qō maxie ē detectabile in q̄ cūq; ciue: ⁊ maxie rectorū aliorū. Uñ maledictio idicit talib⁹ ut hi Eccēs. x. Ue: inq̄t: tibi terra cui⁹

rex puer: ⁊ cui⁹ ꝓncipes mane comedūt. Postea subdit. Beata tra cui⁹ rex nobilis ē: ⁊ cui⁹ ꝓncipes comedūt tpe suo. Jonathas mortē sētētiā meruit: qui gustu mellis ꝓstitutū tēp⁹ comedendi añcessit. j. Reg. xiiij. Scōa ꝓditō ē qꝫ cibos nō q̄rat seu accipiat nimis ōlicatos: sicut diues epulo q̄ epulabat q̄ttidie splēdide: ob hoc sepult⁹ ē i inferno Lu. xvi. Tertia ꝓditō qꝫ ñ ꝓmedat nimis fm suā ꝓplexionē: qz qō vni mltū: aliq̄ñ ē alteri paucū. Jn h⁹ offerūt de qb⁹ oī i ps. Māducauerūt ⁊ saturati sūt nimis rē. historiā hēs Numeri. xj. Quarta conditō ē: qꝫ ñ comedat cū nimio ardore ⁊ rapacitate sic Esau lēticule coctionē. dauid āt aquā ꝓcupitā de cisterna bethleē effudit. ij. Reg. xxiij. ar. oi. xli. q̄sq̄s. Quita ꝓditō ē qꝫ ñ nimis acurate ⁊ studiose ꝓparat: sic faciebāt filij hely ō his q̄ offerebāt i. R. ij. hic ⁊ Augu. Fieri ñ pt. vt sine aliq̄ vitio cupiditat⁹ l' vorācitat⁹ ꝑcioſſio cibo sapiēs vtat Jn sipiēs āt fedissia gule flāma i uilissimū olus iarde scat: rē. oi. xli. q̄sq̄s. Tertia cā abstinētie ē elongatō ul' subtractō ab his q̄ pñt ōsideria carnis accē dē. Jnt alia. n. q̄ fugāt oia vitia carnis: tā circa cibos qꝫ circa act⁹ venereos: ē subtrahere occasiōes pcōz. Nā q̄ se tlib⁹ offerūt: puta colloq̄ijs mulierū: aspectib⁹ earū: ⁊ mēsis piguib⁹: vbi varia ⁊ delicata ferc̄a apponūt: cām ꝑbent ut tēteñt: qō est valde piculosū i tlib⁹ vbi tētat suauitas ⁊ voluptas. Tut⁹. n. i hac mā fugit bellum qꝫ expectet. Uñ scriptū ē de ꝑma muliere: qꝫ vidit lignū pulchrū ⁊ ōlectabile: qō maxie ꝓcupiuit. Ubi dic̄ gl. qꝫ ñ licet ituēri qō ñ lz ꝓcupisci. Angeli q̄ sodomā subuerterūt: educētes loth de ciuitate: dixerūt ei. Noli ūspicē p⁹ tergū: nec stes i oi tra circa regionē Gen. xix. Ad significādū qꝫ nō solū recedēdū est a pcō: sz ēt oi eo qꝫ hz ꝑstare occasionē ⁊ iducē ad pcm. De ieunio hēs multū ⁊ plene i scōa parte.

Quarta cā abstinētie ē: ꝓsideratō eoz q̄ ad ip̄sā habēdā iducūt. Et hec sūt p̄cipue q̄ttuor. s. nā: scriptura: fortūa: ⁊ moꝛs futura. Nā q̄dē abstinētia ꝓdicat: qō pz ex oīs puitate. Nā sic dic̄ phs in li. de nā aialiū: hō cōpatiōe sui corꝑis ūter cetera aialia ē puioꝛis: ꝑ qō dat itelligi: qꝫ dēt eē pui cibi Ad hoc ēt idē nā fec̄ breuē trāsitū i trāsglutiendo cibū. Uñ breue gutt⁹ dedit sibi: vt cit⁹ ō cibo se expediret: vtpote ad maioꝛa fact⁹. Uñ dic̄ bern̄. Uoluptas gutturi q̄ tāti hodie extimat: vix duoꝛ hz latitudinē digitoꝛ. Modica q̄ dēt eē delectatio. vbi breuis ē trāsit⁹: fm illud Joel. i. Ullulate q̄ bibit⁹ vinū i dulcedine: perīt eni ab ore vīo. Uñ dic̄ Seneca. Uoluptas ē breuitas fastidio obiecta: q̄ auidi⁹ hausta ē cit⁹ i necessariū recidēs. Rēphen dit a phō i li. eth. ille epycur⁹: q̄ orabat deū vētris vt hēret gutt⁹ lōgū vt grus: vt diut⁹ delectatio gustui insideret. Jtē scōo scriptura ad pcitatē cibi iducē. dic̄. n. qꝫ initiū vite hois ē panis ⁊ aqua Ecci xxix. ⁊ Gen: i. De⁹ assignauit eādē escam homi ⁊ bestijs. Ecce: iq̄t: dedi uobis oēz herbā afferētez semē sup tr̄ā: ⁊ uniuersa ligna q̄ hñt i se ip̄is semētē generis sui: ut sit uobis i escā ⁊ cūct⁹ aīmātib⁹. ad qō ēt fac̄ qō dic̄ Dier. oi. xxxv. Ab exordio create rōalis nec carnib⁹ vescebamur rē. Silr nec vino: ut dī i eadē oi. sexto die Dāiel cū socijs petierūt si bi dari legumia cū aq̄: ꝓz qꝫ scriptura cōcesserat. Tertio ad pcitatē uict⁹ fortūa iduc̄. Cōsideraī. n. oz qlz cū alio hīe nāe pilitatē ⁊ eūdē ꝓductorē deum. Uñ q̄ dz un⁹ delitijs abūdare: alt⁹ miſia ꝓſūi. Uñ Amb. Quis. n. tā iiustus tā auar⁹ qꝫ q̄ multorū alimēta suū ñ usū: sz abūdātia ⁊ ōlitias pat. di. xlviij: sic hi. Zacheus ꝓnceps publicāoꝛū ⁊ diues: bōa sua cū paupib⁹ ñ hñtibus dideda ꝓmittebat Lu. xix. ⁊ Job dic̄. si ꝓmedi buccellā meā solus: ⁊ ñ ꝓmedit pupillus ex ea. Job. xxi. Quarto ualet ad pcitatē ꝓsideratio mōt⁹ future. Siq̄s. n. finem carnis ꝓsidēt: ⁊ qūo vmib⁹ i esca pat: facil⁹ a gule uitio refrēat: vñ greg. Nihil sic valz ad carnis ōsideria edomāda: sic cogitaī q̄lis sit futura mōtua. Exēplū i uitis fratrū. Cū q̄dā scholar⁹ bonōie uoluptat⁹ cōpis deditus: visitaret a q̄dā nō fie suo ꝓpiota: timēs scholar⁹ sui ꝓuersionē ex vbis fīis: fecit pcz qꝫ nil oicēt de deo: qō ille ꝓmisit nisi tantū duo vba i fie fmōis sui. Et p⁹ locutōes plimas recedēs dixit ei illud Jsaie. Subt te sternet tinea: ⁊ opimētū tuū erūt vmes: q̄ vba ñ potuerūt a cōō ei⁹ zeedē quousq̄z effcus ē fi nī: qui ⁊ sancte uixit.

Jn qbus tēpori .§. IIII.

bus seu dieb⁹ sit ist̄ituta ieiūa ab eccl̄ia: hī supra i fa pte. ti. vi. de gula. Quare āt illis dieb⁹ magis qꝫ alijs sit ist̄ituta: h oīa plēi⁹ declār. Nōndū igit fz. b. tho. fa fe. q. cxlvij. art. v. Cū ieiunū ad duo ordiet. s. ad deletiōez clpe: ⁊ eleuatōez mēt⁹ i sīna: iō spāl⁹ ill' tpib⁹ fuerūt ieiūia iducēda: qb⁹ opōtebat hōies a pcō purgari: ⁊ mētes fideliū i supna eleuari p deuotōez. hoc āt p̄cipue imiet añ pascalē solēnitatē: i q̄ ⁊ culpe p baptīsmū relāxāt: q̄ solēniter i uigilia pasce celebrat: dū. s. bñdicūtur fōtes baptīsmales: ⁊ xp̄i fideles adulti tunc baptizabāt ꝓiter. Recolit. n. tūc dñica sepultura ⁊ per baptīsmū ꝓsepelliūr xp̄o i mōtē: vt dī ad Ro. vj. In festo ēt pasce maxīe oz mētez hois eleuari p deuotionē ad eīnitat⁹ gloriā quā xp̄s ūsurgēdo inchoauit: ac ēt fideles dñt in h⁹ mōi solēnitate ꝓicari ⁊ ad cōionē accedē oz mēte eleuata ad dū. ⁊ iō ime diate añ solēnitatē pascalē eccl̄ia statuit eē ieiunā dū. Et eadē rōe in uigilijs p̄cipuarū solēnitatū in qbus nos ꝓpari oz ad festa futura ḋuote celebrāda. Silr i sīgulis q̄rtis ānī cōsuetudo eccl̄iastica hz: ut sacri ordies ꝓferātur: ad q̄rū susceptionem oz p ieiuniū ꝓpari: ⁊ eos q̄ ordināt. ⁊ eos q̄ ōdinādi sūt. ⁊ totū populū: ꝑ cuius utilitate ordinātur Uñ et legitur Luce. vj. qꝫ dñs añ discipuloꝛ electionē exiuit i mōtē orare: qō exponēs Ambro.

dicit. Quid te facē ꝓuēit cū uis aliqō offm̄ pietatī adoriri qñ xp̄s miſſur⁹ ap̄los p⁹ orauit. Pōt etiā rō aſſignari ieiūij q̄ttuō tpz. ſ. ut dem⁹ p̄mitias tē poꝛi ꝺo. Sūt. n. duodeci dies i toto āno q̄ p̄mis dieb⁹ duodeci mēſiū āni. Et ſic p ieiūiū. xl. ꝺo dam⁹ decias tp̄is: ita p ieiūiū q̄ttuō tpuz dam⁹ p̄miti as: utrūq; z. n. i lege mādat offerri. ſ. decias z p̄miti as. Rō āt ſpāl. q̄re. xl. dies ieiunāt i q̄drageſia eſt tripler ꝟz greg. i homel. Pria ē qz vl⁹ decalogi p libꝛos q̄ttuō ſci euāgelij iplet: dēar⁹ āt q̄t duc⁹ i q̄drageāriū ſurgit Scꝺa rō ē qz i h̄ mortali cōpe ex q̄ttuor clemēt̄ ſubſiſtim⁹ p cuoluptatē p̄cepti dn̄icis ꝟxim⁹. q̄ p ꝺcalogū ſūt accepta. Un̄ dignū ē ut eād carnē q̄ decies affligam⁹. ſ. p ieiuniū. xl. Tertia rō ē: ut deo offeram⁹ decias tp̄is ſeu dicrū āni. ſic aliarū rez. Lū. n. ān⁹ p. cccl̄xv. ꝺies ducitur nos āt p. xxxvi. dies affligimur q̄ ſt̄ ieiūabiles i ſex ſeptianis. xl. q̄i āni nīi decias deo dam⁹. Hec ttia rō pōit. de ꝑſe. di. v. Quadrageſima ubi ſciēdū q añ tp̄us greg. q̄drageſima ichoabat i fa feria poſt dn̄icā in. xl: z fm iſtā ꝓputatōez loq̄t. Sz ipe gre. addidit q̄tuor ꝺieſ ieiūij q ſūt añ dn̄icā i. xl. Et ſic efficiūt. xl. ꝺies ieiunij. ut ꝓformaīmur xp̄o i ieiu nio: q ieiūauit. xl. dieb⁹: ut dī Math. iiij. Nō aūt ꝓformamur ei q ad tp̄s h⁹ ieiunij. Nā ipe ieiūauit imediate poſtq̄ baptizat⁹ fuit: qō fuit de mēſe ia nuarij: qz imediate p⁹ ephiam: nūm āt ieiūiū. xl. ichoat i mēſe februarij uel martij. añ. ſ. tp̄s q̄ cele brat ſolēnitas baptiſmi nīi. ſ. uigiliā paſce. Rō di uerſitatis h⁹ ē: qz i nobis p̄mittit baptiſm⁹ ut p̄pa toriū i adultis ad cōſecutionē effect⁹ baptiſmi. q ē remiſſio pccoꝝ. Sz baptiſm⁹ xp̄i ñ fuit ad remiſ ſionē alic⁹ ſui pcī: cū nullū hēret: z iō nō eguit p patorio. Uoluit tn̄ ieiunare p⁹ baptiſmū ad dan dū exēplū baptizan̄ exercitij ieiūij: qō iuuat ad vi cēdū tētatōes. Addit z q̄rta rō aug. Creator ē tri nitas: p̄ z fil⁹ z ſp̄us ſcs. Creature uero inuiſibli debetur ternarius numerus: dū deū diligere iube mur ex toto corde ex tota aīa z ex tota mēte. Cre ature vo viſibibi debetur numerus q̄ternar⁹: pp hūidū z ſiccum calidū z frigidū. Sic g̃ p dēariuz ſignificantur oēs res: que ſi ducantur p quaterna riū qō cōpetit corpori per qō admiſtratō geritur q̄drageſimū nūez cōficit. Et nōnduz q q̄uis iudei hēant ieiuniū q̄ttuor tpib⁹ anni pp qō dicit Zacha. viij. Jeiūiū q̄rti: ieiunū q̄nti: ieiuniū ſepti mi: ieiuniū decimi. ſ. mēſis erit domui iude i gau diū z i ſolēnitates: nō tn̄ pp h̄ eccl̄ia dī iudeizare i ieiunio q̄ttuor tēporū. Nō. n. eiſdē tp̄rib⁹ nec eiſ dē de cāis ieiūat eccl̄ia. Qō pz ex dictis hiero. ſu p iducta auctoritate zacharie. Dic. n. z h̄ diſtinc. lxxvj. ieiuniū. Q ieiuniū q̄rti mēſis apō iudeos ē de mēſe iulij. Nā p̄m⁹ mēſis apō hebreos ē aplis. Jeiuniū āt illō quarti mēſ. ſ. i iulio obſeruabant q: tūc moyſes deſcēdēs de mōte ſinay: tabulas le gis diuie ꝓfregit pp idolatriā cōmiſſā ab illo po pulo. Et iuxta hiere. muri prio rupti ſūt ciuita tis per nabuchodonoſoꝛ in quinto menſe q̄ apud nos dicitur auguſtus: ieiunabant iudei: cum pro pter exploratores terre promiſſionis oꝛta eſt ſedi tio in pplo z iuſſi ſūt i mōtē nō aſcēdē. Et in h̄ mē ſe a nabuchodonoſoꝛ: z poſtea a tito z veſpeſia no tēplū hiēoſolymis incenſū eſt. In ſeptimo mē ſe. ſ. q̄ ē october: godolias occiſus eſt z reliq̄ pp̄li diſſipate. In decimo qui dicitur Januarius apud nos pp̄s cū ezechiele q̄ i captiuitate babilōica po ſitus erat: audiuit templū dei eē ſubuerſū. Notuz ē āt q̄ ieiuniū eccl̄ie i q̄ttuor temporibus non ſer uatur in illis mēſib⁹ nec iſtis de cāis.

Cauſa ſeu ratio .§.v.

Quare prohibetur eſus carniū z lacticiniorū i ie ūijs eccl̄ie aſſignauit. b. tho. fa fe. q. cxlvij. ar. viij Sic ieiūiū ē ab eccl̄ia iſtitutū ad rep̄mēdas concu piſcētias carnis: q̄ q̄dē ſūt delectabiliū fm tactum q̄ pſiſtūt i cibis z uenereis: z ideo illos cibos eccl̄ia ieiunātib⁹ interdixit: que z i comedēdo maxime hñt delectationē: z iterū hoicz maxie ad uenerea puocāt hmōi āt ē eſus aialiū i ira q̄ſcētiū z reſpi rātiū: z q̄ ex eis p̄cedūt ſic lacticiia ex greſſibilib⁹ z oua ex auib⁹. Quia. n. hmōi magi ꝓfirmāt hūa no cōpi pl⁹ delectāt: z magi ꝓfeꝛūt ad hūani cōpiſ nutrimētū: z ſic ex eoꝛ comeſtōe pl⁹ ſupfluit: ut vtat i māz ſcis: c⁹ mltiplicatio ē maximū icitamē tū luxurie: z iō ab his cibis p̄cipue ieiunantib⁹ ec cleſia ſtatuit abſtīere. di. iij. Dēicz: z de eſu cāniū ſēp obſuat i oi ieiūio: ut. ſ. abſtieat. Quo aūt ad oua z lacticinia ſuat in. xl. In aliſ ieiunijs ſtatur conſuetudini loꝛum. Nec obſtat q uinum ē eti am prouocatiuum ad luxuriā multū: pp qō dī p uer. xx. Luxurioſa res ē uinū: z ad ephe. v. Noli te iebriari vio i q̄ ē luxuria: z tn̄ i ieiūio non pro hibetur pot⁹ ei⁹. Dic. n. tho. ubi ſupra q ad actū generatōis tria cōcurrūt. ſ. calor: ſp̄ūs: z humor. Ad calorē quidē maxie opat uinū z alia calefaci entia coꝛpus. Ad ſp̄ūs autē cauſandos uel multi plicandos uidentur operari inflatiua. Sz ad hu morē maxie coopat eſus carniū: ex quibus mltuz ex alimēto generat. Alteratio autem caloriſ z mł tiplicatio ſpūum cito trāſit. ſed ſubſtantia humo ris diu manet: z ideo magis interdicit ieiunātib⁹ eſus carniū q̄ uſus uini vel eſus leguminū q̄ ſūt inflatiua: Item nota q cū dicitur hora ꝓmeſti onis congrua in ieiunijs eſſe hora nona uel circa ñ vī nona ſūmi ꝟz qō loq̄t ſcriptura ſac̄ de nona. Ul⁹ et doctōes loq̄ntes de ieiūijs: cū. n. dies artifi cial diuidat ꝟz ſcripturā i. xij. hōaſ q i eq̄noctio v nali l⁹ autūnali eēnt tāti⁹ ſpaciū ut hōe nīc vñ z i pa bola ō ꝓducti ad vicā hōa vndecia: dēz fuit ab ali is. Math. xx. poꝛi tp̄e ꝓducti: hi nouiſſi una hōa feceīt q̄. ſ. ſiſtuerāt de illa die: ſic g̃ hōa nona eſſet

hora. xxi. vt tñ tres hõe restãt ò die. b. tho. ẽt vbi supra dic̃: q hõa. vi. l̃ circa ꝓsueuerũt cõit hoies prãdẽ i dieb' i q̃b' ñ ieiunãt sole tẽ puẽiẽte ad sũ mũ e' ascẽlũ qò vẽ eẽ i meridie i. vi. hõa diei artifi cial': ꝛ ꝓ ons i. xvij. hora diei nãl' ide ad nonã rẽa nẽt tres hõe. vi ḡ dicẽò tẽ hõa nõa q̃tũ ad ieiũiuz eccl'ie: q̃ dr. ꝑpe hõa. vi. i. i mẽidie q2 sic fuat ꝓsue tudo geneal' eccl'ie. extra ò ꝓsu. c. cũ dilcus: q̃ ẽ op tia legũ itꝑs q̃ ẽt legẽ tulit: ꝛ tẽ ẽt pl'sat ad nonam

De fructibus seu. §. VI.

vtilitate ieiũij ꝑmo i genẽ postea i spẽ. De ieiũio q̃ drageſiali: i oĩb' exibeam' nos metipos: sic̃ dei mi stros. Et ĩ ceta subdit i ieiũij. ij. ad Lori. vi. Jeiu niũ vt dic̃ Hiero ẽ fũdamẽtũ vtutũ: ꝛ Amb. uiõs q̃nta sit vĩ' ieiũij: ut sputũ ieiũi hõis ꝑpentẽ occi dat Ualz utiq3 ad mlta. Prio euadẽ fac̃ dinã sẽ tẽtiã. Uñ niniuite q̃z ciuitas dẽbat subuẽti: vesti ti sachis: ꝛ ieiunãtes: euaserũt dinũ illud iudiciuz dño miſãte: ut pz Jone. iij. Scõz ieiũiũ disponit ad gr̃az q ꝑz i cõnelio cẽturiõe: cui ꝓp ieiũia ꝛ ele mosynas q̃s faciebat: appuit oz̃ati ipi ãgel' ꝛ dixit q mittẽt ꝑ petro: q̃ docẽt eũ viã saluti q̃ ꝛ fõm ẽ ꝛ icepit uisibilit̃ spũz Act̃. s. x. Et pp h̃ ẽt eccl'ia or diauit oẽs fideles debẽ ieiũare i q̃ttuõ tpibus ad i petrãdũ ordinãdis gr̃az spũs sci: cũ ꝑ vtilitate po pli ordinẽt. Tertio ieiũiũ ad sapiaz ꝛ notitiã diui noz dispoit. Jn e' exẽplũ ẽ q dãiel p' ieiũiũ factũ hũit magnas reuelatõ:s de diuis. Da. x. Et anna ꝓphetissa: q̃ uacabat ieiũij ꝛ oĩonib' i tẽplo me ruit di filiũ icãnatũ uidẽ ꝛ cogĩcẽ Lu. ij. Quãto ieiũiũ ꝺsolatõez ãgelicã ꝓmer̃. Uñ p' ieiũiũ pac tũ a xꝑo: accesserũt ãgeli ꝛ miſtrabãt ei. Mathe. iiij. Quito ieiũiũ diabolũ expellit cõpoal'r et spi ritualit̃ Math. xvij. Hoc gen' dẽoniozꝝ ñ ejcitur nisi i oꝛoe et ieiũio. Sexto ieiũiũ carnis ꝯupias domat ꝓuer. xxvi. Dũ defecerit ligua. s. ciboruz extiguit̃ ignis luxurie. Et apls postq̃ dixit i ieiũij subdit i castitate. s. exhibeam' nos metipos. Ex hoc ilinuãs ieiuniũ maxie ualẽ ꝛ cãm eẽ castitat': Uñ ꝛ ꝑmi pẽtes dũ fuaueãt ieiuniũ i padiso nõ sẽsẽt stimulos carnis: sz imediate fracto ieiunio. Ben. iij. Septio ieiuniũ fõtitudinẽ aie adducit: in e' figurã Judith q̃ ieiunijs ml'tũ ilistebat. hũit tã tã fõtitudinẽ ꝛ pstãtiã mẽt': vt holofernẽ occidẽt Judith. xiij. Octauo uictoriã i bellis obtiet. Uñ filiũ israhel ꝯgregati ad delẽdã tribũ beniamĩ: pp scel' ꝑissũ. ꝑmo ꝛ scõo fuer̃t debellati: ttia uice fa cto ieiũio hũerunt uictoziã Iudicũ. ij. Nono ꝓspi tatẽ itier̃ ꝓcurat. vñ esdras cũ ml'tis de captitate babilõica redeũtes. hierosolymã fco ieiũio hũe rũt ꝓspez iter ut hẽt. j. esdre. viij. Decio ꝺducẽ ad supnã pt̃iam. vñ Helyas facto ieiũio. xl. diez̃ pue nit ad mõtẽ dei oreb. Jn spãli de ieiũio q̃drageſi mali. Nõ q dic̃ dñs Jo. dñici sup math. dic̃. n. q nũer' ipe q̃ dragẽar' oñdit fialẽ effectũ ieiunij ml tiplicit. Et ꝑmo ex ꝓpõne ipi' nũeri. ꝓpõit. n. ex p tib' aliq̃t q̃ ꝓstituũt sil' adiũcte q̃nq̃gẽariũ nũerũ ptes aliq̃te sĩ: vnũ ꝛ duo: q̃ttuõ ꝛ q̃nq. octo: õcẽ. ꝛ. xx. ꝓpõit. n. ex uno q2 unari' ml'tiplicat' p. xl. ꝓ stituit q̃dragẽariũ. ꝛ duob': q2 biari' ml'tiplicat' p. xx. ꝓstituit. xl. Jtẽ ex. iij. q2 q̃ternari' ml'tiplica tus p decẽ ꝓstituit. xl. Jtẽ ex. v. q2 q̃nari' ml'tipli catus p octonariũ ꝓstituit. xl. Jtẽ ex octo: q2 octi es q̃nq. ꝓstitutũ q̃dragẽariũ. Jtẽ ex. x. q2. x. multi plicata p q̃ttuor ꝓstituũt. xl. Jtẽ ex. xx. q2 uigẽari us multiplicat' p biariũ ꝓstituit q̃dragẽariũ. Jsta recollecta sil'. vn': duo: q̃ttuõ q̃nq: octo. x. ꝛ. xx. ꝓ stituũt. xl. Jtẽ ex. xx: q2 vigenari' ml'tiplicat' p bi narium constituit quadragenarium qui est nu merus iubileus ad inueniendum q per ieiunium. xl. ꝓuenit ad iubileum coꝛdis: ꝛ futurã q̃tẽ pãle. Scõo q̃dagita dieb' dñs pluit sup trã tpe noe ad iudicãdũ vitũ carnis. Jn figurã: q vitium ꝓmit carnis p h̃ ieiuniũ. xl. Tertõ q p. xl. mãliões pue nit ppls isrl' ad trã pmissiõis. Et p ieiuniũ q̃drage ſimale debite seruatũ. s. cũ mãna gr̃e: puenit ad p missionẽ eterne hẽditatis. Quarto. xl. ãnis ppls ille fuit illustrat' colũna ignis de nocte: ꝛ de die p tect' nube ꝫ estũ: ad figurãdũ q ieiunium. xl. illu strat mẽtẽ ꝛ p̃cipue audiẽdo p̃dicatiões: vt fiẽi dz ꝛ ꝓtegit ab ilidꝫs dyaboli. Quito moyses ieiu natis. xl. dieb' recepit bis legẽ dñi: q2 ieiunium ad ob'seruãtiã legi veter̃ ꝛ noui testamẽti adiuuat. Sexto helyas ieiunio. xl. diez̃ puẽit ad mõtem o reb: ubi dñus ẽ de'. ꝛ p ieiuniũ. xl. ꝛ alia bõa pue nit ad mõtẽ ꝓtẽplatõnis ꝛ securitat̃. Septio. xl. ebdomadis xꝑs stetit in utero mr̃is v̄ginis marie ꝛ postea nat' ẽ: q2 si ieiuniũ ꝛ si hẽat xꝑm latẽtẽ i uia: eo fuato hz ꝑ dulcedinẽ mẽt̃ patẽtẽ. Octauo xꝑs. xl. mſib' ꝓpleuit cursũ sue p̃dicatõis i mũdo ꝛ postea p crucẽ padisũ apuit. ꝛ ieiuniũ apit celũ Nono xꝑs. xl hoziſ stetit mõtu': ꝛ postea surrexit Et ieiuniũ mõtificat̃ sẽsib' ad vtutũ lucẽ resurgẽ facit. Decio xꝑs p' resurrectõz. xl. diebus cũ disci pul' it̃polati fuit. ꝛ ieiuniũ letificauit mentez pñtia christi. De sobrietate. Capitulũ q̃ntũ.

Ostqua dictũ ẽ ò

abstinẽtia q̃ ẽ moderatia ciboꝛ ꝛ po tuũ cõsideradũ est ꝓsequẽter de sobri etate que est specialiter moderatiua potuum. U bi tria uidere sufficit. Primo quomodo sit uir'. Secũdo de eius effectib'. Tertio quibus maxie ꝓpetit. Est ergo sciendum q sobrietas est uirtus spalis cum sit una de partibus tpantie: ut ponit Macro. Ad vtutẽ enĩ moralẽ: ut dictuz ẽ supra ptinet conseruare bonũ rationis contra ea q̃bus põt ipediri. Ubi ergo inuenitur speciale impedi mẽtũ rõnis: ibi necesse ẽ ponere specialem vtutez ad illud remouendũ. Potus aũt inebrians habz

ſpālē rōez ipediēdi uſū rōīſ i q̄tū.ſ. pturbat cēbrū ſua fūoſitate: ⁊ iō ad remouēdū h̄ ipedimtū rōis req̄rit ſpāl' vt': ⁊ hāc dicim' ſobrietatē: q̄ ſpāl' eſt circa potū ſic̄ circa ꝓpriā matiā. Lz.n. ſobrietas ſūat a mēſura q̄ pt̄ uēiri i q̄lz matia. Dī.n. aliqs ſobri': q̄i briā.i. mſurā ſuas. Spāliť tñ nomē iſtō ſūit i illa matia i q̄ maxie laudabile ē mſurā ſuaz hmōi ät ē pot' iebriare ualēs. Nā ei' uſus mēſua t' mltū ꝓfert: ⁊ modic' exceſſus mltū ledit: q⁊ facilit ipedire pōt uſū rōis magiſ q̄ exceſſus cibi. ⁊ iō ſpāl' ſobrieras attēdit circa potū moderādū. vñ pz q̄ ſobrietas ē alia vt' ab abſtinētia q̄ ē cōit cir ca cibū ⁊ potū: delectatōis uzriuſq; moderatia. in ꝓmēdatiōnē ſobrietat': helye cui grādis reſtabat uia: āgel' oñi ad caput ſuū oñdit ſubcinericiuz pa nē: ⁊ uas aq̄.iij. R. xix. Apō ātiqs tñ fuit ſtudiuz de ꝓfuāda ſobrietate ⁊ maxie i mlieribꝰ: q̄ ſi q̄ vi nū bibiſſe ꝓphēſa fuiſſet pene obnoxiā hēbāt: ac ſi uiri thoz uiolaſſet. Uñ nārat Ualer': q̄ metel l' uxorē eo q̄ uinū bibiſſet fuſte pcuſſā interit. qō factū ñ tñ accuſatore: ſz ⁊ repbēſoz caruit. ⁊ ſub dit Ualer'. Quecūq; feia uini uſū imoderate ap petit ianuā uitꝰ apit: ⁊ vtutib' uiā claudit. Qō q̄dē abſurdū ñ ē

Nūc de effectibus .§.I.

ſobrietat' ſeq̄mur q̄ pñt ātuō aſſignari. Eſt.n. i tellectual' lumis ꝓfuatia carnal' ꝓcupie ipſiua. Sēl' etat' decoratia. Et hūane pad nutritiua Eſt q̄ ꝓmo itellectual' lumis ꝓfuatia. Nā uinū ſi tpate ſūit: coz a q̄ ꝓcedūt cūcte opatōes tā nāles q̄ aīa les ꝓfōtat: ſpūs ſtabiles ⁊ ſubtiles geneat: ipz cēbz i q̄ opatōes ſēſitiue pficiūt i pūitate ꝓfuat: ⁊ oēs aīe uires i ꝓpis opatōib' pfic̄ ⁊ uigorat. Uñ dicit Ecci. xxxi. Sānitas ē aīe ⁊ cōpis ſobri' pot'. Ex hiſ vo ſeq̄t opatō itellect' puriſſia ⁊ clāiſſia: ad q̄q ſubtilia itelligēda. Hec ät itellect' ſubtilitaſ p ebri etatē tollit ſic̄ ſcriptū ē i O ſee. iij.c. Uinū ⁊ ebrie tas auferūt cō.i. mētē q̄ nihil ē i hoie pſtāti'. Uñ ⁊ būs oñic' iſtitutō ordis pdicatorū: ut mel' ani mā trāſferret ad ſapiaz: uinū p decēniū ñ bibit.

Scōo ſobrietas ē carnal' ꝓcupie repſſiua q̄ñ. n. vē ter mēo eſtuat: facile ſpūat i luxuriā ut dic̄ hiero. di. xxxv. uēt. Jn h' figurā noe ebri' nudauit fēora Propt' qō āmonet apl's ad Ephe. v. dicēs. Noli te iebriari uino i q̄ ē luxuria ſupple ut i cā effectia ⁊ ſub h̄ ſēſu itelligēdū ē qō ſcribit puer. xx. Luxu riosa res ē uinū i q̄tū uidelicet ꝓuocat ad luxuri az. Studēdū ē g̃ ſobrietati ⁊ cauēdū a ſupfluitate uini maxie iuuēib': ſic̄ dic̄ Señ. i li. de ira: allegās pl'onē. Ex h̄ facilit̄ pclitat caſtitas. Uñ ſcribit hie ro. ad fabiolā vginē. O filia ſi apl's caſtigauit cor p' ſuū ⁊ i ſuitutē redegit: ne cū aliis pdicaſſz ipſo b' efficēt: quō iuuēcla adhuc i feruoz iuuētut' po ſita: dapib' ⁊ vio plēa: de caſtitate erit ſecura. In lege ō ꝓfect': nazareoz ꝓcepit oñs: q⁊ a vio ⁊ ab oi qō iebriāti pōt ſe debeāt abſtiere: ad h̄ ut puri' co rā deo ſtare poſſēt. qō ⁊ Jo. bapti. fuauit Luc. j.

Tertio ſobrietas ē ſēl' etat' decoratia. Uñ ſciēō q⁊ ut oia ad q̄ iuuenes ſtudē oñt ē: q⁊ a pncipio vtu oſas ꝓſuetudies acq̄rant: qz ſic̄ dic̄ ſalon. prouer. xxij. Adoleſcēs iuxta uiā ſuā gradit': cū ſeuerit nō ꝛcedet ab ea. Jnt' ät alias utiles ⁊ vtuoſas ꝓſuetu dies: q̄b' etas iuuēil' oz aſſueſcē: optia ē pcitate po t' uti. Nā it' alia bōa q̄ ſequūt h̄ potiſſimū ē q⁊ ad uēiēte ſenectute: ſēſ' tā ītiores q̄ exteriores diuti' ui gēt potētes ad ꝓpos act': ⁊ ipz coꝛp' i q̄dā puzita te ꝓfuat. Jmmoderat' ät pot': ⁊ maxie a pueritia aſſuet' ñ ſolū uitiū cl'pe iduc: ſz ēt bōa nāe uſq; ad iſēſibilitatē extimiat. hic ⁊ aug. ō ebrietat' nocuñ t' ait. Ebrietas aufert mēoriā: diſſipat ſēſū: ꝓfun dit itellectū: pcitat libidinē: iuoluit liguā: cōzūpit ſāguinē: oia ñbra debilitat: vitā dimiuit ⁊ oēm ſalutē extimiat. Hela rex iſrl' cū eēt bibēs ⁊ tumu lēt' fēus: zābri fu' ē q̄ ꝛ cū ẓbellarat irruens pcuſ ſit ⁊ occidit eū. iij. R. xvi. alexādro cū mlta regna mūdi uiciſſz: ⁊ circa vinū itēpat' eēt dcz ē. O Alexāder cū oia vicēis: a ſolo vio vicer'. Uñ ⁊ bñ dī ō ebrioſo. puer. xxiij. Eris ſicut dormiēs i medio mari: ⁊ q̄i ſopit' gubernator aiſſo clauo ⁊ dicens Uerberauerūt me ⁊ ñ dolui: traxerūt me ⁊ ñ ſēſi qñ euigilabo ⁊ rurſū uia repiā. Quarto ſobri etas ē hūane pad nutritia: hōies. n. adiuicē ſocia les ⁊ bēuoli redūt: qñ eoꝛ cōda ñ ebuliūt: iocdia t' gaudijs ñ exuberāt: ⁊ ſup alios ñ extollūt. Hec q̄dē bōa p ſobrietatē cānt: p quā rō recta auget ⁊ hō i ſuis actib' ifra ꝓpos limites māet. Ebrietas aūt his oppoſitū hz iducē. Nā hōiez a ītitudine rōis abducit: ⁊ ipz extra ſe ebulire fac̄. Mlta etiā alia mala ex ebrietate ſequūt: q̄ uitā ſocialē ptur bāt: puta oris loq̄citas: vborū ſcurrilitas: ludi le uitas: ⁊ vba tūoris ⁊ ptūelie. Ex q̄b' oib' ſurgūt ptētōes ⁊ rixe ⁊ freq̄nt bella ⁊ hoiuz mōtes. Unō Ecci. xxxi. Uinū mltū potatū irritatōez ⁊ iraz ⁊ ruias mltas fac̄. Amaritudo. n. aīe uinū mltū po tatū. Per ꝓmā clauſulā itelligit ſapiēs dāna cōpis q̄ ex nimio potu ſequūt: q̄ ſt irritatō. i. cēbri l' ſēſ' uacuitas. Ira. i. appetit' uidicte ⁊ ruias mltas fac̄ i. mōtes cōpales. Per ſam cl'am itelligit dāna cō ſcie. vñ dicit q⁊ uinū mltū potatū ē amaritudo aī me: qz amaritudinē leſe cōſcie duc̄. Subdit ultius mala q̄ ad ꝓrios pp ebrietatē diffūdūt dicēs ebri etat' aiositas. i. audatia ⁊ temeritas iſurgēdi i ali os: ipzudēt' officio actiue ⁊ paſſiue: q̄. ſ. ipzudens ebri' offēdit ⁊ offēdit mioras vtutē tā aīe q⁊ cōpiſ ⁊ faciēs uulnēa ſibi ⁊ alijs: hec ſupple oia mala fa cit ebrietas. Adhuc pt̄ pdicta mala ponūtur Jſa. v. quedā alia mala q̄ ex ebrietate proueniūt. Et primo ē q̄dā miſerabilis ſolicitudo ſpiritus ad q̄rēdū vinū. Deide eſtuatio cōpozis uio potato. Et q̄tum ad hoc dicit. Ue qui ꝓſurgit' mane ad ebrietatē ſectādā ⁊ potandam, uſq; ad ueſperam

ut uio estuetis. Aliud malū ē dissolutō ⁊ mt̄ē uagatio usq; ad p̄sideratōez ⁊ i p̄ceptū dei. Et q̄tuz ad h̄ dic. Citara ⁊ lira ⁊ tūpanū ⁊ tubia ⁊ uinū i cō uiuūs uīis: ⁊ op⁹ dñi ñ respicitis: nec opa manuuz ei⁹ p̄sidarat. Ex his ät p̄cludit ppha q̄dam mala pēalia: q̄ pplus ebrios⁹ incurrit. s. captiuitatē: stoli ditatē: ⁊ egestatē: vñ subdit. Propter detect⁹ē cap tiu⁹ ppls me⁹: q⁹ ñ hūit sciaz: ⁊ nobiles ei⁹ interiērūt fāe: ⁊ multitudo ei⁹ siti exaruit. Ex sobrietas it oēs vtutes fed⁹ hūane societat⁹ nutrit ⁊ fouet. Nasci turo sasōe q̄ teste āg̃lo ppl̄z dñi debebat ò māu si listiozū liberare: ⁊ ab hostib⁹ eū paci reddē. Ipe ā gel⁹ mīi ei⁹ i h⁹ figurā sobrietatē idixit dicēs. caue ne vinū bibat nec sicerā ⁊c. Judic. xiij. De mlt̄i ali is mal: q̄ sequuta st̄ ex ebrietate pōit. b. Amb. i ser mōe: ⁊ hz i decre. di. xxxv. Sexto die: ubi sic ait. i p̄ncipio generis hūani ig̃rabat uinū. Prim⁹ noe ui neā plātauit: dedit nāz: ig̃rauit potētiā: itaq; uinū nec suo pepcit auctōi: sz ebrietas illi⁹ nobis suadz sobrietatē. Sel̄ iebriat⁹ ē noe. At ubi malū ebrie tatis agnit iuñtū suū. i. cōp⁹ ad remediū tēpauit ñ effudit ad uitiū añq; uinū iuēiret māebat oib⁹ in p̄cussa libertas. Nesciebat hō a p̄sōte nāe sue ob seq̄a futur⁹ exigē. Nō eēt hodie fuit⁹ si ebrietas ñ fuisset: māebat oib⁹ icōcussa libertas obrepsat q̄ dē fi ne plātōis iuidia: māebat tñ adhuc pēna iue rētia. Lesa ē pietas: cū irridēt ebrietas. s. i noe fuit ebrietas: origo iceti⁹ pessie regnātricis p⁹ decior: ⁊ loq̄t de loth iebriato a filiab⁹ suis i mōte. abrahā i p̄uinio āg̃lis ñ uinū sz lac mīstrauit. Recte ibi de erat mā pcī: ubi erat rēissio pcōz. s. figuratie: ō niq; uēit Johs ñ māducās panē nec bibēs uinum q⁹ q̄ xp̄m annūciat: ab oi incentiuo vitiorū se oz prestare alienum: hec omnia ibi.

Ad tertiū. s. q. §. II.

h⁹ p̄petit max⁹e sobrietas. Sciēdū q⁹ maxie p̄ue nit ⁊ctorib⁹ p̄sōis scholasticis ⁊ iuuēib⁹. Rectōib⁹ q̄dē ⁊ plat⁹: q⁹ cū hēant iud care: oz eos cē sobrios nec cpula ⁊ ebrietate repleti. ⁊ ob hoc tōe obtene brat: ñ p̄nt rectū daz iudiciū i iudicādo. vñ ecēs. x. dz. Ue i tra cu⁹ rex ē puer: ⁊ c⁹ p̄ncipes mane ue scūt. Herodes rex i p̄uinio cpulat⁹ ipleuit q̄ puel la saltās postlauēat. s. decapitatōnē io. bap. Scōo p̄petit clic⁹ ⁊ religios⁹. vñ apos. j. ad thi. iij. dās igu la de ordinādis. it cetera dic q⁹ oz cē sobri⁹. Ad q̄ optūe fac q̄ ait Hiero. di. xxxv. Eccl̄ie p̄ncipes in si. ⁊ extra ò vi. ⁊ ho. cle. a cpula. hic apls de se. La stigo cōp⁹ meū ⁊c. aug. i regla. Cānē uīaz domate ieiunijs: abstinētia esce ⁊ pot⁹ q̄tū ualitudo pmit tit. Certō p̄uēit iuuēib⁹. Nā cuz i eis uigeat calor nāl⁹ pp feruorē sāguis vñ icitant⁹ ad libidinē: vehe mēter addēdo aliū ignē. s. ciboz ⁊ potuū: ñ potēt resistē tētatōnib⁹ luxurie. In delicijs. n. ait Bernā. piclitat castitas. ⁊ eō sm Hiero. Sic ce: ē ⁊ bacho tuigz ven⁹. Terēt⁹. Tres adolescētuli aias azarias ⁊ misahel uacātes abstinētie: uitādo cibos regios ⁊ legumib⁹ utētes ⁊ aq̄: euaserūt ignē fōnacis babi lonice ò signāt⁹ luxuriā mūdi ⁊ meruerūt hīe uisio nes dī. De castitat⁹ mā: cā ⁊ gradib⁹. La. vj.

Circa castitatez de

q̄ p̄nt̄ē agēduz p̄sideranda sī q̄ttuor. p̄i mo quō ē vt⁹: ⁊ circa q̄ vsat. Scōo ò laudib⁹ castitat⁹. Tertio q̄ st̄ cāe destructie siue p̄ fuatie. Quāto si q̄z de nccitate p̄cepti ad eā fuā dā tēat. Ad uidēdū quō castitas sit vt⁹. ⁊ q̄ sit ei⁹ mā. Sciēdū ē q⁹ sic dictū ē tpantia ē vt⁹ gnal⁹ q̄ cōit ordiat ad rep̄mēdas p̄cupias ōlectatōnū: q̄ st̄ circa tactū. Delectatōes ät p se p̄sequūt opatōes cū sit p̄fectiōes eaz: utoz. iij. eth. Mānifestū est ät q⁹ alit⁹ gnis sūt opatōes ptinēs ad usū ciboz. q̄b⁹ nā ididui p̄fuat ab opatōib⁹ q̄ ptiēt ad vsū uene reoz q̄b⁹ p̄fuat nā spēi. sic g̃ circa ōlectatōes cibo rū rep̄mēdas pōit vt⁹ abstinētie. sic ēt circa ōlecta tiōes uenereorū rep̄mdas ē ponēda vt⁹ q̄dā disti cta ab abstinētia. Et q⁹ h⁹ delectatōes ueneree st̄ uehemtiores ⁊ magis oppmētes rōem q̄ delectati ones ciboz. iō maiori idiget refrēatōe. vñ p̄dicte vtuti ipōit nomē castitat⁹: q̄ sūit a castigatōe. ex eo uidelz q⁹ p rōem p̄cupia frēat. Ipsa. n. ad mo dū puēi ē refrenāda. sic ps p phm. iij. ethi. qui assi milat p̄cupiaz puer o: eo q⁹ sic puer qui i uolūtate sua relict̄ prau⁹ efficit: ⁊ i malicia excrescit. sic cō cupia si ei p̄sētiat: ⁊ p rōnē ñ arceat: sp̄ auget i de siderijs ⁊ passiōib⁹. ⁊ nihil ē q⁹ sic vtutē mt̄ē ò ciat vñ dic aug. pmo li. soliloq̄oz. Nihil esse sētio: q⁹ magis ex arte deliciat aīm uirilē q̄ blādimēta feie corpisq; illu⁹ cōtact⁹: sic q̄ uxor hīi ñ pōt. Uir ue nerabil⁹ Benedict⁹. vt nārat Greg. in. iij. dial⁹. Ab ipso pueritie tpe coz gerens senile. nulli aīm uolu ptati dedit. Cū ät die q̄dā sol⁹ eēt: tentator affluit: nā nigra puaq; auis q̄ uulgo merula uocat: circa ei⁹ faciē uolitāt cepit: eiusq; uultui ipōtūe insistere ita ut eā p manū potuisset: si hāc uir dei teneē uo luisset. sz signo cruc⁹ facto recessit auis. Tāta aūt cānis tētatō eaō recedēte secuta ē: quātā uir scs nūquā fuerat exptus. Quādā nāq; alias feminā uiderat: quā malign⁹ spūs āte ei⁹ oculos induxit ad mēoriā: tatoq; igne fuit dei aīm i spē ei⁹ accendit. ut se i ei⁹ pectoi amore flāma uix capet: ita ut etiā pene ōserē heremū deliberaret ex tētatione. sed ptinus ex dī gratia i se reuēs⁹ i spinis ⁊ urticis nu dū se proiecit⁹ ⁊ sic tentationem uicit.

Post hec de laudi. §. II

b⁹ castitat⁹ i cōi uidēdū: q̄s ad q̄nq; ducē possu⁹ sm q̄nq; ppetates. Pria q̄dē h⁹ vtut⁹ laus ē: q⁹ ii ceias vtutes hec p̄mo dyabolo obstaclz pōit ⁊ ce te: vtutib⁹ aditū pādit. Unde q̄ ē sciēd⁹ q⁹ diabol⁹ p̄siderās diuīsas hoiz p̄ditōes: etates: ⁊ hitas opōtūi

rates diuersimode de diuersis eos tentare | studet Uidēs ergo h' nāz ad hoc uitiū ꝓmorē: talia sug gerit tētamēta: q̄lia ad tētati ruinā nouerit expedi re. Uñ senē cui uires deficiūt nāles: ⁊ necessaria sī admicula tpalia: tentat de auaritia: utpote q̄ i ꝓ pis defic̄: ꝓ extirseca iuuare se possit. Mercatorez assuetū i lucris ⁊ i ꝓmutatoib' tētat ꝺ fraudib' ⁊ sic de alīs. Inē oēs āt anie uires vis ꝓcupiscibil' in etate iuuēili ē debilis ⁊ ifirma ad sui refrēatoez: ⁊ fort ad rebellionē: tū ꝓpt' nāe cōruptōez: q̄ maxi me ꝑcipitat circa. ptes gēitaliū. Uñ pm' hō peccā do: ibi p' iordiatōez sētīt: tū ēt q: a ꝓncipio uite uoluptatib' ⁊ delectatoib' assuescim' q̄i eis ꝓnu tri: sic̄ pz ꝑ phm i li. eth. Diabol' g̃ cū cito hoīnē pubescē uidet: ꝓsciderās cōcupiscibilē ptē eē ad ꝓ cupiscēdā ꝓnā: ibi tētatōnū ifult' facē nititur ut mox iuuenē iā nouū hoīnē carnali uoluptate alle ctū ad ruinā trahat uitiozū. Pria g̃ iacula quib' diabol' hoiez ipugnat: ut g̃az baptisialē pdat: sī cānaliū delectatōz suggestōes. hō āt bōi puigil ca strū aliq̄ custodiēs oz loco uilioꝛi uires maiores apponē: sic ⁊ uitīs obstaculū obīcē: ⁊ vtutib' adi t' pādē. Et ió sācti uiri uolētes puēire ad pfectōez vtutū ꝓmo cōati sī repmē cānales ꝓcupias: dein de exercitīs vtutū opaz dare. Pria g̃ ianua totius bōitatī i hoīe: ē custodia castitatī Mōachi q̄ ꝓmi sub doctria bti Marci apō egyptū ōgebāt. ꝓmo oīuz ꝓtinētiā ꝓ fūdamēto hēbāt: deiñ sup eā ceras vtutes edificare satagebāt. Narrat hier' o i uit' pa trū q̄ dec' ipatō q̄ndā iuuenē xp̄anū castissimuz ꝓhēl': iussit nudū pōi i loco ameniss̄io: ubi erāt flores olfat' : istrumtoꝛ sōū': ⁊ cāt' autū: ⁊ mani b' ⁊ pedib' ligatū: quādā puellā pulchrā ipudicā ad eū fec̄ adducē: q̄ eū allicēt ⁊ māib' palpāet. At ille ñ ualēs se aliq̄ iuuaꝛ liguā dētib' icisā: i faciē il li' expuēs ꝓfusā absc̄dē fec̄. Sicq̄ ille tētatōis ui ctoꝛiā hūit. Scōa la' castitatī ꝓsistit i h q̄ hōi lib' ē tatē tribuit: ⁊ cūctas a se vtutes rōi subīc̄. Ad cui' euidētiā p' ꝓsidēt: q̄ntā depssionē rōis facē uitiū lu xurie. Sciēdū ē g̃ q̄ it ceta uitia luxuria mētē ma gis depmit. ⁊ vba salutī fastidire facit. Uoluptas enī cānal' pp uehemtiā delectatiōis in tm hoīem absorbet. ⁊ eū sēsibus subīc̄: q̄ q̄cq̄d aliud audit uł cogitat sibi displiat nimiū affect' ōlectatiōe cā nali. vñ dī ecc̄i. xxj Uerbū sapiēs q̄cūq̄ audiēt sc' laudabit ⁊ adiiciet. Audiet luxuriosus ⁊ dis plicebit sibi: ⁊ ꝓiciet p' tergū suū. Et Osee. v. c. dī ꝺ hoīb' ꝺdit cānalīb'. Nō dabūt cogitatōes suas ut reuētāt ad dñm: q: spūs fornicatiōis i medio eo rū ē. ⁊ dñz nō ꝓguerūt. Magna ē g̃ fuit' i q̄ uolu ptas cānal' hoiez ꝓstituit. ⁊ q̄i irremediabil'. vñ dic̄ aug. Oz efficacissimū gluten ad capiēdas aias est mulier. Uoluptas. n. cānal' cū nimis' appetit appe tētē sic glutinādo ligat: q̄ raro aut nūq̄ ab ea dī soluit: nisi dīna g̃ia maxie p flagella carnaliter af fectio succurrat. Cū sūma ēgo diligētia cauēdū ē: ne mlier' amoꝛ rōnē supet: q̄ hoīem tā miserabili ſuiture cōstrigit: pp q̄ ꝓ pulchre dic̄ tull'. Illum ego nō libeꝛ iudicaui: cui mulīe ipat: leges ipōit: uocat: vēiendū ē: eiicit. abeūdū ē: poscit: dādū est miat. extiescēdū ē: hūc ēgo ñ tm̄ seruū: sed neq̄ssī mū ſuū ego iudico. vñ i parabola ꝺ cena magna cū tres fuerit iuitati. pm' designās supbos se excu sauit. Silr ⁊ secūꝺ' designās auaros. Sz tert' sī gnās luxuriosos: nec iuit nec se excusauit ad signā dū q̄ carnal' uoluptas ita hoiez iplicat et submer git: q̄ eū ad cogitādū aliq̄d ipotētē reddit. Luce. xiiij. Cū alexā. mag. audit a fama ꝺyogenis: ⁊ cuz uisitasset: phs ei ñ assurrexit: Cui alex. Imꝑator sū ozbis: ⁊ tu mihi nō assurgis: Cui phūs. Neḡ ueꝛ eē asserēs. Carnal' ꝓcupia: gula: ⁊ supbia dñe tue sūt ⁊ ācille mee: qz tibi dñant. ⁊ ego vtutib' e as uici. Ergo ſu' es ſuoꝛ meoꝛ. q̄ó ꝓfessus ē ale xander ueꝛ eē. Tertia laus h' vtut' ꝓsistit i ꝺco re singulaꝛi pulchritudis: quā i aia cāt. Ubi sciēꝺ ē: q̄ sic̄ docet ꝺiony. iij. c. de dīnis no. ad rationez pulchritudis duo req̄rūt. s. claritas ⁊ ꝓsonātia. i. ꝺbita ꝓpoꝛtio. Dicim' . n. corp' hūanū pl'chrū cū mēbra hz bñ ꝓportiōata cū q̄dā ꝺbiti colozis cla ritate vł q̄litate. Pulchritudo āt spūal' silr mō in hoc ꝓsistit: q̄ oēs aie uires sūt sibi iuicē ꝓsonātes i actib' diuēsaꝛ vtutū scēm refulgentiā rationis Ipsa. n. suo lūie cūctas aie vtutes illustrat ⁊ pfic̄ eas q̄ i ultimū finē ōdiando dirigit. Ultim' āt uir tutū sis ē dē': q̄ ē sūme pulcher: uniuēsoꝛ ꝓsonā tie ⁊ claritatī cā exñs: sic̄ dic̄ diony. Lz āt pulchri tudo q̄dā i oi vtute iuēniat: ut pz ꝑ aug. i li. lxxiij. q̄stionū. spāl'r tñ castitati hec spūal' pulchritudo attribuit. Ipsa. n. p̄cipue q̄ndā ꝓsonantiā in hoie ꝓsti uit: ꝑ hoc q̄ cāne spūi subīc̄. Et spūs a cāna lib' libet exñs: ceteras aie uires sub q̄dā modēa mi ne regit. Idē hoiem claꝛ reddit: ꝑ hoc q̄ id qō ē i eo turpissimū ⁊ idecētissimū: repellit cohibendo bzutales uoluptates: q̄ claritatē rōnis extiguūt. ⁊ ió pecā itpātie fm phz sūt maxie expz babilia: q̄ ēt fm Greg. sūt maioꝛi infamie q̄ pecā spūalia: lz possīt eē minoꝛis culpe. Pz ergo q̄ castitas facit ho minē decoꝛ ⁊ hōre dignū. Intpantia vo ex pb: ó sū ⁊ ulē. Uñ ipsa est uestis de byssо sc̄m illud p uer. ulti. Byssus ⁊ purpura indumēt' eī'. Byſ sus enim genus lini candidissimi. Unde et beata Lecilia ne pulchritudinez sue uirginitatis amitte ret: cantantibus oꝛganis. ⁊ uestibus ōsup auro te xtis. subtus autem cilicio induta dñm exorabat. Fiat dilēs coꝛ meū ⁊ coꝛpus meū immaculatum. ⁊c. Similiter agnes despiciebat f. lium prefecti: q̄ eā uolebat in uxorem ut pulchritudinem uirgini tatis ꝓseruaret: martyriū sustinuit. Quarta laus castitatī ē: q̄ ipsa inter ceteras vtutes magis ad sciam disponit. Ubi sciendū est: q̄ q̄diu passi ones non sedantur: uires sensitiue: que ope rationi intellectus deseruiunt: impure sunt: ⁊ ad

Exemplum

opatões ꝓpas ibabiles. Sedatis ãt passiõib⁹ ĩ motionibus spũz ꝛ sãguis ꝛ bullutõib⁹ cessãtib⁹ ꝑdicl: ꝑdicte vtutes ĩ suis actib⁹ uigorãt: ꝛ tũc itellectꝰ: q̃ ab eis recipit ad sciaz hñdã ꝓfectꝰ illũinat. vñ dic̃ phs. vij. phy. Alia fit sapies sedẽdo ꝛ qescẽdo l' sedẽdo tm̃ ꝟz aliã liam. Qñ. n. hõ tumlt⁹ passionũ ñ sẽtit. aia ĩ seipsa qescit: ꝛ tũc q̃i sedẽs facliter sciaz uẽit. Lũ g̃ castitas sit passionũ sedatiua ꝛ refrenatiua: ꝟz qz mltũ hz ad sciaz disponẽ. Jn ꝯ figurã legit q̃ salon fecit sibi tronũ eburneũ: ĩ q̃ sedebat ad iudicãdũ. Tron⁹ ẽ sedes iudicãtis ꝛ signific sapiaz: ebur pp sui cãdorẽ ꝛ icõruptõez signific castitatẽ: qz. s. sapie aica ẽ castitas. Greg. nazãzen⁹ de se ipo ait. Lũ signaculũ castitatl itegre custodiẽs: phie studijs adhuc iunioꝛ apũ athenas florerẽ uidi p soporẽ sedẽti mihi ꝛ legẽti duas de coꝛas dextra leuaq; ꝓcedisse feias: q̃s ego castitatl istictu tozuiori oclo ꝓspiciẽs: q̃ nã cẽnt⁹: ꝛ q̃d sibi uellẽt iq̃siui. At ille me fãliari ꝓplectẽtes aiunt. Ne molestẽ accipias iuuẽis: note tibi ꝛ familiares sum⁹. Alĩa ex nobis sapia. Alĩa dicitur castitas: ꝛ missẽ sum⁹ tecũ habitare: qz nobis ĩ coꝛde tuo iucũdũ hĩtacl̃uz ꝓpasti. De Jo. ẽt euãga. dĩ q̃ pp v̄gitatẽ datũ ẽ ei alt⁹ de diuis mysterijs ꝛ cognoscere ꝛ scribẽ. Et. b. tho: de aq̃no ẽt sapia mirabili clarꝰ it v̄gitate fult⁹. Quita laus h⁹ vtutl ẽ: q̃ p̃ certis vtutib⁹ ipa singularit̃ hoinẽ dei fãliarẽ ꝛ aicũ cõstituit. Uñ sciẽdũ q̃ nã dina ẽ puritas ꝛ mũdicia pp sui excellẽtiã ꝛ nobilitatẽ. Delectat aũt unũq̃ ꝟz i suo sili. Puritas g̃ i creatura rõali ẽ deo gratꝰ suma: i q̃ tã q̃ i suo ꝓsili ꝓgaudet ꝛ qescit. Uñ ỏ celesti spõso dr. iij. cãti. q̃ pascit ĩt lilia. i: puritate ỏlectat. ꝛ hic ẽ qõ illi q̃ vtute v̄gitatl ꝑditi sit: magis fuerũt cũ deo ꝓiũcti: sic̃ ꝟz de Jo. euã. quẽ xp̃s virginẽ de nuptijs uocãs: supra pec⁹ eꝰ recũbẽ uolu it: ubi icarnati v̄bi secreta itellectu acutissio pene trauit. Hũc dñs i cruce pẽdẽs v̄gis mãis custodẽ: ꝛ tã q̃ filiũ loco sui dereliq̃t. Qõ totũ merito pũitatis eꝰ asscribẽdũ ẽ. Uñ de ipo singularit̃ dr. Hic ẽ discipul⁹ ille quẽ diligebat ihs. Soli g̃ v̄gies fãliares ꝛ xp̃i sodales dñt. Et iõ signãt de eis dĩ Apoc. xiij. sequũt agnũ q̃cũq; ierit. Precipue ã sequtur mẽ eꝰ v̄go maria. Jn h⁹ figurã dñt ꝑm dõ. Quẽa m⁹ dño nõ regi adolescẽtulã v̄ginẽ: ꝛ stet coꝛã rege ꝛ foueat euz nẽ. iij. ℟. J. Quod ỏ ipsa mẽe xp̃i itelligi põt

Consequenter re .§. III.

stat uidẽ de cãis ꝓferẽtib⁹ ad castitatẽ. Ut ãt mãi festiõ fiat nãa doctria: ꝑmittem⁹ ỏstructiuas cãs: q̃b⁹ sigl̃is oppositas ꝓstructiuas adiũgem⁹. Pñt ãt hmõi cae i sũma q̃ttuõ assignari. Pria q̃dẽ cã destructiua castitatl ẽ ociũ. Ubi sciẽdũ ẽ q̃ anim⁹ hois sẽp ĩ aliq̃ delectari appetit. Lũ ãt ad opa vtutl ñ assuescit: ĩ eis mũne delectari pt̃: qz ubi nõ ẽ opatio: nõ pt̃ eẽ delectatio: cũ delectatio opatõz ꝓseq̃t: sic̃ ꝟz ꝑ phz. iij. eth. Quapp nec̃e ẽ ut dicit greg. q̃ ad trẽa flectat. ꝛ ĩ eis ỏlectet. Sẽsibilia. n. cũ sẽsibilib⁹ offerũt: sẽsuales hoies facl̃ ad sui appetitũ alicĩãt: maxie qñ opib⁹ vtutũ ñ uacãt. Jnt̃ oĩa ãt sẽsibilia bõa ad q̃ cito aĩm⁹ icliat: si oblecta m̃ta carnalia: q̃ uehemẽt appetitũ ĩclinãt ad ea cõ cupiscẽda. Cã vo opposita castitatl ꝓstructiua est occupatõ circa aliqõ op⁹ vtutis. Jnt̃ al as ãt occupatões efficacissia ẽ: q̃ circa studiũ sacre scripture vsat. Jpa. n. mẽtẽ ꝛ errores illumiat. Uñ dñs ꝛ errates iudeos dic̃. Scrutami scripturas: ipe enim testioniũ pibẽt de me. Jtẽ ꝛ tẽtatões diaboli hõi nẽ armat. Uñ saluator nr̃ ab eo tẽtat⁹ tripl'r sacre scripture testionio se defẽdit: ut pz Mat. iij. Jtez accidiosã mẽtẽ refouet: ꝛ ĩ q̃dã spũali solatio eam enutrit. Uñ sẽiores iudeoꝝ spartiatis scribẽtes dixerũt. Nos hñtes solatio libꝛos sẽos q̃ sũt ĩ mãib⁹ nr̃is. Sacra igit̃ scriptura mẽtẽ studẽtis castã reddit ꝛ pudicã. vñ dĩ Jacob. iij. Sapia q̃ desursũ est ꝑmũ q̃dẽ pudica ẽ. Nã ei⁹ exercitiũ: carnis ꝓcupiscẽtiã repmit ꝛ ꝑ tãto ꝓgrue spõsa uocat ꝟz illud Eccl̃i. v. q̃siui mihi spõsã assumẽ. s. duinã sapiam

Scda cã destructiua castitatl ẽ malozuz societas. Ad singla q̃ppe uitia hoies iclinãt exẽplo malozũ sociozũ pp qõ admõet sapiẽs puer. xxij. No li eẽ aic⁹ hoi iracũdo: neq; ãbules cũ hoie furioso ne discas sẽitas ei⁹: ꝑcipue cũ carnales hoines eos q̃s socios hñt exẽplo suo ad carnis illicita facliter trahãt. Qõ q̃dẽ ex duplici cã ptigẽ põt. Prio q̃a societas hõinũ maxie iuuenũ ut plumũ motiuuz hñt ipm delectabile: qõ maxie eos mouẽ ꝟz ad sĩmul puiuẽdũ. Delectabile ãt qõ ẽ i actib⁹ ueneiis multũ mouet iuuenilẽ etatẽ: ꝛ iõ eoꝝ vba ꝛ facta freq̃nter circa carnis delectabilia uersãtur ꝓpter qõ q̃ talib⁹ se adiũgit: ad carnalia opera facliter ruũt. Uñ scriptũ ẽ Eccl̃i. xix. qui se adiungit forni carijs erit nequã. Et apls. j. ad Lozin. v loquens de fornicario dicit. Nescitis quoniam modicum fermentum totam massam coꝛrumpit. Causa vo huic oppositꝰ castitatis ꝓstructiua. ẽ elõgatio ab hmõi societatib⁹ ꝛ quersari cũ hõestis ꝛ morigeratis. Ubi sciendum est q̃ bonorum societas ad tria ualet. que tanto castitatẽ securiorem reddũt q̃nto hominẽ circa utilia occupatũ ab illicitis fortiꝰ retrahũt. Prio g̃ ualet ad solatiũ ꝑ rediũ nãe. Homo naturaliter est animal sociale propter qõ necessario ad amicitiam ĩcliatur. Uñ oñdit phs viij. eth: q̃ oẽs hoies aicitiã q̃rũt. Senes quidem propter utile. Juuenes autem propter delectabl'e Uirtuosi uero tam illi q̃ isti propter honestum. Quelz tñ hmõi aicitia delectationẽ includit. Naz senes delectãtur de conferenti utile. Et uirtuosi ỏ honestate vtutis. Omnis ergo amicitia delectatõnẽ includit: ꝛ est ad solatiũ nature. Unde Amb. dicit in. q̃. de offi. Pulchra est societas seniozuz ꝛ adolescentium. Alij testimonio: alij solatio sunt.

alij magisterio alij delectatõe: ut ỏ moyse ⁊ Josue de abrahã ⁊ loth: de helia ⁊ eliseo ꝓz. hi siq̃dẽ sci pñes ꝓtuberniũ ⁊ solaciũ aicabil' societat' ñ recu sant. Magna fuit aicitia ir dauid ⁊ Jõathã. Unỏ eo i plio occiso ỏỏ amaꝫ flẽs dicebat. doleo sup te fr̃mi Jonatha ỏcoꝫ nimis amabil' sup amoꝛẽ mu lier: sic mr̃ unicũ amat filiũ: ita ego te diligebã. ij. Rj. Tertia cã destructiua castitat' ẽ turpiloq̃z carnalia. n. colloq̃a ⁊ uillũ histoziaꝫ nãratões ai mos tã audiẽtiũ q̃ nãrantiũ reducũt ad ꝓsideran dũ ea ỏ q̃b' ẽ fmo. ꝓsideratio ãt reꝫ uillũ ac eaꝫ itellectual' ispectio: facilr affectũ icliat m̃l ⁊ uires frãgẽdo cõrũpit. Unã apls. j. ad coꝛi. xv. Cõrũpũt bonos mões colloq̃a mala pp q̃ ãmõet ad Eph. v. dicẽs. Fornicatio ⁊ oĩs imunditia aut auaritia: nec' noiet i uobis sic decet scõs ⁊c. aut' turpitudo aut stultiloq̃ũ aut scurrilitas q̃ ad rẽ ñ ptiet: sz ma gl gr̃arũ actio. Quarta cã destructiua castitat' ẽ usus eoꝛ: q̃b' aim' hõis emolescit ad amorẽ mu lieꝛ. Et p̃cipue h̃ sr̃ tria. s. carũ aspect'. Freq̃ns cuz eis colloq̃ũ seu ꝓtuberniũ. Et mũeꝛ hic ide susce pto. Circa aspectũ mulieꝛ ẽ sciẽdũ: q̃ sẽsus uisus p̃ ceris sẽsib' hz tria. ꝑmo plimas reꝫ dntias no bis demõstrat. sic. dic̃ phs. j. meth. i p̃ncipio. Ex ui siõe ãt reꝫ multaꝫ uitiũ curiositat' orit: q̃ ẽ q̃daz deoꝛdiato itellect': puẽtes ex ioꝛdiato appetitu co g̃scẽdi ⁊ uidẽdi mlra: siue sit utilia siue iutilia siue ꝓferẽtia siue ad rẽ ñ ptinẽtia. Cũ ãt q̃s mlta ituer ⁊ oculos undiq̃z põrigit: necesse ẽ: ut aliq̃lr ad h' mõi aim' iclict: ⁊ tũc itellect' ipoꝛtũe se offert ad illa sciẽda: hec ãt ẽ magna cõdis uãitas: ⁊ uisus ẽ põra p quã tot noxia p̃sẽtãt: q̃ mẽtẽ illaq̃ãt: diligẽ ti clausura ẽ cohibẽd': ne p ispecta q̃z uana eua get. Unã Eccĩ. ix. Ne ispicias mulierẽ multiuolam ne icidas i laq̃os ei'. Legit oinã uiolatã fuisse: q̃ curiosa fuit uidẽ mulies regiõis: ad quã pr̃ ei' Ja cob nup aduenerat. Gen. xxxiiij. Scõa freq̃ns et failiare colloq̃ũ cũ muliere hz castitatẽ coꝛrũpere Ubi sciẽdũ ẽ: q̃ vbũ mulieris i sacra scriptura cõ pat rethi. igni. ⁊ gladio acuto. Et hoc ꝓpr̃ea ma la q̃ ex familiari colloq̃o mulieꝛũ causat. Prio. n. bladitoꝛie sr̃ mulieres: ⁊ vba mẽdatũ puipendũt: ꝓpr̃ q̃ hoiez cũ q̃ frequẽt colloq̃ũ hñt: fallaci ad ulatiõe puertũt: ⁊ eũ a vo rõis iuditõ facilr ỏuiãe faciũt. Et q̃m ad hec mulr dr̃ hoiez irretire. puer. vij. Irretiuit: iq̃t: eũ mltis fmõib' De Salone dr̃ q̃ mlieres auerterũt coꝛ ei': ⁊ itatũ occ̃los mẽtis ei' excecauerũt: q̃ eũ vsq̃z ad isaniã ydolatrie ỏduxe rũt. iij. Reg. xj. Tertỏ muneꝛ ituẽtio hz castitatẽ coꝛrũpe: maxie q̃n ex pte viri mlieri offerũt: q̃ ad mũera citi' allicit. Hz ei mulier ꝓsiliũ ỏbil' ⁊ af fectũ ꝓnioꝛẽ q̃ vir. Studet ẽt ad hñdũ p̃ciosas ve stes ⁊ alia ad oꝛnatũ ptinẽtia: ⁊ cũ a se freqẽt nõ hẽat vt ꝓcupita assequat ad munera faciliꝰ icliat. Hec ãt sũmope cauẽ dẽt castus amoꝛ. vñ Hiero. Crebra munuscula ⁊ vestes oꝛi applicatas: ac de gustatos cibos: blãdasq̃z ac dulces litteras: sãctus amoꝛ non habet.

Qtũ ãt ad quar. §. IIII.

tũ cũ q̃rit vtrũ castitas sit i p̃cepto. Rñdeꝛ q̃ sic: Unã apls. ij. ad chori. iiij. exhibeam' nos metipos sic ỏi mistros i castitate ⁊ ad hebre. Fornicatoꝛes ⁊ adulatoꝛes iudicabit ỏs. i. ỏdẽnabit. Et hoc q̃a agũt ꝰ castitatẽ: ñ ãt teneꝛ q̃libet ad quẽlibet gra dũ castitat' sz ad aliquẽ. Unã sciẽdũ ẽ: q̃ triplex est grad' castitat'. s. ꝓiugalis: vidual': ⁊ v̄gial'. vñ ⁊ Be da i omel'. Bõa ẽ castitas ꝓiugal': melioꝛ ptinentia vidual': optia pfectõ v̄gialis. Et de illis ẽt scr. bit i decre. di. xxx. Si q̃s uiroꝛ. §. hec scripsim': ⁊ ifra Nos v̄gitatẽ cũ huilitate admiramur: ⁊ ptinẽtiã cũ castitate ⁊ religiõe accept issimã deo dicim': ⁊ renũtiationẽ segulariũ negotioꝛ atq̃z actuũ cum hũilitate approbãdo laudam'. Et nuptiaꝫ vicz q̃ ỏ fm castitatẽ pdurat ꝓprobam'. Huic ãt tripli ci graduí castitat': coꝛrñdet ẽplex fruct' vt oñdit Math. xiij. p pabolã xp̃i dicẽt. Semẽ q̃ cecidit i r̃ã attulit fructũ. aliỏ. xxx. aliỏ. lx. aliỏ cẽteſim ũ Ubi nõ q̃ r̃a bõa ẽ ĉaſa rõnal' fuas castitatem: q̃ ad hoc vt fructificet. oꝛ vt sit cultiuata vomẽ seu ligoñ penitẽtie ⁊ pfessioꝛis: irrigata aq̃s lacrimose oꝛonis: irradiata sole debite ꝓgnitiõis. Semẽ ãt ẽ vbũ ỏi q̃ ỏdẽ iacit a p̃dicatore p deuotiõem ⁊ p positi i bono firmatõnẽ: nascit' p opis exequutõez Fruct' ãt q̃ seq̃t ex hac r̃a sata hz. b. tho. i. iij. di. xlix. significat ꝑmũ q̃ ỏẽt hoi ex hoc q̃ a carnali vita i spũalẽ trãsit: sic fruct' dr̃ mãlr id q̃ expecta tur p semiationẽ vl' alios mõs vsus celi tẽdẽs ⁊ i r̃ã ỏserẽs. propr̃ea ãt v̄tuti castitat' dr̃ r̃ndẽ fruct' magisq̃ alij v̄tuti: q̃ ipa castitas hoiez l berat p̃ cipue a subiectiõe carnis. Nã p delectatiões vene reas aia p̃cipue carni subdit: q̃i r̃e ifixa: adeo vt i actu carnali ipossibl'e sit aliq̃d itelligẽ hz phz. vij. eth. Quãuis ãt vis semẽtia sit efficax ad ꝓuẽtẽdũ hũoꝛes r̃e i suã nãm: tñ q̃to hec vr̄ semis ẽ effica tioꝛ: ⁊ r̃a ad hoc patioꝛ: tãto fruct' seq̃t vberioꝛ: tñ vt dictũ ẽ semẽ spũale sit vbũ dei: q̃to mag' ali q̃s ex hoc ꝓuertit i spũalẽ vitã a carnali actiõe re cedẽs: tãto i eo maioꝛ seq̃t fruct' vbi. Et q̃ magis recedit q̃s i viduitate a coꝛpis ope q̃ ex ꝓiugio: q̃a vbi ꝓiũx abstinet a sua: ptinẽs se abstrahit a nõ sua ⁊ sua. quã. s. possz hr̃e i ꝓiugio. vñ fruct' i du plo reddet viduis. Et q̃ v̄go abstinet se i futuꝛ ⁊ ptr̃ito ab oi voluptate ⁊ coꝛruptiõe: iõ ei reddit fruct' cẽteſim': q̃ numerus addit. xl. sup. xl. Qua dragenari' ãt ꝓsurgit ex denario q̃ter multiplica to. Quaꝛnari' ãt q̃ ẽ nũerus q̃drat'. designat soli ditatẽ icoꝛruptionis. quã hz v̄go p ceteris. Item isti nũeri fructuũ ꝓuẽient adaptãt ꝓicti gradib' castitat'. Nã positi ad mãus hz algoꝛismas figurãt ipsos stat' fm Bedã. Nã trigẽarius sic foꝛat: vio licet p ꝓiũctionẽ sũmitatum pollicis cuz idice: q̃ ỏ

figurat ipsã cõiũctiõez ꝙ q̃i oscula tionez ꝓiugatoꝝ. Sexagenarius vo fozat ꝑ hoc ꝙ idex suppo nit ꝙ iacet i medio pollicis q̃i oppmens eum. Et signi ficat ipsã oppssionẽ uidualez: quã patiũt i mũ do. Centesimꝰ vo nũerus nõ i siniſtra mãu vt ceꝛi ponũt. sed i dextra q̃ significat uitã beatã: vbi ne q̃ nubẽt neq̃ nubent. sz siũt sic ãgeli dei ab oi cor ruptiõe liberi: qõ ꝓpetit vgibus. Jn isto triplici statu se repit vgo btã: vt sit cũctꝭ exẽplar. Nã i cõ iugio cũ fuit Joseph despõsata p vba de pñti ubi ꝓsistit eẽntia mũmõij fz. b. tho. q̃uis nõ fuerit se cuta copula carnis. vbi ẽ ꝓpleta pfectio significa tionis. Jn uiduitate se repit tpe passiõis filij. Lze dic. n. tũc iã mortuũ fuisse Joseph. Propterea fõ te xps eã ꝓmẽdauerat Joanni exquo sponso care bat: i vgitate ãt sẽp pmãsit. nã ut dic aug. xxvij. q ij. §. Beata maria proposuit se cõseruatuꝝ uotũ vgitatꝭ i coꝛde: sed ipz vgitatꝭ uotũ ñ exp̃sit ore. Subiecit se dine dispõni: duz ꝓposuit se pseuerꝛ turã vginẽ nisi ei deꝰ aliꝫ reuelaꝛit. Postq̃ vo filiũ genuit. s. ex spũ sãcto ꝑmanẽs vgo: q̃ coꝛde ꝓcepe rat uotũ: ore exp̃sit. Et uterq̃z. s. ipsa cũ Joseph i vgitate pmãsit. Ad ꝓbationẽ castitatꝭ cõiugalis facit qõ dr ad hebꝛe. ulti. Hõrabile ꝓnubiũ ꝛ thoꝛus ũmaculatꝰ. Et pãnucꝰ i niceno ꝓcilio dixit ca stitatẽ eẽ cũ ꝑpa ꝓiuge cõcubitũ. xxxj. di. Nicena Et Jnnocentꝰ tertꝰ iqt. Nõ solũ vgies ꝛ ꝑtinẽtes verũ etiã cõiugati p fidẽ rectã ꝛ opationẽ bonaz placẽtes deo ad eĩnã merẽt beatitudinẽ puenire. extra de sũ. tri. ꝛ si. catho. c. i. Ubi tria notant ꝑ q̃ pueniũt ad btitudinẽ. s. sciam i credendis ibi p fidẽ rectã. Jntegritas i agendis. s. fuãdo ꝓcepta. i bi opationẽ bonã. Unꝰ ꝛ ipse nũerus ẽgenariꝰ ꝺsi gnãs statũ ꝓiugalẽ resultat ex ũnario significãte fi dem trinitatꝭ. ꝛ denario sigificãte obꝺuationẽ ꝺ calogi: Tertiũ ẽ siplicitas i diligẽdis ut. s. totũ re ferat i deum. ubi placẽtes de q̃ signat in cõiũctiõe digitoꝝ ad ũuicẽ cũ. s. nũerꝰ ẽgẽariꝰ põit ad manꝰ.

Tria aũt faciũt ad. §. III

cõmdationẽ statꝰ seu castitatꝭ ꝓiugalis. Et ꝑmo q̃ dem q̃ a deo hz istitutionẽ ꝛ ap ꝓbationez. Nã i statu inocentie ꝓiugiũ istituit et in padiso ꝛrestri. Postmodũ icãnatꝰ uocatꝰ ad nuptias cũ discipulꝭ pñte mẽe: ꝓio ipas miracło ꝓsecꝛauit. Castitas ãt ũnuat ex eo ꝙ adam i spũ ꝺi loquẽs ait. Erunt duo i carne una. nõ dixit tres uel q̃ttuoꝛ: qõ refe rẽs xps Math. xix. subdit: quos ḡ deus cõiunxit hõ ñ seper. s. altẽi adherẽdo. Secũdũ ẽ q̃ hz sub limen significatõnẽ. Unꝰ apls loquẽs de mũmo nio ait. Hoc ãt dico magnũ sacm̃tũ i xpo ꝛ eccle sia. vñ ꝛ rõe hꝰ significatiõis dr mũmoniuz maxi mũ sacm̃tũ i christo et ecclia: q̃ ligificat sactissiaꝭ res. s. unionẽ xpi cũ ecclia ꝛ aie cũ deo. contra qõ faĉ uiolãs talẽ castitatẽ. Tertiũ ẽ q̃ ꝑhz multipli cem fructificatiõnẽ. Et ꝑmꝰ fructus ẽ ꝓsecutio ꝓlis: ꝑ quã ꝓfuaꝭ genus hũanũ. Unꝰ ꝛ ꝑ noe cũ filijs uxoꝛatꝭ repatus ẽ mũdꝰ ꝺ diluuio ꝑierat: re staurãt ꝛ ruine ꝛ nũeri ãgeloꝝ. saltẽ ex multiplica tiõe pueroꝝ i illa etate decedẽtiũ. ꝛ nascũt vgines q̃ tenẽt uitã regni celoꝝ. vñ Hiero. Laudo ꝓiugi uz: sz q̃ nisi vgies generãt: lego de spis rosã: ꝺ chõ cha mãgaritã. Scõs fructꝰ ẽ uitatõ fõnicatõis. vñ apls. j. ad Loꝛ. vij. pp fõicatõez. s. uitãdã vnuſ q̃sq̃ suã accipiat. s. uxoꝛẽ. cũ. n. ñ q̃z sit apt' ꝓtinẽ se ab oi uoluptate venẽa: ꝓuidit deꝰ hũane ifirmi tati ꝑ uiã ꝓiugij: vñ apls. ad. Loꝛ. vij. Melꝰ ẽ nu bẽ q̃ uri. Tertiꝰ ẽ ꝺilatatõ charitatꝭ ꝛ mltiplica tio pacis. nã p ꝓiugiũ unũ: mlti efficiũt aici ꝛ affi nes: ꝛ tollũt mlta scãdala ꝛ uitãt picła: ut pz i he ster assueo ꝓiugata p quã preseruatuꝝ ẽ genꝰ iudeo rũ ab exterminio suo. Quartꝰ ẽ decoratõ ciuilita tis. mlta. n. sẽ ptinẽtia ad plchritudinẽ ciuilitatis: q̃ uiri ex se facẽ nescirẽt aut ñ possẽt: ut gubernare domũ: ꝛ mliẽs absq̃z uiris male se regẽ possent ꝛ pla alia. Tria ãt sũope dñt cauẽi i hꝰ statu q̃ sẽ ꝑ castitatẽ. Primũ ẽ amõ iordiatꝰ altꝛi ad alterũ: vñ hier. xxxij. q. iij. oiqo q̃dẽ hõesta erat amõis sz magnitudo ꝺformis. Unꝰ ꝛ sixtꝰ pythagoꝛicꝰ i sñgs. Adulẽ ẽ: iqt i uxoꝛẽ suã amatõ ardẽtiõ: i alie na q̃ppe uxoꝛ ois amõ turpis ẽ i sua nimꝰ. Scõz qõ dz cauẽi ẽ iordiatõ actuũ usꝰ ipꝰ mũmõij. circa hꝰ põit q̃dã vtꝰ q̃ dr puditicia: q̃ hoiez ifrẽat circa hꝰ iordiatões. Unꝰ hiero. Jpa opa nuptiaꝝ si nõ vecũde ꝛ cũ hõestate q̃i sub oclis dei fiãt: ꝛ ut tm̃ liberis fuiaꝭ ũmũditiã ꝛ luxuriã noiauit ꝛ aplus cũ dic. Ois ũmũditia aut luxuria: nec nomiet ꝛc. xxxij. q. iij. In eo. Tertiũ qõ dz cauẽi ẽ fractio fi dei altꝛi ad altez: ut nulla occasiõe altꝛi adhereat Nec cã ꝓlis suscipiẽde si sit sterił. sic nec Jsaac ad aliã accessit: rebecca uxoꝛe diu sterili pmanẽte. nã q̃ abrahã ad ãcillã accesserit agar: ꝛ Jacob plres habuerit uxores: fuit illõ ex spãli dispẽsatõe ꝛ re uelatõne spũs sci pp diuersas cãs: ut hẽt. xxxij. q. iij. Recurrat ꝛ. § seq̃nti. neq̃z cã timiditatꝭ vel de mõte ł de fama pmittẽ dz se ab alĩo cognosci: sic fec lucretia nobił rõana a tarq̃ni filio. Unꝰ nec ex cusat ab adł'io fz aug. i ꝑmo de ci. dei. Unꝰ ꝛ lau dabił' susãna potꝰ se uoluit exponẽ picło mõtis ꝛ fãc: q̃ sẽb' assẽtiã: ut hẽt. Dan. xiij. Nec cã infir mitatꝭ. s. cõpał. s. cũ altꝛ eoꝝ ẽ ifirmꝰ nec ifirmita tꝭ spũał: uilz si ꝓsocꝰ sibi fidẽ fregẽit adł'trãdo: ñ. n. hz hũ locũ rła: frãgẽti fidẽ: fides frãgat eidẽ.

Ctũ ad castitatẽ §. V

uidualẽ dic apls. i. ad thi. v. Uiduas honõa q̃ vere uidue sẽt. Nõndũ ꝑmo q̃ fz albertũ i sũma ꝺ q̃ttuor coeq̃is. Nom̃ uidue mltiplr dr. Est. n. uidua ꝑmo q̃ uidua ẽ cõpe: sz m̃te nupta. i. hñs ꝓpositũ ꝓiugij: ꝛ ꝓputat it unitas i mũio: q̃z castitas magł ꝓsistit i m̃te q̃ i cõpe. nec huic dẽt fructꝰ. lx. i. illõ spãle gaudiũ i regno dei: qõ uere uiduis reseruat.

Scõo mõ dr uidua:q̃ ẽ uidua corpe ⁊ mẽte:⁊ hec uocat ꝺe uidua ab apl'o. ubi dic̃ Uidual honõa q̃ ꝺe uidue sc̃t. Et talẽ uiduã cui debeat fructꝰ. lx. põit i statu uiduitatꝭ uotũ ⁊ ꝓpositũ sic pmanẽdi ꝓpt deũ:⁊ ñ ꝓpt onera mũmõũ deuitãda. Tertia dr uidua corpõe ⁊ mẽte aut auxilio frẽo:sic bõe pau pes uidue. ⁊ de hac dic̃ apl's. i. ad thio. v. Si qs fi del' hz uiduas mĩstret ill':⁊ ñ grauet ecc'ia: ut his q̃ ꝺe uidue sc̃t sufficiat. Ille ãt tales alebãt i ꝯgrega tõibꝰ ab ecc'ia:⁊ erãt i locis religiosis ꝯgregatõibꝰ scõz ⁊ seruiebãt ecc'ie. Et his mlto magis debet fructꝰ. lx. Ad statũ ãt uidualẽ tria sc̃t iducẽda. Primũ ẽ exẽplũ creature irratoal':ut. n. legit i li. ō nã aialiũ:turt uni mãi associat i tota uita sua. ꝺe cũdia ãt ẽ hoiez ñ facẽ qꝺ facit brutũ. Scõm ẽ ex pimtũ afflictõis stat' ꝓiugal'. i. ad Loz. vij. Tribꝰ tões cazis hẽbũt:ait apl's loq̃ns ꝺ ꝓiugat'. s. ꝓ reb' necessarũs sibi ꝓuidẽdis:⁊ filijs ⁊ seruitute ꝓiugij ⁊ alijs plib':q̃ cũ expta sit:hoc sat' hz iducẽ ad ui duitatẽ seruãdã:⁊ pcipue cũ freq̃nt' deficiõt ꝓditõ sua i scõo. Tertiũ ẽ pcõiũ scripture ꝺinal' q̃ lau dat mltũ talẽ statũ:ut pz p exẽpla Judith uidue: quã Joachi iũm' põtifex cũ uniuerꝰ pbytis bñ dixerũt:occiso ab eo oloferne dicẽtes. Tu gloria hierlm:tu letitia isr'l tu honorificẽtia ppli nr̃i:q: fe cisti virilit⁊ ꝓfortatũ ẽ cor tuũ:eo q castitatez ama ueris:⁊ p' uirz tuũ altez nescieris: iõ man' dñi ꝓ fortauit te ⁊ eris bñdicta i eternũ Judith. xv. ⁊ ꝺ an na ꝓphetissa legit. Lu. ij. q uixerat ãnis. vij. cũ ui ro a vgitate sua ⁊ hec uidua usq ad ãnos. lxxxiij Cui ob sigl'aẽ meritũ castitatꝭ ⁊ deuotõis mãifesta t' fuit sibi saluator oblat' i tẽplo. Tria ãt uidua ꝺz obseruare ad ꝓfuãdũ statũ suũ. Primũ ẽ ui tatõ euagatõis seu discursiõis. Unꝰ apl's. i. ad thi. .v. reprẽdit uiduas dicẽs q ociose discũt circuire domos:ñ solũ ãt ociose:sz⁊ vboser cũiose:loq̃nti q̃ ñ oz vñ⁊ ãna uidua ut legit ñ discẽbat a tẽplo ⁊ iudith ꝺ domo. hz ẽ aspitas uigiliaz ⁊ cibatõis .i. ad thi. v. Uidua q̃ i delitijs ẽ:mõtua ẽ. Unꝰ⁊ ꝺ utraq uidua. s. ãna ⁊ Judith dr:q seruiebãt deo i ieiunijs ⁊ uigilijs. ⁊ Judith cilicijũ deferebat. Tertiũ ẽ uestũ hũilitas:vñ gene. xxxviij. legit de thamar:q depositaueste uiduitatꝭ assũpsit aliaz habitũ q̃ uoluit carnali opi itẽdẽ. Nõ tñ q̃ hz de beat qs exhõtãi hoies ad castitatẽ vgialẽ l' uidua lẽ:ñ tñ ad hmõi cogẽdi sc̃t l'ipõtũe uerãdi. Unꝰ dr. xxvij. q. i. de uiduis. Nos ãt nullũ talib' laq̃z de bem' ũcẽ:sz solũ adhõtatões pmũ sẽpitni pẽasq ꝓponẽ dini iudicij:ut⁊ nza absoluta sit ꝓscia ne se p' istabit' tã detrẽi q̃ ãmõeri uideat:hec ibi. Nam utiq põt qs ꝓtrahẽ licite:quotiẽl sibi placuẽit po ri mõtuo. vñ Hiero. nõ dãno bygãos imo nec trygamos⁊ si dici põt octogãos. Idẽ ego nũc uoce li bẽa ꝓclão:ñ dãnari hmõi i ecc'ia. xxxi. q. i. apiãt Unꝰ⁊ abrahã senex ualde mortua sara aliã duxit uxorẽ:ad oñdẽdũ q licitũ ẽ hz Augu. xxxij. q. iij. ista abrahe. Nec obstat qõ dic̃ Lrib. xxxi. q. i. hac rõe. ubi vi. Scõaz uxorẽ accipe:hz vitatꝭ rõem ꝺe fornicatio ẽ. Nã itellr istud scõz gratianũ. §. seqñ ti dez q̃ ꝑ exageratiõnẽ ad exhortatõez uiduar' ꝓ tinẽtie:ñ i ꝓdẽnatõez uiduaz⁊ deiceps nuptiarũ Ul' dic̃ ꝑm gl ibi⁊ melꝰ qꝺ itelligit cũ haz ducit ꝓ ma uiuẽte ipa ꝛpudiata:ut pitrebat i lege moysi

Qtũ ad castitatẽ .§. vi

vgialẽ dicit apl's. i. ad Lori. vij. ꝺe vgibꝰ pceptũ ñ hẽo:ꝓsiliũ ãt do:⁊ apoc. xiiij.. De his q̃ sequũt a gnũ q̃cũq ierit dr:q vgies pmãsezt. Figurat ãt p liliũ scõz doctões. de q̃ dr Canti. ij. de spõsa:q pa scit it lilia:⁊ sic liliũ it' spias:sic aica mea .i. creatu ra hñs vgitatẽ int' filias. i. int' criaturas alias. Ubi nõ tria i lilio. Primo i stipite uiredinẽ. Secũdo i flo re albedinẽ. Tertio i seie fuluedinẽ. Et i pmo nõt ex duratõe l' icorruptõe eꝰ pciositas. Scõo desi gnat ex colore⁊ foliozꝝ ꝓiũctõe eꝰ puritas. Ter tio ilinuat ex figurata dilectõe eꝰ scitas:ꝓsiderate g̃ lilia agri. Quãtũ ad pmũ claz ẽ q stipes siue truꝰ eꝰ lilij ẽ vidis. Dr ãt aliqꝺ vide nãl'r qꝺ ñ patit adu stõez calõis:ut pz i arbõib':sic spãlit dr vide: qꝺ ñ ẽ adustũ p calorẽ uoluptat' carnal' seu corruptõis Uñ vgitas dr a uiroze pp icorruptõez quã hz. In corrupto ãt ut dr i li. sapie fac̃ primũ deo:⁊ hic oñ dit magna pciositas eꝰ:qz põit hoiez i statu q̃si ce lesti:⁊ iõ magnꝰ thesaurꝰ. Dc q̃ apl's. ij. ad Loz. iiij Hẽm' thesauz istũ i uasis fictilib'. i. cõpib'. Istũ thesauz cũ qꝺã mala mlr q̃sisset auferẽ bernãdo clamauit:latrões. latrões. Declarãs postea socijs qz ꝺe ei latro fuẽat insidiatus ut auferret ab eo the sauz irrecupabilẽ vgitat'. Dic ẽ thesaurꝰ absco di t' i agro ut dr pabolice. Mat. xiij. Cui assilatur regnũ celorũ:quẽ q iueit hõ absco dit:⁊ ꝑ gaudio il li' uadit⁊ uẽdit uniuersa q̃ hz:⁊ emit agrũ illum Absco dit' ẽ. n. thesaurꝰ iste i agro creatuꝝ restris. Inueit ãt ipz q cognoscit pciositatẽ eꝰ. Unꝰ⁊ iuen tũ absco dit:ne. s. ipz aittat seclo renũtiãs i aliq̃ re ligioe se ab alijs absco dit:l' qz p hũilitatẽ illũ⁊ ali a bõa occl'tãs se despic̃:l' qz ipe mũd' ipm ex h ifzu ctuosũ⁊ iutilẽ credit. Uẽdit ãt oia ad ipz emẽdũ: ⁊ gaudiose:qz ad ipm hñdũ seu ztinẽdũ:⁊ substã tiã rpalẽ⁊ cuiusl'z aicitiã⁊ ẽt ipaz uitã postpõit ꝑ pt ipm:ut pz exẽplũ i vgibꝰ Agata:Lucia:agnete ⁊ huiusmodi. Huic̃ dicitur simile regnum celorũ quia talis est uita celestis. Unde⁊ ad cõmendatio nem eius assimilatur domus uniuersorum. scilz christus magisq̃ alij in ipsa carnis integritate im mo sponse dicũtur ipsius mõ speciali:iuxta illud Agate. Ipsi sum disponsata rẽ. Cognati dicũtur angeloz. Unꝰ Hiero. i sermone. Angel' sup cogna ta ẽ vginitas. Et idem. In carne esse⁊ preter car nẽ uiuere:angelicũ est nõ hũanũ. Sz⁊ a mũdi sa pientibꝰ põit vgo iter. xij. signa celorum:qñ. n. sol egredit signũ leois ꝺ mse augusti igredit signum

ỽgis: ⁊ tūc miteſcit ab eſtu ſui caloris ⁊ fructꝰ maturescē facꝫ. Jſa quoqꝫ aialia ferociſſia uidēt ōferre ỽginitati. Naz ut refert greg. i moralibꝰ. Cum vnicornis ſit aial ferociſſimū: ⁊ a nullo domari poſſit: ad aſpectū ỽginis māſuescit: ita ut i grēio eiꝰ ē põat ad ꝺelcēdū: ⁊ ſic capit. Jſis quoqꝫ ſibyllis lz gētilibꝰ merito ỽgitatꝭ credit a deo ſibi collatū ſp̄m ꝓphetie: ad vaticinādū mꝫta de miſteriis xp̄i q̄ refert lactātius i. üj. li. iſtitutōuz. In tabernaculoqꝫ iudeoꝝ fco ꝓ moyſē: pelles iacitie ſuper alia coopimēta põebāt. Exo. xxvi. ⁊ qz iacitꝰ eſt celeſtis coloris: ꝯz beda ꝺeſignat ỽgines q̄ ſup̄muz locū tenēt i tabernaculo eccl̄ie q̄tū. ſ. ad pl̄chritudinē ſpūalē. Quātū ad ꝯz pz qz flos lilij ē coloris albi. Color āt albꝰ ꝺeſignat puritatē. ut dicit. xxx. q. v. feie: q̄ dz eē i ỽgie: ut. ſ. oēz cogitatū eiꝰ et affectū ad celeſtia erigat. Unꝺ. j. ad Lozi. vij. Que inupta ⁊ ỽgo ē: q̄ dei ſt̄: cogitat quō placeat do vt ſit ſancta mēte ⁊ coꝛpe. Lū. n. ſit libera a ſuiſtute ꝓuigis ⁊ fāilie mꝫtā cōmoditatē hz ⁊ aptitudinez ad uacādū deo. Hz āt liliū ſex folia ꝺeſignātia ſex cōditōes q̄ ꝓferūt ad ꝓfuatōez puritatꝭ. Spie āt laceratēs hmōi folia ſūt coꝛ ꝓtraria. Unꝺ ſic liliū it̄ ſpias ⁊c̄. Lanꝺ. ij. Primū g̃ foliū ꝺeſignat ſobrietatē i cibo ⁊ potu. Sie cerē. n. ⁊ bacho friget ven⁹ ait Hiero. Jdē fugiat ỽgo vinū ut uenenū. Spia āt laceras ē crapla. Scōz foliū ſignificat laboꝛioſitatē i uigilijs ⁊ exercitijs p̄cipue lectōnū ⁊ hmōi Unꝺ dī i ꝓv. Uigilia hōeſtatꝭ tabefaciet carnes: ⁊ hiero. ad ruſticū mōachū. Ama ſtudia ſcripturarū: ⁊ carnis uitia ñ amabis. Spia āt laceras ē ocioſitas. Ezech. xvi. hec fuit iq̃tas ſodōe ⁊c̄. ⁊ ociū

Tertiū foliū ſignificat ſeſuū cuſtodiā: p̄cipue uiſ⁹ ⁊ auꝺit⁹. vñ ꝓpheta. Moꝛs igreſſa ē per feneſtras nīas. Dia filia iacob egreſſa ad uidēdū mlie ẽs ẽgiōis: aiſſit ỽgitatē cōrupta a ſichē. Ben. xxxiij Et ſic ſpia laceras ē curioſitas. Quartū foliū ō ſignat ſermōis modeſtiā. Amb. ſup lucā. Diſcite o ỽgines exēplo ỽgis marie: ñ curſitaī p aliēas edes ñ aliqs i publico miſcē ſermōes, hiero. ſit ſermo ỽgis prudēs modeſt⁹ ⁊ rar⁹: ſpia laceras ē loq̃citas l̄ turpitudo ſermōis. i. ad Lozi. xv. coꝛrumpūt bonos mōes colloq̃a mala. Quitū foliū ſignificat hūilitatē. Decet: ait Amb. ut ỽgo q̃nto purioꝛ tāto hūiliō. Oz. n. iſtā hūilitatē i habitu oñdē: ut. ſ. ñ pōret habitū mollē p̄cioſū l̄ aliquē oꝛnatū. Nā iſta ꝓuocāt ad laſciuiā ꝓuer. vij. Ecce mlr occurrit oꝛnatu mētrito: ꝓpata ad capiēdas aias. Unꝺ ⁊ filij iſrl̄ fornicati ſt̄ cū mlieribꝰ moabitaz: q̄ ſe oꝛnauerūt. Spia laceras ē ſupbia Job diſſoluit balteū regū. Qꝺ expōit greg. i moral. Dū uilz balteū caſtitatꝭ pmittit deꝰ diſſolui. i. frāgi: aliqñ in ỽtuoſis pp p̄ce ꝺēte elatōez. Exēplū hēs i uitꝭ pāz

Sextū foliū ſignificat uitatōz fāiliaritatꝭ. ỽgo. n. oz eē ſiluāis: ſiluāia. n. aialia ſolēt hēre pl̄chrioꝛz pellē q̄ oēſtica. Bern. Solēt ỽgies q̄ ve ỽgines ſt̄ ſēp pauide ⁊ nūq̄ eē ſecure. Unꝺ ⁊ ỽgo maria turbata ē i ſermōe angeli ⁊c̄. Thamar ỽgo coꝛrupta ē ab amō fr̄e ſuo cū ſolā ſe repit cū eo. ij. Rg. xiij. ē g̃ ſpia laceras nimia ꝺōeſticitas Quātū ad ttiū hz liliū tria grana q̄ī aurea: ꝺeſignātia ꝺilectiōez: q̄ ſcaz ⁊ pfectā facꝫ ỽginitatē. Nā ỽgitas ſine ꝺilectōe ñ ſaluat. Iſta āt tria grana ſignificāt triplicez modū ꝺuz diligēꝺi. vñ ber. Diſce amaī ꝺicit: amare p̄uꝺēt: amaī fortit: l̄ tria q̄ oz diligē q̄lz. ſ. deū ꝓximū: ⁊ ſeip̄z. Uirgitaſ q̄d ſit. ⁊ p q̄ amittatur

Capitulum ſeptimum.

Jrginitas ſic dif

finit ab Aug. i li. de nuptijſ ⁊ ꝯcupia

Uirgitas ē i carne coꝛrumpibili ꝓpetua īcoꝛruptōis meditatō. Pro cuiꝰ ꝺeclātōe ꝺic. b. tho. ſcōa ſcōe. q. clj. art. i. q nomē ỽgitatꝭ a uiroꝝ ſūptū ꝺī. Et iō ſic ibi ꝺī uirēs: ⁊ i ſuo uiroꝝ pſiſt̄: qō ñ ē ex abūꝺātia caloris aduſtōe exptū: ita ⁊ ỽginitas ipoꝛtat hoc: q ꝓſōa cui ieſt imunis ſit ad ꝯcupiſcētie aduſtionē q̄ cē vī i ꝓſūatōe maxie ꝺelectatōis cōpaī: q̄l̄ē ꝺelectatio uenereoꝝ. In ꝺelectatione āt uenēoꝝ tria ē ꝓſideraī: unū. ſ. qō ē ex pte coꝛpis. ſ. uiolatio ſignaculi ỽgiaī. Aliud i q̄ ꝓiūgit id qō ē aie cū eo qō ē coꝛpis. ſ. reſolutio ſemis ꝺelectatōez ſēſibilē cāns. Tertiū qō ē tm̄ aie. ſ. ꝓpoſitū puēiēꝺi ad talē ꝺelectationē. Jn his tꝰ pmū p accidēs ſe hz ad moralē actū: q̄ ñ ꝓſideraī p ſe: ni ſi ſcōz ea q̄ ſt̄ aie. Sz p hoc q aliqs ex ꝓpoſito ſe abſtiet a ꝺelectatōe uenerea: rēanet itegritas i mēbro cōpeo. Et ſic ē p accidēs: vñ ſi ptigat q p aliū modū itegritas mbri coꝛrūpaī: ut p uiolētiā l̄ medicinā: ñ magī p̄iudicat ỽgitati: q̄ ſi cōrūpaī manꝰ l̄ pes. Scōz vo id ē reſolutio ſemis nāl̄r ſe hz ad actū mōalē. Nā ſēſibiles paſſiōes ſt̄ mā mōali uz actuū. Et ſi ꝺelectatio ꝓuēiēs ex ſemis reſolutōe ꝓcedat ex ꝓpoſito rōis. ſic tollit ỽgitatē: ſiue fiat p ꝓcubitū ſiue p aliū modū:. ſi aūt p̄ mētis ꝓpoſitū. ut i dormiēdo l̄ p uiolētiā illatā: cui mēs ñ ꝓſētit: q̄uis caro ꝺelectatōez expiat: l̄ ex īfirmitate nāe ut ipatiētib⁹ fluxū ſemis ſic ñ pdit ỽgitaſ Tertio vo ſe hz formal̄r ⁊ ꝓpletiue: qz rō mōaliū i eo qō ē rōis ꝓpleī. Sic g̃ ꝓpoſitū abſtinēꝺi ab oī ꝺelectatōe uenerea: ē formale i ỽgitate ⁊ imūitate a ꝺelectatōe q̄ ꝓuēit ex reſolone ſemis: ē māle: ⁊ utrūq̄ nōt i dcā diffitōe ꝓpoſita i eo qō dī meditatio ⁊ dī ꝓpetua: ñ qz oz ſēp ỽgiez hoc actu talē meditatōez hīe: ſz hoc oz i ꝓpoſito gerē ut ꝓpetuo in hoc pleuēt. Jmmūitas a coꝛrūptōe poit i eo qō dī icoꝛruptōis. Et oñdit difficl̄tas cū dī i carne cōruptibili. hec. b. tho. ⁊ nō qō ſcōz. b. tho. ỽgitaſ p ut ē vt⁹ ñ ē i adl̄t hñtib⁹ itegritatē carnis. ſz ꝓ poſitū nubēꝺi, nec i puul: qz ñ hñt ꝓpoſitū ſeuāꝺi: cū ñ hēant uſū rōis: nec p̄dict̄ ꝺebet aureola. ⁊ qz vī ñ amittit nīſi p pcz: ñ ſuffic ꝓpoſitū ſolū abſtinēꝺi a ꝺelectatōe uenerea ēt conūgali: niſi

addat ꝛ uotū ad ipaz ṽginitatē. Nā dimittē soluz ꝓpositū ꝑuādi ṽginitatē:ñ peccat mortaliꝛ sic nec ieiunādi. Sz frāgē uotū ṽginitatis ēt sola mēte:est mortale sic fractio aliox uotox. Unde Hiero. di. xxvij. uouētib' ṽginitatē:ñ solū nubere:sz ēt uelle dānabile ē. Et ꝓpea Aug. alibi sic diffinit. Uirginitas ē ꝓtinētia q̄ integritas carnis ipi creatori aie ꝛ carnis uouet:ꝓsecē. ꝑuat. In q̄rto tū di. xlix. art. iij. dicidē. b. tho. q̄ ñ ē necessariū uotū ad ṽtutez ṽginitatis:sz ē ad bñ ee. Itē nō q̄ ṽgitas q̄ amittit mte tm̄. s. p ꝓpositū act' uenerei recupat p pēitētiā q̄ ad aureolā. Sz q̄ amittit mēte ꝛ corpe. s. p resolutōez semis uolūtariā:ñ pōt ēt p pniaz recupari q̄ ad aureolā:pōt tū ēcupari q̄tū ad id qō fō male ē i ea. oēs. n. ṽtutes sūt ꝓnexe fz magm̄ i. iij se. ut q̄ unā hz oēs hz. Qō ē vuz fz. b. tho. q̄tū ad id qō ē formale i cis. i. fz charitatē ꝛ prudētiā. Nō āt q̄tū ad id qō ē māle. Nō. n. si qs magnificꝰ male ꝓsūpsit diuitias p pniaz ei restituēt diuitie: q̄ sē mā magnificētie. Silr q̄ peccādo pdidit ṽginitatē p actū uenereū:p pniaz ñ ei restituit integritas carnis q̄ ē māle i ṽginitate. Sz formaliꝛ restituit utra q̄z. i. q̄ ad ꝓpositū:q̄ pēitēs taliꝛ firmit ꝓpoit uti diuitijs magnifice si hēret:ꝛ ꝑuare ṽginitatē si habēt ꝛ ñ amisisset. Et hoc ꝓpositū hīe firmit pp ō uz ꝛ fz rīam rōis dī formale i ṽtute. Sz māle ñ restituit. s. imūitas a delectatōe uenerea. Nec ēt per dei potētiā:q̄ qō fēz ē:non potest.nō esse fēm. Et sic itelligit d. ctū Hiero. xxxvij. q. v. Si paulus. De uis ṽginē suscitare non potest post ruinam.

Est āt uirginitas §.I.

spālis vꝛ. Rō ē fm. b. tho. ꝑa. qe. q. clij. arti. iij. q̄ formale ꝛ ꝓplectiuū i ṽginitate:ē ꝓpositū ꝓpetuo abstinēdi a delectatōe uenerea. qō ꝓpositū reddit laudabile ex fine:i q̄tū. s. fit ad vacādū rebꝰ diuis māle ē integritas carnis. Sed māifestū ē:ubi ē spāl mā hñs spālē rōez ṽtutis:ibi sit spālis vꝛ sicut magnificētia q̄ ē circa magnos sūptꝰ:ex hoc hz q̄ sit spāl vꝛ distincta a liberalitate:q̄ ē circa cōez usū pecūie. Sic hoc qō ē ꝑuare se imunē ab oi delectatōe uenerea:hz q̄ndā excellētiaz laudis supra hoc qō ē ꝑuare se imunē a delectatōe venerea illicita. s. q̄ ē extra mītimoniū. ꝛ iō ē spāl vꝛ se hñs ad castitatē sicut magnificētia ad liberalitatē. Nō ē āt i ꝑcepto sz i ꝓsilio. Unde apls. j. ad Cozi. vij. De ṽginibus āt ꝓceptū oñi ñ hēo ꝓsiliū āt do. Et Amb. xxxij. q. i. integritas ṽginitatis ē uoti ñ ꝓcepti:suaderi pōt ꝑcipi ñ pōt. Cōsilia āt dāt de actib' bōis:immo ꝛ melioꝛib'. Est āt triplex bonū hoīs:ut dī i. j. ethi. Unū qō ꝓsistit i exteriorib' reb' ut diuitijs. Scōm qō ꝓsistit in bōis corporeis. Tertiū i bonis aie. Et itez bona aie potioza sūt ptinētia ad uitā ꝓtēplatiuā bōis ptinētib' ad actiuā ut oñdit dñs Luc. x. Maria optimā ptē elegit q̄ ñ ꝛc. Et phūs. iij. Ethi. In hūanis aūt actib' illud ē uitiosū qō ñ est fz rectā rōez:ꝛ ecōuerso illud ṽtuosū qō ē fz rōez rectā. Nec āt ē rō recta ut his q̄ sūt ad finē utatur qs fz mēsurā q̄ ꝓgruit fini:sic medicia hō utit fm qō ꝓgruit sāitati. Bōa igit ꝑdicta sic se hñt q bona exteriora ordināt sic ad finē ad bōa corpis:ꝛ bona corpis ad bona aie: ꝛ opa uite actiue ad opa uite ꝓtēplatiue. Uñ si qs abstineat a possidēdis alicui bꝰ bōis rpalib' q̄ alis possz licite possidē ut ꝓsulat saluti corpali sue l' ꝓximox: erogādo pauprib':uel ut vacet ꝓtēplatōi vitatis:hoc ñ erit uitiosū: sz laudabile ꝛ ṽtuosū. Sic silr si qs abstineat a delectationi oi uenerea:ut liberi' vacet deo ꝛ diuis ptinet hoc ad rectitudinē rōis:qō fit p ṽginitatē. Unde apls. j. ad Coz. vij. Mulier inupta ꝛ ṽgo cogitat q̄ dei sūt:quō placeat deo ut sit sca corpe ꝛ spū. q̄ āt nupta ē:cogitat q̄ sūt mūdi ꝛc. Et si dicat q̄ dlz tenet ad ꝓcepta legis nāe. Sz sic ē datū ꝓceptū nāle ad ꝓfuatōez idiuidui de ꝓmistōe. Gen. ij. De oi ligno ꝑadisi comedet:ita datū ē ꝓceptū ad ꝓfuatōez spēi de ꝓmixtōe ꝓiugali. Gen. ij. Crescite ꝛ mlt̄iplicami. Sic ḡcētū ē ꝛ clauz:q̄ dlz tenet ꝑmū. s. ad comedēdū ꝓ sui ꝓseruatōe:ita vī tenet ad fz. s. ad actū saltē ꝓiugalē ad ꝓseruatōez spēi: Rñ det. b. tho. q̄ ꝓceptū hz rōez debiti:sz dupliꝛ ē alicui debitū. Uno mō ut ipleat ab vno q̄z. Et hoc debitū sine peccato ptīri nō pōt. Aliud ē debitū implēdū a mlt̄itudie:ꝛ ad tale debitū iplēdū ñ tenet dlz de mlt̄itudie. Multa. n. sūt mlt̄itudini neccia: ad q̄ iplēda vnꝰ ñ sufficit:sz iplēt a multitudie:ꝺ vnꝰ hoc alꝰ illud facit. Preceptū igit legis nāe hoī datū de comestione necesse est ut ab vno q̄z ipleat Aliter. n. indiuiduū ꝓseruari non posset. Sz ꝑceptū datū hoī de generatōe:respicit totaz multitudinē:cui necessariū ē ut nō solū mlt̄iplicet corpalit:sz ēt spūaliꝛ ꝓficiat. Et iō sufficiēt ꝓuidet multitudini:si q̄dā carnali generatōi operā dant:alij ab hac abstinētes contēplatōi dine uacāt ad totꝰ hūani generis pulchritudinē ꝛ salutē. Sic i exercitu q̄dā castra custodiūt:q̄dā gladijs decertāt: q̄ tñ oia debita sūt multitudini:sz p vnū ipleri non possūt. Nec virgo recedit a mūdo qz ñ abstinet ab oi delectatōe qō ptinet ad isensibilitatē sz a delectatiōe oīs uenerea ꝛ hoc secūdum rationem rectam

Q̄ uirginitas sit §.II.

excellentior castitate ꝓiugali ꝓbat triplicit sēm. b. tho. ubi supra arti. iij. Pmo exēplo christi q̄ elegit mīez ṽginē ꝛ ipe ṽginitatē ꝑuauit:ñ ꝓiugiū ꝓtraxit. Q̄ ia āt pfectioza ipe impleuit. Secundo doctrina apli. j. ad Cozin. vij. qui virginitatem cōsulit tāq̄ maꝰ bonū. Consiliū eni datur de melioribus bonis. xliij. q. j. quisquis. Tertio ꝓbat ratione multiplici. Tū quia bonū diuinū est potius bono humano. Uirginitas ordinatur ad bonū diuinū. s. ad uacandū deo. Matrimoniū ad bonuz

humanum.s.ad multiplicationē hominum Tū quia bonum anime quale est uirginitas: prefertur bono corporis quale est matrimonium: Tū quia bonum uite cōtemplatiue: prefertur bono vite actiue. Uirginitas ordinatur ad bonum anime ſm vitam contemplatiuam: qō est cogitare que dei sī Coniugium ad bonum corporis ordinat quod ē plis multiplicatie ꝛ pertinet ad uitam actiuā: qz coniuges cogitare hñt que sunt mundi: ut patz p apl'm. j. ad Corin. vij. Unde Hieronimus in li. ꝯ iouinianum reprobat per multas rationes erro rem ipsius iouiniani: qui asserebat vginitatem ñ esse preferendam matrimonio nec est ꝯ predicta qō ait Aug. in li. de bono coniugali. Nō ipar me ritū est continētie in Joanne qui nullas expertus est nuptias ꝛ in abrahā qui filios genera uit. Et Hiero. xxxij. q. iij. Quis ignorat sub alta dei dis positione oēs retro sanctos fuisse eiusdem meriti cuius nunc sunt christiani: Qño antea abraham placuit deo in coniugio: sic nūc uirgines placēt in castitate: seruiuit ille legi ꝛ tēpori suo: seruiamus ꝛ nos legi ꝛ tempori nostro: i quos fines seculorū deuenerūt. Nam ſm. b. tho. meritū non solū pen satur ex genere actus: sed magis ex aio operantis Habuit abrahā animū sic dispositum: vt paratꝰ esset virginitatē seruare: si opꝰ esset. Et exō meri tum coniugale in ipso equatur merito continen tie vginalis in Joanne: respectu quidem premij es sentialis: non ātē respectu premij accidētalis. Licet ergo virginitas sit melior continētia cōiugali: po test tamen coniugatus non solū esse equalis: sed etiam melior virgine duplici rōe. Primo uidelicz cū coniugatus hz aūmū magis paratū ad vginita tē seruandam si oporteret ꝙ ille qui actu est vgo Secundo qz forte ille qui non est uirgo hz aliquā excellētiorē vtutē aut maiorē charitatē. Et iō nō debēt se preferre vgines alijs in bonitate.

Scd queritur utz. §. III.

sit excellētissīa uirtutū. Rñdet. b. tho. ubi supra. Excellētissimum potest dici aliqd dupliciter: vno mō hz quid. i. in aliquo genere. Et sic vginitas dī excellētissima vtus in genere castitatis quia trāscē dit castitatē viduale ꝛ coniugalē. Et quia castita ti attribuitur decor ideo uirginitati attribuitur per consequens maxima pulchritudo. Unde. b. Ambro. pulchritudinē quis potest maiorē estima re decore virginis: que amatur a rege: probatur a iudice: dedicat dño: consecratur deo. Alio mō dī excellētissimū aliquid simplr. Et sic vginitas non est excellētissima: qz finis semper excellit id qō est ad finē: ꝛ quāto aliqd efficatiꝰ ordinatur ad finē tanto melius ē. Finis aū ex quo reddit laudabilis vginitas: ē uacare rebus diuinis. Et iō vtutes the ologice ꝛ vtus religionis quaꝛ actus ē occupatio circa res diuinas: sūt excellētiores vginitate. Silr etiā vehemētius operantur ut inhereāt deo. mar tyres qui ad hoc postponūt ꝓpriā uitā: ꝛ viuētes i monasterijs qui ad hoc postponūt ꝓpriā volū tatē: ꝛ omnia que hñt: vgines autē postponūt ad hoc tm uenereas voluptates. Et iō ꝛ martyrium ꝛ religionis ingressus cū pseuerantia pferunt vgi nitati. Qāt dicitur de vginibus Apoc. xiiij. q se quūt agnū quocūqz ierit nō ex hoc sequit ut sint alijs sanctis perfectiores. Uel christo magis pfor mes: sed qz sequūt agnū christuz pluribus modis ꝙ alij: qz non solū in integritate mētis ut alij: sz et iam in integritate carnis qō nō alij faciūt. Sed nō oportet ex hoc ꝙ magis de ꝓpinquo christū seqn tur ꝙ alij sancti: qz alie vtutes in qbus aliquē non vgines excedunt vgines: aliquos faciunt ꝓpinqui us deo inherere. Canticū nouū qō cantāt sole vgi nes: ut dī ibi: est gaudiū speciale qō hñt de integri tate carnis seruata. Uirginitas qūo coronat. possideat: ꝛ dignificatur. Cap. viij.

Dducentur regi

vgines post eā ꝓxime eiꝰ offerēt tibi Loqtur ps. de eccl'ia que utiqz ē matꝛ ꝛ vgo. Mater quidem oīz fideliū quos genuit i baptismo p fidē. Uirgo p integritatē mētis libera a cōruptiōe peccati mortalis. Uñ apl's. ij. ad Co. xi. inquit de fidelibus. Despondi uos uni uiro vginē castā exhibere christo. Hec igit est regia stās a dextris dei. qz in statu electorū: ꝛ in portionib⁹ bonis. s. vtutuz. In uestitu deaurato sapientie vl charitatis. Circūdata uarietate statuū religionū rituū ꝛ priuilegiorū. Post ea ut filie adducent̄ uz vgines. regi dño ihu christo ut sponso eaꝛ. Unō ꝛ de sanctis vginibus canit eccl'ia. Agnū sponsuz vginū adoremꝰ oñm ihm christū. Potest ꝛ istud post eā etiā referri ad virginē mariā: que sola est mater ꝛ vgo ꝛ primiceria: ꝛ speculū vginuz: q uti qz possidet aureolā vginitatis: qz ꝛ si non habuit a carne pugnā ꝓpter religationē uel extinctionez fomitis: ꝓpter cuius uictoriā. s. pugne datur au reola: habuit tñ ab hoste cuius caput. s. princ'piū suggestionis contriuit sola. Post eā igit ꝛ ꝑncipa liorē sequūt vgines alie: ꝛ christo adducūt regi. et ad quālibet sactaz vginē eccl'ia istud adaptat. ubi tria uidenda de virginitate.

Primo quomodo virginitas coronatur.
Secundo quomodo possideatur.
Tert'o quomodo ipsa dignificatur

Dtū ad primum §. I.

dic apl's. ij. ad thio. ij. Nō coronabit nisi q legitti me certauerit. i. ita certet ꝙ uincat: ut ātē cāt eccl'ia. Mūdus caro demōia diuersa mouēt prelia ꝓ nos. Et ꝙtū ad plūz carnis: sic ñ coronat aurea q

ē ꝑmiū essentiale aīe: nisi quis habuerit uictoriaz de omni uitio carnali: abstinēdo ab eo: uel a ppetrato penitendo: ita non coronabitur aureola v̄ginitatis que est premium accidentale: qō datur in gloria propter excellentem uictoriā pugne ex carne: nisi quis liber fuerit a uolūtaria corruptōe carnis tentationes vincēdo. Quāuis enim v̄gitas q̄tū ad eī initiū z seminarium. i. inclinationem naturalē insit a natura: sicut z omnis v̄tus: z q̄n tū ad materiam remotā que est integritas carnis: z materiam propinquam que est in experientia uenereē uoluptatis inest a natura z nat:uitate: qz omnes nascuntur uirgines carne z inexpertes uoluptate ſm pe. de pal. in .iiij. di. xxxiij. Sed q̄tū ad cōplemētū actuale uel habituale. sic uirgitas nō est a natiuitate uel a natura plus q̄ alie. Nam puer natus non habet actū uel habitū uirginitatis plus q̄ liberalitatis: sed habet sicut alias morales per acquisitionē z infusionē. Non enim quicūq; habet integritatē carnis: cum uenerit ad ānos pubertatis si eligat in carne incorruptibiliter uiuere statim per hoc habet habitum uirginitatis. Sed quando cum hoc habituali proposito frequenter domauerit motus carnis. cum aggrauatur in eo: sicut nec uidua statim mortuo marito habet habitum continentie uidualis: licet eligat sic uiuere. Sed per frequentem domationem passionū: cuz proposito: habitum acquirit: differentem ab habitu castitatis coniugalis: non tñ meretur nomen virtutis specialis: quia non peruenit ad perfectuz Est igitur continētia uidualis habitus differens a continētia coniugali habēs specialez rōem boni z difficultatis: qz quibusdā est facile z placitum in coniugio uiuere caste: quibus nō est facile nec placitum uiuere vel coniugio abstinere. Sed tamen non est uirtus specialis: immo castitas est vna virtus que minorez gradū habet in matrimōio: z p fectius saluatur in uiduitate. Similiter castitas coniugalis nō statim innascitur cum quis eligit ab aliena abstinere: sed cum frequenter de aliena tētatus: eligit non aquiescere. Et sic de alīs. Et ut dicē Tho. in. iiij. di. xlix. In continēdo secūdum aliq̄d maiorem pugnam sustinent v̄gines: secunduz aliquid vidue ceteris paribus. Virginibus enim cōcupiscentiam inflāmat: z experiendi desiderium: qō ex quadam curiositate procedit: qua etiam fit ut homo libentius uideat que nunq̄ uidit: z etiaz in eis cōcupiscētiam auget extimatio maioris delectationis q̄ sit ſm ueritatē z incōsideratio eorū incōmodoruz que ōlectationi huius adiungūtur Et quantū ad hoc uiduc minorem sustinent pugnam: maiorē autem ꝓpter delectatōis memoriam. Et in diuersis unū alteri preiudicat ſm hominū diuersas dispositiones: qz quidā magis mouentur hoc: quidā illo. Quicq̄d autē sit de quantitate pugne: tñ hoc certū: q̄ perfectioz est uictoria virginū q̄ viduarum. Perfectissimū enim genꝰ uictorie est z pulcherrimū: hosti nūq̄ cessisse. Corona autem nō debetur pugne: sed uictorie ō pugna. Nō ergo coronabitur nisi vē. Quomodo in diuersis temporibus homines diuersime de se habuerint ad uirginitatem seruandam. Pe. ō palꝰ. i. iiij. di. xxxiij. dicit q̄ in statu innocētie nō licuisset continere usq; ad sufficiētē multiplicationem humani generis: quia tūc erat preceptū: crescite z multiplicamini. nec tñ peccauit adā cōtinēdo in paradiso: qz modico tempoꝛ ibi fuit. Sed Tho. dicit q̄ post multiplicationē sine peccato potuisset quis esse uirgo: qz tūc preferebatur coniugium virginitati: qui habebat puritatem cū fecunditate. Fuisset autem contra rationē eligere minus bonū z ipsi nō erant facturi cōtra ratōez. Ergo si cōtinuisset cōtra finē matrimonij z pacis peccasset. Semper etiā fuisset multiplicatio necessaria: qa nō uidebatur probabile q̄ parētes primi retardarētur a gloria usq; ad finē mūdi: cū solum peccatuz sit causa retardatōis ut originale uel actuale. Uñ primis parentibus trāslatis i gloriam: opēte bat successores uacare generationi: sicut primi vacauerūt. Tempoꝛe uero nature lapse. s. tempore legis nature fuit virginitas licita: multiplicato genere humano. Sed semper ante euangeliū melioꝛ erat coniugiū. nisi ubi specialiter aliud reuelabat In puulis ātē erat virginitas carnis non mentis. Tempoꝛe autem nature lapse ante multiplicationem fuit i pcepto ꝓhibitio. Nec tamē abel peccauit virgo moriēs: qz adhuc iuuenis erat: nec aptꝰ cōiugio qñ mortuus fuit. Nā nec chayn libidinosus adhuc generauerat. Fuit tñ abel mortuus virgo carne: sed non mēte: qz tūc nō erat tempus virginitatis: nisi quis dicat q̄ deus prestius mortis eius sibi inspirauit virginitatem: ut caput ecclesie primū haberet uirginitatē z sic haberet aureolā virginitatis. Sed post multiplicationē licuit: non tamē habemus exemplum nec in enoch qui percoituz generās: z per coitū genitus est: nec in alio forte de melchisedech Sed si fuit Sem filiꝰ noe: ut dicūt hebrei non fuit uirgo. Tempoꝛe vero legis scripte sciendū: q̄ licuit seruare virginitatem: qz iam filij isl̄ multiplicati creuerant nimis: ut arena maris: non tamen laudabatur. immo filia ipte fleuit virginitatē. Et maledictus erat nō relinquēs semē: maledictione oppꝛobrij temporalis nisi consilio spūs sancti ut helyas nō per coitū generans. Et Hyeremias uirginitate sua uirum euangelicū christi ecclesie dedicās secundū Hiero. Sz apud gentiles exoꝛ increbuerat quia dederat eos deus in reprobū sēsū ut licita reputarent illicita z econtra: ut fornicationem esse licitā. Plato uero sanctificauit se: non q̄ reputaret v̄ginitatē illicitā

vnde nec deseruit eaz: sed ut satisfaceret plebi. naz opinio fuit apud phos propter scandalū uitādū facere multa: que sciebant nō esse facienda: sicut adorabant ydola q̄uis scirent nihil esse ne lapidarentur: sicut pittagoras apud athenas reus habitus est qz uocauit lapidē ignē ardentem. Ipsi enim nesciebāt aliam ritam: z propter hoc nimis timebant perdere istam. Tēpore uero euangelij sēper licuit z licebit tenere v̄ginitatem. Cuius p̄miceria uirginitatis v̄go Maria fuit. Unō in p̄s. Adducētur regi v̄gines post eaz. Tempore etiā glorie erūt omnes v̄gines: qz. s. nec nubēt nec nubētur: immo tempore gratie ut res melior cadit sub consilo ꝓz illud. j. ad Co. vij. fm pe. de pal. ubi supra de v̄ginibus preceptum dñi non habeo: consiliū autem do. Qō consiliū Jo. euangelista seruauit: cū uxorē pro qua iam in domū traducta nuptias fecēat vt habetur Jo. ij. in tactā dimisit z uirgo permansit: priuilegio amoris a christo dilectus. Hanc Joseph sponsus marie seruauit: ut dicit Augu. z uouit cū maria spōsa sua. xxvij. q. i. §. beata. Et uas electionis uirgo fuit vnde dicebat. j. ad Cor. vij. volo omnes eē sicut me. s. uirgines. Sed unusquisq; hz propriū donū ex deo. christus etiā habuit Unde Cant. Ego flos campi z liliū conuallium. Notandum etiam q̄ uirginitas ē per infusionem sicut z alie v̄tutes morales. Et satis uidetur q̄ ex speciali gratia Jo. baptista z beata uirgo: z Hieremias in utero per sanctificationem receperīt v̄tutem virginitatis quam erant seruaturi. Sed ō baptismo flaminis z sanguinis in quibus non solum infūdūtur necessaria ad salutē: sed z omnia perfectiua: in quibus non est obex in recipiēte: ut remissio culpe uenialis z pene. Uidetur q̄ in paruulis in quibus nullus est obex infunditur uirginitas z innocentibus: non tamen q̄ debeatur eis aureola: qz illa respicit actum z nō habitū. De adultis autem uidetur: q̄ deus sua liberalitate i fundat omi homini id ad quod se disponit: vnde qui cū ꝓposito virginitatis uenit ad batismū uel aliud sacramentum: recipit habitū uirginitatis: sicut z ceteas virtutes. Quia enim in omni sacramento noue legis infunditur non solum ꝓ quod est necessariū ad salutem: sed etiam quod est utile fm capacitatem z dispositionem digne recipientis. Inde ē q̄ recipiens sacramentum noue legis: non contrarium virginitati: quod dico propter matrimoniuz recipit omnem uirtutem ad quam est dispositus z cuius est capax. Si autem est corrupt' mēte et corpore q̄uis peniteat: non est capax virginitatis que ꝑparari non potest. Sed si non est corruptus nisi mēte: z penitens proponēs perpetuo continē tunc recipit hec pe. Notandū est autem ut dic idē pe. q̄ tho. in scripto tenet uotū de essentia virginitatis non eē. In sūma uero ſa ſe uidet dicere oppositum. Sic. n. seruare castitatē: pauperta tem: sine uoto: ut nouitius non faceret religiosum: sic uirginitas sine uoto non daret aureolam: sed contra quia licet propositū nubēdi ipe diret: q̄uis proponeret non illicite corrūpi: tamē firmū propositum perpetuo continēdi etiam sine uoto facit v̄tutem virginitatis nec uotū trahit ad aliam uirtutem q̄ ad suā. s. latriā: alꝫ ageret ultra spēm. Unde bene concedo: q̄ uotū non facit de actu non uirtuoso uirtuosum: z q̄ actū trahit ad altiorem uirtutem non in codē genere sed alio. sicut uotū trahit ieiuniū ad altiorem uirtutē: q̄ sit abstinentia uel sobrietas: sed hoc non est in genere temperantie: sed iustitie. Unde uotū non facit ieiunium esse specialem uirtutem: dū trahit ad latriam: sic z in proposito. Et si virginitas haberet ex uoto rationem uirtutis: non esset spēs temperantie se habēs ad castitatē sicut magnificētia ad liberalitatem. Sed solū esset actus castitatis elicitiue z nō imperatiue: quare sic se habet virginitas ad castitatem sicut magnificentia ad liberalitatem. Sed illa est spālis v̄tus: non ex hoc q̄ vota: sed solum quia habet specialem difficultatem z bonitatem: ergo z̄c. Ad argumētum dicēdum q̄ non est simile: quia ad religionem non sufficit firmitas ꝓpositi: ꝫ requiritur firmitas facti: z religio noīat statū ad quē requirit̄ īmobilitas facti z per consequēs voti. Sed ad rōnem v̄tutis nō requirit̄ īmobilitas facti: cū quis possit a v̄a v̄tute decidere: et mutari de vere virtuoso in vere vitiosum. Et iō si virginitas diceret statū non habitū: posset videri q̄ requirēt votum: sed si dicat habitum virtutis spālis: non requirit̄ votū quodcunq;. Ad firmitatē etiā in religione requirit̄ votū solēne: in v̄gitate sufficit saltim simplex. Unū quod Aug. dicit in diffinitione. s. de voto ponit hoc nō q̄ sit de necessitate v̄ginitatis: sed est de perfectione qz desponsata christo per votum est perfectior

Ad tū ad secundū. s. §. II.

quomodo possideat v̄ginitas v̄tus. Sciēdū q̄ mltis mōis. vñ dic̄ p̄s. Adducēt z̄c. Et p̄mo pz q̄ adducat ad hoc adeo inspirante z principali agente Sapi. viij. Nō possū esse cōtinens nisi tu dederis tu. s. deus. Secūdo oportet q̄ adducatur ad hoc a rōe: istud ꝓpositū firmū eligente z ꝓpetuo. Qō pz ex diffinitione dū dz: q̄ v̄ginitas est i carne corruptibili ꝓpetue incorruptiōis meditatio. i. ꝓpositū ꝓpetuo abstinendi a delectatione venerea: nec experta. Unū v̄gines corpe q̄ ītēdūt tpe suo nubere nō hñt habitū v̄ginitas: nec aureolā nec puuli: q̄ licet nō cogitēt de nubēdo: nō tñ p̄nt habē ꝓpositū ꝓtinēdi. Eunuchi ēt vl frigidi. si intenderent experiri delectationē venereā p matrimoniū l' aliū

modū si posset: nō hñt habitū huiusmōi vtutis nec aureolā. Sed si intendūt ab huiusmodi abstinere: si etiam posset utiq; habēt: sicut credi pōt ō Eunuchis quos fecit nabuchodonosor. s. Dāiele ⁊ socijs eius. Daniel. j. Et de nerone ⁊ achileo eunuchis q̄ persuaserūt domicille vginitatē. Tertio oportet q̄ adducātur ad hoc a recta ratione. s. propter deū. non propter mūdi laudē: aut propt honorem idolorum: sicut vgines dee veste. Unde vgines q̄q; que nō sumpserūt oleū in lampadib⁹ designās charitatem dei in cordibus excluse sunt a sponso ⁊ clausa est eis ianua. Math. xxv. Quāto oportet q̄ adducatur per uias aliquarū vtutū ut humilitatis. Amb. decet ut vgo q̄to castior tāto humilior. Unde de quodam sancto uiro legitur. q̄ usq; ad sexagesimū sue etatis annū seruans vginitatem: elatus in superbiam eā pdidit. Quito oportet ut adducātur per uiam sobrietatis q̄ sm Bernardū. In delicijs periclitatur castitas: propter quod aplūs ut vgo perseueraret. Castigo: ait corpus meum ⁊ in seruitutem redigo. j. Corin. ix. Per uiam modestie. s. cauendo se a uisu ⁊ auditu ⁊ discursu uanis: nō cursitare per alienas domos non aliquos in publico miscē sermones. Quō au tē pdatur vginitas dicetur in vltimo.

Ad tertium. s. §. II.

quō uirginitas ꝓmēdatur: ⁊ q̄ntū: oñditur dū dr regi Adducuntur uere ⁊ uere uirgines regi scilicz domino ihu christo qui est rex regum: ut sint spōse eius. Magna dignitas ista. Unde beata Agnes dicebat. Ipsi sū desponsata. s. christo. Et nobilitatem sponsi huius ostendit dicens: ut refert Amb. in li. de vginitate: Cui angeli seruiūt. Cuius plchritudinem sol ⁊ luna mirant. i. mirabilez ostendūt Cuius mater uirgo est. Cuius pater feminā nescit Cuius potestas celsior: aspectus pulchrior: amor suauior: ⁊ oi gratia elegantior. Cuius opes nunq̄ marcescūt: nūq̄ decrescūt. Et de ornamētis ab eo collatis subdit. Induit me dñs ciclade ⁊ clamide auro texta. s. sapiētie uel dilectionis. Et in mensis monilibus decorauit me. s. virtutū Anulo suo. s. fidei subarrauit me: ⁊ coronauit me. s. corona spci eternorū. Tradidit auribus meis inestiabiles mā garitas. s. uerborū sacre doctrine. Mel ⁊ lac ab ore eius suscepi. s. dulcedinis spūalis ⁊ puritatis pīspirationē. Sanguis eius ornauit genas meas. i. passio eius induxit ad opera patientie: que maxime ostendūt ruborē sanctitatis. Posuit signum i faciē meam nullum preter eum amatorez admittam: in q̄tū. s. dedit faciē erectā ad celū: ut ipm ꝓ templer: ⁊ affectū ad cū dirigam: ⁊ non ad terrēa respiciam: uerba sunt Ambrosij. Speculū dedit uniuersitatem creaturarum quo pōt intueri pulchritudinē: non solū sponsi: sed ⁊ suam: cū omnia ꝓpter ipam fecerit ⁊ omnia in ipso reperiant. Ligulum temperantie: amictum seu uestitum prudentie. Huic ergo regi tam nobili adducētur vere vgines ut sponse eius. Et licet vginitas non sit simpliciter excellētior omnibus alijs uirtutibus: qz ñ maior theologicis nec prudētia: iustitia uel fortitudine: uel humilitate. Et tamen precipua i genē temperantie: ⁊ multū cōmēdabilis in preeminentia ex sex que ponit. Pe. de pal. in. iiij. dist. xxxiij. Et primo quo ad primū accidentale qō dicit aureola: qz nulli parti temperantie debetur fructus nec aureola nisi castitati: nec aureola ⁊ fructus cētesimus nisi vginitati soli. Unde dr Apoc. xiiij. Qō nemo poterat cantare canticū illud nouū: nisi illa centū quadragintaq̄ttuor milia qui vgines pmānserunt Canticū illud aureola. i. quoddā canticuz spūale quod habēt vgines: qō nō possūt habere alij sancti nō vgines: ⁊ si maius premiū essentiale habeāt: Secūdo quo ad sciāz: qz maxīe disponit ad acquisitionē scie ⁊ sapie. Unde ⁊ Jo. euangelista vgo magnaz de diuinis p ceteris habuit cognitionē ut de uerbo dei. Tertio quo ad pulchritudinem specialē. Nō ex eo tm̄ q̄ passiōes concupiscibiles sūt communes nobis ⁊ brutis quia simuliter ⁊ passionis irrascibilis sūt cōes nobis ⁊ brutis: sic esse furibundum in cane ⁊ vindicatiuum in leōe: sed quia magis absorbēt iudiciū rationis que est pulchritudo hominis in qua est imago dei. Quāto quo ad similitudinem in pluribus: quia. s. hi sequūtur agnum. s. christū quocūq; ierit: integri: scilicet corpore ⁊ mēte sicut christus. Et incorruptō facit proximū deo. ut dr i li. sapiētie. s. mēte ⁊ corpore ⁊ dens incorruptibilis est. Quinto quo ad simultatem: qz ista uirtus non est sine alijs: sed bene econuerso. Potest enim quis habere uirtutes alias sine ista: sicut habuit petrus aplūs coniugatus ⁊ cū dicitur virtutes omnes esse connexas sm magistrum i. iij. sen. intelligitur uel de virtutibus necessarijs ad salutem: qualis ista ñ est: sicut nec magnificētia. Uel q̄ sūt cōnexe i radice charitatis cū isto proposito: ut si eēt a deo preceptū seruare virginitatē: ⁊ nōdū fregisset: obediēt. eā fuādo. Sexto quo ad raritatē Apoc. xiiij. vidi turbā magnā quam nemo dinumerare poterat. s. sānctorūz. Ponit autem ibi numerus determinatus uirginū: qz cētum quadragintaquattuor milia: q̄ uirgines pmānserūt: pro indeterminato tamē ponitur: quia plures sunt. Et huius ratio est: qz uirtus ista ñ potest recuperari amissa materialiter. Et si amissa quo ad mentem solum reparetur per pñiam: alie autem reparātur per pñiam. Tum etiaz quia difficilior ad seruādū. ibi enim frequens pugna ⁊ rara victoria. Omne rarum carum. Quāuis enim aliqui per accidens magis tentētur de gula: alij de

alīs uitīs q̄ de luxuria secūduz q̄litatē ꝓplexiōis uel dei dispensatiōe: tamē per se loquendo maiō cōiter ē tēptatio luxurie. Ratio potest esse. q̄a natura magis intendit ad conseruatōem speciei q̄ in diuidui cui indiuiduo prouidetur satisfaciēdo gule uel alīs uitīs. Nec obstat q̄ natura ꝑius retiet necessaria ad nutritiuā ⁊ augmētatiuam: q̄ trās mittat ad generatiuā: q̄ hoc nō est quasi magis sit sollicita de indiuiduo: q̄ de spētie: immo ecōuerso. Sed quia aliter nō ageret idiuiduū ad seruandū speciem: nisi ipm indiuiduum consisteret. Uñ quod est ꝟ prius in itētione est posterius in generatione. Sed hoc est q̄ vtuosi minus studēt sobrietati q̄ castitati: ⁊ propter exercitium fit facile q̄ in experto est difficile. Ratio autem quare magis ꝟ uosi studeant castitati q̄ sobrietati est: quia castitas nō amittitur sine mortali. Possūt ā deficere a sobrietate ꝑ vēialia: q̄ ista consistit in medio qō est latum: ista scilicet castitas in extremo quod est indiuisibile.

De uolūtaria ⁊ .§.IIII.

irrecuperabili amissione v̄ginitatis. Pe. de pal. in iij. distin. xxxiij: sic ait. Mulier perdit uirginitatem per hoc qō corrumpitur mēte ⁊ corpore: altero de tribus modis: puta ꝑ hoc q̄ soluz claustra frangūtur sibi uolūtarie etiam si nō semiaret nec semē reciperet. Nam concupiscētia spadonis ōflauit v̄ginē: ut scribitur que licet nō posset semiare poterat tamē claustra infringere. Secūdo mō per seminis uirilis uolūtariā susceptionem: quia si ita reciperet saluo claustro sicut mēstrū emittit nec seminaret: nihilomius v̄go ñ essz: quia sic posset concipere: puta si quia cognosceret v̄ginez uolūtariā in hoc circa claustra pudoris: ⁊ semen ad matricē attraheretur: Pregnantez. n. per naturā nullus diceret v̄ginem: ⁊ tamen mulieres alique ꝛcipiūt que non seminā. Tertio si ex vehemnetia ardoris sine fractione claustri ipsa seminat: puta uolūtarie cogitans de cōmixtiōe turpi: ⁊ hoc absq̄ cōmixtiōe cū alio. Et talis que corrūpit se ipāz uel ab alia muliere uolūtarie corrupta: nō debet inter uirgines consecrari: etiam ad tollēdū scāda luz: q̄ nō est uirgo. Et de hoc i ꝑa pte de scādalo. ti. vij. c. iij. Nō tamē facēt bigamū uirum: cū quo contraheret post matrimoniū. De corruptiōe autez ūolūtaria sciendū: q̄ non perditur v̄gitas: per quancūq̄ corruptionem inuolūtariam cōporis etiam triplicem in muliere. Unde quando oppimitur ⁊ franguntur claustra pudoris ⁊ semen uiri recipitur etiaz si inde concipiat ⁊ pariat. Itez nec ꝑ propriam seminationez quando nō procedit ex consēsu nec acceptatur a ꝓsensu: quādo habetur iudiciū rōis. Uidetur etiam aliquibus q̄ cū uirginitas mētis respiciat futurum: si quis cōplaceat sibi in preterita pollutione: que nō ex electōe ꝓcessit v̄ginitas non perditur corpore: sed mēte tantuz. Pro tūc eniz non perditur corpore: q̄ illa corruptio transijt: prius autem non fuit perdita: q̄ consensus defuit. Requiritur ergo q̄ consensus precedat: ut si sentiēs se calefactū obdormiret ut pollueretur ⁊ mulier ut opprimeretur. Uel requiritur q̄ concurrat consensus. s. pro tempore: quo potest contradicere. Nam durante semiatione non habet iudiciū rationis. Et mulier que oppimitur: si suscipiendo semē uel alīs quandocūq̄ consētiat: nisi eo solo tempoꝛ quo inuite excitata seminat: quando sine culpa sua careat iudicio rationis: perdit virginitatem ⁊ non alīs. Unde dixit Lucia ñ corrūpitur cōp' nisi de consensu mentis. s. quo ad peccatū uel amissionem v̄ginitatis. Nā si me inuitam feceris uiolare: castitas mihi duplicabitur ad cōroam. xxxij. q. v. §. i. Talis tamē nō consecraretur inter uirgines: ⁊ hoc propter dubiū retinentie consensus: ut. xxxij: q. v. Ille autem etiam quia non potest significare integritatez spōse christi. s. ecclesie: cuz corrupta corporaliter sit ⁊ non itegra ⁊ si uirgo. Et cuicūq̄ nuberet faceret ipsum bigamū quia diuisit carnez in plures. Itez nota q̄ integritas carnis: in experiētia uoluptatis ⁊ electio actualis: per uiolētiā demonis uel hoīs infirmitatem uel somnū: ⁊ huiusmodi perdi pōt Sed per hoc non perditur uirtus v̄ginitatis. Uñ bene potest esse pater uirgo per semen emissum a dormiēte demone succubo recipiēte: ⁊ postea per eundem demonem incubum factum transfusum in feminam: cum etiam suscipiendo semen uirile saluo claustro mulier possit concipere. Sed i partu perdet integritatem: sed uirginitatis uirtutē retinebit pater predictus: ⁊ ui etiam oppressa pariens: ⁊ aureolaz etiam uterq̄ habebit. Unde in Cronica martiniana legitur de merlino: q̄ fuit filius diaboli: quia. s. conceptus per monialez ex demone succubo ⁊ icubo ipsius. Et de antichristo aliqui dicūt: q̄ simili modo concipietur. Unde dicit apostolus euz filium perditionis. Quāuis autez quidaz dicūt virginitatem statuz dicere oportere non virtutem specialez: tamen cōior opinio est q̄ sit virtus specialis: qua āmissa semel non recuperatur. Unde Hiero. cuz possit omnia deus: virginem non possit suscitari post ruinā. valet q̄ deꝛ liberare de pena: sed non valet coronare cōrupta. xxxij. q. v. si paulus.

Clemētia quid sit: ⁊ i quo ꝓsistat. Ca. ix.

Et clementia con

sequenter uidēduz est: hanc diffinit Tullius in. ij. rhetoꝛi. Clementia est per quam animus concitatus i odium alicuius benignitate retietur. Pro cuius diffinitiōe

dicit.b.Tho.fa fe.q.clvij.q affectus hoīs iclinat ad minorationē eorū que per se hoi nō placent. Ex hoc autem q aliquis amat aliquē:cōuenit q non placet ei per se pena eius:sed solū in ordie ad aliud:puta in ordine ad iusticiā uel ad correctiōez ei⁹ qui punitur. Et ideo ex amore prouenit:q aliquis sit promptus ad diminuendū penas: quod pertinet ad clementiam:z ex odio ipeditur tal⁹ diminutio:z propter hoc Tulius dicit q animus p citatus i odiū.s.ad grauī puniendū: per clemēti am retinetur:ne s.acriorem inferat penā. Non q clemētia sit odij moderatiua:sed pene. Mansuetudo autē moderatur iram:vnde odium nascit. Crudelitas autem opponitur ei p excessū: vnō dicit Señ.in li.de clemētia.q crudeles uocant qui causam puniendi habēt:modum nō habēt. Qui autem in penis hominū delectāt propter se:etiaz sine cā:seui uel feri dicūtur. Qō aūt sit vtus proba tur sic. Virtus moralis consistit in hoc q appeti tus rationi subdatur ut dī in.j.ethi: hoc autē ser uatur in clemētia. Nā in diminuēdo penas clemēs aspicit ad rationē ut dicit Señ.qñ debet z in qui bus oportet diminuit penas z nō inferūtur sic cā Unde Señ. Clemētia hoc primū prestat:ut quos dimittit nihil aliud eos pati debuisse pronuntiat Seueritas aūt ē inflictiua penarū fm legē. Clemen tia aūt diminuit de pena que eēt debita fm legem cōem:z hoc propter aliqua particularia conside rata:iuste tamē quasi decernēs non eē magis pūi endū fm intentionem legislatoris:licet non secun dū uerba. ipsa tamē diminutio penarū legis ma gis spectat ad equitatē que iudicat fm intentionē legislatoris:nō secūdū legis uerba. Sed clemētia moderatur affectum animi ut non utatur sua po testate in inflictione penarū Habet autem clemē tia quādam excellētiam inter uirtutez sicut z mā suetudo fm quid. Nam in quātum diminuit pe nas:maxime uidetur accedere ad charitatez:que est maxima uirtutum:per quā bona proximo ope ramur z mala impedimus. Hiero. Qui clemētiā non habet:nec indutus est uiscera misericordie z lachrymaz:q̄uis spiritualis sit nō adimplet legē x. dī. lxxxvi. Qui clementiam.

Clementia licet om. §. I.

nibus utilis sit:necessaria precipue est principib⁹ Et ad hanc multa inducūt exempla fm Huibel. in sū.uir. Primū est exēplū sumi pncipis dei Sap.xi. Parcis omnibus:qm̄ tua sunt. Hester. xiij. Scripsit in litteris suis missis per orbē assue rus. Nolui potestatis abuti magnitudine: sed cle mentia z bonitate gubernare subiectos. Assuer⁹ interpretatur beatitudo:z significat deū. Virga etiam eius extenta erat signū clemētie. Hest. uij. Hiero. cui diuinitatis natura clemens est z pia magisqz ad misicōdiā q̄ ad uindictā pna:si quis conuersus fuerit ad penitentiam:cito a misericō de iudice ueniam impetrabit de pe.di.i. Secū dū est exēplum creaturarum inferiorum ut apuz Señ. Iracūdissime ac p captu corporis pugnan tissime sūt apes:z aculeū in uulnē relinquūt. rex ipse sine aculeo est. Voluit ip̄m natura:nec seruz esse:nec ultorem:exemplū hoc regibus omnibus ingens pudeat ab exiguis animalibus nō trahere mores. Tertiū est naturalis nobilitas animo ruz qui regendi sūt Señ. Remissius imperāti me lius paretur.iij. R.xx. Reges domus isrl clemētes sūt. Quartū est qz clemētia congruit nāe hūa ne:eius aūt contrariū.s.crudelitas est proprium ferarum. Señ. Quid istud delectari sono cathēa rum: multum sanguinem fūdere:terrere aspectu suo:que alia vita esset:q̄ si leones ursiqz regnarēt In archa domini que significat mētem rectoris: erat non solū uirga seueritatis: sed etiam māna dulcedinis z clemētie signatiua. Quintū ē pre ciositas sanguinis humani:Señ. Clemētia sāgui nu alieno sicut suo parcit Hre.nazā.ad imperato rem. Gladius tibi datus est a deo:non tā ut operē ris:q̄ ut cōmineris. Principi ecclesie dictū est con uertere gladiū tuum in uaginam. Math.xxvj.

Sextū est finis propter quem sūt cōstituti pn cipes:ut.s.medeantur generi humano Señ.non minus pncipi sūt turpia multa supplicia:q̄ medi co multa funera.ij.ad Corin.x. Potestatez nobis dedit deus in edificationem non i destructionem.

Septimum est qz crudelitas cōtraria ei hostes multiplicat Señ.uolūtas aūt seuiendi oportet añ q̄ causa deficiat:alioquin quēadmodū precise ar bores plurimis ramulis pullulāt: ita regia crude litas auget numerum inimicorum. Octauuz est qz prestat securitatez principi.puer.xj. Clemē tia preparabit uitam. Señ.non est opus lata mō tiū abscidē multiplicib⁹ muris turribusqz sepire: saluum regem in aperto clemētia prestabit. No nū est qz regnū roborat.puer.xx. Misericordia z ueritas custodiūt regē:z clemētia roboratur tro nus eius. Et fm.b.Tho. Misericordia z pietas conueniūt cū clemētia z mansuetudine.in q̄tum concurrūt ad eundem effectum:qui est prohibeē mala proximorū. Differūt tamē q̄tum ad moti uum. Nam pietas remouet mala proximoz̄ ex reuerentia quam habet ad aliquem superiorem deum vel parentem. Misericordia remouet ma la aliorum:ex hoc q in eis contristatur quasi esti mās ad se pertinere:quod prouenit ex amicitia. Mansuetudo in quantū remouet iram incitātē ad malū aliorum. Clemētia hoc facit ex animi le uitate in quantum iudicat equum talem non am plius puniendum. Decimo bonitatē pricipis z ppli cōsumat.puer.xvj. Clementia regis quasi

Capitulū Decimū.

imber serotinus. Et Crisᵗ. dicit q melius est domino reddere rationem de nimia misericordia: q̄ ō nimia seueritate. xxvi. q. vij. Alligant.

Modestia quid sit: ⁊ quibus cōmēdat. La. x.

Est continentiaz ⁊ clemētiā ponit Tul. modestiā ptez temperantie. sicut autem tēperātia est moderatiua eorum que difficillimū est refrēare. s. delectationes ciborum ⁊ venereoꝝ: ita moꝺstia est moderatiua eorū que in hmōi mediocrit̄ se habēt. i. non habent tantam difficultatē. Unꝺ post tēperantiā ⁊ moderationē penarū quā facit clemētia: quattuor relinquuntur modestie moderanda. Primū est motus animi ad aliquaz excellētiam: ⁊ hunc moderatur humilitas. Secūdum est desideriū eoruz que pertinēt ad cognitionē: ⁊ hoc moderat studiositas. Tertiū est qꝺ pertinet ad corporales motus ⁊ actiones: ut decēter fiant ⁊ modeste: tam in his que serio: q̄ in his q̄ ludo agantur. Et quātū ad ea que pertinēt ad ludū. i. solatiū ponit phs eutropeliā. Quartū ē q pertiet ad exteriorem appatū: ut in uestibus ⁊ hmōi. ad phil. iij. dicit apls modestia uestra nota sit oībus hominibus: hec. b. Tho. Qz circa cōpositōez exteriorū motuū sit vtus: supra. b. tho. sic ꝓbat. 2a 2e. q. clxvij. ar. i. Uirtus moralis ꝓsistit in h: q̄ ea que sūt hois per rōem ordiant. Mānifestū ē āt q motus exteriores hois sūt per rōnez ordinabiles: qz ad iperiū rationis exteriora mēbra mouentur. Unde pz q circa horū motuū ordinationem cōsistit vtus moralis. Ordinatio'āt hoꝝ motuuz attēdit q̄tū ad duo. Uno mō fm cōueniētia pſone. Alio mō secūdū conueniētia ad exteriores personas negocia seu loca. vñ. b. Amb. dicit. i. ō offi. Hoc est pulchritudinē uiuēdi tenere: cōueniētia cuiqz sexui ⁊ persone reddere: ⁊ h ordo gestoꝝ optim': h ornatus ad oēm actionē cōmod'. Itē q̄a exteriores motus sunt signa interioris dispositionis: que attēditur circa animi passiones: ideo per motus exteriores alij homines de nobis iudiciuz capiunt fm illud. Eccī. xix. Ex visu cognoscitur vir ⁊ ab occursu faciei sēsatus. Et iō moderatio exterioruz motuū quodāmō aliud ordinatur fz illud Aug. i regula. In oīb' motibus uestris nihil fiat q̄ cuiusq̄ offendat aspectū: fz qꝺ uestrā ꝺceat sanctitatē. Et iō moderatio horū motuum pōt reduci ad duas vtutes: quaſ phs tangit i. iij. eth. In quantū enī per exteriores motus ordinamur ad alios pertinet huiꝰ motuū exteriorū ordiatio ad virtutē amicitie seu ad affabilitatē: q̄ attēdit circa delectationes ⁊ tristitias q̄ sūt i vbis ⁊ in factis in ordine ad alios cū quibus uiuit. Jn q̄tū vꝺ exteriores motus sūt signa iterioris dispositionis: ptiet talis cōpositio motuū exteriorū ad vtutem veritati p quā quis talē se exhibet exteri': q̄lis ē iteri'. Et q̄uis ex naturali dispositione qs hēat icliationez ad hāc uel illā cōpositionē motuuz exterioꝝ: tn qꝺ deest nature: potest suppleri per industriaz rōnis. b. Amb. i li. de offi. Motū natura informat. Si qd sane i natura uitꝺ est: industria emēdetur. Modestiā sic diffinit Tul. in. i. rhet. Modestia ē p quā pudoꝝ honestatis purā ⁊ stabilē comparat auctoritatem. Pudor ē tioꝝ turpitudinis ul' fugarei idecētis. ꝺclinādo indecētiā i exterioꝝbus. Auctoꝝitas ꝺi h grauitaſ. Purā ꝺz. i. nō hñs admixtionē sui ꝯrij. s. uilitatis. Stabilis qz nō ē momēta nea talis grauitas sed permanēs.

De modestia igi .§.I.

tur q̄tū ad tertiū modū ex quattuor supradictis .s. circa motꝰ ⁊ actꝰ coꝝporales notādū: q ordinatio iterior q̄ ē cū rō pfect ⁊ appetitū tēpat: ē cā exteriꝰ ordinationis: ⁊ exterior gestꝰ ē signū iteriorꝭ ꝺi spositionis Eccī. xix. Amicꝰ cōporis ⁊ risus dentiū ⁊ gressus hōis enūtiat de eo. Et Aug. dicit: q incompositio corporis q̄litatē iudicat mētis. dis. xli. §. vl. clericꝰ. Scie. q modꝰ vñ modestia ꝺi est tenē decoꝝē i exteriorꝫ actꝫ ⁊ decoꝝ iste attēdit respectu aspectꝰ hominū. Decorū i hoie ꝺi qꝺ est cōsētaneū nature. i. rōi naturali. Prio igit attēdē da ē q̄litas pſōe q̄ aliq̄d agit ⁊ cū q̄ agit: ⁊ tpus et locꝰ. Aliq̄d. n. cōgruit vni pſone qꝺ ñ ꝯgruit alii. Job. pmittebat filijs conuiuia facere ad souēduz iuicē beniuolētiā: ⁊ ipe tn nō intererat. Aliq̄d licz extra eccliam: qꝺ nō licet itra eccliaz: ut iuditia facere ⁊ negotiatōes ⁊ huius. Aliq̄d lz uno tpre ut venari ⁊ huius. qꝺ ñ lz alio: ut i q̄dragesima. Aliꝺ lz dicē i vna mā: qꝺ ñ ē decēs i alia. Tul. vitio sū ē in re seua delicatū inferre sermonē. Itē mꝺstia idecētiā cauet i vbo: i risu: i motu coꝝporis: i mēbꝝorū situ: i occupatōe uel actu: i habitu. Et q̄tū ad uerba ⁊ risus sic ꝺicit Señ. de q̄ttuor vtuti. A vbis turpibꝰ abstineto. Sermōes utiles magisq̄ facetos ⁊ affabiles ama: rectos potꝰ q̄ obscūdantes. Miscebis iterꝺū senis iocos: sed tēperatos. Sed ñ modicꝰ reꝑhēsibilis ē risus si puerilit̄ effusus: si muliebrit̄ factus: odibilē facit. Itē risus sine cachino. Uox sine clamore: icessus sine tumꝰtu: ꝺes tibi nō desidia erit. Idem non sis aliorꝝ curiosus scrutator nec accerbus reprehensor: sic exprobratione coꝝreptoꝝ: ita ut āmōitionē hilaritate ꝓuenias: ⁊ errori facile ueniā dato. Nec extollas quēq̄ nec deūtias. Reqrēti facile rñde. Contē dēti facile cede. Nec i iurgia execratōesq̄ ꝺscēdas Rari sermonis sis sed loquētiū patiēs. Circa motū corporis cauenda est ⁊ nimia tarditas ⁊ nimia velocitas Señ. Si continēs es ⁊ animi tui ⁊ corporis motus obserua: ne ꝺecori sint. De huꝰ ꝺecentia ꝺi Jsa. iij. Pro eo q̄ eleuate sūt filie syon

extẽto collo ꝛc. In occupatione attẽdẽdũ ẽ ad naturam. Ad quid. ſ. aliquis a natura ſit diſpoſitus Qui enim debilis ẽ corpore ꝛ ingenioſus ꝛ uiua cis memorie: nõ militiã ſed litterarũ ſtudiũ ſectãi dꝫ. Attẽdẽdũ ẽ ad etatẽ. Etas enim adoleſcẽtie labore animi vel corporis exercẽda ẽ: ꝛ auctoritati ſenũ ſubiiciẽda. Debent enim adoleſcentes ſenes uereri: conſilio coꝛr regi: ꝛ exẽplo iformari. Seni bꝰ vo ſũt labores corpis minuẽdi. Cõſilio dñt alios iuuare ꝛ exẽpla imitatõe digna miſtrare. Prelati vo eſtiare ſe gerere pſonã ciuitatis.

De modeſtia ſen .§.III

ſuũ precipue oculorũ. Ꝫ omnes ſenſus debeamꝰ retinere freno modeſtie: qꝛ ut dr Hiere. ix. Mors aſcẽdit per feneſtras noſtras. ſ. ſenſuum ingreſſa ẽ domos noſtras. Propter quod ait apl's. Mortificate mẽbra veſtra que ſunt ſuper terrã. i. organa ſenſuum. In cuius figurã Joſue quinq; reges affixit cruci: qꝛ ſenſus quinq; cruci mortificatõis ſunt ſubmittendi. Precipue tñ hoc fieri oꝫ circa oculos: nam q̃nto nobilꝰ eſt mẽbrũ ꝛ uiuatioꝛ ſẽ ſus: qꝛ plures rerũ differẽtias appẽhẽdit: tãto magis nociuũ ſi nõ regulet rõe. ppba. Oculus meus depredatus ẽ aiaꝫ meã. Oculꝰ. n. irritat gulã. geñ iij. Uidit mulier lignũ qõ eẽt bonũ ad ueſcẽdum: pulchꝛ uiſu ꝛc. Incitat cupiditatẽ. Uñ diabolus oñdit chriſto oia regna mũdi ut tẽptãdo iducerꝫ ad auaritiã Math. iiij. iflãmat luxuriã. Eccĩ. ix. Ne aſpicias i uultũ mulieris. ex hoc ꝓcupia enim exardeſcet q̃i ignis. Quãto plura ligna ponũt in igne plus ardet. Alij ſenſus ꝺ mulier aliquid apphendũt: ut audit' uocẽ ꝛ bꝰ. Sꝫ uiſus multa ſit: qꝛ ꝛ faciẽ ꝛ colorẽ ꝛ ornatũ ꝛ geſtũ: ꝛ iõ plꝰ iflammat. Excitat ſupbiam. Dicit. n. Bern. q̃ lucifer uidẽs dei filiũ eq̃lẽ patri uoluit ei aſſilari: ꝛ ſupbia ducꝰ. dixit. Silis ero altiſſimo. ſic de bubõe fabuloſe dr: q̃ uidẽſ bouẽ i prato ita piguẽ ꝛ groſſũ uolẽs ei aſſilari itumuit i tñ q̃ crepuit. Ad irã i ducit Math. xvij. uidẽtes ꝓſerui q̃ fiebãt ꝓtriſtati ſũt ualde. ſ. ꝑ ira. Ad iuidiã prouocat. i. Rũ. vi debis emulũ tuũ i tẽplo i oibꝰ ꝓſpis. ꝛ poſtea ſubdit: ut deficiãt oculi tui. ſ. inuidia ꝛ tabeſcat anima tua. Accidiã imittit uidẽs. n. piger intẽpiem aeri nõ uult exire rd agrũ Eccẽs. xi. Qui obſeruat uentũ nũq̃ ſemiat. Unde dixit chriſtus Lu. xi. ſi oculus tuus nequã fuerit: totũ corpus tuũ tenebroſũ erit: quia oẽs tenebre peccatorũ ex imodeſtia oculorũ. Litꝰ ẽt peccat ꝑ oculũ: qꝛ i momẽto in ictu oculi. vñ de holoferne dr iudith. iiij. qꝛ ſtatim capꝰ ẽ i aſpectu eꝝ. Facilꝰ. n. peccat ꝑ oculũ: qꝛ facilius ꝓz obiectũ oculoꝛ q̃ aliorũ ſẽſuũ. Hec habẽt i expoſitione regule. b. Aug. ab hũberto.

De modeſtia cir .§.III.

ca ludos ꝛ circa dicta uel facta iocoſa circa q̃ phs ponit quandaꝫ uirtutem eſſe: quã noiat eutropoliam: noſtra ãt lingua dicere poſſumus iucunditatem uel urbanitatem. Pro cuius declaratione ſciendũ ſm. b. Tho. ſa ſe. q: clxviij. q̃ ſicut cõpꝰ indiget corporali q̃ete ad refocillationẽ ſui: quia non poteſt continue corporaliter laborare: ꝓpt̃ hoc q̃ habet finitam vtutem: que determinatã laboribus proporcionatur. Ita etiam ex parte aie cuius eſt vtus finita: ad determinatas operatões proporcionatur. Et ideo quando ultra modũ ſuum in aliquas operationes ſe extendit: laborat: ꝛ ex hoc fatigatur: preſertim qꝛ in operationibus aie ſimul etiam laborat corpus in q̃tũ. ſ. anima i telligẽtiua utitur viribus per organa corporea operantibus: ſũt ãt bona ſenſibilia cõnaturalia hoi. Et ideo qñ anima ultra ſenſibilia eleuatur operibus rationis intenta: naſcitur exinde quedaꝫ fatigatio animalis: ſiue homo intendat operatioi rõnis practice: ſiue ſpeculatiue. Magis tamẽ ſi operibus contemplationis intendit: quia per hoc magis a ſenſibus eleuatur. q̃uis in aliquibus operib' rationis practice: exterioribus forte corporiſ magis fatigetur. In utriſq; tñ tanto magis quis aniaꝫ liter fatigatur: q̃to magis operibus rationis iten dit: ſicut ãt fatigatio corporalis ſoluit per corpis q̃etem: ita etiam oportet q̃ fatigatio animalis ſoluatur per quietem animi. Quies autem animi ẽ delectatio. Et ideo oportet remedium contra fatigationem animalem adhibere per aliquam delectationez: intermiſſa intenſione ad inſiſtendũ ſtudio rationis: ſicut legimus in collationibus patꝛz de Jo. cuan. q̃ cũ ſcandalizaꝛetur quidaꝫ uidens eum ludentem cũ diſcipulis: fecit eũ trahere arcũ pluries ꝛc. Idem legitur de ſancto antho. Et dixerunt q̃ ita animus frangeretur ſi nunq̃ a ſua intẽtione relaxaretur: huius autem dicta uel facta in quibus non queritur niſi delectatio animalis: dicuntur ludrica ꝛ iocoſa: ꝛ ideo neceſſe eſt interdũ talibus uti: quaſi ad quandam animi quietem: ꝛ hoc eſt q̃ phs dicit in. iiij. eth. q̃ in huius uite cõuerſatione quies quedam habet cũ ludo. Circa que tñ tria uidentur precipue attendẽda. Primũ ꝛ principale q̃ predicta delectatio nõ queratur i aliquibus uerbis uel factis turpibus uꝰ alꝰ nociuis Secũdũ ne totaliter grauitas animi reſoluat. vñ Tullius in li. de offi. Sicut pueris non oẽm ludẽdi licentiam damus: ſed eam que ab honeſtis actibus nõ ſunt aliena. Sic i ipſo ioco aliquid probi ingenij lumẽ eluceſcit. Tertium qd eſt attendẽdũ ſicut i omnibus alijs actionib' hũanis: ut congruant perſonis: temporib': ꝛ locis: ꝛ ꝛz alias ꝺbitas circũſtantias ordinẽtur: ꝛ ſic circa huꝰ eſt virtus.

Et nota q̃ ꝫ Tullius dicat. i. rheto. q̃ qñ auditores ſunt defatigati: non eſt inutile ab aliqua

re noua aut ridicula incipere orationē. Si tamē dignitas rei non adimat facultatem: sed addit Et iō q̄ scriptura sacra maxis rebus intēdit: fm illō pv. viij. Audite q̄ ō reb⁹ magnis locutura sū iō b. Amb. sup lucā tractās illud. Ue uobis qui ridetis. Excludit iocū: nō q̄dem a conuersatōe humana sed a doctrina sacra: vnde dicit. Licet interdū honesta ioca sint ac suauia: tamē ab ecclesiastica abhorrēt regula: q̄m que in scripturis nō reperimus ea quēadmodū usurpare possumus.

De modestia cir. §. IIII.

ca habitū uel cultū vestiū dicit Hiero. q̄ nec affectate sordes nec exquisite delicie laudē pariūt. dis. xli. §. i. Sciendū igitur fm. b. Tho. ſa ſe. q. clxix. q̄ in his rebus exterioribus quibus homo vtitur nō est uiciū in se aliq̄d: sed ex pte hominis q̄ imoderate utitur eis. Que quidē īmoderātia potest ēe dupl'r. Uno modo per compatōez ad hoies cū quibus uiuit. Unde Aug. di. viij. Que ꝯ mores. rē. Turpis est oīs pars q̄ uniuerso suo ñ congruit. Alio mō pōt ēe īmoderantia in usu taliū reruz ex inordinato affectu utētis ex q̄ cōtigit q̄ñq̄ q̄ hō nimis libidiose utatur talibus: siue sit fm consuetudinez: siue p̄ter ꝓsuetudinē eoz iter q̄s uiuit. Cōtingit āt ista inordinatio affectus tripl'r. Uno mō i q̄tum ex superfluo cultu uestiū quis querit gloriā: put vestes z h⁹ pertinēt ad ornatū quēdaz. Alio mō fm q̄d per superfluum cultū querit delitias fm q̄d uestis ordinatur ad corporis fomētū. Tertio mō fm q̄d nimia solicitudinē apponit hō ad exteriorē cultū uestiū. Etiā si nō sit aliqua inordinatio ex parte finis. Et fz hoc Andronic⁹ pōit tres uirtutes circa exteriorem cultū. s. humilitatem que excludit intentione glie. Unde dicit q̄ humilitas est habitus nō supabūdās i sūptibus z preparationibus. Et per se sufficientiā: que excludit intentionē deliciarū. Unde dicit q̄ per se est sufficiēs habitus contentus eoz quib⁹ oz. z ō termiatiua eorū que ad uiuere conuenit. Et simplicitatez: que excludit superfluā solicitudinē. Uñ dicit q̄ simplicitas est habitus contentus his q̄ ꝓtingunt. Ex parte defectus potest esse duplex i ordinatio. Uno mō ex negligentia hominis que non adhibet studiū z laborem: ut utat exteriori cultu ut decet. Uñ phs dicit q̄ ad molitiē pertiet q̄ aliquis trahat uestimētum suum per terrā: z ñ laboret in eleuādo. Alio mō in q̄tū ipsū defectū exterioris cultus ordinat ad gloriā. Unde phs dicit in. iij. eth. q̄ supersbundantia z inordinat⁹ defectus ad iactantiaz pertinet. Ad hoc facit q̄ dicit Aug. di. xli. quisquis. Et contra modestiam est etiam fucus.

De studiositate. Capitulū. xi.

Onitur etiā pars modestie z per ꝓs tēpantie fm. b. Tho. ſa ſe. q. clxvj. Studiositas q̄ v tus est ꝑia curiositati: refrenās animū ab iordinato affectu cognoscēdi. Uñ Aug. dicit q̄ curiosi ēe prohibemur: magne tpantie mun⁹ est. Dicitur āt studiositas a studio. Studiū āt dicitur ē uchemēs animi applicatio circa aliquid peragendū. Mēs āt non applicatur ad aliquid nisi cognoscat illud. Unde per prius mēs applicatur ad cognitionem sario āt applicatur ad ea in quibus hō per cognitionē dirigit. Et iō studium per prius respicit cognitionē: z secūdario quecūq̄ alia ad que operāda directione cognitionis idigem⁹. Uirtutes aūt ꝓprie sibi attribuunt illam materiam circa quā ꝓmo z pricipal'r sūt: ut fortitudo: pericula mortis: tēperātia: delectationes: tactus: z ideo studiositas dr̄ propie circa cognitionē. Uñ ꝓuer. xxviij. Stude sapie fili mi letifica cor meū ut possis rñdere sermonē. Qō āt sit pars tpantie sic declarat b. Tho ubi supra. Ad tēpantiā pertinet moderari motū appetitus ne supflue tēdat i id q̄ nāl'r cōcupiscit: sicut āt hō natural'r cōcupiscit delectatōnes ciboz z uenereoz fm naturā cōpozalē: ita fz aiaz natural'r desiderat cogscere. Uñ z phs dicit q̄ oēs hoies nā scire desiderāt. Moderatio āt hui⁹ appetit⁹ ptinet ad vtutē studiositatis. Et sic pz q̄ cōtinet sub modestia: z est pars tēperātie. Et nota. fm. b. Tho. ubi supra: q̄ act⁹ cogscitiue virtutis ꝑatur a ui appetitiua: q̄ ē motiua oiuz aliarum uiriū. Et iō circa cognitionē duplex bonum pōt attēdi. Unū quidē q̄tū ad ipsū actū cognitionis z tale bonū ptinet ad vtutes itellectuales: ut s. circa singula hō extimet vez. Aliud ē bonū qō ptinet ad actū appetitiue vtut⁹: ut. s. hō hēat appetitū rectū applicādi vi cognoscitiuā sic uel alit ad hoc uel ad illud. Et hoc ptinet ad vtutē studiositatis: z fm hoc ponit vtus moral'. Itē cum fm phm i. ij. eth. ad h̄ q̄ hō sit vtuosus: oz q̄ seruz se: maxie ab his ad q̄ natura inclinat. Unde ē. q̄ sicut natura iclinat ad timēdū picula mortis: i q̄bus se seruat ꝯ ea per fortitudinē z sectādū delectabilia tact⁹ a q̄ retrahit p tēperātiā: sic etiā natura inclinat ad appetendū scire. Sed quātū ad cognitōez ē i hoie ꝯria inclinatio: qr ex pte anie iclinatur hō ad hoc q̄ cognitionē rerum desideret. Et sic opōtet ut hō laudabil'r hmōi appetitū refrenet: ne i moderate cognitōi rez ītēdat: qō ēet uiciū curiositat⁹. Ex pte vō nature corporalis iclinat homo ad hoc ut laborē uitet iq̄rēdi sciam. Quantuz ad ꝓmū studiositas i refrēatiōe cōsistit. appetit⁹ inordinati. Sz q̄tū ad fm. Ia⁹ huius vtutis cōsistit i q̄dā uehemētia intētōis ad sciaz rez pcipiēdā. primū tñ ē ēntial⁹ huic vtuti q̄ fm

Nota q̄ sex sunt §. I.

que multū ualēt ad discendū precipue sacrā scriptūrā: ⁊ per ꝓñs ꝓgruūt studiosi tati que figurātur p sex gradꝰ quibꝰ ascēdebat ad thronū salonis: q̄ significat sapiaz. Primū ē mētis depuratio seu puritas: qz ut dī Sap. i. In aiam maliuolā non introibit sapia ⁊c. ad quā puritatē multū operat timor dñi: qz ut dī ꝓuer. xuij. Sapiēs timet ⁊ declinat a malo ꝑ. c. x. Initiū sapie timor dñi. In ioāne euangelista propter eminentiam puritatis collata fuit magna sapia. Scōm est frequens oratio Jaco. i. Si quis indiget sapia postulet a deo. sap. viij. Jnuocaui ⁊ uenit in me spūs sapie. sic salomi oranti post orationē fuit collata sapia. Et. b. tho. de aquino dicit: q̄ magis per orationē q̄ p lectionē hauserat sapiam: sic ⁊. b. Bern. Tertiū ẏa humiliatio: ubi humilitas: ibi ⁊ sapia. Ptolo. Jnter sapiētes ille sapiētior: qui ⁊ humilior. Et oz eē humilis q̄ ad quattuor. Primo ut nullā doctriaz ꝓtēnat. Señ. Primū documētū: ut nullā sapiam contennas. Secūdo ut a nullo adiscē q̄ſ erubescat. Señ. que nō nosti: sine occultatōe ignorātie tibi postula imptiri Au. senex a puero exñs tot ānorū a collega nōdū āniculo paratus sū edoceri. xxiij. q. iij. si hēs: ⁊ di. xxxvij. si nullus. Et etiam a malis debet hō adiscere. Jn cuius figura ē q̄ uasa aurea ⁊ argentea egyptiorū dñs iussit israhelitis mutuo accipere: ⁊ asportare ad constructōem tabernaculi: qz uidelz sapiam ⁊ eloq̄ntiā ethnicorū possum⁹ ⁊ debem⁹ uti: ad ecclesie edificationē: ut dicit Hzanus. ẏ. Qui. n. solū a bōis uolūt discē sūt siles illis q̄ sempi schiphis argēteis uel aureis uolūt bibē: quoz sitis miserāda nō est. Tertio ut quis nō erubescat confiteri se nescire q̄ō nescit Aug. nō est hōi erubescēdū se cōfiteri nescire q̄ō nōdū se scire mētitur: nūq̄ scire mereat. Quarto ut hūilē modū loq̄ndi quez hz scriptura ñ contēnat. Quartū est ut librorz emendationi intēdat. Unde Aug. de doctrina christiana: ait Codicib⁹ emendādis prius oz inuigilare: solertia eorū q̄ scripturas sanctas intelligere desiderant. Qui tū est ut sit diligēs scripturas sacras indagādo. ad q̄ō est necessariuz primo māsuetudo: ut hō cedat auctoritati diuine scripture. Aug. de doctria christiana. Jn oīb⁹ canonicis scripturis: timētes deuz ⁊ pietatez mansueti: querūt uolūtatē dei. Hoc autē ordine ꝓcedēdū est in idagādo scripturas sacās: ſm Aug. in dicto li. Erit diuinarz scripturarz solertissim⁹ idagator: q̄ ꝑmo totas legerit: notasq̄ habuerit: ⁊ nōdū itellectu iā tñ lectōe dūtaxat eas q̄ canōice uocāt. Nā ceteras securi⁹ leget fide vitatis īstruct⁹. Jnq̄sitio āt dupl'r fit. Quoz ab alio q̄rendo: ad q̄ō pertinet q̄ō ait idē. Nulla res magis memorie mandāda ē: q̄ illa vboz̄um locutionūq̄z genera: q̄ ignoram⁹: ut cū pitior occurrerit: queri possit. Quoz inq̄rit quis p se i scriptura: ⁊ tūc caueāda est. ei temeritas: ne. s. nota ꝓ ignotis hēat hiſ q̄z temere assentiat. hec. n. ꝓsumptio est. Jtē in iq̄ rēdo cauenda sūt tria: q̄ impediūt ꝓfectum studij. Primū ē curiositas: ut. s. nō impēdant magna opa his que nō sūt magne utilitatis Señ. Quid te tō ques i illa q̄ōne quā subtilius ē cōtēpsisse q̄ soluē Cauēda ē etiā īstabilitas. Señ. ne lectio multoruz auctorū ⁊ oīs generis uoluminū hēat aliq̄d vagū ⁊ īstabile. Cauenda ē ēt rixādi libido: q̄ pitos i arte logica multū solet vexare. ij. ad thio. ij. Noli cōtendē vbis. Cauenda est ēt nimia velocitas i transcurrēdo. Nō. n. uidet aiam⁹ latētes sñias i trāscurrēdo. Sapiēs. Nil magnū rerū ipsa natura cito effici uoluit. Sextū ē ut sit assidu⁹ in studēdo. Hiero. Diuie scripture semp i manib⁹ ⁊ iugit in mēte uoluēt. Nec sufficere putes mādata mēorie tenere ⁊ opibus obliuisci. Jtē diuinas scripturas sepi⁹ lege: imo nūq̄ sacra lectio de mānu tua depona. Jn decre. di. xxxviij. O ēs psallētes quotidie deo repromittim⁹. Jn iustificationibus tuis meditaboz: nō obliuiscar sermones tuos. Qō ⁊ si oib⁹ fidelibus obseruare saluberrimū est: ꝑcipue hiſ q̄ eccl'iasticā cōsecuti sūt dignitatē. Dz āt quis laborare ut scripturas ipsas possit itelligere ⁊ mēorie retinere. Qō si utrūq̄z nō pōt: peligendū ē itelligē magisq̄ mēorie hze. De sapia āt accepta ñ sit igratus deo ⁊ doctorib⁹: ne eā mereat amittē. Ad qō optie facit. c. reuertimi. xvi. q. i.

De humilitatis quidditate.

Capitulum duodecimum.

E hūmilitate de

mū uidēdū ē: quā sic diffinit. b. Bernar. Oz hūilitas ē q̄ ds vissima sui ip⁹ cognitōe sibi uilescit. Nō ſz. b. Tho. ſa scde. q. clxi. Oz hūilitas ñ cōsistit eēntialr i ipa sui cognitōe: ſz in moderatione mot⁹ appetit⁹ ut. s. aliquis rep̄mat se ne ferat i ea que sūt supra se. ad hoc autez ē necessariū ut hō cognoscat id i q̄ dficit a proportōe ei⁹: qō suā vtutez excedit. Et iō cognitio ꝑ prū defect⁹ ptinet ad hūilitatez sicut regula q̄daz directiua appetit⁹. Est autē vtus specialis uñ dic origenes super illud: qz respexit hūilitatez ancille sue. Lu. i. Jn scripturis una de vtutibus hūilitas dicat. Pro c⁹ declaratione dicit. b. tho. ubi supra q̄ bonū arduū hz aliq̄d unde attrahit appetituz. s. ipam rōnez bōi: ⁊ hz aliq̄d retrahens. s. ipsā dificultatez adipiscēdi: ſm quoz ꝑmū insurgit motus spei: ⁊ ſm aliud mot⁹ desperatōis. Circa motus autem appetitiuos qui se habent p modū impulsio

nis: oz esse vtutē moralē moderantē z refrenātem circa illos āt qui se hñt p modū retractionis: oz esse vtutē moralē ipellentez z firmantem. Et iō circa appetitū boni arduī necessaria est duplex vtus. Una que tēpet z refrenet aūuz ne imodera te tēdat i excelsa: z hoc pertinet ad humilitatem. Alia que firmet animum ꝫ desperationem z ipel lat ipm ad prosecutionem boni fm rōem rectam z hoc facit magnanimitas. Et sic patet q humilitas est uirtus. Nec est ꝫria magnanimitati: quis rep mat animum ne tendat in magna: q hoc nō facit simplr: sed i illa magna q̄ sunt supra se: z per ꝫñs ptēr rōem rectam. Magnanimitas āt impellit ad magna: non quecūqz: sed ꝓportionata: z p ꝫñs fz rectam rōem. Unde utraqz conueniūt in eo qō ē rectā rōem.. Q autem humilitas nō cōnumerat a pho inter uirtutes morales ratio potest esse: q ipse intendebat agere de uirtutibus fz qō ordinā tur ad uitam ciuilem: in qua subiectio unius hois ad alterum fm legis ordinem deriuatur. z ideo ꝫ tinetur sub iustitia legali. humilitas autem fz qō est specialis virtus: respicit subiectionem hominis ad deū: propter quem etiam alīs humiliando se subīcit. Uel etiam potest dici q phs in. iij. eth. eū qui tendit in pua fm modū suum non uacat ma gnanimis. Et Origenes dicit. Si uis huius nom audire uirtutis qūo etiaz a phis appelletur: ausci ta eandem esse humilitatem quam respicit deus: que ab illis dicitur mensuratio siue moderatio: q̄ mānifeste ptiet ad modestiā z temperātiā. Humilitas āt ē q̄dā modratio spūs ut dictū ē.

Dicitur āt humi ¶.I¶

lis fm Isidorū quasi humi acliuis. i. inherēs: qō cū contingit a principio extrinseco. s. cū quis ab a lio deīcitur: sic humilitas est a pena: fm illud hu miliauerūt i compedibus pedes eius. Cum autez fit a principio intrinseco debito modo. s. cuz quis considerans defectum suum tenet se infinitum fz suum modum ut abraham cū dixit. Loq̄r ad do minū meum cū sim puluis z cinis. Gen. xviij. est virtus: Sed cum quis desīt secundum signa exte riora tantum ficte. s. ad gloriam querendam: est falsa humilitas. Quomodo per humilitatem debet se homo omnibus subīcē: fm illud ad phi. ij. In humilitate superiores sibi inuicem arbitrā tes. Sic declarat. b. Tho. ubi supra. In homine duo possunt cōsiderari. s. id quod est dei: z id qō est hominis. Hominis est quicqd pertinet ad ōfe ctū. Dei autem est quicquid pertinet ad salutis p fectionem: fm illud Osee. xiij. Perditio tua isrl ex te tantum: ex me auxilium tuuz. Humilitas āt ut dictum est proprie importat reuerētiam qua homo deo subīcitur z proximo propter deum. Et ideo quilibet homo secūdū id quod suum est. debet se cuilibet proximo subīcere q̄tum ad illō quod dei est in illo. Non autem hoc requirit hūi litas: ut id quod est dei in se ipo: subīciat ei quod appet eē dī i alīo nā illi q̄ dōa dī ptcipāt cogīscūt se ea hīe fm illud: ut sciamus que a deo donata sunt nobis. j. ad Corin. ij. Et ideo absqz humilita tis preiudicio possunt dōa dei que ipsi acceperūt preferri donis dei que apparent esse alīs collata Sicut apostolus ad eph. iij. dicit. Alīs generatio nibus non est agnitum filīs hominum: sicut nūc reuelatum est sanctis apostolis ei⁹. Similiter eti am nec hoc requirit humilitas ut id quod est sui in se ipso subīciat ei quod est hominis in proxio. Alioquin oporteret ut quilibet reputaret se ma iorem peccatorem quolibet alio: cum tamē apo stolus absqz preiudicio humilitatis dicat. Nos ex natura iudei z non ex gentibus peccatores. Ad Gal. ij. Potest tamen aliquis reputare aliquid bo ni esse in proximo quod ipse non habet. Uel ali quid mali eē in ipso quod in alio non est: ex quo potest se ei subīcere per humilitatem. Unde dicit glo. super illud superiores inuicem arbitrantes. Non hoc ita debemus extimare ut nos estimare fingamus: Sed uere estimemus posse aliquid oc cultum esse in alio: quo nobis superior sit. Etiam si bonum nostrum quo illo uidemur superiores esse: non sit occultum. Non enim solum debem⁹ deum reuereri in se ipso: Sed etiam id quod est eius debemus reuereri in quolibet: z si non eodez modo quia non uenerātione latrie

Humilitatis bea ¶.II¶

t⁹ benedictus in regula assignat duodeci gradus quos dicit figuratos in scala quam uidit Jacob. Gene. xxviij. Possunt etiā figurari per. xij. stellas corone mulieris: quam uidit Joannes amictam sole Apoc. xij. Primus gradus est corde z corpore semper humilitatem ostendere: de fixis in terram aspectibus. Secundus ut pauca uerba z rationabilia loquatur aliquis nō clamorosa uoce. Tertius ut non sit facilis aut ꝓmptus in risu. Quartus taciturnitas usqz ad interrogationem. Quintus tenere quod habz communis regula monasterij. Sextus credere z pronuntiare se omnibus uiliorem Septim⁹ ad oia se indignuz z inutilem confiteri z credere Octauus confessio peccatorum. Nonus p obedientia in duris z asperis patientiam ample cti. Decimus ut cū obedientia se subdat superiōi Undecim⁹ ut uolūtatē ꝓpaz nō delectet adipleze

Duodecim⁹ ut deū tieat: ⁊ memor sit oīuz q̄ p̄cipit: hāc assignatōz sic declāt. b. tho: ubi supra. Hūlitas ut dictū ē ēentialr i appetitu ꝓsistit fm qȯ aliqs refrenat appetitū: ⁊ ipetū ai sui ne iordinate tēdat i magna: sz regulā hz in cognitōe: ut. s. aliqs ñ estiet se eē supra id qȯ ē: ⁊ vtriusq; p̄ncipiuz ⁊ radix ē reuerētia quā qs hz ad deū. Exiteri ori āt dispōne hūlitatis ꝓcedūt q̄dam signa extiora i vbis ⁊ factis ⁊ gestib⁹: quib⁹ id quod interi⁹ late manifestat: sicut ⁊ in ceteris uirtutib⁹ accidit Et ideo in predictis gradib⁹ humilitatis ponitur aliquid qȯ ptinet ad radicē humilitatis. s. duodecimus grad⁹: qui ē ut hō deuz tieat ⁊ mēor sit omniū q̄ p̄cipit. Ponit ēt aliq̄d ptinēs ad appetitū: ne. s. impropriam excellētiā iordinate cadat. Qȯ q̄dē fit triplr. Uno mō vt hō nō seq̄t p̄paz uolūtatē qȯ ptinet ad. xi. gradū. Alio mō ut regulet eā fm supioris arbitriū: qȯ ptinet ad. x. gradū. Tertio mō ut ab h⁹ nō desistat propi dura ⁊ aspera que occurrūt: ⁊ hoc pertinet ad nonū gradū. Ponit etiā q̄dā ptinētia ad estiatōez hois recogscētis suuz defectū: ⁊ hoc triplr. Uno mō per hoc q⁹ ꝓprios defectus recogscat ⁊ confiteat: quod ptinet ad octauū gradū. Scōo ut ex cōsideratione sui defect⁹: aliqs se insufficiētē estiet qȯ pertinet ad septimū gradū. Tertio ut quātū ad h⁹. sibi alios pferat qȯ ptiet ad sextū. Ponit ēt q̄dā que ptinēt ad signa exteriora: q̄rū vnus est in factis: ut. s. hō nō recedat a uia cōi i operib⁹ suis: qȯ pertinet ad q̄ntū. Alia duo sunt in vbis ut. s. hō ñ p̄ripiat tps loq̄ndi: qȯ pertinet ad q̄rtū Nec excedat modū i loq̄ndo qȯ ptinet ad secūdū Alia uero cōsistūt i exteriorib⁹ gestib⁹. s. in reprimēdo excellētiā oculorū qȯ ptinet ad p̄mū. Et in cohibēdo exterius risū ⁊ alia signa iepte leticie qȯ pertinet ad tertiū. Et nō q⁹ ad humilitatez hō puēit p duo. Prio q̄dē ⁊ p̄ncipalr p donū gratie. Et quantum ad hmōi interiora precedūt exteriora. Aliud est humanum studium per quod hō ꝑ̄ exteriora cohibz: ⁊ postea ptingit ad extirpādū radicē interiorē: ⁊ secūdū hūc ordinez assignāt hic grad⁹ hūlitatis. Sciēdū ēt q⁹ absq; falsitate pōt aliqs se credē ⁊ p̄nūtiare oib⁹ uiliorem scōm defect⁹ occultos quos i se recognoscit ⁊ dōa dei q̄ in alijs latēt. Silr absq; falsitate pōt aliqs se reputare ⁊ fateri ad oia indignū ⁊ inutilē scōz p̄rias uires: et sufficiētiā suā totā in deū referat. Nō est ēt incōueniēs: q⁹ ea que ptinēt ad alias virtutes hūilitati ascribāt. qz sicut unū uitiuz oritur ex alio: ita naturali ordine actus unius vtutis ꝓcedit ab actu alterius. Anser. i li. de silitudinibus ponit. vij gradus humilitatis q̄ oēs ptinēt ad opinionē seu cognitionē: manifestationē ⁊ uoluntatem proprie abiectionis. Est q̄ fm⁹ q̄ pertiet ad cognitionē proprij defect⁹ contēptibilē se esse cognoscere. Scōs est de hoc dolē. Naz uitupabile eēt si quis ꝓpriū defectū amaret: iō hoc excludit per istū scōm gradū. Tertius ē h cōfiteri. s. suum defectū. Quartus h persuadere: ut. s. h uelit credi. Qui duo gradus ptinēt ad manifestatōem

Quint⁹ ut patiēt sustineat h dici. Sextus ut patiat se cōtēptibilr tractari. Septim⁹ ut hoc amet. hi tres ptinēt ad appetitū. Nā q̄ excellēti am exteriorē ñ q̄rit: exteriorē abiectionē equanimit patit: siue i uerbis siue in factis. Uel etiā desiderant exteriorē abiectionē āplectēt qȯ ptinet ad septimū. Itē q̄dā glo. sup. Math. ponit tres grad⁹ pfecte hūilitatis. Prim⁹ ē subdere se maiōi ⁊ nō pferre se equali. Scōus est subdere se equali nec preferre se minori: ⁊ h dī abūdans ⁊ prim⁹ sufficiēs. Tertius est subdere se minori in quo est ois iustitia. Isti tamen gradus ñ accipiunt ex pte ipius rei secundum naturam humilitatis: sz p cōparationē ad grad⁹ hominū.

De excellētia hū. §. III.

militatis sciēdum. secūdum. b. Tho scōa secunde q. clxi. Q⁹ humilitas non est excellētissima virtus simplr. Sz post uirtutes theologicas ⁊ intellectuales: ut prudētiam ⁊ iustitiam legalē. Cuius rō ē qz bonum uirtutis humane consistit in ordinez rationis: qui principaliter attenditur respectu finis Et ideo vtutes theologice que habent deum ꝓ obtecto: sūt potissime. Secundario attenditur ꝓ ut secundum rationem finis ordinatur in ea que sunt ad finem. Et hec ordinatio essentialiter consistit in ratione ordinante participatiue autez in vniuersali q̄tum ad omnia. Quelibet autem alia virtus q̄tum ad aliquam in ipso appetitu per rationem ordinato. quam ordinationem facit naturaliter iustitia: precipue legalis: exide hūilitas in q̄tū facit hominē bene subditum deo i uniuersali q̄tū ad omnia. quelibet āt alia uirtus q̄tū ad aliquam materiam specialem. Et ideo humilitas post theologicas ⁊ intellectuales que respiciunt ipsam rationem humilitas est potissima. Dicitur autem humilitas prima. s. fundamentum virtutum fm Dieroni idirecte. Naz directe dicitur. ⁊ perfectius id esse primum ⁊ fundamentum spiritualis edificij in uirtutibus: per quod iam accedit ad deum. Primus autem accessus ad deuz est per fidem secundum illud Heb. xi. Accedentem ad deum oportet credere. Et ideo fides nobiliori modo est fundamentum q̄ humilitas. In directe autem. i. per modum remouentis ꝓhibēs est hūilitas: iq̄tum. s. expellit superbiā cui deus resistit: ⁊ prebet hominē subditū ⁊ patū ad recipiendum influxum diuine gratie. Ideo autē christ⁹ precipue nobis humilitatem comendauit: dicēs. Math. xi. Discite a me quia mitis sū ⁊ humilis:

corde ſm.b. Tho. quia per hoc remouetur impedimẽtuz hũane ſalutis que cõſiſtit i hoc q̃ hõ ad celeſtia ⁊ ſpiritualia tendat a quibus homo impeditur dũ i terrenis magnificari ſtudet. Et iõ dñs vt impedimẽtũ ſalutis auferret: exteriorẽ celſitudinem contẽnẽdam monſtrauit per humilitatis exempla: ⁊ ſic humilitas eſt ſicut diſpoſitio quedam ad liberum acceſſum in bona diuina ⁊ ſpiritualia. Charitas autem eſt ſicẽ perfectio quedam aliarũ uirtutũ. Et ideo ſicut perfectio eſt potior diſpoſitione: ita charitas potior humilitate. Pertinet autem ad cõmẽdationẽ eius. Primo quidẽ neceſſitas eius. Nã dr Math. xviij. Niſi conuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicut paruuli. i. humiles nõ intrabitis in regnũ celorum. Hianus de pe. di. i. §. Taciturnitatis: dicit q̃ ſine humilitate nemi pot eſſe ſalus. Scõo exempla chriſti plurima: immo omnia geſta eius. Unde Aug. in. xiij. de ci. dei dicit. Nũc in ciuitate dei in hoc ſeculo peregrinanti maxime cõmẽdatur humilitas: ⁊ in eius rege qui eſt chriſtus. maxime predicatur contrariuz huic vtuti quod eſt elationis uitiũ: in eius aduerſario qui eſt diabolus ⁊c. In conſpectu eius fuit mũs omniũ ſm magm in. iij. ſen. di. iij. Paruulus datus eſt nobis Iſa. ix. de humili uirgine naſci uoluit: humilem domũ habuit: q⁹ diuerſoziũ: humilẽ lectum quia preſepium: humilẽ ueſtem q⁹ pãnis i uolutus eſt humilibus: per angelũ ſuam natiuitatẽ nũtiauit paſtoribus. Sacramẽta hũiliatõis ſuſcepit: ut circunciſionis ⁊ baptiſmi. Parentibus humiliter ſubditus. Paruulum amplexat. Marci. ix. Et paruulos non uult prohiberi a diſcipul' ad ſe uenire. In predicando ⁊ docẽdo dixit. Ego gloriam meam non quero. Jo. vij. Item mea doctrina non eſt mea. In miraculis faciendis humilitatem oſtendit. dicens leproſo. Math. viij. Uiõ nemi dixeris. Et Mar. vij. Precepit eis ne cuiq̃ dicerent. ſ. de ſanatione ſurdi ⁊ muti. In cẽſus ſolutione. Math. xvij. Et in pedum ablutione Jo. xiij. In itinerãdo ſuper aſellũ Math. xxi. In paſſione humiliauit ſe ipſum ad phil' ij. Humiles piſcatores elegit. Tertio cõmẽdat hũilitaſ ex utilitate ei⁹.

De fructibus hu. §. IIII

militatis. Prio q̃dẽ deo ⁊ hõib⁹ placet ⁊ redolet Cant. i. Cũ eẽt rex i accubitu ſuo: nard⁹ mea ẽdit odorẽ ſuũ. Nardus ꝓpter ſui paruitatem ſignificat hũilitatẽ herba ipſa ẽ. Scõo orationes facit deo acceptas. ps. Reſpexit i oziõnẽ hu. iudith. ix. Hũiliũ ⁊ mãſuetorũ ſẽp tibi placuit depcatio. Tertio facit hoiez liberari a malo culpe: ⁊ a malo pene. ps. Hũiliatus ſũ ⁊ libe. me. iij. R. xxi. Nõne ui iſti achaab humiliatũ coram me ⁊c. Antiqui cõiter in ſignũ hũiliationis ad placãdũ oñm ipo nebãt cinerẽ ſup capita ſua: ⁊ iduebãtur aliqñ ciliçio. Sicut legitur de Judith de ioſue de niniuitis. Quarto hũilitas hominẽ tẽporal'r exaltat j. R. xv. Nõne cũ eſſes puulul i oculis tuis: caput tribub⁹ iſrl' ꝓſtituit te: dictũ fuit ſauli q̃ abſcõdẽat ſe electus in regẽ. Moyſes hũilis ut pz i excuſãdo ſe ad cũdũ ad pharaonẽ: factus eſt dux ppli. Hũilis Hieremias qui dicebat a a a oñe deus ⁊c. cõſtitut' e ſup gẽtes ⁊ regna. Dõ mũs int' fratres ungitur i regẽ. i. re. xvi. Quito inducit ad gliam. Job. xxij. Qui hũiliat' fuerit erit i glia. Lu xiij. dr i parabola Recũbe i nouiſſio loco ⁊c. tũc erit tibi glia. Sexto dei apparitione ſeu angelorũ facit dignũ. Gen. xviij. Abrahe in conualle morati apparuerũt tres uiri. i. angeli. Septimo ad ſapiam itroducit. puer. xi. Ubi hũilitas ibi eſt ſapiẽtia Math. xi. Reuelaſti ea puul' Gre. i paſto. Pupilla oculi nigra uidet Albuginẽ patiẽs nihil uidet: q⁹ hũane cogitatõis ſẽſus dũ ſe ſtultũ pecorẽq̃ itelligit cognitionẽ itime claritatis appẽhẽdit Si ãt cãdorẽ ſapie aut iuſticie ſibi attribuit a luce ſe ſupne claritatis excludit. di. xlviij. hic et eni. §. albuginẽ. Exẽplũ i uitis patz de illo q̃ p iciuniuz vij. ebdomadaz nõ potuit hẽ declarationẽ de q̃dã dubio ſcripture ſacre: ſed cũ cepit ire ad alios iterrogãdũ apparuit ei ãgel⁹: declarãs Octauo a laq̃is tẽtatõnũ liberat. Uñ Anthonio exclamãti. O q̃s iſtos euadet laq̃os q̃b⁹ mũdũ uiderat plenũ ſe ꝓnectẽtib⁹. dictũ fuit ſola hũilitas. Nono hũilitas nutrix ẽ dilectõis: vt dicit Crih. ſicut ciniſ ꝓſeruat ignẽ: ita hũilitas dilectionẽ ⁊ alias vtutes Gre. Perĳt oẽ q̃ agit: ſi ñ caute i hũilitate cuſtodit. In hmõi figurã oia uaſa q̃ oñdit ⁊ theſauroſ ez chias oratorib⁹ regis babilonis aſportabit poſtea ⁊ perdidit. Decio de hoſte iferni mirabil'r triũphat. Figurat eni per fũdã p quã lapidib⁹ dõ occidit goliã. In uitiſ patrũ dixit diabol' machario: q̃ ſola ei⁹ hũilitas uincebat eũ. Undecio pacẽ facit. Gre. Pacem illam facit humilitaſ qua ſibi quiſq̃ ſuperiorẽ aliũ arbitratur.

Titu. v. ỏ iuſticia. De iuſticia generali. c. i.

Oſtquã ỏ prũdentia intellectũ practicũ dirigẽte ⁊ fõtitudine ⁊ tpãtia q̃ regłant appetitũ ſẽſitiuũ dcz ẽ. ꝓñ dicẽdũ ĩſtat de iuſticia q̃ uolũtatẽ rectificat. Sciẽ. ꝑmo q̃ iuſticia fz. b. tho. in. iij. di. xxxiij. q. j. triplr dr ꝓput nophus i. v. eth. Uno modo prout importat q̃ndaz ſtatũ rectitudis i homine quantuz ad ptes ipi⁹ ꝓ ut. ſ. aliq̃ ps aie ſuo ſupiori ſubdit: ſiue ipſi deo. ſiue alĳ pti hõis. Et hac iuſticiã noiat phs methaphoricam: eo q̃ diuerſe partes hõis ꝓputãt quaſi

diuerse persone: hec ãt rectitudo p qõlibet pcm tollit: ⁊ per gratiã reparatur. Unde hec iusticia etiã vtus generalis dicitur in quãtum includit oẽs vtutes: nõ quidẽ per modũ totius vniuersalis: sic̃ iustitia legalis: sed generalis dr̃ per modũ totius integralis. Et ad hãc iusticiã mor' dicitur iustificatio qua. s. ipius de peccatore per gr̃am fit iust'. vñ diffinitur iustificatio q est remissio peccatorũ et cõsumatio bonoꝝ operũ. i. ifusio habituũ vtutũ

Secũdo mõ dr̃ iusticia put ẽ nomen generale ad oẽs vtutes fm qõ act' earũ ordinat ad bonum cõe fm directionem legis. Et de hac dicit phs: q iusticia ẽ oĩs vtus. Jdeo enim dicitur generalis: qi p quandam cãlitatẽ fm q per legis iperium ordinat ad bonũ cõe: non solũ actum iusticie particularis: sed etiã actus aliarũ uirtutum. Nã precepit actus tẽperãtie ⁊ ordinat ad bonum cõe: puta cũ lex mandat ut nullus adulterium cõmittat. similiter actum fortitudinis in bonum cõe reducit ⁊ precipit q milites non deserãt aciem: nec arma p ĵciãt ⁊ huius. Quod declarans. b. Tho: secũda fe. q. lvij: sic dicit. Justicia ordinat hominẽ in cõparatione ad alium. Et hoc potest esse dupliciter. Uno modo ad aliũ singulariter consideratum. Alio modo in communi fm quod ille qui seruit cõmunitati: seruit omnibus hominibus qui sub illa communitate ptinẽtur. Ad utrũqꝫ se potest habeꝛ iusticia fm propriam rationem. Nã omẽs qui sub aliqua cõitate continẽtur. comparantur ad cõitatẽ sicut partes ad totũ. Pars autez id qõ est totius est. Unde ⁊ quodlibet bonũ partis ẽ ordinabile ad bonũ totius: Scõm igitur hoc bonũ cuiuslibet vtutis: siue ordinãtis hominem ad se ipm: siue ordinãtis ad aliquas alias personas singulares est referibile ad bonũ cõe. Et q̃tũ ad hoc dicitur esse vtus generalis: ad quod ordinatur iusticia. Et fꝫ hoc actus oĩuz vtutũ ad iusticiã pñt ptinere fm q ordinãt hominẽ ad bonũ cõe. Et q̃a ad legẽ ptinet ordinare in bonũ cõmune. Jdeo iusticia predicto mõ generalis dicitur iusticia legal' quia per eam homo concordat legi ordinanti actus omnium virtutum in bonum commune.

Tertio modo dicitur iusticia prout est uirtus specialis: equalitatem constituens in cõmutationib' ⁊ distributionibus cõicabiliũ bonorum: que sunt necessaria in uita: hec. b. Tho. ⁊ de ista nũc agit: que ẽ una de cardinalibus: ⁊ precellit oẽs mõales duplici ratione fm. b. Tho. 2a 2e. Primo ex parte subiecti: qz iusticia ẽ i nobiliori pte aie. i. appetitu rationali. s. uolũtate. Alie vo. i. fortitudo et temperãtia sũt i appetitu sensitiuo: ad quem pertinẽt passiões q̃ sũt mã dictarũ vtutũ. Scõa rõ est ex pte obiecti. Nã alie vtutes laudãt fm bonũ ipi' uirtuosi. Justicia ãt fm q quis bene se habet ad aliud. Et nota q i scriptura sacra iusticia cõiter accipitur pmo mõ dicta.

Nota q iusticia .§.I.

put est vtus specialis distincta a ceteris: se habet: ut totum integrale. Et sic ptes eius sunt declinare a malo ⁊ facere bonum. Est etiam totum uniuersale: ⁊ ptes eius subiectiue: que sunt species eius: sunt iustitia commutatiua: ⁊ iusticia distributiua. Est ⁊ totum principale: Et sic partes eius sunt q̃ dicuntur uirtutes annexe: Religio: pietas: obseruantia que includit obedientiam. Ueritas: gratia: seu gratitudo: uindicatio: liberalitas: affabilitas seu amicitia: de quibus omnibus aliquid breuiter dicendum. Sciendum de partibus iusticie integralibus: q cum sit iusticia generalis ⁊ iustitia specialis ut dictum est. Ad iusticiam generalẽ pertinet facere bonum debituz in ordine ad communitatem uel ad deum. Et uitare malum oppositũ s. communitati uel deo. Sed iusticia prout est vtus specialis respicit bonum sub ratione debiti in comparatione ad proximum ⁊ uitare malum oppositum quod est nociuum proximo. Et secũdum hoc declinare a malo ⁊ facere bonum sunt partes iusticie specialis. Ad iusticiam enim pertinet equalitatem constituere in his que sunt ad alterum. Eiusdem autem ẽ constituere aliquid: ⁊ illud constitutũ seruare. Cõstituit autem equalitatem iusticie i faciẽdo bonũ i. reddendo alteri qõ sibi debetur. Conseruat aũt equalitatem iusticie iam constitute declinando a malo. i. nullũ nocumentũ proximo inferendo: et nota q hic declinare a malo secundum q ponit pars iusticie: non dicit puram negationem que ẽ non facere malum. Hoc enim nõ meretur palmã sed tantum uitat penam. Sed importat motum uoluntatis repudiantis malum: ut ipsum nomen declinationis importat. Et hoc est meritorium p cipue quando aliquis impugnatur ut malum faciat ⁊ resistit. Jtem facere bonum est actus cõpletiuus iusticie ⁊ quasi pars principalis eius. Declinare autem a malo est actus imperfectior ⁊ pars secundaria. Jtem nota q omne peccatum aut est transgressio: aut omissio. et transgressio opponitur illi parti iusticie que est declinare a malo. Omissio autem alteri parti. scilicet facere bonum. Aliquando tamen transgressio large sumitur p omni peccato: includendo etiam omissionem. Et sic sumit. b. Ambroxi: cum diffiniendo peccatuz dicit q transgressio legis diuine ⁊c̃. Pro cuius declara. dicit. b. Tho. secunda secunde. questione lxxix. q nomen transgressionis a corporalib' motibus ad morales actus deriuatum est. Dicitur autem aliquis fꝫ corporalẽ motũ trãsgredi: ex eo

ꝙ transgreditur terminū sibi prefixū: Terminus autem prefigit homini: vt ultra non trāseat i moralibus per preceptū negatiuū: ⁊ iō transgressio ꝓprie dicitur ex eo ꝙ quis transgreditur preceptus diuinū qō quidez materialiter potest esse cōmūe oibus speciebus peccatorum: qz per quālibet speciem peccati mortalis: homo transgreditur aliqō preceptū diuinū. Sed si accipiatur formaliter ꝑz hanc specialē rationē qō est facere cōtra preceptū negatiuū: sic est speciale peccatū duplr. Uno mō secūdū qō opponitur ad genera peccatorum opposita aliis virtutibus. Sicut enim ad propriam rationem iustitie legalis: pertinet attendere ad debituz precepti: ita ad propam rationem transgressionis pertinet attendere cōtēptū precepti. Alio modo ſm ꝙ distinguitur ab omissione que cōtrariatur precepto affirmatiuo. De omissione nota ſm Tho. ubi supra ꝙ importat omissio preter missionē boni debiti. Bonū āt sub ratione debiti proprie pertinet ad iustitiam: legalē quidem si ō bitum accipiatur in ordine ad legem diuinam ul' humanā. Ad specialē autem iusticiam ſm qō debitū consideratur in ordine ad proximū. vnde eo dē modo quo iusticia ē specialis virtus: ⁊ omissio est speciale peccatū: distictū a peccatis: que opponūtur aliis uirtutibus. Eo vero modo quo facere bonū cui opponitur omissio: est quedam pars iusticie distincta a declinatione mali cui opponitur transgressio: etiam omissio a trāsgressione distinguit. Et nota ꝙ omissio nō ē originale: sed actuale peccatū: nō ꝙ habeat aliquē actū sibi essentialē sed ſm quod negatio act⁹ reducitur ad genus actus: ⁊ sic non agere accipitur ut quoddā agere boni ōbiti ad quod quis tenetur. Et qz nullus tenet ad impossibile: ideo nullus peccat peccato omissionis si nō facit quod nō potest. Itez nota ꝙ sicut peccatū transgressionis opponitur preceptis negatiuis: ita peccatū omissionis affirmatiuis que pertinēt ad faciēdū bonum. Affirmatiua autem precepta nō obligāt ad ſp: sed ad tempus determinatū. ⁊ ꝓ illo tpe quo ꝙs debet aliquid facere ⁊ ñ facit: peccatū omissionis incipit esse: ⁊ nō a causa sua. Itē sciēdū ꝙ cū peccatū tanto sit grauius quāto magis distat a uirtute. Omissio āt oppōit vtuti iustitie negatiue. Transgressio contrarie q̄ est maxime distantie: ideo grauius est peccatum transgressio ꝙ omissio ceteris paribus sicut inferre contumeliam parentibus qō est transgressio: ē grauꝰ ꝙ ñ honorare qō ē omissio. Et sumēdo ꝓ pe trāsgressionē ⁊ omissionē. ſ. put sūt ꝯ ꝓcepta: sic sūt mortalia: sed large ꝓ his que sūt ꝓter ꝓcepta nō contra: sic sūt uēialia. Et nota ꝙ oia ꝓcepta decalogi sūt de actibus iusticie.

Deide uidēdū ē d. §. II.

diffinitione iusticie: ⁊ quō sit necessaria ciuitati: ⁊ ciuibus de principijs ei⁹: ⁊ de multiplici modo principādi. Ad habēdū autē diffinitionē iustitie videndum est quid importet nomē eius. Naz frequenter ex significationibus nominū a quibus iponūtur deuenimus in cognitionē rerum: videtur autez iustitia ſm nomē quādā importare equalitatē. Ūñ vulgariter ea que adequātur dicūtur iustari. Eq̄litas semper est ad alterū: qz nihil sibimet ē equale. Oportet ergo ꝙ inter alterum ⁊ alterū equalitas vſet. Erit g̃ iusticia vt⁹ adeq̄ns vnū cū alio. h̄ āt fit dū opatōes ⁊ res exteriores q̄ pñt in usū hōis vēire: ⁊ i qb⁹ hoies sibi iuicē cōicāt debite ordinātur. Ex q̄ pz materia circa quam iustitia vſatur. ſ. operationes ⁊ res inter hoies cōicabiles: q̄z ipa est rectificatia ⁊ ordiatiua: ex h̄ pz eius eminentia ad alias vtutes morales: que hoiem tm̄ pficiūt in eis: que conueniūt ei ſm se ipsū. Fortitudo eiz hominē pfic i se ipo: dū tiores ⁊ audatias rectificat tēpantia ꝯcupias: ⁊ sic de aliis vtutib⁹: q̄ habēt interiores passiones modificare. Justitia uero hōinē perficit i ordie ad aliū: dū ab uno q̄ plus iusto hz accipit. et alī q̄ min⁹ iusto hz: l' q̄n diuersa diu⁹ sis ꝓportōabilr ꝑz merita distribui. et sic sēp it oi uersos eq̄litatē ꝓstituit. pz g̃ ꝙ iusticia ē diffinitēda ex actu reddēdi ius debitū vnicuiq̄. Sz ad h̄ ꝙ actus iste si vtuos⁹ ncce ē ꝙ ꝓcedat ex habitu ⁊ bōa dispositōe m̄ñ. Erit g̃ iusticia hit⁹ uolūtat⁊ siū bona q̄litas m̄tis ius suū unicuiq̄ tribuēs. Et ad h̄ ꝯ currit fere itētio oim diffinitiū iusticiā. Dicit enim iurisp⁹: ꝙ iusticia ē cōstās ⁊ ꝑpetua uolūtas ius suū vnicuiq̄ tribuēs: ubi potētia p habitu pōit. vñ iusticia dī uolūtas. i. volūtat⁊ hit⁹. Et ad h̄ ꝙ iste habit⁹ sit vtuꝰ. ñ dz ꝙs hīe ꝓpositū ad horā. ſ. ad tps operādi iusticiā: sz ꝑpetuo: alioqn ñ eēt iust⁹: vñ ſm ꝓhm. q̄. h. it⁹ alia q̄ requrūt ad actū vtutis pōit: ꝙ opet ūmobilr: ubi designat act⁹ firmitatē: q̄tū ad ꝓpositū qō dz hīe opans p vtutē. Pōt g̃ ꝓdicta diffinitio iurꝫ ad formā sic reduci. Justitia ē hit⁹ uolūtat⁊ ꝑz quē alioꝫ firmo ⁊ ꝓstāti ꝓpōito ius suū unicuiq̄ tribuit. Ad hāc ēt reducit diffinitio quā pōit Macrobi⁹ dicēs: ꝙ iusticia est unicuiq̄ seruare qō suū est. Jsido. āt eā sic describit: iusticia ē ordo ⁊ equalitas q̄ hō cū vnoq̄ re bñ ordinatur. Tul. āt in. j. rheto. sic eam describit. Justicia ē habitus aīmi cōi utilitate seruata: suā unicuiq̄ tribuēs dignitatē. Cōplectiue āt eā diffinit. b. Amb: in li. de offi. dicēs Justicia ē que unicuiq̄ ꝙ suū est: tribuit alienū ñ uēdicat: utilitatem ꝓpriā negligit: ut communē equalitatē custodiat.

De duabus speciebus iusticie uidelicet commutatiua ⁊ distributiua. Capitulum. ij.

Ost assignatōz par

tiū itegraliū iusticie ⁊ diffinitionuz eius

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

Nūc vidēdū est de partib⁹ subiectiuis. ſ. cōmutatiua ⁊ diſtributiua. Cuz igitur iuſtitia particularꝫ de qua nunc loquimur: reſpiciat aliquaz p̄uatā perſonaz que comparatur ad cōmunitatez ſicut pars ad totuz: poteſt duplex ordo attendi ad aliquaz partez. Cuius quidem partis ad partez: cui ſimilis eſt ordo vnius p̄uate ad aliā. Et hūc ordinez habet dirigere quedaz iuſticia que a philoſopho dicitur cōmutatiua. Conſiſtit enī in his que per quandaz cōmutationē habent fieri inter duas ſingulares perſonas ad inuicez: vt patet i emptionibus: uenditionibus locationibus: ⁊ quibuſ cūq; alīs pactionibus interueniētibus inter unuz hōinez ⁊ alium. Et hec quidez iuſticia conſtituit equalez arithmetricū in q̄tuz adequare oportet rē rei: vt quanto iſte plus habet q̄ ſuuz ſit: tantū dem reſtituat ei cuius eſt minus habenti. Alī⁹ autez ordo attēditur totius ad partes: cui ſimilis eſt ordo comunis laicalis uel alicuius p̄incipis uicē cōmunis gerentis ad ſingulares perſonas. Et hūc ordinem habet dirigere quedam alia iuſticia que dicitur diſtributiua per quaz bona cōmūia diſtribuūtur: ut honorez: ⁊ alia hmōi: vt expedit vni cuiq; ſecūduz p̄opriam dignitatē. Et hec quidez iuſticia conſtituit equale geometricū: quod nō eſt accipiēdū ſecūdū eandem quantitatem: ſed ſecundū p̄oportionē. Cum enīz bona cōmunia equaliā nō ſint nec ciues equales eſſe omnes poſſint. ſi p̄inceps uel hi qui rēpublicam regunt de rebus cōmunibus omnibus equaliter p̄ouiderēt: cōfuſio maxima accideret ⁊ totius politie ordo periret. talis enīz equalitas ſumma eſſet inequalitas: ſi merita diuerſorū ſecūdū ordinem proportionis nō attenderentur. Debet ergo qui preeſt cōitati diligenter attēdere conditōes perſonarum: ⁊ bonoꝝ cōium qualitates. Quibus iſpectis ⁊ ad inuicem cōpenſatis: debet ea p̄oportionabiliter diſtribuere ut ſicut vna perſona aliaz excedit: ita etiā illud quod vni tribuitur debet excedere id quod alteri exhibetur. Nō enim equalibus honoribus honorandi ſūt plebei ⁊ optimates: cuz iſti maiorez p̄incipatū teneant in republica. maxime in his que ad defenſionem ⁊ gubernationē eius pertinēt. Et ſic patet duas eſſe iuſticias. Cōmutatiuā per quā ſubditi diriguntur in his que fiunt per mutuas ꝓ mutationes rerum venaliū. Et diſtributiuaz per quam qui p̄eeſt dirigitur i rite diſtribuēdo bona cōmunia ſubditorum qualitate ſeruata. Pro cuius maiori declaratione circa iuſticiā ipſam p̄ticularez ſeu uirtutez cardinalē: ſciēdū ſecunduz. b. tho. ſecūda ſecūde. q. lxi. Q. iuſticia conſiſtit circa quaſdaz operationes exteriores. ſ. diſtributionez ⁊ cōmutationez: que quidem ſunt uſus quorūdā exterioꝝ vel rerū uel perſonarū uel operuz. Rerum quidē ſicut cuz aliquis aufert alicui rē ſuā vel reſtituit. Perſonaruz. ſicut cū aliquis in p̄opria perſona alteri iniuriā facit: percutiedo cuz: aut v̄bis contumeliādo. Uel etiā cuz irreuerētiaz exhibet. Operuz ſicut cū alquis iniuſte exigit vel altēi reddit aliq̄ opus. Si ergo accipiātur ut materia utriuſq; uirtutis: ea quoꝝ operatiōes ſūt uſus eadez eſt materia diſtributiue ⁊ cōmutatiue iuſticie. Nam ⁊ res diſtribui poſſūt ⁊ cōicari ab vno i alios. Eſt etiā vt quedā diſtributio laborioſorum operū ⁊ recōpēſatio. Si autē accipiātur ut materia utriuſq; uirtutis actiones ipſe p̄incipales quibus utimur perſonis: rebus: ⁊ operibus: ſic inuēit utrobiq; alia materia. Nam diſtributiua iuſticia eſt diſtributionis directiua. Et cōmutatiua eſt directiua cōmutationū que attēdi poſſūt iter duas perſonas. Cōmutationū autez quedaz ſūt iuolūtarie ⁊ quedā uolūtarie. Et inuolūtarie quidem quando quis utitur re alterius: perſona vel opere eo iuito. Quod quidez cōtigit quādoq; occulte p̄ fraudez: quādoq; manifeſte per violentiā: utrūq; autez cōtigit aut in rē aut i perſonā. Et ſi in p̄ſonaz: aut p̄opriā aut coniūctā. Et in rem quidem ſi quis accipit rem alterius occulte: vocatur furtū ſi manifeſte vocatur rapina. In perſonam autem p̄opriam vel quantū ad ipſam conſiſtentiā perſone: uel quantū ad dignitatem eius. Si quantū ad conſiſtentiam perſone ſic leditur aliquis occīte per doloſam occiſionem vel percuſſionem uel veneni exhibitionem. Manifeſte vt per mānifeſtā occiſionem uel percuſſionem vel incarcerationez vel mutilationem. Quantum autem ad dignitatem perſone leditur quis occulte per falſa teſtimonia ⁊ detractiones: quibus alicui auferi fama ſua. Manifeſte autem per accuſationem in iudicio vl conuitiationem. Quātū autem ad perſonam cōiūctā leditur q̄s i vxore ut i pluribus occulte per adulteriū. In ſeruo cū aliquis ſeruū ſe ducit: ut a domio diſcedat: ⁊ hoc etiam mānifeſte fieri poteſt Et eadē rō ē de alīs perſonis p̄iūctis: i q̄s p̄ñt omnib⁹ modis iiurie circa has p̄ſōas exerceri. Tam q̄ ſeruus ē poſſeſſio q̄dā dñi: refertur hoc ad furtū. Uolūtarie autem cōmutatōes dicūt: q̄ñ aliq̄ſ volūtarie trāſfert rē ſuā i alterū. Et ſi quidē rem ſuā ſimplr trāſfert i alterū abſq; debito: ſicut in donatione nō eſt actus iuſticie: ſed liberalitatis. In tātū āt ad cōmutationē ſeu cōmutatiuam iuſticiam uolūtaria trāſlatio pertinet. in q̄tū ibi aliquid ē de ratōe debiti. Quod quidem ꝓtigit multipliciter. Uno mō q̄ñ q̄s ſimplr trāſfert rē ſuā i alteruz p̄ recōpēſatione alteri⁹: ⁊ ſic eſt cōmutatio ⁊ uenditio. Alio mō cū quis tradit rē ſuam alīi ꝓcedēs ei uſū rei cū debito recuperādi rē. Et ſiq̄dē gratis cōcedit uſū rei: uocat⁹ vſuſfruct⁹ in reb⁹ que aliq̄d fructificāt: uel ſimplex mutuū: vel accōmodatuz i his que nō fructificāt: ſicut denarij uaſa ⁊ hmōi

Si uero nec ipe usus gratis cõceditur: uocatur locatio ⁊ cõductio. Tertio mõ tradit aliquis rẽ suã ut recuperãdã nõ rõe usus: sed rõe puersatiõis: si i depsito. Uel ratõe obligatiõis sicut cũ quis rez suã pignori obligat: seu cũ quis pro alio fideiubet In oibus aũt his actõib⁹ uoluntarijs vel inuoluntarijs: est eadem ratio accipiendi mediũ: fm equalitatẽ recõpẽsatõis: ⁊ iõ oẽs iste actões pertinẽt ad vnam speciem iustitie. s. cõmutationis: hec oia b. tho. Et nota q̃ in cõmutationibus inuolũtarijs reperiũtur diuerse spẽs peccatorũ: que habẽt pria noia: ⁊ pertinẽt omnia ad iniustitiam: uidelicet furtũ: rapina: homicidiũ: veneficiũ: incarceratio: mutilatio: uerberatio: falsa accusatio: detractio: derisio: contumelia: susurratio: maledictõ: ad ulteriũ ⁊ huiusmodi: de quibus oibus habes supra in. ij. pte. Et hec omnia reducũtur ad iustitiã commutatiuã: per recompẽsationẽ iniurie ⁊ dãni ab eo qui fecit ei cui fecit ⁊ bono communi quod lesit: que recompensatio dicitur restitutio seu recõpensatio. Et dr in. v. ethi. Justum contra passum quod etiam in commutationibus uoluntarijs dr esse iustum contra passum. Et dr cõtra passũ fm .b. tho: ex eo q̃ recompẽsatio sit fm equalitarem: vt. s. recopẽsatio sit equalis actioni: Nõ aũt semp esset equalis: si idem specie aliquis pateretur qõ fecit. Nã si quis percuteret pricipẽ: si tñ ipse repcuteretur: tũc maior esset actio q̃ passio ⁊ non equalis. Et iõ nõ solũ pcutitur: sed multo grauius punitur. Similiter si quis alium in uoluntarium i re sua damnificat: si solũ puniretur etiam iudicio q̃ restitueret rẽ ablatã: maior esset actio q̃ passio qz ipse nõ sustinet dãnũ sicut ipse intulit. Uñ pũitur ut rez multiplicius restituat: qz damnificauit etiam nõ solũ rẽ priuatã. sed etiã rẽ publicã: tute securitatẽ infrigendo. Similiter in cõmutatiõibus uolũtarijs si simplr daretur una res p altera indifferenter esset alij inequalitas magna: qz una est mlto maioris ualoris. Et iõ oportet fm quandam ꝓportionatam mensurationem adeqre passionẽ actioni in cõmutationibus que inuente sũt. In iustitia autẽ distributiua non hz locũ iustũ ꝫ passũ: ex eo qz in iustitia distributiua nõ attendit equalitas fm porõez rei ad rem uel passiõis ad actiõez. Unde dr cõtra passũ sed fm ꝓportionalitatem rerũ ad psõas. De cõmutatiõibus uolũtarijs s. emptõe: uẽditiõe: permutatione: mutuo: accommodato: depsito: pignoratione: locatione: ⁊ cõductione: fideiussione. Et qõ sit iusta uel iusta. Et de usura que in his ꝓmittit hẽs supra i. ij. pte. ti. i. p totũ. De iustitia distributiua. Capi. iij.

Et iusticia distributiua.

Nota q̃ actus eius est in debita collatõe offoz ⁊ beneficiorum temporalium ⁊ ecclesiasticorũ. Et administratione seu dispensatione sacrorum ⁊ bonorũ terrenorum ecclesie uel cõitatis. Secũdo in exhibitiõe congrua reuerentie honorũ. Tertio in recta executione iuditiorũ. Et i quolibet horum si iuste fiat potest interuenire uitiũ qõ dicitur acceptõ personarum: de quo supra in. ij. pte. Et de iniustitia que fit ex parte iudicis: uel aduocati: uel testis uel rei: vel accusatoris: hẽs supra in. iij. pte. ti. vi. ⁊ ix. per totum.

Qtũ ad collatõnẽ .§. I.

beneficiorũ ⁊ honorũ: Est sciendũ ꝫ. b. tho. fa se cũde. q. lxij. q̃ duplex est datio. Una pertinẽs ad liberalitatem. q̃. s. gratis datur alicui: qõ ei ñ debetur: sicut cũ aliquid alteri donatur: Et ibi ñ habz locũ acceptio psonaz: qz absqz iniustitia põt qs dare de suo q̃tũ uult ⁊ cui vlt. Et talis est collatõ mũerum gratie per que assumũtur peccatores a deo. Alia datio est pertinẽs ad iustitiã: qua. s. alicui datur qõ ei debetur. Debentur autem officia ⁊ beneficia his qui sunt meliores: ad aliq̃ pro bono cõitatis. Ad qõ debet attẽdere qui habet ista conferre. Et q̃uis fm iura sufficiat eligere bonũ: nec requiratur q̃ eligatur melior. Hoc ꝫ. b. tho. est uerum in foro iudiciali: q̃. s. talis electio ñ põt impugnari si est facta de bono ⁊ nõ de meliori: ⁊ hoc qz si nõ fieret sic ois electio hẽret calũniã. Sz q̃tũ ad consciẽtiaz eligentis necesse est eligere melioreẽ: uel simplr uel in comparatione ad bonum cõe. Alias si prepõatur mĩ⁹ bonus meliori. i. aptiori ad bñficiũ uel officium ratione cõsanguinitatis uel amicitie: huius pertinet ad acceptionem psonarum quod in collatione spiritualium est magis reprehensibile. Si autem consanguineum suum prelatus in conferendo beneficium preferret eque bono: non uidetur uitiosum: nisi ratõne scãdali uel exempli quod inde sepe trahitur. Similiter si quis habet distribuere bona communitatis uel alicuius societatis indigentibus: si prefert: multo minus indigentes: magis indigentibus ratione amicitie uel parentele hmõi. uidetur pertiere ad acceptionem personarum: Secus si de sua substantia uult dare uni ⁊ non alteri: quia ad illõ non tenetur. Similiter de officijs communitatis quia magis aptis dñt distribui: nisi forte magis aptus haberetur suspectus de aliqua nouitate. ⁊ huiusmodi: sed certe non est magis aptus si est perturbatiuus boni communis. similiter ⁊ onera vl operazum ⁊ laborum vl collectarum secundum debitam proportionem imponendam sunt. Al. minus imponẽtes maioribus ratione status: qui magis deberent grauari: pertineret ad acceptõez psonarũ. ⁊ quomodo teneantur ad satisfactõem habes supra in. ij. pte.

Qtū ad secūdū de. §. II

exhibitōne honoꝝ. Nō fm tho. ubi supra: q cuz hōr sit quoddam testimoniū de uirtute eius qui honoratur: iō sola uirtus est debita causa hōris Sed sciēdū q aliq̄s pōt honorari non solum p v tutem suam ꝓpriam: sed ēt per uirtutem alterius sicut ꝓnceps et prelati hōrantur: ēt si sint mali: in quātū gerūt pſonā dei et cōitat cui p̄ficiuntur. Juxta illud ꝓuer. xxvj. Sicut qui mittit lapidez in aceruum mercurij. Sic q tribuit honorem in sipienti. Et eadem ratione parentes et domini sūt hōrandi pp participationē conditionis dei: q ē oīm pater ⁊ dominus. Senes etiā sunt hōrandi pp signum uirtut quod est senect. Lz hoc signū qñq; deficiat. Sapiencie. iij. Senectus est hōranda ⁊c. Diuites āt sunt honorandi: qz maiorez locū in cōitatibus obtinent. Et si isto modo ⁊ hac causa tales honorantur magis q̄ alij: quamuis sint mali nō est uitiosum. Si autem solum intuitu diuitiarum hōrentur: esset acceptio pſonarū: Sīr si qs citius uel potius audiret cōfessionem uel daret alia sacramenta diuiti q̄ paupi ratōne ꝓditionis diuitiarum: pertineret ad acceptionem personarum. Secus si faceret: quia credit magis indigere: uel etiam potest ita exſpectare: ⁊ hꝫ.

Qtū ad tertiū de. §. III.

executōe iudicioꝝ. nō fm. b. tho. q hīc ēt hēt locū iusticia distributia: nō solū quantū ad rē iudicatā: qz i iudicio pōt diffiniri nō solū q̄liter unus restituat alteri qō ab eo accepit: qō ptiet ad ꝓmutatiuā: sed ēt q̄liter aliq̄d cōe sit distribuēdū i multos. Sed ēt quātū ad formā iudicij ꝓut. s. ipse iudex in ipa iusticia ab uno accipit ⁊ alīi dat: qñ. s. rōne aicicie uel potētie alic dat iiustā sīniam pro eo uel rōe pauptat ex passiōe qō ptiet ad ꝓcepti onem pſonarū. Unū dī ꝓuer. xvij. Accipe pſonā i iudicio nō ē bonū. Et regula iuris in vj. In iudicijs pſonarū acceptio nō ē hñda. Ubi glo. io. an. Signātur ꝛria di. xl. c. i. Itē. xlv. cū beat ⁊. xxiij q. i. Qui ꝛ pace. Sol. In pēis deferī dignitati: et pſone. ut ibi. Idem in sedendo et assurgendo ut di. xciij. Nō oz. Et nōtur. iij. q. ix. c. fi. In iudicijs āt uel sīnia non ē hñda acceptio pſonarū: ut hic In cis. n. ē equalitas ſuāda. Et nota q iudiciū it dū pōitur ꝓ eo qō ꝓcedit sētētiam ut hic. i. ꝓexaminatōe cāe. ij. q. i. Sicut sūn iudicio. Interdū ꝓ ꝓdēnatione. ut de cōse. di. ij. tiorem. Interdū ꝓ discretiōe. iij. q. vij. in. §. tria. Interduz pro ultia uo lūtate: ō sepul. c. p. hec ibi in glo. Quatuor āt pſonarū genera req̄rūtur in ordinario iudicio. s. iudex: actor: reus: ⁊ testis. Unde dī extra de vbo. sig. fozus. Judex dī q̄i ius dictāt. Jus āt eo q iustū Actor siue accusator q̄i ad cās uocās. Reꝰ a re de q̄ ipetitur. Etiā si inocēs sit: reus dī q accusatur. Testis q̄i supstes. Cā dī q̄i a casu pp mām ō qua agitur. Que añ exaiationē dī causa. In exaiati one iudiciū. In imiatione sīnia. Forꝰ āt dī locꝰ exē cēdarū litiū. Est āt duplex fozus. s. ꝓscie et curie: seu ꝓtētiosus. Et iste duplex: quia ecclesiasticus: ⁊ secularis. Fori autem scōm Pe. de paſ. nō sūt mi scēdi: qz aliter procedendū in uno. aliter in alio.

Quatuor āt mo. §. IIII.

dis puertitur hūanuz iudiciū fm Greg. xvj. q. iij s. timore: amore: cupiditate: ⁊ odio. Sed quia de iudicibus in processu iudiciario: ⁊ accusatoz reo ⁊ testibus agitur diffuse in. iij. parte: ideo hic nil ultra de ista materia. Sed ibi uide de hꝫ: ⁊ ō peccatis que in iudicio committuntur a predictis p sonis.

Post hoc ostēdē. §. V.

dū ē iusticiā necessariam cē cuilibet multitudini. Qō ꝓmo mā festāi pt ex pte finis. Et hoc p̄cipue q̄tū ad iustitiā legalē. Finis. n. q̄ intēdit i regimine ciuitatū ē pax: Talis āt finis corrūpit: dū iusticia legis non seruatur. Nam cum omnes uel multi legem que est iusticie legalis p̄ceptiua frangant: ⁊ ad statuta ꝓmunia nō attendunt: sed vnusq̄sq; qō sibi placet: ⁊ bono ꝓuato vtile credit: hoc facere studet: ordo pollitie peruertit: ⁊ sic pax que fm Aug. est tranquillitas ordinis perit. Est ḡ iusticia necessaria ad pacem ciuitatis cōseruādam. Unde Isa. xxxij. dicit. Erit opus iusticie pax. Et i ps dī. Justicia ⁊ pax osculate sunt: Hoc pulchre oñdit Aug in libro de ciuitate dei: introducēs exemplū de alexandro ⁊ pirrata: vbi dicit: q remota iusticia qd aliud sūt regna nisi magna latrocinia. Qō tñ exēplū plenꝰ ponit i li. de nugis phoꝝ. Ubi dī q cū pirrata eēt ꝓprehēsus: ⁊ alexāder eū interrogaret q̄re haberet mare infestum. Rñdit libera cō tumacia: ppt qō ⁊ tu orbē t̄rarū. Sz qz id facio vno nauigio: latro vocor: ⁊ qz tu fac magna classe diceris impator. Secūdo ostēdi pt iusticiā esse multitudini necessariam ex pte gubernātis a quo dirigit: ⁊ hoc quātū ad distributionē. Uidem. n. q̄ qñ aliqua diuersa sub vna vtute continent: nec ordinant fm diuersas ꝓportiones: totꝰ ordo eo rū q̄ regūt corrūpit ⁊ dissipat: vt patet in armōia musicali: vbi corde nisi a vtute manus fm earum diuersas dispositiones ꝓportionabiliꝫ tangat: sonitū inordinatum ⁊ confusum reddūt: ⁊ sic cōsonātia armoniaca corrūpitur. Sic etiā in multitudine vbi sē multi diuersarū ꝓditionū ⁊ meritoꝝ: nisi ꝓportiōabiliter honores dignitates ⁊ offitia insup labores ⁊ expense eis a pside distribuātur: mirabiliꝫ dissonātia inī sil habitātes orit ⁊ p ons totꝰ ordo pollicie paulati ad corruptiōez dispōit

Unde dicit Tulius ꝙ tāta ē uis iustitie ꝙ etiaz illi qui maleficio ⁊ scelere pascūtur nō possūt sine ulla iustitie particula uiuere. Et ponit exemplum de latronibus. Archipirrata inquit quidaz latronū ꝓnceps: nisi predā equaliter ⁊ ꝑm astuciaz ⁊ labores furantium proportionaliter partiretur interficiendus erat a socijs: aut saltē a principatu latronū deponendus. Tertio necessaria est iustitia ex parte ipsius multitudinis q̄ ex multis personis colligitur. Et hoc ꝑ respectū ad iustitiā cōmutatiuam. Uidem⁹. n. ꝙ qñ multa adinuicem adunantur: ⁊ unum alteri non coaptatur: illa multa dissoluūtur: immo ex eis nihil unū constitui potest: nisi ineptitudo tollat. Uñ qñ aliqua ligna compaginanda sūt ad constructionē domus: aptanda' sūt per dolatorē ⁊ complanatorē: si sūt tortuosa l' nodosa: alioquin nihil unū construi poterit: ⁊ si cōstrueretur nō diu maneret. Sic etiā si aliqua multitudo que debet esse ordinata in unū: si aliq̄ sunt insolentes: iniurioſi rixosi: seditiosi: uel quocunq; alio modo uitam bonorū inquietantes ⁊ pacē cōmunē turbātes ꝑ rigorē iustitie corripiēdi sūt pēis debitis: aut ēt exterminādi a congregatōe cōi ⁊ pēitus ꝓuādi: alioqn tota multitudo ruit ⁊ dissoluit.

De principijs iustitie. Capitulū. iij.

Ost hoc restat uidere de principijs iusticie. Ubi sciē. ē ꝙ iustitia triplex potest dici habē ꝓncipiū. s. Emanatiuū ex quo eius origo ꝓmitus deriuatur. Imperatiuū ex quo eius auctoritas in subditos promulgatur. Susceptiuz ex quo eius utilitas multiplex declaratur.

Emanatiuū et ori §. I.

ginale principiū est deus: a quo ois lex contētiua iustitie initiū hz. Ubi sciēdū est ꝙ sicut dicit Aug. i. li. de libero ar. Sūma rō i deo exīs ē lex eius: que eterna dicit. Cui sēp obtēperādū ē: qz iustū ē quic q̄d ab eo ordinatur. Hz aūt dicta lex quandā iustitiā distributiuā: ꝑ quā vnāquāq; rē in quodaz diguiori gradu constituit. Uñ dicit dio. i li. de diuinis no. Oportet uidere in hoc eē uerā dei iustitiā: ꝙ omnibus tribuit ꝓpria ꝑm vnī⁹ cuiusq; existentiū dignitatē. Uniuscuiusq; naturā i proprio soluat ordine ⁊ vtute. Ab hac aūt lege dei eterna ō riuatur lex naturalis: que nihil aliud est q̄ q̄dam eius impressio in re creata: per quā ad finē ōbitū iclinatur. Ex quo manifestū est ꝙ oia aliqualiter legem eternā pticipāt: i quātū ex eius directione: vel ipressione i fines proprios actus suos ordine debito dirigūt. Inter ceteras autē creaturas homo excellētiori mō hāc legē pticipat: cū ipse sit ꝓuidētie pticeps: utpote sibi ⁊ aliis ꝓuidere ualens. Et ió in homine hec pticipatio siue impressio ꝓpe dī lex naturalis. In alijs uero rebus magis ꝓprie dē instinctus nature siue uis insita reb⁹: q̄ lex que ꝓprie in ratione consistit. Est. n. lex quoddaz dicta mē rōis practice. Hec quidem lex naturalis in homine nūq̄ extiguit q̄n semper in malo remurmuret ⁊ ad bonū ipellat. Unde eī generale preceptū ē: ꝙ omne bonū faciēdū ē: ⁊ omne malū uitandū ex quo alia precepta nature deriuantur. Puta ꝙ parentes sit honorādi: ꝙ non est ꝓmo iniuriā dī: nec quātū ad personam. Unde dicit. Non occides Nec tm̄ quocūq; ad personam: vnde dicit. Nō furtū facies: ⁊ sic ō alijs. A lege aūt naturali lex humana deriuatur sic dicit Tulius in sua rhetorica. Regula. n. humanorū actuuz ē rō naturalis Nam i tantū in eis iustū seu regulatū inuenitur i q̄tum de ratione participant. Ex ea. n. humane operationes ordinātur ⁊ dirigūtur. Lex ergo humana siue ciuilis humanorū actuū directiua a lege naturalis rōis ortū hz: harū legū ꝑcepta deus pplo iudeorū seruanda mandauit. Sed differēt ꝑm ꝙ utrīq; legi congruebat. Nā ꝑcepta moralia uoluit ab omnibus ⁊ omni tpe obseruari. Unde nō solū iudei: sz etiam cetere nationes ad eozū obseruātiā obligabātur. Sūt nāq; naturaliter ipressa hūane mēti: ⁊ ideo precepta legis nature uocātur: sicut ꝙ parentes sūt honorādi: ꝙ non est occidendum: non furandū: ⁊ sic de alijs. Hec quidem precepta eadē sūt apud omnes ⁊ ūmutari nō pñt. In cui⁹ rei signū mādauit deus moysi: ꝙ dolaret duas tabulas lapideas in quibus scripsit verba. i. precepta decem digito suo tāq̄ perpetuo duratura. Et q̄tū ad hoc dicitur Baruch. v. hic est liber mādatoz dei ⁊ lex q̄ ē in eternū. Precepta vo iuris positiui ab illo solo pplo ꝑ tempore obſuāda distinxit deus dupl'r. Nā quedā dedit pertinētia ad cultum diuinū que dicūt ceremonialia. Et ista licuit seruare usq; ad christū seu christi passionē nō aūt post. Consumata enim ꝟitate de christo iā icarnato ⁊ passo: debuit cessare figura sacrificiorum que mysteria incarnationis christi futura signiſicabāt. Alia uero precepta dedit de' pertinētia ad iustitiā ciuilē: que dicūt iudicialia. Et ista ēt sūt euacuata ꝑ christi aduētū. vñ ñ hñt ui obligādi. Quia tm̄ ista ꝑcepta ñ erāt ꝓncipal'r instituta ad figurādū christi mystēia: sz solū ad disponēdū ciuil'r statū isti⁹ ppli: ió absq; pcō possit aliquis ꝓnceps i suo regno ea tāq̄ ꝓ seruādis legib⁹ statuere: ꝑm qō iudicaret pplo expedire. De ceremonialibus ꝟo hoc fieri ñ posset absq; pcō ⁊ fidei ꝓiu dicio: cū hꝫ solū ad significādū christi mysteria futura fuerit ūstituta. Obseruator. n. hoz ꝓceptoz ipso facto diceret christū i carne nōdū uēisse: sz vētuz eē. Et sic pz dīa iter legē naturalē q̄ semper ē ūmobilis: ⁊ legem humanam que ex diuersis cāis mutari potest. A lege ergo naturali vna ūmobili

pmanente: deriuatur lex humana que multipliciter apud diuersos uariari potest ꝑm qꝰ itellectus hois alia ⁊ alia regendis pꝑlis iudicat expedire.
Sciendū est aūt ꝙ a lege naturali aliqō duplicit pōt deriuari. Uno mō per viā illationis: sicut ex ꝓncipijs deriuantur conclusiōes: vt pz ex hoc ꝓuerbio. Si ab equalibus equalia demas: que rēanent sūt equalia. Elicit geometria cōclusionē sic inferendo. Ergo si ab equalibus lineis equales. partes auferas que remanēnt sunt equales. Per quē modū ab eo qō dī: Nulli malū ē iferendum: qō est primū ꝓncipiū legis naturalis: deriuat conclusio talis ergo non est furandū vel non ē occidēdū alio modo a lege naturali aliquid deriuat per viā determiationis: sicut a forma cōi domus quā artifex i mēte gerit fit q̄dam determinatio illi⁹ forme ad talem figuram puta triangularem vel quadrāgularē: ⁊ hoc fit per voluntariam applicatōem artificis ad debitā māz: per quē modū ab eo qō lex nature absolute dicit. ſ. ꝙ ille qui peccat puniatur. Deriuatur quasi quedam contractio seu determinatio iuris: quam habet facere princeps legem statuens. ſ. ꝙ tali pena vel modo puniat. Hic autem duplex modus dīnter in lege humana continetur. Nam ea que sunt primi modi uidelicet q̄ a lege naturali deriuantur ut conclusiones: ita in lege humana continentur ꝙ uigorem habent ex lege naturali. Unde eius precepta eadem manent apud omnes: ut parentes esse honorandos: pacta esse seruanda: furta non cōmittenda: ⁊ sic de alijs que ad ius gentium pertinere noscuntur. Est enīz ius gentiū ius naturale solū in humana natura ꝛepertum. Unde nō dīt a iure nature cōmuniter dicto: nisi sicut species a genere. Jus.n. naturale generaliter sūptum: est quod natura: animalia omnia docuit. Ea vō que sunt ſi modi: videlicet que a lege naturali deriuantur vt determinationes: ita in lege humana continētur: ꝙ solū ex ea uigorem hñt: sicut ꝙ taliter peccās tali pena puniat: uel tali morte moriatur. Est vlterius sciēdum ꝙ licet humane leges intendant homies inducere ad vtutē iustitie: ſz qō est bona qualitas mentis. sub carū tñ ꝓcepto cadit solū exterior iustitie obseruātia: qua extrinseca hōis actio ad alteruz ordinetur. Non.n. precipit ꝙ ille q̄ iusta agit ex habitu interioris iustitie operetur: licet hoc intēdat. Precipit autem ꝙ iustitie opera faciat. ſ. ꝙ opera fortis exerceat. patriā defēdat: primū ñ ledat: nocumēta extrinseca ñ iferendo: ꝙ quis facē potest carēs habitu uirtutis. Et talis dicetur seruare iustitiaz legalē. Patet ergo: ꝙ lex humana solum se extendit ad exteriora hominis opera puniēda uꝰ premiāda: ñ autem ad interiora cordis occulta regulāda. Ut āt homo nō solum in actibus exterioribus: sed etiam in motibus interioribus rectus existēt: necessariū fuit ad hominis perfectionem legem diuinā habere: que nō solū manifesta uitia sed etiā occulta soli deo cognita prohiberet: ut sic homines nō solū adinuicē per legem humanam sed etiā ad deū ordinarentur per legē diuinā in q̄ dictū est. Nō cōcupiſces: ⁊ sic patet ꝙ lex diuia q̄ usq; ad cōsciētie puritatē se extendit: motus uitiosos repellēdo: iustitiam que est bona qualitas mētis in homine causat. Nec fiat vis quō sumaē iustitia: siue particularis cōdiuisa alijs tribus uirtutibus cardialibus: que tm̄ homiez i ordine ad alium perficit. Siue largius dicatur pro ipsa hominis iustificatione: que hominem perficit tam i se q̄ in ordine ad deū. Ad utrunq; enim iustitia legalis disponit.

Principiuz impe. §. II.

rationum iustitie. qō ꝓ loco restat declarare: ē. ipārū legū positiuus: ut puta imperator uel princeps ex cui⁹ auctoritate subditi ad iustitiā legis obſuā dam iducuntur. Ubi sciēdū est ꝙ princeps ſz ꝙ dicit phs est quedam lex animata ad quā subditi respiciūt sicut ad quoddam exemplar. Unde cōueniens est ꝙ ipse omni uirtute legalis iustitie polleat: maxime cū alijs habeat eaz ꝛperare. Precipit.n. opera fortitudinis: puta ꝙ nullus de acie fugiat. Similiter opera temperantie. ſ. ꝙ nullus adulteriū cōmittat. Opera māsuetudinis. ſ. ꝙ rixe non fiāt in ciuitate: ⁊ sic de alijs vtutū actibus. Inconueniēs ergo ē ꝙ his vtutibus careat quas ab alijs seruari iubet. Multum.n. prouocant subditos: facta presidentis. Uñ claudianus ad theodosium dixit. Facta valent plus ꝙ iura regētis. Mobile mutatur semp cū pricipe uulgus. Debet ergo princeps nō tā imperādo ꝙ operādo ad bona subditos puocare. Nobilis princeps Gedeon hoc legit obseruasse. Qō me inquit facere uideritis hoc facite Judicū. vij. Licet autem princeps i omi virtute legalis iustitie exēplarem se debeat exhibere.

Precipue tamē ad tria dz studē. ſ. Ad sapiētiā acq̄rēdā. Ad auāritiā detestādā. Ad luxuriam fugiendā. Nam si sapiētie vocauerit eius ītellectus: illuminabitur vt cognoscat quō vel q̄d subditis precipiat. Si auaritiā detestabitur eius uolūtas retificabitur vt a vero ñ diuertat: si luxuriam fugiat: eius ratio cōcupiscibilis edomabitur. vt iudiciū pasio nō corrūpat. Primo ergo dz princeps circa sapiētiam versari ad itellectus illūi natiōem. Ubi sciendū est ꝙ iter alias sapiētis prorogatiues ponūtur a phō i pri. meth. Una ē ordiare. Et hec maxie necessaria est pricipi: qui subditos habet i finem aliquem ordiare ad quē perducere non potest nisi per conuenientia media fini accomodata. Finis āt rei publice in quem populꝰ est ordinandus: est pax tēporis. Media aūt huic

fini conueniētia: sūt legū ⁊ statutoꝝ moderata di
sciplina: officiorū cōia ꝓportiōata distributio: bo
norum premiatio: transgressorū pūitio: ⁊ alia hꝫ
Hec āt magnam sapiam in ꝓsidēte requirūt. Alī
oquin si princeps sapia careat: erit sicut furiosus
gladium portās in manu: qui ex ipetu furie mlta
mala operatur. Sic ⁊ princeps auctoritatem ha
bens: ⁊ rōe carens: iudiciū peruertet ⁊ tyrānidez
exercebit ut uerificari possit q̄ sapiēs deplorat.
Eccs. iij. Uidi inquit in loco iudicij impietatem:
⁊ in loco iusticie iniquitatē. Quia autem ꝓnceps
nō pōt per suam sapiam oia cognoscere: que pūt
expedire regimi. ideo necesse est ut habeat prudē
tes consiliarios quorū consilio dirigat. Plus eniz
rempublicā iuuāt prudētū consilia: q̄ bellātium
arma. Juxta illud Eccs. ix. Melior ē sapiētia q̄
arma bellica. Dicit Tul. in li. de senectute: q̄ dan
tes consiliū i republica: plus agūt q̄ alij. Sūt eniz
sicut gubernātes i naui in q̄ alij sentinā exhauriūt
alij currāt ꝑ eā: alij malos expādūt. Gubernator
vo tenēs clauū ⁊ quietus sedēs in puppi: mlta ma
iora ⁊ meliora facit. Scōo oz ꝓnceps auariciā
detestari: ad rectitudinē uolūtatis hūdā. qz eniz
in diuitijs bonū utile consideratur: iō ad eas desi
derandas facilr appetit' inclinatur. Appetit' aūt
inclinatus ad aliud iudiciū rationis puertit a re
ctitudine equitatis: Propter quod cauendum est
principi ne ad munera iclineť. Unde Exo. xxiij.
oz. Non accipias munera que excecāt etiā pruden
tes: ⁊ peruertūt uerba iustorū. Prudenť consulu
it Jethro moysi cognatus uel socer ei⁹. Prouide
inquit de omni plebe uiros potentes ⁊ timētes de
um in quibus sit vītas ⁊ qui oderint auaritiam ⁊
constitue tribunos ⁊ centuriones. Exo. xviij. Se
quuntur etiā infinita mala ex cupiditate ꝓncipis
Fit enī pecūiarū iprob⁹ actor: ppli expoliator: et
reipublice dilapidator. ex quibus oibus facilī in
tyrānidē degenerat. Facit etiā hoc uitiū ꝓncipem
odiosum. sicut ⁊ largitas clarū: ut dicit Boetius
de philosophica cōsolatione. Tertio ꝓnceps
oz studere ne carnis cōcupiam insequat: hoc eniz
uitiū intellectū obscurat: qz dū passionib⁹ deseruī
tur: rō uehementia passionum absorta a suo lu
mine excecatur Item mentez eneruat ⁊ animā a v̄
tute elōgat qz dū libido in carne dominatur: ce
tere uires emolescūt ut ad uirtutem surgere ne
queant. Item hoc uicium in ꝓncipe totā pollitiā
submittit ruine: qz dū rector uoluptatibus inten
dit a cura reipublice excors remittit: ⁊ exēplo ei⁹
subditi licēti⁹ ad uitia inclinātur. In policrathō
dī: q̄ romanū imperiū exhaustū ⁊ diuisū ē nerōe
iperāte cuius gulla omnia deuorauit: maculauit
libido: ⁊ superbia exinaniuit.

Principiū iusti ¶.III.

cie susceptiuum qō tertio loco declarandū restat
est hominū ꝯgregatio: que sit apta precepta iusti
cie susipere. Circa quod duo sūt uidēda. Prio
que sit talis cōitas ad quā possint uel debent fieri
precepta iusticie. Secūdo uidendū est de mul
tiplici principād dñio. Quātū ad primū sciē.
est q̄ sicut pz ex. j. li. pol. est triplex cōitas. s. dom⁹
vici ⁊ ciuitatis. Prima quidem cōitas ē cōicatio
domesticarū personaruz: sm quotidianos actus
necessarios humane uite. Hūana āt uita duplici
ter conseruat. Uno mō quātū ad indiuiduū ꝑ put
s. hō ad ꝓseruationē uite indiget exteriorib⁹ bo
nis. Et q̄tū ad ista admistrāda ⁊ cōseruāda idigz
hō seruis. Alio mō ꝓseruatur humana uita q̄tū
ad spēm qō fit per generationē ad quā idiget hō
uxore ad filiorū procreationē. Sic enim cōserua
tur hūana spēs. Et sm hoc i pfecta domo necesse
sūt tres cōbinaciones. s. oñi ad seruū: uiri ad uxorē
⁊ patris ad filiū. In hac āt domestica multitudie
nō est ꝑprie iusticia: cū unū ꝓbinatoꝝ sit aliquid
alterius. Est enī filius aliquid pīs: ⁊ seruus domi
et uxor uiri. Justicia āt cū sit ad alterū: ꝑprie oz
attēdi inter personas disptitas. Ponitur āt i hac
multitudine sm Jsido. quoddā genus iuris. Nā
int' oñz ⁊ seruū ponit' ius oñatiuū: i q̄tū seruus p
ceptis dñi parere oz. Est. n. gratia oñi ⁊ ñ sui. Int'
uirū ⁊ uxorē ponit' ius qō uxorīū oz: sm qō a ui
ro nō seruiliter: sed socialiter tractari ōbz: ⁊ pa
curā rei familiaris intrinsecā tenetur gerere. Int'
patrē ⁊ filiū ponit' ius pīnū: sm q̄ filius patri obe
dire debet ⁊ pī filio hereditatē seruare: ⁊ eum in
disciplina tenere. Scōa cōitas est uicus qui ex
paucis domibus constat: habuit autem hec com
munitas necessitatē sue orignis hoc mō. Nā dōe
stice multitudinis multiplicatis per generatōem
filijs nepotibus ⁊ filiorum filijs. sicq̄ p multitudi
ne ⁊ absq̄ confusione in una domo habitare nō
ualētib⁹: facta est aliqua multitudo domorum q̄
sm pḧm uici nomē accepit. Uic⁹ āt cū constat ex
collateralibus: ꝑpinqs: filijs: nepotib⁹: ⁊ alijs hꝫ.
nō ꝑprie ē apta legalia precepta suscipere: sz Ju
ri ciuitatis subesse oz. Ad ciuilē tamē multitudi
nē propiquius accedit q̄ dom⁹: maxie si i domo
rū quātitate creuit: vnde possit aliqua iura insti
tuere. Sufficit autem ad directionē harū duarū
cōitatū: pēna admonitio suoꝝ ꝓgenitorū. Ter
tia cōitas est ciuitas ⁊ hec est perfecta: que ñ solū
consistit ex multis domib⁹: sed etiā ex mltis uicis
ut tradit pḧs in eodē li. pol. Eadē āt necessitate ꝯ
pulsi sūt homines edificare ciuitatē: q̄ ⁊ uicum.
Nā sicut crescētib⁹ collateraneis filijs ⁊ nepotib⁹
factus est uicus: sic multiplicatis eisdē i parentib⁹
⁊ cognationibus facta est ciuitas: que sm pḧm ē
pfecta cōitas. Et hec si secūdū aliq̄ō ius uiuit: et
ad cōem utilitatē ordinatur dicet' ppls. Nam sm

dictū Tulī qō Aug. introducit ꝙ. de ciuitate dī Populus est cetus iuris consensu ⁊ utilitatis cōi one sociat': ex quo patet qō ad rationez populi: siue ciuitatis pertinet qō sub aliqua lege uiuat ⁊ cōe bonū intendat. Sola ḡ cōitas bōi ppli ē legalis iusticie susceptiua ⁊ ad ipam ꝓpie precepta sē ferenda. Solon vnus de primis legislatoribus ñ nisi fundata athenien'sium ciuitate leges condidit Quādiu etiaz patres ueteris testamēti Abrahā. Isaac: ⁊ Jacob in una familia uel uico habitaue runt. Legalem conseruantiam a deo nō susceperunt qz eorum monita ad instructionem familie sufficiebant. Cōgregato autem ppło qui iaz legal' iusticie poterat eē capax: deus legem per moysē dedit. Ad hoc āt ꝙ pplis sit in iuris consēsu ⁊ cōi utilitate sociatus: requiritur primo: ꝙ per amorē ad inuicem sit collectus sint mēbra unius corpōis Si enim inter se sic uinculo amoris fuerit coniunctus: tollentur rixe homicidia: ⁊ alia que possunt statū pacificū perturbare. Unde quedā cōia charitatis precepta in lege sunt ferenda: ad hoc ꝙ ciues assuescant sibi inuicem mutua obsequia impēdē: sic. n. mandat deus deu'. xxij. si inquit uidebis bouem uel ouem fratris tui errātem non preteribis sed reduces fratri tuo: si transieris per uiam ⁊ siti eris: ingredi poteris uineam ⁊ comedere quantuz placet: ⁊ sic de alīs. Quantū ad pauperes cōcedebatur: ut ꝓ eis essent manipuli omissi ⁊ racemi in uineis remanentes. Item ꝙ anno decimo ad decimam venirent leuites: ⁊ peregrinus: ⁊ pupillus: ⁊ uidua: ⁊ ꝓmederent ⁊ saturarent. Et mlta talia statuit lex mosa yca ad conseruatōnē mutui amoris. Unde dicit Tul'. Non solū nobis diuites esse uolumus: sed etiam liberis: propinquis: amicis: ⁊ maxime reipublice. singulorum enim facultates: ⁊ copie diuitie sunt ciuitatis Joseph' sicut ait Egisippus uisa destructione ciuitatis hierosolymitāe flere cepit: eo ꝙ mori ei defuisset ante patrie ruinā Ecce quantus amor aderat homini infideli. ꝙ mori optabat: cernens suos conciues uita ꝓuatos. Et alīs quidem amor erat in antiquis qui sicut narrat Señ. non extimabant aliquem bene uiuē nisi uiueret ad aliorum utilitatem. Unde dicit in q̄dam epla. Non sibi uiuit qui nemini uiuit. Secūdo quantum ad conuersationem populi necesse est ꝙ ciues sint fideles principi. Habet enim se princeps in republica ad modum capitis: sm illō dictū sauli. i. R. xv. Luz esses paruulus i oculis tuis: caput factus est in tribubus isrl'. Uidemus enī in corpore naturali ꝙ mēbra exhibēt capiti ⁊ defensionem ⁊ honorificētiā. Defensionem quidem qz naturali motu ad tuitionez capitis se exponūt sicut man' ⁊ brachiū in magnis ⁊ subditis piculis nulla enim deliberatione rōis prehabita ad defendendum caput: se erigunt. Qō etiam apparet in animalibus irrationabilibus: Unde serpens nāli astutia cū pcutit: statiz ablcōso capite corp' pcussioni expōit. Hoc q̄dē dz apparere i corpore ciuitatis ex hōibus collecto.

Quantū ad secū. §. IIII.

dū. s. de multiplici principandi dominio. Sciēdū est ꝙ sicut pz ex his que dicit phūs in. i. pol'. Tres sunt precipue species principandi. Primus q̄dez ⁊ principalis principatus ē regni: in quo vnus pncipatur sm vtutem: ⁊ iste est optim' inter omnes pncipandi modos: Representat enim diuinuz regimen: quo totus mūdus ab vno creatore gubernatur. Representat etiam ordinationem nature p quaz omnis multitudo ⁊ difformitas ad aliqō vnū gubernans reducitur: sicut omia mobilia ad vnum primū mobile celū. Ex hoc enim regimine facilius iusticia legis iplenda mandatur. Cum enī plurēs principant: frequenī inter eos dissensio oriē ac per hoc pacis vnitas per ipos diuisos impedit. Uerūtn propter magnaz potestatē q̄ uni cōcedit de facili regimē degenerat i tyrānidem: nisi sit perfecta uirtus eius cui talis potestas conceditur. q̄a sicut dicit phūs. iij. eth. Nō est nisi vtuosi bene ferre bonas fortunas: perfecta autem vtus in paucis inuenitur. Sicut autem tale regimē ē optimus pncipatus: nisi degeneret: sic tyrānidis q̄ est hui' īgminis corruptio: est pessim' pncipatus. Illud enī ē pessimū qō optimū tollit. Secūdus pncipat' est regimen optimatū pncipantiū sm vtutē: ⁊ uocatur aristrogocia. i. potestas optimorum in qua aliq̄ principāt. Deficit āt iste principatus a ꝓmo: i quo vn' pficit: sed superat principatū ppli ō quo infra dicetur. Cū enim optimates bonū reipublice attēdant: faciliter in vnū conueniūt. ac per hoc unitatem pacis in politia seruāt. Et q̄diu i bono cōi conueniūt: tā diu legalis obseruātia sub eius pncipatib' uiget. Isi. in. v. li. etymo. de primis conditoribus legū sic ait. Moises gentis hebree pm' oium diuinas leges sacris līs explicauit. Tertius principatus est regimē ppli: qui iz ad tempus possit esse sm uirtutē: deficit tamen multum a perfectione regiminis: eo ꝙ pplis cōiter paz prudēne pticipat: que maxime ad regimē requirit. Aliqñ tñ cōtigit pplm melī' regere q̄ unum uel paucos Qō tūc maxime cōtingere pōt: qñ pplis qui ē pacis auid': diu sustinuit regimē tyrānicū: p qō grauatus ⁊ expoliat' mortuo uel electo tyrāno dñū sibi politie usurpat. Et q̄diu facta tyrānica i memoria ppli hñtur: tā diu potest esse talis pncipat' sm uirtutem: maxie si aliquorū prudētū cōsilia imitatur. Nō tñ putādū est tale regimen diu posse in rectitudine subsistere. Populus enim rudis: est potius passionū impetū sequens: q̄ rōe utens. Et iō necesse est tandē ipm peruerti in pernitiosa

scandala: ⁊ ad multas insanias puenire Quia vo pax multitudinis maxie conseruatur qñ oēs i pncipatu aliquā partem habēt. Jo. optima polícia esset que ex predictis tribus mixta constaret Sic enim unusquisq; auidi⁹ rēpublicam amaret ⁊ ardenti⁹ statuta seruaret. Si ergo aliqui i pplo sapientiores ab ipo i principes uel prefectos eligū tur: ⁊ hi ulterius unū i regem preficiūt: qui tā eis q̄ pplo prefit: erit iste principatus optimus: quia sub ipo principe sunt aliqui principantes fm uirtutem. Uñ in eo oia regimina conueniūt. Constat enim ex democratia. i. potestate ppli in q̄tum ad ipm pertinet electio principum. Jtez est aristrogocia in qua aliqui optiates principant que precō mō habēt uim eligendi. Jtē ex regno in q̄tū unus a predictis optiatibus electus: tā eis q̄ pplo prefitur. Hec utiq; politia in lege diuina fuit instituta. Nam ex pplo aliqui sapiētiores in principes eligebantur. Unde Deu. i. dixit Moises ad pplz. Date ex uobis uiros sapiētes ⁊ gnaros: ⁊ quoruz conuersatio sit probata in tribub⁹ uestris: ut ponam eos uobis principes. Et hec erat quedā spēs politie popularis: in q̄tū hi maiores a pplo eligebātur. In q̄tum vo hi principes pplm gubernabant: inferiores cās iudicātes erat quasi quedam species politie popularis in q̄tū optimatū. In q̄tū vero vnus preficiebat omnibus quasi singulariter p̄sidendo: erat quedam spēs regni. Et tamē sciendū q̄ electio sūmi pncipis a principibus non fiebat que spectat ad regimē sūmi pricipat⁹. Qō ideo erat: q; populus iudeoz sub speciali cūa dei gubernabatur. ⁊ ideo electio sūmi principis sibi conseruabat. Unō Moises Josue ⁊ alij iudices principes ppli: diuinitus sunt electi. Et ideo de singulis iudicibus qui post Josue fuerūt: legitur: q̄ dominus suscitauit pplo saluatorem: ⁊ q̄ spiritus dei erat i eis: ut pz. Judicū. ij.

De uirtutibus annexis iustície. Cap. v.

Ex partibus potē

tialibus iustície. i. de uirtutib⁹ ei ānexis. Nota q̄ diuersis diuersimoð assignāt. Nā Tul' enumerat sex. s. religionē: pietatem: gratiā: uindicationē: obseruātiā: vitatē. Macrobius vo supra sōnium scipionis ponit septem s. Innocētiam: amicitiaz: concordiā: pietatem: religionē: affectū: benignitatem. Andronicus autez peripateticus ponit nouē. s. Liberalitatem: benignitatē: vindicatiuā: eugnomosynā: eusebiā: eucharistiā: sanctitatē: bonaz cōmutationē: legispositiaz. Quidam alij ponūt q̄nq; ptes iustície. s. obedientiam: respectu supioris: disciplinā respectu iferioris equitatē respectu equaliū: fidē ⁊ vitatē respū omniū. Phs etiam in. v. eth. ponit eupuchiā.

Pro horū igitur declaratione sciē. fz. b. Tho. fa fe. q. lxxx. q̄ i vtutib⁹ que adiūgūt alicui pricipali uirtuti duo sūt cōsiderāda. Primū ē q̄ virtutes ille i aliquo cū principali vtute cōueniāt. Secūdū est q̄ i aliquo deficiāt a perfecta rōe ei⁹. Quia vero iustícia est ad alterū ut pz ex supradictis: omēs vtutes q̄ ad alterū sūt. possūt ratione cōuenientie iustície annecti. Ratio vero iustície in hoc cōsistit q̄ alteri reddatur qō ei debetur fm equalitatem: ut patet ex supradictis. Dupl'r ergo aliqua vtus ad alterū existens a rōe iustície deficit. Uno mō i q̄tū deficit a rōe equalis. Alio mō i q̄tū deficit a rātione debiti. Sūt. n. quedā vtutes q̄ debitum q̄ dē alteri reddūt: sed nō possūt reddere equale. Et p̄mo quidem quicq̄d ab hoīe deo redditur: debitū est: nō tñ pōt eē equale ut. s. tm̄ reddat deo quā tū ei d⁹: sed illud. p̄s. cxv. Quid retribuā domio ⁊c. Et fm hoc adiūgit iustície religio p quā quis reddit debitū cultū interiorem ⁊ exteriorem deo Scdo parentib⁹ nō pōt fm equalitatē recompēsari qō eis debetur: qō pz p phm i. viij. eth. Et sic adiūgitur iustície pietas p quam quis exhibet parentibus ⁊ consanguineis debitum honorem ⁊ curā. Tertio nō pōt equale premiū recōpensari ab homine vtuti: ut patet per phm. viij. eth. ⁊ sic ad iūgitur iustície obseruātia fm Tul. p quam quis bene se habet ad superiores. Et sub hac comprehenditur obedientia. A rōe vo debiti iustície ōsequtus pōt attendi: fm qō duplex est debitum. s. morale ⁊ legale. Et debitū q̄dē legale ē ad quod reddendū aliquis lege astringitur: ⁊ tale debituz prope attendit iustíciā que est principalis vtus. Debitum autem morale est qō aliquis debet ex honestate vtutis. Et quia debitum necessitatem impōtat: ideo tale debitū duplicē gradū habet. Quod dā enim est sic necessariū: ut sine eo honestas morum obseruari non potest: ⁊ hoc hz plus de rōe debiti: Et potest hoc debitū attēdi uel ex pte ip⁹ debiti: ⁊ sic ad hoc debitum pertinet q̄ hō talem se exhibeat alteri in dictis ⁊ factis qualis est: ⁊ ita adiūgitur iustície ueritas fm Tul'. Pōt etiam attendi debitum ex parte eius cui debetur: prout. s. aliquis recompensat alicui fm ea que fecit: quod si fiat in bonis: ⁊ sic adiūgitur iustície: gratia fm Tul' i. gratitudo qua quis recognoscit: uel recōpensat beneficia. Si uero in malis sic adiūgitur fm Tulium iustície: uindicatio. i. punitio: Nota tamen q̄ uindicta que fit auctoritate publice potestatis. fm sñiam iudicis: ptinet ad iustíciam cōmutatiuam. Sed uindictam quam quis a iudice requirit uel p̄prio motu facit: non tamen contra legem: ptinet ad uirtutem adiunctam iustitie. Secundus gradus debiti est: quod non est ita necessarium quin sine eo possit conseruari morum honestas: sed dicitur necessarium sicut conferens ad maiorem honestatem: quod quidē ōbitū attēdit

liberalitas: amicitia: affabilitas: ⁊ alia huiusmõi. que Tullius pretermittit in predicta enũeratione q̃ parũ hñt de ratione debiti: ⁊ sic enũeratio seu assignatio facta a Tul. Uidetur alijs melior: ⁊ alie v̄tutes quas ponũt alĩ possũt reduci ad ipsas quas ponit Tul. Macrobi⁹ autem sua i assignatione v̄ attẽdisse ad duas ptes ītegrales iusticie. Unã. s. que ẽ declinare a malo. Et pro hac posuit innocẽtiã. Alia que est facere bonũ: ad quod pertinẽt alie sex: duo uidenť ptiere ad equales. s. amicitia in exteriori conuictu: ⁊ ꝯcordia inter⁹. Duo alia uidentur pertiere ad superiores. s. pietas ad parentes ⁊ religio ad deũ. Duo ultima ad inferiores. s. affectus in q̃tũ placent bona eorum: ⁊ hũanitas p̃ quã subuenit eorũ defectibus. In alia assignatiõe i q̃ quedã alie ponũť: reducũtur ad predictas. Nã obedientia icludit in obseruãtia. Fides ãt p̃ quã seruãť p̃missa includitur in ueritate. Disciplina põt cõtineri sub hũanitate siue amicitia que tñ pretermittitur a Tul. q̃ minus habet de rõe debiti. In assignatione v̄o Andronici. ñ solũ ponũtur v̄tutes ãnexe iustitie: sz etiã ipa v̄tus p̃ncipalis iusticia: ⁊ p̃t est v̄tus pticularis: ⁊ p̃t ẽ vl̄is. s. legalis iusticia q̃ q̃tũ ad ea que cõiter sunt obseruanda dr̄ ab eo legis positiua: q̃tũ v̄o ad ea que q̃ñq̃ particulariter agenda occurrũt preť cõmũes leges ponit eugnomosia q̃i bona coniectũatio. Eusebia dicit q̃i bon⁹ cul⁹ qõ pertinet ad religionẽ. Et ad idẽ reducit sanctitas. Eucharistia idẽ est q̃ bona gratia: ⁊ sic reducit ad gratiã. ⁊ ad ipam etiã reducit benignitas uel liberalitas: bõa v̄o ꝯmutatio ptiet ad iustitiã: ꝑ̃t ẽ v̄⁹ pticularl Nũc de singulis vidẽdũ breuiter.

De innocẽtia v̄tute. Cap. vi.

Alia ex dictis in

p̃cedẽti ca. Macrobi⁹ ponit innocẽtiã v̄tutẽ ⁊ ptẽ iusticie quã. b. tho. dicit eẽ partẽ ītegralẽ: illã. s. que ẽ declinare a malo: de ea breuiter aliq̃d dicetur. Nã ⁊ de ipsa scriptura pluries mẽtionem facit i. p̃s. xxiiij. Innocentes ⁊ recti adheserũt mihi. Et iterũ Innocẽs manibus ⁊ mũdo corde ⁊c. Quattuor ãt pertinẽt ad ipam Primũ est detestari cria. Uñ di. lxxxvi. culpã dr̄ Prim⁹ innocẽtie grad⁹ odisse nephãda. Unde p̃s vij. q̃ dixerat Judica me fm innocẽtiã meã ⁊c. Ip se dicit iniq̃tatẽ odio hũi ⁊ abhoiatus sũ. Scõm ẽ neminẽ ledere. b. Aug. Uera innocẽtia ẽ: que nec sibi nec alteri nocet: ⁊ sic abel iustus dicitur a dño ⁊ de innocẽtia p̃maxie cõmẽdať. Tertiũ est punire malos si hz potestatẽ. Unde. b. Aug. de ci. dei. nõ est innocentie parcẽdo si nõ ẽ ut in malũ grauius incidatur. Pertinet ĝ ad innocentis officiũ: nõ solũ nemini malũ inferre: sed etiã cohibere a peccato: uel punire peccatum. xxiij. q. v. non est. Non fuit ĝ pilatus innocẽs. q̃uis dixerit innocẽs ego sũ a sãguine iusti hr̄. Math. xxvij. q̃ potuit iudeos cohibere a malitia eor̄ ⁊ nõ fecit. Quartũ est non iudicare de hoib⁹ i dubijs in malam ptem: sz bonã. Unde. b. Amb. Innocẽs credit oĩ v̄bo. Nõ uitupanda facilitas sed cõmẽdanda bõitas: hoc est eẽ innocẽtẽ ignorare. s. per expiẽtiã ad quid noceat Et si circũscribit ab aliquo de oĩbus: tñ iudicat q̃ fidẽ de oĩb⁹ esse arbitrať. xj. q. iij. innocẽs. gl. iudicat. i. bene presumit de quolibet de his qui in se mala nõ sũt. Fidẽ. i. uerborũ v̄itatẽ. Habet tamẽ istud locũ circa facta hominũ. Nã q̃tum ad ea q̃ sũt fidei: ⁊ bonor̄ morũ que sunt necessaria ad salutem. nõ sic. Nam fm Hiero. Non multum distat i uitio decipe uel decipi posse christianũ. xvi. q. i. si cupis. Uel istud credere oĩ v̄bo: itelligitur q̃ ad aĩcos. Exẽplũ hr̄ innocentie ponit ibidẽ. Amb. de iosue: qui simplr credidit gabaõitis Judith. ix q̃ innocens presumẽdus est quẽ paucitas accusat. vel multitudo excusat: extra de presũp. cũ i iuuẽtute: ⁊ ut dicit adamã. Ubi irrationabilis ipetus pueĩt ⁊flãma celerrimi motus animã depascitur exurit innocẽtiam: prepõderat. n. futuris presentia de pe. di. iij. iter hec. A secũda ⁊ quarta cõditõne dicũť martyrizati ab herode pueri innocẽtes. vñ Apoc. xiiij. Uidi sup montem syon agnum stãtẽ s. christũ qui innocẽtissimus fuit ⁊ cum eo. cxliij. milia ⁊c: Ponit numerum determinatum pro indetermiato. i. illos innocẽtes. p̃s. quis ascẽdz i mõ. dñi: innocens manibus ⁊c.

De religione. Cap. vij.

Eligio prout est

uirtus sic diffinitur a Tul. q̃ est uirtus per quã superiori cuidam naturę quam diuinam uocant curam ceremoniamq̃ vel cultum affert. Ubi no. i: q̃ hoc nomen religio fm. b. tho. fa pe. q. lxxxi. habet triplicẽ deriuatõz dicitur enim uel a relegendo. s. ea que sunt diui cultus: q̃ hmõi sunt freq̃nter i cor de reuoluẽda Alio modo dicitur a reeligendo q̃ deũ reeligere debem⁹ quem amiseram⁹ negligentes fm. b. Augu. x. de ci. dei. Tertio modo dicitur a religando fm. b. Aug q̃ nos religat uni oipotẽti deo. Quo modocũq̃ autẽ dicatur: siue ex frequenti relectõne: siue ex iterata electione: siue ex religatione: religio proprie iportat ordinẽ ad deum. Ipse est. n. cui principaliter religari debem⁹ tãq̃ in deficienti principio: ⁊ ad quẽ nostra electio assidue dirigi debet: sicut in ultimũ finẽ: ⁊ quem etiam negligenter peccando amittimus: ⁊ credendo ⁊ fidem protestando recuperare debemus. Hec. b. tho. Notatur autem in dicta diffinitione duplex actus ipsius uirtutis religionis ab ipsa elicit⁹: s. actus interior mẽtis qui est deuocio ⁊ oratio. q̃ ⁊ intelligiť

noĩe cure

ꝛ actus exterior ut adoratio que fit corporaliter ut p genuflexionē: ꝓstrationē: inclinationez. Sacrificio rerū exteriorū: oblatio ad dei honorem: ꝛ hmōi: hic actus exterior itelligitur noie cēmōie Actꝰ āt iparatus ab ista uirtute: pōt eē actꝰ cuiuslibet uirtutis: qz actū cuiuslibet vtutis possumꝰ ordinare ad dei honorē speciali modo. Nā ꝛ ie iuniū qō est actus abstinētie. Et abstinere a uenereis qō est actus castitatis: ꝛ dare elemosynā qui ē actus misericordie vel liberalitatis possūt fieri ad dei honorē ꝛ reuerētiā sāctoꝝ. Et sic sūt actꝰ imparati ad religionē. Et sic itelligitur illud Jacobi q religio mūda ꝛ imaculata hec est: uisitare pupillos ꝛ uiduas ꝛc. Uisitare enim pupillos ꝛ uiduas est actus elicitus misericordie. Et sic dicitur eē religio. i. actꝰ religionis ipate. Et q̄uis oēs q̄ colūt deum possunt dici religiosi: specialiter tamē dicūtur religiosi: q̄ totā uitā suā deo dedicant.

De cultu dei qui §. I.

est actus ipsius religionis qūo exhibeat. Nota q colere dicimur hōies quos honorificatiōe: recordatione: ꝓsentia frequentamus: ꝛ quia speciali honor debet deo tāq̄ ꝓmo oiuz ꝓncipio: iō ēt specialis rō cultꝰ debet e.: qui greco noie uocatur Eusebia vel theusebia ut pz per Aug. x. de ci. dei

Et notādū ſm Guihel. i sūma q triplex ē cliꝰ. s. cultus corporis: cordis: oris: ꝛ operis. De cultu iteriōi dicit Jsidoꝰ. viij. etymo. Tria sūt que i religionis cultu ad colēdū deū ab hōibꝰ requirunt: fides: spes: ꝛ charitas. et. b. Aug. fide: spe: ꝛ charitate colimꝰ deū. Et ibidē Aug. loquēs de theusebia seu pietate: que est cultus dei: dicit q cōsistit i cognitōe dei ꝛ dilectione ꝛ debita subiectiōe. Cognitio uero ad cultū dei ptinēs: est credulitas qua creditꝰ deo: sicut credēdū est. s. ꝓpter se: ꝛ sup oīa sicut etiā ꝓme vītati credēdū ē. Jtē credulitas qua creditꝰ de deo digna deo: ut sūmā potētiā: summā sapiaz: sūmā bonitatē: ꝛ ꝓsequētia ad huꝰ vt q ipe ē oiuz bonoꝝ creator: ꝛ ꝓseruator: mūdi gubernator: hōis recreator: fuiētibus sibi liberalissimꝰ retributor: eoꝝ vo q̄ ptinacit eis rebelles sūt: zelatissimꝰ ultor. Scōa spēs ē: nō q̄liscūq̄z: sz talis q̄lis ponēda ē i eo cuiꝰ potētie ē facillimū liberare ab oi miseria. Cuiꝰ sapie notissima ē ipa nīa miseria. Cuiꝰ bonitati ꝓpuz ē misereri sēp ꝛ pcē: q̄ etiam pp liberalitatē suā fecit q̄cūq̄z fecit. Jn ipso ḡ sup oīa ē spandū. Tertia ē amor: nō qualiscunqz amor: sz talis q̄lis amādꝰ ē: qui optimꝰ ē i se: ꝛ iō amore dignissimꝰ: q̄ ēt ē fōs oiuz bonoꝝ: a q̄ suscepimꝰ oīa bōa q̄ habemꝰ vel hūimꝰ: uel a q̄ suscepturos nos speramꝰ q̄cq̄d bōi suscepturi sumꝰ. Et ista ptinēt ad deuotōnē. Deuotio igit ꝛ oīo ē actꝰ iterior religionis. Cultꝰ oris ē uocalis ꝓfessio maiestatis diuie: quā fideles faciūt frequēt orādo nō solū coīde sz ore: ut i ps. ꝛ hꝰ deū laudādo: bñdicēdo: gīas agēdo: iurādo: adiurādo: debito mō ore uouēdo. hīc lactāt' li. v. istitutōm. Uerbo sanctificari oz: siquidē deꝰ vbū ē: ut ipe ꝓfessus ē Sūmꝰ igit colēdi ritꝰ ē ex ore iusti hōis ad deū directa laudatio. Que tñ ut ipa sit deo accepta: ꝛ humilitate: ꝛ tiore: ꝛ deuotiōe maxie opꝰ ē. Nequis forte itegritat' ꝛ innocētie fiduciā gerēs: tumoris ꝛ arrogātie crimē icurrat: eo q̄z facto gīam vtut' amittat. Sz ut sit deo charꝰ oīq̄z macla careat: miseri cordiā dei sēp iploret: nihilq̄z aliud ꝑceꝑ q̄ pcīs suis veniā: Si q̄d boni ei uenerit gīas agat. Si q̄d mali satisfaciat: ꝛ id sibi ob peccata sua euēisse fateat. Et nihilomin' i malis gīas agat: in bonis satisfaciat. Nec tm̄ hoc i tēplo putet eē faciēdū: sed ꝛ domi: ꝛ i ipo cubili secū habeat deū i cōde suo: qm̄ ipe ē tēplū dei. Cultꝰ opis ē ut cū aliq̄s recogīscit singulare dominiū suū: qō ēt ecclīa ore recogīscit christo dicēs. Tu solꝰ dñs. Dñiū istud q̄n tū ad personas nostras recognoscimꝰ: deo faciendo genuflexiones: ꝓstratōes. Et ista dicunt adoratio exterior. Nā iterior ē reuerētia mentis que ei fit ut ꝓmo principio. Quātū uero ad nostrā substātiā oblationē alicuiꝰ ptis bonoꝝ illorum que ab illo accepimus: ut per decimas ꝓmitias ꝛ oblatōnes. Ad cultū etiā operis ptinent sacrificia veteris legis: ꝛ sacramēta noui testamēti ꝛ sacratas res reuerēt tractādo. De uitijs ꝓtrijs religiōi ꝛ actibꝰ ei. s. idolatria: superstitiōe: piurio: uoto: ꝛ trāsgressione uoti: habes supra in. ij. pte in diuersis ti. ꝛ ca. De decimis habes in. ij. pte. De deuotōne sacrificio ꝛ oblatiōibꝰ de laude dei seu horis canonicis i. iij. pre i diuersis ti. Jtē de symonia que est cōtra sacra ꝛ de sacrilegio: habes in. ij. pte ti. i.

De religione quō §. II.

sit uirtus ꝛ spālis i una ꝛ maxia moraliū. sic ōclaratur. ſm. b. tho. ſa ſe. q. lxxxi. Primū probatur sic. Uirtus ſm phm ē q̄ bonū facit habētē: ꝛ opus eiꝰ bonū reddit. Ubi ē ḡ actꝰ bonꝰ: ibi necesse est ponē vtutē unde ꝓcedit. Sed reddere debitū alicui qō facit religio p actū eius: qz reddit deo debitū honorē: habz rōez boni: qz p hoc q reddit alīi debitū ab aliquo: cōstituit ordo i proportiōe cōuenienti respectu ipiꝰ: q̄i conueniēt ordinatꝰ ad ipm. Ordo autem hz rationē boni sicut modus ꝛ spes ſm Aug. ergo religio est uirtus. Quantū ad ſm. s. q̄ sit specialis uirtus ondit sic. Quz virtus ordinetur ad bonū. ubi est spālis ratio boni: ibi oz esse spālem vtutem. bonū autem ad qō ordinat religio: est exhibere deo debitū cultū ꝛ honorē. Honor aūt debetur alicui ratione excellentie. Et qz deo cōpetit singularis excellētia i q̄tum oīa in infinitū trāscēdit: ſm oiodum excessū ideo ei debetur specialis honor sicut ꝛ i reb' humanis

Uidemus.n.qꝫ diuerſis excellẽtijs ꝑſonarũ diuerſus honor debet: qꝫ alĩ patri alĩ regi. Eſt ꝯ religio ſpecialis vt̃. Qꝫ ſit una vtus q̃uis honor exhibeatur trib⁹ ꝑſonis diuinis. ꝓbat̃ ſic. Habit⁹ diſtiguũtur ſm diuerſa obiecti. Pertiet ãt ad religionẽ exhibere reuerentiã uni deo ſm vnã rõem i q̃tũ.ſ.ẽ primũ principiũ creatõnis ⁊ gubernationis rerũ. Perſone enĩ diuine q̃uis ſit treſ ſũt tamẽ unũ principiũ creatiõis ⁊ gubernatiõis rerũ: ⁊ ideo eis una religione ſeruit̃. Non eſt autẽ uirtus theologica: ſicut: fides: ſpes: ⁊ charitas: qꝫ iſte habẽt deũ ⁊ pro fine ⁊ pro obiecto ſeu mã cte dimus.n. deũ: ſꝫ religio non hꝫ deũ ꝑ maĩa. materia enim eĩ⁹ ẽ actus qui fiũt i diuino cultu q̃ nõ attingũt ex ſe: ſed eſt uirtus moralis cuius eſſe: eſt circa ea que ſũt ad finẽ. Et qꝫ hꝫ deũ ꝑ finẽ ꝓrio: eſt maxima moralium. Itẽ nota q̃ latria idẽ eſt q̃ religio eſt autem uocabulum grecũ ⁊ interpretatur latine ſeruitus ſignificans nõ oẽm ſeruitutẽ ſed illã q̃ exhibetur alicui ut ꝑmo ꝓncipio omniũ ⁊ ultio fini: ⁊ iõ ſoli deo exhibẽda. Et ꝑmo q̃dem interius mẽte nos ei ſubiũciẽdo ut noſtro creatõi Secũdo exteri⁹ aliqua opa faciendo exteri⁹ in ei⁹ honorẽ: q̃ ꝑ illa ꝓteſtãdo nos ſeruos ei⁹. Exhibemus ãt deo reuerẽtiã ⁊ honorẽ: nõ ꝑper ipm q̃ ẽ gloria plen⁹ in ſe ipſo cui a creatura nil adici pot̃ Sed ꝑpter nos q̃ ex hoc q̃ deũ reueremur ⁊ honoram⁹ mẽs nã ei ſubiũcit: ⁊ i h ei⁹ pfectio ꝓſiſtit Quelibet.n. res pficit ꝑ h̃ q̃ ſuo ſupiori ſubditur ſicut corp⁹ ꝑ hoc q̃ uiuificat̃ ab anima.

De ſãctitate nota .§.III

ſm tho. ſa fe.q.lxxxi. q̃ eſt eadẽ vtus cum religione ſm eſſentiã: ſꝫ differt ſm rõem. Pro cuius declaratione ſciẽdũ q̃ ſanctitas triplr̃ ſumitur.ſ. ꝑ ut iportat firmitatẽ: puritatẽ: ⁊ ad dei cultum applicationem. Quãtũ ad primum ſciendum q̃ apud antiquos ſãcta dicebãtur: que legib⁹ erãt iniuncta ut uiolari nõ deberẽt. Uñ dr̃ aliquod ſãctum: qꝫ ẽ legibus firmatuꝫ Quãtũ ad ſꝫ.ſ.ꝑ ut iportat mũdiciã: huic ſignificatõi cõpetit nom grecũ uidelꝫ Agios quod latine dr̃ ſine terra. Poteſt autẽ ſm latinos hoc nomẽ ſanctus ad mũditiã pertinere: ut dicat̃ ſãctus quaſi ſanguine tict⁹ eo qõ antiquitus illi qui purificari uolebant: ſanguine hoſtie intingebãtur ut dicit Iſido. in li. etymo. Quãtum ad tertium utraq̃ ſignificatio.ſ firmitatis ⁊ mũdicie competit: ut ſanctitas attribuatur his que diuino cultui applicant̃: ita ut nõ ſolũ homines ſed templa ⁊ uaſa ⁊ alia huiuſmõi etiã ſãctificari dicũt̃: ex hoc q̃ cultui diuino applicantur. Mũdicia enim neceſſaria ẽ ex hoc q̃ mẽs deo applicet: qꝫ mens humana inq̃natur ex h̃ q̃ inferioribus rebus iungitur: ſicut ⁊ quelibet res ex cõmixtione peioris ſordeſcit: ut argentũ ex cõmixtione plũbi. Oportet ãt q̃ mens ab inferioribus rebus abſtrahatur: ad hoc q̃ ſupme rei poſſit coniũgi: ⁊ ideo mẽs ſine mũditia deo applicari non poteſt: vnde ad heb. ult. Pacẽ ſequimini cuꝫ omnibus ⁊ ſanctimoniã: ſine qua nemo uidebit deũ. Firmitas etiam exigitur ad hoc q̃ mens deo applicet. Applicatur enim: ſicut ultimo fini: ⁊ primo principio: huiuſmodi ãt oportet cẽ maxime ĩmobilia. Unde ap⁹ ad Ro. viij. Certus ſuꝫ enĩꝫ q̃ neq̃ mors neq̃ uita ſepabit me a charitate: ſic ꝯ ſanctitas dr̃ per quam mens ſe ipſam ⁊ actus ſuos applicat deo. Unde non differt a religione ſm eſſentiam ſed ſolũ ratione. Mera enĩꝫ religio dr̃ ſm qõ exhibet deo debitum famulatũ in hĩ⁹ que ſpecialiter pertinẽt ad cultum diuinũ: ut i ſacrificiis oblationibus ⁊ aliis huiuſmodi. Sãctitas ãt dicit̃ ſm qõ hõ non ſolũ hoc: ſꝫ alia vtutũ opa refert i deũ: uel ſm q̃ hõ ſe diſponit ꝑ bona opa ad cultũ diuinũ. De oratione. Cap. viij.

De oratione que ẽ

actus religionis. Nota ſm. b. tho. ſa fe. q. lxxxiij. Qꝫ triplex fuit error antiquorũ circa orationem. Quidã enim poſuerunt q̃ res humane non reguntur diuina ꝓuidẽtia: ex quo ſequitur q̃ uanũ ſit orare oĩo ⁊ deum colere. Et de his dicitur malach. iij. dixiſtis. Uanus eſt oĩs q̃ ſeruit deo. Secunda opinio fuit ponẽtiũ oĩa in ſe ⁊ rebus humanis ex neceſſitate contingere ſiue ex ĩmutabilitate diuine prouidẽtie: ſiue ex neceſſitate ſtellarũ: ſeu ex cõmixtiõe cãrum: ⁊ ſm hoc excludit etiã orationis utilitas Tertia opinio fuit ponẽtiũ res quidez humanas diuina prouidẽtia regi: ⁊ q̃ res nõ proueniunt ex neceſſitate: ſed dicebant diſpoſitionẽ diuine ꝓuidẽtie uariabilẽ eſſe: ⁊ q̃ orationibus ⁊ alĩs q̃ ptinẽt ad cultũ dei diſpoſitio diuine prudẽtie ĩmutatur hec ãt oĩa ĩpr̃obãt in prima parte. Et ideo oportet ſic iducẽ oratonis utilitatẽ ut neq̃ rebus hũanis diuine prouidẽtie ſubiectis neceſſitatez ĩponam⁹: neq̃ diuinã diſpoſitiõez mutabilẽ extimem⁹. Ad hmõi ꝯ euidẽtiã ẽ conſiderandũ: q̃ ex diuina ꝓuidẽtia nõ ſolũ diſponit̃ q̃ effect⁹ fiãt: ſed etiã ex q̃bus cãis ⁊ quo ordine ꝓueniãt. Inter ceteras ãt cãs ſit̃ q̃rũdã effectuũ cãe act⁹ humãi. Unde oꝫ hõies agere aliq̃: nõ ut per actus ſuos diuinam diſpoſitionem ĩmutẽt ſed ut p act⁹ ſuos ipleãt quoſdã effectus ſm ordinẽ a deo diſpoſitũ: ⁊ idẽ ẽ ẽt̃ in naturalibus cãis. Exẽpli gratia. Diſpoſuit deus daꝛ homini fructũ agri ſui. ⁊ per hũc ordinẽ. ſ. ſi cultiuetur ⁊ ſeratur hmõi. Oportet ꝯ hoiez colẽ agꝛ ⁊ ſerere ut ipleat effectũ illũ ſm ordinẽ datũ a deo Et ſimile eſt de oratione. Nõ enĩ oram⁹ ut dinaz diſpoẽm ĩmutemus: ſed ut impetremus q̃ de⁹ diſponit ꝑ orationes ſanctorũ eſſe ipſũ. Et hoc

est qō dicit Greg. in. i. li. dialo. ꝛ habet. xiij. q. iiij Obtineri ea q̄ sācti uiri orādo efficiūt: ita p̄destinata sūt: ut eorū precibus obtineāt. Nā ꝛ ipsa et̄ni regni predestinatio ita ē ab oīpotēti deo dispositā: quatenꝰ ad hoc electi ex labore pueniāt: ut ipsi orādo mereātur accipere qō eis oīpotēs deus ante secula disposuit dare. Vult deus nos orare pp qō frequenter ad hoc iuitat ꝓpter nostraz utilitatem. Primo uidelicet ut accipiamus quandam cū eo fiducialitatē recurrēdi ad eū Xp̄s Lō sidera q̄nta tibi est cōcessa felicitas quāta collata gl̄ia oīoibus fabl̄ari cū deo: cū christo miscēi collocā optare qō uelis: qō desideras postulare. Secūdo ut exerceam⁹ i nobis humilitatē ut recognoscamus eū esse actorē bonorū nostrorū i omnib⁹ eius auxilio idigere. p̄s. Ad te leuaui ꝛc̄. Ecce sic oculi seruoz. ꝛc̄. Tertio ut augeam⁹ i nobis feruorē ꝛ charitatē. Nā deuote orādo cū cogitat ō ꝺo magl ac magl gustat bōitas ei⁹: ꝛ p ꝓns magis diligitur.

Quid sit oratio .§I.

Oīo sūitur tripl̄r Uno mō largae ꝓ q̄libet bōa opatiōe. Unꝰ sup illud. i. ad thes. ult. sine intermissione orate. glo. dicit: semp orat q̄ semp bona facit

Scōo dī oratio applicatio mētis ad deū: ꝛ sic dicit Jo. dama. q̄ oratio est ascēsus intellect⁹ i deū ꝛ intellect⁹ hoc comprehendit vi appl̄hēsiuā q̄ dī intellectus speculatiu⁹ ꝛ uī motiuā q̄ oī intellectus practic⁹. Intellect⁹ speculatiu⁹ ad deū ascēdit cuz cōsideratōe mali suorū defectuū ad cōsideratōez boni sufficiētissimi ꝛ cōpletissimi supplere illos ō fectus transūt ꝛ inuit̄ h̄ mod⁹ q̄ ꝺz ꝓcedere q̄ uult orare. Prio. n. ꝺz defect⁹ suos cōsiderare. Deinde ascēdere ad eius liberalitatē q̄ pōt hoc supplē: vñ iij. Reg. viij. dī. si quis cognouerit plagaz cordis sui ꝛc̄. Intellectus practic⁹ ad deū ascēdit ō̄sideriō ꝛ spe ad liberationē eius: sperādo ipleri desideriū suuz

Tertio mō sūit oratio ꝓ postulatōe deo facta: ꝛ sic diffinit Jo. dama Oratio est petitio dicētiū deo. Et sic dixit christus discipulis Math. vi Cū oratis dicite. Pater nr̄ qui es i celis ꝛc̄. Ubi docet petē ea oīa q̄ iuste possūt peti. ꝛ ordine q̄ petiōnt. Et cōtinet septē petitiones

Ad quē dirigenda. §.II.

seu ꝓuigēda s t oīo. Nota sm tho. ubi supra ꝓprie ē ad deū dirigēda: ut ꝑz ex diffinitione eius supra posita: rō est sm. b. tho. Quia id qō principal̄r debem⁹ petere est uita eīna: ꝛ nō aliud nisi i ordine ad ipm i q̄tū pōt nos ad ipsā iuuare. Sz nullus pōt dare uitā eternā nisi deus. Si aūt fūit oīo ad sanctos: ita ad eos ꝺz fieri seu dirigi: quod id qō petitur: expectet a deo nō a sancto ill⁹: nisi per modū intercessiōis: sperādo. s. meritis ꝛ ꝓcib⁹ illius sancti a deo obtinere: Pōt ꝑ dici q̄ oīo ꝓpe fit ad deū: deprecatio ad sanctos: sm Lassio. Petitio aūt ꝛ supplicatio pōt fieri et̄ ad hoies: q̄uis unū frequent sumat ꝓ alio. Nā ꝛ locutiones rhetorice dicūtur oīoes: ꝛ eas facientes ut ābasiatores oratores dicūt: ꝛ que fit ad deū q̄ncūq̄ ꝺī deprecatio iuxta illud. Exaudi deus oratiōnē quam ō ꝓcor. Fit oratio ad deū rōe sue bonitatis quā cōicare pōt. Orat. n. i q̄tū ē beatus: ꝛ alīs beatitudinē largiēs: precipue ꝓuenit deo rōe sue essentie: q̄ est cōis trib⁹ psonis q̄rū ꝛ opera sicut uolūtas sūt iseparabilia: ut qō vna uult ꝛ ꝺat alia ꝛ ad ipm deū trinitatis pōt orare ꝛ ad quālibz p sonā itendendo qō ab una petit ab oīb⁹ recipere. Ad christū etiā dirigit oīo: q̄ una psona est deus ꝛ hō: ꝛ in q̄tū deꝰ est sperari pōt ab eo oē bonuz cū patre ꝛ ipū sācto. Fit oratio uel deprecatio ad sanctos ꝛ ad angelos bonos sicut ad mediatores ꝛ ꝓcuratores nobis bona a deo. Et codē mō ad gl̄osam v̄ginem: que q̄to magis pia ꝛ maioris p mū: tāto magis ꝓ nobis orat. Cū eni sancti cognoscāt in uisione v̄bi omnia que pertinēt ad eoꝝ gloriam: ꝛ ad magnā corū gloriā ē q̄ alios iuuaz possint: quasi deo cooperatores exīstes. iō statim in v̄bo uidēt corū uota: qui eos interpellant. Uidendo aūt nō semper orant ꝓ illis q̄ se eis cōmendant ad procurandū eis qō petūt: sed tūc q̄n i ipso v̄bo uident hoc ee deo placitū postulare: ꝛ postulantes semper exaudiuntur. Et cū i ꝑma nunc sit cōiter trā anime sanctorum: nominat tām sub nomib⁹ que habebāt i corpore cōstituti. Dicitur eni sancte petre uel paule: nō ania petri ora ꝓ nobis: ex eo uidelicet q̄ ex bonis operibus h̄ factis meruerūt ut possēt orare ꝓ nobis: ꝛ etiā i testionium future resurrectionis sm. b. tho. unde Job. v. Ad aliquē sanctorū conuertere ad eos q̄ sī i mūdo nō ꝺī ꝓpe fieri oratio: q̄ cū uita eterna q̄ ꝑncipaliter petitur ad sanctos qui eam habēt: ꝛ nō ad eos qui nō h̄nt ut conuersātes i mūdo dirigenda est oratio uel deprecatio. Et eadem rōe ad eos q̄ sūt i purgatorio nō est dirigēda oratio cuz sint in afflictiōe. Sed nec supplicatio sicut ad bonos q̄ sūt i mūdo q̄ nō sūt in statu merendi sicut illi. Q̄ aūt oratio facta pascasio existēti i purgatorio: ut liberaret demoniacū uel ifirmū sm Greg. i dialogo: hoc ñ fuit q̄ pascas⁹ hoc ꝓcurauerit ꝑz ex fide ꝛ deuotōe orātis.

Quid sit i oratōe .§.III.

petēdū. Sciēdū q̄ peti pōt ꝛ bona spiritualia et tpalia: ꝛ mala penalia: sed diuersimode. Nā bōa spūalia: ut dic̄. b. tho. 2a 2e. q. lxxxiij. ar. v. ꝛ. vi. si sunt necessaria ad salutē ut gratia ꝛ v̄tutes simpl̄r ꝛ absolute peti possūt ꝛ dñt absq̄ cōditione. s. si placet deo l̄ si est ꝓ salute nostra ꝛ hmōi. Et multo magis ipsā salutē ꝛ regnū: ꝛ similiter īmissiōez

peccatorū. Deo enim hoc placet qui uult omnes homines saluos fieri ⁊ ipe nos ad hoc inuitat dicens. Primū querite regnū dei ⁊ iusticia eius. i. ⁊ tutes quibus acquirit. Uñ ⁊ fidē: spē: ⁊ charitatē docuit postulare sub figura panis: piscis: ⁊ oui. Bona uero tēporalia ut sanitatē: filios: honores: diuitias: ⁊ hmōi. Aut spūalia nō necessaria ut scientiā: eloquētiā ⁊ hmōi: peti possunt: nō tamē absolute: sed sub conditōe si fiat ꝓ salute nostra. nā multis talia sūt ad pernitiē. De his ergo que possunt malum euentum hīe potest esse aliqualiter uera sīnia socratis: q̄ ut ait fert Ualeri⁹ maxim⁹. Nihil ultra a dīs īmortalib⁹ petēdū ābitrabat. q̄ ⁊ bona tribuerent: qz hi demū scirēt q̄d vnicuiq; utile foret. Sed necessaria ad salutē determiate peti pñt secūdū. b. Tho. ubi supra. Et q̄ peti possit ex hoc ꝓbat qz scōm Aug ad ꝓbā. hoc lz oraz q̄ lz desiderare. Sic lz ergo nobis desiderare ista tēpalia: nō ut i eis finē cōstituam⁹: sz sic q̄daz ad minicula quib⁹ iuuamur ad tēdēdū in beatitudinē: i q̄tū p ea uita corporal' sustētat. Et sic nobis organice deseruiūt ad act⁹ ⁊ vtutū ut dī i. i. ethi. sic lz pro ipsis tēporalib⁹ orare ut cū habēt teneāt: cū nō habēt habeant ad sufficiētiā uite decēt' cuz cōditōe tñ ut dictū est. Mala penalia nō lz petē i oīoe nisi i ordine ad bonū. ut. s. ꝓ flagella q̄s conuertat ad deū. Et sic itelligēde sūt iprecatiōes ml'te q̄ ponūt in scīptura ꝛ inimicos: ut illud ps. E rubescāt ⁊ ꝓtur. cē. ⁊ al' huiusmodi. Petit. n. conturbatōez inimicoz ꝓ tribulatōes: ut p illas corrigantur ⁊ cōuertant ad deū. Possūt ultra dictam expositōem ēt tripl'r itelligi. Uno mō ut itelligantur' sācti i hmōi petere nō ꝛ ipos hoies: sed cōtra regnū peccati: ut. s. destruant peccata i eis ⁊ erubescāt ꝓ pñiam ⁊ hmōi. Secūdo mō ut sint dca p modū ꝓphie ꝓnūtiantis quid eis eueniet: ⁊ sic ponit pñs optatiui uel impatiui ꝓ futuro idicati ui. modi ut illud duplici ꝓtritione cōterere eos domine. i. cōteres. Tertio mō ꝓformādo uoluntatē suā sancti cū. uolūtate diuina circa dānatōez persuerantiū i peccato. Mala vo tēporalia orare ⁊ petere alīs ex odio ē mortale. Et sil'r petē posse facere mala crialia ut furtū ⁊ hmōi.

Cui cōueniat ora. §. IIII

re. Dicēdū q̄ creature rōali cōprehēdēdo angelū sub rationali. Et hoc pz ex noie ⁊ diffinitōe. Dicitur oīo scōm cassiodoz q̄i oris ratio. Uñ significat aliquē actū rōis expressū ꝓ effectū oris. Differt etiā q̄ ē petitio ut dictū ē supra. Petitio āt ē actus rōis sicut ⁊ iperiū. Sz petitio applicat desideriū uolūtatis ad deū q̄ nō ē sub potestate nīa: sz supra. s. deū. Impiū aūt applicat ipm desiderium ad subiectos ꝓ ꝓceptū. Repit autē creatura rōnalis sub triplici differētia. Pria ut unica creatori. Secūda i actu cōphēsori. Tertia i statu uiatori. Secūdū pmū modū sic cōpetit christo oraz in q̄tū humanitas creata ē unita deitate. Ipsi ergo cōpetit orare i celo i q̄tū. s hō Ro. viij. Qui ēt interpellat ꝓ nobis. Et alibi. Aduocatū habemus cē. Jo. xvi. Ego rogabo patrem ꝓ uobis ait ipe. In mūdo autē frequent orauit Lu. ix. Erat pnoctans i oīone. Nō ꝓ se idigens: sed in h nobis exēplū ꝓbens. Orabat ut hō exaudiebat vt deus Spūs autem dicitur postulare Ro. viij. gemitib⁹ inenarrabilibus qz nos postulantes facit. Angelis bonis ⁊ sanctis i patria conuenit orare. oraī utiq; pro nobis: qō probatur tripl'r. Primo auctoritate. ij. Macha. ult. dī. de Hiere. defuncto Hic est qui multū orat pro pplo. Scōo rōne Nam oratio pro alīs facta cuz ꝓueniat ex charitate q̄to. s. q̄ sūt i ꝓria sunt pfectioris charitatis tanto magis oraī ꝓ uiatorib⁹ qui eorū oratōibus possūt iuuari: q̄nto autē deo coniūctiores: tanto eoz oraciones sunt magis efficaces. Habet. n. h ordo diuin⁹ ut supiorū excellētia in iferiora refundant: sicut ex claritate solis i aere pz. Unde scōm Hiero. Si appli ⁊ martyres adhuc in corpore cōstituti: q̄n pro se dñt eē solliciti: pro alīs orant: q̄ to magis post coronas: uictorias: ⁊ triūphos Tertio ex officio ⁊ consuetudine ecclesie: que dirigit orationes ad sanctos ut pz i letanīs. Frustra āt hoc fieret si non oraret. Q̄ autez aialia bruta dicūtur deū inuocare in ps. improprie est: in q̄tū s. naturali desiderio aliquid a deo desiderant qō a deo obtinent: sicut ⁊ dicuntur obedire nō quasi percipiētes ⁊ intelligentes mandatum: sed i q̄tuz naturali instictu mouētur ab ipo. ps. Que faciūt uerbū eius. Tertio cōuenit orare uiatoribus oīb⁹ nō solū iustis: sed etiā peccatorib⁹: lz. n. dicatur Jac. v. Multū enim ualet deprecatio iusti assidua. Ualet tñ ⁊ exaudītur oīo peccatoris: ut pz de oratione publicani. Lu. xviij. Et hoc nō ex merito sui sicut iusti audiūt: sed ex pura misericōdia: si tamen debite orat nec ē ꝛ illud Jo. ix. Peccatores deus nō exaudit: quia intelligitur scōm. b. Tho. cū petit i q̄tū peccator scōm desiderium peccati. i. ꝓmittendo aliq̄ō iniquū: ⁊ q̄ nō audiat ꝓcedit ex misericordia dei. Uel pōt dici scōm. b. Aug. q̄ illud dixit celidonius nodū pfecte illuminatus. Sic enim putabat: sed sic nō erat. Si peccator etiā inimicitias seruans dicēdo. Pater noster cē. Uel aliud propter sui salutē: non peccat: nec mentitur dicēs. Dimitte nobis cē. Loquit. n. in persona ecclesie que semper dicit uerū. Et sic ō alīs hmōi orationibus.

Pro quibus per. §. V.

sonis debemus orare. Dicendū q̄ homines ōbēt orare ꝓmo pro se ipsis. Secūdo pro defunctis. Tertio pro uiuis alīs. De ordine tamē non ē ml'tū curandū: utrū prius pro uno q̄ ꝓ alio: dūmō

oretur pro se ⁊ ꝑ alīs. Sicut autez quilibet tenet magis diligere salutem suam: ꝙ cuiuscūq; alteri⁹ ita ⁊ magis pro se orare tenet. Et q; ex ꝓcepto tenetur quilibet ad faciendū ea quibus consequat salutem. Salutē autem consequi non posset nisi per gratiam ⁊ vtutes que dantur a deo frequenī mediāte oratione: ideo ex precepto tenetur hō ali quādo orare. sed quando uel quomodo nō est determinatum: ⁊ difficillime determinaretur: pe. de pal'. nisi forte in articulo necessitatis uel i periculo

Quādo quis facit orationē pro se semp exaudit̄. Si tamen concurrant tres alie conditiones s. petendo necessaria ad salutem perseueranter: ⁊ pie secundum. b. Tho. in. iiij. Quāuis aūt peccator non possit orare pie ita. s. ꝙ eius oratio ex habitu pietatis informetur: potest tñ eius oratio esse pia ꝗtū ad hoc ꝙ petit aliquid ptinēs ad pietatē Sicut ille qui non habet habitum iusticie potest aliquid iustum uelle. Et q̄uis eius oratio nō sit meritoria ex quo ē in mortali peccato: potest tñ esse impetratoria: q; meritū innititur iusticie: ipetratio gratie. b. Tho. secūda secunde. Si autem deficiat aliqua istarum conditionum aliquando exaudit̄ aliquando non. Pro defunctis potest ⁊ debet orare: non tamen pro omnibus: Nā pro his quos constat esse in gloria uel credit ecclesia ut pro canonizatis orare non debent: q; non indigent Augu. Iniuriam facit martyri qui orat ꝓ martyre extra de cele. miſ. Cum marthe. Pro his qui sūt in inferno damnatorū seu in limbo: nō debet orari: q; non possunt iuuari nec in aliquo subleuari. Sed tamen pro existentibus in purgatorio ut. xiij. q. ij. anime: ⁊. c. tempus. Sed q; nō possumus scire quis uadit ad purgatoriū uel infernum uel paradisum quo ad adultos: ideo ꝓ omnibus defunctis pōt orari. Quia ut ait Aug. Meliꝰ supereunt ista. s. suffragia quibus non obsūt: nec prosunt: ꝙ deerūt quibus prosunt. xiij. q. ij. nō estimemus. Pro moriētibus in excōicatione uel in aliquo mortali notorio: sine signis contritionis: orari non potest oratione solemni: ut dicendo missam defūctorum pro eis. Sed bona oratione priuate secudū pe. de pal'. Et hec ratio est: q̄a in extremo uite potuit corde penitere ⁊ sic saluari cē. Cum ista presūptione potest orari. s. si non ē in inferno: ⁊ quia defūcti sunt in maiori afflictiōe ꝙ uiui: ⁊ non possunt se in aliquo adiuuare sic uiuentes: ideo uidetur magis pro eis orandū

Pro uiatoribus omnibus orari potest ꝓ bonis ⁊ malis ⁊ etiam precisis. Et pro precisis quidem ut excōicatis ⁊ hereticis oratione priuata. ut deus ꝓuertat eos ad unitatem. Non autem inter orationes que fiunt pro mēbris ecclesie: quorum suffragio ecclesia priuat. Pro bonis autem orandum est ut proficiant ⁊ pseuerent: ⁊ hoc s. orando pro iustis fit triplici ratione. Primo quia multoꝝ preces citius exaudiuntur. Que ratio tangitur i glo: super illud ad Ro. xv. Iuuetis me in orationibus uestris. Secunda quia ex iustis gratie agūtur deo de beneficijs collatis iustis. Tertio ut non superbiant dum uident minoribus suffragijs indigere. b. Tho secūda secūde. Pro malis ñ precisis ut conuertantur ad penitentiam. Fiūt autem orationes pro malis sed non exaudiūtur nisi predestinatis: sed quia hoc discernere non possū: ideo pro omnibus orandum: dū nescientes quis pertineat ad predestinatorum numerū quis non pertineat: sic ad omnes affici debemus: ut uelim⁹ omnes homines saluos fieri. xiij. q. iij. corripiantur. Etiam pro inimicis orandū est sicut christus docuit dicens Math. v. Orate pro persequentibus uos. Et etiam in cruce dixit. Pater ignosce illis Lu. xxiij. ⁊ pro inimicis orare eis mala in uidictam mortale est. Orare pro eis in generali: ut s. ab oratione quam facit in generali pro omibus fidelibus: non intendat excludere inimicum tenetur ex precepto. Alioquin contrarium faciēdo ꝓ tineret ad liuorem uindicte. In speciali orare ꝓ eo non tenetur quis: nisi secūdum preparationez animi in aliquo cāu necessitatis: quando hoc indigeret ad salutem consequendam cum uideret alios ꝓ eo orare perfectionis ē cū magis mereatur Uñ Aug. dicit i sermōe. Nisi Stephanus ꝓ saulo orasset ecclia dei paulū nō habuisset.

De temporibus §. VI.

orandi. Ubi sciendum ꝙ cū christus dixerit Lu. xviij. Oporteret semper orare ⁊ nunquā deficere ⁊ apostolus. j. ad tess. v. Sine intermissione orate Non sunt hec intelligenda superficialiter quātū ad ipsum actum orationis pro continuo tempore: quia illud esset impossibile cum oporteat dormire: cōmedere ⁊ in alīs occupari. sed secūduz ꝙ exponit. b. Tho. secūda secūde tripliciter. Prio ꝗtum ad desiderium charitatis: quod est causa ⁊ motiuum ad orationē. hoc debet esse in nobis continue in actu uel uirtute. Uirtus autez hmōi desiderij manet in nobis in his que facim⁹ ex charitate ⁊ in gloriam dei. Omnia enim debemus facere in gloriam dei. Et sic semper oramus. Secūdo quantū ad effectum uel in ipso orante. Naz ex ipsa oratione facta sepe: ⁊ si non continue remanet magis deuotus: ⁊ pro tunc etiam dicit orare respectu illius orationis effectus uel in alīs: puta cum suis beneficijs prouocat aliquem ad orandum pro se etiam cum ab oratione quiescit.

Tertio dicitur quis semper orare quia non omittit quin temporibus debitis oret: ⁊ tunc est ibi distributō accōmodata. Et quāuis nec ex precepto naturali nec diuino sit nobis determinatum tempus orandi: sed ex impositione ecclesie quātuz ad omnes diebus dominicis ⁊ festis. s. audire missaz:

de cõse. di. i. missas: ꝛ extra de paroch. ut diebus ꝯtum ad beneficiatos ꝛ ordinatos in sacris oi die s. dicere horas canonicas extra de cele. miss. dolentes: tamẽ sacra scriptura admonẽdo designat aliqua tpa orationis. Dicit enim ps. Uespere: mane: ꝛ meridie narra tẽ. Et alibi. Media nocte surgebã ad cõfitẽdũ tibi. Et ỏ Daniele dicitur. vi. c. ꝙ tribus tpibus in die flectebat genua sua adorãdo propter tres orationes ſm Guibel. Primo ob excitationem ꝛ reminiscentiam ex determinatione: ut si aliquo tẽpore ỏcenti fuerim' ipm tempus determinatũ i scriptura: ꝛ si nõ preceptorie tamẽ ad monitorie ad orãdũ inuitet. determinata enim magis ducũt ad memoriaz ꝛ excitant ꝙ generalia: pticularia enim magis mouent. Secũdo ob cõ gruẽtiam ex hominis dispositõe i illis tẽporibus dictis. Ipsa enim tempora magis cõgruũt ad orationẽ: media quidẽ nocte ut ſm hilariũ. Luz maxime corporis uitijs opportũitas datur: tũc precipit ut eadem uitia legis meditatione frangantur Item ſm. b. Amb. quia media nocte solet spõsus uenire. s. ad uisitandũ aĩmam cõsolatõibus ex eo ꝙ tũc ex solitudine ꝛ tenebris noctis sẽsibus clausis mẽs minus distrahitur. Uespere autem. i. sero ſm Ambro. quia peccata ꝛ negligentias totiꝰ dici abstergere debemus lachrymis cõpũctõis ꝛ deuotõis. Mane uero ſm eundem per plenam digestionẽ: solutis sensibus a ligamine saporis quo uigor tẽporis laxatur ꝛ resoluitur spiritu mentis nostre reuocari debemus ꝛ implere illud ps. Di xi nunc cepi. Meridie uero: ne actibus seculi quibus nos accõmodamus: propter necessitatem ute nimis immergamus. Et ꝓper affectũ in deum attendere cõgruit i oratõe ꝛ dicẽ cũ ps. Eripe me de luto ne infingar. Tertio ob insinuãdam idigẽtiam ex morali significatõe. Illis enim quattuõ temporibus significat initium perfectõis: finis et cõsumatio boni operis ꝛ tollerãtia aduersorum Mane etiã quod ẽ principiũ diei artificialis significat initiũ boi operis. Meridies ꝓgressum. Uespere qõ est finis diei finem. Nox significat aduersitatẽ. Hec. n. oia nobis sũt ex gratia dei: quã precibus obtinem': qz ea idigemus. De horis canonicis qũo ds teneatur ad eas hẽs i. ỹ. pte ti. ix. c. xỹ. Ex parte. iỹ. ti. xiỹ. ca. iiỹ.

De conditõibus. §. VII

ꝯcurrẽtibus ad oratõem quaꝫ aliqne sũt ỏ necessitate: aliq̃ de ꝯgruitate: aliq̃ de maiori utilitate. Nõ ꝯ ſm Rai. ꝛ Hosti. ꝙ rõ dz fieri cũ fiducia ꝛ securitate. s. obtinẽdi qõ petit Jaco. i. Postulat i fide nihil hesitãs tẽ. Et Marci. xi. Oĩa quecũqꝫ orãtes petitis: credite quod accipietis: ꝛ fiẽt uobis: cũ hũilitate Eccĩ. xxxv. Oratio humiliantis se penetrat nubes: Ben. xviỹ. Loquar ad dominũ meũ cũ sim puluis ꝛ cinis: cũ distinctione petẽs Jaco. iiỹ. petitis ꝛ nõ accipitis eo ꝙ male petatis. iỹ. R. viỹ. Exẽplũ i Salomõe q̃ petẽs nõ diuitias nec potẽtias ꝛ hmõi: sed rõabilia fuit exauditus. Cũ deuotione seu attẽtione saltẽ uirtuali ul' i principio. i. ad Cor. xiiỹ. Orabo spũ. i. uoce orabo et mẽte. i. attẽtõe Cyprian' de cõse. di. i. Quãdo statis frẽs ad orationẽ: uigilare ꝛ iucũbere ad precem toto corde debetis. Cogitatio tũc carnalis ꝛ secularis hõinis abscedat. Eccs. x. Muscę morientes perdiderunt suauitatẽ unguenti. i. oratiõis. Exẽplum ãne. i. Re. Cũ pietate qõ tamẽ est ad bene cẽ ꝛ meritum. s. sine mortali. ps. Si iniquitatẽ aspexi i cõ de meo: non exaudiet dñs. s. ex iusticia Isa. cũ multiplicaueritis orationes uestras non exaudiã uos manus enim uestre plene sũt sãguine. i. opera uã plena peccatis. Opus dei dicitur oratio cũ affectu ꝛ feruore Hiero. xlviỹ. Maledictus omnis q̃ facit opus negligenter. ps. Clamabit ad me et ego exaudiam eum. Greg. Multum clamat qui multum amat. Exemplum i Moise dicẽte domino. Aut dimitte eis hanc noxam: aut dele me de libro uite Exo. xxxỹ. Cum lachrymositate seu cũpũctõe Isa. xxxviỹ. Audiui orationem tuam ꝛ uidi lachrymas tuas. Exemplum i Sara uxore thobie que orans cum lachrymis fuit exaudita: ꝛ in christo in cruce qui ſm aplm ad heb. v. orans cum lachrymis ꝛ clamore ualido exauditus est. gl. Ozo deuz linit: lachryma cogit: hec ungit: illa perũgit Cum uerecundia ꝛ honestate Lu. xviỹ. Publicanus nec oculos ad celum leuabat tẽ. Figura in heste que cum multo ornatu ꝛ apparentia fuit ad loquendũ assuero: uidit enim eum turbatum et corã eo cecidit cũ assiduitate ꝛ pseuerãtia Act. i. Hi omnes erant perseuerantes in oratiõe. s. apli cũ receperũt spm sactũ. Hier. de pe. di. i. iportũa in euangelio mulier meruit audiri. s. cananea et parabola Lu. xi. De amico postulante tres pães tẽ. Cum operositate. i. cum ieiunio ꝛ elemosyna Math. xviỹ. hoc genus demoniozum non ejcit: nisi ieiunio ꝛ oratione. Thob. xỹ. Bona est oratio cum ieiunio ꝛ elemosyna. Jeiunum enim facit mentem sobriam: vnde magis aptam orationem Faciebant ꝛ enim sancti solẽnes orationes cum ieiunijs. Exemplum danielis. Cum cõitate citius exauditur oratio cõmunis ꝙ particularis. Mat. xviỹ. ubi fuerũt duo uel tres congregati in nomine meo. s. ad petendum: ego sum in medio eorum ad exaudiendũ sine tedio ꝛ anxietate. ps. Uoluntarie sacrificabo tibi tẽ. Oratio est quoddam sacrificiũ laudis Hiero. de cõse. di. v. Nõ mediocriter dicit. Melior est septẽ psalmoz decãtatio cũ cordis puritate ac serenitate ꝛ spirituali hilaritate ꝙ totius psalteriỹ modulatio cũ anxietate atqz tristicia. Cũ ꝓpatõe. Ecc. añ oratõe: ꝓpa mẽtẽ tuã

De multiplici ef. §. VIII.

fectu seu utilitate oratõnis propter quod merito dicitur Ja. v. multum ualet deprecatio iusti: ꝛ iõ christus nos inuitat ad orãdũ dicẽs petite ꝛ accipietis Jo. xvi. Ualet. n. ad quattuor. primo ad meriti acq̃sitõz. Secũdo ad peccati satisfactionem Tertio ad animi consolationẽ ꝛ refectionem Quarto ad petiti impetrationẽ: Tria ex his põit b. Tho. ſa ſe. q. lxxxiij. Oꝛ est satisfactoria ponit in. iiij. senten. Quantũ ad primũ sciendũ ẽ ꝙ positi sumus in hoc mũdo ad acquirendũ mẽita quibus cõsequamur gloriam: vnde christus Jo. xv. Posui uos ut eatis. ſ. per bõa opera: ꝛ fructũ afferatis meritorium: ꝛ fructus ueſt. maneat in uitam eternã: radix autez merendi ẽ charitas ſm b. tho in. iiij. Quãdo ergo quis facit bonũ opus ex charitate: tũc meretur. Et q̃tũ facit cũ maiõi charitate: tãto plus meretur. Luz g̃ oratio õ se sit bonũ opus: qui facit eã i charitate: ex charitate utiqz meret regnum dei. Exẽplũ de latrone in cruce: ꝛ ꝓpterea christus multũ orabat dicitur enim Lu. vi. Erat pernoctãs in oratione: ut. ſ. exemplo suo doceret nos frequenter orare: ut merita acq̃ramus. Jste fructus tolli nõ põt. Naz ꝛsi q̃ſ orat pro alio uiuo vel defũcto meritũ quidem oratio nis ẽ suũ ñ alterius pro q̃ facit oratõem p̃s. Oẽo mea i sinu ꝛc̃. Qui ãt nõ ẽ in charitate: nõ dz propterea dimittere orationem: qz non acquirit sibi meritum uite eterne. Nã ualet sibi ad mlta alia precipue ad mollificandum cor ꝛ ad inducenduz ad gratiã per quã q̃s meret de pe. di. v. fratres. Quãtum ad ſm ualet oratio ad satiſſaciẽdũ. Si quidem i multis offẽdim⁹ oẽs ut dr Jac. iij. Etsi etiã post ꝓtritionẽ nõ satisfacim⁹ in uita p̃nti: postea oportebit satisfacere per penã itẽsissimã purgatorij. Satisfactio fit p opera bona facta i charitate: in q̃tũ sũt penalia seu laboriosa: oẽo ẽ op⁹ bonum seu laboriosum si. deuote fiat. Naz mens laborat meditãdo spiritualia: ut dicit Salomon Frequens meditatio: carnis est afflictio. Laborat etiã corp⁹ loquẽdo si uocalis fit oẽo ut cõũ fit ore uel genuflexiõe: prostratione: inclinatõe ꝛ hmõi imo in uitis patrũ dixit q̃dã: ꝙ oratio ẽ op⁹ labõi osũ super oia alia. Et hoc qz oportet esse uigilantem: ad reprimendũ cor a distractionibus: ad q̃s est multũ inclinanduz. Est ergo oratio satisfactoria: ꝛ nõ solum pro peccatis suis. sed aliis uiuozũ ꝛ defunctorum: si fiat pro eis: ab his qui sunt in charitate. Unde dicitur. ij. macha. xij. Sancta ergo ꝛ salubris est cogitatio: orare pro mortuis ut soluantur: quo. ſ. ad penam per uiã satisfactiõis Et ideo cõiter penitentibus iniunguntur orationes in satisfactionem. Et sicut superbia deũ offẽdit: que reperitur aliq̃ modo in omni peccato: ita humilitas placat: ut satisfaciat deo: per orationem autem humiliat se creatura cognoscẽs se dei auxilio indigere ꝛ ei se subiẽcit. Quãtũ ad tertium ualet oratio ad consolationẽ mẽtalẽ: Querit quilibet consolari: sed nulla maior consolatio q̃ in oratione deuota reperitur: p̃s Memor fui dei ꝛ consolatus sum. ſ. in oratione: ꝛ tanto abũdat. ſ. consolatio mentis: ꝙ aliquando redundat ad corpus. Tantam consolationem sẽtiebat moises loquens cum domino in monte synai ꝙ ñ comedit neqz bibit aliquid. xl. diebus ꝛ. xl. noctibus. Non est aliud orare q̃ loqui cum deo. Beatus tho. de aquino orans ante crucifixũ: fuit uisũ eleuatuz corpus a terra multũ ex magna dulcedine orationis. Et cõiter oĩs gustus diuinorum hauritur in oratione. sed istum fructum non consequitur qui non adibet intentionem: uitãdo euagationem: ꝛ hoc est quod dicitur Eccẽs. x: Muſce morientes perdiderũt suauitatem unguenti. Unguentum est oratio qua sanantur pestes ꝛ ulcera anime: que in se suauis est. Muſce sunt iportune cogitationes volatiles que menti occurrũt q̃ tunc moriuntur cum permanẽt ꝛ odorem perdunt. i. destruunt suauitatẽ ꝛ consolationẽ orationis Quantũ ad quartum dicitur Lu. xi. Omnis qui petit accipit. Et ualet quidem oratio multum: ẽ enim fortis ꝛ efficax ut omnia uincat: ꝛ oibus dominetur etiam deo. Et q̃tũ ad elementa clarũ est quia ad orationẽ moti i ut dicitur in p̃s. Aperta est terra et deglutiuit dathan et operuit ꝛc̃. Aq̃ q̃ semper fluit ad mare orãte moise firma stetit ut murus i mari rubro donec transiret popul⁹ isrl Exo: xiiij. Aer ubi generatur pluuia et hmõi ad orationẽ helye retinuit pluuiã ut uoluit helyas. Jaco. v. et. iij. Re. xvij. Ignis qui omnia consũit. ananie cũ socijs in fornace orantibus nihil nocuit Dan. iij. Etiam ualet contra omnes infirmitates corporis: Nam lepram incurabilem tollit: patet in leprosis orantibus ut mũdarentur. Lu. xvij. ꝛ Math. viij. Item⁹ uisum restituit exemplum õ ceco clamãte illuminato Lu. xviij. Febres expellit ut in socero petri. Lu. iij. Paralisim curat: ut patet in seruo centurionis Math. viij. et alia innũerabilia ut patet in legendis sanctorum. Ipsi morti que est terribilissimũ omniũ terribiliũ domiatur et ut ueniens nõ iterimat. ut ezechie cui dictũ fuit Morieris tu et nõ uiues Jsa. xxxviij. et i mõtuis iam resuscitatis p orationem. Exemplum i beato Dominico de tribus resuscitatis per eum. rome et alibi. Dec. ſ. oratio ualet ꝛ imperat celo: terre: mari: et inferno et obediunt ei. Nam orãte Josue sol firmauit se qui erat in occasu p plures horas obedienti uoci hominis ut dicitur Josue. x. Terra bellis et pestibus õstruitur: et mundus: et hec tolluntur per orationem ut i Juda machabeo cum fratribus machabe. ij. ℟. Tẽpestas maris orantibus apostolis christum sedata ẽ Math. viij. Infernus quoqz ad orationem Gregorij traianum reddidit. Infirmitates mentis per eaz

remouentur. i. peccata: ut in publicano: ⁊ tentati ones uincuntur: figura in moise tenēte brachia e leuata ⁊ vicebat populus isr'l amalechitas. al'. vin cebatur. Exo. ⁊ significat bellum tentationis: ozo ualet ad reprimēdū demones. vnde Math. xvij. hoc genus demoniozuz ⁊c. ⁊ clamabat diabolus per obsessum bartholomee icendūt me oratiões tue ualet ad uocandum angelos bonos. Exēplū in heliseo quādo oratione fecit uidere discipuluz suuz mōtem plenum hominibus: cū equis igneis qui erant angeli. iiij. ℟. Ualet ad perficiendū ho mines in gratia Act. viij. Orauerūt pro ipsis: ut acciperēt spiritum sanctuz: ⁊ sic acceperūt. ⁊ apo stolis orantibus. Ascendit super eos spiritus scūs Act. i. Demum ualet ut ut ita dicam cōtra deum Hiero. Ipse deus qui nullis uiribus superari po test: publicani precibus superatur de pe. di. i. im portūa Ber. O humilis lachryma. i. ozo lachry mosa: tua est potentia: tuum regnum: tu sola tri bunal iudicis ascendere nō vereris: uicis iuincibi lē ⁊ ligas omipotentē. Exēplū i moyse cui orāti p pplo dixit deus: Dimitte ut irascatur: qi tenēt ipz ligatū oratio. Exo.

De uocali orati ¶.ix

one queritur si fieri cōgruit cū voce. Et i ndet q sic. Primo ob hōis hūliozem exercitationem Ob deuocionis intiozis redūdatōez. Ob pleniozem dei oblationē. s. cū mēte ex attētiōe: ⁊ corpe ex uoce. De triplici attētiōe q ibi pōt haberi. s. ad uerba: ad sensū verboz ⁊ ad finē oratiōis hēs in iij. parte ti. xiij. c. iiij. ¶. viij. de loco oratiōis queri tur: ⁊ si ubiqz: cōgruēti' tñ in eccliа: ⁊ de oratōne dominicali ⁊ septem petitionib' eius habes i. iij. pte ti. xiij. c. v. ¶. iiij. Et nota q sicut ozo que ē actus religionis pmordialiter ē i mēte secūdario vbis exprimitur: ⁊ adoratio q ē actus q fit alijs re uerētia: pmo ⁊ pricipal'r cōsistit i interiori reuerē tia dei: ſario i quibusdā corporalibus signis hūi litatis sicut genuflexionibus: pstrationibus: icli natiōibus ⁊ hmōi. Et q̄uis ista fiāt nō solū deo: sed ēt sāctis ⁊ angelis ⁊ uiatoribus: tñ alia: ⁊ alia ratione. Nā deo fiūt recognoscēdo in hoc eē niz pncipiū ⁊ oim gubernatorem ⁊ silia: ⁊ sic adora tio ē actus religionis seu latrie. Creaturis āt fit a doratio propter quādā participationē diuine ex cellētie alicuius in eis sanctis: qz participāt gliaz ⁊ angelis ⁊ prelatis qz participāt potestatez ⁊ gu bernationē ⁊ hmōi. ⁊ sic legit angelos ⁊ hominel aliqs adoratos: sed tūc ē actus alterius vtutis: q dicit oulia uel obseruātia. Et nota q tria pma p cepta decalogi ptinēt ad vtutē religionis. ⁊ sūt de actibus ei'. Huic āt vtuti religionis opponūt fz. b. Tho. ſa fe ista uitia idolatria: diuinatio: que hz multas species. s. p apertā iuocationē ōmonū p astra: p sonnia: p auguria: p sortes: p obseruan tiā i arte notoria. Ul'icātatōibus uel i breuib' tē tatio dei: piuriū: sacrilegiū: symōia. De qb' oib' hēs i. ij. pte in diuersis titulis ⁊ capitulis.

De vtute pietatis. Capitulū nonum

Equitur de uirtu

te pietatis. quam sic diffinit Tulius in sua rhetorica: q pietas est per quaz sanguie iūctis: patrieqz beniuolis: officium ⁊ diligens tribuit cultus. Sciēdū q pietas sumit tripliciter. Uno modo proprie pro cultu ⁊ hono re: qui exhibetur deo: ex eo. s. quia est principalis parens oim ⁊ principiū essendi: ⁊ sic pietas dicit dei cultus ab Aug. i. x. de ci. dei. Et sumitur ab a postolo sic ad thym. Sobrie ⁊ pie ⁊ iuste uiuam' in hoc seculo. Secundo modo dicitur pietas im proprie ipsa misericordia. Unde Aug. in. x. ō ci. dei dicit. More uulgi nomē pietatis in operib' misericordie frequentatur: quod ideo arbitror euenisse. quia hoc precipue mandauit fieri deus: ea que sibi pro sacrificijs placere testatur. Ex q̄ p suetudine factū est: ut deus ipse pi' dicatur: ⁊ Gre go. dicit i pmo moral': q pietas in die suo conuiui um exhibet: qz cordis uiscera misericordie opib' replet. Tertio mō pietas sumitur prope p cultu ⁊ honore qui exhibetur parentibus ⁊ patrie ⁊ sic h diffinitur a Tulio: put est uirtus specialis.

Pro cuius declaratione fm. b. Tho. secūda secū de. q. ci. Notandum q homo efficitur debitor alī is diuersimode fm diuersam excellentiam eozum ⁊ diuersa beneficia ab eis suscepta: a quibus pre cipue beneficia sunt: ut ipm eē ⁊ gubernatio. In utroqz autē deus sūmū obtinet locū: qui excellen tissimus est: ut cā nobis essendi: ⁊ gubernationis primū pncipiū. ſario nostri eē ⁊ gubernatōis pn cipiū sūt parentes ⁊ patria a quibus ⁊ i qua nati ⁊ nutriti sumus. Et ideo de primo maxie ē hō ō bitor. secūdo parentibus ⁊ patrie. Tertio est cau sa gubernationis ⁊ disciplīne nostre persone in di gnitate cōstitute que. s. hz regere nos. Unde ⁊ eis rectoribus ⁊ magistris debitores sumus. Unō sic pmo gradu ad religionē. pertinet deo cultum ex hibere: ita secūdo pertinet ad pietatem exhibere cultum parentibus ⁊ patrie ⁊ in tertio gradu per tinet ad uirtutem obseruantie exhibere cultum ⁊ honozem in dignitate ⁊ regimie constitutis. In cl tu autem parentum quod pertinet ad pietatem includit cultus omnium consanguineorum: qr p sanguinei ex hoc dicuntur. q ex eisdem parētib' processerūt secundum phm in. viij. ethi Jn cultu autem patrie intelligitur etiam cultus conciuiuz ⁊ oim patrie aicozū: ⁊ ideo ad hoc proprie ⁊ prin cipaliter pietas se extendi': ⁊ cultus quidem qui ponitur in dicta diffinitione pertinet ad reueren tiam ⁊ honozem. Obsequiū autez ad curā ⁊ sub uentionē cum indigent.

Capitūlum Decimuz

De honoratione :§.I:

parentū quod pertinet ad pietatem ꝛ principaliter in quarto precepto. Exo.xx. Honora patrem tuum ꝛ matrem tuam: Nota ꝙ iste honor intelligitur triplr. ſ. primo eis reuerentiam exhibendo. ſecūdo obedientiam faciendo. tertio in neceſſitatibus ſubueniendo. Primo ergo debem' parētes reuereri Ecci.vij: Honora patrem tuum ꝛ gemitū matris tue ne obliuiſcaris. Memēto cc̄. Et hoc aſſurgendo: humiliter loquendo: defectus ſe nectutis ſupportādo: uitia non deteregendo: aut ꝺ ꝛidendo ꝛ huiuſmodi Ecci.iij. Fili ſuſcipe ſenectā patris tui ꝛ non cōtriſteris eum in omni ſua uita. Et ſi defecerit veniā da ꝛ non ſpernas eū. Thaiz enim ſpreuit patrem denudatum inde maledict' fuit in filijs Heñ.ix. Secundo honorandi ſūt: eis obediendo ad.col.iij. Filij obedite parentibus ueſtris. Et in lege mandatur: ꝙ qui contumacit non obediebat parentibus in bonis monitis: accuſatus ab eis: lapidaretur a populo. Sciendum tamen ꝙ obedire non debent in his que ſunt cōtra deū: nec ēt ad cōmittendum ueniale pcm̄. Hiero ny: hoc de ſeruis apud dominos: ꝺ filijs apud parentes: de uxoribus apud uiros. Et in illis tantuz obediant que contra dei mandata nō ſunt .xi.q. iij.ſi dominus. Nec etiam in his que impediunt profectum ſalutis ut ingrediendo religionem in ſeruando caſtitatem ꝛ huiuſmodi: ꝛ non contrahendo matrimoniū. Et hinc Hier.ad eliodoruz Summū genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelē ſ. parentibus non acquieſcendo eis in remanēdo in ſeculo. Tertio honorandi ſunt: in neceſſitate ſubueniendo. Paulus ad hebre. Filij reddite uicem parentibus: hoc enim acceptum eſt coram deo. Uicem reddimus cum nutrimus eos: ſic ipſi paruulos nos nutriuerunt. Unde chriſtus reprehendit phariſeos qui inducebant filios ad uouendum oblationes in templo: non ſubuenientes ex his i neceſſitatib' parentū. Math.xv. dicēs. Irritū feciſtis mādatū dei ꝓpter traditōes ueſtras ſecūdū illud honōa patrē tuuz ꝛ matrē tuā

Ad hoc autē indu .§.II

cūt primo nature incitamentuz. Nam ꝛ bruta animalia curam gerunt de parentibus ſenibus. Sic dicitur de gruibus: quia cum patres ꝛ matres fiunt depilati: filij curam gerūt eoꝝ ꝛ neceſſaria puident donec recuperent pennas uel moriantur.

Secūdo chriſti documentum non ſolū verbo ſed exēplo. Nam tempore paſſionis inter tot dolores: non eſt oblitus matris: cōmēdās eā Joāni. Prius enim mortuo Joſeph ſponſo: ipſe curam habebat: Ipe etiam cum curia ſua celeſti de celo uenit ad matrem honorandam in morte ꝛ collocandā honorifice in throno. Et ipaz uoluit ab oibus honorari: ſic ꝛ nos debemuſ de facto Tertio multiplex inde emolumentū. Et pmū eſt prolongitas uite. Ecci.iij. Qui honorat patrem ſuū uita uiuet longiori. Honora patrem tuum ꝛ matrem tuam: ut ſis longeuus ſuper terrā. Exo.xx. Juſtum eſt enim: ut qui eſt gratus beneficio ſibi illato multiplicetur: ꝛ ingrato auferat. Cū āt uitā ꝛ eſſe poſt deū habuerimus a parētibus: ꝙ eſt gratus eos honorando: meretur ꝓlongari in uita: ꝛ inhonorās eos abbreuiari: hoc tñ euenit in ordine ad ſalutē anime. b. Tho. Secūdū emolumētū exauditio orationis ꝛ ꝓſolatio in filijs Ecci.iij. ꝙ honorat patrem iucūdabitur in filijs: ꝛ i die oratonis exaudietur. Econtra qui male tractabit parētes: poſtea ex dei iudicio ꝛ ipſe male tractabitur a ſuis: ſicut patet per multa exēpla. Tertium ē multiplicatio bonitatis. i. temporaliū ꝛ ſpiritualium rerū Ecci.iij. Honora patrem tuum ꝛ matrē tuā ꝛ ſuperueniet tibi benedictio. Utrū autē fili' poſſit deſerere parentes indigentes ut ingrediatur religionem. Et an ingreſſus teneatur exiī ad ſubueniendū neceſſitatibus parentum habes diffuſe i iij. parte ti. xvi. de religioſis: ibi uide. Et nota ſcōz b. Tho. ſecūda ſecūde: ꝙ ſub iſto precepto cōprehēdit omne ſubſidiū qō tenemur ꝓmo exhibeī occaſione pietatis: ſecūdum oportunitatem.

De uirtute obſeruantie. Cap.x.

Finde ꝺ obſeruā

tia uidēdū: ſic aūt diffinit a Tulio. Obſeruātia eſt per quam hoies aliq̄ dignitate precellētes: cultu ꝛ honore deſignantur Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ſcōa ſcōe. q.cij. Neceſſe eſt ꝙ eo mō per quendā ordiatū de ſcēſū diſtiguāt virtutes: ſicut ꝛ excellētia perſonaꝝ ꝙ b' ē aliq̄d reddēdū. Sicut autem pi carnalis principat rōe pncipij: que uniuerſaliter inuenit i deo. Ita etiā perſona que aliquā ꝓuidentiā circa nos gerit: participat proprietatem patris: q: pater eſt principium ꝛ gubernatōis ꝛ educatōis ꝛ diſcipline oiuz q̄ ptinēt ad perfectionē hūane uite: Perſona āt i dignitate ꝓſtituta: ē ſicut pncipiū gubernatonis aliq̄rū rerū. Sicut pncipes: dignitates in rebus ciuilibus: dux exercitus in rebus bellicis: magiſter i diſciplinis: ſilr ꝛ i alijs. Et inde eſt ꝙ tales oēs patres appellāt. ꝓpter ſimilitudinē cure. Uñ ꝛ.iij. Reg.v. dixerūt ſerui ad naamā. Pater ꝛ ſi rē grandem dixiſſet tibi ꝓpha ꝛc̄. Ideo ſicut ſub religione p quā cultus tribuit deo: quodā ordie inuenit pietas p quā colūt parentes: ita ſub pietate iuenit obſeruantia per quā cultus ꝛ honor exhibeī pſonis i dignitate cōſtitutis. Et nota ꝙ q̄uis ex hoc ꝙ aliquis hz pfectionē virtutis uel ſciētie habeat excellētiā in ſe ipſo: nō tñ habet rōnem pncipij ſicut illr ꝙ i dignitate cōſtituit: q: ex hoc ꝙ habet poteſtatem gubernandi ſubditos hz rōem

principū: put est aliorū gubernator. Et iō spāliꝫ quedam vtus determinatur ad exhibēdū cultuꝫ ⁊ honorem in dignitate constitutis. Uerū qz per scientiam ⁊ uirtutem ⁊ omnia alia hmōi qb ido neus redditur ad dignitatis statum. ideo reuerentia q̄ exhibetur aliquibus propter quācūqz excellētiam pertinet ad eandem vtutē ſ. obſeruātie ꝺz Tho. Itē nota qꝺ cū sit duplex debitū. ſ. legale ⁊ morale. Ex debito legali ad quod reddendū a lege compellimur debet homo cultum ⁊ honorem in dignitate constitutis: qui habēt prelatōꝫ super eum. Ex debito uero morali quod ex quadam honestate debere dicitur homo: cultū ⁊ honorem alīs etiam prelatis qui nō habēt potestatem super eum. b. Tho. Itē nota qꝺ in cultu qui ponitur in diffinitione intelligitur obsequiū: ouꝫ ſ. quis obedit eorum imperio qui sunt p̄lati et uicem rependit suo modo eorum beneficijs. Tria ergo debentur prelatis in dignitate constitutis. Primo honor pro ratione sublimioris gradus. Omne enim mouens habet quandam excellentiam super illud quod mouetur. Prelatus autē cum habeat gubernare subditos per consequēs habet eos mouere in debitum finem: quia hoc ē gubernare: sicut gubernat nauim nauta. Dulia duplicit sumituꝫ secūdū. b. tho. Uno mō stricte: ⁊ sic importat honorem solum a seruis debitum dominis. Et tunc est species obseruātie. Alio mō large ꝓut iportat honorem ⁊ reuerentiam qui exhibetur alicui ratione cuiuscūqz excellentie. ⁊ sic continet sub se pietatem ⁊ obseruantiā. Item nota ꝑm. b. tho quia obseruantia exhibet honorem dominis a seruis. ducendo ad portum. Et sic ei exhibetur honor. Scō ratione potentie quam habet ad cohercendū: debetur ei timor. Tertio ratione gubernationis eorum debetur obediētia per quam mouentur ad imperium p̄sidētiū: ⁊ tributa que sūt stipēdia laboꝝ eoꝝ. Uñ apls ad hebre. xiij. Obedite prepositis uestris ⁊c.

De honore qui ex .§.I

hibet prelatis per obseruantiam. Nō qꝺ obseruātia �›z sub se duas vtutes ut ptes suas. Una q̄ ꝺr dulia. Dulia. n. grece latine ꝺr seruꝰ p quā exhibetur honor ⁊ reuerētia supioribꝰ p̄cipue a seruis erga dños. Alia que dicitur obedientia: p quam obeditur eorum imperio de qua postea dicetur. Ad declarandum ergo quid sit honor secūdū. b. Tho. scōa secūde. q. ciij. Sciendu qꝺ honō testificationem quandam importat de excellentia alicuius. Unde homines qui uolunt honorari: testimonium sue excellentie querūt. Testimoniuꝫ ār redditur coram deo uel coram hominibus. Coꝝ deo quidem: qui est inspector cordis testimoniuꝫ conscientie sufficit. Et ideo honor quo ad deum potest cōsistere in solo īteriori motu cordis dum ſ. aliquis recogitat: uel dei excellētiā: uel alicuius hominis coꝝ deo. Sed quo ad hōes aliquis nō potest ferre testimoniū: nisi p aliqua signa exteriora uel uerborum: puta cū aliquis pronūciat ore excellētiā alicuius uel factoruꝫ: sicut inclinationibus: obuiationibꝰ ⁊ alīs hmōi. Uel etiā reruꝫ exteriorū: puta i exhibitione enxēniorū: munerum oblatiōe: aut imaginum institutione. Et secūduꝫ hoc honor in signis exterioribus consistit. Et nota qꝺ reuerentia nō est idem qꝺ honor: ꝛz ex una ꝑte est precipuum motuum ad honorandum: i q̄tū. ſ. aliquis ex reuerentia quā habet ad aliquē eum honorat. Ex alia uero ꝑte est finis honoris in quantum. ſ. quis ad hoc honoratur ut in reuerentia ab alīs habeatur: honor ergo est exhibitō reuerentie in testimonium uirtutis secunduꝫ philosophum in. q̄. ethi. Reuereri est actus timoris. Item nota qꝺ laus distinguitur ab honore dupliciter. Primo quia laus cōsistit in solis signis verborum. Honor autē in quibuscūqz signis. Et ꝛz hoc laus includitur in honore. Secundo mō ꝺa per exhibitionem honoris reddimus testimonium bonitatis de excellētia alicuius absolute: sed per laudem testificamur de bonitate alicuius in ordine ad finem: sicut laudamus bene operantes propter finē. Honor autē est etiam optimoruꝫ q̄ nō ordinantur ad finem. sed iam sunt in fine. b. tho. Gloria autem est effectus honoris ⁊ laudis. quia ex hoc qꝺ testificamur de bonitate alicuius: clarescit bonitas eius in noticia plurimoruꝫ: ⁊ hoc iportat nomen glorie: dicitur enim gloria q̄si claza vnde. b. Ambro. Gloria est clara cum laude notitia. b. tho.

Cui exhibendus .§.II.

sit honor. Nō scōm. b. tho. ubi supra qꝺ cū honō ñ sit aliqd aliud nisi q̄dā ꝓtestatio ō excellētia alicuiꝰ. Pōt excellētia aliqꝰ p̄siderari: ñ solū p ꝓpatō nē ad honorātē ut. ſ. sit excelsior eo q̄ honorat: ꝛz ēt scōz se l'p ꝓpatōꝫ ad aliq̄ſ alios. Et scōm hoc honor sēp debet alicui pp aliquā excellētiā l'supioritatē: ñ tñ oꝛ qꝺ ille q̄ honorat sit excellētior honorāte. Sed fere quibusdā alīs l'ab ipo honorā te q̄tū ad aliqd ⁊ ñ siplr. prelati male iuste honorāt: ñ pp excellētiā vtutis: ꝛz pp excellētiā dignitatis scōm qō sūt ministri dei. Nota scōm magīm vmbertū i expōe rle. Aug. c. lj. qꝺ diuersa genera p̄soaꝝ i scriptura sacra mādāt honōari. Et p̄io rectores. Eccī. x. In medio fratrū rector eorum i honore. Et multo magis prelati ecclie q̄ seculaꝛis psone. i. ad timo. v. Qui bene p̄sūt p̄sbyteri duplici honore sūt digni. ar. ad hoc. dist. xcvi. Duo sunt. Secūdo sunt honorandi deuote uiri sancti hoc sit ꝓpter inhabitantē spūm sanctū sic capsella ꝓpter reliquias. Et propter hoc Tobias fuit honoratꝰ a ꝛge Salmanassar. Tertio honorādi

sūt sacerdotes. Eccī. vi. honorifica sacerdotes. vi. q. i. Sacerdotes. Exēplo beati Martini preferē tis sacerdotem iperatori i porrigēdo. Relīq etiaz ministri fm gradū ordinis sunt honorādi ut hēt di. xciij. Quarto honorādi sūt confessores. Eccī. xxxviij. honora medicū ꝛc. ꝛ si corporū mlto magis aiaz. Confessores dicūtur medici aiarū extra de pe. ꝛ re. cū infirmitas Quinto honorādi sunt dono sapie prediti. Sapie. viij. ppter hāc. s. sapiētia habeo honorē apud sēiores: ppt hoc Joseph a pharaone ꝛ Daniel a nabuchodonosor honorati sūt. Sexto missi a supioribꝫ ad aliq̄ officia exercenda: ut uisitatores: oratores ꝛ hmōi. Ad phil. ij. Cū oi honore habetote: ꝛ loq̄tur de epafrodito misso ab eo ad eos. Unde qz missi a nabuchodonosor reuersi sunt sine honore: turbatus ē ꝓtra illos. Septimo honorādi sūt religiosi Aug. i rla Honorate deū uobis inuicem cuius templa facti estis. Templū materiale honoratur quasi deo dicatū: quanto magis rationale dicatum deo per uotum religionis. Octauo seniores honorādi sī Eccī. xiij. Honora personam senis. Similiter et priores in ordine sicut antiquitus primo geniti sicut Jacob a pharaone. Nono vniuersaliter oēs inuicem Ro. xij. Honore inuicē preueniētes. Credendū est enī q̄ quilibet habeat aliquid quod lateat quo nos precellit sed p̄cipit pp imaginē dei quod est in quocunq̄. Nota de diuersis mōis honorandi fm Umbertū in expositione regule. Primus est diligenter prestare auditum loquentibus. vnde Sap. viij. dicitur loquentem me respicient. Secūdus est alloqui reuerenter Eccī. v. honor in sermone sensati. Tertius est assurgere venienti. Leuit. xix. Coram cano capite surge. Quartus est decenter assurgere sedenti more angelico. Isa. vi. Uidi dominum sedentē ꝛ postea seraphī stabant ꝛc. Quintus comitari incedentem. ij. Reg. xv. Uniuersi serui eius ambulabant iuxta eum. s. Dauid imitantes eum cum fugeret de hierlz a facie absalonis. Sextus in signis humiliationis: ut inclinationibus ꝛ huiusmodi Eccī. iij. Ab humilibus honoratur. s. deus. Septimus est in exhibitione seruitiorum: ut lotio pedum ꝛ manuū ꝛ huiusmodi Eccī. iij. Qui timet deum honorat parētes. Octauus in rerū honorabiliorū collatione: ut honorabilius ferculū ꝛ huiusmodi. Unde nūeri. xvij. Dixit Balach balaā decreueram te honorare. s. mūeribus. Sz deus ꝓuauit honore. Non ipropē magnificētie ꝓpositōe: ut ꝓpositō caputq̄ ꝛ hꝫ. Apo. Cū darēt illa q̄ttuō aialia honorē sēiorib ꝓponebāt coronas suas ꝛc. Decimꝰ ē i aliꝰ ppositōe: i uia: i ōscēdēdo: i sedēdo: i loq̄ndo: ꝛ hmōi. Eccī. iij. Loquere maiō natu. ꝛc. Sūt ꝛ alij quos unctio docet cū expedit.

De obedientia. Capitulū vndecimū

Bediētia ē uirtus

ꝛ generalis ꝛ specialis: secundum. b: Tho. secūda secunde. q. ciij. Sī. n. sumatur large pro executione cuiuscunq̄ quod potest cadere sub precepto: ꝛ inobedientia omissionem eius ex qualicunq̄ itentione sit. Sic obedientia est generalis uirtus ꝛ inobedientia est generale peccatum. Et sic sumit b. Ambro. quādo dicit q̄ peccatum est inobedientia mandatorum dei. Si autem accipiatur obedientia prope secundum quod respicit per intentionem formalez rationem precepti sic erit virtus specialis: ꝛ secūdū hoc ad obedientiam requiritur q̄ impleat quis actum iusticie uel alterius uirtutis intendens implere p̄ceptum: ꝛ ad inobedientiaz speciale peccatum ei contrarium requireretur q̄ actualr ꝓtēnat preceptum. Nihil enim prohibet duas species rationes: ad quas due speciales uirtutes respiciunt in uno ꝛ eodem materiali obiecto. i. actu ꝓ currere. Sicut miles defendens castrum regis implet opus fortitudinis: non refugiens motis pericula propter bonum: ꝛ opus iusticie debitū seruicium domino suo reddens. Sic ꝛ ratio precepti quam attendit obedientia concurrit cum actibus duarum uirtutum. Non est tamen de omnibus uirtutum actibus: quia non omnes actus virtutum sunt in precepto: ꝛ quedam alia cadunt sub precepto que ad nullam aliam uirtutem pertinent ut patet in his que nō sunt mala nisi quia prohibita. Q̄ autem sit uirtus specialis ꝓbat sic secundum. b. tho. ubi supra. Omia opera bona q̄ hñt spāle rōez laudis hñt spāle rōez virtutis: hoc enim competit uirtuti: ut opus eius reddat bonū ut patet per diffinitionem eius. Obedire autem superioribus debitum est secundum ordinem datum diuinitus qui statuit inferiora subīci ꝛ regi per superiora: vnde ꝛ per cōsequens est bonum: cum bonū cōsistat i specie modo ꝛ ordine: secundum. b. Augu. in li. de natura boni. Cū āt inferiōa supioribꝫ mlta debeāt exhibē inf ceēa. hoc ē vnū spāle qō tenēt eī ꝓcepta obedīr: ꝛ sic pz q̄ obediētia ē spāl virt: ꝛ ē spāle obiectū ē ꝓceptū tacitū ul exp̄ssū. Uolūtas. n. supioris q̄cūq̄z mō inotescat: ē qōdā ꝓceptū tacitū: ꝛ tāto vī obediētia ꝓmptior q̄to ꝓceptū exp̄ssū obediēdo ꝓuēit: uolūtate superioris itellecta. Est āt mediū inf superfluū ꝛ diminutū: ita ut accipiat diminutū cū ñ obediat: superfluz cū obediat cui ñ dz. Ui dbꝫ nō dz. Unde Greg. xi. q. iij. qd ḡ mirū dicit q̄ p obediētiā nūq̄ dz malū fieri: ꝛ ve bonū qō agit p obediētiā q̄nq̄ ītermitti qō itelligit fm. b. tho. de bono ad qō qd ñ tenetur ex necessitate facere. Nā illud bonū ad qō tenet facere ex necessitate: nullo mō dz p obediētiā omitti: ut diligere deū. Ruare mādata eī ꝛ hmōi.

De excellentia obe. §. I.

diētie ⁊ diffinitōe ei⁹. Sic āt diffinit ſm Guihel. Obediētia ē obtempātia ſm regulā ſacre ſcriptu re: maioribus q̄buſcūq; debita. uel ſic obediētia eſt ſpontanea ⁊ rōalis proꝓe uolūtatis abnegatō De excellētia. dicit Greg. viij. q. i. Sciēdū q⁹ obe diētia ſola fidei meritū poſſidet: ſine q̄ q̄ſq; ifideſ eē ꝓuicit: etiā ſi fidē vī tenere. Et i ultio moral⁹ di cit q⁹ cūctas vȳtutes mēti iſerit: iſertaſq; cuſtodit: qō itelligit i ḡtū actus vȳtutū opat obediētia cāſr ut diſpoſitiue ad ipſarū generationē ⁊ cōſuatōez q: ad obediētiā ptinēt oēs act⁹ vȳtutū ꝓut ſūt i p̄ cepto. Nōndū tn̄ ꝟz. b. tho. ubi ſupra qō obe diētia eſt excellētiſſima vȳtutū moraliū: ſz theolo gice ea excellētiores ſūt: Et rō ē: q: ſic peccatū ꝓſi ſtit i h: q⁹ hō cōtēpto deo bonis mutabilib⁹ iheret ita meritū vȳtuoſi act⁹ cōſiſtit i ꝓriū i h q⁹ cōtēptis bonis creatis deo iheret. Finis āt potior ē hiſ que ad finē ſūt: ſicut ſanitas potior eſt medicina. ſi g̃ bona creata cōtēnāt ꝓpter hoc ut deo iheretur. maior ē vȳtutis lauſ ex hoc q⁹ deo iheret: q⁹ ex hoc q⁹ bona terrena cōtēnit. Et iō ille vȳtutes q̄b⁹ deo ſm ſe iheret. ſ. theologice ſūt potiores vȳtutib⁹ mo ralibus: quib⁹ aliq̄d terrenū cōtēnit ut iheretur vȳtuti morali. Aut tāto aliq̄ excellētior: q̄to magi p illā ꝓtēnit ut deo iheret. Quia g̃ inter bona tē poralia ⁊ bona aie precipuū ē uolūtas. in q̄tū vo lūtari⁹ hō alijs bonis utit: iō obediētia quapꝛopt deū cōtēnit propria uolūtas eſt excellentior mo ralib⁹ alijs q̄b⁹ cōtēnūtur alia bona creata: ut tē poralia: uoluptates ⁊ hmōi. Et q̄uis dicat Greg. viij. q. i. Sciēdū q⁹ obediētia aliq̄n ſi de ſuo aliq̄d hz nulla ē: aliq̄n ſi de ſuo aliq̄d ñ hēat mima eſt. Et exēplificat i ꝓmo ꝺ ꝓſpis q̄ appetūt. Info de aduerſis q̄ horrent. Uerū ē ſm. b. tho q̄tū ad id qō appeat exti⁹: q: ſi i ꝓſpis cū p ſe appetāt: vī in hmōi q̄s agere nō ꝓp p̄ceptū: ſz ſolū ꝓp adiplēdū uelle ſuū: ⁊ ſi ſic eēt nō eēt vā obediētia: ſz ꝟz iudi ciū dei q̄ corda rimat: nō ſēp ē ſicut appet. Nam pōt ꝓtingē illud quod erat deſideratū: fiat cū bo na diſpoſitōe rōe p̄cepti. Et eō quod erat ſm ſe moleſtum aſſūat rōe obedientie uolūtarie. Et ſic nō minuit meritū eius.

De conditionibus. §. II

ſeu gradib⁹ obediētie ꝟz guihl. i ſūma vȳtutū beñ. tāgit. vij. grad⁹ obediētie. Prim⁹ ē libēt obedire ſic ꝺdictōe: Jo. iij. ait chriſt⁹. Me⁹ cib⁹ ē ut faciā uolūtatē ei⁹ q̄ miſit me. Et ait ſaul⁹ Act. ix. Dñe q̄d me uis facē Bern. Qui occulte ſatagit: ut q̄ uult ipſe: h̄ ꝓlatus uelit: ipe ſe ſeducit: ſi forte ſibi q̄ de obediētia blādiat. Scōs eſt ſine diſcuſſi one obedire. p̃s. In auditu auris obediuit mihi. Deu. xij. Q̄ ꝓcipio tibi hoc tm̄ facito nec ad das q̄cq̄ nec minuas Bern. Poſt p̄cipiētis ipeꝛiū uidem⁹ facē mltas qōnes q̄s ſept⁹ igeminat. vnde hoc uenit q̄s hoc iuēit cōſiliū: murmuratio excu ſatio: ſimulatio: ipoſſibilitas: aduocatio amicoꝝ Idem perfecta obediētia maxime in incipiēte eſt idiſcreta. i. non diſcernit quid uel quare p̄cipiat. Sancti patreſ multū exercitabāt ⁊ iſcipulos i hac ſimplicitate ut patet in uitis patrū. Tertius gradus obedire hilariter ſine contriſtatōe. Ecc̄i. xxxv. In omni dato hilarem fac uultum tuum Ber. Serenitas in uultu: dulcedo in ſermonibus multum colorāt obediētiam obſequētis. O bedi entes cū triſticia: ſimiles ſūt ſimoni cyreno portā ti crucē iuite Ecc̄i. xxxiij. Precoꝛdia fatui quaſi rota curr⁹. Tal⁹ rota nō ſolū murmurat per ōſe ctū unctionis: ſed etiā una ante aliā nō uult mo ueri. Sic tales nolūt obedire: niſi ⁊ alij faciāt. Quartus ē uelociter ſine tardatione Lanc̄. v. dī Man⁹ tornatiles que uelociter mouētur. Exem plo Ja. ⁊ Jo. qui uocati a chriſto: ſtatim relictis retibus ⁊ patre ſecuti ſūt eū. Math. iiij. Et zache us feſtinans deſcendit. Lu. xix. Exeplum de eo q̄ dimiſit liam imperfectaz ut iret uocatus ab Ab bate. puer. xxij. Uidiſti hominē uelocē i ope ſuo coram regibus ſtabit. Quintus eſt uirilr ſine defectione. Exēplo chriſti qui factus eſt obediēs uſq; ad mortē crucis: ⁊ Ber. Miſiſti manū tuaz ad fortia: agendū eſt inſtanter ⁊ conſtanter obediē dum eſt integraliter: ſine diminutione Thob. iij Oia q̄ ꝓcipiſti mihi pī facia Jaco. ij. Qui offēdit i uno fact⁹ ē oīuz re⁹. Sext⁹ eſt hūilr ſine elati one Lu. xvij. Cū feceīt oia q̄ p̄cepta ſūt uobis: di cite ſui iutiles ſum⁹. Uel ſext⁹ ē rōnabilr obe dire ſine offenſione Act̄. v. Obedire oz deo magi q⁹ hoīb⁹ Aug. Sicut i poteſtatib⁹ hūane ſocieta tis: maiō poteſtas miori ad obediēdū ꝓponit: ita de⁹ oib⁹. di. viij. q̄ ꝺ mores. Et. xi. q. iij. ſi dñs ⁊. c. Julian⁹. Septim⁹ ē obedīr pſeuerāt ſine ceſſa tōe. i. ad Lori. ix. Sic currite ut ꝓphēdatis Greg. In caſſū bonū agit ſi añ uite t̄minū deſerat. ꝺ pe. di. iij. Hi septē grad⁹ ſūt illi⁹ ſcale quā uidit Ja cob Beñ. xxviij. Scala obediētia ē. Unl⁹ laſa abre nūciatio ꝓprū ſēſus ⁊ ꝓpe uolūtatis. Tria de eo dicūt. Primū ē q⁹ erat erecta a terra uſq; ad celū Et ſcōm ſignificatur rectitudo itentōnis: q⁹ ange li aſcendebant ⁊ deſcendebant per eaz. angelicus ſtat⁹ conuerſatōnis. Tertiū q̄ dñs erat īnix⁹ ſca le. Et ſignāt q⁹ p eā tāḡ uiā pfectā ſubito aſcendi tur ad gloriā viſionis ſuperne.

De icitamētis ſeu. §. III

iductiuis ad obediētiā que ſūt ratio naturaliſ cre atura uniuerſalis. Scriptura diuin⁹. Et utilitas plīma⁹. Quātū ad ꝓmū nō q⁹ ſicut actōes na turales rerū naturaliū ꝓcedūt ex potentijs nāli⁹

Capitulum Undecimus

Ita etiã opationes humane ꝓcedũt ex uolũtate hũana. Oportuit autẽ in rebus naturalib⁹: ut supiora mouerẽt iferiora ad suas actiones per excellẽtiã vtutis naturalis collate diuinit⁹. Sic etiam oz in reb⁹ hũanis q̃ supiores moueãt iferiores p suã uolũtatẽ ex mãdatis diuinitus ordiatis. Mouere ãt p iperiũ ⁊ uolũtatem è ꝑcipe. Et iõ sic ex ipo ordine naturali diuinitus instituto iferiõa ne cesse hñt i reb⁹ naturalib⁹ subẽ̃ci motioni supioriũ. ita etiã i rebus humanis ex ꝑcepto naturali ⁊ diuino tenẽt iferiores suis supiorib⁹ subẽ̃ci ꝟz. b. tho. Quãtũ ad ꝑm: oĩs creatura obedit legi sibi. s. date a deo: iuxta illud. ꝑſ. Preceptũ posuit ⁊ nõ ꝓteribit. Precepit eni soli ut pagat cursũ suũ dietim de oriẽte in occidentem: ⁊ nũquã h̃ omisſit nisi qñ tpre Josue stetit firm⁹ i celo: ⁊ hoc sibi ꝑcipiente deo. Precepit mari ut nõ egrediat ꝉmi nos suos. Terre ut ꝓducat fruct⁹ ⁊ faciat Mat. viij. uenti ⁊ mare obediũt ei: dixerũt quidam de christo qñ impans fecit tranquilitatẽ. b: Amb. ñ mediocris pudor est: iperio dei isensibilia elementa parere: ⁊ hoies nõ obedire. Quãtũ ad ttiuz ad heb. ult. Obedite ꝓpositi uestris ⁊ subẽ̃cite eis ipi eni peruigilẽt q̃i ratiõez ꝓ aiabus uestris reddituri. ⁊c̃. Eccs. iij. Melior est obediẽtia q̃ uicti me ad Ro. xij. Ois aia potẽtatib⁹ sublimioribus subdita sit ⁊c̃. Exẽplo abrahe qui obediuit exeũdo de terra sua ⁊ circũcidẽdo se ipm ⁊ imolando filiũ: ⁊ ex h̃ sume laudat. Exẽplo christi ò q̃ Lu. ij erat subditus illis Greg. Quid g̃ miꝛ si pcoꝛ hõ obediẽtie se i h⁹ breuitate uite subẽ̃ciat: qñ hanc qui obediẽtes renuerat nõ relict. xi. q. iij. quid g̃. exẽpla multa hẽs i uitis patrũ. Quãtũ ad quartũ multiplex ẽ fruct⁹ ei⁹. Multi sũt fruct⁹ obediẽtie ꝑm Huibel. i sũma vtutũ. Prim⁹ qꝛ facẽ hominẽ dei aicũ. Jo. xv. Uos amici mei estis si feceritis que precipio uobis. Scõs qꝛ facit christi aicũ ⁊ cõsanguineũ. Mat. xij. qui fecerit uolũtatez patris mei q̃ ẽ in celis: ipse me⁹ frat̃ soroꝛ ⁊ mat̃ ẽ.

Tert⁹ qꝛ facit mẽtẽ deo hospiciũ. Maria. n. obediẽte uoci ãgeli dei fil⁹ uterũ ei⁹ itrauit Aug. O hũilis obediẽtia: q̃ dũ fidẽ oedit celi opificẽ in corporauit. Uñ ⁊ christ⁹ hospitabat sepe i bethania: que iterpretat dom⁹ obediẽtie: ⁊ in domo simonis q̃ iterꝑtat obediẽs. Quartus qꝛ hoĩnẽ exaltat ad excellẽtissimũ statũ i pñti ⁊ in futuro: deutro. xxviij. Si audieris uocẽ dñi dei tui faciet te excelsiorem cũctis gẽtib⁹. Jn pñti p famã ⁊ miracula Simõ q̃ iterꝑtat obediẽs christo iubenti obediẽs ãbulabat sup aquas. Math. xiij. ⁊ mar⁹ ad capiẽdũ placidũ ut narrat Greg. ⁊ cõprehẽdit simon obediẽdo christo piscium multitudinem copiosã Lu. v. Jn futuro exaltat ad phil. ij. ò christo oĩ fact⁹ obediẽs ⁊c̃. pp qò ⁊ deus exaltauit illũ ⁊c̃. Et i uitis patrũ uidit q̃dã q̃ttuor ordines i celo. s. ifirmorum patiẽtia: seruiẽtiũ in charitate: solitariorum in deuotione: ⁊ obediẽtium pñi spiritualiꝫ ⁊ istum ultimum superiorem uidit. Quitus facit orationes exaudiri Greg. si obedierim⁹ prepositis nostris. obediet deus orationibus nr̃is

Sext⁹ facit⁹ a piculis liberari. Sapi. xiij. Exiguo ligno. s. naui obediẽtie credũt hoies aiaſ suas ⁊ transeuntes mare per ratem sunt liberati. Septimus facit de hostibus triũphare. puer. xxi. Uir obediens loquetur uictorias. Post q̃ adam dimisit obediẽtiã suam inferius. i. subita rebellionis signa ostendit superiori suo ut patet Gen. iij. Octauus facit hominẽ ornare. Jn huius figurã legitur Q̃ amici Job obtulerũt ei in aurẽ unaz ex mandato dei Job vltio ⁊ significat obedientiam ꝑm Greg. que ornat animam sicut in auris coꝛp⁹

Nonus ponit se in alijs cum quibus uiuit i pace Jsa. xlviij. Utinam attendisses ad mãdata mea: fuisset utiq̃ q̃i flumen pax tua. Jn huius figuram legitur. ij. machab. xiij. q̃ si luerit terra omnibus diebus simonis qui interpretatur obediẽs

Decimus dat dominium oium. Nã obediẽti obediunt creature. De creatura legitur Josue. x. Non fuit postea tam longa dies obediẽte deo uoti hominis. i. iosue. qui hoc postulauerat. De creaturis in uitis patrum ⁊ sactorũ habes mlta exẽpla Undecimus bñdictionẽ dei inducit ꝺ̃ turro. ij. propono tibi bñdictiones si obedieris mandatis dei: ⁊ ita benedictus eris in agro ⁊c̃. Duodecimus facit hominẽ dignũ prelatione. Uñ ⁊ dñs simonẽ ceteris prefecit. i. machab. ij. Simon scio q̃ uir consilij est: ipsum audite semper: ⁊ ipse erit uobis pater Quisq̃ presse nõ audeat qui subeẽ non didicit. Decimusterti⁹ ad gloriam. perduc̃ Math. xix Si uis ad uitam ingredi serua mãdata dei. Unde ⁊ primis parentibus datũ est preceptum ut per exercitiũ obediẽtie magisq̃ alterius vtutis acquirerent regnũ. Greg. Neq̃z enim mala arbor in paradiso extitit ⁊c̃. xi. q. iij. q̃d g̃. Jn quibus ergo debeat quis obedire suis superioribus: ⁊ in quibus non teneatur: ⁊ de uitio iobedientie sibi contrario. habes in secũda parte. ti. iij. c. ij. Et in. iij. pte ti. xvi. c. i. §. ix. Et nõ q̃ in omib⁹ simplr sẽp obediendũ est deo: ⁊ in his que sunt ꝺ̃ precepta: qꝛ in ipsis põt dispensare ipe sol⁹: sed ñ homo. Exo. xxiij. Omia que locut⁹ est domin⁹ faciem⁹ erimusq̃ obediẽtes deo regnatori vniuerse terre sue. Ad oĩa que iusserit sine dubio obtẽperandũ est di. viij. que contra mores. Nec tunc. i. contra uirtutem quia ꝑm. b. tho scõa scõe. ubi supra. Sicut deus nihil operatur contra naturã secũdũ hoc est naturã uniuscuiusq̃ rei: quod i ea dñs operatur. Tamẽ aliquãdo ꝓtra solitũ curſuz nãe ut i opib⁹ miraculosis: ita deus nihil põt ꝺ̃ci pere ꝓtra vtutẽ: qꝛ i hoc ꝓncipaliter cõsistit vi⁹ ⁊

rectitudo uolũtatis humane: q̃ dei uolũtate ꝓfor maretur: ꝛ eius sequatur ĩperium: q̃ uis sit con tra consuetum uirtutis modum. Et sic nõ fuit ꝓ tra iusticiã preceptũ abrahe factũ: quod filium i nocẽtem occideret: qꝛ deus est actor uite ꝛ mort Nec contra castitatem preceptum factum Osee. ut adulterã acciperet. qꝛ deus est ordiator guber nationis humane: ꝛ ille est debitus modus utẽdi mulieribus quem deus ĩstituit. Et in hmõi obe diẽdo non peccauerũt. sed hõ homini contra mã data dei obedire ñ dꝛ. xi. q. iij. si dñs. Huic uirtuti oppõit iobediẽtia de q̃ supra i ꝑa pte.

De gr̃a ꝑut ẽ iusticie ps. Cap. xij.

Ratia multipliciter accipitur: ut notat Archi. i. q. i. gratia. Nũc ergo accipitur pro ut ẽ uirtus specialis pars iustitie. s. potẽtialis quã Tullius sic diffinit. Gratia est in qua aicitiarũ ꝛ officiorum alterius memoria ꝛ remũerandi uolũtas continetur. Ad hanc inuitat aplus: dicens gratiestote. Qꝛ autem sit uirtus specialis distincta a ceteris. Sic declarat. b. tho. ꝑa se. q. cvi. arti. i. fm diuersas cãs ex quibus aliquid debetur. necesse ẽ diuersificari rationem debiti reddendi: ita tamen q̃ semp in maiori id q̃ est minus contineat. Indeo autem primo ꝛ principalr inuenitur cã debiti: eo q ipse ꝑmum ꝓncipium est omniũ bonoꝝ nostrorũ. Scõario ãt i ꝑze ut ẽ primũ nẽe generatõis ꝛ disciplie ꝓncipiũ. Tertio ãt i ꝑsona q̃ dignitate ꝓcellit: ex q̃ cõia bñficia ꝓcedũt. Quãto autẽ i aliquo bñfactore a q̃ aliq̃ particularia ꝛ ꝑuata bñficia ꝓcepim' ꝓ quibus particularit ei obligamur. qꝛ g̃ nõ q̃cq̃d debem' deo uel ꝑi vl' ꝑsone in dignitate precellẽti. debem' bñfactori a q̃ aliq̃ particulare beneficiũ recepim'. Inde est q̃ post religionẽ q̃ debitũ cultũ deo ipẽdim' ꝛ pietatẽ q̃ colim' parẽtes: ꝛ obseruantiã q̃ colim' ꝑsonas i dignitate excellẽtes q̃ icludit obedientiã: est alia ṽtus specialis que dicitur gratia seu gratitudo: que bñfactorib' g̃am recopẽsat. Et ꝓ hoc distinguitur a ꝓmissis ṽtutibus: sicut quelibꝫ posteriorꝫ distinguit a priori q̃i ab eo deficiẽs. Quãuis autẽ retributio ꝓtineat ad iusticiã ꝓmutatiaꝫ hoc tñ ẽ qñ attẽdit retributio ꝓportionalis fm õbiũ legale: puta si pacto firmet ut tñ ꝓ tanto retribuat ut i mutuo ꝛ aliꝭ ꝛctib': ſz ad ṽtutez g̃e: seu gratitudis ꝑtiet retributio: q̃ fit: ñ ex debito legali: ſz ex solo debito hõestat quã. s. aliqs sponte fact. Uñ gratitudo ẽ min' grata si sit coacta ut dicit. Señ. i li. de benefi. Et Aug. dic̃ q ea sũt i ñiis officijs gratioza: q̃ cũ ñ debeãt. hũanitatis tñ g̃a ipẽdim'. Et qꝛ ṽa aicicia supra ṽtutẽ fũdat. Hinc est q̃ q̃cq̃d ẽ ṽtuti ꝛriũ i amico: est amicitie ipeditiua. Et q̃cq̃d ẽ ṽtuosũ: ẽ amicitie ꝓuocatiua: ꝛõ fm hoc ꝓ recompensationẽ beneficiorum amicitia conseruatur: ꝛ tñ ex hoc nõ tollitur quin recõpẽsatio bñficiorũ spãlr ad ṽtutẽ gratitudinis ptineat. Quia vo de' ẽ sũmus benefactor nr̃: immo oia bona que habemus: siue naturalia sũ g̃a tuita: siũ fortune: sũt ei' bñficia. Uñ apls. j. ad corin. iiij. Quid hẽs q̃ nõ accepisti. s. a deo. q. d. nihil. Jõ ꝓmaxime debem' eẽ grati deo: ꝛ gratias agere de beneficijs suis nobis collatis. Si ãt quaratur. Quis magis teneatur ad gratias reddẽdas deo: innocẽs an penitẽs. Respondet. b. tho. ꝑa se. q. cvi. art. ij. q̃ aliquo modo tenet magis innocẽs ꝛ aliquo mõ magis penitẽs. Pro cui' declaratõe dicit ide: q̃ actio gratiarũ in accipiẽte respic̃ g̃atiã dãtis. Unde ubi est maior gratia ex parte dantis: ibi requiritur maior gratiarũ actio ex pte ꝛcipientis. Gratia autem est id q̃ gratis datur. Uñ dupliciter põt esse ex pte dantis maior g̃a. Uno modo ex q̃ntitate dati. Et hoc mõ innocẽs tenetur ad maiores gratiarum actiões: qꝛ mai' donum ei datur a deo. i. magis cõtinuatũ ceteris parib' absolute loquendo. Et fm hoc dicit Aug. in li. de ꝓfes. Quis hominũ suã cogitãs ifirmitatem: audꝫ uiribus suis tribuere castitatẽ aut innocentiã suã ut minus amet te quasi min' fuerit ei necessaria misericordia tua donãs pcca ꝓuersis ad te. Et subdit postea: ꝛ ideo tãdũdẽ: imo ãpli' te diligat: q̃a per quem me uidet tãtis meorũ lãguoribus eruip eũ se uidet tãtis peccatoꝝ lãguorib' nõ iplicari Itẽ qꝛ q̃to gratuitũ beneficiũ ẽ magis cõtinuatũ tanto maior ꝓ eo debetur gratiarũ actio. Sed i innocente magis cõtinuat bñficiũ diuic g̃e q̃ in penitente. Uñ Aug. i eodẽ. Hze tue deputo ꝛ miſericordie tue: q̃ peccata mea tã q̃ glaciẽ soluisti: gratie tue deputo ꝛ quecũq̃ nõ feci mala: q̃d enim est q̃ facere nõ potui. Et oia mihi dimissa eẽ fateor ꝛ que mea ꝑõte feci mala: ꝛ que te duce non feci: Alio mõ põt dici maior gratia: qꝛ magis dat gratis. ꝛ fm hoc magis tenẽtur ad gratiarũ actõnes penitẽtes q̃ innocẽtes: qꝛ eis magis datur gratis illud q̃ sibi datur a deo. Cũ. n. eẽt dign' pena: dat gratia. Et sic licet illud donũ q̃ dat innocẽti absolute cõsideratũ sit mai' q̃ donũ q̃ dat penitenti. Est tamẽ maius datũ penitẽti in comparatiõe ad ipm. Sic etiam paruum donum datum pauperi: est maius q̃ diuiti magnũ. Et quia actus circa singularia sũt. ꝛ in his que agẽda sũt magis cõsideratur q̃ est hic: uel nũc tale: q̃ q̃ ẽ simplr tale g̃ rẽ. ut dicit ꝑhus. iij. eth. De uolũtario ꝛ i uolũtario. Uñ ꝛ christus. Lu. vij. dicit. Cui pl' dimittit plus diligit. Et cadẽ rõe plus tenet ad gratiarum actõez. Et nõ q̃ ait Amb. Facil' inuenitur qui conseruauerunt innocentiam q̃ qui digne egerint penitentiam: de peni. distinct. i. sunt qui arbitrantur.

Capitulum Undecimus

Inuitat ante nos .§.I.

ad gratiarū actōes erga deū ꝟ illud: qō dicit pha riseus orans in templo: lz non recto animo. Deus gratias ago tibi Lu. xviij. tria. Primo multitudo sacraꝝ scripturaꝝ. Sō plēitudo ꝓctaꝝ cīaturaꝝ Tertio tp̄is aptitudo plēi gīaꝝ Quātū ad p̄mū frequēt̄ i scripturis admonemur ad agendū gīas: vt illud. i. ad tessal. v. In oibus gratias agite: ꝛ ad collo. iij. Om̄e qōcunqꝫ facitis aut in uerbo aut i opere. omia in nomine domini ihu christi facite: gratias agentes deo ꝛ patri. Et Thob. iij. Omni tpe benedic deum. ad eph. v. gratias agentes sem per pro omnibus. ꝛ ps. Benedicam dñm in omi tempore: semp laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea. Debemus eīm deo regra tiari opere: ore: ꝛ corde. Et q̄tū ad primū dic. bñ dicam dominum in omni tempore. Sicut enim deus maledicitur malis factis hominum ꝛ negat̄ sic ꝛ bonis factis benedicitur ꝛ confitetur: Unde Hiero. dicit. Quotiens uicimur uitijs atqꝫ pecca tis totiens deum negamus. Et quotiens aliquid boni agimus totiens deum confitemur. xi. q. iij. nolite. Omni igitur tempore dominū bñdicim⁹ ꝛ gratitudine ad eum vtimur: cū omni tempore bene operamur in omni. s. tempore pueritie: ado lescentie: iuuentutis: senectutis. In oī tempore. s. die ac nocte. In omni tempore. s. aduersitatis ꝛ p sperit̄atis ne sit ō numero illoꝝ qui soluꝫ lau dant tempore ꝓsperitatis de quibus dicitur i ps. Cōfitebit̄ tibi cum bñfeceris ei. Secūdo ore: debe mus deo regratiari bñdicere: ꝛ laudare: sm illud ps. semp laus ei⁹ i ore meo. Propterea enim ō dit deus homi iter cetera aīalia loquellam: ut ñ solū corde sed ore ip̄m laudat sm illud Eccī. Domīus dedit mihi liguam eruditā: ꝛ i ipa laudabo deuꝫ. Hinc ꝛ Aug. ad aurelīū. Quid mel⁹ aīo geram⁹ ꝛ ore p̄romamus ꝛ calamo exp̄mamus: q̄ dei gra tias. Hoc nec dici breuius nec audiri leuius: nec i telligi grandius: nec agi fructuosius potest. Sed ꝛ de uirgine glorioſa legitur: q̄ uocata a quo q̄: deo gratias respōdebat ne uel illa paruula hora īspō dendi a laude dei cessaret. Lo. de pe. maxime lau dādus ꝛ bñdicēdus est deus. Et hoc ē q̄ ait ps. in domīo laudabit̄ anima mea: laudabitur id ē Laudibus occupatur: quod nō est aliud q̄ ipa dei bñficia cogitare ꝛ recogīscēdo ipꝫ bñfactorē ama re: quomodo ꝛ sancti corpore exuti deū laudant sm illud p̄s. Laudē dicite deo nostro oēs sācti ei⁹ qui timetis deū pusilli ꝛ magni. Secūdū qō i uitat ad regratiandū deo est uniuersitas creatura ruꝫ: ꝛ hoc tripl̄r. Primo q̄dem q: cū oia fecēit deus propter hominem: ut dicit Aug. q̄lz creatiua est qōdā bñficiū homi collatū: ut inuitet eū ad re gratiādū ip̄i de tali bñficio. Secūdo pulchritu do ꝛ uirtus ip̄arū creaturarum ꝛ ordo eis dātus a deo in opibus suis: quem seruāt sine defectu q̄ per hoc cognoscētes bñficium ꝛ deū suo modo laudātes sm illud. Benedicite oia opera dñi dño laudate ꝛ superexaltate eū i secula. Dan. iij. Et lau date dominum de celis ꝛc. ps. cxviij. Laudāt au tem ꝛ benedicūt irrationabilia deum eodem mō quo dī i prouer. uulgari: lopa loda el maistro: q: pulchritudo alicuius picture: scripture: vl̄ sculp ture: manifestat sapiam artificis: unde laudatur.

Tertio inuitāt creature ad regratiādū deo q̄a oēs exceptis angelis sūt inferiores nobis. Et cum deus potuerit nos facere uilissimas creaturas no bilissimas fecit. Et ad hoc facit quod legitur i uitis patrum: quia cōgregatis quadā uice multi pa tribus ad colloquendum de deo. dixit unus ma gne uite. Benedictus deus qui fecit tot innumeras ꝛ mirabiles creaturas: e quibus nulla est que me nō doceat deum laudare ꝛ regratiari Quo dicto surrexit quidam minus exptus interrogās eum et dicēs. Quomodo te docet laudare deū bufo. Et respōdit ille. Multum quidem ꝛ multiplicit. Nā cum intueor illud animal ita horribile i aspectu ueneno plenū corpore turgidū: super pectus gradi ens super terram oculis transuersis: ꝛ considero deum me potuisse talem cum eo facere: fecit autē rationabilem creaturam me ꝛ sui capacem: p̄stat mihi occasionem multam deo regratiādi. Ter tio qō inuitat ad grārū actōz: ē qualitas tp̄ōis dicitur enim tempus noui testamenti temp⁹ gra tie: quia superabūdauit multiplex gratia humāo generi collata post christi aduentū. Et iō mltipli catis beneficijs: multiplicāde sūt ꝛ gratiarū actō nes. unde apostolus. ij. ad Lor. vi. Hortamur vos ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Jn uacuuꝫ recipit ꝛ frustra gratiam. i. sua beneficia: qui ea non recognoscit: nō laudat: non ea exercet i mul tiplicando. Et sic nō solum nō meretur alia sibi dari: sed ꝛ collata sibi auferri: secūduꝫ illud Gre go. Priuilegium meretur amittere. qui concessa abutitur potestate. xi. q. iij. Ecōtra dicitur Ecce. i. Ad locū unde exeunt flumina reuertunt̄ ut ite rum fluant. flumina. s. gratiarum de mari omnia exeūt. s. diuine largitatis. ꝛ si nō reuertantur ad ip̄m mare unde exeūt. s. p recognitiōeꝫ beneficio rum ꝛ gratiarū actiōe. exiccātur ꝛ aque gratie priuantur. sed si redeūt ad mare. i. ad deum ꝛgra tiando uel recognoscendo ab ipso: ab eo recipiūt influxum aliarum gratiarum seu beneficiorum. Et cum opus istud. s. ad gratiarum actiones sit exercitium superne patrie sm illud Jsaie. lj. Gau diū ꝛ letitia inuenietur in ea. gratiarū actō ꝛ uox laudis. q̄nto q̄s copios⁹ ꝛ pfect⁹ se exercz i gīaꝝ actōe tāto magꝭ appropiāt statui btōꝝ p̄s. xlviij Sacrificium laudis honorificauit me. Unde et

de ſuperna hierlm dicitur. Tho. xiij. q̄ per uicoſ ei⁹ cātabit alla: qō iterp̄tat laudate dñz omēs ho mines in tribulationibus uel tentationib⁹ poſiti euadūt illeſi aia ⁊ corpore laudādo deū: ſicut i figurā hī de anānia: azaria ⁊ miſahele miſſis in fornacez ignis ardentis laudātibus deū ⁊ benedicē tibus: illos onio nō tetigit ignis nec contriſtatus ē nec q̄cq̄ moleſtie itulit. Sz angel⁹ dñi deſcēdēs i fornacē confortauit. Daniel. iij.

De quibus bene .§.II.

ficūs ſit deo regratiādū: dicit decre. Cū creatura ñ habeat quid p̄ meritis reſpōdeat creatōi celebra tioni miſſarū cōtinuet aut p̄curet: iō inq̄t p̄ſ cxv. Quid retribuā dño p̄ oibus q̄ retribuit mihi. q. d. Tot ⁊ tāta ſūt q̄ recepi q̄ retribuere uel recōpē ſare nō ualeo: ſed nec ipe exigit eq̄alēs: ſz qō eſt nobis poſſibile. Signanť āt dicit p̄pha. Retribu it nō cōceſſit: q̄i p̄ſupponēdo nos aliq̄d prius fe ciſſe dño: uel dediſſe unde retribuit. Sz quid do mino deo nos tribuim⁹ uel fecim⁹: vñ ſua benefi cia largiret? Certe nihil niſi mala ⁊ peccata: cum quibuſ ēt naſcimur: q̄ i h̄ appet magna dei bōitaſ ⁊ benignitas erga nos: q̄ cū ei tribuerim⁹ ⁊ fecerimus mala: ipe p̄ malis retribuit bona. ſ. bñficia ſua: ⁊ ut notat Guibel. in ſūma v̄tutū. Tria genera beneficioz retribuit nobis dñs. Prio genēalia: Scōo ſpālia. Tertio ſingularia. De primis. ſ. generalib⁹ dicit Bern. Agam⁹ fratres gr̄as factōi noſtro: redēptori noſtro ⁊ remuneratori noſtro: Primū q̄ nobis preſtitit: q̄ nos ipi ſum⁹. Adiecit etiā vnde ſubſiſterem⁹ qui iā eram⁹. Faciamuſ inquit hominē ad imaginē t̄ē. ⁊ paulopoſt. Ut p̄ ſit piſcib⁹ maris ⁊ uolatilibus celi ⁊ beſtijs terre: Geñ. j. Jā tertiū opus tue redēptōis attēde: idem fecit te deus tuus: fecit tā multa propter te: factus eſt ipe tecū caro una: te q̄q̄ faciet ſecū ſpūz vnuz.

Beneficia uero ſpecialia ſūt tria ſ. expectationiſ iuſtificationis: ⁊ conſeruationis. Primū eſt bene ficiū expectationis q̄ deus patienť peccatores ex pectat ad p̄niam. vñ Jſaias. xxx. c. Expectat uos dñs ut miſereatur ueſtri: ⁊ iō exaltabit parcēſ vo bis: ⁊ Hiero. Moderatio dei ac pietas: ſolum no ſtrū reditū querit: ac nos cupit ſua longa bonita te ſaluari. di. cxiij. diaconi. Et notandum q̄ circa vnūquodq̄ horuz beneficiozum aliqua ſunt attē dēda ut cognoſcatur magnitudo dei. Circa p̄muz debet homo cogitare quotiens meruerit ut tp̄us penitentie ſibi auferatur: quotiens mortaliter peccauit hoc meruit q̄ peccator indignus eſt uita cū ingratus ſit auctori uite. Job. xxx. Qui uita ipſa putabantur idigni. Scōo debet cogitare q̄ p̄xi mus fuerit quandoq̄ amiſſioni uite ſeu damnati oni. Quāto enī minima eſt gratior. q̄to pena pro ximior eſt ad quā paratur: ſi enī ſuſpendēdus laz laqueū haberet in collo maius beneficiū reputa ret ſi tūc liberaretur. Unde debet cogitare: ſi quā do fuit in periculo mortis dū in ſtatu erat dānati onis. Et quo iuiſſet ſi in illo ſtatu deceſſiſſet. Et quid promeruit apud deū ut deus ei pepercerit. p̄uer. v. Funibus peccatorum ſuorū conſtringit impius: quibus. ſ. ſuſpendatur in inferno. Unde ezechias. Tu āt eruiſti aiam meam ut non pizet Jſa. xxxviij. Tertio debet cogitare q̄ precioſā rez deus ei cōmiſit q̄n tempus penitentie ei ōdit. Pre cioſitas tēporis ex hoc perpenditur: q̄ i momento tēporis poteſt homo lucrari regnum eternum Et illis qui ſunt in inferno plus ualeret momentum temporis in quo agerent penitentiam q̄ tota maſſa auri que eſt in mūdo. vnde Sen. nulla maioz iactura q̄ temporis. Peccatoz autem re tā precioſa abuſus ē: vñ Job. xxiij: ōdit ei de⁹ locū penitentie ⁊ ille abuſus eſt eo in ſuperbiam. Quā to debet cogitare q̄ male meruiſſet ut res tā pre cioſa ei confereretur: qui magnum tempus ſibi p̄ us datum in contumeliā ipſius dei concedenť ex penderet Aug. Non eſt dignus dandis qui non ē gratus datis. Quinto debet cogitare qualiter ſcie bat eum deus eſſe uſurum tanto beneficio. In h̄ tamē eſt cumulus diuine miſericordie q̄ licz deus ſciuerit eū uſurum tanto beneficio p̄ magna pre in contumeliā dei non dimiſit p̄pter hoc dare illi ad Ro. ij. An ignoras q̄ benignitaſ dei ad p̄niaz te adducit Circa fm beneficiū. ſ. iuſtificationis debet homo cogitare. Primo a quibus uinculis deus liberauit eum. Tot enim uinculis eſt pecca tor ligatus: quot peccatis eſt irretitus. Et ſūt adō fortia iſta uincula: q̄ nec etiam per mortem quā doq̄ ſoluuntur. Et ſolus deus poteſt ea dirum pere ſeu ſoluere: non aliqua creatura. Unde non parum debet eſſe gratus deo is quem dominus ab huiuſmodi uinculiſ: quibus captiuus ducebatur ad infernuz liberauit: quod in ſe recognoſcēſ p̄s. cxv. ait in dominum. Dirupiſti uincula mea t̄ē. Secundo debet cogitare quot ⁊ quanta ei deus dimiſit. Pro quolibet enim mortali reus erat mortis eterne. Si quis enim eſſet reus temporal⁹ mortis que mom̄tanea eſt. nōne pro dimiſſione illi⁹ pat⁹ ēet illi ſuiz toto tpe uite ſue. Quid g̃ faciendum eſt erga deum pro dimiſſione mortis eterne que etiam uni mortali debetur? Augu. cui dictum eſt nauiga ne ſubmergaris ⁊ diſtulit. Cui dictum eſt. Labora ne moriaris ⁊ piger fuit. Leua iubet deus ut in eternum uiuamus: ⁊ ut obediamus negligimus. Tertio debet cogitare ad quantam dignitatem deus eum elegit quando euz iuſtificauit. Elegit enim eum deus ad regnum cēlū Unde ap̄lus ad Ro. iij. Ut iuſtificati gratis ipi us heredes ſim⁹ i ſpē uite eterne. Quarto ōbz cogitare i quali ſtatu de⁹ eū elegit. Hoſtis. n. tūc erat

dei: ⁊ indignus ēt pane exercēs inimicitias peccati suis. vñ Deutro. xxxij. iquit moyses. Inuēit eum in terra deserta. i. in statu a gīa derelicto. In loco horroris. s. meriti eterne dānatōnis: ⁊ uaste solitudinis. i. magne obscuritatis mētis: in qua hītabāt uarie fere pctorū. Quito debet cogitare q̄t dñus reliq̄t: quibus tale bñficiū iustificatōnis non p̄stitit: uno in pccīs suis perire pmisit: ps. clxviij. Nō fecit taliter oi nationi ⁊ iudicia sua non mānifestauit eis. Judicia. s. ad iudicādū se ⁊ discernendum peccata sua: ⁊ pūiendū: quibus iudiciis hō iustificatur. Circa bñficiū uero tertiū ꝓseruationis etiā attēdenda sūt quinq;. Et primo ꝓsiderandū difficultas stādi: q̄ appet spāliter in tribus: i lucifero parēte primo: ⁊ iuda xp̄i discipulo. Lucifer. n. cū eēt maxia arbor in padiso dei: ad modicū uentū supbie in terrā corruit. Adam cū esset absq; corruptōe naturaliū: ppī cohabitatōez vnius mulieris padisū amisit Hiero. Si potuit mulier eiicē eū qui iā erat i paradiso: nō ē mirū si eos impedi at qui nōdū in padisum puenerunt. Judas scarioth cum eēt sub tāto pastore ⁊ magro: ⁊ inter tales fratres: occasiōe tamen modice admīstratiōis cecidit: ⁊ nō adiecit ut resurgēt. Secundo ē intuēda pugne ꝓtinuitas in qua sumus. Job. vij. Militia est uita hois super terrā: ubi alia translatio dicit. Tētatio ē uita hois. Greg. Diabolus assidue tētat: ut saltē tedio uicat. Mirari solēt hoies cuz audiūt aliquē bonū cadere in pcīo: cuz tamē continue sit i pugna. Sed potius mirādū ē si aliqñ ñ cadat. Legitur in vitis patrū: q̄ quidā ueniēs ad abbatē Theodorū: dixit ei' Ecce talis frater reuēsus est ad seculū: quasi de hoc admirās. Cui ille respōdit. Nō mireris. Sed si audieris q̄ eualuit dyabolus effugē de ore ūmici: hoc admirare. Tertio ē aduē tēda propria ifirmitas. Tāta est. n. hūana fragilitas ut ad Sibillā uniuſ uerbi deiiciatur: ad aspectū seu erectionē oculi ꝓsternat: ut patet in ōō erga Bersabee. ij. Re. xj. Uñ ps. xxxiij. Uie illoruz tenebre ⁊ lubricum: nō dicit uias: per quas imus esse lubricas: sed ipsū lubricū. Quarto est aspicienda ipugnātis astutia ⁊ potestas. Job. xli. Non ē potestas sup terraz que ei cōparetur. Dēt ei pīa tē diabolus ordie nāe sup oēm mām elemētalez ūmutandi: ⁊ super corpus hūanū ⁊ potētias sensitiuas. Sed dei uirtute coercetur: ne noceat q̄tuz cuperet. De astucia ei' dicit' geñ. iij. Serpens erat callidior cunctis aiantibus terre. Et Leo papa i ꝑmone. Peruigil ille hostis acrioribus pulsat insidijs q̄s maxie nouit abstiere peccati. Quito ē cōsiderāda piculorum uarietas. Tot. n. sūt picula: q̄ cū q̄s uult unū effugē: in aliud icidit. Sicut aliqñ uolēs uitare accidiā incidit i leuitatē ⁊ uanam leticiā. Et eō. Cupiens uitare uanā leticiā icidit i accidiā. Et q̄rens q̄s uitare gulam ⁊ uoluptatem icidit i idiscretōnē et insensibilitatē. Et sub specie discretionis labit in uitiū gule ⁊ dissolutionis. vñ Isa. xxiij. dr. Et erit q̄ fugiet a facie fōmidinis cadet in foueā. Et q̄ se explicauerit de fouea tenebitur laqueo: fugit quis a facie formidis: cuz desiderans dīnū iudicium attenuat ꝓsciam: ⁊ nimis aggrauās pcia sua ex formidie futuri iudicij incidit i foueā desp̄ationis. Aliqñ āt egrediens de fouea desp̄ationis capit laqo plūptionis. Bñ ergo dicē hēt q̄ se uidet a deo ꝓseruari. Quid retribuā dño ⁊c. Dēt tertio q̄libet considerare beneficia sibi collata singularia: ⁊ de singulis gīas agere. Bern. Disce ad singula dōa gratias agere. Diligēter ꝓsiōra que tibi apponūt: ut nulla dei dona ōbita gratiarū actōne frustrētur. Et p̄mo ꝓsidera q: tot sūt dei bñficia erga te: q̄t uite mōmēta. Per ꝓtinuū eni dei fluxuz hō ꝓsistit ⁊ uiuit. Unde ⁊ Paul' allegās dictū cuiusdā phī in actibus apostolorū. c. xvij. inq̄t. Genus eni cū sum' dei in ipso uiuim': mouemur ⁊ sum'. Secūdo ē attēdēdū ad opera singula nālia ītriora uel extriora: ut itelligē: uelle: mēorare: uidere: ābulare ⁊ h'. q̄ oia a deo hēm': vnde Plato. Deū dico auctorē oīm nārū: lumen oīm rōnū: finē oīm actionū: sine q̄ nulla nā subsistit: nulla rō discernit: nulla actio expedit. De singulis igit hoz: ut magnis beneficijs dēmus gratias agere: Tertio ē inspiciēdū ad opa bōa seu meritoria: q̄rum oīm p̄ncipalis est ipse auctor. Uñ Isaias. c. xxvi. ad euz ait. Oia opa nīa operat' es in nobis. Et Aug. cū corōat merita nostra: remunerat opera sua: quia. s. ipse dedit uirtutē bene operādi. Quarto ēt de bōis tēporalibus siue substantie: siue fame: siue potētie: siue dignitatis gīas agere oz: cū dei beneficia sit: ⁊ ut ait saluator. Cui multū collatū ē: plus exiget ab eo. Multo magis dēde sūt gīe deo de sacmentis: ⁊ doctriarū documētis: ⁊ scoz exēplis ⁊ miraculis que sūt magna occasio nobis proficiendi. Quito ēt in flagellis ē deo regratiādū: quod iob fecit dicēs. Sicut dño placuit ita factū ē: sit nomen dñi bñdictū Job. i. Sūt eni ⁊ ipsa dei beneficia in salutē ordiata. vñ dicitur. ij. machabe. vi. Eteni multo tēpore nō sine peccatoribus ex sñia agere: sed stati ultionem adhibere: magni bñficij indiciū est: q̄libet igitur cū ps. dicē pōt. Quid retribuaz dño ꝓ oīb' q̄ ⁊c.

Exigitur uirtus §. III.

gratitudis: ut non solū deo simus grati: ⁊ gratias referamus de suis beneficijs corde: ore ⁊ opere: scilicet recognoscendo: laudando: ⁊ obsequendo: sed ēt creaturis rōnabilibus: a q̄bus recepim' uaria bñficia. Et p̄mo sāctis ⁊ āgelis bonis: a quib' recipimus continue multa obsequia sm illō ps. lxxxx. Angelis suis mandauit de te: ut custodiāt te ⁊c. Et ecclesia canit. Hic est michael archāgel'

q̄ prestat beneficia populo. Grati ãt ad eos sum⁹ si efficiãur ad eos: ꝛ affectiãus bonis incitamẽtis eorũ: laudãdo: ꝛ hõrãdo eos ꝛ aliq̄d boni: ut ieunia: ꝛ h⁹. faciẽdo i hõre eorũ. Secũdo grati eẽ debemus pẽtibus: a q̄b⁹ post deũ p̄cipua beneficia accepim⁹. s. eẽdi nutrimẽti: ꝛ documẽti. Un̄ pha ait. Dys: magis ꝛ parẽtib⁹ nõ põt reddi equale⁹ Recõpẽsandũ tam̄ ẽ eis affectu: ꝛ effectu: i eo q̄d fieri põt: salua tam̄ ꝓpa salute: hoc tamẽ magis spectat ad vtutẽ pietatis: de qua dictuz est supra. Demũ utẽdũ ẽ gratitudie erga q̄scũq̄s nobis aliq̄ bñficia ꝓferẽtes. Et hoc siue sit i felicitate ꝓstituti ꝛ nõ idigẽtes. siue suã utilitatẽ in bñficijs itendentes: siue et male eis utẽtes: mõ tamẽ quo declarabit. vñ apls. i. ad Lozi. ul. Jn oĩbus gr̃as agẽtes. s. õ bñficijs bñfactozib⁹. Hu⁹ rõ ẽ scõz Tho. se. se. q cvi. ar. iij. qz effectus nãliter ad suã cãm cõuertit. Un̄ Dio. dic. i. c. de diui. no. q deus cõuertit oĩa ad se ipsũ tã q̄ cã oĩm. Sẽp. n. oz q effectus ordie tur ad finẽ agẽtis. Mãifestũ ẽ ãt q bñfactoz in q̄ tũ hu⁹ ẽ cã bñficiati. Et iõ nãlis ordo reqrit: ut ille q̄ suscipit bñficiũ p gr̃arũ recõpẽsatõe ꝓuertatur ad bñfactorẽ scõm modũ utilit̃. Et sic dictũ ẽ de pie bñfactore: cui in q̄rũ h⁹ moi debet hõr ꝛ reuerẽtia a filio: eo q̄ hẽt rõnẽ p̄ncipij: sed p accidẽs debet ei subuẽtio uel substẽtatio. s. si indigeat Sic bñficiatus dẽt bñfactozi hõrẽ ꝛ reuerẽtiam. ꝛ cũ idigẽt secũdũ q̄ põt: dz ei subuẽire. Un̄ pauper ingratus nõ ẽ: si faciat q̄ põt. Sicut. n. bñficiũ ꝓsist: t magis i affectu q̄ i effectu: ita recõpensatõ et beneficij magis i affectu q̄ i effectu ꝓsistit. vñ paup si opẽ i cũpẽsare nõ põt bñfactori. põt tamẽ recõpẽsare p gr̃arũ actionẽ: ꝛ laudẽ: ꝛ uenerationẽ bñfactozi hinc Sane. in ij. de bñfi. ait. Qui grate beneficiũ accipit: p̄mã eius pẽsionẽ soluit: q̄ grate ãt ad nos beneficia puenerũt iudicẽus affectibus. q nõ ipotñ audiẽte. s. bñfactore: sed ubiq̄ testemur. Et fz hoc i felicitate q̄ntũcũq̄s ꝓstitutis: põt recõpẽsari bñficiũ saltẽ eos hõrãdo: ꝛ laudãdo: fm phz. viij ethi. ꝛ et alĩs mõis. Un̄ Sen̄. in. v. de bñfi. Multa sũt: p q̄ q̄quid debemus reddẽ ꝛ felicibus possumus: fidele ꝓsiliũ assidua ꝓuersatõne: sermo cõmunis: ꝛ sic adulatõe iucũdus. Jndigẽtibus ãut recõpẽsãdũ ẽ bñficijs collatis ab eis p subuẽtõnẽ si fieri põt: qz et a seruo põt dñs beneficiũ suscipe dẽt tũc ei gratus eẽ. Nã ut ait Sen̄. in. ij. de bñfi. q̄diu seruus p̄stat quod a seruo exigi solet: müsteriũ ẽ. vbi ãut plus q̄ a seruo necesse: beneficiũ est vbi enĩ in affectu amici trãsit: icipit uocari beneficiũ. Un̄ et de q̄busdam seruis legit suis dñis cõtulisse magna bñficia exponendo se piculis mortis Et scõm hoc seruis ultra debitum faciẽtibus gr̃e sũt agẽde. Ad eũ ẽt qui bñficiũ ꝓtulit extra suam utilitatẽ: itẽdẽs gratũ seruo: diuersimode tamen: quia ut dicit Sene. in vi. de bñfi. multũ ĩteresť,

Utrũ aliq̄s bñficiũ nobis det sua causa: an sua et nr̃a. Ille q̄ totus ad se expectat ex nobis prodest: quia aliter sibi ꝓdesse non põt. Eo ide loco abundãs uidet: q̄ q̄ pecori suo pabulũ spargit. Si me i ꝓsortiũ admisit: si duos cogitauit: ingratus sum etiã et iniust⁹: vbi nõ gaudeo hoc illi profuisse: qõ ꝓderat mihi. Sũme malignitatis ẽ nõ uocare beneficiũ: nisi quod dantẽ aliq̄ icõmodo afficit. Ad dates ĩsup beneficia nõ eodẽ modo: q̄ debẽt: sed cũ cõtumelia uel tristicia dẽt haberi gratitudo: ꝛ si minus q̄ si debito modo p̄stitissẽt. Nam bõi animi ẽ: ut magis attẽdat q̄s ad bonũ: quod ꝓsiderat cũ collatõe beneficij: q̄ ad malũ quod repitur i mõ dãdi. Si uero ille q̄ bñficiũ dedit malus est effectus: dẽt tamẽ sibi fieri recõpẽsatõ ut dicit Sene. scõm statũ eius: ut. s. ad vtutẽ reducatur: si possibile ẽ. Si ãt sit insanabilis pp maliciã: tũc alter est effectus q̄ prius erat: ꝛ iõ non debet fieri recõpensatio beneficij sicut ꝓpus. Et tam̄ q̄tum fieri potest salua hõestate: mẽozia dẽt haberi p̄stiti beneficij secũdũ phũm. ix. ethi. Luz ãut recõpẽsatio bñficij p̄cipue pẽdet ex affectu: eo modo debz fieri recõpensatio q̄ magis sit utilis. Si tamẽ per eius incuriã postea in dãnũ ipsius uertatur: non ĩputatur recõpensãti. Dẽt ãt beneficij recõpensatio attẽdi: seu fieri magis secũdũ affectũ beneficiãtis q̄ scõm effectũ. vñ Sene. in li. de beneficijs dic Nõ nunq̄ magis nos obligat: q̄ dedit parua magnifice: q̄ qui exiguũ tribuit: sed libẽter. Pro cuius declaratione dic. b. Tho. se. se. q. cvi. arti. v q̄ nõ recõpẽsatio beneficij põt ad tres vtutes pti nere. s. ad iustitiã: gratiam: ꝛ amicitiã. Ad iustitiam q̄dẽ ptinet q̄n recõpẽsatio hẽt rõnez debiti legalis: sicut in mutuo: ꝛ alĩs huiusmõi. Et i tali re cõpensatõe debet attẽdi recõpensatio scõm q̄titatem dati. Ad amicitiã ãut pertinet recõpensatio beneficij: ꝛ similiter ad vtutẽ gr̃e: secũdũ q̄ hẽt rõnem debiti moralis: aliter tamen ꝛ aliter. Naz in recõpẽsatiõe amicicie oportet habere respectum ad amicicie causã. vñ i amicicia utili dz fieri recõpensatio secũdũ utilitatez quam quis est consecutus ex beneficio. Jn amicicia ãut hõesti debet i re cõpensatione haberi respectus ad dilectionem: seu affectũ dantis: quia hoc ꝓcipue requiritur ad uirtutem: ut dr̃ in. viij. ethi. Et similiter qz gr̃a respicit beneficiũ scõm q̄ est gratis impensuz: qõ q̄dẽ ptinet ad affectũ. Jõ gr̃e recõpensatio magis respicit affectũ dantis q̄ effectũ. Beneficiuz ergo scõm q̄ laudabile est: ꝛ ei debet mr gratie recõpensatio: materialiter quidem consistit in effectu: sed formaliť ꝛ p̄ncipaliter in uolũtate: que ꝛ si uideri per se ab hoie nõ possunt: tamẽ per signa aliqua mãifestat affect⁹ bñficiãtis: ꝛ ꝓgnosci potest: puta: quia gaudẽt ꝛ pmpte aliquis beneficiũ impetrat, vnde Sen̄. Beneficiũ non in eo quod fit aut

datur consistit: sed in ipso dātis aut facientis aio
Item secūdū. b. Tho. se. se. q. cvi. arti. vi: Jn recō
pēsatōe beneficij oz aliquod plus exhibere q̄ qs
accepit si pōt. Rō huius est secūdū. b. Tho. qz re
compensatio gr̄e respicit beneficiū secūdū uolun
tatem bñficiātis. Jn quo q̄dē hoc ꝓmendabile ui
detur q̄ gratis beneficiuz contulit benefactor: ad
quod nō tenebat. Et iō q̄ bñficiū accepit ad hoc
obligatur ex debito honestatis: ut similiter aliq̄d
gratis ipendat. Nō āt uidetur aliq̄d gr̄atis ipendē
nisi excedat quātitatē accepti beneficij qz q̄ diu ī
cōpensat minus uel equale: nō uidetur facē gra
tis: sed reddere quod accepit. Et ideo gr̄e recōpē
satio sēper tēdit ad hoc ut pro suo posse reddat
aliq̄d maius. Filꝰ āt z si non possit pentibꝰ recō
pēsare in bñficio eq̄le uel maius ad id quod acce
pit ab eis. s. eē z uiuere quātū ad quantitatē dati
pōt tamē reddere parētibus aliq̄d maius quātū
ad effectū. Et qz debituz gratitudis ex charitate
deriuatur: que quāto plus soluit: tāto magis de
betur: secūdū illud ad ro. xiij. Nemini q̄cq̄ debe
atis: nisi ut inuicē diligat. Jō ñ ē ipueiens si obli
gatio gratitudinis sit interminabilis.

Sciēdū q̄ septē .§.IIII.

sūt cauēda in bñficioz collatōne uel recōpēsatō
ne. Primū ē obliuio. vñ Sene. i. iij. de benefi. Jn
gratus ē q̄ beneficiū se accepisse negat quod acce
pit. Jngratus est q̄ dissimulat. Jngratus est q̄ nō
reddit. Jngratissimꝰ oim q̄ ē oblitus. Jlli. n. qui
nō soluerūt: tamē dicūt: z ē apud illos uestigium
meritoz ītra ꝓsciam excluſoz̄: z aliq̄n ꝓuerti ad
referēdū gr̄am aliqua cā pñt: si illos pudoꝛ āmo
uerit: si facilis occasio mutauerit. Hoc fieri nūq̄
pōt cui beneficiū totū elapsū ē: appet illum nō se
pe de reddēdo cogitasse. cui obrepsit obliuio.
Secūdū cauēdū est iurie illatio uel affectatō er
ga eū cui qs uult bñfacere uel recōpēsare ꝓ acce
pti bñficijs. vñ Se. i. v. de bñfi. Minꝰ gr̄ati sī q̄ a
liq̄d icōmodi īpcari solēt his: q̄bꝰ obligati sūt: ut
ꝓbēt affectū bñficioz mēorē: q̄ū aimꝰ silimus ē
puero amore fragrātibꝰ: q̄ aice sue optāt exiliū ut
desertā fugiētēq̄ comitētur. Optāt iopiā: ut ma
gis desiderāti donēt. Optāt morbū ut assideāt: z
q̄cq̄d ūmicis optarēt amātes uellēt fieri: fere idez
exitus ē odij z amoris ilāi. Jdē Sene. Neq̄cia est
ut extrahas mergē: euertē: ut suscites: ut dimittaſ
icludē. Non ē bñficiū iniurie finis: z uulneris ma
lo sanes. Tertiū cauēdū ē nimis festiatio in recō
pēsādo bñficiū. Sene. i li. de bñfi. Ante oia disca
mus bñficia debere. Nēo libēr reddit quod iuitꝰ
dz: z quod apud se eē nō uult: onꝰ iudicat eē non
munꝰ. Jdē retinēdi signū ē ꝓtinꝰ aliud munꝰ rēit
tē: z mūer expugnaī. Qui nimis cito cupit: soluē
iuitꝰ dz: z q̄ iuitꝰ dēt igratus ē. Et ut dic̄. b. Th.
se. se. q. cvi. arti. iiij. Quātū ad affectum stati fieri
dēt recōpēsatio bñficij accepti: ut. s. benigne susci
piat: z beniuolētiā ad dātē ostēdat. Un idē Sen̄.
Uis reddē bñficiū: benigne accipe. Sz q̄ntū ad ef
fectū dēt expectari tp̄us opportunuz ad recōpēsā
dū: z nō stati fieri: ut dictuz ē. Nec ē simile de eo
quod debet alicui sine certo ītio: ut in ꝓctibus z
ex maleficij s: qz debitū legale: q̄le ē illud: cū sit ex
obligatione nc̄rie eq̄tat: ē statiz soluēdū: alioq̄n
ñ eēt ꝓseruata iusticie eq̄litas: si unus retiet rē alte
rius absq̄ eiꝰ uolūtate. Sz debitū morale. q̄le ē i
recōpēsatione bñficioz: depēdet ex hōestate dan
tis. Et iō dz reddi debito tpe: secundū q̄ exigit re
ctitudo vtutī. Quarto cauēda ē nimia dilatō
Un Salon in ꝓuerb. Ne dicas aico tuo: reuertē
cras: cū stati possis dare Sen̄. ū. de bñfi. Errat si
q̄s sperat rñsuz sibi: quē dilatōe lassauit expecta
tioe toꝛsit. Eodē aio bñficiū debet: q̄ datur. Jdē i
eodē li. Cū homi ꝓbo ad rogādū os suffūdat ru
boꝛe: q̄ h toꝛmētū remittit: munꝰ suū multiplicat
grauissimis uiris. Nulla res carius ꝓstat q̄ q̄ pci
bus ēpta ē. Molestū vbū z onerosū demisso uul
tu dicēdū rogo Nihil eq̄ amaz̄ q̄ diu petē: eq̄ori
aio q̄dā ferūt pscidi spem suā: q̄ trahi. Jdē uerū
ē te tm̄ gr̄a demē: q̄ntū more adūcis. Quinto
cauēdū ē malicioſa excusatio: cuz. s. qs se excusat
nō posse seruitiū uel bñficiū: quod ei petit dar z
recōpēsare. Dixit antigonꝰ cinico petēti talētum
plus eē q̄ cinicꝰ deceat petē. Petēti uero nūmuz
rñdit minus eē q̄ regē oppoꝛteat dare: z sic mali
cioſe negabat quod possz dare nūmū: qz rex erat
uel talētū: qz ille cinicus. s. paup erat. Ecōtrario
Alexāder magnꝰ aio nihil nisi grande ꝓcipiēs cui
dā q̄dē petēti aliq̄d urbē donabat: z cū ipse refu
gisset nimis eē dicēs: nec ꝓuēire sue fortune. Non
q̄ro iq̄t alexāder q̄d te accipe deceat: sz q̄d me da
re. Sexto cauēda ē exꝓbratō: z de igratitudi
ne q̄rulatio. Un Jaco. i. dz de deo. Dat oibꝰ a flu
enter: z nō ip̄pat. Et Sen̄. Hec bñficij iter duos
lex ē alt̄ stati oblituisci dz dati alt̄ mēoꝛ eē accepti
Silit nō dz facē q̄relā de igrato. Un Sene. Me
liorē facies: igratū ferēdo: peiorē q̄rēdo. Nēo
id eē qō iā uideī tiet: Jdē ingratꝰ ē aduersus unū
bñficiū: aduersꝰ altez̄ nō erit. Duorum oblūꝰ ē.

Tertium in eorum q̄ excidērāt ad mēoriā re
ducere. Que rō est exacerbare eū: in quē magna
ꝓtuleris: ut ex aico fiat ūmicus. Jdē. Si deuz imi
taris beneficia da ēt ingratis. Naz z sceleratis sol
oritur: z pirratis patēt maria. Dī. n. Mat. v: de
deo q̄ pluit sup iustos z ūstos: z solez suū oriri
facit sup bonos z malos. Septio cauēdū est:
ne beneficiū quod datur ei: cui dat: uel alteri nō
noceat. Sen̄. i li. ō bene. Quēadmodū pulcherri
mū ē opus ūitos nolētesq̄ seruare: ita rogantibꝰ
pestifera lāgiri: blādū z affābile odiū est. Pecūiā

nō dabo quā mūeraturā adultere sciaz:ne ſocie
tate turpis facti:aut ꝓſilij iueiaz. Idē Sen. Quid
turpius q̄ quod euēit freq̄ntissie: ut nihil iterſit i
ter odiū ⁊ beneficiū. Hic ⁊ Aug. Utilius esurien
ti pāis ſubtrahit q̄ dat:ſi de cibo secur⁹ iniusticie
acq̄escat.v.q.v.nō ois. Et sic intelligit illud Eccī.
Benefac iusto:⁊ nō ꝺederis peccatori. Ambro. ēt
dic̄. Si nō pōt alteri ſubuenire:niſi alter ledatur.
melius est neutrum iuuare.xiij.q.v.oniq̄.

De uindicatōne. Cap.xiij.

Equitur de uidica

tione ꝓut ē uirtus quā pōit tullius ic
ptes iusticie. Et sic eā describit. Uindi
catio ē per quā vis seu iniuria ⁊ ōne q̄ obscurū ē
i. iuriosū defendēdo ⁊ vlciscēdo ꝓpulsatur. Dec
ẏtus maxie nccia ē hñt⁹ potestatē seu prelationez
vt.ſ.puniat crimia. Unde ad Ro.xiii. Minister
dei ē.ſ.iudex q̄uīq̄z videx in irā ei qui malū facit.
Et.i.pet.ii. Subiecti estote oni humane creatur
ꝓp deū. Siue regi q̄i precellēti. Siue ducibus tā
q̄ a deo missis ad vindictā malefactoꝝ.i. pūitōnē
laudē uero bonoꝝ. Et ꝓ declaratione h⁹ mē
nō fm.b.Th.ſe.ſe.q.cviij.ar.i. q̄ uidicatio fit p
aliquod pēale malū inflictū peccāti. Est g̃ in uidi
catiōe ꝓsiderādus uidicāt⁹ aim⁹. Si.n. intētō eius
ferat ꝓncipal⁹r in malū ei⁹ de q̄ uindictā fūit:⁊ ibi
quiescat:nō ē licitū:q: delectari i malo alī⁹ ptiet
ad odiū quod charitati repugnat:q̄ oēs hoies di
ligē dēm⁹. Nec aliq̄s excusat i uidicatōe:ex hoc q̄
vidicās itēdit malu⁊ illius q̄ iuste sibi itulit malū
ſicut nec excusat aliquis a pcio p hoc q̄ odit odi
entē ſe. Non.n.oz homo i aliū peccare:ſeu offen
dere:ꝓpter hoc q̄ ille ꝓus peccauit i ipm seu offē
dit eū:hoc.n.ē uici a malo:quod aplus ꝓhibz ad
ro.xij. Noli uinci a malo:ſz uince i bono malū. Si
vo itētio uidicāt⁹ ferat ꝓncipal⁹r ad aliquod bonū
ad quod puēitur p penā peccāt⁹:puta ad emēda
tionē peccāt⁹:Uel ſaltē ad cohibitionē ei⁹:⁊ q̄tē
alioꝝ:⁊ ad iusticie ꝓseruationē:⁊ dei honorē:pt
ē uidicatio licita aliqs ꝺbit⁹ circūstātijs seruatis.
Nec ē ꝺ quod dī Deu.xxxij. Mea ē ultio ait dñs
⁊ ego retribuā eis i tpe:loco ē⁹ secūdū aliā trāslatō
nem'dī. Mitte uidictā ⁊ ego retribuā dic̄ dñs. Nā
ille qui fm gradū ſui ordis exīs rector:uidictam
exercet i malos:ñ usurpat ſibi qō dei ē:ſz utit ꝓta
te ꝺinit⁹ ꝓcessa. Dī.n.ad Ro.xiij. de ꝓncipe trēo
q̄ dei miſter ē uidex in irā.i.i penā ei q̄ male agit
Sz ſi pī ordinē dine iſtitutōnis uidictā exerceat i
alios: etiam malos ꝓpria auctoritate puniens:
tunc usurpat ſibi quod dei est.iō peccaret.

Q aūt uidicatio §.I.

ſit uirtus ſpālis ꝓpe trāſſuendo:⁊ nō fm locutō
nē uulgariū:q̄ appellāt uidictā:cuz alt⁹ alī reddit
malū ꝓ malo:declarat.b.Tho.ſe.ſe.q.cviij.arti.
ij.ſic iḋens. Sic̄ phūs dic̄ in.ij.ethi. Aptitudo ad
uirtutē iest nobis a nā:ſz ꝓplemētū uirtutis ſit in
nobis per assuetudinē:uel per aliquā aliam cām
vt per gratiā. Unde pz q̄ uirtutes ꝓficiūt nos ad
ꝓsequēdū debito mō icliatōes nāles:que ptinent
ad ius naturale. Et iō ad quālibet icliationē nālē
determiatā ordiatur aliqua ſpālis uirtus. Est autē
q̄dā ſpālis incliatio nāe ad remouēdū nocumēta
Unde ⁊ aialibus datur uis irascibilis ſepata a ui
ꝓcupiſcibili. Repellit āt hō nocumēta per hoc q̄
ſe defendit cōtra iniurias ne ei iferāt:uel iā illatas
iurias ulciſcit:ñ itētiōe nocēdi ſz itētiōe āmouēdi
nocumēta:puta ſi q̄s punit iurias illatas alīs ſo
cijs:cū.ſ.aliqui eos aggrediūtur ad offēdendum
ille defēdit. Uel cū in actu aggressure q̄s ſe defen
dit ab iuriāte:intēdēs ſui ꝑseruatōnē nō aggredi
entis lesionē:vel cū iudex pūit reos:⁊ hoc ptinet
ad uidicationē ꝓut ē uirtus. Et sic intelligēda est
diffinitō tullij ſupra posita. Et per hoc patet q̄ ē
ſpālis uirtus ⁊ pars iusticie. Sciendum fm
be. Tho. vbi ſupra:q̄ sic recōpensatio debiti le
gal⁹:ut in redditōe mutui depositi:⁊ h⁹ ptinēt ad
iusticiā ꝓmutatiuā. Recōpensatio aūt debiti mo
ralis:quod nascit ex particulari beneficio exhibi
to:ptiet ad uirtutē gratie:non ad iusticiā ꝓmuta
tiuā. Ita etiam punitio pcioꝝ fm q̄ pertinet ad
publicā iusticiā:que.ſ.fit per rectores est actus ꝓ
mutatiuus iusticie. Sed secūdum q̄ pertinet ad i
munitatem seu defensionē alicuius persone ſingu
laris:a qua iniuria propulsatur: ptinet ſpālit ad
uirtutē uindicationis q̄ est pars iusticie potentia
lis. Unde ⁊ b. Ambro. dicit. Fōtitudo que bello
a barbaris tuetur patriam: uel domui defendit i
firmos:⁊ a latronibus socios:plena est iusticia.x
xiij.q.iij. Fortitudo. Et quāuis hoc.b. Ambros⁹
attribuat fortitudini:nō tamen per hoc tollitur
q̄n ibi etiā ſit actus vindicatiōis et aliquādo etiā
zelus charitatis. Sz fortitudo ibi est in quātū di
ſponit ad vindictā remouēdo,ꝓhibēs.ſ.timorē pi
culi iminētis. Zelus autē q̄ iportat fēuorē amoris
ꝓcurrit.,put aliquis vindicat iniurias dei vel ꝓxi
moꝝ.cas ex charitate reputās vt ſuas hic ⁊ Am
br. i li. de offi. Non inferenda ſed depellenda iu
ria lex virtutis est. Qui enī non repellit a ſotio in
iuriā ſi potest tā est in vitō q̄ ille qui facit. Unde
ſanctus moyses hinc exorſus est temptamēta ibe
cillis fortitudinis. Nā cū vidisset hebreū ab egyp
tō iniuriā accipiētez defendit ita vt egyptiū ꝓſter
neīt ⁊ in arena abſcondēt. Salomon quoq̄ ait.
Eripe eū q̄ ducitur ad mortē xxiii.q.iii. non infe
renda. Et dicit ibi glo.ſup vbo pōt.i.ſi ē in pate
ꝓstitutus vt rector.tūc ei tenēt alias nō. Cuilibet
tamē licitū est defendere aliū ſi vult.ff.q̄ met.cā.
l.ſz ⁊ ptus Sup vbo ꝓſternēt pōt ergo q̄s exce

dei modū in defēdēdo ⁊ tūc peccaret. Eripe glo. iniuste ducatur p vim qō intelligendū ē qñ fieri pōt sine scādalo vel per supplicationez si iuste ducatur non tamen importunaz. Et aliquando nec etiā simplicē ne impediat iusticia: aliq̄ tamez dicūt q̄ etiaz qui non est in potestate pstituus: tenetur defēdere sociū ab iniuria hoc elucientes ex verbis Aug. dicētis xxiii. q. i. c. Judeos pplares nō fuisse imunes a culpa q̄ pmiserūt pricipibus xp̄m inferi cere: cū posset eū defendere ⁊ liberare. Qō videt veruz quādo posset quis sine sui piculo vel maiori malo ide sequēti socios iuuaī ab iustitia iuria cū infertur. Opponitur autē huic vtuti p excessū vitiū seuitie seu crudelitatis. Et p defectū vitiū remissionis seu negligētie. Et de huius negligentia s. correctionis. s. quo ad prelatos habes plura supra in. ij. pte ti. de accidia. c. de negligentia Dicta men large sumendo vindicationē aliqua dicētur ptinētia ad punitionē quā faciūt vel debēt facere rectores.

De punitione qūe. §. II.

debz fieri p rectores cōtra vitia potest induci illō ps. Accingere gladio tuo sup femur tuum potentissime. Que vba q̄uis intelligantur principaliē de xp̄o q̄ gladiuz punitionis peccatorū posuit super femur suuz. i. carnē puniēs peccata hūani generis p penas ⁊ dolores eius vt sic potentissimus ptra diabolum nos eripet ō manibus eius Tamē ad quēlibz platuz seu rectorez potest illud extēdi Et cū primo accinxerit se gladio sup femur suū idest ad corrigendū se ⁊ pūiendū uitia sua: ex ide factus potētissimus: extēdat gladiū ad pūienduz malos: Est āt fienda pūitio malorum p diuersas pēas: secūdū q̄ hoies merētur: ⁊ secūdum q̄ ipse pene magis timētur. Pene enim secundum p̄bm sunt medicine. Uarie autem medicine adhibenē secundum uarietatem morborum. Pro h̄ maiori declaratione dicit bea. Tho. secunda se. q. cviij. arti. iij. Q uindicatio i tantum est licita: ⁊ uirtuosa: in quantuz tendit ad cohibitionē malorum. Cohibentur autem aliqui a peccato: qui affectum uirtutis non habent: per hoc q̄ timent amittere aliqua que plus amāt: q̄ illa que peccādo adipiscuntur: alias timor non compesceret peccatum. Et ideo per subiectōnem oīm que homo maxime diligit: est uindicta de peccatis sumenda. Hec autem sunt que homo maxime diligit uita: icolumitas corporis: libertas sui: bōa exteriora: ut diuitie: patria: gloria. Et ideo ut Augustinus refert. xxi. de ciui. dei Octo genera pēarum in legibus esse scribit Tulius. Mortez per quam tollitur uita: uerbera ⁊ tallionē: ut oculuz pro oculo ⁊ h̄. per que amittit quis corporis incolumitatem: seruitutem ⁊ uincula per que quis perdit libertatem. Exilium per quod perdit quis patriam. Damnum per quod perdit quis diuitias. Ignominiaz: per quam perdit quis gloriam. Nec est contra quod dominus prohibuit per parabolam Mat. xiij. eradicari zizaniam significātem peccatores: Non enim hoc prohibuit dominus simpliciter: sed quando timetur: ne simul cū eis eradicetur ⁊ triticum. Sed quando possunt eradicari mali per mortem: non solum sine periculo: sed cum magna utilitate bonorum possunt ⁊ debent eradicari etiam per mortem: quando. s. meruerunt: ut in his que cederent in magnam p niciem aliorum. Circa hāc materiam pulchre loquitur Augusti. in libro de sermone domini in monte sic dicens: ⁊ habetur. xxiij. q. iij. Ea uindicta non prohibetur que ualet ad correctionem: que etiam ad misericordiam pertinet. Nec impedit illud propositum: quo quisq̄ paratus est ab eo quem correctum esse uult plura perferre. Sz huic uindicte inferende non est idoneus: nisi qui odium quo fragrare homines solent qui se uindicare desiderant: dilectōnis mansuetudine superauerit. Non enīz metuendum est ne odisse paruulum filium parentes uideantur: cum ab eis uapulet peccans: ne peccet ulterius. Et certe perfectio dilectionis ipsius dei patris imitanda nobis proponitur: cum dicitur. Diligite inimicos uestros: benefacite his qui oderunt uos. Et tamen de ipo domino dicitur per prophetam. Quem diligit dominus arguit ⁊ castigat. Flagellat autem oēm filium quem recipit. Ergo non uindicet: nisi ipse cui rerum ordine potestas ē data: ⁊ ea uoluntate uidicet: qua pater filiū puulū flagellat: ex q̄ appz posse peccatum amore potius uindicare q̄ impunitum relinqui: ut illum quem uindicat. i. punit. non pena miserum: sed correctione beatum esse uelit. Et infra. Inde est q̄ Helyas multos morte affecit propria mānu: ⁊ igne diuin' ipetrato: p qō ⁊ alij multi magni: ⁊ diuini uiri spū eodez: consulendo rebus hūanis non temere fecerunt. de quo Helya cum exēplum dedissent discipuli: comme morantes quid ab eo factuz sit. vt eis etiam potestatem daret petendi de celo ignem ad comburendum eos qui sibi hospitium non prebuerant: reprehendit dominus in eis ñ in exemplum .pphete sancti: sed ignorantiam uindicandi: q̄ adhuc erat in rudibus: animaduertens eos nō amaī correctionem: sed odio desiderare uindictam. Itaq̄ posteaq̄ eos docuit quod esset diligeī proximu: tanquam se ipsum infuso etiam spū sancto eis p missō: non defuerunt tales uindicte: quāuis multo rarius: q̄ in ueteri testamēto. Nam et uerbis apostoli petri Ananias et uxor eius: sicut in actib' apostolorum legimus exanimes ceciderunt: hec omnia Aug. ibi. xxij. q. iij. Ad idem facit: quod

ait hiero. super Ezechie. Qui malos percutit in eo q̄ mali sunt: z habet causam interfectionis: id est potestatem ut occidat pessimos: minister est dei. Itē super Johel. Nō solum boies ministri sc̄ z ultores ire dī i his q̄ malū opātur. vñ non sine causa gladiū portāt. Sed ēt cōtrarie fortitudies: q̄ appellātur furor z ira dei. Itez haymo super epl̄am ad Ro. Sūt quedā enōmia flagitia: q̄ potius per mūdi iudices q̄ per antistites z rectores eccl̄iarū uindicātur. Sicut cū quis interfic̄ epm uel p̄sbyterum uel diaconū. h' reos z prinncipes mūdi damnāt. Itez Cyprianus. Rex dēt furta cohibere: adulteria p̄ūre: impios de terra perdere: Paricidas z periuros non sinere uiuere: z filios suos nō sinē ipie agere: hec oia hēntur. xxiij. q. v.

Hāc uero questio. §. III

nem. s. Utr̄ vindicta sit ferenda in malos mouet Gratian'. xxiij. q. iij. p totum. Et primo per mlta capitula superficialiter ꝓbat malos nō eē puniēdos, sed tolerādos: vt illud Aug. Tu bonus tolera malos. Nā z xp̄s Judam cum sciret furē eē tolerauit: z ad predicandū misit: eiq̄ cū alīs eucharistiā dedit. Sed postmodū in. c. cū in lege. §. his ita rñdet determinās q̄stionem. Dic̄. n. q̄ sunt que dā que salubri tantū admonitiōe sunt corripienda: nō corp̄alibus flagellis aniaduertenda: sed eorū uindicta dīno examini tm̄ ē reseruanda: q̄ndo ī deliquētes videlicet disciplinā exercere non possumus: vel quia nō sūt nostri iuris: ut sūt ifideles aut q̄ alias nō sūt nobis subditi: vel q̄ illoz̄ crīa si nobis nota sint: tm̄ mānifestis indicīs ꝓbari nō p̄nt. Et de his pōt intelligi illō. c. inductū. Tu bonus rē. z plura alia ca. Item quando crimina: z si sint mānifesta: tm̄ p̄ūri nō p̄nt salua pace ecclesie sed tūetur piculū scismatis: vel graue scādaluz: tolerāda uel dissimulāda sūt: ut in. c. q̄dā: z. c. ñ potest. e. q. Alias cū p̄ūri p̄nt crimīa manifesta sine graui scādalo multitudis: puniēda sūt nō tolerāda. Et p̄cipue cū non multitudo: sed paucitas est in scelere: vt di. l. vt p̄stitueretur. Sed cum multitudo est in scelere: uel p̄nceps q̄ pōt multum alīs nocere: aliq̄n p patiam ē ad pniam expectanduz. Aliq̄n uero ī paucis eoz̄ ē puniēda: ut eoz̄ exemplo ceteri terreantur: z ad penitentiā prouocent. De hoc tamē. s. quando multitudo est in crīmie: q̄d agendum sit rectoribus circa punitionē: hēs in. q̄. parte ti. de accidia. c. de negligentia correctionis. Sed et cū uidicta. i. p̄ūitio inferēda ē malis hoc fieri dēt a iudice uel ei' auc̄te: z ex amore iusticie: z nō ex odio uel delectatiōe uidicte: ut dicit di. lxxxvi. odio. Si q̄s aūt obj̄ciat seu arguat cōtra p̄dicta: ex eo q̄ correctio v̄boz̄ uel uerberum uidetur eē iutilis uel superflua. Nā destiati ad uitā sine correctione mutantur: sicut petrus: quē dn̄s respiciens nemine corripiente ꝓmouit ad lachrymas. Presciti ad mortē inter flagella deteriores fiunt: sicut Pharao. Bonis ergo uidetur super flua: dānandis iutilis. Rñdet Gratianus: q̄ ipse obiectionē facit. q. e. s. xxiij. q. iij. per uerba Augustini: dicens. Sicut non est cessandū ab oīone p̄o eis: quos corrigi uolumus: ēt si nullo hoīm orāte pro petro dn̄s respexit eum: z fecit eum suū flere peccatum. Ita non est omittenda correctō q̄uis deus quos uoluerit faciat eē correptos.

Tunc autem ex correptione proficit homo: cuz miseretur atq̄ adiuuat. s. dominus: qui facit: q̄s uoluerit etiam sine correptione proficere. eadem q. iij. Sicut non est Inducit etiam Gratianus in §. ante capitulum. Ipsa pietas exemplum de ifirmitate corporis humāi: dicens. Sicut quāuis certissime sciamus neminem ultra terminum sibi a deo prefixum esse uicturum: oībus tamen lāguētibus non incongrue medemur. Sic quāuis nēo saluetur: nisi predestinatus ad uitā: omni tamen delinquenti adhibenda est correctio: nec malorū est defrenda disciplina. Unde Damas' papa. Justum est: ut qui diuina contemnunt mandata: z ī obedientes paternis existunt iussionibus: seniorib⁹ corrigantur uidictis: q̄tenus ceteri talia ꝓmittere timeant: z omnes gaudeant fraterna concordia: z cuncti sumant seueritatis: ac bonitatis exēplum. xxiij. q. iij. iustum. Nabuchodonosor scel' in sanctum Danielem commissum uidicauit iustissime inquit Aug. xxiij. q. v. si ꝓpterea. Ex hoc aliqui inuidia moti procurauerunt Danielē mitti in lacum leonum ut deuoraretur. Historiā habes Daniel. vl. Hely licet bonus in se: quia seuere ñ correxit scel' filioz̄ z uitia: cadēs fracti cēuicib⁹ expirauit: ut dcīm ē. i. Re. iij. Utrū autez prelatus possit iniuriam sibi factam uindicare. Dicit b. Tho. q̄ quando h' iniuria redundat in deum uel ecclesiam: debet prelatus propriam iniuriaz ulcisci: sicut patet de Helya qui fecit ignem descēdere super duos quinquagenarios. iij. Regum. i Et Siluester papa excōicauit eos qui miserūt eū in exiliū: ut hēt. xxiij. q. iij. guilizari': ō q̄ dic̄ gian' §. se. q̄ Silueſter ñ suā: sed ecclesie iniuriam ulc' ē: Si uero iniuria solum fit in personam suam: non redundās in alios: decens est ut patiēt ferat z non se uindicet in exemplum aliorum. Unde z Gre. reprehendit quendam episcopum: eo q̄ excōmunicauerat quendam clericum suuz pro eo q̄ ei iniuriatus fuerat. xxiij. q. iij. Inter querelas. Iniurias uero in alios factas: z precipue i deum: sine ultione transire non debet. Unde Greg. in omel. Si is qui prelatus est domīco debitori culpas impune dimittit: non mediocriter offēdit profecto qui debita celestis regis z dñi sua prelūptione resoluit. Ea nanq̄ que in nos ꝓmittūtur:

facile possumus dimittere. Ea uero que sunt in deum commissa cum magna discretione: nec tamen sine penitentia possumus relaxare. xxiij. q. iij. Si is qui prelatus. Semel uero culpa remissa reciduo dolore iterum ad animam reuocari ñ debet. Unde Helasius inquit. Semel in abolitõe remissa punitio reciduo dolore non debet iterari secundum dine imitationez clementie: que dimissa peccata in ultõnem redire non patitur. xxiij. q iij. si illic. Ad quod facit dictum prophete Naũ i. Non iudicabit deus bis in idipsum in tribulatione. Quod utiqz uerum est: quando delictum ẽ punitum per sententiam diffinitiuam: ita q̃ transiuit in rem iudicatam. Nam alias si quis fuisset punitus de aliquo peccato extra iudicium insufficienter: non tollitur quin adhuc possit puniri completius: sic̃ ⁊ deus aliquorum punitionem hic icipit: ⁊ in alia uita perficit: ut i Anthiocho Deutronomio. xxxij. dicit dominus in cantico. Ignis succensus est in furore meo: ⁊ ardebit usqz ad inferni nouissima. i. uindicta hic incipiet: s. punitionis reproborum: ⁊ in inferno perficietur: ut exponit Aug. de pe. di. iij. §. igni s. Qũo autez puniatur unus pro delicto temporaliter: ⁊ quando: habes in tertia parte ti. xxix. ca. i.

De penitentia prout est uirtus differens ab ea prout est sacramentum. Capitulum. xiij.

Enitẽtia q̃ non solum sacramentum: sed etiam ⁊ v̊tus est. In quantum uirtus hic breuiter aliqua de ea dicentur. Nam in quantum sacrãm tum de ea in. iij. parte tractatur in titu. xiij. c. vi. Quid autem sit: magister in. iij. sen. dis. xiij. sic diffinit. Penitentia est uirtus: qua peccata commissa plangimus: ⁊ odimus: ⁊ ea ulterius cõmittere nolumus. Per hoc igitur q̃ dicitur ī diffinitione uirtus: ostendit q̃ sit uirtus. Qd aũt sit v̊tus moralis ⁊ specialis distincta ab alijs: pertinens ad iusticiam uindicatiuam: sic declarat pe. de pal. in iij. dis. xiij. Uirtus secundum phũm. ij. ethi. Est habitus electiuus inmediate consistens: prout recta ratio determinabit. Talis autem est penitentia: Nam penitere de peccato commisso est act9 ex electione procedens: p̃out. s. est displicẽtia uoluntatis de ipso peccato. Et cadit super debitam materiam: quia sicut bonum debite placet: ita et malũ debite displicet. Potest etiam informari debitis circunstantijs: quia. s. detestatur peccatũ: ut cõmissum est in reuerentiam dei cum proposito emendandi ⁊ confitendi: ⁊ inmediate cõsistit: ḋa de oibus dolet peccatis penitẽs: nec tamẽ ita q̃ ò speret: ergo est uirtus. Qd pertinet ad iusticiaz que ordinat hoiem ad alterum ⁊ debituz reddit patet: quia per pñiam homo ordiatur in deum. Et ideo reddit subtractum obsequium satisfaciẽdo. Sicut enim homo efficitur alteri debitor dupliciter. Uno modo p̃ hoc q̃ aliquid uoluntarie recipit: ut in cõmutatõnibus uolũtarijs: puta emptionibus: uenditionibus: mutui ⁊ h̃. Allio mõ per hoc q̃ ei iniuste subtrahit: ut in uiolentijs. s. furto: rapina: percussione: ⁊ h̃. Silr hõ efficitur deo debitor dupliciter. Uno modo per hoc q̃ aliquid ab eo recipit. Et redditio huius debiti pertinet ad uirtutem latrie seu religionis: per quam exhibemus deo debitũ hõrem: ut i oblatõnibus: sacrificijs: ofonibus ⁊ h̃. Allio mõ p̃ hoc q̃ hõ ꝑ deũ peccauit: ⁊ sic ei subtraxit debitaz reuerẽtiaz seu obediẽtiã. Et hoc debitum soluit hõ deo per penitentiam. Ubi ad iusticiam pertinet uirt9 pẽitentie ut pars potentialis. Qz autem sit uirtus specialis patet ex hoc quia respicit rõnẽ legalem Nam licet generaliter consideret peccatum tanq̃ obiectum: tamen consideret in eo spãlem rõnem scilicet ut commissum contra obedientiam deo debitum: ⁊ ut est expiabile per satisfactionem: quod non facit alia uirtus. Si enim actus penitentie esset soluz dolor de peccato commisso: ẽtenus est contra rationem rectam: penitere non pertineret ad aliquã specialem uirtutem: qz per eundem actum placet unicuiqz quod est conueniens ⁊ displicet quod est inconueniens. Et cũ oĩs hic uirtuosus sit cõcors rationi recte: per eũ displicet quicquid discordat a recta ratione. De hac autẽ uirtute penitentie non faciunt mentionẽ moraleſ phi: qz nõ itellexerũt pcm ut expiabile p̃ pniam. Pertinet ãt uirtus pnie ad iusticiã uidicatiuã: in q̃tũ. s. pũit pciz ꝑmissũ. Sz i hoc dr: qz uidicatio punit peccatum in alium per eum commissum: Iz penitentia punit peccatum per se ꝑmissũ. Uñ Aug. dicit. q̃ penitẽtia est quedaz irascentis vidicta. puniens in se qõ dolet ꝑmisse. de pe. di. iij. §. penitentia. Concipitur autẽ seu cãtur uirtus pnie p̃mo ⁊ pncilr ex infusione gie. secũdario aũt q̃tũ est ex parte hominis. ex timore. Uñ dr Isa. xxvj. A facie tua ⁊ timore tuo dñe ꝑcepim9 ⁊ pepimus spm̃ salutis. i. penitentiã. vñ spiritus fit sanus. Et iste timor unde penitentia generatur. vt in plib9 est timor seruilis. Et ꝑsideratione ei ⁊ timore, penarum pñtiũ vel futurarũ homines ꝑuertuntur ad penitentiam. Uñ ⁊ frequenter sacra scriptura peccatoribus penas ꝑminatur. Ad hoc facit qõ ait ps. vij. Nisi ꝑuersi fueritis. gladiũ suum vibrauit: arcum suum tetendit: ⁊ parauit illum. Et in eo parauit uasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit. In quibus uerbis tria possunt de penitentia considerari. Primo penitentie integratio: ibi nisi conuersi fu. Secundo pene ꝑminatio: ibi gladium suum uibrauit. Tertio benuolentie inflãmatio: ibi sagittas suas.

Qtū ad primū ꝑ. §. I.

nitētie integritas nōtur in uerbo ꝓuersiōis: cū dr Nisi ꝓuersi fu. Dr. n. ꝓuersio a con quod est simꝫ ꝫ vsio: q̄si cordis ūdiq; ꝫ tota uersio. s. ad deum. Per peccatū. n. hō auertit a deo: faciē mētis uertēdo ad terrēa: ꝫ remouēdo a deo. Unū ꝫ de pcō ribus dic dns Hiere. ij. Uerterūt ad me terguꝫ: et nō faciē. Et de Chaim post pcm scribit gen. iiij. q̄ egressus ē a facie dni. Sic g̃ p pcm mortale hō auertit ab ipmutabili bono. s. a deo: ꝫ ꝓuertit ad ꝓmutabile bonū. s. ad creaturā sm Aug. s. ꝓstitu endo finē ultimū i eā: amādo eā magꝫ q̄ deū. Ita si qs ꝓuertit ad dnm p uerā pniam oz q̄ auertat tur a creatura: quā iordiate dilexit per oīsplicen tiam uolūtatis de peccato suo: ꝫ uertat faciē mē tis ad deū sup oia diligēdū. Nō pōt āt hoc fieri i ptē: ut. s. de aliq̄bus pctis doleat: ꝫ i alijs pmāeat qz hec nō eēt conuersio. i. tota ꝫ sil uersio. Nec a nima q̄ siplex ē: ꝫ ptes nō hēt: pōt ꝓ parte ꝓuerti ꝫ p pte auerti. Unū dns p Zachariā ꝓphetam ait ta. i. Cōuertimi ad me. s. detestādo oē peccatū: ꝫ ego ꝓuētar ad uos. s. dādo uenia ipsoꝝ. Et i signū hꝰ oēm infirmū quē xps sanauit: totaliter ꝫ mē te ꝫ corpore saluū fecit: ut dicit Augusti.

Qtū ad secūdum. §. II.

s. ꝓmiationē pene dicit ps. gladiū suū vi. gladiuꝫ s. sue ire: ꝫ diuersoꝝ flagelloꝝ uite pnūtis: q̄ imit tit ꝓminādo: ꝓ hec ipsis peccatoribus pēas futu ras. vñ saluator ait. Nisi pniam egeritis: oēs simꝫ pibitis Lu. xiij. Hūc gladiū uibrauit: qñ gen hu manū pctis iuolutū nec pēiteri uolēs: diluuio ire remit. gen. vj. Hunc gladiū uibrauit qñ sodomi tas uitio pessio mēsos: igne ꝫ sulphure celit mis sis ꝓbussit. gen. xviij. Hūc gladiū uibrauit q̄ndo Pharaonē cū exēcitu suo obstiatū ꝫ populū isrl̄ psequētē i mari demersit: Exodi. xiiij. Hūc gla. q̄ tidie uibrat: qñ pestilētijs: guerris: terremotibus tēpestatibus: penurijs: ut nūc et diuersis miserijs oēs afflig t: ut hoies pniam agāt: sm illud ps. lix. O ñdisti populo tuo dura: potasti nos uio cōpū ctiōis. s. per illa flagella. Et subdit ps. Arcū suuꝫ tetēdit: ꝫ parauit illū. Arc: ut dic Greg. viij. mo ral. significat dīnū iudiciū. In arcu eni q̄to lōge trahit corda: tāto de eo districtior exit sagitta. Sic extremi iudicij dies: q̄to lōge differt ut uēiat tāto cū uenerit districtior sīnia de illo ꝓcedet. Nē ei sic moll corda trahit ad se ꝫ flectit duꝝ lignuꝫ nūc dīna misericordia q̄dāmō flectit seueritatē sue dine iusticie: ut expectet diu pctores: ꝫ nō pūit ut merētur: sed relaxata corda lignū reuertit ad suū rigorē. Et quāto magꝫ cōda flexit lignū: tāto ma gis iaculū exit i eū cōtra quē mittit. Sic pctor: quāto maiorē misericordia expectat: si nō ꝓuertatur: sed ultia sīnia pcutiat: tāto grauiꝰ i iferno cruciat. vñ ad Ro. ij. Tu āt ꝛ duritiā tuā ꝫ ipenitēs cor tuū thesaurizas tibi irā i die ire: ꝫ adauges tibi penaꝝ dānatōnis i futuro iudicio. Et Uale. maxi. Lēto q̄dez gradu dīna ꝓcedit ira: tarditatēq; supplicij grauitate ꝓpēsat. Pōt ēt p arcū scōz Greg. ibidē sacra scriptura itelligi: i q̄ dulcedo noui testamti tāquā corda mollis trahit ad se uetus testamētū ꝫ duritiā eius tāquā lignū: qz in lia noui testamti nō fuit ille ꝓmiatōes penaꝝ in pctores q̄ i ueteri testō: sed dulcedie ꝓmissionū dīnaꝝ uocatur ho mies. Parauit āt istū arcū ponēs uasa mortis. i. iacula eterne dānationis: tāto grauiora fidelibus quāto maiora ꝓmiserūt. Cōtēpserūt bñficia dei s. passiōis xpi ꝫ sactoꝝ: ꝫ hꝰ. Nō eni p aliū modū pōt saluari: ꝫ iaculū eterne dānationis euadē: q̄ amisit inocētiā baptismalē: nisi p pniam. Et hoc ē qō ait Hiero. Secūda tabula pꝰ naufragiū ē pe nitētia: ut hētur i ōcre. de pe. di. iij. Culpā siplicit confiteri. Et loqtur Hiero. p silitudinez. Qui p spero itinere mare nauigāt. ꝓma tabula sustētat tabule nauis fracte auxilio: ad portuꝝ salutis du cūtur. Et hec secūda tabula dr q̄ est propter nau fragiū: nō q̄ sit secūda post naufragiū. Est g̃ ꝓma tabula tāquā nauis integra: p quā nauigamus ad portū regni inocētie baptismalis. Sz hac fracta qō fit p qōlibet mortale post baptismū: nō restat uia salutis nisi pnia q̄ dicitur secunda tabula: ut ꝓma q̄ tñ ē añ naufragiū dicat inocētia baptisma lis tāq̄ nauis: ꝫ pnia scōa tabla: sz pꝰ naufragiuꝫ:

Quātū ad tertiū. s. §. III

iflāmationē beniuolētie dr. Sagittas suas arden tibus effecit: hoc ē p illas ꝓmiationes scripture: ꝫ flagellationis: tāquā sagittas trāsfigit tiore pecca tores pēitētes: ꝫ demū facē eas ardētes beniuolen tia charitatis: qz ille tior a quo icohata ē pnia: cū fuerit seruilis: tādē cōuertitur i amorē filialē. vñ Aug. de pe. di. ij. Sic seta linū l filū: ita tior ūtro ducē charitatē. Et aliq̄ñ tales ꝓuēsi: quāto fuerūt maiores peccatores: tāto fiūt i dei amore ardētō res. Et scōm illud dic saluator Luce. xv. Oz gau diū ē in celis sup uno pctore pniam agen.. q̄ sup xcix. iustis: q̄ nō idiget pnia: quia. s. talis: ꝫ si pus magnus pctor: cōuersus ardētior efficit i dī amo re q̄ multi inocētes. Exēpla patēt i Paulo: Ma ria mag. Maria egyptiaca: Pelagia: Cypriano: Au. ꝫ multi alijs. Et sic sagittas suas ardētꝰ effe cit. Et ādētiores fac ex multi fructibꝰ ē q̄ subdit

Magni utiq; §. IIII.

sūt fructꝰ ꝫ utilitates vtutꝰ pnie. Et lz sie sacris ec clesie actualr susceptis possit hō saluari: quādo s. ipsa excludit articulos necessitatis: nō cōtēptuꝫ religionis. Et in ueteri testō: nō cōfessio uocalis:

Capitulū Decimūquartū.

nec alia ſacza noue legis tūc eēnt nccria: tñ ſic uir tute pnie nūq; aliquis pōt uel potuit ſalu⁹ exiſtē Et a quibuſdā ſic diffinit: q; pnia ē res optia que defectus oēs reuocat ad pfectō. Et optia quidez res intelligit nō ſimplr: ſz i gñe reuocatiōis a malo cōmiſſo. Dī aūt oēs defectus reuocare ad pfectum: qz. ſ. vtutes amiſſas p peccatū reſtituez fac. Appellatur ei hic pfectus ſtatus vtut̄ z gze in genere. Egreſſus eni malicie vtutis opatur igreſſuz ait Ambro. xxvij. q. ij. cū iitiatur. Egreſſus autē malicie ab aia fit p pniam. Eſt g̃ pmus fruct⁹ penitētie vtutū reſtitutio. Secūdus fruct⁹ ē merito rū reſtauratio. Merita. n. acquiſita p opa bona facta i ſtatu gratie: z pdita p ſequētē culpā mortalē: p pniam reuiuiſcūt. vñ Aug. de pe. diſ. iij. §. Piū ē credē: z fideſ nīa hoc expoſtulat: ut cū gza xpi deſtruxerit: uel pcia: uel mala ꝓza in hoie p pniam etiā remuneret bōa. ſ. que quiſ fec in ſtatu gze. De hoc tamē diffuſius i. iij. pte ti. xiij. c. vi. ō ſacio pnie. Tert⁹ fructus pnie: qui tñ dēt pōi p ꝓmo: ē pcorū emēdatō. vñ xp̄ſ Lu. ultio. Oppōtuit xp̄m pati: z reſurgē a mortuis tertia die: z p dicari i noie eius pniam z remiſſionē pcōz i oēs gētes. Pet⁹ dic pniam z poſta: addidit rēiſſionez peccatoz. Propterea Pet⁹ aplus iudeis: quib⁹ p̄dicabat: q̄rētibus de ſalute ſua rñdit. Penitemi z ꝓuertimi: ut deleātur pcā uza. Act. iij. In cui⁹ ēt figurā hz. iiij Regū. v. q; Naam lotuſ. i aq̄ ioz danis deſignāte pniam: mūdat⁹ ē a lepra: q̄ pcm deſignat. Quart⁹ fruct⁹ ē iterioz aie renouatō. Sic ātiq̄tas iducit i corpe z debilitatē: z iutilita tē z deformitatē. Nō. n. ſenes ſunt pulchri: nec fortes ad opādū. Ita pcm: qō fac aiam inueterare ſpūalit: pp qō dic p̄s. Inueteraui iteꝛ oēs ūmicos meos. Pcia. ſ. uel oemōes reddūt aiam debilē ad bñ opād. Unde Greg. i. xix. moral. q; ſeculi dilectoꝛes ſūt i celeſtibus debiles: i terrēis foꝛtes: z in oꝛione corā dño uel un⁹ hoꝛe momēto laxāt. di. xlvij. Oēs hui⁹ ſeculi. Fac ēt peccatū aiam deformē: maculoſā: z iutilē i bōis. Unde dī de pcoꝛibus i p̄s. xiij. Inutiles facti ſūt. Et Treñ. iij. ca. Deni grata ē ſup cāpōes facies eoꝛ. Sz pnia renouat aiaz iuueneſcere fac: ut ſit fōti ad oia bōa opa: z pulchra i ſpe: utili i bono ope. Alu. Nēo pi nouā icohaz uitā: niſi pēiteat eū ueteꝛ. i. uite pcōz cōmiſſoꝛ: de pe. di. i. tres ſūt: p̄s. c. ij. Renouabit ut aq̄le iuuētus tua. Dicūt nāles: q; cū aq̄la ē ātiq̄ta ex hoc fac ut iuueneſcat. Pōit ſe directo ad ſoliſ radiū: z exuſta pēnis ex calore: demergit ſe i fōtē uiuū. Et ſic depoſitis pēnis ueteriꝰ iuueneſcit. Sic z peccatoꝛ ātiq̄tus i malis: ponens ſe p ꝓſideratiōnē ad calorē ſolis dine iuſticie ꝓburētis i infernō pcōres. Et exide delicīēs ſe i aq̄s pnie z lachrymaz: iuueneſcit: z pulcher efficit. Quintus fructus ē tribulationū euitatio. Unde Hiero. i in Amoſ. Promittit pſpa deus ſi pniam egeriuſ. Qſi negligentia diſſoluamur: z illum penitebit ſpōſiōis: pmiſſaq; mutabit. Cui⁹ rei exēpluz Samariā z hierlm hz̄e poſſum⁹: quoꝝ alij de iminētibus ſuppliciſ liberati ſūt alij: q̄ p̄ib⁹ pmiſſa fuerāt: pdiderūt: de pe. di. j. ſi agāus. Dñs ēt p Hiere. xviij. c. ait. Repēte loquar aduerſus gētē: z aduerſus regnū: ut eradicē: z deſtruā: z diſpdā illō: ſi pniam egerit genſ illa: a malo ſuo: quod locut⁹ ſū aduerſus eā agaz z ego pniam ſup malo qđ. Exēpla inūera ſūt in ſcriptur⁹: ut de Ezechia q̄ pp peccata iſirmat⁹ ad moꝛtē ꝓuerſ⁹ ad pietez fleuit fletu magno in ſignū pnie: z ide uenia ꝓſecutus ē z ſanitatē ſpaciū. xv. ānoꝝ uite ei⁹ additū ē Iſa. xxxviij. Niniue q̄ pctis ſubuertēda erat: fletibus pnie ſniam euaſit. Jone. iij. Nabuchodonoſor p aliquā pniam dilata eſt ſnīa: ſz poſtea recidiuanſ p ſupbiā penā icurrit Dañ. iij. c. Et ſic de alijs: ut pz p̄cipue in li. iudicū p totū. Sext⁹ fruct⁹ ē boꝝ eccl̄ie pticipatio. Per pniam eni uerā: cuz peccatoꝛ icoꝛpetur eccl̄ie: ſic ex quolibet cibo aſſūpto ab hoie: oē mēbrū corporis illiuſ pticipat nutrimētū de illo cibo. Sic ō quolibet bono opere facto i coꝛpe eccl̄e: penitēs pticipat z pcipit ſuffragiū: ſz illō p̄s. Participē me fac ō⁹ oim timētiū te Uñ Hiero: i malach: ait. Ne foꝛſitā pcti imemores tardi⁹ reuētamur. ſ. ad pniā: adhuc iq̄t: ſedē vos faciā i tabēnaclis: ſic i die feſtiuitat⁹: vt qō fac baſa: faciat z pñia: z hitēt in tabernaculis ſalutoꝛis hoc ē in eccl̄ia: de pe. dis. j. Et hic pticipāt ō oꝛonib⁹: idulgētijs: z halij h⁹. Septim⁹ ē pmi oꝝ ꝓparatō: pmū vbuz qō xp̄s p̄dicauit pp̄lis fuit hoc. Piam agite appꝛopiq̄bit: n. regnū celoꝝ Mat. iij. Hoc idē p̄dicauerat p̄ul gloſus Jo. bap. Nō ait. Intrabit penitēs i regnū celoꝝ. ſ. appꝛopinq̄bit. Naz z ſi pccatō ỳe peniteat: ñ tñ tūc moꝛiēſ intrat niſi tā feuētē pniā agēt: z ꝓtritō hz̄et qō deleret oēm culpā z penā ſic accidit in latrone cum chriſto crucifixo. Sed cōmūiter alijs appꝛopiq̄t. Intrans. n. purgatoꝛiū appꝛopiquat regnum celoꝝ: uel etiam qz etſi p pniaz recupet grām q̄ diſponit ad glaz: ſz tñ nōdū pcipit: ſz appꝛopiquat. p̄t ei reciduare z ſic ñ intrare: ex ſuo tñ defectu. Nō ei vera pnia facit hoiez in peccabilē. nec affert facl̄tatē peccādi Nec ē ꝺ qō ait Gre. de pe. di. iij. Pnia ē preterita mala plagē z plagēda i: ex ñ ꝓmittē. Intelligit. n. q̄ ad ꝓpoſitum. i. q; hēat ꝓpoſitū ñ ꝓmittēdi. Qō pz manifeſte p exēplū. Nā Dauid q̄ vere penituit de adulterio ppetrato. poſtea iteꝝ peccauit i numeratiōe ppli. ij. Reg. vl. Et q; vere penituerit ptz ex his que dic Amb. in Apologia dō. Ait ei ille rex potēs ac tātuſ: nec exiguo q̄dem momēto manē penes ſe delicti paſſus eſt ꝓſciētiam: ſz p̄matura ꝓfeſſiōe atq; imenſo doloꝛe reddidit peccatū ſuuz. Deniq; dñz

dolor interni affectus mouit: ut Nathā diceret. Cū penituit te: oīs transtulit pcm tuū. Maturitas itaq; uenie ꝓfūdā declarauit fuisse regis penitentiā. de pe. dis. iij. Ille. Quā grauiē āt pecca uerit & mortaliter i nūeratōe populi: ostendit ex flagello pestis illius: qō ēt sentit Petrus de paluō.

Excellētia uirtutis .§.V

penitentie: patet nō solū ex multiplici fructu eius ut dictū est: sed ēt ex alīs fructibus. Prīo: qz est i ꝑncipali potētia. Secūdo: quia est in nobis vltē. Tertio: quia est oīm uirtutū prima. Quātuz ad ꝑmū: cū pnia sit una vt' spāl: oz q' sit i una potētia aie ñ i eēntia aie.. Est āt i uolūtate: q ē ꝑncipaliō iter potētias aie. Vt' rō ē secūdū Pe. de pa. in. iiij. di. xiij. qz pnia est ps iusticie: ut dictuz est. Justicia āt ē in uolūtate. Itez quia eligē ē act' uolūtatis: & pari rōne fugere: respuere: & detestari: quod ē pnie ꝓprius actus: ptinet ad uolūtatē. Et ad hoc facit quod ait Augu. Arbitrij de' i boie: ut doleat cōmissa: de pe. dis. vij. nēo: ut. s. uelit detestari pcā: & uitare. Quātū ad secūdū: secundū Pe. de paī. ubi supra: pnia est uirtus in oīb' bonis hoībus. Et prīo in inocētibus: & in beata v̄gine: qz nūq; peccauit: tamē añ cōceptionē filij peccare potuit. Et q̄ puuli moztui sūt in gīa: ex nā peccare potuerūt: si uiuere usq; ad tps peccādi cōtigisset. Fuerūt ergo pniam nō in actu: sz i hitu & scōm aptitudinē. Secūdo pnia vtus ē in beatis hoībus puris. nō quidem quo ad actū dolendi de pcco: sed quo ad actum gaudendi de dolore preterito: non pīti. Sicut quis gaudet: ñ dolet recolens euasisse piculū. Unde & consecutus ē lucrum. Sicut etiam alium actum habet graue: cum est sursum tendere. s. deorsum: & alium: cum ē deorsum. s. quiescere. Sic uirtutes morales hīt actum tendentem in uia: & quietem in fine in patria. Tertio in omnibus peccatoribus conuersis ad deum. In non conuersis autem hominib' est penitentia: non uirtus: sed pena. s. remorsus ꝑ scientie. Unde philosophus ait in lib. ethicorum Qz omnis malus ympletur penitudine. Quarto in damnatis est penitentia: non uirtus: sed uitiosum penitere: quia dolent de peccato: non i quantum est contra deum: sed in quantum est contra se ipsos: & sui uoluntatem: respectu scilicet pene: quam sentiunt. Unde dicitur Sapientie quinto Intra se gementes: & penitentiam agentes &c. In angelis bonis non est penitentia: & hoc quia non potuerunt peccare expiabiliter. Sic autem & nō aliter peccatum est obiectum penitentie: prout ē uirtus. Et multo minus in christo: quia nunquā peccare potuit: cuz semper humanitas fuerit unita deitati: que peccare non potest. Quantum ad tertium. Penitentia est prior cōmuniter charitate & alīs: sed tamen posterior fide. Pro cuius declaratione dicit idem Petrus: ubi supra: q' licz omnes uirtutes infundantur simul quantum ad habitum: vna tamen prior est alia quantum ad ordinem secundum actum: & ideo in actibus earz est attendenda ipsa priozitas. Sciendum igit q' motum uoluntatis: cuiusmodi est motus uirtutum moralium: precedit motum cognitionis: qz appetibile imaginatum: uel intellectum: mouet appetitum: ut dicitur in. iij. de anima. Et iterum extimatio possibilitatis: motum uoluntatis: q̄a electio que est principalis motus uirtutis: nō pōt esse de impossibili extimato. Motus autem appetitus in duobus consistit. s. in fuga mali: & i ꝑsecutione boni. Et hec duo diuersimode ordinātur. Quandoq; enim quis fugit malum propter desiderium boni: & quādoq; econuerso. Et hic motus. s. prosequi bonū uirtutis: ut fugiat maluz pene est: ut frequentius in reuersione pcoris ad deum per pniam: & ido motuz pnie pcedit motuz fidei: qz accedentem ad deum oz credere: ad Heb. xi. Et iterū motus spei coniunctus motui tioris: propter quem fit extiatō de possibilitate uenie ꝑsequende. Et ideo dicit Grego. q' penitens mouetur inter spem & timorem. Deinde ut in pluribus sequitur motus pnie: deinde motus charitatis: & aliarū uirtutum p ordinē. Quādoq; etiaz mot' amoris pcedit motū penitētie: sed ille amor non est amor charitatis: quia charitas amissa non recuperatur: nisi per contritionem de peccatis precedentibus: q̄ ē motus penitentie vtutis: hec ille.

Quomō autē peni .§.I.

tens: & q̄libet electus habeat moueri inter tioreż & spem: ut nec presumat: nec desperet ex dicti scripture sacre oñdit Greg. in moral'. xix. tractans illud Job. Lunez sederem: q̄i rex circunstante exercitu. Eram tamen merentium consolatos. Dicit enim sacta ecclesia fidelibus suis de pietate: & iusticia redēptoris: in predicationibus seris spem miscet & metum: q̄tenus nec ita aute de misericordia ꝑfidāt: nec desperate iusticiā timeant. Nā vbo sui capitis formidātes refouet: dicens Lu. xij. Nolite timere: pusill' grex: qz ꝑplacuit pri uestro dare uobis regnū. Atq; iterum presumentes terret: dum dicit Mathei. xxvi. Uigilate & orate: ne intretis in tētationē. Rursus formidantes refouet: dicens Mat. v. Gaudete: qz merces uestra copiosa est i celis. Sed de se ipsis pfūentes terret: cū ait Lu. x. Uidebā Sathanā sicut fulgur de celo cadētem. Formidātes refouet: cū ait. Oues mee uocē meā audiunt: & ego uitā eternā do eis: & nō rapiet eas q̄sq; de mānu mea. Sed i se ipsis pfūentes deterret dicēs. Dabūt signa magna: & ꝓdigia: ita ut i errore inducātur: si fieri pōt: etiā electi. Formidātes re

fouet:cū dicit. Qui perseuerauerit usqz in finez: hic saluus erit. Presūentes deterret:dicēs. Lū ue nerit filius hois:putas ūeniet fidē in terra. Me tuētes refouet:cū latroni dī. Hodie mecū eris in paradiso. Sed terrētur pūentes:dū Judas ex a postolatus gloria i tartarū labit. de quo p sentē tie diffinitionē dī. Duodeciz uos elegi: ⁊ unus ex uobis diabolus ē. Formidantes refouet:cū dicit Si dimiserit uir uxorē suā:⁊ recedēs ab ea duxe rit uirū alterū:nunqd reuertetur ad eā ultra:nū qo nō contaminata ⁊ polluta erit mulier illa:tu āt fornicata es cum amatoribus multis. Tamen reuertere ad me dicit dominus:⁊ ego suscipiam te. Sed presumentes deterret:cū dicit. Quid cla mas ad me sup contritione tua:insanabilis ē do lor tuus. Formidātes refouet:dicēs. Ergo saltez amodo uoca me. Pater meus dux uirgitatī mee es tu. Sed presumentes deterret:dicens. Pat me us amorreus:⁊ mater tua cethea. Formidantem refouet:cum ait. Reuertere aduersatrix israhel: ⁊ non auertā faciē meam a uobis: quia sanctus ego sum:⁊ non irascar in perpetuuz. Sed presu mentē deterret:cū prophetaz ab intercessione p hibet:dicens. Non assumas pro eis laudem ⁊ o ratōnem:quia nō exaudiaz in tempore clamoris eorum ad me:qm̄ si steterint coram me Moises ⁊ Samuel :nō ē anima mea ad populū istum. In eo ergo q̄ dicit. Lum sederem:quasi rex circū dante me exercitu:incutit timorem ex potestate: cum subdit. Eram tamē merentium consolator: subleuat spem ex consolatione. Quasi.n.rex do minus sedet in corde nīo:quia circūstrepentes re git aiox motus in nīa cogitatione. In mēte q̄ppe quā inhabitat:dū torpētia excitat:inq̄eta frenat:fri gida accēdit:accēsa moderatur:emollit rigida::e stringit fluxa. Ex ipsa diuersitate cogitatōnū:qua si quidā exercitus illū circunstat. Siue quasi rex sedet circunstante exercitu:quia presidentem illū circunstat turba uirtutum. Qui ēt merentiuz.i. penitentium consolator est:ea pmissione qua di cit. Beati q̄ lugent:qm̄ ipsi cōsolabūtur. Inhabitā aūt in mente incipit deus p pniam:⁊ ibi q̄escere. De pnia ut est sacīm:⁊ de partibus eius. Contri tione:confessione:⁊ satisfactione: habes in.iij.p te ti. de sacramentis. c. de penitentia

De veritate prout est uirtus. Capi. xv.

Eritatē autem cō

numerat phūs in.ij.⁊.iij.ethi. inī ce teras uirtutes. Et Tulius in rhetori ca ponit eam inter partes iusticie. Et sic diffinit eam. Ueritas est per quam immutata que sunt: aut ante fuerunt:aut futura sunt:dicuntur. Sed pro maiori declaratione horum dicendum secū dum beatum Tho. secunda secunde questione. c ix. arti. i. q̄ veritas dupliciter accipi potest. Uno modo secundum q̄ secundum ueritatem aliq̄d dicitur uerum. Et sic ueritas non est uirtus: sed obiectum:uel finis uirtutis. Sic enim accepta ue ritas non est habitus:quod est genus uirtutis: ꝛ equalitas quedam intellectus:uel signi ad rem in tellectam significatam: vel rei ad suam primam causam. Et sic diffinitur ueritas:q̄ est adequatō rei intellecte ad intellectum. Secundo modo potest dici ueritas:qua aliquis uerum dicit: secū dum q̄ per eam aliquis dicitur uerax. Et hec est uirtus:quia hoc ipsum quod est dicere uerum :ē bonus actus. Uirtus autem est:que bonum facit habentem:⁊ opus eius reddit bonum secundum philosophum. Et de hac loquitur Tulius i dif finitione supra posita. Potest addi:q̄ ueritaꝛ tertio modo dicitur ipse deus:⁊ per appropriatō nem filius. Unde ⁊ uerbum dicitur quasi ueruz boans. i. manifestans. Ipse enim incarnatus ait. Ego sum uia:ueritas:⁊ uita. Joan. decimoquar to. Et Augustinus in libro de ciuitate dei ait. Ut homo confidentius ambularet ad ueritatem:ipa veritas dei filius:homine assumpto: non deo cō sumpto: veniens fundauit:⁊ stabiliuit fidem. Et hoc est quod ipse ait Pylato. Ego in hoc natus sum:⁊ ad hoc ueni in mundum:ut testimonium perhibeam ueritati. Jo. xix. Q autem ueritas se cundo modo dicta sit specialis uirtus. Sic decla rat Tho. ubi supra ar. ij. Ad rationem uirtutis pertinet:q̄ opus hominis bonum reddat. Unde in actu hominis:cum inuenitur specialis ratō bo nitatis:necesse est q̄ ad hoc disponatur homo p specialem uirtutem. Cum autem bonum secun dum beatum Augustinum in libro ō natura bo ni:consistat in ordine:necesse est specialem ratio nem boni considerari ex ōterminato ordine.

Est autem specialis quidem ordo: secundum q̄ exteriora nostra:uel uerba:uel facta debite ordi nantur ad aliquod signanduz: quod factum est. Et ad hoc perficitur homo per uirtutem ueritatis. Unde manifestum est q̄ ueritas est specialis uirtus. Consistit autem in medio inter superfluū ⁊ diminutum:sicut alie uirtutes morales:ex hoc q̄ de se nec maiora dicit:nec minora q̄ in se sint uel recognoscant. Aut etiam ex hoc nec falsum dicit:quod est superfluum:nec uerum tacet: cuz expedit q̄ esset diminutiuū ueritatis. Scien dum etiam q̄ simplicitas pertinet ad ueritatem: in quantum est uirtus. Nam simplicitas dicitur per oppositum duplicitati :qua scilicet aliquis habet aliquid in corde:⁊ aliud q̄ habeat ostēdit exterius. Et sic simplicitas ad hanc uirtutem p tinet. Facit autem simplicitas intentionem re ctam:non quidez directe: quia hoc pertinet ad omnem uirtutem. Sed excludēdo duplicitatē:q̄

hō unū itēdit: ⁊ aliud ptēdit. Et dī simplex quasi sine plica. scilicet duplicitatī. Et ō hac simplicitate dicitur prouer. i. Cum simplicibus sermocinatio eius. Et mat. x. ait xp̄s: Estote simplices sicut columbe: id ē ut nemini machinemini dolos. Dī n. colūbā nō hēre fel: quod designat malitiā. Et ō Job dī ca. i. q̄ erat simplex ⁊ rect⁹. Q̄z ueritas sit pars iustitie. s. potētialis vt vtus secūdaria annexa p̄ncipali. Sic ōclarat tho. vbi supra arti. iij. Ex hoc aliqua uirt⁹ iusticie ānectit sic secūdaria principali: q̄ ꝓnectitur q̄dē cū iusticia ptī: ⁊ ptī deficit ab eius pfecta rōne Veritas āt cōnectit cuz iusticia i duobus. P̄rio q̄dē i hoc q̄ ē ad alterum Mānifestatō eni: quā dicius eē actū vitatis: est ad alterū: i quātū. s. ea q̄ circa se sūt: un⁹ alteri manifestat. Secūdo i quātū iusticia equalitatē quādā i rebus ꝓstituit. Et hoc ēt facit vtus ueritatī. Adequat. n. signa rebus exñtibus circa ipsā. Deficit āt a ꝓpria rōne iusticie: in quātū ad rōnez debiti. Nō. n. hec uirtus attēdit ōbitū legale: quod attēdit iusticia: sed potius debitū legale: i q̄tū un⁹ hō alteri ex hōestate debet ueritatis mānifestatōnem Et sic patet: q̄ ueritas ē uirt⁹ ānexa iusticie: sicut secūdaria p̄ncipali. Nec obstat: q̄ iusticia est i uolūtate. Veritas autem in intellectu: quia ueritas pertinet ad itellectū in q̄tū cognita: sed p uolūtatē propam: p quā hō utitur habitibus ⁊ mēbris pfert exteriora signa ad mānifestandū ueritatem Et sic ueritatis uirtus ēt spectat ad uolūtatē. Cōtra hāc ueritatē opponūtur uitiū mēdacij: simulatōis: ⁊ hypocrīs: ⁊ ironie ō q̄⁹ plē hēt i. ij. p̄te.

Veritatez large su. §. I.

mēdo pōit Hiero. sup Mat. eē triplicē: quod allegat. b. Tho. ⁊ alij in. iij. sen. P̄ria ē ueritas uite. Secūda ē ueritas doctrie. Tertia ē ueritas iusticie. Dīt āt q̄libz harz a ueritate restricte sūpta: put est uirt⁹ spālis: de qua dictū ē. Hāc triplicez uidēt notasse iudei i xp̄o fuisse: cū dixerūt ei. Scimus q⁹ uerax es q̄ ad p̄mā. Et uiā dī i ueritate doces quo ad secūdā. Et nō ē tibi cura de aliquo. Nō e nim respicis oēm p̄sonā quo ad tertiū Mat. xxij vt notat Nico. de lira: ibi: q̄uis hec dixerūt ad tētādū ⁊ decipiendū eū. Et q̄ sit utilis ⁊ nobilis ista vitas: oñdit p̄s. diccns. Veritas mea: ⁊ misericōdia mea cū ipo ē: ⁊ i noie meo exaltabit cōnu ei⁹. Cassiodor⁹ hoc expōit ō xp̄o i quo fuerūt: ⁊ veritas doctrie: iusticie: ac uite: ⁊ misericōdia ī mēse clemētie qua mūdū redemit sua passione: ex q̄bus i nomine ⁊ vtute dei p̄is cornu ei⁹. i. dignitas ⁊ potētia ē exaltata: ut i noie ei⁹ oē genu flectat: celestiū ⁊ restriū: ⁊ infernoz: ad philip. ij. Pōt ⁊ hoc expōi de quolibet sācto uiro: ut itroducē eccl̄ia i officio misse aliter ꝓcedēdo: ut dicat. Veritas mea ⁊ misericordia mea cū ipso. s. electo meo: ⁊ i noie meo exaltabit cornu ei⁹: vbi tria nō de ueritate. P̄rio eius mira dignitas: ibi ueritas mea. Secūdo eius magna utilitas: ibi misericordia mea. Tertio ei⁹ eximia remūeralitas: ibi: et in noie ⁊c.

Qtum ad p̄mum. §. II

dignitas vitat̄ oñdit i eo q̄ dicē dñs. Veritas mea id est: q̄ ē a me: ⁊ quā possideo. Veritas a quocū q̄z dicat̄ a spū sācto ē: ait. b. Amb. Mire āt dignitatis ē quod est a deo quo uocabulo uocat̄ deus. Et cū sit triplex ueritas: ut dictū ē: q̄libet ē a spū sācto. Un̄ dixit xp̄s aplis de spū sancto. Docebit uos oēm ueritatē. s. uite: doctrine: ⁊ iusticie. Et ueritas q̄dē uite dī siue uera scōm. b. Tho. sicut et quelibet alia res dicit̄ vā ex hoc q̄ attīgit suā īgulā ⁊ mēsurā. Regula āt ⁊ mēsura uite hominis. i. conuersationis sue est lex diuina: per cuius ꝓfor mitatē rectitudinē hēt. Et talis ueritas siue rectitudo nō ē uirtus spālis: sed cōis est ad oēm uirtutem: hāc deus exigit a quolibet: dicens. Pacez et ueritatē dilīgite: ait domin⁹ oipotens zach. viij. Hec āt consistit p̄imo i vā mētis extimatiōe. Secundo in vā oris locutiōe. Tertio i vā operis executione. P̄imo ad ueritatē uite exigitur vā rerū extimatio. Falsū. n. loqueretur in mente sua: qui estimaret panē esse lutum et aurū eē auricalcuz: licet hēat aliquam similitudinē in colore: ita qui reputat tēporalia eē magna bona: vt diuitias: uoluptates: honores: ⁊ h⁹. Et uirtutes: ⁊ sapiam nō extimat alicuius ualoris: quasi ea cōtēnens: hic loq̄tur falsū in corde suo. Sed dicē p̄s. Qui loquit̄ ueritatem in corde suo: iste requiescet in mōte sancto dei. Veritatē loq̄t̄ i corde qui reputat mūdana eē trāsitoria ⁊ uana: ac uilia: ut aplis q̄ dicebat. Oia arbitrat⁹ sū ut stercora. Et uera ⁊ magna bōa itelligit esse gratiā ⁊ gloriam. Et ex tali ueritate cognita amat uirtutes: ⁊ laborat pro eis cōtēnit terrēa: ⁊ uitia abhorret. Secūdo ad ueritatē uite req̄ritur ueritas in locutione. vñ aplus. Loquimi unus q̄sq̄z vitatē cū ꝓxio suo: q̄m sum⁹ iuicē mbra. Mēbra āt ñ ōcipiūt altez aliud. Dz āt ppōi vitas locutōis omni amicicie. Unde phūs Duobus existentibus amicis platone ⁊ vitate sācti ē p̄honorare ueritatē. Jdē. Amicus q̄dē plato: amicus fortis: sed magis amica vitas. Sed q⁹ ut ait quidā sapiēs: ueritas odiū parit. Obsequz amicos iō diminute sūt vitates a filijs hoinm ait p̄s. Et ut placeant hoibus mēdacia ⁊ adulatiōes multiplicāt Sen̄. Monstrabo tibi quid oia possidentibus desit qui dicat vum. Tertio exigit ad vite ueritatē recta operatio Jsa. xxxviij. Memento dñe inq̄t Ezechias: quō ābulaueri coā te in vitate cōde pfecto. Et q̄i se ōclarās subdit. Et q̄ rectū ē i ꝓspectu tuo feceri. Ad h q̄ op⁹ nīm sit vez opor: tet q̄ remoueatur ab ea oīs sinistra itentō ⁊

amen ⁊ mimen potat
Vmi

simulatō. ⁊ indebita circūstātia. Et oīe op⁹ q̄tū cūq; ꝓsuetū ab alīs oz cedere veritati. Uñ Aug. Manifestata veritate cedat ꝓsuetudo veritati. oi. viij. Quātū ad veritatē doctrine dīc. b. tho. sc̄a sc̄e. q. cix. ar. iij. q̄ hec ꝓsistit in quadā mānifestatōe v̄boz eoz de q̄b⁹ est scia. vñ directe ñ pti nz ad v̄tutē vitatis ꝑut ē v̄tus spālis. vez q; vera scibilia inq̄tū sūt a nobis ꝓgnita. circa nos sunt ⁊ scibilia: i quātū sūt a nobis cognita: circa nos sūt ⁊ ad nos ptinēt: sm hoc vitas doctrīe pōt ad hāc v̄tutē spālē ptinere: ⁊ q̄cūq; alia ueritas: q̄ ds manifestat uerbo: uel facto qō ꝓgnoscit. Pertinet āt ad ueritatē doctrīe: ut docēdo: i quacūq; facultate ꝓsulēdo: ꝑdicādo: exhortādo uera dicat. Et q; sacra scriptura sola doctrīa est: q̄ nullā hz falsitatē admixtā: ⁊ hoc qr sermo dei est: q̄ mētiri ñ pt. Uñ dī. Jo. xvij. Sermo tu⁹ ueritas ē. Jō ꝓmaxie ꝑdicādo dēt induci auctas scripture sacre: nec ds ex tioze dēt dimittē: ut ueritates ncārias ad salutē nō dicat. Uñ Crisō. tractās illō qō ait xp̄s apostolis: cū misit eos ad ꝑdicādū. Nolite tiere eos q̄ occidūt corpus: ait. Nō solū ē ꝑditor ueritatis: q̄ trāsgrediēs ueritatē: ꝓ ueritate mēdaciuz palā loq̄tur: sed ⁊ ille q̄ non ꝓnūciat ueritatē: quā libere nūciare oz. Aut nō libere ueritatē defēdit: quā libere defēdere dēt: ꝑditor ē ueritatis. Nā sic sacdos debitor ē: ut ueritatē: quaz audiuit a deo libere ꝑdicet. Sic layc⁹ debitor est: ut ueritatē quā audiuit i scripturis ꝓbatā: fiducialit defēdat: hec ille q. iij. nolite. Nō tñ ꝑdicator dēt dicere omnē veritatē: sed q̄ cōueniat auditoribus: cuismodi. s. sit capaces: ⁊ q̄ utilis sit eis. Sz dolēdū: q; iā uenit tps qō ꝑdixit apls. ij. ad thimo. iiij.. Erit. n. tps: cum sanā doctrinā nō sustiebūt. Et a ueritate q̄dē auditū auertēt: ad fabulas āt cōuertētur. Si q̄ aūt dicta gētiliū poetaz uel phōz: nō ad oñtationē: sed ad maiorē ꝓfirmationē vitatis aliq̄n iducant vt ācille defuiētes dñe theologie: nō erit icōueniens. Uñ Clemēs papa. Cū eni ex dīnis scripturis q̄s firmā regulā ueritatis susceperit: absurdū ñ erit si aliquid ex eruditiōe cōi: ac liberalib⁹ studijs: q̄ forte i puericia attigēit: ad assertionē ueri dogmatis cōferat: ita tamē ubi uera didicerit: falsa ⁊ sīlata decliet di. xxxvij. relatū. Si āt ds aliq̄ doceret falsa uel icauta: uel q̄ possūt eē occasio mali: non erubescat: cū expedit retractare uel declarare: q; nec. b. Aug. erubuit facere libz retractationum cū eēt doctissim⁹ oīm. Eccī. iij. Nō cōtradicas vbo ueritatis ullo mō: cū. s. reprehēderis de errore. ij. ad Corī. xiij. Nō possum⁹ aliquid cōtra veritatē: sed ꝓ veritate. b. Aug. Magne sapie ē hoiem reuocare: q̄ male locutus ē. xxj. q. iij. magne:

Quātū ad veritatē iusticie dīc Tho. ubi supra: q̄ veritas iusticie ē sm q̄ alīqs rectitudinē legis i iudicijs q̄ sūt ad alterꝫ fuat. Uñ sm q̄ alīqs veritatē mānifestat ex iusticia: puta cuz in iudicio testificat uez: uel cōfitet. Et sic est quidā act⁹ iusticie Uñ nō ꝓpe ptinet ad veritatē: ꝑut ē spāl' uirtus Ad veritatē iusticie ptiet nō respicere ad psonas quia paup: ⁊ iō ꝓpatiētū: vel q; cōsāguine⁹: ⁊ iō nō pūiendus: ⁊ h⁹ puer. xxviij. Qui ꝓgnoscit in iudicio faciē nō bñfac: ⁊ ꝓ buccella pāis defit vitatē. Et dns i lege. Nō misereberis i iudicio pauperis: vt a uero deuies. Hinc ⁊. b. Aug. Queritꝫ pater de malo filio: queritꝫ. i. ꝓqueritur filⁱ ō duro pze. Seruāus hōrificētiā pī: q̄ debet ei a filio: nō eq̄mus filiū pī in hōze: sed ꝓpōimus filiū pī in ueritate. ij. q. vij. q̄ritur. Nec ēt dēt attēdē iudex ad mūera: sed respuē: Deu. xvi. Mūera pvtūt vba iustorū: ut. s. falsā sñiam ꝑferāt. Uñ. b. Greg. Bōis male utūtur: q̄ ꝓ tpali lucro iuste iudicant Tales q̄dē a ueritate: non iusticie ōfēsio: sz amor pmij ꝓuocat: qbus si spes nūmi subtrahit: confestim a iusticia executōe recedūt. Acceptato mūerū puaricatio ē veritatis. xi. q. iij. qui recte. Pertinet ad veritatē iusticie resistē malis: ⁊ defēdē inocētes ꝫ oppssores. Uñ dī di. lxxxiij. Error: cui nō resistitur approbat. Veritas cū mūne defēsat: oppmit. Negligē q̄ppe cū possis pturbare puersos: nihil ē aliud q̄ fouē. Pertiet ad veritatez iusticie iudicare sm allegata ⁊ probata: sed ꝓuus bene examinata. Unde beatus Ambrosius. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit: ⁊ domestice proposito uoluntatis: sed iuxta leges ⁊ iura pronuntiat. examinat causarum merita non mutat. ij. q. vij. iudicet. Sed potest hodie dici illud. Conruit ueritas in plateis. Isa. lix.

Utilitas huius .§. III.

uirtutis ostenditur: cum subditur. Et misericordia mea cum ipso: quasi dicat. Quia fuit in eo veritas: erit in illo misericordia mea: id est faciaz ei misericordiam. Misericordia autem dicitur quasi miseriam adimens. Unde ⁊ Christus Joānis. iij. ait. Veritas liberabit nos. Adimit autez ⁊ liberabit a multiplici miseria. Primo a miseria obscurationis. Secundo a miseria ingloriationis. Tertio a miseria deprauationis. Quarto a miseria damnationis. Quantum ad primuz dicit Job. Tenebris inuoluimur. ⁊ cetera. Anima enim nostra: ut ait philosophus: nascit sicut tabula rasa: in qua nihil est pictum. Nullaz ueritatem cognoscit. vnde in magna obscuritate est. Et hec est magna miseria. Sed liberatur ab hac miseria paulatim per ueritatem sibi manifestatam ab alīs: ⁊ a se cognitam. Uerum enim est bonum intellectus: quod perficit ipsum: ⁊ illustrat obscuritatem eius. Et sic nullus mēti suauior cibus q̄ veritas: ut ait Lactantⁱ⁹ in li. institu.

Jta nullus amarior seu magis noxius cibus aīe: q̄ falsitas. Secūdo ueritas locutionis liberat ab ingloriatione. i. infamia. Sicut. n. fallacia hominis facit eum infamē: ita ut quilibet detestētur eē hoīes mēdaces: nec credat eis: cū ēt dicunt ꝛ iurant ueritatē. Jta q̄ uerax ē in vbo locutiōis. inde sibi bonā acq̄rit famā. Luz enī hō sit aial sociale: naturaliter unusq̄sq; dz alter alteri id sic quo societas hūana ꝓseruari nō pōt. Nō posset āt hoīes ꝓuiuere: nisi sibi inuicē crederēt tāq̄ vitatē manifestātibus. Et ꝓpter hoc fallax exosus ꝛ infamis hī q̄ destructiuus hūane societatis. Et uerax diligit ut ꝓfuatiu' eiusdē societatis. Et dic Tho. 2a. 2e. q. c. ix. ar. iiij. q̄ uirtus vitatis potī' decliat in mīn' q̄ i maius: hoc tñ pōt intelligi duplr: cū dz decliare ī mīn'. Uno mō affirmādo: puta q; non mānifestat totū bonuz quod i se ē: sciam: uel scitatē uel h'. Et hoc fit sine p̄iudicio vitatis: q; i maiori includit mīn'. Et sic vtus ueritatis decliat i mī'. Hoc'n. ut phs dicit i li: ethi. uidet eē prudētī' pp oneros as supabūdātias. Hoīes. n. q̄ maiora ō se dicūt q̄ sint: sūt alijs onerosi: q̄si alios excellē uolētes. Qui āt miora de se dicūt q̄ in eis sit: sī alijs gr̄osi: q̄i alijs ꝓdescēdētes p quādā moderationē Un apls. iij. ad Loi. xij. Si uoluero gliari nō ero īsipiēs. veritatē. n. dicā. Parco āt ne q̄s existimat sup id q̄ uidet in me: aut audit aliq̄d ex me. Allio mō negādo decliat ī mīn'. Lū. s. negat quod in eo ē. Et hec nō ptīet ad ueritatē: q; falsū incurrit Sed ptinet ad ironie uitiū: tñ mīn' peccat ꝫ ueritatē q̄ p iactātiā exqua pl' dicit de se q̄ sit. Tertio liberat ueritas a miseria p̄auitatis: ubi ē ueritas uite: cū excludat oē uitiū: ibi prauitas locuz non hēt. hic uerax ē: ꝛ iustīcia i illo nō ē: dr̄ Jo. vij. Sed ꝛ oīs prauitas ꝓmissa peccati tollit per ueritatē cōfessionis ꝛ pnie. Un ps. Ueritas ō tra orta ē. i. uera confessio de pcōre: ꝛ iustīcia de celo ꝓspexit. i. iustificatō a deo. Jta expōit Aug. ō pe. di. i. Et idē Aug. dicit. vera pnia ad baptīmi puritatē conat adducē pēitentē. Quarto liberat a miseria dānationis. Si māseritis i sermone meo s. ꝓseuerādo in obtuatiōe ei'. Uere discipuli mei eritis: ꝛ ꝓgnoscetis ueritatem: ꝛ ueritas liberabit uos Jo. viij. Liberabit. s. a damnatiōe ꝓseuādone icurratis. Si q̄s ait ipse i eodē ca. ꝑmonē meū seruabit: mortē nō uidebit i ētnū. Si g̃ vitatē dico uobis: q̄re nō creditis mihi: cum per hoc euadatis miseriam omnem: quia ueritas mea: i qua est ibi ꝛ misericordia mea ad tollendas miserias.

Ad tū ad tertium. §. IIII.

ꝓncipale: quod ē remūeratio ueritatis: hoc oñditur: dū dr̄. Exaltabit cornu ei'. Dicit Aug. super ps. Cornua iusti sūt mūera xp̄i: q; eminēt. Precipuū munus xp̄i ē gr̄a sua. vñ et vtutes ꝓcedunt: ꝛ merita. Exaltat aūt istud cornu gratie: cum p eam peruēitur ad gl̄iam. Jo. iij. Qui facit vitatē idest opādo scōm eam. h̄ uenit ad lucez. s. glorie. Unde faciētibus tribus cubicularijs regis Darij q̄stionem inter se: ꝛ corā eo ꝛ sapientibus suis disceptātibus: q̄d ē fortius oībus: ynus dixit uinū: alī' regē: tertius. s. zorobabel mulierem. Et magis ueritatē concludēdo: q̄ veritas uincit: ꝛ uiuit: et obtinet in secula seculoꝝ. Uide historiā que pulchra est: ꝛ multa ꝓtinet ad ꝓmēdationē ueritatis Uinū significat sapiaz hūanā que inebriat. Rex potentiā ꝛ rerū abundantiā. Mulier uoluptatē Hec oīa potentia sunt. Sed ueritas oībus p̄eualet: que conducit ad regna celoruz: vbi semper uiuitur. Habetur. ij. Esdre. iij. capi.

De virtute Fidelitatis. Capitulū. xvi.

Jdelitas i promissis

uł cōmissis uidet ptinere ad vtutez ueritatis. Et iō aliq̄d hic de ea breuiē dicendum. Dicit Jsido. in li: etymo. q̄ fidelis dr̄ dicitur: pro eo quod fit ab eo quod dicit: uł promittit bonum. Signanter autem dicit bonum: quia si malum promitteret: seruare non debet. Juxta illud Jsidori. In malis promissis rescinde fidem. id est fidelitatem: non seruando illud. Et secundum hoc dicit ps. de domino: Fidelis deus in omnibus uerbis suis: quia uerax est: ꝛ obtuat que promittit nobis: que non sunt nisi bona. Et hec fidelitas in scriptura multuz commendatur: puer. xviij. ca. Uir fidelis multum commendat Numeri. xij. Moises in omni domo mea fidelissimus est: ꝛ. i. Regum. xxij. Quis in omnibus seruis tuis fidelis: sicut Dauid dixit ad Abimelech ad Saul. Fidelitas āt ista maxime est ꝓmendabilis in tribus generibus hoīm. Prio in amico suo. Secundo in nuncio uel legato. Tertio in seruo: uel dispensatore instituto. Quantū ad p̄mū dicitur Ecci. vi. Amico fideli nulla est comparatio. Idem amic' fidelis medicamētuz vite. Sic per medicamētuz homo recuperat vitā. ita per auxilium ꝛ consiliū amici fidelis quis aliq̄n recupat vitam aīe ꝛ corporis. Jsta aūt fidelitas in amico oñditur. Primo in p̄silijs vt det amico bonū consilium ꝛ sanū. Non sic ille qui dedit cōsilium amon vt fingeret se infirmū ad hoc. vt thamar sororē ei' ex cuius comcupia erat inflammatus veniret ad uisitandum eum et sic constupraret eam. ij. Reg. xiij. Aut consiliuz quod dedit balaan Blach regi moabitarum. vt induceret isr̄litas ad fornicandum. Sed scicut daniel qui nabuchodonosor vt euaderet sñiaz sibi ꝓminatā dixit. Placet tibi rex ꝓsiliū meū. pcta tua elemosynis redime Dañ. iij.

Capitulū Decimūsextum.

Secūdo oñditur fidelitas in amico i secretis. ut s. nō denudet ꝓv. xi. q̄ ābulat fraudulēter: reuelat archana. Qui aūt fidelis celat amicū uel amici cōmissū. Et Ecci. i. xxvij. Qui denudet archana ꝑdet fidē amici. Et hoc ē uer qñ ex celatiōe secreti nō seq̄t malū. Tertio oñdit fidelitas in amico suo i aduersis cū nō deserit Ecci. xxij. Fidē possidē cū amico i pauptate illius. ut i bonis illius leteris. In tpe tribulatiōis illius ꝑmane illi fidelis. Exēplū ō illis duob' ꝓphis amicis. quoꝝ alterꝫ cū captū dionysius tyrānus Sicilie vellet cōdēnare ad mortē. petijt dilationē a tyrāno. ut uadens ad ciuitatē suā dispōnere posset ō factis suis. Et cuꝫ tyrānus peteret fideiussorē ꝑ eo de reuersiōe. ille reḡsitū amicū suū illū philosophū dedit. declarato sibi a tyrāno q̄ si tpe & hora ōtermiata ille nō rediret. ipe occideret ꝑ eo. Qui ꝑ eo se obligauit Et ille expeditis negotiis suis hora statura reuersus ē. Qua fidelitate ꝓsiderata pmaxia tyrann' illi pepcit & se fieri tertiū amicū eoꝝ postulauit. Narrat Ualerius hoc. Quātū ad secūdū dicitur ꝑuer. xiij. Legatus fidel' sanitas. Et iterꝫ. Sic frigus niuis in die messis. ita legatus fidel' ei q̄ mittit illū. Frigus niuis cū accidit in messe refrigerat metētē a caloꝛe. ita legatus refrigerat mittētē ab estu solicitudinū l' melius. Sic frigus niuis i hyeme piguefacit terrā. & sic i messe hē copiosius fructus. ita fidel' legat' fructuose opat & utilit ipsum ꝑmittēte. Ecōtra de infideli legato seu nūtio dr. Dens putridus & pes lapsus: q̄ sperat sup infideli in die angustie. Dēs putridus magnuꝫ dolorē ingerit. Uñ ulgarit dr qō ñ est dolor sicut dolor dētis. Sic infidel' nūtius ul' legatus: ei q̄ spat i eo: ut dēs putridus ingerit afflictionē. Est & pes lapsus sicut eni ille q̄ desiderat ad aliquē locū peruenire & ꝑ lassitudie nō pōt: mltū affligit. sic q̄ expectat nūtiū infidelē. Legatos aūt male tractare est magna iniusticia: & contra iusgentiū frangere securitatem eoꝝ di. i. iusgētiuꝫ: & grauit punit talis iuria que ē contra cōmunem fidelitatem. Nam ut dicit Augu. Fides idest fidelitas etiam hosti: cum promittitur seruāda est. xxij. q. i. noli. Unde dauid: quia rex ammonitaruꝫ: ad quē miserat suos legatos ad ꝓdolendum: & ad consolandum ō mōte patris: dehōestauit eos: suggerētibus sibi consiliarijs suis: q̄ proditiose hoc egerat dauid: nō ad consolandum: sed ad explorandum. Unde rasis eis barbis pro medietate: & vestibus eorū abscis: vsq̄ ad nates: remisit ad dauid. Sed ob talem iuriam factā misit Joab cum exercito suo contra Rabath ciuitatem principalem ammonitarum: & ea capta fecit magnā stragē: vt hēt. ij. Regū. x. Et de iudeis dicit Egesippus. Preuaricati sunt leges oim hominū: ipsoꝝ etiā barbarorum: quoniam apud ipsos quoq̄ qui nesciūt hūanitatem inuiolabiles legati habentur: duꝫ uindicta celesti formidatur: & tanti sceleris vltor deꝰ tictur: hoc ḡ admiserūt aduersarij nostri. s. iudei q̄ nec hūane nec dine leges multū rel inquunt: hec ille. Et fōte loquitur de apostolis: quos iudei persecuti sunt multipliciter qui erant legati dei. Unde aposto. Paulus. Legatione fungimur deo exhortante ꝑ nos. Quantum autem ad tertiū dicitur Ecci xxxij. Si est tibi seruus fidelis: sit tibi quasi aia tua: & quasi fratrem sic tracta illum. Fidelitas āt serui seu dispensatoris ostenditur circa bona sibi ꝓmissa in tribus: ut. s. non dissipet: nō defraudet: & ut multiplicet. Prio cauere dr cui ꝓmissa ē aliq̄ dispēsatio: ut non dissipet bōa dñi sui. Uñ i eua. Ullicus qui diffamatus fuit q̄ dissipasset bona dñi sui: āmotus fuit a dispensatiōe. Luce. xvi. Et apl'us. i. ad Corī. iij. ait. Hic iā q̄ritur iter dispensatores ut fidelis quis iueniat. q. d. Rari sūt qui nō dissipent. Qñ in tpalibus dispēsator nō expēdit utilit bōa dñi sui: dissipator ē. Et sil'r quilibet prelatus qui dat beneficia: officia: dispensatōes cōtra iura cōia & sacra ñta indebite: nō est dispēsator: sed ut dic Bern. dissipator. Et sil'r in bonis tpalibus uel naturalibus vel spūalibus: q̄ dominus concessit: fecit nos suos dispensatores. Sz cū male eis utimur: dissipamus bona dñi nostri: sic filius p'rodigus qui dissipauit substantiam suam Luce. xv. Secūdo seruus dispensator debet cauē ne defraudet sibi accipiēdo bona dñi sui: sicut fecit Judas qui portabat loculos. i. bursaz seu scarsellam pecunie que elemosynalit dño & discipulis tradebatur: de quo dicit euangelista: q̄ fur erat: & ea q̄ mittebantur in loculis portabat. Joā. xv. Id est asportabat donū pro se & familia sua. Sic etiam quilibet de bonis operibus suis totum debet deo tribuē ab eo recognoscendo: non ptem furādo: uidelicet attribuere uirtuti: uel inquirendo gloriā humanaz. Unde Bern. Fidelis reuera famulus es: si de multa gloria dñi tui: & si nō exēte a te: tū trāseūte ꝑ te: nil māib' adherē ꝓtigat. Tertio bonus & fidelis dispēsator non solū debet ꝓseruare bōa dñi sui: sz ēt augmētare: i quātū pt licite: sic fecit Jacob erga labā socerū suū. Et Joseph erga phutiphar dñm suū: qui dispēsationē totī' dom' sibi ꝓmiserat: & oia multiplicabātur i māibus suis. Nec cognouerat Joseph nisi panez q̄ uescebat geñ. xli. sic & q̄libz gīal sibi a dō collatas uarias: siue mltas: siue paucas: dr solicite ꝑcurare: ut eas mltiplicet i gīa crescēdo: ut talēta sibi ꝓmissa: nā ut hr i pabola euāgelica Mat. xxv Qui q̄nq̄ talēta accepat: qz lucrat' ē cū eis alia q̄nq̄ gīose i ꝛddītōe rōnis sibi dictū fuit. Euge serue bōe & fidel': qz i pauca fuisti fidel' sup'a mlta te pstituā: itra i gaudiū dñi tui. Et sil'r dctz fuit suo q̄ cū duob' sibi ꝓmodat' fuerat duo alia lucrat'

Qui uero unū solū receptū nō multiplicauit cū illo negociādo: sed illud absc̄odit iuectiue sibi dictū fuit. Serue nequā ⁊ piger: q̄re non dedisti pecuniam meā ⁊c. Et ablato sibi talēto fuit missus in tenebras. vnde ⁊ Pe. in canonica sua. Si q̄s accepit gratiā in alterutrū illā admistrātes ut boni dispeatores multiformis gratie dei: ⁊ Apoca. ij. dicit. Esto fidelis usq; ad mortē: ⁊ dabo tibi coronā uite. Fidelis. s. bñ dispensando tibi concessa

De libēalitate i q̄tū differt a mīficōdia. Ca. xvij.

Iberalitas cōnūeratur iter uirtutes annexas iusticie ab andronico pipathetico: ut refert bea. Tho. se. se. q. lxxx. Et Ambro. dic̄ in li. de offi. q̄ i euan. multas disciplias accepimus iuste liberalitatis. Circa quod sciendū: ut clarescat de mā eius ⁊ de noie q̄re sic nūcupet secūdū. b. Tho. se. secū: q. cvij. ar. ij. Duplex ē obiectū siue mā liberalitatis. Pria et imediata mā et' ē interior passio. s. affectus ad pecuniā. Secunda exterior mā est pecūia Rō h' ē q: liberalitas ñ attēdit i q̄titate dati: sed i affectu dātis. Affectus āt dātis dispoit secunduz dispōnē amoris ⁊ ꝯcupie p modū delectatōnis ⁊ tristicie ad ea q̄ dātur. Et iō imediata mā liberalitatis ē passio interior. Pecūia āt exterior ē obiectū p̄dictarū passionū. Et secūdū hoc dic̄ phs in. iij. ethi. q̄ liberalitas uidetur cē q̄dā medietas circa pecuniā. Dicit āt liberalitas ex eo q̄ cū liberalem ptineat emissiuū cē secūdū phūm in. iij. ethi. vñ ⁊ alio noie liberalitas lāgitas nōiatur: quod quia largū ē nō ē retētiuū: sz emissiuū: hoc idez ptinē uidet ad nomē liberalitatis. Luz. n. aliq̄d a se emittit: q̄dāmō illō a sua custodia ⁊ dñio liberat: ⁊ animū suuz ab uno noie i aliuz sunt bōa possessa q̄ noie pecunie sīficāt. Nam ut dic̄ Aug. ⁊ hēt j. q. iij. Totuz. Quicq̄d hoies i tra bñt: quorum sunt domini pecunia uocatur: quia ⁊ antiq̄ quic quid habebant: in pecunia habebant. Unde pecunia a pecu. Et sic pecunia dicitur esse materia liberalitatis. Q̄ autem liberalitas sit uirtus: declarat be. Thomas secunda secunde. q. cxvij. arti. primo. Sicut dicit Augusti. in libro de libero arbi. Uti bene rebus: quibus male uti possumus: pertinet ad uirtutem. Possumus autem uti bene ⁊ male: non solum potentijs ⁊ passionib' sed etiam his que extra nos sunt. s. rebus temporalibus concessis nobis ad usum ⁊ sustentatōnē Et ideo bene uti his rebus: cuz pertineat ad liberalitatem: patet q̄ sit uirtus. Q̄ autem dic̄ phūs in. iij. ethi. Liberalis non est respicere ad seipsuz ita q̄ sibi minora derelinquit. Non sic est intelligendum: q̄ sic alijs intendat: q̄ animo se ⁊ suos despiciat: quia hoc esset contra inclinationez naturalem: et per consequens non uirtuosum op'. Sed cum pauca uni sufficiant: ideo plura sunt q̄ liberalis in alios expendit q̄ sibi: cuz abundat rebus. Debet autem homo semper magis sibi prouidere in spiritualibus bonis: in quibus unusq̄sq; sibi prouidere potest: non autem unusquisq; potest ita sibi uel alijs de temporalibus prouidere. Unde beatus Ambro. i libro de offi. Probāda est illa liberalitas: ut proximos seminis tui nō despicias: si illos egere cognoscas. Melius est. n. ut ipse subuenias tuis: quibus pudor est ab alijs sumptum poscere necessitatis. Non tamen ut illos diuites facias: ut hētur in decre. di. lxxxvi. nō satis. Et quia secundum phūm in. iij. ethicorū: non secundum substantiam. i. facultatem diuitiarum dicitur liberalitas: sed magis secunduz dātis habitum. Ideo etiam pauper qui non habet ad dandum alijs: potest habere liberalitatem q̄tum ad habitum: quia potest habere talem dispositionem mentis: q̄ si haberet facultates: largiter: ⁊ rationabiliter dispensaret. Quod etiaz dic̄ phūs in. iij. ethi. Liberalis nō est acceptiuus uel ꝯseruatiuus pecunie: sed emissiuus. Nō sic ē itelligendū q̄ liberalis emittat facultates a se: quin reineat: unde sustentetur: ⁊ ūde ꝟutis opa exeq̄t: quibus ad felicitatē puenitur. Un̄ Ambro. Dñs nō uult sil' effundi opes: sed dispensari: nili forte: sicut Helizeus qui occidit boues: ⁊ paupes ex eo recreauit: quod habuit ut nulla cura domestica teneretur. di. lxxxvi. nō satis. Qui ēt multa cōsumūt in itēperātia: sunt ꝑdigi nō liberales. Et sil'r qui expēdunt pp q̄cūq; pc̄a. Qui ēt causa iactātie in aliq̄ pia opa expendūt: nō sūt uere liperales Unde Ambro. in li. de of. Pulchra ē etiā liberalitas: nō ꝓsiliādi fauoris gīa ultra modū effluere Quicquid enim ex affectu sincero ⁊ puro ꝓmittitur: hoc decorum est. di. lxxxvi. non satis.

De actu liberalita. §. I.

tis hoc āt ē bñ uti pecunia. Pro cui' declaratōe dic̄. b. Tho. se. se. q. cxvij. arti. iij. q̄ spēs act' sūit ex obiecto. Obiectū aī seu mā liberalitat' est duplex. Interior. s. ut ꝑpria materia ⁊ magis ꝑpiq̄ Et hec sunt passiones: quib' homo afficitur ad pecuniam. Et exterior materia est pecūia. Et q̄c quid pecunia mēsurari pōt. Ad liberalitatē aūt precipue pertinet ut homo propter inordinataz affectionē ad pecuniam non prohibeatur a q̄cūq; debito usu eius. Est autem duplex usus pecunie. Unus ad se ipsum qui uidetur pertinere ad sumptus ⁊ expensas: quas scilicet quis facit pro se ⁊ familia. Alius quo quis utitur ad alios: q̄ō pertinet ad dationes. Pertinet ergo ad liberalez ut neq; pp inordinatū amorē pecūie aliquis impediat a ꝓueietib' expēsis: neq; a ꝓuietib' datōnib'

Quia uero obiectū seu mā exterior liberalitatis ē pecunia: ut dictū est: ⁊ quelibet uirtus cōueienē se hēt ad obiectū suū: ꝓñs est: ut cuz liberalitas sit uirtus: actus eius sit ꝓpōtionatus pecunie. Pecunia aūt cadit sub rōne bonorū utiliū: q⁹ oia exteriora bōa ad usū sūt ordinata hois. Et ideo prius actus liberalitatis est bene uti pecunia: seu diuitijs. Q⁹ aūt Sene. dic̄: q⁹ nō est alic̄s liberalis ex hoc q⁹ aliquid sibi donat: itelligēdū est liberalitate ꝓut respic̄ donatiōes: que. s. fiūt alijs. Et sciēdū secundū. b. Tho. vbi supra: q⁹ uti bñ pecunia seu diuitijs ptinet ad diuersas uirtutes: sed diuersis respectibus seu rōnibus. Nā ptinet ad iusticiā ꝓmutatiuā uel distributiuā: scōm rōnez debiti legalis: ꝓut. s. res exterior debetur alīi ex aliqua obligatiōe: ut pp aliquem contractū uenditionis ul' mutui ⁊ h'. Uel q⁹ hēt distribui idigētibus ex dispositione cūitatis uel alicuius. Pertinet autē ad liberalitatem secūdū rationem non debiti legal': sed debiti moralis: quod attēditur ex quadaz decentia: non q⁹ sit alteri obligatus. Et quia hēt minimū de ratione debiti. Ideo Tullius: ⁊ Macro. ⁊ plures alij nō posuerunt liberalitatē inter ptes iusticie que attendat debitum. Pertinet etiaz bñ uti substantia tpali ad uirtutem magnificentie: ꝓm q̄ndā specialem ratōnem: ꝓout scilicet assumitur ad alicuius magni operis expletionem: ut facere magnam ecclesiam: hospitale: uel ornamēta ecclesie: uel alia utilia reipublice. Unde magnificentia se habet ex additione ad liberalitatem: q̄ si excellens liberalitatem que est circa mediocres expensas uel oationes. Pertinet etiā ad misericōdiam secūdū rōnē indigentie pauperū. Uñ ex cō passione mouet ad subueniendū. Pertinet ⁊ amicicia seu charitatē secūdum rōnē affectionis specialis ad amicū. Sed liberalitas etiam ignot⁹ cū expedit elāgitur: nec impeditur inordinato amore pecunie. Q⁹ autem liberalitas non sit species iusticie: sed parś potētialis id est annexa iusticie: ut secundaria principali. Sic declarat. b. Tho. ubi supra. Justicia ꝓprie dicta exhibet alteri quod est eius: ut in restitutionibus: satisfactionibus: ⁊ h'. Sed liberalitas exhibet alteri quod est suum ⁊ de quo non est alteri obligatus. Conuenit tamē cum iusticia in duobus. Primo quia est ad alterum ut iusticia. Secundo quia est circa res exteriores: ut iusticia: licet secundum aliam rationez Et ideo ponitur a quibusdam inter partes iusticie ut annexa ei. Notandum etiam: q⁹ ad uirtuosum pertinet non solum conuenienter sua mā̄a uti et ministrare: sed etiam preparare opportunitates ad bene utēdū: sic̄ ad fōtitudinē militis ptinet nō solū extrahē gladiū i hostē sed etiā exacuē gladiū: ⁊ tenē mūdū i uagina. Sic ad liberalitatē ptiet nō solū bñ uti pecūia: sed eā ēt prepare ⁊ ꝓseruare ad debitū usū. In ipsa āt liberalitate dic̄ Gratianus in decretis di. lxxxvi. §. In ipsa mod⁹ adhibēdus ē rex ⁊ pōarū. Rex ut nō oia uni: sz singulis q̄dā pstētur: ut plūbus ꝓdeē possumus: ut ꝓta illud ꝓphete. Dispsit dedit paupib⁹: iusticia eius mānet i seculū seculi: cornu ei⁹ exaltabit i gl'ia Ubi notādū q⁹ ad liberalitatē magis ptinet dare alijs q̄ petē ab alijs: uel acq̄rere ⁊ cōseruare: aut ꝓ se expēdē. Uñ phs dic̄ i. iiij. eth. q⁹ liberalis ē supabūdare i datiōe. Huius āt rō ē secūdū Tho. secūda se. q. cxvij. arti. iij. q⁹ ꝓpū ē liberalis uti pecunia: usus āt pecūie ē in emissione ipsi⁹. Nā acquisitio pecūie magis assimilat gnatiōi q⁹ usui. Custodia āt pecūie i q̄ntū ordiatur ad facultatē utendi assimilat habitui. Emissio āt alicuius rei: q̄nto sit ad alic̄d distātius: tāto a maiori uirtute procedit: sicut pz ex his q̄ ꝓcūūtur. Et iō ex maiori uirtute ꝓcedit: q⁹ aliquis emittat pecuniā: dādo eā alijs: q⁹ expēdēdo eā circa seipsū. Prop̄ū āt ē uirtutis: ut p̄cipue tēdat i id quod pfect⁹ ē. Nā v⁹ est pfectio q̄daz: ⁊ iō liberales maxie laudant de datione. vñ dic̄. Dispsit dedit paupib⁹ ⁊c̄. Ubi tria de liberalitate nota. Prio q⁹ sit rōnabilit̄. Secūdo q⁹ sit durabilit̄. Tertio q⁹ sit laudabilit̄. Quātū ad ꝑmū dic̄. Dispsit dedit paupib⁹: q⁹tum ad secūdū Justicia eius manet in seculum seculi: q⁹tum ad tertium. Cornu eius exaltabitur in gloria.

Qtū ad primū si. §. II.

cut p prudentiā dirigitur oīs actus v̄tuti moralis ad hoc q⁹ sit uere v̄tuosus. Sic ⁊ actus liberalitatis: q̄ ē in dādo: oz q⁹ p prudētiā dirigat: q⁹ ⁊ ipsa liberalitas ē v̄tus moralis. Prudētia āt ē recta rō agibiliū. Quāuis āt scōm. b. Tho. ptieat ad prudētiā custodire pecuniā: ut nō subripiat: uel inutiliter expēdat: tam̄ adhuc maioris prudētie ē utiliter eā expēdere: q⁹ utiliter eā seruare: q⁹ plura sūt attendēda circa usū rei: quia assimilantur motui: q⁹ circa ꝓseruatōnē que assimilatur quieti. Pecunia autem utiliter dat' cū paupibus erogat'. Rōnabilit̄ cuz nō oia uni: sed plura diuersis ꝓcedunt. Et hoc est quod dicit. Dispsit. i. in diuersas ptes diuisit: ⁊ dedit paupibus: nō pfōis nō indigentib⁹. Unde ⁊ apostol'. i. ad Corinth. xij. Si distribuero facultates meas in cibos pauperū ⁊c̄. Que āt rōnabilit̄ sint ꝓsiderāda in actu liberalitatis: pulchre nōt. be. Ambro. in li. de of. Et hētur dis. lxxxvi. nō satis. Ubi ait. Perfecta liberalitas fide: causa: loco tempe ꝓmēdatur: ut ꝑmū cepis circa dōesticos fidei. Grandis enim culpa tibi est: si fidelis egeat: si scias eū sine sumptu esse: famem tolerare: erūnaz ppeti: qui p̄sertim egere erubescit. Si in causaz ceciderit captiuitatis filiorum suorum: aut calūnie: ⁊ non adiuues. Si sit in carcere aut in suppli cijs propter debitum si tempore afflictiōis nihil a

te reportet: ꝛ infra. Est ꝛ alia ꝓbanda liberalitas vt ꝓrios semis tui nō despicias: si illos egere ꝓgnoscas. Et infra. Cōsiderāda ē etiā i largiēdo etas at q3 debilitas. Nōnūquā etiā ꝛ uerecūdia: q̄ igenuos ꝓdit natales: ut senibus pl' largiaris q̄ sibi iā uictū nequeūt querē. Siliter ꝛ debilitas co:poris ꝓmpti' ē adiuuāda. Precipue tamē si q̄s ex diui tijs ceciderit i egestatē: ꝛ maxie sie suo uitio. Sed aut latrocinijs: aut ꝓscriptōne: aut calūnia: q̄ habebat: amisit Pulcra etiaz liberalitas in ipo pauperis dato tenere mēsurā: ut abūdes plurib' quā tū oppo:teat ipartiri pegrinis nō supfluas ipēsas sz ꝓpetētes Dcc oia. b. Amb. ibi. Et quāuis petē do pecuniā ab alijs: ex hoc aliq̄s pl' posset dare a lijs: tam dic phs: q' liberalis nō est ptitu': Rō h' secūdū. b. Tho. vbi supza ē: q: dare ꝛ accipere se habēt sic agere ꝛ pati. Nō ē ät idē ꝑncipiuz agēdi ꝛ patiendi. Uñ cū liberalitas sit ꝑncipiū datōnis ñ ptiet ad liberalē ut sit ꝓmptus ad recipiēdū: et multo min' ad petēdū: Uñ. v. Si q̄s i hoc mūdo uult gratus haberi: det: capiat: q̄rat: pluria pauca: nihil. Redde singula singulis. Et aplūs iducit auctozitatē oñi: dicētis. Beatius ē dare q̄ accipe. Qz ät q̄s petat elēosynas ab alijs: nil ꝓpter hoc diminuit sibi de liberalitate. Et silr: si quis effect' pauper ꝓp xp̄m ut religiosi petāt ꝓ se elemosynas: nihil sibi diminuūt de liberalitatis pfectōne ꝛ aliaz ꝟtutū: sed pot' adaugēt q̄ntū ad hitū. Quāuis igit liberalis multis modis possit bñ uti pecunia iste tñ rōnabilius q̄ dispersit dedit pauperibus.

Qz actus liberali. §. III.

tatis duret oñdit: dū subdit. Justicia ei' mānet i seculū seculi. Justicia. i. opus iusti qō fecit i dando paupibus: mānet in seculuz seculi. i. in alio seculo: qō succedit huic pñti seculo. Mānet aūt. i. durat: nō i q̄tū ad actū: sed i q̄ntū ad meritū ꝛ fructum mercedis. Uirtutes. n. morales ut iusticia ꝛ alie: ꝛ si remanēt sanctis i pria. scōm. b. Tho. ꝛ alios quā tū ad hitū: nō tñ hēnt eūdē actū quē h' hūerunt. Ibi. n. nulla ē indigētia. Et iō non oz ut unus alii aliq̄d det: sed meritū ill' datōnis iuste manet usq̄ ad aliud seculū: vbi de eo recipit ꝓmiū. Mat. x. Qui dederit potū aq̄ frigide nō pdet mercedē suā. Dicet. n. xp̄s in fialis iudicio his q̄ dederunt paupib'. Uenite bñdicti p̄tes mei pcipite regnum Et assignās cām tāte retributōis: subdit. Esuriui enī ꝛ dedistis mihi manducare. Sitiui: ꝛ dedistis mihi potū ꝛc. Mat. xxv. Et aplūs. i. ad thi. iij. Pietas. s. q̄ dat paupib' ad oia ualet: ꝓmissionē habēs: ꝛ future. i. bōz p̄tiū ꝛ futurorum. Nā ultra ꝓmiū supnum quod mānet ei q̄ ei obtedat: alias nō eēt liberalis act': multa ēt bona hic recipit Lozneli' cēturio ethnicus: qz dabat elemosynas meruit illūinatōnē fidei: appēte sibi āgelo: ꝛ admonēte: ut mittēt ꝑ Petrō aplō: q̄ eū docēt uiā salut. Act. x. Uidua q̄ dedit Delye buccellaz pāis ꝛ pusillū aq̄: meruit sibi multiplicatōnē farine ꝛ olei: ut nō deficeret sibi tpe famis. Exinde ēt resuscitatōnē filij mōtui. iij. Re. xvij. Thobias dabat indigētibus: de bōis suis meruit illūinatiōnē sue cecitat': ꝛ abūdātiā tpalē. Nabuchodonosoz dādo elemosynas dilatata fuit sñia data ꝓtra eū sue pūtiōis. Dañ. iij. Rebecha ut liberalis: q: potū aq̄ dedit: non solū Eliezer ꝓcuratori Abrahe: sed ēt camelis suis: meruit despōsari pīarche magno Jsaac. Scñ. xxiij. Grego. magn' q: fuit liberalis ad paupes: ꝛ spālit ad eū q̄ appuit sibi in forma naufragi: fuit sibi enūciatū de papatu Johannes elēosynarius: q: dabat abūdāter paupib': ꝛ sēp pl' abūdabat. Et cū semel i domo nō hēret nisi. xx. grossos aduenienti paupi ꝑ elēosyna iussit ꝓcuratozi illos dare: sed cū ille ex. xx. retinuisset v. inde ad modicū sibi missa fuerūt. xv. milia florenorū dispēsāda paupib'. Uocauit ät ꝓcuratorē suū: ꝛ dixit ei. Quare nō dedisti ut tibi mandauerā illos. xx. grossos paupi. Ecce misit nobis dominus. xv. milia florēoz: q: tu dedisti tñ. xv. grossos. Si dedisses. xx. ꝛ oñs misisset nobis. xx. milia ꝛ sic paupib' nocuisti: ꝛ nō nobis ꝓuidisti. Et nōnō: q' dic iusticia ei' mānet i seculū scli. Nō ē actus liberalitatis: nec opus iusticie si q̄s det malis hoibus vnde foueātur i pcio. vñ dī Ecci. Bñfac iusto: ꝛ nō dederis pctozi. Dic ēt. b. Aug. q' dare histriōibus i mane peccatū ē. di. lxxxvj. Talib'. s. q̄ ihōeste exercēt artē illā. Silr ꝓdige expēdēdo i ꝓuijs: vestib': ꝛ pōpis: nō ē iusticia nec liberalitas: sed nec dare aliēa. Mel' eēt nō auferre q' restituere ablata. Qz tñ si fiat debito mō. s. restitutio nō erit actus liberalitat': sz iusticie ꝓmutatiue etiā paupib' dādo: cū sūt icerta. Et illa ēt mānebit ei i seculū seculi q̄ ad ꝓmū. Duo uitia sunt ꝛria liberalitati. s. auaricia secundum defectum: ꝛ prodigalitas secundum excessum.

Qtū ad tertiū a. §. IIII.

ctus liberalitat' multū laudabil' ē: ꝛ laudat' ab oibus. Uñ dic ps. Cornu eius exaltabitur in gloria Cornu. i. dignitas: seu ꝟtus liberalitat' exaltabit i gl'ia hoīm: q: tales sūt glorificati amati ꝛ laudati apud homines. Uñ Boetius in li. de phica ꝓsolatione dicit. Largitas que idem est q' liberalitas. facit hoies claros. i. gratiosos ꝛ famosos. auaricia odiosos. Ratio huius potest adduci: quoniā ratio bōitatis maxie uidetur pertinere ad liberalitatē: q: bonū scōm Dyonisiū est sui ipsius diffusiuum. Unde. b. Ambro. dicit in li. ō offi. q' iusticia censurā tenet: liberalitas bōitatē. Liberalis enim bona sua diffūdit dādo alijs. Et sic assilatur

ꝺeo qui est maxime liberalis. Jaco.i. Dat oībus affluenter ⁊ non improperat. Unde ⁊ Titus imperator filius Uespasiani dicebatur delicie generis hūani: quia fuit ualde liberalis ⁊ humanꝰ. Et una die cū nil dedisset alicui: dixit baronibꝰ suis Charissimi: hūc diē pdidimꝰ: qz nil bōi alicui dedimus. Sciendū tamē secūdū. b. Tho. secunda secū. q. cvij. arti. vi. q liberalitas ⁊ si multum sit laudabilis: nō tamē est maxia uirtutum. Procuꝰ declaratiōe dicit idem: q cum uirtus tēdat in aliquod bonum: tāto uirtus est melior: seu maiō quanto melius est bonum in quod tēdit. Liberalitas autem tendit in aliquod bonum dupliciter. Uno modo per se. Allio modo ex consequenti. Et primo et per se attendit ad ordinandum ꝓpām affectionē circa pecuniam possessā ⁊ usum eius. Et sic secūdum hoc prefertur liberalitati temperantia: que moderatur concupias ⁊ delectatiōes pertinētes ad proprium corpus. Et fortitudo ⁊ iustitia: que ordinantur quodammodo in bonū cōmune. vna parte pacis: alia parte belli. Et oībus preferūtur uirtutes: que ordinant nos in bonum diuinum. Nam bonum dei preeminet cuilibz bono hūano. Et in bonis humanis bonuz publicuz preeminet bono priuato: in quibus bonum cōporis preeminet bono exteriorum rez. Allio modo ordinatur liberalitas ad aliquod bonum ex consequenti. Et fm hoc liberalitas ordinatur in oia bona predicta. Ex hoc enim q homo non est amatiuus pecunie: sequitur q de facili utatur ea: ⁊ ad utilitatez ipsius: ⁊ utilitatem aliorum: ⁊ ad hōrem dei. Et secundum hoc habet quandam excellentiaz: ex hoc q est utilis ad multa. Quia tamen unūquodqz magis iudicatur secūdum id quod competit ei primo ⁊ per se q secūdū id qō competit ei ex cōsequenti. Jdeo liberalitas non ē maxima uirtutuz. Uñ ⁊. b. Ambro. in li. de offi. dicit q iustitia excelsior uidetur liberalitate: sed liberalitas gratior. Et phūs in libro rhetori. ait q fōtes ⁊ iusti maxime hōrantur: ⁊ post eos liberales. Amātur aūt liberales multū cōiter: nō amicitia hōestū qñ sint meliores: sed amicicia utilis: quia sunt utiliores in exteriorībus bōis: que cupiunt hoies maxie. Et ꝓpter eādem cām clari reddūtur. Qz etiam deus det bona sua abūdanter: magis procedit ex charitate: que est utiqz maxima ⁊ rutū: q ptineat ad liberalitatē. Quelibet etiam uirtus participat rōne bōi q̄tū ad emissionē actꝰ ꝓprij: Actus aūt q̄rūdā aliarum uirtutum sunt meliores pecunia: quam emittit liberalis.

De misericordia mltiplici: ⁊ eꝰ utilitate. Ca. xvij.

Et misericordia hic agitur: quia q̄uis non sit pars iusticie nec ei ānexa: sed effectus charitatis interior: fm. b. Tho. tamē in actu eius exteriori hz similitudinē cū liberalitate: ⁊ cōuenit cum ipsa. Sciēdū igit q motiuū ad misericordiā est malū Uñ Joh. damas. ij. li. dicit q misericordia ē spēs tristicie. Motiuū aūt ad tristiciā ē maluz. Quid aūt sit misericordia Aug. in. ix. li. de ciui. dei sic eam diffinit. Misericordia est aliene miserie nō i corde compassio: q̄ utiqz si possumꝰ subuenire ꝓpellimur. Circa quā diffinitionē tria sūt uidenda. Prio obiectū quod respicit: ⁊ hoc est ꝓprium defectio: dū dicit aliene miserie. Secūdo actū: quē in nobis facit. Et hoc ē nostri cōtristatio: dū subdit i cōde nō ꝓpassio. Tertō effectū: quē extra ꝓducit ⁊ hoc est mali iuxta posse ablatō: dū dicit: Qua utiqz si possumus subuenire cōpellimur. Quātū ad ꝑmū: misericordia dī miseriaz corde aspiciens. Per secūdū dī. Misericordia miserū habens cor. i. triste: fm tertiū pūctū diffinitionis dī misericordia miseriā adimēs. i. tollens ꝑ dationē elēosyne. Et q̄tū ad fructū: q̄ sequtur ex misericordia est alia iterptatio. i. mira suauitas rigāt corda. s. facientiū misericōdiā. Quia ut dicit Mat. v. Beati misericordes qm ipsi misericordiā ꝓsequētur. s. in patria supna. ps. Dñe in celo misericordia tua: non. s. alia q̄ mira suauitas rigans corda beatorum.

Pro declaratione. §. I.

ꝑmi. s. q obiectum: ad qō respic misericordia: ⁊ qō mouet hoiez ad miserēdū ē defectꝰ seu miria alicuius. Dic. b. th. se. se. q. xxx. ar. i. q miria oppōit felicitati. Est āt de rōne bītudis: seu felicitatis: q aliqs potiat eo qō uult. Nā sic. b. Aug. dic i li. de trin. Bītus ē q̄ hz qō uult. ⁊ nihil mali uult: et iō cōrio ad miseriā ptiet: q hō patiat qō nō uult. Triplr āt uult hō aliqd. Uno mō appetitu nali: sic oēs hoies uolūt eē ⁊ uiuē. Scdo mō uult aliqd p electionē ex aliq̄ ꝓmeditatōe. Tertō mō uult aliqd ñ fm se: sz i cā sua: puta: q uult cōedē nociua: dicimus eū uelle ifirmari. Sic igit motiuū ad miseri cordiā tāq̄ ad miseriā ptinēs. Prio qdē ē id qō cōriat appetitui nāli uolēti. s. mala corruptia ⁊ cōtristātia: q̄rū cōria nāliē hoies appetūt: vt ifirmitates ⁊ hꝰ. Uñ ⁊ phūs dic i. ij. rheto. q misericōdia ē tristicia q̄dā sup appēti malo: corruptio uel ꝓtristatiuo. Secūdo adhuc magis efficiūt ad misericordiā ꝓuocātia: utpote magis ꝓtristatia si sint cō uolūtatē electōnis. Uñ phūs dic ibidē. s. ij. rheto. q illa magis miserabilia sūt: q̄z fōtūa ē cā: puta cuz aliqō malū euēit: vñ qs spabat bonū. Tertio adhoc sē magis misabilia: si sit cō totā uolūtatē: puta si aliqs sēp sectatꝰ ē bōa: ⁊ ei euenerūt mala. Uñ phūs dic ibidē: q maxia misericōdia ē sup malis eꝰ q̄ idigne patit. vl pt dici q ꝑsꝑ ē misia ad quā respic misericōdia: seu q̄ mouet ad misericōdiā. ꝑma

est miseria culpe. Secūda miseria nature. Tertia miseria fortune. Peccatū seu culpa utiqz inducit magnā aīe miseriam: adeo q̄ si ipsaz non purgat hō p̄ pñiam icurrit sūmā miseriam gehēne. Unde et Sapiens dicit. Miseros facit populos pcm Et p̄s. Miser factus sū & curuatus sū usqz i finez Et lz p̄pe fm diffinitōnē misericordia sit & moueatur sup aliena miseria: tamē large ēt erga p̄piam miseriā culpe dī moueri: dū ad remouēduz ipsaz culpā penitētiā agit. Unde. b. Aug. Qui uult ordinate dare elemosynā: p̄us dz a se ipso icipere: et eā sibi p̄imitus dare. Est. n. elemosyna opus misericordie uerisimile: de qua dictū ē. Fili miserere aīe tue placēs deo: de pe. dis. iij. Ad alios āt p̄pie ē misericordia q̄ ad culpas eoruz: uel respectu cecitatis eorū: uel respectu pene ad quā disponūtur vnde & de xp̄o dī Marci. vi. q̄ uidens ihesus turbas misertus est eis: qui erant uexati: & iacētes sic oues non habentes pastorem. Et Gregorius. in homel' dic: q̄ uera iusticia hz p̄passionē ad peccatores nō dedignationē. Sed falsa iusticia eā non hz p̄passionē sed dedignatōnē. dis. xlv. vera. Miseria nāe: qua. s. q̄s ifirmatur uel morit: ētē mouet & mouere dz ad p̄passionē. Unde & xp̄s uidens mulierē uiduā sequentem ad sepulturā unicū filium delatum mortuū: misericordia motus ē super eaz: & resuscitauit illū Lu. vij. Sic multis diuersis languoribus pressis petētibus eius misericordiā: misertus est eis: & a miseriis aīe & corpis liberauit. Miseriā fortūe. i. in defectu bonoz fortūe etiaz respicit misericōdia: ut p̄paciatur paupib': & subueniat si pōt. Thob. iij. dī. Quomō potuer' ita esto misericors: nec auertas faciē tuā ab ullo paupere. s. subleuādo miseriā inopie. Et p̄cipue his q̄ fuerūt felices. Quia ut ait Boetius. Maximū infortunij genus memisse fuisse felicem. Et hac misericordia singulariter usus ē. b. Nicolaus qui audiēs uicinū eius nobilē: sed pauperē effectū tres filias uirgines p̄e pauptate uelle exponere turpitudini ut de earū lucro sustētarētur: tribus uicibus occulte misit per fenestrā. & proiecit i domū tātū auri: ut traderet eas nuptui: & ipse sustētari possz Hac misericordia usus ē beatus pater Dominic⁹ qui uoluit se his nenundare: ut de p̄cio suo semel filius uidue redimeretur a sarracēis a q̄bus captiuus tenebat Altera uice pro subleuanda inopia quoz undam nobilium qui propter paupertatez filias suas dederant hereticis nutriendas & erudiendas. Sed dominus aliter p̄ouidit.

Quantū ad secun ¶. II.

dum id quod facit in nobis misericordia est: q̄ generat tristiciam seu dolorē p̄passionis in nobis ut patet ex diffinitione supra posita. Cōpati eniz est simul pati. s. cum afflicto. Ubi sciendum scōm Tho. se. se. q. xxx: arti. iij. q̄ dolor de aliena miseria quē habet misericors p̄t sumi dupliciter. Uno modo p̄out noīat motū appetitus sensitiui. Et sic misericordia non est uirtus: sed passio quedam. Alio modo p̄out nomīat motum appetit⁹ intellectiui. s. scōm q̄ alicui displicet malum alterius. Dic autem motus potest eē secūdum rōnez regulatus. Et potest quis secundum hunc motū ratione regulatum regulare motuz inferioris appetitus. Unde beatus Augustinus dicit in. ix. de ciuitate dei: q̄ iste motus animi. scilicet actus misericordie tunc est secundū rationem: quando ita p̄ebetur misericordia q̄ iusticia conseruetur: sicut cum indigenti tribuitur: siue cum ignoscitur penitenti. Et quia ratio uirtutis humane in hoc consistit: q̄ motus animi ratione reguletur. Ideo ex hoc ostenditur q̄ misericordia sit uirtus. Unō Augustinus. ix. de ciuitate dei ait. Longe melius & humanius: & piorum sensibus accommodati⁹: in Cesaris laudem locutus est. s. Licero: vbi ait. Nulla de uirtutibus tuis nec admirabilior nec gratior misericordia est. Nec obstat huic sentētie scilicet misericordiam esse uirtutem: id quod ait Salustius. uidelicet. Omnes homines qui de rebus dubijs consultant: ab ira & misericordia uacuos esse decet. Non enim animus facile uerum prouidet: nisi ista deficiant. Hoc enim dictuz Salustij intelligitur secundum Thomam: quando misericordia est passio non regulata ratione. Sic enim impedit consilium rationis: dum a iusticia recedit. Unde Augustinus. Duo ista nomina nō frustra dicuntur: homo: peccator. Naz quia peccator est: corrige: quia homo est: miserere: nec poteris iuste misereri homini: si non correxeris peccatorem. xxiij. q. iij. duo. Est autem misericordia uirtus specialis: nec quidem intellectual': nec theologica. sed moralis existens circa passiones. Et reducitur ad illam medietatem: que dicit nemesis. Quāuis enim habeant misericordia & nemesis contrarietatem ex parte extimationis: quā habent de malis alienis: de quibus misericors dolet: in q̄tū extimat aliquem indigna pati. Nemesiticus autem gaudet de malis alterius: in q̄tum extimat illum digne pati: & tristatur: si indignis bene accidit. Utrunque tamē est laudabile: et ab eodem amore procedens: vt dicit philosophus in secundo rheto: Et has quidem medietates in quibus consistit misericordia & nemesis: & quedam alie. Philosophus in secundo rhetori. non nominat uirtutes: sed passiones: quia etiam secunduz q̄ sunt passiones sunt laudabiles. Tamen nihil prohibet q̄ tales ab aliquo actiuo habitu prouenīunt. Et sic assumunt rationez uirtutis. Et act⁹ q̄dē p̄priꝰ misericordie īmediat⁹. s. p̄pati miscō die alīt⁹: oppōitur iuidie: de q̄ hēs in. q̄. pte ti. iij.

Actus aūt exterior qui est elemosyna: opponit vitio qō dicit obduratio ꝫ misericordiā: de q̄ i secūda pte ti..j.c.penlt. Procedit aūt misericordia a charitate sic effect' a sua causa. Et licet pax ⁊ gaudium sint act' iteriores a charitate procedētes: ut misericordia tñ: qr nihil aditiunt sup rationē boni qō est obiectū charitatis: iō non requirūt alias vtutes ꝙ charitatē. Sz misericordia respicit q̄n dā specialē rōnem. ſ. miseriam eius cui miseretur quis: ⁊ ideo ponitur specialis vtus. Nec obstat q̄ aliquis sit extra charitatē: ⁊ tñ hz ꝓpassionem ad paupes ut elemosynas largiat: qr scōm. b. Tho. aliqd dr act' vtutis duplr. Uno mō materialiter vt facē actus de genē bonor elemosynas: ieiunia ⁊ h'. Et hoc potest fieri sine charitate. Alio mō formalit. i. eo mō operari quo virtuosus facit: ut ꝓmpte delectabiliter ⁊ omni eo mō quo fieri dēt ⁊ sic elemosyna fieri nō potest sine charitate. Inducunt autē naturalier ad misericordiā: amicitia ad aliq̄s: similis cōditio. Sapia: senect': debilitas timiditas Rō h' ē fm Tho: ubi supra ar.ij: qr ex hoc ꝓtingit q̄ aliquis misereatur: ex quo ꝓtingit q̄ de miseria aliena doleat. Sz cū dolor seu tristicia de ꝓprio malo sit: itātū aliq̄s de aliena miſia tristat aut dolet: i quātū apprehēdit alienā miſiā ut suam. Hoc āt ꝓtingit duplr. Uno mō p vnionē effectus: qō fit p amorē: qr cum amās reputat amicum tanquā se ipsuz: malū amici reputat ut suū: ⁊ iō dolet de malo amici vt de suo. Ūñ ⁊ phs in. ix ethi. ponit iter amicabilia: hoc qō ē cōdolere amico'. Et ap'ls ad Ro. xij. Gaudē cū gaudētib' flere cū flētib'. Allio mō apprehēdit q̄s miseriam alterius vt suā: fm vnionē realē: utpote cū maluz alior ꝓpinquū est: ut ad nos transeat ab eis. Ūñ phs in. ij. rheto. q̄ hoies miserētur sup alios qui eis coniuncti sunt: ⁊ similes: qr p hoc fit i eis extimatio q̄ ipsi possunt ēt similia pati. Et ide ē q̄ senes ⁊ sapiētes: q̄ ꝓsiderāt se ēt i mala posse icidē: ⁊ debiles ⁊ formidolosi magis sūt misericordes. Ecōtrario āt qui reputāt se eē felices: ⁊ intātū potentes: q̄ nil mali putāt se posse pati: nō ita miserēt. Silr supbi non miserent: qr ꝓtēnunt alios ⁊ reputāt malos. Silr alij q̄ sē i cōtumeliatia dispositione. Siue qr sciūt cōtumeliā pati: siue qr velint cōtumeliā alijs inferre: puocāt ad irā ⁊ audaciam. Ūñ dū sunt in hac dispositione nō miserent: ꝓuer. xxvij. Ira nō hz misericordiā neq; erumpens clamor. Dicit ēt phs: q̄ durū ē expulsiuū miserationis. Illi eni qui sunt in magnis malis. q̄ ñ timēt se vlterius pati aliquid: ⁊ qr tñ itendūt ꝓprie passioni: q̄ non aliene: ideo non miserentur. Ita etiā si sint alique persone nobis coniūcte: ut filij ⁊ parentes: qr reputant quasi aliquid nostri: non ꝓprie miseremur sed dolemus: sicut in vulneribus nostris.

Qtū ad tertiū. i. ef. §. III

fectū exteriorē misericordie. Sciēdū q̄ hoc ē facē elemosynas q̄bus miserijs aliorū subuenimus et alios subleuamus. Hoc āt sic declarat. b. Tho. se cūda secūde. q. xxxij. ar. i. Exteriores act' ad illaz vtutē referūt: ad quā ptinet id qō ē motuū ad a gēdū h' act'. Motiuū aūt ad dandū elemosynas ē: ut subueniat necessitatē pacienti. Ūñ quidam diffiniētes elemosynā: dicūt q̄ elemosyna ē opus: q̄ dat aliquid indigenti ex passione ꝓpter deum. Qō quidē motiuū ptinet ad misericordiā. Unde manifestū est: q̄ dare elemosynā ē ꝓpe actus misericordie. Et hoc apparet ex ipso noie. Nā i greco a misericordia elemosyna deriuatur: sicut in latino miseratio a misericordia. Et quia misericordia est effectus charitatis: ex cōsequenti dare elemosynā est actus charitatis: misericordia mediante. Et ꝑz hoc dr. j. Jo. iij. Si quis habuerit substātiā h' mundi: ⁊ viderit fratrem suum necessitatē habere: ⁊ clauserit uiscera sua ab eo: ⁊ ñ dederit ei: quō charitas dei manet in illo. Pōt etiā elemosyna eē actus iusticie iquātū. ſ. datur ad satisfaciēdum peccatis suis. ꝑz illud Dañ. iiij. Peccata tua elemosynis redime. Nihil. n. phibet fm. b. Tho. ubi supra: actū qui ē ꝓprie vnius vtutis electiue: attribui alteri uirtuti sicut iperāti ⁊ ordināti ad suū finē. Et hoc mō dare elemosynā pōt inf. opa satisfactionis: in quātum miseratio in defectu patientis ordinatur ad placandum deuz: ⁊ sic impatur a latria: habens rationem sacrificij.

Sunt autē genera. §. IIII

elemosyne corpalis septē. Et similiter elemosyne spūales. Et corpales sunt he. Pascere esurientez: potare sitientē: vestire nudum: recolligere hospitē: uisitare infirmū: redimere captiuū: sepelij mortuū. De his hēt Math. xxv. Esurui. n. ⁊ dedistis mihi manducare ⁊c. Et continent in hoc vsu. Ui sito poto cibo redimo tego colligo cōdo Per has subuenit necessitati corpis. Sufficientiā aūt hazz sic assignat. b. Tho: ubi supra ar. ij. Defectus corpalis aut ē in vita: aut est post mortē. Si est i vita aut est cōmunis respectu eorr: quor oēs indigēt. aut est specialis ꝓpter aliqō accidens supueniens Si primo mō: aut est defectus interior: aut exteriorz. Interior defectus est duplex: vnus cui subuenitur per alimentum siccum. ſ. fames. Et secūdū hoc ponit pascere esurientem Isa. lviij. Frāge esurienti panē tuū. Alius defectus est cui subuenitur per alimentum humidum. ſ. sitis. Et secūdū hoc ponit potare sitientē: puer. xxv. Si sitit inimicus tuus potum da illi. Defectus ꝓmunis respectu exteriorz auxilij ē duplex. Unus est respectu tegumenti. Et quātū ad hoc ponit vestire nudū. Iu.

iij. ait Jo. bap. Qui hz duas tunicas. i. ad superfluitatem: det vnam non habēti. Alius defectus ē respectu habitaculi. Et quātum ad hoc ponit recipere hospitem Apls. hospitalitatem sectantes. Si vo defectus alīqs spiritualis ꝓpter aliqd accidens supuenīēs: aut hoc est ex cā extrīseca. Et q̄n tū ad hoc ponit redēptio captiuoꝝ. b. Amb. Or natus sacroꝝ ē redēptio captiuoꝝ. xij. q. ij. aurū. Aut defectus talis est ex causa intrinseca. l. vt infirmitas: ꝛ sic ponit uisitare ifirmū Job. Uisitās spēz tuā. i. hominē i ifirmitate nō peccabis. Post uitā aūt exhibet elemosyna mortuo: sepultura ecclesiastica. Actus dicit de Stephano lapidato: q̄ sepelierūt eum uiri timorati. Et quanuis sepultura mortui non cōferat ei quātum ad sensuz: quez corpus post vitā non hz: ꝛ ideo dns Math. xxv. non ponit hoc iter alia opa misericordie corpal': quia solū ea ibi ponit que sūt euidēris necessitatꝫ corpori. Pertinet tamen ad defunctū q̄d de eius corpore agat: i quātum viuit in memoryz homi nū: cuj honor detestat si careat sepultura. Pertinet etiam ad effectuz quē adhuc viuens habebat de corpore suo cui dēt cōformari affectus pioruz post mortē eius. Uñ ꝛ aliqui ꝓmendant de sepultura exhibita alīs. Et de dño Jesu christo legit q̄ mandauit Frontoni eō: q̄ iret ad faciēdū exequas funeris sue hospite marthe. Cui ꝛ ipe dns affuit. Et Anthonius sepeliuit Paulū primū heremitā leonibus facientib⁹ foueā. Et silr pānutius Donofriū. Si qui aūt alij defectus sūt corpales. q̄bus subueniendū est: ad p̄dictos reducunt. Cecitas aūt ꝛ claudicatio sūt q̄dam infirmitates: ꝛ iō dirigē cecū ꝛ sustētare claudū: ad uisitatiōné ifirmoꝝ reducunt. Subuenire hoi cōtra quācunq; impressionem ei extrinsecus illata: pertinet ad redemptionez captiuoꝝ. Et similiꝫ dimittē debitoribus: liberos: ꝛ seruos addicere libertati. Tradē nuptui puellas: paup⁊s elemosynalr prouidetur anime simul ꝛ corpori.

Elemosyne simili .§. v.

ter spirituales sunt septē. s. docere ignorantem: cōsulere dubitanti: consolari tristē: corrigere peccantem: remittē offendenti. Portare onerosos ꝛ graues: ꝛ pro omnibus exorare. Et continētur i hoc uersu. Cōsule: castiga: remitte: fer: solare. Et sub consilio ꝓhenduntur duo. s. consiliuz ꝛ doctrina. Cuius sufficientiam sic assignat. b. Tho. vbi supra. Per istas elemosynas subuenitur defectib⁹ spiritualibus aīe. Hoc autem fit dupliciter. Uno mō poscendo auxilium a deo: ꝛ hoc fit per orationem Ja. v. Orate pro inuicem vt saluemini. Alio modo subuenitur defectibus anime impendēdo ei auxilium humanuz: ꝛ hoc tripliciter. Uno mō impendendo auxilium cōtra defectum intellect⁹: ꝛ si sit speculatiuum hoc fit per doctrinā ad Ro. xij. Qui docet in doctrina. s. subueniat proximo Qui exhortatur in exhortando. Si aūt sit intellectus practici: sic adhibetur remedium p cōsiliuz Thob. iij. Consiliuz semp a sapiente inquire. Et xij. q. ij. bone rei dare consilium ꝛ presentis uite habet meritum ꝛ future remunerationis cernit habere subsidiū. Alio mō est defectus ex passiōe appetitiue vtutis: inter quos maxime ē tristicia: cui subuenit per cōsolationē. Itaq; consolamini inuicem in uerbis istis ꝛ non contristamini ō dormientibus sicut gentes que spem non habent: ait aplus. Tertio mō ex parte inordinati actus q̄ tripl'r considerari potest. Uno mō ex pte ipsius peccantis: in quātū procedit ex eius inordinata uolūtate: ꝛ sic adhibet remediū p correctionē: fz illud Math. xviij. Si peccauerit in te frater tu⁹: vade ꝛ corripe eum inter te ꝛ ipsum soluz. Et aplus ad Thi. Peccantē coram omnibus argue. Alio mō ex parte eius i quē peccat. Et siquidē sit peccatū i nos ꝓmissum: remediū adhibem⁹ remittēdo offēsam: fm illud Luc. vj. Dimittite ꝛ dimittet seu dimittemi. Et Mat. xviij. Serue nequaz omne debitū dimisi: tibi quoniā rogasti me. Nōne oportuit te ꝛ misereri conserui tui. Si autē offensa sit in deū vel i ꝓximū: non est remittē in nostro arbitrio fm Piero. Tertio mō ex pte sequele ipsius actus inordinati: ex qua grauāt ei ꝓximi: etiā p̄ter peccātis intentionē. Et sic remediū adhibet supportādo: maxie i his q̄ ex ifirmitate deficiūt: seu peccāt: fm illud ad Ro. xv. Debemus nos firmiores ifirmitates aliox portare: ꝛ ñ solū fm qō ifirmi sūt graues ex iordinatis actibus: sz etiā vni uscuiusq; sūt onera supportāda. fm illō ad Gal. vi. Alter alterius onera portate ꝛ sic adimplebitis legem christi.

Faciendo aūt cō. §. VI.

pationē elemosynarum corpaliū ad spūales sim plr loquēdo: elemosyne spūales sūt corpalib⁹ portiones triplici rōne. fz. b. Tho. scda scde. q. xxxij. arti. iij. Prima ē qz id quod exhibet i elemosyna spūali: ē nobilius. s. donū spūale q̄ pmiū corpale fm illud puer. iij. Donū bonū tribuaz vobis: le gē meā non derelinquatis. Secūdo rōne eius cui subuenit: qz spūs nobilior ē corpe. Unde sicut hō magis sibi oz puidē q̄tū ad spz q̄ q̄tū ad corp⁹ ita ēt ꝓtio magis dz puidē de elemosyna spūali q̄ corporali: quē ex charitate dēt diligere. Tertio q̄tū ad ipsos actus q̄bus subuenit. Nā actus spūales q̄les sunt elemosyne spirituales sunt perfectiores actibus corporalib⁹: quibus exercent in elemosynis corpalibus. Secundum tamē aliquē pticulārē casum: aliq̄n aliqua elemosyna corporalis posset preferri alicui elemosyne spirituali. Sicut ma

gis esset pascendum fame moriētē q̄ docendum. Sicut dicit phs: q̄ indigēti melius ē ditari q̄ philosophari: q̄uis hoc sit melⁱ simplr. Nec obstat si dicat: recōpēsatio beneficij minuit laudē ⁊ meritū elemosyne. Unde dns dixit Lu. xiij. Cū facis prādiū aut cenā: noli uocare uicinos diuites: ne forte reinuitent te ⁊ fiat tibi retributio. Sz in elemosynis spiritualibⁱ sp ē ibi recōpensatio: qz qui orat pro alio: pficit sibi: fm illud ps. Oro mea in sinu meo cōuertet. i. q̄ aliū docet: in scia pficit qō nō cōtingit in elemosynis corpalibⁱ: qz dando pecuniā: minuit in ea. Nā ut dicit. b. Tho. recōpensatio nō minuit meritū nec laudē elemosyne: si ñ sit intēta. Sicut ⁊ hūana glia: si nō sit intēta: non minuit rōnē vtutis. Sicut de Latone Salustⁱ dicit. q̄ q̄ magis gliam fugiebat: eo magis glia cū sequebat. Et ita ꝓtingit in elemosynis spūalibus: ⁊ tñ intētio bonoꝝ spūaliū: nō minuit meritū: sicut intentio bonoꝝ corporaliuz. Si enī q̄s docet ex charitate: intēdēs ex hoc sibi augeri scientiā ñ ꝓpterea pdit meritum: sicut q̄s daret elemosynā corporalē ut augeret ei substātia. Et de elemosynis corpalibⁱ multi pñt se excusare: q̄ dare ñ pñt Sed quis ē qui nō posset dare spūales? certe nullus. Si enī q̄s docere ñ valet uel cōsulere: qz ignorans est: pōt utiq̄ orare ꝓ alijs. Pōt dimittē iniurias supportare defectus aliorum ⁊ hⁱ. Date elemosynā ⁊ oia mūda sūt vobis ait Christus Luc. xi. i. nullā imūdiciā ex rebⁱ vobis ꝓcessis ꝓtrahetis spūalibus uel tpalibⁱ. Et Petrus i canonica sua. Unusq̄sq̄ ꝓut accepit grām. i. bñficiuz tpale uel spirituale in alterutrū illā administrātes vt boni dispēsatores multiformis gratie dei. Uñ ⁊ Greg⁹. i homel. Habēs itellectū: curet oīno ne taceat. Habēs rerū affluētiā: vigilet ne a misericordie largitate corpescat. Habēs artē q̄ regit magis ope studeat ut usū atq̄ utilitatē illius cām ꝓmoꝝ ꝓcuret. habēs loquēdi locū ꝓ retento tālēto timeat: si tñ valet ⁊ opus ē: ꝓ pauplbⁱ incedat: hec ille. Quilibet ergo de bono q̄ hz: debet ꝓximo subuenire loco ⁊ tempore suo.

Misericordia se. §. VII.

cūdū se ē maxia vtutū: licet p cōpationē habentē maior ea sit charitas: hoc āt sic declarat. b. Tho. 2a 2e q. xxx. artī. iij. Aliqua vtus pōt ee maxima dupliciter. Uno mō fm se. Alio mō p cōpationē ad habētē. Primo mō misericordia ē maxia vtutū. Pertinet enī ad misericordiā q̄ alij effundat. Et q̄ plus ē: q̄ miserias aliorum subleuet: ⁊ hoc est maxie supioris. Uñ ⁊ misereri ponit ꝓpriē deo. Et i hoc maxime dī eius oipotētia manifestari. Uñ Greg⁹ in collecta. Deus q̄ omnipotentiā tuā parcēdo maxie ⁊ miserādo manifestas ⁊c. Sed secūdo mō. s. quo ad habētē: misericordia ñ ē maxima nisi ille qui hz sit maxim⁹: qui nō bēbat superioꝛē: ⁊ hoc ē solus deus: quia neminē hz supra se: sed oēs sub se. Si āt qui hz aliquē supra se: ut ē oīs creatura: maius ē ⁊ melius sibi cōiugi suo supiōi q̄ supplere defectū sui inferioris. Et iō quātuz ad hominē qui hz deū superiorē: charitas p quā vnitur deo: ē potior vtus q̄ misericordia p quā ꝓximorū subleuat defectus. Uñ ⁊ apls ad Col. iij. Cū dixisset induite uos sicut electi dei sancti ⁊ dilecti viscera misericordie ⁊c. Postea subdit: Super oīa aūt charitatē habete que ē uinculū perfectiōis. Et hinc est q̄ uita cōtēplatiua cuius officiū ⁊ actus ē deo per dilectionē inherē: ⁊ desiderijs uisionis eⁱ inardescē: perfectior ponit ⁊ suauior q̄ vita activa p quā hō se exercet i elemosynis corpalibus. s. pascendo famelicos ⁊ huiusmōi. Ul'ēt i elemosynis spiritualibus: docendo ignorantē: p̄dicādo: curaz aliorū gerēdo. Sed inter oēs vtutes que nos ordinant ad ꝓximū misericordia ē potior q̄ ad nos: sicut ⁊ potioris vtutis. s. charitatis effectus. Ab ea enī ut dictū ē ꝓcedit. Nā supplere defectū alteriⁱ in quātū huiusmōi ē superioris ⁊ melioris. Et iō Osee. vi. dicit a dño. Misericordiā uolo ⁊ nō sacrificiū. Quā auctoritatē Christus allegauit: q̄ñ iudei murmurabāt ꝓtra eū: q̄ in domo Mathei publicani cū peccatoribus mādūcaret ⁊ biberet. Eūtes autē discite quid est. Misericordiā volo ⁊ nō sacrificiū. Nul' āt rō est q̄ misericordia magis sit grata deo q̄ sacrificiū ei offerre: q̄ pertinz ad cultū diuinū ⁊ vtutem religionis fm. b. Tho. vbi supra. Quia deū non colimus per exteriora sacrificia uel munera ꝓpter ipsum: sed ꝓpter nos ⁊ ꝓpter ꝓximos nostros. Non enī deus indiget sacrificijs nostris: sed vult ea sibi offerri ꝓpter nostraz deuotionez excitandā: ⁊ ꝓximoꝝ utilitatem. Et ideo misericordia qua subuenimus defectibⁱ ꝓximoꝝ: est sacrificiuz magis deo acceptum: vtpote ꝓpinquius vtilitati ꝓximorum deseruiens: fm illud ad hebre. vlī. Bñficiētie ⁊ cōmunionis nolite obliuiscī: talibus enī hostijs ꝓmeret deus. Sic ēt itelligēdū ē quod ait Ambro. i glo. sup illud. j. ad Thimo. iij. Pietas ad oia utilis est: Oīs summa christiane discipline i misericordia ⁊ pietate consistit: quatū. s. ad summā operū exteriorum christiane discipline. Nam quātum ad effectum interiorem: affectio charitatis qua coniungimur deo: ꝓponderat dilectioni ⁊ misericordie ad ꝓximos. Quod autem subdit. b. Ambro. in dicta auctoritate. Quam qui habuerit. s. misericordiam q̄si lubricuz paciatur vapulabit quidem: sed non peribit: quod non est sic intelligendum: q̄ ꝓpter opera misericordie luxurie deseruiens: in ea moriens euadet perditionem eternā: vt quidam opinant ⁊ pessime. Sed quia ex elemosynis quas facit misericors: orationibus aliorum aliquando reuersus ad penitentiam: recedit a lubrico luxurie: ⁊ si puniatur pena temporali hic uel in purgatorio: tñ

per penitentiã euadit gehennã. Sicut legimus in uitis patrũ de quodã magne pfectiõis viro solitario: qui superbia elatꝰ suarũ vtutũ i lubricũ luxurie mẽtalis lapsus: cellã dimisit ut ad seculum vadẽs: opere turpitudines exequereꝫ: sed nocte supueniente dñ iter ageret: declinauit ad cellã duorũ iuuenũ: qui deo seruire ceperãt in solitudie. Qui reuerẽter receptus ab eis ⁊ inuitatus ad instruendũ eos in uia dei. Dum misericordia vsus ẽ: ⁊ elemosyna spirituali docendi ⁊ consulendi illos: ad se reuersus recognouit defectũ suũ: ⁊ ad cellaz rediens damnationẽ per penitentiam euasit.

Ad comendatio. §. VIII.

nẽ misericordie ⁊ actuũ eiꝰ. s. elemosynarum facit qõ ait Ambro. di. lxxxvi. non satis in fi. Misericordie cõis ẽ usus ideoqz cõmune pceptũ ẽ oibus etatibus: ⁊ omnibus officys necessaria: ab oibus deferenda: nõ miles nõ publicanus excipiat: non agricola nõ urbanus: oẽs i cõi mouent ut pferant non habenti. Misericordia eni plenitudo vtutũ est: ⁊ ideo oibus prescripta est pfecta forma vtutiſ dñ. s. dictũ est Luc. vi. Estote misericordes sicut ⁊ pater vester celestis misericors est. Et ps etiã ostẽdit q̃ laudabilis sit misericordia in usu eius dum dicit in ps. Jucundus hõ qui miseret ⁊ comodat: disponit sermones suos in iudicio quia in eternũ nõ cõmouebit. Ubi tria. Primo motus interior innuit: ibi. Qui miseret. Secũdo actꝰ exterior subditur: ibi: ⁊ comodat. Tertio fructꝰ uberior additur. ibi. Jucundus homo.

Qtũ ad primum. §. IX.

maxia bonitas ⁊ laus ẽ hois in essendo similem deo seu imitando deũ: circa misericordiã autem iubemur deo assimilari: dum dicit. Estote misericordes sicut ⁊ pater vester misericors est. De ipo autẽ deo misericordie dicit in li. sapientie. Miseris oĩm dñe ⁊ nihil odisti eoz que perfecisti: dissimulans peccata hominũ ꝓpter penitentiã: ⁊ ps. miserationes eius super õnia opera eius. Quod tripliciter potest intelligi. Primo quidez quia ex misericordia maxime nobis redditur ꝓmendabilis ⁊ amabilis: ⁊ magis q̃ per alia opera sua: licet omnia perfectissime faciat. Unde Bernñ. Miseris misericordia dulcius sapit. Et eccliã canit i psona peccatorum. Tribularer si nescirẽ misericordias domini. Tu dixisti. s. per Ezechielem ꝓphetam xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed ut conuertatur ⁊ viuat: qui publicanũ ⁊ chananeam vocasti ad penitentiã: ⁊ Petrũ lachrymantẽ suscepisti misericors deꝰ. Secũdo exponit sic. Super oia opa i. in omnibus creaturis que sunt opera eius: reperitur misericordia eius in celo: in inferno ⁊ in mũdo. In celo quidez dum remunerat sanctos vltra meritum: quia nõ sunt cõdigne passiones huius tẽporis ad futurã gloriã ait apls ad Ro. viij. Unñ ps. Dñe in celo misericordia tua. s. est i sanctis tuis. In inferno quoqz de quo minus videtur: ẽ misericordia dei in dãnatis: nõ q̃ liberet eos a penis uel mitiget vt Origenes ⁊ quidã heretici dixerũt: sed ut puniat citra condignum: quia adhuc peiuſ mererẽt vt ad nihilationẽ: sic expõit Augꝰ i li. o ciui. dei illud Abachuch. iij. Cum iratus fueris. s. tu deꝰ flagellando dãnatos: misericordie memor eris: non tantũ quãtũ meruerũt affligẽdo. In mũdo quoqz. i. in terra habitabili deꝰ omnibꝰ misereꝫtur secundum illud ps. Misericordia domini plena est terra. Quia eni i terra hõ replet multis miseriis in aĩa ⁊ corpe: ideo ⁊ terra est plena misericordia eiꝰ: ⁊ erga bonos ⁊ erga reprobos Treñ. iij. Misericordie eiꝰ q̃ ñ sumus cõsũpti sibi attribuendũ est. Tertio exponit sic. Miserationes eius sunt sup oia opera eius. Opera dei sũt opa vtuosa que fecimus: ⁊ totũ qõ agimus boni penitẽdo ⁊ bonũ inchoando ex misericordia dei procedit. Unde ps. Et misericordia eius ꝓueniet me. s. iducendo ad bonũ: ⁊ disponendo ad ꝓparandũ ⁊ bñ volendum. Et q̃ in bono pmanemus ⁊ ptinuemꝰ ex misericordia eiꝰ ẽ fm illud ps. Et misericordia eius subsequeꝫ me: omnibꝰ diebꝰ uite mee. Jucundus ḡ hõ qui miseret imitãdo in hoc deũ. Et hoc uel corrigẽdo ⁊ puniẽdo qui hz potestatẽ: ut tollatur miseria malefaciendi. Unde Augꝰ in Enchiridion. Et qui emendat vbere in quẽ potestas datur: ⁊ cohercet aliqua disciplina: misericordiaz ꝓstat. dis. xlv. Et qui uel remittẽdo iurias ⁊ parcẽdo penitentibꝰ: saltẽ ꝓ parte diminuẽdo. Unde ⁊ Calistus papa. Sẽtẽtia que misericordiã vetat fratres charissimi: nõ solũ tenere sed audire fugite: quia misericordia potior est oibus holocaustiſ di. l ponderet. Uel cõpaciendo miseriis aliorum: ⁊ subleuando si potest sicut Christus qui videns turbã magnã famescẽtẽ: ait Misereor sup turbã quia ecce iam triduo sustinent me ⁊ nõ habẽt qõ manducẽt. Maẽ. viij. Christus i quãtũ homo cõpassus est tristicia interiori: sicut ẽt habebat alias passiones naturales ut nos: ꝓpter qõ ait apls ad hebr. Decuit p oia fratribꝰ assimilari vt misericors fieret. s. experiẽdo tristiciã ⁊ alias passiones. In q̃ tũ aũt deꝰ miseri ẽ sine aliq̃ passioe: subleuando miseriã illoz i multiplicando panes ⁊ etiam inde pascendo famelicos: sic ⁊ beatus Job ait de se ipso. c. xxxi. ab infantia mecũ creuit miseratio: et de utero matris mee egressa est mecum. Ubi ostẽdit q̃ a tenella etate se in hac exercuit. Unde ⁊ añ dixit. Si comedi bucellam meã panis solus ⁊ nõ comedit pupillus ex ea: ⁊ dicit creuit. Non nulli quo ad etatem crescunt ⁊ ab inocentia decrescũt ait Greg' in. xxi. moral. Sed electis cuz fortis etas corporis: intꝰ si dici liceat crescit etas virtutis. Unñ ⁊ Job subdit. Si despexi ptereũtẽ: eo q̃ ñ hũerit

indumētū ⁊ absq; operimēto pauperē: plus eniz ē dare vestimētū q̄ buccellam panis. Et sic crescebat i elemosynis ⁊ ih̄ū: nihil virtuti sue tribuit: qz testat q̄ hoc ex munē conditoris accepit. Miseratio eni ⁊ si eius fuit arbitrij ut cū ipo ꝓficeret: nō tñ fuit eius arbitrij q̄ secū ex utero exiret.

Ctū ad secūdum ℣x.

actus exterior misericordie inuit dñs dicit. Cōmodat. s. subueniendo miserijs. Signāter āt dicit cōmodat: nō dat. Nā que dant secūdū mūdum nō accomodant: qz amittūt illa nō reddunt: sz como datū reddit: sic q̄ ex misericordia ⁊ charitate subuenit indigētib⁹: reddit vtiq; illud multiplicatuz spiritualit semp: ⁊ aliqñ etiaz tpalit. Unde dr Job. xix. Fenerat dño q̄ miseret ꝓximo suo. Ad misericordiā ⁊ elemosynā actū eius iuitat sancta scriptura: incitat natura: antmat irrōnalis creatura dicit. n. dñs. zacha. vij. Misericordias ⁊ miserationes facite: vnusquisq; cū ꝓximo suo. Miseratio ē act⁹ exterior misericordie ut elemosyna: ⁊. i. pe. iij. Estote ꝓpaciētes fraternitatis amatores misericordes: Cum facta sunt duo hostiola de lignis oliuarum in tēplo Salonis: hoc figurauit q̄ in templo ecclesie militātis vel triūphātis nō intrat: nisi p duo misericordie genera. s. corporalis ⁊ spiritualis. Et vgines quiq; fatue ille: quia nō habuerunt oleū misericordie in vasis suis: clausa est eis ianua Math. xxv. Oleum i vase ē misericordia i corde: quā q̄ nō hz: ⁊ si castus ⁊ vgo sit ad regnū non admittit. Creatura quoq; irrōnalis ad subueniē dū indigentie alioz inducit. Nā arbores ⁊ herbe suis fructib⁹ ⁊ floribus se priuāt ut nostris indigē tijs subueniāt. Mortua equa pullus eius alia suscipit ad nutriendū. Cerui cū incedūt simul i magna multitudine: grauati onere cornuū: alter alterius supportant capita. Elephas cū cadit quia p se nō pōt surgē: ad mugitū ei⁹ alij cōcurrētes subleuāt eū. Leo terribilis animaliū puulis miserat⁹ pcit: nisi fames cogat ⁊ aliqñ iter docet deuijs. Et leo zozime ad faciēdū foueā Marie egyptiace ad iutoriū prebuit. Lupa derelictos puulos recenter natos alit aluit: ⁊ ab alijs feris defendit. Sicut dr de Romulo ⁊ Remulo. Piscis delphin⁹ quendaz bistrionē optime cythara sonātē: pcientē se i mare suscepit: ⁊ ad litus icolumē pduxit. Corvus deferebat cibū Delye indigēti tpe famis in torrente carith. ij. Regū. xvij. Natural etiā instinctus hoc dictat: vt. s. sicut i miserijs q̄s frequent patit q̄libet vult subleuari: ita subleuet aliuz. Cū eni simus oēs fratres: ex vno patre celesti deo: ⁊ matre ecclesia: ⁊ pie terreno Adā ⁊ Eua matre ꝓgeniti: debemus alter alterius subuenire. Sicut etiā vidēmus in cope hūano: si unū mēbrū patit: cōpaciūt oia mēbra ⁊ adiuuāt: ꝓpterea ⁊ mater ecclesia ungit oleo catbecumino pectoze baptizandū in pectoze ⁊ scapulis: ad inuendū q̄ misericordiā dēt habē i corde p cōpassionē: ⁊ in humeris p opationē elemosynarū. Cōmodat autē qui miseret debito mō dando alr uō miseret. Et hoc triplr. Primo aio recto. Secūdo de licite acqsito. Tertio indigē tie subiecto. Quātū ad primū ait apls ad Ro. xij. Qui miseret in hilaritate: q̄ tribuit in simplicitate. Et ipe apls. ij. ad Co. ix. Nō ex tristicia aut ex necessitate hilarē eni datorē diligit de⁹. In simplicitate quoq; debet dari elemosynā: vt. s. nō intentiōe laudis hūane: sed intuitu dei detur. Unde ⁊ Christus Mat. vi. Te aūt faciente elemosynā: ne sciat sinistra tua q̄d faciat dextera tua. i. suistra intentio. s. fauoris popularis non se imisceat cum opere bono elemosyne tue. In simplicitate etiam cōmodādū est elemosyna: vt. s. sine rancore cōtra aliquē dēt elemosyna. Unde Greg⁹. in. xxij. mor. tractans illud Lu. vi. Dimittite ⁊ dimittemini date ⁊ dabitur vobis ait. Qui dimittit. s. iniurias: ⁊ non dat. s. elemosynā corpalē: ⁊ si nō plene operatus est: meliorez tamen partem misericordie tenuit. Qui autē dat ⁊ non dimittit oino nullā misericordiā facit: quia a deo omnipotente munus ex manu nō accipitur: qđ corde obligato in malitia ꝓfertur. Mūdari. n. prius anim⁹ dēt: qui elemosynā prebet: quia ōne quod dat deo: ex dantis mēte pensat: ⁊ alibi Greg⁹. plus respicit de⁹ affectuz q̄ censū. Unde ⁊ viduā que misit i gazophilaciuz duo era minuta cōmēdans multū: dixit illā plus misisse q̄ qui multa dederat Lu. xxi. Quātuz ad secūdū dēt elemosyna de licite acquisito dari: secundū illud puer. iij. Honora deū de tua substātia: ⁊ Eccl: xxxiij. Imolatio ex iniq̄ oblatio maculata: ⁊ puer. Qui offert sacrificiū de substātia pauperis: quasi qui victimat filium ante patrez. Unde ⁊ Greg⁹. Nō ē putāda elemosyna si paupib⁹ dispenset qđ ex illicitis reb⁹ acqrit. Nā qui male accipit bñ dispenset: grauat potius q̄ inde subleuetur. i. q. i. nō ē putāda. Sz notādū ꝑz. b. Tho. scōa scōe. q. xxxij. Qz illicite acquisitū pōt dici triplr. Uno mō ita q̄ de illo competit repetitio: siue transferat dñium vt in usura: siue non transferat dñium: vt in furto: rapina ⁊ ih̄ū. Et de ih̄ū non pōt fieri elemosyna: quia non est res aliena: sed debet restitui ei a quo recepta ē: ⁊ idē de rebus inuētis. Et hoc nisi non inueniret ille cui res est illa: nec ei⁹ heres. Nam tunc debet pauperib⁹ erogari. vñ dicit Aug⁹. Nolite facē elemosynas de vsuris. xiij. q. v. Et similiter qui non potest alienare: non pōt elemosynas dare: vt filiusfamilias: pupillus: vxor religiosus non habens administrationem: seruus ⁊ hoc sine licentia sui superioris: nisi aliquod parum ex spe ratihabitionis vel in extrema necessitate constituto. De vxore tamen ⁊ filiofamilias: sit distinctio de quo vide supra in. ij. parte. ti. i. c. penultio. de obduratione contra misericordiam.

Secūdo mō dicitur illicite acquisitū ex eo q̄ turpitudo ē i datiōe ⁊ receptiōe: q̄ ille turpit̄ accipit ⁊ sic retinē sibi nō pōt ⁊ alius turpit̄ dedit. Uñ et sibi restitui nō dēt: vt in simonia vbi accipiens ꝫ iusticiā legis dine agit: ⁊ iō sibi restitui nō dēt: sed debet i elemosynas erogari. Et eadē rō ē in similibus in quibus acceptio ē cōtra legem: ut dare pecuniā ad cozrūpendū iudicē. Nec enī talis pecunia debet restitui ei qui dedit: cū turpiter dederit: nec sibi retinere pōt. Secus si dedisset quis ad obtinēdum iusticiā in cā: q̄ nō videt aliter obtinere posse: tūc enī ei reddi dēt: q̄ redemit vexationē suaz. Pōt ergo de huiusmōi: ⁊ tenet̄ de necessitate h̄ꝫ. pecuniā elemosynaliter dare. Item videt̄ de ludo aleaz dūdū. s. q̄ dēt pauperib⁹ erogari: qō p illū modū acquirit̄: qñ nō in fraude acquirit̄ ⁊ ab eo qui pōt alienare. Et hoc est debitū de necessitate salutis. s. talia pauperibus erogare: licet alī dicāt hoc nō esse de necessitate salutis: sed de honestate consilij quo ad ludū: sed tutior opinio est prima. Tertio mō dicit̄ illicite acquisitū: nō q̄ acquisitio ipsa sit illicita: sed illud ex quo acquirit̄. Sicut pz de eo qō acquirit̄ p meretriciū: ⁊ hoc ꝓprie vocatur turpe lucrū. Q̄ enī mulier turpit̄ meretriciuz exerceat: turpiter agit ⁊ cōtra legē dei. Sed in eo q̄ accipit nō iniuste agit nec ꝫ legē. Unde sic illicite acq̄situ retinē pt ⁊ ēt de eo pōt fieri elemosyna īdigēti. Quātū ad tertiū debet dari elemosyna indigenti. Nā si datur non indigenti ex liberalitate donādo: ñ dicitur illa elemosyna: ad Eph. iiij. Laboret mānibus suis vt habeat vnde tribuat necessitatē pacienti: nō dicit diuiti. Quod aūt legat̄ uel donatur monasterijs etiā opulentis ad elemosynā ptinet q̄ ut ministris Christi dat̄. Et ipsi superflua debēt pauperib⁹ erogare. b. Amb. Aurū habet ecclesia non ut seruet: sed ut eroget pauperibus. xij. q. ij. Debet aūt potius dare iustis īdigētibus: q̄ peccatorib⁹ ceteris paribus. b. Ambro. Et si oībus debet̄ misericordia iusto amplius: di. lxxxvi. non satis. Sacerdotib⁹ ⁊ ꝓphetis olim dabat̄ de publico: q̄ multitudo sapiētiū santias orbis. Propter. x. iustos si inuenti fuissent in sodomis: dñs pepercisset pentapoleos Gen. xviij. Ipsi sunt vigiles qui custodiūt ciuitatē: ⁊ leuite nutriebantur de bonis cōibus. Predicatoribus p̄cipue dari debent elemosyne sibi ad necessitatē: non ad thesaurizandū uel pōpizandum. i. ad Cor. ix. Nō allegabis os bouis triturātis. Idē cōmunicet aūt is qui catheizat̄ ei qui se catheizat oībus bonis. Et non solum auditores vbi: sed prelati debent p̄dicatores alē cuius filij lacte vbi pascunt̄. Et etiaz nō audientes vbū p̄dicationis debēt sustētare predicatores. Unde ⁊ illi de sochoth ⁊ phanuel contriti sunt: quia negauerūt uictuz militibus dñi: q̄ eius hostes fugauerūt cū tuba Gedeonis ⁊ populum dñi protexerūt. Debet etiaz elemosyna dari propinquis indigentibus ⁊ magis q̄ alijs ceteris paribus.

Qtū ad tertiuz .§.xi.

s. de fructu misericordie seu elemosyne dicit p̄bs. Jucūdus homo. s. erit miserādo ⁊ cōmodando. Jucundus iucunditate tēporali: spirituali ⁊ supnali. Naz ut ait apl̄s. i. ad Thimo. iiij. Pietas ad oīa ualet: ꝓmissionez vite que nunc est habens ⁊ future Math. xix. Cētū p̄o vno accipietis. Quātū quidē ad tpalia recipit homo multa cōmoda: licet non debeat hoc intendere principaliter dādo elemosynaz: ps. Non vidi iustum derelictum nec semen eius. i. progeniem querens panem. i. indigētem. Tota die miseretur ⁊ cōmodat dando. s. elemosynas ⁊ semen illius. i. ipsa elemosyna in benedictione erit. i. in multiplicatione. Semen dicitur elemosyna: quia sicut semen iactatum in terra videt̄ perdi: sed tamē multiplicatur ita ⁊ elemosyne multiplex est fructus. Jn benedictione est: quia a deo ⁊ hoībus benedicet̄. Unde apl̄us. ij. ad Co. ix Qui seminat in benedictionib⁹ de benedictionib⁹ ⁊ metet. Per elemosynā Petrus apl̄s recipiendo Christū cū discipulis in domo sua ad ꝓmedēdum meruit sanationem socrus sue febricitantis. Lu. iiij. Mulier sunamitis recipiendo ad hospicium ⁊ puidendo Helisco ꝓphē: meruit fecūditate. s. filium habere masculū quē etiā mortuū postea resuscitauit. iiij. Reg. iiij. Loth icipiēdo i domū āgl̄os quos homies pegrinos putabat: obtinuit euasionē cū familia sua de subuersiōe sodome: gen. xx. Job. quoq̄ de se ait: p̄ eraz pauperū: oculus fui ceco: pes claudo hostiū meum patuit viatori ⁊c. Post probationem eius per magnas tribulationes: demū oēm temporalē substantiaz recepit duplicatam: ⁊ familiā ⁊ sanitatē recuperauit Job vltimo: in legenda beati Hermani legitur: q̄ cū iuisset in britaniam ad predicandum contra hereticos ibi pullulantes ⁊ rex britanie noluisset eū nec socios recipere in hospiciū: ⁊ quidam rusticus cū magna hilaritate ⁊ deuotione eos inuitasset in hospicium suum pauperculum fecit eis magnaz humanitatem occiditq̄ eis vitulum. Post comestionem autem sanctus Hermanus fecit ossa vituli comesti colligi in simul ⁊ facto signo crucis vitulum resuscitauit. Mane autem facto duxit secum rusticum ad palacium regis: ⁊ auctoritate dei expellens illum regem de palatio: illud contulit illi rustico propter illam exhibitam misericordiam. Jucundus ergo homo qui miserēt ⁊ cōmodat in temporalibus: sed iucūdior adhuc ex bonis spiritualibus que sequuatur ex elemosyna. Benefacit anime sue vir misericors. Et hoc quia ut dicitur Thobie. xij. Elemosyna a morte liberat ⁊ non pacietur animam ire in tenebras. A morte pcī liberat. Ul̄ disponēdā ad penitētiā

per quā a morte peccati liberat. Uel preseruando a peccato ne incurrat. Illustrationem ꝓcurat mentis in agendis: ⁊ sic non patitur ire i tenebras Item satisfacit penis debitis pro peccatis: ut euadat penas purgatorij: Unde dī Eccī. Sicut aqua extinguit ignem: ita elemosyna extinguit peccatū ſ. quo ad penā tēporalē. Et nō solū pro suis: sed ēt pro alienis ⁊ pro alijs qui sunt in purgatorio. Uñ dicit affectu illud Job. xix. Miseremini mei miseremini mei: saltē vos amici mei: quia manus domini tetigit me. Itez elemosyna ꝓcurat orōnē ab illa: vnde ecclesia canit. Abscondite elemosynaz i sinu pauperis ⁊ ipsa orabit pro vobis. Demuz iudex homo ex elemosyna qui miseret in gloria: vnde subdit. Disponit sermones suos in iudicio cū ſ. Christus in iudicio examiabit ⁊ interrogabit de operib' misericordie: disponit. i. ordiabit responsiones operis: ita ꝙ nō ꝓmouebitur in eternū. ſ. peccando regnum eternū. Et si hoc optinet p elemosynas corpales: multomagis p elemosynas spirituales: puer. xiij. Honorat deū qui miseret pauperi: ⁊ deus in fine honorabit eum: quia ut dicit Math. v. Beati misericordes: qñ ipsi misericordiā cōsequēt. Christus ascendit in celū de mōte oliueti: ad figurādū ꝙ de altitudie misericordie ascēditur in celū. Quō ⁊ qñ elemosyna sit in p̄cepto uel in consilio ⁊ quō debeat dari de superfluo vel necessario: ⁊ quo ordine sit danda habes diffuse in. ij. pte ti. i. c. penul. de obduratione contra misericordiam. Et de fraterna correctione que ē elemosyna spiritualis. Et de peccato omissiōis eius habes in ti. de accidia. c. ij.

De epicheia virtute. i. equitate
Capitulum decimūnonum.

Set ⁊ alia uirtus que grece dicit epicheia: equitas vo latine: hāc ponit phs in. v. ethi. vtutē. Dec āt consistit in pretermittendo cum expedit verba legis: quādo. ſ. ex obseruātia vboz sequeret aliquod inconueniens: ⁊ sic ad intentionem legislatoris attēditur ⁊ vtilitatez rationabilē inde sequentē. Pro huī declaratione dicit. b. Tho. ſa ſe. q. cxx. ar. i. Hūani actus de q̄bus dant leges: in singularib' ꝓtingentib' ꝓsistūt: qui quia infinitis modis variari contingit ⁊ pñt: ñ fuit possibile aliq̄ istitui regulā legis: q̄ in nullo casu deficeret. Sed legislatores attendūt ad id qō in pluribus accidit: secūdū hoc legē ferētes quam tamen in aliquibus casibus seruare esset contra equalitatem iusticie: ⁊ cōtra bonū cōmune qō lex intendit. Sicut vbi gratia. Lex instituit ꝙ deposita reddantur: quia hoc ut in pluribus iustum est Cōtingit aūt hoc esse aliqñ nociuū: puta si furiosus deposuit gladium penes aliquē ⁊ in furia constitutus repetit euz: uel cū quis reposcit depositū ad inpugnationem patrie. Jn his g ⁊ similib' malū esset: si quis vellet legē appositā seruare quo ad vba: bonū aūt est pretermissis vbis legis: sequi id qō poscit rō iusticie ⁊ cōis vtilitas. Et ad hoc ordinat ista vtus epicheie: que alio mō dicit eqtas. Et quāuis ista equitas deserat iustū: quod est lege determiatū fm vba: nō tamē deserit iustū simplicit nec etiā opponit virtuti seueritatis: que vtus seqt ueritatem legis. Naz vtus hec seueritatis sequit veritatez legis scripture: in qbus oportet. Sequi aūt verba legis in quib' nō oz: nō ptinet ad vtutē sed ē vitiosum: vnde dicit in codice ⁊ hētur de reiuris li. vj. Certū ē ꝙ is cōmittit in legē: qui verba legis amplectēs ꝓ legis nitit volūtatē. Et lex etiaz dicit ꝙ vba in rescriptis posita: debēt conformari equitati: ēt si ipsa vba non paterent. Nec etiaz talis sic int̄ptans agit cōtra id qō ait. b. Aug'. ſ. ꝙ postq̄ leges fuerit instituite: ñ licet iudicare de ipis ſ. vtrū sint rōnabiles ſz ꝓ ipas di. iij. in istis. Quieni dicit legē nō esse iustā ul' nō bene positā: ille iudicat de lege. Sed qui iudicat fm equitatē: nō dic legē nō esse iuste positā: sed nō esse seruādā in tali casu ꝓpter particulare factum qō occurrit: qō ñ intellexit legislator. Et que de nouo emergunt indigent auxilio dicit lex. Non obstat etiam si dicatur ꝙ int̄ptatio intentionis legislatoris solū spectat ad principē seu conditorē leg ſ. Sed vti virtute equitatis pertinet ad oēs. Nā int̄ptatio locū hz i dubijs in quib' nō licet absq; determiatione pncipis a uerbis legis recedere. Sed vtens eqtate nō int̄pretatur legem in dubio: sed in manifesto facto exequit: qō verisilr intendit legislator in tali casu: alias sequeret nocumētū aliqō ex lege fuata: quod certū est nō intendisse legislatorez: sicut verbi gratia. Lex ecclesie statuit vt ieiunet tota q̄dragesima si ē sanus. Est aliquis qui sanus est: sed si vult ieiunare quottidie nō poterit p̄dicare: vel seruire infirmis: vel aliud opus piū ⁊ valde vtile aut necessariū facere. Qz talis frāgit ieiuniū vt possit illa vtilia opera exercere: existimans ab illa legis obseruantia excusari: ꝙ hoc non intenderit lator illius legis. ſ. ipedire opera multū vtilia ⁊ necessaria ꝓpter ieiuniuz: vtuose ⁊ virtute equitatis vtitur. Ubi si attenderet solum ad vba legis indiscrete ⁊ male faceret ieiunare ⁊ alia opera amittere: tam vtilia: cum illa ieiunando facere non possit. Et multo magis prelatus debet in huiusmodi vti tali equitate erga subditos suos. Dicitur aūt epicheia ab epi quod est supra: ⁊ dichaion quod ē iusticia quasi supra iusticiam. Ubi sciendū ē ꝙ epicheia correspondet ꝓprie iusticie legali: ⁊ quodaz modo cōtinetur sub ea: ⁊ quodā mō excedit eaz. Si eni iusticia legalis dicatur illa q̄ obtēperet legi: siue quātū ad verba legis: siue quātū ad itētionē legislatoris que est potior: sic epicheia est pars potior legalis iusticie. Si vero iusticia legal' dicat

solum que obtemperat legi fm verba legis: sic epi cheia nō est pars iusticie legalis: sed ē pars iusticie cōiter dicte: ꝫ iusticiā legalē diuisa sic excedēs ipa

De equitate loquēs. §. I

ps. ait. De vultu tuo iudiciū meū ꝓdeat: oculi tui uideant equitatē. Vultus dei ē certa cognitio dei uel uolūtas dei. Judiciū nostrū est estimatio nāa de rebus: q̄ vtiq; recta est cū procedit de ꝓuolūtate dei ⁊ cognitione: videt enī oculi dei quod appro bant: tunc enim eq̄tatē ꝓsequamur quā deus appro bat: quando iudiciū mentis nostre est secūduz vo lūtatē dei. Large aūt sumēdo equitatē potest dici q̄ triplex est equitas. In legū congrua applicatio ne. In rerū debita cōmutatione. In bonorū pro portionata participatione. Ad equitatē que ē spe cialis virtus vt dictū est pertinet in casu quo obſ uantia legis uł precepti esset piculosa ⁊ irrationa bilis: nō seruare eā quātū ad verba. Dicit diuina sapientia ꝓuer. iij. Ducā te per semitas equitatis A deo enī inspiratur ⁊ datur talis virtus sicut et alie. Unde ipsa sapientia dicit ꝓuer. viij. Meuz ē consilium mea est equitas. Per semitas dicit que sunt vie stricte: quia non ad beneplacitum: sed ex necessitate vel manifesta ratione debet recedi a v̄ bis legis: ⁊ hoc est artum ⁊ nō latum. Dicit autē Greg⁹ q̄ uerba debent deseruire intentioni: non intentio verbis. xxij. q. v. humāe: vbi gratia. Qñ machabeos cōmorātes in desertis: gentes anthio chi regis aggresse sunt in bello iniusto in die sab bati: illi ne violarent preceptū legis de obseruātia sabbati: noluerūt se defēdere: sed potius permise runt se occidi ex simplicitate sua. Quod ꝓsiderāꝫ Mathathias cum aliis prudentioribꝰ vsi sunt cō silio ⁊ equitate: resistentes ⁊ bellantes contra ad uersarios illos etiam in die sabbati: nec reputan tes se in hoc violare dei preceptū: sicut rei veritas erat. j. Machab. ij. Multa possent induci exem pla eoꝝ que quotidie occurrūt. Unde prelatus precepit subito ut q̄ citius veniat ad eum. Occur rit casus q̄ ex recessu illius sequit magnū scanda lū qō prelatū latet: uel superuenit inundatio aq̄ꝝ ꝓpter quā potest iminere periculum mortis: vel alia magna impedimēta: vtiq; equitate debet vti ⁊ extimare prelatū nō intendere illū exponere pe riculis ⁊ huiusmōi. Laueat tamē quilibet a frau de ⁊ simulatiōe. Ad hoc facit regula iuris q̄ dicit In obscuris aspicimus qō verisimilius videt: vel quod consueuit in huiusmōi seruari. de re. iu. li. vi. Pertinet etiā ad equitatē iudicis temperare in penis rigorē iuris miscricordia. Unde Cyprianus q̄ equitas est seueritas iusticie misericordie dulco re temperata. Et ad hanc semper debet inspicere iudex vnde Greg⁹ dicit: q̄ oīs qui iuste iudicat sta terā in manu gestat: ⁊ in vtroq; penso misericor diam ⁊ iusticiam portat: vt timeat deum de quo ait ps. Judicabit orbē terrē i equitate. In suis. n. iudicijs quibuscunq; semp he due res iuncte sūt ut dicit Cassiodorus: misericordia ⁊ vitas. Licet aliquādo alterum nos lateat: ad hoc etiam facit regula iuris in. vi. qua dicit. In penis benignior i terpretatio est adhibēda. Et alia regula in obscu ris minimū ē sequēdū cū suis concordantijs. Ad magnā equitatē pertinuit iudiciū Salomōis: qñ s. illis duabus meretricibus corā eo de filio alteri⁹ ipsarū mortuo dedit sententiā: q̄ diuidētur ifans viuus i duas ptes ⁊c. Et hoc ut videtur: q̄ seque retur in illis mulieribus. Sed petente vera matre ne occideret: sed potius integer daret alteri: que tñ non erat mater: ex illo deprehendit primā esse ve rā matrem: non aliā que petebat diuidi: quia nā non poterat pati mortem filij. Secūda equitas p tinet ad iusticiā cōmutatiuam vt. s. in cōmutatio nibus ⁊ contractibus seruet equalitas. Unde Le uit. xix. Statera iusta ⁊ equa sint pondera ꝓuer. xi. Statera dolosa abhominatio est apud deum: ⁊ pondus equū uolūtas eius. Quādo igit i huius modi homo seruat equitatē: oculi dei uidēt. i. ap probant tale opus. Tertia equitas est in bono rū ꝓportionata participatione: vt. s. in ecclesia uł ciuitate vna uel collegio uel monasterio: vnus uł pauci habeāt oīa officia uel multa beneficia uel emolumēta uel grauamina: alij pauca vel nihil. Sicut enī si hedificiū materiale hēat lapides eq̄ liter dispositos: ualet ad hedificiū firmamentum: ita si lapides sint inequaliter dispositi mināt ruinā. Sic congregatio uel respublica vbi est ineq̄litas: stare diu non potest: sed ubi est equalitas pdurat Sicut etiā in corpore hūano inequalitas mēbro rū seu ipproportio inducit deformitatem ⁊ debita ꝓportio pulchritudinem violat: sic in humorib⁹ corporis disproportio infirmitatē causat ⁊ ꝓpor tio sanitatē. ps. Tēplum tuū mirabile i equitate: siue tēplū ecclesie: siue anime: dum est ibi equitas ē mirabile. Sz hodie posset dici illud Isa. lix. Eq̄ tas nō potuit ingredi. s. in ciuitate vł ecclesia.

De amicitia seu affabilitate quomodo sit vir tus. Capitulum vicesimum.

Ltima uirtus in

ter partes iusticie ponit virtus ami citie: que alio nomine dicit affabili tas. Et q̄sit uirtus ex hoc probatur. Qz precepta legis siue scripture sacre nō dant nisi de actibus v̄ tutū. Sed preceptū datur de affabilitate seu ami citia dū dicit Eccl. iij. Congregationē pauperum affabilē te facito. Declarat aūt hoc. b. Tho. scōa scōe. q. cxiij. hac ratione. Cū virtus ordinetur ad bonū: unde est q̄ ubi occurrit specialis ratio boni ibi oportet esse specialē rationē uirtutis: bonum aūt consistit in ordine. Oportet autez q̄ in omni cōuersatione hominū taz in factis q̄ in dictis hō

ordínate ⁊ cōueniēt se hēat vnūquēq; ſm q; decet Et iō oportet eē quandā ſpecialē vtutē: que hanc cōuenientiā ordinis obſeruet: ⁊ hoc facit affabilitas que alio nomīe dicitur amicitia. Sciendū tñ ſm. b. Tho. q; phs i li. ethi. loquit de duplici amicitia: quarū vna pricipaliter conſiſtit in affectu: q; vnus aliū diligit. Et hoc pōt cōſequi vnāquāq; vtutē. Dicit etiā phs de hac q; amicitia pfecta eſt p pter vtutē. Et ſic q̄libet vtus pōt eē tanq; cā amicitie q; bonū eſt oībus amabile ut dic Diony. Et ad hanc amicitiā pertinent tanq; ſigna ⁊ effectus eius: uelle amico eē ⁊ viuē. ſ. cōſeruationem eius ⁊ uelle ei bonū: ⁊ ad hoc opari ⁊ cōdelectabiliter viuē. Jdē uelle ⁊ nolle oia cōmunia habere. Charitas aūt includit hanc amicitiā cū deo ⁊ primo: vnde Chriſtus Joh. xv. Uos amici mei eſtis ſi feceritis que precipio uobis: ⁊ iterū. Maiorē charitatē nemo habet: q; ut ponat quis animā ſuā pro amicis ſuis: Et hec nō ē illa vtus ſpecialis de qua hic agitur. Eſt alia amicitia ad quā pertinet in ſolis exterioribus vbis vel factis decēter ſe habē ad illos cū quibus conuerſat: ſiue ſint noti ſiue extranei. Et hec non hz pfectam rationē amicitie p̄mo mō dicte: ſed quandā eius ſimilitudinē. Q; autez aliq; oſtēdat ſigna amicitie ad extraneos ⁊ ignotos. ſ. in placide alloquēdo ⁊ cōuerſando: nō pertinet iſtud ad ſimulationē que vitiū eſt. Nō enī p hoc oſtendit ſigna pfecte ⁊ intime amicitie: ſicut ad eos q; ſunt ei ſpeciali amicitia p̄iūcti: quia ñ eo dē modo famulari ſe hz ad extraneos. Cum autē oīs homo nāliter oī homini ſit amicus quodam generali amore ſm illud Eccī. xiij. Omne animal diligit ſibi ſimile: hūc amorē repreſentāt ſigna hꝰ. amicitie: quā aliquis exterius oſtēdit vbis ⁊ factis ad oēs: ⁊ ſic nō ē ſimulatio in hꝰ. nec obſtat ſi dicatur: q; eccs. vij. ſcribit. Cor ſapientū vbi triſticia: ⁊ cor ſtultorū vbi leticia. Sed phs dicit i. iiij. ethicorū: q; amicitia deſiderat delectare: veret aūt cōtriſtari. Nā nō ſic eſt intelligendū q; cor ſapientū ſit ubi triſticia: ut triſticiā ſapiens. i. vtuoſus inſerat p̄mo: immo ab hoc ſibi cauet: dicente apl̄o ad Ro. xiiij.. Si ꝓpter cibū frater tuus contriſtatur iam non ſm charitatē ambulas. Sed cor ſapiētū vbi triſticia: qz ſ. cōtriſtantibus adeſt vt conſoletur eos ſm illud Eccī. vij. Non deſis plorantibus i cōſolationē ⁊ cū lugētibus ambula. Cor autē ſtultorū dicitur eſſe: vbi leticia: nō ut letificet alios conſolando: ſed ut alioz leticia pfruatur in gaudēdo mūdi aliter ⁊ in mundana leticia cor eoz verſat. Pertinet ergo ad ſapientem ut delectationem afferat his cum quibus conuerſatur non quidē la ſciuam quā virtus cauet: ſed honeſtaz: ſm illud ꝑs. Ecce quā bonū ⁊ q; iucundū ꝛc. Tum propt aliquod bonum conſequens: uel ꝓpter aliqō malum excludendum non refugit virtuoſus eos cuz quibus conuiuit contriſtari: ut phūs dicit in. iiij. ethi. Uñ ⁊ apl̄s. ij. ad Co. vij. Si cōtriſtauꝭ ſuz vos in epiſtola non me penitet. Et poſtea gaudeo: nō quia contriſtati eſtis: ſed quia contriſtati eſtis ad penitentiam. Et ideo hi qui ſunt proni ad peccādum non debemus vultum oſtendere ad eos delectandum ne videamur eoꝝ peccato conſentire: ⁊ quandā peccanti audaciā miniſtrare. Unde eccī. vij. dicitur. Filie ſunt tibi ꝛua corpus illarum: ⁊ ñ oſtendas faciem tuam hilarem illis. Ponit autez vtus hec amicitie pars iuſticie in quātū adiungit ei ſicut ſecundaria principali. Conuenit enim cuz iuſticia in hoc: quod eſt ad alterum ſicut iuſticia. Deficit aūt a perfecta ratione iuſticie: quia nō hz p̄enā debiti rōnem: ꝓut aliquis alteri obligatur: vel debito legali ad cuius ſolutionē lex cogit: uel etiā aliquo debito ꝓueniente ex aliquo beneficio ſuſcepto. Sed ſolum attendit quoddā debitum honeſtatis quod eſt magis ex parte ipſius vtuoſi q; ex pte alterius: vt. ſ. faciat alteri quod decet eū facere. Cū enī homo naturaliter ſit animal ſociale: ſicut ex quadā honeſtate debet veritatez manifeſtare alīs hominibꝰ: ſine qua ſocietas hominū durare non poſſet: ita etiā cū ſine delectatione hō viuere non poſſit: quia ut dicit phs in. viij. ethi. Nullus pōt cū triſticia p diem morari: neq; cum delectabili: ideo homo tenetur ex quodam debito naturali honeſtatis: vt alīs cōdelectabiliter viuat. Niſi ꝓpter aliquā cām neceſſe ſit aliqñ alios vtiliter cōtriſtari: ⁊ quia hec virtus conſiſtit circa delectationes in cōuictu que ex ratione ꝓueniūt i quantū vnus ad alterū decenter ſe hz: iō has delectationes nō oz refrenare ut noxias qō facit tēperātia per diuerſas ſpēs ſuas. ſ. refrenando delectationes ſenſibiles vt circa cibos uel potus p abſtinentiā: uel circa venerea p caſtitatem: uel circa ludos p eutropelyā ſeu urbanitatē. Opponūt autē huic vtuti aicitie adulatio p exceſſū: ⁊ litigiū p defectū: p̄mū intendit delectari: ſecūdū contriſtari: pluſq; oz ⁊ decet. Et de his i ſa pte hēs diffuſe.

De amicitia large .§.I.

Sūpta pro amore vnꝰ ad alterū reciproco fūdato i vtute circa quā videnda ſunt tria: p̄mo acquiſitionis neceſſitas: ſ. cūdo amiſſionis temeritas: tertio cōſeruationis ſagacitas. Quātū ad primū notandū q; habere amicitiā ⁊ acquirere ē neceſſariū ꝓpter quattuor rationes: Primo rōne vtutis habende. Secūdo rōne vtilitatis cōicande. Tertio rōne pacis cōſeruāde. Quarto rōne neceſſitatis ſupplēde. Quātū ad p̄mū. ſ. q; ſit neceſſarium vnicuiq; hīe amicitiā ꝓpter vtutē acquirēdā: iſtō ꝓbat ſic. Unicuiq; ē neceſſariū hīe vtutē: ſic ē neceſſariū cē bonū: qz vtus ē ſm phm in li. ethico. q; bonū facit habentē: ⁊ opus eius bonū reddit. Sz amicitia ē vtus ⁊ ps iuſticie vtutis: Qō patet: qa vtus moralis cōſiſtit imediate ſm rationē: ⁊ hoc

hz amicitia. Nã in cõmuni ꝓuersatiõe hoim i factis ⁊ dictis se hz ad vnũquẽq; sic decet ut supra dictũ ẽ. Est etiã amicitia ãnexa iusticie: sicut vtus secũdaria ꝓcipali. Nã reddit vnicuiq; qõ suum ẽ nõ quidẽ ex debito legali qõ facit iusticia: sed ex debito honestatis. Ex q̃dã. n. debito nãli honestatis obligat q̃s ut delectabiliter alijs ꝓsuat i dictis ⁊ factis: quod ptinet ad amicitiã. Si autẽ sumat amicitia large: tunc ipa ẽ cuz vtute: sic cuz cã eius in quãtũ. ſ. vtus ẽ cã amicitie vẽ: q̃ facit tendere in alterũ: ⁊ ipm amare ꝓpter bonũ honestũ qõ est i eo. Secũdo ẽ necessariũ habere amicitiã vtilitatis rõne cõicãde: hoc sic ꝓbatur. Si illud quod ẽ ex inclinatione nãli est necessariũ: multo magis illud qõ ẽ ex simulatiõe spẽi: sed amicitia inest hz naturam generantis ad genitum: quod patet p beneficia q̃ sunt amicitie signa: nõ solũ i hoibꝫ: hz etiã in alijs aialibus ⁊ volatilibus: q̃ ut manifeste apparet adhibẽt studiũ longo tpe ad educationẽ ⁊ nutritionẽ ꝓlis: ergo maxie est necessaria amicitia illa que ẽ hominũ ad inuicẽ ꝓpter similitudinẽ speciei. Et ꝓbat p locũ a minori: ⁊ ex conuictu speciali. ſ. p. quoddã signũ amicitie quod inuenit in oibus hoibus nãliter. ſ. cuiusdã familiaritatis ⁊ beniuolentie. Naz ad extraneos ⁊ ignotos de q̃bus minus videtur: ostendimus ⁊ impendimus q̃dam beneficia ⁊ obsequia: sicut quando ignoti ⁊ pegrini declinãt a via recta: eos ab errore vie ꝛuocemus: ⁊ ostendimus viã rectã ⁊ quãdo cadũt erigimus eos: ad ostẽdendũ q̃ oĩs homo oi homini est amicus nãliter. Ea aũt que sũt nãliter bona oibus necessaria sũt: q̃le bonũ ẽ amicitia: hoc etiaz ꝓbat ex cõuictu speciali. Quia sicut in alijs aialibus ẽ amicitia nãlis: ut pz p signa amicitie: ut q̃a cõuersat simul obsequũt ⁊ hꝫ: ita ⁊ multo magis inter eos qui sũt vnꝰ gẽtis ul' ꝓie: i q̃tũ cõicãt i cõuictu moꝛibꝫ ⁊ obseq̃ijs. Tertio acq̃rere amicitiã ẽ necessariũ rõne pacis ꝓseruãde: ⁊ hoc sic ꝓbatur. Illud ẽ necessariũ acq̃rere ⁊ habẽ qõ ẽ maxime ciuitatis ⁊ cõitatis ꝓseruatiuũ: ⁊ vitare eius oppositũ. Sed int oĩa amicitia ẽ cõcoꝛdie ⁊ pacis ⁊ vnitatis ꝓseruatiua. Qõ ostẽdit exẽplo ⁊ rõne. Exẽplo q̃dẽ: q; legislatoꝛes magis studẽt ad amicitiã int hoies cõseruãdã seu ciues: q̃ ad iusticiã. Qõ pz ex hoc: q; legislatoꝛes aliq̃n intmittũt se: puta in penis inferẽdis: ne amicitia excludat ⁊ ne diffẽsio oriat'. Unde q; cõcoꝛdia amicitie assimilat: quã ꝓcoꝛdiã maxime legislatoꝛes appetũt: eã cõtentiones maxime expellunt vt inimicã salutis ciuitatis: ideo amicitia ẽ maxime necessaria. Ratione hoc idẽ ꝓbat sic. Illud q̃ habito nõ indigẽt altero: sed ecõuerso magis ẽ necessariũ. Sed amicitia habita quãtũ ad oẽs: nõ esset necessaria iusticia: q̃ iusticia habita adhuc tñ eẽt necessario amicitia querenda. Qõ sic ꝓbat: q; si aliq̃ sũt amici i nullo indigẽt amicitia ꝓprie dicta. Cuius rõ est: q; si oẽs ciues sũt vere amici: oĩa hñt q̃i cõia: cum amicus q̃libet sit alter ipe: ñ ẽ iusticia ad se ipsuz sed ad alterum. Sed si sit iusticia nihilominus indigent ciues amicitia ad inuicẽ. Et iõ si iusticia ẽ necessaria: multo magis amicitia que sine iusticia põt esse. Quarto ẽ necessariũ hĩe amicitiã ratione necessitatis supplẽde: ⁊ hoc sic ꝓbat. Illud ẽ necessariũ hĩ q̃ necessitati uel indigẽtie oĩm ꝓui deẽ ⁊ subuenit: sed amicitia ẽ hꝫ: g̃ ⁊c. Qz aũt per amicitiã necitati oĩm ꝓuideat: pz ex vi. gradib' ul' cõditionib' hoim quib' ẽ vtils ⁊ necria amicitia. Amicitia. n. ẽ vtilis ⁊ necria diuitib': pauperibus iuuenib': ⁊ senib': tribulatis ⁊ pfectis seu felicib'. Et ꝑmo amicitia ẽ vtilis diuitib'. Qõ sic ꝓbatur quo ad ꝓcationẽ bonoꝝ. Omne illud sine q̃ nullus eligit viuẽ: etiã habiti diuitijs ⁊ ptãtib' opportunis ad vitã ẽ maxie necessariũ. Sed hoc est ꝑcipue fm beneficiũ q̃ diues ꝓnces ⁊ potens ipendit alijs: quia nulla ẽ utilitas bonoꝝ fortune: si ex hiꝭ aliquis nulli benefaciat. Beneficiũ autẽ maxime ⁊ laudabilissime fit ad amicos. Ergo amicitia q̃ ad cõicationẽ ⁊ distributionẽ bonoꝝ diuitib' est necessaria. Unde ⁊ Ihesus dixit Luc. xv. Facite uobis amicos de mãmona iniq̃tatis. i. de diuitijs pauperib' erogãdo. Est ẽt vtilis ⁊ necessaria amicitia diuitib' q̃ ad cõseruationẽ bonoꝝ. Bona. n. fortune sine amicis cõseruari nõ põt. Et quanto maioꝛ fortuna. i. maioꝛ status in potẽtia diuitijs ⁊ hꝫ: tanto ẽ minus secura ⁊ plures hz insidiatoꝛes ⁊ iõ indiget magis amicis adiuuãtib' ad confuationẽ sui status. Sicut maxia arboꝛ indiget mltis fulcimẽtis a natura paratis ⁊ radicibus. Secũdo amicitia ẽ necessaria pauperib'. Et rõ est: qz illud ad qõ hõ refugit i infortunijs est maxime necessariũ. Sed pauperes refugiũt ad amicos i necessitatib' suis: eo q̃ extimãt amicos diuites eẽ paupertatis eoꝝ refugiũ singulare: g̃ pauperib' ẽ necessaria amicitia. Tertia amicitia ẽ necessaria iuuenibus hꝫ rõ ẽ: qz cũ i iuuenib' abũdet ꝓnitas ad peccandũ. Unde dr Genes. vj. Sensus hois ⁊ cũcta cogitatio ꝓna sũt ad malũ ab adolescentia sua. Et hoc propter concupiscentias delectationum que sunt in eis: sed per amicos: scilicet qui sunt veri amici id est honesti ⁊ virtuosi: fundatur enim vt dictuz est amicitia in honestate religantur ⁊ retinentur a peccando scilicet per admonitiones ⁊ reprehensiones quas faciunt veri amici ad suos amicos: quando perpendunt eos uelle peccare. Quarto est necessaria senibus: huius ratio est. Quia his qui indigent reuerentia ⁊ carent naturali potentia: ualet obsequium ⁊ familiaritas: senes autem sunt huiusmodi'. Nam propter debilitatem coꝛporis indigent adiutoꝛio coꝛporali aliorum. Et propter sapientiam ratione diutine experientie eis debetur honoꝛ: ergo ⁊ cetera. Quinto tribulatis ⁊ afflictis est necessaria amicitia huius

ratio est. Quia existentes in tristicia ꝛ dolore: ꝙn dam alleuiationem sentiunt ex presentia amicoꝝ condolentiuꝝ eis. Unde ꝛ amici Job uisitauerūt eum in tribulatione ad condolendum ꝛ consolā dum Job. ij. Q̄ autem ex presentia amicorum al leuietur grauedo tristicie hominis afflicti: ostēdi tur per exemplum. Si enim portet vnus pōdus multum sibi graue: vtiq; alleuiatur si alius ferat cum eo pondus. Patet etiam ex hoc quia queli bet delectatio superueniens minuit tristiciā. Pre sentia autem amici condolentis: ingerit delectatio nem amico suo: quia dum tribulatus videt ami cum suum presentem ꝛ condolentem de sua tristi cia: minuitur dolor suus. Tamē oportet ꝙ amic⁹ amicum tribulatum in quātum potest visione: sermone: ꝛ opere cōsoletur. Sexto ꝛ vltimo ami citia est necessaria perfectis. Huius ratio ē. quia quocunq; efficiuntur aliqui potentiores ad agen dum in uita actiua ꝛ ad intelligendum in vita cō templatiua: illud est necessariū ad vitam: sed ami citia est huiusmodi: ergo ꝛc̄. Huius ratio est: quia nullus quantuncūq; perfectus eligeret viuere so litarius: etiam si omnia alia bona haberet: eo ꝙ homo naturaliter est animal politicum ꝛ sociale aptus conuiuere alijs: ꝛ conuenientius virtuosis ꝛ perfectis a quibus virtuosus adiuuatur. Et in actione vite actiue dum quod vnus nō videt nec potest: aliꝰ potest videre ꝛ agere. In actione uite contemplatiue: per doctrinam ꝛ disciplinaꝝ quā recipit vnus ab alio. Hec Rainerius ex sententijs beati Thome ꝛ Alberti super li. ethicorum.

Quātū ad secūdū. §. II.

principale quod est amissionis ꝙuel dissolutionis amicitie temeritas. Sciendum ꝙ nō habere aut non acquirere amicos est magna stoliditas. Cuiꝰ rō ē: qz amicitia int̄ oīa bona fortune ē maxima: propter quod dicitur Eccī. vi. Amico fideli nulla est comparatio. Sicut ergo habere amicos veros ꝛ esse cum eis: est quasi quid beatuz honor ꝛ glo ria et adiutorium. Ita esse sine amicitia est quid miserū: confusio: ꝛ verecundia: ꝛ magnus defect⁹ adiutorij. Unde dr Eccēs. iij. Ue soli qz si ceciderit non habet subleuantem. Le amicus dicitur ocu lus amici ꝛ oculo priuatus dicit ur orbatus: ita ꝙ sine amico est dicitur viduatus ecundum philo sophum in. ij. rhetoricorum. Unde ꝛ Cassiodor⁹ dicit in quadam epistola. Sine amicis omnis co gitatio esset tedium. omnis operatio labor: ōnis terra peregrinatio: omnis vita tormentum: sine quoꝝ solatio viuere esset mori. Dissoluitur autē amicitia propter quatuor rationes. Primo pro pter finis defectionem. Secundo propter amori simulationem. Tertio propter criminis cōmissio nem. Quarto propter virtutis perfectionē. Quā tum ad primum dissoluitur amicitia propter fis defectionem. Cum enim omnis amicitia propter aliquem finem contrahatur: deficiente fine: ces sat ꝛ dissoluitur amicitia: ꝛ precipue ad eos qui sunt amici propter vtile vel delectabile. Cuius ra tio est: quia cum quidam diligunt hec duo vtile ꝛ delectabile in personis: non personas hominuz propter se ipsos: ideo deficiente vtilitate ꝛ delecta tione: rationabile est ꝙ deficiat amicitia. Secūda ratio quare dissoluitur amicitia est ꝓpt̄ amo ris simulationem. Sunt enim plures differentie amicitie. s.. vtilis: delectabilis: ꝛ honesti. Unde po test contingere: ꝙ non secundum vnam speciem amicitie sint aliqui amici connicti: ꝛ tamē extimā tur ueri amici esse. s. propter virtutem: cum tamē vnus eorum non ꝓpter virtutem sed ꝓpter vtile uel delectabile sit amicus: ꝛ per hoc soluitur ami citia: quia contrariatur fictio amicitie vere. Ta men in hoc casu ita est procedendum: quia si ille qui se extimat amari ab alio propter virtutez de cipiatur ex se ipso: ita ꝙ qui eum amat nihil ope retur ad huiusmōi deceptiōez: puta quia signa ex ꝑmat ihonestatis ꝛ turpitudis. Ille q̄ decept⁹ ē dz causari ꝫ se ipsum. i. accusare se ipsum: puta quā do signa inhonestatis exprimit ꝛ nō cauetur. Si autem simulatione eius deceptus fuit: quia talia signa turpitudinis non exprimebat: sed tamen in tendebat: tunc iustum est ꝙ accuset decipientem: multo magis q̄ eos qui falsificant nūmismata in quantum peccatum decipientis est contra vtutē: que honorificabilioꝝ est pecunia. Et quāuis ami citia honesti ad eos haberi non possit: quorum operationes experti nō sumus tamē amicitia q̄ ē ꝑ exprimētū: ñ hz pfectionē sui sz quādā inclinatō nē q̄ ē ex beniuolētia pp relatiōez alioꝝ: uel ex cō cordia: qz videt filis naliter i morib⁹. Unde q̄cito occurr ꝛ cōtrariū rescindit. Tertio dissoluitur amicitia ꝓpter crimis ꝓmissionem. Si enim ali quis acceptet aliquē ad suā amicitiā vt bonum ꝛ iustum: postea fiat malus: ita ꝙ malitia eius mā feste videatur alio permanente in bonitate: dissol uitur talis amicitia: huius ratio ē: qz vtuosō non potest eē amabile quodcūq; malū: sed solū bonū honestū. Uñ cū oē amabile sit bonū: non oportz nec ē decens: ꝙ vtuosus amet malū hominē: sicut non est decēs assimulari prauo. Amicus enī ami co suo ē silis. Unde inter bonū ꝛ malū hominē ñ ꝑt diu amicitia ꝓseruari: nisi sit ibi aliq̄ silitudo malitie. Ponit tñ pbs duo documēta circa disso lutionē amicitie: inter eū q̄ ꝑmansit bonus: ꝛ euz q̄ effectus ē malus. Primuū ē: ꝙ si ille q̄ effect⁹ est malus ē icorrigibilis ꝓpter abundantiā malitie: ita ꝙ de facili ad statū virtutis redire non possit. tūc a tali amicitia recedere debet. Si aūt est sana bilis ꝛ reducibilis ad virtutē: est ei auxilium ferē dum ad recuperādum bonos mores: magisq; ad

recuperādū pecuniā amissā: q̄to vtus ē melior ⁊ essentialior amicitie q̄ pecunia. Secūdū documē tū ē q̄ hi qui in preteritū fuerūt amici: magis se debēt exhibere gratiosi: q̄ extranei: nisi in vno casu. s. quādo abundās ⁊ incorruptibilis malitia fuit cā dissolutionis amicitie. Tūc enī quāto plus fuit amicus tato magis extimādus ē hostis ⁊ euitādus. Quarta rō dissolutiōis amicitie ē propter vtutis pfectionē. Si enī vnus amicorū pmaneat ī eodē statu. Alius aūt fiat multū excellētior ī vtute: tūc non pōt inter tales manere amicitia. Et rō hui⁹ ē: q: ad amicitiā ptinet cōuiuē ad inuicē: ita q̄ eadē placeāt ⁊ de eisdē gaudeāt ⁊ tristent. Cū aūt p notabilē distantiā vtutis nō eadē placeāt bono ⁊ optimo: iō nō pōt diu manere inter tales amicitia ⁊ cōuiuere ut amici pfecti. Patet etiā ex hoc: similitudine: puta ex amicitijs q̄ cōtrahunt ī pueritia. Si enī vn⁹ corū pmaneat puer secūdū mentē: alius autē pficiat fm virtutē ⁊ fiat optimus: ñ remanet iter illos amicitia: puer enī mente malus pstat. Unū Seneca. Ibi incipis esse malus: ubi de finis fieri melior. Rainerius ex dictis. b. Tho. ⁊ Alberti super li. ethicorum.

Ctū ad tertium .§.III

f. de sagacitate cōseruatiōis amicitie. Sciēdum q̄ ad cōseruationem ei⁹ quattuor requirūt. Primo pmanētia in habitu. Secūdo cōueniētia ī affectu. Tertio residētia in cōuictu. Quarto correspōdētia in affectu. Quātū ad pmū. s. q̄ pmanētia ī habitu s. vtutis requirat ad conseruationē ve amicitie: sic pbat. Manēte causa manet effectus: sed cā ⁊ obiectū ve amicitie ē vt⁹: q: simplr nihil ē amabile: nisi bonū honestū: ergo manente virtute manet amicitia vera. Cōfirmat hoc idē talu rōe. Act⁹ vere amicitie ē simpliciter ligare ⁊ congregare. s. animos amicorū ad inuicē. Sz vtus seu bonū honestū qō ē bonū simplr: ē qō simplr ligat: nō aūt ē utile uel delectabile: sed tātū fm quid. Nā amicitia vtilis ⁊ delectabilis degenerat in cōcupiscētiā quādā: qua aliq⁹ motū amoris quo ad aliū transfert: reflectit in se ipz. Sed vtutes seu bonū honestū ē vinculū ligās simplr: eo q̄ mot⁹ amicitie ve q̄ ē ppter vtutem: sistit in amato dū diligit propter istud qō ē psonaliter in eo. s. per virtutē ⁊ nō ppt aliud. Et ideo manente vtute in vtroq; amicorū cōseruatur amicitia. Secundū qō requirit ad cōseruationē amicitie est cōueniētia ī affectu. Est enī amicorū vnū cor ⁊ vna aīa. Unū dicit de pmis christicolis qui habebāt pfectā amicitiā ad inuicē. Multitudinis credētiū erat cor vnū: ⁊ aīa vna in dño. Act. iiij ⁊ secūdū Tulū. Amico p̄ ē idē uelle ⁊ idē nolle: ⁊ iō oz q̄ de eisdē gaudeāt ⁊ tristent fm illud ad Ro. xij. Gaudere cū gaudētibus: flere cū flentibus: id ipsū inuicē sentientes. Hoc aūt p uenit ex similitudine vtutis uel bonitatis: que ē iter bonū ⁊ bonū. ⁊ vtuosū ⁊ vtuosū. Talis aūt cōueniētia q̄ ē cā gaudij ppter similitudinē: nō ē inter bonū ⁊ optimū: ⁊ multominus inter bonū ⁊ malū: nec etiā inter malū ⁊ malū. Nō. n. ex malo peccati pōt esse verū gaudiū: sed fantasticū ⁊ sensuale: ⁊ sic etiā amicitia. Sicut facti sunt amici Herodes ⁊ Pilatus cōuenientes in malo passiōis Christi. vt dī Lu. xxij. Tertium qō requirit ad conseruationem amicitie est residentia in conuictu. Nam distantia bonitatis: dignitatis: ⁊ localitatis impedit amicitiam. Cuius ratio est: quia conuiuē ad inuicem conseruat amicitiam: sed distantia illorum trium impedit conuiuere ad inuicez. Malus autem ⁊si querat conuiuere alijs: ⁊ conuiuat hoc non facit vt conuiuat alijs: sed ut fugiat conuiuere secū ⁊ ut ponatur extra se: quia in se nō reperit bonum virtutis vnde delectari possit: sz malum peccati per conscientiam remordentē. Et iō ut refugiat illam tristiciaz querit alijs conuiuere: vnde nec ad se nec ad alios habet veraz amicitiā. Unde ps. Qui diligit iniquitatem odit animam suam. Inter illos etiā qui sunt i supremo gradu vtutis uel dignitatis: uel eos qui sunt ī infimo gradu: ut inter reges ⁊ viles personas: iter sapientissimos ⁊ simplices: non potest esse seu cōseruāi amicitia: quia equalitas requiritur ad amicitiam circa actum amicitie. s. in cōueniendo ⁊ cooperādo ibi autē est nimia inequalitas ⁊ distantia. Distantia autem multa locorum: amicitiā quidē ciuilez soluit. Et hoc quādo est sine spe ōnino iterate cōgregationis ad inuicē ⁊ cooperationis. Cuius rō est: quia subtractis speciebus potis amicitie a senibus ⁊ cogitatiōe q̄ erāt fomenta amicitie: ⁊ superuenientibus alijs fantasmatibus aliorū amicorū: inter quos conuiuit: dissoluitur amicitia prior q̄ tum ad habitū ⁊ operationem exteriorem. Unde phs dic̄: q̄nimia distātia amicitie causat obliuionem. Sed si distātia locorū sit cum spe iterate cōgregatiōis ipedit quidē amicitiā quātū ad operationē exteriorē tantū: sed nō quantū ad habitum quia spes ⁊ intentio reuidendi amicum non permittit deleri habitū amicitie ponis. Amicitia aūt pfecta spūal. s. charitatis pp distātiā locorū ñ solui. Unū Hiero. ad Paulinū ī plogo biblie. Illa ē vā necessitudo. i. amicitia ⁊ Christi glutinio copulata: quā nō presentia tantū corporū: nō palpās ⁊ subdola adulatio: sed dei timor ⁊ scripturarū studia sibi cōciliat. Quarto ⁊ vltio requirit ad cōseruationē amicitie correspōdentia in effectu. Nō enī amicitia ē ad se ipm: sz ad alterū: iō oz q̄ vnus amicorū ipendat alteri ea q̄ sunt de rōe amicitie ⁊ econuerso. Et cum amicitia sicut ⁊ iusticia equale respiciat ⁊ consistat in equalitate est tñ triplex equalitas. Prima secūdū q̄titatē qō ptinet ad iusticiā ꝓmutatiuā: ⁊ fuat in amicitia vtili uel delectabili: vt. s. tñ retribuat quātum dedit amicus.

Secūda equalitas attēdit ſm ꝑportionē: ⁊ hec ē iuſticia diſtributiua ⁊ i amicitia. vt. ſ. melior plus ametur q̄ amet: ſicut ⁊ maior honor ⁊ dignitas datur meliori. Tertia eſt equalitas reputationis ⁊ ſic in multis recōpenſationibus amicorū eſt. ſ. amicitia ſecūdū reputationē: ſicut vbi gratia. Cū ſuperior amat inferiorē ꝓpter honorē: ⁊ inferior ſuperiorē ꝓpter vtile: ibi eſt equalitas ſm reputatōnem: q⁹ quātū inferior reputat ſibi lucrū amari a ſuperiori: tātū ſuperior reputat ſibi honorē amari ab inferiori. Que aūt vnuſ amicoꝝ debeat alteri ip̄ēdere opera: hēs in. §. ſequēti. Dicit aūt Clemēs grecoꝝ quidā ſapientiſſimus. Amicoꝝ debere cē oīa cōmunia. xij. q. j. dilectiſſimis. Rainerius poſt b. Tho. ⁊ Albertū ſuper libro ethicorum.

Ꝓter predicta. §. IIII.

circa amicitiā conſideranda ſūt tria: ⁊ diligenter ad intelligēdū verā amicitiā: ꝑmo diffinitiōis continētia integralis. Secūdo dilectiōis ꝓpriētia ſpetialis. Tertio opatiōiſ euidētia virtualis. Quātū ad ꝑmū. ſ. de diffinitione amicitie ſciendum: q⁹ ex Ariſto. dictis i. viij. ethi. ſic poteſt diffiniri. Amicitia ē beniuolētia mutua: nō latēs rōne boni. Ex q̄bus vbis quattuor elici p̄n̄t: integrātia amicitiā ſ. dilectio: readamatio: oſtenſio: ⁊ intentio. Et primū. ſ. dilectio ſeu amor requirit. Nam amor non eſt cuiuſcūq⁹ obiecti: ſed determiati qō ē bonum. Unuſquiſq⁹ enī uidet amare vl qō ē bonū ſimplr uel qō eſt apparēs bonū. ſ. quod ſibi uidet bonū: ſz hoc nō ſufficit ad amicitiā: ſz requirit. Et ſecūdū. ſ. readamatio vt. ſ. amās amet ab amato. Nā amicitia requirit quādā viciſſitudinē ſeu ꝓmutationē amoris ſm ꝓportionē. Unde ſi aliq⁹ amet aliquē ⁊ non reamet: erit amor non amicitia: licē cum quis amat vnū ⁊ huiuſmōi. Q⁹ etiā aliquis amet aliū ꝓpter aliquam ſuā vtilitatem: ⁊ nō ꝓp ſe ipſum. i. ꝓpter bonum ipſius amati: ē amor cōcupiſcētie non amicitie. Tertio requirit oſtenſio amicitie per ſigna exteriora mānifeſtata: ita q⁹ amici ñ lateant ſe inuicē: ſed q⁹ vn⁹ cognoſcat alteruz: ⁊ ſciat ſe amari ab altero: multi enī ſunt beniuoli ad eos quos nunq̄ uiderunt: in quantū extimant eos iuſtos. Tales ⁊ ſi ſint beniuoli cum redamatione: nō tñ poſſunt dici ꝓprie amici: cuz lateāt ad ſe inuicem. Requirit vltimo finis amoris. ſ. rōne alicuius boni. Et cū bonuz ſit triplex. ſ. vtile delectabile: ⁊ honeſtū: ſolū amicitia q̄ fundat in honeſto. i. cū amat amicus rōne boni virtutis que ē i eo: eſt vera: bona ⁊ perfecta ⁊ ſtabilis amicitia. Naz alie cito ſoluunt. ſ. cū deficit delectatio ut in amore libidinoſo. Uel cuz deficit vtilitas ut in amore ſeu amicitia alicuius ꝓpter tēporalia bona. Unde Seneca. Sicut mel muſce: formice grana: cadaura lupi: ſic iſta turba amicoꝝ predam ſequit: ſed virtute permanēte in amico ſemper durat amicitia

Et notandū q̄ tū ad oſtēſionē amicitie p ſigna⁹ q⁹ amicus quattuor debet ſeruare erga amicū ſuum. Primo debet eum prompte ad ſua bona vocare. huiꝰ rō eſt: q⁹ cum amicus ſciat alium amicū ſuū de ſuis bonis gaudere ⁊ delectari: ⁊ hoc ei ſit delectabile. oportet q⁹ cito vocet amicum ad ſpera ſua ⁊ ei cōmunicet ea. Oportet enim q⁹ bon⁹ amicus ⁊ bonus homo cito benefaciat amico idigenti. vnde prouer. iij. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere cras: cum ſtatim poſſis dare. Et ꝑuer. vi. Diſcurre: feſtina: ſuſcita amicū tuū. Secūdo amicus qui eſt in bonis fortunijs. i. ſperitate: debet cōicare bona ſua amico q̄ eſt in neceſſitate: nec debet expectare q⁹ amicus requirat eum de ſeruitio cum ſciat indigētiā eius ne ille habeat erubeſcere in petendo. Tertius amicus ſi qua mala ei eueniunt: debet tarde nunciare amico ſuo. Ratio huiꝰ eſt: quia amicus non uult contriſtari amicū ſuum: cōſiderat autez q⁹ amicus audita aduerſitate ſua ille contriſtabitur. Patet hoc etiam per ſimilitudinem: quia illi qui ſunt virilis animi ſecundum naturam perfectam uirtutē fugiunt q⁹ ſint amici ſui ſecūdū i triſti. ij⁹. Et niſi ſit triſticia ita magna q⁹ excedat uires ſuas: nullo modo ſuſtinet q⁹ condoleat ſibi quia cum ipſe ñ ſit ploratiuus: nō delectatur q⁹ aliquis cōploret ſibi ⁊ ſecuz. Sed mulieres hoies gaudēt in hoc ut per triſticiaz ſint alij ſecū anguſtiati. Quarto amicus q̄ eſt i aduerſitate: ſi petat auxilium ab amico q̄ eſt in ſperitate: debet iſta ſeruare. Primo ut ſit tardus i nūciādo ei ſua aduerſa: q⁹ cauē dēt triſtari ipſuz. Secundo dēt ē verecūdus i petēdo ab eo auxiliū ⁊ hoc ne i petēdo reddat ſe oneroſū ⁊ iportunū. Tertio dz ē diſcretus in uocādo ad ifortunia amicū ꝓ auxilio: q⁹ ſi eſt leue infortunium muliebre ē q⁹ vocet amicū ad uuādū eum: cū per ſe ſufficiat ſibi ꝓpuidere. Si aūt eſt infortuniū excedēs vires etiā alioꝝ: ita q⁹ iuuare nō p̄n̄t nec tunc debet amicos ad hoc vocare: ſed ſi eſt magna aduerſitas ⁊ per eos iuuari poteſt Rainerius poſt. b. Tho. ⁊ Albertū

Secūdū cōſideran. §. V.

dū circa amicitiā ē amationis cōuenientia ſpecialis. Multi enīz vident velle amari potius q̄ amare: credētes q⁹ virtus amicitie magis conſiſtat i amari q̄ in amare. Cuius ſignū ē q⁹ multi ſunt amatores adulationis: amantes ut adulet eis: tamē quia amari ꝓpinquū ē videt honorari: qō plus appetitur q̄ honorare. Sed q⁹ amicitia magis cōſiſtat in amare q̄ amari oſtēditur rationibus: ſimilitudinibus: ⁊ auctoritatib⁹. Sex āt rōnibus ꝓbat q⁹ magis ꝓpriū amicitie ē amare q̄ amari: ⁊ primo rōne ꝛgnitionis. Nā cū nobil⁹ ſit ſcire q⁹ credē: ⁊ q⁹ amam⁹ aliquē ſcim⁹ ſz q⁹ amemur credim⁹ nō ſcim⁹ certitudinaliter: g̃ ꝓfectius ē amare q̄ amari.

Secūdo rōne oꝑatiōis. Nobilius est enī bñ agere seu opare q̄ sibi bene agi: sed amare ē bene facere q; amicus ē oꝑatiu⁹ bono; ad amicū ꝓpter illū. Amare āt ē bñ pati: g̈ rc̄. Tertio rōe ꝓmēdatiōis. Uidem⁹ .n. q amici laudāt ex hoc q amat nō ex hoc amāt ab alijs. Quarto rōe v̄tutis. Unusq̄sq; enī laudat ꝓpter ꝓpriā v̄tutē. Amare aūt alios ē ꝓpriē v̄tutis. Amari vo ab alijs est v̄tutis aliene. Quīto rōne obligationis. Melius ē enim q alij obligētur nobis q̄ nos eis: sed cum alios amam⁹ eos obligamus nobis: cū amamur ab alijs ipsis o bligamur: g̈ rc̄. Sexto rōne p̄miationis. Illud .n. quo meremur ⁊ p̄emiamur est melius eo quo ñ p̄miamur: sed amando. s. recte meremur ⁊ p̄miamur. In hoc aūt q amamur ab alijs nō ē ibi meritū: vnde nec p̄miū nostrū sed alioꝝ: eorū. s. a q̄ bus amamur debite: pbat. s. q amicicia magis cōfistit i amare q̄ amari signo uel similitudine. Nā matres quarū amor est uehemēs ad filios: magis gaudēt ⁊ delectant q amēt filios suos: q̄ q amēt ab eis. Quedā enī matres dāt filios nutricib⁹ ad nutriēdū: ⁊ sciētes eos esse filios suos amāt eos: ñ tamen multum curant uel querunt q reamētur ab eis: quia nec eas reamare possunt: cum adhuc nesciant illas esse suas matres. Tertio hoc idem ostenditur auctoritate: dicit enī Aug⁹. in li. de catetizandis rudibus. Nulla maior prouocatio ad amorē: q̄ p̄uenire amādo. Nullus est enim tam fere mentis: q̄ ⁊ si impendē non vult tñ rependere. ⁊ Seneca in epla ad Lucilluz. Si queris quō sis acturus amicitiā uel amicū: mōstrabo inquit: tibi amatoriū sine medicamēto: sine herba sine vllius beneficij carmie: si vis amari ama. Et subdit causam iucundius ē amicū facē inquit q̄ habere: quō artifici iucūdius ē pingere q̄ pinxisse. Sciendū tamen q ex parte obiecti seu amabilis: nobil⁹ ē amari q̄ amare: quia amabile est tantum bonū existens uel apparens sed ex parte vinculi. i. amoris tunc nobilius est amare: vt dictū est q̄ amari: quia magis saluatur vinculum amoris in eo qui amat q̄ in eo qui amatur. Rai. ex dictis. b. Tho. ⁊ Alber. super li. ethicoꝝ.

Tertiū i amicitia .§. vi.

cōsiderandū ē oꝑatiōis v̄tualis cuidētia: possunt aūt omnia amicitie opera reduci ad tria. Ꝓbatio dilectionis que est perfecta amicitia: exhibitio est operis secundū Greg⁹. Primū ē beniuolentia i interiori affectu. Secūdū est concordia i multiplici actu. Tertiū ē beneficiētia in exteriori affectu. Quātū ad primū requirit beniuolētia in affectu Est enī principiū eius sine qua nō pōt esse amicitia Nō enī possūt fieri amici inuicē nisi prius facti sint beniuoli. Unde Tulius de amicitia. In hoc pstat amicitia ꝓpinquitati: q ex ꝓpinquitate beniuolētia tolli potest: ex amicitia no pōt tolli. Sublata beniuolētia tollitur amicitia sed ꝓpinquitas manet. Et licet beniuolētia requiratur ad amicitiaz: nō tamē beniuolētia ē amicitia. vbi ē notandum q ad amicitiā sicut iuuenes sunt apti ex naturali cōplexione: ita ⁊ senes ⁊ litigiosi sunt inepti: iuuences enī naturaliter multū gaudēt in affectu: in cōspectu in colloquio in obsequio alioꝝ. Talia aūt sūt causatia amicitie ut dicet g̈ rc̄. Sed sicut iuuenes sunt faciles ad amicitiam. ita de facili soluūt amicitiā. Et rō h⁹ est: quia amicitia iuuenū vt plurimū ē ꝓpter delectabile uel vtile: qui enī viuunt secundum passiones his maxime ꝓpetit prosequi delectabile: sed iuuenes maxime feruēt a passiōib⁹ nōdū roborato in eis iuditio rōnis: ⁊ iō ꝓsequūt maxime illud qō fm p̄sens tempus ē delectabile. Qō aūt nūc est delectabile paulopost nō est delectabile. Et si aliq̄n iuuenes nō mutuo ꝓiuuāt propter delectabile: tamē querūt habē amicitiā ꝓp vtile in quantū p hoc hñt aliquā spēm boni. i. lucri ꝓpter quod est in eis vtilis talis societas. Senes aūt ⁊ litigiosi ⁊ mozdaces sunt inepti ad amicitiam. Et ratio h⁹ est multiplex. Prima quidem quia nimis diligūt se ipsos ⁊ nimis intendūt sibi: de alijs parū curātes ⁊ minus gaudēt de colloquiis alioꝝ. Secūdo q; senes sūt ꝓni ad suspicandū mala de alijs ꝓpter mala q̄ cōmiserūt ipi i ꝓteri to: ⁊ iō nec de alijs confidūt nec alijs ꝓuiuūt. Tertio quia antiqui de se ipsis p̄sumētes nimis sensum suū sequuntur ⁊ cum alijs non concordant: Quarto quia subtrahunt alijs colloquia ⁊ obsequia. Dec autem sunt cōtraria amicitie. Possūt g̈ senes ⁊ seueri esse alijs beniuoli in affectu ⁊ effectu subuētionis: sed nō perfecte aliozum amici cōmuniter loquendo. Sciendum etiam q amicitiā habere ad multos non est bene possibile: loquendo de perfecta amicitia ciuili: ⁊ hoc patet discurrendo per singulas species amicitie scilicet utilis: delectabilis: ⁊ honesti. Et q amicitia que est propter bonum vtilitatis: non possit haberi ad multos: probatur primo ꝓpter defectum non irre cōpensationis: quia si homo habeat superfluam multitudinem amicoꝝ ꝓpter vtilitatem a q̄ bus recipiat obsequia: oportet etiaz q multis ob sequatur ⁊ e conuerso. Sed hoc est valde laboriosum: quia non sufficit tempus vite his qui volūt hoc agere. Secundo ꝓpter defectum virtualis operationis: uel ꝓprie solicitudinis: quia cum homo multos amicos acquirit ꝓpter sui vtilitatem ipsi amici superflui ipsum distrahunt ⁊ impediunt a bona uita que consistit in operatione virtutis: quia dum homo superflue ītendit negocijs aliozū: cōsequēs ē q non possit debitam curam gerere de se ipso Q amicitia que est ꝓpter delectabile etiam non possit haberi ad multos: ꝓbat exēplo ⁊ expimento. Exēplo quidē salis. Nam sal ut ꝓdimētū ꝓpter delectationē querit ⁊ ponit i cibo

ꝛ tñ si sal parū ponatur i cibo sufficit. Sic a simi li. Pauci amici sufficiunt homini ad delectatiōez ut cū eis per aliqō tēp⁹ delectet ꝛ recreet Experi mēto autē probatur: quia amore libidinoso: vn⁹ homo non amat amore intenso plures mulieres: sed vnā tantū uel paucas eo ꝙ intensus amor ha beri nō potest nisi ad vnum tantū: uel ad paucos ualde. Si etiā amicitiā delectationis haberetur ad multos: multitudo ipediret delectationem dū vnus non posset alteri vacare abstractus a multi Q3 amicitia que est ꝓpter honestum que est vera amicitia: non posset haberi ad multos probatur sic. Amor supabundans: nō ē natus fieri ad mul tos: sed ad vnū tantū uel ad paucos. Sed amici tia honesti que. s. ꝓpter virtutē: ē supabundās et pfecta respectu aliarū: ꝙ nō potest esse ad multos ꝓbat idē ratiōe cōplacētie: pm eni pfectā amicitiā amici valde sibi inuicē placent: sed non est facile ꝙ simul idē valde placeāt multi: quia pauci inue niunt in quib⁹ nō inueniat aliquid qō vni displi ceat. Et dū ei placet vnus in aliquo i cōtrario ad illud quod erit in alio displicebit alius: quod nō potest reperiri in perfecta amicitia. Probatur idē rōne experientie. Amicitia ē que ꝓpter virtutē idiget multa expientia: ꝙ nō pōt haberi sine lōga assuetudie ꝛ lōgo tpe: ꝛ hoc vt nō se lateāt sed in uicē cognoscāt: ꝛ hoc est difficile. Unde ꝛ ꝓuerbi aliter dr: ꝙ nō ꝓuenit ꝙ aliqui se cognoscant ꝛ di ligāt: anteꝙ simul comedant mensurā salis. Et si arguat ꝟ: qz charitas ē pfectior ꝙ amicitia ciuilis: sed charitas est ꝓmēdabilior: quāto magis se extē dit ad plures: ꝙ ꝛ amicitia ciuilis. Rñdet ꝙ chari tas magis assimilat amori benuolētie: cū sit etiā ad nos remanētes ꝙ amori amicitie. Et sic nō est incōueniēs: ꝙ charitas esttēdat ad ualde multos qō de amicitia dici non pōt. Nō aūt pōt dari nu merus ō quātitate amicoꝝ: quor debeāt eē: sicut nec mēsura de quātitate alimētoꝝ sumēdoꝝ: qz vnus indiget pluri alius pautiori. Sic ꝛ in amici tia: secūdū statutū plus ꝛ minus indiget. Hec Bei nerius post. b. Tho: ꝛ albertū sup libro ethicoꝝ.

Secundum ꝙ re. §. II.

quiritur ad pfectā amicitiā est cōcordia in multi plici actu. Ista aūt concordia ꝙuis consistat prin cipaliter in affectu ꝛ actu vnanimi. s. ꝙ eadē velit ꝛ nolit ꝛ eadē eligat: ut patet ex ipsa significatiōe ꝛ interptatione nominis. Nā dicit concordia vni tas cordium seu voluntatū. Tamē hec cōcordia est: non in speculatiuis nec minimis rebus nec in vitijs: sed in operabilibus cōibus ꝛ utilibus. Con cordia enim in speculatiuis non facit amicitiam. Et ratio huius est. Q3. n. aliq̄ ꝓsentiāt ad iuicē ꝙ sol est maior terra. Uel non consensus vel assen sus non tollit nec facit amicitiam: ratio huius est quia iudicium in talibus procedit ex naturali ra tione ꝛ per consequēs ex necessitate: amicitia aūt ex electione. Nec etiam in minimis rebus ꝓsētire: vel dissentire pertinet ad amicitie rationem: sed i his que habēt aliquā magnitudinē. Nec etiam i vitijs ꝓprie est concordia sicut nec amicitia. Naz cum praui destruant bonum cōmune: ꝛ nō fuent iusticiam: eo ꝙ volunt superabundare in bonis ꝛ non deficere in malis. i. dannis ꝛ grauationibus. ꝛ ideo nō possunt habere concordiam cum alijs sed contentionē: sicut appetētes plus in lucris: ꝛ minus in dānis sunt iniusti: nec ꝓ consequēs sunt concordes. Est igit cōcordia i aliquo decreto ope rabili. Debet autē cōcordare amicus amico vl tra affectum quo ad aspectū: quo ad affectum: q̄ ad conuictum. Primo quo ad aspectum. Naz vi sio amici est delectabilis amico. Tum quia per vi sionem incipit causari passio amoris. Tum quia aspectus amici est delectabilis amico. Sicut sic⁹ delectat in aspectu rei pulchre quā diligit ꝛ que si bi placet. Tum ex parte similitudinis. Sicut eni amore carnali se amātes appetūt se vidē: ad osten dendū ꝙ amor maxime fit secūdum aspectum ꝟ illud puer. Ubi oculus ibi amor: ita in amore ho nesto amicitie: ꝓpter similitudinem virtutis ex a spectu cōseruat amor. Secūdo debent cōcordare amici in conuictu eo ꝙ cōuiuere adinuicē ē preci puus actus amicitie. In cuius signū dr Ecc̄s. iiij. de eo qui nō cōuiuit amicis sed caret eis. Ue soli qui. s. est sine amico Christo uel deo: caret eni tal effectu amicitie: qui est releuatio: consolatio ꝛ de fensio. Unde subditur in auctoritate illa: quia si ceciderit non habet subleuantem. Si⁹ ceciderit in culpam non habet subleuantē consilio ꝛ ora tione. Si cederit in penā tribulatiōis nō hz suble uantē cōsolatione. Si ceciderit in vasione alter⁹ nō habet defēdentē: ve etiā soli. i. sine Christo: qz nō habet si ceciderit in culpā Christū erigētē. Si ceciderit in mortē nō habet Christū uiuificante. Si a diabolo tēptatur nō hz Christū defendentē Osee. ix. Ue eis cū recessero ab eis Aug⁹ in li. de ciui. dei. Magna miseria hois est: nō esse cuz illo sine quo esse non potest. Tertio debent amici cō cordare quantum ad colloquium: quia debent adinuicem sua secreta reuelare. Et hoc probat primo exemplo scilicet dei Exo. xxxiij. Ubi dicit ꝙ Moises loquebatur ad dominum facie ad fa ciem: sicut loqui solet homo ad amicum suum. Secundo ostenditur hoc idem ex periculo quod imminuere potest propter quod dicitur Ecc̄i. vij non omni homini manifestes cor tuum: quasi di cat. Non vnicuiq manifestes secreta tua sed tali qui possit ꝛ uelit iuuare. Tertio ꝓbatur ex hoc ex commodo. Unde beatus Ambrosius in libro de offi. Solacium vite huius est: ꝛ habes cui pe ct⁹ tuum aperias: cui archana cōmunices: cui se creta pectoris tui committas: ut colloces tibi

fidelē virum qui in ꝓsperis gratuletᵉ tibi: in tristi bus cōpaciat: in ꝓsequutionibꝫ adhortet. Facilis vox: ⁊ sermo cōgruus: totus sum tuꝰ sed paucoꝝ effectus. Et Tullius in li. de amicitia. Excepta sa pientia nil melius datum est nobis a dīs immoꝝ talibus amicitia. Quid enim est dulcius: q̄ habē cū quo omnia adudeas sic loqui vt tecum. Quis esset tantus fructus in rebus ꝓsperis: nisi haberes amicuꝫ qui illis eque vt tu ipe gaudeat. Auduer sas etiam difficile esset ferre sine illo qui illas gra uius etiam q̄ tu ferret. Unde ⁊ saluatoꝝ noster so lis amicis: i. discipulis secreta manifestauit dicens Jo. xv. Uos dixi amicos: quia omnia que audiui a patre meo nota feci vobis. Hec autē secreta dic̄ Greg⁹. fuerunt gaudia interne charitatis: ⁊ festa superne patrie: que nostris mētibus ꝓ aspiratōnē quottidie imꝓmit hec Rainerius. Sꝫ principiū b. Tho. ⁊ Alber. super libꝝ ethicoꝝ.

Tertiū quod re. §. VIII.

quiritur ad amicitiā ē beneficientia in exterioꝛi effectu. Nā ille ē verus amicus q̄ vult ⁊ opaᵗ bona existētia uel apparētia amico suo: nō ꝓpter se ipꝫ: sed gratia amici sui. Bñfacit autez amicus amico suo: triplr ⁊ seruit ⁊ obsequit. Prio liberaliᵗ. Se cūdo celeriter. Tertio vtiliter. Liberaᵗ quidez q̄a si amicus seruit amico vel bene facit inuitᵒ vel pro pter se ipsum non est amicus eius. Unde Ambr. in li. de offi. In benefitio conferendo plus animus q̄ sensus operat. Magis ꝑponderat beuiuolētia q̄ possibilitas reddēdi munᵉ. Secūdo dēt amicᵘ benefacē amico celeriter. Si enī in seruiendo alīi q̄s volūtatē expellē negligat: nō ē amicus eᵘ. Se neca i. iij. de bñfi. Gratissima sūt beneficia occur rentia: vbi nulla fuit moꝛa nec accipiētis verecun dia. Tertio dēt bñfacere vtiliter. Si enī quis bñ facit amico suo ꝓpter bonū sui ipius: ñ intendēs bonū amici nō est verus amicus. Sed si intendit bonū amici ⁊ p̄riū exinde sequit. i. malum: non ē hoc p̄ verā amicitiā: puta dat illi medicinā vt sa net: illa aūt medicina nocet: ñ agit hoc p̄ amicitiā ex quo bonū eius intēdat. Sed nota q̄ ē ami citia triplex: ficta uel falsa: vera uel ipfecta: pfecta ⁊ sūma. Et ficta quidē ē: qñ ē solo noie ⁊ non ope re ⁊ nō coꝛde: in ꝓsperitate nō in aduersitate: de ea q̄ ē solo noie dī Ecc̄i. xxxvij. Est amicᵘ solo no mine. glo. ⁊ nō re: ⁊ talis ē vitāda: qꝛ ē sine humo re charitatis. Uñ dī. i. Jo. iij. Nō diligam⁹ verbo neqꝫ lingua sed opere ⁊ vītate. Nō inquit: verbo s. nō facīēdo qđ ꝓmittim⁹. Neqꝫ lingua. i. dicēdo facē bonū ꝓpter deū ⁊ facit ꝓpter mūdū. Sꝫ opis executione ⁊ vītate. i. sincera intentione ꝓpt deuꝫ Secūdo amicitia ē ficta qñ ē oꝛe ⁊ nō coꝛde. i. pfe rat verba amicitie ⁊ in coꝛde hꝫ odiū malicie. Ta lis fuit amicitia Joab ad Amasam. ij. Re. xx. vbi dicitur q̄ Joab obuians Amase dixit. Salue mi frater: ⁊ tenuit dextera manum Amase: quasi deosculans eū: ⁊ effudit uiscera eᵉ in terraꝫ. Sic mundus ꝓponit delectationem ⁊ cōciudit amari cationē. Unde Ecc̄i. vi. Est amicus qui conuertit ad inimicitiā: ⁊ qui odium ⁊ rixam ⁊ cōuiciuꝫ de nudauit. i. mala oia que sciebat de illo: cuᵘ amici tiā simulabat: māifestabat: ⁊ si nesciet finget. Uñ dicit ꝓuer. xviij. Occasiones querit q̄ vult recedē ab amico Boeciᵘ de consolatiōe. Nequeunt mali oculos tenebꝛis assuetos ad lucē ꝓspicue veritatis attollere: similesqꝫ auibus sunt: quas noꝛ illumi nat dies excecat: Et de tali ficto dī Ecc̄i. xij. Non credas amico tuo in eternū: quod intelligit vel de falso amico cui nō est credēdū: cū dilectionē ostēn dat vel humiliationē ul lachꝛymaᵗ. Uel pōt etiā intelligi de diabolo transfigurante se in angelum lucis cui nō est credēdū: etiā si verū dicat. s. inquā tū ipse dicat sed alia rōne. Tertio est ficta quādo ē in ꝓsperitate nō in aduersitate: ⁊ de tali dicitur Ecc̄i. xiij. Si largitus ei fueris. s. ficto amico assu met: ⁊ si non habueris relinquet te: ⁊ ꝓuer. xix. Diuicie addunt amicos plurimos. A paupere aūt hi quos habuerit separant. Qui utilitatis causa amicus est: tādiu amicus erit: q̄diu talis erit: ait Senē. Amicitia aūt vera sed ipfecta ē que fun dat in honestate ⁊ virtute morali sine charitate ⁊ fide: qualis fuit inter Catonem ⁊ Tuliū: ⁊ inter il los duos pīos de quibꝰ narrat Ualerius: q̄ vno capto ⁊ decapitando alius obligauit se pro eo q̄ usqꝫ iret ad ciuitatem ꝓpriaz de suis bonis dispo siturus ⁊ reuersus est die statuta: ꝓpter qđ tyrā nus qui ceperat. s. Dionysius vtrūqꝫ liberū dimi sit ⁊ rogauit se tertium in amicitia eoꝝz deputa ri. Amicitia perfecta ⁊ completa est: que fūda tur in charitate dei cum alīs conditionibus ami citie predicte. Hec excedit omnem aliam amicitiā ⁊ de hac amicitia sic ait. Jo. Cassianus in collat. Joseph: enarratis alīs generibus amicitiarum. In his igitur cunctis amicitīs vnum est genus in solubile charitatis: quod nec cōmendationis gra tia: nec officij uel munerum magnitudo contra xit. Uel cuiusq̄ ratione uel natura necessitatis cō iūxit: sꝫ sola similitudo vtutū: hec inq̄ ē q̄ nunq̄ casi bus vllis scindit: qua non solū dissociare vel delē locoꝝ ul tēpoꝝ itualla non prealēt: sꝫ nec mora quidē ipsa diuellit. Hec ē va ⁊ indisrupta dilectio q̄ gemina amicoꝝ perfectiōc ac vtutū concrescit: cuius semel initū fedus: nec desiderioꝝ varietas: nec contentiosa disrūpet cōtrarietas voluntatuꝫ ceterū. Multos nouimus in hoc ꝓposito consti tutos: q̄ cū ꝓ charitate Christi fragrātissima eēnt sodalitate deuicti: ñ ꝓpetuo eā nec idisrupte ꝙuā potuerūt: qꝛ lꝫ locᵘ societat ꝓncipio initerēt: ñ tñ vno ⁊ pari studio arreptū ꝓpositū tenuerūt. Fu itqꝫ int eos q̄dā tpaᵗ affectō: qꝛ ñ eq̄li vtriusqꝫ vtu te: sed vnius pacia seruabatur: q̄ quanuis ab vno

Capitulū Vicesimūprimū.

magnanimiter atq; ifatigabiliter retētaretur; ne cesse ē tamē eaz alterius pusillanimitate dirūpi. Infirmitates nāq; coz qui tepidius pfectiōis appetūt sanctitatē: quātūlibet fortiū tollerātia sub stētāt ab ipsis tamē q̄ infirmi sūt nō ferūt: habēt enī sibi insistas ꝓmotionū causas q̄ eos q̄etos esse nō sinūt vt solēt: qui carnali egritudie detinentur stomachi vi infirmitatisq; fastidia coquoz l̄ mīstrātiū negligētiū iputare: z quantūlibet eis obsequētiū solicitudo defuiat. Nihilomin⁹ tñ causas sue cōmotionis alijs ascribunt: q̄s sibi vtiq; vitio valitudinis sue inesse nō sentiūt. Quādoꝛē hui⁹ ē amicitie vt diximus: fida insolubilisq; ꝓiunctio q̄ sola vtutū paritate federat: de qua ps. Ecce q̄ bonū z q̄ iucūdū habitare fratres i vnū Qđ nō localit sed spiritualr oportet intelligi. Plenā igit atq; pfectā amicitie gr̄am nisi inter pfectos viros eiusdēq; vtutis pseuerare nō posse: paulo post. His autē gradib⁹ puenit ad eā. Prio igit sunt ve amicitie mūdialis z oim que habemus rerum desperatione fūdamia: p quā z impiū z iniustū ē si post abrenūciationē mūdi z oim q̄ in eo sūt vanitatū pciosissime fratris dilectioni supplex vilissima que supfluit pferat. Secūdū ē: vt ita vnusq̄sq; suas rescecet volūtates: nec sapiētē se eē iudicās atq; consultum: suis malit q̄ ꝓximi diffinitiōibus obedire. Tertiū ē: vt sciat oia: z que vtilia atq; necia extimat postponenda bono ciuitatis ac pacis. Quartū ē ut credat nec iustis nec iniustis de causis irascendum. Quītū est: ut iracundiam fratrī etiā sine rōne cōceptā eo mō quo suā curare desideret: sciens equaliter sibi pnitiosam alterius esse tristiciā: z sic aduersus alīū ipse moueat: nisi eam q̄tū in se est de fratris mēte depulerit. Postremo est illud quod generale vitioꝛ oim peremptoriū esse nō dubiū est: vt se de hoc mūdo quottidie credat migraturū. Que psuasio nō se lū vllā i coꝛde tristiciā residē pmittit: verū etiā vniuersos ꝓcupiscias ac peccatoꝛ oīm ꝓximit mor⁹: z infra. Sepe aūt accidit siue illusiōe diaboli siue intercessu erroris hūani: quo nullus ē i hac carne q̄ falli ualut hō nō possit: vt ille interdum qui acrioris ingenij scientieq; maioris est: aliquid falsuz mente cōcipiat: z ille qui tardioris ingenij ac minoris ē meriti rectius aliquid veriusq; presentiat. Et iccirco nullus sibi q̄uis scientia preditus in animi tumore persuadeat: q̄ possit collatione alterius: nō egē. Naz etsi iudicium eius diabolica non fallat illusio: elationis tamen z superbie grauioꝛes laqueos non euadet. Est etiam amicitia ista pfectio charitatis: non solum hominis ad hominez: sed etiam ad deum. Unde ps. Nimis honorati sunt ami tui deus. Et qui hanc consequitur habet inde summaz delectabilitatem: nimiam vtilitatem z maximam honestatem: z acquiritur per tria. Primo per noticiam supremoꝛum secunduz illud Sapiēn. vij. Infinitus thesaurus est hominibus sapiētia: quo qui vsi sunt: participes facti sunt amicitie dei. Secundo per obedientiam mandatoꝛum secundum illud Jo. xv. Vos amici mei estis si feceritis que p̄cipio vobis. Tertio per tollerantiam aduersoꝛū secūdum illud Mach. ij. Abraham in temptatō ne probatus inuentus est: z amicus dei appellat⁹ est. Hec amicitia habet summum honoꝛez a deo z in presenti z in futuro: z ideo de omnibus colēda z preponenda.

Ad iusticiā ꝓout .Ꝟ.xi.

est virtus generalis pertinent p̄cepta Pythagoꝛica: de quibus Uincentius in. xij. li. spec. histo. pi⁹ Hieron. ait. Pythagoꝛica sunt ista precepta. Fugienda sunt oibus modis z abscidenda: languoꝛ a coꝛpoꝛe. Imperitia ab anima luxuria a ventre a ciuitate seditioꝛa domo discoꝛdia: z in cōmuni a cunctis rebus intēperantia. Pythagoꝛica sunt z hec: amicoꝛum omnia esse cōmunia: z amicum se ipsum esse alterū. Duoꝛū temporum maxime habendam curam mane z vesperi. i. eoꝛum que acturi sumus z eoꝛum que gessimus. Post deum veritatem colendam que sola homines deo proximos facit. Illa quoq; enigmata que diligentissime Aristoteles in libris suis ꝓsequitur. Stateram ne trāsileas. i. ne pretergrediare iusticiam: ignem gladio ne foueas: ira videlicet z tumidum animum uerbis maledicis ne lacesças: coꝛonā minime carpendam. i. leges urbium conseruandas coꝛ non comedendum. i. merorem de animo expellendum. Luz profectus fueris ne redeas. i. post mortem: vitam istam ne desideres: per viaz publicam ne ambules: ne multoꝛum sequaris errores. Hyrundinem in domo suscipiendā. i. garrulos et verbosos homines sub eodem tecto vobiscum ñ habendos: oneratis supponendū onus. Deponētibus non coicandum. i. ad virtutem incedētibus alacriter augenda sunt precepta. Tradentes se ocio relinquēdi sunt: apud grecos ꝓmus Pythagoras inuenit immoꝛtales esse animas: z de suis coꝛpoꝛibus transire ad alia: primuz dicit se fuisse Euforbium. Secūdum Calidē. Tertiuz Hermonum. Quartū pinum. Ad extremum Pittagoꝛā z post certos tempoꝛ curriculos: ea que fuerunt rursum fieri. Nihil in mundo fieri nouū: phiam meditationē esse mortis quottidie de carcere coꝛporis intente anime educere libertatem: matyse. sana meysuc. i. discentias z reminiscētias esse. Et multa alia que Plato in libris suis z maxime in Phedeone Thuneoq; prosequitur.

De duodecim fructibus spiritus.
Capitulum vicesimumprimum.

Emū uidendū est

de fructib⁹ spūs q̄ sūt actus vtutū: ut

cardinalium de quibus dictum est: uel theologi carum de qbus ymediate dicēdū. Pro maiori tñ declaratiōe materie. Sciendū fm. b. Tho. prima secūde. q. lxx. q nomē fructꝰ a corpalibꝰ ad spiritualia ē translatū. Dicit aūt in corporalibꝰ fructꝰ quod ex planta pducit: cum ad pfectionem venerit quandā in se suauitatē habēs. Qui quidē fructus pōt cōparari ad duo. s. ad arborē pducentē ipsum et ad hoiem q fructū ab arbore adipiscit. Scōm hoc g nomē fructꝰ i rebꝰ spūalibꝰ duplicit accipere possumus. Uno mō ut dicat fructꝰ hois id qō hō adipiscit. Nō aūt ōne id qō adipiscit hō hz rōnē fructus: sed id qō ē vltimū delectationem hñs. Hz eni hō et agrū et arborē: que fructꝰ nō dicunt: sz solū id qō ē vltimū: qō. s. ex agro et arbore hō intendit hre: fm hoc fructꝰ hois dicit vltimus finis hois: quo dēt frui: Uñ dr Eccl. Bonoꝝ laborū gloriosus est fructus. Si aūt dicat fructꝰ hois id qō ab hoie pducit: sic ipsi actus hūani fructus dicūt. Opatio. n. ē actus secūdus operātis et delectationē hz si sit cōueniens operanti. Si igit opatio procedat ab homine secundum facultatem sue rationis. sic dicitur esse fructus rationis. Si vo pcedat ab hoie fm altiorē vtutē: que ē vr' spūs sancti: sic dr esse opatio hois fructus spiritus sancti: qi cuiusdā diuini semis. Dicit eni. j. Jo. iij. Oīs qui natus ē ex deo peccatū non facit: qm semē ipius in eo manet. Et de his dr ad gal. v. Fructus spiritꝰ sūt charitas rc. Notādū ēt q ipsa opa nostra i quātum sunt effectꝰ qdā spūs sancti i nobis opantis: hñt rōnem fructꝰ ut dictū est. Sz in quātū ordinant ad finē vite eterne: sic magis hñt rōnē floꝝ. Uñ dr Eccl. xxiij. Flores mei fructus honoris et honestatis. Itē cuz delectet quis in deo ipso fruendo ppter se: put ly ppter dicit cām finalem i. sicut in ultimo fine: in actibus autem uirtuosis delectari debet propter se: prout ly pp dic cāz formalē. i. ñ sic i ultio fine: sed pp honestatē: quā ptinēt in se vtuosi delectabilē: Sicut infirmus delectat in sanitate ppter se sicut in fine: in medicia suaui non sicut in fine: sed sicut in habente saporē delectabilē. In medicia autē austera nullo mō ppter se: sed ppter aliud. s. sanitatē habendā ide. Itē ñ obstat q apls pōit inī fructꝰ noia vtutū que sunt habitus: vt charitas: pacientia: et hmōi: cuz tamen fructus sint actus. Nam consuetum est: ut nomina virtutum sumantur pro actibus earum

Item notandum q cuz beatitudines etiā sint actus virtutum: differunt tamen a fructibus secūdum bea. Tho. vbi supra. Nam plus requiritur ad rationem beatitudinis q̄ ad rationem fructꝰ. Nam ad rationem fructus sufficit: q sit aliquid habens vltimi rationem delectabilis. Sed ad rationem beatitudinis ulterius requiritur: q sit aliquid perfectum et excellens. Unde omnes beatitudines possunt dici fructus: sed non conuertitur Sunt enim fructus quecunqꝫ virtuosa opera in quibus homo delectatur. Sed beatitudines dicūtur solum perfecta opera: que etiam ratione sue perfectionis magis attribuuntur donis q̄ virtutibus. Et loquitur de beatitudinibus de quibꝰ habetur Mathei. v. Beati pauperes rc. Sic igitur fructus sumitur tripliciter: videlicet p pmio essentiali fruitionis diuine: pro actu virtutis delectantis: et pro quodam premio accidentali qō datur diuersis secunduz diuersum gradum castitatis: de quo Math. xiij. Quod cecidit in terraz bonam attulit fructum aliud centesimum rc. De hoc supra in capitulo de gradibꝰ castitatis.

Fructus āt spiritus. §. 1

sancti enumerās apostolus ad Gal. v. ponit. xij. dicens. Fructus spiritus sunt charitas: gaudium. pax: pacientia: longanimitas: bonitas: benignitas mansuetudo: fides: modestia: continentia: castitas. Hi sunt fructus de quibus Mathei. vij. Arbor bona bonos fructus facit: et figurantur p. xij. fructus ligni vite: quod vidit Jo. apostolus vle. ex utraqꝫ parte fluuij. Ex his dirigitur a spiritu sancto tota conuersatio hominis vt sit virtuosa. Et per prima tria dirigitur quo ad deum: qui est supra se. Per secunda tria dirigit quo ad animuz suum: qui est intra se. Per tercia tria dirigit quo ad proximum: qui ē iuxta se. Per vltima tria q̄ ad corpus suum quod est infra se. Est g primꝰ fructus charitas: in quo dat ipse spiritus sanctus q̄si in sua similitudine cum et ipse sit amor ad Ro. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris p spiritum sanctum. Dicitur autez charitas: q. charetas: seu cara vnitas: quia facit vnionem anime cū deo: et transformari in ipsuz per affectuz: et tenere ipsū carū sup ōnia. Ubi est thesaurus tuus ibi et cor tuum: ait Christus Math. vi. Et ideo quia charitas facit hominē: deum reputare vt suum et summū thesaurum carissimū: tota cogitatio et affectio cordis est ad ipsum. Ipsa charitas figuratur per ignem in veteri lege: quem deus precepit semper in altari cordis nostri ardere. Et in specie ignis plenissime fuit data a spiritu sancto apostolis. Ignis autem semper flammam dirigit sursum. Et cor nostrum est ad modum flāme ignis: ut ipsa forma eius doceat te ad ipsum affectum tuum dirigere. Ignis semper est in motu et est maxime actiuus: nunquam satiatur lignis et cum hoc incinerat. Sic amor dei: inquit Greg⁹. in homel: nunquā est ocios⁹. Operatur enim magna si est. Mouet enim amor dei ad cogitandum de deo: et quō possit ei placere magis: ad cogitanduz miserias proximi ad orandum pro eo. Quādoqꝫ mouet ad admonendum eū et corrigendū. Oñqꝫ mouet ad seruiēdū sibi et opandū p deo. Et cum multa bona faciat: nihil sibi videt facē: sed semp

appetit maiora facere. Ipsa facit hominez humi liare: recognoscendo defectus suos ⁊ se esse cine rem. Unde Abrahaam cum ex plenitudine spirꝰ sācti meruissz locutionē familiarē cū deo dicebat Loquar ad dominum meū cū sim puluis ⁊ cinis. Secūdus fructꝰ .s. pcedēs a ꝓmo ē gaudium. ad Ro. xiij. Gaudiū i spū sancto. Uñ generat gaudiū qđ idē ē q delectatio: cū deo ex pñtia uł habitati one rei amate. Et quātomagł illud amat: tanto maius gaudiū. Auarꝰ q̄ sūme amat pecuniaz: qñ gaudet? Utiqz qñ adipiscit magnā pecuniā. Mu lier que multū amat filiū: sicut tristat ex absētia filij: ita multū gaudet ex pñtia filij. Qui hz charitatem vtiqz hz deū pñtez: ⁊ eū possidet: quia qui manet i charitate in deo manet ⁊ deꝰ in eo. j. Jo. iiij. Habēdo ḡ eū quē sūme amat: ñ pōt ñ gaudē: ⁊ sic bonū qđ amat ē sūmū excedēs oē bonū ita ⁊ gaudiū eꝰ excedit oē mūdanū gaudiū. O q̄ vanū ē gaudiū ⁊ oīs delectatio mūdi. Gaudiū hypocri te instar pūcti: qui est q̄d indiuisibile. Hypocrita mūdus est: qui bonꝰ videt ⁊ ē malus: ⁊ cōit ūmiat in tristiciā Eccēs. Extrema gaudij luctꝰ occupat: qz cōsciētia remordens ⁊ pena sequit. Sed vt dic̄ Bern̄. Illud ē vez gaudiū: qđ nō de creatura sed de creatore cōcipit: cui? ꝓpatiōe oē pulchꝝ fedū ōne dulce amarū: oē qđ delectari pōt molestū. Et istud gaudiū de deo: facit hominē fortē: faciliter ⁊ pfecte operari: qz vt dic̄ sapiens. Delectatio pfic̄ opus. Et aliq̄n tm̄ ē: ut occultari nō possit: ut pz i Elisabeth q̄ repleta spiritu sancto: ex gaudio im mēso qđ sensit: exclamauit uoce magna laudādo vg̃inē. Et ipsa vgo canticū gaudio expressit dicēs Exultauit spūs meus ⁊c. Tertiꝰ fructꝰ ē pax. Uñ i figurā colūba i cuius specie apparuit spūs sanctꝰ sup christū baptizatuz: attulit ramū oliue qđ ē signū pacis ad Noe in archā Sēm. sine pace nō pōt haberi uerū gaudiū. Pax ait Augꝰ. xix ō ciui. dei dulce nomen sed dultior res. O ia enī cla māt pacē: ⁊ pmaxime eā desiderat creatura rōna lis. Sed pax tpalis quātum exulauerit a mundo tu vides: vndiqz bella fremūt. Et rō est: qz tu non uis hīe pacē cū deo: sed guerrā ꝓpter peccata tua Peccata vīa: inquit Isaias diuiserūt inter vos ⁊ deū vestrū. Et ideo tibi aufert pacez tēporalē. Di mitte peccata: reuertere ad pniam: quere habere purā cōscientiā: ut mens sit libera a passionibus: ⁊ oēs sensus tui sint vniti in vnū. .s. ad ꝓformādū te volūtati diuine: ⁊ habebis uerā ⁊ magnā pacē Quāuis enī p totū mūdū esset pax ⁊ haberes q̄c q̄d uelles de rebus tpalibus: si nō haberes deū p gratiā: adhuc ñ hēres pacē ⁊ querē. b. Augꝰ Oia sūt aspera: ⁊ tu solus es reqes ⁊ inquietū ē cor no strū donec requiescat in te. Cōsequēter spūs sā ctus ordinat cor ⁊ animū tuū i se p alios tres fru ctus. Est ergo quartus pacia ꝑ quā animꝰ dirigit in aduersis de ꝓse. di. iiij. oēs. Cum spūs sanctꝰ cor di infundit: cor fidele ad prudētiā ⁊ constantiam dilatat. In pacientia uestra possidebitis animas uestras ait christus Luc. xxi. Nam sine pacia: ani mā non habes in tua libertate: sed seruā tristicie. Principes aplorꝝ tpe passiōis fuit ita debilis ⁊ icō stans: q̄ ad uocē ancille negauit: ⁊ socij sui relicto magistro fugerūt: sed post aduētū spūs sancti: ita firmati sunt in pacia: q̄ flagellati incarcerati cō minati de morte ꝓpter p̄dicationē: ñ dimittebāt illā. Et nō solū nō cōtristabant de illis aduersis: sed ibāt apostoli gaudētes a conspectu cōsilij ⁊c. Act: v. O q̄ necessaria q̄ utilis ē ista pacia. Greg. in li. Dialogoꝝ dicit: q̄ ē maius pacia q̄ facē mi racula ⁊ expellere demones. Et rō est: qz i facien dis miraculis bō nil ponit de suo: sed deꝰ opatur vrēs hoīe ut instrumento: sed in pacia oportet q̄ ponas de tuo: q̄ disponas cor tuū ad patiendum ⁊ non contristandum in aduersis: ita q̄ ratio ab sorbeatur. Per miracula solū facta nullus īgredi tur paradisū: qz ꝓmune ē illud bonis ⁊ malis: sed patia te ducit ad patriā. Per miracla mouēt ho mines ad admirationē: ꝑ patiētiā etiā ad imitatio nē. Quō ꝓgnoscis tu si veges ē plena uł vacua ui no? ꝑ hoc videlz qz si pcutiendo digitꝰ resonat va cuū ꝓgnoscis: si rumorē nō facit plenā intelligis. Sic q̄ñ ex ꝓtactu tribulationū tu sonas: murmu rando: cōquerendo: blasphemādo: cōtristando: ostēdis te vacuū vino spiritus diuini: sz q̄ñ pacies es plenus es. Quiꝰ fructꝰ p quē firmat animus in diuina ppessione tribulationis: ⁊ dilatiōe p̄mio rū: dicit longanimitas. ij. ad Cor. vi. Exhibeamꝰ nosmetipsos sicut dei mīstros i lōganimitate. Et postea in spiritu sancto. Sicut expiētia docet: q̄ñ quis videt sibi paratā aliquā magnā tribulatōnē si modicū est duratura: disponit se ad sustinendū ex breuitate tpis se ipm cōfortās. Sz si diu habēt tollerare: animꝰ incipit ōficē ex ꝓsideratiōe diutur nitatis. Similiter q̄ñ quis ex magno laboze sibi ꝓ posito alicuꝰ artis: attedit subito sibi cōferri ma gnū lucrū: uigorescit animꝰ ad laborē ꝓpter subi tū p̄miū. Sed si ꝓmitteretur inde ad multos an nos p̄miū: cū multo tedio se poneret ad illō ⁊ vix sic ad ꝓpositum. Cū cōsideret animus fidelis: q̄ oportet eū multa aduersa pati: nō semel uel p an num: sed per totum uite sue tempus: ⁊ deficiente vna succedit alia. Ac etiam quia labor est magnꝰ ad ieiunandum: orandum: elemosynas dandum: alia mandata seruandum: nec ꝓtinus redditur mer ces subito: sed in fine vite: ex ista dilatione ani mus quasi deficit ⁊ uix ponit se ad ista. Sed psi ritus sanctus per longanimitatem facit eum fir mū ne deficiat. Et hoc considerando breuitatem totius uite humane: que si sit centum anno rum: est ut vnus dies respectu alterius uite.

Attendẽdo etiã q̃ interea ſemꝑ põt lucrari: ⁊ mlt̃ tũ ſpiritualit̃: ⁊ qz ſic beneplacitũ ẽ deo: cui ratio naturalis dictat vt ſit ſubditus. Quãplures ẽt cõ ſolationes adminiſtrat hiciter laborẽs. ꝑs. Scõz multitudinẽ doloꝝ meoꝝ in cozde meo ⁊c̃. Quã lõganimis fuit Symeõ plen⁹ ſpiritu ſãcto: ad xp̃z expectãdũ: ⁊ tandẽ obtinuit qõ voluit obtinere. Sext⁹ fructus dicit̃ bonitas. ꝑs. Spiritus tu⁹ bonus deducet me i terrã rectã. Dicit̃ bon⁹ ſpũs: nõ ſolũ quia bonus eſt in ſe ꝑ eſſentiam: ſed qz boni tatẽ p̃eſtat. Dec bonitas ſm glo. eſt quedã dulce do animi: qua quis delectat in bono. Et qz p̃muz bonũ hois ẽ veritas: bonũ itellectus: ſine c⁹gniti one nõ põt amari bonũ: ideo ꝑmaxie delectatur vere bonus in ꝑmonibus ſcripturarũ q̃ a ſpiritu ſancto ſũt inſpirate: iuxta illud petri. Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei hoies. Unde ò p̃mis fidelibus v̋e bonis p⁹ receptionẽ ſpũſſancti dicit̃: q⁹ erãt quotidie pſeuerãtes in doctrina apoſtoloꝝ: ⁊ cõicatiõe fractiõis panis Act̃. ij. Per iſtã ergo bonitatẽ amat quis omnẽ v̋tutẽ: ⁊ labo rat p̃o eis habẽdis. Afficit̃ ad oẽs diligẽs bonum ſpirituale ⁊ bonũ tempale oim. Neſcit maluz de alio cogitare ul̃ iuidere. Sz ſicut bonũ ẽ ſui diffuſiuũ: vt dicit Dionyſius: ita talis affectat omnib⁹ ꝑdeſſe. Per alios tres ordinat̃ quis ad ꝓximum. Eſt ḡ ſeptimus benignitas Sap̃. j. Benignitas eſt ſpũs ſapie. qz. ſ. benignos facit. Dicit̃ aũt benigni tas: quaſi bona igneitas. Et ptinet fz. b. Tho. ad ad exequutionẽ: ut. ſ. nõ ſolũ velit bonũ ꝓximo. ſed ut faciat ꝑpoſſe. Bonus ignis dicit̃ qui a lõge calefacit: ita benignus non ſolum ꝑpinquis: ſz ẽt extraneis ſubuenit. j. Pe. iij. Unuſquiſq; ꝓout accepit gratiã. ſ. a ſpiritu ſancto i alterutrũ illam adminiſtrãtes. Si hẽs noticiam de deo ⁊ p̃ceptis ſuis: inſtrue ꝓximũ. Si hẽs dona tpalia panez ⁊ vinum ⁊ huiuſmõi: ſubueni paupib⁹: ſi es medi cus: ſi aduocat⁹ ⁊ h̃⁹: ſubueni de tua arte indigẽti bus. Et hoc cũ benignitate locutiõis ⁊ modi. Sic Paulus plen⁹ ſpiritu ſancto: oĩbus benigne ſub ueniebat: diſcurrens per orbem: docens indoctos manibus laborãs ꝑ ſui ⁊ ſocioꝝ ſubſtẽtatiõe: ele moſynas ꝑcurãs ⁊ portãs in hieruſalẽ: infirmos ſanãs ⁊c̃. Octauus ẽ manſuetudo: que in hoc differt a pacientia ſupra dicta: quia illa refrenat paſſiones triſticie: ne ratio ſuffocetur: iſta paſſio nes ire ne vindicet ſe de iniurijs ꝓximi ſecũduz b. Tho. Facit ḡ hec ſupportare defectus ꝓximi: vt nõ turbetur. Et cũ q̃libet indigeat ſupportari debet ⁊ ipſe alios ſupportare Sap̃. viij. dicitur: q⁹ ſpirit⁹ ſapie ẽ hũanus: qz. ſ. facit humanũ. i. manſuetum Apl̃s. Seruũ dei oportet manſuetũ eſſe ad oẽs. precipue hoc debẽt hĩe p̃elati: non quin corrigant vitia: ſed cũ mãſuetudine. Unde Moyſes de cui⁹ ſpiritu fuit datũ. lxx. ſenioribus adiun ctis ſibi ad regẽdũ: ſcribit̃ q⁹ erat mitiſſim⁹ per oĩa Nonus eſt fidelitas. Et ſumit̃ ꝑ fidelitate ſecũdũ Tho. ſm illud qõ dicit̃. xxij. q. i. Fides etiã qñ ho ſti ꝑmittit̃: ſeruanda eſt. ſ. ſi ipſe ſeruat. Debet q̃s eſſe fidelis ꝓmo: vt. ſ. non decipiat ꝑ mendacia fraudes: frangẽdo ꝑmiſſa ⁊ huiuſmõi. Per alia tria abbꝛeuiando ordinat̃ quis quo ad corꝑ⁹. Eſt ergo decimus modeſtia que hz refrenare corꝑus quãtũ ad ſenſus exteriores: ut ueſtitũ Job. Spũs eius ornauit celos. i. factos: qõ facit ꝑ modeſtiaz. de q̃ſe. di. v. fucare. Dic applica õ ornatu ſupfluo ⁊ h̃⁹. Undecim⁹ ẽ ꝙtinẽtia: ſumẽdo large ꝙtinẽci am fz. b. Tho. ſcõa ſcõe. Sic ꝙphẽdit abſtinẽtiã. Spirituſſanctus in Sanſon irruẽs: tenẽdo man dibulã aſini: vicit Philiſteos multos occidendo. Sic ſpirituſſanct⁹: tenẽdo freno ſeu manu ꝙtinẽ tie gulã: ſignate i maxilla aſini. vincit hoſtes ſpiri tuales. Exemplum etiam de Jo. baptiſta q̃ reple tus ſpiritu ſancto ex utero: fecit magnã abſtinen tiam vt pz Math̃. iij. Duodecim⁹ ẽ caſtitas. ſ. abſtinere ſe ab oi delectatiõe venerea illicita. Lu cia dixit. Caſte uiuẽtes templũ ſũt ſpirituſſancti. Unde ⁊ Dauid cognoſcens ſe amiſiſſe ſpiritũſan ctum per adulteriũ ꝓmiſſuz: petens ſibi reſtitui per veram penitentiam ⁊ propoſitum caſtitatis: dicebat ꝑs. l. Coꝛ mundũ crea in me deus: ⁊ ſp̃m rectum ⁊c̃. Poteſt etiam dici ſecundum. b. Tho. q⁹ caſtitas ĩportet ab omni delectatione vene rea illicita abſtinẽtiã. Cõtinentia etiã a licita: ut a matrimonio ꝑ viduitatẽ ⁊ v̋ginitatẽ ⁊c̃. Titu lus p̃m⁹ de Charitate. De charitate v̋tute theolo gica. Capitulum primum.

Hinc manent fi

des: ſpes: ⁊ charitas tria hec: ma ioꝛ aũt hoꝝ ẽ charitas ait aplus .j. ad Co. xiij. De quidẽ v̋tutes di cunt theologice: qz hñt deum p̃o obiecto: ⁊ ideo nobiliores ⁊ pfectiores oĩbus alijs: ⁊ moralibus ⁊ intellectualib⁹: ac etiã donis ſpiritusſancti. Quaꝝ noticiã nõ habuerũt phi infideles: ⁊ ideo de ipſis nõ tractauerũt. Nã ⁊ ſi aliq̃n nominẽt fidẽ ⁊ ſpẽ ⁊ charitatẽ. non ſumunt eodẽ mõ eas ſicut ſancti theologi: ſed charitatẽ appellant amicitiam v̋tu tem moralem. Spem paſſionem uel fiduciã ptez fortitudinis: fidem uel fidelitatẽ vel habitũ intel lectualẽ q̃ quis aſſentit ⁊ firmiter inhẽt hĩs que ñ uidet: ſicut q̃libet etiã infidelis credẽs patrẽ ſuuz eſſe talem: ⁊ hoc habet fidem. Omnium autem excellentiſſima etiam theologicarum eſt charitas ⁊ ideo ab ea inchoetur tractatus. Eſt autem differentia inter amoꝛem: beniuolentiam: amiciti am: charitatem ⁊ dilectionem. Nam amoꝛ eſt quid generale: ad omnem amorem licituz ⁊ illici tum: ⁊ prout eſt paſſio ẽ cõmunis nobis ⁊ bꝛutis

ꝛ quando ſic aliquid amamus: ut rei amate non uelimus bonum: ſed ipſũ bonum rei uelimus nobis: ſicut dicimus amare uinũ: equũ: ꝛ huiuſmõi nõ dicit amor amicicie: ſz amor cõcupie. Sed qñ aliq̃ diamam⁹: ut ei bonũ uelim⁹: dr amõ beniuolẽtie: ſecũdũ phũz. viij. ethi. Uñ beniuolẽtia ꝑportat amorẽ ꝓcedentẽ ex uolũtate rõnali. Nõ ſufficit ãt beniuolẽtia ad ratõnem amicicie: ſed requritur q̃dã mutua amatio: quia amicus eſt amico amicus. Beniuolentia aũt ꝑportat ſolã amationez unus ad alterũ: etiam ſi ille nõ remãet: q̃ amat: Taliſ mutua beniuolẽtia amicicie fundatur ſup aliqua cõicatiõe. Charitas ãt eſt amor fundatus ſup cõicatione ſupne beatitudis. Cuz enĩ ſit aliq̃ cõicatio hoĩs ad deũ ſecũdũ quã nobis ſuaz beatitudinẽ cõicat: de qua cõicatõe dr. i. ad Corin. i. Fidelis deus: p quẽ uocati eſtis in ſocietatem filĩ eius. Oportet aliquã amicicią ſup hac cõicatiõe fũdari: ꝛ hec aicicia dicit charitas. Dilectõ ãt dr act⁹ ipi⁹ charitatiſ: qui ẽ habitus q̃dã. Et ſic charitas ẽ quedã amicicia: nõ q̃cũq̃z ſed hoĩs ad deũ Eſt ẽgo differẽtia inter amicicią ꝛ charitatẽ: quia amicicia fundatur ſup honeſtate ỽtutũ. Charitas ſuper bonitate diuina. Et cũ ſit quidã habit⁹ actus eius ꝑmus ꝛ ꝓncipalis eſt dilectio. Dec tñ nomina aliq̃ñ ſumũt unũ ꝓ altero lãge. Et nota: q̃ q̃uis amicicia hõeſti hẽatur ad ỽtuoſuz ꝛ charitas ſit maxime amicicia fundata ſuper rehõeſta. Nõ obſtat q̃ ex charitate diligamus etiã peccatores. Naz amicicia honeſti hẽtur ad ỽtuoſum: ſicut ad ꝓncipalẽ perſonã. Sz tamẽ reſpectu eius diligũtur etiã attinẽtes. ꝛ ſi ſint pcõres: ꝛ etiã qui nos offenderẽt: ſi attinerẽt ad amicuz. Et hoc non reſpectu ipſoruz: ſed reſpectu amici noſtri: ad quez illi pertinent ut res ſue. Sic pctores ꝛ inimicos debemus ex charitate diligẽ: in q̃ntum ſunt creature ipſius dei: ad quez ꝓncipaliter eſt amicicia charitatis. Item nota: q̃ ẽ triplex charitas. ſ. eſſentialis: perſonalis: ꝛ ỽtualis. Pria ẽ dr trinitas Hiere. xxxi. In charitate perpetua dilexi te: ait dñs i hymno trinitatis: tu charitas: tu puritas ꝛc. Charitas aũt dei non eſt accidens: ſicut in nobis: ſed ẽ ipſa eſſentia dei. Nam ſecundum Boe. Accidens translatũ in deum: transit i ſubſtantiã: nihil enĩ ẽ in deo accidẽtale. Charitas perſonalis eſt ſpũs ſanctus: de quo dicitur. i. Jo. iiij. Dr charitas ẽ ꝛc. Quod exponit. B. Augu. de ſpiritu ſancto. Dicitur aũt ſpiritus ſanct⁹ charitas: ꝓpter appꝛopationem: quia ꝓcedit per modum amoris. Unde Grego. dic. Ipſe ſpũs ſanctus amor ẽ: ꝛ Hiero. Spiritus ſanctus ẽ amor patris in filium: ꝛ filĩ in patrem: non tamen accidens ſicut amor noſter. Sed de hoc dicetur infra. Charitas uirtualis ẽ amor creature in creatorem gratia formatus: de q̃ ad Ro. v. dr. Charitas dei diffuſa ẽ i cordibus nũs per ſpũm ſanctum: non q̃ magis detur nobis a ſpiritu ſancto: q̃ a patre ꝛ filio: cũ inſeparabilia ſint opera trinitatis ſcilicet perſonarum dinarum ab extra: ut dicit ꝺ ꝓſe. diſ. iiij. omnes. Sed quia gratis dat ex amorẽ ideo magis attribuitur qui dicitur amor. Ee dicitur dilectio: quaſi dei electio. Charitas: quaſi chareitas: uel cara unitas.

De charitate que ẽ. §. I.

in creatura: q̃d ſit: Utrum aliquid ereatum: uel i creatum. Pro huius declaratione dicit beat⁹ Tho. ſecunda ſecunde. q. xxiij. ar. ij. Qꝛ magiſter ſñiarum in ꝑmo libro diſ. xvij. per totuz ſcrutat hãc materiã. Et ponit q̃ charitas nõ eſt aliquid creatum in aia. Sed eſt ipſe ſpũs ſanctus mentez inhabitans. Nec eſt ſua intentio q̃ iſte motus dilectionis quo deum diligimus ſit ipſe ſpũs ſãctus ſed q̃ iſte motus dilectionis ẽ a ſpiritu ſancto in mediate: ꝛ non mediante aliquo habitu: ſic a ſpũ ſancto ſunt alĩ actus uirtuoſi: mediantibus hiti bus aliarũ ỽtutũ: puta: ſpei: fidei: ꝛ huiuſmodi. Hoc autem dicebat ꝓpter excellentiaz charitatis. Sed ſi quis recte conſideret: hoc magis redũdat in detrimẽtum charitatis. Non enim ita procedit a ſpũ ſancto mouente humanam mentem: q̃ hũana mens ſit mota tantum: ꝛ non ſit principium huiuſmodi motus aliquo modo: ſicut cuz aliquod corpus mouetur ab exteriori mouente. Hoc ei eẽt ꝺ rõez volũtarĩj: c⁹ opportet ꝓncipiũ i ipſo eſſe. Uñ ſequeret q̃ diligẽ ñ eſſet volũtariuz: q̃ iplicat ꝺictiõez: cũ amor ꝺ ſui rõne ꝑportet q̃ ſit actus voluntatis. Similiť etiã ñ põt dici: q̃ ſic moueat ſpũſctus ad actũ diligẽdi volũtatem ſic mouet iſtrumẽtũ: q̃ ſit iſtrumẽtũ ꝓncipiũ actuſ tñ nõ ẽ i ipſo agẽ ul ñ agẽ. Sic ei tollẽtur ratõ voluntarĩj: ꝛ excluderet ratõ meriti cũ tñ chãitaſ ſit radix merẽdi. Sz optz q̃ ſic volũtas moueat ad actũ diligẽdi: q̃ etiã ſit efficiẽs hũc actũ. Nullus aũt act⁹ pfecte ꝓducit ab aliqua potẽtia actiua: niſi ſit ei ꝓnatal⁹ p aliquã formã: q̃ ẽ ꝓncipiũ illi⁹ actõnis. Uñ ꝺ⁹ qui oñia mouet ad ꝺbitos fines: ſinglis rebuſ ididit fõmaſ p quas iclinãt ad fines ſibi ꝓſtitutos. Et iõ ꝛz hoc diſponit oĩa ſuauiť: vt dr Sap. viij. Manifeſtũ ẽ aũt q̃ act⁹ chãitatis ſequt natã potẽtie volũtat: niſi ĝ aliq̃ forma ſup adderet natali potẽtie: p q̃ iclinaret ad dilectiõis actũ ꝛz hoc cẽt actus iſte ipfectioꝛ actib⁹ naturalib⁹ ꝛ actib⁹ alioꝛ ỽtutũ. nec cẽt facilis ꝛ ꝺlectabilis: q̃ pz eẽ falſũ: qꝛ nulla vir⁹ hz tãtã iclinatiõez ad ſuũ actũ ſic charitas: nec aliq̃ ita ꝺlectabiliť opat vñ maxie neceſſe ẽ q̃ ad actũ chãitat⁹ exiſtat i nobis aliq̃ ſupnatal⁹ fõma ſupaddita potẽtie naturali: iclinãs ipaz ad charitat⁹ actũ ꝛ faciẽs eã ꝓpie ꝛ ꝺlectabiliť opari. Et ſic opiõ mgri ſen. i hoc cõiter reꝓbat. Nec obſtat ſi dicat: nil creatũ ẽ infinite ỽtut⁹: ſz charitas ẽ infinite virtut⁹: qꝛ aia hoĩs ꝑ

ducit ad bonū infinituz: g̃ ē q̃d increatū. Nā charitas opat fozaliter pducēdo ad deuz: efficacia ãt fozme ē fm uirtutē agẽtis: q̃ iducit formã: ꝛ ideo charitas i hoc q̃ facit effectū ifinitū: dū coniungit deo aiam iustificādo: ꝛ hoc demõstrat infinitatē diuine uirtutis que ē charitatis actoꝛ. Idem põit glo. i ỏcre. ỏ. pe. vi. ij. charitas ē: dicẽs q̃ charitas est hitus mentis: et p ꝓns aliq̃d creatū in anima.

De charitate q̃ ē. §. II.

uirtus: ꝛ spāl ꝛ una: ꝛ excellentissima omnium. Primū sic ꝓbat. b. Tho. ubi supꝛa ar. iij. Hūani actus bõitatē hñt: fm q̃ regulãtur debita regula ꝛ mẽsura. Et iõ vtus q̃ ē pncipiū oim bonoꝛ actuū hois cõsistit i attigẽdo regulã bonoꝛ acuꝛ hūanorū. Duplex ē ãt hec regula. Pria deus. Se cũda rõ hūana. Sic ergo uirtus moꝛalis diffinit p hoc q̃ ē fm rõnē rectã scõm phũm. ij. ethi. Ita etiã attingẽ deū cõstituit rõnē vtutis: sicut est de fide ꝛ spe: q̃ hñt deū ꝓ obiecto. Cũ ergo charitas attigit deū: quia nos cõiũgit deo: ꝓz q̃ sit vt⁹. vñ be. Augsti. de moribus ecclie. Charitas ē vtus: q̃ cũ rectissia affectiõe cõiũgit nos deo. Nec obstat q̃ uirtus dr eẽ q̃litas seu accidẽs: ꝛ accidẽs ē iferi⁹ ꝛ idignius subiecto: sed charitas ē nobilioꝛ aĩa in qua ē: qz hoc ē uez de accidẽte quod cãtur ex pncipijs sui subiecti. Secus ãt ē de accidenti cãto ex pticipatiõe alic⁹ nature supioris: qz illud ē digni⁹ subiecto suo: i q̃tũ ē similitudo q̃dã nãe supioris. Et hoc mõ charitas ē dignior aĩa: i q̃ũ ē q̃dã pticipatio spũs sãcti. Secũdũ. s. q̃ sit uirtus spãlis ꝓz ex hoc q̃ cõnũerat alijs uirtutib⁹ spãlibus ab apl'o: ibi. Nũc manẽt: fides: spes: ꝛ charitas. Qõ ẽt sic ꝓbat. b. Tho. ubi supra ar. iij. Quia actus ꝛ hitus specificãtur p obiecta. Obiectũ aũt ꝓpũ amoꝛis ē bonũ. Et iõ ubi ē spãlis rõ bõi: oz q̃ sit spãlis hitus uirtutis. Bonũ ãt dinũ: in quãtu est obiectũ beatitudis hẽt spãlẽ rõnẽ bõi. Et ideo amor charitat⁹ q̃ ē charitas ē spãlis amoꝛ: ꝛ charitas ꝓñter spãlis uirtus. Nec ob. q̃ charitas põat a Hiero. in diffinitione uirtutis i gñali: dicẽs. Qz vtus ē charitas: qua diligit deus ꝛ ꝓximus. Naz dicitur charitas ois uirt⁹: nõ q̃ ẽntialiter sit ois vtus: sed quia aliq̃liter ab ea depẽdẽt oẽs vtutes: cũ sine ea nulla sit uera uirt⁹. Tertiũ. s. q̃ una sit tãtũ uirtus charitat⁹: sic ꝓbat Tho. ubi supꝛa ar. v. Charitas ē q̃dã aĩcia hois ad deũ. Diuerse aũt aĩciarũ spes accipiũtur: uel fm diuersitatez fis. Et secũdũ hoc ponũtur tres spes. s. aĩcia delectabilis: ꝛ aĩcia utilis: ꝛ aĩcia hõesti. Uel fm diuersitatẽ cõicatõnũ: in q̃bus aĩcie fũdãtur. Sic alia ē spes aĩcie ꝓsaguineoꝛ: alia ꝓciuũ: alia peregrinãtiũ: q̃rũ ꝓma fũdat sup cõicatione nãli: alie sup cõicatiõe ciuili: uel pegrinatiõis: ut ꝓz ꝑ phm viij. ethi. Neutro ãt istoꝛ mõrũ charitas pot diuidi i plura. Nã charitas fis ē un⁹. s. dina bõitas: ꝛ ẽt ē una cõicatio eẽne beatitudis: sup quã hec amicicia fũdatur. Uñ seq̃tur q̃ charitas sit simpliciter una uirtus: nõ distincta i plures. Nec obstat: q̃ hitus ut dictũ ē distinguitur fm obiecta: sed obiecta charitatis sũt duo. s. deus: ꝛ ꝓximus. Nã hoc ē uerũ qñ obiecta ꝑ equo distinguũtur. Sed deus ꝛ ꝓximus nõ ex equo sũt obiecta charitat⁹. Naz ꝑpũ ꝛ pncipale obiectũ charitatis ē deus. Proximus ãt ꝓpter deũ ex charitate dei diligit. Dr ãt ꝓpter se ipsũ. vñ una sola rõ diligẽdi attendit in charitate pncipaliter. s. dina bõitas que ē eẽ subsãtia. Alie ãt rõnes ad diligẽdũ iducẽtes: uel obtũ dilectiõis facientes sunt secundarie: ꝛ ꝓsequentes ex ꝓma.

De diffinitione §. III

seu descriptione charitatis magister in. iij. sen. di. xxvij. sic diffinit. Charitas ē dilectio. i. amor fm rõnẽ: qua diligitur deus ꝓpter se ipsũ: ꝛ ꝓximus ꝓpter deũ uel i deo⁹ Prosper in li. de uita cõtemplatiua: sic eaz pulcherrie describit. Charitas: ut mihi uidet ē recta uolũtas ab oibus tẽrenis ꝓsꝰ aduersa: tũcta deo ĩsepabiliter: ꝛ igne quodaz spiritus sãcti: a quo ē: ꝛ ad quẽ ĩferꝛ icẽsa: unqnamẽti ois extranea: coꝛruptiõis nescia: nulli uitio mutabilitatis obnoxia: sup oia q̃ carnaliter diligunt excelsa: affectionũ oim potẽtissia: dine ꝓtẽplatiõis auida: in oibus sẽp iuicta: sũma actõnũ bonaruz salus morũ: fis celestiũ ꝓceptoꝛũ: moꝛs criminuz uita vtutũ: uirtus pugnãtiũ: palma uictoruz: arma sãctorũ mẽtiũ: cã meritoꝛ bonoruz: ꝑmũ ꝓfectorũ: sic q̃ nullus ũquã deo placuit: cu qua ali q̃s peccare ñ põt: fructuosa i pẽitẽtibus: leta in ꝓfitẽtibus: gloriosa i pseuerãtibus: victoriosa i mãtyribus: oposa in oibus: oio fidelis: ex qua q̃cq̃d ē bõi opis: uiuet: hec oia de pe. di. ij. charitas est. ubi dicit glo. ꝛ bñ: q̃ hec ē ꝓdicatio per cãm. Sic cũ dr. Deus foꝛtitudo nza: potẽtia: ꝛ spes nza: qa s. est cã foꝛtitudis: ꝛ pacie: ꝛ spei nostre: sic dicitur charitas eẽ oia ista: quia causat ista. Cãt enim rectam uoluntatẽ. Et loq̃tur de charitate ꝓfecta: q̃ terrẽa cõtẽnit. Dr ãt iuncta deo isepabiliter: qz ñ de facili sepatur. Inquinamenti extranea. s. mortalis peccati. Salus moꝛum. i. salutiferos faciens mores: finis preceptoꝛum. i. consũmatio summa actionum bonarum. i. perfectissima ꝛc̃.

De excellentia §. IIII.

charitatis. Nota q̃ ait apostolus. i. Choꝛin. xij. Post dõa plura spũalia enũerata. Adhuc excellẽtioꝛẽ uiã uobis demõstro: ubi totũ sequẽs capitulũ. xiij. põit i cõmẽdationẽ charitat⁹: sic ipsum termiat: maioꝛ horum ē charitas. Circa quod sciendũ q̃ charitas ē maioꝛ oibus donis spũalibus i quattuor: ut ibi oñditur. Primo de necessitate. Secundo in opositate. Tertio in durabilitate.

Capitulum Tertium.

Quarto in dignitate uel nobilitate. Prio igitur charitas ē magis nccria ad salutē. Nā alia dona spūalia sie ipsa nihil ualēt ad salutē: ꝛ ipsa suff.ē ad salutē sie pluribus ex eis. Unde pōit apls gīa p̄dicatōnis eminētē de dinis: ꝛ hec est ligua āgelica: uel de naturalibus ꝛ moralibus: ꝛ hec est lingua hūana: aut delectantē: ꝛ hec ē hūana: aut in trisecul mouētē ad bonū: ꝛ hec ē āgelica: ibi. Si liguis ꝛc. Pōit pphetiā. i. pcognitionē futurorū ptigētiū: uel occultarū rerū pntiū uel p̄teritaruz Et noueri oia mysteria. i. occlta secreta scriptura rū sacraruz. Et oēm sciam: ut nālē: rōnalē: ꝛ moralē. Itē pōit opationē miraculorū: ibi. Si habuero oēm fidē ꝛc. Elemosynarū largitionē: ibi. Si distribuero. Martyriū. Si tradidero corpus ꝛc. oia ista magna dōa dei dic̄: ꝛ tamē sine charitate nil pdeē: s. ad uitā eternā. Qz āt sine charitate nō possit eē aliqua uera uirt': sic pbat. b. Th. se. se. q. xx. ij. arti. vij. Uirtus ordiatur ad bonū. Bonū āt pricipaliē ē fis. Nā ea q̄ sūt ad finē nō dicuntur bōa: nisi i ordie ad finē. Sicut āt duplex ē fis: vn' ultius: al' pxius. Ita duplex ē bonū: vnuz quod ē pncipale bonū hois. s. deo frui: secūdū illud p̄s. lxxij. Mihi adherē deo bonū ē. Et ad hoc ordiatur hō p charitatē. Bonū āt secūdariū ꝛ q̄i particulare hois pōt eē duplex. vnū q̄dē quod ē uere bonū: utpote ordiabile ꝯtū ē i se ad pncipale bonū quod ē ultimus fis. Aliud āt ē bonū apparēs: et nō uerū: qz abducit a fiali bono. Sic igitur patz q̄ uirtus v̄a ē simplr illa q̄ ordiat ad pncipale bonū hois: sicut etiā phūs dic̄ in. vij. ethi. q̄ uirtus ē dispō pfecti ad optimū. Et sic nulla uera uirt' p̄t esse sie charitate. Sed si accipiat uirtus secūdum q̄ ē in ordie ad aliquē finez particularē: sic pōt esse aliq̄ v̄tus sine charitate: i q̄tū ordiatur ad aliqō particulare bonuz. Illud aūt bonuz particulare: si sit uerū bonū: puta pseruatō ciuitat: ul' aliq̄d h': ēit q̄dē v̄a v': sed ipfecta: si nō referat ad fiale: ꝛ perfectū bonū. s. deū ꝛ sic sūit: cū dī: q̄ v̄tutib' romāi meruerūt ipiū. xxviij. q. ij. §. ex his. Cū tamē ēent infideles: ꝛ sie charitate. Si aūt illud particulaī bonū nō sit uerum bonū: sed apparens uirtus: q̄ ordinatur ad illud: nō eēt uera uirtus: sed falsa: habens similitudinē uirtutis: sic nō ē uera uirtus tē pantia auaroru: q̄ se cohibent ab esu sumptuosarum rerum: ne expendāt. Et falsa fortitudo: qua multi mortis picula subeunt ꝓpter lucꝝ. Itē fm be. Tho. vbi supra. Actus alicuius caritatis charitate potest esse duplex. Uno modo secunduz hoc q̄ charitate caret: id est secundum peccatum aliquod: in quo est: ut in fidelitate: ꝛ h'. Sic sēper ē actus malus: ꝛ peccatum. Alio modo nō secūdū id quod caritate caret: sed secundum aliquod donum dei: ut fidem: spem: uel etiam bonum nature: sicut infidelis: uel etiaz fidelis: sed malus: cū dat elemosynam ex compassione ad pauperem: vñ ꝛ si ñ meritoꝛ' qz extra charitatē: ñ tñ dign' pena: sz aliq̄ bono tēpali. Sic g̃ simplicit nulla ē uera virtus: nec aliqs act' vere v̄tuosus sine charitate Et pp h' dic̄ ꝓsper ò pe. di. ij. q̄ charitas dī via ab apl'o: qz sic sine via ñ pñt hoies ābulaī: sic sīñ charitate pñt hoies errare ñ ad patriā ī. Secūdo charitas ē maiō p opposita. Omnia. n. bōa opa a charitate ꝓcedūt. Unde. b. Greg. Nō p̄t ram' pro ferre fructū boni opis: nisi māserit i radice charitatis. Unde ipa ꝓpat ignī: qui maxie ē act' Lu. xij. a it xp̄s. Ignē veni mittere i trā. Et q̄ uolo: nisi vt ardeat. Et ipūs actus apparuit sup apl'os i liguis igneis Act. ij. Hec ē figurā p ignē quē de' manda uit i altari sēp ādere: qz i corde sēp dz esse charitatis feruor. Sed ꝛ corniz ad modū flāme ignis fōmatū ē Augu. de pe. dis. ij. Si fmo me' inuenit in vobis aliquā scintillā gratuiti amōis: ipsā iflate: ad augēdā ipaz vos ꝓuocate: vt cū venerit ꝛ dignissimā flāmā fecerit: oīm cupiditatū ligna consumat. Qz aūt ab ipa ꝓcedāt oīa bōa opa ꝛ caue āt mala: oñdit apl's p exēpla i q̄busdā: dicēs. Charitas pacīs ē: benigna ē ꝛc vbi ponūt. xv. gradus opm. Et idē p̄t dici ò alīs opib'. Prio c' declarationē dic̄. b. tho. vbi supra: q̄ virtus vl' ars ad quez ptinet finis vltim': ipat uirtutibus vel artib' ad q̄s ptinēt alij fines secūdarij. Sic̄ ars militaris impat eq̄stri: qz equestris ordinat ad militarē. Cū igē charitas ordiet hominē ad vltimū finē hūane vite, s. ad beatitudinē pfectā: iō extendit se ad actus totius hūane vite p modū ipūs: nō aūt q̄i elicīes actus oīes v̄tutū. Itē ꝑz: b. Amb. dī charitas fōia ꝛ mat̄ v̄tutū: qò ꝑz. b. tho. nō est intelligēdū q̄ sit fōma exēplarit nec etiā essētialiter: sz magis effectiue: iq̄tū. s. inducit ad opa seu impat alīs actib' v̄tutū: sicut forma est pncipiū opandi. Compatur etiā radici ex fūdamēto: iq̄tū virtutes oīes ex ea substētātur: ꝛ nutriūt: ꝛ nō fm rōez cause matial'. Apl's ad Eph. iij. In charitate radicati ꝛ fūdati. de pe. di. ij. Quia radix oīm bonoꝝ est charitas ꝛ radix oīm maloꝝ ē cupiditas: nisi fuerit vna cum ulsa: nō p̄t alia plātari. Et cū dī q̄a oīa credit: intelligitur credenda: ꝛ sperat speranda ꝛ non al'.

Tertō charitas est maior durationē. Quod notat apostolus p̄mo coꝝ. xiij. dicēs. Charitas nū q̄ excidit. Qò p̄t exponi tripl'r. Primo qz nunq̄ cadit in pcīm mortale. Qò est uerū p̄ūctuz: dū. s. q̄s pmanet in charitate. Et p̄t intelligi dictū Greg. de pe. di. ij. Fortis est vt moꝛs dilectō: qz mētē quā semel cepit: a dilectōe mūdi fūditus extinguit. Secūdo mō de perfecta caritate confirmata: sicut habuerūt apostoli per aduentū spūs sācti: ꝛ sāctificati i utero: q̄ tñ paucissimis cōfertur. Tertio ꝛ ꝓprie ꝯtū ad actū suuz: q̄ ē p' morte ñ deficē sz pficit: ñ sic ò alīs dōis dei ꝛ v̄tutib'. Nā ut ibi scribit apl's donū liguaꝝ ibi cessabit: quia anime nō loquūtur uocaliter. Corpora autem glificata

utiqz loqntur laudes dinas: ſz ñ ſic nūc. ſ. ex aſpiratōne ⁊ reſpiratōne: ſeu repcuſſiōe aeris: q; aer ibi ñ erit: ſed alio mō ex uno idiomate. Prophetie oio ceſſabūt. Scia acq̄ſita deſtruet: ñ q̄tū ad hitū: ſz q̄tū ad modū ſciēdi: q̄ nō erit p diſcurſū rōnis: vt nūc. Fides ⁊ ſpes ex toto ceſſabunt. Uirtutes morales ibi remanebunt: q̄tū ad hitū: ſed ñ q̄tū ad eūdē actū: q; nō ſūt ibi pcula mōtis: ⁊ ō lectabilia cibo; ⁊ uenereo;: q̄ ſūt mā ipſarū uirtutū. Charitas vō nūquā excidit: quia cū icipiat hic nō deficit in alia uita: ut fides: ſed pficitur in pria. Quarto charitas ē maior i nobilitate: ⁊ pfectōe. Menſura. n. hūanū meritū ſecundum charitatē. Nā ſecūdū q̄ hō facit opus bonū cuz maiori charitate: ſic magis mētur: ⁊ pmiū eēntiale. Uñ figura. p auz qō ē p̄cioſius oi metallo: ⁊ mēſura p̄cioſitatis alio;. Nā tanto unūquodq; ē p̄cioſi⁹: q̄to plus auri ualet. Apoca. iij. Suadeo tibi emere aurū ignitū. i. feruētē charitatē: ut locuplex fias. In huius figurā nil erat i tēplo quod auro nō tegeret. i. i eccliā iij. Reg. vi. Q; āt charitaſ ſit nobilio; alij vtutib⁹ ſic p̄bat. b. Tho. ubi ſupra ar. vi. Cū bonū i hūanis actib⁹ attēdat: fm q̄ regulatur debita regulancē ē q̄ uirtus hūana q̄ ē pricipiū bōrū actuum conſiſtat in attingendo regulā hūano; actuum Duplex āt ē regula hūanorū actuū. ſ. rō hūana: ⁊ deus: Sed deus ē p̄ria regula: a q̄ ēt hūana rō ē regulāda. Et iō uirtutes theologice q̄ p̄ſiſtunt i attigēdo illā p̄mā regulā: eo q̄ ea; obiectū ē de⁹ ſūt excellētiores vtutib⁹ moralibus ⁊ itellectualibus: q̄ cōſiſtūt i attigēdo rōnē hūanā. Et pp hec ēt oz: q̄ iter oēs theologicas illa ſit potio;: q̄ magl deū attigit. Sēper āt id quod ē per ſe: ē magis: q̄ id quod ē p aliud. Fides āt ⁊ ſpes attigūt deū: fm q̄ ex ipſo nobiſ prouenit: uel p̄dicio ueri: uel adeptio bōi. Sed charitas attigit ipſū deū: ut in ipo ſiſtat: nō ut ex eo nobis p̄uēiat. Et iō charitas ē excellētio; fide ⁊ ſpe: ⁊ p̄ſequēter alijs. Sic ⁊ p̄udētia: q̄ attigit rōnē ſecūdū ſe: excellētior ē q̄ alie vtutes morales: q̄ attigūt rōnē: ſz q̄ mediū ex ea p̄ſtituitur i opib⁹ uel paſſiōibus hūanis. Nō obſtat q̄ fides p dilectōnē opat: ut dī ad Gal. v. Et maius ſolet eē id quod operatur: q̄ id: per qō operatur: q; hoc ē uerū q̄n q̄s opatur: ut p ūſtrumētū: ut dñs per p̄uū. Nō āt ſic operat fides p charitatē: ſed ſic opatur res p formā ſuā. Dī charitas mater vtutū: q; ſic mater ex alio ēte concipit: ita charitas ex appetitu ultimi fis cōcipit actus aliarū uirtutū iperādo ipſis. Dicitur ēt finis vtutuz q; oēs uirtutes ordiat ad finē ſuū. Uñ apls cōpādo ipſas theologicas ad iuicē dicit. Nūc manent ⁊c. act. xiij. Charitas ēt ē in oi nā itellectiua: dina videlz āgelica: ⁊ hūana. Item oi locoꝝ gñe. i. i celo: i mūdo: i iferno: ⁊ i purgatorio. nō ſic de alijs. In b⁹ cōmēdatōnē dic̄ p̄ſper de pe. di. ij. Si dilectionē deo exhibeāus ⁊ p̄ximo de corde puro: cōſcia bōa: fide nō ficta: facile pcō reſiſtimus: bōis oibus abūdamus: ſeculi blādimēta p̄tēnu⁹: ⁊ q̄ difficilia ſūt: ⁊ aſpa hūane fragilitatis: cū dilectōe ſupam⁹. Ad p̄mēdationē charitatis. b. Grego. in x. li. moral. tractās illud Job. xi. c. Multiplex ſit lex eius. i. dei: ſic ait. Lex dei q̄ charitas ē mltipl; dicitur: q; cū una eadēq; ſit charitaſ: ſi mentē bene cepit: hāc ad iūera opa multiformiter accendit. Cui⁹ diuēlitatē breuiter exp̄mu⁹: ſi in electis ſigulis bōa illius pſtrigēdo nūerem⁹. Hec nāq; p abel ⁊ electa dei mūera obtulit: ⁊ fīis gladiū ñ reluctādo tolēauit. Hec enoch ii hoieſ uiuē ſpūaliē docuit i ſublimē uitā etiā coꝛpaliter abſtraxit. Hec Noe deſpectis oibus ſolū deo placabilez oñdit: atq; i arche fabricā ſtudio lōgi laboris exēcuit: ⁊ mūdo ſupſtitē p ope exercēdo ſeruauit. Hec in Sem ⁊ Japhet hūiliter ueēda patriſ cubuit ⁊ ſupiecto dorſis pallio: q̄ nō uidebat: abſcondit Hec Abrahe ōxterā: quia ad mortē filij ſui extraxit: hic p̄lē inumere gentis patrē fecit. Hec Iſaac mētē: q; ſēper mūdiciā tenuit: ⁊ calligantib⁹ etate oculis ad uidēda lōge p⁹ uētura dilatauit. Hec Jacob p̄ulit: amiſſū bonū filiū medullit⁹ gemē ⁊ p̄rauoꝝ filioꝝ p̄ntā eq̄nimit̄ tolerare. Hec Joſeph docuit a fratrib⁹ uenūdatum: ⁊ libertate aīmme fracta: ſeruitiū perpeti: ⁊ eiſdez fratrib⁹ p⁹ mētē nō elatā dñari: ſeu p̄cipari. Hec Moiſen ōliquēte populo: ⁊ uſq; ad petitionē mortis i p̄cibus ſtrauit: ⁊ uſq; ad iterfectionez populi ſtudio erexit. Hic phinees brachiū in ultiōe peccantiū erexit: ut arrepto gladio coeūtes tranſfigēt: ⁊ iraz dñi irati placāet. Hec Joſue exploratorē docuit ut p̄us cōtra falſiloquos ciues vitatē uerbo defenderet: ⁊ hāc p̄mo ⁊ gladio hoſtes alligaret. Hec Samuel i p̄ncipatu hūilē p̄buit: ⁊ itegrum i deiectiōe ſeruauit. Qui cū perſequētē ſe plebē diligēt ipſe ſibi teſtioniū extitit: q; culmē: ex quo deiect⁹ ē nō amauit. Hec Dauid apud iiquū regē ex hūilitate p̄mouit ad fugā: ⁊ pietate repleuit ad uenia ne. ſ. occidēt ſaul cū potuit. Hec Nathan ⁊ ꝺ pecantē regē in auctoritatē libere icrepatiōis ſuſtulit: ⁊ cū regis culpa deeēt i petitione hūiliter ſtrauit. Hec p Iſaiam nuditatē carnis nō erubuit: et ſubducto cānali uelamie myſtēia ſupna penetrauit. Hec Helyā quia feruoris zelo uiuē ſpūaliē docuit: ad uitā quoq; ⁊ coꝛpoꝛaliter abſtraxit. Hec Heliſeū: q; magiſtrū diligē ſuppliciter inſtituit. magiſtri ſpiritu dupliciter ipleuit. Per hāc Hie remias ne in egyptū populus deſcenderet: reſtitit Sed tamē inobediētes diligēs condeſcēdit populus ⁊ ipſe deſcēdit. Hec Ezechielē: quia pri⁹ a terrenis deſiderijſ ſuſtulit: quia poſt in eiuſ anno capitis in aere liberauit. Hec in Daniele: q; a regijs dapibus gulam compeſcuit: ei eſurientium ora eleonū clauſit. Hec tribuſ pueriſ quia i tranquil

litate posit⁹ icẽdia uitioꝝ subdidit: ⁊ tribulatõis tpe: flãmas in fornace tẽperauit. Hec i Petro: qui minis terrẽtiũ ꝓncipũ fortiꝰ restitit: ⁊ i circũcisiõe submouẽda mioꝝ uerba hũiliter audiuit. Hec i paulo ⁊ man⁹ ꝓsequẽtiũ hũiliter ptulit: ⁊ tñ i circũcisionis negocio longe se iperij⁹ prioꝝ sensũ audenter increpauit. Hec omnia. b. Greg. ibi.

De charitate q̃tum ad eius subiectũ. Ar. ij.

Jso de charitate

secũdũ se. Nũc agẽdũ ẽ de ea. Prio q̃ tũ ad ei⁹ obiectũ. Tertõ q̃tũ ad eius ꝓceptũ. Quarto q̃tũ ad ei⁹ actuz. Et q̃libet cõsideratio harũ hẽbit suũ capitulũ. Prio g̃ de ei⁹ subiecto: quod ẽ illõ. Etsi ex ifusiõe causet in eo: uel i actibus nostris. Et si infundatur scõm q̃titatem nãliũ. Quãtũ ad ꝑmũ dic. b. Tho. se. q. xxiij⁹ q⁹ charitas ẽ i potẽtia uolũtatis: sic i subiecto. Et rõ ẽ: qz cũ duplex sit appetit⁹. s. sẽsitiu⁹: ⁊ itellectiuus: q dr uolũtas: utriusqz obiectũ ẽ bonũ: sed diuersimode. Nã obiectũ appetitus sẽsitiui ẽ bonũ sẽsibile: seu ꝓ sẽsũ apꝑhẽsũ. Obiectũ ãt uolũtatis ẽ bonũ sub cõi rõne bõi: put ẽ apꝑhẽsibile ab intellectu. Charitatis ãt obiectũ ñ ẽ aliqd bonũ sẽsibile: sz bonũ dĩnũ: quod solũ itellectu ꝓgnoscit: ⁊ iõ charitas subiectũ nõ ẽ appetit⁹ sẽsitiu⁹: sed itellectualis. Nõ ẽ ãt i rõne: sic i subiecto: qz rõ ñ ẽ regula charitatis: sic hũanarũ ⁊ututũ: sed regulat a dei sapia: ⁊ excedit regulã rõnis hũane: ꝑm illud ephe. iij. Supemínẽtẽ scie charitatẽ xpi. Lãt aũt charitas i nobis: nõ ꝓ act⁹ nr̃os: sed ꝓ ifusionẽ: qđ inuit apl's ad Ro. v. dicẽs. Charitas dei diffusa ẽ i cordibus nr̃is ꝓ spũm sãctũ ꝛc. Qđ sic ꝓbat be. Tho. vbi supra ar. ij. Charitas ẽ qdã aicicia hois ad deũ: fũdata sup cõicatiõe eterne beatitudinis. Hec ãt cõicatio nõ ẽ scõm bõa nãlia: sed ꝑm dõa gratuita: qz ut dr ad Ro. vi. Gĩa dei uita eterna. Uñ ⁊ ipsa charitas facultatẽ nãe excedit. Qđ aũt excedit nãe facultatẽ: nõ pot eẽ nãle: neqz ꝓ potẽtias nãles acqsitũ. Uñ charitas nõ pot nobis nãliter ieẽ: neqz de iure naturali eẽ acqsita: sed ꝓ ifusionẽ spũs sãcti: q ẽ amor ꝑris ⁊ filij: cuius ptcipatio i nobis ẽ ipsa charitas creata. Quãuis ãt de⁹ ꝑm se maxie sit diligibilis: qz sũme bon⁹: ⁊ iq̃tuz ẽ obiectũ bẽitudis: tñ nõ hoc mõ ẽ maxie diligibilis a nobis ꝓ icliatõnẽ affectus nr̃i ad sẽsibilia bõa Sic ⁊ deus de se ẽ maxie ꝓgnoscibilis: nõ tamẽ a nobis ꝓpter defectũ nr̃e ꝓgnitiõis: q dependet a rebus sẽsibilibus. Requrit igit ad deũ diligendũ: maxime q⁹ ifũdat charitas. Nõ obstat ẽt q⁹ dr charitas ꝓcedẽ de corde puro: ⁊ ꝓsctia bõa: ⁊ fide nõ ficta. Uel ꝑm Aug. q⁹ tioꝝ itroducit charitatẽ: hec eni itelligũt: qz h⁹ actus dispnũt hoiem ad recipiẽdũ charitatis ifusionẽ: nõ q⁹ causãt: uel qz excitãt charitat actũ. Itẽ nõ q⁹ charitas nõ ifũditur ꝑ q̃titatẽ naturaliũ: ut. s. q hz meliora nãlia ille plus recipiat: sz ꝑm dei bñplacitũ: ꝑm illud. s. ad Corin. xij. Hec oia opat unus atqz idẽ spũs di uidẽs sigul put uult: qđ ꝓbat. b. Tho. se. se. ubi supra: sic. Uniuscuiusqz q̃titas dependet a ꝓpa cã Cã ãt nõ ꝓduc effectũ maiorẽ se. Charitas ãt cuz superexcedat ꝓportionẽ hũane nãe nõ dependet ex aliq cã naturali: sz ex sola gĩa spũs sãcti eaz ifũdentis. Et iõ q̃titas charitat nõ dependet ex ꝓditõne nature: ul ex capacitate natural ⁊utut: sed solũ ex uolũtate spũs sãcti: distribuẽs sua dõa ꝓut uult. Uñ ad ephe. iij. dr. Unicuiqz nr̃m data ẽ gĩa ꝑm mẽsurã donatõis xpi. Nõ obstat qđ dr Mat. xx. ⁊ Dedit unicuiqz ꝑm ꝓpã ⁊ututẽ. Nã illa ⁊ro⁹: ꝑz quã dat deus dõa sua: ẽ dispõ: uel ꝓpatio precedes: si ue conatus gĩam accipiẽt. Et hãc ẽt dispõnẽ: uel conatũ preueẽit spũs sãct⁹: movens mentem hois plus uel minus ꝑm suam uoluntatem.

De augmẽto chari. §. I

tatis: si augeat: ⁊ qũo. Si ꝓ quẽlibet actũ bonuz: si i ifinitũ augeat. Quãtũ ad ꝓmũ sciẽdũ ꝑm be. Tho. se. se. q. xxiij. q⁹ charitas augeri pot. Unde Aug. sup Jo. Charitas meret augeri: ut aucta meretur ꝓfici. Quod ẽ uezꝝ de charitate uie. Cuius rõ ẽ. Ex hoc dicimur uiatoꝛes: q⁹ i deũ tendimus: q ẽ ultimus fis nr̃e beatitudis. Jn hac ãt uia tãto magis ꝓcedim⁹: q̃to magis deo ap ꝓpiquam⁹: cui nõ ap ꝓpiquat passib⁹ coꝛpis: sed affectiõ⁹ mẽtis. Hãc ãt ap ꝓpiquationẽ facit charitas: qz ꝓ ipsaz mẽs deo unitur. Et iõ de rõne charitatis uie ẽ: ut possit augeri. Si eni nõ posset augeri: iã cessaret uie ꝓcessus. Et iõ apls. i. coꝛi. xij. Charitatẽ uiaz noiat: dicẽs. Adhuc excellẽtioꝛẽ uiã uobis demõstro. Et nõ q⁹ cũ duplex sit q̃titas dimẽsiua. i. ⁊ ⁊tualis. Charitati non ꝓuẽit dimẽsiua: sed ⁊tualis Sed hec q̃titas ⁊tualis attẽdit nõ solũ ꝑm nũeꝝ obiectoꝝ: ut. s. plura uel paucioꝛa diligãtur. Nã mima charitas diligit oia q̃ sunt ex charitate diligẽda: sed ẽt ꝑz ittẽsionẽ act⁹: ⁊ ut magis uel min⁹ aliqd diligat. Et ꝑz h dr augeri. Itẽ q̃uis charitas sit i sũmo: i q̃tũ obiectũ ei⁹ ẽ sũmũ bonũ. i. de⁹: ñ. tñ ois charitas ẽ in sũmo: q̃tũ ad actũ ei⁹: hec. b. Tho. Sz idẽ ꝓbat de pe. dis. ij. ꝓ plura capitula Et ꝓcipue illud Hiero. Charitas i qbusdã ꝓfecta ẽ: in qbusdã ipfecta. Perfectissia ãt i hac uita hãi nõ pot. Et itez. Nẽo repẽte fit sũm⁹: sed a mimis qsqz icohat. ut ad maiora puẽiat. Augeẽ ãt ẽnti aliter charitas i subiecto: nõ q⁹ eẽ icipiat: uel q⁹ eẽ desinat i subiecto: seu ꝓ additionem charitat ad charitatẽ: sic qdã dixerũt. Sz solũ ꝓ hoc q⁹ subiectũ magis ac magis ꝓticipat chãitatẽ. i. ꝑm q⁹ magis reducit i actũ ei⁹: ⁊ magis subdit illi. Dic. n. ẽ mod⁹ ꝓꝑius augmẽti cuiuslibz formẽ q̃ itẽdit: eo q⁹ eẽ h⁹ formẽ totalr ꝓsistit i eo q⁹ ihẽt susceptibili. Et iõ cũ magnitudo rei ꝓseq̃t eẽ ipsi⁹: forma cẽ maiorẽ hoc ẽ eã magis i eẽ susceptibili: nõ ãt aliã formam i

aduēire. Sic igr charitas augeť: p hoc q itēdit in subiecto. Et hoc ē ipam augēi secūdū eēntiā. Et hoc ē pfectr pticipare silitudinē spūs sācti aiam Quātū ad secūdū dic.b. Th. ubi supra: q nō p quēlibz actū bonū augeť charitas: sz disponit ad augmētū. Augmentū enim spirituale charitatis est sile quodāmō augmēto corporali. Augmētuz aūt corporale in aialib' r plātis nō ē mor' ptinu' ita. s. q si tm auget in tāto tpe necesse: sit q ppor tionalit in qlibet pte illi' tpis aliqd adaugeat. sic cōtingit i motu locali. Sed p aliqō tpus nā opat disponēs ad augmētū: ēt nihil agens actu: r post modū pducit ad effectū: id qō disposuerat augen do plātam in actu. Ita ēt in quolz actu charitat: charitas auget: sed quilz actus charitatis dispōit ad charitatis augmtū: ita q ex vno actu charita tis hō reddit promptior ad agēdū fm charitatē: r habilitate crescente hō prūpit i feruentiorē dilec tōis hitū quouscz tenet ad charitatis pfectū: r tē charitas auget in actu. Et nota q sic qlibet actus charitatis meret vitā eternā: nō qdē stati: sed tpe suo accipiēdā. Itē r qlibet actus charitat meret augmtū charitatis nō stati: sz tpe suo fiendā. Itē cū dic.b. Greg. In via dei stare est retrocedē. Sciē dū q i uia dei pcedit nō solū dū actu charitas au get: sed ēt dū disponit ad augmētū. Sic ēt pōt di ci retrocedi i via dei: dū p venialia disponit qs ad amissionē ei' qō fit per mortale. Quātū ad ītiū sciēdū q sp i via pōt magis ac magis augeri chari tas. Pro cui' declaratōe dicit. b. Tho. vbi supra: q termin' augmēti alicui' forme pōt pfigi tripl'r. Uno mō ex rōe ipsi' forme: q hz tminatā mēsurā ad quā cū peruētū fuēit: nō pōt vltra. Et si vltra p cessū fuerit: puenit ad aliā fōmā: sicut pz i pallore cui' terminos p ptinuā alteratōez aliqs trāsit: vel ad albedinē: uel ad nigredinē pueniēs. Scdo mō ex pte agentis: cui' virtus nō se extēdit ad alteriꝰ augendū formā i subiecto. Tertio mō ex pte sub iecti: qō nō ē capax maioris pfectōis. Nullo āt ho rū modoz iponit termin' augmēto charitatis in via. Ipsa. n. charitas fm rōem ppriē spēi tminuz augmēti nō hz. Est. n. pticipatio qdā infinite cha ritatis: q est spūssācī'. Silr ēt cā agens charitatē est infinite virtut. s. dei. Silr ex pte subiecti tmin' huic augmēto pfigi nō pōt: qz sp charitate excre scēte: sēp crescit habilitas ad alteri' augmtū. Un relinqt: q charitatis augmēto nullus termin' pfi gi possit i via. Quāuis. n. augmētū charitatis sit ad aliquē finē: ille tm finis nō ē in hac vita: sed fu tura. Dic āt sēp capacitas creature spūalis auget p charitatē: qz p ipsā cor dilatat r iō adhuc vlteri us manet habilitas ad maius augmentū.

De gradibus §. II.

charitatis q tres assignāt. s. incipiens: pficiēs: r p ficiens seu pfectus. Hos ponit. b. Aug. sup epl'am canonicā Jo. dicens. Charitas cū fuerit nata: nu trit. Cū fuerit nutrita: roborat. Cū fuerit roborata: pficit: de pe. di. ij. siqs hūerit. Primū. n. ptinet ad icipiētes. Scōm ad pficientes. Tertiū ad pfectos. Pro cui' declaratiōe dicit. b. Tho. fa pe. q. xxiij. Qr spūale augmētum charitatis cōsiderari pōt: q tū ad aliqd sile: fm corpale augmētū. quod qdē quis ad plurimas ptes distingui possit. hz tm aliqs determinatas distinctōes: fm determiatas ac tōes vel studia: ad q hō pducit p augmētū: sicut i fantil etas dr añq hēat vsū rōis: postea distinguit alius stat' hōis: qn iā incipit loq r rōe vti. Tert' status ē puber tat qn iā incipit generare posse: r sic in ąlsqz pueniat ad pfectū. Ita ēt diuersi gra dus charitatis distinguūt: fm diuersa studia p q hō pducit ad charitat augmētū. Nā pro qde in cūbit hōi studiū pncipale ad recedēdū a pcto r re sistendū cupiscētijs ei': q i ꝓriū charitat mouet. Et hoc ptinet ad incipientes in quib' charitas ē nutrīēda vel fouēda ne corrūpat. Secūdū studiū succedat ut hō pncipl'r intēdat ad hoc q in bono pficiat. Et hoc studiū ptinet ad pficientes: q ad huc pricipl'r itēdūt vt i eis charitas p augmtadū roborēt. Tertiū studiū ē vt hō ad hoc pricipl'r in tēdat: ut deo inhereat r eo fruat. Et hoc ptinz ad pfectos: q cupiūt dissolui r esse cū xpo. Sicut ēt uidem' i motu corporali. q pmū ē recessus a ter mino a quo. Secūdū est appropiquatio ad aliū terminū. Tertiū ē qes ī termino. De pro aucītas Regnū celoz vi patit r violēti rapiūt illō. Mat. xi. Hec violentia ē resistēdo passiōib' r cōcupiscē tijs r tēptatiōibus. Ja. iiij. Resistite diabolo r fu giet a vobis. Figura: Exo. Qñ filijs isrl egressis de egypto r dura fuitute pharaonis. p' trāsitum mar. rubri. occurrerūt Amalechite pugnantes ꝰ cos. Sic recedētib' de mūdo a fuitute diaboli: p' mare cōtritōis: occurrunt tēptatōes: q vincūt pu gnando r alioz oꝰonib' adiuti. Exēplū de. b. Bñ dicto tēptato in vrticis se ponēdo. De so aucītas canticoz. Fulcite me floribus. i. sctis desiderijs: sti pate me mal. i. vtutib': qr amore lāguco. ps. Jbūt de vtutē in vtute. Figura in li. Esdre. Qñ reuersi israhelite ō babylonia: reedificabāt muros irlm: tenentes vna manu gladiū ad defendēdū se ꝰ adv sarios. alia edificabāt. Exēplū de. b. Anthonio: q discurrebat in visitādo pres sicut apis: a singulis eligēdo flores vtutū. De ītio aucītas apls Ro. vij. Infelix ego hō qs me liberabit de corpe mortis hr ps. xl. Queadmodū desiderat ecruus ad fontes aquaz rē. Figura gen. xviij. Abrahe stante in cō ualli mābre in feruore diei i hostio tabernaculi: apparuerūt ei tres viri qbus fecit puiuiū. Sic in hūilitat valle morāti: i magno feruore charitatis i hostio. i. desiderio mēt apparēt diuina mysteria per cōtēplatōez i q mēs cōmuat. Exēplū. b. oñici: q pnoctabat i oꝰonibus desiderio celestis patrie

accẽs. Abũdãt flebat hñs mltas ỏi ẽuelatões. ꝛc.

De perfectõe cha §.III.

ritat. Nõ q ẽplex ẽ pfectio charitat: fz.b. Th. fa ke.q.xxiiij. Pria ẽ diuie essẽtie. Scda ẽ supne pie seu triũphãt ecclie. Tertia ẽ vie seu militãt ecclie Pria pfectio in hoc cõsistit: ut diligat aliqd q̃tuz diligibile ẽ. Dr ãt tñ ẽ diligibil q̃tũ ẽ bon. bonũ eiz ẽ obiectũ amor. Bõitas ãt dei ẽ infinita. Unde sequit q dr infinite diligibil ẽ. Nulla ãt creatura põt diligẽ deũ infinite: cũ qlibz vl creata sit finita. Qỏ ãt ẽ finite vtut nõ põt infinite opari. Et fz hoc nulli creature põt eẽ charitas pfecta: sz solũ charitas dei q̃ se ipsũ diligit: Ma. v. Pr nr celestis pfect ẽ: s. i dilectõe de q̃ ibi loq̃bat. Scda pfectio ꝓsistit i hoc q totũ cor hois seu affect create sp actualit ferat i deũ: vt nil actu cogitet ꝛ amet nisi deũ vl ze latũ i deũ: ꝛ nũq̃ cesset ab hoc actu. Et ista ẽ pfectio charitat supne pie seu sctõz: nec ẽ possibil in fici pp diuers. nccitates cõpales ꝛ occupatões vite pñt: i qb n põt tũc actu cogitari de deo: vt i doz miedo ꝛ plura alia faciẽdo. De hac pfectõe charitat pie intelligit illỏ apli ad phi.iij. Nõ q ia app hẽderi aut pfect si. Et.i.coz.xiij. Cũ venerit qỏ p fectũ ẽ: euacuabit qỏ ex pte ẽ. Et illỏ.b.aug. Perfectio charitat nulla cupiditas. Est.n. cupiditas affect q̃cũq; ꝓordinat: sine q̃ i uita pñti nullus in uenit nisi xps ꝛ mr ei: nisi p aliquã morulã. Ter tia pfectio. s. charitat vie: põt eẽ triplex. Pria cõ sistit in hoc ut hỏ studiũ suũ deputet ad vacãdũ deo ꝛ reb diuis: pmissis alijs nisi i q̃tũ necessitas pñtis vite req̃rit. Et ista ẽ pfectỏ charitat possibilis in via: de q̃. b. aug. Charitas cũ ad pfectũ vẽit: dic cupio dissolui ꝛ eẽ cũ xpo. Est alia pfectỏ charitatis viatoz: q̃ ẽ cõis oib hñtib charitatẽ: q̃ cõsistit in hoc q aliqs cor suũ totũ hitualit põit in deo: ita. s. q nihil cogitet vel uelit qỏ sit diuie ꝺlectõi ꝓriũ. Hec. b. th. De hac põt intelligi illud. j. Jo. iij. Perfecta chãitas foras mittit timorẽ. s. ser uilẽ q̃ n stat cũ charitate q̃tũcũq; mũa. Tal enim dolet de cõmissis ꝛ ppõit i futuz ab oib abstinẽ mortalib pp deũ. Ad h ẽt fac dictũ Hiero. de pe. di.ij. Caritas i q̃busdã pfecta ẽ i q̃busdã ipfecta. pfectissima ãt i hac vita hri nõ põt. Tertia pfectỏ .s. charitat vie ẽ media int vtrũq; q̃. s. tẽdit ad p mã: nõ solũ fuãdo mãdata dei qỏ ptinet ad faz: sz ẽt obligãdo se ad ꝓsilia pauptat: castitat: ꝛ h. de q̃ dr Mat. xix. Si uis pfect eẽ uade ꝛ uẽde oia q̃ hẽs ꝛ da paupib: ꝛ seqre me. Un religio: q̃ or dinat ad pmã pfectõez dr stat pfectõis: Jn decre. de pe. di.ij. §. hec q̃ de charitate: i glo. põit alia di stictio de perfectõe charitatis vie. vz pfectio q̃ad sufficiẽtia necessitatis ad uitã etnã: de q̃ de pe. di. iij. talib Scda pfectỏ q̃ ad efficiẽtia q̃. s. pducitur act pfectõis. s. ppositũ efficax sustinẽdi martyriũ de q̃. b. aug. Si q̃s hũerit tãtã charitatẽ ut patus sit ꝓ frib mori: pfecta ẽ i eo charitas. Tertia pfectio q̃ ad pseuerãtiã actualẽ i bono: de q̃ dic Hie. in dcõ. §. q itelligũt auctes ille q̃ uidẽt dicẽ q charitatẽ hñi n possit peccaz vt. dic. b. aug. Radicata est charitas securus esto: nil mali ꝓcedere põt: de pe. di.ij. Et multa alia.

De amissiõe cha §.IIII.

ritat videỏ si amitti possit. Si pfect iubito amittit. Quãtũ ad pmũ: qõez ista formatur magr sen. in iij. di. xi. Et Hie. de pe. di. ij. p totũ valde plixe eã pseqns. Utq; iduc ples auctes q̃ uidẽt dicẽ: q nõ possit amitti: qs q̃dã male itelligẽtes: hoc asserue rũt. Sz i hoc ꝓcor. oẽs mgri. sẽ. cũ theologi oib ꝛ Hie. cũ cãonis. cũctis: q chãitas uie possit aitti: sipl loq̃ndo: qỏ ꝓbat Hie. p pla exẽpla eoz qui hũerit caritatẽ ualde pfectã: ꝛ tñ qñ aiserit: lz po stea recupauerit p pniaz: ut exẽplũ ade q̃ hũit pfectã cari. Et moises q ea aiisit pp diffidẽtia ad aqs ꝺictõis: ꝛ sipl aarõ fz gra. exẽplũ et ỏỏ q ꝓsit ad ulteriũ ꝛ hõici. ỏ pe. di. ij. §. iduc: ꝛ. c. hieroimi: si ei iqt: ꝛ. c. gregorij. vbi oñdit lucifez cũ socijs i ce lo aisisse carita. auctes ãt q̃ uidẽt ꝓriũ dicẽ. s. q ñ possit aitti: sẽ he. i. coz. xiij. Cari. nũq ex. b. au. ca ritas q̃ ỏsẽi potuit: nũq̃ va fuit. Iỏ. Cari. ẽ fos pp us ꝛ sigl bõz: cui ñ ꝓicat alie. aliei sẽ q̃ auditi sũt. Nõ noui uos. psp. Cũ cari. nẽo peccaz potuit ꝛ pla alia. Est ãt ẽplex mod rndẽdi ad dcas auctoritates: ꝛ mãz q̃onis. pm ẽ mgr ꝛ gzãt: vz q pñt i telli dce auctes ỏ pfca cari. ꝛ tẽ oz q itellat pfca cari. q̃ pseuẽat sẽp usq; i finẽ: l de pfca ꝓfata per gzaz: eo mõ q̃ apli p aduẽtũ spi. s. ꝛ scificati i uitẽo Scos mod rndẽdi ẽ glo. Jo. quẽ seq Ray. cũ q̃ busdã alijs. s. q dce auctes itellunt ꝓiuncti. i. q hñs cari. dũ pmãet i cari. ñ peccat. s. mortalr: ꝛ sic ex põit Hiero. illỏ Jo. ij. Dis q̃ nat ẽ ex deo nõ pec cat: dũ. s. permãet i tali natitate seu filiatõe: q̃ ẽ p gzaz: ỏ pe. di. ij. si ei iqt. Illỏ tñ apli. Cari. nũ. ex. i telligẽ q ñ defic: sic fides: ꝛ spes i pria: sz ablata ip fectõe ẽ: q̃ ñ ẽ eẽntialr: imaebit ꝛ act. Tertio mod dñdi ẽ fz. th. s. q. xxiij. q̃ ait: q triplr possum ꝓsideaz cari. vno mõ ex pte. s. s. mouẽt aiaz ad diligẽỏ deũ: nã p cari. s. sã. hitat i nobis. Et ex hac pte cari. hz ipeccabilitatẽ ex vtute. s. s. q ifalli bilit opat qỏcuz uolũit. vñ ipossibile ẽ hec duo va eẽ: q. s. s. uelit aliquem mouẽ ad actũ cari. ꝛ q ipse peccãdo cari. aittat. Scỏ mõ pt ꝓsideari caritas fm ppã rõez: ꝛ sic cari. ñ põt nisi illỏ qỏ pti net ad rõnẽ caritat. vñ cari. nullo mõ põt peccaz sic nec calỏ pt ifrigidaz: nec iustitia dñ facẽ. Tertõ mõ põt ꝓsiderari cari. ex pte subiecti: qỏ ẽ vtibile fz ãbitrij libẽtatẽ. et q i uia libe. ãbi. ẽ vtibile ad malũ: sic ad bonũ: cãitas põt aitti: ꝛ hñs cari. pt peccaz. in pria qz libez arbitriũ ñ ẽ vtibile ad malũ: aitti ñ põt. Assignat ãt. b. th. pulchraz ꝛ subti lẽ rõnẽ ibi: q̃re h peccaz põt hñs cari. ꝛ libez ãbi. vti ad malũ: ꝛ ñ i pria. dic. n. q ꝓpatỏ cãi. ad hoc ubiectũ pt attẽdi ꝓ scom universalẽ rõnẽ: q̃ ꝓpatur

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

mã ad foiam:ꝛ ꝼm ſpalẽ rõnez q̃ ꝓpat hiꝫ ad po
tẽtiã:ẽ ãt de rõe foie:q̃ ſit i ſubiecto aiſſibilit: qñ
ñ ẽplz totã potẽtialitatẽ mẽ:ſic pz i foiis gnãbiliũ
ꝛ cõruptibiliũ:qꝛ mã hoꝛ ſic recip unã foiaz q̃ i
mãet i ea potẽtia ad aliã foiaz:q̃t ñ repleta tõ po
tẽtialitate mẽ p unã foiaz:ꝛ iõ foia ũa põt aittꝛi p
acceptõnẽ altꝛi⁹:ſic mõtuo aiali:õſtructa foia aia
lis.ſ.aia ſẽſitia itroducit i illa mã foia cadaũſ:ꝛ
ſic ỏ aliꝭ:ſz foia cõpiſ celeſti:qꝛ ẽplet totã potẽtia
litatẽ mẽ:ita q̃ ñ remãet i ea potẽtia ad aliã foiaz
iaiſſibilit ie:ut i ſole:lũa ꝛ ſtell:ſic g̃ cari.pñe qa i
plet totã potẽtialitatẽ rõnal mtl:i ꝙtũ.ſ.oĩs actu
aliſ mol⁹ ſp ferꝛ i deũ iaiſſibl⁹ hĩ. Caritaſ ãt uie ñ
ſic ẽplet potẽtialitatẽ ſubiecti ſui:qꝛ ñ ſp actu ferꝛ
i deũ. vñ qñ actu i ỏũ ñ ferꝛ:pt aliq̃d mtꝛi occurreꝛ
vñ cari.aittaſ.aliã ꝓpatõnẽ.ſ.hiꝫ ad potẽtiã ob
breuitatẽ oĩtto. Ad auctẽ aug.iductã.ſ.q̃ cari.ñ
ẽ vã q̃ deſeri pt:dic q̃ hoc ẽ de rõe cari:q̃ ñ aittaſ
ꝙtũ ẽ ex ipſa:ſz tñ ex mutabilitate ſubiecti aittiꝫ
ꝓ ꝓpoitũ cãi. Ad dcz gre.q̃ amõ ỏi nũq̃ ẽ ociol⁹
ꝛc.dic q̃ opaꝫ ſp magna i ꝓpoito:ſz nõ ſẽp actu.

Der unũ actũ pec.§.V

cati mortaꝫ qõꝓq̃ ſit illỏ:cari.aittiꝫ:naz ꝓ qlibet
mõtali fit hõ digⁿ mõte etna:iuxta illỏ ad ro. vi
Stipẽdia pcĩ mozꝛ:ꝛ di.xxv.§.al ea demuz. Sz
hñs cari.hz mẽitũ uite ei. Dic ei xp̃s Jo.xuij. Si
q̃s dili.m.diliget a.p.m.ꝛ ego diligã illũ:ꝛ mãife
ſtabo ei me ipſũ:i. q̃ mãifeſta.ꝓſtitit uita eĩ. ut hĩ
Jo.xvij. Nullⁿ ãt pt eẽ digⁿ ſit uita ei.ꝛ moꝛ. ei.
vñ ſeq̃t q̃ ꝓ q̃ꝓq̃ mõtali aittaꝫ cari. vñ Dieo. i li.
ꝛ Jouinianũ:q̃ ꝓcato luci ꝛ tẽbre xp̃i ꝛ belial:q̃
nia ſic dies ꝛ noꝛ miſcẽi neq̃ũt:ſic iuſticia ꝛ iiqui
tas pcẽm:ꝛ bõa opatõ:xp̃s ꝛ ãtixp̃s. Si ſuſcepi⁹
xp̃m i hoſpitõ pectoꝛ nũ:illico fugã⁹ diabolum
Si peccauiⁿ:ꝛ pcĩ ianuaz igreſſ⁹ fuit diabol⁹:p
tin⁹ recedit xp̃s:de pe.di.q̃.ſi.n.iq̃t:xp̃s ãt hĩ i pe
ctoꝛ mtl p cãi.ꝛ diabol⁹ p moꝛ.pec. Pro h⁹ ỏcla.
dic th.ſ.ſ.q.xxiij.q̃ unuq̃ꝙq̃ p aliud ſupueĩes ꝛ
riũ tollat:qlibz ãt actⁿ pcĩ moꝛ.ꝛriat cari.ꝼm p
bã rõnẽ:q̃ ꝓſiſtit i hoc q̃ deꝰ diligat ſup oĩa:ꝛ q̃
hõ ſe tõlꝛ ſubiiciat ei:oĩa ſua referẽdo i ipz. Eſt i
git de rõne cari.ut ſic deũ diligat:q̃ i oĩb⁹ ſe uelit
ſubiicẽ:ꝛ ꝓceptoꝛ eⁱ i oĩb⁹ regulã ſeq̃. Quicqd
ãt ꝛriat ꝓcepti eⁱ:mãifeſte ꝛriat caritati. vñ illỏ
tale de ſe hz q̃ cari.excludẽ poſſit:ꝛ ſiq̃dẽ caritaſ
eẽt hiⁿ acq̃ſit⁹ ex vtute ſubiecti depẽdẽs:ñ oppõ
tẽt q̃ ſtati p unũ actũ ꝛriũ tollẽt.actⁿ.n.ñ directe
ꝛriat hitui:ꝓſeuato ãt hiⁿ i ſubiecto ñ req̃rit ꝓti
nuitatẽ actⁿ.vñ ſiuẽiẽte ꝛrio actu:ñ ſtati hiⁿ acq̃
ſit⁹ excludi:ſz actⁿ cũ ſit hiⁿ ifulⁿ: ỏpẽdz ex actõe
dei ifũdẽti:q̃ ſic ſe hz i ifuſõe ꝛ ꝓſeuatõe cãita.ſic
ſol i illũiatõe aeꝛ:ꝛ iõ ſic lum ſtati ceſſãet eẽ i aeꝛ
cũ aliq̃ỏ obſtaculũ põeret illũiatói ſol:ita ꝛ cari.
ſtati defic eẽ i aia:cũ aliq̃ỏ obſtaculũ põit ifluẽtie
cãitaꝫ a deo i aiaz Mãifeſtũ ẽ ãt q̃ p qõlibz mõ
tale qꝛ ꝛriat dinil ꝓcepti:põit pdcẽ ifuſioni obſta
culũ qꝛ ex hoc ipſo q̃ hõ eligẽdo pfert pcẽz dine
aicicie q̃ req̃rit:ut dei uoluntatẽ ſeq̃mur:ꝓñs ẽ ut
ſtati p unũ actũ pcĩ moꝛ.hiⁿ cari.pdat.vñ aug.
ſi gen.ad lẽaz dic q̃ hõ ỏo.ſ.pñte illũiat: abñte ãt
ꝓtinuo tenebrat:a q̃ nõ locoꝛ intuall:ſz uolũtaꝫ
auerſiõe diſcedit. Q ãt Origen.dic q̃ pfectⁿ ñ ſta
ti euacuat ꝛ decidit:ſz paulati ꝛ p ptes itelligit nõ
q̃ pfectõ charitaꝫ nõ tollat p unũ mortale:ſz q̃ p
fectⁿ ñ ſubito cõiꝛ cadit i mortale:ſz prⁿ i aliquaz
negligẽtiã ꝛ aliq̃ venialia:q̃ ſt diſpõ ad mortale:l
ẽt itelli põt:q̃ nõ ſubito decidit: ita q̃ ex malitia
peccet:qỏ ẽt Ber.dic i petro negãte cari.ſopitã ñ
extinctã:itelligit q̃ eã ñ amiſerit p cõtẽptũ peccãa
ſz p paſſiõez ꝛ tiorẽ:l qꝛ ñ irrecupabilit ꝛ finaliꝫ
amiſit:ut iudas:ſz ſtati recupauit. Jtẽ nõ q̃ ſi fi
des ꝛ ſpes ñ tollũt p qỏcũq̃ mõtale:q̃ ad hitũ ſic
cari. Et rõ hⁿ ẽ qꝛ cari.iportat q̃ndã vnionẽ ad de
uz:nõ ãt fides ꝛ ſpes. Oĩa ãt pcĩz moꝛ.cõſiſtit in
auerſiõe a deo:ꝛ iõ oẽ mortale ꝛriat caritati.ñ ãt
oẽ mortale ꝛriat fidei ꝛ ſpei:ſz q̃dã detmiata pec
cata p q̃ hiⁿ fidei ꝛ ſpei tollit. Per alia pcĩa non
tollit hiⁿ ipſaꝛ:ſz remanet ifozmis. Charitas ãt
infozmis remanẽ ñ põt:cũ ſit vltia fozma vtutuz:
ex hoc q̃ reſpic deũ i rõe vltimi finis

De diminutõe ca.§.VI.

ritatis. Utrũ poſſit diminui. Ad qõ dic.b.th.ſ.ſ.
q̃ diminutõ poſſit dici triplr. Uno mõ idirecte ꝛ
ꝓpoſe ut dicat diminutio diſpõ ad corruptõez ip
ſⁿ:q̃ fit l p pcĩa venialia:vl p ceſſatõez ab exẽcitõ
actuũ caritat:ꝛ põt dinui. Et ſic põt itelligi illud
Aug. Q augñtũ cupiditaꝫ ẽ diminutio caritat:ac
cipiẽdo large cupiditatẽ p qlibz affectu inordiato
ꝛ uentali. Alio mõ dr diminutio ꝓpa ꝛ directa:ꝛ ſic
dinui ñ põt. Aſſilat.n.cari.igni cãticoꝛ.viij. Lã
pades eⁱ.i. caritaꝫ lãpades ignis. Sz ignis q̃ diu
manz:ſp aſcẽdit ꝛ ñ deſcẽdit. Sic cari.creſcẽ põt:
ſz ñ miui. Qỏ ſic ꝓbat. Lari.p ꝓpatõz quã hz ad
obiectũ:ſic augeri ñ põt:ſic nec minui. Augeri ãt
p cõpatõem quã hz ad ſubiectũ:ut dictũ ẽ ſupra.
Sz ex hac pte ꝛ ꝓſidcãtõe dinui ñ põt.nã ſi dimi
nuẽt p cõpatõez ad ſubiectũ:h eẽt l ex ceſſatõe ſo
la actⁿ caritat:l ex dei opatõe:l ex ꝓaua actione
pcĩ. Ex prĩa cã.ſ.ex ceſſatõe ab actu ꝓcedẽ ñ põt:
dinutõ cari.rõ hⁿ ẽ:qꝛ p ceſſatõez ab actu dinuũt
ſolũ ille vtutes:q̃ ex actib⁹ acq̃rũt:ꝛ q̃nz ẽt corrũ
pũt. Uñ ꝛ de aicicia phũs i.viij.ethi.dic:qỏ mul
tas aicicias i appellatio ſoluit.i.ñ appellare aicũ:
ꝛ ñ colloq ei. Sz hoc iõ ẽ:qꝛ ꝓfuatio vnⁿ cuiuſq̃
rei depẽdet a cã ſua. Cã.n.vtut acq̃ſite ẽ actⁿ hũa
nⁿ. Uñ ceſſãtib⁹ actib⁹ hũanis dinuit vⁱ acq̃ſita:
ꝛ tãdẽ totalit currũpit. Sz hoc in cari.locũ nõ hz:
qꝛ ñ cãt ab actu hũano:ſz ſolũ a deo ifũdit:vt dic
tũ ẽ ſupra. Uñ ſeq̃t q̃ ceſſãte actu cari.caritas pp
hoc ñ dinuit:nec corrũpit:ſi deſit pcĩm.ſ.moꝛ. Ex
ſa cã.i.a deo cãri ñ põt taꝫ dinutõ. Rõ hⁿ ẽ:qꝛ a
deo ñ cãt in nobis aliqs defectⁿ:niſi ꝙ modũ pene

Pena aūt debet pcō. Uñ relinquit: q̄ si charitas minuat: hoc ꝓcedit ex ꝑte cā. s. ex pcō. Sz ēt ex actu pcī diminui ñ pōt. Rō hui⁹ ē: qz si ex pcō eēt ista diminutio: aut hoc eēt effectiue: aut meritorie. Neutro aūt mō mortale diminuit charitatē: sz totaliť corrūpit ipsā ꝛ effectiue: qz oē mortale ꝺ̄riat charitati: ut dictū: ꝛ sic expellit eā: ꝛ ēt meritorie: qz q̄ peccando mortaliť ꝺ̄ charitatē aliq̄d agit: dignū ē: vt ei deus subtrahat charitatē. Silr nec ꝓ veniale pcm charitas diminui pōt effectiue nec meritorie, Nō effectiue: qz ad ipsā charitatē ñ attingit veniale. Charitas. n. ē circa ultimū finē. Ueniale vō ē quedā inordinatio circa ea q̄ sūt ad finē. Nō aūt diminuit amor finis ex hoc q̄ ꝺs cōmittat aliquā inordinatiōez circa ea q̄ sūt ad finē. Sicut aliqñ cōtigit q̄ aliq̄ infirmi multū amātes sanitatē: inordinate tñ se hñt ad diete obſuationē. Silr veniale ñ meret diminui ꝓ charitatē. Cū. n. aliq̄s ꝺ̄linq̄t in minori: nō meret detrimētū pati in maiori. Deꝰ. n. nō plus se auertit ab hoie quā hō se avertat ab eo. Et sic cū inordinate se hēat in his q̄ sūt ad finē meret pati detrimētū in charitate ꝓ quaz ordinat ad finē. Sic igr̄ pz q̄ directe loquēdo charitas minui nō pōt. Uñ illa glo. q̄ habet de pe. di. ij. Cū sācta q̄ incipit. sūt itaq; gradꝰ: vbi dī q̄ charitas intēdit ꝛ remittit. i. diminuit: ul ñ ē va: l idi recta locutio: vt dicat diminutō diſpō ad cōruptōez

De signis charitatis. §. VII

tis. Nullus pōt esse certꝰ i uita pñti si hz charitatē: nisi fuerit ei ſpecialiter reuelatum. Uñ dī eccl. ix. Nemo sit vtrū odio vel amore sit dignus. s. dei tñ ſm quasdā cōiecturas ꝛ signa pōt ꝺs extimare se hīe cū in se ipsa signa viderit. Et sūt hec signa ꝺ̄ cē. Primū signū cū aliq̄s libenter ꝛ affectuose cogitat de deo: sap. vi. Cogitate de illa. s. sapiētia increata: que deus est sensus ē cōsumatōis. i. pfectionis ꝓ dilectōem. Math. vi. vbi ē thesaurus tuꝰ. i. q̄ maxime amas: ibi ē cor tuū cogitando. Prov biū ē vbi amor ibi oculis. Uñ Magda. dixit. Jo. xx. De ieſu. Dñe si tu sustulisti eū ꝛc. Glo. nō dicit quē: qz hoc gerē solet in aīo vis amoris: ut quē ſp cogitat nullū aliū ignorare credat. Scōm signuz est cū quis libenter de deo audit: ꝛ audita retinet memorie: Jo. viij. qui ē ex deo vba dei audit. Hec Jo. xiij. q̄ hz mandata mea ꝛ seruat ea: ille ē qui diligit me: Luc. x. Maria Magda. stans secꝰ pedes dñi audiebat uerbum illiꝰ. Tertū est cuz ꝺs libenter cum deo loquit: qꝺ fit in ozone Jsidori. cū oramus cū deo loquimur: ꝛ cū de deo ē libenť loquimur: Criſo. super illud. Quis nos ſepabit a charitate christi. Dic mos amantiū est ut amorē ſuū silentio tegē nequeant: sed necessarijs ꝛ caris ſuis efferant ꝛ pdunt flammas suas. Sic facit hic beatissimus Paulus. Quartū cū ꝺs libenter dat ꝓ deo: Lant. viij. Si dederit hō oēm ſubstantiaz ſuā ꝓ charitate ſua: quaſi nihil deſpiciet eā. Et ꝺ̄ dicitur. i. Jo. iij. Si quis habuerit ſubſtātiā huiꝰ mūdi: ꝛ uiderit fratrē ſuū egē ꝛc. Exēplū in Tobia. Quintū ē cū ꝺs libenter ꝓ deo patit: Ecc. q. c. In igne ꝓbat aurz: hoies receptibiles i camino humiliatōis be. Greg. in moralib⁹. Pena q̄ppe i terzogat quātū ꝺs ꝺctus vaciter amat. Exēplū in Paulo. Sextū est cū ꝺs mādata dei obſeruat. i. Jo. v. In hoc ē charitas dei ut mādata eius cuſtodiamus: Christus ēt ait: Jo. xiij. Si ꝺs diligit me ſermonē meū ſeruabit. Et ſi diligitis me: mādata mea ſeruate. Septimū cū ꝺs amat q̄ deo placent: ut bonos ꝛ opera uirtutū: ꝛ odit q̄ deo diſplicēt: ut opera prāua ꝛ mala in quātū mala sūt. Ad ꝓmum monemur exēplo christi qui ait: Mat. xij. Qui fecerit uolūtatē patris mei: ipse meꝰ fr: soror ꝛ mr̄ ē. Ad ſm exēplo Dauid: q̄ ait: inīqs odio habui: ꝛ iniq̄tatē odio hui. Octauus cū ꝺs frigeſcit a licitudine ꝛ amore mūdi. b. Greg. tāto frigeſcit ꝺs a curis ſeculi: quāto surgit ardēsꝰ i amorē dei. Figura in Jacob q̄ poſt luctam cuz āgelo vno pede claudicauit: Gen. xxviij. i. ab amore ſeculi. Exemplū in aplis qui noluerūt curā habē tēporalium diſpēſatorz. Nonū cū ꝺs magnū honorē exhibet miſtris dei. Sicut e cōuerſo. Qui eos ſpernit deū ſpnit: Luc. x. Uñ dī Ecc. vij. Jn oi vrute tua dilige euz qui te fecit: ꝛ miniſtros ei⁹ ne derelinquas. Exēplū Coſtātini ipatoris: cui cū deferrēt accuſationes cpoz in conſilio: noluit audire: dicens. Quia dū estis appellati: ꝛ ideo de iudicio refuamini ꝛc. ut habet. di. xcvi. duo sunt. Decimum est cū quis videt ſe promptū ꝛ facilē ad bñ operādū ꝓpter deū. Nā ſm phūm. Signū ē bitus generati delectabiliter ꝛ ꝓmpte opari. b. Amb. Neſcit tarda molimina ſpūſſancti gratia.

Quid sit diligendū ꝛ q̄ ordine. Capi. iij.

Et charitate quan

tū ad obiectum eius. Circa q̄ dicit. b. Aug. de doc. christiana. q̄ttuor sūt ex ordine diligenda. Unū ē supra nos. s. deꝰ. Aliud q̄ sumus nos. i. aīa nostra. Tertiū est q̄ ē iuxta nos. s. ꝓximus. Quartū ē q̄ ē. j. nos. s. corꝓ⁹. Et de ſingulis videō ē de ordine. Nā ñ ſolū ꝓceptū ē ista dilige: sz ēt ordiez ꝓdictū fuaz. Rō aūt ḡre ista diligenda sint ex cari. ꝛ ñ plura: ꝛ ḡre ꝟz ꝓdictū ordiez: ē ista ꝟz th. s. s. q. 25. aū. xij. Alicicia cazi. sī cōicatōe bītudis fūdat. Jn hac aūt cōicatōe. vnū q̄dē ē q̄ꝺ ꝓ ſideāt vt ꝓncipiū ifluēs bītudiez. s. deꝰ. Aliꝺ ē ꝺ recte bītudiez ꝓticipās. s. hō ꝛ āgel⁹. Tertiū ē id ad q̄ꝺ ꝓ q̄ꝺā redūdātiā bītudo deriuat. s. corꝓ⁹ hūanū. Jd aūt q̄ꝺ ē bītudiez ifluēs: ē ea rōe diligible: qz ē bītudis cā. Jd aūt q̄ꝺ ē bītudiez ꝓticipās ꝑt eē duplici rōe diligible: l qz ē vnū nobiſcū: l qz ē nobil ꝓſociatū i bītudis ꝓticipatōe. ꝛ ꝟz ꝺ dilibilia ex ca. assumūt duo: ꝓut. s. ꝺs diligit ꝛ ſe ipz ꝓpriz.

De ipso ōdie caritatis dicitur cāt.ij. Introduxit me rex i.cellā uiariam.i.in ecclesiam: seu gratiaz ꝛ ordiauit i me charitatē.i.dedit mihi charitatē ordiatā.vbi Am. Scire q̄d facias:ꝛ nescīz ordiez faciēdi: ñ pfēa scia ē. Peccat.n.q̄ ꝓpostē.i.iordiate agit. Ordo ātē scōm phūz ipōtat modū aliquē por ꝛ posteior.vñ ꝓsp de ui.ꝓtēpla.iēt. Ordiez dilectōis illi pūtūt:nec modū diligēdi custodiūt: q̄ aut mūdū q̄ ꝓtēnēdus ē:diligūt:aut corpa sua min⁹ diligēda plus diligūt:aut ꝓios suos:ñ sic se ipsos:aut deū pl⁹ q̄ se ipos fōtasse ñ diligūt:ō pe. di.ij.g̃ si charitatē. Itē.b. Am. Multoꝛ charitaz ē ioꝛdiata:qō i ꝑmo ē ponūt ītiū l̄ q̄rtū. ꝑmo diligēd⁹ ē de⁹. Scōo pntes. Tētō filij. Postea dōesti ci ꝛc. Et itelligī ꝓsuppoita dilectōe sui i ōdie ꝓxi.

De dilectiōe dei q.§.I.

āte oia:ꝛ sp oia dz diligi:ō q̄ dic Hre.i home. De dilectōe ꝓdit⁹ ñ solū cor:sz lingua ꝛ mā⁹ reqrat. Unde dicit.i. Jo.i. Filioli diligāus ñ solū lingua: sz ope ꝛ vitate.i. vaci cōde. Et cōde q̄dē oñdit di lectō dei:dū q̄s de deo freq̄nt cogitat:ipz ōsidēat ad eū orat:ps. Quēadmodū desidēat cēu⁹ ad.f. aq̄. ꝛc. Hic ꝛ ꝓsp. Diligē deū ē illū aio occupaz:ꝓ cipē fruēde uisiōis e⁹ affectū:pcti odiū:mūdi fasti diū:ō pe.di.ij.g̃ si charitatē. O i oñdz dilectō:dū q̄s libēt de dilco loq̄t ꝛ audit. Sic.n. ignis celari ñ pt i sinu:ita nec amō i mēte Mat.xij. Ex abū. cor.os lo.vñ spūs.s.q̄ ē charitas: appuit i liguis i gneis sup apo.qz hz Hre.q̄s replet: ꝓtin⁹ de se lo q̄ntes fac.vñ aia q̄dā ōsiderās iuēire deū p gustū affectualē:dicebat. In lectulo meo q̄siui quē dili gит aia mā ꝛc.cāt.ij. Cū ñ iuēissz i lectulo q̄etis cōpalis:nec i noctib⁹ ignoꝛātie sui ītuall:nec ēt in plateis cupiditat⁹ mūdialis:uel tumult⁹ secular⁹ ubi ē locutō ō mūdo:nec p uicos tior⁹ ifēnalis:p⁹ q̄ uigiles iuēit.i.pdicatoꝛes ꝛ doctōes:q̄rēs ab eis de dilecto:p⁹ ipos iuēit eū. Ope.b. Hre. ꝓbatō di lectiōis exhibitō ē opis. Jō i ome. Amō dei nūq̄ ē ociosꝰ:opaī.n. magna:si ē ꝛ Sap.7.dī: q̄ spūs itelligētie ē multiplex ꝛ mobilis:ꝛ amās bonuz a ctū:qz.s.fac hoiem ꝓmptū ad opādū:ꝛ bonos a ctus:ꝛ multiplicit. Ipsa ēt bōa opa figurata sūt p sacrificia q̄ dñs mādauit i lege offerī:ꝛ ꝑcipue agnū q̄tidie in holocaustū. Agn⁹.i. opera immaculata q̄ igni diuini amoꝛis pficiēdi sūt. Juxta illud apo stoli. O mnia opera uestra in charitate signat.

Ad dilectionem dei.§.II

inuitat ꝑmo sac̄ sēp. Scōo icitat nā.ītio excitat gr̃a nobis exhita. q̄to solicitat glia pissa. Quito ad h̄ clamat ūiusa ciāta:ut dic Guil.i sū.vtu.

Quātū ad ꝑmū i plūb⁹ loc̄ sēpta ad h̄ inuitat deu. vi. Diliges.d.d.t.ex to.c.t.ꝛc: E⁹dē.xi. Alma dñz deū ꝛ.ecc̄i.xiij. Oi uita tua diliges deū Mat.22. Diliges do.d.t.ꝛc.ioā.iij. Diligā⁹ dū:qm̄ ipe por dilexit nos. Quātū ad hz icitat:imo pene cogit nā.i.rō nālis. Bern̄.i li. de diligēdo dū. Inexcusa bilis ē ois ēt ifidel:si ñ diligit deū ex to.c. Clamat nēpe inata:ꝛ nō rōni iustitia:qz ex toto se illū di ligē dz:cui se totū debē ñ ignōat. Sz nāl⁹ amat fi lius piez:a q̄ hz ptē cor:pis:q̄to mag⁹ amāt dz dū q̄ cor⁹ ei ꝛ aiaz ex nihilo fec̄.ecc̄i.vij. In tota aia tua dilige eū q̄ te fec̄ Bern. Pax ne tibi uidet h. cogita q̄lē te fec̄:nēpe hz cōp⁹ egregiā ciāta:hz aiaz mag⁹ imagiez ciator⁹ iligne rōis pticipē:bi iudis cine capacē. Pōro ābo coherē fec̄ ꝓphēsibili arti ficio:sapia uestigabili:nec añ ꝓmeruit q̄ añ ñ fu it:nec spes retributōis fuit:qz boꝛ nōꝛ nō egit. J tē q̄t uidet i cōpoꝛ suo mbra.tot uelet magna bñ ficia:q̄tū q̄s amāet eū q̄ restituēt oculū amissum aut ꝓseruāet:cū mēuisset pdē? Nō min⁹ amād⁹ ē q̄ ab iitio oculos dedit:ꝛ ꝓsēuat:cū multotiēs pp pcta meruissz pdē. Si multū amāes: q̄ te tesuici taret:ñ min⁹ amād⁹ q̄ uitā dedit:ꝛ ꝓsēuat. Bern. Ualō mihi amād⁹ ē:p quē iū uiuo:sapio. Figura ēt quā hz cor:p⁹ icitat ad amādū deū.vñ Aug. de doc.xp̄ia. Belluas de⁹ i trā ꝓstratas fecit: q̄rētes pastū ō tra:te i duos pedes erexit:faciē tuā iursū attēdē uoluit. Nō discordet coꝛ tuū a facie tua:ñ hēas faciē tuā sursū:coꝛ deoꝛsū:q̄d ē sursū hōe:ni si q̄ dcm̄ ē. Dili.d.d.t.ex.t.c.t.ꝛc. Quātū ad ē tiū.s. de gr̃a p̄cipue redēptōnis multuz excitat ad amād ōū:ad gal.ij. Dilexit me:ꝛ tradidit se met ipsū ꝓ me:ñ sū igratus gr̃e dei. Et ecc̄i.xxix. Hz az fideiussoꝛ.i.xp̄i ne obliuiscar⁹. Dedit.n. ꝓ te aiaz suā Bern.i li.d dili.d. Jnfidel⁹ se totū ei debē ñ ig rat:quē sui tot⁹ ñ igrat actorē:q̄d g̃ ei q̄ ōū meū tēo ñ solū uite mee gratuitū lāgitorē:largissimuz admīstratoꝛē:piū ꝓlatoꝛē:solicitū gubnatorē sz isp copiosissim̄ ideptōē eīmū ꝓpuatoꝛē:ditatoꝛē gl̄ificatoꝛē. Jō si totū deo me ꝓ me fcō:q̄d deo ꝓ me refecto:ꝛ ifecto h̄ mō:nec.n. tā facile ifec⁹:q̄ faci⁹. Si q̄d ō me:sic ꝛ ō alijs:dixit ꝛ fca sūt. At vo q̄ tm̄ ꝛ sel⁹ oñdo fec̄:i ifician̄do ꝛ dixit mlta ꝛ gessit mira:ꝛ ptulit dura:nec tm̄ dura:sz idignal⁹ q̄d g̃ t ītuā dño ꝓ.ō.q̄.r.m. Jō:q̄d i te adhuc dōmitat affectō.t.imo ñ dōmitat:sz mōtua ē:si huic ñ rñ det bñficō. Jō i ꝑmōe pēthe. O duri ꝛ idūati filij adā:q̄s ñ emollit tāta benigitas:tāta flāma: tā in gēs ādō amoꝛ:tā uehemēs amatō:q̄ ꝓ uilib⁹ sāci nul⁹:tā ꝑciosas mēces expēdit. Quatū ad q̄rtuz solicitaī oz glia ꝓissa.i.ad coī.ij. Oculꝰ ñ uidit: nec aur⁹ audiuit:nec i.c.h.a.q̄ ꝓpauit ō⁹ diligenti b⁹ se. Miꝛ ē qūo amō nī euadē pt ōo:qz si uēal ē nll⁹ ōo car⁹ emz. Dabit.n. ꝓ illo ignū et. Si ē ad dādū:nll⁹ eo digiō ē q̄ ō⁹:cū ipe sit sūme bō⁹.vñ nlli pot⁹ q̄ ei dāi dz. Si uiolētia iḡrit:nll⁹ malo rē uiolētiam faciet q̄ ipe. Petit.n. q̄si gladio eua gīato:di. Aut tu mihi eū dabis:aut tu mōte pēi bis pl.vij.nisi c.f.s.ab amoꝛ mūdi ad amoꝛē ōi:gla diū suū uibrauit ꝛ pauit illū:vrgz ꝛ ītulato nos b.gre. Mala q̄ nos h̄ pmūt:ad.d.n.iē cōpellunt Hic ꝛ.b. Augu. Quis nos pōt amplius amare.

ꝯ dē fomētis leuiorib⁹: q̄bus nos cōsolat: sepiſ sime et mōdaciſſimū medicamētū tribulatiōis ad iūgit: exēcet fame patriarchas: pios: ⁊ religioſos: populū cōtūacē diris ỽberib⁹ agitat. Nō aufert ab aplō ſtimulū carnis tertō rogat⁹: ut ỽtutē i infirmitate pficiat ⁊c. v. q. v. nō ois. Quātū ad quitū. Oiſ creatura iuitat nos ad dei amorē: be. Aug. in. x. cōfeſ. Celuz ⁊ terra: ⁊ oia q̄ i eis sūt ūdi q̄ mihi dicūt: ut amē te oñe: nec ceſſāt dicē oibuſ ita ut iexcuſabiles sint. Dupl'r āt cteate clamant: seu dicūt ut amē deū. Uno mō oñdēdo euz digiſ simū amore nostro. Bōitas. n. creaturarū oñdit creatorē eē optimū: ⁊ iō amore digiſſimuz. Secū do: q̄ creature sūt dōa dei: et bñficia nobis a deo collata: q̄ oia fecit ꝓpter nos. Oia inferiora nīa sūt ad ſeruiēdū: eēlia āt ut āgeli ad ꝓuuendū: su pioza ut dē⁹ ad fruēdū. Ad iducēdū. n. aliquē ad amādū. efficaciorē donatō ꝯ locutō. Canes inq̄t Señ. amāt bñfactores suos. Itē. b. Au. i li cōfeſ. ad deū loquēſ. Quid āt amo: cū te amo: nō dec⁹ i creaturi: ñ cādorē lucis: ⁊ dulceſ melodiaſ cantilenaz: ñ florū uel ūguētorū aromatū ſuaue olentiū: nō mānā: ⁊ mella: ñ mēbra acceptabilia carisāplexib⁹. Non hec amo: dū amo deū meū ⁊ tñ amo q̄dā lucē: q̄dā uocē: quēdā odorē: q̄ndā cibū q̄ndā āplexū iteriorisi hoiſ mei. vbi fulgz aīo meo qō capit locus: ⁊ ubi sōat qō ñ capit tps: ⁊ ubi olet quod ñ ſpgit flat⁹: ⁊ ubi ſapit: quod ñ minuit edacitaſ: vbi heret quod ñ diuellit ſocietaſ. Hec amo: cū deū meū amo. Hugo ō ara aie. Magno debito obligata es: o aīa: multū accepiſti: ⁊ nihil a te hūiſti: ⁊ p his oib⁹ nil hēs quod reꝛbuas: ni ſi tñ ut obligas. Et quod p dilectōnē datuz ē: nec meli⁹ nec decēti⁹ q̄ p dilectionē repēdi poteſt.

Deuſ dz magiſ di. §. III

ligi q̄ ꝓxim⁹: quod ſic ꝓbat. Illud ē magis diligēdū: pp quod alia ſi odio hñda. ſz ꝓximi ſi odio hñdi pp deū. i. ſi nos a deo abducūt: ꝛz illud Lu. xiiij. Si q̄s uēit ad me: ⁊ ñ odit patrem ⁊ matrē: et uxorē: et filios: ñ ꝓt me⁹ eē diſcipul⁹. Ergo dē⁹ ē magis ex charitate diligēd⁹. Pro cui⁹ declaratiōe dic. b. Tho. ſe. ſe. q. xxvi. ar. ij. Q. unaq̄z aicicia reſpicē illud i quo ꝓncipaliꝛ uenit illud bonū: ſup cui⁹ ꝓicatōe fūdabat: ſic aicicia politica ꝓncipaliꝛ reſpicē ꝓncipē citat⁹: a quo totū bonuz cōmunitatis dependet. vñ et ei maxie dēt fides: ⁊ obediētia a ciuib⁹. Aicitia āt charitatis fūdat ſup ꝓicatiōe beatitudis. q̄ ꝓſiſtit eēntialr i deo: ſic in ꝓmo ꝓncipio: a quo deriuat in oēs q̄ sūt beatitudis capaces. Et iō ꝓncipaliꝛ ⁊ maxie deus ē ex charitate diligēd⁹. Ipſe. n. diligit ut beatitudis cā. ꝓxius āt ſic beatitudinē simul nobiſcū ab eo ꝓticipās. Si dicat ꝓtra: q̄ uiſio ē ꝓncipiū amoris: ut dicit. ix. ethi. ſz ꝓxius ē magis uiſibilis q̄ dē⁹ a nobis: ergo magis uidet ꝓxius diligēd⁹. vñ et. i. Jo. iiij. dicit. Qui ñ diligit fratrē ſuū quē uidet: deū quez ñ uidet quō pōt diligē. Rñdz. b. Tho. q̄ dupliꝛ ē aliq̄d cā dilect ois. vno mō ſic id quod ē rō diligēdi. Et hoc mō bonū ē cā diligēdi: q̄ unūquodq̄z diligit i q̄ntū hz rōnē bōi. Alio mō q̄ ē uia ad acq̄rēdū dilectionē. Et hoc mō uiſio ē cā dilectōnis: ñ q̄ō q̄ ea rōe ſit aliq̄d diligible: q̄ eſt uiſible: ſz q̄ p uiſionez pduciur ad dilectōez. Nō g̃ oz q̄ illud q̄ō ē magis uiſibile: ſit magis diligibile: ſz q̄ p⁹ occurrat nobis ad diligēdū. Et hoc modo argumentatur aplʒ Joan. Proxius. n. q̄ ē nobiſ magis uiſibilis: pus occurrit nobis diligēd⁹. Ex his. n. q̄ nouit aim⁹: didicit ipgnita amare. vñ q̄ aliq̄s ꝓxiuz ñ diligit: argui pōt: q̄ nec deū diligit: ñ q̄ pp hoc ꝓxius sit magis diligibil: ſz p⁹ diligenc⁹ occurrit. Dē⁹ āt ē magis diligibil: pp maiorē bōitatē:

Debet etiā qlibet. §. IIII

magiſ diligē deū q̄ ſe ipſū: quod ſic ꝓbat. b. Tho. ſ. ſ. q. xxvi. ar. z. A deo accipe possū⁹ dupliꝛ bonū ſ. bonū nate: ⁊ bonū gratie. In ꝓicatōe āt bōruz naturaliū nobis a deo facta: fūdat amor naturalis: quo ñ solū hō i ſua itegritate nate diligit deuz ſup oia: ⁊ plus q̄ ſe ipm. ſz ēt qlibet alia creatura ſuo mō. i. uel itellectuali: uel rōnali: uel aiali: uel ēt naturali sal. ē amore: ſic lapideſ: ⁊ alia q̄ ꝓgnitione carēt: q̄ unaq̄q̄ pſ pl⁹ naturaliꝛ amat cōe bonū totī⁹: q̄z ꝓticulare bonū ꝓpū: quod miſcetat ex ope. Quelibet. n. pſ hēt iclinatōnē ꝓncipaliter ad actōnē cōem toti⁹ utilitatis. Appet ēt hoc in politicis ỽtutibus: fm q̄s ciues ꝓ bono cōi: ⁊ diſpēdia ꝓpārū rerū: ⁊ ploꝛz itēdū ſustinēt. vñ magis hoc ỽificat i aiccia charitatiſ q̄ fūdat sup ꝓicatiōe bōꝛ gratie: ⁊ iō ex charitate magis dēt hō diligē deū q̄ ē bonū ꝑ oiū q̄ ſe ipz: q̄ btitudo ē i deo: ſic i cōi ⁊ fōtali oiz ꝓncipio q̄ btitudinē pticipare pñt. Et nō q̄ q̄tū q̄s diligit frui deo: tantuz magis diligit ſe ipz: q̄ hoc ē ei sūmū bonū: tñ hoc q̄ aliq̄s uelit frui deo: ptiet ad amorē: quo deus amat amore ꝓcupie. Magis āt amāus deuz amore aicicie: q̄ amore ꝓcupie: q̄ maiꝛ ē i ſe bonū dei: q̄ bonū quod pticipare possū⁹: ipo fruendo: ⁊ iō ſi pl'r hō magis diligit deū ex charitate: q̄ ſe ipz. Et iō dz potiꝛ q̄s oia mala ſustiere: q̄ pcō ass̄ere: ꝓz b. Au.: ut dz. 32. q. 5. ita ne. Et rō ē: q̄ mala pene sūt ꝯ se ipz: ēt pene iferni: ſz peccatū ē ꝓtra deum.

Ad diligēdū deum. §. V

sup oia: q̄i cogit ēplex rō: q̄ mouē pt ad amādū aliq̄d q̄ nōn pñt i eo quod dz. Diliges. d. d. t. Deu. vi. Et Mat. 22. ⁊ ꝓma ē rō ꝓuidētie ⁊ largitatis ibi: dñm. ꝓa ē rō uarie bōitatis: ibi deū. Tēta est rō attīnētie ⁊ ꝓpiq̄tatis: ibi: tuuz. Jsta mouēt ad amādū q̄cūq̄z aliquid amat. Et q̄tū ad ꝓmū clarū ē q̄ ſeū⁹ amat dñz suū: cū eū diligit: ⁊ ei ꝓuidz ⁊ tuet: ⁊ bñficia largit. Ex hoc g̃ diliges dñz ſerui

enī sum⁹ oēs. Quantū āt dīligat oñdit: qz ꝓpo filio nō pepcit: sz ꝓ nobis tradidit illuz: quo ꝓ illo nō nobis, oia donauit: Ro. viij. Bern. Dñe q̄d est hō q⁹ mēoz es eius: aut filius hois qm uisitas euz tot. s. z tantis bñficijs. Mittis filiū unigenitum. Mittis spiritū sāctū tuū paclitū. Te ipsū refuas adoptatis ī pmiū. Si dici fas ē: nimis ꝓdig⁹ es tu is. i. petri. v. Omnē solicitudinē uestrā ꝓijciētes ī euz: qm ipsi ē cura de nobis: Mat. v. Solē suū oriri facꝫ sup bonos z malos: z pluit sup iustos: et ī iustos: et mat̄ialiter: z spūalit̄. Insup z āgelis suis de⁹ mādauit de te: ut custodiāt te. in ps. imo fm ap̄lm ad hebre. i. O ēs admīstratores spūs sūt missi ī mīsteriū eoz q̄ hēditatē capiunt salutē. Ecce quāta ꝓuidētia dñi erga nos: quo ad corpus: z quo ad aiaz. Ergo dīligāus ipsū sup oia. Quā tū ad tertiū: postea magꝫ īmorādo ī secūdo diligitur alijs: qz ē attinēs z cōsāguine⁹. Et fm h̄ maxime dīligit pater: a quo q̄s hēt cē: z frater q̄ descēdit ab eodē stipite: qō nā docet: z īstigat. Sed nūq̄d: ait Moises. Nōne ipse ē pr̄ tu⁹ q̄ possedit z fec̄: q̄tū ad corp̄ : z creauit te: q̄tum. s. ad aiam Deut. xxxij. Un⁹ ē pr̄ uester: q̄ ī celis ē: Mat. xxiij Sed q̄lis pr̄. ij. ad Lozin. i. Pr̄ dñi nostri iesu xp̄i: pater miſicordiarū: z de⁹ tot⁹ cōsolatōis. Et sic tu⁹ ē pr̄. Sz ut magꝫ eēt tu⁹: effect⁹ ē ꝓ īcarnatiōez frater. Uade: ait ipse ad magdalenā: ad fr̄es meos z c̄. Joan. xx. Et qz caro nāz: z frater nr̄ ē: ut dī ī figura: Heñ. xxxvij. Decuit p oia fr̄ib⁹ assimilari: ut ait ap̄ls ad hebre. In p̄alitatib⁹. s. corp̄is: ñ uitijs mētis. Diligesꝫ tuū fr̄ez: z patrē tuū. Et qz q̄ diligit filiū: assiduat ei flagella: ut dī ī puer. Jō ex dilectōe multiplicit flagellat nos. b. Ambr. Nō sēp osculat pater filiū: sed aliqñ flagellat: ꝙ cū castigatur q̄ dilgit: tūc erga eū pietas exercet. Hēt. n. a mor plagas suas: q̄ dulciores sūt cū amare iferūt v. q. v. vt enī dicit Sap̄. xij. Cū nobis disciplinās das: ūmicos nostros multipl̄r flagellas. Et ne ita uideāt nobis graues labores nostri: ipse nobis cū portat. Ergo dīligāus dñm deū nostrū: q̄ tot⁹ ē noster: nil sui refuās sibi. Nā corp⁹ ī cibū: sāguinē in pr̄ciū z poculū: uitā ī redēptionē dedit suis.

Quātū ad secūdū notādū: q⁹ bōitas è que trahit ad se amorē nostrū. Bonū. n. ē q⁹ oia appetūt dic̄ phūs. Bōitas āt cēntialiter ē ī deo. Et fz hoc dicit. Nēo bon⁹ nisi sol⁹ de⁹. s. cēntialit̄: z ex se: nā creature sūt bōe ex deo: nō ex se: z accidentaliter Bōitas. n. uniuersalit̄ ē ī deo: qz ē fōs bōitatis: et cāliter: qz ab eo cūcta bōa ꝓcedūt. Et bōitas sua ut dic̄ magist̄er i. ij. sen. di. i. fuit cā creatiōis rerū Un̄ z Moisi dixit: q⁹ ascēderet ī mōtē ad eū: z ostēdā tibi: ait oē bonū. i. me ipsū. Cū āt oē bonuz sit hōestū: uel delectabile: uel utile. Oia hec gña bōrū repiūtur in deo. Un̄ dicit Sapie. vij. Uenerūt mihi oia bōa piter cū ea. s. sapia: q̄ ē de⁹. Deꝰ āt fm. b. Anſ. ē quo melꝰ cogitari nō pōt. Et de bono hōesto dicit ibi. Innūerabil̄ hōestas ꝓ manus ill⁹. Bonū hōestū ē scia z vī⁹: sed ois sapia a dño deo ē: Eccī. i. Et spū oris ei⁹ ois vtus eorum In ps. Uirt⁹ iusticie: ꝓudētie: fortitudis: tpantie: Et al̄ Amb. Ois ratō superne scientie: z terrene creature ī eo ē: q̄ ē caput eoz: z auctor: ut q̄ hūc ī uenēit: nil ultra q̄rat: q̄cquid alicubi q̄rit: h̄ pfecte ūeītur: qz hec ē pfecta dei vt : z sapia. De bono delectabili ibi dicit. Letat⁹ sū in oib⁹: q̄m ātecedebat me ista sapia. Leticia ē delectatō ī hoie. Ea q̄ delectāt trahūt hoiem ad sui amorē. Delectāt āt pulchra uisū. Fragrātia odoratū: suauia gustū. ꝙ sonātia: z melos sonoz auditū: z h⁹. Sed cū oia ista sīt a deo cā oīm: z ois vtutis effect⁹ ꝓexistat ī cā sua: ide seq̄t: q⁹ oia hec bōa pfectī⁹ sūt ī deo: qz sic mixtura defectus. Un̄ Bern. Illō ē uez gaudium: qō ñ de creatura: sed de creatore cōcipit: qō cū accepis: nēo tollet a te. Cui⁹ ꝓpatōe oē sedum pulchz: oē dulce amaz: oē qō delectare pōt: molestuz gaudiū ut dictū ē ī hoie idē ē q⁹ delectatio De bono utili dī. Ꝓposui illā regnis z sedib⁹: z diuitias nihil eē dixi ī ꝓpatōne ill⁹ c̄. Bonū utile dī diuitie: aurū: argētū: lapides pciosi: dñia trarū: z h⁹. Que ēt bōa a deo ꝓcedūt: z ois va utilitas. Ergo dīliges dñm deū tuū. Ubi ēt ē notāda multiplex utilitas ip̄i⁹ dilectiōis nr̄e ad deū: z ūmicicie dānositas: z tertio aīcicie fidelitas: z utilitas: qz nihil pōt diligi fructuosi⁹: q⁹ d⁹: nā ipe dilgētib⁹ se ꝓpio q̄dē pcca dimittit. Lu. vij. Dimissa sūt ei pcca multa: qm dilexit mltū. Scdo ipse eos erudit: eccī. ij. Diligite deū: z illūiabūt corda uīa be. Grego. Interdū ꝓpūctiōis ardore: tāte subtilitatis ē uis amoris: ut hāc nec ipse aius possit cōp hēdē: q̄ hac illūiat meruit habē. Tertio ipse eos custodit: ps: cxliij. Custodit dñs diligētes se: quāto ipse eos ad suauitatē cōtēplatiōis admittit: et ī pn̄tī: be. Greg. in moral̄. Si q̄s ad ꝓtēplationis studiū ꝓpat: se metipz ꝓpus itroget: q⁹tū amat: q̄nto ī nc̄itate adiuuat. vñ Isa. xlij. dī a dō ō diligēte se. Cū ptrāsieīs p aq̄s. s. tribulatōis: tecū ero: z flumia ñ opiēt te. Sexto ī monte ñ ōscēit: sz tc̄ magꝫ assōciat: ps. lxxij. In uolū. tua ōduxisti me: z cū glia suscepisti me. Septio: qz ut ait ap̄ls ad ro. 7. Diligētib⁹ deū oia cooꝑāt ī bonū. Et bōa: z mala penalia et factacriminalia: Unde beatus Augustin⁹ de penitē. dis. ij. Talib⁹ dic̄ usqz adeo oia ut si q̄ eoz exōbitauerit a fide: h̄ eī faciat ꝓficere ad salutē: qz cautiōes: hūiliores qz: z feuētiores sui gūt. Ēō ad dīligēdū deū iducē dz ūmicicie dānositas. Nā pcc̄oribus q̄ ñ diligūt deū oia ūmicāt: sap̄. v. Pugnabit ōbis trax ꝓ eo ō ūēsatos. Tertio ad hoc dz iducē aīcicie fidelitas: Eccī. vi. Amico fidelis nl̄la ē ꝓpatō. vbi nō differētiā iter ipsos z alios. Amij. n. ñ sēp amāt: ēt cū amāt. Iste sēp amat: p̄v. viij. Ego diligētes me: diligo. Amij tpe adversitatis aliqñ dscēit: iste nūq⁹. Fī in āgustijs ꝓpat. i. xp̄us

Alīꝫ ꝛſi ſint aīci pīs: aliqñ ſūt ūmici filiorū. Sed iſte pater filios amat uſqꝫ i multas gñatiões. Ex odi. xx. Ego ſū dñs deus tuus ꝛc. Faciens miſicō diam in milia his qui diligunt me.

Secundo dēt hō .§. VI.

ex charitate diligē ſe ipm: quod pz ex eo quod dī leuit. xix. Diliges aicū tuū. i. primū tuū: ſic te ipz Ubi dat ꝓ regula ꝛ exēplari dilectiōis ꝓmi: dilectio ſui ipſi⁹. Pro cui⁹ declaratōe dic be. Tho. ſe. q. xxv. ar. iiij. Q. cū charitas ſit aicicia que dā: dupl' loqui poſſum⁹ de charitate. Uno mō ſub cōi ratōne aicicie. Et ſm hoc dicendum: q⁹ amicicia nō hī ꝓprie ad ſe ipſū: ſed aliq̄d maius amicicia: q: aicicia unionē quandā iportat. Dicit Dionyſius q⁹ amor ē uirtus unitia: unicuiqꝫ autē adſe ipſū ē unitas: q̄ ē potior uniōe. Uñ ſicut unitas ē ꝓncipiū uniōis: ita amor q̄ ꝙs diligit ſe ipm ē forma ꝛ radix aicicie. Jn hoc eni aicicia hēmuſ ad alios: q⁹ ad eos nos hēm⁹ ſic ad noſ metipos. Dī eni. ix. ethi: q⁹ aīcabilia q̄ ſūt ad alterū: ueniūt ex his q̄ ſūt ad ſe ipm. Sic ēt de ꝓncipijs ñ hētur ſcia: ſed aliq̄d maius. ſ. itellectus. Alio mō poſſumus loq̄ de charitate ſecūduz ꝓpam rōnē ipſius ꝓut. ſ. ē aicicia hoīs ad deū: ꝓncipalr ꝛ ex ꝓnti ad ea q̄ ſūt dei: iter que ē ipſe hō q̄ charitatē habet. Et ſic iter cetera q̄ ex charitate diligit ad deum p tinētia: ēt ſe ipſū ex charitate diligit. Nō autē obſtat his q⁹ apl's uitupat amātes ſe ipſos: dicēs. ij. ad thimo. iij. Jn nouiſſimis diebus inſtabāt tpa piculoſa. Erūt. n. hoies ſe ipſos amātes ſ ꝛc. Quia loq̄tur de amore quo ꝙs amat ſe ſecūdū naturaz ſēſibilē: ita ut ei ſnbiiciat rōnē: quod utiqꝫ ē uitu peroſū: ꝛ pniciosū. Et nō de amore quo ꝙs amat ſe ſm naturā rōnalē q̄rēs eius pfectionez: quod p tinet ad charitatez. Et q: hō reſultat ex aīa ꝛ corpore: iō dēt ſe diligē ex charitate: nō ſolū quātuz ad aīam: ſed ēt ad corpus: ſm. b. Aug. Pro cuius declaratiōe dic. b. Tho. vbi ſupra ar. v. q⁹ corp' nām ſecūdū duo pōt ꝓſiderari. Uno mō ſecūduz nām ſuā. Alio mō ſm corruptionē culpe ꝛ pene. Natura āt nīa cū non ſit a malo ꝓncipio creata. ut māichei fabulāt: ſed a deo ſit: poſſumus eo uti ad ſeruitiuz dei: ſm illud Ro. vi. Exhibete mē bra uestra: arma iuſticie deo. Et iō ex charitatis dilectiōe: qua diligius deū: dēmus ēt corp' noſtz diligē. Quāuis. n. corpus nām deo frui nō poſſit: ꝓgnoſcēdo: ꝛ amādo: i qua fruitiōe fūdatur amicicia charitat': cū p opa q̄p corpus facim⁹ ad fruitionē uēire poſſum⁹. Et ex fruitōne dina aie ꝛdū dat q̄dā beatitudo ad corpus. i. ſāitatis ꝛ icorruptiōis uigor: ꝛ ſic ē corpus capax beatitudis. Secūdū āt quod ꝓſideratur i corpe. i. ifectionem culpe ꝛ corruptionē pene i corpe nīo nō dēmus diligere: potius ad eius remotionē anelare deſiderio charitatis. Et ſecūdū hāc infectionē dicebat apl's ad Ro. vij. Jnfelix ego hō. q̄s me liberabit de corpore mortis h⁹. Q: dēmus corpus diligē ꝓprium ꝛ quō: oñdit ēt Proſp ſic dicēs: de pe. di. ij. Corp' noſtrū q: ps noſtri ē: ad hoc diligēdū nobis ē: ut ſaluti eius: ꝛ fragilitati natural' ꝓſulamus: ꝛ agamus q̄tenus ſpūi ordiate ſubiectū ad eīnā ſalutez accepta imortalitate: ꝛ incorruptione perueniat.

Diligit āt quis .§. VII.

uere ſe ipū ex charitate: qñ in ſe ſecūdū ptē ꝓncipalē. i. rōnez hēt: ſeu opatur q̄nqꝫ: q̄ ſūt ꝓpria amicicie: ſecūdū phūm in. ix. ethi. Unuſq̄ſqꝫ aicuſ ꝓmo q̄dē uult aicū ſuū cē: ꝛ uiuē. Secundo uult ei bōa. Tertio opatur bōa ad ipſū. Quarto ꝙuiuit ei delectabiliū. Quito cōcordat cū eo: q̄ eiſdē delectationibus: ꝛ ꝙtriſtationibus. Pro hoz maioꝛ declaratiōe ſciēdū ſecūdū. b. Tho. ubi ſupra q⁹ hō dicitur ee aliq̄d ouplicite. vno mō ſecūdū ꝓcipalitatē. Alio mō ſecūdū ſubſtātiā ꝛ naturā ſuā. Et pīo q̄dē mō dicitur hō id quod ꝓncipale extiatur in eo: ſic ꝓceps citatis dī ciuitas. Et qō facē ꝓceps: dicit facē ciuitas. Bōi āt extimāt ꝓncipale ee in eis mētē rōnalē: ſicut reuera ē: ꝛ ſecundariū ptē ſenſitiuā ꝛ corpalē: quorū primū apl's noīat hoiem iteriorē: ſecūdariū hoiem exteriorē ij. ad Corin. v. Et ſic uere ſe ipſos diligūt: quia diligūt ſe ſecūdū ꝓcipale: quod ē in eis. i. ptē rōnalē qui dī hō interior. Unde ꝛ uolūt ipſū primo ꝙ ſeruari in ſua integritate. Et optant ei bona eius que ſunt bona ſpiritualia quo ad ſecundum pro prium amicicie. Tertio ad aſſequenda bona ſpū alia opera impendunt. Quarto delectabiliter ad cor proprium redeunt: quia ibi ueniunt ꝛ bōas cogitationes in preſenti: et memoriam pretēitoꝛ bonoꝛum: ꝛ ſpem bonoꝛum futuroꝛum: ex q̄bus delectatō cauſatur. Quinto non paciuntur in ſe ipſis uoluntatis diſſēſionē: q: aīa eoꝛ tēdit i unū Mali āt extiant i ſe ptē ꝓncipalē ſēſitiuā: q̄ dicit hō exīor: ꝛ ſm hāc ſe ipos diligūt. vñ ñ uere diligūt: ſic nec uerā extiationē hñt. Et ſm hāc ptē ſēſitiuā obfuāt i ſe illa q̄nqꝫ ꝓpa aicicie. Nā q̄rūt ꝙ fuatōnē ſui corpis: ꝛ ſāitatē: ēt ꝛ dei uolūtatē. i. ꝓcepta. Secūdo ꝓuidēt ei bona ꝙformia. ſ. delectabilia ſēſibus: Tertō ad hoc mltū opāt: ꝛ laboꝛāt Quarto delectāt cogitare de hmōi ſēſibus. Quito q: ꝙcordāt cū ipſa ſēſualitate: ei aſſētiēdo i cūctis. Ꝛ ꝛ de ꝓfuatōe ſpūs ñ curāt: nec bōa ſpūalia optāt: nec ad h laboꝛāt: hoꝛrēt reuerti ad ſe ipos q: ibi nō ueniūt niſi mala q̄ remoꝛdeāt: ꝛ diſcordāt ſecū. Alio mō dī hō aliq̄d ſm nām: ꝛ ſubſtātiā ſuā. Et ſic cū hō ſit q̄d reſultās ex aīa ꝛ corpe oēs ſe extimāt uere eſſe quod ſunt. i. compoſitos ex aīa ꝛ corpore. Et ſecundum hoc oēs diligunt ſe ipſos: etiam mali: in quantum ſcilicet diligunt conſeruationem ſui eſſe. Sed hoc non eſt diligē ex charitate.

Debet homo ꝯ§. VIII.ꝯ

magis diligere se ipsū q̄ proximū: ita uidelicet ut magis aiam suā q̄ cuiuscūq; aiam: ⁊ magis aiaz proximi q̄ corpus proprīū: sed magis corpus proprium q̄ corpus proximi ceteris paribus. Primū sic probatur. Exemplar ē potius exemplato: sed dilectō hoīs ad se ipsū ponitur ut exēplar dilectionis ad alterū: cū dr Mat. xxij. Diliges ꝓximū tuū sicꝯ te ipsū: ergo magis ex charitate dz qs diligere se ipsū q̄ proximum ꝑm aiam. Qō. b. tho. sic declarat scda scōe. q. xxv. In homine sūt duo s. natura corporalis: ⁊ natura spūal. Per hoc aūt dr hō diligere se ipsū: q̄ diligit se ꝑm naturā spualem. Et ꝑm hoc dz hō magis se ipsū diligere post deum q̄ quēcūq; alium: ⁊ hoc pz ex ipsa rōne diligendi. Nā ut supra dictū ē: dē diligitur ut principiū boni: super quo fūdatur dilectō charitatis hō aūt se ipsū diligit ex caritate ꝑm rōez societatis in isto bono. Consociatio aūt ē rō dilectionis scōz quandā vnionem ad deum. Unde sicut unitas ē potior q̄ vnio: ita q̄ hō participat bonuz diuinū ē potior ratō diligendi: q̄ q̄ alius associetur sibi in hac participatōe. Et iō hō ex charitate magis dz se ipsū diligere q̄ proximū. Et huius signum ē: qz hō non dz subire aliqō malū peccati: qō contrariatur participatiōi beatitudinis: ut libēt ꝓximum a pcō. Unde. b. Aug. xxij. q. ij. Faciat hō ēt ꝓ tpali salute hoīum qō pōt. s. licite. Cum aūt ad hoc venerit ut tali saluti nisi peccando cōsulere nō possit: tūc se existimet non hēre qō facit. Et leo papa. Indecens ē crimē suū aliens cōmodis ꝑpendere di. xlvi. sicut nō suo. Et nota q̄ lz proximus qui est melior nobis sit deo propinquior: qtū non ē ita propīqus charitate hñti sicut ⁊ ipse met sibi: iō non sequitur q̄ aliquis nō debeat magis diligeī proximū ēt meliorem q̄ se ipsū. Nam dilectio caritatis hz quantitatem nō solū ex parte obiecti qō est deus: sed ēt ex parte diligētis qui est ipse hō hñs charitatez. Secūduz. s. q̄ quis dz magis diligere aiam proximi q̄ corpus proprium: probatur. i. Joh. ij. dicentis: Nos debemus pro fratribus animā ponere. i. uitā: qō est ꝑcipium ī corporalib⁹. Qō sic declarat. b. tho. ubi supra. Illud est magis ex caritate diligenduz qō hz maiorē rōem diligibilis ex caritate. Consociatio aūt ī plena participatione beatitudinis que ē rō diligēdi proximū: est maior rō diligēdi q̄ participatio beatitudinis per redūdantiā: que ē rō diligēdi proprīū corpus. Et iō proximū quātū ad salutez debemus magis diligere q̄ corpus proprīū. Nota tñ q̄ non ē de necessitate caritatis q̄ hō proprīū corpus exponat pro salute proximi: nisi in casu q̄ tenetur eius saluti prouidere: sicut fecit vitalis virsino hesitanti ī martyrio. Sed q̄ aliqs se ad hoc sponte offerat: pertinet ad perfectōnē caritatis: ꝺ qua. b. Aug. Si quis habuerit tantā caritatē: ut paratus sit ēt pro fratribus mori: perfecta est ī eo caritas: de pe. di. ij. siquis la. ij. Tertiū. s. q̄ magis dz qs diligē corp⁹ ꝓpū q̄ alterius: ceteris pib⁹ ꝑbat sic. Sic se hz aīa ꝓpa alic⁹ ad aiam ꝓxi: ita ꝓportōnabilit̄ se hz cōp⁹ ꝓpū ad corpus ꝓxi. Sz aīa ꝓpria sic se hz ad aiam alterius: ut magꝭ dēat suā diligē q̄ alterius: g̃ corpus suū magis dēt diligere q̄ alti⁹. Et sic ei potꝰ subuēire ceteris pibus: qō ꝑ tāto dr: qa si qs eēt multū utilis cōitati: ꝛec clesie: ipse pax laudabilit̄: ⁊ ex pfectiōe expōeret: corpus suum mōti pro illo conseruando: quāuis de necessitate non teneretur.

Utrū charitas ꝯq̄. §. IX.ꝯ

qs diligit deū: se ipm: ⁊ ꝓximū: sit ex charitate diligēda. Respōdet. b. Tho. se. se. q. xxv. arti. ij. Qz charitas non est simpliciter amor: sed habet rationem amicicie: ut dictum est supra. Per amicicia autem amatur quid dupliciter. Uno modo: sicut ipse amicus: ad quem habemus amiciciam ⁊ cuius bona uolumus: ⁊ sic nō amatur charitas Alio modo sicut bonum: quod uolumus amico Et sic amatur charitas per charitatem: qz charitas est illud bonum qō optamus omnibus quos ex charitate diligimus. Et eadem ratō est de beatitudine ⁊ de virtutibus alijs. Et sic intelligitur dictum. Augu. in viij. de trini. q̄ qui diligit proximum: consequens est vt ipsam dilectionez diligat Sed ⁊ charitas hoc habet in q̄tum est quidam amor. Amor enim ex natura potentie cuius est actus: habet q̄ possit sibi se ipsuz reflecti. Quia. n. uoluntatis obiectum est bonuz naturale: quicq̄d ratione boni continetur: potest cadere sub actu uoluntatis. Et quia ipsum uelle est quoddam bonum: potest uelle se uelle. Item amor ex ratione proprie speciei habet quod supra se reflectatur: quia est spontaneus motus amantis in amatum. Unde ex hoc ipso q̄ amat aliquis amat se amare. Et si dicatur q̄ non precipitur diligi nisi deus ⁊ proximus. Respondetur: q̄ in dilectione illorum includitur dilectio charitatis. Diligimus enim deum ⁊ proximum: in quantum amamus ut nos ⁊ proximus deum diligamus.

Multa sūt q̄ ualēt ꝯ§. Xꝯ

ad hoc q̄ quis ametur a deo. Et ad hoc ꝺbet qui libet adorare. Nam amor dei ad nos est causa omnis boni nostri. Tanto unusquisq; habet plus de bonitate: quanto magis a deo diligitur. Et sic quis tunc vere se ipsuz diligit: cū talem se exhibet vt diligatur a deo. Precipue autem sunt septem que ad hoc valent. Primum est sapientia Sap̄. ij. Infinitus thesaurus est homib⁹: sapientia q̄

nſi ſit: ꝓticipes facti ſūt aicicie dei. Et ibidē. Nemi nem diligit deus: nisi q cū ſapia gradit. Secūdū ē mētis mūdicia: ꝓv. xxij. Qui diligit corꝺiſ mū diciā: pp gram laboꝝ ſuoꝝ hēbit amicū regem: Cant. ij. Dilectus meꝰ mihi: ego illi: q paſcit inter lilia. i. puritate delectat. Sapie vi. Incorruptō facit ꝓximū deo. Et Jo. euan. pp mundiciā dicitur diſcipulus: quē diligebat ꝑps Joan. vlti. Tertiuꝝ ē māſuetudo: q multū aſſimilatur deo: cuiꝰ bōitatē malicia alicuius nō ꝓturbat. Eccī. xlv. Dicitur dilectus deo ꝛ hoibus Moiſes: de quo dī Nūeri xij. q erat mitiſſimus hoim ſup terrā. Quartuꝝ ē liberalitas: q ēt multū aſſimilatur deo: q ex liberalitate fecit: quicq̄d fecit. ij. ad Corin. ix. Hilarē datorē diligit deus. Sene. Qui beneficiū dat imitatur deū. Exēplū in Zacheo. Quitū ē hūilitas pp quā Dauid fuit uir ſecūdū cor ꝺi. i. Regū. xvi Et in ſignuꝝ amoꝛis dñs Jeſus quē hēt ad hūilē āplexatus ē puulū Marci. ix. Et Beniamin qui fuit minus filius: vocatur amātiſſimꝰ dñi Deu. xxxij. Sextū ē tpaliū ꝓtēptus. Sene. Nēo dignꝰ ē deo: niſi q opes cōtēpſerit Jſa. xxviij. Coāgusta tū ē ſtratū. ſ. coꝛdiſ: ita ut alter ꝺcidat. ſ. amoꝛ dei ꝛ pallū breue utrūq; tegē nō pōt. ſ. amoꝛ mūdi: be. Grego. Bonoꝝ auctoꝛi alit inherē nō ualēs niſi cupiditatē q oīm malorū radix ē abſcidam: di. xlvij. bonoꝝ. Septimus ē dilectio. puer. viij. Ego diligentes me diligo Bern. Nemo ſe amari diffidat: q iā amat. Et q̄uis ipſe ꝓꝛ dilexerit noſ tamē exercēdo nos i actu dilectiōis augetur.

De dilectione proximi: ꝛ quis nomine proximi intelligatur. Cap. iiij.

Et dilectōne proximi ſub q̄ intelligitur āgelus bonꝰ: ꝛ q libet habēs beatitudinē: uel q pōt eaꝝ cōſeq̄. Unde nō demōes uel dānati. De hac dī. i. Jo. iij. Hoc mādatū hēmus a deo: vt q diligit deum: diligat ꝛ fratrē ſuū. Ubi ſciendū: q hiꝰ charitatis unus ē q extēditur ad dilectionē: nō ſoluꝝ dei: ſed ꝛ ꝓximi. Habitus. n. nō diuerſificātur: niſi ex hoc q uariāt ſpēm actus: ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. xxv. Omnis eni actus uniꝰ ſpēi ꝓtinet ad eūdē hitū. Cū āt ſpēs eiꝰ ſūat ex obiecto ſm formalem rōnē ipſi⁹: nccē ē q idē ſit ſpē actꝰ q ferī i rōnē obiecti: ꝛ q fertur in obiectū ſub rōne tali: ſicut ē eadē ſpē uiſio: q̄ uideī lumē: ꝛ q̄ uideī color ſm rationē lumis. Ratio āt diligēdi ꝓximū deꝰ ē: hoc enim debēus in ꝓximo diligē ut i deo ſit. Uñ māifeſtuꝝ ē: q idē ſpē actus ē quo diligit deꝰ: ꝛ quo diligitur ꝓximꝰ: ꝛ ſi ſit diuerſus nūero. Et nō: q noie ꝓximi itelligit oīs q exibꝝ nobis aliq̄ miſericōdiā ſeu beneficiū. Ac etiā omnis q poteſt exhibere aliq̄ miſericoꝛdie opꝰ ſm. b. Aug. tractāſ illō Lu. x. Quis tibi uideī ꝓximꝰ fuiſſe illi q̄ icidit i latrones. Uñ oēs āgeli bōi diligēdi ſunt ex charitate: a q̄bus mlta beneficia recipim⁹: ꝛ cōphēdūtur noie ꝓximi. Nā charitas eſt amicicia fūdata ſup cōicatiōe nō ſpēi: ſed beatitudis ſeu bñficioꝝ ptinētiū ad uitā etnā. Et in hac beatitudie angeli cōicāt cū hoibus. Unde dī Mat. xxij. Eq̄les ſūt āgelis dei. Et iō āgeli bōi ex charitate ſūt diligendi: ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. xxv. Et eadē rō ē de beatis aiab⁹: qꝛ eni ꝓticipāt beatitudinē: ſup qua fūdat charitas: iō diligēde ſūt ex charitate: ꝛ ab eis etiā multa ſuffragia recipim⁹ meritorū ſuorū: ꝛ pcū. Demōes āt ipoꝛtāt nām pcēo deformatā: ꝛ iō eos nō dēmus diligē ex charitate: in q̄tū demōeſ. i. q̄tū ad malicia eorū: ſed odire. Sz accipiendo ꝓut demō: quādā naturā ipoꝛtat: ſic aliquo mō debemus diligē: ꝛ aliquo mō nō. Nā diligē debēus: ſicut diligius aliq̄ bonū aici: quod uolumꝰ pmāere ob amorē illius. Et iſto mō poſſumꝰ ex charitate diligē demōes: in quātū. ſ. uolumus i ſuis nālibus cōſuari ad gloriā dei. Sed nō diligē dēmus eos: ita q ad eos aicicia hēamꝰ. Nā ō rōne aicicie ē uelle bonū aico. ꝛ pcipuū bonū: hoc āt beatitudo ꝛ uita eterna ē: q̄ bonū nullo mō debemꝰ eis uelle: qꝛ hoc repugnaret charitati dei: p quā iuſticiā eius ap pbāus. Et eadē rōne ē de dānatis: q̄a ñ ſūt āpliꝰ capaces btūdis. Creaturas āt irrōnales nō dēmus diligere ex charitate: ita uidelicet: ſicut diligitur is ad quē hētur aicicia. Et ratio eſt ſm bea. Tho. ubi ſupra: qꝛ charitas ē aicicia quedaꝝ Ois āt aicicia fūdatur ſup cōicatiōe uite. Sed irrationales creature nō pñt cōicare i uita hūana: qꝛ illa ē ſm rōnē: quā ipſe nō habēt. Itē talis aicicia charitatis fūdatur ſup cōicationē beatitudis cuiꝰ nō ſūt capaces: ſed diligi pñt: ſicut bōa que alis uolumꝰ: in q̄tū uolumꝰ ea cōſuari ad gloriaꝝ dei: ꝛ utilitatē hoim: q̄ ſunt i purgatorio ꝓprie ex charitate diligendi ſūt: ꝛ oēs in mūdo uiuētes Unde ꝓſp. Nō illi tm̄ ꝓximi noſtri credēdi ſūt quos nobis gradus ſanguinis iunxit. Sed proximi noſtri credendi ſunt oēs homines noſtre nāe ſicut dixi particip⁹: de pe. diſ. . ij. Non illi. Qꝛ peccatoꝛes ſunt diligendi ex charitate: ꝛ quomō ſecundum beatuꝝ Tho. ſecunda ſecunde. q. xxv. In peccatoꝛibus ſunt duo conſideranda: ſcilicet natura ꝛ culpa. Secundum naturam quidem: quam habent a deo: ſunt capaces beatitudinis: ſuper cuius ꝓmunicatione fūdatur amicicia charitatis: ꝛ ideo ſecundum naturam diligendi ſunt ex charitate. Secundum culpam autem deo contrariantur: ꝛ eſt in eis beatitudinis demeritum. Unde ſecundum culpam: qua deo aduerſantur: ſūt peccatores odiendi: etiā pī: ꝛ mater: ꝛ q̄cūq; ꝓpinqui: ſm quod dicitur Luce. xiij. Debemꝰ eni in pctoꝛibus odire culpā: ꝛ q peccatoꝛes ſunt Et diligere q homines ſunt beatitudinis ca

pace: ⁊ ad ꝟ fac qꝺ dic leo papa di. lxxxvi. Odio hẽant pcia: nõ hoies: corrigẽt tumidi: tollerẽtur i firmi. Et q castigare seueri⁹ necesse ẽ: nõ seuiẽtis aio fiat: sed medẽtis. Et ſm hoc itelligendũ ẽ illꝺ ps. cxviij. Iniqs odio habui: i ꝙtuz. ſ. ſũt iniq: qꝺ ẽ hẽ odio üqtatẽ eoꝝ. Et hoc ẽ perfectũ odiũ: ꝺ q idẽ ait ps. cxviij. Perfecto odio oderã illos: hoc eni ẽ odire maluz quod nocet eis: qꝺ ptinet ad a morẽ eorũ. Nã eiuſdẽ rõnis ẽ odire malũ alicui⁹ ⁊ diligeꝛ bonũ ei⁹. Utrũqꝫ eni ꝓcedit a charitate Et nõ ſm. b. Tho. q amicis peccãtibus: ſicut dic phũs i. ix. ethi. nõ ſũt ſubtrahẽda aicicie bñficia quouſqꝫ hẽtur ſpes ſaluatiõis eoꝝ: ſed magiſ eſt eis adiuuãdũ ad recupationẽ ỽtutũ: q ad recupationẽ pecũie: ſi eã amiſiſſent: ꝙto ỽtus aicitie eſt magis affinis q pecũia. Sed qñ i maximaz malicia icidunt: inſanabiles fiũt: tũc nõ ẽ eis aicicie familiaritas exhibẽda. Et iõ huiuſmꝺi peccãtes: ꝺ qbus magis pſũitur nocumẽtũ alioꝝ q eoꝝ em̃ datio: ſm legẽ dĩnã ⁊ hũanã ꝓcipiũtur occidi: qꝺ facit iudex: nõ ex odio eoꝝ: ſz amore charitatis: q pfert bonũ cõe pticulari. Nec obſtat: quod dic phũs: q amicoꝝ ẽ cõiuẽ. Sed cuz pcꝺoribus ad monet ſcriptura nõ cõuerſari: ſm illud. ꝛ. ad Lo rinthe. vi. Recedite de medio illoꝝ. Naz ſm bea. Tho. vbi ſupra. Duplex pꝺt cẽ cõuictus cuz pec catoribus. Unus ẽ ſm ꝓſortiũ peccati aſſẽtiendo ei: ⁊ hic phibeꝛ oibus. Non. n. ſic debem⁹ diligeꝛ peccatores: ut uelim⁹ qꝺ ipſi uolũt: ⁊ ꝺ eis gaude amus: de qbus gaudẽt. ſ. malis: q hoc eẽt malis aſſẽtire. Sed ut faciãus eos uelle: qꝺ nos iuſte uo lumus ⁊ gaudẽ: de qbus nos recte gaudẽus. Unꝺ b. Aug. de uitatõe cõuictus taliũ. ſ. p cõſeſuz ma li: ſic ait. xxij. q. iij. Recedite: ⁊ exite ide pollutũ ⁊ mũdũ ne tetigeritis. ſ. cõtactu coꝛdiſ: nõ coꝛpiſ Quid ẽ. n. tãgere imũdũ: niſi cõſẽtẽ pctis. Et qd ẽ exire iñ: niſi facẽ quod ptiet ad cõrectionẽ eoꝝ ꝙtũ ad ſecũdũ gradũ uniuſcuiuſqꝫ ſalua pace fi eri pꝺt. Eſt ali⁹ cõuictus cõuerſationis fãiliaris: ⁊ hic uitãdus ẽ ab ifirmis: ne ſubuertãt. v ñ dĩ. xxv iij. q. i. Sepe malorũ cõſortia bonoſ coꝛrũpũt: ꝙ to magis eos q ad uitia ꝓni ſũt. Sed perfect⁹ de q rũ coꝛruptõe nõ tꝛetur: laudabilis eſt. Sicut chri ſtus cum publicanis comedebat: Mat. ix.

De dilectiõe ĩmico. §. I

rũ nõ ſm Tho. ſe. ſe. q. xxv. Dilectio ĩmicoꝝ pt tripliꝛ ꝓſideraꝛi. Uno qdẽ mõ ut ĩmici diligãtur i ꝙtũ ĩmici. i. ſm uitiũ eoꝝ: quo exercẽt ĩmicicias ⁊ hoc ẽ puerſũ: ⁊ charitati ꝛpugnat: q hoc ẽ dili gẽ malũ alterius. Secũdo mõ pꝺt accipi dilectio ĩmicoꝝ ꝙtũ ad nãm: ſed i vli. Et ſic dilectõ ĩmi coꝝ ẽ de ncẽitate charitat⁹: ut. ſ. alios diligẽs ꝓxi mũ: ab illa gñalitate dilectiõis ꝓximũ ĩmicũ nõ excludat. Et ſm ꝟ ẽ itelligẽdũ illꝺ dñi ꝓceptum. Mat. v. Diligite ĩmicos uꝛos: q ut dĩ. xxij. q. i. Qꝺ ꝓcipit ĩpatur: qꝺ ĩpat ncẽe ẽ fieri. Tertio mõ pꝺt ꝓſiderari dilectꝺ ĩmicoꝝ i ſpãli: ut. ſ. ali qs i ſpãli moueat motu dilectiõis ad ĩmicuz. ⁊ i ſtud nõ ẽ de ncẽitate charitat⁹ abſolute: q nec ẽt moueri motu dilectiõis i ſpãli ad quoſlibz hoies ſingulariter ẽ de ncẽitate charitat⁹: q hoc ẽ ipoſſi bile. Eſt tñ de ncẽitate charitat⁹ ſcõm ꝓpationez ai: ut. ſ. alios hẽat aĩm ꝓpatũ ad hoc: q i ſingulari diligat ĩmicũ ſuũ: ſi ncẽitas occurrẽt. Sed q ab articulo ncẽitat⁹ hoc ẽt actu ipleat: ut diligat ĩmi cũ pp deũ: hoc ptiet ad pfectionẽ charitat⁹. Cũ ei ex charitate diligat proximus propter deum: quãto magis aliquis diligit deum: tãto ẽt magis ad ꝓximũ dilectionẽ oñdit: nulla ĩmicicia ipedi ente. Sic ſi alios multũ diligẽt aliquẽ: amoꝝ ipi⁹ ei⁹ filios amaret: ẽt ſibi ĩmicos. Et ſm hoc intelli gẽdũ ẽ ỽbũ. b. Aug. i Encheridiõ dñi⁹: q hoc tã magnũ bonũ. ſ. diligẽ. ĩmicos: nõ ẽ tante multitu dis: ꝙtũ credim⁹ exaudiri i oꝛone cũ dĩ. Dimitte nobis debita nꝛa. Intelligit eniz de dilectiõe ꝙntũ ad perfectionem: non neceſſitatem.

De ſignis ãt et ef. §. II.

fectibus dilectionis: ſciẽdũ ſm. b. Tho. q cũ figu ra ⁊ effect⁹ charitat⁹ ex iteriori dilectiõe ꝓcedãt: ⁊ ei ꝓportionẽtur. Sic dilectõ ad ĩmicũ i cõi qdez ẽ de ncẽitate ꝓcepti abſolute: i ſpãli ãt nõ abſolu te: ſed ſm ꝓportionẽ ai. Sic dicẽꝺ de effectu: ⁊ ſi gno dilectiõis exteriori exhibẽdo. Nã bñficia uel ſigna dilectiõis: q exhibẽtur ꝓxis in cõi: puta cũ qs oꝛat ꝓ oibus fidelibus: uel cũ habet ipendere aliquod beneficium toti communitati: tenetur quis ⁊ inimicis hoc exhibere: ſeu ipſos non ab il lis excludere ex neceſſitate precepti: ⁊ contrariuz faciendo pertineret ad liuorem uindicte. Sed be neficium uel ſigna dilectionis: que quis exhibet particularibus perſonis: exhibere inimicis non ẽ de neceſſitate ſalutis: niſi ſecundum preparatõnẽ animi: ut ſcilicet quis preueniat in articulo neceſ ſitatis. Extra talem articulum hoc facere pertiet ad perfectionem charitatis.

Ad dilectionem §. III.

proximorum multa inducunt. Primum eſt ſcri ptura diuinalis: que hoc frequenter mandat. vn de Leuit. xix. dicitur. Diliges amicum tuum ſic te ipſum. Et ideo rememorat Luce decio: ⁊ Ma thei uigeſimoſecundo. Sed loco amici ponit no men proximi. i. Joannis quarto. Diligamus noſ inuicem. Et Chriſtus. Hoc eſt preceptum meuz: ut diligatis inuicem. Joannis decioqnto: Hiero. O mirã dei clementiã. O ineffabilem pietatem dei: ꝓmium nobis pollicetur: ſi nos mutuo dili gamus. Et ſi nobis ea preſtamus inuicem qui bus inuicem indigemus. Et noſ ſuperbo inſuper et ingrato animo ei remittimur: cuius imperiuz

beneficium est. Secundum est ratio conditiona Naturaliter enim omne animal diligit sibi simile ut dicitur Eccī. xiij. ⁊ si hoc seruāt irrationabilia etiam siluestria: quia leo non nocet leoni: nec vrsꝰ urso: ⁊ hoc multo magis debet hō seruare homini. Tertium est fraternitas naturalis Mal. ij. Nōquid non pater est unus omnium nostrum. s. adā quare ergo despicit unusquisq; fratrem suū. Augu. in. x: de ci. dei dicit. Nihil tam discordiosū uitio: nihil taꝫ sociale natura: sicut genus humanū propterea uoluit deus creare parentem unum. s. adā de quo multitudo propagaret: at hac amōitione in multis concors unitas seruaretur. Quartum est germanitas spiritualis Math. Pātrē nolite uobis uocare super terram. Unus est enim pater uester qui in celis est. Omnes autem uos fr̄es estis. b. Aug. Omnes quidem sumus fratres: fm ꝙ homines sumus: ꝙto magis fm ꝙ christiani sumus. pater deus: mater ecclesia: hereditas paradisus. Quintum est christi ⁊ angelorum exēpluꝫ Ita enim christus: carum habuit proximum: ꝙ pro eius redemptione mori uoluit Apoc. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Angeli etiam cum magna diligentia custodiunt homines ps. Angelis suis dē: Math. xviij. videte ne cōdemnatis unum de pusillis his qui i me credūt: angeli enim eorum dē. Sexto quia mltuꝫ est deo grata ⁊ beneplacita. Eccī. xxv. In tribus beneplacitum est spiritui meo que sunt ꝓbata coram ⁊ hominibus: concordia fratrum āmor ꝓximorū: ⁊ uir ⁊ mulier bene sibi cōsentientes: ⁊ merito. Si enim placet homini: qui diligit ⁊ reuerētur similitudinem ⁊ imaginem suā sculptā ꝙnto magis debet diligi qui hominem: ubi est uiua dei imago amat ⁊ honorat. Insuper ⁊ proximus est membrum corporis christi mystici: utiq; placere debet deo qui diligit mēbra filii Paulus ad Ro. multi sumus unū corpus in christo dē. Septimū est multiplex emolumētuꝫ qō sequitur ex huiusmodi dilectione. Et primū est uictoria cōtra inimicū. prouer. xvij. Frater qui iuuatur a fratre: q̄si ciuitas firma Goliath inuitat ad singulare certamē. i. Rē. x. vij. ecōtra Moises dicit. Si q̄s ē domini iūgatur mihi. Exo. xxxij: Secūdū ē honor abūdantia. Qō enim deest homini in se: habet in amico suo. Tertiuꝫ est ꝓpetratio orationū Mat. xviij. Ubi fuerint duo uel tres congregati in noīe meo ibi sū dē. ad exaudiēdū. Quartuꝫ mutua exhortatio. Eccēs. iij. Si fuerit duo mutuo fouebāt vnus quomodo calefiet.. Quintū consolatio. puer. xxvij. Bonis consilijs amici dulcorat anima Sextum est dānū qō facit eius contrarium. s. odium discordia. b. Auguſt. de pe. di. iij. Qui diuini beneficij oblitus: suas ulti uindicare iniurias: non solum de peccatis futuris ueniam non meretur: sed que dimissa fuisse sibi gaudebat iputabuntur ad penam.

De ordine dilec. §. IIII.

tionis proximorum. Utrum. s. sit magis diligendus unus q̄ alter Ad quod respondet. b. Tho. secūda secūde. q. xxvi. ꝙ opinio fuit quorūdam ꝙ omnes proximi sit equaliter ex charitate diligēdi quātum ad affectuꝫ: sed non quātū ad effectū exteriorem: ponentes ordinem dilectionis esse fuādum quātum ad exteriora beneficia ut. s. magis ea dēamus impendere proximis quā alienis: non secundum inferiorem effectum quem debem⁹ habere equalem etiam omnibus inimicis. Sed hāc opinionē dicit esse irrationabilem. Et ratio ē: da non minus est ordinatus affectus charitatis qui est inclinatio gratie q̄ affectus naturalis qui est inclinatio nature: utraq; enim inclinatio ex diuina sapia procedit. Uidemus enim in naturalibus ꝙ inclinatio naturalis proportionatur actui uel motui qui ꝓuenit nature uniuscuiusq; sicut terra hz maiorem inclinationē grauitatis q̄ aqua qz competit ei eē sub aqua. Oportet ergo ꝙ inclinatō grē que est affectus charitatis proportionetur his q̄ exterius sunt agenda: ut. s. ad eos intensiorem affectum charitatis habeamus quibus oportet uel conuenit nos beneficos esse. Et ideo dicendum ꝙ etiam fm affectum oportet magis diligere unum proximorum q̄ alium: ⁊ ratio est: quia cum principium dilectionis sit deus ⁊ ipse diligens necesse est ꝙ secūdū propinquitatem maiorem ad alterū istorum principiorum maior sit dilectionis affectus. In omnibus enim in quibus ꝙuenitur aliqō principium: ordo attenditur per comparationez ad illud principium. Quod autem dicit. b. Aug. in li. de doctrina christiana: ꝙ omnes homies eq̄ diligendi sunt: ita equalitas intelligenda est quantum ad bonum quod optamus amico ⁊ in genē quia omnibus hominibus optare debem⁹ ex charitate idem bonum in genere. i. uitam eternā. Sz ad intentionem actus non refertur: quia intensi⁹ possumus ⁊ debemus diligere unū q̄ alium. Uel etiam potest intelligi ꝙ omnes sunt eque diligēdi ita. s. ꝙ nullus excludatur q̄ tum ad beniuolentiam: sed non sic quo ad bñficentiam: qz. cū nō possit unus oībus subuenīre ita aliquibus ꝓuideꝫ: ꝙ nō alijs: qz nō pōt.

Quē debemus ma. §. V.

gis diligere meliorem uel coniūctiorē. Respondet. Tho. secūda secūde. q. xxvi. ꝙ meliori debemus diligere maius bonum. Coniunctiori debemus diligere illud bonum quod ei amamus intensi⁹. Ratio huius est qz dilectio habet speciem ex pte obiecti: sed intensionem ex parte diligentis. Obiectū autem est deus. Unde per comparationem ad obiectū. i. deum: quando quis est propinquiō deo

tãto ei debemus uelle maius bonũ ex charitate: quia licz unũ bonũ sit qđ uult charitas omibus .s. uita eterna secũdũ: hz tñ diuersos gradꝰ ſm diuersas beatitudis pticipatões: ꝛ h ptiet ad chãitatẽ ut uelit iusticiã dei seruari secũdũ quã meliores pfectꝰ beatitudinẽ pticipãt: ꝛ hoc ptinet ad charitatẽ ut uelit iusticiã dei seruari secũdũ quaz meliores pfectius beatitudinẽ pticipant: ꝛ hoc ptinet ad spẽm dilectõis: sũt enĩ diuerse spes dilectionis secũdũ diuersa q̃ optamꝰ his quos diligimꝰ ex charitate. Intẽlio ãt dilectõis ẽ attẽdẽda p cõpationẽ ad ipsũ hoiem qui diligit. Et secũdũ h illos qui sũt sibi ꝓpiquiores itẽsiori affectu diligit ad illud bonũ ad quod eos diligit: q̃ meliores ad maiꝰ bonũ. Est ẽt ibi alia differẽtia attẽdẽda. naz aliq̃ proximi sũt ꝓpiq̃ nobis secũdũ naturalẽ origine a q̃ discedere nõ possũt: qz secũdũ ea sunt id qđ sũt: sed bonitas ỽtutis fz quã aliqui appropiquãt deo potest accedere ꝛ recedere: augeri ꝛ minui: ut pz ex supradictis. Et iõ possumus ex chãitate uelle q̃ iste q̃ est mihi cõiũctꝰ sit melior alio: ꝛ sic ad maiorẽ gradũ beatitudinis pueire possit Est ꝛ aliꝰ modꝰ q̃ plus diligimus ex charitate nobis magis cõiũctos: qz. s. pluribꝰ modis eos diligimꝰ. Ad eos. n. q̃ nõ sũt nobis cõiuncti: ñ hẽmꝰ ad eos nisi aicitiam charitatis. Ad eos ỽo q̃ nobis ꝓiũcti sunt habemꝰ alias aicitias ſm modũ ꝓiũctionis eoꝝ ad nos. Cum ãt bonũ sup q̃ fundat ois alia amicitia hõesta. ordinet, sicut ad finẽ bonum sup q̃ fundat amicitia charitatis: ꝓñs est ut charitas ipetret actũ cuiuslibet amicitie alterius. Et sicut ars q̃ ẽ circa finẽ iperat arti que est circa ea q̃ sũt ad finẽ: puta ars medici arti aromatarij: sic h ipz qđ est diligere aliquẽ qz consanguineꝰ: uel qa coniũctus: uel qz cõciuis: uel propter quodcunqz aliud licitum ordinabile in finem. charitatis põtest a charitate imparari ꝛ ita ex charitate eliciẽte cũ impante pluribus modis diligimꝰ magis nobis coniunctos:

Utrũ sit magis. §. VI.

diligẽdꝰ q̃ ẽ ꝓiũctꝰ scõz carnalẽ originẽ: q̃ ꝓiũctus scõz alias ꝓiũctiones. rñdet ad hoc. b. Tho. scõa secũde. q. xxvi. Qz ut dictũ ẽ: illi q̃ sũt nobis magis ꝓiũcti: sũt magis diligẽdi: tũ qz itẽsiꝰ diligũt: tũ qz pluribꝰ diligũt rõibꝰ. Intẽlio ãt dilectionis ex cõiũctõe dilecti ad diligentẽ: ꝛ iõ diuersoꝝ dilectio est mẽsurãda secũdũ diuersã rõez ꝓiũctõis ut. s. unusquisqz magis diligat i eo qđ ptinet ad illã cõiũctionẽ. scõz quã diligeret. Et ulteriꝰ ꝓpanda ẽ dilectio dilectõi scõm ꝓpatõez cõiũctõis ad cõiũctõez sic igit dicẽdũ est q̃ amicicia ꝓsãguineoꝝ fundat i cõiũctione nãlis originis: amicitia ciuiũ i cõicationeciuili: ꝛ amicitia cõmilitonũ i cõicatiõe belli ꝛ iõ i his q̃ ptinẽt ad naturã plꝰ debemꝰ diligere consãguineos. In his que ptinẽt ad ciuilẽ conuersationẽ plus debemus diligere conciues. In his q̃ ptinẽt ad bellũ cõmilitones. Uñ ꝛ phs dicit in .ix ethi. q̃ singulis ꝓpria ꝛ cõgruẽtia ẽ attribuenduz Sic ãt ꝛ facere uidẽtur ad nuptias: quidẽ uocãt cognatos. ỽi utiqz ꝛ nutrimẽto parentibꝰ oportere sufficere maxie ꝛ honorẽ patriũ ꝛ sile etiam in aliis. Si autẽ cõparemus cõiũctionẽ ad ꝓiũctõez cõstat q̃ cõiũctio nãlis originis est priꝰ ꝛ ũmobilior: qz est secũdũ id qđ pertinet ad substantiam. Alie autẽ cõiũctiones sũt superueniẽtes ꝛ remoueri possũt. Et iõ amicitia cõsãguineoꝝ ẽ stabilior: sz alie pñt eẽ potiores scõm id quod est ꝓpuz unicuiqz amicitie. Et qz amicitia socioꝝ propria electõe contrahit i his q̃ sub nostra electõe cadũt puta in agendis: iõ prepõderat hmõi dilectioni ꝓsanguineoꝝ. ut. s. magis illis consentiamꝰ in agendis. sz amicitia cõsãguineoꝝ ẽ stabilior ꝛ preualz i his q̃ ptinẽt ad naturã. Itẽ q̃. b. Amb. dicit. nõ uos minꝰ diligo q̃s per euangeliũ genui: q̃ si cõiugio suscepissem. Intelligendũ ẽ quãtũ ad beneficia q̃ ptinẽt ad cõicationẽ gratie. s. de istructione moꝝ. In hac. n. dz hõ magis subuenire filijs spũalibꝰ quã filijs carnalibꝰ quibus tenetur ꝓuidere corporalibus subsidijs.

De comparatiõe. §. VII

dilectionis diuersoꝝ consãguineoꝝ adinuicẽ. Et ꝑmo si debet magis diligi ex charitate pr̃ uel filiꝰ ꝓpriꝰ: ad qđ rñdet. b. Tho. ubi supra q̃ gradꝰ dilectõis ex duobus pensari põt. Uno mõ ex parte obiecti. Et secũdũ hoc id qđ hz maiorẽ rõez bõi magis est diligendũ: ꝛ qđ ẽ deo silius. Et sic patꝰ magis diligendꝰ est quã filius: qz. s. patrẽ diligimꝰ sub rõe pricipij qđ hz rõem eminẽtioris boni: ꝛ iõ deo similioris. Alio mõ cõputat gradꝰ dilectõnis ex parte diligentis: ꝛ scõm hoc magis diligit quod est cõiũctꝰ: unde ex hoc filius magis diligẽdus est q̃ pater qđ probat phus i. viij. ethi: q̃ttuõ rõibꝰ. primo quidẽ qz parẽtes diligũt filios ut aliquid sui existentes. Pater ỽo nõ ẽ aliqđ filij. Et ideo dilectio qua patꝰ diligit filiũ est similior dilectioni qua quis diligit se ipsum. Secũdo qz parẽtes magis sciũt aliquos esse suos filios quã econuerso. Tertio quia filius est magis propiquus parenti: ut pura pars existens q̃ pater filio ad quez hz habitudinem principij. Quarto qz parentes diutius amauerũt. nã statim pater icipit diligere filiũ. Filius autez patrẽ procedente tempore. Dilectio aũt quãto ẽ diuturnior tãto fortior. secũdũ illud Eccĩ. ix. Nõ dimittas amicũ antiquuz: nouus enĩ non erit similis illi. Et qz ꝑncipio debetur subiectio reuerentie ꝛ honor. Effectui autem ꝓportionalr cõpetit recipere influentiã ꝑncipij ꝛ ꝓuisioni ipsius ꝛ propter hoc parentibus a filijs magis debet honor: filijs autẽ magis debet cura prouisionis. Et scõm rõem eminẽtioris boni nãlis

filius plus diligit patrem q̄ filiū. et ſz hoc itelligē dū ē vbū. b. Amb. dicētis q̄ poſt deuz plus dilligē di ſūt pentes ōnde filij. Filijs āt a parentib⁹ magl debeť cura ꝓuiſionis: ꝛ ꝑm q̄ dicit apl's. ij. ad Co rin. xij. Nō debēt filij theſaurizare parentibus: ſz parentes filijs: ꝛ ſcōm rōem maioris cōiūctōis ad ſe ipm: plus quis diligit filiū q̄ ꝑrem. In articulo tñ neceſſitatis: filius obligatur magis patri ex bñ ficijs ſuſceptis: ut parentibus maxime prouideat

Vtrū aūt debe. §. VIII.

at magis diligi ꝑ uel mater. Rñdet. b. Tho. q̄ in iſtis ꝓparationibus illud quod dr: intelligendu ē p ſe ut uidelicet itelligať eſſe q̄ſitū de patre: i q̄tuz pater eſt: an ſit plus diligendus quā mať: i q̄tuz ē mater. Poteſt enim in oib⁹ hmōi tāta ē diſtantia vtutis ꝛ malitie: ut amicitia ſoluatur uel minuať ut dicit phūs i. viij. ethi. Et iō ut Amb. dicit: bōi domeſtici ſunt malis filijs ꝑponendi. Per ſe ḡ loquendo dz magis diligi paŕ quā mať. qō etiā dicit hiero. ſup ezech: q̄ poſt deuz diligendus ē ꝑ: de inde mater. Rō huius ē: qz uterq̄ diligit ut ꝓncipiū naturalis originis: ſz pater hz excellētiorez rō nē principij quā mať qz pater eſt principiū p modum agentis. mater autem per modum pacientis ꝛ materie. Nec obſtat q̄ philoſophus dicit in li. de generatione: q̄ feia dat corp⁹: ſz aiaz cētū ē q̄ dat deus qz in generatiōe hois mať mām miſtat corporis informē tñ. Formať āt per vtutē forma tiuā q̄ eſt in ſemine patris. Et quāuis hec vtus fō matiua nō poſſit care aiam rōnalem: diſponit tñ mām corporalē ad hmōi forme ſuſceptionem.

Vtrū aūt debeat. §. ix.

quis plus dilígere uxorē q̄ pentes. Rndit. b. thoz q̄ gradus dilectōis: ut dictū ē pōt attendi: ꝛ ſcōm rōem boni: ꝛ ſcōm rōem cōiūctionis ad diligētes Scōm rōem ḡ boni qō eſt obiectū dilectionis magis ſunt diligendi pentes q̄ uxōes: qz dilignť ſub rōe principij: ꝛ eminētioris cuiuſdā boni. Scōm āt rōem cōiūctiōis magis diligūť uxores: qz uxor cōiungiť uiro ut una caro ſcōm illud. Math. xix itaq̄ non ſūt duo ſed una caro. Et iō intenſius diligiť uxor: ſz maior reuerētia ē exhibēda pentib⁹ ſuis. Et cuz dr Gen. ij. Propt̄ hoc relinq̄t hō ꝑez ꝛ matrez ꝛc. Non eſt intelligēdū: q̄ ōſerant parē tes q̄ ad oia: ſz quātum ad cohabitōem ꝛ copulā ſed i alijs dz quis magis aſiſtere parētib⁹ quā uxo ri ꝛ q̄ ait apl's ad ephe. v. q̄ uiri debēt diligē uxo res ſicut ſe ipos: nō eſt itelligendū equaliť ſicut ſe ſz qz rō dilectōis uxoris ſumiť ex ſui dilectiōe hoc eſt ꝑ ſimilitudinē.

Vtrum debeat qs. §. x.

magis dilígere bñfactorem q̄ bñficiatū. Ad hoc rñdet. b. Tho. ubi ſupra q̄ aliq̄d diligitur dupl'r. Uno mō qz habet rōnem excellētioris boni. Et ſcōm hoc debet magis diligi benefactor: qz cum ſit ſit principiū in bñficiato hz rōem maioris bōi ſicut ꝛ de patre ut dictum eſt ſupra. Alio mō diligiť aliq̄d rōe maioris coniūctionis. Et ſcōm hoc magis diligimus beneficiatos. qō probat phūs in ix. eth. ꝑ q̄ttuor rōes. Et ꝓma ē qz bñficiatus eſt quaſi quoddā opus benefactoris. Unde ꝓuenit dici de aliq̄: ille eſt factura illius. Nāle āt eſt cuilibet ut diligat opus ſuum ſicut poete diligūt poemata ſua. Et hoc ideo ē qz unūqōq̄z diligit ſuum eſſe ꝛ ſuum uiuē qō mānifeſtať maxie in ſuo agere Scōm eſt qz unūqōq̄z naturalr diligit id in quo aſpicit bonū ſuum: hz quidē ꝛ bñfactor in bñfco aliqō bonum ꝛ econuerſo. Sz benefactor inſpic bñficiato ſuum bonuz honeſtuz. Bñficiatus āt inſpicit in bñfactore ſuū bonū utile. Bonū āt hōeſtū delectabiliſ conſiderať quā bonū utile: tū qz eſt diuturnius. Utilitas enim cito trāſit: ꝛ delectatio memorie nō ē ſicut delectatio rei pntis: tū etiā qz bona honeſta magis cū delectatione recolim⁹: q̄ utilitates que nobis ab alijs ꝓuenerunt. Tertia eſt qz ad amātem ptinet agere. Ult. n. ꝛ operať bonū amato. ad amatū āt ptinet pati: ꝛ iō excellētioris eſt amare ꝛ ꝓpter hoc ad bñfactorē ptinet ut plus amet. Quarta rō eſt qz difficil⁹ eſt ipēdē bñficia q̄ recipe. Ea vo in q̄bus laboram⁹ magis magis diligim⁹: q̄ vo nobis de facili ꝓueniunt magis cōtēnim⁹. Nō tñ dr q̄ quoslibz bñficiatos pl⁹ debeam⁹ diligere quibuslibet bñfactorib⁹. Nā bñfactores a quib⁹ maxia bñficia recipim⁹: ut deum ꝛ parentes: preferrim⁹ his quibus aliq̄ mínōa beneficia impedimus.

Vtrū ordo chari. §. xi.

tatis maneat i patria. Rñdet. b. Tho. ubi ſupra. Neceſſe eſt ordinē charitatis manere in patria q̄ tū ad hoc: q̄ deus diligatur ſuper oia. Hoc enim ſimplr erit tunc: qñ hō pfecte eo frueť. Sed ō ordine ſui ad alios diſtiguēduz vī: qz ſicut ſupra dictū ē. Dilectionis gradus diſtingui pōt: uel ſz differentiā boni qō q̄s alteri exoptat uel ſecundum intētionē dilectiōis. Primo q̄dem modo plus diliget meliorez q̄ ſe ipm: minus uero mius bonos uolet. n. quilibet beať unūquēquā hīe qō ſibi deberet ꝑm diuinā iuſticiā: ꝓpter conformitatē uoluntatis humāe ad diuinā. Nec tunc erit tꝑus ꝓficiē di p meritū ad maius ꝑmiū ſicut nūc accidit: qñ pōt hō melioris ꝛ vtutem ꝛ ꝑmiū deſiderare. Sz tunc uolūtas uniuſcuiuſq̄z in hoc ſiſtet quod ē determinatū diuinitus. Secundo vo mō aliq̄s plus diliget ſe ipm quā proximū etiā melioꝛem: quia intenſio actꝰ dilectionis ꝓcedit ex parte ſubiecti diligentias: ꝛ ad hoc etiam donū charitatis unicuiq̄z conferť a deo: ut ꝓmo quidem mētē ſuā in deum ordinet: qō pertinet od dilectionem ſui ipius

ſecũdario ut ordinẽ etiã aliaꝝ mẽtiũ i deũ uelit: uel etiã opetur ſecundum modũ ſuum. Sed q̃tũ ad ordinẽ proximorũ adinuicẽ ſimplr quis magꝫ diliget meliorem ſm charitatis amorẽ: tota eniꝫ vita beata conſiſtit i ordinatõe mẽtis ad deũ. Unde totus ordo dilectionis beatorum conſeruabit̃ p cõpationem ad deum: ut. ſ. ille magis diligatur q̃ ꝓpinq̃or ſibi habeatur ab unoquoq; qui eſt ꝓpinquior deo. Contiget tñ in patria q̃ aliquis ſibi coniũctũ pluribus rationibus diliget. Non. n. tũc ceſſabũt ab animo beati. honeſte dilectionis cauſe. Tamẽ omnibus iſtis rationibus ꝑfert icõpabiliter rõ dilectõis q̃ ſũũ ex ꝓpiquitate ad deũ.

De charitate q̃ ad p̃ceptũ decalogi. Cap. v.

Conſequenter uidendum

eſt de charitate p reſpectum ad p̃ceptũ. Dicit. n. chriſt' Math. xxij. Diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo ⁊c. Hoc ẽ maximũ ⁊ ꝓmũ mandatum. Scõm autẽ ſile eſt huic. Diliges proximũ tuum ſicut te ipm. In his duobus mandatis uniuerſa lex pendet ⁊ pphete. Primo igit uidendũ eſt qũo de charitate fuit dãdũ ꝓceptum Pro cui' declaratione dicit. b. Tho ſcõa ſcõe. q. xliij. q̃ p̃ceptũ ipoꝛtat rõem debiti. Eſt ãt aliquid debitũ duplicit̃. Uno mõ p ſe. Alio modo ꝓpt aliud. Per ſe quidem debitum eſt i unoquoq; negocio id qõ eſt finis: qz hꝫ per ſe rõem boni. Propt aliud autẽ eſt debitũ quod ordinatur ad finem: ſicut medico per ſe eſt debitũ ut ſanat: propter aliõ ut det medicinam ad ſanãdum. Finis ſpũalis vite eſt ut homo uniatur deo quod fit per charitatem Et ad hoc ordinãt ſicut ad finẽ oĩa que pertinent ad ſpũalem uitam. Unde ⁊ apl's dicit. i. ad thio. i. Finis precepti eſt charitas de corde puro ⁊ ſcientia bona: ⁊ fide non ficta. Omnes enim vtutes & quaꝝ actibus dantur p̃cepta: ordinãtur uel ad purificandũ cor a turbinibus paſſionum: ſicut vtutes que ſunt circa paſſiones: uel ſaltẽ ad habendam bonam conſcientiam ſicut vtutes: que ſunt circa operationes: uel ad habendã rectam fidez ſicut alia que ptinent ad dei cultum. Et hec tria requiruntur ad diligẽdũ deũ. Nã cor ipurũ a dei dilectione abſtrahitur ꝓpter paſſionẽ inclinantiuz ad terrena. Conſcientia. n. mala facit horrere diuinã iuſticiã propter tiorem pene. Fides autem ficta trahit affectum in id quod de deo fingitur: ſe parans a dei ueritate. In quolibet autem genere id quod eſt p ſe eſt potius eo qõ eſt ꝓpter aliud ⁊ iõ maximum eſt preceptũ de charitate ut dicit Math. xxij. Quamuis ãt dilectio dei ſit finis ad quẽ ordinat dilectio proximi: tñ dari oportuit p̃ceptũ nõ ſolũ de dilectõe dei: ſz etiã aliũde de dilectione ꝓximi: propter minus capaces qui non de facili conſiderarent unũ horꝫ p̃ceptorũ ſub alio contineri. Et q̃uis charitas ſit vna vtus: habz tñ duos actus. ſ. diligere deum ⁊ diligẽ ꝓximũ q̃ruz unus ordinatur ad aliũ ſicut ad finẽ. Uñ in dilectione ꝓximi includit dilectio dei ſicut finis: i eo qõ eſt ad finẽ ⁊ econuerſo.

Finis precepti eſt .§. I.

charitas de corde puro conſcientia bona ⁊ fide ñficta. i. ad thymo. i. Quanta bona hinc ſequant habes de pe. di. ij. ergo. Et circa dictam auctoritatem poſſunt tria notari. Primũ eſt neceſſitas obſeruationis: ibi finis precepti. Secũdũ eſt preciositas ordinationis: ibi charitas. Tertium eſt ſincerꝫitas dilectionis ibi de corde puro ⁊c. Quãtũ ad primũ ſm ph̃m. Propter quod unũquodq; ⁊ illud magis. Oĩa p̃cepta ſunt neceſſaria: cuz ordinentur ad charitatem ut finem: ergo ipa multo magis eſt neceſſaria. Eſt autem hoc preceptuz lucidũ: breue: utile: ⁊ leue. Eſt lucidum quidẽ ps. xviij. Preceptũ dñi lucidũ. Et hoc ne quis dicat. non licuit mihi intelligere. Breue ne quis dicat non potui uacare uel retinere. Abbreuiatũ faciet deus uerbũ ſup terrã utile. ps. cxxvi. Bonũ mihi lex oris tui: ſuper milia auri et argenti. Leue: nihil eniꝫ dulcius ⁊ leuius charitate Math. xi. on' meum leue Preciositas pz ex nomie charitatiſ Unde charitas quaſi cara vnitas. qz vnit nos cuz omnibus utiliter. apl's ad Eph̃. iij. Ut poſſitis cõprehendere cum omnibus ſanctis que ſit longitudo ſublimitas: ⁊ profundum. ſ. charitatis. Eius ſublimitas eſt: qr unit nos cuz deo: latitudo abſolute. i. pp ſe. pfũdũ ei' qz unit nos cũ hiſ q̃ ſt̃ i purgatorio. Eius latitudo eſt: qz unit nos cum omnibus uiuentibus: bonis ⁊ malis: amicis: ⁊ inimicis Eius latitudo qz unit nos cũ precedentibus: p̃ntibus ⁊ futuris: uel uſq; in finem. Sincerꝫitas innuitur de corde puro. i. non ficto uel infecto l' mixto cupiditate. Conſciẽtia bona. i. non erronea: ⁊ fide non ficta. i. ſine errore uel ſine hypocriſi. Sciendũ etiã q̃ oĩa precepta decalogi ordinãt ad dilectionem dei ⁊ proximi: iõ precepta charitatis ñ fuerunt annumeranda inter precepta decalogi: ſed in omnibus includũtur. Et q̃uis modus dilectionis non cadat: ſub illis preceptis: que dantur de alĩs actibus vtutũ: puta ſub hoc p̃cepto honora pẽm tuuz ⁊ matrẽ: ñ cadit hoc q̃ ex charitate fiat: cadit tñ act' dilectõis ſub ſpãli precepto.

De dilectione ſuffi. §. II

cienter ſunt data tñ illa duo precepta. Uñ chriſt' dixit Math. xxij. In his duobus mandat vniuerſa lex pendet ⁊ pphe. Rõ huj' ẽ ſm. b. Tho. ubi ſupra arti. iij. Charitas eſt amicicia quedam: amicicia autẽ eſt ad altez. Unde Gregor. dicit q̃ charitas ad mĩ' q̃ inter duos haberi non poteſt Cũ ãt dilectio ⁊ amor ſit boni. bonum autem ſit uel finis: uel id quod eſt ad finem: conuenientez ꝺ

charitate duo p̄cepta sufficiūt. Unū q̄ iducimur ad diligendum deum sicut finem Aliud quo iducimur ad diligendū proximum propter deum sicut propter finem. De dilectione sui: ⁊ corporis sui: que etiam sunt diligenda. dicit. b. Augu. q̄ nulla fuerunt danda precepta. Et ideo est quia q̄tūlibet quis excidat a ueritate: remanet semper in eo dilectio sui ⁊ corporis sui. Sed modus diligendi precipiendus erat homini: ut. s. se ordinate diligeret ⁊ corpus suum quod fit per hoc: q̄ homo diligit deum ⁊ proximum. Item q̄uis precepta dent de actibus uirtutum: ⁊ charitas habeat plures actus. uidelicet dilectio: gaudium: pax: beneficia tamen q̄ primus ⁊ principalis actus charitatis est dilectio ⁊ ex eo consequuntur alij sicut affect⁹ ex causa: ideo in preceptis dilectionis includūtur precepta. De alijs actibus ex ea procedentibus: ⁊ tamē propter tardiores inueniūtur de singulis explicita precepta. De gaudio quidem ad phil. iiij. Gaudete in domio semper ⁊c. De pace ad hebr. Pacem sequimini cum omnibus. De beneficientia ad Gal. ult. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. De singulis etiam partibus beneficientie inueniuntur precepta in sacra scriptura ut patet intuenti. Item q̄ plus est operari bonum q̄ uitare malum: ideo in preceptis affirmatiuis p q̄ p̄cipitur facere bonum: ut diligēs gaudē benefacere: pacem habere: includuntur precepta negatiua: quibus phibetur malū facere: ut ñ odire nec occidē: nō inuidere: nō discordare: nō scādalizare. Et tamen inueniuntur explicita p̄cepta data contra huiusmodi uitia opposita charitati Nam contra odium dicitur Leuit. xix. Non oderis fratrem tuum in corde tuo. Contra accidiam dicitur Eccl. vi. Non occideris in uinculis eius. Contra inuidiam dicitur ad Gal: vi. Non efficiamur inanis glorie cupidi inuicem prouocantes i uicem inuidentes. Contra discordiā. i. Lozi. i. Idipm dicatis omnes ⁊ nō sint in uobis scismata. p tra scandalū Ro. xiiij. non ponatis scādalum uel offendiculum. Et de dictis peccatis habes supra in. ij. parte. De actibus uero charitatis in sequentibus capitulis.

Declaratio precepti de dilectione dei §. III

fm. b. Tho. scōa secē. q. lxiij arti. iiij. Hoc preceptū inuenitur diuersimode traditū in diuersis locis. Nam deutro. vi. ponuntur tria. s. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ex tota fortitudine tua. Math. xxij. Ponuntur duo horū. s. ex toto corde: ⁊ ex tota anima: ⁊ omittitur ex tota fortitudine: sed additur ex tota mente. Sz Marci. xij Ponūtur quattuor. s. ex toto corde: ⁊ ex tota mēte: ex tota anima: ⁊ ex tota uirtute: que est idez cū fortitudine. Hec etiam quattuor tanguntur Lu. x. Nam loco fortitudinis seu uirtutis ponitur ex omnibus uiribus tuis. Et ideo horum quattuor est ratio assignanda. Prima expositio est igit consideranda q̄ dilectio est actus uolūtatis que significatur p cor. Nam sicut cor corporale est p̄n cipium omnium corporalium motuum: ita etiaz uoluntas: ⁊ maxime q̄tum ad itentionē finis ultimi quod est obiectum charitatis: est principiū oīum spiritualium motuuz. Tria autem sunt p̄n cipia actuum que mouēt a uolūtate scilicet itellectus qui significantur p mētem. Uis appetitiua i ferior: que significat p animam. Et uis executiua exterior que significatur per fortitudinem seu uirtutem seu uires. Precipitur ergo nobis: ut tota i tentio nostra feratur in deum: quod ē ex toto corde: ⁊ q̄ intellectus noster subdatur deo: quod est ex tota mente: ⁊ q̄ appetitus noster reguletur fm deum: quod est ex tota anima: ⁊ q̄ exterior actus noster obediat deo: quod est ex tota fortitudine: uel uirtute uel uiribus. Alia expositio quidaz dicit. Ex toto corde. i. intellectu: anima. i. uolūtate mente. i. memoria. Tertia expositio fm. b. Greg. nizenum. Per cor significatur anima uegetabilis Per animam: sensitiua anima. Per mentem memoriā: quia hoc quod nutrimur: sentimus: ⁊ intelligimus: debemus in deum referre. De hoc quod dicitur ex tota uolūtate. Pro huius declaratiōe nota fm. b. Tho. ubi supra: q̄ p̄cepta dantur de actibus uirtutū. Requiritur autem ad actum uirtutis nō solū q̄ cadat super debitam materiam: sed etiam q̄ uestiatur debitis circūstātijs quibus sit pportionatus tali materie. Deus autē est diligendus sicut finis ultimus: ad quem omia sūt referenda. ⁊ ideo totalitas quedā fuit designāda: circa hoc preceptuz de dilectione dei ad hoc i uendum. Dupliciter autem cōtingit diligere deuz ex toto corde. Uno modo in actu: ut. s. totuz cor homis semp actualiter feratur in deum: ⁊ ista est perfectio patrie. Alio modo ut habitualiter totū cor homis in deū feratur: ita. s. q̄ nihil cōtra deū dilectionē cor homis recipiat: ⁊ hec est perfectio uie: cui nō cōtrariatur peccatum ueniale: q̄ non tollit habitum charitatis: cum nō tendit i oppositum obiectū: sed solum impedit charitatis usuz Secūdū primum modum impletur illud preceptum: p secūdum moduz impletur impfecte. Dicitur enim tunc perfecte impleri preceptum: quando peruenitur ad finem quem intendit precipiēs Imperfecte autem quando ⁊ si nō peruenitur ad finem precipientis: nō tamen receditur ab ordine ad finem. Sicut si dux precipiat militibus ut pugnēt. Ille perfecte implet id preceptum q̄ pugnando hostem vincit: quod dux intendit. Imperfecte autem cuius pugna ad victoriam nō attingit: nō tamen contra disciplinam militarem agit. Intendit autem deus p hoc preceptū: ut pfecte hō deo

vniatur quod erit i patria. Et ideo tunc perfecte implebitur: hic autem imperfecte. Tanto autem perfectius quãto magis acceditur per similitudinem ad perfectionem patrie. Unde Hieron: Charitas in quibusdam est perfecta: in quibusdaz imperfecta: perfectissima autem in hac uita haberi nõ potest de pe. di. ij. charitas. Quomodo deus diligitur ex toto corde ꝛ ex tota anima: ꝛ ex tota mente uel uirtute Bernardus. Disce o christiane a christo quenadmodum diligas christũ. Disce amare fortiter: dulciter ꝛ prudenter. Dulciter ne illecti. Prudenter ne decepti. Fortiter ne depsi ab amore dñi auertamur. Hoc est amare ex toto corde: ꝛ ex tota anima: ꝛ ex tota fortitudine vl̃ virtute. Dulciter amat ait idem: cum christo passo compatitur: compungitur: ꝛ cõmouetur. Sapienter seu prudenter: qui ab ecclesiastici sensus puritate: nulla deuiat uerisimilitudie: ꝛ qui discretionis metam: nulla superstitione uel leuitate: uel spiritus feruentioris uehementia deserit. Amor fortis est: cum nulla ui laborum: uel tormentoꝝ: uel etiam metu mortis: iustitia deseritur. Item ex summa uirtutum Huibel. posuit illa tria ad tres uires anime referri. Cor ad irascibilem: quia i cor de: magnanimitas. Anima ad concupiscibilem: quia eius est uelle. Mens ad rationalem: qz eius est meditari. Totis ergo his tribus uiribus deum amat: cum uis rationalis a deo solo desiderat illuminari: ꝛ ab eo solo posse se sapientem fieri credit: cum uis concupiscibilis reputat deum gaudium suum: ꝛ in illo solo gaudere querit. Et cũ uis irascibilis in illo solo gloriari desiderat: aliaz gloriam contemnens. Item Huiel. ubi supra. Ex toto corde diligit deum: id est intellectu: qui intellectum suum in obsequium christi captiuat: et q̃ studium suum christo dat: ꝛ qui ad ultionem dei toto desiderio anelat. Primum id est captiuare intellectum suum: de quo ait apostolus. ij. ad Cor. x. In captiuitate redigentes omnem intellectum in obsequium christi. Fit tripliciter ista captiuatio. Primo ut in his que sunt fidei deo obediamus. Hilarius. Soli deo de se credendum est: qui se solum nouit. Secundo ut male de nobis ꝛ bene de proximis sentiamus: ꝛ circa nos metipsos intendentes: ab alijs oculos auertamus Seneca qꝝ homines libenter faciũt de alijs de te apud te male existima. Tertio ut sensum superioris nostri sẽsui preferamus: ꝛ permaxime in religiõe. Unde Bernardus Lignum scientie boni ꝛ mali censura discretionis est in religione penes patrem spualem. Secundum id est studium suum dare deo: fit etiam hoc tripliciter. Primo dum ea quibus adiuuamur in deum ab eis quibus impedimur sagaciter discernuntur: quod pertinet ad prudentiam secundum Augusti. Secundo cum doctrinam christum nescientem fastidit. Bernardus. Si disputas aut conferas: non sapiat nisi sonuerit ibi christus. Tertio qui in creaturis deum intelligit Ad Ro. i. Inuisibilia dei per ea que facta sunt ꝛc̃. Tertium id est anelare ad dei uisionem Fit seu ad hoc iuuat: mundi contemptus meditatio dei: ꝛ peccati detestatio. Ex tota aĩma seu uoluntate amat tripliciter. Qui pfecte obedit. Quẽ nec timor mali transitorij exterret. Et quem nec gaudium seculi: nec amor boni trãsitorij ab obedientia retrahit. Ex tota mente seu memoria amat deuz quis tripliciter. Qui scilicet ea q̃ deo displicent ꝛ ab amore eius retrahunt: obliuioni tradit: vt iniurie nobis illate: que dum irrogantur fũt quasi ferrum in vulnere: quod vulneꝛib⁹ sanationez impedit. Secundo quia ea que ad õi timorem pertinent ꝛ salutem animarum memorie cõmendat. Tertio quem magnus dei amoꝛ õ alio q̃ de deo: diu cogitare nõ sinit: sicut solet accidere fatue amantibus: qui nõ possunt obliuisci quod amãt Bernardus O amõ impetuosissime qui preter te aliud cogitare nõ sinis: ꝓuer. xxiij. Fili prebe mihi cor tuum: ait deus.

Declaratio pre .§.IIII.

cepti de dilectione proximi cum scilicet dicitur. Diliges proximum tuuz sicut te ipm Math. xxij hoc siquidem preceptum ꝑm. b. Tho. secunda se cũde. q. lxiij. conuenienter traditur. Tãgitur. n. in eo diligendi ratio: ꝛ modus dilectionis. Ratio diligendi traditur in eo quod proximus nominatur propter hoc enim debemus alios ex charitate diligere: quia sunt nobis proximi: ꝛ secundum naturalem dei imaginez ꝛ secũduz capacitatem glorie: nec refert. Utrũ dicatur proximus vel frater: vt habetur. i. Jo. iij. vel amicus vt Leuit. xix. Per omnia hec eadem affinitas designatur. Modus autem dilectionis tãgituꝛ cũ dicitur. Sicut te ipsum. Quod nõ est intelligẽduz qꝝ aliquis carnaliter diligat sibi proximum ꝓpter deum: sicut debet diligere se ipsum. Et hoc tripliciter. Prio quidem ex pte finis: ut scilicet diligat ꝓximum ꝓpter deum: sicut debet diligere se ipsum: ut sic sit dilectio ꝓximi sancta. Secundo ex parte regule dilectionis: vt scilicet non cõdescendat ꝓximo in aliquo malo: sed solũ in bonis sicut ꝛ volũtati sue satisfacere debet homo solũ in bonis: ut sic sit dilectio ꝓximi iusta. Tertio ex parte rationis dilectionis: vt. s. non diligat aliquis proximuz ꝓpteꝛ ꝓpriaz vtilitatez uel delectationẽ: sed ea ratione qꝝ uelit ꝓximo bonum: sicut vult bonum sibi ipsi vt sic proximi dilectio sit vera. Naz cuz quis diligit ꝓximũ propter suam utilitatẽ vel delectationez: non diligit proximuz sed se ipsum. b. Augu. quoqꝫ. xxij. q. iij. Debz homo diligere proximũ sicut se ipsum: ut omnez hominẽ quem potest vl̃

beneficientie consolatione: vel cohertione disci pline: vel informatione doctrine: ducat ad colen dū deū. Prosper in li.iij.de vita contemplativa: cap.xv.dicit. Proinde proximos sicut nosmetip sos diligimus: quando ad bonos mores z ad vitā eternā consequendā: sicut nobis saluti eorū consu limus quando nos in eorum peccatis z periculis cogitamus. Et sicut nobis subueniri optaremus ita eis subueniamus: aut si facultas defuerit uolū tatez tamen subueniendi retineamus: de peni.di. ij. Proinde.

Qđ debemus pro. §. v

rimum diligere sicut christus dilexit nos. Sicut enim nobis precepit dicens Jo.xv. Hoc est precep ptum meū vt diligatis inuicem sicut dilexi vos: di lexit autē christus nos triplicirer: in quo debem⁹ euz imitari. scilz amore gratuito: amore discreto: amore vehementi z fructuoso. Primo quidē amore gratuito. i. amore nobis gratis dato: sine meritis p̄cedētibus nostris. i. Jo.iij. In hoc ē cha ritas dei: non quasi nos dilexerimus cū: sed quo niaz ipse prior dilexit nos. Sic debemus proxios diligere. Et non sicut faciūt quidā qui volūt ama re: nisi eos a quibus primo noscunt amari Ma th.v. Si diligitis tantum eos qui vos diligunt: qđ ampli⁹ facitis: nōne ethnici hoc faciūt. Nec ama uit nos christus propter suam vtilitatem sed pro pter nostram. Nō vt a nobis acciperet: sed vt no bis daret Sene. Amicus qui vtilitatis causa assū ptus est: tā diu placebit: q̄ diu vtilis erit. Secūdo amauit nos christus amore discreto. Amor dis cretus est: q̄ personas amam⁹ z vitia psequimur: nec sic psonis cōdescendit: q̄ uitijs implicetur Bern. christus in carnis assūptione condescendit mihi: in culpe vitatione consulnit mihi. Unde de eo di citur Isaie.vij. Butirum z mel cōmedet: ut sciat ī probare malū z eligere bonū: Sic z nos debem⁹ proximos diligere vt nō assentiamus eis in malo sicut fecit adā eue. ad Ro.xiij. Dilectio proximi maluz non operatur. Tullius in lib. de amicitia. Nulla est excusatio si amicitie causa peccaueris. Amicitia mūdi a posteriori. i. i malo: ligat hoies vt vulpeculas Sāson. Judicuz.xv. q. facit eos cō cordes i malo sic facti sūt amici Herodes z Pila tus ad christum affligendum. Tertio amauit nos christus amore fructuoso z vehemēti Jo.xv Maiorem hac dilectionez nemo habet: ut aiam suam ponat quis pro amicis suis. Et sic nos debe mus proximū diligere ut cū expedit etiam mōtez pro eo sustineamus. i. Jo.iij. In hoc cognouimus charitatem dei quoniā ipse animā suaz. i. uitam pro nobis posuit: z nos debemus pro fratribus a nimas ponere. Et nota q̄ christ⁹ interrogauit ter petruz si eū diligeret plus ceteris: vt habetur Jo. vltimo Simon ioānes: inquit: diligitis me pl⁹ his Et petrus respondit. Domine scis quia amo te. ad inuendum q̄ debet quis ita uehementer ama re proximū: vt bona temporalia: z obsequia cor poralia: z exercitia spiritualia consolationis z ne cessaria: det pro salute proximi: sicut aplus pau lus: qui pauperibus fidelibus procurabat elemo synas: discurrebat per orbē: nocte laborans mani bus suis ne alios grauaret. Et anathema esse op tabat a christo pro fratribus suis ad Ro.ix: id ē separatus a consolationibus contēplationis. Uel melius etiaz vltra substantiā z laborem corpōis etiam ipsā vitā. Unde z in huius signum in terti a interrogatione Petrus contristatus est: qz nāli ter quilibet tristatur de morte. Et sic perseveran ter diligitur proximus: qz usqz ad mortem: sicut fecit christus qui in finem dilexit eos Joan. xiij.

De principali actu charitatis: qui est dilectio Capitulum sextum.

Ltimo uidēdum

est de actibus charitatis. Et primo de actu eius principali qui ē dilectio Circa quod sciendū fm. b. Thom. secūda secūde q. xxij. q̄ cū charitas ut dictuz est sit q̄dāz amici cia: z aicicia fz phz i. viij. ethi. magz sistat i ama re q̄ i amari: ideo etiā charitati magis conuenit a mare q̄ amari. Huius ratō est: qz amare conuēit charitati in q̄tū est charitas. Nam cuz charitas sit quedā amicitia secūdū suam essentiaz: habet i clinationē ad proprium actum. Amari autē non est actus charitatis ipius qui amat: sed actus eius est amare. Amari autem competit ei fm cōez ra tionem boni: prout scilicet ad eius bonum ali⁹ ad actuz charitatis mouetur. Unde manifestū est q̄ charitati magis cōuenit amare q̄ amari. Hui⁹ eti am duplex ē signū. Primū qz amici magz laudāt ex hoc q̄ amant q̄ ex h̄ q̄ amāt: q̄nimo si ament z non amant uituperantur. Secūdo qz matres q̄ maxime amāt plus querūt amare q̄ amari filios Quāuis autem homines cōiter magz velint ama ri q̄ amare: hoc ꝓpterea: est: ut dicit phus in. viij ethicorum: qz homines uolūt amari in q̄tum uo lunt honorari. Sicut honor exhibetur alicui: vt quoddam testimonium boni in eo qui honorat: ita hoc q̄ aliquis amatur ostenditur in ipso esse aliquod bonum: quia solū bonū amabile ē. Sic igitur querunt homines amari sicut honorari ꝓ pter aliud. s. ad manifestationē boni i amato exi stentes. Amare autē querūt charitatem habētes fm se q̄i ipm sit bonū charitatis: sicut z quilibet vtutis actus est bonū virtutis illius. Unde magis pertinet ad charitatem uelle amare q̄ amari: qz magis est quod est secundum se: q̄ quod est pro pter aliud

Q deus diligẽdus. §. I.

est propter se ipsum: hoc sic probatur. Solo ꝺo fruendum est. Frui autem est amare ꝛ inherẽ rei ꝓpter se ſm. b. Augu. ut ponitur in primo sentẽ tiarum di. i. ergo diligendus est deus propter se ipsum: ꝛ ipse solus hoc modo. Pro cuius declara tione dicit. b. Tho. secũda secũde. q. xxvi. q ly ꝓ pter importat habitudinẽ alicuius cause. Est au tem quadruplex genus cause, scilicet finalis: fõma lis: efficiens: ꝛ materialis. Ad quam etiam redu citur materialis dispositio: que non est causa sim pliciter: sed secundum quid. Et secũduz hec quat tuor genera causarum dicitur aliquid diligi secũ dum quidem genus cause finalis: sicut diligimus medicinam propter sanitatem. Secũdum genus cause formalis sic diligimus hominem propter vtutem quia uirtute formaliter est bonus ꝛ per cõ sequens diligibilis. Secũdum causam efficientez sic diligimus aliquos in q̃tum sunt filij talis pris. Secũdũ autem dispositionem que reducit ad ge nus cause materialis. dicimur aliquid diligere ꝓ pter id quod nos disposuit ad eius dilectionẽ: pu ta propter aliqua beneficia suscepta: quãuis post q̃ iam amare incepimus: non propter illa benefi cia amemus amicum: sed ꝓpter eius vtutem: p mis igitur tribus modis: deum non diligimus ꝓ pter aliquid: sed propter se ipsum. Non eniz ipe ordinatur ad aliud sicut ad finem: sed ipse est ul timus finis omnium: neq; etiam iformatur ab a li quo alio ad hoc ut sit bonus: sed eius substantia est eius bonitas: secũdũ quam exemplariter omi a sunt bona. Nec etiam bonitas ab altero ei iest: sed ab ipso omnibus alijs. Sed quarto modo po test diligi propter aliquid: quia scilicet ex aliqbus alijs disponitur ad hoc: ut in dei dilectione ꝓfi ciamus: puta per beneficia ab eo suscepta: uel ꝓ pter premia ab eo sperata: uel penas quas per ip sum uitare intendimus. Quod autem dicit Gre. i homel. q ex his que nouit anima: id est sensibi libus discit incognita amare: id est itelligibilia di uina. Intelligenduz est: non q cognita sint: ratio diligendi ipsa incognita per modum cause fo:ma lis efficientis vel finalis: sed per modum cause di sponentis: quia per hoc disponitur ad amanduz incognita. Item nota: q vltra amorem natũa lem de deo qui est cõis omnibus bonis ꝛ malis: se cundum illud. b. Augu. Deuz amat omne quod amare potest. Est triplex amor secũdum Bernar dum in li. de diligendo deum. Primus est: q̃ quis amat deũ: eo q cognoscit sibi necessarium: iuxta illud ps. Diligam te domine uirtus mea deus ꝛẽ. Secundus est quo quis amat deum propter deli tias que sunt in eo Sapien. viij. Amator factus sũ forme illius. Tertius est amator amicitie quo quis amat cum propter se ipsuz: eo q dignissim⁹ sit amore nostro: q̃ sũmũ bonũ Bernard⁹. amat q̃ ipsũ quẽ amat q̃rit: nõ quicq̃ aliud eius.

Q deus in hac uita. §. II.

ta in mediate amatur ꝛ sine mõ: ꝛ totaliter. Qõ sic declarat beatus Tho. ubi supra. Ordo reruz est talis secũdũ se: q deus per se ipsuz est maxie co gnoscibilis ꝛ amabilis: ut pote essentialiter existẽs ipsa ueritas ꝛ bonitas: per quam alia cognoscun tur ꝛ amantur: sed quo ad nos quia nostra cogni tio ortum habet a sensu: prius sunt cognoscibilia que sunt sensibus propinquiora: ꝛ ultimus termi nus cognitionis est in eo quod est maxime remo tum a sensu. Et propter hoc dilectio que est act⁹ appetitiue uirtutis etiam in statu uie: primo ten dit in deum ꝛ ex ipso deriuatur ad alia. Et secun dum hoc charitas imediate deum diligit: alia ue ro mediante deo. In cognitione uero est econtra quia scilicet per alia deum cognoscimus sicut cau sam per effectum: vel per modũ eminentie: Uel ꝓ modum negationis: ut patet ꝑ Dionysiuz in. q̃. ꝺ di. nomi. Notandum etiam q̃ dilectio dei est ali quid maius q̃ eius cognitio: maxime secundũ sta tum uie: ꝛ ideo presupponit ipsaz. Et quia cogni tio non quiescit i rebus creatis: sed per eas i aliud tendit: ideo in illo dilectio incipit: ꝛ per hoc ad a lia deriuatur per modum cuiusdam circulatiõis dum cognitio a creaturis incipiens tendit in deuz ꝛ dilectio a deo incipiens ut ab ultimo fine ad cre aturas deriuatur. Quantum ad modum dile ctionis dicit. b. Ber. in libro de diligendo deum: q causa diligendi deum est deus. Modus autem est sine modo. Pro cuius declaratione dicit bea tus Tho: vbi supra q modus importat quandã mensure determinationem ſm. b⁹. Augustinum. Hec autem determinatio inuenitur in mensura: ꝛ in mensurato. Aliter tamen ꝛ aliter. In mensu ra eniz inuenitur essentialiter quia mensura secũ dum se ipsam est determinatiua ꝛ modificatiua alioz. In mẽsuratis aũt iuenitur mẽsurata secũdũ aliud: id est in q̃tum attingunt mensuram. Et iõ in mensura nihil potest accipi imodificatum. Sz res mensurata est immodificata: nisi mensuram attingat: siue excedat siue deficiat. In omnib⁹ au tem appetibilibus ꝛ agibilibus mensura est finis: quia coruz que appetimus ꝛ agimus: oportet ra tionem accipere ex fine: ꝛ ideo finis secũdũ se ipz habet moduz. Sed ea que sũt ad finẽ: habẽt mo dũ ſm quod sũt fini ꝓportionata. Et iõ sic ꝓbus dicit i primo politi. Appetitus finis i omnibus ar tibus est absq; finis extermino. Sed eorum que sunt ad finem est aliquis terminus. Non eniz me dicus ponit aliquem finem sanitati: sed facit eam perfecte: q̃tũcũq; potest. Sed medicine ponit ter minum: quia non dat q̃tum potest: sed quantuz debet secundum proportionem. alꝰ esset inoꝛdia

ta. Cū igitur humanarum actionum ꝛ affectiōuz finis sit dei dilectio: quia per hanc maxime attigi mus vltimum finem: iō in dilectiōe dei nō potest accipi modus sicut in re mensurata. ut sit in ea ac cipere plus ꝛ minus: sed sicut inuenitur modus i mensura in qua non potest esse excessus: sed ꝙto plus attingitur regula tanto melius est: ita etiam ꝙto quis plus deum diligit: tanto melius est.

Quantum ad totalitatem. Q̄ dicit. b. Auguſt. ꝙ modus dilgendi deum est: vt diligatur ex toto cō de: hoc intelligitur sic: vt diligatur quātūcūq; di ligi potest: quod pertinet ad modū qui conuenit mensure. Sic igitur interior actus charitatis ha bet rationem finis: quia ultimum bonum homi nis consistit in hoc ꝙ inhereat deo. Exteriores au tem actus charitatis: ut beneficientia ꝛ huiusmo di: sunt ad finem: ꝛ ideo cōmensurandi sunt secū dum charitatem ꝛ rationē. Sciendum etiam ꝙ cum dicitur deum diligi ex toto corde: intelligitur seruari ista totalitas: ut modus totalitatis referat ad rem dilectam: ut. ſ. totum quod pertinet ad ō um diligatur. Uel etiam ad diligentem: ut. ſ. quis diligat secundum totum suum posse: ꝛ omnia or dinet ad dei dilectionem: ꝛ sicut dz ꝛ potest illud seruari. Sed si ista totalitas importat modū dili gentis adequatū modo rei dilecte: sic impleri non potest: quia hoc esset infinite diligere eum: cum i finitū sit diligibilis lz creatura cū sit finita.

Quod sit magis .§.III.

meritorium diligere deum uel proximuz. Ad qō respōdetur ſm. b. Tho. ꝙ si utraq; dilectio consi deretur seorsum: dilectio dei est magis meritoria Debetur enim ei merces propter se ipsum: quia ultima merces est frui deo in quod tendit dilectō nis motus. Si autem intendatur ista comparatō vt dilectio dei accipiat ſm qō solus diligit: dilectō proximi: ſm ꝙ proximus diligitur propter deū sic di lectio proximi icludit dilectionē dei. Dilectio autez dei nō icludit dilectionē proximi. Sic i isto sēsu p eminet dilectio proximi dilectioni dei. Est eniz cō paratio dilectionis dei pfecte: que. ſ. se extendit vs q; ad proximū ad dilectionē dei imperfectam ꝛ i sufficientem.

Quid sit magis .§.IIII.

meritoriū diligere amicū uel inimicū. Respondet b. Tho. ubi supra. ꝙ iste dilectiones possūt consi derari dupliciter. Uno mō ex pte proximi q̄ diligi tur. Alio mō ex parte rōis per quā diligitur. Pri mo mō: dilectio amici p̄emiet dilectioni inimici: quia amicus melior est ꝛ magis cōueniens dilectioni. Et ꝓpter hoc actus dilectionis transiens super hanc mām melior est. Alio modo: dilectio inimici preemiet dilectioni amici: propter duo. Prīo qz dilectiōis amici potest eē alia ratio ꝙ deus: ſz dilectōnis ini mici: solus deus est rō dilectionis. Scō qz p̄supposito ꝙ uterq; diligat ꝓpter deum: dilectio iimi ci fortior eē ostenditur que ad remotiora extēdit animū hois. ſ. usq; ad inimicos. Sicut ignis tāto fortior est ꝙto calorē suū ad remotiora diffundit tāto etiam ostenditur dei dilectio fortior: quāto propter ipm difficiliora implem: sicut vtuſ ignis tāto est fortior ꝙto magis potest cōburrere māz minus cōbustibilē: sed sicut idē ignis in propinqo ra fortius agit ꝙ in remotiora: ita etiam charitaſ feruētius diligit cōiūctos ꝙ remotos. Et quātum ad hoc dilectio amicorū: ꝛ feruētior: ꝛ melior est ꝙ inimicoz. Q̄ ät dicit christus Math. v. Si di ligitis eos qui uos diligūt quā mercedē habebitis Intelligendum ē p se. i. ꝙ cū diligūt amici solū ex hoc: qz amici qō uidet qñ sic amātur amici: ꝙ ipi soli ꝛ nō inimici diliguntur: tūc nō hz mercedem dilectio amicoz: sed si diligāt amici nō solum q̄a amici: sed etiam ꝓp deum: tunc est meritoria.

De dilectiōe inimi.§.V.

corū. qūo sit itelligendū illud p̄ceptū. Diligite ini micos uestros: hēs supra i ca. de dilectōe proximi Sz hic notāda sūt septez q̄ ualent ad ostēden luz ꝙ nō ē ita difficile diligere iimicos licut q̄daz cre dūt nec est dedecus sed honor. Et primū ē status inimici eius qui iuriatus ē ꝛ nō uult satisfacē: est eni spiritualiter mortuus. Ipse enim i se q̄i man' i iecit cū iuriaz fecit Sap̄. xvi. Per malicia occidit hō aiam suā. Crudeliores fuisse uidenē: q̄ christo mortuo nō pepcerūt: ꝙ q̄ viuū uulneraerūt: q̄s est āt adeo cecus: qui nō itelligat ꝺedecus nō esse. si quis de inimico mortuo nō uult se uidicare. ſm est utilitas iurie illate. Persequutores eni nostri tribulationibus nos pūgūt: sed in futurum fauū nobis eterne beatitudinis preparant: iuxta illud p̄s. Circundederunt me sicut apes. Et Eccī. usq; i tempus sustinebit patiens: ꝛ postea redditio iucū ditatis. Tertiū ē ꝙ dilectio inimicorū est utilior nobis ꝙ amicoz: quia ualet ad sanandū peccata b. Aug. Ego ad dilectionē inimicorū uos moneo qz ad sanādū uulnera peccatoz nullū medicamē tum efficatius esse cognosco. Multū eni facit ad perfectionē bonitatis. ut patet Math. v. Post il lud diligite iimicos. Estote perfecti sicut pater ue ster cē. Quartū quia est gratior Lu. vi. Post illō diligite inimicos subdit. Et eritis filij altissimi. b. Aug. Quāta gīa p nos serui digni nō sum' ꝛ ini micorū dilectōe filij dei efficimur Crīs. Nihil sic deo placabilē facit: sicut malignis ꝛ ledentibus es se placabilem. Et per consequens diabolo est mo lestior: quia magis se per hoc homo elōgat ab ei' similitudine. qui obstinato odio hoiem persequit

Quintuz est quia huiusmodi dilectio id quod destruendū est in inimico: magis destruit q̄ aliquid aliud. Ipsa enim est ignis inimiciciaz i inimico ad nihilās: ab Ro. xij. Si esurierit inimicus tu⁹ ciba illū ⁊c. Cris. Omnis inimicicia beneficiorum assi duitate compescitur. Sextum est: quia non potes nocere inimico quin tibi noceas. b. Aug. Q̄ malitia tua alteri non noceat fieri potest: sed quod tibi nō noceat: fieri non potest. Solū ex hoc q̄ odiuz portat sibi ipsi multū nocet: quia ⁊ peccat ⁊ remissionē peccatorum: preteritā euacuat quo ad fructū. Unde dicitur de pe. di. iij. dicit tibi deus. Dimitte ⁊ dimittetur tibi: dimisi p̄ius. dimitte vl̄ postea: quia si non dimiseris reuocabo te: ⁊ q̄cq̄d dimiserā replicabo tibi. Talis est similis illi q̄ ex hoc q̄ aliquis scidit sibi tunicam ipse gladio se ipz interficit. s. odij. Septimū est dei imitatio Ecci. xxiij. Magna est gloria sequi dominum: qui iniuriatus est tibi: magis deuz q̄ te offendit: ⁊ tamē ipse patiens est. Sed exēplū christi in cruce pendentis consciderandū. i. Pe. ij. Christus passus ē pro nobis ⁊c. ut sequamini vestigia eius: qui cū patez tur ⁊c. Sed orabat in cruce p̄o crucifixoribꝰ dicens. Pater ignosce ⁊c. Et tamen omne genus iniuriarum tunc sustinuit. In substātia vi sibi ablata ⁊ lusa in matre derisa: in fama ⁊ honore ablatis per contumelias: in persona: in uita: ergo christuz sequere inimicos diligens. De amoze q̄ ē passio multa habes supza i p̄ma pte: ⁊ de proprietatibus eius que possunt conuenire dilectioni.

De gaudio in q̄tum est actus interior charitatis. Capitulum septimum.

Ost principalem

actuz charitatis: qui est dilectio. uidendum est de alijs actibus interioribus: qui sunt gaudiuz ⁊ pax. Et de exterioribus. s. beneficia ⁊ misericordia: que etiam est actus interioz eius: dictum est supza in tractatu de iusticia

De gaudio primo uidenduz est. Et sciendus q̄ gaudiuz non est uirtus: quod patet ex hoc: q̄ nō cōnumeratur inter uirtutes theologicas: nec morales nec intellectuales: sed ē actus uirtutis. Unō connumeratur ab apostolo ad Gal. v. Inter fructus spiritus qui sunt actus virturum. Hoc autem sic declarat. b. Tho. secūda secūde. q. xxviij. Uirtus est habitus quidā operatiuus: ⁊ iō secundum ꝓpriā rationem habet inclinationē ad aliquē actuz. Est autem contingens ex uno habitu plures actus eiusdē rationis ordinatos prouenire. quoz vnus sequitur ex altero. Et quia posteriores actꝰ nō procedūt ab habitu virtutis nisi per actum p̄oriz: inde est q̄ uirtus non diffinitur nec denominatur nisi ab actu p̄ori: q̄uis etiā alij actus ab ea sequantur. Manifestum est autē ex his que dicta sunt supra de passionibus: q̄ amoz est prima affectio appetitiue potentie: ex qua sequitur ⁊ desiderium ⁊ gaudiū. Et ideo idem habitus uirtutis ē qui inclinat ad diligendū ⁊ desiderandū bonum dilectū ⁊ gaudendū de deo. Sed q̄ dilectio inter hos actus est prior: inde est q̄ uirtus non denominatur a gaudio uel a desiderio: sed a dilectione ⁊ dicitur charitas. Sic ergo gaudium non ē aliqua virtus a charitate distincta: sed est quidā actus seu effectus eius. Q̄ causetur gaudiū ex charitate sic declarat. b. Tho. ubi supza ex amore procedit gaudium ⁊ tristicia: sed ꝓtrario modo vt dictum est supza. Gaudiū enim ex amore causatur. Uel ꝓpter presentiā boni amati. Uel propter hoc etiam: q̄ ipsi bono amato ꝓprium bonū ineſt ⁊ conseruatur. Econtrario autem ex amore sequit̄ tristitia: uel propter absentiā amati: uel propt̄ hoc q̄ is cui bonū volumus: suo bono priuatur aut aliquo malo deprimitur. Charitas autem est amō dei cuius bonū immutabile est: q̄ ipse est sua bonitas. Et ex hoc q̄ amat: ē i amāte p nobilissimū sui effectū fm illud. i: Jo. iij. Qui manet i charitate: i deo manet: ⁊ deus i eo: q̄uis. n. i uia nō sit presens p speciei uisionē est tñ presens p gratie ihabitationē. Unde. b. Aug. dicit q̄ sicut corpus nō viuit nisi anima presente: ita nec anima: scilicet per gratiam: nisi deo presente: de peni. dis. i. resuscitatus. Utrū gaudiū spirituale quod est ex charitate habeat admixtam tristitiam. Respondet b. Tho. ubi supra. Q̄ ex charitate causat̄ duplex gaudium de deo. Unum quidem principale: qō est propriū charitatis q̄ scilicet gaudemus be bono diuino in se considerato. Et tale gaudium permixtionem tristitie nō patitur: sicut nec illō bonū de quo gaudemus: potest aliquam mali admixtionem habere secundum illud Sap. viij. Non habet amaritudinem conuersatio illius. s. sapientie diuine. Et ideo apostolus dicit ad phil. iij. Gaudete in domino semper. Aliud est gaudium charitatis: quo quis gaudet de bono diuino: fm q̄ participatur a nobis. Hec autem participatio pōt impediri per aliquod contrariū. Et ideo ex hac pte gaudium charitatis potest habere permixtionez tristicie: prout aliquis tristatur de eo quod repugnat participationi diuini boni: uel in nobis: uel in proximis: quos tanq̄ nos ipsos diligimus Fletus. n. p̄ primo uel p̄ se ipso nō ē nisi ō aliquo malo. Omne aūt malū importat defectū participatōis sūmi boni. Fletus ēt huiꝰ icolatꝰ p̄ dilectione patrie p̄cedit ex eo q̄ uita pñs impedit nos a perfecta ptcipatōe glorie. Et iō charitatis gaudiū huiusmodi potest habere admixtionē tristicie. Primum tamen gaudium melius est: ⁊ procedit ex charitate. Secundum potest procedere ēt ex spe secūdū illud. Spe gaudentes ad Ro. xij. De

plenitudine gaudij. Utrum. s. gaudium spirituale ex charitate causatuz possit ipleri. Ad quod respondet beatus Tho. vbi supra: q ex parte rei q̃ gaudet id est de deo: ut scilicet tantum deo gaudeat: q̃tuz dignũ est ea re gaudere. Sic in creatura non potest eẽ gaudiũ plenuz: sed solũ gaudiuz dei est plenuz de se ipso: q gaudium eius est infinituz ꝛ hoc condignũ infinite bonitati eius est. Cuiuslibet autez creature gaudiũ oportet esse finituz. Ex parte autem gaudentis sic potest esse gaudiũ plenuz in creatura. Gaudium eniz cõparatur ad desideriuz sicut quies ad motuz. Est autez quies plena: cuz nil restat de motu. Unde tunc est gaudiuz plenuz cuz nil restat desiderãduz. Et quia q̃diu in hac vita sumus non quiescit in nobis desiderij motus: quia adhuc restat q magis deo appropinq̃mus per gloriã. Sed quando iaz ad beatitudinez peruentuz fuerit perfectaz: nil desiderandum restabit: quia erit dei plena fruitio in qua homo obtinebit q̃cd etiaz circa alia bona desiderauit ꝟz illud ps. cij. Qui replet in bonis desiderium tuum. Et ideo quiescet desideriuz. non solum quo desideramus deuz: sed etiã erit omniuz desideriorum quies. Ideo hic non est plenũ desideriuz nostrum: ꝟz soluz gaudium beatorum est plenuz: vt superplenuz: quia plus obtinebunt q̃ desiderare sufficẽt Non eniz in cor hominis ascendit: que preparauit diligentibus se deus ut dicitur. i. Corin. ij. Et hoc est quod dicitur Luce. vi. Mensuram bonã confertam ꝛ supereffluentez dabunt in sinuz vestruz. Quia tamen nulla creatura est capax gaudij de deo ei condigni: inde est q illud gaudium omnimodo plenum non cadit in homine: sed potius homo intrat in ipsuz secũdũ illud. Mathe. xxv. Intra in gaudiuz domini tui. Item cũ peruẽtuz fuerit ad beatitudinẽ: vnusquisq attingit terminũ sibi prefixũ ex predestinatione diuina: nec restabit vlterius quo tendatur: q̃uis in illa terminatione vnus pueniat ad maiorem gradum q̃ alius. Et ideo vniuscuiusq gaudiuz plenũ erit ex parte gaudentis quia vniuscuiusq desideriũ plene quietabitur. Tamen gaudium vnius erit maius gaudio alterius: propter pleniorem participationẽ beatitudinis. Istud tamen gaudium beatorum non est gaudium passionis: quod est cũ trãsmutatione corporali: ut in alijs passionibus: nec pertinet ad sensitiuam partem sed intellectiuam id est uoluntatez.

Gaudium uestrum. §. I.

nemo tollet a uobis: dixit christus loquẽs ꝺ gaudio superne fruitõis: quo beati vndiq circũdantur: vnde Math. xxv. Euge serue bone ꝛ fidelis ꝛc. intra in gaudiuz domini tui. Istud veruz gaudiuz prouenit a sex partibus secundũ Guihel. in sũma. Primo a superna maiestate Job. xvi. Iterũ videbo vos ꝛ gaudebit cor uestruz: hoc autez gaudiũ erit tripliciter. Primo ex visa diuinitate Bern̄. Istud est ueruz gaudiũ quod non de creatura sed de creatore concipitur. Secũdo ex aspecta humanitate Ecc̃s. xi. Delectabile est oculis tuis videre solez. i. christum. Tertio ex intellectu nature diuine vnite cũ hũana: vnde natura nostra exaltatur: sicut gaudẽt homines de exaltatiõe suoruz fratrum. Secũdo p̃cedit illud gaudiuz a loci amenitate. Et hoc triplr: videlicet ex eius claritate: ex eius puritate: ex eius latitudine ꝛ vastitate Apoc. vltio. Ciuitas illa ñ eget sole ꝛc. Baruch iij. O israel q magna ẽ domus dei ꝛc Apoc. xiij. Sine macula sunt ante thronũ dei. Tertio p̃cedit illud gaudiũ ex societate: ꝛ hoc tripliciter. Ex eius multitudine Apoc. vij. Uidi turbaz magnã quã nemo dinumerare poterat. Ex eius nobilitate q oẽs erũt reges ꝛ regine Apoc. Fecisti nos ꝺo nostro regnũ ꝛc. Et de qualibet anima sancta ps. Astitit regina a destris tuis. Ex eius charitate intima Isa. xxxi. dicit dominus. Cuius ignis est i syon ꝛ caminus eius in hierusalem. Quarto p̃cedet tandẽ a corporis pfectionalitate: ꝛ hoc quadrupliciter. Ex speciositate: uel claritate: subtilitate: agilitate ꝛ impassibilitate: qũe omnia nõt apostolus. i. ad Corin. xv. ibi: Seminatur animale surget spũale ꝛc Quinto p̃cedet ab inferni nastitate: ꝛ hoc tripliciter. Tũ ex euasione eius cũ meruissent: Tum ex diuine iusticie i illis executione ps. lviij. Letabitur iustus cuz uiderit uindictam ꝛc. Tum de demonũ illigatione ne tibi noceant.

Sexto procedet a mũdi qualitate ꝛ hoc tripliciter. Primo ex remotione Apo. Uidi celum nouum ꝛ terram nouam ꝛc. Secũdo q oia erũt eis subiecta ad nutuz. Tertio q ex oibus speculabũtur gloriã dei in illis ꝛc. Et q gaudiũ est una ex passionibus: de pluribus alijs pertinẽtib⁹ ad gaudiũ in q̃tũ gaudiũ est passio: vide supra in tractatu de passionibus.

De pace i q̃tũ est actus iterior charitati ꝛ qũo differt a cõcordia. Capi. viij.

Ax ẽ alius actus

interior procedens a charitate ꝛ includit concordiã: ꝛ ultra hoc addit vnionem appetitiuam unius appetentis. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. secũda secũde. q. xxix. arti. i. q ubi est pax ibi est concordia: nõ tamen ubicũq est concordia est pax sĩ nomẽ pacis proprie sumatur. Concordia enim proprie est ad alterum in q̃tũ. s. diuersorum cordiũ uolũtates simul in vnum consensum conueniunt. Contingit etiam unius hominis cor tendere in diuersa dupl̃r. vno q̃dẽ mõ ꝟz diuersas potẽtias appetitiuas Sicut appetitus sensitiuus plerunq tendit in

Contrariũ appetitus rationalis. ſecundũ illud Gal. v. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ. Alio modo in ꝙtum eadem uis appetitiua in diuerſa appetibilia tendit que ſimul aſſequi ñ poteſt. vñ neceſſe eſt eſſe repugnantiam motuum appetitus Unio autem horum motuum eſt ꝺ rationẽ pacis: Non em homo habet cor pacatum ꝙdiu uult: ⁊ ſi habeat aliquid quod uult: adhuc tamen reſtat ei aliquid uolendum: quod ſimul habere non poteſt. Hec autem unio non eſt de ratione cõcordie Unde cõcordia importat unionem appetituum diuerſorum appetentiũ. Pax ãt ſupra hanc vnionem importat etiaꝫ unionem appetituum vnius appetẽtis: ⁊ ſic paci opponitur duplex diſſenſio ſ. diſſenſio hois ad ſe ipſum ⁊ diſſenſio hõinis ad ad alterum. Concordie autem opponitur hec ſola ſecunda diſſẽſio. Unde cõcordia poteſt eſſe peccatorum i malo. Sed pax ꝓprie nõ niſi bonoruꝫ Iſaie. lvij. uel. xlviij. ubi eſt eadẽ auctoritas: nõ eſt pax impijs. Eſt autem triplex genus pacis. ſ. tẽporalis: ſpiritualis: ⁊ eternalis: Hec poſſunt nõi ibi Jo. xiij. Pacem relinquo uobis. ſ. eternalẽ: Pacem meam do uobis. ſ. ſpiritualem. Nõ quo modo mũdus dat ego do uobis. ſ. temporalem. Nam mundus dat temporalem pacẽ: p guerras oppreſſam ⁊ multa mala: nõ ſic chriſtus: ſed per orationes ⁊ bõa opera. Unde apls. i. ad thymo. ij Ult i eccleſia orationes fieri pro pace. Poſſũt etiam predicte paces notari in ps. Loquetur dominus pacem in plebem ſuam: quo ad temporalem: quam dat quãdo populus eſt ſuus: per mandatorum obſeruationem. Et ſuper ſanctos ſuos quoad pacem eternalem: quam habent ſoli ſancti i patria. Et i eos qui cõuertuntur ad cor: quoad ſpiritualem. Pax temporalis de qua dicitur. ij. machabeo. i. Aperiat deus cor noſtrum in lege ſua ⁊ in preceptis ſuis ⁊ faciat pacẽ: perturbatur per rixam que eſt inter unum ⁊ alterum: ⁊ p ſeditionem que eſt inter unam partem ciuitatis ⁊ aliam: ⁊ bellũ quod eſt inter ciuitatem ⁊ ciuitatem. Pax ſpiritualis ꝺr eſſe cum deo. Job. habeto pacem cum eo ſubijciendo uoluntatem tuam ei ⁊ penitendo de peccatis cum ꝓximo apoſtolus Si fieri poteſt quod ex uobis eſt: cum omnibus hominibus pacem habentes cum ſe ipſo: ad phi lipp. iij. Pax dei que exuperat omnem ſenſum. cuſtodiat corda ueſtra. De eterna dicitur in. ps. Poſuit fines tuos pacem ⁊c. Hec excludit triplex bellum quod eſt in mundo etiam in ſanctis. Primum eſt in corpore ubi bellant ad inuicem calidũ contra frigidum: ⁊ ſiccum contra humidum: ⁊ econuerſo: ex quo tandem corpus deſtruitur. Secundum eſt quo caro concupiſcit aduerſus ſpiritum Tertium eſt diuerſarum opinionum. b. Auguſt. Quot homines: tot opiniones in una ⁊ eadem re diuerſorum morũ Poeta pectoribus mores tot ſũt ꝙt i orbe figure: uelle ſuũ cuiq; eſt: nec uoto uiuitur uno Perſius. Sz i paradiſo nulla infirmitas uel corruptio. nulla tẽtatio: nulla diuerſitas opinionum uel uolũtatum.

De pace quomodo. §. I

eſt effectus ſeu actus charitatis: ⁊ non uirtus ſpecialis. Primo patet ex illo ps. Pax multa diligentibus legem tuam ⁊c: Pro cuius declaratione dicit. b. Tho: ubi ſupra. q; ratione pacis eſt duplex unio: qua una eſt ſecũdũ ordinationem ꝓrioꝝ appetituum i unũ. alia eſt ſm unionem appetitꝰ proprij cum apetitu alterius. Et utranq; unionẽ efficit charitas. Primam quidem ſm qõ deus diligitur ex toto corde: ut. ſ. oĩa referamus in ipſum. Et ſic omnes appetitus noſtri in unum feruntur. Aliam prout diligimus proximos noſtros ſicut nos met ipſos. Ex quo contigit q; homo uult impleri uolutatem proximi ſicut ſui ipſius. Et ꝓpt hoc inter aicabilia unũ põit idẽptitas electõis dilectionis: ut patet in. ix: ethi. Et tulius de amicicia dicit: q; amicorũ eſt idem uelle ⁊ nolle. Secũdum. ſ. q; non ſit uirtus ſic probat. b. Tho. cũ omnes actus ſe inuicem ꝓſequuntur ſecundũ eandem rationem ab agente procedens: omnes huiꝰmodi actus ab una uirtute procedunt: nec habẽt ſinguli ſingulas uirtutes a quibus procedant: ut patet in rebus corporalibus. q; enim ignis calefaciendo liquefacit ⁊ rarefacit: non eſt in igne alia virtus liquefactiua ⁊ alia rarefactiua: ſed omneſ actus hos operatur ignis per unam ſuã vtutem calefactiuam. Cũ igitur pars cauſetur ex charitate ſm ipam rõem dilectionis dei ⁊ ꝓximi: ut oſtẽſũ eſt ſupra: nõ eſt alia uirtus cuius pax ſit propriuſ actus niſi charitas. Et q; eſt actus uirtutis datur preceptum de ea Marci. ix. Habete pacem inter uos. Et quia etiam eſt actus meritorius: ponitur inter beatitudines que ſunt actus uirtutis pfecte Math. v. ⁊ inter fructus numeratur ad Gal. v. i ꝙtum eſt quoddã finale bonũ habẽs ſpũalẽ dilectionẽ. Item ſciẽdũ q; ſalua pace poteſt eẽ diſſenſio in opinionibus inter habẽtes charitatem: ſicut inter paulũ ⁊ bernabã Act. xv. Et inter. b. Aug. ⁊. b. Hiero. Nam ſm phm in. ix. ethi. Ad amicicĩã non pertinet concordia i opinionibus: ſed concordia i bonis cõferentibus ad uitam ⁊ pcipue in magnis: nã in paruis diſſentire non uidetur diſſenſus ⁊ propter hoc nihil prohibet aliqs charitatẽ habẽtes in opinionibus diſcentire: nec hoc repugnat paci. Opiniones enim pertinẽt ad intellectũ qui procedit appetitũ: ꝺ p pacem unit. Diſſẽſio ãt i opionibꝰ ⁊ mimis repugnat ꝺdẽ paci pfecte patrie ẽ q plena vitas cognoſcet: ⁊ oĩs appetitꝰ quietabit: ſz nõ paci iperfecte uie. Pax ſm catholicon dicitur a pacto: quia poſt pactuꝫ fit pax

Et ꝺz etymologiã dr q̃ pliũ arcens: qz expellit pliũ ut suũ ꝓrũ :q̃ sũme est odiosũ: ⁊ merito. Nã inumera mala oriuntur ex eo. Uñ dauid ꝑelegit pestẽ potius q̃ pliũ. ij. R. ultio. Pax hz tres lias q̃ repñtãt: p p patrẽ: per a repñtat amor spũs sãcti: p. x. christus dei filius. Nã sũma ⁊ ꝑma pax. vnꝺ ois alia originat ẽ trinitas. Unde cãit eccl'ia. Tu charitas: tu puritas: tu pax ⁊c:

Pacem omnia ap. §. II

petũt ꝺm. b. Aug. xix. de ciui. dei Et diony. de di. no. Quã cõclusionẽ sic declãt. b. Tho. ubi supra arti. ij. Ex hoc ipso q̃ hõ aliq̃d appetit: ꝓñs ẽ ip̃z appetere assecutionẽ eius: ⁊ per ꝓñs remotionem eorũ que consequutionẽ impedire possunt. Põt ãt impediri bonũ seu boni desiderati assecutio: p contrarium appetitum sui uel alterius: ⁊ utrunq̃z tollitur per pacem ut supradictũ est. Et ideo necesse est: q̃ omne appetens appetat pacem in q̃tũ s. omne appetens appetat tranquille: ⁊ sine ipedimento peruenire ad id quod appetit: i quo ꝓsistit ratõ pacis quã. b. Aug. diffinit esse tranquillitatẽ ordinis. Nec obstat q̃ Dionysius dicit q̃ pax est unitiua consensus. Nã pax importat non solum vnionem appetitus intellectualis aut rationalis: aut sensualis ad quod potest pertinere consensus sed etiam connaturalitatis: ut in consensu importetur unio appetituum ex cognitione precedenti um: per connaturalitatem uero unio appetituuz naturaliũ. Nec enim obstat q̃ aliq̃ bella faciũt nam tales non desiderant nisi pacem: quaz se hẽ non extimant. Unde. b. Augu. xxiij. q. i. noli. Nõ enim pax queritur ut bellum exerceatur: sed bellum geritur ut pax consequatur: bellando g̃ esto pacificus ⁊c. Item pax que est malorum: est apparens ⁊ non uera. Unde dicitur Sap. xiij. In magno uiuentes inscitie bello: tot ⁊ tanta magna pace arbitrati sũt. Et est triplex pax mala. s. inordinata: ut cum superior obedit inferiori ut ratio sensualitati. Uel prelatus subdito. Hanc pacem seruauit adam potius obediens uxori q̃ voci domini Gen. iij. Non decet seruum dominari principibus prouer. xix. Secunda est pax simulata: q̃ lis fuit iude proditoris in osculando christuz. Et Joab ad Amasiaz. ij. R. xx. ꝑs. xxvij. Loquũtur pacem cum proximo suo: mala autem in cõdiꝫ eorum. Tertia est pax inquinata: scilicet qui. sũt in malo cõcordes: ut herodes ⁊ pilatus facti amici in passiõe christi Math. x. Nolite arbitrari q̃ uenerim mittere pacem in terram. Item. b. Aug. xix. de ciui. dei. ponit multas species pacis eas diffiniẽs. Dicit enim q̃ pax corporis est ordinata temperatura partium: Pax anime irrationalis ordinata requies appetitionum. Pax anime rationalis: ordinata cognitionis actionisq̃z ꝓsensio. Pax corporis ⁊ anime: ordinata uita ⁊ salus animantis. Pax hominis mortalis ⁊ dei ordinata in fide sub eterna lege obedientia. Pax hominum ordinata concordia. Pax domus: ordinata imperãdi obediendi concordia inhabitantium. Pax ciuitatis. ordinata imperandi obediendi ciuium cõcordia. Pax celestis ciuitatis: ordinatissima ⁊ concõdissima societas fruendi deo ⁊ inuicẽ in deo. Pax omnium rerum tranquillitas ordinis. Ordo autem est parium dispariumq̃z rerum sua cuiq̃z loca tribuens dispositio.

Beneficientia nõ. §. III

nõ est vtus spãlis. Et rõ est qz actus interior ⁊ exterior non req̃rũt diuersas vtutes. Sed bñficientia ⁊ beniuolentia nõ differũt: nisi sicut actus interior ⁊ exterior. qz bñficiẽtia est exequutõ beniuolentie. Uñ sicut beniuolẽtia nõ ẽ alia vtus a charitate: ita nec beneficiẽtia. Est autez actus charitatis exterior. Quod sic declarat. b. Tho. secũda scõe q. xxxi. Beneficiẽti nil aliõ importat q̃ facere bonũ alicui. Põt ãt hoc bonũ considerari duplicit. Uno modo ꝺm cõem rõem boni ⁊ hoc ptinet ad cõem rõem beneficiẽtie. Et hic est actus amicitie ⁊ per consequens charitatis. Nam in actu dilectionis includitur beniuolentia per quã q̃s uult bonũ amico: ut supra dictũ est. Uoluntas autem est affectiua eorum que uult: si adsit facultas: ⁊ iõo ex consequenti benefacere amico: ex actu dilectionis consequit. Et ꝓpter hoc beneficientia ꝺm cõem rationem est amicicie uel charitatis actus. Si autem bonuz quod quis facit alteri: accipiatur sub aliqua speciali ratõe boni: sic beneficiẽtia accipi et specialem rationem ⁊ pertinebit ad aliquam specialem uirtutem sicut si faciat bonũ proximo sub ratione subleuantis miseriam eius: pertiebit ad misericordiam. Si sub ratione debiti ut parẽtibus: pertinebit ad iusticiam: ⁊ huiusmodi diſ. lxxvi. Non satis est bene uelle: nisi studeas etiam benefacere. Est autem beneficientia exercenda ad omnes si fieri potest cum dilectio charitatis se extendat ad omnes pro loco tamen ⁊ pro tempore secundum debitas circunstantias. Peccatoribus autem in necessitate etiam est subueniendum ad sustentationem nature non ad fomentum culpe: Unde dicit. b. Augu. v. q. v. non omnis. q̃ utilius exurienti panis subtrahitur q̃ frãgitur si de cibo securus iniusticie acq̃escat. Et sic ẽt excõmũicatis ⁊ infidelibꝫ i necessitate ẽ bñfaciẽdũ ⁊ subueniẽdũ magis autẽ cõiunctis ceteris paribus potius subueniendũ est. dicit enim. b. tho. ubi supra.. q̃ uirtus ⁊ gratia imitant ordinẽ nature: q̃ est ex diuia sapiẽtia institutus. Est ãt talis ordo nature: ut unũ quodq̃z agens naturale p priuſ magis diffũdat suam actionẽ ad ea que sunt sibi propinq̃ora: sicut magis calefacit ignis ẽ sibi magis ꝓpiquã. Exhibitio ãt bñficioz est quedã actio charitatis i alio

ꝛ iō oz q̄ i ꝓpinquos magis fiat beneficiētia . sed ꝓpinq̄tas vn⁹ hominis ad aliū: pōt attēdi: scōm diuersa in q̄bus hoies sibi cōicāt: ut cōsanguinei in naturali cōicatione: ciues in ciuili: fideles i ſpu ali: ꝛ sic de alijs. Et sic scōm diuersas coniūctiōes sunt diuersis diuersa beneficia dispensanda. Naz unicuiq; ē magis exhibēdū bñficiū ptinēs ad illā rem fm quā est nobis magꝭ cōiūctus simplr loq̄n do: tñ hoc potest uariari fm diuersitatē tēpoꝛ lo corū ꝛ negocioꝛ. Nā in aliq̄ cāu ē magis subueni endū extraneo necessitatē extremā paciēti quā pa tri non sustinēti tantam: de bonis autem debitis alteri qz eius sunt plus tenet ei bñfacere reddēdo: quā ꝓiūctis: nisi coniūcti essent in tāta necessitate q̄ liceret ei furari ad subueniēdū eis: nisi ꝛ ille cu ius est res esset i sili necessitate. Jn q̄ casu pensāda est ꝓditio utriusqꝫ ꝛ alias ꝓditiones p:udentis iu dicio: qz in talib⁹ non pōt dari uniuersalis regula

Titulus septīus de ſpe. quidditate ꝛ fructibus — De triplici ſpe eius — Capitu. i.

Equitur ō ſpe q̄ ē ſecūda uir

tus theologica ad quā hortat ſcriptura dicēs p̄s. xxxvi. Spa i dño ꝛc̄. Triplex āt est ſpes. uidelz. Naturalis: v̄ tualis: ꝛ crialis. Spes naturalis est q̄dā passio: vñ ꝛ ꝓphūs dicit q̄ iuuenes sunt magne ſpei. Hoc est cōe nobis ꝛ brutis: p expiētiā. n. uidem⁹. q̄ canis mouet ad ūseq̄ndū leporē: ꝛ ancipiter auē. et hoc q̄dē ñ facēt nisi qz ſpat assecq̄. cāt̄ passio i ui ira scibili q̄ ē ēt i bzutis fz. b. Tho. i. iij. ſen. di. xxvij Lū. n. ois passio sit i ꝓcupis. l'irascibli: ois illa pas sio de cui⁹ itellectu ē appetit⁹ i bonū uel ꝓueniēs: ſiplr ē i ꝓcupiscibili sicut amor: delectatio: ꝛ hui⁹ ꝛ oppōsita hoꝛ. Ois āt illa passio de cui⁹ itellcu ē mot⁹ i bonū: cū circūstātia difficultat⁹: ē i irascibili. Et h⁹ si ois illa q̄ iportāt bonū l' malū: cū du ratōe alic⁹ q̄ntitat⁹ sicut ira q̄ exurgit ex magna le siōe: quaz q̄s pōt uidicare: fz ñ i ꝓmptu. Dior ñ ē de q̄libet malo: fz de magno cui nō pōt resisti: uel difficult: Spes iportat modū appetit⁹ i aliq̄d bo nū ꝓmēsuratū appetēti. Nō. n. ē de bono ꝛ tanta ad q̄d nullo mō pōt puēiri. Nec tñ de tā puo q̄d ꝓ nullo hēat: fz ō eo q̄d ē difficile hīi: pp̄ q̄ dī ardu uz. Et sic arduū addit quādā spālē rōem bonitat⁹ s. ꝑciositatē q̄ndā ex hoc ipo q̄ ñ de facili pōt hīi sicut dī. Oñe raꝛ caꝛ. Differt āt i hoc ab auda tia: qz audacia iportat extēsionē appetit⁹ i aliq̄d arduū ut repellat malū: spes āt extēsiōz appetit⁹ i arduū bonū ut acquirat. Sz qz de spe ꝓput ē passi o dictū est supra in ꝓma pte: iō hic nō aliud de ea Naturalia tm̄ nō sūt uitia nec v̄tutes. Spes v̄tua lis ē v̄tus theologica de q̄. p̄s. lxxi. Tu es oñe spes mea ꝛ est ibi deprecatio p cām. i. tu es cā ſpei mee Ubi ēt sciendū fm Tho. in. iij. ſen. di. ij. q̄ spes ul tra acceptionē predictā. s. pro passione. fm q̄ sūit i bonū: accipit q̄druplr. Uno mō ꝓput noiat habi tū iclinātem ad actū uolūtatis: silem actui ſpei q̄ ē passio partis sensitiue ut ibi. i. Lori. xiij. Nē ma nēt fides: spes: charitas. Secūdo mō ꝓput nomiat actū ꝓcedētez a tali habitu: ꝛ sic est actus uirtutis ut ibi in. p̄s. lviij. Moab olla ſpei mee. Moab ſi gnificat malos qui sūt olla: faciētes sua ꝓsecutiōe feruescē et coq̄re. i. pficē spē nīam. Tertio mō ꝓ ut noiat rē pfectā ꝛ spatā: ꝛ sic ē obiectū v̄tutis. ut ad titbū. ij. Expectātes beatā spē. i. uisionē beatā speratā. Quarto mō ꝓput noiat certitudinē q̄ seq̄t spē ut ibi ad Ro. v. ꝓbatio v̄o ſpei. i. ſpei certitu dinē: ꝛ sic nominat statuz perfectionis in uirtute q̄tum ad certitudinis intentionē. Est ēt sciendu z: q̄ spes q̄ ē v̄t⁹ nō oppōit tiozi q̄ est donum quāuis illa sit de bono futuro: iste de malo futuro. Et rō ē qz spes se extēdit i deū ex cōsideratōe diuine lar gitatis: tio: uero dicit resilitionē ex cōsideratione ꝓprie puitatis: ꝛ ita nō ē fm idē resilitio timoris ꝛ extensio spei. Unde nō sūt ꝫria cum ꝫria sint fz idē. Spes criminalis solo nomine ꝛ impropríe dī citur spes propter aliquam apparentem ſilitudi nē quā hz cū ipa: de qua dī i p̄s. Nolite speraze in iniquitate. Et in euan. Lu. vi. Mutuū date nihil inde sperantes. Nam talis spes que tamen impro prie ꝛ large dicit spes: in mutuo iducit usuram ex tra de usu. consuluit. Qō itelligitur qñ talis spes ē cā p̄ncipalis mutui. De ista tñ māteria plene ha bes supra i. ij. parte. ti. i. Et dī spes fm etymologi am: qz est spes progrediendi ad ardua: q̄i pes dca ut dī i catholicon.

Nota ſecundum :§:I

istam largam acceptionē ſpei. s. in malū fm Gui hel. i sūma v̄tu. q̄ ipa ē triplex. Pria est ꝓfidētia ō se ipo. ſecūda ē cōfidētia de alio. tertia est ꝓfidēti a de aliq̄ uano. de p̄ma dī ꝓuer. xxviij. qui ꝓfidit i cor de suo: stultus ē. Uere āt stultus est cōfidens de se qui proprius loquendo p̄sūptō ē. Nā hō ñ est sufficiēs ex se. nec ad sustinēdū: nec ad defendē dū se: nec ad merendum. q̄ hō nec aliqua alia cre atura si sufficiēs ad sustinēdum: ex se oñdit Ere. dicens. Esse omnium que de nihilo sunt in nihilū tenderent: nisi ea omnium actu manu regiminis: retineret. Secūdo non est sufficiens defēdē se ab hostibus suis: imo a demōibus cito pimeret nisi a deo ꝓtegeret. Tren. iij. Miser icordie ei⁹ q̄ non su mus consūpti. Tertio ē insufficiēs ad merendum qz nec ex se sufficit bonum unū ichoare seu bonā uitam accipere. ij. Lor in. iij. Non q̄ sufficiētes si m⁹ aliquid cogitare a nobis q̄i ex nobis ꝛc̄. Logi tatio autem primum opus esse uidetur. Pōt ho mo se perimere. sed non se resuscitare. Osee. xiij.

Perditio tua ex te isrl' tm̃ i me auxiliū tuū. Secū do est insufficiēs i bono inchoato pseuerare &c. Lito bonū amittitur nisi a largiēte custodiatur. Tertio i bono insufficiens est proficere. p̃s. lxxx. Beatus uir cuius est auxiliū abs te &c. Confidētia seu spes i alio homine est falax ⁊ cūfūdens hoīnē Isa. xx. Confūdentur ab ethiopia spe sua: ⁊ con fidūt homines i altero aliquādo rōe potestatis: ꝛ dicitur his Isa. xxxi. Ue qui descēdūt i egyptum: ad auxiliū sperandū: ⁊ nō sūt confisi sup sanctuz isrl. &c. Aliquādo ratione consāguinitatis. Sed dicitur Iero. xvij. Maledictus uir qui confidit i hoīe: ⁊ ponit carnem. i. parentellam brachium suum. i. robur suuz. Aliqñ ratione malitie ⁊ iniq tatis. p̃s. lxi. Nolite sperare in iniquitate per astu cias hominū putātes obtinere que uolūt. Cō fidentia in re uana ē cōfidētia uel i uita tempora li que breuis ⁊ momētanea ē Sap̃. v. Spes impȳ q̃i lanugo q̃ a uento tollitur. Uel cōfidere i diui tȳs. i. ad thi. vi. Diuitibus huius seculi precipe ñ sperare in incerto diuitiarū: sed in deo uiuo: Uel confidere in fama ⁊ opinione hominū Job. viij. spes hypocrite peribit: Quid. n. hypocrita i cun ctis suis operibus sperat nisi honorē: reuerētiā: gloriā laudis: a melioribus metui: factus ab omi bus uocari: sed peribit ista spes: qz eternitatē nō querens fugit q̃ tenet: qz eius intentio i illa glori a non figitur q̃ sine fine possidetur Job sicut tele aranearū fiducia ei⁹. s. hypocrite. Dis g̃ ista ma la ip̃rope dicta spes abicienda ē.

Spes que est uir §. II.

tus theologica sic diffinitur a magistro sen. in. iij. Spes est certa expectatio future beatitudinis: ex meritis ⁊ gīa ꝓueniens. Ubi tangūtur tria de ipa Primo eius actū. ibi certa expectatio. secūdo ei obiectū: cū subditur future beatitudinis. tertō me ritū cū dī ex meritis ⁊ gratia ꝓueniēs. Quātū ad primū. s. cū dī certa expectatio: ē sciendū q̃ sic oēs alie v̄tutes participāt aliqñ a charitate. s. desi derīū sūmi boni propter q̃ operātur. Ita iste ac tus qui est expectare: principaliꝰ cōuenit spei: ⁊ ille v̄tutes quibus cōuēit ille act⁹ expectatōis: ut patientia: lōganimitas: ⁊ magnanimitas: partici pāt ipm actū a spe. Nā expectatio patiētie ē expe ctatio diuini auxiliȳ i periculis: per lōganimitatez expectat q̃s diuinū auxiliū i laboribus: tēdēs diu i aliq̃ bonū arduū obtinēdū: Per magnanimita tē expectat quis diuinū auxiliū ut tēdēs i aliquod bonū arduū temporale. Sed expectatio spei est expectatō boni ardui eternalis possibilis adipisci q̃lis ē eterna beatitudo obiectū spei. b. Tho. Est at actus ꝓpr⁹ spei expectare: ñ sperare futuraz. s. beatitudinē. Huius rō ē: qz cū spes tēdat in bonū possibile nobis adipisci. si spes tendat in bonū ob tinēdū ſm propriā v̄tutē sic dicitur spes sperāt tā tū. Sed si tendat in aliq̃ bonū obtinēdum per v̄ tutē alienā: sic proprie spes dī expectare. Et h̄ du o tāgit ap̄s ad Ro. viij. Si q̃ uidemus speram⁹ per patiētiā expectamus. b. tho. ꝑma ꝑte. Ista aūt expectatio dī certa ut pz in diffinitione ad ostēdē dū q̄ spes presupponit facultatē ⁊ facit certitudi nem pueniendi i beatitudinē futurā. Unde ap̄s q̃ habebat certitudinē illius btitudinis: ⁊ hoc nō nisi p spē dicebat. ij. ad thi. ij. Scio cui credidi: et certus sū: qz potēs ē depositū meū seruare &c. Si āt arguat sic i cōtrariū: certitudo esse non potest: de eo q̃ pōt deficere. Sed multi uiatores haben tes spē deficiūt a cōsecutione beatitudinis: g̃ spes uiatoꝝ nō hz certitudinē: Rñdeo q̄ aliq̃ habētes spē future btitudinis: habēt certitudinē conseqn di eā ex quiq̃. Primo ex auxilio diuine oīpoten tie. Secūdo ex auxilio diuine misericordie imēse. Tertio ex infinita dei liberalitate. Quarto ex et na dei ordiatione. Quito ex liberi arbitrīj ab̄ pec cati iflexibilitate: qz. s. nō ponūt obstaculū supra dictis alicui⁹ peccati. Et hāc certitudinē hūt l' ha buerūt oēs i gratia cōfirmati. Aliqui v̄o habētes spē future beatitudinis deficiūt a cōsecutōe eius: ñ quidē ex deffectu diuini auxilij q̄ i p̄dictis q̃ttu or cōsistit: sed ex defectu liberi arbitrīj ponētis ob staculū peccati: ita q̄ certitudo spei quā. s. spes hz de obtinēdo uitā etnā cāt ex q̃ttuor supradictis. s. ex dei oīpotētia: misericōdia: liberalitate: ⁊ eter na ordinatōe: certitudinal'r ⁊ ifallibil'r: q̃tū est de se ordinātib⁹ nos i uitā eternā. ⁊ dirigētib⁹: Sz qz q̃diu sum⁹ in hac uita pōt ē accidētale ipedimē tū peccati mortalis: ne spes q̃ de se certitudinē hz finē suū ꝓsequat: iō i hac uita cū spe habēdi uitā eternā adiūgit tior sepatōis a deo. b. tho. i. iij. sē. di. xxvi. Addit tertio i diffinitōe future beati tudinis. Nā ꝓpriū ⁊ primū obiectū spei ē beatitu do futura: q̃ i dei uisiōe ꝓsistit. Unde ap̄s ad Heb: vi. Habem⁹ spē sicut anchorā tutā ⁊ firmā icedē tē usqz ad iteriora uellamīs. Expositio habemus i. hāc dēm⁹. s. anchorā tutā. s. ab oī malo tuentez: ⁊ firmam. i. in omni bono nos confirmantem in cedentem. i. incedere facientem: usqz ad interiora uellaminis. i. celestem beatitudinem nobis uella tam in uia. In cuius figuram Exod. xxvi. dicitur q̄ uellū ponebatur inter sancta ⁊ sancta sanctoꝝ q̄ significat beatitudinem nobis uellatā hic. i. ad Cori. ij. Oculus nō uidit &c. ratio ad hoc ē: quia spes ūnitit v̄tuti ifinite dei: sed propriū est infinite v̄tutis ad bonum infinitum perducere quod ē uita eterna: que in dei pfecta fruitōe consistit Ergo spes est expectatio future beatitudinis. b. tho. ꝑa secūde: ⁊ nota q̄ sicut finis respicit principaliter deū. secūdario respicit etiam alia que ordinantur in deū ut mysteria incarnationis: sacra. ⁊ que cōti nētur in sacra scriptura: ita spes p̄ncipal'r respic beatitudinē supnam: secundario aliq̃ alia i q̃tum

ordinant nos ad consecutionē beatitudinis. Nō enim licet sperare aliquod bonuz pter beatitudinē sicut ultimū finē: sed sicut id qō est ordinatum ad ꝓsequendū beatitudinē: sic remissio peccatoꝝ augmētū gie subleuatōz i piculis ne deficiat ꝛ hꝰ Et signanť dī i diffinitōe future: qr spes ē de iuſtibilibus nō habitis sed hñdis: ꝛ nota q pdestinatꝰ p spē expectat uitā eternam ꝛ futurā quaz est habiturus: ꝛ q̄tum ad suam extimationem ꝛ fm rei vitatem. Prescitur autē q̄uis non sit habiturus uitam eternam. ꝛ ita nō sit ei futura in rei ueritate: tamē est ei futura fm suam extimationē al'. n. non expectaret: Tho. in. iij. sen. Demū ponit mediū seu modū attingendi pmiū ꝛ cōsequendi ipm: cū dicit in diffinitione magī sen. ex meritis ꝛ gratia ꝓueniēs. Nō ät dicit spes ex meritis ꝛ gratia eo q ipe habitus spei per quam aliquis expectat futuram beatitudinem causetur ex meritis: sed pure ex gratia: vnde est habitus infusus: ut fides ꝛ charitas. Sed dicitur spes prouēire ex gratia ꝛ meritis precedentibus: q̄tum ad duo. Prīo q̄tum ad actum spei formate in quātum dei gratia ꝛ merita precedentia ꝓducunt actū spei Ubi nota q spes non pſupponit merita in actu: sed in ꝓposito. Nō. n. aliquis sperat propter merita: q̄ si merita existentia ꝓducūt actū spei: sed qz p mēita que ꝓponit ad beatitudinē se puenire sperat. Secūdo mō spes dicitur ex meritis ꝓuenire q̄tū ad obiectū. ſ. q̄tū ad ipam rem expectatam: ꝓut ſ. aliquis sperat se beatitudinē adepturum ex dei gratia ꝛ meritis precedentibus. Et pp hoc dic magister sen. in. iij. di. xxvi. sic sine mēitis aliquid sperare: nō spes sed presūptio dici pōt. Tho. i. iij. di. xxvi. ꝛ Rai. i sūma.

Pro maiori de ¶III¶

claratione ultime partis diffinitionis spei. Sciendum q modi cāe efficientis sunt quattuor ut dic Auicena i metha. sua. Prima cā efficiēs ē q i inducendo formā substātialē uel accidētalē ultimā pfectionē cāt. Scōa cā efficiēs ē dispōnēs: que ad receptionē forme mām prepat uel disponit. Tertia cā efficiēs est coadiuuās: q ad ꝑme cāe effectū operā pstat. Quarta cā efficiēs est cōsiliās q alti finez ꝛ formā agēdi oñdit. Istis q̄ttuor modis potest aliquis eē cā alterius ad beatitudinē cōsequendaz Prīa ē cā efficiēs ut pficiēs. ſ. dina gratia uel misericordia. ps. Gīam ꝛ gl'iaz dabit dñs. Scōa cā sufficiēs ut dispōnēs sūt opa meritoria. Uñ apl'us i. ad Cori. vnuſq̄ſq; ꝓpam mercedē accipiat scōz suū laborē: ubi ět notādū: q opa nāa si cōsideraāt fm q ꝓcedūt a ꝓpa uolūtate seu fz ꝓpaz eorū vtutē: sic ñ pñt mereri uitā eternā ō cōdigno pp maximā distātiā nīi meriti ad vitā eternā. pp quod apl's ad Ro. viij. ait nō sūt ꝓdigne passiones ꝛc Meret tñ ipa opa nāa de ꝓgruo. Nā ꝛ ꝓgruū est ut hōi opāti bñ fm suaz vtutē: deꝰ fm sue vtutis itelligētia recōpenset. Si ät cōsideraāt opa nāa: ꝓut procedūt ex gratia spiritus ſācti ihabitātis aiā. Sic de cōdigno merēt uitā eternā eo q opa nīm hz efficatiā ex pte dei mouētis Tho. pma ſe. q. cxiij. Et Bern. ħ dicit sup canti. hoc totū homis meritū si totā spē suā pōat i eo q te tū saluū fecit Tertia cā efficiēs ut coadiuuās ad btitudinē ē alteriꝰ oño deuota. Nulli. n. licet sperare de aliquo hoie vel de aliq̄ creatura: sicut de agēte pncipali: ſz sicut de agēte ſario ꝛ istrumētali: per qō aliqs adiuuať ad q̄cūq; bōa ꝓseq̄nda i beatitudinez ordinata. Et ħ mō ad ſactos nos cōuertim⁹ ꝛ aliq̄ ab hōib⁹ petim⁹. Tho. ſa ſe. q. xvij. Et sic uirgo māia dī spes nāa. ſ. suffragij a q̄ ōbem⁹ pcipue sperare adiuuari: ut cū ſario agēte: ꝛ de hac cā coadiuuāte ait apl's. i. ad Cori. ix. Coopatores sumus dei. Adiuuam⁹. n. deo ad ordinādū alios in futurā beatitudinē nō ꝓpť defectū virtutis eiꝰ: cū sit vtutis ifinite: ſz i q̄tū deꝰ suā p nos exequit actionē: sicut dñs p seruū: ꝛ agēs pncipale p istrumēta le. Est aūt dīa inter agens creatū ꝛ icreatū. quia agēs creatū sine medio agere nō pōt qz ē finite vtutis: ſz agēs icreatū. ſ. deꝰ cū sit ifinite vtutis: pōt agere sine aliq̄ mō p se ipm: Agit tñ mlta per medias cās. Et hoc ſpal'r pp tres rōes. Prīa pp mū di decorē. Nā mūdi decoꝝ ꝛ pulchritudo i hoc ꝓsistit: q ꝺdā sūt alioꝝ cāe ꝛ quidā eorū effectus. Secūda ē pp dei pfectionē. Nā cū deus sit bōitatis ifinite suā bonitatē uoluit reb⁹ creatis cōicāre nō solū q̄tū ad hoc q sint: ſz ět q sint aliorū cāe. Tertia ē pp nostri istructionē sicut. n. apparet in nāl'ib⁹ q sol nō solū i se est lucid⁹: ſz ět ē aliis causa lumis: sic nos debem⁹ eē cā beatitudinis nō solū nobis sed ět alīs. Jac. v. Qui conuerti fecerit peccatorē ꝛc. Quarta cā ut ꝓsiliās ē exhortatio uel istructio uel eruditio fraterna ad beatitudinē cōsequēdā ad Ro. xij. Qui docet i docēdo qui exhortať i exortādo ꝛc. Rai. in sūma.

Deinde uiden ¶IIII¶

dū ē de spe q̄tū ad eiꝰ fructū quē ꝓducit Scōo q̄tū ad eiꝰ subiectū i q agit. Tertio q̄tū ad eiꝰ actū quē ꝓduc. Quarto q̄tū ad eiꝰ obiectū qō ispicit: Et q̄tū ad ꝑmū sciēdū: q spes opať q̄ttuor magna bona. Est. n. ꝑmo dilectionis affectiua. ſo delectatōis ꝓductiua. ťcio opatōis pfectiua. q̄rto ꝑmiatōis collatia. Qū ät spes sit dilectōis effectiua ꝓbať rōe ꝛ auēte. rōe q̄dē q ille q̄ spat bonuz aliqō obtinēre: si sua vtute l'a se ipo ñ possit illō bonū obtinere illō diligit cuiꝰ vtute ꝛ auxilio sibi possit illō ꝓuēire. Cū g̃ spes sit expectatio future beatitudis: quā ñ possumꝰ ꝓseq̄ nisi ō vtute: ex ħ ici pimꝰ deū dilige. Auctoritate q̄dē idē oñdit. dicit apostolus ad col'. i. Dilectionem quam habetis i sanctos propter spem que reposita ē uobis i celis

Ex qua sequitur: q̄ si spes celestis p̄emij ē causa qua diligimus sc̄tos: multomagis ipsa spes facit nos diligere deū tanq̄ p̄cipale obiectū b̄itudis future ⁊ cā. Super illo ēt uerbo Mat. i. Abraaz genuit Isaac: Isaac āt genuit iacob: dicit glo. sic fides genuit spē: spes vero dilectionē: ⁊ sic dilectio ex spe causatur. Secūdo spes ē dilectionis ꝓductiua. Rō est: bonū apprehensū conueniens delectat. Si. n. bonū ut conueniēs apprehēdat ut pñs: sic sensus qui ē boni pñtis cōueniētis ē cā delectatiōis: delectatur. n. sēsualitas in uidēdo pulchra: i audiēdo armonia sonoꝝ: in gustādo dulcia ⁊c̄. Si āt bonū vt conueniēs apprehēdatur ut p̄terit̄: sic memoria cāt delectationē. Cū. n. q̄s actualiter recordatur aliquoꝝ gestoꝝ in quibus afficit siue bona opera q̄tum ad bonos siue mala q̄tuz ad p̄uos sic delectatur. Si vo apprehēdatur bonū cōueniens vt futurū: sic spes cāt delectationez. Cū. n. quis spat adipisci magnā dignitatē: vtilitatē: p̄miū: ⁊ huiusmodi: ide delectatur per maxime: cū sperat p̄miū eternū: inde hz cāz delectationis ⁊ gaudū. Aplus ad ro. xij. Spe gaudētes ibi gl̄a. Amb. Nō nisi eterna speretis ⁊ inde gaudebitis. Gaudium āt iportat delectationē creature rōnalis. Itē ad ro. xv. Deus āt spei repleat nos omni gaudio. Et i ps. Ego āt in dño spaui: exultabo ⁊ letabor in mia tua. Nec est ꝫ q̄ dī p̄ouer. xiij. Spes que differtur affligit aiam: q̄ nimirū q̄diu differtur spes eternoꝝ affligūtur aie fidelīū: ubi Beda: Spes eterni p̄miū affligit aiam: q̄ nimiꝝ q̄ differtur spes eternoꝝ affligūtur aie fidelium. Nā spes alia rōe ē cā afflictionis: alia rōne cā est delectationis. Cā. n. afflictiōis ē rōne dilatiōis p̄miū eterni de quo ē spes. Cū. n. spes sit ō eterna beatitudine: q̄ tale bonū nō ē pñs: sed differtur ad cōsequēdū usq̄ in finē: rōne sue dilatiōis tristat. Sicut ⁊ mater de suo filio absente ⁊ gaudet ⁊ tristatur: gaudet in q̄tum sperat ipsū quez amat reuersurū cū magno honore ⁊ sui utilitate. Tristatur ex dilatione cōsiderans p̄cipue pericula que ei pñt accidere ne reuertatur. Unde ps. lxi. Fuerunt mihi lachr̄yme mee panes die ac nocte: dū dī mihi per singulos dies vbi est deus tuus. Tertia spes ē operatiōis pfectiua ⁊ auxiliatiua. Unde in ps. xxxvi. Spera i dño: ⁊ statī subditur. Et faciet. Spes. n. adiuuat ⁊ fortificat ad operāduz tripl̄r. Primo rōe eius q̄ aspicit. Scōo rōne ei⁹ q̄ efficit. Tertio rōne eius q̄ perficit. Et quātū ad p̄imū rōne eius q̄ respicit. Respicit quidem spes ad b̄itudinē futurā: que cū sit difficil̄ ad habēdū: conatū ⁊ operationē intendit. Unde aplus. i. ad Cor. ix. Qui arat dz arare in spe fructus percipiēdi. Unde Aug. Qui arat. i. p̄dicator qui corda hoiuz ad fidē apperit: vel quicūq̄ alius minister xp̄i ⁊ cooperator dz arare. i. p̄dicare uel alia bōa facere in spe stipēdioꝝ sp̄ualiū nō ꝓpter spē t̄pali um: hoc ē ut necessaria uite: q̄ tm̄ non ꝓpter illa p̄incipaliter p̄dicet Iero. ⁊ Seneca. Omne op⁹ leue fieri solet: cū p̄cium eius cogitatur. Et spes p̄miȳ solatiū fit laboris. Scōo spes adiuuat ad operandū rōne eius q̄ efficit. Nā spes delectationez cāt ut dictū ē in. §. p̄cedēti. Delectatio āt perficit opus fm ph̄m. Tertio spes adiuuat ad operādū rōne eius q̄ p̄ficit. Nā spes perficit uoluntatem in quātum facit diligere vt dictū ē supra i p̄imo §. huius ca. Sed diligens facilius ⁊ fortius operatur: ita dicit Aug. ꝑmo li. confes. Qui amat nō laborat. Dis labor amātibus nō est grauis. Solū amor ē q̄ nomē difficultatis erubescit. Quarto spes ē p̄miȳ collatiua. Unde in ps. xxxviij. Beatus vir cuius ē nomē dñi spes eius. Q̄ exponens Aug. ait: Beatus uir qui t̄palia ab eo nō sperat: sed illud q̄ indicat nomē eius. s. salutē. i. beatus qui ipsū deū: non aliud a deo sperat. Idez q̄ gaudet in spe tenebit ⁊ rē. Hec quattuor q̄ predicta sē ponit Rai. pisanus in sūma sua.

Et potest huic §. v.

addi q̄ hētur i sūma uirtutū. s. septē p̄emia seu utilitates cōsequētes ex spe. Prima ē: q̄ ē pñie directiua ⁊ icitatiua. Nullus. n. peniteret: nisi speraret veniā Amb. Nemo digne agere pōt pñiaz: nisi qui sperauerit idulgentiam de pe. di. i. In huius figurā fuit p̄ceptū: Deute. xxiiij. Nō accipies loco pignoris molā superioreꝝ nec inferiorem. Mola supior que dēpmit opa hoīs que facit: ne eis eleuetur: ē timō. Mola iferior que retinet materiā ne i terrā descendat est spes: que retinet hominē a motu despatiōis: ne absorbeatur tristitia. Inter ista dz eē motus corporis i pñia: ⁊ non semper dz hēre apud se in mēte. Secūda q̄ ē i an gustȳs ⁊ pīcul̄ magnis fortificatiua: Isa. xl. Qui sperant in dño mutabūt fortitudinē di. xlvij. omnes. Huius exemplū hēmus de illa sc̄tissima muliere: de qua dī. ij. Mach. vij. q̄ pereūtes septem filios sub vnius diei t̄pe cōspiciens bono aio ferebat: ꝓpter spem quā in deū hēbat. Tertia q̄a est intelligentie apitiua sap. iij. Qui confidūt itelligent veritatē. Exemplū i Abraā qui ex magna spe quam hūit in deū fuit illuminatus ad cognoscendū quo deberet se hēre in illa pplexitate cuz descendit in egyptū circa uxorem sua. Unde Aug. Fecit q̄ potuit: q̄ non potuit deo cōmisit i quē spauit: nec eum fides aut spes fefellit. xxij. q. ij. q̄ ut. Quarta q̄ est in malis liberatiua ps. xxxi. In te spauerunt p̄es nostri: spauerunt ⁊ liberasti eos. Exemplum de susanna liberata a calūnia senum ⁊ morte. Erat. n. cor eius fiduciā hns i dño: ut dī Dañ. xiij. Quinta q̄ est tentationū dīa boli triumphatiua ps. x. In dño spaui non timebo. quid faciat mihi hō. i. diabolus. In figurā dauid non armatus armis ꝓprie confidentie: sed

cõfidentia dñi ꝓstrauit. Goliath. i. Regũ. xvi. Sexta ẽ capitis. i. itẽtiõis hoĩs ꝓseruatiua. Unõ dr ab aplo: galea que caput custodit. i. ad Thi. v. Galeã salutis assumite. i. spẽ salutis. Ex intẽtione ãt iudicatur opus hoĩs. Qui ãt sperat in deum i operibus suis: non põt nisi uti bona intentione.

Septima quia est bonorum multiplicatiua. ps. li. Ego aũt sicut oliua fructifera in domo dei speraui in misericordia dei mei ꝛc̃. ps. cxxix. A custodia matutina usq; ad noctem speret isrl i dño. A custodia matutina uel vigilia ꝑm aliam litterã que est quasi initium diei signãt ꝓncipiũ quo alicui incipit apparere sol usus rõis. Nox significat finẽ vite. q. d. a principio vsq; i finẽ semper speret anima. Uel custodia matutina significat tempus quo xps resurrexit: qr illa hora resurrexit. Nox ẽ finis mundo: israel populus fidelis. q. d. ex tempore resurrectiõis xpi qui ichoauit beatitudinem debemus sperare usq; in finem. Et nota quod dicitur Osee. xij. Spera in deo tuo semper ad oñ dendum q; omni tempore debemus in dño sperare. Precipue debemus sperare in dño tempore tẽtationis: afflictionis: defectionis: ꝛ offensiõis. Primo debemus sperare in deo tẽpore tẽtationis: vt scilicet resistamus: vt non cadamus: ut vincam⁹. Nã spes quam habemus i deo liberat nos ab õi tentatiõe. prouer. iij. Clipeus est sperantibus i se. Nõ ãt sperat qui injcit sibi laqueos: non vitãdo occasiones peccatorũ: sed presumit talis. Nõ sperat qui tm̃ ꝓsiderat fragilitatẽ suam ꝛ nõ penaz. Non sperat qui in tentatiõe ad deuz nõ recurrit orãdo. ps. xxvij. In dño speravit cor meũ: ꝛ adiutus sũ. Secundo debemus sperare i deo tẽpore afflictionis ꝛ hoc triplici rõe. Prima qr de⁹ tribulatos non deserit. Judith. xiij. Qui non deseruit sperãtes in se. Secũda qr deus tales eripit. ij. ad Lozin. i. Qui de tantis periculis nos eripuit ꝛ eruet in quem speramus. Tertia qr deus in se sperantes securos reddit. in ps. x. In deo speraui non timebo quid faciat mihi hõ. Ambro. de diuina misericordia tunc sperandũ ẽ amplius: cum presidia humana defecerint. Et Greg. in. x. moraliũ. Tanto spes i deo solidior surgit: quanto quis qz grauiora pro illo pertulerit. Unde hiere. xvij. Spes mea i die afflictionis. Et eccl. xiij. Felix qui ñ habuit animi sui tristitiã: nec excidit a spe sua. Qd exponitur sic. Felix. s. beatitudine uie: ꝛ post ea pñie: qr lz modo habuerit tristitiã cãnis ul mũdi: nõ tm̃ habuit tristitiã animi per quã exciderit a spe dei. Uel sic. Felix qui non habuit tristitiam. i. cãm tristitie que ẽ peccatũ: ꝛ qui non excidit. s. per peccatũ a bonis operibus: quibus paratur et spatur beatitudo. Uel sic. Felix qui non hũit tristitiam. i. accidiam per quã quis excidit a spe uenie. Tertio debemus i deo sperare tpe defectionis. Sicut. n. seruus in dño diuite ꝛ largo spat. Sic tpe paupertatis i dño ẽ sperandũ. Et hoc triplici rõne propter quam pauper i diuite sperat. Prima rõ ẽ pp cibũ vel nutrimentũ ps. lxvij. Parasti i dulcedine tua pauperi deus. Secunda est ꝓpter auxiliũ. Isa. xxv. Factus es fortitudo pauperi. Spes a turbine: umbraculum ab estu. Job v. Saluũ faciet egenũ a gladio oris eoz: ꝛ de manu uiolenti pauperem: ꝛ erit egeno spes. Ubi sciẽdum q; tribus modis iducitur aliquis ad peccandũ. s. vel cõtumelia ꝛ adulatoria persuasione. Et cõtra hoc dr. Saluum faciet egenũ: i. illuz qui se putat egere auxilio dei a gladijs eorũ. i. iniqua psuasione: laude: contumelia: uel adulatione que est gladius. puer. penul. Generatio que pro dentibus hz gladios. Secũdo iducitur aliquis ad peccandum iurie illatione. Et propter hoc dicitur ò manu uiolenti. i. ptate tyranni qui alios oppmit i ps. lxxi. Liberauit pauperẽ a potente. Tertio iducitur aliquis ad peccãdum tpalis boni defectione: ꝛ contra hoc dicit. Erit egeno spes. i. illi qui est tpalis boni auxilio destitutus erit spes adeptionis boni spualis: ꝛ merito: qr spes ẽ certa expectatio future beatitudinis. Unde mens cuius spes ẽ i eternis solidata: nec adulatione nec detractiõe deiicitur: nec psuasiõe emollitur: nec aduersitate frãgitur: qr inititur soli deo. Quarto debem⁹ sperare i deo tpe offensionis. Rõ huius est: quia si esset medicus aliquis cõporalis qui uellet sciret ꝛ posset omnes infirmitates curare: tũc quilibet ifirmus deberet i tali medico cõfidere ꝛ sperare. Talis medicus ẽ deus: qui vult scit ꝛ põt omnes peccatores curare sanare uel saluare ergo ꝛc̃. i. ad thi. i. vult omnes homines saluos fieri. Aug. sup Joã. Quantum est i medico sanare uenit egrotũ ꝛc̃. Uñ eccl. ij. Respicite filij nationes hoĩum: et scitote qr nullus spauit i dño: ꝛ cõfusus ẽ: permãsit i mãdatis eius: ꝛ derelictus est. Aut quis inuocauit eum ꝛ despexit eum. glo. coll. hic tria dicit. Primo q; nullus sperãs i dño est confusus. i. i spe sua est frustratus ad ro. v. Spes non cõfũdit. i. ñ facit erubescere sperantẽ. Cuius rõ ẽ: qr aliquis ꝙ funditur quando quod spabat non inuenit uel non ipleuit: sicut contingit illi qui sperat i homine: ꝓpter qõd dr Hiere. Maledictus qui confidit i hoĩe. Spes ãt non confũdit: qr est i deo qui non fallit nec fallere põt. Secundo dic̃ q; nullus opãs ex charitate non ex timore uel cupiditate est derelictus. Eccs. viij. Qui custodit preceptum non experietur quicq̃ mali. ps. xxxvi. Junior fui ꝛc̃. Et non vidi iustum derelictum simplr: videlz ꝛ si ad tps exponat eum tribulationibus. Tertio dic̃ q; nullus iuocans ex fide est despectus. Unde subditur. Aut quis iuocauit ꝛc̃.. i. itus ex corde vocauit fideliter: humiliter ꝛ perseueranter ò precãdo: ꝛ despexit eũ nõ exaudiẽdo. q. d. null⁹. ps. cxliij. Prope est dñs oibus iuocantibus eum ꝛc̃. Licet

enim credere ꝑ̄ſq̄ ſpare: ⁊ diligere ſit: tñ nil peti
tur ex fide: niſi ſit ſpes habendi ⁊ diligatur. Et iō
l dictis verbis vltimo ponitur fides: ꝑmo ſpes: ſe
cūdo charitas: hec ſūt hugo. cardialis i poſtilla.

De ſubiecto ſpei. i. i quibus ſpandū ſit. La. ij.

De ſubiecto ſpei

.i. i quibus ſpes reꝑitur. Ubi ſciēdū
q̄ ſpes ꝓut ē virtus theologica non
fuit in xp̄o: nec eſt in celo. i. i beatis angelis ⁊ aīa
bus: nec i iferno. i. dānatis ⁊ demonibus. Sed eſt
i mūdo. ſ. i fidelibus: i purgatorio videlicet aīab⁹
ibi exiſtentibus: ⁊ fuit i limbo i patrib⁹ antiquis
dum ſteterūt i limbo. Primum ſic ꝓbatur. ſ.
q̄ ſpes non fuerit in xp̄o: xp̄us ſimul fuit compre
henſor ⁊ viator: ⁊ neutro modo habuit ſpem pro
prie. Rō eſt: qz i quantum fuit ipſe comꝓhenſor:
ſemper actu fruebatur viſione diuina clarᵉ q̄ ſanc
ti i patria: ſed ſpes eſt de non viſis ſm apl̄z ad ro.
viij. Ergo i eo non erat hoc modo ſpes. Sed nec
ēt i quātum viator ſeu mortalis eam habuit. Nā
q̄uis ut mortalis expectaret aliquid qō nō habe
bat. ſ. gloriam impaſſibilitatis: quam videtur po
ſtulaſſe: cum dixit Job. xvij. Pater vēit hora: cla
rifica filium tuum ſm expoſitionem Aug. Non
tñ ex hoc pōt dici ꝓprie habuiſſe virtutem ſpei.
Rō eſt: qz principale obiectuz ſpei ē beatitudo ei
na: que cōſiſtit in viſione ⁊ fruitione diuina: quā
hz aīa ēt abſq̄z corpore. Et hanc viſionem ⁊ frui
tionem xp̄s dum ēt erat mortalis habebat: quia i
ſtanti cōceptiōis ſue: aīa fuit glorificata. Nec ob
ſtat q̄ p̄s. xxx. dicit i eius ꝑſona ad patrem. In te
dñe ſpaui: non cōfūdar i eternum: qz ibi large ſu
mitur ſpes ꝓ expectatione illius ꝑmij accidenta
lis. ſ. glie ſeu reſurrectionis cōporis glioſi: que ex
pectatio non eſt ꝓprie ſpes uirtutis. Tho. i. iij. di.
xxvi. In angelis bonis ⁊ aīabus beatis ſimiliᵉ
non eſt ſpes. Rō eſt: qz ſpes ut dictuz eſt: eſt de nō
uiſis. Quod. n. videt quis non ſperat ait apl̄s ad
ro. viij. Sed angeli ſemper uident faciē patris: vt
dī Mat. xviij. Et de ſanctis dī. i. Jo. Uidebimus
eum ſicuti eſt. ⁊. i. ad Lozi. xiij. Tunc āt facie ad
faciem. ſ. eum videbimus: ergo i eis non eſt ſpes ſz
res ſperata hic eſt. ſ. beatitudo perfecta. Probat
idem alia rōne. Nam ſi haberet ſpem: aut eam
haberent de bono qō expectant alīs: aut de bōis
qō expectāt ſibi. Primo modo non pōt dici q̄ ha
beant ſpem: qz ſperare alīs beatitudinem non p
tinet ꝓpe ad ſpem uirtutis: ſed magis ad chari
tatē. Sicut ille qui hz charitatem dei: eadē chari
tate diligit ⁊ proximum: ⁊ conſequēter appetit ⁊
ſperat illi beatitudinem. Si ō bono qō ſibi expec
tant dicātur habere ſpem: hoc ēt ñ pōt dici: qz
ſpes ñ eſt de bītis ſed de habendis rebus: que ꝺs
nondum habet. Sed angeli iaz habent deū ⁊ ſanc
ti ꝫ ⁊c. Et ſi dicatur: q̄ lz ñ expectēt bonū qō hñt
ſ. viſionem dei: expectant tñ cōtinuationem bōi
ipſius qō hñt: ut ſicut nos ſperamus adeptionem
boni qō non hēmus: ita ipſi ſperant cōtinuationē
boni qō non hñt. Nam certitudo de cōtinuatiōe
ē de eſſentia beatitudinis. Rñdeo q̄ angeli ⁊ ſācti
qui fruuntur deo: efficiūtur quodammō partici
pes diuine eternitatis: que cū ōe tp̄s excedat: non
diuerſificatur per ꝓteritū ꝑñs ⁊ futurum: ſicut
tp̄s facit: ⁊ iō fruentes diuina viſione eſſētialiᵉ nō
hñt ſpem de cōtinuatione ipſius beatitudinis: qa
nō ē ibi cōtinuatio futuri. Tho. i. iij. di. xxvi.
Itē ſcti q̄uis expectant glīaz corꝑoris ſui que erit
i vltima reſurrectione: non tñ iſta expectatio per
tinet ad virtutem ſpei. Tū qz ut dictū ē: obiectuz
ſpei eſt principaliter glīa aīe: tum qz glīa corꝑoris
ē quid minimū reſpectu ad glīam aīe: tum qz hñs
iam glīam aīe hz ſufficientem cām glīe corꝑoris:
glīa. n. aīe redūdans ad corpus facit eum glioſū.
Tho. vbi ſupra. In dānatis ⁊ demonibus nō
ē ſpes. Qō ꝓbatur. Primo quidem ſic: ſpes cāt
gaudium. Sicut dī ad ro. xij. Spe gaudentes: ſed
dānati ⁊ demones non ſūt in gaudio: ſed in dolo
re ⁊ luctu ſm illud Jſa. lxvi. Secui mei laudabūt
ꝑ exultatione cordis: ⁊ vos clamabitis ꝓ dolore
⁊ ꝓ cōtritione ſp̄s ⁊c. Secundo oñditur idē ſic.
Spes non eſt de impoſſibili. Sed demones ⁊ dā
nati cum ſint in malitia confirmati: ſunt certi q̄
nunq̄ ꝑñt euadere eternam dānationem ⁊ perue
nire ad beatitudinem: ergo nō hñt ſpem. Sic. n.
requiritur ad ueraz beatitudinē q̄ aliquis ſit cer
tus de perpetuitate beatitudinis ſue: alioquin nō
quietaretur uolūtas eius. Ita ad penam dānato
rū requiritur certitudo de perpetuitate dānatio
nis. Unde ſicut beati non hñt ſpem ita nec dāna
ti. Tho. ſcda ſcde. q. xvij. Et notādū q̄ lz dānati
⁊ demones hēre poſſint ⁊ habeant fideꝫ informē
de deo ⁊ alīs. Unde Jacobi. iij. dī. Demones cre
dunt ⁊ contremiſcūt: non tñ habēt ſpem. Cuius
Aug. rōem aſſignat in Enchiri: dicens q̄ fides eſt
bonarum rerum ⁊ malarum ꝑtium ꝓteritaꝝ
⁊ futuraꝝ ⁊ ſuarum ⁊ alienarum. Spes āt nō eſt
niſi bonaꝝ rerum ⁊ ad ſe pertinentium. Unde qz
bona diuina non ſūt dānatis futura poſſibilia: ſz
ſūt eis ſemper abſentia: iō non in eis ſpes eſſe pōt
ſicut fides informis. Pōt āt eſſe ſpes in uiatori
bus videlz uel his qui erant in libo dū ibi erāt: ul̄
his qui ſūt in purgatorio: vel his qui verſantur i
mūdo. Qō oñditur triplici rōe. Prima eſt talis.
Quicūq̄z cupit aliqō quod nondū hz expectat il
lud. Sed omnes viatores ꝓdicti cupiebant bea
titudinē: quam non hñt: vel non hēbant qui erāt
in limbo: vel qui ſūt in purgatorio: ⁊ qui uiuunt
i mundo. Ergo expectabant vel expectāt beatitu
dinem quā non hēbant: uel nōdū hñt: ⁊ per ꝑñs
hēbant ſpem qui erant in limbo: ⁊ habēt eaz qui
ſūt i purgatorio ⁊ fideles in mundo. Secūda rō ē

talis: ⁊ est cõfirmatio precedentis. Sicut fides nõ euacuatur uel tollitur: nisi per id qõ videt vel qõ credit: ita spes non euacuatur: nisi fm hoc q̃ ali quis actu hz id qõ sperauit. Sed illi qui erant in limbo non hẽbant actu beatitudinez: nec illi qui sũt in purgatorio ul'ẽt in mũdo hñt actu beatitudinem: de qua est spes: ⁊ iõ spes eorũ quaz in hac uita hũerũt nõ est euacuata. Tertia rõ ẽ talis. Illi qui apprehendunt aliquid uel apprehendebãt sub rõe boni ardui futuri ⁊ possibilis: spem habebant ⁊ habẽt: sed oẽs predicti sũt huiusmodi ergo ⁊c. Et si obꝯciatur in cõtrarium: q̃ spes ꝓcedit ex meritis. Sed illi qui erant i limbo: nõ erãt in statu merendi. Et similiter qui nũc sunt i purgatorio non sũt in statu merendi: ergo non uidet ei esse spes. Rñdeo q̃ quãuis nunc nõ sint i statu merendi tales. s. illi qui sũt i purgatorio: vel illi q̃ fuerunt in limbo in statu merendi: tñ ꝑus i mũdo isto meruerũt. Et ex illis meritis precedẽtibus ꝓcedit spes eorum. Tho. scõa scõe. q. xvij. ⁊ i. ij. seten. Est ãt spes ut est virtus i uoluntate sicut i subiecto. Qõ sic probatur. Alia nõ est capax dei nisi fm mentem i qua est memoria: itelligentia: et volũtas. vt pz per Aug. i li. de tri. Spes ãt ẽ uirt' theologica hñs deum pro obiecto. Et cum nõ sit neq; i memoria: neq; i intelligentia: que pertinet ad vim cognitiuam: sequitur q̃ sit i uoluntate sicut i subiecto. Pro huius maiori declaratione sciendũ q̃ per actus: habitus cognoscũtur. Act' ãt spei ẽ quidam motus appetitiue partis: cũ obiectum eius sit bonum. Cũ ãt sit duplex appetitus i hoie. s. appetitus sensitiuus: qui diuiditur i cõcupiscibilem ⁊ irascibilez. Et appetitus itellectiuus qui dr volũtas. Silr ãt motus qui sũt i appetitu inferiori cum passione: sunt i appetitu superiori sine passione. Actus ãt virtutis spei non põt pertinere ad appetitum sensitiuũ: quia bonuz quod ẽ obiectum pncipale huius uirtutis non ẽ aliquod bonuz sensibile sed diuinuz. Et iõ spes uirtus nõ ẽ in appetitu inferiori sensitiuo: sed superiori appetitu que dr uolũtas sicut in subiecto. Sicut. n. obiectum irascibilis est arduuz sensibile: qõ respicit spes prout est passio: ita obiectũ uirtutis spei est arduum itelligibile. vel potius supra intellectũ existens. Non obstat his q̃ spes hz certitudinez: vt pz ex diffinitiõe eius: ⁊ certitudo pertinet ad intellectum non uoluntatem. Nam certitudo inuenitur i aliquo duplr. s. essẽtialiẽ ⁊ participatiue. Essentialiter quidem reperitur in ui cognitiua. Participatiue ãt in oi eo qõ mouetur a vi cognitiua ad finẽ suũ infallibilem: fm quem modũ dr: q̃ natura operatur certitudinaliter tãq̃ mota ab itellectu diuio certitudinaliter mouẽte unũqõq; ad finem suum. Per hũc ẽt modũ virtutes morales certius arte dicũtur operari: in quãtum ꝑ modũ nature mouentur a rõne ad suos actus. Et sic ẽt spes certitudinaliter tendit i finem suũ quasi ꝑticipans certitudinẽ a fide: que est i vi cognitiua. Tho. scõa scõe. q. xvij.

De ipsa spe quo §. I.

modo ẽ uirtus theologica distincta ab alijs. Et õ his que hñt excitare ⁊ iuuare actũ eius. Q̃ spes sit virtus: sic declaratur. Uirtus pz phm i. ij. ethi. sic diffinitur: q̃ est que facit bonũ hñtem. ⁊ opus eius bonũ reddit. Spes ãt facit actũ hois bonuz ⁊ hoiem bonum. Actus. n. hois dr bonus: ꝑ hoc q̃ attingit rlaz uel mensurã ꝓpriam. Propria ãt regula seu mensura actuum hũanorũ est duplex. Una est proxima. s. rõ qua mensurãtur act' morales. Alia est suprema ⁊ excellẽtissima. s. deus: q̃ mẽsurantur actus virtutũ theologicarũ. Per actũ ãt spei attigitur ipsa regula ⁊ mẽsura supma: que potior est alia. s. rõe: in quantũ. s. speramus a liquid ut possibile nobis per diuinũ auxiliũ. Unde ex quo actus eius ẽ bonus: ipsa est uirtus.

Q̃ sit theologica pz: qr apls. i. ad Corin. xiij. connumerat eam cũ alijs theologicis dicens. Nunc manent fides spes ⁊ charitas. huius rõ est: quia virtus theologica dr que deum hz ꝑ obiecto: et ꝑ fine: huius ãt est spes. Obiectum. n. huius ⁊ finis est deus. Respicit. n. deuz ut cãm efficientem: in quantũ eius auxilio ĩnititur. Et sicut ultimaz finalẽ cãm in quãtum in eius fruitione beatitudinẽ expectat. Et sic pz q̃ ẽ theologica. Q̃ sit distincta a ceteris theologicis: pz per Greg. in ꝑmo moraliũ dicens has tres esse uirtutes. Fidẽ. s. spem et charitatẽ. Qõ sic oñditur. Uirtus aliqua dr theologica: ex hoc q̃ hz deum pro obiecto cui inhereret. Põt autẽ aliquis inherere alicui duplr. Uno mõ propter se ipsum. Alio mõ in quãtũ ex eo ad aliud deuenitur. Charitas ãt facit hoiem inhere re deo ꝓpter se ipsũ uolũtatem hois uiuens deo per amoris affectũ. Spes ãt ⁊ fides fatiũt hoiem deo inherere sicut alicui principio: ex quo aliqua nobis proueniũt. De deo ãt prouenit nobis et cognitio ueritatis: ⁊ adeptio bonitatis perfecte. Fides igitur facit nos deo ĩherere: in quãtum ẽ nobis principiũ cognoscendi ueritatẽ. Credimus. n. ea uera esse: que nobis dicũtur a deo. Spes ãt facit nos deo adherere: i quantũ est nobis pncipiuz bonitatis perfecte: in quantũ. s. per spem diuino auxilio ĩnitimur ad beatitudinẽ obtinendaz. Et sic diuersa rõ obiecti qõ est deus facit virtutes ipsas esse diuersas. Facit ergo spes per actum suum tendere i deum: sic in quoddaz bonũ finale adipiscendũ: ⁊ sic in quoddã adiutoriũ efficax subueniendũ. Tho. scõa scõe. q. xvij.

Si ãt queratur §. II.

utrum liceat sperare in homine vel in aliquo creato. Rñdet. b. Tho. scõa scõe q̃ spes duo respicit

scilicet bonum quod obtinere ītendit: ꝛ auxilium per qō illud obtinetur. Bonum qō ḡs sperat obtinendum hz rōem cāe finalis. Auxilium vero p qō quis sperat illud bonum obtinere: hz rōnem cāe efficientis. In vtraq; āt cā inuenitur principale ꝛ secūdarium. Principalis. n. finis est finis vltimus: secūdarius āt finis ē bonum qō ē ad finem. Silr principalis cā agens est primum agens: secūdaria vero cā efficiens est agēs secūdarium siue īstrumentale. Spes āt respicit beatitudinem sicut finem vltimum. Diuinum vero auxilium sicut p mam cām inducentez in beatitudinē. Sicut ergo non lz sperare aliquod bonum preter beatitudinem sicut vltimum finem: sed solū sicut id quod ē ad finem beatitudinis ordinatū: ꝛ sic pōt sperari substātia temporalis a deo haberi: ꝛ sanitas et subleuatio i miserijs ꝛ adeptio virtutum ꝛ huius modi ī quātum pñt iuuare ad beatitudinem ꝛ ñ aliter: ita ēt non lz sperare de homine aliquo uel de aliqua creatura sicut de agente primo: seu de prima cā mouente in beatitudine. Nam cōtra talem dicitur Hiere. xvij. Maledictus vir qui confidit in homine: lz āt sperare de aliquo homie uel creatura sicut de agente secūdario ꝛ īstrumentali: per quod aliquis iuuatur ad quecunq; bona p sequenda i beatitudinem ordinata. Et hoc ēt modo ad sanctos recurrimus sperantes iuuari meritis ꝛ precibus eorum ꝛ ab hominibus aliqua petimus sperātes obtinere: ꝛ vituperātur illi de quibus quis confidere nō pōt ad auxilium ferendū iuxta illō Hiere. ix. unus a proximo suo custodiat: ꝛ in omni fratre suo non hēat fiduciam.

De actu spei .§. III.

data sunt p̄cepta ī ueteri testō iuxta illō ps. Sperate in eo omnis congregatio ppli: ꝛ in pluribus alijs locis. Non āt expresse data sunt ī decalogo. Rō huius est: qz ſm Tho. scōa scōe. q. xxij. Preceptorum que ī sacra scriptura inueniūtur: q̄daz sunt preambula legis: ꝛ quedam sunt de substantia legis. Preambula quidem ad legem sunt illa quibus non existentibus lex locum hēre non posset: huius āt sunt precepta de actu fidei ꝛ de actu spei: qz p actum fidei mens hominis iclinatur: vt recognoscat auctorem legis talem cui se subdere dz. Per spem uero premij homo īducitur ad obseruantiam preceptorum. De substantia legis sūt que homini iam subiecto ad obediendum parato imponūtur pertinentia ad rectitudinem vite. Et iō ipsa precepta statim in ipsa latione legis ꝓponuntur per modum p̄ceptorū. Sed precepta fidei ꝛ spei non erāt ꝓponenda per modū preceptorū: qz nisi homo iā crederet ꝛ speraret: frustra ei lex preponeretur. Sed sicut p̄ceptum fidei fuit proponēdum per modū denūtiationis uel cōmemorationis ut dictū ē: ita preceptuz spei fuit proponendum per modū promissionis. Qui igitur obedientibus premia promittit: ex hoc ipso incitat eos ad spem. Unde oia promissa que in lege cōtinentur sūt spei excitamina. Sed lege iam posita pertinet ad sapiētes viros: vt non solū īducāt hoies ad obseruantiā p̄ceptorum: sed multo magis ad fundamentū legis. Et ideo post primam legislationem ī sacra scriptura multiplr inducunt hoies ad sperandū ꝛ per modū admonitionis vl p̄cepti: ꝛ non solum per modū promissionis. Quāuis. n. natura sufficienter inclinet ad sperandum bonū nature ꝓportionatū hūane. Ad sperandum tñ bonum supernaturale oportuit īduci auctoritate diuine legis partim promissis: partim admonitiōibus vel preceptis. Per promissiones āt positas ī primo ꝛ quarto p̄cepto decalogi: īducebātur ad spem: lz alias in ipso decalogo ñ fieret de hoc preceptū rōne iā dca. Cōtra spem sūt vitia ista duo: presūptio ꝛ desperatio. De quibus in scōa parte habetur.

Ad actuz spei. §. IIII.

seu ad sperandū adiuuāt tres spes meditationuz seu cōsiderationum. Prima est ꝓsideratio diuine bonitatis ꝛ largitatis circa nos. Secūda est consideratio nostre opositatis. ſ. eoz que pro deo agimus ꝛ sustinemus nos. Tertia ē ꝓsideratio beatorū suffragioz charitatis fcoz erga nos. Quātum ad primum dicit Ber. ī quodā sermōe de septē panibus. Tria ꝓsidero in quib⁹ tota spes mea cōsistit: charitatem adoptionis: veritatē promissionis: ꝓpatem redditionis. Scio cui credidi: ꝛ certus sū: qz in charitate nimia adoptauit me: qz uerax ē ī ꝓmissione: qz potens ē in exhibitione. Hic ē funiculus triplex: qui difficile rūpitur: quez nobis a patria nīa in hūc carcerem dimissū firmiter obsecro teneamus: vt ipse nos subleuet: trahat: ꝛ pertrahat usqz ad conspectū gle. Hec Ber. Et de ꝓmo. ſ. charitate adoptiōis dī. i. Joan. iij. Videte qualē charitatē ḋdit nobis deus: ut filij dei nomi nemur ꝛ simus. Multum hz monere hominem ad sperādum: hoc cōsiderando: q⁹ deus est pater noster. Unde glo. super illud Mat. vi. Pater noster: in hoc datur fiducia. Quid. n. negabit filijs: qui iam dedit qō pater est Luc. xi. Si uos cuz sitis mali: nostis bona data dare filijs vestris: q̄to magis pater uester ꝛē. Ad hāc consideratione ſ. de spe venie ꝛ recōciliationis: multum facit parabola de filio prodigo reuerso ꝛ recepto a pīe ita festiue Luc. xv. De secundo. ſ. veritate promissionis pz in scriptura de multis ꝓmissiōibus dei: q̄ mentiri nō pōt: sed fidelis est in omnib⁹ uerbis suis. ad ro. xv. Per patientiam ꝛ cōsolationē scripturarū spē hēmus. Jacobi. i. Beatus uir qui suffert tentationē: qm̄ cum ꝓbatus fuerit: accipiet coronā vite. ps. cxviij. Memor esto verbi tui

ſeruo tuo in quo mihi ſpem dediſti. Quo ad tertiū p̄as dei conſiderata multū pōt iuuare ad ſperandum. Lum. n. eque facile ſit liberare a magnis periculis ut a paruis ⁊ ſaluare in multis ⁊ in paucis. Et ſolo verbo pōt ſuas iplere ꝓmiſſiones Eccs. viij. Sermo eius pietate plenus eſt. Itē conſiderato ꝙ ipſe ē creator noſter dñs: gubernator bonus ⁊ miſerator: multū hz inducere ad ſperandum. Artifex. n. nāliter amat opus ſuū: adeo ut vix poſſit audire ꝙ ei detrahatur. Et ſic veriſimile ē ꝙ artifex oīum deus amat opera ſua p̄cipue hoīem quē ad ſui imaginē ⁊ ſilitudinem creauit geñ. i. Unde ſperandū ē ab eo qui dedit ut ſit: ꝙ paratꝰ ſit ei dare: vt bñ ſit. Itē cū ſit dñs nr̄: ⁊ nā iter amant hoies que ſua ſūt cōſeruant ea: ⁊ ſi perdiderint: gaudēt: cū recuperauerit. Ueriſile ergo ē: ꝙ deꝰ uelit ꝓſeruare oēs ꝙ ſt̄ boni: ⁊ pc̄ores q̄s pdidit recuperare. Ad qō facit parabola euangelica de centum ouibus ⁊ decem dragmis Luc. xv. Et cum inter hoies debeat ſeruus dño fidem: ut ſ. ei in oībus obediat: ⁊ dñs dz ſeruo ut ei ſubueniat ꝓtegat ⁊ defēdat. Unde certiſſime dz hō ſperare: qui ab hoſte iuiſibili impugnatur ꝙ ſi tentatio ſit ſupra uires: deus ei in ſuccurſū veniet: nec deſeret eū: niſi in culpa eius ſteterit: q̄ negligens in mittendo ei nuntiū oīonis fuerit: vel infideliter ultro ſe reddiderit. i. ad Lorin. x. Fidelis deus ꝙ non patitur: ⁊ nō ꝑmittet uos tēptari ſupra id qd poteſtis ⁊c̄. Exemplū de beato martino qñ i alpibus incidit i latrones. Itē cum ſit deus ſūme bonus: ⁊ diſpliceat ei malitia: veriſile ē: ꝙ paratꝰ ſit iuuare eū qui vult deſerere malitā ⁊ hēre bonitatem. Et cū ſūme ſit miſericors non minus vult miſeros a miſeria liberare: ꝙ ipſi velint liberari. Unde Leo papa multiplex miſericordia dei ita lapſibus hūanis ſubuenit: vt non ſolū per gratiā baptiſmi: ſed ēt penitentie medicinaz ſpes uite reparatur eterne: de pe. di. i.

Secūda ꝓſidera .§. V.

tio que excitat nos ⁊ iuuat ad ſperandum ē alio rū ſuffragiū: qō eſt triplex. ſ. xp̄i in ꝙtum hō: uirginis marie: ⁊ beatoꝝ alioꝝ angelorū ⁊ hoīum.

Quantū ad p̄imū dicit aplus de xp̄o ad ro. viij. Qui ēt interpellat ꝓ nobis. Et .i. Joā. ij. Si quis peccauerit: aduocatū hēmus apud patrem ieſū xp̄m iuſtū. Greg. in moral. Prebet apud deū hōi fiduciam deus hō. Aug. de ciui. dei. Gratia dei non potuit gratius cōmendari ꝙ ⁊ ipſe unicꝰ dei filius in ſe icōmutabiliter manens idueret hominem: ⁊ ſpē dilectionis ſue daret hoībus homie medio quo ad illū ab hoibꝰ ueneretur. Ber. Secarū acceſſū ad deum. ſ. per fiduciā hēs o homo. Ubi mater ſtat ante filiū: filius ante p̄em. Mat oñdit filio pectus ⁊ ubera: filius oñdit patri latꝰ ⁊ vulnera. Nulla ergo ibi poterit eē repulſa: vbi ſūt tot amoris inſignia. Itē Hiero. Dñs noſter ieſus xp̄s uoluit nō ſolū de alienigēis: ſz ēt de adulterinis cōmixtiōibus naſci: nobis ex hoc magnaz fidutiā p̄ſtare: ut qualicūq̄ modo naſcamur: dū tñ eius veſtigia imitemur: ab ipſius corpore ñ ſeparemur. di. lvi. dñs. Itē ſuffragiū quod ꝓ nobis faciunt ſancti ⁊ angeli: multū hz incitare nos ad ſperandū diuina bñficia. Unde ps. cxx. Leua ui oculos meos ad montes. i. ad ſanctos qui dicūtur montes p̄opter contēplationē ⁊ perfectionez ſperando inde auxiliū. Non ꝙ debeam⁹ ab ipſis ſactis ſperare obtinere gratiam vel dona: ſz a domino meritis ⁊ precibus ſāctoꝝ. Propterea ſubdit ps. cxx. Auxiliū meū a dño ⁊c̄. Si. n. ſancti cū in mundo erant iuuabāt miſeros: p̄cipue cum ſe eis cōmendabant: multo magis nunc ſperāduz ē ꝙ iuuant perfectiores in charitate. Unde de beato dñico canimus. O ſpem mirā quā dediſti ⁊c̄.

Quantū ad fm notanduz: ꝙ virgo maria dī mater ſancte ſpei. Eccī. xxiij. qz. ſ. ipſa eaz nobis ꝓcurat: ⁊ eius benignitatē ⁊ miam conſiderando erga nos: inducit nos ad ſpē diuini aduutoꝝ. Et i ſequentia. Spes reoꝝ es maria peccatoꝝ mater pia. Unde ad Hebre. iij. Adeamus cum fiducia ad thronū gratie eius: ut miſericordiā conſequamur. Dī āt in quadā ſequentia. Thronus ueri ſalomonis. i. xp̄i in quantū. ſ. in uentre eius ſtetit: ⁊ in gremio eius paruulus ſedit. Sicut āt ad thronum ſalomonis aſcendebatur ſex gradibus: ita ad virginē ſex clauſulis: que cōtinentur in angelica ſalutatione: De throno ſalomonis ꝙ erat ebur neū: ⁊ ſignat caſtitatem coopertuz auro: quod ſignificat charitatez hēre. iij. Reg. x. Sex ſūt q̄ poſſumus ⁊ debemus ſperare: ⁊ iſta ipſa ꝓcurat efficaciſſime nobis: vt merito dicatur in antipho na. Salue ſpes noſtra. Et p̄imū eſt ꝙ debemus ſperare veniā ⁊ purgationē peccatoꝝ. Job. xiij. Si occiderit me. ſ. per contritionē: ſperabo i eum ſ. ꝙ parcat ⁊ veniā p̄ſtet. Et propterea dicitur beata virgo maria mundatrix vitioꝝ. Aqua. n. mundat ſordes. Señ. i. Congregationeſq̄ aquaꝝ appellauit maria. Maria q̄ſi mare. Eccs. i. Omnia flumina. ſ. gr̄arū intrant mare. i. in maria intrant. Unde in p̄ima clauſula ſalutationis dicit. Aue maria aue. i. ſine ue actualis peccati vixit ipſa ſola inter puras creaturas in mundo. Maria i. mare mundans a peccatis meritis ⁊ precibus ſuis. Unde in ſequentia. Mediatrix hoīum: ablutrixq̄ criminum: peccatorum venia. Secūdū quod debemus ſperare eſt donoꝝ ⁊ virtutuz copia. Eccī. xxiij. Spes vite ⁊ uirtutis. ſ. eſt i eo qui hz verā ſapientiā ſecum. ſ. deū. Et propter hoc dicitur archa theſaurorū. Ad Hebre. ix. ſecunduz tabernaculum quod dicitur ſanctaſanctorū hñs archam ⁊c̄. Archa iſta ſignificat uirginē glorioſa in tabernaculo eccleſie triumphantis: in q̄ fuerūt

ꝛ sunt manna dulcedinis gīe ꝛ pietatis: uirga po testatis: ꝛ tabule sapie claritatis. Unde dī in secā da clausula: gīa plena. Eccī. xxiiij. In me omnis gratia. Hiero. Ceteris sanctis per partes data est gratia: marie uero plenitudo gratie se infūdit. Et Ber. De plenitudine eius oēs accipiunt ipsa. ſ. nō dante sed procurante. Tertium quod debemus sperare gloriā seu premiuz celoꝝ. puer. x. Expectatio iustoꝝ letitia. ſ. superne gīe. Diffinitur eīm spes: ꝙ ē expectatio certa future beatitudinis. Et propter hoc dī regina celoꝝ: reparatrix āgeloꝝ: ut introducat illuc quē vult. Unde dī a deo. Te. n. assumam ꝛ regnabis mecum. In figuram huius Hester que interpretatur humilis fuit assūpta in sponsam ꝛ reginam ad regnandū cum assuero rege monarcha mundi: qui inꝑpetatur beatitudo. Hester. x. Et iō in tertia clausula dī: dñs tecuz ad regnandū. Et oīs honoꝝ qui fit matri: reputat filius sibi fieri. Ita. n. dicit Anſ. Dilexit deus paꝛ uirginem vt filiuz vnigenitū cōez fecit sibi ꝛ uirgini: vt sicut ipse ſm diuinitatem ē naturalis eius filꝰ: ita ſm hūanitatē sit naturalis virginis filius. Dominus ergo tecum. Quartum qō debemꝰ sperare est iuuamen ꝛ subleuatio a miseriis ꝛ tribulationibus prouer. xxix. Qui sperat in dño: sub leuabitur. Et propter hoc dī iuuatrix miseroꝝz seu mater mie. Ber. Sileat misericordiam tuam o beata virgo: quicūqz in necessitatibus suis te inuocantem sibi senserit te defuisse. Dī ēt oliua speciosa in campis. Eccī. xxiiij. Unde in quarta clausula oī. Bñdicta tu in mulieribus. i. super omnes mulieres. Cōiter mulieres sūt pie ꝛ misericordes ad cōpatiendum. Et iō dī Eccī. xxxvi. Ubi non ē mulier ingemiscit eger: qz. ſ. non sic alij compatiūtur ꝛ iuuant. Sed beata maria super omnes misericors ꝛ subleuatrix ē. In figurā Judith liberauit ppm a miseria obsidionis illius holofernis. Cui in laude dictum fuit, Bñdicta tu sup omnes mulieres. Tu gl'ia hi'm ꝛc. Quintūē illuminatio i ambiguis ꝛ agendis. ps. xxxvi. Spera in eo: ꝛ ipse faciet ꝛ educet quasi lumen iuditium tuum. Et propter hoc dicitur beata maria illuminatrix stella: ut in sequētia. Aue maris stella. Angelus consilij natus est de uirgine: sol de stella sol occasum nesciens ꝛc. Illumiauit āt permaxime mediante filio suo qui ē lux vera: que illuminat omnem hominē uenientē i hunc mundū. Ubi dī in quinta clausula. Bñoictus fructꝰ uentris tui. Per ipsum fuerūt patres: qui erant i limbo a tenebris educti in lumen gl'e. Ber. Respice stellam: inuoca mariaz: non recedat a corde tuo. non recedat ab ore. Ipsam sequens nō deuias. Ipsam rogans nō desperas. Ipsam cogitās non deinde erras. Non āt aliunde lumē nobis porrigit nisi per benedictū filium suum. Sextum ē auxilium ꝛ uictoria in tētationibus cōtra demones: mundū ꝛ carnem. Cōfidite qz ego vici mundū. Jo. xiiij. ps. xxxi. Speꝛā tem in dño mia circundabit. Et propter hoc dicitur aduocata peccatoꝝ in antipho. Eya ergo aduocata nostra. Ipsa aduocat in curia celesti ꝓtra demones qui non cessant accusare nos: ꝛ ꝑcipue in hora mortis. Unde dicitur virga. Isa. xi. Egredietur uirga ꝛc. qz ab ipsa percutitur diabolus: vt pz in multis exemplis. Et ideo in vltima clausula dicitur. Sācta maria mater dei ora pro nobis nunc ꝛ in hora mortis amen.

Tertia conside ·§. vi·

ratio que excitat in nobis actū spei est nostre operositatis: ꝛ ista est triplex. Prima ē operatio bonoꝝ que facimus. ps. xlij. Sacrificate sacrificiū iustitie: ꝛ sperate in domino. Sacrificium iustitie sunt opera virtuosa: que tunc sacrificantur cum deo: debite offerūtur. Et ide homo sumit sibi audaciam operādi. Pertinet ēt ad iustitiam contritio ꝛ confessio. Et vt dicit Ambro. Confessio spē saluandi tribuit. de pe. di. i. ecce nūc. Secunda est toleratio laboꝝ ꝛ tribulationū ipsius amore. ad ro. v. Tribulatio patientiā operatur: patiētia ꝓbationem: probatio uero spem. Greg. Bonoꝝum mēs quanto duriora ꝓ ueritate tolerat eo eterni tas: premia certius sperat. Exemplū vnius ex septem fratribus: qui cū pro obseruatione diuine legis torqueretur: ꝛ mēbris trūcaretur: dixit. E celo ista possideo: ꝛ ꝓpter dei leges nūc hec ipsa despitio: qz me ea recepturum spero. ij. Mach. vij. Tertia ē perpetratio peccatoꝝ: ꝙ deus tādiu expectat magnos peccatores: ꝛ tandem ꝓuersis magna dona largitur ultra veniam peccatoꝝ. Multum hoc hz inducere ad spem: ut cōuersio Magdalene: latronis: mathei: pauli: aug. manasse: thaidis: pelagie: marie egyptiace ꝛ alioꝝ. Unde Osee ij. dicitur: dabis uallem achor ad aperiendū spē. Uallis ubi cōcurrūt imunditie ꝛ lutuz sūt peccatores profundati i luto uitioꝝ ꝛ terrenoꝝ. Achor interpretatur turbatio: uallis ergo achor ē magnus peccatoꝝ: turbatus per penitētiam ꝛ cōpunctionē. Et isti sunt dati nobis ad aperienduz i. ad dilatandā ꝛ ampliandā spem in nobis de venia ꝛ gīa ꝛ gl'a. Et ualde notandū est: ꝙ cum quis flagellatur uł tristatur: si nō ita cito liberatur ut petit: non dz diffidere a spe diuini auxilij. Unde Greg. in. xxv. moral. exponens illud Job. Etiam cum dixeris nō considerat iudicare coram deo: ꝛ expectat eum: sic ait. Fortasse dū clamoꝛ noster si negligitur: spes que cordi inhereat ifirmatur sup na adiutoria de futuro credimus: qz tardius ipetramus: ac pene incōsiderata deo esse igemiscimꝰ que multa toleramus. Sed cū ista nos desperationis procella conturbat cōcussa mens citius i pōtuz spei collocat se: si causas suas cū domino subtiliter pensat: si bona eius ad memoriaz reuocat:

si mala que bonis eius reddidit apud semetipsaz callide nō excusat. Si perpendit quid ab eo iuste meruit: z quod clementer accepit. Si vitam suaz uiuaciter discutit. Si ante dei oculos omne quod agit examinat. Si semetipsam sibimet non abscō dat. Si factam se quod nō erat meminit. Si illuminatam se atqz subleuatam que in tenebris iacebat: agnoscit. Hec ergo cuncta in semetipsa recolligens: dum bona accepta cōsiderat aduersa: que tolerat non accusat: nec desperatione frangitur q̄ tantorum munerū consolatione roborat̄: quia spem de futuris recipit: dum transacta beneficia recognoscit: dicat itaqz ēt cum dixeris non considerat. s. deus iudicare coram eo: expectas eum: ac si diceret. Cum id certo deus considerare nō creditur: qz tarde miseretur: intima cognitionis ingredere: atqz illuc coram eius oculis cause tue iuditiū suscipe: z que ipse uiuendo contulisti: vel que misericorditer percepisti: discerne: z tūc ad spei fiduciam reddis: dum bona tante benignitatis erubescis: quatenus inter aduersa fidēter expectas: quē z p̄ delicta ꝓpitium recolis. Hec Grego.

De obiecto spei. s. bītudine hūane uite. La. iij.

E ultimo fine hu

mane vite qui z beatitudo dicitur: q̄ est obiectū spei. Et primo sciendum q̄ oz necessario ponere ultimum finem humane uite. Nam fm. b. Tho. prima secūde. q. i. Impossibile est in finibus procedere in ifinitum per se loquendo ex quacunqz parte. In oībus. n. que per se hñt ordinez ad inuicem: oz q̄ remoto primo removeantur z ea que sunt ad primū. Unde pbs p bat in. viij. phicorum q̄ non ē possibile in causis mouentibus procedere in ifinitum: qz non esset p mum mouens: quo subtracto alia moueri nō possunt: cū non moueantur nisi per hoc q̄ mouētur a primo mouente. In finibus āt iuenitur ordo duplex. s. ordo intentionis: z ordo executionis. Et in utroqz ordine oz esse aliquod primum. Id. n. qō est primum in ordine itentionis: ē finis quasi principiū mouens appetitum. Unde subtracto principio appetitus a nullo moueretur. Id autē quod est principium in executione est operatio. Unde isto principio subtracto nullus incipiet opari aliquid. Principium vero executionis ē primū eorz q̄ sī ad finē. Sic ergo ex neutra pte possibile ē i ifinitū p cedere: qz si non esset ultimus finis: nihil appeteretur: nec aliqua actio terminaretur: nec itentio agētis quiesceret. Si āt non esset principium in his q̄ sūt ad finē: nullus iciperet operari: nec determinaretur cōsilium: sed in infinitū procederet. Ea uero que nō hñt ordinem per se sed per accidens sibi iuicē cōiungūtur: nihil prohibet infinitatez hēre. Hē. n. per accidens indeterminate sūt. Et hoc ēt mō conuenit eē infinitatē per accidēs i finibus et i alijs que sūt ad fines. Et iō si obijciatur q̄ bonū z finis ē obiectum volūtatis: sed voluntas pōt reflecti super seipsā ifinities: qz possū aliquid uelle: z exinde me nolle illud uelle: z sic ulterius i infinitū: ergo zc. Rñdeo q̄ illa multiplicatio actuū uolūtatis reflexe super seipsam per accidens se hz ad ordinē finium: quod patet ex hoc q̄ circa unum z eundem finem indifferenter semel uel pluries supra seipsam uolūtas reflectitur. Sicut ēt in numerando rō pōt procedere in infinitum: qz per accidens unitas additur numero ꝑexistēti.

Q est impossibi §. I.

le q̄ uoluntas hominis unius simul se hēat ad diuersa: seu tendat in plura ut ultimos fines. Huiꝰ rō ē fm. b. Tho. prima secunde. q. i. Quia cū unū quodqz appetat suam perfectionē: illud appetit aliquis ut ultimū finē quod appetit vt bonum perfectū z completum sui ipsius. Unde dicit Augu. in. xix. de ciui. dei. Finem hominum nūc dicimus non q̄ cōsumatur ut non sit: sed quo perficiatur: ut plenum sit. Oportet ergo q̄ ultimus finis ita i pleat totum hois appetitum: q̄ nihil extra ipsuz appetendum relinquatur: qō esse nō pōt: si aliqō extraneū ad ipsius perfectionē requiratur. Unde nō pōt esse q̄ in duo sic tēdat appetitus: ac si utrū qz sit bonum perfectū ipsius. Itē ad idem. Illud i quo quiescit aliquis sicut in ultimo fine homis affectui dñatur: qz ex eo totius uite sue regulas accipit. Unde de gulosis dī ad Phili. iij. Quorum deus vēter est: qz. s. costituūt finē in delitijs uētris. Sed sicut dī Mat. vi. Nemo pōt duobꝰ dñis seruire ad inuicem. s. non ordinatis: ergo ipossibile ē esse duos ultimos fines unius hois ad inuicē non ordinatos. Nec obstat quod Augu. dicit i. xix. de ciui. dei quosdā uidelicet posuisse ultimū finez in quattuor. s. in uoluptate: pulchritudine: quiete et huius principijs nature: z uirtute: que utiqz sunt plura. Nā oia ista plura accipiebāt illi rōne unꝰ boni perfecti ex his cōstituti.

Q omnia q̄ uult §. II.

hō vult propter ultimum finē: qō ꝓbat. b. Tho. i prima secūde. q. i. duplici rōe. Et pma ē: qz q̄cūq homo appetit: appetit sub ratione boni: qō qui dē si non appetitur ut bonū perfectū: qō ē ultimꝰ finis: necesse ē q̄ appetatur ut tendens in bonum perfectum: quia semper inchoatio alicuius ordinatur ad consumationem eius. Sicut patet tā in his que fiunt a natura: q̄ in his que fiunt ab arte Et ideo hominis inchoatio perfectionis ordinat in cōsumatam perfectionem: que est per vltimū finem. Secundo qui vltimus finis hoc modo se habet in mouendo appetitum: sicut se habet in alijs motōnibus primus mouens. Manifestum

est autez q̄ secunde cause mouentes non mouent nisi secundū q̄ mouentur a primo mouente. Uñ secūda appetibília nō mouent appetitū nisi in ordine ad primuz appetibile: quod ē ultimus finis. Pro tertio pōt induci auctas Aug. dicētis. xix. de ciui. dei q̄ illud ē finis boni nostri: ppter q̄d amā tur cetera: illud āt propter se ipsum. Quāuis aūt scie speculatiue propter se ipas querātur: querūt tñ ⁊ appetuntur ut bonū speculātis: quod cōpte hēditur sub bono completo quod ē vltim⁹ finis. Itē sciendū q̄ nō oz q̄ aliquis semper cogitet de ultimo fine qñcūq; aliquid appetit uel opaē: sed uirtus prime intētionis q̄ ē respectu ultimi finis: manet in quolibet appetitu cuiuslibet rei: ēt si de ultimo fine actus nō cogitetur. Sicut qui uadit per uiam: non oz q̄ i quolibet passu cogitet de fine uie. Si āt queratur utrū alia conueniāt in vltimo fine cū creatura rōnali. R. fm. b. Tho. q̄ cū finis dicatur dupl̄r fm phm. s. cuius ⁊ quo. i. res i qua rō boni inuenitur ⁊ adeptio eius. Sicut finis auari ē pecunia ⁊ adeptio eius. Primo ergo mō i fine oia conueniunt q̄ talis finis est deus: q̄ est vltimus finis hois ⁊ oium aliarū reruz. Secūdo mō sumēdo finē. s. pro adeptione seu cōsecutione finis. Sic in fine vltimo hois non cōicāt creature irrōnales. Nā hō ⁊ alie creature rōnales cōsecūtur ultimum finem cognoscēdo ⁊ amādo deum: q̄ nō competit alijs creaturis: que adipiscūtur ultimū finē: in quātū participāt aliquā similitudinē dei. s. fm q̄ sūt uel uiuūt uel agnoscūt. Beatitudo āt nominat adeptionem ultimi finis.

Utrū omniū ho . §. III.

minū sit unus ⁊ idē finis ultim⁹? Rndet. b. Tho. pma secūde. q. i. q̄ de ultimo fine possum⁹ loqui dupl̄r. Uno modo fm rōem cōem vltimi finis. Et sic oēs hoies conueniunt in appetitu ultimi finis: q̄ omnes appetūt suam perfectionē adimpleri: q̄ ē rō ultimi finis. Alio mō fm id i quo consistit rō ultimi finis. Et sic nō oms cōueniunt i appetitu ultimi finis. Nā quidam appetūt diuitias tanq̄ consumatū bonū: quidam voluptatē: q̄dā aliquid aliud. Sicut gustui delectabile ē dulce: sz quibusdā maxie ē delectabil̄ dulcedo uini: q̄busdā dulcedo mell: q̄busdā aliud. Illud tñ oz eē delectabile meli⁹ simpl̄r: i q̄ maxie delectat q̄ hz optimū gustū. Silr illud bonū oz esse cōpletissimū q̄ tāq̄ ultimū finē appetit hūs affectū bñ disposituz. Q̄ hōi conuenit agere quecūq; agit ppter finē. Rō est fm. b. Tho. pma secunde: q̄ ille sole actiones que fiunt ab hoie proprie dicuntur hūane. que sūt hois i q̄tum est hō. Differt āt hō ab alijs creaturis irrōnabilibus: in hoc q̄ ē dñs actuum suoz. Unde ille sole actiones uocātur humane: quarum homo ē dominus. Est autem homo dominus actuum suorum per rationem ⁊ uoluntatem. Unde liberum arbitrium dicitur facultas volūtatis ⁊ rōis. Ille ergo ppie dicūtur actiones humane: que ex deliberata uolūtate procedunt. Si que alie actiones cōueniant hōi: pōt dici hois sed non humane proprie. Oēs āt actiones que ꝓcedunt ab aliqua potētia: causantur ab ea fz rōnem sui subiecti. Obiectum āt uolūtatis ē bonū ⁊ finis. Unde oz q̄ oēs actiones humane sint ꝓpter finem.

Q agere prop . §. IIII.

ter finē non solū conuenit hōi: sed ēt alijs creaturis. Unde phs in. ij. phicorum dicit: q̄ non solū intellectus: sed ēt natura agit propter finem. Sz fz b. Tho. ubi supra. Aliquid sua actione uel motu tendit ad finem dupl̄r. Uno mō sicut se ipsū mouens ut hō. Alio modo sicut ab alio mouēte ad finem: sicut sagitta tendit ad finem determinatū: ex eo q̄ mouetur a sagittāte q̄ suā intētionez in finem dirigit. Illa āt que rōnem hñt: mouēt se in finē: q̄ hñt dñium suoz actuū p liberū arbitriuz. Illa que rōne carent tendūt ad finē per nālē inclinationē quasi ab alio mota: non āt a se ipsis: cuz non agnoscant rōem finis: ⁊ iō nihil in finez ordinare pōt: sed solum in finem ab alio ordinantur. Nā tota natura cōparatur ad deū sicut instrumētum ad agens principale. Et iō propriuz est nature rōnalis ut tendat in finem quasi se agens uel ducens ad finem. Natura uero irrōnalis q̄si ab alio acta vel ducta: siue in finem apprehensū sicut bruta aialia siue in finez nō apprehensū: sicut ea que carent oino cognitiōe: ⁊ sic oia agūt propter finē. Q āt hoc sit uerū ⁊ necessariū: pbat sic. b. Tho. Cārum ordinatarū si prima subtrahitur: necesse ē alias subtrahi. Prima autem inter omnes cās ē cā finalis. Cuius rō est: quia materia non consequitur formam: nisi fm q̄ mouetur ab agēte. Nihil n. se reducit a potentia in actum. Agens aūt non mouet nisi ex intētione finis. Si. n. agens nō esset determinatum ad aliquem effectum: non magis ageret hoc q̄ illud. Ad hoc ergo q̄ effectum determinatum producat: necesse est q̄ determietur ad aliquod certum: quod hz rōem finis. Hec āt determinatio sicut in creatura rōnali fit per rōnalem appetitum: qui dicitur volūtas. Ita i alijs fit per inclinationem naturalem: que dicitur appetit⁹ naturalis. Q actus humani i quantuz morales sortiuntur spēm a fine fz b. Tho. ubi supra. Rō ē: quia unūquodq; sortitur spēm fm actum ⁊ nō fz potentiam. Unde ea que sunt cōposita ex materia ⁊ forma: constituūtur i suis spēbus per proprias formas. Actus āt humani dicuntur ut dictum est i quātum procedunt a uoluntate deliberata. Obiectum autem uoluntatis est bonum et finis: ⁊ ideo manifestum est q̄ ⁊ principium humanorum actuum i quantuz sunt humani: est finis.

simiſiter terminus eorũdem. Nã id ad quod terminatur actus humanus est id quod voluntas intendit tanq̃ finẽ: sicut in agentibus naturalibus forma generati est conformis forme generantis. Et cum unũquodq; habeat speciem a principio intrinseco: finis non est aliquid extrinsecum omnino ab actu: qz comparatur ad actum ut principium uel terminus. Et hoc ipsum est de rõne actus: vt. s. sit ab aliquo quãtum ad actionem: z sit ad aliquod quantum ad passionẽ. Secũduz ãt quod ẽ poz i intentiõe sic ptinet ad volũtatẽ. Et hoc mõdat spem actui hũano siue moꝛali. Item unꝰ actꝰ numero fm q egreditur semel ab agente nõ ordinatur nisi ad vnum finẽ proximũ: a quo hz spẽz. Sed põt ordinari ad plures fines remotos: quoꝝ vnus est finis alterius. Nihil ãt prohibet actus q̃ sunt idem fm spẽm nature: sicut occidere propter iustitiam: z occidere propter odiũ: sint diuersi fz spẽz moꝛis. Nã pmꝰ ẽ actꝰ vtuꝫ: ꝰus actꝰ uitiũ zc̃.

De bĩtudinis q̃ditate z mltiplicitate. Ca. iiij.

Et beatitudie que

est obiectum spei. Boetius in. iij. de consolatione sic diffinit beatitudinem. Beatitudo est status oium bonoꝝ aggregatione perfectus: hanc autez omnes naturaliter appetũt. Unde ipse dic̃ q oĩs cura moꝛtaliũ quã multiplicium studioꝝ laboꝝ exercet: diuerso q̃dem calle procedit: ad vnum tñ beatitudinis finẽ nititur peruenire. Et Aug. in. x. de ciui. dei in pn. ait. Oium hoium qui rõne quoqũo uti possunt certa sñia est. Beatos eẽ omnes hoies velle. Qui ãt sint uel vnde fiant: dũ moꝛtalis querit infirmitas: multe hinc cõtrouersie concitate sunt: in quibus phi sua otia z studia contriuere.

Est autem triplex §. I.

beatitudo: que põt notari in illo uersu ps. cxliij. 143
Beatum dixerũt ppl'm cui hec sũt: beatus ppl'us cuius dñs deus eius. Et prima est beatitudo falsa z deceptiua: ibi Bea. dix. po. cui hec sũt. Secũda est bĩtudo iperfecta z dispositiua: ibi: bea. po. cuius dñs. Tertia ẽ beatitudo perfecta z obiectiua: ibi: deus eius. Quãtum ad primum utiq; homines mũdi reputant beatũ illũ populuz z illos hoies qui abũdant tpalibus: de quibus fuerat locutus supra ps. Et aliqui reputãt beatitudinẽ diuitias vt auari: qz oia faciunt: vt cumulent diuitias: extimãtes illas ut sũmum bonuz maius alĩs. Ad hũc finẽ dirigũt omnem suum actum: affectũ: cogitatũ: studiũ z laboꝛẽ: ppter hec postponẽtes dei mãdata: z sic magis nũmum q̃ deũ diligẽtes. Unꝺ apls appellat auaritiã idoloꝝ seruitutẽ. Alĩ tanquam beatitudinẽ querunt honoꝛes mũdi: ut ambitiosi. Alĩ gloriam z famam: ut vana glorioſi. Alĩ potentiam dominandi alĩs: vt sup bi. Alĩ carnales delectationes: vt luxurioſi. Alĩ cõseruationem uite tpalis cuz sanitate: z alĩ alys commodis ponunt beatitudinẽ: vt delitioſi. Alĩ in cognitione rerum ut philoſophi curioſi. Sed cõtra oñs hos dicit dñs per Ysaiaz. c. ij. Populus meus qui beatum te dicũt. s. propter ista habita: ipsi te decipiunt. Naz impossibile ẽ in aliquo horum esse beatitudinẽ ueraz: quod ꝓbat. b. Tho. prima secũde. q. ij. Sed videt q̃ hoc nõ sit uerũ. s. q oñs appetãt beatitudinẽ. Nullus. n. põt appetere quod ignoꝛat: qz bonũ apprehẽsuz ẽ obiectũ appetitꝰ: vt dz. iij. de aia. Sed multi ignoꝛãt quid sit beatitudo: quod pz ex hoc: qz q̃dã posuerunt eam i voluptate coꝛpoꝛis: alĩ i diuitĩs z hꝰ: ergo zc̃. Rñdet. b. Tho. prima secunde. q. v. arti. vij. q bĩtudo põt duplr cõsiderari. Uno modo fm cõem rõem bĩtudinis. Et sic necesse ẽ: q oĩs hõ bĩtudinem uelit. Rõ autem cõis beatitudinis ẽ: q sit bonũ perfectum. Cum autem bonũ sit obiectum uoluntatis. Perfectum bonũ alicuius est q totaliter eius voluntati satisfaciat. Unde appetere beatitudinem nihil est aliud q̃ appetere hoc q volũtas eius satietur: q quilibet vult. Alio mõ possumus loqui de bĩtudine fm spalem rõez: q̃ tum ad id in quo bĩtudo consistit. Et sic nõ oẽs cognoscũt bĩtudinem: qz nesciunt cui rei cõis rõ bĩtudinis cõueniat. Quidam. n. putãt hãc reperiri i diuitĩs: alĩ in voluptatibus z hꝰ: z per consequens non omnes appetunt beatitudinem. Rõ enim perfecte beatitudinis conuenit huic rei. s. uisioni diuine essentie. In hoc enim est status oium bonoꝝ perfectus: qui est beatitudinis. Unde xps Joan. xvij. Hec ẽ uita eterna: vt cognoscãt te solum verum deum zc̃. Et hoc hz quietare appetitum hois. Unde ps. xvi. Satiabor cũ apparuerit glia tua: hoc ãt. s. videre deũ certũ ẽ q multi ñ appetũt super oia alia: sed magis alia terrena: ut pz i pcoꝛibꝰ. Uñ z deꝰ p hiere. ait. ij. c. Duo mala fecit ppl'us meus. Me dereliquerũt fõtẽ aque uiue: z foderũt sibi cisternas dissipatas.

Q in diuitiis cõ §. II.

sistat bĩtudo hois ẽ impossibile. Rõ ẽ fm. b. Tho. ꝑma secunde. q. ij. Bĩtudo est ultimus finis hois ad quem oia alia oꝛdinãtur: z ipse nõ oꝛdinatur ad aliud. Sed diuitie non pñt esse ultimus finis hois. Nam diuitie aut sunt naturales aut artificiales. Naturales dicũtur quibus homini subuenitur cõtra defectus naturales tollendos: ut cibꝰ: potus: vestimenta: vehicula: habitationes z hꝰ. Ista ãt querũtur non propter se: sed ppter aliud. s. ad sustentandũ naturã hominis. Artificiales diuitie sũt quibus natura non iuuatur fm se ut denarij: sed ars eos adinuenit propter facultatez cõnumerationis: ut sũt quasi mensura queda rerũ venaliũ. Iste ãt diuitie artificiales non querũtur

nisi ꝓpter naturales: non. n. quereretur: nisi per ea illa alia emerētur ad usū vite. Neutre ergo habent rōem ultimi finis hois: sed ipse ordinantur ad hominem sicut ad finem. Nam ordine nature oia huius sūt infra hoiem ⁊ facta ꝓpter hoiem. Juxta illud ps. viij. Oia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹. Ergo in diuitijs non est ultimus finis hois: nec ꝑ ꝑns bītudo. Secūda rō est fm. b. Tho. qz bonū hois consistit magis in retinendo beatitudinē: q̄ in emittendo ipsam. Sed bonum hois circa diuitias magis cōsistit in emittendo ⁊ euertendo q̄ retinendo ēt quātum ad deū: ꝓpter quod xps dixit Mat. vi. Nolite thesaurizare nē. Thesaurizate āt thesauros in celis. s. erogando indigētibus. Et quātum ad mundi honorem. Unū Boe. iij. de consola. Diuitie diffūdēdo magis q̄ exaceruādo melius lucēt. Siquidē auaritia semper odiosuz: ciaros largitas facit. Pōt assignari tertia rō: qa bītudo quietat ⁊ satiat appetitum fm illud ps xvi. Satiabor cū apparuerit gla tua. Sed diuitie non quietāt appetitum. Jo. iiij. Qui bibit ex hac aqua sitiet iterum. prouer. penul. Due sūt sāguisuge: q̄ dicūt: affer affer. i. auaritia ⁊ luxuria. Ambro. xlvij. di: sicut hi: ait. Nec sacietas vnq̄ nec finis aderit cupiditati. Exemplū in alexandro magno: qui hīs dīuz mūdi cū audisset a quibusdā phīs esse plures mūdos: suspirās ⁊ illos alios desiderabat. Est autē appetitus diuitiarū artificialiū infinitus: qz deseruit cōcupiscentie inordinate que nō modificatur fm phm. Aliter tñ est infinitū desideriuz diuitiarum: aliter desideriuz sūmi boni. Nā sūmum bonum quanto magis perfecte possidetur: tāto magis cognoscitur ipsum ⁊ amatur: ⁊ alia contēnuntur. qz quātomagis habetur: tanto magis cognoscitur. Unū Eccli. xxiij. Qui edūt me adhuc esurient nē. Sed i appetitu diuitiaruz ⁊ quorūcūq̄ tpaliū est cōtrarium. Nā cū nō hñt appetūtur: qz estimatur magnū bonum i eis esse. Cū iā hñtur: ipsa contēnūtur: ⁊ alia desiderātur. Et hoc ideo: qz eorum īsufficientia tunc magis cognoscitur cum habentur.

Qi honorıbus .§.III.

consistat bītudo hois ē impossibile fm. b. Tho prima secūde. q. ij. Et rō est: qz honor exhibetur alicui ꝓpter aliquā eius excellentiaz: ⁊ ita est signū ⁊ testimonium quoddam eius excellētie: que est in honorato. Excellentia āt hois maxime attēditur fm beatitudinem que est hois perfectuz bonū: ⁊ fm partes eius. i. fm illa bona ex quibus aliquod bītudinis ꝑcipiatur ⁊ participatur. Et iō honor pōt consequi bītudinem. Sed principaliter i eo non pōt cōsistere bītudo. Et quia honor consequitur beatitudinem: hinc est q̄ sicut naturaliter desideratur beatitudo: ita naturaliter appetit honor cōsequens ipsā. Unū Aug. in li. de ciui. dei allegans ciceronē ait. Honos alit artes: quicq̄ ad studia accedūtur gla. Secūda rō est fm. b. Tho. Quia beatitudo est in beato. Sed honor non ē in honorato: sed in honorante qui reuerentiā exhibet honorato fm phm in. i. ethi. ergo non i honore cōsistit bītudo. Et si dicatur q̄ bītudo nō ē premiū uirtutis: ꝓpter quā virtuosus operatur: sed honor fm phm in. iij. ethi. dī ee premium virtutis: ergo uidetur q̄ in eo cōsistat beatitudo. Rndit. b. Tho. q̄ phs nō dicit q̄ honor sit p̄miū v̄tutis: ita. s. q̄ ꝓpter ipsū honorē hñdum v̄tuosus opet sic ꝓpī bītudinē: qz tūc nō eēt uirtuosus: sz ābitiosus. Sed dī p̄miū v̄tutis q̄ ad exhibētes honorē: qz quasi nō hñt hoies qd maius dēt: ⁊ sic v̄tuosus accipit honorē ab hoibus loco premij. Tertia rō est: qz bītudo cuz sit pfectū bonū: non cōgruit nisi bonis. Sed honor est cōis bonis ⁊ malis. Unū Aug. dicit de malo prelato ul clerico. Et in exemplum culpa uehemēter extēditur: cum pro reuerentia ordinis peccator honorat⁹. di. lxxxiij. nemo. Ex hoc tñ efficitur bīs: sz cōfusibilis. Unde Symacus papa. i. q. i. ait. Ulissimus cōputandus est: si scītate ⁊ scīa non precellit qui est honore prestātior. Qz āt deo ⁊ excellētissimis creaturis maxime exhibeatur honor ꝛz illud i. ad Thi. i. Deo honor ⁊ gla: hoc est in signū ⁊ testimonium excellētie preexistētis in eis: nō q̄ honor faciat eos excellētes. Aman fuit ualde honoratus: qz secūdus post assuerū: ⁊ tamen malus: tādem suspensus est. Hester. iij.

Q in gloria hū .§.IIII.

mana seu fama consistat bītudo ē impossibile fm b. Tho. prima secūde. q. ij. Rō est: qz ꝛz Ambro. gla est clara cuz laude notitia. Res āt cognita aliter comparatur ad cognitionē humanā: aliter ad diuinā. Hūana. n. cognitio cātur a rebus cognitis: sed diuina cognitio ē cā rerū cognitarū. Unde perfectio hūani boni q̄ dī bītudo nō pōt cāri a notitia hūana: sed magis notitia hūana de bītudine alicuius ꝓcedit: ⁊ quodāmō cātur ab ipa bītudine ichoata uel perfecta. Et iō in fama uel hūana gla non pōt consistere hois bītudo: sed bonū homīnis dependet sicut ex cā ⁊ cognitiōe dei. Et iō ex gla que est apud deuz dependet beatitudo hois sicut ex cā sua. fm illud ps. xc. Eripiā eū: ⁊ glificabo eū lōgi. die. nē. Secūda rō ē: qz bītudo hz i se v̄itatē. Fama āt seu gla tpalis hz in se frequēt falsitatē. Nā humana notitia sepe fallit: ⁊ ꝑcipue in cōtingētibus singularibus: circ̄ quē sūt actus hūani. Multi. n. creduntur boni: qui sunt mali. Unde Grego. ad mauritium. Multa sūt que de deiiudicio hoies ignorāt. Nā q̄s uos laudatis: ille forte reprehēdet: ⁊ quos uos reprehēditis ille laudabit. xi. q. i. sacerdotibus. Unde damasus papa q̄ fuit sanctus: fuit infamatus de adulterio: ut refert

hiero. ꝛ habeť. ij. q. vij. §. cū balaā i fine. Et simō magus reputaᷣ deus a romanis. Tertia rō ē: qz bītudo ē bonū pmanēs. Unō dī staᷣ. Sz gla tpalis dī qđ ualde trāsitoriū. Isa: xl. dī. Ois caro fenū: ꝛ ois gla ei⁹ q̄si flos agri: qz una die apparet alia decidit ꝛ marcet. Un̄ Boeti⁹. O gla gla qđ aliud es q̄ i milib⁹ hoium iflatio q̄dā auriū. Sede chias rex irl̄z fuit i magna gla i regno suo: ꝛ post eacapt⁹ excecat⁹ ductus i babiloniā i magna cōfu siōe. hiere. vlti. vñ nō apptiāda i se. Bre. xi. q. ij. Jnt̄ vba laudātium ꝛ uituperātiū ad mentē sēp recurrendū ē. Et si ibi nō iuenit bonuz qđ de nobis dicitur: magnā dz tristitiam generare. Si aūt ibi nō inuenimus malū qđ de nobis hoies loquūtur: in magnā debemus letitiā resilire. Uez ut dicit Aug. ibi in ca. Nō sūt audiēdi ad edificationē aliorū ꝛ tollendū scādalum debem⁹ cōseruare bonā famā: ꝛ cū quis pōt dz declarare inocētiā suā: cum iniuste infamatur.

Q consistat beati §. V.

tudo i ptate seu dñio fm. b. Tho. prima secunde q. ij. est ipossibile: ꝛ rō ē: qz ptas se hz ad bonū et malū. Multi. n. male utūtur ut frequētius: ut pz i saule primo rege ppli dei: qui de optimo effect⁹ est pessimus. Omnes ēt reges isrl̄ fuerunt mali reges: ēt iuda pro maiori parte. fm Aug. de ciuita. dei. Beatitudo autem est purum ꝛ perfectuz bonum: ꝛ non pōt quis uti male. Magis autez posset consistere aliqua beatitudo in bono usu potestatis: que est per vtutem q̄ i ipsa potestate. Secunda rō ē: qz beatitudo non habet anxietatem sed delectationem ꝛ securitatem. potestas autem terrena hz plurimuz anxietatis ꝛ timoris. Unde Greg. Omne quod hic eminet: plus merorib⁹ efficitur q̄ honorib⁹ gaudet. di. xij. nerui. Et Boetius. ij. de conso. Ptas hūana solicitudinū morsus expellere formidinum aculeos uitare nequit. Exemplum ponitur in illo dño qui fecit pendere gladiuz acutum filo tenui super caput amici recūbentis secum in mēsa copiosissime preparata ꝛc. Tertia rō est: quia beatitudo est bonū per se sufficiens ꝛ non indigens alio: ut pz in. i. ethicoruz: ita q̄ ipsa adepta nullum bonum deficit homini necessarium. Sed habita potestate adhuc multis indiget: al̄. miser esset: nec eam tenere posset. Indiget. n. seruitoribus: officialib⁹ ꝛ mltis adiutorijs. Unde ꝛ due ptates principales in ecclesia. s. imperialis seu regalis ꝛ pōtificalis: una indiget altera: vt dicit Cyprianus di. xcvi. cuz ad ueruz: ꝛ. xxij. q. v. c. principes. Et ptas imperialis frequēter adiuuit ꝛ defendit ecclam seu potestatem papalem ut pz di. lxij. adrianus: ꝛ. c. tibi dñe. Et papa cōfirmat imperatorem.

Q i uoluptati §. VI.

b⁹ ꝓsistat beatitudo uera impossibile ē. Et rō est fm Tho. prima secūde. q. ij. Quia delectationes spuales sūt potentiores corporalibus. Sed in delectationibus spualibus non cōsistit principaliter beatitudo perfecta: ergo multo minus in corporalibus. Q: āt non consistat beatitudo principaliter in delectatione spuali. Probatur per hoc qđ in una quaq; re aliud ē qđ pertinet ad essentiam rei: aliud est proprium accidens eius. Sicut i homine aliud est q̄ est animal rōnale: aliud q̄ est risibile. Est autem considerandum: q̄ omnis delectatio est quoddam probrium accidens: quod consequitur beatitudinem vel aliquam beatitudinis partem. Ex hoc. n. aliquis delectatur q̄ hz aliqō bonū sibi conueniens in re uel in spe vel solū i memoria. Bonum āt conueniens si sit perfectum: est hominis beatitudo ipsa. Si autem sit imperfectū: est quedam beatitudinis participatio uel propinqua vel remota vel saltez apparēs. Unde manifestum ē q̄ nec ipsa delectatio que cōsequit bonū perfectum ē ipsa essentia bītudinis: sed quod dā cōsequens ad ipsā sicut per se accidens. Sed ꝛ voluptas corporalis nō pōt ēt mō p̄dicto seq̄ bonū perfectum. nā ipsa sequitur bonū: qđ apphendit sensus qui est unitus aie vtens organo corporali. Bonū āt quod pertinet ad corpus apprehēditur fm sensū: non pōt esse perfectū hois bonū. Cum. n. pars aie q̄ est absoluta: ab organo corporali ut intellectus habeat quandam infinitatez respectu ipsius corporis ꝛ partium anime corpori concretarū: sicut imm aterialia sūt quodam mō infinita respectu materialium. Nam uniuersale quod cognoscit intellectus: est absolutum a materia: ꝛ continet sub se quasi infinita singularia: iō bonuz conueniēs corpori quod per apprehensionem sensus cāt delectationem corporalē: non ē p fectū bonū: sed quoddam minimum in cōparatione ad bonuz anime. Et sic voluptas corporalis nō pōt esse ipsa bītudo: nec per se accidens bītudinis. Secūda rō ē: qz bītudo uera est ꝓpria creature rōnalis: cuius est capax per rōnem uel intellectum. Uoluptates āt corporales sūt cōes nobis ꝛ brutis. Unde ꝛ Boetius dicit q̄ si uoluptates nos beatos efficere possent: nihil cause est q̄n pecudes quoq; beate esse dicāt̄. : sed hoc absurdum est dicere. Est autem uehemēs appetitus delectationis sensibilis: contingēs ex hoc q̄ operationes sensuū que sunt principia nostre cognitionis sūt magis perceptibiles: vnde a pluribus appetūt q̄ delectationes spuales. Et qz sunt magis note: iō sūpserunt sibi nomen uoluptatis fm phm in. vij. ethicoruū. Eo āt modo omues appetunt delectationem quo appetunt bonum. Nam delectatio est quies in bono desiderato. Tamē delectatio appetitur rōne boni ꝛ non ecōuerso. Unde nō sequit q̄ delectatio sit maximum ꝛ p se bonū: hz q̄ una

quecp delectatio consequatur aliquod bonum et maxima delectatio ꝛ summa: sequit sūmū bonū habitū. Tertia rō ē q beatitudo cuz sit perfectū bonum: nulli potest esse nociua. Sed uoluptates sunt nociue anime ꝛ corpori. Unde Boetius i. iij. de consola. tristes esse exitus voluptatum quisqs libidinum suarum remisci uoluerit intelliget. Et Seneca. Plures occidit uoluptas q gladius. Et Hiero. quod galienus dicit. Athletas quorum uita ꝛ ars sagina est: non diu uiuere posse nec sanos esse: aiaſqz eorum nimio sanguine ꝛ adipe quasi luto inuolutas. nihil terrene nihil celeste cogitare sed semper de carnibus eructuare ꝛ uentris inglu uiem cogitare. de conse. di. v. ne tales. Et Grego. dicit. Salomon quippe ex ordinato amore feminarū ꝛ usu ad hoc usqz perductus est: ut exēpla idolis construeret. xxxij. q. iij.

Q in sanitate §. VII.

ꝛ quiete corporis ꝛ optima dispositione consistat beatitudo: ē impossibile. Et prima rō ē fz. b. Tho. prima secūde. q. ij. qz impossibile est q illius rei que ordinatur ad aliud sicut ad finē: vltimus finis sit ꝓseruatio ei⁹ in eē. Sicut nauis que ordinat ut ad finē ad nauigationē: finis eius ultimus nō est conseruatio ei⁹ sz nauigatio. Et hoc intendit pncipalit gubernator ei⁹. Mānifestū ē āt q hō ordinat ad aliqō extra se sic ad finē. Nō. n. hō est sūmū bonū: ad qō inclinat per nālem appetitū eius: qz ut dic Boetius. Inserta ē mentibus hoium nālit ueri sūmiqz boni cupiditas. Uñ impossibile ē q ultimus finis volūtatis ꝛ rōnis sit ꝓseruatio sui eē. Uñ Eccī xv. dz: q deus ab initio cōstituit hoiem: ꝛ reliquit eū in manu cōsilij sui. i. liberi arbitrij: ex quo ordinat se ad finem ꝛ eligit ea que sūt ad finem. Secūda rō est: qz dato q finis rōis ꝛ volūtatis eēt conseruatio sui: adhuc tñ nō posset dici: q finis hois eēt aliqō bonū corporis. Esse. n. hois ꝓsistit i aia: et corpore et q̄uis eē corporis dependeat ab aia nō tñ econuerso eē aie dependet ab eē cōporis. Et ipsū corpus ē ꝓpter aiam sicut instrumētū ꝓpter motorē: ut p ipsū suas actiones exerceat. Uñ oia bōa corporis ordinatur ad aiam ꝛ bona eius sic ad finē. Et iō est impossibile q in bonis corporis cōsistat bītudo: que est ultimus finis hominis. Ad qō ēt facit qō dicit Aug. q maius dānum est in amissione unius aie q mille corporū. xxij. q. iij. si habes. Tertia rō ē: qz fm bītudinez hō excellit oia aialia: sed fm dona corporis hō a mltis aialibus supatur: sicut ab elephāte ꝛ fenice i diutnitate uite: a leone in fortitudine: a caprea ꝛ ceruo i uelocitate: ab aquila ꝛ lince in uisus acumie: a cane i odoratu: ab aranea i leuitate tact⁹ ꝛ huiusmōi.

Q beatitudo §. VIII.

perfecta non cōsistat essentialiter in cognitione q cunqz ul cuiuscūqz rei nisi perfecta cognitiōe dei. Et q non consistat in cognitione sensitiua quacūqz. Probatur ex hoc fm. b. Tho. prima secunde q. iij. Nam beatitudo hominis consistit essētialit in cōiunctione ipsius ad bonum increatū quod ē vltimus finis: cui homo cōiūngi non pōt per operationem sensus: qz ipse est deus. Bruta ēt aialia cū cōicent nobis cum insēsitiua operatione: si in hoc cōsisteret beatitudo: essent ꝛ ipsa beata: qō ē absurdum dicere. Item beatitudo est saciatiua: sz ut dī Eccēs. i. Non satiatur oculus uisu nec auris auditu ꝛ sic de alijs.

Q non cōsistat §. IX.

beatitudo perfecta in operatione intellectus practici: probatur ex hoc fm. b. Tho. ubi supra q itellectus actus practici non queritur ꝓpter se ipsū sz ꝓpter actionem. Ipse ēt actiones ordinātur ad aliquem finē: sed ultimus finis cuius ē bītudo perfecta nō q̄ritur ꝓpter aliud sz ꝓpter se. Itē qz bītudo cōsistit i opatiōe hois fm phz ꝛ i optia opatiōe: optima opatio hois ē optime potētie respectu optimi obiecti. Optima āt potentia est intellectus: cuius optimū obiectum est bonū diuinū: qō non est obiectū itellectus practici sed speculatiui. Item i his que pertinēt ad uitā actiuam: ad quaz ordinatur actio itellect⁹ practici cōicant nobis aialia bruta aliqualiter: que tñ non sūt capacia beatitudinis. Unde pz q beatitudo non consistit i actione practici intellectus.

Q non consistit §. X.

in cognitione speculatiuarū sciarū bītudo ꝓbat fz. b. Tho. ubi supra. Primo qz dñs dicit Hiere. ix. Non gl̄ietur sapiens in sapientia sua. Et loquitur de sapia sciarum secularium. Sed ō perfecta bītudie est gl̄iandū: ergo ꝛc. Rō est ad hoc: quia cōsideratio speculatiue scie non se extendit ultra uirtutē pncipiorū illius scie: qz in pncipijs scie uirtualiter tota scia cōtinetur. Prima āt pncipia speculatiuarū sciarum sunt accepta per sensuz: ut pz in fine posteriorū. Unde tota consideratio speculatiuarum sciarum non pōt ultra extendi q̄ sensibilium cognitio ducere pōt. In cognitione āt sensibilium non pōt consistere bītudo: que est ultia perfectio hominis. Nō. n. aliquid perficit aliquo inferiori: nisi fm q iferiori est aliqua participatio superioris. Manifestum est autem q forma lapidis uel cuiuscūqz rei sensibilis est inferior homie. Unde per formam lapidis non perficitur itellectus: in quantum est talis forma: sed in quantum participatur aliqua similitudo alicuius: quod est supra intellectū humanum. s. lumen itelligibile ul aliquid h⁹mōi. Per sensibilia āt nō pōt deuenire in cognitionē substātiarū separatarū. Omne aūt qō est per aliud reducitur ad id quod est p se. Uñ

oportet q̄ ultima perfectio hominis sit per cognitionē alicuius rei: que sit supra intellectū hūanuz. Item beatitudine nullus pōt male uti. Sed consideratione sciarum speculatiuarum in pñti multi abusi sunt: z abutūtur in superbiā: sicut phi: q̄ cū cognouissent deum: non sicut deū glorificauerunt zc̄. ad ro. i. Elati per superbiam. Et Hieronymus fuit dire flagellatus: q̄ nimis inordinate z affectuose uacabat tali studio: ut habetur distic. xxxvij. legimus.

Q̄ non consistat . §. xi.

beatitudo perfecta in cognitione substātiaruz separatarū. i. angelorz. Probatur ex hoc fm beā. Tho. ubi supra. Quia dñs dic̄ Iere. ix. In hoc glorietur q̄ gloriatur scire z nosse me. Et non dicit scire angelos. Item rō ad hoc: q̄ pfecta hois bītudo nō consistit in eo quod ē perfectio itellectus fm alicuius participationē: sed in eo quod ē per essentiam talē. Manifestū est āt q̄ unūqōq; in tantum est perfectio alicuius potēie: in quātū ad ipsum pertinet rō proprij obiecti illius potentie. Proprium āt obiectum intellectus est ueruz. Quicquid ergo hz ueritatem participatā contēplatam nō facit intellectū perfectum ultima pfectione. Cum āt sit eadem dispositio rerū in cē sic̄ i veritate: quecunq; sunt entia per participationē: sunt uera per participationē. Angeli āt hñt esse participatuz: q̄ solius dei ē suū est sua essentia. Unde relinquitur q̄ solus deus sit ueritas per essētiā: z eius contēplatio perfecta qualis habetur in patria facit perfecte beatum. Aliqualem autē beatitudinem imperfectam secūdum bea. Tho. nihil prohibet attendi in contemplatione angelorum. Et similiter in consideratione sciētiaruz speculatiuarū minorez tamen q̄ in cognitione angelorū. Utraq; autem maior in contemplatione diuinorum: que tamen hic nō pōt hēri nisi imperfecte. Sic igitur beatitudo qualis hic haberi pōt primo consistit in contemplatiōe: secūdario i operatione intellectus practici ordinantis suas actiones z passiones. Operationes āt sensus ad beatitudinem possunt pertinere: non quidem essentialiter sed antecedenter z consequēter: antecedēter quantum ad beatitudinem imperfectam: que haberi pōt in uia: quia uidelicet operatio intellectus preexigit operationez sensus: cui omnis nostra cognitio ortum habeat a sensu: ut dicit phs. Consequēter q̄ in illa perfecta beatitudine que expectatur in celo post ultimam resurrectionem: ex beatitudine anime fiet quedam influētia in corpus z in sensus corporeos: ut in suis operationibus perficiātur. Nō āt operatio intellectus: qua deo coiūgetur: dependet a sensu.

Utrum beatitū . §. xi.

do perfecta consistat in aliquo bono creato siue bono aie siue alio. Rñdet ad hoc. b. Tho. prima secūde. q. iij. q̄ beatitudo est ultimus finis hominis. Sed finis duplr dī. Uno modo ipsa res quā adipiscī desideramus. Alio modo usus seu adeptio z possessio illius rei. Si ergo loquamur de ultimo fine hominis quantū ad ipsam rem quam appetimus ut ultimum finem: impossibile est q̄ ultimus finis uel beatitudo sit ipsa aia vel aliqd eius. Et rō est: q̄ ipsa in se considerata est ut i potentia existens. Fit enim de potentia sciente actu sciens. Et de potentia uirtuosa actu uirtuosa. Cū āt potentia sit propter actum sicut propter cōplementum: est impossibile q̄ id quod ē secunduz se in potentia existens hēat rōez ultimi finis. Unde impossibile est q̄ anima ipsa sit ultimus finis sui ipsius. Similiter nec aliquid eius potest esse finis eius: siue sit potentia siue habitus siue actus. Et rō est: q̄ bonum quod est ultimus finis: est bonū perfectum complens appetitum. Appetitus autē humanus qui est voluntas: est boni uniuersalis. Est enim obiectum voluntatis bonum uniuersale: sicut obiectum intellectus est uerum uniuersale. Quodlibet autem bonum inherēs ipsi anime ē bonum participatum. z per consequens bonuz particulatum: sic nō potest esse ultimus finis hominis seu beatitudo. Et eadem ratio est de quolibet bono creato extra animam existente. Cum enim omnis creatura habeat bonitatem participatam: z bonum vniuersale non inueniatur in aliquo creato: sed solum in deo: ideo nihil potest quietare voluntatem hominis nisi solus deus: q̄ est bonum uniuersale. vnde ps. cij. Qui replet in bonis desiderium tuum. Et Aug. in li. confes. Fecisti nos domine ad te: z inquietuz est cor nostrū: donec requiescat i te. Et quanuis homo q̄ dicitur minor mundus ordinetur ad uniuersum quod dicitur mundus maior: sicut pars ad totum: non tamen sequitur. q̄ vniuersum sit ultimus finis hominis: hoc enim esset: si ipsum vniuersuz nō ordinaretur ad aliud: sicut ad finem. Sed quia uniuersitas creaturarum ordinatur ad deum sicut ad finem omnium. Ideo etiam ultimus finis partis est deus. Item quanuis per hoc homo effectiatur beatus q̄ eius desiderium quietatur: sed naturale hominis desiderium nō extenditur ad maius bonum quam sit ipse capax: est sciendum: q̄ et si bonum creatum non est minus q̄ bonuz cui homo est capax: vt rei intrinsice z inherentis est tamen minus q̄ bonū cuius homo est capax vt obiecti quod est infinitum. Bonum autem participatum ab angelo z vniuerso toto: est bonum contractum et finitum. Sed loquendo de vltimo fiñ hominis quantum ad adeptionez ipsam: vel possessionem seu quemcumq; vsum rei: que appetit vt finis: sic ad vltimum finem pertinet ali

quid hominis ex parte anime: qz homo per aiaz beatitudinem consequitur. Res ergo ipsa que appetitur: est id in quo beatitudo consistit: z quod facit beatum: sed huius rei adeptio vocatur beatitudo z finis hominis. Exemplū in auaro cuius finis dicitur pecunia: vt res que diligitur ab eo: z ēt possessio pecunie ut vsus illius rei: z sic beatitudo est aliquid anime. Sed id in quo cōsistit beatitudo est aliquid extra aiam. Et secundum hoc dicit Aug. xix. de ciui. dei: q sicut vita carnis aia ē: ita beata uita aīe: deus est. De quo dī ps. cxliij. Beatus ppl's cuius dñs deus eius.

De dispositiuis ad beatitudinem. Cap. v.

Sequitur de beatitudine dispositiua qua. s. disponitur homo ad perfectā beatitudinez. Et pōt notari ibi: cum dicitur. Beatus populus cui' dñs deus eius. i. illi qui deum uerū hñt p dño: ut s. sint ei subiecti ut serui dño: z obediant mandatis eius: illi sunt beati in uita ista. s. beatitudie uera sed imperfecta: dispositiua tamē ad perfectā: de qua ps. cxviij. Beati immaculati in uia q̄ ambulāt i lege dñi. Et xps dicit Joā. xiij. Scitis hec? Beati eritis si feceritis ea. Est āt beatitudo dispositiua operatio uirtuosa procedens a dono spūs sancti. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. prima secūde. q. lxix. q ut supra dictum est: beatitudo ē vltimus finis hūane uite: dī āt quis iam finē hēre ppter spem finis obtinendi. Unde z fz phm in primo ethicoz pueros dicimus beatos propter spez. Et aplus ad ro. viij. ait. Spe salui facti sum?. Spes āt de fine qñq exurgit ex hoc q homo cōuenienter mouetur ad finē: z appropiquat ad ipsum: qō utiq fit per aliquam actionem. Ad finē āt beatitudinis mouetur aliquis: z appropiquat per actiones donoz. si loquamur de beatitudine eterna: ad quam rō non sufficit: sed in eam ducit spūs sāctus ad cuius sequelā z obedientiam per dona perficimur. Et iō beatitudines distinguūt a virtutibus z donis: nō sicut diuersi habitus distincti ab eis: sed sicut actus distingūtur ab abitibus. Distinguitur āt hic opatio in septez partes: que sūt paupertas spūs: mititas: luctus: esuries: z sitis iustitie: mia: munditia cordis: pacificatio: q̄ bñtur Mat. v. Et quanuis iustitia z mia z mititas. i. mansuetudo hic numerata uideātur eē uirtutes: attribuūtur tñ donis: qt ēt donata sint perfectiora virtutibus cardinalibus: perficiūt. n. hominez circa oia que perficiūt ipse uirtutes. Et sic nō hic significatur habitus ullarū uirtutū sed actus donoz a spū sācto procedentes.

Sunt āt septem §. I.

beatitudines: sicut sūt septem dōa spūs sācti. Unde Aug. de sermone dñi in mōte singulas beatitudines singulis attribuit donis: uidelz dono timoris paupertatem spūs: qua quis se deo humiliat: q̄ deijcitur superbia. Dono pietatis mititatem seu mansuetudinem. Precipue enim ad mansuetudinem mouet reuerentia ad deum: que pertinet ad pietatem. Nam pietas est dei cultus secundum Aug. hac autem frangitur ira. Dono scientie attribuitur luctus: quia per scientiaz homo cognoscit defectus suoz actuum z rerum mundanarum: unde moueri habet ad luctum secundum illud eccēs. i. Qui addit scientiam: addit dolorem: hac aufertur auaritia. Dono fortitudinis esuries z sitis iustitie: ad hanc enim precipue mouet animi fortitudo scilicet ad opera iustitie exercenda: z non desistendum propter laborem. Et hac prosternitur accidia. Dono consilij attribuitur misericordia: quia ad miserandum precipue mouet cōsilium dei. Dañ. iij. Placeat tibi consilium meū: peccata tua elemosynis redime z cē. Et hac deuincitur inuidia: que non habet compassionem. Dono intellectus attribuitur munditia cordis: quo gula abijcitur: que hebetat intellectum propter fumositates. Dono sapie purificatio: hac occidit luxuria q̄ gustata suauitate spūs sancti: qō fit per sapiam: decipit oīs caro fm Ber. Ubi sciendū q̄ cum hō perficiatur per uiram actiuam z contēplatiuam: per quinq dona ꝓza perficitur i actiua: z actus donoz ipsoz quinq exprimūtur i ipsis meritis bītudinum. vñ dī. Beati pauperes: beati mites z cē. hec. n. significant actus. Sed p alia duo. s. intellectum z sapiam perficitur in cōtēplatiua. Ea uero que pertinēt ad contēplatiuā uitā: vel sūt perfecta beatitudo finalis: uel aliqua ichoatio eius. Et iō non ponūtur ipsi actus contēplatiue tanq̄ merita in ipsis beatitudinibus: sed tanq̄ premia: dū dī. Qm ipsi deum videbūt quo ad primum: z qm̄ filij dei vocabuntur: quo ad secundū in quibus cōsistit bītudo. Ponūtur āt in ipis duabus bītudinibus ultimis tāq̄ merita effectiue actiue: quibus hō disponitur ad vitā cōtemplatiuā. s. mūditia cordis qua perficitur in se ipo: z pacificatio qua perficitur quo ad proximum. Quod āt ponitur pro octaua beatitudine. s. bī q̄ persecutionem patiūtur ppter iustitiam: q̄m ipsoz est regnum celorum: non facit aliā distinctaz de per se ab alijs: sed est fz. b. Tho. ubi supra quedam confirmatio z manifestatio oīum precedēntium. Ex hoc. n. q aliquis est firmatus in paupertate z mititate z alijs sequēt: bus ꝓuēit q ab his bonis ppter nullam pſecutionē recedit. vnde octaua illa pertinet ad septem precedentes. Et persecutionem quidē patiūtur homines dupliciter: uidelicet uel ab ifidelibus z tyrannis exteriorem uel a prauis fidelibus per publica mala: ut habetur vij. q. i. §. Est z aliud. Item nō est contra predicta: quod lucas sexto capi. referens beatitudines

a christo expressas: ponit tantum quattuor: qz ꝟz b. Tho. Matheus narrauit sermonē dñi factuz i monte discipulis: vbi septem expressit beatitudines: quas Aug. attribuit donis tanꝝ perfectioribus hoibus. Lucas uero narrat alium sermonez factum turbis in loco campestri. vnde beatitudines narrātur ab eo ꝟm capacitatez turbarū: que solā voluptuosā ⁊ tꝑalem beatitudinē nouerāt. Unde dñs per illas quattuor beatitudines expressas: excludit que ad predictam beatitudinē terrenam pertinere uidentur: quorum primū ē ut bñ sit homini q̄tum ad abundantiā bonoꝝ exteriorū: qō excluditur per hoc qꝝ dic̄ beati pauperes. Secūdum est: ut bene sit homini i cibis ⁊ potib⁹: qō excluditur: cū dicitur. Beati qui esuritis. Tertium ut bene sit ei quantum ad cordis iucunditatem: quod tollitur: cū dī. Beati qui lugent. Quātum vt bñ sit ei quātum ad exteriorem hominuz fauorem: qō aufertur: cum ait. Beati eritis: cum uos oderit homies. Unde Ambro. attribuit has virtutibus cardialibus. Paupertatem dicit pertinere ad temperantiam que illecebrosa nō querit esuriem iustitie: quia qui esuriunt cōpatiuntur ⁊ cōpatiendo largiuntur. Fletum ad prudentiam: cuius est flere occidua. Pati odiū hominuz: quos. quis oditur ab alijs propter bonuz: ad fortitudinem pertinet.

Beatitudines ät §. II.

septem que ponūtur mat. v. conueniētissime enumerātur ꝟm. b. Tho. ꝑma scē. q. lxix. Ad cuius euidentiam cōsiderādum est: qꝝ triplicem beatitudinē aliqui posuerūt. Quidam enim posuerunt beatitudinem i uita voluptuosa. Quidam in uita actiua. Quidam in vita contemplatiua: he ät beatitudines diuersimode se habēt ad beatitudinem futurā: cuius spe dicimur hic beati. Nā beatitudo uoluptuosa qz falsa est: ⁊ rōi cōtraria: impedimentū est future beatitudinis. Beatitudo vero actiue uite est dispositiua ad beatitudinē futuram. Beatitudo autem contēplatiua si sit perfecta est ipsa beatitudo futura essētialiter: si sit iperfecta: ē quedam inchoatio eius. Unde dñs proposuit quasdam beatitudines quasi remouētes impedimentum beatitudinis voluptuose. Consistit. n. vita voluptuosa in duobus. Primo in affluentia bonoꝝ exteriorum: que sunt diuitie uł honores: a quibus retrahitur hō per uirtutez: sic ut moderate eis vtatur. Per donum ät excellētiori modo vt. s. hō totaliter ea contēnat. Unde prima beatitudo ponitur. Beati pauperes spiritu: quod pōt referri uel ad contēptum diuitiarum: ⁊ sic exponitur pauperes spiritu. i. uolūtate: vel ad contēptum honoꝝ: quod fit per humilitatem: ⁊ sic exponit a Grego. pauperes spiritu. i. humiles. Secundo uita voluptuosa consistit in sequendo ꝓprias passiones siue irascibilis siue concupiscibilis. A seq̄la ät irascibilis retrahit virtus: ne homo supfluat in eis ꝟm rām rōis. Donum ät excellētiori modo: ut. s. hō ꝟm voluntatem diuinam totaliter ab eis trāquillus reddatur. Unde secūda beatitudo ponitur. Beati mites. A sequela autem passionū concupiscibilis retrahit uirtus moderate huiusmodi passionibus vtendo. Donum vero si necesse fuerit totaliter eas abȝiciendo: q̄nimo si necessarium fuerit volūtarium luctum assumendo. Unde tertia beatitudo ē. Beati qui lugēt. Actiua uero vita in his precipue consistit que proximis exhibemus: vel sub rōe debiti: vel sub rōe spōtanei bñficij: ⁊ ad primum quidem nos virtus disp̄oit: vt ea que debemus proximis nō recusemus exhibere: quod pertinet ad iustitiam. Donum autem ad hoc ipsum abundātiori quodam affectu nos iducit: vt sicut feruenti desiderio iustitie opera impleamus. Unde quarta beatitudo ponitur. Beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iustitiam. Circa uero spōtanea dōa nos perficit uirtus: vt. s. donemus quibus rō dictat esse donandum: puta amicis vel alijs nobis coniunctis: quod pertinet ad virtutem liberalitatis. Sed donū propter dei reuerentiaz solam necessitatem cōsiderat i his quibus gratuita beneficia prestat. Unde luce. xiiij. dicitur. Cum facis prandiuz ⁊c. noli vocare amicos sz pauperes: quod proprie est misereri. Et ideo quita beatitudo ponitur. Beati misericordes. Ea vero que ad vitam contemplatiuā pertinent: vel sūt ipsa beatitudo finalis: vel aliqua inchoatio eius. Et ideo nō ponuntur in beatitudinibus tanꝝ merita: sed tanꝝ premia: ea scilicet que pertinent ad contemplatiuā vitam: vt supra dictum est. Ponūtur autez tanꝝ merita quedam pertinētia ad actiuam vitam: quibus homo disponitur ad contemplatiuam. Effectus autem vite actiue quātum ad virtutes ⁊ dona quibus homo perficitur i se ipso est mūditia cordis: vt. s. mēs hois passionibus non inquietetur. Unde ponitur sexta beatitudo. Beati mundo corde. Quātum ad virtutes ⁊ dona quibus homo perficitur in cōparatiōe ad proximū: effectus vite actiue ē pax secūdū illud Isa. xxxij. Opus iustitie pax: ⁊ ideo septima beatitudo est. Beati pacifici. Q ät in scriptura sacra ponātur alie plures beatitudines: vt illa Job. v. Beatus q̄ corripitur a dño. Et illa primus ps. Beatus vir q̄ non abȝit in cōsilio ⁊c. Necesse est ꝟz. b. Tho. ubi supra: omnes illas ad septez beatitudines reduci: vel quantum ad merita: vel quātum ad premia: qz necesse est qꝝ omnes pertineāt aliquo modo vł ad vitam actiuam uel contemplatiuam. Unde illa. Beatus qui cōripitur a dño: pertinet ad beatitudinem luctus. Alia scilicet. Beatus vir qui ñ abȝit: pertinet ad munditiam cordis: sicut etiam illud ps. cxxix. Beatus qui tenebit et allidet

paruulos suos ad petraz. Qđ sic expōit ambro. qui hz cogitationes infirmas ⁊ lubricas elidat ad ad xp̄m: qui oēs irrationabiles motus sui reuerētia ⁊ discretione comminuat: de pe. di. iij. In salicibus. Illud autem prouer. iij. Beatus qui inuēit sapientiā pertinet ad premiū sexte beatitudis. Et sic de alīs que possent induci.

De premiisdic .§.iii.

tarum beatitudinū in presenti uita. Nota q̄ ambro. dicit illa impleri ⁊ pertinere ad futuram beatitudinē. Aug. autē dicit ea impleri i pñti vita: p̄cipue in perfectis. Crisо. dicit aliqua pertinere ad presentem uitam: aliqua ad futuram. Sed Bea. tho. vbi supra dicit q̄ omnia possunt pertiere ad presentem uitam ⁊ futurā. Pro cuius declaratione dicit idem q̄ spes que est de beatitudine potest esse i nobis propter duo. Primo propter aliquā preparationem ⁊ dispositionē ad futurā beatitudinem: quod est per modū meriti. Allio modo p quandā inchoationez imperfectā future beatitudinis i viris sanctis etiā in hac uita. Aliter. n. habetur spes frutificatiōis arboris: cū virescit i frondibus: aliter cū iam primordia fructuuz incipiūt apparere. Sic ergo ea que tangūtur in beatitudinibus tanq̄ merita sūt quedam preparatiōes seu dispositiones ad beatitudinem vel perfectā vel inchoatam. Ea uero que ponūtur tanq̄ premia: possūt esse vel ipsa beatitudo perfecta: ⁊ sic pertinēt ad futuram uitā. Uel aliqua ichoatio beatitudinis: sicut est i viris perfectis: ⁊ sic premia pertinēt ad vitam presentē. Cum enim aliquis incipit proficere in actibus uirtutū ⁊ donoꝝ: potest sperare de eo q̄ peruenit ad perfectionē patrie. Quo impleantur premia illa in presenti: sic declarat. b. Tho. post Aug. Regnum celoꝝ potest intelligi perfecte sapientie initiū: secūdum q̄ incipit spiritus i eis regnare. Possessio terre significat affectū bonum aīe requiescentis per desideriū i stabilitate hereditatis superne: que per terrā significatur. Consolātur in hac uita scilicet que est paraclyt⁹ id est consolator participando. Saturantur ⁊ in hac uita illo cibo de quo xp̄s. Meus cibus est: ut faciam uolūtatem eius qui misit me. In hac etiā vita cōsequuntur homines dei misericordiā. Ac ēt purgato oculo per donū intellectus deus quodā mō videri pōt. Silr ⁊ in hac uita qui mot⁹ suos pacificauit seu pacificant ad similitudinem accedentes filij dei uocantur: hec tamen omnia perfectius erūt in patria.

De premiis dic .§.iiii.

tarū beatitudinum quomodo conuenientissime assignātur, put percipiūtur i vita futura: ⁊ hoc q̄ sideratā cōditiōe p̄m tres beatitudines supra assignatas. Tres. n. prime accipiūtur p retractionem ab his i quibus vita voluptuosa cōsistit: quā hō desiderat querēs illud qđ nāliter desideratur. Sz hoc nō dz querere nisi i deo: non āt in rebus tp̄alibus ⁊ caducis. Et iō premia trium primarū beatitudinū accipiūtur p̄m ea que in beatitudine terrena aliqui querūt. Querunt. n. homines i rebus exteriorib⁹. s. diuitijs ⁊ honoribus excellentiam quandam ⁊ abundantiam: quoꝝ vtrūq̄ importat regnū celorum: per qđ hō consequitur abundantiā ⁊ excellentiā bonoꝝ in deo. Et iō regnum celorum dīs pauperibus sp̄u p̄mittit. Querunt ēt homines feroces ⁊ imittes per bella ⁊ litigia securitatem sibi acquirere inimicos suos destruendo. vñ deus repromisit securam ⁊ quietā possessiōnē terre viuētium. per quā designatur soliditas bonoꝝ eternoꝝ. Querūt ēt homines i cōcupiscētijs ⁊ delectationibus hēre consolationem cōtra mūdi huius laboꝝes: ⁊ iō consolationē lugentib⁹ repromittit. Alie uero due pertinēt ad opera actiue beatitudis: que sūt opera uirtutū ordinantiū hoīem ad proximum. a quibus operibus aliqui retrahūtur p̄pter inordinatū amorē p̄p̄ij boni: ⁊ iō dīs illa premia attribuit his beatitudinib⁹: p̄pter que hoīes ab eis discedunt. Discedūt. n. aliqui ab operibus iustitie nō reddentes debitū: sed potius aliena rapiētes: vt bōis tp̄alibus repleāt: ⁊ iō dīs esurientibus iustitiam saturitatem repromisit. Discedūt aliqui ab operibus misericordie: ne se imisceant miserijs aliorum. s. idigendo: ⁊ iō dīs misericordibus miam repromittit: per quaz liberātur ab ōi miseria: Alie vero due pertinent ad cōtemplatiuā beatitudinē seu felicitatem: ⁊ iō p̄m conuenientiā dispositionum que ponuntur i merito: premia redduntur. Nam mūditia oculi disponit ad clare videndum. Unde mūdis corde dei uisio promittitur. Constituere uero pacem ul' i se ipso vel inter homines manifestat hominem esse dei imitatorem: qui est deus unitatis ⁊ pacis: et ideo pro premio redditur gloria dei filiatiōis: que est imperfecta coniūctione ad deum per sapientiam consumatam. Et ut dicit Cris. omnia ista premia vnū sunt in re scilicet ipsa beatitudo eterna. Sed quia eam itellectus nō capit humanus: ideo oportuit per diuersa nobis nota describere: obseruata conuenientia ad meritum. Item sic octaua beatitudo est quedam firmitas omnium p̄cedentium: ita debentur sibi omnium beatitudinum premia: ⁊ ideo reddit ad caput: ut itelligantur sibi omnia premia cōsequenter attribui. Uel p̄m ambro. pauperibus promittitur regnū quantum ad gloriā aie. Passis āt i corpore plecutionē regnū quātum ad gloriā corporis. Notandū ēt q̄ ista premia se hñt per additionem adinuicē. Nā plus ē possidere terraz regni celoꝝ q̄ hēre simpliciter. Nam multa hēmus que non firmiter ⁊ pacifice possidemus. Plus ē etiā cōsolari i regno q̄

habere ⁊ possidere. Multa. n. cum dolore possi demus. Plus ẽ ẽt saturari q̃ simplr cõsolari. Nã saturitas abundãtiaz consolatiõis iportat. Mia uero excedit saturitatẽ: vt plus. s. accipiat q̃ meru erit: vel desiderare potuerit. Adhuc ẽ maius vide re deum: sicut maior est qui i curia regis non solũ prandet: sed ẽt videt faciẽ regis. Sũmaz ãt digni tatẽ hz in domo regia filius regis.

Nota scdm do ℣.

minũ Joan. dñici super mat. aliã pulchrã exposi tionez de his septẽ beatitudinibus: q̃ põt predica ri in festo oĩum sanctorum. Et poterit sumi illud thema. Merces uestra multa est in celo. Mat. v. Et illud ps. cxvij. Beati omnes qui timẽt dñm: q̃ ambulãt in vijs eius. Ubi tria nota. Primo i choatiuũ saluatiõis spualis. ibi. Qui timẽt dñz: ⁊ in hoc est merces nza. Scdo diuersificatiuũ cõ uersationis uirtualis. ibi. Qui ambulãt i vijs ei⁹: ⁊ in hoc est merces multa. Tertio completiuum appetitiõis hũanal. ibi. Beati õnes: ⁊ hoc ẽ mer ces in celo: ⁊ sic merces vestra multa est i celo.

Quãtum ad primum nota q̃ principiũ salutis ẽ timor: non tñ quicũq̃: sed timor dñi. Isa. xxxiij. Diuitie salutis sapia ⁊ scia: timor dñi ipse thesau rus eius. ps. ix. Initiũ sapie timor dñi. Unde non dr hic simplr. beati qui timent: sz beati qui timẽt dñm. Aliqui. n. habent timorẽ mundi. s. nõ displi cendi hoibus. Sic timuit adaz nõ displicere vxo ri ⁊ contristari eam. Aliqui timent pelli sue vt pe trus. Propter qõ negauit xp̃z. Hic Aug. xi. q. iij. Timendo mortez carnis tue: dabis mortẽ anime tue. s. qñ quis ꝓpter hoc facit contra pcepta. Alij timẽt precise penam inferni: nõ timẽtes deũ offen dere: si existimarent ifernũ non eẽ. Sed dic Joã. in prima canonica q̃ timor talis qui. s. dr seruilis nõ est i charitate: nec sufficit ad salutem: q̃uis di sponat ad eã. Uñ Aug. Cum per timorem gehen ne aliquis sibi cauet a malo: fiet paulatim consue tudo iustitie: ⁊ incipit qõ bonũ erat amari. xxiij. q. vi. Nullũ igitur horũ timorũ ẽ principiũ salut] sed timor dñi: quo. s. quis abstiet a malo: ⁊ bonũ facit: ne deo displiceat ipsũ super oĩa amans. Et i isto timore est merces magna ⁊ mlta. Merces ue stra. i. vestrũ qui timetis. Eccli. ij. Qui timetis de um: credite illi: ⁊ nõ euacuabitur merces uestra. Signum huius timoris ẽ illõ qõ dr eccs. vij. Qui deum timet: nihil negligit. s. eorũ que sunt necessa ria ad salutẽ. Quãtum ad hz nota q̃ multe sunt vie que omnes hñt dictum principiũ. s. timoris q̃ bus peruenitur ad celum ⁊ ad beatitudinẽ verã. Et vt dr ꝓuer. iij. Uie eius vie pulchre: hz ãt q̃ re periũtur septem status hoĩum in ecclesia militan ti: sic in isto euangelio notantur septem uie salu tis per quas itur ad beatitudinẽ: ut qlibet uadat per uiam suaz. Et beati omnes qui ambulant in vijs eius. Primus status est ecclesiasticorũ siue re ligiosorum siue aliorum clericorum: ⁊ horum uia est paupertas spiritus. Et tunc sũt beati: si de mũ do nihil querunt: qui deo sũt mancipati. Non es set venenum in ecclesia dei: si mundi ambitio ⁊ a uaritia ñ possideret eosdẽ. Ad hoc faciunt aucto ritates. xij. q. i. Clericus ⁊ c. Cui portio. Secũdus status ẽ doctorum scientia preditorum: ⁊ horuz via precipua est humilitas. Naz ut dicitur ꝓuer. xi. Ubi humilitas: ibi est sapientia: scientia autẽ inflat secundum apostolum: sed beati mites id est humiles: hi enim possidẽt terrã lacte ⁊ melle ma nantez: id est intellectum dulcem scripturarum: qui superbis clauditur ⁊ contentiosis ⁊ cauillosis laicis ⁊ prophanis. Propterea secundũ dionysiũ moyses habuit magnam notitiã de diuinis: quia mitissimus erat super terram ⁊ humilis. Possi dent etiam isti terram scilicet ecclesie: quia tales regũt vel regere debent alios. Tertius status ẽ so litariorum vel penitentium. Et horum via est cõ tinue lugere sua ⁊ aliorũ peccata: quasi luce gra tie egeant semper: ⁊ ideo sunt beati. Unde Aug. dicit de vero penitente: q̃ semper debet lugere: de pe. di. iij. Si apostolus. Est autẽ duplex genus la chrymarũ seu compũctionis scilicet doloris pecca torum: ⁊ amoris supernorum: que figurate sũt p irriguum superius ⁊ inferius: quod dedit caleph axe filie sue ⁊ filio sponse octonielis. Judic. i. Ex positionem ipsius figure ponit greg. circa finẽ ter tij libri dialogorũ. Quattuor status sequentes sẽt secularium. Primus ẽ principũ seu rectorum: quo rum studiũ debet esse circa sequelã iustitie: iuxta illud sap̃. i. Diligite iustitiam qui iudicatis terrã. Nam beati qui esuriũt ⁊ sitiunt iustitiã: dicit sal uator in quarta beatitudine. Summũ. n. bonuz in rebus humanis est iustitiam colere: ⁊ sua vni cuiq̃ iura seruare. Greg. in registro. Et Jsido. dic ix. di. Justum est principem obtemperare legib⁹ suis ⁊c. Quintus status est diuitum: ⁊ horũ uia ẽ insistere operibus misericordie: sicut fecerũt abra am: loth: Job: thobias ⁊ multi alij in ueteri testa mento. Unde saluator dicit: Facite vobis amicos d mãmona iniquitatis. i. diuitijs: ut recipiãt uos in eterna tabernacula. Beati misericordes sequit i quinta beatitudine: qm̃ ipsi miam cõsequẽtur. Diuitibus ãt qui non sũt miserti pauperum dice tur. Ite maledicti in ignem eternum. Sicut patu it in diuite epulone. Sextus status ẽ rebus famili aribus deditorum: ut artifices: mercatores matri monio sancto vtentes. Et de istis dicit. Beati mũ do corde. Nam si cor est mundum ⁊ man⁹. i. opa erũt munda. Principiũ. n. oĩs peccati a corde pro cedit: ppr̃ qõ dr ꝓuer. iij. Omni custodia custo di cor tuũ: qm̃ ex ipso uita procedit. s. gẽe qua de⁹ videt. Hac mirabilit fluxit iob. xxxi. i cõiugio po sit⁹: ⁊ dicebat int̃ cetꝛa: pepigi fedus cũ oculis meis:

ne cogitarē quid de uirgine. Septimus status est ifirmoz ꝛ paupeꝛ qui despecti multa icōmoda patiūtur. Et hi si sūt pacifici. i. qui pariēter tollerāt: ꝛ pacē cū deo faciunt: dimittētes pcca ppt q̄ cōiter imittūtur aduersa sūt beati: Job. v. In sex tribulatiōibus liberabit te: ꝛ in septima non tanget te malū. Et sic per has uias incedētes ad eīna bītudinē ꝛ mercedem perueniunt: ubi est merces multa fm illud dictū abrahe. xv. geñ. merces tua multa nimis. Quātum ad tertium ubi notat cōplementuz hūani desideriꝫ qđ est beatitudo dī beati oēs. s. tales erunt. Et hoc in celo: ubi est oīs perfectio supradictarū bītudinum: sz alio mō q̄ hic. Illa. n. glia hz sps paupertatem: qz nihil concupiscit: qm illum hz qui est super oia. s. deuz. Iō ergo sunt pauperes spu: qm ipsoꝝ est regnum celoꝝ. i. deus. Item ibi nulla est aduersitas. Non .n. esurient neq̄ sitient amplius: ut dī apoc. xxi. ꝛ iō quilibet ē mitis: nulla ibi ira uel odium uel mala rnsio hz locum: sed terrā uiuētiū pacifice possident. Reperitur ibi sūma gratarum actio cantantibus cunctis. Sanctus sanctus ꝛc̄. Et talis regratiatio est totalis non parcialis: qz in ueritate cognoscunt a se nihil hēre. Et hoc est lugere. i. luce egē. Cognoscūt. n. se in propria natura egere semper: sed dei gia semper gaudere ꝛ consolari. ps. cxlix. Exultationes dei in gutture eoꝝ. Nulla est ibi inordinata dilectio. Et iō non cōtristatur filius de dānatione patris nec econuerso: sed iustitiam dei uenerātur cuz sūma letitia iuxta illud ps. liij. Letabitur iustus cum uiderit uindictā. Et sic ipsam iustitiā esuriunt ꝛ sitiūt: que quidē iustitia nō fundatur in crudelitate sed diuina misericordia. Nā si deus dānandos ad cōdignū puniret: eos ānihilaret: sed cum eis misericorditer agit: naturam p̄ seruans ab annihilatiōe ipositis penis p̄seruatiuis. Sicut medicus misericorditer agit cū ifirmo ponendo vnguentuz corrosiuum super plagam i sanabilem: ne citius putrefacta pducat ad mōtē. Letitia eoꝝ est q̄ diuinā misericordiā i oībus vīs suis conspiciunt ꝛ in dānatis ꝛ in se. Et sic miseri cordes miam consequūtur: prout mia dī mira suauitas rigans corda. E: hec mia summa cā est: dilectionis in beatis: ut quilibet ex dulcedie amoris dicat: Misericordias dñi in eternum cantabo. O q̄ clara visio ibi existit ꝛ q̄ uniuersalis. Quid est enim qō non uideant: qui uidentem oia uident. Et hoc iō qz mundi sūt corde. Dicitur. n. de ipsis apoc. xiiij. Sine macula sunt ante thronum dei: ut nec mínimuz uenīale possit ibi reperiri. Est ibi securitas perpetua sine qua ñ forent beati: ꝛ hec est pax eis. Unde pacifici ꝛ filij dei uocabuntur. Isa. xxxij. Sedebit populus in pulchritudine pacis in requie opulenta: qz fm ps. cxlvij. Confortauit seras portarum tuarū id est superne ihlm: ut nullus ínimicus possit accedere ꝛ eos perturbare: nullus ciuis exire: ibi est sūma congratulatio de p̄ssis ꝛ oppressis in mundo. Iuuat. n. meminisse malorum militie ꝛ pugne ꝛ q̄piculose pro qua tamen coronati. Unde summam iucunditatem habent. Et ideo beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam ꝛc̄. Et sic beati omnes qui ichoantes a timore incesserūt per uias p̄dictas. s. paupertatem: humilitatem: lachrymositatem: equitatē: pietatē: puritatē: equanimitatem: horum merces multa est in celo.

Alia adaptatio §. VI.

de septē bītudinib' ad septē etates cuiuslibet fm dñm ioānē dñici super Mat. Et pōt sumi p the mate i festo oīuz sāctoꝝ illud. Beati eritis. Mat. v. Et induci illud ps. cxviij. Beati immaculati in uia. maculā ppie in aiaz iducit solū mortale peccatū fm tho. in. iiij. Illi ergo qui imaculati uiuūt in pñti tpe. i. sine mortali: vl̄ de ipsis penitēres saltim decedunt immaculati. i. sine crimiali: hi erūt beati. Nā si aliquod mortale reperiatur in trāseū te de uia mortis ad alium statū: vt dicit Aug. eterna illum flāma trucidabit di. xxv. §. alias. Uita āt pñs distinguitur per septem etates in quib' oībus regulat nos xp̄s per septem beatitudines in euāgelio mat. v. Omnes istas que aliud non sunt q̄ actus virtuosi: debet quilibet habere simul habitualiter. Licet quilibet p se adaptari possit uni etati hominis Prima igitur etas infantia usq̄ ad septēnium est humilis ꝛ pauper spu. Nisi eīm conuersi fueritis ꝛ efficiamini sicut paruuli hi ꝛc̄. .i. humiles ꝛ c̄. mat. xviij. hec ergo ē beata: quia ait ipse. Sinite paruulos uenire ad me: taliuz. n. est regnum celoꝝ Et sicut illi sunt beati: ꝛ ipsoꝝ est regnum celoꝝ: sic qui erunt pauperes spu: erūt beati: ꝛ eorum ē regnum celoꝝ. Secūda etas pueritia usq̄ ad ānos. xiij. quadam alia specie humilitatis refulget: ꝛ facilī placatur: ꝛ hoc ē esse mitē. Ipsi ēt sunt beati qui peccare nō p̄nt. s. quousq̄ hēant usum rōis. Nam ante usum rōis sicut nec mortaliter sic nec uenialiter peccatur fm .b. tho. A multis tñ hētur usum rōis añ. xiij. q̄ uis iura ponūt illum esse annū discretionis i masculo. Sic ꝛ mites possidēt terram uiuentiuz. ps xxxvi. Mansueti āt hereditabunt terram ꝛc̄.

Tertia etas subicitur tētationibus multis: que dicitur adolescētia usq̄ ad annum. xxviij. Mūdus .n. tunc delectat. Allicit caro: hostis impugnat: ꝓpter qđ dī ecc̄s ultimo. Adolescētia ꝛ voluptas vana sunt: ꝛ. xij. q. i. Omnis etas prona ē ad malum ab adolescētia sua: nil incertius uita adolescētiū. Remediū ergo est tūc pñia se macerare: ꝛ i cōtinuo luctu cōtra peccata perseuerare. Exēplum de cecilia que cilitio membra domabat: deū gemitibus exorabat: biduanis ꝛ triduanis ieiunijs ꝛc̄. Et sic beati q̄ lugēt ꝛc̄. Oīo. n. ut dicit glo. deum

tenit lachrymа cogit. ſ. exaudire ⁊ ſubuenire ⁊ cõ ſolari Thobie. iij. Poſt lachrymationẽ ⁊ fletũ exultationẽ infundis. Quarta etas eſt iuuentus vſq; ad annũ. xl. q; magis inhiat lucris: per fas ⁊ nefas extorquet que ſua non ſũt: robur ẽt iuuẽtutis animũ pſtat. Jdeo iniuſta prelia niſi fortiter caueatur: cõmittit. Sed pecunia male acquiſita corpus aiamq; cõmaculat: ait Ambro. Et iteruꝫ oẽs cupidi: oẽs auari: giezi lepra cum diuitijs ſuis poſſidẽt eterno cruciatu ⁊ breui fructu. i. q. i. Lito. Et iõ tu iuuenis ſitim ⁊ eſuriẽ hẽas cõtinue iuſtitie. i. virtutis ſinceritatis ⁊ ſãctitatis: ſi uis eſſe beatus. Beati q eſuriũt ⁊ ſitiunt ⁊c. Et alibi. Beatus uir qui p' aurũ nõ abijt nec ſpauit in pecunie theſauris. Quinta etas que dr uirilitas aut p fectio uiri iã ad occaſũ declinat: hec dz ⁊ cõtra cõmiſſa ꝓuidere: vt deleantur pcã ⁊ elemoſynis inſiſtere: ſi ẽt dolenda nõ commiſit: q; nõ portabit ſecũ bona mundi. Et ſiue ergo cõmiſit ſiue non: miſericorditer viuat. Nam ad examẽ iudicis curit ubi miſericordib' miſericordia datur: ⁊ crudelibus ſm q; male geſſerũt. Judiciuꝫ. n. ſine miſericordia fiet illi: qui nõ fecit miſericordiã ⁊c. Econtra ps. xci. Jucũdus hõ qui miſeretur ⁊ cõmodat diſponit ſermones ſuos i iudicio. Poterit. n. talis allegare ordinationẽ a xpo factã Mat. xxv. cum dixit: Venite bñdicti ⁊c. Eſuriui. n. ⁊c. Sed nõn dũ ẽ qõ dicit Aug. in encheridion ⁊ obſeruãduꝫ: dicit. n. q; qui vult ordinate dare elemoſynã dz a ſe ꝓmo icipere: ⁊ eã ſibi ꝓmit' dare. Eſt. n. elemoſyna opus miſericordie viſſime de qua dictũ ẽ. Fili miſerere aie tue placens deo. Beati ergo miſericordes ⁊c. Sexta etas que ẽ venerãda ſenect'. Corpore quidẽ ſi vult mũda ẽ. Deficiente. n. nãli calore caro ut i pluribus multũ frigeſcit. Et ſic ẽt artus ad actualia pcã imunes q̃ſi reddũtur. Solus: n. ſenex ẽ loquacitate potẽs. Sua ergo pecca ta ex corde ꝓcedũt: niſi fuerit obſtinatus uſq; ad illud tps in malis. Nã ut dr ꝓuer. xxij. Adoleſcẽs iuxta uiã ſuã ãbulans ẽt cũ ſenuerit non recedet ab ea. Quales fuerũt illi ſenes qui falſo accuſaue rũt ſuſannã: q; nõ ualuerũt turpitudinẽ exercere cũ ea: vt ſoliti erãt alias decipere dañ. xiij. Et ſic legitur de illo ſene nicolao. xl. annoꝝ luxurioſo: ꝑ quo beatus andreas orauit. Hodie ſunt multi tales ſenes maledicti ueterati dierũ maloꝝ: q̃ de narijs ⁊ lãbacitatib' ⁊ mille modis corrumpunt pueros: ꝓpter qõ de eis dr: laqueus iuuenum oẽs uos eſtis. Et ut dicit greg. lxxxvi. di. Tãta. Tales ſeniores grauius q; ceteri ſũt puniẽdi ⁊ arguendi de ſuis malitijs. Septima etas que dicit ꝺcrepita: ⁊ nullo vnq; annorũ numero finitur: ꝓmit i firmitatibus ⁊ doloribus multis. Nã ut dr in ps. lxxxix. Si in potẽtatibus octogita ãni: ⁊ ãplius eorũ labor ⁊ dolor. Sed pfectio ſua coꝝ ẽ bene patẽ ⁊ pacientiã in aduerſis: nã ex una parte longa expientia facit eos ſuſpectos: ita ut ſi uideant homine ridere: putãt q; derideat eos. Jnfirmitas facit eos ſibimet tedioſos. Uanitas ẽt iuuenũ quae rit ſolatia ⁊ deriſiones ex eis. Et ſic oportet eos ſe cũ ⁊ cũ alijs hẽre pacem: ſi debent bñ tranſire. Et beati pacifici. q̃m ⁊c. ⁊ q̃m illa etas plena ẽ perſecutionibus. Oia. n. elementa uidẽtur pſequi eum ad deſtruendũ: iõ ſubditur. Beati qui pſecutionẽ patiũtur ꝓpter iuſtitiã ⁊c. Sic ergo collige in te oẽs has virtutes: hñdo pacem cũ oibus aduerſis ⁊ hoibus: mũditiã cordis ab iniquitatibus: Jſa. .i. Lauamini: mundi eſtote: auferte malũ cogitationũ vãrum. Miſericordiã in operibus luc. vi. Eſtote miſericordes. Juſtitiã in cõuerſationibus ſap. i. Diligite iuſtitiã qui iudicatis terram. Fletũ ex tẽtationibus: Jaco. iij. Miſeri eſtote ⁊ lugete. Mititatem in cõtractibus: Mat. xi. Diſcite a me q; mitis ſũ: ait xps. Pauptatem ſpus ſeu humilitatem. i. petri. v. Humiliamini ſub potẽti manu dñi. Sic. n. eritis imaculati i via: ⁊ p hãc uiã peruenietis ad patriã ubi ſũt beati: q̃ ex eo q; beati ſunt: non pñt non obtinere qõ uolunt: alꝫ non eſſent beati. Nã ſm Aug. Beatus eſt qui hz quic quid vult. Ergo ſi uolent nos eſſe ſaluos ſalui erimus. Et iõ orandi ſunt: vt velint. Hic potes dicere: quare diuerſos ſanctos oramus: ⁊ qũo orãt ꝓ nobis ⁊c.

Alia adaptatio .§. VII.

de ſeptẽ beatitudinibus ad ſeptẽ etates mundi ꝺz dñs ioãnẽ dñici ſuper math. põt ſumi ꝑ thema te in feſto oĩum ſanctorum illud. Beati eritis ⁊c. Mat. v. Et iduci illud Boetij de philo. conſola. q; oĩs mortalium cura quam multipliciũ ſtudio rũ labor exercet: diuerſo quidem calle ꝓcedit: ad unius tñ beatitudinis finẽ nititur puenire. Sed multi non querẽtes diligẽter i quo conſiſtat uera beatitudo: ⁊ qũo pueniatur ad eaꝫ: cũ aliquid attingũt de particularibus cõditionibus eius: que aliqualiter uidẽtur hẽri i iſta uita: hic ſiſtũt ⁊ ponunt finẽ ſuum. Sicut aliqui in diuitijs: alij i potentijs ⁊ huiuſmodi. Sed iſta doctrina ſeptẽ beatitudinũ reducit mundũ ad felicem ſtatũ ꝓmum ⁊ beatum: a quo deuians per peccata icidit in diuerſos errores. Primus. n. ſtatus ⁊ ꝓma etas ceciꝺit ꝓpter rapinã a regno celoꝝ. Per uiam oppoſitã reuerti potes quo ad ꝓmam beatitudinem. ſ. Beati paupes ſpu. Secũda etas cecidit ꝑ ambitionem nembroth ⁊ ſuoꝝ ſequaciũ turrim confuſionis edificãtium: ut poſſiderent terrã mortuoruꝫ. Reuertere ad poſſeſſionẽ terre viuentium quod continet ſecũda: q; beati mites ⁊c. Tertia etas cecidit: q; aduerſa i deſerto ſuſtinere nolebat: ũmo proſpera putabat aduerſa ⁊ conſolationẽ tñ i minimis requirebat. Sed uade ad cõſolationeꝫ optatam ⁊ non cognitam per luctum mundi pñtis

quia beati qui lugent ⁊c̄. Quarta etas aruit: q̄ sitiebat moderamina regni: ⁊ iusticia calcata per uersi regna tenebant: ⁊ saturaberis regno perpetuo: si iusticiā rectā esurieris: q̄ beati q̄ esuriunt ⁊c̄. Quīta etas crudelitate maxima tabuit: ut libri Machabeoꝝ testant: ⁊ crudeles crudeliter occisi sunt: ut hētur ibidē. Igit q̄ ois homo misericordia indiget: p̄ misericordiā resurge: quo ad quītū. Tūc eni misericors dñs natus ē: quia beati misericordes ⁊c̄. Et quia de mūdo corde natus ē mundo corde vixit: se nobis ostendere venit: euꝝ sequamur si mūdi corde erimus: ⁊ sic eum intuebimur: q̄ beati mundo corde ⁊c̄. Sed etas septima seditiōibus ⁊ guerris plena erit: quā soli pacifici tute transibunt: q̄ beati pacifici ⁊c̄. Et merito quia illi pacifici a persecutionibus nō erūt immunes: imo plus ceteris cruciabūt. Unde sequitur de psecutione ⁊ p̄mio suo q̄ beati: qui psecutionē patiunt ⁊c̄. Ex his potes facere vnā p̄dicationē: adde ad singulas beatitudines quō talia mala regnāt i mūdo ⁊ pptera destruunt ipsum. Ita ut Jo. euāgelista dicat. v. c. Totus mūdus in maligno posit' ē. Sꝫ de discipulis Christi dicitur: q̄ de mūdo nō sūt. Joh. xvij. Et iō si volumus esse discipuli Christi: ut cuꝫ eos reperiamus in monte glorie: oportet nos hīe istas beatitudines p̄rias cōditionibus mūdanoꝝ: sicut habuerunt sancti isti quoꝝ festa agimus.

De singulis beatitudinibus in pticulari: ⁊ primo de paupertate spiritus Capitulum. VI.

Hinc de singulis

harū ē videdū in particulari. s. septē beatitudinū: dilatando materiam ad vnā p̄dicationem p̄ qualibet beatitudine. Est igitur p̄ma. Beati pauperes spiritu: quoniā ipsorū ē regnū celoꝝ. Math. v. vbi dicit Cris. i homel'. Sūt quidā nāliter ⁊ ex cōplexione pauperes humiles ⁊ vtuosi. Sed tales nō sunt beati. Unde dicit nō simpliciter beati pauperes: sed addit spiritu. i. illi qui ex uolūtate ⁊ electione se humiliāt. Ideo hic incipit radicit' euellere superbiā: quia hec fuit radix ⁊ fons malitie vniuerse ꝺ quā pōit humilitatē velut quoddā stabile fundamentum: qua subiecta cū stabilitate alia superedificantur: hac destructa pereunt quecunq̄ bona congregaueris: hec ille.

Sciēdum autem q̄ .§. I.

paupertas spūs pōt sumi ⁊ exponi triplr ⁊ horū ē regnū celoꝝ. Primo ē pauptas spiritus p̄ veraꝫ humiliationē. Secūdo ē pauptas spiritus p̄ inordinati affectus remotionē. Tertio est paupertas spiritus per totalem mūdi abdicationē. Primo ergo dicitur spiritu pauper verus humilis. Unde Aug'. Pauptas spiritus oꝫ hūilitas spiritualis: q̄ spiritū inflantē eradicat: euacuat seu extenuat. Nā scriptura aliq̄n vocat vētū spiritū: sm illud act. ij. Factus ē repente de celo sonus tāq̄ u. heīntis spiritus. i. venti. Supbi. n. dicunt inflati: ⁊ q̄si vento distenti. Et nota q̄ nō dicit Christus. Beati qui nō habent spiritum. i. ventum. s. elātionis ⁊ inanis glorie quia pene nullus est. Nulla ē enim tam excelsa virtus: que dulcediue glorie non tangatur. Et ideo dicit beati pauperes spiritu. i. qui parum habent: de isto spiritu seu vento elatiōis ⁊ quāto quis minus tangit: eo tanto melius. Est ā humilitas ꝑz Bern. qua vnusquisq̄ verissima sui cognitione vilescit sibi ipsi. Et vere magnam causam habet vnusquisq̄ se humiliandi. Nam vltra innumeras miserias suas aīe ⁊ corporis: q̄ tūcunq̄ sit pfectus: nescit tamē terminū suū vtrū saluetur uel dānetur. Unde dixit domin' ad Job Judica mihi si nosti omnia: i qua via habitet lux ⁊ tenebrarum quis sit locus vt ducat vnūquēq̄ ad terminū suum. i. sm Gregoriuꝫ: in. xxix. libro moral'. Si te plenā scientiā habere putas dic in q̄ via habitet lux. i. in cuius mentē veniēs iusticia i pleat: ⁊ tenebrarū quis sit locus. i. in quo iniquitas ceca perduret: vt ducas vnūq̄q̄ ad terminū suū. i. ut diiudices siue is qui nunc iniquus cernitur in malis vitam finiat: uel is qui iustus cernit extremitatem uite sue iuste ac perfecte concludat. Quis ista ul' saltē iperterritus audiat. Multos uidemus quottidie qui iusticie luce resplēdēt ⁊ tamē ad finem suum nequicie obscuritate tenebrescunt. Et econtra. Multos tenebris peccatoꝝ inuolutos: ad lucem virtutum fore reuersos: aliq̄s semp in bonis pmanere: alios semp i malis. Exē pla. Illa gentilitas deo auersa: luce iusticie deo p̄fusa est: ⁊ iudea dudum dilecta ⁊ illuminata per fidie nocte cecata: derelica ē. Latro de cruce itrauit in regnū. Judas de apl'atus gloria demersus ē in tartarū. Alius latro cū Christo crucifixus perseuerans in malo: inductus est ad infernum. Alij apostoli permanētes in sancto ꝓposito puenerūt ad regnū. Hec dei iudicia cōsiderans apls uas electionis raptus ad tertiū celū de se ipso timens ⁊ humilians ait: Castigo corpus meum ⁊ in seruitutem redigo: ne cum aliis predicauerim ipse reprobus inueniar. Jccirco autē dñs interrogat Job. Si nouit finem bonum uel malum quez habituri sunt luminosi iusti: uel tenebrosi peccatores: dicens. Judica mihi ⁊c̄. Ut alioꝝ finem cognoscere non valens: ad suum finem recurrat: quia sicut aliorum: ita nec suum nescit. Et inde nesciens finem suum: timeat. timens humiliat. humiliatus de actibus suis non se extollat: ⁊ non elatus spiritu superbie: in arce gratie persistat. Beati ergo pauperes spiritu. i. humiles: quoniam ipsorū humilium est regnum celorum: quia ut dicit puer. xxix. Humilē spiritu suscipiet gloria. Uel dicunt

pauperes spiritu. i. animo: qui. s. omnino nihil se habere putant: nec se ipsos nec corpus: nec aiam nec membra: sed oia ut cōmodata habent: & ut alienis vtuntur: hec Chrys. Et pertinet ad pfectam humilitatē: vel etiā regnū celoꝝ. i. presidentiam in ecclesia. dañ. iiij. Dominat altissim⁹ i regno hominū: & cuicūq; voluerit dabit illō: & humillimū pstituet sup eū. Exēplū de Petro apostolo. Ambrosio: Nicolao. Gregorio & alijs. Secūdo dicit paup spiritu. i. volūtate. Sūt eni alicq paupes necessitate coacti: qui. s. indigēt rebus necessarijs. Et quia nō habēt: desiderant & murmurāt male contenti de sua paupertate ipacientes. Isti ñ sūt beati sed miseri & reprobi: quia non pauperes spiritu. i. volūtate. Alij sūt pauperes rebus tpalib⁹: sed patiēt ferūt suā paupertatez nō murmurātes sed deū laudātes. Et ista pauptas ē ad meritū rōne pacientie: vt dicit Ambro. di. xlvij. Sicut hic q̄ lis fuit Lazarus medicus & paup qui moriēs portatus est ab angelis in sinu Abrahe ut scribit Luce xvi. Tertij sūt pauperes affectu: & i diuites substātia. i. nō habētes affectū inordinatū ad terrena q̄ possidēt abūdanter: ut Abrahā: de quo scribit q̄ erat dives in possessiōe auri & argēti. Et sanct⁹ Ludouicus rex frācie: & Greg⁹. magn⁹. Et per cōtrariū ad istā pauptatē dicit. Impossibile ē diuitē intrare in regnū celoꝝ: Math. xix. Loquit enim de eo diuite qui hz affectū inordiatū ad ea q̄ possidet: ponēs finē suū i diuitijs. Isti ergo quia pauperes sūt spiritu. i. affectu: & si diuites reb⁹ sūt beati. Tertio dicit pauper spiritu: q̄ ex feruore pfectiōis omnib⁹ se expropat affectu & effectu: ut veri religiosi. Unde Chrys. sup hec in homelia. Illos pauperes beatificat: qui spiritu. i. ppter spiritū sanctuz se bōis pprijs priuat Jacobi secūdo. Nōne pauperes dñs elegit diuites i fine & heredes regni. Istud autē nō fit nisi ex magno feruore spiritus: de quo spiritu ait apls: Spiritū nolite extiguere. i. feruorē. Extiguit aūt cū quis abrenūtians seculo incipit ponē affectū ad tpalia videlicet ad vilia & parua. Crathon phs docuit duos iuuenes discipulos suos cōtēnere mūdū & effici pauperes frangendo & cōminuēdo lapides pciosos magni valoris in conspectu populi. Sed nō esse verā paupertatē istaz quia nō spiritui. i. ppter spiritū sed ppter gloriaz mūdi. Unde nec deo gratam ostendit Job. euāgelista vt hēt in legēda eius. Illi autem qui sunt veri pauperes spiritu per perfectum contentum terrenorū: vt Dñicus Fracisc⁹: & pus & pfectius apostoli: istoꝝ est regnū celoꝝ. Quinimo sunt futuri iudices assessores cū Christo in vltio iudicio Job xxxvi. Pauperibus tribuit iuditiū. i. potestatē iudicādi. s. assessorie. Unde & Christus dixit apostolis: Math. xix. Uos qui reliquistis omnia & secuti estis me: sedebitis super sedes duodeci iudicantes duodecim tribus isrl. Sicut per duodecim tribus intelligūtur oēs iudicandi ita per sedentes in duodeci sedibus itelligūt oēs pfecti pauperes qui cū Christo iudicabūt: fm Augustinū.

Beati mites qm̄ §. II.

ipi possidebūt terrā. Post beatitudinē paupertatis: secūda beatitudo. s. mititatis vel māsuetudis. Qui eni pauper est: multis lacessit iniurijs: & iō necessarium est q̄ sit mitis. Unde Ambro. super Lucam. Cum simplicitate contentus fuero iops: superest vt mores meos temperem. Quid eni mihi prodest carere temporalibus nisi fuero mitis: Ubi notandū q̄ mitis & māsuetus idē sūt secūdū rē: sed differūt ratione. Nā mitis est qui alios offēdentes tolerat. Unde Papias. Mitis est lenis et ad sustinendum iniuriam: tacens quasi mutus. Mansuetus est qui manu assuetus est: qui nulli iniuriam irrogat. Uel sic. Mitis est qui nulla animi accessione turbatur: sed in tranquillitate animi & bonitate iugiter perseuerat. Mansuetus est aūt cui facile ē sustinere: nō malū pro malo reddere: & sic mitis dicitur in affectu mansuetus in effectu. Cōmuniter aūt sumitur pro eodē: ut sinonima. Et sumitur trib⁹ modis. Primo sic. Mitis est quem mentis amaritudo non afficit. Et sic importat leuitatem quantum ad motum: & excludi tur amaritudo rācoris. Un Aug⁹. Mites sunt q̄ cedūt improbitatibus: & nō resistūt malo: hz vincūt i bono malū. In bono. s. mititatis & mansuetudis malū rancoris & indignationis: reddēs bonum p malo. Dicit idē Aug⁹. sup ps. Sex differentie sut retributionū. s. reddere pro malis bona. Nō reddere mala pro malis hec bonoꝝ suoꝝ. Sz pmuz melius. Nō reddere bona pro bonis. Reddē mala pro bonis. Hec duo maloꝝ sūt: & posterius deterius. Et reddere bona p bonis: & mala p malis hec duo sūt medioꝝ. Sed prius ppinquū bonis xxiij. q. iij. Sex. Secūdo exponit sic. Mitis ē quem ira non deiecit: sed oia equanimiter sustinz Et sic ptinet ad innocētiā & excludit amaritudo liuoris. i. vindicte p innocētiā. Unde Ambro. sup Lucā. Mitiga affectū tuum vt non irascaris: aut certe iratus ne peccaueris. s. aliū offendendo. Pre clarum est enim motū cōperare consilio: nec mioris virtutis dicit cōperare iracundiaz q̄ oino non irasci. Et permaxime iudices & rectores oportet ab ea cauere: quia peruertit iudiciū: obnubilans rationē. Unde Hie⁹. Illa pppsitoꝝ solicitudo vtilis est: illa cautela laudabilis in quo nihil sibi vēdicat furor: sed totum ratio agit. Restrigenda est ergo sub ratione potestas: nec quid agenduz prius q̄ concitata mens ad tranquillitatem redeat. Nā cōmotionis sue tempore iustum putat omne qō fecerit. xi. q. iij. Illa sicut Phlutifer patronus Joseph: quia iratus est contra eum: cum falso fuit accusatus ab vxore: q̄ voluisset sibi violentiam i

ferre non discussa veritate iniuste icarcerauit eu3 Sicut ergo ira impedit iudiciū ne iuste fiat: 7 ve ritate ne capiat. Ita econtra de mititate dicit ps. xxiij. Diriget māsuetos in iuditio: docebit mites vias suas. Tertio mō dicit mitis qui non irri tat alios: nec nocet nec nocere cogitat: quod perti net ad equanimitatē: per quaz excluditur amari tudo impacientie 7 indignationis. Ad hāc Chri stus hortatur: dicēs Math. xi. Discite a me quia mitis sū. Dia enim que habent irritare hominez i. prouocare ad iram 7 impacientiam: passus est Christus. Nam turbatur quis cum ei auferuntur sua. Et Christo fuerunt ablata etiam propria ve stimenta 7 coram eo ludo exposita. Irascit quis cum contumelijs sustinet verbum: 7 infertur ma ledictio: detractio: 7 huiusmodi. Christus autem contumelias sustinuit: in passione derisiones: blas phemias: detractiones: calūnias: omnia q̄ equo animo sufferens. Irritatur homo cum in amicis suis 7 consanguineis iniurias sustinet. Et Christ9 in matre 7 discipulis obprobria 7 persecutiones passus est. Uerba vnicuiq3 sunt aspera 7 horrori habita: 7 multo magis ipsa mors. Sz hec omnia ut mitissimus agnus Christus tollerauit: vnde p Piere. c. xi. dicit. Ego quasi agnus mansuetus q̄ portatur ad victimam. Mites ergo esse oportet exemplo pjssimi magistri. Sūt aūt mites bea ti. Quod patet tripliciter p̄ oppositu3: p̄ effectū: 7 per fructū. Primo quidē mites sunt beati: patz per oppositū: nam contrarioz eadem est disципli na: vt. s. quicquid de vno dicitur: intelligatur op positum de alio contrario. Sicut de albedine di cimus q̄ est disgregatiua visus: Ita de nigredine que est contraria ipsi: oportet dicere q̄ est congre gatiua visus. Nūc ergo mititas opponitur rabiei 7 iracundia mansuetudini. Sed rabies seu iracū dia est miseria p̄ peccatū. Et Sapi. viij. dicit. Mi seros facit populos peccatū. nam miseria 7 felici tas seu beatitudo opponūt. Ergo mititas seu mā suetudo. Secūdo patet hoc per effectū. Nam mi titas facit hominē impassibilem: quod probatur ex hoc quod phūs dicit in libro ethicoz: q̄ mitis patitur sed non deducitur. i. vincitur: quia lesio nes non sentit ita q̄ conturbetur. Mititas est sic̄ mollis culcitra: que dura recipit: in qua animus leuiter 7 suauiter requiescit sicut corpus in cul citra: eccl̄i. xiij. Felix qui non habuit animi sui tristitiam. Tertio patet ex fructu qui est heredi tas superne patrie: ps. xxxvi. Mansueti autez he reditabunt terram 7c. Unde pro premio dicitur. Quoniam ipsi hereditabunt terram. Quod p̄t intelligi de triplici terra quam possidebunt mites s. terram mundi: terram corporis proprij: 7 terrā paradisi. Primo quia immites 7 feroces terram mundi destruunt: ideo non merentur eam possi dere. Sed quia mites terram mundi pacifice re gunt cum mititate se habent ad subditos: ñ possi dent terram. i. regnuz mundi. Unde 7 Moises q̄ fuit primus rector populi dei: 7 per totam vitam suam dicitur q̄ erat mitissimus hominum qui sī super terram. Et dominium Holofernis 7 Na buchodonosor: ad nichilū deduxit. Et ad hoc fa cit quod dicitur eccl̄i. x. Sedes ducum superboz destruxit 7 sedere fecit mites pro eis. Secundo in mites 7 feroces non possidebunt terram corporis proprij: immo eam destruunt: quia non subjci unt sensualitatē rationi: sed ira superantur: que i ducit ad nocendum alijs propter quod aliquādo morte perimuntur. Sed 7 ex ipsa passione ire ira sanguis incendit q̄ notabiliter nocet corpori. Un de dicitur eccl̄i. xxx. zelus 7 furor minuunt dies. Refert Aug9. in de ciui. dei. Syllam nobilissimū romanum qui pluries fuerat consul romanoruz: a quo cepit bellum intestinum in vrbe: 7 diuisio seu parcialitas contra Marium: q̄ ex ira sua ru pta vena effuso sanguine mortuus est. Sz mites uel mansueti quia habent dominiū corporis sui: subjcientes sensualitatem rationi possident terrā Luc. xxi. In pacientia vestra possidebitis animas vestras etiam sensitiuam. Tertio immites 7 fero ces a terra paradisi excluduntur: mites autem pa cifice 7 quiete 7 secure dominum uidebunt in ter ra viuentium: de qua: ps. Credo videre bona do mini in terra viuentium. Terra ista mundi: ē ter ra mortuoruz: sed superna patria est terra viuo rum: que terra dicitur pro pter firmaz stabilitatē hinc Aug9. Rixentur immites 7 dimicent pro ter renis 7 tēporalibus rebus. Sed beati mites quo niam ipsi possidebunt terram illam de qua euelli non possunt. Et de qua ps. xxvij. Portio mea domine sit in terra viuentium. Significat enim quandam stabilitatem hereditatis perpetue: vbi anima per bonum affectum tanquaz in loco suo requiescit: sicut corpus in terra. Ipsa enim est req̄ es 7 vita sanctorum.

Beati qui lugent. §. III.

quoniam ipsi consolabuntur. Mathei. v.. Hec ē tertia beatitudo que rationaliter sequitur primā 7 secundam. Nam post mundi contentum per paupertatem: post quietem mentis per mititatez seu mansuetudinem: vacans homo sibi ipsi nil in uenit nisi flebile. Unde Ambrosius super Lucaz Cum hec feceris ut sis pauper 7 mitis: memento quia peccator es: lugeto peccata tua. Unde dicit. Beati qui lugent. Sed nota trinum luctum ha bendum. Primus luctus est de perpetrata iniqui tate. Secundus de aliena calamitate. Tertius de dilata felicitate. Primus luctus est de perpetra ta iniquitate: ps. Laborauī in gemitu meo: laua bo per singulas noctes: i. peccata lectum meum. s.

conſcientie. Et in treñ. Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem ⁊ noctez: ⁊ non quieſcat pupilla oculi tui. Hunc habuit Petrus poſt negatiõez Chriſti: quando egreſſus foras fleuit amare Mathei. xxvi. Et ex his lachrymis ⁊ luctu conſequit homo remiſſionem peccatorum: ⁊ per conſequẽs euaſionẽ dãnationis. Unde proſper. Lachrymis ex vera cordis contritione fluentibus reſtringent eterni ignis incendia: de pe. di. i. Facilius. Si autẽ homo deflet mortẽ amici ⁊ conſanguinei vel dãna rerum: quanto magis habet lugere mortẽ anime ſue: vnde conſequitur infinitum damnuz. Auguſtinus. Sciat ſe peccator culpabiliter reuz ſi deflet damna rerum ⁊ temporis ⁊ non deflet animã perditam ex peccatis: de pe. di. ij. Beati ergo qui lugẽt. Ecce fructus: quoniam ipſi conſolabũtur: de ſpe remiſſionis peccatorũ concepta. Sic Maria magdalena q̃ lachrymis rigauit pedes Chriſti: audire meruit. Dimiſſa ſunt ei peccata multa Et dominus. Fides tua te ſaluam fecit: vade in pace. Luc. vij. In huius figuram Chriſtus fleuit Lazarum mortuum cum eum reſuſcitauit. Joh. xi. Ad innuendum q̃ oportet peccatorem flere ⁊ clamare poſtulando miſericordiam ad hoc ut reſurgat ad vitam glorie aut gratie ⁊ multa facẽ. Qui autem plangunt peccata ⁊ tamẽ non deſerunt ſimiles ei qui lauat laterem crudum qui quanto plus lauatur tanto plus luti facit: dicit Sina. de peni. di. iij. Inutiles ſunt tales lachryme cum proposito iterandi peccatum. Secundus luctus eſt de miſerijs proximorum ſpiritualibus ⁊ temporalibus. Hierony. ix. Quis dabit capiti meo aquam ⁊ oculis meis fontem lachrymarum: ut plorare ualeam die ac nocte inter fratres populi mei ⁊ corporaliter ⁊ ſpiritualiter. Si quis habẽt multos fratres: ⁊ videret vnuz paralyticum: aliũ pauperrimum inde fame mori: alium calumniari: alium falſo infamari: alium contemni ⁊ deprædari: aliũ magnis perſecutionibus urgeri: alium trucidari: alium multipliciter infirmari: aliũ martyrizari. ⁊ in penis deficere: innumeros ad inferna deſcendere ⁊ huiuſmodi: vere haberet magnã cauſam continue lugendi: hoc autem contingit cuilibet noſtrum. Nam omnes ſumus fratres vt dicit Chriſtus: Math. xxiij. Unus eſt enim pater veſter qui eſt in celis. Cum ergo quilibet videat tot miſerias ⁊ penas quottidie ⁊ pericula ⁊ damna corporis ⁊ anime certe continue habet deflere. Et deflere quidem mortem propinquoruz ⁊ amicorum: humanum eſt: moderate tamen: vt dicit eccleſiaſtici. xxij. Modicum ploza ſuper mortuo defecit enim lux eius. Immoderate autem reprehenſibile eſt. Sed multo magis deflendi ſunt defectus anime ſcilicet peccatorum mors. Unde Auguſtinus. Sunt ne chriſtiane in te viſcera pietatis qui plangis corpus a quo receſſit anima: ⁊ non plangis aiaz a qua receſſit deꝰ. Et Hierony. Qui non eſt indutus clementia ⁊ viſcera miſericordie ⁊ lachrymaruz: quãuis ſpiritualis videatur: nondum impleuit legez Chriſti. di. lxxxvi. Et permaxime hoc cõuenit prelatis ⁊ doctoribus: qui magis debent zelare ſalutem populorum. Unde dicitur Joel. ij. Inter veſtibulum ⁊ altare plorabant ſacerdotes miniſtri domini dicentes. Parce domine parce populo tuo. Sic Samuel multo tempore lugebat pro peccato Saulis regis: ut pater. i. Reg. xvi. Hoc etiam agendum Chriſtus exemplo ſuo nos docuit: quando videns ciuitatem fleuit ſuper eam dicens: ſi cognouiſſes ⁊ tu: ſupple fleres Luc. xix. Ad litteraz conſiderans exterminium illius ciuitatis futurũ: ⁊ calamitates hominum: ex compaſſione defleuit. Moraliter ſecundum Gregorium conſiderans exterminium anime peccatricis ⁊ eius damnationem futuram etiam fleuit compatiens eius miſerie. Sic ⁊ beatus pater Dominicus cuz appropinquabat ad aliquam ciuitatem deflebat cogitans peccata eius. Et hanc gratiam: ut dicitur in legenda eius: dederat dominꝰ ei flendi pro miſeris ⁊ afflictis. Unde ſe continere aliquando non poterat in oratione: quin uox eminus audiretur ac ſi mortuum lugeret. Et beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur: ⁊ de exauditione eorum pro quibus lachrymantur: ⁊ õ mẽito ſue passionis: iuxta illõ ps. xciij. cui ſecũdum multitudinẽ dolorum in corde meo ꝛc. Tertius luctus eſt õ dilatam felicitate: de qua ps. xli. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dum dicitur mihi quottidie vbi eſt deus tuus. Cõſiderare enim debet anima guſtans ſuauitatem: quanta in ſuperna patria felicitas: ubi nullus bonum deerit: nullum malum aderit: eſtq; deus omnia in omnibus: uacatur ibi laudibus dei: vbi iugiter ſonãt organa ſanctorum: qui ſicut odor balſami ſunt ante deum: ⁊ angeli ⁊ archangeli hymnum decantant ante thronum dei: claraq; facie deum intuentur: impleturq; omne deſiderium: ⁊ ad hanc felicitatem eſt creata. Sed dum peregrinatur in corpore conſequi non poteſt: imo quottidie in periculo eſt ea amittendi in perpetuum ñ poteſt non dolere. Reperiuntur autem iſte lachryme calefacientes ⁊ pinguefacientes animam in ſolitudine ſcilicet ceſſando a ſtrepitu mundanoruz: ⁊ occupationum. In cuius figuram legitur gen. xxxvj. q̃ O nã iuenit aquas calidas. i. balneares in ſolitudine procurantur etiaz precipibus. Unde i huius figuram legitur Judic. j. q̃ Axa filia caleph et ſponſo othoniel: qui dictus eſt ſaluator: fuit ãmonita a ſponſo ſuo othonieli: q̃ poſtularet a patre terram irriguam. Cum igitur ambularet cum patre ſuo caleph ſedens ſuper aſinam ſuſpirauit. Et cum pater interrogaſſet quare ſuſpiraret. Reñdit terram arrentem dediſti mihi.

lunge ⁊ irriguam. Et dedit ei pī irriguum superius ⁊ inferius. Axa est anima filia dei p creatiōz: ⁊ sponsa saluatoris per fidem: hec admonetur a Christo sponso suo ut patet a deo irriguū. i. terrā cordis cum aqua cōpunctionis: que ambulans p uiam virtutum cum deo. i. dei adiutorio: sedens super azinum. i. domuans passionibus carnis: suspirat affectans ⁊ petens sibi dari a deo cor cō punctionis ⁊ lachrymarum ⁊ deus exaudit dans ei non solum cōpunctionē de peccatis que est irriguum inferius: sed etiam de dilatione patrie que est irriguum superius. Christus i cruce orauit cuz lachrymis ⁊ clamore ualido secundum apostolū ad Hebre. v. exauditusq; est pro sua reuerentia. Lachrymatus est pro magno affectu introducendi nos in supernam patriam: considerans negligentiam hominū ad ipsam gloriam appetendaz consequendā. Nullus enim videtur eam extimare ꝓpter qō dicitur. treñ. j. Uie Syon lugent: eo q̄ non sit qui vadat ad solēnitatem. Sed beati q̄ lugent: quoniam ipsi consolabuntur: ⁊ in presenti per internam delectationem: ⁊ in futuro p eternam glorificationem.

Beati qui esuriūt. §. IIII

⁊ sitiunt iusticiam: quoniam ipsi consolabuntur: Math. v. Hec est quarta beatitudo dispositiua: que recte ⁊ ratione sequitur tres predictas. Qui enim mundana temsit mores mansuetudine rexit: ⁊ alienas miserias luxit: iam potest esurire ⁊ sitire iusticiam: quod prius non potuit. Uñ Ambro. super Lucam. Postq̄ delicta defleui: icipio esurire ⁊ sitire iusticiam: Eger enim cum in graui morbo est non esurit. Beati ergo qui esuriunt cē. Ubi Hieron. Non sufficit uelle iusticiam: nisi ⁊ iusticie famem paciamur. Nunq̄ enim nos satis iustos credamus: sed semper iusticie opera esurire. i. desiderare ampliora intelligamus non contenti operibus bonis factis. Et dicit Hze. Sūmum bonum in rebus humanis est iusticiam colere ⁊ sua vnicuiq; iura seruare. xij. q. ij. Cum de uotissimam: quod pertinet ad iusticiam. Beati ergo cē: vbi tria. Primo quomodo esuries variat spiritualis. Secundo quomodo iusticia esuriat generalis. Tertio quomodo ipsa satiatur anima rationalis. Quātum ad primū sciendum: q̄ illi esuriunt spiritualiter qui desiderant operari. Illi sitiunt qui desiderant scire talia opera. Est āt varia esuries ⁊ sitis. Aliqui enim esuriūt ⁊ sitiūt i. desiderant ⁊ laborant: ad hoc ut scientiaz vanā consequantur ut curiosi. Sed isti non satiantur quinimo defitiunt secūdū illud ps. cvi. Esuriētes ⁊ sitientes anima eorum in eis defecit. Naz ut ait aplus. Semper addiscentes nunq̄ ad scientiam veritatis peruenientes: alij esuriunt ⁊ sitiunt peculiam desiderantes. s. acquirere ⁊ laborare ad habendum pecuniam ut auari: sed nunq̄ satiantur: imo semper plus crescit auiditas: ps. xxxij. Diuites egerunt ⁊ esuriūt. Ambro. Nec sacietas vnq̄ aderit cupiditati nec finis. di. xlvij. Sicut hi. Alij esuriunt ⁊ sitiunt. i. desiderant habere: ⁊ ad hoc laborant ad habendum potentiam vel dignitatē aut voluntatē vt superbi ⁊ uoluptuosi ⁊ lasciui. Sed nunq̄ satiantur. immo semper magis anxiā tur. prouerbio. xxviij. Leo rugiens ⁊ vrsus esuriens. s. mel in arbore: princeps impius super populum pauperē. Et de filio prodigo ⁊ luxurioso dicitur: q̄ cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant. i. delectationibus vereis: ⁊ nemo illi dabat. Luc. xv. Solum esurientes iusticiā ⁊ sitiētes saturabūt. vñ dī hysa. xv. Ecce serui mei qui. s. operati sunt iusticiam comedēt ⁊ vos. s. peccatores esurietis: bibēt ⁊ vos sitietis beati q̄ esuriūt: cē. Quantū ad secūdū. Quō esuritur iusticia ⁊ sititur dicit Crisost. q̄ illi esuriūt iusticiam: qui secundum iusticiam dei desiderant conuersari. Illi sitiunt: qui sciētiam eius acquirere cupiunt. Justicia autem hic sumitur pro uirtute generali: que ut ait phs ē omnis virtus: hec reddit vnicuiq; quod suum est. Et deo quidem tria Nam ut creatori honorem: apostolus: Soli deo honor ⁊ gloria: honor. s. latrie: quia solus est creator. Ut redemptori amorem: apoca. j. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris i sanguine suo. Nulla autem maior prouocatio ad amorem: q̄ preuenire amando: ait Aug⁹. Et ipse Christus dilexit nos. j. Joh. iij. Ut domino ⁊ iudici timorem ei debemus: Malach. ij. Si ego dominus veste: ubi est timor meus? Hieremi. Quis non timebit te o rex gentium? Esuriunt ergo ⁊ sitiunt iusticiā: qui semper magis ac magis cupiunt deum honorare: amare ⁊ timere. Et sitiunt affectantes scire: quomodo ista melius perfitiant. Proximo etiaz iusticia exhibet tria. Obedientiam superiori: ad Ro. xiij: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: quia non est potestas nisi a deo s. operante vel permittente quo ad malaz ⁊ usurpatam potestatem. Concordiam equali. Cor. j. Id ipsū dicatis omnes ⁊ non sint in vobis scisma ta. i. discordie. Beneficientiam seu prouidentiam inferiori: j. pe ij. pascite eum qui i vobis est gregē. Et Luc. xij. Fidelis seruus ⁊ prudēs quem constituit dominus super familiam suam: vt det illis cibum in tempore: scilicet necessarium. Sibi ipi iusticia exhibet tria. Cordi intentionis mundiciam sapiēn. j. In simplicitate cordis. i. pura intentione querite illuz. Ori custodiam: ps. xxxij. Dixi custodiam vias meas: vt non delinquā in lingua mea. Posui ori meo custodiam. Carni exhibet iustitia disciplinaz. Exemplo pauli dicentis. Castigo corpus meum et in seruitutem redigo. Beati ergo q̄

esuriunt ⁊ sitiunt iusticiam: id est qui semper audi di sunt ad sciendum ⁊ operandum que pertinent ad debitum exhibendum proximis ⁊ ad custodi endum cor: os ⁊ omnes sensus suos: secundum iu stitiam. Quantum ad tertium: scilicet quelit ista satietas qua saciantur esurientes et sitiētes iu stitiam. Respondetur ꝙ est triplex Prima est ḋa vt dicit Augu.. Illo cibo saciabunt ⁊ saturabun tur in presenti: de quo dominus ait. Meus cibus est vt faciam voluntatez eius qui misit me patris mei: quod est summa iusticia. Secunda est multi plicatio bonorum operum ⁊ meritorum: que mē tē replēt ⁊ reficiunt spirituali delectatione. Qui enim multum desiderat iusta operari: quod ē esu rire: multa bona facit: nunq̄ quiescit a bono ope p̄s. cxxxi. Pauperes eius. s. ecclesie saturabo pani bus. i. refectionis spiritualis. Tertia satietas est i futuro. De qua p̄s. xvi. Satiabor cum apparuēit gloria tua. Nam in presenti rationalis esurit vel sitit primam veritatem: cui datur prelibatio fidei modo. Concupiscibilis esurit ⁊ sitit summam bo nitatem: cui dat modo prelibatio charitatis. Ira scibilis sūmam sublimitatem: cui datur modo p̄ libatio spei. Caro esurit ⁊ sitit siue glorificationē ſm illius. p̄s. lxij. Sitiuit in te aīa mea: q̄ multi pliciter tibi ⁊ caro mea. Sed in futuro rational' satiabitur visione dei. Concupiscibilis delectatio ne. Irascibilis satiabitur fruitione. Corp⁹ sua glo rificatione Math. xiij. Tunc iusti fulgebunt sic̄ sol i regno p̄tis mei quo ad corp⁹. Unde ysa. lx. Tūc videbis q̄ ad ronalē ⁊ affluces q̄ ad ꝛcupisci bilē ⁊ mirat q̄ ad trascibilē. Et dilatabit q̄ ad cor pis glorificationē: gloria eni anime dilatatur ⁊ extenditur usq; ad corpus. Unde Hilarius. Sitiē tibus ⁊ esurientibus iusticiam beatitudinem tri buit dominus: significans sanctorum auiditatem perfecta in celo satietate repleri. Et Crisᵒ. Satura buntur. s. largitate remunerātis dei: quoniaz ma iora erunt premia dei q̄ sanctorum desideria. Bea ti ergo qui esuriunt. ⁊c.

Beati misericordes. §. v

quoniam ipsi misericodiam consequentur. Ma thei. v. Hec est quinta beatitudo ⁊ apte ponitur i quinto loco: quia secundum glosam. Misericor dia de precedentibus nascitur: quando scilicet p̄ cesserit humilitas ⁊ animus mansuescat: ⁊ suos ⁊ aliorum casus defleat: ac iusticiam esuriat: postea nascitur uera misericordia. Tunc enim alienas miserias facit suas: ⁊ pro uiribus iuuabit: ⁊ si iu uandi facultas deest: compassio non deerit. Et recte post iusticiam ponitur misericordia: quia se cundum glosam ita iste scilicet misericordia ⁊ iu sticia sunt coniuncte: vt vna altera debeat tempe rari. Nam iusticia sine misericordia est crudeli tas. ⁊ misericordia sine iusticia est remissio ⁊ dis solutio. Quod diffuse declarat Gregorius distin ctione. xlv. Disciplina. Ad misericordiam Chri stus hortabatur dicens Luc. vi. Estote misericor des sicut ⁊ pater vester celestis misericors est. Et ratio est. Quia beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et postea Christus dixit. Estote misericordes. Quomodo uel in qui bus debemus esse misericordes: ostendit in eo q̄ subdit scilicet in tribus. In dando sententiam. Unde subdit. Nolite iudicare ⁊ nō iudicabimini In condonando uel subdendo misericordiam. Unde subdit. Dimittite ⁊ dimittemini. In suble uando inopiam. Unde dicit. Date ⁊ dabitur vo bis. Et in omnibus his est misericors pater cele stis ad eos qui faciunt misericordiam. Beati er go misericordes quoniam misericordiam conse quentur. Prima ergo misericordia qua debe mus uti ad proximum est in iudicando. Unde di cit Hierony. Misericordia hic non solum intel ligitur in elemosinis: sed in omni peccato fra tris: ut alter alterius onera portemus. Job. xix.

Miseremini mei miseremini mei saltem vos amici mei. Quare me persequimini sicut deus ⁊ carnibus meis saturamini ⁊ cetera. Miseri cordia est compassio super aliena miseria. Maxi ma miseria est peccatum. Cum ergo videt quis proximum aliquid facere quod habet spēm ma li: si non est certus non debet iudicare eum: si cut nec deus qui omnia nouit non uoluit iudi care facta sodomorum nisi prius videret clare. Uadam inquit ⁊ videbo si clamorem qui venit ad me opere impleant. Geñ. xix. Sed ⁊ si a ma lo culpe defectus excusari non potest: proximus in actu suo excusat intentionem: considerat fra gilitatem: experitur in se malorum temptatio nem: ⁊ sicut vellet sibi misereri: ita ⁊ miseretur proximo. Si etiam habet de ipso iudicare mi sericordia vtatur in alleuiando penam: conside rans quod ait Jacobus in canonica sua. Judi tium sine misericordia fiet illi: qui non fecit mi sericordiam. Sed non sic multi faciunt etiam qui videntur amici: sed sunt prompti ad iudicia temeraria ⁊ festucas in alieno oculo vident: non suas trabes: ut scribitur in euangelio Luce. vi.

Sua crimina alleuiant ⁊ excusant: aliena ag grauant ⁊ persequuntur scilicet appetendo ⁊ querendo punitionem ut deus id est ac si ipsi es sent innocentes ⁊ non indigentes ⁊ ipsi misericor dia ex miserijs suis ⁊ carnibus saturantur crude litatem scilicet exercendo. Beati ergo misericor des in iudicando: non temerarie: non suspitiose non sumptuose: non usurpatiue: sed pie ex com passione: quoniam ⁊ ipsi misericordiam conse quentur cum iudicabuntur a deo. Secunda misericordia est in condonando iniuriam. Unde dicit dimittite scilicet iniurias vobis factas et

dimittemini. puer. xxij. Qui pnus est ad miseri cordiam benedicetur a domino. Aug⁹. dicit tibi deus: dimitte ⁊ dimittetur tibi: dimisi prius di mitte uel postea. Naz si non dimiseris reuocabo te: ⁊ quicquid dimiseram: replicabo tibi: de peni. di. iij. ps. cij. Quomodo miseretur pater filioz misertus est deus timentibus se. Pater carnalis: quanuis filius multociens faciat contra ordinati ones suas: tamen parcit sibi compaciens. Ita ⁊ deus dimittit scilicet iniurias sibi inumeras quot tidie a nobis factas. Unde Ambrosi. in passione Christi. Libenter ignosco scilicet iniurias mihi fa ctas: prompte indulgeo misericordiam malo ꝙ sacrificium: de pe. di. j. Exemplum in Paulo qui ait de se ipso. Qui prius fui blasphemus ⁊ contu melios⁹ persecutor scilicet Christi ⁊ fidelium: sz misericordiam consecutus. j. ad Thimo. j. Et in euangelio ipso vbi mandat misericordiam: dicit Non est discipulus super magistrum perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius. Chri stus est magister qui quantas iniurias sustinuerit ⁊ ꝙ misericorditer indulserit: patet i passione eus Beati ergo misericordes quoniam ipsi misericor diam consequentur: scilicet remissionem suorum peccatorum. Unde dicitur eccī. xxviij. Relinque proximo nocenti te. i. tibi: non dicit qui nocuit ti bi: sed nocenti principaliter quando vltionis ira solet magis feruescere: ⁊ tunc deprecanti tibi sol uentur peccata tua id est dimittentur: sicut solui tur cera ad ignem ⁊ glaties ad solem. Et ad Lo lossē. iij. Donantes inuicem: si quis aduersus ali quem habet querelam: sicut ⁊ Christus donauit nobis. Tertia misericordia est in subleuando inopiam. Unde dicit. Date scilicet elemosynam ⁊ dabitur vobis misericordia elemosyne multipli cis: prouerb. xiij. Qui miseretur pauperi scilicet dando elemosynam: beatus erit. Hilarius. Intan tum deus benuolentie nostre i omnes delectatur affectu: vt suam misericordiam solum misericor dibus sit daturus. eccī xxix. Cōclude elemosynaz in sinu pauperis id est da occulte non propter lau dem humanam ⁊ ipse orabit pro te scilicet pau per cui dabis. Date ergo ⁊ dabitur vobis. Et qd dctur ostendit ipse deus in euāgelio eodem dicēs: Mensuram bonam confertam coagitatam ⁊ su perefluentem dabunt in sinum vestrum scilicet pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus: scilicet a quo ōne datū optimum: dabunt ꝑ elemosyna data ex mi sericordia: ⁊ mēsura bona potest referri ad bona temporalia que multiplicantur hominibus dan tibus elemosynas largas: vt dicitur in prouer. iij. capitulo. Honora deum de tua substantia scilicet dando pauperi ut impleantur horrea tua ⁊ vino torcularia redundabunt. Exemplum legitur: ꝙ in quodam monasterio: cum darentur ibi abun danter elemosyne pauperibus: abundabant mo nachi multum in temporalibus. In processu tē poris ceperunt desistere ab hoc opere misericor die: ⁊ monasterium etiam deficiebat in redditib⁹. ⁊ cum quidam conquererentur de huius defectu dixit eis quidam sanctus homo. Duo fratres sūt quos habebatis in isto monasterio. Unus diceba tur date: ⁊ alius dabitur vobis. Isti semper volūt simul manere. Sed vos emisistis date: ⁊ ideo ali⁹ scilicet dabitur noluit manere vobiscum sed recessit. Ideo ergo indigetis quia non utimini miseri cordia ad pauperes. Secundo mensuram coa gitatam: id est calcatam dabunt in sinum vestruz id est mentem uestram quo ad bona spiritualia: quia ut dicitur prouer. xvij. Misericordia ⁊ ueri tate redimitur iniquitas. Et per ipsam etiam mi sericordie elemosynam disponitur ⁊ augetur ad gratiam. Sicut patet per exemplum in vitis pa trum in legenda Macharij de illo symphoniaco qui ex eo ꝙ fecit misericordiam defendendo vir ginem a socijs ne eam oppримerent: ⁊ reducendo ad suos: ⁊ mulierez inuentam in deserto quasi de speratam: pro detentione viri ⁊ filiorum in carce ribus pro debitis: ipse refocillauit ⁊ debita soluit. Macharo fuit reuelatum: ꝙ futurus esset soci⁹ eius in gloria. Et sic ex illa misericordia inductus est admonitione Macharij ad deserendum secu lum ⁊ seruiendum deo. Tertio mensuram confez tā id est culmulatā quo ad gloriam anime excedē tem capac tatem meritorum eius. Quarto super effluentem. i. trabocantem quo ad gloriaz corpo ris: que procedit ab anima seu ab anime gloria re dundantem in corpus. Misericordibus enim di cetur in ultima resurrectione. Uenite benedicti patris mei percipite regnum cē.

Beati mundo cor. §. vi:

de quoniam ipsi deum uidebunt. Math. v. Con uenienter sexto loco ponitur beatitudo de mun ditia cordis: quia sexto die homo format⁹ ad ima ginem dei: qui quidem per peccatum obtenebra ta erat in homine. Sed immunditia cordis refor matur per gratiam. Nam imaginem dei quaz ho mo per culpam sexta die amisit. Christus sexta mundi etate restituit: ⁊ mundis corde infudit per gratiaz. Merito ergo post predicta sequitur bea titudo de munditia: quia nisi prius illa quinqz ha beantur: mundum cor in homine non creatur. Unde Ambro. Qui misericordiam defert miseri cordiam amittit: nisi mundo corde misereatur. Quia enim ut ait Crisost. Multi misercntur: sed impudica agunt: estimātes sufficere misericordiā ostendit ꝙ non sufficit misereri ⁊ impudica age re ⁊ ideo addidit de munditia: dicens. Beati mundo corde. Et nota ꝙ non dicit mundi in exteriozibus uel in corpore. Cōtra quos Christus ait Mathei

xxiij. Ue vobis scribe ⁊ pharisei qui mundatis quod de foris est: intus autē pleni estis rapina ⁊ īmūditia. s. cogitationū. Crisᵒ. super Math. Cum deus neq; corpis munditiā laudet nec sordes condēnet: pone tamē q; deus odit sordes corporū: vestimentorū: ⁊ vasorum: que necesse est vt ipso usu sordidentur: quāto magis sordes conscie horret: quā si volumus semper mundā seruamus. Dicit ergo: beati mūdo nō corpore: sed corde. Hec aūt mūditia in tribᵘ intelligit. Primo ut mūda sit rōnalis ab errore male instruēte. Secūdo ut mūda sit cōcupiscibilis ab amore male illāmāte. Tertio ut mūda sit irascibil' a timoꝛ male humiliāte. Debet munditia eē in intellectu a tribus ut sit mūda rationalis videlicet. Prio a duplicitate intentiōis Secūdo a falsitate opinionis. Tertio a prauitate cogitatiōis. Quātū ad primū qui simulatā habet intentionem: ut qui facit aliquid malo fine: uel q̄ vnum habet in corde ⁊ aliud in ore seu opere: no est beatus sed miser: ecc̄i. ij. Ue duplici corde Et iterum. Ue peccatori ingredienti terram duabus vijs: Hoc agit secundū Rabanū: qui mala facit ⁊ bona sperat: vel qui sectat opera carnis: ⁊ sanctificationē spīritus se perficere arbitrat. Vl' qui quo ad exteriora viam graditur paradisi. s. agēdo opera de gencre bonoruꝫ: quo ad interiora incedit p viam inferni. Dicre. iij. Laua a malitia. s. intentōnis cor tuum. Secundo debet intellectus esse mūdus a falsitate opinionis: ut nil sentiat contra veritatem fidei: sicut discipuli qui videntes Christū resuscitatum extimabant fantasma esse. Unde Christus ait. Quid turbati estis: ⁊ cogitationes ascendūt. s. ab inferis in corda vestra: actuū. Fide purificans corda eorum: scz ab errorib⁹. Tertio debet esse rationalis munda a prauitate cogitatōnis. Math. xv. Ex corde exeunt cogitationes male. Furta ⁊ huiusmōi. Et vt dicit Greg⁹. Nequaq; cogitatio ūmunda mentē maculat cuꝫ pulsat: sed cum hanc per delectationem superat: de peni. di. iij. Unde Isa. j. dicitur: lauamini: quo ad primuꝫ mundi estote: quo ad secundum: auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quo ad tertium: Secundo debet esse munda concupiscibilis ab amore mundane affectionis: ab amore praue delectationis: a malo peruerse operationis Math. vi. Ubi ē thesaur⁹ tuus ibi est ⁊ cor tuuꝫ Ubi Crisᵒ. Si nil tibi alterius mali eueniat: non paruam senties iacturam inferioribus affixus: ⁊ seruus eorum factus: ⁊ a celestibus cadens: ⁊ nil excelsorum cogitare ualens. Secundo debet affectus esse mundus ab amore praue delectationis Tho. ij. Mundam seruaui animam meam ab omni concupiscentia scilicet carnis ⁊ spīritus. Et dominus per prophetam. Usquequo morabuntur apudte cogitationes noxie. Tertio debet esse munda affectio a praua operatione: prouer. xxi. Qui mundus est scilicet corde rectum est op⁹ eius. p̄s: xxiij. Quis ascendit in montem domini: innocens manibus id est operibus ⁊ mundo corde. Tertio debet esse munda irascibilis a timore male humiliante. Math. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Unde apostolus ait. Mundus ego sum a sanguine omnium vestrum. Non enim subterfugi quin omne consilium dei manifestarem vobis scilicet de agendis quali dicat propter timorem non dimisi quin dicerem veritatez necessariam: quia tē mundus ñ essem. Qui enim nimis timet aduersa de facili perdet munditiam cordis: ⁊ incurrit plura peccata. Sed si quis diceret istam beatitudinem haberi nō posse quia scribitur puer. xx. Quis potest dicere mundum est cor meum: purus sum a peccato: q. d. nullus ergo non potest haberi ista beatitudo mundicie. Respondeo. Aliud est dicere se mundum a peccato quod nullus potest dicere assertiue: quia delicta quis intelligit: p̄s. xviij. q. d. nullus. Et nihil mihi conscius sum: sed non i hoc iustificatus sum: ait apostolus. Et hoc propter incertitudinem status nostri: quia nemo scit vtrum odio vel amore sit dignus. eccē. ix. Tum etiam propter inseperabilitatem venialium. i. Joannis. i Si dixerimus q̄a peccatum non habemus: ipsi nos seducimus. Aliud est esse mundum a peccato quoctiꝫ. Et istud q̄uis ex propria natura esse non possit: tamen esse potest ex diuina gratia: secundum illud Job. xiij. capitulo. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es? Et cum tali munditia potest videri deus in uita presenti multipliciter. Jacob vidit deum facie ad faciem: sed emarcuit neruus femoris eius: q̄ significat extinctionem concupiscentie carnalis. Et Isa. sed mundatis labijs. Et Paulus rapt⁹: scz ceciderūt squāme ab oculis eius ipso baptizato. Beati q̄ mundo corde: quoniā ipsi deū videbūt.

Beati pacifici §. VII.

quoniam filij dei uocabuntur. Math. v. hec beatitudo apte in septimo loco ponitur: dicit glo. q̄a in sabbato vere requieuit: dabitur vera pax: sex etatibus transactis. Ambro. super Lucaz: reddit rationem: quare congrue beatitudinem de munditia sequitur ista de pace: dicens. Cum interioza tua vacua feceris ab omni labe peccati ne dissensiones ex affectu tuo procedant: a te pacez incipis ut alij pacem feras. vnde dicitur beati pacifici.

Circa quod tria notanda. Primo pacis sublimitas. Secundo pacis integritas. Tertio pacis auiditas. Quantum ad primū dicit Aug⁹. xix de ciui. dei. Q̄z omnia appetunt pacem: quod diffuse probat per multa exempla ⁊ irrationabilium animalium ⁊ latronū inter se. Et etiaꝫ ex hoc q̄z bellum quod naturaliter omnes horrent, ppterea

gerunt ut perueniatur ad pacem. Non enim pax queritur vt bellum exerceatur: sed belluz geritur ut pax habeatur. xxiij. q. j. Militare. ps lxxv. In pace factus est locus eius. s. dei. Vnde aplus mandauit dicens. Pacem habete: z deus pacis z dilectionis erit vobiscum. ij. Cor. ultimo. Quātū ad secundū sciēdum q tribus modis aliqui fiunt pacifici. Et beati pacifici: quoniam cē. Primo q dem cum deo ei in omnibus obtēperando. Secūdo in se ipso motus illicitos refrenando. Tertio cum ꝓximo concordiam inter eos procurando. Nec dicuntur hi pacifici: qui habēt animū pacatum iniurijs factis a proximo: ut non inde cōturbentur: quia hoc pertinet ad secundaz beatitudinem. s. mititantē. Sed qui iugilant paci reformā de quo ad deum: z hoc per penitentiam q per culpam eam amittunt z paci conseruande in se ipsis z paci faciende inter ꝓximos. Primo ergo beati pacifici: quia. s. obtēperando mandatis dei: ꝓ oia concordant cum eo: ad Ro. v. Justificati ex fide pacem habeamus ad deum. Ut enim ait Aug⁹. Sicut quod est superius in nobis. s. mens uel rō: debet ceteris inferioribus reluctantibus imperare: ita quod est in nobis superius. s. ipsa ratio debet subijci potiori se. s. deo. Neqz enī imperare iferioribus pōt: nisi superioribus subijciatur. Unde in ꝑmis parentibus: cū rebellauit ratio deo: transgrediens mandatum: z caro se rebellauit rōni sentiēdo tumulos carnis. Et hec est pax q̄ datur hoib⁹ bone volūtatis. Luc. ij. Secundo beati pacifici. s. qui refrenāt in se illicitos motus. Job. v. Scias q pacem habeat tabernaculum tuum. i. co: p⁹. Unde Aug⁹. Pacifici sunt i se ipsis: qui omnes animi motus z carnales cōcupiscentias habentes edomitas z rationi subiectas: sunt regnum dei i quo ita ordinata sunt omnia: ut quod in homine est principium impat reluctantibus: que sunt nobis bestyqz cōmunia. Tamē ut dicit Aug⁹. Ista subiectio sensualitatis ad rationem perfecte non pōt haberi in hac vita: sed hoc nunc pacifici agunt: ut domantes concupiscentias carnis ne regnent quādoqz perueniant ad plenissimam pacez. Tertio beati pacifici. s. qui querunt pacem cū ꝓximo ſm illō ad Ro. xij. Si fieri potest quod ex nobis est cum oībus pacem habentes. Cris. super Mat. Pacifici ad alios: qui non solum inimicos i pace reconciliant: sed etiam qui īmemores maloruz diligunt pacem. Pertinet ad istam pacez vt non solum non querāt vindictam lesi: sed querant cum eis ledentes habere pacem z discordantes ad pacem reducere. Quantum ad tertium principaliter sublimitas pacis ostēditur ex fructu eius seu premio quod repromittit: quia. s. filij dei vocabūtur. Tria aūt faciunt hominē filiū dei quodā particulari mō. Primo fides formata. Joh. j. Dedit eis potestatē filios dei fieri: his q̄ credūt in nomine eius. Qui nō ex sāguinib⁹ neqz ex uolūtate carnis cē. Scdo charitas pfecta Mat. v. Diligite īmicos vros: z cē. vt sitis filij ꝑis vri. Tertio pacis concordia ſz illud. Beati pacifici quoniā filij dei vocabūt: qz ſm Cris. tales diligētes pacē Christo sūt siles: q̄ ē pax nīa q̄ fcē vtraqz vnū ſm aplm: uel qz scdm Aug. In deo ē sūma q̄es z nil repugnās. Et sic habēt tales. similitudinē ꝑis. Uel scdz Cris. i deo ē sūma q̄es z nil repugnās z sic hnt talē similitudinē ꝑis. Uel scdz eūdē Cris. Pacifici dicūt: q̄ nec oderunt nec litigāt: sed litigātes z discordātes ad pacē reducūt. Dī recte vocant filij dei: qz vnigenitū hoc op⁹ fuit ꝓgregare dispsa: z pacificare ptra se prelia ntia: hoc autez est maximum z dignissimū. s. eē filius regis eterni.

Beati qui perse. . VIII.

cutiōez patiūt pp iusticiā: qm ipoz ē regnū celorū. Mat. v. Hec octaua bītudo ē q̄dā māifesta tio z ꝓfirmatio p̄cedētū. Ex hoc ei q aliqs ē ꝓfirmatus i p̄cedētib⁹ bonis: i pauptate spūs: mititate z alijs: seq̄t q ab illis bonis ꝓpter nullā pfecutionē recedat. Un̄ ista beatitudo ptin t q̄ ad oēs p̄cedētes. Cris. āt sup Mat. dicit: q posita beatitudine de pace subdit de pfecutiōe: ne q̄s existimaret q sēp q̄rere sibi pacē sit bonū: puta assētiēdo malis: ꝓpta subdit. Beati q̄ pfecutionē paciūt. Ubi tria notāda sūt circa ista beatitudinē. Prio super pliciū afflictiōis: ibi. Bēti q̄ pfecutionē pa. Scdo motiuū passiōis ibi: ꝓpt iusticiā. Tertio ꝑmiū toleratiōis ibi: qm ipoz ē re. ce. Quātū ad ꝑmum: vtqzlpse utio afflictio ē. Dicē āt aplus. ij. Thi. iij. ca. Oēs q̄ pie uolūt viuē i Christo: necē ē vt pfecutionē patiāt pp iusticiā. Et hoc a carne: demōe: et hoīe. Caro ei p̄eq̄t spiritū: volēs cū trahē ad suas ꝓcupiscētias. In cui⁹ figurā fuit ludus Ismahel cū Isaac: q̄ pfecutio dī. Un̄ aplus ad gal. iij. Js q̄ ſm carnē nat⁹ ē: pseqbat eū q̄ ſm spiritū nat⁹ ē. i. appetit⁹ sensualis rationē: a demōe q̄libet iustus sustinet pfecutionē: dū varijs mōis q̄rit eū decipere z occidē: ps. xvij. Persequar īmicos meos z cōphē dā illos z non ꝓuertar donec deficiant. Persequimur demones persequentes: cū resistimus eorum suggestionibus. Ab homīe fit persecutio. Et hoc dupliciter: quia per iniurias corporales vel per mala exempla. Unde Augustinus. Utrunqz genus pfecutiōis distinguēs: ait sup ps. cvi. z i multis alijs. Uox tribulatoz Christo. i. martyz iter passiones pclitātiū: sz de capite p̄sumētiū. Cū illius vox omnis iusti: cui ex charitate abundans iniquitas Christianoz passio est: ut Loth corpalē pfecutionē a nullo i sodomis sustinuerit: sz a malis eoruz cum quibus habitabat. Est ergo persecutio iusti uel a leone in impetu: uel a draconе in insidijs vij. q. j. aduersitas. §. est z aliud. Quantū ad

fm. s. de motiuo passiõis: qõ. s. debet esse iusticia que includit omnẽ virtutẽ. Nã pati ꝓpter sua pec cata persecutionẽ. i. punitionẽ: nõ facit hominẽ beatũ sed miserũ. Unde. j. Petri. iiij dicitur. Nemo vestrum paciatur quasi homicida: aut fur: aut maledicꝰ. Idem. Si quid patimini ꝓpter iusticiã: beati. Et hoc est quod dicitur. Beati qui persecu tionẽ patiuntur ꝓpter iusticiã. Crisꝰ. sup Ma th. Quidam patiunt persecutionẽ ꝓpter non co mittendam idolatriã. Et isti sunt beati quia ꝓpt iusticiam fidei patiuntur: vt fideles a paganis: ut Laurentius: Uincenti⁹: Joannes: ⁊ Paulus: Cos mas: ⁊ damianus: a diuersis tyrãnis idolatris: vt Agnes: Lucia: Cecilia: Catheria. Et inumeri vtri usq; sexus. Aliqui patiunt ꝑsecutionem ꝓpter veritatem non deserendam. Ut catholici ab here ticis: sicut Athanasius: Hilarius: Ambroꝰ ⁊ plu res alij: ab arrianis ⁊ imperatore eis fauente. Et Hermigildus filiꝰ regis hispanie a suo ꝑe iussus occidi: quia ab arrianis noluit accipe cõmunio uẽ vt narrat Greg. in dialogo. Et isti etiam beati: qz ꝓpter iusticiam veritatis patiunt persecutionem Sed si quis ex potentib⁹ ait Crisꝰ. qui christiani videntur: forsitan ꝓpter peccata sua correptus a te: fuerit te persecutus: beatus es cum Jo. bapti sta: qui scilicet nõ propter fidem: sed propter veri tatem dicendam circa matrimonium violatum ab Herode corripuit: persecutionem ⁊ mortem ẽ passus. Qui ergo propter causam dei aliquid pa titur: ⁊ si a suis patitur: mercedẽ martyrij accipiet a deo. Beati ergo qui persecutionẽ patiuntur ꝓ pter iusticiam. Quãtũ ad tertium. s. de ꝑmio Nota qꝫ regnũ celoꝝ est per ꝑsequtiões patientiã tribus modis. Primo modo spontanea volunta te. Uolũtarie sacrificabo tibi ⁊c. Secundo cũ per seuerantia. Unde qui perseuerauerit usq; i finez hic saluus. Tertio ex causa legitima: quia ꝓpt rectam intentionẽ ⁊ causam. Nã vt ait apls. Coꝛ. xiij. cap'o. Si tradidero corpus meum ita ut arde am: charitatẽ autem non habuero. s. faciendo ꝓ pter laudem humanam nõ ꝓpter deũ: nihil mihi ꝓdest. j. ad Corinth. xiij. Et nota qꝫ idẽ premium in prima ⁊ octaua beatitudine ponit. Primo q̃dẽ qz martyrũ genꝰ est paupertas uolũtaria: ⁊ i con spectu seculi fuit pauper spũ q̃ ꝑsecutiões patiunt Secõ: qz ꝓ pauptatẽ emit regnũ celoꝝ ex ꝑsecuti one ⁊ passione ꝓ Christo ꝓcipit regnũ. Tertio ex Ambro. qz pauperib⁹ spiritu ꝓmittit regnũ celo rũ q̃tũ ad gloriã aie. s. sustinẽtib⁹ ꝑsecutiões ⁊ pas sionẽ i corpe ꝓ Christo: ꝓmittit regnũ celoꝝ q̃tũ ad gloriã corporis. Beati ergo ⁊c.

De ultio fine hois q̃ ẽ bñtudo pfecta. Ca. VII.

Estat uidere de beatitudine perfecta: q̃ ẽ vltimus finis hois: quã diffinit Boeti⁹ cuz dicit: qꝫ est status omniũ bonorũ aggregatiõe ꝑfectus. Et Immo videndũ ẽ si ẽ aliq̃d creatũ uel in creatũ. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ꝑi scõe. q. iij. qꝫ beatitudo ẽ vltimus finis. Finis autẽ alicuiꝰ dicit dupliciter. Uno mõ res quã cupiꝰ adipisci: sicut auaro finis ẽ pecunia. Alio modo ipsa adeptio uel possessio seu usus. aut fruitio eiꝰ rei q̃ desideratur. Sicut si dicatur qꝫ possessio pe cunie est finis auari: ⁊ frui re uoluptuosa est finis intẽperati. Primo ḡ modo ultimus finis hois est bonũ increatũ. s. deus. qui solus sua infinita boni tate põt voluntatẽ homis ꝑfecte implere. Et ista dicit beatitudo obiectiua uel causatiua: quia deꝰ ẽ obiectũ ⁊ causa nostre beatitudinis. Unde ⁊ Boe tius dicit deũ esse ipsam beatitudinẽ necesse ẽ con fiteri. Secũdo ultimus finis seu beatitudo hois ẽ aliquid creatũ in ipso existẽs: qõ nihil aliud est q̃ adeptio uel fruitio ultimi finis. Unde Augꝰ. dicit qꝫ illis rebus fruendũ est que nos beatos faciunt. Fa ctio autem importat quid creatum. Et ista dicit beatitudo adeptiua uel fruitiua: ex eo qꝫ eam adi piscimur ⁊ fruimur. Sic igitur quantum ad obie ctum ⁊ causam: beatitudo est quid increatum. sed quantum ad essentiam ẽ quid creatum. Cuz autem dicitur beatitudo est quid sũmum bonuz: intelligendum est qꝫ est adeptio sũmi boni: non qꝫ ipsa adeptio que dicit beatitudo sit sũmuz bonũ quod est deus: ⁊ per cõsequens quid increatum. Et silr bitudo dr vltimꝰ finis. i. adeptio vltimi fi nis. Probatio ⁊ declaratio quõ bitudo ꝑfecta sit opatio: ñ quecunq; sz opatõ itellectia ñ q̃cũq; : sz clare visionis diuine essẽtie. Et primũ probat sic beatus Tho. ꝑma secunde. q. iij. s. qꝫ beatitudo sit operatio secũdũ qꝫ beatitudo ẽ aliquid creatum i ipso homie existens. Beatitudo est vltima hois ꝑ fectio. Unũquodq; aũt in tantũ ẽ ꝑfectũ: in q̃tuz est actu. Nam potentia sine actu iperfecta est. Er go beatitudinem oportet in ultimo actu hominiꝭ consistere. Manifestum est autem: qꝫ operatio ẽ vltimus actus operantis. Unde ⁊ secundus actus nominatur a philosopho in secundo de anima. Nam habens formã potest esse i potentia opãs: sicut sciens: potentia considerans est. Et inde est qꝫ in aliis quoq; reb⁹ vnaquecq; dicitur esse secun dum suam operationem. Necesse est igitur bea titudinem hominis operationem esse. Unde ⁊ philosophus in primo ethicorum dicit felici tatem esse operationem secundum perfectã vir tutem. Cum autem sit duplex actio secunduz philosophum. Unaquecq; procedit ab operan te in materiam exteriorem: sicut nere: secare: et huiusmodi. Et talis actus non potest esse be atitudo hominis: quia talis operatio non est per fectio agentis sed magis pacientis. Alia est actio maneus in ipso agente sicut sentire velle: et intelli gere: et talis actio est perfectio agentis: et potest

esse beatitudo. Jsta autē operatio que dicitur beatitudo: alio modo est in deo: alio modo in angelis bonis et sanctis: alio modo i viatoribus. Nam in deo in quo est beatitudo per essentiam: operatio eius est esse ipsius. In angelis et beatis in vita eterna: est vltima perfectio secundum aliquam operationem qua iunguntur bono increato. Et hec est in eis operatio vnica et sempiterna. In viatoribus autem secundum statum vite presentis: est ultima perfectio: secundum quam homo coniungitur deo. Sz hec operatio non potest esse cōtinua ꝛ vnica. Nec obstat predictis ꝙ beatitudo dicitur vita eterna. Joh. xvij. Hec est vita eterna ut cognoscant te solum: tē. Et uita non est operatio: sed secundum philosophum viuere uiuentibus est esse. Nam secundum Tho. vita dicitur dupliciter. Uno modo ipsum esse viuentis. Et sic beatitudo non est vita nisi in deo cuius esse est sua ēt operatio. Alio modo dicitur vita operatio uiuentis: secundum quam principium vite exīt i in actum. Et sic nominamus vitam actiuam et contemplatiuam. Et hoc modo beatitudo perfecta dicitur vita eterna. Q̄ autem Boetius dicit beatitudinem statum omnium bonorum: intelligitur per hoc: ꝙ beatus est in statu omnis boni perfecti. i. firmitate ꝛ dignitate: non ꝙ non sit in actu.

Q̄ operatio qūe est. §. i.

beatitudo est operatio intellectus: probatur sic. beatitudo cum sit perfectum bonum: oportet ꝙ sit optima perfectio uel perfectionis operatio. Optima operatio ex optime potentie ergo optimum obiectum est deus. Potentie autem principaliores anime sunt intellectus ꝛ voluntas. Sed beatitudo ñ pōt esse essentialiter actus volūtatis vñ restat ꝙ sit actus intellecti ꝛ ꝙ nō potest eē actō voluntatis: quantum ad id quod est essentialiter ipsa beatitudo: sic probat beatus Thomas p̄ma secunde questione tertia. Manifestum est ex premissis ꝙ beatitudo est consequtio ultimi finis. Consequtio autem finis non cōsistit in ipso actu voluntatis. Uoluntas enim fertur in finem ꝛ absentem cum ipsum desiderat: ꝛ presentem cum i ipso requiescens delectatur. Manifestum est autem: ꝙ ipsum desiderium finis non est cōsequtio finis: sed motus ad finem: delectatio autem aduenit uoluntati: ex hoc ꝙ finis fit ei presens. Non autem econuerso aliquid fit presens: quia voluntas delectatur in ipso. Oportet ergo aliquid aliud esse q̄ actum voluntatis: per quod fit presens ipse finis voluntati. Et hoc manifeste apparet circa fines sensibiles. Si enī consequi pecuniam esset per actū volūtatis: statim a principio cupidus consecutus esset pecuniam quando uult eam habere. Sed a principio quidem est absens ei. Consequitur autem ipsam per hoc ꝙ manu eā apprehendit: uel aliquid huiusmōi: ꝛ tūc iam delectat in pecunia habita. Sic igitur circa intelligibilem finē contingit: nam a principio uolumus consequi finem intelligibilem. Consequimur aūt ipsum per hoc ꝙ fit presens nobis per actum itellectus: Et tunc voluntas delectata quiescit in fine iam adepto. Sic ergo essentia beatitudinis i actu intellectus consistit. Sed ad voluntatem pertinet delectatio consequens beatitudinem: ſm ꝙ dicit Aug⁹. in. x. confesso. ꝙ beatitudo est gaudium de veritate. quia. ſ. ipsum gaudium est consumatio beatitudinis. Patet etiam hoc. ſ. ꝙ beatitudo cōsistat in actu intellect⁹. Ex hoc dicitur ꝙ Jo. xvij. Hec est autem vita eterna. vt cognoscāt te solum verum deum ꝛ tē. Cognitio autē partium ad intellectū non voluntatem. Nō est contra predicta qō Aug⁹. dicit. xix. de ciui. dei beatitudinē consistere in pace. Nam pax pertinet ad ultimū finem hois ꝛ per consequens beatitudinem: non ꝙ essentialiter pax sit ipa beatitudo: sed quia antecedenter ꝛ consequenter se habet ad eam. Antecedenter quidem in quātum iam sunt remota omnia perturbantia ꝛ impedientia ab vltimo fine. Consequenter autem in quātum homo adepto vltimo fine remanet paccatus suo desiderio quietatus. Jtē si obj̄ciatur. Beatitudo est summuz bonum. Sed bonum est obiectum voluntatis: ergo beatitudo consistit in actu uoluntatis. Respondit beatus Thomas ꝙ primum obiectum uoluntatis non est actus eius: sed aliquod aliud bonum: sicut nec primum obiectum uisus est uisio: sed uisibile. vnde ex hoc ipso ꝙ beatitudo pertinet ad uoluntatem tanquam ad primum obiectum eius: sequit̄ ꝙ non pertineat ad ipsam tanquam actus eius.

Jtem si obūciatur sic. Si beatitudo est operatio: ut dictum est: ergo est nobilissima operatio. Sed nobilior operatio est dilectio dei: que pertinet ad uoluntatem q̄ cognitio que pertinet ad intellectum: ergo ꝛ cetera. Respōdet beatus Thomas: ꝙ dilectio preeminet cognitioni in mouēdo Sed cognitio prior est dilectione: scilicet attingēdo. Non enim diligitur nisi cognitum: ꝛ ideo itelligibilem finem primo attingimus per actionem intellectus: sicut ꝛ sensibilem finem primo attigimus per actionem sensus. Jtem quāuis finez prius apprehendat intellectus q̄ uoluntas: tamē quia motus ad finem incipit a uolūtate: ideo uoluntati debetur id quod ultimo consequitur assecutionum finis: scilicet delectatio: seu fruitio. Item ex hoc quod Augustinus dicit: ꝙ beatus est qui habet quicquid uult: non tamē nisi per actuz uoluntatis est ꝙ habeat: est quicquid uult: ꝛ ideo pertinet ad uoluntatem:

Quod ista ope §. II.

ratio intellectus in qua essentialiter consistit beatitudo perfecta: est uisio diuine essentie: et non potest esse alia operatio quod probat beatus Thomas prima secūde questione. iij. sic. Hō non potest esse perfecte beatus quousq; restat sibi aliquid desiderandum et querendum: quia beatitudo est quietatiua. Sed qui non videt diuinam essentiam restat ei aliquid desiderandum et querendum Nam cum deus sit causa prima oim rerum: ⁊ omnia sint quidam effectus dei. Cum itel lect⁹ ꝓgnoscit essētiā alicui⁹ effectus: nisi ꝓgnoscat ēt cāz illius effectus: ñ solū an sit: sed etiaz quid sit seu essētiā eius: remanet homini naturaliter desiderium cum cognoscit effectum: ⁊ sic habere cām cognoscendi etiā de causa quid sit: ⁊ illud desideriū ē admiratiōis ⁊ causat inquisitionē: puta siqs cognoscat eclipsim solis: cōsiderat ꝙ ex aliqua cā procedit: de qua quia nescit quid sit: admiratur ⁊ admirando inquirit: nec ista inquisitio quiescit quousque perueniat ad cognoscendum essentiaz cause. Sic cognoscens intellectus essentiam alicuius effectus nisi cognoscat ⁊ de deo qui est causa eius quid sit: remanet inquietus ⁊ per consequēs non potest esse perfecte beatus. Cognoscere autez non potest perfecte causam primā: nisi ipsam essētiam eius videndo. Uniuscuiusq; enim perfectio potentie attenditur secundū rationē sui obiecti. Obiectum autem intellectus est: quicq̄d est in essentia rei: vt dī in. iij. de anima. Unde in tantū ꝓcedit pfectio intellectus: in quātum cognoscit essētiam alicuius rei. Oportet ergo cognoscere seu videre essentiā dei qui nult perfecte cognoscere. Et ideo etiam dicitur. j. Jo. iij. Cum apparuerit similes ei erimus: quia videbimus eum sicuti est. i. essētiam eius. Et in hoc consistit beatitudo perfecta. Et ista visio dicitur dos anime.

Q delectatio req ⁊ §. III.

ritur ad beatitudinem: sicut concomitans ipsam. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. prima secūde. q. iij. ꝙ quadrupliciter aliquid requiritur ad aliud. Uno modo sicut preambulum uel preparatorium ad ipsum: sicut disciplina requiritur ad scientiam. Secundo mō sicut perficiens aliquid: sicut anima requiritur ad vitam corporis. Tertio modo sicut coadiuuans extrinsecum: sicut requiruntur amici ad aliquid agendum. Quarto modo sicut aliquid concomitans: sicut si dicamus ꝙ calor requiritur ad ignem ⁊ hoc ultimo modo delectatio requiritur ad beatitudinez. Lausatur enim ex hoc ꝙ appetitus requiescit i bono adepto. Unde cum beatitudo nil aliud sit ꝙ adeptio summi boni non potest esse sine delectatiōe concomitante: sicut nec ignis sine calore. Et quod Augustinus dicit: ꝙ visio est tota merces fidei: verum est quantum ad essentiam beatitudinis. Unde per hoc non excluditur delectatio: sed ostenditur ꝙ ipsa non pertinet ad essentiam beatitudinis: sed est ut accidens proprium: ut risibile consequitur rationale. In ipsa etiam redditione mercedis delectatio includitur. Nam cum alicui merces redditur: voluntas merentis requiescit: quod est delectari. Jtez non est contra predicta quod philosophus ait in. vi. ethicorum: ꝙ delectatio impedit actionem intellectus: quia corrumpit extimationem prudentie. Non enim loquitur ibi philosophus de delectatione concomitante intellectuz hec enim non impedit operationem intellectus: sed magis confortat ipsam: vt dicitur in. x. ethicorum. Ea enim que delectabiliter facimus: attentius ⁊ perseuerantius facimus. Sed loquitur de delectatione extranea: hec impedit operationem intellectus: quandoq; quidem ex intentionis distractione: quia dum vni uehementer intendimus: necesse est ꝙ ab alio distrahamur: quandoq; ex contrarietate: sicut delectatio sensus contraria rationi impedit extimationem prudentie: magisquam operationem speculatiui intellectus. Est sciendum ꝙ in beatitudine visio est quid principalius ⁊ potius q̄ delectatio: huius ratio est secundum beatum Thomam: vbi supra: quia delectatio cōsistit in quadam quietatione voluntatis. Q autē uoluntas in aliquo quietetur non est nisi propter bonitatem eius in quo quietatur. Si ergo voluntas quietatur in aliqua operatione: ex bonitate operationis procedit quietatio voluntatis: nec voluntas querit bonum propter quietationem. Sic enim ipse actus voluntatis esset finis quod ē contra premissa. Sed ideo querit ꝙ quietetur in operatione quia operatio est bonum eius. Unde manifestum est ꝙ principalius bonum est ipsa operatio: in qua quietatur voluntas: q̄ quietatio uoluntatis in ipso. Patet etiam idem ex hoc q̄a causa est potior effectu: sed visio est causa delectationis. Quod autem dicit philosophus. x. ethicorum ꝙ delectatio est perfectio operationis: nō sic est intelligendum quasi delectatio ipsa operationem perfectam: in specie sua: sed est perfectio cōcomitans operationem: sicut decor dicitur perficere iuuentutem non ꝙ faciat. Sic ⁊ delectatio non facit visionem dei perfectam in spē sua: sz consequitur eam. Item notanda ē dīa inter appetitum sensitiuum ⁊ intellectiuum circa delectationem. Nam apprehensio sensitiua quam sequitur appetitus sensitiuus: nō attingit ad cōez rōnē boni: sz ad aliquod pticulare quod est delectabile: ⁊ ideo secundum appetitum sensituum qui est in animalibus: operationes queruntur propter delectationem. Et natura i operationibus necessarijs ad conseruationem indiuidui ⁊ speciei delectationes apposuit: ut huiusmodi operationes ab ani-

malibus non negligantur. Sed intellectus appre hendit vniuersalem rationem boni: ad cuius con secutionem sequitur delectatio. Unde principali' intendit bonum q̄ delectationem. Non est autez aliquid extimandum simpliciter secundum ordi nem sensitiui appetitus: sed magis secunduz ordi nem intellectiui appetitus. Item non obstat q̄ de lectatio seu fruitō succedit charitati ⁊ visio fidei: sed maior est charitas fide: ergo potior videtur ꝺ lectatio. Nam charitas cum non querat bonum dilectum propter delectationem: secundum hoc ē ei conueniens: ut delectetur i bono adepto quod amat: ideo delectatio non respondet charitati ut finis. Tunc eniz procederet ratio: sed magis visio responderet charitati per quam visionem finis fit ei presens.

Quo ad beatitū. §. IIII.

nē perfectā requiritur etiā conprehensio. Quod sic probat. b. Tho. vbi supra. Cum beatitudo cō sistat in consecutione ultimi finis: ea q̄ requirunt ad beatitudinē: sunt consideranda ex ipso ordine ad finem. Ad finem autem intelligibilem ordina tur homo partim per intellectum: partim per vo luntatem. Per intellectum quidem in quantum i intellectu preexistit aliqua cognitio finis imperfe cta. Per uoluntatem autem. Primo quidem per amorem qui est motus uoluntatis in aliquid. Se cundo per realem habitudinem amātis ad ama tum. Que quidem potest esse tripliciter. Quāq̄z ei amatum ē presens amāti: ⁊ tūc iā ñ querit. Quāq̄z non ē p̄sens sed nō ē possibile ip̄z adipisci: ⁊ tūc ēt non querit. Quādoq̄z autē est possibile ipsū adi pisci: sed est eleuatū supra facultatē adipiscentis: ita ut statim haberi non possit: ⁊ hec ē habitudo sperantis ad speratū: q̄ sola habitudo facit finis i quisitionem. Et his tribus respondet aliqua i su perna beatitudine. Naz perfecta ꝯgnitio finis re spondet imperfecte: presentia ipsius finis respon det spei habitudini. Sed delectatio in fine iam p̄ senti consequitur delectationez. Et ideo necesse ē ad beatitudinē ista tria concurrere. s. visionem q̄ est cognitio perfecta intelligibilis finis: cōprehen sionē que iportat presentiā finis: delectationē seu fruitionē q̄ importat quietationez rei amantis in amato. Et de cōphensione dicit aplus. i. ad Cor. ix. Sic currite ut cōprehēdatis. Spiritualis autē cursus termiatur ad beatitudinē. Cōprehensio tñ secundū. b. Tho. dicit dupliciter. Uno mō icluso cōprehensi i cōprehendente. Et sic omne quod cō prehenditur a finito ē finitum. Unde hoc modo deus non potest cōprehendi ab aliquo intellectu creato. Alio modo cōprehensio nil aliud nomi nat nisi tentationem alicuius rei: que iā p̄ncipa liter habetur: sicut aliquis consequens aliquē: si nis: ⁊ per consequens sine corpore potest eē anima cōprehendū. Ipsa autem cōprehensio nō est alia aliqua operatō preter visionē. Sed est quedā ha bitudo ad finē iam habituz. Unde ipsa visio uel res visa fin q̄ p̄ncipaliter adest. Est obiectū cōp hensionis. Et sicut ad voluntatem pertinet spes ⁊ amor: quia eiusdem est amare aliquid ⁊ tendere i illud: ita ad voluntatē ptinet ⁊ cōprehensio ⁊ de lectatio: quia eiusdem est habere aliquid ⁊ quie scere in illo. Sciendum etiam q̄ rectitudo vo lūtatis requirit ad beatitudinē antecedenter ⁊ cō sequēter: antecedenter: quia sicut materia non cō sequit formā nisi sit debito mō dispos ta ad for mā: ita nihil potest consequi finem nisi sit debito modo ordinatū ad ip̄m. Unū nullus potest ad bea titudinē puenire nisi habeat rectitudinē volunta tis que rectitudo existat per debitum ordinem ad vltimū finem. Cōsequenter autē requirit q̄ sicut dictuz est beatitudo vltima consistit in visione di uine essentie que ē ipsa essentia bonitatis. Et ita voluntas videtis dei essentiā ex necessitate amat. deum. Sicut voluntas non videntis deum ex ne cessitate amat quicquid amat sub cōi ratiōe bōi quaz nouit. Et hoc ip̄m est quod facit volūtatem rectam. Unū nō eēt beatitudo sine recta volūtate.

Ad beatitudinem. §. V.

pfectā hois nō req̄rit corp' eius adesse: sed ad bñ eē ⁊ corp' pfecte disposituū. Pro cui' declaratione dicit. b. Tho. prima scōe. q. üij. q̄ aliqui posuerūt q̄ beatitudo pfecta q̄ cōsistit in dei visione: nō po test anime aduenire sine corpe existēti: dicentes q̄ aie sanctoz a corpib' sepate ad illā beatitudinez nō pueniūt vsq̄z ad diē iudicij quādo reassument corpora. Qō apparet eē falsū: ⁊ auctoritate ⁊ ra tione. Auctoritate quidem quia dicit Apl's. ij. ad Cor. v. Quādiu sum' in corpe pegrinamur a do mino. Et que sit ratio pegrinationis oñdit dicens Per fidē eni ambulamus nō p̄ speciē. Ex quo ap paret: q̄ q̄diu quis ambulat per fidē nō p̄ speciez carens visione diuine essentie: nondū ē deo pre sens. Anime autem sanctorum a corporibus sepa rate sunt deo presentes. Audemus autem ⁊ bonā voluntatem habemus peregrinari a corpore ⁊ p̄ sentes esse ad dominum. Unde manifestum est q̄ anime sanctorum a corporibus separate: ambu lant per speciem videntes dei essentiam in quo est beatitudo vera: Apparet ⁊ hoc ratione. Nam in tellectus ad sui operationem nō indiget corpore nisi propter fantasmata in quibus intelligibilem ueritatem intuetur. Manifestum est autem q̄ di uina essentia per fantasmata videri non potest: ex eo videlicet quia materialia sunt: deus autez pure immaterialis. Unde cum in visione diui ne essentie constat perfecta hominis beatitudo: non dependet a corpore ipsa beatitudo homi nes apposuit: ut huiusmodi operationes ab ani

beata. Ad quod etiam facit qđ dicitur Apoca. xiiij. Beati mortui qui in domino moriuntur.

Sciendum tamen q̄ ad perfectionem alicuius rei: dupliciter aliquid pertinet. Uno modo ad cōstituendam essentiam rei: sicut anima requiritur ad perfectionem corporis. Alio modo requiritur ad perfectionem rei: quod pertinet ad bene eē eiꝰ sicut pulchritudo corporis. Uel uelocitas ingenij pertinet ad perfectionem hominis. Quāuis ergo corpus primo modo ad perfectionem beatitudis hominis non pertineat: pertinet tamen secundo modo. Cum enim operatio dependat ex natura rei: quanto anima perfectior erit in sua natura: p fectius habebit suam propriam operationem: in qua felicitas consistit. Unde Augꝰ. super Gen. xij dicit: q̄ nō sic possunt videē aie sanctorꝫ separate a corporibus incōmutabilem substantiam vt sancti angeli vident sine alia latentiori cā. Siue ḡa ineſt eis quidam naturalis appetitus corpus administrandi. Quod tamen dicit hic Augꝰ. q̄ anime separate non vident deum sicut Angeli: non est intelligendum secūdum inequalitatem quantitatis: quia etiam modo aliquę anime sunt assumpte ad superiores ordines angelorum: clarius videntes deum q̄ inferiores angeli. Sed secundum inequalitatem proportionis. Quia omnes angeli etiam infimi habent omnem perfectionem quaz sunt habituri: non autem anime separate sanctorum. Item quanuis impedimentū operatiōis qđ est per modum contrarietatis ut frigus impedit obiectum caloris: repugnet felicitati: non tamē repugnat ei impedimentum quod est per modū cuiusdam defectus: cum. s. res impedita non habet omne quod requiritur ad omnimodam sui perfectionem: sed repugnat tale impedimentum operationis oīmode eius perfectioni. Et sic separatio a corpore dicitur animam retrahere a fine: ne tota tendat in visionem diuine essentie. Appetit. n. anima sic frui deo: q̄ etiam ipsa fruitio deriuet ad corpus per redundantiam: sicut est possibile. Et ideo q̄diu ipsa fruitur deo sine corpore: appetitus eius quiescit in eo: q̄ tamen adhuc ad participationem eius uellet corpus pertingere. Unde corpore resumpto crescit beatitudo extensiue nō intensiue. Ad beatitudinem autem imperfectam que habetur in via: utique requiritur corp' de necessitate: quia huiusmodi beatitudo est in operatione intellectus practici uel speculatiui. Sed operatio intellectus in hac vita non potest esse sine fantasmate: que est in organo corporale. Requiritur quoqz ad beatitudinem perfectam omnino perfecta dispositio corporis antecedenter et consequenter. Antecedenter quidem: quia secūdum Augustinum. Si tale sit corpus cuius sit difficilis q̄ grauis ministratio: sicut caro que corrumpitur aggrauat animam: auertitur mens ab illa visione summi celi. Consequenter vero: quia ex beatitudine anime fiet redundantia ad corpus: vt q̄ ipsum sua perfectione potiatur. Bea. Tho. vbi supra

Q̄ ad beatitudinē. §. VI.

perfectam non requiruntur bona exteriora nec amici. Ratio primi ē: quia hominis bona exteriora: uel requiruntur ad sustentationem animalis corporis: uel requiruntur ad operationes quas per animale corpus exercemus: que humane vite conueniunt. Illa autem beatitudo perfecta: uel erit in anima corpori vnita: iam non animali: sed spirituali. Et ideo nullo modo ista exteriora bona requiruntur ad illam beatitudinem: cum ordinentur ad vitam animalem. Sed ad beatitudinē imperfectam que habetur in via: requirūtur ista bona: non quasi de essentia beatitudinis: sed quasi instrumentaliter deseruientia ipsi beatitudini: que consistit in operatione virtutis: secundum vitam actiuam uel contemplatiuam. Q̄ autem in scripturis sanctis promittatur pro premio regnū. vt Mathei. xxv. Uenite benedicti patris mei: q̄ē: uel esus q̄ potus. ut Lu. xxij. ut edatis q̄ bibatis super mensam meam in regno meo: huiusmodi locutiones secundum. b. Tho. sunt metaphorice intelligende: quia solent i scripturis spiritualia p corporalia designari: ut ex his que nouimus ad desiderandum incognita resurgamus. Et sic p cibum intelligitur delectatio: per diuitias sufficiētia qua homini sufficiet deus: per regnum exaltatio hominis usqz ad coniunctionem cum deo. Q̄ autem merces sanctis promittitur in celis Mat. v. Per celos secundum Augustinum intelligitur altitudo spiritualium bonorum. Nihilominus tamen locus corporeus aderit non propter necessitatem ad beatitudinem: sed propter quandam congruentiam q̄ decorem. Quod vero Boetius dicit: q̄ beatitudo est status omnium bonorum: q̄ē. Intelligitur de illis bonis que conueniunt vite spirituali: in qua consistit perfecta beatitudo Ista uero bona deseruiunt uite animali: ideo illi beatitudini non competunt. Tamen quicquid boni inuenitur in istis totum habebitur in summo fonte bonorum. Et sic est ibi congregatio omniū bonorum. De amicis autem si sunt necessarij ad beatitudinez dicit beatus Thomas vbi supra: q̄ ad beatitudinem patrie: non requiritur societas amicorum de necessitate sed de bene esse. Et ratio est: quia homo habet totam plenitudinem sue perfectionis in deo. Quanuis enim charitas que est in patria non deficiat sed perficiat se extēdat ad deum q̄ primū: tamē pfectio charitatis ē essentialis beatitudini q̄tū ad dilectionē dei. Uñ si nō esset nisi vna anima fruens deo: beata eēt nō

hñs ꝓximū quem diligere. Sed suppositum ꝓximo sequitur dilectio eius ex dilectione dei. Et qō Boeti⁹ dicit ꝙ nullius boni sine consortio est Jucūda possessio. itelligit qñ in illo bono quod habet non est plena sufficientia. Sed in deo habetur oīs sufficiētia. Sed ad felicitatē seu beatitudinem īperfectā vie vt dicit phs in ix. ethicoꝝ: felix indiget amicis: non ꝓpter vtilitatem cū sit sibi sufficiens: nec ꝓpter delectationem cū habeat in se pfectā delectationē in operatione vtutis. Sz ꝓpt bonam operationē vt. s. eis bene faciat: z ut eos i spiciens bene facere delectet. Et ut eis benefaciendo adiuuet. Indiget enim homo auxilio amicoꝝ in operibus vite actiue z contemplatiue.

Qñ hō pōt adipi. §. VII.

sci istam perfectā beatitudinē. Et hoc nō per sua naturalia: nec per operatiōez āgeloꝝ: sed per opera meritoria: que habent virtutē p̄cipaliter ex gratia dei. Primū sic declarat b. Tho. ꝑma scōe q. v. Btitudo noīat adeptionē pfecti boni. Qui cūq; ergo est capax pfecti boni pōt ad beatitudinē puenire. Qz aūt hō sit capax pfecti bōi: ex hoc apparet ꝙ eius ītellect⁹ apprehendere potest vniuersale z pfectū bonū z volūtas eius appetē pōt illud. Ergo pōt hō adipisci beatitudinē. Quauis enī nūc in via sit homini cōnāle: ut vitatē intueat ī reb⁹ māb⁹: vñ spēs intelligibiles i fantasmatib⁹ itelligit: nec sine fantasmate pōt intelligē. In ꝑria hēbit aliū modū intelligēdi cōnaturalē. Secūdū i. ꝙ non possit hō beatitudinē adipisci per sua naturalia: ꝓbat sic. b. Tho. q. eadē. Beatitudo hoīs pfecta cōsistit: in visione diuine essentie: vidē autē deū p essentiā est supra nām: nō solū hoīs sed oīs creature: ut in ꝑte ꝑma ostēdit. Nālis enī cognitō vniuscuiusq; ē ꝑm modū substātie sue: sicut de intelligētia dicit: vniuscuiusq; qz ē secūdū modum sue substantie. Sic de itellgētia dī in libro de causis. Qz cognoscit ea q̄ sūt supra se: z ea que sunt in se secūdū modū substātie sue. Ois aūt cognitio q̄ est secūdū modū substātie create: deficit a visione essētie: q̄ in infinitū excedit omnem substantiam creatam. Unde nec hō nec aliq̄ creatura pōt cōsequi ultimā beatitudinē p̄ sua naturalia. Ad qō facit quod ait apl's. i. ad Coz. ij. Oculus nō vidit nec auris audiuit z in coz hominis non ascendit q̄ ꝓparauit deus diligentibus se z̄. Sed nec etiā virtute angeli uel cuiuscūq; alterius creature potest eam adipisci. Huius ratio est secunduz beatū Tho. vbi supra: quia cum omnis creatura sit nature legibus subiecta: vtpote habens limitatam uirtutem z actionem. Illud quod excedit naturā creatam: non potest fieri auctoritate ceu uirtute alicuius creature. Et ideo si quid fieri oporteat quod sit supra naturam: hoc fit ūediate a deo: sicut suscitatio mortui: illuminatio ceci: z huiusmodi. Cum ergo beatitudo sit quoddam bonuz excedens naturam creatam: impoſſ. bile est ꝙ per actionem alicuius creature cōferatur. Sed beat⁹ fit homo solo deo agente. Juxta illud p̄s. lxxxiij. Gratiam z gloriam dabit dominus. Qz autez angelus illuminet intellectum angeli inferioris uel hominis: hoc est quo ad aliquas rationes diuinorum operum: non quantū ad visionem diuine essentie. Nam ad hanc omnes a deo illuminantur. Ultimuz videlicet ꝙ reqrātur bona opera ad beatitudinē cōsequendā: patet ex hoc ꝙ Christus ait Joh. xiij. Scitis hec beati eritis si feceritis ea. Huius ratio est secundū beatū Tho. vbi supra: quia eorum que nata sunt habere perfectum bonum: aliquid habet ipsuz sine motu: aliquid per vnum motū: aliquid pluribus motibus. Habere bonuz perfectū sine motu conuenit ei quod naturaliter habet illud: habere autē beatitudinē naturaliter est solius dei. Unū solius dei ē ꝓprium: ꝙ ad beatitudinem non moueat per aliquā operationem p̄cedentem. Cum ergo beatitudo excedat omnez naturam creatam. Nulla pura creatura cōueniēter cōsequitur beatitudinē absq; motu operationis: per quē tendit ad ipsam. Sed angelus qui est superioz q̄ homo ordine nature: cōsecutus est eā ex ordine diuine sapientie vno motu operationis meritorie: homines autē cōsequunt ipsam multis motibus operationū que merita dicunt. Unde secundum philosophū: beatitudo ē premium v. r tuosarū operationuz. Preexigitur autem operatio hominis ad beatitudinem: non ꝓpter insufficientiam diuine virtutis beatificātis: sed ut seruetur ordo in rebus institutis a deo. Notanduz est autem ꝙ primas creaturas domin⁹ stati de imperfectis produxit: absq; aliq̄ dispositione uel operatione creature precedēte: quia sic instituit prima i diuidua specierum: ut per ea natura ꝓpagaretur ad posteros. Et similiter quia per Christū qui est deus z homo: beatitudo erat ad alios deriuāda: secūdum illud ad Hebreos. ij. Qui multos filios adduxerat in gloria statim a principio sue conceptionis sine aliqua operatione meritoria precedēte: anima eius fuit beata. Sed hoc est singulare in Christo. Pueris autem baptizatis subuenit meritum Christi ad beatitudinem consequendā: licet desint merita propria: eo ꝙ per baptismum sunt membra Christi effecti. Quod autem apostolus dicit ad Roma. xiij. beatitudinem hominis esse cui deus confert iusticiam sine operibus. Intelligitur de beatitudine spei que habetur per gratiam iustificantem: data sine operibus precedentibus.

Qñ ista perfecta. §. VIII.

beatitudo ñ pt habēi i hac vita sz habeē tantuz i alia. z magis ab vno quam ab alio. Primum sic

ꝓbat.b.Tho.prima secũde.q.v.triplici ratione. Et prima est ex ipsa beatitudinis ratione. Nam cum beatitudo sit sufficiens ⁊ perfectum bonum omne malum excludit. In hac autem uita nõ potest excludi omne malum:multis enim malis ꝓsens uita subiacet:que uitari non possunt:⁊ ignorantie ex parte intellectus:⁊ inordinate affectiõis ex parte appetitus:⁊ multiplicis penalitatis ex parte corꝓris:vt diligenter exequitur Aug⁹.xix. de ciuitate dei. Ad quod etiã facit illõ Job.xiij. Homo natus de muliere breui viuens tẽpore replet multis miseriis. Secũda ratio est:quia desiderium boni hic satiari non potest. Naturaliter.n. homo desiderat permanentiã boni quod habet: bona aũt ꝓsentis vite sunt transitoria:cum etiã ipsa uita transeat:quã naturaliter desideramus: ⁊ eam ꝑpetuo mancre vellemus:quia naturaliter homo refugit mortem. Tertia ratio ẽ. Si consideretur id in quo specialiꝫ beatitudo ꝓsistit ſ. visio diuine essentie:que non potest homini ꝓuenire in hac vita:quia non potest intelligere nisi reflectendo se ad fantasmata:que cum sint materialia:per ea diuinã essentiã: que purus spiritus est:videre non potest vnde non potest quis i hac uita perfecte esse beatus. Non obstat prędictis q̃ plures posuerunt beatitudinẽ in hac vita cõsistere. Juxta illud. Beatũ dixerũt populũ cui hec sũt. Et quod in pluribus dicitur nõ põt esse falsuz totaliter:quia videtur esse naturale quod i plurib⁹ est. Nam reputant plures ipsi in hac vita esse aliquã beatitudinem ꝓpter aliquã similitudinem vere beatitudinis: Et sic non ex toto a sua extiatione deficiunt. Imperfecta autem beatitudo ꝟ potest esse in vita tamen virtuosa. Quãtũ ad secundum sciendũ q̃ vnus alio ẽ beatior in alia vita:quãtũ ad adeptionẽ beatitudinis seu fruitionem. Pro cuius declaratiõe dicit b. Tho. vbi supra:q̃ in beatitudine non includitur nisi ipse finis vltimus:qui est sũmũ bonũ quod ẽ beatitudinis obiectum ⁊ cã:non potest esse vna beatitudo maior q̃ alia quia nõ est nisi vnũ sũmũ bonũ.ſ. deus cuius fruitione oẽs sunt beati:sed quanto ad adeptionẽ huius uel fruitionẽ: potest vnus alio esse beatior:quia quãto magis homo bono fruitur: tanto beatior ẽ. Cõtingit autẽ aliquẽ magis frui deo q̃ aliũ:ex eo q̃ est melius dispositus vel ordinatus ad eius fruitionẽ ꝓfectius fruit deo q̃ clarius uidet eum. Sed clarius ⁊ limpidius videt ⁊ ꝓfectius fruitur qui habuit hic in uita maiorem charitatem. Sic ergo vnitas denarij qui ꝓmissus est laborantib⁹ in vinea Math.xx. significat vnitatem beatitudinis ex parte obiecti. Sed multiplicitas mansionũ:de qua Christus dicit Jo.xiij. In domo patris mei mansiones multe sunt significat diuersitatem beatitudinis ſm diuersum gradum fruitionis. Exempla possunt hic induci de eodem cibo:qui delectabiliꝰ gustatur a sanis ab vno q̃ alio:secũdũ dispositionẽ gustus. Et de eadẽ re que melius intelligitur ab vno q̃ ab alio: ⁊ cũ pluribus differentijs:ſm meliorẽ dispositionẽ oculi. Non obstat q̃ beatitudo dicit sũmũ bonũ in superlatiuo:quia intelligitur q̃ est summi bõi adeptio ⁊ fruitio.i.dei quo oẽs fruunt.

Q beatitudo non. §.ix.

põt amitti si est ꝓfecta vt superne patrie:patet ex eo q̃ Christus ait Math.xxv. Jbunt iusti in vitã eternã que est ꝓfecta beatitudo. Eternũ eni defectu caret. Circa hoc Orige:sequẽs errorem ꝙrundam platonicoꝝ:posuit q̃ post beatitudinez hõ potest fieri miser:sed hoc esse falsuz manifeste apparet duplici ratione:ſm.b:Tho.prima secunde questione.v. Et prima est ipsa communi ratione beatitudinis. Cum eni ipsa sit perfecte bonũ ⁊ sufficiens:oportet q̃ desiderium hominis quietet:⁊ omne maluz excludat. Naturaliter aũt homo desiderat retinẽ quod habet bonũ:⁊ q̃ retinẽdo ipsum obtineat securitatem:alioquin necesse est q̃ timore amittendi vel dolore de certitudine amissionis affligatur. Requiritur ergo ad perfectam beatitudinem q̃ homo certam opinionẽ habeat quia bonum quod habet:nunq̃ amittet. Que q̃dem opinio si vera sit:cõsequẽs ẽ ipsaz beatitudinẽ nunq̃ amittere. Si aũt falsa sit:hoc ipsum est quodda malum:falsam opinionẽ habere. Nam falsum est malũ intellectus:sicut verũ est bonum ipsius. Non erit igitur vere beatus si aliquod malum ineſt ei. Secũdo idem apparet si cõsidere tur ratio beatitudinis in speciali. Dictũ est enim supra:q̃ cõsistit in visione diuine essentie. Est aũt impossibile q̃ aliquis videns diuinã essentiã velit eam non videre:quia omne bonũ habitũ q̃ quis carere vult:aut nõ est sufficiens ⁊ queritur aliq̃d sufficientius loco eius:aut habet aliquid incõmodum annexũ:ꝓpter quod venit in fastidium. Visio autem diuine essentie replet animam omnib⁹ bonis:cũ conũgatur fonti totius bonitatis. Sili ter non habet aliquod incõmodum adiunctum: ⁊ sic ex ꝓpria voluntate beatus non potest desirere beatitudinem. Similiter non põt eaz ꝑdere deo subtrahente:quia cum subtractio huius beatitudinis sit quedam pena:non potest talis pena subtractionis infligi a deo iusto iudice:nisi ꝓ aliq̃ culpa. Sed culpa cadẽ non põt i eũ qui videt dei essentiã:cũ ad hanc visionez sequit de necessitate rectitudo voluntatis. Similter nec aliud agens põt eam subtrahere:quia aia deo cõiuncta:sup õnia alia eleuat: ⁊ sic nõ põt aliquo modo amitti perfecta beatitudo:sed imperfecta que est in via põt perdi:⁊ per obliuionẽ ⁊ per occupationẽ quo ad cõtemplatiuam:⁊ ꝓ vitia quo ad actiuam vitaz.

Capitulū Septimuz.

Quod septē genera. §. x.

bonorū que hic appetuntur: in patria possidētur vnde ipletur omne desiderium homis: ꝑpter qō merito dr Apoca. xix. Beati qui ad cenā agni nuptiaz uocati sūt: vnde figurantur ꝑ cenā magnaz quā fecit Assuerus: qui interpretatur beatitudo: princip⁹bus suis Hester .i. Et de hac potest expoi etiā illud: Hō quidā fecit cenā magnam. Luce xiiij. Et etiam per illas nuptias factas a rege Math. xxij. Omnia parata sūt uenite ad nuptias. hec autē declarat .b. Tho. li. iij. ꝯ gentiles sic. Est enī quoddā desiderium hominis in quātum intellectualis est de cognitione ueritatis: quod quidez homines consequunt ꝑ studium contēplatiue uite. ⁊ hoc maxime in illa uisione confirmabitur quādo per uisionē prime ueritatis: omnia que intellectus naturaliter scire desiderat: ei inotescit. Juxta illud Hiere. xxxi. In die illa non nocebit unusqs proximo suo ⁊c. Grego. iij. dialogorū. quid est quod nesciāt qui scientē omia sciunt. Et Exo. xxiij. dixit dominus Moisi. Ego ostendam tibi omne bonū que intelligenda sunt de his que pertinēt ad perfectionē intellectualis nature. Uñ illa uisione cognoscēt omnes naturas omnium specierum creaturaruz ⁊ uirtutes ⁊ propria accidentia: que pertinent ad perfectionē uniuersi. Et ꝑ cognitionē naturaliuz speciez cognoscēt idiuidua sub huiusmodi speciebus existentia. Omnia aūt huiusmodi que cognoscit per hanc uisionem: sil' actu considerat ⁊ sic uidet infinita. Tamen ea .q̄ deus facere potest: que tamen nūq̄ fecit nec facturus est: non cognoscēt sancti. Similiter quātum ad rationes rerū factarum. quas omnes intellect⁹ non potest cognoscere nisi diuinam bonitatē ꝓphendat. Tertio nec etiam cognoscūt ea que ex sola uoluntate dei dependent: sicut ꝑdestinatio: electio: iustificatio: ⁊ huiusmodi: que pertinent ad sanctificationē creature hec omnia soli itellectui diuino reseruantur Eccl. viij. Intellexi q̄ omniū opez dei nō possit homo iuenire rationē: ⁊ Job. Forte uestigia dei ꝓprehendes ⁊c. Est ꝯo qō dā desideriū hominis fm q̄ habet rationem q̄ inferiora disponē pōt qō quidem adipiscūt homies ꝑ studiū actiue uite. Quod desideriū ad hoc est ꝓncipaliter: ut tota uita hominis fm rōem disponat: quod est uiuere secūdū vtutem. Cuius⁹libz. n. vtuosi finis in opando: est proprie vtutis bonum sicut vtus vt fortiter agat. Hoc autem desideriuz tunc iplebitur: qr ratio erit in sūmo uigore diuino lumine illustrata: ne a recto deficere possit. Consequūtur autem ciuilē vitā etiā quedam bona q̄ bus hō indiget ad ciuiles operatōnes: sicut honoris sublimitas: quē hoies inordinate appetentes ambitiosi ⁊ superbi fiunt. Ad sūmā autez bonōꝝ altitudinē hoies ꝑ illā dei uisionem ꝓducūtur in quantuz deo quodāmodo uniuntur. Et propter hoc sicut deus rex seculoz dicit: ita ⁊ beati deo ꝑiuncti reges dicūtur Apoca. xxij. Regnabunt cū christo. Et alibi uidelicet beati dicūt. Fecisti nos deo nostro regnū ⁊ sacerdotes. i. reges. Consequūt ciuilem uitam: ⁊ aliud appetibile. s. fame celebritas: ꝑ cuius inordinatū appetitum efficiūt hoies inanisgloríe cupidi. Beati autem in illa uisione celebres redduntur: nō scōm hoīm uiatoz mōm seo brōz. Et ideo frequentissime illa beatitudo i sacra scriptura gloria noiatur sicut in ps. dī. Exl' tabūt sancti in gloria ⁊c. Est ⁊ aliud i ciuili uita appetibile. s. diuitie: per cuius inordinatuz appetitum ⁊ amorē multi efficiunt illiberales ⁊ iusti. In illa autem beatitudine est omniuz bonorū sufficientia in quātuz beati fruūt illo q̄ complhendit oīm bonoz ꝑfectionē: ꝓpter quod dicit Sap̄ vij. Uenerūt mihi omnia bona pariter cum illa Et i ps. Gloria ⁊ diuitie i domo eius. Est aliō hois desiderium: quod est sibi ⁊ alīs aniabus cōe ut. s. delectationibus perfruatur: quod homines maxie consequuntur secunduz uitā uoluptuosaz ⁊ per cui⁹ imoderātiā homines efficiuntur itēpati ⁊ incontinētes. In illa vo fecilitate: delectatio perfectissima tanto erit perfectior ea que est fm sēsuz qua etiam bruta animalia perfruntur: quanto intellectus est altior sensu: tanto etiam illud bonuz in quo delectabimur maius est omni sensibili bono: ⁊ magis intimū ⁊ magis continue delectans: quanto etiam illa delectatio est magis pura ab oi permixtione contristantis: de qua dicit in ps. Inebriabuntur ab ubertate domus tue ⁊c. Est ⁊ naturale desiderium omn bus rebus cōe: per quod conseruationem sui desiderant fm q̄ est possibile per cuius imoderantiam homines reddūt timidi ⁊ nimis sibi a laboribus parcentes. Quod desiderium tunc omnino complebitur: quando beati perfectam sempiternitatem consequentur ab omni nocumento securi scōm illud Isa. xlix. Et Apoca'. xxi. Nō esuriēt amplius neq̄ sitient ⁊c. Et sic patet per diuinam uisionē q̄ consequunt intellectuales substantie ueram felicitatem: in quo oīno desiderium quietat. ⁊ in quo est plena sufficientia omnium bonorū: que secundū Arist. ad felicitatez requiritur. In hac vo vita nil est adeo simile felicitati superne: sicut contemplatio vitatis, put h̄ est impossibile. Hinc ⁊ Augu. in ulti. de ciuita. dī ait. Quanta ibi felicitas: ubi nullū malum aderit nullū bonū latebit: erit deus oia i omnibus. Et i fra. quid est enim q̄ dominus per ꝓphaz ait. Exo illoz deus in perpetuum: nisi ero eis unde sacientur. Ero eis quicqd honeste ab hōinibus desiderari potest. Exo illis salus: ⁊ uita: gloria ⁊ honor: victoria ⁊ copia: pax: ⁊ omne bouū. Et in fine. Uacabimus ⁊ uidebimus: uidebimus ⁊ amabimus: amabimus ⁊ laudabimus. Juxta illud ps. Beati

qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te.

Titulus octauus de fide.
Fides sumitur octo modis. Cap.i.

Cmum de fide agendū ꝺ qua

apostolus ad hebreos.xi. Sine fide impossibile est placere deo. Sed sciendū ꝙ fides sumitur multipliciter Primo quidez pro cōscientia iuxta illud ad Ro. xiiij. Omne qꝺ nō est ex fide peccatū est. Qꝺ vbū tractās Hzan'.xxviij.q.i.omēs.§. Ex his itaqꝫ exponit i.omne quod est contra cōscientiā peccatū est. Et sic etiā sumit in regula iuris: possessor male fidei nullo tempore prescribit de reg.iuꝛ.li.vi Secūdo sumitur fides pro castitate seruāda thori cōiugalis. Unde Aug.xxvij.q.ij.ait Omne bonū nuptiarum fuit in illis parentibus christi.s.,p les:fides:ꝛ sacramentū. Fides q: nullum adultū ꝛc. Tertio sumitur pro pactione seu promissiōe. ſm ꝙ dicit Augu.ꝙ fides quādo hosti promittit seruanda est.xxij.q.i. Noli. Quod est uerū si ,p missio est licita. Nā ut dicit Jsido. In malis promissis resinde fidem:ꝛ i turpi uoto mutra decretū ꝛ iterū. Si is cui facta est promissio:ꝛ ipse seruet fidem promissam. Nā dicit regula iuris. Frustra sibi petit fidem seruari ꝛc. de reg.iuꝛ.li.vi. Quarto sumitur fides ,p fidelitate.i. debita adimpleti one ꝛ diligenti executione super promissione fca tacita uel expressa. Et sic ponitur ab apostolo fides.i.fidelitas inter fructus spūs:ad Hall'.v .scōz unam expositionem.b.Tho. Et reducitur fidelitas ad uirtutem vitatis moralē:ꝛ ab ea denomiatur seruus:uel dispensator fidelis.scōm euangeliū ꝛ apostolū Et ad hanc uirtutem pertinēt secūda ꝛ tertia acceptio. Quinto sumit fides pro equitate i actionib' considerata. Jnsti. de act.§. actionū alie sūt bone fidei:alie stricti iuris:ꝛ scōm hoc dic lex:ꝙ ubi bona fide agitur nō est de apicibus legi disputādū:ꝛ scōm hoc etiā intelligi potest illa rla bona fides nō patitur ut semel exactū iterum exigatur de reg.iuꝛ.li.vi. Sexto sumitur fides ,p vna ex gratijs gratis datis:quas ponit Apls .i.ad Lorin.xij.cōib' bōis ꝛ malis. Ubi dicitur . Alij dat fides in eodem spū. Sumitur enim ibi fides pro quadam eminenti certitudine eorum que sunt fidei. Septimo sumitur fides cōiter pro quodam habitu quo quis firmiter assentit sine formidine de oppositō:his que clare non uidet:quecūqꝫ sit illa:pura cum quis firmiter credit talem esse patrem :uel matrem suam uel uerbis alicuius sapiētis. Et sic Hreg.in.iiij.dialogorū dicit.ꝙ infidelis habet fidem.s.de parentibus suis'ꝛ huiusmōi: sz hoc de se non est meritorium scōm.b:Tho.ꝑma secūde. Octauo sumitur fides pro vtute theologica.de qua dicitur.i.ad Lorin.xiij. Nunc manēt fides:spes:charitas. Sed ſm istam ultimā acceptionem. Fides quandoqꝫ sumitur pro habitu tal' vtutis charitate informata. Et sic sumitur i Hiere..Domine oculi tui respiciunt fidē:ꝛ Osee. De sponsabo te mihi in fide. Aliquando sumitur ,p habitu informi:ut ibi.i.ad Lori.xiij. Si habuēo fidem:ita ut montes trāsferā ꝛc. Et Jacob. Fides sine operibus mortua:est ꝙ utiqꝫ donū dei ē: sed insufficiens ad salutem. aliqñ sumitur fides ,p ipo actu talis uirtutis. Unde August. Quid est fides fides nisi credere quod non uides:ꝛ illud Hrego. Fides non habet meritum:cui humana ratio ꝓbet experimētū. Meritum enizno acquiritur ex habitu:sed ex actu. Fides aliquādo sumitur pro obiecto:seu materia eorum que sunt fidei: ut i simbolo. Athanasij. Hec est fides catholica ut unuz deū in trini.ꝛc. Fides aliquando sumitur improprie pro uisione clara i patria diuinorū. ad Ro. i.ex fide in fidē.i.ex fide presentium in fidem.i.uisionem futurorū. Et hoc dicitur propter certitudinem Aliquādo sumitur pro signo distictiuo fidelium ab alijs.i.baptismo.di.xlv. de iudeis. Uñ cum a baptizando queritur. Quid petat: respondet fidem.i:baptismi sacramētum. Hec ꝯsi omia hñtur in glo:sup ti.i.decretaliū.s.de sūma trini. ꝛ fi.catho:quibusdam tamen additis.

De ipsa autem fide.§.i.

prout est uirtus theologica nunc tractandū. Et primo de eius causa ꝛ effectu:secūdo de eius habitu seu subiecto.tertio de eī' actu: quarto de eī' obiecto. Queritur ergo primo unde causetur fides in homine.respondet.b.Tho.scōa scōe.q. vi. Q: causatur a deo interius mouente mētē per gratiam ꝯtum ad assensuz:qui est principalis actus fidei. Unde apostolus ad Ro.ij. Gratia saluati estis per fidem:ꝛ nō ex uobis ne quis glorietur: donum enim dei est. Secūdario ꝛ istrumētaliter causatur etiā a quibusdam alijs:ut i uisione miraculi:auditione doctrīe: ꝛ huiusmodi. Pro cuius declaratione sciendū:ꝙ cause tres concurrūt ad fidem. Superior.i.credendorū reuelatio. Exterior.s.miraculorum visio uel' rationū circa fidē persuasio. Interior.s.ad ea mentis assēsio. Quantuz igitur ad primuz oportet ꝙ illud sit a deo. Ea.n. que sunt fidei:excedūt rationem humanam:vnō nō cadūt i cōtēplatōe hominis nisi deo reuelante Seo quibusdā reuelantur hec imediate a deo sicut sunt reuelata apl's ꝛ ꝓphis. Quibusdam proponūtur a deo mittēte fidei predicatorem secūdū illud ad ro.x.quomō predicabūt nisi mittantur

Necesse est enim q̄ hōi proponātur credibilia ad hoc ut aliq̄d explicite credat. Et sic patet q̄ ista cā sit a deo. s. reuelāte ⁊ mittēte predicatorē. Quātū ad secūdū sciendū q̄ nec miraculum uisū: nec q̄cū q̄ pluasio de fide est sufficiens cā ad credendum i ductiua. Qō patet ex hoc: q̄ uidentiū vnum et idē miraculū ⁊ audientium vnam ⁊ eādem predicationē: vnus credit: alius nō credit. Sicut p̄z tpe ap̄lorum ⁊ alioꝝ predicātiū ⁊ miracula faciētiuꝫ Qui esset sufficies cā: omnes credidissent q̄ vidissent ⁊ audissent. Sꝫ ⁊ miraculoꝝ opatio p̄ncipaliter a deo ē: ut patet: i. ad Lori. xij. Alij datur per sp̄m operatio vtutis. Quātū ad tertiū q̄ ē mētis assensio ad credenda. Hāc causā ponebāt pelagiani esse liberū arbitriū hois solū. Et p̄pter hoc dicebāt q̄ initiū fidei est ex nobis: in q̄tuꝫ. s. i nobis est q̄ pati sum̄ ad assentiēdū his que sūt fiēi sed confirmatio fidei est a deo: per quē nobis proponūtur que credere debemus. Sed hoc est falsū q̄ cum hō assētiendo his que sunt fidei eleuet supra naturā suā: oꝫ q̄ hoc ifit ei ex sup naturali p̄ncipio interius mouente uolūtatem. Et hoc ē deus. Nec est ꝫ qō Aug. dicit: q̄ fides consistit i credentiū uolūtate: q̄ oportet ad hoc ut uolūtas uelit credere: q̄ p̄petur a deo per gratiā ad h̄ ut eleuetur in ea que sunt supra naturam suā. b. Tho. vbi supra: vnde in Tolletano concilio dicit. Sic homo proprij arbitrij volūtati serpenti obediēs peruit: sic uocāte se gratia dei proprie mētis cōuersiōe sic credendo saluat. di. xiv. De iudeis. Et q̄uis aliquādo uideatur facere deus hōi coactōem aliquā: vt in Sauli cōuersione p̄strato ⁊ cecato: tamē ad extra ē illud ⁊ uolūtas libera remanet: ⁊ volūtate credidit: ⁊ assensit uocanti. Et sic itelligē duꝫ est illud. Aug. xxiij. q. iij. qui potest. Fides etiam informis. i. q̄ est sine charitate. est donū dei: scōz gl. i. ad corī. xiij. ⁊. b. Tho. vbi supra. Nō ex eo q̄ est iformis: hoc est ex defectu hōis: sed ex eo q̄ fides. Nec obstat illud Deutro. xxxij. Dei pfecta sūt opa. Nam fides informis ꝛsī nō sit perfecta simplicit pfectōe vtutis: ē tñ pfecta pfectōe q̄ sufficit ad rationē fidei:

Rationes persuasi. §. II

ue efficaciter inductiue ad credendum q̄ttuor p̄nt assignari: q̄uis nulla earum sit demonstratiua cogens intellectum ad assentiendū his que sunt fiēi Prima est operatio miraculoꝝ: Secūda ē multiplicatio testimonioꝝ: Tertia est toleratio tormentoꝝ. Quarta est propositia materie credēdorum. Quātū ad p̄muꝫ dicit p̄s. xxxij. Omia opa eⁱ .. i. dei in fide opa i fide. Opa dei pmarie dicunt opa miraculosa: q̄ sol⁹ deⁱ ibi opat cū sit supra facultatē nāe. Un̄ christus Joā. xiij. Pat i me manēs ip̄e facit opa. s. miraculosa: q̄ sol⁹ deⁱ ibi opat. q. d. hoc nō est op⁹ mee humanitatis quā videtis sed diuinitatis q̄ est una cum patre. O ia āt ista opa miraculosa sūt facta i fide. i. per fidem ⁊ ad fidē introducēdā vel cōfirmādā. Unō suscitato Lazaro dicit Joā. xi. Q̄ multi ex his qui uidērāt crediderūt i eū. Et Jo. iij. Nisi signa ⁊ p̄digia videritis nō creditis inquit christ⁹: ⁊ facto miraculo in nuptijs aq̄ in vinum cōuersa crediderunt i eū discipuli eⁱ⁹: di Joā. ij. i. p̄firmati sūt magis i fide ei. naꝫ iā crediderāt: ⁊ certe scōz. b. Tho scōa scōe. Lū ea que sunt fidei sint supra rōem nāle: melius ⁊ apti⁹ p̄bari nō possūt q̄ p̄ opationes supnaturales: cuiusmodi sunt opa miraculoꝝ. Si q̄s enim nunc p̄dicaret aliquod futuruꝫ p̄tra cōem cursum naturalē: ⁊ ad p̄bandum vitatem huⁱ⁹: puta retrogratōeꝫ solis die crastina fiēdam: mortuuꝫ vaciter suscitare: nōne miraculū istud sufficienter deberet mouere ad credendū firmiter futurum q̄uis nec oculo nec intellectu cernat uti q̄z. Sunt autē ipsa miracula i christiana religiōe fidē protestantia innumerabilr ⁊ variabilr ⁊ vaciter operata. A p̄ncipio mūdi inchoata sūt miracula. Nā Gen. iij. dicitur scōm illam lām: q̄ i flamauit deⁱ super Abel ⁊ mūera eⁱ⁹: uidelz ignē de celo mittendo ad cōburēdū sacrificium eⁱ⁹ ex fide christi celebratuꝫ. Sub Noe in opere arche multa miracula fuerunt celebrata. Abrahā q̄z q̄ credidit deo p̄mittēti q̄ i semine suo omnes gētes benedicerentur q̄ est christus: miraculis claruit i generatione Isaac Gen. xviij. Et sanatione regis egypti ⁊ gerarīs. Multa ⁊ magna prodigia fecit deus per Moisen in egipto in deserto coram omni populo iudeorum: ut patet in Exodi. ⁊ Nūt. pluribus capitulis. Tempore uero iudicum. Josue: Hedeonis: Sāsonis ⁊ alioꝝ: multa mira facta p̄ fidem refert apostol⁹ ad Hebre. xi. Sub regibus signa plurima facta ostenduntur in libris regum ⁊ paralippo. per Dauid: ⁊ Hezechiam Heliā: ⁊ Heliseum: ⁊ alios. Post transmigratōeꝫ babilonis in cuius captiuitate detentus populus ille hebreorum tunc fidelis nec miraculis caruit: ut patet in li. Dani. de socijs eius in fornaceꝫ missis. Uictorie machabeorum satis miraculose uidentur. Saluatoris autez nostri domini ih̄u christi miracula: ultra ea que narrāt euangeliste sūt pelagus immēsum: vt dicit Cris. Quibus attestat Josephus histo:iograph⁹ iudeus: ⁊ sybilla pagana: hec prenuntians ut refert Lactantius: Postq̄ autem ille populus veram fidem dimisit: nūq̄ penes ip̄m amplius sunt uisa uel audita miracula: Sed trāslata sunt cum fide ad ecclesiam ex gentibus ⁊ iudeis conuersis collectam: ut patet in actibus apostol⁹. de Petro: ad cuius vmbram sanabantur infirmi ⁊ alijs apostolis ⁊ successoꝝ ib⁹ eoꝝ Et Aug. in. xxi. de ciui. dei: de multis narrat ip̄e suo factis. Exinde Grego: in dialogo suo. Uincētius in speculo suo historiali. Facta sunt autez

miracula non solū innumerabiliter ꝫ uariabiliť ꝛ in omni genere rerum. In coꝛporibus celestibꝰ: ut in statione solis i celo sub Josue. Retrogradi tione sub Ezechia. Obscuratione in naturali: i passione christi. In elemētis: igne non cōburente tres pueros i fornace. In aere quo ad pluuias: grandinē: fulgura: coruscationes et hmōi: sub Samuele Moise ꝛ helia. In aqua diuisa maris rubri ꝛ iordanis. In terra que aperta est ꝛ ōglutiuit Dathā ꝛc̄. In brutis. i plantis: in alijs inanimatis. In obsessis a demonio liberatis. In omni genere infirmitatum sanatis. In mortuis suscitatis. Uñ christus Marci ulti. In nomine meo demonia eijcient ꝛc̄ Nō ātficte ꝛ fallaciter uel virtute naturali sūt facta ista miracula fidei: sicut Joānes et Mambres magi Pharaonis conuertentes uirgas eorum i ꝓpentes ꝛ econuerso arte magica: ꝛ uirtute diaboli sicut faciet Antichristus: Unde dic̄ apostolus ꝙ eius aduentus erit in omnibus signis ꝛ ꝓdigijs ꝫ mendacibus: quia non realiter faciet sed tantum apparenter. Quedam ātmiracula in xp̄iana religione fuerūt verissime ꝛ realiter facta: quia uirtute dei: non diaboli. Cui omis creatura subiacet ad nutū. Nam ꝛsi opere demonū possint fieri q̄daz trāsmutatōnes insuete: non illa q̄ sunt supra nāz vt illuminatio ceci. resuscitatio mortui ꝛ huius modi. que oia sancti nostri fecerūt diuersis tpibꝰ mūdi. Si q̄s autē negare velit miracula facta in ecclesia. tūc vt dic. Augu. i li. de. ciui. dei. hoc erit maius omībus miraculis ꝙ pene totus mūdus ꝓuersus sit ad fidē istam. ꝛ ad assentiendū his quibus rō ñ ptingit sine operatione miraculoꝝ. Naz certū est ex hīstoꝛijs varijs. ꝓtes fideliū fuisse infideles ꝛ idolatras romanos ꝛ alios. Nunc autez fideles. Uñ ḡ ista cōuersio? Nunquid ex eo quia Petrus piscatoꝛ indoctus ꝛ pauper potentia armorum coegerit eos: aut thesauris collatis attraxerit. quia aurū et argētū non habuit. Aut i doctus hūane sapientie vbis: q nūq̄. Ciceronē uidit. Non. Sed qꝛ ꝓdigijs miris effulsit: quibꝰ doctrinā confirmauit: ꝓ sanctimonia vite. Uñ Beꝛ. ponit hoc vnū esse ex tribꝰ maxime mirabilibus factis i ōo. s. cōiūctio fidei cū coꝛde humano.

Secūdum ꝙ ostēn. §. III

dit ueritatem fidei est multiplicatio testimoniorum Uñ dicī potest illud p̄s. lxxij. Testimonia tua. i. de mysterijs fidei credibilia facta sūt nimis. Attestatur. n. his que sūt fidei nā ois intellectiua: diuina: āgelica: ꝛ hūana. Nā ut dī. i. Joā. v. Tres sūt q̄ testimoniū dant i celo. s. de factis fidei p̄: vbū: ꝛ spiritus sanctus. Pater testimonium reddidit dicens de christo. Hic est filius meus dilectꝰ. Matth. iij. In baptismo ꝛ iterū i trāsfiguratione Matth. xvij. Filius reddidit testimoniū de patre: dicēs Ego ꝛ pater unū sumus Joā. x. Et itez opa que ego facio testimoniū pibēt de me: opa miraculorū demōstrabāt veritatē dictoꝝ suoꝝ. Cū. n. solꝰ deꝰ opēť supra vtutē nāe. ꝛ deꝰ ñ sit auctoꝛ l' ꝓfir matoꝛ mēdacij: ñ potuisset illa miracula facē: nisi veritatē dixisset deus ipsū hūiliasset se ad nihilū deducēdo nomē eius: sicut accidit Nabuchodonosoꝛ: ꝛ Holoferni: herodi: ꝛ cosdroe sefacientibus deos: Sed christus etsi ad horam ob nāz redemptionē passus est ꝛ multum vilificatus: tamē volūtarie. Et exinde dedit illi nomen quod est super omne nomē: vt in nomine ihu omne genu flectatur. Phil. ij. Et sic pro deo adoꝛatur vt est. Spiritussanctus phibuit testimonium per oꝛa ploꝝ. Uñ dic̄ xp̄s: Joan. xvj. Cū venerit spiritꝰ veritatis: ille testimoniū perhibebit de me: per p̄dicationem. s. vestrā et miraculoꝝ operatōz. Natura angelica testimonium reddidit mysterio trinitatis: dum apparuerunt tres viri idest angeli abrahe. Tres vidit ꝛ vnum adoꝛauit. Gene. xviij. Item Ysaie. vi. Cum vidit Ysaias dominū sedētez super soliū excelsū: ꝛ audiuit seraphin clamantia ter sanctꝰ: sanctꝰ: sanctꝰ: ꝛ p̄ ea dicētia sigulariter: dñs deꝰ sabaoth. Item mysteriū incarnatiōis Gabriel archāgelus maxime nunciauit resurrectionis quoq; mulieribus et ascensionis ꝛ aduentus ad iudicium discipulis angeli nunciauerunt. Mathei. vltim. Et actuū. j. Angeli quoq; mali seu demones testificati sūt ō christo: clamātes cū ejcerētur ab obsessis. Quid nobis ꝛ tibi iesu filij dei. ꝛc̄. Luce. iij. Et alꝫ etiam. Natura hūana reddidit testimonium mysterijs fidei per omne genus hominū: iudeoꝝ: paganoꝝ: ꝛ xp̄ianorum: fideliū: ꝛ infidelium. Ex libris quidē iudeoꝝ. s. veteris testamēti: multum ꝓbabiliť ꝛ efficaciter: ꝛsi non demonstratiue habentur testimonia de trinitate ꝛ icarnatiōe xp̄i. In p̄s: xlij. Unxit te deus deꝰ tuus oleo leticie pre cōsoꝛtibꝰ tuis i. O deus filī: deus tuus. s. p̄: vnxit oleo. i. gīa spiritus sancti: te in quātū hominē. Et i alijs pluribus locis nominā ipse ꝓpone. Pat. s. i p̄s. lxxxviij Ipse inuocabit me pater meus es tu. Filius. p̄s. ij. Dominus dixit ad me filius meus es tu ꝛc̄. Spūs sanctus. p̄s. quinquagesimus. Spiritum sanctum tuum ne auferas a me. De mysterio incarnatiōis pleni sunt psalmi: permaxime prophīa Danielꝰ ō lxx. ebdomadibus. s. annorum ubi exprimitur tēpus determinate future tunc incarnationis: quia a tempore quo data fuit licentia a Cyro rege redificandi hierusalem: usq; ad passionem christi: fluxerūt. cccc. nonaginta anni qui sūt. lxx. hebdomade annorum. Ibi in ꝓphīa tangitur: de incarnatione: passione: ꝛ destructione hierusalem p romanos. Ut exponunt magistri in hīsto. schol. Et plenius Nico. de lira super Danielꝰ. reprobando falsas expositiones iudeorum quas ibi faciūt. Josephus quoq; hīstoriographus iudeorum q̄ fuit

tempore christi: sed perseuerās i iudaismo tale testimonium de christo prohibet fuit illis temporibus sapiens uir: si tamen eum nominare uirū fas est. Erat enim mirabilium operum effector et doctor eorum qui libenter ea que futura sunt audiunt. Et multos ex gentibus adiunxit sibi christus Hic erat qui ꝛ post crucem his qui eum dilexerāt apparuit iterū ſm q̄ ꝓphete huiusmodi ꝛ alia ꝺ illo predixerāt. Sz usq; in hodiernū diē christiāorum qui ab eodem dicti sunt: ꝛ nomē perseverat ꝛ genus hec ille qui tempore Uespesiani in bello iudaico captus fuit. Item ex doctrinis gentiliū habetur de fide testimonium. Et ut dimittamus illud Uirgilij in bccolicis quod Aug. inducit Hiero. illudit: quia. ſ. ad aliuz scensum dicta sunt. Jā redddit ꝛ v̄go reddeunt ꝛ saturnia regna. Jā noua progenies e celo dimittitur alto. Et illud Uirgilij Eñ. primo. Nate: mee uires: mea magna potentia solus: ꝛ illud talia prestabat mēorans: fixusq; manebat Sybilla Erithea gētilis: mirabile testimonium ꝛ multiplex reddidit de passione christi: ut refert Lactantius i libro institutionū: videlicet. In man' impias infideliū ueniet: dabūt autez deo alapas manibus incestis: ꝛ impurato ore expuent uenenatos sputos: dabunt autem ad uerbera simplr sanctum deorsum. Item colaphos accipiens tacebit: ne quis cognosat qō uerbū uel vnō uenit. Et corona spinea coronabitur. Jteꝫ in esca fel ꝛ in siti acceptum dedere inhumanitatis hanc mensam. Item templi uelum scindetur ꝛ medio die nox erit tenebrosa nimis in tribus horis. Jtē de morte ꝛ resurrectione eius. Morte morietur tribus diebus somno suscepto: ꝛ tunc ab inferis regressus ad lucem ueniet primus. Jtē sybilla de miraculis eius sic ait. O ia v̄bo agens: oēm infirmitatem curans: mortuoꝝ āt resurrectio erit: ꝛ claudoꝝ cursus uelocissimus: ꝛ surdi audient ꝛ ceci uidebūt: loquentur nō loq̄ntes. Item eadē die de quīq; panibus ꝛ piscibus marinis hominum milia in heremo quinq; satiauit. Et que superfuerit frustra tollens. xij. cophinos impleuit. Uentos cōpescet: sternet insanum mare sub pedibus calcatū Item de trinitate Sybilla Oim nutritorem creatoremq; dulcem spiritum omibus apposuit ꝛ p̄n cipem deorum omniū fecit. Et rursus in fine. Alterum dedit deus fidelibus uiris honorare uidelz filium incarnatum. Sybilla etiam Tyburtina c' simulacrum tenebat librum ubi scriptū erat. Nascetur christus in bethleem: ꝛ anunciabitur i nazareth: regente thauro pacifico fundatore. O felix illa mater cuius ubera illum lactabunt. Sybilla Erithea vt refert Aug. xviij. de ci. dei. Judicij signi tellus sudore madescet. E celo rex aduenit p secula futurus. ſ. i carne ueniens ut iudicet orbem Et hoc nota quod ait Aug. oi. xxxvij. Si quid vi Sybilla de deo aut orpheus ceteriq; gentiū vates aut phi predixerunt: ualet quippe ad paganoꝝ vanitatez reuincendam: nō ad illoꝝ auctoritatem complectendā: Ex doctrinis christianoꝝ ex omni genere lingua ꝛ natione ꝛ hebreis grecis ꝛ latinis: fides christi habet testimonia: ex quibus eius ueritas ostenditur probabiliter. Et hoc ex eorum sapientie profunditate uite probitate: ꝛ in numerositate. In multis conclusionibus: i diuersis facultatibus creditur cōiter ab omnibus: quia sic dictum est a sapientibus Doctores aūt fidei ecclesie fuerūt sapientiores homines mundi i omni facultate: qui omnes errores confutauerunt et a nullo ipsi conuicti sunt. Quis altior Dionysio azіopagita. Quis in sermonibus Leone papa rutilantior: Aut Hieronymo eloquentior i suis epistolis doctus in lingua ebraica ꝛ latina doctior: et vitatis iterpretator. Quis Augustio aphrichano fundatior ꝛ accutior uel Cypriano elegātior: aut Hilario gallico profundior. Ambrosio italico ꝺs peregrinior in dictis. Quis suauior ꝛ mōalior magno Gregorio romano. Et adiuncto nazanzeno. Omittendo ex breuitate alios grecos. Ut athanasium: alexandrinuz: basilium capadocensem e m Chrisostomū constantinopolitanuz. Cirillum dimum: eusebium cesariensez. Origenem etsi i aliquibus errauit. Damascenū q̄ quis i materia ꝓcessionis spiritussancti cum grecis senserit: ante tam determinationem ecclesie circa hoc. Unō sōte potuit excusari: Nec ignari fuerunt Jsidorus Hyspalensis. Et anglicus uenerabilis Beda: cum Anselmo eximio in similitudinibus. Deuotus Bernardus burgūdus. Prosper equitanicus. Orosi': Lasiodorus: remigius. Lactantium lacteo stilo scribē tem dimitto: quia male sentit cum milianistis de fine seculi: ut patet in ulti. li. insti. Ueniam ad modernos quorum stilus ita breuis cū grata facūdia celsa clara ꝛ firma sententia. Ut. b. Tho. regnicoli. Scoti. Uenerantur oēs phi Albertum magnū theutonicū in scientijs secularibus. Tacco ꝺ alijs ut Bonauētura Ricardo Joāni scoto Nicolao ꝺ lira hebreo. Alexander de ales minoribus: Petro de tharantasia: ꝛ illo de palude: herueo: Hugone cardinali. Ruberto ordis predicatorum. Egidio Augustino de anchona ꝛ alijs: quoꝝ noia scripta sunt in libro uite: opera eorū attestantur scie tie eorum. Ex hebreis doctor ille mirabilis ꝛ ascēsor celi. Paulus uas electionis. Petrus. Andreas Joānes. Etsi ante penthecostes piscator indoctus postmodū illa uox fuit eius. In principio erat verbuz ꝛc. quod doctus Plato nesciuit. Demostenes eloquens ignorauit: nisi q̄ deus reuelauit ill' p spiritum suum. O q̄ fatuum est non credere que tales et tanti crediderunt: immo que deus illis māifestauit gustando que dixerunt. Sicut enim fatus essz puer: qui in carcere obscurissio natus ꝛ nutritus: matre sibi referente de sole luna ꝛ stellis et

luce eorum: que sunt ⁊ apparent extra carcerem tã ab ea uisis nollet credere: ex eo ꝙ ipse nil uidit nisi tenebras: ita ut dicit Greg. in. iiij. dialogorum: sunt homines fatui: qui non credũt sapiẽtibus diuina ꝓdicantibus que ipsi uiderunt credẽda ⁊ gustarunt. Probitas uite cũ fama efficax reddit testimonium: ut experientia docet: quis narrare sufficeret sanctitatem doctorum ⁊ fidẽ predicãt ium: ueritatẽ: modestiã: iusticiã: ⁊ charitatem. creditur parentibus uel uicinis dicẽtibus: talem esse filiũ talis: ubi nulla est certitudo. Et plerunq; tales testificantes sunt male uite ⁊ mendaces: ⁊ tamen rationabiliter hoc creditur alias sequeretur magna confusio: ⁊ nõ creditur tot innumeris ꝓsonis sanctissimis ab omi mendatõ liberis testificãtibus fidẽ christianã. Creditur ifallãter litter| mercatorũ: qz in ipis nõ solẽt mẽtiri: etsi alꝫ frequẽter ⁊ nõ erit credẽdũ dictis doctorum: qui semper se cauẽt a mẽdatis. Nũerositas testiũ inumerabilis ad hoc multũ facit. Secte diuersaq; ꝓfidiarum fuerunt i quidusdã partibus tm̃ ⁊ parũ duraue rũt iter se etiam diuersa sentiẽtes: sed fides christiana: per totũ orbem diuulgata est: qz i oẽm terrã exiuit sonus eorũ ⁊c. Petrus enim prius i iudea ⁊ anthiochia: demum i italia ꝓdicauit. Andreas in achaia. Jacobus maior in hyspania. Joannes i grecia. Thomas indiã ad fidẽ attraxit. Jacobus minor hierosolymis primitiuã ecclĩã rexit. Matth. ethiopiã conuertit. Philippus sithiam. Bartholomeus supiorz indiã. Simon egyptus. Thadeus in ponto: ⁊ postea simul in persia ꝓdicauerũt Mathias per iudeã. Paulus a irlm usq; illiricum euangelio repleuit. Dionysius franciaz. March' alexãdriã. Aug. cũ Greg. agliã. Et Gallia ⁊ britania aphrica ⁊ persia. Oriens etiã ut india: unum christum adorãt: unã seruãt regulã ueritatis. Et perseuerãt a principio mũdi usq; ad finem implicite uel explicite apud uiros fideles eadẽ. Nec doctores i his q̃ sũt fidei discordãt uel ꝛriãt. Etsi in aliquibus alꝫ q̃ ad fidẽ nõ ptinẽt diuersa ⁊ ꝛria aliq̃n opinẽt: sicut i alꝫ sciẽtꝫ.

Tertium per qd̃. §. IIII.

efficaciter probatur ueritas fidei christiane: ẽ toleratio tormẽtorũ ꝑ confessione ⁊ ꝓfirmatione ipi' Apli ad heb. xi. inquit de sanctis: lapidati sũt: secti sunt in occisione gladij mortui sũt. Circuierũt i melotis ⁊ pellibus caprinis: egentes: angustiati: afflicti: q̃bus dignus ñ erat mũdus. Et hi oẽs testimõio fidei ꝓbati iuẽti sũt. Istud ẽ efficacissimũ testimõium expõere uitã suã ad cõfirmatõez deorum suoz. Nã ut dr Job. i. pellem ꝑ pelle ⁊ cuncta q̃ habet hõ dabit pro aia sua. i. uita conseruãda. Et hãc ipam dederũt pro fidei attestatiõe. Unde Martyr interpretatur testis. Circa qd̃ etiam sũt tria cõsiderãda. s. Multitudo ⁊ uarietas passiõuz Leta sufferentia eorũ ⁊ diutina perpessio aduersoz. Tot sũt martyres effecti pro fide christi: ut dicit Hiero. in quadã epla: ꝙ nõ est dies per totũ annũ: exceptis cal'. ianuarij i quo ñ possz nũerus ascribi quinq; miliũ martyrũ. Cũ tamẽ Hieronym' fuerit circa ãnos domini. cccc. Et nũc sumus i Milesimoq̃drigẽtesimoquinquagesimoq̃nto. Nullum ãt genus tormẽtorũ ut arbitror: remãsit itactum. Petr' deorsũ crucifixus. Andreas i cruce erectus. Bartho. excoriat'. Jacobus mior precipitatus ⁊ fulõis ptica excerebrat'. Joãnes i doliũ olei feruentis imissus. Stephanus lapidat' Clemens i mari submersus. Laurẽt' exust'. Blasius pectinibus cardatus ferreis. Sebastianus sagittis cõfossus. Ignatius a leõe prefocatus. Paulus cũ pluribus decapitatus. Petrus martyr gladio per latus trãsfixus. Felicitatis filꝫ similes machabeis septem passi sũt mẽbris icisis i sartagiem missis. Et plures martyria ipa uicerũt supernaturaliter vt eis nõ nocerẽt. Quis nõ obstupescat ad leram cõstãtiã martyrum. Agatha uirgo gloriãt ibat ad carcerem: quasi ad epulas iuitata: ⁊ in penis aiebat. Ego ita delector i his: sicut qui audit bonũ nũtium: uel uidet amicum diu desideratuz Exclamabat Tiburtius super prunas nudis plãtis icedens. Uidetur mihi super roseos flores ambulare i nomine domini nostri ihu christi. Quis nõ admittetur Uincẽtium i tormentis tyranno i sultantem Datiano qui rogum quasi tribunal vltro conscendit ⁊ laniatus uisceribus patefactis dicebat. Infelix has epulas semper optaui ⁊ uotis omnibus exquisiui ⁊c. Eufemia virgo contra iudicem cõquerebatur tanquã iuriam passa: ꝙ ipsa nobilissima i calcedõia ciuitate postponeretur in tormentis: uel sibi parceretur plus alꝫ. In passione Mauritij ⁊ sociorum eius: pia legitur ꝓtentio fuisse inter eos affectans quilibet ad mortem: alios querebat antecedere. Tenerrime ⁊ pulcherrime uirgines que quodcunq; asperum solẽt horrere: imperterrite steterunt ante reges ⁊ presides eos confũdentes ⁊ respondẽtes tormẽta plurima sufferẽtes. Unde tãta letitia in corde: tanta audatia i ore ⁊ uoce: tanta fortitudo i opere: nisi quia clare uidebant reuelante deo immẽsa glorie premia eis parata que fides fatetur. Non una uice tãtum: die: mẽse: uꝫ ãno talia sufferebãt: sed toto tempore uite sue ad ea parati erãt. Nõne diutinum martyrium est semper cum carne pugnare: ⁊ de carne semper per uirginitatem triumphare: eius desideria compẽmẽdo: que multi fecerũt ⁊ faciũt ad dei honorem fiõliter. Jeiunare: orare sensus cohercere: persecutiões pati: paupertatem ifirmitatem. ignominiam: exilium: depredationẽ ⁊ i nullo deficere: nec odio uinci: sed pro malo bonum reddere; magna uirtus ⁊ martyrium est: qõ

boni chr̃istiāi faciunt: quod totum est ad cōfirmationem fidei. Doctrina christiana hoc docet: mōtificare sensus: cohercere irascibilem: domare cōcupiscibilem: regulare voluntatem: captiuare intelligentiam: paratum quottidie esse ad mortē pro christo. Et intra huiusmodi aspera quanto maior fiebat psecutio fidei: tanto magis creuit numerus christiāor. Si Machometus sarracenos ⁊ alios multos populos ad sui perfidiam et legez attraxit: Non mirum: vt dicit. b. Tho. ꝓpter gentiles: quia lex illa tota carnalis ⁊ secundum sensualitatem est: quam sunt populi proclines sequi. Sed lex christi: et doctrina fidei tota spiritualis et difficilis seruari et tamen magis diuulgata et sparsa est q̄ perfidia sarracenorum.

Quartūz q̄ pro ¶.§.V.

bat veritatem fidei christiane est materia que ꝓponitur credendorum: fatetur enim de deo et dignioza et probabilioza et altioza: q̄ quecunque secte vel perfidie. Unde Amb. Etsi alīs apostolis imparatur vt laxent retia sua: soli tamen Petro dicitur. Luce. v. Duc in altum. i. profundum disputationū. Quid enim tam altū. q̄ altitudinē diuinarū veri dei filium scire: et promissionem diuine generationis assumere: quam licet mens ne queat humana plene rationis inuestigatione cōprehendere: fidei tam plenitudo complectitur. xxiij. q. i. Nō turbatur. Alie namq; secte de deo male sentiunt: vel de dei potentia: dum non credunt ipsum suscitare posse mortua corpora nostra: vel suscipere carnez seu naturam nostram vt pagani. Nos autem dicimus: quia non erit impossibile apud deū omne verbum Luce. i. Uel male sentiunt de dei sapientia et prouidentia. Dum n̄ credunt curam habere precipue de humanis vt epicuri. Nos vero credimus quoniam ipsi est cura de omnibus. Et permaxime ut dicitur prima petri Quinta. Ipsi est cura de nobis. Uel male sentiunt quidam de bonitate dei: dum non credunt parcere reuersis ad penitentiam vel punire peccatores. Nos autem firmiter tenemus: quia q̄cūq; hora peccator conuersus fuerit et ingemuerit: omnium iniquitatum eius non recordabor dicit dominus. Ezechi. xviij. Et ite: dicet maledicti in ignem eternum. ⁊c̄. Mathe. xxv. Sentit scōo fides nostra probabilioza ⁊ que magis doceant creaturam rationalem. Nam fatetur hominem ad dei imaginem factum. Gen̄. i. Et ad similitudinem dei monet viuere secundum conditionem nostram. dicēs ad. Ephe. v. Estote imitatores dei. Et ad gloriam similem ꝓmittit peruenire bene viuentem. i. Joan. iij. Scimus cum apparuerit similes ei erimus. Sens iudeorum et machometi sentiunt de deo et non probabilia. Nam gēs iudeorum sperat solum affluentiam temporalium. Sens machometi solas delitias corporales ex ꝓmissione legis: ⁊ multa continet que sūt contra omem rationem ⁊ phīam moralē. Nil in doctrina fidei est contra phīam moralē: sed nec cōtra naturalē: sed supernaturalē. Fides etiam christiana ad maiorem perfectionē adducit quantum ad deum ⁊ q̄tum ad proximū: q; predicat ea que incutiunt timorē: ut penas inferni: excitat ad amorem ut per premia imensa beneficia redemptionis ⁊ alia. Quantum ad proximuz quia precipit sibi in necessitatibus subuenire. Omnes diligere etiā inimicos: superioribus obedire: nullum ledere ⁊ huiusmodi. Fatetur etiam fides nostra altioza de deo ⁊ nobilioza: Unde nobiles philosophi ut Aristoteles ⁊ Plato in his que de deo noscibilia sunt: fidei nostre testimonium peribent ut circa h̄ q̄ vna sit causa prima: q̄ eterna: q̄ sūme potētie: sapientie: ⁊ bonitatis. Unde quantū ad ista fides nostra ex intimis phie sūpta est disciplinis secūdū Boetiū. Fidei etiā nostre attestat uniuersitas creaturaz̄. Unus enim mundus ostendit unū deum. Magnitudo potentiā: pulchritudo sapientiam: bonitas ⁊ utilitas bonitatem. Primum attribuit patri: secūdū filio: tertium spūisancto. Perpetuitas creaturaz̄ attestatur dei eternitati. Ois enim cā potior est suo effectu. Nulla enim secta seu perfidia habuit uezos ꝓphetas in omni genere rez̄ puisiones sensibiles uel imaginarias: uel intelligibles: nisi fides christiana. Habuerūt aliquando ifideles phitonissas ⁊ diuinos: sed certe diabolica arte illa erant. ⁊ que frequenter in mendatio iuēi bantur: sed fides christiana habuit semper ueros prophetas. Et in ueteri testamēto apud iudeos: i quibus erat uera fides de christo predicētes oia christi mysteria que postea impleta sunt: ut patet in p̄s. Isa. Hiere. Ezechiele. Daniele ⁊ alioz̄: sed i nouo testamento diuersis temporibus fuerant ꝓphe: nunq̄ autem in populo iudeorum amplius post perfidiam suam. Et sibi dici potest illud p̄s. lxx. Mirabilia testionia tua: iō ⁊ multis alīs ⁊c̄.

De effectibūs fi ¶.§.VI.

dei seu utilitate que est multiplex ut merito possz illud dici. Fides tua te saluum fecit Math. ix. Et Lu. xviij. Et in alīs locis. Saluat enim removendo mala: adducendo bona: producendo ad p̄mia. Primo enim de mūdo triūphat. Secūdo in diaboli tēptatione superat. Tertio detrimēta euitat Quarto purificationem aduocat. Quinto timorositatem causat. Sexto conditionem dignificat Septimo exaudiri facit orationes. Octauo ꝓcurari facit miraculoz̄ actiones: Nono conducē ad supernas retributiones Quantum ad primuz dicitur. j. Joan. v. hec est uictoria q̄ uincit mūduz

fides nostras.i. uincere facit que sūt in mundo.s. cōcupiscentiam carnis.i. delitias concupiscentiā oculorum.i. diuitias ⁊ superbiā uite: dū uidet dominū suum credendo crucifixū: pauperē ⁊ hūilimū. Magna enim gloria est sequi regē factorem suum. Aug. omnia terrena cōtēpsit homo christ' ut contennenda esse monstraret. Mūdus scōm Aug. in sermone: duplicē aciem ꝺ milites christi ꝓducit: demulcet prosperis: terret aduersis. Sz per fidem nec extollitur ꝓsperis: considerando omnia hīe a deo ⁊ amittere posse: precipue ꝑ elatiōem: ut pz in saule: Dauid: Ezechia ⁊ alīs. Nec deīcitur aduersis intelligendo a deo ꝓcedē ꝙ errare non pōt. ⁊ oia sibi ad perfectum cedē. Mundus vt dicitur Joā. i. eū non cognouit. Et ratio ē qz iudicat de rebus scōm sensum humanū: ut rōez naturalē. Et figuratur per Lyniphes quorum plaga non legit curata Exo. viij. Lyniphes eni ō puluere terre educti: argumenta sūt phorz: de subtili ⁊ terreno sēsu ꝓdeūtia: qui oculū fidei ledūt: hoc animal ut dicit Origē. corpus cui insederit acerbissimo stimulo tenebat: ut quē volantem: quis videre nō ualet: sentiat stimulationē. Hoc animal arti dialetice comparatur: que minutis ⁊ subtilibus vborum stimulis animas tenet: ⁊ caliditate cauta circūuenit: vt deceptus non uideat vnde decipiatur. Hec plaga nō curatur. Idola. n. phorum remāserunt cū idola gentium destructa fuerunt: ut ait quidā. Sed fides vicit. Unde legitur i historia Ecclesiastica ꝙ ī quoddam consilio quidaz acutissimus phūs infidelis a peritissimis doctōib' nostris cū quibus disputabat conuinci nō potat. Tandē a quodam simplici ⁊ sancto viro cū quo disputauit: dicendo solū illi simbolū fidei: ⁊ interrogādo si ille crederet assensit omibus: ⁊ ꝓuersus est. Sic ergo saluat fides a pompis seculi: ⁊ sapiētia mūdana aduersis. Secundo per fidē tēptationes diaboli uincūtur. Ephe. vi. In omnibus sumētes scutum fidei in quo possitis oia tela inimici ignea extinguere. Hoc scutum hz tres angulos s. premia eterna que consequitur: uincens supplicia perpetua: que meretur si uincitur. Exēpla sanctorum qui vicerūt ⁊ quomodo. Et Apoca. ij. ⁊. iij. ponitur septem modi qui uixerit ad insinuandū victoriā septem uitiorum: de quibus diabol' tēptat Si habueritis fidem ait christus. Mathei. xvij. ut granū sinapis: ⁊ dicetis huic monti trāsi ⁊ trāsibit. Mons est diabolus superbia elatus: quem quis facit transire a se ⁊ ab alīs in temptationibus: ut non succumbat per fidem vam: quādo. s. est ut granū sinapis uidelicet parua humilitate: tenax stabilitate: calida charitate. Sed Lucas dicit loco montis: si diceretis arbori huic moro eradicare ⁊ transplātare: fiet. Morus: ut expōit Ambro. significat diabolū: qz sicut more nascūt albe ⁊ ex calore nigrescūt: ita diabolus creatus ē inno cēs: sed calore ambitionis effectus est niger ⁊ uitō sus. Petrus etiam in cano. i. Aduersarius uest' diabolus tāꝙ leo rugiens ⁊c. cui resistite fortes in fide. Tertio per fidem euadit quis multa mala ut infructuositatem spūalem: Ad Heb. xi. sine fide impossibile est deo placere. Qui autem nō placet deo nō pōt mereri per aliquod opus suum etiam de genere bonorū. Quinimmo ut dicitur ad Ro. Omne quod non est ex fide peccatū ē. i. secūdum glo. Aug. Omis actio infideliū peccatuz ē. Quod tamen scōm. b. Tho. scōa scōe nō ē itelligendū simpliciter de omni actione. Quia in his q̄ faciunt infideles ex instinctu nature uel de genere bonorum: ut elemosynam secundū dictamen rōnis: uel dando indigentibus ex compassione non peccant: sed de illis operibus que procedunt ex infidelitate sua: puta pro seruādis mandatis sue legis: ut ieiunādo temporibus ⁊ modis ꝓput mādat lex Machometi. Seruādo sabbatū ut faciūt iudei ⁊ alia festa eorum ⁊ ceremonias: tūc peccant ⁊ mortaliter. Uel intelligitur omnis uita eorū negatiue. i. sine merito. Per fidem etiaz est capax ꝺs sacramentorum ecclesie per que euitantur multa mala spiritualia ⁊ temporalia. Per fidem etiā in formem est capax suffragiorū ecclesie. Etsi nō eo modo sicut habens fidem viuam: tamen aliq̄ mō Non enim diabolus pōt ita nocere fidelibus: etiā malis qui sunt cōtra ecclesiam numero tantū: sic infidelibus ⁊ excōicatis. Per fidem etiam euitant multa mala temporalia ⁊ spiritualia. Per fidem abrahām exiuit de ur. i. igne caldeorū illesus. Luz enim non uellet ignem adorare quē caldei deum dicebant: ut experiretur virtutē dei sui: miserunt ipm in ignem: sed nō recepit lesionē. Araz vo germanus eius ⁊ pater Sare ⁊ Loth illuc missus q̄ defecit in fide combustus est. Ad Heb. xi. Sancti ꝑ fidem extinxerunt ipetum ignis: ut Ananias cū socīs in fornace. Et vincūtur bella ex merito fidei ⁊ christiane religionis gratia excellens bellorū actuum prosperitas euenit. Gregorius. xxiij. q. v. si non. Ad Hebre. xi. per fidem vicerūt regna ut pz in Josue ⁊ in Carolo magno. Quarto quo ad bona que procedunt purificationez facit Act. xv. Fide purificans corda eorum. Et Magdalene post remissionem peccatorum sibi a christo nūtiatam dictum fuit. Fides tua te saluam fecit Luc. vij. s. purgationem faciens peccatorum. Hūc aūt effectum quomodo fides producat. b. Thomas secunda secunde. q. vij. sic declarat. Impuritas vnius cuiuscq̄ rei in hoc consistit: ꝙ rebus uilioribus immiscetur. Nam enim dicitur argentum impum ex hoc ꝙ auro immiscetur per quod melius reddit: sed ex permixtione stanni uel plumbi. Manifestum est autem ꝙ creatura ratiōalis est dignior omnibus rebus corporalibus ⁊ temporalibus ⁊ ideo impura redditur ex hoc: ꝙ temporalibus

se subȳcit: per amorem: ⁊ per hoc ifficitur peccato a qua impuritate purificatur per contrariuz motum: ouum. ſ. tendit in id quod eſt ſupra ſe. ſ. in deum: in quo quidem motu principium ē fides. Accedentē enim ad deum oportet credere quia eſt. Ad Hebre. xi. Et ideo primuz purificationis principium cordis eſt fides: que ſi perficiatur per charitatem formatam: perfectam purificationem facit. Informis autem excludit impuritatem erroris

Quinto fides cauſat timorem. Tamē dicitur Jacobi. ij. demones credūt ⁊ contremiſcūt: quod ſic declarat. b. Tho. ſecunda ſecunde. q. vij. timō eſt quidam motus appetitiue vtutis. Omniuz autem appetitiuorum motuum principium eſt bonum vel malum apprehenſum: vnde oportz q̄ timoris ⁊ omnium appetitiuorum motuuz ſit p̄ncipium aliqua apprehenſio. Per fidem autem ſit i nobis quedam apprehenſio de quibuſdā malis penalibus: que ſecundum diuinum iudiciū a deo inferuntur. Et per hunc moduz fides eſt cauſa filialis timoris quo quis timet puniri a deo: qui ē timor ſeruilis. Et etiā fides cauſa timoris filialis: quo quis timet ſeparari a deo: vel quo quis refugit deo ſe comparare: reuerendo ipm' in quātum per fidem hanc eſtimationem habemus de ipſo q̄ ſit quoddam imenſum ⁊ altiſſimuz bonum: a quo ſeparari eſt peſſimuz: ⁊ cui velle equari ē malum: ſed primuz timoris. ſ. ſeruilis cauſa eſt fides informis ⁊ ſecūdi. ſ. filialis cauſa eſt fides formata: que per charitatem facit hominē deo adherē ⁊ ei ſubȳci. Multa autem bona ſequuntur ex timore: quia qui timet deuz facit bona ⁊c̄. Sexto fides ſignificat conditionez humanam. Naz facit animam ſponſaz dei. Juxta illud Oſee. ij. Deſpōſabo te mihi in fide: vtiq; magna dignitas hec eſt. Unde beata Agatha dicebat. Ipi ſum deſponſata cui angeli ſeruiunt ⁊c̄. ij: ad Cori. xi. Despondi uos vni viro ⁊c̄ Facit animaz filiaz dei patris per adoptionē. Jo. i. Dedit eis poteſtatez filios dei fieri his qui credūt in nomine eius. Ipſa animam ordinat iuſtitia que ſcōm phūm eſt omnis uirtus. Apoſtolus ad Ro. iij. Juſtitia dei per fidē Et. v. c. Juſtificati ex fide. Ubi ſana fides nō eſt: non poteſt eſſe iuſtitia: quia iuſtus ex fide uiuit. Auguſt. xxiiij. q. i. hec tria pertinentia ad dignitatem: ponit beatus Tho. in expoſitione primi tituli decretalium. Credidit Abraham deo ⁊ reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Septimo facit exaudire orationes Jaco. i. Poſtulet autem in fide nihil hesitās. Et Marci. xi. Omnia quecunq; orātes petitis credite quia accipietis: ⁊ fiet uobis. Exēplum in Alexandro magno malo qui ex fide fecit coniungi duos montes in ſimul: ut nō poſſēt captiuati iſrahelite inde exire: ut tangit glo: p̄rio ad Cozin. xiij. ſuper illud ſi habuero omnem fidem

Octauo fidei aſcribūtur miracula ps. Omnia opera eius. ſ. miraculoſa i fide. Ad Heb. xi. Per fidem obdurauerunt ora leonū ⁊c̄. acceperūt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos: ut patet de filio Jude ⁊ ſunamitis in. iij. et. iiij. R̄. Et chriſtus Mathei. viij. Sic credidiſti: fiat tibi. Et Marci vlt̄. Signa autem eos qui crediderunt hec ſequēt ⁊c̄. Nono dat uitam Abacuch. ij. Juſtus meꝰ ex fide uiuit. ad gal. ij. Quod nunc uiuo: in fide uiuo filij dei: uita. ſ. gratie poſtea uita glorie. Hunc etiaz effectum ponit. b. Tho. ſuper primo titulo decretalium. Joā. vi. qui credit in eum habeat uitam eternam: habendo. ſ. fidem uiuam. i. cū gratia q̄ inducit ad opera bona: ⁊ per contrarium dic̄ Beda. quicunq; ab unitate fidei quomodolibz ſe ipſos ſegregant: nec tales peccatorum uinculos abſolui: nec ianuā poſſūt regni celeſtis ingredi. xxiij q. i. Fides autem ſine operibus mortua eſt Jaco. ij. Sicut animal quāto nobilius eſt uiuuz. tanto abhōinabilius cum eſt mortuuz ut patet in hōie. Ita quanto fides eſt nobilior cum eſt uiua: tanto vituperabilior chriſtianus ex fide mortua: et dignior maiori pena propter maiorem ingratitudinem. Exēplū in uitis patrū de. b. Machario q̄ interrogauit caluariam cadaueris pagani. Si i inferno erāt alij iferiores ⁊c̄.

De habitu fidei ⁊ ei' quidditate. Cap. II.

De habitu fidei

Et primo de diffinitione fidei ⁊ eius declaratione. Apoſtol' ad Heb. xi. ſic diffinit fidez que diffinitio perfectiſſima eſt. Fides ē ſubſtantia ſperanda: um rerum: argumētum nō apparentium. In qua diffinitione apoſtolus tria tangit. ſ. fidei obiectum uel intuituz obiecti: uel premij. initiū: attingendi moduz. Primo tangit obiectū fidei cum dicit ſperādarum rerum. Naz obiectum fidei eſt prima veritas ut non uiſa: quō pertinet ad rationem rei ſperate: ſecūdū illud ad Ro. viij. Quod nō uidemus ſperamus. Ueritatē autem uidere: eſt ipam habere. Non autem ſpat aliquis quod iā habet: ſed ſpes eſt de eo quod nō duz habetur. Secūdo tangit obiecti uel premij initium cū dicit fides eſt ſubſtantia. Sicut primū enim in quolibet genere continens in ſe alia virtute dicitur eē ſubſtantia illoruz. ſic fides. Nam prima inchoatio rerum ſperandaꝝ in nobis eſt per aſſenſum fidei que uirtualiter continet in ſe oēs res ſperandas. Tertio tangit modū attingēdi obiectum cū dicit: argumētum non apparentiū Et dicitur hic argumētum: uel firma inhesio itellectus p̄ fidez ad vitatem nō apparentem: uel coniunctio intellectus eo q̄ intellectus credētis ex auctoritate diuina ꝓuicitur ad aſſentiendum his q̄

nō uidentur uel certitudo: eo q̄ fides dubitatōez tollat. Nā vbi est dubitatio nō pōt cē fides. Uel pōt sic diuidi diffinitio hᵇ. Fides tria hz Aspicit: efficit: ⁊ reficit. Prio q̄dē aspicit. s. p̄mā vitatē ñ habitā sed sperādā. Uñ dī sperādarū rez. Efficit so fides. i. cā ē faciēs res spandas q̄ñq̄z cē ī nobis: vñ dī substātia: qz sicut substātia est cā suoz ac cidētiū: ita fides cā est ꝓseq̄ndi bona spata. Tertō fides reficit seu allicit. vñ dī argumētū .i. certitu do assentiēdo his q̄ nō appent: ⁊ h̄ est meritū et laus fidei: si certe ⁊ idubitāter credit quod nō vī Beatus autē Tho. uolēs vba apli ad formā diffi nitōis reducere clarā sic dicit. Fides est habit' mē tis: qua ichoatur uita eterna in nobis: faciēs itel lectū assentire ñ appētib' fa fe. q. viij. Rainerius.

Pro maiori decla. §. I.

ratione supradicte diffinitionis notanda sūt q̄ttu or. Primū q̄ p predictā diffinitōem distīguitur fi des ab oīb' que ptinent ad ītellectuz. Et pmo ab opinione: suspitione: ⁊ dubitatione: p hoc q̄ dī argumentum. Nā per hec tria intellectus non fir miter inheret alicui: p dubitationē nō magis ten dit ad vnam partem q̄ ad alteram. Per opionez ⁊si declinet fortiter ad unam ptem tamen cū for midine de oppositō. Per suspitionem leuiter de clinat ad vnam partem. Sed per fidem firmiter ī heret credentibus sine hesitatione. Ex hoc autez q̄ dicitur in diffinitione non apparentium distin guitur fides ab intellectu: qui est de principijs per se notis: ⁊ sciētia que est de conclusionibus per ō monstrationem acquisitis: per que aliquid itelle ctui fit apparenter cuius nō ē fides. Et p hoc q̄ dicitur spandaz rerū substātia distinguit a fide cōiter sūpta: que est etiā de humanis ut quū quis firmiter credit parentes suos esse talē ⁊ talez.

Scōm vo est qō dī fides rerū spandarū substātia potiusq̄ diligendarū. Ex eo q̄ dilectio pōt esse p sentiū ⁊ abñtiū viloz ⁊ nō uisorū. Sz spes ē tm de absentibus ⁊ nō visis: de quibus etiā est fides: qz ⁊si uideātur ea que sūt fidei aliq̄ mō. s. ut cre denda: nō tñ oculo cozporali uel itellectuali ōmō stratiue. Tertiū ꝓsiderādum est q̄ argumen tū ex ꝓprijs principijs rei facit rem apparentem Sed argumentū sūptuz ex auctozitate diuina nō facit rē apparentē: ⁊ tale argumentū ponit ī ista diffinitione. Ubi sciendu z q̄ argumētū dicitur q̄ drupliciter. Primo breuis enarratio subsequen tium. Uel breuis collectio materie totī' libri simꝫ sumpte. Et sic sumitur in biblia ubi prologi libro rū dicūt aliq̄ argumēta. Scōo argumētū dicit ostensio uel manifestatio ſm illud Joā. iij. Ois q̄ male agit odit lucem: ⁊ nō venit ad lucem ut non arguantur opa. Tertio dicitur argumentū rō vt sillogism' rei dubie faciēs fidē: ⁊ hoc mō sumitur ī logicis. sed in theologicis econtra: fides facit ar gumentū seu rationem. Aliquando etiaz dicitur mediū ī q̄ stat vtus sillogismi seu per quod aliq̄d ꝓbatur: ⁊ sic sumitur ī gl. decretorū. Quarto dī argumentuz certitudo ex q̄ animus mouetur ī a liq̄d: ⁊ sic fides dicitur argumentū. Quartū vo ē q̄ aliqua hñt certitudinem ex alijs sicut conclusi ones ex principijs. sic ex articulis fidei q̄dā sequū tur ex articulo: vt q̄ deus est iustus: reddet uñicu iq̄ scōz opera sua: quedā uero hñt certitudinem ex semetipis. Et hec sūt tribus modis. Nā q̄daz habent certitudinē rōe euidentie: sicut principia q̄ sūt p se nota: vt de q̄lz est affirmatio uel nega tio. Scōo quedā sunt que hñt certitudinez ex in formatione ꝓscie. Et hec est certitudo fidei siue fō mate siue informis. Cum enim p̄ma vītas fidem inspirat: sic cōsciam inflāmat ut sicut aliquis co gitur ipa euidentia consentire isti vītati: omne to tuz est maius sua parte: ita cogitur assentire his q̄ sūt fidei. Item per habitum infusum fidei ipsa in formatione cōscientie artatur ⁊ cogitur consētire prime vītati ꝓpter se. Unde sicut negare hᵇ. Oñe totū est maius sua pte: ē ꝺ suā ꝓsciētiā. Ita negaz articulum fidei est ꝺ suam conscientiam. Tertio quedā habent certitudinem sensus seu experiētie q̄ certitudo est per modū gustus ⁊ tactus. Et talis certitudo est ī vtutibus respectu suoz obiectorū. Et in fide formata respectu credibiliū prime veri tatis Rainerius. Et nota q̄ nō solū ita debet qui libet firmiter credere ea que sūt fidei extra de sū ma tri. ⁊ fi. ca. Nos firmiter credimus ⁊ nullate nus dubitamus. Sed etiā credere q̄ extra hᵇ fidē ī q̄cunq̄ alia secta saluari nō potest. Unde extra de fide ca. dicitur ī. c. i. Una est fideliū uniuersal' ecclesia extra quam nullus omino saluat. Et ī hᵇ figuram oēs qui reperti sunt extra archam Noe perierūt diluuio. xxiij. q. i. quia ex sola.

Fidem esse priorē. §. II.

alijs vtutibus quadruplīciter ꝓbatur. s. rōe: diui sione: auctē: ⁊ sil'itudine. Primo rōe sic Cognitio precedit affectōem: qz nihil diligitur nisi cognitū ſm Aug. sz fides ē ī cognitione: cetere āt vtutes in affectione cōsistūt: g̃ fides est alijs vtutibus prior. Itē spes nō pōt haberi de btitudie nisi credat pos sibile qz impossibile sub spe nō cadit. Creditur āt esse possibile beatitudinem habere per fidez: ergo fides causat spem. Uolūtas etiam nō pōt deum a mare quod pertinet ad charitatem: nisi itellect' rectā fidem habeat circa ipm: g̃ fides causat charī tatem ⁊ est prior ea: Scōo ꝓbatur hoc diuisi one sic scōz Aug. ī sermone: q̄tuor modis est ali quid prius altero. Primo eternitate: ⁊ sic sol' de us precedit omnia. Scōo tpre vt flos fructū ꝓce dit: ⁊ sic fides non est prior alijs uirtutibus ifusis: eo q̄ omnes uirtutes diuinitus simul infundūtur Tertio aliquid est prius altero uel ex perfectione

uel electione: vt fructus precedit florem ⁊ forma est prior materia ordine perfectionis: ⁊ perfectū imperfecto: ⁊ actus potentia. Et hoc modo fides non est prior: sed charitas est prior fide ⁊ spe: eo q̄ fides ⁊ spes perficiuntur ⁊ formantur per charitatem. Quarto modo est aliquid prius altero origine: sicut sonus precedit cantum ⁊ lux splendorem. Et hoc modo fides precedit spem ⁊ charitatem: sicut mā precedit formam: potētia actū imperfectū perfectum. Tertio probatur hoc auctoritate. Nā apls ad Heb. xi. dicit. Q̄ fides ē substantia sperandaruz rerum: sed substantia habet rationem premū: ergo fides est prima inter v̄tutes. Quarto similitudine fundamenti sic p batur: Fundamentum materialiter loquendo est p̄us alīs q̄tum ad ordinē: quia precedit alias partes. Itē q̄tū ad v̄tutem: quia fūdamentū sustinet edificiū totū. q̄rū utrūq; p similitudinē reperitur i fide Raineriusꝰ. Vnde ⁊ H̄reg. dicit. i. q. i Cū Paulus dicat. Fūdamentum aliud nemo potest ponē preter id quod positū est: quod est christus ihūs i. fides christi p̄r̄ p̄bat: q̄ ubi christꝰ nō est fūdamētū: nullū boni operis superest edificium.

Fides fuit in an ⁊ §. III.

gelis ante cōfirmationē uel lapsū: ⁊ in hoie ante peccatū: q̄ sic probat. b. Tho. scōa scōe. q. v. Cū fides secūdū apostolū sit argumētū nō apparētiū Et fm Aug. de his que nō uidētur. Illa sola mā festatio excludit rōez fidei: per quā apparet ⁊ clare uidetur id: de quo principaliter est fides. Principale autē obiectū fidei est virtus prima. i. deus cuius uisio clara facit beatos ⁊ succedit fidei. Cū autem angelus ante confirmationē ⁊ homo ante lapsū nō haberēt illā beatitudinē q̄ videt deus p essentiā: manifestum est q̄ non habuerunt sic manifestā cognitōnē: q̄ excluderetur ratio fidei. Si autē nō habuissēt fidē: hoc esse nō potuisset: nisi quia penitus erat ei ignotū id ō quo est fides. Sz est hic considerandū: q̄ in obiecto fidei aliquid ē ibi quasi formale: ⁊ aliquid quasi materiale. Et formale quidem est ueritas prima: supra omē naturalez cognitionē creature exīs. Et q̄tū ad hoc fides est in oibus cōiter hītibus cognitionē ō deo beatitudie nōdū adepta: ⁊ i āgelis añ p̄firmatōez Materiale est id qō p̄ponit credēdū q̄ sūt multa q̄ oēs articuli ⁊ que sequūt ex illis. Et hoz q̄daz sunt credita ab uno q̄ sūt scita ab alio etiā i p̄ntī Ut q̄ deus sit unus ⁊ sūme bonus ⁊ creator oiuz rerū ⁊ hmōi. Et q̄tū ad ista dici pōt q̄ angelꝰ añ p̄firmationē ⁊ homo ante peccatū quo ad q̄daz mysteria de diuinis habuit visionez non fidem: ō quibus nos habemus fidem. Et secūduz istū modum potest saluari opinio dicentiū: q̄ non habuerunt fidem propter manifestaz contēplationem quā habebant de diuinis. In demonibus quoq; est fides. Juxta illud Jaco. ij. Demones credunt ⁊ contremiscūt. Habent autem fidē ex hoc q̄ intellectus eorum conuincitur ad hoc q̄ iudicet cē credendū his que dicuntur de deo: licet non cōicant per euidentiā rei: sicut nūc si aliquis propheta p nuntiaret in nomine domini aliquid futurum: ⁊ adhiberet signū mortuū suscitādo: ⁊ hoc sig uinceret intellectuz uidētis: ut cognosceret manifestē hec a deo dici qui non mentitur: licet illud futurū quod predicatur in se euidens non esset. unde rō fidei non tolleretur in eo. Sic demones videntes multa manifesta indicia per miracula uera: ⁊ alios modos ex quibus percipiunt doctrinā ecclesie esse a deo: q̄uis ip̄i ip̄as res quas docet ecclesia ñ videāt: puta deū ē trinū ⁊ vnuz ⁊ huiusmōi: ex hoc. n. credere non merent: q̄ credere est meritoriuz in q̄tū uolūtas mouet itellectū ad assentiendum credibilibus ex ordine q̄. s. ult deo subīci i his que iubet credi: etiam si clare non uideat illa miracula. Sed demones non sponte credūt sz coacti signis: ⁊ ex p̄spicacitate intellectus naturalis ⁊ hoc eis displicet q̄ signa sint ita euidentia q̄ cogantur credere. In hereticis qui discredunt in vno articulo: licet in alīs non errent: non ē fides nec formata nec informis: huius ratio est secūduz b. Tho. scōa scōe. q. v. q̄ sublata ratione formali obiecti fidei: fides remanere non potest sicut in alīs habitibus: sicut etiā remota luce uisio esse ñ pōt. Obiectū āt fidei formale: est v̄itas p̄ma fm q̄ manifestatur in sacris scripturis ⁊ doctrina ecclesie. Unde quicūq; non inheret sicut infallibili ⁊ diuine regule doctrine eccl'ie: que procedit ex v̄itate p̄ma in sacris scripturis manifestata: ille nō habet habitū fidei: sed ea que sūt fidei alio modo tenet q̄ per fidē: manifestum est autem q̄ ille qui inhēt doctrine ecclesie sicut infallibili regule: oīb' assentit que ecclesia docet. Alioquin si de his q̄ ecclesia docet que uult tenet ⁊ q̄ uult nō tenet: non iā inheret doctrine ecclesie sicut infallibili regule: sed p̄prie uolūtati. Et sic manifestū est q̄ hereticꝰ qui pertinaciter discredit vnū articulum fidei nō est paratꝰ sequi in omnibus dictrinam ecclesie: si n. nō p̄tinaciter discrederet unū articulū iā ñ ē hēticꝰ: sz solū errās. Heretic' g̃ q̄ ō unū articulū fidez nō hz: de alīs etiā articulis fidem non habet: sed opinionē q̄ndā fm p̄priā uolūtatē.

Fides est una ⁊ §. IIII.

catholica ⁊ uera. Quātū ad p̄mū dicit apls ad Ephe: iiij. Unus deus: vna fides. Et dī vna triplr vno mō i q̄tū sūitur p habitu q̄ credim'. Sic. n. est vna specie: sed differens numero in diuersis fidelibus sicut oēs homines participatione speciei humane: sunt unus homo sed numero multi: Cū enim obiectum formale fidei sit v̄itas p̄ma: cui inherendo credimus: quecunq; sub fide cōtinent

Ideo sicut veritas prima est una: scilicet deus: ita ꝛ fides. Secundo modo in q̃ tum sumitur pro eo quod creditur quod est obiectum materiale. Et sic etiam dicitur vna: quia idem est quod creditur ab omnibus: ꝛ si sint diuersa credibilia que cõiter creduntur: ab omnibus tamẽ reducũtur ad vnuz Oz enim credantur aliqua temporaliter facta ad fidem: pertinẽt in ordine ad ueritatem primam q̃ est quid eternũ. b. Tho. scõa scõe. q. iiij. Pot etiã dici una quia ad vnuz verum finem dirigit qui ẽ deus ad ipm possidenduz. Dicitur autẽ catholica in symbolo Athanasij. Hec ẽ fides catholica ꝛẽ. Et in ti. i. decre. de sũ. trini. ꝛ fide catho. Ubi dicit. b. Tho in expositione ipsius tituli ꝛ pmi capituli: q catholica dicitur vniuersalis. Dicitur ãt uniuersalis: tum propter diuersarũ precepta rlaruz: tum quia eius cultus per omnes pene mundi terminos emanauit. Hereticorũ autẽ errores sub certis angulis terrarũ includũtur: hec. b. Tho. vl etiam quia sola de vniuersali bono. i. deo recta tradit: ꝛ uniuersa uitia uitare docet: ꝛ uniuersas uirtutes amplecti. Dicitur autẽ uera: qũia ita veraciter predicat vt falsitatẽ cõtinere non possit Quod ita probat. b. Thomas secunda secunde. q. i. Nihil subest alicui potentie uel actui: nisi mediãte ratione formali obiecti. Sicut color ñ pot videri nisi per lumen: nec conclusio sciri nisi p medium demonstrationis. Sed ut dictum est ratio formalis obiecti fidei est ueritas prima. Unde nil potest cadere sub fide nisi in quantum stat sub veritate prima sub qua nullum falsum stare potest sicut nec non ens sub ente: nec malum sub bonitate. Et ideo ꝛẽ. Fides autem hec est. s. vna catholica ꝛ uera: est fides ecclesie romane. Unde Amb. õ Cypriano ait. Nec ullam putauit ueraz nisi vere fidei gratiam: hoc est in romana ecclesia. Nec putauit fidem esse in scismate. Etenim cum propter ecclesiam christus passus sit: ꝛ corpus eius sit ecclesia: non uidetur ab his fides exhiberi christo: a quibus euacuatur christi passio atq; distrahitur s. per scisma. xxiij. q. i. aduocauit. Item. q. ea. c. h est fides. Et si quis obijceret: q̃ potest quis adorare hostiam non consecratam quia sacerdos nõ consecauit ut ille estimat. Et sic credit ibi eẽ christ' ꝛ ñ est: ergo fidei potest subesse falsuz. Respondet. b. Tho ubi supra q̃ fides credentis non ꝛfertur ad has spẽs uel illas panis: sz ad h̃ q̃ verꝫ corpus christi sit sub speciebus panis sẽsibilis: qñ recte fuerit ꝟsecratũ. Unde si nõ est recte cõsecratuz fidei nõ subest falsum.

Fides autem in §. V

intellectu ut i subiecto proprie ꝛ principaliter cõsistit: secundario in uoluntate q̃tũ ad actum eius Quod sic declarat. b. Tho, scõa seõe. q. iiij. Creõre quidẽ actus fidei est actus intellectus: secũdum q̃ mouetur a volũtate ad assentiendũ. Procedit ergo huius actus ꝛ ab intellectu: ꝛ a uoluntate. q̃rum uterq; natum est perfici per habitum. Et iõ oportet q̃ tam in intellectu q̃ in voluntate sit aliquis habitus si debeat actus fidei esse perfectus sicut etiam ad hoc q̃ actus concupiscibilis sit perfectus: oportet q̃ sit habitus prudentie in ratiõe ꝛ habitus temperantie in cõcupiscibili. Nam ad pfectionem actus que ex duobus principijs actiuis procedit: requiritur q̃ utrunq; actiuorum principium sit perfectũ. Non enim potest bene secari nisi ꝛ secans habeat artem: ꝛ serra sit bene dispositta ad secandum. Dispositio autem ad bene agendum in illis potentijs anime que se habent ad opposita: est habitus. Et ideo oportet q̃ actus pcedens ex his duabus potentijs talibus sit perfectus: habitu aliquo preexistente in utraq; potẽtiarum. Et qz credere est immediatus actus intellectus: quia obiectum huius actus est verum qõ ꝓprie pertinet ad intellectum: ideo oportet q̃ fides que est proprium principium huius actus: sicut in intellectu: ut in subiecto. Dicitur autem ab Aug. q̃ fides est increditium uolũtate: in quantuz actus eius mouetur ex imperio uoluntatis ad assẽtiendum credibilibus. Item nota secũdum. b. Tho. ubi supra q̃ charitas dicitur forma fidei. non quod sit forma intrinseca que dat esse rei: sz in quantum iformat actũ eius. s. credẽ ut sic operetur ꝛ mereatur. Et ad hoc facit quod habetur de peni. di. ij. §. Item dominus Amen ꝛẽ. Nihil enim prohibet unum actum a diuersis habitibus informari. Item secũdum. b. Tho. ubi supra. Fides iformis. i. sine charitate: ꝛ formata. i. cuz charitate: nõ sũt diuersi habitus quorũ uno adueniẽte: alter qui ꝑus erat in aĩma corrumpatur: ut q̃dam dixerunt. Nec etiã q̃ ambo sint simul in habẽte prius fidẽ informẽ: ꝛ postea formatam ut alij dixerunt: sed est unus ꝛ idem habitus nõ diuersi. Ratio quia habitus diuersificatur secunduz id quod per se pertinet ad habitũ. Fides autẽ cuz sit pfectio intellectus: id per se ptinet ad fidẽ: quod p se ptiet ad itellectum: quod autem pertinet ad uolũtatem: nõ per se pertinet ad fidem: ita q̃ per hoc possit diuersificari habitus fidei. Distinctio autem fidei informis ꝛ fõmate: est secundũ id qõ pertinet ad volũtatem. i. secũdum charitatez. Qz autem gratia aduenies in eo qui habet fidem iformẽ nõ causet habitum fidei: per accidẽs est ꝓpter dispositiõem subiecti. quia. s. iam habet fidem: sz quia iformen habet: formatur ꝛ perficit eaz. Sicut econtrario secundum peccatum mortale: quod quis committit: non tollit gratiam: cuz tamẽ omne mortale de se tollat eam. Et ratio est. quia iaz amiserat per primum.

Actus fidei est triplex. Cap. III.

Capitulum Tertium

Ex actu fidei nota q̄ triplex est actus fidei. s. uoluntaria cordis assensio. publica oris cōfessio: salutifera mortis susceptio. Primus ergo actus fidei ē uoluntaria cordis assēsio dicēte Apostolo ad Ro. x. Corde creditur ad iustitiam. Q̄ō exponitur tripliciter. Primo sic. Uere credē dat salutem: eo q̄ dat iustitiam que est causa salutis. Secūdo sic. Corde creditur ad iustitiam. i. p fidez cordis iustificatur aliquis: ut s. fiat de peccatore iustus. Tertio modo sic. Corde creditur ꝛc̄. i. uoluntarie creditur: quia cetera potest homo nō volens credere āt nō potest nisi uolens. Et diffiniens Aug. quid sit credē dicit: q̄ nil est aliud q̄ cum assensione cogitare. Pro cuius intellectu sex notāri possunt. Primum est quid sit assensus ꝛ quid cōsensus. Secundo ubi hec duo assentire. s. ꝛ dissentire inueniuntur. Tertio quid sit cogitare: ꝛ quot modis dicitur. Quarto quis sit ordo inter cogitare ꝛ assentire ꝛ econuerso. Quinto q̄ fides consistit media inter duas cogitationes. Sexto q̄ assentire veritati contingit tribus modis. Quantum ad primum nota q̄ assensus dicitur determinatio cognitionis ad aliquid: quam cognitionez vel determinationem cognitionis aliquid non p̄cedit. Consensus uero dicitur determinatio uolūtatis ad unum: qui presupponit cognitionem cū qua simul sentit: dum in illud tendit quod ratio bonum iudicet: ita q̄ assentire dicitur esse intellectus: consentire uoluntatis: hec. b. Tho. secunda secunde. q. ij. ꝛ in. iij. sen. Quantum ad secundum sciendum: q̄ cum sit triplex operatio intellectus. s. simplicium seu incomplexorum apprehensio. Secūda compositio ꝛ diuisio. s. per affirmationem ꝛ negationem. Tertia argumentatio. s. ō vno in aliud discursus. Assentire ꝛ dissentire circa fidem non reperitur in prima operatione intellectus: sed in secunda: eo q̄ fides habet assensum qui est determinata acceptatio alterius partis ꝫ dictionis. Qui enim assentit intellectum ad alteram partem contradictionis determinat Quātū ad tertium. s. quid sit cogitare: nō q̄ potest sūi tripliciter. Uno modo cōiter p qualibet actuali consideratione intellectus. sicut accipit Augu. in xiij. de trini. Secundo modo sumitur pro actuali cōsideratione intellectus: que est cum quadam īq̄sitōe aīmi deliberantis: nōdū pfecti p plenaz uisionē uel certitudinem vēritatis: sicut accipit Aug. in. xv. de tri. Tertio mō sumitur p̄o actu vtutis cogitatiue. In proposito sumitur secūdo mō. Importat enim discursum rationis cogitatō: q̄ cogitare est simul cogitaī. b. Tho. scōa scōe. q. ij. quo actus itellect' se hēat ad cogitationē ꝛ assēsū nūc declarādū. Quātū ad q̄rtū g̃ q̄s. s. sit ordo inter cogitare ꝛ assentire. Nota quadruplicem modū. Nā aliquando assensus est sine cogitatione ut pz ī intelligente sine respectu p̄incipiorū quorum ē intellectus. Intelligens enim assensuz habet sic cogitatione. i. discursu: quia statim probat ipa audita. s. principia ꝑm Boetium. Aliquando cogitatō est causa assensus ut in sciente. Nā sciēs ꝛ cogitationē ꝛ assensum hz: sed non cogitationem cuz assensu: sed cogitationē ante assensuz: discurrit enī mēte ratiocinādo: ꝛ inuenta ratiōe qua concludi tur assentit. Dubitans nihil habet de assensu: sed cogitationem solum: quia in neutram patrem declinat: discurrit tamen ratione. Suspicās ē: q̄ habet cogitationē absq̄ firma assensione: in unam ptem declinat magis q̄ in aliā aliquo leui signo. Nesciēs neq̄ assensū neq̄ cogitationē habet. Aliquādo cogitatio est sine assensu pfecto: ut ī opinā te. Nā opinās habet cogitationē discurrens ratōcinādo: sed non habet perfectum assensum: cum habeat formidinē de oppositō: ꝛ si fortiter declinet ad unā partē: aliqñ assensus est simul ꝛ cogitatio ut in credēte. Nam credēs habet simul assēsū firmiter inherendo ꝛ cogitationē discurrēdo ratione post assensū qua ostenditur tali vītati firmiter inherendum ut magis intelligat: et si non clare seu demonstratiue uideat. b. Tho. scōa secunde q. ij. ꝛ in. iij. sen. Quantum ad quintū nota q̄ fides consistit media inter duas cogitationes: q̄rū una volūtatē incliat: ad credēdū: ꝛ hec cogitatio precedit fidem. Alia cogitatio tendit ad itellectuz eoruz que iam credit. b. Tho. in. iij. sen. Quātum ad sextum nota: q̄ tribus modis assentit ueritati. Primo quia sic assentienti apparz ꝛ iste assensus opinantis: qui habet formidinē ex parte assentis sed apparentiam ex parte rei cui assentitur. Secundo assentit quis vītati alicui: quia sicut vī esse scōm ueritatem: ꝛ iste est assensus scientis qui habet securitatem ex parte assentientis ꝛ euidentiam ex parte eius cui assentit. Tertio mō assentit quis vītati: non q̄ ita uidet esse. s. clare: sz q̄ habet idoneū testimoniū. Et sic est assensus fidei: qui habet securitatem ex parte assentientis: q̄ non dubitat: sed est certus: defectum vō euidētie ex parte rei cui assentit. Et credē est medium iter scire ꝛ opinari: ꝛ ō utroq̄ participat ꝛ a quolibz differt. Nam cum scientia participat fides per securitatem: sz differt quia non habz euidentiam. Sed differt ab ea: quia habet certitudinem non formidinem de oppositō. b. Thom. scōa scōe. q. ij. si quis. n. dubitaret proprie sumendo dubitationē non eēt fidelis. Unde dicitur extra de hereī. c. i. Dubī' in fide ē infidelis. Et signāter dictū est proprie: q̄ large sumendo p̄o omni motu dubitationis: sicut qui temptatur de his que sūt fidei: aliquis cum non assētit uolūtarie tali dubitatiōi sz habz displicētiā nō est infidelis.

Sciendum est etiã .§.I.

q̃ actus fidei interior dicitur tribus modis secundum magistrum sentẽ. in. iij. di. xxiij. Credere deum: credere deo: ꝛ credere in deum. Que distictõ originaliter est Augustini super Johan. Hec aũt tria secundum. b. Tho. secũda secũde. q. ij. ꝛ i. iij. sen. non sunt diuersi actus fidei: sed unus ꝛ idem actus completus fidei habẽs diuersos actus fidei sed unus est actus completus habẽs diuersam relatiõem ad fidei obiectum. Obiectum autem fidei est quod creditur. quod potest dici esse ens cogitabile supra rationem. Primum cui propter se datur assensus. Et in hoc quod dicitur supra rationem separatur ab his quorum est crudelitas secũdum rationem ut in principijs scientiarum. In hoc quod dicit primũ separatur ab his q̃ sũt creature. In hoc quod dicitur: cui datur assẽsus propter se: sepatur ab illa cognitione que ẽ per uiam rationis. Primo ergo credere deum est actus fidei: secũdum q̃ intellectus determinatur ad vnuz. Nã obiectũ fidei est deus secũdum q̃ in se consideratur: uel aliquid circa ipsum vel ab ipso. Quãuis deum esse simpliciter possit demõstrari: tamẽ deuz esse trinuz ꝛ unum ꝛ alia huiusmodi: secũdũ q̃ est actus fidei. s. credere deũ: demonstrari non potest. Secũdo credere deo ẽ actus fidei scõm q̃ ratio ꝯclinat uolũtatem ad assentiendũ deo. Ratio autez quare uolũtas inclinatur ad assentiendũ his que non uidet est: quia deus ea dicit. Sicut homo in his que nõ uidet: credit testimonio alicuius boni uiri: q̃ videt ea que ipe ñ videt. Sic hõ inducitur ad credenduz per ea que dicta sũt de deo miracꝛlis confirmata. Similiter fidel credit hõi de his que sũt fidei: nõ qꝛ hõi sed in q̃ tuz deus p ipm loq̃tur q̃ ex certis experimentis ꝛ miraculis colligere potest. Infidelis autẽ ñ credit deo loquẽti i homie. Tertio credere i deuz est actus fidei: secũdũ q̃ intellectus determinatur a uoluntate attendẽduz in deum. Et sic credere in deum: est credendo tendẽ in eũ. Sicut enim amare deuz est simpliciter actus charitatis: ita amãdo credere est actus fidei: p charitatez mote ad actuz suuz ſm. b. Tho. scõa scõe. q ij. arti. ij. Unde gratianus de pe. di. ij. §. cũ ergo dicit. In christum credit qui charitatem habet. In christuz quippe credere est amãdo in ipm tendere. Hec est fides que p dilectionem operatur ut diffinit apostolus. Et sic credere deum est sicut materiale obiectũ itellectus. s. credere q̃ deus sit ꝛ huiusmodi. Credere deo est sicut formale obiectũ quod est ueritas prima. Et sic credere deo est credere uera esse q̃ deus dicit: eo q̃ ipe dicit. Credere in deum est credere p amorem prime ueritati: ꝛ credendo amare eũ super omnia. Et credere deo: ut ueritas. s. quia vã q̃ dicit deus. Credere deum ut vtuositas seu potentia. s. esse omnipotentem creatorẽ. Credere In deuz ut bonitas. i. in eius bonitatem tẽdere: gustando p amorẽ. Raineriꝰ

De actu exteriori .§.II.

fidei q̃ dr̃ ꝓfessio. nõ scõm. b. Tho. fa. fe. q. iij. q̃ ẽ triplex cõfessio. Prima est peccatorum de q̃ Jac. v. cõfitemini alterutrũ peccata uestra. Et hec ẽ actus penitẽtie seu pars sacramẽti. Secũda est ꝓfessio diuinorũ preconioꝝ: de qua. ps. cxviij. Confitemini dño qm̃ bon': ꝛ hec ẽ act' latrie seu vtutis religionis Tertia est confessio articulorum fidei ad Ro. x. Ore aũt confessio fit ad salutem: ꝛ hec est actus fidei. Dic autem actus. s. publica ꝓfessio eorum que sunt fidei: nõ est ubiq̃ ꝛ semper de necessitate salutis: sed pro loco ꝛ tempore. Et õ hoc hẽs in secũda parte ti. xi. Ad hoc autez ut talis ꝓfessio fidei sit ad salutẽ ualẽs: oportet q̃ confiteat quis fidem in recta cõuersatione fidelium. Unde Hiero. Quotiens scũq̃ uincimur uitijs atq̃ peccatis: totiens deum negamus. Et econtrario. Quotiens aliquid boni agimus deuz confitemur. Nec est arbitranduz illos tantuz in die iudicij a dei filio denegãdos: qui in martyrio christuz negauerũt sed illos omnes quorum opere uel sermone uel cogitatione christus negatur: vel confessione ñ ꝓfitetur. xi. q. iij. estimãt. Est autem necessaria talis confessio propter quattuor. Primo ut deus honorificetur. Secundo ut fides defendatur. Tertõ ut proximus edificetur. Quarto ut infidelis cõfũdatur: de quibus uide ubi supra de tertio actu fidei scilicet susceptio martyrij habes supra ti. iij. de fortitudine.

De merito credẽ. §. III

di: nota q̃ credere est laudabile ꝛ meritorium triplicit̃ ꝓbat. s. rõe: sili'tudine: ꝛ auctoritate. Ratione quidẽ sic ꝓbatur. Dis'actus 'qui subijcitur libero arbitrio moto a deo per gratiã: ꝛ relatus i deum: est meritorius. Sed credẽ ẽ actus itellectus assentientis ueritati diuine: ex imperio voluntatis mote a deo per gratiam: ꝛ sic subiacet libero arbitrio in ordine ad deũ: ergo actus fidei est meritorius. Tho. scõa fe. q. ij. Itẽ sic ꝓbatur. Omis act' vtutis est laudabilis ꝛ meritorius. Sed credere ẽ actus fidei que est uirtus ĝ meritorius. Similitudine ꝓbatur sic. Sicut consideratio actualis scientie est meritorium: tum rõe libertatis arbitrij quia in potestate hominis est considerare et non cõsiderare: tũ ratõe finis ex parte charitatis: vt consideratio scientie referatur ad honorẽ dei: vel ad vtilitatẽ ꝓximi in q̃ casu vtiq̃ ẽ meritorius: q̃uis i ipa sciẽtia nõ sit meritum: qꝛ intellect' captiuat ad assẽtiẽdu: veritati: nec remanet volũtas libera ad assẽtiẽdũ. Sic i ꝓposito. Cũ circa ea q̃ sũt fidei: non cogatur itellect' ad assẽtiẽdũ: qꝛ nõ da

re videt: sicut per scientiam remanet voluntas libera ad assentiendum: vel non assentiendū fidei Et ideo assētiēdo ꝓpter deū meret. b. Tho. scōa scōe. q. ij. Aug⁹. āt super Joan. idem probat sub similitudine radicis dicens. Sicut in radice arboris nulla prorsus apparet pulchritudo. et tñ quic quid est in arbore pulchritudinis vel fructus ex illa procedit: Sic ex fidei humilitate: quicquid meriti quicquid beatitudinis anima susceptuā ē ex fidei fundamento procedit. Tertio auctoritate ꝓbatur sic: christ⁹ dixit Joan. xx. Beati q̄ non viderunt et crediderunt. Sed premium non debet nisi merito. Beatitudo vero est ultimum ⁊ perfectū premium g̃ ⁊c̄. Ad predictoꝝ maiorem euidentiam nota quinq̄. Primum est q̄ ratio humana ad ea que sunt fidei potest se habere ad voluntatem credētis dupliciter. Uno mō antecedēter: puta cum quis nō vult credere: uel non habet promptā voluntatem ad credēdū: nisi ratione humana induceretur. Et tūc ratō hūana diminuit meritū. Et in hoc casu intelligenda est auctoritas. Greg. Fides non habet meritum ⁊c̄. Secundo modo ratio humana se habz ad voluntatem credentis consequēter: puta cum homo habet ꝓmptā voluntatem ad credendū: etiā sine ratione. Et ex hoc q̄ diligit veritatem creditam super ea cogitat: ⁊ amplectitur: si quas rationes ad h̄ inuenire potest: tūc hūana ratio non excludit meritum fidei: sed est signum maioris meriti b. Tho. scōa scōe. Secūdo notādum q̄ ea q̄ sūt fidei ⁊ si supra rōez sint: non tñ ꝓtra ratiōem Et ideo querē ea que sūt supra rationē: non ē vituperabile sed laudabile: quia homo debet se ad diuina dirigere q̄tum potest ut dicit ꝓbus. x. ethi coz. b. Tho. in. iij. senten. Qñ tñ intelligendum est: cum quis querit hmōi timorate ⁊ moderate vt dicit Augu. ⁊ non supra capacitatē suā: iuxta illud. Altiora te ne quesieris. Ecci. iij. Tertio nota q̄ ratio naturalis in his que sunt fidei potest induci: vel cum fide vel contra fidez. Et illa quidem ratō que scōz fidem inducitur potest augere meritū in q̄tū facit volūtatem magis promptam ad credendū. Ratō autem inducta cōtra fidem ad difficultatez actum addit et per cōsequēs auget meritū. Unde manente eadem voluntate credendi: magis meretur ille qui credit illud ad quod videt multas rationes in cōtrarium: q̄ qui eas non videt: sicut q̄ temptatur vehemēt⁹ de luxuria vel alio vitio. si resistat equali voluntate magis meretur beatus Tho. in. iij. sētē.. Quāto nota q̄ magis meretur ille qui credit sine ratione uel suasione: q̄ ille qui suasionem uel rationez querit: manente eadem uoluntate credendi. Qō sic ꝓbatur. Sicut affectus rationalis debz summe bonitati dignum amorem: ita intellectus summe ueritati dignam credulitatem. Sicut ergo nō est digna dilectio ad deum qua diligitur eius bonitas solum propter utilitatem: ita eadez ratione nō est digna deo credulitas: qua assētitur prime veritati: solum ꝓpter ratiōis ꝓbationem uel suasionem. Item sicut aliud est diligere aliquem ex suis meritis sine ratione beneficij aliud diligē ipsum sine meritis ex sola uirtute ⁊ gratia diligētis: sic aliud est credere ex probabilitate uel euidētia ipsius credibilis: aliud ex uirtute credentis qō est maioris meriti. Quinto nota q̄ credere alicui subito sine deliberatione ⁊ sine inspiratione ⁊ sine motione sufficienti: est leuitas mentis. Uñ dicitur Ecclesiastici. xix. Qui cito credit leuis est corde. Credere uero alicui cum discretione uel spiratione: uel motiuo sufficienti: non est leuitas cordis: sicut facit ille qui credit ea que sunt fidei. talis enim habet sufficiens motiuum ad credēdū Inducitur enim auctoritate diuine doctrine miraculis confirmate: ⁊ amplius interiori instinctu dei illuminātis. Et iō talis non leuiter credit: ut dicit. b. Tho. i primo cōtra gentiles: ⁊ secūda se cūde: nec fidei meritum tollit Rainerius.

De magnitudine. §. IIII

⁊ augmēto fidei ex eoq̄ dixit christus chananee Mathei. xv. O mulier magna est fides tua. Et centurioni. Mathei. viij. Non inueni tantam fidem in isrl: ⁊ apostoli domini adauge nobis fidē Sciendum igitur q̄ ex parte obiecti formaliter fides non uariatur: nec augetur: nec minuitur: q̄a obiectum fidei cum sit ueritas prima que deus ē: ⁊ hec non uariatur nec augetur: sic nec fides. Sz considerādo fidem ex parte subiecti in quo ē: sic fides tum ex parte fidelium: tum ex parte creditorum uariatur. Et hoc triplici ratione. primo ratione conditionis temporis: secundo ratiōe diffusionis luminis: tertio ratione dispositionis hominis. Quantum ad primum nota q̄ q̄uis sit eadem fides quā habemus de christo: ⁊ quam habuerunt antiqui patres: tamen quia ipsi ꝓfessi erunt christum ⁊ nos sequimur: ideo eadē fides diuersis uerbis a nobis ⁊ ab eis significatur. Naz ab eis dicebatur per uerba futuri temporis. Ecce uirgo concipiet ⁊ pariet filium. Isa. vij. Nos aūt dicimus per uerba preteriti temporis: quia concepit ⁊ peperit filium. b. Tho. secunda secunde. q. ciij.. Et notandum q̄ licet eadem fuerit fides omni tempore de mysterio incarnationis apud omnes quātum ad substantiam: diuersimode tamen quantum ad explicationem secunduz diuersitatem temporum ⁊ personaruz. Nam ante statum peccati homo habuit explicitam fidem de incarnatione christi scōm q̄ icarnatio ordinabatur ad conuersionem glorie: non autem secunduz q̄ ordinabatur ad liberationē a pcō per passionez

ꝛ resurrectionem quia homo non fuit ꝓfesꝯ sui peccati. Post peccatum autem homo habuit explicatam fidem nō solum de incarnatione christi sed etiam de passione ꝛ resurrectione: quibus genus humanum liberabatur: ꝛ ante legem ꝛ sub lege mosaica: aliter tamen ꝛ aliter. Nam minores fidem habuerunt circa huius mysterium implicitam videlicet credendo ꝛ expectando salutem ꝛ ꝫ demptionē hominū: modū tamen ignorādo ante legē. Sub lege uero persona mediatoris mittēda predicabatur: sed utrum hō uel angelus uel deus esset talis: a mioribus nesciebatur: ut dicit Hugo de sancto victore. Maiores autem tam ante legē ꝙ sub lege fidem habuerunt explicitam de icarnatoe christi: ut patriarche ꝛ prophete. Et multi eorū specialis reuelatio facta est: ut Abrahe: Isaac ꝛ iacob: moisi: dauid: isaie: ꝛ alijs multis. Multi quoq; gentiles diuersis temporibus fidem habuerunt explicatam de incarnatōne christi: quibus. s. reuelatio facta est: ut Job qui dicit. xix. c. Scio ꝙ redemptor meus uiuit ꝛc̄. Et sybilla etiam ꝓnuntiauit quedam de christo. s. eius natiuitatem: passionē: ꝛ resurrectionem ꝛ aduentum ad iudicium ut refert Lactantius in libro institutionuꝫ. Et in historijs etiam romanorū inuenitur ꝙ tempore constantini imperatoris fuit quoddam sepulchꝝ inuentum in quo iacebat homo habēs laminam auream super pectus suum: in quo erat scriptum christus nascetur de uirgine ꝛ credo in eū O sol iterum me uidebis constantini tēporibus. b. Thomas scōa scōe. q. ij. tēpore uero gratie reuelate: tenentur tam minores ꝙ maiores habere fidem explicitam: de his que in ecclesia proponūtur: sicut sunt articuli incarnationis. Et cuꝫ ipm mysteriuꝫ incarnationis includat in se mysteriuꝫ trinitatis: quia dicimus de eo ꝙ filius dei patris factus ē hō conceptus ex spiritu sancto: natus de uirgine: iōo necessarium est nunc etiā explicite credere mysteriū trinitatis omnibus. s. ꝙ sit pater ꝛ filius ꝛ spiritus sanctus unus deus: non autem q̄ ad alias subtilitates circa huius. b. Tho. ubi supra. Et nota q̄nto magis propinqui fuerunt christo tanto magis explicite fidem habuerunt de christo. Unde gregorius dicit secundum incrementa temporum creuit scientia sanctorū patrum. Et propter hoc beatus Joan. baptista: quia fuit propinquissimus saluatori: expresse cognouit aduentum christi in carne. Unde dixit de eo. Ego vidi ꝛ testimonium perhibui: quia hic est filius dei. Cognouit ad passionem eum venturuꝫ. Unde dixit. Ecce agnus dei prenūtians immolationē eius. Nec est contra hoc ꝙ misit interrogare ihm per discipulos suos dicēs. Tu es qui uenturus es Math. xi. tāquā dubitaret. Triplex est enim dubitatio. Prima infidelitatis qualis fuit in iudeis. Secūda est tarditatis: qualis fuit in discipulis euntibus in emaus ꝛ quibusdam alijs Math. ult. Tertia est amoris siue pietatis: ꝛ hec proprie non est dubitatio ꝛ talis fuit in Joāne. s. quidam hōrum quo anima ad modū dubitantis se habet. Unde Ambrosius. Joānes non fide sed pietate dubitauit: horrebat enim considerare: ꝙ filius dei ad inferna descenderet. Greg. tñ aliter exponit: uidelicet ꝙ Joānes interrogauerit nō ō ad uentu suo in carnem uel ad passionez quā iā prenūtiauerat: sed utrū per se ad inferna descendēt: uel aliū mitteret ad liberādos patres Scōm Diero. Queliuit per hec si uellet ut eius aduentuꝫ ad limbū patribus nūtiaret: ut esset ꝑcursor suꝰ tūc sicut hic fuerat. Hilarius vō ꝛ Crisꝰ. dicūt: ꝙ ꝑdictam inquisitionē nō ꝓ se fecit: sed pro discipulis suis: ut ipsis uidentibꝰ signa eius ut contigit perꝑēderet ipm esse messiam quod nōdū credebāt: aliꝫ exponūt ut nō sit illud interrogatiuum: sꝫ assertiuuꝫ magis. i. firmiter fateor: qr tu es messias ꝛ nō aliuꝫ expectamus Raineriꝰ. Et sic fides christiana est magna profunditatis explicite.

Variatur secūdo .ꝟ:v:

fides ex parte fideliū ꝛ creditorꝝ rōe diffusionis luminis. Licet enim sit eadem fides i maioribꝰ ꝛ minoribꝰ subditis ꝛ prelatis: tū superiores de credēdis tenētur habere pleniorē notitiā ꝙ inferiores: ꝙ sic pōt probari. Explicatio credēdorꝝ fit ꝓ reuelationē diuinā: eo ꝙ credibilia naturalē rōem transcēdūt. Unde sicut reuelatio diuina quodā ordie ad angelos inferiores ꝓ superiores uenit: et ad hōies etiam per angelos: ita explicatio fidei per superiores uenit ad inferiores homines: sicut aūt superiores angeli qui illuminānt inferiores de diuinis hñt pleniorē notitiā: ita superiores hōies ad quos pertinet alios erudire de credendis: debēt habē plēiorē notitiā: ꝛ eā magis explicite credere. b. Tho. secūda secūde. q. ij. Ad maiorꝝ horꝝ declarationē notāda sūt septem. Primū est ꝙ ad preceptū charitatis: ꝛ si oēs equaliter teneanꝰ: qr illud ē de necessitate salutis: non sic omnes equaliter tenentur ad credendum explicite: quia credere explicite non est de necessitate salutis: quo ad omnes eq̄liter: sed maiores ad hoc tenentur: quia cū hēant alios ex officio instruere plura tenentur explicite credere ꝙ minores. b. Tho. secūda secunde. q. ij. Secōz ē ꝙ simplices cū ñ teneāt oīa explicite credē ñ sūt examiandi de subtilitatibꝰ fidei: nisi qñ habēt suspitio ō subtilitatibꝰ fidei ꝛ nisi qñ habetur suspicio de eis ꝙ sint ab hereticis deprauati. q̄ i his que pertinēt ad subtilitatē fidei solēt fidē simpliciū deprauare. b. Tho. fa fe ubi supra. Tertiū ē ꝙ si simplices i subtilitatibus fidei deficiāt ex simplicitate: eis nō imputatur: precipue si non inueniāt: doctrine puerse pertinaciꝫ adhēre. b. Tho. fa fe. ubi supra. Quartum est ꝙ minores ñ hñt fidem

implicitā in fidem maiorū nisi maiōes adherereēt diuine doctrie. Et ex hoc minores debēt maiori bus adherere in credēdis. Unde apls. i. ad Lori. iiij. Imittatores mei estote: sic ego christi. b. Tho. ubi supra: ḋntuz ē ꝙ cū hūana cognitio ñ sit rla fidei: sz vitas diuina: nō ꝓiudicat fidei simplicium q̄ credūt eos rectā fidē hīe error maiorū: nisi mio res ꝛ simplices maiorum errorib' in ꝑticulari pti naciter adhererent ꝺ vniuersalis ecclie fidem. b. Tho. ubi supra. Sextū est ꝙ fides uniuersalis ec clesie nō potest deficere: dicēte domio Petro Lu ce. xxij. Ego pro te rogaui ut non deficiat fiḋ tua Et quātuz ḋdem ad personam petri intelligitur ꝺ effectu finali: ut. s. ꝙ nō periret persistēdo in nega tionis peccato. Quātū ad ecclesiam autem que i telligitur in fide petri: simplr vum est: qz nō pōt fi des ecclie deficere. Rō quare fides ecclesie in gene rali deficere nō pōt ē: qz diuina prudentia ecclia ī gitur. s. a spū sancto eā diligente ut non erret. Et licet Papa in particulari errare possit: ut i iudici alibus in ḋbus ꝓceditur per informationē. alś in his q̄ pertinēt ad fidem errare nō potest. s. ut Pa pa in determinādo: etiā si ut particularis ꝛ ꝑuata persona. Uñ magis standū est sñie pape ꝺ ꝑtinēti bus ad fidem: quam in iudicio proferret: ꝙ opini oni quorūcūqz sapiētum: cum ꝛ cayphas lz male ꝓphetauerit inscius. b. Tho. in quodlibet. Septi mū est ꝙ maiores ad quos pertinet: alios erudire tenētur in his que sunt fidei suo loco ꝛ tpe rōem reddere iuxta illud. i. pe. iij. Parati semp ad satiś factionē omni poscēti rōem de ea que in uobiś est fide ꝛ spe: qꝺ nō intelligitur de rōibus demonstra tiuis: que adhiberi nō possūt: sed persuasiuis ad i structiōem ꝛ defensiōem ad remouendū impedi mēta fidei: ostendendo non eē ipossibile qꝺ i fide ponit. Omni autem poscēti itelligitur ꝺ distribu tione accōmoda. s. de his q̄ parati sunt credere ꝛ querunt instrui non his qui parati sūt deridere. De his. n. dixit christus. Nolite sāctū dare canib' ꝛē. Rainerius. Hos docet Origenes prudēter elu dere: trālferendo se ad aliam materiam: nō preci se tacēdo. dī. xliij. i mandatis. Et sic fides christia na ē magna duratione seu longitudine.

Tertio uariatur fi. §. vi

des qz augetur uel minuitur ratione diś positionis hominis. Nam fides potest esse maior in vno ꝙ ī alio ratione prime ueritatis: que est vnica ꝛ sim plicissima: sed ex parte non solum credendorum: lz ēt personaz: rōe maioris explicationis uł maio ris deuotionis: uel maioris illustrationis diuine.

Ubi sciendū ꝙ fides crescit uel perficit quattu or modis. Primo cognitione quantum ad actuz rōalis: ꝛ sic ꝑficiēs in cognitōe diuinoz dicit cre scere in fide. Secūdo cōstātia ꝛ firmitate: ꝙtuz ad actū irascibilis: ꝛ sic martyres dicūtur ꝓfecisse in fide. Tertio feruore ꝛ deuotōe ꝙtū ad actū cōcu piscibilis: ꝛ sic feruentes zelatores fidei dicūtur in ea ꝓfecisse. Quarto actōe ꝙtū ad actum exterioris hōis ꝛ sic actiui dicūt crescē i fide ꝑ bona opera.

Ex his ostēditur. §. VII.

fides alicuius: esse magna. Primo ut alta ꝺ deo sē tiat. Scōo ut trālitoria ꝓ premio eterno contem nat. Tertio ut in aduersis de deo confidat ꝛ nō ꝺ ficiat. Quarto ut a bono opere nō desistat. Pri mo igitur dicitur fides alicuius magna ut alta de deo sentiat: ut habuit centurio ut dictum est a do mino. Math. viij. non inueni tantam fidem i isrl' Et ꝙtū ad personam eius ex eo ꝺ: qz a nullo edo ctus fuit: ꝛ tamē diuinitatem credidit. Apostoli aūt per uerba audita ꝛ miracula visa crediderūt. Quantum ār ad populum gentil. m in illo centu rione signatū: ex quo ecclesia pro maiori parte sō mata est: utiqz aliora de deo sentit ꝛ magis expli cite populus christianus ꝙ iudaicus ī ueteri testō

Secundo dicitur magna ut transitoria pro ea contemnat: sicut habuit Moises: de quo apls ad heb. xi. Fide Moises grandis factus negauit se eē filiū pharaonis: magis eligens affligi cuz populo dei: ꝙ temporalis peccati habere iucunditatem. Ubi Augu. maxime fidei est contemnere tempo ralem iucunditatem. Tertio fides ꝺ magna. ut illa in aduersis de deo confidat ꝛ non deficiat: Cui' ꝺ rū qz fecit petrus: fuit sibi dictū a domino Modice fidei q̄re dubitasti. Math. xiiij. Cum. s. ambulās sup aquas cepit mergi. Quarto ꝺ magna cū ñ desistit a bono ope: ut si stati cū a deo petit nō accipit: sicut fecit mulier chananea pe se uerās ī sua petitione donec obtinēt. Et sic potest dici fides magna fm dimēsiones. s. altitudinis q̄ ad primū: latitudinis quo ad fm qꝺ fit per dilecti onē: profunditas quo ad tertium quod fit per hu militatem: lōgitudis quo ad quartum quod fit ꝑ seuerando. Uel aliter magna dī fides per altitudi nem ꝛ ꝓfūditatē ꝙtū ad mām: qz de diuinitate et hūanitate. Per latitudinē qz totū pene mūdum ꝟplectit. Per lōgitudinē: qz ab ūtio mūdi cepit ꝛ usqz i finē secli durabit. ñ sic pfidie diuēsaz gētiū

De necessitate. §. VIII.

credēdi ꝙ necessariū sit ad salutē credē seu hīe fi dē oñdit christ' Maz. ulī. dicēs. q ñ credidēit ꝺdē nabit: ꝛ Joā. iij. q ñ credit iā iudicat' ē. s. ad etnaz dānatōez: ñ solū ī iudicio dei: lz ēt ecclie militātis ꝟsuppoſita ꝓmanētia ei' i ipa ifidelitate: apls ēt ad heb: xi. Sine fide impossibile ē placere deo Hoc āt sic probat seu declarat. b. Tho ꝟa ꝟe. q. ij ar. iij. In omnibus naturis ordinatis inuenitur: ꝙ ad perfectionē nature iferioris duo cōcurrunt: Unū qꝺ ē fm propriū motū. Aliud autē qꝺ ē fz motū superioris nature. Sicut aqua fm motum

ꝓprium mouetur ad centrum: scōm vo motū lu ne mouet circa cētr fz fluxū ⁊ refluxuz. Similit orbes planetarꝝ fm ꝓpuz motuz mouētur de occi dente in orientem. Motū ātem ꝑmi mobilis ab ori ente in occidētē. Sola ātem rōalis nā creata hz ime diatum ordinem ad deum: qz cetere creature nō attingunt ad aliquid uniuersale: sed solum ad ali quid particulare: participantes diuinam bonita tem: vel i essēdo tm sic ipsata: uel ctiā i uiuēdo: vt plante ⁊ cognoscendo singularia: ut animalia bru ta. Natura autē rōalis in quātum ꝓgnoscit univ salē bōi ⁊ entis rationē: hz imediatum ordinē ad uniuersale essendi principiū. Perfectio igitur rō nalis creature non solum ꝓsistit i eo qō ei cōpetit fm suam nām: sed etiam in eo quod ei attribuit ex quadam supnaturali perfectione diuine boni tatis. Unde ⁊ supra dictum est: qꝫ ultima beatitu do hominis consistit i quadam supernaturali dei uisione: ad quam quidem uisionē homo pertigere non potest nisi per modum adiscentis a deo doc tore: fm illud Jo. vi. Oīs qui audit a patre ⁊ didi cit uenit ad me. Huius ātem discipline fit hō pticeps nō statī: sed successiue fm modum sue nature oīs ātem talis adiscēs: oz qꝫ credat ad hoc qꝫ ad perfectā scientiā pueniat. Sicut etiam pbus dicit qꝫ opoz tet addiscentē credere. Unde ad hoc qꝫ hō pueni at ad perfectā beatitudinē uisionis uel ad pfectaz uisionē beatitudinis: preexigit qꝫ credat deo tāꝫ discipulus magistro docēti: ⁊ q̄uis multa ꝺ ōo p ea que facta sunt intellectu conspiciantur: ut dici tur ad Ro. i. tamē altiori mō quātum ad plura percipit fides q̄ ratō naturalis ex consideratione creaturaꝝ. Nec ex hoc iminet homi periculū er randi: qz sicut per lumē naturale itellectus assen tit principijs: ita per lumē fidei diuinitus ifusum: homo assentit his q̄ sunt fidei. nō ātem ꝑ ꝝs: q̄uis ñ possit ea resoluere in prima principia ea clare ui dendo. Unde ⁊ Greg. i moza. exponēs illud qō ō us dixit moisi Exo. xxxiij. Sta in petra ⁊c: sic ait Jn petra Moises pōitur ut dei faciē ꝓtēplet: ꝺa nisi quis fidei soliditatē tenuerit. diuinā pñiam ñ agnoscit de q̄ soliditate deus dixit. Sup hanc pe trā edificabo ecclīam meā. xxiij. q. i. qz ex sola. i. super hāc fidem quam es confessus.

De necessitate cre. §. IX.

dendi aliqua explicite: ⁊ que. Sciendum scōz. b. Tho secūda scōe. q. i. ⁊. ij. qꝫ semp fuit necessariū credē aliq̄d explicite. ⁊ i ueteri testō apō oēs nati ones sufficiebat credere illa duo q̄ pōit aplus ad heb. xi. Accedētē ad deum oz credere: qz ē: ⁊ qꝫ in quirētū se ē remūerator: ⁊ i diuio eē icludūt oīa que credim' i deo etialiter existere: ut trinitatem ⁊ pfectōes oēs i qb' nostra beatitudo ꝓsistit. Jn fi de ātem ꝓuidētie q̄ ibi notat cū dī qꝫ iquirētiū se est remunerator: includuntur omnia que a deo tpa liter dispensātur ad hoīm: que sunt uia in btitu dinē ut redēptio facta p christū i quo iplicite cōti nētur icarnatio: passio: resurrectio: ⁊ hmōi. Mi nores ḡ credēdo illa duo exīsse: credebāt iplicite oēs articulos fidei: ⁊ hoc sufficiebat eis Maiores vo ut ꝓphe ⁊ alij: habuerūt de quibusdā articlis explicitā fidē. Jn nouo ātem testamēto post tempus gratie reuelate: non sufficit illa duo credere expli cite: sed oz qꝫ oēs tam maiores q̄ minores hēant explicitam fidem de mysterijs christi: vt incarna tōnis: passionis: resurrectionis: ascensionis: ⁊ hu iusmodi: precipue de his q̄ cōiter solēnizat eccles ia: ⁊ que publice proponūtur: aut etiam de myste rio trinitatis quantum ad nūerum ⁊ distinctionē personarū: qz hoc exprimitur in mysterio icarna tionis ut dictū est supra: hoc enim per se est obiec tum fidei qz illud ꝓprie ⁊ per se ad obiectū per tinet: ꝑ quod hō ꝓsequitur beatitudinē: ⁊ qō ē ui a hōibus vēiendi ad beatitudinē: hoc ē mysteriū icarnationis ⁊ passionis ⁊ huiusmodi. vñ Augu. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites: oēm hōiez q̄ per concubitū viri ⁊ mulieris concipitur cū ori ginali peccato nasci: moriq̄ subiectū: ob hoc na turaliter nasci filiū ire: a q̄ ira nullus liberatur ni si ꝑ fidē mediatoris hōis iēu christi de ꝓse. di. iij. Sed ut dictū est i ueteri testō iplicitā: nunc expli citā i nouo testō quo ad adultos. Per accidēs ātem ⁊ ratione ptinēt ad obiectū fidei: omnia que in scri ptura sacra: diuinitus tradita continētur. Sicut qꝫ abrahā habuit duos filios: qꝫ vō fuit fil' isai. ⁊ huiusmodi: ⁊ quantum ad ista que secūdario p tinēt: nō tenetur hō explicite credere: sed solum i plicite ⁊ in preparatione animi: in quantū paratus est credere quicq̄d in sacra scriptura continetur. Sz tūc tenetur explicite credē qñ hoc ei ꝓstiterit i doctrina fidei cōtineri. Sz ꝑ hoc pōt sic argui Nullus tenetur ad id qō non ē in eius potestate. sed credere aliquid explicite nō est in ei' potestate Dicitur.n.ad Ro. x. Quō credent ei quem nō au dierūt. Quomō audient sine predicante: quō pre dicabūt nisi mittātur: sed ad multos non est mis sus predicator: ergo ⁊c. Respondit. b. Tho. scōa scōe. q. ij. arti. v. qꝫ si in potestate hōis dicatur ali q̄d esse excluso auxilio gratie: sic ad multa tenet hō: ad que non potest sine gratia reparare: sic ad diligendum deum ⁊ proximum ⁊ similiter ad cre dendū articulos fidei: sed cū hoc potest homo cū auxilio gratie. qō q̄dē auxiliū diuine gratie q̄busq̄ cūq̄ diuinit' datur: ⁊ misericordie a deo datur: q̄ bus autem non datur: ex iustitia in penam prece dentis peccati saltem originalis non datur. Ut Augustinus dicit in libro de natura ⁊ gratia. Et ad hoc facit quod habetur de pe. distinctione. ij. quicūq̄ ab illa ⁊c.

De obiecto fidei qō ē vitas ꝑma. Cap. IIII.

Capitulum Quartuz

E obiecto fidei sci

enduz q obiectū fidei est vitas ꝑma. Sz pro huius maiori declaratiõe. nõ ſm. b. Tho. ſcõa ſcõe. q. i. ar. i. Q cuiuslibet cog scitiui habitus obiectum duo hz. ſ. id quod materialiter cognoſcitur: quod est ſicut materiale obiectū: z id per quod cognoſcitur q ẽ formalis rõ obiecti. Sicut i ſciẽtia geometrie materialiter ſcita ſũt concluſiones. Formalis uero ratio ſciẽdi ſt ꝓncipia demõſtratiõis per que cõcluſiones cognoſcũtur: ſicut etiam quo ad potentiam uiſiuã obiectū materiale est color ſiue coloratum z quaſi fõmale obiectū est lux qua mediante uidetur colõatũ: ſic igitur ſi in fide conſideremus formalẽ rõem obiecti. Nihil est aliud q̃ vitas prima. Non eniz fides de qua loquimur aſſentit alicui: niſi quia ẽ a deo reuelatũ. Unde ipſi vitati diuine inititur tã q̃ medio. Si uero conſideremus materialiter ea quibus fides aſſẽtit. nõ ſolũ est ipe deus: ſed etiaz multa alia que ſub aſſenſu fidei nõ cadũt: niſi ſm q habẽt aliquem ordinem ad deum: prout. ſ. per aliquos diuinitatis affectus homo adiuuatur ad tendẽdum in diuinam fruitionem: z ideo etiaz ex hac parte obiectum fidei est quodãmodo uerũtas ꝑma in quãtum nihil cadit ſub fide niſi in ordine ad deũ. Sicut z obiectũ medicie est ſanitaſ: q nihil medicina cõſiderat niſi in ordie ad ſanitatẽ. Et ſic ea que pertinẽt ad humanitatem chriſti vl ad ſacramẽta eccleſie: uel ad quaſcũq creaturas: z omnia illa que in ſacra ſcriptura credũtur: cadũt ſub fide: in quãtũ per hmõi ordinamur ad õum: z eis etiam aſſentimus propter diuinam uẽitatem. Est autem tale obiectuz fidei aliquid non uiſũ circa diuina neq uiſione corporali. ſ. claze z demõſtratiue. Uiſum tamẽ est illud aliquo mõ i generali. ſ. ſub cõi ratione credibile. Non eni crederet quis: niſi uideret ea eſſe credenda: vel ꝓpter euidentiã ſignoz: vel aliq̃d huiuſmodi. Et eadez rõe idẽ est nõ ſcitũ: quia omnis ſcientia habetur per aliqua principia per ſe nota: z per cõſequẽs viſa. Unde oportet quecunq ſũt ſcita aliq̃ modo eſſe uiſa: ſed fides est de nõ uiſis ſeu de non apparentibus ſcm apoſtolum z Augu. cõtingere tamẽ põt. q id quod est uiſum uel ſcitum ab vno hõie etiã uiatore: ut q deus ſit vnus: ſit ab alio creditũ qui hoc demonſtratiue non nouit id quod communiter hominibus proponitur: ut credendum est cõiter nõ ſcitũ: ratões autem que inducũtur a ſanctis: ad probandũ ea que ſunt fidei: nõ ſũt demonſtratiue ſed perſuaſiones quedã manifeſtãteſ nõ eẽ ipoſſibile q̃ ſ i fide ꝓponit: vel ꝓcedũt ex ꝑncipijs fidei. ſ. ex auctoritatibus ſacre ſcripture: ex his autẽ pricipijs bene probat aliquid apud fideles: ſicut etiã ex pricipijs naturaliter notis probat aliquid apud omẽs.

De diſtictõne cre §.I.

dibiliũ per articulos. Nota ſecũdũ. b. Tho. ſcõa ſcõe. q. i. ar. vi. q nomẽ articuli ex greco uidet eẽ deriuatũ: arthoron enim in greco quod in latino articulus dicitur: ſignificat quandam coactionez aliquarum partium diſtinctarum: z ideo particule corporis ſibi inuicem coaptate: dicuntur membroꝝ articuli. Et ſimiliter in grammatica apũd grecos dicuntur articuli quedam perteſorationis coaptate aliꝫs dictionibus. ad exprimendum genus earum: nũeruz: z caſuz. Unde credibilia chriſtiane fidei: dicuntur per articulos diſtingui: i q̃ tum in quaſdam partes diuiduntur habẽtes alia quam coaptationẽ ad inuicẽ. Est autẽ obiectuz fidei aliq̃d obiectũ nõ uiſũ circa diuina: z ideo ubi occurrit aliquid ſpeciali rõe nõ uiſũ. ibi est ſpecialis articul⁹. Ubi vero multa ſcm eãdem rõnem ſunt cognita uel incognita ibi non ſũt articuli diſtinguẽdi: ſicut aliã difficultatem habet ad uidendum q deus ſit paſſus: z aliam q mortuus reſurrexit: z ideo diſtinguitur articulus reſurrectionis ab articulo paſſiõis. Sed q ſit paſſus: mortuus: z ſepultus: vnam z eandẽ difficultatem habẽt ita q una ſuſcepta nõ erit difficile aliã ſuſcipere. Et ꝓpter hoc omnia hec pertinẽt ad unum articulũ

Et ſciendũ q diſtinctio credibiliũ per articlos fit de his: de quibus est fides ſecundum ſe z non de his de quibus est fides in ordine ad alia. ſicut enim i aliꝫs ſciẽtijs quedã proponũt ut p ſe itẽta: z q̃dã p manifeſtationẽ aliorũ: z ita credibilia: aliq̃ ſũt de quibus ẽ fides ſcm ſe: aliqua ſũt õ quibus nõ est fides ſecũdũ ſe: ſz ſolũ i ordine ad alia. q vo fides ꝓncipaliꝫ est de his q̃ uidẽda ſpamus i patria: ideo per ſe ad fidem pertinent illa: que directe nos coadiuuãt z ordinãt ad uitã eternã: Sicut ſunt tres ꝑſone: oipotentia dei: myſteria incarnatõis chriſti: z huiuſmodi. Et ſcm iſta diſtinguũt articuli fidei. Quedam uero proponuntur in ſacra ſcriptura ut credibilia: non quaſi principaliter intenta: ſed ad p̃dictoꝝ manifeſtatõem ſicut q Abraham habet duos filios: q ad tactuz oſſium heliſei ſuſcitatus est mortuus: z huiuſmodi alia que narrãtur i ſacra ſcriptura: ad manifeſtationẽ diuine maieſtatis uel incarnationis chriſti. Et ſecũdũ talia nõ oportet articulos diſtiguẽ. Q autẽ diffinit a quibuſdã articulus ſic: q est in uiſibilis ueritas de deo: artãs nos ad credendum: magis daꝫ talis diffinitio ſcoz etymologiã quãdã noꝫs prout habet deriuatoz latinã quã ſcoz vam eius ſignificationẽ: prout a greco deriuatur: que etiam poteſt ſaluari: quia licet ad credendum neceſſitate coactionis nullus arcetur: cum credẽ ſit uoluntarium: arctatur tamẽ neceſſitate finis: quia accedẽtẽ ad deũ oportet credere z ſine fide ipoſſibile ẽ placẽ õo ad heb. xi. aliẽ ſeruãi ñ põt Tho-

Dé numero articu. §. II

lorum sciendū q̄ aliq̄ ponūt. xiiij: aliqui tm. xij. Pro q̄rū declaratione dicit b. Tho. scōa secun de. q. i. ar. viij. q̄ illa per se ptinēt ad fidē: quoꝝ vi sione: i uita eterna pfruemur: ꝛ p que ducimur in vitaꝫ eternā. Duo autē nobis ibi uitanda propo nuntur. s. ocultuꝫ diuinitatis: cui' uisio nos bt̄os facit: ꝛ mysteriū humanitatis christi: per quem ēt in gloriā filioꝝ dei accessū habem⁹: vt dī ad Ro. v. Unde dicit Jo. xvij. Hec est uita eterna ut co gnoscāt te solū ueruꝫ deuꝫ: ꝛ quez misisti iħz chri stuꝫ. Et iō prima distictio articulorū ē. Q̄dam pertinēt ad mysterium diuinitatis: quedā ad my steriū humanitatis christi: quod est sacramētum pietatis ut dī. i. ad thi. iij. Circa maiestatē vō di uinitatis tria nobis credēda ꝓponūt. Primo qui dez vnitas deitatis: ꝛ ad hoc ptinꝫ primus articu lus. Secūdo trinitas personarū. ꝛ de hoc sūt tres articuli fm tres personas. Tertio proponūt no bis opa diuinitatis ꝓpria: quorū primū pertinet ad esse nature: ꝛ sic proponitur articulus creatio nis. Secūduꝫ vō ptinet ad eē gratie ꝛ sic ꝓponūt nobis sub uno articulo omnia pertinētia ad signi ficationem humanā. Tertiū ptinet ad esse glie: ꝛ sic ponitur alꝰ articulus de resurrectione carnis: ꝛ uita eterna: ꝛ ita sunt septē articuli ad diuinita tē pertinētes. Silr circa hūanitatem christi ponū tur septē alij articuli. Quoꝝ primus est de incar natione seu cōceptōe christi. Secūdꝰ de natiuita te eius ex v̄gine. Tertiꝰ de passione: morte: ꝛ sepul tura. Quartꝰ de descensu eꝰ ad inferos. Quiꝰ ō resurrectione. Sextus de ascēsione. Septimus de aduentu eius ad iudiciū. Et sic in numero sūt quatuordeci. Quidā tamē distinguūt articu los i. xij. sex ptinētes ad deitatē: ꝛ sex ad hūanita tē. Tres. n. articulos triū personaꝝ cōprehendūt sub uno. q̄ eadē est cognitio triuꝫ psonaꝝ. Arti culū de opere glorificationis distiguūt in. duos. s. i resurrectione carnis: ꝛ glorificatione aie. Articu lū autē conceptionis ꝛ natiuitatis coniungūt in unū. Jsta ꝓa assignatio. s. xij. vī cōior precipue q̄ ad uulgares. Et adaptat. xij. ap̄lis quorū symbo lus ut ponit. b. Tho. in. iij. ꝛ Hostiē. in sūma ibi uide. Sed prima que ponit. xiiij. videtur rationa bilior. Nā quāuis patris ꝛ filij ꝛ spūs sancti una sit cognitio quātum ad vnitatem essentie: que pertinet ad primū articulum: quantum uero ad di stinctionem personarum: que est per relationem originis: quodāmō i cognitione patris inducitur cognitio filij. Non enim pater esset si filium non haberet: quorum nexus est spūs sanctus: propter quod quātū ad hoc bene moti sūt qui posuerunt unuꝫ articulum triū personaꝝ. Sed quia circa si gulas personas sunt aliqua attendenda: circa que contingit esse errorem: quantum ad hoc de trib⁹ personis possunt poni tres articuli. Arrianus. n. posuit patrem oipotentē: seo nō credidit filiū eⁱ coequalē ꝛ substātialē patri. Et ideo fuit necessa rium ponere articuluꝫ de psona filij ad hoc ter minandum. Et hac rōe ℨ macedoniū necesse fuit ponere articuluꝫ ttiuꝫ de psona spūs sācti. Et silr ꝓceptō ꝛ natiuitas pñt poī sub uno articulo: ꝛ ēt resurrectio ꝛ vita eterna fm vnā rōem: in quatuꝫ ad vnū ordinant: ꝛ fm aliā rōez pñt distigui i ēn tū seorsū habēt spāles difficultates. Jtē nō q̄ quāuis unū deū cē: possit eē scitū p demōstratōez qō ꝓbat phūs in. xij. methaphi. tñ multa ō deo tenemus p fidē: q̄ phi nāles inuestigare nō ualue rūt rōe: puta circa prouidētiā eius ꝛ oipotētiam: ꝛ q̄ ipse solus sit colēdus: que oia pttnēt ad articu lū de unitate dei. Non fit āt mētio inter articlos de sapientia dei ꝛ prouidētia sicut de oipotentia: q̄ omnipotentia includit quodāmodo omnium scientiam ꝛ prouidentiam. Potentiā. n. in haben tibus intellectū nō opatur nisi fm uolūtatē ꝛ co gnitionē. Nō enim posset omnia i istis inferiōib⁹ agere que uellet: nisi haberet coꝝ cognitionē ꝛ ꝓ uidentiā. Nomē etiā ipm deitatis importat ꝓui sionem quandā. Et q̄ filio ꝛ spūi sācto ꝓuēit mit ti ad sanctificādū creaturā: circa quod plura cre denda occurrunt: ideo circa personam filij ꝛ spi ritus sancti plures articuli multiplicātur q̄ circa psonā patris qui nūquā mittitur. Et de sacramē to eucharistie in quantum est sacramentum: ha bet eandem rationem cum alijs effectibus gratie: sanctificantis. Unde fm hoc reducitur ad articu lū sāctā ecclesiam ꝛc. Jn quantū vō cōsideratur q̄ ibi corpus christi miraculose cōtinet: sic cōclu dit sub oipotentia: sicut ꝛ oia alia miracula que oipotētie attribuūt.

De simboloi quo. §. III

continentur articuli: quid sit: ꝛ quotuplex sit. Quantum ad primum dicit. b. Tho scōa secun q. i. q̄ nomen simboli est acceptum a collectione sententiarū fidei: quia in eo sunt collecte ille sētē tie seu articuli: quas necessarium est explicite cre dere de his que pertinent ad fidez: que diffuse ha bentur in sacra scriptura. Sicut enim ait aposto lus ad hebre. xi. Accedentem ad deum oportet credere. Credere autem non potest quis: nisi ueri tas quā credat ei proponatur. Et iō necessariū fu it vītātez fidei in unū colligere ut faciliuꝰ possit oi bus proponi: ne aliquis per ignorātiā a fidei ueri tate deficiat. et hāc collectionē sententiarū impor tat simbolus. Et q̄ ecclesia uniuersalis errare nō potest: qm̄ spū sancto gubernat: hoc enim promi sit dominus discipulis dicens Joan. xvi. Cum ue uenerit ille spiritus ueritatis docebit uos omnez ueritatem. Cum auctoritate uniuersalis ecclesie simbolū sit editū: nil iconueniēs ibi ꝓtieri potest.

Capitulum Quartū.

Est aūt triplex ſimboluz approbatū ab eccleſia. Primū quod dicitur apoſtolorum: q̄ſi edituz ab apoſtolis. ſ. credo quod dī ſubmiſſe: ſeu occulte: quod ex eo fit: qz tēpore perſecutiōis editum fuit fide nondū publicata. In p̄mas aūt dicitur z cōpletorio: q̄i contra tēbras erroz̄ preteritorū z futuroz̄. Sed aliud ſimbolū. ſ. ſecūdū: editum fuit fide iā māifeſtata: z eccleſia hēnte pacē: z iō publice cātatur in miſſa. De iſto ſimbolo dicit de cō. diſ. iūj. Baptizandos oz fieri ſimbolū addiſcē: z epiſcopo uel preſbytero reddē. Et itelligitur de ad ultis. Et loq̄tur de ſimbolo apoſtolorum. i. Lre. in deū pa. z̄c. ut p̄z diſ. e. c. ante. xx. Et rōnē hui⁹ z figurā aſſignat Rabanus: dī. Priuſ ipſe xp̄ſ cecinati oculos luto ex ſputo facto ſuplīiuit: z ſic ad aq̄s ſiloe miſit: quia p̄us dēt baptizādus fide i carnatiōis inſtrui: et ſic ad baptiſmū creduluſ admitti: ut ſciat cuius gratie ē in eo p̄ticeps: z cui iā debitor fiat deiceps: de cōſe. di. iūj. āte baptiſmū. Secūdū ergo ſimbolū dicitur ſibolū patrū: qui editus fuit in cōcilio niceno: ut dicitur i decre. diſ. xv. §. i. Et ſciēdū q̄ in oībus ſimbolis eadez fidei vītas docetur. Sed q̄a ibi oz populū diligētiuſ inſtrui de fidei ueritate: ubi errores iſurgūt: ne fides ſimpliciū coꝛrūpatur: pp hoc fuit necriū plura edere ſimbola: quia i nullo alio differunt: niſi q̄ō i uno plen⁹ explicatur: quod i alio iplicite cōtinet ſecūdū q̄ exigebat hēticoz inſtātia. Et qz confeſſio fidei traditur i ſimbolo: quaſi ex p̄ſona totiuſ eccleſie: q̄ p fidē unitur. Fides aūt eccleſie ē fides fōmata: iō cōfeſſio fidei i ſimbolo traditur: ſecūdū q̄ cōuēit fidei formate: ut dicatur. Credo i unum deū: ut ēt ſi qui fideles fidē nō hēnt formataz: ad hāc formā pertigere ſtudeāt. Et q̄a nullus error exortus fuit apud hēticoſ de deſcēſu xp̄i ad īferos iō ñ fuit neceſſariū aliquā explicationē circa hoc fieri. Et pp hoc nō iteratur i ſimbolo patruz: ſed ſuppōitur tāquā determiatū in ſimbolo ap̄lorū. Nō. n. ſequēs ſimbolū abolet p̄cedēs: ſed pot⁹ illud expōit. Et melius dicitur in ſimbolo ſāctaz eccleſiā ſine in: z cōius dicitur ſecūdū leonez: ſi tñ dicatur in ſāctā eccleſiā: erit ſenſus. Credo i ſpūm ſāctū: eccleſiā ſāctificantē: ita q̄ refertur fides ñia ad ſpūm ſāctū: q̄ eccleſiā ſāctificat. uel ſecundum Augu. itelligī eccleſia conuerſans credit in deum de conſe. diſ. iūj. p̄ma. Tertium ſimbolum eſt Athanaſiū. ſ. quicūq̄z uult ſaluus eē z̄c. Sed hoc non hz rōem z vim ſimboli: ex eo q̄ athanaſius compoſuit: qz patriarcha alexandrinus fuit non papa: ade quem ſolum ſpectat ſimboluz edē. Sz ex hoc q̄ eccleſia ſeu ſūmus pontifex. videns q̄ illud q̄ō cōpoſuit athanaſius per modū cuiuſdam doctrine: integraz fidei vītatē breuiter conticbat: acceptauit z approbauit p ſimbolo vt quaſi igula fidei habeatur. Notandū ēt q̄ in illo ſimbolo patrum factum in nicene ſinodo: dicebatur p̄riuſ in articulo de ſpūſancto. Et in ſpm̄ ſanctum ex patre p̄cedentem z patre filioq̄z cocqualem z̄c. Et in geſtis prime epheſine ſinodi legitur: q̄ plecto ſimbolo nicene ſinodi decreuit ſancta ſinodus aliam fidem nulli licere p̄ferre: conſcribere: uel cōponere ſub anathematis pena. Et idē firmatum eſt in calcedonenſi cōcilio. Sed poſtmodū ad remouendū erroꝛ grecoz̄ qui inſurrexit circa p̄ſonam ſpūſancti: z vītatem declarandam i alio cōcilio vniuerſali fuit additum. Et in ſpm̄ ſanctum z̄c. Qui ex patre filioq̄z p̄cedit. Nec per hoc icurrit ſentētiā excōicationis ſequens ſinodum gnālē quia addit ad ſimbolum nicenum: tum qz p̄hibitio z ſententia ſinodi ēpheſine ſe extendit ad p̄uatas perſonas: quarum nō eſt determinare de fide. Non. n. p̄ huiuſmōi ſententiā gnālis ſinodi: ablata ē poteſtas ſequenti ſinodo: nouam editionem ſimboli facere ad magis exponendum z declarandum ipſa contenta in ſimbolo. Sic. n. quelibet ſinodus obſeruauit vt ſequēs ſinodus aliq̄d exponeret: ſupra id quod p̄cedens expoſuerat: p̄pter neceſſitatem alicuius hereſis inſurgentē: tū ēt qz quod additum fuit ſeu compoſitū i ſequenti concilio vl̄i: non continet aliam fidem q̄ p⁹. i. ꝛriam z aduerſam: quod iportat aliud relatiuum diuerſitatis: ſed eandē magis declarat. Sic expōitur ēt illud ap̄li ad Galat. i. Si quis uobis aliud euāgelizauerit p̄ter id quod vobis euangelizauit: etiā ſi angelus de celo: anathema ſit. Credendū ē alios veros p̄dicatoꝛes galathis predicando multa dixiſſe: que nō dicit ap̄ls. Nec tñ fuerunt excōicati: qz non dixerunt aliud q̄ ap̄ls. i. ꝛriū fidei p ipſū p̄dicate: q̄uis potuerit dicē multa q̄ ap̄ls ñ dixerat ad maiorē declarationem dictoz̄ p eū.

Cōpoſitio ſiboli §. IIII.

pertinet ſolum ad ſūmū pontificem. Et rō eſt: qz editio ſimboli fit in ſinodo ſeu cōcilio gnāli: ſed ſinodus gnālis auctoꝛitate ſolūmō ſūmi pontificis pōt cōgregari: ut habetur i decre. di. xvij. p totum: g̃ ad ipſū ſpectat editio ſimboli. Pro h⁹ maiori declaratione dicit. bea. Tho. ſa. ſe. q. i. q̄ nouus editio ſimboli neceſſaria eſt ad vitandū erroꝛes inſurgentes. Uñ ad illius aucte pertinet ſentē tialiter determinare ea que ſunt fidei: vt ab oibus inconcuſſa fide teneatur ac tueatur. Hoc aūt pertinet ad aucte ſūmi pontificis: ad quem maioꝛes z difficiliores eccl̄ie queſtiones referuntur. Dicit enī i decre. di. xvij. Et ſūt verba Pelagij pape ſcribentis his qui cōuenerant ad illicitam cōuocationē: Joannis conſtantinopolitani. Multis ō vno apoſtolicis z canonicis atq̄z eccleſiaſticis inſtruimur regulis: non debē abſq̄z ſentētia romani pōtificis concilia vl̄ia celebrari. Quapꝛopē recte nō cōcilium ſed ueſtrū cōuēticulum vel cōciliabuluz cenſeat: z q̄cq̄d i eo actū ē: irritū habeat z vacuū.

Et ita maiores ⁊ difficiliores questiones ut sancta synodus statuit ⁊ beata cōsuetudo exegit: ad sedē aplicam sēper referāt. Et. xxiij. q. i. dicit Innocētius. Quotiens fidei rō ventilatur: arbitror oēs fratres ⁊ coēpos nō nisi ad petrū. i. sui nois ⁊ honoris auctē referre debē: q̄ per totū mūdū possit ecclīs ꝑdesse oibus: hec ibi. Uñ ⁊ xp̄s Luc. xxij. petro dixit quē sūmū pontificem cōstituit. Ego ꝓ te rogaui petre vt nō deficiat fides tua: ⁊ tu aliq̄n cōuersus cōfirma fratres tuos. Et rō huius est ſm Tho. q̄ fides una oz esse totius ecclie: ſm illud. i. ad Cori. j. Id ipsū dicatis oēs ⁊ non sint in uobis scismata: quod seruari nō posset: nisi q̄stio de fide exorta determinaretur ꝓ eū q̄ toti ecclesie ꝑest: vt sic eius sentētia a tota ecclesia firmiter teneatur. Et ideo sequit q̄ ad solā auctē pontificis ūmi: ꝑtinet noua editio symboli: ⁊ similiē declaratio credendoꝝ in dubijs occurrentibus vt dictū est. Uñ ⁊ Hiero. xxiij. q. i. sic ait ad Damasū. Hec ē fides beatissime papa: quā in catholica ecclesia didicimus: quāq̄ sēper tenuimus: i qua si minus pēsite aut paꝝ caute fōte aliq̄d positū est: emēdari cupimus a te: q̄ petri ⁊ fidē ⁊ sedē tenes. Si aūt hec nostra cōfessio aplat' tui iudicio cōprobat: q̄cūq̄ me culpare voluerit se ipsū uel maliuolū uel ēt nō catholicum: sed hereticū ꝓbabit: hec dic Hiero. in quodā libello: vbi exponit symbolū i fine.

Et nota q̄ ecclesia que errare non pōt ⁊ fides que nō pōt deficere: ē ecclesia romana ⁊ fides romane ecclesie. Uñ Hiero. sancta romana ecclia q̄ semper imaculata permānsit dño ꝓuidente ⁊ beato petro aplo opē ferente: in futuro manebit sine vlla hēticoꝝ insultatōe. s. prevalēte ſm glo. atq̄ firma ⁊ immobil' oi tēpore psistet. xxiij. q. i. hec ē fides. Et. q. e. dic Luci' papa. A recta fiō ⁊ apostolico tramite ꝓpter ullā perturbationē nolite recedere: scientes q̄ beati q̄ persecutionē pacunt ꝓp iusticiā: hec ē aplorū viua traditio. hec vā charitas que predicanda est: ⁊ precipue diligēda fouenda ⁊ ab oibus fiducialiter tenenda: hec sancta et aplica mat' omniū ecclia⁊ christiana ecclesia q̄ ꝑ dei oipotentis gr̄iam a tramite aplice traditionis nunq̄ erasse ꝓbat: nec hereticis prauitatib' ꝏpta uanda succubuit: sed ut in exordio normaꝝ fidei christiāe pcepit ab auctoribus suis aplorū christi ꝓncipibus: illibata fidetenus manet. Ubi glo. dic q̄ ecclesia que errare nō pōt: dī nō papa sed ꝓgregatio fideliū: q̄. s. tenent fidem: quā docuit petrus cum alīs apostolis. Et hec dī ecclesia romana et fides romane ecclesie: siue sint rome siue alibi. Et ꝓ hac orauit christus. xxi. di. §. i. Et voluntate labioꝝ suoꝝ nō fraudabit. Pelagius ēt papa dicit di. xxi. Quāuis vniuēse per orbē catholice ecclie: thalamus christi sit: tamen sancta romana ecclia catholica ⁊ apostolica nullis synodicis ꝓstitutis ceteris ecclesijs prelata est: sed euāgelica voce dñi ⁊ saluatoris nostri ꝓmatū obtinuit. Tu es: inquit petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclīaz meam: ⁊ infra. Hec ḡ prima sedes petri romana ecclesia: non hñs maculam neq̄ rugam: nec aliq̄d h' modi. glo. āguit q̄ vbicūq̄ sunt boni ibi ē eccl'ia. Et nota q̄ macula pōt referri ad heresim: ⁊ ruga ad scisma. Uel ē macula ad mortale qō qui hz et si numero non tamen merito est de ecclesia. Ut dicit Hiero. de pe. di. i. ecclesia. Ruga intelligi ēt potest heresis. Hinc ēt Hiero. ait. Qñ vetus oriens inter se populoꝝ furore collisus: indiscissam oñi tunicā ⁊ desuper textam minutati per frustra decerpit: ⁊ christi vineam exterminant vulpes inter lacos contritos qui nō hñt aquam ⁊ difficile vbi fons signatus ⁊ ortus ille conclusus sit: possit itelligi. Ideo mihi cathedram petri: ⁊ fidē aplico ore laudatam censui consulendam: inde nūc aie mee postulans cibum. vñ olim christi vestimenta suscepi. Neq̄ vo vastitas tanta elementi liquentis: ⁊ i teriacens latitudo terrarum: me ab preciose margarite potuit inq̄sitione ꝓhibere. Ubicūq̄ fuēit corpus: ꝓgregabunt ⁊ aq̄le: ꝑfligato a lobole mala patrimonio apud nos solos incorrupta patrum oīno seruatur auctōitas. Ibi cespite terra secūdo oñici semis puritatez cēteno fructu refert. Hic obrura sulcis frumēta: loluū: aucnaq̄z degenerant. Nunc in occidente sol iusticie orit. In oriente āt lucifer ille q̄ ceciderat super sidera potuit thronū suum. Uos estis lux mundi: vos sal terre: vos vasa aurea ⁊ argentea. Hinc vasa testea: virgam ferream ⁊ eternum operiuntur icendiū. Quāuis igī tui me terreat magnitudo: tñ iuitat hūanitas. A sacerdote victimā salutarē: a pastoꝝ presidiū ouis flagito. Fateſcat iuidia romani oñi ⁊ culmis ice dat ambitio. Cum successore piscatoris christi discipulo loquor: ego nullum premium nisi xp̄m sequens beatitudini tue. i. cathedre petri cōione ꝓsortior. Super illā petrā ecclīā fundatā scio: q̄ cunq̄ extra domū agnū comederit: ꝓphan' est. Sicḡ in noe archa non fuerit: ꝑibit regnāte diluuio. hec oia Hiero. ad Damasū papam. xxiij. q. i. Qñ.

Nonus titulus de diuina gr̄a. De duodeci ꝓphetarum diuine gratie ad similitudinem lucis materialis. Capitulum primum.

Ditte lucē tuā ⁊ vitatē tuā: ipsa me deduxerunt ⁊ adduxerūt i mōtem sanctū tuū ⁊ i tabernacla tua. ps. xlij. Cōsiderans ꝓpheta necessitatē diuine gratie: quā lucē uocat: q̄ sine ea nullus saluat: et vtilitatē: q̄ per eam homo bene operat: ⁊ causalitatem: q̄ a solo deo datur: ſm illud quod in alio. ait. ps. lxxxiij. Gratiā ⁊ gl'iaz dabit dñs: ⁊ ñ aliunde ideo ipsā lucē gr̄ie a deo petit: dicens. Emitte lucē

tuam ꝛc. Loquens autez Joannes euangelista de vbo incarnato. Erat lux va que illuminat omnez hoiem venientē in hūc mundū. Et est ibi distributio accōmoda: si loquamur de lumine gratie. Nā de lumine gie nō ē verū simplr. Non. n. oēs hoies illuminant a gratia: et infideles ꝛ iniq̄ q̄ xpiano noie gloriant. Sed q̄cunq; illuminant: nō ab alio q̄ a xpō illumināt q̄ q̄dem in quantum deus dator est ois gratie. vna cū patre ꝛ spūsancto: in q̄n tū vo homo receptor erat gie. Unū dī Luc. ij. Hēa dei erat in illo. Et qz vnūq̄q; q̄nto propiquius ē pncipio influenti: tanto plus recipit ò influētia ei⁹ Ut pz per exēplū de appropiquante ad ignē: ꝛ de flumine ppe mare. Hinc est q̄ aia xpi propinquissima: imo vnita vbo dei a quo ois gratia recepit copiosissime gīaz quasi infinitā. s. quātū creatura est capax recipere. Unū ꝛ de ipso intelligitur dictū Jo. i. Non. n. dat deus ad mensurā spm̄. i. gratiā spūssancti vz xpo hōi. Alīs quidem dat mensuratim fm determinataz uirtutē. Sed xpo a pncipio sue cōceptōis fuit data tanta: q̄ in eo non potat crescere. Et iō q̄n dī Luc. ij. Jhs proficiebat etate ꝛ gīa: intelligitur nō fm habitum interiorē: sed fm actum exteriorem seu apparentiā: qz fm q̄ crescebat etate ꝛ statura: ita faciebat opa que ostendebant maiorem gīam sanctitatis. Nos aūt crescere possum⁹ quottidie per bona opa. Et ad hoc hortatur apls fidelis dicēs. ij. Cor. vi. Hortamur uos ne in vacuum gīam dei recipiatis. In vacuum recipit ꝛ frustra: qui in ea non se exercet vt augeat. Et qz vt dicit phūs in. v. metha. Primū i vnoq̄q; genere ē regula ꝛ cā alioz: iō cum xps sit pmum in genere recipientium gīam de plenitudine eius vt scribit Jo. i. s. ex merito eius ꝛ exemplo ei⁹: nō q̄ de sua sit aliq̄d diminutum.

Est aūt duplex §. I.

gīa fm. b. Tho. in sūma: ꝛ alios doctores. s. gratū faciens ꝛ gratis data: ꝛ vtraq; semper plenissime in xpo. Hēa utraq; dī: qz gratis datur ꝛ sine meritis nīis. Magna aūt dīa est inter vtrāq;. Primo: qz gratia gratū faciens est proprie bonorum: qz nullus sine ea ē vere bonus ꝛ ois bonus eaz hz. Sed gīa gratis data ē cōis bonis ꝛ malis. Nam p phete fuerūt aliqui boui vt Jsaias: Hieremias: et h⁹mōi Alīj mali vt Balaam: Saul: ꝛ alīj: miracula fecerunt apli. Fecerunt ꝛ magy. pharaonis rebi. Et ideo q̄ q̄s non habeat non hz tristari ex q̄ cum ea potest esse malus ꝛ sine ea bonus. Secūdo gratia gratū faciens: est quōdā donū habituale in aia fm. b. Tho. pma secūde. q. cx. vel quidam influxus seu radius a diuia luce infusus in aia ad sui utilitatez: quod quidem semp permanet i aia: faciens eam deo gratā: ꝛ opera eius bona meritoria. Semper dico permanet: nisi q̄s se ea priuet: hoc autem accidit p quodlibet mortale. Cū enim quis aliquod eorum pèrpetrat ex toto amittit gīam nec est in sua potestate eam recuperare: nisi deus sua misericordia eam infundat: qō facere solet: reuertendo peccatorē ad penitentiam Ro. v. Justificati gratis gratia ipsius. Alias āt deus nū q̄ aufert hōi gratiam sine culpa sua. Sed gratia gratis data diuiditur in nouem genera ut ponit aplus. i. Cor. xij. vbi ait. Diuisiones gratiarū sunt idē dñs. s. dator eoz. Alīj datur per spm̄ sermo sapie: alīj ꝛc. Et huiusmōi gīe non sūt in aia per modum habitus fixe: sed per modū passionis trā seuntis. Nā illi q̄ sunt ueri prophete: non hñt cōtinue prophetiā in mente: vt prophetent ad placitum suum: spūs sanctus tangit corda eoz. Unde ꝛ heliseus dixit de sunamite. Alia eius i amaritudine est: ꝛ dñs celauit a me. Siliter q̄ faciunt miracula: nō semper possunt ea facere ad libitū: sz q̄n deus dat eis talem uirtutem. Unde ꝛ subtrahit ista gīa gratis data sine culpa hñtis. Tertio differunt: qz gīa gratū facientē q̄ hz oēs ei⁹ ptes: i. effectus ad salutem necessarios vz virtutes que ab ea procedunt omēs possidet. Sed gīam grat̄ data tam nulli simul hñt oēs ptes eius. Sz quis habz pphetiam: alius uirtutem faciendi miracula: alt sermonē sapie vel scie. Et si aliquis hēt plura ex his: non simul ea hz. Solus christus fuit q̄ omnē ꝛ sūmū gradū ois gratie semper habuit utriusq;. Et de hoc: ō pe. di. ij. querendū: ꝛ Jo. i. dicit. Plenū gratie et vītatis. Quia igit gratia gratū faciēs est illa que est nobis necessaria: iō hāc postulat ps xlij. dicēs. Emitte ꝛc.. Ubi tria nota.

Preciositatem ei⁹ admirādā: ibi Emitte lucē tuaz ꝛ veritatem tuam.

Operositatē ei⁹ cōsectādā. ibi. Ipsa me dedu. ꝛc.

Felicitatē exinde amplexandam. ibi. Et addu. in mon. s. t. ꝛ i. t. t..

Primū. s. nobili §. II.

tas ꝛ preciositas gratie patet ex hoc q̄ assimilat luci. Emitte inquit lucem tuam. Sed q̄d preciosius luce esse valet: cum ipse deus lux dicat. i. Jo. i. Deus lux est: ꝛ tenebre in eo non sunt vlle. Est tñ deus lux increata ꝛ essentialis. gīa āt lux creata ꝛ accidentalis: per quā ipsa lux increata seu vītas ꝛ vbum diuinum nobis mittitur ꝛ habetur. Unde post lucem subdit. Et veritatem tuam. s. mitte. De ipsa gratia loquens petrus in canonica sua: ait. Maxima ꝛ preciosa nobis donauit. s. deus ut simus diuine nāe cōsortes: vz per lucem gratie. Sed ut magis claresçat preciositas gratie: notabimus. xij. pprietates eius ad silitudinem lucis mālis. Primo est primitiua in exordijs. Scōo ē multiplicatiua in medijs. Tertio est reductiua a deuijs. Quarto est declaratiua in dubijs. Quinto est letificatiua in gaudijs. Sexto ē penetratiua i diaphanis. Septimo est statim sparsiua in spacijs.

Octauo est icoinq̃natiua a spurcicijs. Nono ē illuminatiua in tenebris. Decimo ē cōfortatiua i egris Undecimo ē augmentatiua in radijs. Duodecio est decoratiua in essentijs. De ꝑmo dicit sapiens. Primo oium creata est lux. Qō declarat moises dicens: q primo dierū oium dixit deus. Fiat lux ⁊ facta ē lux. Hāc lucē dic magister in historia scholastica fuisse quādā nubē lucidissimā: que exercuit officiū solis vsq ad quartā diē qñ creatus ē sol. Sed alij subtilius dicūt hanc lucē fuisse solē creatum tunc in forma sua sbāli ⁊ mā. Sed quarta die additā fuisse ei quandā proprietatē accidentalem cui⁹ respectu dr factus cum luna ⁊ stell'. Aug⁹ adhuc profundius dicit nām angelicam tunc formatā .s. luce gie cōsumate: ⁊ confirmatā in gloria ad deū conuersā ⁊ speratam a tenebris malorum q̄ de celo ceciderūt. Quōcūq; modo accipiat lux est prima in exordijs diei. Sic lux gie ē primū donum qō cōicat deus creature rōnali: ut valeat eū possidere. Et postea apls in suis epl'is ꝓncipiū salutatōis a gia exordit dicens. Gia uobis ⁊ pax a deo pie ⁊ a dño iesu christo. Hanc eis ꝑ oib⁹ optans vt ꝑciosius oibus. Tota. n. virtus nāe ñ posset vnaz aiam ducē ad gloriā. Sz mim⁹ grad⁹ gie eā pducit ad illā. Et iō bñ dic. b. Amb. Potior ē gia q̄ nā: de cōse. di. ij. reuera. Secūdo lux ē mltiplicatiua in medijs. Uidemus. n. q de mane orto sole: lux ei⁹ ē in oriente: i occidente: meridie: et septētrione. Qui imo de nocte qñ sol cursū suū i emispio qō ē infra nos cōplet multiplicantur radij ei⁹ vsq ad celū: ⁊ reuerberati i lunā ⁊ stellas. facit eas luminosas: que ex se ⁊ precipue luna nō hz lumē: sed a sole recipit. Et illa reuerberatio in lunā: facit nos videre lunā ⁊ stellas qñ aer ē serenus. Sed non ita illuminat aerem sicut in die pp nimiā distantiā. In die aūt cū sol apparet sup nostrū emispiū: ex tenebratōe radioz ei⁹ sup terraz illuminatur aer vehementer propt̄ ꝓpinqtatem. aeris ad ipsā reuerberatōem. Sed aer distās mltum a terra paz illuminat: ⁊ ē tenebrosus sic de nocte. Est ḡ lux multiplicatiua i medijs illumiatis Lux aūt gie illuminat oia opa nostra q̄ debite fiunt vt sint meritoria: que sunt tanq̄ media puēi endi ad patriā. Si loquitur: si comedit: si ābulat: si operatur: si ad dormiendum accedat debita intentione: in oibus meretur. Unde Greg. Nec somnus sanctorum vacat a merito. Sine gia autem nulla opera: elemosyne: abstinentie: ⁊ huiusmōi sunt meritoria vite eterne. Unde Aug. de pe. dis. iij. Credendū ē: ut cum gia xpi destruxerit mala priora. i. peccata: ēt remuneret bona. .s. que ds fac in ea: ⁊ que fecerat prius ante lapsum in peccatū: vez q̄uis bona facta extra giam: nō ualeant ad vitam eternā: non tñ dz peccator dimittere quin oē bonum qō potest faciat: qz valeat ad multa alia bona: ⁊ precipue ad disponendū ad gratiaz. Unde dicitur de tali: de pe. di. v. falsas. Quicq̄d boni potest facere hortamur vt faciat: vt de⁹ cor eius illustret ad penitentiā. .s. per giam Tertio lux ē reductiua a duio. Sicut ait saluator ⁊ experientia docet. Qui ambulat in nocte offendit: qa lux non est in eo. Jo. xij. Offendit aūt aliquid impingendo: vel lubricum paciendo: uel cadendo: vel uiam rectā dimittendo. Sed luce apparente perpendit deuium calē ⁊ reducitur ad viā rectā. Nunq̄ fuit aliquis ita sapiens scia nāli vel morali: qui non deuiauerit a via recta virtutum: sine luce gratie existens. Unde dicunt reprobi in inferno. Errauimus a via ueritatis. Sol iustīcie non illuxit nobis sap̄. v. Sic paulus cum fuit in tenebris ignorantie extra lucem gratie deuiabat: per sequens christū cum fidelibus suis: arbitratus se in hoc obsequiū prestare deo. Sed eū appropinquāti damasco vt caperet christianos circūfulsit eū lux de celo ⁊ prostrauit eū: auferendo ei ad rp̄s lucem corporalem: infudit ei lucē interna gie: ⁊ reuocat⁹ ē ad viam veritatis ⁊ esse spūalis. Un̄ dicebat. Gratia dei sum id qō sum. Et ad Gal. i. Luz aūt placuit ei qui me uocauit per gratiam suam: continuo nō acquieui carni ⁊ sanguini. Quarto lux ē in dubijs certificatiua. Qñ est quis in tenebris: ⁊ dubitat de aliquo quod obijcit visui: si ē vere qō existimat ad lucem certificatur. Sic exē plum habemus de duabus meretricibus contendentibus corā Salomone: quaz vna. .s. vera mē superuiuentis dicebat. Cum surrexisset mane ut darem lac filio meo apparuit mortuus. Sz clara luce deprehendi hunc nō esse filiū meū. iij Rñ. iij Sic lux gratie clarificat mentē in dubijs: qz instigat hoiem ut a sapiente illustretur: ⁊ si nō hz quē consulat ipsū lumē gratie docet. i. Jo. i. Unctō. i. gratia spūs sancti docebit vos de oibus. .s. necessarijs ad salutē. Probat ex hoc. b. Tho. ꝑma scōe: q non pōt quis extra gratiā ꝓstitui⁹ multū manē q̄n labatur in alia mortalia. Cui⁹ rō ē: qz frequenter occurrunt homini casus repentini ⁊ dubij: in qb⁹ oz subito cape deliberatione faciēdi l'ñ faciēdi aliquid: nec habebit quem ꝓsulat. In repentinis aūt cōiter homo operatur fm habituz pcōceptū ⁊ finē sibi prestitutū. Qui autē est extra grām: hz vitiosū habitum: ⁊ pro fine vltimo constituit. .s. aliud q̄ deum. Unde fm habitū vitiosum deliberat in dubio peccās cō deum. Et ideo bñ dicit aplus: ad Hebr. xiij. Optimum est gratia stabilire cor. Quinto lux ē letificatiua: puer. xv. Lux oculorū letificat aiam. Et Eccs. xi. delectabile est oculis videre solem. Unde ⁊ magi cum inspexerunt lucez stelle quā amiserant: Uidentes stellam gauisi sunt gaudio magno valde: Mat. ij. Sed ⁊ aues uidemus q̄ de nocte silēt. Cū aūt lux auroze exurgit: incipiunt cantare modulis suis: quasi letantes. Nullum tale gaudiū quale administrat lux gie ꝓpter

de sapia que est lumen gratie dī sapi. vij. Nō hz a maritudinē cōuersatio illius neq; tediū ꝓuictus illius: sz gaudiū. Sexto ē penetratiua i diaphanis: Nā cū corpus solare sit in celo qđ est soliduz radius ei⁹ penetrat eos: sicut ēt penetrat fenestrā uitreā intrās domū absq; scissiōe ei⁹. Uñ dī Eccī Sol illuminans per oia respexit. Sic gīa spūs sācti facit penetrare oia: ꝑm illud apli. Spūs oīa scrutat ēt ꝓfunda dei. Facit etiaz scrutari totam uitā suā: ⁊ nō solum pcā magna sz minimas cogitatōes ⁊ affectōes inordinatas recognoscēs dōflet. accidit de gīa copiosa sicut de radio solis: in q̄ in aliquo loco reuerberante apparēt inumeri atho mi. i. minutissimi puluisculi. Ubi aūt radius non reuerberat nullus talis apparz ita ubi radius gīe illustrat: mēs innumeros in se defectus cognoscit. Exēplū in Paulo q̄ cum dixisset. Plus oībus laborauī: non autem ego: sed gīa dei mecū ait. i. ad Thi. i. Uenit iesus peccatores saluos facē q̄rū primus. i. maximus ego sum. Septimo lux subito spargit. Cum. n. de mane sol oritur: subito radi⁹ ei⁹ diffundit ꝙq; ad occidentē sine mora. Ꝓpterea dixit dñs ad Job. Si scis per quā viā spargit lux. q. dicat ñ vales scire: qz nō paulati sed subito diffundit radiū. Sic gīa. spūs sancti facit hoiem ꝓmptū. nō velocē tardū ad bene faciendū. In cuius signum dī Actuū. ij. Factus ē repente de celo sonus tanq̄ aduenientis spūs vehementi. Ubi dic glo. Nescit tarda molimina spūs scti gīa. Et ex hoc q̄s aliq̄lr ꝓiectat: si gīaz dei hz: qz ut dic phūs in li. ethicoz. Signū habit⁹ acquisiti: ē ꝑpere ⁊ faciliter operari. Octauo lux preseruat a spurticijs nam radius solaris transiens per lutum ⁊ q̄cūq; immūda non coinquinat: sed permanz in sua puritate. Similr gīa que est in sacramētis: q̄ administratur per malos ministros. Utiq; nō maculatur vel minuit ꝓpter malitiā mistroz. Et hoc est qđ ait Aug. i. q. i. Spūalis virt⁹ sacramēti: vt lux purissima p imūdos transiens non coiq̄nat. Sed ⁊ illi q̄ hñt dei gīam dum in ea permanent: ⁊si cōuersent inter pessimos: cōseruant in sua bonitate ⁊ nō permittūt se maclari malis exemplis alioz. Sine gīa ēt loca solitaria non preseruat a pcīs: qđ Greg. oñdit dicens. Quelibet oculta loca aiaz sine gīa saluare nō possūt. s. a peccatis. Nā ⁊ loth in ciuitate sogdomoz iustus fuit in gīam. s. pmanens i monte peccauit: dī. xb. Nono lux est illuminatiua ⁊ per ꝓfis expulsiua tenebrarū. Nō ē eniz aliud tenebra quā priuatio lucis: Isa. ix. Ambulantibus in regiōe vmbre mortis: lux orta ē eis: q̄ s. tenebras tolleret. Lux gīe sine dubio tollit oēm tenebrā pcī mortalis: qđ utiq; obtenebrat mētē: ⁊ perducit ad tenebras infernales. Quāuis. n. gīa gratū faciens cōpatiat secū uenialia: nec ea semp tollat: nullū tñ mortale secū patit: sed q̄libet expellit imediate: ut suū ꝓriū oīno. Uñ apls ad titū Apparuit gratia dei saluatoris nr̄i. ⁊c. Justificati gratis gratia ipsius. Justificatur aūt quis p expulsionē seu imissionē pcorū: ⁊ h ē per gīam. Illuminat q̄s mentē de agendis. Et de ꝓse. di. iij. placuit: dī per gīam apperitur nobis itelligentia mandatoz dī. Decimo est lux cōfortatiua seu corroboratiua egris. Pz per experiētiā: qz de nocte q̄n radius lucis solaris non ē super terram infirmi deterius se hñt. Uñ ēt aer est pluuiosus vel nebulosus: ēt sani sūt magis debiles: q̄ cū aer est seren⁹ et clare illuminatus. Sic lux gīe fortificat hoiem ad bene operandū: Ro. viij. Ipse spūs adiuuat infirmitatē nostrā. s. gratia sua. vñ Aug. Sine ipso operante vt uelimus: ⁊ coopāte ut faciamus: nulla bona opera valemus. Operat āt ꝑm. b Tho. per gīam Et cooperatur. Et pro hēretico anathematizatur qui asserit: q̄ gīa solum docet: quid agendum: uel iuuat solum ut melius bonum faciam⁹: sed ēt sine ea possumus bene ⁊ meritorie facē. Ipsa gratia tanti vigoris est: ⁊ ita coroborat: vt minimus gradus eius sit sufficiens ad vincendū oēz tēptationē: ⁊ sufferendum oēm tribulatōem mūdi: sequendo instinctum eius. Uñ ⁊ paulo stimulum siue tēptationē carnis pacienti: ꝑm Grego. in moral. Siue infirmitatis corporalis: ꝑm Augu. super psalteriū dictū fuit. ij. ad Corin. xij. Sufficit tibi gīa mea. s. ad vincendū tēptationē ⁊ sufferendū infirmitatem. Est lux vndecimo augmentatiua in radijs: qz augetur a mane in meridiez. vñ Eccī. Dies die lupat: ⁊ lux lucem. Maior eni lux apparet seu magis illuminatus aer hora tertia q̄ ꝑma: ⁊ meridie magis q̄ hora tertia qz radius solaris magis directe reuerberat terrā: sic lux gratie continue augeī uel hitualiter vel dispositiue augetur: sicut ⁊ corpus humanum per quālibet comestionem disponitur ad augendū: dum est i statu augmenti: ⁊si non actu augeatur per quālibz ꝓuer. iij. Justoz semita quasi lux splendens ꝓficit ⁊ crescit vsq; ad perfectū diē: exponit Grego. super ezech. de conuersatione electoz dei: qui crescunt per bona opera i gīa: vsq; ad die clarā glie. Infiniti sunt gradus gratie: ⁊ quāto q̄s magis in ea proficit: tanto magis videt q̄ntū sibi deest: ⁊ iō laborat ut crescat cognoscens preciositatē ei⁹. Et vt dicit Bern̄. In uia dei non ꝓcedē est deficē. hic et apls ad phili. Que ītro sūt oblitus: ad brauiū sequor superne vocatōis. Duodecio lux est decoratiua corpoz. Dī. n. corp⁹ pulchrū qō hz debitam membroz ꝓportionē: cū quadā refulgentia. Uñ ⁊si corpus eēt bene ꝓportionatū nō hīet claritatez: sicut corpora theucroz vel ethiopū ñ eēnt pulchra. Et iō vt dicunt doct. vt opera sua q̄ facturus erat pulchra apparent: inchoauit a luce: ita ⁊ lux gratie decorat opera humana: lumen cōnis cum q̄s operatur ꝑm eā aliquātulū decorat:

sed non perfecte. Sed lux gie additū pfecte. vnde apls. Eramus aliqñ tenebre: nunc aūt lux in dño: vt filij lucis ābulate: sicut ⁊ xps docuit lux vera filios suos dicens. Sic luceat lux vestra corā hoīb⁹ ⁊c. Mat. v. ⁊ sap. dī. O q̄ pulchra ē casta gnātio cum claritate. Gnātio casta ē opatio generata seu pcedens ab intellectu: vt a uiro legitimo seminā te voluntate: bonū cognitū vt in vxorē: nō in sensualitatē ancillā per errorē: q⁹ tunc adultera. Et talis opatio rōis cum claritate gie: vtiq⁹ est valde pulchra. Quid pulchrius vita xpiano⁹: Hinc b. Amb. in exameron. Illa aia a deo pingit: q̄ h⁹ in se vtutuz gīam renitentē splendorēq⁹ pietatis. Illa aūt bene picta est: in qua elucet diuine opationis effigies. Illa aia bene picta est: in qua ē splēdor glorie ⁊ paterne imago sbē: fm hanc imaginē q̄ refulget pictura preciosa ē: de pe. di. ij. illa. Luz ipsa ḡ luce gie: mittit a deo veritas dei filius.

Secūdū pricipale §. III

sz operositas q̄ ab ea sequit: notat cū dī. Ipsa me deduxerunt: ipsa. s. gīa ⁊ ueritas: de uno ad aliud me duxerunt. Et que sint iste vie p quas gīa duc: ostendit ps dicens. Ibunt de vtute in virtutē. i. de opere unius virtutis ad opus alterius virtutis. Nō eni decet semper se exercē in opere vn⁹ vtutis Sed aliqñ in opere fidei qñz i ope spei: qñq⁹ i ope charitatis vel de virtute infusa per gīam: que subito generat in virtutē acqsita habituatā per cōsuetudinem. Ex operibus. n. frequēter mltiplicatis: castis ⁊ iustis ⁊ pstantibus perseuerando efficimur casti: iusti: fortes. ⁊ h⁹moi. Uel de una ⁊ ea dē virtute ipfecta: in virtutē pfectiorē. Nemo eni repente fit sūmus: sed a minimis dsq⁹ inchoat ut ad maiora perueniat. Gradus. n. esse in virtutibus pulchre ⁊ diffuse oñdit Greg. de pe. di. ij. duz sanctā ecclesiā. ibi vide.

Qntū ad tertiū §. IIII.

pncipale qđ est cōsecutio eterne felicitatis ait. Ad duxerūt. s. demū in mortē ad montē sanctū tuum altissimū glorie vbi sunt plures mansiones differentes. s. premio⁹: ⁊ hec sunt tabernacula dei: in quib⁹ habitat in gloria. Nā ait ps. lxxxiij. Gīam ⁊ gloriā dabit dñs: q⁹ gīa ducit ad gloriā. Notā dū aūt q⁹ gīa sumit multipliciter: ut notat Arch. post Alexā. sup. c. gīa. i. q. i. Primo mō dī gīa donū dei increatum qđ gratis dat nobis. i. ipse spūs sanctus: gratis dās de q̄ pōt intelligi illud apli. Gīa dei in me vacua non fuit. Scdo dī gīa donū i nobis pcreatū. i. q. sum⁹ ad imaginez dei: ⁊ hoc cōe oibus hoībus: de qua pōt intelligi illud apli: gīa dei semper in me manet. Nō. n. pōt hoc tolli cum nāle sit. Tertio dī gīa donū in usuz a deo: faciens aiam deo gratā: ⁊ opa eius meritoria: de qua dī ad Ro. vi. Gīa dei vita eterna. s. habet. Quarto dī gīa primus effect⁹ gratie pdicte p⁹ lapsū. i. īmissio pccoz: ⁊ sic sumitur i pncipio epla⁹ pauli cū dī. Gratia nobis ⁊ pax a dō patre ⁊c. dicit glo. i. remissio pccoz: ⁊ recōciliatio ad deū. Quito dī gīa prim⁹ habit⁹ virtutis: in quo manifestat gīa. i fides: ad Hebre. vlti. Optimū ē gīa stabilire cor. glo. i. ut habeatis fidē perfectā. Sexto dī gīa donū pierogatiue gie seu dignitatis: ut sacer ordo. i. ad thi. iij. Noli negligere gīam que data est tibi per ipositōnē manus pbyterij. Et de hac intelligitur illud capitu. i. q. gratia. Septimo dicitur gratia gratie signū seu gratis data: vt ppbetia: operatō miraculorū ⁊ h⁹moi: de qua. i. ad Cor. xij. Diuisiones gīaz sūt idē vero dom⁹ ⁊c. Illa. n. opera sunt signa q⁹ in tali sit gīa. nō tñ sēp posito signo pōitur res. Octauo dicit gīa qōcūq⁹ donuz alteri cōicatū. nō tñ oīb⁹: siue tēporale ut diuitie: siue spūale ut scia. Et de hac dī. i. pe. iij. Unusqsq⁹ put accepit gīam: in alterutrū illā administrātes ut boni dispensatores multiformis gie dei. Nono dī gīa vita eterna: q⁹ maxie gratis dat: iuxta illud Jo. i. De plenitudine eius nos oēs accepim⁹: gīaz p gīa. glo. i. gīam glificatōis p gīa sctificatōis: et zacha. iij. Exeqbit gīam gie. Decio dī gīa q̄dam vtus moralis q̄ a phis dī gratitudo. s. de bñficijs receptis: apls. ij. ad the. ij. In oīb⁹ gīas agite. Un decimo dī gīa beniuolentia alicui⁹ ad alterū. Sic dī in gen. xxxix. q⁹ Joseph inuenit gīam cora dño suo: ⁊ postea corā pncipe carceri. Ad oia ista pōt adaptari illud. ij. ad Corin. vj. Hortamur vos ne in uacuū gīam dei recipiatis. De noe ēt dī gen. vi. q⁹ inuenit gīam cora dño. i. beniuolentiā

De essentia gie Capitulum scdm

Ratia gratū faci

ēs: ē quedā qualitas seu hit⁹ supnālis: infusa a deo in essētia aie vt i subiecto: sine merito creature: realit⁹ differens a uirtutib⁹ infusis: faciēs creaturā deo gratā: ⁊ opera ab ipsa pcedentia vite eterne meritoria. Ubi pmo sciendū fm b. Tho. pma. fe. q. cx. arti. i. q⁹ gīa fm cōem modū loquendi triplr̄ ps̄ue uit accipi. Primo mō p dilectōe alicui⁹: sic cōsue uimus dicē. Iste miles hz gīam regis. i. rex hz cum gratū ⁊ amat: fm q⁹ dī gen. xxxix. q⁹ dñs dedit gratiā ioseph in cōspectu pncipis carceris. Scdo mō sumitur p aliquo dono grat⁹ dato: sic cōsuimus dicē. Ego facio tibi talē gīam pp qđ dī Eccl. xxix. Gīam fideiussoris ne obliuiscaris. i. seruitiū fide iussoris. Tertio mō p reppēsatōe bñficij grat⁹ dati: fm qđ dicimur gīas ⁊ agere ⁊ hīe p bñficijs: ad qđ ēt aplus hortat. ij. ad the. ij. dicens. In oibus gīas agite. Hoz triuz fm dependet ex pmo. Ex a more. n. quē aliquis hz ad aliū: ⁊ gratū hz pceit: q⁹ dat sibi aliqđ donuz gratis. Ex scdo pcedit tertiū: q⁹ ex bñficijs gratis receptis: cōsurgit gīaz ac

actio. Quātū ad duo vltia manifestum est: q̄ gīa ponit aliq̄d in eo q̄ gīam accipit p̄mo. s. ipsū do nū gratis datū: fo ipsius recognitōez. Sed q̄tuz ad primū est dīa īter gīam dei ⁊ gīam hois. Nā qz bonū creature est ex uoluntate diuina: iō ex dilectōe dī q̄ uult create bonū, pfuit aliqd bonū i crea ta. Sz volūtas hois mouet ad amādū ex bōo p̄ existente in reb'. Et inde ē: q̄ dilectio hois non to taliter causat bonitatē rei: sed p̄supponit eam in toto uel in parte. Pz igit̄ q̄ quālibet dei dilectō nē sequitur aliqd bonum increatura creatū: sed q̄ñq̄z nō tñ dilectioni eterne bonū cocternū: sz fz hui' boni differentiā differens.

Cōsideratur dilectō §. I.

dei ad creaturā duplex. Una quidē cōis fm quaz diligit oia q̄ sūt ut dī: Sap. xi. spāl fm quā trahit creaturā rōnalem supra cōditionē nāe: ⁊ pticipa tionē diuini boni. Et fm hanc dilectōē dī de' ali quem diligē simplr: ḋa fm hanc dilectionē vult de' simplr creature bonū eternū qd̄ ē ipse: sic igit̄ p hoc q̄ dī hōiez gīaz dei hīe: significat qd̄dā sup nāle a deo ꝓueniens in hoie. Qñz tñ gīa dei dicit ipsa eterna dei dilectio: sed de gīa hituali que est in hoie nūc ē fmo: q̄ gīa dī qz gratis datur: a deo sine meritis recipientis. Hīa aūt tertio mō accep ta. s. p recognitōe bñficij ē virtus moralis: de qua supra in ti. de iustīcia in ca. de gīa.

Q ̄ at gr̄a sit q̄dā §. II.

qualitas in aīa oñdit̄ p hoc qd̄ dicit glo. sup illud ps. ciij. Exhilaret faciē i oleo. Hīa ē nitor aie sīcz pcilians amorem. Nitor ār aie ē quedā q̄litas sicut pulchritudo corpis ē q̄litas. Sed p h' decla. dic̄ b. Tho. p̄ma scōe. q. cx. ar. ij. q̄ ut dictū ē i co qui dī gīam hīe: significat esse quidā effect' gratuite voluntatis dei. Ex gratuita ār uoluntate dei hō iuuat duplr. Uno mō i quātū aīa hois a deo: ad aliqd cognoscendū: volendū: l' agendū illumīat. Et hoc mō ipse gratuit' effect' i hoie: ñ ē q̄litas sz q̄dā motus aie a dō. Allio mō adiuuat hō ex gra tuita dei uoluntate: fm q̄ aliqd hituale donuz a deo aie infundit̄. Et hoc iō: qz nō est ꝓueniēs q̄ de us minus prouideat his q̄s diligit ad sup nāle do nū: q̄ creaturis q̄s diligit ad nāle bonū ꝓsequēdū. Creaturl ār nālibus sic ꝓuidit: ut nō solū moueat eas ad actus nāles: sed etiā l̄ agiat eis fōmas ⁊ vir tutes quasdā nāles: que sūt p̄ncipia actuum: ut fm se ipsas inclinentur ad huiusmōi motus q̄bus a deo mouent: fiunt creaturis gnāles ⁊ faciles: fm illud sapi. viij. Disponit oia suauiter: multo igit̄ illis q̄s mouet ad cōsequendū bonū supnāle etnū infundit aliq̄s fōmas seu qualitates supnāles: fz q̄s suauiter ⁊ ꝓmpte ab ipso moueant ad bonuz etnū ꝓsequendū. Et sic donū gr̄e q̄litas q̄dā ē. Agit aūt gratia in aiam per modū cāe formal: sicut al bedo facit albū: ⁊ iustīcia iustum. Et fm q̄ aīa im perfecte pticipat diuinā bonitatē ipsa pticipatio diuine bonitatis que est gīa: iperfectiori mō hz eē in aīa q̄ aīa i se ipsa subsistat. Est tñ gīa nobilior q̄ nā aie: in quātū est expressio l' pticipatio diuie bonitatis. nō ār q̄tū admodū essedi.

Q gr̄a differat a . §. III.

virtutibus infusis: probat p h': qz fides ⁊ spes p̄nt hīi sine gīa: qō eē ñ posset si idē essent cū ea. Et de charitate dicit. b. Aug. q̄ gīa p̄cuēit charitatez. Sz si idē esset cū ea: ñ posset p̄cuenire. Pro cuius declaratōe dic̄. b. Tho. p̄ma scōe. q. cx. ar. iij. q̄ q̄ dā posuerūt idē eē gīam ⁊ virtutē fm essentiā: sed solū fm rōez differre: qz gīa dī fm q̄ facit hoiem gratū deo: uel qz gratis dat. Uirt' aūt dī fm q̄ p ficit hoiem ad bñ opandū. Et hoc vī sensisse mḡr in. ij. sen. Si q̄s recte cōsideret rōez virtutl hoc sta re nō pōt: qz vt dicit phūs in. vij. phisicoz. Uirt' est dispositio pfecti Dico autem perfecti quod est dispositum secundum naturam. Ex quo patz q̄ virtus vniuscuiusq̄ rei dī in ordine ad aliquam nāz p̄existentē: qñ. s. vnū qd̄q̄ sic ē dispositū sic cōgruit nāe sue. Manifestū ē ār: q̄ virtutes acq̄site p act' būanos sunt dispositōes q̄b' hō cōuenient disponit in ordine ad nām qua ē hō. Uirtutes ār infuse disponunt hoiem altiori mō ⁊ ad altiorez finem. Un̄ ēt oz q̄ in ordine ad altiorē. hoc ār ē i ordine ad nām diuinā participatā fm q̄ dz. i. pe. ij. Maxima ⁊ preciosa nobis ꝓmissa donauit: ut per hoc efficiamur diuine nāe ꝓsortes. Et fm ac ceptionē h' nāe: dicimur regenerari in filios dei. Sicut igitur lumen nāle rōis ē aliquid p̄ter vir tutes acquisitas: que dicuntur in ordine ad ipsū lu men nāle: ita ⁊ ipsum lumen gratie qd̄ est p̄ticipa tio diuine nāe: ē aliquid p̄ter virtutes infusas q̄ a lumine illo deriuantur ⁊ ad illud ordinant. Un̄ apls ad ephe. v. Eratis aliq̄n tenebre: nunc autez lux in dño: ut filij lucis ambulate. Sicut. n. vir tutes acquisite pficiunt hoiem ad ambulandū lu mini nālis rōis congruenter: ita ⁊ virtutes infuse perficiunt hominem ad ambulandum ꝓuenient lumini gratie. Qz aūt. b. Aug. in li. de spiritu ⁊ lit tera noīat fidē per dilectionē operantē gratiam: hoc non est: qz gratia sit fides: sed actus fidei per dilectionem operantis est primus actus: per quē gratia gratum faciens manifestatur. Reducit aūt gratia ad primā speciē qualitat. Nec tñ ē idē qō virtus: sed habitudo quedā que supponitur virtuti bus infusis: s. cē eaz p̄ncipiū ⁊ radix.

Est ār ipsa gr̄a i es §. IIII

sentia aie sicut i subiecto nō i potentia aliqua aie qō pz: qz per gratiam regeneramur in filios dei. Sed generatio prius terminatur ad essentiam q̄ ad potentias. Pro cui' declaratōe dicit. b. Tho.

ꝑma ſcõe.q.cx.ar.iiij.q ſi gratia eſſet idem quod virtus tunc oportẽt eam ponere in potentia aie. Sed ſi differt realiter: ut dictũ ẽ: tunc nõ põt eſſe in potentijs ſed eſt in eſſentia. Sicut g̃ gratia ẽ ꝑ vtute: ita oz q habeat ſuũ ſubiectũ ꝓr potẽtijs aie. ſ. q ſit in eſſentia aie. Sicut. n. p potentiã itellectiuã hõ ꝓticipat cognitionẽ diuinam per vtutẽ fidei: ꝛ per potẽtiã uolũtatis amorẽ diuinũ ꝑ virtutẽ charitatis: ita ẽt per nãz aie participat ſm q̃n dam ſimilitudinẽ nãm diuaz: per quãdã regenerationẽ ſeu ĩcreationẽ. Et ſicut ab eſſẽtia aie cfluunt ei potentie: que ſunt ꝓncipia opez: ita etiaz a gratia ipſa efluũt vtutes in potẽtias aie: per q̃s potentie mouentur ad actus virtutũ. Et ſm hoc gia cõparat ad uoluntatem ut mouens ad motũ Et ſic gia eſt ꝓncipiũ meritorũ opis mediãtibus vtutibus.

De diuiſione gratie. Capi. tertiũ.

Quadruplex repe

ritur diuiſio gie. Pria ẽ in giam gratũ faciẽtẽ ꝛ gratis datã. Scda ẽ i opãtem ꝛ coopantẽ. Tertia ẽ in preueniẽtẽ ꝛ ſubſequẽtẽ. Quarta diuiſio gratie gratũ date i nouẽ genera giaz. Et ꝓma ẽ diuiſio ꝛeal. Pro cui⁹ decla. dic̃.b Th. i. fe. q. cxi. Q cũ gia ad hoc ordinet vt hõ reducat i deũ ordine q̃dã: hoc qõ q̃dã reducãt in deũ per alios: ſm hoc ẽ duplex gia. Una ꝑ quã ipſe hõ cõiungit deo: ꝛ ſic ẽ gratia gratũ faciens. Alia per quã vnus hõ cooperat alteri ut reducat in deũ: h⁹ mõi ãt donũ vocat gia gratũ data: qz ſuper facultatem nãe: ꝛ ſupra meritum ꝓmõe hõi cõceditur. Sz qz ñ dat ad hoc ut homo ipſe iuſtificetur: ſed pot⁹ ut ad iuſtificationẽ alteri⁹ coopetur: iõ ñ uocatur gratũ faciẽs. Et ꝺ hac aplus. ad Corin. ij. Unicuiq; datur manifeſtatio ſpũs ad vtilitatẽ. ſ. alioz. de ꝓma aũt dr ad ephe. i. Gratificauit nos in dilecto filio ſuo. Adhoc facit qꝺ dicit Ezech. ſup ezech. de pe. di. ij. Põt diſcũſus atq; mobilitas ſpũs ſic intelligi. In ſẽtoz q̃p pe cõdib⁹ iuxta q̃ſdã virtutel ſp manet. Juxta q̃ſdã receſſur⁹ venit ꝛ venturus recedit. In fide eniz ꝛ ſpe atq; charitate ꝛ alijs bonis ſine qb⁹ ad celeſtẽ patriã nõ põt pueniri: ſic ẽ humilitas: caſtitas: iuſticia: atq; miſicordia pfectoz corda ñ deſerit. In ꝓphetie vo vtute doctrine facũdia ꝛ miracl⁹ orũ exhibitõe: electi aliqñ adeſt: aliqñ ſe ſubtrahit hec ille. Prima bona ꝓtinent ad gr̃am gratũ faciẽtẽ a q̃ fluũt. Scda ad gr̃az gratis datã: vt pz iferi⁹

Secũda diuiſio gr̃e. §. I.

eſt in operantẽ: q̃ trahit ex vbis Aug. dicẽti li. de libero arbitrio ꝛ gia: ꝛ ponit in. ij. ſen. De⁹ coperãdo in nobis perficit: qꝺ opando incipit: quia ipſe ut uelimus operatur incipiens: q volentib⁹ cooperat pficiẽs Operatões ãt dei q̃bus nos mouz ad bonũ ad gratiã pertinent. Uñ diuidit in opantẽ ꝛ coopantẽ ipſa gratia. Pro cui⁹ decla. dic̃.b. T. ꝓma fe. q. cxi. ar. ij. Gia ut dictũ ẽ ſupra dupliciter põt intelligi. Uno mõ ꝑ diuino auxilio: q̃ nos mouet ad bñ uolendũ ꝛ agendũ. Alio mõ ꝑ habituali dono nobis diuinitus in opantẽ ꝛ coopantez. Operatio eni alicui⁹ effect⁹: nõ attribuit mobili ſed mouenti. In illo g̃ effectu i q̃ ſolũ mens nãa ẽ mota et nõ mouens opatio deo attribuitur: ꝛ ſcõm hoc dr gia opans. In illo autem effectu in q̃ mens noſtra et mouet ꝛ ſe mouet: opatio nõ ſolũ tribuitur deo ſed ꝛ aie. Et ſm hoc dr gia cooperãs. Eſt ãt i nobis duplex actus. Primus interior volũtatis. Et q̃tu ad iſtũ actũ voluntas ſe hz vt mota: ꝺ us ãt ut mouens: ꝛ preſertim cũ icipit bonũ uelle voluntas: que prius malũ volebat. Et iõ ſm q ꝺ us mouet mentẽ ad hũc actũ: dr gratia opans. Alius actus eſt exterior: q̃ cum a volũtate ipereꝛ: et ꝓñs eſt vt ad hunc actum opatio attribuat voluntati. Et qz ad hunc actũ ẽt deus nos adiuuat: ꝛ interi⁹ cõfirmando voluntatẽ vt ad actũ peruẽiat: ꝛ exterius facultatem opandi prebendo: reſpectu h⁹ act⁹ dr gia coopans. Sic igit ſi gia accipiat ꝓ gratuita dei motoe: qua mouet nos ad bonũ meritoriũ: cõuenienter ẽt diuidit gia in opantẽ ꝛ cooperantẽ. ſi ãt accipiat gratia ꝑ habituali dono: ſic duplex ẽ gie effect⁹: ſic ꝛ cuiuslibet alteri⁹ forme: q̃ rũ ꝓmus eſt ee: ſecũꝺ⁹ ẽ opatio. Sicut caloris opatio eſt facẽ calidũ: ꝛ exterior calefactio. Sic ergo gia hituat in q̃tum aiam ſanat vel iuſtificat: ſiue gratum deo facit: dr gia operãs. In quantum vo eſt ꝓncipiũ opis meritorij: qꝺ ẽt ex li. ar. ꝓcedit: ſic dr gratia cooperans: Eſt autem eadem gratia operans ꝛ cooperans: ſed diſtinguitur ſcõm diuerſos effect⁹. Et cũ ꝑ gr̃am iuſtificamur: de⁹ ñ ſine nobis nos iuſtificat: qz per motũ liberi arbitrij dũ iuſtificamur: dei iuſticie conſẽtimus. Jlle tam motus non eſt gratie, cauſa: ſed effectus. Uñ tota opatio pertinet ad gratiam.

Tertia diuiſio gr̃e §. II.

eſt in ꝓueniẽtẽ: ꝛ ſubſequẽtẽ: trahit hec ex vbis ꝑs. lvij. dicentis. Miſicordia ei⁹. ſ. dei preueniet me. Et in alio ꝑs. Miſicordia eius ſubſequetur me. Gia aũt dei, ex miſicordia ei⁹ ꝓcedit. Et ideo cõuenienter ꝛ ipſa gratia diuidit in ꝓueniẽtẽ et ſubſequẽtẽ. Pro cui⁹ decla. dicit. b. Th. ꝓma fe. q. cxi. ar. iij. q ſicut gia diuidit in opantẽ ꝛ coopãtẽ ſm diuerſos effectus: ita ẽt in ꝓuenientez ꝛ ſubſequentẽ q̃litercũq; accipiatur. Sũt ãt qnq; effectus gratie gratũ facientis i nobis. Prim⁹ ẽ ut aia ſanet. ſ. a pcco. Secũdus ẽ vt bonũ uelit. Tertius ut bonũ qꝺ uult efficaciter operet. Quartus vt hõ pſeuẽt. Quint⁹ vt ad gl̃iaz puẽiat. Et iõ gia ſm q cãt in nobis ꝓmũ effectũ: dr gia ꝓueniẽs reſpectu ſecũꝺi effect⁹. Et ſm q cauſat i nobis ſcõm

effectū: dr gratia sequens respectu ꝑmi effect⁹. Et sicut vnus effectus ē posterior vni effectui ⁊ prior alīj effectui: ita gratia pōt dici ꝓueniens ⁊ subsequēs ſm eūdē effectū respectu diuersoꝝ. Et hoc est qđ Aug. dicit in li. de nā ⁊ gratia: preuenit vt sanemur: subsequitur ut sanati vegetemur: ꝓuēit ut vocemur: subsequit vt glorificemur. Quāuis aūt effectus gratie possint esse infiniti numero: sic sunt infiniti actus hūani: tm oēs reducunt ad aliq̄ determinata in spē. Preterea oēs in hoc ꝓueniūt q̄ vnus aliū precedit. Ista ēt diuisio gratie in preuenientē ⁊ subsequentē: nō est diuisio ſm essentiā eius: sed ſm effectus ei⁹ varios. De hac ēt Greg. super ezech. ait. Semel concepta uirt⁹ ad ꝓuectum ducit: ⁊ vltro terra. s. cordis fructificat: qr preueniente se gratia: mens hois spontanea ad fructū boni operis assurgit: de pe. di. ij. dū sāctam.

De diuisiōe grē §. III.

gratis date: que diuidit in illa nouē: de quib⁹ ait apostolus. i. ad Corin. xij. Diuisiones gratiaꝝ sunt: idē vō oīs. Alīj dat per spm̄ sermo sapie: alīj sermo scie ſm eundē spm̄: alīj fides in eodē spu: alīj gra sanitatū: alīj opatio virtutū: alīj ꝓphetia: alīj di scretō spūuz: alīj genera linguaꝝ: alīj interp̄tatio ſmonū. Pro cui⁹ decla. dic. b. Tho. i. scōe. q. cxi. ar. iij. q̄ gratia gratis data ordinat ad hoc: q̄ hō alteri cooperetur ut reducatur ad deum. Homo aūt ad hoc operari nō pōt interius mouēdo hoc eni solius dei ē. Sed solum exterius dicendo vel suadendo. Et iō gracia gratis data illa sub se continet q̄bus hō indiget ad hoc ut alterꝝ instruat in rebus diuinis que sūt supra rōem. Ad hoc autez tria requirunt. Prio quidē ut hō sit sortitus plenitudinem cognitiōis dinoꝝ: vt ex hoc possit alios instruere⁹. Scdo ut possit confirmare vel ꝓbare que dicit. Tertio ut ea que ꝓcipit possit cōueni enter auditoribus ꝓferre. Quantū igit ad pmū tria sūt necessaria sicut ēt apparet in magistrio humano. Primo quidē oz q̄ ille qui oz instruere aliquem in aliqua scia: ut p̄ncipia illius scie sit ei certissima. Et quātū ad hoc ponitur fides: que est certitudo de inuisibilibus rebus: q̄ supponunt ut p̄ncipia in catholica doctrina. Scdo oz q̄ doctor se hēat ẽcte circa cōclusiones p̄ncipaꝝ scie: Et sic ponit sermo sapie: q̄ est cognitō dinoꝝ. Tertō oz vt abūdet exēplis ⁊ cognitōe effectuū: p q̄s iterdū oz manifestare cās. Et quātū ad hoc ponitur sermo scie: que ē rerꝝ humanarū cognitio: qr inuisibilia dei per ea q̄. facta sunt intellecta ꝓspiciūt. Quātū ad ſm ꝓfirmatio eoꝝ que subdunt rōni est per argumēta. In his aūt que sūt supra rōez diuinit⁹ reuelata. cōfirmatio ē p ea que sūt diuie v̄tuti ꝓpria. Et hoc dupl̄r. Uno mō ut doctor sacre doctrine faciat: q̄ solus de⁹ facē pōt in opibus miraculosis: siue sint ad salutē corpis: ⁊ q̄tuz ad hoc pōit gratia sanitatū. Siue ordinēt ad solā diuine p̄taris manifestationē: sic q̄ sol stet: aut tene brescat: aut q̄ mare diuidat ⁊ h⁹mōi: ⁊ quātū ad hoc pōit opatō v̄tutū. Scdo ut possit manifestaē ea que sol⁹ dei ē scire: ⁊ hec sūt ꝓtigētia futura: et q̄ꝝ ad hoc ponit ꝓphetia. Et ēt occulta cordium ⁊ quātū ad hoc ponit discretio spūuz. Quātum ad tertiū. Facultas ꝓnūciandi pot attēdi vel quātum ad idioma in q̄ quis possit itelligi loq̄ndo ⁊ ſm hoc ponunt genera linguaꝝ. Uel quātū ad sensū eoꝝ que proferunt: ⁊ quātū ad hoc ponit interpretatio sermonū. Et sciendū q̄ q̄uis oia beneficia nobis collata a deo possint dici gr̄ie: non tamē dicuntur ꝓprie gratie gratis date: vt q̄ piscatoꝝ abundet ſmone scie: ⁊ sic de alys. Fides ēt q̄ hic ponitur inter has gr̄as nō ē uirtus illa theologica q̄ iustificat hō: sed iportat ista quādā eminentē certitudinez fidei: ex qua hō fit idone⁹ ad instruēdū alios in his que sūt fidei. Quāuis aūt gratia sanitatum pertineat ad operōem uirtutū. i. miraculorum: distinguit tamē ab ea ⁊ ponit spālis gratia: qr hz spālē rōem inducendi ad fidē: qr magis redit qs ꝓmptus ad fidē recipiendā per beneficium corporaꝝ sanitatis: q̄ per operationē v̄tutū. Silr loqui uarijs linguis ⁊ interpretari sermones q̄uis videant pertinē ad ſmonē scie vl̄ sapie:: hñt tm̄ spāles rōes mouēdi ad fidē: ⁊ ideo ponunt distincte ab illis. Sapia āt ⁊ scia hic nō cōputat inter gratias gratis datas: ſm q̄ enumerant int̄ dona spūs sācti: prout. s. mens est bene ⁊ ꝓmpte nobilis a spū sancto: ad ea que sunt sapie ⁊ scie. Sic eni sūt dona spūs sancti: sed scdz q̄ iportat q̄ndā abundantiā scie ⁊ sapie: ut homo possit nō soluz in se ipso recte sapere de diuinis: sed etiā ut possit instruere ⁊ ꝙdicentes reuincere sic ponunt inter gr̄as gratis datas sermo sapie ⁊ scie.

Cōparādo āt ad §. IIII.

inuicē gratias gratis datas: ad gratia gratū faciētem: nobilior ⁊ perfectior est gratia gratum faciens. Unde apostolus. i. ad Corin. xij. Enumeratis gratijs gratis datis: subdit. Adhuc excellentiorem uobis viaz demonstro. Loquens de charitate que procedit a gratia gratum faciente: ⁊ hoc sic probat. b. Thomas in. i. scōe. q. cxi. ar. v. Una queq̄ uirtus tanto excellentior est. quanto ad altius bonum ordinatur. Semper aūt finis potior est his que sunt ad finem. Gratia aūt gratum faciens: ordinat hominem immediate ad cōiunctionem vltimi finis seu consecutionem Gratie aūt gratis date: ordinant hominem ad quedā preparatoria finis vltimi: sicut per prophetiam: ⁊ miracula ⁊ alia huiusmōi: homines inducūtur ad hoc q̄ vltimo fini cōiungantur. Et iō multo est excellētior gratia gratū faciens: q̄ gratis data. Si p gratiā gratis datā: puta ꝓphetādo mira

cula faciẽdo. posset hoc agere i altero: vt talis gra tiã gratũ faciẽtẽ cõsequẽt: tũc eẽt excellẽtior gratia gratis data. Sicut excellẽtior ẽ claritas solis illu minãtis: q̃ corporis illumiati. Sed p gr̃az gratis datã homo nõ põt causare i alio cõuictõez et' ad deũ: quã ipse habet p gr̃az gratũ facientẽ sed causat q̃sdã dispositões ad hoc. Et gr̃e gratis date sũt cõmunes bonis et malis: qõ deus pmisit ꝓz. b. Aug. ne nimis appeterent: et i eis pfectõ hõis exti maret: et nõ eas habẽdo hõ in se m'tũ deiceret. Fa ciũt em̃ habẽtẽ ea m'tũ eẽ i opinione hominũ et honore: et i pfect̃ appetũt. Sed gr̃a gratuz faciẽs ẽ solũ i bonis et pducẽs ad gr̃az: et ideo pre õib' re b' magis appetẽda caripẽdẽda et carpienda vt do nũ optimũ. Et ad h̃ facit qõ ait. Aug'. i. q. i. Mr te sẽ opatõnes spũssãcti: quas apl's cum quodã lo co comemorasset ita cõclusit. Hec oia opat vnus atq; idez spus: diuidẽs singulis ꝓut vult. Lũ g̃ ali ud sit sacramẽtũ qõ habere symon magus petuit Aliud prophia que etiaz i malis hõib' fieri solet vt in saul. Aliud opatio spus sancti quã nisi boni hẽ nõ possũt. i. charitas: nec quilibet hẽtici et scis matici accipiãt: charitas q̃ operit multitudinem peccatorũ: donũ ẽ catholice vnitatis et pacis: nec eius i omĩb': quia nec eius sunt omẽs: h̃ ille. Cha ritas aũt sicut et oẽs alie vtutes fluũt a gr̃a: sicut radij a sole. Unde et dr̃. Eccleci. c. xl. Gratia dei si cut paradisus bñdictiõis. Sic em̃ i paradiso tere stri erãt multe arbores fructuose ꝓducẽtes suaui ssimos fructus et i medio lignũ vite: ita gr̃a gratũ faciẽs cõtinet seu ꝓducit oẽs vtutes: ex q̃b' ꝓce dunt fruct' suauissimi bonorũ opũ: et vt ꝓncipali or inmediate virtus charitatis.

De causis gr̃e. Capitulum quartum.

Ausatur ãt gr̃a solum a deo principaliter. Ad quã re quirit̃ ꝓparatõ ex pte homis: que ta mẽ preparatõ nõ necessitat deũ ad dandũ eam. Est aũt maior in vno q̃ in alio. Nec tñ fieri põt p certitudinẽ si haberẽt. Primũ ostẽdit ex auct̃e ps. dicentis. Hr̃iam et gloriã dabit dñs. Hoc ãt sic ꝓbat Tho. i. Fe. q. cxij. ar. i. Nulla res agẽ põt ultra suã spẽm: qr semper oz q̃ cã sit poti or effectu. Donũ ãt gratie excedit oẽm facultatez nãe create: cũ nihil aliud sit q̃ ꝓticipatio oẽ nãe que excedit oẽm aliã nãz. Et iõ ipossibile ẽ q̃ aliq̃ creatura causet gr̃az. Sz necesse ẽ: q̃ solus deꝰ dei ficet cõicando ꝓsortium diuine nãe: p quã dei sili tudinis ꝓticipatõem habeam'. Sicut ẽ ipossibile q̃ aliquid igneat nisi solus ignis. Qr ãt dr̃ Joan. i. Hr̃ia et veritas per iesũ christũ facta ẽ: verũ ẽ ꝓnci palit̃: tñ uirtute sue diuinitatis: nõ ab hũanitate. Nã cũ humanitas fm dam̃. sit quoddã organuz deitatis: sicut instrumentũ nõ agit actõe ꝓpria: sed vtute ꝓncipalis agentis. Sic hũanitas christi non causat in nobis ꝓncipl'r gr̃am sed vtute deita tis adiũcte: ex qua actões hũanitatis christi sunt nobis salutares. Similit̃ ẽt per sacra noue legis q̃ deriuanẽ a christo: causat i nobis gr̃a instrumẽta liter: ꝓncipaliter ãt per uirtutẽ spũs sancti. Qr aũt dicantur angeli purgare: illuminare: et pficẽ: angelos inferiores et ẽt hoies fm Dionysiũ: hoc nõ est intelligendũ: q̃ faciant iustificando gr̃am: quia hoc: vt dictum est solius dei est: sed est hoc p mo dum cuiusdam instructionis. Unde et ipse Dio ny. dicit q̃ ista purgatio: illumiatio: et pfectio: nõ est aliud q̃ diuine scie assumptio: et est una opatõ realiter. Sed triplex ponitur ꝓpter diuersos rel pectus. Purgatio quidẽ dr̃ in quãtũ totaliũ ut sci entia. Illuminatio in quãtũ cõfortat et roborat i tellectum illuminati: sicut calidum appropiquãs ad ignem confortat et augetur in eo calor. Perfec tio vo in quãtũ hẽtur noticia de eo q̃ prius nõ ha bebat: sicut in illuminatõe aeris in q̃tũ remouẽ tur tenebre: põt dici purgatio: in quãtũ ẽcipit lu men in aere illuminatio in quantum aliqd colo ratũ cernitur ab hõie perfectio. In manne da tõe sine discrimie uel sexus vel etatis gomor sigl̃i equaliter collegerũt. Unde apparet christi indulgẽ tiam et celestem gratiã postmodum secuturaz: eq liter omnibus diuidi: sine sexus varietate: sine an norum discrimine: sine acceptatione persone: sup omnem dei populum spũalis gratie munus infu di. s. a deo hec Cyprianus: de conse. di. iij. nec quẽ q̃. Idem in dicto cap. Si dies oibus equaliter na scitur et si sol super omnes pariter equali luce dif funditur: q̃to magis sol christus et dies uerus i ec clesia sua lumẽ uite eterne pari equalitate largit. hec ille. Qõ vr intelligendũ ex parte se preparan tiũ: et facientũ equalem preparatõem.

Quantum ad se §. I.

cũdum. s. de preparatione ad gratiam q̃ requirat patet ex eo quod dr̃ amos. iiij. Preparare te i oc cursum dei tui israel. Et. i. Rñ. vij. preparate cor vestra domino Pro cuius declaratione dicit. be. Tho. prima secunde. q. cxij. q̃ ut dictum est su pra. Gratia dupliciter accipitur. Uno modo pro habituali bono. Alio modo pro auxilio dei: mo uentis animam ad bonum. Primo modo accipi endo preexigitur ad gratiam aliqua gratie prepa ratio: quia nulla forma potest esse nisi in materia dispositta. Sed secundo modo accipiendo grati am scilicet pro auxilio dei mouentis animam ad bonum: sic nulla preparatio requiritur ex parte hominis: quasi preueniens diuinum auxilium: sed potius quecunque preparatio in homine esse potest: est ex auxilio dei mouentis animam ad bonum. Et secundum hoc ipse bonus mo tus liberi arbitrij quo quis preparatur ad gr̃e

Capitulū Quartum.

ad gratie donū ſuſcipiēdū ē actus liberi arbitrij moti a ꝺo. Et ꝙtū ad hoc dicitur homo ſe prepa rare: ſm illud prouer. xvi. Hoīs ē preparare aīuz. Et eſt a deo ꝓncipl̄r mouente liberū arbitrium. Et ſm hoc ꝺr̄ a deo voluntas hoīs preparari: et greſſus hoīs ꝺirigi. Sciēdū ēt ꝙ duplex ē preparatio hoīs ad gratiā. Una ē que eſt ſimul cum gratie infuſione Et talis preparatio eſt meritoria nō quidē gratie que iā hētur: ſed gīe que nōdum habetur. i. augmētatōis eius. Eſt alia preparatio que ē gīe gratū facientis: que tñ ē a deo mouente ſed non ſufficit ad meritū hōis nōdū per gīam iuſtificati: qz nullū meritū pōt eſſe niſi ex gīa. Item iſta preparatio ad donū gratie recipiendū nōduz habite: contingit duplr. Cum. n. ut dictū ē: ſit a deo p̄ueniente mouente voluntatem hoīs ad bonū. Qñqz ꝺeus mouet hoīem ad bonū: nō tamē pfectū: z talis preparatio precedit gratiā gratum facientem ēt tpre. Sicut mouet frequenter ꝑmanentes in peccato: ad faciēdū elemoſynas: ieiunia: oratōes z hm̄oī. Sicut mouit. b. Aug. añ cōuerſationē ad audiendū ꝑdicatōes Ambroſij exhortatōes ſimpliciāi: exēpla Antonij. Uñ ꝺicit ꝺ. pe. ꝺi. v. Admonem⁹ ꝺe pſeuerante in odio uel alio crimīe q̄cq̄d bōi poterit: ꝙ faciat. ſ. elemoſynaſ ie iunia: oratōes: z hm̄: ut ꝺe⁹ ei⁹ coꝛ illuſtret. ſ. p gratiā gratū facientē. Qñqz ꝺo ꝺe⁹ ſtatim mouet hominē ad perfectū bonū: z ſubito hō accipit gratiam. vñ ꝺicit Eccī. xi. Facile eſt in oculis dei ſubito hōeſtare pauperē. Et Jo. vi. O īs q̄ audit a patre z ꝺidicit uenit ad me. Sic accidit in Saulo: qui cū actu pſequeret eccleſiā z iter agēt ad capiē dum chriſtianos: ſubito luce circūfultus recepit gratiā: Act. ix. Cū ḡ a ꝺo ſit iſta preparatio: ñ refert ꝙ fuit ſtatim uel paulati. Agens. n. infinite vtutis deus: ſicut exigit māz vel diſpōez māe: quaſi ꝑſuppoſitā ex alterius cāe actōe: ita ñ eget tpe: ſz in ſubito pōt māz diſponē z formā introducē: z ēt prius tpe diſponē māz paulati z poſtea formā inducere: ſicut in ſanitate contingit que aliqñ paulati introducit: aliqñ i ſubito in ſanatōe miraculoſa.

Quātū ad tertiū. ſ. §. II.

ꝙ preparatio hoīs ad gratiā: ñ neceſſitat ad gratiā pz̄ hoc ex eo ꝙ hō cōparat ad ꝺeū: ſicut lutū ad figulū: ſm illud Hiere. xviij. Sicut lutū in manu figuli: ita z uos in manu mea ait ꝺns. Lutū āt nō accipit ex neceſſitate formā a figulo: ꝙtūcūqz ſit figuratū. Pro cui⁹ ꝺeclaratōe ꝺicit. b. Tho. p ma pe. q. cxij. ar. iij. ꝙ ꝑparatio hōis ad gratiā eſt a deo ſicut a mouente: z a libero arbitrio ſic moto. Pōt igit gratie cōſideratio duplr accipi. Uno mō ꝑut ē a libero arbitrio: z ſm hoc nullā neceſſitatē hz ad gīe cōſecutiōem: qz donū gīe excedit oēm ꝑparationē vtutis hūane. Alio mō pōt conſiderari ſm ꝙ ē a deo mouente: z tunc hz neceſſitatem ad id ad qꝺ oꝛdinatur: nō q̄ꝺē neceſſitatez coactōis: ſed infallibilitatis: qz intentio ꝺei deficē nō pōt: ſm qꝺ ꝺicit. b. Aug. ꝺe ꝑdeſtinatōe ſctoꝝ ꝙ per beneficia ꝺei liberātur certiſſime quicūqz liberantur. Uñ ſi ex intentione dei mouentis ē: ꝙ hō cuius coꝛ mouet gratiā conſequatur: infallibiliter illam cōſeq̄tur: ſm illud Jo. vi. Oīs q̄ audit a patre z ꝺidicit uenit ad me. Qꝺ āt ꝺicit glo. ad Ro. v. Deꝰ recipit eū qui cōfugit ad ſe aliter cēt i eo iniquitas: itelligitur de illo qui confugit ad eū per actum liberi arbitrij: iam per gīam iformati quem ſi non reciperet: eſſet ꝺ iuſticiā quā ipſe ſtatuit. Et ſciendum ꝙ ꝺefectus gratie prima cā ē ex nobis. Sed collatōis prima cauſa eſt ex ꝺeo: ſcōz illud Oſee. xiij. Perditio tua iſrl̄ tm̄ ex te: ex me auxilium tuum.

Quātū ad quartū. §. III.

. ſ. ꝙ non ſit in oībus equaliter gratia: manifeſtat ex hoc qꝺ ꝺicē aplus ad ephe. iiij. Unicuiqz ueſtrū datur gratia ſm menſuram donatōis xp̄i. Sz qꝺ menſuratur: non equaliter datur q̄ē. Et hoc ſic ꝺclarat. b. Tho. p̄ma ſecunde. q. cxij. art. iiij. Habitus duplicem habitudinem habē pōt. Unum ex parte finis vel obiecti: ſm qꝺ dicitur vna uirtus nobilioꝛ altera: qz ad maius bonum oꝛdinatur. Alio modo ex parte ſubiecti: qꝺ magis ul̄ minus participat habitum inherentem. Secundū ergo p̄mam habitudinem: gratia non poteſt eſſe maioꝛ z minoꝛ: qz gratia ſm ſui rationem: coniūgit hominem ſummo bono quod eſt deus. Sed ex parte ſubiecti pōt ſuſcipere magis z minus prout . ſ. min⁹ vel perfectius illuſtratur a lumine gratie vnus ꝙ alius. Cuius diuerſitatis ratio ē: ex aliqua parte preparantis ſe ad gratiam. Qui enim ſe magis ad grām preparat plenioꝛez grām recipit. Sz ex hac parte non poteſt accipi prima ratō diuerſitatis hui⁹. qz preparatio non eſt hoīs niſi i quantum liberum arbitrium eius preparatur a deo Unde p̄ima cauſa huius diuerſitatis eſt ex parte dei: qz diuerſimode ſue gratie dona diſpenſat: ad hoc ꝙ ex diuerſis gradibus gratie pulchritudo eccleſie conſurgat z perfectio. Sicut etiam et diuerſos gradus rerum inſtituit ut eſſet perfectum vniuerſum. Unde aplus ad ephe. iiij. enumeratis pluribus gratijs ſubdit: ad conſummationem ſanctorum edificationem coꝛporis xp̄i. Qꝺ autem ꝺicitur ſap̄. vi. Equaliter ipſi eſt cura de omnibus: non intelligitur ꝙ det dona gratie equaliter: ſicut nec nature gradus: ſed quia unico actu z ſimplici maiora z minora diſpenſat. Cyprianus: de cōſe. diſ. iiij. ſic ait. Plane eadem gratia ſpiritualis: q̄ a baptiſmo equaliter a credentibus ſumit: i ꝓuerſatōe atqz actu noſtro poſtmodū uel minuit uel augetur: ut i euāgelio dn̄ico. Cum ſemen equaliꝰ ſemiatur: ſed ꝑ uarietate terre: aliud abſumitur

idest deperditur: aliud in multiformẽ copiam vel xxx. uel. xl. uel centesimũ fructũ exuberat cumulatũ: hec ille. Sed qõ dicit equaliter dari gratia intelligitur in puulis verũ fm cõem legẽ. Secõ p priuilegiũ ut Nicolao 7 al'. In adultis ãt quo ad faciẽtes equalẽ pparatõez. Et qõ gr̃az dic̃ minuit: intelligitur quo ad feruorem. Nã quo ad habitũ, non minuit p mortale: sed corrumpitur.

Quantum ad qntũ §. IIII.

.s. q̃ nõ sciri possit certitudinaliter si hõ hz gr̃az. Probat per hoc qõ scribit Eccĕs. ix. Nemo sit amodio uel amore sit dignus. Sed gratia dei ẽ que facit hoiem dignũ amore dei. g̃ 7c̃: Pro hõ declaratione sciendũ: q̃ triplr̃ põt aliquid cognosci. Uno modo per reuelationes Et hoc modo põt ds scire se hr̃e gratiã. Reuelauit hoc deus aliq̃ ex spãli p uilegio aliquibus vt securitatis gaudiũ in hac vita in eis inchoet: 7 confidentius 7 fortius magnifica opa prosequant: 7 mala vite presentis sustineant. Sicut paulo dictũ est. ij. Cori. xij. Sufficit tibi gratia mea. Et habrahe fuit dictuz. Nunc cognoui q̃ timeas deũ Heñ. xxij. idest cognoscẽ te feci. Et loquitur õ tiore casto. qui nõ ẽ sine gratia. Scõo modo põt aliq̃d per se ipsũ 7 certitudinaliter cognosci. Et sic nullus põt scire se hr̃e gratiã. Et rõ est: q̃z certitudo nõ põt haberi de aliq̃: nisi possit diiudicari per propriũ p̃ncipiũ. Sic. n. certitudo habetur de cõclusionibus demonstratiuis: per indemonstrabilia vlia p̃ncipia. Nullus autem põt scire se hr̃e sciam alicuius cõclusionis: si p̃ncipiuz ignoraret. Principiũ ãt gr̃e 7 obiectũ eius ẽ ipse deus: q̃ ppter sui excellentiam est nobis ignotus: fm illõ Job. ix. Si venerit ad me non uidebo eũ: si ãt abierit non intelligã. Et iõ hõ nõ põt per certitudinẽ diiudicare si hz gratiã: fm illud. i. Cor. iij. Sed neq̃ me ipsũ iudico. qui aũt iudicat me dñs ẽ. Tertio mõ cognoscit aliquid cõiecturaliter 7 p aliqua signa. Et hoc modo põt aliquis cognoscere se habẽ gratiam: in quantum. s. pcipit se delectari 7 contemnẽ res mundanas: 7 in quantum non ẽ conscius alicuius pcĩ mortal' fm quẽ modum põt intelligi illõ: Apoc. ij. Uincenti dabo manna absconditũ: qõ nemo nouit nisi q̃ accipit: q̃z ille qui accipit: per quandã experientiã dulcedinis nouit: quam non experitur: qui nõ accipit. Ista tñ cognitio ipfecta ẽ. Unde 7 aplus. i. Cor. iij. postq̃ dixit. Nihil mihi conscius sum subdit. Sz non in hoc iustificatus sum: q̃z vt dr̃ in. ps. xviij. Delicta quis intelligit ab occultis meis mũda me dñe. hec. b. Tho. Itẽ q̃z actus vtutũ infusarũ q̃ precedunt a gratia: sunt eiusdem speciei cum actibus precedentibus a virtutibus acquisitis: ideo quãuis videat quis se facere opera iusticie: misericordie: charitatis: penitentie: non põt scire per certitudinẽ si tales actus precedunt a virtutibus infusis uel acq̃sitis. Unde nec ex hoc q̃ habeat gratiã cognoscẽ põt.

De necessitate gratie. Capl'm q̃ntũ.

Gratia dei a deo

est hõi necessaria q̃ sine ea nõ põt dei pcepta seruare: nec vitã eternaz mereri: nec resurgeẽ a pcõo nec abstinẽ a pcõo. Sz nec põt p se pparare se ad gr̃az. Nec postq̃ eã psequi ẽ: põt bonũ facere: 7 vitare peccatũ sine auxilio gratie: nec perseuerare. Põt tñ sine gr̃a cognoscere veritatẽ multarũ rerũ: 7 facẽ aliqua bona nãlia: 7 diligere deũ super oia. Quãtũ ergo ad primũ. s. q̃ sine gr̃a gratũ faciente: nõ põt hõ oia dei pcepta implere. Probatur per. b. Aug. qui dicit. Credẽ. s. q̃ possit quis mandata dei sine gratia implẽ: pertinet ad heresim pelagianorũ. vñ de conse. di. iij. dr̃. Placuit vt quicũq̃ dixerit in nobis gratiã iustificatõnis dari ut qõ iubemur per liberũ facẽ arbitriuz: facilius possumus implere per gratiã: tanq̃ 7si gr̃a nõ daretur: nõ quidẽ facile: sed tñ possumus 7si ne illa implẽ mandata diuina: anathema sit. Pro cuius declaratõe dicit. b. Tho. p̃ma se. q. cix. ar. iij. q̃ implẽ mandata legis contingit dupliciter. Uno mõ in quãtũ ad subãz operis: ut. s. hõ operet iusta fortia 7 alia uirtutũ opera. Et hoc modo in statu nãe integre potuit oia mandata legis implere. Alio quin nõ potuisset in statu illo nõ peccare: cũ ñ sit aliud peccatũ q̃ transgredi legem dei. Sed in statu nãe corrupte nõ põt implere oia mandata siñ gratia sanante. Quod autem ait apls ad Ro. ij. c. Gentes que legem nõ hñt: cum nãliter que legis faciunt: ipsi sunt sibi lex. Intelligendũ est fm. beatum Augu. Gentes legem implere per nãm ad vitaz. s. 7 reformatã gratia. Alio modo possũt impleri mãdata legis non solum quantũ ad subãm operis sz etiaz q̃tũ ad modũ agendi: vt. s. ex charitate faciant. Et sic nec i statu nãe integre: nec in statu nãe corrupte potest homo implere absq̃ gratia mandata dei. Unde. b. Aug. in li. de correctione 7 gr̃a cum dixisset q̃ sine gratia prorsus bonum hoies faciunt: subdit: non solum ut ministrante ipsa qõ faciẽdũ est sciant: verũ ẽt ut prestante ipsa faciãt cum dilectione quod sciũt. Indigent insup i utroq̃ statu auxilio dei mouentis ad mandata implẽda. Nec est cõtra quod. b. Iero. dicit. Maledictus oĩs qui dicit dũ aliquid ipossibile precepisse. Sed impossibile vr̃: qõ per se hõ facẽ nõ põt: ut mandata. seruare. Nã id qõ possumus cũ auxilio diuino: nõ ẽ nobis oino ipossibile: fm illud phi. in. ij. ethicoz. Qõ per amicos possumus: aliqualiter p nos possumus. vñ 7. b. Iero. ibi subdit. Sic fatemur liberũ eẽ arbitriũ nostrũ ut dicam' semp nos diuino auxilio indigere.

Capitulū Quītum.

Quātū ad scm §.I.

punctū.s.q. sine gratia non possumus vitam etē nā mererī: dic apls ad ro. vi. Hīa dei vita eterna. Qō iō dī fz glo. ibi: ut intelligam⁹ deū ad vitā eē nā p̄ sua mīsatōe pducē. Sic g̃ exponit uita etna nobis dat gīa dei. i. suo munē. D⁹ rō ē fm Tho. i. fe. q. cix. ar. v. Qz act⁹ perducētes ad finē: oz fini esse ꝓportionatos. Nullus ät act⁹ excedit ꝓpōtionē ꝑncipij act⁹ sui. Et iō videm⁹ in nālib⁹: q̄ nulla res perficē pōt effectū p̄ suā opatōz: q̄ excedat vtutē actiuā. Sz solū pōt ꝓducē p opatōem suā effectū sue vtuti ꝓportionatū. Uita ät etna ē excedēs ꝓportionē hūane nāe. Et iō hō per sua nālia non pōt ꝓducē opa meritoria ꝓportionata vite etne: sz ad h̄ exigit altioz vt q̄ ē vi⁹ gie. Et iō sine ea hō pōt mereri vitam etnā: sz pōt facē opa ꝓducētia ad aliq̄d bonū ꝓnāle hōi: sic laborare in agro: comedē: bibē: hīe amicū ⁊ h⁹. vt dic. b. Aug. Qō ät dns dic: Mat. xix. Si uis ad uitā īgredi serua mandata: itelligendū ē uoluntate sua facē opa meritoria. ita tn̄ q̄ ipsa voluntas ꝑpus ꝑparet ad h̄ p gīaz ut dic. b. Aug. Itē si obꝺciat q̄ uita etna ē ultim⁹ finis hois: sz q̄libet res nālis p̄ sua nālia pōt cōsequi finē suū: g̃ multo magis hō q̄ hz altiora nālia: oz p̄ se posse ꝓsequi finē suū. s. uitā etnā. Rn̄. q̄ hoc est uer de fine cōnāli rei. Sz nā hūana ex hoc q̄ est nobilioz: pōt ad altiorē finē ꝓduci q̄ nālē sibi cuius ē vita etna. Sed indiget altiori auxilio q̄ vtus nālis sua sit. s. auxilio gratie.

Quātū ad tertiū §.II.

.s. q̄ n̄ pōt ds resurgē a pcō sine auxilio gīe: ꝓbat sic p.b. Tho. i. fe. q. cix. ar. vij. Pcēm trāsit actu: sed remanet reatu: ⁊ iō nō ē idem resurgē a pcō: qō cessare ab actu pcī: sed resurgere a pcō ē ipari hoiem ab his que peccādo amiserat. Incurrit ät hō triplex detrimentū peccando. s. maculā corruptōem nālis boni: ⁊ reatum pene. Maculaz q̄dem in quantū p̄riuatur quis decore gratie: ex deformitate pcī. Bonum aūt nāe corrūpitur: in q̄ntum nā hois deordinat uolūtate hois non subiecta ds: hoc. n. ordie sublato, ꝓfus ē ut tota nā hois peccātis inordinata remaneat. Reat⁹ pene ē: quia peccando mortalit meret dānatōem eternā. Manifestū ē aūt q̄ de singulis horz triū nō reparetur nisi per deum. Lum. n. decor gīe ꝓueniat ex illustratōe diuini lumis: nō pōt talis decor in aia reparī: nisi deo denuo illustrante. Uñ requirit habituale donū qō ē gīe lumē. Silr ordo nāe reparari ñ pōt ut. s. uoluntas hois subꝺiciat deo: nisi ds uolūtatē hōis ad se trahente. Silr ⁊ reatus pene eī ne remitti ñ pōt: nisi a deo i quē ē offesa ꝓmissa: ⁊ q̄ ē hoiuz iudex. Et iō req̄rit auxiliū gīe: ⁊ i q̄ntū ad habituale donū: ⁊ q̄ntū ad interiorē dei motōez Qō ät dī ephe. v. Exurge a mortuis ⁊ illumiabit te xp̄s: nō sic ē intelligēduz q̄ tota exurrectō a pcō precedat illumiatōem gīe: sed q̄ cū hō per liberū arbitriū a deo motū surgē conat a pcō: recipit lumen gratie iustificantis.

Qtū ad quartū. s. §.III.

q̄ sine gīa ñ pōt hō a pcō abstinē. Hoc sic declarat. b. Tho. i. fe. q. cix. viij. De hoie possum⁹ loq̄ duplr. Aut fm statū nāe itegre. Aut fz statū nāe corrupte. Et fz statū nāe itegre potat hō sine dono gīe habituali ñ peccare: nec mortalit nec venialit: sz peccare ñ ē aliud q̄ recedē ab eo qō ē fz nāz qō uitare hō potat in statu nāe integre. ñ tn̄ hoc poterat sine auxilio dei in bono ꝓseruātis: q̄ subtracto ipsa ēt nā i nihilū decidēt. Sz in statu nāe corrupte: indiget hō gīa habituali: nā sanāte ad hoc q̄ oino a pcō abstineat. Hec sanatio ꝓmo fit i p̄ncipali uita: fm mētē appetitu cānali ñdū totalit repato unde apls in ꝑsona hois repati dic Ro. vij. Ipse mente ſuio legi dei: carne ät legi pcī. In q̄ q̄dem statu pōt hō abstinē a pcō mōtali qō ē i rōe. Nō ät pōt abstinē ab oi pcō uenialiꝓ corruptionē inferioꝝ appetit⁹ sensualitat. Cui⁹ mot⁹ singlos rō reprimē pōt: ⁊ ex hoc hñt rōem pcī ⁊ uolūtarij. Nō ät oms: q̄ dū uni resistē nitit: fortassis alt⁹ īsurgit. Et q̄ rō nō pōt sp̄ puigil eē ad h⁹ mōi motus uitandos. Sic igit añq̄ rō hois i q̄ ē pcēm mōtale reparetur p̄ gīaz iustificantē: pōt singla pcā mortalia uitare: ⁊ fm aliq̄d tēp⁹: q̄ ñ ē necesse q̄ cōtinuo peccet in actu. Sz q̄ diu maneat absque pcō mōtali esse nō pōt. Ut. n. dicit Greg. sup eze chi. Pcēm qō p̄ p̄niaz diluit: mox suo pondē ad aliud trahit. Et h⁹ rō ē: q̄ sicut rōi subdit iferiō appetit⁹: ita ēt rō ds subdi deo: ⁊ in ipso cōstituē finē sue uoluntatis. Per finem autem oportet q̄ regulentur omnes actus humani: sicut per rationis iudicium regulari debent motus inferioris appetitus. Sicut igitur inferiori appetitu non totaliter subiecto rationi: non potest esse quin insurgant inordinati motus in appetitu sensitiuo: ita in ratōe hoīs deo ñ subiecta: cōsequens ē: q̄ īsurgant multe inordinationes in ipsis actibus rationis. Uuz enim homo non habet cor suum firmatuz i deo: ut pro nullo bono consequendo uel malo uitando ab eo separari uelit: occurrunt multa propter que sequenda ⁊ uitanda homo recedit a ds: precepta eius contemnendo: ⁊ ita peccat mortaliter: quia in repentinis homo operatur secūduz finem preconceptum ⁊ habitum preexistentem: philosophus dicit i. iij. ethicorum: quāuis ex premeditatione rationis homo possit aliquid agere preter ordinem finis preconcepti: ⁊ preter inclinationem habitus. Sed quia homo non potest sēper eē i tali premeditatōe: non pōt contigē: ut diu ꝓmaneat q̄n operet fm' ꝓncipia uoluntatis deordinate a deo: nisi cito per gratiam reparet.

Nec ē ꝯ qđ dicit. b. Aug. ſ. q nemo peccat i eo qđ vitare nō pōt. Sz nō pōt ſine gr̃a vitare: g̃ r̃c. q ꝓ hō vitaī ſinglos actꝰ pc̃o ꝝ: ſed nō ōes niſi per gr̃iam. Et tñ q ex eius defectu ē: q nō ſit ꝓpara tus ad gr̃az hñdā: p hoc nō excuſatur a pc̃o: ḋa ſine gr̃a peccatū vitare nō poſſit.

Quātū ad qntū. ſ. §. IIII.

q hō nō pōt ſe ꝑparare ad gr̃iam p ſe ipſū: oñdit per illud qđ dr̃ Joh: vi. Nemo pōt venire ad me: niſi pr̃ qui miſit me traxerit eū. hoc aūt ſic declār b. Tho. ꝑma. ſcōe. q. cix. arti. vi. Duplex ē ꝑpara tio voluntatis humane ad bonū. Una qua ꝑpa ratur ad bonum opandū meritoriū ꝛ fruendum deo. Et talꝭ ꝑparatio voluntatꝭ nō pōt eē ſine ha bituali dono gr̃ie: qđ ſit ꝓncipiū bōi opis meritorij Alio mō pōt itelligi ꝑparatio voluntatis hūane: ad conſequendū ipſum donum habitualꝭ gr̃ie. Ad hoc aūt q ſe ꝓparet voluntas ad ſuſceptōez hꝰ doni habitualis gr̃ie: ñ oz ꝓſupponē aliqđ aliud donum habituale in aīa: qz ſic procedēt in ī finitū Sed oz ꝑſupponeī aliquod auxiliū dei gratuitū: mouentis interius aīam ſeu inſpirantis bonuz ꝓ poſitū. Dis igit duobus modis indigemus diuio auxilio ad bene opandum. Qz āt indigeamꝰ au xilio dei mouentis aīam oñdit ex hoc: q cum deꝰ ſit ꝓmū mouens ſimplr: ex eius motione ē: q oia in ipſā conuertanť fm cōem intentionē boni: per quā intendit vnūqđq; aſſimilari deo fm moduz ſuū: Unđ Diony. dicit in li. de di. no. q deꝰ cōuer tit oia ad ſe ipſuz. Sed hoies iuſtos ꝙuertit ad ſe ipſū ſicut in ſpecialē finem quem intendunt: ꝛ cui cupiūt adherere: vt bono ꝓpio: fz illud ps. lxxij. Mihi aūt adherere deo bonū eſt. Et ideo q hō conuertatur ad deū. hoc nō pōt eſſe niſi deo ꝙuer tente ipſum ad ſe: hoc aūt eſt ꝓparare ſe ad gra tiam: quaſi ad deū cōuerti: ſic ille q̄ hz oculū auer ſum a lumine ſolis: per hoc ſe ꝓparat ad recipiē dum lumen ſolis: q oculos ſuos conuertit verſus ſolem. Uñ pz q nō pōt ſe ꝓparare ad lumē gr̃ie recipiendum: niſi per auxiliū gr̃ie interiꝰ mouē tis. Nec eſt ꝯ qđ dr̃ zacha. i. Cōuertimini ad me: ꝛ ego ꝙuertar ad vos. Conuerti nō ē aliud q̄ ſe ad gr̃iam ꝓparare. Uñ vī q per ſe pōt ꝑparare ſe. Alꝭ qđo iparetur qđ non eſſet in eius poteſtate. Nam conuerſio hominis ad deū fit per liberum arbitrium. Et fm hoc hōi ꝑcipitur q ſe ad deū conuertat. Sed liberum arbitrium ad deum con uerti non pōt niſi deo ad ipſum conuertente illū fm illud Hiere. xxxi. Conuerte me dñe ꝛ ꝙuertar qz tu es dñs deus meus. Uñ cum dicitur homo facere qđ in ſe eſt in ꝓparando ſe ad gratiā: dr̃ h eſſe in poteſtate hois fm q ē motus a deo.

Qntū ad ſextū. ſ. §. V.

q conſecutus iam gratiā habitalē donum: adhuc indiget auxilio gr̃ie: ꝓtout impōtat motionē iterio rem dei ad bonuz. Qđ ſic declarat. b. Tho. ꝑma ſede. q. cix. arti. ix. Homo ad recte viuendū idiget duplr auxilio dei. Uno mō q̄tū ad donuz habitua le: per quod ſanatur natura humana corrupta per peccatum: ꝛ ſanata eleuatur ad faciendū opa vite eterne meritoria: que excedunt ꝓportionem nāe humane. Alio modo indiget auxilio gratie: vt moueatur ad agendum. Quantum igitur ad primum auxilium homo in gratia exiſtens: non indiget alio auxilio. ſ. gratie habitualis infuſo. Sed quantum ad ſcōm auxilium: vt. ſ. moueaī a deo ad recte agendum: ſic iam habens habituale do num gratie: adhuc indiget tali auxilio. Et hoc ꝑp duo. Primo ratione generali ꝓpter hoc: qz nulla res creata pōt in quēcūq; actū ꝓdire niſi vtute motionis diuine. Secūdo ratione ſpeciali ꝓpter cōditionē humane nature corrupte: que lz p gra tiam ſanetur quantum ad mentem: remanet tñ i ea corruptio ꝛ imꝑfectio quantum ad carnem: p quā ſeruit legi peccati: ut dicit ad Ro. vij. Rema net etiam quedam ignorantie obſcuritas in intel lectu fm quā dicitur ad ro. viij. Quid oremus ſic oz neſcimus: ꝓpter uarios enim rerum euentus. Et qz etiam nos ipſos non perfecte cognoſcimus: non poſſum' ad plenum ſcire qđ nobis expediat. Et ío neceſſe ē nobis: vt a deo dirigamur ꝛ ꝓtega mur qui oia nouit: ꝛ oia pōt. Et ꝓpter hoc ēt ina tis in filios dei p gratiam conuenit dicere. Et ne nos inducas intr̃ptationē. Et fiat uoluntas tua ſi cut in celo ꝛ in terra: ꝛ cetera que continentur in oratione dominica ad hoc pertinentia. Nec ex h q poſt gratiam habituale donum acceptum indi geamus auxilio dei nos monentis ad bonum: po teſt concludi q tale habituale donum ſit inuacu um: vel in perfecta gratia: quia etiam in ſtatu glo rie quando erit gratia conſumata: homo diuino auxilio indigebit: ꝛ quantum ad hoc etiam in p fecta gratia hoc oſtendit: in quantum hominem non totaliter ſanat.

Quātū ad ſepti §. VI.

mum ſcilicet q in gratia conſtitutus indiget auxi lio gratie: non quidem ꝓout eſt donum habitua le ipſa gratia: ſed ꝓout eſt auxilio dei protegens hominem. Quod. b. Tho. declarat ſic prima ſe cunde. q. cix. arti. x. Perſeuerantia tripliciter dici tur. Uno modo ꝓout ſignificat habitum mentiſ per quem homo firmiter ſtat: ne moueatur ab eo quod eſt ſecundum veritatem per triſticias fruen tes. Secundo modo poteſt dici perſeuerantia ha bitus quidā: fm quem hō hz ꝓpoſitum pſeuerā di in bono vſq; in finem. Et vtroq; iſtorum mo dorum: ſemper pſeuerantia ſimul cum gratia in fundit: ſic ꝛ cetere virtutes. Tertio modo dicitur pſeuerantia quedam bonitatis vſq; ad finē vite.

Et ad talem perseuerantiā hñdā hō in gīa ꝓstitutus nō indiget aliqua hituali gīa: sed diuino auxilio ipsū ꝓtegente ⁊ dirigente ꝫ tēptationū impulsus Et ideo postꝫ aliqs est iustificatus p gīam necesse hz petere pdicte pseuerātie donū: vt. s. custodiatur a malo usqz ad finē vite. Multis. n. datur gīa q̄bus nō datur perseuerare i gīa.

Qntū ad octauū. §. VII.

scilicet q̄ sine hituali dono gīe possumus multa intelligere. Sed non sine auxilio dei mouentis intellectū. Qd̄ sic declarat. b. Tho. ꝑma ꝙ. q. cix. arti. i. Sicut oēs motus corporales reducunt in motum celestis corpis sic i primū mouens corpale: ita oēs motus: tā corpales q̄ spūales reducunt in primum mouens simplr qd̄ est deus. Et iō q̄n tūcūqz aliqua nā corpalis vel spūalis ponatur p fecta: non pōt. in suum actum procedere: nisi moueatur a deo: que quidez motio est fm sue ꝓuidētie rationē: non fm necessitatē nāe: sicut motō corporis celestis. Nō solū āt a deo ē oīs motio sic a ꝑmo mouente: sed ab ipso ēt ē oīs formalis pfectō: sicut a primo actu. Sic igitur actio intellect⁹ ⁊ cuiuscūqz entis creati: dependet a deo dupl'r. Uno mō in q̄ntū hz formā per quā agit. Alio mō i q̄ntū ab ipso mouetur ad agendū. Unaqueqz autez forma indita rebus creatis: a deo hz efficatiā respectu cuiusdā effectus determinati: in quē pōt hz suam ꝓprietatē. Ultra aūt non pōt nisi p aliquaz aliam formam superadditā. Sicut aqua nō pōt calefacē nisi calefacta ab igne. Sic igitur intellect⁹ humanus hz aliquaz formaz. s. ipsum intelligibile lumen: qd̄ est de se sufficiens ad quedā intelligibilia cognoscēda: ad ea. s. in quoz noticiā per sensibilia possumus deuenire. Altiora vo intelligibilia intellect⁹ humanus cognoscē non pōt: nisi fortiori lumine gīe: uel ꝓphetie qd̄ dicit lumen gīe i quātū est nāe superadditū. Sic g̃ dicendū est q̄ ad cognitionē cuiuslibet veri: indiget hō auxilio diuino: ut. s. intellectus a deo moueatur ad suum actum. Nō autē indiget ad cognoscendū veritatē in oībus: noua illustratione: superaddita nāli illustrationi: sed in quibusdā que excedūt nālē cognitionem: ⁊ tñ qñqz deus p suam gratiā miraculose instruit aliquos de his: que per nālem cognitionē haberi possūt: sicut ⁊ qñqz facit miraculose q̄daz que nā facere potest. Cum aūt dicit q̄ oē verum a q̄cūqz dicatur est a spū sancto: fm Ambr. Intelligenduz est hoc fm. b. Tho. q̄ est a spū sācto sicut ab infūdente nāle lumen: ⁊ mouente ad itelligēdū ⁊ loquēdū veritatem: nō autē sicut i habitate per gīaz gratū faciētē: vel sicut largiēte hituale donū gratie: supadditum naturali lumini.

Demū qztū ad .§. VIII.

volēdū vel faciendū bonū aliter idiget homo gīa in statu nāe corrupte. Aliter indiguit in statu nature integre. Nam in statu nature integre indiget hō vtute gratuita supaddita virtuti nāe i q̄tū ad vnū. s. ad opandū ⁊ volēdū bonū supnāle. Sz in statu nāe corrupte q̄ntū ad duo. s. vt sanetur: ⁊ ulterius ut bonum virtutis operetur meritorium. In vtroqz autem statu indiget homo auxilio dīno: ut a deo moueatur ad volendum ⁊ agendum sicut a primo mouente. Et sicut utroqz modo potest intelligi illud Ro. ix. Non est uolentis: neque currentis: sed dei miserentis. Uelle enim ⁊ operari meritorie est a deo: mediante gratia sua gratum faciente. Uelle autem ⁊ operari ea q̄ sūt nature vel artis: vt edificare: plantare: intelligē ⁊ huiusmōi: ēt i pcōribus ē a deo ut ꝑmo motoꝝ omnium ad agendum.

De affectu gratie operantis que est iustificatō impiū. Capitulum sextum.

Justificatio ipii

que est effectus gratie operantis dī a iusticia. Justicia autem dicitur triplicit fm Tho. i. secūde. q. cxiij. ar. i. Uno modo ꝓout iportat rectitudinem ordinantē actū hois in comparatiōe ad alium singularez hominem. Et sic est iusticia pticularis ⁊ uirtus cardinalis. Secundo modo ꝑ ut ordinat fm rectitudinem actum hominis i cōparatōe ad bonuz cōe multitudis: que dī iusticia legalis. Tertio modo dī iusticia fm q̄ iportat rectitudinem q̄ndā hōis in dispōe interioris hōis: ꝑ ut. s. supremū hois subdit̄ deo: ⁊ inferiores vires aie subdunt supreme. i. rōi. Et hanc iusticiam phs. v. ethicorum appellat methaphoricam. Ab hac igit̄ iusticia tertio mō sūpta: sumitur iustificatio passiue accepta. s. ꝑ fieri iustū: non pro facere iustum. Et hoc etiam nō per modū simplicis gnātionis: q̄ sic ēt posset competere ei qui non esset i peccato: dum iusticiam acciperet a deo: sicut adā in principio accepit iusticiam originalis: peccati cum adhuc non haberet pcēm: sed potuit peccare Huiusmodi iustificatio i hōie includit roēz motꝰ de contrario in ꝫriū. Et sic iustificatio iportat q̄ndam transmutationē de iusticie statu: ad statum iusticie predicte. Et de ista iustificatione h agitur de qua ad ro. iiij. Ei aūt q̄ nō operat credenti aūt in deū q̄ iustificat impiū. Et ad ro. viij. Quos uocauit: hos ⁊ iustificauit. In hac enī iustificatōe ipi ꝓcurrūt quattuoꝝ p ordinē: simul q̄dē tpe: ⁊ si nāliter se ordine nāe vnū precedat aliud: vz gīe infusio: motus liberi arbitrij per fidē formatā in deū. Tertium ē motus liberi arbitrij in pcī detestatione. Quartū ē remissio culpe: que fm pe. de tarataſia in quarto notantur in. v. illoꝝ si non dicto ordie.

Cōmouisti terrā tuam. ſ. tu dñe: terram. i. pccōrē debitū terrenis. Et hoc mouēdo libez arbitriuz ſuum totū i te: ut. ſ. i te credat z te ſup oia amet: ideo cōmouisti dñe. i. totum mouisti. Et ſi omnis motus eſt a primo mouente deo: modo ſpeciali ē hic motus ab eo: ad ſe eum conuertēdo q̄ prius erat auersus. vñ Aug. ait. Qui fecit te ſine te: non iuſtificabit te ſiñ te: te. ſ. dirigēte ad dñm. Scdo dic Cōturbasti eā. ſ. per motum ſui arbitrij i deteſtationē pcci: de qua cōturbatōe i alio ps. vi. dicit penitens ipſe. Anima mea turbata ē valde. Cōturbasti ait. i. totam ſimul turbasti dolorē cōpunctōnis. Oportet. n. penitentē ait. b. Aug. de pe. di. vi. de oi pcco dolēr ſimul: alſ nō eſſet penitens: ſi uoluntarie permanēt in aliquo nō iuſtificaret. Tertium eſt pcci remiſſio qō ibi notat. Sana ptritiones eius. Anima enī eſt cōtrita in malaz partē. i. quaſi tota deſtructa: fracta minutati in diuerſas affectiones per peccatū. Cū quis hz magnam febrem vel aliam infirmitatē: totum corpus videt tritum z fractum. Et ſic p peccatū anima grauit infirmata mirabiliter debilitata ē: z quaſi fracta inepta ad qdcūq; bonū. Sed cum peccatū remittitur: ſanatur. ps. Qui ſanat omnes infirmitates tuas: z moduz premittit. Qui ppiciat omnibus iniq̄tatibus tuis. Quartū eſt gratie infuſio vnde iſta oia pcedunt: qō notat cum dicit. Quia commota eſt. ſ. a te p illuminationē gratie. Vñ i figuram cum intrauit ieſus hierozolymam: cōmota eſt vniuerſa ciuitas dicens. Quis eſt hic Math. xxi. Intrat dñs ieſus in ciuitatē anime p gratiam z omnes ſenſus z affectōes tunc mouentur p admirationē. Rationē aūt quare iſta quatuor ponūt in iuſtificatione impij aſſignat. b. Tho. ꝑma ſcōe q. cxiij. arti. vi. dicens. Juſtificatio eſt quidaz motus quo anima mouetur a deo: a ſtatu culpe i ſtatum iuſticie. In quolibet aūt motu quo aliquid ab altero mouetur tria requiruntur. Primuz eſt motus ipſius mouētis. Secūdo motus mobilis. Tertio conſumatio motus ſiue peruentio ad finem. Ex parte igitur motōis diuine accipitur gīe infuſio. Ex parte liberi arbitrij moti accipiuntur duo: motus ipſius ſm receſſū a termino a q̄: z accceſſus ad terminū ad quē. Conſumatio aūt ſiue peruentio ad terminū huius motus: importat i remiſſione culpe. In hoc enī iuſtificatio conſumatur: ſm illud Iſa. xxvij.. Hic eſt omnis fructus ut auferatur peccatum.

Qz reqratur primū §. I.

ad iuſtificationē impij ptz p id qō ſcribit ad Ro. iij. Juſtificaci gratis per gratiam ipſius. Hoc aūt ſic declarat. b. Tho. ꝑma fe. q. cxiij. homo peccādo deum offendit. Offenſa aūt nō remittit alicui niſi ꝓpter hoc q̄ animus offenſi pacatur offēdenti. Et ideo ſm hoc peccatum remitti dr: q̄ deus nobis pacatur. Que quidem pax conſiſtit i dilectione: qua deus nos diligit. Dilectio aūt dei q̄tū ex parte actus diuini: eſt eterna z imutabilis: ſed quātū ad effectū quem in nobis iprimit. qñq; interrumpitur: put. ſ. ab ipſo qñq; deficimus. z qñq; iterū recuperamus. Effectus aūt diuine dilectionis in nobis qui per peccatuz tollit: eſt gratia qua hō fit dignus vita eterna: a qua peccatū mortale excludit. Et ideo nō pōt intelligi remiſſio culpe niſi adeſſet gīe infuſio. Et q̄uis cōtingat aliq̄n apud hoies: q̄ vnus homo aliquez nec diligit nec odit: tamē ſi eum offēdat: q̄ ei dimittat offenſā: hoc ñ pōt contigere niſi ex ſpeciali beniuolentia. Beniuolētia aūt dei ad hoiem reparati dr per donuz gratie. Et ideo licet anteq̄ homo peccet: poſſit eē ſine culpa z ſine gīa: ut i ſtatu innocentie: ñ poſt peccatuz nō pōt eſſe ſine culpa: niſi per gratiā habeat. Jtē q̄ deus non imputet alicui peccatū ſm illud. Beatus vir cui non imputauit dñs pcēm: importat quēdam gratie effectum in ipſo cui peccatū non iputatur. Qz. n. alicui non imputet peccatum: a deo ex ſua dilectione ꝓcedit.

Qō reqratur ad §. II.

iuſtificationē impij motus liberi arbitrij in deū: qui eſt per fidem formatam: ptz per illud qō dicit chriſtus Joannis ſexto. Omnis qui audit a patre z didicit: venit ad me. Sed addiſcere nō eſt ſine motu liberi arbitrij. Nam diſcens conſentit docēti. Et q̄ ille ſit motus fidei: oſtendit apls ad Ro. v. dicens. Juſtificati ex fide pacem habeamus ad deum. Primum ſic declarat. b. Tho. vbi ſupra arti. ij. Juſtificatio impij fit deo mouente hoiez ad iuſticiam. Deus autem mouet omnia: ſm modum ſuum. i. vnuſcuiuſq; rei. Sicut videm⁹ i nālibus: q̄ aliter mouent ab eo leuia: aliter grauia: ꝓpter diuerſam nām vtriuſq;. Unde z homines mouet ad iuſticiam ſm conditionez humane nāe Homo aūt hz ſm ꝓpriā nāz: q̄ ſit liberi arbitrij. Et ideo in eo qui hz vſum liberi arbitrij: non fit motio a deo ad iuſticiam abſq; motu liberi arbitrij. Sed ita infundit donum gīe iuſtificantis: q̄ ēt ſimul cum hoc mouet libez arbitriū ad donū gīe acceptandum in his qui ſunt motionis hui⁹ capaces. Unde q̄ pueri in baptiſmo iuſtificentur ſine motu liberi arbitrij: hoc eſt qz nondum ſunt capaces huius motus. Et ideo mouentur a deo ad iuſticiam per ſolam informationem aīe ipoz: qō non fit abſq; ſacramēto baptiſmi. Et apte: ut ſicut peccatū originale a quo iuſtificantur: nō ꝓpria volūtate ad eos peruenit ad carnalem origine: ita etiam per ſpiritualem regenerationem a chriſto in eos gratia deriuatur. Et q̄ Salomon dormiendo. vnde z ſine motu liberi arbitrij: conſequutus ſit donum ſapie: vt ptz. iij. Rz. iij. dicēdū. q̄ non metuit nec accepit tunc ſapientiam: ſed in

somno declaratum est ei q̄ ꝓpter precedens desi derium daretur sibi sapientia. Est autem iste motus liberi arbitrij in deum qui reperitur in iu stificatione motus per fidem. Et ratio est secūdū beatum Tho. ubi supra arti. iiij. quia deus mo uet animam hominis in iustificatione: conuer ten do eam ad se ipsum. Unde dicitur in p̄s. lxxxiij. Secūdū aliā differentiā. Deꝰ tu ꝓuersus uiuifica bis nos. Sed prima conuersio mentis in deuz fit per fidem secundum illud ad hebre. xi. Accedētē ad deuz oportet credere quia est. Et ideo motus fidei requiritur ad iustificationē. Requiritur au tem actus fidei in iustificatione quantum ad hoc q̄ homo credat deum esse iustificatorez hominū per mysteriū Christi: secundum illud ad Ro. iiij. Credenti ei qui iustificat impium: imputabitur ei ad iusticiam. Et quia motus fidei non est perfe ctus nisi sit charitate informatus: ideo in iustifica tione impij cum motu fidei: est etiam motus cha ritatis. Mouetur autem liberum arbitriuz i deū ad hoc: q̄ se ei subijciat. Unde etiam concurrit si mul z actus timoris fil. alis: z actus humilitatis. Contingit enim vnum z eundem actum liberi ar bitrij: diuersarum virtutum esse: secunduz q̄ vna impat z alia imperatur: prout actus est ordinabi lis ad diuersos fines.

Requritur z tertiū: §. III.

in iustificatione. s. motus liberi arbitrij in pecca tum detestanduz: iuxta illud p̄s. Dixi confitebor aduersum me iniusticiam meaz domino: z tu remi fisti impietatem peccati mei. Unde etiam. b. Au gusti. Nemo postq̄ fuerit sue voluntatis arbiter constitutus: potest nouam inchoare uitaz: nisi eū peniteat veteris vite: de pe. di. j. tres sunt. z hoc sic declarat beatus Tho. ubi supra arti. v. Justifica tio impij est quidaz motus: quo mouetur huma na mens a deo a statu peccati in statum iusticie. Sicut autem se habet corpus aliquod motum lo caliter ab aliquo mouente ad duos termios scz a quo z ad quem: ita se debet habere anima in mo tu iustificationis per liberum arbitrium. Sed in motu locali corporum manifestum est: q̄ ita se hz corpus motum quod recedit a termino a quo z accedit ad terminum ad quem: ita z mens huma na cum iustificatur: oportet q̄ per motum liberi arbitrij recedat a peccato: z accedat ad iusticiam Recessus autem in motu liberi arbitrij intelligit per detestationem sicut accessus intelligitur per cō siderium. Sic ergo oportet in iustificatione impij q̄ sit duplex liberi arbitrij motus. Unus quo ten dat in dei iusticiam quasi terminum ad quem. Alius quo tendat in detestationem peccati: ut ter minum a quo recedit. Et si arguatur in cōtra rium sic: si in iustificatione requiritur motꝰ liberi arbitrij ad detestationē peccati: cum oporteat sin gula detestari: tunc requiretur magnum tempus ad recogitandum singula: cum tamen iustificatio fiat in instanti vt dicetur. Respondit beatꝰ Tho. q̄ in tempore precedente iustificationem: oportet q̄ homo singula peccata que cōmisit detestetur quoz memoriam habet. Et ex tali cōsideratiōe precedenti sequūtur in anima quidam motus de testātes. Uniuersaliter omnia peccata commissa: inter que etiam includuntur obliuioni tradita. Et qz ut dicit de pe. di. vij. Apud deum nullas pa titur moras venie conuersio: cum subito quis cō teritur z iustificatur. Debet tamen superueniens singula peccata recogitare z detestari: fm pe.

Ex predictis tri §. IIII.

bus sequitur quartum. s. peccatorum remissio: q̄ utiq̄z in instanti fit sicut infusio gratie. Unde g̃. super illud actuum. ij. Factus est repente de celo sonus tanq̄ aduenientis spiritus vehementis: dic glo. Nescit tarda molimina spiritus sancti gratia Hoc autem sic declarat. b. Tho. ubi supra arti. vij. Tota iustificatio impij originaliter ꝓsistit i in fusione gratie. Per eam enim liberum arbitrium mouetur: z culpa remittitur. Gratie autem infu sio fit in instanti absq̄z successione. Cuius ratio ē quia q̄ aliqua forma subito non imprimatur sub iecto: contingit ex hoc q̄ subiectum non est dispo situm: z ag̃s indiget tempore ad hoc q̄ subiectuz disponat. Unde videmus q̄ quia diaphonuz est subito dispositum ad recipienduz lumen: subito illuminatur a corpore lucido in actu. Dictum est autem supra: q̄ deus ad hoc q̄ gratiam infundat anime: non requirit aliquam dispositōnem nisi quā facit. Facit aūt huiusmōi dispōnē gratie: quā doq̄z quidē paulatim z successiue vt dictū ē supra Qz enī agens naturale non possit subito disponē materiā: cōtingit ex hoc q̄ aliqua indispositio eꝰ quod resistit in materia cuius disponit. Cum igit̄ vtus diuina sit infinita: potest quantūcunq̄z ma teriā creatā ad formam disponere: multo magis liberum arbitrium hois cuius motus potest cē in stantaneus fm naturam. Sic igitur iustificatio i pij fit a deo instanti. Motus igitur liberi arbitrij in iustificatione concurrens est consensus ad de testandum peccatum z accedendum ad deum: q̄ quidem consensus subito fit. Contingit autem q̄ precedit aliqua deliberatio: que non est de substā tia iustificationis: sed via in iustificationem: sicut motus localis est via ad illuminationem z altera tio ad generationem. Liberum etiam arbitrium in iustificatione simul detestatur peccatum: z con uertit se ad deum: ideo enim detestatur peccatuz: quia est contra deuz sicut corpus quod mouetur simul recedit a termino a quo: z accedit ad ter mi num ad quem. Notandum, etiam q̄ q̄uis

ſta quattuor ſint ſimul tempore quoniam fiunt in inſtanti ordine tamen nature: gratie infuſio que eſt cā oīm alioꝝ triū: eſt prior ſicut cā ē prior effectu: ⁊ hoc ex parte dei iuſtificantis. Sed ex parte hominis iuſtificati uidet prior remiſſio culpe: q̄ infuſio gratie ordine nature. Datur exēplū in ſole. Nam ſol per ſuam lucem operatur ad remouendum tenebras. Et ex parte quidem ſolis pus eſt illuminare: q̄ remouere tenebras. Ex parte autem aeris illuminādi prius ē purgare tenebras q̄ conſequi lumen ordine nature: quanuis ſimul ſint tempore. Et ſecundum hoc intelligitur illud.b. Ambro. xxxij. q.i. Cum renūciatur ip:obitati: ſtatim aſſiſtitur virtus. Egreſſus enim malitie: vtutis operatur ingreſſum. Eodemq̄ ſtudio quo vitiuꝫ excluditur: innocentia copulatur.

Notādum autem .§.V

q̄ iuſtificatio impij ē maximū opus dei: ꝑz magnitudinem eiuſ quod fit: ⁊ eſt aliquo modo miraculoſum. Quātū ad primū aliqō op⁹ dicit magnuꝫ ex parte modi agendi: ⁊ ſic opus creationis ē maximum: in quo ex nihilo fit aliquid. Secūdo mō dicit opus magnū ꝓpter magnitudinem eius qō fit. Et ſecundum hoc maius eſt opus iuſtificationis impij: que terminat ad bonū eternū diuine participationis: q̄ creatio celi ⁊ terre que terminatur ad bonum nature mutabilis. Et ideo cum Aug. dixiſſet: q̄ magis ex impio fiat iuſtus: q̄ creare celum ⁊ terrā: q̄ rationē aſſignās ſubdit. Celuꝫ eni ⁊ terra tranſibit. Predeſtinatorū autē ſalus iuſtificatio permanebit. Sciendum etiā q̄ magnū qō fit: dicit aliquid duplr. Uno mō abſolute. Et hoc modo donū glorie ē maius dono gratie iuſtificātis impium. Et ſic etiam ſanctorum glorificatio: eſt maius q̄ iuſtificatio impij. Alio mō dicit aliquid magnuꝫ quātitate ꝓportionis: ſicut dicit mons puus ⁊ miliū magnū. Et hoc mō donū gratie iuſtificātis impiū: ē maius q̄ donuꝫ beatificantis iuſtū: q⁹ plus excedit dignitatē impij donum gratie: qui impius erat dign⁹ pena: q̄ donuꝫ glorie dignitatē iuſti: qui ex hoc ipſo q̄ eſt iuſtificat⁹ ē dignus gloria. vñ beatus Aug⁹. ibidē dicit. Judicat q̄ ꝑt Utrū maius ſit angelos iuſtos creare: q̄ impios iuſtificare. Certe ſi equalis eſt vtrūq̄ potētie: hoc tamē eſt maioris miſericordie: vnde ⁊ .ꝑs. cxliij. Miſerationes eius ſup oia opa eius. Et in collecta Deus q̄ oīpotētiā tuā maxime pcendo ⁊ miſerando manifeſtas ⁊c. Et bonū gratie vniuſ: ē maius q̄ bonū nature vniuerſi. Quō autē ſit iuſtificatō miraculoſa: ſic ꝺclarat.b. Tho. vbi ſupra ar. x. In operib⁹ miraculoſis tria poſſūt inueniri: quorum vnum ē ex pte potentie agētis: quia. ſ. ſola diuina vtute fieri poſſunt. Et hoc modo tā iuſtificatio impij q̄ creatio mūdi: ⁊ ōne opus qō a ſolo deo fieri pōt: pōt dici miraculoſū. Secūdo in q̄buſdā opibus miraculoſis inuenit q̄ forma inducta ē ſupra naturalē potentiā talis materie. Sicut ſuſcitatio mortui ē ſupra naturalem potentiā talis corpis. Et quātū ad hoc iuſtificatio impij: nō ē miraculoſa: q⁹ naturaliter aīa eſt gīe capax: eo eni q̄ facta eſt ad imaginē dei: ē capax gratie. Tertio modo i operibus miraculoſis inuenit aliquid ꝑter ſolitū ⁊ cōſuetū ordinē cauſādi effectū: ſicut cū aliquis infirmus aſſequitur ſubito ſanitatē perfectā: ꝑter ſolitum curſuꝫ ſanationis que fit a natura vel arte. Et quātū ad hoc iuſtificatio impij qñq̄ eſt miraculoſa qñq̄ non. Eſt enim iſte comuis ⁊ ꝓſuet⁹ curſus iuſtificatiōis: vt deo mouēte interius aīam homo ꝓuertat ad deū. Primo quidē cōuerſione imꝑfecta: ⁊ poſtea ꝺcueniat ad ꝑfectū: vnde dicit de peni. di. q. Nemo repēte fit ſūmus: ſed a minimis quiſq̄ inchoat vt ad maiora pueniat. Qñq̄ uero tā vehemēter deus aīaꝫ mouet: vt ſtati quā dā iuſtitie ꝑfectionē aſſequat: ſicut fuit in cōuerſione ſancti Pauli: adhibita etiā exteri⁹ miraculoſa ꝓſtratione. Et ideo cōuerſio Pauli tanq̄ miraculoſa i eccleſia cōmemorat celebriter.

De merito q̄ ē effect⁹ gīe cooperantis: La. VII.

Eritum hominis

apud deū ee nō pōt: niſi ſcōz ꝓſuppoſitionē diuīe ordiatiōis: vt. ſ. id hō cōſeq̄t a deo ꝑ ſuā opationē q̄ſi mercedē: ad qō ei deus vtutē operādi deputauit: mouens ſeipſum ad agendum per libez arbitriū. Pro cuius ꝺclaratione dicit.b. Tho. ꝑma ſcōe. q. cxiij. ar. ti. j. q̄ meritū ⁊ merces ad idē referūt. Id eni merces dicitur qō alicui recōpenſatur ꝑ precio operis ſui uel laboris: quaſi quoddā preciū ipſius. Unde ſic reddere iuſtū preciū ꝑ re accepta ab aliquo ē act⁹ iuſticie: ita recōpenſare etiā mercedem laboris vel operis alicui⁹: eſt actus iuſticie. Juſticia aūt ē q̄dā equalitas. Et ideo iuſticia ſimplex eſt inter eos: inter quos eſt eq̄litas ſimplr. Sz iter eos iter q̄s nō eſt ſimplr equalitas: nō ē etiā ſimplr iuſticia: ſz ꝑz quid. i. quidā modus iuſticie pōt ee. Sicut int patrē ⁊ filiū: vl inter dñm ⁊ ſeruū nō ē iuſtuꝫ ſimplr ſed quidā modus iuſticie ꝓpter inequalē diſtātiā eoꝝ. In his ergo in quibus eſt ſimpliciter ratō iuſti: ē ⁊ ſimplr ꝓ mercedis ⁊ meriti. Sz in his in q̄bus nō ē ſimplr rō iuſti ſz ſm quid: ut cōtingit inequale multū vt iter ꝑem ⁊ filiū: ibi nō ē ſimplr rō meriti ⁊ mercedis: ſz ſm aliquē modū i quātū ſ. ibi ſeruat rō iuſticie aliq̄ mō etſi nō pfecte. Et ſic aliq̄d dī mereri filius a ꝑe: ⁊ ſuus a dño. Manifeſtū ē aūt q̄ inter deū ⁊ hoiez ē maxia ineq̄litas q⁹ in infinitū diſtant: ⁊ totū quod ē hois bonū: ē a deo. Unde nō pōt ee iuſticia hois ad deū ex ſuis operibus ſm abſolutā equalitatē: ſz ſm ꝓportionē quādā: in quātū. ſ. quilibz operat ſm modum ſuū. Modus aūt ⁊ mēſura vtutis hūane ē a deo in

hoīe. Et vt dictū ē meritū hois apud deū esse nō pōt: nisi secūdū ps̄uppōnē diuine ordiationis. Et ex hoc sequit: q̄ deus ex operibus nostris non efficit simpliciter debitor nobis: seq̄ sibi ipsi in q̄tū debitum est vt sua ordinatio impleat. Ordinauit enim q̄ homo faciendo bona opera per liberum arbitrium: motū tamē per gratiā suā: consequat vitam eternā. Cum eni coronat merita nostra: remunerat munera, sua: quia scilicet ipse dedit virtutem operandi gratis.

De merito igitur .§.I

hūano sciēō p̄mo: q̄ sine gratia mereri nullo mō hō pōt vitā eternā i inocētia p̄stitutus. Rō ē ꝫ. b. Tho. p̄ma ꝑe. p. cxiiij. arti. ij. quia ex institutione diuie ꝓuidētie ē: vt nihil agat ultra uirtutē suam Sz uita eterna ē quoddā bonū excedēs ꝓportionē nature create: z excedit cognitionē z desideriū eius: ſm illud. i. Cor. ij. Oculus non uidit: nec auris audiuit: nec i cor hois ascendit: q̄ p̄parauit deus diligētibus se. Et inde est q̄ nulla natura creata ē sufficiens p̄ncipiū actus meritorij vite eterne nisi addatur aliq̄d diuinū supnaturale q̄ gīa dr. Sed si in hoīe addat peccatū: ut cōtingit in omnib⁹ natura viciata in adā saltē p̄ originale: ñ pōt q̄s mereri seu actū meritoriū agē: nisi p̄ius excludat peccatū q̄ fit p gīaz. Ad hoc pōt facē q̄ ait Greg. di. xl. Quelibet occulta loca aiam sine gīa saluare nō possūt. Nā z Loth in ciuitate iter pessimos sodomitas iustus fuit: i mōte peccauit. s. cū filiab⁹. Sz q̄d ista dicimus cū maiora nouerim⁹. Quid iucūdius celo: q̄d securius paradiso z tam Adā pecc̄ādo de paradiso expulsus est. Angelus de celo eiectus: hec ille. quū fuit i gīa nō fuit eiect⁹ Sz postea eū p peccatū amisit. In gīa ār p̄stitutus: mereť p opa sua bona vitā eternā ex cōdigno ex pte gīe. Ex cōgruo: ex pte liberi arbitrij. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. p̄ma secunde vbi supra arti. iij.. Opus meritoriū pōt dupliciter cōsiderari. Uno mō ſm q̄ ꝓcedit ex libero arbitrio Allo mō ſm q̄ ꝓcedit ex gīa ſpūs ſācti. Si g̃ cōsideret ſm substātiā opis: vt ſm q̄ ꝓcedit ex libero arbitrio: sic nō pōt ibi esse condignitas ꝓp̄ maximā iequalitatem. Et ſm hoc dicebat aplus. Ro. viij. Nō sūt cōdigne passiōes h⁹ tp̄is ad futuram gloriā. s. q̄tū ad substātiā operis. Sz est ibi ꝯgruitas ꝓp quādā equalitatē ꝓportiōis. Cōgruū eniz vī vt opāti ſm suā vtutē: de⁹ ſm excellētiā sue virtutis recōpenset. Si autē loquamur de operatorio: ſm q̄ō ꝓcedit ex gīa ſpūs ſancti: sic ē meritoriū ex cōdigno. Sic eni valor meriti attēdit ſm vtutē ſpūs ſancti mouētis nos i uitā eternā: ſm illud Jo. iiij. Fiet i eo fōs aq̄ salientis i vitā eternā. Attēdit etiā p̄ciū opis ſm dignitatem gīe: p quā hō ꝓfors factus diuīe nature adoptat in filiū dei. Cui debeť hēditas ex ipso iure adoptiōis: ſm illud ad Ro. viij. Si filij z heredes. Unde gīa ſpūs ſancti si nō sit filijs gīe in actu: est tñ filijs in vtute: sicut z semē arboris i quo ē vtus ad totā arborē. Notandū ēt ſm. b. Tho: ubi supra arti. v. q̄ nemo pōt sibi mereri p̄mā gīam: tū q̄ ōne meritū repugnat gīe. j. q. j. ait Leo papa. Gratia si non gratis dat gratia nō ē: tū q̄ ut dictū ē: excedit ꝓportionē nature: tū ēt q̄ ante gratiā in statu peccati hō hz ipe dimētū, p̄merēdi gīaz. s. ipz peccatū. Retractauit aūt ante q̄ō aliq̄n dixerat. s. fidem esse ex nobis a deo: z sic cōsequit p̄mā gratiā. Unde nō pōt esse meritoriūs p̄me gratie. Cū igit dr: q̄ p fidē iustificat hō: nō sic ē intelligēdū q̄ fides mereat iustificationē. s. credendo. Sz dū iustificat hō credit: eo q̄ motus fidei requirit ad iustificationē ut dictū est. Et q̄ dr deus dare gīam nō nisi dignis: nō ita itelligēdū ē q̄ p̄ ipi fuerit digni: sz de⁹ fecē eos dignos.

Sciendū etiam secū. §.II

dum. b. Tho. ubi supra ar. vi. q̄ nullus pōt alteri mereri p̄mā gratiā ex ꝓdigno nisi Christ⁹. Rō est: q̄ vnusq̄sq̄ nostrū mouet a deo p donum gīe: ut ipse ad vitā eternā ꝓueniat. Et iō meritū cōdigni: ultra istā motionē nō se extēdit. Sed aia Christi mota est a deo p gīam: nō solū ut ipe ꝓueniret ad vitā eternā: sz etiā ad alios iduceret i gloriā: i quā tū est caput z auctor salutis: ſm illud Hebr. Qui multos filios i gloria adduxerat ꝛc. Sz merito cōgrue pōt q̄s mereri alteri p̄mā gratiā: Quia eniz hō i gīa cōstitutus adipiet uolūtatē dei: cōgruum ē ſm amicitie ꝓportionē: ut de⁹ impleat volūtatē eius i saluatiōe alterius: Licet possit hīe q̄ñq̄z ipe dimētū ex pte illius cui⁹ purificationē desiderat. Et sic intelligit illa auctoritas Hiere. xvi. Si steterit Moises z Samuel coram me: ñ ē aia mea ad populum istum. Erat enim impedimentum ex p̄te illorum de populo.

Gratia ē p̄ncipiū. §.III

meriti p̄ncipali⁹ p charitatē q̄ p alias vtutes. Unū Christus dixit. Jo. xiiij. Si q̄s diligit me diliget a patre meo: z ego diligā eū z manifestabo ei me ipsum: q̄ō ptinet ad vitā eternā. s. manifestatio dei. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. ubi supra: art. iij. Quilibet actus hz rōnē merēdi ex duob⁹ ut dictū ē. Prio z p̄ncipaliter ex diuina ordiatiōe: ſm q̄ actus dr meritorij eē illius boni: ad q̄ō hō diuinitus ordinat. Scdo vo ex pte liberi arbitrij i quātum hō hz p̄ ceteris creaturis: ut p se agat voluntarie agēs: Et q̄tū ad vtrūq̄z p̄ncipalitas meriti penes charitatē cōsistit. Primo enim cōsiderādū ē q̄ vita eterna i dei fruitione cōsistit. Motus autē hūane mētis ad fruitionē diuini boni ē ꝓprius actus charitatis p quē oēs actus aliarū vtutū ordinant i hūc finē: secūdū q̄ alie vtutes impant a charitate z ideo meritum uite eterne primo ptinet ad

charitatē ad alias aūt vtutes secūdario fm eoz actus iperātur a charitate. Silr manifestū ē: q id q ex amoze facimus: maxime volūtarie facimus Unde etiā fm q ad rationez meriti requirit q sit volūtariū: pncipalr meritū charitati attribuitur

Sciēdū etiā q nullus pōt sibi mereri repatio nē post lapsū: nec merito cōdigni: nec merito co n grui. Merito quidē ꝑdigni hoc nō pōt sibi mere ri: qz rō h' meriti pendet ex motione diuine gīe: q maxie iterrūpit p sequēs peccatū. Meritū ēt con grui q̄ quis mereť alteri penitētiā ipedit ne cōsequt effectū i eo cui ḋs mereť. Multo g̃ magis ipeditur talis meriti efficatia: pp ipedimētū q ē etiā i eo ḋ mereť: 7 in eo cui mereť. Utrūq; enī hoc i vnā per sonā cōcurrit. Uñ simplr hō post lapsū pōt sibi mereri repationē. Unde Ezech. xviij. dr. Si auer terit se iust' a iusticia sua 7 fecerit iniquitatē: oēs iusticie eius nō recordabūt. Ubi. b. Greg. Cōsideradū nobis ē qz i ꝑpetratiōe maloz: nulla dēt eē iducia bonoz ꝑteritoz: de pe. di. iiij. Notandū ēt q hō pōt mereri augmētū gīe 7 charitatis i merito ꝑdigni: fm. b. Tho. di. vbi supra: arti. viij huius rō ē: qz ut dictū ē. Illō cadit sub merito cōdigni: ad quod motio diuine gīe se extendit. Motio aūt alic' mouētis: nō solū se extēdit ad vltimū terminū motus: sed etiā ad totū ꝓgressū i motu. Termius aūt mot' gīe ē vita eterna. Progressus aūt in hoc motu ē secūdū augmētū charitatis ul' gīe: fm illud ꝓuer. iiij. Justoz semita q̄ lux splendens ꝓcedit: 7 crescit usq; ad pfectuz diē ḋ ē glorie In quo vbo. b. Gre. sup Ezech. In iustoz aio bonū desiderū atq; intellectus lucis itime: iā ps diei ē. Sz qz usq; i finē uite i vtute ꝓficiūt ad pfectuz diē: tūc veniūt qñ ad regna celestia ꝓducti: in ea luce quā desiderāt iā min' aliq̄d nō habebunt: de pe. di. ij. nō reuertebāt. Et sciendū: q quolibet ac tu meritorio mereť hō augmētū gīe: sicut 7 gratie cōsumationē: que ē vita eterna. Sed sicut vita eterna nō statī reddit: sz suo tpe: ita 7 gīa non statī auget p qlibet opus meritoriū: sz suo tpe: cū. s. aliq̄s sufficiēter dispositꝰ ē ad augmētū gīe. Itē nota q ꝑseuerātia i bono vsq; i finē nullus pōt mereri Rō ē fm. b. Tho. vbi supra arti. ix. qz ista dependet solū ex diuina motione q̄ ē pncipiū oīs meriti Sz deus gratis donū ꝑseuerātie largit ḋbuscūq; largit. Nec obstat: qz pro ea hñda oramus q̄ possumus eā mereri: qz etiā que nō meremur orādo i petramus. Nā et peccatores deus exaudit: veniaz nō merētes quā petūt 7 accipiūt. Alioqui frustra dixisset publicanus. Deꝰ ꝓpitius esto mihi peccatori. Silr 7 ꝑseuerātie donū aliq̄s petēdo a deo i petrat sibi vel alī: q̄uis nō cadat sub merito.

De bonis tēpora. §. IIII

libus quō cadāt sub merito sic declarat. b. Tho. ꝑma secūde. q. uli. arti. vlt. Jd qō cadit sub meri to: ē ꝑmiū l' merces qō hz rōnē alic' bōi. Bonū āt hois ē duplex. Unū simplr: aliud secūdū q̄d. Si plicit q̄dē bonū hois ē vltim' finis: fz illō ps. lxxij Mihi adherē deo bonū ē. Et ꝓ ꝑñs oia illa q oz dināt vt ducētia ad hūc finē: 7 talia simplr cadūt sub merito. Bonū aūt hois nō simplr: sz secūduz quid: ē illō qō ē ei bonū vt nūc. Uel qō ē ei fz ali quid ē bonū. Et h'. nō cadūt sub merito simplr: sz fm q̄d. Sc̄om g̃ hoc dicēdū: q tpalia bona ꝑtinent vtilia ad opa vtutū quibus ꝓducimur ad vitā eternā: sz hoc directe cadunt 7 simplr sub merito: sicut 7 augmentū gīe: 7 oia illa ḋbus hō iuuat ad beatitudinē post primā gīam. Tātū enī dat deus iustis de bonis tpalib': 7 etiā de malis: quātuz eis expedit ad pueniendū ad vitā eternā: 7 in tm sūt simplr bona h' tpalia. Uñ dr in ps. xxxvi. De timētibus deum. Nō deficiēt oi bono. Et alibi. Nō vidi iustū derelictū. Si āt ꝑsiderentur tpalia bona fm se: sic nō simplr bona hois: sz fm q̄d. Et ita nō simplr cadūt sub merito: sz fm q̄d. s. in q̄n tū hoies mouētur a deo ad aliq̄ tpalit agēda: i ḋ bus suū ꝓpositū cōsequūt deo fauēte: vt sicut vita eterna ē simplr ꝑmiū opuz iusticie p relationē ad motionē diuinā vt dictū ē supra: ita tpalia bona in se cōsiderata habēt rationē mercedis: habito respectu ad motionem diuinā: q̄ volūtates hominū mouēt ad hec ꝓsequēda. Licet intr: dū i his hoies ñ habeāt rectā intētionē. Cū āt dr Eccs. ix Uniuersa eque cūctis eueniūt iusto 7 impio: bono 7 malo 7c. Hoc uerū ē quātū ad substātiā bonoz 7 maloz tpaliū: sed nō quātū ad finē. Nam p huius boni manuducūt i beatitudinē: non aūt mali. Itē q tpalia bona fuerit ꝑmissa i veteri lege ut merces iusticie: ut pz Deut. xviij. Dicit. b. Au. q in illis fuerunt figure futuroz. s. spiritualiū bonozum que implentur in nobis.

Titulus decimus de donis spīritussancti.

De septē donis spīritussancti i cōi. La. I.

Scendisti in altū

Lepisti captiuitatē. Dedisti dona hominib': ps. Nostra tamē translatio hz Accepisti i dona hoibus. Qō pōt exponi dupl'r. Accepisti tu Christe de quo ꝑpe loquit in hoib'. .i. inter homines ꝓstitutus accepisti. s. a deo dona spīritussancti. Uel dona que a te ifusa in apostolis intensoz desideriozuz accepisti: accepisti. ex quibus misisti dona spīritussancti copiosissime. Sed sequendo primam lrām quam inducit apl' ad Eph. Ascendit xps in altum absolute: qz in supremum locum celi empirei: quo nil altius. Uel in altum crucis: cepit captiuitatem id est multitudinem sanctoz: quaz diabolus tenebat in limbo carceris obscuri captiuam: propter debitum originalis nondum solutum. Et per crucem quidem de manibus eius liberando. In ascensione

autem cepit scilicz cecum ducendo in celum: et in possessionem celi mittendo seu ponendo. Post quod dedit dona hominibus. i. apostolis dona spiritus sancti. Unde. b. Aug⁹. dicit. Que dona: vtiqz spiritū sanctū: qui tale donū est: qualis ē ipe Uere magnus domin⁹ 7 magna misericordia ei⁹ qui donum dat equale sibi. Donum eniz eius spiritussanctus ē a quo dono increato procedunt in plurali septem dona data hominibus. De quib⁹ Isa. xi. Requiescet super eum. s. Christum hominem: 7 etiam super quodlibet membrum Christi mistici: spiritus domini. s. gratia spiritussancti: a qua fluunt dona siue virtutes infuse. Spiritus sapientie 7 intellectus: spiritus consilij 7 fortitudis: spiritus scientie 7 pietatis. Et replebit eum spiritus timoris domini. Quanuis autem ista dona spiritussancti fuerint in omnibus electis dei: qui fuerunt in veteri testamento: tamen copiosius 7 vniuersalius fuerunt data in nouo post Christi ascentionem aplis: 7 ipsis predicantibus per orbē alīs innumeris. Ubi etiam notandum q̄ gratia ista septiformis. i. septē donorū: amittit p qlibet mortale peccatū. Et iō statutū fuit antiquitus: ut pro quolibet mortali imponet penia septēnis: vt p3. xxij. q. i. Predicanduz: vt. s. sic̄ per peccatū abiecit a se septiformē gratiam spiritussancti: ita per septēnem penitētiam satisfaciat 7 recuperet eam. In cuius figuram habet: q̄ Maria superbiens 7 murmurans ꝯ Moisen: infecta lepra stetit septē diebus extra castra: 7 postea sanata. Numeri. xij Et hic ponitur. xxxij. q. xi. hoc ipsum. §. sequēti in glosa.

Fuerunt autez et .§.I.

sunt figurata ista septez dona multiplr i veteri 7 nouo testō. Dona eni ipsa ꝓut letificāt ciuitatem ecclesie militātis: vel aiam rationalē: adaptantur septē septēnarijs. Primo quidē i septē diebus q̄ bus formatus ē mundus. Sic mūdus minor formatur vt sit pfectus p istū septēnariū. Prima. n. die facta est lux: signās donū timoris: p quē incipit deū efficaciter cognoscere: q: initiū sapietior domini. Secūda die fit firmamētū distinguēs aq̄s ab aquis. i. firmitas sancte cōuersionis: p donum scie discernēs falsas doctrinas 7 suasiones 7 exēpla ad malū: ut iferiores ab aq̄s superioribus vere doctrine suasionis 7 exemplor. Tertia die i arrida segregata ab aq̄s: germinat virentē herbā flores 7 fructus: q: segregatus hō ab aq̄s falsarū opinionū de idolis 7 supstitionib⁹: p pietatē colit vez deū: ꝓducēs flores scior desiderior: herbas salutarium verbor: 7 fructus operū misericordie 7 pietatis in ꝓximos subueniendo eis. Quarta die fiunt luminaria magna: sol: 7 luna: 7 stelle: p donū videlicet consilij: quo illuminat ratio superior circa diuina ut sol. Ratio inferior vt luna circa tpalia 7 omnes sensus 7 motus passionū vt stelle. Quinta formātur pisces in aquis: 7 aues q̄ sustētant in aere: per donū fortitudis in aquis tribulationum viuūt boni affectus: 7 in tēptationib⁹ demonū in aere volitāt cogitat⁹ ad deū resistēdo. Sexta die formant bestie cū hoie cū dñetur eis. Et p donuz intellectus: hō q̄ est intellectiuū aial: hns sensitiuā bestialē dñatur passionibus: intelligens conditionem suā: 7 scripturas hoc docētes. Demuz septio die requieuit deus 7 benedixit diei illi. Per spiritū eni sapie requiescit mens in deo: gustās diuinā suauitatē 7 bñdictionē eternā. Sicqz cōpleuit deus die septio septiformi. s. gratia 7 dono spiritus sancti opus suū quod patrarat. Heñ. j. hominem pfectione vltima.

Significātur et ipa. §.II.

dona p septē lucernas que i tēplo dñi ardebant. Ipsa illuminat mentē ad oia: precipue ad petitiones formādas in templo ubi fiunt orōnes. Unde dicit aplus ad Ro. viij. Ipse spūs postulat ꝓ nobis. i. postulare nos facit. Nam per donū sapie q̄ gustat diuina bonitas: facit nos petere vt sanctificetur nomē eius. i. ut ab oibus habeat sanctū: et cognoscat tanta bonitas diuina. Donū intellect⁹ quo intelligūtur angelici spiritⁿ 7 bona superni regis: facit nos postulare ut adueniat regnū illud in nobis. i. nos eamus ad illud. Donū cōsilij inducit nos ad flagitādū: ut fiat volūtas dei: nō solū i mādatis eius adipleat: sz etiā in cōsilijs. Donū pietatis urget ad rogādū ꝓ pane gratie 7 substātie tpalis necessarie: dicēs. Panē nostrū quottidianum. Donū scie q̄ facit cognoscere pcia ꝓpa 7 defectⁿ alior: supplicat pro remissione eor: inquiēs. Dimitte nobis debita nostra 7c. Sz donū fortitudis q: intelligit sine dei adiutorio ñ posse resisti tēptationib⁹: dicit. Et ne nos inducas. Nō petit ut non tēptetur: sed ne vincat sed fortiter resistat. Demū quia per timorē dñi ois declinat a malo: vt dicit Eccī. j iō timor dñi scis cōcludit. Sed libera nos a malo: mediante sancto timore.

Designātur 7 ista. §.III.

septē dona per septē filios Job: fm Gre. in. j. 7. ij. moral: qui faciebāt cōuiuia singuli p singulos dies ebdomade: qlibet in die sua cuz sororibus eor: tribus: 7 in domo quadrāguli. Pascūt eni mentē quā inhabitāt spirituali refectione. Et hoc simul cū tribus sororibus. i. trib⁹ vtutibus theologicis: fide: spe: 7 charitate. Et edifitio spūali q̄drangulari formato i q̄ttuor vtutibus cardialibus. Prudentia: iusticia: fortitudie: 7 tpantia. Unusq̄sqz facit ꝓuiuiū suū: quia vnūqq̄z donū ex suo effectu reficit mō spāli mentē vbi est. Et dicit sic. Sapia mentē de eternor spe 7 certitudie reficit. Intellectus i eo q̄ audita penetrat: reficiēdo eor tenebras

et illustrat. Cōciliū ꝓcipitē eē ꝓhibet: et rōne aīm replet. Fortitudo aduersa nō metuit et cōfidentie cibos apponit. Scia in eo q ignorātie nebulas superat: cibos in ventre mentis reponit. Pietas cordis misericordie vlcera opib⁹ replet. Timor ꝺoi eo q ꝑmittit mētem ne de ꝓsentibus superbiat per cibos spei mentē ꝓfortat hec. b. Hze. in. j. moral. Et subdit ostēdens quō vnū iuuat ꝑ aliud et sic se iuicē reficiūt. Quō etiā faciūt hominē bene dispositū cōtra cōtraria vitia: vt sapia destruat stulticiā: intellectus ebetudinē. Scia ignoratiā. Pietas duritiā. Cōciliū ꝓcipitationē: fortitudo malū timorē et timor ꝓsumptionē.

Hec dona sunt . §. IIII

septē spūs missi in omnē terrā cōtra septem spūs neq: De q̄bus dr Mat. xij. Uadit. s. spūs imūdus et assūit septē spūs neq̄ores se: et ingressi habitabāt ibi. Donū enī timoris expellit superbiā: qz timor facit hominē humiliari ei quē timet. Donū pietatis expellit sp̄m inuidie: que crudelis est: et nō pōt pati alios bona hre: sz potius appetit sui malū cū prioꝛi malo ꝓximi. Spūs scie repellit sp̄m ire: q̄ impedit animū ne possit cernē veruz: ad qō scia attēdit. Spūs ꝓsilij fugat sp̄m auaritie: q̄ nec concilia nec madata dei sinit iplere: q̄ iubet uel ꝓsulit pauperibus indigentibus subuenīri: sed sibi ipsi congregat totū. Spiritus fortitudinis illuminat spiritū tristē accidie: q̄ ꝓpter tedīū laboris subterfugit viriliter bona opari: ifirmitate victus sensualitatis. Spūs intellectus remouet ip̄m gule: q̄ mentez obfuscat vt nil spirituale ualeat itelligē: fumositatib⁹ repleto cerebro. Tandē spūs sapie obꝛuit spiritū luxurie: q̄ figēs se i cadaueribus fetidis vt ibi pascat: ad archā. ecclie nescit reuerti vt columba: vbi sūt cibaria optima et suauissima. Et gustata suauitate spiritus quod fit ꝑ sapiam: desipit ois caro: ait Bernar. ꝓmo ois delectatio carnalis.

Hec septem dona §. V

sunt septem colūne. De q̄bus dr puer. ix. Sapia edificauit sibi domū. Scidit colūnas septē. i. septē dona spiritussancti: q̄ ab ipso procedūt ad firmā dā domū cōscie quā edificauit diuia sapia ad habitādū ibi. Et correspōdent septē verbis: q̄ ipa sapiētia icarnata dixit in cruce: docēs hominem ad bene viuēdū. Nā verbū primū. s. pr̄ dimitte illis: correspōdet dono cōsilij: q̄ suggerit hoi nō solū ñ facere vindictā de inimicis: sz benefacere et orare ꝓ eis. Secūdū verbū. s. hodie mecū eris in paradiso. Luc. xxiij. correspōdet dono sapie: quo gustātur bona paradisi. Tertiū verbū. s. mulier ecce filꝰ tuus Jo. xix. ad pietatē ptinet: q̄ pcipue pntibus puidet. Quartū verbū. s. deus deus meus: ut q̄d derel. quisti me? Math. xxvij. ad donū fortitudis respicit: quo et si multū q̄s affligit: nō tamē descendit de cruce afflictiōis: sed ad deū recurrit petens ne derelinquat. Quintū ꝟbum. Sitio Jo. xix. cor respōdet dono scie: quo quis sitit scire q̄ sue expediūt saluti. Sextū cōsumatū ē Jo. xix. donū itellectus iuocat: q̄ itelligunt q̄ in scripturis figurata erāt de filio hois eē cōsumata. i. impleta. Ultimū aūt verbū. Pr̄ in manus tuas cōmēdo sp̄m meuz Luc. xxiij. dono cōgruit timoris: q̄ ut bonus filius totū se subiecit et cōmittit deo. His verbis et donis quasi septē colūnis sustentat aīa ne corruat.

Hec dona sūt sep. §. VI

tē mulieres i figurā de q̄bus dicit Isa. iij. c. Appēdēt septē mulieres virū vnū: dicētes: panē nr̄m ꝓmedemus. Uestimētis nostris opiemur: tm̄ inuo cet nomē tuū sup nos. Mulieres dicūt dona non pp sexū: sed pp fecūditatē bonoꝝ opm q̄ producūt Iste apprehēdēt virū vnū. i. Christū fm. b. Hier. pfectū in oi sāctitate in quo plenissime q̄euerunt. Jsta dona cū sint hitus quidā: cooperiūt et ornāt aīam: ac etiā hñt secū panē refectionis. Unde et ip̄a dona figurāt etiā per septē panes q̄bus Christꝰ pauit turbas Mat. xv. Qui sūt septē beatitudies ꝓtinētes ad doctrīn anoui testi: q̄s Christꝰ docuit discipulos i mōte: sicut quicq̄ panes ordeacei q̄bꝰ altera uice pauit Christus quicq̄ milia hominum i mōte Jo. vi. ꝓnificat doctrinā veteris testi: q̄nq̄ s. librorū Moisi: quā Christus frangēs et spūaliē exponēs fideles pascit. Per donū enī timoris habeē ꝓmus panis. s. pauptas spūs: qz p timorē hūiliat q̄s: et subiecit se deo timēdo iudicia eius. Per pietatem habetur secundus panis. s. mititatis. id est mansuetudinis: quia per pietatem quam dicit Job esse cultum dei: homo mitescit et fit mansuetus ad audiendum verbum dei: acquiescens scripturis in his que sunt supra rationez. Per scientiā habetur tertius panis. s. beatitudo luctus. Qui enim addit scientiam addit et dolorem Eccs. i. qz sciens peccata sua et pericula mūdi: et miserias hominum: non potest non lugere. Per donū fortitudinis habeē quartꝰ panis. s. esuries et sitis iusticie. i. bonoꝝ operū. Naz fortis ꝓpter desiderium q̄ habz ad ꝟtuosa opera: et hic est esuries et sitis: maiora. s. et minora opera ardua: expōit se ad omnē laborē et viriliter sustinet. Per donū cōcilij habeē quintus panis. s. misericordie: hoc enim consulit intus spiritussanctus: ut misericordiam exhibeat ꝓximo spiritualem et corporalez: etiā vbi ex p̄cepto non teneretur: vt misericordiam ipse exinde consequatur. Per donum intellectus habetur sextus panis scilicet mūdicie cordis. Nam: ut ait saluator: vos mundi estis ꝓpter sermonē quez locutus sum vobis Jo. xiij. Scriptura enim sacra lecta et intellecta mundificat cor. Per donum sapiecntie habetur septimus panis scilicet pacis. Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur. Nē

per sapientiam gustatur ipse Christus qui est pax nostra: ⁊ inde cum omnibus querit pacem ⁊ in oi bus requiem inuenit.

Hec sunt septem. §. VII.

oculi super lapidem vnū. i. Christū ⁊ quelibet vi rū cōstātē q̄ hñt nos illuminare ⁊ dirigē in sacīs ⁊ per sacīa septem eccle. Quāuis enī gīa septifor mis recipiat p qlibet sacm vel augeat: tamē qlibet donū pōt adaptari vni sacō. Per baptismū enī homo credēdo incipit timere deū: offendē:: ⁊ eum reuereri. Per cōfirmationē roborat i dono fortitudis ad cōfitēdū publice sine erubescentia fi dē xpi cū expedit. Per eucharistiā que dī sacm pietatis: donū pietatis exercet: pie credēdo ⁊ colē do deum suum in ea. Ad vere penitēdū exigit do nū scie: vt sciat ꝓgnoscere: ⁊ discernē: pcca sua cōfi teri: ⁊ a quib⁹ oporteat cauē. In ordine sacō exer cet donū cōsilij: dū ipm hñtes seruāt cōsiliū casti tatis: ⁊ alijs. s. pplo habēt cōsulere de his q̄ expe dūt saluti aiarū suarū: donū itellect⁹ docet q̄ vti tur scīo mūmonij: quātā rez spūalē significet: vt ñ vtāt eo sic equus ⁊ mul⁹ qb⁹ nō ē intellectus: sz ad prolē suscipiēdā. vel fornicatōez vitādam in se vl cōsorte. Per sacrāmtū extreme vnctiōis: ꝓparat aia magis ad fontē sapie: vt illicto affectu pritus vi te: quēadmodū cer⁹ delidēat ad fōtes aq̄rū eme sapic. De distictiōib⁹ donoz spūssācti: a vtuti bus ifusis ⁊ de nccitate eoz ⁊ ꝓnexiōe. Caplm. ij.

Ona spiritussācti

sūt distincta realit a virtutib⁹ ifusis: et necessaria sūt oia ad salutē: ⁊ sūt quidā hītus aīme. Cōnexa sunt adi uicē: ita q̄ vnū nō pōt haberi sine alio. Septē sūt ⁊ nō plura nec pauciora. Dignitas eoz attēditur fm enumerationē: icipiēdo tñ a supioribus. s. a sa pia. In ꝑma remanēt i bris. Et ꝓparādo ea vtuti bus: nobiliora ⁊ pfectiora sūt cardialib⁹. Sz iferi ora theologicis vtutib⁹. Dec oia fz. b. Tho. ꝑma secunde. q. lxviij.

Quātū ad primū §. I.

ponit. b. Tho. vbi supra varias sup hoc opiniões Alliq̄. n. dixerūt q̄ dona nō distigūt a vtutib⁹: sed vtutes dicūt i q̄tū pficiūt hoiem ad bñ operandu. Dona aūt i q̄tū a deo causant tales hit⁹. Alij vo dixerūt i hoc differre vtutes a donis: q̄ dona pfi ciūt libesū arbitriū fm q̄ facultas rōis: sz vtutes pficiūt liberū arbitriū scom qd ē facultas volun taris. Tertij dixerūt q̄ dona differūt i hoc a vtuti bus: q̄ vtutes pficiūt hoiem ad bñ operādū: sed dona ad resistedū tēptatiōib⁹. Quarti posuerūt i hoc ee ꝺam iter ea: q̄ vtutes pfitiūt hoiem ad bñ operādū simplr: sz dona ad hoc ordināt ut p ea cōformemur Christo: ꝑcipue q̄tuz ad ea q̄ pas sus ē. Sz oēs istas opiões reprobat. b. Tho. ꝑma scōe. q. lxviij. arti. i. rōnē assignans reprobatiōis: ibi potes videre. Et ponit ipe quītū modū dicēdi quō differāt. Dicit enī q̄ ad distiguēdū dona a vi tutib⁹ debem⁹ seq̄ modū loquēdi sacre scripture: i q̄ tradūt nobis nō sub noīe donoz: sz sub noīe spirituū. Dī. n. Isa. xi. Requiescet sup eū spūs dñi. spūs sapie ⁊c. Exq̄bus nobis manifeste dat intelli gi: q̄ ista dona septē enumerāt ibi: fm q̄ sunt i no bis ab inipiratiōe diuina. Inspiratio aūt signifi cat q̄ndā motionē ab exteriori. Est enī ꝓsiderādū q̄ i hoie ē duplex ꝓncipiū motuū. Unū iter⁹ qō ē rō. Aliud exter⁹ qō ē de⁹ vt dictū ē. Et etiā ꝑhs hoc dicit i. c. de bona fortuna. Manifestū ē aūt q̄ oē qō mouet oz ee ꝓportionatū motori: ⁊ hec ē p fectio mobilis i q̄tū mobilis dispositio q̄ disponit ad hoc q̄ bñ moueat a suo motore. Quanto enī motor ē altior: tāto necesse ē q̄ mobile ei ꝓportio net pfectiori dispōne. Sic̄ videm⁹ q̄ pfectius oz di scipulū esse dispositū ad capiēdū altiorē doctrinā a mgīo. Manifestū ē aūt q̄ vtutes hūane pficiūt hoiem: fm q̄ ē natus moueri p rōnē: i his q̄ iter⁹ vel exter⁹ agit. Oportet g̃ ieſſe hoi altiores vtutes fm q̄s sit dispos⁹ ad hoc q̄ diuinit⁹ moueat. Et iste pfectiōes vocāt dona: nō solū q̄ ifūdūt a deo: sz q̄ fm ea hō disponit vt efficiat ꝓmpte mobilis ab ispiratiōe diuia sic̄ dī Isa. l. Dñs appuit mihi aurē ego āt ñ ꝓdico. Et ꝑhs dicit in. c. de bona for tuna: q̄ his q̄ mouēt p instictū diuinū: ñ expedit ꝓsiliari fm rōnē hūanā: sz q̄ sequāt interiorē istin ctū: q̄ mouent a meliori ꝓncipio q̄ sit rō hūana. Et hoc ē q̄ dā dicūt: q̄ dona pficiūt hoiez ad al tiores actus: q̄ sunt actus vtutū. Q̄ aūt dona no minēt a Bze. i. i. moral. l. ab alijs aliq̄n vtutes: hoc ideo ē q̄ hñt i se cōem rōnē vtutis: sz vltra hoc ē in eis aliq̄d supueniēs cōi rōni vtutis: i q̄tū. s. sūt q̄dā vtutes duie pficientes hoiem i q̄tū ē a deo motus Unī ⁊ ꝑhs. vij. ethi. pōit vltra cōes aliā q̄ndā vir tutē diuinā seu heroicā: fm quā aliq̄ viri mouēt. Unī ⁊ ipe. b. Greg. i. i. moral. distignit dona a vtu tibus Q̄ āt sapia ⁊ scia ponāt a doctorib⁹ vtutes itellectuales: ⁊ fortitudo moralis vtus. Dicēdū q̄ cū ista sumūt fm q̄ ꝓcedūt ex iuditō rōnis tūc ñ sūt dona: sz dona sūt ꝓdicta: fm q̄ p ea opat hō ex instinctu diuino.

Quātū ad secūdū §. II.

s. q̄ dona ista sūt necessaria ad salutē: ꝓbat. q̄ su ꝑmū donoz ⁊ ifimū sūt necessaria. g̃ ⁊ intermedia. Nā dī de sapia Sap̄. vij. Neminē diligit de⁹ nisi q̄cū sapia hitat vl gradiť. Et de timore dī Eccī. i. Sine timore dñi nemo poterit iustificari: g̃ ⁊ alia nccia. Hoc āt sic declarat. b. Tho. vbi supra ar. ij. Rō hois q̄ hō opat pficit a deo dupl⁹. Prio nāli rōne. s. fm lumē nāle rōnis. Scdo supnāli pfectio ne. s. p vtutes theologicas. Ista tñ scda pfectio h⁹ ī

quasi ipfecte. Impfecte. n. cognoscimus hic deum: et ipfecte diligim⁹: Illud aũt qõ hꝫ ipfecte formã aliquã vel vtutẽ: non põt p se opari nisi ab altero moueat: sicut luna i qua ẽ impfecte natura lucis: ñ illuminat nisi illuminata a sole: et discipulus in medicia nõ p se medicat nisi edoctus a magistro. Quãuis gr̃ō fm qꝺ ẽ aliqualiꝫ et ipfecte illũinata: p vtutes theologicas moueat ad ultimũ finẽ sup naturalẽ: nõ sufficit tñ ista motio rõnis: nisi desu per adsit instinctus et motio spiritussancti: secundum illud Ro. viij. Qui spiritu dei agunt hi sunt filij dei: qꝺ si filij dei: et heredes. Et illud: ps. cxvij. Spũs tu⁹ bonus deducet me i terrã rectã. qꝛ. s. ad hẽditatẽ illius tre nullus pᷣ puenire: nisi si ducat a spiritusancto p ista dona sua. Nõ gr̃a pficit hõ p vtutes theologicas et morales i ordie ad vltimũ finẽ: qui semp indigeat moueri quodã supiori instinctu spũssancti. Uñ et vtutes excedũt qꝺtum ad modũ opãdi: iu quãtũ. s. hõ p dona mouet ab altiori pncipio. Quãuis etiã p vtutes hõ multa ꝓgscat: et possit vitijs resistere: tñ qꝛ rõni hũane non sit oio cognita neqꝫ possibilia. Et hoc siue accipiatur rõ vt pfecta lumie nãli: siue ut pfecta vtutib⁹ theologicis. Inde ẽ: qꝺ non põt qꝺtũ ad oia repellẽ stulticiã: ebetudinẽ: et alia q̃ ponit. b. Greg⁹. in. ij. moral: eẽ ꝺ dona. Sed de⁹ cui⁹ ptãti et scie oia subsũt: sua motiõe p dona spũssancti nos tutos reddit ab oi stulticia p sapiaz: ab ebetudine p intellectũ a pcipitationis vicio p ꝓsiliũ: a timore malo per fortitudinẽ: ab ignorãtia p sciaz: a duritia p pietatẽ: a supbia p timorẽ. Ista enim vitia põit. b. Greg⁹. ibi cõtrariari donis istis. Et sic ostẽdũt ipsa dona necessaria ad salutẽ.

Quãtum ad tertiũ. §. III

s. qꝺ dona sint habitus: ꝓbatur p hoc: qꝛ Christus loquẽs de spiritusancto discipulis: ait Jo. xiiij. Apũd vos manebit et i vos erit. Sꝫ spũssanc⁹ nõ ẽ i hoibus absqꝫ donis ei⁹. Mãsio aũt importat pmanẽtiã et firmitatẽ: et sic denotat habitũ: q̃ ẽ qlitas de difficili mobilis a subiecto. Nõ aũt notat transitũ et subditũ motũ ꝑut ẽ passio vel act⁹. Sunt gr̃a dona habitus q̃dã. Uñ. b. Gre. in. ij. moral. dicit: qꝺ in illis donis sine qb⁹ ad vitã nõ puenit: spũssanc⁹ semp manet i electis. s. dum pseuerant in gratia.

Quãtũ ad quar. §. IIII.

tũ. l. q̃re sint septẽ: et quõ pfitiãt vires aie. Sic declarat. b. Tho. i ꝑma scõe. q. lxij. ar. iiij. Dona sũt quidã habitus pficientes hoiem ad hoc: qꝺ ꝑmpte se quat instinct⁹ et mot⁹ spiritussancti. Sicut vtutes morales pficiũt vires appetitiuas ad obediendum rõni. Sicut aũt vires appetitiue nate sunt moueri p impiũ rõnis ita etiã oẽs vires hũane nate sũt moueri p instinctũ dei: sicut a quadã superiori potẽtia. Et iõ i oibus virib⁹ hois: q̃ pñt esse ꝓncipia humanoꝝ actuũ: sicut sũt vtutes: ita etiã sunt dona. s. in rõne: et i vi appetitiua. Ratio aũt ẽ practica et speculatiua. Ee i vtraqꝫ ꝓsideraẽ apprehẽsio vitatis que ptinet ad iuẽtionẽ et iudiciũ de vitate. Ad apphẽsionẽ gr̃a vtatis: speculatiua rõ pficitur intellectum. Practica vo p ꝓsiliũ. Ad rectitudinẽ iudicij de re pficit speculatiua p sapiam: practica p sciam. Appetitiua aũt potẽtia pficit quãtũ ad ea q̃ sũt ad se ipm. Per fortitudinẽ cõtra errorez periculoꝝ. Cõtra cõcupiscẽtiã vo delectabiliuz p ficit p timorẽ. Juxta illud. Confige timore tuo carnes meas. i. cõcupias carnales. Et sic ꝑz qꝺ dona se extẽdũt ad oia: ad que se extẽdũt vtutes morales s. fortitudo: iusticia et tpancia. Et vtutes intellectuales. s. sapientia: intellecus: scia: prudẽtia: ad quaz ptinet cõsiliũ. Ars aũt etsi sit vtus intellectualis. nõ tñ pficit hoiez ad bene viuẽdũ: sz ad opa exteriusfactibilia: q̃ trãseũt i aliã mãm. Et iõ ars nõ cõnumerat iter dona q̃ pficiũt hoiem l ordine ad bene uiuẽdũ. Justicie vo iponit nomẽ. Imponit a rectitudine rõnis. Et iõ cõueniẽtius ẽ nomẽ virtutis qꝺ doni. Sed pietas q̃ tñ pertinet ad iusticiã iportat reuerẽtiã quã hẽmus ad patrẽ et patriam Et qꝛ ꝑ oim ẽ deus: et pietas dei cultus noiat fm b. Aug⁹. Jõ cõueniẽter donũ quo pp reuerẽtiam dei aliquis bonũ opat ad oẽs: pietas noiat nõ iusticia. Sapia aũt et scia prout cõnumerat inr̃ gr̃as gratis datas. De qbus apl̃s. i. ad Cor. xij. Alij datur p spm̃ sermo sapie. Alij sermo scie. Differunt realiter a sapia et scia ꝓut sũt dona spiritussancti Nã ille dicũt gratie gratis date: i qꝺtũ qs p ea abũdat in tãtũ in cognitione rerũ diuinaruz et humanarũ: qꝺ potest alios instruere et aduersarios cõfutare: que possunt esse etiam in malis hominibus. Sed dona sunt ꝓut perficiunt mentem hois ad sequendum instinctus spiritussancti: in cognitiõe diuinoꝝ vel hũanoꝝ: et non sunt nisi i bonis. Differunt ista dona a sapientia et scientia que sũt habitus acquisiti seu virtutes intellectuales. Similiter et fortitudo donum differt a fortitudine virtute morali etiam infusa. Nam opus fortitudinis virtutis procedit a ratione illuminata: tamen per gratiam si est virtus infusa. Sed opus fortitudis prout est donum: procedit a spiritusancto: mouẽte mentem ad sequendum suum instinctum per tale donum habituale. s. fortitudinis. Simul tamen concurrunt: quia virtutes etiam seinuicem iuuant in actibus suis: habent tamen diuersum respectum. Donum quidem ut fortiter ꝑsistat ob reuerentiam dei. Uirtus autem ne discedat a bono rationis. Cum autem dona perficiant homiez secundum qꝺ mouetur a deo: et virtutes theologice maxime nos ordinent ad eum: non tamen ponuntur aliqua dona pertinẽtia ad virtutes theo

logicas sicut ad morales. Et rō est secūduz beatuz Tho. vbi supra. Quia ratio hominis non mouetur a spiritusancto: nisi ei aliquo modo vniat Sic̄ instrumentum non mouetur ab artifice: nisi per contactum vel alio modo ei vniatur. Prima aūt vnio hois ad deum est per fidem: spem: z charitatem. Unde iste virtutes theologice: presupponuntur ad bona sicut radices eorū. Unde omnia ista dona pertinent ad has tres virtutes: sicut quedaz deriuationes earum. Et secundum. b. Tho. vbi supra arti. viij. Dona spiritussancti sunt perfectiora virtutibus oibus itellectualibus z moralibus: qz ipse perficiunt rationem hominis vel alias potentias ut appetitiuas in ordine ad rationem. Sz dona perficiunt hois potentias: in cōparatione ad spiritūsanctuz mouētem. Sed theologice vtutes sunt perfectiores donis: quia per eas mens humana deo cōiungitur: ut postea ab ipso moueatur p actus donoz. Unde z Greg⁹ i. i. moral. exponens figurā q filij Job fuerunt septē: significātes septez dona: z tres filie significantes vtutes theologicas: dicit. Ad denarij pfectionem septē filij. i. septē dona non perueniūt nisi in spe: fide: z charitate: fuerit omne quod agūt. Beatitudines autem de quibus fit mentio Mat. v. z de quib⁹ supra ti. vij. sūt actus ipsoz donorum: pmaxime vel virtutū. Uñ non distinguūt ab eis sicut diuersi habitus: sed sic̄ actus ab habitibus eorum. b. Tho. vbi supra articulo quarto.

Sunt autē ipsa sep. §. V.

tem dona connexa ad inuicē: vt vnū nō possit haberi sine altero: quod figuratū fuit in septez filijs Job: in eo q simul se inuicē reficiebant continuis conuiuijs quod sic declarat. b. tho. vbi supra ar. v. Sicut vires disponūtur appetitiue p virtutes morales i cōparatione ad rationem: quia irascibilis per fortitudinē: concupiscibilis per tēperantiā volūtas per iusticiā: ita vires omnes anime disponūtur per dona spiritussancti: in cōparatione ad spiritūsanctum mouētem. Spiritus aūt sanctus inhabitat i nobis per charitatem. Secūdū illud ad Ro. v.. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per spiritūsanctuz qui datus est nobis. Et p charitatē pficiuntur potentie anime: sicut z ratio ipsa perficitur p prudentiam. Unde sicut virtutes morales connectuntur sibi inuicem in prudentia: ita dona connectuntur sibi inuicem in charitate: ita q qui charitatem habet omnia dona habz: q̄ non habet eam: nullum ex eis habet.

Dona āt spiritus. §. VI.

sācti aliq̄ modo remanent in patria. i. quo ad aliquos actus z quo ad alios non. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi supra arti. vi. q̄ quātū ad essentiam donorum vtiq̄ remanent in patria Cuius ratio est: quia dona spiritussancti vt dictū est: perficiunt hominē ad sequendū motionē spiritussancti. Sed hoc precipue erit in patria: quādo deus erit oia in ōmibus: z quando homo erit totaliter subditus deo. Et sic intelligitur illud ps. Fluminis impetus letificat ciuitatez dei. Ciuitas dei ē triplex: anima rationalis: ecclesia militās et patria supernalis. Fluuius est gratia septiformis spiritussancti. i. septē donoz. Cuius impetus est feruor: qui letificat tripliciter dictam ciuitatez dei Unde z Jo. apoc. vlt. dicit sibi ostensū fluuium aque viue: splendidum ut cristallum: egredientez a throno dei z agni: i medio platee eius: a deo. n. procedit gratia spiritussancti in nobis merito agni i. Christi. Unde. b. Amb. de superna ciuitate: ait Ciuitas illa dei celestis hic̄ im: non meatu alicuius fluminis terrestris abluitur: sed ex fonte vite procedens spiritussanctus: cuius nos hic breui satiamur haustu: in illis celestibus spiritibus redundātius videtur affluere pleno septem virtutuz. i. donorum spiritualiuz feruēs meatu. Alio modo cōsiderādo dona q̄tū ad materiā aliquā: circa quaz operātur ipsa dona i pñti: sic nō habebunt illam operationē in statu glorie. Sic̄ vbi gīa. Dic̄ Greg. q̄ ista dona nos ptegūt ꝯ vitia vel tpamēta: vt sapia ꝯ stultitiā: scia ꝯ ignorantiā: z sic de alijs. Et qz in patria nō erūt tēpamēta vel vitia. Jō quātū ad h⁹ dona nō remanebūt. Ponit etiā. b. Greg⁹. i. i. moral. duos effectus ad singula dona: quorum vnum transit cū vita pñti: aliud remanet in patria Dicit enī q̄ sapia mentē de spe z certitudine eternorum reficit: horz duorz spes transit z certitudo remanet. De intellectu dicit: q̄ in eo q̄ audita penetrat reficiēdo cor tenebras eius illustrat. Horz primū. s. auditus transit: qz in patria nullus docz alū. Secūdū remanet. s. illustratio mentis: et sic de alijs. Sciēdū etiā q̄ cōparādo ipsa dona adinuicē: dignitas eorz qua vnū pferat alteri est attendenda secūdum enumerationem eorum ici piendo a sapientia: vt ponitur Isa. xi. Simplicit loquendo secūdum. b. Tho. vbi supra arti. vij. dicit enim q̄ eadem est ratio in cōparatione ipsorz z virtutum: quia dona ad omnes actus potentiarū anime perficiunt homines: ad quos pficiunt vtutes. Uñ sicut vtutes itellectuales preferuntur moralibus: z i ipsis itellectualibus contemplatie preferunt actiuis: vt sapia: intellectus: z scientia prudentia z arti. Ita tñ q̄ scia pfert intellectui: et intellectus scie: sicut prudentia z synesis eubylie: Ita etiam in donis sapientia: intellectus: scientia: z cōsilium preferunt pietati z timori. In quibus etiā pietas pfert fortitudi: sic̄ iusticia fortitudini: z fortitudo tpancie. Sz fm qd. i. quātū ad misericordiam fortitudo z ꝯsiliū preferuntur scientie z pietati quia fortitudo z consilium de arduis: sciētis

autem z pietas de cōibus

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

Propiea ãt maxie tñor pmẽdat: ñ q nobilꝫ alios: sz q pmordiũ quoddã pfectionis donoꝝ.
De dono sapie ⁊ de triplici sapia. La. iij.

S iusti meditabitur sapiẽtiã: ⁊ lingua ei⁹ loqt̃ iudiciũ: ps. ⁊ puer. vij. Justus h ⁊ cõit i alijs scripture sacre libris: dr a iustícia q ẽ ois vtus fm phm i li. ethi. put. s. importat quadã rectitudinẽ mẽtis: tribuẽs vnicuiq; qd suũ ẽ: deo: sibi: ⁊ pximo. Os ãt i hoc loco ñ accipit p ore corpis: q ei⁹ actꝰ nõ ẽ meditari: sz p ore aie qd ẽ itellectꝰ ei⁹: accipiẽs cibos vitatis: ⁊ p meditatiõẽ mastícãs ⁊ trajciẽs i vẽtrẽ memorie: vt inde nutriat affect⁹. Meditat ergo os. i. intellectus iusti sapiam. i. que ptinent ad iusti sapientiam. ⁊ ex ide lingua corporis eius loquetur iudicium. i. fm rectitudinẽ iudicij qd ex sapia sumit. Nã ut dicit phus. Unusq̃sq; recte iudicat q̃ bñ nouit. Loqt̃ g̃ fm rectũ iudiciũ. i. extiationẽ: ⁊ de diuis reb⁹ ñ errans ut hẽtici: ⁊ de hũanis agẽdis. s. opib⁹ q; fz diuinas regulas: sapia cõsulit ⁊ dispõit d agẽdis. Sz sciẽd q triplex ẽ sapia
Sapientia essentialis ⁊ increata.
Sapientia personalis ⁊ incarnata.
Sapia hũanal ⁊ variata. Os iusti meditabit
Prima ⁊ admirat̃ imensitatem.
Secundam: ⁊ imitatur bonitatem.
Terciã: ⁊ iucundatur ppi suauitatẽ.

De prima intelligi. §. I.

tur illd Sap. Oĩm ẽ artifex oia, pspiciẽs: qd vtiq; ẽ itelligẽdũ d sanctissima trinitate. Nã ut dicit. b. Aug⁹. Sicut inscpabiles sũt. s. i essẽtia: ita ĩsepabiliter operãt. s. ab extra de cõse. di. iij. c. i. Nã ab intra: ita pr gignit filiũ: q̃ filius ñ gignit: sz ẽ genit⁹: ⁊ pr igenit⁹ ⁊ spũssanct⁹ ab vtroq; pcedit ñ illi ab o. Sz ad extra ppetrates psonales i creatiõe mundi ⁊ gubernatiõe: qd opat pr: idẽ ⁊ filius ⁊ spũssanct⁹. Unde Christus dei filius ait Jo. vi Pr me⁹ opat vsq; mõ: ⁊ ego operor. Et. i. ad Corin. xij. Hec oia opat vn⁹ ⁊ idẽ spũs. Sic aũt oĩm triũ psonaꝝ diuinaꝝ ẽ vna eẽntia: potẽtia: ⁊ bonitas: ita ⁊ vna sapia q̃ ñ ẽ aliud secundum. b. Aug. q̃ ipsa essentia. Nam etsi in nobis aliud sit eẽntia, aliud sapia quia quoddaꝝ accidens adueniens ei post eẽntiã. Nõ sic ẽ i deo: cũ nil accidat ei. Sz ut dicit Boet⁹ Accidẽs i deo trãsit i substãtiã. i. qd ẽ accidẽs i nobis: ut sapia: bõitas: ⁊ h⁹: i deo ẽ ipa substãtia seu eẽntia. Unũ i sequẽtia. Nil i deo pter deũ: nulla cã pter eũ q causat cãlia. Idẽ eẽ: idẽ nosse: idẽ posse: cũcta sũt simplicia. Distinguit ĩ a nobis sapia dei a sua essẽtia p itellectũ nr̃m: rõne: q: alia rõne consideramus eius essẽtiã: in quãtum p eã subsistit: ⁊ ei⁹ sapiaz i q̃tũ p eã nouit oia ⁊ dispõit ad debitũ finẽ: ps. Oia in sapia fecisti. cij. Et sapie. viij. Attigit sapia. s. dei a fine vsq; ad finẽ fortit̃: ⁊ dispõit oia suauit̃. Cũ ergo meditat os iusti. i. mens hanc sapiam admirat cũ apl⁹: dicens ad Ro. xi. O altitudo diuitiaꝝ sapie ⁊ scie dei: q̃ incõprehẽsibilia sunt iudicia eius.

Sapientia persona. §. II

lis incarnata: ẽ dei filius: cui p approbationẽ attribuit sapia: sicut pr potentia ⁊ spiritus sancto clemẽtia. Eccl. xxiij. Ego sapia pdij ex ore altissimi primogenita añ omnẽ creatura: ex ore ei⁹ itellectus altissimi pr̃is ab eterno pdux̃t. Et Eccl. i. dr. Fõs sapie verbũ dñi in excelsis. Et. i. ad Cor. Christũ dei vtutẽ ⁊ dei sapiaz. Hãc iquit Hiero. ad Paulinũ doct⁹ Plato nesciuit. Hãc Demosthenes eloquẽs igrauit. Perdã ait dñs sapiam sapientũ: ⁊ prudẽtiã prudẽtũ reprobabo. Loquit apls: sapiaz i mysterio absconditã: quã pdestinauit deus añ secula. Quia. n. pmi pentes p inordinatũ appetitũ sapie i. scie boni ⁊ mali ex supbia pcedentẽ: pciderunt gen⁹ hũanũ ⁊ q̃ mũdũ totũ: q pp ipm fact⁹ ẽ: decuit ut dei filius sapia pr̃is hũliaret: nã mortalitate assũpta vsq; ad stulticiã crucis. Stultícia. n. reputata ẽ apud gentiles sapientes fm mundũ: q̃ dei fil⁹ mortẽ ⁊ ignominiosã sufferret. Unde apls. pdicam⁹ Christũ crucifixũ: gentib⁹ stulticiã. Et p hũliatã sapiam icarnatã: saluatũ ẽ gen⁹ hũanum: ⁊ refectus ẽ mũdus. Os g̃ iusti meditabit hanc sapiam: ut imitet: q; sic sapiẽs de re efficit apls. Si quis videt̃ iter vos sapiẽs eẽ. s. fz extimationẽ suã stultus fiat se humiliãdo ⁊ Christum imitãdo ut sapies. Qui eni indt. b. Aug⁹. sine saluatore vult salutẽ hre: ⁊ sñ vã sapia extimat se fieri posse prudentẽ ñ san⁹: sz eger: nõ prudẽs: sz stult⁹ i egritudie assidua laborabit: ⁊ in cecitate noxia demens permanebit. xxvi. q. ij. qui sine.

Sapientia tertia. §. III.

q̃ ẽ in hoib⁹ hec ẽ varia: Pro cl⁹ declaratiõe dic. b. Tho. scõa scõe. q. xlv. ar. i. q̃ fm phm ad sapiẽtẽ ptinet cõsiderare cãm altissimã: p quã de aliis certissime iudicat: ⁊ fm quã oia ordinari oz. Cã aut̃ altissima dupl̃r psiderari põt: uel simpl̃r uel i alio quo genere. Ille g̃ q cognoscit cãm altissimã i alio quo genẽ: p eã põt de oib⁹ q̃ sunt illius generis iudicare ⁊ ordinare: dr ee sapiẽs in illo genere. Ut i medicia q̃ bñ scit iudicare de sanitate ⁊ p q̃ amittit̃: ⁊ p q̃ repat: dr sapiẽs medicus: Et sil̃r in architectura: fm illud. i. ad Cor. iij. Ut sapiens architectus fundamẽtũ posui. Qui aũt cognoscit causaz altissimã simpl̃r q̃ deus est: dr sapiẽs simpl̃r: in q̃tũ p regulas diuinas ẽs docet scriptura ⁊ vnctio suggerit: omnia potest iudicare ⁊ ordinare saltem pertinentia ad salutem: huius autem iudicij rectũ cõsequt̃ qs p spũs factũ seu donum eius. s.

sapientiam dictū ſm illud.i.ad.Cor.ij. Spūalis iudicat omia:7 ſpūs oia ſcrutaſ etiā ꝓfunda dei. Ex quibus patet q̄ variedicit ſapia:7 triplex.
Sapientia criminalis que eſt reꝓbozū.
Sapientia virtualis que eſt bonozū.
Sapientia ꝓmunalis que eſt ambozū.
De ſapientia criminali dr Hiere.iij. Sapiētes ſt vt faciāt mala:bene aūt facē neſcierūt Apl's. Ro. iij. Sapia hᵗ mūdi inimica ē deo. Dr aūt huⁱ⁹ noticia ſapia iꝓꝓe:ꝓ quādā ſimilitudinez. Qd̄ ſic declarat.b. Tho.ſcda ſcde.q.xlv.ar.i. Bonū dicitur dupl'r. Uno mō qd̄ ē vere bonū 7 ſimpl'r pfectū. Alio mō dr alīq̄d bonū ſm aliquā ſimiltudinē:qd̄.ſ.eſt in malicia pfectū. Sicut dicit bonᵘ latro vel pfectus latro:qui.ſ.ſcit ſubtiliᵗ modos ad ūenire 7 media ad furandū. Et ſicut circa ea q̄ ſt vere bona:ē aliq̄ altiſſia cā q̄ ē ſūmū bonū: qd̄ eſt vltimᵘ finis:ꝓ cuiᵘ cognitionē dr hō vere ſapiens: ita 7 in malis ē ad uenire aliq̄d:ad qd̄ alia referūtur ſicut ad ultimū finē:ꝓ cuius cognitionē hō dicit ſapiēs ad male agendū. Quicūq; eni auertit a fine debito neceſſe ē q̄ aliquē finē indebitū ſibi ꝓſtituat:q: ōne agēs agit pp finē. Uñ ꝓſtituat ſibi finē i bonis exterioꝛibus terrenis:vocaſ ſapia ꝛrena. Si i bonis coꝛpalibus:vocaſ ſapia aialis. Si i aliq̄ excellētia:vocaſ ſapia diabolica pp imitatiōnē ſupbie diaboli:de q̄ dr Job.xli. Ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſupbie:quales fuerūt phi. de q̄bus dr Ro.i. Dicētes ſe eē ſapiētes.ſ.ex ſupbia: ſtulti facti ſūt. Tales etiā fuerūt magi.i.ſapiētes Pharaōis 7 Nabuchodonoſoꝛ. Hic b. Grego. in moꝛal': de criminali ſapientia ait:ponēs conditiones ſeu effectᵘ eius: Huius mūdi ſapiētia ait ē coꝛmachinacionibᵘ regere. Senſū verbis velare:que falſa ſunt vera oſtendē:que va ſūt falſa demōſtrare: Hāc qui ſciūt ceteros ſuperbiēdo deſpiciūt:q̄ neſciūt ſupbi 7 tumidi i alīs ipam mirant. Hec ſibi obſequētibᵘ ꝓcepit bonoꝛ culmia querē: adepta ꝛtēporalis gloꝛie vanitate gaudē. Irrogata ab alīs mala multipl'r reddē:cū vires ſuppetūt nul' reſiſtentibus cedere. Cū viribus poſſibilitas deeſt quicquid per malitiam explere non valet:hoc in pacifica bonitate ſimulare.

Secūda ſapiētia .§.IIII.

q̄ eſt cōis bonis 7 malis:ē ſapia quā ponūt phi:7 Plato 7 Ariſtoteles vtutē intellectualē: q̄ ē circa cognitionē diuinozū. Ꝓ cuius declaratiōe dicit b. Tho.ſcda ſcde.q.xlv.arti.ij.q̄ ſapia importat quādā rectitudinē iudicij ſm rōnes diuinas. Rectitudo aūt iudicij pōt cōtingere dupl'r. Uno mō ſm pfectū vſū rōnis. Alio mō ꝓp quandā connaturalitatē ad ea de quibus ē iudicādū. Sicut vbi gratia:de his que pertinent ad caſtitatē per rōnis inquiſitionē:recte iudicat ille qui didicit ſciaz moralem:ſed per quandā cōnaturalitatē ad ipſam: recte iudicat de eis is quihabet habitū caſtitatis. Sic circa res diuinas ex rationis iquiſitiōe:rectū iudiciū hūe pertinet ad ſapiam:que eſt virtus ītellectualis:quā hz theologus 7 methaphiſicus bonus uel malus: Sz rectū iudiciū hūe de diuinis ꝓ quādā cōnaturalitatē ad ipſā ptinet ad ſapiētiaz q̄ ē donū ſpiritusſācti:quod ſoli boni hñt ut dicetur. Stoici tamē accipiebāt ſapiaz ꝓ virtute ītellectuali:ſm illud ꝓuer. Sapia ē viro prudētia i qua cōnectūtur omnes virtutes moꝛales 7 noticia diuinozū. Et dicebant q̄ in animo ſapientis.i. virtuoſi non cadunt paſſiones. Peripatetici vero aſſerebant:q̄ in ſapiente cadunt paſſiones ſed ñ deducīt ab eis.i.nō ſupaſ eis acquieſcendo: vt q̄d agat ꝛ rōnem etſi motus earum ſentiat. Et dicit b. Aug. in.ix. de ciui. dei:q̄ iſta cōtrouerſia magis erat in voce q̄ in re. Nā qd̄ dicebāt ſtoici i animo ſapientis non cadere paſſiones:intelligebāt q̄tuz ad ꝓſenſū ꝛ rationem:nō quātum ad motus. Et antiquitus phi vocabātur ſapientes. Primus āt ut dicit.b. Aug. de ciui.dei.qui ūenit iſtō nomē phs. fuit Pithagoꝛas:qui interrogatus de ſua ꝓfeſſione:cū nomē ſapientis videreſ ſibi nomen arrogātie:nō ſapientē ſe eſſe dixit:ſedᵗ philoſophuz i.amatoꝛem ſapientie. Sic enim interpꝛetaſ philoſophus. Dicitur enim philoſophus a philos grece quod latine eſt amor: 7 Sophia grece quod latine dicitur ſapientia: inde philoſophus amatoꝛ ſapientie. Magnam autem penuriaz mundus habebat hoꝛum ſapientū. dicit.b. Aug. quādo ſolum ſeptem mūdi ſapientes fuiſſe quodam tempoꝛe deſcribūtur. Qui tamen 7 ipſi mō ſuo humiles erant: ꝓferentes alios ſibi. Unde 7 tbolo. ait. Inter ſapientes ille ſapientioꝛ:qui 7 humilioꝛ. In hᵘ exemplū narrat Ualerius maximᵘ li.iij.q̄ cū quadam vice piſcatoꝛibus retia iacētibus ꝓ capiendis piſcibus:quidam emit iactura illā ꝓ illa vice certo ꝓcio. Jactatis retibus ceperūt menſam auream. Qua educta orta eſt queſtio cuius eſſe deberet: aſſerente emptoꝛe ſuaz fore quia emerat iacturam illam' qua capta erat. Piſcatoꝛes econtra:quia intenderunt vendere capturam piſcium non aliud. Demum conſulentibus ſuper hoc Apollinem delphicum. Reſpondit ſcilicet diabolus per idolum illud. Illam menſam debere dari ſapientioꝛi huius mundi. Et ſapientioꝛ iudicatus eſt. Tales Mileſius:7 ei miſſa eſt. Qui ex humilitate reputans biantem ſapientioꝛem eo miſit ſibi eandem. Et ipſe ſimiliter alteri ex.vij.quem extimauit magis ſapientem. Tādem ad vltimum ex.vij. eſt delata vni qui dictus eſt Solon: qui nec eam ſibi retinuit:ſed dedicauit ,in templo Apollinis qui dicebatur deus, ſapientie. Aurea menſa ſignificat ipſam ſapientiam que deo attribuenda eſt: qua ut dicitur Ecclesiaſtici.i. Omis ſapia a domino deo eſt: 7 cum

illo fuit: ⁊ est ante eum. Ista tamē sapia acquisita put cōprehendit cū cognitione diuinoꝝ etiā virtutes morales acq̄sitas: nō sufficit ad salutē. Propterea ait dñs Hiere. ix. Nō gloriet sapiēs in sapientia sua: qz. s. nō saluat. Sz sapia hꝫ. put ꝓphendit vtutes infusas cū gia: deducit ad claritatē eternā: vt dī Sap. vi. Et sic videt sumi in libris sapiētialibus: in quibꝫ frequēter fit mentio de sapiētia ⁊ pmaxime in li. sapientie a. vi. c. vsqz ad nonuz: vbi ponit excellētie eius ⁊ effectus: ut ibi est i ea. s. sapientia spūs intelligentia multiplex: vnicus ⁊c. Et infra inter cetera dī. Sobrietatē ⁊ prudentiā docet iusticiā ⁊ vtutē. i. fortitudinē: qbus in vita nil vtilius hominibꝫ. Patet aūt has eē vtutes cardinales. Et superius ait: q amicos dei ꝓstituit quod fit per charitatē. Uel melius secūdum. h. Tho. scda scde. q. xlv. ar. vi. Illa oia intelligūt de sapia increata: que pma se nobis vnit p donū charitatis. Et ex hoc reuelat mysteria nobis: quoruz cognitio est sapientia infusa. Unde sapientia infusa que est donum: nō est causa charitatis: sed effectus eius. Et qz sapia ꝯriat stulticie: sicut in scriptura sacra sapiens dī vtuosus: fm vtutes infusas: ita ⁊ stultus seu insipiēs vitiosus. Et de hac sapia vtute generali dicit. b. Amb. in lib. de fuga seculi. Sapiēs nūq̄ est inanis: sz semp habet i se amictū prudētie: qui dicere potest: iusticiam induebam ⁊ iudicium. Hec sunt interna mentis velamina: que nemini possunt auferri nisi quez sua culpa dispoliat: his spoliatus adam nudus inuentus est: habētur hec de pe. di. ij. sapiens. Hinc ⁊ lactantius i iij. instituti. Quicunq̄ vult esse sapiens atq̄ beatus: audiat dei uocem: sacramentum natiuitatis sue norit: utriusq̄ natiuitatis Christi diuine ⁊ humane: humana ꝓtēnat: ⁊ diuina suscipiat: ut sūmū bonū illud ad quod natus est valeat adipisci: hec ille. Et hoc est quod Christus ait. Math. vij Omnis qui audit verba mea ⁊ facit ea: similis ē homini sapienti qui edificauit domum suam supra petram et cetera.

Tertia sapiētia q̄ .§. v.

est propria bonoꝝ: ⁊ vtus specialis distincta a ceteris: est illa que ponitur pmū ⁊ excellētius donū vnū ex septē donis spiritussācti: de quo dī Isa. xi. Requiescet super eum spiritus sapie ⁊ intellectus ⁊c. Dona eni spiritussancti vt dictū ē supra: sunt vtutes medie: iter vtutes cardiales quibꝫ sūt excellētiores: ⁊ theologicas quibus sūt inferiores: que etsi sint realiter distincte: ita tamen sunt connexe: q qui habz istas: ⁊ illas habeat: ⁊ qui vna careat nullā possideat. Et similiter de donis. Differt autem hec sapientia non solum a scientia que est cognitio diuinoꝝ naturalis. i. que per viam naturalem habetur: quia hec infusa a deo: illa acq̄sita per studiuz. Sed etiam differt a fide: q̄ habet cognitio diuinoꝝ supnaturalis: ⁊si vtraq̄ a deo. Nam ad fidem pertinet assentire veritati diuine reuelate fm se ipsam. Sed ad sapie donum pertinet fm regulas diuine veritatis: habere iuditium in rebus diuinis speculandis: ⁊ humanis agendis Unde sapia donū presupponit fidem: quia vnus quisq̄ bene iudicat que nouit. Differt etiam a sapientia q̄ numerat inē gratias gratis datas. j. Cor. xij. Ubi dicit. Alij dat per spm fmo sapie ⁊c. qz il la pōt eē cōmunis bonis ⁊ malis: ⁊ pertinet ad eā diuina cognoscere: nō p acquitionē: sed p infusionē: ⁊ ita copiose q̄ pōt alios instruere de diuinis efficaciter: ⁊ fidei aduersarios refellere rōnibꝫ p babilibus. Hec autez solū in bonis repit cū gustu diuinoꝝ quo ad necessaria ad salutē. Dicitur autem sapientia ista aliquādo pietas: secūdū illō Job. xxviij. Ecce pietas ipsa ē sapia fm translatōnem. lxx. quia sicut pietas est manifestatiua fidei: in quātum p cultum dei ꝓtestamur fidē: ita etiaz pietaſ manifestat sapiam: ⁊ pp hoc dicit sapia pietas. Et eadē rōne sapia dicit timor dei. Juxta illō Job. xxviij. secūdum lām nostrā. Ecce timor dñi ipse est sapientia: quia per hoc ostendit: q̄ homo rectū iudiciū hz de diuinis: q̄ deum timet ⁊ colit.

Dicitur etiā charitas sapia. Unū. b. Aug⁹. Sapientia est charitas dei. Et Hugo de archa Noe ait. Charitas ē sapia: qz p ipam gustamus deum: gustādo cognoscim⁹: gustate inquit ps. c. xxxiij. ⁊ videte qm̄ suauis ē dñs. Qui eni diligit manet in lumine. s. sapie. j. Joh. ij. Dicit aūt sapia charitas q̄tū ad suā cām: ex qua sumit etiā nomē sapie. s. a sapore. Causat eni sapia a charitate: q̄ charitas ē i volūtate. Sapia vo essentialiter i itellectu ut i subiecto. Et ista sapia eē nō pōt i habēte peccatū mortale. Unū dī Sap. j. In malivolā aiam nō intrabit sapia: nec habitabit i corpe subdito peccatis. Cuius ratio est secundū b. Tho. scda scde. q. xlv. arti. iij. quia sapia donum spiritussancti: facit rectitudinez iudicij circa res diuinas: vel de alys rebus per regulas diuinas: ex quadam ꝓnaturalitate seu vnione ad diuina: que quidem vnio est per charitatem: fm illud. j. ad Cor. vi. Qui adheret deo vnus spiritus est. Inhesio autē est p amorez. Charitas autē cū mortali peccato stare nō pōt ut supra dictū ē. Et iō sapia donū nō potest esse cuz mortali. Est autem hec sapientia in omnibus habentibus gratiaz: etiam in parvulis ⁊ fatuis a dultis baptizatis. q̄tuz ad habitū: etsi non quātū ad actū: ppter impedimentum corporale. Unde dicit sapie vij. Neminē diligit deꝰ nisi qui cum sapientia aggreditur. Sed omnes diligit deꝰ qui diligunt eum: quod fit per gratiam ⁊ charitatem. quod sic declarat. b. Tho. scda scde. q. xlv. art. v. Sapientia importat: ut dictum est: quandam rectitudinem iudicij: circa diuina conspicienda et

consulenda. Et quātum ad vtrunq; ex vnione ad diuina: secundum diuersos gradus aliqui sortiūt sapientiam. Quidam enī tantum sortiuntur de recto iudicio tam in cōtemplatione diuinorum q̄ etiā in ordinatiōe rerū humanarum fm regulas diuinas quantum est necessarium ad salutem. Et hoc nulli deest existenti sine peccato mortali: per gratiam gratum facientem. Juxta illud. i. Joh. ij. Unctio docet nos de omnibus. Quidam altiori gradu percipiūt sapie donū. Et quātū ad cōtēplationē diuinorū: in quātum. s. est altiora quedam mysteria q cognoscūt: q aliis manifestare possūt. Et quātum ad directionē humanorū secundū regulas diuinas: in quātum possūt hz eas nō solum se ipsos: sed etiam alios ordinare. Et iste gradus sapientie non est cōmunis oībus habētibus gīaz gratum facientem: sed magis pertinet ad gratias gratis datas. Et sic qō ait pḥus i. j. methaphisice. Sapientis est ordinare: quātum ad ordinationez sui ipsi⁹: hoc agit in oībus donū sapientie. Quantum ad ordinationem aliorum hominum q iudicium aliorū: quod fit per rectores q prelatos: hoc fit per sapientiam gratis datam. Qualis fuit data excellētissime Salomoni hoc postulanti: ad regēdum bene populū dei: vt habet. iij. Re. iij. Hec autē sapientia non solum speculatiua est sed etiā practica: quod patet ex eo quod ait aplus ad col. iij. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: hec autem pertinet ad actionem. Declarat autez Tho. secunda secunde. q. xlv. arti. iij. sic. Superior pars orationis vt ait. b. Augu. xij. de trini. sapientie deputatur. Inferior autem scientie. Superior autem ratio ait idem intendit rōnibus supernis: s. diuinis: q conspitiendis q consulendis. Conspitiendis quidem fm q diuina in se ipsis contemplātur. Consulendis autem secundum q per diuina iudicat de humanis: per regulas diuinas, dirigēs actus humanos. Et sic patet q sapientia fm q est donum: non solum est speculatiua: sed etiam practica. Et ex hoc patet q sapientia que est donum: est excellentior q̄ sapientia que est virtus intellectualis: utpote magis de propinquo deum attingens per quandam spiritus vnionē anime ad ipz. Et inde habet q non solum dirigat in contēplationē: qō facit sapientia virtus intellectualis: sz etiā in actione circa humana. Quanto enī virtus ē altior: tanto ad plura se extendit: vt hētur in lib. de causis. Per prius tamē pertinet ad h⁹ sapientiam cōtemplatio diuinorum: q p posterius dirigē actus humanos fm rōnes diuinas. Nec tñ ex directiōe sapiētie in hūanis actib⁹ puenit amaritudo aut labor: sed potius propter sapiam amaritudo q labor: que ē i operib⁹ hūanis: pp sapiam puertitur i dulcedinē q requiē: fm illud Sap. viij. Non hz amaritudinē cōuersatio illius. s. sapie: nec tedium coniuctus eius: sed gaudium. Cum aūt ista ḡtu or dona. s. sapiētia: intellectus: scientia: q consiliuz ptineant ad vim cognitiuā seu potētiā intellectiaz Alia tria. s. fortitudo: pietas: q timor ad appetitiuā: quomodo ista quattuor differāt inter se. Sic ꝺclarat. b. Tho. scḋa scḋe. q. viij. ar. vi. Ista quattuor dona ordinātur ad supnaturalē pgnitionem que in nobis per fidē fundat. Fides autē ē i nobis ex auditu: vt dī ad Ro. x. Uñ oportet aliqua proponi hoi ad credendū: non sicut visa: sed sicut audita q̄bus homo assentiat p fidem. Fides āt pmo q pncipaliter se hz ad veritatē pmā que deus ē. Secūdario ad quedā circa creaturas considerāda: incarnationē seu Christi hūanitatem: creationē gubernationē: creaturarū: iustificationē homīnū q h⁹. Ulterius tertio se extendit ad directionē humanorū opez: fm q fides p dilectionē operat: ut s. credat agēda esse ab hoib⁹ fm regulas diuinas: q̄ tradūt in sacra scriptura: ut sunt mandata dei. Sic ḡ circa ea q̄ pponūtur nobis credēda duo requirūt ex pte nostra. Primū est ut intellecta penetrent seu capiātur ut credēda: qō fit p donū intellectus: per quē habetur q̄i quedā certitudo: nō demōstrationis: sed efficacis psuasiōis: sic esse firmiter assentiendum his q̄ sūt fidei. Secūdo oportet vt hō de his habeat iudiciū rectū vt existimet his esse inherendum q ab eorū oppositis recedēdū ut falsis. Et hoc iudiciū q̄tum ad res diuinas pertinet ad donū sapie. Quātū ꝺo ad res creatas ptinet ad donū scie. Quātū vero ad applicationem ad pticularia opa ptinet ad donū cōsilij. Sapiens ut dicit Jsido. in li. etymol. dictus est a sapore quia sicut gustus est aptus ad discretionem saporis ciborum: sic sapiens dicit ad innoscentiaz rez q causarum circa diuina q agēda. Et huic opponitur stultitia: vt dicit. b. Greg. in moral. tanq̄ cōtraria ei: que dicta est a stupore. Secundū Jsido. importat quandam ebetudinē cordis q obtusionem sensuum. Et idem est insipia cū stultitia. Uñ insipia quasi sine sapore discretiōis. Et p̄cipue videtur esse aliqs stultus q insipiēs: qui deficit in sē tētia iudicij circa altissimā cām: accipiēs pro altissima causa q pro ultimo fine aliqō bonū terrenū vel creatū. b. Tho. scḋa scḋe. q. xlvi. arti. j.

Ponit autez Ja. §. VI.

cobus apostolus. iij. c. sue epistole septem pprietates seu effectus huius sapientie. Dicit enim sapiētia que desursū est. Primum quidem pudica est. Deinde pacifica. Modesta: suasibilis: bonis consentiens: plena misericordia q fructibus bonis: iudicans sine simulatione. Et possunt figurari p septem columnas de quibus dicitur prouer. ix. Sapia edificauit sibi domū. s. anime. Scidit colūnas septē: quib⁹. s. sustentetur edificium spirituale miscuit vinū feruētis dilectionis: posuit mensam refectionis spiritualis q̄ ē pax mētis. Que ē rhzon⁹

Salomonis qui dictus est rex pacificus et sapientissimus. Et dominus de eo. Erit ipse mihi in filium. ij. regū. vij. Corrñdet enim dono sapie septia beatitudo qua dr. Beati pacifici qm filij dei vocabuntur. Ubi dicit. b. Aug. de ꝓmone dñi in mōte pacia cōuenit pacificis: ī quibus nullus motus est rebellis: sed obtēpans rōni. Et ut dicit. b. Tho. secūda secūde. q. xlv. ar. vj. Cōgrue septia beatitudo ꝑdicta adaptat dono sapie: ꝙ quantū ad meritū ꝙ quātū ad ꝓmiū. Ad meritū quidem ptinet qō dicit: beati pacifici. Pacifici enī dicunt q̄ pacē faciētes: vel in se ipsis: vel in alijs: quoꝝ vtrūq; cōuenit ꝑ hoc: ꝙ ea ī qb⁹ pax ꝓstituit: ad ōbitū ordinē redigūtur. Nam pax ē trāquillitas ordinis: vt dicit. b. Aug⁹. xix. de ciui. dei. Ordinare autem ptinet ad sapiaz vt patz ꝑ phm in. j. metha. Et ideo eē pacificū cōuenienī attribuit sapie. Ad ꝓmiū āt ptinet qō dr. Filij dei uocabūt. Dicit aūt filij dei in quātū ptcipāt filitudiuē filij vnigeniti ꝙ naturalis. Scom illud ad Ro. viij. Quos ꝑsciuit ꝙ ꝑ destinauit cōformes fieri imaginis filij sui q̄ ē sapientia genita: ꝙ ideo ꝑcipando donū sapie ad dei filiationē homo ptingit. Quō aūt predicte septē ꝓpietates seu effectus posiri a Jacobo ptineant ad sapientiam. Sic declarat. b. Tho. vbi supra. Ad sapiētiā ꝼm quod ē donū: ptinet nō solū contemplari diuina: sed etiā regulare actus hūanos In qua directione primo occurrit remotio a malis que ꝛriat sapie. Unde ꝙ timor dī esse initū sapientie in quātū facit timor recedere a malis: ꝼm illud Ecc̄. j. c. Timor dñi expellit peccatū. Ultimū autē est sicut finis. s. ꝙ omnia ad debitū ordinē redigātur quod ptinet ad rationē pacis. Et ideo cōuenienter. Jacobus dicit: ꝙ sapia q̄ de sursū est: ꝑmū pudica ē quasi vitās corruptellas peccati ꝑ timorem: ꝙ sic ordiat hominē ad deū sicut ꝑ peccatū deordinatur quis a deo: nec habet pacem cum deo. Deinde dicit Jacobus ꝙ sapientia ē pacifica: quod est finalis effectus sapie: pp qō ponit beatitudo ipsa pax vt dictū ē. Unde ꝙ cōgrue figurat ꝑ thronū Salomōis: ad quē ascēdebat ꝑ sex gradus. Et quibus iā vnus dictus ē. s. pudica. i. timorata. Alia quiqz que sequnt: mānifestant ea per q̄ sapia ad pacē perducit: quo ad ꝓmū ꝙ quo ad se: ꝙ ordine congruo. Nam hōi per pudicitiaz a corruptelis peccati recedēti: ꝑmo occurrit ut quātū ē ex se: modū in oibus teneat. Uñ dr modestia s. ipsa sapia. Ad modestiā ptinet ut hō moderet actus suos exteriores ī habitu: in gestu: ī incessu: in affatu: in victu: ī oibus sensatiōibus: ut nil fiat inordiatū secūdū illud aplī. Omia honeste ꝙ secūdū ordinē fiant in vobis. Et ad Phil. iij. Modestia vra nota sit oibus hoibus. Secundo requirit ut in quibus homo non sibi sufficit: aliorum monitis acquiescat. Et quātum ad hoc dicit sensual⁹ Unde ꝙ puer. j. dicitur. Audiens sapiens sapientior erit. s. acquiescens dictis aliorum. Et Salon sapientissimus consiliarios habuit: ꝙ ad quid? nisi ut consilijs eorum acquiesceret. Et. b. Aug⁹. ait inquit. Senex a puero: ꝙ ꝑs tot annoꝝ a collega nōdū āniculo patus sū edoceri. xxiij. q. iij. si hēs Hec aūt duo. s. modesta ꝙ suasibilis: pertinet ad hoc ut homo habeat pacem in se ipso. Sed vltrius ad hoc ut habeat pacem etiam ad alios. Requiritur quarto: ꝙ bonis eorum non repugnet. Et hoc est quod dicit. Bonis consentiens. s. non contradicens: cōtentionib⁹ vacās. Propt quod dicit aplus Jacobus in epla. c. iij. Quis sapiens int vos: oñdat ex cōuersatiōe sua opationē bonā: in mansuetudine sapiētie. Qz si zelū amarū habetis ꝙ cōtentiones sūt ī cordibus vestris: nolite gloriari ꝙ mendaces esse aduersus vitatē. Dicit enim gloria. Uix fieri pōt: ut extētio nō extorqueat aliquid ꝓ veritatē: ne victus cōfusus esse videat. Quito requirit ꝙ defectib⁹ primi cōpaciat ī affectu: ꝙ subueniat in effectu. Et hoc est qō dicit plena miseri cordia ꝙ fructibus bonis. Quō enī qui diuina degustat: cōsiderans ꝓmū factū ad dei imaginem ꝙ sūmi boni capacē: deū ꝑcipientē. Estote miseri cordes Math. vi. Et date elemosynam: ꝙ hꝫ. poterit nō cōpati: ꝙ nō subuenire iuxta posse indigētijs ꝓximoꝝ. Sexto ꝙ vltimo requirit vt charitatiue emēdare peccata satagat. Et hoc est qō dicit Judicans sumul sine simulatione: ne. s. correctiōez precedens odium intendat expellere. Uñ Leo papa. Odio habeātur peccata nō hoies. Corripiant timidi: tollerētur infirmi. Et qō seuerius castigare uecesse est: nō seuiētis plectat animo: sz medētis di. lxxxvi. odio. Est etiā sciendū: ꝙ scriptura sacra etiā dicit sapia. Juxta illud Deut. Hec est vīa sapia corā oibus populis. s. lex diuina que ꝓphendit totā scripturā: que maxia sapia dicit: quia per maxime de deo ꝙ de his que ordinant hoiem ad deū: copiosius: certius: ꝙ apertꝰ loquit ꝙ metha phȳsica: ul quecunqz alia humana sapientia. Sz de ipsa in titulo sequenti.

De uita contemplatiua. Capi. iiij.

Et uita cōtemplatiua ī qua gustatur ꝑ maxime donū sapientie: ps. lxij. Loquens ad deum de pluralitate vite: ait. Melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te: vbi tria nota. Prīo uita beata oibus ꝓponit. ibi. Meē m. t. Secundo vita plurima ostenditur. ibi super vi. Tertio vita mixta vt precipua eligit: Labia mea. Primo notatur vita beata: in eo quod dicitur. Misericordia tua. Et dicitur hec misericordia: prout est miseriam adimens. i. tollens. Hoc autem non fit ex toto nisi in vita beata ubi remouetur a sanctis omnis miseria: vel dicit misericordia quasi mira suauitas rigans corda.

Et ō hac ps: Dñe i celo mīsicordia tua: vbi. s. nulla miseria. Hec aūt misericordia q̄ absolute dī vita vtiq; melior ē sup oēs vitas vite pñtis: vt exponit b. Ambro. i q̄dā sermone. Quōcūq; diuidat vita vel fm phm uel fm. b. Aug⁹. uel p aliū moduz: de q̄bus distinctionib⁹ hic dī i isto. §. Et vt dic Hze. i homel. Tēporalis vita eterne vite ꝓparata: moze potius ē dicēda q̄ vita. Quātū ad scōm: qz dicit in plurali: sup vitas. Sciēdū ꝓncipalr ēe duas vitas: actiuā z cōtēplatiuā. Et ꝓparādo eas ad iuicē: pbat meliorē ꝓtēplatiuā actiua decē rōnib⁹ quas hēs infra. §. ij. Quātū ad tertiū qz ad illas duas additur tertia. s. mixta: ex vtraq; pte cōposita. Istā ut meliorē illis duab⁹ eligit. ps. lxij. dicēs. Labia mea z̄c. Nā p ꝓtēplatiuā laudat deum in orōne labiꝭ mētis. i. cogitationib⁹ z affectibus. Sed p actiuam laudat i pdicatione z īstructione alioz. Et de ista mixta agitur in. iij. §.

Notandum ergo .§.i.

ꝓmo q̄ q̄uis phus i. ij. ethicoz: dicat eē tres vitas hoim excellētes. s. uoluptuosam que ponit finē in delectatiōibus corporis. Ciuilē que ptinet ad actiuā z ꝓtēplatiuā. Et. b. Aug. in. xix. de ciui. dei ponat tria genera vite. s. otiosū qō ptinet ad ꝓtēplatiuā. Actiosū qō ptinz ad actiuā. Et ex vtroq; cōpositū qō dī vita mixta q̄ ꝓgruit plātis z pdicatoribus. Alij assignāt vitā fm inchoationē: pfectionē: z pfectionē: tñ diuisio magis ꝓpria vite hūane ē quā ponit Hzeg. sup Ezech. z i. vi. moral'. s. q̄ due sūt vite. s. actiua z ꝓtēplatiua. figurate i sacro eloquio p duas sozores. In veteri testamēto p Lyam z Rachelē. Lya figurat actiuā exercēs se i septem opibus misericordie corpalib⁹ vel spūalib⁹ signatis p septē filias Lye. Nā septia fuit Dīna. Rachel vero nusto aspectu: que iterptatur visuz ꝓncipiū fnisficat cōtēplatiuā que ad principiū rerū. s. deum subtilit speculat. In nouo testamēto figurāt p Martha z Mariā. Martha actiuā insinuās: que solicita erat turbata erga plurima. Maria ꝓtēplatiuā que sedens secus pedes dñi audiebat verbū illius Luce. x. Qi ista sit sufficiēs diuisio z ꝓpria sic declarat. b. Tho. ka fe. q. clxxix. Unūqdq; viuēs ostēdit viuere ex operatione sibi maxime ꝓpria: ad quā maxie iclinat: sicut plāta ꝓz vita dicit i hoc ꝓsistere: q̄ nutriūt z generant. Animaliū vo i hoc q̄ sentiūt z mouēt: hominū vo i hoc: q̄ itelligunt z secundum rationem agunt. Uñ in hoibus vita vniuscuiusq; videt eē id i quo maxime delectat: z cui maxime itendit. Et i hoc ult quilibet pcipue cōuiuere amico suo: quia ergo quidam homies permaxime intendunt contemplationi veritatis. Quidam vero principaliter intendunt exteriozibus actionibus. Inde est q̄ cōuenienter vita hois diuiditur in contemplatiuam z actiuam. Nam vita voluptuosa quaz philosophus ponit tertiā non cōuenit homini in quātum est rationale aial agens secundū rationē. Est eni bestialis talis vita cōmunis nobis z brutis. Uita aut̄ mixta quā ponit. b. Aug. Tertia post predictas duas virtutes continet in eis: sicut media in extremis ex quibus cōficit: vt tepidū in calido z frigido. Uita vo inscientiū qui resistunt passionib⁹: spectat ad actiuā z etiā cōmuniter pficientiū: pfectoz ad contēplatiuā. Datur eni ista diuisio de vita hois fm intellectū: qui vtiq; est: aut practicus aut opus intēdens exterius p mechanica z agibilia: vel interius mortificādo passiones. Aut speculatiuis intendens veritatem speculari precipue circa diuina.

Cōtemplatiua uita. §. ii.

simpliciter loquendo est melioz q̄ actiua fm. b. Tho. secūda secūde. q. clxxxij. arti. i. Ad quod p bandū inducit octo rōnes phi: quas ponit. x. eth. Harum prima est: quia vita contemplatiua cōuenit homini secundum id quod est optimum i eo s. secundum intellectum: z respectu ꝓpriozum obiectozum. s. intelligibilium. Uita autem actiua occupatur circa exteriora. Unde Rachel per quam significatur vita contemplatiua: interpretat visū principiū. Actiua autē significat per Lyam que erat lippis oculis: fm Hze. vj. moral'. Secūda rō ē: quia cōtēplatiua pōt esse magis cōtinua: licz nō quātum ad sūmum contemplationis gradū. Uñ z Maria p quam significatur cōtēplatiua: describitur secus pedes domini sedens: Non eni pōt hō ita continue exerceri in operibus misericordie corpozalibus vel spiritualibus: quod pertinet ad actiuā: quia non habet semp modum patū ad exhibendum elemosynam: vel ad docendum sicut hz viam patam ad legendum: orandum. meditādū: z h⁹. que pertinent ad contemplatiuam. Tertia ratio est: quia maioz est delectatio contemplatie q̄ actiue. Unde. b. Aug. dicit q̄ Martha que designat actiuā: turbabat. Maria epulabat. Uñ de Sapia que gustat in contemplatione dicitur Sapien. viij. Non habet amaritudinem ꝓuersatio illius neq; tediū conuictus illius: sed gaudium. Et Hze. super Ezech. dicit: q̄ contēplatiua vita amabilis valde dulcedo est. Est enim delectabilis fm beatum Tho. vbi supza. q. clxxx. articulo. vij. Et ratione obiecti: in quātum. s. quis per eam intuetur vt cuncta rem amaram. s. deum sicut delectat quis videndo amicum dilectum. Secundo ratione ipsius actus: quia vnicuiq; est delectabilis operatio conueniens ei secundum ꝓpriam naturam uel habitum. Sed speculatio veritatis conuenit homini secundum ꝓpriam naturam in quantū aial rōnale. Tertio adhuc fit magis delectabile istud: si hēat hitū sapientie uel scie: ex q̄

accidit q̄ sine difficultate ꝓtemplat. Et ꝓtēplatio quidem diuinorum etsi in via imperfecta sit: est tamen delectabilior omni alia speculatione veritatis quantūcunq; perfecta: vnde pbus. Accidit circa illas honorabiles existentes substantias miores nobis existere rhetoricas. Sz etsi modicū attigamus eas tñ ꝓpter honorabilitatē cognoscendi delectabilius etiam aliquid habēt q̄ etiā nos oia Quarta rō est: quia in contemplatiua homo est magis sibi sufficiens: quia paucioribus ad eam indiget q̄ in actiua: in qua eget adminiculo alioꝝ ut possit exercere eam. Unde Christus Luc. x. Martha solicita es z turbaris erga plurima. s. circa q̄ vsatur z quibus indiget. Quita q; contēplatiua magis ꝓpter se diligitur. s. ut deus cognoscatur z veritas q̄ pficit intellectū ut ametꝰ vbi figitur: sz actiua ad aliud ordinat. s. ad subueniendū ꝓximo nec ibi figit sz ut ꝓximus inde in deū ꝓficiat. Unū in ps. xxvi. Unam petij a domino hanc requiram ut inhabitem in domo dñi omnibus diebus vite mee: ut videā voluntatem domini. Et Christus Luc. x. Unū est necessariū. Unūquodq; autē pfectius est qđ ē per se: q̄ quod ꝓpter aliud: sicut finis magisq̄ ea que sunt ad finem: ut sanitas melior medicina que ordinatur ad illam. Sexta: quia contēplatiua consistit in quadam vacatione z quiete: fm illud ps. xlv. Vacate z videte quoniam suauis ē deus: q. d. Non potestis videre z gustare q̄ suauis ē deus: quod ptinet ad contemplationē: nisi vacando z cessando ab operibus. Sed actiua consistit in motu: sicut dicitur prelato cuilibet: puer. vi. Discurre: festina: suscita amicū tuū: ne des somnū oculi tuis. Perfectior aūt est quies q̄ motus ceteris paribus. Unde. b. Augꝰ. dicit i. xix. de ciui. dei. Otium sanctum. s. contēplatiue vite: querit charitas veritatis. s. diuine: cui maxime intendit contēplatiua. Et signāter dicit otiū sanctū ad excludendū otiū pigritie: qđ est malum z sentina omniuꝫ vitiorū. Unde. b. Ber. ait. Vacare deo non est otiū s. malum: sed negociū negociorꝫ. Est enim exercitium vite beate. Secūduꝫ illud. b. Augꝰ. in fine de ciui. dei. Ibi vacabimus z videbimus. Videbimus z amabimus. Amabimus z laudabimus sine fine. Septima ratio est: quia contemplatiua ē secundū diuina. Actiua secundū humana. Quis autem dubitat diuina humanis preferenda: sicut creator creature. Unde. b. Augꝰ. super Jo. In ꝑncipio erat verbū: ecce qđ Maria audiebat. i. contemplatiua cui vacat. s. audiendo diuina. Et v̄bū caro factuꝫ est. Ecce cui Martha ministrabat. i. actiua. s. humanitati egenti subueniendo. Ipsa ēt consideratio mysterioꝝ Christi. s. natiuitatis: vite: passionis: z hꝰ. ad cōtemplationē pertinet: manuducentes nos ad contemplationē diuinitatis: fm illud qđ canit in prefatione. Dum visibiliter deuꝫ cognoscimus. i. mysteria humanitatis: per hunc inuisibilē amorē rapiamur. Octaua ratio: quia cōtemplatiua est magis fm id qđ ē ꝓpriuꝫ hominis. i. fm intellectū. In operationibus autem vite actiue cōmunicāt nobis etiā vires inferiores que sunt ꝓmunes nobis z brutis. Unde in ps. Posuit q̄ posuit id quod ē cōmune nobis z brutis: dicens. Boues z iumēta saluabis domine: subdidit post: quod est speciale hoi. s. In lumine tuo videbimꝰ lumen. Unde z ipsa contemplatiua vita transfert ad quandā mentis libertatē vires inferiores: que deseruiunt actiue in moderatione passionuꝫ: z in alijs habēt quandā seruitutē Unde z Boetius de phica cōsolatione ait. Liberiores aias necesse ē cū se in mentis diuine speculatione conseruent: minꝰ vero cum dilabuntur ad corpalia. Et. b. Gregꝰ. dicit super Ezech. q̄ actiua vita fuitus: cōtēplatiua libertas vocatur. Nonā causam fm. b. Tho. ponit Christus scilicet quia diuturnior cum dixit Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea. Ubi beatus Augustinus. Non tamen malam elegit Martha. Sed illa Maria meliorem. Audi vnde meliorem: quia non auferetur ab ea. Auferetur quandoque onus necessitatis id est opus in quo exercetur actiua scilicet pascere esurientem: docere ignorantez z huiusmodi: que sunt hic necessaria. Sed in vita beata ista indulgentia non habetur: sed eterna est dulcedo veritatis: que habetur ibi: quod pertinet ad contemplationem. Quanuis autem non sit idem modus contemplandi in via qui z patria: quia hic imperfectus: tamen dicitur manere contemplatiua in alia vita z non auferri ratione charitatis: in qua habet ꝓncipium z finem. Unde beatus Gregorius dicit super Ezechielē: q̄ contemplatio hic incipitur: vt in futuro perficiatur. Diuturna autem potest dici. Primo quia versatur circa incorruptibilia z immobilia scilicet circa diuina. Secundo quia non habet contrarietatez. Actioni enim que est in considerando nihil est contrarium. Tertio quia est secundum partem anime i corruptibilem actio talis id est secundum intellectum. Quarto quia in operibus contemplatie non laboratur. Potest assignari z decima ratio: quia scilicet contemplatiua est maioris meriti. Unde beatus Gregorius. vi. moral. ait. Magna sunt vite merita: actiue: sed contemplatiue potiora. Quod sic declarat beatus Tho. secunda secunde. q. clxxxij. arti. ij. Radix merēdi est charitas: Dec autem consistit in dilectione dei z proximi. Diligere autem deum secundum se: est magis meritoriū q̄ diligere proximum: z ideo quod directius pertinet ad dilectionem dei: est magis ex suo genere meritorium: q̄ illud quod pertinet ad dilectionem proximi que est propter deum. Contemplatiua autem directe z immediate pertinet ad dilectionem dei. Actiua autem directe ad proximum

ordinatur: qz sagit circa frequens mīsterium: z iō contēplatiua est maioris meriti q̄ actiua. Et hoc est qđ dicit. b. Greg. i. iij. homel. sup Ezechi. Contēplatiua maior est merito q̄ actiua: qz hec in usu pñtis operis laborat: in quo. s. necesse ē p:o ximis subuenire. Illa vero sapore intimo uentrā iā requiem degustat. s. in contēplatione dei.

Pōt tñ contigere q̄ aliquis i operibus uite actiue plus meretur q̄ alius in operib' uite contemplatiue. Puta si ꝓpter abūdantiā diuini amoris vt eius volūtas ipleatur: ꝓpter ipsi' g oriaz interdum sustineat a dulcedine diuine contēplationis ad tempus separari. Itē q̄uis simplr loquēdo cō tēplatiua sit melior actiua: tñ fz quid. i. in aliquo casu esset: ut meli' eligēda actiua. s. ꝓpter aliquā necessitatem tālem z multo magis spualez. Uñ phs dicit: q̄ q̄uis philosophari sit melius q̄ ditari: tñ necessitatē pacienti melius ē ditari. i. sibi subueniri. In glo. ij. q. vij. i sācta dī q̄ iste due uite habēt se sicut excedentia z excessa. Excedit. n. contēplatiua actiuaz: qz est magis quieta z secura. Actiua āt contēplatiuam: qz est magis fructuosa ꝓximis: z si minus uideat: ut Lya que hūit plures filios q̄ rachel: ut dī extra de renun. nisi cum prī dē. Et quāuis ut dictum ē simplr loquēdo sit melior contēplatiua: tñ qz pauci sunt apti ad eaz: iō dixit xps. Si oculus tuus dexter scādalizat te. i. ꝓ tēplatio: puta qz ex speculatione icurrit errores: erue eū. i. dimitte z ꝓsce abs te. Unusquisq; ḡ in huius sequatur id in quo magis proficit: z quod cernit deū velle ab eo.

Tertium genus .H.III.

vite. s. mixtam: ut perfectiores elīgere uidetur. ps lxij. dū ait Labia mea laudabūt te. Laudatur deus labijs oris admonēdo z predicando: qđ ē precipuū in vita actiua. Laudatur deus labijs oris ore z corde i oīone cogitationib' z affectib' deuotis: qđ spectat ad contēplatiuam. Utrāq; psalmistaz ñ est dubiū habuisse. Actiuā in gubernatione regni. Cōtēplatiuā i editiōe z ꝺcātatiōe psalmoꝝ. Hāc uitā mixtā xps ut pfectissimā tēuit: z i se oñdit. Nā lz continue contēplaretur aīa eius z frueretur uerbo cui erat vnita limpidius q̄ quicunq; sanctus i patria: tñ qz hoc hoibus erat ignotū: aliqñ ibat i desertuz locū aptū contēplationi. Uel ascendit in mōtem solus orare. Et aliqñ erat per noctās in oīone: vt referunt euāgeliste. Aliqñ discurrebat predicādo: sanādo infirmos: corrigēdo homines: pascendo famelicos: uinuz procurādo i nuptijs egētibus: cōsolādo afflictos: ut marthā: mariam z alios. Hanc mixtam tenuerūt apostoli perfectissimi sancti predicādo z orando. Unde z ait petrus: ad sedandū murmur: exortum in ecclesia primitiua. Non est equum nos dimittē uerbum dei: z ministrare mensis. Eligite uobis vē. Nos uero oīoni z predicationi vacabimus. Act. vj. Et qz prelati precipue pontifices z predicatores tenēt locum aplorum debent pro posse imitari i vita mixta implētes illud ps. Memoriam abundātie suauitatis tue eructabunt. Ex plenitudine enim iteriori diuine suauitatis quā degustant in oīone: lectione: z contemplatione: debent postea pplis dei mysteria z mōita propinare. Hec mixta figurantur in Lazaro resuscitato: qui postea fuit eps sanctus frater marthe z marie. Dicitur autē Job. xi. Diligebat iesus marthā designātē actiuā mariā contēplatiuam: z lazarum tenentē mixtā Utrūq; complexi sūt eximij illi prophete predicatores veteris testamēti Isaias z Hieremias. Et lz Hieremias cū mitteretur a dño ad predicandū: unde ad actiuā se difficilem redderet: excusans se z dicens. A a a dñe dē': ecce nescio loqui: Hiere. i. timens quietē z suauitatē contēplationis amittere. Et Isaias ad predicationē se offerret: dicēs: Ecce ego: mitte me. Isaie. vi. Lucra salutis proximoꝝ appetens acquirere. Tñ nec Hieremias ominino recusauit accusationem sibi a dño impositā predicatiōis: nec Isaias prius se obtulit q̄ purgatum se vidit carbone ignis. Si. n. predicaret quis sine igne charitatis: facī' esset uelut es sonans aut cimbalū tinniēs. i. Lozin. xiij. se consumens p mōtale: z alijs proficiēs. Tāgit hoc Grego. viij. q. i. In scripturis hinc z Innocētius tertius cuidam volenti renūciare ep̄atum: ut vacaret quieti cōtēplationis ait: Contēplatiuus esse uales z actiuus legislatoris exemplo. s. moysi: qui nunc ascēdebat in montē: ut ibi gl̄iam dñi cū maiori libertate cerneret: nunc descēdebat in castra: ut cū utilitate necessitatibus proximi prouideret. extra de renun. nisi cum prīdem. Et cū queritur quē xps magis dilexerit petrū uel Joannē euangelistā: vtriq; magna priuilegia pre ceteris aplis concessit. Joanni matrem suam: petro ecclesiam cōmēdauit. Respondeo: q̄ xps magis dilexit petrum ad actiuā: cui regendā commisit ecclesiā. Joannē magis ad contēplatiuā: cui non solū matrez contēplatiuā: sed z ipsam sūmam speculationē deitatis sue tradidit mundo insinuandā i suo euangelio: ꝓmaxime In principio erat uerbum inchoāti. Petro dixit. Sequere me. s. per tolerantiā passionis: qđ ꝓtinet ad actiuam. De Jo. vero. Sic eū uolo manere: donec veniā pro eo: qñ non quidem auferetur contēplatiua: sed perficietur. Simplr āt uidetur magis dilexisse Jo. ex pluribus priuilegijs concessis. Uterq; tñ actiuus z contēplatiuus.

De his que pertinēt ad contēplatiuam uitam. Capitulum quintuz.

Vis dabit mihi

pennas sicut colūbe: z uolabo z requiescam. ps. lv. Ultimus finis noster

ꝛ bēitudo consistit in contēplatione ꝓme ꝛ sum me ueritatis seu visione dei. Sed ꝛ phi gētiles sapientiores ceteris ut Aristoteles nō intelligentes claraz cognitionē diuinoꝝ que hētur in gla: posuerūt sūmam hominis felicitatez que hic possit hēri in contēplatione ꝓme cāe ꝛ substātiaruz separatarū. i. angeloꝝ. Et quāuis in pnti uita paucissimi uacēt cōtēplationi ꝓpter occupationes necessarias ꝛ ineptitudinē hoium ad speculationē: ꝛ pene oēs ēt boni fideles uacēt actiōi: tn̄ nullus ꝙtūcūq; necessāio occupat̄ i actiōibus: dz omittē ꝙn aliqn̄ uacet cōtēplatiōi. i. cōsideratiōi diuinorū. Unde in figurā Leuit. xi. declarantur īmūdi pisces i aqs q̄ nō hnt pēuulas. i. puas alas q̄bus possint aliqn̄ saltū facere extra aquā: vt pz in tichis. Pisces continue uersātes in aquis sūt hoies: cōtinuo occupati i actiōibus seculi. Uerū ꝛ hi debent hēre alas saltē paruas alicuī cōtēplatiōis ꝛ cōsideratiōis diuinoꝝ: saltātes p eas extra tumultū seculariū negociorū: al' īmūdi sūt coꝝ deo. Nec debent comedi. i. icōpozali seu imitari mozes taliū: q̄ sēper mersi īmozātur i mūdo: qz nō delectabil' tn̄ noxi' cib' saluti ut āguille. Sed q̄libet pfectus cū psalmista appetit magis īherere contēplationi dicēs: Quis dabit mihi ꝛc̄. In q̄bus vbis q̄ttuor pnt nōri: q̄ exigūtur ad cōtēplatiuā uitam.

Per oiones frequētatio: q̄s dabit mihi.

Per mozales mortificatio: pennas si. col.

Per considerationes eleuatio: volabo.

Per speculationes delectatio: requiescam.

Quantuz ad pri .§.I.

mū: cū sufficiētia nostra ex deo sit fm aplz: ēt minima cogitare uel opari: multo magis maxia: vt fit i cōtēplatiōe. Et iō oz oiones freq̄ntare. Si q̄s vīm idiget sapia: postulet a deo: ꝛ dabit ei. Jaco. i. scribit. Sapia āt pertinet ad cōtēplationē: qz est cognitio diuinoꝝ. Unde ꝛ ps hic. Quis dabit mihi pēnas ad volādū. q. d. nullus nisi de'. Nā doctria phoꝝ ꝛ sciaꝝ dat ad volādū p superbiā nō ad deum: qz scia iflat: sed dat ad volādū adiutoriū de' p gīam: nō tn̄ dat nisi desiderāti ꝛ petēti Luc. xi. dabit sp̄m bonū petētibus se: sp̄m. s. sapie ꝛ intellectus: vt dī de sco viro. Impleuit eū sp̄u sapie ꝛ itellect'. Sic sapiēs iqr. Jnuocaui: ꝛ uenit in me sp̄us sapie. Sap̄. vij. Sed hec oīo ut sit decēs: ꝓ supponit lectionē vel auditionē sacraꝝ doctrinarū: vt ex his sciat qūo mētē debeat dirigere: ut. s. nō imaginet loc̄ ad deū vt ad hoiem corporeuz: cū sit de' sp̄s nō corpus. Sicut accidit Serapiōi abbati magne abstinētie viro: qui credebat deum hēre mēbra. Et cū oꝛabat: dirigebat mentē suam ad deū. ut ad hoiem: formās sibi i mēte de deo formā corporeā: qō ab eccl'a ē reprobatū ut hēlis de um. s. hēre mēbra corporea: vt. xxiij. q. iij. c. penl'. Accedētes āt ad eū venerabilis Jo. cassianus cuz socio gīa visitatiōis: ꝛ audiētes opionē eius fl'am: ex ignorātia quā hēbat: vix rōib' plurimis ab eoꝛe illo reuocauerūt. Et cū sil' genua flecterēt ad oꝛādū: gīas deo agēdo de dimissiōe erroꝛis cepit ille Serapion flere: dicēs: Tulerūt dñm meuz: et nescio quo uertā vel dirigā aiz meū. Oīo ḡ ex lectiōe formata p̄cipue hz postulare pseuerani ꝛ frequēt vtutes nccias ad salutē ꝛ cōtēplatiōis actū: de quibus in. §. sequenti.

Secundū q̄ req .§.II.

ritur ad cōtēplatiuam ē mortificatio passionum ꝛ vitioꝝ: q̄ fit p vtutes morales. Et he sūt penne ptinētes ad duas alas. Jlle. n. q̄ mortificāt passiones ꝛ vitia sēsualitatis. s. cōcupiscibilis ꝛ irascibil' vt fortitudo ꝛ tēperācia sūt i ala dexa: q̄ i se ipso bñ regulat̄: ꝛ a ira erigitur. Que āt mortificāt uitia volūtatis ꝓaue: ut iustitia ꝛ ptes ei': sūt i ala sinistra: q̄bus bñ oꝛdiat̄ quis ad ꝓximū. Sz oz q̄ he sint ale columbe. Quis id̄t ps. liij. dabit mihi pēnas sic colūbe. Jn colūbe sp̄e sp̄s sāctus uisus ē sup xp̄m baptizatū. Unde pēne colūbe designāt uirtutes morales ifusas a sp̄u sco. Nā morales acq̄site tm̄ ualēt quidē ad cōtēplationē phicā n̄ ad speculationē theologicā gustatiuā ꝛ salutiferā. Solū ba ēt ē aīal īmolaticiū: qz mortuū offerebat deo i sacrificiū: ꝛ ē aīal quietū nō lesiuū. Oz ḡ ꝓ priuus mortificare p vtutes tēperātie delectatiōes uenereas p castimoniā: gustus p abstinētiā ꝛ aliozum sensuū p modestiā. Iras ꝛ tristitias p māsuetudinē ꝛ patiētiā. Ista maxie ꝓexigūt ad ptēplationē. Sic. n. p luxuriā absoꝛbet̄ itellectus: ꝛ p gulaz hebetatur: ꝛ p irā obfuscat̄. Ita p castitatē eleuatur supra se: p abstinētiā acuitur: p pattiam q̄tatur. Unde daniel ꝛ sotij eius qz fuerūt absi nētes ꝛ casti fuerūt multū cōtēplatiui ꝛ acuti ad itelligēdū uisiones ꝛ reuelatiōes diuinas. Moises q̄ fuit mitissimus hoium: cū deo frequēt̄ loq̄bat: vt hō cū amico suo. Oz ēt ꝓpriā volūtatē p obediētiā mortificare: cupiditatē p liberalitatē uel pauptatē extinguere. Per penitētiā uicia expellē: neminē ledere: q̄ oia ptinēt ad iustitiā. Mortificatio āt vitioruz ꝛ passionū fz. b. Tho. secūda secūde ptinet ad uitā actiuā. Unde nō pōt q̄s ad cōtēplatiuā bñ pueni re: nisi ꝓus fuerit exercitat̄ vtuose i actiua. Jn cuius figurā iacob ꝓus fuit vocatus q̄ isrl': idē nūcupatus. Jacob iterꝑtat supplātator. Jsrl' uidēs deum. Nō pōt āt q̄s deū uidere i cōtēplatiōe: nisi p' supplātauerit diabolū: ꝛ vitia p actionē. Et idem Jacob q̄uis seruierit multo tpe ꝛ laboꝛiose p rachele hñda i vxoꝛē: q̄ ptemplatiuā significat: fuit tn̄ ꝓus sibi data Lya: q̄ significat actiuā. Et dū cōquētur de hoc cū laban socero suo: rndit. Nō est cōsuetudinis h' regionis: ut minoꝛes ꝓus tradant ad nuptias. Quāuis. n. cōtēplatiua sit ꝓꝛ nobilitate ꝛ pfectiōe: ē tn̄ posteriꝛ i uia generationis et

adeptionis. Et hoc cōiter accidit ab renunciātib⁹ seculo: ut. s. cū intēdāt se subito tradere contēplationi ⁊ oꝛoni: pꝛius exercētur i exteꝛioꝛibus actionibus: ut moꝛtificet ꝓpꝛia uolūtas: ⁊ mꝛtas sustinēt tēptationes: uel carnis uel ipacientie: quas ꝓpus nō sensērāt: q̄bus foꝛtiꝰ oꝛ resistere. Per actiuā ergo oꝛ pꝛius eos moꝛtificari. Unde in figuram dicit dñs Exo. xix. Bestia q̄ tetigerit mōtem: lapidabit: q̄a. s. hō adhuc subditus passiōibus sēsualitatis: q̄ si cōes nobis ⁊ bestijs: si mōtem cōtēplationis uelit tāgere per exercitiū: lapidibus pcutitur errozū. Pꝛius ergo oꝛ hēre pēnas ꝗ̄tutum moꝛaliuꝫ.

Tertiuꝫ quod §. III.

cōcurrit ad cōtemplationē: ē eleuatio mētis p cōsideratiōes quib⁹ q̄i uolatur: dū supꝛa se tēdit: ſm illud Tren. iij. Erit solitariꝰ: ⁊ taceb̄it: ⁊ leuabit se supꝛa se. Triplex ē āt cōsideratio q̄b⁹ aia uolat uersus deū. Unā dicit ps. liij. i auctoꝛitate iducta volabo ⁊ requiescam.

Cōsideratio effectuū diuinoꝛ: ex q̄ ꝓsurgit stupoꝛ.

Cōsideratio dei iudicioꝛ: ex q̄ ūrgit timoꝛ.

Cōsideratio dei bñficioꝛ: ex qua exurgit amoꝛ.

Quātum ad ꝑmū ps. Mirabilia testimonia tē. Oēs creature sūt dei effectus. Unā sic effect⁹ testimoniū reddit sue cāe: q̄ cā manifestat: sicut pictura oñdit: cū pulchꝛa ē artem pfectā magistri: ita cuꝫ creature dei hēant mirabiles ⁊ inumerabiles ꝗtutes: pulchꝛitudinē: oꝛdinē: durabilitatē ⁊ h⁹ testificātur de magnitudine sapie: potētie: eīnitatis et bōitatis dei. Unā aia mēito obstupescit Abacuch iij. Dñe cōsideraui opa tua: ⁊ expaui admirādo.

Cōsideratio secūda. s. dei iudicioꝛ mentē eleuat. Ita tū ut timeat. Cū. n. ds considerat q̄ ꝓpls iudeoꝛū: q̄ fuit peculiaris a deo dilect⁹: reꝓbatus ē. Et gētilis q̄ fuit reꝓbus ⁊ idolatra electus sibi ipi timere hꝫ: ne ⁊i nūc bonus ⁊ deuotus: demuꝫ reꝓbus iueniat. Noli ait apls ro. ix. c. altū sapere: sed time. Et descēdendo ad pticulares cās cōsiderādo iudā ꝓditoꝛē: q̄ uocatus a xpo ad aplātū missus ab eo ad pdicādū ⁊ miracula faciendū: auditoꝛ talis doctrine ⁊ tanti magi ad sacraꝫ ad missus dñici coꝛpoꝛis ⁊ sāguinis cōionem. Et demū in eū itrans diabolus: magīm pꝛodidit: ⁊ ex i de se ipsū ex ōspatiōe pemit. Saul i isrl meliō eo nō erat: fēs rex dñi iussu q̄i inuitus: declinās a mādato dñi pessimus effectus ē: se ipsū occidēs: ut pꝛ i. Regū. xv. Dauid quē dñs inuenit ſm coꝛ suum ex sublimibus cōtemplatiōibus diuinoꝛ secretorū: q̄ patent i psalterio: i adulteriū cū bersabee ꝓ ditionez ⁊ homicidiū lapsus ē. ij. reg. xi. Moises q̄ clare uidit diuinā essentiā ſm. b. Tho. i sū. post b. Aug. p⁹ tanta miracula ⁊ sūmam sapiaꝫ ⁊ dei tantā familiaritatē ad aquas cōtradictiōis ō deo diffidēs charitatē amisit ꝓꝫ Grānū ō pe. di. ij. Et pe. de palu. in. iij. Licet tā ipse q̄ dauid uere penitentes de pcco suo magni sint in regno celoꝝ. Quis ergo nō timeat? Uenite inquit pꝛ: ⁊ uidete opa dei cōsiderādo: tꝛibilis i cōsilijs sup filios hominū: circa ea q̄ disponit de eis iuste reꝓbando vel cadere ꝑmittēdo. Et ut hō non solum timeat sed ⁊ cōfidat de dei mia īmēsa: maximos pccoꝛes reduxit ad uiā salutis ⁊ penitentiā: ut pꝛ i Saulo Act. x. In magdalena Luce. vij. In manasse rege iuda pessimo. iiij. regū vl. Uolādū ḡ ut colūba p cōsiderationē dei iudicioꝛ: aliq̄n in vno lapsus ꝓsiderando scoꝛ ⁊ inde se hūliādo. Aliq̄n i altum ex cōsideratione pccoꝛ reuertētiū cōfitēdo: ut sic pꝛsecutionē acipitris infernalis euadat. Uolet tertio mēs p cōsiderationē bñficioꝛ dei: q̄ inumerabilia sūt. Qñ. ꝓ sufficiēter cōsiderabit uel recō pēsabit bñfitiū creatiōis sue ad imaginē dei. Aut gubernatiōis ⁊ cōtinue ꝓuisionis aie ⁊ coꝛpoꝛis. Aut future gl̄ie sibi parate: hec oīa trahunt mētē ad dilectionē feruidā dei. Ut. n. ait. b. Aug. Nulla ē maioꝛ ꝓuocatio ad amoꝛē q̄ ꝓuenire amando. Nullus. n. tā fere mentis qui ⁊si nō vult ꝓpendere: vult tñ repēdere. Per maxime meditatō seu cōsideratio dñice incarnatiōis ⁊ passiōis, Unde Ber. Sup oīa te mihi reddit amabilez o bone ie su: calix quē bibisti opus redēptionis nostre. Et aduolādum ad hūc locū. s. per cōsiderationē īuitatur sp̄osa xp̄i: cū dī Cant. Surge ꝓpera amica mea: colūba mea ⁊ veni: in foꝛaminibus petre: in cauerna macerie. Petra ait apls erat xp̄us. Foꝛamina h⁹ petre sūt vulnera manuū ⁊ pedū. Cauerna macerie ē vulnus lateris latius alijs. Macerīa dī murus siccus. i. cōpositus sine cemento ex lapidibus. Et significat xp̄m: cui⁹ mēbra coꝛpoꝛis fuerunt sine cemēto hūani seminis foꝛmata. Incitat ergo p ispirationē aia ad cōsiderādū vulnera xp̄i. passionē. Nec. n. apte pōt reꝛescī i cōtemplatione diuinoꝛ: nisi ut quadā manuductiōe uolet ad cōsiderationē hūanitatis xp̄i: vt dū uisibilit deū cognoscimus: p huuc inuisibiliuꝫ amoꝛem rapiamur: dicitur in pꝛefatiōe.

Quātuꝫ ad quar. §. IIII.

tū qō est pfectio cōtemplatiue: hic extat quietatō i speculatione ipsius diuine ueritatis ⁊ maiestatī. Inquietū est cor nostrū: donec reꝛescat in te: ait b. Aug. i li. cōfessionū. Requiescit āt i deo aia nīa pfecte p uisionē eius ad quā sequitur fruitio seu sūma delectatio ⁊ q̄es. Hec āt uisio dei ⁊ delectatio hīc incipit p cōtēplationem: ⁊ i pꝛia pficitur. Unā Sap. vij. dī. Ingrediens domū meā. s. mētis conquiescā cū ea. s. sapia q̄ in cōtemplatione pcipitur. Et de maria magdalena q̄ contēplatiuam significat Luc. v. Maria sedens sec⁹ pedes dñi audiebat uerbū illius. Et Jo. xi. dī. Maria domi sedebat: qō ptinet ad quietem. Que q̄es non tollit motum itellectus speculantis: qꝛ in actu consistit

ptēplatio non in hitu:sed tollit motū occupatio nū extioꝛ ⁊ passionū. Uis.n.appetitiua mouet hoiem ad aliq̄d inspiciendū sēsibiliꝰ uel itelligibiliꝰ:qñq; ꝓpter amoꝛē rei in se:qñq; ꝓpter amoꝛē ipsius cognitiōis:quā q̄s ex ispectiōe cōsequitur. Et ꝓpter hoc cōstituit.b.Greg.cōtēplatiuā uitā i charitate dei:i q̄tum.s.aliq̄s ex dilectiōe dei iardescit ad eius pulchꝛitudinē inspitiendā. Et quia vnusq̄sq; delectatur:cū adeptꝰ fuerit id qđ amat: iō vita cōtēplatiua termiat ad delectationez: que est in affectu:ex qua ēt amoꝛ itendit. Et lz cōtemplatio ēt extēdatur ad speculationē vitatis circa creaturas:potissima ē speculatio ipsius sūme ueritatis ad degustandū:⁊ ibi ē maxima delectatio sup oēs alias que hz quietare mentē:sm illud ps. Delectationes i dextera tua.i.contēplatiua usq; i finem.i.ad quietandū ⁊ finiendū appetitum:ut i pria est. Unde.b. Aug.in.i.de trini. Cōtemplatio dei ꝓmittitur nobis actionū oium finis:atq; eterna pfectio gaudioꝛ:q̄ in futura uita erit nobis pfecta:qñ uidebimus eū facie ad faciem:nūc āt un pfecta:qꝛ iperfecte uidemus:qm̄ p speculū nō p essētiā. Uñ p eā fit i nobis hic quedā ichoatio bñtudinis. Uñ ⁊ phs.x.ethicoꝛ ponit ultimaz felicitatē hois i cōtēplatione optimi itelligibilis. Dicat ꝙ ps. Uolabo p cōsiderationē ⁊ requiescā p cōtēplationem. Uñ.b.Greg.super Ezechiēl.dicit q̄ contēplatiua uita amabilis ualde dulcedo ē. Ubi exponit figurā de Jacob facientis luctā cū angelo i auroꝛa:p̄missis prius ante se aiaꝰlibꝰ ⁊ oī familia sua. In qua lucta lz prevalens cōtra angelū: tn̄ p cussus ab angelo in femoꝛe claudus remansit:bñ dictionē tn̄ accepit ⁊ nois mutationem.s.iſrl̄ nuncupatus. Dixitq;:vidi dn̄m facie ad faciez ⁊c. Jacob qui iterꝑtatur supplātatoꝛ.s.vicioꝝ significat contemplatiuam:quē oꝛ uicia supplantasse ⁊ aialia.i. passiones p̄mittere.i.sedasse ⁊ occupatū famulū dimittere:⁊ tūc solus in mente inchoante lumie gie luctatur in cōtēplatione:qꝛ sicut ille q̄ luctat.s.ad brachia ludēdo cū alio:aliq̄n ꝓualet cōtra aliū q̄ inclinatū uersus terrā. Aliq̄n quasi succōbit inclinatus ab alio. Ita in cōtemplatione cū intelligendo ⁊ senciēdo de incircūscripto lumine aliq̄d degustat:quasi tūc superat. Et ex ōfectu intellectꝰ nostri ⁊ ex grauitate coꝛpoꝛis qđ ad ima detrahit:dū non ualet se figere in ipsa speculatione quasi succūbit. Jsta āt pugna in contēplatiōe nō ē ex cōtrarietate ueritatis quā cōtēplamur sz ex cōditione coꝛpoꝛis coꝛruptibilis. Secūdū illō Sap.ix. Coꝛpus qđ coꝛrūpitur aggrauat aiam:⁊ deprimit:terrena inhitatio sensū multa cogitātē. Sed sicut i re ꝓ qua quis pugnat:cū adeptus fuerit ceteris paribus magis delectatur. Sic pringēdo ad contemplationē ueritatis pro qua habēda laboꝛabat:magis amat ⁊ delectatur:⁊ grauitatē coꝛpoꝛis impedientis odit:ut dicat cuz aplo Ro. vij. Infelix ego hō q̄s me liberabit de coꝛpoꝛe mōtis huius. Et hoc significatur:qꝛ prevalēs Jacob arefecit femur:qꝛ.s.uoluptatez carnis interemit. Gustato.n.spu:ait.b.Ber.desipit ois caro. Claudus āt efficitur:qꝛ debilitato amoꝛe seculi necesse est:ut convalescat quis ad amoꝛem dei. Pes meꝰ est amoꝛ meus:ait.b.Aug.Dexter pes est dei: alt seculi amoꝛ. Sed degustata suauitate dei in cōtēplatione quasi figitur in amoꝛe dei:⁊ alium pedē s.amoꝛem seculi seu proximi trahit post illū omnia ad deum ordinās. Bñdictionem accepit fidutie future glie. Jſrl̄ uocatur:qđ iterpretatur uidēs deū.s.in cōtemplatione. Quod āt dicit:vidi deuz facie ad faciem:nō est intelligendū ꝙ uiderit ꝑ essentiā:sed clariꝰi mō q̄ mō cōi:qꝛ ex quātacūq; contēplatione sublimi:hic uideri non pōt deus in essētia sua sm.b.Greg.super Ezechi.⁊.b. Tho. nisi esset oino alienatus a sensibus ēt interioribus ut fantasia ⁊ hꝰ. Et rōem habes secunda secunde q.clxxx.arti.vij.

De raptu siue excessu mentis:⁊ de raptu pauli. Capitulum sextum.

De raptu q̄ per

tinet ad contemplationē:⁊ sermo ꝺ paulo aplo de cuius raptu in sua cōuersatiōe pōt apte intelligi illud ps.lxij. Ibi bēia mīn adolescētulus in mentis excessum. Pro cuius declaratiōe sciendū ꝙ Jacob hūit. xij.filios.s.ruben:symeō:leui:iudā:dan:⁊ neptaliz:gad:⁊ aser: isachar:⁊ zabulō:Joseph: ⁊ beniamī. Di sūt.xij. patriarche principes ⁊ capita.xij.tribuum:vnde deriuatum est totum genus iudeoꝝ. Joseph autē habuit duos filios.s.manassē ⁊ effraim:quos ia cob in moꝛte in suos filios adoptauit pro eo. Unde effecti sunt xij.principes.xij.tribuum. Jacob significat xp̄m supplantantem diabolum.i. vincētem. Duodecim filij eius sunt.xij.apostoli: quos ipse uocauit filios:dicens Jo. xiij. Filioli adhuc modicum vobiscum sum:geniti spualiter ab eo. Uno autem subtracto ex.xij. additi sūt duo. Juda enim remoto loco eius est appositus mathias ⁊ adnumeratus cuz.xi.actu.i. Additus est tredecimus scilicet paulus a xp̄o de celo uocatus: qui plus omnibus laboꝛauit:ut ipse ait. Ex his genitus est totus populus israel.i.fidelium:toto oꝛbe diffusus ⁊ multiplicatus nimis:iuxta illud ps. Dinumerabo eos:⁊ super arenaz multiplicabūtur. Di transito ioꝛdane baptismi per desertum penitētie:cibati manna gratie:devictis hostibus.i. ui cīs intrant terram promissionis.i.gloriaz. Et cū Jacob moriens benediceret filios:singulis prenūtians que uentura erant in nouissimis temporibꝰ i.descendentibus ab eis ad beniamin ultimum filium ueniens inquit. Beniamin lupus rapax mane rapiet predā:⁊ uespere diuidet escas'gen.xlix.

.b Aug. in sermone dicit Jacob in his uerbis prophetasse de cōuersione apli pauli. Ipse.n. descendit de tribu beniamin: vt idē ō se testatur. Hic ita q̄z fuit lupus rapax: q̄n furijs inuētus per totā iudeā ferebatur sāguinē xp̄ianorū sitiens: vt xp̄i mēbra laniaret in terris. Et ad hoc eplas acceperat a p̄ncipe sacerdotuz. Mane ꝛ uespere ait. b. Aug. significat p̄ius ꝛ posterius. P̄ius ergo. s. ante cōuersionē rapiebat predā: fideles capiens. Postea post cōuersionē diuidebat escas uerbi dei: discurrēs p̄ synagogas p̄ baptismū imediate: affirmās q̄n xp̄s iesus hic est filius dei. Ubi ēt notandum q̄ moriens rachel mater eius i parturiēdo ipsum uocauit benoni: qui interpretatur filius doloris mei. Sed pater vocauit eum beniamin: qui interpretatur filius dextre. Mater. n. synagoga mater eius fm carnē: que uiuebat in obseruatione legalium: post partū h̄: mortua inutilis est oīa in ipsa obseruatiōe legaliū: post diuulgatū euangeliū: ꝛ maxime per p̄dicationē pauli: ꝛ iō sibi fuit dolori: ꝓpter q̄ maxime p̄sequebatur paulū ut occisorem matris synagoge. Sed xp̄s pater uocauit eū filium dextre: q̄ uocatus ab eo cū esset ad dexterā patris. i. in celo ubi alij vocati sunt in terris. Filius ēt dextere dī: q̄ copiosius alijs laborauit: sicut per dexterā plus hō operatur q̄ p sinistrā. Nā ubi alij apostoli vnam prouinciā sibi decretā docuerunt: vt Joannes greciam: petrus italiam ꝛ huiusmodi. Ipse per totū mūdum predicauit. Unde in oratiōe eius dicitur. Deus qui uniuersū mundū beati pauli predicatiōe docuisti. De isto ergo beniamin tenerrime a xp̄o dilecto. s. paulo dicit p̄s. lxvij. Ibi beniamin ⁊c. ubi tria nota.
Eius conuersio ueneranda. ibi beniamin.
Eius conuersatio imitāda. Adolescētulus.
Eius speculatio admiranda. In mentis excessu.

Quantum ad pri mum. §. 1.

s. de conuersione hec notātur: cū dicit. Ibi beniamin. Illud ibi refertur ad id quod in uersu precedēti dixerat. In ecclesijs benedicite ⁊c. Ibi ꝑ in ecclesijs reperitur beniamin. i. paulus ortus ex tribu beniamin. Hoc autem fuit i sua conuersione. Tunc enim inuentus est in ecclesia: qui p̄ius erat extra per errorem. Et tūc impletuz est quod ait Job. xxxij. Ferruz de terra tollitur: ꝛ lapis calore solutus in ea ꝙuertitur. Quod exponēs Gregorius in moralibus ait. Ferruz de terra tollitur: cum fortis propugnator ecclesie ut paulus: a terrena quam p̄ius tenuit actione separatur. Non ergo debet despici in eo quod fuit: quia incipit esse quod non fuit. d. l. Ferrum. Non solum ferruz per crudelitatem: sed lapis per duritiam erat saulus. Et lapis iste solutus a sua duritia calore diuini amoris conuersus est in eis sonorum predicatorem gentium ꝛ doctorem ueritatis. Et ideo non debet despici: quia fuit crudelis ꝛ durus persecutor: sed uenerari: q̄ conuersus est effect⁹ maxim⁹ predicator. Ubi notandum q̄ cum multi sācti ex peccatoribus conuersi sint ad deum: ꝛ perfectissimi viri ꝛ magni doctores ecclesie effecti: ut. b. augustinus. b. Cypr̄ian⁹: abbas: moises ꝛ huiusmodi: nullius tamen conuersionem ecclesia celebrat nisi pauli. Et ratio est: quia fuit magis miraculosa q̄ alie. Siquidem omnis conuersio peccatoris est aliquo modo miraculosa secūdum. b. Tho. i quantum. s. solū sit diuina vtute fm illud Hiere. Conuerte nos domine ad te: ꝛ conuertemur. Et p̄s. Deus tu conuertens iustificabis nos: secundū aliam litteram. Et ira est admirāda ꝛ uenerāda ista conuersio: q̄ dicit. b. Augu. maius esse cōuersio seu iustificatio impij: quod idem est q̄ creatio celi ꝛ terre. Ex parte quidem dei operātis utrūq; est ei facile: unum sicut ꝛ aliud: ꝛ equalis potētie: sed ex parte rei que fit dicitur maius iustificatio seu conuersio peccatoris: tum quia melius. Maioris enim perfectionis est gratia: per quaz iustificatur impius: ꝛ disponitur ad gloriam: q̄ natura celi ꝛ terre ꝛ omniuz rerū. Unde. b. Ambrosius. Potior est gratia q̄ natura. de cō. di. ij. Reuera. Tum etiam quia in creatione celi ꝛ terre nil deo resistit: nil concurrit: sed in iustificatiōe impij potest resistere liberum arbitrium: ꝛ ad eaz oportet concurrere: secūdum illud. b. Augu. Qui fecit te sine te: non iustificabit te sine te. Conuersio autez pauli ultra istam cōmunem rationez est alio modo miraculosa ꝛ ueneranda: quia alij qui conuertuntur communiter percipiunt gratiam incipientem. ꝛ nō subito perducuntur ad perfectionem: sed postea in processu uite profitiendo de gradu i gradum. Sed paulus subito perductus fuit ad maximam perfectionem ꝛ dei visionem. In alijs etiam communiter fit preparatio ꝛ dispositio ad gratiam paulatim ꝛ per tempora: vt patet in. b. Augustino. Sed in paulo subito cum esset in actu peccati scilicet persecutionis: fuit facta in eo ꝑparatio ꝛ infusio gratie. Necessaria autem ē conuersio cuilibet ad salutem. Nam saluator ait. Nisi conuersi fueritis: ꝛ efficiamini sicut paruuli: nō intrabitis in regnum celoruz. Mat. xviij. Preuia autem ꝛ quasi dispositio ad conuersionem sunt quattuor que signantur i conuersione pauli. Primum est quedaz mentis illustratio: vt consideret quis finem suum: statum suum ꝛ periculum. Unde dicitur de Saule: circunfulsit eum lux de celo Act. ix. Secunduz est a uitijs cessatio: ut abstineat quis a malis consuetis: quod innuitur in saulo in hoc q̄ prostratus cecidit: non ultra procedens in malo illo itinere suo: prosternitur autem per timorem penarum. Tertium est a lumine mundi id est apparēti pulchritudine abstractio: quod significatur in excecatiōe eius. b. Aug. in sermōe

omnis creatura uileſcat: vt ſolus creatō in corde dulceſcat. Quartum eſt offenſe cognitio: cum ſcilicet deus alloquitur mentem: oſtendēs uitaz ſuā eſſe quandam perſecutionem cōtra deum: cuz tñ ipſe ſit ſaluator anime ⁊ corporis: floribus omnium bonorum circundatus. Unde dixit ei. Saule ſaule quid me perſequeris? Ego ſū ⁊c. Et ad hoc ſequitur omnimoda ad eum ſubiectio. Unde et conuerſio cuz ait. Domine quid me iubes facere. Et dicitur ei: q̄ ſe humiliet. Intret ciuitatem: ⁊ ſibi dicetur per ananiam id eſt prelatū ſeu cōfeſſorem imponentem ei manuz abſoluendo: ⁊ baptizatur lachrymis contritōis. Unde lauatur a maculis culparum: ⁊ inde cibum ſacramenti accipiens ſcilicet euchariſtie confortatur: ⁊ roboratur ad conuertēdos alios. Effectus de ſaulo ſuperbo paulus modicus per humilitatem: vnde quaſi interpretans ſuum nomen ait. Ego ſum minimus apoſtolorum ⁊c.

Quantū ad ſecun ¶.II.

dum de conuerſione ſcilicet eius dicitur adoleſcētulus. Equidem adoleſcentulus erat in ſua cōuerſione. Dicitur enim act. vi. q̄ teſtes qui lapidauerunt ſtephanum: depoſuerūt veſtimenta ſua ſec' pedes adoleſcentis qui vocabatur ſaulus. Huius autem etas ē multū mutabilis. Unde dicitur. xx. q. i. Omnis etas prona eſt ad malum ab adoleſcētia ſua: Nil incertius uita adoleſcētium. Et uiam quam quis ſibi aſſumit in bono uel malo i adoleſcentia ſua perſeuerans: illam poſtea tenet. Juxta illud prouer. xxij. Adoleſcens iuxta uiam ſuā ſuam: ⁊ cum ſenuerit non recedet ab ea. Communiter magni ſancti eccleſie vocati ſūt in adoleſcentia uel puerītia: vt dauid: daniel cum ſocijs: Joā. Bernardus: dominicus: franciſcus: ⁊ alij inumeri. Et quos chriſtus reſuſcitauit a mōtuis: anime reſuſcitationem ſignificās: fuerūt adoleſcentes: ō puella ⁊ filio uidue clārum eſt. De lazaro etiaz uidetur. Senem quēdam ei nunciatum mortuum a filio ſuo nō reſuſcitauit. Fuit autē paulus adoleſcentulus ſpiritualiter. vnde oſtenditur conuerſatio eius ſacta imitanda: hec enim habet tres cōditiones ſimiles adoleſcentie naturali. Eſt enim adoleſcentia. Feruens ad diligendum. Sufferens ad exercendum. Congruens ad ſciendum. Adoleſcentes ſunt amatiui aliorum ⁊ uehementer: q̄a ſanguis feruet in eis incitans ad amandum. Sic adolſcens ſpiritualiter id eſt decorus gratia: feruenter amat deum ⁊ proximum. Unde Cant. i. dicitur. Adoleſcentule dilexerunt te nimis. Quātum fuerit feruens adoleſcentulus noſter paulus ipſe oſtendit: dicens. Certus ſum: quia neq̄z mors neq̄z uita ⁊c. ſepabit nos a chāritate chriſti ad ro. viij. Quantum ad charitatem proximi ait. Optabaz ego anathema fieri a chriſto pro fratribus meis: ad Ro. ix. Anathema interpretatur ſeparatio. Sicut autem eſt duplex unio cum chriſto in preſenti: una per gratiam: alia per actualem contemplationē eius ⁊ cōſolationē. Ita ⁊ ſeparatio duplex: vna a gratia chriſti: hanc non optabat apoſtolus pro amore proximorū: quia eſſet cōtra ordinem charitatis: vt quis plus diligeret ꝓximū q̄ ſe ipſū. Sed ſecūdam optabat pro ſalute ꝓximorum. Cum enim ſibi eſſet ſumme delectabile chriſtum cōtemplari: ⁊ in eo quieſcere: poſtponebat ſuam maximam cōſolationem ſaluti proximi cui intēdebat: diſcurrendo: predicādo laborādo ⁊ huiuſmodi. Oſtendit ſuam nimiam delectationem ad proximos: dum ait. ij. ad Cor. xi. Inſtantia quottidiana mea ſolicitudo omniū eccleſiarum. Quis infirmatur: ⁊ ego ñ infirmor ⁊c: Adoleſcens eſt fortis ad tollerandos labores. Treñ. iij. Bonum eſt uiro: ſi portauerit iuguz ſcilicet laboruz ab adoleſcentia ſua. O quis enarraret labores huius adoleſcentuli pauli: ⁊ cum quā to gaudio illos ſuſtinebat. ij. ad Cor. xj. In laboribus plurimis. In carceribus abundantius. In plagis ſupra modum ⁊c. que ſequūtur: ibi uide. Et in fine concludit ipſis enarratis poſt ſtimuluz carnis qui dicitura. b. Auguſtino infirmitas corporis: a Gregorio tentatio carnis: ſed ſine peccato. Libēter gloriaboz in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me uirtus chriſti. Et alibi. Superabū dabo gaudio in omni tribulatione noſtra. Adoleſcentia eſt apta ad diſcendum. Puer nondum habet plenum iuditium rationis. Sed adoleſcēs qui adhuc habet mentem recentem nō alijs ibutam. Nam ſemel imbuta recens ſeruabit odorez teſta diu Orati'. Unde ⁊ nabuchodonoſor adoleſcentulos ex filijs iſrael de ſemie regio fecit erudiri in omni ſapientia caldeorum. dañ i. doctiſſimus fuit adoleſcētulus paulus eruditus plene in ſua adoleſcentia ad pedes doctoris Gamalielis i lege ueteri. A chriſto in celo in lege euāgelica. Ne q̄z enim ait ipſe. i. ad cor. xv. Euāgelium meū ab homine accepi: ſed per reuelationem ieſu chriſti. Unde ⁊ ad Ananiam dictuz fuit a domino: uas electionis eſt mihi iſte. Act. ix. armarium ſcilicet ſacrarū ſcripturarum. Epiſtole eius ſunt ſumma theologie plene etiam eloquētia: ⁊ ſapiētia: quas ⁊ apoſtolus Petrus commendat in ſua epiſtola. Ubi increpat: ſunt uerba eius tonitrua. Ubi hortatur melliflua.

Tertiuz pñci ¶.III.

pale eſt ſpeculatio eius in qua eſt ſingularis. Naz de nullo alio ſancto dicitur expreſſe ⁊ indubitate q̄ uiderit deum per eſſentiam in uita: niſi de paulo in nouo teſtamēto ⁊ moiſe in ueteri ſecunduz b. Augu. in libro de orando deum. Et. b. Tho. ſe cūda ſecūde. q. clxxv. Uñ dicit. In mentis exceſſu

qō fuit in ista cōuersiōe. Ubi sciēdū ſm.b. Tho. ubi supra: q triplex est excessus mentis: qui contigit i contemplatione. Unus ē quo mēs humana diuinitus rapitur seu eleuatur ad cōtemplationē diuine veritatis per quasdam similitudines imaginarias. Et talis fuit excessus petri: qñ ipso orante: ut dī act. x. cecidit extasis super eum. i. excessus mentis. Nam extasis ſm.b. Tho. est nomē grecū z latine sonat excessū mētis. In quo excessu uidit celum apertum: z uas seu discū submitti de celo quattuor initijs: plenū omni genere aialium imundorum. Dictumq; est ei. Macta z māduca. Sub qua uisiōe imaginaria deus sibi mānifestauit cōuersionem gentiliū: occisionē eorum imundorum quo ad mortificationem criminum z māducationem. i. incorporationem eorū i ecclesia. Secūdus excessus mentis est: quo mens rapitur ad intuitionez diuine veritatis per aliquos itelligibiles effectus: hic fuit talis excessus dauid: cum dixit. Ego dixi i excessu mentis mee oīs hō mendax. Contēplans. n. diuinā bonitatē z īmutabilitatē: z hoim peccabilitatē z ptēdentiā ex se i nihilum: itellexit oēm hoiem ex se fallacem cōparatiōe dei. Tertiꝰ excessus ē cū rapitur mēs usq; ad clarā uisionem diuine essentie. Et hic fuit excessus pauli: de quo nunc ō ps. lxvij dicit. Ibi beniamin adolescentulus in mentis excessu: qñ uidelicet raptus fuit ad tertium celum. ij. ad Cor. xij. Ubi aduertendum: q istud tertium celū pōt dici celum sāctissime trinitatis. Est ergo primum celum materiale: secundum itellectuale: tertium diuinale: z quodlibet ē triplex. Nam celū materiale de quo Isa. Exaltāt celi a terra est sydereū: sub quo cōprehenduntur celi planetarum. Aqueū seu cristallinum quod ē primuz mobile: z empireū īmobile: qui est locus congruens uisioni clare beatorum. Et ad istud tertium paulus fuit raptus i mentis excessu. Secundum celū. s. intellectuale. i. nature āgelice: de quo i Job. xx. c. Reuelabunt celi iniquitatem eius. Et istud triplex: q triplex hierarchia ſm trinuz gradum cognitionis diuine ab eis. Infima: media: et suprema. Et ad istum sūmum gradū cognitionis diuinorū z uisionis raptus ē paulus i excessu mētis. Unde z beato dionysio sūmo pōo discipulo eius creditur dedisse informationē ut capaci: tam sublimis materie de hierarchijs angelorū z eorum ministerijs que uiderat. Ex qua edidit Dionysius librum de celesti hierarchia: in quo magis loquit de angelis q aliquis ex âtiquis doctoribus. Tertium est celū sāctissime trinitatis. Unū essētialiter: trinum personaliter: de quo. i. Jo. v. Tres sunt q testimonium dant in celo. Pater: verbum z spūs scs. Et hi tres unum sūt. Et hi tres celi īsepabiliter īfluant z operētur: tñ per quādam appropriationem z adaptionem dicere possumus: q a primo celo. s. patris recepit īfluxum operationis miraculorum: z infirmos sanauit: demones ab obsessis effugauit: mōtuos suscitauit. A celo filij habuit influxum sapie. An experimentum queritis eius qui in me loquitur xps ait ipse. Ut sapiēs architector fūdamentum posui. A celo spūs sancti ardorem charitatis z fruitionem diuinitatis. Unde z dicit se raptum in celum z ēt in paradisū: ut celum dicat rōne contemplationis clare: quā habuit Paradisum rōne maxime delectationis ide consequentis ſm.b. Tho.

Restat dubium .§.IIII.

utrum in hoc excessu anima eius fuerit a corpore separata: uel existeret in corpore. Qō q: ipsemet dicit se nescire cuz ait. Siue in corpore siue extra corpus nescio: deus scit: nec nos possumus diffinire. Uez ut dicit. b. Tho. secūda secūde. q. clxxv. ar. vi. apls in hoc excessu non fuit in celū raptus in anima z corpore: ut qdā dicebant: qō. b. Aug. reprobat: sed sola anima fuit rapta. Et hoc ignorauit apls. Utrum aīa esset omnino separata corpore iacente mortuo. Uel eēt pur cōiuncta corpori ut forma utens tm potentia vegetatiua non āt sensitiua. Nam z hoc esse pōt: q anima in corpore alienata ab omni sensatione interiori z exteriori: ut uisu: auditu: fantasia: memoria z huiusmodi: solum utens operatione potētie vegetatiue. uideat deum per essentiā in pñti. Sed q utatur potentijs sensitiuis: non pōt esse. Et sic intelligitur illud exo. xxxij. Non uidebit me hō z uiuet. s. uita sensitiua: sed oz q sit omnino a sēsibus alienat. Rō huius est ſm.b. Tho. ubi supra ar. iij. Diuia essentia non pōt ab hoie uideri per aliā ui cognoscitiuam q per intellectum. Intellectus āt humanus nō cōuertitur ad sensibilia nisi mediantibus fātasmatibus: que per spēs intelligibiles a sēsibilibus accipit: z i quibus cōsiderans de sēsibilib' iudicat: z ea disponit. Et iō in ōi operatione qua intellectus noster abstrahitur a fātasmatibus: necesse ē q abstrahatur a sensibus. Intellectus āt hois necesse est: q abstrahatur a fātasmatibus: ad hoc vt videat dei essentiā: dum est i uia. Non. n. p aliqō fantasma pōt dei essētia uideri: quinimo nec per aliquam spem intelligibilem creatam: q: essētia dei in infinitum excedit: non solū oia corpora quorū sūt fantasmata: sed ēt omnem intelligibilē creaturā. Oportet āt cum intellectus hois eleuat ad altissimam diuine essentie uisionē: vt tota mētis itentio illuc aduocetur: ita. ſ ut nihil itelligat aliud ex fantasmatibus: sed totaliter feratur i deum. Impossibile est ergo ut in pñti uideat homo dei essentiam sine abstractione a sensibus. Uidit āt paulus deum tunc mediante lumīe glorie: sine quo ab intellectu creato deus uideri non potest. Quod lumē duplicit participari pōt. Uno modo per modum forme pmanētis: z sic pticipatio

facit beatos in patria. Alio modo per modū passionis transeuntis: sicut fit in prophetia quo ad illustrationē: & sic fuit a paulo illud lumē tunc participatum. Unde nō fuit simplr beatus: qz de rōe bitudinis est status seu permanētia: sed fuit bt̄us fm quid. Postq̄ āt paulus cessauit uidē dei essentiā: memor fuit illoz̄ que in illa uisione cognouerat per aliquas spes itelligibiles habitualiter. Ex hoc in eius intellectu relictas sicut ēt abeunte sensibili remanent alique impressiones in aia: ad quas postea conuertēs se aia memorat̄: vnde nec totaz illam cognitionē cogitare poterat: aut uerbis exprimere.

De cognitione que pertinet ad sapientiaz.
Capitulum Septimum.

Sicut audiuimus

sic & uidimus i ciuitate dñi uirtutū i ciuitate dei nostri: deus fūdauit eam i eternū. ps. xlvij. Loquitur ppheta i persona cō prehensoz̄: qui sicut hic existentes in ciuitate dñi uirtutū. i. statu ecclesie militantis: audierūt magna & multa bona haberi a sanctis i patria supna: sic modo uident & possident. Et est silitudo in genere non i particulari. Nam nec auris audiuit nec oculus uidit hic: nec i coz̄ hois ascendit: que p parauit deus diligentibus se in ciuitate superne birlm: vt ait apls. i. Loz. ij. In cui' figurā hēt. iij. reg. x. & ij. paralip. ix. q regina sabba ueniens de terra sua: audita fama Salomonis i birlm: cum uidisset magnificentiā eius & sapiam: ordinez domꝰ sue: sibiq̄ astātiū cibos: & uestes &c. pre admiratione quasi defitiens inquit. Uerꝰ ē sermo quē audiui in terra mea super sermōibus tuis: & uidi oculis meis & probaui q media pars mihi nūcia ta non fuerit. Beati serui tui qui stant coram te sēper. Ista regina significat ecclesiā collectam de gētibus militantez: que multa audit hic de salomone sapientissimo dño iesu xp̄o vere pacifico magnalia. Sed cū peruenit ad supnā birlm: vbi manifestat ipse glam suam. Uidet experiētia mulla maioza bona i eo q̄ hic audierit: & sapiētie eius gle scoz̄ & refectionis seu fruitiōis: vt vere sint dīi qui stant coraz eo. Apte igitur dicere ualent. Sicut audiuimus &c. ubi notandū q tria audiuimus de superna glia. Primo deum esse beatuz & quēlibet. ibi. applicatum. Secundo deuz esse trinum & vnum. Tertio talem statum esse perpetuatum.

Q audierimus de §. I.

um fore beatum: pz ex his que dicit apostolus. i. ad Thi. vlti. Ostendet beatus & solus potēs rex regum & dñs dñantium: qui hz immortalitatem solus. i. immutabilem. Deum autē esse beatuz p bat. b. Tho. in primo cōtra gentiles. c. centesimo tribus rōibus: quarum prima est. Per beatitudinem omne desiderium quietatur: ea. n. habita nil aliud restat desideranduz: cum sit vltimus finis. Oportet igitur eum esse beatuz qui perfectus est quantum ad omnia que desiderare potest. Unde Boetius dicit: q beatitudo est status omniuz bonoꝝ aggregatione perfectus. Sed talis est diuina perfectio: que omnem perfectionem in quadā simplicitate apprehendit. In genere. n. cause efficientis fit reductio ad unam causam primaz: que deus est: a quo sūt omnes res: ne sit processus in infinitum. Oportet igitur q quicquid actum est in quacūq̄ re: illa inuenire eminentius i deo q̄ in illa re: cum causa sit nobilioz effectu in quantuz cā est: ergo deus est perfectissimus habens in se oēm perfectionem: vnde moisi desideranti faciem seu gloziam suam uidere ait exo. xxxiij. Ego ostendā tibi omne bonum. Et cōmētator: & si infidelis dicē q perfectiones omnium rerum sunt i deo. Habet igitur omnia bona que possunt desiderari: vnde beatus est. Secunda ratio est. Illud est maxime desideratum vel uolitum ab itellectuali natura: quod est perfectissimum i illa: & hoc est eꝰ beatitudo. Perfectissimum autem i vno quoq̄ ē perfectissima operatio eius. Nam potētia & habitus per actus perficiūtur. Unde phs dicit felicitatem esse operationez perfectā: perfectio autem operationis dependet ex quattuoz. Primo ex suo genere ut. s. sit manens in ipso operante. Dico autem operationem in ipso operante manētem: p quaz non fit aliud preter ipsam operationem: sicut uidere: audire & huiusmodi. Iste. n. sūt perfectiōes eoz̄ quoz̄ sunt operationes. Et possunt esse ultimum: quia non ordinātur ad aliquod factuz: qō sit finis. Operatio vero vel actio ex qua sequitur aliquid actu preter ipsam est perfectio operati ñ operātis: & comparatur ad ipsum sicut ad finez. Et talis operatio intellectualis nature nō est beatitudo siue felicitas. Secundo attēditur perfectio operationis ex principio eius: vt. s. sit altissime potentie. vnde fm operationem sensus nō est nobis felicitas sed secūdum operationez itellectus & habitum perfecti. Tertio attenditur ex operationiſ obiecto: & propter hoc i nobis ultima felicitas est itelligendo altissimum intelligibile. Quarto attēditur ex forma operatiōis: vt. s. perfecte: faciliter: firmiter: & delectabiliter operetur. Talis āt ē dei operatio: cū sit intelligens: & suus intellectus altissima uirtutū sit: nec idiget habitu perficiente: q̄a i se ipso perfectus est. Ipse āt se ipsum intelligit: q̄ est sūmum intelligibilium pfecte absq̄ omni difficultate & delectabiliter: est ergo beatus. Tertia rō est: deus non potest uelle aliquid impossibile. Impossibile est autem ei aliquid aduenire: qō nondum habeat: cuz ipe nullo mō sit i potentia: sed est actus purissimus. Non pōt igitur uelle se

habere quod non habet. Quicquid igitur vult: habet: nec aliquid male vult. Est igitur beatus secundū q̄ beatus dicitur a quibusdam: qui habet quicquid vult: ⁊ nihil mali vult. Est autem beatitudo dei ipa sua essentia secūduz. b. Tho. ubi supra. c. ci. Quod sic probat. Beatitudo eius est intellectualis operatio eius. Sed ipsū dei itelligere est sua essentia: igitur sua beatitudo est sua essentia: quod nulli conuenit creature. Nam neq̄ āgeli neq̄ anime humane itelligere eius est eius essentia: nec uelle eorū est eorum essentia: sed eis aduenit post essentiaz. Probatur idem sic. Unusq̄sq̄ ordinat i beatitudinem suam quicquid vult. Ipa enim est que propter aliud non desideratur: ⁊ ad quam terminatur motus desiderij: unum propē aliud desiderantis: ne sit infinitus. Cum igitur deus omnia alia uelit propter suam bonitatem que est sua essentia: oportet q̄ ipse sicut est sua essētia ⁊ sua bonitas: ita etiaz sit sua beatitudo. Ad idē. Impossibile est esse duo sūma bona. Si enim in nullo different: nō duo sed unum essent. Si in aliquo: tūc esset hoc ex eo q̄ uni deesset aliquid: qō alter haberet: ⁊ sic neutrum summum ⁊ perfectū esset. Sed deus est sūmum bonum: ⁊ beatitudo ē summū: ex hoc q̄ est ultim⁹ finis: ergo deus ⁊ beatitudo sūt idem: ⁊ sic deus est sua beatitudo. Ex quo sequitur q̄ beatitudo dei sit perfectissima. Quod multipliciter idez. b. Tho. probat ubi supra. c. fi. Primo sic. Quod est per essentiam: potius ē eo quod est per participationem: sicut natura ignis perfectius inuenitur i ipso igne q̄ in reb⁹ ignitis. Deus autem per essentiam suaz est beat⁹: quod nulli alij competere potest. Nihil enim aliud preter ipsum est summum bonū: vt ex predictis patere potest. Et oportet q̄ quicunq̄ alius ab ipso beatus est: participatiōe dicatur beatus. Diuina igitur beatitudo omnem aliam beatitudinē excedit. Secundo sic. Beatitudo imperfecta intellectus operatione consistit: ut ostensum est. Nulla autem alia itellectualis operatio eius operatōni comparari potest. Quod patet non solum ex eo q̄ est operatio subsistens. Sed quia vna eius operatione deus se ipsum perfecte intelligit sicut ē: ⁊ omnia alia que sunt: ⁊ que non sūt bona ⁊ mala. In alijs autem itelligentibus: intelligere ipsum non est subsistens: sed actus subsistentis. Nec ipsū deum qui est summum intelligibile aliquis ita perfecte potest intelligere sicut perfecte est: cum nullius esse perfectum sit sicut diuinum esse: nec alicuius operatio possit esse perfectior q̄ sua substantia. Nec est aliquis alius intellectus: qui etiaz omnia que deus facere potest: cognoscat: quia sic diuinam naturam alias potentiam comprehenderet. Illa etiam que itellectus alius cognoscit: non omnia vna ⁊ eadem operatione cognoscit. Incōparabiliter igitur deus super omnia est beatus

Tertio beatitudo que est in deo: incomparabiliter excedit omnem beatitudinem seu felicitatem huius uite p̄sentis siqua est. Nam philosophi posuerunt felicitatem huius uite in contemplatione seu cognitione substātiarum separatarum: precipue diuine: que tamen contemplatio imperfecta est. Fatigationes enim ⁊ occupationes quibus necesse est contemplationem nostram in hac uita i terpellari. Errores: dubitationes. casus uarij ostēdunt hanc felicitatem esse imperfectam: que omnia omnino remota sunt a diuina beatitudine. Ostenditur etiam perfectio diuine beatitudinis ex hoc q̄ omnes beatitudines comprehendit perfectissimo modo. De contemplatiua eniz felicitatem habet perfectissimam sui ⁊ aliorum considerationem perpetuaz. Uirtutes quoq̄ contemplatiue conueniunt deo permaxime. Nam cum sapientia consistat in cognitione altissimarum causarum secundum philosophum in principio metaphysice. Ipse ǎutem deus se ipsuz cognoscat: nec aliquid cognoscit nisi cognoscendo se ipsum: ut ostensuz est: quia ipse est omniū causa prima. Manifestum est q̄ sapientia sibi maxime debet ascribi. Unde dicitur Job. ix. Sapiens corde est. Philosophus etiam dicit in principio methaphysice q̄ sapientia est diuia possessio non hūana. Quo autem ad scientiam sic probatur. Scientia ⁊ rei cognitio per propriam causam. Ipse autem deus omnium causarum ⁊ effectuum ordinem cognoscit: ⁊ per hoc singulorum proprias causas nouit: ex quo sequitur q̄ in ipso proprie scientia est: non tamen que sit per ratiocinationem causata: sicut scientia nostra ex demonstratione causatur. Uñ i. Regum. ij. Deus scientiarum dominus ē. Similiter patet de intellectu. Nam si immaterialis cognitio aliquarum rerum absq̄ discursu intellectus est: ut q̄ omne totum ē maius sua parte ⁊ huiusmodi. Deus autem de omnibus huiⁿ cognitionem habet: quia scilicet sine discursu sequetur q̄ in eo sit intellectus. Unde Job. xij. Ipse habet cōsilium ⁊ intelligentiam. De etiam uirtutes in deo sunt extra res exemplares nostrarum sicut perfectum imperfecti. De felicitate uero actiua nō uite unius hominis: aut unius domus: aut unius ciuitatis: aut regni: sed totius uniuersi gubernationē habet. Sciendum etiam q̄ uirtutes in deo sūt que pertinent ad uitam actiuam: non tamen proprie loquendo que sunt circa passiones: sed que sē circa actiones. Ita tamen q̄ uirtutes non sunt in eo habitus sicut in nobis: sed sunt ipsa essētia eiⁿ. Et q̄ sint uirtutes in eo: ex hoc probatur. Sicut enim esse eius est vniuersaliter perfectum: omniū entium perfectiones in se quodammodo comprehendēs: ita ⁊ bonitas eius oportet q̄ omniuz bonitatem eius in se quodammodo comprehendebat: virtus autem est quedam bonitas uirtuosi.

Nã ſm eam dicitur quis bonus ⁊ opus eꝰ bonũ. Oportet ergo bonitatẽ diuinaz oĩs uirtutes ſuo modo cõtinere. vnde nulla earũ ſm habitum in deo dr̃ ſicut i nobis. Deo.n. non cõuenit bonum eſſe per aliquod aliud ſuperadditũ ei: ſed per eſſẽtiam ſuam: cũ ſit omnino ſimplex. Nec ẽt per aliquid eſſentie ſue additum agit: cũ actio ſua ſit ſuum eſſe. Non igitur uirtus in eo eſt aliquis habitus: ſed eſſentia eius. Preterea habitus ẽ de genere accidentis. In deo autez nullũ eſt accidens: igit uirtus i eo non eſt habitus. Uirtutũ ãt que circa uitam actiuã ſunt: quedam ſunt circa paſſiones: quedam circa actiones. Circa paſſiones ſunt fortitudo ⁊ temperantia. Et qz paſſiones que habẽt moderari per eas ſunt in parte ſenſitiua: i deo autem non eſt pars ſenſitiua: ſed ſolum itellectiua. iõ tales uirtutes non ſunt in deo ſecũdum propꝛias rationes. Et quia quedam harũ ſunt ſecundũ inclinationem appetitus in aliquod coꝛporale bonum delectabile ſecũdum ſenſũ: vt cibi: potus: uenerea: contra quoꝛ concupiſcentias ſt̃ ſobrietas: caſtitas: temperantia ⁊ huiuſmodi. Ideo cuz coꝛporales delectationes a deo ſint remote: predicte uirtutes nec propꝛie nec methaphoꝛice de deo dicuntur in ſcripturis. Alie uero que ſunt paſſiões ſecũdum inclinationem appetitus in aliquod bonum ſpuale: ſicut eſt honoꝛ: dominium: victoria: vindicta ⁊ huiuſmodi: que ſũt circa timoꝛes ⁊ audacias ⁊ huiuſmõi: ut fortitudo: magnanimitas. manſuetudo: patientia ⁊ huiuſmodi: quanuis in deo propꝛie non ſint: eo q̃ ſunt circa paſſiones: q̃ in deo non ſunt: tamen methaphoꝛice in ſcripturis dicũtur de deo per ſimilitudinem effectus: ut i. regũ. ij. Non eſt fortis ſicut deꝰ noſter. Et numeri. Querite manſuetũ. Sed ille uirtutes que ſt̃ circa actiones: vt magnificentia: veritas: iuſtitia liberalitas: pꝛudentia: ⁊ intellectus ⁊ huiuſmodi. De diuine perfectioni nõ repugnant. Huiuſmõi enim uirtutes ſunt quedaz perfectiones uolutatis ⁊ intellectus: que ſunt pꝛincipia operationum abſqz paſſione. In deo autem eſt uolũtas ⁊ intellectus nulla carens perfectione: igit he deo deeſſe non poſſunt. Et quantum ad pꝛudentiam cuz cognitio oꝛdinans uoluntatem ad agendũ pꝛudẽtia ſit: quia ſecũdum philoſophum. vi. ethico. Prudentia eſt recta ratio agibilium. Diuina autez uoluntas determinatur ad unum in his que ſũt alia ab ipſo per cognitionem ſuam: ergo in ipſo ẽ pꝛudentia. Unde dicitur Job. xxvi. Apud ipſum eſt pꝛudentia ⁊ fortitudo. Quantum ad iuſtitiaz ſic pꝛobatur. Ex hoc q̃ deus aliquid vult: ⁊ illa que requirũtur ad ipſum. Quod autem ad perfectionem alicuius requiritur eſt debituz unicuiq;. Ad iuſtittam autez pertinet unicuiq; qõ eſt ſuũ diſtribuere: igit i deo ẽ iuſtitia. Unde in p̃s. x. Justus dñs ⁊ iuſtitias dilexit. Quantum ad liberalitatez ſic patet. Deus non vult cõicare alicui ſuaz bonitatem: ut aliquid inde ſibi accreſcat. Sed quia ipſum cõicare ẽ ſibi conueniens ut fonti bonitatis. Dare autem non pꝛopter aliquod cõmodũ ex datione expectatum: ſed pꝛopter ipſã bonitatẽ ⁊ cõuenientiã dationis eſt actus liberalitatis: vt pz̃ p phm̃. iiij. ethi. Deus igitur maxime eſt liberalis. Unde ⁊ Auicena dicit. Ipſe deus pꝛopꝛie liberal' dici põt. Nã õe aliud agẽs pꝛeter ipſũ ex ipſa ſua actione aliquod bonũ acquirit: qõ eſt finis intentus. Eius libertatem oñdit p̃s dicens. cxlvij. Aperis tu manũ tuam ⁊c. Quãtum ad ueritatẽ oñditur ſic: oĩa que a deo eẽ accipiunt: neceſſe eſt ut ipſius ſilitudinem gerant: in quãtum ſunt: ⁊ in quãtum bona ſunt: ⁊ pꝛopꝛias rõnes i diuino intellectu hñt: hoc ãt ad ueritatem pertinet ſm pht̃. iij. ethi. ut. ſ. in factis ⁊ dictis aliquis talem ſe exhibeat qualis eſt. Eſt igitur in deo ueritas. Ro. ij. Eſt ãt deus verax. Quãtum ad uirtutez artis patet. Omnium.n. eoꝛũ que a deo pꝛodeũt in eẽ rõ pꝛopꝛia i intellectu diuino ẽ. Ratio ãt rei fiende i mẽte facientis ars eſt. Dicit ãt pht̃. vi. ethi. q̃ ars eſt recta rõ rerum a nobis factibilium. Eſt igitur p̃ pꝛie ars in deo. Uñ di ſapie. vij. Omniuz artifex docuit me ſapiam. Que tñ ars in mente diuina ñ eſt accidens ut in mẽte artificis hominis: ſed ipſa eſſentia ſua. Sunt etiã in deo perfectiſſime amoꝛ ⁊ gaudium ſeu delectatio: non pꝛout ſunt paſſiones appetitus ſenſitiui. Nulle.n. tales paſſiones pꝛopꝛie ſunt in deo: cum ſenſitiua nõ ſit in eo: qz affixa oꝛgano coꝛpoꝛeo: deus autem coꝛpus non habet. Et ſi in ſcriptura aliq̃ de deo dicatur: ut q̃ ſit iratus: penitens ⁊ huiuſmodi: per ſimilitudinem effectus dicũtur. Sed ſũt amoꝛ ⁊ gaudium: pꝛout ſũt ſm actuz uolũtatis. Hiere. xxxi. In charitate perpetua dilexi te. Pht̃ dicit: q̃ deus ſemp gaudet vnica ⁊ ſimplici delectatione. Quidã etiã pht̃ poſuerunt rerum pꝛincipiũ dei amoꝛem: cui cõſonat uerbũ dionyſij dicentis. Diuinus amoꝛ ñ permiſit eum ſine germine eſſe. Falſa ãt felicitas terrena nõ hz niſi quãdam umbꝛam illius perfectiſſime felicitatis: ut dicit idez. cap. c. Conſiſtit. n. in quinq; ſm boetium de philoſophica cõſolatione: ſcilicet in diuitijs: in voluptate: in poteſtate: fama: ⁊ dignitate. Habet autẽ deus excellentiſſimã delectationem de ſe ⁊ uniuerſale gaudiuz de omnibus bonis abſqz alicuius contrarij admixtiõe. Pꝛo diuitijs habet omnimodam ſufficientiam i ſe ipſo omnium bonoꝛum. Pꝛo poteſtate habet infinitam uirtutem. Pꝛo dignitate habet omniũ entiũ pꝛimatũ ⁊ regimen. Pꝛo fama hz admirationem oĩs itellectus: ipſũ utcunq; cognoſcẽtis.

Audiuimus etiã §. II.

ex ſacra ſcriptura ex qua fides ex auditu per uerbũ xp̃i ad ro. x. In ciuitate dñi uirtutũ. i. eccleſia

militanti: que eadez est cū ciuitate dei nostri. i. cū triumphanti differentes fz perfectā z imperfectā uisionem z possessiouez dei: q̄ quilibet ibi existēs ē perfecte beatus fz illud ps. lxxxiij. Beati qui habitant i domo tua dñe. Beatus āt est qui hz quic quid vult. s. boni. Hoc āt ibi possidetur. Nā tunc impletur omne desiderium hois fm illud ps. c. ij. Qui replet in bonis desiderium tuum. Et omne humanū studium ibi consumationem suam accipit. Quod quidem patet discurrenti per singula fm. b. Tho. i. iij. cōtra gentiles. c. lxiij. Siquidez septem desideria in hoie reperiuntur: que hic nū q̄ repleri possūt sed tm ibi. Primum est desiderium cognitionis: secūdum desideriuz uirtutis: tertium desiderium honorationis: quartū desideriū fame seu nominatiōis: quintū desiderium diuitiarū possess. sextum desiderium delectationis. septimum desiderium uite cōseruationis. Quantum ad primum. Omnes homines natura scire desiderant: ut ait phs: quod quilibet in se experitur. Et qz q̄z scire querit que non sibi conuenit: vel in debito modo uitium incurrit curiositatis. Propt̄ quod dr eccs. iij. In pluribus operibus eius. s. dei non fueris curiosus. Est igitur naturale desideriū hois i q̄tum est itellectualis nature de cognitiōe ueritatis: qō hēbis hic ut cū q̄z per studiū uite cō templatiue sed iperfecte. Unde dr sapie. ix. Difficile extimamus que in terra sūt: z que in prospectu sunt: cū labore inuenimus: que āt in celis sunt quis inuestigabit. s. vt inueniat. Et mercurius trimegistus dicit: q̄ ea que scimus sūt minima pars eoz̄ que ignoramus. Nū q̄ ergo hic satiatur istō desiderium: sed semper cupimus magis ac magis scire. Sed in ciuitate dei nostri triūphanti i uisione beatifica dei: omnia que natura intellectus scire desiderat: ei innotescent. Jn ea enim ut in speculo relucent rationes z virtutes omnium creaturarum. Unde hiere. xxxi. dr. Jn illa die nō docebit unusquisq̄z proximū suum dicens. Cognosce dominum. Omnes enim scient me a maiori usq̄z ad minorem. Est z secūdum desiderium hominis: fz q̄ habet rationem qua inferiora potest dispone re. Quod quidem prosequūtur homines per studium uite actiue z ciuilis: quod desiderium principaliter est ad hoc: ut tota uita hois fm rōnē disponatur: quod est uiuere fm uirtutē. Cuiuslibet n. uirtuosi finis in operando est propie uirtutis bonū: sicut fortis ut fortiter agat: prudētis ut prudēter agat z sic de alīs. Sed clarz̄ ē q̄ nullius hic īpletur desiderium tale: vt sēper vtuose operetur sine aliquo defectu. Sed ut dr. iij. reg. viij. Non ē hō super terrā q̄ faciat bonū: z nō peccet. Et in p uer. xxiij. Septies in die cadit iustus. Sz īpletur hoc desideriū i pria oīno: qz rō i sūmo uigore erit diuino lumīe illustrata: ne a rectitudie deficē possit. apoc. xiij. Sine macula sūt añ thronū dei. i. sine aliquo defectu uitij. Cōsequūtur āt ciuilē uitā quedā bona quibus hō indiget ad ciuiles operationes: ut honoris sublimitas. Est igitur tertiū desiderium hois de honore. Multū. n. appetitur. vn de Tullius. Honos alit artes: quiq̄z ad studia accēduntur glia. Hanc sublimitatē honoris hoies i ordinate appetentes: ambitiosi z superbi fiūt: et multa mala faciunt contra deū z ptra proximū: ut pz de hieroboā qui timēs amittere regnū si populus isrl̄ accederet ad templū in hierl̄z iuxta mādatum dei: fecit vitulos aureos: quos ppls adoraret. iij. reg. xij. Et absalon fecit cōiurationem contra pīem. ij. reg. xv. Sed nec istud desideriū iplet hic. Unde Alexander magnus cū audisset ab aliquibus phis: q̄ erāt plures mūdi: ceplt suspirare: eo q̄ uix adhuc vnū i. dñio suo hēret: quasi ōsiderās z alīs dñari. Sz i ciuitate dñi p dei uisionem ad sūmum honoris z potētie sublimātur: in q̄ tū deo quodāmō uniūtur. Et propter hoc cū de sit rex seculoz̄: z ipsi deo cōiūcti reges dicunt. apoc. xx. Regnabūt cū xpo z̄c. Cōsequitur ēt ciuilē uitā z aliō appetibile. Quartū. s. fame celebritas per cuius iordinatum appetitū hoies efficiūt uane glie cupidi. Et ut dicit Seneca. Nulla ē taz excelsa uirt' q̄ dulcedie glie non tāgatur. Sed ut dicit boetius de phica consol'. O glia glia. Quid aliud es q̄ i milib' hoium iflatio quedā auriū. Beati āt in ciuitate superna per illā uisionem reddūtur celebres ei famosi: nō fm extimationez uel laudē hoīum: que aliq̄n est fla: qz ut dr puer. i. glianē cū male fecerint: sed uera in dei z scoz̄ alioz̄ iudicio. Et ideo in scriptura sepe beatitudo illa gloria nominatur: ut in ps. Exultabunt sancti i gloria. Est z aliud quintum genus bonorum: qō appetitur in ciuili uita scilicet diuitie: per quarū inordinatū appetitū homines efficiuntur auari: illiberales: iiusti multipliciter. Sed ut dicit Ambro. super lucam. Mens auari vinculis cupiditatis astricta semper aurū uidet. s. in mente sēper argentum cogitat: gratius aurum q̄ solez intuetur. Ipsa enim omnino a deo petit aurum. Sed nec sacietas unq̄ nec finis aderit cupiditati. di. xlvij. sicut hi. Et poeta. Nunq̄ pecunia tristis saciatur auar': potibus hydropicus: ariditate focus. Jn illa autem beatitudine est omnium bonorum sufficientia in quantum beati perfruuntur illo qui comprehendit omnium bonorum perfectionem. Propter quod dicitur sapientie. vij. Uenerūt mihi omnia bona pariter cuz illa. Et in ps. cxi. Gloria z diuitie in domo eius. Sextum desideriū hominis est quod est sibi z alīs animalibus commune: ut delectationibus perfruantur: quod homines consequuntur per uitam uoluptuosam: et per eam efficiuntur intemperati z incontinentes z inde mortem sibi accelerant: infirmitates incurrūt: famam perdunt. Plures occidit uoluptas q̄

gladius ait Seneca. Sed nec tñ his satiantur: immo bestiales fiunt. In illa ãt ciuitate ẽ delectatio perfectissima: tantoq; perfectior ea que per sensũ est: quãto illud bonum i quo delectabimur: maꝝ est omni sensibili bono ꝛ magis itimum ꝛ magis cõtinue delectãs: quãto ẽt illa delectatio ẽ magis ab omni permixtione cõtristantis libera. ps. xv. Delectationes i dextera tua. i. i gloria usq; in finẽ i. que finiunt ꝛ quietãt appetitum: ut nil restet desiderandũ. Uñ illa fruitio figurat i scripta p nuptias ꝛ magna cõuiuia: i quibus homines cõsueuerunt delectari ꝛ gaudere: vt per conuiuium regis asueri qui iterpretatur beatitudo. Hester. i. Per cenam euãgelicaꝫ Luce. xiiij. ꝛ huiusmõi. b. Bernardus. Illud est uerum gaudium: quod non de creatura sed de creatore concipitur: quod cuꝫ acceperis nemo tollet a te. Cuius comparatiõe omne dulce amarum: omne pulchꝝ fedum: omne quod põt delectare molestum. Septimũ desideriuꝫ quod est omnibus rebus commune naturaliter ẽ: q; desiderant conseruationem sui esse q̃tum possibile est: pro cuius desiderij immoderantia homines efficiũtur nimis timidi: ꝛ nimis a laboribus sibi parcentes: ne uitam amittant: ꝛ ꝓpt hoc efficiũtur periurij: sortilegi: multa bona necessaria ad salutem omittẽte. Sed ut dicit. b. Aug. xi. q. iij. Timendo mortem carnis tue: dabis mõtẽ anime tue. Sicut petrus qui ex timore christũ negauit: ꝛ quãuis quilibet hoc naturaliter desideret: tñ ut dr̃ eccs. ix. Nemo est qui semper uiuat: aut qui huius rei hẽat fiduciaꝫ. Sed sicut pisces capiũtur hamo: ꝛ aues laqueo: ita ꝛ homines tẽpore malo. s. mortis ex insperato. Impletur autẽ hoc desiderium i ciuitate dei ubi erunt ab omni nocumento securi. apoc. xxi. Non esurient: neq; sitiẽt amplius: nec cadet super illos sol aut ullus estus: quoniã priora transierũt. Et Isa. Faciet dominus i monte hoc conuiuium grande: conuiuiũ pinguium ꝛ medullatorum: conuiuium vindemie defecate: ꝛ precipitabit mortem i sempiternũ. Sicut ergo audiuimus: ita ꝛ vidimus: dicunt sãcti: q; per beatam visionem cõsequũtur itellectuales substantie veram felicitatem i qua omnino desiderium quietatur: que secunduꝫ Aristo. ad felicitatem requiritur: q; ibi ẽ status oĩuꝫ bonoꝝ aggregatione perfectus.

Audiuimus talẽ §. III.

statũ beatorum esse uere statum: q; semper stat i perpetuũ. Unde dicit: deus fũdauit eam i eternũ illam. s. ciuitatem felicissimam beatoꝝ: vt i perpetuum maneat: ꝛ nunq̃ deficiat. Audiuimus dñz dicentem Isa. xxxiij. Oculi tui uidebunt hierlm ciuitatem opulentam: tabernaculum qđ nequaq̃ trãsferri poterit: nec auferẽt claui ei⁹ i sẽpiternũ. Et Mat. xxv. Jbũt iusti i uitã eẽnã. Et apoc. iij. Qui uicerit faciã illũ colũnam i tẽplo dei mei: et foras nõ erit amplius. Et ps. lxxxiij. Bti qui habitant i domo tua i secula seculorum laudabunt te. Et sicut audiuimus hic: ita ꝛ uidimus in ciuitate dei nostri: possunt sancti dicere. Sed ꝛ nos dicere possumus: hoc uidisse ratione naturali non solum fide. Nam pluribus rationibus probat. b. Tho. li. iij. contra gentiles. c. lxij. illam felicitatẽ esse perpetuam: quaruꝫ prima est talis. Creatura rationalis non peruenit ad vltimum finem: nisi quando eius desiderium naturale quietatur. Sicut autem natura desiderat felicitatem: ita naturaliter desiderat felicitatis perpetuitatẽ. Cũ. n. in sua substãtia sit perpetua: illud quod propter se desiderat ꝛ non propter aliud: desiderat illud vt semper habendum. Nõ ergo esset felicitas perfecta ultimus finis: nisi perpetuo permaneret: Q; ãt felicitas naturaliter appetatur: quilibet experit i se. Et Boetius etiam ait. Inserta est naturaliter mentibus hominum ueri summiq; boni cupiditas: quod si non posset consequi: frustra essꝫ i hominibus tale desiderium. Sed secunduꝫ philosophum. Deus ꝛ natura nihil frustra operantur.

Secunda ratio est talis. Omne illud quod possidetur cum amore: si sciatur q; quandoq; amittatur: tristitiam generat. Uisio autem illa que beatos facit scilicet visio dei: cum sit maxime delectabilis ꝛ maxime desiderata: utiq; a possidentibus eam amatur. Non ergo posset hoc ñ tristari eos si scirent se quãdoq; eos ammissuros. Si autem nõ esset perpetua talis uisio: hoc utiq; scirẽt. Nã ut dictum est supra uidendo diuinam substantiã etiam alia cognoscunt: que naturaliter sciri possunt. Unde multo magis cognoscunt: qualis sit illa uisio. Utrum perpetua uel aliquando amittẽda. Non ergo esset talis uisio eis sine mistura tristitie: cum scirent eis defitiẽdam: ꝛ sic non esset uera felicitas: que ab omni malo immunem redderе debet.

Tertia ratio impossibile est q; aliq̃s a bono quo fruitur uelit discedere nisi propter aliquod malum: quod in fruitione illius boni extimat fore: saltem cũ propter hoc extimat impedimentum maioris boni. Sic enim nihil desiderat appetitus nisi sub ratione boni. Sed in fruitione illius boni non potest esse aliquod malum: cũ sit optimum ad quod creatura intellectualis peruenire potest: neq; etiam esse potest: q; ab eo quod uisiõe fruitur extimetur in ea esse aliquod malũ: uel aliquid eo melius: cum visio illius summe ueritatis: omnem falsam extimationem excludat.

Impossibile est igitur: q; substantia intellectualis que deuꝫ uidet: vnq̃ illa uisione carere uelit.

Quarta ratio est. Quia studiuꝫ alicuius quo prius aliquis delectabiliter fruebatur fastidiat: accidit ex hoc q; studium illud uel actio aliquam immutationem facit in re: vel corrumpendo eam

uel debilitando uirtutē eius. Et ꝓpt̄ hoc uires sensibiles quibus accidit fatigatio i suis actiōibus ꝓpter mutationem coꝛpoꝛalium oꝛganoꝛum a sensibilibus a quibus ēt si fuerint excellētia coꝛrūpuntur: ut tactus ab igne ⁊ hꝰ fastidiunt post alia quod tps frui eo: qō ꝓius delectabat. Et ꝓpter hoc ēt intelligendo fastidium patimur post lōgā meditationē: qz fatigantur potētie utētes cōpoꝛalibus oꝛganis: siue qz desiderium itellectus nostri compleri non pōt. Diuina āt substātia non coꝛrūpit: sed magis perficit itellectū. Neq; ad uisionez eius concurrit aliquis actus: qui p oꝛgana coꝛporalia exerceatur. Impossibile est ergo q̄ illā uisionem aliquis fastidiat: qui ꝓius ea delectabilit̄ fruebatur. Quinta rō. Nihil qō cū admiratione cōsideratur pōt eē fastidiosū: qz q̄diu sub admiratiōe ē: adhuc desiderium mouet. Diuina āt substātia a quolibet intellectu creato sēper cū admiratione uidetur: cū nullus itellectus creatus eam comꝓhēdat. Impossibile est ergo q̄ substātia itellectualis illā uisionem fastidiat: ⁊ ita nō pōt eē q̄ ab illa uisione se per ꝓpriā uoluntatē desistat.

Audiuimus ter .§.IIII.

tio sed potius ꝓimo dicendū deū esse trinum in psona: sed unū in substātia. Sicut.n. cōfitetur ecclesia in decretali extra de sum.tri.⁊ fi.ca. Quod mysteriū inuit. ps dicens. In ciuitate dñi uirtutū s. patris cui attribuitur ois uirtus seu ꝓtas. In ciuitate dei nostri. s filij qui ꝓcipue dī nr̄ ꝓpter incarnationē. Caro.n.⁊ frater nr̄ est. Heñ.xxxvij. Deus fūdauit eā. s. sps sactus: cui attribuit amoꝛ fundans ⁊ firmās ciuitatē supernam i eternum. Unitas āt essentie triū personaꝝ notatur: qz i singulari dicit fūdauit: ñ fūdauerūt. Sicut ergo audiuimus: sic uidimus: sācti i patria dicere pñt: qz ut ait. b. Bernar. Mysterium trinitatis in unitate: ⁊ unitatis in trinitate. s. personaruz iuestigare s. per rōem naturalem ⁊ demonstrationem temeritas ē: credere pietas est: nosse uita eterna ē. Unde ⁊ ipse xps non solū uiatoꝛ sed ēt comꝓhēsoꝛ tunc: qō clarissime uidebat trinitatez ipsā anima sua nobis manifestauit: dicens Jo. xvij. Hec est uita eterna: ut cognoscant: ⁊ hoc est uidere te. s. patrem: ad quē loquebatur ⁊ iesum xp̄m: quē misisti. i. incarnari fecisti: quod opꝰ fuit per sp̄m sc̄m. Sic.n. fatemur. Qui conceptꝰ est de sp̄u sancto. Et has tres personas solum deum unū. s. in substātia. Hoc āt mysterium trinitatis sicut audiuimus ita ⁊ uidimus: ⁊si nō clare ut beati: tñ ut hic uideri pñt mysteria fidei. Et hoc tripliciter. In doctrinis. In figuris. In creaturis. Non solum scripture xp̄ianoꝝ ⁊ iudeoꝛum que satis copiose de hoc mysterio loquūt: sed ēt doctrine gentilium phoꝛ hoc uidentur exprimere. Et in nouo quidem testō inquit Jo. euāgelista. Tres sūt qui testimoniū dāt in celo: pater uerbum ⁊ sp̄iritus sanctus: ⁊ hi tres unum sunt: quid aptius dici potuit. Paulus quoq; apostolus ad gal. iij. misit deus scilicet pr̄ sp̄iritū sāctuz filij sui a quo scilicet filio ꝓcedit sicut ab ipso i coꝛda nostra clamantem. i. facientem nos clamare cum desiderio intenso oꝛare. Abba pater i singulari: quia tota trinitas: unus pater noster ē creando: gubernando ⁊ saluādo. Et dominus iesus christus ad discipulos. Mat. ulti. Baptizate omnes gentes. In nomine patris ⁊ filij ⁊ sp̄iritus sācti. In nomine dicit in singulari ad innuendū unitatem substantie id est inuocatione ⁊ uirtute.

In ueteri testamento doctrina nō solum nostra: sed ⁊ iudeoꝛum ⁊ male intellecta ab eis ⁊ falso exposita. Heñ. ꝓimo. In ꝓncipio creauit heloy celum ⁊ terram. Heloy autem est plurale cuius singulare est hely. Et sicut hely interꝓetatur deus: ita heloy interꝓetatur dū id est persone diuine. Ecce pluralitas personarum: unitas autem essentie ibi innuitur. Creauit in singulari. Que autem sint ipse plures persone in diuinis ⁊ nomina eoꝛrūexprimuntur in diuersis locis ⁊ libris ueteris testamenti: ꝓcipue in ps. Nam de patre dicit ps. Ipse scilicet filius ait: pater inuocabit me. Pater meus es tu: quod pluries egit incarnatus: ut post ultimam cenam in oꝛatione. Pater clarifica filium tuuz. Joan. xvij. Et in fine uite. Pater in manus tuas commendo sp̄iritum meum. Luce. xxiij. De filio autem inquit ps. ij. in persona eius. Dominꝰ dixit ad me: filius meus es tu: ego hodie id est eternalit̄ genui te. De sp̄iritu sancto ait ps. l. Spiritū sanctū tuū ne auferas ā me. Et q̄ q̄libet persona ex his tribus sit deus: ⁊ tamen non tres dī: sz vnꝰ est deus: ostendit dicens i alio ps. Benedicat nos deus scilicet pater: deꝰ noster scilicet filius noster factus per humanitatem assumptam similis nobis. Benedicat nos deꝰ sp̄iritus sanctus. Et bene dicere suum est benefacere: conferendo ⁊ addēdo gratuita. Et ut intelligatur unitas essentie subdit in singulari: metuant eum omnes fines terre: secūdum beatum Gregoꝛium in moꝛal. Et. ij. regum vij. Ero illi in patrem: ⁊ ipse erit mihi in filium. Et quanuis uideatur loqui de salomone: tamen apostolus ad Heb. i. arguit: ex his uerbis probās dei patris filiationem secundum sensum litteralē intelligendam: ostendens ⁊ de sp̄iritu sancto. Sapien. ꝓimo. Spiritus sanctus disciplīne effugiet fictum. Dimittēdo alia testimonia sacre scripture plurima: ueniamus ad doctrinam ethnicoꝛum. Luz dixit mercurius Trimegistus. Monas genuit monadem: et in se ipsum flectit ardoꝛem. Nonne uidetur insinuasse mysterium trinitatis. Monas id est unus genuit monadem id est unū. id est pater filium. Ardoꝛ reflexus est sp̄iritus sāctus: qui ut dicit. b. Hieronymus ē amoꝛ patris i

filiu u ꝛ filij in patrem: non quidem accidētalis ꝛ transiens vt amor noster. sed substātialis ꝛ subsistens. Cum.n. uirtus effectuū reperiatur in causis eorum nobilius ꝙ in ipsis effectibus. Et uirtus generandi uere reperiatur in creaturis: que omnes sūt effectus prime cause. s. dei: multo nobilius dz hec generationis uirtus reperiri in ipso deo: non quidem materialiter: cum ips sit deus: sed mentaliter: sicut mens hominis generāt uerbū suum. i. conceptum. Intelligit enim se deus ab eterno: ꝛ tātum quātus est qui immēsus est: ꝛ ipse intellectus ē filius suus. Unum in substātia cū eo: qz eius itelligere est sua essentia ſm. b. Tho. primo cōtra gētiles. Non pōt āt optimum uerbū gignendo ipsū non amare: cuz amor sit boni: ꝛ qz infinitū bonū infinitus amor patris ad filium genitum ꝛ filij ad patrem generantē. Et ipse amor ips sanctus est p sona subsistens tertia in trinitate illa sanctissima. Si quis autē dicat ꝙ nō fuit itellect⁹ Trimegisti loqui de trinitate: cum ethnici phi nō cognouerit hoc mysteriuz. In cuius figuram legitur i exodo ꝙ magi. i. sapientes pharaonis defecerunt in tertio signo: qz in notitia trinitatis ut dicit magister sen ten. in primo li. Nā de verbo eterno seu filio dei multa dixit Plato ꝛ ꝙplura. Sybille gentiles et satis clare. Tñ ꝛsi sic: nihil prohibet existimare ꝙ plura pertinētia ad mysteria fidei potuerit deus loqui: que ipsi non intellexerūt. Sicut locutus est deus per asinam balaan ꝛ per caypham: que ipe non intellexit. Uidimus huc usqz i doctrinis mysteriū trinitatis ꝛ unitatis: sicut audiuim⁹ ex fide: uideamus figuras.

Ex figuris etiam .§. V.

uidimus. Et prima est. Cum Abrahe stanti in meridie in cōualle mambre occurrerūt ei tres uiri. i. angeli i forma hūana: tres uidit: ꝛ unū adorauit ꝛc̄. Geñ. xvij. Expositionez ob breuitatē omitto: vbi ēt inuitur quo cū gestu reuelatur mysterium trinitatis: qz existētibus i cōualle hūilitatis: ꝛ i feruore charitatis: ꝛ i hostio mortalitat⁹. Secunda figura hētur dañ. v. de tribus digitis unius manꝰ scribentis i pariete cōtra faciē Balthasar regis in babylone cōuiuantis cuz suis. Mane techel phares. Tres digiti tres persone diuine: pater ꝛ filius ꝛ ips sanct⁹: de q̄bus dz. Qui appēdit molē terre tribus digitis. i. substentat mūdum uirtute triuz psonarū: que sūt vnus deus: vna manus: vna essētia: ꝛ uirtus diuina: que in mēte humana scribit numerū bñficiorum: que quis recepit. Appendit i. pōderare facit grauitatē ꝛ multitudinem peccatorū que egit. Diuidit. i. distribuere facit gr̄ias q̄s pcepit. Tertia figura est Isa. vi. vbi ait. Uidi dñm sedentez ꝛc̄. ꝛ seraphin clamātia. Sanctus. Sāctus. Sanctus dñs deus sabaoth. Ter sāctus dicunt ad innuendū tres psonas. Dñs deus in singulari scribit propter unitatē essētie: quia hi tres unū sūt. Clamāt āt: qz cū admiratiōe ardēt i ipsi⁹ dilectiōe dei: quē clare uident eē sūmum ꝛ infinitū bonū. Innotuit q̄z Joānes baptista mysteriuz trinitatis: qñ i baptismo vidit filiū dei i carne baptizatum: p̄em audiuit i uoce dicentē. Hic est filius me⁹ dilect⁹. mat. iij. Uidit sp̄z sc̄z i forma colūbe. Sed qz i pcessu tp̄is quidaz heretici uocati arriani voluerūt uiolare ueritatē fidei de mysterio trinitatis dicentes esse pluriū ꝛ diuersarū essētiarū. Ad cōfirmationē ueritatis fidei de vnitate essētie oñdit de⁹ hoc grāde miraculū i illo tp̄e in oriente ubi cepit tal' errorz. Nā i quodam festo sacerdote missā decantāte uisū ē ab oīb⁹ tres guttas ad modū aq̄ sil' descēdere sup altare: et unā gēmā ex eis effectā: q̄ reposita cū magna reuerētia fuit ꝛ reseruata iter reliq̄s ad manifestādū: ꝙ hi tres unū sūt.

Tertio manifesta. §. VI.

tur i oībus creaturis uestigium sāctissime trinitatis. Et primo in generali: secūdo in spali. Tertio in singulari. Et in generali quidē: qz uniuersū est vnū a deo totū creatū distictū i triplex genꝰ creaturarū. Nā unū ē substātiarū spualiū. i. āgelorū. Aliud genus substātiarū partī spualiū pti corporaliū ut hoium. Tertiū ē substātiaꝝ oīno corporaliū. Ad inuēdū ꝙ hi tres. s. p̄ ꝛ filius ꝛ ips sc̄s vnū sūt: sicut unū ē uniuersū ꝛ triptitū i genere. Et angelus substātia i se inuisibilis repñtans patrē: ꝛ a nobis nō ē uisus hō rōnalis: dei filiū: q̄ hoiez assūpsit. Creata irrōnal' spm q̄ apparuit i spe rei irrōnalis vt ignis. In quolibet āt hoꝝ reperimus vestigiū oñdens: qz hi tres unū sūt. Nā natura angelica una ē cōis i spualitate nate: nihil hñs materie. Sz triplex ē hierarchia. Et q̄libet hierarchia triplex est in ordine. Nam ifima ē in ordine angeloꝝ archāgeloꝝ ꝛ principatuū. In secūda ē ordo triplex. s. pātum: virtutū: ꝛ dñationū. In ītia triplex ēt: qz thronoꝝ Cherubin qui iterp̄tatur plenitudo scientie filium qui est sapientia patris. Seraphin qui interp̄etatur incendiuz spiritum sāctum: qui dicitur amor. Est ꝛ in quolibet angelo reperire tria secundum Dionysium scilicet essentiam: virtutem id est potentiam ꝛ operationem: ꝛ tamen hec sunt unus angelus: ad innuendum qz hi tres unū sunt. In creatura rationali adhuc expressius habetur imago trinitatis. Unde ꝛ ipse deus dixit Geñ. i. Faciamus hominem ad imaginem ꝛ similitudinem nostram. Geñ. primo. Hec imago potest cōsiderari ut formula naturaliter: ut informata perfectionaliter: ut reformata presentialiter: ut oīno formata ppetualiē. Et oīa hec pfectissimam trinitatem ꝛ ubiq̄z eius similitudo. Quantum ad imaginem format innaturaliter: ubi dicit Augu. in lib. de trini. Licet mens nostra non sit eius nature cuius ē deus: ibi tñ querēda ē

imago eius: cuius nihil est melius. Anima siquidem nostra una est tres habens potētias: quarū una non est altera. s. memoria: intellectus: ⁊ uolūtas. Et una procedit ab alia ſm actum. Nam intellectus non itelligit nisi memorie illud occurrit: ⁊ uoluntas nō vult: nisi qō mēs recolit: ⁊ intellectus aliquo modo intelligit. Sic pater ⁊ filꝰ ⁊ ſps ſactus tres persone: una substātia: una essētia. Et filius quidē nascitur de patre. Spūs sanctus ꝓcedit ab utroq; ⁊c̄. Hec imago formatur ⁊ decorat per uirtutū perfectiones: in quibus ēt relucet vestigium trinitatis. Nam virtus una ē conuenientibus omnibus in hoc vnū qō ait phs i li. ethicoꝝ. q̄ uirtus est que bonum facit hātem: ⁊ opus eius bonum reddit. Sed ista tripartita est ſm diuersa ad que ordinatur. Est. n. virtus theologicalis: uirtus moralis: ⁊ uirtus itellectualis. Primuꝫ genus uirtutum quo anima iformatur a sactissima trinitate est fides: spes: charitas tria hec: ut dī. i. Lorinthi. xiij. Hec respiciunt ad deū ut obiectū suū. Sed fides innititur ei vt prime ueritati: que filio attribuitur. Spes respicit dcum ⁊ potentez iuuari ad bn̄ operādū ⁊ ipsū beatificanduꝫ. Potestas attribuitur patri. Charitas unit aīum deo vt sūmo bono. Et bōitas attribuitur ſpui sācto. Unū ergo sūt per respectū ad vnū obiectuꝫ: deū. Tres sūt hātes diuersū respectum ad eū: sic hi tres unū sūt. Uirtus moraliter perficit hoiem in ciuilitate hūana: ⁊ hoc triplr ꝼz hois triplicem potentiā quā pficit. s. iustitia: fortitudo: ⁊ tēperātia ſm phm in ethicis. Et iustitia perficit uolūtatem hominis in ordine ad proximū: ut ipsū non ledat: ſz ius suum unicuiq; tribuat. Fortitudo perficit irascibilem potentiā: ut aggrediatur ardua opera: ⁊ firmus sit ⁊ constans in aduersis. Temperantia perficit concupiscibilem potētiam: ut abstineat ab illicitis delectationibus. Et he tres unum sunt i moralitate. Uirtus intellectualis perficit intellectum. Et hec triplex dimittendo intellectum: qui ē de principijs per se notis ⁊ artez que est de mechanicis: uidelicet scientia: prudentia: ⁊ sapientia. Et scientia que est de conclusionibus: comprehēdat quadriuium sed etiam triuium scilicet grammaticam: logicam: ⁊ rhetoricam. Et grammatica q̄dem docens loqui ⁊ scribere. Logica uerum a falso discernere. Rhetorica oratē persuadere. Prudentia est recta ratio agibilium. Que quidez prudentia integratur ex tribus: ut dicit Seneca in li. de quattuor virtutibus: uidelicz preterita cogita: ⁊ dicitur memoria: presentia ordina: ⁊ dicitur intelligentia: futura precaue: ⁊ dicitur prouidentia. Sicut ergo tres iste partes prudētie distincte conueniunt in vnam communē rationē prudētie: ita hi tres: pater: filius ⁊ ſps sanctus unum sunt.

Sapiētia autez seu physica distiguitur i physicā que ē notitia de rebus naturalibus: q̄ sūt infra celum: cui deseruit medicina. Et moralem notitiā: cui deseruit lex ciuilis ⁊ canonica. Et diuiditur in monasticam que hominem dirigit i se ipsum: economicam que docet regere familiam: ⁊ politicā: que docet ciuitatem dirigere ⁊ regnum. Et sic he tres una moralis philosophia ē. Tertia philosophia suprema que omnes excellit scientias metaphysica: ul potius theologica: hec continet triplicem legem dei scilicet intrinsecam ut decalogum mosaicaꝫ ut ceremonialia et iudicialia: ⁊ euangelicam de deo loquens ⁊ āgelis super omnes alias scientias: ⁊ de sanctissima trinitate. Reformatur autem imago dei: que est in homine deformata per peccatum: a sanctissima trinitate per penitentiam: nec alio modo post baptismum reformari ualet. Hec autem penitentia vna est ⁊ trina. Naꝫ ut dicitur de pe. di. iij. Perfecta in corde cōtritio. In ore ꝓfessio. In opere tota humilitas: id est satisfatio: hec est uera ⁊ fructuosa penitentia. Et secundū. b. Tho. in quarto. Contritio attribuitur patri: quia maxime potētie est iustificatio impij: quod fit per contritionem. Confessio filio: quia fit per uerbum quod dicitur filius. Satisfatio q̄ complet bonitatem penitentie spiritus sācti: cui appropriatur bonitas. Et satisfatio quidem secū dū. b. Tho. ⁊ alios in quarto consistit in tribus: scilicet elemosyna: oratione: ⁊ ieiunio: de quibus dicitur Thobie. xij. Bona est oratio cum elemosyna ⁊ ieiunio. Et per illud destruitur illud male dictum ternarium diaboli: de quo. i. Joan. ij. dicitur. Omne quod est in mundo: aut est concupiscentia carnis: aut concupiscentia oculorum: aut superbia uite. Concupiscentia carnis atteritur per ieiunium. Concupiscentia oculorum reprimitur per elemosynam id est auaritia. Superbia uite tollitur per humilem orationem. Sed adhuc melius reformatur imago per ternarium essentiale religionis: quod excedit omnem solennem penitētiam: vt dicitur. xxxiij. q. ij. Admonere scilicet castitatem: paupertatem: ⁊ obedientiam. Et hoc ē illud triduum itineris i deserto religionis: quo deus uocat suos ad se sibi sacrificandum. Exo. iij. Sicut ergo tres partes in penitētia uel in religione: ⁊ tamen una penitentia: ⁊ vna est religio: ita hi tres pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus unuꝫ sūt.

Tertiū genus creaturarum ubi relucet vestigium trinitatis: est genus rerum mere corporaliuꝫ. Et hoc est i celis: in elementis: ⁊ elementatis. Et celum quidem unum est: id est in quantum oīa conueniunt i materia incorruptibili. Tres autem sunt. Nam differentes in motu: quia empireum vbi sancti residēt non mouetur. Cristallinū mouetur ab āgelo: ⁊ mouet alios. Sydereū. s. firmamentū cū celis planetarū: qō non mouet alios celos: sed mouetur. Et sol in medio cōsistens planetaꝝ tres hz sub se. s. lunam mercuriū ⁊ uenerem.

Tres supra se scilicet martẽ:iouem:z saturnum. Elementa omnia in hoc uno conueniũt:quia sũt in materia corruptibili:sed in triplici differentia. Nam supremum scilicet ignis ẽ lucidũ:in quo ẽt reperitur uestigium trinitatis. Nã est in eo considerare essentiam:splendorem:z calorem:z essentia non procedit a suo splẽdore sed ecõuerso. Et calor a sua essẽtia z splẽdore:ita pater a nullo procedit:filius a patre:sps sanctus ab utroqz. Et hi tres unũ sũt:unus est ignis. Medium elementũ qõ est duplex:ẽ dyaphonũ.i.transparẽs.s. aer z aqua. Et in aqua est uestigiũ trinitatis perpulchre.s.in aqua q̃ egreditur e terra ut i fonte:z trãsit eadẽ i substãtia p aqueductũ:z extẽditur in riuũ seu fluuiũ:vna est aq̃ seu unus fõs:z tñ fõs nõ procedit a cõductu:sed ecõuerso sic filius a pre:qui solus coopertus ẽ carne nãa:vñ et ipse dicit. Ego quasi aqueductus z̃.eccl̃i.xxiiij. Filius procedit ab vtroqz:sic sps sanctus qui dr fluuius paradisi fm b. Aug. Ultimũ elementũ ẽ terra:q̃ ẽ in se obscura. Et hec triptita:qz i asiã:europã: z aphricã vna ira z tres eius ptes. Sic hi tres unũ sũt. In elementatis pz:qz qõlibet est unũ repñtans patrez. Unde hilarius. In pre unitas:z aliquam spez hñt p formã suã:z ad aliquid ordinãtur. Secũdum repñtat filiũ:z finis spm scm. Ad qõ facit qõ dr Sapie. Oia in põdere:numero: z mẽsura constituisti dñe. Ois.n. res ẽ vna numero. Mensuram hz determinate pfectionis p formã suã:p quam i specie cõstituitur. Pondus suũ ẽ finis ad quez ordinatur. Et sic hi tres unũ sũt. Sicut ergo ecclesia militãs hic ẽ regina stãs ante deũ a dextris uirtutũ in vestitu deaurato sapie:circũdata uarietate statuũ. Sic z eccl̃ia triũphãs astitit ut regina mũdi a dextris dei.s.ciuitate superna:i uestitu deaurato gl̃ie:que i tribus cõsistit repñtantibus sãctissimaz trinitatẽ.s.uisione:tentione:z fruitione sãctissime trinitatis:circũdata uarietate pmiorum. In qua existẽtes dicere ualent. Sicut audiuimus sic vidimus z̃.

Titulus undecimus. De dono intellectus.

Donũ intellectus ultra lumen nature necessario a deo petitur. Capitulum primum.

Anus tue fecerũt z plasmauerũt me. Da mihi intellectũ:ut discã mandata tua.p̃s. cxviij. Manus dñi sunt nõ corporales:sed spuales.s. sapiẽtia z vtus eius. Et iste fecerũt z faciũt quẽlibet hoiem sicut z alias creaturas quo ad corpus per ppagationẽ a parẽtibus. Et ipsũ pmũ hoiem fecẽ de limo terre.geñ.i. Et plasmauerũt z plasmant quãlibet aiam de nouo creando ex nihilo.i. non ex aliqua alia re:z infundit. Unde illa sca mulier dicebat filiis suis exhortãs ad patiam. Filij nescio qũo in vtero meo apparuistis. Neqz spm z aiam donaui vobis:z singulorz membra non ego ipsa cõpegi:sed est mundi creator. Hinc z.b. Iero. in epla cõtra Ruffinũ. Inter illas secreti uentris angustias:dei manus semper operatur:idemqz creator corporis pariter z aie. Noli despicere bonitatem figuli qui te plasmauit:z fecit ut uoluit. Jpse dei uirtus z sapia. di. lvi. nasci. Quãuis ãt hõi sit datum lumen naturale ad intelligendum q̃ agenda sunt fm dictamẽ rõis in uita politica:tñ quia hõ ordinatur ad quodã bonum: qõ excedit naturalem cognitionem.s.supernam bitudinez: iõ indiget quodam lumine supernaturali ad intelligendũ que fm fidem proponuntur. Et hoc uocatur donum intellectus:qõ qz ex nobis nõ est:psalmista postulat a deo sibi dari dicens. Da mihi intellectũ:vt discam mandata tua.p̃s.cxviij. Mandata dei sunt non solum de agendis fm decalogũ fm illud Mat.xix Si uis ad uitaz ingredi: serua mandata. Sed ẽt z de credendis iuxta illud Jo. iij. Creditis in deum:z i me credite:ait xp̃s: quia non solũ mysteria diuinitatis sed ẽt humanitatis christi nobis mandatur credere. De sperandis datur mandatum. p̃s.lxi. Sperate in eo omnis congregatio populi:que figurabatur i spe bonorum temporalium in veteri testamento p̃missorũ. Mandatur dilectio dei z proximi. deutero. vi. quod in nouo testamento inducitur z firmat. Mat.xxij. z Luc.x. Diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo:z ex tota anima tua:z ex oi mente tua:z proximum tuum sicut te ipsum. Jsta mãdata presupponuntur ad decalogum:non ibi cõtinentur:z ad ista intelligenda intime ut credẽda z seruanda indiget homo dono intellectus. Omnis qui audit a patre meo z didicit:hic uenit ad me:ait xp̃s. Jo. vi. Fides autem ex auditu: auditꝰ per uerbum dei. Ro.x. Sed non sufficit credere auditis:immo oportet adiscere per donuz scilicet intellectus capere ut agenda. Et sic venit ad christum consequendo eternum premium secundum illud. Intellectus bonus omnibus faciẽtibus eũ: laudatio eius manet in seculum seculi.

Sed ad tollendũ :§III equiuocationem sciendum q̃ intellectus sumitur multipliciter. Naz aliquando intellectus dicitur ipsa anime essentia:denominatur eniz anima ab intellectu quasi a sua principaliori uirtute. sicut dicitur in principio de anima:q̃ intellectus est quedam substantia. Angeli etiam dicuntur intellectus seu intelligentie. Secundo dicitur intellectus quedam potentia anime distincta contra uoluntatem. Et iste intellectus distinguitur realiter in duas potentias scilicet intellectum agentem: z intellectum possibilem. Unde dicit philosophus in tertio de anima:q̃ necesse ẽ esse i anima has differẽtias intellectum scilicet possibilem z agentez.

Capitulū Primum.

Intellectus ãt possibilis diuiditur in tres ſm tres ſtatus eius. Qñqz.n.eſt in potẽtia tm̃:7 ſic dr̃ itellectus possibilis. Qñqz in actu primo:qui eſt ſcia 7 ſic dr̃ intellectus in habitu. Qñqz i actu. Secũdo qui eſt cõſiderare:7 ſic dr̃ intellectus i actu ſeu intellectus adeptus. De predictis habes in ꝓma pte. Tertio dr̃ intellectus quedã uirtus intellectualis:q̃ dr̃ habitus principiorũ:que per ſe ſũt nota ſiue ſpeculabiliũ:ut de quolibet eſt affirmare uł negare:de neutro ãbo. Omne totũ eſt maius ſua pte vel practicabiliũ:ut malũ eſt fugiendũ:nulli eſt iniuria facienda 7 hꝰ. Quarto mõ dr̃ intellectꝰ una ps prudentie ſm Macrobiuz:quã Tulliꝰ uocat intelligentiam:de hoc dicit phs in.vi.ethi. q̃ ẽ cognoſcitiuus extremi.i.alicuius primi ſingularis 7 contingentis opabilis ꝓpoſitiõis.ſ.minoris:quã oz eſſe ſingula rem i ſilogiſmo prudẽtie. Hoc ãt ꝓ mũ ſingłare eſt aliquis finis ſingularis. Eſt ergo iſte intellectus q̃dã recta eſtimatio de aliquo particulari fine:vt uerbi gr̃a. Ratio in operando ꝓmo ſumit uniuerſalẽ:utputa. Omne malũ eſt fugiendum. Intellectus iſte ſumit minorẽ ſub iłła dicẽs. Cõmittere hũc actum fornicationis qui mẽti occurrit ẽ malũ. Et prudentia cõcludit:ergo hec fornicatio fugiẽda. Quinto dr̃ intellectus quoddaz donũ ſps ſãcti:qui iportat quãdam acutam penetrationẽ diuinorum uel agendorz ſecũdum rr̃as diuinas. Et de iſto nunc agitur.

De dono itellectus dr̃ Jſa.xi. Requieſcet ſuper eũ ſps dñi ſpus ſapiẽtie 7 itellectus 7c. Et de iuſto dr̃. Repleuit euz dñs ſpu ſapie 7 intellectus:ſtolã gł̃e induit eum. Pro cuius declaratiõe dicit.b.Tho.ſecũda ſecũde.q.viij.arti.i.q̃ nomen intellectus iportat quãdam intimã cognitionẽ. Dr̃.n.intelligere quaſi intus legere. Et hoc maxime apparet ꝓſiderãtibus dr̃iam itellectus 7 ſenſus. Nã cognitio ſẽſitiua occupatur circa qualitates ſẽſibiles exñores. Cognitio ãt intellectiua penetrat uſqz ad eſſentiam rei. Obiectũ.n.itellectus ẽ qđ quid eſt:vt dr̃ in.iij.de aia. Sũt ãt multa genera eorz que interius latẽt: ad que oz cognitionẽ hois q̃i itrinſecꝰ penetrare. Nã ſub accidẽtibus latet nã rerũ ſubstãtiał. Sub verbis latẽt ſigñata uerborz. Sub ſiłitudinibus 7 figuris latet ueritas figurata. Res.n.intelligibiles ſũt q̃i interiores reſpectu rerũ ſenſibiliũ:que exterius ſentiũtur. Et in cãis latent effectus 7 ecõuerſo:vnde reſpectu horz omnium põt dici itellectꝰ. Sed cũ cognitio hois a ſenſu incipiat q̃i ab exteriori:manifeſtũ eſt q̃ q̃to lumen intellectus ẽ fortius:tãto magis põt ad intima penetrare. Lumẽ ãt nãle noſtri intellectus eſt finite uirtutis. Unde uſqz ad determinatũ aliquid pertingere põt. Indiget ergo hõ ſupnaturali lumine:ut ulterius penetret ad cognoſcendũ quedã que per lumen naturale cognoſcẽ non ualet. Et illud lumẽ ſupnãle hõi datũ vocatur donũ intellectꝰ. Et cũ potentia intellectus hẽat duos actus. ſ.ꝓcipere 7 diiudicare. Donum intellectus ordinatur ad percipiendũ diuina 7 agenda in ordine ad deum. Sapie donũ ordinatur ad actum iudicandi de eis ſecũdũ rões ſeu regulas diuinas. Sed ſcientie donum ſecũdũ regulas humanas id eſt rõnis:7 i hoc differunt.

Rõ ãt quare hoc donum dr̃ donuz intellectus potius q̃ rõis eſt iſta ſecũduz.b. Tho.ubi ſupra. Diſcurſus rõis ſemper incipit ab intellectu:7 terminatur ad intellectum ex aliquib⁹. Rõcinamur enim procedendo ex quibuſdam itellectis. Et tũc rõnis diſcurſus perficitur:quando ad hoc peruenimus:ut intelligam⁹ id quod priꝰ erat ignotũ. Q̃ ergo rõcinamur ex aliquo itellectu procedit. Sed donum gratie non procedit ex lumine naturelimo ſuperadditur ei quaſi perfitiens ipſũ:7 iõ iſta ſuperadditio non dr̃ rõ ſed magis intellectus: qz ita ſe hz lumen ſuperadditum ad ea que nobis ſupernaturaliter inoteſcunt:ſicut ſe hz lumen naturale ad ea que ꝓmordialiter cognoſcimus.

Rõ ẽt quare aliquod donum dicatur intellectus: 7 nullum uoluntas:cũ tñ intellectus diſtinguatur contra uoluntatem:ut patet in.iij.de anima: eſt iſta ſecundũ.b.Tho.ubi ſupra:quia volũtas nominat ſimpliciter appetitiuũ motum abſqz determinatione alicuius excellentie. Sed intellectꝰ nominat quandam excellẽtiam cognitionis ſcilicet penetrandi ad intima. Ideo ſupernaturale donũ magis nominat nomine intellectus q̃ uolũtatis.

Quomodo donũ intellectus ſimul maneat cum fide. Ad quod ſciendum opus eſt duplici diſtinctione ſecundum beatuz Tho.ſecunda ſecunde.q.viij.arti.ij. una eſt ex parte fidei:alia eſt ex parte intellectus. Ex parte fidei diſtinguendum eſt:q̃ quedam per ſe 7 directe cadunt ſub fide:que naturalẽ rationez excedunt:ſicut deum eſſe trinum 7 unum.7 filium dei eſſe incarnatum. Quedam uero cadunt ſub fide quaſi ordinata ad iſta ſecundum aliquẽ modum:ſicut ſunt omnia que in ſcriptura diuina cõtinentur. Ex parte uero intellectus diſtinguendũ qz dupliciter poſſumus aliqua intelligere. Uno modo perfecte: quando ſcilicet pertingimus ad cognoſcendum eſſentiam rei intellecte:7 ipſaz ueritatem enuntiabilis intellecti:ſecũdum q̃ in ſe ẽ. 7 hoc modo ea que cadũt ſub fide directe nõ poſſumus intelligere durante ſtatu fidei. Sed quedã alia ad fidem ordinata etiam hoc modo intelligi poſſunt. Alio modo cõtingit aliquid iutelligi imperfecte:quando ſcilicet ipſa eſſentia rei uel ueritas propoſitionis ñ cognoſcitur quid ſit:aut qũo ſit:ſz tm̃ cognoſcitur q̃ ea que exterius apparẽt: ueritati nõ cõtrariantur:in q̃tum hõ intelligit q̃

propter ea que exterius apparent: non est recedē dum ab his que sunt fidei. Et secundū hoc nihil ꝓhibet durante statu fidei: intelligere ea ēt que p se sub fide cadunt. Fides āt que connumerat ab apl̄o iter. xij. fructus sp̄us ad gal. v. non est fides que est uirtus theologica: sed est quedam certitudo eorum que sunt fidei: que habetur per donuz intellectus. Est autem intellectus donum non solum speculatiuus: sed ēt practicus. Unde in ps c. x. Intellect⁹ bonus oibus faciētibus eū. Qō sic declarat. b. Tho. secūda secūde. q. viij. ar. iij. Donū intellectus nō solū se hz ad ea que ꝓmo ⁊ ꝓncipaliter cadūt sub fide: sed ēt ad oia q̄ ad fidē ordinātur. Opationes āt bone quēdā ordinē hñt ad fidē. Nā fides p dilectionē opatur: vt dī ad gal. v. Et iō donū itellectus ēt ad quedā opabilia se extēdit. Nō q̄dē ut ꝓncipal⁹ circa ea v̄setur: sed i q̄tū i agēdis regulamur rōibus etnis: quib⁹ cōspicien dis ⁊ cōsulēdis iberet supiorē rō: vt ait. b. Augu. q̄ dono itellectus pficit. Quāuis āt rō nālis dirigat hoiem i actibus hūanis: tñ rla humanoꝝ actuuz ē nō solū rō hūana: sed ēt lex eterna. Lex āt etna excedit rōez hūanam nālē. Et iō cognitio humanoꝝ actuū ꝑm q̄ regulātur a lege etna: excedit rōnē naturalez: ⁊ indiget supernāli lumīe doni sp̄s sancti intellectus vel alterius.

Est āt donū itel .§.IIII.

lectus i oibus hñtibus gr̄az gratū facientē: ⁊ extra gr̄am exist̄tib⁹ abest. Primū sic ꝓbat Tho. scōa secūde. q. viij. ar. iiij. In oibus hñtibus gr̄am neccē ē eē rectitudinē uolūtatis: q: p gratiā reparatur volūtas hoīs ad bonū: vt dic. b. Aug. uolūtas āt hoīs nō pōt recte ordinari i bonū nisi ꝑexistente aliq̄ cognitiōe v̄itatis: q: obiectū volūtat⁹ ē bonū itellectum: vt dī i. iij. de aīa. Sicut āt p donū charitatis sp̄us. s. ordinat volūtatē hoīs: ut recte moueatur i bonū quoddā supnāle: ita p donum itellectus illustrat mentē hoīs: vt cognoscat ueritatē quādā supernālē: i quā oz tēdere uolūtatē rectā. Et iō sicut i oibus hñtibus gratiā ē donū charitatis: ita ⁊ donū itellectus. Et q̄uis aliq̄ hñtes gr̄az gratū facientē possint pati hebetudinē circa aliq̄ que sūt ꝓter necessitatem salutis tamen circa ea q̄ sūt de necessitate salutis sufficiēter īstruūt a sp̄u scō: ꝑm illud vnctio docet nos de oibus. i. Joā. ij. Quāuis. n. ñ oēs hñtes fidē plene itelligāt ea q̄ ꝓponūtur credēda: itelligunt tñ ea esse credēda: et q̄ ab eis ꝓ nullo est deuiandū. Et qō. b. Greg. ait i. ij. moral. q̄ gīa itellect⁹ ⁊ alioꝝ donoꝝ aliq̄n uti liter hñtibus gr̄am subtrahitur: qñq̄z. n. dū aīm⁹ ad sublimia itelligēda se i elatione erigit: i reb⁹ uilibus ⁊ imis hebetudie pigrescit: nō sic est itelligēdum q̄ donū itellectus subtrahatur sc̄is q̄tuz ad neccia ad salutē: dū in sc̄itate manent: sz circa alia interdū subtrahitur: vt ñ oia ad liquidū penetrare possint ꝑ itellectū. Et hoc ut subtrahat eis mā ⁊ occasio superbie. Secūdū āt. s. q̄ donū intellectus non hēant extra gratiā cōstituti: sic ꝓbat. Dona sp̄s sācti: ut supra dictū ē perficiūt hoīem: ꝑm q̄ ē bñ mobilis a sp̄u scō. Sic ergo itellectuale lumē gīe ponit donū itellectus: i quātū itellect⁹ hoīs ē bñ mobilis a sp̄u scō. Hoc āt motus considerātio i hoc ē q̄ hō apꝓhēdit v̄itatē circa finē. Uñ nisi usq̄ ad hoc moueat itellectus hūanus a sp̄u scō: vt rectā estimationē de fine hēat: nōdū ē assecutus donū itellectus: q̄tūcūq̄ ex illustratiōe sp̄s alia quedā pābula cognoscat. Rectā aūt extiationē de ultimo fine non hz: nisi ille q̄ circa finē non errat: sed ei firmit̄ iheret tanq̄ optimo. Et hoc ē solū hñtis gr̄am gratum facientē. Sic ēt in moralibus rectā extimationē hz hō ō fine ꝑ hītum uirtutis. Uñ donū itellect⁹ sine gr̄a gratū faciēte hēri non pōt. Et qō. b. Aug. dicit: ꝓuolat itellect⁹ sequit tardus aut null⁹ effectus. Uocat. b. Aug. itellectum quādam mētis illustrationē: que tñ nō pertingit ad perfectā rōnem doni itellectus. Sed cū mens hoīs deducitur usq̄ ad hoc: ut hēat rectā extimationē circa finem: tūc sequitur affectus: qō fit donum itellectus. Qō ēt dē dañ. iij. Intelligentia opus est i uisione: s. ꝓphetica. Talis intelligētia non est donū itellectus: sed quedam mentis illustratio ad intelligendū que prophetis reuelantur: qō pōt esse cōe bonis ⁊ malis. Sed illustratō mentis circa extimationē rectam de ultimo fine: solum cōuenit bonis: que pertinet ad donū intellectus Et quāuis donum itellectus cozrñdeat uirtuti fidei ⁊ eā ꝓesupponat: non tñ sequitur q̄ sic fides pōt esse sine gratia gratū faciente: ut fides i formis: ita ⁊ donum itellectus. Et rō diuersitatis est: q: fides solū importat assensū ad ea que ꝓponūtur credenda: qui pōt esse per aliquam illustrationē mentis absq̄ gr̄a. Sed donuz itellectus importat quandam perceptionem ⁊ penetrationez ueritatis circa finem ultimū que non pōt esse sine gratia gratum faciēte. Quō āt differat intellect⁹ a sapia: ⁊ scia a consilio, dictum est supra.

Et secunduz. b. .§.V.

Greg. sicut sapie opponitur īsipiētia uel stulticia: que facit peruerse iudicare circa cōem finem uite i. vltimum finem. Sic econtra sapia facit rectum iudicium circa uniuersalē cām ⁊ finem ultimum deum: ⁊ scie dono opponitur ignorantia: ꝑ quaz hō non hz rectū iudicium circa particulares cās i. creaturas. Et cōsilio precipitatio opponitur: ꝑ quam homo ad actionem procedit ante deliberationē rōis. Ita intellectui opponitur hebetudo: hebetudo enim acuitati opponitur. Dicitur autem per similitudinem intellectus acutus: quando potest penetrare ad intima cozum: que ꝓponuntur. Et quāuis donū itellect⁹ circa ꝓncipia

ꝑma sit: aliꝫ tamen q̄ intellect⁹ vr⁹ itellectual'. Nā intellectus uirtus ē habitus naturalis primoꝝ principioꝝ cognitiōis que ꝑ se nāliter cognoscūt. Intellectus donū ē hitus primoꝝ principioꝝ cognitiōis nō naṫalis ſz gratuite: aliꝫ tñ q̄ fides. Nā ad fidē pertinet assētire solū talib⁹ ꝓncipijs cognitionis gratuite. i. articulis fidei. Ad itellectū uero donū ptinet penetrare ea q̄ dicūt fidei. Et i cognitiōe siue practica siue speculatia eoꝝ q̄ sūt fidei itellectus penetrat: ſz sapia de eis iudiciū prestat.

Huic dono itel ¶. VI.

lect⁹ cōnūdet sexta b̄itudo ſz. b. Aug. ſ. Bīi mūdo corde ꝛc̄. mat. v. Et hoc ꝓuenīēter q̄tū ad meritū: qō est mūditia cordis: ⁊ q̄tū ad premiū qō ē visio dei ſm. b. Tho. secūda secūde. q. viij. ar. vij. Et quātū ad meritū sciendū q̄ duplex est mundi tia. Una preābula ⁊ dispositiua ad dei uisionem. Et hec ē depuratio affectus ab iordinatis affectionib⁹. Et hec mūditia cordis fit ꝑ uirtutes q̄ pertinēt ad uiz appetitiuā: ut tēperātia: fortitudo: ⁊ iustitia. Alia mūditia cordis ē: q̄ ē q̄i cōpletiua respectu uisiōis diuie. Et hec ē mūditia mētis depurate a fātasmatibus ⁊ erroribus: ut. ſ. ea q̄ ꝓponūtur de deo: nō accipiātur ꝑ modū corporaliuz fātasmatū aut ſz hereticas puersitates. Et hāc mūditiā facit donū itellect⁹. Silr ē duplex uisio dei: una q̄dē pfecta: qua uidetur deus ꝑ eēntiaz. Alia uero ipfecta ꝑ quā ⁊si nō vídeam⁹ de deo q̄d sit: videmus tñ q̄d nō est. Et tāto deū i hac vita pfectius cognoscim⁹: q̄to magꝭ itellectus nī cognoscit deū excedere: q̄cq̄d itellectu cōprehendit. Utraq; d ei uisio ptinet ad donū itellect⁹. Prima cōsumatiue ſm q̄ hētur i patria. Secūda inchoatiue ſm q̄ hētur uisio de deo in uia.

De scripture sacre nobilitate: qualitate: ⁊ utilitate. Capitulum secundum.

Eclaratio sermonū tuoꝝ illumiat: ⁊ itellectū dat parvulis. ꝑs. cxviij. Sermōes dei de q̄b⁹ ꝑs loquitur sūt v̄ba sacre scripte: q̄b⁹ nobis locutus ē deus ꝑ ꝓphetas vt i veteri testō: vel ꝑ se icarnatū ⁊ aplos eius vt i nouo. Sz teneb: osa aq̄ i nubib⁹ aeris iq̄t ꝑs. xxvij. i. obscura scia i ꝓphetis: qz oia i figurā contigebant illis. Jn nouo ꝛ̄ dixit x̄ps Jo. vi. Uerba q̄ loquor uobis: ſps ⁊ uita sūt i. ſpualit̄ itellecta: viuificabūt vos. Caro ñ ꝓdest q̄cq̄. i. supficialit̄ itellecta: nō ꝓfitiūt hōi: ut illud qō dixerat de sacramēto corporis sui. Nisi mādu caueritis carnē filij hois ꝛc̄. qz aliqui ex discipulis ſm litterā supficialit̄ itellexerūt: scādalizati sūt: sic ⁊ oēs heretici errauerūt nō itelligētes scripturas. Ad capiendū igitur cognitionē ⁊ uerā noticiam de his q̄ sūt i scriptura: ſps sāctus ꝑ donū itellectus mēti declarat sermōes dei. Uñ ⁊ de saluatore dī. luc. vl. q̄ postq̄ resuscitatus apparēs discipulis comedēs cū eis ait. Hec scripta sūt ꝛc̄. Et tē apperuit illis sensū: ut itelligerent scripturas: q̄s ſ. exponebat eis. De ipsa igitur scriptura sacra q̄ cōtinet sermōes dei: uidendū de qua in dictis uerbis. ꝑs. Tria uidentur notari. Primo innuit eximia auctōitas. ibi. declaratio sermonū tuoꝝ. Secundo conceditur magna utilitas. ibi. illuminat. Tertio exigitur ad eam plurima humilitas. ibi. i tellectum dat parvulis.

Auctoritas scrip ¶. I.

ture maior esse non pōt: qz. ſ. ē a deo reuelata. Jō dicit declaratio sermonū tuoꝝ: qui. ſ. sūt a te deo ꝓferente. Ut. n. ait petrus in canonica secunda. Sp̄u sācto inspirati locuti sunt oīes sācti dei homines. ſ. auctores librorū sacre pagine. Et. b. paulus ad hebre. i. Multiphariā multisq̄ mōis oliz deus loquēs patribus in ꝓphetis. ſ. i veteri testō: nouissime diebus istis locutus ē nobis i filio. Dic ēt. b. Ambro. in epla ad col'. ait. Dis rō superne scie uel terrene creature in eo est: qui est caput earū ⁊ auctor: vt qui hunc nouit: nihil ultra q̄rat: quia hic est perfecta uirtus ⁊ sapia: quicquid alibi queritur hic perfecte inuenitur. Jn daniele et salomone infidelibus se esse auctorem totius sapientie: quod infideles non putant: quia non legūt i euangelis ⁊ prophetijs astrologiaz ⁊ alia huius modi: que despecta sunt: quia nihil ualent ad salutem: sed mittunt in errorem. Et qui his studēt curam anime non habent. distinc. xxxvij. ¶. hinc etiam filius. Et quia deus est uerax: omnis autē hō mēdax. ꝑs. cxv. Dic ē q̄ doctrine hominuz reperiuntur cum admixtione alicuius erroris. Sed doctrina sacre scripture plēa ueritate: quia a deo qui mentiri non potest. Jo. xvij. ait christus. Sermo tuus ueritas est. Unde Crisosto. dicit: q̄ sicut sacerdos ē debitor: ut ueritatē quā audiuit a ꝺo ſ. i scriptur⁹: libē ꝑdicet: ita ⁊ laic⁹ ē ꝺbitō vt v̄ita tē quā audiuit a sacerdote ꝓbatā i scriptis: defē dat fiducialit̄: qō si nō fecerit: prodibit ueritatē. De auctoritate ⁊ veritate eius habetur. Q̄ nulla falsitas insit scripturis sacris nec liceat dubitare de ueritatte eius: ostendit beatus Augustinus dicens i epistola ad Hiero. Si ad scripturas sacras admissa fuerint uel officiosa mendacia: quid in eis remanebit auctoritatis: que tandem de scripturis illis proferetur: cuius pondere contentiose falsitatis obseretur improbitas. distin. ix. Jn decretis. Idem. Beatus. August. di. eadem Quis nesciat sacram scripturam canonicam: tām ueteris q̄ noui testamenti certis terminis suis contineri camq̄ posterioribus omnium episcoporun litteris ita preponi: vt de illa dubitari aut disceptari non possit: vtrum verum vel vtrum rectum sit quicquid in ea constiterit.

Secundum.s.ma §.v.

gna utilitas scripture sacre pz ex effectu: qz illuminat. Ad quod ẽt facit qđ idem. ps ait. ps. cxviij. Lucerna pedibus meis uerbũ tuum ⁊ lumẽ semitis meis. Et petrus in canonica sua. Bẽtis ꝓpheticum simonẽ: cui benefacietis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco. Et lz scie secula res ẽt illuminãt i mltus: Alit tñ ⁊ alit. Ille q̃dẽ ut nocti lucẽt in nocte: ⁊ interpellatim. Hec ãt sacra doctrina ut radius a sole iustitie ꝓcedẽs dño deo sẽper ⁊ totum orbẽ. Illuminatio siquidẽ illarum sciaruz defectibil̃ est: qz siue speculatiue siue sint practice ut morales: tñ ordinat hoiem ad felicitatẽ: que in pñti hẽri põt politicã vel speculatiuaz: non ãt futurã quam nõ nouerũt auctores illarũ. Unde.b. Hiero. tractãs illud eccs. x.c. Labor stulto rũ perdet eos: qz nescierũt pergere in ciuitatez. Nominat ibi plures phos: platonẽ: aristotelem: permenidẽ ⁊ alios: quos stultos appellat: qz non hũerunt rectum iudiciũ de vltimo fine deo. Naz ⁊si multũ laborauerũt in speculãdo ⁊ inquirẽdo veritatẽ in multis: tñ ex suo labore nõ reportauerunt fructũ uite eterne sed perditionis. Et hoc qz nescierũt pergere in urbẽ supernã. Non. n. eorũz doctrine hñt tale lumen: sed sapia que utiqz est sacra scriptura perducit ad claritatẽ eternã: docẽs copiosissime de vltimo fine vbo deo ⁊ uerissimo: ⁊ mõ perueniendi ad eũ consequẽduz: qui est lux vera ⁊ indefitiẽs. Ubi notandũ q̃ tria debent cõsiderari. Primũ ẽ: q̃ perfectio hois ꝓsistit i imitatione dei: que ẽ per dilectionẽ. Secũdum est: q̃ dilectio presupponit cognitionẽ. Tertium ẽ: q̃ cognitio ordinata ⁊ vera de deo ⁊ diligẽdis bẽtur p scripture sacre lectionẽ uel auditionẽ non sciaruz seculariũ. Primo ergo sciendũ: q̃ imitatio dei ad quẽ pz posse hõ dz tendere: ⁊ perfectio eius simpl̃r est per dilectionem. Unde aplus ad ephe. Imitatores dei estote sicut filij carissimi. Et q̃si moduz docens huius mediate subdit. Ambulate i dilectione: sicut ⁊ xps dilexit vos. Sil̃r cũ xps dixisset discipulis. Estote perfecti sicut ⁊ pater uester perfectus ẽ. Mat. v. Subdidit exemplum de dilectione nõ solũ amicorũ sed ⁊ inimicorũ: exẽplo dei qui solẽ suũ oriri facit sup bonos ⁊ malos materialit̃ ⁊ spualit̃. Et apls ad col. iij. Sup oia charitatem bẽte que ẽ vinculũ perfectionis. Secũdo cõsiderandum q̃ dilectio presupponit cognitionẽ: seu ex cognitione generatur. Nã obiectũ uolũtatis cuius est dilectio est bonum cognitũ. Unb. Aug. Inuisa diligere possumus: incognita neq̃ q̃. Est. n. i aia nostra quoddã matrimoniũ spuale: in quo vir est itellectus: vxor: voluntas: que sterilis permanet: nisi itellectus in ea semen iactet cõceptum. s. suum. Unde ⁊ xps dixit samaritane: ut apta fieret ad hũdam aquã suam promissam: q̃ salire facit i uitam eternã. s. gr̃iam. Uoca uirũ tuũ ⁊ veni huc. Jo. iiij. i. representa intellectum suum: ut exponit. b. Aug. ut. s. itelligas vere ⁊ spualiter nõ carnaliter. Nam illũ hoiem cum quo in fornicatiõe manebat: nõ erat suus vir. i. legitimus maritus: unde nõ illũ dixit vocare: hic ẽ. n. error seu falsus intellectus qui seminat i carne: ancilla. i. in sensualitate generat illegitimos filios malo: quibus non debetur hereditas gl̃e: cũ non sit i eis aqua gr̃ie: sed de carne metit: ⁊ reportat corruptionem ⁊ eternã dãnationem. Post quiqz igit uiros legitimos. i. post sequelã quinqz sensuũ: secunduz quoz appetitum operatur hõ ante usũ rõis ⁊sine peccato: ⁊ iõ ut viri legitimi dz ĩmediate p ueniens ad usũ rõis uti uero itellectu nõ erroneo obumbrato. Et talis itellectus obj̃ciens uolũtati verũ conceptũ: ginit bonos effectus: ⁊ parit filios bonorũ operum. Quod tertio aduertendum sequetur permaxime dilectio i volũtate generata ex deo principaliter operãte ⁊ ipa assentiẽte: quia hõ hominem generat: ⁊ sol ex studio sacre doctrine. Et propterea dr̃ uerbũ scripture: quod ẽ uerbum dei ignitum ⁊ ignis: qz ignẽ inducit charitatis in aia. ps. cxviij. Ignitum eloquiũ tuũ vehemẽter. Et dñs per Hiere. xxxiij. c. Nunquid uerba mea non sunt quasi ignis. Exemplum in duobus discipulis euntibus in emaus dicentibus postea. Nonne coz nostrum ardens erat in nobis: dum nobis loq̃ret i uia. Luc. ul. Et deutro. xxxiij. c. dr̃ In dextera eius ignea lex. i. in xpo lex charitatis Uidemus enĩz p experiẽtiã: q̃ discipulus ad magistrum ⁊ doctrinam eius multum afficitur: ⁊ in eius doctrina delectatur ⁊ firmatur: ⁊ quasi vnit̃ spiritus eĩ ad eum. Sic ad ꝓpositum. Cum scriptura sacra sit de deo sine aliq̃ errore: ⁊ plenissime de eo quod potest sciri de ipso: in pñti tractet ò dilectione ⁊ alijs virtutibus. Alie aũt scie diminute ⁊ cũ erroribus. ⁊ doctores ⁊ auctores eaz fuerunt cõiter vicioſi: ⁊ multa etiam friuola ⁊ noxia habeãtur in talibus doctrinis lasciua ⁊ ꝓtra fidẽ Jõ studendo in eis: afficitur mẽs studentis ad talẽ ⁊ reueretur: ⁊ ò ueritate fidei vacillat. Sed ex studio sacre scripture afficitur ad deũ ⁊ ad sanctos q̃ ediderunt libros: ⁊ charitate iflammat ex illuminatiõe de deo ex ipa habita. Unde dr̃ de sapiẽtia q̃ vt dictuz est: permaxime in scriptura sacra infinitus thesaurus est hominib⁹: quo qui vsi sũt ptici pes facti sunt amicitie dei. Declaratio ergo ꝓmonũ illũinat intellectũ etiam ò altissimis. Sicut ãt intellectus est nobilissima potẽtiarũ: ita ⁊ opatio eius ⁊ illuminatõ pfectissimuz op⁹: hinc nobilissimũ intellectum non voluntatẽ per ꝓius non tpes natura: verbũ eternuz: ait. Jo. dñici cardinalis in quodam ope suo: quod appellauit noctiluca: i tellectiuo actu ꝓcedens a patre: lumen de lumine in homie nasciturus assumpsit id: aptius ceteris

tradentibus.b. Aug.⁊ magistro sententiaruz. In huius potentie actu: veritas prima:presentis vite pariter ⁊ future: vno eodemq; sermone determinauit vltimã felicitatem consistere:dicens. Jo. xvij. hec est vita eterna:ut cognoscant te solũ ꝺeuz ⁊ quem misisti iesum christum. Hunc primum ⁊ supremum doctorem: post iucundam ⁊ longam de vita beata inquisitionem:in ultimo de ciui. ꝺi b. Aug.secutus inquit. Ultio est tota merces. Hec etiam ueritas philosophos non latuit. Nam eorum precipuus plato:beatitudinem locauit i participatione diuini luminis:teste.b. Aug.in. xix. de ciui. dei:cui ⁊ ipse assentit. Ultra enim lumen diuinum quo tantus doctor poliebat:non ignorabat ab Aristotele iam forte validissimis rõibus demonstratum: voluntati anteponendum eẽ nobilitate ⁊ opere humanum intellectum.

Sequẽdo igitur §.III.

ãtiq; doctoꝝ gymnasia ꝓbata et uera:fateamur oportet:in parte intellectiua tanquã in sublimiori fastigio:culmen felicitatis viatoꝝ possibilis ⁊ ꝓ prijs naturalibus consequende certius obseruari Sic lego in Geneſis principio:felicem Adam positum in paradiso vt operaretur scilz speculando vtiq; non quãlibet creaturam sistens in ea:sed sic ex tota mole tendens in deum: ut non solum clamaret:quod iam per fidem inspiratam tenebat. Unus ergo princeps: sed ultra progressus noscẽt attributa:⁊ forsitan nationes:illud apostolicum probaturus. Jnuisibilia dei a creatura per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Mirabiliter ergo ⁊ copiosissime sacra scriptura de omnibus illuminat. Unde.b. Aug.qui ꝓ ipsi velatũ uili pendebat aspectum: postmodum intellectus sui detecta caligine:ad Uolusianuz scribens:dicebat de ea. Tanta est latinarum profunditas litteraꝝ: ut in eis quottidie proficerem:si eas solas ab ineũte puericia usq; ad decrepitam senectutem:maximo otio:summo studio:meliori ingenio:conarer addiscere. Jn quibus latet altitudo sapie:ut i nouissimis:acutissimis: fragrantissimis:cupiditate discẽdi hoc contigat:qõ eadem scriptura quodaz loco habet. Cum consumauerit homo:tunc incipiet. Jtem in lib.de doctrina christiana. Quicqd homo extra didicerit:si noxium est: hic damnatur. Si utile est:hic inuenitur. Et cum ibi quisq; inuenerit omnia que utiliter alibi didicit:multo abundantius inueniet in ea:que nusquã alibi inuenire potuit: Hieronymus cui prius post lias Ciceronis sermo huiusmodi horrebat incultus: verberatus ab angelo ⁊ illuminatus: aiebat. Si iuxta Paulum apostolum christus est dei virtus ⁊ dei sapia:ignorantia scripturarum est ignorantia christi:di. xxxvij. legimus. Et in multis ca. p totum. Hinc ⁊ Grego.i moral. Sacra scriptura omnes scientias locutionis sue more transcendit: qz in uno eodemq; sermone:dum narrat gestum prodit mysterium. Et sicut sapientes mysterijs exercet:sic superficie simplices refouet. Habet enim in publico. vnde paruulos nutriat ⁊ seruat:⁊ in secreto vnde mentes sublimium admiratione suspendat. Uerum quia aliqui huic uere assertiõi obsistunt:asserentes voluntatem et actus eius intellectiue potentie cum operationibus eius anteferri:contra quos bellat sctus doctor.b. Tho.in iij. ↄ gentiles:cum palma etiam:si hoc esset verũ: nulla scriptura iam docz recte amare: ⁊ uoluntatem in omnibus dirigere sicut sacra doctrina: ut pz in libris sapientialibus:precipue Salomonis. Unde Hiero.ad demetriadem. Diuinas scriptas sepius lege:immo nunquã de manibus tuis sacra lectio deponatur. Scio in scripturis diuis ꝑ quas solas dei potes cognoscere uoluntatem:prohibẽi quedam:precipi quedam:concedi quedam:suaꝺ ri nonnulla. Prohibẽtur mala:precipiuntur bõa conceduntur media:persuadent perfecta. Ad idẽ Crisſ. super Mat. Jn scripturis sacris ignorans i uenit quid discat:contumax quid timeat. Laborans ꝑmia:pusillanimis mediocris iusticie cibos: qui ⁊si pinguem non faciunt animam:mori tamẽ non permittunt. Qui autem magni animi ẽ:iuenit ibi spirituales escas: que ducant eum prope ad angelorum naturam. Qui uero est a diabolo vulneratus:inuenit sibi cibos medicinales ⁊ salutem per pñiam. Jtem Hugo in lib.de anima ait. Nihil in hac uita dulcius sentitur:nihil auidius sumitur:nil ita mentez ab amore mundi separat: nil ita cõtra temptationes animum roborat:nil ita hominem excitat ⁊ adiuuat ad omne opus:⁊ ad oẽm laborem: sicut studium sacre scripture. Hec ergo doctrina: ⁊ illuminat intellectum:⁊ inflammat affectum. Unde Jsido.in lib.de summo bono. Lectio sanctarum scripturarum geminuz confert donum:qz mentis intellectum erudit:⁊ a mundi vanitatibus abstractum hominem ad dei amorem perducit: Quid ergo prodest in mundanis proficere doctrinis ⁊ inanescere in diuinis:caduca sequi figmenta:⁊ celestia fastidire? Hec oia Joannes dominica ubi supra. Ad hoc facit quod ait Aristotelis in lib.de uegetabilibus. Tria sũt: ut ait Empedocles: in tota rerum varietate precipua scalet nobilis affluentie contemptus: future felicitatis appetitus:⁊ mentis illustratio:quoruz primo nihil honestius: secundo nihil felicius. Tertio ad amborum adeptionem nihil efficacius. Sed nulla doctrina ita illustrat.

Exigitur autẽ ad. §.IIII

noticiam huius sacre doctrine humilitas. Unde subdit. Intellectum dat paruulis. ſ. propria extinctione. Et hoc est quod ait christus: Matbe. xi.

Abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus.s. ſm seculum sapientibus quo ad scientias naturales: prudẽtibus quo ad morales. Et reuelasti paruulis.s. humilibus. Ut enim dicit Greg. Nullum maius obstaculũ ueritati sicut superbia. Et Ptolomeus ait: q̃ inter sapientes ille sapientior: qui ⁊ humilior. Et in prouerbijs. xvi. c. Ubi humilitas ⁊ sapientia. Et q̃ auctões scientiarum secularium: fuerunt superbi: ut patet ad Roma. i. Dicentes se sapientes stulti facti sunt: in multis errantes. Et hinc est: q̃ scientia inflat ab inflatis tradita. Sed charitas: qua incaluerũt auctores sacrorũ librorũ: cum expositionibus eorum sanctis doctorib⁹: edificat: fundamentum iaciens in humilitate ad omnem ueritatem. Et sic deus emittit fontes virtutum in conuallibus humilitatis. Hinc ⁊ Petrus Damianus. Platonem latentis necesse secreta rimantes respuo: planetarum circulis metas: astrorũq̃ meatibus calculos affigentem: cuncta etiam sperici orbis climata radio distiguentem Pitagoram pupendo. Nichomacũ quoq̃ tritum ephemeridibus digitos abdico. Eclidẽ perplexis geometricalium figurarum studijs incuruumq̃ declino. Cunctos sane rhetores: cum suis coloribus et entimematibus distincte pretereo. Omẽs dialecticos cuz suis sillogismis ⁊ sophisticis cauillationibus indignos hac questione decerno. Tremãt cynici suam iugiter amare sapientie nuditatem. Querant peripathetici latentes in profundo putei veritatem. Ego summam a te ueritatem quero: illam videlicet que de terra orta est: non iam in puteo ignobiliter latitantem: sed de omni mũdi potestate regnantem. Quid mihi insanientiũ fabulosa comenta? Quid mihi tumentium tragediarum contorquata uel conturbata discrimina? Desinant comicorum turbe: uenena libidinum crepantibus buccis effluere. Lesset satyrorum vulgus: suos exclamatorie denunciationis amaris dapibus honerare. Non mihi Tulliani oratoris ac aurati lepide vrbanitatis trutinẽt verba. Nõ Demosthẽici rhetores captiose suadele argumẽta versuta componant. Cedant in suas tenebras oẽs terrene sapientie fecibus delibuti. Nihil mihi cõferant sulphureo caliginose doctrine splendore togati: christi me simplicitas doceat: verba sapientiz rusticitas ambiguitatis mee uinculum soluat: q̃ iuxta Pauli vocem placuit deo p stultitiam predicationis: saluos facere credentes. Littera que occidit: abscedat: spiritus uiuificator assistat. hec ille. Hinc ⁊ Aug. ad Dioscorum. Humilitati saluberrime: quam dominus noster iesus christus: ut docet humiliatus esset: maxime adueratur: quedam ut ita dixerim: imperitissima scientia: deum nos scire gaudemus: quid Anaximenes: quid Anaxagoras: quid Democritus senserit: ⁊ ceteri: ut docti ⁊ eruditi videamur.

Q̃ necessariũ fuit §. v.

ad humanam salutem: esse quandam doctrinam scõm diuinam reuelationem: que dicitur scriptura sacra. s. veteris ⁊ noui testamenti: preter physicas disciplinas: que ratione humana inuestigant probat. b. Tho. in prima parte summe. q. i. arti. i: Et hoc tripliciter. Primo quia homo ordinat a deo ad quendam finem: qui excedit comprehẽsionem humane rationis: ſm illud Isa. lxiij. Oculus non uidit deus absq̃ te que preparasti diligentibus te. Finez autem oportet esse precognitũ hominibus: qui suas ⁊ intentiones ⁊ actiones debent ordinare in finem. Unde necessarium fuit homini ad salutem: q̃ nota fierent ei quedaz per reuelationem diuinam: que rationem humanaz excedunt. Secundo: quia ad ea que etiam rõe humana de deo inuestigari possunt: fuit necessarium hominem instrui reuelatione diuina: ex eo q̃ veritas de deo per rationem inuestigata a paucis ⁊ per longum tempus haberi potest. Nã pauci sunt qui vacent studio litterarum: siue propter paupertatem: siue propter occupationes in alijs: siue propter ebetudinem ingenij. Qui etiam uacant in his: oportet per longum tempus studio intendere. Nam methaphysica que de deo docet ⁊ probat rationibus: est vltima physicarum doctrinarum: ⁊ presupponit alias sciencias prius pertempora acquisitas: vt ergo citius ⁊ cõmunius habeatur noticia de deo ⁊ alijs necessarijs ad salutem: necessarium fuit dari doctrinam sacre scripture: cuius omnes sunt capaces ⁊ cito: de his q̃ scire oportet de deo ⁊ agendis. Unde christus dixit apłis. Euntes in mundum vniuersum: predicate euangelium omni creature Marci vltimo: quia omne genus hominum est capax talis doctrine ⁊ cito. Tertio quia alie doctrine per rõnem habentur: ⁊ si multas veritates de deo ⁊ creaturis contineant: omnes habent admixtos errores: iuxta illud. Omnis homo mendax: ex eo q̃ ratiõe naturali innitũtur: que deficit sepe ⁊ precipue circa diuina. Unde ⁊ omnes philosophi inueniuntur errasse: circa ea: que sunt necessaria ad sciendum seu credenduz. Et ideo oportuit tradi doctrina in qua esset omnimoda veritas: sine admixtione alicuius erroris. cuius veritatis cognitione dependet tota salus hominis: que est in deo. Hec est autem scriptura sacra: que est a deo reuelata: qui mentiri non potest nec falli. Unde secure ⁊ sine aliquo dubio falsitatis ei inhereat: ⁊ ſm veritatem eius se dirigat circa diuina ⁊ humana. Et sic patet q̃. preter scientias philosophicas: fuit necessarium ⁊ utile haberi doctrina sacre scripture. vt citius cõmunius ⁊ certius habeatur noticia de deo: ⁊ alijs necessarijs ad salutem. Unde ij. ad Thimo. iij. dicit apostolus. Omnis doctri

na diuinitus reuelata vtilis est ad docendum: ad arguendum: ad corripiendum: ad erudiēduz ad iusticiam. Et quanuis ea que traduntur in scriptura sacra: sint supra hominis rationem: non tñ ea querendo sit contra illud Eccī. iij. Altiora te ne quesieris: quia non queruntur ratione demonstratiua vt in metaphisica inuestigando: sed fide humiliter suscipiendo.

Q sacra doctri §. VI.

na est scientia: et vna et speculatiua et practica Primum sic declarat beatus. Tho. in prima p te. q. j. Duplex est genus scientiarum. Quedam enim sunt que procedunt ex principijs notis lumine naturalis intellectus: sicut arithmetrica et geometria et huiusmodi. Quedam sunt que procedunt ex principijs notis lumine superioris sciētie: sicut musica procedit ex principijs notificatis per arithmetricā. Et hoc secundo modo doctria sacra est scientia: procedens ex principijs notificatis per arithmetricam: lumine superioris scientie que est dei et beatorum. Unde sicut musica credit nō probat principia sibi tradita ab arithmetica et ex illis procedit ad argumentandum: ita sacra doctrina credit principia a deo reuelata: vt sunt articuli fidei: ex quibus argumentat et probat p tinentia ad christianam religionem. Et cum scientie non sint singularium sed vniuersalium: in sacra doctrina multa singularia ponuntur. vt de gestis. Abraham: ysaac ꝛ aliorum: non quia de eis principaliter tractetur: sed introducuntur in exemplum uite: sicut in scientijs moralibus: ac ēt ad ostendendam auctem virorū: p ꝙs reuelatio a dō ad nos processit. Hec est illa scientia de qua dī in libro sapientie. viij. c. Uani sunt omnes hoīes in quibus non subest scientia dei. Est āt una scientia hec doctrina: secundum vnam formalem rationem obiecti: quia quecunq; considerat in ea tradita: considerat sub hac vna ratione: inquātū sunt diuinitus reuelata. Quanuis enim hec doctrina tractet de deo et creaturis: non tamē ex quo sed principaliter de deo: de creaturis autem secūdū ꝙ referuntur in deum vt ad principium vel finem. Unde sapientie. x. figulariter dicitur: dedit illi scientiam sanctorum. Licet autem in alijs scientijs alia sit speculatiua alia practica scientia: tamen sacra doctrina conprehendit sub se vtrunq;: sicut et deus: cuius scientia est eadem scientia qua se cognoscit: et ea que facit. Magis tamen ē speculatiua ꝙ practica: quia principalius agit de rebus diuinis ꝙ de actibus humanis: de quibus agit: secundum ꝙ homo ordinatur per eos ad p fectam dei cognitionem in qua beatitudo eterna consistit.

Q hūius sciētie §. VII

subiectum sit deus: sic declarat. b. Tho. vbi supra articulo. vij. Sic se habet subiectum ad scientiaz: sicut obiectum ad potentiam uel habitum. Proprie autem assignatur obiectum alicuius potentie uel habitus illud: sub cuius ratione omnia referuntur ad illam potentiam uel habitum: sicut homo et lapis referuntur ad potentiam: uisus in ꝙtum sunt colorata, Unde coloratū est obiectū visus. Omnia autem que tractantur in sacra scriptura tractantur sub ratione dei: uel quia sunt ipse deus: uel quia habent ordinem ad deum ut principium finem. Unde sequitur ꝙ vere deus sit subiectum in hac scientia. Et hoc etiam patet ex principijs huius scientie: que sunt articuli fidei: q̄ est de deo. Idem autem est subiectum principioꝝ ꝛ totius scientie: cum tota scientia virtute contineatur in principijs. Patet etiam hoc ex nomie. Dicitur enim ista scientia theologia: a theos quod est deus et logos qō ē sermo q̄i fmo de deo. Et ꝙ uis in qualibet scientia supponatur de subiecto quid est. In sacra autem doctrina hoc non supponitur: quia nō potest scōm Da. de deo sciri quid est in presenti: tamen utimur in hac doctrina effectu eius: uel nature uel gratie loco diffinitionis ad ea que de deo in hac doctrina considerantur: sicut in aliquibus scientijs phicis demonstratur aliquid de causa per effectum accipiendo effectū loco diffinitionis cause.

Hec doctrina §. VIII.

nobilior est ceteris scientijs: ꝛ sapientia permaxie dicitur. Q sit nobilior alijs scientijs sic probatur b. Tho. vbi supra arti. v. Cum ista scientia sit speculatiua ꝛ practica: quantum ad aliquid transcēdit omnes alias scientias tam speculatiuas ꝙ practicas. Scientiarum enim speculatiuarum: una ē altera dignior: tum propter certitudinem: tum p pter dignitatem materie. Et quantum ad utrūq; hec scientia omnes speculatiuas scientias excedit. Et fm certitudinem quidem: qz alie scientie hñt certitudinem ex lumine naturali rationis humane que pōt errare. Hec autem ex lumine diuine scientie que decipi non potest. Secundū autem dignitatem materie: quia ista scientia est de his principaliter que sua altitudine rationez transcēdūt. Alie vero scientie considerant tantum ea que rationi humane subduntur. Quantum autem ad practicas scientias. Illa est dignior: que ad utiliorem finem ordinatur: sicut ciuilis militari. Nā bonum exercitus ad bonum ciuitatis ordinatur. Finis autem huius doctrine in quantum est practica: est beatitudo eterna ad quam sicut ad ultimum finem ordinantur omnes fines aliarum scientiarum practicarum. Et sic fm omnem modū est omnibus dignior. Unde alie scientie dicuntur

ancille eius. hec autem domina. Juxta illud pro uerbio. ix. Sapientia edificauit sibi domum ⁊c. misit ancillas suas vocare ad menia ciuitatis dubi tari Et quanuis de pncipijs aliarum scientiarum non possit: sed de principijs huius scientie que sūt articuli fidei ab aliquibus dubitetur: non propt hoc est minus digna alijs. Nam nihil prohi bet quod est certius secundum naturam: esse mi nus certum quo ad nos: quod contingit propter debilitatem intellectus nostri: qui se habet ad ma nifestissima rerum: sicut oculus noctue ad lumen solis: vt dicitur in. ij. methaphysice. Unō dubita tio que accidit aliquibus circa articulos fidei: nō est propter incertitudinem rei de qua est: sed pro pter debilitatem intellectus nostri: ⁊ tamen mini mum quod potest haberi de cognitione rerum altissimarum: est desiderabilius q̄ certissima co gnitio que habetur de infimis rebus: ut dicitur in. xi. de animalibus. Q̄ etiam hec scientia ac cipiat aliqua a philosophicis disciplinis: vt patet in libris sc̄oz doct. bea. Augusti. b. Hieron. et aliorum: qui multa inducunt testimonia ⁊ decla rationes ⁊ philosophis et hnicis: hoc non est qua si necessario eis indigeant: sed ad maiorem mani festationem eorum que in hac scientia tradūtur. Non enim accipit sua principia ab alijs scientijs: sed immediate a deo per reuelationem. Et ideo non accipit ab alijs scientijs tanquam a superiori bus: sed utitur eis tanquam inferioribus ⁊ ancil lis: sicut architectores utuntur subministrationi bus: ⁊ ciuilis militari. Et hoc ipsum q̄ sic utitur eis: non est propter defectum vel insufficientiam eius: sed propter defectum intellectus nostri: qui ex eis: que per naturalem rationem ex qua proce dunt alie sc̄ie cognoscuntur: facilius manuduci tur in ea que sunt supra rationem que traduntur in sacra scriptura.

Doctrina sacre §. IX.

scripture permaxime dicitur sapientia. Unde De uteronomij. iij. in principio legis dicitur. hec est uestra sapientia ⁊ intellectus coram populis. Et ut dicit beatus Thomas in prima parte. q. p̄ma articulo. vi. Inter omnes sapientias hūanas nō solum in aliquo genere tantum: sed simpliciter ē maxima sapientia: huius ratio est. Cum sapientis sit ordinare ⁊ iudicare. Judicium autem per al tiorem causam de inferioribus habeatur. Ille sa piens dicitur in vnoquoq3 genere qui altissimaz causam iudicat illius generis. Sicut in genere edi fitij: artifex qui disponit formam edificij domus: dicitur sapiens architectus: respectu inferiorum artificum qui dolant lapides et parant cementū. Unde dicitur. i. Corinthi. iij. vt sapiens architec tus fundamentum posui. Et in genere totius hu mane vite prudens dicitur sapiens: in quantum ordinat humanos actus ad debitum finem. Un de dicitur prouerbio. x. Sapiētia est viro prudē tia. Ille igitur qui considerat simpliciter altissi mam causam totius vniuersi que deus est: maxie sapiens dicitur: ūde ⁊ sapientia dicitur esse digni or cognitio que habeatur: secundū bea. Augusti. xij. de trini. Sacra autem doctrina: proprijssime determinat de deo: secundū q̄ est altissima causa quia non solum quantum ad id quod est per cre aturas cognoscibile: quod philosophi cognoue runt: sc̄om illud ad Roma. i. Quod notum est dī manifestum est in illis idest quod cognosci potest de deo per naturalem rationem fuit illis notum. Sed etiam quantum ad id quod est notum sibi soli de se ipso ⁊ alijs per reuelationem cōmunica tum: sc̄om illud. i. Corin. xi. Quod oculus non ui dit: nec auris audit: nec in cor hominis ascendit: que preparauit deus diligentibus se: nobis re uelauit deus per spiritum suum. Unde hec doctri na sacra: non supponit sua principia ab aliqua scientia humana ut dictum est supra: sed a scien tia diuina a qua sicut a summa sapientia omnis nostra cognitio ordinatur. Nec ad eam pertinet probare principia aliarum scientiarum: sed solū iudicare de eis. Quicquid enim in alijs scientijs ē uenitur contrarium huic doctrine: totum condē natut ut falsum: sc̄om illud. ij. Corinth. x. Arma nostra scilicet scripture sacre non sunt carnalia: sed spiritualia deo: consilia destruentia: ⁊ omnē altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei. Et ut agnoscatur differentia huius sapien tie idest doctrine a sapientia que est donum spi ritus sancti. Sciendum est: q̄ cum iudicium ad sapientem pertineat sc̄om duplicem modum iu dicandi. Sic dupliciter dicitur sapientia. Uno e nim modo contingit aliquem iudicare per modū inclinationis: sicut qui habet habitum uirtutis recte iudicat de his que agenda sunt secundum il lam virtutem: in quantū ad illa inclinatur. Alio modo contingit aliquem iudicare per modum cognitionis: sicut aliquis bene instructus in scien tia morali. bene iudicare potest de actibus virtu tum: etiam non habeat habitum earum. Primo ergo modus iudicandi de diuinis pertinet ad sa pientiam que est donum: secundum illud. i. Cor. ij. Spiritualis omnia iudicat. Sed secundus mo dus iudicandi de diuinis pertinet ad hanc doctri nam que sapientia dicitur: fm q̄ per studium ha betur: lz eius p̄ncipia per reuelationem sint.

Doctrina sacre §. X.

scripture est argumentatiua. Unde dicit aposto lus ad Thimoth. i. Amplectētē eum qui secun dum doctrinam est fidelem sermonem: ut potēs

sit exhortare in sana doctrina ut eos qui ꝯdicunt arguere. Pro cuius declaratione sciendum secundum bea. Tho. in prima parte. q. i. arti. viij. Sicut alie scientie non argumentantur ad sua principia probanda: sed ex ipsis principijs argumentatur ad aliqua alia ostendenda in ipsis scientijs. Ita hec doctrina non argumentatur ad sua principia probanda que sunt articuli fidei sed ex eis ꝓcedit ad aliquid aliud ostendenduz. Sicut apostolus .i. ad Corinthi. xv. Ex resurrectione christi argumentatur ad resurrectionem communez probandam. Sed tamen considerandum q̄ in scientijs philosophicis inferiores scientie nec probant sua principia: nec contra negantem sua principia disputant: immo hoc relinquunt superiori scientie. Suprema vero int̄ eas que est methaphysica disputat contra negantem sua principia: si aduersarius aliquid cōcedat. Si autem nihil cōcedit: non potest cum eo disputare: potest tamen soluere rationes ipsius. Unde cum sacra doctrina non habeat superiorem scientiam: disputat cum negante sua principia: arguendo quidem si aduersarius aliquid concedat eorum que per diuinam reuelationem habentur: sicut per auctoritates sacre scripture disputatuz contra hereticos. Et per unum articulum disputamus contra negantem alium. Si vero aduersarius nihil concedat eorum que sūt diuinitus reuelata sacra scriptura ut pagani: non remanet amplius uia ad probandum articulos fidei per rationem: sed ad soluendum rationes si quas inducit contra fidem. Cum enim fides infallibili veritati innitatur. Impossibile autem sii uero demonstrari contrariū: manifestum est probationes que contra fidem inducuntur: non esse demonstratiuas: sed argumenta solubilia. Non ergo ex argumentis humane rationis proceditur ad probandum que sunt fidei: sed ex articulis fidei argumentatur per hanc doctrinam ad alia probāda. Et sic non est contra qō ait. b. Ambro. Tolle argumenta vbi fides queritur quia loquitur de argumentis rationis humane ad probandum fidem. Et notandum diligenter secundum bea. Thom. ubi supra: q̄ argumentari ex auctoritate: est maxime proprium huius doctrine: eo q̄ principia huius doctrine ex reuelatione habentur: & sic oportet q̄ credatur auctoritati eorum quibus reuelatio facta est. Nec hoc derogat dignitati huius doctrine. Nam licet locus ab auctoritate qui fundatur super reuelatione humana sit infirmissimus: vt de hoc loquitur Boetius dum dicit: locum ab auctoritate debilissimum. Locus tamen ab auctoritate que fundatur super reuelatiōe diuina: cuiusmodi est auctoritas sacre scripture: est efficacissimus. Utitur tamen doctrina sacra ratione humana: non quidez ad probanduz fidem: quia per hoc tolleretur meritum fidei: sed ad manifestandum ea que tradūt in hac doctrina. Cum enim gratia non tollat naturam sed perficiat: oportz q̄ naturalis ratio subseruiat fidei: sicut & naturalis inclinatio uoluntati charitati obsequitur. Unde apostolus. ij. Corinthio. decimo. In captiuitatem redigentem omnem intellectum in obsequium christi. Et inde est q̄ etiā auctoritatibus philosophoz sacra doctrina utitur: qui per rōem nālem veritatem cognoscere potuerunt. Sic Paulus act. xvij. inducit verbum arati dicens. Sicut et quidam poetaz vestrorum dixerunt: genus dei sumus. Sed tamē sacra doctrina his argumentis utitur quasi ex traneis argumentis et probabilibus. Auctoritatibus autem sanctorum doctorum utitur: quasi arguendo ex proprijs sed probabiliter. Innititur enim fides nostra reuelationi apostolis et prophetis facte: qui canonicos libros scripserunt non autem reuelationi si qua fuit alijs doctoribus facta. Unde dicit bea, Aug⁹. in epistola ad hieronymum. Ego solis eis scriptoribus qui iam canonici appellantur didici: hunc timorem honoremq̄ referre: ut nullum eorum scribendo errasse audeam: credere. Aut si in eis aliquid offendero, quod videatur contrarium ueritati: nihil aliud q̄ uel mendosum esse codicem: uel non esse assecutum interpretem quod dictum est: uel me minime intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego ut quantalibet sanctitate quantaue doctrina polleant: non idco verum putem: quia ita ipsi senserint: sed quia mihi per alios auctores uel canonicas uel probabiles rationes q̄ a uero non abhorreant persuadere poterunt. Hec ille. Et habetur di. ix. Ego. Idez in tertio de trini. in prologo. Noli meis litteris quasi canonicis scripturis inseruire sed in illis quodcunq̄ credebas: cum inueneris incunctanter crede. In istis autem quod certum habebas nisi certum intellexeris noli firme tenere. o. e.

Doctrina sacra .§.xi.

vtitur metaphoris. Unde dominus dicit Osee xij. Ego visionem multiplicaui eis: & in manibus prophetarum assimilatus sum. Tradere autem aliquid sub similitudine: pertinet ad methaphoram. Qō autem sit conueniens sacre scripture tradere diuina & spiritualia sub corporalium methaphoris sic probat bea. Tho. in prima parte q. i. articulo. nono. Deus omnibus prouidet: secūdum q̄ competit eorum nature. Est autem naturale homini: vt per sensibilia ad intelligibilia de

ueniat: quia omnis nostra cognitio a sensu habz initium. Unde conuenienter nobis in sacra scriptura: sub methaphoris traduntur diuina ⁊ spiritualia. Et hoc est quod dicit Diony. in li. cele. hierarchie. Impossibile est nobis aliter lucere radiū diuinum: nisi veritate sacrorum velaminum circunuelatum. Conuenit etiam hoc sacre scripturē: quia communiter ipsa proponitur tam rudibus q̄ doctis: secundum illud Ro. i. Sapientibus ⁊ insipientibus debitor sum: ut ergo saltim uel sic rudes capiant diuina ⁊ spiritualia: qui ad intelligibilia secundum se capienda non sunt idonei: conuenienter sub similitudinibus rerum corporalium: spiritualia in scriptura sacra traduntur. Et quāuis poetica que est infima scientiarum utatur methaphoris: non tamen eadem ratione qua et sacra doctrina que est maxime digna super alias. Triplici autes ex causa vtit̄ q̄s methaphorica locutione: videlicet propter representationem: propter necessitatem: ⁊ propter vtilitatem: propter primam causam utitur poetica methaphoris scilicet propter representationem ut delectet. Representatio enim est homini delectabilis. vnde ⁊ meretricule dicuntur precipue poetica: quia demulcent aures: ⁊ delectant legentes. Propter secundam autem causam: ⁊ tertiam: sacra doctrina utitur methaphoris principaliter: ⁊ si hoc etiam d̄lectet propter necessitatez: uidelicet: quia vt dictū est aliter non possent homines precibus rudes capere spiritualia: nisi per similitudines rerum materialium. Nec ex hoc radius diuine reuelationis destruitur propter figuras sensibiles quibus circū uelatur: vt dicit Dionysius: sed remanet in sua veritate ut mentes quibus reuelatio fit non permittat in similitudinibus remanere: sed eleuet eas ad cognitionem intelligibiliū. Et per eos quibus reuelatio facta est: alij etiam circa hoc instruantur. Unde ea que in uno loco traduntur sub methaphoris: in alio loco expressius exponuntur: Propter utilitatem etiam quod est tertia causa methaphorarum: sacra doctrina utitur methaphoris: ut quia ipsa ocultatio veritatis sub figuris est vtilis ad exercitium studiosorum: ut manibus fricantes spicas laborando ad latentia grana perueniant more discipulorum. Unde reficiantur: ⁊ d̄ obtrusis fauorum cellulis mel educentes: spiritū super mel dulcem degustent fideles: qui forte de apertis locutionibus fastidirent. Tum etiam quia per hoc occultatur veritas infidelibus: ne ea que sunt fidei irrideant. vnde ⁊ christus ait Mathei septimo. Nolite sanctum dare canibus neq; mittatis margaritas uestras ante porcos: quia scilicz secreta fidei in fidelibus non sunt pandenda: vt exponit Origeñ. distinc. xliij. In mandatis. Notandum etiam sicut docet Dionysius in. ij. capit. cele. hierarchie: q̄ magis conueniens: q̄ diuina nobis tradantur sub similitudinibus vilium corporum q̄ nobiliorū: triplici ex causa. Primo quia per hoc magis liberatur animus noster ab errore Manifestum enim apparet: quia hec secundum proprietatem non dicuntur de diuinis: quod posset esse dubium: si sub figuris nobiliorū corporū diuina traderent: maxīe apud illos q̄ nihil aliud a corpib' nobilibus excogitare nouerit. Secundo q̄ h̄ mod' ē conuenientior cognitioni quā d̄ deo habemus in hac uita. Magis enim manifestatur nobis in uita ista quid non est: q̄ quid est. Et id̄o similitudines illorum que magis elongātur a deo ueriorem in nobis faciunt extimationem de deo: q̄ sit supra id quod de eo didicim' uel cogitamus

Tertō per huiusmodi uilia magis ocultantur indignis.

De quadruplici .§. XII.

sensu seu modo exponendi sacre scripture scilicz literali: allegorico: tropologico: ⁊ anagogico. Unde versus. Littera gesta docet quid credas allgorica. Moralis quid agas: quo tendas anagogia. Sicut verbi gratia. Hierusalem secundum naturalem sensum cum de ea agitur in scriptura: significat ciuitatem quandaz que destructa fuit a romanis pricipibus. Secundum allegoricuz sensum significat ecclesiam. Secundum tropologicum designat animam. Secundum anagogicum insinuat supernam patriam. Unde Gregori. dicit in. xv. moral. q̄ sacra scriptura omnes scientias ipso locutionis sue more transcendit: quia vno eodēque sermone: dum narrat gestum: prodit mysterium .i. innuit spiritualē itellectū ut dicet Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. in parte. q. p̄ma artic. decimo: q̄ auctor sacre scripture deus est: in cuius potestate est: vt non soluz voces accommodet ad significandum: quod etiam homo facere potest: sed etiam res ipsas. Et ideo cum in omnibus sciētijs voces significent: hoc habet proprium ista scientia: q̄ etiam res significate per uoces etiam aliquid significant. Illa ergo significatio prima: qua uoces significant res: pertinet ad primum sensum qui est sensus historicus seu litteralis. Illa vero significatio qua res significate per voces significant alias res: dicitur sensus spiritualis: qui fūdatur super litteralem: ⁊ eum supponit. Hic autez sensus spiritualis triphariam diuiditur. Sicut enim dicit apostolus. Lex vetus figura est noue legis. Et ipsa noua lex est figura future glorie: vt dicit Diony. In noua etiam lege ea que in capite sunt gesta: sunt signa eoꝝ que nos rgere debem'.

Secundum ergo ea que sunt ueteris legis significant ea que sunt noue legis: est sensus allegoricus Secundum uero ea que facta sunt in christo: uel significant christum: sunt signa eorum que nos agere debemus: est sensus moralis. Prout uero significant que in futura gloria: est sensus anagogicus. Quia uero sensus litteralis est ille quem auctor intendit: auctor autem sacre scripture deus est: qui omnia simul suo intellectu cōprehendit: non est inconueniens: ut be. Aug. dicit i. xij. cōfess. si etiam secundum sensum litteralem in vna littera sacre scripture plures sensus reperiuntur. Sicut uerbi gratia. Illud quod a deo dicitur: ij Reg. vij. de filio dauid salomone. Ego ero illi in patrem: ipse erit mihi in filium ꝛc. dupliciter exponitur secundum litteram: vno modo de christo idest dei filio incarnato. Et ad istum intellectum inducit apostolus ad Hebreos. i. auctoritatem ad probandum christum dei filium: procedendo secundum sensum litteralem dicte auctoritatis. Nam allegoricus non est argumentatiuus. Et quod sequitur in textu. Si quando deliquerit arguam eum in virga uirorum: si referatur ad christum: intelligitur de corpore eius mystico. Vl̄ referetur solum ad Salomonem. Alio modo ad litteram exponitur de Salomone: qui fuit filius dei per adoptionem dum bonus fuit. Et ex uerbis sequentibus arguunt aliqui Salomonem. et si a deo auersus propter amorem mulierum. tandem ad eum reuersum per penitentiam: ꝛ punitum in virga virorum insurgentium contra eum Unde subditur. Misericordiam autem non auferam ab eo. Notandum etiam: ꝙ cum beat⁹ Augustinus dicat: ꝙ illud quod vetus testamentum continet: traditur quadriphariam scilicet secundum historiam: secundum etymologiam: secundum anagogiam: ꝛ secundum allegoriam: ut dicit be. Thom. Prima tria pertinent ad sensum litteralem. Nam historia est: vt dicit bea. Augustinus cum simpliciter aliquid proponitur. Etymologia: cum causa dicti assignatur: sicut cum dominus assignauit causam quare mox permisit dari libellum repudij: scilicet propter duritiam cordis eorum: Matbei. xix. Anagogia uero est: cum ueritas unius scripture ostenditur ueritati alterius non repugnare. Allegoria autem quam quarto loco ponit: comprehendit alios tres sensus scripture: scilicet et Anagogicum: ꝛ Allegoriam

Item sensus parabolicus sub litterali sensu continetur. Nam per uoces significatur aliud proprie: aliud figurate: nec est litteralis sensus Ipsa figura: sed significatum per figuram. Non enim cum scriptura nominat brachium dei: est sensus litteralis de membro corporali ei⁹ sed de virtute operatiua sua. Et similiter quod christus in parabolis ait de vinea culta: et agro sato: et nuptijs et huiusmodi: ad sensum litteralem pertinet: id quod christus intendebat per illas parabolas: ut de ecclesia uel uerbo predicato et huiusmodi. Siquis autem exponeret parabolam de vinea de anima in particulari: iam ille esset sensus tropologicus seu moralis. Nec oportet omnem auctoritatem scripture aut etiam historiam exponere secundum istum quadruplicem sensum: sed modo secundum vnum: modo secundum alium: ut dicit. Origen. tractās illud de archa Noe. ꝙ erat hic camerata et tricamerata. Et quod dicit beatus Gregorius n moralibus: uel alij doctores ꝙ aliquando scriptura non potest intelligi secundum litteram: intelligitur secundum superficiem seu corticem littere non ꝙ scriptura in omni parte sua habeat intellectum uerum litteralem: qui non occidit sed viuificat. Sicut uerbigratia: cū ait psalm. lxxviij. Comederunt iacob ꝛc. secundum litteram idest corticem littere nusquam inuenitur iacob comestus: et ideo non potest intelligi hoc secundum litteram idest corticem littere. Sed sensus litteralis est: ꝙ populus ille iudeorum: dictus Jacob quoniam ab eo descendit: fuit pluries propter peccata sua quasi ad nihilum deductus diuersis flagellis sicut id quod comeditur ad nihilum deducitur. Item ex multiplicitate horum sensuum nō sequitur aliqua confusio in sacra scriptura: cum omnes sensus fundetur super unum scilicet litteralem. Ex quo solo potest trahi argumentum. Non autem ex his que secundum alium triplicez sensum dicuntur: ut dicit beatus Aug. ad Uincentium donatistam. Nec tamen ex hoc deperit aliquid sacre scripture: quia nihil sub spirituali sensu continetur fidei necessarium. quod scriptura alibi per litteralem sensum non tradat. Sicut uerbigratia: ad ostendendum ꝙ christus voluntarius accessit ad passionem: est figura: qz Jsaac permisit se sponte ligari ab abraam ad victimandum sed istud expresse: habetur Jsa. liij. vbi dicitur. Oblatus est quia ipse voluit ꝛc. Et quod Hieronymus ait ad Paulinum: ꝙ vitiosissimum genus dicendi est deprauare scripturas: et ad sensum suum scripturam trahere

etiam repugnantem: uidetur intelligendum quo ad expositionem scripture lr̃alē: nā quo ad sensū spūalē oīs expositio scripture fundata ī vitate fidei: ⁊ ꝯgruēter aptata bona ē: ⁊ oēs doctores talibus vtunt̃. Qñqꝫ ēt id qd̄ male gestū ē ꝑm litterā seu historiā: significat spūaliter aliquid bene factum: ut dicit. b. Grego. in moral̃. Quid enī scelestius dauid in adulterio ⁊ occisiōe vrie? Et quid fidelius vria? et tñ ut ip̄e exponit dauid significat deū: ⁊ vrias ppl̃m iudeoꝝ reprobatū.

De septē regulis. §. XIII

que ab aliquibus dicūt̃ claues: qꝛ per eas aperitur intellect⁹ in multis: ad intelligendū scripturas sacras: q̄s ponit Isido. in p̄mo libro de sūmo bono. Et. b. Aug. in lib. de doctrina christiana. Et dicit eas fuisse tyconij: ut refert Nico. de lira ī ꝓlogo super penthatheuchon. Qui ēt dicit: ꝙ uolenti ꝓficere in studio sacre scripture: necessariū est incipere a sensu litterali: qꝛ ille est fundamentum: et ex solo illo argumentari potest circa dubia fidei: ⁊ moꝝ: nō ex sensibus spiritualibus. Est ḡ prima regula seu clauis sapientie de dño iesu xp̄o: et eius corpore mystico quod ē ecclesia: qꝛ per cōnexionez capitis ad corpus sacra scriptura sub vno ꝯtextu: quasi sub eadez persona aliqñ loquit̃ de vtroqꝫ: d̄ uno transiens ad aliud: v̄bigratia: Isa. lxi.. Induit me uestimentis salutis: ⁊ indumēto iusticie circūdedit me quasi sponsū d̄coratū corona: ⁊ quasi sponsā ornatā monilibus suis. Qꝛ enī dicit quasi sponsū loquitur de christo. Et qd̄ seq̄t̃ quasi sponsā ornatā monilibus suis: intelligit̃ de ecclesia. Sil̃r quod dicitur Cant. i. Osculetur me osculo oris sui: qꝛ meliora sunt vbera eius uino. Quod dicit osculetur me osculo oris sui: verbuz est sponse frui sponso desiderantis. Quod autez subdit: qꝛ meliora sunt vbera eius vino: verbum est sponsi ecclesiā cōmendantis: siue de duobus p̄ceptis dilectionis: e quibus elicitur lac refectiōis pure: superantis vinum mundane delectationis. Siue intelligatur de duobus testamentis scripture. Unde exprimitur lac doctrine excedentis secularem omnem scientiam. Secūda regula ē de corpoꝛ̄ domini mystico vero ⁊ simulato. Eccl̃ia enim est sagena nondum tracta ad littus: continens pisces bonos ⁊ malos permixtos: sed separādos ab inuicez in fine mundi: vt dicitur ꝑabolice Mathei. xiij. Et ideo ī sacra scriptura mali commendantur cum bonis quibus sunt permixti: sicut Osee. xi. Israel ⁊ dilexi eam. Et ecōuerso: aliqñ boni vituperantur cum malis: sicut Isa. i. Cognouit bos possessorē suum: ⁊ asinus presepe dñi sui: Israel autem non cognouit me. Aliquado in eodem contextu exprimitur quid ad bonos pertineat quid ad malos: sicut Canti. i. Nigra sum sed formosa sicut tabernacula cedar: sicut pelles Salomonis. Uerba sunt sponse ecclesie: que ratione maloꝝ dr̄ nigra: ⁊ rōe bonoꝝ fōmosa. Et qd̄ subditur pro exēplo. Sicut tabernacl̃a cedar. hoc refertur ad malos. Ex cedar enī descenderūt sāraceni nigri vitijs. Quod additur: sic̄ pelles salomonis: applicatur ad bonos. Salomon significat h̄ deū. Pelles tabernaculi qd̄ postea transiuit ī templū quibus cooperiebatur iacinctine ⁊ rubricate sunt virtutes sapientie ⁊ charitatis: que opit multitudinem pc̄coꝝ. Tertia regula est de spiritu ⁊ littera: ꝑm ꝙ accipitur sub eadem littera sensus historicus ⁊ mysticus: qꝛ veritas historie est tenenda: ⁊ ad spiritualem sensum referenda. Sic̄ apostolus loquens ad Gal̃. iiij. dicit Is qui ꝑm carnē natus est. i. ismahel: persequebatur eum qui ꝑm spiritum natus est. i. Isaac: trahendo eum seu allitiendo ad malū. Et figurat spiritualiter malos ī ecclesia persequi bonos: saltem moribus prauis. Potest ēt aliter exponi dicta regula: vt referatur utrūqꝫ ad sensū litteralem tm̄: qui qñqꝫ ē duplex. Sicut illud ꝙ dñs dicit. i. paralippo. xvij. Ego ero illi in patrem ⁊ ipse erit mihi in filiū. hoc intelligitur ꝑm lr̃am de Salomone ⁊ de christo: ut dictum est supra. Sed prout intelligitur de christo: potest esse sensus spiritualis: ꝑm quid: in quantuz scilicet christus fuit figuratus in Salomone.

Quarta regula est de specie ⁊ genere seu d̄ parte ⁊ toto: cum de uno transitur ad aliud. Sicut Isa. xiij. Primo loquitur contra babilonem spālit̃ cum dicit. Onus babilonis. i. flagellum ⁊ malū inducendū sup talem ciuitatem: ⁊ trāsit ad itelligenduz verbū de toto mūdo generaliter per hoc quod subditur. A sūmitate celi dñs ⁊ vasa furoris eius: vt dispdat oēm terrā. Postea reuertitur ad loquendū de ciuitate illa babilonie specialiter cū dicit. Ego suscitabo sup uos medos: qui argentū non querant: qꝛ scilicet darius medus cum nepote suo cyro cepit babylonem: ⁊ interfecit Balthasar regem eius: Dañ. v. Quinta regula est de temporibus: que contingit quadrupliciter. Uno modo per synodochen qñ ponit̃ pars temporis pro toto: sicut in euangelio: cum christus dicitur fuisse in sepulchro tribus diebus ⁊ tamen prima dies ⁊ vltima non fuerūt complete. Secūdo mō

ꝓpter minutias temporis que aliqñ computant: aliqñ omittunt. Et ſm ſcripturam loquens ꝺ̄ aliquo numero annoꝝ in pluribus locis: aliqñ põit plures annos predictas minutias ponens. Alio loco pauciores predictas minutias omittendo.

Tertio modo contingit eo ꝙ computatio annorum incipit in uno loco ſcripture a priori: tpe i alio loco a posteriori. Sic Geñ. xv. dictum fuit Habrahe. Semen tuū futuꝝ eſt peregrinum quadringentis annis. Et Exo. xij. dicitur: ꝙ manſio filiorum iſrael in egypto fuit quadringentiſtriginta annis: qꝛ computatio huiuſmodi maioris numeri incipit a tempore quo dictū fuit Habrahe: Geñ. xij. Egredere de terra tua. Computatio vero minoris temporis incipit a natiuitate Iſaac que fuit. xxv. annis poſt egreſſuꝫ Habrahe ꝺ̄ arā. Quarto modo cõtingit eo ꝙ ſcriptura loquitur de futuro per modum preteriti: ut illud Iſa. ix. Paruulus natus eſt nobis. Et hoc eſt ad denotādum certitudinem prophetie cuius euentus de futuro eſt ita certus: ſicut ſi iam preterijſſet. Et hoc eſt ꝓpter certitudinem diuine preſcientie: ex qua fit reuelatio prophetis. Aduertendū tamen ꝙ predictus modus locutiõis habet locū in prophetia predeſtinationis ſeu preſcientie: nõ in ꝓphetia cõminationis que frequenter mutatur: ut patet in exemplo Ezechie. Cui dictum fuit. Diſpone domui tue: quia morieris ⁊ non viues: Iſa. xxxvi. Et in Niniuitis. Sexta regula eſt de recapitulatione ⁊ anticipatione. In ſacra enim ſcriptura non ſemper eodem ordine geſta ⁊ facta ſcribunt quo fiunt: ⁊ ideo. quando preponuntur posteriora dicitur anticipatio. quādo vero fit ecouerſo. i. priora poſtponuntur dicitur recapitulatio: ſicut Geñ. x. dicitur. Ab his diuiſe ſunt inſule gentiuꝫ in regionibus ſuis: vnuſquiſque ſm linguam ſuā. Et poſtea. c. xi. dicitur. Erat autez terra labij vnius ⁊ ſermonū eorumdem. Ex quo patet ꝙ illud quod dicitur in. x. c. de diuiſione linguarum: dicitur per anticipationem. Similiter Geñ. ij. poſtꝙ Moiſes deſcripſerat creationem celi ⁊ terre ⁊ oꝛnatum eorum: poſtea ſubdit. Iſte ſunt generationes celi ⁊ terre: quod eſt per recapitulationem.

Septima regula eſt de demone ⁊ eius coꝛpore: ut dicit bea. Grego. in homel. Certe omnium malorū hominum caput diabolus eſt: ⁊ omnes iniq̄ ſunt membra eius. Et ideo ꝓpter connexionem capitis ad membra: ſcriptura loquens de uno: in eodem contextu tranſit ad loquendum ꝺ̄ altero. Sicut Iſa. xiij. loquens de rege babilonis ſcilicꝫ Nabuchodonoſoꝛ: qui erat diaboli membrum tranſit ad loquendum de principe demonū cum ſubdit. Quomodo cecidiſti lucifer qui mane oriebaris. Et Ezechiel loquens de principe tyri q̄dam tyranno malo tranſit ad loquendum de diabolo cum ſubdit. Tu ſignaculum ſimilitudinis plenuſ ſapientia ⁊ perfectus decoꝛe.

De multiplici utilitate ſacre doctrine. Cap. iij.

Erit tanquā lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum: qõ fructum ſuum dabit in tẽpoꝛ ſuo. Loquens ꝓpheta ſiue diuid: ſiue Eſdras ſm Nico. de lira in hoc ps. ꝑm⁹. ꝓlogo pſalmoꝝ ꝺ̄ uiro iuſto ⁊ ſpe beato: ꝓprietates eius deſcribit aſſimilans euꝫ arboꝛi iuxta aq̄s velociter currentes exiſtenti tẽpoꝛe congruo fructificanti: ut humilitas eius inſinuetur: quia in terra radicata. Studioſitas indicetur: quia iuxta aquas ſituata. Operoſitas ſancta manifeſtetur in fructificatione declarata. Neque enim tumidi penetrare valent profunda ſcripturarum ſanctarū. Sed vbi fuerit humilitas ibi ⁊ ſapientia. Teſte ſapientiſſimo Salomone: que humilitas ab humo deriuata ſe recognoſcere facit puluerem et limum: ibi figens radices cogitationum. Quāuis enim allophili demonum obſtruere niterentur: quos fodiebat puteos iuſtos Iſaac per ſuos ſuoſ: ſ. cogitationes ſuggerendo: errores uel elationes: ñ tñ ꝑualuerūt q̄n pſeuerās ꝓueniret ad aquā viuā: quā uocauit abūdātiā. ſ. vꝛutū que maxie i ſacris ſcripturis repitur. Et iõ iuxta has aq̄s plātat mẽs eꝝ vt aſſidue has hauriat in gaudio de fõtibus ſaluatoꝛis. O q̄s unquā narrare poterit ꝓ fūditatē: utilitatē: mltiplicitatē: ſuauitatem haꝛ aquaꝝ. Si q̄dē atteſtāte Caſſiodoꝛo ſup ps. Dis ſplendor rhetoꝛice eloq̄ntie: oēs modi poetice locutiõis: q̄libet varietas decoꝛe ꝓnūciatiõis: a diuinis ſcriptoꝛibus ſumpſit exoꝛdium. vnde ⁊ moꝛ populi illius doctoꝛ: ⁊ rectoꝛ: cui in figura omnia contingebant: eductus de aquis egyptiorum doctrinarum quibus fuerat imbutus: ebullientibus ranas garrulas dialecticoꝛum: ſm Origeñ. conuerſis etiam in ſanguine incentiuorum libidinum ⁊ eroꝛum in deſerto eccleſie populum ſitiẽtez ad aquas ſalutares adduxit: que ⁊ſi amare ꝑ us fuerant ⁊ inꝑotables in ſuperficie littere occi

dentis suaues facte sunt misso in eis ligno crucis: ita ut omnis populus sapientum biberet ⁊ iumēta simpliciū. Ad has suauissimas inuitabat Isa. dicens. Omnes sapiētes venite ad aquas. Quod christus ardentius agens clamabat in templo dicens. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat: Joā. vij. nam qui biberit ex aqua quaz ego dabo ei: doctrina scilicet euangelica gratia continente: non sitiet in eternum: ait idem samaritane Jo. iiij. Pre sua uitate cuis mundanorum siti extincta. Multiplicitas sensuum eius significatur i fluuio paradisi voluptatis irrigandi: lingua eius qui ad nos descendens diuiditur in capita. Ipsa enim sapientia diuinorum que beatos continue erigat nobis reuelata in scripturis in quattuor sensus distinguit litteralem: allegoricum moralem: ⁊ anagogicuz: quibus inherentes sitim nostram temperemus. Et sic spiritus domini ferebatur sup aquas: Heñ sis. i. ad uariandum intellectum earum. In his a quis Jacob mittebat virgas populeas ⁊ amigdalinas partim decorticatas: ut in aspectu earum oues potantes cōciperent ⁊ parerent fructus varij velleris respersos: quia doctores ecclesie sententias in scripturis positas: partim secundū litteraz: partim remoto cortice sensus mysticos populis sibi subditis debent propinare: ut fructus bonorū operum uarios debet tempore suo. Per hanc aquam sapiētie ductus in spiritu ezechiel prophetа: ad insinuandum in ea successiuos profectus. Primo ipsa operte sunt plante eius: secundo genua ultra procedēti: exinde renes. Demum tanta inuenta est profunditas ut trāsuadari ñ posset.

Utilitatem earum §. i.

⁊ quot fructus ex ipsis propinatis ⁊ haustis nullus poterit sufficienter enarrare. Juxta aquarum fontes nonne patriarcharum: Jsaac: Jacob:: mo isi: spōsalia cum rebecca: rachel: ⁊ sephora habuerunt initia: ut itelligimus: scōm Origeñ. illud impleri Osee. Desponsabo te mihi in fide iuxta aqs scripturarum sacrarum. Fides enim ex auditu. Auditus autem per verbum dei quod in omnem terraz exiuit Ro. x. In aquis maris submerso pharaone cum exercitu suo: transit popul' dei liberat' ab eo: domino decantans: Exo. xvi. Omnia quidem flumina doctrinarum in mare scripture intrant: ⁊ ipsum mare non redundat: vt dicitur Eccs. i. in aliquid superfluitaris. Et in aquis huius maris confregit deus capita draconis iuernalis: teste dauid. In cuius figuram ipse cum lapidibus sumptis de torrente aquarum funda iactatis immanem Goliath ad solum prostrauit. i. Regum. xvij. quod impletum est quando christus fortis roboze ⁊ decorus aspectu sathanam temptationibus pugnantem: auctoritatibus sacre pagine deuicit ad plenum: Mathei. iiij. In iordanicis aquis huius sacre sophie: mundatus est alepra erzorum ⁊ vitiorum Naaman populi gentilis: ñ in fluuijs damascēis Abana ⁊ Pharphar: ethnicorum doctrinis vt arbitrabatur. iiij. Rv. Jam vos mūdi estis propter sermonem quem locutus sum uobis: inquit veritatis magister Joan. xiij.

Hec est piscina in pomerio mundiali: ad quaz descendens Sunnana pulchra nimis sacro lacta videlicet ecclesia: non habens maculam neque rugam: se refrigerat contra estus laborum ⁊ temptationum. Sed duo falsi senes pleni mutua cogitatione: scribe ⁊ pharisei: qz noluit misceri cum eis: perfidie eorum assentiendo: eam de adulterio accusant spiritali: quia christo adhesit quem appēndere nondum ualuerunt: ⁊ morte eterna iudicant condemnandam. Daniel autem puer qui natus est nobis demuz conuincet in fine: de testimonij falsitate. Gehenne applicandos: Dañ. xiij. In hanc piscinam hierosolimitanam post descensionem in ea: a magni consilij angelo mysteria eius per incarnationem implendo: quicunqz descēdit in unitate fidei ⁊ dilectionis: sanatur a quacunqz detineatur anime infirmitate: Joan. v. Et non solum contractus: sed ⁊ cecus natus ad sanatoria siloe illumiatus ē: Joan. ix. Inuenit onam aquas calidas in deserto asinas pascens: Heñ. xxxvi. qz dum simplicef ⁊ humiles cogitationes non elatas fouet in solitudine exteriori ⁊ interiori: secum meditans doctrinā ipsaz: experitur dilectione feruentem. Ad huius humorem immittit deus radicem fidei in homine: quod patuit in eunucho cādacis regine ethiopum. In curru enim suo per desertum transiens ⁊ legens Jsaiam prophetam demum ad aquam ueniens credens baptizatus est: ⁊ iuit uias suas gaudens. cccj. Nonne ⁊ aque mltiplicitate in expositionibus eleuauerunt archaz ecclesie: seu anime in sublimi contemplationis ⁊ spei. Genes. vij. ut sitiat ad deum viuum sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum. Et sicut audiuit ita ⁊ uideat i ciuitate domini vrtutū. Dēiqz aqua sapientie salutaris potauit dominus electos suos: que docet sobrietatem: prudentiam iusticiā: ⁊ vtutē: quibus nil melius i vita hominibus

Sapi.ix. Puteus est aquarum viuentiuz iste liber vite: que fluunt impetu de libano superne scientie: quia recreatus helias subcinericio pane virilit̄ ambulauit usqz ad montem dei.iij. R.xix. Bibe ergo aquam de cisterna tua: ut protestatur et hortatur sapientissimus Salomon ꝓuerbi.v. que de celo descendit. Nam fons sapientie uerbū domini in excelsis: Ecc̄i.i. Et fluenta putei tui q̄ sunt gloriose sanctorum doctorum doctrine. deriuentur fōtes tui foris: quia hec est que sparsa colligitur: erogata reuertitur: ⁊ publicata suscipit incrementuz. Et in plateis quo uniuersi concurrūt aquas tuas diuide quas arta loca non capiunt: habeto eas solus ne sit tecum Socrates: Plato: Aristoteles Homerus: Uirgilius ul' naso. Tuli': Uaro uel Amneus. Hi enim sunt aliēi qui nō debent esse participes tui. Ita exponit Joan.do.cardina. uel habeto eas solus ruminando ⁊ operando. Nec cōmunicet alienus lucra uel honorem ⁊ gloriam seculi inde expectando.

Quot fructus ar̄ .§.II.

bor rationalis plantata iuxta aquas scripturarū sanctarum faciat: pulcherrime ostendit Hieron. in prologo psalmorum dicens. Hic habet infans quid lactet. Puer quid laudet. Adolescens quid corrigat. Juuenis quid sequatur. Senior quid p̄cetur. Hic discunt femine pudicitiam. Populi inueniunt pietatez. Uidue iudicem. Pauperes protectorem: Aduene custodem. Hinc inueniant reges quid audiant. Judices quid timeant. Hec tristem consolatur. Letum temperat. Iratum mitigat. Pauperez recreat. Diuitem ut se cognoscat increpat. Omnibus se suscipientibus apta medicamenta tribuit: nec peccatorem despicit: sed per penitentiam remedium ei ingerit. Post hec deus ostēditur. Simulacra irridentur. Fides asseritur. Perfidia repudiatur. Justicia in ingreditur. Prohibetur iniquitas. Misericordia laudatur crudelitas abdicatur: Ueritas requiritur: Mendaciuz damnatur: Dolus accusatur: Predicatur penitētia. Pax sequenda promittitur. Spes certa nutritur. Sed quod his omnibus est excellentius: christi sacramenta laudantur. hec Hiero. In ea reperiuntur dei perfectiones et ibi narratis: ut omnipotentiam in Genesi: in mundi creatione. Dei clementiam in Exodo: ex liberatione in exitu israel de egypto. Reuerentiam ⁊ maiestatem in Leuitico: ex sacrificijs ⁊ cerimonijs. Eius pacientiam in libro Numeri. Fortitudinem in bellis Josue. Lōganimitatem ⁊ misericordiam in uolumine Judicum. Prouidentiā in libris Reguz ⁊ huiusmodi. Et sic de alijs ⁊c̄. Immo etiam quecunqz ibi scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt: ut ꝑ exempla et dicta illoruz qui ibi laudantur: curramus per uiam uirtutum ad brauiū superne uocationis. Respice ibi ⁊ inuenies Abel deuotionem: Enoch contemplationem: Noe crudelitatem: Abrahe fidelitatem: Isaac pacientiam: Jacob prudentiam: Joseph castitatem. Moisi charitatem: Phinees sanctam emulationem: Aaron deuotā oblationem. Jude audaciam: Josue confidentiā Ottonis rectitudinem: Samsonis fortitudinem: Booz equanimitatem: Samuelis integritatem: Job redargutiones: Thobie correctiones seu monitiones: Dauid misericordiaz: Salomonis penitentiam in ecclesiasten: Helie zelum pietatis: Helisei telum equitatis. Isaie stabilitatem: Hieremie magnanimitatem: Ezechielis rigorem: Danielis feruorem: Matathie singultus: Judeqz machabei cultus: Eleazari amorez patrie: Razie uirorē latrie. In nouo testamento christi domini obedientiam: Matris eius innocentiam. Petri lōganimitatem: Angelorum exultationem: Pauli sublimitatem: Baptiste confessiōem: Andree magisterium in cruce: Jacobi desiderium in luce: Joānis sapientiam: Thome scientiam: Alpheidis iusticiam: Philippi refulgentiam: Bartholomei nobilitatem: Mathei ueram sanctitatem: Simonis constantiam: Tadei reuerentiaz: Mathie humilitatem: Marci sinceritatem: Luce uigilantiam: Barnabe eminentiam. Cum in numeris uirtutibus legēdis ⁊ tangendis in sola philosophia: quā deus pro salute nostra dignatus est mumdo misericorditer reuelare. hec Joan.do.cardina. ī nocti luca. Sed conqueritur dominus per Hieremiā: dicens. Duo mala fecit populus meus. Me derelinquerunt fontem aque uiue: cum. s. sacram doctrinam: diuinam maiestatem: gratiam uirtutum: gloriam beatorum: docentem et īducentez. ⁊ foderunt sibi cisternas dissipatas: pro aq̄s doctrinarum infidelium: que coatinere non ualent aquas. In terra scilicet mentis sue curiositatez cōstruentes: in qua colligant aquas errorum a potestatibus aeris descendentiuz: que continē ñ ualēt eas: quia insatiabilis est curiositas humana: noua querens ⁊ nunquam dicēs sufficit. Semper enim tales sunt addiscentes: ⁊ nunquam ad scientiam ueritatis peruenientes: ut ait apostolus. Et sicut siliquis porcorum satiari nequibat prodig' adolescens: qui substantiam suam dissipauerat scilicet doctrinis ethnicorum que inflant non nutriūt: ut exponit Hierony. Et habetur di.xxxvij. Ita nec sitim extinguunt seu extinguere possunt his turbidis aquis.

Doctrine gentilium philosophorum uel poetarum non prosunt ad salutem. Capl'm.iiij.

Erũtamen i diluuio aquarum multarum ad deum uon approximabunt. ps xxxi. Ut scribitur Gen̄.i. diuisit deus aquas que sunt sub firmamento: ab his q̄ sũt super firmamentum. Et super firmamentum aque que sup celos consistunt: diuina .s. oracula veteris ⁊ noui testamenti: ⁊ diuise sunt ab aquis doctrinarum mundialium que in terra obscura miscẽt. Nam aque ille superiores: pagine sacre limpidissime sunt: qꝛ preceptum domini lucidum illuminans oculos. Solidissime sunt ⁊ vnite: quia verba mea non transibunt ait dominus Luc.xxi. Aque que super celos sunt: celum cristallinum nuncupate: dominum laudant: ei⁹ magnitudinem insinuantes. Scrutamini scripturas ⁊ he sunt que perhibent testimonium de me. Jo. dixit deus humanatus in terris. Aque vero inferiores doctrie scilicet gentilium perfidorum: iudeorum: aut hereticorum obscure sunt et turbide erroribus immixte. ps.cxv. Omnis homo mendax. Non stabiles: sed confutate. Juxta illud Mathei.xv. Omnis plantatio scilicet doctrine quam non plantauit pater meus celestis eradicabitur: ⁊ non soluꝫ ab vnitate uere fidei recedunt: sed etiam a se inuicem diuise sibi contrariantur. Non laudant dominum huiusmodi aque verum: sed falsos deos ⁊ eorum scelera: querentibus eorum auctoritatibus non gloriam dei: sed propriaꝫ. Hec ẽgo quia aque multe non vnice: de veritate tractantes sed multe: in erroribus diluuium generant: dissipans terram: quod omnes extinxit viuentes: nisi in archa ecclesiastice doctrine saluatos. Non ergo homines appropinquabunt ad deum uere intelligẽdũ: aut diligẽdũ aut possidẽdũ i diluuio aq̄ꝝ ml'tarũ. Unde bea. Augusti. i homelia super Joan. ait. Fuerunt quidam philosophi de virtutibus ⁊ vitijs subtilia multa tractantes: diuidentes: diffinientes: rationes acutissimas concludentes: liberos: implentes: sapientiam suam buccis crepantibus ventilantes: qui etiam auderent dicere hominibus nos sequimini: sectaꝫ nostram tenete: si vultis bene viuere? Sed quia non intrabãt per hostium: perdere volebant: mactare: ⁊ occidere. Dicãt ergo pagani. Bene viuimus. Si per hostium non intrat quid eis prodest vnde gloriantur? Ad hoc enim debet vnicuiqꝫ prodesse bene viuere: ut ei detur semper viuere. Nec bene viuere dicendi sunt: qui finem bene viuendi vel cecitate nesciunt vel inflatione contemnunt. Non est autem cuiq̄ spes vera ⁊ certa semper uiuendi: nisi agnoscat vitam que est christus: ⁊ per ianuam idest fidem christi intrent in ouile scilicet ecclesie. Querunt ergo plerunque tales persuadere hominibus: ut bene viuant et christiani non sint: per aliam partem volunt ascendere ⁊ mactare: ⁊ perdere: non vt pastor conseruare. hec b. Augustinus. Qꝛ autem in prouerbijs. Aque furtiue dultiores: sunt doctrine .s. ethnicoꝝ l' hẽticoꝝ: que molles sunt ñ soliđ ut que super celos sunt: quia mollem faciunt animum: ⁊ ad delitias ⁊ lasciuiam inducentes: que furtiue dicuntur: quia preciosam viri animam rapiunt his potatam. Uel quia si qua uera illi dixerunt: furati sunt ab alijs: sibi gloriam non deo ascribentes: l' qꝛ legi uetite cõiter sunt: dis.xxx.vij. episcopus. Jdeo dultiores vident ꝓpter ornatuꝫ earum delectantem: tum quia: nitimur in vetituꝫ semp cupimusqꝫ negata. Sed nouissima ei⁹ amara quasi absynthium: ad perductionẽ ducendo. Proter hoc enim gigantes: qui fuerunt magni mundana sapientia: gemunt sub aquis vt scribit Job gemitu sempiterno. Etsi igitur omnis sanci⁹ christi sanguine tinctus oret in tẽpore opportũo scilicet huius seculi pro hac remissione peccatorũ obtinenda de q̄ predixerat: veꝝ i diluuio aquarũ huius doctrinarum fallatiũ nõ appropiq̄bũt eã obtinendo: qꝛ pro ea non exorant deum penitentiã igrãtes. De phis ethnic| loquẽs apl's ad Ro.i. dicit Obscuratũ fuisse cor eoꝝ ⁊ traditos i reprobũ sensũ. Repletos cũ sectatorib⁹ suaꝝ doctriaꝝ omni iniquitate: subdens ex ipsa generalitate. xxi species eius: cõcludẽs ꝓpter hoc dignos morte. s. eterna. Et Policratus li.vij.c.ix. Cum dixisset poetas: historicos: oratores: mathematicos esse legendos: nocumentũ exinde sequens exprimit dicens. Cum hi in ius suum vendicant animũ: si pollice antur noticiam rerum. virtutis tamen deducẽt ⁊ submouent cultum. Uñ ⁊ Cicero cũ de poetis ageret vt diligenti⁹ audiatur exclamat. Clamor et approbatio populi: quasi magni ⁊ cuiusdam sapientis magistri: ⁊ qui ad cõmendationem sufficiat plausu suo quos vult facit auctenticos. Et illi qui tantis efferuntur quantas obducunt tenebras quos metus inuehunt: quas inflammant cupiditates. Hi stupra adulteriaqꝫ conciliant. varias doli reparãt artes: furta: rapinas: incendia docent. Que sunt uel fiunt aut fingi possunt: mala exempla proponunt oculis multitudinis imperite. Que incendia celi succensi: aut maris inundatio: aut terre hyatus: tantas fecit populorum strages: quantas isti faciunt motiones ⁊c. Jsidoꝛ. etiam in libro de summo bono ait. Jdeo prohibetur christianus figmenta legere poetaꝝ:

quia nimirum mentem excitant ad incentiua libidinum. Et non solum thura offerendo demonib⁹ immolātur: ꝫ eox dicta libēti⁹ capiēdo dis. xxxvij. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: iquit ps. sed nō ut lex tua: videte ne decipiamini per philosophiā ait appostolus ⁊ inanez fallatiā.

Nota scōm Joan. §.I.

Dominici cardina. ubi supra: ꝙ uera philosophia in tribus consistit scilicet. In religione: moribus: et doctrina. Si enim philosophia est diuinarum humanarunqz rerum cognitio seu creaturarum creatorisqz utilis inquisio: constat quia iuxta platonis sententiam in tres partes diuidit scilicz Diuinalem: moralem: et rationalem. Primam dixerunt theologicam. Secundam ethicam. Tertiam rationalem logicam. Prima spirituz accendit: secunda dirigit vitam: tertia perficit naturaliter intellectuz. Primam tradunt in methaphysica: secundaz in ethica: tertiam in physica perypatheticorum doctores. Prime partis nouim⁹ cultorem platonem uel potius Hermetem. Secunda magnum Socratem ueneratur patronum. Tertia summe ampliauit Aristoteles. Plotinus uero philosophus singulis partibus insudauit. Et idem est: ꝙ apud platonem philosophiaz diuidi. In moralem que in actione uersatur. In naturalem que contemplationi deputatur. vnde sub ea theologica comprehenditur: prout ex natura et proprietate creature cognoscitur creator. Et rationalis qua uerum a falso discernitur ut testatur bea. Aug. xviij. de ciuita. dei. Et sub rationali comprehenditur triuium et quadriuium idest artes liberales. Sub morali: scientia iuris comprehenditur. Nam medicina sub naturali. Alij tamen distingunt naturalem que est de naturis rerum: que spectat ad physicam: theologia que agit de deo: angelis: demonibus: et huiusmodi: que tangere uidetur methaphysica.

Q phīlosophia §.II

moralis gentilium non sit uera philosophīa: et ipsius philosophie auctōes non fuerunt ueri philosophi. Probat Joannes. do. i noctiluca sic. Ethica est uirtus moralis, aut eius peritia et ethicus moraliter uirtuosus existit. A uirtute uero et peritia eius omnis error excluditur: uitium nanqz nascitur ò errore hinc puto dictum in ethica mūdi. Omnis malus ignorans. Ad ethicum autem pertinet nonsolum finem propter quem omnia extimantur fienda inquirere: sed etiam inuenire: et circa inuentum non errare. Nullibi enim periculosius erraī ꝙ cum de ultimo fine tractatur. Paruus enim error i pricipio maximus est i fine Ethice eni pncipiū: ē ultimi finis rimatō finis vō tutum inductio. Omnes autem illos ethnicos philosophos et poetas et rhetores: circa diuinitatem multipliciter errasse non est dubium: quāuis ultimum finem descripserint. Simili modo dici potest omnes illi⁹ ethice scriptores philosophos dici non posse: qui a noticia ueri dei fuerunt extranei aut plurimum errauerunt. Preterea moralem philosophum omnes dixerunt: cuius uita doctrine concorda et eam morti necessario discrimini parat. Unde apud Macrobiuz de sō no scipionis Pictagora et plato dixerunt philasophiam meditationem eye mortis: quottidie de carcere coꝛporis intentam anime educere libertatem. Tota philosophia Licerone referente: ait Lato. siue philosophorum uita commendatio mortis est: nam quid aliud agimus: cum a uoluptatibus corporis.: ait Tullius: et a re familiari q̄ est ministra corporis: et a republica animum seu ocamus: maximeqz a corpore abducimus: secrīqz esse cogimus animum a corpoere secernere: nil ē aliud q̄ mori discere. Currat huc moralis senca dicens. Facere docet philosophia non dicere. Et hec exigit: ut ad legem suam quisqz uiuat: ne oratioui uita dissentiat. Huic iungatur bea. Grego. philosophus nazanze: grecus in apologetico dicens. Prima sapientia uita laudabilis est. Ille mihi sapiens uidetur: qui pauca de uirtute animi proloquitur: plura autem in suis operibus ostendit. Et Tullius in primo de officijs ait. Uirtutis omnis laus in actione consistit. Adꝺtiatur ad hoc ꝙ uirtutes omnes sunt connexe: ut qui una caret: omnibus sit uacuus: secundum magis. sent. in. iij. Omnisqz uirtus uni alicui uitō contrarie. Cunqz contraria simul in esse non ualeant: qui i vno offendit multa perdet: ut dicitur Ecclesiastes quia vtutez illam uitio contrariā: et p cōsequens alias propter connexionem. Addatur et illud: qz secundum be. Augusti. ubi deest cognitio eterne et incommutabilis ueritatis scilicet per fidē: falsa est uirtus in optimis moribus. xviij. questione. i. Sed omnes gentiles philosophi ethici caruerūt fide: spe: et chritate. Etsi uirtutes morales et pulchre depinxerunt: multa tamen eis contraria peregerunt: ut eas uere non haberent. Nam et superbie iactantie: inani glorie: cupiditati: lasciuie mendatiis: detractionibus: adulationibus: idolatris necromancie reperiuntur dediti: uitia ipsa in libris suis detestabantur: sed operibus eorum insistebant. Nam Aristoteles suorum antecessorum glorie et laudis cupidus: libros aliorum ante se scribentium excerptis floribus dicitur comburi fecisse: opera sui discipuli magni Alexandri ut solum nomem suum uocaretur in terris. De Demosthene maximo oratore dicit Tullius. Leuiculus sane noster Demosthenes: qui ille

ſuſurro delectari ſe dicebat confitentis mulier cule vt mos eſt i grecia. Hic eſt ille Demoſthenes. Quid hoc leui⁹. Itez dicendus ne ē philoſophus Demoſthenes: qui plus dicebat ſe lucratum fuiſſe tacendo q̄ alīj perorando: ⁊ ita auaritie dedi tum: ut per phas ⁊ nephas magnatis pareret. Horgias grecis de pace ſcribens ⁊ peroranſ domi ſicut leo rugiens morabatur: ut dicit Hiezonym⁹ contra Jouinianum. Quid de mirabili Apuleio dicetur: qui cum de demonibus vera ſentiret q̄ eſſent iniqui verba ſcribere renuit ne offenderet eorum cultores. Lynicos quoque a caninos patre illo nobili diogene nemo negabit inter ſancte philoſophie nomine venerandos: quos gentiles philoſophos vocāt: in hoc precipue diſtinctos a cereris: quo omni pudore depoſito: cum quodaz Abſalone patricida ⁊ quibuſdā modernis ipoci tis: palam ⁊ vxores cognoſcendas dicebant. Iſti vero concubinas ſiue deuotas pretulere uerbis: homines illi modeſtiam: continentiam: patientiā qz ſermonibus multis atque politis: que ſi factis impugnant philoſophi non fuerunt. Uereor hic Ariſtotelem in aſellum mutatum ſubdere femie ⁊ ſarcinam talem portare. Multarum turbaruz uideo mihi imminere certamen: ſi dixero intemperatum Uirgilium: quem Iuuenalis de vitio innominando ſugillauit. Quid ſi faſſus fuero Ciceronem in multis culpandum: ⁊ deprauatum Saluſtium audite de eo dicentem: homo leuis: ſupplex inimicis: amicis contumelioſus: nemini fidus. Senator leuiſſimus: patronus mercēnarius: cuius nulla pars corporis a turpitudine vacat Lingua vana: manus rapaciſſime: gula immenſa pedes fugaces: ⁊ que honeſte nominari non poſſunt inhoneſtiſſima. Audite ⁊ uos Saluſtiani Tullium ei reſpondentem Non qui ita viuit ut tu: inquit. aliter q̄ tu loqui potes. Nec qui ita illo te ſermone vtitur: vita honeſtior eſt. Sepius vidi grauius offendere animos auditorum eoruz: eos qui aliena aperte dixerunt: q̄ eos qui uitia cōmiſerunt. Si qui autem uolentes eos excuſare a talibus vitijs dixerint eos fuiſſe emulos: ⁊ ideo in alterutrum inuexiſſe ⁊ fuiſſe mentitos acquieſcatur eorum ſententijs. Sed quia totius philoſophie robur: ut ait Plato: patientia eſt. Unde quidam reſpondendo maledictis: quibuſ non paruz fuerat mutus: ſe non eſſe philoſophum apud torquatum prodit. Nos ego philoſophos nego qui infamationibus vel diffamationibus ſine ratōnabili cauſa proximos lacerarunt. Mentiuntur hiſtoici miſericordiam uitium fore propter paſſionem triſticie aſſiſtentem: ⁊ ſe licite occidere poſſe ut euadant corporis penas. Errant achademici incerta cuncta ponentes: ⁊ non multo minus peripatetici omnem noſtram ſcienciam a ſenſibus ortum habere dicentes. Ita Uirgilius Platonez aliqualiter ſequens mentitus eſt: omne vitium a corpore originaliter pullulare: originale peccatū non credens. vbi ait. Igneus eſt illis vigor ⁊ celeſtis origo. Seminibus quantum non noxia corpora tardāt. Terre inique ebetant artus morbūdaque membra. Sepe falſa ſcribunt iſti hiſtorici vel morales: fauore: odio: uel amore. Hinc. b Hiezony. fatetur philoſophos expreſſe mentitos vbi ſcripſerunt Socratem ſemper eundem uultū habuiſſe: ventum eſt ad tantum errorem: ut chriſtianus palam ⁊ impune: immo commendatione ſtipatus: ſequatur ariolos ⁊ magos demonumqz cultores: quos olim parens iuſſit a terra extirpādos. Necromanticus equidem Pitagoras fuit: credimus Augu. Socrates vero cunctis determinationibus ſuis: demonis preferebat reſponſa. Jure autem canonico quiſquis familiaris demoni infidelis cenſetur. xxvi. q. vij. Non obſeruetis. Merito ergo ſancta philoſophia abijcit meretriculas ab egroto Torquato: ſola ſanatiua euſdē. Nam probante bea. Auguſti. in. xviij. de ciuita. dei. Littere ſeculares ad bene viuendum non conferunt: ſed ſole diuine: quas etſi omnes morales dico precipue tamen demonibus recollectos tractatus in libris ſapientialibus editos: quos utiqz omni exceptione ſemota: veritate: ſententijs: facilitate: vtilitate prefero ſingulis libris ⁊ dictis. A mercurio: Pictagora: Socrate: Ariſtote. Plotino: Uarone Tulio: Seneca: et alijs ethnicis. Unde concluditur: q̄ homines in diluuio aquarum multarum doctrinarum harum: niſi noticiam et fidem habeant ſacre philoſophie utruſque teſtamenti: ad deum non appropinquabunt. Quia regimen populorum rectum in ſpirituali ⁊ temporali ad moralem pertinere videtur philoſophiam: quod refert Torquatus dixiſſe Platonem. Reſpublicas fore beatas: ſi eas ſapientes regerēt: vel qui ſapientia vacarent: hoc uerum eſſe fatendum eſt de vera ſophia: que in diuinis habetur non in gentilium libris. Diligite inquit Salomō Sapien. i. Juſticiam qui iudicatis terram ſentite de dño in bonitate ⁊ in ſimplicitate cordis q̄rite illum ideſt ſine plica erroris ⁊ vitij: quibus ethnici ſapientes qui reſpublicas gubernarunt abundabant. Meum eſt conſilium: inquit ſapientia ipſa in prouerbi. Mea eſt equitas. Mea eſt prudentia. Mea eſt fortitudo. Per me reges regnant: ⁊ legum conditores iuſta decernunt. Ipſe Salomon: qui ſapientiam petijt a domino ad iudicandum populum et accepit: dum hec viguit rempublicam dilatauit: ſpacio virtutibus decorauit: ſtabiliuit equitate: diuitiis ampliauit. Firmauit pace: cultu extulit celeberrimo: ſicut Regum hiſtorie in libro. iij. tradunt. At vbi phie gentium animū dedit: inq̄rendo. ſ. doctrina eorum et eorum cultus: parata

longo tempore cuncta in breui consumpsit quē admodum in lib. Ecclesiasten non ambigimus recitare. Si qui ergo priscis temporibus vidē tur ex ethnicis principib⁹ feliciter respublicas gubernasse ⁊ augmētasse: qui phie operam dederūt ⁊ copiose apprehenderunt: ut Alexander magn⁹ Aphricanus: Octauianus: Julius cesar primus Tiberius: Claudius: Nero: ⁊ ꝑplures alij. Sciendum primo: qz non uere phi. i. sapientes fuerūt nisi qz scientijs mundi referti. Nam quomodo sapientes fuerūt: cum philosophia ꝑncipaliter cōsistat in rectitudine vite qua illi caruerunt. Alexandrum namq; auctores referunt furiosum ⁊ incōtinentem. Cesarem parem ferre non posse: maximo elatuz tumore narrat lucanus. Ingluuiem ⁊ crudelitatem Tiberij refert suetonius. Quis non deficiat recitando impietatem Caij: Impudicitiā rapinam: superbiam ⁊ cetera vitia cum comesto re. Extitit Claudius timidus supra moduz et turpissimus ira. Nemo nisi incipiens Neronem pessimum fatebitur sapientū necatorem. Inuidentiam galbe ⁊ auaritiam non admittit va sapia. Octauianus quo nemo in mundo felitior vitijs lasciuie fm cronicas pluribus abundauit. Exinde male sentit: quisquis extimat reipublice speculmen ⁊ culmē consistere: per phas ⁊ nephas rapere aliena: sicut prefati egerunt quos vulgus ꝑdicat glorioſos. Cedibus enim rapinis ⁊ depopulationi orbis diuinitatis ignari illi uacabant. Juuabāt etiam eos spūs nequam: quibus multipliciter seruiebant nutrientes hinc inde principum ⁊ populorum peccata. A quibus malis abstinuerit successores cognito christo: qō est ad sūmam rem publicam deducere: vz eam a uicijs purgatā virtutibus decorare. Etsi aliquando fideles cum ꝑncipibus suis ab infidelibus oppressi sunt: hoc ergo eos misericorditer egit diuina clementia: exigentibus demeritū populorū: ne in finem malis eorū reseruatis: acerbius in futuz seculum cruciarent. Non eni semper osculatur pī filium: ait. b. Ambro. sed aliquādo castigat. Ergo cū castigatur q̄ diligitur: tunc circa eum pietas exercetur. v. q. v. Sugant ergo adolescentuli iurium vbera: qui rei publice regimini crescunt: videant plene patrum municipalia scripta: aduersa patria vigilanti cura considerent: assideant illam molestē ducentib⁹ Discant suos ciues amare: ⁊ sui populi: cui expectantur preesse mores cognoscant: ut tandem ualeant cōpus notum nutrire creditum eis. Alioqn bis omissis: quid proderit ad moderate regēdū scire siderum cursus: uires elementorum: nās animalium: ꝓprietates herbaz: tracum seuiciaz: duritiā scitaz: Saturni originē: amores ueneris: victorias martis. Si dicatur assuescēdū esse istis ⁊ illis: non suffic etas: debile ingeniū. hec tria simul non capit: leges: philosophiā: ⁊ regunen populorū. Sepe ꝓtingit nihil scire eū q̄ uniuersa scīa contendit. Neqz legimus philosophos populi prefuisse: nec populorū prefectos philosophie operaz dedisse. Socrates honores ⁊ magistratus cōtēpsit. Diogenes principum aulas: turbam hominū Plato diuitias: Anaxagoras multi uisum: Plotinus ad loca deserta confugit. Item oportet principem esse constantem: quem fauor uel odium: amor: spes: aut timor: aut queuis cupiditas nō cōcutiant. hec constantia precipue rectores firmat ad hoc vnuz: vt subditis uniuersis intendant. Et ut ait Grego. nazan: in apologetico. Reuera mihi uidetur ars artium ⁊ disciplina disciplinarum regere hominem qui certe est inter omnes animātes: maxime ⁊ moribus uarijs ⁊ uoluntate diuersus. Cum ergo: ut ait magnus Gregorius in pastorali. Sepe dum suscepta cura regiminis cor diuersa diuerberat: ⁊ impar quisqz inuenitur ad singula: dum confusa mente diuiditur ad multa: patet clarius q̄ idem nō potest simul recte studio philosophie ⁊ hominum cure uacare. Totum enim hominem utrunq; requirit. Si negligenter domini citharedа speculationi celestium rerum affixus populum a deo sibi commissum direxit: ira ut non corripuerit aliquando paruum filiuz suum dicens: quare hoc fecisti: qui tamen erat gratia plenus: quomodo dicemus inferiorez quē piam hominem: simul duobus actibus desperatis intendere: ut sunt philosophie studium: ⁊ sedium sceptra tenere. Quisquis sane palato contemplationis gustat dulcorem: regiminis nutrit contemptum: ⁊ eiusdem odium. Quem autem rectorem expectas: legibus ⁊ consuetudie patrie reple. Mirabor laudans mirabilem deum: si videro folium quod a uento rapitur: ⁊ nunquam in eodem statu permanet uago flumini iunctio philosophorum curiose doctrine: tali cursu constantem effectum. Hinc Petrus rauennas in sermone. Odibilius nihil est subtilitate ubi est sola subtilitas. Quid enim prodest in illis expendere dies suos: que nec domi nec militie: nec in foro nec in claustro: nec in curia nec in ecclesia: nec alicubi prosunt nisi in scholis. Scribens Seneca ad Lucillum ait. Quid est inquit: acutius aristā ⁊ in quo est utilis. Tale est: inquit ingenium: sola subtilitate lasciuiens: nulla in se residens gravitate. hec Pe. Necessaria quoque est recta conscientia ⁊ uitiorum odium: terrarum magistratibus. Unde bea. Gregori. in moral. Summus locus bene regitur ⁊ cum is qui preest. potius uitijs q̄ hominibus dominatur. Unde Lasiodorus in psalmos. Publici decoris est mater mens regentis: et quale fuerit dominantis arbitrium: talem parit libertatis aspectum. Facilius quippe: si dicere phas est: errare naturam quam dissimilem princeps possit formare rem

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

mare rempublicam. Uetusti equidem dictuꝫ so
cratis fuit. Qui multarum rerum potestatem hꝫ
primum purgare conscientiam debet: vt qui deli
ta cozrigit aliena non admittat: Non autem talē
conscīam formabit: que debeat fideles vrgere ad
patriaz: diuinas leges humanis anteponere. Spi
ritui subdere carnem: ⁊ opiniones proprias eter
nis refrenare: vt que est a dño inspirata catholi
ca fides: quam iuxta eloquium Pauli: mundi hu
ius principatus non nouit. Ideoqꝫ si alia peritia
legibus demptis: animos hoīum ad regimen nuē
torum expedit decorari f.de cōi: premussa sacra
scriptura: horum erit perfecta magistra: que
tribuit singulis casibus opportuna remedia. La
uendi sunt ḡ libri ethnicorum: qui exterius nitēt
eloquentia verborum: ⁊ interius uacui virtutis
sapia manent. Ex predictis ḡ pꝫ: ꝙ ad debitum re
gimen requirit pitia legis: constantia opis: ⁊ odi
um criminis: que eliciuntur ex sacris oraculis. In
diluuio aūt aquaꝫ multarum ad deum non ap
propinquabunt: ad bene regendum ex doctrinis
gentilium.

Scdam partē phi §. III.

losophie que dī theologica cedens varoni inquit
Joan. do. cardi. vbi supra: distingo in fabulosā
seu theatricam nālem seu speculatiuam: sol phis
speculantibus: uel in suis scholis disputantibus
reseruatam. Et in ciuilem solis sacerdotibus ⁊ sa
crificijs cōmendatam. Prima ludit in theatris in
iuriam deorum. Secunda strepit in gymnasijs
aut mentibus tumentium phōꝝ. Tertia errat i
templis fastu demoniorum. Queto nunc ab
auctoribus eius. Nunquid hec sit illa prophetia
q̄ dī uera. Nempe poete qui deos criminibus lo
quebantur ad populum dicti theologi: doctius
nesciuntur: q̄ sciuntur: qm̄ sua turpitudie mores
inficiunt: ueritatem impugnant: euertunt intellec
tum. Sanctos infamant ⁊ fidei fundamina ueri
sima sirenarum more auribus prurietes: pro viri
bus suis moliuntur extinguere. Nam quo ad pri
mum. Si quis crediderit poetis nondum illo ver
siculo doctus. Nam miranda canunt: sed nō cre
denda poete: mox ut eos libido pertulerit: feruen
ti ut persius ait tincta veneno: magis intuebitur
quid fecerit iupiter: q̄ quod docuerit plato: cēsue
rit cato. Dinc apud Terentium flagitiosus ado
lescens spectat tabulam pictam: damnem acrisim
ymbre precioſi metalli a Joue rememorantez cor
ruptam ⁊ sue libidini patrocinium prestat: dicēs.
Qui templa celi summo concutit sonitu: ego ho
muncio id facerez. Ego uero id feci ac libens. Si
vero non credunt qui legunt poetas: nonne focu
lo innate luxurie apponit ligna: stipulam naptaz
parat: perfundit adipem. Flatoqꝫ folle grandi: ut
tandem, si nulla detur opportunitas: in se ipsum
scandescat narcissus: quem inopem copla fec: aut
terrentiano ryare qui potius insanire contingat:
nil aliud uolo nisi philomenam. Ueritatis vero
hostes fuisse poetas: non tacuit. b. Aug. Ubi eoꝝ
fabulas dicit: multa mētientes ⁊ vix veri aliquid
indicantes vel significantes. Hoc autem precipue
verum est: ⁊ indubitabilis certitudo: vbi de diui
na religione loquuntur: in qua theologie omnis
summa consistit. Uirgilium ipse. b. Aug. ait moꝝ
poetarum fuisse mentitum. Puto quidem a pu
ro fideli infense ex his dici posse auctore diabolo:
mundi vates hos fuisse locutos: qui mendax est
⁊ pater eius. Sepiusqꝫ ueris falsa permiscet: ut ex
fide verozuz falsa suggerat: sub quibus mortaliū
mentes laborat detinere captiuas. Satis liquido
qꝫ tertium cozelarie patet neqꝫ solum puerorum
adolescentum ⁊ simplicium intelligentum lectio
poetarum euertit: sed ⁊ eorum quos seculum nū
cupat philosophos: uel etiam quod plus est sapi
entes. Et sic videtur cōcludendum: poetas inimi
cos vere fidei: ⁊ procul a fidelibus abjciendos.
Quod autem apostolus ait ad Ro. xiij. Quecūq
scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sūt
loquitur de scriptis i sacra pagina. Secūda theo
logia quam phisicam uel nalem uocant: qualiter
ea uenire potero in noticiam dei ueri: ut notum
possim amare: amando possidere: quod secūduz
veritatem etiam illos cogentem est theologie irre
prehensibilis finis: sub doctoribus non solum
ignorantibus deum: sed maiestatem eius neganti
bus: ⁊ id defendentibus: erecto supercilio ⁊ bucci
inflatis. Labia nostra nobis sunt: quia noster
dñs est: Inter eorum inexplicabile labyrintum:
reperio diffinitum pecuniam esse deum: quez cre
didit animā mundi: quam tamen uerus deus mā
monam appellauit: cui nemo post cum deo seruī
re. Uideat quisquis vult veritatem impugnare:
quantum expediat nondum robozatis in fide: vt
sunt cōter adolescentuli studentes ⁊ plures alij:
pozphirij videre speculationes sublimes qui dia
bolici apollinis fultus oraculo: in dñm christū ⁊
eius cultores: acerime ausus est blasphemare: in
libris quos elogion prophetias appellat: iudeorū
sectam ⁊ cultum christianis preponens: nec ipse
ritu uel sacramētis hebzeus. Dic cum ceteris phi
losophis: non solum credunt tacentes preteritam
christi ⁊ aliorum factam ⁊ futuram resurrectio
nem: sed negant perstrepentes eam fore possibilē
Platonicus etiam quidem in eundem redempto
rem q̄ sit incarnatus insurgit ⁊ sui magistri fret
auctoritate nequissima scribit nullus deus misce
tur homini. Hi acutissimis disputant argumenꝫ
deo scientiaz futurorum ineſse non posse: contra
illud catholicū. Uocat q̄ ñ st siñ ea q̄ sūt. In q̄ꝫ
neqssimum dogma multis sophistantibus vanis
armat incidit Tullius: qui dū liberum arbitriū

nitūr conseruare cū insipiente deum negat i cō de suo: sicut in libris eius de natura deorū: ꝛ ō diuinatione monstratur: hereſiarcham Aristotelē fuisse nō dubitāt q̄ uiderūt eius uirulētā doctrīaz acq̄ ſeditiosā pīq̄ credūt. b. Aug. theologorūz precipue: qui eum sic appellat li. vij. c. xj. In his gymnasijs dicam an aiarum lupanaribus: garriunt Plato ꝛ platōici: stoici: academici: priores ꝛ noui: porphirius: ꝛ cicero de republica scribēs cū corporibus animas beatificari nō posse: quasi deus que celestē aiam corporū ergastulis ōtruxit in terris: corpora mūdata ꝛ restituta aialibus beatis suptr ethera locare non possit. Audio hic nobilissimū illuz ut eorū laudibus utar: attonitis auribus itonare plotinū ꝛ animas ꝓstituere mālib⁹ ifernalibus: hec ꝓferentem: hominū aie fūt demones: ꝛ fūt ex hominibus lares si homines meriti sunt. Lemures vō si mali seu lanj manesq̄ dj fūt Tremēdū quoq̄ isti hōies quē iā experūtur ifernū non admittunt sed tm̄ purgatorias penas hic uel in futuro. Unde est illud Maronis platōicos imitati: ubi cum dixisset in sexto eneidos de terrenis corporibus morībundisq̄ mēbris: q̄ anie hic metuunt: cupiūt: gaudētq̄: dolentq̄: Nec auras suscipiūt clause tenebris ꝛ carcere ceco: secutus ad iūxit. Non tamen omne malum miseris nec funditus omnes corpore excedunt: penitusq̄ necesse est. Multa diu concerta modis molleſcere miris. Ergo exercentur penis ueterūq̄ malorūz supplicia expendunt. Alie panduntur i aues suspense ad uentos. Alijs sub gurgite vasto infectuz eluitur scelus aut exuritur igni ꝛc̄. Omittamus cum suis falsitatibus istos: ꝛ parumper ad eorundem gentilium, vrbanam seu ciuilē theologiam transeamus, armati cum optima fide. Philosophi cuz ipo Platone quorum extitit theologia secunda: pluribus dijs sacrificādū sanxerūt. Ipsiq̄ demonum turbā sacrificijs dicam an sacrilegijs honōarunt. Hi turpia ꝛ obscena ad quosdam mysticos sensus actuum nature reducunt: quo simplices: vt archana diuum deuotione maiori venerari eā studerent: testis est Uaro. Hinc est q̄ tandez sapientes romani nume pompilj. libros: leges sacrorum tradentes iusserūt cremari: cuz tm̄ adhuc essent gentiles: sunt libri historiales gentilium atq̄ poetici his superstitionibus pleni: seō ꝛ Seneca etnichus in derisionem illorum deorum: ait. Ille viriles partes amputat. Ille lacertos secat: vbi ista deos timēt: qui sic ꝓpicio merentur: cuz ꝛ ipse Seneca qui deos illorum deridebat uenerabat: ꝛ venerandos estimabat cultu exteriori eos deos in templis: ut in hoc concurrerent cum populis i quo erat mendatium pernitiosum: vnde morta le fm. b. Tho. scōa scōe. De Gregorio magno dicit predictus do. Joā. do. car. q̄ oēs libros quos potuit habere titiliuj cōburri fecit: qz ibi multa narrantur de superstitionibus idolorum.

De phīa rationa. §. IIII

li que videtur comprehendere logicam ꝛ phicaz seu naturalem phiam: que in contentione versāi videtur. q̄ non multum expediat moderno tempore precipue predicatorībus in populis. Sic ait prefatus do. Jo. car. Nolo q̄ aliquis mihi obijci at nostros theologos etiam. b. Aug. plurimuz disputare: ad quod vtiq̄ necessaria est logica cum philosophia. Dicit. n. b. Piero. Si quis volēs disputare ꝯ mathematicos imperitos matheseos risui patebit. di. xxxvij. qui de mensa. Nam olim crescente fide: ꝛ mūdana phīa aduersus ueritatē se āmante: op⁹ fuit cōtra hereticos sophistas prudenter in scholis: i consilijs: in sermocinationib⁹: ac etiam vulgaribus predicationibus: disputationibus uti. Erant tunc catholicis mixti: arriani: manichei: sabelliani: donatiste: ꝛ alij q̄plures: sicut hodie inter catholicos ambulabant fraticelli vsurarij. ꝛ ceteri publicani fatales q̄ fatis credūt. Destini qui oia putant de necessitate euenire. Heneologi gubernationem humanam syderibus ꝯcedentes. Bestiales aliam uitam a pñti negātes. Et multe alie hereſes: que pro maiori parte non forēt: si phīa seculi nō uociferaret i scholis: nō disputaretur in templis: maxie i predicādo. Sicut igitur tunc temporis fortassis opus erat: scire aliquos sophismatum artem: ꝛ illorum hereticorūz errores preuia theologia ueraci: ad reuincenduz illos prophanos. Sic nunc expedit aliquos fore qui scire laborent sacre scripture medulitus continentiam iura canonica ꝛ quedam alia catholica que ad conseruationem recte uiuentium ad ꝯfutationem incedentium oblique maxime valēt Dixi autem fortassis qm̄ sicut legitur in ecclesiastica historia. Plus potuit ad conuersionem sophiste uerbosi ꝛ phi arriani: sanctitas uiri simplicis: q̄ vera eloquentia: ꝛ subtilis argumētatio oium patrum orthodoxorūz: qui ob id erant i cōcilio congregati. Cum. n. patres sancti doctissimi disputantes cuz dicto phō estimassent eum cōuictum: rationibus efficacibus eorū: elabebatur de manibus eorum accutissimis cauillationibus: de mū quidam simplex sed sanctus uir obtulit se ad disputandum cū eo in conspectu omniū cūq̄ ad certamē cōueniſſent: dixit simplex ille primo loquens. Audi philosophe. Credis i deum patrem oipotētē creatorē celi ꝛ terre. Et i iesum christū filium ei⁹ ꝛc̄. Credis hoc phe. Ille autem philosophus stans Attonitus ad vba ei⁹. Respōdit. Credo quod dicis Cūq̄ interrogaretur ab amicis q̄ mō ita cessisset simplici vbo illitterati nullam rationem suorū vborum iducētis. Respondit. Cuz audiui vba ab hōib⁹ fm rōes humanas: vedi vba ꝓ vbis. Cum autem uidi spūmsanctū loq̄ ꝓ os hui⁹

simplicis nō ualui resistere spiritui qui loquebat per os eius. Sicq; puersus est ille ad ueram fidez relictis erroribus. Pastor insuper sūmus ⁊ alme fidei custos dominus prouidit gregi suo: ut ex lupis exirent: qui ut canes oues a lupis preseruarēt Sic contra iudeos ex iudeis uocatus est Paulus Cyprianus cōtra magos. Cōtra platonicos Hiero. contra manicheos. b. Aug. ⁊ mltī alij. At ubi que sunt opportūa fidelibus negligūtur: supflua certatim q̄runt ⁊ sub falso colore intellectus scriptorum de illis erroribus ātiquis loquentium vī prepositi inuadendi gentiles a nobis remotos oē studium pcipue predicare debentium ad illas meretriculas terminatur: nullus infidelis ex hoc ad catholicam fidem. nullus fidelis ad maiorez dei dilectionem accedit: quid ni dum in uerbis hereticos absentes feriunt: nonnullos ex presentibus credentiū hereticos pstituunt. Ecce lucrū sophismatuz. Fruges phorū disceptationes sunt.: uelut prestigiatorum deceptōes q̄ pon⁹ sophismata dico. Nec ignorāti nocēt: nec scientem iuuāt. Idem in alia epistola. Negat Cicero si duplicat sibi etas habiturum se tpus quo legat lyricos eodē mō dialeticas. Nec ego nego prospiciēdo ista: sed pspicienda tm̄ ⁊ animo salutāda. In hoc vnum ne vba nobis dētur: ⁊ aliquid in esse illis magni ⁊ secti boni iudicemus. Quid te torques ⁊ maceras i illa questione: quā subtilius est ptemnere q̄ solue re ⁊ multa alia subdit de huiusmodi.

Ex predictis patet. §. V.

q̄ nō solum superfluum uidetur ⁊ uanū: querez cognitionem diuinoz ⁊ humanorū ptinētiū ad moralitatē in libris etnichoz: cū lōge plen⁹ ⁊ clarius ista inueniantur in litteris sacris: cū expositoribus suis. Sed etiā piculosum: cū in multis milit̄ fidem doctrine gentiliū: cū vitatib⁹ ibi permixtis. Q; si qui obijciant nō officere: sed pficere tales doctrinas: ad fidem probādā demonstrationibus laicorū ⁊ philosophoz rōibus: ad confirmādā ipam fidē auctoritatibus eoruz: cuz multa dixerint pertinētia ad articulos fidei. Et q̄d ualidi⁹ testimonio inimicoz ad reuincēdā incredulitatē paganorū? Respōderi pōt. Prio q̄dē q; fides nō hz meritum ait. b. Greg. cui humana rō pbet experimentum. s. probationū. Si. n. quis ñ uult credere vnū deum esse: nisi ex eo q̄ per rationem sibi demōstratur: certe meritū fidei ñ habet. Secūdo q; hoc solū nō minuit meritū fidei pbatio eoz que sunt fidei per ratōes nāles sed ēt irrisiones apud sapientes adducit. Nā sm. b. Tho i sūma articuli fidei nullis rōib⁹ cogētib⁹ demōstrari valeāt: excepto primo. s. de unitate diuine ēentie: q̄ tm̄ nō ī creditur q; a phis demōstratū: sz q̄a a deo reuelatū ⁊ credi mādatum. Si qui uelit ipsos articulos rōibus demonstrare sicut aliq̄ nitūtur patebit risui fides christianoz apud sapiētes huius seculi estimātes ipos fideles talibus rōibus moueri ad assentendum tāq̄ urgentibus cum in rei vitate non cogāt. Et iō signanter dicit. b. Ambro. ut refert magister in. iij. sen. ubi fides queritī: cessent argumenta philosophorū. Piscatoribus creditur nō dialeticis. Tertio. s. q̄tū ad illud: q̄ multa gentiles dixerunt de articulis fidei. Sciēdū q̄ quedā ipsi dixerunt que videntur hoc sonare quod ab aliquibus exponūtur. Sed satis māifeste apparet: talem itellectum non fuisse de mēte eoz: sed extorte sunt ille interpretationes. Uerbi gratia dixit Trimegistus. Monas gēuit Monadē ⁊ in ipm reflectit ardorē. Exponūt hoc aliq̄ de mysterio trinitatis quasi voluerit dicere. Un⁹ genuit unuz. s. pater filiuz: Ardorem quē in se reflectit dicentes spūmsanctuz: quo se inuicē diligūt pater ⁊ filius sed secundum. b. Tho. Non hoc uolle intellexit: sed q̄ unus deus genuit unum mundū. i. produxit: quez ⁊ diligit: diligit enim omnia que fecit quia bona in q̄tuz facta. Sic ⁊ illō Uirgilij i buccolicis Jā noua pgenies celo mittetur alto ⁊c. Quidā exponūt dictū de mysterio incarnationis q̄. b. Hiero. reprobat. Et sic de multis alijs Quarto notanduz q; si qua dixerunt que ad verum intellectuz fidei nostre pgruūt. ut illud Uirgilij pncipio celū: ⁊ terrā: cāposq; liquentes Lucentemq; globuz lune: titaniaq; astra ⁊c. Illa nō a se habuerunt sed furati sunt a sacris paginis Nā iam iudei per diuersas captiuitates: nō soluz sub Nabuchodonosoz: sed sub Antiocho dispsi erāt per orbē. ⁊ scripture eorū diuulgate. Uñ illi ⁊ alij potuerunt illa haurire. Dicit. n. do. Jo. dñi ci cardinalis ubi supra post. b. Augu. in. xviij. de ciui. dei q; post pphetas uenerunt philosophi gētiuz a Pictagora vtiq; orti: qui declaruit tpe q̄ iudeorum babilonica est soluta captiuitas. Multo magis ceteri. Nā Socrates structor Platonis magistri Aristotelis: post esdram dicitur docuisse. Nostros tamen ñ oēs orpheus: linus: museus: ⁊ si q̄s alius inter grecos extitit phūs antiquitate tpis pcesserunt. Uerūtñ nostri veri sapiētes abrahaz: Isaac: ⁊ Jacob: ⁊ ipe Moises prefatis grecis ānis ⁊ dignitate inueniūtur priores. De Abraham dicitur q; fuit magnus astrologus ⁊ eā egyptios docuerit: ptem tm̄ sanā: nō mathematicam falsā. Eo quippe tpe quo Moises natus ē: fuisse reperitur athalas ille magnus astrologus: quo ferē ceī sub misisse lacertos pmethei fī. matern⁹ auus mercurij maioris: qui cepit multaz artiū doctor discipulos plurimos erudire. Ubi cepit q̄ regnāte Romulo latez isrl pfluere de fōtibus saluatoris illi laudum cupidi ex pphetis sanctis potati. traditū q̄ nesciebāt: uana pūptōe illoz text⁹ ⁊ vbor⁹ coloratos mutātes: ⁊ p intentionē spūssancti cū vitate repugnare glosātes: hec ille. Sic ⁊ in li. pla

tonis plura inueniuntur de uerbo dei dicta. ſz nō eo intellectu quo uera fides fatetur. Non ergo ab illis riuulis turbidis: erroribus ſ adiunctis: aq̄ ſapientie hauriēda eſt: ſed ad fontē limpidiſſimū ſacre pagine recurrendū: ita ſuauiſſimū: ut q̄ bibūt me adhuc ſitiēt Eccl. xxiiij. dicat ipa ſapientia.

Quinto conſiderādū q̄ ut dicit. b. Auguſtinus ⁊ habetur di. xxxvij. Si quid ueri de deo Sybille ⁊ Orpheus: alīq̄ gētū uates ac phi dixerūt: valet quidem ad paganorū uanitatē reuincēdaz non ad iuſtorum. ſ. que ſunt fidei et chriſtiane religionis auctoritatem cōplectendā. Quātū. n. diſtat de chriſti aduentu inter predicationem angelorz ⁊ confeſſionē demonū: tm̄ inter auctem iſtoruz ⁊ curioſitatem ſacrilegaz ſcripturarū: ſi qua eni dixerūt gentiles phi concernētia fidez que ex ſcripturis ſacris non hauſerint: a demonīs potuit eis reuelari. Unde dicit idē. b. Aug. i. iij. de tri. Cum philoſophi illi ethnici ad hec vidēda. ſ. q̄ ſt fidei: nullo modo eſſent idonei: nec ad illud q̄dez digni habiti ſunt: ut eis iſta per ſanctos angelos nuntiarentur: ſiue forinſecus per ſenſum corpoz ſiue interioribus reuelationibus i ſpiritu exp̄ſſis ſicut patribus noſtris vera pietate p̄ditis: hec mō ſtrata ſunt poteſtates eniz aeree: ſuperbe atq̄ fallaces: etiam ſi quedam de ſocietate ⁊ ciuitate ſanctorum: ⁊ uero mediatore a ſanctis prophetis et angelis audita per ſuos uates. ſ. poetas ⁊ philoſophos dixiſſe reperiuntur id egerunt: ut per hec a liena uera etiam fideles dei ſi poſſent ad ſua falſa reducerent. Deus autem per neſcientes egit: ut ueritas undiq̄ reſonaret fidelibus in adiutorium: i p̄ȳs in teſtimoniuz hec ille. Non ergo ſunt legendi: niſi ab eis quos oportet eis orthodoſam fidez ferventius predicare. Sed quia nunc non ſūt pagani inter chriſtianos conuerſantes: ut oliz quos oporteat auctoritatibus ſuorum gentilium reuincere: ut quid perditio temporis hec? Quare non potius ſacris ſcripturis inſudandum: ⁊ canonib⁹ quibus fideles erudiantur. Hinc Hiero. di. xxxvij ait. Nonne uidetur nobis in uanitate ſēſus ⁊ obſcuritate mentis ingredi: qui diebus ac noctibus dialectica arte torquētur: ⁊ dialecticorum tēdiculis. que non tam argumenta q̄ quedam umbre q̄ cito tranſeunt diſſoluuntur. Qui phiſicus ſcrutator oculos tranſ celuz leuat ⁊ ultra profundū terrarum ⁊ abyſſi: in quoddam inane demergit: qui iambum feruet: qui tantā metroz ſiluam in ſuo ſtudioſus corde diſtinguit ⁊ congerit. Sexto animaduertendū eſt periculum inde iminēs ex tali ſtudio: niſi ſit bene firmatus ⁊ timoratus in fide: videlicet ſubuerſio mentis: ⁊ deducto ad incredulitatem: vnde in prouerbium dici ſolet. Raro magnus philoſophus bon⁹ catholicus. hic apoſtolus. i. ad Corin. ij. dicit ſapiam i myſterio abſconditam. ſ. dei filium incarnandum uel icarnatum: nullus principum huius ſeculi. i. philoſophorū ſm glo. cognouit. b. Hiero. q̄z his inſtructus: poſtq̄ ab angelo pcuſſus propter nimium affectum ⁊ ſtudium ad hui⁹. videns periculum i quit ad damaſum papam i homelia de prodigo filio qui perierat: demonū cibus eſt. Carmina poetarum. ſecularis ſcientia. Rhetoricoruz pompa verborum. Nulla ibi ſaturitas ueritatis: nulla iuſtitie refectio reperitur. Studioſi earum in fame veri et uirtutum penuria perſeuerant: hec ille. Et ideo dimiſſis ſiliquīs porcoz: doctrinis gentiliuz que inflant non ſatiant: accedendū eſt ad cōuiuiuz celeſtis patrie i domo eccleſie. In mēſa ſcripture ſacre que nobis parata eſt aduerſus eos q̄ tribulāt nos. Quā ſit periculoſū his gentiliū doctrinis inſiſtere oſtendit Salon tam exemplo ſuo q̄ uerbo. Nam prefatus vir venerandus. ſ. Joā. do. car. i dicto li. dicit poſt origen. q̄ ille ſeptingente uxores quaſi regine ⁊ trecente concubine: q̄bus ardentiſſimo amore coniunctus erat: fecerunt eū a deo uero ⁊ cultu eius recedere: fuerunt innumere doctrine uarie diuerſarū gentium: circa cultuz ⁊ ritum colendi deum ⁊ circa moralē uitaz que uidere uoluit ⁊ nimis curioſe ſcrutari: ex quo ſtudio declinauit a veritate notitie dei ⁊ morū: etſi: ut creditur a. b. Hiero. ⁊ b. Ambro. ⁊ Criſoſto. ad penitentiam ſit reuerſus ut patet i eccleſiaſtē. Sic etiam aliqui credūt origenē taz eruditum ⁊ ſapientem virum ⁊ auſtere uite ⁊ caſtū cecidiſſe i errores propter quos ut hereticus ab eccliā ē dānatus: quia nimis inheſit doctrinis gentilium p̄cipue platonicorum. Verbo hoc ipe Salon oſtendit. Nam cōiter ubi i prouerbīs loquitur de una ⁊ mala muliere: ⁊ malis que inferuntur ex ea: exponitur nō ſolum de femina uel cōcupia cānis ſeu ſenſualitate: ſede p maxime de doctrina gentilium ⁊ hereſtica. Et alīs auctoritatibus de mulie re in diuerſis capitulis p̄uerbiorum omiſſis ſolū iſta hic inſeratur que habetur. c. vij. Conſidero vecordem iuuenē: qui trāſit per plateas iuxta angulum prope uiam domus illius graditur i obſcuro aduſperaſcente die in noctis tenebris ⁊ caligine. Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio preparata ad capiendas aīmas garrula ⁊ vaga q̄etiſ ipatiēs: nec valēs i domo cōſiſtere pedibus ſuis. foris: nūc in plateis: nūc iuxta āgulos inſidiās: apprehēſumq̄ deoſculatur iuuenē: ⁊ procaci vultu blāditur: dicēs. Victimas p̄ ſalute deuoui hodie reddidiſti uota mea. Iccirco egreſſa ſum i occurſū tuū deſiderās te videre ⁊ reperi. Intexui funibus lectū meū: ſtraui tapetibus pictis ex egypto. Aſperſi cubile meū mirra ⁊ aloe et cinamomo. Veni inebriemur uberibus: ⁊ fruamur cupitis āplexibus: donec illuceſcat dies. Non eſt enim vir in domo ſua. Abīt uia lōgiſſima ſacculum pecunie ſecū tulit: in die plene lune reuerſur⁹ ē domū

suam. Irreptiuit eum cum multis sermonibus & blãditijs labiorũ protraxit. Statim sequitur eaz quasi bos ductus ad victimã: & quasi agnus lasciuiẽs: & ignorat q̃ stultus trahatur ad uincula donec transfigat sagitta iecur: velut si auis festiet ad laqueũ & nescit qz de piculo anime illius agit ẽ. Super his sic ait exponẽs Jo. do. car. vbi supza. Certe si de vulgari scorto loquitur sapientissimus Salon: palam loquitur: & puerbium nullũ dicit Neqz etiã intelligibilis: nisi ad principale subiectũ sui tractatus scripta referãtur vniuersa. Primo nãqz exponit quis patiatur hoc malum docens a falsa doctrina tenendum eũ qui sub pretextu itelligendi sacras scripturas: aut corrigendi mores vl̃ alijs proficiendi. scholas incõcessas ũtrare disponit. Tales n. colores tegũt studentes prefatas doctrinas: se tenebris caligantes & ceteros. Si efficiẽtem cãm querim̃: meretricẽ heresim infidelitatẽ seu religionẽ habemus ꝓprio ornatu descriptaz Si materiã rimamur cũcta ambit: & pene de omnibus tractat: nõ ꝓsistere i vno loco contenta: vt omnes capiat glorie cupidos: quibus illã optatã datis in uictimis repromittit. Cã formalis nõ subticetur: sed exprimitur illius doctrine processus si fas est illã appellaze doctrinã. Procedit. n. dialeticis argumẽtis aut cõnexis narrationibus quasi q̃busdã funibus intexta colozibus & cursibus tropicis vani egypti depicta: miza penitentie & mortificationis quozũdã illius factionis hõinũ strata. Nec nõ aloe ifeliciũ aliozz tragico atqz vtutũ cinamomo pilo diffinitionis & diuisionis cõtuso. In his sematibus tota sciẽtia põt contineri: que partim ad mãm: partim ad formã dz reduci: cũ apõ eloquẽtes comedia tragedia satira: sicut ꝓpa materia: sic ꝓpria forma currant. Finalis cã ꝓmissa que trahit & fallit: serpens vt anguis: est mentis q̃daz dulcedo: artissimorũ amplexuũ ꝓciliatrix cũ ea. Sed exitus verus est infernalis: pditio iecore vulnerato: quod nulla medicorũ arte põt curari. Unde concludit idem: tantis expertus i malis et subdit. Nũc ergo fili audi me: & attẽde vba oris mei: ne abstrahatur i vijs illius mẽs tua: neqz decipiatis semitis eius: Multos enim vulneratos ꝺ iecit: & fortissimi quiqz iterfecti sũt ab ea. Uie iferi domus eius penetrãtes i interiora mortis. Itez aplus ad col̃. ij. c. ait. Uidete ne quis vos decipiat ꝑ ꝓphetiam & inanem fallaciam: fm traditionez hominũ fm elementa mũdi & nõ scom christũ qz ĩ ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis cõporaliter. Ubi dicũt gl. sanctorũ doctorũ phiã quã detestatur Aplus terrenam sciam: argumentis & subtilitatib̃ cõpoĩ: dũ vilimilibus cãis & ꝓmẽtis: rebus diuinis admit fidem: que oio vitãda ẽ. Cũ ait fm elementa tangit qui prudentius idola exponũt: dicẽtes. Juno est aer: neptunus mare: ignis vulcan̄: & h̃. Et addit ꝓfat̃ vir venerãdus eximius predicator. Hic nõ agitur aduersus aliquos q̃ ante baptismũ sciuerũt litteras illas: ait qui aliq̃ndo forte id requirẽte tedũ fuga post baptismum aut materia ad conuicẽdos hostes aliquid legit de gentilibus aut suis interserit dictis. Sed ꝯ hos uoce christianos sepe clamaui: & a clamore cessare nõ ualeo: qui scriptura sacra neglecta: relictis doctoribus sanctis: se dedicãt penitus studijs illis etsi ꝓdicaucrit: per tragedias: comedias: ethicam: physicã: astrologiã: & methaphysicã: aures audiẽtiũ demulcẽt quasi ipa diuina eloqa nõ suffitiant ad salutem: aut ipi ifideles fũdarint catholicaz fidẽ. Unde nullus aiaz sequitur fructus: & merito qz ut dictũ est ꝑ ps. xxxi. verũtñ. In diluuio aq̃rũ multarum harum. s. doctrinaruz ad deũ docentes uel audientes: nõ appropinquabũt.

De erroribus contra fidem philosophorum gentilium. Capitulum quintum.

Luralitatem deorũ primus iuenit pater mẽdacij: cum dixit in paradiso terrestri prime mierli Gen. iij. Eritis sicut dij sciẽtes bonũ & malu. Exide post diluuium tyrãni: vt minus idolum patris sui beli. Demuz phi. Nota ad hoc figurã notabilẽ quã exponit ipe Jo. do. car. vbi supza signãt litere sacre quendã robustuz venatorẽ corã domino s. nemroth. nõ feris: sz deũ ifestũ sua iquisitiõe superba eepisse turriz edificare: cuius cacumen pertingeret celũ: ut nomẽ eius celebre haberet i orbe Erat prius terra labij vni̇ corũdẽqz sermonum: qz ñ erat nisi una religio & vnica fides: ab uno deo p unum patrez noe oibus predicata. At ubi ille tumidus cepit uelle nãlem scientiã ad methaphysicam transportare: nõ uulcani fulmine ictus quo fabule poetarz fingũt: gigãtes montibus mõti suspensus voluisse rapere celos ioue inde repulso & ob hoc extinctos: sed lingue confusione a deo fuit pcussus: donec veniret spũs sanctus sensibili specie linguas confusas in unam fidem per sanctos apostolos plene reducens. Tũ. n. primo ꝑz Isidorũ dij adorati fũt qñ phalech natus ẽ: ob id sic denominatus quia facta fuit diebus illis diuisio: nõ posse autem diuinum propriuz esse cognosci eo ñ reuelante: testis Salon: imo ipse rerum effector ꝑ Salomonẽ: dicẽs. Que in celis sũt quis inuestigabit: sensum ãt tuũ quis sciet: nisi tu dederis & miseris spũm tuuz de altissimis. Nõne confusũ ẽ labiuz i vniuersa terra: ex quo humana presũptio deprehendere uoluit: quid sit deus: ab ipo prius cepto qz est: & qz id esset quo melius excogitari ñ posset: cum tot emerserunt opiniões ex ipa idra herculea: ut nisi ignis spũssancti eã cõburat: pullulẽt mõtifera capita: ubi credũtur pora succisa.

Aliqui .n dixerunt deos ẽ plures: ⁊ diuersos homines in mūdo famosos. Romani ad quenlibet creature prouentum vnum deum: vt deaz segetiam cum bladuz seritur: orteaz cum oritur. Spicam cuz spicaz facit: nodeam cuz nodū ꝓducit q̄ si non sufficeret una dea ad producenduz bladuz ad perfectionem. Et sic de alijs ut ponit. b. Aug. in libro de ciui. dei rationibus cōuincens cecitatē ⁊ fatuitatem illoruz.

In diluuio aquaz. §. I.

multaruz gentiles poete ⁊ philosophi doctrinaz ſ. suarum fabularuz ⁊ falsazum quibus demersi sunt in profundū: quia contra fidem ⁊ bonos mores: sicut non appropinquauerunt ipsi ad deum sed a deo repulsi: ita ⁊ omnes sequaces talium doctrinazum ad deum non appropinquabunt. Horum autem errorum multitudinem explicat: etsi non totam sepe fatus Jo. do. cardi. in prefato libro. Errauerunt enim ait circa diuinam essentiā sicut prefatuz est. Apud athenas siquidez homerus dixit: inter se deos confligere bellis. Senio autem plinius: aliqua posse homines que non ualeant dꝫ. Licet hic error sit magis uerbalis q̄ essentialis. Sed ex intentione posita ⁊ sophismatibus fulta. Illa ferrarum silua necātia uirulenta portēta hec inter multa latrant ⁊ discurrunt: animas erroribus illaqueando. Deum nāq̄ quidaz nanq̄ eorum ydem esse. Alij elementa. Sydera non nulli affirmauerūt. Intentionibus quibusdaz vicissim succedentibus. Deum mobilem predicazūt plures. Quidam eum cuiuslibet rei formam. Et ceteri tantuz celi esse formalem subsistentiam dogmatizant: quos tamē. xi. methaphysice: bellua ꝓmentator conatur euertere: alij dicunt deuz non cognoscere que sunt extra eundem. Aut tantum vniuersalia prout sunt quedam idee: vel substantie separate. Siue ipsa particularia solum in suis causis intueri. Sunt ibidez qui affirment contingentiuz notitiam non habere: sed si nec credit eis: negant alq̄ euz vilia nosce: q̄bus repugnant cū thalmuth hi: qui ipsuz peccatorem ⁊ de peccatis suis garriunt emundari. Apud Empedoclem lis ⁊ amicitia. Apud alios: raritas ⁊ densitas: bonū ⁊ malum. Apud quosdaz eterne materie particulariuz corporum quo vniuersa mundi machina integratur cause agentes fuerūt: Inibi erectis ā bonibus quidam celum non habere causam: quidam motum solum eius a deo prodire. Quidam materiam neq̄ creatam esse neq̄ effectum suis auditoribus promūt: Audiuntur ibi quidam obtentus. Substantia corporum celestium est causa actiua inferiorum substantiarum. Deus creauit primā substantiam separatam ⁊ cessauit Illa creauit secundam. Secunda tertiam. Tertia quartam. Quarta quintam. ⁊ sic vsq̄ ultimā ociosam varietate multa dicentes. Susurrant in eadem silua quidā sine cōcordia vt aiunt Deus nil potest preter rerum cursus: ipse ait a necessitate nature cuncta ex simplici volūtate diuina nulla concurrente luce rationis emanāt. Perstrepūt inde regalem aulam infestātes. Uocel haud dubie aristotelis de mūdi eternitate: aliorum multorum de materie eternitate ex qua mundus cepit generari. Democriti ⁊ Eusippi de infinitis principijs athomis. Siue in quantitatiuis corporib⁹ ex quibus singula constant. Anaxagore de principijs innumerabilibus simul confusis in quodam chaos. Empedoclis de principijs contrarijs quez maniceorum forma ambibat: secū habentiuz Pitagoram dicentem bonū ⁊ malū omniuz rerum extitisse principia prima. Hos agitabat non parum physicus Auicēna: nunc intus: nunc extra: iceitus existens: dicebat enim q̄ deus intelligens se vnaz intelligentiam primaz producit: in qua iam ē potentia ⁊ actus: que in q̄tum intelligit deuz producit intelligentiam secūdam. In quātuz vero intelligit se secūduz quod est in potentia producit substantiam orbis primi. Et inde procedens diuersitatem reruz instituit per cās has. Mirū barrum preterea ⁊ formidine plenuz ex eodem sine luce luco procedit. Omnes enim a forma hominis a uēto aiam uocant. Anemos enim grece latine dicitur uentus. Hinc aiunt nullam esse substantiā nisi corporeā. Unicuz esse intellectum actiuum cunctis rationalibus influentem quoruz quilibet ꝓprio viget possibili vel intellectu. Auerroi hoc precedentis defendente: q̄ intellectus possibilis sit vnus in nobis cum elemētis admixta: prout voluit Alexander aiam solum complexionem esse. ut male placet Galieno. Uariant hunc tonum qui dicūt quandam armoniam ex contrarijs: animā esse corpus ⁊ hoc varijs sētentijs. Clamāt idez penitus esse intellectum ⁊ sēsum nō differre ab imaginatione. Intelligentiam substātias separatas influere nostris intellectibus radios seminales. Unō notet plato cum istis nostrum discere est potius reminisci. Precepit ⁊ hinc quorundam latratus salomō insanos sub tali forma prodire. Ex nihilo nati sumus: ⁊ post hec erimus tāq̄ non fuerimus. Unus est eim interitus hominum ⁊ iumentorum: homo iumēto nō habet amplius. Ibi est plato fouēs origenem: quo anime simul fuerit create: necnō q̄ postq̄ felicem vitam fuerint adepte iterꝫ ad corpora icipe velle reuerti: ⁊ illi⁹ uite felicitate finita: miserijs huius adhuc peregrinatōis iuolui. Idemq̄ ō angelis sensit secūdus. Ibi Pitagoras sinuās nasoni animas in diuersa corpora trāsire: ⁊ ad propria iterdum reuerti. q̄ ambo auctores i circuitu ambulabāt: dicētes secula renasci cuz uniuersis accidētibus suis: aut ꝓpletis q̄ndeci

milium ut voluit primus. aut. xxxvi. milium sic docuit secundus annorum circulis. Hymnalia insuper ibidez personant: quorūdam animas ab āgelis creatas platone presidente: substātias separatas esse solum quadragintaquinqz vel circa: secundum numerum circulorum orbium Aristotele methaphysico disputante. Et angelorum numeruz in sacris litteris cōtentuz: non substātiarz: sed virtutum extimandum rabbi moise garriante. Nescio an simphoniam vel spiritum dixerim stridentem quosdā dubios sonos qui obaudiūt exinde innumeri epycuro cantante psallerant: vētrem adorantes: quorum orationi. Salomon recitat: dicens. Hoc itaqz visum est mihi bonum: ut commedat quis et bibat et fruatur leticia ex labore suo. Et hec est pars illius. Ubiqz relinquamus signa leticie: qm̄ hec est pn̄a. ꝛ h̄ ē fortn̄a Audiebatur illum etiam cerinthiani credentes post resurrectionem corporum omnibus carnis voluptatibus mille annorum spatio frui. Sarraceni quoqz et nonnulli iudeorum circa hᵇ atria saltant fabulantes: post vitam presentem flumia lactis mellis et vini a se loco retributionis habenda fore: Confusionem ante medos: hec varietas gignit: vt honorem: gloriam: diuitias: potentiam corporis: Sanitatem et speciem sensus: paruicaces et vigiles mores prudentiam artium: victoriosam industriam: speculationem communem vie cognitionem possibilem quisqz propria volūtate dicat esse summum hominis bonum. Ibi nempe hec et plura leguntur. Cuiusdam etiam clamor inde ad aures torquati vsqz peruenit. Aut deum non esse: aut nullū fore in seculo malū dicētis: sub quo non pauci diuinam prouidentiaz ad inferiora n̄ peruenire contendunt. Stoyci ibi blasphemant secundum quendam ordinem causarū intransgressibilem de necessitate omnia euenire

Erexit sibi specialissimum thronum in prefato nemore multiplitius plato dicens vt tradit gregorius nicenus triplicem prouidentiam esse: quaruz prima est summi dei qui primo et principaliter prouidet spiritualibus et intellectualibus. Consequenter vero toti mundo: quantum ad genera ꝛ species et vniuersales causas que sunt corpora celestia. Secūda vō ē: q̄ puidet singularibᵇ aialiū ꝛ plātarz: q̄tū ad gn̄atōnē: ꝛ cōruptōz: ꝛ mutatōes alias: quam attribuit dīs qui celum circueunt. sicut post eum aristoteles: hanc obliquo circulo dedit Tertiam vero ponit reruz que ptinēt ad humanam vitam: quā quidem reddit demonibus quibusdam existentibus circa terram: quorum cum sunt humanarum actionū custodes. Licet secunda et tertia sint dependentes a prima. Inserunt ceteri casus in gloria prouenire.

Alij autumant formas omnes accidentales esse: cōtinuezqz flui: et nunq̄ nisi per instans aliq̄ liter permanere. Certam sedem in vna parte celi plures ex illis deo locāt ꝛ alibi nō manet. Quos impugnant alij, a rebus naturalibus omnez actionem auferentes quasi se solo in qualibet creatura deus particulariter agat: illa non agente. Lanit ꝛ homerus solem uel iouem intellectum illustrare. Ait enim. Talis est intellectus in dīs ꝛ hominibus terrenis: qualem in die inducit pater ui rorumqz deorumqz. Scriptum est ibi. Fatis agimur: credite fatis: non solicite possunt cure mutare rati stamina fusi. Quicquid patimur mortale genus: quicquid facimus uenit ex alto. Omia recto tramite uadunt, primusq̄ dies dedit extremū non illa deo uertisse licet. Auditur ibi mors indiuidua noxia corpori nec parcens aīme. Iteruz si oraueris ibi ut bene tibi succedat epicurus obstabit q̄ deus de nobis nō curet. Impugnabunt stoici quia de necessitate cūcta concurrūt. Pertubabunt egyptij: asserentes orationibus nostris deuz mutari. Protraheris ab hermete ut statuas adores uel idola: quo in illis sit aliquis maiestatis diuine. Ait. n. b. Augu. referente. viij. de ciui. dei sicut deus effector est deorum celestium: ita homo fictor est deorum qui in templo sūt: humana proximitate contenti: statuas dico animatas sensu ꝛ spiritu plenas: tantaqz facientes ꝛ talia statuas futurorū prescias: easdem de somnijs et mīris alijs rebus predicentes ꝛ ibecilitates hominibus facientes eosqz curantes tristitiam: letitiamqz dātes pro meritis. Ferale est istud et horrendum nimis: ire ad demones compellens quos uenerabilia numina uocat prestigiorum multipliciter effectiua: aliqua monstruosa inde discurrunt: humana pariter ꝛ feriter et ferina: quia in una eadēqz sententia quedam uera et quedam falsa ponuntur: ut ē illud q̄ spiritus sunt naturaliter mali et virtuosis uiris infesti. Ait nanqz in epistola Porphirius ad nepotem. Quosdam opinare esse qōdam spirituu; genus cui exaudire magos sit proprium: nostra falax omni forme simulans deos ꝛ demones ꝛ animas defunctorum: et hoc est qō efficiat que uidentur esse uel bona uel praua: cererumqz circa ea que bona uere sunt nihil opitulari: immo uero ista nec nosce: sed ꝛ mala psiliare: ꝛ ifimulare atqz impedire ꝛ iuideri virtutis sedulos sectatores ꝛ plenos esse tementatis ꝛ faustus gaudere odoribus adulationibus capi: adhuc castitatis amator plato: ibi diffinit uxores debere esse cōmūes: cuius scholas coluit Nicolaus apochalipsis cum suis. Non deest qui dicat ad cōsequendam uitam beatam: fidei nihil prodesse: sz solum opus morale: uox agazellis aures siluam intrantis uulnere sautiabit: ponentis animas impiorum pena damni solūmō crutiari. Ubi omēs uno mentiūtur sermone: corpora defunctorum non posse resurgere protestantez ꝛ errare aīmas

neſcio per quos campos: aut uſq; ad diem extremū periculi mūdialis ſedes determinatas neſcire Scimus q; in his membris ſacre euchariſtie uenerabile ſacramētum intrare non poteſt. Jn quo eſt ſubſtantia corporea ſine accidēte: qualitas abſq; ſubiecto: carens dimenſionibuſ: quātitas inter deſperata relatio: Jn corpus a nō corpore actus ⁊ ad impoſſibile paſſio terminatur. Locus cingitur a locato. Ambit inſtans quodlibet: quādo ābitur non adiacet neq; ſiti continet ſituatū. Hec ⁊ alie q̄plurime nō dico poetarum ne ventibiles credantur ſub fabulis: ſed philoſophorū opi: quas etiam ſuo lenocinio colorauerunt ex intentiōe vates gentiliū non ſolum inter ſe pugnāt: ſed aduerſus catholicā ueritatē timiduz certamen exercēt: quos ſi quis inermis acceſſerit: ⁊ ſacre ſcripture clipeis mille non plene munitus: aut remāebit occiſus: aut ſautiatus ad mortez non medicamina ſceptuzus niſi a ſummo medico chriſto. Hos pene omnes errores reprobat. b. Tho. contra gētiles: in diuerſis capitulis ⁊ etiaz libris.

De erroribus iudeoz ⁊ ſarracēoz. Ca. vi.

A diluuio quo

qz aquarum multarum. i. doctrinarum falſazuz: iudeozum ⁊ ſarracēorū homines nō appropinquabūt ad deuz: ſed elōgabūtur ſubmerſi ab eterna damnatione: que doctrine reprobantur per eccleſiam ⁊ ſanctos doctores precipue. b. Tho. in li. contra gentiles p totuz

Apud iudeos antiquos qui fuerunt circa tempora chriſti: fuerunt tres ſecte opinionuz: a cōmuni vita aliozum diſtantes. Jn quibus omib⁹ erāt alīq errozes: videlicet phariſei: ſaducei: ⁊ eſſei. Et phariſei quidem victu auſtero ⁊ parco cultu traditiones ſuas ſtatuentes: quibus Moiſi traditiones determinantes: vt gl. Dictacia cartarū i fronte geſtabāt: ⁊ in ſiniſtro brachio in quibus decalogus inſcriptus erat. Et hec dicebātur philateria: a phila quod eſt ſeruari: ⁊ thozath quod eſt legē. Iſti maiozes fimbrias alīs ferentes: ſpinas eis affigebant: quibus puncti deābulādo memozes eēnt mandatozum dei. Judiciū dei futurū dicēres omnem aīam incozruptam eſſe: ſolas bonozum animas in alia corpoza tranſire vſq; ad reſurrectionem ⁊ iudiciuz in hoc errabant. Malozum autē eternis trudi carceribus. Saducei dicebāt in arbitrio hominū ſitū eſſe: bonū: malumue agere Animarnz generaliter uel ſupplicia negabant uel bonozes ⁊ futuram reſurrectionē corpozuz: aniaſ cum corporibus mozi putantes: nec angelos eē dicebant. Solos quinq; libros Moiſi recipiebāt: nimis ſeueri erant: nec inter ſe ſociales. Obquam ſeueritatem ſaduceos. i. iuſtos ſe nūcupabant

Eſſei fere in omnibus uitam monaſticam agebāt nuptias faſtidentes: nō quia coniugia ⁊ hominū ſucceſſionem putarent puniendam: ſed cauendā intemperantiam mulierum: nullā earum fidem ſeruare uiro putantes. Omnia habebant cōmunia. ſ. ſqualozem decus putabant: dūmodo in ueſte candida ſemper eſſent. Nulla eis ciuitas: ſed i ſingulis domicilia habebant. Solem ut oziretur orantes: poſtea uſq; ad quintam horam operātes Loti corpus aquis ſimul cum ſilentio edebāt Juramentum habebant pro periurio. Secte ſue neminem adhibentes: niſi ſubſtantiarum probatione. Recepti autem ſecum poſt annum: duob⁹ alīs annis mozem eius probabant. Deprehenſū in peccatis a ſe pellebant: ut herbas more pecoz decerpens uſq; ad mortem peniteret. Spuere in mediū uel ad dexterā partem ſui uitantes. Adeo ſabbatum obſeruabant: vt nec ea die aluum purgabant. Uiuebant longiſſimo tempore ob uict⁹ ſimplicitatem: mortem pro iuſticia iudicātes meliorem. Animas omnes a principio creatas pro temporibus incorporari. Bonas exutas corporibus ultra oceanum degere: ubi ſit poſita eis fruitio ad orientem: malis uero hiberna et procelloſa loca delegantes. Hec ſecūdum Uincen. i recu. hiſto. libro. vij. c. xcvij. Sed in nouo teſtamēto errores alios habent cōtra fidem. Unde ⁊ ad damnationem eos mittentes eternam. Et primo quia non credunt chriſtum ieſum eſſe meſſiam: promiſſum eis in lege ⁊ prophetis: licet adhuc expectant uenturum: ⁊ pro eo recipient antichriſtum. Jeſum chriſtum dicunt purum hominem natuz ex maria ⁊ Joſeph ſemine: non de ſpiritu ſancto conceptum. Myſterium trinitatis nō credunt. ſ. tres perſonas eſſe in una ſubſtantia ⁊ deitate. Meſſiam quem expectant: non exiſtimant deum fore: ⁊ eis redditurum libertatem: ⁊ terrā promiſſionis. Purgatorium negāt. Jn talmuth dicunt deum quotidie flere pro ſeruiture: quia diſperſi ſunt per orbem. Uſuras cum eis: qui non ſunt iudei licitas arbitrantur: cum tamen hoc ſit contra legem diuinam et naturalem: ut oſtenſuz eſt ſupra in ſecunda parte eo. ti. i. c. vi. et ſeq.

Gens infidelis ſar. §. I.

racenorum inducta eſt ad errores ſuos per quē daz Machometum nomine: qui legem eorum maledictam: quam uocant alchoranum: per eū receperunt circa annos domini ab incarnatione ſexcentos quindecim: tenente imperium heraclio qui crucem domini tranſlatā de hieruſalem per Coſdroe gentilem regez perſaruz: eo deuicto ⁊ occiſo in hieruſalem deduxit: ⁊ in loco priſtino cum magna gloria repoſuit. Hic Heracl⁹ ex deuotiſſimo principe lapſus eſt in hereſim monoſcellitarum: ſeductus doctrina patriarche conſtā

tinopolitani: qui illud sentiebat. Di sarraceni: q̄ ꝛ idumei descendentes ab hysmahel filio abrahe potius deberēt dici agareni. quia ab agar ancilla sare descenderūt: nō a sara unde sarracenos se nū cupant. Ex his ergo idumeis natus pessimus iste ꝛ omni scelere plēus Machomettus: primo pauper fuit ꝛ ignobilis ꝛ idolatra: colens uenerem ꝑ dea: sicut ꝛ arabes alij illius regionis. Unde in ipsa sua bestiali lege alchorā dicit deū sibi hec vba dixisse. Orphanus fuisti ꝛ suscepi te. In exōr idolatrie diu mansisti. ꝛ inde eduxi te. Pauper eras ꝛ locupletaui te. Et quia illa patria colebat uenerem: statuit in lege diez veneris ob veneratiōē veneris in magna solēnitate haberi. Hic cuz esset callidus: asinarius tamē ꝛ ductor camelorum cuiusdam nobilis vidue que preerat cuidā prouitie arabie: post ocultam fornicationez cū ea: tandez eam publice duxit vxorem. Qui potens factus est diues: cum attentaret regnum sibi arabie sub iugare: ꝛ per violentiam soluz nō valeret ꝑ simultatem sanctitatem hoc procurauit ꝛ obtinuit dicens se prophetam a deo missum ad corrigendas leges que nimis dure erant. s. Moisi ꝛ christi. vnde habito consilio ꝛ adiutorio cuiusdaz iudei peritissimi in lege: ꝛ cuiusdam clerici qui ex eo ꝙ i curia romana non ualuerat obtinere dignitatem quam ambiebat. Indignatus accessit ad partes illas arabie: ut introduceret aliquem errorem ꝛ scandalum in ecclesia. Uel ut alij asserunt consilio cuiusdam monachi sergij nomine: qui expulsus fuerat de monasterio suo: quia hereticus erat infectus heresi nestoriana. vel Jacobitarum: condidit legem alchoriani: quedam de lege mosaica: quedā de lege euangelica eliciens: aliquib' veris multa falsa immisciens. Fatetur enim in alchorana lege sua. Moisē prophetam magnum dñm sed christuz maximū prophetarum: conceptum non uirili semine: sed virtute dei natum de virgine maria: miracula multa fecisse: sz non fuisse passuz: immo alium hominem similem sibi. Unde mortem ꝛ sepulturam christi negant. Circūcisionem more iudeorum mandat ꝛ frequētes lotiones corporis: precipue cum ad orationem accedunt Unuz deuz omnipotentem adorant asserētes anteqū deus celum ꝛ terram crearet: nomē Machometti in cōspectu dei astare ꝛ nisi Machomett' futurus esset: nec celum nec terram factam fuisse: nec paradisum esse. Uinū lex eis prohibet bibere ꝛ carnes porcinas edere: ꝛ ieiunium per mensem mandat seruare: nūl per totam diem cōmedendo: bibēdo: ꝛ luxuriādo. Quattuor vxores vt legitimas cuilz ꝓmittit accipe: ꝛ eas ad placitū repudiaī ꝛ loco ꝑpudiate aliā sumē. Emptitias vo femias ꝛ captiuas quot uolunt accipiāt ad carnaliter cognoscendū. Adl'ter seciduz eaz legem lapidatur. Fur autem nō suspenditur: sed uerberatur grauiter. Sibi tamen Machomettus in ea lege asserit a deo permissū ut ad alioruz uxores accederet ut generaret ex eis prophetas: ꝛ homines uirtutis. Et breuiter tot in ea lege sunt abusiones: usqz etiam ad uiciuz sodomiticū: tot immunditie ꝛ bestialitates: ut omnis ratio bene disposita: ꝛ a carnali consuetudine ñ abhorpta habeat detestari Promittit autem obseruantibus eam: non nisi sensualia: paradisuz. s. delitiaruz. In quo non habebūt calorem uel frigus vel alias penalitates: vestes pulcherrimas. Fluuios lactis ꝛ mellis et uini aromatici ad edendum: et bibendum. Juuenculas speciosissimas in coniugiū ꝛ angelos eis seruientes in uasis aureis ꝛ argēteis. Non credentibus vero his ꝛ non obseruantibus legem promittit penam infernalez sine fine. Et in fine uite credentibus deo: et Machomettū esse dei prophetam et messiam a deo missum dic̄ peccatorū ueniā dari: Cūqz Machomett' i morbum caducuz incidens: ad terram aliquando hōribiliter caderet: propter quod ꝛ vxor illa domina: et astantes abhominatū euz haberent pro sui excusatione asserebat se tunc ei Gabrielem archāgelum loqui ad informandum de lege et agendis: cuius maiestatem ꝛ gloriā: non posset sufferre: et ideo sic cadere. Et cū querētur ab eo de miraculis aliquibus fiendis: sicut factuz est a Moise ꝛ christo. Excusabat se non esse missuz ad miracula faciendum: sed ad corrigendas leges. Et cum dicēt se mortuum tertia die resurgendū et in celuz ascēsurū: una dierū post nimiā inebriationē ignominiose mortuus: ꝛ a porcis enormiter tractat'. Cuz sui per aliquos dies corpus seruantes ut resurgēt non ualētes sufferre eius fetorem ipm occultauerunt. Sicqz lex illa pessima contra omnem legez diuinam ꝛ humanā: ꝛ philosophiam moralem: a diabolo iuenta: tradita est peccatis hominū exigentib'. Nec mirum si ita dilata est: ꝛ a mltis populis suscepta: ut dicit b. Tho: in principio libri ꝯra gentiles: quia tota est secūdū delectationes carnis. ad quas sequētes populi sunt proni: tum etiā quia et promissiones carnales continet. Tum etiam quia uiolentia et armis quo ad multos introducta est et conseruata. Nam statuit ille maledictus homo ꝙ si quis uellet predicare uel disputare contra illam legem subito sine audientia occideretur: propter quod non potest tute ad eos accedi ad predicandum contra errorem eoruz. Sz cū nec miraculis nec prophetijs nec saltem mediocri sapientia doctorum sit lex illa formata: quinimo honestati moruz ꝛ rōni naturali contraria de spe patet eius fallitas ac fatuitas.

De erroribus hereticorum. ꝛ. lxxx. he resibus ipsorum. Capitulum. vij.

Capitulū Septimum.

A diluuio aquarū multarum. i. falsaꝝ doctriaꝝ hereticorū hoies nō approximabunt ad deum ⁊ decret. xxiij. q. iij. habet̄ collecte hereses diuersoꝝ hereticoꝝ et nomia et errores eorum. ⁊ sunt originaliter verba Jsido. in .viij. lib. etymol'. Et capitulum sic icipit. Quidā hereticī qui de ecclesia recesserunt: ex noīe suoꝝ auctoꝝ nūcupāt̄. Quidā vō ex cāis quas eligentes istituerunt. Simoniaci a simone dicti: magice disciplie perito: cui petrus i actibus apl'oꝝ maledicit. ꝓ eo q̄ ab apostolis spiritus sācti gratiā emere uoluisset. Hi dicūt creaturā nō a deo esse: sed a vtute quadam superno create. Menādriani a menandro mago discipulo. Simonis nūcupati: q̄ mundū nō a deo: sed ab angelis factū dixerūt. Basilidiani a basilide appellati: q̄ iter reliq̄s blasphēmias passū christū abnegāt. Nicolaite dicti a nicolao diacono ecclesie hierosolymoꝝ: qui cū ste phano ⁊ ceteris ꝓstitutus ē a petro: q̄ pp pulchritudinē reliquēs uxorē: dixit. ut q̄ uellet: ea uteret. Uersa ē i stupꝝ talis ꝓsuetudo ut iuicē ꝓiugia cōmutarēt: q̄s Joānes i apocalipsi cap'lo. ij. impropat: dicēs: ſz hoc hēs q̄ odisti facta nicolaitarum Gnostici pp excellentiā scie ita se appellari uoluerūt. Aiam nostrā nām dei esse dicūt: bonū ⁊ malum deū suis dogmatibus cē fingūt. Carpocratiāi a carpocrate q̄dā uocāt: q̄ dixit christū hoiez fuisse tm̄: ⁊ de utroq̄ sexu ꝓgenitū. Cheritiāi a cherito q̄dā nūcupati: hi iter ceta circūcisiones obseruāt. mille ānos p' resurrectionē i voluptate carnis futuros predicāt. Uñ ⁊ grececilliaste: latine miciliaste sūt appellati. Nazarei dicti: q̄ dum christū q̄ a uico nazare' ē appellat' filiū dei ꝓfitēt oia tm̄ cetis legis custodiūt. Ophite a colubro noīati sī. Coluber eniz grece ophi. dicitur colunt enim serpentem dicentes ipz i paradiso induxisse vtutis ꝓgnitōez. Ualētiāi a valētio q̄dā platonico sectatoꝝ uocati: q̄ eonas. i. scla q̄dā i origiem dei creatōis iduxit christū q̄z de vgine nihil corp' assūpsisse: ſz p eā q̄ p fistulā trāsisse asseruit. Appelite q̄z auctoꝝ appelles ꝓnceps fuit: q̄ creatōez āgelū nescio quē gl'osū sup oris dei fatiēs deū legisl'ē illū igneū affirmās q̄ dixit christū nō deum in vtate ſz hoīnē i fātasia apparuisse. Arcotiani a ꝓncipib' appellāt: qz vniuersitatē quā de' ꝓdidit opa esse archāgeloꝝ defēdūt. Adamiani uocati: q̄ ade imittēt nuditatē. Uñ ⁊ nudi orāt ⁊ nudi iter se mares ⁊ feie ꝓueniūt. Layani ꝓpide sic appellati: q̄m Layn adorāt Sethiāi nomē ac ceperūt a filio ade q̄ uocatus ē Seth. dicētes euz esse christū. Melchesediani vocati ꝓ eo q̄ melchisedech sacerdotē dei: nō hoiem fuisse: ſz vtutem dei esse arbitrāt. Angelici uocati qz angelos colūt. Apostolici hoc sibi nomē ió assūpserūt q̄ nihil possidentes ꝓpriū nequaq̄ recipiūt eos q̄ a liquo i hoc mūdo utūt. Cerdomani a cerdone quodā noiati: q̄ duo ꝓncipia ꝯria asseruit. Marcioniste a marciōe stoyco phō appellati: q̄ cerdonis dogma secutus: altez bonū: alterū iustū deuz asseruit: tāq̄ duo pricipia creatōis ⁊ bōitatis. Arcoterite ab oblatiōe uocati: panē. n. ⁊ caseū offerūt: dicētes primis hoīb' oblatuz a fructib' ⁊re: a fructibus ouium fuisse celebratū. Aquarij appellati. eo q̄ aquā solā offerūt i calice sacū. Seueriani a seuero exorti uinū nō bibūt uetus testm̄ ⁊ resurrectionē nō recipiūt. Taciani a taciano uocati: qui ⁊ ercratice dicti: q: carnes abominant

Elogij uocāt tāq̄ sine vbo: logos. n. grece. latie vbum dī. Deū. n. vbum nō credūt: respuētes Joānis euāgeliū ⁊ apocalipsiz. Cataphrigus nom̄ puincie phrigia ōdit: q: extiterūt auctoꝛes eoruz Mōtan' : ꝓsca: ⁊ maximilla. Cathorij pp mūdiciā ita se nōiauerūt: gl'iantes. n. de suis meritis: negāt penitētibus veniā peccatoꝝ. Uiduas si nupserint tāq̄ adulteras dānant. Mūdiores se cetis predicāt qui nomē suum si cognoscē uellēt mundanos pot' se q̄ mūdos uocarēt. Paulini a paulo samosateno exorti sūt: qui dixit nō semp fuisse christuz: sed a maria sūpsisse initiū. Hermogeniani ab hermogene quodā vocati: qui mām ñ natā itroducēs deo nō nato eā cōpauit: matrēq̄ clemētoꝝ ideam asseruit: quos apl's iprobat elementis seruientes. Manichei a quodā psa extiterunt qui uocatus ē manes. Hic duas nās ⁊ substantias itroduxit. i. bonā ⁊ malā: ⁊ aias ex deo q̄si ex aliq̄ fōte manaī asseruit: testm̄ ueruſ: respuūt nouū ex parte recipiunt. Antropomorphite dicti pro eo q̄ simplicitate rustica deuz hīe humana mbra q̄ in diuinis libris scripta sūt: arbitrāt. Antropon grece latie hō interptat. ignorātes uocē dñi: q̄ ait Spiritus ē deus. Incorporeus est. n.: nec. n. membris distinguit: nec cōporis more cēset. Heraclite ab heraclio auctore exorti: mōachos tm̄ recipiūt cōiugia respuūt: regna celoꝝ puulos hīe ñ credūt. Nouatiani a nouato urbis rome pbytēo exorti: qui aduersus cornelij cathedrā pōtificalē cōnatus iuadere heresim instituit. Noluit apostatas suscipe ⁊ rebatizās baptizatos. Mōtāi heretici dicti q̄ i tpe psecutōis i mōtibus latuerunt qua occasiōe se a catholice ecclie cōpore diuiserūt.

Ebionite ab ebione dicti siue a pauptate xp̄z n. p puentū solū uiruz iustuz putāt effectū. Uñ ꝓ petenter ebionite ꝓ pauptate itelligentie appellati sī. Hi. n. iudei sūt: ⁊ ita tenēt euāgeliū ut legem carnaliter seruēt: aduersus quos ad galatas apl's scribēs iuehitur. Fociani a fociano gallogicie sirinie epo nūcupati: q̄ ebionitarū heresiz suscitās asseruit christū a māia p ioseph nuptiali coitu fuisse conceptū. Aeriani ab erio quodā nūcupati sūt. Hi offerre sacrificiū ꝓ defūctis spnunt.

Aeciani ab aetio sunt uocati: Idemq; eunomiāi ab eunomio q̄dā diacono aetij discipl'o ex c' nomie magis inotuerēt: dissilez pī asserētes filiū ⁊ filio spm̄sactū dicūt ēt nullū iputari pcēm i fiō manētiū. Origēiāi ab origie auctore exorti sī dicentes q; ñ possit fil' uidē pīem nec spūssact' filiū. aimas q̄z i mūdi pncipio dicūt peccasse ꝓ diuersitate peccorū e celis vsq; ad trā diuersa corpora q̄si vicula meruisse eaq; cā mūdū fēm eē. Noetiani a q̄dā noeto uocati: q̄ dicebāt xp̄m eūdē eē ⁊ pīem ⁊ spm̄sactū. Jp̄amq; trinitatē i offōzuz nōib' nō i pſōis accipiūt. Unī ⁊ pīpassiāi uocāt: qz pīez passū dicūt. Sabelliani ab eodē noeto pululasse dicūt: c' discipl'm pibēt fuisse sabellū: ex c' noie inotuerūt. Unī ⁊ seballiani uocati. Hi vnā psonā pīs et filij et spūssācti astruūt. Arriāi ab arrio alexādrino pſbyro orti sī: q̄ coeternū pī filiū ñ agnoscēs: diuersas i trinitate substātias asseruit. Cōtra illō qō ait dñs. Ego et pī vnū sum'. Macedoniani a macedonio epo sī dicti: negātes deuz eē spm̄ sactū. Apollinariste ab appolliari uocati: dicētes xp̄m corp' tm̄mō sine aia assūpsisse. Antidicomarite appellati sī: eo q; marie v̄ginitati ꝺdicūt: asserētes eā p' xp̄m natuz uiro suo fuisse ꝓmixtā.

Metāgismonite: ió tale nomē accepēr: qz angios grece uas dr̄. Asserūt. n. sic eē pī filiū: tāq; uas minus itra mar' uas. Pīciani a q̄dā p'iciano nūcupati sī: q̄ substātiā humāe carnis a diabolo ꝓdita dicūt. Loitiāi a q̄dā colitio noiati: q̄ dicūt deū nō facē mala. ꝺ illud qō scriptū ē. Ego do mīn' creās maluz. Floziāi a floziāo: qui eꝺrio dicūt deuz creasse mala ꝺ hoc qō scriptū est. Fecit ō us bōa. Donatiste a dōato q̄dā aphro nūcupati sī: q̄ de numidia ueniēs totā pene aphricā sua p suasiōe ōcepit asserēs miorez pīe filiū: filio spum sēm: rebatizās catholicos. Bonosiāi a bonoso q̄dā epo exorti: q̄ xp̄m filiū dei adoptiuū ñ ꝓpuz asserūt. Circūceliões dicti. eo q; agrestes sī: q̄s stotopicas uocāt supradicte hereſis hñtes doctrinā. Hi amore martyrū semetipos pimūt ut violēter de hac uita decedētes martyres nōinēt. Prisciliāiste a pscilliano uocati q̄ i hispāia ex erroze gnoscitoz ⁊ māicheoz pmixtū dogma ꝓposuit. Luciferiāi a lucifero firmie epo orti q̄ epos catholicos: q̄ istāte pſecutōe pfidie arrianoz cōsētiētes erāt. ⁊ postea correcti redirent i cathedra delegēt damnātes: siue quod crediderūt: siue qō credidisse dissimulauerunt quos ecclesia catholica mar no recepit sinu tāq; petrū post fletum negationis lz postea ab ecclesie cōione recesserint ⁊ cum ipso lucifero auctore suo qui mane oriebat eadē mēu erunt. Jouinianiste a iouiniano quodā mōacho dicti: asserētes nulluz nuptaz ⁊ v̄ginum esse distantiam: nullumq; inter abstinētes siplr eē copulatos esse diserimē. Eluidiāi ab eluidio nominati q̄ dicunt p' christuz natuz alios mariam filios de uiro ioseph pepisse. Paterniani a patrono quodam exorti: qui inferiores uiri corporis a diabolo factas opinantur. Arabici nuncupati eo qō i arabia exorti sunt: dicētes aiam cuz corpore mori: atq; i nouissimo utrunq; resurgē. Tertullianiste dicti a tertullião presbyro aphrycane ꝓuincie ciuitatis carthaginēſ: dicētes aiam imortalē esse: sed corporeā predicātes. Et aimas peccoz hōinuz post mortē i demões vti putātes.

Tessareſdecade iō dicti. q; quartadecia luna pascha cum iudeis obseruando contendunt. Nā tessera quattuor: deca decē significat. Uictages a somno nuncupati: eo q; uigilias noctis respuant superstitionē esse dicētes uira temerarī diuina: q̄ noctē ad requiem tribuunt. Pelagiāi a pelagio monacho exorti. Hi liberuz arbitriuz diuine gie añ ponunt: dicentes sufficere uoluntatē adiplēda diuina iussa. Nestoriani a nestorio ꝓstātiopolitano epo nuncupati: qui beatā uirginē mariaz: nō dei sed hois tm̄ matrimonio asseruit matrem ut aliā personā carnis aliam facēt diuinitatis: nec unuz xp̄z i v̄bo ⁊ carne credidit sed separati atq; seiunctum alterum filiuz dei: aliuz hōis ꝑdicauit.

Eutitiani dicti ab eutitio cōstātino politano abbate qui xp̄m p' hūanā assūptionem negauit exīstere de duab' naturis: sz solā i eo diuinā asseruit eē naturā.. Acephaliste dicti. i. sine capite. Nullus. n. horuz repit auctor a quo exorti sunt. Hi trium calcedoniēsium ꝓlioz ipugnatōes: duarū in xp̄o substātiaz propetatē negāt ⁊ unā i ea' psonā predicāt. Theodosiāi ⁊ gaiauite appellati a theodosio et gaiano: q̄ tpibus iustiniāi principis i alexādria: populi puersi electione vna die ordinati sunt epi. Hi errores eutitis et diascorū sectantes: calcedonēse concilīū respuūt: et ex duabus unā in xp̄o naturā asserunt quā theodosiāi corruptā: gianice icorruptā cōtēnūt. Gnoite et tritogite a theodosianis exorti sūt. Ex qbus gnoite ab ignorātia dicti qz ꝓpt̄ puersitatē ex q̄ orti sī id adiciunt: qō xp̄i diuinitas ignoret que sī scripta futura de die ⁊ hora nouissia. Tritoice vo uocati. eo q; sicut tres personas in trinitate: ita q̄z tres asserūt deos eē ꝺ illud qō scriptū est. Audi isrl' dñs deus tuus unus est.

Sunt ⁊ alie hereſes. §. I.

sine auctore et sine nōib': ex qbus alij putāt trinū eē deū. Alie xp̄i diuinitatē passibilē eē dicūt. alie xp̄i de pīe natiuitati i tpe initiuz tpis dāt. Alie liberationē hōinum apud iferos factā: xp̄i descēsionē nō credūt. alie aiam imaginē dei negāt. alie aimas ꝓuerti i demões et i q̄cunq; aialia existimant. Alie de mūdi statu dissentiūt. alie innūerabiles mūdos opināt. alie aquā deo coeternā faciūt. alie nudis pedibus ābulat. alie cū hoib' nō mādncāt.

He sunt hēses aduersus catholicā fidē exorte ab aplīs ⁊ sāctis pīb⁹ uel cōcilīs dānate: q̄ duz in se multis errorib⁹ diuise inuicē sibi dissentiūt ꝓmuni tñ nomine aduersus ecclesiam dei conspirāt: sz ⁊ quicunqz aliter sanctam scripturam itelligit: q̄ sensus spūssancti flagitat a quo scripta est: licet ō ecclesia non recesserit. tamen hereticꝰ appellāi potest. Has omnes hereses archidiaconus i rosario super dicto. c. quidam: reprobat breuiter ꝑ canones in diuersis capitulis annotatos. Sed ⁊ btūs Tho. in li. cōtra gentiles plures ex dictis heresibus efficacissimis rationibus confutat in diuersis libris et caplīs. Dicit autem. b. Aug. Ideo diuina ꝓuidētia multos diuersi erroris hēticos esse ꝑmittit ut cū interrogāt nos ea que nescimꝰ sic discutiamꝰ pigritiā et diuinas scripturas cupiamus. Propterea apostolus ait. xi. ut probati manifesti fiāt. Hi autem a deo ꝓbati sunt qui bene possūt docere Hec ille. q. e. c. ul. Item de ꝓse. di. ij. Ego berengarius. Reprobatur ibi error ipsius berengarij qui asserebat i sacro altaris non esse realiter ⁊ ueraciter corpus et sanguinē xp̄i: sz tm̄ ut i signo sicut dī Petra erat xp̄s: nō re: sed significatione et figura Quem errorē ut heresim abiurauit et anathēati zauit corā Nicolao papa i synodo. xcviij. eporuz rome et confessus est tenere quod confitet ecclesia uex. s. xp̄i corpus esse in altari post consecratōez s. sub illis speciebus panis et uini.

In decretalibus re. §. II

probantur hi errores seu hereses. ꝑmo abbat̄ ioachim. extra de sū. tri. et fi. ca dānamus. Hic ioachim fecit libellum cōtra petrū lombardum ꝑ eo q̄ dicit in ꝓmo sen. Quedam sūma res est pat̄ filius ⁊ spiritussanctus: ⁊ illa non est generans nec genita nec ꝓcedens. appellās ex dictis vbis ipsum petrū hereticum et insanuz: eo q̄ nō est tā trinitatem q̄ quaternitatem astruebat i deo: videlz tres psonas: ⁊ illā cōem ēntiā q̄i quartā māifeste. protestās q̄ nulla res est que sit pater filiꝰ ⁊ spūssancꝰ q̄uis cōcedat q̄ ꝓr ⁊ filiꝰ ⁊ spūssanctus sint una essentia: una substātia: una nā. Unitatē hꝰ nec vaz ⁊ ꝓpriam: sed q̄i collectiuā ⁊ silitudinariā esse fatetur: quē admodū dicuntur multi hōies vnꝰ ppl̄s ⁊ multi fideles una ecclesia. Et infra. Nos autez inquit Innocētius tertiꝰ sacro approbāte ꝓcilio credim⁹ ⁊ ꝓfitemur una cū petro. s. pāto: q̄ una quedā sūma res ē icōprehensibilis q̄dē ⁊ ineffabilis pē ⁊ filius ⁊ spūssanctꝰ: tres simul psone: ac sigillatiz quelibet earūdē: ⁊ iō in deo solūmō trinitas ē: nō quaternitas: q̄ libet triuz personaz ē illa res. s. substātia essentia seu natura diuina q̄ sola est uniuersoz pricipiū. ꝓterq̄ aliud inueniri non pōt: ⁊ illa res nec generans nec genita: nec ꝓcedēs: sz ē pat̄ qui generat. filiꝰ q̄ gignit: spūssancꝰ q̄ ꝓcedit. vt distinctiones sint in psōis unitas i nā. Nec est hec vnitas in diuinis sicut in humānis ut dicebat ioachiz Nam cum christus ait de fidelibus ut sint unum sicut ⁊ nos unum sumus. Prima est unitas charitatis in gratia hec est fideliū. Secūda que est in personis diuinis est unitas idēritatis in natura: quenadmodū ⁊ alibi ipa ueritas ait. Estote uos perfecti sicut ⁊ pater uester celestis perfectus est. i. estote pfecti perfectione gē sicut pat̄ est perfectus perfectione nature. Ut heretica ergo damnat̄ sententia ioachim nō tñ ipe hereticꝰ iudicat̄: q̄ oia scripta sua supposuit iudicio ecclesie corrigenda Reprobatur etiam doctrina impij amalrici ut hererica ⁊ insana. Extra de sū. tri. ⁊ fi. ca. dānamus Huius errores ibi nō ponūtur: sed reperi in aliq̄ libello fuisse tales: uidelicet q̄ idee in mente diuina creant ⁊ creantur. Secundus q̄ dicitur deus finis omnium: pro eo q̄ omnia sūt reuersura ad ipsum in unum indiuiduum immutabile ⁊ fimū Tertius q̄ deus non uidetur in se: sed in creatur sicut lumen nisi in aere. Quartus q̄ si adam non peccasset: non fuisset distinctio sexus: sed fuisset multiplicatio hominū sicut angelorum. Quitus q̄ constitutus in charitate: nullum peccatū committit. Item extra de hereē: describūtur quedam secte hereticorum ⁊ reprobantur. Dicit enim ibi Greg. ix. Excōicamus ⁊ anathematizam⁹ uniuersos hereticos: gazeros: patarēos: pauperes ō lugduno: passaginos: ioseppinos: arualdistas: speronistas ⁊ alios quibuscūq̄ nomiuibus censeantur facies quidem habentes diuersas: caudas tamen adinuicem colligatas q̄ de uanitate procedunt i id ipm. Pauperes de lugduno habebant pluzes Et inter ceteros: q̄ in nullo casu licet iurare etiaz dicendo ueritatem. item q̄ non licet etiam iudici occidere malefactorem. Item q̄ non potest bonꝰ saluari tenendo fidem romane ecclesie. Item qō malus sacerdos non potest consecrare. Item qō ecclesia defecit tempore siluestri. Et plures alij errores. Et i. c. abolendam dicit lutius tertius. Uniuersos q̄ de sacramento corporis n sanguinis xp̄i uel de baptismo uel peccatoz confessione aut de matrimonio aut alīs ecclesiasticis sacramētis aliter sentire aut docere non metuunt: q̄ sacrosancta romana ecclesia predicat ⁊ obseruat uinculo perpetui anathematis inodam⁹. Ubi nota fm. b Tho. in. iij. q̄ licet Gratianus in decretis de pe. di. i in fi. Et magr̄ sen. in. iij. mouētes qōez. Utz confessio uocalis peccatoz q̄ fit sacerdoti i sacramēto pñie sit necessaria ad salutē: uel sufficiat sola contritio: ponūt opi. ꝑ ⁊ ꝓ iducētes rōes: ōmū dimittētes insolutā ⁊ in arbitrio legētis. Tamen postq̄ ē decretuz p ecclesiā ⁊ mādatum confessio nē debē fieri sacerdoti ꝓprio annuatim: extra de pe. ⁊ re. omnis pertinaciter tenere nunc q̄ nō sit necessaria confessio uocalis: esset hereticum.

In libro sexto dcā. §. III.

taliū extra de sū. tri. ⁊ fi. ca. c. i. dānēt errorē dicēti uz spūsēm ꝓcedē a pīe et filio ut a duob⁹ ꝑncipijs et duab⁹ spiratōib⁹. Et dī ibi. Fideli ⁊ deuota professiōe fatemur q̄ spūssāctus eternaliter procedit ex patre ⁊ filio: ñ tāq̄ ex duobus principijs sz ex uno principio: ñ duab⁹ ispiratōib⁹ sz vnica spiratione. Ad idē dicit magr. i. sē. di. xix. fatēdū ē pīez ⁊ filiū unū ꝑncipiū eē ad spūsāctū: ñ duo principia: ⁊ sicut pr̄ ⁊ filius ē unū ꝑncipiū q̄ ad spūsēm: ita pr̄ et filius ⁊ spūssūs unū principiū q̄ ad creaturā oēz formādā l' reformādā. Reprobat hic ⁊ error ātiquor grecorū: dicētiū spūsāctū ꝓcedē a pīe: sz ñ a filio: cui⁹ ꝫriū hr̄i symbolo ubi dr̄: q̄ ex pīe filioq̄ ꝓcedit. Et Didim⁹ dic̄ magn⁹ doctor grecorū ō cōse. di. v. saluator. Et mlti alij doctores ātiq̄ ⁊ sc̄i grecor: ut iduc̄ magr̄ sē. i. i. Precipue Basilius magn⁹ ad cuoniū: hoc errore dānabili ⁊ hēli detēti sunt greci ānis sexcētis ⁊ ultra q̄ttidie magis deficiētes i sapia i potētia tpali ⁊ i ꝓbitate uite. Et postq̄ sepauerūt se ab obediētia ⁊ fide rōane ecclesie statuentes papā ⁊ ipauerūt: nūq̄ aliq̄s i eis claruit miraculis: ⁊ merito: qr̄ dē⁹ q̄ ē auctō miraculorū nō uult falsitatē eor ⁊ hēsi opib⁹ suis miraculor ap probare. Demū āno dñi. Mcccxxxviij. i cōcilio gñali celebrato florētie: sub Eugēio papa. iiij. i cōsistorio publico: i cōuētu sc̄e marie nouelle: uenētes doctores grecor de ptib⁹ suis cū ipatōe suo et pōtifice suo. disputata mā h⁹ iter grecos ⁊ latinos nīos p fidelē iterp̄tē utriusq̄ ligue. Arguēte mgro Jo. de mōte nigro: ordis p̄dicator: ⁊ rñdēte q̄daz maxio doctōe grecorū epo ephesio: puicti sūt greci ex libris doc. suor ꝓmaxie basilij de errore suo vñ ōmō reducti ad vitatē fidei: ꝓfessi sūt nobiscum spūsēm ꝓcedē a pīe ⁊ filio: ut dicitur i symbolo.

In clemē. d' sum. §. IIII.

tri. ⁊ fi. ca. dānāt aliq̄ errores. Prīo videlz dicēdū aīa rōal' nō ē fōma corpōis hūani p se imediate. Scōo dicētiū q̄ christ⁹ ñ erat mōtu⁹ qñ de latere ei⁹ pforato exiuit sanguis et aq̄ Jo. xix. Tertō dicētiū q̄ pueris ⁊ adultis i baptismo ñ ꝓfert gr̄ia ⁊ uirtutes. Itē i cle. ō usu. ex graui detrimēt. q̄ q̄ pti nacit̄ assueuerat usurā ñ cē pcām ⁊ dānabile: hēticⁿ ē hūd⁹ ⁊ ut hēticⁿ pseqūēd⁹. Itē i ti. de hēr. c. ad nīam reprobāt errores begardor q̄ uidēt habuisse originē i alemāia. Et sūt hi. Prim⁹ ē q̄ hō i hac uita tm̄ pōt acquirē pfectōis q̄ ipeccabilis fiat: nec ultra i gr̄ia pōt pficē. Scōs ē q̄ ñ oz eū qui ad talē gradū pfectōis uenerit ieiūare qr̄ tūc sēsualitas est rationi subiecta. Tertius est q̄ habens talem gradum perfectionis non subijcitur humane auctī ul' obedientie: nec tenetur ad aliqua p̄cepta eccl̄ie. Quart⁹ q̄ viator i uia pōt eē ita beat⁹ sic̄ sanct⁹ i pr̄ia. Quīt⁹ q̄ō q̄libet itellectual' nā se ipsa nāl' ē beata: nec idiget aliq̄ lumie gl'e ip̄az eleuāte ad uidēdū deū eoq̄z fruēdū. Sext⁹ ē q̄ exercē se i actib⁹ vtuosis ē hōis ipfecti: pfect⁹ āt licētiat a se vtutes. Septim⁹ ē q̄ osculū mlieris ē mortale: cū ad hoc ñ icliet nā: sz act⁹ carnal' nō ē pecz cuz ad hoc icliet nā: maxie cū de hoc tētat. Octau⁹ ē q̄ i eleuatōe corpōis christi pfect⁹ hō ñ oz assurgē ul' ei reuerētiā facē: qr̄ ipfectōis ē: si a puritate ⁊ altitudie ꝓtēplatōis sue: descēdat ad hoc q̄ circa mysteriū sacri eucharistie aut circa passionē hūanitatis christi aliq̄ cogitaret. oēs hi articli ꝓ hēsi hñt ⁊ dānāt ibi ⁊ rōes ibi potes uidere in glo.

In extrauagātibz. §. V.

ēt reprobāt ut hēses q̄dā errorēs. ⁊ ꝓmo i extrauagāti bñdicti q̄ incipit. Bñdict⁹ de⁹ i dōis suis: reprobat error dicētiū: q̄ nullus uidet diuinā eēntiā vl' ē pfecte bēs añ die iuditij. Itē q̄ aie decedētes i mōtali peccō ñ imediate ad ifernā descēdūt. Itē q̄ ñ oēs hōies i die iuditij añ tribūal christi cū suis cōporib⁹ apparebūt: reddituri de factis ꝓpr̄ijs rōez ut recipiāt ꝑm ea q̄ gesserūt: penā l' ꝓmiū: hec ois ibi. Itē i extrauagāti Jo. xxij. q̄ incipit: dudū ad audiētiā: reprobāt ut hēses: errores petri de cōbaria Jo. ⁊ Michelini ordis mior̄: q̄ ptinaciter asseuerabāt: q̄ Petrus apls ñ fuit magis caput eccl̄ie q̄ q̄libet aplor: ⁊ q̄ christ⁹ nullū uicariū i eccl̄ia dereliq̄t l' caput. Et qō papa ñ hz corrigē ⁊ pūire īstituē ul' destituē ipatorē ꝫ q̄ ē ꝓstitutio de sen. et re. iudi. pastoral' i cle. Itē dixerūt qō oēs sacerdotes cuiuscūq̄z grad⁹ existāt sūt eccl̄ie auctis: ptātis: ⁊ iurisditōis: īstitutōe christi. Et qō vn⁹ plus hēat alio: hoc ē ab ipatore: q̄ ēt pōt hoc reuocare. Itē qō nec papa nec tota eccl̄ia pōt punire quēq̄ pūitōe coactiua: nisi hoc hēat ab ipatore. Que sūt ꝫ ea q̄ hñt di. xcvi. p totū. ⁊. ij. q. vi. decreto. ⁊ extra de iudi. nouit: ⁊ de so. ꝓpe. c. vlt: li. vi. Iste petr⁹ ō corbaria fuit fact⁹ antipapa tpe h⁹ Jo. xxij. ad ordinatōem Ludouici ipatoris scismatici ⁊ deposi ti ab imperio. Et ab eo antipapa coronatus ē. Sz postea captus dictus petrus antipapa: ⁊ duct⁹ ad Jo. xxij. auinioni confessus errorem suū: in carcē uitam finiuit. Itez in quadam alia extrauagāti que incipit. Quia quorundam reprobatur heresis quorundam dictorū de paupere uita: dicētium duas esse ecclias: una carnalis que uiuit in delitijs: cui preest mystic⁹ Antichrist⁹ papa. Alia vo eccl̄ia spūalis que seruat i eis. Scōo qō papa rōanus nō pōt aliq̄d facē uel īmutare sup regula bti Francisci: nec qō ē p alios p̄decessores determinatū ptinēs ad clauē scie. Tertio qō nullus plat⁹ hz potestatē sup subditos. Quarto qō nullus aplor hūit cognitōem de christo añ ascēsionē. Quito qō sacerdos exñs in mortali nō cōficit eucharistiam. Sexto qō nullus cōseruauit euāgeliū post

christū ⁊ matrem eius ⁊ apl̄os: nisi. b. Franciscus. Et qui secūdū regulā eius viuūt. Et plura alia fatua. Itē i extrauagāti. Jo. xxij. qui fuit circa ānum domini. Mccc. xxx. que incipit. Jta quorundam. Et alia que incipit: quia inter nōnullos determinatur ꝓ hēsi habēda opinio eorum qui dicuntur fraticelli seu fratres de opinione: dicentiū christum nil habuisse cū apl̄is ꝓpriū: nec i particulari nec in cōi. etiā rerū mobiliū: sed solū nudum usum facti eorū quib⁹ utebatur sibi cōcessis ꝓ elemosynam uel alium modū: cū tamē Jo. xxij. dicat ꝙ discipuli eius iuerant i ciuitatē ad emendū cibos. Et Jo. xiij. ꝙ iudas habebat loculos: que tamē ipse exponunt extorte. Hec pestis multū uigu it i marchia anchonitana ⁊ lōgo tempore nec florentia fuit ab ea libera. Adhuc pullulat talis hēresis etsi multum debilitata sit. Multi pertinaces i dicta opinione fuerūt combusti. Anno domini. Mccccxlix. Fabriani ⁊ florentie ⁊ vnus āno seqnti. Nec ostenderūt aliud miraculum vllo tempore: nisi icinerationem corporum ex igne. Falsitas autem huius erroris ostendetur in sequenti titlo ca. de consilio paupertatis. Fuerunt etiam tres secte hereticorum. s. albanēsium: bagnolensium: et concorden̄sium: qui in multis erroribus eorū pessimis conueniunt licet in paucis discordēt. Vi dicūt ꝙ sūt duo principia unū penitus bonum ⁊ aliud penitus malum ⁊ ꝙ deus bonus: nō creauit ista uisibilia. Item ꝙ deus non creat nec infūdit nouas animas. Item ꝙ christus non habuit nīas veras penalitates: ⁊ ꝙ non est deus: et ꝙ nō assūpsit carnem de virgine: sed duxit carnem de celo: ꝙ non fuit uerus homo: ꝙ non vere comedit nec fuit passus in cruce: nec mortuus: nec in celū ascēdit nec resurrexit uere. Item ꝙ non est resurrectō corporum. Item ꝙ ⁊ uetus testamentum non est a bono deo: ⁊ ꝙ Moises fuit malus. Qadaz nō fuit a deo: item ꝙ ante christi aduentuz nō fuerūt aliqui boni: item ꝙ baptismus nullius est efficacie item ꝙ obest subito ⁊ sacramento uita mala prelatorum. item ꝙ nullus malus potest esse episcopus. item ꝙ ecclesia non potest aliquid possidere nisi in communi: ⁊ ꝙ nō potest excōicare: nec debet persequi malos: nec potest facere constitutiones: item ꝙ sacramentuz altaris ⁊ extreme vnctionis nihil est. Et ꝙ peccatū originale nihil est. Et ꝙ peccatū non est a libero arbitrio: ⁊ ꝙ non pōt quis penitere post peccatū. item ꝙ infern⁹ ul̄ purgatoriū nihil est. itez ꝙ bonus deus viuificat ⁊ nō occidit. Sed malus deus vilificat ⁊ occidit corpora. item ꝙ mundus semper fuit ⁊ semper erit. itē ꝙ matrimoniū malū est. item ꝙ non est confitendum: item ꝙ usura nō est prohibita. et ꝙ non tenetur quis restituere ablata. Item ꝙ homo pōt dare spiritūsanctuz. Et plura alia falsissima ⁊ fatua ponunt. Nō ꝙ si isti albanēses sunt albigēses

ꝫ hos albigenses misit. Jnno. tr⁹ q̄ fuit āno dñi. Mcc. duodeci abbates cisterciēs. ordis cū uno legato ad ptes tholosanas ad ꝓdicādū cōtra eos i quirendū ⁊ exterminandū Cū quibus se reperit beatissimus dominicus. primus fundator ordis predicatoruz: qui diu predicauit contra eos ⁊ plimos conuertit: ⁊ ut habetur in legenda eius: quadaz die facta disputatione solēni: inter nostros fideles ⁊ hereticos illos post longam ꝯcertationez verborum in hoc conuenerūt utraqz pars fideliuz ⁊ hereticoruz: ut accenso igne corā omnib⁹ heretici iacerent libellum suā doctrinam continētē in ignem. ⁊. b. Dominicus libelluz doctrine uere fidei nostre quam predicabat similiter in ignem proȝceret. Et cuius libellus incombustus permaneret: illa ut vera fides acceptaretur. Mira res ꝓ ȝcitur libellus hereticorū in ignem: ⁊ subito ꝯburitur. Proȝcitur ⁊ libellus sācti dominici. Et ter libellus in flammas traditus ter exiuit illesus penitus. O fides certissima: ueracissima: ⁊ omni laude dignissima: indubitatissima christianorum q̄ tot innumeris ⁊ quottidie declarata doctrinis: et approbata miraculis: extra quam nulla est fides: ſz perfidia diluuio eterne damnationis extinguēda Notandum etiam ꝙ iste pessimus error asserentium duo principia: vnum bonoruz aliud maloꝝ ⁊ uisibilium: fuit originaliter hereſis manicheoꝝ qui repullulauit circa annos domini. Mccl. uel circa in lombardia permaxime ⁊ florentiam etiā infecit in parte. Contra quos sanctus Petr⁹ martir ordinis predicatorum ab Jnnocen. iiij. factus inquisitor: florentiam purgauit tali hereſi: gladium materialem exercentibus qui sunt de familia hussorum: occidendo hereticos ⁊ reliquos superstites expellendo. Qui. b. Petrus demuz ab ipsis hereticis occisus ab ipso Jnnocentio sanctorum cathalago est ascriptus ueritatem fidei quaz predicabat ⁊ sanctitatem vite eius: multis miraculis domino confirmante . Exinde circa annos domini. Mcclx. quidam magister parisien⁹ dictus Guielmus de sancto amore librum composuit ꝯtra mendicantes. multa mala contra talem statū impingens. Concludens non posse homines saluari in tali statu. Sed cōtra tales errores sāctus Thomas de aquino libros edidit: ⁊ omnes illos errores efficacissime euacuauit. Propter quod Alexander quartus Guielmum illum cum suo tractatu reprobauit ⁊ puniuit ⁊ ordines mendicantium plurimum commendauit ⁊ priuilegijs communiuit. Demum circa annos domini. Mccccxx. Exorta est hereſis vsitarum in boemia: cuius inuentor fuit quidam anglicus magn⁹ sophista dictus vs. Vi multos articulos erroruz tenebant vt ꝙ christus nō eēt i sacramēto altaris nisi cū eleuaba⁹ a sacerdote. Qz etiam nul debēt possidere: imagines sāctoruū comburebāt ⁊ mlta alia

Missus fuit legatus ad eos reducendos a Martino dñto. Dominus Jo. dñici car. ordinis ꝓdicatorū cardinalis ragusinus: ⁊ nil potuit proficere Deinde eo mortuo cardinalis placētinus ꝑ quē dominus Julianus cardinalis sācti angeli qui ꝫ eos valde roboratos multitudine ⁊ dominio nō potuit preualere: nisi gladio materiali fidelibus bellantibus ⁊ eos expugnantibus: vnō ad nihilū sunt redacti. In diluuio igitur aquarum multaruz harū heresuz ad deum homines nō approximabūt: sed elongabūtur a deo reprobati: quia suo sensui pinaciter innitētes: scripturas sacras male intellexerunt: ⁊ rationes quidem inducere ad ostendendū fallatiam ipsarum heresuz nimis esset prolixuz. Sed sufficiat una communis ratiō breuissima pro omnibus: uidelicet quia eo ipso ꝙ ab ecclesia sacrosancta reprobati sūt: oēs dicti errores nabiles ⁊ nulli eorum adherendū. Maior est. n. auctoritas ecclesie i determinationibus eorū que sunt fidei: omni ratione ⁊ omi auctoritate doctoruz. Et ait. b. Augu. apostolo non crederem nisi ecclesia illud approbasset. Nec licz alicui dubitare de aliqua supradictarū heresum ꝙ nō sit falsa ⁊ ducens ad dānationē. Uel ꝙ quis possit in ea saluari sicut christiani ueri in fide romane ecclie. Nā ut dicitur extra de hereti. Dubius in fide est infidelis. Et. b. Augu. dicit i li. ō fide ad petruz firmissime tene ⁊ nullatenus dubites omnez hereticum uel sismaticū cū diabolo ⁊ angelis eius eterni ignis incendio participandum: nisi ante finem uite: catholice fuerit incorporatus ⁊ reintegrat' ecclesie. Et paulo post. Omni homini qui catholice ecclesie non tenet unitatem: neqz baptismo: nec elemosyna quātūcūqz copiosa nec mors pro christi nomine suscepta poterit proficere ad salutem. Extra de hereti firmissime. Hinc ⁊ Hre. in libro moral'. Quia ex sola catholica ecclesia vitas conspicitur apud se eē locū dominus prohibet ō quo uideatur. In petra Moises ponitur ut ōi facie contempletur: qz nisi quisqz fidei soliditatem tenuerit: diuinā presentiam nō agnoscit. Et infra Aquaz diluuij archā quidem ad sublimioza sustulit: omnes autem quos extra archam inuenit: extinxit. xxiij. q. i. quia. Et certe ualde miruz est ⁊ in hoc apparet ueritas fidei nostre: quia tot in numere heresel insurrexerūt cōtra ueritatem eius vt dimittā de persecutionibus tyrānoruz. Omēs ⁊ hereses ⁊ persecutiones defecerūt. Et ipa semp firma permanet. Quid autē sit heresis ⁊ quo pūi antur heretici. Et de triplici infidelitate, s. pagano rū: iudeoz: ⁊ hēticoz: hēs in. ij. pte ti. vl. Et de inq̄sitorib' hereticoz ⁊ mō ꝓcedēdi ꝫ eos hēs i. iij. pte. c. xviij. de ꝓdicatoribus ⁊ inquisitoribus.

De articulis seu cōclusionibus. xiij. i qb' cōit ñ tenet magr se: ⁊ Gianus i decreto. Cap. viij.

Primus articulus

ꝙ charitas qua diligimus deū et ꝓximū sit spiritussanctus: ⁊ nō aliqs habitus creatus di. xvij. primi. Nec est sua intentio ꝙ motus dilectionis quo deum diligimus sit spiritussanctus: sed ꝙ iste actus sit a spiritusancto non mediante aliquo habitu: sicut sunt alij actus vtuosi. Et hoc propter excellentiaz charitatis dixit sanctus Tho. in prefata di. primi sentē. Et in secūda scōe. q. xxiij. ar. ij. ⁊ in questionibus de virtutibus. q. ij. ar. i. est contra magistrum Señ. Et allegat. b. Aug. iij. de doctri. christiana: dicentez. Charitatē dico motū animi ad fruendū deo. Sz motus animi inquit doctor sanctus est quid creatum: ergo charitas est creatura. Itez sequeretur ꝙ actus charitatis nō sit actus uolūtatis. quod ē ipossibile eo ꝙ manifestam iplicat contraditiōez. Nā amor de sui positione iportat ꝙ sit actus uoluntatis. Qd āt sequatur huius actuz nō eē voluntatis: pz: qm̄ si spūssanctus moueat hūanam mentez motu charitatis: ita ꝙ sit mota: ⁊ nullo modo ꝓncipiū huius actus essz: quid uiolentū: cū ꝓncipiuz sit extra ergo nō esset uolūtaruū. Item si aliquis diceret ꝙ uolūtas curreret vt instīm ad hūc actum: sequeretur ꝙ non sit meritorius iste actus eo ꝙ instīm est illud in quo nō est agere vel ñ agē: cū in eo nō sit principiū actiuū. Item sequeretur ꝙ iniustis dormiētibus non esset charitas: eo ꝙ non habēt motū dilectionis. Item hoc esset ad ō trimentū: ⁊ non ad excellētiam charitatis: qm̄ sequeretur ꝙ habēs charitatem nō esset ꝓmpt' ad operādū: siue cū delectatione: eo qz i voluntate ñ esset forma seu uirtus: ⁊ tamen hoc in charitatis actu deberet eē: qz est radix merendi Secūdus ꝙ termini numerales ut trinus ⁊ unus ⁊ b'. non dicūt positionē sz priuationē tm̄. di. xxiij. quod i telligit sic. Cū dicitur deus est unus: nihil ponit: sz priuat multitudinē deoruz. Silr cū dicitur psone sunt tres excluditur singularitas atqz solitudo. Sanctus Tho. i. pte. q. xxx. ar. iij. dicit ꝙ hoc prouēit ex eo ꝙ cum multipliciter dicat vnū: uno mō magister accipit. Nā unū potest accipi prout est principiū numeri: ex continui diuisione causati: ⁊ sic est accidens: ⁊ nō predicatur ō eo nisi methaphorice sicut alie proprietates corporaliū. Et pōt accipi trāscēdenť. Et uere de deo ꝑdicat significās illā rem de qua predicatur: addendo negationem: qz vnuz significat rem idiuisam: ut cū dicitur psona est una: unam significat personam indiuisam: ⁊ similiter de alijs dicatur. Tertiꝰ ꝙ eqlitas ⁊ similitudo nihil ponūt: sz priuāt. sicut termini numerales di. xxxi. Qō itelligit: qz cū dī pater est equalis filio. i. non maior nec minor. Eodē modo pater ē similis filio. idest nec diuersus nec alienus. Sāctus Tho. prima parte. q. xlij. ar. i. dicit ꝙ filius equal'

est patri i magnitudine perfectiõis nõ autẽ mobilis: ita q̃ positiue p̃dicatur. Similitudo etiã positiue predicatur. Nam unum i quãtitate cãt eq̃le ⁊ vnũ i qualitate causat simile: sicut vnũ i substãtia cãt idem: unde sicut i deo est quãtitas perfectionis: ita est ibi equalitas. Et idem de similitudine dicatur: quoniam ibi nõ est qualitas q̃ est accidẽs sed perfectio dei siue diuina: ſm quã diuine pſõe dicũtur similes. Quartus articulus q̃ p̃miũ i angelis precessit merita. di. v. in. ij. sentẽ. Sãctus Tho. ibidem ⁊. j. pte. q. lxij. arti. iiij. dicit: q̃ soli deo beatitudo perfecta est naturalis: cuilibet aũt creature nõ ẽ nãlis: sed ultimus finis. Quelibz ãt res per suã operationẽ ad ultimuz finem ptingit: que quidẽ operatio in finem ducẽs: uł est factiua finis: quando finis ñ excedit uirtutem eius quod operatur propter finẽ: sicut medicatio est factiua sanitatis: uel est meritoria finis: qñ finis excedit vtutẽ operãtis: sicut est beatitudo. Unde angel⁹ p⁹ primũ actum charitatis quo beatitudinẽ merue rũt: statim beati fuerũt. Quintus q̃ nihil de cibis transit in ueritatẽ humãe nature. di. xxx. i eodem. ij. Sanctus Tho. p̃ma parte. q. ult. ar. pnł. dicit q̃ eiusdem rationis est: q̃ aliqua forma posit fieri in aliqua materia ⁊ possit p̃priã mãm ꝺ ſerere: quia omnia generabilia sũt corruptibilia ⁊ ecõuerso. Mãifestũ est autem q̃ aia hũana põt deſerere p̃priã mãm: g̃ põt fieri i alia mã. Itẽ mł tiplicatio materie uel est ſm q̃ntitatẽ tãtũ: vt i rarefactione: uel ſm subiectũ materie: ⁊ hoc uł per creationẽ: uel per cõuersionẽ: nõ per creationẽ: qz ſm. b. Greg. oĩa sũt simul creata ſm mãm. ergo p cõuersionẽ alimenti i veritatem humani corpõis Unde phũs dicit: q̃ alimẽtũ nutrit i quãtũ ẽ potentia caro. Sextus q̃ semẽ ẽ ꝺ substantia patris di. e. ſ. xxx. i eodem. ij. ſen. Sanctus Tho. j. p te. q. vł. arti. vł. dicit q̃ cõe hz se ad determinatuz vt iperfectũ ad perfectũ. Alimẽtũ autem p̃mo accipit q̃ndam uirtutem cõem reſpectu omniũ pti um corporis: ⁊ i fine determinatur ad hãc uł illã Unñ si retineret naturã eius a quo reſoluit̃: tũc iã esset recedens a nã generãtis: qz i via corruptiõis existens: ⁊ sic non hẽret vtutem p̃uertendi aliud i ſimilem naturã: ſi uero retineret vtutem eius a quo reſoluitur: tunc cum esset contractum ad determinatã ptem agẽtis: nõ esset mouẽs ad naturã totius generandi: ſed partis: ⁊ sic nõ generaretur ꝑpletũ in natura sed imperfectũ. Septim⁹ articulus: q̃ aĩma humana ſepata a corpore sit pſona. di. v. iij. ſen. Sanctus Tho. ibidẽ dicit q̃ hoc cõſonat opinioni platonis: qui posuit q̃ hõ ñ est aliquid cõstitutuz ex anima ⁊ corpore: ſed est aia corpore iduta. Sed hec opinio stare nõ potest qz sic anima corpori accidentaliter aduẽiret: ⁊ ex eis nõ ficret unũ p se. Unde hoc nomẽ homo: de intellectu est ania ⁊ corpus: nõ ſignificaret unuz ẽ per se ſed p accidens. Et sic nõ esset in genẽ ſubstantie. Octauus ar. q̃ christus i triduo q̃ aĩa a corpore fuit ſeparata. fuit hõ di. xxij. eiusdem tertij. Sanctus Thomas. iij. pte. q. l. arti. iiij. dic̃ q̃ mors ꝓuenit ex ſeparatione aie a corpore. Luz igitur anima christi a corpore fuerit ſeparata igitur christus mortuus fuit: g̃ nõ fuit homo: ſz hõ mortu⁹. Magiſter Sene. ãt credidit q̃ siue sit cõiũcta aĩa ⁊ rorpus siue nõ: aliud est hõ qõ est fal sum: qz vt dicit. b. Tho: p̃ma pte: q. lxxv. arti. iij. Illud est hõ quod operatões hois operatur. Cũ igitur sentire sit operatio hoiſ: et i triduo nõ fuit sentire: igitur nõ fuit hõ in illo triduo. Nonus articulus: q̃ ſacramẽta veteris legis nullo mõ iuſtificabat: etiã ex charitate facta. di. j. quarti ſententiarum. ſanctus Tho. ibidẽ dicit. Absurduz ẽ q̃ labores ſanctorũ i huius ſacramentis deo accepti nõ fuerit: ⁊ q̃ opus vtutis possit eẽ ñ meritorium: ⁊ ideo tenetur communiter q̃ usus eorũ meritorius esse poterit. ſi ex charitate factum fuiſſet Aliqui tamẽ excuſant magiſtrũ: dicẽtes q̃ intelle xerit de opere operato: licet operatio ex charitate facta meritoria esset. Decimus articulus q̃ baptizati baptiſmo Joãnis. nõ ponẽtes ibi ſpem nõ rebatizabãtur. di. ij. eiusdem. ſãctus Tho. ibidem dicit: q̃ opinio magiſtri uidetur fuiſſe: q̃ qui referebãt Joannis baptiſmum ad christũ ex gratia christi ⁊ baptiſmo Joãnis ficbat quaſi unum quid: ⁊ iõ nõ indigebant niſi manuum impoſſitione ad ſuſceptionem ſpũſſancti. Sed quia ſacramenta noue legis ex opere operato efficatiam habẽt. Jdeo uidet q̃ ſpes ⁊ fides illius q̃ baptiſmũ ſuſcipit: nihil faciat ad ſacramẽtuz: quãuis possit facere ad rem ſacramenti impediendam uel promouendam. vnde neceſſe erat baptiſmo chriſti baptizari: maxime quia in Joannis baptiſmo fõma debita baptiſini nõ erat unde oportebat iterari: quia hoc est generale in omnibus ſacramentis: cum deficit aliquid quod est de ſubstantia ſacramẽti. Et confirmatur dicto. b. Aug. ſup Joã. homelia. v. dicẽtis. Qui baptizati sũt baptiſmo Joãnis nõ eis ſufficit. Undecimus articul⁹ q̃ deus potuit cõicare potẽtiam creãdi creature: di. v. eiuſdem. ſanctus Tho. ibidem dicit q̃ potẽtia creandi: creature communicari non poteſt: quia ipam traheret ultra ſuã ſpẽm. Nam cum creatõ sit opus infinite potentie: creature communicari nõ poteſt: cum ipſa sit infinita. Item creatori debetur latria: ſed hoc non poteſt creature cõicari: ergo nec creare. Duodecimus articulus q̃ hereticí preciſi: ſciſmatici ſuſpenſi ⁊ degradati: conſecrare non poſſunt. di. xij. ſanctus Tho. ibidez ⁊. iij. pte. q. lxxxij. ar. vij. dic̃: q̃ omne illud quod per cõſecrationẽ datur: eſt perpetuum. Jo. ſicut baptiſm⁹ qui per conſecrationẽ datur nũq̃ amittit̃ ꝙticũq; aliquis i hereſim labatur uel in ſciſma.

excõicatõez:ita nec sacerdotalis ordo aliquo modo amitti potest:ut.b. Augu. dicit ad permenianũ:7 qz potestas cõsecrãdi ordinẽ sacerdotalem ꝓsequitur: Ideo heretici 7 ceteri qui i articulo ponũtur cõsecrãt q̃uis ad suam perniciez:dũmodo seruetur debita forma 7 materia. Tredecim⁹ ar.q maritus alicuius sponse:per cõsẽsum de pñti:quam tamẽ nõ cognouisset:bigamus uocatur 7 ad sacros ordines promoueri ñ potest.di. xxvij Sanctus Tho.ibi nõ dicit: q bigamia causat irregularitatem in q̃tum tollit perfectam significationẽ matrimonij:q̃ consistit i cõiunctione 7 animoꝝ que fit per ꝓsensum:7 i cõiũctiõe corpoꝝ 7 ideo ratiõe utriusq; oportet esse bigamam que irregularitatem facit.vnde per decretalẽ inocẽtij abrogatur ei quod dicit magister i littera:videlicet q solus ꝓsensus ꝑ uerba de presẽti sufficit ad irregularitatem iducẽdam. Decimusquartus arti.q cognoscẽs sponse legitime sororẽ: postrẽo nõ potest uxori debitum reddere.di.xxxiij.Sanctus Tho.ibidem dicit.q uxor ñ debet pũiri pecato viri:ergo vir tenetur reddere debitum vxõi petẽti.Sed magister saluatur:quia intendit reddere debitum.i.carnalem copulam qua priuatus est quantum est ex parte sui:quãuis uxori ius ium remaneat 7c.

In decretis q̃dam .§.I.

ponit Gratianus auctor libri q̃ nõ tenẽtur. Que daz alia a ꝓcilꝫ uel sũmis põtificibus edita que sunt reuocata seu ĩmutata per ꝓsuetudinẽ generalem ꝯriam 7 abrogata. Nã q alique sint abrogata per cõtrariã ꝓsuetudinem. pz exemplũ de ieunio quadragesime:quod a clericis deberet inchoari ĩmediate post sexagesimã:ut fuit statutũ a patribus vt habetur di.iij.Statuimus cum duob⁹ c.sequẽtib⁹.Et tamẽ cõtrariũ seruatur: qz cõiter clerici seculares ĩchoant quadragesimã:qñ 7 laici:nec i hoc dicũtur peccare:vt asserit.di.e.§.vlt.

Dies rogationũ añ ascẽsionẽ erãt i precepto q̃ ad cessationẽ ab opibus ut pz de cõse.di. iij. ꝓnũtiãdũ.Et quo ad ieuniũ ut hz.di.e.c.rogationes Licet glo.dicat ibi esse exhortatõem cõsilij nõ preceptum.Sed cõsuetudo est i cõtrariũ quo ad cessationẽ ab operibus 7 ieuniũ. Nec per hoc dicũt doctores homines peccare. Idem de ebdomada sancta 7 ebdomada pasche:que erãt i precepto q̃ ad cessationem ab operibus ut patet de cõse.di. iij.pronũtiãdum.Sed ꝓsuetudo ẽ i ꝯrium nec dicuntur homies cẽ trãsgressores. Itẽ di.lxxiij.agitur de litteris dimissoꝝ q̃ dabãt ab epis clericis suis q̃ ad aliã diocesim trãsire uolebãt ad officiã dũ:7 hoc sub certa foꝛa cũ lit̃ grecis que ibi ponitur.Sed dicit gl. q hoc abũt i dissuetudinem:et ideo illa distictio legitur raro i scholis.Tamẽ q̃ uis forma illa nõ seruetur: seruãdum tñ est illud qõ traditur di.lxxij.s.q clericus alterius diocesis nõ recipiatur ad officiãdũ in alia diocesi sine lit̃ dimissoꝝ sui epi.que testimõium reddãt õ eius ordiatiõe 7 conuersatione i licẽtia.Et quia istud male obseruatur 7 ñ sine peccato ideo multa icõueniẽtia sequũtur:vt idistincte scelerati fugiẽtes iudicem suum admittantur ad officia:quia nõ cognoscũtur. Item.xxij.q.v.Honestuz habetur q̃ iuramẽtum i iudicio fiat 7 ieiunis.Et i.c.decreuit dicitur q̃ i.xl.in aduentu in diebus dominicis nõ exigãtur uel exhibeãtur iuramẽta.scilicet solẽnia:ut i iudicio 7 huiusmodi.Et vtrũq; est abrogatũ per ꝓtrariã cõsuetudinẽ: vt etiã dicit gl.ibi.

Multa etiam edi .§.II.

ta antiquo iure ibi notata sunt ĩmutata. Nam ut dicitur.di.lxij.§.penl.Sicut electio sũmi pontificis nõ a cardinalibus tantum:sed etiã ab alijs religiosis clericis est facienda auctoꝛitate nicolai pape:quod habetur di.xxij.in noine. Ita epoꝛ electio nõ a canonicis tantum.s.maioris ecclesie: sed etiam ab alijs religiosis clericis est facienda ꝑz ordiationẽ ĩnocẽtij factã in cõcilio rome: que habetur di.lxij.c.obeũtibus. Sed electio pape hodie solum fit per cardinales:vt patet de elect. per totum 7.c.ubi periculum.Electio eporum ꝑz iura cõia fiebat a canonicis cathedralium ecclesiarum:7 cõfirmabatur a metropolitanis:Sed hodie summi põtifices reseruant sibi prouisionem 7 collationem omnium dignitatum.scilicet patriarchaliũ:metropolitanoꝝ:epoꝝ:abbatũ :ꝓpositurarũ:7 plebanatuum seu prioratũ ecclesiarum collegiataꝝ.Et capla i his nõ habẽt se ĩtromittẽ.

Item di.lxxvij.7 di.lxxviij.per totũ habeꝫ de etate ordinãdoꝝ.s.q ad subdiaconatũ nõ debeat quis ordinari.ante.xx.annũ.Ad diaconatum in xxv.7 nõ añ..Ad presbyteratũ i.xxx.ibi etiã habetur de certis ĩterstitijs seruãdis iter ordinem et ordinẽ.Sed per cle.de eta.7 quali.ordi.ĩmutatũ hoc est 7 determinatum q̃ subdiaconus in.xvij. ãno etatis sue.Diaconus in.xx.Sacerdos in.xxv ãno inchoato.s.anno 7si non completo valeant ordinari.Et non ante sine dispensatõe pape.Nec interstitia illa oportet seruari.sed si legitima etas existit ad omnes ordines infra annum poterit ꝓmoueri.ĩmmo ifra unam quadragesimam:ut.s. in prima dominica eius ꝛcipiat omnes ordies minores.In sequenti sabbato subdiaconatum. In sabbato ante dominicam de passione diaconatũ In sabbato sancto sacerdotiũ dũmodo al' sit idoneꝰ. Itẽ i cã.xxxv que ponũtur i q̃stiõe secũda tertia: quarta:7 quita :quo ad gradus ꝓsãguinitat⁹ 7 affinitatis ꝓhibitos ad ꝯhẽdũ mãmoniuz. s.vi.gradus coꝛrecta sũt 7 ĩmmutata per decreta. gre.ix.que hz.extra de consangui.7 affi.nõ debẽt

ut dicit glo ubi diminuuntur duo gradus ex illis sex: quia difficile erat ꝛ menti retinere tot gradus unde multi ex ignorantia contrahebant in gradibus prohibitis. Et prohibitio ibi determinatur ꝛ declarat usq; ad quartum gradum consanguinitatis ꝛ affinitatis inclusiue: in quibus nō potest contrahi absq; sedis apostolice dispensatione. Et in tertio ꝛ quarto frequenter ex causa rationabili dispensatur: In ulterioribus gradibus ultra quartum potest de iure communi contrahi nūc.

Item .ij.q.iiij.c. sepe contingit: ubi dicitur: q̄ cum furtū reperitur factū in monasterio: ꝛ ignōatur auctor: debeat fieri talis purgatio: ut abbate: vel alio ex monachis celebrante missam: omnib⁹ detur communio sub hac obtestatione. Corpus domini sit tibi ad probationem. hodie. Dicit gl. ꝛ bene: q̄ istud statutum est abrogatum: q̄ inde bite fieret. Cum qua concordat. b. Tho. in .iiij.

Item quod dicitur ō conse. di. i. Sacramēta s. altaris non debent nisi a ieiunis celebrari. i. confici: excepto die cene domini: dicit glo. ꝛ bene q̄ illi exceptioni est derogatum per cōsuetudinē ꝛ trariam. E per. c. liquido: de conse. di. q. ubi indistincte et sine exceptōne diei illius dicitur: q̄ ōbet sumi a ieiunis ꝛ confici. Infirmus tamen grauit etiam non ieiunus sumere potest in periculo.

Item que habentur de sacramento eucharistie: de conse. di. ij. que videntur esse ex modo loquendi sub precepto. s. q̄ in cena domini omnes ōbēt cōionem accipere: ut in. c. in cena. Et q̄ oēs debēt ter in anno cōicare. s. natiuitate: resurrectione: et penthecostes: ut in. c. seculares: ꝛ in alīs tribus. c. Intelligenda sūt nunc esse in consilio. Excepto festo dominice resurrectionis: q̄ hoc solum nunc ē in precepto ex decretali omnis utriusq;. Extra de pe. ꝛ re: quod etiam in. c. triforme dē. s. ō vna pte ex tribus hostie consecrate quod reseruatur i fine misse: hodie non seruatur: sed simul due sice sumuntur? Et q̄ in. c. tribus gradibus dicitur de ieiunio seruando per aliquas horas. s. post sūptū sacramentum: etiaz non seruatur sed paulo post potest comedi ſm. Tho. in. iiij. Quod i. c. omnis dicitur. s. q̄ accedens ad cōionem: per pr⁹ debet abstinere ab actu coniugali per tres quattuor uel quinq; dies. Dicit gl. hoc cē de ꝓsilio: ꝛ sic est debitum honestatis: nō necessitatis precepti.

Gratianus quoq;. §. III

monachus auctor seu compilator libri ipsius: aliqua ponit in. §. in quibus ipse ex suo sensu loquit que tamen non tenētur uidelicet. In di. xiij. §. i. dicit q̄ cum quis vrgetur inter duo mala: licituz est minus eligere: vnde uidetur q̄ aliquis possit esse pplexus inter duo peccata ita q̄ necesse sit alterū cōmittere. Sed hoc est falsū ut probat ibi gl: sum maria: ꝛ bene ꝛ diffuse. Cui concor. b. Tho. vt. naiit Piero. Neq; ad uirtutes neq; ad vitia necessitate trahimur: de pe. di. ij. Si. n. inquit. Et. b. Au Nemo peccat in eo q̄ iurare nō potest. Secūduz ergo rei ueritatē: nullus potest eē perplexus inter duo peccata: sed bene secundum erroneā conscientiam suāq; deponere ōbet ꝛ potest: sed ipsa pmanente datur doctrina: q̄ eligat quod minus sibi videtur e duobus. Et sic intelligenda sunt capla duo ꝛ. c. nerui. In di. xcv. §: sed illud: post. c. ꝓsbyteros dicit: q̄ forte necessitate vrgente in ablentia episcopoꝝ: vbi est consuetudo: presbyteri possūt crismare in fronte. Sed hoc ñ est vuz q̄n tacūq; necessitate ꝛ consuetudo in hoc que por⁹ est corruptella nil facit: ut de consue. quanto. Sic tenet. b. Tho. in. iiij: ꝛ alij theologi: quod etiā firmat glo. Nec episcopus potest in hoc dispensare: Quidam etiam dixerunt q̄ nec papa ut ponitur in dicta glo. Sed ſm. b. Tho. ꝛ alios theologos potest utiq;: quod probatur ex facto Gregorij: q̄ aliquando in hoc dispensauit: vt patet dis. e. puenit. Et hoc sentit prima opinio glo. Ju secūda cā q. i. §. in manifestis: dicit q̄ in notorijs que ibi manifesta uocat: non requiritur ordo iudiciari⁹: qō non est simpliciter verum: ꝛ diminute loquitur: unde ꝛ glosa super. c. manifesta: notanter ponit triplex notorium. s. facti: iuris: ꝛ presumptionis ꝛ que ꝛ qualis in eis requiratur probatio. Nam in notorio facti: non solum interpollati et actu transeuntis: sed etiam permanentis: quod est per maxime notorium facti: quod scilicet nouit pars populi seu uicinie: ubi moratur: ut cum tenet cō cubinam publice: ut dicit glo. super. §. quando. q e. Si reus negat esse notorium crimen suum: requiritur aliquis ordo iudiciarius: ut scilicet probetur saltem per duos testes illud esse notorium: ꝛ oportet ut citetur ꝛ sententia tanq̄ contra notorium detur. Quod etiaz dicit Gratianus in dicto. §. quando: q̄ talis notorius peccator probatus post secundam ꝛ tertiam correctionem: idest admonitionem: si incorrigibilis inuenitur: est dānandus per sententiam: non tenetur: quia in huius notorijs non requiritur admonitio precedēs.

Item in. xi. causa. q. iij. §. euidenter itaq;: post c. ad mēsam: dicit q̄ initiens manus uiolentas in personam ecclesiasticam iucurrit anathema: secundum illud: xvij. q. iiij. Si quis suadente: exponens: anathema. idest separationem a sacramentis ꝛ ingressu ecclesie: nō autem a communione fideliū: sed vt dicit ibi glo. ꝛ bene hoc nō tenet eccl'ia. Nam ꝺ eū est: extra de appel. peruenit. Est enim sepatus etiā a cōione fidelium. Jo. fa. uolēs eum corrigere dicit talem esse excommunicatum sz nō uitādū anteq̄ denuntietur quod est falsū: ꝛ ꝺ eū est expresse de sen. exco. cū nō ab hoie Itē in eadem cā ꝛ questione in. §. cū ǧ sentētia post. c.

nō solum reus exponit illud Grego. Sentētia pastoris siue iusta siue iniusta timēda est appellans sētētiā iustam. cum est in homine uere illud crim̄ pro quo excommunicatur. Iniustam cum nō est crimē illud: sed aliud: puta excōicatur pro furto quis: qui tamen furtum nō commisit sed adultriū Et hanc etsi iniustā dicit timēdam ⁊ seruandam: sed si non est in eo aliquod criminale: uidetur uelle dicere: q tunc nō habet timere vel seruare. Sz ut dicit glo. male intellexit uerba Greg. deceptus ex eo qō subintulit Greg. Ne iniuste forsitan ligatur: ipsam obligationis sue sniam ex alia cā pa meatur. Sed vocat Grego. aliam culpam ipm cōtēptum sententie: cum. s. non seruat eam: quia iniuste ligatus est: cum non commiserit illum excessū propter quem excōicat. Quātūcūq; igit sit iniusta nisi sit lata post appellatōem uel contineat intollerabilē errorē. Lata a suo iudice ligat ⁊ seruāda ē. In ca. xv̄j. q. i. ubi queritur vtrū liceat clīcis habere propria bona: arguens pro ⁊ ꝓtra multa inducit. Demū soluit: in. §. cum ergo post. c. principimus per distinctionem: videlicet q clericis ordinatalibus qui bus licet vti matrimonio: ⁊ occidentalibus qui ante ordinationem suam legitime habuerunt vxorem ⁊ filios: licet habere propriuz et sui ⁊ familie sustentationem. Alijs autē qui a puericia fuerunt i clericatu nō licet. Sed vt dicit gl. istud non est verū. Nā clericis omnibus licet hīe proprium: nisi renūtiauerit proprijs ut religiosi: vel voto se ad hoc astrinxerint: vel tempore p̄miue ecclesie. Et de his intelligenda sunt illa. c. q̄ ō hoc videntur dicere: Dec i glo. summaria in principio questionis cui concordat. b. Tho. Item in iij. q i. Querens utrum clericis liceat i iudicio repetere sua. R. post argumēta dupliciter: videlicet q clericis etiam perfectis licet in iudicio contendere: non pro lucro captādo: sed pro damno euitando. Item quod ⁊si pro suis rebus tamē ꝓ cōibus ecclīarum suaz licet stare in iudicio ꝓ eis defendendis: sed imperfecta est ista solutio ⁊ glo. summaria melius ⁊ perfectius rñdet. Dicit enim q omnes clerici qui habēt proprium vel habere possūt: possūt licite sua repetere in iudicio. Si ñ habent proprīū vt religiosi: possunt repetere bōa ecclesiarum suarum seu monasteriorum si sunt p̄lati de mādato suorum superiorū possūt repetē: vt. xvi. q. i. monachi. Omnes etiaz clerici possūt agere in iudicio pro miserabilibus personis ō mādato superioris. xvi. q. i. peruenit. Nec hoc nō derogat perfectioni status religio: q̄uis magis deceat per alios litigare. s. laicos. In causa. xvi. q. i. §. potest etiam aliter: post. c. dilectio: dicit q̄ sufficit ad prescribendum q̄ ab initio habuerit bonam fidem cum cepit possidere rem alienam etsi medio tempore habuerit conscientiam rei alienē tamen prescribit: sed licet hoc sit fm iura ciuilia: tamen vt dicit ibi glo. hoc non tenet fm ius canonicum: cui in hoc est standū. Oportet enim q nō solum ab initio: sed per omne tempus quo currit prescriptio habeat bonam fidem. i. credat se iuste possidere: ut de re iu. possessor li. vi. In causa. xxij. q. iij. §. vltimo: dicit q̄ habens uotum castitatis si iurat aliquam ducere in vxorez: iuramētum hoc illicitum est ⁊ pernicioſum quia contra votum ⁊ hoc est uerum. Et subdit q̄ seruare hoc iuramentuz nō prohibetur: sed penitentia sibi ō violatione uoti est iniūgenda: quod dicit magis ē uerum ꝓsumato matrimonio: quia illā dimittere non potest: ⁊ hoc nō obligatione iuramenti sed maiori vinculo sacramenti. Sz si non consummauit matrimonium: prohibetur seruare illō iuramentum: al' peccat mortaliter. Maius enim ⁊ prius: vnde ⁊ obligatius est vinculum voti: q̄ illius iuramentum: ⁊ ideo ad primum tenetur. Ibi etiam subdit q̄ si quis iurat se non facturum clericū vel religiosum: q̄ non prohibetur illud iuramentum seruare: quia nō admittur per hoc sal' anime nec corporis. Nā ⁊ laici i suo statu possūt saluari. Sed fm. b. Tho. hoc iurādo grauit pec cat: quia ponit obicem spūisancto. Nam etsi i seculo possit saluari: melius tamen ⁊ perfectiꝰ i clero uel religione. Dicitur autem iuramētū illicitū ñ solum cū adimitur salus anime uel corporis: sz etiam cum diminuitur salus alterius corum uel profectus anime impeditur per obseruationem iuramenti talis: sicut si quis iurauit non dare alicui panem necessarium ad sustentationem: ut illicitum prohibeatur illud obseruare: sed etiam si iuraret ei cōpanaticū quo melius sustentaretur ut illicitū esset prohibendū obseruare. Et multo magis est illicitum cū iurat illud nō facturuz: qō magis saluti anime ꝓficit. In cā eadē. q. v. §. i. dicit q̄ qui cogit aliquē ad iurādū falsum. i. exigit ab eo iuramētū peccat mortaliter si est periurās: qō ⁊ gl. affirmat. Sed hoc intelligendum est qñ ille scit seu vīsilr credit q̄ iurabit falsū: vt ōclarat. b. Aug. i. c. ille q. q. e. Nā al's si quis exigit ab aliquo iuramentum: vel per se vel per iudicem in iudicio ꝓ veritate inuenienda: nesciens si ille falsum iurabit: nō videt arguendus de mortali. Et multo magis iudex exigens iuramētum secundū formam iuris uel ad requisitiōez ptis: cuz debet: nō peccat: etsi sciat illū falsuz iurare fm. b. Thomā. In xxiij. q. i. §. si ār post. c. audiuimus: videtur dicere: q̄ lapsus in uetereꝫ heresim: excōicatus est: vnde ⁊ suspensus ab executione ordinis ⁊ iurisditionis. Et alios excōicare non ualet. Sed nouam heresim cōfingēs ex corde suo: non est excommunicatus. Et cum tolleretur ab ecclia pōt excōicare ⁊ alias agere: cū. s. est ocultus: sed gl. dicit indistincte: q̄ siue veterē sequatur: siue nouaz confingat: est excōicatus: ⁊ alios excōmūicare nō

ualet extra de hereſ. ad abolẽdaz. Ualẽt tam̃ alia que facit dũ toleratur ab eccl̃ia: quia .ſ. ocultus. Si tamen oĩno eſſet ocultus: quia cum nemine exprimit errorẽ ſuum ſm pe. i. iiij. ñ vr excommunicatus: quia eccl̃ia non iudicat nec punit mere occulta: ſed cum ſe in aliquo manifeſtat ſuã hereſiz ꝛſi ocultum ſit: ita q̃ probari i iudicio non poſſit tamẽ excõicatus ẽ. Et idẽ dicit glo. de ſciſmaticis niſi forte in ſummo pontifice: cuz duo crearẽtur ꝛ quilibet crederet ſe papam. Hec glo. ſumaria: ultima tamẽ eius pars uidetur itelligẽda cũ haberẽt iuſtã cãm credẽdi illud: ꝛ rationes eſſẽt vehemẽtes pro utraq; parte ut accidit tpe ſciſmatis inter urbanũ ꝛ clemẽtem. In dicto. §. q̃rens gratianus utrũ lapſi poſt baptiſmũ in crimẽ ꝛ penitẽtes ualeant ꝓmoueri ad ordines ul̃ dignitates uel curã aiarz. Et iam promoti ualeãt poſt lapſũ ꝓmanere in ordinibus dignitatibus iam ſuſceptis ꝛ ad alia ꝓmoueri. Arguit ad partes negatiuam ꝛ affirmatiuã multum diffuſe: demũ dat duas ſolutiones p diſtinctionẽ. Harũ prima ẽ q̃ ſi eos uere penitet nõ ficte poſſũt promoueri ꝛ i ſuis dignitatibus ꝓmanere ꝛ ordies exeq̃: ꝛ ad ſupiores aſcendere. Si ficte peniter: ita .ſ. q̃ nõ odiuz criminis: ſed timor ulitatis: ꝛ amiſſio ꝓpriꝰ gradus ꝛ ambitio celſioris ad pñiam inducit. Et tales nõ oñt ꝓmoueri uel manẽ i ſuſceptis. hec dic̃ i. §. quo igitur. añ. c. vt ꝓſtitueretur aliã ſolutõez ponit in. §. poſſũt ꝛ aliter ante. c. ſacerdotes. ſ. pec cata commiſſa: aut ſunt ocultа: ꝛ ꝓpter talia nõ ꝓhibẽtur promoueri ꝛ permanere in ſuſceptis facta ſecreta penitentia. Aut ſunt manifeſta ꝛ ꝓpter talia q̃ ſcandalizãt: ñ poſſũt nec debẽt promouẽri vel exeq̃ in ſuſceptis. Sed vtraq; ſolutio eſt imperfecta ꝛ ſatis confuſa: nec ſimplr̃ va: ſed cũ additione põt ſaluari. Nã quo ad primã ſolutionẽ diſtinguendũ: quia aut crimina ſũt talia que inducunt irregularitatẽ: ꝛ talibus irreptiti: non poſſunt ꝯnũcũq; peniteant abſq; diſpenſatione ordinari: l̃ beneficari uel uti ſuſceptis: exemplum in enormibus: uel in homicidio: vel mutilatione hereſi ſciſmate. Symonia in ordine ſuſcepto: dignitate et beneficio curato etiam ocultis: in quibus ſolus papa diſpenſat. Et in mediocribus criminibus cum ſunt notoria: vt in adulterio: ſacrilegio: inceſtu: ꝛ huiuſ. in quibus etiam aliquando epiſcopi diſpenſant: Si aũt crimia nõ iducãt irregularitatẽ poſſũt qui illa ꝓpetrarũt ꝛ ꝓmoueri ꝛ uti ſuſceptis ſine aliqua diſpenſatione. pacta tñ penitẽtia iteriori: ſi nõ ad pnitiẽ ſui: ſz ad ſalutẽ uolũt ſaciz ordinis accipe uel uti ſuſceptis. Sed cũ ultius q̃ritur: ſi per ꝓlatos oñt cũ huiuſ criminoſis qui i digent diſpenſatione: diſpẽſari. Tũc habere põt locũ prima ſolutio gratiani. ſ. q̃ non debet: cũ apparet nõ vẽ: ſed ficte penitere q̃uis poſſit: Sed ſi uere tũc põt ꝛ cõgruit cũ eis miſericorditez diſpẽſari ſm. c. ponderet. ꝛ. c. dño ſancto. In hõicidio ex malitia nõ conſueuit diſpenſari ꝛſi poſſit: quo ad aliã ſolutionẽ ſupplẽdũ eſt: quia ſi ocultа talia ſint enormia: que ut dictum eſt inducunt irregularitatẽ: indigent huiuſ. illaqueati diſpenſatione. Si non ſũt enormia per penitentiam ſecretaz purgata nõ impediunt. Manifeſta uero ſeu notoria ſi ſint enormia uel etiaz mediocria ut adulteriũm: ſacrilegium: ſodomiticũ: ꝛ huiuſmõi indigent q̃ ea perpetrarũt diſpenſatõe: ſi nõ ſũt notoria. ſ. per cõfeſſionẽ i iudicio uel cõfictionem: uel euidentia facti que nulla poſſit tergiuerſatione celari: q̃uis a multis ſciãtur non idigent talia diſpẽſatione: ſed pñia priuata purgãtur. Predicta ſatis elici poſſũt ex glo. ſũmaria. di. 50. §. ubi ponũtur multe circa materiã opiniones uarie. In di. i. de pe. querens utrum peccata commiſſa: ſola cordis contritione ꝛ ſecreta ſatiſfactione abſq; ſacramentali confeſſione: cum adeſt facultas: poſſint peccata deleri: vl̃ ſit neceſſaria ipa confeſſio. Arguit pro ꝛ contra ualde diffuſe. Demum in vltimo. §. non determinat: ſed relinquit iudicio lectoris: quaz ſequatur opinionem. Dicit tamẽ gl. ſummaria: q̃ Gratianus q̃uis non determinet: videtur tamen declinare ad hoc: q̃ ſit neceſſaria cõfeſſio ad remiſſionẽ peccatoꝝ: ſi adeſt facultas ad quod facit. c. vltimũ. Eandem queſtionez mouet magiſter ſen. in. iiij. Et ſimili modo idetermi natam reliquit. Sed. b. Tho. in. iiij. ibi i expoſitione littere: dicit q̃ tũc tempõis potuit utraq; opinio ſine p̃iudicio eterne ſalutis teneri. ſ. q̃ pfeſſio eſſet nccia uel nõ: ſz poſtq̃ p inocẽtiũ tertiũ eccl̃ia determinauit: ꝛ p̃cepit oĩbus pueniẽtibus ad vſũ rõis: vt ſaltẽ ſemel i ano debeãt proprio ſacerdoti confiteri: tenere ptinaciter q̃ non ſit neceſſaria cõfeſſio uocalis que fit ſacerdoti: eſſet hereticuz ꝛ ꝯ claues eccl̃ie: uez ẽ q̃ p ſolã cõtritionẽ que ſine ꝓpoſito cõfeſſionis ꝛ ſatiſfactionis nulla eſſet q̃ ꝓtritio cãt ex gratia dei peccata remittũt. Sed habita etiam remiſſione qõ tñ nullus põt ſcire p ſe: adhuc tenet ad cõfeſſionẽ tpe ꝓgruo. Qõ ſi ñ facẽt tempore debito habita opportunitate: q̃uis peccata dimiſſa nõ redirent: tñ incurreret mortale peccatũ ex illa omiſſione: vñ ꝛ damnationem hoc ſecundum. b. Tho. in. iiij. ꝛ al̃. Cui concõdat glo. ſummaria in fine poſt plures opiniones recitatas nõ ueras.

Notandum etiã .§. III.

q̃ glo. decretorum ſunt ſatis autentice ꝛ bone pricipue exponentes textũ qui aliq̃n eſt multum obſcurus ut ſine ipſis male poſſet intelligi: ꝛ de facili qui alia nõ vidiſſet in erorem induceret: vnde ꝛ hereticiq; aliq̃ auctoritates eꝝ iducũt male exponẽtes gl. ẽt ſũmarie q̃ ſi ponũtur in principio diſtinctionũ vel qõnum ſunt communiter bone ꝛ ve

Et cum ibi ponũtur plures opi. ultima est meliõ ⁊ magis tenetur. Sunt ibi tamẽ in diue. sis. c. alique que nõ sũt uere. Nam gl. que habet: xiij. q. ij. super. ca. tpus: videtur tenere: q̃ his qui sũt in iferno mediocriter mali: valent suffragia fca ꝑ eis: ad diminutionem pene licet nunq̃ liberentur quod non est verum ſm. b. Tho. in. iiij. quia nec ad liberationẽ nec ad diminutionem pene valẽt nec ꝓfortationẽ subiecti. Et male intellexit gl. dcz ibi. b. Aug. quia. b. Aug. vocat mediocriter malos esse: qui descendũt morientes ad purgatoꝛium quib' dicit valere suffragia: vt tollerabiliꝰ sit ipsa dãnatio. i. condemnatio ad illam penã: vt. ſ. al leuiet. glo. ãt intelligit mediocriter malos: q̃ propter mortalia descendũt in infernum. Item ꝺ ꝑse. di. ij. super. c. tribus gradibus: ponit glo. plures opiniones de speciebus eucharistie cũ sumuntur. Aliqui enim dicebant q̃ ille species nec alĩs cibis admiscentur: nec in stomachum descendũt Alij q̃ descendunt: sed per sudorem uel occultos meatus exeũt seu resoluuntur. Alij q̃ q̃ cito spẽs ille dentibus atteruntur: coꝛpus christi ibi esse ꝺ sinit: sed omnes iste opiniones sunt false. Nam ꝟz b. Tho. in. iiij. ⁊ alios theologos: q̃diu spẽs ibi remanent sacramẽti: tam diu ibi est coꝛpus christi: siue descendãt in stomachum que vtiq̃ descẽdũt: siue emitterentuꝛ per vomituꝫ: siue per secessum ex tali infirmitate integra: vt sũpta emittẽte. Et idẽ iudicium est de illis speciebus sicut de alĩs cibis quo ad digestionem ⁊ conuersionem in nutrimentum. Item glo. que est super. c. Tiozez de conse. di. ij. que videtur dicere: q̃ ante christi resurrectionem post institutionem sacramẽti: nõ poterat confici nisi per christuꝫ. Et q̃ si i triduo mortis si quis apostoloꝛum cõsecrasset non fuisset ibi coꝛp' sine anima: Et quedã alia põit q̃ cõit nõ tenẽtur. Itez quod dicitur. d. e. sup. c. Qui bene i glo. q̃ cum mus sumit eucharistiã desinit ibi statꝰ esse coꝛpus christi. Nõ ẽ uerũ. Sz q̃diu ibi remanẽt species traiecte in stomachum tam diu ibi est sacramentum. Item quod dicit di. iij. in glo. super. c. Si papa: q̃ non solum ꝑ here si: sed etiam pro quolibet notorio crimine: vt symonia: adulterio ⁊ huiusmodi: si post admoniti onem esset icoꝛrigibilis ex quo scãdalizaretur ecclesia posset iudicari et deponi papa. Allegat ꝑ rõe hoc: qꝛ contumacia ⁊ inobedientia expressa dicitur heresis ⁊ infidelitas: ut di. lxxxi. Si q̃ sũt presbyteri. Sed pro heresi papa iudicatur: vt in dicto. c. Si papa: sed hoc coꝛiter ñ tenetur. Et pe. de pal'. i. iij. reprobat illã glo. ⁊ bene: qꝛ cum dicitur papam propter heresim ⁊ infidelitatem posse iudicari: intelligitur de heresi proprie ⁊ stricte sũpta ꝑut. ſ. habet fixum errozem circa ea que sũt fidei i mẽte. sed cum cõtumatia ⁊ inobedientia dicitur heresis uel infidelitas ibi sumitur heresis large ⁊ impropꝛie. Et de tali ñ loquitur. c. illõ si papa. Item. xxij. q. ij. super. c. Ne quis arbitret. dicit glo. q̃ mendatiũ officiosũ: vt pro salute alic' ꝓcurãda: quod tamen nulli noceat est peccatum mortale in uiris perfectis: veniale i imperfectis: ⁊ appellat perfectos qui abrenũtiãt perfecte oibus tẽporalibus. Sed glo. illa est falsa. Nam. b. Thomas secũda scẽe i. q. de mẽdatio dicit: q̃ nullum peccatum quod est laicis uel imperfectis veniale ẽ de se mortale perfectis vel religiosis: quia perfectio personalis seu status perfectionis nõ facit vẽiale i se mortale i eis esse nisi rõe scãdali inde seq̃ntis: quia posset ide tm̃ scandalũ sequi. quod esset bõ ratõe mẽdatũ sed scandali mortale. Solẽt autem magni scandalizari homines de mendatio ꝓfectoꝛum q̃ imꝑfectoꝛum. Nec tamen quodcũq̃ scãdalum ex hoc oꝛtum esset mortale: sed raziõ quod determinare difficile est. Et tũc nõ rõe mẽdacij erit ibi mortale seu in mẽdatio ipso: sed i scãdalo. Item. ij. q. i. sup. ca. Si peccauerit i te gl. mouet tres questiones circa materiã fraterne correctõis: ⁊ respõsiones ſm varias opiniones. Sed b. Tho. perfectius ⁊ clarius scẽa scẽe. Luius sentẽtias firmat ⁊ allegat archi. i rosario super dicto c. Et prima questio est. Utrũ fraterna coꝛrectio i telligatur de occultis vel manifestis. Et respõdit: q̃ ſm aliquos itelligitur de occultis: secunduꝫ alios de manifestis. Sed Joã. itelligit de occultis: q̃ tamẽ sciantuꝛ a paucissimis. b. Tho. dicit simplr de occultis: mortalibus tamẽ. Secunda questio. utrum ad fraternã coꝛrectionem teneantur omẽs ex ꝓcepto. Ad quod respõdẽt aliqui ⁊ dicũt q̃ tenẽtur ex precepto ad hoc solum superiores ecclesiastici vel laici. Alij vero ut subditi ex cõsilio: et hoc quo ad peccatum commissum: secus quo ad perpetrandũ: quia ad hoc oẽs tenẽtur ad admonẽdũ. ſ. xxiij. q. iij. Tã sacerdos. Alij ut Hugo dicunt simplr ad hoc omnes teneri. b. Tho. tenz simpliciter omẽs teneri. Sed quia' preceptum est affirmatiuum: obligat semper: sed nõ ad semper immo pro loco ⁊ tempoꝛe ⁊ alĩs circũstãtijs ꝺbitis Et hoc cum sperat ꝑ hoc sequi emendatio peccantis: cũ iste sit finis huius precepti. Ipse etiã ordo datus seu processus in ea secundum euangelium est in precepto: cum. ſ. per illum modum ꝑatur correctio. Qui autem sũt i magistratu respectu subditoꝛum: diligentius se habere ꝺebẽt ratõe cure. Et ultra fraternam correctionẽ tenentur ad aliam que est actus iustitie. coꝛrectionem. ſ. paternam seu iudiciariam in puniendo. ſ. crimina commissa ſm formã iuris. Et qꝛ huius finis est priciꝑaliter bonum reipublice: quod conseruatur ⁊ ꝑ mouetur ex punitione criminũ. Ideo etiam si ex hmõi coꝛrectione que fit multipliciter ꝟz excessus uarietatem uerbis duris ⁊ factis: ut pena pecuniaria uel personali uel exilio ⁊ hmõi: non speretuꝫ

emendatio eius: sed scãdalũ ⁊ desperatio: non tñ propter hoc debet ptermitti. vt. xxiij. q. iij. Quo ⁊ di. lxxxvi. Inferiorum. Et di. xlv.. Sed illud. Et. xx q. q. iij. Est iniusta. De hac non habent se intromittere nisi psidentes ⁊ erga sibi subditos. Unñ. b. Au. dic̃. Et qui emendat verbere in quem potestas datur: ⁊ cohercet aliqua disciplina: minimam prestat. Multa enim bona etiam inuitus pstanda sunt. di. xlv. Si ergo non datur potestas super delinquentem: non debet punire. Tertia questio vtrum admittantur omnes vt criminosi ⁊ infames ad denunciationez. Et respondetur q sic. Si bono zelo denuntient. Sed criminosi qui scilicet perseuerant in malis: eo ipso q tales non videntur bono zelo moueri cum se non corrigant Ad euangelicam denunciationem omnes possũt admitti: cum non intendatur nisi emendatio fratris: non punitio: nisi presumatur q hoc non intẽditur: sed diffamatio aut vindicatio. Ad denũtiationem iudicialem: vbi etiam intenditur punitio: seruandum est q habetur extra de actu. Qualit ⁊ quando: ⁊. c. inquisitionis.

Titulus duodecimus de dono consilij.

Consilium bonum exigit rectitudinem sui: celsitudinem principij ⁊ aptitudinem exilg. La. i.

Circa donũ consilij tria possumus considerare. s. rectitudinem consilij: celsitudinem principij: aptitudinem auxilij. Et quantum ad primum sciendum: q tunc recte consiliatur quis: cum facẽ tria que tangit phs. iij ethicorum. Primo si debitum finem sibi prestituat: secundo si media accõmoda ad finem inueniat: tertio si tempus conueniens consilio assumat. Primo igitur ad hoc q aliquis recte consilietur: oportet q sibi finem debitum prestituat. De principio enim non est cõsilium: quia consilium est inquisitio rationis de aliquo operabili a nobis. Sed principia in omni scientia oportet supponere tanq̃ certa. In omni igitur inquisitione principium sub questione vl sub inquisitione rationis non cadit: similiter consiliũ non est de fine. Cuius ratio est: quia illud de quo est: consilium est dubium uel incertum qualia sũ futura contingentia q patet quia in talibus ratio non profert iudiciuz an eligenda sint uel uitanda absq̃ inquisitione rationis. Sed finis ⁊ id quod habetur ut finis: est iam determinatum ⁊ certum vt in qualibet scientia principium illius scientie.

Secundo quis recte consiliatur si media accõmoda uel conuenientia ad finem inueniat. Q. n. de aliquibus non sit consilium: procedit ex eo: ul quia sunt determinata ul quia sunt minima. Sz que sunt determinata. i. que habent determiatas vias procedendi ad determinatos fines: nõ oportet ibi consiliari: sicut scriptor non cõsiliatur quo debeat litteras trahere: quia hoc est iam determinatum per artem ⁊ non dubium. Si autem sunt minima uel inutilia que parum adiuuant uel ipediunt ad consequendum finem: quia non multũ refert utrũ sic vel sic fiant: qõ autẽ parũ est ratio accipit ut nihil: vnde de hꝰ. non est consilium: sed de eo quod est conuenientius: vtilius: ⁊ facilius: ad consequendum finem: quale consilium est qõ datur de paupertate. Mat. xix. Si vis perfectus esse: vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da pauperibus: quod vtiq̃ consilium est non preceptum. Et de virginitate vel viduitate. i. Cor. vij. De vginibus aũt preceptũ dñi non habeo: cõsilium aũt do: quod est de meliori. Et merito: quia ut dicit Eccl. xxvi. Non est digna ponderatio anime continentis. b. Ambro. Virginitas suaderi põt: iparari non potest. Res est magis voti q̃ pcepti. xxxij. q. i. Integritas. De obedietia ait Stephanus papa cuidam vxoricide. Placeat tibi consilium nostrũ quod tibi melius ⁊ utilius videri potest. Relique hoc malignum seculum. Ingredere monasteriuz humiliare sub manu abbatis: cuncta facito sipli ci animo que tibi fuerint imperata. xxxij. q. ij. admonere. Tertio ad hoc q aliquis recte consilietur: oportet q assumat tẽpus cõueniẽs: ne sit nimis morosus ⁊ tardus: ut transeat debitum tẽpus. Nec etiam nimis uelox: vnde Calistus papa Nos enim tempore ind gemus ut aliquid maturius agamus. Non precipitemus consilia ⁊ opera nostra: neq̃ ordinẽ eoꝝ corrũpamus di. l. ponderet. Ad hec tria que faciunt consilium rectũ opatur quedam virtus moralis pars prudentie q̃ dicitur eubylia: que est recte consiliatiua vt dicit phs vi. ethicorum: vbi autem deficit aliquod horum: ut q sibi perstituat malum finem: puta intendens eã exequi voluntatẽ vl vtilitatem: non honorem dei salutem sui uel proximi: vel etsi bonũ finẽ eligit: tamen vias quibus ad illud consequendum pueniat: ⁊ media indebita accipiat: puta ut vincat iustam causam: mendatio vtitur: ut vincat inimicũ iniustum proditionem facit: vel aliud indecens ul tempus debitũ non assumit: uel modum: quia ñ firmus permanet: non est bonum ⁊ rectũ cõsiliũ. Propter hoc sequitur: q peccator. s. in mortali pmanens: non est bene consiliatiuꝰ: quia non obseruat debitas circunstantias: vel debitum finem nõ attendit cum peccat. Et per oppositum virtuosus quilibet ⁊ bene consiliatiuus: etsi sit idiota: iuxta q̃ pertinent ad bonum virtutis: licet i alijs ut in negociationibus vel rebꝰ bellicis: uel huiusmõi non sit bene consiliatiuus. Dec secundũ. b. Tho. in. iij. distinctione. xxxv. arti. iij. exceptis auctoritatibus decretorum.

Ctũ ad secũdũ sci. §. I. licz de certitudine uel celsitudine iudicij: q̃ habet

Per donū consilij. Sciendū q̄ ꝓpriuz ē creature rōnalis: ut p̄ inquisitionē rōis moueat ad aliquid agēdū. Que q̄dē inq̄sitio rationis cōsiliū dr̄. Sz q̄a rō hūana nō pōt cōphendē singularia ꝛ ptigētia q̄ possūt occurrere: ꝛ etiā deficē ne ad finē itētum perducat ea de q̄bus cōsiliatur. Ideo certitudinē ꝓsilij attigē ñ ē hūanū sz diuinū: c' ē p certitudinē contingentiū euentus preuidere. Et ideo oz q̄ ad hanc certitudinē habēdaz: mens humana instinctu spiritussancti eleuet supra humanū modum ad quā certitudinē nō pōt rōne dictaminis eleuari. Et ideo indiget homo inquisitione consilij dirigi ꝛ leuari a deo qui oia cōprehēdit. Et hoc fit p donū ꝓsilij. Quod sic diffinit ꝑm.b. Tho.i.iij. di.xxxiij.ar.ij.. Donū cōsilij est.q̄ hō accipit hoc q̄ agendū ē: q̄i p certitudinē a spiritusancto edoctus: supra humanū modū. Uel aliter. Donū cōsilij ē qu hōo dirigit i agendis ꝛ cauēdis: nō p inq̄sitionē rationis sed quasi consilio accepto a spiritusancto. Nam scire p̄ certo omnia agibilia: ꝛ cauere omnia impedientia a consecutione vite eterne: nō est ex dictamine rationis: sed ex virtute spiritussancti quo filij dei aguntur. Ro. viij. Uel aliter consilium quod est donum: est quo spiritussāctus dirigit nos in omnibus que ordinantur in finem vite eterne siue sint de necessitate salutis siue non: hec.b. Tho. secunda secunde. q.lij. arti.iij.

Oz autem mens humana per donum consilij instruatur: ꝛ perficiatur in agendis: ostenditur tripliciter. Primo ex interpretatione: secundo ex similitudine. tertio ex ratione. Ex interpretatione patet. Nam consilium dicitur quasi considium: eo q̄ multi considēt ad conferenduz simul: quos oportet considerare plures conditiones seu circūstantias: quas dum vnus in considerando deficit alius melius percipit: vt dicit. b. Tho. i. secunde q.xiij.ar.ij. Sic a simili: quia humana ratio non potest habere aliquam certitudinem de euentib' contingentium ad preuidendum de eis per donum consilij spiritussancti rationem humanam instruit de agendis supra humanum moduz. Unde Urbanus papa. Cum spiritussanctus infundi tur: coꝛ fidele per prudentiam ꝛ constantiam dilatatur: de conse. di. iij. omnes. Ad prudentiam autem pertinet consilium. Secundo hoc probat similitudine: videmus enim in rebus humanis: q̄ illi qui non sufficiunt sibi ipsis in inquisitione cōsilij: a sapientioꝛibus consilia exquirunt secundū documentum illud Thob. iij. Consilium semper a sapiente inquire. Et di. xxij. De quibus dicitur Facilius inuenitur quod a pluribus senioꝛibus q̄ritur. Sic ad propositum: quia ratio humana non potest cōprehendere singularia ꝛ contingentia: q̄ possunt occurrere: ideo magis indiget homo inq̄sitione consilij. q. consilio accepto a deo: qui omnia comprehendit secundum beatum Tho. secūda secunde. q.lij. ar.ij. Tertio hoc declarat ex ratione. Nam ratio humana perficitur per hoc q̄ mouetur a superioꝛi principio motiuo: sic corpus quod mouetur a spiritu. Manifestum est autem q̄ rectitudo rationis humane comparatur ad rationem diuinam: sicut principium motiuum inferius ad superius. Ratio enim eterna est suprema regula omnis humane rectitudinis: ꝛ ideo regula humana maxime pficit ꝛ adiuuat: ex q̄ mouetur ꝛ regulatur a spiritusancto per donum cōsilij: circa ea que sunt agenda ꝓpter finē. b. Tho. secunda secunde. q.lij. arti.ij. Et philosophus dic̄ in. c. de bona fortuna q̄ his qui mouentur per instinctum diuinum non expedit consiliari secundū rationem humanam: sed sequantur instinctum diuinum quia mouentur a meliori principio. Ad quod optime facit quod habetur. xix. q.. ij. Due sunt leges publica. s. humana scripta ꝛ priuata. s. spiritussancti. Et qui hac secunda ducuntur non subiȝiuntur persone ibi vide bene.

Quātum ad terti §. II.

um. s. aptitudinem consilij nota q̄ quita beatitudo que ē. Beati misericoꝛdes: adaptatur huic dono sicut dirigenti. Quāuis enim per consilium in omnibus virtutum actibus dirigamur: spialit̄ tamen in operibus misericoꝛdie. Nam cum consilium sit de his que sunt ad finem vtilia: sequitur de his que sunt maxime utilia ad finem: maxime consilium erit vtile ꝛ necessarium. Sed misericoꝛdia maxime est vtilis ad finem: scōm illud. i. ad Thi. iij. Pietas ad omnia vtilis est: que exhibet p vij. opera misericoꝛdie coꝛpoalis: ꝛ multo magis per opera misericoꝛdie spiritualis: vt docere: p dicare: regere ꝛ huiusmodi. b. Tho. secūda secunde. q.lij. arti.iij. Idem ostendit Aug' in sermone domini in monte: dicens. Consilium conuenit misericoꝛdibus. quia vnicum remedium est de tātis malis exui ꝛ liberari: dimittere alijs ꝛ dare. Ad idem glo. super illud. Beati misericoꝛdes. Misericoꝛdia ait eget spiritu consilij: sine quo nemo ciꝛcūscripte miseretur. Initium est sui misereri: finis est pro alio moꝛi. Dañ. iij. Placet tibi rex ꝓsiluz meum: peccata tua elemosynis redime: de pe. di. i. Quaobrem. Quādo autem elemosyna cadat sub p̄cepto ꝛ quando sub consilio: habes plene declaratum in secunda parte ti. i. c. xxiij. de inhumanitate.

de consilijs euangelicis. Et primo de consilio obedientie. La. II.

Ad optimū ho

minis est: vt mente deo adhereat ꝛ rebus diuinis. Impossibile est autem q̄ homo' intense circa diuersa occupetur: ad hoc q̄ liberius mens hominis feratur in deuz

inquit .b. Tho. in. iij. ꝯ gentiles: dantur idiuidua lege: ꝓsilia: q̄bus hoies ab occupatiōibus vite pñ tis retrahant: quātū possibile est vitā agenti terre nā. Nō ē āt hoc ita homini necessariū ad iusticiā vt sine eo iusticia eē nō possit in ipso. Non eni vir tus ꝛ iusticia tollitur: si hō secundum ordinem rationis: coꝛporalibus ꝛ terrenis rebꝫ vtatur. Et ꝺ hꝫ diuine legis admonitiōes: dicūt cōsilia non p̄cepta: in quātū suadetur homini vt ꝓpter me liora minus bona pretermittat. Occupat aūt humana solicitudo ꝺm cōmunē moduꝫ humane vite erga tria. Primo quidem circa ꝓpriam ꝑsonam quid agat aut vbi cōuersetur. Secūdo circa personas sibi cōiūctas: p̄cipue vxoꝛē ꝛ filios. Ter tio circa res exteriores ꝓcurandas: quibus homo indiget ad sustentationē vite ad amputandā igit solicitudinem circa res exteriores datur in lege di uina ꝓsilium pauptatis: vt. s. res huius mūdi abi ciat: quibus animus eius per solicitudinē aliquaꝫ iplicari posset. Hinc est ꝙ dominus dicit: Math. xix. Si uis ꝑfectus esse: vade ꝛ vende omnia q̄ ha bes ꝛ da pauperibus ꝛ sequere me. Ad āputādā autem solicitudinez vxoꝛis ꝛ filioꝛum: datur hoi consilium de virginitate vel castitate seruanda. Hinc est quod dicitur. i. Coꝛ. vij. De virginibꝫ āt p̄ceptum domini non habeo: cōsilium aūt do. Et huius cōsiliꝫ rationem assignans subdit. Qui si ne vxoꝛe est solicitus est: que sunt domini cogitat ꝛ quomodo placeat deo. Qui autem cum vxoꝛe est solicitus: est que sunt mūdi cogitat quomodo placeat vxoꝛi ꝛ diuisus est. Ad āputandam autē solicitudinē hominis circa se ipsum: datur consili um obedientie: per quam homo dispositionem suoꝛum actuum superioꝛi ꝓmittit propter quod dicitur Hebr. xiꝫ. Obedite p̄positis vestris ꝛ sub iacete eis: ipsi enim peruigilant quasi rationē red dituri pro animabus nostris. Quia sūma hominis perfectio in hoc consistat ꝙ mens hominis deo vacet. Ad hanc autem mentis vacationem predi cta tria maxime videntur disponere: conuenient ad perfectionis statum ipsa pertinere videntur: ñ quasi ipse sint perfectiones: sed quia sunt dispositi tiones quedam ad perfectionem: que in hoc con sistit: ꝙ mens hominis deo vacet. Et hoc expꝛesse ostendunt vba domini paupertatem suadentis. Si vis perfectus esse ꝛc. subdens. Sequere me: q̄ in sua sequela ꝑfectionis constituens vitam. Pos sūt et p̄dicta tria dici perfectionis signa ꝛ effectus. Cum enim mens amore ꝛ desiderio alicuius rei vehementer afficitur: consequens est ut alia post ponit. Ex hoc ergo ꝙ mens hominis feruet amo re ꝛ desiderio in diuina fertur: in quo perfectionē constare manifestum est: sequitur ꝙ omnia q̄ pos sunt ipsum retardare: quo minus feratur in deuꝫ abitiat: non solum caram vxoꝛem ꝛ ꝓlis affectuꝫ ac rerum exterioꝛum: sed etiam sui ipsius. Et hoc significāt verba scripture. Dicit eni cant. viij. Si dederit homo omnem substātiā pro dilectione: q̄ si nihil despicit eam. Et Math. xiij. Simile est re gnum celoꝛum homi negociatoꝛi querenti bonas margaꝛitas: inuenta aūt vna ꝓc. Et phi. iij. Que mihi aliquando fuerunt lucra: arbitratus suꝫ ut sterco ꝛa: ut Christum lucrifaciam. Adde quia signum maxime ꝛ perfecte amicicie vnius ad alte rum est: cum se ꝛ suo amico dat. Sic cuꝫ per pau pertatem offerat quis bona exterioꝛa deo: per ca stitatē coꝛpus: quia maximas delectationes eius s. venereas sibi aufert: ꝛ voluntatem ꝓpriam quo nil maius: dat prelato cuiꝰ voluntati se subiicit lo co dei: ꝛ ideo per ista significatur pfecta amicicia eius ad deū. Quia igit predicta tria: dispositiones effectus ꝛ signa sunt ad perfectionem conuenienti qui predicta deuouent deo: dicuntur esse in statu perfectionis: perfectio aūt ad quā predicta dispo nunt: in vacatione mentis ad deum consistit. Un de predictoꝛum ꝓfessoꝛes religiosi dicuntur: qua si se ꝛ sua per modum sacrificij deo dedicantes. Religio enim in cultu diuino consistit: ut in obla tionibus ꝛ sacrificijs ꝛ hꝫ. Dec. bꝰ. Tho. i. iij. ꝓtra gentiles. c. cxxv. Et. xiij. q. i. dī. Ubi consilium da tur offerentis est arbitrium: vbi vero preceptum necessitas seruientis.

De obedientie uo .§. I.

to ꝛ aliꝭ votis. Sciendum ꝙ stultum visum ē ali quibus obligare se voto ad obediendum alicui aut quodcunq; seruandum: inducentibus hāc ra tionem. Unūquodq; bonum quantoliberius agi tur: tanto virtuosius esse videtur. Quanto enim ex maioꝛi necessitate quis ad aliquid obseruādū astringitur: tanto minus libere id agere videtur. Uidetur igitur derogari laudabilitati virtuoso rum actuum pro hoc ꝙ ex necessitate obediētie uel voti fit. Sed hoc repꝛobat. b. Tho. iij. con tra gentiles. c. cxxxiij. tripliciter: primo dicit ꝙ q̄ hoc dicant videntur ignoꝛare diuersitatem neces sitatum. Est enim triplex necessitas. Quedam ex coactione: quedam ex interioꝛi inclinatione: que dam ex fine. Et prima quidem necessitas laudem virtuosoꝛum actuum diminuit: quia contrariat voluntario. Coactum est enim quod est volunta ti contrarium. Secunda necessitas que scilicet est ex interiori inclinatione procedens: laudem vtuo si actus non minuit: sed auget: facit enim volun tatem magis intendere in actum virtutis. Patet enim ꝙ habitus virtutis quanto fuerit perfectioꝛ tanto vehementius voluntatem tendere facit in actum virtutis bonum: ꝛ minus ab eo deficere: ꝙ; si ad finem perfectionis peruenerit: quandam necessitatem infert ad intense agendum ꝛ minus deficiendum: sicut est in beatis qui peccare non

possūt: nec tamē ꝓpter hoc aut libertati volūtatis aliquid deperit aut actus bonitatis. Tertia necessitas est ex fine sicut dicit alicui esse necessaria nauem ut transeat mare. Patet aūt ꝙ huiꝰ necessitas libertatē voluntatis non minuit nec actuū bonitatē: quin potius quo ad quid auget. q. necessariū ad finē: ex hoc ipso laudabile ē. ⁊ tanto laudabilius: quanto finis fuerit melior. Necessitas autem obseruandi que quis nouit aut obediēdi ei cui se supponit: nō est necessitas coactionis: nec etiam ex interiori inclinatione ꝓueniens: sed ex ordine ad finem. Est enī necessariū vouenti hoc uel illud agere: si debet votū impleri aut obediētia ꝑuari. Cū igitur hi fines laudabiles sint: utpote ꝙ bus homo deo se subꝯcit: necessitas ꝓdicta nihil diminuit de laude virtutis. Secundo ꝙ talis obligatio quam quis sibi sumit non diminuit de laude v̄tutis probatur sic. Consideradum est. n. ꝙ dū implent aliqua que quis nouit: vel que sibi precipiunt ab eo cui se quis subdidit ꝓpter deum: maiori laude ⁊ remuneratione sunt digna. Sicut enim contingit vnū actū esse duoꝝ vitiorum: dū actus vnius vitꝯ ad finem alterius vitꝯ ordinat: ut cum quis furatur ut fornicet. Actus quidem secundum speciem est auaritie: secūdum intentiōez est luxurie. Sic eodem modo contingit in actib⁹ virtutum. Actus enim vnius virtutis ad actum alterius virtutis potest ordinari. Sicut cum quis dat sua: vt cum eo habeat amicitiam charitatis. Actus quidem talis ex specie sua est actus liberalitatis. Ex fine est actus charitatis. Huius autem actus maiorem laudem habet virtutis ex charitate: q̄ ex liberalitate: vnde etsi remittatur ex eo ꝙ liberalitatis est: ex eo ꝙ ad charitatem ordinatur maiori laude ⁊ mercede dignus est q̄ si liberalius ageretur non in ordine ad charitatem. Ponam⁹ ergo aliquem aliquod opus virtutis agentez: puta ieiunantem: vel se a venereis continētē. Equidem si hoc agat absq; voto: erit actus abstinētie vel castitatis. Si ex voto refertur vlterius ad aliā virtutem: cuius est deo vouere aliquid. s. ad religionem que potior est castitate vel abstinentia: ut pote faciens nos recte habere ad deum. Erit ergo actus abstinentie vel continentie laudabilior ī eo qui ex voto facit: etsi non ita delectatur in abstinētia: ex eo ꝙ delectatur in potiori virtute que est religio. Tertio sic voluntas precedens actuꝫ manet virtute in tota executione actus: ⁊ ipsum laudabilem reddit: etiam quando de proposito voluntatis propter quem actum incipit: in executione operis non cogitabat. Non enim oportet vt q̄ propter deum aliquod iter arripit: in qualibet p te itineris actu cogitet de deo. Patet autem ꝙ ille qui vouet se aliquid facturum: intensius illud uult: q̄ si simpliciter illud facere disposuit: quia ñ solum illud facere voluit: sed voluit se firmare ut non deficeret ab eo faciendo. Ex hac voluntatis intentione: redditur executio voti cum intētione quadam laudabilis: etiā quando volūtas uel nō actu fertur in opus: uel fertur remisse. Sic ergo laudabilius fit: quod ex voto fit: q̄ quod fit sine voto ceteris tamen paribus.

Cōtinētia seu casti. §. II.

tas ponitur inter consilia quantum videlicet ad virginitatem seruandam uel viduitatez. Cum. n. sit triplex gradus castitatis. s. virginalis vidualis: ⁊ coniugalis. Ad continentiam quidem coniugalem tenetur quilibet precepto: ñ ex quidem ꝙ alī quis teneatur ad contrahendum coniugium: sed si contraxerit: oportet ꝙ abstineat ab omni actu venereo extra suam vxorem: iuxta illud exo. xx. Non mechaberis: ⁊ Thob. iiij. Attende tibi ab omni fornicatione: ⁊ preter vxorem tuam non patiaris crimen scire. Oꝫ si extra coniugium sit positus vir vel mulier: de necessitate tenetur abstinere ab omni actu carnali extra coniugium: sicut clericus ⁊ religiosus. Sed in hoc est differentia: quia laycus vir uel mulier: qui se voto nō astrinxit ad castitatem vidualem vel virginalem potest cōtrahere matrimonium si vult. Sed ordinatus in sacris vel religiosus non potest: quia ex voto facto tacito uel expresso se obligauit ad castitatez vidualez si virginitatem iam amisit licite vel illicite: uel etiam ad virginalem si virginitatem seruauit. Et ad horum alterum tenetur de necessitate salutis. Erat siquidem primo ante votum castitatis virginalis vel vidualis in consilio: quod datur de meliori bono. Melior enim status est vidualis castitas: q̄ coniugalis: ⁊ melior virginalis vtroq; tamē facto voto: consilium transit in preceptum: vnde glo. super illud: vouete ⁊ reddite domino deo vestro. Dicit vouere est voluntatis ⁊ in consilij libertate: reddere necessitatis. Circa hanc igitur castitatez extitit multiplex error. Primus eorum q̄ dixerunt malum esse ⁊ illicitum seruare castitatem v̄ginalem uel vidualem. Secundus est eorum q̄ dixerunt actum venereum soluti cum soluta licitum vt naturalem actum. Tertius est eorum qui dixerunt actuꝫ coniugalem de se illicitum nec ī tali statu posse saluari. Quartus est eorum q̄ dixerunt statum coniugalem non solum licitum: sꝫ equalis meriti esse cum statu viduali vel virginali. Qui sequuntur primum errorem: tribus rationibus hoc probant. Primo sic. Diuinius ē bonū spēi quam bonum in diuidui. Uiri autem ⁊ mulieris coniuntio ordinatur ad bonuꝫ speciei. Sūptio cibi et potus ad bonum indiuidui. s. conseruandum ipsum. Sed peccaret qui omnino abstineret a cibo et potu: ergo multomagis abstinens ab actu generationis. Secundo sic. Exdiuina ō dinatione dantur hoi membra ad generationez

apta: ⁊ etiam vis concupiscibilis ad hoc incitans: ⁊ alia huiusmodi ad hoc ordinata: videt ergo cō tra diuinam ordinationem agere q̄ oīno ab actu generationis abstinet. Tertio sic. Non est possibile quin concupiscentie venereorum oriantur. cum naturales sint. Resistere autem concupiscētijs: est quasi continuam pugnaz habere: maiorem indetudinem animo tribuit: q̄ si aliquis vtatur moderate concupiscētijs: cum igitur inquietudo animi maxime perfectioni virtutis repugnet: videt perfectioni virtutis aduersari: q̄ aliquis perpetuam continentiam seruet. Ad que etiam facit quod dominus ait. gen̄. i. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Sz dicit. b. Tho. in. iij. contra gentiles. c. cxxxi. q̄ non est difficile soluere dicta argumenta. Consīderandum igitur est pro eorum declaratione q̄ alia ratio est habenda in his que ad necessitatem vnī⁹ cuiusq̄ hominis pertinent: alia in his que pt̄inēt ad multitudinis necessitatem. In his enim q̄ pertinent ad necessitatem vniuscuiusq̄: oportet q̄ vnicuiq̄ puideatur singulariter: huiusmōi autez sunt cibi ⁊ potus: ⁊ alia huiusmōi: que ad sustentatiōez indiuidui pertinent: vñ necessariū ē q̄ quilibet cibo ⁊ potu vtatur. In his autem que sunt necessaria multitudini: ñ oportet q̄ cuilibet multitudini illud attribuatur: Neq̄ etiam est possibile. Patet igitur multa esse necessaria multitudini hominū: vt cibi: potus: preparatio: indumenta: domus ⁊ alia huiusmoi: que impossibile est q̄ p vnum procurentur. Et ideo oportet diuersorum diuersa esse officia: sicut etiaz in corpore diuersa membra ad diuersos actus ordinantur. Quia igitur generatio non est de necessitate indiuidui: sz de necessitate totius speciei non est necessariuz q̄ omnes homines actibus generationis vacent. Sz quidam ab his abstinentes actibus: aliīs officijs mancipentur: puta militie uel contemplatiōi. Ex quo patet solutio ad secundum. Ex diuina enim prouidentia dantur homini que sunt necessaria toti speciei: nec tamen oportet q̄libet homo quolibet eorum vtatur. Data est enim homini industria edificandi: virtus ad pugnantia: intellect⁹ ad scientias acquirendum: nec tamen oportet q̄ omnes sint domificatores: milites: doctores ⁊ huī⁹ modi. Similiter q̄uis sit homi data virtus generatiua: cum aliīs que ordinant ad actū eius: nō tamen oportet q̄ quilibet actui generationis intendat. Abbis enim que sunt necessaria multitudini: q̄uis quātum ad singulos melius sit q̄ quis abstineat melioribus exercitijs deditus: non tamen bonum esset q̄ omnes abstinerent: sicut etiam patet in ordine vniuersi: quanuis melior sit substantia spiritualis q̄ corporalis: nō tamē esset melius vniuersum in quo essent solum substātie spirituales: sed imperfectius: sicut etiam oculus est perfectius membrum pede: non tamen esset perfectum aial si oculum haberet non pedem. Sic ⁊ multitudo humāi generis perfectior exīstit: q̄ aliqui i ea vacent generationi aliqui contemplationi. Ad tertium. Q̄. q̄ solicitudo ⁊ occupatio inquietudinis: quam habent illi qui coniugio vtuntur: de vxoribus: filīs: ⁊ necessarijs vite acquirendis est continua. Inquietatio autem quam homo patitur ex pugna concupiscentiarum: est ad aliquam horaz que etiam minoratur per hoc q̄ ei aliquis nō cōsentit. Naz quantomagis quis delectabilibus vtitur: tantomagis i eo crescit delectabilis appetit⁹. Debilitant etiam in eo cōcupiscentie per abstinētias ⁊ alia exercitia corporalia: que cōueniunt his qui propositum continentie habent. Usus etiam corporalium dēlectationum magis deducit mentem a sua altitudine: ⁊ impedit a contemplatione spiritualium: q̄ inquietudo que prouenit ex resistendo concupiscentijs horum delectabilium: q̄a per usum delectabiliam ⁊ maxime venereorum: mens maxime carnalibus inheret: cum delectatō quiescere faciat appetitum in re delectabili. Et iō his que ad contemplationem diuinorum ⁊ cuiuscunq̄ veritatis intendunt: maxime nociuū est venereis deditos esse: ⁊ maxime vtile ab eis abstinē. Nihil autem prohibet quāuis vniuersaliter dicat vni homini melius esse continentiam seruare q̄ matrimonio vti: quin alicui id melius sit. Unde ⁊ dominus facta de continentia mentione: cuz. s. dixit. Alij se ipsos castrauerūt ꝓpter regnū celoz: i. propositum continentie sumpserūt. Subdidit. Non omnes capiūt verbum istud: sed qui potest capere capiat. Quod aūt dictū est de p̄cepto domini. Gen̄. i. Crescite ⁊ multiplicami: habuit obligationē ⁊ vim artandi illo tempore propter paucitatem hominū in principio mundi. Uel post diluuium ut multiplicaretur genus humanū. Siue propter multiplicationem fidelis populi: quādo oportebat ip̄m p carnalē generationē multiplicari: vt fuit i veteri testam̄to. Et iō p̄silīū de ꝓpetua ꝓtinētia seruāda reseruatū fuit tpibus noui testamenti: quando spiritualis populus per spiritualē generationem multiplicabatur.

Secundus error .§. III.

Fuit eorū qui dixerūt simplicē fornicatōez non ee peccatum sz naturalē. Ad q̄ potest iduci talis ratio. Quicq̄d est de iure naturali ē licitū q̄: hoc est a deo institutū. Sed p̄iūctio maris ⁊ fe ie ē d iure naturali ꝛz Isido. vt patet di. j. Jus naturale. Talis aūt p̄iūctio repitur in simplici fornicatōe: g̃ ⁊c. Sz rñdet q̄ duplicit dī ius naturale. Uno modo q̄d ē p̄m instinctū sēsualem: qui ē comunis nobis ⁊ brutis. Et isto mō nō ē vez q̄ sit licitum quicquid ē de iure naturali. Nā i hoie oz q̄ talis istinctus regulet rōe i executiōe ei⁹ ad hoc: vt op⁹ inde sequēs sit licitū: q̄ sic deus istituit. Fornicaria aūt

cõiũctio etsi sit secundũ instinctũ sensualẽ: nõ tñ regulat secundũ rationẽ ꝛ iõ nõ licita. Allio mõ dr̃ ius naturale illud qõ rõ naturalis dictat. Et sic non quecunq; cõiunctio maris ꝛ femie est de iure nãli: sz illa q̃ fit scõz legẽ matrimonij. Qz ãt fornicatio siplex sit illicita ꝛ ois coit⁹ pter vxorẽ ꝛ ois emissio semis ꝓcurata ex q̃ ples seq̃ nõ põt: pz de vtero. xxiij. Nõ erit meretrix de filiab⁹ isrl̃ neq; scortator õ filij isrl̃. et leuit. xviij. Cũ masculo ñ ꝓmisceberis coitu femineo: ꝛ cũ omni pecore nõ coibis. Et ponit pena mortis i lege ꝛ hꝰ. Et ꝓ mo. cor. vi. Neq; molles neq; masculoꝝ ꝓcubito res regnũ dei possidebũt. Et dicũtur molles qui i se ipsis non cũ alijs feminis effusionẽ ꝓcurant: q; ista peccata sint mortalia pz ex hoc. Nullus enim excluditur a regno celoꝝ nisi ꝓp mortale. Sed ꝓ quodlibet horũ excludit quis a regno: ut notat i auctoritate iducta: ibi. Neq; molles ꝛc̃. De simplici fornicatione dicit apl's ad ephe. v. Omnis fornicator aut imundus ꝛc̃: nõ hz hereditatẽ i regno Christi ꝛ dei. Et. xxij. q. i. Prediandũ dicitur: q; ꝓ fornicatione sicut pro periurio ꝛ homicidio est iponenda septẽnis penitẽtia: quod nõ fiebat nisi de mortalib⁹. Et sic patet error eorum qui dicunt in emissione seminis q̃cũq; nou esse maius peccatũ i q̃ in emissione aliarũ superfluitatũ: vt vrine: fetũ: ꝛ huiusmõi. Nã alie superfluitates nõ sunt necessarie ad aliquid: vnde ad bonũ hois ptinet solum q; emittant. Nõ ãut hoc solũ queritur i semine sz vt emittat ad generatiõis vtilitatẽ: ad quã ordinatur. Nã etsi semẽ sit supfluũ quo ad indiuidui conseruationẽ: est tamẽ necessarium quo ad ꝓpagationẽ ꝛ cõseruationẽ speciei humane. Probat etiam satis diffuse. b. Tho. li. iij. cõtra gentiles. c. xxviij. quõ coniunctio maris ꝛ femine extra matrimonium sit contra legem naturalem.

Tertius error §. IIII.

fuit eorũ qui dixerũt actũ coniugalẽ esse illicituz: nec posse hominem in statu coniugij saluari. Sz cum matrimoniuz sit a deo institutũ in paradiso dicente Adam a deo edocto: Relinquet homo patrem ꝛ matrez ꝛ adherebit vxori sue ꝛc̃. Heñ. ij. c. Renouatum post diluuiũ: dicẽte dño Noe ꝛ filijs eius. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ replete terram. Et cõfirmatum ab ipso icarnato: cuz ait Mat. xix. Reliquet homo patrez ꝛ matrẽ ꝛc̃: subdens. Quos deus cõiunxit. s. vinculo matrimonij hõ non separet. Dignificatũ etiam fuit ab eo in nuptijs factis in chana galilee: interfuit cuz matre ei⁹ ꝛ discipulis ꝛ miraculo primo cõuertendo aquã in vinũ eas nobilitauit: vt hẽt Joh. ij. Ecclesia q̃z determinãdo declarat statũ coniugij de se licitum ꝛ saluandum. Dicitur enim extra de sũ. tri. ꝛ fide catho. c. i.. Non solum virgines ꝛ vidue: sed ꝛ cõiugati cum fide ꝛ bonis operibus ad regnũ celoꝝ pueniũt. Et. xxx. di. c. hec scripsimus. dr̃. Nuptiarũ vinculum qõ fm castitatẽ durat hõram⁹. Et xxiij. q. iij. Quidam. Inter hereticos cõnumerãtur: q̃ asserũt viduas si nupserint peccare. Sed ꝛ habere simul plures vxores: ꝛ legem diuinam est ꝛ pernitiosũ quod obseruant sarracẽi ex lege sua pessima alchorani in hoc tamẽ fuit in veteri testamẽto cũ patribus a deo dispensatũ vt dr̃ extra ò diuoz. gaudemus. Nũq; ãut legitur dispensatum cũ mulieribus ut haberent simul plures viros: heretici etiã nuncupant incholaite: asserentes vxões debere eẽ cõmunes: sicut ꝛ res tpales: vt pz. xxiij. q. iij. Quidam: quẽ errorẽ pr⁹ posuerat. Plato fm. b. Tho. iij. contra gentiles. c. cxx.

Quartus error §. V.

fuit dicẽtiũ q; status matrimonij erat meriti ꝛ vtutis eẽlis cũ statu ppetue cõtinẽtiũ: Hec fuit hẽsis iouiniani: q; multiplicit i pbat. b. hiero. i li ꝛ iouinianũ. Et erroris falsitas patz ex eo: q; saluator pabolice loquẽs de semie iactato i trã bonã: aliud fecit fructũ triceſimũ: aliud sexagesimũ: aliud cẽteſimũ: mathe. xiij. qõ cõit exponit de triplici statu bonoꝝ fideliũ: q̃ significãt p trã bonã satã seine vtutũ scz ꝓiugatoꝝ: viduaꝝ: ꝛ vginũ. Sicut ergo numerus sexagesim⁹ excedit i duplo triceſimũ. ꝛ nũerus cẽtenarius vtrũq; ita stat⁹ viduaľ ꝓiugalẽ ꝛ mlto magꝫ vgiaľ excedit i perfectõe Et. i. Cori. vij. Qui uirginẽ suam mãimonio iungit bene facit. Et qui nõ ũgit melius facit. Patet etiam hoc p rõnez. Naz p ptinẽtiaz homo reddit abilior ad mẽtis eleuationẽ i spũalia ꝛ diuina: ꝛ quodãmodo ponit i quadã similitudine angelorũ supza statuz hois. Unde hiero. ait. Angelis sẽ per cognata ẽ uirginitas: et uirginẽ eẽ ãgelicũ est nõ hũanuz. Non obstat huic sentẽtie q; aliqui p fectissime uirtutis viri mãimõio vsi sũt: ut Abza am. Isaac ꝛ iacob qz quãto uirtus ẽ fortior: tãto min⁹ põt p q̃cunq; a sua altitudie deijci. Nec tñ quia ꝓi mãimonio vsi sũt: min⁹ ꝓtemplatõnẽ ueritatis et diuinorum amauerũt. Sed ꝛcõm q; cõditio tpis requirebat mãimonio vrebãt ad multiplicationẽ populi fidelis. Nec tamen perfectio alicuius persone fidelis est sufficiens argumentũ ad perfectionem status. cuz aliquis perfectiozi mẽte possit vti minori bono q̃ alius maiozi. Non g̃ p hoc q; Abzahaam uel Moises perfectioz fuit multis qui seruant ꝓtinẽtia' propter hoc sequitur q; status matrimonij sit perfectior statu continẽtiuz uel ẽt equalis. Et ad hoc facit qõ ait. b. hiero. cõtra Jouinianum. Quis ignoret sub alta dei dispẽsatione: omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti cuius nunc sunt chzistiani. Quomodo Abraham tunc deo placuit in coniugio: ita nunc virgines in perpetua continentia. Seruiuit ille legi ꝛ

tempori suo

Seruiam⁹ et nos legi et tp̄i nr̄o in quos fines secu lor̄ deuenerūt: de pe. di. ij. Si enim inquit.

De consilio paupertatis. La. III.

Arca paupertatē

que etiā inter cōsilia dñi ponit: errā tū ē a quibusdā. Nā aliqui ita cōmē dauerūt: vt assererēt: nulli etiā laico licitum eē ha bere aliquid ꝓpr̄ium: sed dānabile fore. Qui hē tici declarant vocati aplici: vt habet. xxiij. q. iij. Quidam. vnde r. b. Hiero. dicit laicis licitū esse possidere tpalia: sed non nisi ad vsum. i. ita q̄ nō abutant eis. xij. q. i. Duo. Quūmo etiā r clericis secularibus licet hr̄e ꝓpr̄iū: vt ponitur. xij. q. i. p totum. Nec obstat qō dns ait: Luce. xiij. Nisi qs renūtiauerit omnib⁹ que possidet: nō pōt eē me⁹ discipulus. Nā discipulatus Christi pōt intelligi dupl̄r. Uno mō large. ꝓut. s. importat obseruan tiā mādator̄ Christi: sicut fuit Nicodemus: Jo seph r huiusmōi: r his oportet omnibus renūcia re tēporalibus mēte: ita. s. q̄ nil deo r mandator̄ eius obseruationi p̄ponant. Secundo modo pro pr̄ie r stricte: prout iportat statuz pfectionis r ob seruantiam consilior̄: qualem statum tenuerunt apostoli cū Christo ꝓuersantes: r istos oportet oi bus renūciaī affectu r effectu: ut nil habeant pro pr̄iū in particulari: sicut est status religiosorū: vt xij. q. i. Nō dicatis: r in al̄. c. Et de his ꝓpe loque batur Christus. Quidā etiā ita ꝓmendant paup tatē: vt dicant in ea consistere pfectionē creature rōnalis. Sz. b. Tho. fa fe: reprobat ostendens p⁹ Jo. cass. in coll̄. p̄ma Moisi: non in ea consistere perfectionem: sed esse instrumentum r inductiuū ad pfectum. Et aplus ad coll̄. iij. ait. Super ōnia charitatē habete: q̄ est vinculū pfectionis: nō dicit paupertatem: sed charitatē eē vinculū pfectionis Christus etiam postquā dixit. Si vis perfectus eē vende oia que habes r da pauperibus: subdidit. Et sequere me: vt innueret non in paupertate tm̄ sed magis in sequela Christi: que est maxime per charitatem consistere pfectiōe. Alij vero econ tra detestati sunt paupertatem: vt oēz gradū pau pertatis r exp̄opriationis tpalium reprobarent r illicitū dicerent: sed r hos ꝓbat. b. Th. ij. cō tra gentiles. c. cxxvi. r. cxxviij. Dicit enim. Quid sentiendum sit de paupertate ex diuicijs conside remus. Exteriores quidem diuitie necessarie sunt ad bonum vtutis: cum per eas sustentem⁹ co:p⁹ r alijs subuēiam⁹. Oportet aūt q̄ ea que sunt ad finez: ex fine bonitatē accipiant. Necesse ḡ ē: vt ex teriores diuitie sit aliq̄ bonuz hois: nō tm̄ ꝓnci pale: sz q̄si secūdariū. Nā finis ꝓncipalis bonū est Alia vero fm q̄ ordinant i finē. ꝓpter hoc q̄dam visū ē vt vtutes sit maxima bona hois. Diui tie aī q̄dā minima bona. Oportet aūt q̄ ea que sī ad finē: modū accipiāt fz exigentiā finis: in tantū ḡ diuitie sūt bone: in q̄ntū ꝓficiūt ad vsū virtutis Si vo iste modus excedat: vt eas impediat vsus nō iā int̄ bona cōputāda sunt: sed inter mala. Un de quibusdam accidit bonum esse habere diuiti as: qui scilicet eis vtuntur ad virtutes. Quibusdā malum est eas habere: quia per eas a virtute re trahuntur: uel nimia solicitudine uel nimia affe ctione ad eas: uel mentis elatione ex eis contingē te. Sed cum sint virtutes actiue vite r contem platiue: aliter r aliter vtreq̄z diuitijs indigent. Nā virtutes contemplatiue indigent eis ad solam su stentationem nature: virtutes actiue indigent eis r ad hoc: r ad subueniendum alijs: cum quibus cōuiuendum est. Unde r contemplatiua vita etiā in hoc perfectior: pauciorib⁹ indiget. Ad quam quidem vitam pertinere videtur: q̄ totaliter ho mo diuinis rebus vacet. Quam quidem perfectō nē sectantibus: minimum de exterioribus diuitijs sufficit. s. quātū ē necessariū ad sustētationē nāe vnde aplus. i. thi. vi. ait. Hītes alimenta: r qui bus tegamur: his ꝓtenti sumus. Pauptas igitur laudabilis ē: i quātū hoiem liberat ab illis quibus per diuitias alique implicantur. In quātū aūt solicitudinē tollit que ex diuitijs consurgit: ē utilis quibusdam: qui. s. sūt ita dispositi: ut circa meliora occupētur: q̄busdam uero nociua: q̄ ab hac solicitudie liberati: in peiores occupationes cadunt. Unde. b. Greg. in. vi. moral̄. ait. Sepe q̄ occupati unde hūanis usibus uiuerēt: gladio sue q̄etis extincti sūt. In quātū uero pauptas bonuz quod ex diuitijs prouenit. s. sustentationē propā r subuētionē alior̄ impedit: malū est simpliciter: Malū enim ē in quantū subuentio: qua in tēpo ralibus ꝓximis subuenitur: p maius bonū pōt re cōpensari. s. per hoc q̄ hō diuitijs carens liberis potest dīnis r spūalibus uacare. Bonū autem su stentatōnis ꝓpr̄ie adeo necessariū ē: q̄ nullo alio recōpensari pōt. Nullius enī boni obtētu dēt hō sustentationē uite sibi subtrahere. Pauptas igit talis laudabilis est: cum hō a solicitudib⁹ terrēis liberatus: liberius dīnis r spiritualib⁹ uacat: ita tamen q̄ cum ea remaneat facultas homini per licitum modum sustentandi se ipsum: ad quod non multa requiruntur. Et quanto modus uiuē di in paupertate minorem solicitudinem exigat tanto paupertas est laudabilior: non autem quā to paupertas fuerit maior. Non enim pauptas in se est bōa: sed in quantum liberat ab illis: q̄b⁹ ipeditur hō: q̄ minus spūalibus bōis itēdat. Uñ secundum modum quo homo liberatur ab impe dimentis predictis: est mensura bonitatis eius. Et hoc est cōe oibus exterioribus que i tātū sūt bona in q̄tū ꝓficiūt ad vtutem: nō aūt fm se ipam.

Est autem quadru ꝑ. §. I.

plex modus sectandi voluntariam paupertatem

ſm.b. Tho. vbi ſupra.c.cxxx. Et ꝑmus modus ē vt de precio poſſeſſionū venditaruz: aliqui i vno collegio ſeu congregatione exiſtentes cōmuniter viuant. Et iſte ſufficiens eſt: ſed non ad longuz tē pus. Et ideo apoſtoli hūc modū viuēdi fidelibus in hieruſalē cōſtituerūt: quia prouidebant p ſpm̄ ſanctū: q̄ nō diu in ſbrl'm cōmorare haberent: tū pp ꝓſecutiones q̄ iniurias illatas a iudeis: tū ꝓpter inſtātē deſtructionem ciuitatis q̄ gētis: vnde non fuit neceſſarium niſi ad modicū tempus ꝓuideri Et pp hoc tranſeuntes ad gentes in q̄bus firmanda q̄ pduranda erat eccleſia: hūc modū viuendi nō legunt inſtituiſſe. Et ſi dicat q̄ per hunc modū viuēdi poteſt cōmitti fraus q̄ furtū per diſpenſatores: vnde non videt conueniens modus. Rñdet q̄ hoc ē cōe in ōni mō viuendi: q̄bus aliqui adinuicē cōuiuūt. In hoc autem tanto minus quanto difficilius cōtingere videt: q̄ ꝓfectionē vite ſectantes fraudem cōmittant. Adhibetur etiam contra hoc remediū p ꝓuidam diſpenſationem fideliuz. Unde ab aplis electi ſunt Stephan' q̄ alij qui ad hoc officiū idonei reputabāt. Eſt ſecūdus modus viuēdi in pauptate volūtaria. vt.ſ. habentes poſſeſſiones i cōi de eis viuāt: q̄ ſingulis ꝓuideat: ꝓut cuiq̄ opus fuerit ſicut obſeruat in plurimis monaſteriis q̄ q̄i in omnibus monachoz. Et hic eſt etiā cōueniens modus q̄ laudabilis. Nec p hoc aliquid deperit ꝓfectioni ad quā tendunt pauper tatem voluntariā aſſumentes. Poteſt enī fieri ꝑ vnius fere vel paucoz ſolicitudinē: vt poſſeſſiones debito modo ꝓcurent: q̄ ſic alij abſq̄ alia tpali cuz ſolicitudine remanentes: libere poſſunt ſpūalib' vacare quod eſt fructus voluntarie paupertatis. nec etiam illis aliq̄d deperit de ꝓfectione vite: qui hanc ſolicitudinē pro alijs aſſumūt. Quod enim amittere vident in defectu quietis: recuperāt i obſequio charitatis: i q̄ etiā ꝓfectio vite conſiſtit. Nec etiā per hūc modū viuendi ꝯcordia tollit occaſione poſſeſſionū cōmuniū. Tales enī debēt volūtariā paupertatē aſſumere: q̄ tpalia cōtēnant. Et tales ꝑ tpalib' ꝯib' diſcordāe nō pñt: preſerti cū ex tpalib' nihil ꝓter neceſſaria vite habeāt expectare. Et cū diſpēſatores oporteat eē fideles: nec ꝓpt hoc q̄ aliqui hoc mō viuēdi abutant: hic modus viuēdi pōt ipobari: cū q̄ bonis male vtant mali: ut patz in euchariſtia: q̄ malis bene vtant boni.

Tertius modus viuēdi voluntariā pauptatez ſectātibus eſt: vt de laboribus manuū ſuaz viuāt Quē quidē viuendi modū Paulus aplus ſequebat q̄ alijs obſeruandū ſuo exemplo q̄ inſtitutiōe dimiſit. Dicit enī.ij.ad Theſ.iij. Nō gratis panez māducauimus ab aliq̄: ſz in labore q̄ fatigatione nocte q̄ die operantes: ne quē vīm grauaremus. Et infra. Cū eſſemus apud vos: hoc ipm̄ denūciabam' vobis: quoniā ſi quis nō vult operari non māducet. Iſte igit modus ē etiā cōueniens q̄ bon' Nec eſt hoc vanū ut quidā obijciūt. ſ. terrena dimittere: vt iterū acquirāt per labores manuū: q̄ diuitiarū poſſeſſio: q̄ ſolicitudinē requirebat in ꝓcurando vel ſaltē cuſtodiendo: q̄ affectū hois ad ſe trahit: qō nō accidit: dū obſeq̄ꝰ ꝑ laborez manuū quottidianū victū acq̄rere ſtudet. Sed q̄ ad acq̄rēdū ꝑ laborē manuū victū: quātū ſufficit ad nature ſuſtentationē: modicū tēpus ſufficit q̄ modica ſolicitudo neceſſaria eſt. Sed ad diuitias cōgregandas vel ſupfluū victū q̄rendū ꝑ laborē manuū: ſicut ſeculares artifices faciūt: oz multū tpis ponere q̄ multā ſolicitudinē adhibere. Nec eſt cōtra qō dñs ait. Nolite ſoliciti eē: Math. vj. Non enī ꝓhibuit laborē manuū: ſz anxiā ſolicitudinez mētis ꝓ neceſſarijs vite laborādo q̄ alia faciendo qō in ſe ē: quaſi cū his etiā dubitet hō ne habeat vnde viuat. Si enī ex diuina ꝓuidentia ſuſtentātur aues: que nō poſſūt laborare illis laboribus q̄bus hoies ſibi neceſſaria acquirūt: q̄ ſunt aues ipſe inferioris conditionis: multo magis ꝓuidebit hoibus. Nec etiā pōt iſte modus reprobari ex eo q̄ alicui hoc nō ſufficiat: vt qui firmus q̄ debilis ē. nō valens laborare quātū ſufficit ad victū ſibi neceſſariū. Nō enī ꝓpter defectū qui in paucioribus accidit: aliq̄ ordinatio repudianda eſt. Hoc enī q̄ i nālib' q̄ in volūtarijs ordiationib' accidit. Nec ē alicui modus viuēdi: ꝑ quē ita ꝓuideat homini: q̄n poſſit aliq̄n deficere. Nā q̄ diuitib' etiā poſſūt aliq̄n diuitie furto q̄ rapina auferri. Remanet tū remediū aliquod circa dictū modū viuendi: vt.ſ. cui ꝓprius labor nō ſufficit ad victū ꝓprium: ſubueniat per aliū ciuſdē ſocietatis q̄ plus poſſit laborare q̄ ſibi ſit neceſſariū: vel per alios qui diuitias poſſident: ſm legem charitatis q̄ amicitie nālis: q̄ vnus ſubuenit alteri. Sed nec obſtat ſi dicat q̄ oporebit talis multū tpis ponē in laborando: q̄ per ꝓns parū vacare poterūt ſpūalibus. Nā ad victū neceſſariū pauca ſufficiunt q̄ paucis tles ſit contenti Unde non multū impediunt ab opibus ſpiritualibus: cū nō habeāt exponē multū tpūs opando manib': cū etiā operādo pñt cogitare de deo: q̄ deū laudare q̄ alia h': facere. Pñt etiam ab alijs beneficijs ſubleuare. Et licet operatio manuum valeat ad ocium vitanduz q̄ carnem edomādam: non tamen ꝓpter hoc aſſumitur voluntaria paupertas: quia q̄ alijs modis poteſt edomari caro q̄ otium vitari. Eſt q̄ quartus modus paupertatis. ſcilicet ut paupertatem voluntariam ſectantes: omnia ſua dimittentes: viuant de his q̄ dantur eis ab alijs elemoſinaliter: non habentibus tales poſſeſſiones vel redditus in communi vnde ualeant ſibi ꝓuideri. Et hunc modum

viuendi videtur dominus cum suis discipulis ob seruasse. Dicitur enim Luce octauo q̄ mulieres quedam sequebantur eum: ministrantes ei de facultatibus suis. Et iste est optimus. Nec enim est inconueniens ut quidam obiciunt: ut qui sua dimisit propter aliquod quod in vtilitatem aliorum cedit: de his que ab alijs dantur sustentetur. Nisi enim hoc esset: societas humana permanere non posset. Si enim quilibet circa sua propria solicitudinem tantum gereret non esset qui vtilitati communi deseruiret. Optimum est igitur hominum societati: q̄ illi qui pretermissa propriorum cura: vtilitati communi deseruiunt ab his quorum vtilitati deseruiunt: sustententur. Propter hoc enim ꝛ milites de stipendijs aliorum uiuunt: ꝛ rectoribus reipublice de communi prouidetur. Qui autem uoluntariam paupertatem assumunt ut Christum sequantur: ad hec vtiq̄ omnia dimittunt: ut cōmuni vtilitati deseruiant. Sapientia ꝛ eruditōne ꝛ exemplo populum illustrantes ꝛ orationibus ꝛ intercessionibus sustentandos. Ex quo etiam patet q̄ non turpiter viuunt de his que ab alijs dantur: ex quo ipsi maiora rependunt ad sustentationem temporalia accipientes et in spiritualibus alijs proficientes: dum etiam exēplis suis alios prouocāt ad virtutes fit: ut hi quibus proficiunt: minus diligant temporalia exemplo eorum: ꝛ sic magis prouocantur ad dandū eis. Nec etiam per hoc libertatem admonendi ꝛ reprehendendi populos tales amittunt q̄a ꝛ pauca sunt que recipiunt ꝛ cum contempserint terrena: non ita afficiuntur ut omittant p̄pter elemosynas receptas salutem proximoruꝫ.

Nec etiam est inconueniens: q̄ necessitates suas exponant petendo pro se uel pro alijs. Nā ꝛ apostoli leguntur hoc fecisse pro pauperibus qui erant in hierusalem. Nec etiam ista mendicitas reddit ipsos homines contemptibiles: si hoc ipsum moderate fiat: ad necessitatem: non autē ad superfluitatem: ꝛ sine importunitate considerata conditione personarum a quibus petitur ꝛ loci ꝛ temporis: quod necesse est obseruari ab his qui perfectionem vite sectantur.

Ex quo sequitur: q̄ talis mendicitas non habet aliquam speciem turpitudinis: quam haberet si cum opportunitate: ꝛ indiscrete fieret ad voluptatem uel superfluitatem. Et quamuis mēdicare fiat cum quadam abiectione: cum necessarium est ad sectandam perfectionem vite pauperis mendicare ferre talem abiectionem humilitatis est. Assumere etiam abiecta: virtutis est etsi nostrum officium hoc non requirat: ut alios nostro exemplo prouocemus: quibus incumbit vt illud facilius ferant ꝛ quandoq̄ abiectis vtimur propter virtutem sicut medicina quedā puta cum animus alicuius ad immoderatam excellentiam sit pronus: vtiliter debita moderatōne seruata: abiectis vtitur sponte uel ab alijs sibi impositis: ad elationem animi cōprimendā.

De errore fraticellorum circa paupertatem Christi ꝛ apostolorum.

Capitulum quartum.

Alia circa materiam de paupertate Christi ꝛ apostolorum

tempore Joannis vicesimo secūdo anno scilicet domini: millesimo tricentesimo vicesimoquarto apud quosdam orta est noua opinio falsa fraticellorum: quam ipse Joannes papa: quia contraria scripture euangelice: reprobauit ꝛ determinauit hereticam fore: ꝛ illam pertinaciter tenentes vt hereticos persequendos.

Quidam ex illis obstinato animo suam opinionem retinentes ad hanc temeritatem et maximam presumptionem deuenerunt: ut et ipsum papam Joannem hereticum dixerint: propter talem determinationem quam dixerunt falsam ꝛ hereticam: vnde seperantes se ab vnitate ecclesie: synagogam sathane sibi fecerunt: nō ecclesiam proficientes: dum caput draconis seu Antichristum antipapam Petrum de corsaria asserentes: non solum Joannē vicesimū secundū sed ꝛ omnes suos successores vsq̄ in presens et futurum hereticos esse eo q̄ non reprobauerit determinationem ipsius Joannis: quam hereticam asserunt ꝛ confirmauerunt: omnesq̄ sequētes illam determinationem hereticos tenent: cardinales: episcopos ceterosq̄ populos. Et quia nondum ex toto extincta est heresis dicta fraticellorum: sed adhuc in aliquibus partibus italie viget. Nam etsi eorum primus antipapa: meritis suis dignam receperit ultionem pisis dū captus: ductus auinionem ad presentiam pape Joannis: post adiuratam heresim suam incarceratus ibi decessit. Tamen non desistunt homines reprobi illius heresis sectatores: facere papam ꝛ episcopos de suis: qui incedunt ī habitu trāsformato: cōuēticula secreta faciētes.

Et iō diffusius de ea aget secūdū declarationē cu iusdam doctissimi magistri ordinis p̄dicatoruz i quodā suo tractatu exponentis extrauagātē ip sius Joh. xxij. q̄ p̄dēnat illos vt hereticos: hec sic icipit.

Ad perpetuā rei me. §. I

moriā. Quia q̄rūdā mētes sic p̄ mēdacij oī exce casse q̄ nūis p̄stitutionibus quaz vna incipit. Ad p̄ditorem canonū. Altera vero. Cū inter nonnul los: non absq; multa temeritate: nisi sit detrahēs & nitūtur tē. Casus igit: seu sn̄ia huius p̄stitu tionis ē. Dñs Joānes ātequā ista tertia p̄stitutōez fecisset: da quōda duas alias p̄us p̄mulgauerat de p̄silio cardinaliū: & aliōz p̄latorū: & magistro rū. Et i p̄ma q̄ icipit ad p̄ditorē: declarauit: q̄ re seruatio fca p Nico. iij. papā de bonis mobilib' & imobilibus fratz mioz: p̄ntibus & futur': quā tū ad p̄petatē & dn̄ium sibi & romāe eccleie sum plici usu facti dūtaxat fratrib' reseruato: p̄dictis fratribus & multis alijs nō p̄fuit: sed obfuit: put magistra ipsa rerū expiētia declarauit: quod p bat ualde clare. Secūdo declarauit i eadē q̄ i re bus usu p̄ūptibilibus: nō pōt usus a p̄petate rei & dn̄io separi. Et iō in talib' nō p̄nt dici siplices usurarij dēi fratres. Nec tale dn̄iū uidet dict' do minus Nico. papa romāe ec. reseruasse: & hoc p bat euidēter. Tertio declarauit: q̄ ul' alicui' rei denudatus iure utēdi: in creata rōnali nō ē iu stus: nec p p̄ns p̄uēit perfectiōis statui: nec pfectō ni adūcit: sed repagnat: q̄re p̄cludit: q̄ talē usum denudatū a iure dict' Nico. pa. dict' fīb' ñ reser uauit: qō ēt p rōnes icōuincibiles liq̄de mānifestat. Quarto declarauit q̄ tā dēi dn̄i Nico. p̄stitutio q̄ ēt qōdā p̄uilegiū dict' fratrib' a dño Martio iij. p̄decessore suo cōcessū q̄tū ad p̄curatores no mine ro. ec. eis p̄cessos: q̄ cā dicte ro. ec. eos agita bāt plurimū hōri Ro. eccle. detraxerit: cū sic ple rūq; p̄tigat dictā ro. ec. occasiōe taliū coraz peda neis iudicibus litigare: i tm̄: q̄ p̄lat': & eccliaz rco rib' fuerit molestū & graue. Graue. n. tale: q̄d p & dēt existē q̄ se ro. ec. i iudicio opponēt: q̄ ipsoz ē mḡa: & caput. Quito p̄nūciat: q̄ bōis q̄ offerū tur uel p̄ferūt: uel alis qūolibz obuēire potent fīi bus uel ōdini p̄dict': exceptis eccliis: vel oratōys officis bitatiōib' : ac uisis libris & uestimēt' dinis officijs dedicatis: uel dedicādis: nullū ius: seu do miniū aliq̄ō occasiōe dicte p̄sti. dn̄i Nico. uel cui' cūq; alteri' pape sce romāe eccliē acq̄rat. Sed q̄ ad hoc habeant dce p̄sti. p non scis. Sexto p̄nū ciat & diffinit: ne deiceps p recipiēdis: petēdis: exi gēdis: defēdēdis: seu admistrādis bōis: q̄ i poste dcis fīb' uel ordi p̄ferri: offerri: uel alis qūolibet obuēire p̄tigēit: q̄sq; a q̄q; noiet: seu p̄stituat: am mō noie sce ro. ec. p̄curato. Nec occasiōe cuiusli bet p̄uilegij aplici: q̄cūq; taliū bōz admistratio nē i iudicio uel extra agēdo: defēdendo: supplicā do: ul' alis qūolibet assūere dce eccliē noie audeat nisi de sedis aplice licētia spāli decernit irritū & i ane: si secus a quoq; contigerit attentari.

Jn secūda uero cō. §. II.

stitutiōe: q̄ icipit. Cū iter nō nullos: declarat p̄io q̄ assertio ptinax: q̄ xp̄s & apli nihil hūerūt i p po: nec in cōi: cū scpte sacre p̄tradicant exp̄sse: dei ceps erronea: & heretica ē cēsēda. Secūdo q̄ etiā assertio ptiax: q̄ redēptori nō: eiusq; aplis i his q̄ ipsos hūisse sacra scpta testat: neq; ius eis vtē di cōpetiēit: nec ipsa uēndi seu donādi: ius ipsi hūerint: seu ex illis alia acq̄rēdi: cū tal' assertio u sū & gesta eoz p̄cludat i p̄missis nō iusta ōiceps er ronea & heretica ē cēsenda. Cōtra ista igit du as p̄stitutōes aliq̄ oblatrātes dixerūt dñm nostz nō potuisse ea q̄ dca sūt declarasse. Et ad sui mē dacij coloratione adducebāt talē rōnē. Illud qō p clauē scie i fīb & mozib' diffinierūt semel romā pōti. adeo imobile pseuerat: q̄ illud successozib' Sed suis reuocāi ñ lz i dubiū: nec p̄riū affirmare lz sec' sit i his q̄ p clauē potētie sē p eos ōdinata. ut dicūt romāi pōti. & multa p̄cilia gnalia ōmia uerūt: & diffinierūt p clauē scie. Primo ut regula fratz mioz: ē regula euāgelica xp̄i: & apl'oz imi tatrix. q̄ nihil i hoc mūdo hūt p̄pū uel cōe. Sz i reb' q̄bus utūt hūt siplicē usū facti. Secundo q̄ xp̄i & apl'oz pauptas p̄sistit i ex̄p̄atōe cuiuslibz tpalis dn̄ij ciuilis & mūdāi: & q̄ eoz sustētatō fu it in solo & nudo usu facti: ergo q̄buscunq; succes sorib' nō licuit oppositū declarare. Sed oppositū in dictis duabus p̄stitutiōibus ē declaratuz: & visū ē. Ergo hoc non licuit facē dño Joanni.

Sed ad has ratio. §. III.

nes istoz euacuādas ipse Joānes didit: & p̄mul gauit tertiā cōsti. q̄ incipit. Quia quorūdat: cui' p̄ncipiū positū ē supra: in qua Joānes ualde sub tiliter & artificiose: & efficacit respōdet: insistendo circa maiorē & mīorē. Circa maiorē q̄dē p̄mo o stēdēdo: q̄ scia uel nō ē clauis spūalis: uel si est ad ipsā nō ptiet aliquid diffinire: sed solum ad clauē potestatis. Circa minorē vo ostēdendo primo: q̄ ē falsuz: q̄ romani pontifices diffinierunt: q̄ fra tres in rebus quibus utuntur: habebant sim plicem usum facti: & probat per eos: ut habeant usum iuris: ostendendo q̄ dictus dominus Nico laus in quo se fundauit principaliter: nunquam dixit sustentationem christi & apostolorum exti tisse in solo: & nudo & simplici usu facti: immo q̄ oppositum sensit: probat. Tertio osten dendo q̄ habere aliqua in communi: nō ōrogat altissime pauptati. Quarto ostendēdo: q̄ in

rebus vsu cōsumptibilib⁹ nō pōt vsus a dño vl̄ p ꝓpetate rei separi. Quito ꝓbando: q vsus denudatus ōni iure nō est vsus iustus quare ꝓfectis ñ cōpetit talis vsus: nec eis talem vsum cōditor canonis reseruauit. Sexto ex eoꝝ dicto eos confutando ostēdit: q si licuit dicto dño Nicolao ꝓtra declarationes suoꝝ predecessoꝝ aliqua declarāe in mā supradicta: q eadē ratione sibi licuit cōtra determiata per Nicolaū p̄dictū: vel si sibi nō licz nec alteri licuit. Septio oñdit q p ea q̄ i dicta cōstitutione dñi Nicolai cōtinent̄: q ad Romanos pontifices: z per ꝓsequēs ad ipm dñz Joh. pertinz si quid dubietatis circa suā determinationē emergeret declarare: Octauo oñdendo quō lz romāis Pōtificibus ordines ꝓfirmare: z confirmatos cassare: q̄re cū nō habeāt maius ꝑuilegiū fratres minores q̄ alij ut videtur: lz ꝑ eoꝝ regulā facē talia z opposita declarare. Nono ostēdēdo falsū eē: q per multa ꝓcilia generalia fuerit talia declarata: cū ꝓcilia gnālia illi pōtifices ñ celebrauerīt l̄ si celebrata sint: nullā fecerint de talib⁹ mētionez. Decimo ostēdit q nec ad fidem nec ad mores ptinet xp̄m z apl̄os in his que usi sunt: nō habuisse nisi nudū vsū facti z simplicē: imo magis oppositum pertinet: cū nec in scriptura sacra nec in simbolis habeat q fratres minores nō habent i rebus nisi simplicē vsū facti: nec q liceat romano pontifici dñium quodq; reseruatū sibi i rebus q̄ fratribus obueniūt: abūcere. Nec q procuratores ꝑ sūmos pōtifices ꝓstitutos successoꝝ ñ liceat reuocare. Quare ꝓcludit necessario: q rō illoꝝ ē nulla. Et q ipe talia superius p̄missa potuit declarare: z ipsa ēt ordinare. Ultio concludendo diffinit p̄mo: q tales qui nixi sūt publice defensare z ēt approbāe heresim damnatā in ista ꝓstitutiōe. Cū inter nonnullos: asserēdo q Chriſt⁹ z apl̄i i his que habuerūt: habuerūt tm̄ vsū facti simplicē iure denudatū: q oēs tales z singuli: qui v̄bo z scripto ꝑ se uel aliū seu alios talia publice ꝑsūpserīt: illiq; q̄ eos ĩstruxerūt in talibus z vt p̄missa facerēt docuerūt in dā natā heresi inciderūt: z vt hētici sūt vitādi. Secōdo diffinit q si aliq̄s deiceps dānatas p ꝓstitutionē p dictā. Cū inēnōnullos heresēs: Uel ip̄arū alteraz sciēt v̄bo vl̄ scripto defēdē ul̄ approbare p̄sumserit: vt hereticꝰ ab oibus euitet. Tertio inhibet ne q̄s ꝑ ordiata diffinita seu facta i dicta ꝓstitutione que incipit. Ad cōditorē: v̄bo uel scripto scienꝫ approbet aliquid uel defēdat: z si q̄s ꝑ̄ iū p̄sūpserit: tanq̄ cōtumax z rebellis Romāe ecclesie hēatur. Iste ē casus z sñia totius h⁹ decretalis extrauagātis. Quia quorūdam.

Ad plenioꝝ aūtē. §. IIII.

declarationē ip̄ius magister prefatus formal octo dubia z ea declarat et soluit ꝑria. Noz p̄mū est: i q̄b⁹ ptinet ad papā canones cōdē. Ad q̄ breuiſsime rñdet: ex eo q ista mā pleñ dilucidat ꝉtia p te i ti. de sūmis pōtificib⁹. Sciēdū p̄mo q papa ñ pōt ꝓdē canones ꝑ determiata i sacra scriptura: ut pz. xxv. q. i. Sūt q̄dā. Et. b. Aug⁹. dicit. iij. de tri. Cōtra rōnē nemo sobrius. Cōtra scripturā nemo chriſtian⁹. Cōtra ecclesiā nemo pacificus. Rō h⁹ ē: quia iferioꝝ nō pōt mutare decreta sui supioris: vel determiare ꝑ ea. Sz sacra scriptura ē a spiritu sācto digesta: ut pz. ij. pe. i. Ubi ait nō volūtate hūana ē allata ꝓfecia: sed spūsancto ꝛc: q si arguat: qz scriptura sācta vī hīe auctoritatē ab ecclesia: cū. b. Aug. dicat. Ego ñ crederē euāgelio: nisi ecclesie auctoritas ad hoc me cōmoueret. Rñdet q ecclesiā dare auctoritatē sacre scripture pōt itel ligi duob⁹ mōis. Uno mō qz scriptura hēat ab ecclesia auctoritatē inspiratiue. Et sic non ē verū q hēat auctoritatē ab ecclia: eo q nō ab ecclesia est ispirata z dicrata: lz a ꝺo imediate. alio mō declaratiue: quia. s. ecclesia declarat fidelib⁹ nō eē sacrā scripturā a deo reuelatā: z sic dat sibi auctoritatē diffiniēdi libꝝ ptinentes ad sacram scripturā. s. euāgelia Mathei: Marci: Luce: z Joānis: ñ euāgelia Nicodemi vl̄ Nazareoꝝ uel Bartholomei: z h⁹. z sic itelligis dictū. b. Aug. qz. s. ignotū sibi esset vtrū euāgeliū Mathei ul̄ alioꝝ q̄ tenem⁹: ptineret ad sacrā scripturā uel nō: nisi ecclia ĩstictu spiritussācti istō declarasset. Scōo notādū q papa ñ pōt ꝓdē canones ꝑ decta q̄ttuor ꝓoꝝ ꝓcilioꝝ: vt pz distictiōe. xv. Canōes: z. c. sicut. Sz si arguat ꝑ: qz ꝓciliū ñ dat auctoritatē pape: lz papa ꝓcilio: vt pz distictiōe xvij p totuz. Et extra de elec. Significasti. Ergo illa concilia hūerūt auctoritatē a papa. Tātā āt hz auctoritatē vn⁹ q̄tā all⁹: z tātā successoꝝ quantā p̄decessoꝝ. Ergo vī q possit papa determiata i illis reuocāe vel ꝑ ea determiare. Ad q̄ rñdet: q cōcilia illa ñ possint reuocari p papā: pōt dupl̄r itelligi. Uno mō ex eo q vl̄r ꝓcilia sunt z sic nō ē verū: qz q̄ ꝓpetit vni i quātū tale: cōpetit oi tali vl̄r. Que g̃ statuta sūt ul̄ decreta in vno ꝓcilio: pōt aliud mutare: vt factuz ē pluries. Alio mō pōt intelligi specialr i quātū. s. de tali mā articuloꝝ fidei q̄ ibi fuerūt declarata q̄ ad vitatē tenē dū: z sic nō ibi glo. di. xv. Sicut. Nō. n. pōt papa ul̄ minuē uel augē ul̄ mutare articulos ul̄ sacia ecclie. Dicūt ēt aliq̄: q q̄ ad alia positiua: z si papa possit tollē ul̄ mutare singula: qz istud ul̄ illud ñ tñ oia simul: qz hoc eēt destruere statū ecclie. Tercio aduertēdū q papa pōt ꝓdē canones ꝑ determiata p q̄scūq; doctoꝛes sactissimos. Et hoc ꝓbat auctoritate. di. xx. Decretal̄ eple z. c. sequēti. Et rō ē qz iferioꝛ ñ pōt legē iponē supioꝛi: lz eꝫ: supioꝛ iferiori. Est āt papa supioꝛ q̄cūq; doctoꝛe: qz. n. ad diffiniēdū aliq̄d ñ sufficit sine ptāte. Dic ē ut dicit Gracian⁹ di. xx. z ió papa i ista decretali: q̄uis aliqui doctoꝛes hūerūt maioꝛē sciaz q̄ aliq̄ sūmi pōtifices: ideo i causarum uel dubioꝝ diffinitiōe

ꝓferūtur sūmi pōtifices oībus doctoꝛib⁹. Item papa potest cōdere canones ꝫ determiata ꝑ ꝑdecessoꝛes suos: uel determiata ꝑ se ipm: qō ꝓbatur auctoꝛitate: rōne: ⁊ exēplo. Et auctoꝛitate quidē: extra de ꝓban. ⁊ affi. Nō debet. vbi dr. Nō dēt rep hēsibile iudicari: si ꝫ varietatē tēpoꝝ statuta varientur hūana. Et extra de ten. excō. li. vi. dr. Alma mat ecclesia nōnulla plerunq; ordinat ⁊ cōsulte: q̄ postmodū ꝓsultius ⁊ rōnabil⁹ reuocat: i melius ue ꝓmutat. Et ipe dns Joh i cōstitutione sua pulchre sic ait. Quia nō nūq; p cōiectura ꝓfuturū credidit: subsequēs experientia nociuū oēndit: nō dēt rep hēsibile iudicari: si canonū conditoꝛ canones a se uel suis ꝑdecessoꝛib⁹ editos: vel aliq̄ in eis ꝓtēta canonib⁹ reuocare: modificare uel suspēdere statuat: si ea obesse potius viderit q̄ ꝓdesse: ꝓbat idē di. lxiij. §. Uerꝝ. Confirmat istud exēplo scripture. Nā mādauit dns Moyntē eneū exaltari i deserto: ad cui⁹ aspectū sanabāt hoies a moꝛsib⁹ serpentū. vt ꝫ numeri. xxi. Postmodū instinctu ipsius dei: rōnabilius fuit reuocatu: eo ablato p Ezechiā. ut ꝫ. iij. regū. xx. q: populus idolatrabat ad eū. Rōne hoc ꝓstat: quia par i parē nō hz iperiū. Ex q̄bus oib⁹ patēt due cōclusiōes. Pma q̄ dns Jo. potuit rōnabil⁹ ⁊ salubꝛiter que in dictis duab⁹ ꝓstitutiōib⁹ ꝓtinēt ad cōditorē ⁊ alia Cū iter nōnullos ordiauit: cū in eis nihil sit ꝫ fidē ⁊ bonos moꝛes: nec ꝫ quattuoꝛ ꝓcilia: q: sicut ipe deducit circa finē hui⁹ cōstitutiōis de cōtentis in ipsa ꝓstitutiōe i symbolo fidei: ul⁹ in sacra scriptura mētio nō habet: vl⁹ si habet i sacra scriptura ut de pauptate xp̄i ⁊ ap̄loꝝ magis ex ipa scriptura habet q̄ ipe dns Joh. determiat q̄ eius oppositum Secūda cōclusio ē: q̄ cū violatoꝛes ⁊ detrahētes sacris canonib⁹: ut blasphemi ⁊ spirituisācto resistētes cēseant: vt. xxv. q. i. Uiolatoꝛes: ⁊ multipl⁹ puniant: vt in dicta. q. c. generali. ⁊. c. oia: ⁊. c. hac cōsona: ꝫ q̄ hi q̄ ꝓstitutiōib⁹ dñi nostri i ꝑdictis detrahere nixi sut: i penas h⁹ iciderūt: ⁊ q̄i hēses iā dānatas ꝓstitutiōe ꝑdicta. Cū iter nōnullos pti naciter affirmarūt: q̄ merito heretici sūt cēsendi: sicut dns Joh. determinat in dicta constitutione. Et sic patet ꝑmus articulus.

Secūdus articulus. §. V.

ē. Quot sūt claues ecclesie. Et q̄: q: i dicta cōstitutiōe de eis agit. Reꝓbādo opionē illoꝝ q̄ male sentiūt de eis. Sz q: de ista mā diffuse tractat. b. Tho. i. iij. dist. xviij. Et i ꝑma pte. Et plen⁹ i tertia pte ti. de pōtificibus sūmis. Jō ⁊ hic articulus breuissie expediet. Quāuis diuersi diuersa dicāt: cōioꝛ opio ē. b. Tho: ⁊ Pe. i. iij. q̄ clauis ecclesiastica q̄ methaphoꝛice dr ad clauis mālis sil⁹itudiez q̄ claudit ⁊ aperit hostiū māle: ē q̄dā ptās spūalis q̄ datr i sacerdocij collatiōe ad q̄sdā spūales actiōes ordiata. Que ptās ē vna q̄ ad cēntiā: sz duplex q̄ntū ad act⁹ ⁊ officia subordiata: imo plus dicit: q̄ eadē ē ptās ꝑ cēntiā: q̄ pōt sacerdos coꝛp⁹ xp̄i conficē: ⁊ q̄ pōt absoluere uel ligare. Et ipa ptās ē ipe caracter ipꝛessus i collatiōe ordis sacerdotalis: qō sic ꝓbat. Ad duo quoꝝ vnū est cā alterius: vna potestas ordinatur: sicut ⁊ sole vna est potestas qua sol calefacit ⁊ rarefacit: ⁊ ideo caloꝛ est ꝑncipiū act⁹ vtriusq; hz q̄dā ordie. Sz g̃ia ⁊ ois remissio i coꝛpe xp̄i mistico: qō respicit ptās clauiū: ꝺr uat ex ei⁹ capite: qō respicit ei⁹ ptās conficiēdi. Ergo respectu vtriusq; istoꝝ ē vna ptās. Et eodem mō ꝺ ptāte clauiū iter se dicēdū q: ad plures act⁹ subordiatos: sufficit vna vtus ⁊ ptās. Sz act⁹ clauiū hz sint plures: q: vn⁹ ē iudicādi seu discernēdi q̄s sit dign⁹ vl⁹ idign⁹: alt⁹ ē diffiniēdi ⁊ sētiādi q̄s sit dign⁹ ul⁹ idign⁹ absoluēdo uel ligado. Sunt tn̄ subordiati ita q̄ vn⁹ ꝓsuppōit aliū secūdus ꝑmū. Sufficit tn̄: q̄ vna ptās ad vtrūq;: sic sol ꝑ eandē vtutē illūinat aerē ⁊ calefacit. s. p lumē. Dat etiaz exēplū i ptātib⁹ sc̄laribus. Nā eadē auctoꝛitate cōpetit iudici iura ptinz ꝓgnoscē: ⁊ exiñ iniare cōtra vnā ptiū ⁊ aliā absoluē. Sz q: potētie cognoscūt ꝑ act⁹: nō etsi sit vna ptās ēntialr: dicūt tn̄ due: q: duplex ē act⁹ talis ptātis. Et rōne ꝑmi actus. q̄ iudex ecclesiastic⁹ iudicat ⁊ ꝓgnoscit de dignitate vl⁹ idignitate alic⁹: ꝺr clauis scie: rōne scḋi actus q̄ dignū absoluit: idignū ñ absoluit: ꝺr clauis potētie. Uñ dictū fuit i pl̄ali. Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et ista vī itēcio glo. di. xx. c. i. Ubi sciēdū q̄ aliq̄ male senserūt de claui scie dicentes: q̄ scia ꝺm q̄ ē hītus acq̄sit⁹ ul⁹ usus sit clauis: ñ q̄dē de pse. sz i ordie ad clauē potētie. Uñ i eo q̄ hēbat sciam: sz ñ ordinē sacerdotalē dicebat talē sciaz i eo ñ eē clauē: sz aduētēte claue potētie. s. p susceptiōnē sacerdocij: efficiebat clauis illa scia. Cui⁹ opio vī eē glo. di: xx. c. i. Ad quā etiā vī declinare magister sniarū i. iij. di. xviij. Dicebāt ēt q̄ sacerdotes idiote etsi nō habēt clauē scie cū sint ignoꝛantes: hñt tn̄ quādā idustriā mālē discernēdi quam vocabāt clauiolā. Sz istā opi. reꝓbat. b. Tho. i. iij. di. xviij. Nā ⁊ sut aliq̄ sacerdotes: q̄ nec sciaz acq̄sitā hñt nec iusā nec idustriā naturalē: cū sint idiscreti ⁊ q̄i satui. Est ḡ clauis scie ꝫ. b. Tho. auctoꝛitas iudicādi seu discernēdi de dignitate ul⁹ idignitate alic⁹ i foꝛo ꝓscie: ⁊ istā pōt hīe ignoꝛātissimus: ⁊ hz si ē sacerdos: ⁊ ñ hz eā pitissim⁹ si ñ ē sacerdos. Sic ⁊ alid⁹ iudex secularis hz auctoꝛitatē iudicādi: qui tn̄ nō hz sciam iuris ⁊ ecōuerso. Uerū est q̄ actus iudicādi nō pōt recte exerceri sine vtroq;. s. auctoꝛitate iudicādi ⁊ sine scia. Et ideo nō est sine peccato: qui se ponit ad iudicādū i foro cōscie: nō hñs cōpetētē peritiā. Ex ꝑdictis elici unt duo coꝛolaria: quoꝝ ꝑmū ē q̄ sicut ipse dns Joh: in ista sua constitutione valde bene arguit. Illi oblatrātes ⁊ detrahētes suis ꝓstitut⁹ maledicebāt asserētes: q̄ illud qō fuēat ꝑ Ro. pontificē ꝑ

clauē sciētie diffinitū in fide ⁊ moribus: non poterat per successorem reuocari. Arguitur enim sic contra illos. Aut clauis scie accipit ꝓ habitu acquisito uel infuso. Aut ꝓ auctoritate discernendi in foro conscientie . Si ꝓ habitu:sic scientia non est clauis vt visum est supra: ⁊ ipse dominus Joh:valde clare probat . Ergo quod diffinitur p clauē scie:cū habitus talis nō sit clauis. Si aūt accipiat ꝓ auctoritate discernēdi in foro ꝓscientie arguit sic contra:ꝓmo qui habet auctoritatem discernēdi in foro cōscie ex hoc non habet condere uel statuere iura in foro exteriori obligantia. Secundo q⁹ tunc oēs sacerdotes habentes auctoritatē discernēdi in foro conscie:haberēt potestatez condendi iura ⁊ statuta. Tertio quia talis auctoritas discernēdi respicit solum discretionem inter lepra ⁊ lepra:iter peccatū ⁊ peccatū : ⁊ nō alium actum aliquid statuendi. Ergo p talē clauez circa fidē ⁊ bonos mores nil ordinat sūmus pontifex: quod non possit successor reuocare. vnde sequitur q⁹ male ⁊ false assumebant. Secunda conclusio est q⁹ ipse dominus noster negat id quod illi sibi male ⁊ false ꝑponūt. s. q⁹ scia non sit clauis. Nō eni hoc negat:uel si negat:aut iplicite hoc negare videatur:accipit sciam ꝓ habitu acquisito vel infuso:q̄ vtiq3 non est clauis vt quidam dicebant. Sed accipiēdo ꝓ auctoritate discernēdi non negat esse clauem . Uerū est tamē:q⁹ ad istā clauem cōmuniter sumptam:non spectat cōdere canones uel mutare:quia tunc omnis sacerdos posset hoc facere quod nullus concedit.

Tertius articulus .§. VI

est vtrū usus licitus possit separari a iure vtendi. Ꝓ cui⁹ declaratiōe ꝓmo declarat describendo aliquos terminos circa materiam:secūdo agit de diuersis modis habēdi aliquā rē:tertio rñdet ad q̄situ:q̄rto declarat quō ſtes minores possūt habere nudū vsū facti . Demū soluit duodeci argumēta facta cōtra veritatē sue cōclusionis. Quātū ad ꝓmū dicit:q⁹ circa aliquā rē possūt ista cōsiderari ad pñs. s. vsufructus:vsus possessio : ꝓprietas:dominiū ⁊ ius. Quolibet horū sic describitur Usufructus secūdū iuristaſ est ius vtendi ⁊ fruendi rebus alienis:salua earū substantia. ff. de usuf. l. i. Reb⁹ alienis dicit:q⁹ in rebus ꝓpꝛis ñ vsufructus:vñ si hēo vsūfructū viridariꝫ ⁊ p⁹ ad me pueniat ꝓprietas:expirat tūc usufructus . Salua rerū substatia dr:q⁹ i rebus q̄ usu cōsumūt:nō ꝓpe ē vsufructus vt pane:vino:⁊ h⁹. Jus vtēdi dr:ad differentiam vtilis dominiꝫ:qđ qñq3 i reb⁹ alienis habet:sicut emphiteota ⁊ feudatarius habēt vtile dominiū cui⁹ dominiū directū ptinet ad dñm superiorē:a quo res tenet in emphiteosi vel in feudū. Itē ponit fruēdi:ad differentiā nudi usus: q̄ minꝰ ē in usu q⁹ in usufructu:dat exēplū de grege. Si usus alicui⁹ gregis sit tibi relictus i aliquo testamēto:tu poteris vti grege ad stercorizandū in agro tuo tm̄. Sz si fuerit relict⁹ usufruct⁹ ei⁹:poteris grege vti nō solū ad stercorizādū sz ad lanā: lac ⁊ fetus recipiendū ⁊ distrahēdū tales fructus vt volueris:fetus eni i iumētis vt pecudibus ꝓputantur in fructu:⁊ de quolibet aiali irrōnali . Secus aūt in ancillis. Nā ptus ācille ñ ptinet ad usu fructuariū. Datur aliud exēplū . Si viridarium fuerit tibi legatū ad usū:potēis rosas:olera:⁊ alios flores ⁊ fruct⁹ sumē ad vsū tuū:sed alīꝫ nō poteris vēdē vl̄ dare. Sz si usufruct⁹ ei⁹ fuerit relict⁹: poteris nō solū sumē ad usū tuū:sz ipsos flores ⁊ fruct⁹ vēdē ⁊ donare alteri ꝓut volueris. Et sic ꝓ q̄cūq3 hz usūfructū:hz usū ⁊ ñ ꝯuerso . Usus aūt secūdū iuristas ē ius vtēdi reb⁹ alienis: salua rerū substātia:ſō dr. Rebus alienis:q⁹ secūdū iuristas vsus nō dr i re ꝓpa. Addit . Salua substātia rerū:q⁹ secūdū eos usus ñ ꝓstituit i rebus q̄ usu cōsumūt:q⁹ i talib⁹ nō pōt rer⁹ substātia pmanere post vsū ñ ponit fruēdi ut distiguat ab usufructu. Sz q⁹ q̄tū mihi videt:legiste isto modo accipiūt usū nimis stricte. s. ꝓ usu ꝓ quo competit fuitus. Jō accipiēdo usū ꝑm naturā ⁊ magis large: ⁊ ꝑm iura canonica:cū secūdū rei veritatē aliquis vtat re sua sic aliena:⁊ vtit pane cū ꝓmedit ⁊ cōsumit eū. Jō sic accipiēdo vsū⁹ vr mihi q⁹ nudū⁹ usū facti de quo loquuntur constitutiones. Jo. quadruplr pōt imaginari:primo mō pōt dici nudus usus facti ꝓpter omnis iuris nudationē:secundo ꝓpter ꝓprietatis exclusionem:tertio propter omnis vtilitatis priuationem: quarto ꝓpter actionis in iudicio abdicationē. Exēpla oīm:si equitarē equuz cuius nō essem dominus:nec haberē aliqđ ius eq̄tandi equum tūc haberē usū nudū equitationis equi:ꝓ ois iuris denudationē:sicut habet fur ⁊ latro i re furtiua:q⁹ hz usū denudatū ꝓprietate. . Exēplū de secūdo. Si eq̄tarē equū quē conduxi ad vecturā ab alio posse dici habē nudū vsū eq̄: ꝓpter ꝓprietatis exclusionē:q⁹ ñ habeo ꝓpetatez eius:sic ecōuerso eq̄tādo equū meū:ñ habeo usuz nudū:q⁹ equi hēo ꝓpetatē. Exēplū de tertio : qñ hz aliquē vsū alic⁹ rei:uel circa aliquā rē : ⁊ tñ caret oi fructu ⁊ vtilitate:q̄ posset sibi ide ꝓuenire: sicut fuus qui vtit aliq̄bus istrumētis ad vtilitatē dñi sui:talis usus possz dici nudus q̄tū ad fructū vel vtilitatē serui:quia ex tali usu nullus fructus uel commoditas acquiritur sibi sed domino suo. Simiiter de famulo cāpsoris: qui quottidie vtitur pecunia domini sui alīs numerando : tamen vtilitas vsus non est sua sed domini sui. Exemplū de quarto . Cum aliquis haberet aliquam rem: ⁊ cuz sibi auferetur non posset agere in iudicio contra illum:uel ex voto uel alia quacūq3 causa: tūc posset dici habere nudum vsum p actionis in iudicio abdicationē. Et hoc quo ad vsum:tertius

termin⁹ est possessio: que sic describit. Possessio ē corporalis rei retētio corpis ⁊ animi iuris adminiculo iterueniēte. Sic diffinit Hostiēn: i sūma. Corpalis rei dicitur: quia secundum iuristas incorporalia non possidentur. Detentio dicitur: quia possessio secundum iura dicitur quasi pedu⁊ positō: Aliter ñ acquirit possessio: nisi corpore ⁊ animo interueniente. Unde si alterū deficit ñ ē possessio Juris adminiculo addit: qz quāuis aliquis alicui rei corpore ⁊ animo insistat: tamen nisi habeat iuris admiculū: non proprie dicitur possidere. Q⁹ si obiciat: quia fur ⁊ raptor rem furatā possident: ⁊ tamen non habēt iuris adminiculū: ℟. q⁹ fur ⁊ raptor non dicitur prope possidere: sed solum iniuste detinere. Q⁹ autem iures sint restituendi: vt extra: de resti. spoli. c. In litteris: hoc introductu⁊ fuit secundum rigorem iuris: in odium rapientiū res suas hominibus: quia nullus debet esse iudex in causa sua. Et ideo rem furtiuam non debeo accipere a fure: nisi auctoritate iudicis. Dicit tamen Innocen. q⁹ si constaret tunc per propriam confessionem ipsum esse predonem: uel constaret de ꝓprietate rei: predoni esset restitutio deneganda: qz nunq⁹ vere possidet: nec naturaliter nec ciuiliter.

Quartus terminus est proprietas que sic diffinitur ab Hostien. proprietas est dominium rei iustis modis quesitum. Acquiritur āt dominiu⁊ iure gentium ⁊ iure ciuili. Et iure quidem gentiū per occupationem: sicut in his que non sunt i bonis alicuius hominis: q̄ occupanti conceduntur: sicut sunt fere: bestie: aues: ⁊ pisces: que in terra mari ⁊ aere capiuntur: ⁊ in his que comunia sūt: ut in mari ⁊ in littore maris: ut lapillis ⁊ gēmis q̄ ibi sunt. vt patet Institut. de rerum di. per totu⁊. Tamen circa hoc sunt multe consuetudines in diuersis regionibus contra iura. Itez in his que ab hostibus capiuntur: quod intelligendum est i bello iusto ⁊ fuato iure militari: de quo di. j. Jus militare. Jure autem ciuili acquiritur dominiū multipliciter scilicet prescriptione: vsucapiōe: arrogatione: monachatione: testamento: successione ⁊ alijs multis modis iure ciuili inductis. Quintum quod requiritur circa rem: considerandum est dominium. Circa quod aliqui doctores dicūt idem esse dominium ⁊ ius: quia tantum habet quis de dominio in re: quantum de iure. Aliquibus autem doctoribus videtur oppositum: ⁊ tota ratio est: quia secundum simplicium ⁊ Aristo. in predicamentis. relatio dominꝫ est relatio suppositionis. Et ideo nullus debet habere dominiū in aliquo: nisi sit et suppositus. Sed aliquis pōt habere ius in aliquo: cui nō est suprapositus: imo econtra. Sicut filius habet ius in patre: seruus in domino: quia tenentur eis dare alimentum. Silr monachus in monasterio: subditus in prelato: qz tenentur eis ad sacramentoru⁊ administrationē: Ergo secundum istos ius ⁊ dominium non sunt idem: sed ius in plus se habet q̄ dominium: qz dominium omne est ius: sed non omne ius est dominium: videtur enim addere dominium ad ius q̄ndam superioritatem ⁊ auctoritatē. Unde secūdū hoc sic diffinitur: Dominiu⁊ est ius utendi ⁊ possidendi ⁊ habendi aliqua re simpliciter pro libito voluntatis: vel secundum aliquē determinatum modum cum quadam superioritate. Dicitur in descriptione ista ius: quia si aliquis detineret uel uteretur aliqua re sine iure: sicut fur ⁊ predo: tal⁹ non haberet dominium: dicitur ius possidendi: quod debet intelligi iure proprio non alieno ꝺa procuratori. Economus ⁊ dispensatori vtitur licite rebus domini sui: sed hoc non facit iure proprio sed alieno. Dicitur autem simpliciter pro libito voluntatis. Simpliciter quantū ad dominium ꝓprium ⁊ pfectū: ꝓ quod quis habet ius in re q̄tu⁊ ad proprietatem simpliciter: ⁊ quantū ad omnez usum qui est natus esse circa ipsam rem quia pōt eam donare: vendere: ⁊ distrahere sicut placz: dicitur autem secundum aliquem determinatū modum propter duo. Primo propter dominia condicionata: puta cum quis est dominus rei quo ad ꝓprietatem ⁊ vsum simul: sed tamen non potest vendere nisi certis personis: puta propinquiori de genere suo: vt determinato modo seruando legitima liberis: secundum leges uel secūdū speciales patrie consuetudines. Secūdo ꝓpter dominium impfectum. Usufructuarius enī et vsurarius: lz non habeant perfectū nec plenum: pro eo q⁹ non habent ius in proprietate rei: tamen habent dñiū verum sed impfectum: pro eo q⁹ verū ius habent in vsu vel usufructu rei: licet nō in ꝓprietate ipius rei: Alioqn ñ posset iure suo vēdere vel alienare vsum vel vsufructū. Additur in descriptōe: Cum quadaz superioritate: qz vt dictū: dominiū videt addere supra ius quādaz supioritatē ⁊ auctoritatem cum sit relatio suppositiōis. Est autē sciēdū q⁹ cū dominiū vt dictū est sit q̄dā ius habēdi ⁊c. Sicut tripliciter diuidit ius: ita ⁊ dominiū. Nam ius ꝑma sui diuisione diuiditur a pbo in. v. ethicorum in naturale ⁊ positiuū. Et sm hoc est duplex domium. s. naturale ⁊ politicū siue ciuile. J⁹ naturale est q̄ competit alicui a natura habēdi lez ⁊ vtendi aliqua re cum quadam supioritate ⁊ auctoritate super eam: sicut est ius pris supra prolem: ius viri supra vxorem: ⁊ dñi sup fuū: Jus politicū seu ciuile d: ius cum quadā superioritate: q̄ non ꝓpetit alicui a natura: lz mere per adinuētōem ⁊ collationem humanam vel diuinam spūalem ⁊ supnaturalē: sicut dominium dñi pape sup totā eccliā: vel sicut dominiū vni⁹ vl pluriū sup una ciuitate uel regno. Secūda diuisio dominꝫ ciuilis est: qz quoddā est uerū ⁊ perfectū: Aliud ē verum sed impfectū. Uerū ⁊ perfectū dominium

est:quādo quis habet dominium in ꝓprietate rei ꝛ in usu eius:ita ꝙ pōt eam vendere ꝛ consumare ꝛ vsum eius ꝓout sibi placet. Sz dominiū verū sed imperfectum est:quando habet ius solum in vsu vel in usufructu rei:sed non in ꝓprietate:vnō talis non potest dici dominus rei simplr: sed dñs usus uel usufructus . Tertia diuisio dominꝫ est: quia dominium merum habet multos modos distinctos:quia quoddam est superius ꝛ imediatū quoddaz altum:quoddā bassum:quoddā vtile: quoddam directum:ꝛ sic de alijs. Et ideo sciēduz ꝙ licet eiusdem rei non possint esse simul plures domini simul quilibet insoliduz ꝓ secundum eūdē modum ꝛ eandem rationem dominꝫ:vt in predicto.c.licet:ꝛ.l.predicta:possideri tamen secunduz diuersos modos dominꝫ ꝛ diuersa iura:vnius ꝛ eiusdem rei possunt esse plures domini ꝛ distincti Sicut eiusdem campi:rusticus habet dominium utile:burgensis habꝫ ibi dominium directū. Miles dominum bassum. Rex dominiū altū. Sextꝰ ꝛ vltimus terminus declarandus ē ius. Et qꝛ dominum addit solum supra ius superioritatez. Jō pōt ius describi eadē ratione:sicut ꝛ oñium:oempta illa parte de superioritate: vel sic possumꝰ describere ius:ꝙ ē potestas exercēdi aliquē actū circa rez licite. Uñ si licite possū vēdē libꝛ. hēo ius i vēditiōe libri si licite possū legē. et studē i libro: hēo ius i lectiōe libri. Et sic generaliter ꝓcludēdo quātum habeo de potestate licita circa rem:tātū habeo de iure ꝛ circa ipam rē. Et ꝙ hoc sit verus sic declarat. Dō circa aliquā rē nō hz nisi duplex posse.ſ.posse facti quo.ſ.aliquis pōt vti aliqua re de facto licite vel illicite:ꝛ posse iuris:quo.ſ.pōt vti aliqua re licite. Sed posse solius facti nō dicitur posse iuris. Posse igit licite hoc ē posse iuris Est tamen sciendum ꝙ nomē cōe pluribꝰ secūdū rem:scōz modū quo cōiter accipit:retinet sibi nomen ꝓprium cōtra alia:sicut ꝑscia q̄ est cōis notitia approbatiōis bonoꝝ ꝛ reprobatiōis malorū: vt pz ad Ro. viij. Quos ꝑsciuit hos ꝛ ꝑdestinauit: retinet tñ sibi nomē scōm cōem acceptionē ꝓpuz ꝛ distinctū ꝺ ꝑdestinationē:vñ ꝛ mali dicunt prescisi:non boni. Sic in ꝓposito:posse facti licet sit cōe licite ꝛ illicite vtenti quilibet eni de facto vtit siue licite siue illicite vtatur:tñ fm cōem acceptionez dicimus posse facti:ꝺ posse iuris:dicendo iste pōt de facto:q̄.ſ.pōt exercē aliquē actū illicite. Ille āt dicit posse de iure:q̄ pōt licite exercere aliquē actū:pz ergo ꝙ ius non dicit aliud:nisi potestatez exercēdi licite actū circa aliquā rē. Et hoc etiam dicit.b.Aug⁹. in lib.de mēdacio sic inquiens: faciat homo pro tpali salute hoīm qō pōt. Cū autē ad hoc ventū fuerit:ut tali saluti nisi peccādo cōsulere non possint: iam se existimet non habere quod faciat.xxij. questione secunda faciat. Unde ꝛ iuriste dicunt . Illud possumus: qō de iure possumus.

Declaratis dictis .§.II.

terminis:est modo videndum de diuersis modis habendi ius in aliqua re. Et potest attendi hec diuersitas ex parte trium scilicet ex parte rei habite:ex parte habentis:ꝛ ex parte modi habēdi. Et ex parte rei quidez habite.quia aliquādo quis hz ius in aliqua re quantum ad ꝓprietatem ꝛ non quantum ad usum : sicut si locaui tibi domum ad annum :habeo quidem ius i domo in ꝓprietate:sed non in usu per illum annum : qñoz quis habet ius in usu ꝛ non in ꝓprietate:sicut tu qui conduxisti illam domum habes ius in usu sed nō in ꝓprietate:ꝛ quia eiusdem rei possunt esse diuersi usus ꝛ diuersi modi alienandi:contingit in aliqua re haberi ius quātum ad vnū vsum : ꝛ nō quantum ad alium:sicut placet domino rei concedere. Unde conceditur aliquando alicui ꝙ possit inhabitare solum domum aliquando ꝙ possit inhabitare ꝛ locare:quandoq̄ quis habet ius vtroq̄ modo scilicet in ꝓprietate ꝛ in usu . Ille autem dicitur simpliciter habere ius i aliqua re: qui potest licite illa re vti:quantum ad omnem vsum:qui natus est esse circa rem illam. Secūdo contingit diuersitas ex parte habentium rem: quia quandoq̄ habens ius in aliqua re est ꝑsona singularis:ꝛ tunc dicit habere ius in ꝓprio:qñoz vero est cōitas:sicut monasterium habet ius in rebus monasterij: non aliqua persona singularis: nisi quantum est pars communitatis: ꝛ quia duplex est cōmunitas: quedam ordinata per se: quedam ordinata per accidens . Per accidens est ut cōmunitas mercatorum mutuo conuenientium ad mercandum simul ꝛ habentium lucrum ꝛ dāmum in communi. Per se autem cōmunitas est. ut cōmunitas ecclesie uel religionis:que habz bona in cōmuni. Adhuc contingit diuersitas ex parte istorum. Nam quando est cōmunitas per accidens ordinata tunc ꝓmunitas hz ius ꝑ accidens i talibus bonis:persone aūt communitatis per se. Sed quando est cōmunitas ordinata per se:tunc ipsa cōmunitas habet ius per se in bonis: sicut ecclesia uel monasterium. Sed persone illius cōmunitatis:habent ius per accidens: in quantū sunt partes cōmunitatis:ꝛ ideo non possunt agere ad diuisionem. Tertio modo cōtingit diuersitas ex parte modi habendi. Nam quandoq̄ quis hz ius in re nomine ꝓprio ꝛ per se:sicut dominus rei:quandoq̄ neq̄ nomine ꝓprio neq̄ per se: sed nomine alterius ꝛ pro altero:secunduz quod est ordinatum a principali domino : sicut dispensatio ꝛ administratio alicuius rei concesse sunt a domino ad hoc ut distribuat ipsam rem ꝛ dispenset:ꝛ talis non dicitur habere simpliciter ius in illa re:sed pōt dici habere ius dispensandi uel

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

administrandi talem rem. Alio modo dicit quis habere ius: non nomine suo: sed tantū pro se. Sicut cum aliquis cōcederet alicui domū suam ībitandū: q̄diu ei placuerit: talis haberet ius i habitatiōe domus p se: nō tamē noīe ppio: sed noīe dñi principalis: quia ius remanet penes principalem dominū principaliter. Et sic patet q dominū rerū viuētiū in cōitate per se ordinate residet apō cōmunitatē ipsam: principaliter apud prelatum: sicut apud aministratorem ⁊ dispensatorem: apō quemlibet monachum sicut apud eum cui debet sustentatio vite de dictis bonis.

Quum ad tertiū. VIII.

principale huius tertij articuli est aduertendum: q cum res sint sub duplici differentia: quia q̄daz sunt que non usu consumuntur: sicut domus: equus ⁊ huiusmōi. Alie que usu consumuntur: ut panis: vinū ⁊ hō. hic non queritur de his q̄ usu cōsumunt: quia de his in sequenti articulo aget. Sed de his tantum que usu non consumunt. Et querim⁹ de usu licito. Cum ergo queritur: vtrum usus taliuz possit separi a iure. R. q hec questio potest habere duplicem intellectum: vno mō ut intelligatur: utruz possit separi a iure vtendi. Alio modo ut intelligatur vtruz possit separari a iure in re. Et hoc etiam potest intelligi dupliciter: ḋa aut a iure in re simpliciter: aut a iure in re secūdū quid saltem. Et tunc respondendo ad questionē: ponuntur directe tres conclusiones ⁊ probantur efficaciter. Prima est q usus licitus nō potest separi a iure utendi. Et hoc probatur auctoritate ⁊ ratione. Auctoritate quidem non solum: huius questionis. Jo. xxij. Quia quorūdā. Sed etiā. b. Aug. Dicit enī ad Macedoniuz ⁊ habetur. xiij. q. iij. Quid dicā. hoc certe alienū nō est: quod in re possidetur. Hoc autem iure quod iuste: ⁊ hoc iuste quod bene. De primo ergo ad vltimū quod bene possidetur: iure possidetur. Et Jsidorus. di. i. Jus generale: q ius dicitur eo q iustum. Uñ ois actus iustus: est iuris: quia ius dictum est eo q iustum. Usus autem est quidam actus: etsi licitus ē vsus est actus iustus. Omnis ergo usus licitus: est cum iure vtendi. Jstam rationem tangit Jo. i cō stitut. Cum inter nōnullos. Dicit enim sic. Dicere q Christus ⁊ apli in rebus quibus vsi fuerūt: nō habuerunt nisi simplicem vsum facti: cōuicit act⁹ eorum fuisse nō iustos: ⁊ per consequens iniustas quia negatio in subiecto apto nato: infert priuationem: sicut non visio in oculo: infert cecitatem. Probatur idem ⁊ ratione per locū a diffinitione sic. Impossibile ē vsū eē licitū sine facultate licite vtēdi: sic ipossibile ē loq grā matice siñ facultate loquēdi grāmatice. Sz facultas licite vtēdi: ñ pt eē iure vtendi: quod probatur ex eo quod dictum ē supra. s. q ius ⁊ facultas seu potestas licite exercē di aliquē actum. Sed impossibile est ⁊ ꝺdictionē implicat distictionē esse sine diffinito: ergo impossibile est usum licitū sine iure vtēdi: ponit: plures alias rationes causa breuitatis esse omissas. Secunda conclusio q vsus licitus potest separari a iure in re simpliciter. Et hec conclusio breuiter sic probatur. Ille qui potest habere licitum usuz alicuius rei: domino remanente penes alium: habet usum licituz sine iure in re simpliciter. Et hoc patet: quia ex quo dominium remanet penes alium ille non est simpliciter dominus rei: sed ille penes quem remanet dominiuz. Sed aliquis potest habere licitum usum multaꝝ rerū: dominio remanente penes aliū. Sicut patet de illo qui cōduxit domum ad habitandum: uel equū ad equitādū: ⁊ hō.. Certū est enī. q conductor talis habet licitū vsum domus uel equi: quia ⁊ dominus ei pcessit ⁊ tamen dominium domus uel equi vel prediū remanet penes locatorem: ergo vsus licitus potest separari a iure in re simplr. in rebus que usu nō consumuntur. Tertia conclusio est q usus licitus non potest separi a iure in re ꝟz quid. Et hoc pbatur faciliter sic. Habens ius i actu aliquo alicuius rei: habet ius in illa re secundum quid. Et hoc patet: quia ex quo ille actus licite exercetur circa illā rē: habet ius in illa re: saltē quantū ad illū actum. Hoc aūt est habere ius non simplr in re sed secūdum quid. Sicut enī si habeo ius i equo simpliciter: ut quia est meus: habeo ius in equitatione equi simplr: sic de necessitate si habeo in eq̄ secuudum quid ut quia mihi est cōmodatus vel locatus: habeo ius in equitatione equi que ē vsus eius secundum quid. Necessario igitur talis habz ius secundum quid in re cuius est usus.

Quum ad quartū. §. IX.

principale huius articuli. s. quomodo fratres minores possunt habere nuduz vsum facti intelligēdo istum articulum circa res que non consumuntur vsu: ponuntur quattuor cōclusiones. Prima est q non possunt habere in talibus rebus facti vsum nudum licitum: per omnis iuris nudationem: que sic probatur. Impossibile ē habere vsuz licitum sine iure vtendi: siue iure in re simpliciter siue iure in re secundum quid: quod patet ex precedentibus in prima ⁊ tertia conclusione. Ergo inpossibile est q fratres minores habeant in talibus rebus usum licitum si sit nudatus oī iure. Et ideo domin⁹ Joh. deducit in sua constitutiōe talem vsum sic omni iure denudatum fratribus Nicolaū papam nūq̄ reseruasse: quia ille usus q̄ perfectioni non adicit: immo repugnat est illicitus ergo talem usum nunq̄ fratribus reseruauit. Secunda conclusio est: quia in talibus rebus possunt habere nudum usum per proprietatis exclusionem. Et hoc faciliter probatur in rebus inq̄b⁹

pōt aliquis hēre usum salua rei substātia dñio re manente penes alium: pōt homo hēre nudū usuz per proprietatis exclusionem seu absq; dñio in ꝓ prietate. Et si habeat talem usum ex concessione dñi: talis usus erit licitus. Sz fratres minores pñt hēre usum in rebus: que usu non consumūtur: sicut in domibus: libris ⁊ huiusmodi salua rerum substantia: dñio illius rei penes papā uel aliuz re manente ex concessione dñi: ergo i talibus rebus pñt hēre nudum usum licituz. Nudū dico per ꝓ prietatis exclusionez. Qz āt de facto habeant dictum usū nudum: pz: qz licet dñs Joā. a se ⁊ romana ecclesia abdicet proprietatem ⁊ dñium multarū rerum que possūt fratribus obuenire: ut ecclesiarum quottidianarū: tñ adhuc retinet sibi dñiū ecclesiarum: oratoriorum: vasorū: librorū: vestiū toz: sacris usibus deputatoz uel deputandoruz: ut pz in cōstitutione ad conditorem. Et in talibus dimittit fratribus usū: ⁊ non est dubium ꝙ non il licitum sed licitum. Tertia cōclusio est: ꝙ nō pñt i talibus rebus que usu nō consumūtur hēre nudum usū per oīs utilitatis priuationē: qō sic ꝓbatur. Usus domus est inhabitatio eius: sed inhabitatione domus fratres indigent: nisi semper starent sub diuo. Saltem nō est dubiū ꝙ inhabitatio domꝰ est utilis ⁊ accōmoda hōi: ergo fratres nō possūt hēre usum domoz ⁊ huiusmōi que sit omni uti litate denudatus. Quarta cōclusio ē: ꝙ possūt hēre nudū usum talium rerū per actionis iudi tio abdicationē: qō sic probatur. Luz aliquid parit aliquā rem non necessario non est repugnātia hēre unum sine alio. Sed ius ⁊ si pariat actionez: non tñ necessario sed uolūtarie: ergo fratres pñt hēre ius in aliqua re detenta per aliuz absq; hoc ꝙ pñt sibi eā uendicare in iuditio. Secūdo ꝓbatur idem: qz fratres pñt licite hēre qō adiūcit pfectioni: vel saltem nō est illicitum. Sed sua nō repetā in iudicio adiūcit ad perfectionē: ut oñdit apls i. cor. vi. uel saltē non est illicitū. Ergo fratres pñt hēre usū i talibus rebus per actionis i iudicio abdicationem. Et sic pz quomodo fratres minores pñt hēre in rebus que usu non consumuntur nudum usum ⁊ quō non.

Quartus articulus declarandus est. §. x.

Utrū in rebus usu cōsumptibilibus possit separari licitus usus a proprietate seu dñio rei: ⁊ querimus de his que usu cōsumūtur statī: ut panis ⁊ vinum ⁊ huiusmodi: ꝓbatur ꝓmo auctoritate ipsius Jo. xxij. in ꝓstitutiōe. Ad conditorem. Ubi ēt ⁊ rōem huius assignat. Dicit enim sic: ꝙ non sunt dicti fratres minores nudi usu rarū in rebus que usu consumūtur: euidētius declaratur: i quibus dicē ꝙ usus iuris uel facti a dominio separatus possit constitui iuri repugnat et rōni: nec predecessoris nostri intentio, s. nicolai pape romane ecclesie taliū rerum dñium reseruare. Quis. n. sane mentis credere poterit ꝙ itentio fuerit tanti patris: ut unius qui seu casei seu pānis ul frusti panis: que sepe fratribus conferūtur: dñiuz romane ecclesie acquiratur. Aut si eius fuit intentio quis defendere poterit ꝙ nō realis fuerit talis itentio dñij: sed uerbalis quoq; non uera: sed ficta potius sit cencenda. Adhuc posito ꝙ in talibꝰ rebus usus posset constitui: nudus tñ nullaxenus posset dici. cum usus rei cōsūptibilis usurarū nō differat ab usu plenū dñium continētis: quod pz: qz usus huius rei totaliter rem consumit. Cōstat āt usū plenū dñium habentis minime fore nudū. Ex quo sequitur ꝙ eoruz usus nudus minime sit. Dñium āt sancte romane ecclesie reseruatū ex eo pōt uideri nudum uerbale ⁊ mathematicum: ꝙ ex illo nullū actenus obuenerit cōmodū: nec speratur ꝙ obuenire debeat in futurū: nec itentio reseruantis fuerit nec fratrū ipsorum: ꝙ i cuiusq; alterius q; ipsoz fratrum commodū usum deueniant res predicte. Constat āt tale dñium nec habētem ditiorem facit nec pauperiorem efficit nō habentem. Ex quibus liquet ꝙ impudēter propter retentionē predictam pre alijs mēdicantibus sibi uendicāt altissimā paupertatē. hec ibi. Sed ꝑter predicta adducūtur ad idem ⁊ alie rōes: quarum prima est. Jn rebus cuius usus nō est sine proprietatis consūptione: ipossibile est esse ius in usu sine iure in proprietate. Hoc pz: qz ex quo cōsumitur ꝓprietas usus non erit licitus: nisi possim licite cōsumē proprietatē. Sed non possū licite consumere ꝓprietatem sine ꝑate licita seu iure in proprietate: ergo nē. Sed i rebus usu consūptibilibus nō est usus sine consūptione proprietatis: ergo i talibus rebus non pōt usus a ꝓpetate seu dñio separari. Secūda rō est. Jlle qui potest licite alienare simplr aliquam rem ꝙ sua ꝓpria utilitate sciēter hz ius i re simplr. Et dictum ē notāter pro ꝓpria utilitate: qz bene posset aliquis ex commissione alterius alienare rem licite pro utilitate committentis: absq; hoc ꝙ sic alienans haberet ius in re simpliciter: sicut si committerē tibi: ꝙ uenderes rem meam. Sed ꝙ aliquis possit licite pro utilitate ꝓ pria rem alienare ⁊ distrahere absq; hoc ꝙ habeat ius i re uidetur ipossibile. Sed utens re que statim utendo cōsumitur: sicut panis ⁊ uinum: alienat rem a propria natura ⁊ forma: ⁊ propria utilitate: qz propter proprium nutrimentū: ergo talis si licite utitur: hz ius in re illa simplr. Tertia rō ad idem. Jlle qui licite pōt hēre omnem usū q̄ natus ē hēri circa rem: hz ius simplr i re: vt patet ex declaratis i precedenti arti. Sed utens re q̄ ꝓ usū statim cōsumitur: hz circa illam rē omnē usū qui natus est hēri circa rem: imo nunq; pōt hēri alicꝰ alius usus circa rē illaz: qz res alterius nō manet: ergo talis hz ius i re simplr. Quarta rō. Jlle q̄

pro se licite pōt rem distrahere i alium: non soluz quātum ad usum: sed ēt quantuz ad proprietatē hz necessario ius in re ⁊ i usu rei. Hoc pz qz nemo pōt transferre p se ⁊ nomie suo i aliud: quod ipe non hz. Sed qui utendo consumit rez: nō minus transfert rem ⁊ alienat a quocūqz cuius ante fuerat: q̄ qui per uēditionem ⁊ donationem trāsfert i alium imo magis: qz uendendo uel donando ad huc manet res i propria forma: post talem āt consumptionem non manet: ergo si talis licite utitur p se: necessario hz ius i re: non solū i usum ipsius rei: plures alie rōes ponuntur ob breuitatez omisse. Secūda conclusio p̄ncipalis huius quarti articuli est: q̄ fratres minores i huiusmodi reb' usu cōsūptibilibus: nō pñt habere nudum usū licituz per proprietatis exclusionez. Et hoc probatur faciliter sic. In rebus i q̄bus non pōt separari usus licitus a dñio i re: non pōt haberi nudus usus per ꝓprietatis exclusionem. Sed vt pz ex precedenti conclusione i rebus usu consūptibilibus non pōt licitus usus separari a dñio seu ꝓprietate i re: ḡ in talibus rebus non possūt fratres minores nec aliq̄ quicūqz habere nudū usū per proprietatis exclusionē. Et sic pz dicta inter res que statim usu consumuntur: ⁊ eas que stati nō cōsumuntur usu: qz in rebus que non stati usu cōsumuntur: vt domus: uestimentum: liber ⁊ huiusmodi: pōt esse nudus usus per proprietatis exclusionē: sed nō per omnis iuris denudationem: vt dcm ē i precedēti arti. Sz i rebus que usu statim consumūtur: non pōt esse licitus nudus usus nec per omnis iuris ōnudatiōnē: nec per proprietatis exclusionē. Qz si arguatur i cōtrarium sic. Monachus non est capax ꝓprietatis i aliquo casu: ut pz extra de sta. mo. cum ad monasteriū. Sed monachus necessario utitur rebus usu cōsūptibilibus: ut q̄n comedit ⁊ bibit: ergo i talibus rebus pōt licitus usus separi a dñio seu ꝓprietate. Rñdetur q̄ monachus nō ē capax proprietatis: sic q̄ possit ō re disponere pro libito uolūtatis: imo tandiu pōt dispensator uel monasterium rē ad usū concessam monacho reuocare donec usus sit ichoatus. Et iō non dī simplr dñs vel hēre ꝓprietatez. Sed i ipso usu qz non pōt eē sine consūptione proprietatis: iō q̄tum cōceditur monacho de usu i tali re: tm̄ sibi conceditur ō ꝓprietate. Nec abdicatio talis ꝓprietatis est ānexa statui monachali: de qua dī i illa decretali. Cum ad monasteriū. de sta. mona.

Ex his patet er .§.xi.

ror decimi capituli libelli hereticalis quem edidērūt fraticelli pro sue heresis defensione. Dicūt. n. q̄ i rebus usu consūptibilibus pōt separari usus rei a proprietate ⁊ dñio. Inducunt aliquas auctoritates que non ꝓbant. Et qz Jo. xxij. i constitutione sua. Quia ita declarauit cōtrariū: ⁊ decimia uit. s. q̄ i huiusmodi usus rei uel usufructus non pōt separari a dñio ⁊ ꝓprietate ipsius rei: vt i pane ⁊ vino ⁊ huiusmodi: ⁊ pecunia que utendo distrahitur ab vno in aliū: vnde cui cōceditur vnuz ⁊ reliquū. Et iō xp̄s cū aplis i huiusmodi habendo usū hūit ⁊ dñium ⁊ ꝓpetatem eoz: in cōi tm̄ cum aplis. Et qz hoc determiauit: dicunt eū hereticū: qz contra scripturā: cum tm̄ scriptura nil dicat q̄ hūerit usum tm̄ ⁊ nō dñiū. Et cū talis usus i huiusmodi sine dñio: ⁊ iure sit illicitus: q̄a esset usus p̄donum: iō bn̄ declarauit ⁊ neccio sequētē conclusionē: q̄ habuit talia quo ad usuz ⁊ dñiū. Sed ipsi male itelligūt terminos istos declaratos s. usū: ius: ⁊ dñiuz: ⁊ proprietatem ⁊ huiusmodi. Preterea ad papā pertinet declarare dubia scripture: q̄ occurrūt: ⁊ declarationi eius est standuz magis q̄ cuicūqz doctori: vt pz di. xx. per totū. Et iō ipsi sunt heretici: non stantes tali determinationi taz facte.

Quintus articu .§.xii.

lus declarandus ē. Utrū paupertas facit essētialiter ad pfectionē: ⁊ omittendo argumēta sequendo intētionem pape Jo. uicesimi secūdi i dicta cōstitutione ⁊ doctrinam beati Tho. ponit primo quasdā distictiones facientes ad declarationē q̄nis. Deide ponit quasdā cōclusiones cū suis ꝓbationibus dilucidātes materiā. Prima distictio est de paupertate uidelicet q̄ accipit dupl'r. Uno mō fm animi preparationē. Alio modo fm exteriorem effectū. Paupertas fm animi preparationē dī inclinatio mentis ad abdicationem rerū tpaliū: i quātum sunt impeditiua charitatis: i qua charitate consistit principaliter hūane uite pfectio: ut infra declarabitur. Ille dī esse pauper fz animi inclinationem: qui sic est dispositus: q̄ pro quacunqz re tpali acquirenda uel retinenda nullo modo cōsentiret i aliquod: q̄ō esset contra charitatē dei ⁊ proximi. Paupertas uero fm effectū exteriorē importat carentiā illoz tpaliū. Et qz quot mōis dī vnū oppositoz: tot ⁊ reliquum: iō sicut res cōporales pñt diuersis modis hēri: ut patuit supra i iij. ar. qz uel ad usū tm̄: vel ad dñium tm̄: uel quo ad utrūqz simul: iō ⁊ paupertas pōt dicere uel carentiā tpaliū quantū ad utrūqz: uel quātuz ad alterū tm̄: in q̄tum res tpales pñt haberi: vel i ꝓprio uel i cōi: vel utroqz modo: iō paupertas pōt dici carentia tpaliū uel utroqz mō simul: uel altero tm̄. Et quāto maior carentia tpaliū: tanto maior paupertas fm exteriorē effectū. Et accipiēdo utroqz mō pōt q̄ō hēre locū. Secūda distictio ē: q̄ aliquid facere ad aliud pōt itelligi dupl'r. Uno mō essētialiter. s. sicut id q̄ō ē essētia rei: uel ps essentie: sicut diffinitio uel partes diffinitionis. Alio mō dispositiue seu īstrumētaliter: sicut id q̄ō disponit ad hoc q̄ sequatur aliquis effectus. Et

hoc siue ex pte agēt siue ex pte passi: dz facē seu opari ad illō istrumtalit. Instrumtū āt ē duplex: vnū. s. necessitatis sicut ille sine quo nō pōt sequi effectus: sicut semen a generāte decisū est instiz ne cessariū ad generationē hois p nām uidelz. Aliō est istim cōmoditatis: qz. s. sine illo pōt effectus sequi: sz nō ita facilr z pōpte. Et sic siccitas i ligno ē dispositō accōmoda ad recipiēdū actiōez ignis: qz lz sīn ea possz lignū accēdi: ñ tñ ita ꝓmode z facilit. Et sz hoc pōt eē qō de pauptate: videlz ut ꝓ faciat ad pfectionem istrumētalit vel essētialiter. Et si istialiter utrū operet ut instim necessariū: vl ut accōmodū: z ulterius operādo ut istim: si hoc facit ponēdo aliquā dispositionē positiuā: ex q̄ se quatur effect⁹: sic ad pfectū trē nascētiū disponit calor z humor. Uel hoc agit ꝑuatiue. s. remouendo impediēt̄ia z nociua ad effectus consecutionem. Et opatur dispositiue ad pfectū terre nascentiū: remouēs urticas z spinas a tra in q̄ est seminatū. Et sic de pauptate q̄ri pōt. Utruz faciat instialit ad pfectionē dispositiue: sicut pcepta uidelz consilia z ad bōas pswasiōes z oia que pñt allicere ad dilectionē dei z ꝓximi. Uel ꝑuatiue. s. remouēdo ea que nata sūt impedire pfectionez: sicut ille q̄ abicit id qō natuz ē abicē ad oppositū charitatis: sic male societates z abūdantia excessiua diuitiaruz z huiusmōi. Tertia distinctio est q̄ duplex est pfectio: q̄daz psonalis: z quedā statualis. Et vna istarū non icludit aliā necessario. Cōtingit. n. aliquē eē pfectū pfectione statuali. i. esse i statu pfectionis: q̄ non ē pfectus pfectiōe psonali z ecōuerso. Et hoc pz: qz cū status religionis z platiōis preciput ēalis fm oēs status sit pfectus. Cōstat manifeste q̄ sūt multi religiosi z prelati ēt ep̄i: qui non sūt pfecti pfectiōe psonali: cū sint mali deficiētes a dilectiōe dei z ꝓximi z ecōuerso sūt z faciūt ml̄ti laici qui nō fuerunt religiosi uel plati: z tñ fuerūt perfecti pfectiōe psonali gie. s. z uirtutum: ut abraam z sanctus ludouicus rex frācie z alī ml̄ti. Perfectio. n. psonalis cōsistit in habitibus uirtutuz z actib⁹ eaꝝ. Qō pz: qz phūs dicit. ḡ. ethi. q̄ ỽtus est que hñtez pficit: z opus eius bonū reddit. Et vḡ. phisicoꝝ dī: q̄ ỽtus est dispositio pfecti ad optimū. Consistit ḡ perfectio psōalis i ỽtutibus z actibus earū: qz uirtus essētialit ē quedā pfectio. Similit z actus eius ē quedā pfectio actualis. Et ōia int uirtutes ē gradus: qz aliq̄ sūt excellētiōes alīs: z iō in illis magis consistit pfectio: que sūt magis excellētes uirtutes. Et qz i patria habitus lumis gie est uirtus nobilissima: z eius actus qui ē uisio dei per essentiā ē actus optimus z nobilissim⁹. Et ēt charitas z eius actus q̄ ē dilectio: uel fm aliquos fruitio: iō sūma hois pfectio ē in istis habitibus z earum actibus. Et qz i hac uita iter oēs ỽtutes charitas obtiet ꝓncipatū: ꝫz illō. i. ad coz. xiij. Adhuc excellēti oz̄ē uiā uobis ōmonstro: glo. s. charitatē maius oīb⁹ dōis. Et. i. ad col. xiij. Maiō hoꝝ ē charitas: iō sūma hois perfectio i hac vita ꝓsistit i charitate z eius actu q̄ ē diligere dcū super oīa: z ꝓximū sicut se. Uñ apls ad Coll. iij. enūeratis uirtutibus ait. Super oīa charitatē hēte: q̄ est uinculū pfectionis: z i ipsa ē pfectio psonalis. Omitto āt de multiplici perfectione q̄ posset iduci: vt de pfectione simplr cui nil deest boni qō pōt cogitari. Et hec ē dei mat. v. Pater uester celestis pfect⁹ ē: z eius pfectiōis respectu oīs creatura ē iperfecta. Et ē pfectio p̄ile que a nobis i uia hēri nō pōt: de q̄. i. Coz. xiij. Cū uenerit qō perfectū ē. i. stat⁹ glie: euacuabitur qō ex pte ē. Et ad phil. ait apls ad phil. iij. Non q̄ perfectus iā sīz &c. Perfectio uie ō q̄ mat. v. Estote uos pfecti. Et ista ēt hz gradus tres sicut z charitas i qua cōsistit. Est z pfectō naturalis: de q̄ Deute. xxxij. dei opa sūt pfecta. Perfectio āt status ē certus modus uiuēdi: p quē quis obligat se ad quedā superogatiōis opa ꝓpter pfectionē psonalem facil⁹ acquirēdā z melius ꝓseruandā: vel i alios trāsfundēdā. Iste āt status perfectiōis ē duplex fm. b. Tho. scōa scōe. Un⁹ ē status pfectiōis acq̄rende. Alius stat⁹ pfectiōis exercende. Stat⁹ pfectiōis acq̄rende ē status religiosorū: q̄ ex hoc se obligāt ad q̄dā superogatiōis opa agenda: vt pfectionē psonalē: uel acq̄rāt facilius: vel cōseruēt acq̄sitā securi⁹ z melius. Nō. n. oz q religiosus stati sit pfectus: sed q tēdat ad pfectionē: z hēat ꝓpositū ad hoc ꝓndū. Sed status pfectiōis exercēde ē stat⁹ platoꝝ: z ad h̄ se obligāt: ut pfectionem i alios trāsfūdāt: i eos act⁹ hierarchicos exercentes: hñt. n. subditos purgare: pficere et illumiare: vt dic Diony. de eccl̄astica hierarchia. Mō qō nīa q̄rit de pfectiōe psonali nō de pfectione status. Quarto notandū q̄ scriptura accipit pfectionē duplr. Uno mō fm q̄ cōprehēdit id solum qō facit essētialiter ad pfectionē: z non id qō facit istialiter ad pfectionē: vt ibi Heñ. vi. Noe fuit uir iustus atq̄ pfectus. Et gene. xv. dixit dominus abrahe. Ambula coram me: z esto perfectus. Et. b. Aug. dicit i li. de li. ar. q̄ nullus pōt saluari nisi sit pfectus. Et certū est q̄ multi sūt saluati: et saluātur absq̄ cōseruatione consilioꝝ pauptatis cōtinentie z huiusmōi: ut abraā: scs ludouicus et alī. Secūdo mō accipit pfectionē nō solū fm q̄ i cludit essētialē pfectionē: sed ēt qō facit istialiter ad pfectionē: vt ibi mat. xix. Si uis pfectus eē: uē de oīa que hēs da paupibus: z sequē me: qō dīm fuit a xp̄o iuueni: qui dixerat ei se seruasse māda ta. Unde pz q̄ non solū pfectio ibi comprehendit p̄cepta: i quibus essētialiter cōsistit pfectio secūdū b. Tho. scōa scōe. q. clxxxiij. ar. iij. Sed ēt cōprehēdit cōsilia q̄ sī istia ad pfectionē. Qō igit̄ ista q̄rit: utrū pauptas ptineat ad pfectionem essētialē q̄ cōsistit i ỽtutibus z actibus earū: ut dīm ē z ꝓncipaliter i charitate. Iste ē ḡ itellectus questionis.

Quātum g nunc ad fm. ſ. ad qōnez rñdendo po nunt. vi. ꝓclusiones: ⁊ ꝓbātur: quarū prima ē: q pauptas fm animi preparationē ptinet ad pfecti onē essētialiter. Hoc sic ꝓbatur. Qō ē vtus ul' ac tus vtutis ptiet essētialiter ad pfectionē: qz ut oñ sū est: pfectio cōsistit essētialiť i vtutib' ⁊ actib' ea rū. Sed pauptas fm animi ꝓparationē est uirt': si sit hitualis ucl actus vtutil: si sit actualis talis ꝓ paratio animi: g ⁊c. Minor ꝓbat. ſ. q talis paup tas sit vtus. Nā diffinit vtus a pho. ij. ethi. q uir tus ē hitus electiuus i medio cōsistēs determinato a recta rōne: put sapiens determinabit. Sed icli natio hitualis mētis ad tpaliuz abdicationē: pro ut sūt ipeditiua charitatis: ē hitus electiuus: ut ō se pz. Et ē cōsistens i medio rōis: qz est ad abdica tionē tpalium: put sūt ipedimēta vite spualis: q ē p charitatem. Et hoc put sapiēs determinat: qz qli bet sapiēs determiaret bona minima abꝫcienda ꝓpter maxima: sicut abꝫciūtur merces i mari: vt ꝓseruetur uita hoium: que ē pncipalius eis merci bus. Cū g tpalia sit minima bona: ⁊ vita spualis p charitatē sit maximū bonū: sequit q sapiēs det minaret tpalia abꝫcienda: i quātuz sūt ipeditiua uite spualis: cū uita aie sit magis cōseruāda q cō pozis. Ergo talis icliatio ad abꝫciēda tpalia: pro ut sunt ipeditiua charitatis est vtus. Sed talis in clinatio ad huiusmōi ē paupertas fz preparatio nem animi. Secūda ꝓclusio est: q paupertas fm effectū exteriozem nō ptinet ad pfectionē essētiali ter. Hoc ꝓbatur auctōitatib' ⁊ rōe. Auctozitate quidē sic pmo ꝓstitutionis ipsi' Jo. xxij. Ad cōdi tozē: ubi dicit q per tpaliū abdicationē ad pfecti onē uia disponitur. Qō āt se hz dispositiue ad a liquē effectū: non ptinet essētialiter ad pfectionez illius rei: cū dispositio non sit ō essētia rei: ad quā disponit. Secūda auctēas est abbatis moisi i coll'. patrū: quā iducit. b. Tho. secūda secūde. q. clxxx iij. ar. ij. dicens: uigilie: ieiunia: meditatio scꝛiptu rarū: nuditas: ⁊ ꝓuatio oium facultatū non pfec tio: sed pfectionis istia sūt. Probatur eadē cōclu sio rōne sic. illō sine quo pōt hēri essētialiť pfectō nō ptinet essētialiter ad pfectionem qō pz: qz res nō pōt hēri sine eo qō est de ēntia ei'. Sz pfectio pōt hēri sine tali pauptate: immo ⁊ cuz multis di uitijs: vt pz i abrahā: Job: ludouico rege frācoruz: ⁊ alioz qui fuerūt pfectissimi uiri: qui tamē non hūerunt pauptatē istā. ſ. fm effectuz exteriozem. Probat idē sic. Perfectio ēntialis ꝓsistit i uirtu tibus: vt dēz est. Sed ois uirtus ꝓsistit subiectiue i intellectu uel appetitu. Sed pauptas fm exteri oꝛez effectū i nullo hoꝛ ē: qz nec i intellectu nec i appetitu subiectiue: g ⁊c. Q si arguatur ꝓtra: ḋa iuenitur ille cui xps dixit. Si uis perfectus eē ⁊c. Mat. xix. Obſuauerat pcepta: vt ipe dixit xpo: i quibus cōsistit perfectio ēntialiter: vt dēm ē: et tñ xps ei dixit. Si uis perfectus eē: vēde oia: ⁊ da pauperib': loquēs nulli dubiū de paupertate fm exteriozez effectū. Ex quo vī q per obseruationē preceptoꝛū nondū acquisiuisset pfectionē ēntialē. Sed si uellet eā consequi: oñdit modū ꝓñdi eā ſ. p paupertatē exteriozem. Ergo paupertas fm exteriozē effectum vī neccia ad perfectionē ēntialē. Ad qō ēt uidetur facere auctozitates alique scoꝛ ut Hiero. ad demetriadē dicētis. Aplici fastigū p fecteq vtutis ē vendere oia ⁊ dare paupibus. Et b. Ambro. Summa iustitia ē uendere oia ⁊ dare pauperib'. Sed sūma iustitia est perfecta uirtus. Et. b. Aug. ꝓtra faustū. Illi sūt pfecti qui oia sua dimittūt: ⁊ sequūtur xpm. Sed ad hec rñdetur. Primo de iuuene illo quia aliqui docto. ut Ori genes ⁊ Crisos. dicūt illum fuisse mentitū. Sed di missa ista rñsione que nō vī multū congzua: cum euāgelista dicat Mar. x. xpz eū intuitū dilexisse: qō non vī fecisse: si fuisset fictus ⁊ trālgressoꝛ pre ceptoꝛum. Pōt aliter rñderi. Nā supposito ēt q verū dixerit: cū sit duplex pfectio. ſ. ēntialis que ꝓsistit i uirtutib': vt dēm est: ⁊ accidētalis: q ē qō dam istiz accōmodatum ad acquirendū maioꝛez perfectionē ēntialem: qz ⁊ ipsa hz gradus: ⁊ ad ꝓ seruandā quācunqz acquisitā: de accidētali locu tus ē xps. Si uis perfectus eē ⁊c. quaz adhuc ille ñ hēbat. Uel pōt sic dici: q in illa auctozitate xpi aliquid ibi ponitur ut via ⁊ istīm ad perfectionē acquirendā uel cōseruandā illud. ſ. vēde oia ⁊ da pauperib'. Alicqd ut id i. quo ēntialiť pfectio cō sistit. ſ. sequela xpi. Uñ ⁊ Hiero. sup illud Mat. xix. qō ait petr'. Ecce nos reliqm' oia: ⁊ secuti su mus te: dicit. Non sufficit reliquere oia. Sz adiū git qō perfectum ē. ſ. sequi xpm. Et. b. Ambro. su per illud. Sequere me ait. Jubet sequi non coꝛ pozis gressu sed mētis affectu: qō fit ꝓ charitatez. Ad auctozitatez ēt rñdetur: qz illud. b. Hiero. in telligenduz q relinquere oia sit perfecte vtutis. i. instiz perfecte uirtutis: que ē charitas. Ad illō. b. Ambro. q relinqre oia sit sūma iustitia: ē ibi pre dicatio nō formalis sed cālis. Et est sēsus: q a per fecta iustitia que est p charitatē cātur hoc. ſ. relin quere oia. Ad illud. b. Aug. qz non in dimissione tpalium sed in sequela xpi: quā ibi adiungit ē per fectio essētialis. Relinqre āt tpalia ē ut istīm accō modatū: ducens ad sequelā xpi ⁊ perfectionē essē tialem. Remanet g ꝓclusio vera: q paupertas ex teriοꝛ nō facit essentialiter ad pfectionē. Tertia ꝓ clusio est q pauptas exteriοꝛ non facit ad pfectio nē: sicut istiz nccio requisitū ad perfectionē: quia cū eius oppositο pōt stare perfectio: qō probatuz sic. Impossibile ē hēre aliquid sine eo qō est neces sariū ad ipsū hñdum. Si. n. possit hēri sine eo: iā nō ē nccium ad ipsū hñdum: sed sine paupertate fm exteriozē effectū pōt hēri pfectio essētialis: im mo cū oppositο eius: qz cū multis diuitijs: ut pz exēplum in abrahā ⁊ alijs multis. i ueteri ⁊ nouo

testō. Ergo pauptas exteriōr non requirit ut istiꝫ nccium ad perfectionē essētialem. Joseph etiam ab arimathia fuit discipulus xp̄i. vnde ⁊ pfectus pfectione essentiali. Et tñ ut dī mat. xxvij. diues erat. Probat ēt qz status eporum q̄ exigit pfectionez psonalē que ꝓsistit i uirtutibus: pōt eē cū possessione diuitiarū. Si g̃ exprobatio tpalium req̄reretur ut instūm necessarium ad pfectionē essentialē seq̄retur q̄ epi ēt seculares clerici pr̄ nō possent hēre ꝓpria: qō est absurdū: vt pz. xij. q. i. manifesta ⁊ in multis alīs caplis. Quarta cōclusio est: q̄ pauptas fm effectum exteriorem sūpta cū abdicatione oium tpalium ⁊ quo ad dñiuz et quo ad usū: non facit ad perfectionē nobis i uia possibilē. Et hoc ꝓbatur faciliter sic. Illud quod tollit vitā pñtem: non facit ad pfectionem nobis in via possibilē. Qui. n. tollit subiectū: tollit accidens. Sed abdicare res tpales oēs quo ad usū et quo ad dñium tollit uitā: qz non vtēdo cibo ⁊ potu hō moritur demū. Et sic cōrupto subiecto perfectionis in via qō est aīa in corpore exīs tollitur ⁊ accidēs eius. s. pfectio i aīa in vita pñti. Et iō ñ ē aliqs qui per qōcunqz uotum possit se reddere nō capacē usus i talibus rebus neccis ad uitam. Quinta cōclusio ē: q̄ pauptas sūpta ꝑ abdicatione oium tpalium q̄tum ad ius ⁊ dñium: vsu solo nudo retēto nō facit ad pfectionē. Et hoc pr̄obatur faciliter sic. Illud qō tollit ab aliqua re cōditionē licitam: ⁊ ponit illicitā: nō facit ad pfectionē: hoc de se pz: qz ex licito facere illicitū nō pertinet ad pfectionem: sed magis ad iperfectionē. Sz abdicare se ius ⁊ dñium in omni re ⁊ in eius usu facit usū illicitū: hoc pz: qz ut oñsum est supra: in rebus que usu nō ꝓsumūtur: ipossibile est separare usū licitū a iure utendi. Itē in rebus que usu ꝓsumūt ipossibile ē esse usū licitū sine iure ⁊ dñio in re: g̃ cum multarū taliū rez usus sit hōi necessarius in uita pñti sequitur q̄ abdicare oē dñiuz ⁊ ius i rebus tpalibus non facit ad perfectionem seo magis ad oppositū. Sexta ꝓclusio ē: q̄ abdicare res tpales in ꝓprio seu pauptas fm exteriorē effectū facit ad perfectionē sicut istiꝫ ualde ac cōmodū. Ad cuius euidentiā est sciendū: q̄ abundātia diuitiarū maxime i ꝓprio nata ē reducere ad tria. s. inordinatū amorē earū. Unde. b. Aug. dicit q̄ terrena ardētius amātur adepta q̄ concupita. Secūdo ingerūt solicitudinē in cōseruādo ⁊ nō pdēdo. Tertio nate sūt mouere ad superbiā: q̄to āt quis magis afficitur vel solicitat ad terrena: uel erigit i superbiā: tanto magis retrahit ab affectu ⁊ cōtēplatione diuinoꝝ. Sed tollere amorē inordinatū rez solicitudinē: ⁊ elationē facit istiꝫ accommodū ualde: qz remouet ꝓhibens pfectionē uel impediens ꝓfectuz pfectionis: sicut remotio herbarū nociuaꝝ facit siē in istiꝫ accōmodū ad ꝓfectum terrene nascentiū: g̃ ꝛc. Ista diffuse declarat. b. tho. secūda secūde. q. dxxxvi. ar. iij. Et hēs ēt supra i. ij. c. huius tituli. Et in. iij. parte ti. de religiosis. Et iō alia omitto.

Sextus articulus .§.XIII.

ē utrū hēre aliqua in cōi diminuat de perfectiōe. Et qz pfectio ē sub triplici genere: qz est pfectio personalis: pfectio rlaris: ⁊ pfectio p̄sidētial: iō ad pleniorez declarationē ꝓclusiue dī: q̄ ò nulla haꝫ pfectionū diminuit: nec de psonali nec de pfectione religiosoꝝ nec de pfectione prelatoruz. Et ista oia ꝓbantur. Sciendū tñ p̄ius q̄ ista qō non hz locū in rebus usu consūptibilibus: qz in illis rebus ut oñsum est supra: est ipossibile separare usū a iure ⁊ ꝓprietate rei. Nec hz locū de iure i rebꝰ: que vsu nō consumūt: qz hēre ius in rebus q̄rū usus est pro statu vite pñtis necessarius: ⁊ sine quo vsus nō pōt esse licitus: non diminuit de perfectiōe possibili in uita pñti. Rez. n. usus ē uite p̄senti hoium necessarius: ita q̄ sine eis non pōt uita saluarī: g̃ hēre ius in talibus nō diminuit de pfectione. De prima g̃ pfectione. s. psonali loquendo notāde sūt tres cōclusiones: quaꝝ prima ē: q̄ hēre aliqua i ꝓprio uel cōi non necessario impedit pfectionē personalem. Et hec conclusio facilit ꝑ batur sic. Illud cuz quo stat ⁊ stare pōt pfectio psonalis: nō neciō impedit perfectionez psonalē. Et hoc pz: qz oppositum eius implicat ꝓtraditionem. Sed pfectio personalis stat ⁊ stare pōt cū diuitijs in ꝓprio ⁊ in cōi: ut supra oñsum est de abraam: ⁊ ludouico rege ⁊ alīs: g̃ ꝛc. Secūda conclusio ē ista: hēre in cōi neciā ad uitā non est natū diminuere de pfectiōe personali. Et hec ꝓbatur sic. Qō nō ē natū diminuere de altissima pauptate: imo stat cū ea non ē natū diminuere de pfectiōe psōali. Et hoc staī pz: qz non ex alio hēre tpalia dī diminuere de pfectiōe: nisi qz diminuit de pauptate. Sed hēre i cōi neciā nō diminuit de altissima pauptate: sed stat cū ea: ꝑut expresse Joā. in ista sua cōstitutiōe allegās Greg. ix. i decretali nimis prauа: extra de excel. prela. ubi dic̄. Fratres predicatores ⁊ mínōes i altissima pauptate dño famulari. Sed constat fratres p̄dicatores hēre aliqua i cōi quo ad ꝓprietatē ⁊ dñium. Ergo hēre aliqua i cōi nō ē natū diminuere de pfectiōe psonali. Secunda rō ad idez. Quod nō ē natū diminuere de pfectione euāgelica: nō ē natū diminuere de pfectione: hoc pz: qz euāgelica perfectō ē pfectio excellētissima. Sed hēre aliqua i cōi non diminuit de pfectione euāgelica: qō pz ex ista ꝓstitutione Jo. i qua allegat alexandrū quartū: q̄ in ꝓdānatiōe libelli editi contra statū predicatoꝝ ⁊ minoꝝ: dicit fratres p̄dicatores ⁊ minores xp̄m pauperē imitari: ⁊ perfectionē euāgelicā amplexari. Sed cōstat fratres predicatōes hēre aliqua in cōi mobilia fz eorū rlam ⁊ constitutiones: g̃ ꝛc. Posset ēt ꝓbari

per hoc q3 hēre aliqua i cōi non ē natum iduci ni miū amorē ad tpalia uel nimiā solicitudinem uel elationē:qō totū per rōes efficaces ꝓbat:sz cā breuitatis omitto. Tertia cōclusio ē:q hēre aliqua tpalia i ꝓprio ē natum aliqualiī ipedire de pfectione psonali:lz non sēper actu ipediat. Et hoc sic ꝓbatur. Qō natū est igerere solicitudinez z amorē recuruuz ad tpalia z ad elationē iducere natū est diminuere de pfectione. Sed hēre tpalia in ꝓprio natū est iducere ad huiusmōi amorē superfluum z solicitudinem z superbiā:ut oñsuz ē supra i fi precedentis arti. g̃ tc.

Quantuz ad se .S.XIIII.

cundā perfectionē nunc est uidendū.s.q hēre aliqua i cōi non diminuit de perfectiōe status religiosoz:ubi pretermittendū prius:q cū paupertas ut oñsum ē solum istialiter non essētialiter faciat ad perfectionē:z ois status religiosus dicatur perfectus:q3 ordinat ad perfectionē acquirendā z cōseruādā:nō ex hoc dz dici aliquis pfectior altero: q3 hz maiorē paupertatē q̃ alius:sed dz dici hēre instīm magis accōmodū ad perfectionem. Et iō sicut fatue sibi usurparet excellentiā sup alios artifices:artifex aliquis ex hoc q hēret meli⁹ instīz: puta martelluz ad operādū:ita ianiter gliaretur de maiori perfectione religiosus sup alios:ex hoc q hēret maiorē paupertatē. Sed posset dicere se hēre magis accōmodū instīz ad perfectionē. Perfectior ā ille ē simplr:qui hz maiorem charitatē: non qui hz maiorē paupertatē. Sicut ille pfectiō faber q̃ facit meliorē cultellum: nō qui hz melius martellum. Charitas.n.non iflatur: ait apls. Et iō nullus se dz alteri preferre exemplo pauli apli: qui se abortiuū dicit z minimū aplorum. Bñ tamē status religiosoz ille perfectiō:qui icludit modū uiuēdi iportantē magis ea q̃ ꝓmouent melius ad charitatem dei z primi hñdam z cōseruandaz. Et q3 ut dōm est:status religiōis ē ordinatus ꝓpē pfectionem personalē. Jō frustra gliatur de statu q̃ non hz maiorē perfectionē personalē. Et utinā tales gliationes z ꝓpositiones iter religiosos cessarēt:q3 multoz maloz sūt cā:sicut experientia docet. Circa istā g̃ mām.s.de perfectione status religiosoz q nō diminuitur:p hoc q hēātur tpalia in cōi:ponūtur tres cōclusiones:quarū prima est q hēre tpalia in cōi:in quātum sunt necessaria fini:ad quē religio est ista:nō diminuit de pfectione uite debite illi religioni. Secūda est:q hēre dñium in rebus tpalibus necessarijs ad uitam: ñ diminuit de statu pfectionis religiosoz. Tertia ē q hēre ēt dñium in rebus imobilibus i cōi non diminuit de tali perfectiōe. Ad euidentiā prime cōclusionis.s.q hēre tpalia in cōi:in q̃tuz sūt nccia fini ad quē religio instituta ē:nō diminuit de perfectione debita illi religioni. Sciendu3 q diuerse religiones sunt ordinate ad diuersos fines:q̃dam ad militandū contra inimicos fidei:quedā ad hospitalitatē:quedā ad opera uite actiue: quedam ad opera cōtemplatiue. Et fm diuersos fines religionis diuersimode sūt nccia tpalia i religionib⁹. Unde religio que ordinatur ad hospitalitatē: ut religio sācti Antony:nō solum idiget tpalibus ꝓ sustentatiōe ꝓfessoz in illa:sed ēt ad h ut possint hospitalitatē fuare:z hospites sustētare. Et que ad militiā ordinatur:idiget tpalibus:nō solū pro sustētatione sed ꝓ equis hñdis z armis. Nec possent tales religiones assequi finē suum:nisi hērent tpalia z in copia. Unde talibus religiosis hēre in cōi ēt multa tpalia::non derogat pfectioni status debite illi religioni:hoc ꝓbatur faciliter sic. Hñs instīm ordinatū ad aliquem finem:q̃to magis est illud accōmodum ad illū finē:tāto hñs illud minus exorbitat ab illo fine ceteris paribus:sicut pz in oībus artibus. Naz q̃to faber hz meli⁹ martellū:tanto meliorē facit cultellū ceteris paribus. Et rō est:q3 cum īstīm queratur ad finē:quāto magis est ipsū accommodū ad finē:tanto melius operatur:sicut medicina tāto melior q̃to magis operatur ad sanitatē. Sed ista tpalia sūt instīa necessaria ad uitam pñtem z ad finē cuiuslibet religiōis: ut que sūt nccia fini alicuius religionis:sunt accōmoda illi fini. Et in tantū accommoda q ex quo nccia sine illis non pōt finis ille haberi. Non g̃ derogat pfectioni religionis hēre tpalia i cōi. Secūda conclusio est:q̃ est difficilioz q̃ hēre tpalia i cōi i q̃tum sūt necessaria ad uitā:nō diminuit de perfectiōe religionis:ita q religio non hñs nisi usum i aliquibus rebus nō ē perfectior religione hñte i illis rebus dñium in cōi. Et ad hanc cōclusionem ꝓbandā deberet sufficē auctoritas pape z romane ecclie in ista constitutione z illa. Ad cōditorē. Jn hac.n. constitutiōe:q3 ita quorūdam:ubi dic. Nec hoc.s. hēre in cōi ēt quo ad ꝓprietatē aliqualiter derogat iuxta dōm Greg.ix. altissime pauptati. Qui.s. Greg. dic i illa decretali de excel. pla. Fratres predicatores z minores i altissima pauptate famulari xp̃o pauperi. Et tñ constat fratres p̃dicatores hēre aliqua in cōi quo ad ꝓprietatez: qō eoz regule z statui nō repugnat. Dec ēt alexāder predecessor noster i condēnatione libelli editi ctra statum p̃dicatorum z minorum sensisse vī:i qua de dictis fratribus q̃ sequūtur sic ait. Cum i super idē fratres oīa ꝓpter deū reliquerint auxilia:vite subsidia mēdicātes:xp̃m q̃ imitētur pauperem:euāgelicā perfectionē ap̃lexando: ꝓpī qō euidēter apparet eos nō solū esse i statu saluādorum sed ēt perfectorum:z per sue religiōis obseruantiā:que ipsius quidem euāgelice pfectionis renet formā: ēt retributionis premio p̃cellentē gloriā ꝓmereri:ubi exp̃sse dicit q fratres p̃dicatōes xp̃m pauperē imitari:z euangelicam perfectiōē

amplecti: ⁊ esse in statu ꝑfectorū: ⁊ q̄ eorum religionis obseruantia euāgelice ꝑfectionis tenet formā. Et cōstat predicatores habere posse aliqua i cōi: quo ēt ad ꝓprietatē ꝫm eorum rl'am: hec oia i dca constitutione. Ex quibus ꝑz ꝫm ītentionem ⁊ auctoritatem triū sūmorū pontificū. Gregorius ix. alexandri. iiij. ⁊ Jo. xxij. q̄ hēre aliqua in cōi ēt q̄ ad ꝓprietatē nō ꝛogat perfectiōi nec altissime pauptati: nec euāgelice perfectioni que est sūma: quare ꝑz cōclusio. Et q̄uis cuilibet fideli deberēt sufficē dce auctoritates: tñ adducūt ad hanc conclusionē ꝓbandam ⁊ alie auctates. Prima ē auctoritas Bede super illud Act. iiij. Erant illis omnia cōia: dicit. n. sic. Qui sic uiuūt: vt sint eis oia cōia in domo cōi: cenobite uocantur: q̄ uita tāto felicio⁊: q̄to statum futuri seculi ꝑfectius imitāt: vbi cōia erunt oia: q⁊ erit deus oia in ōnibus. Secunda est auctas Jo. cassiani i coll'. tractans idem verbū: sic ait. Dēbant apli triplicem unitatē: quā debēt hēre cenobite: vnitatē affectionis: q⁊ multitudinis credentiū erat cor unuz ⁊ aīa vna. Unitatem hitationis: ut ꝑz Act. ij. ⁊. iiij. Unitatē possessionis: q⁊ erāt illis oia cōia: vita āt ap'lorum fuit ꝑfectissima. Tertia ē. b. Aug. i rl'a. Non dicatis aliquid ꝓprium: sed sint uobis oia cōia. Sic. n. legitis i actibus ap'lorum: q̄ erant illis oia cōia. Idez i li. de opere monachorū. Si aliqui urgeātur ex euangelio: ut nil reponant in crastinuz: rūdeant. Cur ergo dñs loculos habuit: vbi pecuniam collectaz reponeret. Ex quo medio probationis. b. Aug. oñditur: q̄ xp̄s hūit aliqua in cōi: non solū quo ad usū: sed ēt quo ad ꝓprietatem seu dñiuz. Quarta auctas basilij dicentis i. iij. c. regule sue. Coīonem uite ꝑfectissime hanc ego voco: i qua q̄dem possessionum pulsa est ꝓprietas: oia autez cōia. Quinta auctas est ꝓsperi de uita contemplatiua: ⁊ hētur. xj. q. i. expedit facultates ecclie possidere: ⁊ ꝓpias perfectiōis amoꝛe contemni: ⁊ ponit exemplū scī paulini epi. Probatur eadez conclusio ⁊ rōibus pluribus. Primo sic. Ille stat' non ē perfectio⁊ alio: qui non continet moduz uiuendi magis ꝓmouentem ad ꝑfectionē pe⁊sonalē acquirendam uel cōseruandā q̄ alius: ꝑz hoc statim: q⁊ ex hoc dī unus status ꝑfectio⁊ alio: vt dcz est supra: q⁊ continet modum uiuendi imꝑtantem melius ea que ꝓmouent ad charitatez dei ⁊ ꝓximi: i qua cōsistit perfectio personalis. Sz status renunciātiū aliquibus in cōi. s. quo ad dominiū: ut oratoꝛijs: paramentis libris ⁊ huiusmodi nō ꝑtant modum uiuendi magis ꝓmouentē ad perfectionē personalē acquirendam uel cōseruandam q̄ status hūtium illa talia ēt quo ad dominium uel ꝓprietatem: suppolita in ceteris paritate. Neq̄. n. ingerit magis amoꝛē recuruuz ad tꝑalia aut solicitudinem aut elationez: hēre talia quo ad usum ⁊ dñium: q̄ habere ad usum solum dñio abdicato ⁊ romane ecclie dimisso. Cum. n. sit i continuo usu talium. s. domoꝝ: ecclīarum libꝝoꝝ oꝛnamētoꝝ ecclie vasoꝝum ⁊ hᵗ: ⁊ sunt q̄si certi q̄ hñt molestari i eis: ñ apparet quō ex hoc minus amare talia ⁊ solicitari uł eleuari: q̄ si hērent ēt dñium talium rerū. Nam in usu consūpti bilibus ut dēm est supra necesse ē dicere q̄ ipsi minozes hēant non solum usū: sed ⁊ dñium: q⁊ cum unum nō possit separari ab alio i dictis rebus: q̄ vlu cōsumuntur: vt panis uinum ⁊ hᵗ. Si nō haberent dñium in illū sed nudū usuz facti: tunc hērent illicitum usū: qō repugnat perfectioni. Item ꝓbatur idem alia rōne sic. Nunq̄ fuit ecclia sine statu hūte euangelicā perfectionem ⁊ amplectēte xp̄i ⁊ ap'lorum sequelam: hoc ꝑz: q⁊ presumptio vi ⁊ erroneum: q̄ aliquo tp̄e ecclesia deciderit a pfecta sequela xp̄i ⁊ ap'lorum totaliter. Gregorius ēt hoc dicit tractās illud Cant. i. Pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastoꝝ. i. iuxta perfectionē ap'lorum: ut ipse exponit. Sed a tp̄e Constātini ⁊ bti siluestri usq̄ ad tp̄s bti francisci non fuit aliqs status i ecclesia: qui non hēret aliqua in cōi: licet renūciaret ōi dñio in ꝓprio. Ergo hēre in cōi ñ diminuit de perfectione status religiosoꝝ. Confirmatur hoc: q⁊ alias sequeretur q̄ tota perfectio euāgelij esset in solo statu fratrum minoꝝ: ⁊ totū residuū ecclie cecidisset ab illa: qō non vi bñ dcz. Ad idē tertio ꝓbatur. Si hēre dñium in talibᵍ que usu nō cōsumūtur: faceret statuz minus pfectum: ⁊ pfessoꝛes talis status minus pfectos: tunc dñs papa retinendo sibi dñium talium rerū: ꝓout facit circa ordinē minoꝝ: faceret ⁊ redderet se minus perfectū: qō est absurdū dicere: cum quilibet i spualibus debeat plus se diligere q̄ alium: ⁊ per ꝓns non dz uelle a perfectione se elōgare ꝓpter aliorū pfectionē augendam. Multe alie rōes iducūtur: que ob breuitatem omittūtur. Tertia conclusio ē: q̄ hēre dñium in cōi i bonis ímo bilibus: vt possessiōibus domibus redditibus et hᵗ: nō diminuit de perfectiōe: hoc ꝓbatur qua druplici rōe. Primo sic. Illud qō eccla statuit utiliter ⁊ ꝓ meliori ⁊ perfectiori non diminuit de pfectione. Hoc statim ꝑz: q⁊ nulluz lucrū quātūcūq̄ magnum pōt dici utile: per qō recedit⁊ a perfectione. Dicēte xp̄o Mat. xvi. Quid. n. ꝓdest hōi si lucretur vniuersū mūdum: aie uero sue detrimentū patiatur ?ē. Detrimentū āt aie est cadere ab angelica perfectione. Sed ecclia que regit a sp̄u sco in his que statuit circa sequelā xp̄i ⁊ perfectionem uite: ꝓ meliori ⁊ vtiliori ordinauit ⁊ statuit: q̄ hēret possessiones in cōi: non solū pretia: ut olim iudea: sed ⁊ predia: sicut dī. xij. q. i. futurā ⁊. c. uidentes. Ergo hēre bona immobilia i cōi nō diminuit de perfectione. Ad idē. Illud ꝓ quo aliquis laudatur: no diminuit de perfectiōe. Sed constātinus imperato⁊ laudat: q̄ dedit lñiaz

ꝓ uniuersū orbē fabricādi eccl'ias: ⁊ ꝑdia eis cōsti
tuit tribuēda: g̃ ⁊c. Tertio ꝓbat sic. Qō fecerunt
uiri pfectissimi ad cumulū pfectionis: nō diminu
it de pfectiōe. Sed uiri pfectissimi tā diuinaꝝ q̃
hūanaꝝ līaꝝ doctissimi possessiōes ꝓ eccl'ia acce
perūt: ⁊ āpliauerunt. Quīmo aliq̄ de suo pīmo
nio ut. b. Greg. plures eccl'ias monasteria dotaue
rūt: i q̄bus ꝓ magna pfectiōe degē elegerunt. Er
go dicē q̄ hēre īmobilia in cōi diminuat de pfecti
one: absurdū uidet. Est. n. hoc dicere: q̄ bīs silue
ster ⁊ alij sāctissimi romani pontifices ⁊ epi pfectis
simi ⁊ abbates ut. b. Greg. basilius: āb̄rosius: hie
ronymus: hilarius: benedictus: antoni⁹: martin⁹:
egidi⁹: bernardus: ⁊ ceteri īnumerabiles sci absq̄
pfectione euāgelica ⁊ sequela xp̄i uixerint: q̄ ipsi
oēs in cōitate eccl'ie res īmobiles possiderunt: ut
xj. q. i. expedit. Quarto sic probat fm rl'am gene
ralē bti Aug. qñ obscuritas est i uerbis euāgelicis
ꝑcipue circa ꝑcepta uel cōcilia ex quibus dubiuꝫ
oritur: recurrendū ē ad scōrum obseruantiam. s.
quō illa ipsi sci seruauerunt. Et hoc tenendū ē: q̄
ipsi seruauerūt. Ergo uite pfectio itelligenda ē et
tenēda: fm q̄ sci uiri ⁊ perfectissimi uerbo docue
runt eā: ⁊ fco tenuerūt. Sed oēs sci uiri ⁊ perfec
tissimi a tp̄e siluestri usq̄ ad tp̄s bti frācisci: sic ui
te pfectionē ⁊ uerbo docuerūt: ⁊ facto tenuerūt:
q̄ bona īmobilia ⁊ mobilia hūerunt. Ergo i cōi
hēre īmobilia nō minuit de pfectione euāgelica:
vī. n. mihi absurdū dicere q̄ sāctissimi q̄ lua ꝓpē
perfectionē hñdam relinq̄bāt i ꝓprio: si uidissēt
q̄ hēre in cōi esset detrimētum pfectiōis: q̄ in cōi
cū alīs bona possedissent: sed sicut abdicaue: ūt
i ꝓprio ꝓpter pfectionem: ita abdicassēt i cōi: qō
nullus fecit ante bm̄ franciscum.

Quātum ad terci .§.xv

um articulū ꝑncipalis h⁹ qōnis. Hec est cōclusio:
q̄ hēre i cōi non diminuit de pfectione status pre
latoꝝ: īmo qō est fortius non hēre derogat statui
ꝓlationis: ⁊ ꝙ ꝑñs pfectioni debite illi statui. Hoc
āt faciliter ꝓbatur sic. Illud nō diminuit de pfec
tione status ꝓlationis: qō ipsa ꝓlatio exigit fm̄ suā
rōnem: hoc p̄z: q̄ illud nō repugnat alicui: qō ei
ꝙuenit fm̄ suā rōem. Sed apls i duob⁹ locis scrip
ture. s. ad thimo. iij. Et ad thimo. i. describēs ꝓla
tionē epalem ītер cetera dicit q̄ oz epm̄ eē hospita
lem. Impossibile est āt esse hospitalē: nisi habeat
bona saltim i cōi. Ergo hēre in cōi non diminuit
de pfectione status prelatiōis. Secūdo ꝓbat idē
sic. Illud nō derogat pfectioni statui ōbite: ad qō
obligatur rōe status sui. Sed ꝓlatus obligat rōe
status ad pascendum gregē: non solū uerbo ⁊ exē
plo: sed ēt tp̄ali subsidio: qō fieri non posset: si ali
qua bona eccl'ie non hēret: quoꝝ prelatus dispē
sator esset. Et iō saluator committēs gregē suum
petro ⁊ successoribus ei⁹: signāter dixit: nō semel
sed ter ei. Pasce oues meas uel agnos meos. Jo.
ulti. ad innuēdū q̄ prelat⁹ oz subditos pascē vbo
⁊ exemplo ⁊ tp̄ali subsidio. Tertio sic. Hēre illa
ꝓ quibus defendēdis prelatus mortem patiēs me
retur ascribi cathalago scōrum: non diminuit de
statu pfectiōis: hoc q̄ p̄z de sc: q̄ non ascribitur i
numero scōrum nisi ꝓpter opera pfectionis: sed
prelatus mortē patiēs ꝓ defensiōe facultatū eccl'ie
meruit ascribi cathalago scōrum: ut p̄z de sancto
Thoma cātuariensi archiepo. Ergo hēre bona i
mobilia non diminuit de statu pfectiōis prelato
rum. Soluit exinde multa argumēta fca in cō
trariū. Sed solum vnū pono: i quo aduersarij
ueritatis multū se fundāt. Et est tale: q̄ xp̄s fecit
cōdescendēdo infirmis diminuit de pfectione: p̄z
hoc: q̄ aliter xp̄s nō supplesset personā ifirmoꝝ i
hoc. Sed xp̄s i hñdo loculos seu aliqua i cōi: ges
sit personā ifirmoꝝ: qō p̄z ex decretali nicolai q̄r
ti. Exīt qui seminat. Et. b. Aug. super illud ꝓdu
cens fenū iumētis. Et in li. de ope monachoꝝ di
cit. Dñs nr̄ iesus xp̄s more sue mie ifirmioribus ꝙ
patiens: cū ei possent angeli ministrare: loculos
hēre dignatus ē: g̃ ⁊c. Et cōfirmatur idē auctate
b. Hiero. dicentis. Nudam crucē nudus sequar.
Sed qui hz aliquid non ē nudus. Sed ad hoc rñ
det subtiliter ⁊ optime. Dicit. n. notandū esse tri
plicē ifirmitatē ad ꝓpositū. s. infirmitatē carnis:
ifirmitatē scie: ⁊ ifirmitatem affectionis. Infirmi
tas carnis ē fm quā corpus mortale idiget cibo ⁊
potu vestimēto ⁊ hᵒ. Et isto mō ois hō in hac vi
ta mortali ē ifirmus: donec corpus istud corrupti
bile induerit icorruptionem: de qua infirmitate
aplus ad thi. ait. Modico uino utere ꝓpt̄ stoma
chuz tuū ⁊ frequētes tuas ifirmitates. Et Mat.
xxvi. Sp̄s promptus est: caro āt infirma. Talis
ifirmitas non ē pfectiōis mentis: sed stat cū ōimo
da mentis pfectione i pñti possibili. Hanc xp̄s as
sūpsit: cū defectus corporales accepit. s. famem: si
tim: frigus ⁊ hᵒ. Qz g̃ xp̄s erat uerus deus ⁊ uer⁹
hō: in q̄tum deus hēbant sibi angeli ministrare:
nec loculis indigebat sicut nec cibo uel potu. Sz
i quātum hō fm carnē erat infirmus indigens ci
bo ⁊ alimēto sicut alij homies. ⁊ per ꝑñs indiguit
pecunia ⁊ loculis: quibus mediātibus necessaria
emerētur. Et de ista ifirmitate carnis que stat cū
sūma pfectione mentis pōt intelligi dēm. b. aug.
⁊ decretal'. Exīt. In hoc. n. personam ifirmoꝝ
gessit: ⁊ ifirmis condescendit: q̄ ifirmitatē carnis
assūpsit: ⁊ per ꝑñs necessarijs ad uitam eguit ⁊ lo
culis egere se oñdit. Et certe illa uidetur esse iten
tio beati. Augu. Vult. n. dicere: q̄ ille qui deus
erat: ⁊ dñs omnium: poterat absq̄ quacūq̄ pro
uisione sibi de necessarijs qñcūq̄ ⁊ quocūq̄ tpe
ꝓuidere: cum ei angeli ministrarent: tñ ut eandē
ifirmitatem carnis hñtibus exemplū daret: q̄ nō
erat contra perfectionem: pro carnis infirmitate

suppoꝛtāda: ctibis ⁊ neceſſarijs uti ⁊ loculos hēre iō i hñdo loculos infirmis ꝓdeſcēdit: qꝛ ut dic̄ apl's ad hebꝛe. ij. Lz eſſet deus: decuit per oia fratrib' ſimilari ⁊ p oia miſericoꝛs fieri. Hñdo g̈ loculos geſſit pſonā infirmoꝝ: nō infirmoꝝ infirmitate ſtatus. i. i perfectione: ut iſti arguūt: ſed infirmoꝝ infirmitate carnis. Secūda infirmitas ē ſcie: de qua ait apl's. i. ad coꝛ. vij. Conſcia eoꝝ cū ſit infirma polluitur. Et ad Ro. xv. Infirmū i fide ſuſcipite. Hec infirmitas cōſiſtit i hoc: ꝙ aliquis ex ignoꝛantia uel ex neſciētia credit aliq̄ malum eē: q̄ tñ nō ē: ſicut aliqui tūc tp̄ibus credebāt eſſe pecꝫ come dere imolatū idolis: q̄ de ſe nō eſt: niſi cū fiebat i uenerationē idoli. Et hac infirmitate laboꝛabant: ꝙ reſeruare i craſtinū eēt ꝺ̄ ꝓceptū dñi. Et de iſta ē infirmitate poteſt itelligi dēm: b. Aug. et decre tal' Exūt. ſ. ꝙ dñs cōdeſcēdens uel cōpatiēs infir mis loculos hēre dignatus ē: xp̄s. n. q̄ uenit cura re vulnera nīa: p̄cipue mentis: ne aliq̄ in futurū poſſent ſcādalizari: credētes ꝙ eſſet iperfectionis uel mioꝛis pfectiōis: ſi ſeruos dei uiderēt loculos hēre: ⁊ de illis i cōi uiuere: ipſe loculos hēre uolu it: vt eēt alijs in exemplū: ꝙ abſq̄ quocūq̄ ipedi mento uel diminutiōe perfectiōis: loculi cōes hē ri poterāt ad uite neccitatē non ad ſupfluitatem. Et ꝙ ꝓpter tale exemplū hoc fecerit dñs: dicit. b. Aug. ⁊ hētur. xij. q. i. ſic. Exemplū dñi accipite ꝙ uerſatis i ira. Quare loculos hūit: cui āgeli mini ſtrabāt: niſi q̄ eccl'ia loculos hītura erat. Hoc ēt exp̄ſſius dicit i li. de ſermone dñi i monte. Tertia infirmitas eſt infirmitas affectionis. Et hec duplex. Una q̄ quis ſic infirmat ſm affectū ꝙ a deo auerti tur: q̄ infirmitas ē ad moꝛtē p culpā moꝛtalē. De q̄ apl's ad Ro. v. Cum infirmi eſſem': xp̄s ꝓ nobis moꝛtuus ē. Quia g̈ xp̄s ſciebat aliq̄s futuꝛos in ec cleſia: ꝙ obſtinata malitia dicerēt: ꝙ viris pfectio nē euāgelicā ſeruātib' aliq̄d ſeruare i craſtinum: erat ꝺ̄ dei ꝓceptū: iō xp̄s bis infirmis cōdeſcēdēs vt eos a ſua malitia reuocaret fco ſuo ⁊ exemplo uoluit hēre loculos: ut iā iſti blaſphemi ꝺ̄ eccl'iaz loq̄ nō poſſēt: cū viderent eū loculos hēre. Secū da infirmitas affectionis ē: q̄ aliq̄ non auerſi a deo ꝓ culpā moꝛtalē: tñ detenti circa amoꝛē tp̄alium: ipediūtur a ſeq̄la xp̄i p ſemitā cōſilioꝝ: lz nō exe ant uiā mādatoꝝ: ō qui ꝑ pōt itelligi illud apl'i ad Ro. xv. Debemus nos qui firmiōes ſumus: ibecil litatē infirmoꝝ ſuſtinē. Et i hñdo loculos xp̄s his infirmis condeſcēdit i duobus. Primo qꝛ cū xp̄s loculos hēret nō ad ſupfluitatē: ſed ad ſui ⁊ alio rū neceſſitatē egēdoꝝ: ut. b. Aug. dicit: exēplū de dit talibus infirmis: ne ad tp̄alia afficerēt ad ſuper fluitatē: ſed ſolū ad neceſſitatē ea q̄rerēt. Secūdo qꝛ xp̄s hūit loculos in cōi non in ꝓpꝛio: ut g̈ tali bus infirmis condeſcēdat. Ex his q̄ttuoꝛ modis ex poſitionis ꝓmus vī mihi magis cē de itentiōe. b. Aug. Quocūq̄ āt mō exponat: de ꝓdictis pꝫ: ꝙ xp̄s nō fecit opus ipfectiōis i hñdo loculos: imo vī mihi uerbū ualde blaſphemū dicere: ꝙ xp̄s in aliquo fco ſuo fecit opus ipfectiōis: cui' ois actio nis ē iſtructio. Ad auciatē Jo. de ſequendo xp̄m nudū rñdet p id q̄ ait ipſe. b. Hiero. ad nepotia num. ſ. ꝙ ille nudus xp̄m nudū ſeq̄tur: ⁊ crucem q̄ oia ſua aut paupꝛibus diſtribuēs: aut parētibus relinquēs: aut facultatibus eccl'ie adiungēs: ad fa cultates eccl'ie que ſt̄ bona cōia uiuit ō eis: ⁊ de al taris oblatiōibus ſuſtētatur: ⁊ talē nuditatem ip ſe ſeruauit: quare hēre in cōi aliqua nō diminuit de pfectione pſonali: nec de pfectiōe ſtatus religio ſoꝝ nec prelatoꝝ. Ex ꝓdictis ēt pōt patere erroꝛ fraticellorū: qui hētur i. vij. c. libelli heretical' eo rū: ubi dicūt ꝙ litigare i iudicio diminuit de pfec tione euāgelica. Et qꝛ Jo. xxij. determiauit ꝺ̄ riū: dicūt eū hereticū: qꝛ ut aiūt: contradicit ſcripture ſacre dicēte dño. Qui vult tecū in iudicio conten dere: ⁊ tunicā tuā tollē: dimitte ei ⁊ palliū. Mat. v. Et ſic vī fieri ꝺ̄ doctrinā euāgelicā litigare. Sz deberēt obſtitiſſimi iſti aduertere q̄ ait. b. Aug. i decre. quē libꝝ ſepe allegāt: ⁊ male itelligūt i. c. paratus. xxij. q. i. Dicit. n. ꝙ iſta ꝓcepta ſūt magi itelligēda ſm ꝓparationē animi: ut. ſ. hō patiēter fecit hoc: ⁊ pat' ſic ēt ad maioꝛa ſufferēda: ſi opō teret ꝓ ſalute ſua ⁊ ꝓximoꝝ: q̄ ſm opus q̄ in op to fit: nō g̈ diminuit de pfectione pſonali nec de p fectiōe ſtat' litigare i iudicio: cū moleſtia pro iure ſuo tuēdo ſiue eccl'ie ſiue monaſterij. Nec obſtat q̄ ait apl's. i. Coꝛ. vi. Si iudicia hētis it' uos: oīno delictū ē i uobis: q̄ illi heretici inducūt: qꝛ ut dic̄ glo. loq̄tur cū q̄s ꝺ̄ iuſtitiā litigat: uel non debito mō: qꝛ cū mēdacijs ⁊ iurijs uerboꝝ: vel cū apud ifideles iudices: vt ibi ſubdit. Bñ g̈ determiauit Jo. xxij. nec ꝺ̄ dicit hoc ſcripture: ſed fl'o eā exponūt.

Septimus arti .§.XVI

culus declarādus ē. Utrū xp̄s ⁊ apl'i hūerit aliq̄d in cōi. Et iſta ē ꝓncipalis q̄ō i mā iſta. Sz declara tio ei' depēdet ex ō̄clarationē p̄cedētiū dubioꝝ. et ꝙ hūerit pꝫ: qꝛ dī Jo. xiij. ꝙ diſcipuli ei' iuerāt i ci uitatē ad emenduz cibos. Emptio āt fit pecunia Ergo peccuniā habebāt. Nō in ꝓpꝛio: g̈ in ꝓmu ni. Itē Jo. xiij. ⁊. xij. dī ꝙ oñs bēat loculoſ q̄s poꝛ tabat iudas. i. ſcarſellā ſeu burſā vbi i varijs locis ei': diuerſe pecnie mittebāt: puta argētee in vna enee i alia ⁊ hmōi. Sz illō q̄ reſeruabat i illis lo culis: ñ videt fuiſſe alter' ꝙ collegij xp̄i ⁊ apl'oꝝ: g̈ habebāt aliqua i ꝓmūi. Pꝛo quoꝝ declaratōe ſciēdū: ꝙ certū ē ꝙ xp̄s ⁊ apl'i bona q̄ habuerūt i vſū vite hūae: ō facto habuerūt. Certū ē eni: q̄ō habuerūt idumēta q̄bus veſtiebāt ⁊ cibos quib' nutriebāt: domū etiā q̄tū ad vſū doꝛmiēdi ⁊ q̄ eſcendi. Nec vnq̄ de hoc aliquis dubitauit. Sed vtꝛ hūerit i talib' rebuſ ſolū nuduz vſuz facti: vel ius ⁊ dominiū in ꝓpꝛio vel i cōmuni: de hoc

fuit aliqñ dubiũ. Sed nunc nulli fas ẽ dubitare: postq̃ Jo. xxij. edidit ⁊ ꝓmulgauit cõstitutionez. Cũ iter nõ nullos: qz ibi determiat: q̃ qui ꝑtinaciter tenet q̃ xp̃s ⁊ apl̃i nõ hũerunt aliqua i cõi: hereticus sit cẽsendus. Hoc ãt nõ põt itelligi q̃tum ad solũ nudum usũ fẽi: sicut aliqui exposuerũt: imo uerius corrũpere uoluerunt: qõ pz: qz dñs papa Jo. illud qõ uiri scolastici i dubiũ reuocabãt: voluit declarare: vt pz ex ipso ꝓncipio cõstitutionis: ubi dr. Cũ inter nõ nullos uiros scholasticos sepe cõtigat i dubium reuocari. Sz q̃ uiros scholasticos nunq̃ fuit in dubiũ reuocatũ: q̃n xp̃us et apl̃i hũerũt usũ facti i aliquibus reb⁹ necessarijs ad uitã. Sed bñ fuit in dubiũ reuocatũ: utrum i illis rebus hũerint ius ⁊ dñium in ꝓprio uel in cõi. Cũ g̃ papa declarauerit q̃ deinceps asserere. q̃ non hũerunt: hereticũ sit cẽsenduz: sequitur q̃ nõ de usu solũ: sed de iure ⁊ dñio itellexit. Secundo sciendũ q̃ cũ declaratum sit supra i tertio dubio q̃ ipossibile ẽ hẽre usũ licitum ⁊ iustũ alicui⁹ rei sine iure utendi illa re: ⁊ oẽs cõcedunt: q̃ xp̃us ⁊ apl̃i hũerunt usũ aliquarũ rerũ: sequitur de necessitate q̃ i illis rebus hũerũt ius utendi: nisi q̃s diceret q̃ hũerunt sẽper usũ nõ iustũ: qõ blasphemum ẽ dicere. Seq̃tur g̃ q̃ xp̃s ⁊ apl̃i non potuerũt hẽre usũ facti denudatũ iure utendi. Tertio sciendũ q̃ cũ declaratũ sit supra i q̃rto dubio: q̃ i rebus q̃ usu cõsumũtur nõ possit separari usus licitus a iure i re: ⁊ non solũ i usu rei: ⁊ claruz sit q̃ xp̃s ⁊ apl̃i aliquas res usu cõsũpserũt: ut panez ⁊ vinũ quẽ comedebãt ⁊ bibebãt: sequitur q̃ in talibus rebus ius ⁊ dñium hẽbant: nõ usũ fẽi denudatũ ẽt iure in re. Quarto sciendũ: q̃ cũ usus sit i sexto dubio: q̃ hẽre i cõi i rebus necessarijs ad uitã nõ diminuit de pfectiõe psonali: nec de pfectõe status religiosoz uł platorũ: sed̃ q̃ xp̃s ⁊ apl̃i qz sũmam paupratẽ uel sũmã pfectionẽ tenuerũt: q̃ ꝓp̃ hoc nõ ꝓbatur: q̃ nõ hũerit aliqua i cõi. In ista g̃ qõne aut q̃rit de xp̃o seorsum: aut de xp̃o ⁊ apl̃is sil̃: aut de apl̃is tm̃: vt p⁹ ascẽsionẽ xp̃i. Si de xp̃o seorsũ cũ in xp̃o sint due nate: diuina piter et hũana: dubiũ nõ ẽ q̃ de nã diuina locũ nõ hz qõ ista. Sic. n: xp̃s fz oẽs hz vł̃issime ⁊ ꝓpł̃issime dñium oium nãrum fm illud ps. xxij. Dñi ẽ terra et plenitudo ei⁹ ⁊c. Et hester. xiij. Dñs oium tu es: i telligẽda est g̃ qõ de xp̃o fm hũanã nãz. Secũdo nõndũ: q̃ dñiuz hẽri de aliq̃ re põt itelligi dupl̃r: qz aut ifusũ aut acq̃sitũ: sic̃ dicim⁹ de scia infusa uł acq̃sita circa aliquã ꝯclusionẽ. et itez dñiũ põt acq̃ri i aliq̃ re dupl̃r: qz uł ex fco ꝓprio sic̃ miles acq̃rit ex fco ꝓpo. s. sui labor: dñiũ i stipẽdio: uł ex alieno dono sic̃ acq̃rit paup dñiũ in elemosyna sibi liberalit̃ data his ꝑsuppositi pono rñdẽdo ad qõnẽ sex cõclusiões. Prima ẽ: q̃ xp̃s ab istanti sue cõceptionis hũit dñium oium rerũ. Secũda cõclusio q̃ xp̃s ex fco ꝓprio hũit dñiũ acquisitũ aliq̃z rez. Tertia cõclusio q̃ hũit dñium aliquaz rez ex dono alioz. Quarta cõclusio q̃ apl̃i p⁹ emissi onẽ uoti de pauptate nõ hũerũt i ꝓprio dñiũ aliquarũ rez. Quitã q̃ xp̃s ⁊ apl̃i hũerũt dñiũ aliquarũ rerũ i cõi. Sexta cõclusio ẽ: q̃ apl̃i p⁹ ascẽsionẽ hũerũt dñium aliquarum rerũ i cõi.

Prima conclu. §. XVII.

sio ꝓbatur sic. s. q̃ xp̃s ab initio cõceptionis hũit dñium oium rerũ: bñs ius bñdi aliquã rẽ ⁊ utendi iure ꝓprio ꝓ libito uolũtatis ⁊ alienãdi eã: hz dñium i illa re: hoc pz ex declaratiõe tertij dubij supra. Sed xp̃s ab initio sue cõceptionis hũit tale ius i oibus rebus creatis: g̃ ⁊c. Probatio minoris pz ꝑ id qõ hẽtur ad hebre. ij. ⁊ sumitur de ps viij. Minuisti eũ paulominus ab ãgelis ⁊c. Oia subiecisti sub pedibus eius. In eo. n. adit apl̃us: q̃ ei subiecit oia nihil dimisit nõ subiectum. Qõ exponens glo. c. iij. ait. Ecce ꝓias xp̃i oñditur: ut. n. a dñi ope nihil excipit: ita nec a xp̃i ꝓate. Attẽde q̃ nõ simpl̃r ait sup oia opa: sed addidit manuuz tuarũ. s. sup digniora ẽt opa. i. angelos ⁊ hoies: q̃ ꝑ excellẽtia dicũtur opa manuũ dñi. Et nõ soluz cõstitutus sup opa ut dignio: sed ẽt oia subiecisti sub pedibus eius. i. ꝓati eius ⁊ dñio: posset. ñ. eẽ supioz: ⁊ nõ dñari oib⁹. Sed dicit. Subiecisti oia nihil dimisit nõ subiectum dñio eius. Ex q̃ auctoritate hẽtur q̃ loquit̃ de xp̃o fm nãm hũanã: fm quã minoratus ẽ paulominus ab angelis. Et loq̃tur ō subiectione nõ solũ minus digna ad dignio rẽ: sed de subiectione q̃ est subditi ad hñtez dñiũ super ipsũ. Probatur idẽ ꝑ glo. super illud hñs scriptũ in uestimẽto suo ⁊ i femore. Rex regum ⁊ dñs dñantiũ. Apo. xix. ubi glo. iterlineatis. In uestimento. i. i hũanitate. In femore ut ōmõstraret se de uera ꝓgenie patrum ꝓcessisse. Rex regũ. i. scorsum q̃ se ⁊ alios uirtutibus regunt: ⁊ dñs dñantium. i. eoz qui dñiuz exercẽt sup subditos. Tertio ꝓbatur idẽ per illud qõ hẽtur Mat. vlti. qõ dixit xp̃s resuscitatus apparẽs discipulis. Data est mihi ois pias i celo ⁊ i terra. Ubi glo de coeterna patris diuinitate. s. ⁊ de assũpta dicit hũanitate: i qua minor angelis. Et ẽ glo. rabani. Idẽ remigius. Et hoc sciendum q̃ anteq̃ dñs surrexisset: nouerant angeli se subditos homini xp̃o. Uolens ergo xp̃s ẽt hoibus notum fieri: q̃ data esset sibi ois potestas i celo ⁊ terra: misit predicatores in mũdum uniuersum: qui hoc cũctis predicarẽt. Ad idem ẽt. b. Aug. p̃s. ix. Donauit deus xp̃o secundũ hoiem fm carnem resurgenti: ut in nomine iesu omne genu flectatur celestium terrestriuz ⁊ infernoz. i. imperio eius oẽs fateanẽ subiici angeli hoies ⁊ demones: ⁊ subdit. Eo q̃ erat fil⁹ dauid: factus est dñs dauid. Non obstat q̃ xp̃us post resurrectionem dixit sibi datam potestatem hãc. Nõ. n. tũc primo sibi fuit data sed a principio

cōceptionis:ut dictum ē. Sed ī resurrectione fuit data manifestatio talī iā facte collatiōis pñtī. Uñ exponūt doctores cōiē.b. Aug. ꝛ magī īnia. i.iij. Data ē mihi.i. māifestata eē iā data: Dī.n.aliq̄n aliq̄d fieri:q̄n inotescit fm. Secūdo idē probatur sic. Illud qō fuit cōicatū uiatori nec repugnat fini icarnatiōis:nec iportat iperfectionē:sed magī dignitatē ꝛ pfectionē debuit cōicari xp̄o ꝑz hūanā nām:qō nō repugnat fini icarnatiōis:pro tanto dī:q; lz imortalitatis q̄ potuit non mori fuerit cōicatum ade:nec dicat imperfectionem sed perfectionem:tñ quia in xp̄o repugnasset fini incarnationis:q̄m ad hoc incarnatus est:ut ꝓ hōibus moriretur:ꝛ moriēdo redimeret:ꝛ iō tale donum non sibi debuit cōicari. Sed ubi ista tria cōcurrunt.ſ.q̄ non importet perfectionem: secūdo q̄ importet dignitatē:tertio q̄ nō repugnet fini incarnatiōis:magis debuit cōicari hōi xp̄o q̄ cuicū q̄ alteri. Sed dominium omnium istorum inferiorū cōicatum fuit ade in statu innocētie:ut ꝑz per illud Gene.iij. Dominamini piscibus maris: volatilibus celi ꝛ bestijs terre. Ergo tale donum cū nō dicat iperfectionē sed perfectionē:nec repugnat fini icarnatiōis:debuit xp̄o cōicari fm hūanam naturaz. Tertio idem probatur sic: xp̄o ab instāti sue conceptionis cōicata fuit scia omniuz: ergo ꝛ cōicari sibi debuit potentia dominij oiuz rerum. Antecedens patet secundum omnes sanctos: saltim de his que nouit deus scia uisionis: cōsequētia est clara:q; simile uidetur q̄tū ad xp̄z de scia ꝛ potentia respectu horum inferiorum: ergo ꝛē. Sed contra predictam conclusionē arguit Primo sic. Qō importat iperfectionē:nō debuit cōicari xp̄o fm hūanam naturam. Sed hēre dñium i ꝓprio iportat imperfectionem:ut oñsum ē: q; ad perfectionem pertinet renunciare rebus in proprio. Ergo tale dñium ñ debuit xp̄o cōicari. ꝓbāguit sic:frustra ē potētia q̄ ñ reducit ad actū. Sz dñiū tpaliū q̄rit pp usū:xp̄s āt ñ ē usus dñio temporaliū:ḡ frustra sibi fuisz collatū tle dñiuz. Sed deus ꝛ natura nihil frustra faciunt:ut dicit phs in li. de celo ꝛ mundo. Tertio arguit sic: xp̄s pōt considerari uel ut caput ecclesie:vel ut persona singularis. Sed de ipo loquimur nunc ut persona singularis. Et fm hoc non habuit dominiū ergo ꝛē. Sed his non obstantibus firma ꝛ uera manet conclusio prima.ſ.q̄ habuit dominiuz rerum sibi a deo infusum seu collatum. Et ad argumentū primum rñdetur:q̄ licet renūciare dominio rerum in proprio sit instrumētum accommodum ad perfectionem:tñ hoc est illis i quibus hēre dñium talium rerū ē natum inducere amorez recuruum ad tpalia uel nimiam solicitudinem ꝛ elationē. Sed in quibus habere dominium in ꝓprio non est natum inducere talia:in his habere dominium nō derogat perfectioni. Alioquin de us cū hēat dñium oium:hoc diceret i eo iperfectionē:qō ē absurdū. Mō xp̄s ab initio sue cōceptionis fuit cōprehēsor fm aiam:lz uiator ꝑz corp̄. Et iō possidere quātacūq̄ tpalia:nō poterāt i eo iducē amorē recuruū:uel distrahi ꝓ hec ab his q̄ sūt dei. Sciēdū igit q̄ xp̄s i mūdū ueniens paupertatē assūpsit:non in bene uiuendi subsidium: qa non egebat:cū ipeccabilis esset:sed soluz in imitationis exemplum:propter nos qui nati sumus in ordinate affici ad tpalia ꝛ solicitari et eleuari i superbiam ex eis. Et quia exemplum magis ostēditur in usu q̄ in dominio: ideo christus quantum ad usum paupertatem perfectioni conuenientissimam ostendit:licet quantum ad dñiū esset dñs oium. Ad secandū rñdetur:q̄ potentia non ē frustra:q̄n ex ea non reducitur in actum:sicut in homine qui uotum castitatis emisit:potētia generādi non est frustra. Sicut etiam in deo: qui potest de homine facere uitulū:non est illa potentia frustra licet nunq̄ reducatur ad actum. Quia ergo xp̄s uenit ad danduz nobis perfectiōis exemplū: iō cū exemplū maxime ex usu oñdatur:noluit dominio tali infuso uti. Et iō non sequitur:q̄ in eo frustra fuerit tale dominium. Et tamen forte aliq̄n usus fuit tali dominio:ꝛ cum dixit Mat.xxi. Ite in castellum:soluite asinum ꝛē. Dñs his op̄z. Ad tertium dicendum:q̄ ista propositio xp̄s in q̄tum caput ecclesie.habuit dñium oium rex: est propositio reduplicata affirmatiua. Et ideo lz inferre simplr. Ergo xp̄s habuit dominiuz omnium rerū:diffuse āt tractat de propositiōe reduplicata:sed omitto:ꝛ subdit. Ista simplr est cōcedenda:xp̄s rōne humane nature hz dñium oium rerum. Unde si ista esset uera:que tñ est falsa: ut infra uidebitur:xp̄s in q̄tum ,gessit personā pfectorum non hūit aliquid in ,ꝓprio uel in cōi:tñ ex quo conceditur ista:xp̄s ut gessit psonā ifirmoꝝ aliquid in cōi hūit:non dz ꝓcedi simplr:ergo xp̄s non habuit aliquid in proprio uel in communi: immo magis sua opposita.ſ.xp̄s simplr habuit aliquid in proprio uel communi. Sciendum tñ ꝑz b. Tho. in. iij. parte.q. viij.q̄ eadez est gratia xp̄i in quantum caput ecclesie:ꝛ in quantum persōa singularis. Unde non solum in q̄tum ē caput ecclesie hz dñium oium rōnabiliū ꝛ irrōnabiliū: sed ēt in q̄tum persona singularis. Et sic ꝑz ꝑma conclusio. Ex predictis patet falsissimum esse qō dicunt isti fraticelli in quodā suo libello q̄ incipit unuersis.ſ. in primo ca.q̄ xp̄s in quātum homo nō hūit dñium oium tpaliuz:nec fuit uerus rex. Sed in quātum deus ꝛ in q̄tum hō hūit dñium spuale ecclesie non tpale. Et q; Jo. determinauit ꝓrium prout est ueritas.ſ.q̄ ēt i q̄tū hō hz dñiuz oium:quod ,ꝓbatum est:et fuit uerus rex:dicunt esse hereticum:quia determinauit contra ueritatem scripture dicentis Jo.xix. Regnum meum

nō est de hoc mūdo. Et.b. Aug. i sermōe ō ephia q̄ xp̄s non uenerat ut terrenum regnū ꝓciperet: sed ut celeste donaret ꝛ silia. Ad que rndetur: q̄ xp̄s ut dictū est supra: ꝛ si dñiuz hūit non tamen usus est eo: qz nō uixit ut rex: sed ut pauper ꝓpter exemplū nostrū: ut induceret ad uitādū honores ꝛ h⁹. Et sic regnū suū non fuit de hoc mūdo: ḋa nō mō mūdani usus. Sz q̄ rex fuerit ipse: ait pilato. Tu dicis qz rex suz ego. Et zacha. ix. Ecce rex tu⁹ uēit tibi. Et i p̄s. ij. Ecce ꝓstitu⁹ suz rex ab eo. Ipsi ḡ sūt heretici: q̄ ptinaciť ipugnāt hāc vitatē. In ij. cā. illi⁹ pestiferi libelli dicūt: q̄ nō hūit dñium oiūz i q̄tū hō. Sz oñsū ē hoc esse fl̄z: qz utiq̄ hūit: ꝛ si nō sit usus: qz ñ ut dñs: sz ut paup vixit.

Secunda con .§.XVIII.

clusio p̄ncipalis ē: q̄ xp̄s ex ꝓpr̄io fco hūit dñium acq̄sitū quarūdā rex. et hoc sic ꝓbať. Suppono q̄ dñs redimēs aliquē de manu hostis acq̄rit sibi dñium i illo sicī suo: ꝛ i bōis eius sicī i bōis seruī. Sicut ꝓbať extra de iudeis. c. i. ꝛ vl. ꝛ di. lūj. ex ātiq̄s ꝛ. c. frequēs ꝛ. xij. q. ij. cū redēptō. Hoc supposito sic arguit. Nō ma⁹ acq̄rit redimēs aliquē hoiem a mōte corpois i eū: ꝛ i bōa ei⁹ q̄ redimēs eū a morte corpis ꝛ aie sit. Sz xp̄s passiōe sua redēmit gen⁹ hūanū a morte corpis ꝛ aie fz illud. i. ad Cor. vi. Empti estis p̄cio magno ꝛc̄. ꝛ apo. v. Redemisti nos deo i sāguie tuo: ꝛ i alīs locis scriptura. Ergo ex ꝓpo fco xp̄s acq̄siuit sibi dñiuz supra totū gen⁹ hūanū sicī i seruos ꝛ i oibus bōis eoꝝ. sicut i bōis seruoꝝ. Secūdo ꝓbať sic. Acq̄rēs ō cō digno ius aliq̄s iudicādi: acq̄rit dñiū aliq̄ō sī cos: hoc p̄z p aplm ad Ro. xiij. Tu q̄ es q̄ iudicas alienū seruū: suo. n. dño stat aut cadit. Sz xp̄us fm hūanā nāz ex ꝓpo fco acq̄siuit sibi ius iudicādi uiuos ꝛ mortuos: sic̄ appet i plurib⁹ locis scripture: ipse. n. cōstitu⁹ ē a deo iudex uiuoꝝ ꝛ mortuoruz. Act. x. Et.b. Tho. ōduc i. ij. pte ḡ ꝛc̄. Sz ꝯ: qz q̄ō ē alicui⁹: nō p̄t sibi acq̄rere: qz q̄ō acquisitū e: nō restat ulteri⁹ acquirēdū: sz xp̄s ab ist̄ati sue cōceptiōis hūit dñiū oium: vt oñsū ē i p̄cedēti ꝯclusiōe: ḡ ex ꝓpo fco nō hūit dñium acq̄sitū. Rndet q̄ hēre aliquā rē ꝓtigit diuersis mōis. Nā p̄t ḋs hēre dñium i aliq̄ re directū uel utile: sicut ēt p̄t hēre ius i aliq̄ re uel rōne successiōis uel rōne donatiōis uel ēptiōis ꝛ h⁹. Uñ nō repugnat i eadē re hēri diuersa iura fm mōs alteri⁹ ꝛ alteri⁹ rōis. Mō dñium insusū ꝛ dñiū acquisitū nō sī eiusdē rōis: sz alteri⁹ ꝛ alteri⁹. Et iō nō repugnat: q̄ xp̄s respectu eiusdē rei hūerit dñium ifusū ꝛ dñiuz acquisitū. Et hoc satis p̄z i silī. Nā xp̄s ab ist̄ati sue cōceptiōis hūit sciam infusā oium: ꝛ tñ postea hūit ea rūdē rex sciam acq̄sitā: ut p̄z Luc. ij. Jesus ꝓficiebat etate sapia ꝛ gīa apud deū ꝛ hoies. Ex q̄ p̄t sic argui. Nō magis repugnāt dñiū infusū ꝛ dñiū acq̄sitū respectu eiusdē rei: q̄ scia infusa ꝛ scia acquisita. Sz nō obstāte scia ifusa quā hūit de oib⁹ ab ist̄ati sue cōceptiōis: hūit de eis ēt sciaz acq̄sitā: ḡ nō obstāte dñio rerū ifuso potuit hēre ēt dñium acquisitū de eisdē reb⁹: ut duplici iure sit dñus. ifuso ꝛ acq̄sito. Qō ḡ dcz ē i ar. q̄ ē hitū ñ p̄t acq̄ri. Rndetur ver̄ ē eodē mō q̄ ē hitū: sz hitum uno mō p̄t hēri uel acquiri ꝛ alio mō. Sic ꝛ q̄ō scitū ē i uno mō sciri p̄t ꝛ alio mō. Ex his p̄z falsitas tertij capli illi⁹ libelli hēretici: i q̄ dicūt ꝓclusiue: q̄ xp̄s i ꝓcessu tp̄is ñ acq̄siuit sibi dñiū i spali aliq̄z rerū. Et ꝯriū dicūt ee hēsum: qz ꝺdicit scripture dicēti. Nisi ḋs renūciauerit oibus q̄ possidet nō p̄t esse meus discipulus. Lu. xiij. Fecit āt xp̄us q̄ docuit. Sz declaratū ē q̄ūo aliq̄ sibi acq̄siuit. Et auctas iducta quā male intelligūt nō obstat. Nā renūtiauit xp̄s pfectissime oibus plus ceteris q̄tum ad affectū: in qua cōsistit pfectio essētialit. Quo āt ad affectū renūciauit: ēt quo ad effectuz i ꝓpr̄io oibus ēt oibus mobilib⁹: qz oia hūit cōia cū aplis. Jn cōi āt nō renūciauit ipse nec apli mobilibus: sed imobilibus: nec p hoc diminuitur de pfectiōe: nec augēť: si renūciassz i cōi ēt imobilib⁹.

Tertia cōclusio .§.XIX.

ē: q̄ xp̄s hūit dñium acquisitū aliq̄rū rerū ex dono alteri⁹. Et hoc ꝓbatur sic. Cui datū ē aliquid ꝑ intēdentē transferre dñium illius rei i illū: ꝛ nihil sibi retinentē de dñio illius rei: ꝛ ille cui data ē res: sit capax dñij: statim hz illius rei dñiuz. Quero. n. cuius erit illa res. Certū ē q̄ non dātis: qz ille nihil sibi retinet in re: sed trāsfert eā: ꝛ trāsferre intēdit. Nec alicuius alterius q̄ eius cui datur: cū dās in aliū q̄ in eū cui dat: transferre nō intēdat. Nec talis res uagatur icerta: qz tunc occupāti cōcederetur: Ergo res q̄tum ad dñium est eius cui data ē. Jtē ad hoc q̄ res trāsferatur i dñium alterius: nō vī requiri nisi trāslatio cum intētione ex pte dātis: ꝛ capacitas ex parte recipiēis: ubi ista duo cōcurrūt: dñium trāsfertur in recipientē. Sz p̄z Mat. ij. q̄ magi uenientes ab oriēte obtulerūt xp̄o munera: aurū: thus ꝛ mirrā: ꝛ clarū ē q̄ i ipsū transferre intēdebant dñiuz. Unde text⁹ dicit. Procidētes adorauerūt eū: ꝛ aptis thesauris suis obtulerūt ei munera ꝛc̄. Ergo itenderūt trāsferre dñium in eū taliū muner̄. Jtē xp̄s erat capax tal⁹ dñij. Si. n. hoc non esset. Aut hoc erat rōne uoti emissi: sed hoc dici non p̄t: qz adhuc uotū nō fecerat. Aut rōe diuinitat⁹ vnite hūanitati. Sz nec hoc: qz hūane nature non repugnat rōe unionis ad diuinitatē: dñium hēre rerū imo magis conuenit. Aut qz ante illā oblatiōnē hēbat i illis rebus dñium infusū. Nec hoc dici p̄t: qz ꝛ si hēbat illa rū rerū sicut oium dñium añ infusū: tñ ut oñsū ē i p̄cedēti cōclusiōe: eiusdē rei p̄t hēri diuersa dominia alterius ꝛ alterius rōnis. Aut rōne etatis infantilis: nec hoc dici potest: qz paruulus bene ē

capax dñi: imo uere ē dñs: lz usq; ad tps statutū a iure sit sub tutoribus ⁊ curatoribꝫ: vt dicit apls ad Gal. iiij. Capax ḡ erat illius dñi. Et sic pz conclusio uera: q̄ habuit i illis rebus dñium acquisitū ex dono alterius. Et si dicatur q̄ Joseph erat pater adoptiuus xpi. Sed peculiū non castrēse: sed aduēticiū acquisitū filio: acquirit pri adoptiuo. Et sic vi q̄ non xps: sed Joseph habuerit dñium earū rerū donatax. Rñdeo q̄ Joseph non fuit pat adoptiuꝰ: eo mō quo loquūtur iura de patre adoptante ⁊ filio adoptiuo.

Quarta conclu .§.xx.

sio est: q̄ apli postq̄ emiserūt votū paupertatis: qđ Aug. i de ciui. dei dicit eos fecisse: qñ petr' dixit i psona oīum. Ecce nos reliquimus oia: ⁊ secuti sumus te. mat. xix. nihil postea habuerunt i ppo: hec cōclusio sic ꝓbatur faciliꝰ: faciēs ꝫ uotū moraliter peccat: qđ pz ex eo qđ dī in ps. Uouete: et reddite dño deo uota vra. Ubi dicit glo. Uouere ē cōsilij seu libere uolūtatis: sed reddere uotū est necessitatis seu p̄cepti. Et ecce. v. dī. Si qđ uouisti: dño redde. Displicet. n. ei infidelis ⁊ stulta promissio. Infidelis dī non seruata ꝓmissio. Sz apli in hñdo ista tpalia ñ legūtur peccasse mōtaliter: ḡ post uotū emissū nō habuerunt aliquid in ppio. Nā si habuissent: fecissent ꝫ uotū: ⁊ peccassēt mōtaliter. Habere. n. aliqđ i ppio ꝓticulariter ē ꝫ uotuz pauptatis. Abdicauerūt ḡ apli oibus tpalibus in cōi: siue tūc qñ uocati a xpo relictis oibus secuti sūt eū. Siue cū petrus ꝓ oibus dixit. Ecce nos reliq̄mus oia: vt dām ē. Siue qñ xps dixit. Nolite portare aurū ⁊ argentū ⁊c. Mat. x. Et ex his pz falsitas quarti capli illius uenenosi libelli: vbi dicūt Jo. xxij. determinasse: q̄ apli habuerunt in spali non solū in cōi postq̄ fcī sūt apli ꝓprietatem rerū tpalium. Et q̄ nūq̄ abrenūciauerūt eis. Et q̄ xps nūq̄ eis hoc cōsuluit uel mādauit. Nec uotū hꝰ abdicatiōis fecerūt. Mētiūtur istī: qz Jo: hoc non declarauit uel determinauit. Sed istud bñ declarauit: q̄ i rebus usu cōsūptibilibus nō abdicauerunt dñio talium rerū: cū eis dabātur retento nudo usu fcī non iuris: ⁊ in rebus que usu non cōsumūtur statim non potuerūt hēre vsū sine iure utendi: vt i uestibꝰ ⁊ domo ⁊ hꝰ: qz talis eēt usus illicitus. Unde nec vouerūt hoc. s. q̄ in hꝰ hērent nudū usum fcī: denudatuz omni iure utēdi. Nec ēt uouerūt nō hēre aliqđ in cōi: qz habuerunt utiq; s. mobilia: ut pz in loculis Jo. iiij. ⁊ Jo. xiij. falsuz ergo dicunt.

Quinta conclu .§.xxi.

sio ē: q̄ xps ⁊ apli habuerunt aliquid in cōi ꝫtū ad ius ⁊ dñium: Et hec cōclusio sic ꝓbatur primo. Suppono. n. q̄ apli uendebāt ⁊ emebāt aliqua. Et ista suppositio trahitur ex multis locis scripture: ut Jo. iiij. discipuli iuerāt i ciuitatē: vt cibos emerēt. Uñ cū abduxissēt cibos quos emerāt: dixerūt xpo. Rabi manduca. Itē Jo. vi. ubi xps dixit pbilippo. Unde emem' panes: vt māducent hi. et Jo. xiij. dī q̄ quidā putabāt q̄ dixisset. Eme q̄ si nobis necia ad diē festū. Et Act. xx. dicit paulus. Ad ea que mihi opus erāt: ministraueīt manus iste. Ad liam. n. uēdebat ea q̄ opabatur manib': ⁊ ide uiuebat. Hoc supposito arguit sic. Habēs ius licite ⁊ noie ꝓprio ⁊ ꝓ se alienādi aliquaz rē totaliter a se: hz ius i re: non solū i usu rei: hoc pz ex his q̄ fuerit declarata i tertio articulo supra. Nullus. n: pōt alienare aliquā rē totaliē noie proprio ⁊ ꝓ se: nisi q̄ hz ius i illa re: ⁊ ñ solū i usu rei: sed ꝓ uēditionē res totalr trālferī i ementē: ⁊ alienatur ab ipso vēdēte. Apli āt ꝓ se ⁊ noie ꝓpo aliqua uēdiderūt ⁊ emerūt. Ergo i illis rebꝰ nō solū usū imo ēt ius ⁊ dñiū hūerūt: sed ñ i ꝓprio: vt deductū ē i precedēti cōclusiōe: ḡ i cōi. Et cōfirmat hoc: qz cū apli uendebant: aut tranferebat ius et dñium rei uendite in emptorem: aut non. Si nō: ergo emptores non habebant ius ⁊ dominium i illa re: ⁊ sic decipiebantur: quia credebant se habere ius in illa re: ⁊ tamen non habebant. Et sic apli erant deceptores: quod est absurduz dicere. Si āt ius ⁊ dñium transferebatur in emptorē: tē aut apli uendentes transferebant: aut aliquis alius noie eorum: aut deus: aut aliquis alius. Si a postoli: habetur propositum. Nullus. n. pōt trālferre in aliū ius: qđ non hz. Si ergo apli trālferebant ius ⁊ dñium in aliuz: ḡ de necessitate ipsi hēbant ius ⁊ dñium in illa re uendita ab eis: sed nō i ꝓprio: ergo in cōi. Item si transferebatur ius ⁊ dñium per alium nomīe eorū: adhuc hētur ꝓpositum. Nullus. n. pōt transferre dñium alicuꝰ noie alterius: nisi ille cuius nomine trālfertur habeat ius ⁊ dñium eius. Si ergo aliquis transferebat ius ⁊ dñium in alium nomine apostolorum: sequitur q̄ apli hēbant ius ⁊ dñiuz in illa re trālata. Nec pōt dici: q̄ deus transferret: tunc. n. deꝰ aliquid spale fecisset in emptiōibus ⁊ uenditionibus apostolorum: qđ nec experientia demonstrabat: nec ratio nec auctoritas confirmat. Item q̄a deus ius habet equaliter in omnibus rebus. Nec potest dici q̄ aliquis alius transferret: quia nō uidetur: q̄ ille esset aliquis alius a dante apostolis illas res. Non enim alius a dante habebat uł habuerat ius ⁊ dominiuz in illa re. Uel si habuerat desierat habuisse. Nemo enim potest transferre in alium dominium et ius de re in qua nihil habet. Nec potest dici: q̄ ille dans transferret ꝓpt duo. Primo quia etiam apli uendebāt aliqua q̄ non erant eis data: ut illa que operabātur manibus: ⁊ forte illos pisces quos ceperant Luce. v. Et Joan. ultimo. Secūdo qz ille qui dabat apostolis dando intendebat se spoliare ōi dñio quod

habebat i illa re. Itez qui dederat aplis: poterat eē mortuus: ꝛ per ꝓns nihil poterat trāsferre. Sequitur ergo ꝙ apli in rebus quas uēdebāt hēbāt non solū usū: sed ius ꝛ dñium. Et cōsimiliter pōt argui de pecunia: cū de ea emebant eis nccia: ut cibos ꝛ hꝰ. Queri. n. pōt utrū in uendētes aplis necessaria: trāsferebatur illa pecunia data ab aplis. Si non ergo uēdētes eis decipiebātur ab eis: ꝛ sic discurrēdo p alia ut dcm est de rebus uēditis ab aplis. Nec pōt dici ꝙ dñium talis pecunie uel rei uēdite ab aplis: esset alicuius persone solēnis auctoritatis ꝛ officiū: usu penes xpm ꝛ aplos remanēte: sicut hodie ecclarū dñium ꝛ oratoriorꝫ ꝛ uasorū ꝛ ornamentorꝫ sacristie fratrū minorū hodie manent penes papā ꝛ ecclias romanā: usu tm̄ fratribus cōcesso: qz tūc nō erat aliqua persona idonea preter xpm ꝛ aplos i quā trāsferret tale dñiū. Nec pōt dici alicuius alterius. Ergo ius ꝛ dñium illius pecunie qua emebāt sibi necessaria erat collegiū xpi ꝛ aplorum in cōi: sicut ꝛ rerū aliarū que usu cōsumuntur. Posset sic breuiꝫ argui. Potēs exercere licite omnē usū qui natus ē hēri circa rēnoie suo ꝛ ꝙ se hz ius ꝛ dñium i illa re. Sed apli hēbant talem facultatē i rebus quas uēdebant: ꝛ in pecunia qua emebant: ergo hēbant in eis ius ꝛ dñium: vnde sequitur ꝓclusio ꝓncipalis. ſ. ꝙ apli ꝙtum ad ius ꝛ dñium hēbant aliqua in cōi. Sed forte ad istas rōnes rndebitur: ꝙ xps ꝛ apli habuerūt in ōibus talibus rebus oēm usū quem hēret dns rei: non tm̄ hēbant ius ꝛ dñium: ex eo ꝙ xpus ꝛ apli per uotū reddiderant se non capaces cuiuslibet iuris ꝛ dñij in rebus. Et hz ꝓcedens ꝙtū erat in se intēderet trāsferre dñium: tm̄ qz non erāt capaces: nō transferebatur in eis dcm dñium. Sed istud non ualet: qz non est uerū ꝙ apli per uotuz qō fecerūt se non capaces cuiuslibet iuris ꝛ dominij reddiderūt in rebus. Primo quidē: qz uotum cum sit de meliori bono: nō pōt esse de re illicita: sed ut probatum est supra in. ij. arti. usus denudatus iure utēdi est illicitus. Ergo cū apli nccē hūerint uti rebus tpalibus necessarijs ad uitam: sequit ꝙ nō potuerūt uouere se nō esse capaces cuiuscū qz iuris i rebus tpalibus. Secūdo qz cū ius i rebꝰ tpalibus siue ꝙtum ad usū: siue ꝙtuz ad substantiā rei: nihil aliud sit ꝙ ꝓtas licite utendi talibus: sequitur ꝙ si apli vouissent se non posse hēre ius in istis tpalibus: uouissent utiqz se non posse hēre ꝓtatem licite utendi tpalibus: qō est absurdum. Tunc. n. uel facerent contra uotū uel semper illicite uterētur: cum impossibile sit ꝙ aliquis habeat actum licite utendi sine ꝓtate licite vtendi: cum actus egrꝺiatur a potentia: quare pz ꝙ nūꝙ tale uotum emiserunt. Preterea non est uerū: qō illi dicunt. ſ. ꝙ in rebus datis xpō ꝛ aplis eius ius ꝛ dñium remaneret penes dantem: ꝛ tm̄ apli p actum suum emendo ꝛ uendendo transferebāt ius ꝛ dominium in eos quibus uendebāt: seu quibus pecunias dabant cum emebant: quia ut dictuz ē: ꝛ habetur in regula iuris i. vi. Nemo potest plus iuris transferre i aliuz ꝙ sibi competere dignoscatur: vnde si non habebant apostoli ius ꝛ dominium in illis rebus uel pecunia non poterant i alios tranferre: vnde hoc implicat contradictionē. Secundo conclusio ista ꝛ huius articuli. ſ. ꝙ xpus ꝛ apli habuerunt in cōi aliqua quo ad ius ꝛ dñiuz mobilia: probatur sic. Quibus competit iure ordinario ꝛ ex officio seminare spiritualia: ipsis debētur de iure stipendia necessaria ad uitam: ita ꝙ habeāt ius ꝛ potestatem accipiendi necessaria ab eis quibus spiritualia seminant: hoc patet. i. ad Cor. ix. ubi apostolus ait. Si spiritualia uobis seminamus: non est magnum si carnalia uestra metamus. Quis. n. militat suis stipendijs ꝛc̄. Etiam hoc pz ex multis iurib⁹: vt. xij. q. i. §. is ita. Et extra de deci. cum contingat. Sed christo ꝛ apostolis competebat iure ordinario: ꝛ ex officio semiare spiritualia. De christo patet Isa. lxi. Spūs domini super me ꝛc̄. ad euāgelizandū pauperib⁹ misit me. De apostolis ostenditur Mat. x. Euntes docete omnes gentes baptizantes ꝛc̄. Et Mar. ultimo. Predicate euangelium omni creature. Et cum discipulos christus misit ad predicanduz dixit Lu. x. Edentes ꝛ bibentes que apud illos sūt. Dignus est enim operarius mercede sua. Cum ergo christus ꝛ apostoli haberent ex officio seminare spiritualia: habebant ius in recipiendis uite necessarijs. Sed in eis que debentur alicui de iure: habet ius ꝛ dominiuz: ergo ꝛc̄. Qz si quis huic rationi uellet opponere dicendo uidelicet: ꝙ cuz sit duplex debitum iuris ꝛ gratitudinis: apostolis nō ex debito iuris: de quo loquimur: sed ex debito gratitudinis debebātur temporalia necessaria ad uitam. Respondetur primo quidem: quia beatus Augustinus dicit: ꝙ debebantur apostolis illa sicut stipendia militantibus. Sed stipendia huius debentur ex debito iuris. Secundo quia dicit idē beatus Augustinus: ꝙ cū paulus non receptt ista stipendia a chorintijs sibi consocijsq; uictum procurans de labore manuum: recessit a iure suo: ergo talis potestas erat potestas iuris. Tertio quia Crisō. dicit illis fuisse et esse debita: sicut merces mercennarijs. Sed clarū est: ꝙ mercenarius non ex debito gratitudinis: sed iuris debetur merces. Sequitur ergo conclusio principalis: ꝙ christus ꝛ apostoli habuerunt non solum usum nuduz facti: sed ius ꝛ dominium in communi in aliquibus mobilibus. Qz si quis adhuc obijciat: uidelicet ꝙ apostoli sicut et alij prelati haberent ius in huiusmodi ex officio. Tamen ex uoto fecerant se non capaces huiusmodi iuris. Itez cum essent prelati ꝛ religiosi in ꝙtum religiosi nō licebat eis hēre tale ius. Respondetur ꝙ iste rōnes nō ualēt.

Capitulū Quartū.

Primo quidē: qz ē ꝓtra intētionē pauli apli: qui dicebat. i. ad Coz. ix. se hēre hanc pīatem: sed no lebat ea uti: qua tñ pīate alij apli utebantur. Sz si uouissēt se non hituros tale ius seu pīatem: nō potuissent hēre ꝛ utētes ea: sicut faciebat petrus ꝛ alij apli: fecissent ꝓtra uotū suuz: ꝛ mortalr pec cassēt: qō ē sīm. Quātum ad ām rñdetur: q ex q̄ in q̄tum prelati: apli hūerunt ius ꝛ dñium sequi tur q simplr hūerunt dñium: qz ut dām est supza i ꝓpositionibus reduplicatis affirmatiuis qñcun q̄z predicatū conuenit cū subiecto: cū reduplicati one conuenit ei simplr. Sicut si hō in quātuz est aīal: est sēsibilis: sequtur simplr q hō ē sēsibil. Uñ simplr concedendū ē: q apli hūerunt ius ꝛ dñiuz in cōi in huiusmōi. Preterea cum stat' ꝑlatoz uz sit pfectioz statu religiosoz: qō conuenit alicui fz esse suū potissimū: conuenit ei simplr. Tertio cōclusio principalis ꝓbatur sic: xp̄s ꝛ apli hūerūt loculos i quibus pecūia seruabatur: vt pz ex euā gelio i diuersis auctozitatibus supza iductis. Illā g̃ pecuniā aut hēbant ut ꝓpriā: aut ut cōem: non ut ꝓpriā: vt oñsū ē: g̃ ut cōem. Igit aliqua hūerūt i cōi: sz aduersarij vitatis rñdebūt dupl'r. Primo q̄dē qz xp̄s i hñdo loculos gessit psonā infirmoz ū: ut dicit. b. Aug. ꝛ tāgit decre. ex ūt. Scōo qz xp̄us ꝛ apli hūerunt loculos ñ ꝓ se sed ꝓ egenis et pau peribus: quare illam pecuniam non hēbant ut ꝓ priā: nec ut cōem. Sed iste rōnes non ualent. Et prima quidē: qz ut dictum est in. vi. arti. xp̄s i hñ do loculos q gessisse dicatur personam infirmo rū: non sic est intelligendū q egerit aliquod opus iperfectum: cum fuerit in omnibus actibus suis exemplar totius perfectiōis: perfectis ꝛ imperfec tis: nec q illud qō egit. s. habendo in cōi aliqua p tineat ad statum imperfectoruz: ut exponunt isti heretici. Sed cum multiplr infirmitas dicatur i scriptura: de qua infirmitate intelligatur supza in. vi. arti. declaratum est: ꝛ principaliter q dām aug. intelligitur de infirmitate carnis: qua uidelz subiecti sumus fami: siti: ꝛ indigentijs multis: qui bus ꝛ xp̄s subditus fuit: ꝛ non infirmitate iperfec tionis uite: cum nō sit status minus perfectus: hē re aliqua in cōi quantum ad ius ꝛ dñium: q̄ non ea hēre quantum ad dominium sed tñ ad vsuz: ut oratoria domus: uasa: paramēta: prout habēt minoꝛes. s. tantum ad usum. Nam usu consump tibilia ut panis ꝛ uinuz ꝛ huiusmodi habent mi noꝛes sicut ꝛ usum in his que eis dātur: sed ius ꝛ dñium: ꝛ idē de pecunia data xp̄o ꝛ aplis. Qz aūt xp̄s in habendo loculos nō fecit opus iperfectio nis: ut isti heretici exponūt. i. pertinens ad perfec tionē eoz ū: qui loculos hñt in cōi: pōt multiplicit suaderi. Primo quidem: qz dicit. b. Aug. xij. q. i. Hēbat dñs loculos a fidelibus oblata conseruās ꝛ suoꝛ necessitatibus ꝛ alijs indigentibus tribue bat. Tuc primū ecclīastice pecunie forma est insti tuta ꝛc. Si g̃ ex hoc q xp̄s habuit loculos: est tra dita forma ecclīastici pecunie habende: g̃ xp̄us ex hoc non fecit opus imperfectionis. Ablit. n. q a sponsa sua imaculata speciosa formata ꝛ unita: se xp̄s imitandum uoluerit in hoc quod est imp fectionis. Preterea tota ecclesia primitiua ñ erat imperfecta: ꝛ tamen ipsa maxime secuta ē formā loculoꝛ christi: oblata a fidelib' conseruās: ut pz Act. iij. Preterea si loculos habere esset forma q̄ ad imperfectos: ꝛ nō quo ad perfectos: paulus p fectissimus ꝛ pfectiōis xp̄i imitatoz: hāc formā in se ñ suscepisset: nec ad hāc formā aliqs maxie pfe ctos iduxisset. Sz paulus gaudēt i se oblata a fide libus suscepit: ꝛ ꝓ suis ꝛ suoꝛ uccitatibus fuauit ut pz. ij. ad Coz. ij. Et fecit fieri collectas: vt mitte rētur hierosolimā. Preterea inter opera perfecti prelati ꝛ ad perfectionē eius ptinētia est: q subdi tis ꝛ filijs spualibus puideat: non solū spualia sz ꝛ tpalia egētibus: put pōt exemplo xp̄i: qui ēbas ꝛ uerbo pascebat ꝛ cozpozali cibo: ut pz ō panib' multiplicatis. Jo. vi. ꝛ Maz. viij. Sed constat q non posset tpalia ministrare prelati: nisi haberēt aliqua saltē in cōi. Ergo nec prelati: nec xp̄s fecit opus iperfectionis hñdo loculos. Preterea dicet q tota eccl'ia ceciderit a pfectione xp̄i ꝛ aplorum excepto ordine minoꝛ: ꝛ q dñs papa ꝛ ceteri pre lati eccl'ie ꝛ religiosi in hñdo bona ecclesie in cōi: imitentur xp̄m: in quātum fecit opus imperfecti onis: ꝛ q nulli sancti anteq̄ fuerit. b. frācisc⁹ in hoc q fuit perfectionis fuerit xp̄s imitat': vī irre uerēter dictum. Itē q secūdo dicunt xp̄z hūil se loculos cum apl'is non pro se sed ꝓ indigētib': manifeste contradicit textui euāgelij. Jo. xiij. ubi dicit euangelista: q cū dñs iesus dixisset iude. Qō facis: fac citius: subdit q nemo intellexit ad quid illā dixerit: sed credebant q diceret' q emeret que eis opus erant ad diē festum: aut ut egenis aliq̄d daret: Et quibus uerbis oz q ad duo deseruiebāt loculi. i. contenta pecunia in eis: uidelz ut prouiō ret xp̄i ꝛ aplorum necessitatibus: ꝛ ad subuenien dum pauperibus. Et hoc dicit. b. Aug. in illo ca. Hēbat supza allegato. Preterea unde fuit accep ta illa pecunia qua emerent cibos edendos. Joā. iij. Nisi de loculis eoz um. Ergo non soluz ꝓ pau peribus: sz ēt suis necessitatib' tenebāt loculos: ꝛ pecunias expendebant. Preīea modus hñdi cōia i eccl'ia descēdit sic a forma exēplari a mō hñdi lo culos xp̄i ꝛ aplorum sicut dic. b. Aug. xij. q. i. Exē plū dñi accipite cōuersātis in terra. Quare locu los hēbat: cui angeli ministrabāt: nisi qz eccl'ia lo culos hītura erat. Quare furē admisit nisi qz ec clesia cū fures patitur tolleret: hec ille: glo. tollēt scilicet cum sūt occulti. Nam cū manifestātur: de bent puniri. Probatur cōclusio eadē. iij. sic. Si xp̄s cū aplis hūisset in loculis nudū usum facti: ut isti heretici dicūt: non ēt ius ꝛ dominiuz: sicut

euãgeliste dicũt de bonis imobilib⁹: ut domib⁹ et agris que nõ hũit nisi quo ad usũ fĉi: filius hois ñ hz ubi suũ caput recliner: ita ⁊ dixisset de loculis: filius hois non hz loculos. Sed hoc non dixit de loculis: ergo ⁊c. Ex his pz error. v. capli illi⁹ pfidi libelli i quo dicũt: q Jo. xxij. determiauit: q xps non dedit aliã rl'am uiuendi apl'is q̃ alijs quibus cũq; fidelibus: sed mẽtiũtur q; nõ hoc dicit Joã. xxij. Nã laici nõ tenẽtur ꝓpꝛijs abrenũtiare: qõ xps apl'is. s. uiuere i cõi absq; ꝓpꝛietate i particulari: qõ tñ lz laicis: pz ẽt error. c. vi. eiusdẽ libelli: vbi dicũt q apli non abdicauerũt: sed hũerũt fm Jo. xxij. licite ⁊ hẽre potuerũt ẽt immobilia ut agros ⁊ huiusmõi in cõi.. Etiã hoc dicũt Jo. xxij. determiasse: sed mẽtiũtur. Nõ. n. dĩ q xps ⁊ apli hũerunt imobilia i cõi: sed mobilia ut pecuniam eis datã ⁊ huiusmõi: sed bñ dĩ q ẽt si hũissent imobilia: vt postea hũerunt prelati ⁊ aliqui religiosi in cõi: hoc non diminuisset eis nec alijs de perfectione essẽtiali eorũ: nec de pfectione statꝰ eorꝝ.

Sexta conclu .§. XXII.

sio ꝓncipalis hꝰ articuli septimi ẽ: q apli pꝰ resurrectionẽ ⁊ xpi ascẽsionẽ hũerũt aliqua in cõi. Et hec ꝯclusio posset ꝓbari oibus illis modis: q̃bus ꝓbata ẽ q̃nta. Sed qr qõ ẽ de fẽo per auctõitates ꝓbetur. Et ꝓmo ex eo qõ dĩ Act. iij. Multitudinis credentium erat cor vnũ ⁊ aia vna in dño: nec quisq; eorꝝ que possidebat dicebat aliqõ ꝓpꝛiũ: sed erãt illis oia cõia. Apli autẽ erant de numero credentiũ: g̃ apli lz non hẽrent i ꝓpꝛio: hẽbant tñ in cõi. Sed ad istã rõem solent isti heretici rñdẽ: q in illa multitudie credentiũ ⁊ erat turba credẽtium ⁊ collegiũ apl'orum. Turba credentiũ deficiebat a pfectione: ⁊ de ista dĩ q erãt illis oia cõia. Sed apli nihil hẽbant nec i ꝓpꝛio nec in cõi: sed erãt dispẽsatores illorꝝ bonorꝝ cõium. Et iõ bene dĩ in textu: q ponebãt pcia agrorꝝ ad pedes apostolorũ: ⁊ ipli diuidebãt singulis. Et q esset ibi talis distictio: vĩ expresse ex glo. ibidẽ: vbi dĩ: discreuit ordinẽ doctorꝝ ⁊ auditorꝝ. Nã multitudo credentium spretis rebus copula charitatis uicẽ iungebãtur. Apli uero vtute fulgentes xpi mysteria pãdebant. Sed ista rñsio non ualet. Primo q̃dez qr textus dicit multitudinis credentium erat cor vnũ ⁊ aia una. Et sequitur q erant illis oia cõia: sed illud illis nccio refertur ad illos qui erãt de illa cõitate: g̃ cũ apli essent de illa cõitate: sequit̃ q ipi hẽbant i cõi. Secũdo qr Aug. dicit in rl'a pertractans dcam auctoritatẽ. Sicut. n. legitis in actibus apl'orum: q erant eis oia cõia: q̃ritur igitur de isto ꝓnomine eis ad quid refertur. Utrum ad apl'os uel aliquos alios. Nõ utiq; ad aliquos alios: qr. b. Augu. nihil ꝓmiserat: aut de q̃buscunq; alijs ad quos posset referri: g̃ oz q referat ad apostolos: qõ satis inuit textꝰ. b. aug. cũ dic̃. Sic. n. legitis i actib⁹ apl'orꝝ: q erant illis oia cõia. s. apl'is. Cũ. n. nõ ꝓponatur añcedẽs aliq̃d aliud q̃ apli: pz q illud relatiuũ eis dz referri ad apl'os. Tertõ pz ex eo q legitur de. b. Aug. q cepit uiuere fz regulã sub sãctis apl'is cõstituta. Sed certũ ẽ: q sic cepit viuere: ut dimissis oibus i ꝓpꝛio uiuebat de bõis cõib⁹ ecclie una cũ alijs i cõi: g̃ ⁊ apli hẽbãt in cõi. Quarto qr. b. clemẽs q̃ tpe apl'orꝝ fuit: expresse tenet: ⁊ dicit bm Jacobũ minorẽ. s. ⁊ apl'os illorꝝ bonorꝝ fideliũ ꝓmitiuorũ fuisse cõsortes: et ad cõitatẽ illã q̃ i cõi uiuebat ptinere: vt hẽt i illo ca. dilectissim⁹. xij. q. i. ibi uide. Ad idẽ ẽt facit. c. qr tua: qõ ẽ Greg. q. e. ⁊. c. scim⁹: qõ est urbani pape. Quito qr glo. sup. c. uidẽtes. q. e. dicit q epi tenẽt locũ apl'orꝝ quo ad dignitatẽ: sacerdotes quo ad sacrorꝝ dispẽsationẽ: monachi quo ad renũtiationẽ ꝓpꝛiorꝝ ⁊ uitã cõez. Sed ꝙstat q monachi ita renũtiant ꝓpꝛio: ⁊ uitã cõem tenẽt: qõ hñt in reb⁹ monasteriũ ius ⁊ dñium i cõi: g̃ ⁊ apli hẽbãt i cõi. Sexto qr Hiero. xij. q. i. duo sunt: põit duo genera xpianorꝝ. s. laicorꝝ: q hñt ꝓpꝛio: fz hñtiũ i cõi. s. religiosorꝝ. Si fuissẽt aliq̃ q nihil hũissent in ꝓpꝛio nec i cõi: posuissẽt tertiũ genus: ⁊ cũ apli fuerint añ Hiero. ⁊ xpiani ad unuz istorꝝ generũ debent cõputari non ad hñtium ꝓpꝛium: g̃ ad hñtiũ i cõi: g̃ hẽbant i cõi. Septimo dicit cassianus i coll'. patrũ: q talis tunc erat eccl'ia i oibus: qualis nũc est in cenobitis paucis. Sicut. n. illi hẽbant unitatem affectiõis cõuersationis ⁊ possessionis: sic ⁊ i monasterio constituti. Ex qua auctoritate pz: q sicut apli tũc erant de eccl'ia: imo ꝓncipaliores i eccl'ia: ita hẽbant illã triplicẽ unitatez. Preĉa ꝓlati nõ ꝓñt excludi a cõitate: cũ sint capita eccl'arum: nec p ꝙñs a bonis ⁊ dñio bonorꝝ ecclesie. Sed apli erãt prelati illius cõitatis: g̃ ñ poterant excludi a dñio bonorꝝ illius cõitatis glo. g̃ illa supꝛa allegata: q̃ dicit: q discreuit ordinẽ doctorꝝ ⁊ aud. torꝝ: loq̃tur de discretione q̃tũ ad officia: de q̃ exẽplificat: qr. s. apli docebant ceteros ut sapiores: nõ de discretiõe q̃tũ ad pfessionẽ paupertatis: imo i hoc nulla erit discretio seu distinctio. Pz g̃ q apli post xpi ascensionem hũerunt in cõi aliqua. Et sic expedito hoc arti. Respondendum ad obiectiones que fieri possent. Ex his patet error noni capituli libelli: horum igne tempõali et eternali comburendorum: quia heretici: vbi dicũt q bona primitiue ecclesie de quibus dicitur Act. iij. Erant illis omnia cõia: q etiam post distributionem erant communia. Et quia ut asserunt sed falso. Jo. determinauit q post distributionẽ erãt propꝛia eorum quibus distribuebantur: dicũt esse hereticum. Sed sciendum q bona illorum sicut et nunc quorumcunq; religiosorum post distributionem erant quidem adhuc communia: in quantum illi ad quos spectabat dispensare: ut ꝓlati ⁊ procuratores antequã essent in usu quo ad

ea que vsu consumunt: poterant ab eis auferre ⁊ dare alijs: ⁊ multo magis que usu non ꝓsumūtur ut vestes. Sed cum illi quibus concesse erant: utebātur: ⁊ comedētes ⁊ bibētes ea: tūc ñ erāt cōia sz ꝓpria eorum qui eis utebātur. Et hec nō ē illa ꝑ fectas: cui abdicatur i religionib⁹ per pauptatis uotū: sed prima uidelz ut ēt cōcessa ad usū: vt uestes que non cōsumūtur statim ex usu uel usu cō sūptibilia: vt panis anteq̄ utātur: possit ꝑ libito uolūtatis talia alijs distribuere. Et q̄ prelati non valeāt illa alijs conferre: nisi essēt ipi i extrema necessitate. Et de huiusmōi prima ꝓpetate loquūt iura, extra de sta. mo. Cum ad mōasteriū. Et. xij. q. i. Non dicatis: non de alia.

Contra conclū. §. XXIII.

sionē dcti. vij. articuli arguitur primo sic. Qđ ē p aplicam sedē in fide ⁊ moribus semel diffinitum ⁊ approbatū non fas ē deinceps ꝓtradicere. Hoc ꝓbatur di. xix. si romanoꝝ: vbi dī q̄ uere aplica sedes approbauit: hodie teneatur acceptuz. Et. c. sic oēs: ⁊ xxiij. q. i. hec est fides. Probatur ⁊ hoc rōne: qz si aliquo tp̄e eccl̄ia aliquid ꝓtra fidem declarasset: tūc nō fuisset sēp vgo sine macula ⁊ ruga. Itē sic: pmissio xp̄i qua pmisit Luce. xxij. q̄ fides petri nūq̄ deficeret fuisset falsa: tūc. n. fides aliquo tp̄e defecisset. Sicut ergo ei qđ est per euā gelium diffinitū: non ē fas contradicere. Sic qđ ē semel p apostolicam sedē circa ea que sūt fidei semel diffinitū ⁊ approbatuz: non ē fas ꝓtradicere. Sed p aplicā sedē semel fuit diffinitū ⁊ approbatū: q̄ xp̄s ⁊ apli nihil hūerūt nec i ꝓprio nec i cōi q̄tum ad dñium: g̃ oppositū asserere nefas eē vī. Minor ꝓbatur: extra de v. sig. Exūt qui seminat li. vi. §. porro: vbi sic dī. Dicamus q̄ abdicatio oīum rerū i ꝓprio uel i cōi ꝓpter deū meritoria est ⁊ sca: ⁊ sequitur. Quo ꝑmi fūdatores militantis eccl̄ie ꝓut ab ipso fōte hauserant: iuolentes pfecte uiuere p doctrine ⁊ uite ipsoꝝ alueos deriuarūt. Itē ibi dicit: q̄ xp̄s hanc exꝓpationem ⁊ uerbo docuit: ⁊ exēplo firmauit. Que quidē decretalis fuit per plures romanos pōtifices confirmata: et ēt per cōciliū viennense: g̃ cē. Sed ad istud rñdeē sic ab aliquib⁹: q̄ illa decretalis Exūt ē reuocata p Jo. xxij. in illa que incipit: qz nōnūq̄: ⁊ iō argumentū sūptum ab illa nō concludit. Sed sciendū q̄ decretalis aliqua pōt dici reuocata dupl̄r. vno mō tanq̄ fla: sicut qñ determinat expresse slm qđ ī illa continebat. Et sic dicunt illā decretalez Exūt nō ē reuocatā per illā aliam subsequentē. Quia nonnūq̄. Alio mō pōt dici reuocata qz dubia: qz s. contēta i illa sub dubio reuocātur. Et sic dicūt q̄ fuit reuocata: Qđ declarāt sic. Illa decretal. dē reuocari tāq̄ dubia: circa quā ⁊ contēta i ea contigit ꝓtrarie opinari. Sed sic ē de illa decre. Exūt vt pz per constitutionē. Quia nonnūq̄: g̃ tāq̄ dubia ē reuocata: ⁊ per ꝓñs eius auctoritati nō ē necessario standū. Sed ista rñsio nō euadit difficultatē rōis iducte: qz si eccl̄ia diffinit aliqñ in fide et moribus aliqđ eē vez: ⁊ postea oppositū: g̃ eccl̄ia aliqñ errasset: qđ vī absurdū. Et iō rñdetur aliter: videlz q̄ sicut pz extra de baptismo ⁊ eius effectu Maiores: qñ occurrit aliqđ dubium in articulis fidei vel in scriptura sacra: licet declaratio magistralis possit pertinere ad doctores quoscunq̄: tamen declaratio ⁊ determinatio auctoritatiua ⁊ finalis cui omnes habent acquiescere: pertinet ad dominum papam: quod clare fuit ostensuz. Act. xv. ubi orta dissensione: utrum legalia seruari deberent cum euangelio consuluerūt petruz ⁊ alios apostolos qui erant i hierusalem. Et petrus sicut princeps apostoloꝝ decreuit legalia non eē seruanda. Nec obstat q̄ Jacob⁹ ibidez dicit. Ego iudico nō inquietari eos ⁊c. qz petrus primo decreuit: postmodum iacobus sic loci illius episcopus: ad oñendum q̄ ibi sicut in tota ecclesia iurisditionem ordinariam habebat. Jacobus autem in illo loco non quidem equalem sed subordinatam, qz sua erat sub illa petri. Item certū ē q̄ sñia iacobi non potuit artare extra terminos sue iurisditionis: sed illa sñia petri obligauit vniuersos per orbem. Si ergo cuz occurrūt dubia circa scripturā sacrā uel articulos fidei: declaratio ⁊ determinatio spectat ad papam: multo fortius cuz dubia occurrūt circa itellectum alicuius cōstitutionis uel predecessoris sui: declaratio ⁊ ōtermiatio spectat ad ipsū papā. Modo circa dicta illius cōstitutionis ꝓtingebat dubitari de paupertate xp̄i ⁊ aplorum. Et iō Jo. xxij. ⁊ rei ueritatem ⁊ uerū itellectum illius cōstitutionis uoluit declarare. Et iō q̄tum ad hoc non cōtradicit illi constitutiōi Exūt sed illam declarat. Cum ergo dī q̄ in illa decretali diffinitur: q̄ xp̄s ⁊ apli nihil habuerunt quātū ad dominiū in ꝓprio uel in cōi. Dico q̄ non est verum simpliciter: vel si alicubi diceretur intelligendū esset q̄tum ad bona immobilia: non q̄tuz ad mobilia. Et hoc videtur dicere textus Luce. ix. cum dicit: filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Non enim habebant xp̄c et apli domum vel agrum: sz bene habuerunt eorum p cia. Quod dicitur ergo i illa constitutione Exūt: dicimus quod abdicatio omnium rerum in ꝓprio vel in cōmuni ꝓpter deum meritoria est ⁊ sancta: quaz primi fundatores ⁊cē. Dico qđ abdicatio omnium ꝓprio vel i cōmuni: intelligēda est suple omnium immobilium. Et eodem modo quod ibi dicitur. Hanc exꝓpriationem xp̄s docuit verbo: ⁊ exemplo firmauit. Dico q̄ itelligit q̄tū ad bona imobilia q̄ pmitiua eccl̄ia habē noluit: qz futuram eccl̄am i gentibus p̄uidebat. Nō āt de bonis mobilibus: nec etiaz de imobilibus itellexit quātum ad ius i usu: sed solū quantū ad

ius ⁊ dñium i re simplr. Uel pōt aliter dici distin guēdo de proprio ⁊ cōi. Nā ꝓprium pōt accipi du plicit Uno mō ꝓut distinguitur contra cōe. Et sic abdicatio rerū ēt mobiliū i ꝓprio est sca ⁊ meritoria. Alio mō ꝓut distinguitur cōtra alienū. Et sic abdicatio rerū i ꝓprio uidelz ꝙ ꝙs uiueret nō de suo sed alieno: i quo nullū ius hēret saltē sicut ps cōitatis: nō est meritoria nec sca. Silr abdicatio i cōi pōt itelligi duplr. Uno mō ꝙ cōitas nihil hē at quātum ad ius ⁊ dñium i reb⁹ mobilib⁹ ul'im mobilibus ꝓ ullo tpe: ⁊ sic abdicatio i cōi non est sca nec meritoria. Alio mō ꝙ sic cōitas nihil hēat ꝙtum ad ius ⁊ dñium: ꝙ singuli eoꝝ hērent ꝓ li bito volūtatis: ac si hērent i ꝓprio: ⁊ non ex distri butionē supioris: ⁊ sic dico ꝙ abdicatio in cōi est meritoria ⁊ sca: quā ꝑmi fūdatores seruauerūt: ut pz Act. iiij. qz singuli nō utebant bonis ill⁹ cōita tis ad votū: sed ꝓut distribuebat eis a supiorib⁹. Qō ꝑ dz i pdca decretali. Exijt ꝙ abdicatio in ꝓ prio ē sca ⁊ meritoria: videlz ꝓut distinguit ꝓprīū cōtra cōe: nō ꝓut distiguit ꝓtra alienū. Et silr ab dicatio i cōi est meritoria: ꝓut cōe distinguitur ꝫ ꝓprium i ꝑticulari hñdo ius ⁊ dñiū ꝗlibet de cōi tate i rebus. Et ex his pz: ꝙ q̄ fuerunt ꝑ nicolaum circa pauptatē xp̄i ⁊ apl̄oꝝ dca uel edita i cōstitu tione. Exijt: ñ fuerūt ꝫria. Sed per Jo. xxij. i sua cōstitutione. Quia quorūdaz fuerūt magis expli cite declarata.

Secundo con. §. XXIIII.

tra verā cōclusionē arguitur sic: facē ꝫ preceptū ē mortale ſm oēs. Sed apl̄is fuit ꝑceptū nihil hēre i ꝓprio uel i cōi: qō pz mat. x. vbi xp̄s dixit ipera tiue. Nolite possidere aurū neq; argentū: neq; pe rā neq; calciamēta nec duas tunicas ⁊c. Et cōfir matur hoc qz Mar. vi. dz ꝙ precepit eis: ne q̄d in uia tollerēt. Et ad idē dic glo. b. aug. sup illud qō dixit petrus ꝫcto. Aurū ⁊ argentū non ē mihi: qō ꝑceptū dñi petrus seruabat nō hñs aurū ⁊ argen tū. Cū ꝙ apl̄i nō dicāt peccasse mortaliē circa pau pertatē. Si hūissent aliq̄d i ꝓprio ul'i cōi: fecissēt ꝫ preceptū: ⁊ mortaliē peccassēt: ꝙ nihil hūerunt i ꝓprio uel i cōi. Sed ad istud rñdetur multiplr ⁊ optime. Primo quidē qz ſm. b. Aug. i pluriḃ⁹ lo cis istud nō fuit preceptū sed documentū: vñ faci endo ꝫrium nō peccabāt mortalr: sicut nec religi osi peccāt mortaliē trāsgrediēdo documēta. i. mo nitiōes ⁊ ceremōialia suoꝝ ordinū ñ ex cōtēptu. Et ꝙ nō fuerit preceptū: pz ex hoc qz sub eodem cōtextu dz Lu. x. Neminē ꝑ uiā salutaueritis. Ni mis. n. durū vī dicē: ꝙ apl̄i ⁊ apl̄ici uiri eūtes ad ꝑ dicādū si salutarēt: peccarēt mortalr. Preīea ml̄ ta ex eis q̄ ibi iterdca sūt: reperiūtur hūisse. Nā ⁊ loculos hēbāt: quos iudas portabat ⁊ sacculuz ⁊ perā. Uñ dixit eis Lu. xxij. Qui hz sacculum: tol lat silr ⁊ perā ⁊c. Ex quibus ꝟbis ꝑsupponit eos hūisse illa. Marc⁹ ēt dicit ꝙ portarēt uirgā quaz tñ ꝓhibitā alius refert xp̄m hūisse nō solū unam tunicā: pz ex euāgelio: qz ultra tunicā icōsutilem quā nō diuiserūt ptiti sī milites uestimenta sua. Sz ⁊ de calciamētis dixit baptista. Nō sū dignus portare calciamēta ⁊c. Qō ⁊ si Greg. expōat my stice: tñ ⁊ lzalis expositio ꝑ⁹ seruāda ē. Et petro dcz fuit Act. xij. Calcia te caligas tuas. Preterea ista fuerūt apl̄is dca ut plātis: quib⁹ succedūt epī: fuit. n. dēm eis qñ misit ad predicādū: qō exerciti um cōpetit plātis ex officio: religiosis uel alīs ex cōmissione uel ꝑuilegio. Itē ex hoc accipit forma ⁊ istitutio plātoꝝ i eccl'ia: ut dic Beda. Sz nullus dic ꝙ plāti cū uadūt ad predicādū: peccēt morta liē: si hñt aliq̄ in cōi: imo hoc dicere eēt dānare sā ctissimos epos ⁊ doctores eccl'ie. b. Aug. Ambro. Hila. Grego. q̄ bona eccl'ie i cōi possiderūt: ⁊ lau dabiliē dispēsauerūt. Nō igī fuit illud ad līaz pre ceptū: sz documētū nō neccio obseruandū. Et qō allegatū ē supra Marci. vi. Precepit eis ⁊c. dicen dū ꝙ ꝑceptū i scripta aliq̄n sumit stricte ꝓ neccia obligatiōe: vt illud Jo. xv. Hoc ē preceptū meuz: ut diligatis iuicē. Aliq̄n sumit large ꝓ documēto uel admonitione: vt illud Mar. vij. ꝑcepit eis: ut nemini dicēnt. s. mutū ⁊ surdū fuisse sanatū. Du rū ē dicere ꝙ illi cū ñ seruarēt hoc: sz diuulgarēt: peccarēt mortaliē: potiꝰ ibi fuit documētū. vt dic b. Greg. ad docēdū uidelz nos uitare laudes hūa nas. Sic ēt pōt dici: ꝙ cū xp̄s iterdixit ista: nō ista ꝓhibuit: vt ñ hērēt aliqō ius i tpalibus: sz ꝓpter multas alias cās ut docēt doctores sci. Et ꝓma vt oñderet alimēta ab eis deberi quib⁹ pdicadāt. Et hāc rōem assignat. b. Hiero. Secūda ad tollēduz apl̄is oēm pusillanimitatē ⁊ solicitudinē supflua circa tpalia. Et hāc pōit. b. Greg. Tertia ut totā spē suam in deo ponerent. Hanc tangit Cirillus. Quāra vt vtutē mgī mittētl oñderet cū nihil eis ꝺfuerit: ꝙ ratiōez xp̄c exp̄ssit Luce. xxij. qñ misi vos sine sacculo ⁊c. Quita ē vt ista hērēt ad sup fluitatē: ⁊ ꝓpī ista pdicarēt. Secūdo pōt dici: ꝙ falsū ē dicē ꝙ apl̄is fuerit ꝑceptū nihil hēre i ꝓpo vl' cōi. Nec hoc ꝑt hēri: vt illi asserūt: ex illis vbis. Nolite possidē aurū ⁊c. Nā hoc fuit dictū nō so lū apl̄is: sz ⁊ septuagitaduob⁹ discipul': vt hī Luc. x. qñ xp̄c ꝺsignauit eos ad pdicādū. Sz illis discī pulis. lxxij. ñ fuit hoc ꝑceptū. s. nihil hēre nec in ꝓpo nec i cōi. qō ⁊ illi cōcedūt. Ergo ex illis vbis concludi non pōt: apl̄is illud fuisse ꝑceptuz. Ter cio dici pōt ꝙ illud etsi fuisset ꝑceptum quod tñ non fuit: fuisset eis factuz pro loco ⁊ tpe. s. qñ fue runt missi ad pdicandum in via: sicut dicit text⁹ euangelij: precepit eis. Nihil tuleritis i via ⁊ aliq̄ qui fuerūt licēciati ⁊ dispēsati apl̄i seu licēciati et liberati a tali precepto in ultima cena ergo non obligabantur ex illo uerbo: quin alio tempore uel loco possent aliqua hēre i cōi. Nec in uia fuit

eis ꝓhibitū aliqua portare. Sz solū ea q̄ posset a liqualit distrahere a p̄dicatiōe uerbi: vnde concessit eis portare unā tunicā ⁊ scādalia Maꝛ. vi. In q̄bus si hēāt solū nudū usū sci: quero q̄s hēbat de illis dñium: ⁊ nō vi posse dari nisi ipsi q̄ portabāt. Et ī hoc dicūt aliqui ⁊ bñ: q̄ i oibus argumētis q̄bus ex auctoꝛitate canōis ⁊ scoꝛ ꝓbatur q̄ nihil hūerunt i ꝓpꝛio uel i cōi: cōmittit fallacia consequētis Arguēdo. Non hūerunt ista: g̃ nulla: uel fuit p̄ceptū eis q̄ nō hūerunt ista: g̃ nec aliqua. Quarto p illa uerba nō plus ꝓhibuit eis dñium illarū rerū q̄ usū: cū ait, Nolite portare auꝛ ⁊c. ita q̄ ꝓ illo tp̄e non debebāt hēre usū auri ⁊ argēti. Alioq̄n potuissent portare bonos florenos ad usū suum: dñio penes alios remanēte: qđ ipsi nō dicūt: ⁊ apparet ex textu. Et sic pz cōclusio: q̄ ex illis v̄bis i quibus multū se fūdant: ñ p̄t haberi eis fām p̄ceptū: q̄ nihil hērent i cōi uel i ꝑticulari: sed ne ista tp̄alia portarēt: ⁊ q̄rerent tanq̄ icerti ⁊ nimis soliciti de quo uiuerent: ⁊ supflua tenentes nimis iordinate ad ea afficerēt. Et ꝑm hoc p̄t dici fuisse eis ⁊ successoribus p̄ceptū: nō simplr̄ rōe portatiōis uel hitationis: sed rōne nimie solicitudinis ⁊ amoꝛis. Et ex his pz erroꝛ. viij. capli libelli maledicti fraticelloꝛ: ubi dicūt q̄ xp̃s simplr̄ ⁊ absolute cū misit ad p̄dicandū aplos dicēs. Nolite possidere auꝛ ⁊ argentū ⁊c. iterdixit eis oē ius ut dñium rerū oium tp̄aliū ad līaz. Et q̄ Joan. xxij. declarauit cōtrarium ⁊ bñ: dicūt heretici. Sed dz ex declaratiōibus doctoꝛ iductoꝛ ⁊ rōibus: q̄ illud fuit documentū nō p̄ceptum. Et si p̄ceptū ad tp̄s cū misit ad p̄dicandū exercēdos p illa ut icipientes i statu religioso. Uel melius: q̄ p̄cepit ex itentiōe seu ꝓhibuit i illis uerbis iordinatū affectū ad ṫrena ⁊ nimiā curā ⁊ solicitudinem ⁊ ea q̄ hērēt ipedire ab actu p̄dicatiōis. Ipsi g̃ falsi ⁊ hetici sūt ꝑm līam q̄ occidit exponētes ⁊ male.

Tertio pōt ar .§.xxv.

gui sic: xp̃s fuit perfectissimus i euāgelica perfectione. Sed ad euāgelicā perfectionē ptinet paupertas: g̃ pfectissimus i pauptate. Sed maioꝛ ē paupꝛtas non hēre nec i ꝓpꝛio nec i cōi: q̄ hēre saltē in cōi aliqua mobilia. Ergo vi q̄ xp̃s non hūit nec i ꝓpꝛio nec i cōi. Ad q̄ rñdetur q̄ pauptas euangelica pōt accipi duplr̄. Uno mō quātū ad p̄parationē animi: ⁊ sic ē v̄tus nō alia a charitate. Et isto mō xp̃s fuit pauprimus sup oēs ēt Jo. bap. Alio mō pōt accipi ꝑm effectū exteriorē. i. carētiā rerū. Et sic nō ē essētialit uirtus: sed istrumētum ualde accōmodū ad pfectionem v̄tutis: ⁊ sic xp̃s non fuit pauꝑioꝛ Joāne. Sed hoc ē aduertēdum q̄ bonitas i istio nō attēditur ꝑm quātitatē istīus sz ꝑm ꝓportionē ad finē: sicut pz i medicina. Et ī hoc ñ oportuit q̄ xp̃s sūmam pauptatē assumēt quātū ad effectū exteriorē: alioq̄n nec debuisset hēre uictū ⁊ uestitū: sed q̄ hēret pauptatē magis cōgruentē finis nr̄e redēptiōis. Ipse. n. qui ꝓ salute hoiuꝫ uenerat ⁊ ꝓuersari cū eis hēbat: vnde sicut supsit abstinentiā non summam ut Jo. bap. sed conformem communi uite honeste: ita ⁊ paupertatem habens mediocrem scilicet cum apostolis in communi mobilia: qui modus non habet aliquid ui scositatis: ut hēre immobilia: nec anxietatis pluri mū ut in cōi uel particulari modo declarato. Et cum dī. Nisi quis renūtiauerit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. Luce. xiiij. xp̃s ergo oībus renuntiauit i ꝓpꝛio ⁊ cōi: ñ seq̄t. Nā ⁊ quicūq̄ renūciat seclo ut oēs religiosi q̄ affectu ⁊ effectu abdicant ꝓpꝛietati: dicūtur uere renūciare omnibus: ⁊ tñ licite aliqui hñt non solū mobilia i cōi ut p̄dicatoꝛes: sz ēt immobilia i cōi: ut oēs monachi. Nec maioꝛis perfectionis ē renūciare oibus i ꝓpꝛio ⁊ in cōi: ut minoꝛes faciunt q̄ renūciare oibus in ꝓpꝛio solum: sed nō in cōi: ut probatū est supꝛa i. vi. ar. lz sit artioꝛ renūciatio.

Quarto potest. §.xxvi.

argui contra ex multis aucītatibus canonis ⁊ scorū: vt illud Mat. xix. Ecce nos reliq̄mus oia: g̃ in ꝓpꝛio ⁊ i cōi. Et illud Mat. viij. Filꝰ hois nō hz ubi ca. su. re. Et p̄s. xxxix. i eius p̄sona. Ego mēdꝰ sū ⁊ paup. Et. b. Aug. O ia cōtēpsit xp̃s ṫrena mūdi ut cōtēnenda eē mōstraret. Et Eusebꝰ sup mat. dic̄ aplos fuisse extreme paupertatis. Et. b. Hiero. Si uis esse pfectꝰ: nihil hēas ꝓter xp̃m. Et sup illud mat. xvij. qñ inuentū stateꝝ i ore piscis. Petrꝰ ad mādatū xp̃i soluit tributū: cū aliūde ñ hēret: dic̄. b. hiero. q̄ tāte dñs fuit pauptatis: q̄ ñ hēbat vñ solueret tributū. Et si obȳciat: ait ipse de loculis quos ferebat Judas. Rñdebimꝰ q̄ reputabat nefas id qđ portabat i loculꝫ ꝓ ꝓpꝛiis suos usus cōuertere. Et mlte alie aucēs possēt induci. Ad has rñdet. Ad illaz. Ecce nos reliq̄mus oia: verꝫ est: q̄ i ꝓpꝛio renūciauerūt: ⁊ reliq̄rūt oia. Ad fam. Utiq̄ cōcedimus q̄ filius hōis nō hūit vbi caput reclinaret. i. domū: sed ꝓ hoc nō tollit: si nō hūit imobilia: q̄n hūerit mobilia i cōi. Ad tertiū. Utiq̄ pauper fuit xp̃s: parū hñs ⁊ mendicus: ab alīs petens eȳas. Sed ⁊ mendicantes dicuntur: ⁊ sunt fratres p̄dicatoꝛes: ⁊ tñ licite hñt mobilia in cōi. Ad auctoꝛitates sanctoꝝ si mille essēt: pōt rñderi uno uerbo. Oēs. n. aucītes que dicūt q̄ iterdixit eis oia: uel q̄ renūciauerūt oibꝰ: uel sūt intelligende quātum ad modū habendi: s. q̄ non hēbant in ꝓpꝛio: uel quantū ad curaz ꝑ videndi ⁊ vt amouerent supflua. Cōtempsit. n. xp̃c: secūdum. b. Aug. omnia mūdi: q̄a i ꝓpꝛio nā q̄ habentur i cōi: nō dicūt mūdi sz dei: q̄ āt i ꝓpꝛio mūdi dici p̄nt fuerūt aplī extreme paupertatis congruentis tamen fini: et hoc ē hēre tm̄ in cōi et ad necessitatem: nō ad supfluitatem mobilia. Ad

illud.b. Hiero. Nihil hēat p̄ter xp̄m: itelligi p̄ot uel in proprio. Nā religiosus uerus nil hēre dicit: lz monasteriū suum multa hēat ēt īmobilia: uel i telligitur quo ad affectū io:dinatum. Ad illud de tributo rn̄detur: q̄ xp̄o aliqua offerebāt sibi pro suis ⁊ ap̄lorum necessitatibus: aliqua ut pauperi bus distribuēda: sicut ēt hodie fit in religiosis qui bus plura dātur: ⁊ cōmittuntur dispensanda. Et vtraq; p̄otabat iudas i loculis: tūc āt qñ soluit tri butum nō erat in loculis aliquid de his que data erant eis ad vsū eorum: ⁊ si esset que pauperibus esset distribuenda. Sed nō sequitur: q̄ si tūc non erat i loculis aliquid in usus suos cōuertendum: q̄ nunq̄ fuisset: immo expresse p̄z: q̄ alias erāt ta lia. Nam cū iuerunt in sichar ad emenduz cibos. Jo. iij. utiq; de loculis receperunt illā pecuniam ⁊ pro usu xp̄i ⁊ discipulor̄ ipsor̄. Et sic ēt quod Petrus dixit Act. iij. Argentum ⁊ aurū non est mihi: nō sequitur q̄ si tunc secū non hēbat quin alias potuisset habere i cōi. Et mulieres que dicū tur ministrasse xp̄o ⁊ discipulis de facultatib' su is: nō sequitur q̄ semper hoc fuit sed tūc ipsi nec ēt in cōi hēbant: sic uuentibus i cōi aliqñ eis defi ciunt ēt mobilia pro aliquo tp̄e: unde sibi procu rant p̄ diuersos modos. Nec. n. mlieres forte cō tinue secute sunt eum.

Octauus arti .§.xxvii.

culus est. Utrū sit hereticū asserere: q̄ xp̄s ⁊ ap̄li nihil habuerūt in cōi. Sed q̄ de materia heresis satis hētur in secūda p̄te titulo vlti. iō breuissime hic expedietur. Sciendū igitur q̄ ad hoc ut quis proprie dicatur hereticus quatuō requiruntur. Primum ē error i intellectu: ita q̄ male sentiat de ueritate. Unde. b. Aug. dicit: q̄ hereticus est qui falsas opiniones gignit uel sequitur. Licet. n. forni cans uel furās agat cōtra ueritatem: que dicit nō mechandū nec furandū: non tñ est hereticus: nisi extimaret talia esse licita ⁊ pertinaciter. Et rō est q̄ non hz errorem i intellectu: ex quo scit esse ma la. Secūdum q̄d requiritur ad heresim est: q̄ talis error sit circa ea que pertinent ad fidē: uel cō tra ueritatē determinationis eccl'ie: in his que per tinent ad fidem ⁊ bonos mores ⁊ necessaria ad cō secutionem uite eterne. Si. n. esset error i his que non sunt necessaria ad salutem: vt q̄ sol sit minor terra: uel alias cōclusiones p̄hicas uel geometrica les non pertinētes ad fidem: ibi nō ē heresis ul'er ror periculosus saluti. Et q̄ determinatio dubio rum circa fidem uel sacram scripturā spectat ad ecclesiam ⁊ precipue ad sūmū pontificē: ut. xxiij. q. i. quotiens. Jdeo in huiusmodi standū est deter minationi eccl'e ⁊ sūmi pontificis precipue. Et pri naciter asserens cōtra huiusmodi determiationē eccl'ie constituit hereticū: sicut sētiēs pertinaciter contra fidē. Tertiū quod requiritur ad here sim ē q̄ sit professus catholicam ueritatez: nisi. n. aliquis non esset professus catholicā ueritatem: q̄ professio fit i baptismo: vbi promittit se credere q̄ sunt fidei: uel patrinus p̄ eo si est paruul': si ma le sētiret de his que sūt fidei ⁊ pertinaciter: ex quo non est professus talem fidē xp̄ianam: non dicere tur hereticus: sed iudeus uel paganus qui sunt ex tra eccl'iam. Et de huiusmodi ecclesia nō iudicat de his ut hereticis. Uidetur ēt requiri q̄ talis pro fessus fidē: aliq̄d credat circa ea que sūt fidei xp̄ia ne: pertinens ad diuinitatem uel hūanitatem xp̄i. Si. n. nullā ueritatem de xp̄o cōfiteretur: magis proprie diceretur apostata q̄ hereticus: hereticus tñ ēt diceretur: ⁊ ut hereticus puniretur: ⁊ grauī peccaret q̄ si aliqua crederet. Quartum q̄d p ficit heresim est: ut obstinata uolūtate ⁊ pertina ci illud eligat: uel sequatur errorez. Unde si aliq̄s non pertinaci malicia ⁊ obstinata erraret circa ea que sūt fidei: paratus emendare se qñ sibi oñdere tur falsū esse q̄d uerum putat: talis nō proprie di ceretur hereticus: q̄d expsse oñdit. b. Aug. xxiij. q. iij. Dixit apostolus. Et idem dicit. Errare pote ro: hereticus non ero: q̄. s. non pertinax erat i su is opinionibus: sed paratus corrigere sñiam: cum sibi fuisset error demonstratus. Unde constat q̄ quotidie iter doctores magnos ēt circa diuina st opiniōes diuerse: ⁊ aliqñ cōtradictorie quaruz al teram necesse est esse falsam. Tam̄ nulla reputat heretica: donec per ecclesiam fuerit altera determia ta. His igitur quattuor cōcurrentibus quis cense tur hereticus. Nūc ad q̄onem rn̄dendo. Cum ec clesia determinauerit per Jo. xxij. in ista cōstituti one. Quia ita: q̄ xp̄s ⁊ ap̄li habuerunt aliqua in cōi: ⁊ cōtrarium asserere iudicauit esse hereticū. Jdeo post istā determinationē pertinaciter assere re xp̄m ⁊ ap̄los nil habuisse in proprio nec in cōi: sed habuisse solum nudū usū facti: i omnibus re bus quibus est usus: qui usus talis esset illicitus: ē hereticum: ⁊ ut hereticus talis est puniēdus. An te uero istam determinationē tenere illud: ⁊ si' ēt falsum: nō tñ hereticum: q̄ non erat declaratum hoc esse cōtra scripturaz: q̄ solus usus nudus fac ti' absq; aliquo iure uel dn̄io esset illicitus. Et per hoc p̄ot excusari Aluarus qui scripsit librū nota bilem. de planctu ecclesie. Ubi multū diffuse p̄o sequitur istā materiam: tenendo ⁊ probando mō suo: sed non efficaci xp̄m ⁊ ap̄los nil habuisse ēt i cōi. Uidetur. n. nondū cōtrarium eius fuisse det minatum: unde submittit sñiam suam correctiōi ecclesie ⁊ determinationi ipsius. Jo. xxij. qui hoc determinauit tempore suo contrarium scilicet de clarando.

Asserūt etiā .§.xxviii.

dicti fraticelli i libello suo uirulento q̄ papa Jo. xxij. dixit multa hereticа in diuersis sermonibus

suis:quos publice in papatu disseruit. Et qz dice bat a quibusdã circa finẽ vite illos reuocasse z sub misisse se in oĩbus dictis suis determiationi ecclie dicũt illum fuisse hereticũ:z qz nõ suffecit reuoca tio illa per illũ modum: sed utrum dilexerit pri mũ talia que sapuit heresim ignorat. Tñ si dixis set:ex quo nõ pertinax fuit:sed determiatiõi ecclie se submisit:nõ põt dici ex hoc hereticꝰ: ut patet p b. Aug. xxiiij. q. iij. dicit aplꝰ. Exẽpluz in Joachi abbate eꝰ opinio ꝓtra Petrũ lombardũ de mate ria trinitatis reprobat ut heretica:ipse tñ nõ here ticꝰ ꝓdẽnatur. Et hoc ideo qz submisit opuscula sua correctiõi z determiatõi ecclie in fine. Ut patet extra. de. sũ. tri. et fi. ca. dãnamus. Itez qz dicũt nõ sufficere talẽ reuocationẽ: sed oportet facere publice z cũ adiuratione solẽni:inducẽtes plura. c. ut. i. q. vij. Donatũ. et. c. Saluberrimum. et. c. Cõueniẽtibus. Et extra. de heret. Ad abolẽdam: falsũ est. Nam illa iura loquũt qñ error ẽ diuul gatus z ille habet facultatez reuocandi publice: z prelati eoz hoc exigũt ad tollẽdũ scãdalũ ifectio talis doctrine: que oĩa uacãt in casu nõ. Uez in illis insistẽ:dicũt nõ curare:qz succesſoresꝫ eius nõ eũ in illis erroribꝰ secuti sũt. Seo hanc sñiam quã de termiauit de pauptate xp̃i z aplorum. s. qz habuerit aliqua vt mobilia i cõi:quã dicũt hẽticã qz istam nõ reprobauit:sed nec successores eius sz eã sequũt dicũt esse hẽticos. Sed ipsi pessimi ho mines sũt heretici ueri:qz asserũt contra determi natiõnẽ catholicã factã per ecclesiã z dñm papaz Jo. xxij. z omnes successores eiꝰ ueros catholicos sũmos pontifices: z alios oĩs prelatos ecclesie et doctores utriusqz z magistros plurimos i theolo gia cuiuslibet religionis acceptataz examinatam et approbatam ut verissimam. Et facientes sci sma ab obia romani põtificis recesserũt pficiẽtes sibi aliud caput antipapam uel potius antixp̃m asserẽtes penes se uerã eccliaz catholicã cum sint synagoga sathane. Et cum omnis iurisditio plato rum ecclesie vt a fonte procedat a papa:falso opi nantes omnes successores Joan. xxij. quia secuti sũt vã determinationẽ eius factã circa dictã mate riã:eũ hẽticos:et per ꝑñs dicũt esse excõicatos et suspẽsos:et oĩs ẽt platos qui assẽtiũt illi determina tiõi. Nec debẽ a talibꝰ accipi sacra:nisi baptismũ in casu neccitatis:nec audiri dina eorũ: sed a suis pseudo epis z sacerdotibus accipi sacra vtiliter fere. Ad cõfirmatõez sue doctine adhuc salute hñt oĩdere vnũ paruũ miraculũ:nisi fumum et cineres cũ ꝓbusti fuerit aliq ex eis: Nec mirꝫ qz ue raxꝫ deus nũqꝫ falsitatẽ operibus suis. s. miraculo loꝫ approbaret:cũ eã detestet. Nũ ãt q tenuerũt illaz determiationẽ Joh. xxij. ut verissimaz usqz ad presens. s. annum. Mcccl. claruerunt varijs miraculis i diuersis locis. In dicto libello cuz eis comburendo asseuerant nos dicere:qz in papã non cadat simonia. Quod falsũ ẽ nõs doctões hoc dicere. Sed bene distinguũt. b. Tho. z pe. in iij. et alij:quia de simonia possumꝰ loqui dupliciter. Uno modo quo ad penas a iure inflictas ꝯ simoniacos:scilicet suspẽsionis uel excõicationis Et sic ẽ verꝫ qz in papã nõ cadit simonia:qz nullꝰ penis iuris positiui subiacẽt vel ligatur. Alio mõ quo ad peccatũ qõ mortale est. Et sic in papã põt cadere simonia:qz si ordines vel sacra uel alia spi ritualia cõferat pro tẽporalibus appreciatiue: vti qz simoniã cõmittit. Nõ ãt si pferendo bñficia:re seruet sibi partẽ fructuum diuersis de causis pro necessitatibus curie z huiusmõi:ut fit in annatis: qz nõ censetur illud simoniacũ. Et sic oĩs nostros dicunt esse simoniacos:qõ falsũ est. Sed de simo nia:habes plene in. ij. parte ti. i. c. iiij. z de censur ei° i. iij. pte ti. de excõicatõe: z ti. de suspensione.

Titulus tredecimus de dono fortitudinis
Fortitudinis q̃ditas z effectus. Ca. i.

Ost donuz cõ

silij sequit in auctoritate: Isa. xi. donũ fortitudinis: de qua in ps. cxvij. Fortitudo mea z laus mea dñs z factus est mihi in salutẽ. Hec cũ ꝓsistat in aggrediendo multũ ardua vbi sunt mortis pericula in sufferendo eqñimiter mo lesta. In repellendo per resistentiã diabolica ten tamenta:q̃ oĩa abundabũt vltra solitũ in tp̃ibus futuris in persecutõe antechristi:ꝓpter quod dic dñs ihesus. Erit tribulatõ talis:qualis ñ fuit ab ini tio mũdi:vsqz ad illud tp̃s. Mat. xxiiij. Et dabũt pseudo ꝓphe. s. antixp̃i signa z ꝓdigia magna:ita ut in errorẽ inducanẽ:si fieri põt:ẽt electi:qõ erit ad maximã tentationẽ eoꝝ. Ideo sub isto titulo de psecutõe antexp̃i agetur:in qua maxie necessa ria erit virt° fortitudinis:de qua in vbis ps. cxvij. quattuor possunt elici.
Habitus nãlis:fortitudo mea.
Repletus vel actus rõnalis:laus mea.
Effectus diuinalis:dñs.
Fructus salutaris:factus est mihi in salutẽ.

Fortitudo ẽ qdã ¶. I.

habitus qui nobis infundit a spũ sancto ꝯ mundi aduersa:vt in eis viriliter trãseamus:nõ deficien tes ꝓpterea a virtute z mandatis dei. Importat eni quandã animi confidentiã z firmitatẽ:que re quiritur in oĩbus arduis agendis z in oĩbus mal sufferendis. Unde z. b. Grego. dicit qz fortitudo dat confidentiã trepidanti. differt tñ cõfidẽtia et firmitas quã dat fortitudo q̃ ẽ donũ de q̃ agit ab ea cõfidẽtia q̃ dat fortitudo virtus moralis. Uter tñ vtriusqz tã doni q̃ virtutis sũt circa eãdẽ mãz.

Sed differũt in quattuor. In virtute in opere: i quãtitate: ⁊ in fine. Et ī virtute q̃dē: qz fortitudo que ẽ virt⁹ hz mẽsurã sui actus: potentiaz hũanã seu vires humanas. Uñ ea que supergrediũtur vires humanas neqz aggreditur neqz sustinet. Unde phs dicit: q̄ fortis ẽ instupefactibilis ī terribilibus que sũt fm hoiem. Sed fortitudo que ẽ donum spũs sãcti hz pro mensura sui actus diuinã potentiã: de cui⁹ auxilio cõfidit: sicut dicit in ps. In deo meo transgrediar murum. i. oẽ qd posset humane infirmitati obuiare. Scdo differũt in ope: q̄a fortitudo virtus perficit aiam ad sustinenda que cũqz pericula: sed nõ sufficit dare fiduciã ad euadẽda vel aggredienda q̃cũqz pericula. Sz fortitudo donũ utrũqz fac̃ qz ipsa pficit ⁊ ī sufferẽdo q̃cũqz aduersa ⁊ in aggrediendo quecũqz ardua. Uñ et dī eccī. Liberasti me a rugiẽtibus paratis ad escã. i. demonibus: de manibus querentiũ aiam meã: ⁊ de multis tribulatõib⁹ q̃ circũdederũt me: ⁊ ī me dio ignis nõ sum estuatus. Tertio differũt ī q̃titate: qz fortitudo virtus nõ se extendit ad oia difficilia. Sed fortitudo donũ ad oia. Nõ h⁹ diuersitatis est: qz fortitudo virtus innitit facultati seu vtuti humane: que infirma est respectu potẽtie diuine. Unde nõ est una facultas uel potentia hũana respectu oium difficultatum. Sed diuerse facultates sunt ordinate ad diuersas difficultates ⁊ q̃qz ab inuicez separant. Nã sũt in delectabilib⁹: ut supandis concupiscentijs prauis: que nõ hz facultatem ad vincendas difficultates in horribilibus vt periculis mortis. Sed fortitudo donũ utit facultate diuina quasi sua q̃ ad oia difficilia sufficiens est. Juxta illud Job. xxix. Pone me iuxta te ⁊ cuius uis manus pugnet cõ me: qz. s. nil preualebit dei vtuti. Et in ps. xvij. Diligã te dñe uirtus mea. Et merito qz tu es ppugnator potens: imo oipotens: gubernator prudẽs: consolator clemẽs: remunerator affluens. Securus q̃ proijcio oẽm solitudinẽ ⁊ fiduciam in eũ: cuius nec potẽtia vinci: nec sapia falli: nec prouidẽtia ipediri: nec bẽiuolentia fatigari: quo minus impleat oẽm indigẽtiã meam ⁊ satiet in bonis desideriũ meum. Quarto differũt in fine: qz fortitudo virtus non semper producit ad finẽ operis inchoati: qm̃ nõ subest potestati hois: vt finẽ operis sui p̃sequatur: uel euadat mala seu pericula: cũ q̃cqz opprimatur abeis in mortẽ. Sed fortitudo que est donũ. hec in hoie operatur: qz perducit eũ ad vitã eternam p opera fortia que est finis omnium bonorum operũ ⁊ euasio oium periculoz. Et huius rei infundit quandã fiduciã menti spũs sancti per donum fortitudinis: cõtrariũ timorem excludens. hec Tho. super. iij. sentẽtiaz: dis. xxxiij.

Q̃ista fortitudo §. II.

sit effectus diuinalis pz tertio in eo qõ dicit ps. c xvij. Dñs. s. fortitudo mea. Et ẽ ibi predicatio p cãm: vt dicit magister in. i. sent. Nõ ei uult dicere ps. q̄ dñs sit ille hꝫ q̄ est donum fortitudinis: qõ vtiqz accidens est: qõ põt adesse ⁊ abesse. i. corrũpi seu deficere preter subiecti corruptõem. Sz dī fortitudo qz in nobis causans fortitudinem ip sã. Uñ apls ad phi. iij. Oia possũ in eo q̃ me confortat. vbi glo. b. Amb. Oia possum ⁊ pati ⁊ agẽ in deo q̃ mihi possibilitatem et uires dedit: ut. n. dī Isa. xxvi. Oia opera nã operatus es in nobis dñe. s. bona opera. Et per charitatem infusam a spũ sãcto. Charitas ãt oia suffert: oia credit: oia supat: oia sustinet. i. sustinẽ facit. Ubi notãduz q̄ duplex ẽ actus fortitudinis: ⁊ fm q̄ est virtus: ⁊ fm q̄ est donum. Primus ẽ aggredi ardua. Secũdus est sustinere equanimiter aduersa que patitur. Et lz aggredi ardua ⁊ inuadere sit prius tpre q̄ sustinere ⁊ pati laborem in actu: tamẽ sustinere est essentialius fortitudini: ⁊ nobilius ⁊ difficilius ⁊ perfectius: vt dicit Alb. in. iij etycoz: qõ recolligit be. Tho. Qõ ꝓbat triplici rõe. Primo ratiõe fortioris pugilis sic. Difficilius est pugnare cuz fortiori q̄ cũ debiliori: debilis. n. defacili vincitur. Sz qui aggreditur inuadit per modum fortioris. q̄ vo sustinet per modum debilioris. Sufferendo ergo pugnat cũ fortiori. s. malo aliquo eũ inuadente. Et sic pacienter ferendo ut debilior vincit fortiorem: q̄ ⁊c. Secũdo est perfectius ⁊ difficilius sustinere q̄ aggredi rõe prelẽtis discriminis. Sic difficilius est nõ moueri a malis pñtibus q̄ a futuris: eo q̄ malũ pñs plus mouet q̄ futuz. Sed qui aggreditur hz mala ut futura. qui vo sustinet: iaz sẽtit pericula vt pñtia vel imminentia: vñ datur sibi occasio maioris timoris ⁊ magis desistendi a vtute: vt illa que sentit euadat. Tertio rõe longioris tẽporis: sic difficilius est diu aliquẽ manẽ imobilem in difficilibus: q̄ subito moueri ad aliquod arduũ. Sed aggredi põt hõ subito motu. Sustinere aũt importat diuturnitatẽ tẽporis. Unde et phũs dicit in. iij. etycoz: q̄ quidam sunt preuolãtes ante pícula. In ipsis ãt deficiũt uel recedunt. Pacientes aũt longo tpe imorantur. ñ ẽt. b. Th. ꝑa ꝑe. q. cxxiij. Et Liberius papa ait. vñ nãqz bẽa perseuerãtia nisi de virtute paciẽtie: qua fm apostolicã doctrinã. Oẽs qui pie uolunt uiuẽ in xpo: necesse ẽ ut persecutionem patiantur. vij. q. i. sug gestũ: fortitudo includit pacientiam.

Quomõ ãt forti §. III.

tudo in actu suo sit rõnalis seu vtualis ostendit. scdo cum dī. Laus mea: qõ tripliciter põt expõi. Primo sic. De fortitudine mea in actu suo: ñ me extollo: nõ me iacto: non me laudo: sed dñm a q̃ eã recogsco ⁊ sibi asscribo: in cui⁹ cõfidentia ãdua aggredior: vñ ipse Dauid cũ ad singulare certam cõ Goliath uiriliter accedẽt: tol⁹ iermis iḡt ad eũ.

Tu venis ad me cum gladio ⁊ hasta. ego autem i
noie dñi. ſ. confiſus de adiutorio eius: nō fortitu
dine mea: congreſſuſq; cū eo lapide ex funda iac
tato q̄ ſignificat fortitudinē. fōtis ē. n. lapis: ex hu
militate ſignata per fundam eū deiecit. i. ℟. xvij.
Sic ⁊ Judas machabeus: fortiſſimus ꝫ hoſtes p
cedēs: appollonij: seron. nichanorē ⁊ alios ꝫplu
res: confidentes in fortitudine exercitus ſui ſeque
laudantes: eos proſtraueit: hūiliati ⁊ de dei vtute
pſiſi: orantes ⁊ dicentes. Cōgregati ſūt inimici nr̄i
⁊ gliant in vtute ſua. Cōtere fortitudinē illorū: ut
cognoſcant: q; nō ē aliuſ q̄ pugnat ꝓ nobis niſi tu
deus. vt pz. i. Mach. iij. Et. ij. Macha. vlt. Eꝫ ſā
ſon: q; fortiter dimicauerat ꝫ philiſteos infideles
mandibula aſini: mille ex eis occidens: aliqualit̄
ſe gloriās ⁊ laudās: dicendo. Jn mandibula aſini
occidi mille ⁊c. hūiliatus eſt ſitiēs uſq; ad mortē:
vt in procictu eēt deueniendi ad manus inimico
rū. Sz oranti ⁊ ſe humilianti ſibi ꝓuiſū ē a deo.
Scō pōt ſic intelligi: fortitudo mea ⁊ laus mea
dñs. i. de fortitudine mea ⁊ actibus eius: nō quero
laudes hōiuz ⁊ gliaz ſed dei: ob cui⁹ honorē lau
dēq; fortia ⁊ ardua aggredior. Multi. n. fortia ge
runt opa: exponētes ſe periculꝰ mortis: ⁊ ipſā ēt fe
rentes. Sz q; nō ad gloriā dei ⁊ laudē: ſz ſui mēo
riam uolētes mundo relinquere: ⁊ ab hōibus lau
dari hoc egerūt: nullū fructū ſui laboris reporta
rūt niſi uentū: q̄nimo ⁊ dānationē eternā. Nil ꝓ
fuit Curtio fortiſſimo romanoz ſui tp̄is: q̄ fac
to magno hiatu terre in urbe: ſciſcitantibus ciui
bus de remedio clauſure: q; victū ē a demonibus
per idola loquentibus q̄ niſi fortiſſimus Curtius
in illud chaos deſcēdēt: vt refert Aluarus nō clau
dēt. Jlle laudis auidus armatus ſe in illā aptura
ꝓiecit: ⁊ in infernū deſcendit: vt refet ēt Auguſt.
xviij. de ciui ta. dei. Hinc Hiero. ſuper epiſtolam
ad Hal. Si inquit martyriū fecerim⁹: ut velimus
nr̄as. ab homibus reliquias venerari: ⁊ſi opinio
nem vulgi ſectantes intrepidi fuderimus ſāguinē
⁊ ſubāz noſtrā uſq; ad mēdicitatez ꝓpriā dederi
mus: Huic operi nō tā premiū q̄ pena debet: ⁊ p
fidie magis tormenta ſunt q̄ corona victorie. i. q.
i. vide. Eꝫ aplus dicebat. ij. ad Thi. ij. O ia ſuſti
neo ꝓpter electos: vt ⁊ ipſi ſalutem cōſequāt: que
eſt in chriſto ieſu in gloria celeſti. Et ſic fortitudo
ſua erat laus dei quā querebat nō ſua. Tertio ex
ponitur ſic. Dñs fortitudo mea ⁊ laus mea. i. ex
fortitudine mea que vtiq; a deo eſt mihi: exurgit
apud hoies laus mea. Nil pene ita reddit lauda
bilē ⁊ glorioſū apud deū ⁊ hoies ſic actus fortitu
dinis: exponē ſe morti: ⁊ oia mala ſufferre ꝓ ho
nore dei ⁊ ſalute ꝓximi. Un̄ magis laudatur de⁹:
⁊ ſcti glorioſi ex pacientia q̄ ex martyriis varijs
eoz ꝓſtanē tolleratis. Un̄ Job ita cōmendat niſi
ex pacientia que vtiq; pars fortitudinis eſt. Et in
laudem ipſius pacientie ſic ait. b. Hiero. in libro ꝺ
bono pacientie. Pacientia virtus ē nobis cuz deo
cōis. Dī. n. deus fortis ⁊ paciens: ꝑs. vij. Que aūt
gloria ē conſimilē deo fieri? Quāta felicitas ē hīe
in vtutibus quod diuinis laudibus poſſit equari
Jlle innocens iuſtus: imo innocentia ⁊ iuſticia inē
facinoroſos deputatur: ⁊ teſtimonijs falſitas pre
mitur. Judicaturus iudicatur: ⁊ dei ſermo ad vl
timū tacens ejcitur. Et cum ad crucem eius con
fundant ſidera: contremiſcat terra. ⁊ conturbent
elementa: ille non loquitur nec mouetur: nec ma
ieſtatem ſuam profitet: ſed oia perſeuerantē tol
lerat: ut in eo plena ⁊ perfecta pacientia cōſumet
Porro vnuſquiſq; cum naſcitur ⁊ hoſpitio hui⁹
mūdi excipitur: initium ſumit a lachrymis: ⁊ cū
adhuc oium reruz ignarus ſit: nihil aliud q̄ flere
nouit. Prudentia nāli lamentat: mortalis vite ꝓ
cellis quas ingreditur gemitus et ploratus in ipſo
exordio ſuo rudis aia teſtat ſadatura. Hic q̄diu
viuitur ⁊ laboratur: nec ſudantibus et laboranti
bus pñt magis alia q̄ pacientie ſubuenire ſolatia
Nec aliud magis iuſtos et in iuſtos diſcernit: q̄ q
in aduerſis per impacientiā blaſphemat iniuſtus
conqueritur: ⁊ pacientia iuſtus probat. Denique
pacientia eſt que nos ſeruat deo ⁊ commendat: q̄
iram tēpat: linguā refrenat: mētem gubernat: pa
cem cuſtodit: diſciplinam regit: potentiā diuituz
coercet: inopiam pauperū refouet: facit humiles
in ꝓſperis: fortes in aduerſis: docet delinquētibuſ
cito ignoſcere: ⁊ delinquentem diu ⁊ multum ro
gare: fidei fundamenta munit: incrementa ſpei ꝓ
uehit actum dirigit. Ceterum charitas que ē vin
culū fraternitatis: fundamentū pacis: tenacitaſ ⁊
firmitas unitatiſ: que fide ⁊ ſpe maior eſt: que opa
⁊ martyria precedit: q̄ nobiſcū ſēp eterna mānebit
Ipſa charitas: ut ait apl̄s: pacies ē. i. Corin. xiij.

Fructus fortitu §. IIII.

dinis quarto notatur ſeu utilitas cum additur.
Factus eſt mihi in ſalutem. ſ. dñs: ⁊ hoc per forti
tudinem ꝓuer. ulti. Mulierē fortē: i. aiam q̄s inue
niet. q. d. difficile eſt inuenire. Multi enim defici
unt in uarijs tribulationibus. Alij ex diuitijs af
flictōibus: plures in grauibus perſecutōibus tyrā
noz uel aliorū: plurimi in diuerſis tentationibuſ
Qō ſi quis inuenit procul ⁊ de ultimis finibus ꝓ
ciū eius. i. merces ⁊ premiū: q̄a qui ſuffert. i. cōſtā
ter vincit tentationē: i oi tribulatione eſt tentatō
impacientie. Hic recipiet coronā uite: Jaco. i. Cō
fidit in mulie⁹e. i. aia forti cor uiri ſui. i. xp̄i: q̄a. ſ.
non recedet a fide eius pp quecunq;. Spoliys nō
indigebit. i. indumentis uirtutū quibus diabolus
expoliat inconſtantes: factus ē ꝫ dñs in ſalutē for
ti: perducendo ad gloriā. Inſuper fit ei in ſalutez:
vt aliq̄n non uideatur dolores ſentire: conſolatio
nes diuinas menti infundendo. Ubi ſciendu
q̄ circa actum fortitudinis tria ſunt ꝓſideranda.

fm.b.Th.scda.scde.q.cxxxvi. Primu est q fortis in actu suo principali q est sustinē: pōt ꝓsideari ex parte corporis. Et sic sustinē pcussiones: flagella: vulnera: mortem est tristabile ⁊ doloros̄u. Et hoc negare: esset negare eos esse carnales. i. hīe ꝓprietatē carnis. Si.n. hñt carnē sensibilez: necesse est lesiua iferant eis dolorē: ⁊ tāto magis: quanto quis est delicatioris cōplexionis. Pōt ēt cōsiderari ex parte mētis: ⁊ sic fortis hz q delectet ō actu fortitudinis ⁊ de fine ei⁹. s. qa ꝓpter deu vel ꝓximu illa sustinz. Un Eleazarus: qa noluit comedē carnes porcinas: ex eo q erat ꝯ lege dei: du grauiter cederet ait. Dne q habes factā scientiā: tu scis qa diros sustineo corporis dolores. s. q ad sensuz carnis: fm aiaz vo ꝓpter timorē tuu libenter hec patior. ij. Mach. vi. Scōm qō notandu ē circa actu fortitudis est: q in dolore sensus impedit mens fortis: ne in ꝓpria opatōe fortitudis. s. patiendo delectationē sentiat. Eo q uehementia passionis unius potentie: ipedit potētiā aliam i actu suo: ꝓpter cōnexionem potentiaz ad inuicem sic ⁊ cum aliquis itellectum figit ad aliqd: nō videt q ante ipsum sunt. Nō ergo requiritur q fortis sentiat delectationē in suo actu: sed sufficit q nō ita contristet ut a rōe uirtute recedat. Un ⁊ Petrus in canonica sua ait. Modicu ⁊si oz uos cūtristari in uarijs tētationibus ut ꝓbatio fidei uestre pciosior sit auro ⁊c. Nō dicit delectari: sz ꝓtristari. Et vij. q. i. suggestu: dī. Nō uos carissimi a pio mētis ꝓposito afflictionu amaritudo coartet recedere: considerantes quāta ꝑ absolutō e nīa creator dominꝰ: ⁊ redēptor nr ꝓtulerit: quibusue ꝓtumelijs se afficiēdu tradiderit. Tertiu qō pōt attendi circa actu fortitudinis est: q gīa dei supabundās: fortius eleuat aiam ad diuina in quibus delectat q̄ cōporalibus penis afficiatur. Un apls ad Cor. vij. Superabundo gaudio in oi tribulatiōe nīa. Hinc ⁊ Tiburcius cū super carbōes uiuos nudis plātis incederet aiebat. Uidet mihi super roseos flores incedere in nomie dni. Et Agatha. Ego in his penis ita delector: sicut q audit bonu nunciu: aut qui uidet amicu diu desideratu. Un aliquando ēt miraculose fit: ut talia aduersa ⁊ martyria corpori nō noceant: ut pz i martyribus inuenis: q̄ ex diuersis cruciatibus fortiter tolleratis euasert a morte liberi: ut dicere talis possit illud ps. cxvij fortitudo mea ⁊ salus mea dns: factus est mihi in salutē etiā corporis. Fit āt in salutem actus fōtitudis n solu sibi: sz ēt plurimis. Multi.n. pugnātes fortiter ꝑ pria: ⁊ morti se exponentes: liberauerūt pplos suos: ut Judith ⁊ Machabei. Et bea. Amb. ēt dicit i li. de offic. Fortitudo que bello a barbaris defendit pīam: vel domi defendit infirmos: uel a latronibus socios: plena ē iusticia i. vtute. xxij. q. ij. fortitudo. Lozrndet āt huic dono beatitudo quarta. ubi dī Mat. v. Bti q̄ esuriunt ⁊ siti. ius. qm ipsi satia. Et hoc satis conuenienter: qz sicut fortitudo inhermis cōsistit: ita ēt esuries ⁊ sitis iusticie: qō pz ex eo: qz valde virtuosu est q aliqs nō solu facit opa virtuosa q̄ cōiter opera iusticie dicūt: sed q ea faciat cū qda desiderio isatiabili: qō pōt significari per famē ⁊ sitiz iusticie. Et glo. ibi dicit: q esuries iusticie spū fortitudis fulcitur: ne in uia lateseat. Sicut.n. de fortitudine corporali ꝓcedit esuries nālis: ⁊ eā ex debilitate corporis fastidiu: sic ⁊ de fortitudine spūali. Et sic ex fortitudine corpali ē esuries certaminu: sic ⁊ ō dono fortitudis est esuries iusticie in pnti: ⁊ satietas in futuro. Esurientibus ⁊ sicientibus saturitas ē: quasi laborantibus ⁊ certantibus refectio. Justicia āt sua vnicuiq reddit deo sibi ⁊ ꝓxio. Hec iusticia nō plene in nobis iplebit: donec sit deus oīa in nobis. Et h possumus esurire: satiari āt i futuro vbi hoc donuz habebitur a sanctis: nō quidē ad actū illum qui est in pnti. s. patrandi. ibi enim nulla penalitas. vñ nec difficultas. Sed quo ad hunc actum. s. inniti perfectissime virtuti diuine: seu fz bea. Tho. in. iij. dis. xxxiij. perfrui plena securitate ab oībus laboribus ⁊ malis. Et sic dns erit factus in salutem perfectam.

De triplici fortitudine. Capitulū. ij.

Ro ꝯpliatione

huius māe fortitudinis lz multa sint dicta supra de ipsa ⁊ ō partibus eius: supra in ti. de fortitudine per totū: ⁊ in. c. de pacientia: que hic nō oportet replicare. Alia adhuc ponent per aliū modū. Et qz in scripturis frequēter ō fortitudine: sciendū q triplex ē fortitudo.

Fortitudo que ē tēporalis.
Fortitudo q̄ est virtus spālis.
Fortitudo q̄ ē bonitas generalis.

De prima dicitur .§.I.

Hiere. ix. Non glorietur fortis in fortitudine sua. In firma huius mūdi elegit deus vt cōfūdat fortia. Sed que fortitudo tēporalis: cū oīs caro fenū ⁊ oīs gloria eius quasi flos feni: Isa. xl. Homo eiz natus de muliere breui viuens tēpore quasi flos egreditur ⁊ cōteritur ⁊ fugit velut vmbra ⁊ nūq in eodē statu permanet: Job. xiij. Sed ⁊ hec fortitudo tpalis triplex. Fortitudo actionis criminal: ⁊ hec detestanda. Fortitudo dñationis mūdialis: ⁊ hec non affectanda. Fortitudo vigoris corporal ⁊ hec edomanda. De fortitudine criminali dicit ps. cxvij. Fortes quesierūt aiam meam. s. auferre. Siue homes: siue demones fortes ad vitia ppetrāda: qui nullis laboribus vel difficultatibus oimittunt: dn mala faciant. Unde de diabolo dī Job

Job.xl. virtus eius in lumbis eius ⁊ fortitudo eius in umbilico uentris eius. Quia.n. vt dicit.b. Gregorius. seminarium luxurie est uiris in lumbis. vñ. s. decidit semen: ⁊ in mulieribus in ũbilico: cũ diabolus magis laboret diuersis vijs ⁊ fraudibus ad inducendũ viros ⁊ mulieres ad luxuriam q̃ ad alia vitia. Sanctos.n. uiros quos per alia uitia nõ potuit deijcere p istud pstrauit: ideo precipue fortitudo ei⁹ dr̃ esse i lũbis ⁊ umbilico. Et Isai. v. dr̃. Ue q̃ potentes estis ad bibendũ uinũ: ⁊ viri fortes ad miscendam ebrietatez. Et in quibus consistat fortitudo uitiosa malor ostendit. b. Grego. in li. moral. tractans illud Job. vi. Que est fortitudo mea vbi ait. Reprobor fortitudo est transitoria sine cessatione diligere: ꝫ flagella ꝓditoris insensibilit perdurare: ab amore tꝑaliũ nec aduersitate ꝯfiscere: ad inanẽ gl̃iam cũ detrimento vite puenire: malicie augmenta querere: bonor vitã nõ ligua ⁊ moribus: sed ẽt gladijs impugnare. In semet ipsis spẽ ponere: iniquitatẽ q̃tidie sine ullo defectu ꝑpetrare. An non sũt fortes reprobi. q̃ ad pñtis vite ꝓcupiam: tot laboribus currũt: tot piculis se audacter obijciunt: pro lucris libenter contumelias ferũt. Ab appetitus sui libidine nulla victi ꝛrietate desistunt percussionibus decrescunt: ⁊ mala mundi tollerant: ꝑ mundo et eius: vt ita dixeriz: gaudia querentes perdunt: nec tñ huius pdentes fatigantur. vnde ⁊ quasi in absinthio inebriant. hec. b. Greg. et sic fortes sunt ad miscendã ebrietatem: nõ vini suauis: sed absinthiatici amarissimi Treñ. v. c. Inebriauit me absinthio. Detestanda est q̃ ista fortitudo ⁊ cuitanda. De fortitudine dñj tꝑalis q̃ consistit in lato dñio ⁊ magno exercitu dr̃: Señ. x. q̃ Nemroth cepit esse potens i terra robustus venator coram dño. i. extinctor ⁊ oppressor hoiũ per tyrannidem: qui ꝓmo per fortitudinẽ suam uoluit dñari: de quo dicit Joseph⁹ q̃ fecit hoies elatos ad iniuriam dei ⁊ contemptũ Nemroth filius Cham: cũ esset ceteris audatior: ceteriscz fortissimus manu: suadebat non esse attribuendũ deo: sed proprijs viribus q̃ hominibus felicitas eueniret. Suadens hõibus a timore dei recedere: ⁊ in proprijs viribus spẽ ponere: quod eis fuit cã turris edificande vsqz ad celum. Sed cõfusi linguis destiterunt. Et ille Nemroth fulmine perijt: vel in bello occisus ſm alios. De Attila rege hunorũ legitur: q̃ cũ vicisset ⁊ subiugasset orbem: ⁊ occidisset Theodoricũ regẽ vuandallorũ et Nethiũ patriciũ romanor: qui habebãt in exercitu suo quinquies centũ milia pugnatorum: q̃ confederati erant ꝫ eũ: ⁊ subiugasset et depopulatus fuisset romã ⁊ aquilegiam ⁊ italiaz ⁊ multas alias regiones. Cũ victor ad terrã suaz rediisset et nuptias celebrasset: in ipsa nocte uino ingurgitatus incalescens: sanguinem per nares emittẽs a uino victus ⁊ occisus: cum eo aiam euomuit. Ois potentatus: inquit sapiens: uita breuis: qõ patuit in Alexandro magno: q̃ postq̃ fortitudine sua et exercituũ suor totuz orbem subiugauit modico veneno extinctus est: in. xxxj. anno etatis sue. Uñ huius fortitudo non affectanda sed contẽnenda: qr ut dicit. b. Greg. omne qõ ñ eminet: plus meritis afficitur q̃ honorib⁹ gaudet: di. xiij. nerui.

Fortitudo corporal ad vsũ bonũ exercẽda est: ſm illud ps. lviij. Fortitudinem meaz ad te custodiam. i. conseruabo ea utendo ad tuum honorẽ. Ad deo.n. corpore fortis fuit dauid: q̃ adolescens cum gregẽ ouiũ patris custodiret: ursũ uel leonez rapientem ei oues capiebat ⁊ occidebat. Et ea fortitudine vsus est ad dei laudem: bellando tot⁹ in ermis cum funda ꝫ Goliath gigantẽ fortissimuz: ⁊ quẽ lapide ex funda iactato ꝓstrauit: ⁊ gladio eius caput amputauit. Nec tñ de ista gloriandum: qr cito superatur. Judas machabeus fortissimus dr̃. j̃. Macha. xj. q̃ similis factus est leoni in opibus suis. i. Macha. j̃. de leone dr̃ ꝑuer. xxx. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursũ. Qui tandem post mlta ꝓlia gloriose inita: ⁊ plurimas hostium strages ⁊ victorias: in bello occisus est. Hercules fortissim⁹ corpore: a quartana febre correptus: ꝓpter impaciẽtiã i ignẽ se ipsũ ꝓiecẽ Sãsõ fortissimus fuit: ſz tñ victus a Dalida fuit.

Scõm genus §. II.

fortitudinis que ẽ virtus spãlis põt tripl̃r assignãi: q̃a uel est ex acquisitione: uel ex infusione: uel ex doni actione. de ꝓma loquit phũs in li. ethi. ⁊ tullius ⁊ seneca ⁊ alij ethnici in libris suis. Sic eam diffinit Tullius. Fortitudo est rõnalis terribiliuz aggressio: ⁊ coruz: ⁊ constans perpessio. Macrobius autem sic. Fortitudo est animum supra metum periculi agere: nihilqz nisi turpia timere: uel aduersa uel ꝓspera fortiter tollerare. Et ſm Papiam dr̃ fortitudo a fero fers: q̃a facit oia eq̃nimiter ferre: uel a ferro: q̃a ipsa facit hoiem ferreum ⁊ durũ ad frangendũ: sicut ferrũ domat alia metalla: ita fortitudo ea q̃ sunt dura uincit et emollit. Laudatur aũt ista fortitudo ex actibus sicut et alie virtutes morales. Sicut enim ex frequentib⁹ actibus castitatis ⁊ abstinentie: generatur uirtus que dr̃ castitas vel abstinentia: ita ex frequenti aggressione arduor ⁊ tolleratione aduersor generatur fortitudo. Hac claruerũt ãtiq̃ romani: qui pro bono reipublice multa pericula sustinuerũt ⁊ aduersa: vt marcus regulus ⁊ scipiones. qui tñ ex huiusmodi ꝓmium glorie non sunt consecuti: q̃a nec fidem nec gr̃iam habuerũt. Scõa fortitudo est ex infusione. Ubi notandum: q̃ ſm Tullium nomen virtutis q̃uis sit cõe ad omnẽ uirtutẽ: per quandã tñ excellentiam attribuitur ⁊ dr̃ ò fortitudine: q̃a uirr tuet: ne ꝓpter aduersa que freqñter accidunt deficiat. Uñ ⁊ Sap. viij. dr̃: q̃ sapia

diuina que gīam ifudit ſobrietatez.i. tpantiam z prudentiā docz:iuſticiā z vtutem:quib⁹ nil melꝰ inuita eſt homib⁹:Appellat aūt vtutez fortitudinem. Docet aūt hāc vtutem.i.fortitudinem non hūana ſapientia ſz diuia. Et in hoc differt a fortitudine acq̄ſita. Scōm eni materiā circa quam uerſatur.i.aggreſſū difficilium z tolerantiaz malorz cōueniunt. Sed i cauſa z fine diſſt. Naz pria cauſat ex actibus mltiplicatis:pcedētib⁹ ex lumine rationis. Sed fortitudo ifuſa nō cauſat ex actib⁹ hūanis pria:ſed ex gīa infuſa et deuino lumine: Sed bene augetur ex actibus poſtea mltiplicatis Unde z multi recepta baptiſmi gīa: imediate exponebāt ſe ad oia ardua:etiam ipſaz mortem:nō ſolum uiri ſed z tenere puelle. In fine differūt:qz fortis ex uirtute acq̄ſita:fortia agit ꝓpter ciuilitatem ſeu rēpublicam terrenā:Sed fortis ex gratia ifuſa:ardua aggreditur z tolerat: ꝓpt ciuilitatez celeſtem pncipalit̄:et ſic ēt ꝓpter bonuz reipublice aliq̄n. Et ſine iſta quis ſaluari nō pōt: vnde et neceſſaria ē cuicūq;. Unde z Beꝛ.i quodā ſermone:ueritate:charitate z fortitudie: me multū egē fateor. Deficit eni ratio mea p ignorātia ueritatl Languet uoluntas pinedia affectionis. Caro ifirmat p inopia fortitudinis. Nam ratio mīn⁹ intelligit q̄ agēda ſūt:uoluntas mīn⁹ diligit intellecta. Et corpus qđ corrūpitur aggrauat aiaz: ut nō q̄ volum⁹ illa faciamus:hec ille. Sicut ergo ueritas pficit intellectū:charitas uolūtatē ſeu affectū:ita et uirtus fōtitudis ſenſualitatē ſeu affectum: pci pue iraſcibilē et ꝓactum. Ad hanc multuz hortatur dē⁹ in ſcripturis ut Deu. xxxi.dī. Uiriliter agite:ꝓfortami z nolite timere: neqz paueatis ad cōſpectū inimicorz: Et merito multū ꝓmēdabilis eſt quia ipa de ſeruitute peccati liberat ps. lxvq. Qui educit uinctos.i.pccis ligatos infortitudie. Ipa de diabolo trimuphat Judic.vi. Dicit āgel⁹ Gedeoni. Uade:in hac fortitudine tua liberabis iſrael de manu Madian.i.demonū. Ipa deū letificat et pacat Eſtdre.viij. Gaudiū eni dñi fortitudo ueſtra. Sicut rex quilibz mltū amat z gaudet de milite q̄ uiriliter pugnat z durat uulnera ſuſtinet. Unde beat⁹ Andreas dixit tyrāno Egee minanti tormenta. Tanto regi meo ero acceptior: quanta grauiora tormenta ꝓ eo fuero ꝓpeſſus. Ipa aiaz bonis ſpiritualib⁹ ditat: ꝓuerb.x.et alq̄n etiā tempalib⁹. Egeſtatē opata ē man⁹ remiſſa:man⁹ āt fortiū ditias pat. Ipa hoiem cōfortat ut quaſi mala nō ſentiat. Unde Stephan⁹ plen⁹ gratia z fōtitudie:orabat ꝓ lapidātib⁹ quaſi pcuſſiones nō ſentiret. Et ꝓpterea de eo cantatur. Lapides torrentes illi dulces fuerunt. Et ſeneca. Si magnanim⁹ fueris:nunquā iudicabis tibi contumeliā fieri. De iimico tuo dices: nō nocuit ēt ſi nocēdi aiz hūerit:z cū illū i ꝑate tua uidictā putabis iudicari potuiſſe. Nec maꝰ gen⁹ uindicādi q̄ igſcē hec ille. Hec ē fortitudo uincē ſe ipſū. Ipa dominū pſtat. puer.xij. Man⁹ fortiū dñabitur: z ſupnū regnū intrat. Jſa.lxi. Uocabūt in ea fortes iuſtitie:plantatio dñi ad glorificādū. Quā uis autē iſta fortitudo cauſet pmo z pncipaliter a gīa dei:multa tñ alia cooperant ad actū eī⁹. Et primo fides. Ad Hebꝛe.xi. Sācti p fidē uicerunt regna rē. Fortes facti ſunt in bello tpali et ſpūali. Joh.v. hec eſt uictoria que uincit mundum.i. aduerſa mundi fides noſtra. Secūdo ſpes:ad Hebreos.vi. Fortiſſimum ſolatiū habem⁹ q̄ ꝓfugim⁹ ad tenendā ꝓpoſitam nobis ſpē. Et Jſa.xl. Qui ſperant in dño mutabunt fortitudinē qz.ſ. vbi prius erāt fortes pro mūdo poſtea erūt robuſtiores pro deo. Tertio dilectio Cant.vlti. Fortis ut mors dilectio:qz.ſ.facit hoiez fortem ut oia uincat ardua:qm̄ ꝑm.b. Aug.omnia difficilia z aſpera leuia ꝓpe nulla facit amor. Quarto timor dī ꝓuerb.xiij. In timore dñi fidutia fortitudinis. Job.iij. Ubi eſt timor tuus ibi fortitudo tua. Quinto caſtitas. Job.xvij. Mundis manibus addet fortitudinem. Et Judith dicit.c.xv. Feciſti viriliter et cōfortatū ē cor tuū: eo q̄ amaueris caſtitatem. Narrat in lib.de ſeptez donis:q̄ cū Gottifridus de bullione qui primus de francis regnauit in irl̄m: cepiſſet armis antiochiam:irl̄m.et ſyriam occiſis z expulſis ſarracenis:cuz mirarēt oēs eius fortitudinē:eo q̄ nullus ſarracen⁹ poterat ei reſiſtere:nec ictum man⁹ eī⁹ ſuſtinere:rpe treuge turchorum ammirati miſerūt ei munera uiſitantes eū z querētes. Unde tanta eēt manib⁹ eius fortitudo:qui corā eis enſe ſuo ſcindebat equi caput et dicerēt q̄dam q̄ erat uirtute enſis ſue: accepto ipe Gottifridus alio enſe a ſarracenis tradito idez fecit de alio equo. Et tunc cū quererēt vnde hec ei uirtus:cum non eēt maior alijs hoibus ait: q̄ nūq̄ manus ſue ꝓtractauerūt carnes meretricis: nec luxuria fuerant inquinate. Et ſic patet: q̄ caſtitas coopatur ad fortitudiez z corpalem et uirtualem. Sexto eſt exhortatio maiorz. Unde et dñs mandauit i ueteri lege Deut.xx. q̄ appropin quāte hora belli exercēdi ꝓtra īmicos: ſacerdos ſtaret ante aciem et ſic loq̄rei. Nolite timere nec formidetis eos: qz dñs deus ueſter i medio ueſtri et ipſe dimicabit aduerſarios ueſtros. Sic Judas machabeus. ij. Mach.xv. exhortādo ſocios ad bellum ꝓtra inimicos: qui erāt icompabilit̄ plecum Nichonore fōtiſſimo:dī ibi q̄ ſingulos eorū armauit nō haſta et clipeo: ſed ſermonibus optimis q̄bus fortificati uictoriam habuerūt. Egiip pus etiā narrat de cladibus iudeorz:q̄ Titus cuz obſideret hieroſolimā:hōtabatuꝛ romanos militeꝛ ad uiriliter dimicandū:ne ſubīcerēt uicti populo iudeorz in ꝓfuſione romane ꝓbitatis: z nevicti z occiſi mitterētur in infernū. Ꝓpoſuitq; eis exēpluz leonide q̄ cum eēt in pugna cū tricētis

lacedemonib' q̄bus preerat: ꝓtra infinitā mltitu dinē persarum bellatur': ait suis. Prādeam' ante pugnam in terris: qz si victi fuerimus cenaturi su mus in inferis. Que exhortatio tm̄ valuit: q ipsi pauci: persas uel occiderūt uel fugauerūt. Septi mo est cōsideratio exēplorum eorū qui fortiter e gerunt: inter que precipuum est meditatio christi passionis: Aplus ad Hebre. xij. Recogitate eum qui talem sustinuit aduersus semetipsū cōtradic tionem: ut nō fatigemini animis vestris deficiētes Qui ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucez cōfusio ne contenta. Gregor. Si passio christi ad memori am reuocetur: nil est tam asperuz quod equo aio non tolleretur. Et Jaco. v. dī. Exēplū accipite exi tus mali. i. dure mortis ⁊ longanimitatis: laboris ⁊ paciētie ꝓphaꝛ. Ecce beatificamus eos q̄ susti nuerūt pacientiam Job audistis ⁊ finem domini vidistis.

Tertia fortitudo §. III

est ex doni spūs sancti opatione: de qua dī in ps. Spiritu oris eius ois virtus. i. fortitudo eoꝝ: celo rum vz apl'oꝝ ⁊ sanctoꝝ viroꝝ ꝓcedit. Et dicit spūs oris dei: qz a filio dei missus ipse spūs. Filius aūt dei dī os pīs: qz ipse nobis manifestauit secre ta eius. Quāuis eni per fortitudinē virtutez insu sam quis ualeat aggredi ardua ⁊ sustinere ingru entia aduersa: tm̄ adhuc per istud donum fortitu dinis magis roboraī. vñ dicitur: de ꝓse. dī. i. Oēs fideles. Cum spūs sanctus infunditur. s. per donū eius: cor fidele p prudentiam ⁊ constantiā dillata tur: vt etiā ad ea que nō sūt necessaria ad salutez: desudando vsqz ad mortem se exponat: nō quidē irrōnabiliter sed cū prudentia: vt ad honorē dei: ⁊ zelū salutis aliorū. In quibus aūt differat forti tudo virtus moraľ a fortitudine que est donum. habes supra in isto ti. §. j. Et qz fortitudo hec donum inducit ad contentū vite ob amorem dei ⁊ ad martyriū appetendū ⁊ sustinendum. Ideo aliqua ad huiusmōi que ponit Cyprianus. adꝝ ciam. In li. de moralitate sic ait Cyprianus. Eius est mortem timere qui ad christū non vult ire. Et eius ad christū ē nolle ire: qui nō credit se cū xpo incipere regnare. Lonte̅nenda est ois iniuria pn̄ti um maloꝝ: fiducia bonoꝝ futuroꝝ. Mori time at q̄ ad secundā mortem de hac morte transibit. Mori timeāt cui hoc mora longiore cōfertur: vt cruciatus ⁊ gemitus interim differatur. Mortali tas ista xpi hostibus pestis ē. Eius aūt seruis salu taris excessus. Martyriuz incipimus libenter ap petere: dū discimus mortem non timere. Sed for te opponat aliquis. hoc me in presēti mortalitate cōtristaī: q qui ad tollerantiam passionum tota me virtute deuoueram: martyrio meo priuor dū morte preuenior. Uez non ē in tua pīate: sed i dignatione martyriū. Nec potes te dicē pdidisse: quod nescis an merearis accipere. Deinde scruta tor cordiū deus: q̄ ꝓspicit apud te paratā fuisse v̄ tutem: reddet pro vtute mercedē: qō sequit: hī de pe. dī. i. Nunq̄d. Apud quem martyrium mente ꝓcipitur: animus ad bonū deditus deo iudice co ronatur. Aliud ē. n. martyrio aīm deesse. Aliud aio defuisse martyriuz. hec ibi. Nec deus querit sanguinē nostrū: sed fidē. Nam nec Abrahā: nec Jsaac: nec Jacob occīsi sunt: q̄ tm̄ iusticie ⁊ fidei meritis honorari inter pīarchas primi cē merue runt. Non lugendi fratres nīi accessione dñica de seculo liberati cū sciamus eos nō admitti: sed pre mitti: ⁊ occasionē non esse dandū gentibus vt nos merito ac iure reprehendat: illi q̄s viuere apud de um dicimus: vt extinctos ac perditos lugeamus. Nihil eni prodest verbis ꝓficere virtutem: ⁊ fctis destruere veritatem. Qō g interim morimur ad i mortalitatem morte transgredimur: nec pōt vita hīi nisi hinc contingerit exire. Non exitus iste sed trāsit' ⁊ tpali itinere ꝺcurso ad eterna transcurre re. Et' ē in mūdo diu uelle manē: quē mūd' oblec tat: quē seculū blādiens ac decipiens illecebris ter rene voluptatis inuitat. Porro cū mūdus oderit christianū: qd amas qui te odit: ⁊ non magis seq tris christum qui te diligit ac redemit: hec ille.

In eplis aūt idē Cyprian' ad martyres sic ait; O quātum uos martyres diuina dignatio honō auit: ut ex uobis iam ps martyrū in cōsumatiōe ad coronam ꝓcesserit ps adhuc in carcē clausturis et vinculis demoraz: ad meritorum titulos ampli ores: tormēt. oꝝ tarditate ꝓficiens: habitura tot mēcedes in celestibus ꝑmijs quod nūc dies nume ranē in penis. Posuerūt cōpedes pedib' uestris: ⁊ mēbra felicia ac dei templū ifamibus vinculis li gauerūt. Sed ornamēta sūt ista non vincla: nec pedes uxoꝝ copulāt ad infamiā: sed clarificant ad coronam. O pedes feliciti: qui nō a fabro sed dño resoluūtur: et itinere salutari ad padisū dirigūt. O pedes in seculo ad ꝑsens ligati: ut sint semper apud deum liberi et celeriter ad christū glorioso itinere cursuri. O martyres sācti quibus vos lau dibus predicem: quibus vos votis preconꝰs exor nē? Nō cessistis supplicꝰs: sed potius supplicia vo bis cesserūt. Stetistis voce libera: mente ircorrup ta: vtute diuina: armis quidē secularibus nudi: sz armis fidei armati. Steterūt serui dei torti: torto ribus fortiores ⁊ pulsantes ac laniantes vngulas pulsata ac laniata membra viceīt. In expugnabi lem vitam suam superare non potuit seuiens diu plaga repetita: quāuis rupta cōpage viscez torq̄ rentur in seruos dei non iā membra sed vulnera. Fluebat sanguis qui incendium persecutionis ex tingueret: qui flāmas ⁊ ignes gehēne glorioso cru ore sopiret. Exempla gloriosa fortitudinis do ni spūs sācti: i veteri testamento. Tollerantia pas sionum illius venerabilis ⁊ fortissime mulieris:

tēpore macha. que ab Antiocho rege non solum mortē i se sustinuit: ne ꝯ legē dei carnes porcinas ederet: sed ⁊ septem filios videntes per varia ⁊ aspera tormenta cruciari: eos ad cōstantiā aiabat: vt hī: ij. Macha. vij. ibi vide. Cui satis rñdet i no uo testamento martyriū sancte Felicitatis cū septem filijs: que fuit romana: ⁊ ibi passa martyriuz cū filijs. Quid de beato Vincentio qui assumptꝰ ex ecūleo atqz ad patibulum raptus: mozas carnificū arguendo ad penā alacriter ꝓperabat. Et in tormentis ad Datianum tortorē aiebat. Hoc est qđ semp optaui ⁊ votis oibus exquisiui.

Ostēdit Aug. i qn §. IIII

to li. de ciui. dei. c. xvij. q cū multi ex romanis antiquis infidelibus sustinuerint multa aduersa: et ipsā mortē fortiter ꝓ gloria mundi: multo magis fideles oia tormenta debent sufferre ꝓ vā glia celi sic dicens. Cōsideremus quāta contēserint: que pulerint: quantas cupiditates subegerint ꝓ humana gloria: qui eā tanꝯ mercedē talium virtutum accipere meruerūt. Et valeat nobis ēt hoc ad oppimendā superbiam: vt cum illa ciuitas i qua nobis regnare ꝓmissum est tñ ab hac distet: quātū distat celum a terra a tpali letitia vita eterna: ab oibus laudibus solida glia: a societate mortaliū societas angelorꝝ: a luīe solis ⁊ lune: lumē eius qui solē fecit ⁊ lunā: nihil sibi magnū fecisse videant: tante patrie ciues: si pro illa adipiscenda fecerint boni operis aliquid: vel mala aliq sustinuerit: cuz illi pro hac terrena iam adepta tanta fecerint: tā ta perpessi sint: presertim quia remissio pcoꝝ q ciues ad eternā collegit patriā: hz aliquid cui per vmbrā quandā simile fuit asilū illud romuleum: quo multitudinē qua illa ciuitas cōderet ąꝝlibet delictorum cōgregauit impunitas. Pro eterna vita oia fortiter ferenda si pro hac tpali vita fortes viri in se ⁊ in filios impenderūt c. xviij. Et oia aduersa toleranda sunt pro deo. Quid ĝ magnū ꝓ illa eterna celestiqz patria: cuncta seculi huius qlibet iucūda blandimenta ꝓtenere: si ꝓ hac tēporali ac terrena filios brutus ⁊ occidere potuit. quod illa facere neminē cogit? Sed certe difficilius ē filios interimere q̄ qđ ꝓ ista faciēdum ē ea que filijs cōgreganda videbantur atqz seruanda: vel donare pauperibus: vel si existat rētatio que id pro fiō atqz fieri iustitia cōpellat amittere. Felices eni vel nos vel filios nīos nō diuitie terrene faciunt: aut nobis viuentibus amittende: aut nobis mortuis a quibus nescimus: aut certe a quibus nolum' possidende. Sed deus felices facit q ē mentiū vera opulētia. Bruto autem qui filios occidit infelicitatis phibet testimonium poeta laudat. Ait. n. Natosqz pī noua bella mouentes. Ad penā pulchra pro libertate vocauit. Infelix: utcūqz ferēt ea fcta minorꝝ. Sed uersu sequenti cōsolat infelicē. Vincit amor patrie: laudūqz immensa cupido. Hec sūt duo illa libertas ⁊ cupiditas laudis hūane: q̄ ad facta cōpulit mirāda romanos. Si ergo libertate morituroꝝ ⁊ cupiditate laudū que a mortalibus expetuntur: occidi filij a patre potuerūt: quid magnum est: si pro vā libertate: que nos ab iniq tatis ⁊ mortis diabolī dñatu liberos facit: nec cupiditate humanarum laudum: sed charitate liberandorum hominum. non a Tarquino rege: sz a demonibus ⁊ demonū ꝓncipe: non filij occidūt: sed christi pauperes inter filios cōputantur. Si alius ēt romanus princeps cognomine Torquat': filium non qz cōtra patriam ꝓpriam: sed ēt pro patria ñ qz ꝯ imperium suum. i. ꝯ id qđ ipauecāt pī imperator ab hoste ꝓuocatus iuuenili ardore pugnauerat: licet vicisset occidit: ne plus malo esset in exēplo iperij contēti q̄ boni in gloria occisi hostis: vt quid se iactent qui ꝓ imortalis patrie legibus oia que multo minus q̄ filij diliguñt: bona terrena ꝓtēnūt? Si furius camillus ēt ingratā patriam: a cuius ceruicibus acerrimorum hostiū vehentium iuguz depulerat damnatusqz ab emulis fuerat: a gallis iterū liberauit: quia non habebat potiorem ubi posset uiuere gloriosus: Cur extollatur uelut grande aliquid fecerit: qui forte in ecclesia dei ab inimicis carnalibus grauissimā exhonorationis passus iniuriā: non se ad hostes eius hereticos transtulit: aut ꝯ illam heresim aliqua condidit: sed eam potius quantū valuit ab hereticorum pniciosissima prauitate defendit: cū alia non sit vbi viuatur in hominum gloria: sed vbi vita acquiratur eterna. Si Mutius ut cum Porsena rege pax fieret: qui grauissimo bello romanos premebat: qz Porsenam ipsum occidere non potuit: ⁊ pro eo alterū deceptus occidit in ardentem aram ante eius oculos dexterā extēdit dicens: multos secum tales qualem eum videret i exitium eius coniurasse. Cuius ille fortitudinem ⁊ cōiurationem talium perhorrescens: sine vlla dubitatōe se ab illo bello facta pace cōpescuit. q̄s regno celoꝝ imputatur? est merita sua: si ꝓ illo ñ vnam manum: neqz hoc sibi ultro faciens: sed p sequente aliquo paciens totum flammis corpus impenderit. Si Curtius armatus equo cōcito in abruptum hyatū terre se precipitem dedit: deoꝝ suorum oraculis seruiēs: qm̄ iusserant: vt illuc id qđ romani haberent optimum admitterent: nec aliud intelligere potuerunt: q̄ viribus armisqz excellere. Unde vz oportebat: ut deoꝝ iussis in illū interitum vir precipitaretur armatus. Quid se magnum pro eterna patria fecisse dicturus ē: qui aliquem fidei sue passus inimicum: non se vltro in talem mortem mittens: sed ab illo missus obierit. Q̄nquidez a domino suo eodēqz suo rege patrie certius oraculum accepit. Nolite timere eos qui corpus occidunt: aiam aūt occidere non pñt.

Capitulū tertium

Si se ꝺecidendos certis ꝟbis q̄dām cōsecrādas. Decꝰ deuouerunt: ut illis cadentibus: ⁊ ira ꝺeo rum sanguine suo placantibus: romanus libera retur exercitus: nullo modo superbiant sancti martyres tanꝯ dignum aliquid pro illius patrie participatione fecerint: vbi eterna est ⁊ vera felici tas si vsq; ad sui sanguinis effusionem: ⁊ non solū suos fratres ꝓ quibus fundebatur: verum ⁊ ipsos inimicos a quibus fundebatur: sicut eis preceptū est diligentes charitatis fide ⁊ fidei charitate cer tantes. Si marcus publius ꝺedicans edem Jouis iunonis minerue: falso sibi ab inuidis morte filꝰ nunciata: vt illo nuncio perturbatus abscederet atq; ita ꝺedicationis gloriam collega eius conse queretur: ita contemsit: vt eum etiam ꝑfici inse pultum iuberet: sic i eius corde orbitatis dolorē: glorie cupiditas vicerat: quid magnum se per euā gelij sancti predicationem qua ciues superne pie de diuersis liberantur ⁊ colliguntur erroribus fe cisse dicturus est: cui dns de sepultura ꝑis sui soli cito ait. Sequere me ⁊ sine mortuos sepelire mor tuos suos. Si Marcus regulus ne crudelissimos hostes iurando falleret: ad eos ab ipsa roma re uersus est: quoniam sic romanis eum tenere volē tibus respondisse fertur posteaꝙ aphris seruieāt dignitatem illic honesti ciuis habere non posset. eūq; carthaginenses: quoniam contra eos in ro mano senatu egerat grauissimis supplicꝫs neca uerunt: qui cruciatus non sunt ꝓ fide illius patrie contennendi: ad cuius beatitudinem fides ipsa p ducit. Aut quid retribuetur dño ꝓ omnibus que retribuit: si ꝓ fide que illi ꝺebetur: talia fuerit hō passus: qualia pro fide quam pernicioſissimis ini micis ꝺebebat passus est regulus. Quomodo aūt se audebat extollere de voluntaria paupertate christianus: vt huius vite peregrinatione expedi tior ambulet: viam que perducit ad patriam: vbi vere ditie deus ipse est: cum audiat vel legat Lu tium ualerium: qui in suo defunctus est cōsulatu usq; adeo fuisse pauperem: ut nummis a populo collatis eius de sepultura curaretur. Audiat uel legat Quintū cincinatum cum quattuor iugera possideret: ⁊ ea suis manibus coleret esse ab ara tro adductum ut ꝺictator fieret: maior utiq; ho nore ꝙ consul: victisq; hostibus ingentem gloriā consecutum: in eadem paupertate mansisse. Aut quid magnum se fecisse predicabit: qui nullo pre mio mundi huius fuerit ab eterne illius patrie so cietate seductus: cum fabricium ꝺidicerit tan tis muneribus Pyrrhi regis epyrrotarū: promis sa et quarta parte regni: a romana ciuitate non potuisse diuelli: ibiq; in sua paupertate priuatus manere maluisse. Nam isti licet rempub. haberēt tam opulentissimam atq; ditissimam. ipsi tamen in suis domibus pauperes erant vt quidam corū qui iam consul bis fuisset ex illo senatu pauperū hominum pelleretur notatione censoria ꝙ decez pondo argenti in vasis habere cōptus est. Ita idē pauperes erant quorum tamē triumphis publi cum ditabatur erarium huic omnes christiani q̄ excellentiori proposito diuitias suas cōes faciunt secundum id quod scriptum est in actibus apl'oꝝ vt distribuatur unicuiq; sicut cuiq; opus est vt ne mo dicat aliquid proprium: sed sint illis omnia cō munia intelligant se nulla ob hoc uentilari o portere iactantia id faciendo pro obtinendo so cietatem angelorum cum pene tale quid illi fece rint pro conseruanda gloria romanorum hec et alia si qua huius reperiuntur nil aliud erat nisi ut romanum imperium longe lateq; porrectum magnificis successibus augeretur proide ad istud imperiū tā preclarū tantoꝝq; uirorū laudib' glo riosū ⁊ et illoꝝ intentioni merces quā querebant est reddita ⁊ nobis ꝓposita necessarie cōmonitio nis exēpla: ut si virtutes quas isti ꝓ ciuitatis terre ne gloria tenuerūt ꝓ dei glorioſissima ciuitate ñ tenuerimus pondere pungamur. Et si tenuerim⁹ supbia nō extollamur. Qm̄ sicut dicit apls. Jndi gne sunt passiones h⁹ seculi ad futurā gloriā q̄ ꝛue labitur in nobis. hec Augusti. Maxime autem debemus fortes esse in fide: et nullatenus dubi tare: secundum illud Pet. in canonica. Aduersa rius uē diabolus tanquaz leo rugiens circuit que rens quem deuoret: cui resistite fortes in fide. Maximus in sermone ait. Nouerimus: ꝙ non si ne magno discrimine de religionis veritate dispu tamus: quam tantorum sanguine confirmatam videmus Magni periculi res: si post prophetа rum oracula: post apostolorum testimonia: post martyrum vulnera: ueterem fideꝫ quasi nouellaz discutere presumas: et post tam manifestos du ces in errore permaneas: et post sudores morien tium ostensa disputatione contendas. Et paulo ante idem ait. Quanta circa nos dei nostri solici tudo: dum nobis fidem ueram duro agone mar tyruz commendat. afflitionum precedentium in structionem efficit posterorum. Illos examinat vt nos erudiat. Illos conterit ut nos acquirat: co rum cruciatus nostros vult esse profect⁹: hec ille.

Tertia fortitūdo seu §. v

tertio modo accipitur fortitudo pro uirtute gene rali. i. quodam uigore mentis ad resistendum im pugnationi cuiuslibet uitꝰ aggrediendum labo rem actuum virtuosorum. Et sic canit ecclesia. Estote fortes in bello ⁊ pugna. cū ant. ser. ⁊ acci. reg. et. Non enim coronabitur: ait apostolus: nisi qui legitime certauerit: ita. s. ꝙ uictoriam habet de omnibus uitꝰs. Et psalm. vi. Expecta dominum viriliter age: confortetur cor tuum et susti ne dominum. Ubi nota quattuor regulas.

Prima est presumptionis exclusiua expecta dñz. Secūda est fatigationis aggressiua: viriliter age. Tertia est debilitatiōis remotiua: cōfor.cor.tu. Quarta est pfectionis ꝓtinuatiua: sustine dñm.

Quia militia ē vita hois super terrā: in hoc bello ut quis virilit dimicet: oz ꝑmo ut excludat a se presūptionē: non confidendo de sensu suo vel viribus suis: vel operibus bonis. Leo papa in sermone. Nemo de cordis sui puritate ꝓfidat: qz per uigil ille hostis actionibus pulsat insidijs: q̄s maxime nouit abstinere peccatis. Et beatus Antoni⁹. Non confidas de tua iusticia. Et hoc est quod dicitur. Expecta dominum. s. vt te iuuet: ſm illud: ps. cxx. Auxilium meum a domino non a mea vtute. Item non egrediaris viam cōem viuēdi tradita a sanctis. Trita gradiamur via dixerūt antiqui israhelite. In operibus enim singularibus: extra cōem legem non sunt sancti imitandi. scōm illam regulam. Que a iure cōmuni exorbitant: i consequentiam non sunt trahenda: de regu. iuz. li. vi. nisi quis esset certus de diuina inspiratione ad illa vocatuz. Non enim quia quidam sanctus pater accessit ad domum meretricis: ut eam conuerteret quod ꝛ fecit: debet quilibet idem agere. Nec quia vnus audiens socium suum in fornicationem lapsum: ut reduceret eum ad penitentiaz quasi desperatū: mentitus est dicens: etiam i illud peccatum incidisse: exhortans vt simul irent ad patres pro penitentia recipienda: licet mentiri et se ipsum infamare. Nec qz Arsenius vna tm̄ hora dormiebat in die nāli: aut qz Joānes baptista comedebat locustas. i. radices herbarū a vino abstinens: debet quis talem austeritatem assumere. Sed expecta dñm vt prius te vocet ad huiusmōi singularia agenda. Item si petens aliquid a dño vel liberari ꝛ adiuuari in aliqua tribulatione vel tentatione: ꝛ non ita cito exauduris vel velle expecta dñz Abachuc. ij. Si morā fecerit expecta eū: qz veniens veniet ad adiuuandum. Secunda regula est: ut fortiter agat laboriosa opera. Virt⁹ euim ꝛ scia circa difficilia inquit phs. Et christus Math. vij. Arta ē via. s. bonorum operum que ducit ad vitam. Et ideo viriliter age. Vir dī a uirtute: ꝛ virtus ē fortitudo: que in quantū generalt virtus est: hz pugnare cōtra oia vitia. Quelibet enim vtus hz suum inimicum. s. vitium sibi oppositū: immo duos inimicos: vnum a dextris per excessum: alium a sinistris per defectum. Et ꝛ apls ait. ij. Cor. vi. Per arma iusticie vtutis dei a dextris ꝛ sinistris exhibeamus nosmetipsos vt dei ministros. Qualis autem dñs talis ꝛ minister eius: quid sapiēs. Et qui mihi ministrat me sequatur: ait ipse dñs. Joan. xij. Dñs autē fortis ꝛ potens: ait ps. xxiij. dominus potens in prelio. Cum enim diabolus fortis vtute nāe: armatus malitie multiplicate teneret atriū suū. s. mundū pacifice: quia nullus tentatori resistebat. Superueniens fortior eo dñs iesus vicit eum: ut dī: Luc. xi. ex quo expectatus dñs venit ꝛ bellans fortiter vicit. Ergo viriliter age: a dextris ꝫ infidelitatem: a sinistris ꝓtra superstitionem: per arma virtutis dei fortis fidei i. Pet. v. Cui. s. diabolo resistite fortes in fide. Cōtraria enim ad inuicem bellant ꝛ mutuo se expellunt. Viriliter age a dextris presūptionis: ꝫ diabolum eam suggerentē: ꝛ a sinistrs desperatōis: p arma virtutis dī. s. spei: Isa. ij. In spe erit fortitudo vīa. s. ad vincendū diabolum ꝓtra desperationez vel presumptionem. Viriliter age a dextris inordinate dilectionis: a sinistris inuidie ꝛ rācoris. Viriliter age p arma virtut charitatis: Ge. xxxij. figuratiue dī. Si cōtra deū fortis fuisti. s. tu charitas: quāto magis ꝫ hoies prevalebis: Charitas. n. fortis dī ꝓtra deū: qz eum traxit ad terram: et ad mortem induxit. Viriliter age a dextris gule ꝛ luxurie: ꝓtra eas dimicando. Et a sinistris insensibilitatis a necessarijs abstinendo: per arma virtutis dei tēperantie puer. xxx. Accinxit fortitudine lūbos suos viriliter age a dextris iniusticie ꝛ sinistrz nimij rigoris ꝛ seueritatis per arma virtut dei. s. fortis iusticie: puer. xv. Domus iusti plurima fortitudo. Viriliter age a dextris prudentie nimie. s. suo sensui intendo. Contra illud. Ne initaris prudentie tue: puerb. iij. Et a sinistris iprudentie et stoliditatis. Vir sapiens. i. prudens fortis: prouer. xxiij. Viriliter age a dextris nimie audacie ꝛ a sinistris indebite timiditatis: puerb. xxxi. Fortitudo ꝛ decor indumentū eius. s aie virtuose. Tunc decora est fortitudo: seu aiam decorat: cum nec precipitanter se quis ingerit ad pericula: nec timiditate ab eis cū oportet retrahitur. Et quia in bellando homo laborat: ne ex fatigatione deficiat. ponitur tertia regula que reparat debilitationem: cum subditur. Confortetur cor tuum apostolus ad Ephe. Confortamini in domino ꝛ i potentia virtutis eius. Confortari in domino: est ex his que sunt domini: ut in verbis eius. Sicut enim cibus corporalis confortat corpus ꝛ corroborat: ita ꝛ panis doctrine spiritualis: Act. ix. de saulo conuerso dicitur accipiens cibum confortatus ē. Sacramentorum frequentatio confortat ꝛ roborat: precipue eucaristiā. Unde ecclesia in collecta dicit de eucaristia. Sit fortitudo fragilium: sit contra omnia mundi pericula firmamentum. Cōfōtatur cor vino spiritualis leticie: quia vt dicitur scōo Esdre. viij. Omnem mentem facit securam vinum: nec aliquid timet. Ita inquit. b. Antonius in vitis patrū. Nil ita facit mētē fortem ad omnia aduersa intentamēta: sicut letitia spiritualis. Manus christi confortat infirmū cor. vñ ꝛ dicit cordiale. hic āt est meditatio passionis christi. In eui⁹ figuram helias ambulauit in fortitudine sub cineritij panis esi: signantis christi passionē: vsqz

ad montem dei supne ꝓie. iij. ℟. xix. Sed nō sufficit bene ichoasse ⁊ bene ad tēpus ꝓsequi: nisi ad finē uite ꝓuersatio scia teneat. Et ideo ponit quarta regula ad uidendū bona dñi i terra uiuē tū: ꝓo quo consequendo hec regula dat. s. Susti ne dñm: nō solū suscipe p gr̄iam: sed sustine: ut si te grauet uel grauis uideatur in cōtinuādo labores ⁊ aduersa: nō deponas eū gr̄ia perdēdo. Nūq̄ ab hōie recedit dñs cū gr̄ia sua: nisi quis repellat eū a se: unde dicit. Qui aūt sustinuerit usq̄ in finem h̄ saluus erit. Ue his qui perdiderūt sustinētiam dī Ecci. ij. i. ꝓseuerantiā. Hinc et. b. Aug. ō pe. di. iij. Inanis ē pñia quā seq̄ns vita cōmaculat. i. carens fructu vite eterne: si nō reuertat ad deū. Et sequitur. Esto in pacientia fortiter cōfirmat': uitā bonā quā cepisti tenere nō deseras: ꝓbonū ꝓpositū cōserua iugiter. hec. b. Aug.

Tentationes insurgunt hominibus a diuersis Capitulum tertium.

Ad fortitū

dinem prout est virtus generalis ptinet bellare ꝯ vitia: ⁊ tentationes quaslibet vincere: omittēdo de fortitudine ꝓut est virt' spāl' q̄ multa dicta sūt de ea ⁊ partibus eius in mā de virtutibus in ista eadē parte ti. ij. solū agemus h̄ de tentationibus que uincuntur gr̄ia ⁊ donis spūs sancti. Et licet in ꝑma parte in ti. de causis pcōrū multa dicta sint de tentationibus. Dic tñ ꝑ aliuz modū. Et ad hoc pōt induci illud ps. xvij. Precinxisti me virtute ad bellum: ⁊ supplantasti insurgētes in me subtus me: precinxisti. i. preparasti adaptasti restringendo lumbos cordis abstinentia ⁊ castitate: ⁊ vestimenta tpaliū rerum ad necessitatez stringendo nō ad latitudinē ⁊ superfluitatē: precinxisti. s. tu dñe a q̄ oē datū optimū ⁊omne donum perfectū: virtute. i. fortitudine interiori inducente me ad talē restrictionem. Ad bellū spūale tētationum. Dis enim qui in agone contendit: inquit' apostolus. i. ad Corin. ix. ab oibus se abstinet. s. ipe diētibus virtutē eius cōtra hostes. Et supplātasti insurgentes in me subtus me: eos superando.

Isti aūt insurgētes cōtra nos i bello tētatōnū sūt. Dō mal'. Mūd' van'. Exterior sensus. Carnalis appetit'. Diabolus var'. Pessimus antichristus Sumim' aūt hic tentationē prout cōmunius sumitur pro quadā. s. instigatione seu impulsiōe alicuius ad peccatum uel ad noscendum ut dimittamus de tentatione q̄ tentat deus hoiem: vel magister discipulū sicut xp̄c Philippū Joh̄i. vi. vel homo deuz vt illi israhelite q̄ tētaueīt deū in cōdibus suis in ps. Contra quod dicitur deut. vi. et Math. iiij. Non tentabis dñm deū tuū: et de hac de qua loquimur tentatione incitationis ad malum loq̄tur saluator cū docuit nos dicere in oratione dominica. Et ne nos inducas in tentatiōem Mathe. vi. Ubi non petitur vt non tentemur q̄ meritum pderemus et coronam: sed vt nō succumbamus ⁊ uincamur a tentatione. Ad q̄ō maxime iuuat. s. ad uictoriam tentationū oīo. Unde ipse dominus ih̄s ait discipulis. Math. xxvi. Uigilate. s. resistendo ⁊ orate ne intretis intētationem ideſt vincamini ab ea. Tētat igitur homo malus quū quis suo uerbo uel facto querit alium decipere inducendo ad peccatum uel nocumentum. Et sic discipuli phariseorū cum Herodianis tentauerunt christuz ut caperent eum in sermone ut possent calūniose accusare eum ex aliquo verbo icauto dicto. vnde ⁊ christus eis interrogantibus tētative de censu dando uel negando Cesari rn̄dit. Quid me tentatis hypocrite: Math. xxij. Sicq̄z in sua tentatione preualuere non potuerunt silicē feceīt quū adduxerunt adulteram āte eum. Joā. viij. ⁊ pluribus alijs vicibus sz semper cōfussi remanserūt ⁊ supplantauit deus insurgentes in eū. Filij accedens ad seruitutē deifoī ecci. ij. sta i iusticia ⁊ timore ⁊ prepara aiam tuam ad tentationē Quū. n. q̄s se reperit in aliq̄ societate in seruitio dei uel i seculo disponit virtuose uiueī ūde ⁊ deo fuire multi ēt aliq̄n sub spē boni reperiunt tentatores. ij. Corin. xi. periculum in falsis frībus: ⁊ eze. ij. dī icreduli ⁊ subuersores sunt tecū ⁊ cū scorpionibus habitas scorpius palpat ⁊ cauda pūgit uenenū infundit: Aug. si fīi tuo male persuades hec occidis: de pe. di. i. noli. Tentat nos mundus vanus insurgens ꝯ nos suis vanitatibus ut bonis amabilib' nos aliciens ut ei inheream': Sap. xiij creature facte sūt in odiū ⁊ tētationē ⁊ muscipulā pedibus insipientiū. Sicut. n. in muscipula ponit laridū circa q̄ō est laqueus capiens ⁊ dū mus tractus appetitu laridi dū capit: capitur. unde occidit Similiter piscis hamo adescato trahitur ⁊ auis laqueo ita insipientes. i. peccatores q̄ non hñt gustum ⁊ ueram noticiā de ultimo fine attendentes dulcedinē in cibis pulchritudinē in feminis utilitatem in pecunȳ non aduertunt quō illa querāt. Sed inordinate affecti dū ea assumūt indebite in currūt laqueū pcī ⁊ in dānatōis eterne. ūde ⁊. b. Anto. uidit totū mūdū plenū laqueis sibi inuicez annexis ⁊ cum clamasset. quis istos euadet. Audiuit humilitas: beatus. Augu. in sermone. Duplicem cōtra nos mūdus aciē mittit. s. ad belladū ꝯ nos ⁊ tentandū: demulcet ꝓsperis: deterret ad vsis. Non te terreat aliena crudelitas: nō te vicat ꝓpria voluptas: ⁊ victus est mundus. Eccī. xxvij. Uasa figuli probat fornax ⁊ uiros iustos tentatio tribulationis. Et iterum non laudes uirum. Dec enim tentatio hominum scilicz incitans eos ad elationem. Tentat tertio exterior. s. sensus in

ſurgens ꝛ nos Lanc̃.i. Filij mei pugnauerunt contra me. Mater prima hominū ē ſenſualitas: q̄ quilibet pīro regit ⁊ nutrit ante vſū rōis. Iſti ſenſus exteriores multipliciter pugnant ꝓtra nos ſua curioſitate. Namvt dicitur Eccē.i. Non ſatiatur oculus viſu nec auris auditu: et ſic alij ſē ſus curioſi ſunt circa ſua obiecta et inſatiabiles. Sed niſi quis pugnet viriliter refrenādo: cito interficiunt animā. Hier.ix. Mors.ſ. peccati intro iuit per feneſtras noſtras.ſ. ſenſuum: ingreſſa eſt domos noſtras ꝓciarum: ſz fidelis deus qui non permittet vos temptari ſupra id qđ poteſtis ſed faciet cū temptatōe prouentū. Nam ſi oporteat quenlibet vt ſenſibus: inordinate delectationes ſuas querentibus: tamen iuuat precipue cū quis intendit mortificationi eorū. Jncuius figurā. Joſue quinq; reges qui bellum inierunt cōtra iſrahelitas.i. fideles eos ꝺuicit ⁊ crucibz afflixit. Qui ſm Origen. ſignificant ſenſ' quiq; exterores quos bellātes contra nos veri fideles ieſu mandato cruci mortificationis affigunt. ſm illud apoſtoli ad Gal.v. Qui ſunt xp̄i: carnem ſuā cuz vicijs ⁊ ꝓcupiſcētijs crucifixerūt vt terzā promiſſōis obtineāt.

Tentat quarto carnalis cōcupia: interiorib' paſſionibus cōcupiſcibil': iraſcibilis amore: deſiderio: delectatōe: odio: abhomiatōe: triſticia: audacia: ſpe: timore:: deſpatōe: ira. Vñ Jac. Unuſqſq; tentatur a ꝓcupia ſua abſtractus ⁊ illectus. Unde Greg. de pe. di. ij. Sciendū inter hec. Aliud ē qđ de tentatione carnis animus patitur: aliud cū per conſenſū delectatōis obligatur: plerūq; n. cogitatōe prāua animus pulſatur: ſed renitit: plerunq; puerſū qđ cōcipit intra ſemet ipſū: et per ōſideriū voluit. Hinc ⁊ predicator egregius ait. Tentatio uos nō apprehendat niſi humana. Hūana ꝺp pe eſt tentatio qua plerūq; turpi cogitatione tangimur et nolentes: q; vt nonnūq; illicita ad aīum veniāt: hoc utiq; in nobiſmet ipſis ex humanitatis corruptibil' pondere habem'. Jam vō demoniaca eſt et nō humana tētatio: cū ad hoc quod carnis corruptibilitas ſuggerit p cōſenſū ſe anim' aſtringit: hec ille. Hec caro ſeu ſenſualitas ſiue cōcupiſcētia carnis q̄ ꝓcupiſcit aduerſus ſpm̄: ē illa eua figuratiue: q̄ uiro ade. i. ſpūi ſeu rationi: ſua det edere lignū uetitū: vt cū ea delectet in malo. Sed audienda nō eſt: q; ad mortem inducē q̄rit ⁊ a paradiſo excludere. Sed arguenda: dicendo diſſenſu: quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es: Job.ij. Hec ē illa egyptiaca mulier q̄ pulchrū aīa a corpore ac prudentem adoleſcentē Joſeph. frequenter ſtimulat ad oblectandū ſecū: ſed relicto pallio ſecularis cōuerſatōis nō attendenda: ſed fugienda eſt: Geñ. xxxix. Hec ē Thamar: que depoſita veſte lugubri. ſ. pñie ⁊ cōpūctōis: induta triſtitia apparentis boni: ſedet in biuio quieſcens in uoluptate ⁊ vanitate: ut mulier ornata in habitu meretritio: ad capiendas animas: Iudaz qui interpretatur ꝓfitens. i. virū ſeu ſpm̄ deo confitentem fide pñia preconijs inducit ad illegitimū actū Geñ. xxxviij. Sic ⁊ Berſabee Dauid deo ꝺuotū. Hec eſt Jahel: que ſiſarā. i. ſpm̄ fugientē de plio tētationū: iuitat ad quieſcēdū in tabernaculo. i. ad curā carnis hñdā i ꝓcupia: ⁊ oblato utre lactiſ i. delectatiōis carnal': dormiētē ab actu rōis occidit Judic. Hec ē illa Dalila q̄ interpretat ſitula: q̄ Sanſonem fortiſſimū: qui eius iportunis iueſtigationibus acq̄euit reuelando ſecreta ⁊ ingremio eius dormiuit. i. nimis curam eius hñs crine vtutū ſpoliauit: ⁊ philiſteis. i. demonibus excecāduz illudendū tradidit: ⁊ ideo aſpe increpanda. Nec ēt ſatiat q; ſitula eſt: ſz duas filias hz ſanguiſugaſ que ſēp dicūt affer affer: prouer. xxx. i. auaritiam ⁊ luxuriā. Jn ſicco āt diete ſeu abſtinentie tenēda ē ut moriat. Hec ē Herodias coplata Herodi. i. diabolo in eſtuoſo: que p ſaltatōe filie ſue. ſ. imaginatōis l' delectatōis carnal' grata mūdanis facit āputaī caput Joā. baptiſte q̄ interpretatur gra: quā facit amittere Mi. vi. Hec ē deniq; ācilla oſtiaria: q̄ ſi cuſtodiā hēat ſēſuū: facē petr. i. ſpiritū xp̄m negare facti. Jo. xviij. ē ḡ caro ñ delitijs fouenda ne vigor ſue tentatōis accreſcat: ſz caſtigāda exēplo apli. Caſtigo corp' meū ⁊ in ſuitutē redigo. i. Cor. ix. Sic Sara dña Agar ancillā ſibi rebellantem vberibus ſubijciebat: ⁊ fugienti ab ea ab angelo dictū ē ei vt reuerteret ⁊ dñe ſue ſubijceretur: Geñ. xvi. Qui delicate pauerit ſuū. i. corpus. in fine ſentiet eū cōtumacē: puer. xxix. Sicut ſiba ſuus miphiboſeth cōtēpſit dñm ſuum ⁊ impediuit ne ſequeret Dauid. ij. R. xix. q; nimiū dñium ſibi pmiſerit in rebus ſuis. Fabuloſe narrat Eſopus: ſed moralitate notabili: q̄ cū quidaz ruſticus per deſertū tranſiret: inuenit ſerpetez frigore afflictū iacētē in terra quaſi mortuū. Cui cōpaciens collegit: ⁊ in ſinū ſuū poſuit ⁊ calefēc: qui reſūptis viribus intoxicauit eum. Cūq; ille argueret eū de ingratitudine: q; quaſi mortuū foueat. Rñdit. Tu ſcis q; nā mea ē: q; nō noceam niſi calefactus: et cum in caluero: venenū neceſſe eſt effūdere. Non ḡ inculpes me: ſi ꝓprietatē nāe mee ſeruauit: ſz tibi imputa q; me calefeciſti ⁊ fouiſti. Sic ⁊ caro cū ⁊ delicate foueē venenum ꝓcupie qđ i ſe hz effundit: ⁊ ideo ait apoſtolus ad Ro. xij. Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam uiuentem ſanctaz deo placentem: hoſtiam dicit in qua animal mactatur: q; corpus ſenſualitati aīali mactanda ē. Uiua tñ remanet: vt. ſ. ita mortificetur caro: q; exercere valeat que ſibi incumbūt agenda. Ego dñs: inquit: odio hñs rapinam in holocauſtum quod fit: dū indiſcrete corpus maceratur vigilijs: abſtinentijs. ⁊ huiuſmōi: vt dicit Hiero. ō cōſe. diſ. v. Nō mediocriter. Quintū tentans eſt diabolus Et iſte ſup oēs. tentat ⁊ decipere q̄rit: et hoc ē ei'

eius officiuz. Unde ⁊ anthonomatice dr tentator Mat. iiij. Accedens tētator dixit. Loquit aūt ul sensibiliter i forma hūana: quaz aliqn assumit ut cōiter dicit: qn xp̄m tentauit: uel isensibilit diuersis modis mala menti suggerēdo. Unō Jo. papa. xvi. q. ij. Ulis: ait: uersutus hostis mille nocendi habet modos nec ignoram⁹ astutiaz ei⁹. Conatur eni a pncipio ruine sue vnitatē ecclie rescinder. s. per errores. charitatez vulnerarc: qō fit per qōlibet mortale: sanctoz opez dulcedinez inuidie fel le inficere: ⁊ oībus modis quib⁹ pōt genus hūanū euerte ⁊ pturbare. Dolz eni satis ⁊ erubescit charitatez quā in celo nequiuit habere: hoies pstātes ex lutea materia in ira tenere. Unde oz q̄tū fragilitati nostre cōcedit: ut oēs aditus nocendi uersutie eius muniam⁹: ne mors. s. pcti ingrediat per fenestras nīas. i. potētias: hec oia ibi. Narratur in li. ō vij. donis: q mgr Jordanus ordinis p̄dicatoz sanct⁹ hō: cū quēdā obsessuz a demone sibi pñtatum adiuuaret ut demon dicēt ei nomē suū. Rñdit q mille artifex uocaret: quia mille modos et artes hēbat ad decipiēdū homines. Et ut scias q veritatē dico. Ego sum qui decipio magnos theologos ⁊ decretistas: ⁊ legistas: ⁊ physicos: barones milites: p̄positos: mercatores: ⁊ alios. Et cepit singuloz uerba gestus modos ⁊ officia pñtare: usq ad domicellas dñaz que seruiūt eis i cameris eorum blādiēdo eis adulando: et molliter loquēdo: puta ut diceret. Theologos tento et decipio: ut scientifice ⁊ subtilia p̄dicēt: ut uideantur acuti: ñ ut pplz salutē querant. Querunt mgri cum ad huc non sint discipuli predicationes sibi ꝓcurant vnde plus pecunie uel glie hauriāt. Celebrare frequent erubescere facio: retineo eos a confessione ut magis boni habeant: occultatis eorum nequitijs. Refectiones pingues sibi procurare suadeo: ut sit fortes ad p̄dicandū: ad acquirēdas ⁊ augēdas pecunias instigo sub p̄textu librozz emendoz ꝓstudio et necēs ꝓuidēdis: pannos seu cappas sumptuosas eos hīe suggero: ut sint i reuerentia apud magnates ⁊ pplos. Uisitare moniales uel uiduas sub p̄textu pietatis admoneo frequēter: ut demū nō soluz ad amorē: sed ad cōmixtōez adducaz. In audienda cōfessione pncipū et diuitū admitto: ut bonū forum eis faciāt ne displiceant: ⁊ sic ueq in foueaz cadāt. Questiones et opiniones nouas inutiles ⁊ populis scādalizatiuas int̄ ipsos mgros inuenire laboro: ut sibi inuicem mordeāt inuideant: et ut scripturas sacras ut simplices litteras dimittant: et phica ⁊ poetica ut magis audita i mediū adducant allitio: et sic discurere p alia exercitia Sed supplantasti: ait ppha. insurgētes i me. i. demones subt⁹ me: dando mihi fortitudinē ad uicēdum. Hic diabolus tentator ē ille obstinatissim⁹ Pharao: qui isr̄itas. i. fideles egredi affectantes: de seruitute ei⁹ tyrānica magis grauat in opibus luti lateris ⁊ palearum: tentatōib⁹. s. ꝓcupiscentie: auaritie: ⁊ leuis supbie. Sed dei vtute egressos in manu forti: adhuc persequens: in mare pñie submersus est: Exo. xiiij. Hic tentator est Nabuch. potentissimus q̄ fornacē malicie incendere fcē p suos mistros demōes septēpliciter. i. per. vij. vitia capitalia: ad incēdendū ponens naptam malarū cogitationū: stupā p̄uarum locutionum alioz: picē fetentē maloz: ū exēploz in opere aliorū mal leolos excusationum uel tribulationum. Sed in hanc missi tres pueri. i. oēs in tribus virtutibus puros: rore celestis gratie ignis nō lesit: Dañ. iiij. Hic est ille callidissim⁹ Herodes q̄ nō paciēs christum regnaturum: multos pueros in bethleē occidit: que interpretatur domus panis. i. in ecclesia: vt christum occidat ne sibi auferat regnum. Sed licet corpora sanctoz multipliciter affligerit usq ad mortē: xp̄m tñ. i. grām eius extinguere ñ valuit: Math. ij. Sed grauissime dei iudicio punit⁹ est. De calliditate ei⁹ seu malitia dr: Gen. iij. Serpens callidior erat cunctis animantibus terre. Et tñ subdit. Ipsa mulier. i. rō cōteret caput tuum. Caput draconis est initium tētationis: qō cū cōteritur resistendo ⁊ ipse diabolus fugatur. Jac. iiij. c. Resistite diabolo ⁊ fugiet a uobis. b. Amb. i li. de paradiso. Nemo nostrū tenet ad culpā: nisi ꝓpria uoluntate deflexerit uoluntariū sibi militem eligit christus: uoluntarium seruum sibi diabol⁹ actionatur. xv. q. i. Non est. De potestate eius dicitur Job. Non est potestas similis ei super terrā. Et de obstinatione eius dicitur. Cor eius indurabitur quasi lapis. Ad bellandum ⁊ eum vincēdū christus hortatur suo exēplo. Unde apostol⁹ ad Hebre. v. Non enim habemus pontificem qui ñ possit compati infirmitatibus nostris tentatum per omnia pro similitudine absq peccato. In q̄ enim passus est ipse ⁊ tentatatus: potens est ⁊ his qui tentantur auxiliari. Docuit ⁊ modum resistendi.

Scdm aūt quattuor §. I

status hominum: sicut quadrupliciter tentat: de qb⁹ in ps. Sup aspidē ⁊ basiliscū ambulabis ⁊ cōculcabis leonē ⁊ draconē. Aspis est quo ad peccātes. Basiliscus quo ad proficientes. Leo quo ad permanentes. Draco quo ad presidentes. Sed q̄ habitat. i. cōtinue manet in confidētia diuini adiutorij: ambulat ⁊ conculcat conterens sathā sub pedibus suis. Est ergo aspis diabolus quo ad peccantes: postq̄. n. ad peccatū induxit malign⁹: ipse conat et instigat hoiem ad permanendū in eo et non audienduz uocē incantantis. s. remordentis cōscie uel scripture diuine talia arguentis uel predicatoris. Sed diuersas excusationes suggerit vel longitudinem uite. vnde adhuc habeat tempus penitendi ⁊ benefaciendi. In cuius figurā dr He.

xxxiij. q. Sichez postq violauit Dinam filiam: Jacob tristē effectam. blandicijs deliniuit vt secū permanēt. Sic diabolus aiaz virginem ⁊ innocētem: vicijs varijs eius integritatem auferens: cū conscia remordens eam ptristat: quia ōnis malus implet penitudine: iquit phs in li. ethicoz diabolus ei blanditur vt non recedat ab eo: vl qz multi alij faciunt similia fz illud. Eccī. xxxij. peccatoz vitabit correctioz. et iuxta uolūtatem suam inueiet ppationem i. similē eis in malis. Seo: vt dicit. b. Aug. non propter minus ardebit quia cum mītis ardebunt. s. mali homines. ij. q. i. Multi. Vl dei misciā est magna ad parcēdū peccata. Sed dicitur. Eccī. v. Ne dicas misericordia dei magna est peccatorum meorum miserebit Adijcit .n. exempla sanctoz magnoz: qui et ipsi lapsi sunt: sed aliqui etiā non redierūt ad gīaz. Uel qz penitebit infutuz: sicut multi fecerunt et sic pmutit sibi vitaz longā. Lū tamē dicat. Eccī. v. Ne tardes ꝓvti ad dīm neqs differas de die in diē. Subito eni tibi veniet ira eius: et in nouissimo dispdet. Per istas igitur suggestiones ⁊ similes quibus conatur peccātem detinere in malo: dicit diabol' aspis qz dū incantatur in vnam aurem ponit caudā ne audiat incantantē suadēs. s. longā uitā: aliā figit in terrā. i. ad occupatōes terrenas ita imersus ut nil cogitet de salute: uel se terrenis excusatōibus palpādo ut dictū est. Sed ñ declines cor meū ait ps. in vba malitie. i. nō pmittas me declinare: ad excusandas excusationes in pccis: qz augetur inde pcm. Uel ēt si suggerit excusationē: sub occasiōe necessitatis uite: quasi nō possit aliter uiuere: si restitueret uel dimittēt artē illicitaz. Et sic vī sibi q deus hēat eū excusatū: cū uelit ut uiuat. Uñ ⁊ diabolus ut aspis se habuit in tētatōe xpi cū ait. Si filius dei es dic ut lapides isti panes fiant: Math. iiij. persuadēs ei uitiū gule sub pretextu necessitatis. Et sic suadet peccatori: ut qz filius dei ē p creationē ⁊ adoptionē gratie baptismalis: lapides. i. duras sñias scripturaz q̄ mādāt restitutōes fiendas usqz ad mēdicitatē ⁊ pcā oia dimittēda: conuertat in panes molles: mente opinando scripturas mitt' intēptandas Scōo diabolus ē ut basiliscus tentando quo ad proficientes i bono. Dicit b. Bern. super ps. ij. Qui habitat ⁊ sup dictū. v. q basiliscus significat uanā gl̄iam ⁊ iuidētiā. Et ꝑm cōiter procedit a ꝑmo. Nā ex hoc q aliqs est auidus gl̄ie tēporalis: cū uidet aliquē quem ex aliqua sua virtute estimat magis se laudari inuidet ei. Circa ista tentat diabolus proficientes in vtutibus: ut querāt. s. ab hoibus laudari. Uñ Sen. Nulla est tam excelsa vtus: que dulcedine gl̄ie nō tangat. Uñ. be. Bern. ubi supra. Basiliscus uana gl̄oria est. Uidete ait xps: ne iusticiā uestrā faciatis coraz hoībus: ut videamini ab eis: ac si dicat. Cauete oculos basilisci. Nocet eni basiliscus ei q̄ prius uidet a basilisco: q̄ ipse uideat basiliscū: ⁊ tē solo aspectu suo basiliscus ueneno ifícit ⁊ occidit: sed si homo prius uidet eum ipse basiliscus moritur. Uidetur ergo quis prius a basilisco: cum oculus intentionis sue mouetur in bonis operib' ob uanam gloriam: ut scilicz laudetur ab hoībus ex eis: ⁊ tunc spiritualiter occiditur: quia mortuum est opus illud. Sed tunc primo uidet ipse basiliscum: cum sibi cauet ab intentione glorie temporalis: ⁊ sic occiditur basiliscus idest tale uitium. Qz tali vitio tentet diabolus proficientes: habes figuram in Loth: Gen. xix. cuius filie significant: ut exponit Origen. superbiam ⁊ uanam gloriaz: inebriauerunt in monte scilicz uirtutum: ⁊ cognite sunt ab eo. Exempla habes plura in Dauid faciente populum dinumerare. ij. Regū. ulē. Ubi etiam ponitur sathan eum commouisse ad hoc. Dicit etiam. be. Bern. ubi supra: q basiliscus significat inuidiam. Sic enim ait. Basiliscus venenum gerit in oculo. Nosce cupis oculuz venenatum: nequam oculum fascinantez: inuidiam cogitato. Quid enim est inuidere nisi malum in alio videre. hoc enim cupit inuidus. Si non fuisz basiliscus ille scilicet serpens antiquus inuidia euj mors non introisset in orbem terrarum. Sed ve misero homini qui basiliscuz inuidum primo nō vidit: sed visus ab eo occisus est. Qz spirituales tē tentur de hoc: habes exemplum in Maria sorore Aaron Numeri. xij. ⁊ alia exemplа in collatōne ⁊ in vitis patruz. Tentauit basiliscus iste christum de vana gloria: cum ait Math. iiij. Mitte te deorsum: vt scilicet gloriaretur ex laude hominum inde sibi secuta non leso. Leo dicitur diabolus quo ad permanentes in bono diuersis afflictionibus. j. Pet. v. Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret. Rugitu clamat per terrores ⁊ commina tiones. Unguibus dillaniat per diuersa flagella dentibus. dillaniant per mortis tormenta. Sic apostolos in bono permanentes ⁊ predicantes iesum: comminati sunt principes sacerdotum: ne amplius in nomine eius loquerentur. Sed ꝑ pter minas non destiterunt quin predicarent. Actu. iiij. Quasi vnguibus leo iste dillacerauit: Job dum egressus sathana facie domini: opere suo diuitias ei abstulit: ignez de celo super oues mittendo: ⁊ sabeos chaldeos ad auferendum boues et asinas et camellos inducendo: ventum concitando in aere: quo dirutum edificium domus: filios et filias opprimeret. Demum percutiendo corpus vlcere pessimo: vt eum ad impacientiaz induceret et blasphemiam concitaret. Sed in omnibus illis non peccauit Job. c. ꝑmo. Sicut ⁊ Paulus apostolus ait de se ipso. ij. Corinthi. ij. Datus ē mihi stimulus carnis mee angelus sathane: qui me colaphizet: quem stimulum. b. Aug. ⁊

Remigius dicūt fuisse infirmitatēz corporis capitis vel ilium secūdū aliqs. Scōz ät. b. Greg. in moral. 7 Bedā: tentationem carnalem. Sz q̄cūq; esset diabolus per hoc tētabat instigando ad malū uel retrahere curando a bono per tedīū. vñ 7 ipe dicit alibi. Grauati sumus supra modū ita ut nos tedēt viuē. Sic 7. b. Anto. pficientē in magno fer uore vberibus sensibiliter affecerūt. Quasi dētib⁹ leo iste deuorauit: cum instigauit tyrannos ad occidendū sactos: vt exēplo eoz alios terreret 7 a fide auertēt pp mortē crudelissimā eorum: que de se est vltimum terribilīū: sm phm. Sed conculcāt sacti leonē istū: contemnēdo vitā istā: 7 mortem libenter sustinendo in dei adiutorio: scuto fidei' protecti. Ita ait ipse Petrus. v. c. Leoni īsistite fortes in fide. Similiter Paulus ad Hebre. xi. sācti fortes facti sunt in bello per fidē obdurauerūt ora leonū extinxerunt impetū ignis: effugarunt aciem gladij. Alij distenti sunt non recipientes redēptōnem. i. euasionem mortis. Alij ludibria 7 vbera experti: insuper 7 vincula 7 carceres: lapidati sūt: secti sunt: tentati sunt. Dicit Bern. super. Qui habitat in dicto. v. q̄ non defuit christo ista tētatio. Unō 7 Lucas dicit. c. iiij. q̄ consumata omni tentatione. s. trina in deserto diabolus recessit ab eo usq; ad tēpus. s. passionis. Nam tunc iterum accessit ut leo rugiens vocibus dicentium. Crucifige: 7 rapiens manibus gentilium crucifigentiuz. Unde dicit in ps. xxi. Salua me ex ore leonis. Sz vicit leo de tribu iuda. Nam ut ipse ait: Jo. xiij. Uenit pnceps mundi huius 7 in me non hz q̄cq̄: q; pacienter 7 constanter oia aduersa: cōtumelias: flagella: irrisiones: 7 ignominiam crucis tuli. Demum quarto diabolus ut draco accedit ad presidentes. Draco dicitur per aera volitare: 7 in aere na absconsus suo sibilo seu flatu venenoso: aues desuper volantes inficit 7 occidit. Dicit. b. Bern. Draconē esse cupiditatem vel iracundiam. Hec vtiq; latitans in terrenis: inficit ēt celestia. i. sacramenta 7 spiritualia per simonias uel per munera Dis. s. auaritia 7 iracundia Draco infernalis presidentes uexat 7 mltos occidit. Et de auaritia clarum est: q; a sacerdote usq; ad leuitam: a maiori scilicet rectore usq; ad minorem: omnes auaritie studēt: ait Piere. non curantes de salute ouium: sed lana 7 lacte: 7 q; multa referūtur mala rectoribus: 7 non ab oibus obeditur. hinc exurgūt motus ire. Sed ut dicit Grego. xi. q. iij. illa. Restrigēda est sub ratione potestas: nec quid agendum prius q̄q̄ concitata mens ad tranquillitatem redeat. Nam cōmotionis sue tempore iustū putat omne quod fecerit. Tētauit draco xpm de auaritia cuz ait: Math. iij. Hec oia tibi dabo si cadens in terram adoraueris me. Est etenim auaricia idolorz seruitus: sz apls. His quattuor bestijs correspōdent: sm. b. Bern. vbi supra: quattuor aie passiones: que sunt pncipia vitiorum. Tristitia aspidi obstinationis cōtristetur deserere uitia. Basilisce spei. Sperat. n. consequi laudem uanagloriosus. Leo rugiens per tribulatōes tiori: q̄ de eis habet. Draco cupiditati seu amori. Sz sm Bern. ubi supra: ābulat 7 ꝓculcat oia ista iust⁹: p quattuor uirtutes: Tristiciā 7 obstinatōz p tēpātiā. Basiliscū inuidie 7 uanegle p iustitiā. q̄ reddit deo q̄ ōi sūt leonē timoris 7 tribulationis p fortitudinē. Draconē ire 7 auaritie per prudentiā.

De decē modis tē §. II.

tatōis diaboli: ps. ciij. Draco iste quē tu formasti ad illudendū ei: supple est in isto mari magno: de q̄ supradixerat. i. in seculi. Iste diabolus inq̄t: Job dī leuiathan. i. cete maximū piscē sup alios: 7 uehemoth. i. elephas maximū aialiū terre: draco maximū per aera discurrentium. Formauit si quidē deus hunc maximuz dignitate: sup oēs puros hoies 7 angelos. Unde dicitur Job penul. pncipium uiarum dñi. i. per maximū creaturarum que dicuntur uie dñi. i. operū suoruz. Et Eze. xx viij. Tu signaculū similitudinis dei. Formauit si quidem eū: q; nil de mā in eius nā posuit: sicut in homine 7 alijs: sed puram formam. i. spēm formauit: q; plenum formis. i. spēbus seu similitudinib⁹ rerum creaturaruz edidit: quas intellectui ei⁹ impressit. Unde dī Eze. xxviij. Cherub plenus sapia 7 pfect⁹ decore in delitijs padisi dei fuisti. Istā ät sciam p pcēm nō amisi: sz ex lōga expiētia malitie: adauxit noticiā modoz ad decipiendū suis tētatōib⁹. Q; aūt tētet: 7 de quibus tētet diabolus: 7 quib⁹ modis tētat. notat Apoc. xij. ubi dī ō istius draconis forma et actione. Signum aliud apparuit i celo draco magnus 7 ruffus hns capita vij. 7 cornua. x. 7 super ipsa. x. diademata: 7 posuit se draco iste añ mulierem quā p⁹ viderat. Jo. amictā sole 7 luna sub pedibus: hntem 7 in capite coronā stellarū. xij. Hec ē ecclia amicta sole iustitie: 7 mundi contētū: significat p lunā sub ped⁹: hntē affectuz cū corona. xij. stellaz. i. xij. articloz fidei. Peperit hec mulier. masculū: q; de ea natus ē christus tot⁹ virilis: qui rectur⁹ erat oēs gētes i vga ferrea. i. rectitudine inflexibili. Ipsū. n. iesum dedit: ait apls: caput ecclesie. s. ad regendū eam. Quesiuit ät draco iste deuorare eū p mortem corporalē: per Herodē i ifātia: 7 p iudeos i virili etate eius: intendens ēt deuorare aiam ei⁹. i. in inferno detinere p peccatum. Sed non potuit q̄nimo raptus est post mortē corporalē añ thronū dei in accēsione. Mulier aūt ipa ecclesia eo puata q̄tū ad pfētiā cōpalē surgit: vitans. s. in electis dei malitias draconis tentātis: 7 hoc in solitudine. i. i penitentia 7 austeritate uite 7 secreto cōscientie: et ibi pascitur cibo gratie: factūq; exinde subditur prelium magnum in celo militantis ecclesie:

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

Et Michael ꝓnceps ecclesie ⁊ ãgeli eius preliabã tur cũ draconе : ⁊ draco cũ eis: ⁊ angeli eius mali adiutores eius. In prelio enim isto ecclesie plures sunt pro nobis in adiutoriũ angeli boni: q̃ sint angeli mali cũ dracone ad nos decipiendũ: ut i figuram ostẽsũ fuit giezi per orationẽ helisei: vt habetur. iiij. Rg. vi. Et draco quidẽ pugnat cũ Michaele ⁊ socijs: ⁊ ecõuersõ: qñ ꝝ demones suggerẽtes diuersa uitia in tẽtationibus persuadent ad assẽsum. Sed angeli boni pugnant ꝓ nobis cum isti gant ⁊ illustrant mentẽ tẽtati ad resistendũ diuersis modis. Demũ dr q̃ draco superatus ab angel' bonis: quo. s. ad electos: ꝓiectus ẽ in terrã ⁊ dñic tus ꝛc. Draco igit serpens antiquus qui et sathanas: est vtiq; magnus potẽtia nãli. Nam ois mã elementalis est nãliter sibi subdita ad motuz localẽ: vñ magnas ⁊ mirabiles mutatiões facere põt in elementis ⁊ elemẽtatis: ẽt circa corꝛora hominũ. Rufus dr malicia et auiditate nocẽdi: ut sãguinolentus q̃rit mortẽ hoium corꝛporalẽ ⁊ spũalem. Septẽ capita sunt: septem vitia quibus mordendo in tentando mortem anime inducit. vnde ⁊ dr Luc. ij. q̃ imũdus spũs assumit secũ. vij. spũs nequiores se ⁊ intrãt in hoie. s. vacante a bonis. Decẽ vo cornua quibus ferit seu percutit: sũt decẽ modi tẽtandi quibus utitur: q̃nq; quidez quo ad sensus exteriores: ⁊ q̃nq; quo ad sensus interiões: vz in imaginatiua in memoria: in itellectu: in rõe in appetitu sensuali. Quãtũ igit ad visum exteriorem diabolus tẽtat rem vz que visui obijcit faciendo apparere pulchriorẽ: uel instigando ad respiciendũ rem pulchrã ⁊ delectabilẽ: ut eam inordinate concupiscat. Sicut instigauit Dauid ad aspiciendum pulchrã bersabee: ex quo aspectu ad adulteriũ induxit. ij. Rg. xi. Similiter ut legitur ꝺ beato Antonio: q̃ ad heremũ tendenti diabolus dr scum argenteũ in terra posuit: ut eo uiso acciper ⁊ ad ciuitatem rediret: saltẽ pauperibus dispẽsãdum. Sed dicens bea. Antonius figmentũ tuum hoc diabole est: sed animũ meũ nunq̃ poteris reuocare. Quo dicto : disc' ut fumus euanuit. Dabes ẽt exẽplũ in legẽda beati Andree: de illo scõ epõ deuotissimo beati Andree ad quẽ diabolus in specie pulcherrime puelle aduenit: dicens se a patre magno dño fugisse: qz ꝫ voluntatem suam uolebat eam nuptui tradere: cũ v̊ginitatẽ suã domino dedicasset vñ ad eũ ut sanctũ uirũ dei fuuz confugerat: ut ab eo ꝓtegeretur ⁊ instrueretur. Et post multa sedentibus ad mensam in prandio ipsa posita ei ex opposito ad sedendum diabolus instigans ad aspiciendum : faciem eius continue magis ac magis pulchriorẽ apparere faciebat: ut ĩa episcopus captus eẽt ad cõcupiscentiã eius. Sz bea. Andreas i forma pegrini apparens ⁊ ad hostiũ pulsans eũ de periculo liberauit: post tres q̃stiones solutas: declarans eam fore diabolũ ꝛc.

Unde ⁊ glosa super illud. Aduersarius dr diabol' tãq̃ leo rugiens circuit q̃rẽs quẽ deuoret ait. Circuit hostis antiquus quẽ deuoret. Nam offert oculis formas illicitas: ⁊ facile incitat ad voluptatem: ut visu destruat castitatem. Quantum ad auditum tentat instigando ad audiendum auide et delectabiliter fabulas poetarum ⁊ ornatum uerborum in sermonibus magis q̃ vtilitez. Cõtra quos apostolus ad Thi. iiij. c. Erit tẽpus cũ sanaz doctrinaz nõ sustinebũt pruriẽtes q̃dem auribus a ueritate auditus auertẽt: ad fabulas aũt cõuertentur. Unde legit i uitis patrũ q̃ cum quidaz pater sctus aliquos q̃ ad se uenerant gza edificatiõis aiarum suarũ de spũalib' admoneret in ꝓcessu sermonis dormitare ceperunt. Quod ille ꝓpendẽs intermissa locutione diuinoꝝ: dixit aliquid fabulosũ: ad qõ subito excitati ridere ceperũt ex quo facto ostendit ille uir sanctus: quõ illud erat tentatio ⁊ opus diaboli : ut ad spũalia dormitare faceret: et ad fabulosa auide audiendum. Per sonoras etiaz voces canticoꝝ seu cantionuz: et instrumẽtoꝝ musicorũ tentat nimiaz i his delectatõez ꝓcurans. Unde glo. Aduersarius uester diabolus. Aures per canora tentat: ut emolliat xpianũ vigorem. Et hoc etiam icantis ecclie ⁊ organis. Unde et. b. Aug in li. ꝓfessionũ ait. Cũ accidit mihi: ut me plus cantus q̃ res que cãtat delectat. i. sensus uerboꝝ tũc me penaliter peccare cõfiteor: ⁊ tũc nollez audire cantãtẽ. Quãtũ ad odoratũ tẽtat ut in hui' mõi nimis homo delectetur: uel qõ subtilior tentatio ẽ: ut ex hoc ad sui sctitatis reputationẽ inclinet. Sicut legitur in uitis fratrũ de beato iordane sãcto uiro: q̃ quodaz tpe sentiebat maximũ odorẽ de manibus suis ꝓdire: ⁊ cũ ipse miraret vnde hoc ꝓcederet: ad altare celebrãdo cũ diceret. Lauabo inter inocẽtes manus meas recessit ois ille odor: cognouitq; q̃ tẽtatio fuerat diaboli: ut illum odorez ascriberet sanctitati sue eximie ⁊ ide supbiz. Quãtũ ad gustũ ut cũ homo ponit se ad comedẽdũ ⁊ bibendũ ꝓpt substẽtatiõez corꝛpis: sz pp ipsã cõplacentiã cibi ⁊ potꝰ i gustu ꝓtẽtet. Uel pp famẽ aliq̃d iordiatũ agat ut ieiunia debita soluẽdo ⁊ h' mõi. Sic diabolus christũ tẽtauit ꝺ gula cũ ait. Si filꝰ dei es dic ut lapides isti panes fiant: Mat. iiij. Et. b. Aug. dic in li. cõfessionũ. Sic me docuisti dñe: ut tanq̃ ad medicamenta: sic ad alimenta accedã. Sz dũ ad quietẽ societatis ex indigentie molestia transeo i ipso transitu insidiat mihi laqus ꝓcupie. Ipse. n. transitus voluptas est: ⁊ ñ ẽ aliud quo tranſeatur ex q̃ transire cogit necessitas. Et cũ salus sit cã cdẽdi ⁊ bibẽdi : aduũgit se tanq̃ pedissequa periculo iucũditas: ⁊ plerũq; ꝓire conat ut ei' cã fiat: qõ salus cã me facẽ: l dico: l uolo. Dcc ille. Ad qõ facit qõ dic Jo. vij. ca. fm aliã lẽa. Tẽtatio est uita

hominis super terrã. i. illud vnde viuit ⁊ sustẽtat ſ. esus ⁊ potus. Aliqñ ſpirituales viros tentat de contrario: ut ob mortificandã talẽ delectationẽ gustus: vel tẽtationem carnis: inducit diabolus ad vitium inſenſibilitatis ⁊ indiſcretionis: neceſſaria ſubtrahendo. Unde ⁊. b. Ber. ſe accuſabat de indiſcretione ꝓpter quã incurrit frequentes infirmitates. Et in vitis patrum legitur. q̃ abbati Johanni cũ ꝓpter nimiam abſtinentiam foret debilitatus: apparuit ei diabolus dicens. Indulge mihi abba: quia te nimis fatigare feci. Quantũ ad tactum ut inordinate delectetur in eo: puer. Qui te tigerit picẽ. i. aliqñ incitans ad fetorẽ luxurie: inq̃ nabitur. i. maculabitur ab ea. Et iõ ait apoſtolus j. Cor. vij. Bonum eſt homini mulierem non tangere. ſ. extra matrimoniũ. Malum eſt ergo tãgere quod uerũ ẽ: cum fit cauſa delectatõnis. Et cũ ſemel quidã frater accuſaſſ3 ſociũ ſuũ q̃ tetigiſſ3 manũ mulieris: ⁊ ille ſe excuſaret: q̃ mulier ſacta eſſet. Rñdit beatus Jordanus. corã quo fuerat ille inculpat⁹: reprehendẽdo eũ. Terra bona eſt: ⁊ aqua bona ẽ: ⁊ tamẽ vtraq3 cõiuncta fit lutũ qõ turpe eſt. Sanctus Leo papa cũ ei man⁹ oſculata fuiſſet a quadã vidua ob deuotionẽ. incidit i maximam tẽptationẽ carnis qui zelo caſtitatis accenſus manũ ſcandalizantẽ abſcidit. Sz miraculoſe ei beata virgo maria cui deuote ſe cõmẽdauerat reſtituit. Et ſubtiliter diabolus aliqñ decipit perſonas ſpũales. ꝑcipue iuuenes. Nã aliquando ob quandã familiaritatẽ: ⁊ amicitiã ſpũalẽ oſculat uel amplexatur alter alter3. vir mulierẽ: vel iuuenis iuuenẽ: ⁊ amplectitur vel ſolaciando. Aliquãdo peruenitur ad ctactũ pudendor3 qõ raro eſt abſq3 mortali. etiam ſi non ſequat̃ nefaria commixtio. Cauẽda igit̃ ſunt iſta: ⁊ in ſe ipſo abſq3 neceſſitate: ⁊ cũ alio extra matrimoniũ. Legit in li. de miracul. b. Hieronymi. q̃ intitulat̃ cirillo. q̃ cũ quidã iuuenis ſeculo abrenũciãs: deo ſe deuouiſſ3. audita infirmitate patris eũ viſitauit. Et cũ vna die3 crura patris fricaret cũ germana ſua. Nã ⁊ qualitas infirmitatis tales fricationes exigebat de cõſilio medicine: caſu ctigit manũ fratris ctingere manũ ſororis ſue. Indeq3 illi tanta tẽptatio carnis ſecuta eſt. q̃ illi nõ repugnans non multo poſt uſq3 ad inceſtũ cũ germana deuenerit

Tẽptat quoque et. §. III.

uentilat animã cornib⁹. v. interior3 ſenſuũ ſeu potẽtias. Et primo imaginatiuã. imprimẽdo imagines ⁊ ſimilitudinẽ diuerſor3 que ad vitia tendunt Unde ⁊. b. Aug⁹. in li. de diuinatione demonum ait. Demones terrenor3 amatoribus malefacta ſuadent miris ⁊ inuiſibilibus modis ꝑ ſubtilitatẽ corpor3 ſuor3 corpa hominũ ñ ſentiẽtia penetrãdo a ſe cogitatiõib⁹ eor3 ꝑ quedã imaginaria viſa ſe immiſcẽdo ſiue vigilantiũ: ſiue dormiencium: hec ille. Unde ⁊ ꝺ beata chaterina de Senis legitur. q̃ cũ poſtulaſſet ſibi a dño dari donum fortitudinis: reuelatũ ſibi fuit. q̃ pfectiſſime ſibi conferet: ſz ꝑ experientiã grauiũ certaminũ cum viciſſet: poſt que cum virgo puriſſima foret: per plures dies magnas tentationes luxurie paſſa eſt: magis per imagines ſeu repreſentationes ſibi factas a demone: q̃ per carnis ſtimulos. Nam repſentabat imaginationi omnis actus imundicie: ac ſi videret virũ ⁊ mulierẽ pariter cõmiſceri: etiam cum in oratione perſiſteret adeo iportune: ut q̃ſi eſtimaret dominũ a ſe receſſiſſe: nec poſſe habitare in mentem tam turpibus cogitationibus occupatam. Sed viriliter reſiſtenti dñs apparens conſolatus eſt eam: declarans ſibi mentem non cogitationibus inquinari quãtũcũq3 turpibus: cũ nõ aſſentit: nec eorum cauſa exiſtit. Aliter etiam diabolus tentat i imaginatione: cũ videlicet per ludificationẽ ſeu pſtigia maleficor3 facit apparere qõ in veritate nõ eſt. Sicut magi Pharaonis ꝑ ſuas incãtationes fecerunt apparẽ ſerpentes: q̃ nõ erãt veri ſerpẽres fm vnã expoſitionem ſz apparentes Pharaoni ⁊ ſeruis ſuis: vt ꝑ hoc diabolus induceret ad obſtinationẽ. Et in libro de. vij. donis refert ille ſe audiſſe: q̃ quidã incantator adiurabat ſic demones: q̃ ipſe imprimebat i fantaſia hoim q̃ videbatur eis q̃ vnus gallus qui filo trahebat feſtucã: traheret maximũ trabẽ cũ maximis funibus. Et q̃ incantator modicã ligaturã feni diuideret per plures particulas videret aſpicientibus q̃ diuideret equũ ſuũ per fruſta: cũ mitteret fruſta dicta per hoſpicia eis receptis: poſtea recedente illuſione nihil inueniebant: niſi modicas ligaturas feni. Et ſic poſſent induci multa alia exempla: vt de illa iuuẽcula que arte malefica viſa eſt cõuerſa in equaz. Sz beat⁹ Macharius deſtructa virtute maleficij oroñe ſua: apparuit oib⁹ mulr: ut pri⁹ Ad hoc etiam facit quod habet. xxvi. q. v. Epi. ⁊ c. Nec mirum: ibi vide. Secũdo iuadit ſenſuz ſeu potentiam memorie dum ad mentem facit reducere mala que egit: vel uidit: aut audiuit: preci pue turpia: ut in eis delectetur. Sic diabolus ad memoriam reducebat multis ex egypto egreſſis de carnibus: ⁊ piſcibus: ⁊ aleis: ⁊ peponibus: ꝺb⁹ guloſe veſcebantur in egypto: ⁊ tunc eis carebãt. Unde ⁊ dicebant Exoꝺ. xvi. Utinam eſſem⁹ mortui in egypto quando ſedebamus ſuper ollas carnium ⁊c. Et numeri. ij. Recordamur piſcium ⁊c. Sic ⁊ beato Benedicto in ſolitudine apparens ĩ ſpecie merule diabolus: ipſa diſpente ad mentez ei reduxit quandam iuuenculam forte ſic uocatã quam amauerat: ex qua recordatione ſecuta eſt magna tentatio carnis. Sed ad ſe reuerſus nudũ ſe in ſpinis iaciens: doloze punctionuz vicit ſtimulos carnis. Similiter ⁊ ꝓfeſſor⁹ ad mentẽ reducit cum ſũt ocioſi: turpia audita: vt ex curioſitate

recogitent ⁊ delectentur: vt ⁊.b. Greg. dicit: q̄ plerunq; fit vt rector audita tentatione alterius: ⁊ ipse tentetur. Sed ut subdit citius liberatur a sua: dum fatigatur aliena: si tamē cautus ⁊ timoratus sit. Sed ⁊ peccatoribus volentibus recogitare: ⁊ memorare peccata sua: vt doleant ⁊ confiteantur diabolus instigat: ut in ipa recordatione delectē tur: qō figuratū fuit in persecutiōe ⁊ morte asahelis q̄ insequebaṫ abner ducē exercitus saulis. Naz hasta aduersa retrosum in inguine pcussus ⁊ occisus ē. Sic peccator pseqēs diabolū seu peccatū intendens extinguere eū: aliquando auersa hasta peutit. oū. s. peccati delectatiōe qō destruere nitebaṫ occidit. Et ideo caute ꝓcedendū: nec multum immorādū: qō locū hz ī peccaṫ carnalib⁹. Tertio accedit tentator ad intellectū. Et hoc uel per nature subtilitatē: cum scilicet intellectum suum plenum formis seu similitudinibus omnium rez applicat humano intellectui quod tanq̄ speculū est susceptiuum omnium formarum. Sicut eniz de duobus speculis sibi ex opposito respondentibus: forma que est in vno resultat in alio. Sic forte est in anima humana q̄ forma ⁊ species quam diabolus vult ei presentare: exhibet in sua intellectiua: ⁊ aliquando applicat intellectui eam hūano: ut sibi resultent ita subtiliter q̄ videatur homini: q̄ sint cogitationes sue non diaboli. Et hoc forsitan agit diabolus quando tentat de rebus in corporeis seu spiritualibus que non deprehendūtur in imaginatione corporali. Dicit enim Algazel philosophus de anima: q̄ anima est tabula breuis continens summam omnium que in mundo sunt: in qua inuenitur exemplum omnis rei: secundum quaz sit possibile recognoscere vniuersa. Et isto modo videtur fuisse tentatio angelorū malorum a principio propter quod dicitur. Apoc. ꝛ. xij. q̄ draco iste rufus traxit cauda sua tertiā partē stellaz de celo. i. angelorz: Nā uidētes angeli inferiores mali in intellectiua draconis seu luciferi: speciem seu similitudinem illius superbe cogitationis: qua appecyt ⁊ estimauit sua propria virtute peruenire ad gloriam inde allecti eius exemplo in similem superbiam lapsi de celo cecide runt. Uel etiam aliter ascendit tentator ad intellectum: non quidem directe: sed indirecte. Nam quia secundum philosophum necesse est quēcunq; intelligentem fantasma speculari: fantasia autez est potentia affixa in organo corporeo. Unde ⁊ fantasmata eius id est similitudines rerum apprehensarum per alios sensus non sunt: nisi rerū corporalium. Potest diabolus varia fantasmata suggerē: incitatiua ad mala a quibus intellect⁹ capiat cognitionem. Tam quia peccatum consistit in consensu voluntatis: nō in apprehensione intellectus: etsi voluntas inclinetur ad assentiendum ex obiecto facto per intellectum: non tamen cogitur: propterea dicit Jacobus apostolus. Resistite diabolo ⁊ fugiet a vobis. Et ad hoc facit quod ait apostolus. Ipse sathanas transfigurat se in angelum lucis: quod agit non solum per corporales species quibus apparet sub similitudine sanctorum angelorum: vel sanctorum: vt intellectu apprehendente eum ut angelum bonum: reuerentiam exhibeat: ⁊ demum voluntas assentiat ad aliquod malū. Sed etiā cū tentat de aliquo vicio sub specie virtutis secundum illud. b. Grego. li. xlv. Sepe vicia se ingerunt: ⁊ virtutes se esse simulant. Quomodo hoc operetur diabolus ponit practicaz per multa exempla. b. Grego. di: xxxij. moraḷ. super illud. Cartilago eius quasi lamine. Uel etiam ⁊ tertio accedit tentator ad intellectum: quia vt dicitur in collatione abbatis serenī: Diabolus aliquando intellectui se applicat q̄dam obscuritate ⁊ deformi: ut obscuret mentem humanam: ⁊ obnubilet claritatem intellectus ut in mentis tristiciam maximaz veniat: vel accidiā vel vanum timorem: uel bonorum oblīuionem. Contingit hoc pro corporis debilitate: cum scilicet in illis membris in quibus vigor animi continetur immundus spiritus insidens: eisq; importabile pondus imponens: obscuritate teterrima intellectualis sensus anime inuoluatur. Uel quarto accedit ad intellectum per somnia ⁊ visiones. Luz enim per subtilitatem nature multa sciat nobis ignota: ⁊ ex dispositione elementorum: uel corporum nostrorum plura valeat nobis occulta nosse vt dicit. b. Aug⁹. xxvj. questione. iij. Sciendum.

Prenunciat aliqua futura aliquibus: ut illis sic euenientibus assuefiant tales eis demonijs credere: ⁊ tandem in interitum ducunt: ⁊ ideo nō multum credendum prophetis modernis. Egrediar ait diabolus ⁊ ero spiritus mendax in ore omniū prophetarum. iij. Regl. xxij. Et sic deceptus fuit Achab rex israel. Legitur q̄ quidaz heremite venerunt ad sanctum Antonium vt conferrent cū eo de suis reuelationibus. Beatus autem Antonius predixit seu expressit quedam que eis accidebant sibi in via: a quocunq; homine non intimata: ⁊ inter cetera de morte azini eorum in via. Cūq; illi quererent vnde hoc habuisset. Respondit sibi hoc a demonibus reuelatum: ut ex hoc illi discerent reuelationibus non de leui acquiescendum: cum hoc aliquando procedat a diabolo: vt tandem decipiat: sicut de quodam legitur in vitis patrum: q̄ cum assuetus esset huiusmodi reuelationibus credere tandem reuelauit ei q̄ pater suus veniebat ad eum propter quod occurreret ei. Et addidit. Ipse venit ut occidat te iratus contra te. Et in signum accedit cum bipenni in manu: ut te cum ea percutiat. Unde tu eum prius percute ne te occidat. Quod ille miser credens occurrit patri: ⁊ cum videret bipennem in manu quē a casu

detulerat: non ut eum percuteret: existimauit uere esse quod sibi reuelatum fuerat: vnde gladio quē tulerat patrem occidit: ⁊ diabolus in eum potestatem accipiens subito suffocauit. Accedit quarto tentator ⁊ draco iste ad rationem que facit discursum de vno ad aliud: ut cum suggerit rationi esse falsum: uel impossibile quod predicatur de articulis fidei ⁊ sacramentis: adducens rationes naturales in contrarium: uel cum inducit rationem ad perplexitatem de quo exempla habes ⁊ practicam. di. xiii. Nerui. ibi vide: uel cum inducit rationes ex scripturis ad persuadendum malum: sicut diabolus cum christum tentauit in deserto: ut mitteret se deorsum de pinaculo tēpli inducens auctoritatem psalmiste ad ostendendum ꝙ non lederetur. Scriptum est enim: quia angelis suis deus mandauit de te ⁊c. Mathe. iiii. intendens ex illa sui iectione ad superbiam inducere. Sic ⁊ sanctam Justinam temptauit. Nā accedens ad eam sub specie puelle: ex adiuratōne Cypriani tunc magici: obtulit se ad manēdum se cum ⁊ in perpetua virginitate deo seruiendum. Una autem dierum cepit sibi dicere. Timeo soror mea ne ex ista virginitate nostra amittam⁹ premium celeste quod querimus: ex eo ꝙ facimu⁹ cōtra diuinum preceptum. Gen. ix. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram: quod mādatum omnes antiq̄ sancti impleuerunt. Abraham Dauid ⁊ ceteri. Sed virtute orationis Justine innotuit deceptio eius. Unō facto signo crucis subito euanuit. Similiter de filio regis iosophat: conuerso ad fidem per barlaam dicit Jo. damascenus: qui eius historiam scripsit: ꝙ cum consilio teocle pessimi uiri misse fuissent ad eum seducēdum ⁊ auertendum a proposito castitatis: ⁊ a fide: pulcherrime puelle: ⁊ inter alia filia cuiusdam regis speciosissima ei promittebat se futuram christianam: si matrimoniū cū ea vellet cōtrahē. Et diabolus loquebatur per os eius per auctoritatem ueteris et noui testamenti: ostendens hoc laudabile: ut ad heb. xiij. Honorabile cōnubiū thorus immaculatus: cum ille renuueret: subintulit ipsa uel saltem semel cognoscere: ⁊ ipsa conuerteretur ad fidem ⁊ causa esset sue saluationis: diabolo viriliter restitit. Per hanc viā accedit tentator cum aliquos ad heresim trahit: persuadēs errorem per auctoritates scripture male ⁊ falso expositas: ut q: xp̄s dixit Jo. xiiii. Pater maior me est. Hinc arrius cum sequacibus sumpsit sibi occasiōem erroris dicens filium dei minorem patre secundum deitatem: cum christus ibi loqueretur de se secundum humanitatem. Unde ne quis decipiatur in huiusmodi: recurrendum est ad expositionem ecclesie nō proprio sensui. Tentat ⁊ de fide subtiliter vel de desperatione: ratione ostendens hominem non posse saluari propter multitudinem uel magnitudinem peccatorum: sicut ⁊ tentauit beatus Bernardum: in infirmitate graui constitutum: cui uiriliter restitit ei respōdēdo tentāti: se ñ suis meritis: uel⁹ opib⁹ sz misericordia ⁊ liberalitate Jesu Christi posse saluari: ⁊ hoc sperare. Et in lib. de vñ. donis: refert auctor se vidisse pium ⁊ deuotū religiosum tentatum. Utrum mundus esset aliquid uel somnium tantum. Et vtrum animam haberet. Et vtrum deus esset: ⁊ de hoc vsq̄ ad mortem dolebat a deo: ꝙ i procinctu erat desperationis nisi sanior⁹ usus fuisset consilio: scilicet ꝙ non curaret: quia culpa ei non erat: ex quo displicentiam habebat. Refert idem ꝙ cum esset in quadam ciuitate nquisitor contra hereticos: accessit ad eum mulier nobilis innocens ⁊ deuota: offerens se vt combureretur tanq̄ heretica: cum cogitaret pessima de articulis: ⁊ sacramentis: ⁊ cū irrogaret eā si eis cogitatiōib⁹ assēteret: l' ei placerent. Respondit cū lachrymis ꝙ potius uellet mori ⁊ cōburi: q̄ illas habere cogitationes. Tūc ille consolatus est eam ⁊ confortauit: ꝙ non curaret de eis: sed contemneret: quia non peccabat ex quo ei displicebant. Unde consolata remansit: ⁊ tales tentationes euanuerunt. Accedit quito tentator ad sensualitatem seu appetitum sensitiuum. Sicut enim in primorum parentum tentatione serpens antiquus accessit primo ad euam ⁊ seduxit: ⁊ per eam virum in esu ligni vetiti delectantis. Ita ut dicit magister sententiarum in. ij. lib. diabolus in tentando acceuit ad sensualitatez ut delectetur in aliquo malo quod diabolus suggerit: vt eaz complacentiam in re prohibita pariat viro. i. rationi seu spiritui: ut assentiat: ⁊ licet in sensualitate non inueniatur mortale peccatuz secundum beatum Thomam in prima secunde tamen per eam peruenitur ad mortale: cum ratō assentit obiecto crimini vel etiam cum ratione occupata: ⁊ distracta circa alia: procurante diabolo non repellit talem delectationem sensualitatis in criminalibus: vel reprimere negligit: precipue ad uertens periculum: sicut accidit in delectatione morosa vbi est mortale: propter quod dicitur Jeremi. iij. Usquequo morabuntur apud te cogitationes noxie. Hec tentatio figurata fuit secunduz Origen̄. in ludo hismaelis cum Jsaac: quam apostolus ad Gala. iiij. appellat persecutionem. Dicit enim ꝙ is qui secundum carnem natus est id est appetitus sensualis: persequebatur eum qui secundum spiritum natus erat id est appetitum rationalem. Et quo ad litteram dicitur ꝙ Hisma el iocando ita se habebat tanq̄ vellet ei dominari: vel quia faciebat imagines luteas inducens illum ad adorandum seu venerandum. Sic appetitus sensualis diabolo instigante vult dominari rationali appetitui ⁊ terrena querere: colere: ⁊ venerari. Sed Sara. i. sapientia hoc perpendens

suadet Abrahe viro.i.hoi virtuoso:ut eiciat eā cum agar matre sua idest appetitum sensualem cum apprehensione sensitiua que ipsum generat idest eos coherceat ne dominentur rationi. Per maxime autem conatur diabolus inclinare appetitum sensitiuum ad veneria tanq̄ quid naturale

Et vt magis inclinet: aliquando etiam motus carnis excitat: qui potest esse peccatum si ratio assentiat: uel exprimere: ⁊ ad petram allidē neglīgit. Aliquando etiam arte diaboli per aliq̄ visa: vel audita: vel imaginata tentatio: uel mor illicitus procuratur. Et inexperti quadam curiositate incitati vt experiantur delectationem: vt quid maximum bonum quod turpissimum est: vnde ⁊ maxime erubescibile. Propter quod legitur de quadam virgine deo seruiente: q̄ cum exnimia familiaritate incidisset in peccatum cum quodam sacerdote etiam deuoto: in tantuz dolorem ⁊ confusionem incidit de illa miseria: q̄ pre tristicia mortua est. Ignitas uel incognitas carnis tentationes: diabolus immittit etiam in suos dei. Unde sanctissimus hieronymus de se ait ad Eustochium. Quotiens in heremo constitutus: in illa vasta solitudie que exusta solis ardore horridum monachis prestat habitaculum: putauime romanis delicijs interesse. Horrebant sacco membra deformia. Squalida cutis situm ethiopice carnis adduxerat. Quottidie lachrymeq̄t tridie gemitus. Et siquando repugnantem somn̄ imminens oppressisset: vnde humo vix ossa cohe rentia collidebaz. De cibis ⁊ potu taceo: cum languentes aqua frigida vtantur: ⁊ accepisse aliquid coctum luxurie sit. Et tamen scorpionum socius ⁊ ferarum: sepe choris intereram puellarum: ⁊ i frigido corpore ⁊ carne premor: tua: sola libidinuz incendia pullulabant: hec ille. Unde ⁊ dicitur de diabolo Job penultimo potestas eius in lumbis: ⁊ virtus eius in vmbilico terre: id est permaxime tentat ⁊ sepe superat per vitium luxurie tā viros q̄ mulieres. Incitatiuum enim libidinis in viris dicitur in lumbis: quia inde deciditur semen abeis: quo ad mulieres dicitur in vmbilico: quia ex eo loco in eis deciditur semen. Exempla habes multa in vita patrum: Specialiter de illo patre qui quendam iuuenem multum de hoc vicio tentatum: non est consolatus nec confortauit: sed'dure arguens'in desperationem misit. Quem cum euntem ad seculum abbas Appollo inuenisset: ⁊ audisset consolatus est eum dicens: ⁊ se huiusmodi tentationibus impugnari: ⁊ sic reduxit ad cellam: post quod accessit ad illum senem qui illum ita in desperationem induxerat: ⁊ rogauit deum vt tentationes illius iuuenis ipse pateretur. Quo facto cuz i cellam eius intrasset: inuenit ita eum turbatum: ⁊ quasi amentem effectum pre tentatione carnis: vt uellet ad seculum redire. Sed ille admonuit illum ⁊ dixit hoc ei accidisse: vt discerz compati tentatis: ⁊ non inducere in desperationē Et orante pro eo cessauit tentatio. Exempla patent beatorum Benedicti: Bernardi se immergentis in aquam gelidam: Francisci post flagellum discipline in niuibus permanentis in nuditate. Et in vita patrum de eo qui cum ex cōpassione mulierem meretricem ab alijs missam: vt illum ad peccandum induceret in cellam recepisset de nocte ne deuoraretur a bestijs: dum tentaretur uehementer: posuit digitos manus singulos sigillatim ad lumen lucerne: ut dolore combustionis ignem tentatiōis extingueret: illa videte ex horrore mortua est: sed postea ab eo resuscitata. Nota etiam exemplum notabile in legenda sancti Basilij: de quadam puella virgine quam pater deuotus patri deo vouerat. In cuius amorem quidam iuuenis de seruis patris exardescens: procurauit per opera diaboli ipso fidem abneganti: q̄ illa puella ita accensa est in amorem sui q̄ langueret ad mortem. Unde rogauit patrez obnixe q̄ daret ei illuz in virum alias moreretur quod factum est. Sed Basilius illum reduxit ad penitentiam. Terribiliter diabolus tentat per vitia carnis ⁊ perire multos facit. Narratur i libro de. vij. donis de q̄dam muliere sic seducta a diabolo. Cepit ista apō se cogitare q̄ esset munda ⁊ pura mulier: ⁊ talis q̄ esset digna q̄ dominus faceret ei aliquas consolationes visibiles. Et cum aliquando esset in camera sua sola de hoc cogitans: visus est ei fulgur maximuz in camera sua intrare: ⁊ cum eo quidā rex pulcherrimus constipatus multitudine plurimorum hominum: dicens ipsi timenti q̄ non expauesceret: quia esset Christus cum discipulis suis: veniens ad ipsam consolandam. Cui cum multa blanda dixisset: ⁊ multa ei promisisset: si in eius amore perseueraret: ⁊ ipsa hoc se facturam promitteret recessit promittens ei q̄ eam sepe visitaret. Ueniens similiter secunda vice solicitauit eā ad amplexus ⁊ fedam commixtionem. Qua consentiente fecit eam iurare q̄ non reuelaret alicui familiaritatem suam: sed occultaret ex humilitate: plurima promittens. Tertia nocte in specie nō ita speciosa apparuit. Deinde in forma militis. Alia vice in forma clerici. Alia in forma rustici. Alia in forma mōaci. Postea i forma goliardi Demum mulier perpendens se deceptam a diabolo: accessit ad confessorem totuz negocium referans cum contritione. Ueniens autem ad eam diabolus sequenti nocte: fere insanire videbatur ⁊ comminans ei cum non posset eam opprimere volebat extinguere: sed non poterat. Quotiens autem peccabat etiam venialiter diabolus magis eam terrebat. Quando autem confessa erat ⁊ cō munionem recipiebat: a longe stabat: nec potēat appropinquare: uel ita eam turbare. In vitis

patrum etiam legit̃ur: q̃ quidam sacerdos idolo rum vidit in quodam templo: casu nocte ibi dor miens: sathan aduenire cum maxima multitudi ne: ut iudex: ⁊ cum posito throno ei ab assistenti bus demonijs: exigeret rationem a singulis de ma lis ad que induxerant quos tentabat: vno referen te q̃ fecerat quandam nauim submergi in mare: ⁊ inde multos suffocari: fecit eum sathan rex fla gellare ut inutilem seruum: qui tam parum mali procurasset. Alio vero referente q̃ in quibusdaz nuptijs se reperiens inter conuiuias suscitauerat rixas adeo q̃ multus ex eo sanguis effusus esset ⁊ sponsus ⁊ sponsa occisi. Hunc etiam iussus va pulare tanquã remissum ⁊ negligentem. Sur gens e medio tertius dixit se per .lxx. annos tẽtas se quendam anochoritam in heremo de fornica tione: ⁊ illa nocte obtinuisse victoriam illo collap so: hunc sathan amplexatus est ⁊ coronam capi tis sui ei imposuit: multum collaudans de stre nuitate sua super omnes. Multa exempla ad idẽ induci possent ⁊ quos in vigilia inquinare non valet: in somnis illudit. Nam etsi non iputetur ad culpam: quod in somnis accidit: imaginaria cõmixtio quantumcunq̃ feda: tamen potest esse culpa: cum videlicet ex crapula: vel precedenti turpi cogitatione cum delectatione: uel mentis re laxatione secundum beatum Thomam in. iiij. Et distin. vi. Testamen. Tamen diabolus sic illu dit in somnis vt in talium recordatione experge factus delectetur: uel ut inducat accidiam seu tri sticiam inordinatam. Uel ut perceptionem euca ristie impediat. Sicut legitur in collatione Theo ne. de quodam qui in festis cum debebat cum alijs communicare: talem illusionem patiebatur: ⁊ cum perpenderent patres illum non esse in cau sa huius: consuluerunt q̃ propter hoc non absti neret a communione: quo facto cessauit illusio ta lis. Et sic ostensum est q̃ ex opere diabolj pro cedebat.

Aliso de corni ¶.IIII.

bus hui⁹ draconis: modis scilicet quibus tentat: declarandum est quomodo illudatur: quibus sci licet suffragijs ⁊ modis deijciatur. Dicitur enim draco iste quem formasti ad illudendum ei id est ut ei illudatur. Tenetur autem lij: vt consequu tiue: non causatiue: ut illud ps prime. Malum coram te feci: ut iustificeris in sermonibus tuis. Non peccatum Dauid causauit iustificationem dei: sed ex peccato Dauid hoc consecutum est: ut deus inueniatur iustus. i. verax in sermonibus su is: illo videlicet ps. cxv. Omnis homo mendax. Uel illud: Ezechie. In quacunq̃ die peccator cõ uersus fuerit omnium iniquitatum eius non re cordabor. Et tunc lij refertur ad illud a delicto meo munda me. Sic ad propositum. Non enim deus creauit angelos seu draconem ut tentet: qa ut dicitur Jacobi primo: Deus intentator malo rum est ipse neminem tentat scilicet ad seducen dum. Sed cum presciret deus eum conuerten dum in draconem malicia sua: ⁊ cupientem ex eo inficere: ⁊ occidere homines: sicut ipse deus ex omnibus malis elicit maiora bona: ita de malicia draconis hoc elicit ex tentationibus eius: vt ho mines proficiant gracia eius resistentes. Sic ergo illuditur cuj superatur ab hominibus. Illuditur cum ei insultatur ⁊ deridetur. Illuditur cum ex eius impugnationibus: dum intendit bonum vir tutis electis subtrahere: eis augetur. Unde beat⁹ Ambrosius. Illuditur ergo diabolus: ut se ipsum morsu suo vulneret: ⁊ contra se armet quem debi litandum putauit de peni. distinct. j. fieri potest.

Primo ergo videamus de modis ⁊ auxilijs q̃ bus draconi illudamus id est tentationes eius vin cendo. Et primum quidez ⁊ principale est dei gra tia: sine qua nil fit secunduz illud ps. lxxxvij. Ni si quia dominus adiuuit me: scilicet per gratiaz: paulominus habitasset in inferno anima mea. Et illud. Nisi dominus custodierit ciuitatem: fru stra vigilat qui custodit eam. Et apostolus. ij. Co rinthiorum. xij. Cum ter orasset vt ab eo aufere tur stimulus carnis id est tentatio sibi fuit respon sum. Sufficit tibi gratia mea. In quocunq̃ mini mo gradu gratia habeatur: sufficit ad resistenduz omni tentationi: si quis velit sequi instinctum ei⁹. Unde ⁊ Job. xiij. pone me iuxta te scilicet per gra tiam ⁊ cuius vis manus pugnet contra me. Si cut autem diabolus: ut dictum est habet multos modos ad tentandum: ita ⁊ gratia dei: ⁊ ecclesia docet multos modos ad illudenduz ei ⁊ superan dum. Unde ⁊ canoñ. quarto dicitur. Nasus spõ se id est discretio eccles.e: quo discernit odores vir tutum a fetoribus viciorum: sicut turris Dauid que edificatur cum propugnaculis: mille clipei pẽ dent ex ea: omnis armatura fortium id est vigor ecclesie qui ẽ ex gratia: qui dicitur ut turris: quia a remotis videt insidias diaboli: propugnacula sunt auxilia angelorum: mille clipei sunt auctori tates scripturarum. Omnis armatura fortium sunt virtutes ⁊ exempla sanctorum Secundũ adiutorium ad illudendum diabolum ⁊ superan dum est oratio Mathei. xxvi. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tentationem. i. per orationem ne suc cumbetis: sed vincetis tentatorem. In huius figu ram legitur. Exoð. xvij. q̃ Moises dum perseue rabat in oratione manibus erectis ad celum: exer citus eius vincebat Amelech: dum demitteret manus vincebatur ab Amelech: vt exponit bea tus Hieronymus distinct. xxxvi. Si quis vult. A melech interpretatur lingens sanguinem: ⁊ signi ficat demones qui delectantur in peccatis nr̃is

designatis per sanguinem. Dum ergo mens orat exercitus potentiarum anime vincit tentationuz pugnam. Duz relaxatur z ab oratione cessat deij citur. Et in vitis patrū dicebat abbas Joānes: q̄ monachus immo z quilibet debet esse similis sedenti sub arbore: qui cum non potest effugere malas bestias occurrentes sibi: ascendit arborem: ita homo ascendens ad deum per orationem: vitat morsus demonum. Est enim oratio secundum Damasce. ascensus intellectus in deuz. Tertiū est humiliatio: p̄s. cxiij. Custodiēs paruulos dominus. i. humiles: ne scilicet ledantur a multis lesiuis occurrentibus. Et sequitur humiliatus sum z liberauit me. scilicet a periculis inferni: de quibus locutus fuerit eum inuenisse. i. tedtationes. Legitur de beato Antonio: q̄ in oratione positus vidisset mundum plenum laqueis seinuicem connectentibus: z clamasset. O quis istos euadet. Responsum est a deo. Sola humilitas. Ita enim cōnexa sunt adinuicem vicia: vt qui vnum querit euitare incidat in aliud. Cum enim quis vult vitium gule domare: incidit ad insensibilitatem. Et econuerso cum querit vitare indiscretionem incidit in gulam. Cum tristiciam vult remouere: incidit in dissolutionem z vanam letitiam z ecōuerso. Cum semel diabolus in angelum lucis transformatus apparuisset cuidaz: z diceret se esse Gabrielem archangelum: ille se humilians ait. Vide ne mittaris ad alium. Ego enim non sum dignus ut angelus mittatur ad me: qui subito euanuit. De alio legitur in vitis patrum: q̄ cum demones vellent decipere eum: dixerunt: vis videre Christum. Respondit. Anathematizo pos: z cum de quo dicitis: quia Christo meo credo dicenti. Si dixerint vobis. Hic est Christus: nolite credere: z subito disparuerunt. Quartum est velocitas resistendi: p̄s. Beatus qui tenebit ne scilicet vltra procedant: z allidet mozificando paruulos suos primos motus tentationum ad petram constantie seu resistentie de peni. distinct. iij. In salicib' Poeta scilicet Ouidius: Principijs obsta: sero medicina paratur. Cum mala per longas conualuere moras. Hieronymus. Interfice hostem dū paruulus est. In huius figuram dictum fuit antiquo serpenti. Gen. iij. Inimicitias ponam inter te z mulierem id est animam z semen tuū: quod est suggestio peccati: z semen illius quod est natu ralis instigatio ad bonum. Ipsa conteret caput tuum idest hoc te superabit: si caput id est principium tentationis abhozreat z extinguere conet. Contritus in capite insidiatur calcaneo id est fini operis boni per aliquam elationem: vel incircunspectionem: vel fini vite. Unde in vitis patrum legitur de quodam qui vexabatur ab immundis cogitationibus a diabolo q̄ cum ad quendam sanctum virum recurreret: exponens ei tentationes suas vt pro eo oraret. Cum pluries ad eum rediret pro simili causa: z ille pro eo plurics orasset: admirans q̄ non exaudiretur: vt a tentationibus ille liberaretur ne eis succumberet: ostensum est ei diuinitus: q̄ ille erat in causa: quia non subito immūdis cogitationibus resistebat: sed in eis moram faciebat z iocabatur cum eis. Unde reuertētem ad eum admonuit: ostendens ei defectum suum per exemplum: posuit enim super humerum eius inclinatum saccum plenum terra ut portaret. Et cum surgere vellet ille pater retinebat z detinebat ex parte posteriori. Cui pater ait. Quare non surgis ut portes? Respondit ille non valeo quia tu impedis z deorsum trahis. Sic z tu inquit pater: negligentia z desidia tua impedis defectum orationis mee pro te. Exinde senex cum nō deorsum traheret: sed iuuaret sursum leuari: de facili surgebat z portabat. Quintum est sacre doctrine frequentatio: prouerbiorum. xxx. Omnis sermo dei clipeus ignitus: p̄s. Scuto circundabit te veritas eius scilicet scripture: nō timebis a timore nocturno tentationum scilicet. Sed nō solum est sermo dei armatura defensiua vt scutū sed ut offensiua demonis: ut gladius. Unde apostolus ad Ephesios sexto capitulo postquā dixit. Sumite armaturam dei: ut possitis stare aduersus insidias diaboli: subdit inter cetera arma spiritualia. Et gladium spiritus accipite quod est verbum dei. Ut enim idem dicit ad Hebreos. iij. Uiuus est sermo dei: z penetrabilior omni gladio ancipiti: z̄. Sic dominus noster princeps exercitus ecclesie in deserto tentatus cum auctoritate scripture se defendens diabolum superauit. Mathei quarto: prout in figuram Dauid in prelio singulari cum lapide scripture occidit immanem Goliath: vt habetur primo Regum decimo septimo. Et etiam pene omnia prelia que habentur in sacra scriptura figurant prelia tentationū.

Et in ipsa scriptura habentur remedia contra omnia tentamenta: vt ait beatus Gregorius. in moralibus. Sextum remedium ad vincēdas tentationes est reuelatio tentationum patri spirituali: z permaxime in confessione. Unde in figuram dicitur iudicuz primo: q̄ iudas qui interpretatur confessio factus est dux belli tanquam scilicet precipuus: ad superanda bella tentationum. Ad hoc facit quod dicitur in prouerb. Qui reuelat secreta id est occultas tentationes perdet fidem amici id est diabolus qui erat amicus eius per peccatum consentiendo: non confidit de eo: timens ne reuelet in confessione: vel patri spirituali occultas tentationes: z sic remaneat ipse cōfusus. Quidam etiam patrum dicebat: q̄ nihil ita elidit virtutem demonum: sicut ut si quis reuelet secreta malarum cogitationum sanctis patribus. Nam reuelare socijs nisi sint bñ tiozati

hoc est sibi augere certamen ⁊ alteri periculum. In collat: patrum habetur credo abbatis Moisi: de abbate Joanne adolescentulo: q̄ cuz simularet se cum alijs ieiunare: occulte accipiebat panez quem in secreto comedebat. Cum autem quidā venissent ad visitandum patrem eius spiritualez causa edificationis ⁊ doctrine: contingit eum loqui de hac materia scilicet tentationum aperiendarum patri suo spirituali: q̄ hoc multum vtilitatis afferret. Quibus sermonibus presens Johannes prefatus: conpunctus coram eis manifestauit deceptionem suam ⁊ furtum: ponens in medium panem quem iam acceperat occulte ad comedendum: pater autem suus consolatus est euz: quia non tam ipse q̄ diabolus ex hoc confusus erat: ⁊ sic liberatus fuit a malo illo. Septimū remedium est eucaristie deuota frequentatio: p̄s. xxij. Parasti in conspectu meo mensam. i. eucaristiam in mensa altaris: ponitur enim continens pro contento: aduersus eos qui tribulant nos: ut scilicet non preualeant. Hinc Crisi. Uelut leones flammam inspirantes: sic ab illa mensa domini discedimus diabolo terribiles effecti. In cuius figuram Helyas labore fatigatus: ⁊ tedio ex persecutione Jezabelis: cum dormiret expergefactus ab angelo: ⁊ confortat⁹ subcinericio pane significante venerabile sacramentum: ambulauit in fortitudine cibi illius vsq̄ ad montem dei. iij. Regū xix Octauum remedium est passionis Christi deuota meditatio: ⁊ crucis signatio. Jsaie decimo tertio dicitur. Supra montem caliginosum leuate signum scilicet crucis idest super ceu contra diabolum. Per signum crucis de inimicis libera nos deus noster. In cuius figuram: vt habetur numeri. xxi. illi qui in deserto erant a serpentibus venenati: si aspiciebant in serpentem eneum sanabantur: alij moriebantur. Ita qui tentationibus vrgētur: si ad Christum crucifixum respiciunt: sanantur a tentationibus. Nonum est in aliquo bono occupatio. Sicut enim ocium: vt dicit beatus Bernardus est mater nugarum: nouerca virtutum: omnium tentationum ⁊ malarum cogitatō num nutrix. Propter quod dicit sapiens. Omnia mala docuit ociositas. Et poeta. Uariam dant ocia mentem. Ita econtra dicit magister in. iij. distinct. j. Non facile capitur a tentatore qui alicui bono vacat exercicio. Et ideo ait Hieronymus de consecratione distinctione quinta

Semper aliquid boni facito: ut te diabolus inueniat ocupatum. Unde ⁊ venerabilis Joannes cassi. narrat in contractatu de. viij. vitijs: q̄ cum quidam sanctus vir transiens ante cellam cuiusdam anachorite: vidit diabolum aliquando intrantem: ⁊ aliquando exeuntem. Et ingressus ad illum quesiuit ab eo opera, sua que agebat tūc ⁊ inuenit: q̄ cum stabat bene ocupatus diabolus recedebat a tentatione eius: ⁊ foris cellam manebat: cum autem staret ociosus: tunc diabolus intrabat ⁊ eum tentabat. Decimum ⁊ vltimū est vitatio ⁊ fuga occasionum. Qui enim amat periculum ait. Salomon in illo peribit. Non enim est fortitudinis: sed presumptionis ⁊ temeritatis: exponere se ad pericula: vbi quis potest bene declinare: fugite ait apostolus. j. Corinthiorū vi. fornicationem. non enim melius vincitur istō vicium q̄ fugiendo scilicet occasiones eius: vt cogitationes ⁊ locutiones de ea: quia corrumpunt bonos mores colloquia prauа ait Terentius. Similiter ⁊ malas societates. Dicitur enim vigesima octaua questione prima. Sepe malorum consortia ad crimen inducunt innocentes: quantomagi eos qui ad vicia proni sunt. Sicut enim vt dicitur in p̄s. xvij. Cum viro innocente innocens eris: ita cum peruerso peruerteris. Petrus apostolus cuz socijs apostolis confessus est Christum cum iudeis malis consociatus in domo Cayphe Christuz negauit. Et Jsidorus ait distinctione. lxxxi. Valet q̄ congruum est inde corporaliter euelli: vbi quis illecebris deseruiuit. Et in figurā Loth educto de sodomis mandatum fuit: ut in ciuitate non maneret neq̄ in omni circa regione. Non enim sufficit peccatum dimittere: sed ⁊ circumstantias ⁊ occasiones malorum. Unde ⁊ abstinere ab aspectu vano: ⁊ cibis superfluis. vi. questione. j. Exmerito dicitur. Officium singulorum carissimi non solum oculos habere castos: sed ⁊ linguam ⁊ cor. Hieronymus inquit. Sine cerere ⁊ bacho friget venus. His decem cornibus iusti. confringūtur cornua peccatorum: quibus draco iste infernalis percutit tentando. Ad hoc etiam scilicet vincendum tentationes: vt habetur in libro de septē donis ponitur talis figura pro diuersis remedijs. Fuit quidam cecus: qui volens euadere tirannydem domini sui: ascendit equum ruffum: pretermissis omnibus bonis suis ad locum tutum: puerum equo superposuit: cuius ducatu dirigeretur ⁊ effugeret. Cunq̄ incederent per viam: clamauit puer: dicens. Ecce quidam insequitur nos cum equo nigro: quo audito vrgens cecus equum suū calcaribus euasit: postea mittitur alius a domino cum equo albo ad eum capiendum. Clamat puer insinuans insecutionem eius cum equo albo. Et cecus similiter vrgens equum suum calcarib⁹ euasit. Cum autem paululum processisset clamauit puer. Ecce alius cum equo simili nostro scilicet ruffo venit post nos. Tunc cecus valde timuit: ⁊ cum multum eum insequeretur: ut pene attigeret ad eum: clamauit cecus ad puerum dirige me per viam lapidosam: si forte equus nos insequens deferratur ⁊ fatigetur: Quo facto ex illo equo ruffo fugato: cum alius euz simili equo ruffo insequeretur: dixit cecus puero: vt sumeret viā

lutoſam ꝛ euaſit tutus. Iſte cecus eſt animus noſter ſatis obſcurus. Hic ſi uult euadere tyran nidem diaboli cuius ſerui naſcimur: ꝛ tentatiões eius vincere: debet aſcendere equum charitatis: ꝛ puerum ideſt rationem ſumere ducem itineris ſui ideſt operum. Inſequens eum equo albo eſt diabolus tentans in proſperitate. In equo nigro eſt tentans diabolus in tribulatione. Calcaria q̄ bus debet quis ſe vrgere ad vitandum tentatiões eſt timor ſupplicij: ꝛ amor premij. In proſperita te eniz tentat de ſuperbia: inuidia: auaricia: ꝛ hu iuſmodi. In aduerſitate de accidia: triſticia: ꝛ ira. Sed amor glorie: ꝛ timor inferni omnia facit ſu perare. Equus rufus eſt amor carnalis: ꝛ ardor concupiſcentie: qui perſequitur vehementer: et quaſi capit. Sed ad reſiſtendum huiuſmodi ten tationibus: incedendum eſt per viam lapidoſam ideſt aſperitatis ꝛ abſtinentie. Quartus equus eſt tentatio vanegloie de ſimulata charitate. Sz ad euadendum hanc: incedendum eſt per viam lutoſam ideſt conſiderando ſe vilem terram ꝛ ci nerem ꝛ peccatorez.

Vltimo uidendūz. §. V.

eſt de multis fructibus ſeu vtilitatibus tentatio num: propter quas diabolus illuditur: ut cuz que rit detrimenta homini per tentamenta inferre: p fectum ſuum inducat. Et primo quidem tentatio humiliat ſeu ab elatione preſeruat. Unde apoſto lus ſecundo Corinthiorum duodecimo. Ne ma gnitudo reuelationum extolat me: datus eſt mi hi ſtimulus carnis mee angelus ſathane qui me colaphizet beatus Gregorius. Dum vitia nos ten tant proficientes in nobis virtutes humiliāt. Hic eſt q̄ iſrael Jebuſeum tollerat: vt humana mens de ſe humilia ſentiat. In vitis patrum quidam ad hoc dabat exemplum dicens: q̄ niſi velaret pi ſtor oculos animalis molentis: ad molam verte ret ſe animal: ꝛ comederet ſuos labores. Sic deus permittit cogitationes ſordidas in mente noſtra exurgere: et tentationes: que mentem noſtram obnubilant: ne bona noſtra videamus ꝛ ea per ſuperbiam perdamus. Secundo ten tatio hominem honorabilem reddit. Unde dicit primo Machabeorum ſecundo. Abraham in tē tatione ſua inuentus eſt fidelis: ꝛ ideo reddit ei deus gloriam in gente ſua. Magna vtiq̄ fuit ten tatio quando tentauit deus Abraham: mandās ut immolaret filium ſuum. Geñ. xxij. Bellabat eniz paternus affectus: ꝛ promiſſio prius ei facta: cum precepto diuino. j. pet. j. Modicum ſi opor tet nunc triſtari in varijs tentationibus: ut proba tio fidei veſtre inueniatur in laudem gloriam ꝛ honorem. Legitur in vitis patrum de beato An tonio. q̄ cum viriliter dimicaſſet contra tentamē ta demonum: qui etiam vſq̄ ad mortem pene eū verberauerant: ꝛ proſtratum ex dolore ad maio ra certamina eos prouocantem in diuerſas ani malium ferotium formas viſibiliter apparentes diſcerperent: cum ſenſiſſet diuinam adeſſe preſen tiam i radio lucis emiſſo clamauit. Ubi eras bo ne Jeſu: ꝛ cetera. Cui reſpondit dominus. Anto ni hic eram ꝛ certamen tuum expectabam. Nūc autem quia viriliter dimicaſti: faciam te in toto orbe nominari: quod patet de ſe. Tertio bōa multiplicat ſpiritualia: ꝛ temporalia primo Co rinthiorum decimo. Faciet cum tentatione pro uentum Gregorius. Multum addicit ſibi virtus laceſſita. In cuius figuram Job multipliciter tē tato: adaucta ſunt ei: ꝛ duplicata bona ſua: vt pa tet Job vltimo: vnde in vitis patrum cum diſci pulus cuiuſdam ſenis grauiter tentaretur: ꝛ vt reſiſteret grauiter ſe affligebat. Ait pater. Uis fi li vt rogem dominum: vt auferat a te hanc tenta tionem? Reſpondit: non pater: quia ſentio in ani mo meo ex eo profectum: quia huius occaſione amplius vigilo: ieiuno: ꝛ oro. Tantum ora pro me vt det mihi deus fortitudinem. De quo eum commendans gauiſus eſt. Quarto in multis docet ꝛ illuſtrat. Eccleſiaſtici. xxxiij. Qui tenta tus non eſt: qualia cognoſcit quaſi dicat pauca.

Et in figuram dicitur Judicum. iij. Has igitur gentes chananeorum dereliquit deus ſcilicet in iſrael: vt ex toto non delerentur: ſed aliquando i pugnarent: vt erudiretur hieruſalem in eis: vt ſci rent artem pugnandi: dum enim tentatio iſtigat ad malum: docetur homo q̄ ſi magna operatur ꝛ ſuperat: hoc non a ſe: ſz dei virtute agere: cum experiatur ſepe in minimis quaſi deficere: etiaz ſi nolit. Unde Gregorius. Tentari permittit de us: ut dum per tentationem homo concutitur: imbecillitate cognita fortius ſolidetur: poteſt etiā talia expertus aliter alios docere: ꝛ cautos redde re. Experientia enim eſt magiſtra rerum. Unde ꝛ de Chriſto dicit apoſtolus ad hebreos quarto.

Non enim habemus pontificem qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentatuz per om nia pro ſimilitudine abſq̄ peccato: quia ſcilicet i nullo ceſſit. In quo enim tentatus eſt: potens eſt: ꝛ his qui tentantur auxiliari. Quinto conſo lationem ꝛ refectionem ſpiritualem cauſat. In cuius rei exemplum: poſtquam Chriſtus tentatio nes ſuperauit i deſerto: Dicitur Mathei quarto Ecce acceſſerunt angeli ꝛ miniſtrabāt ei. Et Hie ronymus ad Euſtochium de ſe ait cum tentaret tentatione luxurie. Ipſam quoq̄ cellulam meaz quaſi cogitationum conſciam pertimeſcebam: ꝛ mihi iratus: ꝛ rigidus ſolus deſerta penetrabā. Et ut mihi teſtis eſt deus poſt multas lachrymas nonnunquā videbar mihi intereſſe agminibus angelorum. Hinc ꝛ Sara vxor Tobie iunioris

aiebat. Non delectaris deus in perditionibus nostris: sed post tempestatem tranquillum facis scilicet post tentationes quietem mentis: post lachrymationem ⁊ fletum exultationem infundis Thobie.iij. Dicitur a naturalibus de ceruo: q̄ preliās cum dracone: vel serpente: postquā occiderit quasi infectus est flatu eius: ad fontem currens: in aquam se proiiciens: totus refrigeratur ⁊ iuuenescit: sic seruus dei preliatus cum dracone infernali: ⁊ quasi infectus ex tentatione mala ad fluuiū paradisi recurrens: totus confortatur ⁊ vigorat.

Sexto malitiam demonum debilitat. ps. Ladenta latere tuo mille scilicet demones tentantes in aduersitate significata per finistram ⁊ decē milia a dextris idest prosperitate tentantes: tibi autem non appropinquabit scilicet aliquis eorū qui victus a te: cecidit. Dicit enim Origenes ut allegat magister. in. ij. sententiarum: q̄ viri sancti debellantes cum demonijs scilicet in tentationibus ⁊ superantes: diminuunt numerum eorum: ut scilicet tales victi non amplius valeant tentare Quod intelligit beatus Thomas in scripto: quo ad illum qui vicit: ⁊ perfecte vicit tentationes. Sed quocunq; sit: manifestum est q̄ sancti viri vincendo tentationes diaboli: assumunt magnas vires contra eos: vt eis illudant: nec valeant alijs nocere ad petitionem eorum. Sic beata margarita victo demone qui apparuerat ei sub specie hominis compacientis ei de tormētis sibi illatis ad persuadendum: vt assentiret olibrio prefecto: proiecit eum ad terram: pede suo eum calcans: ⁊ dicens. Sternere superbe demon sub pedibus femine. Cui ille. Dimitte me obsecro: satis illusisti mihi. Sanctus vero Basilius pro eo qui fecerat cyrographum sua manu diabolo se ei tradens: reuertenti ad penitentiam: orans cum populo: coegit diabolum ad reddendum publice instrumentum talis obligationis: ⁊ liberauit illum de manibus eius. Septimo alios confortat. Unde dicitur Thobie secundo: Hanc tentationem dedit mihi deus: vt posteris daretur exemplum patientie eius: sicut ⁊ sancti Job. Cum enim quis cōsiderat sanctos etiam tentatos: confortatur: ⁊ nō desperat: quasi solus ipse: uel peccatores ⁊ imperfecti tententur. Et aduertens etiam q̄ illi homines erant: ⁊ tamen dei adiutorio superabant tentationes: inde etiam confortantur ⁊ animantur ad fortiter dimicandum. Etsi titubat: datur sibi occasio recognoscendi debilitatem suam. Unde ⁊ ps. xxv. Proba me domine ⁊ tenta me. i. tentando proba me: non quidem ut tu cognoscas me: quasi prius non agnoscerес: cum omnia noueris sed ut cognoscam me ipsum. Octauo premiorum merita augmentat. Non enim quis meretur ex hoc q̄ non furatur vl̄ mechatur: vel non odit cum super his non impugnetur. Sed cum tentatur de his ⁊ resistit: tunc meritum augetur Jacobi. j. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniā cum probatus fuerit accipiet coronam vite. Unde in vitis patrum legitur: q̄ cum quidam adolescens discipulus cuiusdam sancti senis semel cū eo diceret officium ⁊ pater propter vigilias precedentes dormitasset: pre reuerentia non audebat eum excitare: sed tentatio cogitatiōis irrepsit ei: vt recederet ad cellam suam vadens: ⁊ post tēpus rediret. Sed sibi vim faciens respondebat q̄ licētiam non habuerat a patre suo. Sicq; septies super hoc tentatus fuit. Exinde pater euigilans illū videns astare miratus est: ⁊ post officium dictum cum eo misit ad cellam. Post quod in oratione se tradēs: vidit in celis sedem paratā cū septem cornis desuper. Et cum ille miraretur: ⁊ quereret cui illa parata sedes esset: dictum est discipulo suo. Et cum interrogaret quare septem corone super eam posite erant: dictum est: quia illa nocte septē vicibus resisterat tentationi instiganti eum ad recedendum. Et ideo pro qualibet vice sibi meruerat vnam coronam. Nono tentatio peccata purgat. Sapientie. iij. Deus tentauit illos. i. permisit tentari: ⁊ inuenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace probauit illos. Aurum autem in fornace ignis purgatur a mixtura vili: hinc et beatus Gregorius: ait. Ab electis suis temporali afflictione maculas iniquitatuz curat abstergere: quas in eis ineternum non vult videre: de peni. distinctione prima. Si peccatum. In tentatione enim homo affligitur: dum sibi vim infert ne assentiat: in quo magis frequenter anxiatur q̄ per afflictionem corporalem. Unde pacienter ferendo molestiam ⁊ resistendo: purgantur peccata q̄ ad penam debitam scilicet per modum satisfactōnis. Et ad hoc facit quod legitur in vitis patrum: q̄ cum quidam sanctus religiosus ad extrema veniens: timorem ⁊ honorem multum ostendisset ex tentationibus quas paciebatur defunctus apparuit cuidam sibi familiari: in statu glorie se esse affirmans: Et cum ille quereret quare tantum horrorem ⁊ afflictionem habuisset in fine? Respōdit. Nescis scriptum esse scilicet in Job. xl. capitulo quia territi purgabuntur. Decimo ⁊ ultimo in celo coronat. Luce vicesimosecundo ait Christus discipulis. Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: ⁊ ego dispono vobis regnum: ut edatis ⁊ cetera. Non coronabitur ait apostolus. ij. ad Thimo. iij. nisi qui legitime certauerit. Certat legitime: qui resistit ⁊ vincit in prelio tentationum. Unde Apocal'. iij. dicitur Uincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei: Hec est fruitio diuinitatis. Et ex his illuditur draco iste: ⁊ serpens antiquus: vt

demum proijcitur in terram inferni: vt dicitur Apocal. xij: adaucta sibi pena ex accidentali malicia tentationum: ⁊ sancti liberati ab eo gratias agunt omnipotenti deo de victoria habita eius gratia. De materia tentationum habes etiã multa supra in prima parte.

De tribulatione maxima que erit tempore Antichristi Capitulum quartum.

Quia tẽtatio maxima fiet hominibus tempore Antichristi ideo nunc de ea. Et quia locuti sum⁹ de diabolo tentante sub nomine draconis. Joan. Apocal. xij. de dracone loquens ait. Uidi angelũ descendentem de celo habentem clauem abyssi ⁊ cathenam magnam in manu sua: ⁊ apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus ⁊ sathanas: ⁊ ligauit eum per annos mille: ⁊ misit eum in abyssum: ⁊ clausit: ⁊ signauit sup eum. Et subditur. Postquã consumati fuerint mille anni: soluetur sathanas scilicet draco iste de carcere suo: ⁊ exibit ⁊ seducet gentes. Et de eo etiam dicitur capitulo duodecimo ꝙ draco iste cauda sua traxit de celo tertiam partem stellarum. Quis sit iste draco ipse Joannes insinuat: quia sathanas: angelus descendens de celo ⁊ deijciens ⁊ ligans euz in abyssum: potest dici esse magni cõsilij angelus scilicet Christus qui passus: ⁊ ad inferos anima eius descendens cum deitate: patres d̃ limbo eduxit ligans in inferno insaciabilez homicidam diabolum idest potentiam suam: ⁊ malitiam suam debilitans virtute sue passionis: ne quãtum cupiat nocere preualeat in animalibus. In corporibus autem seuiendo per tyrannos infideles contra Christianos: precipue videtur fuisse ligatus tempore Siluestri imperio ad fidem conuerso. Unde ⁊ in signum huiusmodi. Siluester papa alligauit draconem materialem inficientez ⁊ occidentem populum rome in foueam profundissimam. Dicit autem beatus Gregorius. xxxij. moral. tractans illud Job. xl. Strigit scilicet Beemoth caudam quasi cedruz: ꝙ millenario numero ratione sue perfectionis significat omne temp⁹ ecclesie quantumcunqz sit vtqz ad finem eius idest tempus Antichristi. Unde ponitur numerus determinatus pro indeterminato: post quod dicitur solui draco sathanas de carcere suo qui tempore Antichristi permittitur amplius seuire corporaliter ⁊ spiritualiter per illum pessimum hominem Antichristuz. Et hoc est cauda vbi maxime est venenum draconis ⁊ Beemoth scilicet Antichristum qui in fine ecclesie erit: quaz beemoth qui ad litteram est elephas: quia diabolus ipsum Antichristum valde eleuabit in potentia: ⁊ temporali dignitate super omnes: sicut cedrus est altissima arborum: ⁊ stringet duritia ⁊ feritate. Unde ⁊ tertiam partem stellarum dicitur draco iste deicere cauda: quia per Antichristum multos qui valde resplendebunt in ecclesia doctrina: ⁊ vita deijciet. Uel prosternendo per mortem ad terraz quo ad sanctos: vl' prosternendo multos spiritualiter inducendo ad terrena. Quantum autem sit diabolus tunc tentationibus ⁊ tribulationibus seuiturus dominus noster Jesus insinuat: dicens. Mathei. xxiiij. Erit tunc talis tribulatio qualis non fuit ab initio mundi vsqz mõ: nec fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi: nõ fieret salua omnis caro. Unde ⁊ sit grauitas hui⁹ tentationis tunc beatus Gregorius: vbi supra scilicet. xxxij. lib. moral. sic ostendit: dicens. Uidendum valde est cum beemoth iste caudam suam: ut cedrum subleuat: in quo tunc atrocior q̃ nũc se erexerit surgat. Que enim penarum genera nouimus: que non iam vires martyrum exercuisse gaudemus. Alios eniz improuiso ictu immersus gladius strauit. Alios crucis patibulo affixit in quo ⁊ mors prouocata repellitur: ⁊ repulsa prouocatur. Alios irsutis serra dentibus attriuit. Alios armatos ferro insultans vngula sparsit. Alios belluina rabies morsibus detruncando comminuit. Alios ab intimis viscerum per cutem pressa vis verberum rupit. Alios effossa terra uiuos operuit. Alios demersos in morte precipitium fregit. Alios in se ꝓiectos aqua repleta absorbuit. Alios edax flamma vsqz ad cineres depasta consumpsit. Cum ergo beemoth iste caudam suam in fine mundi amplius dilatat: quid in illis tormentis tunc atroci⁹ exurgit: nisi quod in euangelio dominus dicit.

Surgent pseudo prophete: ⁊ dabunt signa magna ⁊ prodigia: ita ut in errorem mittantur si fieri potest etiam electi. Nunc enim fideles nostri mira agunt cum peruersa paciuntur. Tunc autem beemoth huius satellites scilicet antichristi etiam cum praua ingerunt mira acturi sunt. Pensemus igitur que erit illa humane mentis tentatio: quãdo pius martyr ⁊ corpus tormentis ingerit: ⁊ tamen ante oculos eius mira tortor facit. Cuius tẽ virtus non ab ipso cogitationum fũdo quatitur: quando is qui flagris cruciat signis coruscat. Sic ergo beemoth stringit caudam suam quasi cedrũ quia nimirũ ⁊ altus: tunc erit veneratione prodigij: ⁊ durus crudelitate tormenti: hec. b. Gregori⁹ Et in Antichristo fuit ⁊ erit fortitudo temporal. In sanctis qui vincent tentationes ⁊ tormẽta erit fortitudo spiritualis. Multa reperiuntur de Antichristo pronunciata in sacris scripturis ⁊ ꝑ

doctores declarata. Sed permaxime de eo agitur Dañ. c. vij. ⁊ viij: vt exponunt omnes doctores. Unde ⁊ Xp̄s loquens ⁊ prenuncians de ext minio: ⁊ tribulatione maxima hierosolyme ac ēt afflictione ecclesie durissima per antichristum: q̄ postea cito habitura est finem. inquantū milicis: per finem mundi ⁊ finale iudicium dixit. Math. xxiij. Cuz videritis abhominationem desolatio nis stantem in templo que dicta est a Daniele pro pheta: tunc qui legit intelligat scilicet tunc imple ri illam prophetiam: hec prophetia habetur Da niel. ix. in fine. Ubi postq̄ Danieli fuit reuelatum tempus determinatum future incarnationis in lxx. ebdomadibus annorum: ⁊ de passione Chri sti ⁊ fructu eius: ⁊ destructione hierosolyme per Titum cum romano exercitu dicit. Post finem belli statuta desolatio scilicz hierosolyme: ⁊ pau lo post. In templo erit abhominatio desolationis: ⁊ vsq̄ ad consumationem ⁊ finem perseuerabit desolatio: vt dicit Nicolaus de lira. Abhomina tionem appellant hebrei idola seu idolatriam: que inter vicia maxime est abhominabilis. Ab hominatio ergo desolationis est idolum posituz in templo desolato idest destructo: quod fuit fa ctum secundum quosdam de imagine Tiberij imperatoris quam Pilatus posuerat in templo Sed hoc iam factum fuerat. Unde alij dicūt de imgine Cai imperatoris hoc: quam mandauit poni in templo ut adoraretur: quod fuit factum post decennium a passione domini. Sed meli us videtur exponendum: vt dicit pe. come. in hi storia scholastica: de eo quod gestum est per euer sionem hierusalem per Titum ab Adriano im peratore: qui posuit statuam suam in templo de solato ⁊ euerso vbi archa steterat. Uestigia eniz adhuc quedam ciuitatis remanserant: ⁊ iudei q̄ vndecunq̄ venientes ad locum sanctum redibāt ⁊ multiplicati remouerunt statuam. Et hoc Adrianus audiens: posuit manum suam extre mam: ⁊ fund. tus euertit vrbem et mandauit artissime ne quis iudeorum remaneret in terra illa. Nam ciuitas que postea fuit edificata ⁊ dicta helia: non fuit sita vbi prius erat: sed iuxta

De hac ergo abominatione idest idola abomi nabili posita in templo desolato: videtur intel ligenda auctoritas Danielis: inducta a Christo: que fuit data in signum propinquissime totalis euersionis hierusalem. Et in figuram euersio nis quasi ecclesie ⁊ finis mundi: cum videlicet Antichristus reedificata hierusalem ⁊ templo: vt ait apostolus .ij. Thessal. ij. in templo sedeat tanquam sit deus: faciens se pro deorū vero mes sia iudeorum adorari. Et hoc erit signum pro pinquissimum destructionis totalis hierusa em spiritualis idest ecclesie: Non q̄ ecclesia deficiat ex toto tempore Antichristi. Licet multi recedāt ab ea ⁊ ruant spiritualiter. Sed quia post mor tem Antichristi communiter creditur q̄ parum durabit mundus: sed finem habebit Christo veni ente ad iudicium. ⁊ tunc deficiet ecclesia in quan tum militans translata in triumphantem. Dec igitur desolatio templi ⁊ ciuitatis durabit usq̄ in finem. i. circa tempus Antichristi qui erit circa fi nem mundi.

De ipso antichristo. §. I.

⁊ aduentu Christi ad iudicium q̄ sequētur: habet in dicto. c. vij. Daniel. Ubi prius fit mentio de q̄t tuor monarchijs mūdi successiuis: que notantur per quattuor bestias exeūtes de mari magno: vbi pugnabant quattuor venti. i. angelice potestates ex quattuor mundi partibus pro regnis vel con tra. Mare magnum est mundus: vel moraliter quattuor venti quattuor hominū passiones: gau dium seu delectatio incidens in se amorē ⁊ desiō rium. Dolor seu tristitia includens odium ⁊ abo minationem. Spes includens in se audaciā ⁊ irā. Timor includens in se desperationem. His enim passionibus homines dediti adinuicem pugnāt. Quattuor bestie exeuntes de mari vna post aliā: significant monarchas qui habuerūt principale dominium mundi temporibus suis: que cōmuni ter bestialiter ⁊ tyrānice vixerunt. Harum pri ma dicitur similis leene habenti alas aquile: cui ale auulse sunt: ⁊ datum ē ei cor: ⁊ stetit ut homo significat regnum assyriorum: quod fuit primuz in monarchijs. Assimilantur autem leene ꝓpter violentiam ⁊ libidinem talis gentis. Nam leena est animal violētum ⁊ luxuriosum. Due ale sunt due gētes. i. assyri ⁊ caldei: quibus precipue p̄fuit. Ale iste dicuntur aquile propter diuturnitatem talis regni. Aquila enim diu viuit. Incipit enim illud regnum sub Saruch pro auo Abrahe: for te a nēroth: vel saltem a Nino qui regnauit in ni niuen: ⁊ durauit vsq̄ ad Balthasar qui sedem re gni tenebat in babilone: vbi interfectus fuit ut pa tet. Dañ. v. Quauulse sūt ei ale. ⁊ postea datū est ei cor: refert ad nabuchodonosor magnū auū vel ꝓauū Balthasaris: cui ad tēpus sublatū ē impū cū. s. ꝓpter superbiā cōuersus ē in bestiā. Sed po stea restitutus vt p̄z Dañ iiij. Secunda bestia egressa de mari similis dicit vrso: hñti tres ordines dē tiū i ore: eiq̄ dicebat. Surge ꝯmede carnes pluri mas. Hec designat monarchiā psarū ⁊ medoꝝ q̄ similat vrso ꝓpē pacientiā laboris: ⁊ vict' pcitatē Nā ꝑ pulmēto sale vtūt ⁊ cardamomo. cepit hec monarchia i Dario: ⁊ Cyro nepote ei' postq̄ occi derūt Balthasar capta babilōe ⁊ durauit usq̄ ad ad dariū vrsani huius nois quartuz: deuictū ab alexādro magno ꝑ successiōē .xuij. regū medoꝝ

et persarum. Dicitur autem in parte: et non in toto simils vrso huic bestie: quia ita parca fuit in victu hec monarchia: q̄ nil tamen crudele fecit in opere erga populum dei .s. iudeorum sibi subditum. Tres ordines dentium sunt tria genera principum sibi astantium scilicet medorum: persarum: ⁊ caldeorum. Et quod ei dicebatur. Come de carnes plurimas: refertur ad regem Assuerum: cui persuasum fuit ab Aman amicissimo: ⁊ iam littere destinate erant: vt certa die occiderentur omnes iudei vbicunq̄ inuenirentur: sed reuocatum totum fuit: vt patet in hystoria Hester per totum. Tertia bestia dicitur similis pardo habēti alas auis: ⁊ q̄ttuor capita: ⁊ potestas ei data est. Hec significat monarchiam grecorum que assimilatur pardo: que est varij colorīs: siue propē varietatem regnorum siue propter varietatez doctrinarum. Nam sub ista monarchia multum claruerunt philosophi. Aristoteles enim dicitur fuisse magister Alexandri. Alas dicitur habuisse auis propter velocitatez adeptionis dominij. Nil enim velocius victoria Alexandri: ut non videatur bellasse: sed volasse ad acquisitionem dominij. Jn. xij. enim annis subiugauit sibi regna orientis. Et cum moreretur allate sunt epistole de regnis occidentis. Potestas ei dicitur data: quia nō a se: sed a deo habuit tantum dominium ad punitionem malorum. Quattuor capita fuerunt quattuor reges qui ei successerunt in dominio macedonie. Nam in oriente regnauit Seleucus i babilonia ⁊ syria ab occasu. Philippus in grecia. Tholomeus in egypto versus meridiem. Antigonus in asia ⁊ Ponto uersus aquilonem: paulati autem defecerunt. Quarta bestia dissimilis ceteris: licet non ponatur similitudo eius: tamen hebrei dicunt similem apro. secundum illud p̄s. lxxix. Exterminauit eam aper de silua. Hec bestia terribilis: habens dentes ferreos: comedens ⁊ cuncta comminuens ⁊ reliqua pedibus conculcans: est monarchia romanorum: que omnia sibi subiecit regna ferro armorum. Habebat autem hec bestia cornua decem quod respicit ad finem mundi. Nam cepit hec monarchia a Julio cesare qui primus sibi usurpauit imperium: sed perfecta est in Octauiano augusto sub quo natus est cristus. Et iam duravit ab ipsa domini nativitate per annos. Mcccl. Sed circa finem mundi diuiditur i decem partes. Nouem eni regna recedent a Christiano imperio: ⁊ maior pars horum etiam ab obedientia ecclesie: ut regnū indoz. Regnū turchorū: Regnū sarracenoz: Regnū tartaroz: Regnū armeniorum. Regnum georgianorum. Regnum grecorum. Licet enim Jmperator eorum cum patriarcha suo redierint ad fidem romane ecclesie: tamen non recognoscit imperatorem romanorum sibi superiorem. Regnum boemorum qui iam. xxxv. annis elapsis recesserunt a sinceritate fidei: nec dum reducti ad viduitatem ecclesie. Regnum francorum ⁊ si fidelissimum sit non tamen recognoscit superiorem imperatorem romanorum. Decimum regnum seu decima pars imperij diuisi est romanum imperium: quod figuratum est per decem soles secundum vaticinium sibile. Jnter ista decem cornua vidit Daniel oriri cornu paruulum: ⁊ tria euulsa sunt de priorib⁹ cornibus a facie eius. Hoc cornu est Antichristus de tribu Dan ignobilis: cum Dan natus sit de ancilla: tria cornua euulsa de prioribus: ut dicitur i hystoria scolastica: sunt tres reges scilicet aphrice egypti: ⁊ ethiopie: quos interficiet. Alij. vij. colla ei subijcient ut victori. Oculi quasi hominis q̄s vidit. Daniel in cornu isto paruulo: est subtilis: et alta eius scientia ⁊ malicia. Os autem ingentia loquetur: quia Deum se dicit ⁊ Messiam in lege p̄missum. Quod iudei credentes confluent ad eum. Qui reedificare faciet templum dei. Et in eo ponet solium suum: ut deus. Et ad se trahet homines terrore tormentorum. Promissione terrenorum: ⁊ donatione operatione falsorum miraculorum: vt dicetur plenius infra: ⁊ interficiet Enoch ⁊ Helyam. Et subdit Daniel. Aspiciebaz donec positi sunt throni scilicet assessorum: ⁊ antiquus dierum sedit scilicet deus maiestate sua iudicium faciet. Et ponitur dispositio eius ibi vide. Et libri aperti scilicet conscientie singulorum: tunc patebunt. Et vidit q̄ bestia illa quarta periisset et corpus eius traditum esset igni: ⁊ potestas aliarum bestiarum etiam ablata: quia omnis principatus mundi cessabit. Et ecce in nubibus celi filius hominis veniebat: ⁊ obtulerunt eum vsq̄ ad antiquum dierum: ⁊ data est ei potestas honor ⁊ regnum: ⁊ omnis populus: tribus: ⁊ lingua seruiet ei ⁊ cetera. Et subdit de cornu illo paruulo scilicet Antichristo: q̄ faciebat bellum aduersus sanctos ⁊ prevalebat: donec venit antiquus dierū. Et putabit scilicet Antichristus q̄ possit mutare tempora ⁊ leges: ⁊ iudiciuz sedit: vt auferatur potentia eius ⁊ conteratur.

In sequenti. c. VIII. §. II.

Danielis octauo ponitur alia visio Danielis quā habuit anno tertio Balthasar qui regnabat in babilone monarcha vltimo assyriorum. Aliaz quam exposuimus in. §. precedenti habuerat anno primo regni eius. Et tangit de duabus monarchijs scilicet persarum ⁊ medorum: ⁊ de monarchia grecorum. Et monarchia medoz ostensa ē sibi i ariete: hñte duo cornua q̄bus vētilabat contra omnes ptes mundi: ⁊ nullus pōt resistere.

Monarcham vero grecorum vidit in hyrco caprarum: qui habebat cornu magnum in fronte quo efferatus in arietem occidit eum. Istud cornu fuit Alexander magnus: qui percussit arietez illum cornua habentem duo: quia deuicit ꝛ occidit darium vltimum monarchā medoꝝ ꝛ psarū Illo cornu fracto idest Alexandro mortuo: orta sunt quattuor cornua in capite hyrci: quia diuisū est imperium Alexandri in quattuor regna. In egypto regnauit Tholomeus filius Lagi. In macedonia Philippus frater Alexandri que est ad occidentem. Syrie ꝛ babilonie: ꝛ superioribus locis ad orientem. Seleuchus nichanor imperauit. Asie ꝛ ponto ꝛ prouincijs illius regionis Antigonus ad septentrionem: Et hoc secundum orbis totius plagas. Cornu autem modicum quod egressum est ex vno de his quattuor cornibus: ꝛ factuz est grande: hic est Antiochus Epiphanes descendens a Seleuco: qui dum esset rome obses fugiēs inualuit in regnum ꝛ magnificatus est contra meridiem. i. contra egyptios ꝛ contra orientem. i. eos qui in perside moliebantur nouas res: ꝛ contra fortitudinem celi. i. filios israel ꝛ deiecit de stellis in terram. i. de iudeis: ꝛ vsqꝫ ad principem fortitudinis magnificatus est. i. contra deum: quia ab eo abstulit iuge sacrificium: ꝛ deiecit locum sanctificationis: quia posuit in templo statuam Jouis. Ubi sciendum qꝫ iste pessimus Anthiochus qui martyrizari fecit matrem cum septem filijs: ꝛ mꝫtos alios propter obseruantiam legis dei: figura fuit Antichristi veri. Unde que dicuntur de ipso signato per illud cornu paruum: exponuntur pene omnia: ꝛ aptissime de Antichristo ꝛ magis ꝓ prie. Unde ꝛ Gabriel dixit Danieli: declarās sibi visionē de cornu paruo. Ego ostendā tibi q̄ futura sunt in nouissimo maledictionis: quoniam habet tempus finem suum: hoc autem non erit nisi in fine mundi. Et post explanationez arietis ꝛ hyrci: ꝛ quattuor cornuorum eius: exponens de alio cornu paruo exorto inter illa ait. Cum creuerint iniquitates: consurgens impudēs facie scilicet Antichristus: ꝛ intelligens propositiones. i. magnam scientiam. Et roborabitur fortitudo eius: sed nō in viribus suis scilicet quia i malicia diaboli ꝛ arte magica qua vtetur. Et supra q̄ credi potest vniuersa vastabit: vt scilicet subijciat sibi omnes. Et prosperabitur ꝛ faciet. Et interficiet robustos scz Enoch ꝛ Helyam ꝛ populum sanctorum secundum voluntatem suam idest veros fideles. Et dirigitur dolus in manu eius idest fraus: ꝛ fallacia in miraculis faciendis. Et cor suum magnificabit vt scilicet faciat se ab omnibus venerari. Et in copia rerum omnium occidet plurimos scilicet promittendo ꝛ donando diuicias credentibus sibi.

Et contra principem principum consurget idest contra Christum: dicendo non illum: sed se esse Christum in lege promissum. Et sine manu conteretur: quia scilicet dum dicet se celum ascensurꝫ fulminabitur. Et pauloāte dicit: qꝫ auferet a deo iuge sacrificium scilicet celebrationem Christiani cultus ꝛ sacramentorum ecclesie. Et prosternetur veritas in terra: quia non erit qui audeat predicare veritatem. Quod vero subditur hāc tribulationem duraturam diebus duobusmillibus trecentis: ꝛ postea mundandum sanctuarium: refertur ad ipsum Antiochum: quando hierusalez cepit ꝛ violauit templum dei multis immundicijs. Que prophanatio durauit tanto tempore id est circa septem annos. ꝛ postea mundatum est templum a Juda machabeo cum suis. In capitulo etiam vndecimo Danielis plura dicuntur de isto Antiocho pessimo ꝛ Antichristo: quedaz que conueniunt Antiocho: ꝛ quedam Antichristo cuius figura extitit: vt dicit magister in historia scolastica. Et in capitulo duodecimo ponitur de Michaele pugnante pro ecclesia. Et de tempore quantum durabit talis tribulatio: ꝛ de tēpore postmodum dando.

De antichristo lo. §. III.

quitur psalmista: cum ait ps. ix. Constitue domine legislatorem super eos: vt sciant gentes quoniam homines sunt. Ut quid domine recessisti longe despicis in oportunitatibus in tribulatione: dum superbit impius incenditur pauper glo. exponit hoc de Antichristo. Iste antichristus vēturus est secundum doct. ꝛ scripturas in fine mūdi. Qui vt dicit Uincen. in speculo hystoriarum: circa finem: nascetur in babilone de tribu Dan: ex viro ꝛ muliere. Sz concepto ꝛ animato: vt dicit magister in hystoria scolastica: descendet diabolus in vterum matris: ad implendum eum omni malicia: vt vase suo. Et quanuis angelus bonꝰ non ei subtrahatur ad custodiam: sicut ꝛ datur alijs ex vtero matris natis: ut dicit beatus Thomas in prima parte: tamen postquā incipiet malicia vti: nullum effectum custodie in eum exercebit eo obstinato. Dic Antichristus vt dicit Methodius martyr: qui multa predixit de futuris nouissimis: apparebit corrozaim: que est ciuitas vicina iudee: nutrietur in nazaret: regnare incipiet in capharnaum: demum vt dicit Uincentius vbi supra: Ueniet in hierusalem: ꝛ ibi faciet se circuncidi: vt ostendat se conformem patribus iudeorꝫ: ꝛ dicet se messiaz in lege eis promissum. Et iudei in eum credent: ꝛ ut messiam suum suscipient et venerabuntur. Et hoc est quod Christus dixit eis. Jo. Ego veni in nomine patris mei ꝛ non me recepistis: alius veniet in nomine suo scilicet Antichristus: querens gloriā propriā: ꝛ illū accipietis: s. ut verꝫ xp̄z. Ipse igit Antix̄ps fortis i malitia ꝛ

potentia tẽporali: bellabit contra fortes virtualiter scilicet fideles. Et ide sequet̃ maxima tentatio Et in dictis verbis ps. Potest notari quadruplex modus tentandi: quo vtetur Antichristus ad deceptionem hominum. Primo per prolationem fallacium doctrinarum: ps. Constitui domine ꝛc̃.

Secundo per oblationem plurium diuitiarum Sciant gentes ꝛ cetera. Tertio per illationem multiplicium pressurarum. Ut quid domine re. Quarto per patrationem rerum prodigiosaruꝫ. Dum superbit impius. Quantum ad primuꝫ ponitur ibi presens imperatiui pro futuro indicatiui quod frequenter faciunt prophete. Juxta illud Jeremie. xvij. Duplici contritione contere eos domine deus noster idest conteres. Non enim propheta optat uel impetrat malum populo suo sed prenunciat: Constitue ergo dicit. i. constitues legislatorem super eos peccatores: videlicet: qui legislator erit Antichristus: ut dicit glosa. Dicitur autem deus illum constituere: non faciendo sed permittendo: ut enim ait beatus Augustinus in encheridion. Nihil in mundo fit: nisi omnipotẽs fieri velit: uel permittendo fieri: ſ. quo ad mala q̃ non impedit. Uel ipse faciendo quo scilicet ad bona quorum est actor. Antichristus igitur dicens se esse messiam promissum iudeis in lege sua mosaica: dicet ad se spectare condere nouam legem secundum q̃ dixit per Jeremiam dominus. Dabo leges meas in cordibus eorum: scilicet. ꝛ cetera Et Daniel. vij. dicitur de Antichristo q̃ putat q̃ possit mutare tempora ꝛ leges. Et legem quidem mosaicam non reprobabit: sed que in ea habentur de Messia: vt illud. Prophetaꝫ suscitabit deus de fratribus tuis: ipsum tanquã me audietis: Deutrono. vicesimo octauo ꝛ cetera: dicet se pronunciata: ꝛ in se impleta. Unde ꝛ multa occulta alijs vel futura: diabolo reuelante prouinciabit: ut ostendat se magnum prophetaꝫ: Christum autem quem adorãt christiani. dicet per se ꝛ suos pdicatores fuisse deceptorem: ꝛ ideo propter scelera sua seu superbiam fuisse crucifixum: ꝛ a deo ō relictuꝫ. Que autem in veteri testamento habentur de passione eius: exponet falso diuersis apparentibus veritatibus: vt etiam nunc exponunt iudei. Moralia legis male interpretabitur: ꝛ de vsuris: libello repudij: persecutione inimicorum ꝛ huiusmodi: que omnia concedet. Legales ceremonias vt datas a deo dicet obseruandas. Et vt dicitur a Gregorio. vij. de consecratione distinctione. iij. peruenit. Ipse faciet celebrari a suis diem sabbati vt placeat iudeis: cum hoc sit in lege eorum: ꝛ diem dominicam in venerationem sue nō Christi resurrectionis. Dicet enim se moriturum ꝛ die tertia resurrecturum. Unde ibi dicitur q̃ festiuantes sabbatum ꝛ dominicam sunt predicatores Antichristi qui vtrunq̃ faciet celebrari. Locus residentie antique dicitur fore hierosolyma.

Sed predicatores suos mittet per orbem: sicut Christus misit apostolos ad eum predicandum ꝛ manifestandum esse Christum. Unde ꝛ ait Christus Mathei vicesimoquarto: Multi pseudo prophete surgẽt: ꝛ multos seducent. Et paulo p̃ si dixerint vobis. ſ. pseudo pphete idest predicatores. Ecce in deserto est Christus: nolite exire scilicet ad videndum eum. Ecce in penetrabilibus nolite credere. Exponut autem eius predicatores scripturas fallaciter: ꝛ cum magna eloquencia ꝛ versutia verborum. Predicatores autem ecclesie tacebunt: uel timore passionis: vel amore terreno rum: uel ignorantia scripture sacre: propter quaꝫ nescient confutare expositiones extortas illorum: Et sic implebitur illud signum propinqui iudicij̃ datum a Christo Mathi vicesimo quarto. Stelle cadent de celo idest doctores decident ab intellectu ꝛ studio scripture. Dicitur enim Dañ. xij. Qui ad iusticiam eruditi plurimos quasi stelle. Scriptura dicitur celum. Unde zepherinus papa distinctione. xxxviij. Sicut ait. Mentes fidelium inherentes sacre scripture firmamento idest celo: non obscurabit mundana iniquitas. Non tamen ex toto cessabunt predicatores veritatis: ꝛ permaxime de paradiso terrestri mittentur in mundum Enoch ꝛ Helyas quo fuerunt translati: vt habetur de. j: Reñ. v. de. ij. iij. Regum ij. Hi predicabunt contra Antichristum: detegentes eius fallaciam. De quibus exponitur communiter illud Apocal. ij. Dabo duobus testibus meis ꝛ prophetabunt idest predicabunt diebꝫ mille ducentis sexaginta idest annis tribus cum dimidio: quãto etiã tempore durabit predicatio Antichristi ꝛ persecutio. Amicti eunt saccis: ut dicitur ad inducendum exemplo ad penitentiam. Hi sunt due oliue scilicet pleni misericordia: ꝛ duo candelabra lucẽtia scilicet doctrina in conspectu dei. Hi habent potestatem claudendi celum ne pluat: ꝛ potestatem super aquas conuertendi in sanguinem: et percutere terram omni plaga. Opinio etiam est aliquorum: vt Joannis dominici: ꝛ Theophili: q̃ Joannes euangelista non sit adhuc mortuus secundum illud Joannis vltimo. Sic eum volo manere donec veniam scilicet ad iudiciũ ait Christus. In paradisum ergo terrestrem ꝛ ipse translatus veniet: ꝛ ipse predicaturus contra legem Antichristi ꝛ suam doctrinam. Satis enim videtur istis congruum: q̃ si de tempore legis nature mittetur vnꝰ testis pro Christo contra Antichristi fallacem doctrinam scilicet Enoch: ꝛ vnus de tempore legis mosaice scilicet Helyas etiam ꝛ lex euangelica que est dignior ceteris habeat suum testem qui erit Joannes euangelista: ut sit numerus plenus testium scilicet trenarius. Et tunc cum eis bibet calicem passionis ab Antichristo

occidendi. Ei enim dictum fuit Mathei .xx. sicut ꝛ Jacobo fratri suo. Calicem meum bibetis Quod nondum videtur plene impletuz in Joanne cum martyrio non legatur migrasse. Secundo bellabit Antichristus contra fideles per diuitiarū donationem: vnde dicit. Ut sciant gentes quoniam homines sunt: illi scilicet qui suscipiēt hunc legislatorem seu legem eius: homines enim tales dicuntur ꝓout homo deriuatur ab humo id est dediti terrenis diuicijs. Et li. ut ponitur cō secutiue non causatiue. Et hoc eniz ꝙ permittet deus illum Antichristum dare legem: ꝛ multi eā recipient: quia terrena cuz ea percipient: scient gētes ꝙ tales sunt homines: non viri ratione vtētes: ꝛ virtute: sed terrenis deseruientes ꝛ ea querētes. Unde ꝛ Dañ. viij. dicitur: ꝙ in copia rerum omnium occidet plurimos: ut dictum est supra. Et Dañ. ij. dicitur ꝙ diuidet terram gratuito: ꝛ thesauri copiosi sibi manifestabuntur. Et descendendo ad practicam: Beatus Uincentius maximus predicator dicit in sermonibus scilicet ꝙ predicatores sui discurrentes per orbem: facient populos congregari: vt zelantes salutem eoru... dicentes: vt clare percipiatis: quia non querimuſ vestra bona: vt fecerūt predicatores Christi: seductores mūdi: qui ut scitis non vacabant ad aliud nisi ut acciperent bona vestra: petentes decimas: ꝛ primicias: ꝛ oblatiōes: ꝛ elemosynas auaritie dediti. Nō hoc querimus a vobis: sed ut mandauit nobis magister noster verus Christus: salutem querim⁹ veram: ꝛ ex charitate volumus vobis subuenire qui indigetis: veniant pauperes in tali loco ꝛ eis ꝓuidebitur. Certe attenta cupiditate hominuz qui non querunt nisi terrena: ista via est sufficies ad seducendum innumerabiles populos. Si eniz quotidie vt videtur clare homines pro vno floreno immo ꝛ argento negant Christum opere: ꝙ mendacia multa dicunt: ꝛ periuria addunt: quā tomagis cum eis magna quantitas pecunie offeretur? Unde beatus Gregorius in penulē. moral. tractans illud Job. xl. Sub ipso leuiathan erunt radij solis: ꝛ sternet sibi aurum quasi lutū dic ꝙ diabolus nunc per calidas suggestiones: tunc scilicet in fine mundi per damnatum illum hominez: scilicet Antichristum: quem replet scilicet malicia solis radios sibi idest doctos quosqz ꝛ sapientes subijcit. Uel aurum. i. viros sanctitate vite fulgentes: quasi lutum vicijs sibi substerneret scilicet ad terrena querenda inducens. Et habetur hoc de peni. distinct. ij. c. Qui seduci. In Apocalipsi etiam. c. xiij. dicitur ꝙ bestie ascendenti de mari habenti septem capita ꝛ decem cornua simili leopardo: sed pedes similes vrso: os autem simile leoni: dedit potestatem magnam draco scilicet sathanas qui faciet omnes pusillos ꝛ magnos habere caracterem, in dextra manu aut in fronte ꝛ ꝙ nemo possit emere vl vendere nisi qui habuerit caracterem. Bestia ista Antichristus est bestialis de mari mundi exiens. vij. capitibus vicijs plenus: ꝛ cornibus. x. scilicet transgressionibus precepto2um ad que cunctos inducere conatur ꝛ cum eis vulnerare animam: leopardo variato in coloribus similis est: propter maximam ei⁹ hypocrisi qua sanctitatem simulabit: vrso ꝛ leoni propter crudelitatem. Dic faciet ut caracterez. i. imaginez suam ꝛ cultum eius quilibet habeat in manu dextera. i. in operibus spiritualib⁹: vt ieiunijs: elemosynis: orationibus: ꝛ h⁹: hoc intendat eius veneration em: aut in fronte: i. saltem in apparentia: ut saltem ab extra conformet se cum alijs in cultu ꝛ veneratione sui: quia cor non potest videri hoim lucri ꝗtā. Alias ñ poss t cū alijs negociari: vnde nec excommunicati infideles vitandi: propter qō terrena amantes ei obediēt ꝛ peribunt. Et ex hoc scient gentes: quia homines. i. humi inherentes ꝛ terram querentes erunt qui recipient hunc Antichristum ꝛ legem eius. Neqz enim iudei qui ipsuz ut Messiam expectant aliud sperant ab eo habere propter quod ei adhereant nisi terrenā patriaz hierosolyme. Libertatem a seruitute ꝛ diuitias ꝛ gloriam. Tertio preliabitur contra Christicolas per pressuram. i. tormentorum illationem ꝛ tribulationū a lōge ps. ix. Ut quid domine recessisti nē. in tribulatione per excessum. Erit enim tūc inquit talis tribulatio: qualis non fuit ab initio mundi vsqz tunc: vt dicit a Christo. Math. xxiiij Daniel etiā. c. xij. dicit: ꝙ veniet tempus quale nō fuit ab eō quo gentes esse ceperunt vsqz ad tēpus illud: ꝛ Apocal. xiij. dicitur: ꝙ datum est bestie de qua supra dictum est bellum facere cum sanctis ꝛ vincere illos: Et data est ei potestas in omnem tribum populum linguam: ꝛ gentem. Qz in bello vicat sanctos viros intelligitur quo ad corpus quia prevalebit ꝛ occidet eos: etiam Enoch ꝛ Helyam faciet occidere in platea hierusalez: vt dicitur Apocal. xi. Et ad terrorem aliorum faciet corpora eorum iacere insepulta. Et quia tunc fideles viri non habebunt quasi aliquod exterius adiutoriū: nec predicationum: nec miraculorū: nec consortātium sacramentorum: dicitur deum recessisse longe ꝛ despicere suos in tanta necessitate secundum apparentiam. Sed non vsquequaqz deserens cos spe premij confortans. Exercebit igitur Antichristus omnia genera tormentorum in Christianos ad flectendum eos etiam inaudita. Hanc autem pressuram insinuauit Jacob patriarcha cum ait Gen. penultimo ꝛ. c. xlix. fiat dan coluber in via cerastes: insemita mordens equi vngulas: vt cadat ascesor eius retro Salutare tuum expectabo domine beatus. Gregorius exponit in moralibus ista de christo prenunciata de tribu dan dicitur antixp̄c nasciturus: ꝛ interpretatur causa: vel

iudicium: quia ut caput causa erit innumerabiliuz malorum: ⁊ iudicium sequitur eum. Natus est Dan de ancilla in seruitutem generanti: quia omnes sequaces eius serui sunt diaboli. Et in numero signatorum. cxliij: milium ex omni tribu ysrael. s. in libro vite non ponitur tribus dan: quia eⁱ sequaces reprobi sunt. Dicit ergo fiat id est fiet. Dan idest Antichristus descendens: vel signatus i Dan: coluber in via id est incedentes per viaz mãdatorum: vel per viam latam viciorum: ut coluber colens vmbram per affectum: ⁊ veneno perfidie occidens. Sed in semita id est incedentibus per obseruantiam consiliorum: ⁊ viam artam vtutum. Fiet ceraſtes: qui vt dicit beatus Gregoriⁱ est serpens cornutus: quia hos persequetur cornu potentie torquens eos: ⁊ occidens: mordens equi vngulas: ut cadat ascensor eius retro: equus secũdum beatum Gregoriũ hic signaret munduz currentem ad occasum: fumans per superbiam: hynnitum faciens in luxurie manifestationem fodẽs vngula terram ⁊ fodiens per auariciam. Vngula que est vltima pars corporis huius equi: est finis mundi. Ascensor ipsius equi est qui mundo inheret: ⁊ a mundi deferi hinc inde amore. Mordet ergo Dan: ut ceraſtes cornutus vngulaz equi id est Antichristus vexat in fine mundi existentes ad quid? Ut cadat ascensor eius amator mundi retro: ubi non uidet ⁊ sensum amittat: vt scilicet non videant perditionem suam in quam cadunt. Sancti tam fortiter resistunt expectantes salutare domini in gloria. Quarto certamen assumet contra fideles per miracula: sed falsa. Et istud erit periculosius ceteris: propter quod dicit Christus Mathei. xxiiij. Et dabunt pseudo prophete id est predicatores Antichristi prodigia magna ita ut si fieri potest in errorem inducantur etiam electi. Et hoc innuitur cum ait ps. Dum supbit impius Antichristus anthonomatice: quia extra ⁊ contra omnem pietatem veri cultus diuini.

Superbit etiam tantum: vt dicit apostolus. ij: thess. ij. quod extollitur super omne quodˢ dicitur aut colitur deus: ita ut in templo sedeat: tanquaz sit deus. Et ad ostendendum suam diuinitatem: vt adoretur: dicit ibidem idem apostolus. Cuius aduentus est secundum operationem sathane in omnibus virtute ⁊ signis: ⁊ prodigijs mendacibus in omni seductione. Et Apocal. xiij. dicitur ꝙ data est ei potestas ⁊ signa facere ⁊ prodigia: ita ut ignem faciat descendere in terraz in conspectu hominum: ut seduceret gentes. Eliget enim aliquos pre ceteris fautores sue malicie: quos ut apostolos suos mittet per orbem ad predicandũ: super quos opere diaboli faciet descendere ignez de celo: vt quasi spiritum sanctũ acceperint. Qui ⁊ ipsi opere diaboli prodigia facient. Et descendẽdo ad practicam beati Uincencij: postquam sui predicatores pronunciauerint doctrinam Antichristi vt veri filij dei: dicent. Ut non dubiteris ꝺ veritate doctrine nostre: ecce miraculis confirmabimus. Accedant infirmi aliqui scilicet in quos diabolus imittet infirmitates: quarum scit curationem: ⁊ eos publice sanabunt. Et si quos sanare non potuerunt: dicent ex defectu fidei eorum ꝓcedere: uˡ quia male vterentur sanitate. Et quod plus est: accedent ad tumulos ⁊ facient eos aperiri: ⁊ ostendent se aliquos suscitare de notis populo: non ꝙ vere resuscitentur: quia hoc diabolus non pot facere: sed assumet diabolus ipe corpˢ ae reum illius talis noti: ⁊ loquetur ut ille: dicens se esse illum ⁊ virtute messie falsi tamen suscitatuz: ⁊ de alia vita multa dicet diabolus in specie illius: ⁊ Christum quem coluerunt Christiani: ut seductorem dannatum: ⁊ Antichristum verũ deũ. Dum ergo ita superbit impius Antichristus: icenditur pauper: fidelis illuminatur interius a Christo: incenditur zelo veritatis: dolens ⁊ lachrymas pro perditione ⁊ seductione tantorum. Hec tentatio vtiqꝫ maxima erit: quia ut dicit beatus Greg. in moral. Uidebit martyr pro veritate se extorq̃ri sine operatione alicuius miraculi: ad probãdũ veritatem sue fidei. Et econtra tortorem suuz ad ostẽsionem sue falsitatis miracula facere. O q̃lis tentatio. Certe vt dicit Christus Mat. xxiiij. Nisi breuiati fuissent dies illi non fieret salua omnis caro. Nõ enim durabit nisi per tres annos cuz dimidio. quãto etiam tẽpore ꝑdicauit Christus: vt habet Dañ. xij. Et apocl. xij. ⁊. xiij. Postꝙ ãt Antichristuˢ ascendeit in tantã superbiam: vt pˢ simulationem sue mortis ⁊ resurrectionis: dicat se publice in celum conscensurum: super montez oliueti stans fulminabitur: vt dicit magister i hystoꝛ. schola. ⁊ Uinc. Et si non de modo mortis eiˢ tamẽ de morte eius exꝑsse habet Dañ. viij. ⁊. xj. c in fi. plenius: ⁊. ij. thessa. ij. Et Apocal. xvij. Ante mortẽ Antichristi resurget Enoch ⁊ Helyas itia die post occisionem eorum ⁊ publice vocati in celũ ascendẽt. Mortuo autẽ Antichristo quantum mũdus sit duraturus icertũ est nobis. Uidet tñ ꝙ ad minus. xlv. dies dent hoibˢ seductis: ut reuerti possint ad penitẽtiã. Ex eo qꝺ dicit Dañ. xij. Beatus qꝺ expectat ad dies mille trecentos trigintaqnqꝫ Et añ ista ponit tẽpˢ persecutionis Antichristi: q̃ auferet iuge sacrificiũ Christi: numerus videlicet dierũ mille ducẽti nonagita. i. tres anni cuz dimidio: q̃bus addendo. xlv. fiunt. Mcccxxxv.

Titulus. xiij. de dono timoris. Quõ ad timorem multa inducunt. Capitulum primum.

Jmor domini est donum spũssancti quod Jsaias enumerando ipsa

dona ponit in septimo loco. Sed hic ponitur in quinto. Et licet multa dicta sunt de timore in quantum est passio in prima parte in titulo de passionibus: diffusius tamen hic agetur: et per alium modum ꝛ de multiplici timore. Sciendum autem ꝙ ad timorē domini multiplr inducimur ex vij. Prio ex scriptura theologicali.

Secundo ex ratione infernali. Tertio ex figura spirituali. Quarto ex creatura vniuersali Quinto ex actiōe supernaturali. Sexto ex punitione diuinali. Septimo ex vtilitate plurimali.

Pro primo dicitur Deuto. decimo quid petit dominus a te nisi ꝙ timeas dominum deum tuū et ambules in vijs eius: et diligas eum ac seruias ei in toto corde tuo: et i tota anima tua: et serues mandata eī. ps. xxxiii. Venite filij audite me timorem domini docebo vos: quis est homo qui vult vitam gratie et glorie: diligit dies videre bonos scilicet in gloria quasi dicat: timor domini est initium huius. Et signa eius sunt: dēclina a malo: quia timor domini expellit peccatum. Eccli. i. Et fac bonum: quia qui timet deum faciet bona Inquire pacem: quia timor domini quasi paradisus. Eccle. vicesimoseptimo: qui est locus quietis ꝛ pacis christus in euāgelio. Timete eum qui potest animam et corpus perdere in gehennaz. Mathei. decimo. Princeps apostolorum ait. Deum timete. j. pet. ii. Bern. super can. In veritate comperi nihil esse ita efficax ad gratiam promerendā retinendam: recuperandam ꝙ si omni tempore coram deo inuenaris: non alta sapere: sed timere Beatus Hieronymus in epistola. Timor custos est virtutum. Secundo ratio interna nobis suadet deum summe esse timendum multipliciter. Dictat enim ratio vt timeatur qui superior est: q̄ nocere seu flagellare pōt: nec valet ei resisti. Deus igitur cuz sit summus dominus dominorum: nec possit aliquis resistere potestati uel voluntati eī: ideo merito timendus est super omnes. Hanc rationem tangit Moises Deutrono. x. Qui cum admonuisset populum: dominum deum timere. Subdit quasi pro ratione. Ipse est deus deorum: ꝛ dominus dominantium: deus magnus potens ꝛ terribilis. Unde ꝛ Malach. j. dicitur. Si ego dominus vester sum vbi est timor meus. Et. Jeremi. xv. Quis non timebit te o rex gentium? Si demones contremiscunt ut asserit Jacobus in canonica sua ad potestatem eius: cui non est potestas simil super terraz: quantum debet timere plenus fragilitate. Alia ratio quia pat naturaliter timetur a filio cum ratio doceat ꝙ habet post deum: esse: ab eo. Sed nunquid ipse deus non est pater tuus: qui possedit: fecit: ꝛ creauit te: a quo omnis paternitas in celo: ꝛ in terra nomiatur. Neq; ego enim spiritum ꝛ animam donaui vobis: ꝛ vitam ꝛ singulorum membra non ego compegi: sed creator omnium qui formauit hominis natiuitatez inquit illa sancta mulier filios hortata ad martyrium. ii. macha. vij. multo ergo magis deus debz timeri. Docet etiam ratio timere multum: cum oporteat eum reddere rationem coram presidente qui omnia nouit: ꝛ nil inultum permittit ꝛ preciepue cum conscientia remordeat multa mala fecisse: ꝛ multa debita ptraxisse ex iiqtate pfecta. Unde beatus Gregorius in moral. Justi omne quod agunt metuunt: dum caute considerant ante quē iudicem stabunt. Tertio ex figura spirituali volens deus inducere populum suum ad timorez domini antequam daret legem decalogi scilicet per angelum suum terruit eos: quia mons synai videbatur ardere coruscationibus: ꝛ audiebatur sonitus buccine: propter quod cum populus eēt exterit dixit Moises. Ut probaret nos dominus venit cum terrore: ut terror eius esset in vobis et non peccaretis. Exodi vicesimo. Ubi innuitur ꝙ per metum inducuntur homines ad seruandum leges. Unde Jsidor in libro etymologiarum. Facte sunt leges vt eaz metu humana coherceatur audacia. Tutaq; sit inter improbos innocentia distinctione. iij. facte. Et quia permaxime oportet seruare legem decalogi ad quod inducit timor domini: ideo per ea que a deo procedunt timorez incussit scilicet coruscationes: voces bucine ꝛ alia terribilia. Item mandauit dominus: Deutrono. xxiiij. Non accipietis loco pignoris molam superiorem ꝛ inferiorem: in quo figurabatur ꝙ semp quis debet secum habere sicut spem: ita ꝛ timorē nam mola superior figurat timorem: quia sicut mola superior deprimit materiam molendam ne eleuetur: ita mola inferior retinet ne in imum descendat ꝛ pereat. Unde figurat spem. Timor ergo dñi deprimit mētē ne i bonis operibus que facit eleuet: ꝛ de se presumat. Et spes subleuat: ne desperatiōe i infernum cadat. No ḡ ista duo sunt alteri locanda: ꝫ semp secū possidēda. Unde beatus Gregorius dicit ꝙ penitens mouetur inter timorem ꝛ spem. Nec est contra quod ait Boetius de philosophica consolatione scilicet pelle timorem spēq; fugato: loquitur enim de spe vana: et timore inordinato. Item in huius figuram habetur Heñ. xij. ꝙ Abraham tetendit tabernaculuz suum: ꝛ habitauit: habens ab oriente bethel: ꝛ ab occidente hai. Et figurat ꝙ homo iustus debz timorem habere in prosperis ꝛ spem in aduersis bethel enī interpretatur domus uel habitaculum dei: ꝛ significat patriam supernam quam quis debet cotēplari in aduersis ad spē habēdā ut roboretur. Hay interpretatur vita valliuz uel abyssus et significat vitam peccatorum et abyssus infernum que quis debet recogitare in prosperis ne eleuetur in superbiam: sed timeat futurum iudicium ꝛ infernum. Quarto inducimur

ad timorem domini ex creatura vniuersali. Sicut omnia inuitant nos ad amandum deum: q̃ omnia sunt facta in obsequium nostrum: sicut bñficium inuitat beneficiatũ ad diligẽdũ bñfactorẽ: ita ⁊ oia creata inducũt nos ad timẽduz deũ. Celum ⁊ terra inquit. b. Aug⁹. in lib. confessionũ ⁊ omnia que in eis sunt: mihi vndiq̃ clamant ⁊ clamare non cessant: vt amem te domine: quia cum bonum sit q̃ omnia appetunt ⁊ amant secũdum philosophum: ⁊ omnis creatura bona est: nec aliunde habet suam bonitatem nisi a deo prima causa omnium. Omnis autem virtus ⁊ bonitas cuiuscunq̃ effectus sit in sua causa ⁊ perfectõri modo: quia nemo dat quod non habet: ⁊ potior est causa effectu: ideo omnis bõitas ⁊ perfectio est in deo: ⁊ hinc creature indicando nobis summam dei bonitatem ad amandũ eum super omnia inuitant: ⁊ per consequens ad timendum. Nã omnis amans est timens: ⁊ quanto q̃s plus amat aliquid: tanto plus timet illud amittere: vt patet de substantia temporali: ⁊ filijs: ⁊ alijs rebus: sic ergo inuitant creature ad amandum propter suã ĩmensam bonitatem: ita ⁊ timendum ne eum offendamus ⁊ amittamus tam infinitum bonum. Inuitant etiam per alium modum ad timenduz deum creature: quia omnia elemẽta ⁊ que in eis sunt: punita sunt in peccato ꝓmi hominis: ꝓpter quod dixit deus ei. Maledicta terra in opere tuo spinas ⁊ tribulos germinabit tibi Gen. iij. Et multa animalia bruta facta sunt nociua homini: uel rebellia propter peccatum: ⁊ fructus terre minus boni. Nec etiam tantam lucem ⁊ profectum ex corporibus celestibus habemus. Si ergo propter offensam dei etiam punita sunt que non peccauerant: quanto magis quis debet deum timere ne offendat tam seuerum mali vltorem. Inducunt etiam ad timendum quia ipe deus vt dicit Sap̃. v. Armabit creaturam ad vltionem inimicorum eius. Et cum omnia paueant ⁊ obediant ad nutũ ei⁹: multomagis homo hoc debet agere: q̃ plus recipit ⁊ ratione fulcitur. Unde angelus clamabat omnibus gentibus: dicens. Timete dominum ⁊ adorate eum: qui fecit celum ⁊ terram ⁊omnia que in eis sunt. Apoc. xiij. Quinto ex operatione supernaturali. s. miraculorũ: ps. lxiij. Turbabuntur gentes scilicet ad penitentiaz ⁊ timebũt qui habitant termios a signis tuis. s. miraculorum qui habitant terminos scilicet vsq̃ ad habitãtes: vsq̃ in extremis terre. Cum enim viderent homines fieri opera: que nullus hominum facere põt: nec dij gentium demonia: nec tota virtus nature create scilicet cecos illuminari: demones effugari: mortuos suscitari: corpora celestia a solito cursu ĩmutari ad petitionem Josue ⁊ Ezechie: varias infirmitates subito curari. Ipsi etiam reges terre videntes sic admirati sunt: turbati ad penitentiam: commoti sunt ab infidelitate ad fidez: tremor apprehendit eos ad venerandum ⁊ colendum: ⁊ ad timendum tantam maiestatem que predicabatur a sanctis que inuocabatur in cuius virtute totus agebatur. Cum eni illi qui nauigabant cuz Jona tempestate in mari orta: solum circa nauim eorũ post missionem eius in mare vt iusserat: mare sedatum: fluctus mitescere: timuerunt deum veruz: vt scribitur Jone. i. c. Cum vidisset rex Darius Danielem ꝓphetam missum in lacum leonũ: q̃a verũ deum celi adorabat illesum permãsisse: nec ab eis in minimo lesum: timuit ipsum deuz ac publice mandauit: paueant omnes deum Danil ⁊ cõtremiscant: quia ipse est verus deus qui liberauit Danielem ⁊c. Danil. vj. c. Christo Jhesu domino nostro cuius miracula sunt: vt ait Chrisꝰ. pelagus ũmensum resuscitante adolescentem filium vidue accepit omnes psẽtes ibi timor: ⁊ magnificabãt deum. Luce. vij. videntes turbe paliticum sanatũ timentes glorificauerũt deum. Math. ix. Sed ⁊ Centurio ⁊ qui cum eo erant gentiles in passione Christi: viso terremotu: ⁊ his que fiebant: timuerunt valde: dicentes: Uere filius dei erat iste. Mathei. xxvij. Quis enarret miracula omnia? Sexto inducit ad timorem domini multiplex punitio eius. Jere. ij. Arguet te malitia tua: ⁊ paulopost. Scito ⁊ vide: quia malum est tibi ⁊ amarum te dereliquisse deum tuum: ⁊ timorem eius non esse apud te. Deutro. v. Deum tuum timebis. Et infra ne quando irascatur furor eius cõtra te: ⁊ auferat te de terra: Eccli. j. Unus enim ẽ altissimus omnipotens rex potens ⁊ metuẽdus nimis Quis enim non timeat considerando q̃ terribiliter flagellauit peccatores. Angelos superbientes de celo precipitauit in infernum: ⁊ in demones commutauit: primos parentes de paradiso terrestri propter inobedientiam expulit: genus humanum ꝓpter luxuriam diluuio perdidit. Sodomitas cõbustos igne ⁊ sulfure subuertit. Israelitas peccantes incredulitate ⁊ murmure in heremo prostrauit: Dauid propter inanem gloriam ⁊ populum suum propter coniurationem cum Absalone contra eum: peste percussit. lx. milia in triduo infectione illa peremptis. Ezechiam propter ingratitudinem vsq̃ ad mortem infirmuz reddidit ⁊ sic de alijs. Et ideo merito sancti clamant Apoc. xv. Mirabilia sunt opera tua domine quis te non timebit. Et beatus Gregorius. Si placere deo veraciter cupimus: postq̃ subegimus peruersa: etiam in nobis benegesta timeamus: Septimo ⁊ vltimo ad timorem inducit vtilitas copiosa ex ipso timore proueniens. Deutro. quinto.

Quis det eis talem habere mentem: vt timeant te domine: ⁊ bene sit eis in sempiternum: obstetrices egyptie hebreorum quia timuerunt deum: ob reuerentiam eius non obsidentes

mares ut mādauerat Pharao:dicit Moi.q̄ edificauit eis domos Exo.j. Siue spirituales secundum.b. Hiero.infundendo vtutes ꝛ gratiā. Siue tpaliter ſm.b. Greg.dando diuitias.vt.xxx.q.ij. Si q̄liber. Et ecclesiastici.xxxiij. Timēti deuꝫ nō occurrent mala scilicet peccatorum ꝛ in tentatione deus liberabit illum:ps. Timentes dominum non minuentur omni bono.

De timore mundano. Ca. II.

Timor mundanus

est quo quis timet temporalia amittere:vt diuitias dignitates:ꝛ huiusmodi propter quod vitandꝫ deū offendit:cōtra ei⁹ mādata faciendo:quod est mortale peccatum: vl cum est ad hoc mente dispositus:cuꝫ cogitat sibi posse accidere. Inde procedunt multa mala: vnō b. Aug⁹. super illud ps. Incensa igni ꝛ suffossa ab increpatione vultus tui peribūt inquit. Ola peccata procedunt:aut ab amore male iflammāte.i. inordinato:aut a timore male humiliāte .i. deijciente:per amorem inordinatum dicitur anima seu opera eius incensa:per timorem mundanum dicitur suffossa. Timor enim deijcit ꝛ ad ima submittit. Sed ista cū criminalia sunt:vtiq̄ peribūt ab increpatione vultus dei.i.in futuro iudicio. Ad perditionē.n.ducūt qō testat Jo.apoc.xxi. Timidis autem ꝛ incredulis homicidis ꝛ veneficis:fornicarijs mendacibus:pars eorum in stagnum ignis ꝛ sulphuris. Quod ad multa ꝛ grauia scelera inducat talis timor mūdanus:patet per exempla. Nā Pharao rex egypti quia ex multiplicatione filiorum isrl in egypto.timebat regnum sibi auferri: mandauit occidi ꝛ submergi mares hebreorꝫ cuꝫ nascerentur. Exo.j. Herodes rex timens ne puer natus nunciatus a magis rex iudeorum:auferret sibi regnum:turbatus est:ꝛ necem innocentum p curauit Matbei secundo. Jeroboam rex israel timens de accessu populi israel ad iherosolumam: ut adorarent ꝛ hostias offerrerent in templa iuxta legem domini:populus ipse israel amicicia iungeretur cum tribu iuda:vnde se subderet regi iuda ꝛ ipse regnum amitteret fecit fieri vitulos aureos in Dan ꝛ Bersabee terminis regni israel:precipiens populo ut illos colerent ꝛ imolarent.iij. Regum.xij. Pontifices iudeorum timentes ne forte venirent Romani ꝛ tollerent eorum locum et gentem Joan.xi. Consilio decreuerunt Christum occidi. Sed timentes amittere temporalia ꝛ propter hoc iniusticiam cōmittentes:amiserunt temporalia ꝛ spiritualia:animam ꝛ corpus. De his ergo qui propter timorem amittendi temporalia ut diuitias:honorem:famam:ꝛ huiusmodi offendunt deum:potest apte dici illud ps.xiij. Illic trepidauerunt timore vbi nō erat timor:id'ē vbi non erat ratio timēdi:ita videlicet q̄ propter hoc peccarent. Et propter.vij. rationes seu conditiōes terrenorum. Quia vilia ob conditionem. Quia defectibila ad permansionem. Quia iquinabilia ad transgressionem. Quia impedibilia ad perfectionem. Quia obligabilia ad rationem. Quia nocibilia ad felicitationeꝫ. Quia deceptibilia ad conseruationem.

Primo igitur non. §. I.

est timendum temporalia amittere:vt propt hoc committatur peccatū:quia ipa sunt vtilia:nullus enim curat vel timet amittere vilia:ꝛ precipue cū ex huiusmodi amissione conseruet preciosa: sicut patet in nauigantibus qui non timent uel curant proijcere merces preciosas in mare: vt conseruent vitam que preciosior est. Temporalia bona vocātur stercora in diuino eloquio propter sui vtilitatem. Dicitur enim Ecclesiastici viceſimo secundo. De stercore boum lapidatus est piger. Piger est qui ob timorem alicuius laboris omittit facere bonum quod debet. Talis lapidatur spiritualiter ꝛ occiditur. Sed vnde de stercore bouꝫ.i. ob ista temporalia que timet amittere vel nō habere que stercus dicuntur bouꝫ:quia scilicet sancti doctores qui agros mentiū scindūt vomere vbi dei: stercus ea reputant id est vilissima. Audi Paulū egregium predicatorem quid dicat de huiusmodi ad philippenſ.iij. Omnia arbitror ut stercora ut Christum lucrifaciam ꝛ inueniar in illo ad philippenſ.iij.capitulo. Consideremus conditionem eorum ꝛ videbimus vilitatem: precipue attenta preciositate spiritualium bonorum. Quid est aurum ꝛ argentum ꝛ alia metalla? Certe spuma terre:in visceribus terre nascitur:nullam vitā habent:non rationalem ut homo:non sensibilez vt animalia bruta etiaꝫ vilissima vt formica: muſca ꝛ vermes:non vegetabilem ut arbores:ꝛ que cunq̄ herbe vilissime. Quid sericum? Nonne stercus vermium vilissimorum? Quid vestes lanee? Nonne vellus pecorum? Quid palacia? Nō ne lapides insensibiles? Quid agri: nonne terra? Quid gloria temporalis. Nonne ventus? Unde Boecius de philosophica consolatione. O gloria:gloria:quid es aliud q̄ in milibus hominum inflatio quedam auxium. Sed ꝛ in comparatione preciositatis spiritualiuꝫ bonorum:adhuc magis vilia apparent. Propter quod dicit sapiens de sapientia seu gratia loquens: preposui illam regnis ꝛ sedibus: ꝛ diuitias nihil esse dixi in cōparatione illius:nec cōparaui illi lapidem precio sum:quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua:ꝛ tanquam lutum extimabitur argentum in conspectu illius Sapiēn.sep timo capitulo. Cum g̃ spiritualia bona vt vtutes sint preciosissima:ꝛ tpalia respectu eorꝫ vilissima

contra omnez rationem est: ut non curet ꝺs amittere bona spiritualia: propter timorez mundanū ne amittant tēporalia: hoc timore mundano ducti Ananias ⁊ Saphira: timendo videlicet ne totum p̄cium sue possessiōis vendite ab eis. Petro apstolo assignantes vt debebāt: non possent sibi prouidere de aliquo cū superuenirēt necessitates: ⁊ nō puideret eis de cōmunitate ꝓpter paupertatē vel aliā cām: qz retinuerūt sibi fraudulenter facientes cōtra p̄ceptū apl̄oꝝ: ad impetrationē uel increpationem Petri subito mortui ceciderunt. Actuum quinto. Quod accidit quottidie quo ad religiosos: qui retinēt ꝓpriū: timentes ne eis ꝓpriū deatur in necessitate: ideo incurrūt mortē spiritualem. xj. q. j. Scim⁹ Hoc timore mūdano ducta nobilis illa matrona romana Lucrecia: timens. ſ. ne filius Tarquini vltimi regis romanorum infamaret eā de adulterio: put ille cōminabat ei: assēsit in adulterū: pessime faciens. Nam vt dicit. b. Aug⁹. de ea loquens in primo de ciuitate dei. Ita ne aliquē polluat aliena libido metuit. Sed non polluit. ſ. quo ad aiaz: si aliena erit. Si polluet aliena nō erit. Virtus oia mala tollerare: pocius q̄ peccato cōsentire decreuit. Hec. b. Aug⁹. xxxij. q. v. Ita ne. Ille ergo trepidauerūt timore ubi non erat timor.

Secundo non est ti. §. v.

mēdū amittē tpalia: qz deceptibilia sunt ad felicitationem. Nā vī ꝓmittere felicitatē vt ꝺcētē ⁊ q̄si oia: qz vt dī Ecclesiastes pecunie obediūt omnia: Sz decipiūt hoiem: p̄stantes miseriā ⁊ anxietatē. Unde Christus appellat diuicias fallaces cuz ait Luc. viij. Sollicitudo huius seculi fallacia diuiciarū suffocāt verbū. Ecce fallacia: qz dicūt hoies in se. Si habere diuitias ego eēm quietus in mēte nō habere tantā sollicitudinē laborandi: soluēdi creditoribus ⁊ hmōi. Sed si cōtingat q̄ habeat: maiorez curā ⁊ anxietatē hz q̄ prius: in cogitādo quō non amittat: quō ipsas adaugeat: in quibus expendat ⁊c. Et sic pungit ⁊ inquietat mens eius cōtinuis stimulis sollicitudinū. Et ideo ibi affilat eas spinis: quia pungunt mentē ⁊ tollunt quietē: cū adaugeant semp desiderium ad plura. Et iō dī ecclesiastes. v. Auarus nunq̄ impletur pecunia sicut nec potib⁹ hydropic⁹: nec ariditate. i. lignis focus: hic ⁊. b. Ambro. nec finis nec sacietas vnq̄ aderit cupiditati. d. xlvij. Sicut hi. Ibi vide pulcra: falsissimū est aūt q̄ pecunie obediāt ōnia: qō tamē dicunt ⁊ videtur mūdanis: in quoꝝ p̄sona ibi loquit Salomō. Nā nec sapia nec sciētia moralis: nec sānitas: nec pulchritudo: nec fortitudo cōpozis pecunia haberi possunt. Sed etiā ⁊ multa tpalia ea consequi nō possunt. Simon magus nō potuit ab aplis pecunia magna oblata optinere potestatez dandi spiritūsanctū. Achab rex isrl̄ nō potuit pecunia obtinere Naboth subdito suo vineam suaz. Jsrahelite non potuerūt pecuuia sua a Aeon rege amorreoꝝ obtinere eis necessaria ad victum. Balach rex moabitarū non potuit assequi a Balaam ariolo magna pecunia ut malediceret populo dei. Qz tollant tpalia quietē mentis nota exēplū i li. de vij. donis. Erat quidaz artifex satis paup: substētās se ⁊ familiā suā de labore manuū suarū ꝓpē qō die noctuq̄ eū operari oportebat. Inter labores aūt suos frequēter cātabat: ob sola ciū: qz modicā anxietatē hēbat ⁊ quasi nullaz de tpalibus quia eis carebat. Juxta domū eius habitabat diues multū: qui ita curis ⁊ sollicitudinib⁹ uexabat: ut nedū canere sed vix ridere uel letā faciem ostendere cuiq̄ valeret. Unde quasi inuidēs quieti ⁊ leticie pauperis imaginatus est ⁊ execut⁹: quomodo possz eius leticiā intrūpere ⁊ inquietare. Accepit ergo quendam sacculum plenum aureis: ⁊ mane quodam eadem hora qua solit⁹ erat ei egredi domum pauper: paulo ante inde transiens: permisit ante domum pauperis cadere saccum illum: ⁊ certo loco se firmans vt uideret quis illum recolligeret. Itaq̄ pauper cum domū egredetur inuento sacculo sursum leuat sibi retinēs. Cepitq̄ cogitare quid agere de tanta pecunia deberet: timēs ne illud sciretur: vel si emeret aliqua magni p̄cij contra eum suspicio de futuro oriretur. Uel ne sibi auferrent vel quid vtilius emeret. Sicq̄ mentem eius anxietas ⁊ timor varia cogitatio deuastabant: vt amissa omni quiete ⁊ leticia mentis: non vltra cantaret uel iucunditatez ostēderet: Qō cum percepisset diues intentum scilcet suum consequutum: noluit ꝓpterea amittere pecuniam suam: Sed post aliquos dies dicit ei dīues. Dis diebus per viam incidens: habens mecū sacculum aureorum seu bursam: nescio quomodo cecidit circa domum tuam ⁊ meam inaduertēter. Si scires uel audisses aliquid quis inuenisset vterer bona discretione. alias non inueniendo intendo fieri facere non solum excōmunicationem: sed etiam inquisitionem per potestatez ciuitatis. Respondit ille. Non oportet aliquid facere. Ego inueni tali die vnum sacculum aureorum. Et quo dicis tuum esse ⁊ signa sufficientia tradidisti: accipe quod tuum est. Deus autez parcat tibi: quia omnibus his diebus quibus ipsam pecuniam tenui: priuatus fui quiete ⁊ gaudio meo solito: deditq̄ mihi multos malos dies ⁊ malas noctes: nec quiescere potui pre tumultu cogitationum.

Reddita igitur pecunia cum sua paupertate reuersus est ad quietem suam ⁊ cantus suos: cum ergo temporalia sint fallacia quia promittunt ꝺtem ⁊ non prestant: sed anxietatem ⁊ appetituz earum augent: secundum illud Eccl⁹. Ipsa appositio diuiciarum auget flammam ⁊ maior fit cupido. Ideo qui timent trepidauerunt timore: ⁊c.

Tertio non est ti. §. III.

mendum temporalia amittere: ita q̄ propt̄ hoc deus offendatur quia ipsa sunt defectibilia ad p̄ mansionem. ppter quod dicit magister veritatis Math. vi. Nolite thesaurizare uobis thesauros super terram ubi erugo ⁊ tinea demolitur ⁊ fures effodiunt ⁊ furantur quasi diceret. Ideo non debetis reseruare ⁊ multiplicare temporalia ista bona ⁊ sollicitari circa ipsa timendo ne deficiāt uobis: quia defectibilia sūt in se. Nam si sunt metalla erugo ⁊ rubigo cōsumit. Si panis uel victualia: tinea rodit ⁊ destruit. Si pecunia numerata l' gēme: fures possūt occulte rapere. Si possessiōes et agri ⁊ domus: domini temporales qui ut dicit Isa. i: sūt socij furum: effodiunt. i. diuersas occasiones inueniunt: unde ea auferant: sed q̄ homines non curant quō temporalia multiplicent per fas ⁊ nefas nec faciunt elemosynas subueniendo indigentibus ut deberent: timendo ne sibi deficiāt deus suscitat bella: immittit penurias: infirmitatib⁹ uexat quibus homines temporalia consumāt. vnde. b. Aug. xvi. q. i. Decime. Quod ñ accipit christus accipit fiscus. Dabis impio militi quod non uis dare christo. Uerū ⁊ si certus sit quis ut tēporalia ei i uita non deficiāt: nunquid in mōte que nō tardat: aliquid de his secū deferet: certe ñ. Et ideo inquit p̄s. xlviij. Ne timueris cum diues factus fuerit hō: et cum multiplicata fuerit glia domus eius. Ne timueris. s. amittere temporalia: q̄ ⁊ diues qui habet ea tandem amittit. Et idez firmat Job quod tamen experientia docet diuersi ait cū dormierit nihil secum affert aperit oculos suos et nihil inuēit. Diues hic dormit mente alien⁹ a cōsideratione dei ⁊ periculi sui: ⁊ ppie accidit ei sicut dormienti: qui cum somniet se habē multas pecunias et in conuiuijs letari ⁊ epulari subito expergefactus nihil se habere eorum cernens. tristatur se illusum. Ita qui inhērent temp̄alib⁹ quasi somniant: cum enim estimāt se permanere in eis: ex improuiso subito superuenit mors que dormitio dicitur: quia resurrectur⁹ est in fine mūdi. Moriens autem aperit oculos mentis q̄s hic culpa clausit ⁊ nihil inuenit de temporalibus hic possessis. Sed inuenit nihil q̄ cōmisit. i. peccatū Nam etsi actus peccati aliquod sit in q̄tum act⁹ tñ in q̄tum peccatū nihil nulla natura est: sed defectus rationis: sicut tenebra defectus lumis. exē plum notabile ponit saluator noster in euangelio ut refert Lu. c. xij. de quodam diuite qui cuz ageret suus uberes fructus attulisset: cepit mente estuare ⁊ timere ne sibi deficerent loca ad reponendū tātos fructus. Sed subito cogitatio malitie sibi ipi respondit dicens. Scio quid faciam: destruā horrea mea ⁊ maiora faciam: ⁊ illuc congregabo omnes fructus meos ⁊ dicaz anime mee. Alma mea habes multa bona reposita in annos plurios. Lo mede: epulare: ⁊ quiesce. Lunc̄ ista dicere: et: dixit illi deus. Stulte aiam tuaz hac nocte rapient a te s. demones. Que autem parasti cuius erunt. q. d. tua non tecū portabis: sed oia tibi deficient. Pōit Jo. da⁹. similitudinem in historia iosaphat: uide licet q̄ in quadam ciuitate erat ista consuetudo. Ciues illius eligebant quendā ex ea rectorē ⁊ dñz ipsius ciuitatis: cum omni libertate ⁊ potestate: ut posset facere quod sibi liberet: ⁊ uti omnibus bonis ad placitum: sed transacto anno regni sui: mittebatur ad quandam insulam solus: ⁊ sine alio subsidio bonorum: ubi nil erat ad euz substē tandum: unde oportebat eum deficere ⁊ cito. Cū autem quidam sagax ad tale regimen fuisz assūptus: considerans quid sibi futurum erat: q̄ mittendus ad illā insulam prudenter sibi puidit naz infra illū annum plures misit ad insulam multa ⁊ uaria bōa ⁊ uictualia: ⁊ qui ea custodiret. quo facto post annum illic directus: ex bonis que illic ōstinauerat bene ⁊ copiose uixit: non pre iopia ō fecit ut alij qui non sibi prouiderūt. Ciuitas ista est mūdus iste in quo ⁊ si quis ualeat omnib⁹ bonis eius uti ad placitum: tamen post uitam eius q̄ breuis est ad aliam vitam transire oportet: nec ō his aliquid portare: potest tūc: nisi ea que dū hic uiuit illuc transmittit. s. per elemosynas ⁊ bona opera. Opera enim illorum sequuntur illos dicitur Apoc. xiij. Unde ⁊. b. Ambro. super lucam. Non sunt hominis bona. s. ista temporalia: uera bona non sūt que secum asserre non potest. Sed ut ait bs̄ Laurentius decio: facultates q̄s regis man⁹ pauper i celestes thesauros deportauerūt. s. per elemosynas datas ab eo. Illic ergo trepidaue rūt timore ubi non erat timor.

Quarto non ē ti. §. IIII.

mendū temporalia amittere: q̄ inquinabilia sūt ad transgressionem. Maculāt enim aiam plibus generibus transgressionum propter abusum eaz̄ ppter ea dominus appellat diuitias iniquitatis: cū dicit Luce. xv. Facite uobis amicos de mamona iniquitatis. Mamona nomen est syriacuz: ut ait Hiero. latine diuitie interpretatur. Diuitie āt inique dicūtur: non q̄ in se sint male: sed quia frequenter male acquiruntur: uel male retinent. Ut' eis homines male utuntur. Unde. b. Hiero. Dis diues aut iniquus aut heres iniqui. Et. b. Augu. Uermis diuitum superbia: inde enim se maiores alijs existimant ⁊ alios ō spiciunt: quia p̄alijs abūdāt. Sed ⁊ inordinate homo afficitur ad diuitias ⁊ auare seruat. unde. b. Augu. ad macedoniū. Ja prudenter itueamur quod scriptum est: fideli hōi totus mundus diuitia q̄ infideli autem: nec obul⁹. Nonne omnes qui sibi uident gaudere conquisiti

eisq; uti nesciunt: alienum possidere quincimus hoc certe alienum non est: quod iure possidetur Hoc autem iure quod iuste ⁊ hoc iuste quod bene. Omne igitur quod male possidetur alienum est. Male possidet qui male utitur. Hec. b. Aug. xiij. q. iij. Quid dicam ubi gl. exponit principium huius auctoritatis sic infideli idest auaro q; auaritia dicitur idolorum seruitus: per similitudinem: tali infideli totus mundus nec est obulus: quia quasi nil reputat: sed alia adhuc plura affectat fideli autem totus mundus idest quelibet pars etiam minima eorum que sunt in mundo diuitiarum est pro diuitijs computat Propterea apostolus. vi. c. ad Thimo. discipuli instruit quomodo diuites debeat docere ⁊ cautos facere: dicens Diuitibus huius seculi precipe: non sublime sapere nec sperare in incerto diuitiarum suarum: sed facile tribuere cōmunicare: scilicet alijs res suas ⁊c̄. Nam qui uolunt diuites fieri: incidunt in laqueum magnum diaboli ⁊ tentationem: et in desideria multa ⁊ inutilia que mergunt homines in interitum. Et in figuram huius dominus anathematizauit thesauros hierico: prohibēs ut nullus ex populo israhel de eis acciperet: sz igni comburerentur Josue. Ad insinuandum q; thesauri huius mundi non debent transire in sortez bonorum fidelium: vt expōit Gratianus. i. q. iij. §. Sed obijcitur. Jerico enim interpretatur lūa ⁊ significat mundum mutabilem israhel uidens deum et significat fideles uidentes deum nunc per fidem postea per speciem. Jsti ergo thesauri mundi scilicet temporalia: in quantum mundi sunt. i. non licite habita non debent haberi a fidelibus: sed igni charitatis exponere. i. affectu despicere: ne coinquinetur ab eis. Nec obstat q; diues fuit valde abraham in possessione auri ⁊ argenti ⁊ animalium ut patet in Gene. ⁊ Job. magnus dominus ⁊ diues: quia etsi diuites effectu in rebus: tamen pauperes affectu ⁊ patres pauperum: ut ostenditur in eoruz gestis: quod manifestum fuit per tentationes eorum. Job in nullo turbatus ex amissione omniuz: abrahaz in relinquendo patriam in peregrinando ⁊ habitando in papilionib⁹ Jn oblatione filij ⁊ huiusmodi de talibus eis cōceduntur omēs diuitie ⁊ non coinquinabuntur Sed quis est ille qui inuentus est sine macula in diuitijs qui post aurum non abijt: ipsum sequendo non deuz: nec sperauit in pecunie thesauris. Quis est hic ⁊ laudabimus eum. Ecōtra illic homines mundi trepidauerunt ubi non erat timor i. ratio timendi ista amittere

Quinto nō ē timen. §. V

duz tēporalia amittere: quia sunt impeditiua ad p fectionē. Sicut bonuz est quod omnia appetunt secūdū philosophū in principio ethicorū: ita et vnūquodq; appetit suaz perfectionem: perfectus aūt omnis erit: si sit sicut magister eius ait ch:ist⁹ Luc. vi. Qui ⁊ Math. xxiij. dicit: vnus est magister videt christus. sed vt ait. b. Aug. Omnia terrena contēpsit homo christus vt contēnenda esse mostraret. vbi notādum q; non ea ratione contēpsit pauperrimus factus ita vt non haberet vbi caput suum reclinaret: ne videlicet ex possessione ipsaz rerū ⁊ diuitiarum traheretur inordiato affectu ad ipsa vel nimia sollicitudine occuparetur aut a diuina contēplatione retardaretur. Nihil horū poterat in eo esse. Impeccabilis enim erat dominus iesus dicit Joā. dama: ⁊ continue ania eius diuinitate fruebatur. Sed ideo hoc fecit: vt daret nobis exemplum ⁊ prouocaret ad ista faciendū: vt cū perfecte imitaremur: sciens q; ista tēporalia: ⁊ si non ipsum: tamen nos infirmos multum retrahūt a perfectione: que consistit p̄cipue in contemplatione ⁊ amore diuinorū. Sunt etiam ista temporalia vt visc⁹ propter amorem ⁊ sollicitudinem eorū qui viscus cū tangit pēnas seu alas auium volare non possūt: sed ad ima descendentes de facili capiunt. Sic temporalia alas intellectus ⁊ affectus inficiūt et impediunt ne ad superna libere valeāt auolare. Unde saluator noster inueni que mandata adimplesse se dixerat: ⁊ de maiori perfectione q̄rebat iđt ipse: si vis perfectus eē. vade vende omnia q̄ habes da paupēib⁹ ⁊ seq̄re me. Mach. ix. Non q; ipa perfectio consistat in ipa paupertate ⁊ abrenuntiatione omniuz sed q; hoc est instrumētum valde acōmodum veniendi ad perfectionem: vt determinat. b. Tho. scōa scōe. Quod etiaz firmat venerabilis Jo. cassia: in coll'. prima Abbatis Moisi. Hoc etiam intellexerūt gentiles philosophi qui vt magis liberi essent ad speculationem veritatis temporalia ista contēserūt ⁊ de socrate dicit. b. Hiero. xij. q. ij. gloria. Socrates ille theban⁹ homo quondaz ditissim⁹: cū ad philosophandū athenas pergeret: magnū auri pondus abiecit: nec putauit se posse virtutes simul ⁊ diuitias possidere. Nos suffarcinati auro christū pauperem sequimur: ⁊ sub pretextu olie pristinis operibus incubantes: quomodo possumus aliena fideliter distribuere qui nāa timide reseruamus. Hec ille. Alius philosophus ni fallor: anaxagoras ad studiū sapientie pergēs: i mare proiecit pecunias q̄s hēbat dicens. Abite male cupiditates: demergo vos ne demergar a vobis. Hoc de pluribus in genere refert lactantius in principio instit. Multo tamen perfectius christicole ista temporalia ⁊ delitias ⁊ diuitias ⁊ gloriam contenserunt timētes ista habere non illa perdere. Nam ⁊ de beato Antonio in vitis patrz legim⁹: q; cū iret per desertū: ⁊ in via repisset massam veri auri: quā potuisset licite accipere cuz in

thesauris nullius de propinquo fuisset: sed pro derelicto esset fugit ab ea sicut a facie serpentis timēs ne a cupiditate eius traheret effect⁹: ad montem pergens: solitudinez querēs: vt honores vitaret: ⁊ nō delitias: sed austeritatem augeret: ita qui vult ad montez contemplationis ⁊ perfectionis ascendere: vt aptius ⁊ facilius agat: oportet qō onera temporaliū dimittat ⁊ sursū tendat. Nec ita timeat amittere temporalia: vt perdat vel minuat eterna: sicut plurimi faciūt: qui illic trepidauerunt timore: vbi ñ erat timor. i. ratio timēdi.

Sexto non ē timē. §. VI.

dū temporalia amittere: quia obligatoria. Cuilibet enim nostrū dicturus est christus in fine vite. Redde rationez villicationis tue. i. dispensationis circa temporalia. Quod expresse testat. b. Aug. in libro de paruulis ad petrū: dicens. Homines quia rationales facti sūt: de se ⁊ de omnibus rebus quas in vsū acceperūt vite presentis: rationē reddituri sūt deo: ⁊ pro suorum actuū qualitate recipiēt penam aut gloriaz. xv. q. i. §. Ex eo autez Non ergo habet quis timere temporalibus carere: cū per hoc deobligetur a reddenda ratione: in quo qlibet merito timere debet: cū subtilis sit illa examinatio: nec quicq̄ iudicem supernuz possit latere: ⁊: pro quolibet defectu pena parata sit In parabola de talentis varijs cōmissis a domino suis: vt cum eis negociando superlucrarēt narratur Math. xxv. seruus ille qui vnicū talentum acceperat: qz non illud ad lucrū exposuit: ⁊ hoc ex timore ne illud amitteret: redargutus a domino eo priuatus condemnatus fuit. Ista tēporalia bona et diuitie et potestas seu prelatio ⁊ honores talentum a domino datū sunt: operante si licito modo habentur vel permittente si idebite. Obligatus est qui ista habet ad reddendam rationez: quomodo his vsus fuerit. Etsi ñ multiplicauerit videlicet virtuose ea disponēdo: ⁊ sic inde merita augendo: sed ociosa tenuerit: non dādo pauperibus: nō corrigendo ⁊ instruendo subditos: si potestatem habet non dirigendo ad deuz intētionē in gloria ⁊ honoribus. Utiq̄ his bonis priuatus demū condemnabitur ex neglectu suo: etiam si alis bonus videatur nō rapiendo aliena: nō vsurpādo officia: uō ambitiose ea querendo. Et ppte rea notabiliter dicit Greg. i homel'. dicte euangelice parabole de talentis. Dec lectio euangelij cōsiderare nos solicite admonet: ne nos qui plus ceteris in hoc mūdo accepisse aliquid cernimur: ab auctore mundi inde grauius iudicemur. Duz enī augentur dona: rationes etiā crescūt donorū. i. obligationes ad reddendū rōez de vsu eorū. pp qō dicit Grego. Quisquis sacerdotiū idē intellige de prelatura ⁊ dignitate adipisci desiderat: prius vires suas cū eo quod subiturus est onere meciatur ⁊ si impar est abstineat: ⁊ ad id cum metu etiam cui se sufficere existimat accedat. i. q. i. Non est putāda. Non ergo debet timeri amittere: sed ad ipa accedere. Nā ut dicitur Sap. vi. Exiguo concedi tur misericordia: sed fortioribus fortior istat cruciatio: ⁊ iudicium durissimū fiet his qui presunt Et dicitur exiguus: qui modicū habet de temporalibus bonis: ⁊ qz paruz recepit: ō paucis habet reddere rationem: ⁊ si deliquit misericorditer pūitur. Sed fortes sunt qui mūdo abundāt tēporalibus vt diuitijs: dignitatibus: ⁊ honoribus: ⁊ isti committūt fortia. i. grauia peccata: timore ñ amittendi potentiā: dignitatē: diuitias: ⁊ honores: ⁊ iō fortior sequitur in eis cruciatio. Unō ab abrahā dictum fuit diuiti epuloni. Recordare qz recepisti bona in vita tua ⁊ lazar⁹ similiter mala: nūc āt hic consolat. tu vero cruciaris. Lu. xvi. q. d. quia fuisti potēs i diuitijs ⁊ dignitate: etsi qua bona secisti recepisti bona in vita tua: et premia eorum: ⁊ ideo nūc crutiaris propter fortia peccata tua. Lazarus vt exiguus ⁊ mendicus: si qua peccata cō misit: mala penarū recipit paupertatis ⁊ infirmitatis per que sibi concessa est misericordia uenie: nē autem consolatur in requie. Sicut ergo nō timet homo deobligari a reddenda ratione de debitis: factis: sed timet obligari: cū rō est intricata: vnde habet timere confusionē ⁊ punitionē: ita non dz temporalia amittere sed habē: cū ō singulis horz sit debitor ⁊ habeat reddere rationem deo. Uerebar oia opera mea inquit Job sciēs q̄ nō parces delinquenti. Qui tamen ut patet ex gestis ei⁹ omnibus temporalibus optime utebatur. Sed mundani illic trepidauerūt tiore ubi nō erat timor.

Septimo non est. §. VII.

timendū amittere temporalia: quia nociua. quis enim est ille qui timeat amittere que sibi nocent. Certe nullus: immo optat talia ab eo remoueri. Sed tēporalia plurimū nocumēti inferūt anime ⁊ corpori. Nam ut dicit i prouer. Diuitie congregate ē malū domini sui de multis quottidie audimus: q̄ occidūtur violenter a seruis suis: vel subditis suis: vt haberent diuitias eorum uel dñium Tales semper manēt in timore: qui nō paruz cutiat eos ne talia amittāt. Unde Dionysius tyrannus sicilie: cuz quidā amicus suus laudaret eum de diuitijs ⁊ potētia beatū dicēdo. Ille voluit per exēpluz ostendere ei infelicitatē suam ex contiuo timore suo. Inuitauit enī illū ad prandendū secū ⁊ ordinauit q̄ super caput eius vbi residere habebat in conuiuio amicus ille. gladius accutissim⁹ penderet filo eneo subtilissimo: qui nō videretur ligatus ex solario affixo. Cūq̄ ille loco predicto i cōuiuio locatus fuisset ex iussiōe tyrānī ⁊ gladiuz

aspexisset pēdētem super eum: epulis uarijs ⁊ exquisitis appositis: uix ille cibum sumebat cuz maxima anxietate timens ne momento ad momētū gladius caput eius impeteret. Uidebanturq; ei mille āni vt cōuiuium ita solēne finiretur: ut periculum euaderet inde recedēs: finito itaq; cōuiuio surgentibus illis e mensa: interrogauit tyrānus quare ita tristis ⁊ anxius ⁊ non letus fuerat epulatione tam solemni. Assignauit ille causam. scilicz timorem casus gladij ⁊ sue inde mortis. Qui dixit. Tu ita timuisti vnius gladij periculum: quantū ergo ego timere debeo: qui habeo nō vnum: sz multos gladios supra me? Quomodo ergo me dicis beatum: qui dego in tāta anxietate timoris? Et cum multa iste tyrānus egisset ad uitandum pericula amissionis temporalium: vt de nullo cōfiteret: tādem ea amisit ⁊ ad inopiam deuēit. Ultra mala ⁊ afflictionem huius uite i temporalib⁹ tandem deducūt ad penas eternas propter abusum eorum. Unde Jacobi. v. Agite nūc diuites: vllulate i miserijs q̄ aduenerunt vobis: diuitie vestre putrefacte sūt ⁊c: que ibi habes. Et Luc. vi. Ue uobis diuitibus qui hic habetis consolationem vestram. Ue importat damnationem eternam secūdum. b. Hierony. Illic ergo trepidaueūt timore mundano: ubi nō erat timō. Et q̄ temporalia ista noceāt aūme ⁊ corpori: ostēdit. b. Amb. dicēs. Omnes cupidi: omēs auari: giesi lepraz cuz diuitijs suis possident: ⁊ male quesita mercede: ñ tam patrimonij facultatem q̄ thesaurum criminum congregauerūt eterno cruciatu ⁊ breui fructu hec ille. i. q. i. Cū ordinaretur. Nocuerūt bōa temporalia diuiti epuloni quo ad aiam post mōtem. Nam quia dimisit fratribus suis q̄ eis abutebantur: augebatur ex hoc ei pena i inferno tanq̄ occasionem prebenti uitijs illorū: ⁊ ꝓpterea petebat saltem ad fratres suos mitti lazarum: ut eos admoneret abstinere a vitijs ⁊ malo vsu temporaliuz: nō quia compateretur perditionem eorum sed sibi ipsi ne augeretur pena. Illic ergo trepidauerunt mūdano timore ubi non erat timor: idest iusta causa timoris: sed seruandum est q̄ tobias admonuit filiuz suum: dicens. Noli timere fili mi scilicet timore isto mundano. Pauperem quidez vitam gerimus: sed multa bōa habemus si timuerimus deum scilicet timore qui est donum spūs sancti ⁊ abstinuerimus ab omni peccato ⁊ feceri mus bene Tobie. c. iiij.

De timore carnali. Cap. III.

Secundus timor dicitur humanus seu carnalis: quo. s quis ita timet incommoda carnis uł etiam mortem ipsam: q̄ deum offendit mortaliē contra aliquod preceptorū faciendo: vel venialr preter precepta agendo. Contra quem ait saluator Mathe. x. Nolite timere eos qui occidūt corpus: ⁊ post hec nō habēt amplius quid faciāt. q. d. animam ledere nō possunt ⁊ rationez assignat b. Augusti. quare est repellēdus iste timor: dicens. Timendo mortem carnis tue: dabis mortez anime tue. Quanta uia est confiteri christuz tanta mors est negare ipsum. xi. q. iij. Non soluz Negatur autem christus: nō solum uerbis negādo fidem christi: uel se esse christianum sicut fecit Petrus cum timore mortis negauit se esse christi discipulum Math. iiij. sed etiam factis: secūdum illud apostoli ad titū. i. c. confitentur se nosce deū factis autem negant. s. male operando: sicut fecit aaron q̄ populo isrł postulanti ut faceret ei deos qui precederent eos ⁊ quos adorarent: timens ne denegando occiderent eum: sicut ut collegam suum sputis occiderant: quia eos arguebat de tāta stultitia vt dicūt hebrei: acquieuit eis: anulos aurium quos ei ad hoc obtulerāt i ignem prohijci ens liquefiendos. Unde opera diaboli subito formatus est uitulus aureus quē adorauerūt. Exo. xxxij. Certe timor iste humanus mortale in eo fuit: vt ostendit Gratianus de pe. di. ij. §. Opponit de isto timore carnali potest intelligi illud ps. liij formido mortis cecidit super me: timor ⁊ tremor uenerūt super me: ⁊ contexerūt me tenebre. fomēdo mortis ē ꝓpruus: quia ut dicit philosophus. Mors est ultimū terribilium: timor ab ira quo ad alias penas ⁊ infirmitates corporales: tremor ab extra in membris qui manifestat interiorem. Et ista sunt peccatū: quando veniunt super hoiez Unde dicit super me: homo autem est homo per rationem: quando igitur tantus est ut sit sup hominem idest dominetur rationi: tunc est mortale ⁊ inde tenebre peccatoruz contegunt hominez ⁊ obscurāt: sed septem rationibus obijciendus est iste timor carnalis quo ut pena carnis euitet male agitur.

Primo propter §. I. dei uoluntatem cui nos debemus conformaī nec ei possumus resistere. Uiuo ego ait dominus per Isaiam q̄ consilium meuz stabit ⁊ omnis uoluntas mea fiet: fit uolūtas dei semper uel de nobis sine merito nostro et utilitate: cū. s. nō concordam⁹ cum beneplacito suo. Ad nobis: et cū merito nō: quando confortamus nos cū ea. Sed mors et uita a dño deo inq̄t sapiēs. i. Eccī. i. de uolūtate et operatione ei⁹. Ego occidam ait ipse Deuť. xxxij et ego uiuere faciam: percutiam. s. infirmitate: et ego sanabo ⁊ non est qui de manu mea possit eruere. Et sicut terminus est prefixus a dei voluntate de uita ⁊ morte hominis: secūduz illud. b. Job xiij. Constituisti terminos eius qui preteriri non

poterūt:ita ⁊ de sanitate et infirmitate. Nec dia bol⁹ qui habet maximā potestatez supra corpōa iferiora:potuit grauí vlcere ipm percutē Job ni si licētiatus a domino:quūmo nec in gregē por corum intrare ⁊ vexare:nisi de uolūtate domini vt habetur Math.viij. Timere ergo mortem uł alia affligentia corpus:ut per hoc quis deum offē dit est agere contra voluntatem dei que sanctissí ma ⁊ iustissima est. Unde Cypria. Quā preposte rū q̄z puersū est ut cū dei volūtatem fieri postu lemus:s.i oratione domica:cū euocat nos de hoc seculo et accersit:non stati volūtatis eius imperio peamus:obnitimur ⁊ reluctamur:⁊ puicatiū mo re seruorū ante ꝓspectū domini cū tristitia ⁊ me rore perducimur exeūtes hinc necessitatis vinculo nó volūtatis obsequio:et volum⁹ ab eo p̄miꝰ ce lestibus honorari ad quē venimus inuiti.xiij.q.ij Propter istuz ergo timorem tenebre cōtexerunt nos:q: multa mala fiūt ad ista euadenda. Sed vt ait petrus in prima canonica.c.iij. Sí quid pati mini propter iusticiam beati. Timorē aūt eorum s.qui iferūt uobis molestias ne timueritis:sed sā ctificate deū i cordibus uestris.

Secūndo timor hū.§.II

manus et carnalis ē abīciēdus propter dei fidelē largitatez promittit.n.largaz remunerationē:su stinentibus constanť afflictōes carnis:⁊ mortē ip saz ꝓpter eū. Qui.n:odit aiam suaz in hoc mun do:ait ipe in vitā eternā custodit eā. Jo.xij. Odit autez quis aiam suā i hoc mūdo.i.fz vitā mūdia lē et criminalem:qui carnē affligit nec cruciať ab horret et mortez non timet:ut ꝓpterea vitānda a vtute recedat:⁊ iste peruenit ad vitam eternam et gloriosā. Expectamus:ait aplus ad phił.iij.salua torē nostrum dñz iesū christū:qui reformauit cor pus būlitatis nostre.i.deiectū afflictū et humilia tū:corpori claritatis sue.i.corpori suo gloso. Nec deficere potest a promissione:q: ut ait ps. cxliij. fidelis deus.i.uerax in ominbus vbis suis: soluēs ⁊ implens proculdubio q̄ promisit et multo largi us et abūdantius q̄ meruerim⁹. Non eni sūt cōdi gne passiones temporis huius ad futurā gloriam que reuelabitur in nobis. Ad Ro.viij. Sup quo uerbo ait.b. Aug. in sermone fremat mūdus: se uiat:mūdus:corruscet armis imcrepet linguis q̄d faciet ad id q̄ accepturi sumus.q.d.nihil est oīs cruciatus corporis respectu future glorie. Hac cō sideratione permotus:vnus ex septē cum mīe sub antiocho passis:nec legez dei etiaz i minimis cere monīꝰ transgrederentur linguā postulatus ut ei abscideretur:aiebat. E celo ista possideo:et nunc hec ipsa.s.mēbra propter dei leges despitio:q: ab eo ipsa me receptuz spero. Sed et mater eorum iā sex filīs corā ea mēbratiz truncatis timēs ō. vij adhuc superstite et adole scētioři:non de mōte cō poris sed aie:ad tollerātiā mortis aiauit: dicens. Peto nate vt aspicias ad celū ⁊ ad terrā ⁊ ad oīa que in eis sunt ⁊ intelligas q: ex nihilo fecit ea de us ⁊ hōinū gen⁹:⁊ ita fiet vt non timeas carnifi cē istuz:sed dignus tuis fratribus effectus te i illa miseratione recipiā.ij.Mach.vij. Sic ⁊ inuictus martyr christi vicētius:cū torqueretur ⁊ grauio ra adhuc ei cōmiarentur tormēta ad datianum tyrānū aiebat:O venenosa diaboli ligua:tormē ta tua non timeo:sed hoc solū valde metuā:quo te fingis mihi velle misereri.s.parcēdo ⁊ a tormē tis cessando:si sacrificauero dīs tuis. Nolo gl̄iaz meaz minuas:minuēdo aliquid de supplicīs. Ita ⁊ Moises inquit aplus ad heb.xi.magis elegit af fligi cū populo dei:q̄ temporalis peccati habē iu cūditatem:aspiciebat.n.i remūerationē. Fide reli quit egyptū ñ veriť animositatē regis:iuisibilē enim tā q̄ videns sustinuit. Non ergo timendū.

Tertio est timor.§. III.

carnalis abīciendus ob euitandā dei seueritatem Ex dictamine rationis naturalis ē illud eligi: Fer re minora volo :ne grauiora ferā:potius quis ele git vna die in carcere affligi q̄ per annum:potius amissionez reruz q̄ uite:magis abscisionē manus q̄ capitis:vnde ⁊ manū parat ad uitandū percus sionē capitis. Cū autem diuina iusticia nullū ma lū permittat impunitū:⁊ sine comparatione i fu turo etiā in purgatorio nedū in iferno quis acer bius affligatur:etiā pro uenialibus q̄ quacūq̄z in presēti uita pena corporali. Est.n.inquit.b. Au. ille ignis purgatorij miro modo grauis:excepit.n oēz penā quā hic aliquis passus est de pe.dis.vij. ideo non est timēdū sed eligenduz ⁊ optādū cōp⁹ hic affligi:per ieiunia:uigilias:peregrinationes:⁊ firmitates ⁊ cruciatus q̄ illic reseruare:uel deū p pter timorez huius offendere. Qui timet pruinā ueniet super eū nix:dicitur Job.vi.id est q̄ timet penas temporales:⁊ propter hoc abstinet a bo nis operibus penalibus:incidet in futuras q̄ gra uiores sunt. Et ut dicitur Apoc.xviij. Quantuz se glorificauit ⁊ in deliciis.s.corporis fuit:tātū da te ei tormentū ⁊ luctuz. Econtra non iudicabit ō us bis in id ipm i tribulatione nau.i.fz aliā trans latione p quo nostra que est Hiero.dicit. Nō cō surget duplex tribulatio.i.qui hic affligetur pati enter ferendo:⁊ se ad deuz in passionibus conuer tendo non affligetur in alia uita hic sufficient pu nitus. Unde.b. Hiero.super dicta auctoritate: si uobis deus rigidus crudelis ⁊ cruentus videtur: quia genus humanuz diluuio deleuit. Sodami tas igne ⁊ sulphure egyptios mari submerserit:si lios isł substrauerit in deserto: scitote ideo ad p sens reddidisse supplicia:ne in eternum perirent.

xxiij.q.v. Quid ergo quod intelligitur de illis q̄ inter flagella ipsa cūpuncti sunt: ⁊ ad penitentiaz reuersi. Nō ergo timēde pene corporis temporales: que breues ⁊ tenues sūt respectiue: sed eternales. Et hoc est quod dominus noster iubebat attendere: dicēs Math.x. Timete eum qui potest animā ⁊ corpus in gehēnā perdere. Narratur in li.de.vij.donis q̄ cum pater familias iaceret mortuus dum ei pararentur exequie: circa mediā noctē surgens terruit omnes qui aderant: ⁊ uadens ad ecclesiā gratias deo egit de sui resuscitatione. reuersusq̄ domū omnia bona sua in tres partes diuisit: vnā vxori: aliaz filijs: tertiā pauperib⁹ distribuit. Et ad heremuz pergens cellā iuxta fluuium aque gelide construxit. Et cū frigus erat: vestitus in illuz fluuium se iactabat: ⁊ vsq̄ quasi ad vite extrma morā ibi trahens: egressus in aquaz calidissimā introibat: sic frequentissime per hunc ⁊ alios modos se crutians. Et cuz ab alijs super his argueretur de indiscretione ⁊ sui ipius occisione. Respondebat si aspexissetis que ego uidi: maiōa horum faceretis. Dixit enim q̄ egressus de corpore spiritus ductus fuit a quodam uiro lucido. s. āgelo i uallez maxime longitudinis ⁊ latitudinis. Cuius vnū latus erat plenum flāmis feruentibus aliud plenum gelu ⁊ grandine furentibus. Eratq̄ vtrūq̄ latus plenum animabus transeuntibus ō flāma ignis ad frigus intensum ad quod facit illō Job. xxiij. Transibunt ab aquis niuiuz ad calorem niniuz. Postea duxit euz per tenebras dēsissimas: viditq̄ globos ignium de baratro ascēdentiuz: animasq̄ inde ascendentes ⁊ reincedentes in modū fauillarū: ⁊ fetorem sensit inde exalantez: intollerabilez fletum audiuit et eiulatum incomparabilem: ⁊ teterrimos demones forcipes ⁊ fuscinulas igneas habentes: ⁊ cum capere uoluerunt ⁊ in ignē illuz prohijcere. Sed ille lucidus qui eū duxerat demonibus imperauit ne eum contingerent: quia dominus mandauerat eū ad corpus reduci: vt si vellet penitentiam ageret de preteritis. Sin autem ad loca illa deueniret. Reuersus ergo ad corpus: quia recolo que uidi nō timeo istas penas corporeas vt euadā eternas: simile factū narrat uenerabilis Beda ī gestis anglorū li.v.c. xiij. Et illuz virū vocat drūghelinū: ⁊ refert hoc accidisse. Anno domini sexigentesimo primo.

Quarto timor hū.§.IIII

manus est euitandus: propter carnis hostilem cōtrarietatem debilitandam: non timet quis illō vnde hostis debilitatur eius: sed vnō fortificatur. caro autem est hostis anime secūdum illud gala.v. Caro concupiscit aduersus spiritum a deo: ut euz ad mortez eternam inducat propter quod idem apostolus ait ad Ro.vij. Uideo aliā legē in membris meis: repugnantez legi mētis mee ⁊ captiuuz me ducentem ⁊c. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. i. de corpore cuius concupiscentia que est lex membrorum sēsualitas: inclinans ad delectabilia ⁊ horrens grauia: ⁊ per hoc debellās contra rationez que est lex mētis querit eam suffocare. Et ad idez dicebat prophe ta Micheas.c.vij. Inimici hominis dōestici eius Di sunt domestici nostri quinq̄ sensus: signati secundū Crisp. per quinq̄ fratres diuitis epulonis: secū cruciandos in infemo. Quando autem sunt magis domestici: tanto sunt periculosiores: nulla enim peior pestis ad nocendum: q̄ familiaris iimicus inquit Boetius de cōsolatione. Dinc ⁊. beat⁹ Ambro. in lib. de penitentia tractans i illud ps. Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena: dicit. Si caro menti repugnat: nec subdita est animi gubernaculo ⁊ mentis imperio aliena terra est: que nisi domatur cultoris exercitio: fructus nō potest charitatis penitentie ⁊ pacis afferre: hec ille. Et sic impedit caro aliena. i. repugnans menti: q̄ non apte ⁊ lete cantetur canticuz domini. i. fiant bona opera. de pe. di. iij. In salicibus obseruandum autem quod ibi subdit. b. Ambro. videlicet sane cum caro repugnat: mens ad deum semper debet esse intenta: ut scilicet tiore eius abijciatur timor carnalis. Cum igitur cāo affligitur ⁊ torquetur inimicus noster debilitatur propterea dicebat apostolus. ij. Cozin. xj. Cuz enī infirmor tunc fortior sum ⁊ potens. scilicet spiritu. Quod etiam confirmat. b. Ambro. dicens. Quod nocet corpori iuuat spiritū de pe. di. i. Potest fieri. Dec intelligens quidam sanctus abbas: ut legitur in libro de. vij. donis. Cum lumen oculorum amisisset ait. Gratias ago deo meo: qui me vindicauit de aduersario meo scilicet corpore: q̄ mihi solebat tot mala inferre per istos duos proditores ⁊ raptores oculos meos. Dicitur. n. treñ. iij. oculus meus depredatus est animā meaz. De beato etiam Francisco legitur: q̄ cum in oratōe maneret: uidit cateruas demonum super domū discurrentes cum strepitu tanq̄ ei nocere uolētes Qui cōcitus exiens ⁊ crucis signum sibi iprimēs dixit. Ex parte omnipotētis dei uobis dico ōmones: ut quicquid uobis permissum est: faciatis in meo corpore. Omnia enim libēt̄ sustiebo. Quia cum maiorē inimicum non habeam corpore uī dicabitis me de aduersario. dū in ipso uice mea exercebitis vltionem. qui confusi disparuerunt. Ex quo igitur per infirmitates ⁊ afflictiones corporis. debilitatur ipsū qui est inimicus noster ⁊ p mortem occiditur: non est timenduz carnalit: ut per hoc deuietur a bono.

Quito tior carnalis.§.V

est refrenandus propter ueritatem clarius intuendam. philosophus in libro ethicorum: ponit sūmam hominis felicitatem cōsistere in actu supme potentie que est itellectus erga nobilissimū obiectum quod est deus idest in speculando summaz ueritatem. Sed corpus ad hoc impedit: Naz omnis nostra cognitio ortum habet a sensu secūduz philosophum: z ideo itelligi non potest deus ab anima in corpore mortali existente: in sua pura z nuda essētia: dum vtitur sensibus corporeis: qz quicquid intelligit per modum rei corporalis intelligit. Sed spiritus est deus ut dicitur Joā. iij. nō corpus uel res materialis. Et ideo impedit cōpus animam a perfecta cognitione. Et hoc ē qō dicitur Sap̄. ix. Corpus quod corrūpitur aggrauat aniam: z deprimit terrena inhabitatio sensū multum cogitantem z difficile estimamus que i terra sunt: z que in prospectu sunt cum labore inuenimus: que autem in celis sunt: quis inuestigabit. Et hinc plotinus philosophus: vt refert Augu. de ciui. dei: dicebat fugiendum esse ad clarissimam patriam: ubiqz patere omnia. Et Licero li. de senectute. Mors nō est lugēda: quaz immortalitas anime sequitur. Meditatum debet esse ab adolescentia: vt mortem negligamus: sine qua meditatione tranquillo aimo nemo esse potest: cum certissimum sit moriendum: z quo tempore incertum. dum in his corporis compaginibus inclusi sumus munere quodam necessitatis z graui opere perfungimur. Est enim animus celestis z altissimo domicilio depressus: z quasi demersus in terram: locum diuine nature eternitatiqz contrarium. Hec ille. Apostolus etiam notitiā que habetur hic de diuinis: assimulat cognitioni paruuli que est imperfectissima: dicit enim. i. Cor. xiij. Cum essem paruulus cogitabam ut paruulus: loquebar vt paruulus: z sapiebam vt paruulus. cū autem factus sum vir: euacuaui que erant puuli: Non ergo timenda est mors: vt per hoc desideretur virtus: que ducit ad perfectissimam cognitionem z felicitatem. Sed z in vita presenti afflictiones corporis restringunt animum: vt acutior sit ad intelligendū veritatem. Isa. xxviij. Uexatō dabit intellectū. Et. b. Grego. Oculos quos culpa claudit pena aperit. In cuius etiam figuram habetur Tobie. xi. qz fel piscis positus super oculos eius aperti sūt ei oculi: quia. s. amaritudo afflictionis corporalis reducit hominem ad cognitōem z illuminationem. Et de platone legitur: qz scholas tenebat in locis pestilentibus z asperis: ut ex hoc scholares essent magis in se ipsis recollecti ad percipiendum veritatem doctrine: z nō distrahe rentur in ima ex loco amēo. Manasses rex iuda impiissimus non se recognouit z sua scelera nisi flagellatus z corpore captiuatus. iiij. Reylti. mo. Remouendus est ergo timor iste

Sexto timor hūa. §. VI.

nus est contemnendus propter christi conformitatez assequendam Magna est gloria sequi regez factorem suuz. i. imitari. Rex autem z creator noster est dei filius. Ipse autē non ita timuit afflictōnes corporis: qz propter hoc se abstraheret a durissima passione z morte ignominiosa: ut nos a morte liberaret. Quinimo a plāta pedis vsqz ad verticē non fuit in eo sanitas. Nonfuit aliqō mēbrum quod in passione sua pena careret. Qz aūt Joseph nutritius eius reuersus de egypto cuz paruulo iesu z matre eius: timuit ire in iudeam vbi regnabat archelaus filius herodis vt dicitur Mathe. ij. ne. s. occiderent pueruz sicut quesierat pater eius. Et qz etiam non uolebat ipse homo factꝰ z predicator in iudeā ambulare: quia querebant eum iudei interficere: nō hoc ideo fecit quasi nollet mortem subire: sed quia nūdum uenerat hora passionis eius: prudenter euitans occasiōes argumenti malignitatis eorum. Quia ergo si decet sub capite spinoso membrū fieri delicatum: non timende sunt z fugiende: sed appetende afflictōes corporis ut conformemur capiti nostro. Dicit. n apostolus ad Ro. viij. Quos deus presciuit hos z predestinauit: conformes fieri imaginis filij sui hoc igitur exemplo ut scuto circūdabit te veritas eius: non timebis a timore nocturno ait p̄s. lxxxx Timor nocturnꝰ est timor afflictionis corporal'. nox enim significat aduersitatez sicut dies prosperitatez. Sed veritas dei. s. dei filius: exēplo suo ut scuto protegit nos: ut nulla ex parte vtutē deseramus propter timorem afflictiōis.

Septimo tior hū. §. VII.

manus ē ptemnēdus: quia tollit mētis libertatē. Non bene pro toto libertas uenditur auro. Sed ut hic iulius celsus. Terror hominibus cōsilium mētēqz eripit z mēbra debilitat. Nec est cōtra qz phūs dicit i lib. ethicorū qz timor facit hoies cōsiliatiuos: quia hoc intelligitur quando est rōne regulatus: quia timendo mala que possunt occurre re: inducit timor z sollicitat ad cogitandū quomō possit obuiari rationabiliter. Sic z Moises audiens qz notū factuz erat occisio facta egyptū per euz: timēs pharaonem secessit in madian: qui tamen nō timuit quādo oportuit pharaonē increpare: sed timor humanus quo. s. tiet: psecutio: cruciat': corporis mors: ipa z huiusmodi tollit libertatē mētis: cuz quis agit ꝫ id quod dictat ul' dictare debet ratio: ut mala illa euitet. Hic timor inducit ad incantationes z superstitiōes multas. ut sanetur corpus cum dānatione anime. xxvi. q. vij. Non obseruetis. Hic tior peruertit iudicia. Dicit enim. b. Grego. xi. q. iij. Quattuor modis hūanū

peruertitur iudiciuz.s.amore:timore:cupiditate: ⁊ odio.hic timor tollit libertatez increpationis prelatorū quo ad tyrannos contra quos dicitur Joan.x.Mercenarius ⁊ qui non est pastor:videt lupuz venientē ⁊ fugit:⁊ lupus rapit ⁊ dispgit oues Mercenarius dicitur prelatus:qui non habet curaz de salute animarū:sed de lana ⁊ lacte.Lupus vēiens.i.tyrānus vel hereticus vel rapiens iura ecclesie:fugit mercenarius dū tacet prelatus nec talib⁹ resistit:vt fecit Thomas cantuarienſ: non timēs mortem sibi cōminataz ⁊ tandem illatam. Et.b. Ambro.non acquiescens imperatori in dando ei vnā ecclesiā pro arriannis hereticis:vt patet.xxiij q.viij.Conuenior prohibēs theodosium ab ingressu ecclesie propter homicidia procurata:vt .ij.q. iij.Luz apud thessalonicaz.Et ex huius tiore carnali prelatorum:multa mala sequūtur in eis ⁊ ouibus.Hinc.b.Grego.in pastorali:Sepe rectores i prouidi humanaz gratiam amittere formidātes loqui libere recta pertimescūt ⁊ iura ueritatis uocez nō iā.gregis custodie pastoruz studio:sed mercenariorum vice deseruiunt nē.di.xliij.sit rector. hinc ⁊ Nicolaus papa ait.d.e. Dispensatio celestis seminis nobis cōmissa est ve si tacuerimus:ve si nō sparserimus.Qz cum vas electionis cōmidet ⁊ clamet:quanto magis cuilibet exiguo metuēdū est. Non ergo timenduz ne dicatur.Illic trepida uerūt timore nē.

De timore naturali. Cap.IIII.

Tertius timor ē naturalis.Conuenientius primo deber poni tuz quia cōmunior est nō solum omnibus hominibus ineſt:sed etiam in brutis.nā passiones sunt subiti motus excitati in parte sensitiua:quam habemus cōmunez cuz irrationabilibus:sed perfectior est quod etiam patet ad sēsuz Naz fit eis cōminatio verberuz et huiusmodi:vt timētes fugiūt:Tuz etiam quia in alijs tioris speciebus reperitur virtus vel vicium i actuali:sed ñ in tali motu naturali:cum non excedit limites suos.Passionibus eni nec laudabiles nec uituperabiles sumus sm philosphuz li.ethicorū. Et ratō est quia non sunt in nostra potestate:sed preueniunt iudiciuz rationis subito:⁊ ideo nec eis meremur uel demeremur:de hoc timore potest intelligi illud p̄s.ij.Seruite domino in timore ⁊ exultate ei cū tremore quz timorem naturalem habeatis vt alias passiones nec vitare potestis: vt tales motus non sustineatis quū mala menti occurrūt vt parata:ita tamen timeatis vt domino seruiatis nec propter vitanda illa mala a domino ⁊ eius obedientia recedatis:⁊ ita tremeatis in aduersis ꝙ ratione exultetis in domino,Vel sic ita seruiatis domino timendo eius punitionem ne sit seruilis talis timor vt propter euitandam solum punitionem seruiatis ei sed exultate.i.amore ⁊ cū gaudio bona propter eum faciatis cum tremore ñuerentie.Et quia saluator noster sūplit naturaz nostrā humanam cuz omnibus proprietatibus eius naturalibus que defectū nō important:Ideo et ipse timorē habuit naturalem secūdum illō Matth.xxvi.Cepit ieſus tedere ⁊ pauere ⁊ mestus esse In hoc tamē differentia fuit inter ipsū ⁊ nos:qz cum passio timoris vel alia exurgit in nobis fortiter:obūbrat aliquantuluz lumē rationis ⁊ obscurat:quod in christo non fuit sed semper ratio seueriſſima.In animabus separatis dicitur esse timor secūduz illud virgilij.Hinc metuunt:cupiūt gaudentqz:dolentqz:cū tamen sensitiuam nō habeant:quia affixa est organis corporeis quib⁹ carent non ꝙ proprie sint in eis ipse passiones cum alteratione ut hic:sed sunt motus uolūtatis i eis similes passionibus modo suo. Diuerse autez ⁊ auerse opiniones fuerunt inter stoycos ⁊ pipateticos quorum princeps aristoteles fuit. Nā stoyci dicebant timorem et alias passiones non cadere i animo sapientis:sapientem vocantes virtuosū pipatetici autem asserebant eos vtiqz cadere in sapiente:sed ab eis non deduci.i.non vinci:nec a v̄tute discedere.b.Aug.autem li.ix:de ciu.dei. c.v. dicit:ꝙ ista contrarietas erat magis verbalis ꝙ realis.Nam ꝙ stoyci dicebant non cadere timorez ⁊ alias passiones in animo virtuosi:non intelligebant de primis motibus passionum:sed de dñio earum super rationē.i.ꝙ vincuntur a passionib⁹ Et ꝙ peripatetici dicerent cadere eas in mēte vtuosi:non intelligebant de dominio earum i mente sed de primis motibus eorū proprius tamen loq̄bantur peripatetici. Et ꝙ sic intelligerent stoyci ponit.b.Aug.Exēplum cuiusdam phi stoyci. Qui cum pluribus alijs per mare nauigaret:tempestate ualida exorta ⁊ periculosa: philosophus ille totus expalluit ex timore:periculum cernens Cūqz cessasset tempestas:mox ut securitas prebuit colloquendi vel garriendi locum quidam ex illis quos nauis illa portabat:diues et luxuriosus cepit illudere philosophum illū stoycū:eo ꝙ extimuisset ⁊ palluisset in ea tēpestate:cum ipse diues mansisset intrepidus.At ille aristippi socratici responsū rettulit:Qui cum in re simili eadem v̄ba ab homine simili audisset.respondit illū merito pro anima nequissimi nebulonis non fuisse sollicitum:se autem pro aristippi anima timere debuisse.illoqz depulso: agellius qui nauigabat cum eis:quesiuit ab ipso philosopho de causa pallōis cuz stoyci asserāt timorem ⁊ alias passiones non cadere in animo sapientis.Tūc phs prodidit de sarcinula sua libz epitecti stoyci i quo erant ōcerta senonis ⁊ crisippi.qui fuerūt pricipes stoycoz

in quo habebatur non esse in potestate hominis fantasias. Utrum ꝛ quando veniant in animo: ꝛ ex terribilibus fantasijs necesse est animū moueri ita ut paulisper expauescat metu. uel tristitia ? trahatur tanꝙ his passionibus preuenientibus rationis officium: sed non assentiri eis: hoc enim volunt esse in potestate nostra. ſ. assentire vel dissentire rationi. Idꝙ esse differentie inter sapiētem ꝛ insipientem: ꝙ sapiens non cedit ꝛ assētit passionibus: sed insipiens. i. malus ascentit: recedens. ſ. a uirtute p passionē timoris uel alis hec. b. Aug. ix. li. de ciui. dei. c. v.

Donit autez dama. §. I

scenus sex species timoris. ſ. segnitiem: erubescētiam: verecundiam: admirationē: stuporem: ꝛ agoniam adde. vij. qui est effectus exterior timoris ꝛ dicitur tremor: sufficientiam illarum sex specierꝫ i. quare tot sunt assignat: sic. b. Tho. prima secū de. q. xliij. Cum timor sit de malo futuro qō excedit potestatem timentis: vt. ſ. resistere non possit Sicut bonum hominis: ita ꝛ malum potest considerari: uel in operatione eius: vel in rebus exterioribus In operatione hominis potest malū dupliꝛ timeri. primo labor grauans naturam: ꝛ sic cauſatur segnities: cum. ſ. quis refugit operari ꝓpter timorem excedentis laboris. Secūdo turpitudo ledens opinionem: ꝛ sic si turpitudo cauſatur in actu cōmittendo: sic est erubescentia: si sit de turpi iam facto: sic est uerecūdia. Malum uero qō i exterioribus rebus consistit: triplici ratiōe potest excedere hominis facultatem: ad resistendū ei ꝓ ratione sue magnitudinis: cum. ſ. aliquis considerat aliquod magnū maluꝫ: cuius exitum considerare non sufficit: ꝛ sic est admiratio. Secūdo rōe turpis consuetudinis: quia scilicet aliqō malum inconsuetum nostre considerationi offertur: ꝛ sic est magnum nostra reputatōe: ꝛ hoc mō ē stupō qui cauſatur ex insolita imaginatione. Tertio rō ne improuisionis: qz. ſ. promoueri non pōt: ꝛ sic futura infortunia timentur: ut dicitur agnonia. Tremor autem est effectus timoris: ꝛ ab eo cāuſ huius ratio est ꝑm. b. Tho. prima secūde. q. xlij. quia in timore calor ab exterioribus ad interiōa contrabitur. Remoto autem ab exterioribus calore qui membra continebat remanent membra frigida ꝛ ꝓpter hoc accidit in eis tremor. Tremor enim ex frigiditate cauſatur propter quod tremūt mēbra timentiuꝫ timendū. Et primo tremit cor: eo ꝙ in timore calor deserit cor: secundo tremit uox propter uicinitatem artarie uocalis ad cor. tertio tremit mandibula inferior propter continuitatem. Quarto sequitur strepitus dentium propter eandem rationem. Quinto brachia ꝛ manus propter connexionem ad pectus: ubi ē cor: tum quia hec mēbra sunt magis mobilia ꝓpter quod in timētibus genua tremūt secūduꝫ illud. Isa. xxxv. Confortate manus dissolutas ꝛ genua debilia roborate: dicite pusillanimes confortamini ꝛ nolite timere. Ecce deus vester ipse veni et ꝛ ſaluabit uos. Est etiam effectus timoris contractio virtutis naturalis ad interiora: ꝛ inde coloris mutatio: uel in pallorez uel in ruborem: cū verecūdatur quis. Sed declaratio horuꝫ vl' multa alia de timore i q̄tuꝫ passio naturalis: hēs plene supra in prima parte titulo. vi. c. x.

De istis septē mo. §. II.

dis timoris qui in se non sunt peccatum quo ad primos motus qz naturales: sed quo a secundos fūt peccata uel merita secundum ꝙ in eis ratō negociatur dirigendo eos in malum vitij: uel in bonū virtutis. Habetur in sacra scriptura. Nam ab vltimo inchoando qui est tremor dicit Isa. possedit tremor hypocritas ꝛ in presenti cū detegunē eoruꝫ falatie: ꝛ in morte conscientia remordente ꝛ in damnatione inferni vbi dicitur esse fletus et stridor dentiuꝫ. Math. xiij. qui est effectus tremoris. In bonum dicitur de tremore p Isaiā. Sup quem requiescet ſpūs meus: nisi sup humilem et quietuꝫ tremētē sermones meos. Et de Jo. bapt: cāitur cū christū baptizauit. Babtista cōtremuit nec audet tangere sanctum dei uerticē: sed clamat cū tremore sanctifica me saluator. De agonia dicitur Lu. xxij. de christo: factus in agonia prolixius orabat i qua ita sensitiua eius exterrita ē timore mortis sibi presentate: ꝙ factus est sudor eiꝰ sicut gutte sāguinis decurrētis in terram. Sz rōi timorē illū subtrauit: dicēs. Non ꝙ ego volo. ſ. secūdum instinctuꝫ naturalē ꝛ sensualē qui horrēt mortez: sed sicut tu. Unde ꝛ surgens ab oratione nō fugit: sed obuiā processit proditori. Ad hanc agoniā veniens ſuſanna vxor ioachim: cum duo illi senes iueterati dierū malorum sollicitabāt eā ad adulteriū cū eis perpetrādū: cōminando ei si nō assentiret: diffamationē ꝛ mortem ait. Angustie mihi sunt undiqꝫ: ꝛ quid eligam ignoro. Si eni hoc egero mors. ſ. anime mihi est. Si nō egero: nō effugiam manus uestras. ſ. qz me accusabitis. Et ſubito in hac agonia posita subtrauit tiorem infamie ꝛ mortis rationi: dicēs. Uerūtamen melius mihi ē absqꝫ opere. ſ. peccati incidēi manus uestras ꝙ delinquere i ?spectu dei mei Dan. xiij. Sicqꝫ exclamauit succurſum. Et licet illi senes incuſaſſent: deus mirabiliter liberauit eam a morte vt ibi patet. In illa agonia posite alie mulieres quas predicti senes incitabāt ad maluꝫ submiſerunt rationē timori. ſ. assentiendo illis ne diſſamarent ꝛ accuſarēt eas timēdo. Unde eis dixit Daniel quādo examinauit, Sic faciebat filiab⁹

isrl' ⁊ ille timẽtes loquebantur uobiscum scilicz assentientes concupiscentijs vestris. De stupore dicitur de iudeorum populo uel anima peccatrice. Hieremi. v. Stupor ⁊ mirabilia facta sunt in te. i. ea que sunt causa stuporis. s. in tua duritia ex acceptis beneficijs: ⁊ in punitione de tuis beneficiis. Et prout in malum accipitur. Ecclesiastes. vij. dicitur. Non sapias plus q̃ necesse est: ne obstupescas. id est non ita curiose te habeas inuestigando: ut ex imaginatione insolidorum deficias a veritate. Et Job. xij. Adducit dominus consiliarios in stultum finem ⁊ iudices in stuporem: ut nesciant prouidere. In bonum autem sumitur. Luc. v. ubi dicitur de Petro postq̃ cepit vno iactu retium multitudinem copiosam piscium: ita ut implerentur ambe nauicule. Stupor circunderat eum in captura piscium. Et christ' ei dixit. Noli timere ⁊c̃.. De admiratione dicitur. i. Joan. xij. Nolite mirari si odit uos mundus ita scilicet ut timore mundialium persecutionum ꝺ ficiatis a fide. Et Apocal'. xvij. Ipse Joannes. dicit se miratum fuisse magna admiratione: cum dicit illam mulierem sedentem super bestiam coccineam habentem capita. vij. ⁊ cornua. x. babilonem dictam: que ascensura erat de abysso et ibi in interitum ⁊ mirabantur omnes inhabitantes terram: uidentes bestiam que erat ⁊ non est ⁊c̃. Et de Pilato cum christus ei non responderet ad ea que sibi falso obꝺiciebantur a iudeis: dicit Math. xxvij. q̃ mirabatur preses de eius tacitur nitate: quasi deprehendens innocentiam ⁊ pacientiam eius ⁊ decernens dimittendum. Sed cum audiuit iudeos: dicentes. Si hunc dimittis non es amicus cesaris: tunc magis timuit Joan. xx. timuit enim displicere imperatori terreno ⁊ propterea dedit iniquam sententiam. De uerecũdia ⁊ erubescentia que frequenter sumuntur alterutz pro altero: licet differant: ut dictum est. beatus Ambro. ait. Uerecundia ingenuos prodit natales. distin. lxxxvi. Non satis ps. xlij. Tota die verecundia mea coram me est. scilicet de commissis peccatis. Et Job Si erubui peccata mea in cõspectu populi confiteri: quod intelligendum ē ꝺ his que publica sunt: ⁊ in iudicio dicenda. Erubescẽtia quidem est timor de turpi committendo: Uerecundia de commisso ut dictum est. Cum igitur quis ita erubescit de aliquo bono opere faciendo timens irrideri vel minus reputari bonus uel sapiens: ut propter hoc bonum ipsum dimittat vtiqz peccat. Sicut multi erubescunt uideri facere confessionem. Uel interrogare que ignorant ⁊ adiscere: vel predicare uel reprehendere cum debẽt: dicere in confessione integre peccata turpia ⁊ huiusmodi: contra quos dicitur Luce. ix. Qui me erubuerit ⁊ sermones meos: hunc filius hominis erubescet coram angelis dei. Et beatus Augusti. de pe. distin. v. c. i. Caueat peccator ne uerecũdia ductus diuidat confessionem: hoc enim est ad hypocrisim tendere ⁊ semper uenia carere. Ecõtra de his qui non erubescũt peccare dicitur Hiere. iij. frons meretricis facta est tibi: erubescere nescisti. Et iterum. Confessione non sũt confusi ⁊ erubescere nescierunt. Dinc. b. Bernar. in sermone. O nimia insania hominum: pudet sordes abstergere: non pudz contrahere: pudet ablui. scilicet per confessionem: ⁊ non pudet inquinare. Abstergitur caliga contemnitur anima. Multum autẽ ualet uerecundia in confessione: si tamen habeatur principaliter respectus ad dei offensam: ⁊ nõ tantum ad respectum persone audientis. Unde ⁊ quanto persone ad cuius conspectũ magis erubescit confitetur: tanto maiorem inde fructum ꝓ sequitur: se ipsum uincendo ad totum exprimendum. Unde. b. Augusti. de pe. di. v. c. i. ait. Quoniam erubescentia magna est pena: fit dignus uenia qui pro christo erubescit. scilicet confitendo peccata. De segnitie que idem est q̃ pigritia ꝓpter quam quis tradit vel se subtrahit ab opere bono: timendo laborem nimium: vel deficientiaz in eo: ⁊ communiter in defectum uitij sumitur. Unde ⁊ Mathe. xxv. dicitur de seruo malo et pigro qui talentum sibi commissum ad negociãdum non exposuit exercitio: timens ne illud perderet condemnatus fuit: nec acceptata est excusatio eius cum dixit. Ecce talentum quod habui i sudario repositum. Timui enim te: quia homo austerus es. s. ne illud amitterem illud exponendo: ⁊ tu exigere uelles amissum. Contra huius segnitiem seu pigritiam multum inueit. Salomõ in prouer. vi. usq̃ quo piger dormis quando consurges a somno tuo. Et iterum: dicit piger. Leo ē in via occidendus sum: ⁊ huiusmodi sancti tamẽ uiri utuntur in bonum ista segnitie uidelicet subtrahentes se ab aliquibus operibus: ⁊ si in se bonis: tamen periculosis ⁊ distractiuis ⁊ honorem: ⁊ laudem continentibus: timentibus non deficeẽ in eis ⁊ deum offendere: sicut beatus Gregorius papa. Ambro. Augusti. Martinus. cum fuerũt uocati ad prelaturam ⁊ presulatum: demum uidentes se a domino uocari acquieuerunt. Exemplum etiam in Moise cum dominus uoluit eum ad pharaonem mittere ⁊ se excusauit Exo. ij. Et in hieremia dum dominus misit eum ad predicãdum se excusauit Hiere. i. timens secundũ Gre. amittere ex hoc lucra contemplationis: tandem utercz obediuit. In malum autem utuntur tali segnitie prelati: quando ex timore se subtrahunt uel tardant debitam reprehensionem. vnde beatus Augusti. Cum eis per quos ecclesia regitur adest pace salua potestas discipline aduersus improbos ⁊ nepharios exercende: tũc neq̃ secordia neq̃ segnitia dormiamus: sed aculeis preceptoꝝ

que ad seueritatem cohertionis pertinent excitã di sumus. Nec pacientie nomine torpescam⁹: nec obtentu diligentie seuiamus hec ille. xiij. questio ne. iiij. Quidam

Notandum autez. §. III

q̃ q̃uis dicatur de iusto. prouer. xxviij. Justus q̃ si leo confidit. Et de leone cui assimilatur iustus dicatur prouer. xxx. Leo fortissimus bestiarum: ad nullius pauebit occursum: Tamẽ secundum naturales ⁊ Jsidorum septem sunt que leo naturaliter timet. scilicet strepitum rotarum. Jgnem Quoddam animal quod dicitur lazaym a cui⁹ ferocitate nulla bestia potest esse tuta. Jtẽ quoddam aliud animal quod dicitur leorofilius: de cuius carnibus comedens leo toxicatur a uenatoribus ⁊ occiditur leo. Unde illud animal maxime odiunt leones: ⁊ si possunt ipsum inueniẽ occidunt: quia paruum est: nec tamen inde gustant Quinto timet leo ingenia ⁊ artificia uenatorum: ut pedicas: cordas: ⁊ huiusmodi: ⁊ ideo cauda delet uestigia sua ne inueniantur uie eius ubi ei parent laquei. Sexto timet leo custodis sui flagella: cum scilicet est paruus. Ducit enim custos ei⁹ secum catulum quem uerberat etiam innoxium in presentia leonis: ut discat timere. Septimum q̃ timet leo est strata publica. Jta ⁊ electi dei: licet ñ timeant timore mundano: hũano uel ẽt seruili quecunq; grauia: vt a veritate recedant: timent tamen ⁊ timorem naturalem qui est ỏ malo futuro conuertunt utuntur in bonum in septem rebus. Primo timent strepitum rotarum Rota que uoluitur continue ex qua reuolutiõe id quod est supra: descendit ad yma ⁊ econuerso significat dignitates: honores: ⁊ prosperitatem temporalem: que appellantur bona fortune que sunt in magna mutatione frequenter. Nam de carcere ⁊ cathenis interdum quis egreditur ad regnum: ⁊ alius in regno natus consumitur inopia nt dicitur Eccs. iij. Unde fortuna pingitur i forma rote: in qua vnus est supra alius infra iuxta illud. Dat uarias fortuna uices. Et Boetius de phica consolatione. Hunc ludum continuũ ludimus summa imis infima summis mutare gaudemus. Strepitus rotarum est tumultus et occupatio dignitatum. Electi igitur: ⁊ si leones fortitudine: tamen timent poni: vel se reperire in dignitatibus. Tum propter periculum incurie. Unde. b. Augusti. de presidente inquit. Timore coram deo substratus sit pedibus vestris discipli nam libens habeat: metuendus imponat. Et q̃ uis vtrunq; sit necessarium. scilicet amari ⁊ timeri prelatum a subditis: tamen amari magis a vobis appetat q̃ timeri: semper cogitans deo se pro uobis redditurum esse rationem. Et quanto in loco superiori tanto in periculo maiori uersatur hec ille. Ecce unde habet timere. Unde ⁊ saul cũ esset melior in isrl: ⁊ sciret se eligendum in regem ex dei reuelatione: non comparuit: sed se i domo abscondit. i. R. x Timent etiam sancti dignitates ⁊ prosperitatem habere: ne forte deus velit eos h̃ de bonis operibus remunerare. Secundo timent ignem purgatorij ⁊ inferni: licet non timore seruili: ut scilicet propter hoc principaliter caueant a malis. Jn multis eniz cognoscunt se offẽdisse uel mortaliter uel saltem uenialiter. De leuibus autem culpis dicit beatus Gregorius Ante diem iudicij purgationis crescendus est ignis. distin. xxv. Qualis. De quo apostolus. j. Corin. iij. Si quis super edificauerit super hoc fundamtum scilicet fidei uiue lignum: fenum: stipulam: ipse saluus erit: sic quasi per ignem scilicet transiens purgatorij h̃ non purgans. De mortalibus dicit beatus Aug. Si quis aliquod horum in se dominari cognouerit: si se hic non emendauerit: eterna illa flamma cruciabit. d. e. §. Alis. Et q̃uis electi dei multum doleant ⁊ penitentiam egerint de commissis: ignorant tamen si unquam dolor contritionis fuit in eis propter quod dicitur Ecclesiastici. v. de propiciatu peccatorum noli esse sine metu. Et in vitis patrum legitur: q̃ interrogatus Macharius quare erat ita siccus ⁊ macilentus qnando comedebat: sicut quando ieiunabat. Respondit per exemplum: dicens. Sic̃ ligna que uersantur ⁊ reuersantur in igne paulatim ꝓsumuntur: ita qui mentem sepe retinet in timore domini: recogitando scilicet ignem futurum consumitur. Tertium quod timet leo est lazaym animal ferocissimum: ante quod nulla uia est tuta quod significat christum quem etiam iustissimus timet: quia iudex uenturus i particulari iudicare animam: ⁊ demũ in vniuersali iudicio omnes. Ad heb. x. c. horrendũ est incidere i manus dei uiuentis: propter quod timẽs dauid quez dominus ꝑm cor suum elegerat. Orabat: dicẽs. Nõ intres i iudicium cũ seruo tuo domine: q; nõ iustificatur i conspectu tuo omnis uiuẽs. Ego ait. b. Hiero. quotiens diem illum considero tot⁹ cõtremisco. Et in sequentia canit ecclesia. Quãtus tremor est futurus. s. omnibus q̃n iudex est vẽturus cuncta stricte discussur⁹. Et. b. Grego. Nescimus quis in terribili dei iuditio: qualis futurus sit. Nam multa sunt que de illius iudicio homines ignorãt quia fortasse q̃s uos laudatis ille reprehendet: q̃s uos reprehẽdit ille laudabit. xi. q. i. Sacerdotib⁹. Quartũ qỏ tient iusti ẽ pcẽm ⁊ significat p aial qỏ itoxicat. Aial irrõnabile ẽ: q; sine rõne fit peccatũ. Et ut dr i li. sap. xvi. p maliciã occidit hỏ aiam suam. Ueniale ãt ad mortale disponit. Unde ⁊ Eccli dr. Quasi a facie colubri fuge pcẽz quia enim timet homo ne coluber intoxicet eum

ꝙ occidat: ideo fugit ante cuz. Ita ꝙ iustus homo timet ꝙ uitat ea vbi potest eē peccatum. Propter quod dicit Greg. ꝙ bonarum mentium est ibi cl'pam agnoscere. i. timere vbi culpa non est. dis. vi. Ad eius. Et beatus uir qui semper est pauidus: qui uero mētis est dure. i. non timens pericla pec catorū corruet in malum: inquit Salomon pro uer. xxviij. Ego ait Hiero. omnia tuta timeo. Et precipue cum cernunt electi dei uiros famosos i sanctitate ruere: magis timent se ipsis ut Dauid Salomonem Ezechiam Moisem ꝙ Aaron Iu dam Saulem Origenem Heracliuz impatorē ꝙ huiusmodi horum casus ut ait. b. Grego. i mo ralibus: utilitate non modica electorum proue ctibus seruit: quia illorum lapsum dum conspici unt: de suo statu contremiscunt. Discunt enim in superni adiutorij protectione confiteri: duz ple roscz conspiciūt de suis viribus cecidisse de pe. di stin. ij: Qui seduci. Quinto timet leo insidias uenatorum ut laqueos ꝙ huiusmodi. Sic iusti la queos tentationum ne sub specie boni decipiāt eos. Unde dicitur Eccī. ij. Fili accedens ad seruitutem de ista iniustitia ꝙ timore ꝙ prepara aiam tuam ad tentationem. Hiero. contra Iouinianū Edificemus aurum ꝙ argentum ꝙ lapides precio sos. idest opera perfectionis uaria: ꝙ tentare non audebit: quāꝙ ꝙ in hoc certe non sit secura pos sessio. Sedet quippe leo id est diabolus in insidi is ꝙ in occultis ut interficiat innocentem ō pen. di stin. ij. Si enim. Nec est contra quod ait ps. Do minus illuminatio mea ꝙ salus mea quem time bo. q. d. nullum. Dominus protector ꝙē. Si con sistant aduersum me castra ꝙē. Hoc enim intelli gitur coniunctim. dum scilicet quis illuminatur ꝙ protegitur a gratia domini. Sed quia liberum arbitrium est uertibile ad malum: ꝙ potest se a deo auertere: ideo ait apostolus ad Ro. xi. c. No li altum sapere: sed time. Timent insuper sancti viri ꝑcipue rectores ꝙ doctores ecclesiaz infirmi tati spirituali proximorum uel subditorum: ne deficiant in tentationibus uel tribulationibus a uia veritatis. Unde apostolus ad Gall'. iij. Dies obseruatis ꝙ menses ꝙ annos: timeo ne forte fru stra laborauerim in uobis. Sexto timet iu stus comminationes: quas facit in scripturis de us contra malos uel etiam cum uidet et innocen tes grauiter affligi ex leuibus causis. Sicut Tho biam ꝙ Job ꝙ martyres sanctos Joannem bapti stam ad saltum puelle decapitari. Petrum et Paulum ꝓncipes apostolorum nerōiano gla dio occidi ꝙ huiusmodi.. Septimum est strata publica. scilicet mortis. Omnes eniz morimur ꝙ sicut aqua dilabimur quē non reuertitur. ij. R. xiij. Unde cum quis moritur dicitur uiam uni uerse carnis ingressus. Et sic est strata publica. Est autem mors secundum philosophuz ultimū terribilium: quam etiaz naturaliter sancti timēt. Unde ꝙ Paulus qui desiderabat dissolui et esse cum christo: ne nimis timeret: petijt a plaucilla discipula cum duceretur ad locum decapitatiōis vellum capitis: quo oculos tegeret cum ictum ferientis exciperet: ꝙ accepit. Et per talem penam timoris sancti uiri si quid restat purgandū emun dantur. Unde in vitis fratrum. Cum quidam de uotus frater fama sanctitatis celebris in morte multum timorem ꝙ horrorem ostendisset. pro pter quod aliqui dubitabant de pene uel glorie retributione ipsius. Post mortem apparens cui dam suo familiari in habitu splendido insinua tus se in gloria esse: Interrogauit eum quare tan tum terrorem ostendit in fine. Qui respondit. Nescis scriptum esse. scilicet Job penultimo. Ter riti purgabuntur. Aliquando etiam ad roborandum animum ꝙ consolandum contra hunc timo rem deus consolationem immittit per angelorū apparitionem uel alium modum. Legitur in ui tis patrum: ꝙ cum quidam sanctus vir desidera ret uidere quomodo anima iusti egreditur ō cor pore: fuit sibi per hunc modum ostensum. Cuz se mel transiret per quandam plateam: vidit quen dam peregrinum iacentem infirmum ad extrēa deductum ꝙ ab omnibus derelictum. Sed ange los de celo descendentes ad eum consolandum: si cut ꝙ de paupere Lazaro legit in euangelio. Mi chael autem a dextris eius erat ꝙ Gabriel a sini stris: qui rogabāt animam ut ex dei precepto de corpore egrederetur. Que timebat corpus relin quere: ꝙ rogabat angelos ut pro se dominum in terpellarent adhuc manere in corpore ut melius deo seruiret. Michael autem dicebat ad Gabrie lem. Accipe huius animam ut egrediamur hinc. Qui respondit. Jussi sumus ut sine dolore ꝙ vio lentia eam educamus. Querebant ergo a domio quid agendum eis pro suaui egressione ipsius. Tunc misit dominus Dauid cuz cithara sua seu psalterio ꝙ cantoribus patrie celestis. Ad cuius pulsū ꝙ cantum suauissimū aia subito exiliuit a corpore ꝙ cū gaudio i celū est recepta.

Notanduz quod. §. IIII

i diabolo ꝙ mēbris ei⁹ ē timiditas erga deuz ꝓce dens ex supbia sicut i christo ꝙ mēbris eius. s. ele ctis ē timor dñi ex hūilitate ꝓcedēs ꝙ ad ipsam tē dens. Et hoc pulchre ꝙ diffuse oñdit Gregori. in xxxiij. moral. tractās illud Job penulti. Factus est ut nullum timeret. Omne sublime uidet. Ipe est rex super omnes filios superbie. De christo āt dr Isa. xi. replebit eum spiritus timoris oñi. q ait Math. xi. Discite a me qz mitis sum ꝙ humilis corde. Et Math. x. Ita uobis dico: hunc timete s. deū nō mūdū. Dicit g. b. Gre. ubi supra sic p na turā factus est leuiathan ut conditorē suuz caste

timere debuisse: timore. s. sobrio ⁊ securo: non timore quem foras charitas mittit: sed timore qui in eternū permanet: quem charitas generat. Aliter enim timet coniugem uxor amans. Aliter timet dominum ancilla peccans. Sic ergo iste fuerat ꝓditus ut timeret auctorem suum: ⁊ amans timeret: ⁊ timens amaret. Sed sua prauitate talis factus est: ut nullum timeret. Ei enim a quo conditus erat subesse despexit. Ita enim deus superomnia est: ut ipse sub nullo sit. Leuiathan ꝙ iste eius celsitudinem uidēs prauam libertatez appetijt: ut pesset ceteris ⁊ nulli subesset: dicēs. Ascendā super altitudinē nubiū ⁊ silis ero altissimo: cuius eo ipso similitudinem pdidit q̄ ei eē silem supbe i culmie optauit. Celsus utiqz uere esset: si participatione uere celsitudis cōtēt fuisset: sed dum priuatam celsitudinem supbe appetijt: iure peidit participatam. Relicto enī eo cui debuit inherere principio: suum sibi appecijt quodāmō esse pricipiū: relicto eo qui uere sibi subijcere poteat si sibi sufficere posset iudicaret. Nam quē exaltabat libera seruitus: deiecit captiuū libertas: qua libertate nūc ut nullum timeat effrenatur. Sz ipsa grauiter effrenatione restrigitur. Superno. n. iudicio oia pordiate virit illū libertas quā appetijt: quia nūc oio nō timēs omnibus penis subiacet: qui elementis ꝙz supesse pōat: si vnū quem debuit timē voluisset. Unū utiqz timēs oia possideret: qui nūc vnū nō timēs oia pdidit. Factus ē ꝙ vt nullū timeret: nullū. s. qz nec deū. Sz hoc ꝙ passurus est metuit: cui utiqz felicī esset timēdo vitare supplicia: ꝙ nō timēdo pati. Et qz ius quisite potestatis nō obtinuit: q̄i quoddā supbie sue remediū ilanīā ilensibilitatis inuenit. Cui adhuc supbia studiose describitur cū subdit. Oīe sublime videt. i. omnes q̄si infra se positos de sublimi respicit: quia dum per intentionē ꝫ auctorem nititur: estimare sibi quenlibet similem dedignat. Quod apte etiam mēbris eius congruit: qz omēs iniqui per timorem cordis elati: omnes quos cernunt superbie fastu despiciūt. Et si quando foris venerant intus tñ ⁊ secreto cordis ubi apō se sua putatione magni sunt: omnium sibi uitā meritū ꝙz postponūt: ꝫ quos per prophetaz dicitur. Ue qui sapientes estis in oculis vīis: ⁊ cor̄ uobismet ipsis prudētes. Et ifra. hoc ātꝑ ꝓpriū electoruz est ꝙ se semꝑ sentiūt infra ꝙ sūt. Unde salomon ad sapiam puulos vocat: dicēs. Si q̄s puulus ē veniat ad me. Et christ' Math. xi. Cōfitebor tibi domie p̄ celi ⁊ tre quia abscōdisti hec a sapiētib' ⁊ prudentibus ⁊ reuelasti ea puulis. Et apls ad phili. ij. c. Supiores sibi inuicē arbitrātes. Sed hanc hūilitatis formā reprobi: qz leuiathā h' mēbra sūt uel agnoscere ⁊ tenē ꝓtēnūt. Quibus sepe accidit: ut si qñ unū quodlibet bonū uel minimum agāt a malis oib' suis respectu mentis mox auertāt atqz hoc ultimū bonū quod fecerit sēp tota i tētione inspiciant: vt ex eo quasi se aspitiūt: obliti malorū oim q̄ ꝓmiserūt. Sicut euenire ecōtza electis solet: ut cū multarum virtutum gratia polleant. vnū eos uel tenue uiciū nimis fatigans pulset quatenus dum ex quadam parte sese confirmari considerant: de his uiribus in quibus prevalent se non extollant: dūqz de infirmitate timēt. Hoc quoqz ubi fortes sunt humilius seruant: Omne igitur sublime leuiathā uidet: qz nō solū per se sz corda q̄ ceperit quasi de sublimi omnes iferius ō spicit. Dicitur autem demon per bestiā signatum sublime uidere: qz cordis superbia dū foris q̄ ad corpus oñdit pri' p oculos idicat. Ut autē leuiathā i omib' que dicta sūt caderet sola se supbia p tulit. Et ideo subditur. Ipse est rex super omnes filios superbie. Neqz enīz per tot ramos illo uitō aresceret: nisi per hanc in radice putuisset. Scriptū est eni. Initium omnis peccati superbia. alia quippe uitia eas solūmodo virtutes impetunt q̄ bus ipsa destruuntur: ut ira patientiaz castrimargia abstinentiam: libido: ꝓtinētiaz: expugnat. Supbia aūt quā uitioz radicē dixim': nō unius vtutis extictōe ꝓtēta ꝫ oia mēbra aie se erigit: ⁊ quasi generalis ⁊ pestifer morbus corrumpit omne corpus: ut quicquid illa indiuidente agit etiam si eēt vtus ostenditur: non per hoc deo sed vāeglie seruiat. Quisqs in se eius tyrānidem captiua mēte susceperit: hoc primū damnū patit quo clausomentis oculo iudicij equitatē perdit. Nam omia que ab alijs uel bene gerūtur displicent: ⁊ sola ei que vel praue egerit: placent. Semp aliena opa ō spicit. Semper miratur quod agit: ⁊ quicqd egēit egisse se singulariter credit. Et ad tantam elatōez mens ducitur aliquando: vt in eo quod timet iterius: per locutionis ostensionē effrenatur. exēplū ponit nabuchodonosor cum ait. Nonne hec est babilon magna quam ego edificaui ⁊c. Dan. iiij. Sed sciendū ꝙ ipsa superbia quam timor domini hūilians mentem prosternit: aliter rebus ifimis ⁊ terrenis tentat: aliter summis ⁊ celestibus uirtutibus. Et aliter prepositos aliter tērat subditos prelato enim in cogitatione suggerit: quia solo vite merito super ceteros excreuerit: etsi quando ab eo aliquando bene acta sunt aliqua. Hec importune eius animo obijcit. Et cum hec deo singulariter placuisse insinuat: quo facile suggesta persuadeat ipsa ad testimonium potestatis tradite retributionem uocat: dicens. Quia nisi omnipotens deus te meliorem his omnibus cernēt: omnes hos sub tuo regimie non dedisset: eiusqz mentem mox erigit ⁊ uilles ⁊ inutiles eoqz qui sibi sunt subiecti ostendit. At contra cum subiectorū corda superbia instigat: hoc sūmope agē nitit: ut sua acta cōsiderare fūdit' negligāt: ⁊ sēp tacitis cogitatōib' rectoris sui iudices fiat. Et dum i eo

quod reprehendere importune respiciunt: i se qò corrigant atrocius nūq̄ uidēt. Unde ꝛ tāto atrocius pereunt: quanto a se oculos auertūt. Equidē peccatores se asserūt nec tamē tātū vt tā noxie in regimie persōe traderentur. Et duz eius actus despiciūt ꝛ precepta cōtēnūt: ad tantam infamiam deuoluūtur: ut deum res humanas curare ñ estimēt: quia ei qui quasi iure reprehenditur: esse se cōmissos dolent. Sicq̄z cum contra rectorem superbiunt etiam contra domini iuditia tument. ꝛ dum pastoris uitaz dūdicāt: ipsam quoq̄z sapiētiaz omnia disponentis impugnant. Sepe autez rectoris sui dictis proterue obuiant: ꝛ tandez uocis superbiaz libertatem vocant. Nam sicut q̄daz recitent ex metu: ꝛ tamen se tacere ex humilitate putant: ita ꝛ quidam loquuntur per impatientiam elationis: sed loqui tamen se credunt per libertatem rectitudinis. Et infra de conditionibus malis ꝛ effectibus superbie ait. Soli ruine crescit quod edificat qui ante molem fabrice humilitatis fundamenta nō procurant: ad quam. scilicet icitat timō. Quod ostēdimus ab itimis si paucis i exterioribus prodamus: omnibus eim apud se superba cogitatione tumētibus iest clamor in locutōe: amaritudo i silentio: dissolutio i letitia. Furor i merore: ihōestas i actu. Honestas i imagie: erectio in incessu: rancor in responsione. Horum mens semp est ad irrogādas contumelias ualida: ad patienduz infirma. Ad obediendū pigra. Ad lacescendos alios importuna. Ad ea que agere ò bet ꝛ preualet torpida: ad ea que agere non debz nec preualet parata. Nec in eo q̄ sponte nō cupit nullis admonitionibus flectitur. Ad hoc autem quod clam cupit querit ut cogatur: quia dū timz ex uoto suo vilescere. optat vim i sua volūtate pati: Et infra de remedijs superate. Qui de rebus tēporalibus superbiunt: audiant illud Isaie. xl. c. Omis caro fenū ꝛ ois gloria ei⁹ quasi flos fēi. audiāt qui superbiūt de spūalibus: qò dicitur de faciētib⁹ miracula. Math. vij. Nescio uos. Discedite a me operarij iniquitatis. Audiāt qui superbiunt de prelatōe. Rectorē te posuerūt nolli extolli sed esto sicut vnus ex illis. Et illud Lu. xvi. Recōdare quia recepisti bona in uita tua. Audiāt subditi superbiētes cōtra suos prelatos. Obedite p̄positis vestris ꝛ subiacete eis ꝛc. Et illud nō est ꝺ nos murmur istud: sed cōtra dominum. Et illud apli. R. xiij. c. qui potestati resistit dei ordiationi resistit. Audiāt simul omnes. Deus superbie resistit: hūilibus āt dat gratiā suā: Et alibi dī Eccli. x. quid superbis terra ꝛ cinis. Cōtra huius languoris pestem: audiam⁹ omēs qò dñs dicit. Discite a me q̄z mitis sū ꝛ humilis corde. Ad hoc enim i uisibilis dei fil⁹: nō solū uisibilis sz etiā despectus apparuit: ad hoc cōtumelias ꝛ irrisiones ꝛ passionū cruciatus tollerauit: ut superbū nō esse hominē doceret ꝛ humilis deus. Quāta ergo hūilitatis virtus est propter quā solā ueraciter edocendam is q̄ sine extermiatiōe magn⁹ est vsq̄ ad passionē factus est paruus: q̄z eniz ortū nostre perditionis se prebuit diabolus: instrumētū redēptiōis nostre iuenta est humilitas dei. Hostis. n. noster iter oia cōditus: videri se super oia uoluit elatus. redēptō noster magnus manēs super oia: fieri iter oia dignatus est paruus. Sed magis elationis rez detegimus ꝛ fūdamēta humilitatis aperimus: si breuiter dicamus quid mortis auctor quid uite conditor dicat. Ille ait. In celū cōscēdā. Iste per prophetā iquit. repleta est malis aia mea ꝛ uita mea i inferno appropinquabit. Ille dicit. Sup astra dei exaltabo soliuz meū. Iste ait humano generi a paradiso expulso. Ecce uenio ꝛ habitabo i me dio tui. Ille dicit sedebo i monte testamēti i lateribus aquilonis iste ait. Ego sum vermis ꝛ non homo. Ille dicit. ascendā super altitudinē nubiuz similis ero altissimo. Ille cuz i forma dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se equalē deo: sed semetip suz exinaniuit formā serui accipiēs. Ille per membra sua dicit. Nescio dñz ꝛ isrl nō dimittā iste per se ait. Si dixero quia nō noui euz: ero similis vobis mendax. Sed scio eum ꝛ sermonē eius seruo. Ille dicit. Mea sūt flumina ꝛ ego feci ea. iste vēo Non possū ego a me facere quicq̄. Ille omnia regna ostendit: dicēs. Tibi dabo hec oia: ꝛ quia mihi tradita sūt ꝛ cui voluero do illa. Iste dicit. Sedere ad dextrā vel sinistraz nō est meum dare vobis ꝛc. Ille Eritis sicut dij. Iste dicit. Non ē vestr̄ noscе tempora vel momēta ꝛc. Iste p mēbra sua dicit nullū pratuz sit quod nō pertrāseat luxuria nostra ꝛc. Iste autez mēbris suis prenūtiat: dicēs Plorabitis ꝛ flebitis vos ꝛc. Ille nil aliud mētes sibi subditas docet q̄ celsitudinis culmē appetē: omnia equalia mentis tumore transcendere. iste ad sputa: palmas: colaphos: spinēā coronā: lanceam ad crucē ꝛ mortem veniens mēbra sua monet: dicēs. Si quis mihi ministrat me sequatur. quia igitur mētes dñs regit humiliuz: ꝛ ieuiathā rex dicitur superboz apte scimus. quia apertū signū reproboz superbia est: ecōtra humilitas electoz. Cū ergo quā q̄sq̄ hīe cognoscit. s. superbiā ul hūilitatē sub q̄ rege militet iuenit: qui igit sub rege hūilitatis militāt sēp pauidi ꝛ yndiq̄z circunspecti ꝺ iacta elatōis pugnāt. Hec oia Greg. i fine triceſimiq̄rti moraliū. Ex quib⁹ pz quō iusti tioze utāt i bonū: reprobi i malū.

De timore seruili. Cap. v.

Quartum timoris genus dicitur seruilis ex eo q̄ habēs talem timorem est similis seruo. Seu⁹

enim communiter facit quod sibi precipit domi nus: ⁊ cauet sibi facere quod ei displiceat: quia ti met ne reprehendatur ne uerberetur: non autem ex amore quo sibi illud placeat. Est ergo talis ti mor in illis qui cauent sibi a peccatis: uel bōa ali qua faciunt: ne scilicet illa mala faciendo uel bo na omittendo incidant in penas infernales: quas audierunt aliquando: uel legerunt esse grauissi mas. Uel etiam ne talia mala faciendo que leges puniunt: illas penas a iudicibus illatas sustinere cogantur. Unde dicit Isido. in libro etymologia rū. facte sunt autem leges ut earum metu huma na coerceatur audatia: ⁊ tuta sit inter improbos innocentia: ⁊ in ipsis impijs formidato supplitio refrenetur audatia ⁊ nocendi cupiditas: in decre. dis. iiij. Innumera enim homicidia: furta: ⁊ adul teria: perpetrarentur: nisi pēa mortis pro huius modi posita homines retineret. Dic itaq; tior bonus est: quia abstinere a malis utiq; bonum ē Omne autem bonuz a deo: vnde a spiritu sācto procedit: sed non est cum spiritusancto. ideſt cuz gratia: quia non diligit bonuz propter se ex amo re dei ⁊ ipsius iustitie. Uellet enim sibi licere illō facere quod ⁊ faceret: nisi penam timeret sustine re: ⁊ ideo non est vere bonus. Unde Augusti. qui ex timore facit preceptum: ⁊si bonum est quod facit: non tamen sicut debet: facit. Et poeta. Ode runt peccare mali formidine pene. Et de hoc ti more seruili intelligitur illud. j. Jo. j. Timor non est in charitate scilicet seruil: sed perfecta chāitas foras mittit timorem. Est tamen perutilis: quia disponit ad charitatem: hoc autem notat beatus Augustinus. xxiij. q. vi. c. ultimo. Cum per timo rem gehēne continet se homo a peccato: fit consu etudo iustitie: ⁊ incipit quod ourum erat amari: incipit timor excludi a charitate ⁊ succedit timō sanctus. hec. b. Augusti. super psalterium. Et ideo ut dicit uenerabilis Gratianus. q. e. §. vltimo da humane nature est in ea que in dissuetudinez du cuntur adhorrere: ⁊ consueta magna custodia di ligere. Ideo flagellis tribulationum mali sunt co hibendi a malo ⁊ prouocandi ad bonum: ut duz timore pene malum in dissuetudinem ducitur ab horreatur: ⁊ bonum ex consuetudine dulcescat. Item etiam beatus Augusti. dicit super epistolā b. Joan. Sicut seta introducit linum: ita tior cha ritatem. Crescit charitas minuitur timor de pen. distin. ij. nota illud exemplum. Seta ideſt situla que coniungitur filo cum suitur corium calciamē ti precedit filum: nec intraret nisi illa educta. Sz male filum intraret corium nisi seta precederet. Unde dicit beatus Thomas super. iiij. senten. q communiter homines ex peccatis trahuntur ad penitentiam: ⁊ uirtutes ex isto timore magisq; ex amore. Quanuis enim amor uirtutis ⁊ dei de se magis deberet hōies trahē ad bonuz q; tior pene tamen quia peccatores habent gustum anime in fectum amore inordinato: ideo eis non sapiunt bona spiritualia prout sunt scilicet diuina boni tas: uirtutes: ⁊ huiusmodi. Sed mala penalia ex periuntur quottidie que naturaliter horrent om nes: ideo audiendo ⁊ recogitando penas grauissi mas ad quas perueniunt homines propter pecca ta: ⁊ semper duraturas. cauent se ab illicitis ne in illas incurrant. Sume exemplum in infirmo for titer febricitante: quia enim gustus eius est humo re superfluo infectus: non habet ⁊ non sentit sua uem saporem confectionum pullorum: vini opti mi: prout uere sunt. Sed ea quasi horret ⁊ fasti dit. Sapiunt autem sibi ⁊ ea appetit que uilia si ⁊ nociua: ut herbe: fructus: aqua ⁊ huiusmodi. Uerum nisi urgeatur nimia passione: abstinet se ab his que sibi sapiunt: ne crescat infirmitas: et mortem incurrat: ⁊ illa assumit que sibi sunt gra uia. Ne autem victus passione capiat a se nociua caute prouidetur ut illa nocina ab oculis eius re moueantur. Sic infirmis anima peccatoribus: quia eis non sapiunt diuina propter febrem inor dinati amoris ad terrena: in sermonibus sepe tem pore suo proponende sunt pene infernales: ut vel sic talium timore a malis auertamur. Unde Isa. A timore tuo domine concepimus ⁊ peperimus spiritum salutis. Et hic timor causatur ex fide: li cet informi secundum beatum Thomam secun da secunde. Ex hoc enim q; quis credit penas in ferni: ⁊ deum iustum inferentem tales penas pec catoribus timet illas vt caueat sibi. Sz quia iste timor seruilis ut dictum est: non est in charita te: ideo non sufficit ad salutem: ⁊ ideo penitentes precipue in infirmitatibus granibus oportet ad monere: ne ad penitendum ⁊ confitendum propē huius principaliter moueātur. nam inutilis sibi talis penitentia: hoc expresse dicit beatus Augu. de pe. di. vij. c. vltimo. Non in solo timore uiuit homo quem ergo sero penitet oportet non soluz timere deum iudicem: sed iustum diligere. Nō tā tum penam timeat sed etiam anxietur pro gloria Credo utiq; illi qui dixit. In quacunq; hora ige muerit. ſ. peccator: ⁊ conuersus fuerit uita uiuet. scilicet gratie ⁊ glorie postea. Conuersum dixit ñ tantum uersum uiuere. Conuertitur quidez ideſt totus ⁊ omnino vertitur: qui iam non penas tiet sed ad bonum dominum festinat tendere: sz quo niam uix uel raro est conuersio tam iusta: timen dum est de sero penitentie: hec ille confirmat hoc quoddam exemplum quod narratur in libro de septem donis. Quidam scholaris parisius infir matus ad mortem: confessus est cū multis lachr y mis deuote suscipiens oia sacramenta ſm hūanū iudiciū: doctor autem eius frequenter uisitās euz ī infirmitate rogauit eū ut si ꝓtigeret ō hac luce mi grari dño concedente: sibi appareret ad reuelādō

statum suuz quod ꝛ promisit. Eo igitur uiaz vni uerse carnis ingresso: post dies aliquot ei appa ruit in lecto quiescenti in clamide ꝑgamenea ple na sophismatibus ꝛ igne fodrata. Quem reco gnoscens et interrogans de statu suo. Respondit se fore damnatum. Cunqz ille miraretur nimis: causam querens: cuz ipse cum tantis lachrymis pe nituisset in fine ꝛ sacramenta deuote suscepisset: Respondit ille: penitentia mea ꝛ lachryme ille ñ fuerunt ex amore dei: ꝛ principaliter propter dei offensam. Sed propter timorem inferni ne ad il lum deputarer: ꝛ ideo mihi non ualuit. Inquirẽs insuper magister causam illius clamidis. Respon dit ꝙ sibi hoc suppliciuz datuz erat pro superbia ꝛ inanigloria suorum argumentorum e disputa tionum: que ita sibi ponderabat: ac si haberet tur rim supra se. Fodratura ignis sibi erat pompa uestium. Cunqz ille inquireret quomodo posset nosce aliqualiter accerbitatem pene grauissime quam asserebat se pati. Dixit ille. Aperi manum tuam ꝛ super eam ponam unam guttam su doris ex fronte mea egredientis. Quod cum ille fecisset ꝛ guttam paruam sudoris immisisset per sensit ille penam intollerabilem ad mortem qua si inducentem. Tunc ille sic ardeo clamans dispa ruit. Ex qua uisione exposita scholaribus reli quit scholas: ꝛ seculum ꝛ religionem ingressus peo seruiuit.

Cum igitur timor .H.i.

seruilis qui respicit principaliter penaz inferni uti lis sit quia facit hominem a multis malis abstine re: quanto ostenditur pena illa esse grauior ꝛ hor ribilior tanto magis habet timeri ꝛ caueri. Et iõ de grauitate eius uidendum est. Infernum autez esse seu penam inferni que parata est malis homi nibus post separationem anie a corpore: qui pec cato originali cum quo omẽs nascimur actualia peccata ꝛ mortalia addiderunt: in perpetuum animabus quidem eorum immediate egressis de corpore corporibus autem ipsis post ultimaz re surrectionem simul ab animalibus eorum resum tis cruciandis articulus est fidei implicitus ꝛ com prehensus in ultimo symboli cum dicitur: vitam eternam. Unde dominus iesus. Joã. vi. ait. Uẽit hora quando omnes qui in monumentis sũt au dient vocem filꝫ dei ꝛ qui audierint uiuent. Et qui bona fecerunt ibunt in resurrectionem uite. Qui uero mala egerunt ibunt in resurrectionez iudicꝫ. i. dãnationis: de qua idez ait Math. xxv. se reprobis dicturum per ſñiaz. Discedite a me maledicti in ignez eternuz: qui paratus est diabo lo ꝛ angelis eius. Athanasius hec est fides catho lica: quaz nisi quisqz fideliter firmiterqz crediderit saluus esse non poterit. Sicut enim diuina iusti tia que reddit vnicuiqz secundum opera sua nul luz bonũ patitur inremuneratum fore: ita ꝛ nullũ malum impunituz: ꝛ sicut ania non peccat nisi i corpore existens: nec corpus sine ania: ideo simul in vtroqz punitur. Et quia peccatũ prius cõcipit aĩa ꝙ corpore perpetretur: anima ipa prius puni tur. s. imediate post separationẽ. In corpore aũt post resurrectionez generalẽ. Et quia quãtitas pe ne correspondet quantitati seu grauitati culpe ꝟz illud deut. xxv. Secũdũ mensuram peccati erit ꝛ plagaꝝ modus. Grauitas autem culpe seu offẽse attenditur ex qualitate persone offẽse et ex uolun tatis inordinatõe ꝛ fixione. Quãto eniz persona offensa est dignior: tãto grauiõ est offensio. Et qz deus qui offenditur per quodlibet peccatũ preci pue mortale: qz creatura p hoc auertitur a deo ẽ ifinite dignitatis: ꝛ bonuz ifinitũ meretur talẽ pe nã ifinitã. Infinita autez eẽ non potest intẽsiue qz cõsumeretur creatura: seruatur ifinitas i extensio ne: qz. s. sẽper durat talis pena cum sit eterna. Et quia etiam cuz uoluntate fixa in tali peccato per seuerat usqz in finez uite: ꝛ postea in perpetuum: ideo ꝛ duz permanet culpa semper durat ꝛ pena: Unde Greg. in li. iiij. dialogoꝝ. Uoluissent inicꝫ sine fine uiuere: ut potuissent sine fine peccare.

Ostendunt quia semper viuere in peccato cupiũt qui peccare non desinũt dũ viuũt. Ad magnam ergo iusticiã pertinet iudicãtis: vt nũꝙ careat sup plicio: qui dũ viueret nũꝙ uoluit carere peccato: de pe. di. i. Per quodlibet autem mortale nisi pẽi teat hanc penã infernalem homo incurrit. Et hic est quod ait Jaco. apostolus in canonica epla i. ij Qui totã legez seruauerit offendat autez in uno: factus est oiuz reus. Hoc exponit gl. super. c. i. de pe. di. v. triplr. Uno modo sic. Qui offẽdit i vno s. preceptoꝝ legis. s. faciens cõtra ipm preceptum ita pro illo damnabitur: sicut ꝛ si omnibus pecca tis iuolutus esset. Talis est expositio Jnno. ò pe. di. vi. c: ultio. Jsta tamẽ similitudo est. i genere: q̃ s. ad damnationem: non in specie quo ad quanti tatez pene. nã vnũquodqz habet suã penã. Unde qui plura perpetrauerit acerbius punietur. Secũ do exponitur sic. Qui offendit in vno factus ẽ oi uz reus: oiuz. s. uirtutũ: quia omnes amittit. quo niã ois virtus patitur detrimẽtum ab vno uitio. Nã si quis cadit in auaritiã: largitatem destruit ꝛ charitatez minorauit. Amore enim pecunie uel violaret charitatem uel saltem minus amaret sic ꝛ in alijs. Hec est expositio Augu. de pe. di. v. c. i. Tertio modo sic. Qui offendit in vno. i. in chari tate que vnũ nos facit cum deo: factus est omniũ reus. i. oiuz beneficioꝝ ingratus. Ingratus. n. exti tit: qui plenus virtutibus deũ oio non timuit. In hoc fit ꝙsqz culpabilior ꝙ ẽ deo acceptior. Et hoc ẽ etiã. b. Au. de pe. di. v. ubi supra: ostẽdit autem in charitate qui mortaliter peccat: qz qõlibz mor

tale ē cōtra charitatē dei l' ꝓximi ſz.b. Tho. i ſū. Et idē. ſ. q̄ quodlibet mortale ſit ſufficiēs ad penā ſubeūdā ifernalē dicit.b. Aug. i homel'. ō igne purgatorij. Poſtq̄ enī numerauit multa mortalia ſubdit. Quicūq; aliq̄ō de iſtis peccatis. ſ. mortalibus i ſe dñari cognouerit: niſi digne emendauerit: ⁊ a peccatis ipſis abſtinuerit illo trāſitorio igne de quo apoſtolus ait: ipſe tñ ſaluus erit quaſi per ignem. i. Lori. iij. purgari non poterit: ſz eū na illum flāma ſine ullo remedio trucidabit. diſ. xxv: §. alias. ea

Eſſe autē iferūm. §. II.

⁊ pūitōem maloꝝ i alia uita: non ſolū ſacra ſcriptura ueteris et noui teſtamēti hoc docet apte: ſz ⁊ dicta doctoꝝ ſāctorum: ac etiā plīuz ethnicoꝝ ⁊ cōis rō hūana. Hoc patriarche docuerūt. dixit n. Jacob. Deſcēdam lugens filiū meuz in infernū Gen. xxxvij. ⁊ loq̄batur de Joſeph quē exiſtimāſ deuoratū a fera: quia filij eius miſerūt ad eū tūi cā ſuā tāq̄ iuentam a cāu ſāguie cruētatam incō ſolabiliꝫ deflebat: ubi dicit. b. Aug. q̄ timuit Jacob ne tāto dolore abſorberetur mēs eiꝰ: q̄ pp̄ nimiam triſticiā deſcēderet ad locū damnatorum Moiſes q̄z dux ppli iſrl' primꝰ dixit dathā ⁊ abiron maioribus natu de tribu iuda contēnentibꝰ mandata eius. Deſcēdāt in infernū uiuētes. Nūeri. xvi. Quod ipletū eſt. Nā ut dicit p̄s. Aperta ē terra ⁊ deglutiuit Dathā ⁊ operuit ſuper congregationē abiron. Prophete idem firmauerūt. Dicit. n. Job. c. vij. Qui deſcenderit ad inferos nō aſcēdet. Idem. c. xij. Uadam ⁊ non reuertar ait i perſona damnati ad terrā tenebroſā ⁊ opertaz mortis ⁊ nullus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat. Huius expoſitionem habes in p̄ma p̄te. Dō eximius ꝓphetaꝝ. p̄s. lxxv. Miſericordia tua domiue magna ē ſuper me quod declāt. Eruiſti animā meam ex inferno iferiori. ſ. loco dānatorū: ad quem locū deſcenderat merito peccatorum adulterij ⁊ homicidij: nec ex ſe ſua vture vnq̄ poꝰuiſſet exire. Unde in alio p̄s. xcij. ait. Niſi quia dñs adiuuit me. ſ. miſericordia gratie p̄ueniente. paulominꝰ habitaſſet i inferno aīma mea non recedendo. ſ. a peccato. Idē. p̄s. de damnato peccatore ait. Fraꝫ nō redimet. ſ. talis. Fraꝫ. ſ. xp̄s redimet homo: q. d. Nō. Nā ſi chriſtꝰ nō redimit i. nō liberat taꝫ: multominꝰ puꝰ hō. Non dabit deo placationem ſuā taꝫ dānatꝰ p q̄cūq; q̄ fecerit de genē bonoꝝ uel elemoſynas ⁊ preciū redēptōnis aie ſue. laborabit i eternū i penis. ſ. ⁊ uiuet ad huc i finē. Et ifra. Sicut oues in inferno poſiti ſūt unꝰ ſuper aliū cōſtipati: mors depaſcet eos ⁊ dñabuntur eorum iuſti ⁊c. Iſaias de lucifero. c. xiij. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua concidit cadauer tuum. Cadauer luciferi ſunt omnes reprobi: in quibus uitijs fetentibus: ut cadauer habitat per effectum malitie: qui tandem ſimul cum eo cadunt in infernum. ⁊. c. ultimo. Ignis eorum non extinguetur ⁊ vermis eorum non morietur. Apoſtoli hoc p̄dicauerunt. ij. petri. ij. rudentibus inferni detractos in tartarum ⁊c. Et Joā. apoc. xx. Infernus ⁊ mors dederunt mortuos ſuos. Deniq̄z ipſa ueritas dei filius ut confidentius homo ambularet ad ueritatem. ſcilicet fidei: ait. Ue tibi corroſaim: ve tibt bethſaida: ⁊ infra Uerumtamen dico vobis tiro ⁊ ſydoni: remiſſiꝰ erit i die iudicij q̄ uobiſ. Et tu capharnaum: nunq̄d in celum exaltaberis: uſq̄z in infernum deſcendēs Mathe. xi. b. Auguſtinus. Dominе aſſumpto ñ deo conſumpto veniens fundauit ⁊ ſtabiliuit fidē annuncians non ſolum p̄mia iuſtorum: ſed ⁊ ſupplicia reproborum Mathe. xxv. Ibunt hi. ſ. iniqui repulſi ab eo in ſupplicium eternum. Iuſti autem in uitam eternam. Et Mathe. xiij. Inconſumatione ſeculi exibunt angeli ⁊ ſeparabūt malos de medio iuſtorum. ⁊ mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentium. Exē plum autem non parabolam tantum: ſed hiſtōiam ueram iudeis propoſuit: diuitis epulonis qui iduebatur purpura ⁊ byſſo et epulabatur quotidie ſplendide. Qui diues mortuus ſepultus eſt i inferno. Et cum cruciaretur i illa flamma guttā aque poſtulaſſet ad refrigerandam linguam optinere non ualuit. Luc. xvi. Hoc idem cuilibet bene mente diſpoſito ratio ſuadet. Nam quilibz rex ⁊ princeps ciuiliter ordinatus in regimine ſuo: habet tria loca manſionum. Habet aulam regiam ad amicos ⁊ ſodales ⁊ filios recipiendum delectandum ⁊ ſecreta ſua eis reuelandum. Et ille locus debet eſſe pulcherrimus ⁊ honeſtiſſimuſ bene mundus ⁊ ornatus: habet ⁊ alium locum magis infimum ubi fiunt neceſſaria a ſeruis. ut coq̄na: ſtabuluz: ⁊ huiuſmodi. Eſt ⁊ tertiuſ locuſ infimioꝝ et abiectior. ubi eſt cacer eorum. Primus locus eſt commenſalium ⁊ amiciſſimoꝝ regis. Secundus ſeruorum ⁊ iumentorum. Tertius malefactorum ⁊ debitorum. Cum igitur dominus deus ſit rex regum ⁊ dominus dominantium Apoc. xix. ordinatiſſimus ex infinita ſapientia et iuſtiſſimus. decens eſt ut habeat tria loca. p̄mus eſt celum ubi manifeſtat gloriam ſuam amicis ſuis ⁊ filijs adoptiuis: videntibus eum facie ad faciem. vnde reficiūtur ineffabiliter eius fruitione. Secundus locus eſt mūdus iſte ubi diuerſa exercentur officia ⁊ labores a ſeruis ſuis ac etiaz iumēta hominū irrōnabiliū ab eo paſcūt. Et cū locus iſte plenꝰ ſit labore ⁊ erūna: tñ tanta ē hōinū cecitas ut etiā ſub ſenſibus delitias putāt inq̄t Job: ſed ſi iſta parua bona huius uite cū tāta anxietate mixta ita delectant ⁊ placent ut homines in eis conſtituant finē ſuū: q̄nto magis dz homies

alicere excellentia ꝛ sūma perfectio bonoruꝫ supne hitatōis. Tertiꝰ locꝰ ē infernus ubi rei ꝛ iudicati artantur: ut malefactores in carcere. De quo Isaie. xxix. Congregabuntur sicut i congregatiōe vnius fascis. ꝛ claudētur i carcere perpetuo. Pōt ꝛ alia ratio adduci. Quāto enī in aliquo domio plures ꝛ maiores uirtutes relucēt: tanto glorioſi or apparet: ꝛ inde magis laudatur. Justitia autē est maxima ꝛ excellēs uirtus. Et ut dicit Licero ꝛ phūs. Mirabiles splendores sūt i ea nec hesperꝰ nec lucifer est ita clarus. Lū ergo in deo manifestatur potentia i rerū creatione. Sapiētia i mundi gubernatione. Charitas ꝛ miſericordia i redēptōne ꝛ glorificatione: ut etiā appareat iusticia i deo oportet ut sit infernus i quo crucientur mali ꝛc̄.

Sāncti doctores hoc asserūt i suis doctrinis. b Aug. de pe. di. vij. c. vlt. Qui ipenitēs moritur oi no mortē ꝛ etnaꝝ crutiat. Ob hoc sic fine torq̄nt qz nūq̄ vtute dotat: sēp plenꝰ iūctate: sēper sine charitate: torquetur sine fine: Idem in alio loco. Ue illis quibus preparatur dolor vermiuz: ardor flāmarū: sitis sine extinctione: stridor dentiuz: lachryme oculorū: tenebre exteriores sine luce: pēa interminabilis. Ubi nō est vllus honor siue agnitio proximi: sed cōtinuus dolor et gemitus. Ubi mors appetitur ꝛ nō dabitur: vbi nō est honor ꝑ uorū ꝛ regis: nec dominus super seruū. Nec mat diliget filiū aut filiā: nec filius honorat patrem: vbi est omne malū ꝛ omnis indignatio ꝛ feror et amaritudo abūdat. Item Bre. i libro moraꝝ. In inferno est frigus insuperabile: ignis inextiguibilis: vermis imortalis: feror intollerabilis: tenebre palpabiles: flagella cedentiū: horrida visio demonuz cōfusio peccatorum: desperatio omium bonorū Item prosper in libro pe vita cōtemplatiua ait ō peccatoribus. Quid eis prodest humanū vitare iudiciū: cū si in malo perseueraverit ituri sūt i eternū deo retribuēte supplicū: q̄ si sui ipsi iudices fiant: ꝛ veluti sue iniquitatis ultores. scilicet penitendo temporalibus pēis mutabūt eterna supplicia: ꝛ lachrymis ex vera cordis cōtritione fluentibus restringēt eterni ignis incēdia de pe. di. i. facilius.

Exempla sūt plura. Juuenis ille quem suscitauit Jo. euangelista: retulit cunctis qui astabāt populis audiētibus de penis inferni quas uiderat in alio seculo illos meruisse quos penituerat mundum reliquisse. Tres iuuenes quos legitur suscitatos post mortem Hieronymi meritis eius posita tunica super eos referebāt de penis intollerabilibus inferni. Gregor. i. iij. dialo. narrat multa exēpla de penis inferni ꝛc̄. Platonici philosophi ait Augusti. i. xxi. de ciui. dei. impunita nulla uolūt esse peccata Hinc maronis. i. Virgilij i. vi. Ēn. illa sententia de aialibus separatis a corpore: ait Hic metuunt: cupiūt: gaudēt q̄: dolēt q̄. Nec auras suscipiūt. Clause tenebris ꝛ carcē ceco. Qui ꝛ supremo cum lumine uita reliquit: idest cum recedunt de vita ista. Non tamen omne malum miseris nec funditus oēs corpore excedunt pestes penituſq̄ necesse est multa diu concreta modis mollescere miris. Ergo exercētur pēis ueterum q̄ malorum supplicia expendūt. Alie panduntur in aues suspense ad uentos. Alijs sub gurgite uasto infectum eluitur scelus: aut exuritur igni: Hec ille. Ex quibus verbis ostenditur peccata in alia uita puniri: q̄uis non perfecte isti intellexerint ifernū: prout fides fatetur ex scripturis diuinis: Judei q̄ q̄ ꝛ sarracēi i sua lege habēt malos i alia vita puniri uarijs modis plus ꝛ minus.

Septem sunt que .§. III.

ostendunt grauitatem pene infernalis: ex quoruz consideratione insurgit merito in homine timor seruilis. Et que etiam ipsi damnati uidentes. scilicet per experientiam: turbabuntur timore horribili: ꝛ in subitatione insperate salutis: pre angustia spiritus gementes ꝛ penitentiam agentes: ut dicitur Sapien. v. Si penitentia illorum inutilis. Descendunt ergo in infernum uiuentes ait propheta. ps. liij. s. dū viuūt descēdāt ad ifernum: cōsiderādo illas penas: ꝛ timendo penitētiam agāt: ꝛ ipa erit fructuosa.

Primū est ergo loci ipsius qualitas.
Secundum est penarū quātitas.
Tertium est tortoꝝ atrocitas.
Quartū est animaꝝ ifelicitas.
Quintū est corporum penalitas.
Sextum diuie ire implacabilitas.
Septimū omis boni egestas.

Quantum ad primum sciendum: q̄ secundū diuersa nomina talis loci que habentur ex sacra scriptura: vel etiam ex libris gentilium: comprehenduntur horribiles ꝛ timende qualitates loci infernalis. Primo enim talis locus dicitur infernus quod nomen est usitatius alijs. Ecclesiastici. lj. Uita mea erat appropinquans in inferno deorsum. Dicitur autem Infernus ab In. quia est infra idest subtus terram in centro eius. Unde et maxime distans a celo: ibi enim est locus inferni: quo ad situm: ut dicitur communiter ꝛ creditur Cum enim Christus secundum articulum fidei descenderit in morte anima eius ad inferos: ad limbum uidelicz patrum. iuxta quem quātuz ad situm est purgatorium: ꝛ postea limbus paruulorum qui cum originali decedunt. Sub his omnibus infra est locus damnatorum secūdū. b. Tho. ꝛ alios in. iij. Isa. xxx. dicitur. Uallis tophet preparata est: ab heri. idest ab initio: a rege. scilz deo preparata: profunda: ꝛ dilatata. Nutrimēta eiꝰ ignis ꝛ ligna multa. scilicet peccata que secū portant homines: flatus dñi quasi torrēs ꝛ sufflans

in illum. Flatus domini ⁊ iustitia sua. Thophet interpretatur gehenna pauoris. propter hoc etiã. s. quia in profundo loco dicitur abyssus: que importat voraginem cuius fundus non videtur: vnde legio demonum que inuaserat quẽdã obuiãtẽ Christo rogabat iesum ne mitteret in abyssum: id est locum inferni: sed permitteret eiecta ab obsesso intrare in gregem porcorũ uicinũ loco. Qui permissi in illos: ingressi cum impetu in mare eos ĩmerserunt Luc. viij. In uitis patrum legitur: q̃ cum beatus Macharius per heremum ambularet inuenit caluariam hominis: quam virga sua tangens interrogauit quis in vita presenti fuisset. Cui respondit q̃ fuerat sacerdos gentilium in eo loco: adq̃ciẽs q̃ q̃tũ distabat celum a terra: tãtũ habebat de igne super caput suum cuz alijs paganis. Et tantundem ab infra sub eo esset ignis in q̃ cruciebantur mali christiani: ⁊ qui christuz negauerant. Et ideo bene dicitur Ecĉi. i. Profundum abyssi. i. inferni quis dimensus est. q. d. nullus: nisi deus aut forte diabolus: Et ad hoc facit quod legitur in li. de. vij. donis. videlicet. q̃ cum quidã magister annuatim faceret solemne festum in natali beati Bertholomei apostoli: ob eius deuotionem singularem multos inuitando: celebrando: ⁊ predicando: cum predicaret intrauit ecclesiaz i specie cuiusdam speciosissime ⁊ ornatissime dñe diabolus ⁊ sedit ante oculos dicti magistri: qui in eam oculos iaciẽs: excitauit concupiam eius. Et finito sermone fecit eam inuitari cũ alijs ad prandium: que cum alijs residens: nitebatur magis ac magis animum suum accendere in sui amorem. Sed beatus Bartholomeus patronus eius a periculo eũ liberauit. Naz in specie pegrini appens portam domus pulsans: rogauit ut amore sancti Bartholomei introduceretur ad magistruz illuz Quod cum non fieret dissuadente domina: misit ei panẽ quem accipere renuit: sed rogauit: ut uel saltem per nuntiuz sibi respõderet: quid esset maxime proprium homini. Respondit magister q̃ esset risibile. Sed domina illa adiecit q̃ magis proprium esset peccatum: quia homo concipitur nascitur: ⁊ viuit cum eo. Respondit peregrin⁹ q̃ bene dixerat magister: Sed domia melius. Propositum ⁊ secundam questionem: interrogans quis esset locus vnius pedis: ubi dominus in terra plũa fecisset mirabilia. Respondit magister q̃ erat loc⁹ vbi affixa fuit crux christi: quando operatus est salutem in medio terre. Sed dixit domina q̃ non illud erat: sed facies hominis siue caput in quo q̃ si est minor mundus. Approbat apostolus sentẽtiam domine: magisq̃ magistri. Tertiam questionem ei facit: videlicet quantum distat a summo celi vsq̃ ad profundum inferni. Cunq̃ magister hesitaret super hac re: nec quid respondere occurreret: respondit domina illa: id est diabolus. Modo bene uideo q̃ detegor. Ego hoc vtiq̃ bene noui qui de altero ad alterum descẽdi. Et hoc oportet q̃ tibi nunc ostendam. et diabolus cuz magno sonitu ⁊ eiulatu i abissum se precipitauit: ⁊ peregrinus nusq̃ comparuit. Aliud simile legitur de Andrea apostolo: licet non in totum. Secundo dicitur talis locus damnatoruz. camin⁹ ignis Mathe. xiij. Sic erit in consumatõne seculi. Exibunt angeli: ⁊ separabunt malos de medio iustorum ⁊ mittent eos in caminum ignis. In camino duo considerantur. Ignis ad infra: ⁊ fum⁹ supra obscurus: propter ignẽ intelligitur gehenna christus. Melius est tibi unum oculum habentem vl̃ vnum pedem intrare in uitam quã duos oculos habentem uel duas manus uel pedes habentem mitti in gehennã Mathe. viij. et dicitur gehenna quasi generans ignem uel generans ethnam: qui est mons in sicilia ignem eructans. Et interpretatur uallis tristitie: quia ex cruciatu eius aima habet magnam tristiciam ⁊ dolorem. Cum anima considerat se detineri ⁊ quasi alligari a re infima: cum ipsa sit nobilissima: magna tristitia absorbetur. Naturaliter enim ignobile non habet uirutem in nobilib⁹ sed econtra. Sed ut instrumentũ diuine iusticie ignis agit in animam dãnati: nõ cõsumendo sed affligendo per modũ detentionis vl̃ inflictionis. Unde dominus per Moisen Deut. xxxij. Ignis succensus est i furore meo: ⁊ ardebit usq̃ ad inferni nouissima. i. uindicta seu punitio peccatoribus. hic incipiet multis modis crucians peccatores: ⁊ postea in inferno plenior erit. Dic ignis ait. beatus Augustinus miro mõ est grauis excellit enim omnem penam quam vnq̃ aliquis expertus est in uita ista. distin. xxv. §. alias. Et si hoc dicit beatus Augustinus de igne purgatorij: multo magis intelligendum est de igne inferni cũ grauior sit pena inferni quã purgatorij sine comparatione Caminus ex parte superioris habz obscuritatem fumi. unde ⁊ tenebrositatem. Et propter hoc dicitur etiam locus ille tenebre exteriores Math. xxij. Ligatis manibus ⁊ pedibus mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus ⁊ stridor dentium. Dictum fuit a rege de eo: qui in uuptijs non fuit cum veste nuptiali ⁊ significat quenlibet qui in ecclesia manet sine charitate. Quamuis enim ibi sit ignis. non tamen lucet eis. Sed est obscurus sicut flamma in lignis humidissimis est obscura propter fumum. Apoca. ix. De fumo putei obscuratus est aer. Idem ascẽdit fumus tormentorum eius in secula seculoruz Jn huius figuram legitur Exo. x. de tenebris a deo immissis egyptijs obduratis: q̃ uiz non ẽ motus de loco suo nec cognouit fratrem suum propter tenebras horribiles ⁊ palpabiles. Et Sapien. xvij. dicitur. Nulla vis ignis poterat illumina re noctẽ illam horribilem aut lipide sydez flãme

Sunt ergo tales ille tenebre cū igne: ut aliquid lu ceat ad damnatorum maiorem contristationem ⁊ non ad consolationem. Unde. b. Grego. in lib. mora. Illa ultrix flāma viciorum concrematio nem quidem habet seo lumen ñ habet. Ille ignis ad consolationem: lumen non habet ut luceat: ſz tantum ut magis torqueat ad aliquid lucet. naz sequaces suos in tormento secum reprobi uisuri sunt: quorum amore deliquerunt: hec ille. Experimur quottidie: q̄ sicut dulce lumen ⁊ delectabile est: oculis uidere solem: ut dicit Salomō: ita manez diu in tenebris est valde tediosum: ut cum noctes sint prolixe ut i hyeme nisi lumē adsit atte diatur homo: ⁊ similiter quādo diu aer est nubi losus: quid autem cū semper tenebre sint duratu re. Narrat Grego: in li. dialogorum q̄ quidam so litarius sanctus homo quibusdā romanis naui gantibus ⁊ applicātibus ad insulā in qua mora batur: ac uisitantibus eū: audita fama sanctitatis eius: rettulit. Theodoricū regē italie esse defūctū narrans se uidisse i spiritu ipsū Theodoricuz pes simū tyrānum duci discaltiatū vinctis manibus: ⁊ proȝci i ollā uulcani a papa Joāne: quem i cu stodia carceris affligēdo occiderat. Et Symacho patricio quem iuste ferro trucidauerat. Refert ēt b. Grego. idem. Quidam miles romanus edu ctus a corpore: ⁊ postea cito rediens: narrauit se vidisse pōtem altuz et artū: sub quo currebat flu uius nigerrimus ⁊ caliginosus: nebulam fetoris i tollerabilē exalās: ultra quem pontem uidit pra ta virentia ⁊ florētia suauissimi odoris quo refici ebantur ⁊ saciabātur perambulātes ⁊ habitātes illic domice lucis plene āt mansiones. Ibiq̄z mi re potētie edificabatur dom⁹ auteis latereculis. Et alȳ homines alias domos edificabāt diuerse eta tis ⁊ sexus iuxta ripam fluminis habitacula aliq̄ tangebantur a nebula fetoris. Aliqui vero de pō te labebāt i fluuium. Justi vero transibāt. Ibi vi dit Petrum maiorem familie ecclesiastice multo ferro depressum ⁊ demersum influmine. Dictum q̄z est q̄ ideo hoc patiebatur: quia plus crudelita tis desiderio q̄ obediētia vel corrigendi zelo pla gas iferebat. Uidit ⁊ quendaz peregrinū sacerdo tem cū magna celeritate ⁊ sinceritate transeūtem Uidit ⁊ Stephanū quendam cuius pes dū uellz trāsire per pontem lapsus est: ⁊ a teterrimis viris ex flumine surgētibus ex media pte corporis a pō te eiectus: trahebatur per coxas inferius: Sed q̄d de eo postea actū sit ignorauit. Erat quippe vir ille lasciuus ⁊ luxuriosus: ⁊ ideo per coxas trahe batur. Erat ⁊ elemosynaris: ⁊ hoc eū tenebat su spensum. Est ergo locus igneus ⁊ tenebrosus seu nebulosus. Tertio est locus intemperatus. Unō dicit Auernus. De hoc noie patet i hymno. Et auerni ignibus ipi crememur acriuus. Et Uirgili⁹ i eneidos. vi. Facilis descensus auerni. Sed reuo care gradus superasq̄ euadere ad auras hic op⁹ hic labor est. Et dicit auernus q̄si sine materia tē peramēti: q̄ erit ibi qualitatum iequalitas. Nul la temperies erit ibi: sed omnia seruiēt quasi in sū mo gradu. Ignis ardore vehementissimus: frig⁹ intēsissimū. Et sic de alijs Sap. v. Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Job. xxiiij. Ab aquis niuiū trāsibūt ad calorem nimiū. Qui dolor quantus sit aliquātulum possūt itelligē lo trices pānorū: que tempore hyemis de riparia co gelata ueniūt ad ignem. Unde. b. Greg. i li. mora. tractās illud: Job. x. Ubi nullus ordo sed sempiternus horror ibabitat inquit. Ideo nullus ordo q̄ miseris erit mors sine morte: finis sine fine: defe ctus sine defectione. Mors. n. i. pena mortalis ibi uiuit. Finis semper incipit: defectus deficere nescit Quia mors peribit ⁊ non extiguit: dolor excu tiat. sed nullatenus dolorem fugat Flamma cō burrit: ſz nullatenus tenebras expellit. Et ita sup plicia ordinē⁹ nō hñt: quia nō suā per omnia qua litatem tenent. ſ. sicut hic. Sempiternus quoque horror ibi ihabitat: quia hec flāma que succēdit illuminat. Ibi ignis ille cruciās: obscurat. Hic me tus amittitur: cū tollerari icipit quod timebatur Illic ⁊ dolō dillaniat ⁊ pauor angustat. Horrēdo igitur modo tūc erit reprobus dolor cū formida tione: flamma cū obscuritate. Et q̄z a uoluntate sui conditoris discrepauit peccator: ideo a suis q̄ litatibus tormēta discordabūt. hec. b. Greg. Et q̄z apostol⁹ dicit ad Ro. xiij. Que a deo sūt ordīata sūt. Locus autem auerni siue inferni a deo est pa ratus: ideo ⁊ ibi uticq̄ ordo est diuine prouidētie Ordo. n. diffinitur ab Aug. xix. de ci. dei esse pū dispariūq̄z rerum sua vnicuiq̄z loca congruēti tri buens dispositio. Locus conueniens grauibus est terra. Et quia reprobi quorum iniquitates ut ait p̄s. xxxvij. sicut on⁹ graue grauate sūt super eos: cum ipo grauamine hinc recedūt: apte in centro terre collocātur auerni: ⁊ quia paria peccata pa: i pena puniuntur ⁊ simile cū simili apte collocatur Ideo dicit dñs. Colligite zizaniā i uasciculos ad q̄ burrēdū: ut auari cū auaris: superbi cū superbis: luxuriosi cū luxuriosis collocati sint sicut: et hic conuersari. Et quia sicut omnium rerum de⁹: ita ⁊ peccatorum ⁊ supplicioꝝ nouit mensuram: ut mēsura grauitatis pene sit fm mēsuram quan titatis culpe: dicēte domino ministris suis Apoc. Quantū se exaltauit ⁊ in delitijs fuit: tantum da te ei tormentū ⁊ luctum. Et Sapie. vi. Fortiorib⁹ s. maiori deformitate voluntatis peccantib⁹: for tior instat cruciatio. Ideo qui abūdantius pecca uit ⁊ grauī⁹: ordo diuine iustitie grauius pūit. Sz intelligitur ibi non esse ordo: q̄ nō seruāt ille res ordinem illum quem hic habuerunt ut flamma ignis que hic comburit: ⁊ illuminat: non autem ibi. Sed nec ibi seruabitur qō cōiter dī in. vi. Eñ.

Capitulū Quintum.

Solacium est miseris:socios hēre penarū. Unde dicit.b.aug. Non hi quos monemus agere pñiaz querūt sibi comites ad supplicia:nec gaudent:qz multos hēbunt sibi similes.s.in penis. Nā nō ꝓpterea minus ardebūt:qz cū multis ardebūt. ñ.q. i.multi:immo plus cruciabūtur:z precipue quo ad eos quos suo exemplo uel occasiōe traxerunt ad malū. Et propterea diues sepultus i iferno petebat mitti lazarū ad monendū fratres suos: ut agerent pñiam:ne irēt ad locū tormentoꝝ:non qz ex charitate cōpateretur eis:sed qz maius sibi parabatur suppliciū ex dānatione fratrū:cū exēplo vel alīs modis esset occasio pcōꝝ illoꝝ. Sicut n.ex multitudine ubi est ordo:resultat pulchritudo que delectat:z quāto maioꝝ multitudo:tanto maioꝝ pulchritudo z delectatio. Ita ubi non ē ordo:quāto maioꝝ multitudo:tanto maioꝝ cōfusio z aflictio in eis. Quāta āt sit mltitudo dānatoꝝ: de facili pōt percipi:ex eo q xp̄s dixit Mat.vij. Lata est uia que ducit ad pditionē:z mlti icedūt per eā:z arta et angusta uia:que ducit ad uitaz: uia.s.uirtutū:z pauci uadūt per eā. Omnes infideles ad infernū tendūt. Et fideles xp̄iani similit: qui mādata dei nō seruāt. Ex his plenus est mundus. Timete ergo eū. Mat.x. Qui pōt aiaz z cōpus perdere i gehēnā:que est locus intēperatus:i ordinatus z horridus. Quarto est locꝰ fetidus z īmundus. Et ꝓpterea dī lacꝰ z putꝰ .ps. xxxix. Eduxit me de lacu miserie:z de luto fecis.i.de inferno i quem quis se ꝓcipit merito' cū peccat moraliter:sed inde exire nō ualet:nisi educatur a deo per gr̄am suam. Dī z puteus. Apoc.ix. De puteo abyssi obscuratus ē aer. Et pōt dici puteus a puteo.i.a fetore. Est n.q̄ latrina mūdi z quasi sentina ubi omnes sordes confluūt. Unde dicit Basilius:q dñs in fine mūdi purgabit oīa elementa: et oēm īmundiciam eoꝝ:z uirtutē lesiuam ꝓcipiet i ifernū:ut cloacā ad penā dānatoꝝ. Qualitates eoꝝ delectabiles in eis remanebūt ad gl̄iam beatoꝝ z eoꝝ decorē:sicut ignis hz cōburendo uiua affligere:hz z illuminare. Uirtutē ḡ afflictiuā ꝓcipiet in ifernū:illuminatiuā sibi dimittēdo. In huiusmodi locis manēt frequēter serpētes: dracōes: z uermes. Deute. xxxij. Dētes bestiarū īmittam i eos cū furore trahētium super terraz atq; serpentiū. Et. Isa. xiij. Subter te sternetur tinea:z operimentū tuū erūt uermes. Dī de Nabuchodonosoꝝ z diabolo.b. Aug. in li. de ciui. dei magis intelligit de uerme spūali.s.remorsu cōscie qui semper mordet eos:z iō non morit de pcīs cōmissis: ꝓpque deuenerūt ad tantā miseriā dānationis eīne. Legitur in uita fratrū:q cū bononie esset quidaz scholaris nobilis qui illuc ad studendū de alīs ptibus aduenerat multis pōpis:uanitatibus z lasciuīs erat deditus. Huc uisitās subpriorꝝ cōuentus bonoñ.ordinis predicatoꝝ:qz z ipe compatriota eius fuerat:cepit eū alloqui. Sz p̄fatus scholaris timens ne cōpūctiua aliq̄ dicēt sibi:q eū hērēlt retrahere a uoluptatibus mūdi:fecit pactū cū eo ne de rebus spūalib' aliquid sibi loqueret: si uellet diutius ꝓfabulari cū eo:qđ ille promisit se facturū:ita tn̄ q in fine eoꝝ colloquij tn̄ duo uerba scripture sibi ꝓponeret. Postq̄ ḡ de multis et uarijs rebus de ptibus eoꝝ z amicis ac notis hūerūt sermonē. Demuz ab eo volens recedere dixit illa duo uerba scripture:volo vobis dicere ut cōueniṁ. At ille. Dicas cito z breuit. Et subpō. Scriptū est in Isa.xiij.c.de uno quoq; qui se tradit delicijs z uanitatibus mūdi:q i alia uita hoc ei euenier. Subter te sternetur tinea:z operimentū tuū erūt uermes:z inde recessit. Ita āt ihesit firmiter hoc uerbū menti eius:ut nullo pacto posset a coꝝ de eius illud excidere. Sed eius recolendo ide cōsiderabat quō posset sustinere talē lectum uermium z tinearū semper qui nec morsū pulicis patiēter ferret. Cūq; socios uanos ipse quereret:z solacijs se applicaret:ut illius vbi obliuiscereturet cōsiderationis talis cruciatus uermiū z tinearū:nec aliquo mō a mte sua ualeret reūcere die noctuq;. Demū uerbis illius cōpūctus seculū deserens: religionē ingressus:deo se ibi ꝺuouit. Quito locus ille est tumultuosus. Unde tartarus dī a strepitu z cōtētione rixosa. Isa.iij. Tumultuabitur puer ꝺ senem:z ignobilis cōtra nobilez:filius obiurgabit patrē:z pater filium. Unde legitur in li.ꝺ.vij. donis:q cū quidā usurarius infirmabat ad mortem:nec sacerdos ei uellet sacra ꝓferre:nisi restitueret:uel cautionē faceret. Ille āt nollet. Hortabāt ad hoc eū filij ne ad infernū descenderet moriēs. Et ille uos nescitis quid petatis. Oportet uos ire ad hospitale si uellē cuncta restituere male ablata:melius est cōmittere se mie dei q̄ mie hoium. Mortuus igitur ille sepultus ē in ifernū. Ex filijs āt eius duobus dixit alter ad alterū. Pat nr̄ dānatus est. Non uelimus imitari eū retinēdo usuras ab eo extortas:sed reddamus creditoribus:vt saluari possimus. At ille. Ego parte que me contingit uolo gaudere:ego non feci usurā. Ex quo ipse qui extorsit non restituit:ipse luat penam. Alter portionem suā restituit:z seculū deserens dei obsequio se totū tradidit. Dum āt qui i seculo remanerat:mūdanis se imergeret infirmatus ad mortē nec penitens ad tartarū secutus est patrem. Qđ frat audiens rogauit deū ut sibi aliquo mō oñderet statū eoꝝ in alio seculo. Una igitur dierū cuz oraret:uidit terram apertā:z i infimo patrē i flāmis inferni sepultū:z filium eius fratrē suū super eum iacentē:maledicebatq; pater filium dicens. Maledicta sit hora in qua te genui:z tu sis maledictus:qz propter te ego feci usuras:nec uolui restituere:ne dimitterem te pauperem:z ꝓpter hoc crutioꝝ in hac flāma. Et filius ecōtra. Maledicꝰ

z

sis tu pater: ⁊ maledicta sit dies in qua me genui sti. Tu me exẽplo tuo docuisti fenerari: ⁊ usuras extortas noluisti reddere: sed mihi reliquisti: ꝓpt qõ i perpetuũ crutior. Quod cernens ille gratias deo egit qui eum liberauit de tanto malo. Sexto ẽ locus dãnatorum locus obliuiosus ⁊ ocultus: vnde a gentilibus lethes dicitur: ⁊ interpretat obli uio: q. ſ. sui. i. eius qui ẽ dãnatus tradunt eũ obli uioni. Et deus ẽt vt eorꝫ obliuisci: in quãtum. ſ. ñ liberat eos ab ill' penis. ps. Nec memor ero noiuꝫ eorũ per labia mea: põt dicere deus de eis. Amici ⁊ propinqui carnales cito tradunt obliuioni: qõ pꝫ: qꝫ modica suffragia faciunt ꝓ eis: q̃nũmo nec illa que ibi legarũt. Et si nesciant illis nõ posse ꝓ desse: cũ non nouerint si sũt in purgatorio uel in iferno. Uñ accidit eis sicut ò picerna pharaõis: qui in ꝓsperitate cõstitutus oblitus est interpretis sui Joseph: q̃ in carcere erat: qui ei bñficium faci ens interpretatus ex sõnio suo sui liberationẽ: ⁊ si ei se recõmendaret: oblitus est cito eius. Omniuꝫ quoqꝫ ⁊ ipse dãnatus obliuiscitur: ex quib' possꝫ i aliquo cõsolari. Nam si memorie occurrũt gau dia vana: ⁊ delectationes quas hũit i mũdo: hoc est eis ad cruciatum: qꝫ per illa cognoscunt se deo ꝓuatos ⁊ õi bono. Septimo ẽ locus periculosus. Uñ dr baratrũ in hymno. Cõsurgit xp̃s tumlo: victor redit de baratro. Et dr baratrum quasi la titudo arta: qꝫ est latus locus ad ingrediendum: sꝫ artus ad exeũdũ adeo ꝙ null' põt exire Mat. v. Non exies inde: quousqꝫ reddas nouissimuꝫ q̃ drantẽ. Et Mat. xviij. Tradidit eum tortoribus quousqꝫ redderet uniuersũ debitum. Et qꝫ ibi ñ est locus satisfactionis: vnde nõ hꝫ qõ reddat: nũ q̃ egredietur de loco: sed ibi semper penas luet.

Dr ⁊ herebus a gẽtilibus: qꝫ sẽper adheret illi tal' pena Unde ⁊ si diabolus uel aĩa dãnati ad horã de loco illo exeat: ut appareat alicui deo dispõnẽ te: secũ tñ portat infernum: ⁊ sẽper ei illa pena in heret. Qꝫ ãt obtulerint demones xp̃o clamãdo. Ue nisti ante tp̃s torquere nos. Mat. viij. nõ sic est i telligendũ tanq̃ ꝓius non cruciarẽtur. Sed qꝫ a liqõ accidẽtale supplicij tunc additum est eis ꝓp ter presũptionem eorum. Dr ⁊ acheronta a gen tilibus. i. luctuosus: uel acheronta ab a qõ ẽ sine: ⁊ cheronta qõ est salus: qꝫ sine salute sunt lachry me ille. Mat. xiij. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentiũ. Isa. v. Dilatauit ifernus aĩam suam: ⁊ aperuit os suũ absqꝫ ullo termino. ps. lxviij. Neqꝫ urgeat su per me puteus os suum. Puteus est profunditas humane iniquitatis: in quẽ si ecideris: non clau det super te os suum.: si non clauseris os tuũ. Cõ fitere ergo ⁊ dic. De profũdis clamaui ad te dñe. Claudit os suũ ei qui confitetur: iuxta illud. Bea ti quorum remisse sũt iniquitates: ⁊ quorũ tecta sũt peccata. Quidam senex migrans cũ crederet mortuus ad se reuersus fleuit inconsolabiliter: di cens frequẽter. Ue mihi qꝫ non fleui: ue mihi q̃a non fleui: ve mihi qꝫ non fleui. Fletus ãt illic erit i fructuosus: q̃ hic est utilis ⁊ pretiosus. b. Augu. Frustra ibi flebunt peccatores: qui malorũ suorũ veniam non consequẽtur.

De punitione re. §. IIII.

proborũ i corporibus post ultimã resurrectionẽ: ꝙ cruciabũtur i igne inferni cõtinue: nec tñ cõsu mentur uel deficient Mat. xxv. Dicet iudex uni uersorũ dñs iesus reprobis: qui a sinistris erũt in dicendi resuscitatis i corporibus suis. Discedite a me maledicti in ignẽ eternũ. Et Eccl. vij. Uidicta i. punitio carnis impĩj ignis ⁊ uermis. Dic ignis: ait. b. Aug. excellit omnem penã quam aliq̃s nun q̃ est expertus in uita ista. Dr cõiter a sapiẽtibus ignẽ nostrũ quo utimur eẽ q̃i ignis pict' respectu illius ignis infernalis: qꝫ ita est afflictiu': ꝙ respec tu eius ignis noster nullã afflictionẽ videtur inge rere humano corpori posito super eũ. Sed si ali quis nunc cũ casu tangitur ab igne isto: sẽtit dolo rẽ intensũ: quid faciet miser dãnatus ibi sẽper mã surus. Isaias. Quis de uobis hitare poterit cum ardoribus sẽpiternis: quis hitabit cũ igne deuorã te: Et qꝫ infidelibus uidetur corpus hũanum in igne manere: ⁊ non cõsumi: iposibile uoluit deus oñdere per exemplũ trium puerorꝫ: ananie: aza rie: ⁊ mussael: qui missi sũt a nabuchodonosor in fornacẽ ardentẽ: nec tñ consũpti ab igne. dañ. iij. In multis quoqꝫ rebus naturalib' oñdit deus mł ta fieri ꝓter solitũ cursũ nature i alijs rebus. Si cut. n. dedit naturã ⁊ ꝓprietatem certã rebus: ꝓ ut uoluit: ita ⁊ põt immutare ⁊ dare aliam: cum vult. Unde hoc ꝓ multa exempla oñdit. b. Aug. i. xxi. de ci. dei. c. ij. ⁊. sequenti. Conuincantur in creduli posse humana corpora aiata atqꝫ uiuẽtia non nũq̃ morte dissolui: sed i eternorum quoqꝫ ignium durare tormẽtis: cũ sint aialia ꝓfecto cor ruptibilia: qꝫ mortalia: que tñ medijs ignibus ui uant. Nonnullum ẽt genus uermiũ in aquarũ cali darum scaturigine reperiri: quaꝫ feruorẽ nemo ipugne cõtrectet. Illos ãt non soluꝫ sine sui lesio ne ulla ibi esse: sed extra esse non posse: ꝙ si eadeꝫ icredulitate contendant: qꝫ hec aialia nec semper viuunt: ⁊ i illis feruoribus viuunt. Si mirabile ẽ i ignibus dolere: ⁊ tñ uiuere: mirabilius ẽ uiuere i ignibus ⁊ non dolere. Si hoc creditur: cur non ⁊ illud? Sed nullum inquiũt. ſ. incredulj corpus est quod dolere possit: nec possit mori. Quib' di citur. Et si nulla caro nunc ẽ que sensum doloris perpeti possit moriqꝫ non possit: erit tñ tũc talis ſ. i ultima resurrectione: qualis nũc non est: sicut talis erit mors: qualis nunc nõ ẽ. Attẽduut isti cõ tradictores nunc nullã esse carnem: que dolorem pati possit: mortemqꝫ non possit: ⁊ attendunt eẽ tñ aliquid tale: quod corpore mal' est. Ipse q̃ppe

anímus cuius pñtia corpus uiuit ⁊ regitur: ⁊ dolorem pati possit: ⁊ mori non possit. Ecce inuēta est res: que cū sensū doloris hēat: immortalis est. Hoc igitur tūc erit i corporibus dānatorū: quod nūc esse scimus in animis oium. Si diligenter cōsideremus: dolor corporis magis ad animū pertinet. Dolet itaq; aia cum corpore i eo loco cui: ybi aliquid contigit ut doleat. Dolet ⁊ sola: q̄uis sit i corpore: cum aliqua cā ēt inuisibili: tristis est ipsa corpore incolumi. Dolet ēt non i corpore constituta. Nā vtiq; dolebat dīues apud inferos: cum diceret. Crucior i hac flamma. Corpus āt examine nec dolet: nec aiatus sine aia dolet. Si ergo a dolore argumentū recte assumeretur ad mortem: ut iō mors possit accidere: q; potuit accidē ⁊ dolor magis ad aiam pertineret mori ad quam magis pertinet ⁊ dolere: Cum vero illa que magis dolere pōt: non possit mori: quid momenti affert: cur illa corpora q̄m futura sūt i doloribus: iō ēt mori tura esse credamus. Et si platonici quidam dixerūt. Unde ⁊ Uirgilius ex moribūdis terreni corporis membris aias hēre: ut metuant: doleant et huiusmodi. Cur incredibile est ita ignes illis corporibus dolorē posse iferre non mortem: sicut ipsa corpora dolere aias faciant: quas tñ iō mori ñ cogūt. Idem. c. iiij. Sicut qui naturas aialiuz curiosius idagarunt: salamandram referunt in ignibus uiuere. Et quidaz notissimi sicilie montes q̄ tāta tp̄is diuturnitate ⁊ uetustate usq; nunc ac ō inceps flammis estuāt atq; itegri perseuerant: satis idonei testes sūt: non omne qō ardet absumi. Et aia idicat nō omne qō dolere pōt: posse ēt mori. Quid adhuc a nobis rerū postulantur exēpla quibus doceamus non esse incredibile: ut hoium corpora sempiterno supplicio panitor̄: ⁊ in igne aiam non amittāt: ⁊ sine detrimento ardeant: ⁊ sine interitu doleant. Habebit. n. tūc carnis substātia istam qualitatem ab illo iditam: qui tā miras ⁊ uarias tot rebus indidit: quas uidemus p̄opter ētates: ut eas quia multe sūt nō miremur. Quis n. nisi creator omniū dedit pauonis carni mortui ne putresceret: qō dicit. b. Aug. se expertum: ut p annū illā reseruasset coctā: nec putresceret: sed solum corpulentie sicciorīs fuisse. Quis palee dedit uel tā frigidam uim: ut obrutas niues seruet: uel tam feruidam ut poma imatura maturet. De ipso igne mira quis explicet: quo q̄q; adusta nigrescunt: cum ipse sit lucidus: ⁊ pene omnia ambit ⁊ lambit colore pulcherrim⁹ decolorat: atq; ex pruna fulgida: carbonem teterrimum reddit. Neq; id quasi regulariter definitum est. Naz ecōtrario lapides igne cādente percocti: ⁊ ipsi fiunt cādidi. Et q̄uis magis ille rubeat illi albedo colore: nitescant. Cōgruit tñ luci quod album est: sicut nigrū tenebris. Cum itaq; ignis in ignis ardeat ut lapides coquat: contrarios hz non i rebus contrarijs effectus. Et sicut ⁊ ligna ⁊ lapides diuersa quidez sūt: sed non sūt cōtraria sicut albū ⁊ nigruz: quorū in lapidibus unū facit: alterum i lignis: clarus illos clarificans: hec offuscās cū in illis deficeret: visi i istis uiueret: Quid in carbonibus: nōne miranda res est: ⁊ tanta infirmitas ut ictu leuissimo frangātur: p̄essu facillimo p̄terantur: ⁊ tanta firmitas ut nullo humore corrūpantur: nulla etate vincātur: usq; adeo ut eos substernere soleāt: qui limites figūt ad conuincendū litigatorez. Qui eos i terra humida infossos: ubi ligna putrescerēt: tā diu durare icorruptibiliter posse: nisi rerū ille corruptor ignis effecit. Intueamur ēt miraculuz calcis excepto eo de quo iam satis dixi: q̄ igne candidatur: quo alia tetra reddūtur. Etiā occultissime ab igne ignem concipit. Cūq; iam gleba tā gentibus frigida tā larenter seruat: ut nullo nostro sensui p̄orsus appareat. Sed compertus experimēto ēt dum nō apparet: sciatur ineſſe sopitus: ꝓpt qō cā calcem uiuā loquimur: uelut ipe ignis latēs aia sit inuisibilis uisibilis corporis. Jā uero q̄mirum est: q̄ cū extinguitur: tūc accenditur. Ut eniz occulto igne careat: aque infūdūtur: aquaue perfūditur. Et cum ante sit frigida: inde feruescit: vnde feruētia cūcta frigescunt. Uelut expirāte ergo illa gleba: discedēs ignis qui latebat apparet. Ac deinde tanq̄ morte sic frigida est: ut adiecta unda nō sit arsura. Et quaz calcem uocabamus uiuā: vocemus extinctam. Quid est quod huic miraculo addi posse uideatur: ⁊ tñ additur. Nā si adhibeas aquam sed oleum. quod magis fomes est ignis: nulla eius perfusione uel ifusione feruescit: hoc miraculū si de aliquo iclyto lapide legerem⁹ siue audiremus: ⁊ in nostrū experimentū uenire non posset: pfecto aut mēdaciū putaremus: aut certe granditer miraremur. Quarū uero rerū ante oculos nostros quottidiana documēta uersantur non genere minus mirabili: sed ipsa assiduitate uilescunt: ita ut ex ipsa india que remota ē ꝓ orbis a nobis desierimus nōnulla mirari: que ad nos potuerūt miranda perduci. Adamantē lapidem multi apud nos hñt: ⁊ maxime aurifices insignitorez̄q; gemmarū: qui lapis nec ferro nec igne nec alia ui ulla perhibetur p̄eter bircini sanguie iūci. Sed qui eum hñt: atq; nouerunt: nunquid ita mirāt: ut hi q̄bus potētia p̄mū ei⁹ ostēdit: q̄b⁹ āt ñ oñdit fortasse nec credunt: aut si crediderint ex perta mirantur. Et si contigerit experiri: adhuc quidem mirātur insolita. Sed assiduitas experiendi paulatim subtrahit admirationis icitamentum. Magnetem lapidē nouimus mirabilē ferri esse raptorem. Qō cum p̄imum uidi uehemēter ihorrui: quippe cernebam a lapide ferreum anulum raptū atq; suspensū. Deinde tanq̄ ferro qō rapuerat uim dedisset: suā cōemq; fecisset. i. anulus alteri admotus est: eundemq; suspendit: atq;

vt ille ꝑoꝛi lapidi:sic alter anulus ꝓioꝛi anulo co herebat. Accessit eodē mō tertꝰ: accessit ⁊ quar tus:iāqꝫ sibi permutua circulis nexis:nō iplicato rū intrisecus:sed extrīsecus adherentiuꝫ quasi ca thena pepēderat anuloꝝ. Quis istaꝫ uiꝫ lapidis nō stuperet:que nō solum illi inhereat:verū ēt p tot suspensa transibat:⁊ inuisibilibus vinculis ea subligabat. Et si argentū iter lapidem illū posue rit:⁊ ferrū mouet eū ímoto argēto. Qñ āt iuxta magnetez ponitur adamas:ferrū non rapit:si eū rapuerit:ut ei appꝛopinquauerit:moꝝ remittit. Jndia mittit hos lapides. Uerūtñ ifideles ho mines qui cū dina vel ꝑterita uel futura miracu la ꝑdicamus:que illis experiēda nō valemus ostē dere:rōez a nobis earū flagitant rerū quā qm̄ nō possumus reddere. Excedūt.n.uires mentis hūa ne:extímant falsa esse qđ dicimus. Jpsi de tot mi rabilibus rebus quas uel uidere possumus:vl̄ ui demus:debent reddere rōem. Qđ si ab homine fieri non posse ꝓuiderint:fatendū est eis:non ío a liq̄d ñ fuisse:vel nō futurū esse:qꝛ rō inde reddi ñ pōt:qñ quidē sūt ista de quibus sil̄r non pōt. Nō itaqꝫ ꝓgo per plurima que mādata sūt līis nō ge sta atqꝫ trāsacta:sed i locis q̄busqꝫ manētia: quo si quisq̄ ire uoluerit ⁊ potuerit:utrū uera sint ex ploꝛabit. Sed pauca cōmemoꝛo. Agrigētinū sici lie salem peribēt:cū fuerit admotus igni uelut in aqua fluescere:cuꝫ uero ipsi aque uelut i igne cre pitare. Apud garamātas quēdam fontem tam frigidū diebus:vt ñ bibatur:tā feruidū nocte ut non tāgatur. Jn egypto alium fontē in quo faces ut i ceteris extiguunt accēse: sed ñ ut in ceīs accē dūt exticte. Asbestō archadie lapidē ꝓptea sic vocari q̄ semel accēsus iā nō possit extingui. Po ma in terra sodomoꝝ gigni quidem ⁊ ad maturi tatis faciē peruenire:sed moꝛsu pressu ue tentata in fumū ac faullā coꝛio fatiscente vanescere. Pi rithē lapidē persicū tenentis manū si vehemētius prematur adurere:ꝓpter qđ ab igne nomen acce pit. Jn capadocia ethere uento equas coucipere: eosdēqꝫ fetus non amplius triēnio uiuere. Tilen indie insulā eo ꝓferri ceteris terris:q̄ ois arboꝛ que i ea gignitur:nunq̄ nudatur tegmie folioꝝ. De his itaqꝫ alīs inumerabilibus:que historia ñ scoꝝ atqꝫ transactoꝝ:sed manentiū locoꝝ conti net:reddant rōem si possūt ifideles isti:qui nolūt diuinis litteris credere:quid aliud q̄ non diuias putantes:eo q̄ res hñt incredibiles: sicut hoc est unde nunc agimus. Non.n.inquiunt admittit ul la rō:vt caro ardeat:⁊ non absumatur:doleat ne qꝫ moꝛiatur. Rōcinatoꝛes uidel: magni:qui ò oī bus rebus quas mirabiles esse cōstat:possint red dere rōem:rōnem reddāt de his que pauca posui mus:que ꝓculdubio si ea esse nesciunt ⁊ ea esse futura diceremus:multominus crederent: q̄ qđ nūc dicentibus nobis nolūt credere aliqñ esse uē turum. Quis.n.eoꝝ nobis crederet:si quēadmo dum dicimus futura hoium uiua coꝛpoꝛa:que sē per arsura atqꝫ dolitura:nec tamē aliqñ moꝛitu ra sint:ita diceremus in futuro seculo:futuruꝫ sa lē quem faceret ignis uelut in aqua fluescere:eun dēqꝫ faceret aqua uelut i in igne crepitare:⁊ alia de quibꝰ supꝛa dictū ē. Dec i illo seculo quod futurū est:si diceremus futura:nobisqꝫ increduli rīderent. Si vultis ut ea credamus:reddite ò sin gulis rōez. Nos non posse cōfitemur:eo q̄ in istis ⁊ similibus dei miris operibus ifirma moꝛtaliuꝫ rōcinatio uinceretur. Fixā tñ apud nos esse rōnē: non sine rōne oipotentem facere:vnde aimus hu manus infirmus rōez non pōt reddere:⁊ in mul tis quidem rebus icertū nobis esse quid velit:illō tñ esse certissimū:nihil eoꝝ esse ei ipossibile: que cūqꝫ voluerit:eiqꝫ nos credere ꝑdicenti:quē neqꝫ impotentē neqꝫ mentientē possimus credere. Di tñ fidei repꝛehēsōes exactoꝛesqꝫ rōis:quid ad ista rīdent:de quibus rō ab hoie reddi non pōt:⁊ tñ sūt ⁊ ipsi rōi nature uidētur eē cōtraria:que si fu tura esse diceremus:sil̄r a nobis sicut eoꝝ que fu tura esse dicimus:ab ifidelibus rō poscꝛetur: ac per hoc cū in talibus operibus dei deficiat rō coꝛ dis ⁊ sermonis hūani sicut ista:non ío non sūt: ñ ío ēt illa non erūt:qñ rō de utrisqꝫ ab hoie non pōt reddi. Refert in.c.vi.ídez.b. Aug.q̄ in lit teris gētilium reperitur.s.esse quoddam fanū ue neris:atqꝫ ibi candelabꝝ ⁊ in eo lucernaꝫ sub di uo sic ardentem:ut eā nulla tēpestas:nullꝰ imber extinguat:vnde lucerna inextinguibilis noīata ē. Circa hm̄oi dicit:q̄ ñ hēmus necesse credere oia que historia cōtinet gentilium:cum ⁊ ipsi inter se historici sicut ait Uarro:quasi data opera ⁊ qua si ex industria per multa dissentiāt:Sed ea si uo lumus:credimus que non aduersātur libris q̄bus non dubitamus oꝛtere nos credere. De isto er go fano ueneris ⁊ lucerna inextiguibili non so lū i multas coartamur angustias:uerūēt latitudi nis nobis campus aperitur.s.ad rīdendū. Addi mus.n.ad istam lucernā inextinguibilez ⁊ huma noꝝ ⁊ magicarū.i.per hoies demoniacoꝝ ar tium:⁊ ipsoꝝ per se ipsos demonum multa mira cula:que si negare voluerimus:eidem ipsi cui cre dimus sacrarum litterarū aduersabimur uerita ti. Aut ergo in illa lucerna mechanicum aliquid ò lapide asbestos ars humana mollita est:aut ar te magica factū est:q̄ homines illo mirarentur i templo. Aut demon quispiam sub nomine vene ris tanta se efficacia pñtauit:vt hoc ibi ꝓdigiū ⁊ appareret hominibus:⁊ diutius permāeret. Jl liciuntur autem demones ad inhabitandū p crea turas:quas non ipsi sed deus condidit. Ut autez alliciātur ab hominibus:pꝛꝰ eos ipsi astutissima callíditate seducūt:uel inspirando eoꝝ coꝛdibus uirus occultū:vel ēt fallacibꝰ:amicitijs,apparēdo:

eoꝝq paucos diſcipl'os ſuos faciūt plurimoꝝq doctoꝛes. Neqꝫ.n. potuit niſi priꝰ ipſis docētib' diſci: q̄d quiſq; illoꝝ appetat: q̄d exhoꝛreat quo i uitetur noīe: quo cogatur: vnde magice artes eo rūq; artifices extiterint. Maxime āt poſſidēt cō da mortalium: qua potiſſimū poſſeſſione gloriā tur: cū ſe tranſfigurant i angelos lucis. Sūt ergo eoꝝ facta plurima: que quanto magis mirabilia cōfitentur: tanto cautius uitare debemus. Sz ad hoc unde nūc agimus nobis ēt ipſa proficiūt. Si n. hoc īmundi demones pñt: quanto potentiores ſunt angeli ſancti? Quanto potētioꝛ his oībus ō us: qui tantoꝝ miraculoꝝ effectoꝛes ēt ipſos āge los fecit. De magis Pharaōis ſeu maleficis ſcrip tura diuina fatetur. De quadam femina que tali arte pollebat nobilis poeta dicit. Nec ſe carmini bus pꝛomittit ſoluere mentes. Quas uelit aſt ali is duras īmittere curas. Siſtere aquam fluuijs: ꝛ vtere ſidera retro. Nocturnoſq; ciet: manes mu gire uidebis. Sub pedibus terrā: ꝛ deſcēdere mō tibus oꝛnos. Quāto magis deus potēs ē facere q̄ īfidelibus ſūt īcredibilia: ſed illius facilia poteſta ti: qñ quidem ipſe lapidum aliarūq; uim rerum ꝛ hoīum īgenia: qui ea miris uurtutuz modis: angelicaſq; naturas oībus terrenis potentiores a nūmātibus condidit uniuerſa mirabilia: mirabi li uincente virtute ꝛ operandi: iubēdi: ſinendiq; ſapia: utens oībus tā mirabiliter q̄ creauit. Cur igitur facere non poſſit deus: ut reſurgant coꝛpo ra mortuoꝝ: ꝛ igne eterno crucientur cōpoꝛa dā natoꝝ: qui fecit mundū in celo: in terra: in aere: i aquis: īnumerabilibus miraculis plenuz: cum ſit oībus quibus plenus eſt pꝛoculdubio maius ꝛ ex cellentius ēt mundus ipſe miraculuz. In capi tulo. vij. idem. Sed iſtis cum quibus uel contra quos nūc agimuſ: qui ꝛ deū eſſe credūt: a quo fac tus eſt mundus: qñ eis rerū uim mirabilē pꝛopo nimus aliarū: que nec aialia ſūt rōnalia: nec ulla rōne p̄diti ſpe: ſicut ſunt ea quoꝝum pauca cōme moꝛauimus: rīdere aſſolent. Uis eſt iſta nature. Natura eoꝝum ſic ſe hz: pꝛopꝛiarum ſunt iſte effi catie naturarū. Tota itaq; rō ē: cur agrigentinū ſalem flāma fluere faciat aqua crepitare: q̄ hec ē natura eius: ꝛ hoc eſſe potius contra naturaz ui detur que nō igni ſed aque dedit ſalez ſoluere: toꝛ rere āt igni non aque. Sed iſta inquiunt ſalis hu ius naturalis eſt uis: vt his ꝓtraria patiatur. Nec igitur rō additur ꝛ de fonte illo garamantícho ꝛ alijs de quibus dictū eſt ſupꝛa. Quibus lz uis i ſolita contra naturā ineſſe uideatur: alia tñ de il lis non redditur rō: niſi ut dicatur hanc eoꝝ eſſe naturā. Bꝛeuis ſane iſta eſt rō fateoꝛ ſufficienſq; rñſio. Sed cū deus ſit auctoꝛ naturarū oiuz: cur uolunt foꝛtiozem nos reddere rēz: qñ aliquid ve lut īpoſſibile nolunt credere: eiſq; redditionē rō nis poſcentibus: rīdemus hanc eſſe uoluntatem oīpotentis dei. Qui certe non ob aliud vocaꝫ ōl potens: niſi qñ quicq̄d vult pōt. Qui potuit cre are tā multa: que niſi oñderentur ꝑfecto īpoſſibi lia putarētur: nō ſolū que ignotiſſima apud nos uerū etiā que notiſſima poſui. Nec.n. uolo teme re credi: cūcta que poſui: q; nec a me ipſo ita cre duntur: tanq̄ nulla de illis ſit in mea cogitatione dubitatio exceptis illis que uel ipſe ſū expertus: ꝛ cuius facile eſt experiri ſicut de calce que feruet in aqua: i oleo frigida eſt. De magnete lapide tra hente ferrum. De carne pauonis non putreſcen te. De palea ſic frigente: ut non ſinat fluere niuē. Sic calente ut matureſcere poma compellat. De igne fulgido candeſcente lapides. ſ. calcis ꝛ obfu ſcante que urit. De carbonibus ꝛ oleo ꝛ argento de quibus ſupꝛa. Letera autez ſic habeo: ut neqꝫ neganda neqꝫ affirmanda decreuerim. Que autē melioꝛ ꝛ ualidioꝛ rō de rebus talibus redditur: q̄ cū oīpotēs deus ea facere poſſe perhibetur: ꝛ fac turus dī que pꝛenūciaſſe ibi legitur: ubi alia mul ta p̄nūtiauit: que feciſſe mōſtratur. Ipſe quippe faciet: q; ſe facturum eſſe p̄dixit: que ipoſſibilia putantur: qui pꝛomiſit ꝛ fecit ut ab īcredulis gen tibus incredibilia redderētur. Si āt rñdent ſe pp terea nō credere: q̄ humanis ſēper arſuris ne un q̄ moꝛituris coꝛpoꝛibus dicimus: q; humanoꝝ coꝛpoꝝ naturam nouimus longe aliter iſtituta. Unde nec illa rō hinc reddi pōt: que de illis natu ris mirabilibus reddebat: ut dici poſſit. Uis iſta naturalis eſt rei huius. Iſta natura eſt quam ſci mus humane carnis iſtam non eſſe naturā habe mus quidem quod rñdeamus de ſacris litteris. Hanc ipſā. ſ. humanam carnem aliter inſtitutam fuiſſe ante peccatū. ſ. ut poſſet nunq̄ morē perpe ti fuiſſe ante peccatū. Aliter āt poſt pcēm qualis eſt crūna huius mortalitatis inotuit: ut perpetez uitā tenere nō poſſet. Sic ergo aliter q̄ nobis no ta eſt: inſtituetur i reſurrectione mortuoꝝ. Sed qñ iſtis non credūt litteris. ſ. ſacris: ubi legitur q̄ lis in paradiſo vixerit hō. De litteris eoꝝum qui doctiſſimi apud eos fuerunt aliquid pꝛoferēduz eſt quo appareat poſſe fieri: ut aliter ſe habeant queq; res q̄ priꝰ i rebus inotuerat ſue determia tione nature. Eſt in Marci uaronis libris: quoꝝ iſcriptio eſt de gente populi romani: quod eiſdez uerbis ibi legitur: ꝛ hic ponaz. In celo inquit mi rabile extitit poꝛtentum. Nam ſtella ueneris no biliſſima quam plaucus ueſpuginem: homerus heſperon appellat pulcherrimam dicens. Laſtoꝛ ſcribit tm̄ poꝛtentū extitiſſe: ut mutaret coloꝛez: magnitudinem: figurā: curſū: quod factum neqꝫ antea nec poſtea fuit. Hoc factum ogigho rege di cebāt adraſtos: cicenos: ꝛ dyonea polites mathe matici nobiles. Hoc certe varro tanꝰ auctoꝛ poꝛ tentum nō appellaret: niſi eſſe contra naturaz ui deretur. Omnia quippe poꝛtenta contra naturā

dicimus esse sed non sunt. Quō.n.est contra naturam qđ dei fit uoluntate:cū uolūtas tāti uticz conditoris condite rei cuiuscūcz natura sit. Portentum ergo fit non contra naturā:sed cōtra quā est nota natura. Quis āt portentoz numerat mlt titudinem que historia gentiū continet. Sed nūc i hoc vno attēdamus:qđ ad rē de qua agimus p tinet. Quid ita dispositū est ab auctore celi et terre quēadmodū cursus ordinatissimus siderum. Quid tam ratis legibus fixiscz firmatum:q tam qñ ille uoluit qui sūmo regit imperio ac pfate qđ condidit. stella pre ceteris magnitudine ac splēdore notissima:colorem:magnitudinem:figuraz: et quod ē mirabilius sui cursus ordinē legemcz mutauit:turbauit. Sed hoc de lucifero stella cōtigit nec antea nec postea contigisse dicunt. Nos in diuinis libris legimus ēt solez ipsū:cū hoc a dño petiuisset uir sanctus Jesus naue:donec ceptū prelium victoria terminaret. Et retrorsū redgsse ut regi Ezechie.xv.anni ad uiuendum additi. Hoc ēt pdigio dei significarentur adiuncto. Sed quocz miracula que meritis sunt concessa sanctoz: qñ credunt isti facta:magicis artibus tribuunt. Unde est illud quod supra cōmemorauī Virgilij. Si stere aquā fluminis:q uertere sidera retro. s. quādam magā facere. Nā fluuium stetisse superius i feriusqz fluxisse:factū est sub Jesu naue. s. in iordane:q ab Helia q heliseo:q ō maximo sidere. s. sol reuerso sub Ezechia rege dēm est. Non ergo de notitia naturarū caliginē sibi faciant infideles: quasi non possit in aliqua re diuinitus fieri aliō: q i eius natura per humanā suā experientiaz cognouerūt:quāuis q ipsa que i rerū natura omnibus nota sunt:non minus mira sunt:essentcz stupenda considerantibus cunctis:si solerent homines mirari mira non rara. Quis.n.consulta rōe non uideat in hominum innumerabili numero sitate q tanta in nature similitudine:ualde mirabiliter sic hēre singulos singulas facies:ut nisi inter se similes essent:non discerneretur spes eoruz ab aialibus ceteris:q rursus nisi inter se dissimiles essent:non discernerentur singuli ab hominibus ceteris. Quos ergo similes confitemur:dissimiles i ueninus. Sed mirabilior est consideratio dissimilitudinis. Sicut ergo non fuit ipossibile deo quas voluit instituere:sic ei non est impossibile in quid voluerit:quas istituit mutare naturas. Nobis tamen ista que uelut contra naturaz fiunt: q cōtra naturam fieri dicuntur:quo more hominum locutus est. Et apls dicendo contra naturaz i oliua insitum oleastrum:factum esse participem pīguedinis olive. Et que monstra ostenta:portenta: pdigia nuncupātur:hoc monstrare debent: hoc ostendere uel preostēdere: hoc predicere quod facturus sit deus:que de corporibus hominū se pre nunciauit esse facturuz nulla impediente difficultate:nulla prescribente lege nature. Quod igitur de sempiterno supplicio dānatorum. s. ignis suuz per prophetam. s. Isaiaz:dns dixit:fiet omnino: Uermis eorum non morietur:q ignis eorum nō extinguetur. Ad hoc.n. vehementius cōmendandum ēt dns Jesus cum membra que hominē scādalizant:pro his hominib9 poneret quos ut sua membra quis diligit:eacz preciperet aputari. Bonum est inquid debilem introire in uitaz:q duas manus habentem mitti in gehennam. i. i ignem i extinguibilem:ubi uermis eorum non moritur:q ignis eorum nō extinguitur. Similiter q de pede q idem de oculo dixit. Non.n. piguit uno loco eadem uerba ter dicere:piout. s. refert Marc9 euāgelista. Quem non terreat ista repetitio q illa9 pene comminatio tā uehemens ore diuino. Et i ueteribus scripturis. Uindicta carnis impij: ignis q uermis. Eligat quisqz quod placet:aut ignez corpori:vermē animo:hoc proprie:illud tropice:aut utrūcz:proprie corpori. Jam enim satis superius disputaui posse aialia in igne uiuere:q in ustione sine cōsūptione:q in dolore sine morte:per miraculū oipntentissimi creatōis. Cui hoc possibile eē qui negat:a quo sit quicquid in naturis oib9 hoc miratus ignorat. Ipse ē.n.deus:qui omnia i hoc mūdo magna q parua miracula que commemorauimus:q icōparabiliter plura que non commemorauimus fecit:eadēcz ipso mūdo uno atqz oīum maximo miraculo inclusit. Et infra in.c.x. Gehenna illa que stagnum ignis q sulphuris dicta est:corporeus ignis erit:q cruciabit corpora dānatorum aut q hoīum q demonū. Solida hoīz: aerea demonū. Aut tm hoīum corpora cū spīti bus. i. aiabus eorū. Demones āt sps sine corpori bus herentes sumendo penam: non imptēdo uitam corporalibus:ignibus:hec oia. b. Aug. Qđ autem dicit de corporibus demonum secundum opinionem aliquorum loquit non assertiue. Unde a modernis n tenetur:q demones habent corpora unita sibi.

Ultra cruciatum .§.V.

Ignis quo corpora damnatorum post iudiciū torquebūtur:erunt ipsorum corpoz miserie alie q pene. Quarum prima est oimoda infirmitas. Erūt corpora illa infirma intus q extra. Job.xx. Artabitur. s. extra:q estuabit. s. intra:q omnis dolor irruet super euz. Unde potest de quolibet trāsgressore mandatoruz dei q ideo damnato:illud Deutro. xxviij. uerificari. Percutiet te dominus egestate:febre q frigore:ardore:q estu:aere corrupto: ac rubigine. Et paulo post percutiet te dns ulcere egypti:scabie q prurigine:amentia q cecitate:q furore mētis. Augebit deus plagas tuas magnas q perseuerantes infirmitates pessimas q perpetuas:q conuertet in te omnes aflictiones egypti: qs

timuisti: ⁊ adherebunt tibi. Secunda miseria illoꝝ coꝛpoꝝ est deformitas eoꝝ. Sicut. n. ignis noster cū sit formosus: omnia que lambit ⁊ tāgit ēt lucida ⁊ decoꝛa: deturpat ⁊ denigrat: ita ignis iferni: ⁊ multomagis cū sit obscurus: denigrat ⁊ ꝺeturpat coꝛpoꝛa illa. treñ. iiij. Denigrata est sup carbones facies eoꝝ. ſ. reꝓboꝝ: ⁊ non sūt agniti in plateis hierl'm. ſ. superne: immo ab ea exclusi. Si. n. ethiopes sūt ita nigri ꝓpter caloꝛem solis intensū in illa patria: ꝙtomagis coꝛpoꝛa dāna toꝝ ab illo igne? Et si ignis qui dī sācti. Antho nij ita deturpat membꝛa humana: ꝙtomagis ille ignis inferni: cum ille sit umbꝛa uel signum eius. Unde ꝺiceꝛe potest quilibet damnatus illud Job xxx. Cutis mea denigrata est: ⁊ ossa mea aruerūt ꝯbaumate. Tertia miseria est feꝛoꝛis qualitas Job. xxv. Si ascenderit usq; ad celos: ⁊ caput eⁱ⁹ nubes tetigerit. ſ. in mūdo per ꝺignitates ⁊ dñia reꝓbos: quasi sterquilinū in fine perdetur. ſ. i iferno. Nec mirum si feꝛoꝛ nimius ibi erit: ubi sūt tot trūci putridi: qui defixi fuerant: ⁊ tot cadaueꝛa de fecibus inferni: vbi omnes sordes mundi cōgregantur: tanq̄ in sentina ⁊ latrina totius mundi. Unde Isa. xiiij. ꝺī ꝙsi stirps inutilis fame pollutus ⁊ inuolutus: cum his qui interfecti sunt gladio. ſ. diuine ſñie: ⁊ descenderūt usq; ad fūdamenta laci. i. ꝓfundū iferni quasi cadauer putridū non hēbis consoꝛtium. Et Isa. xxxiiij. De cadaueribus eoꝝ ascendit feꝛoꝛ. Cadauer q̄uis ꝓpꝛie ꝺicatur cōpus sine aia: tñ aliq̄n ēt ꝺicit coꝛpⁿ cum aia: cū uidelicet est infirmum ⁊ fetidum. Et apoc. xiiij. ꝺicitur de ꝺānatis: cruciabuntur i igne ⁊ sulphure: ⁊ ascender feꝛoꝛ tozzentis ⁊ fumus tōmentoꝝ in secula seculoꝝ. Fumus sulphuris mꝫtum feꝛet. Qui ergo hic querūt suaues oꝺoꝛes floꝛuꝫ muscati ⁊ huiusmoꝺi: cogitent ꝺiligenter tm ibi continuum feꝛoꝛem. Quarta miseria est iutilitas membꝛoꝝ ⁊ impotentia. Nō. n. poterūt se mouere ad aliquid agendū: uel se elongare a rebus affluētibus eos: vnde quod ꝺictum fuit de eo qui uenit ad nuptias regis sine ueste nuptiali. Ligatis manibus ⁊ pedibus mittite in tenebꝛas exteꝛiozes. Mat. xxij. hic est quicūq; in nuptijs sp̄ualibus ecc'le non manet in charitate: que est uestis nuptialis: non cōpatiens secuꝫ aliquod moꝛtale: cui in inferno ligantur manus ⁊ pedes. i. potestas tollitur aliquid bñ operandi ⁊ uoluntatis affect⁹. Et iō bñ ꝺī Eccs. ix. Quodcūq; potest man⁹ tua instanter operare: qꝛ nec opus nec rō: nec sapiētia nec scientia ualent apud inferos: quo tu ꝓspas. Certe si quis maneret diu i lecto satis molli ⁊ plumoso: nec posset se mouere etiam in capite unius diei ualde angustiaretur. Quid ergo ubi est ignis feꝛoꝛ ⁊ tenebꝛe? Quinta miseria est uermium coꝛꝛosibilitas. Isaie ultimo. Uermis eoꝝ non moꝛietur. Et quāuis uermis iste communiter exponatur de conscientia continue remoꝺente. b. Aug. tñ nō negat quin ⁊ de uerme materiali possit intelligi: coꝛpoꝛa damnatoꝝ coꝛꝛespondēte absq; consumptione. Et si ꝺicatur quomodo uel de quo ibi uiuunt: posset ꝺici q̄ sicut ignis ibi ardet sine matia nobis nota: nec deficit: sic ⁊ vmis coꝛpoꝛa damnatoꝝ post iudicium affligat: nec deficiant. Isa. xiiij. ꝺicitur. Subter te sternetur tinea ⁊ operimētum tuum erunt vermes. Abacuh ij. Nunquid consurgent repente: qui moꝛꝺeāt te: ⁊ suscitabuntur lacerantes te. Item Eccī. xl. Hec parata sunt impijs: ignis: grando: fames: moꝛs: in super scoꝛpij ⁊ serpentuꝫ ⁊ romphea. Sexta ē nuditas ⁊ luctus. Ezechie. xvij. Ecce congregabo amatoꝛes tuos ⁊ quos aderas: ⁊ nudabo ignominiam tuam coꝛam eis: ⁊ uiꝺebunt omnem turpitudinem tuaꝫ. Et Isa. xx. Sicut ambulauit Isaias seruus meus nudus ⁊ ꝺiscalciatus triuꝫ annoꝝ signum ⁊ poꝛtentum erit super egyptum et ethiopiam. Sic minabit rex assyrioꝝ. ſ. ꝺiabolus captiuitatem egypti ⁊ transmigrationē ethiopie. i. malos xp̄ianos ⁊ infideles in moꝛtem: iuuenem ⁊ senem: nudum ⁊ ꝺiscalciatum: ꝺiscooptis natibus. De planctu xp̄s. Ibi erit fletus ⁊ stꝛiꝺoꝛ ꝺentium. Et apoc. i. uiꝺentes ꝫē. plangent se super se. Adde quod est supꝛa de igne. Et sic sūt septem quo ad coꝛpoꝛa.

De diuturnitate .§. vi.

pene infernalis. ſ. q̄ sit eterna. i. perpetua non habens finem ⁊ pꝛincipiuꝫ habuerit. ſ. ab initio mūꝺi parata ꝺicit ueritas ipsa que mentiri non pōt i carnata. De reꝓbis in finali iudicio in anima ⁊ coꝛpoꝛe reassumpto condemnandis. Ibunt hi in supplicium eternum. Justi autem in uitam eīnā. Mat. xxv. Quod supplicium ipse pꝛius declaꝛauerat in sua sententia: cū ꝺicet eis. Discedite a me maledicti in ignem eternum: qui paratus est ꝺiabolo ⁊ angelis eius. In quibus uerbis ostenditur ⁊ pena damni in subtractione ꝺiuine uisiōis. Discedite inquiens a me: ⁊ pena sensus. i. detentiōis in igne: qui eternus ꝺicitur: quia finez non habet cruciatus ille ac societas eoꝝ. ſ. ꝺemonum cruciantium eos. Et certe hoꝛꝛendum est ⁊ ualde expauescenduꝫ considerare penam illam acerbissimam incomparabiliter super omnes penas uite pꝛesentis semper sustinendam ab illis miseris: de quo ⁊ certi sunt: haberēt autem pro maxima gratia ⁊ summo beneficio: ut in illis penis essent tot ānis: quot sūt granule barene maris ⁊ gutte aque eius: quia ⁊ si a nobis numerari non possunt pꝛe multitudine: a ꝺiuina tamen sapientia numerāt: que oia constituit i pondere: numero ⁊ mensura: ⁊ finem utiq; aliq̄n hēꝛent: ⁊ si post tp̄us longissimum ⁊ quasi infinitū. Et iō cum tēratio urget: si consideranda est illa perpetuitas pene ⁊ timēda:

qz si momentaneum ẽ qđ delectat: eternum tñ qđ cruciat: ait. b. Grego. Et quis unq̃ fuit: q̃ si sciret post delectationẽ qualẽcũq; ẽt diu duraturã ꝓpt eam in ignem mittendũ: ⁊ penã ibi grauissimam toleratuꝝ diu: ⁊ si non semper: uellet illaꝫ nõ cõ sequi: certe nullus. Sed ⁊ si pene tꝑales infirmitatũ: persecutionum: detractionũ: contumeliarũ: iniuriarũ: flagellorum: exiliorũ: paupertatum ⁊ huiusmodi: ita dure sunt ⁊ graues hoĩbus: oĩa patientissime toleranda sunt: vt euadantur cruciatus eterni. Sed notandum q̃ circa huiusmõi diuturnitatem penarũ malorũ in alio seculo: fuerũt diuerse opiniones septẽ. s. plene tñ errorĩbus ⁊ heresim sapiẽtibus: quas reprobat. b. Aug. in. xxi. de ci. dei. c. xiij. ⁊. c. xvij. cuꝫ sequẽtibus. Platonici quippe q̃uis impunita nulla uelit esse peccata ait idem: tñ oẽs penas emendationi adhiberi putant: uel humanis ĩflictas legibus uel diuinis siue ĩ hac vita siue post mortẽ. Hinc est maronis illa sñia in. vi. ubi cũ dixisset de terrenis cõpor̃ moribundisq; mẽbris: q̃ aie hinc metuunt: cupiunt: gaudẽtq; dolent. Nec auras suspiciunt clause tenebris ⁊ carcere ceco. Et postea subdit. Ergo exercentur penis. s. uarijs: per quas purgate reuertũt ad corpora: sed falsũ est hoc ⁊ cõtra doctrinã xpi dicentis. Jbunt hi. s. mali ĩ supplicĩũ eternũ: ⁊ de quodam genere peccati ipse ẽt ait. s. blasphemia ĩ spm sc̃m: q̃ non remittetur ei neq; hoc ĩ seculo neq; ĩ futuro. Mat. xij. Qđ ad lĩam uerũ ẽ de quolibet ꝑpenitente hic migrãte. Alij ex xp̃icolis dixerũt oẽs malos p̃ penas ifernales toleratas certo tp̃e: demũ mia dei liberandos ex illis penis. Et ut dicit. b. Aug. In hac re misericordior fuit Origenes: q̃ ⁊ ipsũ diabolum ⁊ angelos eius post grauiora ꝓ meritũ ⁊ diuturniora supplicia ex illis cruciatibus eruendos ⁊ sociandos sanctis angelis credidit. Sed illũ ⁊ propter hoc ⁊ ꝓpter alia nõnulla: ⁊ maxime ꝓpter alternates sine cessatiõe bĩtudines ⁊ miserias: ⁊ statutis seculoꝝ ĩterualliis ab istis ad illas: atq; ab illis ad istas: itus ⁊ reditus ĩ terminabiles nõ imerito reprobauit eccl̃ia. Qui ⁊ hoc quod misericors uidebatur amisit: faciẽdo sanctis ueras miserias quibus penas luerent ⁊ falsas bĩtudines ĩ quibus uerũ ac securũ: hoc ẽ sine timore: certuꝫ sempiterni boni gaudiũ non haberent. hec. b. Aug. Et aperte reprobatur talis falsitas ex uerbis illis. Discedite a me maledicti ĩ ignẽ eternũ: qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Et ibũt hi ĩ supplicĩũ eternũ ⁊c̃. Alij dixerũt oẽs hoies: non ãt demones sed hoies tm̃: infideles ẽt ⁊ malos xp̃icolas post snpplicia tolerata inferni usq; ad finem mũdi: demum ĩ iudicio finali resurgentes: deus donabit eos: ⁊ eruet a penis: p̃cibus sc̃orum suorũ. Si. n. ipsi sancti cum hic uiuerent cũ egebant ⁊ ꝓ se dñm exorare ex charitate ẽt ꝓ ĩ pslis ĩnimicis suis deũ exorabãt: ut pꝫ ỏ Stephano ⁊ alijs: q̃to magis orabũt ꝓ eis: cuꝫ viderint eos humiles suppliceſq; prostratos. Neq;. n. credendũ ẽ aiũt isti sc̃os tunc oblitos mie uiscera amissuros: cum fuerint plenissime atq; perfectissime sanitatis. Nec eos deus tunc non exaudiet tot ⁊ tales filios suos: qñ in tanta eorũ sc̃itate nullus oĩs in eis ĩueniet impedimentum. Allegãt ꝓ se isti illud p̃s. lxxvi. Nunquid obliuiscetur misereri de⁹: aut continebit ĩ ira sua mias suas: q. d. ñ. Jra eius ẽ dicunt ut oẽs indigni bĩtudine sempĩterna: ipso iudicante puniantur supplicio sempiterno. Sed in hac ira non continebit deus mias suas: qz. s. liberabit eos dicunt isti. Inducunt ⁊ auctoritatẽ ap̃li dicentis. Conclusit deus oĩa sub peccato ul̃ ifidelitate: ut oĩbus miseretur: quasi significaret per hoc neminem ab eo damnandum perpetuo. Qz ãt xp̃s ꝓmiserit malis ignem ꝑeternuꝫ. Dicunt hoc feciſſe ad incutiendum timorẽ: ut magis homines a uicijs abstineant: nec in hoc eẽ mẽdacem: qz intelligitur ex demeritis quidem eorũ: q̃tum erat in eis perpetuo cruciandos: sed in rõe miserationis diuine quam consequẽtur: tunc humiliter supplicantes eam ⁊ sanctis ꝓ eis exorantibus. Sicut de niniue predicere fecit esse subuertendam: qđ utiq; erat imerito malicie eorũ: non ĩ diuina misericordia. Sed opinio ista ẽt falsa est ⁊ heretica. Quia in inferno nulla est redemptio: et falsũ est: q̃ sancti tunc orent ꝓ eis. Sed si ad sãctos reprobi ꝑ eorum suffragio accederent: dicerẽtur eis: q̃ prudentes uirgines fatuis dixerũt postulantibus de oleo earuꝫ. Ne forte non sufficiat nobis ⁊ uobis: ite potiꝰ ad uendẽtes ⁊c̃. Mat. xxv. Et p̃s. xlviij. Dominabuntur eorum. s. reproborũ iusti ĩ matutino. s. finali iudicio ⁊ auxilium eorũ ueterascet ĩ inferno a⁹glia eorum: qz. s. non percipient auxilium. Sed letabitur iustus: cũ viderit vindictam. i. punitionem reprobor̃: nõ quidẽ de pena eorum: sed de iustitia dei eos puniẽtis ut decet ⁊ de sua liberatione ab illis penis: nec est uerum: q̃ eos peniteat. Qđ p̃s ait. Non continebit deus in ira sua mias suas quo ad damnatos. Sic ĩtelligendum est: qz ẽt aliquo mõ utetur mia ad eos: non qz liberabit a penis: sed qz non tm̃ patiẽtur: q̃tum meruerunt malum: ⁊ si ĩmmensus sit cruciatus eoꝝ ꝼm. b. Aug. Uel ẽt ꝼm. b. Aug. potest ĩtelligi: q̃ cum deus irascatur pc̃oribus ꝓpt̃ scelera sua eos multipliciter puniendo: vt totum genus humanum ꝓpter primam transgressionẽ: que deriuata est ad oẽs: ꝓpter quam patimur miserias uite p̃ntis ⁊ mortem: vel alia ẽt flagella ꝓpter actualia a nobis addita: tñ in ista ira non continet misericordias suas: quin sacia ⁊ doctrinam oĩbus proponat: ⁊ tꝑalia bona ⁊ naturalia concedat malis sicut ⁊ bonis. Auctoritatez ẽt ap̃li male intelligunt. Unde. b. Augu. Deus ⁊ gentiles et iudeos quos prescivit ⁊ predestinauit conformes

imaginis filij sui: oēs in infidelitate cōclusit: ut de amaritudine infidelitatis sue penitendo confusi: et a dulcedine mie conuersi credendo clamarent: q̄ magna multitudo dulcedinis mie tue ꝛc. Oium itaq; miseretur uasoꝝ mie. Oium. i. eoꝝ qui ex gentibus ꝛ eoꝝ qui ex iudeis ab eo uocati sūt: iustificati ꝛ glificati. Non igitur oium hoium: sed istoꝝ oium neminem damnabis. Alij dixerūt nō oēs homes malos: sz tm̄ eos q̄ baptisma xp̄i susce perint: quocūq; male vixer int i hereli ul quacun q; ipietate: perire demuz ꝛ dānari non posse. Ad q̄ probandū inducunt auctatem xp̄i dicentis Jo. vi. Ego sū panis uiuus: qui de celo descēdi. Si q̄s manducauerit ex hoc pane. viuet in eternū. Baptizati ergo cū sumant sacim altaris cōicando: ne cesse est iquiunt isti ab eterna morte erui: ꝛ ad vitam eternam peruenire. Sed ꝛ hoc fm̄ est: q; ut ait apl's. Qui manducat ꝛ bibit idigne: iudicium sibi mandu. ꝛ bi. i. Cor. xi. Manducat āt idigne qui cū aliquo mortali accedit ad sacim. Nō ergo intelligitur aūctas illa xp̄i de manducatione tm̄ sacramentali: vt illi exponunt: sed de spuali siue sola siue sociata cum sacramentali: hoc āt est manducare panem illum: ait. b. Aug. credere in xp̄m ꝛ credendo i ipsū tendere. s. per opera charitat': hic xp̄o incorporatur: vt membruz ecclie. Alij vero dixerūt: eos tm̄: qui in uera fide permāserit: non lapsi in heresim aliquā: q̄uis al's male uiuāt diuersis vicijs implicati: ꝛ in eis descendentes i eē num non dānandos: sed propter fundamentum xp̄i q̄ hn̄t. s. fidem xp̄i: ꝛ si mortuam: igne illo finalis iudicij plene purgandos de suis peccatis: et sic saluandos. Inducētes p se auctoritates. s. xp̄i dicentis. Qui perseuerauerit usq; in finez: hic saluus erit: exponentes perseuerare in finem: hoc est esse in fide ēt informi permanere. Et apl'i Cor. iij. Pauli dicentis: fundamentuz aliud nemo potest ponere preter id q̄ positum est: quod est xp̄us iesus. Et postea. Si quis superedificauerit sup hoc fundamentum: linum: fenum: stipulam: ipse saluus erit: sic quasi per ignez: exponentes per lignū fenum: stipulam: diuersa genera peccatoꝝ etiā mortalium: quibus per ignem illum ultimum punitis saluari dicunt illos. Sed ꝛ hoc fm̄ esse ostēdit Aug. de ci. li. xxi. Sed ēt in decretis di. xxv. §. alias ea: vbi expresse oñdit aug. per lignum fenū: stipulam: venialia tm̄ intelligenda non mortalia. Et ipse. b. Aug. in. c. xxvi. de ci. dei li. xxi. diffuse ꝛ pulchre declarat auctoritatem illaz apl'i. Alij dixerunt catholicos in fide perpetrantes crimina lia: si per elemosynas illa non purgent perpetuo damnandos. Sed si elemosynas faciant: quanuis in peccatis permanserint ꝛ decesserint illis elemosynis purgari ꝛ sic saluari. Inducunt auctoritatē xp̄i dicentis eis qui nō fecerūt elemosynas. Discedite a me maledicti in ignem eternū ꝛc. Esuriui ꝛ non dedistis mihi māducare ꝛc. Et illud Jacobi ij. c. Judicium sine mia. s. dānationis fiet illi qui non fecit miam. Ergo arguendo a contrario facientibus miam per elemosynam: non fiet iudiciuz illud dānationum. Et illud xp̄i. Si dimiserit' hominibus pcca eoꝝ: q̄ pertinet ad elemosynā spualem: ꝛ pater uester dimittet pcca uestra. Et hoc q̄s fl'z eē oñdit. b. Aug. in de ci. dei li. xxi. c. xxvij. vbi inter cetera ait: profecto si queratur q̄ digne sint pro peccatis elemosyne. De quibus ēt ille xp̄i precursor dicebat. Facite ergo fructus dignos penitentie: proculdubio non inueniuntur eas facere qui vitam suam usq; ad mortem: quottidianoꝝ criminuz perpetratione confodiūt. Qui si p uno scelere oia sua distribuerent idigētib' mbris xp̄i: nisi desisterent a talibus factis hñdo charitatem: que non agit perperam: aliquid eis prodesse non possit. Qui ergo dignas pro suis peccatis elemosynas facit: prius eas facere incipiat a se ipso. Jn dignum est. n. ut in se non faciat: quod facit i xp̄i mum: cum audiat dicentem dñm Mat. xxij. Diliges proximum sicut te ipsum. Itemq; audiat. Miserere aie tue placens deo. Hanc elemosynaz id est ut placeat deo: non faciēs aie sue quomō dignas pro peccatis suis elemosynas facere: dicēdus est. Jdeo āt dñs ꝛ a dextris elemosynas ab eis factas: ꝛ a sinistris non factas se imputaturum esse p̄ dixit: ut hic ostenderet quantum ualeant elemosyne ad prioza delenda nō ad perpetua impune p̄mittenda peccata. Tales elemosynas non sunt dicendi facere: qui uitaz nolunt a consuetudine scelerum in melius commutare. Si. n. xp̄iano esurienti panem tanq̄ xp̄o darent: profecto sibi panez iustitie quod ipse est xp̄s non negarent. Unde dominus non cui detur: sed quo animo detur: attendit. Nōne ꝛ qui dixit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spu sancto non intrabit in regnuz celoꝝ: ipse ēt dixit. Nisi abundauerit iustitia uestra plus q̄ scribarum ꝛ phariseoꝝ: non itrabitis i regnū celorum. Cur illud timendo multi currunt baptizari: ꝛ hoc non timendo: non multi currunt iustificari? Et quēadmodum si quis preoccupatus fuerit hoc delicto: ut fratri suo dicat fatue. i. nō ei' peccata uolens auferre: uidelicet corrigendo conuicietur iniuste: parum est illi ad hoc redimendū elemosynas facē: nisi ēt: quod ibi sequitur: remedium reconciliationis adiungat. Jbi enim sequitur. Si ergo offeres munus tuum ad altare: ꝛ ibi recordatus fueris ꝛc. ita paz est elemosynas quātaslibet facere pro quolibet scelere: ꝛ in consuetudine scelerum permanere. Quod autem xp̄us dixit. Si dimiseritis hominibus peccata eoꝝ: dimittentur ꝛ peccata uestra. Dicit. b. Augu. q̄ loq̄batur tunc discipulis suis iam iustificatis: quos oꝛonem dñicam docuerat: per quam delentur q̄tidiana. s. uenialia: sine quibus etiam iusti ꝛ sācti

ꝛ S

non viuunt qui habebant. ſ. diſcipuli parua pec
cata ⁊ non de mortalibus: que etiam nihilomin⁹
dimittuntur: non propter hoc quod dimittāt ali
is: ſed quia penitet eos quod eſſe non pōt ſine tl̄i
remiſſione. Et quod domin⁹ ait. Facite uobis
amicos de māmona iniquitatis: vt cum defeceri
tis recipiant uos in eterna tabernacula. Sic eſt i
telligendum inquit. b. Aug. ut quiſq̄ ſceleratiſſi
mus a vita ſua nequam mutatus poſſit recipi in
eterna tabernacula: quoniam obſecutus eſt ſanc
tis de mammona iniquitatis id eſt diuitijs ſuis: q̄
dicuntur diuitie iniquitatis: vel quia male acqui
ſite ſūt. Uel quia humana iniquitas reputat eas
diuitias: neſciens que ſint uere diuitie. Sed p̄ſup
poſita in eis gratia ad quod per ſe non ſufficerēt
eorum opera: iuuant ad eterna tabernacula per
uenire ſuffragijs ſanctorum: quibus dant elemo
ſynas. Et addit. b. Aug. ibi. Mirari ſoleo etiam
apud Uirgilium reperiri iſtaz domini ſententiā.
Ubi ait. Facite uobis amicos de mammona ⁊c̄.
Nam cum elizios campos ille poeta deſcriberet:
vbi putant habitare animas beatorum: non ſolū
ibi ponit eos qui proprijs meritis ad illas ſedes p
uenire potuerunt: ſed adiecit atq̄ ait. Quiq̄ ſui
memores alios fecere merendo. Hec oia. b. Aug.
ubi ſupra. Item fuerunt alij qui dicerent: q̄ ⁊
ſi pena damnatorum ſit eterna: minuitur tamen
per ſuffragia facta pro eis: ita tamen q̄ ſemper re
manet de ea in ipſis. Alij dixerūt: ut preposuim⁹:
q̄ non minuitur eis pena: ſi per ſuffragia ꝑ ipſis
damnatis facta confortatur: ſeu refocillatur tem
pore damnatus. Sicut ſi portanti maximum pō
dus ⁊ multum laborāti nihil ſibi minueretur de
pondere: ſed ſolum refrigeraretur per potum ei
datum. Sed utrūq̄ predictorum eſt falſuz ſecun
dum beatū Tho. in. iij̄. quia in inferno nulla eſt
redemptio. nulla ſcilicet unquā ab illa pena libe
ratio: nulla diminutio: nulla refrigeratio. Hoc
igitur firmiter tenendum eſt et credendum penaz
damnatorum ſicut ⁊ demonum eſſe perpetuam
ſecundū illud Mat. xxv. Ibunt hi ſcilicet repro
bi in ſupplicium eternum. Juſti autem in uitam
eternam. Mat. xxv. Quod autem aliquibus ui
ſum eſt ⁊ falſo opinatum ⁊ dictum: penam illam
reproborum aliquando deſituraz: vt ſupra habi
tum eſt. Inde moti ſunt: quia non iudicabant iu
ſtum eſſe penam interminabilem deberi cuicūq̄
peccato quātūcunq̄ enormi: cum peccatum ipſū
breui mora temporis perpetretur: ut ex ſe patet.
Uolentes iſti penaz commenſurari culpe in quā
titate temporis: ut ſicut breui tempore peccatum
committitur: ita ⁊ breui tempore pena puniatur
plus ⁊ minus ſecundum exceſſum peccati: vnde ⁊
iuſtiſſimam dei ordinationem in hoc condemnāt
hi preſumptuoſi nimis in iuſtitia ſua ſeu iniuſta
ſententia ſua. Sz neq̄ in humanis iudicijs ip
ſe leges iſtam iuſtitiam ſeruāt uel mandant: ut ſci
licet tanto tempore puniatur: delinquēs quantū
temporis poſuit i ſcelere ſecūdum. b. Aug. in dic
to li. c. xi. Nam octo genera penaruz i legibus de
ſcripſerit Tulius inueniri: ſcilicet damnuz rerū:
vincula ſeu carcerem: verbera: tallionem: ignomi
niam: exilium: ſeruitutem ⁊ mortem. Quid hoz
eſt: ut tanta uindicetur morula: quanta deprehen
ditur ꝑpetratū: niſi forte tallio. Juxta illud legis.
Oculum pro oculo: dentem pro dente ⁊c̄. De ali
is per ſe patet diuturniorem penam q̄ culpā. Cul
pa enim propter quam quis uerberatur: incarce
ratur: exiliatur: ⁊ huiuſmodi cito cōmittitur: ſed
uerberibus diutius cruciat. Et multo magis hoc
uerum de exilio: ſeruitute ⁊ alijs. Qui vere pro a
liquo graui crimine morte mulctatur: nunqd mo
ra qua occiditur que breuis eſt: eius ſupplicium
leges extimant: ⁊ non q̄ eum in ſempiternū aufe
runt de ſocietate uiuentium. Quod eſt autem de
iſta ciuitate mortali homies ſupplicio prime mō
tis: hoc eſt de ciuitate illa imortali homines ſup
plicio ſecunde mortis auferre. Sicut enim non ef
ficiunt leges huius ciuitatis: vt i eam quiſq̄ reuo
cetur occiſus. Sic nec illius: vt in vitaz reuocetur
eternam ſecunda morte damnatus. hec. b. Aug.
Et ſic huiuſmodi pena mortis eſt perpetua: quia
priuatur vita: ad quam naturaliter reuocari non
poteſt. Quod autem dictum eſt i ueteri lege. Se
cundum menſuram delicti erit ⁊ plagaz modus.
Et in noua lege xp̄s. Eadem menſura qua menſi
fueritis: remetietur vobis: non intelligitur: ut illi
male exponunt de menſura temporis: vt ſecundū
quantitatem temporis in quo perpetratum ē ſce
lus: in illa eadem quantitate temporis puniatur.
Sed q̄ ſecundum grauitatez peccati ſic grauiter
puniatur: ⁊ eam menſuram pene uel premij reci
piat quiſq̄: ſecudum quam operatus eſt boni uł
mali. Attendatur autem permaxime iuſtitia
dei punientis reprobos pena inferni perpetua: ex
hoc q̄ cum quantitas pene debeat reſpōdere cul
pe: ⁊ culpa perpetrata ſit infinita in mortali pec
cato: quia auertit ſe a deo talis peccatō: quod eſt
bonum infinitum: ⁊ ſic peccatum eſt infinite gra
uitatis: pena autem eius non poteſt eſſe intenſiue
infinita: quia conſumeret ſubiectuz: ſed remanet
infinita extenſiue ſcilicet quantum ad durationē
perpetuam. Item etiaz quia ſemper uoluntas re
proborum permanet fixa in malo: ⁊ hic ⁊ in alio
ſeculo: ⁊ ideo ut ait beatus Gregorius: ad magnā
iuſtitiam pertinet iudicantis: vt nunquam care
ant ſupplicio: qui dum uiuerēt: nunq̄ voluerūt
carere peccato.

De infelicitate. §. VII.

animarum que ſunt in inferno. Ab igne quidem

inferni cruciantur ipse sole usq; ad diem iudicij. Postea uero ipse simul cum corporibus suis quibus reunientur. Hic ignis: ut ait beatus Augustinus loquens de purgatorio igne: miro modo est grauis. Excellit enim omnem penam quam unq; ds passus est in vita ista. Licet mirabilia passi sint martyres quanta etiam ꝛ nequiter mali sustinuerunt tormenta. di. xxv. §. alias ea. Eodem autem modo cruciat animas ignis ille id est in substātia animas damnatorum ꝛ purgandorum. Sed in purgandis est certa spes ex illo liberari: i damnatis nulla. Quomodo autem ille ignis cum sit corporeus agat in animas affligendo est difficile i telligere: sed tamen necessarium credere: sicut ꝛ alia que sunt fidei. Et precipue difficultas apparet in hoc ex eo q; secundum beatum Augustinuz super gen̄. agens est nobilius patiente. Sed nullum corpus est nobilius spiritu. Unde non uidetur: q; anima que spiritus est: possit pati ab igne illo corporeo. Item secundum. b. Boetium. Illa solum agunt ꝛ patiuntur ad inuicem que habent materiam communem. Sed spiritus cum corpore nō habet materiam communem. Item omne agens corporeum agit per contactum: sed non potest eē contactus corporis ad spiritum. His non obstantibus respondet Petrus de tarantasia in. iiij. di. xliij. Constat q; spiritus damnatorum ab igne inferni cruciantur. Unde dives in inferno. Crucior in hac flamma aut Luce. xvi. Et cum iste ignis nō intellectualis tantum sit: nec imaginarius solum sed corporeus: oportet dicere: q; ab igne corporeo patiantur. Sz quomodo hoc sit: a diuersis diuersimode ponitur. Nam cum in omni actiōe ꝛ passione oporteat agens aliquo modo coniungi patienti: oportet illum ignem coniungi spiritui. Hāc āt cōiunctionē diuersi diuersimode ponūt. Quidā n. ponunt solū ut obiecti ad potentiam cuius est obiectū. Dicūt. n q; affligūtur ignem videdo. Unde Grego. In eo ardent: dū ardorem suū vident: qz non visibile per se non affligit sed per accidēs: i quantū apprehēditur ut nociuū: oportet vt spūs apprehendat illū ignē ut nociuū: ꝛ hoc concedūt dicentes: q; spūs apprehendit illū ignē vt nociuū: ꝛ ide affligitur: quanuis non possit ille ignis ex se nocere: sicut puer gladiū pictū apprehēdit ut nociuū: sed hec afflictio non esset ꝑz rei veritatez sed secundū apparentiā: nec propter hoc dicerentur pati ab igne sed ab ignis imaginatione. Nec est uerisimile sic errare demones: vt putent falso ignez illū sibi nociuum iexpertum: maxime cum nouerint optime naturam ꝛ uirtutē oīum rerū corporaliū. Alij ponunt coniunctionem illam per modū locati ad locum. Habet. n. corpus naturaliter ut diffinitiue contineat spiritum: sed q; retineat i uitum: hoc habet ignis ille ex diuina iustitia. Unde quia ipedit spm a faciendo qō vult: ꝛ eundo q; vult affligit ipsū: sz hec rō non vī sufficē: qz tunc eq bñ posset dici spūs torqri a ira sic ab igne. Preterea nūc demones nō tenent i vno loco: sed p libito discurrūt: q; totū mundū. Alij ponūt illā cōiūctionē ut instīi ad māz in quā agit. Nā q; uis ignis ille ut corpus qōdā nāle est: nō possit agere i spz: agit tñ ut instīm diuine iustitie tanq; manu diuia mouente ipsū: sed cū instīz semper proprīā vtutē hēat: per quam agit ab altero motuz: qualit agit instrumētaliter ignis ille in spm. Dicendū ad hoc q; corpus aliqō duplr agit: aut actione materiali iprimendo spēm sui in alterū. Aut actione spuali s. imutando. Aliter enim agit in oculuz ignis oculo ad motus. s. calefaciēdo oculū: aliter remotus s. ipsū imutando. Primo modo non agit ignis in spm sed secundo modo: vnde per spēz quaz ut instrumentuz diuinū i spz iprimit imediate affligit ipsum sicut per spēm mediante corpore ipressam affligebat in quantum est nature agētis instīz: et multo fortius ꝓpter maiorē potentiā agētis: insē sibilitatem patientis: ꝛ cōiunctionis imediatiorē modū. Si i ꝺrium arguatur sic. Sps ab igne aut patitur solū uidendo: aut ēt sentiendo. Si uidendo solū: ergo non affligitur: qz uisio rei ualentis nocere non affligit. Si vero sentiendo: aut ergo mediante spe sensibili aut imaginabili: aut intelligibili: non sensibili: qz non habet organuz receptibili huiusmodi spēm sps seu aia. Nō imaginabili spe: qz non hz imaginationis usuz nec organum. Non ab intelligibili. Illa. n. specie pficit. Non affligit intellectum: ꝛ indifferenter se hz ad quēlibet ignem. Et sic uidetur q; nullo modo spiritus possit pati ab igne. Respondet Petrus ibidem: q; spūs patitur utiq; non solum uidendo sz ēt sentiendo: non per sensum corporalem mediāte spe corporali: sed per sensum spualem mediāte specie intelligibili: que tñ ex eo q; non est uoluntarie accepta sed uiolenter ipressa: accipitur ut disconueniens: qz ēt non abstrahitur: sed imprimit ꝛ accipitur ut particularis: nō ut uniuersalis. Et per hunc modū mediante specie spūs ab igne corporali uiso afflgitur: non sicut pueri aia a gladio uiso in pariete: sed sicut anima vulnerati a vulnerante gladio: qui gladius agit in animam non tāntum ut obiectum: sed ut instrumentū: per mediū tñ non imediate. Ab obiectu ēt i principio rñdet Pe. Qō. n. dicit Aug. q; agens ē nobilius patiēte: hoc ē verū de agente p̄ncipali: non de agēte instrumentali: ut ē ignis ille iferni quo ad spz. Uel dicendū q; agens ē nobilius patiente p̄m quid nō simplr. Ferrū. n. nō ē nobilꝰ corpore hūano simpliciter sed ꝑz q̄d: in quātuz corpus hūanū ē molle: ꝛ illō duz. Ad illō aliud qō dic Boe. rñdet q; ē uez de actiōe ꝛ passiōe nāli: non de supnāli: ut hic. Ad aliud de contractu respōdetur q; duplex est contractus scilicet corporalis: ꝛ hic non pōt eē

inter corpus ⁊ ſpm. Et contactus ſpualis quo .ſ. corpus pōt cōtingere ſpm ⁊ econuerſo: ꝫ ultima quantitatis uirtutis non mobilis: ſicut intelligentia contingit corpus quod mouet: ⁊ aīa corpus p priūm. De hoc .ſ. qūo ignis affligat aias i inferno u:l purgatorio: habes plenius in tertia parte in titulo de purgandis in purgatorio: ibi uide.

Ultra iſtaz pe .§. VIII.

nā ignis hēbit: ⁊ hz aīa in inferno alias multas penas: prout notatur in li. de ſeptē donis. Nam erit in aīa perturbatio timoris ideficientis. In pñti uita ut ait greg. duz pena infligitur: timor quieſcit: apud inferos pene inflictio eſt timoris augmentatio. Unde de quolibet damnato pōt intelligi illō Job. xv. Sonitus terroris ſemper in auribus ei⁹: non credit q poſſit reuerti de tenebris ad lucem: circūſpectans undiq gladiuz: ⁊ poſt hoc terrebit eum tribulatio ⁊ angustia. Et cum hēant omnia mala: ſēper timebunt ⁊ expectabūt peiora. Sap̄: xvij. Diſperſi ſunt pauentes horrende. Tertia infelicitas aie eſt confuſio ineuitabilis doloris: quia nudabūtur ⁊ manifeſtabuntur oēs turpitudines ⁊ ſcelera malorum in finali iudicio oibus hoibus bonis ⁊ malis ⁊ angelis ⁊ demonibus. Unde dñs naum. iij. Reuelabo pudēda tua in cōſpectu oiuz nationū: ⁊ manifeſtabo gentibus ignominiā tuaz tē. O quanta confuſio ⁊ uerecūdia erit illa reprobis: cū uidebūt: ⁊ ſciēt oia ſua ſcelera turpiſſima oibus nota. Tantam penaz habent aliqui: q ſcelera ſua turpia ſciantur per ipſum a confeſſore q ē priuata perſona: ⁊ nil poteſt alteri dicere: q potius uoluit ad inferna deſcendere: q confuſionem illam pati. Quid ergo faciet: quantāq penam hēbit: cum ab hominibus omnibus ſcientur. Et iō ſi quis vult confuſionem illaz uitare: confiteatur ea: ⁊ ꝓponat ſe emendare: ⁊ talis confuſionez nō patietur. Quarta miſeria eſt infeſtatio conſcientie remordentis. Sap̄. iij. Uenient in cogitationem peccatorū ſuorum timidi: ⁊ traducēt eos ex aduerſo iniquitates eorum. Hic eſt ille uermis. ſ. remorſus cōſcie ſm. b. Aug. de quo dī Iſaie ultimo. Uermis eorum non morietur: ⁊ ignis eorum non extinguetur. Et Judith. xvi. Dabis .ſ. tu dñe ignem ⁊ uermem i carnem eorum: vt urantur ſēper. Uermē cōſcie remordentis in carnem .i. pro peccatis carnalium voluptatuz. Sicut .n. ſi alicui proponeretur certitudinaliter aliquod maximū bonum tpale adipiſcendum: puta conſecutionez alicuius regni pleni oibus delicijs: diuitijs ⁊ quiete: dummō ꝛſi i breui tpe priūs uellet aliquos labores ſuſtinere: ⁊ ab aliquibus delectationib⁹ abſtinere: ⁊ ille de hoc non curaret: ſed potius ſequi uellet appetit⁹ ſuos illicitos: nec tolerare illos labores ſibi propoſitos: propter qō priuaretur taliſ adeptione tanti boni ſibi preparati: q nimmo ,de truderet i nliſſimū carcerē plenū vmibus ⁊ oī miſeria: qñ ille ſe ibi ueniret: ⁊ ſēper detinēdū ſe ibi itelligeret: o q̄tum remorſū hēret de ſua negligentia ⁊ ſtultitia: q tñ bonū qō poſſet de facili obtinere amiſiſſet: cōtinue tal' remorſū ſētiret cū maxio ſui doloze. Quita infelicitas eſt tabefactio ūi die ⁊ liuoris. Sap̄. ij. Inuidia diaboli mors introiuit i orbē terraz imitāt illū q ſūt ex pte illi⁹. Taliter āt ſūt ex pte ipſi⁹ dānati. Nā viuētes i mūdo iuidie dediti: ⁊ ſi ſint aliquo mō de pte diaboli: dum inuidia detinentur: tñ per penitentiā pñt exire de manibus eius: ſed non damnati. Inuidēt ergo illi miſeri glie beatorum: quam in generali itelligunt: ēt ſi fuerint amici ⁊ conſanguinei in mūdo. Et tanta eſt peruerſitas eorum: q uellent oēs ſecum eſſe damnatos. Iſte zelus inuidie finem nō hz: permanens iugiter ſine fine: ut dicit glo. ſuper epl̄am ad Eor. Et quanto ille cui īuidetur ſucceſſu maiori proficit: tanto maioris liuoris incendio inuidus inardeſcit. Huic vult⁹ minax: torui⁹ aſpectus: pallor in facie: tremor in labijs: ſtridor in dentibus: uerba rabida: effrenata conuiuia: man⁹ ad uiolentiam prompta: que ſi interiz gladio uacet: odio tñ furibunde mentis armata eſt. Ex his ſignis que apparent in corpore inuidi: oſtēditur rabies: ⁊ magna paſſio mētis. Unde ⁊ Jo. i Apoc. dicit de eis: q pre dolore commanducauerunt linguas ſuas: ⁊ blaſphemauerunt deum uiuentez in ſecula ſeculorum: qui habet poteſtatem ſup has plagas. ſ. ad affligenduz eos. Et q diues epulo ſepultus i inferno petijt ab Abraham: vt mitteret Lazarus mortuus ad fratres ſuos quos in mūdo reliquerat ad inducendum eos ad penitentiam: ne irent ſicut ⁊ ipſe ad infernum: non hoc fecit ex charitate: q nulla eſt in dānatis: ſed propter amorē ꝓpriuz: ne ſcilicet illi fratres abutentes diuitijs quas eis dimiſerat diues: ad ifernum eum ſequerentur: ⁊ exinde ipſe magis torqueretur ex occaſione mali dati illis. Sexta ē excecatio ſeu obfuſcatio rationis. Unde Sap̄. ij. dicitur. Malicia excecauit eos. et ſophōie. i. Tribulabo eos: ⁊ ambulabunt ut ceci: quia domino peccauerunt. Ita enim excecati ſunt: ut extiment deum iuſtum in punitione eorum: ⁊ odiant eum: nec dolēt de peccatis commiſſis in quantum offenſa dei: ſed q in de cruciantur: ⁊ ideo ifructuoſa eorum penitētia. Et i mundo quidem illi qui habuerunt aliquam ſciam uel artem: delectationē hñt non modicam i ſpeculādo ueritates talis ſcie: ⁊ tanto magis quāto de altioribus fuerit illa ueritas ul' ſcia. Egreſſe āt anime talium ſapientum huius ſeculi de mundo: ſcientiam hic acquiſitam ſecum deferunt: nec eam obliuiſcuntur: ſed nullam delectationem ul' refrigerium recipiunt de tali ſcientia penis abſorti: ſed augmentum doloris: quia conſiderant: q ſi recte uixiſſent eorum ſcientia i alia uita fuiſſet

in eis perfecta in deum videndo. Et quia quanto magis notitiam habuerūt i mundo agendorum tanto grauius puniuntur: ut grauius peccantes. Non ergo prodest Platoni: aristoteli: anaxagore Pictagore: Socrati: Tullio: demosteni: virgilio: homero ꝛ aliis phis ꝛ poetis: ac rhetoribus: eorū scia: eloquentia in inferno: De his. n. dicit Hiero. illud intelligi quod ait Salomon Eccs. x. Labor stultorum affliget eos: qui nesciunt in urbem pergere. Et q̄ non habuerunt sapientiam: perierunt propter suā insipientiam: ut dicitur Baruch. iij. nō hītes fidem sed maximam superbiam. Septima infelicitas est memoria preteritaruz delectationū ꝛ earum defectus. Unde dictum fuit diuiti in inferno posito. Fili recordare: q̄ recepisti bona i uita tua. Luc. xvi. q̄si dicat. Defecerūt tibi oia illa q̄ bona ꝛ maxia bōa putabas ꝛ amabas. Quāto āt quis magis aliquid amat ꝛ illud consequi nō pōt: tanto magis affligitur p̄s. lxviij. Cū iterierit non sumet oia. i. nihil ex eis que hic amabat: ꝛ in eis delectabatur: neq; descendet cuz eo glia eius. Unde ut dicitur Sap̄. v. Uidentes. s. ipsi qui sūt i iferno. Felicitatem sanctorum ꝛ defectuz in se ōium bonorum que hic dilexerunt: turbabūtur tiore īsperate salutis: ītra se penitentiam agentes: et pre angustia spīritus gementes ꝛ dicentes. s. de beatis. Hi sunt quos aliquando habuimus i derisū ꝛ in similitudinem improperij. Nos insensati uitam illorum estimabamus insaniam ꝛ finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sūt iter filios dei: ꝛ iter sanctos sors illoruz est. Quid nobis profuit superbia nostra et iactantia diuitiarum Transierunt uelut umbra omnia. Ergo errauimus a uia ueritatis: et sol iustitie nos illuxit nobis ꝛc. Talia dixerūt i iferno.

De qualitate et §. IX.

cōditione torꝝ i iferno. i. demonū. dicit. b. Gregō. quos habuerunt. s. reprobi incētores i culpa: hēbunt tortores in pena. Un hiere. v. ca. Seruietis dīs alienis. i. demonibus alienis ab oi mia: q̄ non dabūt uobis requiē. Septē āt sūt cōditiones demonū ꝓpter quas sūt timendi: de quibus in li. de. vij. donis. Primū ē eoꝝ horribilitas ꝛ oformitas. Job. xx. ueniēt super eos. s. reprobos horribiles. i. demōes. Sap̄. xi. potens eras tu deus īmittere multitudinē irrisoꝝ aut audaces leōes: aut noui generis ira plena bestias ꝛc. Et paulo post quarum non solum lesura poterat eos extermiare: sz ēt aspectus p tiorem occidere. Un ad oñendum horribilitatē ipsoꝝ demonū: qn̄ brius Bartholomeus apls: ut scribitur i eius legenda: voluit ostēdere illis idis quibus p̄dicabat horrorē seu aspectum hōribilē ipsius demōis: p̄us monuit: vt signū crucis sibi i frōte facerent: ne ex timore et horrore aspectus eius ifirmarētur. Quo fco uiderūt oēs demonē ut igentē maurū fuligine nigriorez: facie acuta: barba ꝓlixa: crinibus usq; ad pedes ꝓtensis: de oculis scintillas igneas emittentem: ex ore ꝛ naribus ignem sulphureum: uinctis retro manibus. In legenda quoq; beati sebastiani aiebat ip se in sua exhortatiōe. Peccator a morte perpetua capietur: ꝛ tenebitur: i qua est ignis: flamma perseuerans: tribulatio et pena perpetua. Hinc atroces angeli. s. demones commorantur: quoruz bra chia capita draconum sunt: quorum dentes sicut elephantis preeminent: ꝛ stimulāt ad tormēta ut caudam scorpionum: quorum voces ut fremitus leonis sonant: quorum aspectus dolorem timorem inducit ꝛ mortem: ꝛ ad hoc ibi viuitur: ut uita cruciatibus exponatur: ꝛ ad hoc uita reintegratur ut serpentum morsibus iteratis: reparata membra postea atterantur. Unde quidam patrū dixit: q̄ si quis uideret demones in illa deformitate i qua uident dānati non posset uiuere. Et i vitis fratrū hētur: q̄ quidaz frater in ordine predicatoꝝ cū uidisset diabolum i spē ita horribili sibi apparuit q̄ p̄ timore fortiē exclamauit. Ad cuius clamorem currentes fratres inuenerunt eum i terrā ꝓstratum quasi mortuum non ualentē loqui. Quē duxerūt ad infirmariā. Resūpto āt spū interrogatus de cā clamoris: rñdit q̄ ex eo clamauerat: ꝛ pre timore ita defecerat: quia diabolus uiderat. Queſit' de forma ꝛ aspectu ei' dixit. Ego nescirem describere ꝛ declarare qualitatem eius. Sed vnuz dico q̄ si mihi daretur optio: quid potius eligerem: vel eum aspicere per modicum in illa specie tam horribili uel mittere me in fornacez ignis ardentem añ me positā mallē ingredi fornacē ardentē. Secūdum propter q̄ timendi sūt ē eoꝝ crudelitas: de quibus pōt itelligi illud Job xvi. Collegit furorē suū: s. diabolus in me: ut sit locutio ista cuiuslibet dānati: ꝛ comminans mihi i fremuit contra me dentibus suis. Hostis me' terribilis oculis me intuitus est. Aperuerunt sup me ora sua. s. demones: ꝛ exprobrātes percusserūt maxilā meā. s. ꝓpter pcca gule ꝛ male locutiōis. Saturati sunt penis meis. Conclusit me deus apud iniquum: ꝛ manibus impioruz me tradidit. i. crudelium. Ego ille quondā opulentus. s. in mundo repente contritus sum. s. in mundo. Et hiere. vi. dī. Crudelis est: ꝛ non miserebit. s. diabolus. Ubi b. Hiero. Crudelis diabolus ē iustis: crudelior suis: crudelissimus sibi ipsi. Q̄ diabolus sit crudel' sanctis: patet in Job. ij. cap'lo. quem sathā p' subtractionem oium suorum bonorum ꝛ interfectionē ex ruina per euz procurata filioꝝ: percussit eū vlcere pessimo a planta pedis usq; ad uerticem. Exemplū ēt ad idem in Antonio quem in feruore maximo deo seruiētē ꝛ orantem demones vbe rauerūt usq; ad mortē. Crudelioꝝ ē diabolus suis

ſcilicet ſocijs demonibus ⁊ damnatis. Petrus in canonica. Aduerſarius ueſter diabolus tanquaz leo rugiens circuit querens quem deuoret. Et hie remie. li. In perſona damnati dicitur. Deuorauit me: abſorbuit me ſicut draco repleuit uentrem ſuum. Unde ⁊ legitur in uitis patrum: q̄ quidaz ſacerdos idolorum in templo quadam nocte uidit ſathanam cum maxima multitudine demonum in throno ſedentem: ⁊ inquirentem a ſingulis de malis ad que homines inducebant ſuggeſtiõibus ſuis. Et cũ unus eorum retuliſſet ſe tempeſtatem in mari concitaſſe. Et ſic naui ſubmerſa multos necatos: ſathan fecit eum a ſatellitibus acriter uerberari: quia paruz mali feciſſet. Exinde proceſſit alius diabolus aſſerens ſe in nuptijs quibuſdam rixas excitaſſe ⁊ multum ſanguinem ab hominibus illis ⁊ inter illos fuſum ad inſtigationem ei⁹. Et hunc ſimiliter flagellari fecit tanquã pigrum ⁊ inertem ad malum procurandum: poſt hũc ſurrexit alius in medium dicens: quia per multos annos tentaſſet quẽdam ſolitarium in deſerto ỏ fornicatione. Et demum illa nocte eũ uiciſſe: ad lumq; illuz induxiſſe. Et hunc ſathan oſculatus eſt: ⁊ coronam ſibi poſuit in capite de victoria habita contra illum ſẽm uirum. Crudeliſſimus aũt ſibi ipſi: q; cum ſibi augeatur pena ex malis: adque inducit homines: tanta eſt malitia ⁊ crudelitas ſua: q̄ potius eligit ſibi penam augeri: q̄ deſiſtere a tẽtationibus ſuis. Tertia cõditio demonis ẽ ꝓcacitas ⁊ auiditas eius. Deutro. xxviij. Adducet dñs ſuper te gentez de lõgiquo: de extremis finibus terre: gentẽ procaciſſimã. i. demões. Legit in uita bẽi Martini q̄ cũ ipſe cum ſocijs pergeret iuxta quoddã ſtagnũ cernẽs mergos iſidiãtes aliis piſcibus: ⁊ ſe de eis ingurgitantibus: ait ſocijs. Forma hec demonum ẽ. Inſidiãtur incautis: captos deuorãt: ſaturariq; neq̃t deuoratis. Quarta cõditio eoꝝ ẽ fortitudo ⁊ ꝓtas eorũ. Job. xl. c. Non ẽ ꝓtas ſuper terram: que poſſit ei cõparari. Tanta ẽ ꝓtas eorũ: q̄ ꝑm nam ois materia elemẽ talis eſt ſubdita eis ad nutũ: niſi a deo ⁊ angel⁹ bonis retineantur. Unde poſſet ignẽ mittere de aere ſulfura: tempeſtates ⁊ pluuias ⁊ infirmitates i hominibus: niſi coerceantur uirtute dei. Ipſe fec: ut ait ps̄ immiſſionem per angelos malos ad plagãdũ egyptum. Diabolus fuit qui ignem de celo immiſit ad conſumendum greges ouium Job. Ipſe uẽtum ualidum excitauit ad ſubruendum domũ: ubi filij Job. vij. cum tribus ſororibus cõuiuabãtur. Ipſe graui ulcere corpus eius vulnerauit: ei⁹ opere maleficia multis multipl̃r nocens. Ecci. xxxix. Sunt ſps ad uindictaz creati: ⁊ in furore ſuo cõfirmauerunt tormenta ſua: ⁊ in tpe conſumationis effundent uirtutem ⁊ furorem eius qui fecit eos: confũdent. Quinto eorũ velocitas. Tre. iij. Velociores fuerunt perſecutores noſtri aq̃lis celi. vnde ut hẽtur i li. dialo. dicẽte ſtephano mãcipio ſuo ex ira. Ueni diabole: diſcalcia me: ſtatiz affuit diabolus diſcalcians. Similiter cuz hermogenes incantator inuocaſſet demones: ut adducerent ad eũ ligatum Philetum diſcipulũ ſuũ: hoc executi ſũt. Miſſi ãt ab eo ⁊ ad Jacobum ap̃m ẽt adducendum: veloces quidem fuerunt ad eum dũ: ſed in nullo ualentes eum ledere: quinimmo cruciati uelociores fuerunt iuſſu apoſtoli ad hermogenem: captum ⁊ ligatuz ante apoſtolũ adducendum. Sexto eorum nocendi ſtudioſitas: ſagacitas ⁊ diuerſitas. Uñ apoc. xiij. deſcribit hẽre vij. capita ⁊. x. cornua: que ſignificant. vij. modos uarios decipiendi ⁊ nocẽdi. Unde in figurã. Serpens callidior erat cũctis animãtibus terre Heñ. iij. Mille nãq; nocendi hz mõs: nec ignoramus aſtutiã eius. xvi. q. ij. Uiſis. Ad qd̃ facit qd̃ diabolus ipſe confeſſus eſt. Nã cũ magiſter iordanis generalis ſecũdus ordinis predicatorum adiuraret demonẽ: vt diſcederet ab obſeſſo: ⁊ interrogaſſet quo nomine vocaretur ipſe diabol⁹ obſidens. Reſpondit q̄ mille artifex diceretur: q; mille modos hẽret ad nocenduz. In dialogo quoq; refert Grego q̄ cum quidã eps mediolaneñ. corinthum accẽſſiſſet: intrauit domum quam multis annis demones inhabitabilẽ reddiderant propter clamores eorum: ⁊ cuz uellet de nocte quieſcere: audire cepit magnis clamoribus rugitus leonum: balatꝰ pecorum: ſibilos ſerpentum: ruditus aſinorũ: grinitus porcorũ ⁊ huiuſmõi. Tũc eps ait. Bñ tibi q̄ tigit miſer. Tu es qui dixiſti: ponã ſedẽ meaz ad aquilonẽ: ſimilis ero altiſſimo. Ecce per ſuperbiã tuã bis beſtijs ſimilis factus es. Ad hoc quaſi erubeſcens diabolus diſceſſit a loco. Septima eorum maligna falſitas: vera. n. exprobrat: ⁊ falſa opponit. Apoc. Proiectus ẽ in terram diabolus accuſator noſter: qui accuſabat fratres die ac nocte. Job. xvi. Suſcitatur falſiloqu⁹ aduerſus faciẽ meã ꝺicẽs mihi. Collegit furorẽ ſuũ in me. Saudet. n. de penis ⁊ malis iuſtorũ ⁊ reproborũ: ⁊ irridet eis. Oia ſupradicta propter que diabolus ẽ timendus ⁊ horrendus damnatis notantur Abacuch. i. ubi dicit. Suſcitabo chaldeos: q̄ iterꝑtantur feroces: ecce crudelitas gentez amarã: ecce malignitas: ⁊ velocem: ecce velocitas: ambulantem ⁊c. ecce auiditas: hõribilẽ ⁊ terribilez: ecce hõribilitas: ex ſe ipſa mendacem: ecce falſitas: leuiores pardis equi eius: ecce fallendi et nocendi diuerſitas. Pardus enim eſt varij coloris et velotõres lupis veſpertinis: ecce vorandi auiditaſ et inſaciabilitas. Et poſtea dicitur. Ipſe de regibus triumphabit: ecce ꝓtas ⁊ fortitudo. Potes ex his ꝑpendẽ: q̄ta miſeria: quanta anguſtia: quãta pena ſit habitare cũ talibus tortoribꝰ. Et iõ timendũ: ne ad talẽ ſocietatem perueniatur.

De priuatione diui. ℣. x

ne visionis. Qui descendūt ad infernū dānatoꝛ: nūq̄ deū videre p̄nt. Unde dr̄ eis. Discedite a me maledicti in ignē eternū. Mat. xxv. ut. s. nūq̄ me uideatis. Isa. xxvi. ait dñs. Non uidebit gliaz mea z. s. dānatus: ubi alia translatio hz que cōius allegatur. Tollatur impius: ne uideat gl̄iaz dei. Et hec ē eis maxima pena super oēs alias. b. Augu. Nulla pena maioꝛ q̄ carentia diuine uisionis. Et Crys. li. de uisiōe al̄. cōpositione cordis dic: q̄ potius eligeret mille gehēnas. i. ignes iferni q̄ p̄uari tali uisione. Hec visio ut ait plotinus phs platonicus. Et refert. b. Aug. de ciui. dei. Est tāte pulchritudis tantoq̄ amoꝛe dignissima: vt sine hac aiaz quibuslibet bonis z quātislibet preditā extimet infelicissimā. Sz qz cōꝛpus qđ coꝛꝛūpitur aggrauat aiam: z deprimit terrena inhitatio sensum multa cogitantē. Jō parū z quasi nihil itelligit sine uita p̄ti de deo: quantum bonū sit aie: ut. n. ait phs. Sicut lumen noctue se hz ad lumē solis: qđ s. sufferre non ualet: ita oculus noster. s. intellect' ad illa manifestissima nature: ut angelos z deum parū z iperfectissime ea cognoscēs. Si. n. ista bona tp̄alia z quecūq̄ creata que bona sunt: accidētaliter z pticipatiue trahunt nos ad amoꝛē earū: z tanto magis quātomagis nobis repñtantur bona: quantomagis hz trahere ad amoꝛem z cōsolationem z delectationē bonum diuinum seu deus qui est bonū per essentiā: vnde ꝺriuatur oīs bonitas. Sz qz hoc paꝛ aia uidet z cōsiderat i mūdo: iō paꝛ uel nihil diligit: z parū extimat eius uisione p̄uari. Separata ār aia a coꝛporis grauamine tūc itelligit deū sūmuz bonū: z q̄ ad illū adipiscēdū ē creata. Et qz imediate ipsū sūmum possidēt: si non esset in ea impedimentū. Considerās ergo q̄ propter sui defectum. s. pcēoꝛ cōsecutionē talis boni p̄uatur: z in eternū si dānatus ē: sūme dolet p̄uari se tali uisiōe dei clara. Si. n. aia esset i igne inferni: z deum videret clare non sentiret penam. Et econtra si esset in celo cum sanctis z angelis: z non videret deum: non haberet gaudium z cōsolationem. Sicut ergo dei uisio. s. clara z facilis est tota merces ꝑm. b. Aug. z premium sanctoꝛum. Satiaboꝛ: ait p̄s. xvi. cum apparuerit gloria tua i. clara uisio: z quietatur omnis appetitus: ita z p̄uatio talis uisionis est totum malum. i. p̄ncipale ipsis damnatis. Et sicut ex ipsa uisione cōsequuntur sancti omnia bona: ita ex priuatione eius dānati omnia mala contraria dictis bonis. Recipiunt enim sancti ex ipsa uisione dei summam sciētiam omnium. Quid est quod nesciāt. s. sancti q̄ scientem omnia sciunt: ait. b. Greg. Cum enim in deo sint idee oīum creaturarū ipsū uidentes: oīa in eo uident que uolunt de creaturis. Econtra dānati priuati tali uisione nullius rei hñt perfectam cognitionem. et si aliquid hic in hoc mūdo nouerunt de deo z creaturis: ut philosophi Aristoteles: plato zc̄. de tali cognitione non habent delectationē: sed maius tormentum: quia abusi sunt: z minimus puer qui. s. moꝛtuus est in infātia baptizatus maioꝛem scientiam de rebus habet in patria: q̄ omnes philosophi in inferno. Secūdo sancti ex beatissima visione consequuntur maximum gaudiū z delectationem. p̄s. xv. Delectationes in dextera tua usq̄ in finem. Dextera dei ē uita eterna. Augu. Delectationes sunt ex uisiōe dei usq̄ i finem. i. ad finiendum z perfitiēdū omnez appetitū. Econtra damnati ex priuatione huius visionis habēt sūmam tristitiam. Et sicut beati ex omni parte supra: infra: intus: z extra: circum circa pleni sunt gaudio: propter quod dicitur cuilibet eoꝛum. Intra in gaudiuz domini tui. Ita dānati ex omni parte circundati sūt doloꝛe ex consideratiōe superioꝛ p̄mioꝛ que amiserūt: ex cōsiꝺeratiōe iferioꝛ rerū que nimis dilexerūt eis p̄uati. Ex cōsideratione iterioꝛ remōdentiū peccatoꝛ. Ex cōsideratione exterioꝛ ignium urentium. Ex cōsideratione circūstantiuz demonioꝛ z socioꝛ.

Tertio beati ex uisione dei cōsecūtur perfectā amicitiā ad deū z socios. Ita se pfecte diligunt: q̄ gliam maioꝛē sc̄oꝛum magis eis uolunt q̄ sibi: qz magis meruerūt. Econtra dānati odiūt deū ut punientē. Unde Jo. in apoc. Blasphemauerūt deū viuentē i secula seculoꝛ. Nulla dilectio vel amicitia est i eis: nec erga propiquos: nec erga amicos. Quos secum uidēt i tormentis sotios i pcīs oditunt. Oēs sanctos ēt propinquos genere uellēt se cum esse i inferno: quinimo z se ipsos odiunt. Et quāuis non esse simplr non cadat in appetitū creature: tñ quia minus malum habet roem boni respectu maioꝛis mali: qz melius ē non esse q̄ male esse: iō dicitur de dānatis in apoca. c. ix. Desiderabunt homines moꝛi. i. deficere abesse: z fugiet moꝛs ab eis. Quarto beati ex uisione dei assequuntur magnam dignitatē. s. regiam z sacerdotalez. Unde decantant ante deū. Redemisti nos dñe in sāguine tuo: z fecisti nos deo nostro regnum. i. reges z sacerdotes: reges ad dominādū toti mūdo: sacerdotes ad offerendū continue sacrificiū sācta rū z feruentium affectionum. Econtra damnati ex priuatione huius uisionis participauit ignominiam z seruitutez. Hiere. v. cap̄lo. Seruietis dīs alienis. qui non dabunt uobis requiem id est de monibus: quinimmo serui z subiecti sūt ēt capti ui tenentur in carcere inferni: ut non ualeant ide exire ad libitum suum. Quinto ex dei uisione habent sancti summam pacem. Isa. xxxij. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis z reqe opulenta. Oia appetunt pacez: dicit Dionysius. Etsi tam dulcis est pax humana pro temporali salute hoīum: quanto dulcioꝛ est pax diuina pro

eterna salute angelorꝝ: ait. b. Aug. xxiij. q. i. noli. Nec hic pōt esse pfecta pax: sed solū i patria. Sz i iferno est remotio omnis pacis ⁊ continuū bel lū. Nā ut dicit sapiens. Armabit. s. de' creaturaz ad vltionem inimicorꝝ. Et iterum pugnabit ꝓ eo s. deo orbis terrarū contra insensatos. Sicut aūt ipsi miseri hñt intra se continuū bellum malarū affectionum: sic ⁊ creature bellant cōtra eos affli gendo diuersis modis ⁊ penis. Sexto ex uisione dei habent sancti maximā claritatem. Ūñ. i. Jo. Deus lux est: ⁊ tenebre in eo non sūt ulle. Hec lux sicut illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum lumine gratie: quia scilicet nullus illuminatur nisi ab eo: ita de mundo egrediēs lu mine glorie nō illuminatur nisi a deo. Quod lu men glorie redundans ab anima glorificata i cor pus suū resuscitatū: facit ipsū clarissimum ⁊ pul cherrimū. Uidentes etiā oculis corporis reassūp ti xp̄i humanitatē fulgentem sicut sol immo incō parabiliter plus: inde etiā illuminātur ⁊ iucūdan tur. Damnati uero ꝓuati tali uisiōe remanēt ob scuri: ⁊ tenebrosi i aia ⁊ corpore. Et quanuis i iu dicio finali uisuri sint xp̄i humanitatem: qui ha bet eos iudicare: non inde recipient illumiationē vel aliquā consolationē ut sancti: sed sūmum hor rorē ⁊ dolorem: ex verbis xp̄i eos exprobrantis de malis suis: adeo vt dicant montibus ⁊ collibus. Abscondite nos: ⁊ cooperite a facie agni. i. christi turbati contra nos. Septimo recipiunt sancti ex uisione dei sūmam firmitatē in bono: quia cuz continue representetur deus menti ut summū bo nū: non possunt ad momentū diuerti ab eo: ⁊ ip sū non sūme amare: ne ualeat in aliquo peccare. Sine macula enim sunt ante thronū dei. Apoc. xiiij. Damnati autem econtra sūt ita auersi a ꝺo: ꝙ non possunt deum diligere: sed sicut demones: ut dicit Dionysius: habent fantasiam proteruā i. iudicium intellectus peruersum: estimantes de um iniuste eos crutiare: sic ⁊ dānati. Nec auerti possunt a malis desideriis eorum que habuerūt i mundo: sed nihil eorum possūt obtinere. p̄s. De sideriū peccatorū peribit. s. ut non consequi uale ant desiderata ab eis.

De subtractione .§.xi.

omniū subsidiorum ab eis. s. damnatis i inferno. A deo seu personis diuinis. Ab angelis. A sāctis. A notis. Ab ecclesie suffragiis. A bonis peractis. A locis sacris. In vita presenti habēt ēt maxi mi peccatores subsidium multiplex a deo: p̄cipue per p̄niam per quam placatur: ꝯ illud collecte. Deus qui culpa offenderis: p̄nia placaris. In qua pater cor lapideū frangit per potentiā cōtritiōis. Filius illuminat per manifestationē confessiōis. Et sp̄usſanctus significat fructum satisfactionis. Sed dānatus non dabit deo placationem suam. in p̄s. c. xi. qz penitere nō pōt. Qꝺ. n. ait Dama sce. fuit āgelo casus: hoc homini mors. i. sicut an gelus ex primo suo lapsu factus est incōuertibilis ad deū: ita moriens i mortali hō est irreuersibilis ad p̄niam. In inferno quis cōfitebitur tibi. q. d. nullus: ita nec cōtritio nec satisfactio. Quidā ru sticus ut hētur in li. de septē donis iuitatus ad re gales nuptias cum aliis ibat. In via autem sitiēs multū cū a socijs suaderetur ut aquā fetidā: quā inuenerunt in via non biberet: sed abstinens ab ea ⁊ cito perueniens ad locū nuptiarum: optimū uinū ⁊ alia delitiosa iueniret: noluit ille acquiesce re cōsilio aliorū: sed ut satisfaceret siti: impleuit uentrem aqua illa putrida. Cum autē peruenisſz ad palacij fores: ubi celebrabātur nuptie eructās fetorez aque fetide: quem adhuc habebat in uen tre: quem rex non solū non permisit intrare: sed cum multis ictibus expulsus eiectus est in foueaz fetidissimā: vbi cunctis vidētibus euomuit aquā quā biberat ibi obfirmatus. Sic accidit damna to cuilibet. In vita enim presenti uocatus ad cele stes nuptias: cū in via naturaliter appetat bonū: ⁊ sitiat beatitudinem: aquā fetidaz inueniens de litiarū ⁊ diuitiarum mundi: vt satisfaciat siti sue: implet affectū inordinatum illis: cum tamen sibi dissuadeatur a predicatoribus ⁊ alijs bonis. Sz demū uenit ad mortē: ⁊ cum deberet ingredi ad nuptias celi: ubi sūt omnia bona parata: quia re peritur mens eius plena iniquitate ex terrenis in ordinate amatis proijcitur in foueam inferni: nec penitere ualet: sed priuatus temporalibus in iferno permanet. Secūdo damnatus priuatur auxi lio angelorum sanctorum. In mundo innumera subsidia ⁊ adiutoria habemus ab angelis: vt pa tet per exemplum ⁊ figuram in angelo raphaele sotiante in via Tobiaz. Sed in alio seculo dicūt angeli de anima damnata. Illud Hiere. Curaui mus babilonem: ⁊ non est curata: recedamus ab ea: id est in uita multipliciter quesiuimus curatio nem talis per inuestigationes ad bonum: noluit acquiescere: nil in alia uita agere possumus subsi dij. Tertio orationibus sanctorū. Sancti eos qui sunt i mundo multipliciter adiuuāt meritis ⁊ p̄cibus: ⁊ permaxime beata maria quo ad cor pus: ⁊ quo ad animam: ut patet. ij. machabe. ubi dicitur de Hieremia sancto defuncto. Hic ē q̄ mł tū orat ꝓ populo. Sed ꝓ his qui sūt in iferno seu dānatis nunq̄ orat: quia omnino sūt conformes uoluntati dei: quem sciunt hoc uelle. s. i nullo eis subsidiari. Unde et diues nec guttam aque potu it ab abraham uel lazaro obtinere. Quarto ex orationibus: elemosynis et alijs que fiunt spā liter a consanguineis et amicis alicuius: dam nati nullum refrigerium recipiunt: ⁊ qui sciūt ali quē esse damnatum quantumcunq̄ sibi amicis sumū: male facerēt pro eo orando: sicut ⁊si oraret

ꝓ diabolo liberando. Sed qꝫ nisi quis decedat in notorio mortali sciri non pōt: si est dānatus uł saluus. Ideo ut dicit. b. Aug. xiij. q. ij. tempus: rō nabiliter ꝓ cunctis fidelibus defūctis oratur: et si illi damnati essent: utiqꝫ nihil ipsi inde percipiunt: sed in facientem illud suffragiuꝫ ꝛ in alijs de purgatorio conuertitur. Quinto ex orationibus ꝛ alijs bonis que fiunt in ecclesia: omnes qui membra ecclesie. s. unita xp̄o per charitatem participant aliquo modo de illis bonis ꝯz illud. Participem me fac deus omnium timentiū te ꝛc̄. Ex plum de cibo quez quis comedit: quia omnia mēbra uiua recipiunt partem nutrimēti: non ār p̄ci sum mēbrum. Quia ergo damnati sūt oīno p̄cisi nec amplius incorporari seu reuniri pñt: iō nullū subsidiū inde percipiunt. Nec ēt ex indulgentijs prelatoꝝ. Nam ꝛłi his qui i purgatorio sunt: ualere possint: si ad eos extendatur a prelatis: nō tñ ad dānatos. Sexto ex bonis que fecerūt in uita siue uiua: dū. s. fuerunt facta i gr̄a siue mortua opera que. s. fuerunt facta in mortali: nullū inde auxilium suscipiunt directe. Et hoc est quod dic dñs per Ezechiel. xviij. Si auerterit se iustus a iustitia sua: ꝛ fecerit iniquitatem: oīum iustitiarum eius nō recordabor. Et apl̄s. i. Cor. xiij. Si distribuero omnes facultates meas i cibos pauperum ꝛc̄. nihil mihi prodest. b. Greg. In perpetratione malorum nulla dꝫ esse fiducia bonoꝝ p̄teritorū. Indirecte ualent: qꝫ si non fecisset illa bona: tunc fecisset aliquod malū: ꝓpter qō sp̄alem penaꝫ sustineret: quā euasit. Septimo loca sacra ubi boni sepeliūtur iuuant eis: ut. s. sancti illi in quorum honorē illa loca sūt dedicata: orent ꝓ aīa illa si est in purgatorio: ꝓpter deuotionem quā ille uiuens hūit ad eos: ꝓpter quod elegit sepulturā: ut dicit b. Aug. xiij. q. ij. Sed damnatis hoc non prodest quin potius nocet ꝓpter p̄sūptionez eoꝝ: qui elegerūt talem sepulturā: ut magꝭ crucientur. Uñ et b. Greg. i. iij. dial'. exēpla ponit de quibusdā malꝭ i loco sacro sepultis: q̄ miraculose inde iecti sūt.

De timore initiali. Capitulum. vi.

Sanctus timor dicitur initialis de quo p̄s. c. x. Initiuꝫ sapie timor dñi. Dic timor semper ē cum charitate: quando scilicet quis timet penam siue temporalem siue eternaꝫ. Timet ꝛ erubescit culpam cōmissam. Sed plus timet dei offensam ꝓuer. i. ꝛ Eccl̄i. i. Principium sapie timor dñi: et ꝓuer. viij. Timor dñi odit malum: plus. s. amore iustitie q̄ timore pene. Dic timor hꝫ duos oc'os s. dextrū amoris iustitie ad declinandū malū culpe. Sinistrū euitationis pene ad euadendū infernū uel aliā penam. Hoc figuratū fuit in abrahā: cū fixit tabernaculū suū inter bethel ꝛ hay. Heñ. xij. ꝛ xiij. qꝫ uir iustus firmat mētē suam in amorem paradisi ꝛ timorē inferni. Iste sunt ille due ancille: que inducunt hester reginam: que interp̄tatur humilis: ad assuerum qui interp̄etatur beatitudo. Hester. xv. Timor eleuat ꝛ cōprimit uestimēta defluentia ꝛ defectus uirtutū que nos ut uestimēta ornant: amor eam sustentat: He sunt due ale date mulieri per quas uolat in desertum p̄nie ꝛ uite eterne. Et qꝫ bona opera que fiunt ex isto timore filiali: ꝛ mala seu peccata que quis cauet ex eo: sunt meritoria: quia magis timet offensam q̄ penaꝫ: quia ex charitate procedunt: quia pena respicit se: offensa deum. Ideo q̄ magis timeat et doleat de offensa dei q̄ de pena: signum est dilectionis dei. Uidendum est de multis: que debent timeri isto timore. Primo igitur timendum est peccatum: ne incurrat Eccl̄a. xij. in fi. dicit Salomō. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Deuꝫ time. s. timore initiali saltem ꝛ mandata eius serua: quod scilicet est eius effectus ꝛ signum: qꝫ qui timet deum faciet bona. Eccl̄i. Hoc est omnis homo id est per hoc homo habet uere esse homis: quod ē esse rationale.

Timēdum ār ē pec. §. I.

catum ꝛ uitandum ꝓpter septem rationes: que ponuntur in lib. de septem donis. Primo quia si peccatum non esset: nihil homini obesset. Secūdo quia sine hoc: quicquid est: homini prodessꝫ. Tertio quia angelus bonꝰ summe hoc abhorret. Quarto quia sanctis iniuriam infert. Quīto qꝫ diabolo summe placet. Sexto quia deo maxime displicet. Septimo quia facienti pessime nocet.

Primo igitur timendum est pcōꝫ ꝛ fugiendū: qꝫ si hoc non esset: nullum malū pene esset. Eccl̄s viij. Qui seruat mādatum: nō experietur quicq̄ mali. b. Greg. Nulla nocebit aduersitas: si nulla dñetur iniquitas. b. Piero. Qꝫ oīa mala sustineam⁹: pcca nīa hoc fecerūt. Oīa mala que timem⁹: ualde uitaremus: si peccatum non esset. Nō timeremus nec infernū: nec purgatoriū: nec dei iudicium: nec multiplex mundi periculum: nec mortez si non esset peccatū. Ubi est pcōꝫ: nō est bonus homo. Sene. Nihil est homini bonū sine se bono. Et qꝫ qōlibet mortale ē venenū ꝛ cōtrariū charitati: per quā homo hꝫ esse sp̄uale: iō nō hñs charitatem sed pcōꝫ: dicit apl̄s. i. Cor. xiij. nihil ē. Et iō petrus apl̄s amissa charitate per pcēm negationis xp̄i: q̄ uis non hoc itellexerit: tñ uerū dixit: cum ait cuidam dicenti se esse ex discipulis eius. O homo non sū: qꝫ esse amiserat sp̄uale: ut exponit hylarius. Secundo est timendū pcēm ꝛ renuendū: qꝫ hōi extra pcēm oīa cooperātur in bonū diligenti deū fm apl̄z: quiimmo particeps fit oīum bonoꝝ eccl̄ie fm illud p̄s. Participem me fac deus oīum timentiū te ꝛc̄. Non solum bona eis cedunt in bonū: sed etiaꝫ mala pene. Nā qꝫ ex

penis purgãtur eoꝝ pcĕa augentur ⁊ meritũ ⁊ co rona: vt pz in Job: tobia ⁊ alijs. Sicut ecõtra bo na i se ⁊ optima fiũt mala malis. Unde. b. Aug. de conse. di. ij. Et mala prosunt bonis: sicut ange lus sathane colaphizãs paulũ. Et sancta obsunt malis sicut bucella. i. eucharistia iude. Nec enim illa bucella i se mala fuit: ⁊ iõ nocuit: sz quia ma lus bono male usus fuit. Insup ⁊ mala culpe bo nis cõuertuntur i bonum. s. cum reuertuntur ad pñiaz. Unde. b. Aug. de pe. di. iiij. Usqz adeo oĩa electis dei cõuertũtur in bonum: ut ẽt siqui eoꝝ exorbitauerint: hoc eis faciat proficere: qz ide hu miliores cautiores: ⁊ feruẽtiores surgunt. Sicut ⁊ b. Ambro. dicit de petro di. l. Fidelior factus ẽ pe trus: postq̃ fidem se pdidisse defleuit. s. negando. Et sic pcĕm electis est sicut tiriacha que ex serpen te uenenissimo tiro dico cõficitur: ⁊ remediũ effi citur contra uenenũ: qz peccatum quod habuit mortiferam delectationem i se uel alio: ex eo assu mitur remedium ad ipsum expellendũ ⁊ mortifi candum per compunctionẽ de eo: ⁊ per cõpassio nẽ i alio. Tertio est timendum ⁊ abhominandũ pcĕz: qz bonis angelis multũ displicet: ⁊ abhomi nãtur ipsum: hoc pz in malis ⁊ bonis hominib⁹. Nã seuere puniũt deo disponẽte: vt pz de sogdo mitis per quos ⁊ ciuitates eoꝝ ipsi imiserũt ignẽ ⁊ sulphurẽ. Gen. xix. Et in dauid ꝓpter cuius ua nã gliam i numerare faciendo ꝑplum suum ange lus dñi infra triduum percussit ex peste uidelicet lxij. milia. ij. Regum ulti. Anĝ. Tollerabilius fe tet canis putridas hoibus: q̃ aia peccatrix deo ⁊ angelis eius. Unde in uitis patrum legitur: q̃ cuz transiret per heremum: angelus in forma homis cum quodã sancto heremita obuiam hũerũt qȯ dam cadauer hois: ⁊ qz ualde fetebat: heremita nares obturauit cum clamide: ne fetorem sẽtiret. Angelus autem nil tale egit postea obuiam habẽ tibus quẽdam pulchrum iuuenem vestibus orna tum redolentibus: angelus clausit fortiter nares: heremita autem minime. Sed miratus de actu: quare nares obturasset iuxta iuuenez transiens. cũ esset ita pulcher ⁊ redolens: non autẽ circa illõ cadauer ita marcidum ⁊ fetiduz. Respondit. Tu cum sis caro sentis fetorez carnis. Nos autẽ quia spiritus sumus: sentimus fetorem spirituum: qui procedit ex peccatis: quorum iuuenis ille lasciuus erat plenus: ⁊ ideo mihi fetebat. Cum autem an geli boni sint nobis amicissimi ⁊ socij: debemus peccata timere ⁊ cauere: ne eis abhominabiles fi amus. Peccatũ quarto sanctis iniuriaz ifert: quia offendit regem ⁊ dñm: qui enim offendit do minum: offendit totam familiam suam: que sũt sancti. Eccĕ. xxviij. Uir peccatõ turbabit amicos s. eterni regis: vel qz a cõmunione sanctorũ se sub trahit ⁊ societate militantis ⁊ triũphantis ecclie: quasi si excõicatos eos iudicaret. Uel qz se contra riũ sanctis efficit: dũ contrarie potestati militat. Luce. xi. Qui non est mecum: contra me est. Uel quia quantũ in se ẽ gliam sanctoꝝ: ⁊ gaudiuz mi nuit: qui de eius glia uisa gauderent: ⁊ in pñti de bonis eius exemplis iocũdarẽtur. Unde. b. Aug. in li. de pñia: dicit q̃ penitens dz de hoc dolere: q̃ multũ boni contristati sunt suis operibus. Sicut econtra de bonis eoꝝ iocundati fuissẽt. Qui to peccatũ ideo timendũ ⁊ horrendũ: quia inimi co nostro pessimo. s. diabolo sũme placet: ⁊ ȯ eo gaudet. ps. xij. Qui tribulant me: inimici mei ex ultabunt. Si motus fuero. s. recedẽs a deo ꝓuer. ij. Exultãt i rebus pessimis: hoc estimat maximũ suũ luchrũ: si animas xpi sanguie acquisitas sibi subijciat: ⁊ deo subtrahat: ⁊ secũ ad iferna dedu cat: ⁊ cum ex hoc q̃ tentationibus suis homines ad crimina iducat: nil ei utilitatis accedat: sz aug mentum pene: tanta est malitia eius ⁊ inuidẽtia: q̃ potius eligit sibi penam augeri cuz perditione aiarum: q̃ eo augmento carere non tẽtando. Un de ut habetur ex legenda Jo. euangeliste: resusci tatus iuuenis quidam ab eo dixit publice: q̃ uide rat demones magnũ festuz facientes ⁊ nimis gau dentes de ruina illorum duorum suorum discipulo rum: qui penitentes de eo q̃ mundũ reliquerant: intendebant redire ad seculum. Et econtra ange li sancti dolebant de casu eorum. quibus auditis conuersi sunt ad deum compuncti. Quidam au tẽ demoniacus: vt patet in lib. de septem donis: cũ per obsessum diceret peccatum ei fetere: ⁊ hoc ꝓpter nobilitatem nature sue. Unde ⁊ de q̃dus dã dicitur: q̃ postq̃ induxit eos ad malũ ꝓcipue luxurie: ipse aufugit in actu eius. Interrogauit q̃ dam: quare ergo cũ tanta diligentia illud procu ras? Rñdit ꝓpter luchrũ. Sicut cloacharius in trat latrinam ꝓpter luchrũ: licet ei feteat. Sz cer te cũ quilibet sibi caueat facere id: vnde inimicus eius letetur: quod permaxime est sibi noxium: et diabolus sit maximus aduersari⁹ noster tãq̃ leo rugiens circũeat: querẽs quẽ deuorет p pcĕz: sum me dz q̃libet timere ⁊ cauere. Sexto pcĕz est ti mendũ ⁊ uitandũ: qz deo sũme displicet. Et hoc pz septẽpliciter. Primo ex dei odio õ ipsũ ⁊ idigna tione. Nihil deo displicet nisi pcĕm. Sap. Nihil odisti de⁹ eoꝝ q̃ fecisti. Et qz sine ipso fĩm ẽ nihil: ut dz Jo. primo. i. pcĕm: vt exponit. b. Augu. qȯ nihil dicit: quia non est aliqua natura seu positi uum sed priuatiuũ. Jõ cum omnia diligat que fe cit: hoc solum odit qȯ ipse non fecit. Et in quo inuenit. s. mortale peccatum: inimicuz hz ⁊ odit. s. respectu culpe Ecclesiastici. xij. Altissim⁹ odio hz peccatores Hiero. de pe. di j. Non enim hoib⁹ irascit deus: sz vicijs: que cum ablata fuerint non erit quibus irascatur deus. Secũdo peccatũ deo displicet ex cõtumelie eius ꝓper ipsum irrogatõe Nonne maximam contumeliam faceret sponso

nobilissimo: qui dulcissimā eius sponsam uilissimo adulterio ꝓstitueret. Hoc agit peccator: quia aiam sponsā xpi ꝓstituit diabolo. Hiere. ij. Sub oī ligno frondoso ꝓsternebaris meretrix. i. in omni apparente ꝓsperitate uel delectatiōe. Hic peccator filios ⁊ filias dei occidit. i. bona opera templum dei succendit. Stratam paradisi ad modū predonis frangit. In faciem xpi conspuit: ⁊ q̄tuz in eo ē iterꝝ crucifigit. Ad hebre. vi. Rursus crucifigentes dei filiū in semetipsis ⁊ ostētui habētes. Ecce quante contumelie. Tertio q̄ pccz valde displiceat deo: pz ex eius cōtra ipsū persecutione: persecutus ē. n. illuo in oī loco: ut nullus locus sit ei tutus. In celo primū: vt apparet in lucifero: quez propter unū peccatū superbe mentis de celo deiecit in infernū: de tanta felicitate in tantā miseriā. In paradiso de quo eiecit primos parentes propter unā culpe transgressionem. In terra persecutus est pcēm i mittendo diluuiū ꝓpter pcēa i ignē sogdomis. In aere per grādinationē in egyptijs. In terra per absorptionē a terra dathan ⁊ abiro. Et in iferno. Deute. xxxij. Ignis succensus ē in furore meo: ⁊ ardebit usq; ad inferni nouissima deuorabitq; tē. Quarto hoc ostenditur ex dei ꝓpi hoc imutatione. Nam pcēm ei displicet tm̄ q̄ benignissimū ⁊ clemētissimū patrem cōuertit i crudelissimū iudicem: ita q̄ pro toto mundo non dimittit quin filios quos creauit: quos sāguine suo redemit: si eos i mortali inuenerit i morte: ḡn gladio eterne dānationis occidat: ēt si fugerent sub clamide. b. marie. puer. vi. Zelus ⁊ furor uiri non parcet in die vindicte: nec acquiescet cuiusq̄ precipus. Quinto pz ex cōtaminatione bonoꝝ ex genere. Nā quecūq; ds faciat: ieiunia: elemosynas: martiria sustineat: non placent deo si sint cū mortali. Eccī. xxxiiij. Dona ipiorꝝ nō ꝓbat altissim⁹: nec respicit in oblationibus eorꝝ. Jacobus. Qui in uno offendit: multa bona perdit. s. meritū bonorum operū ex genere quo ad uitam eternam. Sexto apparet quātum displiceat deo peccatuz ex eius destructionis elaboratiōe. Oēs. n. laborez assūpsit: vt destrueret pccz. Voluit. n. carnē assumere: ut carnē a pcco mundaret: predicare ut illō contēneret. Sacia instituere: vt illud destrueret. Apl̄os in mūdum mittere: ut illud expugnaret: uendi: ut nos redimeret: ligari: ut nos a pcēis solueret: sāguinē fundere: vt nos a peccatis lauaret: crucifigi: vt illud crucifigeret: occidi: vt occideret peccatū. b. Aug. Hec oia humiliter patitur deus: ut mūdus qui perierat: liberaretur. Septimo pz ex dei sepatione ⁊ ex hereditatiōe. Nullus. n. ē ei tm̄ amicus: quin si inueniat ipenitentem: i mortali priuet hereditate vite eterne ⁊ fruitiōe ei⁹. Isa. lix. Iniquitates uestre diuisēit iter uos ⁊ deū vr̄z.

Peccatum ideo ti. §. II.

mendū est ⁊ cauendu z: quia multa nocumenta infert ipsi facienti. Naturalis enim ratio dictat ut timeat quis ⁊ euitet que homini plurimuz nocent. Precipue autem sunt septem nocumenta peccati.

Quia facit sibi ipsi inimicum ⁊ odiosum.
Quia efficit ipsum durū ⁊ ponderosum.
Quia constituit eum seruū ⁊ despectuosum.
Quia reddit animū immūdum ⁊ maculosū.
Quia ostendit illum fatuū ⁊ exprobrosum.
Quia inuit eū uarium ⁊ monstruosū.
Quia relinquit demū nudum ⁊ amaricosuz.

Quātuz ad primū clare sacra scriptura attestatur: qz pcēm facit hoiem sibūpsi inimicum ⁊ odiosum. ps. Qui diligit iniquitatez odit aiam suam. Et Thobie. xij. Qui faciunt pccz ⁊ iniquitatē: hostes sunt aie sue. Non. n. maius odium ⁊ inimicitia pōt ad aliquem demonstrari: q̄ cuz quis illum occidit: ⁊ uita priuat: qō est maximū bonū in tpalibus rebus. Sed ut dī Sap̄. xvi. per malitiā. s. peccati occidit hō aiam suā: qz. s. priuat eam uita gie si peccatuz mortale ē: que excedit incomparabiliter oia bona tpalia ⁊ naturalia. Et ideo dicit sapiens Eccī. xxi. Quasi a facie colubri fuge pcēm. Sicut. n. videns colubrum prope uenientē non expectat eum: vt magis uideat: sed subito fugit: timens ne eū mordeat ⁊ occidat: ita cum ꝓpēs antiquus appropinquat ad aiaz sua mala suggestione: ut uir⁹ pccī infundat: nō est remisse agēdū ⁊ dimittendum appropinquare per discursū cogitationum: sed subito fugiendū per resistentiam ⁊ expulsionem talis tentationis. Jaco. iiij. Resistite a diabolo: ⁊ fugiet a uobis. b. Ber. Uiaz peccati ingredientibus mel propinat sophisticus. s. diabolus: progredientibus fel ⁊ acetum: egredientib⁹ uenenū aspidum insanabile. Ingredientes contaminat: progredientes obscurat uel obstinat: egredientes exterminat: ut in aia ⁊ corpore dānentur iusto iudicio dei. Ponitur similitudo in li. de septē donis: de duobus fratribus fatuo ⁊ sapiēti. Qui simul incedentes deberēt redire in patriā suā: a q̄ elongati erāt: uenerunt ad quoddam biuiuz: ubi audierūt a pastoribus loci: q̄ una illarū uiarum erat: que directe ducebat ad ciuitatem suam: que vtiq; erat alta: arta ⁊ aspa: sed secure ducebat ad patriā suā. Altera uero uia erat plana: lata: delectabilis: sed periculosa ⁊ latronibus plena. Cum ḡ auditis bis sapiens uellet capere uiā montuosā ⁊ asperā: ex quo secura esset: dixit ei frater fatuus. Rogo te: ne sumamus tm̄ laborē: sz eamus p istā aliā uiā: q̄ ē ita delectabilis: quāuis. n. ibi sint pericula: poterim⁹ euadere illa diuersis mōis. Cui sapiēs assētiuit. Cū ḡ igitur ꝓsequerētur p latā uiā a latronibus capti: spoliati: ⁊ vulnerati sūt. Et cū fatuus i foueam ꝓiceretur occidendus: ⁊ alius ligatus ad mortē duceretur: maledicebat sapiens

fatuo: dicens q; ꝓpter suã fatuitatez: qz uoluit ca pere illam uiã ipse mozeretur. Rñdit fatuus. Tu potius maledicaris: qm̃ tibi potius iputandũ est: qui sciebas me fatuũ: ⁊ mihi credidisti ⁊ acquieui sti. Ad pposituz. Duo fratres aia ⁊ corpus seu affectus uel appetitus rõnalis ⁊ sensualis. Sapiẽs ẽ aia: cui rõ dictat bñfacere: ardua uirtutũ cõscẽ dere. Stultus appetitus sẽsualis uel corpus q̃ nõ vult nisi delectabilia sibi. Cum ãt peruenit ꝙs ad usũ rõis: occurrit biuium. ſ. via uirtutũ difficilis quã sequatur: qz a pastoribus. i. prelatis ⁊ predica toribus sibi manifestatur: q; hec est que ducit ad vitã. Altera ãt que occurrit. ſ. delectationũ mun di: ⁊si lata uideatur ⁊ placida: tm̃ plena periculis ⁊ latronibus demonũ: ⁊ ad perditionez ducit. Lz ãt aie seu rõi uideatur magis sequẽda uia aspera qz secura: tm̃ allectus a fratre. ſ. appetitu sensuali: cui grauius est uia uirtutũ ⁊ pñie: permittit se du ci: ut complaceat fatuo per uiã lataz: precipue cũ multos uideat ire per eam: cogitans q; ⁊si multa pericula ũeniet: ipse euadet: uł si erret q; poterit emẽdari. Pergẽdo igitur per uiam latã mundi: incidũt in latrones demones: qui ſpoliãt bõis ſpu alibus: ⁊ vulnerant i naturalibus: ⁊ occidũt aiaz ⁊ corpus deũciendo in foueam inferni. Unde Ja cobus. Unusquisq; tentatur a ꝓpiscẽtia sua ab stractus ⁊ illectus. Deinde cõcupiscentia cũ conce perit: parit peccatũ. Pccz uero cũ cõsumatũ fue rit: generat mortem. Et pauci sũt qui per pñiam redeant ad uiam salutis: ut sperant: potius presu munt. In inferno ãt positi aia ⁊ corpus post finez ultimũ conqueritur aia ō corpore: qz noluit labo rare: sed magis rõnabiliter corpus de aia: que ut dña eius ⁊ sapiens noluit refrenare: ⁊ sibi subiec tum facere.

Secundum nocu .§. III.

mentum qõ facit peccatũ aie: propter qõ est timẽ dum: ⁊ abũciendũ ẽ: qz facit hoiem durũ ⁊ põde rosũ. Unde de diabolo dr ⁊ mẽbris eius reprobis Job. xli. Cor eius indurabitur quasi lapis. Et de pharaone obstinato. Induratum est cor pharao nis. Nec est credendũ uel dicendũ: q; istam duriti am cauſet deus in malis: qz aplus dicit ad Ro. ix. Cui vult deus miseretur: ⁊ quez vult indurat. In durare deus dr: qz indurare permittit relinquens hoiem arbitrio suo de meritis eius: ut dicit beat⁹ Aug. xxiij. q. iij. nabuchodonosor. Et quãto ꝙs magis permanet in pcõ: tãto magis obduratur. Poeta Ouidius. Qui non ẽ hodie: cras min⁹ ap tus erit. Sene. Peccata iuuenũ predicãtur in ꝗle: qz fiunt debilia de facili. Peccata senum predicãt in quid: qz eis quasi substãtialiter adherẽt. Cũ. n. permanendo in peccatis quasi impossibile ẽ: ꝺn illa iterent: vel alia perpetrent iterando: frequent trahũtur in cõsuetudinẽ: que cuz sit quasi altera natura ſm ph̃m: sicut naturalia tolli non pñt: ita tales obdurati raro reuertũtur ad deuz: ea dimit tẽdo nisi i magno miraculo: ut pz exemplũ de illo sene nicolao luxurioso: qui cũ proposuisset absti nere a voluptatibus carnis: ⁊ ꝓpter hoc ẽt porta ret euãgelium in sinũ suũ quasi in sui adiutoriũ: deuictus ex mala consuetudine: stimulatus a con cupiscentia accessit ad prostibulum ad scelus per petrandũ. Sed clamauit meretrix cõtra eũ. Egre dere senex: qz uideo super te mirabilia. Dẽbat. n. tũc secum euangeliũ. Qui compũctus accessit ad b. andream aplum narrans fẽm suum. Pro quo orans diu dñm ꝓ remissione pcõrum illius ⁊ cõ tinentia audiuit uocem de celo dicentẽ se exaudi tum: ita tm̃ q; ⁊ senex penitentiã ageret ſex mẽsib⁹ ieiunando ⁊ orando. Hec ergo agẽs: ⁊ pauperib⁹ cuncta distribuens salutẽ obtinuit ⁊ castimoniã. Quãtum ãt sit periculosa ⁊ pernitiosa ista obdu ratio: oñdit. b. Bernar. in li. ad euger. iũ papam ō consideratione, ũicens. Nemo duri cordis salutez unq; adeptus ẽ: nisi forte cui de⁹ abstulit cor lapi deũ: ⁊ dedit ei cor carneũ. Ipsũ. n. cor durum est: qõ nec cõpunctione scinditur: nec pietate mollit: nec precib⁹ mouetur: minis non cedit: flagellis ob duratur. Ingratum ad bñficia: infidũ ad cõsilia: ꝓmptum ad iudicia: inuerecũdum ad turpia: im pauidũ ad periculosa: inhumanũ ad hũana: pre teritorum obliuiscens: pñtium negligens: futuruz non prospiciẽs. Et breuiter ut cuncta vno uerbo comprehendã. Ipsum ẽ: q; nec deũ timet nec hõi nes reueretur: de quo dr. ſ. Eccl. iij. Cor durũ ma le hẽbit in nouissimo. Hodie igitur si uocem eius ſ. dei audieritis: nolite obdurare corda uestra. Nã ipsa duritia facit hoiem ponderosũ. Est. n. pcm ut quoddam pondus aie ſm illud ps. Sicut on⁹ graue grauate sũt super me. ſ. iniquitates: pcm ãt ſm. b. Greg. qõ per penitentiam mox nõ dilui tur: suo pondere ad aliud trahit: quanto igit ꝙs magis induratur: tanto peccata multiplicat: ⁊ p consequens ponderosior efficitur. Anima quidez nostra de se leuissima est: nullum pondus materi ale habẽs. Sed corpus quod corrũpitur: ait sapi ens: aggrauat aiam: cum est unitũ cũ ea. Separa ta ãt si sit sine peccato: adeo leuis ẽ: q; i momento in ictu oculi supra celum peruenit usq; ad cõspec tũ dei: quo peruenire non posset. ſ. usq; ad primũ etiam celum: nec aquila: nec alia auis etiam to to tempore uite sue. In mortali autem egressa ita ponderosa est per peccatum: q; consistere non pt vel inmodico: quin ad profundum inferni descen dat. Et hoc patet q; est ponderosior anima: pro pter peccatum omni re ponderosa. Naz si massa plumbea esset vbi est luna: cum caderet: eam ira retineret. Sed peccantem spiritum angelicuz nõ potuit retinere firmamentum: quod sic dicit pro pter suaz firmitatez. nec terra nec aliqua corpea

creatura uel nã retinere non potuit: quin caderet ad inferni nouissima. Unde Zacharias. v. Iniquitas dñi sedere super talentũ plumbi: ut edificet el domus in terra senar. i. inferni. Et Eccli. xxij. dñe super plumbum quid grauabitur. q. d. nihil. Et post: arenaz ⁊ salem ⁊ massam ferri facilius ẽ ferre: q̃ hominem imprudentem fatuum ⁊ impiuz. Cum hoc autem pondere non pót non solum per artam ⁊ altam viam currere uel ambulare: sz nec serpere uł erigere: nisi onere deposito. Et ideo hõtatur apls ad Hebre. xij. Deponentes omne pondus. s. iniquitatis ⁊ circunstãs peccatũ: curramus ad ꝓpositum nobis certamen.

Tertiuz nocumẽ. §. IIII.

tuz peccati ꝓpter quod timendum est ⁊ ab eo abstinendum: qz facit seruum vilissimum et despectum. Nil certe uilius peccato: qz nihil est. i. nõ est aliqua creatura: sed priuatio boni. Peccatũ autẽ facit perpetrantem ipsum: seruum peccati ⁊ cõsequẽter diaboli. Unde xps: Joh. viij. Qui facit peccatũ: seruus ẽ peccati. Et. i. pet. ij. A quo q̃s victꝰ est ei huus additus est. b. Aug. Bonus homo si fuit. s. alicui dño tẽporali: liber est. Malus autẽ si regnet: seruus est: non unius: hominis: sed quod peius est tot dñoz quot vitioz. Unde ⁊ bragmani scripserunt Alexandro magno: ut legitur in hi storia transmarina. Tu hostes exteriores expolias ut interiores nutrias. Tu hoies tue seruituti subijcis: ⁊ intus tuis interioribus seruis. Uos nullam partem vñi corporis potestati vre reliquistis q̃n ide tributarij sitis. Uos tot dos aut dños asseritis: quot membra habetis. Mineruã deam capitis dicitis per sapiam Junonem. qz iracũda deaz cordis. Martẽ qz bellicosus deũ pectoz. Mercurium: qz multiloquus deũ lingue: Herculẽ: quia magne fortitudis deũ brachiorũ. Bachum: quia ebriosus deũ gutturis. Lupidinem: qz fornicator deũ renũ. Et sic de alijs. Accidit deuicto a peccato uel diabolo: sicut de ceruo de quo dicunt nãles: q̃ ex quo semel vincitur ab alio ceruo: sẽp postea quasi dñm suum iudicãs et recognoscens: cũ ei occurrit caput inclinat ⁊ cornua dimittit: quasi insignum subiectõis et huitutis. In huiꝰ huitutis figurã ẽ: q̃ sedechias rex irlm captus ab exercitu Nabuchodonosoz in reblata excecatus ductus fuit captiuus et seruus in babylonẽ Hiere. Sic anima hois rex factus superne irlm per gratiã: si capitur ab exercitu vitiorũ qui est exercitus demonis: excecatur in rõe et seruus ducitur in babylonẽ infernalem. Facit igitur peccatum hoiem abiectissimum et vilissimum. Maxime enim vilitatis est ꝓditio seruilis: ⁊ tanto magis: quãto dignioris conditõis ẽ qui efficitur seruus: ⁊ vilioris q̃ efficit dñs. Seruitus eni hoiuz que etiã per peccatum inducta ẽ: nõ inducitur in totum hominez: quia solum in obsequijs exterioribus corporis. sed nõ i interioribus animi. Unde Sen. Errant qui estimant seruitutem in totũ hoiem descendere: pars melioz excepta est. Corpora dicimus obnoxia. Mens sui iuris est. Unde precipienti dño aliquid mali: nullo modo tenetur nec dz obedire: ut dicit Hiero. xi. q. iij. si dñs. Sic seruitus pcĩ deriuatur ad aiam ꝓncipr ⁊ capit eaz: cũ tñ aia sit de sui nã nobilissima: ⁊ peccatũ vt dictum ẽ quid vilissimũ Unde Sen. Si scirem deos ignoscituros ⁊ hoies ignoraturos: adhuc dedignarer peccare. Et q̃daz phs quĩ incitaretur ad peccandũ sibi ipsi rndit. Erubesce celum intrare in cenum. Est aia nia illa margarita taz preciosa: q̃ celestis negociatoz oia bona sua dedit vt cõparet eam: sm euangelicam parabolam: Math. xiij. Sed peccatũ nimis vilificat eam: adeo q̃ nõ capiat locum nisi immũdissimum. s. sentinam mundi. i. infernũ. Et ideo dñs vt se peccatoz cõsiderat ⁊ vilitatem deponat pcĩ: exhortans: ait. Quãuis facta est nimis iterãs vias tuas: Hiere. ij. i. peccata sequens. b. Aug. quid times o homo: hoiem in sinu suo positũ abijcit deus a suo ⁊ suorũ cõsortio. Abijcit a mundo et pijcit in sentinam inferni cũ diabolo: ꝓpter hoc. s. peccatũ lucifer vilis ⁊ abiectus abijcitur de cõsortio ãgelorum sicut lepr̃osus. Adã ejcitur de paradiso. Saul a regno. i. regũ. xv. Nabuchodonosoz ab humano cõsortio: Dañ. iiij. Et ideo dñs in ps. xlix. Homo cum in honore esset nõ intellexit: cõparatus ẽ iumentis insipiẽtib'. Nec solum similis illis: sed vilioz et abiectior eis Bern. O q̃ misera cõditio peccatorũ: que ỗ filio facẽ seruũ porcorũ: ut ꝓdigus ostendit. Ecce quomodo de rege facta tã egregia creatura. Puto dicerent iumenta si loq̃ possent. Ecce adam quasi vnus ex nobis factꝰ ẽ.

Quartum nocumẽ. §. V.

tum peccati ẽ: qz reddit imũdum ⁊ maculosum. Dicit apostolus q̃ xps eligit sibi ecclesiã ut sponsã nõ habentẽ maculam. s. peccati neq; rugam erroris. Et ỗ triũphanti dñ Apoc. xiij. Sine macula sunt ante tronũ dei. De militanti in ps. centesimo. Ambulãs in uia ũmaculata hic mihi ministrabat. Qui ergo habet maculã pcĩ: neq; in militanti ecclesia est ꝓ meritũ: neq; in triũphanti erit ꝓ ꝓmiũ Quanuis aũt pcĩm veniale obscuret aliquãtuluz aiam: ꝓpterquod. b. Aug. dicit: q̃ cauẽda sunt et timenda: ne multiplicata faciant nauiz mẽtis submergi: sicut gutte aque intrãtes i sentinaz nisi euacuetur: nõ tñ generat maculam sicut mortale qõ cũq; sm tho. in. iij. Que macula nõ est materialis: sed spũalis. s. q̃dam dissimilitudo diuine bonitatis. Est enim deꝰ sũma bonitas sine aliquo defectu. Unde Sap. vij. de eius sapia dicitur. Speculum sine macula ⁊ imago bonitat Anima igit cum habet aliq̃ mortale: dicit maculata propter

talem dissimilitudinem ab eo ⁊ contrarietatem malitie: ⁊ quanto plura et grauiora peccata hz: tanto dr magis maculata ⁊ longior a deo ⁊ dissi milior. Ex quo ēt dr aia fetida ⁊ immunda ⁊ cor rupta. ps. Corrupti sunt ⁊ abhominabiles facti sunt in studijs suis. i. operibus in quibus multum extendūt ⁊ laborant. Et modicum fermentū: ait apls. j. Corin. v. totam massā corrumpit. s. ꝓgerie bonorum opez. Hoc peccatū est lepra immūditie: cui non licet adherei: ne alia immunda faciat siue sit lepra i capillis. i. cogitatōibus siue in cute exte rioris opationis. Siue in veste manifeste prauita tis. Siue sit in domo que frequētat. s. male ꝓsue tudinis. Omnia ista immūdā reddūt aiam ⁊ abho minabilem. Figuraz huius hēs leuit. xiij. ⁊. xiij. Tanta est hec immunditia: vt ad eius cōpationem oēm immunditiam corporalem: quantūcūqz lepre plagarū ⁊ vlcerum: deus ⁊ sancti qui rectū iudici um hñt: nullam extimant. Ex corde exeūt cogita tiones male: furta: blasphemie: adulteria: ⁊ hui⁹. Et hec sunt que coinquinant hoiem: ait magister veritatis xps: Math. xv. Non lotis manibus mā ducare vel ēt lutulentis: non coinquinant hoiez. Tanta ē h⁹ immunditia: vt nulla ablutio terrena hanc immunditiā tollere possit ⁊ maculas nisi de us aqua sue celestis gie: figurata aqua iordanis in qua Naamā syrus totus immundus lepra lotus: mundatus ē ad plenum: ⁊ restituta est caro eius: sicut caro pueri paruuli. iij. regum. v. b. August. Nemo tollit peccata nisi xps: qui est agnus dī tol lens peccata mundi: remittēdo que facta sunt: ad iuuando ne fiant: ⁊ ad vitam perducendo vbi fie non pñt: de conse. di. iij. Et ad hoc virtute sue di uinitatis. Tanta est huius immunditia: vt ad h⁹ ablutionem faciendam: necessariū fuerit dei fi lium de celo descendere: carnē assumere: crucem subire: vt in sanguine suo auferretur ista macula immunditie: Apoc. i. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ad hanc remouendam tot laua cra statuit: aquas diluuij: ignem iudicij ⁊ purga torij: tribulationum ⁊ martyrioz lachrymaz: sacramentorū: verborum suorum. Abijcite ergo: ait Jac. apls in canonica sua: oēm immunditiam ⁊ abundantiam malitie mmunditiam terre. i. aia lium terrestrium immundorum: quales sunt qui ꝓpter amorem terrenoz postponūt celestia. Im munditiam aque que est piscium imundorū: duz facit hoies fluere per immundas cogitationes: cu riose discurrere in scientijs. ⁊ voluptari in carnali bus. Immunditiam aeris. i. volatilium immūdo rum eorum qui volant ⁊ querunt alta dignitatū Immunditiam ignis alieni: inuidie et presūptio nis: quo cōbusti sunt nadab ⁊ abiu filij aaron: q̄ presūpserunt cum igne alieno dño offerre: q. b. imma. in via.

Quintum nocum̄. §. VI.

tum peccati ē: qz ostēdit hoiez fatuū. vñ ⁊ deridē dum. Cōiter in libris sapientialibus pcōres stulti dicuntur. Unde qz pcōres semper in mūdo abū dant. Dī Eccē: i. Stultoz infinitus est numerus Sultitia est ꝑria sapientie. Sicut ḡ sapiens pma xime dr: qui bene iudicat de vltimo fine hois: ita ⁊ stultus qui male iudicat ⁊ falsē de ipso vltimo fine. s. deo preponendo creaturam creatori: ⁊ bo num tēporale eterno. Et septē ostenditur pec catoz fatuus. Ex via: ex cura: ex mensa: ex domo sua: ex pugna: ex gloria: ex ope. Et primo ex via. Posui vos vt eatis: ait xps. Et cū oporteat nos ambulare: vel versus hirlm supernaz: vel versus babilonem infernalem: ⁊ veritas que mentiri nō pōt docuerit: que sit via ducens ad vtranqz ciui tatem hirlm plenam omnibus bōis: ⁊ babilonez plenam oībus miserijs: dicens. Arta est uia q̄ duc ad vitam. s. via virtutū: ⁊ pñe: ⁊ pauci vadunt p eam. Et lata ⁊ spaciosa via que ducit ad mortez: ⁊ multi incedunt per eam. s. via vitioz ⁊ volupta tum. Peccatoz est ita stultus: q̄ cum habeat esse certus de sñia ista: eligit potius incedere per viam peccatorū per quā vt bos ad victimā ducitur: vi dens multos talem viam amplecti: q̄ cum modi co laboze in virtutibus se exercere. Unde bene dr puer. i. Sapientiā ⁊ doctrinā. i. sapie doctrinam xpi stulti despiciunt. Sed in inferno positi dicūt. Nos insensati vitam illorum. s. iustorū asperam extimabamus insaniam: ⁊ finē coz sine honore. Ecce qūo computati sunt inter filios dei. Sap̄. ⁊ nos ut fatui iter filios diaboli. Ex cura ondit fatuitas peccatorum. Fatuus enī reputatur q̄ nul lam curam sui vel suorum hz. Nec infirmitatib⁹ suis ⁊ suorū aliquā curā per se vel alios ad sanan dum adhibet: q̄nimo freneticus extra se moleste recipit curam hñtes sui ne pereat. Et vt dicit Jsa ias. xxxij. Fatuus fatua loquitur: contumelias in ferens eis qui reprehendunt vitam suam. Etsi cu ram sui vel familie ⁊ suorum alicui cōmittit fa tuo: qui nec curare nouit alios nec se ipsuz. Fami liam filios cōmittit eruditendos lasciuijs. Alexan der magn⁹ in puericia sub pedagogo leonide ma lis moribus ibutus: in adolescentia ⁊ iuuentute il los dediscere nequiuit. O quanta stultitia in pla tis: qui cōmittunt curam aiaz personis quib⁹ nō cōmitterent pecuniam nec forte pomoz sportam b. Bern̄. Sic stulti extimationem de maximis mi nimā: ⁊ de minimis maximā curam gerunt. Dis siles cuidam fatuo episcopo: q̄ solicitudinem ma iorē ondit de custodia calati piroz pleni: q̄ ō mt titudine aiaz sui epi. Cum enī ꝓtulisset cuidam suo nepotulo archidiaconatum: ⁊ pñtatū sibi fu isset cāistrū suauiū piroz: querebat cogitans cui cōmēdaret vt salua fierent: dixit dictus nepotul⁹

archidiaconus. Dñe mi cõmenda mihi. Cui ep̃s. Non confido de te male mihi custodires. Quidã autem magister ibi existens ꝛ familiaris: ait. O miser que fatuitas ista. Commisisti infinitum numerum aiarum: cui non audes cõmittere calatũ pirorum. Tertio ex mẽsa apparet stultitia ubi sunt diuersi cibi ꝛ potus toxicati: sed melle ul' zucharo ab extra liniti: ꝛ in uasis aureis propinati. Certe oino fatuus esset qui tales cibos ꝛ potus sibi paratos: ꝛ tales declaratos esse a fide dignis ꝓpter pulchritudinem uasoꝝ ꝛ dulcedinẽ ciborũ aliquem illorum cõmederet: cum mors pessima inde ꝓculdubio sit secutura: puer. i. Usqueq̃ paruuli diligitis infantiam: stulti ea que sunt sibi noxia concupiscunt. b. Grego. Quid insanius q̃ ꝓ modica delectatiõe carnis: eternis se obligare supplicijs. In huius figurã: hĩ Exo. q̃ quidã de populo isrl' cum essent in deserto: pasci manna suaui celesti: appetentes delectationes ciboꝝ carniũ: ignis cõsũpsit eos dũ illos comediss̃et. p̃s. Adhuc esce eorum erant in oꝛe ipsorum: ꝛ ira dei ascẽdit super eos ꝛc̃. Quarto ꝑ fatuitas peccatoris ꝛ ostenditur ex domo sua. s. mentis: qm̃. s. ignem ponit in ea. unde se ꝛ omnia bona sua consumat ignem. s. carnalis delectationis ire uel inuidie uel alterius peccati: qui consumit in eo uitam gratie ꝛ omnia bona uirtutum: Jo. xxxi. Ignis est usq; ad consumationem deuorans ꝛ omnia germina eradicans. s. bonorum operum. Sic sardanapalus rex assyriorum totus effemiat' ꝛ lasciuũs ὀdi tus: cum uidit ciuitatem suam obsessam ab exercitu ꝛ non posset resistere: se ipsum in domõ cõbussit cum omnibus suis rebus pꝛecioſis. Sic̃ ẽ huius aui phenicis: que antiquata multas radices aromaticas in nido colligit ꝛ se ipsam comburit.

Quinto qꝛ cum sit positus in pugna ꝓtinua: qñ ut dic̃ Job. vij. Militia est uita hois super terraꝫ ꝓpt̃ qõ oportet arma hꝫe: ꝛm illud apli ad ephe. vi. ca. Sumite armaturam dei vt possitis resistere aduersus insidias diaboli. Ita fatuus est q̃ ꝓ hibetio. Talia tibi arma contuleramus: que nisi ꝓ us abiecisses nũq̃ victus fuisses. Uel est negligẽs: qꝛ permittit latrones sibi arma aufrrre. ũde possit vulnerari. Superbia furatur ei calcaria timoris mortis tẽporalis ꝛ eterne: ꝛ ensem timoris diuine iustitie: ꝛ vulnerat in oculis. Inuidia vulnerat in naribus: ne odorem ꝓximi bonorum sustineat: ꝛ aufert ei loricam iustitie: que connectit sil' multos anulos. s. virtutes: Ira aufert scutũ pacic̃tie ꝛ vulnerat in auribus. Pigritia aufert equum corporis: ne eo vtatur ad laborem et vulnerat in pedibus. Auaritia furatur lanceam misericordie ꝛ pietatis ela'ꝫ: ꝛ vulnerat in manibus. Luxuria aufert ꝛ cingulum ꝛ brachas continentie: et vulnerat in lumbis. Gula aufert galeam spei salutis per quam custodiat caput rõnis. Sexto fatuitatẽ peccatoꝝ ostẽdit in gloria: ꝓ momentanea laude ꝛ gloriam eternam postponens. Unde in numero est quinq; fatuarũ virginũ: que accipientes lampades suas: non sumpserunt oleum in uasis suis. que ideo excluse sunt a gloria nuptiarũ sponsi: ut habetur pabolice: Mathe. xxv. et exponit. b. Augu. signare eos ꝛ eas: que ꝛli habeant in se integritatem quinq; sensuũ cõseruando: quasi virgines ex hoc lucentes ut lampades: per exempla opeꝝ exterioꝝ: tñ qꝛ non hñt oleum in uasis. i. leticiam ſpũalem: que exurgit in cordibus ex pura intentione bonorum operum: vt. s. fiant ꝓpter deum: ꝓiuantur gloria eterna finaliter.

Septimo in opera sua peccatoꝝ ostendit fatuitatem: quia. s. cum habeat magnam sarcinaꝫ peccatoꝝ quã ferre non potest: adhuc addit alia que plus onerent: ꝛm illud Apoc. vltimo. Qui i sordibus est sordescat adhuc. Exemplum in vitis patrum. Ostendit angelus hoies laborantes triplici fatuitate sub his exẽplis. Ostendit enim quendã facientem sibi fasciculum de lignis: ꝛ cum ꝓ grauedine nõ posset illud ferre. adhuc alia ligna addebat. Scõm: qui cum aquam de puteo cuꝫ labore hauriebat multo: haustam fundebat super terram que absorbebatur ab ea. Tertium portantẽ trabem ꝛ cum vellet cum ea intrare domum tenebat: eam ex transuerso sibi ipsi ponens obiceꝫ ad non valendum intrare. Sic peccatoꝝ fatuus est: qꝛ dum ꝫ multa grauia peccata eum onerantes: nõ minuit ea: sed auget addendo alia. Secũdus ẽ qui laborat satis ꝓ gratia aque acq̃renda ꝛ per incuriã eam amittit. Tertius ẽ q̃ ꝑ rigorẽ iobedic̃tie ꝛ superbie vult intrare in domuꝫ dei.

Sexto peccatũ est §. VII

timendum ꝛ fugiendum: qꝛ spoliat hoiem cũctis bonis spũalibus: ꝛ amaritudinem inducit: ꝛ ãgustiosum facit. Qꝛ spoliatum ꝛ nudũ virtutibus faciat. ostenditur: Luc. i. duꝫ dixit. b. maria. diuites scilicet peccatis dimisit inanes. vacuos scilꝫ bonis Treñ. i. Manum suam. s. hostis diabolus vl' peccatũ ad oia desiderabilia eius. i. ꝓciosa auferẽda. In huius figuraꝫ Judicũ. vj. habet q̃ per. vij. annos veniebãt madianite in terra isrl' ꝑ q̃ malum fecerãt i ꝓspectu domini filij isrl'. ꝛ cũcta uastabãt ꝛ nihil oino relinquebant ad vitam pertinens. Sic demones peccatoribus: malũ faciẽtib' ꝛ sibi fuientibus in. vij. peccatis mortalib' faciũt: quia spoliant aiam virtutibus: nec reliquũt in ea aliq̃d ꝓtinẽs ad vitam gr̃e l' glorie. Et q̃ bona auferat diabolus: magis particulariter ondit̃ur ꝑ figurã in li. macha. quando scꝫ anthiochus pessimus tyrannus ascendit hirl'm: ꝛ intrans ĩ tẽplũ abstulit omnia ꝓciosa eius. Inde Anthiochus interꝓtat silentium paupertatis: ꝛ significat diabolum seu

peccatum: qui sillet paupertatez bonorū spūaliū: ad quaz aiam inducit. Intrat enīz tēplū dei. s. coz cum superbia ꝓtentus dei. Et aufert. vij. genera bonoꝝ spūalium ibi figurata. Primo quidem altare aureum: qđ significat xp̄m dei sapiam: cuius gustum peccatoz pdit. Scđo aufert candelabruz cum .vij. lucernis. i. grām spūs sācti: cū. vij. donis eius vel beatitudinibus. Tertio furatur mensam ꝓpositionis in qua cōtinue manebant. xij. panes ꝓpositōis. Et hec ē fides formata cuz. xij. articul'. Quarto aufert de templo aīe cortinas seu vela ō quattuoz coloribus: que significāt q̄ttuoz ⁊tutes cardinales: prudentiā: iusticiā: fortitudinem: ⁊ tēperantiā: imo vasa templi ⁊ libatoria. i. in q̄bus solida ponebant: vt farina vl' panis ⁊ h'. Et significat ptinentia ad spem: que futurā beatitudinez facit prelibare. Phialas q̄z in quibus cōtinebant liquida vt vinum: oleum: ⁊ h'. ⁊ significat viscera pietatis ut liquescat lachrymis ꝓpūctionis: deuotionis: ⁊ cōpassionis. Mortariola ēt in quibus aromata vt thus ⁊ thimiama redigebantur i pulueres: que sunt meditationes ⁊ affectiones hūilitatis: que ceteras virtutes humiliāt ⁊ quasi i pulueres redigunt odorifez: dū hūilia de se sētit vtuosus. Quinto vela seu cortinas de sagis cilicinis. i. fructum seu opus pñie ⁊ austeritatis. Sexto ornamentum aureū. s. charitatis ⁊ corone p̄mia. Septimo aufert vasa ꝓcupiscibilia. i. opera facta in gratia q̄ ad meritum dū morat in peccato. Dis bonis erat spoliatus ille pauper: de quo dī Apo. iij. Dicis q̄a diues sum locupletatus ⁊ nullius egeo: ⁊ nescis q̄ miser es: pauper: cecus: ⁊ nudus. Q̄ amaritudinē inducat peccatū. hēs hiere. ij. vbi dñs dicit aie peccatrici. Scito ⁊ vide q̄ malum ⁊ amarum est tibi dereliquisse te deum tuū. s. per peccatū: ⁊ timorem eius non esse apud te. Malū quidē est qđ est priuatio boni. s. virtutū: vt dictuz est. Amarū q̄ inquietudinē ⁊ punctionem inducit. Unde phs: dicit q̄ ois malus impletur penitudine ꝓpter remorsū. s. cōscie: Isa. lvij. Cor impij q̄si mare qđ quiescere nō potest ⁊. b: Aug. in li. confess. Justisti dñe ⁊ sic: vt omnis inordinatus aim' ipse sibi pena sit. i. spargit deus amaritudines super illicitas cupiditates. b. Ambr. O q̄ magna ē amaritudo pcoꝝ meoꝝ: pro qua tollenda tanta fuit necia amaritudo. s. passionis ⁊ mortis xp̄i. Uerūtñ nutriti i peccatis non sentiūt istam amaritudinē: q̄ sicut facti sūt piscibus maris: qui propter assuetudinem nutrimenti ex aqua maris amara: seu salsa estimant aquam illam dulcem. Sicut ēt sunt mulieri prēgnanti: cui amara sapiunt ⁊ sua uia fastidiunt. Si qui conceperūt dolorem ⁊ pepererunt iniquitatē: ponūt dulce in amarum. amaz in dulce: ut dī Isa. v: Et hoc ꝓpter palatū infectū febre pcī. Legit q̄ cuz quidā fatuus audiret multum cōmendare falconem dñi sui de bonitate: occidit eum ⁊ comedit. Et cū plāgeretur ab amicis dñi ⁊ cōmēdaretur ab eis de bonitate: nescientes quid actum esset de eo: dixit fatuus. Falsum ē: q̄ ego comedi eum cum audirez tm̄ cōmendare: putans esse suauissimum cibum: sed nunq̄ comedi amariores carnes. Sic hoies fatui credētes inuenire multam dulcedinē in peccato in fine inuenient multam amaritudinem. Unde legitur ō quadam virgine que diu caste vixerat: ⁊ cum instigaretur a diabolo de luxuria ad experiendam delectationem eius maximam: ⁊ quidam ēt viuens honeste nimis familiariter cum ea conuersaretur ēt virgo: tentatus ⁊ ipse ad experiendum h' delectationem. Demuz victi a diabolo ꝓmixti sūt simul. Qua delectatione expta: ad tantā amaritudinez deuenit: q̄ virginitatem amisisset: ꝓpter tā uilem ⁊ turpem ⁊ momentaneam delectationem: q̄ pre amaritudine mortua est.

Septimo et ultio §. VIII

peccatū facit hoiem monstruosū ⁊ varium seu instabilē Treñ. i. Peccatū peccauit hierl'm ꝓpterea instabilis facta est. Unde ⁊ Cai post peccatum ait dño Ecce ejcis me hodie a facie tua: vagus ⁊ profugus ero super terram. Et postea dī q̄ posuit dominus signuz in caim. Et hoc fuisse dī q̄ erat tremulentus seu paraliticus: quod est quid monstruosum. Unde ⁊. b. Aug. in vl. li. de ciui. dei: narrat de quadam matrona vidua: que cum a filijs suis quos ōcē habebat fuisset offesa: ꝓpē qđ eos male dixit: subito oēs talis infirmitas apprehendit: vt oia eorum membra tremore quaterentur qđ ēt ita monstruosum ut oium aspectus ad se conuerterent. Nonne ualde monstruosum esset si unus homo esset qui haberet in se de natura ⁊ ꝓprietate diuersorum aialium: ut. s. caput hēt hois: sed membrum aliquod leonis: aliud pozci: aliud canis: aliud ursi: ⁊ h'. Sic euenit ait phia boetio in li. de phica consol'. vt quē probitate deserta diuersis vitijs transformatum videas: cum in diuinam conditionem transire nō possit: vertatur in beluaz ⁊ leo quidem efficitur per superbiam: porcus per luxuriam: vrsus per gulam: ⁊ vulpis per dolositatem: ⁊ sic de alijs. Et permaxime monstruosuz animal est prelatus: ⁊ quicūq̄ rector male vite ⁊ exempli. Unde. b. Ber. Monstruosa res est: gradus primus ⁊ animus imus. Sedes prima: uita infinita. Lingua magniloqua: manus otiosa. Uultus grauis: actus leuis ⁊c. Et Isa. xxxiij. dī ō peccatoribus. Obrientur in domibus eoꝝ. i. cōscietijs spine ⁊ vrtice: ⁊ paliurus in munitionibus eo'. Et erit cubile leonū ⁊ pascua struthionum: ⁊ occurrēt demonia onocentaurus ⁊ pilosus et clamabit alter ad alterū. Ibi cubabit lamia et inuenit sibi requiem. Ibi habuit foueam eritius ⁊ enutriuit catulos suos. Ibi congregati sunt milui alter ad

alterum. Et paulo superius dicit. Et ibix & corui habitabunt in ea: Hec aialia significāt diuersa vitia pcōrum: per que illis assimilantur. Silis est peccatori mōstruoso euāgelico: qui simul erat demoniacus cecus: surdus: & mutus: quem dñs iesus sanauit. Luc. xi. Nam peccator cecus est: quia nō uidet finem suum & periculum: uel monoculus sic i quibusdā partibus dicuntur homines monstruosi: quia non hñt nisi vnum oculum. s. ad terrena. Surdus est: qui non audit diuina precepta. Mutus est: q̄ non fatetur pcā sua: nec deum laudat in operibus suis. Demoniacus furijs ab eo agitatus ad oia mala. Et breuiter pcēm facit hoiez nō solum demoniacum: cecū: surdū: & mutū: sed omni miseria miserū puer. xiij. Miseros facit pplos pcēm. b. Aug. Quid miserio miserius: nō miserentē se ipso. Et ideo dī. Miserere aie tue fili placens deo. s. amouendo a te miseriā pcī.

Timēdū est in pñti ꝓpter .vij. pricula. La. vij.

Ecūdo timendū est in pñti ꝓpter periculorū multiplicitatē. Sed timore initiali: vt meritū quis ꝓsequat: et ꝑmum: ꝓpter qđ dī prouer. xxviij. Bēs vir qui semp est pauidus. Qui vō mētis est dure corruet in malum. Ez. b. Hiero. Ego omnia tuta timeo. Utiq3 timēdū est nobis: quia hoc mare magnū & spaciosum manibus. i. demonibus: ait ps. est hoc seculū in quo vsamur. Sz ut dī Ecci. xliij. Qui nauigant mare enarrant pericula eius: que utiq3 tāta nō sunt in māli mari q̄nta i mūdi inhitatōe: & hoc ex septē.

Ex eoꝝ imanitate. Ex ꝓditōis fragilitate.
Ex hoīum fatuitate. Ex tp̄is qualitate.
Ex malorꝝ societate Ex submersiois ꝑpetuitate
Ex paucorꝝ euasibilitate.

Est p̄mo periculum .§. I. in mari propter ventorꝝ vehementiam & ꝓcellarū Dañ. vij. & vidit quattuor ventos pugnātes i mari. s. vanus timor: vana spes: vanus dolor: & vanū gaudiū. Secūdo periculosū ē propter monstrorꝝ diuersitatē q̄ monstra designantur: Dañ. iiij. per quattuor bestias q̄ surgebant de mari. Prīa silis leoni significat superbiā. Scōa silis vrso: significat carnalem voluptatem ꝓcupie. Tertia silis pardo auaritiā. Quarta dentes hñs ferreos: crudelitatē & malitiā: vel significāt quattuor genera persecutionum in mundo. s. tyrannorꝝ per cruciatus: hereticorum per doctrinaz: hypocritaꝝ per victam vitam: & antichristi. Sunt et in hoc mari alia monstra. s. syrene cātantes suauiter .i. pisces i mari. De hñt voces suauiꝭ cantant: vt faciunt hoies nauigantes obdormire: & inde nauē pire. Dos q̄ sunt adultores ōdemus: ut ait. b. Hiero. surda aure transire: ad modū vlixis sapientis: qui dī aures obturasse: ne audiret voces earum. Adulatores enim hūi & blandi malorū suasores: ad quoꝝ cantus. i. suasiones homines se proīciunt in pricula mundi: ne audiantur obturāde sunt aures mētis ꝓsideratiōe deformitatis peccati tanquā pice. Et de hoc mari alia bestia monstruosa exurgens malitie & inobedientie: de qua dī Apoc. xiij. Uidi bestiam de mari ascendentē que hēbat septē capita & decē cornua. Capita. vij. sunt. vij. vitia capitalia Decē cornua sunt transgressiōes decē preceptorū legis: per que pugnat diabolus ꝓ nauigantes hoc mare: vt faciat perire. Tertio sunt in mari pericula ꝓpter peccatorꝝ ponderositatem: cum quib' sunt & natant seu nauigant per mare. Qñ enim nauis est nimis onerata: & precipue exurgēte tempestate: nisi alleuiaretur: submergeretur. Onerat nauim alicuius cōgregationis pcēm: graue aliq̄d sicut nauis in qua nauigabat iudas cū aplis i mari galilee piclitabat. b. Amb. Laueamus ꝑditorē iudā: ne per vnū mlti fluctuem'. xxij. q. i. nō ībat.

Quarto est magnū periculū ꝓpter valis debilitatem. Est enī corpus humanū & sensualitas: fragilior oi vitreo. Sed et nauis ista est pforata: ita q̄ intrant paulatim aque tēptationum & malarū delectationum vsq3 ad aiam per foramina q̄que sensuum. Et sicut paulatim & quasi gutati aque i trant in nauim per rimas: & nisi euacuētur ita augerentur q̄ nauim submergerent: ita etiā minima peccata nisi expellantur de mente per cōtritionez & alios pios modos: ita aggrauant mentem: q̄ de facili posset quis submergi in infernū per mortale. Unde. b. Aug. Qđ facit fluctus irruens: hoc sētina neglecta: Quinto ostenditur piculuz ꝓpter defectum necessariorū ad viuendū & nauigādum. Carent enim virtutibus per quas vt p istrumenta hñt duci. Carent etiam vento grate aure spūs sancti: sine quo nō pōt nauis ꝓcedere in bonum. Carent nutrimento spūalium consolatōnū.

Sexto ostendit periculū ꝓpter eoꝝ varietatē Numerat enim apostolus varia pericula in que incurrit quibus spūaliter plenus est mundus. i. corin. xj. Periculis fluminum: carnaliū motuū ad uoluptates: periculis latronum: demonū vel superbie & inanisglie: q̄ furantur thesauros spūalium bonorum. Pericul' ex genere. i. cōsanguineorum ꝓpter nimiam ad eos affectionē. Periclis ex gētibus: in ifidelibus verbis vel factis instigātib' ad errores. Pericul' i ciuitate: ex diuersis officijs i iudicando & non recte & ciuiliter ꝓuersando. Pericul' in solitudine. per accidiam & prelūptionē sui ipsius: & ꝓpriaz voluntatē sequendo: Periculis i mari in studio sacre scripture que mare dī: nō sane intelligēdo: sz falso vt hēretici. Uel i mari tribulationū

ne deficiat. Uel pñie ne recte agat. Periculi falsis fibus. i. hypocritis ⁊ dolosis simulantib⁹ se aicos ad decipiendū ⁊ nocendū. Septimo oñditur periculum ꝓpter pplexitatem ⁊ implicationem maloꝝ ad inuicē. Aliqñ. n. ꝙs est ita iplicatus in aliquo negocio vt nō videat modū euitandi quin alterū malorum incurrat. Et dū vnuz vitiū vult euadere: in aliud inuoluitur: sicut volendo vitare vanā leticiā: incurrit accidiā et eꝯ. vñ legitur in uitis patrū: q. b. Anto. vidit munduz totum plenū laqueis se inuicem ꝓnectentibus. Et cū clamasset Antonius. O quis istos euadet. Uox de celo ad eum facta est: sola humilitas.

Scoz unde ostēdi §. II.

tur magnitudo periculi h⁹ mūdi: ꝓpter qō semp in timore manendū est. Juxta illud. Nisi tenueris te instanter in tmore oñi: cito subuertetur domus tua. s. ꝓscie. Est fatuitas hoium nō videntiū vel curantium de periculis ꝓpter qō sequitur in eis qō dr in Ecci. iij. Qui amat periculū incidet i illud. Et hec fatuitas oñditur ex. vij. Primo qz non vitāt nec formidant hōines ipa picula: nō attēdētes illud poete. Felix quē faciūt aliena picula cautū. Sicut balaā ariolus assuetus mōstris: mōstra visa nec stupebat nec formidabat: ita isti piclitāti uz visa picula nō vitāt. Similes sūt latronib⁹: ꝙ cū vidēt aliquē de latronib⁹ socijs suspēdi: nō ꝓpt hoc dimittūt furta: extimātes illō sibi ñ eē vētuꝝ

Secūdo appz fatuitas hoiuz: qz ñ solū timēt sz nec sentiūt picula in quib⁹ sūt: ad modū ebrioruz ⁊ dormiētiuz. Di sūt siles ione ꝓpter cᵒ peccatū nauis piclitabat. Alij omnes clamabāt ⁊ timebāt attēdētes piculū submersionis nauis. Ipe solus in ea tēpestate ⁊ piculo dormiebat Jone. ij. ⁊ iō alijs inocētib⁹ euadētib⁹: ipe solus ẽmāsit in piculo absorbitus a cete. Et ꝓuer. xxiij. Eris ꝙsi dormiēs in mari: ⁊ ꝙsi gubernator amisso clauo.

Tertio apparz ex hoc: qz ñ soluz ñ sentiūt piculū ūmo etiā ipm diligūt: adeo ꝙ se iciēt i illud ipingūt ⁊ imergūt: currētes ad loca ꝙ sciūt sibi piculosa: ad loca vbi sūt occasiones peccatoꝝ: ⁊ i spectacul⁹ mulieꝝ et h⁹. ꝓuer. vij. De fenestra dom⁹ mee ꝓspexi: ⁊ ecce video vecordē et mulier occurrit ei i hitu meretricio ad capiēdas aias. Et paulopost. Et sequitur eū ꝙsi bos ductus ad victimā ⁊ agn⁹ lasciuiēs: ⁊ velud si auis festinet ad laqū: ⁊ nescit ꝙ de periculo aie agit. Quarto qz ñ solū picla amāt: sed periclitātib⁹ se illaqueāt: vt ab eis auelli neqāt: ad modū eoꝝ ꝙ cū sit i picło submersiōis: aliq vt fatui volētes eos liberare mittūt se i aqs illos apprehēdēdo: ⁊ cū illis se stringēdo. Sz talit a stringūt ꝙ peūtes nūq eos dimittūt: ūmo ⁊ cū eis pereūt: sicut accidit cuiq in vitijs patrū legitur: ꝙ cū scłz deseruisset ⁊ i hermo deo seruiret: apparuit ei diabolus in forma viatoris cū mltis lijs: dicēs se missū a suis cōsanguineis: eo ꝙ mortui essēt sui ⁊ dimisissēt ei magna hereditatē paupib⁹ dispēsā dā: nisi ipse illuc iret: multa scādala orirēt de substātia illa. Qō ille incaut⁹ pgēs ad ciuitatē: ꝓ hᵒre sedāda ⁊ substātia erogāda: iuenit oēs incolumes ꝙ tñ rogat⁹ ab eis ut cū ipsis remaneret: acqescēs seculo se totū ōdit. Quito qz cū ōberēt se exonerare ⁊ explicare ab ipedimētis in piculo siti: ad motum aquaruz tumentiū: ut nudi ⁊ expediti liberius possint natare et euadere: ipsi eōrio magis se onerant ⁊ iplicant rebus tēporalibus ⁊ nociuis i. thimo. vi. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationes ⁊ laqueum magnum diaboli ⁊ desideria multa inutilia: que ducunt hominē ad interitum. Sexto qz cū sint in periculo: deum nō excitant nec adiutoria aliorū vocant: sine ꝙbus euadere nequeunt. Sed potius volentes eos a piculo liberare cōtemnunt: ⁊ ēt eos quos vident sibi nō acquiescere et pericula fugere eorum monita irridēt. Similes sūt isti duobus generibus loth: ꝙs cum admonuisset vt discederent de ciuitate pessima: ne inuoluerentur in periculo in ꝓditione illorum de sogdomis: non acquieuerunt: sed visus ē eis per risum loqui: et iō inciderunt cum illis in ꝓditionē. Septimū nō solum diuinum adiutorium uel sanctorum non aduocant: sed eos ad uacundiā contumelijs prouocāt: ⁊ vt maris delphines in tempestate saltant: ⁊ vt frenetici in suis piculis exultant: et eos quos non vident inuolui periculis: insensatos et insanos reputant: Sap. v. Nos insensati vitam illoꝝ extimabimus insaniaz.

Tertio ostēditur §. III.

ꝙ homo sit in magno periculo ꝓpter conditionis fragilitatem: Job xiij. Homo natus ō muliere breui viuens tēpore: repletur multis miserijs: ꝙ quasi flos egreditur et conteritur ⁊ fugit velut vmbra et nunquam in eodem statu permanet. Idē Job ꝙrto. ca. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles: et in angelis suis inuenit prauitatem scilicet qui ceciderunt: ⁊ quanto magis qui habitant domos luteas: ⁊ terrenum habent fundamentum: domus lutea ẽ corꝑ i ꝙ sī ꝙttuor pugiles ꝓtiue pugnātes adiuicē quattuor scilicet humores: caliduz: frigidum: humidum: ⁊ siccum: ⁊si unus contra aliuz vicerit excessiue superabundans: infirmatur corpus: ⁊ demum domus lutea corruit: et si male vixit: ad suspendium eternum trahitur. Uñ dicitur in li. de. vij. donis: ꝙ quidam rex quesiuit a quodam philosopho de quinqz questionibus que faciunt ad ꝓpositum: ad ostendendum fragilitatē conditionis humane et exinde magnum periculū ad quarum singulas respondit. Et prima fuit. Quid est homo. Et respondit philosophus. Mancipium dr mortis hospes loci: viator trāsiēs Mancipium dr: qz manum mortis euadē nequit

Et quia mors omnes dies eius ⁊ labores rapit. Hospes dr̃ loci: quia cito obliuioni traditur: licet cum gaudio recipiatur. Ac etiam quia pascens ⁊ potans nihil immane de hospitio vel rebus hospitij portare permittitur: ⁊ qr in itinere in hospitium multa ei prõmittuntur suauia: que non soluuntur seu exhibentur. Dicitur ẽz viator transiẽs qr siue dormiendo siue vigilando siue comedẽdo: vel loquendo: nec per momentum quiescit quin currat ad mortem. Secunda questio fuit. Cui similis est homo. Et phs. Similis ẽ aceruo niuis: rose matutine: pomo nouo. Aceruo niuis: qa vt aceruus niuis modico calore cito in aquam de q̃ fuerat: resoluitur: sic homo genitus de putredine modica infirmitate in eum reuertitur. Rose matutine: qr in iuuentute habens colorem viuiduz: i vespere senectutis habet marciduz. Pomo nouo qr dum in arbore pendens ad crementum debitũ peruenire creditur: verme interius exorto corroditur: ⁊ subito corruẽs inutile efficitur: ⁊ sic freq̃nter homo in pueritia sua subita infirmitate ⁊ mõte punctus inutilis suis inuẽitur. ps. cxliij. Homo vanitati similis factus est. Tertia questio est. Quomodo se hz homo. Rñdit phs. Ut lucerna ad ventuz que cito extinguitur: ⁊ vt scintilla i mari que cito ab vndis absorbetur: Sapi. v. Ut spuma gracilis que cito a procella dispgitur: vt lanugo que subito a vento rapitur. Quarta questio. Ubi est homo? Rñdit phs. In bello multiplici et diuerso: qr in se hz bellum intestinum remordẽtis conscientie: si est in pcco. In proprio corpore hz bellum ciuile ⁊ vicinum. quattuor elementorum pugnantium ad inuicem: per ꝓrias qualitates: vt supra dictum est. Qolibet quattuor elementoruz vult eum sibi vẽdicare ab alio: ⁊ per hoc pugnat cum alijs vt predominetur. Terra vt melancolic⁹ Aqua vt fiat fleumatic⁹. Aer vt fiat sanguineus. Ignis vt fiat colericus. Quodlibet horum i hoie ⁊ pro hoie pugnat ꝯ alium: ⁊ quodlibet horuz p viribus alteri repugnat. Tertium bellum est rez extra ꝓcupiscibilium que bellant allitiendo: vt p ea hoies se a deo auertant: ⁊ ad se per inordinatũ affectum conuertant. Quinta questio est. Cuz quibus socijs est homo? Rñdit phs: cum septez q̃ frequenter eũ molestant: ⁊ hi sunt fames: sitis: calor: frigus: lassitudo: infirmitas: ⁊ mors. Et vt istis satisfaciat homo: frequẽter deũ offendit.

Quarto apparet §. IIII.

periculum magnum. vnde ⁊ timendum ꝑpt malorum societatem: qr hõ nãliter est animal sociale ⁊ ciuile: ideo cõiter delectatur conuersari cum alijs. Sed qr pauci sunt electi: ⁊ multi sunt qui incedunt per viam latam vitiorum: que ducit ad pditionem. Ideo vitanda est societas hoium familiaris: nisi notum sit eos esse bonos. Nam vt dicit ps. Cum sancto sanctus eris: cũ peruerso peruerteris. xxviij. q. i. Sepe malorum ꝓsortia ad crimen inducunt innocentes. Unde Petrus aplus cum fuit inter bonos. s. socios suos aplos: confessus est christũ: dicens. Tu es christus filius dei viui. Sed cuz reperit se cum perfidis iudeis in domo Caiphe: christũ negauit ⁊ peierauit. Considerantes sancti viri pericula conuersationis humane: solitudinẽ querebat. Sic Joãnes baptista: ãtra deserti teneris sub annis: ciuium turmas fugiẽs petijt: ne leui saltem maculare vitam famine posset. Adam cuz esset solus non ast prevaricatus. Associatus autẽ ne ꝓtristaret sociaz Euam: ei acquieuit in trãsgressione precepti. Sen. Quotiens inter hoies fui: minus homo fui. Sic iudas machabeus cum fratribus magis elegit vitam ducere i deserto: feni cibo vescentes: ꝙ cuz hoibus in ciuitate declinantibus a lege dñi. Christus etiã resurgens a mortuis non legitur ꝓuersatum fuisse cum malis: sed tm̃ cũ bonis: vt discipulis quibus sepe apparuit. Sed et Apoc. xij. dr̃: q draco traxit tertiam partem stellaz de celo in terram cauda sua. Prima pars stellarũ idest angelorum est eorum: qui voluerunt deo cõtemplando assistere. Secũda pars est eorum qui parati fuerant ei ministrando obedire. Et hi non ceciderunt: sed in veritate steterunt. Tertia pars est eorum qui parati fuerunt diabolo consentire eum imitando in sua superbia: non recognoscentes seu expectantes suam gloriam a deo. Et sic cũ mala societate tracti sunt in profundũ laci: cum dracone lucifero: vnde traxerunt exemplũ imitationis male. Propterea deus ꝓhibuit pplum israhel ꝯhere matrimonia cum gentilibus: ne ex eoz societate addiscerent superstitiones eoz. Descẽdentes ex seth: filio tertio ade: qui dicuntur filij dei qr boni erant: cum cõmiscuerunt se cum descendẽtibus ex Caim: que dicuntur filie hominum q̃ male erant: inde effecti sunt mali ⁊ dediti vitijs carnalibus: ꝓpter que deus immisit diluuium Sen. vi. Uñ in ꝓuer. Qui tetigerit picem: inquinabit̃ ab ea: Eccli. xiij. Qui communicat superbo: induet superbiaz. Et sicut in temporalibus mũdus est plenus picul' deceptionũ ita i spũalib⁹. Propt̃ qõ dicit: Hiere. nono caplo. Unusquisq; a proximo suo caueat: ⁊ in omni fratre suo non hz fiduciaz: qr omnis frater supplantans. Exemplũ de illo ꝓpheta: qui fuit missus a deo de iudea in samariã: vt reprehẽderet hieroboam de idolatria sua. Cui cũ dns precepisset ne comederet in samaria: accedens illuc et intrepide arguens et publice regem hieroboam et extensam manum seu brachium regis vt caperetur arefactam sanauit: nec oblata munera recipere voluit a rege: postea cum reuerteretur: quidam falsus ꝓpheta ex parte dei suasit sibi: vt rediens samariam comederet cũ eo: quia deus sibi hoc mandauerat qõ credens: cũ fal

sum esset cū ꝓmederet cū ipo ꝑpha iuitante per eundē sibi declaratū ē se deceptū: ꝓpter qō puni retur ꝑut accidit: qz suffocat⁹ ē a leone in via. iij. regū. xiij. Joseph. sanct⁹ venditus a fratribus in egyptū: cū fideliter tractaret bona dñi sui falso ac cusatus ab vxore pioni: qz noluit sibi ope nepha rio assentire: cū tamē per multa euz queusset ad h inducere: vt habet in li. de. xij patriarchis. incarce ratus ē. Licz postea deo opante mirabilit est exal tatus. Narrat Petrus alphon. q cū qdam diues amisisset vnuz sacculū aureoruz: in quo etiā erat vnus serpens sculptus de auro. Fecit p preconem clamari: q q inuētum resignasset ei: donaret sibi decē florenos. Hunc igit sacculū qdaz paup inue nit z inuita vxore sua restituit diuiti illi. Dolens autem diues q paup haberet de illis. x. aureos ꝑ ut ꝑmiserat accusauit ipm corā iudice: dicens qz in sacculo illo erant duo serpētes aurei z vnuz so lum reddidisset. Cōsultus aūt sup hoc quidā phs q dicebat auxiliū miseroz: dixit. Diues ꝑbus ho mo videt nec videt verisile q debeat mētiri paup ēt iste etiā fidelis: qz potuit sibi retinere pecuniaz illā: z tñ reddidit: z sic videtur fidelis z veridicus Scōm g dictum diuitis iste nō est sacculus eius: exq ibi tñ vnus est serpens aureus: z in suo erant duo. Retine g eum tu paup quousq inueniatur sacculus diuitis: in quo sunt due serpentes. Qua percepta sententia iudicis: fassus est se falsum di xisse diues: quia scz ibi non erat nisi vnus serpens sed hoc fecerat ne pauper illos decem haberet.

Quito apparet mū. §. V.

dus periculosus ex tēporis q̄litate. Dicit eni apl's. ij. ad thimo. iij. In nouissimis tēporib⁹ instabunt tēpora piculosa. Erūt eni homines se ipsos amā tes. cupidi elati rē. Tempus itaq periculosuz est quo ad corpa: z causatiuū infirmitatū: quādo simul z semel est minus calidū z frigidū z siccum Sic spūaliter ē in hominib⁹ modernis: q sunt in nouissimo tpe nimius calor cupiditatis desiccans humorē gie z charitatis: vñ qz non habēt humo rem: orto sole tribulationis vel oblate ꝑsperitat aret in eis ꝓpositum bone voluntatis. Erūt eniz homines se ipsos amātes rē. Vix i mūdo iā amat aliquid pure ꝓpter deū: sed oia ꝓpt ꝓpriū ꝓmo dum. Periculosum tēpus ē ꝓpter abundātiā siccitatis. s. ex ingratitudine. Est eni ingratitudo ventus vrens: desiccans fontē diuine pietatis: fluē ta gie: z roꝛē miseroꝛdie. Unde z in dicta auēte dicit ingrati scelesti sine affectione. Ingratitudo fuit causa destructionis hieroſolimoꝛ. vt patet lu. xix. cū xps dixit. Nō relinquēt in te lapidē sup lapidē: q nō destruetur: eo q nō cognoueris tem pus visitationis tue hiere. viij. Miluus cognouit in celo tēpus suū rē. Ꝑpls aūt me⁹ me nō cogno uit. Ber. recolens in corde meo toꝛporē teporēq hoꝛū miserabiliū tpm: in memetipso cōfundoꝛ. Lui eni modernoꝛ inferat tantum gauduī tāto rū beneficioꝛ exhibitio: q̄ntum antiquis patri bus sola ꝓmissio. Uidet q iam mūdus sit in pe dibus statue. de qua Dañ. ij. dicitur: q coniunge batur ferꝛ teste: quod significat: qz in fine erunt homines absq federe z pace: z sicci gīa gratitudi nis. Tertio est periculosum ꝑpter abūdanti am frigiditat: q̄ ꝓtrahit hominē z impedit a mo tu bonoꝛ opeꝛ. Sicut frigidā cisterna facē aquā Sic frigidā facit malitia aiam suaz. Uñ xps ō vl timo tempore ait. Qñ abūdauit iniquitas: refri gescet charitas m⁹toꝛ. Et ex hoc efficiūtur hoies pigri ad bene operādū. Unde in ꝑuer. ꝓpt frī gus piger arare noluit ideo mēdicabit eīstate. Ex Amoꝛ dei eniz nunq̄ est otiosus. Operatur eniz magna si ē. i. operari facit. Si operari renuit: a moꝛ nō est. Amoꝛ eniz dei q est huic frigiditati ꝯ rius: ꝓparatur igni q nūq̄ dicit sufficit. Sic ignis diuini amoꝛis semp ad alia se extendit. Quar to ē periculosum tēpus ꝑpter superabundantiā humoris. i. voluptatū carnaliū. Unde dicitur in dicta auēte apl'i. Voluptatum amatores magis q̄ dei. Aptissime ꝓuenit huic tēpori qō dicitur Ge. vj. Omnis quippe caro coꝛruperat viam suam. Et cū tēpus sit ꝑciosissimū: nil preciosius tempo re: ait. b. Bernñ. Sed heu qz hodie nil vilius repu tatur qō vtiq recuꝑari nō potest. Et tñ homies amittūt de ipso non solum horas z dies: sz z mē ses z annos. Unde cū qdam sanctus homo quā tum temporis vixisset interrogaret: cū ammodo esset senex. Rñdit ille. xx. annis. At interrogans ait quomodo hoc verꝛ est cum sis senex. Rñdit il le. Ego arbitroꝛ me. xx. annis vixisse quia tantuz vixi quātuz seruiui deo. s. xx. annis reliduuz repu to perdidisse.

Sexto est uita ꝓxe. §. VI.

sens periculosa valde: ꝓpter absortōnis ꝓpinqui tatem ps. cxiij. Pericula inferni inuenerunt me. Tētatio ē vita hominis sup terram fm aliā tran slationē Job. vj. In quocūq enim ope tentatio se offert: inclinamus ad veniale: z de veniali ad moꝛ tale: siue ꝓmedendo: siue bibēdo: siue loquendo: siue audiendo: siue respiciendo Hieremias. ix. ca. Moꝛs introiuit ꝑ fenestras nostras scz sensuum Quācitius aūt qs labitur in moꝛtale descēdit me rito vsq ad portas inferni. Et quia p se exire non potest: nisi manu diuina extrahatur de luto fecis z ꝓtinuo moꝛi pōt: iō est in magno periculo infer ni. Periculū aūt maximuz nim ad inferos de scendēdi oñdit balaam ad Josaphat regē ꝓut refert Jo. damasse. dicit enim qui delectationes mundanas desiderāt z alias suas fame veritatis

perimunt ſiles ſunt cuidam homini: qui dum a facie vnicornis ne ab eo deuoraret velocit fugeret in quodam magnum baratrum cadere cepit. Dum autem caderet: manibus arbuſculam quã dam apprehendit: que erat in terra. Pedes vero ſuos in quadam baſi lubrica et inſtabili fixit. Reſpiciens vero vidit duos mures vnum album et alium nigrum: inceſſanter radicem arbuſcule quam apprehenderat manu corrodentes. Et iaz prope erat vt eam abſciderent. In fundo autem baratri vidit draconem terribilem ſpirantem ignem: ⁊ aperto ore ipſum deuorare cupientem. Super baſes vero vbi pedes tenebat: vidit quat tuor aſpidum capita inde prodeuntia. Eleuãs autem oculos: vidit exiguum mellis de ramis illi us arbuſcule procedentem. Oblituſqz periculi in quo vndiqz poſitus erat: ſe ipſum dulcedini illiuſ mellis modici totum dedit. Ad propoſitum vni cornis iſte mortis tenet figuram: que homines ſemper perſequitur et apprehendere cupit. Ba ratrum uero mundus eſt omnibus malis plenus. Arbuſcula in terra: vniuſcuiuſqz eſt vita: que p horas diei ⁊ noctis quaſi per murem album ⁊ ni grum inceſſanter conſumitur: ⁊ inciſioni per mor tem appropinquat. Baſis quattuor aſpidum vbi pedes figit: eſt corpus lubricum luteum: ex quat tuor elementis compoſitum: quibus inordinatiſ corporis compago diſſoluitur. Draco terribilis: os inferni cunctos deuorare cupiens ſcilicet ſatha nas rex eius: qui tanquam leo rugiens circuit q̃ rens quem deuoret: vt dicit Petrus in canonica ſua. Dulcedo aliqua mellea in ramuſculis: eſt delectatio fallax ⁊ momentanea: que habetur in rebus vite preſentis in diuitijs: in honoribus: in voluptatibus: ⁊ alijs huiuſmodi: per quas homo ſeducitur vt attendat periculum ſuum. Nam iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Qua abſciſa p mortẽ infernũ ingredit vñ nũq egredit.

Aliud quoq addit exemplũ Jo. damaſcen. In quadam ciuitate magna hec fuit conſuetudo: q omni anno hominem ignotum et extraneum in principez eligerent. Cui omni poteſtate accepta licitum erat facere quicquid volebat: et ſine conſtitutione terram regebat. Illo igitur in om nibus delitijs permanente: et ſemper ſic ſe eſſe ex timante: repente in eum ciues inſurgebant: et per totam ciuitatem nudum trahentes: in remotam inſulam tranſmittebant exulem: vbi nec cibum nec veſtimentum inueniens: fame et frigore vrge batur. Tandem quidam ſublimatus ad illud do minium cum didiciſſet illorum conſuetudinem: infinitos thezauros illuc permiſit ad inſulam illã vbi poſt annum in exilium relegatus vt ceteri: ali is qui ſibi non preuiderant fame deficientibus: in delitijs abundabat immenſis. Ciuitas hec mun dus eſt. Ciues principes tenebrarum: qui nos fal ſa delectatione decipiunt et alliciunt: quaſi non li ceat gaudere vt volumus. Sed nobis inſpiranti bus mors ſuperuenit: ⁊ in locum tenebrarum de mergimur. Ecce periculum noſtrum quod non videmus. Sed ſi pauperibus largiantur bona iſta: tunc in alia vita fruimur bonis eternis: ex meritis bonorum factorum. Sed vt dicitur Ec cleſiaſtici ſecundo. Qui timent dominum prepa rabunt corda ſua ⁊ ſanctificabũt animas ſuas. ſ. vt non incidant in pericula.

Septimo patet pe: §: VII

riculum ex paucorum euaſione. Unde in treñ. tertio caplo. Uie ſyon lugent: eo q non ſit qui va dat ad ſolemnitatem. Uie ſyon dicuntur opera virtuoſa: per que itur ad ſyon ideſt viſionem dei. Et dicuntur lugere: quia quaſi nullus incedit p eas: ps. xiij. Corrupti ſunt ⁊ abhominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis: non eſt qui faciat bonum: nõ eſt vſque ad vnum. b. Bern. Periculum probat ſcilicet huius vite ſpiritualis tranſeuntium pauci tas: et pereuntium multitudo. In magno mari marſilie de. cccc. nauibus tranſeuntibus vix eua dit vnus a periculo periclitatur vna. In hoc mun do vix de quattuor: immo de decem tranſeunti bus vix euadit unus a periculo.

Mors eſt timenda propter ſeptem conſiderationes. Laplm octauũ.

Certiuz qd eſt ti

dum eſt coniũctorum ſeperatio ideſt mors per quam ſeperant ad inuicem que ſunt maxime a more coniuncta ſcilicet anima et corpus. Naturaliter autem hanc omnes timẽt Unde et chriſtus appropiquans ad paſſionem cepit tedere: pauere: ⁊ meſtus eſſe. Mar. decimo quarto. Et factꝰ eſt ſudor eius ſicut gutte ſangui nis decurrentis in terram pre horrore mortis ſen ſualitate repreſentate. Lu. viceſimoſecundo. Mors enim ut ait philoſophus. eſt vltimum terribiliuz Quod autem Tullius dicit. Mors timenda nõ eſt quam immortalitas anime ſequitur. Vult di cere q non ita timenda eſt: q propter hoc quis a virtute recedat ⁊ a debito rationis: vel nimia tri ſticia abſorbeatur. Sicut legitur de quodam me dico dicto vrſino qui quũ ppter conſtantiaz fidei ſubſtinuiſſet iam plra tormẽta: dãnatus ad mor tem: cum deberet decapitari cepit expaueſcere adeo: q quaſi inclinaretur ad fidem negandam Sed ſanctus vitalis miles hoc aduertens confor

tauit eum ⁊ animauit ad tollerantiam: dicens o vrsine medice: qui consueuisti aliorum curare corpora: noli te iaculo mortis eterne vulnerare: propter modicum tempus vite presentis. Qui in se reuersus ⁊ compunctus de illa nimia trepidatiõe constanter ⁊ libenter recepit palmam martyrij. Timenda est autem mors ⁊ ad ipsam se preparãdum secundum illud christi. Estote parati quia nescitis qua hora dominus venturus est. Est autẽ timenda mors propter septem que considerantur circa eam. Primo propter eiꝰ ineuitabilitatem.
Secundo propter eius velocitatem.
Tertio propter eius facilitatem.
Quarto propter eius incertitudinem ⁊ dubietatẽ.
Quinto propter eius occupabilitatem.
Sexto ꝓpter demonum vexabilitatẽ.
Septimo ꝓpter ꝯsequentiũ q̃litatẽ.

Mors utique in §.I.

euitabilis est: Apostolus ad Hebreos nono. Statutum est hominibus semel mori: quando scilicet deus dixit primo parente ade. In quecunque die comederis ex eo: morte morieris: Genesis tertio. Comedens ergo incidit in penam statuti dominici: cum tota posteritate ex eo descendenti. Quis enim est homo q̃ viuet: ait p̃s. ⁊ non videbit mortem: quasi dicat nullus. Nemo.n.est q̃ semper viuat: ait Salomon: aut qui huius rei habeat fiduciam: Ecclesiastici septimo. Omnes enim morimur ⁊ sicut aqua dilabimur: ad mortem tendendo que nõ reuertitur secũdo regum decimoquarto. Sicut aque fluminum currunt ad mare: sic dies fluxibiles vite presentis ad mare amaꝝ mortis. Poeta mors dominum seruo: mors sceptra: ligonibus equat. Dissimilem simili conditione trahit. Et ita est hoc vniuersale. ꝙ: vt dicit apostolꝰ ad Roma. octauo: proprio filio non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum. bea. Bernar. Qui non pepercit filio quomodo parcet seruo? Qui non pepercit figulo: quomodo parcꝫ figmẽto. Et nos quidem necessitamur ad mortem propter peccatum originale quod ex parentibus cõtrahimus. Omnes enim in Adam morimur: Ro. v. Christus ãt cũ non contraxerit originale: quia non secundum propagationem carnalem ex Adam descendit: sed opere spiritus sancti: ideo non necessitabatur ad mortem: sed voluntarie carnem sumpsit mortalem. Cuꝫ igitur nullus possit eam euadere: in qua separatur anima a corpore: receptura scõm ea que gessit in corpore premium vel penam. Ideo habet timere et se preparare. Unde Eccĩ. xviij. Ante iudicium. s. particulare tuum per mortem: para iusticiam tibi. Narrat Jo. damascenus ꝙ cum Josaphat filius regis educeretur de palatio ad solatia cũ omni genere musicorum ⁊ gaudio magno: obuiam habuit leprosum ⁊ cecum. Et cum quereret quid hoc esset: dictum fuit ei: ꝙ sunt passiones humane procedẽtes ex inequalitate humorum que non sunt omniuꝫ: sed esse possunt omniuꝫ: postea cum videret senem decrepitum incuruatum ⁊ balbucientem ⁊ quereret quid hoc esset ille ita curuatus: balbus: ⁊ edẽtulus. Responsuꝫ fuit ei: ꝙ erat ex senectute magna ad quam omnes oportet venire. nisi preoccupet eos mors: nec possunt homines viuere circa centũ annos q̃n ad huius statum perueniãt. Tũc auditis his: cepit iuuenis cogitare d̃ morte: carnis delitias: mundi diuitias: ⁊ honores horrere ⁊ querere: Si esset alia vita post hanc: ⁊ quid futurũ? Dicebat quidam ꝙ si haberet iudicem fidelem eligere: mortem pre ceteris eligeret: eo ꝙ non est acceptio personarum apud eam. Nec miseretur pupillo nec defert seniori: nec timet potentem: nec veretur nobilem: nec horret pauperem aut ignobilem: nec dimittit diuitem: aut potentem: nec cõtennit infirmum aut debilem: nec euitat fortem: nec parcit sapiẽti: nec insipienti: Eccĩ. xli. O mors bonum est iudicium tuum. Narratur in libro de septem donis: ꝙ cum dominus maioricarum haberet filium: nouum militem: euntem ad tirocinium: ⁊ transeuntem per claram vallem: videns ibi dei milites. b. virgini militantes: cogitans quis finis est vtriusqꝫ militie: ⁊ ꝙ in vtraqꝫ posset mori: qꝛ mors cõmunis erat illis et his: ⁊ iunioribus et senioribus: intrauit ibi ordinem cistercientium. Cum autem pater eius hoc audisset: furore repletus: minatus est: ꝙ nisi rediret filius ad eum: veniret et destrueret abbatiam illam. Tunc iuuenis remandauit patri ꝙ si vellet auferre: ⁊ posset vnã consuetudinem remouere de terra sua: ipse rediret ad placitum suum: quod si non faceret: eum ĩ pace dimitteret. Pater assensit. Filius autem declarauit ei: que esset illa consuetudo remouenda: videlicꝫ: qꝛ eque moriebãtur iuuenes sicut ⁊ senes ⁊ vniuersaliter omnes. Et quia illud tollere non posset: eum in pace dimitteret. Sicque in religiõe permansit. Bona preparatio ad eam est per timorem iustum initialem. Nam vt dicitur Eccĩ. p̃mo capitulo. Timenti deum bene erit in extremis: et in diebus defunctionis sue benedicetur.

Secũdo timẽda ẽ .§.II.

mors propter eius velocitatem. Uelociter enim ad eam currimus ⁊ ipsa ad nos. Unde Job. c. vij. Dies mei velocius transierunt q̃ a texente tela succiditur: consumpti sunt absqꝫ vlla spe. Et notanter dicit q̃ a texẽte ⁊c̃. Texens non scindit telam quousque perficiatur: sed de vita nostra: quantuꝫ flu

xit temporis: texit tantum: statim mors scindit. Scindit enim filum instantis presentis: q̄cito cursus presentis temporis texuit: quia statim esse desinit: ⁊ de cetero non erit. Et sequitur post illud: Job. c. nono. Dies mei velotiores fuerunt cursor̄. Cursor quantuncunq; velociter currat: tamē aliquando quiescit in comedendo vel saltem dormiendo. Sed homines continue minimo interuallo semper currunt ad mortem et dormiendo ⁊ comedendo ⁊ bene et male operando semper ad mortem tendunt ⁊ sequitur p̄s. illud dies velotiores fuerunt cursore: ⁊ quasi naues poma portantes: de quibus nescitur ad quem portum venient: et velociter etiam ducuntur. Vl' quando ⁊ si euadēt periculum: p̄s. Dies nostri sicut vmbra declinauerunt. Vmbra hominis sequitur eum quocunq; vadit: vbi ponit vestigiu; statim et vmbra sequit̄ ita sequit̄ mors vitā per oē istans. Si quid videtur addi posse ad vitam seu mors retardari et abbreuiari: est opera hominum bona vel mala. Dies enim peccatoris breuiabuntur: ait Salomō Et econtra. Qui honorat parentes vita viuet lōgiori. Et exempla patent. Nam cum deus apparuit Noe: erat quingentoru; annorum: prenuncians ei diluuium immittendum propter peccata hominum. Et nihilominus etiam promisisset expectare homines centum viginti annis: vt reuerti possent ad penitentiam: dicens. Eruntq; dies ei⁹ scilicet generis humani: centum ⁊ viginti anni: q; homines abusi sunt eo spacio temporis dato ad penitentiam peiora quottidie perpetrantes: abstulit deus de tempore quod promiserat vite viginti annos. Nam diluuium inundauit sexcentesimo anno vite Noe. Ex quo patet: q̄ non expectauit nisi centum annis: ita dicit bea. Hiero. de pe. di. i. predixerat. Econtra: dictum fuit Ezechie regi iuda per Jsaiam ex parte domini. Dispone domui tue: quia morieris tu ⁊ non viues. Et hoc propter peccatum superbie de victoria data ei a deo ꝯtra sennacherib cesis per angelum in vna nocte cētū octoginta milibus de exercitu eius. Vel secundu; alios propter ingratitudinem: quia non dignas deo gratias egerit de tanto beneficio liberationis eorum. Sed quia ezechias recognoscens peccatū suum subito fleuit fletu magno: curatus est q̄citius ab infirmitate illa ⁊ additi sunt anni quindeci ad vitā ei⁹: ut patet Jsa. xxxviij. Et iō sapiēs salubriter admonet: dicens: Ecc̄i. v. Ne tardes conuerti ad dominum: et ne differas de die in diem. Subito enim veniet tibi ira eius: ⁊ disperdet te. Narrat. b. Grego. in quarto dialogorum: q̄ cum quidam assuetus esset multam fidem dare somnijs: quadam nocte somniauit q̄ deberet viuere lōgo tempore: et ideo in futuru; sibi prouideret: quod cum ille firmiter crederet: cepit diuitias congregare: sed cito moriens intactas dimisit. Legitur quoque in libro de septem donis: q̄ cum quedam vetula sortilega audisset quandam auem que dicit̄ cuculus vl' cucudrinus: prima die mai quinquies cantantem: cucu. Credidit pro certo q̄ tot annis deberet viuere ad minus. Unde cum grauiter ifirmaretur ad mortem: filia sua istanter admōebat eam ad penitentiā ⁊ cōfessionem: quia in periclo vite erat: ait illa. Non oportet pro nunc: quia viuere adhuc habeo quinq; annis. Et cum magis appropinquaret ad mortez: ita vt vix posset loq̄: et illa solicite admoneret ad penitentiā: eleuauit quinq; digitos: quasi signo affirmans quod v̄bo dixerat: quia scilicet quinq; annis superuiueret adhuc. Quo facto statim mortua est: et vt potest credi sicut in corpore ita in anima: quia impenitens. Velociter ergo currit mors ad quēlibet. bea. Gregor. Vita ista temporalis eterne comparata: mors potius est dicenda q̄ vita. Nam ipse quottidianus corruptionis nostre defectus: quid est aliud q̄ q̄dā prolixitas mortis. b. Aug. Tēp⁹ vite p̄sentis nihil est aliud q̄ cursus ad mortem: in quo nemo paululū tarde vel tardius ire permittitur: sed omnes pari motu vrgentur. Seneca: in hoc fallimur: q̄ mortem non prospicimus p̄ntē: diez cum morte diuidimus: ⁊ illa non h; partē deteriorem: q; totu; q̄d transijt vite nr̄e rapuit: ⁊ ñ h̄ns nisi istans tēpus nullus raptor violētior q̄ mors. Idem in lib. de nālibus questionibus. Quod tu times: experir. Quottidie morimur aliqua pars vite nostre dirimitur: ⁊ tunc quoq; cu; crescim⁹: vita nostra decrescit. Quā multi decepti sunt credentes tarde mori: que tamen velociter ꝯ oēm eorum spem inuasit eos. Pharao et egyptij credētes diu viuere ⁊ dominari hebreis: subito in mari rubro submersi sunt: Exo. xiiij. Holofernes cum virtute assyriorum robustissim⁹: credentes subijcere sibi ⁊ domino suo mundum: ⁊ solus adorari dominus velociter a femina sancta iudith victi et occisi sunt: Judith. xiiij. Idem patet de faustu et credulitate antiochi: qui credebat se terre ⁊ mari dominari: ⁊ terram iudeorum facere congeriem sepulchroꝝ. Subito percussus ⁊ a vermibus corrosus: expirauit. Sic ille diues: q̄ sperabat mltos fructus colligere ex possessionibus suis ⁊ ampliare horrea: ad reponendum ea ibi: dicens. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos: comede: quiesce. Audiuit subito vocem domini dicentem sibi. Stulte: hac nocte aiam tuam repetent a te ⁊c̄. Cum ergo velocissime currat aduersus te mors: time et timore initiali: Ecclesiastici secundo. Serua timorem domini et in illo veterasce.

Tertio timēda §. III.

est mors: propter eius facilitatem: quia facilli me aggreditur hominem et multis: Jacob.iij.

Que est vita nostra: vapor ad modicum pa rens. Et deinceps exterminabitur prosper: fer ro: peste: fame: vinclis: algore calore.

Mille modis miseros mors capit vna homines.

Vita hominis est quasi tela aranee: que ad mo dicum flatum venti rumpitur: immo fragilior est q̄ filum aranee. Citius enim extinguitur ab irru ente aduersitate: q̄ filuz illud a vento rumpatur. Certe in magno periculo sunt peccatores: qui ad filum tam debilem dependent: super puteum iferni. Narratur ō quodam tyranno sicilie domino: q̄ cum quidam eius amicus multum cum eo col loquendo laudaret felicitatem eius ⁊ statum: vn de habebat causam multum gaudendi: cum ta men ille tristis ⁊ suspectus semper maneret: volu it tyrannus vt exemplo deprehenderet ifelicitatē eius ⁊ causam tristicie. Unde ordinauit q̄ vna dierum secum pranderet: quod ⁊ factum est. Sz tyrannus iussit poni gladium acutissimum pen dentem ex filo desuper affixo ad solarium. Sed ita subtilem q̄ perpendi vix posset: directe super caput eius. Cunque ex mandato tyranni sederet ille contra regem: timens amicus ille gladium im minentē super eum: qui de puncto ad punctum videbatur cadendus super caput eius: parum co medebat: sed tristis manens respiciebat: si forte gladius caderet. Et quāuis tyrannus sepe sollici taret eum ad comedendum de cibis delicatis: qui ante eum erant. Ille simulabat in vultu letitiaz: sed intus plenus erat timore ⁊ dolore. Peracto igitur prandio quesiuit rex postquam surrexerūt a loco illo: quare non gaudiose comederat. Qui causam assignauit: videlicet. gladium illum nu dum capiti imminentem timuisse: ne caderet sup eum. Tunc tyrannus ait. Si tu vnum gladium q̄ tamē erat affixus licet tenuiter ita timuisti vt pu tares te infelicē et miserum in tali prandio. Que felicitas potest esse mea ⁊ que leticia: qui tot peri cula mortis habeo super me gladiorum: veneni: infirmitatum: persecutorum: ⁊ huiusmōi. Quaz feliciter mors accidat hōi: patet Eccēs.ix. Nescit homo finez suum. Sed sicut pisces hamo: ita ho mines capiuntur in tpre malo. Piscis.n. uidens escam sibi placitam: sed non aculeum ibi absco sum: auide capit ab esca capitur adamata. Sic homines discurrunt per aquas mundanarum de litiarum: ⁊ dum eis occurrit aliquid. vnde credūt reficī ⁊ multum delectari: inde eis mors paratur non solum in cibis toxicatis: sed etiam in alijs: dum nimios sumunt. vnde infirmantur ⁊ mori untur: et ita in delectationibus venereis. Unde dicitur Eccī trigesimoseptimo. Propter crapulā multi perierūt. Et Senec. Plures occidit volup tas q̄ gladius. Quā faciliter mors occidat homi nem: patet cum vnus morsus canis rabidi: acule us scorpionis: visus basilici: gramen eleborī: sibi lus serpentum: cibus vel potus toxicatus: Incan tatio vl' maleficium diabolica arte confectum oc cidat hominem. Juxta illud mens nulla insanie polluta: veneni incātata: perijt.xxvi.q.q̄nta. nec mirum. Punctura vnius acus aliquando inter ficit hominez. Modicum febrilis calozis prosternit fortissimum: Ex medicamento et nutrimento sine quo viuere non potest homo et cibo et potu scilicet multotiens incurritur mors. Item aliqui ex nimia tristicia incurrunt mortem. Alij ex ni mio gaudio. Unde narrat Ualerius Maximus q̄ cum exercitu romano quadam vice in bello ex istente: occisi fuissēt ab inimicis quidam ex roma nis: inter ceteros fuit significatum cuidam vidue romane eius filium qui in dicto exercitu erat fuis se de numero interfectorum. Quod illa omnino credens vt mortuum lugebat. Una autem dierū iuuenis ille filius vidue qui in veritate non fuerat occisus: reuersus est ad vrbem: et inde ad domuz suam. Quem mater videns tanto gaudio resolu ta est: ut subito pre gaudio morezetur. Ex di uino etiam iudicio aliqui morte percutiuntur: ut ananias et saphira propter mendacium ⁊ pro prietatem. Narratur etiam in libro de septez do nis: q̄ cum quidam bubulcus promisisset cui dam femine fide data: q̄ duceret eam in uxorē: cum eam defloraſſet ⁊ noluisset seruare pactum: excommunicatus est: et cum pluries admoni tus fuisset seruare pactum: et contrahere cum il la matrimonium: et contemneret et rideret ad increpationes et censuras: in nocte carni' priuij sedens ad ignem et truffans et ridens: animam diabolo reddidit subito moriens. Timendum er go mortem propter facilitatem eius: sed timore initiali Ecclesiastici secundo. Metuentes domi num sustinete misericordiam eius et ne deflecta tis ab eo ne cadatis.

Quarto timenda §.IIII

est mors: et cogitanda propter incertitudinem et dubietatem: scilicet hore eius. Origenes nil certius morte: sed nil incertius hora mortis. Et propterea christus admonuit: dicens. Esto te parati: quia nescitis diem neque horam.

Est autem incertum homini: in quo tem pore: in quo loco: in quo modo: in quo sta tu moriatur. Unde quantum ad tēpus ait dñs Jesus. Uigilate: quia nescitis quando tempus sit scilicet mortis: nescitis enim quando veniat domi nus scilicet ad vocandum per mortem ad redden dam rationem an sero: an media nocte: an gallicā

tu: an mane. Sero est etas senectutis: qꝛ finis diei. Media nocte in infantia et pueritia: plena tenebris ignorantie gallicantu in adolescentia quādo iam apparet lux vsus rationis: ⁊ capax est exhortationis. Mane plena luce in virili etate. Et ideo in qualibet etate oportet vigilare et sibi prouideꝛ. In quo loco quis moriatur etiam incertum est. Utrum in domo vel in via: in mari vel in terra: in ciuitate sua vel aliena. Ideo voluit dominus incertum esse homini locum mortis: sicut et tempus: vt in omni loco et in omni tempore timeatur. Seneca. Mors insidiatur in omni loco: ⁊ tu in omni loco securus expecta. Quo etiam modo seu genere mortis sit quis moriturus: ignoratur. Utrum morte naturali vel violentia: vel casu subito. Narratur in libro de septem donis: ꝙ cum quidam vsurarius apud diuionem ante portam ecclesie beate virginis quandam sibi desponsasset cum qua credebat diu matrimonialiter viuere: casu accidit et dei iudicio: vt alius vsurarius lapideus qui erat scultus supra portam cum bursa lapidea: bursam illam lapideam proijceret super caput eius: ex qua percussione subito mortuus est. Quis vnquam potuisset extimare modum illum mortis illius. Nec tamen multum curandum est: quo genere mortis quis moriatur: dum mō bene vixerit pri⁹. b. Augusti. Mala mors dicenda non est: cuius bona vita precessit. Unde cum quidam venerabilis et bonus religiosus in studio fuisset repertus subito mortuus: aliqui mirabantur. Alij scandalizabantur: de tali morte eius subita: dubitantes propter hoc de bonitate eius. Sed cum repertus fuisset liber quidam aptus ante eum: et digitum ipsius habere super certum versum scripture: attendentes ad scripturaꝫ inuenerunt hanc esse. Justus quacunque morte preuentus fuerit: in refrigerio erit: et iusticia eius non aufereretur ab eo. Quantum ad statum: non potest esse quis certus ī quo statu moriatur scilicet gratie vel peccati mortalis: nisi specialiter deus reuelauerit: sicut fecit quibusdam sanctis: vnde dicitur: Ecclesiastes nono. Sunt iusti atque sapientes: et opera eorum in manu dei: et tamē nescit homo vtrum odio vel amore sit dignus: q̄uis enim possit quis scire pro certo: et debeat credere ꝙ si committit aliquod mortale peccatū: quod expresse est contra dei precepta: ut furtuꝫ: fornicationem: periurium: blasphemiam dei: et sanctorum: auferat alienum: vsuram committat et huiusmodi: vtique est dignus odio dei et inferno: dum permanet in eo. Non tamen est contra. Et si caueat quis ab istis manifestis peccatis: et exerceat se in bonis operibus iusticie ⁊ pietatis. nec remorsum habeat conscientie alicuius criminis: etsi aliquod perpetrauit: dolet et confessus est: ex hoc non potest scire certitudinaliter dignus esse amore dei idest esse in gratia eius: propter qđ dicebat apostolus. Nihil inconscius sum: sed nō in hoc iustificatus sum. Et ratio est: quia vt ait ꝑs. Delicta quis intelligit. Potest enim esse peccatum et mortale: ita in omissione alicuius boni debiti fieri: sicut et in commissione mali. Sed minus cognoscuntur talia omissa que delicta dicuntur quasi derelicta. Quanuis enim iustus homo quasi continue se exerceat in operibus virtuosis: et faciliter ⁊ delectabiliter. Et secundum philosophum delectabiliter operari virtuosa: sit signum habitus generati virtutum ipsarum. opera autē virtutum faciūt hominem dignum dei amore et gratum: tamen quia actus virtutum acquisitaꝝ per frequentes actus: sunt similes omnino actib⁹ virtutum infusarum. Actus vero precedentes ex virtutibus acquisitis solum: non sunt meritorij: nec faciunt hominez dignum amore dei: sed soluꝫ actus procedentes ex virtutibus infusis ex gratia dei: faciunt hominem gratum deo. Et ideo quia non potest scire homo vtrum actus de genere bonorum qui ab eo fiunt: procedant a virtutibus infusis vel acquisitis. Ideo non possunt ex hoc scire pro certo si sunt in statu gratie dei vel non. Et ideo vt ait. b. Gregorius. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere idest timere esse: vbi culpa non est: di. v. Ad ei⁹. Et Ecc̄i. v. De ꝓpiciatu peccatorum noli esse sine metu.

Quinto timenda §. v:

est mors propter eius occupabilitatem: quia scilicet preoccupat omnes actus ⁊ sensus: auferens pedibus potestatez ambulandi: manibus operādi: lingue loquendi: ori aufert potestatem comedēdi: oculis videndi: ⁊ sic de alijs: Hiere. nono Ascēdit mors per fenestras scilicet sensuum ingressa est domos nostras scilicet omnia occupans: Sapi. xvi. durus bellator in mediam terram exterminij prosilijt: et repleuit omnia morte. Aufert corpori vigorem et decorem: ⁊ inducit pallorem: Apoc. vi. Ecce equus pallidus scilicet corpus: ⁊ qui sedebat super eum: scilicet dominando ei ⁊ regendo corp⁹ ipsum: nomen illi mors. Aufert quod peius est anime dei cognitionem: precipue carnalibus beat. Grego. Tanta est ibi vis doloris ꝙ alibi non possit ferri impetus cogitationis. Dicitur Salomon Ecc̄i nono. c. In quacūq; partem lignum ceciderit: siue ad austrum siue ad aquilonem: ibi erit. i. firmabitur: lignum dicitur homo idest arbor secundum illud ꝑs. primus. Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum ⁊c̄. Cadit ista arbor cum moritur homo: fructus sunt opera. Folia verba: flores affectus. Radices potentie. Et potentie quidem sensitiue sunt radicate in anima: sed operationes suas

exercent per organa corporis qb⁹ sūt affixe: ut potentia viuua oculis: auditiua auribus ⁊ huiusmōi. Interiores ēt ut fantasia: memoria: ⁊ alie. Habēt et ipse suas cellulas in capite. Sic ḡ magna arbor que hz multas ⁊ magnas radices bene fixas i ra: vtiqz nō pōt euelli a terra nisi cū maxima violentia: ita cum aia vz separari a terra corporis: cū retrahat potentias suas ab organis corporis: ⁊ secū radicaliter deferat. Hoc vtiqz fit cum maxia violētia: ⁊ tota vis nāe ibi ocupat. Ubi aūt cecidēit: ibi erit cum fructu suo: vel malo vel bono. Ad austrū cadit cum moritur in statu gīe ⁊ diuini amoris. Ex parte eni austri exurgit calidus ventus: et est regio calidissima. Ad aquilonē vbi ē intensuz frigus: ⁊ ventus exurgit frigidus: cadit cum moritur cū peccato mortali: ⁊ ibi permanet cuz malis suis fructibus: igitur cōburendus. Jam ergo securis ad radicem arboris posita ē: ad incidendū per mortē. Timeat ergo vnusq̄sqz sibi: ⁊ videat quos fructus facᵗ. Difficile est. n. ita subito in infirmitate grauī arboris fructus mutare de malī bonos: cū moꝛs q̄ supuenit: occupet totū hoiem. Et iō bene dicit. b. Aug. in li. de pñia. Multos solet decipe serotina pñia: de pe. di. i. Nimis enī difficile est ab assuetis recedere: cuz habitus qui est qualitas de difficili mobilis a subiecto: sit i pcoꝛibus vitioꝛ q̄ ita subito eos dimittat ⁊ faciat fructus virtutū hoc humanū nō est. Sed deo nil ipossibile: q̄ tpe non eget ad operandū: ⁊ in puncto contritionem infundere pōt. Et hoc ē qō dicit Leo papa. Misericoꝛdie dei nec mensuras ponere possumus nec tēpoꝛa diffinire: apud quem nullas patit moꝛas cōuersio. Jō de nemine est despandū dū est i hoc coꝛpoꝛe cōstitutus: de pe. di. vij. Cautius tū sibi p uidet non expectare tps mortis ad pñiam agēdā. Experientia enī reꝛ magistra docet: q̄ ēt in suis dei habituatis i bonū: cū notabilis doloꝛ arripit eos: vt ilium: podagre: calculi: acutissime febꝛes. Uix valet aliq̄d boni cogitare: sed bonū possidet doloꝛ exteriorem ⁊ interioꝛē hoiem: ⁊ tū magis vexat ⁊ occupat. Ipsi vō pcoꝛes nimis affecti ad coꝛpus ⁊ delitias eius solitas: videant bene quō a nimū dirigere poterūt ad dolendū de pcīis ⁊ conuertendū se ad deū toto coꝛde: ⁊ nō solum timoꝛ. Sume tibi exemplum. Qū quis hz aliquem amicissimū quem semper hz pꝛe oculis: ⁊ uidet eū anxiari ad mortem. Hz ⁊ vicinum infirmum de cuius incōmodo nūq̄ aut parum cogitauit quem p oculis non habet: non est mirum si vicinum mīⁿ dilectum quem nō habet pꝛe oculis ⁊ parum de eo curat: tradit obliuioni: pꝛo eo q̄ maxime amicum ⁊ dilectissimum videt moꝛi. ad pꝛopositum amicus maxime dilectus a pcoꝛibus: quez semp pꝛe oculis habēt ad complacendum ei: est coꝛpⁿ. Uicinus parum dilectus ⁊ de quo parum videt curare est spūs seu animus: qñ igitur peccatoꝛ videt coꝛpus maxime dilectum ab eo moꝛi: tota cogitatio sua ⁊ doloꝛ est de moꝛte coꝛpoꝛis. De aio autem parum dilecto ab eo modicum videtur curare. Sed obliuiscitur eius: etsi ipse sit in periculo moꝛiendi. Nonne hoc manifestius patet: cū inducantur ꝑcitius ⁊ frequentius medici pꝛo salute coꝛporis. vix autē vnus medicus anime: ⁊ raꝛone ei salubꝛiter medeatur quo ad animum vt restituat: ⁊ alia huiusmodi faciat. Notanduz est quod ait. b. Aug. hac animaduersione percutitur peccatoꝛ: ut moꝛiens obliuiscatur sui: quidum viueret oblitus est dei. Nec ipsa moꝛs moꝛulam facit alicui pꝛopter suas diuitias: honoꝛes vl sapientiam: vel minus occupat infirmū et vexat: sed facit officium suum ad quod deputata ē. Unde in libꝛis de septem donis legitur: q̄ cum quidā longo tempoꝛe seruiuisset cuidam pꝛincipi et grauiter egꝛotaret: cum instaret dominus eius dicēs: q̄ multum de eo doleret: etsi quo indigeret hoc ab eo peteret. Dixit eger: q̄ petebat: q̄ pꝛo omni seruitio quod ei fecerat: vt liberaret eum ab infirmitate vel saltem ad hoꝛam respondit dominus. Hoc non potest facere nisi solus deus. Et eger ait illi. Et ego illi soli promitto me seruiturum in futurum: qui solus me potest liberare: si liberabit me ab ista infirmitate. Qui liberatus hoc quod dixerat: effecit. Ibidem. Cum quidam vsuraꝛius in extremis laboꝛaret: fecit ante se poꝛtari uasa aurea: pꝛomittēs anime sue illa et multo amplioꝛa: possessiones: domos: et alia: si adhuc cum eo maneret: ⁊ cum magis vrgeret doloꝛ infirmitatis ait miser. Ex quo non vis mecum moꝛari: reddo te diabolo. Et hec dicens expirauit.

Sextū pꝛopter qō §. VI:

moꝛs est timenda: est pꝛopter demonum occursionem ⁊ infestationem: Heñ. iij. Dictum fuit pꝛime mulieri in persona cuiuslibet anime: et pꝛecipue bene viuentis. Ipsa conteret caput tuum: et tu insidiaberis calcaneo eius. Mulier conterit caput serpentis antiqui: quando pꝛincipia uitiorum superat que diabolus suggerit. Sed serpens insidiatur calcaneo eius: quando diabolus tentat fortiē in fine vite. Calcaneus enim finis est coꝛporis: finē significat vite. Ad eo hoc videtur generale demones occurrere et multum tentare animas in separatione a coꝛpoꝛe: vt etiam sanctos homines aggrediantur. Unde beatus Martinus cum esset in extremis et in cinere et in cilicio orationi insteret vidit diabolum et ait. Quid hic astas cruēta bestia: nihil in me funestum reperies: sed sinus Abrahe me suscipiet. Qui confusus disparuit: quinimo ad ipsum dominum maiestatis ausus ē accedere in ligno crucis affixum: si quid forte i eo reperire posset de suo: quem sanctissimū: nōdum

tamē filiū dei esse cognouerat. Et hoc ipse xp̄us expressit cū ait aplis. Uenit. i. vēiet. ḋa die seqnti ei illud erat futurum: p̄nceps mūdi huius. i. diabolus: qui p̄ncipatū obtinet in mundanis ꝓpter vitia eorum: et in me non habet quicquā scilicet vitij vt queret. De anima que male vixit i mūdo expressius hoc ponit. b. Grego. in homel. sup illud euangelium. Uidens iesus ciuitatem fleuit super illam ⁊c. Lu. xix. Ecce ibi dicitur dies veni ent. s. mortis: ⁊ circūdabunt te inimici tui vallo: ⁊ coangustiabunt te vndiqz: ⁊ ad terram p̄sternēt te ⁊c. Inimici isti sunt demones: qui i fine vite circundant animam vallo diuersarum tentationuz: vt euadere non possit de manibus eorum: ⁊ coangustant diuersis modis: vt p̄sternant tandem corpus ad terram et animam ad centrum terre id est infernum ducentes secum bea. Bernar. Quantus erit pauor o anima misera: cum dimissis omnibus quorum tam iucunda p̄sentia: tam gratus aspectus: tam familiaris habitatio: alienam penitus religionem ingrediens: cateruatim infinita demonia ad te exire videbis. Cum ergo anime peccatorum egressure sunt de corporibus suis domino iubente. Si dixerint ad te ait dominus per hieremiaz xv. Quo egredientur: dices eis: qui ad mortem: ad mortem: qui ad gladium: ad gladiuz: q̄ ad famē: ad famē: q̄ ad captiuitatē: ad captiuitatē et visitabo sup eos q̄ttuor species: gladiuz ad occidendum: canes ad lacerandum: volatilia ad deuorandum: bestias terre ad dissipandum. Narratur in lib. de. vij. donis: q̄ cum quidam solitarius rogaret dominum: vt ei ostenderet quomodo anima egreditur de corpore. Adest subito lupus trahens eum per vestes: et duxit eum ad ciuitatez Ibi autem vidit tunc choros clericorum ⁊ laicorum: parari ad honorificas exequias cuiusdam solitarij valde famosi: multosque lachrymantes estimantes q̄ meritis ⁊ orationibus eius illa patria conseruaretur. Sed reuera hypocrita erat: ⁊ p̄o mundi gloria multa faciebat. Uidit ergo heremita ille demones astare ad illum morientem. Dixitque vnus alteri q̄ mitteret tridentem in os eius: et per vim extraherent animam illam a corpore: etsi renitentem. De alio diuite dicitur q̄ cū esset in extremis: et demones assisterent violenter cuz vncinis ferreis extrahentes animam eius. Et ille diceret. Domine adiuua me: improperabant ei demones dicentes. Nunc queris adiutorium dei: cum dies defecit tibi. Ut autem dicit bea. Grego. Cum quis bene viuit et deum timet abstinens se a mal. et de perpetratis penitentiam agit. In illa hora et si fortissime sint tentationes diaboli: quia nouit se plus temporis non habere ad tentanduz: et ideo plus acuit malitiam suā ad decipiendum: vel per desperationem vel per infidelitatē l̄ p̄ tacitnitatē alicuⁱ pcti grauis: tamē ut ait aplus. Fidelis deus q̄ non permittet vos tentari supra id quod potestis: sed faciet enim cū tentatione p̄uētuz. Unde cū q̄dam sanctⁱ religiosus in extrēo vite fuisset multum exterritus adeo: ut aliqui dubitarent ne deciperet a diabolo. Mortuus ille: inde ad aliquos dies apparuit cuidam sibi deuoto in pulchra specie: ⁊ totus lucidus: vñ ille percepit ad gloriā eū assumptū. Interrogauit ille Que causa fuerit i exitu suo tanti terroris. at ille. Nescis quia scriptum est. Territi purgabunt ps. Qui timēt dominum sperauerunt in domino adiutor ⁊ protector eorum est in tentationibus.

Septimo mors ē. §. VII.

timenda ⁊ p̄uidēda ꝓpter mala q̄ sequuntur ad ipam in ipsa enim ⁊ p̄ ipsam omnia q̄ in mundo sunt relinquūtur: q̄ cū tanto labore: cū tot pcīs: cū tot curis acquirūtur ⁊ retinētur Job. j. Nudⁱ egressus sum de vtero matris mee: nudus reuertar illuc. i. in terrā que fuit mat̄ p̄ma oīm: q: fecit deus hominē de limo terre. Aplus. Nihil intulimus in hunc mundū. Uaud. i: non dubium: quia nec auferemus. Mors ipa aufert amicos: consanguineos: pulchritudinē a corpore: fortitudinem: dignitatem ⁊ oēm potestatē Eccī. x. Dō cum mortuus fuerit hereditabit serpentes: bestias: ⁊ vmes Et vt dicitur a quibusdam. Mortuo homine de cerebro eius nascitur buffo: de renibus serpens: ō ventre lumbrici: vermes de carne. De lingua astolabus. beatus Bernñ. Quid fetidius humano cadauere. Quid horribilius homine mortuo: cuiuſ erat in vita gratissimus amplexus. fit horribilis aspectⁱ i morte. Quid ḡ p̄osunt diuitie: q̄d honores: Diuitie non liberant hominem a morte delitie non liberant a verme: honores non liberant a fetore. Qui modo sedebat diues ⁊ gloriosus in throno: modo iacet paup i tumulo. Qui delitijs vescebatur: nunc a vermibus in sepulchro p̄sumitur. Memorare ergo nouissima tua ⁊ in eternuz non peccabis. Refert Petrus alphonsus: q̄ mortuo Alexandro magno: q̄ in tā breui tpe dñium orbis acquisiuit. Lōuenerūt pharisei. ⁊ dixit vnⁱ iste qui terram heri totam cōculcabat: hodie ab ea conculcatur. Heri dominabatur ei ⁊ possidebat eam nunc possidetur ab ea. Heri non sufficiebat ei totus mūdus nūc sufficiūt ei quattuor vulne terre. Heri p̄mebāt eā nūc p̄mit ab ea. Ducebat heri exercitū sup terraz: hodie ab exercitu ducitur sub terra. In li. de vij: donis legit q̄ saladinus magnⁱ p̄nceps sarracenoz: fecit ibi portari sudariū suū: cū videret se ꝓpinquū morti. Et fecit illud clamando per preconem deportari per ciuitatē. Tātū deportabit secū p̄nceps magnus saladinus de oībus rebus suis. Timēda ē ergo mors ⁊ sepe meditanda. Nam vt ait Plato summa phīa ē meditatio mortis. Et ad multa valet

Et primo ad humiliationem. Quid superbis in quit sapiens terra ⁊ cinis. q. d. Ex morte hēs cām humiliādi te. Pauo: ⁊si vilis pennis suis pulchris eas extendit: ⁊ hincinde se girat: de ea⁹ pulchritudine superbiendo: tñ ad pedes turpes aspiciēs eas cōtinuo deponit: quasi se humilians. Sic homo attendens ad finem vite humiliatur. De ꝓsuetudine aliqñ fuit iperato⁹: q⁹ cuz essent electi pma die coronationis eo⁹ veniebat ad eū lapicidarius: deferens in manu sua tres vel quattuo⁹ petias marmoris diuersorum colorum dicens. Jubeat dñs imperator: de quo genere marmoris velit sibi fieri sepulchrū: eo q⁹ hō mortal' ē. Et hoc fiebat ad dandū sibi occasionem humiliationis ex memoria mortis: Joānes elemosynarius factus patriarcha alexandrinus: fecit sibi fieri monumentū: sed imperfectū Et in precipuis solēnitatibus cum eēt pontificalibus insignitus: ⁊ in magno honore populi: statuerat vnum tunc veniret ad se qui dicēt. Dñe iperfectum est sepulchrum tuum. iube ergo illud perfici: q⁹ nescis qua hora fur veniet. s. mortis. Sed ⁊ qñ papa cōsecrat: āte oculos eius accēditur modicū stupe: ⁊ dicitur ei. Pater sancte: sic trasit gloria mundi. Valet scdo meditatio mōtis ad mundi contentum ⁊ despectionem. Ecces. Si multis annis vixerit hō: et in his oibus letus fuerit: meminisse tñ debet tenebrosi tēporis. s. mōtis: qō cuz venerit vanitatis arguentur preterita. Hieronymus ad Paulinum. Facile contēnit oia q̄ semper se cogitat moriturum. Tertio valet ad fugam peccati et detestationē: cū cōsiderat q⁹ ppter peccatum homo incurrit mortē corporis ⁊ aie. Ad Ro. v. per vnum hominem. s. adam peccatū intrauit in mundū. s. originale: ⁊ per peccatū mors. In historia transmarina legitur: q⁹ cū bragmani peterēt ab alexandro magno imortalitatez sibi dari: ⁊ ipse negaret se hoc posse facere cū mortalis esset: aiūt illi. Tu ergo cū mortalis sis: quare tot mala faciendo per mundum discurris. q. d. Ab his malis hec consideratio mortalitatis tue deberet te retrahere. Valet quarto ad depressionem carnalis desiderij et delectationis. In cui⁹ figuram hēs Job. ij. q⁹ ipse testa saniem radebat sedens in sterquilinio. i. memoria mortis et cōsiderationē fractionis corporis: q⁹ vas per ipsam mortem frangitur: saniem carnalis delectatiōis ex cō cupiscentia exurgentē amouebat. b. Greg. Nihil a deo valet ad eo manduz carnis desideria: q⁹ cogitare qualis sit futura caro morītura. Valet ānto ad tribulationū tolleratōez: q⁹ cū i morte oēs res tpales deficiant: ⁊ tēpus vite breue ē: qm̄ mors sequitur: ideo inde confortatur ad sustinendum: q⁹ parum affligitur ⁊ inde quiescet ⁊ remunerabitur. Petrus in canonica sua: Modicum etsi oportet contristari in varijs tribulationibus: ut probatio fidei uestre preciosior sit auro quod p ignez probatur Apoc. xiiij. Beati mortui qui in domio moriuntur. Ammodo iā dicit spūs vt requiescāt a laboribus suis. Valet sexto q⁹ prouocat ad misericordiam ⁊ largitatem. Considerans enī q⁹ secum afferre non pōt: sed largiens pauperibus i de subsidiuz in aia habebit. Ideo dimittit iurias receptas a ꝓximo: elemosynas dat: aliēa restituit Alexander cum vidit: q⁹ moreretur: diuisit regnū suum pueris suis. b. Amb. Nō sunt hominis bona que secum auferre nō pōt. Sola misericordia comes ē defunctorum. Quidam burgensis parisius fecit fieri feretrū in quo portaret mortuus: ⁊ i domo sua voluit illud poni in loco vbi frequēter videret ipsum. Ut per considerationem mortis ꝓuocaretur ad opera misericordie. In die autē oīum defūctorum replebat illud panibus: q̄s pauperibus dabat dicēs. Ecce cito morior: ⁊ quis postea memorabit mei. Valet septimo ⁊ vltimo ad inducendū ad penitentiam ⁊ perseuerātiā. Rex niniue cū populo suo audito a Jona: q⁹ niniue in de ad. xl. dies eēt subuertenda: ⁊ inde omnes morituri: indutus est sacco ⁊ se dederūt operibus penitentie. Job. iij. Expectant mortem ⁊ non venit: quasi effodientes thesaurum gaudentq⁹ vehemēter cum inuenerit sepulchrum. Legitur in li. de septē donis: q⁹ cum quidam miles flagitiosus accessisset penitentiaz ab Alexandro papa: renuebat eam facere ⁊ se non posse implere. Dedit papa dedit ei unum anulum quem pro penitentia assi due portaret in digito: eo pacto q⁹ pluries cum in die aspicēt ⁊ aspiciendo tunc cogitaret se esse moriturum. Qō cum fecisset: inde ad modicum tempus ex huiusmodi consideratione mortis ita contristatus ⁊ compunctus est: q⁹ redigens ad Alexādrum: obtulit se paratum ad omnem penitentiā peragendam.

Qz assignatio rationum in morte est timenda de septē generibus rerum. Capitulum nonum

Quartuz qd est

timendum est in morte rationū assignatō. Apostolus ad Heb. nono. Statutum est hominib⁹ semel mori: iudicium post hoc scilicet pticulare: scilicet discussio uite eius. Omnes enim stabimus ante tribunal christi: scilicet ad reddendam rationem de tota vita nostra. Quod ipse dominus ostendit per parabolas villici et dispensatoris cuiusdam diuitis: cuius cum dominus audisset: quia male dispensaret dispensando bona eius: vocauit illum dicens. Redde rationem villicationis. Luce. xvi. Et etiam de quodam rege qui voluit rōem ponere cum seruis suis: Mathe. xviij. Et similiter de illo domio q̄

dedit seruis suis talenta: uni quinq3: alteri duo: tertio unum: ut negociarentur cū eis. Et p' certuz xpis venit dñs ad faciendū ratiocinium cum eis. quomō negociati fuissent. Et quos inuenit bene 7 diligenter se exercuisse in eis collaudauit: 7 de lucro facto remunerauit. Eū aūt qui nō opatus fuerat talentum sibi creditū: q3 non multiplicauerat 7 si conseruasset dure increpans 7 ab eo illud aufferēs: condēnauit: Math. xxv. Et quasi sile ō hoie nobili: qui dedit seruis suis decē mnas ad negociandū: Luce. xix. Et quibus dibus pabolis a pte oñditur: q3 habemus deo reddere rationem ō actis in vita nostra: 7 hoc primo in egressu aie de corpore. Unde Cyprianus. Qualē te inuenit dñs cum uocat. s. per mortem: talem te iudicat: ut sciant oēs: ait ipse per prophetam: q3 ego sum dominus scrutans renes 7 corda. i. affectiones 7 cogitatiōes: q̄ do vnicuiq3 sm opera sua: de pe. di. i. Nū quid. Ad idem exempla. In vitis patrū dixit qui dā sanctus. Tria sunt que valde timeo. Primum est qñ aia egressura ē de corpore. Scōm qñ pñtabitur ante tribunal christi. s. rōez reddītura. Tertium est: qñ dabitur a xp̄o sentētia de me: Unō 7 quidam alius senex cum videret quendam iuuenem ridentem ait. Ecce coram celo 7 terra reddituri sum' rōez: de tota vita nia: 7 tu rides: vñ Eccēs. xi. dicitur. Letare iuuenis in adolescentia tua: et i bonis sit cor tuuz: 7 scito q3 pro his oib' adducet te dñs in iudicium. Nec ibi in rōe reddēda multum tēporis ponetur: sicut fit in mundo cum rōcinia fiunt: q3 tunc oia nota sunt iudici. ad Hebre. iiij. Oia nuda sunt 7 aperta oculis ei'. Et omnia in puncto representabūtur ꝓscie iudicādi. Horrendū est ait aplus incidere in manus dei viuentis: nil defectus inpunitū permittētis. Hoc timens sanctus Job: dicebat. Uerebar oia opera mea. i. timeban: sciens q̄ non pceres delinquenti. Timebam dubitans aliq̄n ne forte aliquis defectus i ipsis etiam bonis operibus meis inesset: q̄ punitionem meretur. Et si colūne timent tale iudicium particulare pro ratōe reddenda: qd faciet barūdo. Est aūt rō exigenda ō septē.

De aie potentijs. De corporis mēbris.
De tp̄e 7 adiacētijs. De gīe adiumētis.
De sapie documentis. De culpe iqnañtis.
De regimine in subiectis.

Primū igitur de .§.i.

quo reddenda est rō deo: est de aia 7 potentijs: q̄ modo conseruauit eam et exercuit: Deute. iiij. Custodi temetipsum 7 aiam tuam solicite: Et Eccī. Custodi animam tuam 7 da illi honorem suum: et merito. Est enim in ea imago dei. Uñ. b. Aug. in li. de trini. licet aia seu mens non sit eius nature cuius est deus imago tamen eius ibi querenda est: quo nihil est melius. s. in parte superiori. Dec autem imago apparet in potentijs eius. s. memoria: intellectu 7 uoluntate: que dicuntur potētie sepate: quia scilicet anima semper retinet 7 utitur eis etiam separata a corpore. Sumendo tamen memoriam pro parte intellectiua: que retinet species itelligibiles: 7 non pro potentia sensitiua: que est etiam in brutis. Nec operatur anima nisi mediantibus istis potentijs. Ecce quomodo est dei imago: quia sicut una est essentialiter et trina in potentijs: que realiter distinguuntur ad inuicem: ita q̄ vna non est alia. una tamen in essentia anima ita una essentia diuina in tribus psonis realiter distinctis ad inuicem: ita q̄ vna non est alia pater et filius 7 spiritus sanctus: et hi tres vnum sunt. Honoratur autem ista imago: quādo conseruatur in sua puritate: et potentie eius exercentur propter ipsum deum: cuius est imago. Et de memoria ait Salomon: Eccēs vltimo. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tue antequam veniant dies afflictionis tue et appropinquent anni de quibus dicas mihi non placēt. Et ps. Benedic anima mea dominum: et noli obliuisci omnes retributiones eius idest beneficia eius: que ideo dicuntur retributiones: quia cū malefeceris quottidie peccando tanta est charitas dei: q̄ innumera bona beneficiorum suorum reddit tibi. Ait etiam ipse dominus in Treñ. Recordare paupertatis mee quam scilicet sumpsi pro te absinthij 7 fellis. i. amarissime passionis quā sustinui pro te. De intellectu dicit magister in secundo sententiarum: distinc. ꝑma. Fecit deus rationalem creaturam: ut summum bonum intelligerer. Et hoc est ad quod hortatur ipse deus homines dicens per ps. Uacate 7 videte quoniam ego sum deus: uacate idest cessate a vitijs 7 ab aliis operibus exterioribus aliquando: quia aliter non potest videri aut intelligi deus. Intelligite quoniam ego sum deus qui 7 non mutor. Ego sum deus quo melius excogitari non potest. Ego sum uerum vniuersale 7 summum bonum. Intelligenda quoque sunt mandata dei 7 seruanda: et curiosa omittenda: secundum illud Eccī. iij. Altiora te ne quesieris: et fortiora te ne scrutatus fueris: sed que precepit tibi dominus illa cogita semper: et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. De voluntate: prouerbi. xxiij. Fili prebe mihi cor tuum et voluntatem. Et modum docet dicens: Deuteronomio. sexto. Et Mathe. vigesimo secundo. et Luc. decimo. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Hugo in libro de arra anime. Scio anima mea: quia vita tua amor est: et sine amore esse non potes. Eā aūt est vis amoris: ut talem te esse necesse sit: quale est illud quod amas. Hoc est amare velle bonum quod est uoluntatis. Si ergo deū aia amat uere deum habet: immo 7 deus est participatione.

Secundum illud. Ego dixi dij estis. Si terram a mas terra es. Osee. Abominabiles facti sūt sicut peccatores sicut ea que dilexerunt. Ex toto corde seu voluntate deū diligit: q eum super oia diligit: qui ꝓpter obseruandum mandata dei: et substantiam et familiam et patriam et famā et tēporalem vitam postponit. Ex toto corde diligit: q oia que amat ꝓpter deum diligit. Cum igitur tibi dicēdū sit. Redde rōem villicationis tue de aia tua et potentijs: quā rōem reddere poterit que dei imagiez in lutum sepe sepius pccōr proiecit. Qui beneficiorum dei rarissime recordatus est: sed bene iniuriarum que sibi fecit ꝓmus ad vlciscendum nō remittendum. Qui deum nec cognoscere voluit nec eius mandata nec eius vba. Sed totum acumen intellectus sui posuit ad fraudes inueniēdas: ad predandum. Qui totum affectum suum posuit in terrenis: et carnalibus: omnē rē vilissimam magis amans q̄ deuz qō patet: qz pro vno solido dicet multa periuria: valde ergo timendū ē talib⁹

Scdo reddēda ē §. II.

ratio de corpore nostro et membris eius. Ad quid enim data est nobis: ostēdit apls ad Ro. xij. Ut exhibeatis corpora vestra deo hostiā viuentez. i. ut mactemus ipsum vitijs et cōcupiscentijs tanquaz animal īmolatū et viuat in operibus virtuolis. Nam vt ait Petrus in canonica: christus semel mortuus est pro peccatis nostris: iustus ꝓ iniustis vt offerret nos deo sequentes eum: mortificatos q̄dem carne. viuificatos aūt spū. Et cū incōparabiliter debeamus plus laborare et exercere mēbra nostra in obsequium dei q̄ diaboli mundi: vl carnis: imo solum in honorem dei debemus corpus exercere: et nunq̄ in pcō. humanū dico ait apls ca. vi. ꝓpter infirmitatem carnis vestre. Sicut exhibuistis membra vestra seruire inīq̄tati in inīq̄tatem. s. de vna ad aliam laborando: ita exhibere nunc seruire ipsi iusticie in sanctificationem: vt vel saltem tantum laborent membra uestra pro deo: quantū fecistis pro mundo vl peccato. Quique sensus nostri exteriores: q̄uis radicem habeant in aia: tñ nō utitur eis anima nisi per mēbra ut per organa q̄bus sūt affixa. Ut potentia visiua per oculos auditiua per aures et huiusmodi ōdit ergo tibi deus oculos ad aspiciendum ad necessitatem et vtilitatem non ad uanitatem. Dedit tibi oculos ut aspiciendo celos et ornamenta eius solē lunam: et sidera: elementa et animalia que sunt in eis: et alia pulchra opera dei: vt inde exurgas ad contēplandū pulchritudinem et magnitudinem creatoris: a quo omnia pulchra et pulcherrimus ipse. Inuisibilia enim dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. i. dei pfectiones. Ad Rom. i. dedit tibi aures ut disciplinas morales: scientias naturales: artes varias ab alijs audiēdo ualeas addiscē: et ex armōia cātuū et musicoꝝ instioꝝ: cōsidēs cāt⁹ suaues āgeloꝝ. Dedit et nares ad odorādū: ut ex fragrantia floꝝ et aromatū itelligas: qz scti dei i patria florebūt sic ilīū et sic odor balsami erūt āte diuinā maiestatē. Dedit et liguā et palatū vbi ē gust⁹: ut ligua tua et ñ solū mente ut angeli deū laudes: admoneas ꝓmū cōfitear⁹ pccm tuum. Posuit i ea gustū: ut ex sua uitate ciboꝝ et potuuz pcipias: qm̄ dulcis est dñs ois dulcedinis auctor: et clames cū sapientissimo uiro. O q̄ suauis est spūs tu⁹ oñe: qui vt dulcedinē tuam in filios demonstrares: panem suauissimuz de celo prestitisti: hñtē oēm sapozem suauitatis: Sapi. xvi. Non solum manna patribus in dēsto sed refectionem internalē sāctis tuis: cuiusl⁹ patō ne omne dulce amarū: vt ait. b. Ber. Dedit et manus ut non abscondas man⁹ sub ascella piger. Sz vt docet Salomō. Ōdcūq̄ pōt manus tua īsta ter opare boni: q nec opus nec rō nec scia valēt apud ifcros quo tu properas: pedes dedit ad ambulādū ad loca necessaria tibi et ꝓio vtilia. Nō pedes veloces ad effudendum sanguinem: uel ad malum qōcūq̄ concurrentes: sed ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Tibi q̄ dicet redde rōem vilicationis tue. Et vere quilibet dicet pōt cum timore. Quid sum miser tunc dicturus: quē patronū rogaturus: quādo iudex ē venturus cūcta stricte discussurus? Quid laboris et afflictionis corpus tuum sustinuit pro deo: qui nec ieiunia ecclesie: nec vigilias in oratoe: nec peregrinationes ad ecclesias fecisti: sed pro lucro innumera. Odi tui ad quid aliud respiciunt nisi ad vanitates et curiositates et voluptates implendas. Etsi lachrymis irrigantur: non hoc pro peccatis: sed pro dānis tēporalibus. Aures tue que solicitantur audire: nisi detractiones: irrisiones: vaniloqa: et turpiloqa cantilenas mundanas et huiusmodi. Non autem verba dei: admonitiones: reprehēsiones: laudes diuinas. Gustū tuū oibus cibis et potibus vis delectari: usq̄ ad crapulam et ebrietatē. Lingua autez vti nescis: nisi ad mdacia et piuria: et blasphemias contentiones: et susurrationes. Murmurationes ꝓtra deū et ministros eius. Odores superfluos ad voluptatem q̄ris. Ferores ifirmorū: fugis. Man⁹ tuas ñ extēdis ad paupes subleuando iz ad eos p dādos. Opa mānū tuaꝝ vana et risui digna. Pedib⁹ curris ad theatra ad spectacla: ad tpudia. Et si aliq̄do ad ecclias et festiuitates eoꝝ: magis ad pcandū ut uideas et videaris: q̄ ob deuotionem. Beati ergo ait ps: qui timent dominum timore initiali: qui ambulant in vijs eius. i. operibus virtuosis exercendo corpus et membra sua: qz tūc nō timebunt in hac ratione.

Tertio reddēda ē §. III.

rō de tpe et adiacentijs ei⁹. i. ō reb⁹ tpalib⁹ treñ. i.

Uocauit ꝓtra me tēpus .ſ. quo male uſus eſt: ad arguendum eum. Job. xxiij. Dedit ei tēpus ſeu locum penitentie ⁊ ipſe abuſus eſt eo in ſuperbiā Sen̄. Nulla maior iactura q̄ tēpus. Oia fortune ſūt: tēpus tuū. Nec pōt recuperāri tēp' amiſſum. Quod aūt apl'us ait. Redimentes tēpus qm̄ dies mali ſunt: non intendit per hoc dicere q̄ tēpus amiſſum poſſit recuperari: ſed q̄ ita ferueāt ⁊ ſoliciti de ſe habeat in futurum: etiam vltra ſibi debitum: q̄ recōpenſet per ſupererogationē bonoꝝ operū neglectū ꝓteriti: vel dī redimere tēpus qui quaſi ſupflua ⁊ minus vtilia ⁊ſi licita dimittit: ut melioribus vacet. b. Bern̄. Nil preciosius tēpore. Sed heu hodie nil vilius reputat. Sed ſicut capillus de capite non peribit: qō. ſ. non recipiat cōpus reſuſcitatum quantū ad eos. ſ.: q̄ ſunt ad dextram coꝝporis. Ita nec momentū a tēpore: de quo. ſ. non exigatur rō. Uñ Anſhel. in li. meditationum ait. O lignum aridum ⁊ inutile: eternis ignibus dignum: quid rñdebis in illa die cū exigetur a te vſq̄ ad ictū oculi. O mne tēpus viuendi tibi impenſū: qualiter fuerit a te expenſū? Et iōo hortatur apl's ad Gal'. vi. dū tēpus habemus operemur bonum ad oēs. In uno momēto tēporī poteſt hō lucrari vitam eternam: oū eſt in vita p̄nti. Totum mundum daret dānatus ſi haberet in poteſtate ſua: vt ex eo poſſit habē modicum tēporis ad penitendū. Et nō ſoluta de tēpore: ⁊ de reb' tēporalibus que dantur in tēpore: reddituri ſūt homines rōem ſi bene uſi ſunt ⁊ ad ſubueniendum pauperibus. Dñs enī ait Chriſ. ñ dños: ſed diſpēſatores nos eē uoluit rerum ſuarum. Sicut ergo diſpenſator qui res dñi ſui ſibi retineret: uel ꝓdige diſtribueret infideliter ageret ⁊ merito eſſet a domino ſuo puniendus. Sic ⁊ dñs deus rōem exigens in exitu vite a diuitibus: q̄ ſibi theſaurizāt: uel ſuperflue vtuntur rebus tēporalibus pauperibus ſubtrahentes. Unde. b. Ambro. An iniuſtus eſt deus: ut non nobis eque diſtribuat vite ſubſidia: ut tu quidem eſſes affluens et abundans. alius aūt deeſſet ⁊ egerent: ⁊ non potius: q̄ voluit ſibi benignitatis ſue experimenta largiri: aliuz vō virtute pacientie coronari. Tu vero ſuſceptis dei muneribus: ⁊ in ſinum tuuz redactis nihil putas te agere iniquum: ſi tantoꝝ bona ſolus obtineas. Egentium eſt panis quem tu detines: nudorū veſtimentuz quod recludis: miſerorum pecunia eſt quam in terram refodis. Tantorum ḡ te ſcias inuadere bona: quātis poſſis dare q̄ velis. i. quod debes velle. Dec ille: di. xlvij. Sicut hi. Inſuper q̄ ꝓdige expendunt in edificijs ſumptuoſis: in cōuiuijs lautis: in equitaturis falleratis in canibus et auibus ad venandum ⁊ aucupandum: in veſtib' pompatibus: in ornamentis varijs: cogitent quaz deo ſint reddituri rōem videntes pauperes fame mori: veſtibus nudari: puellas nubiles periculo exponi propter defectum dotium: captiuos in carceribus mori. Diues qui epulabatur quottidie h̄ ſplendide: ſepultus in infernum: q: micas menſe ſue noluit mēdico dare nunc guttam aque ab eo non pōt habere. Et qui purpura ⁊ byſſo idueba tur: nunc vermibus operitur. Et ideo Jacobus i canonica ſua. ca. v. exterret eos dicens. Agite nūc diuites: plorate vlulantes in miſerijs que aduenient vobis: diuitie vē putrefacte ſunt. Ueſtimēta veſtra a tineis comeſta ſunt aurum ⁊ argentum ueſtrum eruginauit: ⁊ erugo eorum in teſtimonium vobis erit: ⁊ manducabit carnes ueſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in nouiſſimis diebus. Ecce merces operariorꝝ vīorꝝ qui meſſuerunt regiones veſtras: que fraudata ē a uobis clamat: ⁊ clamor eorum in aures dñi ſabaoth introiuit. Et paulopoſt. Ecce iudex ad ianuaz aſſiſtit. Admonet ergo paulus diſcipuluz ſuum Thimotheum ep̄m ⁊ predicatorem dicēs. i. Thi. v. Diuitibus huius ſeculi precipe nō in ſublime ſapere nec ſperare in incerto diuitiarꝝ ſuarum: ſed in deo bñ agere: diuites fieri in operibus bonis: facile tribuere: cōicare: theſaurizare ſibi fundamentuz bonū in futurū. Petrus apl's. ij. ca. prime. Fraternitatē diligite: deū timete. q. d. Tūc oſtēdetis deū timē: ſi fraternitatem diligitis ſubueniendo miſeris.

Quarto reddēda §. IIII.

eſt ratio ō gratie adiumentis. de cuius preciositate ait Petrus. ca. i. ij. epl'e. Maxima ⁊ preciosa ꝓmiſſa nobis donauit deus. ſ. munera gratie: vt p hoc ſimus diuine nature cōſortes: fugientes eius que in mundo eſt concupiſcentie corruptionem. Per gratiam enim vitatur corruptio oīum peccorum: nec aliter p̄ñt euitari. Nil preciosius gr̄a q̄ facit nos gloria dignos. Ab hac ꝓcedunt ſicut radij a ſole: oēs virtutes aiam illuſtrantes ⁊ decorantes. Abhac oritur radius fidei vere intellectū perficientis ad aſſentiendum oibus q̄ fide debent teneri. Et gratia procedit uirtus ſpei: mentem erigens ad expectandum in dubio ſupernam gloriā benefaciendo. Ex ipſa deſcendit flamma charitatis ad diligendum deum et proximum. Sobrietatem quoqꝝ temperantie ⁊ ſapientiam prudētie docet: iuſticiam ⁊ virtutem ideſt fortitudinem: q̄ bus nil hominibus in vita eſt melius: vt dicitur Sapiē. viij. Temperantia enim cohibet concupiſcibilem potentiam a delectationibuſ prauis. Fortitudo irascibilem retinet in perſerendis moleſtijs: et acuit in aggrediendis arduis. Prudentia rationem inſtruit i agendis. vt nil perperam faciat: ſed conſona rationi. Juſticia autem ad proximū dirigit voluntatem: ut non ei noceat: ſed proficiat. Jſta autē preciosa gratie munera donauit gratis: non meritis noſtris. Hortamur vos ait apl's ij. Corin. vi. ne in uacuum gratiam dei recipiatis.

Omnes vtiqz eā in baptismo recepimus. Gratia enim in baptismo non requirit gemitum vel plāctum vel aliud opus: sed oia gratis ꝓdonat: ait. b. Ambro. de cōse. di. iiij. Donat simul virtutes: donat ⁊ remissionem peccatorum: nisi ponat obstaculum ei: quod ponere nō pōt paruulus cuz baptizat: cū careat vsu rationis. Jn uacuuz aūt ⁊ frustra recipit: qui eam nō exercet ⁊ auget per opera quottidie meliora. Sed multo magis i uacuum recipit qui eā per peccata pdit. Unusquisqz ergo put accepit gratiā in alterutrū illam admistrātes vt boni dispensatores multiformis gīe dei inquit Petrus in. i. canonica. ca. iiij. Sed certe cuz dicetur tibi. Redde rōem huius gīe: quomō usus es multū habes timere: qz non solum non augmentasti hoc preciosum talentum: sed ⁊ perdidisti. Uidemus enim cōiter: q̄ ōcitius peruenit puer ad aliquem vsum rationis: se implicat ꝓpter malas societates multis turpitudinib⁹ ⁊ periurijs et blasphemijs: propter que amittit grām baptismalem Et vtinam sic esset solicit⁹ ad recuperādū amissā gratiam: que est sanitas aie ⁊ vita: sicut est solicit⁹ ad recuperanduz corporis sanitatem cum ifirmatur. Sacramēta enī ecclie sunt contentiua gratie fm Tho. in. iiij. Et ideo siquis post baptismum: gratiam emisit: quod fit per qōlibet mortale: aliter recuperare eam nō pōt nisi per pñiam. Sed quia nimis tardi sunt homes ad penitentiā ⁊ cōfessionē ideo in nullis veris virtutibus se exercent. Sic et sacramētum sacre cōionis per quod mens impletur gratia. s. deuote sūptum: ⁊ future glorie nobis pignus datur: vt dicit. b. Tho. i offic. ōrazo assumitur: q̄ indeuote: ōtepide. Eucaristia dr: quod latine bona gratia interpretatur. Quid enī melꝰ corpore ⁊ sanguine dñi. Noli negligere: ait aplus ad Thimo. gīa que data est tibi in ipositione manus p̄sbyterij: que pertinet ad ordinē. Cum q̄nta negligentia ⁊ indispositiōe recipiant clerici sacramentum ordinis: cum quanta desidia exequant: ipsi considerent: qui deo reddituri sūt rationem: ignorantia pleni: omni honestate vacui: cupiditati dediti: ⁊ simonijs insaciabiles beneficijs ⁊ dignitatibus: ociositate sepulti: ꝓpter qō accidit eis qō dñs predixit. Si sal infatuatum fuerit: ad nihiluz valet vltra: nisi vt mittatur foras: ⁊ cōculcetur ab hōibus: Mathe. v. Jnfatuatur sal qñ clerici qui debent verbo ⁊ exemplo alios condire ⁊ preseruare a corruptōe vitioruz: nec alios admonent: nec ipsi virtuose viuunt: ꝓpter quod contēnūtur a pplis. Unde dñs per malachiaz. ca. ij. ad sacerdotes ait. Uos recessistis de via: ⁊ scandalizastis plurimos in lege: ⁊ irritū fecistis pactum leui: ꝓpter hoc dedi vos contētibiles ⁊ humiles. i. abiectos omnib⁹ populis: Qui tñ populi male faciunt dehonorādo eos: cum sint ministri christi ⁊ ecclesie: ⁊ ad eū cuius sunt ministri ⁊ quem presentant debeāt aspicere: non ad mores eorum malos. Cum ergo tibi dicetur. Redde rationem sacramentorum que tibi collata sunt ad procurandum ⁊ augendū gratiam quantum frequentaueris: qūo deuote susceperis. Qualiter in eis te exercueris. Noli altuz sapere: ait aplus sed time: qz cui plus collatum est: plus exigitur ab eo. Cum enim augent dona: ait b. Grego: augentur ⁊ rōes donorum. Tanto ergo humilior atqz ad seruiendū deo promptior q̄sqz or esse ex munere: quanto obligatiorem se esse cōspicit in reddenda ratione. Timentes aūt dñm timore. s. initiali: mificor. dia circūdabit. p̄s.

Quinto reddenda § v.

est ratio: ⁊ ideo timendū: de sapie documentis. s. receptis. Alia nostra ut ait phs nascitur sicut tabula rasa in qua nihil est pictum: sed apta est pingi. Et sicut alie scientie ⁊ artes addiscuntur per documenta aliorum: ita ⁊ sapientia ⁊ noticia diuiorum ⁊ moralium. Quia. n. hō propter peccata sua obscuratus nesciebat legere in lege dei insita i medio cordis nīi: dedit hōibus legem scriptam: legem. x. preceptorum: que semper fuit necessaria obseruari oibus: qui voluerunt saluari. Hec ē lex dñi immaculata: conuertens aias: ⁊ testimoniuz eius fidele: sapientiam prestans paruulis. i. humilibus. Deus igitur deoruz dñs locutus est: ait idē in p̄s. lxxx. ⁊ vocauit terram a solis ortu vsque ad occasum: ex syon species decoris eius. Deus dñs deorum sanctorum: qui dicuntur dij participatione: p̄s. lxxx. Ego dixi dij estis. Uel demonū qui dicuntur dij falsa nuncupatione: p̄s. Dij gentium demonia: vel presidentiuz qui dicuntur dij representatiōe: qz repñtant deū: p̄s. lxxx. Deꝰ stetit in synagoga deorum. i. sacerdotum. Oium horū deus verus deus noster est dñs ⁊ auctor locutus est inquit. b. Aug. super psalterium in illum vsi. Multis modis per angelos ipse locutus est: dando legem in monte syna. ita ait aplus ad Gal. iij. c. ordinata per angelos. s. illa lex: locutus per ꝓphetas suos Jsaiam: Hieremiam: Ezechielez: Danielem ⁊ alios. xij. minores prophetas excitando homines ad obseruantiam legis ipsam declarando: futura multa prenunciando ad animanduz eos: ⁊ cōminationem adijciendo contra transgressiones Demum locutus est nobis in filio suo incarnato. ⁊ quid sapientia docere uel exprimere potuit nisi verba sapientie falsas expositiones legis a scribis reprobando: obscura declarando: in se ipso ad implendo: cōsilia omnis perfectionis adijciendo ad iutoria ad obseruandum offerendo. Locutus ē p apostolos suos ⁊ discipulos quos misit in vniuersum mundum dicens. Docete omnes gentes. Et quid nisi christum dei virtute ⁊ dei sapientiā. Locutus est per doctores suos. b. Aug. Ambro: Hieronymum: Grego. ⁊ alios innumeros grecos et

latinos quos impleuit in medio ecclesie spu sapiē tie ⁊ intellectus ad exponendas scripturas sacras sapientia plenas. Loquendo autem per hos ⁊ q̄t tidianos predicatores: uocauit terrā non grecie tantum uel aphrice uel italie: sed terram totaz. i. mundū. Et hoc est quod subdit A solis ortu usq; ad occasum. i. per totum. In omnē enim terrā exiuit sonus eorum. Ex syon tamē species decōis eius idest pulchritudo huius sapientis locutiōis cepit ex syon. i. populo iudeorum: quia vt dicit Isaias. ij. c. De syon exibit lex. s. euangelica: ⁊ verbum domini de hierlm. Nullus ergo potest se excusare: quia ignorat ista documenta sapiētie. ubi q; enim predicatur ⁊ predicatuz est. In particl̄ai etiam uocat terram quēlibet peccatorem a solis ortu vsq; ad occasum. i. a principio quo in eo oritur sol intelligentie quo ad usum: usq; ad mortez dat homini documēta sapiētie. Reddens igit̄ rationem de tot documentis sapientie quomodo ea obseruaueris. Et certe male illi poterunt redō re rationem: nec impune transibūt qui uerba dei audientes: nil eorum que audiunt: faciunt. Facti fm prophetam sicut aspidis surde aures eorum obturantis que non audiet vocem incantantium Aspis serpens cuz perpendit aliquez incantatuz eū unam aurez figit in terrā ⁊ aliā cauda obtūat ne audiat. Sic multi audientes dei verbū ex una parte figūt mentem in terrenis: ex alia promittūt sibi futurū tempus vite ad emendādū: unde ītatio predicantis sapienter: non potest eum educere ō clausura peccati. Peius illi rationē reddēt qui audientes verbū: nil mēti retinēt vel ruminānt meditādo. Unde animalia imunda in lege iudicā tur que non ruminānt. Eterne mortis iuditiū formidate fratres ait. b. Greg. si uerbū uite audiētes in uentre memorie non retinetis. Signū eni mortis est: cum infirmus non retinet cibū. Sed pessime illi rationē reddent ⁊ grauissime punient qui nec ipsa verba dignantur audire: nollētes itellige re vt bene agerent. Hos condemnabit studiositas regine saba que uenit a finibus terre audire sapiētia salomonis. Math. xj. Contra hos igitur in reddenda ratione dicet sapiētia: vt habetur prouer. i. quia vocaui vos per scripturas ⁊ renuistis Extendi manū meam in cruce etiam dādo documēta: nec fuit qui aspiceret. s. ad imitādū. Despexistis oīe consilium meū ibi datū: ⁊ increpatōes meas ueglexistis. Ego in iteritu vestro ridebo et subsanabo: cū uobis quos timebatis: aduenerit. Clamabūt ad me ⁊ non exaudiā eos: eo q; exosaz habuerint disciplinā: ⁊ timorem domini non susceperint.

Sexto reddenda. §. VI.

est ratio de peccati inquinamētis. Secūdū. b. Augu. peccatū est dictū uel factum uel concupitum contra legem dei: ⁊ in hac diffinitione includitur omissio cuiuslibet horū ꝫ. b. Tho. in sūma. Nō ita peccari potest mortaliter vel venialiter omittendo sicut ꝛmittēdo. Sed primū ocultius ⁊ iō magis timēdū. Et de omnib⁹ his differentijs peccatorum reddenda ē ratio ante tribunal christi. ubi quicquid latet apparebit: nil iultum remanebit. Et de malis operibus dicit salomon Eccs vltimo. Lūcta que fūt adducet dominus in iudiciū pro omni erratu siue bonū siue malū. s. exigetur ratio. Non solū de malo opere in se: sed etiam in eo quod de se est bonū vel alias videtur bonuz ꝓpter aliquam malam circunstantiam error ē ⁊ in iudicium adducetur. Et quantūcūq; ocultū op⁹ fuerit. manifestabit abscondita tenebraz. i. peccatorū ait apostolus. Sed ⁊ de verbis ratio exigetur christo dicente Math. xj. De omni verbo ocioso qō locuti fuerint homines reddent ratōez in die iudicij. primo particularis iudicij qui est ī morte. Et fm. b. Greg. i. moraľ. dicitur verbū ociosum: qō necessitate vel vtilitate. s. rationabili caret O quis vnq; enumeraret multitudinē vbozū ociosoz: que quottidie dicimus: nullaz nobis de hoc conscientiam facientes. Q: si de ociosis ratio exigitur cū pena: quid de contumeliosis: de detractorijs: de periurijs ⁊ blasphemijs: adulationib⁹: ⁊ alijs malis. Sed ⁊ in cogitationibus impij: interrogatio erit dicit sapiens. s. in futuro examine Nā vt ait saluator noster: Ex cōde exeūt cogitationes ⁊ he sūt que coinquināt hominez quo. s. ad animam. Nec tamē ait. b. Greg. Immūda cogitatio mentē maculat cū pulsat sed per delectationē superat de pe. di. ij. Quis autem tāte virtutis et sanctitatis extat qui non habet cogitationes inutiles ⁊ superfluas: etiam quando clauso hostio sē suū in secreto vult patrem orare. Delicta autē iuuentutis mee ⁊ ignorātias meas que sūt omissiones ne memineris domine. Sed ab occultis meis munda me: ⁊ ab alienis pce seruo tuo ait ps. Cuilibet ergo timēdū est i ista ratiōis exactione. unō in uitis patrum legitur: q; cū quidam sanctus pater ad extrema venisset ⁊ alij plures usitassent eū Uidentes eū tremē totum: dicūt ei. Et tu pater times mori cū semper in penitentia vixeris? Respō dit ille. Uere timeo. Nam licet per. xl. annos labo rauerim in ista solitudine ad seruiendū deo: tam q; alia sunt iudicia dei q; hominū: ideo timeo: ne forte placuerint deo: vnde ⁊ Job. xxxvij. Semp enim quasi tumētes fluctus timui dominū. Plurima sunt peccata nostra que nobis leuissima vel nulla uidentur: que tamen deus discutit ⁊ punit. Unde in uitis fratrum legitur: q; cū quidam vir valde religiosus ⁊ sanctus infirmatus esset ad mortem leta facie ⁊ totus exhilaratus dixit astantib⁹ qui eū visitauerāt. Ecce beata Maria mater dei. Salutemus eam. Quod cum omnes fecissent et

magnam consolationē percepissent: ꝛ nil viderēt dixit infirm⁹ O ꝯgrate. ꝛ iucunde recepit beata mater dei uestrā salutationē: ꝛ ipsa quoq; uos resalutauit. post paululum autem cepit expauescere ꝛ ualde anxiari: adeo ꝙ socius eius vix sufficiebat ad extergendū sudorem ex labore. Et factus in agonia quasi tunc deo redderet rationē ō uita sua. Aliquando dicebat quasi ad alium loquens Hoc non est verum. Forte de aliquo peccato: ꝙ diabolus ei obꝯciebat ad inducēdū ad desperatonem. Aliquando dicebat. O domine dona mihi ꝛ parce hoc modicū. Dixit ei socius. Quid ē hoc frater etiam ne parua peccata requiruntur ꝛ de eis deus exigit rationē. Quid ait. utiq; Et ea que nulla putant homines esse peccata. Confortauit tamē eū socius efficaciter ad confidendū de misericordia dei. Demū peracta pugna spirituali totus in domino releuatus cum magna deuotione quieuit in pace.

Septimo reddēda. §. VII

est ratio de regimine in subiectis: ꝛ hoc ualde timendū prelatis ꝛ rectoribus. vnde sap̄. vi. dicitur Audite reges ꝛ intelligite. Discite iudices finium terre: prebete aures qui continetis multitudines: quoniaz data est uobis potestas a domino et virtus ab altissimo: qui interrogabit opera uestra: ꝛ cogitationes scrutabitur qm̄ cū eētis ministri regni illius: non recte iudicastis nec custodistis legez iustitie: nec secūdū voluntatez eius ambulastis. hō rende ꝛ cito apparebit uobis: qm̄ iudiciū durissimum fiet his qui presunt. Exiguo enim concedit misericordia. Potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiuſq̄ dominus: nec uerebitur magnitudinem cuiuſq̄. Aplūs etiam ad heb. xiij. ait. Obedite p̄positis uestris et subiacete eis. Ipsi enim inuigilāt q̄i rationem reddituri pro aiabus uestris: ut cū gaudio faciant non cuz tristitia. Ad idem fac̄ qđ ait dionysius papa. xiij. q. i. Ecclesias dicēs: Unusq̄ſq; contentus sit terminis suis: ꝛ ecclesiam ꝛ plebē sibi commissā diligenter custodiat ut de ouib⁹ suis deo rationem reddat: ꝛ gloriam inde non iudicium. i. damnationem recipiat. Rationez igit presidentes reddere habēt deo in egressu suo de h̄ mundo: qūo accepezint prelaturam: vtrū per ambitionē vel per simoniam vel per intrusionem qz ut ait Leo papa. Principatus quem metus extō sit uel ambitus occupauit: etsi actibus suis ꝛ mōibus non offendat: ipsius tamē initiū est pernicio sus exēplo: ꝛ difficile est ut bono peragantur exitu: que malo sunt inchoata principio. i. q. i. Principatus. Si per simoniā accepit uel alās inuustum titulum: cum careat iurisditione ꝛ auctoritate super populum illū: qz suspensus uel nullus decipit ꝙtū in eo ē aias illas absoluendo. Unde ab eo tā ꝙ oues perdite exigentur. Rationem quoq; reddere habet deo si populū suū vbo ꝛ exemplo ad bene uiuendū induxerit. Crisſ. in iudicio sedes si bene docueris ꝛ bene uixeris: pplm̄ istruis qūo uiuere debeat. Si autem bene docueris ꝛ male uixeris: deum istruis qūo debeat te condemnare

Rōnē ēz redd̄ē hz ō admīstratiōe sacrāmtoz ne idignis dederit. Si restitit potētibus usurpati b'iura ecclesie ut. b. Tho. cantirensis. Et. b. Ambro. xxiij. q. viij. Conuenior Unde dns p Ezech. contra illos qui tāq; mercenarij cuz uident lupuz uenientem fugiūt: ꝛ lupus rapit ꝛ dispergit oues: ait. Non ascendistis ex aduerso: neq; opposuistis vos murum pro domo isrl̄: ut staretis in prelio in die domini. Rationē ēz reddituri sunt si crimina subditoz dimiserūt ipunita ꝛ incorrecta sine cā rationabili. Nā ut ait. b. Greg. Peccata q̄ in nos dimittūt: facile dimittere possumus: que vo in deum perpetrantur cuz magna discretōne nec sine uindicta possumus relaxare. xxiij. q. iij. Si is ꝛ. b. Aug. super psalteriū. Duo ista noia ñ frustra dicūtur. Domo peccator: qz peccator est corrigere: qz homo est: miserere: nec iuste miserebēis homini: si non correxeris peccatorem: huic nōi ni inuigilet disciplina: put unicuiq; apta est cura non solū ep̄o regenti plebem suā: sed ꝛ paupi regenti domū suā: diuiti regenti familiā suam: patri regēti prolē suā. Marito regent coniugez suā regi regenti patriā suā: ut nulli misericordia claudatur: nulli ipunitas relinquat. xxiij. q. iij. Duo

Ualde timēdū est unicuiq; presidenti qđ dns ait Ezechieli in persona oīum prelatorū. Fili hominis speculatorem dedi te domui isrl̄. Si dicente me ad ipiū. Morte impie morieris. tu ñ fueris locutus ut ipius se custodiat: impius ipse in iniq̄tate sua morietur: sanguinem vo ei⁹ de manu tua requirā. sed si te anūtiante ad impiū ut auertat a vīs suis: non fuerit auersus a uia mala sua morietur ipse in iniquitate sua porro tu aiam tuā liberasti. Ezech. xxxiij. ꝛ in. c. se. s. xxxiij. ait dom̄n⁹. Ue pastoribus isrl̄ qui pascebat semetipsos Lac comedebatis ꝛ lanis cooperiebamini ꝛ qđ crassū erat occidebatis: gregem āt meū nō pascebat qđ infirmū erat non consolidastis qđ egrotū non sanastis: quod fractū nō alligastis: ꝛ quod abiectū non reduxistis: qđ perierat nō quesistis: sed cū austeritate imperabatis ꝛ cū potentia: ꝛ dispersē sūt oues mee: eo ꝙ non essz pastor: ꝛ facte sūt in ēuo rationē oīm bestiarū. propterea pastores audite uerbū domini. Ecce egoipe super pastores requiram gregē meū de mānu eorū. hec ibi: licet hely sūmus sacerdos in se sanctus eēt: tamen q; filios publice male faciētes non correxit aspē ut exigebat excessus eorum: reprehensus fuit a domino terribiliter: ꝛ demū cū filijs uitam mala morte finiuit Ut patet. i. R̄. iij. ꝛ notandū quod cū dominus

predixit p̄ Samuelem malum q̄ comminatus ē hely propter negligentiam correctionis filioz̄ ait Ecce ego facio uerbū quod qui audierit tineant ambe aures eius. ſ. pre timore: ⁊ ideo ut dicitur. Eccī. xix. Corripe proximum ante q̄ comminēris: ⁊ da locum timori altiſſimi.

Quod timendum eſt purgatoꝛium ⁊ q̄ ſeptez ſunt purgatoria Capitulum decimum

Aintuz quod eſt

timendū ſed timore initiali: ut in tio re ſit meritum ⁊ premiū eſt purgatio num aſpera uariatio. Unde dicitur Deutro. v. ō um tuum timebis. Et paulopoſt ſequitur: ne q̄n iraſcatur furor eⁱ ꝫ te. ſ. per uarias punitōes. Et act̄. x. ait princeps apoſtolorū. Jn omni gente: q̄ timet deū acceptus eſt illi. dicit ät. b. Greg. di. xxv qualis. De quibuſdā culpis ante diē iudiciū cē purgationis credēdus eſt ignis: p̄ eo q̄ v̄itas ait. Qui blaſphemiā dixerit in ſpiritum nō remittetur ei i hoc ſeculo neq̄ in futuro. Ex his uerbis arguit. b Greg. a ꝫrio ſenſu. ſ. q̄ alique culpe remittūt hic i preſenti uita: ⁊ alique i alia uita. Et cū remittūt purgātur: ſed non niſi per ignē afflictionis. Ignis enim in ſcripturis ſignat quācūq̄z afflictionē etiā p̄ntis uite. Sic exponitur illud q̄ ait Baptiſta ō chriſto. Jpſe uos baptizabit in ſpūſancto ⁊ igne. i. lauabit: purgabit a peccatis igne tribulationis. Unde poſſumus ponere. vij. purgatoꝛia: intelligē do purgatoꝛium omne quod affligit ad tēpus p̄ peccatis ⁊ purgat.

Purgatoriū inate ⁊ cōis paſſionis.
Purgatoriū pene uolūtarie afflictionis.
Purgatoriū illate ab alio uexationis.
Purgatoriū poſt trāſitū uenialis offenſionis
Purgatoriū p̄ criminali īcomplete ſatiſfactionis
Purgatoꝛiū neglecte pro alio obligationis
Purgatoꝛium in preſenti patricie procurationis
Jn quolibet horum eſt pena ⁊ ad tp̄us ad purgationē: ſi tamē pacienter ferat ⁊ i ſtatu gratie.

Drimuz igitur pur. §.i

gatoriū eſt penalitas cū q̄ naſcimur quā cōtinue patimur: famis: ſitis: caloris: frigoris: ſudoris: feſſitudinis: interne paſſionis: ⁊ mortis ut merito dicat Salomon Eccēs. ij. Cūcti dies eⁱ laboribus ⁊ erūnis pleni ſūt: nec per noctem quidem requieſcet ⁊ ploratus hōis in ortu ſuo eſt quaſi quedam p̄ phia ſuaꝛ miſeriarū ad quas igredit. Quāuis ät hec ſine peccato ſit tamē ex peccato origiali p̄ce dūt ut punitio eius. Unī. b. Hre. Sepe ſine pecca to fit q̄ō uenit ex culpa. Nā ſine culpa eſurimus. Sz ex peccato prouenit ut eſuriamus. diſt. v. Ad eⁱ. Ex ip̄is ät purgamur paciēt ferēdo ⁊ a peccatis cauēdo. Cōſiderādo q̄nta pena iflicta ſit hūano generi toti p̄ uno peccato. unde apte dici pōt illud Exo. xx. Dñs uenit cū terrore: ut tioꝛ eⁱ eſſz i uobis: ⁊ nō peccaretis. Chriſtus uolūtarie aſſūpſit has penas: ⁊ ſi non hūit peccatū originale: q̄ uenerat purgationem peccatoꝛ faciēs: ut dic apoſtolus ad heb. i.

Secunduz purgato §.ii

riū ē pene: quā ſibi q̄ſq̄z uolūtarie aſſumit. Et iſte ē optimⁱ modⁱ purgādi peccata ſua mortalia et uenialia q̄tū ad culpā ⁊ q̄tum ad penā: ut ait. b. Hre. de pe. di. i. Si peccatū. Deus delictū ſine ulti one nō patitur. Aut enim homo punit ſe aut deⁱ cū hoīe: per ſe pūit hō: qñ uolūtarie penā dolōis aſſumit de peccatis. vñ. b. Aug. diffinit q̄ pñia eſt q̄dā dolētis uindicta puniēs i ſe q̄ dolet cōmiſiſſe ⁊ quāto q̄s magis dolet: tāto magis purgatur: ⁊ quo ad culpā ⁊ q̄ ad penā debitā p̄ peccatis tē poralē. totū tñ agit i v̄tute paſſionis chriſti. Unī ⁊ de dō dī Eccī. xlvij. chriſtus purgauit peccata eⁱ. i. dauid ⁊ exaltauit cornu eⁱ. Doluit enim ō peccato cūmiſſo cōfeſſo nathā. ⁊ uirtute paſſiōis chriſti: etſi tūc future fuit purgatum peccatuz eⁱ Et quia cōiter dolor pētentis nō ē tantⁱ q̄ ſuffici at purgare ſeu ſatiſfacē oi debito pene tēporalis: Jō ⁊ pfeſſō iūgit aliq̄d i pnia agēdū pēale ut magis purget a debito pene tpalis uⁱ alleuiet. Quia vo pnie iuncte ſūt parue: pptez ipfectionē pēitentiū: ea ēt que hoies ſibi aſſumūt uolūtarie de genere bonorū ut elemoſynas facere: oratōnes: iciunia: peregrinatiōes: diſciplias: cilicia: abſtinētiā p̄ pter deū: oia iſta ſūt purgatoria ſi fiāt i ſtatu gratie: i q̄tū penalia ſūt pene tēporalis: ad quā q̄libz ē debitoꝛ pp peccata: ⁊ icō parabiliꝛ pluſq̄ ſibi exiſtimat. Et iō dic ſapiēs Eccī. v. de ppiciatu peccatoꝛ noluiſſe ſine metu.

Tertiuz purgatori §.iii

um eſt illate ab alio uexationis. Oēs q̄ deo placuerūt ab initio p̄ mltas tribulatōes trāſierunt fideles. Judith. viij: ⁊ qz ut dī amos. iij. Nō ē malum i ciuitate: q̄ō dñs non fecerit. ſ. de malo pene. Nā malū culpe ip̄e nō facit. Jō ſi quis recipit iiuriam a proximo: puto i famiā: rapinā: bonorū perſecutionē: perſecutionē ⁊ huiuſmodi: illa uexatio i q̄tū ē i penā: adeo ē: qz oīs pena i q̄tum pena iuſta eſt. Omne iuſtū ē bonū: omne bonū ē a deo. Ergo ſm. b. Aug. oīs afflictio ē a deo: ⁊ nō ſolū infirmitas: paupertas ⁊ hmōi:: ſed ēt mala q̄ iferūtur ab hoibⁿ. Sicut nō potuit diabolus cū oi neq̄tia ſua ledere Job i ſubſtātia: familia ⁊ p̄ſona: niſi li cētiatⁱ a deo: ut pz Job. i. Nec ēt i gregē porcoꝛū ītrare niſi pmiſſus a chriſto: ut hī Math. viij. ita nec hō pōt hōi nocē ſine pmiſſu dei. Unde ⁊ ipſe ſaluator ait Pilato cum dixiſſet: q̄ poterat eum

crucifigere ⁊ dimittere. Non haberes potestatem ullã. s. ad me ledendũ nisi tibi datũ eẽt desup Jo. xix. Dauid ẽt cũ fugeret egressus hirlm a facie filij eius q̃ usurpauerat regnũ p̃is ⁊ mortem ei⁹ q̃rebat: qñ pgẽti cũ aliq̃b⁹ sibi fidelib⁹ p lata mõtl ⁊ plãgẽt peccata sua: q̃dã pessim⁹ hõ noie semei iuriaret ei ꝓtueliãdo: ⁊ phiceret lapides ꝛ dauid dicẽdo. Egredẽ vir sanguinũ Egredẽ egredẽ uir belial. Nũc premũt te mala tua: q̃ uir sanguinũ es ⁊ inuasisti regnum Saul. Abisai frater Joab cũ uellet ire ad uindicãdũ iuriã regis: ⁊ occidẽdũ illũ: phibuit cũ Dauid: dicẽs dimitte eũ ut male dicat. dñs precepit illi ut maledicẽt Dauid. Et q̃s est q̃ audiat dicẽ q̃re sic fecit: dimitte eũ ut male dicat iuxta ꝓceptũ dñi: si forte respiciat dominus afflictionẽ mea: ⁊ reddat mihi bonũ ꝓ maledicti one hodierna ij. reg. xvi. Huiusmodi igit tribula tiones siue a deo siue ab hoib⁹ illate: cũ patienter ferũt i statu gratie: sũt purgatoriũ pena ꝛ debita rũ ꝓ peccatis: ⁊ defectuũ: vnde dr a dño nr̃o ihu christo. Omnẽ palmitẽ qui fert fructũ: i. bono ꝛ operũ purgabit eũ. s. a superfluitate defectuũ p tri bulatiões pñtes ut fructũ pl⁹ afferat Jo. xv. Et. b Greg. Ab electis suis maculas peccato ꝛ tpali af flictione deus curat abstergere: q̃s in eis i eternuz nõ uult uidere de pe. di. i. Si peccatũ. Et q̃nto q̃s magis ad dei obsequia se occupat: tãto magis tri bulatõib⁹ uisitat. Et hõ Eccl. ij. dr̃. Fili accedẽs ad seruitutẽ dei: sta i iustitia ũ tiore: ⁊ prepara aiam tuã ad tẽtationem.

Quartum purga. §. IIII

toriũ ẽ post hanc uitã: pena quã sustinẽt aie cum egrdiũtur a corpore: nõ plene hic emũdate ab oi defectu quá penã sustinẽt ad tẽp⁹ quousq̃ purgẽ tur ad plenũ: de quo põt itelligi illud Malach: iij: purgabit filios leui ⁊ colabit eos quasi auruz ⁊ argentum. Leui interpretatur assumptus seu appositus: ⁊ significat eos qui assumpti a domio per mortẽ apponũt ad patres. Jsti purgantur p ignem si aliquid peccati uel expiabile secum defe rũt sicut fit de auro ⁊ argento cum collantur per ignẽ purgat scoria eoꝝ. Et sicut ait ap̃lus. i. cori. iij. Si quis superedificauerit super hoc fundamẽ tum. s. fide christiane uiue: q̃ aurum dicitur q̃tũ ad dilectionẽ dei argentũ q̃tũ ad dilectionẽ ꝓxi mi: lignũ: fenũ: stipulã. ipse salus erit sic q̃i p ignẽ trãsiens. s. purgato: ij: ita q̃ ly q̃i ul est expressiuũ vitatis ita q̃ est uer⁹ ignis crutians uel si nota est similitudinis: refertur simulitudo ad purgationẽ: ut sicut purgaretur uas aureũ uel argenteũ mix tũ ligno ⁊ huiusmodi per ignem transiens ita aia secũ deferens peccata uenialia que habent grad⁹ maiorũ ⁊ leuiorum per penam illa⁹ ignis purgat: ut pñtetur uas purissimũ ante cõspectũ dei post certũ tps. Nihil eni coiquinatũ introibit in illam gloriã. Et hoc est qõ dicit .b. Gre. ⁊ Aug. di. xxv. §. Alias ⁊ ca. Qualis. s. q̃ de leuib⁹ peccatis cuz q̃ bus homo decedit: purgationis credend⁹ ẽ ignis. ⁊ ponũt exempla ut risus imoderatus: sermo oci osus. Cura reifamiliaris que uix potest exercẽi si ne peccato: etiã ab his qui nouerũt uitare peccm hec. b. Gre. Aug. addit alia exempla ⁊ alibi dicit ipse. b. Augustin⁹ q̃ lignũ: fenũ: stipla sunt affectõ nes inordinate circa deũ tñ: quibus dediti sũt ho mines reb⁹ temporalib⁹ familijs suis ⁊ amicis uel proprie sensualitati in quibus radicate aie hic di scedũt. Et q̃ hic ignis purgatorius ut dicit. b Aug. i libro de igne purgatorij miro modo ẽ gra uis. Excellit enim oem penã huius uite: iõ timen da est pena purgatorij. Unde saluator nr̃ Mat. x. ait. Timete eũ qui post̃q occiderit: põt mittẽ aiam ⁊ corp⁹ in gehẽnã. i. ignẽ infernalem. Jdem eni ignis ẽ in substãtia: ignis crucians purgãdos ⁊ damnatos: sed ꝑmos ad tps sos in perpetuũ. Ira dico uobis hunc timete sed timore initiali nõ ser vili. De quo Eccl. i. Jnitiũ sapiẽtie timor domini ⁊ cũ fidelibus in uulua cõcreatus ẽ ⁊ cũ electis fe minis graditur: ⁊ cũ iustis ⁊ fidelib⁹ agnoscit. Dũ autem aia purganda in igne cruciatur: deũ uidẽ non potest facie ad faciẽ: ut sancti in gloria. Et de hac etiam ad tempus subtractione diuine uisiõis maxime crutiatur plus̃q de pena ignis. Scit eniz se aptam ad uidendũ ⁊ fruendum summo bono quo cũ ꝓuetur pro illo tpe maxime affligitur: pp quod dicẽ ualet aia illa. Fuerunt mihi lachryme mee. i. dolor: panes die ac nocte. i. continue tal ci bus amar⁹: medicinalis tamẽ ad purgandũ dum dicitur mihi per singulos dies cũ ibi maneo i pur gatorio. Ubi ẽ de⁹ tuus. Spes enim q̃ differtur. i res separata: affligit aiam dicit Salomon: ⁊ tãto magis quãto magis diligitur. Non parum etiaz affligũtur aie ipe ex insultatione ⁊ irrisione demo nũ de earũ penis: sicut in presenti si ouis uidẽt imi micũ suũ de suo infortunio uel pena insultare ⁊ le tari: multum affligeretur. Non tamen ipsi demo nes torquent animas in purgatorio. fm. b. Tho. i. iij. q̃ non decet ut quorum fuerũt victores. Hi s. qui sunt in purgatorio: habeãt eos tortões: nec ita absorbentur a grauitate pene: quin sciant se ad tempus ibi eẽ ⁊ aliq̃n liberandos. unde patien ter ferunt punitionem diuine iusticie. Et pie cidi potest: q̃ angeli sancti aliquãdo uisitent ⁊ ꝓfortẽt

Unde legitur in li. de septẽ donis: q̃ cũ quidaz scelerate uiueret: uisitatus a domino ut ad se redi ret incurrit grauẽ infirmitatẽ ⁊ diutinã Attedia tus ãt ex prolixitate lãguoris: rogabat frequẽter dominũ: ut de carcere corporis educeret euz. Ap parens ãt una dierũ ei angelus domini ex pte dei dedit sibi optionẽ eligendi quod magis uelle: ul adhuc per duos annos illam infirmitatẽ tollerãe ⁊ postea ad celũ euolare: aut tunc morẽdo p tuel

dies ī purgatorio permanere. At ille attendēs ad breuitatē temporis: quo erat mansurus in purgatorio ⁊ longitudinē diez̄ q̄bus ifirmitatē iā diu exptam adhuc erat passurus: ⁊ elegit potius morari ī purgatorio p triduū eē ⁊ mori. Exauditus g̃ de hac luce migrauit: ad ignem purgatoriū pergens anima eius. Inde ad horam ab exitu suo de hoc mundo: apparuit ei in purgatorio angel⁹ domini ꝓfortās eū. Interrogauitq̄ eū: si euz ꝛcognosceret: Rñdit minime. At ille. Ego sum ait angelus domini qui tibi dedi optionē sumēdi ex parte dei ad hunc locuz. s. ueniendi ⁊ tribuo morā faciendi: an ī illa tua ifirmitate p bienniuz pmanēdi. Cui ille. Nequaq̄ uales esse angelus dei: qz ille mē tiri nō pōt. Sed q̄ mihi hoc dixit mendatiuz magnuz expressit. Nam cuz dixerit p triduuz me hic moratuz. Ego iā māsi ī his maximis penis p plurimos ānos. Angelus vō ad euz. Tu hic nō fuisti nisi p horā: ita q̄ adhuc hēs hic manē qō restat. At ille roga dn̄m meū ut non respiciat ad ilipientiā meā hoc eligendo: ⁊ tu pro me intercede apud euz ut reducat ad uitā priorem: ⁊ ego nedū p duos ānos: sed q̄tum placuerit ei paratus sum tolerare infirmitatē illā. Qō ⁊ obtinuit: unde uite restitutus patiētissime ⁊ letanter oēm dolorē tolerabat: exptus penas purgatorij.

Esse át purgatori .§.v.

uz necessariuz est ad salutē credere. Jp̄m autē negare ut faciunt greci: hereticuz esset ⁊ damnabile Hoc āt ꝓbatur ⁊ auctoritate scripture et ex mōe et obseruatione eccl̄ie: et ex rōe: et ex exēplis multiphārie. De ꝓmo dr: ij. Machab. xij. Sācta ⁊ salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare ut a peccatis soluantur: Qui in iferno damnatorum fūt: a peccatis solui nō possunt: quia ī inferno nl̄la est redemptio. Qui ī gloria superna sunt peccata non habēt a quibus soluantur. Restat ergo ut de his qui sunt in purgatorio intelligatur: ut soluantur uel a uenialibus cū quibus decesserūt: uel a penis debitis pro mortalibus quibus i mūdo ad plenū non satisfecerūt: vnde ⁊ iudas Machabeus ut ibi dicitur: misit hierosolimā duodecimmilia dragmas argenti offerri eas ibi ꝓ peccatis mortuorū. s. in bello quod gesserant contra inimicos ut a penis purgatorij liberarentur uel alleuiarentur. Et. b. Aug. in encheridiō ait. Neq̄ negādū est defunctorum aīas pietate suorū uiuētiū posse releuari cū pro illis sacrificiū mediatōis offertur uel elemosyne fiūt. Sed hec eis prosunt qui cuz uiuerent hoc sibi ut postea possent ꝓdesse meruerūt. Idem Greg. xij. q. ij. Alie. Et. b. Ambro. c. Quia alq̄. q. e.. Probatur idem ex obſuatione eccl̄esie que est maioris auctoritatis q̄ dicta cuiuscūq̄ doctoris. Nā ubiq̄ in eccl̄esia fiūt misse ⁊ suffragia alia ꝓ defunctis ⁊ missa ſpecial⁹ pro eis que incipit. Requiem. Et in omni missa fit in fo momēto oratio pro defunctis: ⁊ in offertorio dr. Libera aīas omniū fideliū defunctoruz: qui. s. sunt in purgatorio quos ignorat. Naz pro alijs defūctis non intendit orare: Libera eas ꝺ pena inferni. i. purgatorij quod dr infernus: qz ifra terrā unde et christus descendit ad inferna. s. limbum. Ne absorbeat eas tartar⁹. i. ne detineat absortas ī illis penis: ne cadāt in obscurum. i. neq̄ ceciderūt in obscuz locū detineantur: vnde. xiij. q. ij. ꝓ obeūtibus: sic dicitur. Sancta sic tenet eccl̄ia ut christus pro mortuis uere christianis offerat oblationes: atq̄ presbyter eorū faciat memoriaz Et quāuis peccatis oēs subiaceam⁹: congruit ut sacerdos pro mortuis catholicis memoriā faciat ⁊ intercedat: non tñ pro impijs q̄uis christiāi sit tale aliquid agere licebit. Et dicit ibi glo. q̄ dicuntur impij qui decedūt in mortali notorio: ut qui se occidunt et huiusmodi: ⁊ qui in ebrietate morerē. Sec⁹ si dubiū sit. Probatur tertio hoc ratione. Nam qui decedit. Aut est in statu gratie aut extra gratiam. Si extra gratiā hoc pōt eē dupliciter. Aut quia habet soluz originale: et talis descendit ad limbū puerorum: priuatis semp gl̄ia diuine uisionis: de quo tñ penā nō sentit: sed libera a pena sensus. i. ignis: aut habet actuale mortale: et hic patitur penā damni. s. priuationis glorie ⁊ penam sensus. s. ignis infernalis: ⁊ de utroq̄ sum me affligitur. Et qz in inferno nulla est redēptio ideo pro his suffragia non ualent. Si autē moriē in statu gratie. Et hoc dupliciter: qz aut in tanta puritate et perfectione: ut nil deferat secū cremabile ut baptizati paruuli: martyrizati pro christo et perfecti uiri. In cui⁹ signū christo baptizato aptū est celuz: Stephanus protomartyr uidit celos aptos: ⁊ Joāni purissimo apertū ē hostiū in celo Aut in statu gratie moriens defert secū cremabile sue aliquod ueniale. Siue quia non satisfecē ad plenū in mundo ꝓ mortalibus cōmissis: etsi cōtritus: ⁊ quia nil mali impunituz pmittit diuina iustitia: nihilq̄ coinq̄natū aliq̄ peccato ī regnū celorū pōt itrare. Nec tamē eis qui talia cremabilia secū detulerūt debet pena eterna: qz non auersi a deo sed conuersi transierunt: iō istis debetur pēa ad tempus purgatoria: ⁊ pro his a deo est ordiatum purgatoriū. Officia āt que fiūt solēniter ꝓ eis: dicuntur uel ternariū uel septenariū uel trigesimaliū uel anniuersariuz. Et ternariuz q̄dez: qō fit ī capite triū diez̄ a die trāsitus mortui ut deleant per illud peccata oia cōmissa: ꝫ tres uirtutes theologicas: fidē: spē ⁊ charitatē. Septenariū ut ꝓ gratiam septiformē auferantur ab eis. s. defunctis pecca septē mortalia cum filiab⁹ suis. Trigenariū ut deleātur illis peccata cōmissa ꝫ decem p̄cepta ⁊ fidez trinitatis. Anniuersaria: ut de anno tēporali transeāt ad annū sēpiternū. Quarto

ꝓbatur mulciplici exemplo. Legitur in uitis ſim q̃ cū deuotus religioſus frater predicator freq̃nt diceret miſſam pro peccatis: rariſſime autez pro defunctis: quidam alius eiuſdem ordinis religioſ' ſanctus homo charitatiue arguit eum: quare raro uel nūq̃ celebraret pro defunctis: ꝛ frequenter pro peccatoribus uiuis: cū mortui ſe iuuare non poſſent: uiui autem multis modis. Cui ille reſpō debat. Qui ſunt in purgatorio ſūt ſecuri nec poſſūt deficere a gloria: et ſi retardentur. Sed qui cōuerſantur ī mūdo peccatores ſunt in continuo pi culo damnationis. Sicq̃ firm' i ſua ſnīa remāſit paruz inclinatus ad ſuffragia pro defunctis. Nocte igit̄ ſequenti cū in lecto quieſceret: in ꝓncipio ſomni apparuerunt quidam mortui uelut i capꝫ ligneis poſiti ſeu feretro ꝛ ipſa capſa lignea ſeu feretro opprimebant eum. Surgente autez eo a ſōno diſparebat illa capſa cū mortuo. Et cū iteruz dediſſet ſe quieti: iterū apparuit mortuus i capſa vexans eum propter quod ſurgere compulſus eſt. Cunq̃z plures ille apparuiſſet percutiens eū cū dicta capſa: quieſcere non ualuit illa nocte. Ex q̃ re animaduertens defunctos egre ferre: q̃ non eis ꝛ pateretur orando pro eis: mane ſequenti celebrauit miſſam pro defunctis decetero magis eis compatiens ꝛ orans pro eis. Beatus quoq̃z pī dñicuſ omni quaſi nocte vnam diſciplinam cū cathena ferrea ſibi ipi dabat: pro aiabus que erāt i purgatorio: ut inde ab illis penis ſubleuarentur. In eodem li. legitur: q̃ cū quidā frater uocatus ad ꝓdicandū ad exequias cuiuſdā notabilis viri defuncti: cū remotus i domo cogitaret ſup predicatiōe fienda: apparuerūt ei quidam defuncti dicētes ſe miſſos ab his qui ſūt i purgatorio: ut recōmēdaret animas illas in tantis penis populo: qui auditurus erat predicationē. Et q̃ pro themate ſumeret illud Job. xix. Miſereminī mei miſereminī mei ſaltem uos amici mei. Conquerendo de amicis ꝛ conſanguineis q̃ ꝓ eis ſuffragia ſpūalia nō faciebant. unde legitur in quinta parte de uita fratrū ꝓdicatorū: q̃ quidā frater lainardus magnus ꝓdicator defūctus tholoſe: apparuit cuidaz ſuo familiari i dalmatica idutus tāq̃ populo ꝓdicaret: in facie fulgida ꝛ collo quaſi aureo toto. Et cum ipſe recognouiſſet eum ꝛ interrogaſſet cauſaz fulgoris faciei ꝛ colli aurei. Reſpondit primum recepiſſe ex pura confeſſione. Collum uero aureum habere in ſignum predicationis ꝛ zeli animaruz quem habuerat. Exinde oſtenditur ei per manicham dalmatice pectus ꝛ latus totum combuſtū Et cauſam huius pene purgatorij eſſe per nimiū ardorem ꝛ diſtractionem ad edificandum noua edificia. Sed per ſufragia fratrum poſſe iuuari. Quibus factis ille liberatus eſt. Item quidaz nomine Joānes magnus ꝛ ſubtilis predicator cū de hac luce migraſſet: apparuit cuidam ſibi multuz familiari: dixitq̃z ſuiſſe in purgatorio. vij. diebus maxime propter ingratitudinem ꝛ uerbis ſolatij ꝛ recreatōis corporis. Addiditq̃z q̃ peccata uenialia que hic pua reputantur: grauiter in purgatorio puniūtur: nec pena illa poſſet alicui pene aſſimilari vite preſentis. Interrogatus qūo ō purgatorio exierat: dixit q̃ dñs miſit angelos ſuos q̃ eū inde eduxerūt ꝛ ante dñm cantādo adduxerūt: ꝛ q̃to plus aſcēdebat: tato plus gaudij ſētiebat. qui dā alius uidit aliquē defectum affligi in purgatorio eo q̃ alijs limphantibus. uinū ipſū puꝫ bibebat ut poſſet dormire. Alius uiſus eſt torqueri ꝓpter nimium affectū quē hēbat ad quaternos et tenacitatē illos tenēdi. Alter frater triſtitia multa affectus: qui erat magnus ꝓdicator: ob recreationē acceſſit ſine licentia ad balneādū ſe in loco vbi nō erat multa aqua: qui ibi ſumerſus ē. Et apparuit amico ſuo i habitu vili exuſtus i brachijs: reuelās ideo puniri in purgatorio propter delectationē illi' balneationis ſine licētia. Sed adiutus orationib' amicoꝝ q̃citius fuit liberatus. In cōuentu coloniēſi vna ꝛ eadē die defuncti ſunt duo fratres: unus nouit': alter antiqu' ꝓdicator. Tertia autē die a morte eorū apparuit nouitius infirmario: dicēs ſe tūc a purgatorio liberatū: ꝓpter feruorē cōuerſionis tunc euolare: poſt menſez vo apparuit ꝓdicator ille glorioſus: monile habēs ī pectore ꝛ multos lapides precinſos in ueſte ꝛ coronā aureā in capite. Quē recognoſcens infirmarius ꝛ q̃ tūc a purgatorio liberatus ad celū aſcenderet interrogatus cur tardius fuerit purgat' q̃ nouitius. Reſpondit. Ego propter familiaritatē ſecularīū ꝛ uerba ſolatij diutius fui i purgatorio ſed maiorē eo gloriā accepi. Monile ſignificat rectam intentionē: lapides precioſi aīas conuerſas mei predicatione. Corona ineffabilē gloriā. Qui dā alius apparens ſocio oſtendit ſocio tibiaſ aduſtas. Interrogatus cām huius. reſpondit i purgatorio eē eo q̃ receptis nouis caligis uel ſoccis ueteres nō reſignauerat: ſed ſub lecto habebat. Timeat ergo quilibet uenialia etiā cōmittere ꝛ commiſſa non hic purgare.

Quintum pūrga. §. VI.

toriū eſt pro ſatiſfactione icompleta. Et hoc purgatorium nō eſt aliud a precedenti loco uel q̃lita te pene: ſed cauſa: quia precedens ut dictū fuit eſt pro remotione uenialium. Iſtud āt eſt ꝓ incōpleta ſatiſfactione motaliū de quo. b. Aug. de peñ. di. vij. ca. ultio ait. Etſi conuerſus uita uiuat. ſcilicet gr̃e ꝛ nō moriat. ſ. ad iſernū deſcēdendo: ñ tñ promittimus q̃ euadat omnem penā Prius eniz purgandus eſt igne purgationis: qui in aliud ſeculum diſtulit fructū conuerſionis. hec. b. Auguſtin'. Cū enim in oi peccato mortali ſit ſecūdum. b. Aug. auerſio ab incōmutabili i bono quod ē de':

ꝛ conuersio ad cōmutabile bonuz qđ est creatura: ratione auersionis debetur peccatori pena infinita extensiua. i. perpetua seu infernalis qz auersio est ab infinito bono. ratione vero conuersionis debetur pena finita extensiue. i. ad tempus qz id ad qđ se cōuertit peccādo: est quid finitū: puta pecunia: delectatio carnalis: ꝛ hmōi. Cū āt conuertitur ad pniam: imediate sicut remittit culpa: ita ꝛ debitū pene infernalis. Sed remāet obligatio ad penam tēporalē: nisi tanta sit uis doloris ꝛ cōtritionis in ipsa contritione: qđ deleatur eius magnitudine: etiam omne debitū temporalis pene: sic accidit in bono latrone cū christo crucifixo: et in Maria magdalena: sed rarissime hoc accidit. vnde post dimissionē debiti pene infernalis cōiter remanet obligatio ad penam tpalem plus ꝛ minus sm deuotionem conuersionis: aut quā penā satisfaciendā ualēt ut dictum est supra: ꝛ contritio et confessio ꝛ penitentia iniūcta: ꝛ indulgentie ꝛ bona q̄ quis facit: ꝛ elemosyne: ieiunia: orationes: ꝛ huiusmodi: ꝛ tribulationes tolerare patienter i gratia. Si qđ ei restat psoluendū in purgatorio luet. Unde hiero. super naū. Deus ut omium rex ita ꝛ supplicioruz nouit mēsuras: nec preuēiri sē tentia iudicis nec illi i peccatorem exercēde ō hic pene auferre potestatem: ꝛ magnū peccatuz magnis diuturnisq; lui cruciatibus. xxiij. q. v. quid ergo. Itaq; non est equalis pena ignis oīb' i purgatorio: sed valde uaria. Et acerbitas pene secundū Richa: dū corrñdet grauitati culpe commisse Diuturnitas vo in pena: radicationi culpe in affectu. Et ut dī ecci. Per misericordiā purgātur peccata ꝛ fidē: quo. s. ad diminutionē pene vl' abbreuiationē. Et hoc est qđ dicit. b. Aug. qđ quibus ꝑ sūt suffragia. s. ꝑ defūctis facta: aut ad hoc valēt: ut sit plena remissio. s. illarū penarum ꝛ sic deliberatio aut tolerabilior sit ipsa damnatio. xiij. q. ij. Tempus dānationē appellat punitionē: ad quaz sunt condemnati in purgatorio. Purgātur autē ꝑ misericordiam suffragioz̄ que fiunt pro eis ꝛ magis ꝑ spālia qđ ꝑ generalia: uidelicet ul' missaz uel elemosynarū uel ieiunioz: uel oziōnū: ut dicit xiij. q. ij. Quattuor modis ad quos reducūt alia Purgantur peccata illoz ꝛ per fidē uiuā faciētiū. Cū enim hi qui sūt i purgatorio sint mēbra uiua militātis ecclesie: per gīam ꝛ charitatem capaces sūt suffragioz que fiunt pro eis: sicut membra uiua i corpore humano partem nutrimēti recipiūt de his que dātur corpori viuo per membra uiua. Que āt suffragia fierēt ꝑ malos ꝓpria auctoritate: non ualēt eis: sicut si fierent ex ordinatione ꝛ iussione alteri' exīntis in gratia: aut per clericos malos vt mīstros ecclie qz in q̄tum ministri ecclesie ualēt his pro quibus fiūt: sed magis qñ ꝛ ipsi ministri sunt in statu gratie. Exēpluz de mōacho ꝓprietario in. iiij. dialogorū. Nam uitiū proprietatis nulli dubiū qđ est mortale i religioso. Uerū qz illum penituit ꝛ multum ingemuit in fine suo de illo uitio remissa fuit sibi culpa: cū debito pēne infernalis: sed non quo ad debitū pene temporalis. Unde per aliquos dies stetit in igne purgatorij: quia non plene satisfecerat debito pene temporalis. Ideo facto sibi suffragio. xxx. missarum sm iussionē beati Gregorij: postea apparuit illi qui celebrauerat pro eo letus ꝛ pulcher: dicēs se de purgatorio liberatum ad gloriam ascendere.

Est hic etiam aduertendū: qđ aliquis in purgatorio crutiatur ex negligentia sua quādo ñ caute ordinauit ut qđ citius fieret executio legatoruz ꝑ anima sua uel qz ipse executor cui commissum ē exequi: uel hereditatem adire ipse non iplet. Luz enim quis negligēs ē ad faciendū suffragia ōbita pro defūctis: qđ quis non noceat defūctis q̄tum ad meritum: quia minui non potest post trāsituz eī nec noceat quo ad augmētum pene: nocet tamen quantum ad subtractionem suffragij: quia cū nō fiūt: non ita cito liberatur a penis anima in purgatorio: sicut liberaretur si facta essent. Et illi đ dem qui negligunt implē heredes uel executōes: notabiliter ꝛ sine causa urgenti differendo. ꝛ mlto magis nō faciendo: peccāt mortaliter qz inferunt damnū notabile proximo. unde. xiij. q. ij. qui oblationis dī: ut tales necatores aiarum excōicētur. Si āt eos penitet in fine de tali criminali omissione in purgatorio manēt pro tali negligentia. Uñ legitur qđ quidā religiosus cū mortuus eēt ꝛ mlte misse ꝛ orationes ꝛ alia suffragia fuissent facta ꝑ eo: apparuit suo amico dicēs se esse in purgatōio qz etsi multa suffragia fuissent facta ꝑ eo: nil inde subleuationis acceperat: eo qđ i uita debita suffragia aliorū omisisset unde ꝛ facta pro eo: alijs a diuina iustitia fuerāt applicata: ideo se recōmēdās ut alia fierēt demū liberatus est. In hystoria charoli magni legitur qđ cū quidam miles intraīt bellū contra infideles disposuit cū cognato suo qđ in casu mortis sue: quendā bonū equum suum uenderet: preciū pauperibus erogando. Eueniente āt morte illi' militis cognatus ei' auaritia ductus sibi equū retinuit. Inde ad octo dies appuit miles cognato illi dicens. O infelix ꝛ infidelis homo tu fecisti me cruciari i purgatorio usq; nūc: quia propter auaritiam tuam non uendidisti equum preciū erogando pro anima mea vt legaui. Ecce nūc liberatus pergo ad gloriam: sed tu ipunitus non euades de nequitia tua: imo ad inferna dēsc̄des. Sicq; ille disparuit ꝛ qđ predixit euenit illi In quarto dialogorū narrat. b. Greg. qđ cū esset abbas i monasterio suo: quē ex mōachis suis nomine iustū infirmatū ad mortem: inuenit occulte sibi retinuisse tres aureos oblatos ab his quibus subuenerat medicie consilio. cuius arte erat pit': ꝛ in ea se exercens aliquando. Qđ cū pcepisset

b. Greg. prohibuit sibi uisitationē fim ut moris ē i illa ifirmitate. Sed germanꝰ eiꝰ laicus ꝺ̄ i mōasterio erat sibi prouideret de necessarijs cāmqꝫ i uisitationis fratrū sibi explicaret. s. propter uitiū pprietatis inuentū qō fecit. b. Greg. ut ex h magl itelligēt grauitatē sui peccati: ideoqꝫ magis doleret Quo facto ingemuit frater ualde ex excessu suo confessus. demū eo moriente mandauit. b. Greg. non i loco sacro sepelirī: sed in sterquilinio fratrꝫ proiectis aureis sup eum dicendo. Pecunia tua sit tecū in perditionē. Quod iō fecit. b. Greg. au stere ad terrorem superuiuentiū: ut intelligerent grauitatem huius mortalis criminis: quod utiqꝫ destruit oē monasteriū ubi reperitur: post hec in iunxit. b. Greg. compassione motus cuidā ex monachis: ut. xxx. missas pro ania illius celebraret. quod cū perfecissz. Ultima dicta apparuit cuidā fratri: prefatus defūctus qui requisitꝰ qūo se haberet. Rñdit. Nūcusqꝫ male. Sed hodie bñ per gr̄am dei: quia cōionem recepi: quia. n. etsi mōta le cōmiserat uitiū proprietatis: tamen qꝫ penituerat deleta culpa debito pene infernalis qꝫ pene tēporali cui remāserat obnoxius satisfecit: ideo ad tempus in purgatorio fuit. Nec tamē credat ꝺs qꝺ anima quelibet in purgatorio exīstens numēo triginta missaꝝ liberata ad celū euolet: qꝫ nō sit ille. Jn li. de septem donis legitur: qꝺ cū quidā puer filius cuiusdā ducis accepisset sub mutuo aliquā pecuniā ad ludos solatiosos expediēdā: ad extrema ueniens confessus deuote: ex obliuiōe dimisit ordinare qꝺ pecunia illa restitueretur illi ꝺ̄ mutuauerat. propter quod moriēs in purgatōio fuit. Sed apparens defūctus ⁊ mandās restitutō nē fieri liberatus est. Jn cronicis ꝺ̄ legitur: qꝺ de fūcto quodā sūmo pontifice. apparuit cuidam familiari insinuans se esse in magnis penis purgatorij: tamē petens sibi suffragia. Cūqꝫ ille dedisset magnā pecunie quātitatē ꝓ ipō pauperibus erogaram ait ille. Ego de illa nullū percepi subsidiū qꝫ male fuerat acqsita: sed fiant elemosyne de tali pecunia que licite fuit recepta: ⁊ subleuabor qō ⁊ factū ē pēituisse illū credēdū ē ꝺ̄ iusta acqsitōe illa: ⁊ iō ñ ad ifernū sz purgatoriū descēdit.

Sextum purgato. §. VII

riū ē extraordinarie locationis. Quāuis non sit certitudo de loco purgatorij: cōis opinio doctorū. b. Tho. ⁊ aliorū i. iij. ē qꝺ̄ sit in uiscerib⁹ terre loco uicino ⁊ contiguo inferno: tamē ex dispēsatione diuina aliquibus assignatur alius locus qꝺ̄ ille cōis ad sui purgationē seu purgatoriū. Et hoc quadruplici ex cā. Siue ad eorū leuiorem pūitōnem. Siue ad celeriorē liberationē. Uel propter culpe in loco perpetrationē: uel propter alicuius sancti oratiōnē. Et iō bene dī ecci. de negligentijs purga te cū paucis. s. ne i alia uita purgeris cum multis. s. penis. Unde q̄tum ad pmū reuelatum est fm. b. Greg. aīas quasdam i umbra punitas. De fo ut. s. citiꝰ liberēt apentes alijs a qbꝰ suffragia postulēt. Narrat qꝺ̄ cū qdā piscatores tpe autūni piscarent: magnū frustū glatiei prendiderūt loco piscis. De quo satis gauisi pro ēpo suo: qꝫ magnū dolorem patiebatur in pedibus ex caloꝛe intenso illā glatiem pro enxenio ipso ēpo suo noīe Theobaldo tradiderūt. Quod frustum glatiei accipiens ēps: ⁊ pedibus suis supponēs: magnū refrigerīū inde sibi sentiebat. quadam āt die de glatie vocem audiuit exeuntem. Adiuzauit aūt episcopus ut quis esset exprimeret. At ille inquit. Suz que dā anima que in hoc gelicidio pro peccatis meis affligor: ⁊ liberari possem: si. xxx. missas. xxx. diebus cōtinuis ꝓ me dicēs. Quod ēps qui sanctus hō erat disposuit se acturū. Sed cū iā medietatē dixisset ⁊ se ad aliā sequentē prepararet diaboli ca suggestione euenit: ut fere oēs homines illiꝰ ciuitatis bella inter se mouere uellēt: vnde vocatus ēps ad sedādā discordiā: uestes deposuit ⁊ illa die missam dimisit. Jterū ēps reincepit missas. xxx. ⁊ cū iam duas partes dixisset exercitus magnꝰ ut videbatur ciuitatē illā obsedit. Unde compulsus ēps ad puidendū missā illā itermisit. Jteꝫqꝫ reincepit. Et cū. xxix. dixisset et ad dicendā. xxx. se ꝑ parasset tota uilla ⁊ domꝰ epī igne diabolico succēsa ē. Cui cū seruī indicassent ut missā dimittēt. ait ille. Si tota uilla cremari deberet istaz missā nō dimitterē. Qui dicerem. Qua celebrata glaties illa per se soluta est: ⁊ anima liberata. ⁊ ignis quē se vidisse credebāt: tāq̄ fantasma recessit et nullū damnū recepit. Quātum ad tertiū casū s. propter culpe i loco perpetrationem. Narrat Gre. i. iiij. dialogorū qꝺ̄ cū qdā presbyter balneū frequentaret quendā virū icognitū ad sui obsequium ꝓparatū inueniebat: q̄ semper sedule sibi ministrabat. qui dū quadā die ꝓ bñdictione ⁊ labōis mercede sibi panē bñdictū offerret: ille merēs rñdit. Quare ista mihi das pr̄. Iste panis sanctus ē. Ego āt manducare nō possū. Ego. n. aliqñ huꝰ loci dñs fui sz ꝓ culpis meis post mortē huic loco deputatꝰ sū. Sz queso ut oipotēti deo hūc panē offeras pro peccatis meis. Et tūc te exauditū noueris cū hūc ueniēs ad lauādū me hic ñ ueneris Presbyter āt salutarē deo ꝓ eo hostiā quottidie p unā ebdomadā obtulit ⁊ reuersus eū mime iuenit. De q̄rto exēplū narrat. b. Gre. i. iij. dialogorū. s. pascasio: hic vir cū mire sanctitatis fuerit: ⁊ ēt librū de corpore dñi ediderit ut doctus: ⁊ illo i tpe duo i sūmos pōtifices per dissēsionē electi fuissent. s. symachus ⁊ Laurentiꝰ. Et demū ecclia i vnū illoꝝ conuenisset. s. symachū alio reiecto. paschasius tñ iste per errorē semp aliū preiulit scilicet Laurētiū: existimās potius illū esse sūmuz pōtificē. Et sic in hac sñia usqꝫ ad mortē permansit

qui tñ alis tāte sāctitatis ⁊ fame fuit i pplo: ut cuz esset defunctus ⁊ dalmaticā super feretro positaz demoniacus tetigisset statim liberatus est. Post multum uero tempus. Cum beatus Hermanus episcopus capuanus: cuius animam uidit beatus Benedictus in celum deferri: balnea gratia sāita tis petisset: predictum paschasium diaconem ibi stantem ⁊ obsequentem inuenit. Quo viso uehe menter extimuit: et quid illic uir tantus faceret i quisiuit. Qui pro nulla causa est illi loco penali deputatum asseruit: nisi quia in illa causa dissen sionis plus iusto sesit. Et addidit. Queso te pro me dominuz deprecare: atqz in hoc cognosces q exauditus fueris. si hic rediens me non inuenēris. qui cum pro eo orasset: atqz post paucos dies re uersus illuc fuisset. predictum pachasium minie i uenit. Quāgratum sit defunctis pro eis orare uel alia suffragia facere: ostenditur per hoc exem plum. Quidam de more habebat cum transiret per aliquod cimiterium dicere semper de profun dis pro defunctis. Cum autem quadaz die ab ini micis insequeretur et fugeret per cimiterium qō dam: subito defuncti quorum corpora ibi requie scebant surgentes cum instrumētis sue artis i uita ipsum uiriliter defenderunt ⁊ inimicos protinus fugarunt.

Septimum pur. §. VIII.

gatoriū est quod dicitur sancti patricij: quod ho mines intrantes certis modis dum hic uiuūt pur gantur de peccatis suis. Et uidetur fieri ista pur gatio ex pena maximi terroris ⁊ horroris eorum: que uidentur in illo loco purgatorij erga eos fieri imaginarie: potius q i rei ueritate. Uidetur enim eis qui ad illud intrant dum ibi morantur: q in igne ardeant: ⁊ q demones eos cum lanceis igne is vel uerubus transfodiant uncinis ferreis euisce rant ⁊ huiusmodi: cum tamen corpora integra i maneant ⁊ inde sustinent magnum timorez ⁊ do lorem ut aperte eis conueniat illud Job. quadra gesimo. c. timore territi purgabuntur. Circa quod sciendum: ut in vita patritij. Iste sanct⁹ pa tritius missus fuit ad predicandum in hiberniaz que dicitur esse in extremis terre habitabilis. Cū qz populum illum ut durum non posset conuer tere: nec comminationibus nec promissionibus flecterentur: oranti ei pro huiusmodi ostendit ei dominus fossam rotundam secundum circulum quem baculo suo in terra fecerat: declarans q q intraret in illam ⁊ per unam diem ⁊ noctem ma neret: purgaretur a peccatis cōmissis. Qui patri cius iuxta dictam foueam fieri fecit abbatiaz q̄n dam in qua monachi deo seruiebāt. Et illi mō a chi instruebant uolentes intrare purgatorium il lud: quōd eos facere oporteret pro preparatione ad huiusmodi. Ad quem locum multi intrantes egressi retulerunt multa ab eis uisa: propter que alij conuersi sunt. Et quidam magister Joannes lector parisiensis referebat in suis lectionibus: ui disse quendam qui dicebatur fuisse in purgatōio illo: qui de nullo quod uiderat in mundo gaude re poterat uel ridere: cui amara videbantur dele ctabilia mundi qui inter viuos quasi mortuus ui debatur. Narratur autem in li. de septem do nis: quod tractum fuit de legenda beati patritij. q quidam miles flagitiosissimus missus fuit ad quendam episcopum: cui cum cōfessus esset enor mia peccata sua: ⁊ episcopus daret ei certam pe nitentiam. Excusabat se ille dicens non posse illā adimplere: nec de elemosynis nec de ieiunijs: nec etiam orationibus. Tunc episcopus ad eum. Ex quo non uis facere aliquam penitentiam uadas ad dominum tuum diabolū. Confusus in se mi lex: ⁊ ad cor reuersus dixit ep̄o: ut daret ei p̄ peni tentia: q intraret purgatorium sancti patritij. epi scopus autem misit eū ad abbatem qui custodie bat ⁊ claues habebat spelunce illius purgatorij. Abbas autem cum monachis suis persuadebāt ei q potius eligeret aliam penitentiam. Cum au tez permaneret in proposito illuc intrandi. Post ieiuniū. xl. dierū: orationes: ⁊ confessionez: instru xerunt eum q demonibus occurrentibus ei non crederet: nec minis eorū nec promissionibus cede ret: ut a proposito desisteret: alis periret. Sed i oi tormēto nomen iesu inuocaret ⁊ signum crucis si posset imprimeret. Sicqz instructum p̄ cessiona liter ad locū introducūt: Ingressus ergo audiuit tantū strepitū ⁊ ululatum demones: ac si oia ele mēta contererēt adinuicē. Post hec uidz maxiaz multitudinē hōrium aspectuz horribilē i quoda prato. Di psuadebāt sibi reuersionē promittētes ei multa ⁊ magna si reuerteretur ad suos. Cuz āt ille nullo mō assentiret i dicto prato igne succen so nudatum uestibus in ignem p̄ȝciūt cum furcis ferreis ⁊ uncinis discerpentes. Sed iuocato noie iesu ⁊ crucis signaculo sibi ipresso: ignis ille extin ctus est. Exinde ducunt ipm per tenebras dēsissi mas ⁊ horribiles: in quibus sensit vētū calidissimū q̄ totum videbatur euz perforare. Ductus autez ad orientem cepit audire vlg fletus miserabiles Cāpumqz latissimū vidit terminū ñ hñtē: totum ardentē vt ferrū cādens. Ubi vidit ifinitaz multi tudinem manibus affixorū ⁊ pedib⁹: ventres ha bentiū deorsum ⁊ dorsa sursuz. Di pre doloribus videbātur terrā mordere cū dētibus. Alij clama bāt parce: parce. Et tūc demones currentes sup eos grauius flagellabāt. Cū his igit dictū militem iungūt ⁊ affligūt. Sz iuocato iesu ad finem cāpi illesū se inuenit. Post hec dicūt eū ad aliū campuz equalis magnitudinis. ubi uidit sil hoies affixos sz suppinos qui hēbant ignitos serpētes uoluētes eos sup uentres ⁊ brachia ⁊ capita eorz ⁊ pectora

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

ꝛ horribiles: buffones qui ignitis aculeis uidebā
tur extrahere eorum uiscera: silr ꝛ dentibus qui
eiulabant miserabiliter. Et per os transeūtes de
mones flagellabāt: deinde ducūt militem ad ctiuz
campū: qui plen⁹ erat hominibus utriusqꝫ sexus
qui affixi erāt clauis cādentibus per totū corpus
Vi pre dolore clamare non poterāt: sed suspiraꝫ
modicu⁹: sicut q̄ laborāt i extrēis. Et de his feceūt
demones ꝛ de milite ut de priorib⁹. Ad q̄rtū vo
cāpū ducit miles plenū multis ignib⁹. ubi erāt oīa
genera tormētorꝫ q̄ excogitari pñt. Alij ibi suspē
debāt cathēis igneis ꝛ sulfureis. Alij p pedes: alij
p man⁹: alij p caput: alij uncinis ferreis pēdebāt p
ungues: alij p oculos ꝛ p alia mēbra torq̄bāt ꝛ
urebāt. alij metallis bulliētib⁹: alij in sartagie fri
gebāt. alij ueru assebāt. Postrēo dū ducūt eū ad
domū cui⁹ finis ñ uidebat q̄ plēa erat foueis totū
dis plēis metalib⁹ buliētib⁹ ꝛ hoībus ululātibus
i q̄bus alij hēbāt vnū pedē. alij duos alij usqꝫ ad
genua. alij usqꝫ ad uētrē. alij usqꝫ ad pect⁹. alij us
qꝫ ad collū: alij usqꝫ ad oculos. trāseūtes p huius
domū demōes militē torq̄bāt cū aliis. sed iuocato
iesu liberabat. demū duxerūt eū ad fluuium sul
phureuz ꝛ ignē sub q̄ dicebāt eē ifernū: i quo erat
pōs art⁹ ꝛ ardu⁹: ꝛ ita ꝓgelat⁹ ꝛ lubric⁹: ut ēt si la
tissim⁹ fuisset vix alīqs stare l ascēdē potuissz ita
artus ut uix i eo pedē pōere potuisset. Inuocato
āt noīe iesu melius ꝛ melⁱ⁹ p eū ascēdē potuit: ꝛ ō
mōes ad pedē remānserūt. fluui⁹ āt plenus uideba
tur diuersi generis draconū ꝛ serpentiū. Cūqꝫ eēt
i sūmo pōt tāt⁹ clamor exiuit ō fluuio ut uix stāe
posset. Sz iuocato iesu libē trānsiuit. Hoc āt trāsa
cto uidit pratū amenissimū diuersi generis florū
plenū ꝛ odorz. Et post hoc ciuitatē cernit plēber
rimam muruz habentem diuersis lapidib⁹ preci
osis fulgentē ꝛ de porta ei⁹ exiuit odor mirabilis
ad cuius afflatū ita fuit recreatus: q̄ uidebatur ei
nullū dolorē: fetorē uel laborē sensisse in ꝓterituz
Huic obuiā aduenerūt conuenticula speciosissio
rum hominum: qui itroduxerūt eū i ciuitatē illā
Splendor āt maxim⁹ desuper sup habitantes de
scendebat de celo: q̄ i exterminabili gaudio suaui
tate ꝛ dulcedine perfūdebāt ꝛ reficiebantur ita q̄
nec uictu nec alio indigeret. Ab angelis autem sā
ctis dictū est ei: q̄ reuerteret ꝓ loca per q̄ uenerat
ad suos: ꝛ cū ille nimis timeret: confortauerūt eū
q̄ secure procederet nullumq̄ ei impedimentuz
demones uel molestiaz inferrent. Quod et factū
est nil sentiēs i reditu molestie uel terroris. Mae
igitur secūde diei hora q̄ itrat reuersus ē ad pōtaz
ꝛ ibi inuenit abbatē ꝛ monachos qui eum intro
duxerāt. narrauitq̄ egressus q̄ uiderat. Et q̄diu
uixit amarissime afflixit se.

Q̄ timēdum est finale iudicium ꝛ de certitu
dine eius ꝛ causa. Capitulum. xi.

Extuz ualde timē

dū est omniū fialis diiudicatio. amos
iij. Leo rugiet quis non timebit. Leo
de tribu iuda qui uicit diabolum christus qui ꝛ
si tacuit i primo aduentu sustinendo nostra mala
ꝛ maximas iniurias cū patientia et humilitate ñ
silebit in fo: sed quasi rugiet ut leo: ostendens suā
potentiā et maiestatē: ꝛ in iudicando seueritatem
Et iō q̄s non timebit. Ego ait Piero: quotiens di
em illū. s. iudicij considero: totus ꝓtremisco. Sed
beati oēs q̄ timēt dñz. nō q̄cūq̄ timore q̄ nō fuꝛ
li: sz initiali uel finali: quod oñdit talē tiorē habē
eos: qui ābulāt in uijs eius. i. i obseruātia manda
torꝫ eius. Futurum esse finale iudicium mūdi
i quo christus uentur⁹ est iudicare uiuos ꝛ mor
tuos: iustos ꝛ peccatores: articulus ē fidei ut patz
i simbolo: unde ꝛ necessariū ad salutē hoc sic be
sitatione credere. hoc scripture auctoritate theo
logica ratione: ꝛ sybille assertione mōstrat beat⁹
Aug. i li. xviij. de ci. dei refert. xxv. uersus sibylle
de finali iudicio plene agentes. Judicij signum tel
lus sudore madescet. E celo rex aduenies p secla
futur⁹. Scilicet in carne ut pñtē iudicet orbē. vñ
deū cernēt incredulus atq̄ fidelis. Sic aie cū car
ne ardebūt quas iudicat ipe ꝛc.

Rationem huius fi. §. I

nalis ꝛ vniuersalis iudicij assignant theologi hāc
fore ut quēadmodū manifestata est mūdo dei po
tentia i creatōe rerū: sapia in gubernatione mun
di: misericordia ꝛ clemētia i icarnatōe ꝛ iustifica
tione impiorꝫ ita ēt manifestet mūdo iusticia dei.
Hec eni iusticia maxime cōmēdabilē reddit prin
cipem ꝛ iudicē ꝛ quēlibet. Unde dī Sap̄. i. Diligi
te iusticiā qui iudicatis terrā. Hec aūt iusticia dei
nūc nobis ē ualde occulta. Nā cum iusticia dictet
malos deprimi ꝛ puniri: bonos autem exaltari ꝛ
premiari. Uidemus autem ut plurimuz impios
ꝛ flagitiosos regnare in mundo: diuites esse: ho
norib⁹ abūdare. Ecōtra sanctos viros deiici: pau
peres: eē ꝓsecutiones pati: uarios cruciat⁹ usqꝫ ad
mortē ab iniq̄s inocēter ꝓpeti. Quāuis āt i mōte
iniq̄ puniāt: sine oubio in alio seculo ꝛ iusti p̄mia
eterna recipiāt: hoc tñ non cōstat nisi ipsis recipi
ēnt⁹ q̄ō meruerūt. non autem his potissime qui
vsant i mūdo. Insup tūc ꝛcipiūt mali penā i aia
solū: sicut eō iusti gloriam: non āt quo ad corpus
cū ꝛcineretur: ꝛ tñ cooperatū ē corp⁹ aie ad bonū
ꝛ malū. Ut q̄ pateat omibus q̄ princeps ꝛ rex oī
um seculorū de⁹: iustissime mundum gubernaue
rit: ꝛ retribuat oīb⁹ ꝛm ea que gesserūt i corpore:
p̄mū uel supplicū ꝛ itegraliter quo ad aiaz ꝛ cō
p⁹. Jō necessariū est esse futurū iuditiū in fine mū
di i q̄ oēs: de oīb⁹: coꝛā oībus angelis ꝛ hominib⁹

Capitulum Undecimum

a deo iudicabūt. Utriusq; testamēti pagine hu ic copiose attestātur. In ps. xlix. incipt dauid. Deꝰ manifeste ueniet deꝰ noster ⁊ nō silebit. Ignis i ꝓ spectu eius exardescet ⁊ i circuitu eius tempestas ualida. aduocauit celū desursū: ⁊ terrā discernere ppl'm suuz. Cōgregate illi sactos eiꝰ q̄ ordinauerūt testm̄ eius super sacrificia. Anūtiabūt celi iustici az eius qm̄ deus iudex est. hec ait. b. Aug. i. xx. de ci. dei de domino nostro iesu dicta intelligimus q̄ uēturꝰ ē iudicare uiuos ⁊ mortuos. Uerꝰ nō solū hō: sed ⁊ deꝰ ueniet manifeste iter iustos ⁊ iustos iudicaturꝰ iuste: qui prius uenit ocultus iudicā dus ab iniustis iuste. Uenit oculteꝰ ut añ iudicez staret tacēs: qz sicut agnꝰ coza tondēte se: non ap eruit os suū. Ueniet manifestꝰ ut etiā de iudici bꝰ iudicet. Deꝰ noster qui est vus deꝰ quez colunt christiāi: ñ dij gētiū q̄ sūt demōia nō deꝰ. Deꝰ nz q̄ factus ē nz. s. frat p icarnatōez. Nō. n. pat iudicat quēq; ait ipe Jo. vi. qz i hūana spe ñ appebit quā nō suppsit: nec spussanctꝰ q̄ nec ipe hō factꝰ ē. Sz deꝰ nz: filiꝰ i assūpta hūanitate appebit oibꝰ. ⁊ iudicabit ut deꝰ cū patre ⁊ spūsācto. Et non silebit Aug. sup ps. Non ueniet illudēdus flagellādꝰ ex alaphādus: calamo i capite pcutiēdꝰ: crucifigēdꝰ sepeliēdus: qz hec oīa pati potuit oculteꝰ deus. s. in carne assūpta: sz ueniet manifestꝰ. qz cū potestate magna ⁊ maiestate ut cognoscat deꝰ. Nō g̃ silebit ocultans suam deitatē. Nunc āt silet. Sed qūo si let q̄ quottidie clamat per scripturas: p p̄dicatōes futuz iudiciū per flagella ꝼm illud in alio ps. Dedisti metuentibꝰ te significationem: ut fugiāt a fa cie arcbus. s. diuini iudicij ut liberentur dilecti tui Silet g̃ ait. b. Aug. ⁊ nō silet. Silet nūc a iudican do finaliꝛ non silet admonēdo: nec ēt a flagellādo Nā cum flagellat aliquos i terra: admonitio est nō dānatio. Silet g̃ a iudicio: ocultus ē i celo ad huc interpellat pro nobis: patiēs ē super peccato res nō exercēs irā: sed expectās penitētiā. Quia g̃ ad iudiciū ueniet sequentia docent. Ignis añ ipz p̄cedet. Timeamus ⁊ mutemur ⁊ nō timebimus. Ignem palea timeat: auro quid facit. Est āt nūc i potestate q̄ facias ne illud: quod te uēturz nolē te est: nō correctus expiaris. Si possemus fratres facere: ut dies iudicij non ueniret: nec si erat male uiuendū. Si non ueniret ignis i die iudicij. ⁊ sola peccatoribꝰ imineret separatio a facie dei i qualibz esset affluentia delitiarz nō uidentes a q̄ creati sē: ⁊ separati ab illa dulcedine ieffabili uultus eius i qualibet eternitate ⁊ ipunitate peccati plangē de berēt. Sed quid loquar aut q̄bus loq̄r hec aman tibꝰ: pena ē nō cōtēnētibus. Qui dulcedinē sapie ⁊ vitatis utcūq; sentire ceperūt: nouerūt q̄ dico q̄nta pena sit tantummodo a facie dei separi. qui āt illā dulcedinē nōdū gustauerūt: si nōdum desi derāt dei faciē timeāt uel ignē. Supplicia terreāt que premia nō iuitant. Uile est tibi q̄ deus polli cetur: cōtremisce q̄ minatur. Amplexaris pecca ta tua ⁊ delitias carnis tue: stipulā ad te congeris ueniet ignis: ignis in conspectu eiꝰ exardescet. nō erit iste ignis ut focus tuus: quo si manū mittere cogereris: facereꝰ quicquid uoluerit: qui hoc mi natur. Minat inimicꝰ hō tā leue malū ⁊ facis ma luz. Minatur deus eternū malū: ⁊ nō facis bonū Unde piget te: nisi qz. nō credis. Si credimꝰ futu ruz iudiciū fratres bñ uiuamꝰ tempꝰ misericōdie nunc est tempus iudicij nūc erit. Tunc oīs arbor que nō facit fructū bonū excidetur ⁊ i ignē mittet Ignis ait ps. xlviij. i cōspectu eiꝰ exardescet: ⁊ i cir cuitu eiꝰ tempestas ualida. Ualida tēpestas uenti latura ē: ⁊ i tā magna aera: hac tēpestate sepabit a sanctis omne imunduz. Mō mixtura quedam iacet. Porro illa tēpestas quandā sepationē factu ra est. In illa sepatione fit quedā bonoz ⁊ malo rū distinctio. Aduocauit celuz desursuz. s. deꝰ: ce lū. i. oēs perfectos uiros secum iudicaturos de q̄ bus dixit in euangelio. Uos qui reliquistis omnia ⁊ secuti estis me in regeneratione ultima. i. ultia resurrectione oīuz cuz sederit filius hominis in se de maiestatis sue sedebitis ⁊ uos super sedez duo deci: iudicātes duodecī tribus isrl' p duodecim se des ꝼm. b. Aug. intelligitur uniuersitas pfectoruz qui cū christo iudicabūt ut assessores: sicut p duo deci tribꝰ isrl' intelligitur uniuersitas eorū qui iu dicabūt a christo. Aduocauit eos perfectos sēsuz secū sessuros: ⁊ alios iudicaturos. Et terrā. s. uoca uit ad iudiciū alios uidelz iudicādos. ita autē uo cauit terram omēs. s. iudicandos discernere ppl'z suuz. i. ita ut discernat ppl'm suum electos uidelz suos a malis deputatis ad penam: uel sic: uocauit sursū celū quo ad aias: terrā quo ad corpora. s. p fectoz uocauit autem sursū. i. secū discernē ppl'z suum. i. ita ut discernat ppl'z suum dīudicare bo nos a malis. ppl'm suū. i. fidelis. Nā ut ait christꝰ Jo. iij. Qui nō credit iā iudicatꝰ ē: clā ē eiꝰ dāna tio toti eccl'ie. Cōgregate illi sactos eiꝰ. uos. s. āgeli q̄rū ministerio congregabūtur añ eum omnes gē tes. Alia translatio habet iustos eius: qui. s. exer cuerūt opera iustitie. i. bōa: elemosynas: ⁊ alia bo na opera Congregate tales ipi deo. i. ut sint cū eo ad dexteram. Qui ordinauerunt testamentuz eiꝰ super sacrificia. i. qui disposuerūt ⁊ impleuerunt testamenta eius documenta euangelica i quibus disposuit ⁊ promisit regnū faciētibus elemosynas que sūt sup sacrificia. i. magis accepta q̄ sacrificia corporalia quia misericordiam uolo ⁊ non sacri ficium. i. uel qui ordinauerunt. i. ordinate imple uerunt testamentum eius. i. legem eiuꝰ super sacri ficia. i. sup mā elemosynaz. Sūt. n. pl'a genera sa crificiorū spualiū. Elemosyne dicuntur sacrificia ieiunia: ⁊ alia pia opera que fiunt propter deum Contritio ēt ⁊ opa bona interiora dicuntur sacri ficia. ꝼm illud sacrificiū deo spiritus cōtribulatus

Dño ẽt ꝟz illõ. Sacrificium laudis honorificabit me. ñ ãt ordiauit testm̃ dei. i. legẽ dei i q̃ ꝓmittit & legat hẽditas supnorũ bonorũ fuãtib⁹ eã. & iõ nõ dñi testm̃: illi q̃ dãt & offerũt sacrificia elemosynarũ exteriorũ omissis ĩtiorib⁹ el'ys: ut ꝓtritõe ĩiuriaꝝ remissiõe & hmõi: q; nõ ordiate ipl'ẽt quod mãdat: & iõ tales nõ cõgregãtur iter sanctos & iustos. vñ. b. Aug. i enchiridion: q̃ uult ordiate dãe elemosynã ꝑmit⁹ dz a se ipso icipe & eã sibi dãe. s. dolẽdo de peccatis & cõfitẽdo. Est. n. elemosyna op⁹ misericordie vissime de q̃ ait sapiẽs. Miserẽ fili aie tue placẽs deo de pe. di. iij. qui uult. Itez b. Aug. i. xx. de ci. dei: i q̃ p totũ probat finale iudiciũ. c. xxv. sic ait ꝓpha Malachias q̃ & ãgelus dict⁹ ẽ q̃ ẽt esdras credit ſm opionẽ hebreoꝝ: ut refert Hiero. iudiciũ nouissimũ pphetat: dicẽs ecce uenit dicit dñs oipotẽs. & q̃s sustinebit diẽ itroi t⁹ ei⁹: aut q̃s ferre potit ut aspiciat eũ. Quia ipse i gredit q̃i ignis cõflatoꝝ & q̃i herba lauãtiũ & sedebit cõflãs & emũdãs sicut auꝝ & sicut argẽtum: & mũdauit filios leui & fũdet eos sup auꝝ & argẽtũ Et erũt dño offerẽtes hostias i iusticia: & placebit dño sacrificiũ iude & hierl'z sicut dieb⁹ pristinis & sicut ãnis poterib⁹. & accedã ad uos i iudicio: & ero testis uelox sup maleficos & sup adulteros & sup eos q̃ iurãt ꝛc̃. & qui ñ timẽt me dicit dñs oipotẽs hec lia text⁹ ẽ ſm septuagita quã ponit. b. Augu. nã ãt trãslatio q̃ ẽ Hieronymi alia vba cõtinet. lz sit ei⁹ dẽ ſnie. qõ q̃ dicit: q̃s sedẽbit ꝓflãs & emũdãs q̃i argẽtũ dupl'r pot itelligi fz. b. Aug. ibi qz ul' de se patõe q̃ sepabũt bõi a malis: quã sepationẽ dicit emũdationẽ & collationẽ sicut argẽti & purgatoꝝ ſm liam nostrã sic granũ dr purgari & mundari. qñ sepat a paleis & argẽtũ & auꝝ qñ sepat ꝑ ignez a scoria. Ul' ẽt pot itelligi q̃ ad bonos tm̃ q̃ dicũt filij leui & iuda & hierl'm q̃ bõi. si q̃d defect⁹ erit in eis purgabũt p⁹ i pñti uita. uel in igne illo iudicij siquid expiabile remansisset in eis. et quod dicit q̃ erunt offerentes in iustitia sacrificia: non intelligitur de sacrificijs aialium: sed de se ipsis qui oi no mũdati ab omni peccato offerent se ipsos deo in holocaustũ. i. in ignem diuini amoris transformãdos. Et sic placebit dõ sacrificiũ iude & hierl'z idest ecclesie triũphantis sicut diebus pristinis. i. sicut sacrificia mũda animaliũ offerebãt in lege: ita omnino mundi offerentur sancti deo uel sicut diebus pristinis: i. sicut i tpe inocẽtie i paradiso tre stri a ꝑmis pentib⁹. Enũerat postea ꝓpha quedã peccata q̃ abũdãt i pplis: ꝑ qb⁹ & alijs omnibus uenit ad iudicãdũ & puniendũ malos: dicitq; se testẽ qz testib⁹ nõ egebit ut uelocẽ qz ex inopiato ei⁹ aduẽtu erit celerrimũ quod tardissimuz putabatur a malis. uel uelocem dicit quia ipsas ꝙuinet sine vlla ꝓlixitate sermonis conscientias. ſm illud apli. Cogitationibus accusantibus aut excusantibus seu defendentibus: in die qua iudicabit deus occulta hominũ. Sic g̃ dominus futurus dñi testis velox: eũ sine mora reuocaturus ẽ in memoriam. vnde cõuincat puniatq; conscientiam. Idẽ malachias in fine libri sui cũ admonuisset vt meminisset legis moysi: quoniã preuidebat eos multo adhuc tpe nõ eam spũaliter: sicut oportuerat accepturos ꝓtinuo subiecit. Ecce ego mittam uobis heliam tesbitem: anteq; veniet dies dñi magn⁹ illustris: qui ꝓuertat cor patris ad filium & cor hominis ad proximũ suum ne forte veniẽs percuti at terrã penit⁹ ſm septuaginta est hic text⁹. b. Augu. & hũc heliã magnũ ꝓphetã. exposita sibi lege ultio tpe ante iudiciũ iudeos i christũ uerum eẽ: credituros celeberrimũ ẽ in sermonib⁹ cordibus q; fidelibus. Ipse nõ ĩmerito añ aduẽtũ iudicis saluatoris sperat eẽ uẽtur⁹. q̃ nũc ẽt uiuẽ credit. Luz uenerit g̃ exponẽdo legẽ spũaliter quã nũc iudei carnal'r sapiunt conuertet cor patris ad filiũ. i. cõ patrũ ad filios. Nã posuerũt septuagita singl'arẽ nũerũ ꝑ plurali: & ẽ sensus ut ẽt ipsi filij sic intelligãt legẽ. i. iudei quemadmodũ patres eoꝝ. i. ꝓphete itellexerũt i quib⁹ erat & ipe Moises Sic eni cor patꝝ cõuertet ad filios: cũ itelligentia patrũ pducet ad notitiã filioꝝ: & cor filioꝝ ad pres eoꝝ: dũ i id q̃d sẽserit illi cõsentiũt & isti. & cor bõi ad ꝓximũ suũ: Sũt. n. iter se ualde ꝓxie iũcti patres & filij Daniel q̃s ꝓpheta. c. vij. locutus ẽ de q̃t tuor bestijs uary s. s. leena: urso: pdo & q̃rta dissimili alijs q̃ hẽbat cornua decem iter que ortũ ẽ cõnu paruum a cuius facie euulsa sunt cornua tria ex illis decem. que bestie quattuor significãt quattuor monarchias mundi: ut refert. b. Aug. xx. de ci. dei allegãs hiero. super danielẽ: uidelicet assyrioꝝ ꝓma ꝑsaꝝ & medoꝝ ꝑ ꝑsa: grecoꝝ pro tertia romanoꝝ: uz ꝑ q̃rta: & cornu puuz antichristũ. de cẽ ãt cornua nõ significãt decẽ reges illius monarchie: sz poti⁹ diuisiones ei⁹ in. x regna. Post cõnu illud puũ significans antichristũ: describit aduẽtum ad iudiciũ ostendens iudiciuz fieri a deo trinitate qui significatur in antiquo dierum. sz mãifestatio iudicis ad omnes a christo. s. i humanitate assumpta. de quo postea dicit. Ecce in nubib⁹ celi ueniebat quasi filius hominis & usq; ad antiquum dieꝝ peruenit & dedit ei potestatẽ & honorem & regnum ꝛc̃. Et multa dicit de antichristo ibi & in capitulo. viij. & in. ca. xij. Quãuis aũt testimonia ueteris testamẽti inducta inquit beat⁹ Augustinus ubi supra priora sint tempore noui testamenti testimonia preponenda sunt dignitate: quoniam illa uera preconia noue & ueteris testamenti scripture sunt communes nobis christianis & hebreis. Licet ipsi hebrei falso intelligãt & exponant. dicta uero noui testamẽti. propria sũt christianis. Omnes euangeliste referunt dñm christum in euangelijs prenuntiasse futuruz finale iudiciũ sub diuersis documẽtis & pabolis. Naz

uāgelica. Mathe⁹. c. xxiiij. ⁊ c. xxiiij. diffuse loq̄t de iudicio futuro: ⁊ iter cetera. xxv. ait. Cū uenerit filius hōis i sede maiestatis sue ⁊ oēs angeli eius cū eo: tūc sedebit super sedem maiestatis sue: ⁊ cōgregabūt añ eū oēs gētes ⁊c. ubi ponit ſnia p ele ctis dei de q̄ dr. Uenite benedicti patris mei pcipite regnū ⁊c. Et postea sententia ꝺ malos. Discedite a me maledicti ⁊c. Et in euāgelio luce. xxi. erūt ſigna in sole luna ⁊ stellis ⁊c. Tūc uidebunt filiuz hominis uenientē in nube cum potestate magna ⁊c. Et maī. xiiij. post ſigna precedentia. et Joā vi. ait christ⁹. Uenit hora ⁊ nunc est quando mōtui ſ. in aia audient uocem filij dei. ſ. i pdicatiōe: ⁊ q̄ audierint viuent: audierint. i. obedierint uiuēt. ſ. uita gratie ⁊c. Et paulo post: ⁊ potestatē dedit ei iudiciū facere: q⁊ filius hōis est. Nolite mirari ꝟ. quia uenit hora in qua oēs qui in monumētis sūt audiēt uocem filij dei. Et procedēt: q⁊ bona fecerūt in resurrectionē iudicij. i. dānationis. Petrus ꝓnceps apl̄oꝝ i secūda canonica. c. iij. ꝺ hoc sic ait. Ueniēt i nouissimis dieb⁹ i deceptionē illusores: iuxta ꝓprias ꝯcupias ābulātes dicētes ubi est promissio aut aduent⁹ ei⁹. Ex quo enīz patres dormierūt: sic oia pseuerant ab initio creature: ⁊ īfra. Non tardat dominus promissis: sed pacienter agit ꝓpter uos: nolēs aliquos pire: ſ: ad penitentiam reuerti oēs. Aduenīet āt dies dñi sicut fur: i quo celi magno impetu transient: elementa uero caloꝛe ſoluētur: terra ꝺ ⁊ que in ipsa ſt oia exurent. Cū hec igitur oia dissoluenda sint: q̄les oportet nos eē in sanctis cōuersationib⁹ et pietatibus expectantes ⁊ properātes i aduentu dei ⁊ domini nostri ihu christi. Sicut ⁊ carissim⁹ frat̄ noſter paulus ſm datam sibi sapiam scripsit uobis in oib⁹ epl̄is. Paulus ꝺ apls. ij. ad thessa. ij. ait. Rogamus uos fratres per aduentū dñi nostri iesu christi ut nō cito moueamini a uestro sēsu neq⁊ terreamini neq⁊ per ſpūm neq⁊ per ſermonez: neq⁊ p epl̄am tāq̄ per nos missā: quasi instet dies dñi. Ne quis uos seducat ullo modo: qm̄ nisi uenerit dissensio ꝓmum ⁊ reuelatus fuerit hō pecci filius perditionis: qui aduersat̄ et extollitur sup omne quod dr deus. aut q̄ colitur: ita ut in templo dei sedeat tāq̄ sit deus: non retinetis q⁊ cuz eſsem apud uos hec dicebam uobis. Et nunc quid detineat scitis: ut reueletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum: ut qui tenet nunc: teneat: donec de medio fiat. ⁊ tūc reuelabitur ille iniqu⁹ quē dñs interficiet ſpū oris sui. ⁊ destruet illustratione aduentus sui: cuius ē aduentus ſm operationē sathane: in omi ⁊tute ⁊ ſignis ⁊ prodigijs mēdacibus. b. Aug. hec uerba inducēſ. xx. li. de ciui. dei ait. Nulli dubium est eū de antichristo dixisse: dieꝝ iudicij. Dūc enim appellat diem domini non esse uenturum nisi prior ille uenerit. Sed in quo templo sit sessurus incertum est: utrum in illa ruina tēpli q̄ ꝺ a salomone rege constructum: an in ecclesia. Unde nonnulli non ipsum principem: sed ⁊ uniuersum quodam corpus eius ideſt ad eum pertinentem hominum multitudinem simul cum ipso suo principe: hoc loco intelligi antichristum uolunt: quod autē ait Jam mysterium operatur iniquitatis tantūmō q̄ tenet. teneat ⁊c. Ego prorsus quid dixerit me fate oꝛ ignorare. Suspitiones tamen hominum qualescuel audire uel legere potui non tacebo. Quidam putant de imperio dictum fuisse romano: ⁊ propterea paulum apostolum non aperte scripsisse ne calumniam uidelicet incurreret q⁹ romano imperio male optauerit: cum speraretur eternū: ut in hoc quod dixit. Jam mysterium operatur iniquitatis: neronem intelligi uoluerit. cuius iam facta ueluti antichristi uidebantur. Unde nōnulli ipsum resurrecturum ⁊ futurū antichristum suspicātur. Alij ꝺ nec occisum putant: sed subtractum potius ut putaretur occisus: et sic occultāi donec reueletur in suo tempoze: et restituatur in regnum. Sed multum mihi mira est presumptio tanta hoc opinantium. Illud autem q̄ ait apls tm̄ qui modo tenet: teneat. donec de medio fiat: nō absurde de ipso romano imperio creditur dictum tāq̄ sit dictum tm̄: qui modo imperat: ipet donec de medio fiat. i. de medio tollatur. Et tunc reuelabitur iniquus quem antichristum significari nullus ambigit. Alij uero et quod ait quid detineat scitis: ⁊ mysterium iniquitatis: non putant dictum nisi de malis ⁊ fictis qui sunt in ecclesia: donec perueniāt ad tantum numerum: qui antichristo magnū pplm̄ faciāt: et hoc esse mysteriuz iniquitatis: q⁊ uidetur ocultum. Hortari autem apostolum fidelis ut in fide quā tenent tenaciter perseuerent dicendo: tantum qui modo tenet teneat: donec de medio fiat. hoc est donec extat de medio ecclesie mysterium iniquitatis: quod nūc oculturn est. Alius ergo sic alius sic apostoli verba cōiecturat: hoc tamē eū dixisse dubiū non est. Nō ueniet christ⁹ ad iudicādū: nisi ꝓus uenerit antichrist⁹ ad seducēdos pplos in aia. Cui⁹ aduent⁹ erit ſm operationē sathane i ſignis et prodigijs mēdacib⁹. hec. b. Aug. ibidem.

Circa finale iudiciū. §. II

de quo ut dictū est: utriuslibet testamenti pagia copiose loquitur: uidenda sunt septem.

Signoꝝ ꝑmōstratio.
Mūdi p ignē ꝓfragratio.
Oium ad iudiciū citatio.
Judicis ad cūctos māifestatō
Assessoꝝ cū eo associatio.
Accusatoꝝ ⁊ testiū mltiplicatō.
Sentētie irreuocabil⁹ platio.
Quātū ad ꝑmuz ꝑs. Dedisti metuentib⁹ te signi ficationē: ut fugiāt a facie ācb⁹ tui. Arcu⁹ ē

finale iudiciū ex quo deus sagittas mortis etcene

emittet manifeste ꝯ reprobos. Nunc autez ut ait
i alio. ps. ōō. Archum suum tetendit per scriptu
ras manifestando: ⁊ parauit illū preparando cru
ciatus penarum ⁊ posuit in eo sagittas mortis.
In archu est funis mollis infra et lignum durum
supra. Funis mollis est diuina clemētia: q̄ ad hoī
nes inclinatur penitentes ad parcendū: ⁊ perma
nentes in peccatis ad expectandū eorū couersio
nem: que clemētia flectit ad se lignū durū seueritā
tis dine iustitie. Sed quanto funis magis trahit
⁊ inclinat lignū: tanto inde sagitta emissa uehē
tius uulnerat. vnde aplus ad ro. ij. Ignoras quo
niam benignitas dei ad penitentiaz te adducit: se
cuudum āt duritiam tuā ⁊ ipenitens cor thesauri
zas tibi irā i die ire ⁊ reuelationis iusti iudicij dei
qui reddet unicuiq; ſm opera sua. Et hier. Mo
deratio dei ac pietas solum nostruz redditum q̄
rit: ac nos cupit longa sua bonitate saluare. Oz si
non conuertimur: si duri colli sumus: si usq; ad
mortem in malis perseueramus: assidue peccanti
um non miseretur deus. di. xciij. Diaconi: immo
grauius punit. Unde Ualerius maximus. Lēto
quidez gradu ad uindictā sui diuia procedit ira:
tarditatemq; supplicij grauitate compensat. De
dit ergo deus significationem. i. signa multa: ter
ribilia magnarū tribulationū que precedūt fina
le iudicium: que ex sui terroris magnitudine: ua
leant illud sine fine malū. s. eterne damnatiōis nū
tiare. Dedit autem metuentibus deū: qz illi tātuz
inde utilitatem sue emendationis trahunt. unde
liberentur dilecti sui. Nam mali ex flagellis dete
riores fiūt: ut pharao qui cū plura signa uideret
terribilia: non fuerit cōuersus: demum ab aquis
submersus fuit cū suis. Et iō dominus ac redem
ptor noster. inquit. b. Grego. perituri mūdi mala
precedentia denūtiat: ut minus perturbēt venien
tia cū fuerint prescita. Minus enim iacula ferīūt
que preuidentur. Et ut dicit. b. Tho. in. ūij. dist.
xlviij. Ad dignitatem iudiciarie potestatis: perti
net habē aliqua iudicia que ad reuerentiā ⁊ sub
iectionē inducant. Et ideo aduentū christi ad iu
diciū cū ueniat in forma gloriosa multa signa pce
dent: ut corda hominū in subiectionē uenturi iu
dicis inducantur: ⁊ propter timores ad iudicium
preparentur huiusmodi signis cōmoti. Juxta il
lud ecci. xviij. caplo. Ante iudiciū para iustitiam
Antequam enim de aduentu suo ad iudicium
loq̄t luc. xxi. premittit dicēs. Erunt signa in sole
⁊ luna ⁊ stellis ⁊ in terris pressura gentium p̄ con
fusione sonitus maris ⁊ fluctuū arescentibus ho
minibus pre timore ⁊ expectatione que superuēi
ent uniuerso orbi. Nam ⁊ uirtutes celoruz cōmo
uebūtur. Ubi ponūtur septem signa preceden
tia iudiciū. Primū est lignū in sole. Et quod seu
quale sit istud signum declarat Mathe. xxiij. c.
dicens. Sol obscurabitur. Et Joā. apoc. vi. Sol
factus est niger ut saccus cilicinus. Quo ad liam
Maioz erit obscuratio solis q̄ solita naturali. si
cut enim patrefamilias moriente tota familia ei⁹
induitur nigro: ita tunc homine deficiente q̄ ad
uitam istam tpalem: sol lumine suo minuetur no
bis subtrahendo consuetam lucem: quasi ipsi cō
patiens doleat. Uel etiam quia maiori luce adue
niente in aere: isto sole iustitie christo cedet ut mi
noz lux solis materialis. Moraliter imperiuz ro
manū significatum per solez obscurabitur: quia
post multas sui diuisiones uilificabitur: ⁊ quasi
ad nihilū deducetur: quod figuratum est per solē
qui reuersus est retro per decem lineas in horolo
gio achas regis: in signum perfecte sanatiōis eze
chie ⁊ liberationis populi dei. s. de manibus iimi
corū. Sic imperium romanorum reuertetur re
tro: deficiendo a sua potestate. x. lineis: in quātuz
miorabit diuisum i decē reges seu regna q̄ nō re
cognoscūt imperatorem ut superiorem: quod ēt
signatur per decem cornua orta in capite illius se
re singularis. Unde postea ortū est cornu paruuz
quod facit bellū sanctis: significans antichristum
Obscurabitur etiam sol aliter: quia. s. sol iusticie
christus deus noster. quasi ocultus erit quo ad
claritatem fidei: de ipso que prius erat manifesta
Secūdum signum erit in luna. Erunt ait signa i
sole ⁊ luna: ⁊ qō signū sit illud exp̄mitur ioel. ij.
vbi dicitur. Luna cōuertet i sāguinē: anteq̄ ueni
at dies dñi magn⁹ ⁊ horribilis. s. iudicij. Cui p̄cor
dat q̄ ait. Jo. apoc. vi. dicēs. Et lūa tota facta ē si
cut sanguis. Quantum ad litteram potest dici q̄
luna obscurabitur. Et quia fz astrologos eclipsis
seu obscuratio solis ⁊ lune nō pōt eē sit. Jō dicen
duz ſm. b. Tho. in. iij. q̄ uel erit hoc diuersis tpi
bus: uel si simul dei uirtute supnāliter: uel fiet i illo
tempore appropinquāte finali iudicio aliq̄ inusi
tata ip̄ssio i aere circa lunā: ut uideat tota sangui
nea: ad significādū q̄ ecclia significata p lunā: q̄a
a christo illūinat sicut luna a sole: erit tota sāgui
nea ex eo: q̄ q̄ erūt i ea fideles nūero ⁊ mēito: mā
li gladio occidēt ab ifidelib⁹ ⁊ satellitib⁹ antichri
sti ēt illi duo sanctissimi vizi enoch ⁊ helias: qui de
padiso terrestri mittēt ad p̄dicādū p̄ta antichristū
occident ⁊ fūdēt sāguinē suū. Ut habet apoc. xi.
Fideles vo q̄ erāt in ecclia nūero tm. q̄. s. dicebāt
christiani: totaliter dabunt se uoluptatibus ⁊ vi
tijs mundi. Et sic i eis luna ecclesie erit sanguinea.
Nā sanguis significat peccā ſm illud ps. Libera
me de sanguinibus deus de⁹ me⁹. i. de peccatis. Et
alius propheta. Sāguis sāguinē tetigit. i. peccm
peccato additum est. Et q̄ in illo tpe erūt sic hoī
nes ualde uitijs dediti: vñ oñdit christ⁹ i euāgelio
ſm lucā: dicēs. Filj⁹ hōis ueniēs in terrā. s. ad iudi
cādū: putas. inueniet fidem in terram. q. d. modi
cā ⁊ quasi nullam. Et in euan. Math. qm̄ abūda
uit iniquitas: refrigescet charitas multorū aplus

autem ponit particularia uitia q̄ tūc magis abū dabunt: dicens. ij. ad thymo. iij. In nouissimis diebus instabūt tempora periculosa. Erūt homines se ipsos amātes: cupidi: elati: superbi: blasphemi parentibus inobedientes: ingrati: scelesti: sine affectione: sine pace: criminatores: icōtinentes īmites sine benignitate: proditores. ꝓterui: tumidi: uoluptatum amatores: magisq̄ dei: habentes q̄dem speciem pietatis: uirtutez eius abnegātes. Et hos ō uita. Et in alia epistola ait. In nouissimis tēporibus recedent quidam a fide: attendentes spiritibus erroris ⁊ doctrinis demoniorū ⁊c̄. Tertium signū erit in stellis. Erunt signa i stellis. Et q̄ signa sint: dicit alius euangelista: uidelicet stelle cadent de celo ꝯtū ad litterā. Stelle hic dicūt asub ⁊ dicitur asub quedā ignea īpressio i aere que hz similitudinem stellarū: que cum apparent: fm locutionē uulgi dicūt stelle cadere de celo: que q̄daz impressiones ignee tunc magis multiplicabuntur ad terrorē malorū. Uel dicuntur stelle comete: q̄ tunc magis apparebūt: ⁊ a naturalibus dicit huⁿ modi apparentes stelle significare magna excidia ⁊ mortes magnorum uirorum. Et hec erūt signa q̄ doctores ecclesie qui dicunt stelle fm illud Dāi el. xij. Qui ad iustitiam eruditū plurimos q̄ stellas in perpetuas eternitates. Di cadere dicuntur: uel quia deficient a fide ecclesie que celū dr: uel q̄ recedent a studio sacre scripture que celum dicit: uacantes studijs gentiliū poetarum ⁊ philosophorū. Contra quos īuehit. b. Hiero. Sacerdotes dei ait uidemus omissis euāgelijs ⁊ ꝓphis: comedias legere: bucholicorū uersuū uerba cantare: tenere uirgiliū in manibus: ⁊ quod in pueris est necessitatis crimē: in se facere uolūtatis di. xxxvij. sacerdotes. Et ideo q̄ ignorātes erūt scripturarū ō facilli conuincentur a predicatoribⁿ antichristi: falso scripturas exponētibus: quibus respondere n̄ poterunt. Quartum signū erit in terris pssūa gentium. Qualis āt pressura ipe christus ōclarat i euangelio fm Math. c. xxiij. dicēs. ꝓsurget gens ꝓ gentē: ⁊ regnū aduersus regnū. s'per bella eterūt terremotⁿ: pestilentie: ⁊ fames per loca: inītia dolorū hec: q̄uis autē ista: pugne: teremotus: ⁊ hmōi: fuerint a principio generis humāi diuersis tpibus: tamen tunc temporis magis ualescēt fm quā mensuram crescentia uicinum aduentuz ad iudiciū uenīent incertum. b. Tho. i. iij. Dec etiā predixit longe autez azarias propheta occurrens aza regi iuda reuertenti a prelio cuz magna uictoria dicens. ij. paralip. xv. Dominus uobiscū q̄ fuistis cū eo. Si quesieritis eū: inuenietis. si autem dereliqueritis eū: derelinquet uos. Trāsibūt autem multi dies in isrl: absq̄ deo uero absq̄ sacerdote: absq̄ doctore ⁊ absq̄ lege. Cūq̄ reuersi fuerint in angustia sua ad dominū deum isrl. ⁊ q̄ sierūt eū: inuenīet. In tpe illo nō erit pax egredīdi ⁊ ingrediēdi: sz terrores undiq̄ i cūctis habitatorib⁹ terraruz. Pugnabit enim gens contra gentem ciuitas contra ciuitatē: q̄ dñs conturbabit eos oi angustia. Ex quibus patet q̄ loquitur ō tempōe uicino fine mundi. Quintum signum erit pre confusione sonitus maris ⁊ fluctuū. Quidam circa hoc existimant: q̄ mare cum magno fragore peribit a pristina qualitate: secunduz illud apoc. xxi: Et mare iam non est. s. non q̄ non maneat in substantia sua: sed i alia qualitate. Uel secundū alios erit magnus sonitus ⁊ tumor aquaruz quoniam non sine magno murmure. xl. cubitis super montes eleuabitur ⁊ postea deprimetur ultra solitum: ut secundum beatum Gregori. noua ⁊ iaudita maris fluctuum perturbatio erit. Hieroni. autem refert se reperisse in annalibus iudeorum non solum de huius signo sonitus maris: sed et alia ponit enim xv. precedentia iudicium. ytrum autem continua uel interpollata nō ēxmit. Prima ergo die eriget se mare: xl. cubitis super altitudinem montium: stans in loco suo quasi murus: Secunda die tantū decrescet: ut uix possit uidēi: Tertia marie belue appentes sup undas maris: dabunt mugitus usq̄ ad celum. Quarta ardebit mare et aque eius. Quinta arbores et herbe dabunt rorem sanguineum. Et secundum alios: etiam omnia uolatilia celi congregabuntur in cāpis non gustantia neq̄ bibentia: sed formidātia uicinum interitum. Sexta sulmina ignea surgēt ab occasu solis usq̄ ad ortum eius. Septima lapides adinuicem collidentur: ⁊ in quattuor partes scindentur. Octaua fiet terremotus generalis adeo magnus: q̄ nullus homo uel animal stare poterit: sed in terram cadent. Nona equabitur terra ⁊ montes omnes ⁊ colles in puluerem redigentur. Decima exibunt homines de cauernis. quasi amentes: nec mutuo sibi loqui poterunt. Undecima ossa mortuorum saliēt de sepulchris apertis monumentis cunctis. Duodecima cadēt stelle de celo: modo tamen quo dictum est scilicet quia cometes aparebunt magne ⁊ multe ⁊ ignee impressiones. Terdecima morientur uiuentes ut resurgant cum mortuis. Decimaquarta ignis omnia elementa igne faciēs purgabit. In decimaqn̄ta resurgent omnes mortui ad iudicium. De his tamen signis dicit beatus Thomas in. iij. quod Hieronimus non asseserit: refert quod legit: et dicit q̄ non habent multam rationem ueri similitudinis. Sextum signum erit: arescentibus hominibus pre timore et expectatione que superueniet uniuerso orbi. Arescere dicuntur homines corporaliter: quasi consumpti pre terrore signorum et tribulationum. Spiritualiter uero arescēt deficientes ab hūore gr̄e pp̄ psecutionē antichristi. Sicut ⁊ semē ortū sup petrā caloꝛ solis arsit: q̄ non habebat humorē. luc. viij. Erit

n.tunc talis tribulatio qualis non fuit ab initio mūdi nec futura ē:ait saluator noster. Q futura sit persecutio ātichristi maxīa ante diē iudicij oēs doctores dicūt precipue.b. Aug.in.xx.li.de ciui. dei de quo ipse saluator ait. Jo.vi. Ego ueni i nomīe patris mei ⁊ nō me recepistis. Alius ueniet in noīe suo.s.antichristus gloriā suā querens illum suscipietis.s.in christū. De eo habet ꝓuerbi.xxx. ubi dicit. Tria sūt q̄ bñ gradiūt ⁊ q̄rtū qō incedit feliciter. Leo fortissim⁹ bestiarū ad nullius pauebit occursū. Hallus succitus lūbos ⁊ aries:nec est rex qui resistat ei. Et qui stultus apparuit postq̄ eleuat⁹ ē in sublime. Si enim intellexisset ozi suo manū iposuisset ꝺm.b.Greg.in moral'. Leo fōtissim⁹ significat christū cū aplis ⁊ martyribus quos nō potuit supari aliqs tyrān⁹.nullū timētes. Hall⁹ succitus lūbos fuerūt sancti doctores ecclie: q̄ succiti fuerūt abstinētia ⁊ cōtinētia ⁊ ut gall⁹ uocem dederūt i nocte ⁊ tenebris hereticorū ꝓdicationis ⁊ doctrine. Aries qui est dux gregis ouiuz: sūt rectores ecclesiaꝝ iusti ⁊ sācti:qui resistebant rectoribus laicis:post hos stat⁹ q̄ bñ.i.uirtuose viuerūt:seqtur ōrtus q̄ non bene qz nō ⁊tuose:ꝛz feliciter graditur qm̄ prosperat felicitate tpali:scilicet antichrist⁹ cū suis sequacibus. Dic stult⁹ dz qz peccatoꝛ maximus:q̄ ira in sublime eleuat:ut dicat se christū:⁊ coli se faciat ut deus ut dic aplus ij.ad thessal'.ij. ꝓpe de antichristo loquēs. Qui si intellexisset interitū sibi paratū:tacuisset a tanta stultitia. Nā ut dicit ibi idē aplus:quem iesus interficiet spū sui ⁊ illustratione aduētus sui. Durabit ista persecutio trib⁹ annis cū dimidio ut habetur dañ.xij. Sed qz de ista persecutione antichristi dictū ē in ti.precedenti i fi.ideo de ea hic nil ultra.

Septimū precedēs est qz ⁊tutes celorum mouebūt.quod itelligi pōt:q ⁊tutes.i. miracla que fuerunt in preterito i celis.i.sanctis i ecclesia amouebūt ab eis ut nō faciant.s.ꝓdicatores antichristi ipi eas opabūt:ꝛz mēdaces ut ait aplus.ij. thessa.ij.ad maiorē sāctoꝛū ꝓbationē ꝓpter qō virtutes iteriores sāctoꝛ mouebūtur.i.titubabūt in se ipis tētatoib⁹ ipulsi:⁊si nō lapsi. Unde ⁊ salvator ipe de hoc ait:q talis erit ⁊ tāta tribulatio ut in errorem iducāt:si fieri pōt ēt electi. Et nisi breuiati fuissēt dies illi:ñ fieret salua oīs caro:sed ꝓpter electos breuiabūtur. Mathe.xxiij. pōt etiā intelligi illud de virtutib⁹ : vel de illo spāli ordine angelorum:qui dicuntur virtutes: quoꝝ offm̄ ē miracula facere ⁊ celos mouē. Et he ⁊tutes dicūt moueri idest remoueri a faciendis miraculis per sanctos:qz tpe antichristi nō fient ut dictū est. Ac ēt remouebunt ab officio mouēdi celos.s. post iudicium. Uel virtutes dicuntur oēs spūs angelici: q̄ i iuditio mouebūtur ꝓpter admirationē nouitat⁹ q̄ in mūdo ē.b.Tho.tñ in.iij.dicit q mouebunt ad faciēda miracula mlta:qō forte erit p⁹ mortez antichristi ad ꝓuersionem seductoꝝ: post mortē tñ antichristi iudei q̄ tunc erūt videntes se deceptos ab antichristo quē messiā crediderant:ꝓuertent ad fidē christi. Et hoc ē qō ꝓdixit ps.cum ait. Cōuertentur ad vesperā.i. in fine mundi:iudei.s.⁊ famē patientur vt canes. Famē intelligēdi veritatē: ⁊ circumibunt ciuitatē ecclesie vt recipiāt in ea. Et Jsaias Si fuerit isrl' ⁊ numerus arene maris reliquie salue fient:idest q̄ erūt in fine:qō dictū inducit aplus ad ro.qō etiā xps ostēdit in similitudine ficulnee dicēs Lu.xxj. Uidete ficulneam ⁊ omēs arbores cum producūt ex se fructus:scitis:qm̄ ꝓpe ē estas ficulnea id est plebs iudeorū:que olim i ꝓbus ꝓduxerat suaues fructus:ꝛz tpe christi habebat tā tū folia:unde christ⁹ ad q̄ndā ficulneā uenies ad litterā cū esset in uia ⁊ esuriret:nō iueniēs fructus i ea:sed tm̄ folia maledixit ei dicens. Nunq̄ ex te fructus nascatur. Et subito ficus aruit . Ficulnea ista ut dictū est significat plebē iudeoꝛum:ad quā uenies christ⁹ i incarnatione ⁊ cōuersatione q̄rēs i ea fructū fidei ⁊ bonorū operū ⁊ hoc esuriēs.i. desiderās cū nō iueniret i ea nisi folia uerborum ceremonialiū legaliū:nō fructus ve itelligētie scripturaꝝ:maledixit:que maledictio non fuit aliud nisi quedā ꝓnūciatio ei⁹ qō futurū erat i illo populo.s.ariditas a gratia fidei. vnde ꝑplis ille īmā sit iduratus i sua perfidia . Illud āt semper ponitur ꝓ tempore usq̄ prope finem mundi qui omnibus est incertus. Alie arbores significant alias nationes infideliū :ex quibus etiam multi in fine cōuertuntur. Cū ergo uideritis plebē iudeoruz producere fructū conuersionis ad fidem christi:non dico unius hominis uel familie:sed pro maiōi ꝑte illius nationis:tunc scitote quoniam prope est estas futuri iudicij:in qua quis metet qui seminauit bona uel mala.unde timeant dominum omnes fines terre ait.ps.i huiusmodi signis:sed tiore initiali:quia in timore dñi fiducia fortitudinis.s. ꝛ ista terribilia.

Secūdū considerā.§.III

dū circa iudiciū est mūdi cōfragratio per ignē.de qua Jsa:sic ait ut iducit.b. Aug.i.ij.li.de ci .dei. Ecce dñs ut ignis ueniet ⁊ ut tēpestas currus eius reddē idignationē.vidictā ⁊ uastationē i flamma ignis. Jn igne eni dñi iudicabitur omnis terra:et i gladio eius oīs terra:ubi dicit.b. Aug.q̄ dñs dz uenire ut ignis qz terribilis erit ipūs. Currus eius nō imerito āgelica mysteria:oīs caro ⁊ oīs terra: itelligit oīs terren⁹ ⁊ carnalib⁹ deditus gladi⁹ domini:sententia damni ꝛ malos: ⁊ ignis pena ipoꝝ malorū. Et petrus aplus. ij.epla. ueniet dies domini ut fur.i.ex iſperato. Jn q̄ celi magno ipetu trāsibūt .elemēta āt ardentia resoluēt:⁊ tra q̄ i ipsa sūt opa exurēt. Sibylla quoq̄ de iudicio loquēs ad idē ait. Exuret tras ignis pōtūq̄ polūq̄

Capitulum Undecimum

Et ps. cxlviiimo. In principio dñe terrā fundasti: et opera manuū tuarū sūt celi. Ipsi peribūt tu autē permanebis: et oia sicut uestimētū ueterascēt. Et sicut opertoriū mutabis eos: tu autē idē ipse es. Et christ⁹ Lu. xxi. Celū et terra transibūt. Ubi p mo notādū i his oibus auctoritatibus q̄ loquūt de celis aereis seu elemētarib⁹ fm. b. Aug. ubi supra: non de celis planetarū uł firmamēto: naz illi hñt mām incorruptibilē nec igne aliari pñt. Ignis ergo ille ꝓfragratōis opabitur i elemētis et elementatis: oē uitale cōburēs et occidēs ut corpora hōinū: bestiarū: pisciū: uolatiliū: arborū: et herbaruz metalla: edificia: q̄z cūcta ad terrā ꝓsternēs: montes cōplanās. Secūdo ex illis vbis ps: cxlviiimo. Ipsi peribūt. s. celi ⁊c: arguit b. Augu. ubi supra stultitiā porphirij philosophi magni: sed christi āorū ūmici: oñdēs sibi ipi eē ꝓriū. Nā porphiri⁹ ille laudat pietatē hebreoꝝ. i. cultū eoꝝ circa deuz: et q̄ magn⁹ et uer⁹ et ipis nōib⁹ tribilis colit⁹ de⁹ quē phorrescūt numia alioꝝ deorū. christiāos āt arguit ex oraclis deoꝝ suoꝝ: et dicit eorū eē maximā stulticiā: ex eo q̄ dicūt mūdū istū piturū. Sz si vus ē de⁹ hebreorū et scripture eoꝝ cū sint edite ab ipo deo eoꝝ: sūt vi. s. uetis testamēti. Sed ꝓphetia illa dauid ps. c. Ipsi pibunt ⁊c. ē scripta hebreorū et christianorū et. Cū g̃ illa dicat mūdū piturū: seq̄tur q̄ nō ē stultū dicē mūdū piturum aut falsū ē qō dixit ex oraculo deoruz suorū. s. pietatē eē vam hebreoruz: et i libris eoruz. Si āt sīm g̃ et q̄ dicūt christianos eē stultos: dicētes mūduz piturū sīm ē: cū hoc sit fm scripturas hebreoruz. Sapiētia g̃ est nō stulticia: credere et dicē qō de⁹ vus reuelauit: Tertio notādū q̄ cū dr mūdus seu celū et tra pitura intelligēduz ē sane. Nō. n. pibit celū aereū aut aq̄ uel terra q̃tū ad substātiam s. ita q̄ deficiat et nihil sit. Nā q̃tū ad hoc dicitur Ecc̄s. i. Terra āt i eternū stat. Idē. cap̄lm cognoui q̄ oia opa dei i eternū pseuerāt. s. uł i se ipis uel i suis spēb⁹ aut principijs ut aialia bruta et artificiata et hmōi: q̄ i fine mūdi resoluunt in sua ꝓncipia pibūt āt ista q̃tū ad spēm et formā exteriorē quamnūc hūt: q̄z pulchryorē assumēt: ppea aplus i. corin. vij. ait. ꝓterit figura hui⁹ mundi: nō dicit substātia sz figura. i. forma ext⁹ apparēs. unde et ps. cē tesim⁹ cū dixisset. Ipsi. s. celi pibunt et ira q̄i se declarās qō dixerat pibūt subdit. Mutabis eos ut opertōiuz: sicut. n. uestimētū cū est maculatū purgāt seu lauatur ut fiat pulchri⁹: ita et elemēta per ignē purgabūt et pulchriora fient: ut terra sit clā: ut uitruz: aq̄ ut christall⁹: et aer ut ignis et ignis ut planete. Quarto sciēduz q̄ ignis iste erit pūgatoriuz: bis q̄ indigent aliq̄ purgatōe i aia pp uēialia: uel ꝓpter ꝑsatisfactionē de quibuscunq; peccatis. Nō eni post finale iudiciū erit purgatorius ignis q̃tū ad offm illud purgādi. Sz remanebit q̃tū ad sui substātiā: q̄z idē ē cū igne iferni fm. b. Tho: i. iiij. Posito igitur q̄ aliquis deberet mānere i purgatorio ꝺ ānū: sustinēdo duos gradus pene in illo paruo spacio confragrationis sustinebit tres uel quattuor gradus: ita q̄ augmentuz pene recompenset diuturnitatem temporis: quo mānere deberet in purgatorio. Sed credendum est pie q̄ propter terrores et tribulationes precedentes: modica et paruz cremabilia secū portabunt: ac ēt orationes et merita sanctorum supplebunt quod i eis restaret fiendum. Quinto aduertendum quare fiet ista purgatio. Circa qō dicit. b. Tho. i. iiij. di. xlvij. q̄ q̄z mundus aliquo mō ꝓpter hōines factus ē: et hō ꝓpter peccatum deterioratus: et inde etiam quodāmodo mundus oz: q̄ qñ hō q̄ i format⁹ fuit p christū fm corpus glorificabit ad sui cōpletam perfectionem: ēt alia corpora mūdi ad statum meliorē producātur ut sit et loc⁹ cōueniētior et aspectus delectabilior. Ad hoc āt q̄ hō gloriam corporis sequatur: oportet prius remouere q̄ glorie opponūtur: que sunt duo. s. corruptio et īfectio culpe: q̄z ut di. i. cori. xv. Corruptio icōruptelam nō possidebit. Et apoc. ulc. dr. q̄ in ciuitate illa glorie imūdi foris erūt. Silr etiā oz q̄ elemēta mūdi purgentur a contrarijs dispositionibus: anteq̄ in nouitatem glorie inducantur proportōnaliter ad id quod de homine dictū est. Quāuis autez res corporales subiectū infectionis culpe eē non pñt ꝓprie: tñ ex culpa quedā incōgruitas i rebus corruptis relinquitur: ad hoc q̄ spiritualib⁹ dedicentur. Et inde uitemus: q̄ loca i quibus aliq̄ crimina cōmissa sūt: non reputantur idōnea ad aliqua sacra in eis exercēda: nisi prius aliqua purgatione premissa: ut patet in ecclesijs uiolatis. Et secunduz hoc ex predictis hominibus peccāt: busquādā iūdoneitatē ad glorie susceptionez ps mundi recepit q̄ cedit in usū nostruz. Unde q̃tum ad hoc emūdatione idiget. Silr etiā circa mediūz locū ꝓprioruz elemētorū: contracte sunt mlte generatōes et alterationes elemētoruz: q̄ puritati eoꝝ ō rogāt: et iō oz ipsa ab hmōi elemēta purgari: ut ō center recipiāt nouitatē glorie. Sexto sciēduz q̄ ista purgatio fiet per ignē. Uñ glo. sup illud p̄ terit figura hui⁹ mundi: dicit. Pulchritudo hui⁹ mundi igniū ꝓfragratione pibit. Rō huius est ꝙz b. Tho. in. iiij. di. xlvij. q̄z illa mūdi purgatio rēouebit a mūdo: et infectionē ex culpa relictā et ipuritatē cōmixtionis: et erit dispositio ad glorie perfectionem. Et ideo q̃tum ad ista tria cōueniētissime fiet per ignē. Prio q̄z cū ignis sit nobilissimuz elemētorū: habet proprietates naturales similes proprietatibus glorie: ut maxime patet de luce. Secūdo q̄z ignis nō recipit cōmixtionē extranei ꝓpter efficatiā vtutis actiue: sicut alia elementa. Tertio quia spera ignis est remota a nostra habitatione. Nec ita cōis est nobis usus ignis sicut terre: aque et aeris. Unde propt hoc ñ ita ifīcitur

ꝛ ideo habet maxiam efficaciam ad purgãduz ꝛ diuidendum subtiliandum. Purgatio autẽ que facta est per diluuium: quia non respiciebat nisi per infectionem culpe ꝛ precipue concupiscẽtie que tunc magis uigebat: ideo conuenienter per aquam fuit facta vt per contrarium suum scilicz aquam extinguentem flammam concupiscentie: sed secunda purgatio mundi respicit ꝛ infectionẽ culpe ꝛ commixtionis impuritatem. Et quantuz ad utrunqz conuenit q̃ fiat magis per ignem q̃ per aquam. Aqua enim non habet vim disgregãdi sed magis congregandi. Unde per aquam impuritas elementoꝝ non ita tolli potest sicut ꝑ ignem. Item circa finem mundi regnabit maxie vitium tepiditatis: quasi senescente iam mundo: ꝓm illud refrigescet charitas multorum. Math. xxiiij. Et ideo conuenienter per ignem fiet nec est aliquod quod non possit purgari per ignẽ: que iam per ignem purgari non possunt ut panni: ligna ꝛ huiusmodi: ista corrumpentur per ignem ut omnia artificiata. Septimo uidendũ qualis sit iste ignis ꝛ effectus eius. Ad hoc. b. Tho. in iij. distin. xlvij. dicit q̃ tres opiniones inueniũtur circa hoc. prima est q̃ ignis elementum qui est in spera sua descendet ad purgationem mũdi. Modum autem purgationis ponunt per multiplicationem ignis. Nam ex apposito ꝯbustibibi ignis augmentatur. Secũda opinio est q̃ ille ignis generabitur circa locum terre: ex congregatione radiorum celestium corpoꝝ: sicut uidemus: q̃ congregatur speculo concurrente: tunc autem loco speculorum erunt nubes concaue ad quas fiet radiorum reuerberatio. sed istas duas opiniones reprobat. b. Tho: ponẽs tertiam aliorum. secun b. Aug. quam tenet q̃ sicut mũdanaz̃ aquarum inundatione factum est diluuium: ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mũdi peribit: ut dicit. b. Aug. xx. de ci. dei. Ista conflagratio nihil est aliud q̃ congregatio omniũ superiorum ꝛ inferiorum: que ex natura sua habent uim igniendi: que quidem congregatio non erit naturali uirtute: sed uirtute diuina. Et ex omnibus illis causis sic congregatis generabitur ignis: qui faciem mundi exuret. Si autem he opiniões directe considerentur: inueniuntur diuersificari: q̃tum ad causam generationis ignis illius ꝛ non q̃tum ad speciem eius. Ignis etiam generat᷑ a sole uel ab inferiori calefaciẽte: est eiusdem spẽi cuz igne qui est in spera sua: nisi in q̃tum admiscetur ei de materia aliena: quod quidem tunc apparebit: quia ignis non potest purgare aliquod nisi secundũ q̃ alterum efficitur materia eius aliq̃ mõ Unde simpliciter concedendũ est q̃ ignis ille erit eiusdem speciei cum isto: etsi nõ sit idem numero Nec tamen dicit esse inconueniens dicere: q̃ ignis ille qui habebit uim purgandi faciem mundi sit alterius speciei ab igne qui est apud nos: cum uis calefactiua oriatur in ipo: non ex principijs essentialibus: sed diuina operatione. Et q̃uis ignis ex propria natura non feratur nisi sursum. tamẽ extra propriam speram sequitur materie combustibilis situ. Unde ꝛ ille ignis mouebitur sursum ꝛ deorsum ꝛ in circuitu ꝛm q̃ agit ꝛm instrumẽtum uirtutis diuine: Purgabit autem ignis ille elementa non q̃ auferat ab eis substantiam eorum uel proprietates. Nam permanebũt ipsa elementa q̃tum ad substantiam ꝛ proprietates eorum proprias. sed purgabuntur ab infectõe quã ex peccatis hominum contraxerunt ꝛ ab impuritate que per actionem ꝛ passionem mutuam i eis accidit: quia cessante motu primi mobilis in inferioribus elemẽtis: mutua actio ꝛ passio esse ñ poterit. Maxime autem mouebũtur a proprietate quã nũc habẽt: ignis q̃ nõ aget ꝯburẽdo seu ꝯsumẽdo elemẽta. Aer: q̃ ñ erũt i eo uẽti ꝛ tẽpestates Aq̃ q̃ nõ erit in mari fluxꝰ vel refluxꝰ eiꝰ nec salsedo. Et sic itelligendũ ẽ: q̃ aliq̃ dicũt tũc ista ꝯsumẽda elemẽta: q̃. s. remouebũtur ab huiusmodi proprietatibꝰ: q̃s nũc habẽt: ꝛ sicut ꝓz ꝛ ferro igneto q̃ a loco ignitionis remotũ ex vtute speciei rẽanẽtis ad propriũ statũ redit: ita erit de elementis per ignẽ purgatis. Quãtũ ãt ascẽdat dẽs ignis eo q̃ ꝺdã dixerũt q̃ ascẽdet usqz ad suꝑmũ spere ignis. b. Tho. in. iiij.. ubi supra reprobat: quia repugnat scripture. Nã dr. ij. pe. iij. q̃ illi celi reposíti sunt igni: qui fuerunt in diluuio. ꝑ aquã purgati. ꝛ. b. Aug. in. xx. de ci. dei. dicit q̃ ille mũdꝰ igne seruatur qui diluuio perijt. Cõstat ãt q̃ aqua diluuij nõ ascendit usqz ad sumitatẽ spacij elemẽtorũ: sed solũ usqz ad. l. cubitos: super altitudinem mõtiũ: nec uapores eleuati a terra uel fumi ꝺcunqz possũt trãscẽdere totã sperã ignis. Sed cuz elemẽta purgẽt per illũ ignẽ ab ipuritate eorũ: que ex eoꝝ pmixtõe ꝓueniũt: huiusmodi ãt ipuritates ꝑcipue sũt circa trã usqz ad mediũ aeris itersticiũ: iõ ad illõ spaciũ ignis ultrie ꝯfragratiõis elemẽta purgabit nec ad padisũ irestrẽ ascẽdet. Et q̃ illa purgatio ad hoc erit: ut quid est iperfectionis i elemẽtis a sanctoꝝ habitatõe remoueat. Ideo i illa purgatione totũ quod ẽ fedũ grossũ ꝛ calidũ ustiuũ: descendet ad ifernũ ad miseriã dãnatorũ Et quod est subtile ꝛ lucidũ ꝛ pulchrũ: remãebit supra ad gloriã sanctoꝝ. Et sic ut dicit Apoc. ultimo. erit celũ nouũ: q̃ cessabit oĩs motus celorũ ꝛ planetarũ ꝛ clariora erũt. ꝛ terra noua. i. elemẽta purgata ut dictũ est: vñ ꝛ pulchriora. Quia igitur ignis añ ipm. s. christũ: ꝓcedet ꝛ iflãmabit i circuitu iimicos eiꝰ ait ꝑs. ꝺlz ꝺz timẽ. sed timõe initiali ꝓuer. iij. Ne sis sapiẽs apud te ipm. Time deũ ꝛ recede a malo: ꝛ sanitas erit umbilico tuo: id est cordi ꝛ menti tue.

De tertio scilicet. §. IIII

citacione omnibus ad iudiciū inquit ps. lxxvij. ecce dabit uoci sue uocem uirtutis. Date gloriam deo Hiero. Siue comedaz siue bibam siue aliqd aliud faciam: semper meis insonare uidetur auribus illa terribilis tuba. Surgite mortui uenite ad iudicium. Idem quotiens diem illum considero totus contremisco: z merito qz ut dicit. Sopho. i. uox dei domini amara tribulabitur ibi fortis. s. i sanctitate. Etsi iustus vix saluabitur: dicit Pe. in canonica sua. Impius z peccator ubi parebūt De hac voce ait apostol'. i. ad thessal'. iiij. Ipe dominus in iussu: in uoce archangeli: z in tuba dei descendet de celo: z mortui qui in christo sunt resurgent primi inde nos qui uiuimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiā christo in aera: z sic semper cum domino erimus

Primo ergo uidendum quid sit ista uox citationis ad iudicium. Et ad hoc dicit. b. Thomas in. iiij. di. xlij. q cum causaz effectui oporteat ali quo modo coniungi quia mouens z motum. faciens z tactum sunt simul: ut dicitur. vij. phisicoꝝ z christus resurgens sit causa nostre resurrectōis univoca ut alibi probatur: oportet q in resurrectione coꝛporum cōi aliquo signo corporali dato christus resurgens operetur. Quod quidem signum ut quidam dicunt erit ad litteraz uox christi resurrectionem imperantis sicut iperauit mari z cessauit tempestas. Math. viij. Quidam vō dicunt q hoc signum nihil aliud erit q̄ ipsa p̄sentatio euidens filij dei in mūdo de qua dī Math. xxiiij. sicut fulgur quod uenit ab oriente z appetit usq; in occidentem: ita erit aduentus filij hominis z innituntur auctoritati. b. Grego. dicentis q tubam sonare vel tonare nihil aliud est in mundo: q̄ iudicem suum demonstrare. z secūdum h ipsa apparitio filij dei uox eius dicitur: quia ei apparenti obediet natura ad coꝛporum humanorum reparationem sicut imperanti. Unde in iussu uenit ut dicitur in illa auctoritate. i. thessal' iiij. Et sic eius apparitio in quantum habet uim cuiusdam imperij uox eius dicitur. Secūdo videndum quare dicitur uox illa uox tube ab apostolo: uel clamor in euangelio. Et dicendum secūdū b. Tho. ubi supra q uel propter euidentiam: ut dicit magister in. iiij. uel propter conuenientiam ad tube usū qui erat in ueteri testamento. Nā tuba congregabantur ad consiliū: mouebant ad liū z uocabāt ad festū: ut patet i libro nūeri oīs p̄cepit fieri duas tubas argenteas. Sic in finali p̄ iudicio resurgentes congregātur ad consiliū iudicij. Unde canit ecclesia in sequentia. Tuba mirū sparget sonū: per sepulchra regionū: coget omnes ante tronum Et Mathe. xxv. dicitur cū uenerit filius hominis ꝛc. Congregabuntur ante eū omnes gentes. Secūdo commouebuntur ad preliū quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos: z armabit deus creaturam ad ultionem inimicorum vt dicitur sap. v. z quia hoc debet frequenter predicari publice: ideo dicitur cuilibet p̄dicatori illud Isaie. lviij. Clama ne cesses: quasi tuba exalta uocē tuam: z anuntia populo meo scelera eorum scilicet declarans iudicium: quod propterea illa eis paratur. Tertio tuba illa vocātur ad festum eterne solemnitatis: non omnes: sz electi. ut sicut dominus ascendit in uoce tube. sm p̄s. ita descendet z ueniet ad iudiciū. Et sicut forme sacramētorum habent uirtutem sanctificādi instrumentaliter: non ex hoc q audiuntur: sed ex hoc q proferuntur: ita illa vox quicquid sit habebit efficatiam instrumentalem ad resuscitandum: non ex hoc q sentitur: sed ex hoc q profertur. sic etiam uox ex ipsa impulsione aeris excitat dōmientem: soluendo organum sentiendi: non ex hoc q cognoscatur: quia iudicium de uoce perueniente ad aures: sequitur excitationem: z non est causa eius. Tercio quare dicitur uox archangeli illa uox respondit. b. Tho. ubi supra q secūdum b. Aug. in tertio de tri. Corpora crassiora z inferiora per subtilia z potentiora quodam ordine reguntur: ita omnino corpora reguntur a deo p̄ spiritum rationalem: quod etiam. b. Greg. tangit in. iiij. dialogorum. Unde in omnibus que cōporaliter a deo fiunt utitur deus ministerio angelorum. Ita etiam in resurrectione uniuersali quod pertinet ad transmutationem corporum. s. collectio cinerum: z eorum preparatio ad reparationem humanorum corporum: inde hoc deus i resurrectione illa utetur ministerio angelorum. Sz anima sicut immediate a deo creata est: ita immediate a deo coꝛpori reunietur: sine aliqua operatione angelorum. Similiter z gloriam corporis ipe de' faciet absq; misterio angeloꝝ: sicut z aiaz immediate glorificat. Et istud ministeriū angelorū s. in collectione cinerū z p̄paratione: dicitur uox archangeli secūdū unam expositionē i lra: z quia ministerium illud erit principaliter vnius archangeli. s. Michaelis: q̄ est p̄nceps ecclesie: sicut olim fuit synagoge ut hī. Dan. xij. Jō dī uox archāgeli sed qz hoc ipe agit ex ifluentia vtutū z alioruz superioꝝ ordinū: iō qō ipe dicitur facere: quodammodo faciēt z ordies supiores. Silr z inferiores angeli cooperabūt Michaeli: circa resurrectiōez singuloꝝ quorū custodie fuerit deputati. Et sic uox illa dici potest z uni' z pluriū āgelorū. Unō Math. xxiiij. dicit christ' q mittē āgelos suos cū tuba z uoce magna z cōgregabūt electos suos a q̄ttuoꝛ uētis. Dic. āt de electis: qz oīs resurrectio erit ad gliā: z tñ etiā congregabūtur z reprobi ut ipse dicit in sequenti. c. Quarto ꝑsideradū: qñ fiet ista uox: quā oēs q̄ i monumētis sūt audient:

ꝛ qui audierint viuent. ſ. reſurgendo. Circa qō ait ipſe ſaluator. De die autem illa ꝛ hora nemo ſcit: neq; angeli dei neq; filius hominis: ſz ſol' pr̄. Math. xxiiij. Quod autē dicitur q̄ filius hoīnis nescit: itelligendū ē ſm. b. Aug. q: nos neſcire facꝛ uel q: neſcit nobis reuelādū. Scit. n. ipe ēt i q̄tuz homo horā ꝛ punctum finalis iudicij: ſed nō talꝛ modo q̄ iſtud habeat nobis manifeſtare ante tempus ſuum. Et q̄ dicitur niſi ſolus pater: non per hoc excluditur notitia filij uel ſpiritusſancti: quorum trium eſt una ſcientia: ſicut una eſſētia. Pro cuius declaratione maiori. dicit. b. Tho. in iij̄. ubi ſupra. q̄ ſicut. b. Augu. dicit li. lxxiij. q̄ ſtio. Etas ultima humani generis: que incipit a domini aduentu uſq; i finē ſeculi: quib' geneatō nibus computetur: incertuz eſt ſicut ꝛ ſenectus q̄ eſt ultima etas hominis non habet determinatū tempus ſecundum menſuram aliorum: cū quan doq; ſola tantum teneat temporis: quantum re lique omnes etates: Huius autem ratio eſt: quia determinatus numerus futuri temporis ſciri nō poteſt: niſi per reuelationem vel per naturalē ra tionem: quia ſimul erit ꝛ reſurrectio: ꝛ finis motus celi. Ex motu autem accipitur numerus omi um: que determinato tempore per naturalez rō nem futura preuidentur. Ex motu autem celi nō poteſt cognoſci finis eius quia cum ſit circularis ex hoc ipſo habet q̄ ſm naturam ſuam in perpe tuum poſſit durare. Unde naturali ratione tempus quod durabit uſq; ad ultimam reſurrectōez ſciri ꝛ numerari non poteſt: Similiter nec per reuelationem haberi poteſt: ideo ut omnes ſemper ſint ſoliciti ꝛ parati ad chriſto occurrendū ꝛ obuiandum. Et propter hoc apoſtolus etiaz ō hoc querentibus reſpondit Act. i. Non eſt noſtrum noſce tempora uel momenta que pater poſuit i ſua poteſtate. Super quo. b. Aug. in li. xviij de ciui. dei ait. Omnium de hac re calculantiuz digitos reſoluit ꝛ quieſcere iubet. Q: autem apoſtolis noluit reuelare qui fuerunt principes eccle: ꝛ magis edocti a deo de rebus diuinis ꝛ eccleſie q̄ ceteri: nec alīs reuelabitur. Unde omnes illi qui tempus illud numerare uoluerunt: hactenus falſiloq; ſunt inuenti. Quidam enim ut ait. b. Auguſt. ab aſcenſione domini uſq; ad tempus ultimuz dixerunt quadringentos annos poſſe complere: alij mille quorum falſitas patet ꝛ patebit eorum qui adhuc computare non ceſſāt. Quinto diligēter attendendū de mille annis: de quibus loquit Joan. apoc. xx. quibus ab angelo dicitur draco ꝛ ſerpens antiqu' teneri ligatus ꝛ poſtea ſoluend' ad ſeducēdas gentes. Et iſta ſolutio dicitur fiēda tempore antichriſti: quando erit perſecutio maxima contra eccleſiam. Perſecutio autē antichriſti ſm. b. Augu. de ciui. dei. durabit tribus annis cum dimidio: ꝛ trahitur ex ca. xij. Dan. Creditur autem uicina ualde eē finali iuditio talis perſecutio. Unde Dan. xij. poſtq̄ dictum eſt. Q: tempōe quo ablatum fuerit iuge ſacrificium ꝛ poſita fuerit abhominatio i deſolationem dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui expectat ꝛ peruenit ad dies mille trecentos uigintiquinq;. Tempus dierum mille ducentorum ſexaginta: dicunt eſſe tempus perſecutionis antichriſti. Et q̄ reſtat uſq; ad dies mille trecentos trigintaquinq; uel uigitiq̄n q; ſunt dies dati ad penitentiam hominib' ſeductis ab antichriſto poſt mortem eius. Ad minus dicunt eſſe iſtud tempus. xlv. dierum datum ad penitentiam. Utrum autem plus ſit mundus oraturus ocultum eſt nobis. Redeundo ad illos mille annos de quibus dictum eſt: aliqui uoluēt dicere: q̄ poſt ultimam reſurrectionem mortuoꝝ ſancti regnaturi ſint cum chriſto in mundo: abūdantes omnibus delitijs corporalibus. Sed beatus Aug. in libro. xx. de ciui. dei ubi multū diffuſe tractat iſtam materiam de iſtis mille annis: reprobat iſtam opinionez: ꝛ eccleſia condemnat eā ut hereticam ut dicantur tales millianiſte. Alij āt uoluerūt dicere q̄ iſti mille anni ſunt tempus determinatum quod debet eſſe inter chriſti paſſionem ꝛ ultimam reſurrectionem: ita q̄ in illis iſcludatur tempus perſecutionis antichriſti: quando ſathanas ſoluetur de carcere ſuo. Et hoc eſſe falſum patet: q: ultra mille annos tranſierunt iam ccccl x. ꝛ nondū uenit antichriſtus: propter qō alij incipiunt enumerare iſtos mille annos a tempore quo Siluester papa alligauit draconem in abyſſum: filo calapino: conuerſo auguſto conſtātino ad fidem: tunc enim multum ceſſauit pſecutio contra eccleſiam ꝛ exaltata eſt. Sed hoc fuit circa annum domini trecenteſimum quibus ſi addantur que reſtant de mille. cccclxxvij. qui fluxerunt ab incarnatione: excedit numerum millenarium in centum. lxxvij. Et ſic patet falſum. vnde dici. b. Augu. ubi ſupra et beatuſ Tho. poſt euz q̄ illa reſurrectio de qua agit ibi Jo: intelligit de reſurrectione ſpirituali animarum a peccatis ad uitam gratie. Regnum chriſti in q̄ ſancti regnāt: intelligitur uel de regno eccleſie militantis i quo chriſtus regnat cum electis ſuis per gratiam: uel i gloria quo ad omnes ſanctos: licet dicatur ibi de martyribus q: permaxime uſq; ad mortem certa uerunt pro chriſto. Et numerus millenarius nō ſignificat determinatum numerū annorū ut illi volūt. ſ. q̄ tantum temporis eccleſia ſit duratura militans. Sed ſumitur pro omni eo tempore qō erit ab aduentu primo chriſti in carnem: vſq; ad aduentum ad iudicium quantūcūq; ſit prolixuz: etiam ſi tria milia annorum: Significat eniz millenarius numerus vniuerſitatem. Et ſic ſumitur numerus determinatus pro indeterminato. Sicut illud p̄ſ. vbi qō mandauit in mille geneatōes

i. in multas. Alij dixerūt q̄ temp⁹ eccl'ie militātis p̄figitur ⁊ determiatur per illud qō Apocal'. xij. dicit: de muliere amicta sole ecclesiā significantē: que fugiens in desertū habet locuz paratū a deo: vt vbi eā pascāt diebus mille ducentis sexaginta. Et quia Ezechieli dictum fuit diem p̄o anno de di tibi: dicunt q̄ tot annis ecclesia debet durare vsq̄ ad finem mundi. Qui numerus annoꝝ: si incipiat cōputari a passione Christi: iaz per multos annos excessit: quia vt dictuz est: iam fluxerūt ab incarnatiōe dñi. Mccclix. Et sic falsitaꝫ appareat Si autem illi anni incipiant cōputari a tempore Siluestri ⁊ Constantini: quo tempore ecclesia fuit exaltata: sic restarēt adhuc anni centuz quibus mūdus esset duraturus sed ea facilitate cōtēnitur ista opinio: qua ꝓbatur. Alij vero dixerūt tanto tpe mundū duraturū quātū fluxit ab initio mundi vsq̄ ad aduentū Christi in carnē: qō fuit quiq̄ miliū centū nonagintanouē annoꝝ: secūdū. lxx. ⁊ quosdā alios. Uel ad minus quattuor milium annoꝝ ꝫm hebreos ⁊ Hiero. fundātes se in eo qō dī Abacuc. iij. de p̄mo aduētu Christi. Domine opus tuū i medio annoꝝ viuifica illud opus eniz dei p̄cipuū fuit genus humanū: quod mortuuz per peccatū: fuit viuificatū in medio annoꝝ. Ad hoc ergo ut sit in medio dicūt vt oportet q̄ tantū sequat tēporiꝫ post aduentum p̄imū: quātū ante p̄cessit. Et sic esset quinq̄ miliū: vel quattuor miliū annoꝝ ⁊ vltra. Sed istud motiuū est valde debile. Nā in medio dicit: nō solum qō equaliter discrepat ab extremis: sed etiā quodcunq̄ existens inter extrema: siue parū siue multū distet ab eis: pōt eni dici i medio numeri vndenarij nō solum senarius qui eque distat ab vnario ⁊ vndenario: sed etiam alio modo oēs numeri q̄ sūt inter vnariū ⁊ vndenariū: ⁊ sic septenarius est in medio: et alij sequentes numeri: ⁊ binarius cū sequen. Et sic sumitur ibi ⁊ melius: quia infra tēpus veteris testamenti ⁊ noui. Quod etiā abbas Joachi circa huiusmodi dixit de determiatione tpis ex scripturis: dicit. b. Tho. q̄ aliqua vera dixit p cōiecturas: ⁊ in aliquibus deceptus est. Est ergo ꝯclusiue tēpuꝫ hoc icertū nobis. Quod tamē aliquis p̄ediceret propinquum esse finale iudiciū vel aduētuz Antichristi: nō asserēdo neq̄ determinādo tēpus ad timorē incutiēdū ⁊ contēptū mūdi perituri: ex scripturis ⁊ cōiecturis suspicādo: nō videtur rep̄hensibile. Nā ⁊ sancti hoc fecerūt. Uñ. a. Grego. in homel'. Ecce iā corda ifideliū iugo fidei subdit. Ecce iā mūdi gloriā strauit. Jā ruinis eius crescentibus iudicij diem appropinquare denuntiat. Et tamen superba mens nostra non vult sponte dimittere: qō quottidie perdit in vita: hec ille: hoc egit ⁊. b. Uincentius ⁊ dñs Joh. dñici in sermonibus eorum. Sexto dicēdū qua hora vltime diei fiet illa vox. Ad qō dicit. b. Tho. vbi supra: q̄ determinata hora tpis qua fiet resurrectio ꝓ certo sciri nō pōt: vt dicit magister in lia. Tamen satis ꝓbabiliter a q̄busdā dicit: q̄ resurrectio erit q̄si i crepusculo: sole existēte in oriente ⁊ luna in occidente: qz i tali dispositione sol ⁊ luna credūt creata: ⁊ sic eorum circulatio ꝓpleat penitus ad eūdē p̄ctū: vnde ⁊ ō Christo dicit: q̄ tali hora resurexit. Quāuis aūt cū resurrectio erit: tunc non sit tē pus: sed finis tpis: qz in eodē instanti quo cessabit motus celi ⁊ p cōsequēs erit ⁊ resurrectio vniuersalis: tamen erit situs syderū ꝫm dispositionē qua nunc se habēt in aliqua determinata hora. Et secundū hoc dī resurrectio futura tali vel tali hora Quāuis aūt optima dispositio tpis i die dicatur esse in meridie: ꝓpter illuminationē solis maiorē: tñ qz ut dicitur Apocal'. penul'. Ciuitas illa non eget sole neq̄ luna: sed claritas dei illuminat illaz. Ideo nō refert quātū ad illuminationē. Utrum fiat resurrectio de die vel nocte. Nec obstat quod dī Math. xxv: Media nocte clamor factus est. s. istius vocis excitātis ad resurrectionē: qz illud ponitur ꝓpter incertitudinē tpis: qz minus tūc tpis hoies stant vigilantes ⁊ cauti. Et quantū ad illud quod fit in resurrectione ministerio angelorum: ñ erit illa vox. i. collectio cinerū ⁊ p̄paratio i instāti: si instās dicat idiuisibile tpis. Erit aūt in instāti si instās accipiat p̄o tpe breuissimo inꝯceptibili. Sed illud quod fiet diuina vtute ūmediate. s. reunitio aīe ad corpus: fiet subito. s. in termino tpis quo angelorꝫ opatio cōplebitur: quia vtus superior inferiorē ad pfectionē adducit: sicut ⁊ in vltimo ꝓlationis forme sacramentoꝝ: fit sacramētū subito. Sic ⁊ in illa voce. Septimo notandū q̄ illa vox citatiōis ad oēs extendet. Omnes eniz resurgemus aut Aplus. j. cori. xv. Sed resurrectō non est nisi eoꝝ qō ceciderit. s. per mortē: g̃ ⁊c. Hic sentētie videt obuiare qō ait aplus. j. ad thes. iij. Nos qui viuimus q̄ relinq̄mur simul: rapiemur cum Christo in aera. Et act. x. dicitur: q̄ Christus constitutus est a deo iudex viuoꝝ ⁊ mortuorum. Et sic videt q̄ aliqui nō morient qui. s. erūt i vltio tpe qui tamen iudicabunt. Dicit autē. b. Tho. in iij. vbi supra: q̄ quāuis sancti loquātur varie de hac re: vt magister tangit in littera: tñ hec ē securior ⁊ cōior opinio: q̄ oēs morient ⁊ a morte resurgent. Et hoc ꝓpter tria. Primo quia magis hoc concordat diuine iustitie: q̄ humanā naturā pro peccato primi parentis dānauit ut oēs q̄ p actum nature ab eo originē ducerēt ifectionē peccati originalis contraherēt ⁊ p cōsequens debitores mortis fierent. Secūdo qz magis cōcordat diuine scripture: que oium futurarū resurrectionē p̄dicat. Resurrectio aūt non est nisi eius qō prius cecidit ⁊ dissolutū est vt dicit. Damascen⁹. Tertio quia magis concordat ordini nature i quo inuenimus quod illud quod corruptū ⁊ incineratū est: i suā

A

nouitatem nō reducīt nisi corruptione mediante sicut acetum nō fit vinū nisi aceto corrupto ⁊ in humore vitis trāscunte. Uñ cū natura humana in defectū necessitatis moriendi deuenerit: nō erit reditus ad īmortalitatē nisi morte mediante. Ad auctoritatē respōdetur: q distīctio illa nō ē referēda ad tēpus iuditij: nec ad totū tēpus preteritum: sed ad illud tempus determinatum: qō imediate iuditiū precedit: qñ. s. iuditij signa incipiant apparere. Ignis ergo confragrationis qui facit mundi purgationem poterit statim corpora illoꝝ qui vi ui inuenientur illo tēpore vsqꝫ ad cineres resolvere: sicut ⁊ alia mixta resoluet in preiacentem materiā. Et cum dī oēs ex cineribus resurgere: dicūt cineres oēs reliquie: que remanent ex corpore humano dissoluto. Quia vero vt dicitur Dañ. xij. Qui in pulvere terre dormiūt: euigilabūt: alij i vitā eternā: alij in obprobriū vt videāt semper. Jō timorē domini docebo vos ait ps videlz. Declina a malo ⁊ fac bonum.

Quartum ī iuditio. §. V.

consīderandum est iudicis presentatio. Qui veniet cuꝫ potestate magna ⁊ maiestate a deo: vt Job xxvi. capitulo dicat. Colūne celi. i. angeli ⁊ sancti homes pauēt aduentū eius. Si colūna nutat: quid virgula faciet: sed timentes deum. s. timore initiali: ait ps. xxxi. Misericordia circūdabit. Sꝫ circa iudicantem: seu iudicem huius iudicij videnda sūt

Primuꝫ est quis sit iste iudex. Et rndēt sm. b. Tho. i. iij. di. xlviij. q ē dñs Jhs Christus: Jo. v. Potestatē dedit ei iudiciū facere. s. pī Christo eius filio: quia filius hois est. Et Job. xxxvi. causa tua qī impij iudicata est. s. a Pilato. Jō iudicium causāꝫ recipies. s. vt iuste iudices. Et loquit Christo Pro cuius declaratione dicit beat⁹ Tho. ibi q iudicādo iudiciū aliqō dñium requirit: Unde ad Ro. xiij. Tu qui es qui iudicas alienum seruū: q̄ si dicat. Si nō habes dominiū super eū: nō vales iudicare. Cōpetit aūt Christo iudicare pmo rōne dānationis quia dominiū sup homes hꝫ de q̄bus pncipaliꝫ erit finlae iuditiū. Ipe aūt ē dñs noster qz dñs ipse ē ipse fecit nos ⁊ non ipsi nos. Secūdo cōpetit ei ratione redēptiōis: qō ⁊ cōpetit sm humanā nām. Uñ ad Ro. xiij. In hoc Christ⁹ mortuus ē ⁊ resurrexit: vt viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ dñetur. Ad pmū autez vite eterne nobis creationis bona nō sufficiūt: nisi beneficiū redēptiōis adderet: per ꝑ peccātū qō nature create supuenit ex peccato primi parētis: vnde cū iudiciū illud finale ad hoc ordinet: ut aliqui admittant ad regnū aliq excludant a regno: cōueniēs ē ut ipe Christus secūduꝫ humanā naturā: cuj⁹ redēptiōis bñficio ad regnū admittit: illi iuditio psideat. Et hoc ē qō dī Act. x. Cōstitutus ē a deo iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Et qz p redēptionē hūani generis: nō solū homes reparauit: sꝫ vniuersaliter totā creaturā: sm q tota creatura repato hoie melioraī vt habet col. j. Pacificans p sanguinē crucis eius: sive que in terris sive que in celis sūt. Jō nō solū sup homes: sꝫ super vniuersā creaturam. Christus per suam passionem dominium ꝓmeruit ⁊ iudiciariā potestatē: vnde ait Math. vlt. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Potest ⁊ tertia ratio induci eius dē quia eius est iudicare cuius est condere legem.

Sed Christus in humana natura apparens nobis: condidit legem euangelicam. Unde Jacobus in canonica sua. Un⁹ ē legislator ⁊ iudex. s. Christus: q̄ xp̄o sm hūanā nām data ē iuditiaria ptas: virtute tamen diuinitatis. Secūdo sciēdū q iudex xp̄s in iuditio apparebit in forma gloriosa: ñ ignominiosa sicut in passione. Uñ Isa. liij. dictū ē de passione. Ecce nō ē ei spēs neqꝫ decor ⁊c. Uñ ad ostendēdā gloriā sui aduentus in iuditio dicit ipse Luce. xxi. Tunc videbunt filium hois venientē cū potestate magna ⁊ maiestate in nube. s. hūanitatis apparens. Sed maiestas ⁊ potestas ptinet ad gloriā. Uel i nube. s. clara ⁊ lucida. s. societate sanctoꝝ. Sꝫ sancti tūc habebūt corpa gloriosa q̄ iudicabunt ab eo: q̄ multo magis ipse Christus iudex eoꝝ. Pro cuj⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. Ubi supra q Christus dī mediator dei ⁊ hoim: i q̄ntū pro hoibus satisfacit ⁊ interpellat apud patrē: ⁊ ea que sūt patris hoibus cōicat: sm qō ipse ait Joh. xvij. Claritatē quā dedisti mihi dedi eis: sm hoc vtrūqꝫ ei cōuenit: q cū vtroqꝫ cōicat extremorū in quātū enī cum hoibus cōicat: vices hoim gerit apud patrē. Jn quātū vero cū patre cōicat: vices hominū gerit apud patrē. Jn quātū vō cū pīe cōmunicat: dona pīis trāsmittit ad hoies. Quia q̄ ī pmo aduentu ad hoc venit: vt pro nobis satisfaceret apud patrem: iō in forma infirmitatis nostre apparuit. Quia vō in scdo aduētu ad hoc veniet vt iustitiā pīis exequat in hoies: gloriam demonstrare debet: q ineſt ei ex cōmunione eius ad pīes: ⁊ ideo in forma gloriosa apparuit. Et qō dī Jo. xix. Uidebunt in quē trāsfixerunt: vbi glo. qr in ea carne venturus ē in qua crucifixus ē: itelligēdū est: qr i ea carne apparebit ⁊ natura: sꝫ nō in eadē qualitate. s. infirma ⁊ ignominiosa: sed speciosa

Tertio sciendum q apparebit iudex cū signo crucis: qr dī matth. xxiiij. Tunc apparebit signuꝫ filij hominis. s. signū crucis: vbi Christ⁹ dicit: q veniet xp̄s in iuditio: nō solū vulneꝝ cicatrices sed ipaꝫ mōtē exprobatissimā oñdens. Hoc tñ vt dicē b. Tho. nō ē intelligēdū de isto ligno crucis i q̄ fuit crucifixus: qz illud sicut ⁊ oīa ligna et irrationabilia resoluētur in elemēta. Sꝫ aliqō signuꝫ representās istrumentū passiōis. Nec hoc apparebit ad iuditiū tunc existētis infirmitatis: sꝫ preterite vt per hoc iustior appareat eoꝝ cōdēnatio: q tantā misericordiā neglexerūt: ⁊ eoꝝ pcipue: q xp̄m

Capitulum Undecimū.

ꝑsecuti sunt iniuste. Cicatrices aūt q̄ in eius corpe apparebunt: nō ptinebūt ad aliquā ifirmitatē: sz erūt inditia maxime vtutis: qua xp̄s p passionis ifirmitatē de hostibus triūphauit. Exprobatissi mā aūt mortē ostendet: nō sensibiliter oculis eā i gerēs: acsi tūc eā pateret: sz ex his que apparebūt inditijs p̄terite passionis. hoies in recogitationez p̄terite eī mortis adducet. Unde⁹ dī q̄ ex ipsis cicatricibus nulla deformitas apparebit: sz radij lucidiores solis exibunt. Quarto sciendū q̄ iu dex Christus: ⁊ si in hūanitate ab hoibus videat ⁊ ideo dicit sibi dari iuditiuz ꝑm illud. Deus iudi tiū tuū regi da: ⁊ iustitiā tuā filio regis. s. Christo Judicabit tamen resuscitans oēs ⁊ sentētiā, pferēs glorificatiōis ⁊ oñationis virtute sue diuinitatis: que cū vna sit eius ⁊ patris ⁊ spiritussancti: ⁊ cō munis operatio eoz: iō a tota trinitate fiet opus iuditij. Dicit tn̄ p̄ dare iuditiū filio quia ipse ori go seu p̄ncipiū trinitatis: pducens alias psonas ⁊ non pducta. Et dicit dare iuditiū soli filio: q̄ ipe solus cū incarnatus fuerit: solus in hūanitate nāa oibus oñdet. Decet eni vt iudex ab oibus iudicā dis videat. Sz a malis eī diuinitas nō videbitur: q̄ cū deī sit eēntialr ipa bonitas: sine gaudio vide ri nō pōt. Sz gaudiū oīe excludit a dānatis. Isa. vlt. Tollat ipius ne videat gloriaz dei. In vidēdo aūt hūanitatē Christi: ⁊ si in se gloriosā: nullā ide consolationē habebūt mali. In potestate eni ē cō poris glorioſi demōstrare se vel ocultare vt non videat: quinimo habebūt inde ex visione illa ma li maximā penā ita vt dicūt montibus: cadite sup nos: ⁊ collibus cooperite nos: ⁊ absconditе a facie agni: vt dī in Apoc.. Sicut eni gloria amici maxi me delectat: ita p̄ oriū gloria ⁊ p̄tate ūmici maxie cōtristat: mali aūt Christū odiūt in quātū punien tē: ⁊ iō gloria eius i iuditio ē eis penosa. Unū Isa. xxvi. dī. Uideāt ⁊ cōfundant zelātes pplī. i. iuidē tes: ⁊ ignis. s. in iuditio eos deuoret. Sz electi etiā de visa hūanitate valde gaudebūt secundū illud Jo. x. Ingrediet ⁊ egrediet ⁊ pascua ūeniet. s. refe ctionis eterne. Ingredit quo ad diuinitatē cōtem plādā: egredit quo ad hūanitatē. Quito videbūt ē quos iudex xp̄s iudicabit. Et dicendū ꝑm. b. Tho. in. iiij. di. xlvij. q̄ oēs hoies. Unū dī Apo. j. Ecce venit in nubibus. s. ad iudicandū: ⁊ videbit eum oīs oculus. Sz notādū: q̄ ad iuditiū duo p̄ti nēt. s. discussio meritoz: ⁊ retributio p̄miozum i. glorie vel pene ꝓut egit quisq̄. Quātū g̃ ad ꝑm s. receptionē p̄miozum: oēs iudicabūt bon: pfecti ⁊ ipfecti: ⁊ fideles ifideles: eo q̄ vn⁹ quisq̄ recipiet ex diuia sñia p̄miū: cozel pōdēs merito. Et hoc ē q̄ ait aplus. Oēs astabimus ante tribunal xp̄i: vt referat vnusquisq̄ ꝑm ea que gessit in corpore siue bona siue mala. Oēs g̃ in iuditio apparebūt. Et rō huius est: q̄ p̄cas iuditiaria xp̄o hōi colla ta: est i p̄miū hūanitatis: quā in passiōe exhibuit

Ipse aūt sua passione ꝓ oib⁹ sanguinē suū fudit⁹ quātū ad sufficiētiā: sz nō i oib⁹ habuerit effectū ꝓpter ipedimētū i aliquibus ūuentū ⁊ iō cōgruuz ē vt oēs hoies ad iuditiū cōgregent: ad videndū eius exaltationē i hūana natura: ꝑm quā cōstitu tus ē a deo iudex viuoz ⁊ mortuoz. Quātū vo ad p̄mū. s. discussionem meritoz: hoc non fit nisi vbi ē aliq̄ cōmixtio meritoz bonoz cum malis. Unde illi qui edificant sup fundamētū fidei auz argentū: ⁊ lapides p̄cioſos: diuinis seruitijs totali ter ilustrētes: quia nullā admixtionē alicuius mali meriti hñt: in eis⁹ discussio meritoz nō hz locum: sicut illi qui rebus mundi penitus abiectis solicite cogitāt solū que dei sūt: ⁊ iō saluabunt: sz nō iudi cabūt pfecti pauperes: de q̄bus in. §. sequēti dicet Illi vo qui edificāt sup fundamētum fidei viue: li gnū: fenū: ⁊ stipulā: q̄. s. amāt secularia ⁊ implicā tur terrenis: ita tn̄ q̄ xp̄o nihil p̄ponāt. In eis dis cussio meritoz locū hz: ⁊ hi vtiq̄ iudicabunt: sz saluabunt: Sz q̄ i ifidelibus nō ē fidei fundamē tum: quo sublato oīa opera sequētia rectitudine pfecta itētionis carēt: cū nulla p̄mixtio bonorum sit in eis cū malis: q̄ oīs actio infidelium peccatū ē. i. sine merito: iō infideles dicunt nō iudicari. s. q̄ ad discussionē meritoz nō quo ad cōparitionem ⁊ punitionem. qui eni nō credit iā iudicatus ē ait xp̄s. Jo. iij. Jā eni nota ē ecclesie eius dānatio. Et sic intelligitur illud. Jdeo nō resurgūt impij i iudi tio. i. infideles i iuditio. s. quo ad discussionē. Sz fideles mali in q̄bus manet fidei fundamentū: ad minus fidei actū laudabilē hñt q̄uis non sit meri torius sine charitate: tn̄ q̄tū est de se est ordiatus ad meritum: iō ipsi iudicant quo ad discussionez sed damnant. Sexto de quibus iudicabit con siderandū. Et dicēdū: q̄ de oībus actibus interio rib⁹ ⁊ exterioribus: Eccs. vlt. Lūcta que fiūt adduc cet dñs in iuditiū: siue bonū siue malū. Et sap̄. j. dī. Qui loquit iniqua nō pōt latere: nec p̄teriet illū corripiēs iuditiū ⁊ i cogitationibus impij iter rogatio erit. Sz ⁊ de bonis operibus iudicabunt hoies: videlicet si cū debitis oibus circūstantijs fa cta fuerint. Unde dñs p ps. lxxiij. Cū accepero tē pus. s. in fine mūdi: tūc eni tēpus quod mensurat motu primi mobilis subtrahet: cessante motu ipi us mobilis primi. Ego inquit iustitias iudicabo. i. discutiā opera iusta: si cū debito mō sint facta: vñ b. Greg⁹. ad mauritiū imperatorez. Multa sunt que de illius iuditio hoies ignorant. Nā fortasse qui vos laudatis ille reprehēdet: ⁊ quos vos vitu peratis ille laudabit. xi. q. j. Sacerdotibus. Et q̄n tū quidē ad iuditium discussionis: hoc locum nō habet in angelis bonis vel malis. b. Tho. vbi su pra: quia nihil permixtum est in eis: in bonis oīa bona: ⁊ in malis omnia mala. Sed ad iuditiuz re tributionis cum sit duplex eoz retributio: vna re spondens ꝓpriis meritis angelorum: ⁊ hec fuit ab

initio vtriq; parti facta: alijs in beatitudinem sublimatis alijs in ifernum dimersis. Alia retributio est que respondet bonis ⁊ malis meritis per angelos procuratis ad homines. Et hec retributio in iudicio finali fiet: quia ⁊ boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eorum quos ad bonum meritum induxerunt: ⁊ mali angeli amplius torq̃bũtur multiplicata maloꝝ ruina quos ad malũ incitarũt. Et sic in angelis fiet iudiciũ indirecte: i quantũ actus angelorũ fuerunt quodãmodo cõmixti actibus hominũ: incitãdo ad bonũ uel malum. Septimo videndum in quo loco iudicabit. Et videtur q̃ i valle iosaphat: qui videtur eẽ inter montem olíueti: vñ dñs ascendit in celum: ⁊ montem syon vbi facta fuit vltima cena: ⁊ descendit spiritussanctus super apostolos die pentheco stes. Dicit enī Joel. iij. Cõgregabo omnes gentes ⁊ deducaꝝ eas in valle Josaphat ⁊ disceptabo cũ eis. Et quãuis ad litterã possit intelligi cõprehendendo etiam circũstantias dicte vallis quia valde multi ibi ꝓtineri possint: pñt i dicto spatio iudicari precipue cum mali in terra resurgant iudicãdi: boni vero in aera subleuandi quia celestia dilexerunt Christo occurrentes in aere apparenti. beat⁹ Aug⁹ tñ videt in. xx. de ciui. dei: magis hoc referre ad interpretationẽ noīs: q̃ ad locum illum nominatum. Interpretatur enī Josaphat iuditium domini vel dom⁹ iudicat. q. d. Congregabo omnes ⁊ deducam eos in iudicio nõ cuiuscunq; sz domini: absolute. s. omnium. Et sic incertus videtur esse locus iudicij terrestris: in quo peccatores terrenis dediti: manebunt iudicandi. Paruuli etiaꝝ resuscitati: etsi nil hic audierunt ⁊ cognouerũt de Christo: ꝓpter defectum etatis in qua mortui sũt ⁊ ipsi Christũ videbũt iudicẽ: ⁊ deũ eẽ ꝓgnoscent Dicit aũt .b. Tho. vbi supra: q̃ licet ꝑ certitudiez sciri non possit de loco: tñ ꝓbabiliter colligi põt ex scripturis: q̃ circa montem olíueti descendet ad iudicandum: sicut ⁊ inde ascendit i celum. Uñ angeli dixerũt. Sicut vidistis eum ascendentẽ i celũ ita veniet. Cum ergo Christus sit iudex in hoc iudicio cui omnia sunt nuda ⁊ aperta: ⁊ nil iultũ dimittat de peccatis: quãtus tremor ẽ futurus q̃n iudex est venturus: cũcta stricte discursurus? Uñ beatus Grego⁹ in moralibus. Di qui in corporib⁹ reperiri poterunt: quãuis fortes ⁊ perfecti sint: q⁊ in carne sunt positi: non possunt in tanti terroris turbine nullius formidine cõcuti. Sed misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum ait. b. maria. Luc. j. s. timore initiali.

locus vbi iudicabit

Quinto tractan .§. VI.

dus est de iudicibus assessoribus cum quib⁹ Christus iudicabit. Dicitur enim Isa. iij. Dominus ad iudicandum veniet cum senatoribus populi sui. Et hi qui sũt assessores: dñs Jesus expressit dicẽs: Math. xix. Uos qui reliquistis oĩa ⁊ secuti estis me: in regeneratione. i. in vltima resurrectione in q̃ homines q̃i iterum regenerantur resurgẽtes ad vitam imortalem: cũ sederit filius hois. s. ad iudicandum: sedebitis ⁊ vos sup sedes duodecim iudicantes. xij. tribus ⁊c. Pro horuz declaratione sciendum: q̃ iudicare dicitur septẽpliciter. Primo ex se ⁊ auctoritatiue. Et hoc est ꝓprie dei auctoritatiue. Et hoc ẽ ꝓprie dei trinitatis. Nam iudicare fm. b. Tho. in. iiij. di. xlvij. arti. ij. q̃sito. i. ẽ pro prie illius qui hz potestatẽ ⁊ dominiũ in alios: cuius regimini subdunt qui iudicant. Uñ eius est in alios ius ferre seu dicere vel dictare. Judicare enī est ius dicere vel dictare ⁊ hoc agere ex se propria auctoritate ẽ dei ps. lxxxxv. Judicabit orbem ⁊re in equitate. s. de⁹: ⁊ populos i veritate sua. Secũdo iudicare fit delegatiue. i. ex alio accipe auctoritatẽ iudicãdi. Et hoc cõuenit Christo in quãtum homo: qui vt dī actuũ. x. cõstitutus ẽ a deo iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Et Joh. v. Potestatẽ dedit ei pī iudiciũ facere: qz filius hois est. Ipe enī in illa assumpta hũanitate oĩbus se manifestabit: ⁊ oẽs boni ⁊ mali eũ videbũt: ⁊ talẽ potestatẽ sibi ad iudicandũ collatã. Tertio dicit aliquis iudicare q̃si causaliter ⁊ ꝓpatiue: vt dicatur illud iudicare: vñ apparet alios iudicandus. Et fm hoc dicunt alíq̃ iudicare fz Tho in quãtũ ex ꝓpatione eoꝝ. Alij uidicandi ostendunt sicut dicuntur niniuite iudicare generationem iudeoꝝ: fz illud Christi. Uiri niniuite surgent in iudicio: ⁊ iudicabũt generationem istã: quia peniaz egerũt ad ꝑdicationẽ Jone. Math. xij. Sic aũt iudicare ẽ cõmune bonis ⁊ malis in iudicio. Nã niniuite ⁊si tunc ꝑdicante Jona cõuersi sũt postea recidiuãtes ⁊ peiora agẽtes: reprobi facti sunt fm. b. Hiero. de pe. di. iij. ⁊ a babyloniꝝ exterminati. Sic ergo iudicabunt iudeos: quia ex illo opere sue cõuersionis ad simplex verbum Jone: ostendent q̃ iuste cõdemnãdi fuerint iudei: quia Christum dñm ꝓphetaruz toties audire predicãtẽ noluerũt. Sic ẽt põt itelligi illud apli. j. Cor. vi. An nescitis qz ãgelos iudicabimus. s. malos: quia cum homo in corpe fragili tot incitamenta ad maluz habeat ⁊ bella paciat: ⁊ tamen superat omnia ideo non recedens: oñditur per hoc q̃ iuste angeli mali condemnentur: q̃ nullam carnis fragilitatem habentes vt incitamẽtum ab alijs a deo per superbiam recesserunt.

Quarto dicitur iudicare q̃si interpretatiue. Interpretamur aliquem aliquid facere: qui facienti consentit. Unde illi qui consentiunt iudici: sententiam eius approbando vt iustam fm. b. Tho. iudicare dicuntur. Et hoc est cõmune omnium electoruz sic iudicare approbatiue. Uñ dicit sap. iij. Judicabunt sancti nationes ⁊ dominabuntur populis. Et in ps. de sanctis dicit. Gladij ancipites i

manibus eoꝝ: ad faciendam vindictam in nationibus increpationes in populis ꝛc. Ut faciāt in eis iudiciū ꝓscriptū: gloria hec ē oīb⁹ sanctis iudicādo. s. ꝑ modū approbatiōis. Quīto dī iudicare declaratiue: sicut si liber in quo continet lex dicatur iudicare: quia lex declarat quid ꝛ quomodo iudicanduꝝ esset. Et sic cū Christus dicat. Quos deus coniunxit homo non sepet: cū fit diuortiuꝝ legitimo modo: non dicitur homo separe: sed lex qz lex sic iudicat ꝛ declarat faciendū. Et sic Christus ait iudeis. Joh. xij. Qui me spernit ꝛ non accipit verba mea: ego non iudico eū sz sermo meus quē locutus sum: iudicabit eum in nouissimo die

Sexto dicit iudicare testificatiue. Cum tota vis iuditij ad ferendū sniam consistat in testiū dictis: quia in ore duoꝝ vel triū stabit omne verbum Math. xviij. s. vt verum ꝛ firmum habebit. Jō testes in dicendo super quo fit iuditiuꝝ: possūt aliquo modo dici iudicare: quia ex dictis eorum rē absoluitur vel cōdēnatur: Et qz in finali iuditio magis mētaliter ꝙ vocaliter exercebitur illud iudiciuꝝ: vel etiaꝝ si vocaliter vtute diuina vnicuiqz innotescent merita ꝛ demerita sua: dictante ꝓscientia. Jdeo conscientia vniuscuiusqz quodaꝝ mō iudicabit eū Aplus. Testimonium illis reddente conscientia sua ꝛ cogitationū accusantium ꝙ ad mala. s. aut defendentium quo ad bona: in die q̄ iudicabit deus ꝛc. Uñ. b. Aug⁹. Quādo deus iudex erit: testis alius non erit: nisi cōscia tua Inter deum iudicem ꝛ causaꝝ tuam noli timere nisi cōscientiam tuam. ij. q. iij. Custodi. Septio dicit iudicare quis assessoric. Et de isto vltimo modo nunc agimus. Di per similitudinē dicunt iudices: in quātum sedent in loco eminenti tales assessōes vt iudex facit. Et secundum hunc modum q̄ ꝑfecti viri quibus iudiciaria potestas ꝓmittitur: ſm illud supra inductum. Sedebitis super sedes duodecim iudicantes per honorabilem confessionez: quia superiores ceteris in iuditio apparebunt occurrentes Christo in aera. Sed istud ait. b. Tho. vbi supra non videtur sufficere ad promissionem domini ꝛplendā dī: qz sedebitis iudicantes. Uidetur enim iuditium cōfessionis superaddere aliq̄d Est igitur alius modus iudicandi assessorie: qui ꝑfectis viris conuenit in quantum in eis cōtinētur decreta diuine iustitie. Unde Apocal. xx. dicitur. Inditiū sedit ꝛ libri aperti sunt. Et per hunc modum hanc iudicationem Richardus de sancto victorie exponit. Unde dicit. Qui diuine contemplationi assistunt: quia in libro sapientie quotidie legunt velut in cordium voluminibus trā scribunt: quicq̄d iā perspicua veritatis intelligentia cōprehendunt. Quid enim sunt iudicantium corda i oi veritate diuinitus edocta: nisi quedam canonū decreta. Sz qnia iudicare ꝓprie importat actionē in alium ꝓcedentē: ideo ꝓprie loquendo iudicare dī: q̄ sniam loquēdo i aliū fert Sz iudex principalis hoc agit ꝓpria auctoritate: delegat⁹ ät sibi cōmissa. Assessor in ꝓposito q̄ sniam tam ꝑlatam in alios manifestat. Eoꝝ igitur iudicare: ē sentētiam alterius auctoritate latam in aliorum notitiam quasi sententiam lataꝝ nūtiare. Et hoc modo perfecti viri iudicabunt assessorie: qz alios ducent in cognitionē diuine iusticie: vt sciat quid eis pro meritis debeatur: vt ipsa reuelatio iustitie iuditiū dicatur. Nec ē icōueniēs dic. b. Tho. vbi supra aliquos sanctoꝝ quedā alijs reuelare: vel ꝑ modum illuminatiōis: sicut superiores angeli inferiores illuminānt: vel per modū locutionis q̄n inferiores superioribus loquunt. Aduertendū ät q̄ ista dignitas assessorie iudicandi: nō dat oībus sanctis: sz solū pauperibus ſm illud Job. xxxvj. Pauperibus tribuit iuditiū. Et dñs Jhs. Uos q̄ reliq̄stis omnia ꝛ secuti estis me: sedebitis ꝛc. Rō autē quare paupertati debet iuditiaria potestas est triplex secundum. b. Tho. vbi supra. Primo rōe cōgruitatis: quia volūtaria paupertas est eorum: qui oībus que mūdi sūt cōtemtis: soli Christo inherent: ꝛ iō nō est in eis aliq̄d qō eoꝝ iuditiū a iustitia deflectat. Unde idonei ad iudicāduꝝ redduntur: quasi veritatem iustitie pre oībus diligentes. Secūdo congruit hoc per modum meriti quia humilitati respōdet exaltatio ꝑ merito. Inter omnia aūt que hominē despectū faciunt i mūdo p̄cipue est paupertas. Unde excellentia iudiciarie potestatis pauperibus ꝓmittit: vt sic qui se ꝑ pter Christū humiliat exaltetur. Tertio qz paupertas dispōit ad predictū modū iudicandi. Ex hoc enī q̄ aliquis recte iudicare ꝛ sentētiare dicet: req̄ritur q̄ coꝝ habebit edoctuꝝ omni diuina virtute ꝛ quia alijs potens erit manifestare. In progressu autem ad perfectionē primū qō relinquenduꝝ occurrit: sunt exteriores diuitie: quia hec sunt vltio acq̄sita. Quod autem est vltimū in constructiōe: est primum in destructiōe: ꝛ sic paupertati respōdet iuditiaria potestas: in quātū ē prima dispositio ad potestatē predictā. Sciendum tertio q̄ non quibuscunqz pauperibus tribuit ista iuditiaria potestas assessorie. Nec etiam ex hoc soluꝝ q̄ voluntarie sint pauperes: sicut Socrates ꝛ Diogenes: sed illis q̄ relinquētes omnia: sequūt Christū secūdum perfectionez vite ſm. b. Tho. vbi supra. di. xlvij. ar. ij. queſito. ij. Et ꝑ aliquos tria requiruntur ad iuditiariam potestatem istam consequendam. Primū est abdicatio curarū tpaliuꝝ: ne impediat animus a sapie pceptione. Secundo requirit habitus erga diuina iustitiā sciram ꝛ obseruatam. Tertio q̄ illam iustitiā alios docuerit. Et sic doctrina erit perfectio: cōplēs merituꝝ iudiciarie potestatis. Et quāuis fuerint aliqui multū diuites: vt Abrahaꝝ: Dauid ꝛ huiusmōi q̄ fuerūt maioris meriti vt extimari potest ꝙ aliqui veri

pauperes pfecti: nō ē icōueniēs: si q̄ hoc accidēta le p̄miū pauperibus det: vt iudicēt alios qui etiaz sunt excellentioris meriti: quātū ad p̄miū essentiale. Nā ꝛ inferior pōt iudicare superiorē: non ex sua auctoritate: sed ex sibi delegata. Ponit Albertus magnus super missus ē: septē gradus paupertatis: quoz primus ē dare superflua persone put persona sonat in dignitatē: ſm illud Thobie iiij. Da elemosynā: ꝛ nō auertas faciē tuā ab vllo paupere. Si multū fuerit tibi: abundāter tribue. Si parū: ꝛ illud libēter impertiri stude. Secūdus ē dare supflua: nō solum persone: sed ꝛ nature ſz illud Luce. xi. Quod superest. ſ. nature: date elemosynam ꝛ ecce oia mūda sūt vobis. glo. p̄ter victuz ꝛ vestitum. Tertius gradus dare etiā necessaria. glo. etiam valde necessaria: cū p̄mis diuidam⁹. Quartus ē: dare nō solū sua: sed ꝛ se ipz: sequendo Christū pura ītētione. ſ. ppter deum: nō ppt mūdi gloriā: vt veri religiosi: secūdū illud. Si vis pfectus esse: vende oia que habes: da pauperibus ꝛ sequere me. Mathi. xix. Quitus ē passionibus sedatis mente deo inherere: ſm illud. Nostra conuersatio in celis est. Sextus gradus est relinquere sua ꝛ se ipsuz ꝛ vltra hoc laborare ppr̄ijs manib⁹ vt necessitatē tribuat pacienti: p̄out fecit Paulus apostolus: qui laborabat ppr̄ijs manibus vt p̄beret sibi ꝛ suis de necessarijs: p̄out ipse refert ad cor. Septimus gradus est dare oia ꝛ se ipsum spiritu ꝛ corpore laborare: vt pascat p̄mum cibo spirituali doctrie: qui gradus melior ē p̄ioz. Nā vt dicit. b. Greg⁹. Melius est reficere animā semp victurā. q̄ corpus moriturū. Et ad hunc graduz vī ptinere pauptas cui datur iuditiaria potestas: quē gradū ponit. b. Tho. supra in tertio mēbro i mediate. Sciendū ēt ſz. b. Tho. post. b. Aug. in. xx. de ciui. dei: q̄ cuz dī a Christo sessuros sup xij. sedes: intelligendum est: non solum. xij. hoies iudicaturos cū Christo: vt assessores. Cum enī loco Jude annumeratus sit Mathias: cū. xi aplis reliquis: vbi erit sedes Pauli qui plus oibus laborauit:. Sed per duodenariū numerū: significata ē iudicantiū oīm multitudo: ppter duas ptes septenariū. ſ. tria ꝛ quattuor. Nā tria ducta p̄ q̄ttuor ꝛ ecōuerso: cōstituūt. xij. Septenarius aūt est numerus significans: vniuersitatem. Nā omne tempus currit p̄ septenariū ebdomadarū vel pp hoc duodenarius significat vniuersitatē iudicantium quia constat ex duplici senario ꝛ Senarius ē numerus pfectus significans vl q̄ ad litterā. xij. apostolis loquebatur: in quoz persona hoc oibus eorū imitatoribus p̄mittebat. Et per. xij. trib⁹ isrl intelliguntur oēs fideles iudicādi. Ex quattuor enī ptibus mūdi. ſ. oriente: occidente: austro ꝛ aquilone: erunt fideles i fide trinitatis: sancti homies iudicandi a Christo ꝛ assessoribus eius pfectissimis viris pauperibus vt declaratum est. Tria enīz re p̄sentant fidem viuam trinitatis: ꝛ quattuor partes mundi quattuor vt dictū est: ꝛ tria ducta per quattuor constituunt numerū duodenariū. Seruite ergo ait ps: dño in timore: ꝛ exultate ei cū tremore: sed initiali vel filiali: quia beatus vir q̄ metuit dñm: in mādatis eius cupit nimis ait idē.

Sextum quod est. §. VII

valde timendū in finali iuditio: ē accusationum multiplicatio. Quia enī iuditiū istud erit ordinatissimū: ꝛ secundū ordinē iuris ut ait Ambrosius iudicis non est sine accusatore dānare: ꝛ ideo dñs Jesus Judam cum fur esset non abiecit quia accusatus non fuit. g. q. j. Manifesta. Erit igit in illo iudicio accusator diabolus: qui est pessimus ꝛ callidissimus: de quo dī Apoc. xij. Proiectus est i terrā. ſ. ifernalem accusator noster sathanas: qui accusabat fratres ante deū die ac nocte. Et. b. Aug. ad Julianū comitē ait. Presto tunc erit diabolus recitans verba p̄fessionis nostre: obitiens nobis q̄cunq̄ fecerimus ꝛ in quo loco ꝛ i qua hora peccauimus: ꝛ quid boni tūc facē potuimus: dicturꝰ ē. n. ille aduersarius. Equissime iudex iudica hūc meū esse ob cu pā: qui tuus esse noluit p̄ gratiaz. Tuus est p̄ naturā: meus est ob miseria: tuus ob plasmationē: meus ob suasionē: tibi inobediens: mihi obediens: a te accepit imortalitatis stolam: a me accepit hanc pānosam q̄ indutus ē tunicā. Tuā dimisit: cū mea huc venit. Equissime iudex iudica hunc esse meum ꝛ mecū esse dānādū: heu heu. poterit ne talis aperire os q̄ talis erit ut cum diabolo deputetur. Legit i libro de. vij. donis edito a fratre Raymūdo ordis p̄dicatoruz: q̄ asserit vidisse illum episcopuz cui cōtigit flebiliis casus iste. Quidā episcopus cuz egrotaret: apparuit ei diabolus dicens q̄ citabat eū sūmus papa p̄ euz: ꝛ assignauit ei diem quā ei nominauit: in qua vt dicebat oportebat cū ratione ꝛddere ō ām̄istratōe sua. Cui in die assignata visū ē ei: q̄ ipse trahebatur coram papa i causa: ꝛ q̄ diabolus q̄ ei appāuerat contra: de eo petebat ius a papa ō administrationibus suis qualiter. ſ. administrauerat i officio p̄oratus q̄ p̄ius habuerat ōnde abbatissatus: quod postea habuerat: ꝛ demū i offitio epatus: fuerat enīz niger p̄ioz: albus abbas ꝛ postea epus. Cū autem requireret de offitio p̄oratus: ꝛ nesciret reddere rōez: ꝛ postea de offitio abbatissatus: i qua respōsione magis defitiebat: ꝛ postea maxime in rñsione de epatu. Cū ergo defitiēs in rñsione peteret aliam diez sibi assignari: allegans q̄ non fuerat i dicta rñsione p̄meditatus: assignat ei alia dies pemptorie illi diei valde p̄xima: i qua debebat iudex p̄cedere ad sententiam diffinitiuā Cuz autē anxius super hoc euigilaret fortiter: ad clamorem eius conueniret familia eius: cuz autez hoc indicasset pluribus: die sequenti apparuit ei

diabolus qui prius ei apparuerat: vrgens eum ad veniendum coraz sūmo iudice: p rōe reddeda Qui cū nondū se paratum clamaret z eius aspectum horreret: z diabolus eū ad hoc magis vrgeret inuitum: omnibus astātibus surrexit de lecto in quo iacebat volens effugere demonem. Cum autem surgeret cum impetu ipegit in columnam peteng inducias z elisо in eo capite cecidit z expirauit. Secūdus accusatoz eoz erunt sancti hoies a quoz consortio peccātes recesserūt: vel quos in presenti contumelijs affecerūt vel iniurijs: vel q̄rū festa fregerūt: vel quoz loca pphanauerūt. Unō dī sapie. v. Sabūt iusti in magna constantia. s. ad accusandū aduersus eos qui se angustiauerunt: z qui abstulerūt labores eorū. Uidētes aūt. s. repro bi turbabuntur timore horribili. Et apoc. vi. dī: q̄ sancti clamāt. Usqueq̄ dñe sanctus z verus: ñ iudicas z vindicas sanguinē nostrū ab his q̄ sunt in terra? Et dictū est illis. Sustinete modicuz donec impleatur numerus fratrū vestroruz: vsq; s. ad iuditium. Ad hoc etiam facit q̄ narrat Hie. turon̄: videlicet q̄ duo nequā presbyteri: cū cōspirassent cōtra sanctū Sydoniū aluernoz episcpū. Aliter eoz egestiones emisit: sicut arrius heresiarcha subito. Et visus est a sūmo iudice accusatus a sancto Sydonio dānari: vinciri: z in imis carceris in angustijs detrudi. Alius vero cū mortuo beato Sydonio ambitiose z violenter occupasset episcopatū: cū inuitassent ciues ad cōuiuiuz: per pincernā citatus a sūmo iudice cadēte de manu eius calice subito expirauit. Tertius accusatoz erit totus mundus. Sap. v. Armabit creaturā. s. ad accusandū ad vltionē inimicoz dei. b. Grego. Si queris quis te accusabit: dico: Totus mundus: offenso enim creatore: offenditur totus mūdus. Cris. In illa die nihil est q̄d respodeam. vbi celuz: z terra: aqua: luna: z sol: dies: z nocte: z totus mūdus stabūt cōtra nos. s. ad accusandū. Dicere posset terra si loqueret. Ego istos iniquos peccatores sustinui: vt per me ambularent. Ego eis dedi virides herbas: pulcherrimos flores: suauissimos fructus ex arboribus. Alia plurima: metalla preciosa: z lapides: vt ꝓmuni creatori seruirent: z ipsum ex his laudarent. Et ipsi oīb' abusi sunt: non deo: sed suo ventri seruiendo: z ideo a me absorbeantur. Et aqua dicere poterit. Ego me ipsum prebui eis in refrigeriū cōtra estus: i lotionem contra maculas. In materias sacramentorum contra peccata. In transitum per naues ad negociandum. Pisces in me natantes in cibū. At ipsi in malum vsi sunt: z ideo a me submergātur. Aer etiam. Ego: dicere posset: dedi eis spiramentum vite: pluuias: auium multitudinem innarrabilem. Et quia in his conditorem suum et nostrum non cognouerunt: in me suspendantur: suffocentur. Ignis autem quia sine caloze meo vi-

uere non potuissent: sed ingrati de vsu meo fuerūt: a me sine consumptione semper exurantur. Sol luna z stelle ac celi celoruz. Quia lumine nostro non sunt vsi: ad querendum lumen eternum: eo priuati perpetuis tenebris occupentur. Et quia in ore duoruz vel triuz stabit omne verbum: vt dicitur Mathei. xviij: non deerunt testes in iuditio isto. Et vnum quidem habebit supra se. s. deū Iere. xxix. Ego vero iudex z testis dicit dom̄in' Malach. iij. Ero testis velox omnib' maleficis: adulteris: periuris ꝛc. Qui non solum est verus: sed ipsa veritas z non ex auditu: sed ex visu. Ad hebreos. iiij. Omnia sunt nuda z aperta oculis eius. nihilq; ei ignotum. Unde ipse Christus deus z homo verus iudex z testis. Nō eni repugnat in hoc iuditio vt in humano: scilicet vnam personā simul esse iudicem z testem: qui veritas est z vt testis manifestabit occulta hominum: vt iudex sentētiabit. Et sententiando exprobrabit peccatores vt ait Cris. in hec verba. Ego propter vos homo factus sum: propter vos delusus: alligatus: cesus: z crucifixus. Ubi est tantarum iniuriarum mearuz fructus? Ecce precium sanguinis mei: quem dedi i redemptionem animarum vestrarum. Ubi est seruitus nostra quam mihi pro precio sanguinis mei dedisti? Ego super gloriam meam vos habui cum essem deus apparens homo: z viliorem me omnibus rebus vestris fecistis. Uaz omnem rem vilissimam dilexistis amplius q̄ iustitiam meam z fidem. Dec Cris. Secundus testis est intus scilicet conscientia ad Romanos. ij. Testimoniuz illis reddente conscientia sua: z cogitationibus accusantib' z defendētibus in die qua iudicabit dominus. Accusantibus. i. remordentibus: quo scilicet ad mala opera: defendentibus. i. excusantib' a malo: quo ad bona opera. b. Augustinus. xi. q. iij. Sentit. de. b. Aug'. quicquid vis: sola in cōspectu dei conscientia non me accuset. i. testificetur. Ubi notādum ſm. b. Tho. in. iiij. di. xlij. q. vltia q̄ quia oportet q̄ in omni iuditio testis z accusator habeat eorum notitiā que in iuditio versant: in illo autem cōmuni iuditio omnia opera hominum in iuditium venient: ideo oportet q̄ omniuz suoz operū quisq; tunc notitiā habeat. Unde cōscie singuloz erūt quasi quidā libri: cōtinētes res gestas ex quibus iuditiū procedet: sicut etiā in iuditio hūano registris vtunt homines. Et isti sunt libri de quibus apoc. xx. dī. Aperti sūt libri: z al' liber apert' ē q̄ ē vite: z iudicati sūt mortui ex his que scripta erant in libris ſm opera illoz. Et ſm b. Aug. xx. de ciui. dei: per libros sic apertos significant sancti noui z veteris testamēti: in q̄bus deus ondet que mandata fieri iussisset. Sed per liburz vite de quo subiūgit: itelligūtur ꝓscie singulorum que dicūtur singulariter liber vnus: q; vna virtute ꝺiuina fiet: vt cunctis ad memoriam sua facta

reuocent. Et hec vis in ꝙtum reducet ad memoriam hominuz facta sua: liber vite dr. Uel alit dici pōt z planius: q per libros primos intelligantur cōsciētie singulorz: z per aliū librū intelligatur sē tētia iudicis in eius prudentia descripta: reprobat b. Aug. in. xx. li. de ciui. dei: vt quod dicit de libris apertis intelligat de aliquo libro materiali: z materialibus litteris scripto: quia nimis magnus eēt liber ille: in quo scripta essent oia facta pur vnius hois ne dū omniū hominū mūdi: z nimiū tēpus requireret ad legendū ab oibus tm librū. Sed intelligendū ē modo predicto. Quāuis eni secūdum b. Tho. vbi supra: multa merita vel demerita a memoria excidant: tm nullū eorz erit qō nō remaneat aliquo modo in suo effectu: ḟa merita q nō sūt mortificata: remanebūt in premio qō eis redditur. Que aūt mortificata sūt manēt in gratitudinis macula: qua augeā ex hoc: q hō post p gr̄az susceptā peccauit. Similiter z demerita q nō sūt per penīam deleta remanēt in reatu pene: q eis debetur. Que aūt pnia deleuit: manet i ipsa penitentie memoria: quā simul cū alijs meritis in notitiā habebūt. Uñ i quolibet hoie erit aliquid ex quo possit ad memoriā sua opera reuocare: z tamē ut b. Aug⁹. dicit, principaliter ad hoc diuina virtus opabitur. ¶ Tertius testis erit angelus bonus: z p̄cipue q datus est vnicuiq ad custodiaz: de quo pōt intelligi illud Job. xvi. c. Ecce testis meus i celo: z cōscius meus in excelsis. Et illud reuelabunt celi. i. angeli iniquitatem eius. s. testificādo contra peccatores de malis eorz. Quāuis autem nūc angeli nō sciant cunctas cogitationes hominū: tamē diuina virtute operante tunc sciēt. Nā vt dicit. b. Tho. in. iij. di. xliij. q. vltia. In vltimo z cōmuni iuditio oz q diuina iusticia oibus euidenter appareat: q nūc in plerisq latet. Sentētia aūt dānātis vel premiantis iusta esse nō pōt: nisi secūdū merita vel demerita pferat. Et sicut oz q sicut iudex z assessor iudicis merita cause cognoscāt: ad hoc q p iustā sniam pferant: ita oportet ad hoc vt iusta snia appareat. Q oibus sniam pgnoscētibus merita inotescāt. Uñ sicut vnicuiq nota erit sua p̄miatio vel dānatio: z oīb⁹ alijs inotescet: ita oportet q sicut quilibet sua merita vel demerita reducet ad memoriam: ita etiam z aliena eius cognitioni subiaceant. Et hec est communior z probabilior opinio q̄uis magister sniarū in littera inducta. d. xiij. dicat cōtrarium. s. q per peccata q̄ delera sūt per penitētiā: in iuditio alijs non patefiāt Sed ex hoc sequeret q nec etiā penitētia de peccatis illis pfecta cognoscat in quo multū detrahere tur glorie sanctorz z diuie laudi: qui tā misericorditer sanctos suos liberauit. Quia ergo oia merita vel demerita p̄cedentia: facient aliquā qualitatē in gloria vel in miseria resurgentis: iō exterioribus visis poterūt cuncta in conscientijs videri ab oibus z angelis z hoibus. Et ex hoc angeli boni videntes apte peccata malorz: quātūcūq; occulta: poterūt cōtra eos testificari vt dictū ē: z precipue diuina virtute hoc operante: vt snia iudicis oibus appareat iusta. Si quis vult saluare dictū magi sē tētiarū: pōt dicē q peccata iustorz nō veniēt in notitiā vt peccata sed ut dimissa. Ex dictis quia tres sunt accusatores z tres testes: cōscientia: angeli: z hoies: cōsequenter videdū est: quō hoc erit: q oia merita z demerita propria z aliorz a quolibet vno intuitu videant? Nam de dānatis dicitur sapientie. v. q intra se gemētes z penitētiam agentes: dicēt. Quid nobis profuit superbia nostra z iactantia diuitiarum. Et sic descendunt ad particularia sigillatim consideranda. Et glo. super illud Job. viij. Induetur cōfusione dicit: q viso iudice mala oia ante oculos mentis vsabunt. Judex aūt videbit subito. Et tm pbus dicit in. ij topicorz: q non cōtingit simul plura intelligere. Circa hoc igitur dicit. b. Tho. vbi supra q est duplex opinio. Quidā eni dicunt q oia merita z demerita simul aliquis videbit: sua z aliena in instanti. Quod q̄dem de beatis facile credi pōt: quia omnia in vno videbunt. s. deo: z sic nō ē icōueniens: q plura simul videāt z intelligāt. Sed de damnatis quorū intellectus non est ita eleuatus: vt possit deum videre: z in eo omnia alia: est magis difficile. Et iō alij dicunt: q mali simul omnia videbunt peccata sua in genere. Et hoc sufficit ad accusationem illam z testificationem: que debet esse in iudicio: vel absolutionem. Non autem videbunt omnia simul: descendendo ad singularia. Sed hoc non videtur consonum dictis. b. Aug⁹. in. ij. de ciuita. dei: qui dicit omnia mentis intuitu enumerabuntur. Quod autem in genere cognoscitur: non enumeratur. Unde potest eligi media via scilicet q singula considerabuntur: non tamen in instanti: sed in tempore breuissimo: diuina virtute ad hoc adiuuante. Et hoc est q. b. Augustinus dicit ibidez: q mira celeritate enumerabuntur. Nec hoc est impossibile quia in quolibet paruo tempore sūt infinita instantia in potentia. Et sic qō ait aplus j. Lor. xv. Omnes quidē resurgem⁹ sed non oēs imutabimur. In momēto: i ictu oculi: i nouissima tuba. Tuba ista vt dictū est supra: est vtus diuia ad resuscitandū. In momēto dicit. i. tēpe breuissimo z quasi ipceptibili: nō autez omnes imutabūtur. i. de statu miserie ad statum glorie: quia non mali sed boni tantum.

3 testes

Septimū ualde. §. VIII.

timendū circa iudicium: est snie iustissime ireuocatio Uoluntati enim eius ait aplus quis resistit: q̄i. d. nullus. In humanis iudicijs quia iudex pōt errare: ideo inuentum est remedium appellationis: per quam sententia lata potest rectrarari:

ꝛ pluries: ſꝫ per ſuperiorē vt patet. ij. q. vj. ꝓ totū. Sed a ſententia Chriſti iſta appelari non poteſt. quia ſuperiorem non habet tum quia in notorijs a correctione ꝛ punitione criminum non releuat vt illa eſt: tū qꝛ errare non pōt: vnde dicit extra ō ſen. excōi. A nobis: q̄ iudiciū eccleſie fallit ꝛ fallit ſed iudiciū dei nec falli nec fallere poteſt. Timeat ergo eum omnis terra: Ab eo aūt commoueant omnes inhabitātes orbem ait p̄s. Quāuis au tē diſcuſſio illa finalis iudicij magis credatur eſſe mentalis ſecūdū. b. Auguſtinū q̄ vocalis ſꝫ vt re preſentatis vnuſcuiuſq; conſcientie meritis ꝛ de meritis: q̄libet ex ſe videat q̄ iuſte iudicandus ad premium vel penam: tamen in predicatione ad populos qui ꝑmuniter ſunt rudes nec intelligere valent interiora ꝛ ſpiritualia: niſi per exteriora ꝛ corporalia magis etiam mouentur: ideo magis cōgruit predicare diſcuſſionē eſſe vocalem. ꝛ cum predicto ordine: q̄ ſolum mentalem. Et precipue etiam: quia non reperitur expreſſe contrarium. ſ. quin poſſit ibi eſſe aliqua diſcuſſio vel increpatō vel dulcis ad ſanctos Chriſti inuitatio: ꝛ ſi in breuiſſimo tpe: quia dicit. In momēto: qō etiā referri pōt ad ipſam generalem reſurrectionem. Et in euangelio vt dī Math. xxv. Tunc dicet rex his qui a dextris erunt electis Uenite benedicti patris mei percipite regnum ꝛc̄. Non ſolum autem diſcuſſio erit ꝛ retributio de operibus miſericordie corporalibus: de quibus fit mentio ibi. Eſurii enim ꝛ dediſti mihi manducare. Sitiui ꝛ dediſtis mihi bibere ꝛc̄: que continentur in hoc verſu. Uiſito poto cibo redimo tego colligo condo. Ultima tamen iſtarū ſeptē que eſt ſepelire mortuos non ponitur in euangelio: quia minus vtilis ꝛ neceſſaria: ꝛ quia homines ex ſe ad hoc inclināt: non ſolum ex humanitate: ſed etiam ex neceſſitate: ne remanentibus cadaueribus inſepultis: aer corrumpatur ꝛ alios inficiat: ſed etiam fiet diſcuſſio ꝛ retributio ꝛ magis de operibus q̄buſcunq; iuſtis: que ſub illis cōprehenduntur ſpiritualiter intellectis. Eſurit enim Chriſtus ſalutem noſtraꝫ ꝛ ſitit. Qui ergo ſe exercet in operibus bonis arduis: iſte famelcentem paſcit: qui operibus bonis magis facilibus inſiſtit: hic potat Chriſtum ſitientem: facilius eſt enim bibere q̄ comedere. Qui ergo iſta negligit: Chriſtum eſurientez. i. auide deſiderantem bona opera eius non paſcit: ſed famelicum dimittit. Similiter qui ignorantem docet viam ſalutis: hic paſcit verbo pane ſcilicet vite et intellectus: ꝛ aqua ſapiētie ſalutaris potat. Quē nudum vides virtutibus manifeſte: ꝛ bonis monitis ꝛ exemplis habitibus virtutuꝫ corporis: nudum Chriſtum veſtis. Si vagabunduꝫ per diuerſos errores inuenis: ꝛ ad domum tuam eccleſie reducis: hoſpitem colligis. Si infirmum in via dei ꝛ imperfectum toleras: ꝛ infirmitatibus eius prouides: admonendo: vel corrigendo: orando: infirmum Chriſtum viſitas. Si in captiuitate poſitos obſtinationis eruis vel in captiuitate purgatorij ſubuenis miſeris: incarceratos redimis. Luꝫ mortuo in peccatis ne infamia putreſcat vitia eī⁹ occultas: nec diuulgas indebite manifeſtando: mortuū ſepelis. Contraria agendo ſcilicet diffamādo peccatores: non iuuando in purgatorij carcere detentos: ꝛ maxime de his legatis que ipſi fecerunt. Nō tolerando infirmos: ſed adiuuando econtra ad infirmandum per mala exempla ꝛ ſuaſiones illicitas: ad errores inducendo: virtutibus ſpoliando alios: bonis incitamentis ꝛ inſpirationibus Chriſti non aſſentiendo: Chriſto per hec ſubuenire recuſas: ꝛ ideo penas eternas formidare habes: ſic miſericordes miſericordiam glorie: ſecundū illud p̄s. cxi. In memoria eterna erit iuſtus: ab auditione mala non timebit. Auditio mala erit illa: quā audient reprobi: cum audiēt Chriſtum dicētem. Ite maledicti in ignem eternuꝫ. Mala vtiq; erit illis: quia nociua: ſed bona quia iuſta. Quarto ſciendum: iuditium illud fore iuſtiſſimum: vñ p̄s. Judicabit orbem terrarum in iuſticia: ꝛ populos in equitate. Septem ſiquidem modis peruertitur iudiciū: vt notatur. xi. q. iij. Quattuor: ꝛ q̄t tuor ponit in textu. b. Gregor. dicens. Quattuor modis humanum peruertitur iudicium: timore: cupiditate auaritie: odio: ꝛ amore amicitie vel cōſanguinitatis. Addit glo. tres alios. ſ. imperitia ſeu ignorantia. Nimia compaſſione miſerie alterius: rigoris ſeueritate. Sed nil horuꝫ poterit eſſe in Chriſto veridice. Nam quo ad primuꝫ nullum timebit. Nam ut dicit Job nono capitulo. Si fortitudo queritur: robuſtiſſimus ē. Et Dañ. vij. dicitur: q̄ antiquus dierum dedit poteſtatem filio hominis venienti in nubibus ſcilicet ad iudicandum: honorem et regnum: ꝛ omnis populus: tribus et lingue ſeruient ei. Et poteſtas eius poteſtas eterna que non auferetur. Nullum ergo timebit: quia potentior omnibus: ſꝫ omnes eum timebunt: p̄s. lxxxix. Quis nouit poteſtatem ire tue: ꝛ p̄e timore tuo iram tuam dinumerare. Ira dei ait. b. Hierony. non eſt concitati animi furor vt noſtra: ſed iuſti ſupplicij ꝓſtitutio de pe. di. j. Criſoſt. Plangēt ſe ſuper ſe omnes tribus terre: quia nec reſiſtendi virtus contra eum: nec fugiendi facultas ante faciē eī⁹: nec penitentie locus nec ſatisfaciendi tempꝰ. Ex angustia eni oīz rerum nihil remanet in eis p̄ter locum. Lupiditate diuitiaruꝫ corrumpi nō poterit iuditiū xp̄i: quia ditiſſimus eſt. Mecuꝫ ſunt diuitie ꝛ gloria: ait ipſe prouerbijs. viij. opes ſupbe ꝛ iuſtitia. Et ꝓpterea mandauit dñs in veteri lege de iudicibus Nō accipietis munera a quoq̄: quia munera excecant oculos ſapientum: ꝛ peruertunt verba iuſtorum. Unde narrat Juſtinus: q̄ cum Cyrus

rex instituisset quendam ad iudicandum: cum se mel reperisset cupiditate pecunie corruptū: ⁊ muneribus iniuste iudicasse: fecit eū deprehendi: ⁊ pellē eius fecit desiccatam ponere super sellam: vbi filꝰ illius iudicis sedebat ad iudicandum loco patris: vt sibi caueret a cupiditate munerum: prouer. vi. Non accipiet pro redemtione dona plurima. b. Augustinus expectatur dies iudicij: ille equissimꝰ iudex: qui nullius potentis personam accipit: cuiꝰ palatium auro argentoq; nullus episcopus: abbas vel comes corrumpere poterit. Et beatꝰ Bernardus: veniet dies illa: in qua plus valebunt pura corda: q̄ astuta verba. Ille enim iudex est qui non falletur verbis nec flectetur donis. Non ergo poterit iudicium illud peruerti pecunia sicut fit humanis iudicijs. Unde dicit isidorus li. de sūmo bono. Cito violat auro iusticia nullāq; ptimescit reus culpam quaz redimere nūmis extimat. xi. q. iij. pauper. Odio puetitur aliquādo iudiciū dum. s. iudex odit reum sicut dominus Jhs iudex futurus odio iudeorum iniuste iudicatus ⁊ pdēpnatus propter quod dicit de eis ipse per psalmistā Odio habuerunt me gratis. i. sine causa et ratiōe Sed deus iudex nullam suam creaturam odit. Dicitur enī sapientie. xi. Nihil odisti domine eorum que fecisti. Nec obstat quod ait Salon. s. altissimus odio habz peccatores: quia hoc refertur ad eorum culpam non naturaz que in se bona ē: ⁊ hanc diligit deus: culpam detestatur. Quomodo enim odio haberet: quos tanta diligentia creauit: tanta benignitate gubernauit ⁊ supportauit: tanto labore crucis redemit. Unde ⁊ eos exprobrans dicet secunduz. b. Augꝰ. Ecce manus quas perforastis. Ecce pedes quos confodistis. Ecce latus qō aperuistis: ⁊ tamen intrare noluistis. s. per dilectionem veram. Dicuntur peccatores omnia hec fecisse: quia propter eoz peccata hec passus ē Christus Apocal'. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Quarto iudiciū contingit iniustum fieri propter amorez amicitie vl' parentele. Et sic herodes ut placeret Herodia de vxoi vel potius adultere: iniuste iudicauit Joannem baptistam ad mortem. Et Herodes antipater occidit Jacobum ⁊ apprehendit Petrū ad idem: vt iudeis placeret. Sed amicitia parentela vel preces nil ibi valebunt. Unde virginibus fatuis que rogauerunt sapientes vt darent eis de oleo suo. Responderunt: ne forte non sufficiat nobis ⁊ vobis: ite potius ad vendentes ⁊ emite vobis. Mathꝰ. xxv. Et. b. Hieron'. Cum ante tribunal Christi venerimus nec Noe nec Job nec Daniel scimus nos posse iuuare. s. orationibus vl meritis sed vnusquisq; onus suum portabit. xiij. q. ij. in p̄senti. Nullus ergo sanctorum quantūcunq; amicitia vel parentela coniunctus in hoc seculo: orabit pro damnato aliquo in illo iudicio: nec ipsa pyssima virgo Maria mater misericordie: que nunc assidue interpellat p nobis: quia pgnoscūt hoc deum non velle. Et si per impossibile posito rogarent: non exaudirentur: prouer. vi. zelus ⁊ furor viri. i. Christi: non parcet in die vindicte scilicet iudicij nec acquiescet cuiusq; precibus. Crisos. Nec parentes pro parentibus: nec angeli pro hominibus intercedent. Quinto peruertitur iudicium per imperitiam seu ignorantiam. b. Aug. Judiciaria potestas hoc exposcit ut quod habet iudicare discernat. i. intelligat de pe. di. v. Judex autem iste omnia nouit. In ipso enim vt ait apostolus sunt omnes thesauri sapientie ⁊ scientie dei. Et ad hebreos quarto. Omnia nuda sunt et aperta oculis eius. Leo papa. Jsta est scientia sūmi iudicis. Iste tremendus eius aspectus: cui peruium est omne solidum et apertum omne secretum cui obscura clarent: muta respondēt: silenti um confitetur: ⁊ sine voce mens loquitur. Unde contra ipsius sapientiam nil valebunt allegationes aduocatorum: sophismata philpsophorum: nec preclarissima eloquia oratorum: nec astutie versutorum: secundum enim beatum Thomam in. iij sententiarum. Nouit Christus etiam in quātum homo omnia que vnquam fuerunt sunt et erunt i actu. Unde ⁊ omnes operationes humanas: cogitationes: ⁊ affectus malorum ⁊ bonorū: cum de his omnibus habeat iudicare. Non ergo per ignorantiaz aliquam fiet aliqua iniusticia alicui: sed regnabit rex ⁊ sapiens erit: ait Jere. pphe ta de eo ⁊ faciet iudicium ⁊ iusticiam in terra.

Sexto peruertitur iudiciū cum iusticicia: per nimiam compassionem ⁊ misericordiam: cum videlicet ex p̄sideratione pauptatis vel familie alicuius reus non punitur vt decet. Unde. b. Ambrosius xxiij. q. iij. Est iniusta misericordia de qua i lege diuina scriptum est. Non misereberis illius. Saul quia ex misericordia. Agag hostium regem nō occidit: offensam incurrit quia contra diuinā sētētiam que hoc prohibuerat seruari cum fecit. Unde ⁊ beatus Augustinus. c. se. Ne amisso iudicio seis in mala causa pauperi misereris: cuius siparcis sacello: percutis cor: ⁊ tanto audaciorē reddis: quanto viderit sibi iustuz fauere. Et. b. Greg. qui dei iudicium oculis suis proponit semper timens ⁊ tremens in omni negocio formidat: ne de iusticie tramite deuians cadat. Idem distinc. xlv. Omnis qui iuste iudicat: stateram in manu portat: ⁊ in vtroq; penso iusticiam ⁊ misericordiam gestat. Sic iudex Christus i suo iudicio misericordiaz prestat iustis: remunerans vltra meritum. Justiciam reddens vnicuiq; mercedem secundū suū laborem ⁊ amorem: peccatoribus similiter iustitiam punies secundū demerita: misericordiaz cru

cians circa condignuz. Non tamen ita miseretur q̄ a penis eternis liberet vnquā: vt Origenes ⁊ q̄dam alij dixerunt ⁊ falso: quia esset iniusta misericordia ⁊ iusticia esset sepulta: sed misericors et miserator ⁊ iustus ait p̄s. Septimo offenditur in iudicio ex nimia seueritate: cum punit mala q̄s vltra debituz iusticie: puta meretur quis membri amissionem ex maleficio ⁊ eum condemnat ad mortem. Sed deus iudex vt omnium rerum ita ⁊ supplicioꝝ ⁊ grauitatem peccatoꝝ habet ⁊ nouit mensuram ⁊ vnicuiq̄z reddit secundum opera sua mala mensuram conuenientem pene: correspondentem grauitati culpe. Et licet in ipso iudicio seuerissimus appareat: hoc erit reprobis. Nam electis totus benignus ⁊ dulcorosus: ad quod innuendum angelus qui ad monumentum nuntiauit Christi resurrectionem: erat aspectus eius ut fulgur: ⁊ vestimenta eius vt nix alba: quia vt dicit ibi Gregorius. Christus in vltima vniuersali resurrectione vt fulgur exterrēs seueriſſimus reprobis apparebit: electis suauis ⁊ decorus: vt nix alba Albedo enim multum habet de luce Malech tertio. Quis stabit ad videndum eum? ipse quasi ignis. Judicabit ergo dominus in iusticia et equitate. Dicitur autez equitas rigor iusticie dulcedine misericordie temperatus: et sic non erit nez tanta seueritas ut tollatur omnis misericordia eius vt dictum est: nec tanta misericordia ut tollatur iusticia quia indebita esset. Quinto aduertendum q̄ terribilis et seuerus appareat reis: iudex iste appa ret ex prolatione sententie contra eos cum dicet. Discedite a me maledicti ite in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Mathei viceſimoquinto. Discedite ait separati a consortio sanctoꝝ. Qui vt dicit Isaias trigesimoquinto capitulo. Gaudium ⁊ letitiam obtinebunt: quo ad corpus ⁊ animam: et fugiet ab eis dolor: quo ad miserias corporis ⁊ gemitus quo ad tristiciam mentis. Exibunt enim angeli in consumatione seculi ait Christus: et separabunt malos de medio iustoꝝ Mathei decimotertio. Discedite a me qui sumfons vite: veritas prima: sapientia summa: bonitas uel benignitas immensa: gaudium perfectissimum: pax infinita: gloria eterna. Isaie vltimo. Tollatur impius ne videat gloriam dei. Maior est hec pena subtractionis scilicet visionis dei: omni gehenna ait Crisostomus. Discedite a me maledicti: ideo maledicti: quia maledicti qui declinant a mandatis dei: ait psalmus. Et quia trangressi estis mandata legis diuine: ideo incurristis omnes illas maledictiones pessimas: declaratas in Deutrono. contra transgressores legis. Et quia afflixistis me in decimis ⁊ primitijs: iō in penuria omnis boni: vos maledicti estis: ut dicitur Mal. iij. Nam si quid boni fecistis: non dedistis primitias scilicet intentionis recte: quod est primum in fructibus operum nostroꝝ deo: sed mundo: faciendo bona non ad dei gloriam sed mundi. Nec decimas dedistis: vt scilicet quod perfectum est in actibus vestris deo attribueritis: sed vobis ipsis retinuistis: ⁊ ideo in penuria boni maledicti estis. Et quia maledixistis israel id est fidelibus ecclesie: detrahendo: irridendo: nocendo: malis exemplis ad mala opera inducendo: ideo incurristis imprecationez Isaac dicentis. Qui maledixerit tibi maledictionibus repleatur Genesis. xxvij. Discedite ergo a me maledicti. Et quo ire debeant subdit: in ignem. Discedite a me maledicti in ignem eternum: quia ignis cupiditatis exarsit in corde vestruz: ut omnia terrena magis dilexeritis q̄ me: ⁊ iusticiam meam. Ideo ite in ignem terrestrem: qui etsi vilius cruciet animas ⁊ corpora vestra. Et quia igne concupiscentie consumpti estis: voluptatibus vos immergendo: ideo in ignem ite qui ita affligat: vt tedeat vos ⁊ peniteat: sed inutiliter delectationum vestrarum. Et quia cum supercedit ignis malus: non vidistis solem rationis ⁊ iusticie: ideo ⁊ nunc ignis qui in se est lucidus ita fit fumosus ⁊ ferulentus: q̄ videre non valeatis nisi que vobis ad penam sint. Discedite a me maledicti in ignem eternum. Quia enim offendistis deum eternum: creatorem ⁊ redemtorem vestrum bonum infinitum: vt correspondeat pena ipsi culpe ⁊si non in intentione: saltem in extensione: ideo ista pena et ignis erit vobis eterna: iuxta illud Isaie vltimo. Ignis eorum nō extinguetur: et vermis eorum non morietur. Discedite inquam a me maledicti in ignem eternum. qui paratus est diabolo. Quia sub p̄n cipe ipso diabolo militastis deorsum per superbiam fluente: rebellantes vos a legitimo domino vestro: nunc militiam vestram iub ipso stetamini: vt quem habuistis incentorem in culpa: habeatis tortorem in pena ignis: qui paratus est diabolo. Et quia multimodis vitijs vos immersistis: ad pue incitabant diuersi angeli sathane: ideo ⁊ nunc illorum societatem habeatis: seruientes dīs alienis ab omni misericordia: qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Discedite inquam a me maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo ⁊ angelis eī. O q̄ anguste tunc vie reprobis ait beatus Gregorius in moralibus. Superius erit iudex iratus. Inferius horrendum inferni chaos. A dextris peccata accusatiua. A sinistris infinita demonia ad supplicium trahentia. Intus conscientia vrens: exterius totus mundus

ardens. Miser peccator sic deprehensus q̃ fugiet? Latere erit impossibile: apparere intollerabile ꝑ pha. Leo rugiet quis non timebit? Leo scilicet de tribu iuda rugiet dando sententiam contra reos predictam. Sexto aduertendum q̃ dulcis et suauis erit electis suis: ex prolatione sententie erga electos. Uenite dicet benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum a constitutiõe mũdi. Quia enim fuistis in vineam meam ad excolẽdum eam: siue ecclesiam siue animaz: insudando pro denario diurno. Uenite nunc qui laborastis z onerati estis: z ego reficiam vos: non pane materiali vel sacramentali hominum: sed pane angelorum: perfecta fruitione diuinorum. Uenite bñ dicti. Quia timuistis dominuz deum vestrũ. z ipse benedixit omnibus qui timent eum pusillis cũ maioribus: õni benedictione in celestib⁹. Uenite benedicti. Quia qui seminant in benedictionib⁹ scilicet elemosynarum large dando pauperibus propter quod a deo z hominibus benedicit z collaudatur de benedictionibus z metet ut ait aplus ideo. Uenite benedicti elemosynarum largitores. Esuriui z dedistis mihi zẽ. Et quia ut boni filij seruastis precepta patris vestri celestis sicut z ego frater vester mandata eius impleui: ideo cohere des mei eterne felicitatis sitis. Uenite benediti patris mei. Credidistis in fide: quod nõ vidistis. Expectastis in spe: quod non habuistis: nunc autem in re possidete: quod oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: tuz infinitũ premium: z ita firmiter tenete vt amittere nõ formidetis: Uenite benedicti patris mei possidete. Pauperes fuistis in seculo abiecti: contemtibiles a mundo opressi: sed nunc ita diuites z gloriosi: vt omnes reges sitis: z talis regni: cuius non erit finis: regnũ õniũ seculoz excedens. Uenite benedicti patris mei possidete regnũ. Nõ autẽ sufficerent opera vestra quantacunq̃ sunt: z labores vestri ad tantã mercedem glorie percipiendaz: quia non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam inquit apostolus. Sed ego vobis feci: quod in vobis fuit: parauí: in ea gratia z liberalitate. Uenite benedicti patri mei possidete regnum vobis paratum. Nec vos me elegistis aut prius dilexistis: sed ego vos elegi ante mundi cõstitutionem: ego prior dilexi. Nec istud egi a constitutione mũdi in actu. s. in principio temporis cuz creatus est mundus: sed a constitutione eius i mẽte mea: quod ab eterno fuit: iuxta illud. Fecisti ea z creata erant. s. in mẽte diuina. Uenite ergo bene. pa. mei. pos. re. vo. para. a constitutiõe mũdi. Et sancti omnes gratias imensas agentes ei qui ad celestia regna vocauit: dicẽt illud Apocal. vij. capitulo. Benedictio z claritas z sapientia z gratiarũ actio: honor: virtus: z fortitudo: sedenti sup tronum z agno: in secula seculorum. Septimo igitur fiet executio sententie que notatur in prefato euangelio videlicet. Ibunt hi in supplicium eternum: iusti aũt in vitã eternã Math. xxv. Quam executionem notare videt ps: dicens. Judicabit in nationibus. s. xps de quo in dicto ps: loquitur vt satis patet. In nationibus. s. hominũ discutiens merita singulorum. Et de his qui boni reperient replebit ruinas. s. angelorum supplendo ex lapsis: vt non sint pauciores sancti: q̃ hi q̃ ceciderunt angeli: imo z ꝑm Gregorium: tot quot remanserũt bis angel' associabuntur in diuersis ordinibus secundum merita eorum. Et ruinas quas passi sunt sancti in mundo in anima z corpore ꝓpter diuersos defectus eorum: vt infirmitatum mortalitatis: ignorãtie peccati z huiusmodi: implebit bonis adeo vt nullum amodo patiãtur defectũ omnia omnino quietando. Quo aũt ad reprobos. Cõquassabit capita in terra multorũ: ponitur pars pro toto. Capita animarum sunt mentes seu ratio. Capita in quibus omnes sensus corporei collecti sunt ipse sẽsitiue potentie. Capita populorũ sunt rectores eorũ laici vel ecclesiastici. Omnia ista conquassabuntur totaliter: z confringentur a sui integritate seu incolumitate z vigore in supplicium eternũ. Et notãdũ q̃ ista exequutio aliq̃ mõ fiet p ãgelos nã q̃ ad electos p angelos bonos q̃ ad reprobos p angelos malos. Nã ꝑm beatum Thomam i. iij di. xlvij. q. ij. Et beati homines in gloria illuminabuntur ab angelis de quibusdam: z angeli mali põ erunt in inferno ad torquendum peccatores post iudicium. Uerũ est: q̃ circa hoc ponit magister sententiarum in littera duplicem opinionem. Nã quidam dixerunt q̃ post iudicium non preerunt demones hominibus ad torquendum. Alij dicunt preerunt torquẽdo: vt quos sibi subiecerũt in culpa eis assentiendo: eos habeant vt dominos ad torquendum in pena. Et quanuis certum nõ sit: que harum opinionum sit verior: dicit tamen beatus Thomas se existimare secundam opinionez veriorem: vt scilicet presint demones damnatis ad cruciandum: vt scilicet sicut ordo seruabitur in saluatis: q̃ quidem a quibusdam illuminabuntur z perfitientur: eo q̃ celestis hierarchie ordines perpetui erunt: ita seruabitur ordo in penis: vt homines per demones puniantur: ne totaliter ordo diuinus: quo angelos medios inter naturam diuinam z humanam constituit deus: anulletur. Et ideo sicut per angelos bonos diuine illuminationes ad sanctos deferuntur homines: ita z demones sunt executores diuine iusticie in malos. Nec tamen ex hoc diminuetur de pena demonum: quia in hoc etiam q̃ alios torquent z ipsi torquebuntur: ibi enim miserorum societas penam non minuit sed auget. Uerum sicut angeli boni nõ erũt cã principalis ꝑmij i electis: quia hoc omnes immediate accipiunt a deo:

sed tantum quorundam accidentalium ꝑmiorum angeli hoibus sunt causa: in quātum ꝙ superiores angelos inferiores ⁊ angeli ⁊ hoies illuminant de quibusdam secretis diuinorū: que ad substātiam beatitudinis non pertinent: ita principalem penā dānati percipient a deo imediate. s. exclusionez ꝑ petuam a diuina visione. Alias autem penas sensibiles non est inconueniens hominibus a demōi bus infligi. Quod autem dicit aplus de Christo: ꝙ tunc euacuabit omnem principatum ⁊ potestatem. s. post iudicium accipienda est illa euacuatō prelationis secundum. b. Tho. quantum ad modum prelationis: qui est secundum seriem huius mundi in quo ⁊ homies hominibus: ⁊ angeli hominibus ⁊ angelis principant: ⁊ demones demonibus: ⁊ demones hominibus. Et hoc totū ad producendum ad finem vel abducenduz a fine. Tūc autem cum omnia ad finem suum puenerint: nō erit prelatio adducens ad finem vel abducens a fine: sed conseruans in fine boni vel mali. Timēdū ergo est valde futurum finale iudicium: sed timore initiali: de quo dicitur Eccī. ỹ. Qui timent deum custodiant mandata eius ⁊ pacientiam habebunt vsqz ad inspectionem illius dicentes. Si penitentiam non egerimus: incidem⁹ in manus dei. Dicit aūt aplus ad hebreos decimo caplo. Horrēdum est incidere in manus dei. s. finaliter.

Q timenda est ꝓfunditas iudiciorū dei in presenti circa septem. Capitulum duodecimum.

Septimū princi

pale qō est timendum: est iudicio: uz dei in mundo exhibitio: de quibus ps. A iudicijs tuis timui: ait ad dōm. Dicūt autē iudicia dei non solū precepta eius siue moralia vt decalogi: que ōnes obligant de quibus habetur Exo. xx. Siue iudicialia q̄ erant vt statuta illi tm populo hebreorū: nec alios obligant nec nūc obligant: de quibus Exo. xxi. Sed etiam dispensationes dei in mundo: quibus diuersa disponit circa homines: vt dicit. b. Tho. in. iiij. Et de iudicijs ꝓceptorum dei: dicit ps. Judicia domini vera iustificata in semetipsa desiderabilia tē: ps. xviij. Et iterum. In labijs meis pronūtiaui omnia iudicia oris tui. i. ꝓcepta. De iudicijs vō dispositionū dei i mūdo dicit aplus ad Ro. xi. O altitudo sapiētie ⁊ scie dei: ꝙ icōprehensibilia sūt iudicia eius. Et ps ad dōm ait. Judicia tua abyssus multa: abyssus dr ꝓfunditas aq̄rū: cui⁹ terminus non inuenitur. Et de his ⁊ ab his iudicijs timēdum ē. Sed timore initiali vt inde nobis sit meritū. Et inter cetera septem sunt iudicia dei. i. dispositionū que timenda sunt ⁊ admiranda.

Circa primi hominis ꝓmissionē ⁊ correctionem.
Circa hūani generis a diabolo redēptionem.
Circa aduersitatis ⁊ ꝓsperitatis habitionem.
Circa hominū electionē ⁊ reprobationē.
Circa statuum eorū diuersificationem.
Circa malorum tollerationem
Circa bonorū multam varietionem.

De primo iudicio §. I.

ait. b. Aug⁹ li. ỹ. de ciui. dei. c. i. Ultra iudiciū nouissimū ⁊ nūc iudicat deus: ⁊ ab hūani generis initio iudicauit: emittēs de paradiso: ⁊ a ligno vite separās ꝓmos hoies magni peccati ꝓpetratores: imo ēt qñ angelis peccantibus nō pepercit: quorū ꝓnceps hoies a se ipso subuersus i vidēdo subuertit. pculdubio iudicauit: nec sine illius alto iustoꝝ iudicio: ⁊ in hoc aereo celo ⁊ in terris: ⁊ demonuz ⁊ hominū miserrima ē vita: erroribus erumnisqz plenissima: hec ille. Si igit ruine i celo: ruine i paradiso: quid erit i terra? Si angelus ꝓmus i tanta excellentia gratie sublimatus. Si prim⁹ hō i tāta ỹtute ⁊ ꝓfectione decorat⁹ lapsus ē: ꝙs quātecūqz sanctitatis existat: tāte audatie ⁊ temeritatis ē: vt nō timeat de lapsu suo: cū conceptus i peccatis ⁊ natus sit: ⁊ cūcta cogitatio ꝓna sit ad malum ab adolescentia sua? Adā exēplū meū ab adolescētia mea. Insup ⁊ exemplū ē timendi ⁊ cauendi malā societatem. Naz ut ait beatus Ambrosius: de pe. di. ỹ. Adam cum inuentus est solus non est preuaricatus: quia mens eius adherebat deo. Sed recepta societate eue: postꝙ transgressa est māda tum praua effecta: ad inobedientiam dei virum adduxit sua suasione deuictum: non carnali concupiscentia: que adhuc non vigebat: sed quadam familiaritate amicitie: qua fit frequenter inter homines: vt offendatur de⁹: ne contristetur amicus.

Exemplum quoqz est adam timendi ⁊ cauendi excusationes in peccatis: perpetrata enim culpa: ideo deus misericors eos vocauit dicens. Adā vbi es? vt confitentibus peccatum suum et accusātibus indulgeret: inquit Gregorius libro moral'. Sed quia hoc facere recusarunt: excusantes se alter in alterum culpam retorquentes: vir in mulierem: mulier in serpentem: quinimo deum inculpare nisi sunt: quia ⁊ sociam ipse dedit ⁊ serpentem ipse creauit: ideo iusto dei iudicio factum ē: vt de paradiso ejcerentur in mundum: cum omni potestate sua: laboribus ⁊ erumnis repleti vsqz ad verticem. Uerum quia vt dicit Lassiodorus super psalterium: he due res: misericordia ⁊ veritas id est iusticia in omni iudicio dei coniuncta sunt: ita ex iusticia puniunt hominem: ut eum misericordia non deseret prouidens miserijs corporis ac anime multipliciter. Dicat ergo quilibet domino. A iudicijs tuis timui. Et vt dicitur Eccē. quoniā timor domini expellit peccatum.

Secundum iuditiū. §. II.

dispositionis dei timendum ⁊ reuerendum est redemptio a diabolo humani generis: de quo iquit Abacuch. iij. c. Domine audiui auditum tuum ⁊ timui. Et quod sit istud auditum' quod audiens timuit: infra subdit dicens. Cornua. s. crucis in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius. ante faciem eius ibit mors scilicet mortua. Egredietur diabolus ante pedes eius. s. deuictus ab eo hoc est illud iuditium de quo Christus dixit discipulis appropinquante passione. Nunc iuditiū est mūdi. Nunc princeps hui' mundi eicietur foras Joh. xij. Princeps mūdi dicit diabolus: qui principabatur amatoribus mundi: qui eiectus est a mentibus eoꝝ cōuersis ad Christū p mysterium passionis. Siquidem princeps vitioꝝ hostis antiquus fraude hominez superans: promissa sibi diuinitate ex ligni esu per quinqꝫ milia. cic. secundū Eusebium annoꝝ tyrannice possidebat. Sed dei filius hominis captiui miseratus hominem suscepit: iudicium faciens inter hominem ⁊ diabolum iustū. Non enim potentia uti uoluit ad hominez liberandū de manibus eius: sed iustitia ⁊ equitate. In carne enī pthoplasti edita penā imensā crucis ⁊ mortis voluntarie ferens: a iudeis ⁊ gentib' sibi diabolo instigante illatam: eterno patri p nobis ade debitū rapie exoluit: ⁊ veteris piaculi cautionem pio cruore deterſit: vt vnde mors oriebat inde vita resurgeret: ⁊ qui per lignū vincebat fructus vetiti: per lignū crucis vinceret p Christū dominū nostrum. Ecce iustitia in hoc iuditio. Justū enī ⁊ equum fuit: vt diabolus qui Christū inocentem hominē occidi fecit sua instigatione: nocentē hominē quem friuole subiugarat āmitteret: ⁊ q̄ per Christum hominē per crucem satisfecerat p offensa deo: eidē recōciliaretur ⁊ relegatus in mūdo ad patriā redire valeret. Unde cū Christo ascēdenti angeli iterrogarent. Quis est iste qui venit de edom tinctis vestib' de bosra? Respondit Christus. Ego qui loquor iustitiam: ⁊ disputo iuditiū salutare. Isa. lxiij. secūdū litterā quā pōit Diony. Edom interp̄tatur sanguinea: bosra interp̄tatur munita. Veniebat ergo ascēdens de mūdo sāguineo. i. peccatis pleno: ⁊ de bosra. i. de inferno munito ⁊ firmato in malo. Veniebat inde tinctis vestibus. Uestes erāt membra corporis quibus anima ⁊ deitas detegebatur. Tinctura vestium erat signum vulnerum. i. cicatrices corpore reseruate. In ipsa autem passione cuius signa ascendens reseruauerat. Locutus est iustitiam ⁊ iuditium salutare vt dictum est. Sed o quanta cecitas: quāta peruersitas: quia cum diabolus iam per virtutez crucis eiectus sit tanto labore a dñio hominum: qui tā tyrānice tam crudeliter eos possidebat: tamen iterum ūno ⁊ quottidie prebent ei adituz regrediendi in eos: ⁊ dominandi eis per diuersa genera peccatorum. Et hoc est q̄ Christus dixit discipulis Joh. xvi. Arguet mundū. s. spiritussanct' per predicatores: de iuditio quia iaz princeps mūdi. s. diabolus iudicatus est. Priuatus dominio hominum: expulsus ab humano genere virtualiter: ⁊ tamen homines se frequenter ⁊ spōte ei subdunt. Uñ Leo papa in sermone. Noli o Christiane in veterem vilitatem degeneri conuersatiōe redire: ⁊ diaboli te iterum seruituti subiicere. Memento q̄ precium tuum sanguis Christi est: qui in veritate te iudicabit. i. seueritate iustitie: qui in misericordia te redemit: hec ille. Et sicut ait apostolus ad hebr: transgrediens quis legem Moisi duobus vel tribus testibus sine vlla miseratione lapidatur: quanto magis putamus deteriora mereri supplicia: qui filium dei conculcauerit ⁊ sanguinem testamenti pollutū dixerit capi. x. Et iō a iuditijs tuis timui.

Tertium iuditiuz. §. III.

dei dispositionis timendū ⁊ mirandū est circa aduersitates ⁊ prosperitates temporales Thob. iij. Omnia iuditia tua domine vera sunt: ⁊ omnes vie tue. i. opera misericordia ⁊ veritas: dixit hec Thobias pater de magna prosperitate qui venerant ad miseriam ⁊ aduersitatem temporalem.

Et notandum secūdum. b. Gregorium in principio quarti libri moral. q̄ occulta sūt iudicia dei ⁊ timenda ⁊ admiranda: cum iusti homines aduersa patiuntur: egestatem: infirmitates: cōtumelias detractiones: persecutiones: tormenta: afflictiōes varias: ⁊ ipsam mortem violentam. Econtra impij ⁊ peccatores: diuitias: honores: potentiam: sanitatem: nobilitatem generis: abundantiā filioꝝ delectatiōes ciboꝝ ⁊ venereoꝝ ad libitum. Occulta quippe sunt ista dei iudicia nobis: quia non apparet nobis iusticia dei. Nam cum iusticia dictet bona bonis tribui: mala malis. Et contrarium videamus in mundo scilicet malos florere ⁊ exaltari in temporalibus: bonos autem deprimi. Hec considerantes aliqui gentiles: negarunt dei prouidentiam ⁊ iustitiam. Unde Lactantius in. iij. lib. de falsa sapientia: ait de Epycuro philosopho: q̄ videns Epycurus bonis aduersa semper accidere paupertatē: labores: exilia: caroꝝ amissiones: malos contra bonos esse: augeri potentiam: honoribus affici. Uidens innocētiaz minus tutā: scelera impune cōmitti. In bellis meliores vinci ⁊ perire. Maxime autem cōmouebat homines in primis religiosos grauioribus affici malis. His autē qui deum oīno negligerent: aut non pie colerent: vel minora incommoda euenire: vel nulla. Hec cogitans causam rationēq̄ horum ignorans exti mauit nullam esse ꝓuidentiam: nullāq̄ iusticiā

hec ille. Seneca quoq; in tragedia Ypoliti: postq; commendauit multipliciter deum de ordine gubernandi corpora celestia ⁊ tempora anni: subdit ⁊ dicit. Cur idem q̄ tanta regis: sub quo vasti ponderа mundi l. brata suos ducunt orbes: hominū minus adesse curas: non solicitus prodesse bonis: nocuisse malis? Res humanas ordine nullo fortūa regit: spargitq; manu munera ceca. Peiora fouens. Licit sanctos dira libido. Fraus sublimi regnat in aula. Tradere turpi fastes pplus gaudet eosdē colit atq; odit. Tritis virt⁹ peruersa tulit premia recti. Fastos sequitur mala paupertas. Ultioq; potēs regnat adulter. hec ille. Quia ignorabant hi diuinā prouidentiā: ideo non intelligere poterant iudicia domini iusta. Et vt ait sapientissimus Salon in Eccēs. vig. Eo q̄ eque vniuersa eueniunt iusto ⁊ impio: bono ⁊ malo: mundo ⁊ immūdo: ymolanti. vi: timas: sacrificia cōtemnenti ⁊c. Ideo corda filioꝝ hominū iplentur malitia ⁊ contētu in vita sua: ⁊ post hec ad iferos deducentur. Sed viri sapiētes ⁊ serui dei: ⁊ si aliqñ in huiusmodi iudicijs dei videant aliquantulum cōmoueri: ꝑm illud ps. Mei aūt pene moti sunt pedes. s. affectuū: pene effusi sunt egressus mei. i. opera extra viam virtutū: q̄z zelaui super iniquos pacem peccatorum videns. Et infra. In labore hominū n̄ sūt: ⁊ cū hoib⁹ nō flagellabunt: ideo tenuit eos superbia: ⁊ opti sunt iniquitate. Et dixi. Ergo sine causa. i. vtilitate iustificaui cor meū: ⁊ laui inter innocentes manus meas. s. inocenter operat⁹ sum. Et fui flagellatus tota die? Sed q̄ citius ad lumen veritatis se vertens subdit. Si dicebam Narrabo sic. s. q̄ sine cā. i. vtilitate bene fecerim ⁊ aduersa pertulerim malis hoibus ꝓsperantibus. Ecce nationē filioꝝ tuoꝝ reprobaui: cū scriptuz sit. Flagellat deus omnē filiū quē recipit: ad Heb. xij. Et ꝓuer. iij. inquit Salon. Quez diligit deus corripit ⁊ quasi pater in filio cōplacet sibi. Hinc illa sanctissima ⁊ castissima Judith: ait. c. vij. Abrabā ꝑ multas tribulationes probatus: amicus dei effectus est: sic Isaac sic Jacob: sic Moises. Et omnes qui deo placuerunt per multas tribulationes transierunt fideles. Illi aūt qui nō susceperūt temtationes cum timore domini: exterminati sūt. Et in. c. ix. ad dominum ipsa in oratione loquens ait: hoc factum est quod voluisti. Omnes vie tue preparate sunt: ⁊ tua iudicia. i. dispositiones in ꝓuidentia tua posuisti: hec ipsa. Que prouidentia cum sit sapientissima omnia iuste iudicat ⁊ disponit. Unde ⁊ sapientie. xij. dicitur. Neq; enim est alius deus q̄ tu: cui est cura de omnibus: vt ostēdas quoniam non iniuste iudicas. In predictis iudicijs autez ex hoc diligenter consideranti potest intueri iustitia simul cum misericordia: quia cuz iustitia exigat vt nullum malum transeat impunitum: ⁊ nullum bonum irremuneratum. Et septies in die cadat iustus: vt scribitur prouerbiorum xxiij. Per flagella iustus purgatur a v tijs suis: ⁊ humiliatur: aut meritum augetur: vt in futuro vbi grauius affligitur pro peccatis liber existat vl ei maior gloria preparetur ecce misericordia. Et reprobus aliquid boni in seculo agit quod ne remuneratione careat: cum non sit dignum bonuz illud eterno premio: saltem temporali prosperitate remunerationem accipiat: vel non ita grauiter in futuro crucietur: ecce misericordia: ita notat Crisos. de pe. di. iij. quid ergo. Ceterum dicit beatus Gregorius in. xij. moral. q̄ occultiora sunt ad huc iuditia dei ⁊ magis timenda: cum sancti viri habent hic prosperitatem honorum: dignitatuz: diuitiarum: sanitatum ⁊ huiusmodi: ⁊ mali habent aduersitates: paupertatem: infirmitates ⁊ alia huiusmodi: quia dubitari potest. Utrum sanctis viris detur talis ꝓsperitas ad maiorem boni sui ⁊ salutis promotionem: vel ad remuneratiōez bonorum operum que facit. Et de malis sustinentibus aduersa dubium est. Utrum illi deus aduersa intulerit vt resipiscat a suis iniquitatibus: an sibi illa aduersa eueniant ad initium damnationis eterne: ⁊ quasi arrā iuxta illud Deut. xxxij. Ignis succensus est in furore meo: ait dominus: ⁊ ardebit vsq; ad inferni nouissima. i. vindicta seu punitio hic incipiet: ⁊ in inferno terminuz accipiet: vt accidit Herodi anthiocho ⁊ alijs. Et ideo concludit beatus Gregorius: q̄ sancti viri suspectam habent sui prosperitatem: timentes ne deus velit eos hic remunerare. Et ideo quilibet dicat. A iudicijs tuis timui. Sz ut ait Thobias filio suo. Multa bona habebimus si timuerimus deum: ⁊ recesserimus a malo ⁊ fecerim⁹ bene. Thobie. iij.

Quartū iuditiū. §. IIII.

dei scilicet electionis ⁊ reprobationis hominum: super omnia timenduz est. Nullus enim scire potest quantuucunq; sit bonus vel malus: de sui saluatione vel damnatione: nisi ei esset a deo reuelatum quod rarissimum est: Et ideo ut ait apostolus ad Romanos de huismōi materia loquēs capitulo. xi. Noli altum sapere sed time. Huiusmodi iudicia admirans ipse apostolus ⁊ timens: ait eodem capitulo. O altitudo sapientie ⁊ scientie dei: q̄ incomprehensibilia sunt iudicia eius. Siquidem secundum beatum Thomam super epistolas pauli. Sicut in edificio materiali necessarium est ad perfectionem ipsius aliquos ex lapidibus quibus constituitur poni inferius in fundamento sub terra: aliquos supra terram in parietibus. Sed q̄ tales lapides eiusdem aptitudinis ponantur infra: ⁊ tales supra: non est necessarium: sed simpliciter hoc est ex voluntate edificantis. Ita ad perfectionem vniuersi ex

pulchritudinem: necesse est aliquos eē ifra i infer no damnatos: i quib' punitis clareat iustitia dei: aliquos supra in celo beatificatos: ex quoz glori ficatione reluceat misericordia dei. Sed q̄ iste ta lis damnetur: ille alius saluet: hoc simlr dependet ex bñplacito dei: quētum. s. ad p̄destinationem vl p̄scientiam: que merita ꝛ demerita p̄cedunt: sicut dicit aplus de Jacob ꝛ Esau: cū nondū essent na ti nec aliquid boni uel mali egissent: dictum ē. s. a deo per prophā malachiaz. Jacob dilexi: Esau aūt odio habui. Nullus tñ deus dānat nisi culpa sua precedente p̄pria voluntate: nec aliquem sal uat nisi gratia principaliter operante ꝛ operib' bonis. Unde. b. Aug'. Nec de iuditio dei q̄rimur quo meritos deserit: ꝛ misericordie eius gratias agimus qua liberat non meritos liberari. xxiij. q. iij. Nabuchodonosor. Et de tyris ꝛ sydonijs de q̄bus dicit dñs in euangelio: q̄ si fuissent facte vir tutes in eis que facte sunt in bethsaida ꝛ caphar naum ciuitatibus. s. iudeoz: penituissēt. Dicit. b. Aug'. Nos etsi ratione facti profunditatē iudiciū eius penetrare non possumus: manifestissime tñ scimus ꝛ verū esse quod dixit: ꝛ iustū esse q̄ fecit q. e. §. de tyrijs. Circa huiusmōi igit iuditia timen dum est ꝛ admirandum: nō aūt curiose inquiren dum: vel de iniustitia arguenduz. Unde. b. Aug. super Jo. Magna gratie cōmendatio. Nemo ve nit. s. ad Christum nisi tractus. s. a gratia. Quem autem trahat ꝛ quem non trahat. Cur istum tra hat illum non trahat: noli iudicare si nō vis erra re. Semel accipe ꝛ intellige. Nōduz traheris: oza vt traharis. Q̄z etiaz aliqui certo tpe videant magnis virtutibus eminere apud homines: post modū in aliquo vitio alijs cōiter detegūt: vt qui liberalitati inseruiebāt iiustitias exerceāt. Et qui misericors fuerat: iuxta vite sue terminū rapaci tatis ꝛ crudelitatis stimul' inardescat. Et plerūq; vt ait. b. Greg' sup Ezech. supbia latet ꝛ castitas ignotescit. Et iō ostēsa diu castitas circa finem vite pditur: q̄ cooperta superbia vsq; ad finez vite i correcta retinet. Alius pacie studet: sz iudere alijs ꝛ malitiā i corde tenere nō cauet. Fitq; manifeste īpaciens: q̄ diu latuit dolēs. Quod ait. b. Greg'. Valde iusto iuditio dei agit vt perdat ꝛ ante ho mines vnde hoibus placuit: qui hoc vnde deo dis plicuit corrigē nunq; curauit: iō aliqui qui non p fuerant viā sanctitatis arripiūt: qui iccirco vtuti bus iter nō peruenturi sūt viā qua gradiunt ostē dat. Quoz casus vtilitate nō modica electoz p uectibus seruit: quia illoz lapsum dum cōspiciūt de suo statu contremiscunt. Hec oia. b. Greg'. de pe. di. ij. multi: p̄a. lxv. Terribilis in consilijs deus super filios hominum.

Quintuz iuditium. §. v.

seu dispositio dei est circa statuū hominū diuersi ficationem. quod admirandū ē sapie. xij. Tu dñe dñator virtutis: cū tranquillitate iudicas: ꝛ cum magna reuerentia disponis nos. Sicut diuina p uidentia regna constituuntur humana: ut ait. b. Aug'. de ciui. dei: ita ꝛ officia ꝛ exercitia hominū a deo disponūtur varia: ad pulchritudinē vniuer si: disponitq; sapiētia dei omnia suauiter: vt dicit Sapie. viij. dū videlicet sicut naturalibus causis dat vtutē sine violētia, producendi suos effectus: ita ꝛ hoibus volūtarie agentibus dat aptitudines in clinatiōes naturales diuersis ad diuersa exercitia quibusdam ad artes nobiles ꝛ exercitia notabilia vt ad regendum: alios ad docendum. Alijs inspi rat statuz religionis. Alijs clericatus. Alijs matri monij in statu laicali. Et ex laicis ipsis quidam in clinantur ꝛ se applicant ad militiam: quidam ad negociationes. Alij ad artificium lane vel lini vel serici: alij ad artē fabrilem architectoriam vel au rificinam: alij ad agriculturaz nauale m vel seruī lem. Et cum ratio sp deprecetur ad optima secun dū p̄hm: ꝛ oēs hoies natura scire desiderāt ꝛ peri culosa ꝛ multū laboriosa sensualitas horreat: ide est q̄ nō oēs eligunt nobiliora exercitia ꝛ minus periculosa: ꝛ nō tñ laboriosa: sed diuersi diuersa seruilia: nisi quia dei iudicio occulto vt nō deficiat natura in necessarijs fit. Aliqui habeant aptitudi nem ꝛ inclinationem ꝛ ab alijs applicetur ad ar tē docēdi. Alij assumant ad regimina. Alij se ap plicāt ad militiā agriculturā. Uel alias artes vilis simas: ꝛ cum incidant in multa pericula vt patet in militia ꝛ nauali exercitio nesciunt eas deserere: sed vsq; ad mortem delectabiliter eas exercent: sic disponente diuina prouidētia. Magna sūt iudicia tua domine dicitur Sapientie. xvi. ꝛ ine narrabilia verba tua. Quis posset rationem assi gnare iudicij diuine dispensationis: quare mutat regimina de gente in gentem. Quare prima mo narchia fuit in assyrijs: postea in medis: ꝛ perus sub Cyro ꝛ Dario. Deinde in grecis sub Alexan dro. Demum in romanis sub cesare Julio. Et sic de ciuitatibus aliquando dominantibus: aliquā do alijs seruientibus: quid in huiusmodi nisi ꝺa iuditia dei abyssus multa. Permaxime autem quis habet timere in dignitate constitutus: ꝛ pre cipue ecclesiastica: cui incumbat cura animaruz. Unde beatus Gregorius dicit quisquis sacerdotū non ad elationis pompam: sed ad vtilitatem adi pisci desiderat: prius vires suas cum eo quod sub iturus est onere metiatur: vt si impar est: abstine at: ꝛ ad id cum metu etiaz cui se sufficere extimat accedat. j. questione. j. non est putanda in fi. Et beatus Augustinus honore prelatus sit vobis: ti more coram deo prostratus sit pedibus vestris. Considerare enim debet: quia Saul ꝛ si recusans ex humilitate regimen: ex domini voluntate fa ctus est rector populi: tunc melior omnibus:

postea in regimine deterior oibus factus reproba tus est. j. Regū vltio. Sic ꝛ quilibet i statu suo ti mere debet ꝛ nō securū se credere: ne in defectus plurimos incidat in arte sua etiam ignorans: ꝛ ne vt dicit. b. Aug⁹ in li. confessionū qui debuit ꝛ po tuit fieri ex ōteriori melior fiat ex meliori deterior Unde Thobias filium ab infantia docuit timere deuz: ꝛ abstinere ab oi peccato.

Sextum iuditium. §. VI.

diuine dispositionis est in tolleratione malorum. De hᵒ. iudicijs potest itelligi illud ps. Judicia tua iucunda. Tollerat eni deus peccatores: ne subito eos puniat de malis ꝛ de mundo eripiat multis ō causis: que iucunditatē ꝛ leticiā menti bonoꝝ p stant. Multi tamen ex hoc perturbant querulā tes contra deum: quasi sibi deus non curet ꝛ ex hoc audaciam sumunt ad mala facienda. Unde oī Eccs. viij. Eteni quia non ꝓfertur cito contra malos sniа: absq; vllo timore filij hominū perpe trant mala. Attn ex eo q̄ peccator centies fac̄ ma lum ꝛ per patientiam substentatur. Ego cogno ui q̄ erit bonum timentibus deum: qui verent fa ciem eius: hec ille. Cum enim boni recipiunt: iniu rias: vel vident mala exempla iniquorum: exēplo dei qui eos tollerat: discunt ꝛ ipsi malos pacienter ferre. Unde. b. Aug⁹. Tu bonus tollera malos: si cut ꝛ Christus toleranit iudam. Idem. b. Aug⁹ su per Jo. Quid voluit dominus noster Jesus Chri stus fratres charissimi admonē ecclesiaꝫ suā: quā do vnū perditū hīe voluit inter duodecim: nisi ut malos tolleremus ne ecclesiam diuidamus. Ecce inter sanctos Judas est. Ecce fur est Judas. Et ne cōtendas: fur ꝛ sacrilegus: ꝛ nō qualiscunq; fur: sed loculoꝝ: sed dñicoꝝ: sed sacroꝝ ꝛc. xxiij. q. iij quid voluit. Hoc quoq; bonū sequit multoti ens ex diuina expectatione maloꝝ: qꝛ cōuertūtur ad deum. Cū Paulus ꝓsequebatur ecclesiam dei ꝛ per totam iudeam insania ꝛ furijs ferebatur: sā guinem sanctoꝝ sine intermissione sitiens: si dᵉ voluisset punire: ecclesia Paulum tm̄ doctorem: tm̄ predicatorē non habuisset: qui plus omnibus aplis laborauit: ꝛ plures ꝙuertit. Unde ꝛ parabo lice hoc Christus innuit cum paterfamilias dixit seruis. Ne forte cum zizanijs eradicet̄ simul ꝛ triti cum: sinite vtraq; crescere vsq; ad messē. Math. xiij. zizania tūc. s. tpe illo erat Saulus: sꝫ futurū erat per cōuersionē optimū triticuz: vnde si eum sa fuisset. i. mortaus: non fuisset effectus triticum Sed ꝛsi mali diu tollerati non conuertantur: sed in malis perseuerent: adhuc de eis dᵉ elicit bonū quia videlicet sunt ad excitandum patientiam bonorum ꝛ augendum eis meritum. Si non fuis set crudelitas tyrannorum infidelium persequen tium Christianos: nō esset consecuta corona mar tiryum: vnde ps. Supra dorsum meum fabrica uerunt peccatores. Et quid: coronas premiorum: percutiendo ꝛ persequendo eos. Unde. b. Grego rius Abel esse renuit: quem Chaim malitia non exercet. Ferrum quippe mentis nostre pertingere non potest ad acumen virtutis seu veritatis: si nō eraserit eum lima aliene prauitatis. vij. q. j. §. est ꝛ aliud. Unde ꝛ minimus ex. vij. fratribus ma chabeis: visa crudeli occisione fratruz ait regi an thiocho. Fratres mei modico cum doloze susten tato: sub testamento eterne vite effecti sunt. i. pro missione. s. ꝓpter cruciatus. Tu vero iudicio dei iustas superbie penas exolues. ij. machabeorum: vij. Et sic a iudicijs tuis timui cauendo mihi ad contemnendum talem dei dispensationem Ecci ij. Qui timent deum inquirent que beneplacita sunt illi.

Septimū iudiciū. §. VII.

dei est circa dispositionem conuersationis varie ꝝ uorum suorum: ps. xvi. Exultauerūt filie iude ꝓ pter iudicia tua domine. Filie iude sunt anime iu ste: filie ecclesie que Christum confitentur laudan do. Judas enim interpretatur confessio. Et iste ex ultant considerando iudicia dei. i. dispensationes circa bonos. Non enim deus contulit aut cōfert omnia dona sua vni: sed ut ait apostolus. j. Cor. xij. Alij datur per spiritum sermo sapientie. Alij sermo scientie ꝛc̄: vt per hoc sibi inuicem boni ser uiant: vt sibi alios preferant in eo quod ipsi non hñt Itē qꝛ aliqñ cū magna sanctitate boni pol leāt mirabilia faciētes: aliāb⁹ tñ defectib⁹ detinēt dei iusto iuditio: vt ide humiles sint: ꝛ cū magna operāt a deo recognoscāt: nō suis viribᵇ tribuant: experimento edocti: quia nec minima vitia cum oī conatu suo vincere possunt. In cuius figurā legit in li. iudi. q̄ filij isrl in terra ꝓmissionis: cum ma gnam stragem canoneoꝝ fecissēt: ꝛ multos ꝛ ma gnos reges vicissent: tm̄ n̄ potuerūt eicere Jebuseū sꝫ habitauit cū eis: factus tributarius. Jebuseus i terpretat cōculcatio ꝛ significat paruos defectus qui cōculcantur a sanctis q̄ pro nihilo habiti. Hi habitāt cū sanctis: qꝛ nec ex toto ꝑñt vincere: sed tm̄ fuūt tributarij subditi rōni: ꝛ ei in aliquo vtiles q̄ tributū dāteꝫ: sicut narrat: b. Greg. i. iij. dial. de Jsaac ciro: qui cum esset ex mie scitatis ita letus erat exterius: vt dissolutus videretur. Et illi qui cum iuda machabeo preliantes pro dño: vnde ꝛ boni plurimi occisi sūt ab isidelibᵇ idolatris: ꝛ as signat ibi rō occisiois eoꝝ: q̄d. s. acceperūt de dōa rijs doloꝝ gētiliū eis ꝓhibit i lege: q repta sī sub vestibᵇ eoꝝ. Un̄ alij bn̄ dixerūt iustū iudiciū dei i hoc q̄ abscondita fecit manifesta. ij. Machabeo. xij. Item quia ad diuersitatem corporum seq̄t diuersitas morum: ac etiam occulto dei iudicio: ex electis dei diuersi ad diuersa opera instigantur. Et qui in minori statu se inuenit: aliquādo maior

in sanctitate coram deo reperit: ideo nō debet qs esse facilis ad iudicandū de profectu alicuius: vel se alteri pponere: qz spirituū pderator est dñs: i quit Salon Hiero: cōtra Jouinianū. Quis ignoret sub alta vel altera fm aliā liam dei dispēsatione. i. iuditio seu dispositione oēs retro sanctos eidem fuisse meriti: cuius nūc sunt Christiani. Quō Abrahā placuit deo in coniugio: ita nunc vgines in castitate: seruiuit ille legi z tempori suo: seruiamus nos legi z tempori nostro: de pe. di. ij. si enim Exemplum de pannutio qui eq̄paratus ē i merito simphonico: z postea cuidam mercatori laico: z postea cuidam coniugato: vt habetur i vitis patrum. Et etiā de heremita q̄ adequatus est in premio b. Grego. pape. Unde z signāter dicit pncepś aplō. Act. x. In veritate comperi: qz ñ ē acceptor psonarum deus: sed in omni gente quicūq; timet deum z operatur iusticiam: acceptus est illi. Sic patuit de illo Cornelio centurione gentili: quem baptizauit tunc. Unde z b. bernardus in epistola ad fratres de monte dei. Non putes solem nō lucere nisi in cella tua: lucet vtiq; z alibi. Itez z sancti homines aliqñ aliqua faciūt extra leges cōmunes dei vel hominum: ex occulto dei iuditio z inspiratione. ſ. ſ. Sicut in veteri testamento Sāson se ipsum occidit. Osee ꝓpheta ad vxorem fornicariam accessit. Hester in virū assuerū gentilez accepit. In nouo testamēto Alexius vxorē despōsatam de presenti absq; religionis ingressu dimisit. Quidam ex patribus ad meretricē Thaidam intrauit vt eam cōuerteret: quod z secutū est. Hoꝝ opera sunt veneranda: sed non imitanda: vt dicit Gratianus: nō condēnenda sed pie interpretāda.

Itē occulto dei iuditio agitur vt sancti viri sine pcedenti exercitio z conatu oꝛonis: lectionis: vel meditationis: eleuentur ad diuina gustāda z ituēda: z in magnū feruorem accendātur. Aliquādo vero z si conentur z laborent vigilijs: orationibꝰ: z abstinentijs ad diuina contemplanda z affectū celestium hauriendum tedio afficiantur: nec al q̄d interioris deuotionis attingant: sed aridi z vacui inueniantur. Quod quidem accidere potest multiplici ex causa: vt dicit venerabilis Cassianus in coll. patrum: videlicet vel propter negligentiam precedentem dando se loquacitati z alijs inutilibus occupationibus: vel ut a deo recognoscant donum cum visitatur consolatione eius z humilis existat expertus: quia ad libitum habere illud non potest: vel ne hic affectu requiescat vt Petr' in transfiguratiōe: sed aliam patriam querat: vbi non est illa interpollatio sed continua dei fruitio vel etiam vt diligentius huiusmodi visitationes dei conseruet: cauendo a contrarijs: dicatur ergo cum propheta. Omnia que fecisti nobis domine i vero iuditio fecisti. Et ideo ut ait Thobias. xij. capitulo. In timore z tremore confitemini illi: z exaltate illum in operibus vestris z cum ps: dicito. Cognoui domine quia equitas iuditia tua.

De timore filiali in quo consistat z in quo differat ab initiali. La. XIII.

Extus timor dicitur filialis siue castus. de quo aplus ad Ro. viij. Non accepistis spiritus seruitutis in timore: sed spiritum adoptionis. i. filiationis in amore: in quo clamamus abba pater. Et in ps. xviij. Timor domini sanctus: alia littera habz castus: permanet in seculum seculi: non solum in seculo isto habetur iste timor sed etiaz in vita beata que dicitur seculum seculi in successiuū. ſ. presētis seculi. Sicut eni alia dona spiritussancti sunt in beatis: ita z donū timoris: sed ad alium vsuz q̄ in presenti. Differt timor filialis ab initiali de q̄ supra: sicut perfectuz z iperfectum: z cōparando timorē quem habet bonus filius erga patrem cuz est adolescens: ad timorem quem habet cum est perfectus vir. Nā cum est adolescens timet patrē ex quadam naturali beniuolentia z reuerentia z faciens eius voluntatem z mandata obseruans principaliter: timet tamen z verbera z duras increpationes: exquo etiam magis solicitatur ad bonum: sed cū factus ē vir z bonus: solum timet ex reuerētia z naturali affectu: faciēs que sibi sūt bñ placita: z quasi nil timens flagella eius vel puationem hereditatis: quia tantum confidit de affectu patris ad eum ex bonis moribus eius z obedientia: q̄ non intrat in mentem eius: q̄ velit puare eum hereditate vel ipsum verberare. Et si faceret ex affectu ad eum: paratus est pacienter ferre Dicitur etiam castus timor iste secundum beatuz Augu. quia assimilatur timori castissime vxoris que cauet ab omni offensa erga sponsum timens non punitionem eius. sed minorationem dilectionis. Unde gilbertus. Timore seruili z filiali timetur sponsus. Timore seruili a sponsa adultera ne veniat vindicaturus. Filiali ne tardet in veniēdo z cum venerit ne discedat. Exemplum huius ponitur in li. de. vij. donis. Quedam mulier valde spiritualis cum diu caruisset sensibili spōsi visitatione: afflicta z languens timore z desiderio: dixit fidei tanquā pediſſe q̄ sue vt iret ad sponsuz z eum adiurando per articulos suos quasi per carmina: z vrgendo feruidis orationibus z profundis suspirijs venire compelleret. Spei vt venientē cum gaudio susciperet: z ad influendas maximodas eius delitias cordi arido pijs desiderijs z gemitibus eū artaret. Caritati vt susceptuz capet z captū vinculis dilectionis ligarz z astrigēt z astrictū tenēt: quod z factū ē. Un iestimabilē z durabilē fetit cōsolationē. Dz hūc timorē q̄ p aliq̄ icōmodo q̄ sibi timet imminē puationis rex vl exilij: ul ēt mortis: non dimittit quin faciat quod credit esse

volūtatis dei: vt fecit Thobias: qui non obstante ꝓhibitione regis ⁊ cōminatione mortis: nō dimittebat occisoꝝ sepulturā. Thob. j. Hūc timorē hz qui zelo dei succēsus: offensā dei nō sustinet trāsire impunitā: vt Mathathias qui occidit publice idolatrārem ⁊ hoc mandantē. Hunc timorē habuit Jo. baptista: cū antra deserti teneris sub annis ciuium turmas fugiēs petiuit: ne leui saltē macularet vitam fame posset. Legit in historia tripartita: q̄ mos erat romanoꝝ: q̄ in magnis festiuitatibus imperatores facerent ante se deferre ꝓ honore impiali: aurū ⁊ thus: ⁊ dabant apponentibus munera. Julian⁹ autē apostata imperator ⁊ inimicus christianoꝝ: volens christianos q̄sdaz fieri idolatras: ocultatis idolis ibi christianis thus igni iussit apponē. Illi āt ñ aduertētes idola thus igni apposuerunt ꝓ honore imperiali: ⁊ statim aurū datū acceperūt. Cum aūt in cōuiuijs Christū benedicerent ⁊ inuocarēt: dixerunt idolatre. Quomodo eum inuocatis nunc: quem paulo ante negastis? Tunc aduertentes deceptionem eis factam de idolo ocultato: aurum receptum abiecerunt: ⁊ imperatori clamauerunt dexteras eorum debere amputari: quia thus in ignem posuerant ⁊ aurum acceperant: licet idola nescirent nec in eorum honore hoc fecissent: sed ignoranter cum essent veri christiani. Hi vt boni ⁊ legitimi filij celestis patris: potius volebant decapitari: q̄ꝫ i modico deum offendere patrem: vel ei displicere. Et misericordia eius a progenie i progenies timētibus eum: tali timore Luce primo.

Quia igitur uterq;. §. 1.

timor. s. initialis ⁊ filial' domini ē: ⁊ gratie dei coniunctus: vnde meritorius ⁊ deo gratus: ⁊ difficulter pōt alter ab altero discerni: ideo de vtroq; simul agēdo quo ad fructū ⁊ vtilitatē eoꝝ. Sciendum est q̄ inter cetera septē genera bonoꝝ operatur in aia timor iste initialis vel filialis. Prim⁹ est quia a peccato reuocat: retrahendo hominez ne ipsum comittat. vnde dicit̄ ꝑuer. xiij. Timor domini ē fons vite vt iclinet quis a ruina mortis. Et eiusdē. viij. Timor domini odit malū. i. peccatū. Talis enī timor initialis vel filialis: ē cū amore dilectionis. Et quanto quis plus diligit deum: tanto plus timet ostēdē eū: ⁊ fugit ⁊ cauet ab his que nouit deo displicere. Et malum peccatoꝝ solū est illud quod deus odit: ⁊ displicet ei: quia est priuatio boni ⁊ contrarium lumini veritatis ⁊ rationis: ideo qui timet deum odit malum peccati: ⁊ declinat ab eo vitando occisiones ne incidat in illud. Q̄z si ex fragilitate ceciderit: nisi a timore ceperit: non poterit egredi de fouea eius: vnde dicit̄ Eccī. j. Timor domini expellit peccatum. Et qui sine timore est non iustificabitur: ⁊ Eccī secundo. Qui timent dominum preparabunt corda sua: ⁊ in conspectu domini sanctificabunt animas suas sicut publicanus pre timore confessionis stās a lōge: nec oculos ad celum audens leuare: confitens se peccatorem: receſit iustificatus. Sicut contra phariseus superbus ⁊ sine timore reuerentie ozāꝫ a templo abijt reprobatus Luce. xviij. vnde cum dominus dedit legem decalogi in monte synai. vidente populo voces ⁊ lampades ⁊ sonitum buccine montēq; fumigantem: exterriti ⁊ pauore concussi steterunt procul dicentes moisi. Loquere tu nobis ⁊ audiemus. Non loquatur nobis dominꝰ ne forte moriamur. Et ait moises. Nolite timere s. timore earnalis: vt enim probaret vos dominꝰ venit: ⁊ vt terror eius esset in vobis: ⁊ non peccaretis. s. a timore retenti ad hoc. Secūdo timor domini illuminat mentem circa agenda Eccī. xx. Qui timetis deum dilligite illum: ⁊ illuminabuntur corda vra. Unde in vitis patrum abbas iacob dixit: sicut lucerna obscurum cubiculum illuminat: ita timor domini si venerit in corde hominis illud illuminat: docens omnes virtutes ⁊ mādata dei. In cuius figuram habetur Luce. ij. q̄ simeon quia erat iustus ⁊ timoratus: meruit illuminari ad cognoscendum verbum incarnatum: dicens. Uiderūt oculi mei salutare tuū. Et Abrahe obedienti ad imolandum filium obtimorem domini filialem: dictum fuit. Nunc ꝓgnouī q̄ timeas dominum Heñ. xxij. Tertio timor domini solertiam prestat ad operandum Eccs. vij. Qui deus timet nihil negligit. s. inuestigare eorum que scire debet: sed solicitatur querere: audire: legere que oportet eum scire: atendēs illō a tli: ignorās ignorabitur. Nil etiaz negligit operari eorum que sit neccia ad salutem secundum illud. Qui timet dū faciet bona: non vnum: sed omnia que illi mādat deus. b. Gregorius. Deum timere est nulla eiꝰ mādata preterire. Nil etiam negligit eorum que facē potest ad dei honorem ⁊ salutem proximi. Cum enim talis timor conuertatur cum amore. Sicut amor dei nunq̄ est ociosus. Operatur enim magna si est. Si operari rennuit amor nō est inquit. b. Gre. i homelia ⁊ filialis. Et sicut ignis nunq̄ dicit sufficit: ita perfecte deū timens vt dicitur Eccē. Cum ꝓsumauerit homo. s. perfecte conuersatus tunc incipiet. s. secundum desiderium suum: ⁊ cū quieuerit in ꝓtemplatōe: tunc operabit. Quāto roborat contra hostes ⁊ superat prouer. xiij. In timore domini fiducia fortitudinis. Et in ps. xvij. Firmamentum est dominus timentium eum. b. Gregorius: timor domini in via dei operatur fortitudinem. In via seculi operatur debilitatez. Ancora mentis que scilicet eam firmat in fluctibus maris idest aduersitatibus: est pondus timor⁹. Et sicut timor naturalis ꝓsumit carnes materialiter: ita timor domini carnales concupias: ne q̄s vicat ab eis: ps. Cōfige timore tuo cānes meas

Interrogatus abbas Macharius: cur ita esset sic cus ⁊ mater: cum comedebat sicut cum ieiunabat Respondit: sicut lignum cum quo carbones vr santur ⁊ reuersantur semper consumitur ab igne omnem viriditatem dumittens ⁊ humiditatem: ita si homo tenuerit mentem suam in timore do mini: ipse timor carnis ⁊ ossa consumit: ossa duri tie mentis. In huius figuram legitur. ij. paralip. xx. q cum Josaphat rex iuda monuisset populū suum ad timorem domini: dicens. Sit timor do mini super nos ⁊ cuz diligentia cuncta facite. Ue nientibus contra eum in prelium filijs Amon ⁊ moab: ⁊ habitatoribus montis seyr: ⁊ de syria ⁊ alia multitudine quasi innumerabili: victoriā ha buit de inimicis mutuo seinuicem occidentibus.

Quinto timor domini a penis liberat presenti bus ⁊ futuris ps: quomodo miseretur pater filio rum misertus est dominus timentibus se: quoniā ipse cognouit figmentum nostrum: prouer. x. Ti mor domini apponit dies ⁊ āni impiorum breuia buntur. Achab rex israel: cum audita comminatio ne sibi facta per Helyam de exterminatione sua propter mala eius: timens humiliauit se: indutus cilicio: dixit dominus. Non inducam maluz hoc in diebus eius. iiij. R. xxij. Niniuite audita predi catione Jone de subuersione sua quia timuerunt dominum vt habetur Jone. ij. liberati sunt a fu tura subuersione. Job: quia erat timens deum et recedens a malo Job. j. Post amissionem substā tie: familie: ⁊ sanitatis: que pacientissime sustinuit in timore domini: dicens quasi tumentes fluctus timui dominum: restitutus est in omnibus ⁊ am plificatus. Narrat beatus Gregorius in. iij. dial'. de quodam sancto viro: qui in morte mirabiliter timuit. Mortuus autem apparuit in stola candi da cuidam ⁊ glorioſus. Et cum ille quereret cau sam quare ille tantum timuerat in morte. Respō dit q pauor ille ipsū purgauerat: iuxta illud Job xli. Territi purgabuntur: vnde ⁊ beat' Gregorius ibi dicit: q sancti aliquando multum timent in morte: ut ipse pauor purget qō in eis purganduz est. Sexto timor domini letificat: delectat ⁊ cō seruat Ecci. j. Timor domini dabit delectationez cordi ⁊ leticiam ⁊ gaudium: ps. Quā magna mul titudo dulcedinis tue domine: quā abscondisti ti mentibus te. De saluatore nostro legitur: q post quā cepit pauere ⁊ mestus esse: apparuit ei ange lus confortans eum Luce. xxij. ad innuendū post timorem domini sequi consolationem: ⁊ merito: quia gratiam dei que maxime animam letificat ⁊ confortat: promoueri facit ⁊ conseruat. Dicit enim beatus Bernar. super Cant. In veritate cō peri nihil esse ita efficax ad promerendam: retinē dam: ⁊ recuperandam gratiam dei: quanto si ōni tempore coram deo inueniaris: non alta sapere sz timere. Et beatus Hieronymus in epistola dicit. Timor est custos virtutum securitas ad lapsum Isa. super quem requiescet spiritus meus ait do minus: nisi super humilem ⁊ quietum: ⁊ tremētē sermones meos. Septimo ⁊ vltimo. Timor do mini beatitudinem supernam impetrat ⁊ procu rat Ecci. xxiij. Timenti deum beata erit anima eius: ps. Dedisti hereditatē timentibus nomē tuū Et quid est hereditas patris celestis: nisi beatitu do que cōplectitur omnia bona patris eterni que reseruatur filijs suis seruantibus mandata eius. Priuatur filius patris hereditate propter ingratitu dinem ⁊ offensam erga eū. Latroni ex parte dex tra cum Christo crucifixo deum timenti ⁊ sociuz arguenti: q non timeret deum impacienter ferēs penam crucis: dixit Christus. Hodie mecum eris in paradiso Luc. xxiij. Abbas arsenius cum spiri tum esset traditurus: multum timebat: ⁊ cuz astā tes patres dicerent. Et tu times mortem ille ait: i veritate timeo: ⁊ semper timui factus monachus Et hoc dicto in pace quieuit ad gloriam eternam pergens.

De timore reuerentiali ⁊ q deus propter. vij. est timendus. Capitulum. XIIII.

Eptimus timor ē

reuerentialis. qualis est timor quem habent coniunctissimi ⁊ amicissimi ad dominum suum: de quo dicere: ait. Quis non timebit te o rex gentium: perfectissime hic timor habetur in vita beata: quia ibi pfectissime cogno scitur magnitudo ⁊ perfectio dei ps. Timor do mini sanctus permanet in seculum seculi: i. i alia vita que sequit ad istā videliz i gloria. Unde Jo. in apoc.. Audiuit angelos in ciuitate superna di centes. Laudem dicite deo nostro omnes sancti eius: qui timetis deum pusilli ⁊ magni. Proce dit autem iste timor reuerentie ⁊ admirationis ex vij. que excellentissime reperiuntur in deo.

Primo propter eius essentie summā maiestatez.
Propter eius potentie imensitatem.
Propter eius sapientiem infinitatem.
Propter eius immensam bonitatem.
Propter eius misericordiam ⁊ pietatem.
Propter eius iusticiam ⁊ equitatem.
Propter eius ꝓuidentiam ⁊ eternitatem.

Quātuz ad primum. §. I

est deus timendus ⁊ reuerendus propter essentie i mensitatem in presenti vita non possumus scire de deo quid est: sed tantum quia est: vt dicit. Jo. damas. Et ideo non timemus nec reueremur deū vt decet. Sed in patria sciūt sancti de deo quid ē clare intuentes essentiaz eius. j. Jo. ij. Cum appa ruerit nobis similes ei erimus. Uidebimus enim eum sicuti est. Unde canit ecclesia de ipso deo. Maiestatē tuā laudant angeli: adorāt dnationes:

tremunt potestates celi celorumq; uirtutes ac beata seraphim: qui non cessant clamare una uoce dicentes. Sanctus: sanctus: sanctus dñs deus sabaoth. Hoc refert Jsaias audisse. s. seraphim clamantia. Sanctus ꝛc. ante thronum diuine maiestatis. Jsa. vi. Et quid est iste clamor: quedam admiratio cū reuerentia circa mysterium. s. trinitatis. Et ut ait. b. Bernardus. Trinitatem personarum i vnitate essentie querere. s. curiose ꝛ per rōnes temeritas ē. s. i uita pñti. Credē pietas ē. Nosse: uita eterna est. Equidem cū dñs mittere uellet moysen ad filios israel ad significandum eis ex pte sua: q; uolebat liberare eos de seruitute egyptiaca: dixit moises dño. Si interrogauerint me filij israel: quis est qui mittit te: ꝛ q̄ est nomen eius: quid dicam? Rñdit dñs. Ego sum qui sum: hec dices filijs israel. Qui est misit me hoc est nomē p pñsumū dei: q̄ nulli alij conuenit. Nam cū oia creatura mutetur saltem cogitatione ꝛ affectiōe: ēt angelica: q; mō unum mō aliud cogitat: ꝛ duz cogitat aliud q̄ prius: iam non est illud q̄ prius: q; mutata est: propter q̄ dī Eccs. i. Oia vanitas i. subdita mutabilitati solus deus ē: q; semper est id: q̄ nec ulla cogitatione uel affectiōe mutatur. Mal. Ego deus ꝛ non mutor: ꝛ ps. Tu āt idē ipse es. Et Boe. stabilisq; manens dans cuncta moueri. Unde ꝛ Aristo. cum alijs phis uocant deū cāz primam ꝛ cām cārum: que immota mouet alias cās. Unde. b. Bernar. i. v. de considerationē ad eugenium. Quid est deus. R̄. qui est. Merito nihil competentius certificat quid deus est. Si. n. bonum: si magnum: si uerum: si sapientem dixeris: uel aliquid aliud: in hoc uerbo īstauratur quod est. Nempe hoc ē ei esse: q̄ oia hec esse. Si centū milia addas: non recessisti ab esse. Si ea dixeris: nihil addidisti. Si ñ dixeri nihil minuisti. Quid est deus: sine quo nihil est: tam sine ipo esse: q̄ ipse sine se esse non pōt. Ipse sibi: ipse oibus est. Et p hoc quodāmodo solus est: q; suum esse ꝛ omniū esse est: sicut oia i ipso: ꝛ ipse in oibus est: cui secula non accesserūt nec coeternum. Ex quo omnia per quez oia: i quo oia. Non est in deo nisi deus: q̄ hz hoc est. Et iō sūme timendus est. ps. xxxiij. Timete dñm oēs sancti eius: qm̄ nihil deest timētibus eum: qm̄ qui deum timet: eum hz. Deus āt est omne bonum: ꝛ ideo nihil deest timētibus eū. Et genus cum simus dei dixit quidam poeta: ut i ducit paulus i sua predicatione: ꝛ hētur in li. actum: in ipso viuimus: mouemur: ꝛ sumus. b. Bernardus super cantica. Deus non longe est ab uno quoq; nostrum: qui esse oiuz est: sine quo omnia nihil sunt. Sed ut magis mireris. Nihil eo est presentius: nihil eo icomprehensibilius. Quid est. n. unicuiq; rei pñtius q̄ esse suum? quid incomphē sibilius q̄ esse oium? Sane esse oium dixerim deum: non q̄ illa sint que deus est: sed quia ex ipso: per ipsum: ꝛ in ipso sūt oia. Jpse oium factor: a q̄ sunt oia fca hec ille. Et iō debemus timere: ne peccando se subtrahat a nobis: ꝛ nihil scimus. Nam pccm dī nihil fm. b. Aug. q;. s. non est aliqua natura: ꝛ nihil fiunt homines. i. merētur anihilari: cum peccant: uel nihil sunt in esse spuali: q̄ est p gr̄iam. Legitur de quodā tyranno: q; multa mirabilia audisset dici de deo: vocauit ad se phm doctissimum qui talia dicebat: mandans ei ut omnino sibi declarasset: quid esset iste deus. Rñdit ille phs rem esse difficillimam: ꝛ iō multo tpe egē ad ipsum ostendendum. Dedit sibi multum spaciuz tpis: post q̄ illud sibi demonstraret. Aduenīēte āt termino conuento cum quereret a pho rñsionem dixit ille se adhuc non potuisse inuenire: immo adhuc plus tpis indigere. Qui ꝛ aliuz terminum prolixum ei prorogauit: ꝛ cū semper in fine termini aliud adhuc poscere: dixit tyrann⁹. Me irrides. At ille. Non irrideo princeps. Sed quanto plus de eo cogito ad inueniendum: tanto magis immensitatem maiestatis uideo: ꝛ ineffabilez esse nec posse attingi ad eum diffiniendum.

Secundo timēdus. §. II.

est deus timore reuerentiali propter eius potētie i mensitatem. vnde cū dñs dixisset Deut. x. Quid deus petit a te: nisi ut timeas eū. Et quasi rōnem huius timoris assignans moi. ait. Jpse. n. est dē deorū ꝛ dñs dñantium: deus magnus: potēs: ꝛ terribilis. Et Ecc̄. Unus. n. est deus oipotens: rex potens: ꝛ metuendus nimis. Job. Scio dñe q; omnia potes. Et hester. xiij. In dictione tua dñe cūcta sunt posita: ꝛ nō est qui resistat maiestati tue. Potest āt deus oia nisi que important defectum indecentiam uel contradictionem fm. b. Tho. in sūma: q; huiusmodi posse pertinet ad defectū potentie: unde deus peccare non potest q;. b. Augu. Solus ille dicitur oipotens. s. deus: qui cum oia possit: peccare non pōt: q; peccare posse non ē aliquid posse sed impotentie: de peni. di. ij. in fi. Similiter ambulare per se nō pōt nec esurire nec comedere: q; hec conueniunt corpori: nec decet ista spm sanctus ꝛ sps sanctus est deus Jo. iij. hz tñ et dat uirtutem creaturis hꝰ faciendi. Similiter cū dicit. b. Hiero. Cum oia possit deus: hoc non pōt virginē suscitare pꝰ ruinam: vt. s. fit virgo integritatem carnis hñs cum sit corrupta: hoc. n. iplicat contradictionē: q; sit aliqua uirgo ꝛ nō virgo: potest tñ coronare corruptam. s. penitentē: ꝛ dare sibi aureolam uirginitatis: ꝛ carnē reintegrare. Et quāuis oipotentia patri attribuatur per appropationem: tñ non solum oipotens pater sed omni potens filius: oipotens sps sanctus. Nec tres tamē oipotentes: sed vnus oipotens inquit anastasius. Et vna est omnipotentia. Ecc̄. iij. ca. Magna potētia dei solius ꝛ ab humilibus honorat. Nec

ãt oĩpotentia dei manifestatur ĩ cunctoꝝ creatione. Jn ipiorum iustificatione ⁊ glr̃atiõe. Jn miraculorũ operatione. Quantum ad creationẽ dicitur. Qui viuit ĩ eternum: creauit oĩa simul. Viuit in eternũ solus deus: qui solus cũcta creauit. Creare est de nihilo aliquid facere: qõ requirit infinitã potentiam. Nulla ãt creatura hz potentiaz nisi finitam: nec põt operari nisi ĩ preiacentẽ seu presuppositam mãz. Sicut faber cultellũ facit ex ferro preexistente. Nec ẽt natura operatur ĩ instanti sicut deus sed successiue: deus ãt creauit oĩa sil̃ in principio mundi. Nec obstat qõ in ꝓmo ca. genẽ. dr̃ deũ ĩ sex diebus creasse diuersa genera rerum: qr̃ moi. loquebatur ppl̃o rudi: qui õ operib⁹ ĩma ginatur deum operari ad modũ hoĩum: hoies ãt ut apparet non faciũt plura simul sed unũ p⁹ aliud: ⁊ iõ ꝼm capacitatem illoꝝ dixit deum illa in pluribus diebus fecisse ꝼm. b. Aug. uel dr̃ deũ creasse oĩa simul q̃tum ad materias rerũ ⁊ formas substantiales. Sed ĩ illis sex diebus addite fuerũt illis rebus creatis quedam ꝓprietates accidẽtales respectu cuius dicũtur facte in ĩ illis diebus ꝼz. b. Tho. in sũma: vel sic ꝼz. b. Grego. ⁊ bedaz fuerũt fca successiue totaliter per iteru alla illorũ dierũ: tũc intelligitur creasse oĩa simul ĩ mente sua idealiter: qõ fuit ab eterno. Secundo apparet dei oĩpotentia in iustificatione ĩpioꝝ: hoc. s. iustificare dicit. b. Aug. maius esse q̃ creare celuz ⁊ terram. i. melius. Potior. n. est gr̃a q̃ natura. Natura est data in creatiõe rebus: gr̃a datur in iustificatione hoĩbus: que habiles facit ad gr̃iam diuine fruitionis: ad quã inducere non põt tota uirt⁹ nature. Hoc ãt. s. iustificare est solius diuine potentie ifinite. Nã per iustificationẽ tollitur culpa mõtalis: que hz debitum pene ifinite extensiue. i. perpetue: qr̃ contra bonum ifinituz. Et sil̃r conferre gr̃iam que est ualoris infiniti: qr̃ conducit ad ifinitum ꝓmiũ. O ies ãt creatura est uirtutis finite in se: ⁊ iõ nulla põt ꝓducere effectũ ifinitũ. s. remittere culpã: ⁊ dare gr̃iam. Unde Jo. baptista ait. Potens ẽ deus de lapidibus istis suscitare filios abrahe. Mat. iij. ifideles ⁊ quoscũq; induratos: ut lapis ĩ peccatis: iustificare ⁊ rõnabiles facere imitatores fidei ⁊ uirtutum abrahe: cui ⁊ filiꝰ fuit fca ꝓmissio terre ꝓmissionis. Nec obstat qõ ait xp̃s Mat. ix. Filius hoĩs hz ꝓtatem ĩ terra dimittẽdi pcã: nã filius hoĩs est ⁊ filius dei: ⁊ in quantũ deus põt dimittere pcã ⁊ iustificare: qr̃ uirtute deitatis non uirtute hũanitatis. Tertio apparet eius oĩpotentia ex miraculoꝝ opatione. Deus. n. qui creauit oĩa: ⁊ si oĩbus dedit certas uirtutes ⁊ ꝓprietates: ⁊ ut cãis secũdarijs ꝓtatem ꝓducẽdi quosdã effectus naturales. Retinuit tñ sibi ꝓtatẽ agendi ad placitũ ĩ rebus supra cursũ ⁊ consuetũ naturalis uirtutis. Et hac ꝓtate utitur in miraculis. Non. n. hz natura uel aliqua creatura ꝓtatez reducendi ꝓiuationẽ ad hĩtum: vt q̃ mõtuus. fũ scitetur: cecus uideat: mut⁹ loquatur: surdus audiat: q̃ sol firmetur in celo sicut sub Josue: uel reuertatur retro: sicut sub Ezechia: ul̃ sit eclipsis solis ĩ luna quintadecima sicut ĩ passiõe x̃pi ⁊ alia ĩ numera. Hoc fieri non põt a creatura: sed solum diuina potẽtia. Que miracula deus inumera fec̃ ĩ uarijs tẽporibus ad cõfirmationẽ fidei per se ⁊ per scos suos: non q̃ ipsi sci uirtute sua hoc facerent: sed uirtute dei ut ĩstrumẽta ducta ab eo. Uñ oõne ꝓmissa ad deum quẽ cognoscebãt auctoreꝝ eorum. Oĩum ãt miraculorũ maximũ ipsa unio diuinitatis cũ nostra humanitate ĩ vnitate persõe. Ad hoc ut canit eccl̃ia: tremũt uidẽtes angeli uersa uice mortaliũ culpat caro: purgat caro: regnat deus dei caro. Quod pauet celũ: stupet terra: oĩs creatura miratur ẽt celestis: usus nõ obtinet: ignorauit rõ: mens non capit hũana: ait. b. Diero. Jn hoc mysterio ipletur incarnatiõis repñtantur in sacramẽto eucharistie: vbi dñs fecit memoriã mirabiliũ suorũ eĩcã dando timẽtibus se timore initiali. Uidentes ergo turbe miracula: vt dr̃ Mat. ix. timuerũt dicẽtes: vidimus mirabilia. Dicebat philippus rex francoꝝ: ut hẽtur in li. de. vñ. dõis cum audiret tonitrua magna: ⁊ tremeret. Recte iste est dicendus rex potẽtissimus: q̃ solo nutu suo facit alios tremere ⁊ timere. ꝑs. Qui respicit terraz ⁊ facit eaz tremere.

Tertio timetur .§.III.

deus a scis ẽt patrie ⁊ angelis timore reuerẽtie ꝓpter suã imensã sapiam: sẽper ĩ mũdo apud quascunq; natiões sapientes ĩ quacũq; facultate: biti sunt ĩ timore reuerentie: a principibus ⁊ popul̃. Unde ⁊ Sap̃. viij. dicit sapiens. Hẽo propt̃ hanc s̃piam claritatem ad turbas ⁊ honorẽ apud seniores. Facies principũ mirabuntur me. Et ifra. Timebũt me reges horrendi audiẽtes ⁊ i multitudie bonus uidebor: ⁊ in bello fortis. Quod totũ p ex empla pz. Nam Joseph filius Jacob uẽditus in seruum: ⁊ postea obprobriose incarcerat⁹. Demũ ꝓpter sapiam diuinã que reperta est in eo: exponens sõnia ꝓphetica pharaõis de futura fame p septẽ annos: ac prudẽtia prouidens: exaltatus fuit mirabiliter saluator nũcupatus: ⁊ hitus ĩ timore ⁊ reuerentia apud fratres ⁊ alienígenas. Sic moises propter sapiam suã apud egyptios ⁊ apõ hebreos reueritus oẽs metuere faciebat. Sic Daniel cuz anania: azaria: ⁊ missaele pleni diuina sapientia ĩ sũma reuerentia erãt apud darium ⁊ alios principes. Aristoteles ĩ phia sapiẽtissimus habitus est ĩ timore et reuerẽtia apud alexandrũ: et sic de alijs. Sed qr̃ oĩs sapia a dño deo ẽ: ⁊ cum illo fuit sẽper: ⁊ est ante euũ Eccl̃i. j. Et oĩs sapia h⁹ mũdi stultitia est apud deũ. i. i cõparatiõe diuine sapie ignorãtia ẽ: iõ sũme metuẽdus ẽ ⁊ reuerẽdus

deus ꝓpter īmensitatem sue sapie. Unde dī Eccī.i. Arenā maris pluuie guttas ⁊ dies seculi quis dinumerauit: q.d. nullus. Altitudinē celi ⁊ latitudinez terre ⁊ profundum abyssi quis dimensus est: q.d. nullus. Sed tanta est profunditas diuine sapiētie: vt oīa ista dinumeret: ⁊ sciat ⁊ guttas aque maris ⁊ grana arene: ⁊ capillos capitum: ⁊ frondes arboꝝ: ⁊ cogitatiōes ⁊ affectus hoīum oīa distincte nouit i sapia sua. Oīa que fca sunt: ⁊ que fiunt: ⁊ que erūt circa actus hominū iteriozes ⁊ exteriozes: oīa aīa xpi nouit: i quo sunt oēs thesauri sapie ⁊ scie dei: diuinitas āt eius cū patre ⁊ spū sco vna nouit non solū creata quecūqz sed ēt infinita alia: que deus pōt facere: q̄ tn nō faciet. Magnus igitur dns ⁊ magna uirtus eius: ⁊ sapie eius non est numerus: ait ps. Et oculi dñi lucidiōes sole: vt dī Eccī: circūspicientes oēs uias hoīum: ⁊ pfundū abyssi: ⁊ cozda hoīum. Et iō ut ait. b. Hiero. Oīa que faciunt scī: i conspectu dei faciūt: siue comedāt siue bibant: siue aliud faciant: de pe. dī. j. Et vident. i. cōsiderant deū oīa fca eozum scire: ⁊ iō timent ⁊ reuerentur: sicut ⁊ quilibet timet et erubescit coram sapiēte uiro peccare. Unde et. b. boetius i fi. de phīca cōsolatione ait. Magna est uobis īdita necessitas ꝓbitatis: cū agatis āte oculos cūcta cernētis. Et si uis scire nobilitates huiꝰ sapie: nota q̄ hētur sapie. vij. ubi dī. Est i illa sapiētia spūs itelligentie sanctus: vnicus: multipler. Subtilis: mobilis: disertus nobilis: incoīquinatꝰ: certus: suauis: amans bonū: acutus: qui nullū uetat bñfacere: bñanus: benignus: stabilis: certus: securus: oēm bñs uirtutem: oīa ꝓspiciens: qui capiat oēs spūs itelligibiles ⁊c. Et q: sapiētis est ozdinare: ex maximo ozdine vniuersi: qui nūq̄ ōficit oī ditur maxia sapia eius. ps. Statuit ei i eternuz q̄ creauit permanētia i seculū seculi. i. sēper duratura preceptū posuit: ⁊ non preteribit. Istud p̄ceptum ē naturalis iclinatio ⁊ ordinatō diuine executionis: que nunq̄ deficit. Sed q̄ mirabilius et incōprehensibilius est: cum hō uel angelus quicunqz sapia sua non uideat actu: ⁊ itelligat: nisi unuz distincte i una applicatione itellectus ad cognoscēdum: nec illud q̄ itelligitur sit ipse itellectus: nec itellectiua potētia sit eē eius: sed distincta realiter: nō sic est de sapia dei: qz oīa cognoscit distincta uno actu itellectus: nec itellectus eius uel itellectuz ab eo: put est i ipso ē aliud q̄ eē: ⁊ essētia eiꝰ: una sapia sicut ⁊ essētia i tribus personis: q̄uis filio attribuatur ꝓ appropriationē Eccī. i. Fons sapiētie uerbū dñi in excelsis. Timete ergo eū omnes sancti eius: ait ps.

Quarto timēdus. §. IIII.

est deus ⁊ reuerēdus ꝓpter suā sūmam bonitatez ⁊ beniuolentiam: fm diony. bonū est sui ipsiꝰ diffusiuum ⁊ cōicatiuū: ⁊ q̄to bonum est maiꝰ: tanto magis est sui cōicatiuuz: sicut ēt experiētia hoc docet i bonis hoībus: q̄ bona sua tpalia uel spūalia vt doctrinā cōicant alīs. Deus igitur gl'iosus: cū sit sūmum ⁊ ifinitum bonum: uolēs suā bonitatē cōicare: mūdū creauit cū īnumeris creaturis cuiuslibet conferēs bonitatē aliquam fm capacitatē creature ipsius: adeo ut melioz esse nō posset i spē illa. Dei. n. pfecta sunt opera Deu. xxxij. ait moi. Perfectū dī: cui nihil deest ad eius cōpletuz eē tale. vñ ⁊ plato phs. Que cā deo faciendi mundū: ⁊ rndit. Bonus est bona fecerit. q.d. Bonitas sua iduxit ad mūdū faciendū. Et uidit deus cuncta que fecerat: ⁊ erāt ualde bona. Heñ. i. Singula iquit. b. Aug. i encheridion bona oīa vo simul ualde bona: q: ex his resultat uniuersitatis ozdo: i quo id q̄ malū dī loco suo positū bñ stat: ut cōparatione eius eminētius comēdet bona. Oppositā. n. fm phm iuxta se posita magis elucescunt: q̄tū. n. pstat uituperatiōis cōsideratio alicuius uitij: tanto exinde sequtur maioz cōmendatio ⁊ laus uirtutis sibi cōtrarie. Sed ⁊ adeo potēs ⁊ bonus est deus gl'iosus inquit idē. b. Aug. in encheridion: q̄ nō pmitteret aliq̄ malū eē i operibus suis nisi ide eligeret maius bonū ad pfectionē. s. vniuersi: vt pfectionē tyrānozum ad cozonationem martyzz ⁊ hmōi. Spes āt rerū sūt sic numeri fm phm. Jn numeris āt hoc reperitur: q: numerꝰ superioz cōtinet iferiozem: ⁊ ad minus in vnuz excedit. Sicut denarius numerus cōtinet nouenariū ⁊ octonariū ⁊ alios iferiozes: ⁊ ad nouenariuz addit unū: ad octenariū addit duo: nouem. n. ⁊ unū constituūt decē: ita accidit i spēbus creaturaruz: quelibet spes hz saltē unū gradū essētialē bonitatis. Alia spes nobilioz: illū gradum continet i uirtute saltē: ⁊ addit aliū gradū bonitatis essentialē: alīs esset eiusdē spēi: vt uerbi gīa: lapis hz unū gradum bonitatis essētialis: q: hz esse: planta que est alia spes vel genus creature: hz ultra esse aliū gradum bonitatis. s. uegetari. Aial aliud genus creature nobilius hz ultra eē ⁊ uegetari aliū gradum bonitatis. s. sētire. Et cū aialia bestiarū ⁊re uolatiliū celi ⁊ pisciū maris sint īnumerabilia: hñt ēt inter se diuersos gradus bonitatis essētiales: ꝓpter quos dīnt spēs: lz nobis sint ignoti: vnde una ē maioris bonitatis essētialis ⁊ nobilioz altera: sic mus pfectius aial musca: musipula nobilioz mure: canis pfectioz musipula: equus pfectius aial cane et sic de alīs. Hō uero ultra esse uegetari ⁊ sētire hz aliū gradū bonitatis essētialis nāliter. s. intelligē. Et lz oēs hoīes sint eiusdē spēi natura: ꝓpter q̄d dicē porphirius. Participatiōe spēi oēs hoīes sunt vnus hō: tn sūt ualde differētes i bonitate accidētali gīe: fm quā collocātur postea boni i diuersis ordinibus angelozz fm. b. Grego. Perfectiōe aūt gīe maximus sēs in uia est minoz infimo omniuz angelozz beatozum: q: hic uiatoz ille cōprehēsoz

ꝓpter qꝰ dixit xp̄s de Joanne baptista Mat.xi. Quo nemo maior inter natos mulierū. Qui mi nor est i regno celorū: maior est illo: tūc non erāt i regno nisi angeli. Angeli āt fz dionysiū .c.b. tho. in prima parte differūt nō solū numero sed ꝫ spe unus ab altero: sicut differt equus a boue: bos a leone ꝫ hmōi. Unde oz dicere ꝙ quilibet imedia te superior hz unū gradū bonitatis essentialē ma iorē ad imediate inferiorem: ꝫ sic ēt maiorē gradū bonitatis gr̄e ꝫ glie. Habet g̃ ifimus āgelus maio rē perfectionē q̃ maximus scs i mundo: secūdus maiorem pfectionem primo angelo: tertius maio rem secūdo: ꝫ sic de alijs. Et cū angeli infimi ordi nis sint plures numero q̃ oēs hoies mundi: q̃ do plures fuerūt: qz quilibet hz angelū ꝓprium ad sui custodiā: cū sint milia miliū quasi inumerabi les: ascēdendo gradatim de gradu bonitatis uni⁹ ad aliū maiorē per singulos angelos. Quis iā ua leat cōprehendere nedū effari: quot gradus maxi me bonitatis pfectionis gr̄e ꝫ decoris hēbit supre mus i ordie angelorū ifimo: ascendendo ad alios ordines superiores qui quāto sūt in ordine supe riori: tāto sūt in numero multo maiori superiori i feriori ordie ſm dñm Jo. dñici: qz maior perfectō sine cōparatione est i spiritibus q̃ i corporib⁹. Sz i corporibus elemētaribus ꝫ celestibus hoc oñdit ꝙ supiora corpora sūt notabiliter maiora q̃ iferi ora: sic aqua maior terra: aer maior aqua: ignis spera maior aere. Primū celū. s. lune mai⁹ spera tota elementari. Et secūdum celū maius primo: ꝫ sic de alijs. Et hoc q̃tum ad quātitatē cōtinuā: que i corporibus reperitur. Et cū quātitas cōtinua nō sit in spiritibus: uidetur ꝙ hec perfectio quāti tatis debeat saluari saltē in quātitate discreta. s. numerali: vt superior ordo sit maior numero ife riori multo magis. Quātus ergo ꝫ qualis erit su premus archāgelus: q̃ excelsior supremus i ordie pncipatū: ꝫ sic de alijs. Quid ergo erit de supmo seraphi bonitatis: pulchritudinis ꝫ pfectiōis. Et qz super oēs choros angelorꝫ exaltata ē bt̃a Ma ria mater dñi: multo maior bonitas ꝫ pfectio gr̃e ꝫ glie reperitur i illa. Et sine cōparatione i xp̄o hu manitate pmaxia. Nō tū pueniens ad ifinitā bo nitatē ꝫ oēm pfectionē deitatis: q̃ vna ē i p̄re 'filio ꝫ sp̃u sc̃o: ita g̃ trinitas bt̃a cōicauit gradus uari os bonitatis in creaturis: ꝙ nihil ab ea diminutū est: sed oēs illas pfectiones sine mixtura alicuius defectus: q̃ tū mixtura est i creaturis: sibi retinuit ꝫ excellētiora: cū. n. infinita bonitas: dulcedo: pul chritudo: ꝫ sapia: ꝫ potētia eius: nulli totū cōica uit: qz creatura cū sit finita nō ē capax ifiniti. In creaturis ēt angelis ꝫ hoibus bonitas ē accidētal: ꝫ pōt adeū sse ꝫ abesse subiecto ꝓter subiecti cō ruptionē. In deo āt ē essētialis ꝫ mutari non pōt sicut nec essētia sua. Et iō dixit xp̄s cuidā uocāti eum magīm bonū. Nemo bonus nisi solus deus Luce. s. per essētiā. Nā ꝫsi oīs creatura bona sit: nō tū per essētiā sed p accidens additū essētie. Et qz bti aperte uident illā infinitā bonitatē: auerti ab ea nō pñt: sed timore reuerētie subditi clamāt. Bñdictio: ꝫ claritas: ꝫ sapia: ꝫ gr̃arū actio: honō: uirtus: ꝫ fortitudo deo nr̄o. Apoc. Mittentes co ronas suas ante tronū eius ex timore reuerentie: admirātes imensitatē bonitatis eius. Et q̃l bet ēt uiator dicere dz cū p̄s.lxv. Introibo in domū tu am ecc̃lie militātis: adorabo ad tēplum sc̃m tuum ecc̃lie triūphātis i timore tuo. Bonitas. n. uirtuti ē: q̃ maxie dz ꝛuereri fz ēt ethnicos aristo. ꝫ alios.

Quintū quod ual .§.v.

de ē reuerēdū i deo: ē quo ad suā infinitā pietatē ꝫ miam. Nā ſm ap̄l'm pater ē miarum: ꝫ deus to tius cōsolationis. Per effectū ꝫ ꝓprietatē rei ꝺue nitur i cognitionē cāe eius: sicut p fumū ꝺuenim⁹ i cognitionē ignis. Oēs āt creature sūt q̃dā effect⁹ p̄me cāe ipsius. s. dei. Illa āt creatura clarius nos ducit i cognitionē diuinā: q̃ melior est ꝫ infinitati magis ꝓpinqua. Hec āt ꝓculdubio mia ē. Quid n. p̄ciosius uita? Pellex ꝓ pelle: ꝫ cuncta q̃ hz hō ꝺabit pro aia sua. i. uita. Job.ij. Et tū p̄s.lxij. ait. Melior ē mia tua sup uitas: utiq; sup uitas q̃scū q̃. Nā uita carnis: uita tp̄is: uita aie: vita gr̃ie: ꝫsi qua alia uita ē: ex mia datur ab illo q̃ nulli q̃cq̃ ꝺz. Hec ergo mater uitarꝫ ꝫ radix vñ seruata illa rta cōi. Propter qꝺ unūqꝺq; ꝫ illud magis: pz ꝙ melior ē mia super uitas. Sz si uita ē p̄ciosior cūc tis opibus: qz opes ordinātur ꝓpter ipsā cōseruā dā: ꝫ mia sup oēm uitam: restat vt mia eius sit su per oīa opa ei⁹. Preterea nō solū mia dei ē p̄tiosa ualde ꝫ ifiniti ꝓpinq̃: sed ꝫ ipsa ifinita. Nā iuxta uerbū ecc̃i. Scōm multitudinē magnitudis eius: sic ꝫ mia eius cū ipso ē. Et si q̃ratur utrū mia dei sit aliq̃d distinctū a deo: ꝫ per ꝓns creatura. Et si ipsa mia ꝓut ē infinita cōicatur creature? Ro ad primū: ꝙ cū nihil sit i deo p̄ter deū: mia ꝫ quecū q̃ alia pfectio: vt sapia: iusticia: charitas ꝫ hmōi q̃ affirmātur de deo: nihil sūt a deo distincta: ꝫ sic oīs creatura i deo ē deus. Hoc docuit euāgelista ioānes cum ait. Qꝺ fēm ē: i ipso vita erat: ꝫ uita erat lux hoiuz. Et ex hoc manifestū ē: ꝙ hō i deo hō non ē sed deus. Sed i se non deus hō sed crea tura: hoc nō ē difficile ad itelligendū. Cum igitur itellectus diuinus sit simplex ꝫ ifinitus unico actu continuo uniuersa uidēs: oīa sūt ibi ipse itellect⁹ ꝫ deus: que tū in se cōsiderata ꝓut sunt i actu: ne q̃ sunt deus: neq; ifinita ꝓprie excepta misericor dia: que ꝫsi creatura sit infinita quo ad suū effec tum: ut subito dicetur. Et ad fz rñdetur ꝙ mia ꝓut ē infinita cōicatur creature quo. s. ad suuz ef fectū. Certū ē āt: ꝙ deus cōicauit creaturis suis su as pfectiones infinitas: finite tū non ifinite: vt sa pientiā: charitatē: essentiā ꝫ hmōi: nulli tū ifinite

vel ifinitum:ſed ꝛ ſactis i patria cõicat ſe ifinituz ſz finite. Sola uero mia cõicatur hõi ifinite.i. ad effectum ifinitū. Qõlibet.n.crimen mortale ut p bat anſelmus rõne obiecti eſt culpe ifinite: qz eſt contra illū cõmiſſum:q̃ eſt bonū ifinitū deū:vnd decedens i eo merito dz puniri pena ifinita: vt reſpõdeat culpe ifinite. Que q̃dem pena qz infinita non põt eſſe itenſiue qz tale onus ferre nõ poſſet: ſz ifinita eſt extẽſiue:qz durat i ꝓpetuū. Cū igitur ſola mia abſoluat peccatorẽ penitentẽ ab illa culpa actualiter ifinita:ꝛ ei reddat deū ſimplr bonū ifinitū:atqz dignum ſtatuat:vt deo fruatur eĩno: qd eſt bonū ifinitum itenſiue. Concluditur tanq̃ notū:q̃ ſola mia ipſa eſt ifinita:ꝛ paſſiue i peccatoꝛe exñs dici põt creatura: que actiue ẽ ipſe deus miſeratoꝛ ꝛ miſericorſ:ꝛ põſtabil ſuper malitiam hoĩum ſm ꝓpham. Quid ſi dicerem ipſaz miaz actiuã ifinitos ꝓducentẽ effectus:cõicatã uiatoꝛibus. Ecce qz iaz ſacerdotibus collata eſt poteſtas abſoluendi a ſceleribus malitiaru: ifinitazz:imo fere abſoluere nõ vult deus:niſi abſoluat homo ſacerdos:cui dm eſt. Qcũq̃z ſolueris ſuper terrã ꝛc. Mat.xviij. Unde ꝛ Leo papa. Multiplex mia dei ſic lapſis hũanis ſubuenit:vt non ſoluz p baptiſſimũ miam ſed ẽt per penitentiã medicinã ſpes uite repararetur eterne:vt qui regenerationis dona uiolaſſent:ꝓprio ſe condẽnãtes iuditio ad remiſſionẽ criminũ peruenirẽt. Sic diuine uolũtatis ꝓſidijs ordinatis:vt idulgentiã niſi ſupplicatiõe ſacerdotũ nequeant obtineri:de pe.di.j.multiplex. Preterea ꝛſi multa ſint ꝓpria deo:q̃.ſ. ita cõueniunt deo qd non alteri:vt creare:beatifi care:miracula ꝓpa vtute facere:nil tñ ita ꝓpũ ſicut miſereri. Et iõ dic̃.b. Grego.i collecta. Deꝰ cui ꝓpium ẽ miſereri ſeper ꝛ pcere:hoc ẽ.n.deo ꝓpe ꝓpium. Dr̃.n.ꝓpe ꝓpium alicui: qd ꝓ uenit õi.ſ.ſingulari illius nature ſeu ſpei. Soli.ſ. illi nature ubiqz hoc ei cõueniat:ꝛ ſeper i õi tẽpore hec habeat.. Sic riſibile eſt ꝓpe ꝓpũ hõi: qz cõuenit hoc.ſ.aptitudo ad ridendũ ſoli hõi et non alijs aialibus:ꝛ õi ſingulari hõi:ſeper ꝛ ubi qz eſt riſibil.ſ.aptus natus ad ridendũ:ꝛſi nõ i õi tpe ꝛ loco rideat. Miſericordia dei igitur q̃tum.ſ.ad hunc potiſſimum effectũ:cuius reſpectu dr̃ ifinita.ſ.remittendi peccata:conuenit ſoli deo ꝛ nõ creature. Ego ait ipſe ꝑ Iſaiã: ſol deleo iniq̃tates tuas ꝓpr memetipſũ. Qd cognoſcẽtes iudei dicebãt. Quis põt pcã dimittẽ niſi ſolus deus? Nec eſt cõtra qd ait dñs ieſus ibidez.ſ.Mat. ix. Filius hoĩs.i. vginis hz ꝓtatez i terra dimittendi pcã. Hoc.n. poterat i quantum deus q̃ una p ſona erat deus ꝛ hõ. Conuenit iſta mia õi perſõe nature diuine; qz patri cui ut ꝑii miarum dixit filius i cruce. Pater ignoſce illis:qz neſciũt q̃d faciunt Luce.xxiij. Conuenit filio dicẽti ipi magdalene. Remittunt tibi pcã tua:ꝛ a quo niſi ab eo: qd aduertẽtes qui aſtabant dicebãt. Quis eſt hic qui ẽt pcã dimittit Lu.vij. Cõuenit ꝛ ſpui ſancto. Uñ aplis dm fuit a xpo. Accipite ſpm ſcm: quorũ remiſeritis pcã:remiſſa ſũt:qz ipe ſps ẽ remiſſio oĩum pccoꝝ caliter. Conuenit mia deo:ꝛ i eo repitur ſeper. Nũquid obliuiſcet miſereri deꝰ? ps.q.d.nunq̃. Non ſeper creat:ſed in ꝓncipio fec deus celũ ꝛ terrã:ꝛ que i eis ſũt. Heñ.i. Nec ſeper miracula facit:ſed ſeper miſeretur. Quũmmo ut plus dicã:añ tps ꝛ poſt tps deus miſericors iueniꝛ tur. Nã i ꝓncipio cum deus creauit añ nõ erat tps:ꝛ tñ miam fecit mũdũ creãdo. Que maioꝛ ẽ miſeria q̃ non eẽ:ꝛ de hac ad eẽ produxit creaturas. Ecce mia dei:iurauit angelus:vt refert Jo.in apoc. qz tps non erit ãplius.ſ. poſt iudiciũ finale ceſſãte.ſ.motu primi mobilis:ꝛ tñ ps ait. Miaz dñi i eternum cãtabo. Ubiqz dei mia reperitur. Nã mia dñi plena eſt terra: ir ps.xxxv. Et dñe i celo mia tua remunerans ultra cõdignuz. Sz nec abeſt i inferno mia dei:ꝺ quo minus vĩ:qz ꝛſi nõ liberat illos a pena:punit tñ citra cõdignũ:vt dicere ualeant illud Treñ. Mie eius q̃ non ſumus cõſũpti.i. adnihilati. Quis ergo nõ timeat reuerendo tã ifinitam miam ꝛ pietatẽ. Lomdabat tulius ceſarẽ dicens. Nulla de uir turibus tuis ceſar pietate maioꝛ. Dimitto ãt q̃ ſuſcepit iſrael puerũ ſ.deus ſurſum accepit:qz ſibi uniuit carnem eꝛ iſrael pueꝛo.i. ſuo ſuo:ꝛ hoc qz recõdat ẽ mie ſue.

Sexto eſt deus timẽdus timoꝛe reuerẽtie ꝓpter ſuã maximã eqtatem ꝛ iuſticiã. ps.x. Juſtus dñs ꝛ iuſticias dilexit: equitatẽ uidit vultus eius. Juſtus ẽ i ſe nulli uicio ſubiacens. Qui.n.alios hz regere:male põt exercere iuſticiam:iuſticiã.ſ.i alios ꝛ corrigere qui i ſe malus eſt. Qui ſine pcõ eſt ueſtrũ:ꝑmus i illam adulterã lapidẽ mittat. Jo.viij.q.d. Reus dz puniri:ut iuſticia dictat:ſed non ẽ ſm iuſticie obſeruantiã:ut puniatur ab his q̃ maioꝛi ſũt crimie irretici:vnde ꝛ maioꝛi pena digni. Remota.n. iuſticia iquit.b. Aug.i.iiij.de ciui.dei:quid ſũt regna niſi magna latrocinia. Et ut ait.b. Ambꝛo.i li.de officijs. Dũ uni pcitur idigno:ad ꝓlapſiõis contagiũ ꝓuocat uniuerſos. Facilitas.n.uenie ĩrenti uum ꝓbet deliquendi.xxxiij.q.iij.ẽ iuſta. Qui uſticias dilexerit ꝛ diligat:ꝑz:qz nullũ malũ dimittit ipunitũ. Et qz iuſticiam dz tẽperare moderatõ i. pietas:qd pertinet ad eqtatẽ:que ẽ rigoꝛ iuſticie mie dulcedine tẽperatus:iõ ſubdit. Equitatez vidit vultus eius. Uis ne uidere rigorẽ hꝰ regis et dñi iuſticie? Cõſidera qñ angelus ille primus luciſer dictus ꝛ cherub plenus decoꝛe ꝛ ſapia: cuius operimentũ erat oĩs lapis pciosus:ſardius: topaſius:iaſpis:criſolitus:ꝛ onix:ꝛ berillus:ſaphirus ꝛ carbũculus:ꝛ ſmaragdus. Nouem exprimit nomina lapidum pciosoꝝ deſignatia nouẽ oꝛdines

angeloꝛ ſm Grego. i moꝛa. ⁊ de pe. di. ij. c. ulti. q̄ libet ille operatus dz: qz ſublimitate uirtutis oēs ſuperauit: hic talis ⁊ tantus ſubito cū dixit in coꝛ de ſuo. Similis ero altiſſimo: nō eſt operatus: nō eſt oꝛe locutus: tm̄ cogitauit ſuperbiam: ⁊ expul ſus a regno i infernum demerſus eſt. Iz ät de⁹ ut iuſtus dñs: oia de generibus ſingulozuz uitia: di uerſis tp̄ib⁹ ſeuere punierit: ut qōlibet ſibi diſpli cere oñdat: ⁊ ipunitum credatur nullum pmaxie tm̄ ſuperbos. Siquidē fr̄icidiū in abel fr̄z a chaim dñs iultum non permiſit. Nam vagus ⁊ pfugus ⁊ tremulus diſcurrens loco fere alamech ex eo ō ſcendente ſagittatus eſt. Heñ. iiij. Mundum to tum luxuria ifectum: qz oīs caro coꝛꝛuperat uiaz ſuam: dñs iuſtus diluuio peremit. Heñ. vj. Sog domitas peſſimo uicio laboꝛātes cū quattuoꝛ ali is ciuitatibus igne ⁊ ſulphure combuſtos ſubuer tit. Heñ. xix Iſraelitarum cū moabitis fornicanti um. xxiij. milia perierūt Numeri. xxv. Propter adulteriū cū vxoꝛe leuite i gabaa perpetratuz pe ne extincta fuit tribus bēiamin occiſis ex eis pluſq̄ quinquaginta milib⁹. Judic. xx. Propter ſtupꝛū ⁊ iceſtū perpetratū ab Amon cū ſoꝛoꝛe ſua Thā mar: occiſus fuit a fuis Abſalon fratris ſui. ij. Ri. xiij. ꝓpter molitiei pcēm Onā a dño iterfectus ē. Heñ. xxviij. Nō permiſit diuina iuſticia Hiezi ex auaritia magnam ſubſtātiā a Naaman ſyro mū dato a lepꝛa petentē exꝑte Heliſei ſed cōtra uolū tatem eius tranſire ipunitum: immo lepꝛa hoꝛri bili pcuſſus ē. iiij. Regu. v. Nec Heliodoꝛ ſacrile gū ichoantē irl̄m ſpoliare ſub Onia ſūmo ſacer dote uſq̄ ad moꝛtem p angelos duos flagellaut ij. Mach. iij. Jaſonē ementē ſūmum ſacerdotiuz a rege Anthiocho ac ēt menclaū iultos nō dimi ſit. ij. Macha. iiij. Sed ⁊ iudas ꝑditoꝛ ex cupidi tate magīm tradēs i manus iudeoꝛꝝ. xxx. argente is laq̄o uitā finiuit. Mat. xxvij. Achioꝛ qz furat⁹ ē regulā aureā: palliū coccineū: ⁊ cc. ſiclos lapida tus ē a pplo Joſue. vij. Sule deditos iſraelitas cū adhuc eſce carnium eſſēt i oꝛe eoꝛꝝ: ira dei aſcēdit ſuper eos: ⁊ occidit pingues eoꝛꝝ Nūe. xi. Propt̄ qō ⁊ filij Hely: ophni: ⁊ phinees i bello gladio ce ciderunt. i. Reg. ij. Inuidia ducti fratres Joſeph eū uendētes ⁊ tradentes i man⁹ gentiū: p⁹ hūlia tionē ei iuſte fr̄am exaltatū ſuper oēs dure ab eo icrepati: demū ſubditi ⁊ fr̄i ſunt Heñ. xliij. Pro pter quā cām iudei xp̄m tradētes i man⁹ Pilati ad moꝛtē duris flagellis caſtigati ⁊ diſperſi: demū ipſū dñm ⁊ ſaluatoꝛem cōfitebūtur: ſe ei p fidem ſubyciētes. Interea Maria ſoꝛoꝛ Aaron ꝓpter i udiam cōtra ipſū murmurās lepꝛa peutit Nūe. xij. Ab accidia deuicti tedio itineris multi ex iſra el i deſerto murmurātes ſeueritate diuine iuſticie igne ꝑſūpti ſūt Nūe. xi. Ira ⁊ odio furans Saul rex primus iſrael cōtra dauid: moꝛtēq̄ eius pluri es itentans: necnon ⁊ phitoniſſā maleficaz conſu lens: diuina exigente iuſticia ſe ipſuz i utroq̄ per emit. i. Reg. vlti. Qua pmoti illi de tribu effraim ⁊ iuſte contra Jepte q̄ uictoꝛiā hūerat cōtra am monitas ſeditionē faciētes: ⁊ bellū cōtra galaadi tas qui iuuerāt i prelio Jepte: occiſi ſūt ō effraim quadragintadūo milia Judic. xij. De pplo iſrael idolatrante ad uitulū aureū dū Moiſes ſtabat i monte: occiſa ſūt. xxiij. milia ex eis. Propter īcre dulitatē ppls ille qui egreſſus ē de egypto nūcro ſexcētamilia abſq̄ paruulis ⁊ mulieribus. Prop ter murmurationē nō ē igreſſus terrā ꝓmiſſiōis niſi duo Caleph ⁊ Joſue Nūe. xiij. Sed ⁊ Moi ſes ⁊ Aaron ad aquā cōtradictiōis ꝓpter infideli tatē ꝑuati ſūt Nūe. xx. Sunt ⁊ alia uicia a diuia iuſticia iudicata: vt pz ex ſacris oracul⁹ libris gen tilium. Sed nullū ita ſeuere ſic ſupbia: ⁊ congrue qz magis directe bellat contra eū. Unde⁹ ſupbis reſiſtit: iquit Jaco. i epla ſua. Regla ēt tradita p virgliū i. vi. Eñ. romanis ꝓncipibus fuit: parcere ſubiectis: ⁊ debellare ſuperbos. Et dei mater ma ria. Diſpſit ſupbos mēte coꝛdis ſui. Luc. i. Unī pri mos parentes poſtq̄ iuaſit ſupbia: edētes pomū ut eſſent ſic dī: iuſticia dei de paradiſo expellens i has mūdi miſerias exiliauit. Heñ. iij. In ſecū da etate Nembroth cū ſuis uolētes turriz babel. ad celū uſq̄ ptingentē edificare: q̄ſi exiſtimantes ſe cōtra deū poſſe defendere: ſi aliud diluuiū iun daret: ex diuia iuſticia confuſi ſūt a ſuperbia ſua diuiſis linguis ut ſe itelligere non ualerent. Heñ. xi. Diſpſis ät Nēbroth ut tyrānus cepit alīs dña ri ⁊ oppmere. In ītia etate creuit ſupbia. Naz Pharao dñi mādatis reſiſtens: nec decē plagi hu miliat⁹ ſz obdurat⁹ cōtra dñm plians in mari ru bro cū ſuis ſubmerſus ē. Exo. xiij. Et i pplo illo ptrāſeūti p deſertū: cū ſupbia exurrexiſſet in Da than ⁊ Abyron: ābiētibus Moiſi ducatū ⁊ cho re hanelāte ad Aaron ſacerdotiū: ſciſma facienti bus ⁊ rebelliōis cōtēptum: diuina iuſticia iultam tantā elationē abire nō voluit: ſed apta ē tra: ⁊ ō glutiuit Dathan ⁊ opuit ſup congregationē Abi ron: et exarſit ignis i ſynagoga eoꝛꝝ: et flāma com buſſit pcōꝛes choꝛe cū cōplicibus ſuis. Nūe. xvi.

In quarta etate Saul ſuperbū q̄ mādatis dei ⁊ Samuelis noluit obedire hūiliaut⁹: a regno re probrās. i. Reg. xv. Superbū illū imaniſſimuz gi gantē Goliath philiſteū: deū iſrael ex ſupbia bla ſphemantē. Dauid hūilis ⁊ adoleſcens iermis cō tra eū ꝑualuit i fūda ⁊ lapide. i. Reg. xvij. Ozias rex iuda: ⁊ ſi alias bonus: i ſuperbiā elatus: qz pre ſūptuoſe ſe igeſſit i officio ſacerdotali: offerēs icē ſum dño lepꝛoſus effectus ē. ij. Paralippo. xxvi. Sēnacherib cū innumerabili multitudine obſidēs irl̄m ⁊ dicens: qz deus eoꝛum non poſſet liberare eos ab eo: i una nocte ſuperbia eius occiſa ſūt ab angelo centūoctogintaquinq̄ milia: vt pz Iſai. c. xxxvij. Sed magis effrenata ē: qñ ambitioſiſmus

ille Absalon ꝛ uanus usurpauit sibi dñium et regnum patris: eū usq; ad mortem persequens. Sz nescit diuina iusticia ꝓcinium ꝓstare criminibus ꝛ tante temeritati. Nā ellatū illum querc̄ p uanos capillos tenuit suspēsū: mula quā eqtabat eū dimittente: donec Joab ꝑceps exercitus Dauit hoc sciens ꝛ applicās lāceis suis transfodit. ij. Reg. xviij. Adonias ēt hoc regnuz affectās cōtra Salomonē fratrē: quē dauid pat̄ utriusq; statuerat regem: occisus est. iij. Reg. ij. In q̄nta etate ad huc magis ostentata est superbia ipsa. Nam Nabucho. elatus i superbiā: ut sibi ascriberet monarchiā nō deo: i mentē feralem mutat̄ ē iter feras: a regno segregatus ē: i deserto hitans per septem tp̄a quousq; suā superbiam cognosceret ꝛ peniteret. Dañ. iij. Alius Nabucho. forte nepos q̄ Holofernem p̄cipem exercitus sui miserat p regiones cū inumerabili multitudie: ut sibi subiugaret oēm terrā dñio suo: ac deos extermiaret: vt solus ipse deus hēretur i terra: quem mirabiliter diuia iustitia humiliauit: confudit tantam superbiam p Judith castissimā ꝛ magnanimē q̄ illius caput abscidit: ꝛ ois exercit̄ ei⁹ debellat̄ ē Judith. xiij. Alia quoq; Agagites qui uolebat adorari a mardocheo: ꝛ qz superbie illius nolebat illi fauere: q̄ fierat totū genus una die vbicūq; esset per orbez sub Assuero gladio expōi: cū magna equitate iudicatus ē: ut i cruce quā parauerat Mardocheo ad suspendiū: i ea ipse appēderetur liberatiōe fca a morte i pplo iudeoꝝ. Quid de Antiocho q̄ cuz tanta superbia efferatus ē i iudeos: ꝛ cōminatus est irim destructionem: ꝛ leges dei mandauit non seruari sed gentiliū: ꝛ nō deū sed iouem adorari: nōne morte dira uermibus scaturiēs cōsūptus ē? Confessus demū qz iustū est subditum esse deo: et mortalē non paria sentire deo. ij. Macha. ix. ubi multa de eius supbia ꝛ punitiōe. Et de Nichanoris superbia ꝛ punitione hēs. ij. Macha. ulti.

In sexta etate. Etsi deus ad superbiā superandaz hūliauerit se ipsū: formā serui accipiens: ꝛ demū usq; ad mortē ignominiosissimam crucis: nō tñ i pcōzibus superbia est extincta: uerū ꝛ repullulās ē hūliata ꝛ confusa. Nā herodes iniquus ātipas q̄ Jacobū decapitauit: ꝛ Petrū icarcerauit: cum quadā die cōcionaretur cozā pplo: ꝛ ueste aurea ꝛ argētea idutus radūs solis super eū reuerberantibus ualde gl̄osus ꝛ fulgidus appareret. Pplo ei acclamante laudes dei ꝛ nō hois: ideoq; elatus in superbiā: iuste punitus angelo eū percutiēte: ꝛ cū magnis cruciatibus sp̄m emittente. Non minori superbia Herodes secūdus ascolonita xp̄m i passione derisit idutumueste alba: qui prius Joānez baptistā decapitauerat. Sed ꝛ p̄mus q̄ inocētes occidi fecit: ut xp̄m regem uerū cū eis extingueret equali superbia usus ꝛ iusticia condēnatus ē. De Caio iperatore qui uoluit coli ut deus. Et de Coss droe q̄ crucem secū tulerat i persidē. Et postea ō Juliano apostata iperatore. Et de Diocletiano ꝛ Maximiano quāto studio supbie sue sūt conati extiguere nomen xp̄i: extermiare eccl̄iaz: cōculcare fidē. Quoꝝ tñ superbia ꝛ malignitas ad nihiluz redacta ē: ꝛ iuste punita: ꝛ eccl̄ia magis ac magis exaltata. Timebūt ergo gētes nomē tuū dñe: ait p̄s. s. uidentes iusticiā tuā: qz nil iultū dimittis maluz. Et oēs reges terre gl̄iam tuā cum magna reuerentia adorantes.

Septimo timen ¶. VII.

dus ē deus timore reuerētie ꝓpter suā eternitatez ꝛ prouidentiaz. Eccs. v. Ne dicas cozā angelo nō est ꝓuidentia: ne forte iratus dñs super sermones tuos dissipet oīa opa manuū tuarum: ubi sūt mlta sōnia ꝛ plurime uanitates ꝛ sermōes inumeri: tu uero deū time. hec ibi. Sōnia appellat Salomon diuersas fātasias aliquoꝝ male sentiētiū de diuina ꝓuidentia: qz sicut i sōno vī aliquid eē: qō i ueritate non ē: ita aliq̄bus uisū est bene sētire de his que eueniunt i mūdo: ꝛ tñ non sic est. Quidā n. euentum rez hūanarum attribuebant fatis dicētes: fatis agimur: credite fatis. Et illud. Te tua fata premūt: uocātes fatū cōstellationem seu influxū siderū sub quibus nati sūt hoies: quibus moueātur nec̄io ad bonū uel malū. Alij dicebāt oīa euenire a casu ꝛ fortūa. In quoꝝ persona loquit Salomon dicēs. Uerti me ad alia q̄ uidi sub sole: nec uelociū esse cursū: nec fortiū bellum: nec sapiētū panē: nec doctorū diuitias: nec artificū gratiam: sed tp̄s casusq; i oībus. Alij ut Plato posuerūt diuinā ꝓuidentiā nō se extēdere ad res hūanas ꝛ minima sed tm̄ circa celestia: i quoꝝ persona dicit Job. Circa cardines celi ābulat: nīa autē nō cōsiderat. Sed ista oīa sūt sōnia ꝛ uana ꝛ non credenda. Et iō signanter subdit. Tu vero deū time tanq̄ eū qui oīa uidet: de oībus prouidet: oīa recte disponit. Unde dī Sap. xij. Tu āt dñe dñator uirtutis oīa cū tranq̄litate iudicas: ꝛ cum magna reuerētia dispōis nos. Subest. n. tibi posse cū uoluerīs. Et Pe. i canonica sua. Oēm solicitudinē uīam ꝓiciētes i eū: qm̄ ipsi cura est de nobis. Et p̄s. Jacta cogitatū tuū i dño: ꝛ ipe te enutriet. Quūmmo vt scribitur Sap. xij. Ipsi est cura de oībus Neq;. n. qz cū magna cura ꝛ diligētia disponit de corpibus celestibus: de angelis: ꝛ hoibus: iō minus curat de minimis ꝛ uilibus rebus: sed ō q̄ buscūq; ifimis usq; ad singularia itendit. Unde ꝛ. b. Aug. i. ij. de ci. dei ait. Deus sūmus ꝛ uer⁹ cū uerbo suo ꝛ cū sp̄u sco: q̄ tria sūt unus deus oīpotēs creator ꝛ factor oīs aīe oīsq; corporis cui⁹ principatione sūt felices oēs: q̄ sūt ueritate nō uanitate felices: qui fecit hoiem rōnale aīal ex aīa ꝛ corpore: q̄ eū peccantē nec ipunitū dimisit: nec absq; mia dereliquit: qui nō solū celū ꝛ terrā: nō solum

angelū ⁊ hoiem sed nec exigui ⁊ contēptibil' aiantis uiscera: nec auis pennulā: nec herbe flosculū: nec arboris foliū sine suarū partium conueniētia ⁊ quadam ueluti pace dereliquit. Nullo mō credendū ē regna hoium: eoꝝq; dnationes ⁊ seruitutes a sue ꝓuidentie legibus alienas eē uoluisse. Et.b. Boe. de phi. conso. O qui perpetua mūdū rōne gubernas. Terraruꝫ celiq; satoꝛ: qui tps ab euo. Ire iubes: stabilisq; manēs: das cūcta moueri ⁊c. Cum quanta āt reuerētia pꝛouideat nobis ⁊ dispōat: quis nos obstupescat: quot uarietates herbarū: fructuum: aialium: piscium: auium i ci bū dedit: quot aromatica concessit vini quātitas diuersitates uestium: habitationū: documenta: i teriora incitamēta ad bonū: sancta sacia: scoꝝ exēpla: flagelloꝝ erudimēta: quis enarrabitur? Mysterū āt icarnationis ⁊ dnice passiōis ad nostram redemptionē tam immensā: ad uos spalez dilectionem: quis cōpꝛehēdere: nedum exprimere ualet? ⁊ meritꝰ dicere ualeat illō Michee. Populeus meus quid tibi ultra facere potui ⁊ non feci ad ꝓuidendū tue saluti. Sed ualde timendum: ne i grati iueniamur. Nā quanto plura nobis beneficia collata sunt: tanto maioꝛa supplicia pꝛepara ta: si salutem nostrā neglexerimus. Sed econtra ultra predicta bona multa habemus hic ⁊ in patria: si timuerimus deuꝫ: ⁊ fecerimus bene: ut ait Tobias filio Tobie. iiij. De hꝰ pꝛouidentie beneficys dicit. b. Bernar. i libꝛo hoc de cōsiderati one: amat deus ut charitas: nouit ut vītas: sedet ut equitas: dnatur ut maiestas: regit ut principiū: tuetur ut salus: operatur ut uirtꝰ: rutilat ut lux: assistit ut pietas. Quid ergo est deus? quo ad vniuersos spectat: finis. Quo ad deitationem: salus. Quo ad se: ipse nouit. Quid est deus? uoluntas: oipotentia: beniuolentia: uirtus: lumen eternuꝫ: icōmutabilis rō: summa beatitudo: creans mētes ad se participandum: uiuificās ad sentiendū: afficiens ad appetendū: iustificans ad ꝓmerendū: dilatans ad capiendū: accendens ad zelum: fecūdās ad fructum: dirigens ad equitatē: iformans ad beniuolentiā: moderans ad sapientiam: roborās ad uirtutem: uisitans ad consolationē: illuminās ad cognitionē: perpetuans ad imoꝛtalitatem: ipellēs ad felicitatem: circūdans ad seueritatem. Hec. b. Ber. Hec oia summa pꝛouidet beniuolentia. Uñ fm Jo. da. deus grece dī theos. Et theos uno mō dī a then qō est circuire ⁊ fouere: qꝛ uirtute ⁊ influxu suo oia circuiens: oia fouens: oibus pꝛouider: fm illud ps. Aperis tu manum tuam. s. pꝛouidentie: ⁊ iples ōe aial bñdictione. Timeat ergo deum omne semen israel. i. oēs fideles: ait ps: qm non sꝓeuit neq; desperit deprecationem pauperis. Pauperis dico naturali sensu: pauperis terrena substātia: pauperis uirtute gīe: paupis spu: sed ōi hꝰ ꝓuidet ꝓ capacitate sua. Et timoꝛ dni pcipue renerentialis: de quo ē sermo: glia ⁊ gl'atio: letitia ⁊ coꝛona exultationis: ut dī Eccī. i.

Titulus quitus decimus de dono pietatis.
De pietatis eminētia ⁊ dignitate. La. I.

E dono pietatis uidēda sūt tria. Eminētia dignitatis: existentia eius qualitatis: ⁊ permanētia eternitatis. Pꝛo declaratione ꝑmi sciēdum fm. b. Tho. secūda secūde. q. cxxi. ar. i. ꝙ dona spus sancti sūt q̄dā hituales dispositiones aie: quibus aia ē pꝛōpte mobilis a spu scō. Inter ceteras āt motiones que sūt a spu scō: mouet sps scs: ad hoc ꝙ affectum quēdam filialem habeamus ad deū ut patrē: fz illud apli Ro. viij. Accepistis spm adoptionis filioꝝ dei: i quo clamam⁹ abba pater. Pietas ergo fm ꝙ cultū. i. reuerentiā exhibet deo per istūctum sps scī ē donū sps scī. Pōt āt cōsiderari excellētia huius doni quātū ad tria. s. ꝙrum ad suam rl'am: ꝙtū ad suā dīam: ⁊ ꝙtū ad efficatiam seu utilitatē. Quatū ad pꝛimū certū ē: ꝙ quanto rl'a dirigēs est nobilioꝛ: tāto actꝰ illa regula rl'atus ⁊ mēsuratus ē nobilioꝛ. Sed uirtꝰ accipit ꝓ rl'a aliquid hūanum. s. dictamen rōis. Donū vō accipit ꝓ rl'a aliquid diuinum. s. istinctum spus scī. verbi gīa. In hoꝛribilibus fugiēdis uel ꝓ sequēdis differēter dirigit foꝛtitudo: que ē uirtꝰ: ⁊ foꝛtitudo que ē donū: qꝛ per foꝛtitudinē que ē uirtus hō aggreditur terribilia fm uirtutē hūanaz. Sed per foꝛtitudinē que ē donū hō aggredit terribilia utēs diuina potētia ꝓ ꝓfidentiā quasi sua. Silr se hz i cōicationibus q̄ sunt ad alterū pietas uirtus: ⁊ pietas donū: qꝛ pietas que ē uirtus accipit ꝓ rl'a ⁊ mensura aliquid humanū: puta obseruās vel debitū uel cōgruum eius: qui cōicatione facit. Sed pietas que ē donū i cōicationib⁹ accipit ꝓ rl'a ipsū deum: qꝛ cōicat se ad alterū: utēs deo quasi se ipso: vt. s. ea q̄ ipsū decent i hmōi cōicationibus quasi deo unitus exequatur. Uñ dns ad bñficientiam exēplo celestis pīs exhoꝛtatur: q̄ solē suum oꝛiri facit super bonos ⁊ malos. Sic ergo pz dīa: qꝛ i alīs cōicatiōibus pōt attendi aliqua hūana rō cōicandi alteri uel liberalitas i pariis donis: uel magnificētia i magnis: uel iustitia i debitis: uel decētia i gratuitis: qꝛ talez dare decet: uel utilitas vel aliquid hūanuz. Sed ꝙ rō his terminis nō claudit⁹: vt hō tm tribuat hōi quātū dz: vel quātum expedit ei qui tribuat: sed ꝙtum ē a deo acceptū diuinū bonū q̄ō i se vel i ꝓmo relucet: hoc supra hūanum bonū ē. Et hoc fit ꝓ donū pietatis. hec. b. Tho. i scripto super. iij. di. xxxiij. arti. ij. Secūdo pōt cōsiderari excellētia hꝰ doni pietatis ꝙtum ad suā dīam. Possz. n. aliquis dicere: ꝙ pietas nō ē donuz sed uirtus: qꝛ

Grego. primo moral'. dicit: q̄ pietas idem ē quod misericordia: sed misericordia est uirtus: ideo operatur secundum humanum modum. Ergo ꝛ pietas non est donum: sed uirtus operans secundū humanum modum non diuinum. Respondetur q̄ misericordia et pietas in hoc differūt: quia misericordia studet ad releuandum miserias proximorum: ex eo q̄ proximi sunt ei coniuncti uel propinquitate sanguinis uel familiaritate: vel saltem nature similitudine. In omnibus enim misericōdia accipit pro mensura aliquid humanum sicut alie uirtutes. Sed pietas que est donum spiritus sancti ouetur ad releuādas miserias ꝓximorū ex aliq̄ dīno: scilicet in quantum sunt in filio dei: vel diuina similitudine insigniti: ita q̄ misericordia i suo actu vtitur aliqua regula humana: sz pietas que est donum utitur regula diuina. Et per hoc patet q̄ pietas est potior misericordia: sicut donum perfectius uirtute. hec beatus Thomas super. iij. sen ten. di. xxxiij. arti. v. Tertio potest considerari eminentia huius doni quantum ad reuerentiā sic. Quanto aliquid modo nobiliori deo cultum et reuerentiam exhibet: tanto est excellentius. Sed hoc facit pietas: prout est donum spiritus sancti. Quod quidem probatur: tum comparando pietatem ad uirtutem religionis: tum comparando ipsam pietatem: prout est donum ad eaz: que est virtus. Et in quantum ad religionem comparatur: licet religio que exhibet cultum deo: sit potior pietate: que est uirtus exhibens cultuz ꝛ reuerentiam patri carnali: tamen pietas que est donū est nobilior religione: quia exhibere cultum deo vt patri: quod facit pietas que est donum: excellētius est q̄ exhibere cultum deo ut creatori et dño quod facit religio. Exquo patet pietatem donuz excellentius religione uirtute secundum beatum Thomam secunda secunde. q. cxxi. artic. i. Comparando autem pietatem donum ad ipsaz prout est virtus: etiam probatur pietatem donum excellentiorem ea in quantum uirtus. Ex eo videlicet quia pietas donum respicit in actu suo aliquid diuinum ut filiationem diuinam per gratiam uel diuinam similitudinem. Sed pietas uirtus aliq̄d humanum vt familiaritatem propinquitatez uel nature similitudinem. Et sic patet q̄ est potior: vt dictum est supra.

In quo autem con. §. I:

sistat ista qualitas mentis scilicet pietas donum: quantum ad actum eius. Sciendum secundum beatum Thomam super. iij: senten. di. xxxiij. arti. v. q̄ pietas donum habet in uia quinq; actus: sed vnum principalem: alios quattuor secundarios. Primus ergo actus eius est quem habet in uia: deo cultum id est reuerentiam exhibere: non solum propter debitum: sed ꝛ propter condignū: quia deus honore ꝛ reuerentia est dignus interiori affectu ꝛ exteriori actu: ut in prostrationibus: genuflexionibus: inclinationibus: ꝛ sacrificijs: et hoc Malacha. i. Filius honorat patrem suuz. Et si ego pater uester: vbi est honor meus ? ait ipse Deutro. xxxij. Nunquid non ipse est pater tuus: qui possedit ꝛ fecit quo ad corpus: ꝛ creauit quo ad animam te. Unde apostolus ad Titum. Sobrie scilicet quo ad se. Juste scilicet quo ad proximum. Pie scilicet quo ad deum viuamus in hoc seculo expectantes et cetera. Secundus actus eius propter dei reuerentiam etiaz sanctos honorare: quia sunt templa dei: ꝛ organa spiritus sancti. i. Co. vi. An nescitis: quia tēpluz dei estis uos: ꝛ spiritus sanctus habitat in vobis. Et alibi: honore inuicem preuenientes: ꝛ precipue presidētes qui in regimine representant personam dei cuncta regentis. Petrus in canonica. i. Regem honorate. Et beatus Augustinus in regula. honore coram deo prelatus sit uobis. Huius ratio est: quia sicut actus pietatis: que est uirtus: est non solum exhibere cultum seu reuerentiam patri carnali sed etiam omnibus sanguine iunctis: secundum q̄ pertinent ad patrem: ita ꝛ actus pietatis que ē donum non solum deo: sed et omnibus qui pertinent ad deum sibi coniunctis per gratiam uel per presidentiam et huiusmōi. Apostolus. i. ad Thi. Sectare iusticiam: pietatem: fidem: charitatem: patientiam et cetera. Tertius actus pietatis q̄ est donum: est scripture sacre intellecte non cōtradicere: cum sint uerba dei. Quem enim aliquis veneratur ꝛ colit: eius etiam uerba in reuerentia habet ꝛ non impugnat: nisi falsa reperirētur. Nā ut ait philosophus. Duobus amicis existentibus Platone ꝛ veritate sanctum est prehonorare ueritatem. Et quia in oerbis scripture sacre non potest esse falsitas: ideo semper etsi non intelligatur: veneranda sunt. Hunc actum esse pietatis ponit Augustinus in libro de doctrina christiana. i. ad Thi. iij. Manifeste magnum pietatis sacramentum quod manifestum est in carne iustificatuz et cetera. Quartus actus eius est constitutis i miseria subuenire. Et ratio est: quia secundum beatum Gregorium. i. moral. idē est quod misericordia scilicet in actu exteriori qui est subuenire miserie proximi: differunt tamen in motiuo miserendi: vt supra dictum est. Misericordia autem miserie subuenit. Et secundum hoc beatus Gregorius ibi dicit: q̄ pietas ilistit operibus misericordie. Et secundum hoc etiam dicit beatus Hieronym⁹ uel Augustinus secundum alios. Non memini me uidisse aut legisse mala morte perisse qui exercuit opera pietatis: quia scilicet si peccator talis ē: opera illa pietatis procurant sibi compunctionez ꝛ reuersionem ad deū. Quintus actus est sine

offensione in medio nationis prave ꝛ peruerse cō uersari: et inter eos conuiuere: ut dicit beat⁹ Augustin⁹ in lib. de doctrina christiana. Unde ꝛ Petrus in secunda cano. c. ij. ait de Loth. Aspectu q̄ dem ꝛ auditu iustus erat: habitans iter illos qui de die in diem animaꝫ eius iniquis operibus cruciabant. Nouit autem deus pios de tentatiōe eripere. Omnes hi actus unam ꝛ eandem regulam ꝛ mensuram habent scilicet diuinam reuerentia: quomodo deus est dignus: vel honorem quo deus est dignus. Et ideo actus pietatis que est in uia est unus qui est precipuus ꝛ principalis: ad quem alij omnes reducunt. ar ut ad causam suam: ut dicit beatus Thomas ubi supra. Unde et apostol⁹ i. ad Thi. ij. mandat orationes ꝛ obsecrationes fieri in ecclesia: pro his qui sunt in sublimitate constituti: ut tranquillam uitam ꝛ quietam agamus in omni pietate scilicet reuerentia diuini cultus. Et di. xli. c. per simoniam dicitur. Pietatem in p uatis domibus non concludentes omnem locum in nomine dei edificatum honoramus. Et cōgregationem in ecclesia factam ad utilitatez communem recipimus: ꝛ bona opera que supra uires in fratres pauperes exercentur secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus. Itez beatus Augustinus super psalterium. Si aliquando humana infirmitate pedes nostri in aliquod peccatuz mouentur: insurgunt lingue iniquissime inimicoruz: cum fuisset miserendum: irrident impij: vnde pij dolent. v. q. v. §. sed aliud.

De permanentia §. II.

pietatis ꝛ efficientia seu utilitate. Sciendum secūdum beatum Thomam super. iij. di. xxxiij. art. v. q̄ actus pietatis remanebit in patria quantuz ad suam mensuram ꝛ regulam: ad quam pietas attendit scilicet adhezere ipsi deo. Et etiam quantum ad eos quibus beneficia prestare parat⁹ erat scilicet quantum ad effectum: vt scilicet beniuolētiam eis seruet: ꝛ de omnibus eorum bonis habeat gaudium ꝛ letitiam: unde in eis non erit communicatio ad supplendam negligentiam: sicut est apud nos: et per consequens iste actus pietatis q̄ est in via subuenire scilicet constitutis in miseria: non erit in patria: quia nulla ibi negligentia: nulla miseria: quia omnes suam sufficientiam a deo accipient. Erit tamen in eis communicatio ad augendam letitiam secundum modum illius patrie secundum quem superiozes aliquid influunt i inferiozibus: vt dicit Dionysius. Unde post dicz iudicij et ante precipuus actus pietatis qui est donū in patria: est reuereri deū affectu filiali: qui precipue tunc erit secundum illud Sapientie. v. Ecce quomodo computati sint inter filios dei. Erit etiam mutua honoratio sanctorum ad inuicē. Nūc autem ante diem iudicij miserentur sancti etiam eos qui in statu huius miserie viuunt. hec beatus Thomas vbi supra. De utilitate et efficientia pietatis nota quod ait apostolus. i. ad Thi. iij. Exercete ipsum ad pietatem. Nā corporalis exercitatio scilicet ieiuniorum ꝛ abstinētie ꝛ huiusmodi ad modicum quidem utilis est. Pietas autem ad omnia ualet: promissionem uite que nunc est habens et future. Scribens apostolus ad Thitū episcopum ostendit q̄ episcopus et quilibet misericordie uisceribus totus debet affluē: quod significat illa abundans inunctiatio capitis eoz in consecratione ipsorum. Hinc est q̄ de tumbis quoruudam sanctorum: que in misericordia et pietate fuerunt precipui: oleum manat: ut. b. Nico. b. Lathe. ꝛ. b. malpurgis: ꝛ in huius figuram in vestibus summi sacerdotis uendebāt malogranata intexta: que cum refrigerent: innuebat q̄ misericordia presidentium debet subditos refrigerare. Ualere autem dicitur pietas ad omnia. Ad tēporalia quidem secundū illud prouerbio. xxvij. Qui dat pauperi non indigebit: quinimmo non solum sufficientiam sed abundantiaz habebit. p uerbio. xiij. In omni opere bono erit abundantia: sicut legitur de sancto Joanne patriarcha alexandrino pijssimo ad pauperes: qui quanto plus dabat pauperibus: tanto plus ei deus mittebat p diuersas personas ad distribuendū. Ualet ad spiritualia promerenda. Unde. b. Ambrosius. Omnis summa christiane religionis in misericordia ꝛ pietate consistit: quam aliquis sequens ꝛ si lubrice cum patiatur carnis: sine dubio vapulabit: sed ñ perbit. Quod oportet sane intelligere: quia uel intelligitur de eo: qui et in lapsu carnis ceciderit in p teritum: ipsum penitet: ꝛ abstinere disponit. Uel si intelligitur de eo qui opera pietatis exercet in mortali existens: tunc opera pietatis ualent sibi ad procurandum gratiam occasionaliter: nō causaliter. Nam dicta opera pietatis sunt occasiōes: vt adiutus precibus eorum quibus exercet: exeat de peccato. Ualet ad eterna promerenda. Unde Piero. ait. Pietas expectat beatam spem ꝛ aduētum glorie magni dei. Sicut enim ipietas magni dei formidat aduentum: ita pietas ō suo opere secura ꝛ de fide iudicium prestolatur. Et qz sūme pietas fuit i virgine: ꝛ est super omnes sactos ꝛ sanctas: cui cantamus. O clemens: o pia: o dulcis uirgo Maria. Ideo de ipsa uirgie Maria vt fonte pietatis: siue quantum ad actum diuini cultus ꝛ reuerentie: siue quantum ad actum misericordionis: et subueniēdi pauperibus: ideo de ea i isto titulo diffusius agemus per capitula distiguendo ꝛ per modum predicationis.

O uirgo Maria est mater nostra quadrupliciter. Capitulum Secunduz.

Capitulū Secundū.

Ecce mater tua

Joānis. xix. Loquitur de ista matre p̄s dicens. Mater ſyon dicet homo: homo natus eſt i ea: ⁊ ipſe fundauit eam altiſſimus. Hoc ſecundum tranſlationem. lxx. quaz ſequitur beatus Auguſtinus ſuper pſalterium: ⁊ obſcura ſatis eſt locutio: Poteſt autem ſic exponi: homo dicet ſyon Mater. Sed uidendum eſt: quis eſt iſte homo qui dicit: cui dicit ſyon: de qua matre dicit. Eſt autem homo iſte dominus ieſus deus et homo: de quo propheta. Ecce ueniet deus ⁊ homo: hō utiqz aial rōnale: ab initio ſolus ſue conceptionis ratiōe vtēs ut perfectus ōi ſapientia ⁊ gīa: ⁊ inter natos nunq̄ a rōne deuians. Ipſe eſt ille homo: qui natus ē in ea matre: que eſt: ⁊ ciuitas dei dicitur: nō ex uirili ſemine: ſed quod i ea natū ē: de ſp̄u ſancto eſt Mat. i. Et ipſe idē hō eſt altiſſimus deus: qui ſolus altiſſimus fundauit eaz ciuitatē: i qua hitauit nouē mēſibus vt matre ſua. Si queris: cui ſyon dicit. Rñdeo q̄ ſyon ſp̄uali. i. eccl̄ie. Interp̄tat n. ſyon ſpeculatio: ibi i ſyon erat tēplū dñi: i quo uerus cultus exercebatur offerēdo oblationes et ſacrificia uero deo. Significat igit̄ apte eccl̄iaz ſanctā: i qua ſpeculamur deū i militanti p fidē: i triūphanti per ſp̄ez. Et i ea ſola uere colitur deus: et offerūtur ſacrificia uera bonoꝝ opeꝝ: que deo ſūt grata ⁊ non extra eā. Quid āt dicit iſte hō ieſus ſyon. i. eccl̄ie: illud mater. ſ. ē tibi patrē hēbas miarū: accipe ⁊ matrē totius cōſolationis ⁊ miſerationū. Ecce mater tua o ſyon: o eccleſia: que eſt mater mea: uolo ut ſit ⁊ mater tua. Mea eſt mater naturalis: tua ſit mater ſpiritualis. Ecce mater dei ſaluatoris: eſt mater peccatoris in eccleſia. Sed iudeus hoc vt perfidus nullo modo vult credere: q̄ beata Maria ſit mater dei ⁊ hominis. Et ſecundum hoc dicit tranſlatio noſtra: que fuit. b. Hiero. Nūquid ſyon dicet hō: hō. ſ. dcūq̄ q̄tūcūq̄ ſingularis p̄dicator ⁊ doctor: nūquid ſyō dicet i. ſynagoge ſeu pp̄lo iudeoꝝ: cuius cultus erat p̄pter tēpl̄ūm i materiali ſyon: iſtam ueritatem mirabilem quam ſubdam: ita ut credat eam. q. d. ñ. Neq̄ Petrus neq̄ Paulus: ſed neq̄ ipe xp̄us dixit hanc ueritatē pp̄lo iudeoꝝ: q̄ uoluerit credē. Ecce veritas quā nō vult credere: ⁊ ideo ut perfidi dānantur: homo nat⁹ eſt in ea ciuitate dauid i. virgine Maria: ⁊ ipſe natus in ea xp̄s: eſt ille altiſſimus deus: qui ſolus ſēs per eſſētiā: ſolus dñs p uniuerſalē prouidentiā: ſolus altiſſimus per ōi potentiā: qui fūdauit ⁊ fecit ciuitatē iſtaz virginē gl̄oſam: ipſe habitauit: Jdē unus deus ⁊ hō: vna perſona fundator ⁊ creator uirginis per diuinitatē: natus in ea per humanitatem. Sed tu fidelis qui credis beatam uirginem matrem dei et hominis: ⁊ ſecundū hanc fidē recte conuerſaris. Ecce mater tua. Joan. xix. Imperator celeſtis dñs ieſus xp̄s i throno crucis reſidens: per hoc dictum ſuo ore prolatum loquens Joanni: matrē ſuā uirginē ei dedit in matrem: ipſum Joannem matri ſue adoptans filium. Nec uirgo mater: ⁊ ſi longe inferiorē ab eo indignata eſt talem in filium ſuſcipere. Et Joannes ipſe: ⁊ ſi tali ⁊ tā dignissima matre ſe indignum agnoſceret: intelligens ſui profectum: cum omni reuerentia ex illa hora accepit eā in ſuam ſcilicet matrem. Quia uero Joannes interp̄etatur: in quo eſt gratia: cuilibet etiam qui Joannes dicitur ⁊ exiſtit: non nomine ſed eius interp̄tatione: in quo ſcilicet eſt gratia gratum faciens: datur virgo Maria in matrem: ut dici poſſit. Ecce mater tua. Anſelmus. Mater dei facta eſt mater noſtra. Et uere optime p̄ſſima: ⁊ p̄fectiſſima: mater omnibus modis. Sicut enim pater dicitur aliquis genitura: cura: etate: honore: affectu. Sic omnibus his modis beata uirgo mater nobis eſt. Primo enim ſicut chriſtus nos genuit verbo ueritatis ad eſſe ſpirituale gratie: quod perfectius eſt q̄ eſſe naturale in cruce patiendo: ita ⁊ beata uirgo nos genuit: et peperit in maximis doloribus filio compatiendo: penas immenſas pro nobis patienti: ita exponit Albertus magnus illud Jſa: ultimo. Parturiuit ſyon filios ſuos id eſt beata uirgo Maria: q̄ ſpeculabat̄ myſterium paſſionis. Interp̄tatur enim ſyon ſpeculatio. Parturiuit ſumme condolendo in paſſione filij. Secundo mater eſt cura Jſa. xlix. Nūqd poteſt mulier obliuiſci infantem ſuum: vt nō miſereatur filio uteris ſui: q. d. nullo modo: ſed magnam curam habet: vt prouideat ei de nutrimento et neceſſarijs. Et quanuis amor patris ad filiū ſit ſolidior: amor tñ matris eſt tenerior. Et hinc eſt q̄ paruulus magis recurrit ad matrem p̄ his que vult q̄ ad patrem: quia experitur magis a matre q̄ a patre obtinere quod petit. O quanta eſt cura beate uirgini matri de nobis. Omnibus aperit ſignum miſericordie ſue: nec eſt qui abſcondit ſe a calore beneficiorum eius. Sileat miſericordiam tuam o virgo beata: ait beatus Bernar. Qui cunqz in neceſſitatibus ſuis te inuocantem ſibi ō eſſe ſenſerit. Sicut curam habuit: ut prouideret apud filium de defectu uini i nuptijs i Chana galilee celebratis. Et qō ait ſapiens. Ubi non eſt mulier ingemiſcit eger. Et uere poteſt itelligi de hac muliere: quā filius ſuus ſic vocauit: cū ait: mulier ecce filius tuus. Non reperitur aliquē ſanctorum ita cōpati ⁊ adiuuare i infirmitatibus ſpiritualibus ⁊ corporalib⁹ egris perſonis ſicut mulier hec beata uirgo Maria. Tertio mater ē antiquitate: ſicut homines antiqui dicuntur patreſ: ſic ⁊ mulieres antique matres. Sed que antiqor beata uirgie Maria? Ab initio: inquit: ⁊ añ ſecla creata ſū: ⁊ uſqz ad futurum ſeculū nō deſinā Ecci

xxiiij. Creata siquidem fuit in mente diuina ante secula. i. predestinata: vt esset mater dei: z ide mater nostra. Nec usq; ad futurū. i. ad aliā vitā pie postq; fuit in mundo nata: non desinit pietatez z misericordiam exhibere inuocātibus eā. Est g̃ antiquitate maxima mat̃. Quarto ē mat̃ dignitate z honore. Sicut qui sunt i dignitate ꝓstituti dicuntur patres: ita z mulieres in dignitate prelationis dici possunt matres: unde abbatisse dicuntur prelate quasi matres. Sz que dignior: que honorabilior: z cunctis presidentior: beata uirgine Maria. Regina enim dicitur celorum in antipho na ecclesie: domina angelorum: mater domini dominantium: omni vtiq; laude dignissima: quia ex ipsa ortus est sol iusticie christus deus noster.

Quinto ex maxima affectione ad bonum populi iudeorum. Razias dicebatur pater eorum: ut. ij. Machabe. penulti. Sed nunquam fuit aliquis sanctus uel sancta ita affecta ad salutem et omne bonum populi christiani: sicut beata uirgo Maria. Unde cum christus uellet tribus lanceis mundum perdere propter tria uicia mundi: scilicet superbie: auaritie: z luxurie. Beata uirgo precibus suis obtinuit dilationem sententie: dicens se missuram in mundum ad predicandum beatum dominicum et beatum Franciscum cum suis: z ut sic reducerentur: ut habetur in legenda beati Dñici. Ecce igitur mater tua.

Sed qualis sit ista. §. I.

mater: ipse declarat sic de se loquens seu ecclesia i persona eius. Ecclesiastici. xxiiij. Ego mater pulchre dilectiōis: timoris: et agnitionis: z sācte spei. Matrem se harum quattuor uirtutum dicit: q̃a eas in mente concepit per infusionem gratie: z puriuit istos filios: quando ad actum harum uirtutum processit. Primo pulchre dilectionis per eximiam charitatem. Secundo timoris reuerentialis per profundissimam humilitatem. Tertio agnitionis scilicet fidei per firmissimam ueritatē. Quarto sancte spei ad omne bonum z supernā felicitatem. De primo Cantic. ij. Introduxit me rex in cellam uinariam. scilicet et introduxit i me charitatem. De secundo Luce primo. Turbata ē in sermone eius et laude propter humilitatem. De tertio Luce primo. Beata que credidisti, beatus Augustinus. prius concepit fide q̃ carne. De quarto Ecclesiastici. xxxiiij. In me omnis spes uite z virtutis. Extende vt placet. Ex his etiam uerbis innuitur respectu quorum sit mater adoptiua. Cum enim ut dictum est: sit facta mater adoptiua Joanni: qui interpretatur i quo est gratia mater est eorum qui habent gratiam. Et quia a gratia quattuor ista semper procedunt: eorum est mater qui habent ista quattuor. Ecce igitur mater tua scilicet tui: qui scilicet habes rationalem dilectionem: quia ego mater pulchre dilectionis. Ecce mater tua scilicet tui qui habes filialem timorem: quia ego mater timoris. Ecce matet tua scilicet tui qui habes salutarem cognitionem: quia ego mater agnitionis. Ecce mater tua scilicet tui: qui non presumis: sed ex merito speras: quia ego macer sancte spei. Pulchra dilectio est: vt diligatur amicus i deo: et inimicus propter deum: uere pulchra: quia cum luce gratie z clara fame. Mat. v. Diligite inimicos et cetera: ut sitis filij patris uestri: qui in celis est scilicet dei. Et sic eritis filij matris uestre scilicet beate Marie. Sine timore dei non poterit quis iustificari: ait sapiens. Sed qui deum timet scilicet filialiter nihil negligit: scilicet eorum que sunt necessaria ad salutem z gloriam dei. Salomon ait Ecclesiastes. vij. Salutaris cognitio incipit a se ipso. Seneca. Principium salutis cognitio sui. Breuissimam istam orationem faciebat et docebat Beatus Augustinus. Domine nouerim te: nouerim me. Et vnum inducit ad reliquum. Expecta dominum: ait p̃s. quo ad quartum custodi uias eius: vt hereditatē capias terrā scilicet uiuentium. Si ergo diligis eum et proximum: et times filialiter offendere eum: z conaris cognoscere te ipsum: et speras rationabiliter i supernum premium: non presumendo de uiribus tuis: hec est sancta spes. Ecce mater tua beata uirgo Maria.

Possunt etiaz ad. §. II.

aptari ista quattuor ad quattuor status ecclesie: scilicet presidentes: incipientes: proficientes: z perficientes: super perfectos singulis singula attribuendo. Quibus omnibus est mater pia adiuuando z succurrendo. Primo et p̃sidentibus qui dem congruit pulchra dilectio scilicet erga deum: se: et proximum. Et ideo christus Petrum instituit super presidentem et pastorem ecclesie: interrogauit ter: si eum diligeret Joanni ulti. horum beata uirgo est pia mater: adiuuans in necessitatibus: vt patuit in Leone papa: cui restituit manum abscisam. Et in beato Dominico cuius subditos fratres ostendit in uisione beate Marie tenere sub clamide sue protectionis. Secundo incipientibus congruit timor. Inde enim mouentur ad cauenda mala et penitendum ex timore. Unde dicit Ysaias. A timore tuo domine concepimus et peperimus spiritum salutis. Et horum est mater beata uirgo Maria procurando reconciliationem deo: sicut in figuram mulier sapiens. Tecuites reconciliauit Absalonem patri Dauid secundo Regum. xiiij. Et cuidam moniali egresse de monasterio post tempora ex meretricio reuerenti ad penitentiam et religionez: impetrauit beata

Maria: p ea pcc̃atorum ueniaz. Et adiuuat ad uincendū diabolū i tẽtationibus. Sicut i figuraz occidit Judith holofernem. Judith. liij. ca. Tertō pficientibus conuenit agnitio: vt dicit Salomon Eccl̃s. ix. Nescit hō finem suum. Et iō sequitur: sicut pisces capiūtur hamo: sic capiūtur hoies tpe malo. Quod ps ꝓsideras ait. Notū fac mihi dñe finē meum: finē ultimū: ꝓpter quā factus sū: da tu es ut ad illud me dirigam. Notum fac finē ꝓximum mei operis: vt itelligam me recta itentiōe facere opera: nō ut uidear ab hoibus: sed ad gl̃iā dei. Notum fac finē meū. i. ut frequenter itelligaz me esse i uita finiendū: z oia ista mundana dimittēdo ꝑ te. Et qz istis cōgruit cognitio q̄ lux ē spualis: iō dicit Salon puer. iij. Justoꝝ semita q̄si lux splendēs pficit z crescit usqz ad perfectū diem. Hi enim intendunt ad proficiendum i uirtutibus. Horū mater est beata uirgo Maria: precibus z exēplis dando eis subsidium. Est. n. figuratiue illa Rebeca que filium. s. israel qui iterpretatur uidens deū docuit z iuuit refectionem offerre patri suauez: cum uestibus odoriferis: ut benedictionez patris obtineret. Apparens ipsa magistro Rainaldo cō pore infirmo: i uirtutibus proficienti: unxit eum sanando corpus: z mentem roborando: ac habituz ordinis predicatorum quez ferret ostendēdo: quē ordinem fuerat ingressus: qui postea feruētissime predicando: multos z magnos uiros traxit ad religionem. Ipsa est mater agnitōis: que reuelauit nobilissimis romanis z diuitib⁹ viro z uxori sue cupientibus se tradere i obsequium ipsius uirgis ac pape: ut i loco ubi de mane inuenirent niues p̃ter nature solitum: quia de mēse augusti ibi ecclesiam suo nomini dedicarent. Qua mane sequenti reperta: fabricata est ad honorem eius ecclesia i vrbe sancte marie maioris. Quarto autem cō gruit perfectis sancta spes non sperare in principibus ubi non est salus: nec i temporalibus diuitijs quod est uanum: nec in suis uiribus quod est superbie: sed in eēna beatitudine. Et hec est sācta spes. Contemplantur enim eterna bona: que non uidētur: sed appetuntur summe ab eis: ut dicant cum apostolo. Cupio dissolui: z esse cuz christo. Et nostra conuersatio in celis est. Horuz mater est beata Maria procurando eis consecutionem eterne beatitudinis. Est enim figuratiue illa Bersabee: que iterpretatur puteus septim⁹ propter plenitudinem oīum gratiarum: que suis precibus petyt z obtinuit a Dauid regnū suū dari filio suo Salomoni. ij. Reg. xv. Hec est que fuit cilicium cū serico sancto uiro. b. Tho. cantuariensi archiepo: mandans ei ut iterdictum factū simplici sed optimo sacerdoti: qui quottidie missaz celebrabat ad sui honorem: nec aliam propter simplicitatē dicere nouerat: ut ñ āplius celebraret: relaxaret. Qō simplex sacerdos faciens z significans. b. Tho. ex parte beate Marie z signum datum de cilicio o cultato ab ea suto: illuz ab illo iterdicto absoluit. Hec apparens ut matrona uenerabilis ad fontez quēdam cuidā rustico qui missus erat a filio suo ei apparenti ad immergendū tres panes quos hē bat prohibuit. Sed reuersus ad eum secundo et tertio unum immersit: alios duos reseruās ex iussione beate marie declarantis ei se esse uirginem matrem: z eum qui sibi apparuerat z mandauerat panes tres imergi i aquam erat filius eius qui iratus propter peccata hominum munduz i partes tres diuisum quasi uolebat delere: i cui⁹ signū tres panes iusserat imergi: sed ipsa sñiam retinuerat. Uerū ad placandū dei iram oēs albis induti facerent processionē ad penitentiam reuertentes. Et illa disparente simplex ille rusticus per diuersas mūdi partes diuulgauit. vñ ecuta est magna nouitas i uniuerso orbe apud xp̃icolas: vt oēs mares z femie cuiuscūqz etatis z cōditiōis albis iduti ꝓcessiones multas facerent. Anno dñi Millesimotrigentesimononagesimonono i estate: z multa bona secuta. Et postea anno sequenti Millesimoquadrigētesimo secuta ē pestis vlis numia: ut tertia ps hominū moreretur. Ecce mater tua ad quam recurras.

De ꝓceptione z sc̃ificatione. b. Marie. La. iij.

E cōceptu et sā

ctificatione. b. marie. In ciuitate sc̃ificata requieui: iquit diuina sapientia Eccl̃i. xxiij. Adaptat sermo iste ad uirginem gl̃iosam: de cuius cōceptiōe uel potius sanctificatione ecclesia solēnitatem facit. De hac ciuitate precinens cātor ips sc̃i dauid iquit ps. lxxxvi. Gl̃iosa dicta sūt de te ciuitas dei: que ab iesu syrac dc̃a est ciuitas sc̃ificata: nec de aliqua creatura pura sunt unꝯ dc̃a tā gl̃iosa ꝙ de uirgine Maria. Unde i cōmendationem Judith pulcherrime: sapientissime: z castissime: z constātissime: que liberauit pplm dei de manib⁹ inimicoꝝ: z figurauit hanc uirginem beatissimaz: liberatricē ppli fidelis de manibus demonū: dixit sūmus pontifex Joachim. Tu gl̃ia irl̃m. s. ciuitatis: tu letitia ppli israel: non dixit tu gl̃iosa i ciuitate: sed tu ipsa gl̃ia ciuitatis irl̃m: que dicebatur ciuitas dei: qz solēnis deus cultus ibi erat. Gl̃iosa igit dc̃a sunt de te. Circa quaz pñt tria notari.

Eius uirtuositas perfectissima: qz ciuitas.

Eius singularitas sublimissima: qz dei.

Eius nobilitas famosissima: qz gl̃iosa dic. si ō te.

Quantū ad primū .§. I.

ois aia pōt dici ciuitas. Sed anima cuiuslibet re probi dr̃, ciuitas babylōis: que iterp̃tatur ꝓfusio: qz plena ē cōfusiōe pcc̃oꝝ: z i ea regnat Nabuch.

diabolus i superbia sua. Alia aũt cuiuslibet electi dr irlm: q̃ iterp̃tatur visio pacis: i qua regnat Salomon rex pacificus. Jrlz ãt edificatur ut ciuitas ex auro: argẽto: r lapidibus p̃ciosis. i. dilectionis dei r proximi opibus: cũ meditatiõibus r cõtemplatiõib' p̃ciosis sup fũdamẽtũ fidei iesu xp̃i. Et nisi dñs custodierit ciuitatẽ aie: frustra uigilat: q̃ custodit eã. Uerũ nulla aia ꝓprie põt dici ciuitas nisi bia uirgo Maria. Uñ p excellẽtiã ciuitas dr ꝓpter tria. Primo ꝓpter plenã vnionẽ. Secũdo ꝓpter cõgruã ꝓuisionem. Tertio ꝓpter rectã gubernationẽ. Ciuitas dr quasi ciuiũ unitas: vñ salnator noster cũ misit duos ex discipulis ad ciuitatem hierosolimã: q̃ plena erat sectis r diuisiõib' r pcĩs: non dixit: ite i ciuitatẽ sed i castellũ huius illam rlam. Si re ꝑueris: nec nomẽ hẽre mereris. In aia nostra sũt q̃i ciues multi r uarij cogitatus nostri: r affectus seu desideria quasi uiri: passiões ãt quasi mulieres. Qui oẽs debent ꝓuenire i unũ s. ut cõforment se diuine uolũtati: querẽdo sẽper gl̃iaz dei r ꝓfectũ salutis. Sed q̃s est hic: r laudabimus eũ: Nullus ẽ. n. tã cõposite felicitatis ẽt in spualibus iquit scs Seuerinus: q̃ non i aliquo cũ sua fortuna rixet. Nunq̃. n. ait Job: i eodem statu pmanet. Quis ẽ qui sẽper i õi opere suo cogitatu et affectu dirigatur ad dñz: r nõ uideat i mẽbris suis legẽ concupiscẽtie repugnantẽ legi mẽtis sue: saltẽ ad venialia. vñ pax ibi nõ vr pfecta: cum caro cõcupiscit aduersus sp̃m. Porro unum ẽ necessariũ. s. adherere pfecte deo: r secũ i oibus unũ sp̃m eẽ: qõ optime fecit Maria: que optimã partẽ elegit i oibus unũ ꝓ certo scimus ait Odilio in sermone: q̃ ois Marie actõ itenta sẽp fuit i dño. Secũdo ciuitatẽ ut sit bñ ꝓuisa: ne facile capiat ab hostibus: r circũquaq̃ bẽat fossata: ne posset appropiquari ad muros: qõ fit circa aie ciuitatez p hũiliationẽ: qua q̃s se ipsum deiçit: r ifra se statuit: cognoscẽs se ad ima descẽdere ex ꝓpria cõditione r iclinatione ad mala. Debet ẽt ciuitas esse i portis bñ custodita r uigilata. Nã ut dic̃ Hiere. ꝓpheta. ix. Mors igressa ẽ per portas nr̃as. Porte nr̃e aie sunt sensus exteriores: ꝑ quos itrat mors pcĩ ad aiam: per uisũ: auditũ: gustũ: odoratũ: et tactum: videz nisi uigilãter custodiatur. Nec sufficit custodia angelorũ: de qua dñs per ꝓphetam. Sup muros tuos irlm posui custodes. s. angelos tota die nõ tacebũt. s. excitãtes aiam ad bonum r deũ laudandũ. Sed oz q̃ quilibet ꝑ se iuigilet per considerationẽ r discretionem: ne ingrediatur inimicus alicuius uãitatis per ipsas portas: nec egrediatur ciuis sub spe alicuius boni defectus curiositatis. Unde i figuraz legitur. ij. Reg. iiij. q̃ Isboseth filius Saulis rex israel qui posuerat ancillã ad custodiam porte palacij sui: q̃ non steterit uigilans: sed dormitauit: ingressi per portam principes latronum Rechab r Banaa clam occiderũt illũ i lecto suo quiescentez. Sic quando consideratio uigilans r discretio que dz custodire portas sẽsuum dormitat: r non uigilat ad custodiendum sp̃i demones latenter suggestionibus malis subitrãt: r ablatis frugibus uirtutũ aiam occidunt. O portet ẽt ciuitatem esse fulcitam uictualibus r aquis: ne fame r siti pereat. Uictualia sunt sacramenta que animam reficiunt. Aque sunt doctrine sacre quibus contra calorem laborum r tentationum refrigeratur. Omnia ista fuerũt perfectissime in uirgine: r ideo per excellentiaz ciuitas dicitur. Fuit. n. hũilitate profundissima. Respexit: ait humilitatem ancille sue. Et quãto magis se humiliauit r ocultauit uirtutes suas: tanto magis deus illã manifestauit: vt ipleretur illud quod ait filius suus Mat. v. Non potest ciuitas abscõdi supra mõtem posita. i. super altam perfectionem uirtutuz. Optime custodiuit sẽsus suos: r nihil inquinatũ itroiuit i illam. Sacia suscepit tempore suo: que ei congruebant. Nam pie creditur: r baptizata r confessa r cõicata sm Alber. super missus ẽ. Nõ quidem peccata que non habebat: q̃ ut. b. Aug. ait. Cum humilitatis causa mentiris: si non eras peccator: mentiẽdo efficieris: qõ euitaras. xx̃ij. q. ij. Sed confitebatur se non esse dignam tantis beneficijs sua uirtute. Non deficiebant i ea aque salutaris doctrine. Unde Luc. ij. dicitur. Maria cõseruabat omnia uerba hec. s. dicta a filio r ꝺ filio conferens i corde suo. s. cum his que de eo prenunciata erant a prophetis. Et sic fluminis ipetus feruentis. s. sapientie letificat ciuitatem dei. s. beata Maria. Tertium quod requiritur ad bonitatem ciuitatis est bonum regimen: r gubernatio eius. Nam ut dicitur Ecc̃s. x. Ue terre cuius rex puer. Econtra Salomon i prouer. In bõis iusto rum exaltabitur ciuitas. Et Gratianus dicit di. viij. §. i. q̃ apud Platonem illa ciuitas iustissime ordinatur: i qua quilq̃ proprios nescit affectus. i. passiones r appetitus suos inordinatos. Est ergo i ciuitate anime ut rex uel regina uolũtas: que habet iperare omnibus potentijs. Et ut dicit Salomon: deus ab initio constituit hominem: r reliq̃t eum i manu consilij sui. i. in potestate r libertate arbitrij: posuit ante eum maluz r bonum: ad q̃ cunq̃ uoluerit extendet manum suaz. Sed si uoluntas peccato consentit: iam non est domina sed serua: r non nisi male põt talis ciuitas aie gubernari. Ne ãt erret regina ista voluntas: debet sẽper habere consilium cum ratione: secũdum illud ꝓuer. Oia fac cũ consilio: r post factuz non penitebis. Ratio ergo est consiliarius. Sed sinderesis secretarius: qui nunquam fallit: arguens illicita: et utilia approbans. Fantasia r memoria sunt referendarij. Cogitationes uero desideria: r passiones sunt subditi: qui habent regulari. Et cum bene regitur dicit dominus de ea. Ciuitas fidelis

iustícia habitauit in ea Isa.j.

Secundo notatur .§.II.

ei⁹ singularitas maxima in sanctitate in eo qō dicitur dei. Hec potest dici ciuitas illa: de qua. Joan. in Apocalipsi. Vidi ciuitatem sanctam ierusalem descendentem de celo a deo paratam vt sponsam ornatam. Hec est beatissima virgo Maria ciuitas sancta: quia munda deo dedicata ⁊ firmata. Et sic in syon firmata sum Ecclesiastici. xxiiij. Hierusalem dicitur uisio pacis in ea: vnde ip se ait. In oībus requiē quesiui. Descēdēte de celo vt a deo edificatā et datā i ciuitatē refugij pecca toribus: a deo paratā vtutib⁹ vt suā possessionez: vt sponsā ornatā ōi gīa: vt sponsa esset dei patris: ex qua vtute sps sci filiū generaret: cōem filij utrī qꝫ. Dī ergo ciuitas dei: vnde glīosa dīa sunt ō ea triplici mō seu cā uidelicet.. Primo qr deus eam fundauit. Secūdo qr deus eius possessionē continuauit. Tertio qr deus eā ihabitauit. Primo dī beata maria ciuitas dei: qr ipsam sūdauit. Sicut Alexandria sic dīa est: qr alexander eā fundauit: vt urbs roma dīa est: qr romulus primus eā fundauit ps. lvij. Sicut audiuimus. s. ex ueteri testō figuratum: sic vidimus ipletum in ciuitate dei nostri. s. vgine Maria. Deus fundauit eam i eternū. Unde ipsa ait Ecci. xxiiij. Ab initio. s. deo qui est initiū oīs creature: ⁊ ante secula tpalia creata sum. s. predestinatione i mente diuina: et semper postꝫ fūdata fuit ⁊ corpori eius concepto i utero matris. Anne ⁊ organizato infusa. b. Hiero. Intra secreti uētris angustias: manus oipotentī dei sēper opatur: idē formator corporis piter erāie. Noli despicere bonitatē figuli: qꝫ te fecit ut voluit. oi. lvi. Nasci. Mō āt spāli dī deus fundasse eaz quo ad corpus: qr miraculose cōcepta est: nō qdem qr ō spūsco: qm hoc pullegium soli xpo: sed qr ex pie Joachim ⁊ matre Anna sterilibus. vnde i figuram ut dic Damas. sicut Anna p vota et repromissis cuz esset steril⁹ genuit ex viro Samuelez: sic Anna ex Joahim uiro p uotum ⁊ oīones genuit Mariā. In esse āt spuali fūdauit deus ciuitatē istam: qñ i utero matris scificata fuit ab origiali totaliī mundata. In qua qdem scificatione copiosior gīa fuit i ea ifusa: qꝫ i ceteris ab utero scificatis: ut Joanne baptista ⁊ Hieremia. Scim⁹. n. plus gīe ei eē collatū ait. b. Ber. ad uincendum ex oī parte pcīm: que concipere ac parere meruit eum: quē constat nullū hūisse pcīz. Ac ēt pie credi pōt: qꝫ citius alis fuit scificata. Non qdem añ aie ifusionē: qa caro nō est subiectū culpe ul gīe sed aia. Infusa uero aia qꝫ citius ⁊ forte eadem die ⁊ hora ⁊si nō momēto: fuit ab origiali mundata contracto immediate p⁹ accessum eius ad corpus. Oō vī notare ps: qui loquēs de ciuitate dei ⁊ scificato eius tabernaculo, i. animo p⁹ pauca subdit. Adiuuabit eam deus mane diluculo: vt mane itelligatur natiuitas eius i utero: cuius diluculū bñs aliquid ō tenebris fuit tps quo organizatuz corpus suscepit aiam aliqualiter tenebrosam fcam p originale: sz i isto diluculo. i. qꝫcitius adiuuabit eam scificādo ⁊ prestando robur gīe: ad ōe opus bonuz tpe suo faciendum. Dī secūdo bta Maria ciuitas dei qr possedit eam deus: ⁊ continue possidet. Peccator possidetur a diabolo per culpam. Unde Lu. xi. de eo dī. Cum fortis armatus custodit atrium suum. i. animam uel mūdum: i pace sunt ea que possidet. s. non sibi contradicendo: ⁊ tentatiōib⁹ non resistendo. Boni ātē a dño possidentur: nō solum per gubernationem ⁊ dñium: sed ēt per gīaz ⁊ obedientiam: vnde dicunt dño per ps. Tu posedisti renes meos. i. affectus ⁊ delectatiōes meas ut sint fm uolūtatē tuaz. Sicut aliqua ciuitas dī ciuitas talis dñi: vt parisius ciuitas regis francie: qr qñqꝫ possidet ⁊ plene sub dñio ⁊ obedīctia ei⁹ ē. Et per hunc modum. b. Maria dī ciuitas dei: qr sēper possedit eam quiete ⁊ sub pfecta obediē tia. Nullius āt sci uel sancte aia fuit: qꝫ ita fuerit q ete possessa a dño. Sed aliqua rebellio ad ipsum reperta est saltem fm passiones ⁊ uenialia: excepta: iquit. b. Aug. hac sancta uirgine: de qua cū de peccatis agitur ꝓpter honorem dñi: nullam prorsus de ea uolo hēri mentionez. Si oēs sācti ⁊ sācte dum hic viuerent: iterrogati fuissent: utrū peccatum hērent: oēs vna uoce rñderent: qō ait Jo. i canonica. i. Si dixerimus: qr pcīm non hēmus: ipsi nos seducim⁹. Ubi satis pz qꝫ loqtur de actualibus saltē venialibus: perfectissime āt possedit ciuitatem istā: vt dicatur per excellentiam dei ciuitas. Unde ipsa ait ꝓuerbiorr. ix. Dns possedit me i initio uiarū suarr. Uie dñi sūt creature sue: per quas nos imus i deum cognoscēdum: sicut cā cognoscitur per effectum: ut ignis per sumum: dī āt hic initium nō priozitate tpis sed dignitatis. Ita .n. ciuitatē istaz bta maria possedit: ut sit ipsa initium creaturarū. i. dignissima super oēs creatas puras gīa ⁊ glīa. Tertio dī ciuitas alicuius in quantū est ihabitator eius: ⁊ sic Nazareth dīa fuit ciuitas xpi: qr ibi conceptus ⁊ nutritus fuit. vñ dī Mat. ij. de xpo veniens. s. de egypto cum mīe ⁊ Joseph hitauit nazareth: vt ipleretur qō dictum est per ꝓphetaz: qm nazareus uocabitur. Et Bethleem dīa est ciuitas dauid: qr ibi natus ē: ⁊ habitauit i pueritia ⁊ adolescentia. Et fm hoc dicit bta maria ciuitas dei: qr deus corporaliter. i. fm corpus assūptū hitauit i ea. ps. lvij. Magn⁹ dñs ⁊ laudabilis nimis. s. dei filius iesus xps i ciuitate dei nostri. s. bte uirginis ad habitandū p nouē mēses cōtinue: ⁊ totam ifantiam ⁊ pueritiā trāsegit cū ea: ⁊ in ea. Hec est ciuitas illa mirabilis figurata: quam uidit Ezechiel i ultima uisione: i q dñs solus itroibat ⁊ egrediebatur: ⁊ porta eius clausa

remanebat significans secūdum.b. Aug.q2 Maria uirgo fuit ante partū:in partu:7 post partuz. Et quē totus non capit orbis i sua se clausit uiscera factus homo. Unde 7 canit eccl'ia. O gloriosa dña excelsa super sydera qui te creauit puide lactasti sacro ubere. Quod eua tristis abstulit. s. uitā corporis 7 aie:tu reddis almo germie.i filio exte genito:qui mortez nostrā moriendo destruxit: 7 vitam resurgēdo reparauit aie 7 corporis:ut cāliter 7 uirtualiter. Unde aptissime dicitur. Glioſa dicta sunt de te ciuitas dei. Alber.āt in libro superrmissus est dicit:q3 iō gloriosa dicta sūt de hac ciuitate.s.uirgine Maria:q2 oia q̄ ad pfectionez ciuitatis pertinent:in beatissima uirgine inueniri: 7 de beatissima uirgine dici pñt. Fuit.n.fundata super humilitate:per castitatem murata:thurificata per charitatē:ditata per paupertatem:custodita per discretionez:libera immunitate peccatorum:pacifica super actione tentationum: diuino officio ordinata per eleganriam morum:edificata populosa uirtute 7 oīum donorum gratuitorum: irrigua abundātia miserationū:i altissimo sita p excellētiam priuilegiorum.

De eius nobilita.§.III.

te quo ad tertium:gloriosa dicta sūt de te:q2 natiuitas gl'iose uirginis marie:ex semine abrahe orta de tribu iuda:clara ex stirpe dauid:canit eccl'esia. Natiuitas āt prius fuit in utero .s.per conceptionē:7 ex inde ex utero nata eius uita iclyta:cūctas illustrans eccl'esias:per opera gloriosissime sanctitatis:i quibus consistit uera nobilitas aie:quia ut ait sapiens. Nobilitas uera est que moribus animum ornat. Ex ea quoq3 ortus est sol iusticie xp̄s deus noster:origo 7 fons oīs nobilitatis. Gloriosa igitur dicta sūt de te o beatissima Maria. Ubi notandū ſm Alber.magnum super missus ē: de quo libro assūpta sunt plurima in materia ista ō uirgine:vt infra pz:q3 nobilitas rei consistit in tribus. Primo i sua cā. Secundo in sua substantia. Tertio i sua efficientia. In cā. Si a nobili origie principium ducat. In substātia. Si nobilē essētiā 7 pprietatem i se possideat. In efficientia. Si nobiles effectus ex se producat. Quantum ergo ad primum nobilissima fuit:vnde 7 gloriosissima.s. ex parte cāe 7 originis sue. Nam fuit filia principis.s.abrahe:i quo deus populum peculiarez elegit sibi:7 distinxit ab alijs. Ab Abraham.n.quadragesima 7 vna generatione descendit:ut pz ex euangelio Mat.i principio:de quo abrahe dictuz est i Señ. Princeps dei esto iter nos. Et cui p̄mo facta est repromissio de xp̄o nascituro:cum dēm est ei. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Non dicit in seminibus:iquit apl's ad Gal.iiij. sz i uno 7 semini tuo:qō est xp̄s. Hic abraham fuit ille nobilissimus patriarcha:vnde denominātur hebrei quasi hebraici:qui primo confessus ē fidez unius ueri dei inter idolatras caldeos:adorantes ignem pro deo:in quem iectus ab eis ut experiet uirtutē eius:illesus exiuit:recedens postea ab eis vt peregrinus discurrens per palestinam. Et ō ipsa uirgine dicitur i Cāti. Quā pulchri gressus tui i calciamentis filia principis.glo.i. Opera tua in exemplū sc̄orum:quos imitaris 7 omnes excellis.

Quantum ad secundū.s.substantiā nature pfectionem 7 plenitudinem gr̄e i se hereditauit: et liberrima fuit. Libertatem.n. maxime facit imunitas a peccato:7 plenitudo gr̄ie que i ea fuit. Qui n.facit pcm:seruus est peccati. Seruitus.n.ē omnino contra nobilitatem: Sed ipsa sola inter puras creaturas fuit sine peccato ēt veniali:7 ideo maxime libera. Et ista est glorioſior nobilitas .s. ex gr̄ia 7 uirtute:q3 illa que est sc̄om carnem. Unde Seneca ait:q3 non facit nobilitatem atriū plenum fumosis imaginibus:q2 qō ante nos ē:nām non est Non.n.ad nostram uixerunt gl'iaz. Ualt ex his verbis oñdere:q3 tm̄ nobilis est ille quē nobilitat sua uirtus. Hic 7 Criso. Nemo ex uirtute aut ex vicio parentum uere aut clarus aut obscurus est:imo nescio quō non ille magis resplendet: qui ex parentibus a uirtutibus prorsus alienus: q3 ipse qui fuerit dei uirtute mirabilis dis.lvi.nū q3. Sed tunc queritur in quo consistat nobilitas sc̄om carnem. Et cum dicatur a sapiente:q3 nobilitas ſm carnem non est aliud q3 inueterate diuitie:tunc uidetur q3 istam nobilitatez non habuit b.Maria:cum fuerit paupercula:7 coniūx eius Joseph carpentarius. Et sic vi q3 nobilitas ista ſz carnem non sit a rebus. Sed neq3 a corpore uideē q3 sit:q2 nobilitas corporis est ex nobilitate complexionis. Inueniuntur āt reges 7 p̄ncipes qui nobiles dicūtur:7 sunt ſm carnem aliqñ complexionis melācolice uel flegmatice:7 econtrario rustici colerici 7 sanguinei:ergo non trahitur a corpore. Item uidetur q3 nec ab aīa:q2 aie ñ sūt extraducte:7 sic uidetur q3 nihil sit nobilitas ista ſz carnē. Sed pro nūc breuiter rñdetur 7 ifra i sequēti .§. plenius q3 nobilitas ista ſm carnem non solū quo ad gl'iam mundi:sed ēt multuz adiuuat ad uirtutes animi:7 ad bonum icitat:quanuis ipsa sola ñ cogat ad malum uel bonum. Quantuz ad tertium fuit nobilis.b.Maria i efficientia:q2 actiue 7 passiue. Actiue: q2 per ipsum fructum uentris sui:ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei: ubi cessat omnis prelatio subiectionis in alios: et seruus liber est a domio suo. Passiue:quia si ueritas liberabit uos:vere liberi eritis:ut dicitur Jo.viij. ml'to ē facta libera:que ueritatē istā genuit. Sic autem orta 7 concepta ē a nobilissimis 7 dignissimis. Et hec dignitas eius eis inuenitur in causa

substantia: et efficiētia: sicut ꝛ nobilitas. Et i causa quidē reperīt triplex dignitas: ex qua origiata est. Prima dignitas regalis: ꝛ hec corporalis. Secunda sacerdotalis: ꝛ hec spualis. Tertia ꝓpheta lis: ꝛ hec celestis. Concepta ē āt bta Maria ꝛ nata regali ex ꝓgenie: q; ex dauid ꝛ successorib' ei'. regibus ppli dei: ꝛ ꝓpterea xps dictus est frequēter i euangelio filius dauid: q; ex eo mater ei' descendit: qō ꝛ iudei confessi sunt. Ex sacerdotali quoq; tribu descendit: quia cum solum ille due tribus. s. regalis ꝛ sacerdotalis ad iuicez possēt cōtrahere coniugia: ꝛ nulle alie tribus fm dñi legē. Aaron āt primus sacerdos ꝛ summus a domino institutus in uxorem duxerit de tribu Juda: ꝛ Joaides summus sacerdos uxorem habuerit similiter de tribu iuda ꝛ stirpe regia. Et econtra aliqui de tribu iuda ducerent in uxores ō tribu sacerdotali. Sic bta maria ex sacerdotali ēt tribu descendit: vnde ꝛ Elizabet ō tribu sacerdotali orta erat cognata uirginis id est actiuans. Ex ꝓpheta li quoq; dignitate descendit: que dici pōt celestis: q; ꝓphetie donum a deo est ímmediate: ex eo q; Nathan ꝓpheta descēdit ac ēt Dauid ꝛ Salomone: q; fuerunt ꝓphete. Jn substantia quoq; dignissima fuit. i. in persona sua. Nam ipsa est regina celorum: ipsa est regina q; assistit a dextris dei in fimbrijs aureis ꝛc. Fuit ꝛ sacerdotissa iusticie: que ꝓprio filio non pepercit: sz stabat iuxta crucem iesu. Non ut dicit beatus Ambrosius: ut mortem filij aspiceret: non ut dolorem filij consideraret. sed vt salutē humani generis expectaret: parata ipsa offerre filium deo pro saluatione mūdi. Prophetissa fuit: cuj ait. Ecce enim ex hoc beatam me dicent ꝛc. in cuius figuraz dicit Jsa. Accessi ad prophetissam ꝛc. Jn efficientia quoq; fuit dignissima. Ipsa enim triplicem dignitatem originaliter transmisit: in filium principaliter: specialiter in nos. Post hec generaliter filium genuit qui rex ꝛ sacerdos ꝛ ꝓpheta fuit. Rex: quia i uestimento suo id est humanitate scriptuz h3 rex regum: ꝛ dominus dominantium. Rex sum ego: ait ipse Pilato: de quo solo sapientes sapienter q̄ fierunt dicentes. Ubi est qui natus est rex iudeorum. Sacerdos est iustissume secundum ordinem Melchisedech: qui per ꝓprium sanguinē introiuit semel in sancta eterna redemptione inuenta. Jpse etiam ꝓpheta ꝓmissus per Moisen potens in opere ꝛ sermone. Et istam triplicem dignitatē beatissima Maria i nos transmisit: que nos fecit deo regnum ꝛ sacerdotes: ímmo regale sacerdotium: ad regendū nos uirtutibus ꝛ ímmolandum deo hostiam laudis ꝛ bonorum operuz. Et sic pz q; gliosa dicta sunt de ea: quātum ad maximam nobilitatem ꝛ dignitatez.

Sed ꝓ maiori .§.IIII.

declaratione nobilitatis que est secundū carnem nota secūdū Albertū ubi supra: q; nobilitas ista secundum carnem est traductio carnalis originis a parentibus secūdum seculum in diuitijs uel potentia uel dominio constitutis: ex quibus quantū ex parte nature est: creatur in filijs similitudo cōplexionis: ꝛ conformitas morum: ꝛ imitatio operationis. Homo enim pauper ꝛ ignobilis: si diuitijs ceperit affluere: incipiet delitijs magis uacare cibis delicatioribus se nutrire: et sic complexionē nobilitate exercitijs honestioribus occupari: parua damna minus curare: paruis lucris minus inhiare: dona minus curare: alienum dominiuz minus timere: libertatem magis appetere: maioruz consortia contrahere: cum ipsis matrimoniuz ingere: ꝛ eorum opera ꝛ mores imitari: ꝛ sic natura primo seruilis ꝛ ignobilis: uicta per cōsuetudinē in contrarium transmutatur. Et quāto hec a remotiori ꝛ diuturniori radice ad ramos transmittitur: tanto magis nature inclinatio induratur: ꝛ inseparabilior efficitur: ut in filijs quantum ex parte nature est conditio similima patribus inueniatur inclinatio naturalis: ꝛ hec apponit nobilitas carnis: que quantum est de sui natura semper ad honesta ꝛ decentia plusquaz ad uilia inclinatur. Et hoc totum verum est: nisi libertas arbitrij uel consuetudo: vel alia causa extrinseca contrarium operetur. Et sic patet q; nobilitas non est tantum ex qualitate complexionis: cum rex uel digna persona melancolice complexionis magis sit audax uel largus rustico propter consuetudinem sanguinee complexionis. Licet eniz anima non sit extra ducē: tamen existens i carne: operatur plus ul' frequentius: secunduz q; a carne amplius ad aliqua inclinatur. Q; autem sola nobilitas mētis uidetur laudanda. Respōdemus q; si equalitas operationis contraria agit nobilitati originis: tanto uitiosior ꝛ detestabilior est deformitas operatiōis: quanto magis est contra naturalem inclinationez originis. Et sic magis culpabilis est nobilis uitiosus q; ignobilis: ubi autem nobilitas originis ꝓficitur et ornatur nobilitate moruz et operis: utraq; alteri prestat incrementum laudis. Deinde virtus originis ostenditur in operatione: non quasi aduentitiam uel cito mutabilem: sed quasi ꝓpriam ꝛ innatam et debitam nobilitatem contraxerit a parente. Et dum uirtus mentis fundamētuz et radicem habet nobilitatuz carnis: difficultius a vtute moueatur dignitatibus nō mutabilibus sed quasi innatis minus eleuetur in humiliationibus quasi magis indignis altius exaltetur: ꝛsi uirtus mentis forsitan tepuerit: ipsa carnis nobilitas eam ad nobilia excitat. Et inde est: q; quando he due nobilitates cōiungūtur ambe merito collaudantur. Unde dicitur de sancto Gregorio. Fulgebat duplex in uenerando decus ꝛ cetera. Si autē

separātur he due nobilitas carnis non laudatur: sed uituperatur qñ deest nobilitas mentis. Nobilitas āt mentis sine nobilitate carnis tāto amplius laudatur: q̄to ēt ꝓpriam uincens naturā laudabiliter operatur. Unde uersus. Iuuenalis. Malo pater tibi thersites dū mō tu sis. Eacide filius vulcaniaq; arma capescens: q̄ te thersiti similez ꝓducat achilles.

Si āt dicatur: uidetur q̄ beata virgo magis ō buit esse ignobilis conditiōis ꝑm carnem q̄ nobilis: tū q̄. j. Lor. j. dī. Non multi sapientes ꝑm carnem: nō multi nobiles: sed ignobiliora mūdi ⁊ cō tēptibilia ⁊ que nō sunt elegit deus: vt confundat fortia. Sed beatā Mariā elegit deus ⁊ preelegit: ḡ debuit potius esse ignobilis: tum q̄ glo. ibi dic. Uenit humilis deus nō q̄rens altos sed humiles. Unde non elegit reges uel senatores uel phos uel oratores sed plebeios: pauperes: idoctos: piscatores. Et sic ista oībus p̄electissima uidetur: q̄ debuit esse plebeia ⁊ paupercula: tū q̄ vī maior humiliatio dei nasci de ignobili q̄ ō nobili. Ad q̄ rñdetur: q̄ illa dēa sunt de p̄dicatoribus primis: p q̄s mundus erat conuertendus ad fidem: quos congruebat esse plebeios ⁊ idoctos: ne eorum sapie: potentie: uel dignitati ascriberetur id qō deus per gratiam ⁊ suū ministeriū operabatur: ⁊ sic crux xp̄i euacuaretur. Unde cōgruebat q̄ non i doctū hūane sapie uerbis nec i potentia dignitatis homines ad fidē deciperētur uel cogerēt: sed simplicibus simpliciū uerbis exterius: diuina uirtute cooperante iterius: humiles per humiles vocarent: ⁊ sic deus hūilis exaltaretur: ⁊ diabolus qui p superbiam uicerat uiceretur. Unde glo. ibi. Nisi filiter p̄cederet piscator: humiliter ñ sequeretur orator: sed i beata Maria aliud reformat pactū matre dñi: quam decebat modis oībus: q̄bus potuit exaltare: ⁊ sibi nostrā naturam uniendā i ipsa: de qua eā assūpsit per oia honorare: vt sua erga nos gr̄a tanto maior appareret: q̄to naturam nostrā sibi iseparabilibus uniuit. Et q̄to modus illius vnionis multiplitius decoraret: eius quoq; humilitas tanto profūdior ⁊ maior gratie capatior fieret: quāto ēt ⁊ gr̄e plenitudo ⁊ nobilitas eleuaret. Tanto ēt hūilitas maior est: ⁊ magis laudatur: q̄to quis nobilis ⁊ magnus exñs humiliator. Uñ. b. Ber. In alto non altū sapere sed humilib⁹ cōsentire: maxime uirtutis est.

De conceptione. b. Marie. Capitulus. iiij.

Memoria mea in generatione seculorū Eccī. xxiiij. Et quō sit ista memoria de uirgine singularissime in generatione seculorum: ostendit p̄s. c. xxxix. cum ait in persona eius. In capite libri scriptū est de me: vt facerē voluntatem tuam. Ubi sciendum q̄ tres sunt libri i quibus est scriptū de ea ⁊ memoria ei⁹. Primus liber etnalis cognitionis. Secūdus liber figuralis descriptiōis. Tertiꝰ liber perfectionalis eruditionis. In primo generata sunt secula in mente diuinali per preordinationem. In secūdo generata sunt secula in esse naturali per narrationē. In tertio generata sūt secula i eē spuali per reformationem. Et i oībus his est memoria uirginis in capite cuiuslibet libri ut q̄d singularissimū scriptū.

Quantū ad primū .§. I.

sciendū q̄ liber eternalis ē mēs diuina: i quo sunt oīa que fuerūt sūt ⁊ erunt scripta: ista scriptura ē noticia dei que est oīum rerum: non solum q̄ facta sunt: sed ēt que fieri p̄nt: que nūq̄ erunt: sed eorum que creata sunt ⁊ creabuntur seu erunt. Inter cetera sūt i hoc libro eterno scripti oēs electi dei: preordinati ab eo ad uitam eternam: ⁊ oīa bona que eis collaturus est: de quo libro dicit aplus de quibusdam discipulis ad Phil. iiij. Quorum nomina scripta sunt i libro uite. Unde ⁊ gratianus dicit de pe. di. iiij. q̄ ꝑm prescientiā aliquaz scribi i libro uite: est aliquem preordinari ad uitā. s. gr̄e ⁊ glie: qō ab eterno preordinatuz est. Et Moises Exo. xxxij. Aut dimitte pplo isti hāc noxam scilicet idolatrie commisse ad montē sinai adorando uitulum: aut dele me de libro quem scripsisti: quasi di. Quia scio te non uelle me delere de libro uiuentium: ideo parce huic populo. In hoc libro ñ est priorītas temporis: ut scilicet prius mens diuina vnum cognoscat: ⁊ postea aliud: sed priorītas dignitatis: vt dicatur prius scriptum quod nobilius ⁊ perfectius fiendum est dispositum. Sicut etiam accipitur quod ait Joānes baptista de christo. Ante me factus: quia prior me erat Jo. i. Nō quidem tempore prius conceptus ⁊ natus est christus Joanne: sed ioannes prius factus id est cōceptus per sex menses: ut patet Luce. i. Sed dicitur christus ante eum factus ⁊ prior dignitate: quia sine comparatione christus perfectior sanctior ⁊ dignior ioanne. Et isto mō dicere potest beata Maria in capite libri scilicet diuīe p̄ordinationis scriptum est de me: quia ab eterno precognouit ⁊ preordinauit deus tempore suo concipiendam ⁊ noscendam uirginem: que esset sāctior uniuersis puris creaturis etiam angelis. Et ideo in capite libri dicitur scriptū ē de ea: vt faceret uoluntatez dei: quia pre ceteris perfectius operata est secundum uoluntatem dei: vt esset gratia ⁊ gloria excellentior omni pura creatura. Unde et de ea cantatur. Elegit eam deus: et preelegit eam Elegit ab eterno preordinando. Et preelegit eam: id est pre omnibus alijs excellentiorem disposuit facere. In generatione ergo seculorum secundum. s. q̄ fuerant

creāda dispōsita in mente diuina: ab eterno fuit memoria b' uirginis: ut quid singularissimum.

Qtum ad secūdū .§.II.

Liber secundus figuralis.s. descriptionis ē uetus testamentū: i quo ut ait apl's: oia in figuram cōtigebant illis.j. Cor.x. Et hic est liber mādatorum dei. Baruch.iij. 7 ceremonialium: 7 iudicialiū: 7 moraliū.s. decē preceptorū. Huius āt veteris testamēti primus liber est Genesis: in quo data sūt mandata de iure naturali. Ei h' libri principium ē. In pncipio creauit deus celū 7 terrā 7c. Et i capite libri h' dicere pōt beata Maria. Scriptum est de me.s. figuraliter. In quo pncipio narratur generatio seculorz. i. creatio rerum mundialiū. Unde ibi dī. Iste sunt generationes celi 7 terre. i. creatio 7 memoria mea: ait beata maria per ecclesiasticū in generatiōe seclorum. i. in figura fit mentio de me in creatione mundi. Moraliter igit exponēdo. In principio creauit deus celū 7 terrā. In principio inquit deus celū 7 terrā inq̄t Moi. Gen.j. In principio. s. tp̄is seu mūdi creauit. s. p figurā. i. pnūtiauit figurādo creādo celū 7 terrā. i. parētes uirginis gl'iose Joachi pzem 7 Annā matrē eius. Sic nobilius ē celum cra: ita pfectior est pat̄ pz̄e: qz principiū actiuū q̄ mater: q̄ ē principium passiuū: 7 iō prius describitur celū fc̄z: 7 post ea terra. Celū āt dī Joachī pr̄: qz celestem. i. uirtuosā hūit conuersationem. Sicut. n. celuz est luminosum: ita 7 ipse fuit illuminatus lumie gr̄e 7 doctrine legis diuine. Et sicut celum est purum liberz ab omni corruptione. ita Joachim castus 7 mundus fidem seruans uxori: nō miscens se cum alia muliere: ut filios hēret: cū uxor esset sterilis. Celū q̄z dat pluuiā abūdanter tp̄e suo: 7 Joachim ut i legenda scribitur dabat abundanter elemosynas. Nā de redditibus suis faciebat tres partes: vnam videlz pauperibus: aliam ministris templi: tertiā pro sustentatione familie sue. Terra āt conuenienter significat Annam. Nā sicut terra est infimuz elementorū: 7 subiicitur influentie celi: ita Anna humilis erat: 7 subiecta i gubernatione dom' uiro suo ut oz. Terra stabilis est i eternum: stat inquit Salomon Eccēs.j. ita Anna constans et fortis in sterilitate sua non turbulenta contra deum murmurans q̄ filios ei non daret. Plerunq̄z. n. id votis exposcimus: qō non obtinuisse melius foret: ait ualerius maximus. Orator importune a mulieribus infecundis pro filiis habendis: qui habiti aliq̄n sunt cā perditionis parentuz. Terra atteritur mltis modis: 7 scinditur ad fructificādū: ita 7 Anna ieunijs: vigilijs 7 alijs modis castigabat corpus suum: ut subditum esset rōni. Terra āt ut sequit in Gen.j.c. erat inanis 7 uacua: qz Anna erat sterilis 7 infecunda: vt maius inde appareret miraculum: 7 magnificentia ex fecunditate sibi collata. Tenebre erant super faciē abyssi: quod potest exponi 7 de conditiōe humani generis: ubi est abyssus iuditiorum incognita: in quo humano genere erant tenebre errorum 7 peccatorū: declinatis pene omnibus ad idolatriā gentilibus: 7 iudeis legem dei dissipantibus. Abyssus ēt dici pōt ipsa Anna ut terra infecunda: 7 iō tenebre afflictionis 7 confusionis erant in ea: quia maledicta dicebatur sterilis ob probrio uidelicet confusionis: que fructū non faciebat: ut. n: ait. b. Ambro. Pudor est feminis nuptiarum premia nō hēre: propter qō primo institutum est mātimoniuz: vt hētur. xxxij. q. j. Pudor. Et sp̄s dñi ferebatur super aquas. Cum. n. ut narrat hist̄oia Joachim accessisset ad templum dñi in ierlm iuxta mādatū legis ad offerendum sacrificiū: 7 cuz fecūdis se pōtifici pr̄itasset: redarguit eum pōtifex: q̄ sterilis cū fecundis ad templum accessisset: propter quod ille confusus ex iproperio huius non redgt domū: sed ad permanendum cum pastoribus gregis sui abīt. Qō itelligens Anna solatio uiri destituta: cum lachrymis dñm exorabat: pro reuersione viri: 7 remotione huius obprobrij uotū faciēs deo: offerre fructū uentris sui. Et tunc sp̄s dñi ferebat super huiusmodi aquas lachrymarū ad exaudiēdum votū eius 7 consolandum: vnde apparuit ei angelus dñi confortans 7 declarans steriliuz partus fore mirabilis: vt p3 de partu Jsaac ex Sara sterili 7 sāsonis ex matre sterili: 7 samuelis ex Anna: pr̄enuntiās ei reuersionē uiri ad domuz: qō secutū ē apparente angelo Joachim 7 reddituz imperante ac conceptum futurū de ea que dña mūdi 7 mater dei fieda erat: vnde sequitur. Dixit uero deus: dicere dei est facere. Fiat lux. Ubi succedsiue narrantur opera sex dierū i pncipio fca de signantia sex opera mirabilia dei fca successiue in vgine maria ibi figurata. Et sic i capite libri scriptū est de me 7c. Et primū opus est cōceptio ibi dicens. Fiat lux. In hoc pr̄figurans 7 pr̄eordinans conceptū uirginis: cuius uita gl'iosa lucē dedit seculo. Et fca ē lux. Fca quidē tp̄e p̄determinato q̄ tū ad corpus a parentibus suis Joachim 7 anna: ut cā instiali per eorz copulā carnalē. Non. n. de sp̄usancto concepta est: qz hoc est priuilegiū sol' xp̄i: 7 hereticum esset hoc dicere: sed fm modum cōem generationi humane. Facta āt ē lux ista uirgo gl'iosa a deo principaliter quantū ad corpus qz de sterili: 7 optime complexionata 7 organizata quantum ad animam: quoniam ipse deus de nouo eam creauit post corpus perfecte organizatū: 7 creando in corpus suuz ifusit. Unde beatus Hiero. Inter illas secreti uentris angustias man' oipotentis sēper operatur: idex plasmator corpis simul 7 aie. di. lvi. Nasci. Et sic concepta 7 aiata beata Maria inuenta ē cū aliqua tenebra. s. peccati originalis contracti post infusionem anime i

corpus. Sz subito diuisit deus lucē a tenebris eā sanctificando ꝛ ab originali mundando. Et fca ē tota lux ꝛ dies radiosa. In secunda die fecit deus secundū opus. s. firmamentum: diuidēs aquā ab aquis: hoc firmamentum est beata Maria: q̄ nata in mundo semper firma fuit in dño. Nō. n. ait. b. Bernar. festiuis laudibus natiuitas eius celebraretur: si non sancta nasceretur. i. firmata in omni bono: positaq̄ est i medio aquarum superiorū ꝛ inferiorum. Aque fluxibiles sunt creature rōne utentes vt angeli ꝛ homines: qui angeli ꝛ si immortales sint in sui essentia: ꝛ homines q̄ ad animam: tñ continue fluunt per mutationē: saltē cogitationū ꝛ affectionuz: immo ꝛ uertibiles ad bonum ꝛ malum ante sui glorificationē. In medio ergo harum aquarum positū est istud firmamētum beata maria: ꝛ in medio sāctorū vie ꝛ patrie diuisa est ab utrisq̄: existens supra cōem statum uie: ꝛ infra statuz patrie. cōicans cū utrisq̄: bñs cū superioribus uirtutū perfectionē: cum inferioribus merendi cōditionem. Cū superioribus securitatem contra casum: cū inferioribus possibilitatem ad meritum. In tertia die cōgregatis aquis i locū vnum apparuit arida: vocauitq̄ deus aridam terrā: congregationesq̄ aquarū appellauit maria. Congregatis igitur oibus gratijs sanctoꝝ i vnū locum. s. in aiaz uirginis: appellauit eaz mariam: quasi mare gratiarum. Oia. n. flumina in mare intrant Eccs. i. id est ōnes gratie in Maria ꝛ mare non redūdat. s. i aliquam superbiam: vnde ꝛ ipsam ariolā ab ōi concupiscētia vocauit terrā ꝓpter suā humilitatē sūmam. Di. n. humilis quasi humi accliuis. i. terre: de qua di in ps. Terra nostra dabit fructū suū. Et i alio. Deus operatus est salutez i medio terre. i uirginis. Et dicitur Maria media producta non correpta: q̄ semper aucta est i uirtutibus. Jsta igitur terra segregata ab aquis delitiarū ꝛ pplorum ꝛ paruula i templo pñtata: a parentibus deo dedicata: germen cepit ꝓducere herbarum sanctarū cogitationum. Flores feruentiū desideriorū: fructus perfectarū operationū: quarū semen remansit super terraz. s. exteriorū exemploꝝ: iuxta que alij possint fructificare per imitationē. Jnsistebat. n. oōni: meditatioi ꝓ parte diei: exercitio corporali hōesto alicui pro sustētatione uite obediens maioribus ꝛ reuerens equalibus non inuidens: inferioribus seruiens. Loquendi partior: legendi studiosior. Non i incerto diuitiarum sed i prece pauperis spem reponēs arbitrū mentis non hominem sed deuz querens.

In quarta die fecit deus luminaria magna. s. solem lunam ꝛ stellas. Sol āt iustitie est xp̄us deus noster. Sol āt materialis dicitur fact⁹ illa die ex nubecula illa facta prima die: que dicta est lux ſm quosdam doc. Jta ꝛ sol spualis que illumiat omnem hominē venientē in hunc mundum: factus ē: conceptus ꝛ natus de nubecula lucida id ē virgine Maria. Tunc ꝛ luna ēt formata est. i. ecclesia a xp̄o illuminata: sicut luna a sole habuit suā perfectionem vnita i nostra humanitate cuz deo in vtero virginis. Et stelle quarū non ē numerus diuersoꝝ scorum lumen gīe recipientes a sole xp̄o: q̄ de plenitudine eius nos oēs accepim⁹ gīaz Joā. i. aperuerunt noctem uite pñtis suis exēplis irradiantes. In quinta die creati sūt uolucres celi ꝛ pisces ex ipsis aquis. Volucres ad alta uolātes sunt actus vite ꝓtēplatiue. Pisces in mari fluctuanti discurrentes sūt actus uite actiue. Et utriq̄ ex aquis abūdantissime gīe eius processerunt. Quis enarrare valeat ul' ēt cogitare altissimas cō tēplationes: quas habuit in conceptu filij: in uisitatione Helizabeth: qñ dixit. Magnificat anima mea dñm. In natiuitate filij cum vidit deuz ex se natū: ab angelis collaudatum: a pastoribus ꝛ magis veneratū: a Simeone declaratum: ꝛ postea in predicatiōib⁹: miraculis auditis ꝛ uisis exaltatū. Nec tñ defecerunt in ea pisces. i. actus mie actiue vite ad proximum ꝛ cū labore. Nam nudū filiuz vestiuit: cibo pauit: lacte potauit: hospitē i domo sua paupercula recepit. Fugauit eū in egyptū: ne perderetur: laborabat manibus: ut eius necessitatibus prouideret. Deniq̄ iuxta crucem stans cuz filio crucifixo: cruci per cōpassionem cōfixa erat.

In sexta die fecit deus hoiem: ꝛ translatuz de terra i paradisum voluptatis dedit ei uniuersale dñium: vt preesset uolucribus celi ꝛ piscibus maris ꝛ bestijs terre ab eo creatis. Ap'lus Paulus. i. Cor. xiij. assimilat statum vite pñtis ēt i sāctis statui paruuli pueri. Statū āt beatorum statui uiri perfecte etatis. vnde dicit. Cum āt factus fuz uir: euacuaui que erant paruuli. Sicut. n. paruulus hz paruā noticiam de rebus ꝛ maxime spualib⁹: sed uir magnā: si se applicat in illis. Jta in presēti ois noticia quam de deo hñt ēt sanctissimi homines est iperfectissima ꝛ modica respectu cognitionis i patria. Quāuis igitur beata Maria habuit altissimam cognitionē de diuinis in pñti: tamen alio modo habuit perfectiorem: qñ assumpta est in celum ꝛ paradisū translata i aia ꝛ corpore: ut vir hñs perfectissimam uisionē ꝛ fruitionem fca dña oīum: vt presit uolucribus angelorum: piscibus demonum in mari amaro penarum natantibus: bestijs hominum mortalium. Deniq̄ die septimo q̄ quieuit ab operibus suis deus: ꝛ xp̄us in sepulchro: ꝛ tunc fides in uirgine ipsa. Jō bene dixit ei: ꝛ sanctificauit: statuens eam diez septimā in veneratione hēri a fidelibus in honorem eius: non quidem abstinēdo ab operibus manualib⁹: ne videamur iudaizare: de conse. di. iij. peruenit: sed ieiunando: orando frequētiue: ꝛ elemosynas dando. Ecce ergo qūo in capite libri scriptum est de ea: ut faceret ꝛ cetera. Et sic ꝓ figurā memoria

eius in generatione seculorum.

De tertio libro .H.III.

qui est nouum testamentum: precipue euangeliū: in quo docetur oīs christiana perfectio: pōt intelligi illud Ezechi.ij. Et uidi. Et ecce manus missa est ad me: et in ea inuolutus liber scriptus intus et foris. Erant in eo scripte lamentationes: carmen: et ve. Manus ista est dei filius: quo ut manu artificis factus est mundus. Liber inuolutus in ea est euangelium seu doctrina p̄dicata ab eo: que inuoluta et obscura est iudeis et gentilibus: scriptus est intus et foris: q̄ dirigit et informat conuersationē exteriorem et interiorem hoīs. Sunt scripta in eo lamentationes ꝓpunctionis que debent haberi p̄ peccatis: iuxta illud: penitentiam agite etc. Carmē exultationis: quod q̄s oz hē p̄ expectatiōe bonorum mercedis ve. cruciatus damnationis: quē oz quis timere p̄ vitijs perpetratis: iuxta illud: Mathe. xxv. Ibunt hi in supplicium eternum. iusti āt in vitam eternam. Principiū huius libri euangelici est istud. Liber gnātōis Jesu christi: Math. i. idest in quo narratur generatio tēporalis xp̄i: per quem generata sunt secula. i. hoīes in esse spirituali. Et in fine huius genealogie que est in capite libri noui testamenti seu euangelij: dicitur Jacob aūt genuit Joseph virum Marie de qua natus ē Jesus qui dī christus. In capite ergo libri scriptū est de me: vt facerem voluntatem tuā: in sumēdo sponsum: in consentiendo deo ad concipiendum christum. Et sic memoria eius virginis est in generatione seculorum spirituali: facta in dei incarnatione ex virgine. Sed tunc queritur cum euāgelistia narraret genealogiā Marie de qua natus est christus: non ex Joseph: quare describit genealogiam Joseph: et nō Marie: Ad quod rn̄dit. b. Hieronymus et Jo. damascenus: q̄ non fuit ꝓsuetudo iudeis neq; diuine scripture: genealogias ponere per mulieres sed per mares: Lex autem p̄hibebat cōmisceri ꝓnubia inter hoīes vnius tribus cum alterius tribus hoībus: nisi inter sacerdotalē et tribum iuda regalem. Sed fiebat matrimoniū inter hoīes vnius tribus et vnius familie: et q̄ Joseph erat iustus: vt dicit Math. i. non sumpliſſet Mariam in coniugem nisi fuisset de tribu iuda et familia Dauid: q̄ fecisset contra legem. Ex hoc ergo q̄ describitur genealogia Joseph inchoata ab Abraam: consequenter ponitur et genealogia Marie sponse sue cū essēt de eadē tribu et fāllia.

Si vlterius queratur. Quare scriptura nō cōsueuit genealogizare mulieres sicut et viros. Respondit Albertus magnus in libro super missus ē: q̄ ꝓpter plures cās. Prima q̄ sexus indignior et virilis dignior: ꝓpter p̄ncipalitatem generandi: q̄ masculus generat in altero. Secunda q̄ sexus femineus est nā posterior. prius enim formatus ē Adam postea Eua et ipsa de costa eius. Tertia causa: q̄ culpa prior. Prius enim Eua tulit ō pomo vetito: postea Adā forte abluasus: Et magis Eua seducta superbia credens se fieri posse p̄ eū similem deo. Hoc Adam nō credidit. Licet mādatum et ipse transgressus est. Et hoc est q̄ ait apostolus dum dicit. Mulier cum seducta est in p̄uaricatione. Adam vero non ē seductus. Quarta ratio: q̄ mulier ad opera infirmitatis signanda est congruentior: q̄m deliciosis rōis et virtutis corporalis. Cum aūt predictis rōibus mulieres nō genealogizentur ab ista maledictione est exempta beata Maria: cuius genealogia expressime declaratur et patentissime euangelizatur. Q̄ āt hoc fit per virum desponsatum sibi. i. Joseph: vt patz in euangelio: declarat eminentiam dignitatis et hūilitatis simul ut manifestetur mirabilis pulchritudo: cum et dignitas extollit humilitatem: et super omnia humilitas p̄cipue ornat dignitatē. Quid enim: ait. b. Ber. virtutum est eque potens: oīum demonum debellare superbiam et tyrannidē hominum. Ceterum cum omniū indifferenter personarum. hec sit. s. hūilitas quedam thurris fortitudinis a facie inimici. Nescio quo pacto cuius vis maior est in maioribus et i clarioribus clarior cō probatur. Nulla splendidior gēma in omni p̄ciuo ornatu summi pontificis. Quo enim excellētior ceteris: ex humilitate paret illustrior et se ipo. hec ille. Sicut ergo domin' ꝓulegiauit matrem suam super omnes mulieres in eo q̄ genealogizet ita et humilitate adornauit q̄ hec genealogia ad ipsam per virum Joseph descendere demonstrat.

Circa quam genealogiam positam in capite libri euangeliorum: tria sunt considerāda. Primū est: q̄ nulle femine peccatrices in genealogia ōscribuntur. Secūdū q̄ mali aliqui viri in ipsa genealogia inseruntur. Tertium q̄ et multi boni i ipsa genealogia exp̄imuntur. Quantum ad primum causa huius esse potest eo q̄ omnis peccati imitatio vel suspicio a beatissima Maria excludi decuit. Sicut autem a patre in filios per imitationem mala conuersatio solet deriuare: quia cum eis frequentius cōuersantur et vident eorum mala opa: ita a matribus in filias que continue habitant cū eis: et vident opera earum: mali mores descendūt per sequelaz. Nulla ergo mater in genealogia mala designatur: ne suspicio vel minima de eius imitatione in hoc oriatur. Nec est cōtra quod ait. b. Hieronymus super Matheū. s. q̄ nulla sanctarū mulierum hic ponitur: quasi diceret. Sed per cōtrariuz peccatrices: vt Raab meretrix. Ruth moabitides gentilis. Bersabee adultera. Thamar incestuosa. Nam predicte mulieres que exp̄imunt in genealogia fuerunt, vtiq; male: sed añq; ptinerent ad genealogiam: ad quod respicit. b. Hieronym'. Fuit eni Raab meretrix anteq̄ despōsaret

Salomoni:nō aūt postꝫ accepit illuz in virum. vnde pertinet ad genealogiam oñe descēdentis ab ea. Sic Ruth accipiens in viruz Booz:ex qua natus est Obeth auū Dauid:puersa est ad cultū veri dei. Bersabea autē perpetrauit adulteriū añꝫ sumeret i viruz legitimum Dauid:ꝛ natus ex illo adulterio non ponitur in genealogia domine:sed Salomon qui natus est de legitimo matrimonio ipsa honesta permanente. Sic ꝛ Thamar ꝓcepto Saram ꝛ Phares: qui pertinet ad genealogiam domine casta permansit. Et sc̄dm hec intelligi oportet dicta Alberti:ꝛ tunc non contradicūt verbis.b. Hieronymi. Quantum ad secundū dicendum sc̄m Albertum vbi supra: q ideo ortum habuit ab aliquibus descriptis viris i genealogia ista malis:triplici ex causa. Prima qꝛ opposita iuxta se posita magis elucescunt. Et ſm illud dicitur i Canticis canticorum. Sicut lilium inter spinas:sic amica mea inter filias:ꝛ sicut spina rosam genuit: iude Mariam:canit ecclesia. Secunda vt sapientia dei misericorditer appareret. Est enim exitus de bono in bonum seu melius: vt illud. Uidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona: Sēñ.i. Ex singulis enim creaturis bonis factis resultat pulchritudo vniuersi que est melius. Est et exitus de malo in malum: sc̄m illud. Initium omnis peccati superbia. Est et exitus de bono in malū: vt de muliere initium peccati. Quartus exitus est de malo in bonum. Et hoc est ꝓpoſtum dei cuius sapientia vincit maliciam: ex malo elitiens bona. Tertia causa est: vt confidentiam peccatoribus augmētaret: per hoc q̄ mediatrix eoruz eadem propinquitate vtranqz extremitatem contingeret: vt sicut est mater soror et filia dei: sic etiam a natura inclinaretur ad misērēdum peccatori ꝓpter quod figuratur per arcū in nubibus celi in signum federis inter celum ꝛ terrā. Nō eñ potuit deus efficacius cū peccatoribus stabilire pacem: q̄ q̄ filiam peccatorum hominū suo filio accepit vxorem et matrem: Nec aliqs fidelius inīt deum et hominem pacem fecit: q̄ que mater vtriusqꝫ fuit. Ad hoc etiā optīe facit auctas. Hier'di. lyi. oñs qui hanc rationē assignat. Quātū ad tercium dicendum: q̄ ideo a bonis et sanctis ortū habere voluit: vt patet in narratis in genealogia triplici ratione sc̄m Albertum. Prima est vt sāctitaſ vndiqꝫ eam circundaret. Retro per nobilitatem eorum scilicet sanctorum ex quibus descendit vt Abrahā ꝛ aliorum. Ante: per utilitatez. s. ꝓpter christum ex ea natum. Supra: per dignitatem: qꝛ facta regina celi. Infra: per potestatem ad demones cohercēdos. A dextris: per virtutum summitatem. A sinistris: per peccati immunitatem: Ab intra: per charitatem. Secunda causa vt humilitas eius laudabilior appareret: qꝛ ait. b. Bernar. In altum positus non aliuz sapere: sed humilib' consentire: nil deo cariius: nil apud homines rarius inuenitur. Ipsa autem regali ex progenie exorta ancillam se uocat. Tertia ratio est vt antiq̄tas nobilitatem extollat ꝛ augeat: qꝛ non potest ārbor bona fructus malos facere. Et quod natura tale magis tale: ꝛ magis ad virtutem perficitur: q̄ ad ipsam ex nature origine inclinatur. Uirtutes enim partim a natura: partim a consuetudine sūt acq̄site. Nam infuse principaliter ex grā vñ Job. xxxi. Ab infantia creuit mecum miseratio. s. per ꝓ assuetudinem. Et Deut. egressa est mecum ut a natura Sicut enī diuturnitas peccati non minuit peccatum sed auget. Et tanto sunt grauiora peccata q̄ to animam infelicem diutius detinent alligatam: ut dicit Grega. nonus extra de consue. c. vlti. Et sicut adulterine plantationes non dabunt radices altas: vt dicitur Sapi. iiij. Ita ecōuerso pulchra est casta generatio idest progenies cum claritate. Immortalis est enim memoria illius: quia apud deum nota est et apud homines. Et sicut omnes iniqui filij ex iniquis qui nascuntur: testes sunt nequitie aduersus parentes. Ita generatio rectoruz bñdicetur. Sic ēgo beatissima Maria ex magnis ꝛ bonis orta est: ut antiquitas nobilitatem eius extollēt. In capite ergo libri scriptū est de me: ait quia in principio noui testamenti ꝛc̄. De conceptione beate Marie habes alium sermonem i prima parte in titulo octauo: de peccato originali et ibi vtrum ipsa contraxerit originale per rationēs et auctoritates.

De natiuitate. b. Marie sermo. La. v.

Liber generetō nis Jesu xp̄i: Matth. i. hic est. s. sacta Maria hodie nata. Ubi notandum: q̄ consuetudo antiquorum fuit principum ꝛ magnatuum: diem natalis sui cum solemnitate ꝛ iucūditate celebrare. Unde dicitur Maī. vi. q̄ Herodes rex natalis sui cenam fecit principibus ꝛ tribunis ꝛ primis galilee. Ratio autem ꝛ causa h' fuit: quia credebant eufortunia sua ex die ꝛ hora natiuitatis sue omnia prouenire. In cuius rei signum ꝛ argumentum: quod narrat Ualerius maximus de duobus philosophis eadem die natis: qui scilicet infortunijs postea equaliter processerūt. vnde dicit q̄ Polestratus ꝛ Hypocides philosophi: eadem die nati: eiusdem preceptoris epicuri sectam secuti: patrimonij etiam possidendi alendiqꝫ schole cōmunione coniuncti: eodemque momento temporis vltima senectute extincti: similiter ex eodem credebant procedere infortunia sua seu quecunqꝫ mala. Ad quod facere videtur q̄ idem Ualerius maximus refert de quodam: qui

omni anno ea die solū in qua natus fuerat febres patiebatur: nec unquā alias alia infirmitate tangebatur. Et illa tali febre illius vltimo diei extinctus est. Illi ergo qui eufortunati erāt sicut magni ⁊ honorati tanq̄ cām euforunij sui: sue natiuitatis diem cum leticia celebrabant. Sed scriptura sacra diuinitus inspirata: ⁊ ipsius doctores a deo illuminati: tam bona q̄ mala. i. aduersa ex diuina puidentia magis q̄ ex constellatione natiuitatis puenire nobis asserunt. Propter qđ dī Iere. x. A signis celi nolite timere. Nam etiam in his que cōporum celestiū oñio subduntur: diuina voluntas ⁊ prouidentia preualet: pspera et aduersa prout vult singulis tribuens. Et ideo ecclesia ñ celebrat natiuitates hoium: ⁊ precipue qz nascuntur cum originali peccato. Celebrat tamē natales dies quorūdam qui ex spāli dei munere nati sunt sine originali peccato: vt christi: ⁊ virginis matris eius: et Joannis baptiste. Christus etiam sine originali conceptus non solum natus. Et sic natiuitas beate Marie celebratur: qz vt dicit. b. Ber. sācta fuit anteq̄ nata. Neq3 enim festis laudibus celebraret si non sancta nasceretur. Et de hac in verbis prepositis que sunt titulus quasi euangelij dī. Liber generationis Jesu christi. in quo commendatur ex tribus.

Ex totali puritate: qz liber.

Ex supernali fecūditate: qz gnātionis.

Ex singulari dignitate: qz iesu christi.

Dicitur beata Ma §. 1

ria liber quia cōtinuit in se diuinā sapiaz. i. filium dei. In libris eni cōtinetur sapientia descripta. Et ex hoc innuitur totalis eius puritas. s. in aia ⁊ corpore: qz vt dī Sapi. i. In maliuolam animam nō intrabit sapientia: neq3 habitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo oportuit eam esse totaliter puram ab omni peccato. Jo. damas. Sanctus. n. deus: non nisi in sanctis requiescit. Et possumus dicere: q̄ vocatur beata Maria liber ēplici ex cā seu ratione. Primo ratione materie. Secūdo ratione scripture. Tertio ratōe clausure. Quantum ad primum: libri precipue notabiles fiunt ō pergameno: quo ad materiaz seu charta. Purgato tñ tripliciter. s. a pellis carnositate. Ab aquositate seu humiditate qñ. s. siccatur: ⁊ a superfluitate qñ raditur. Sic beata Maria purgata fuit. A carnositate peccati originalis: proueniētis ex peccato originali: ps. dñq̄gesimus. Ecce eni in iniquitatibus conceptus sum ⁊ in peccatis concepit me mater mea ⁊c̄. Et hoc in sanctificatiōe. Ab aquositate. i. fomitis fluxibilitate. Ecc. vi. Cuncta cogitatio prona est ad malum ⁊c̄. Et hoc in spiritus sancti superuentione. A superfluitate. i. a quadaz legis irregularitate. Et hoc in purificatione: quia scilicet secundū legem mulier pariens non poterat ire ad templum nisi post q̄draginta dies: vel a superfluitate quo ad directionem actualem oium cogitatōum in deum. Sic ⁊ nos aportet purgari si volumus paradisum intrare ab originali per baptismum a mortali per penitentiam. A superfluitate venialiū per sacramentalia. b. Aug. de peni. di. i. Neminez putes ab errore ad veritatem: a quocūq3 magno: vel prauo peccato ad virtutem sine penitentia posse transire. Ita a deo impartit̄ largitas venie: vt non deseratur veritas disciplīne: vel potest dici. q̄ ōbemus purgari a carnositate luxurie. Ab aquositate superbie. Humiditas enim nimia facit inflare vt idropicum. Et a superfluitate auaritie: que superflua congregat: et retinet. Antiquitus autez materia librorz fiebant charte de ligno: ideſt ex cortice illo arboris subtiliori qui est medius inter corticem exteriorem grossum: et lignum qui cortex medius ⁊ subtilis dicitur liber. Unde a tali materia liber est dictus: q̄ materia bene cōgruit beate Marie: quia facta est media seu mediatrix inter deum ⁊ homines propter quod canit ecclesia. Mediatrix hominum ablutrixq3: criminum peccatorum venia scilicet procurando ista. Et ideo peccatores discordes ⁊ inimici dei facti propter offensam: vt recōcilientur ei debēt ad istum librum ⁊ ad istam mediatricem recurrere. Nam sicut ipsa mediante sedata est lis: que erat inter deum ⁊ homines: ita etiaz per ipsam tminātur questiones inter homines ⁊ diabolum. Unde legitur in li. de miraculis eius q̄ quidam grādis peccator ductus est per visionem ad iudicium dei vbi per quattor allegationes diabolus voluit probare eum esse suum. Primo ratione publici instrumenti quod deus dictauit cum dixit. In quacūq3 hora comederitis ex eo: morte moriemini. Cum g̃ iste sit ex eius progenie: morte perpetua dēt mori Sed beata Maria cuius ille deuot' erat. Respōdit: vt mediatrix ⁊ aduocata. Istud tu demon falsificasti: qz ad illud addidisti. Neq̄quā moriemini. ⁊ ideo tanquā falsarius repellendus es. Secundo dixit diabolus illum esse suum ratione prescriptionis: quia. s. multis annis euz in seruum posse dit. Ad quod mediatrix beata Maria respōdit. Illa prescriptio fuit sepe interrupta: ⁊ ideo nō valet: quia ratio eius semper murmurabat: Et ptra dicebat: q̄ tam crudeli domino seruiebat. Tertio diabolus dixit esse illum suum ratione proprietatis peccati. Nam peccati proprium est esse ponderosum: ps. xxxvij. Sicut onus graue grauate sūt super me. Et quia ponderosum: ideo trahit ad cētrum terre. s. infernum: ⁊ ideo illuc demergēdū. Cui mediatrix: respondit: q̄ pena ⁊ passio filij sui plus omnibus ponderauit: ⁊ sursum quodāmō trahit peccatores: Job. vi. Utinam appenderent peccata mea ⁊c̄. Quarto allegauit qz plura erant

eius mala q̃ bona. Et cum ad preceptum iudicis in statera apprehenderentur bona et mala: et statera in qua erant mala preponderaret: subito beata maria manuz apposuit ad stateram seu bilantiam in qua erant bona ⁊ si pauca: ⁊ traxit eam ad terram: ⁊ preponderauit alteri. Tunc diabolus confusus abscessit: ⁊ ille euigilans vitã suaz in melius cõmutauit. Scõo: beata maria dicitur liber ratione scripture eius. Scriptura enĩ libri nihil est aliud q̃ verbum icarnatum. i. charta incorporata. Et representat verbum dei icarnatum in virgine. Nam tanq̃ nostrũ verbum mentale: est verbum a patre genitum: ps. Eructauit cor meũ verbum bonum ait ps. xliiij. Tanquã verbuz vocale est verbum dei a prophetis predicatum: Isa. lv. Uerbum quod egredietur de ore meo. i. per ꝓphetas non redibit ad me vacuum. Sed tanquã verbum icarnatum seu scriptum est verbum dei in vtero virginis formatum seu incarnatum: de q̃ dicit Isa. viij. Sume tibi librum grandem: ⁊ scribe in eo stilo hominis: vt sit verbum patris: ⁊ filij ⁊ sp̃us sancti cuius opere conceptus dñ. Liber iste grandis fuit beata maria. Libri qui fiunt ab hominibus sunt parui: quia pauca continent. Nam ⁊si Salomon dicat: Eccli. vltimo. Faciẽdi libros nullus est finis: tñ vt ait temistius. Ea q̃ scimus sunt minima pars eorum que ignoramus. Sed. b. Maria fuit liber grandis: qz continuit diuinam sapientiam cuius non est numerus. In ipo enim fm apostolum sunt thezauri sapientie: ⁊ scientie dei. Scriptor huius libri fuit optimus: qñ spũs. qui oĩum est artifex omnem hñs sciaz. Fuit quoq; in hoc libro: ⁊ scriptura in qua omẽs possunt ⁊ debent legere ⁊ obseruare in eo contenta. Unde. b. Ambro. in libro de virginibus ait. Sit vobis tanquã in imagine descripta vita Marie habetis in ea ꝓbitatis exempla: vt sciatis quid eligere: quid debeatis vitare. Uirgo erat ñ corpe. s. tãtum. sed mente que nullo dolí ambitu sincerum violaret affectum. Corde humilis: verbo grauis Animo prudens: Loquendi parcior: Legendi studiosior: Intenta operi: Uerecunda sermone: Arbitrũ mentis non hominem: sed deũ q̃rens: Non in incerto diuitiarum: sed in prece pauperũ spem reponens: Assurgere maioribus natu: Equalibus non inuidere: Fugere iactantiam. Sequi rõem. Amare virtutem. Et infra: Cogeminatus ieiunio dies. Et si reficiendi necessitas fuit. Plerũq; cibus obuius erat qui mortem arceret: non qui delitias ministraret: dormiendi non prius cupiditas q̃ necessitas fuit. Etsi q̃n dormiebat corpus vigilabat animus: qui uel lecta repetit: vl interrũpta cõtinuat: vl agenda pronunciat: vel ordinata disponit. hec ille. Ubi multa dici possunt ad delectationem et imitationem eius. Et de hoc libro virginali ait Baruch. iij. c. Hic est liber mandatorz. Mãdata dei sunt de operibus virtutum. Tot sunt in hoc libro scripture: quot opa virtutũ. Ille vero legit in eo ⁊. colit: que eam imitatur ⁊ diligit. Tertio dñ. b. Maria liber ratiõe clausure. Libri enĩ habent sua clausoria vel sigilla. Ipsa dici potest liber ille: de quo Jo. Apoc. v. vidi in dextera dei sedentis super thronum librum scriptum intus ⁊ foris signatum septẽ sigillis. Liber iste beata Maria in dextera dei fuit. i. in dei predestinatione: et preelectione cunctorum. Scriptus habitibus intus in anima: ⁊ actibus virtutum ab extra seu foris in exteriori conuersatione. Septem sigilla sũt septem figure sue sanctissime natiuitatis. Primam clausuram seu sigillum apposuit balaaz: dicens. Numeri. xxiiij. Orietur stella ex Jacob: et homo exurget de israhel: q̃ percutiet duces Moab. Hec stella est beata Maria: orta vtiq; ex Jacob idest progenie patriarche Jacob. Hec assumi latur stella ratione quantitatis. Est enim in celo aliqua stella que omnibus stellis est maior scilicet illa que est in ariete in fine imaginis draconis: vt dicit alphagranus. Quanto autem aliqua stella magis eleuatur a nobis: tanto apparet nobis minor propter distantiam. Ita beata Maria maiõ est in esse spirituali q̃ omnes sancti ⁊ sancte: et tamen quanto maior fuit: tanto minor sibi ipsi vidbatur propter immensam humilitatem. Dicta autem stella aliquando videtur maior: videlicet quando mediante aliquo vapore humido videretur. Sic ⁊ beatam mariam ille videt: vt maiorem ⁊ magis laudat qui humore deuotionis abũdat.

Secunda clausura seu figura fuit de area. Et hanc apposuit Gedeon. Sed Dauid ipsum sigillum magis ampliauit cum ait: descendit sicut pluuia in vellus: ⁊ sicut stillicidia rẽ. Uellus est pellis cum lana bestie quod nascitur in carne ⁊ de cãne: sed passiones carnis non sentit: qz est separatum ab animali scilicet post mortem eius. Sic beata Maria q̃nis nata fuerit de corpore Anne: et in carne corporea fuerit separata tamen ab ea: vitia carnis nesciuit: sed pura ⁊ illibata semper permansit. vnde bea. Hiezony. illud ps. exponens in sermone ait: plane celestis imber virgineum vell' infudit: ⁊ tota deitatis vnda in carne se contulit: ac deinde per crucis patibulum expressum omnibus pluuiam salutis effudit: ⁊ humanis mentibus stillicidia gratie prestitit die clarius. Area est vgo Maria: vellus christus in eo ros diuinitas qua fuit plena. Area tamen arida remansit: quia virgo intacta: ⁊ inuiolata semper fuit: vt patet in figura iudicum. vi. Uel vellus maria vt dictum ẽ.

Tertiam clausuram seu sigillum posuit Salomon: dicens cañ. iij. Ortus conclusus sozor mea sponsa scilicet es ortus conclusus. Fons signatus: puteus aquarum viuentium: que fluunt impetu de libano. Sozor dicitur beata maria: quia ex ea

tura rationalis creata a deo: vt patre omnium. Unde et soror nostra. Sponsa dicitur dei ex quo genitus est christus scilicet opere dei supernaturali. Ortus fuit in quo fuerunt flores sanctorum desideriorum: et omnium odoramenta virtutum. Conclusus dicitur: quia nullo doli aditu a diabolo ingredi potuit. Fons signatus dr signaꝰ sigillo totiꝰ trinitatis. Fons dei mari oritur sed per meatus subterraneos transiens dulcoratur: et sic ipsa aq̃ dulcorata: fonti imitatur: et potabilis redditur. Et sic in principio fons habet amaritudinem. s. i mari: in medio dulcorationem: in fine. s. in ipso fonte dulcem: et potabilem emanationem. Ita et beata Maria de amaro populo iudeorum ortum habuit et i amaritudine peccati originalis generata: sed postea a spiritu sancto per sanctificationem dulcorata gratia: ita q̃ postea semper emisit aq̃s dulcissimas actionum: potabiles ideſt inuitabiles Dicitur autem bis ortus conclusus: quia nec intellectum error intrauit: nec affectum iniquitas venialis. Puteus est aquarum viuentium. i. gratiarum perfectarum: que fluũt de paradiso quasi similes illis. Quartam clausuram apposuit prophetа Isaias: dicens. c. xi. Egrediedietur de radice iesse: et flos de radice eius ascendet. Virgo dei genitrix virga est: flos filius eius: exponit cantans ecclesia Et notandum: q̃ virga ista non dicitur orta: sed egressa de radice iesse. i. radice et genere iudeorum. Radix enim terre humore: sed virga rore celi: et calore solis crescit. Radix stat in imo: virga ascẽdit sursum. Sic iudei ex quibus egressa est per Annam et Joachim petebant ima vitiorum. vnde et infernorum: beata Maria sublima virtutum vnde et celorum. Judei ut radix sunt in terram fixi: per cupiditatem temporalium. Hec in aere per aviditatem celestium. Judei constringuntur: vt radix frigore infidelitatis: et hec fouetur calore charitatis. Hec ẽ illa virga figurata: per virgã Aarõ: que in tabernaculo posita miraculose floruit: et fructum fecit: cum tamen sicca esset: vt habet numeri. xvij. quia beata Maria in tẽplo deo dicata floruit christum concipiendo: fructum fecit pariendo: eũ ipsa tamen sicca. i. virgine pmanente. Quintum sigillum posuit Ezechiel in vltima suarum visionum. vidit enim quoddam edificium mirabile in monte seu templum: et in eo quandam portã factam: de qua ei dictum est. Hec porta domini clausa erit. Dominus solus ingredietur per eam: et clausa manebit in eternum: Ezechi. xliij. Templum hoc ecclesia est posita in sublimitate virtutum: et in spe celestium premiorum. Ex hoc vidit aquam egredientem: et ad quos peruenit aqua illa: que est aqua gratie: que ab ecclesia seu ecclesticis sacramentis egreditur: salui facti sunt. Põta autem in hoc templo facta est virgo Maria: nata in ipsa ecclesia per gratiam iam receptam in vtero. Est enim virgo felix celi porta. Per hanc enim bona spiritualia de celo nobis exportantur et per eam homines in celum importantur. Clausa fuit hec porta: quia a nulla violata. Non a Joseph: vt blasphemant perfidi iudei: nec ab alio: dominus solus intrauit per eam quia dei filius incarnatus est in ea deo operante: et clausa pmansit: qui virgo in perpetuum mansit: vt dicit bea. Augu. Sextum sigillum seu figura fuit de luce noua: de qua Hester. viij. dicitur. visa est eis ori lux noua gaudium et tripudium. Et hoc ex facto Hester regine: que fuit pulcherrima omnium: desponsata Assuero regi cum. s. liberauit populũ suum ex toto extinguendum per inimicum eius Aman. Interpretatur hester humilis: et significat virginem Mariam humillimam: pulcherrimam anima et corpore: desponsatam deo qui est beatitudo sanctorum. Interpretatur enim assuerus beatitudo. Hec liberauit suis meritis populum electorum de manibus inimici demonis a morte eterna. vnde. b. Augu. Quas tibi laudes digne p̃ soluet fragilitas humana: que tuo singulari merito mundo succurristi perdito. Lux autem noua dicitur apte orta in eius natiuitate: q̃ nunquã añ eam tã lucida: tã mirabiliter nata fuit aliqua ita plena gratie luce. Hec est que splendorem patrie glorie gignendo: tenebris errorum effugauit. Hec est que tenebras. i. deceptiones demonum detegit et oculos mẽtis sanos letificat et confortat: psal. xv. Lux oculorum letificat. Septimum sigillũ apposuit christus ỏ margarita: Math. xiij. dicẽs Negociator inuenta una preciosa margarita: abiit et vendidit oia que habuit: et emit eam. Iste negociator est ipsemet dei filius: qui abdit angelos in celo relinquendo. i. non assumendo naturam eorum: oia sua vendidit: dum cum humana natura cõmutauit: vt ipse daret nobis diuinitatem suam: et nos ei humanitatem nostram: tunc eni oia bona sua acquisita sunt nobis cum illa: cum ipse specialiter assumpsit istam preciosam margaritã ideſt virginem Mariam gloriosam. Hec ergo admodum margarite genita est infra conchaz ideſt vterum Anne humilis matris sue: ex celesti rore: ideſt diuinã gratia et virtute: quia Anna sterilis erat dealbata et sanctificata. Talis margarita: p̃ciosa reputatur scilicet pulchra: candida: et clara: Pulchra mente per puritatem: candida in corpore per castitatem: clara in opere per charitatem. Sapi. iij. O q̃ pulchra est casta generatio cũ claritate. Et sic liber ẽ.

Scdo cõmendatur §. II.

quo ad principalem diuisionem: a fecunditate supernaturali: quia generationis. Duplex est gnãtõ christi vna eterna ex patre sine matre: Isa. liij. He

nẽatõ eius q̃s enarrabit. q. d. nullus. b. Amb. Mihi impossibile est huius generationis scire secretum Uox scilicet non tantum mea: sed etiam archangelorum. Alia est ex matre sine patre scilicet secũdum humanitatem suam. Et sic beata Maria dicitur dei genitrix spiritu sancto fecundata. Qd ostendit euangelista: dicens christi generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Jesu Maria: inuenta est in vtero habens de spiritu sancto scilz carnem. Sed notandum q̃ beata Maria est liber generationis habens in se quadruplicem generationem. Prima est naturalis: qua ut mater vera ex suis sanguinibus purum genuit christum filium suum. Secunda est spiritualis: qua vt mater spiriiualis genuit Joan. baptistam modo speciali: non solum leuans eum de terra: quando natus est: quia presens in partu eius: sed etiam ⁊ magis: quando vt de sacro fonte spiritu sancto et aque gratie baptizatus est Joannes: in utero sanctificatus ad vocem virginis: quãdo salutauit Helizabeth. Tertia est adoptiua: quando moriente filio imperator ipse in throno crucis manens: rescripto suo et edicto adoptauit sibi Joannez euãgelistam in filium: dicens. Ecce filius tuus. Et ecce mater tua. Quarta generatio sua est generalis ⁊ deducatiua qua scilicet bonos generat: vt pia mater: ⁊ nutrit meritis: ⁊ exemplis. Ecclesiasti. vigesimoq̃rto. Ego mater pulchre dilectõis ⁊c̃.

Quãtum ad tertiũ §. III.

commendatur ex dignitate filij: quia Jesu christi. Jesus ĩterpretatur saluator. ipse enim nos saluat. Christus interpretatur vnctus. Tres autem persone antiquitus vngebantur scilicet reges sacerdotes ⁊ pugilles: ⁊ in hoc apparet dignitas naturalis ab ea geniti: quia summus rex: summus sacerdos: ⁊ summus pugil: vt pugil pro nobis pugnauit contra diabolum: ⁊ vicit: ut sacerdos se obtulit in sacrificium: vt rex nos coronat in celum: vt saluator saluat a morte peccati diaboli et inferni.

In natiuitate beate Marie.
Capitulum sextum.

In me omnis

gratia vite ⁊ veritatis. Ecclesiastici. vigesimoquarto. Sicut in celo materiali sunt diuersa luminaria scilicet stelle: luna: ⁊ sol diuersimode lucentia. Sic in celo ecclesie sunt q̃dem sancti: ⁊ sancte tanquam stelle lucentes per gratiam ⁊ gloriam: diuersimode: tamen sicut stella differt a stella ĩ claritate: vt ait apostolus. Sol autem iusticie christus deus noster plenus est lumine gratie scilicet et veritatis: vt dicitur Jo. i. a quo omẽs ⁊ stelle: ⁊ luna illuminantur. Sed beata Maria post eum: vt luna luce maior stellis nobis apparens est beata Maria pulchra: vt luna canit de ea ecclesia. Nam vt ait bea. Hieronymus Ceteris sanctis per partes. Marie vero plenitudo gratie se ĩfudit. Et ideo de ea dicitur. In me omnis gratia vite ⁊ veritatis. Ubi notanda sunt tria genera gratiarum circa beatam Mariam: ⁊ parentes eius que trahuntur ex genealogia domini: quam refert Matheus in principio euangelij sui: quod hodie legitur. Ex interpretatione scilicz ipsoꝝ nominum hebraicorum in latinum: ex quibus christum ſm carnem descendit. Liber generationis incipit euangelium.

Et primo ponũtur §. I.

conditiones gratiose et virtuose parentum virginis scilicet Anne ⁊ Joachim: ex interpretatione nominum ĩ patriarchis scilicet ab Abraham vsq̃ ad Dauid. Horum igitur primus est Abraham: ⁊ hic notatur rectitudo fidei ĩ qua est iusticia. Justus enim meus ex fide uiuit quod est verbum abachuch allegatum: ab apostolo ad Romanos primo. Precipue Habraham commẽdat de fide: ex qua iustificatus est secundum illud. Credidit Abraham deo: ⁊ reputatum ẽ ei ad iusticiam idest ad iustificationem. Et interpretatur Abraham pater multarum gẽtium scilicet per iusticiam fidei. Et de parentibus virginis idest Anna ⁊ Joachim dicitur in historia eius: q̃ erant iusti ambo ante deum. Nota aliquos esse iustos ante homines: qui scilicz ab hominibus querunt iusti reputari: quod christus prohibet: dicens. Attẽdite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus: vt videamini ab eis ⁊c̃. Mathe. v. Secũdum bonum ex quo generatur in nobis christus in mente: est irreprehensibilitas cum scilicet quis cauet ne offendat ⁊ scandalizet proximum malo exemplo. Ad quod hortatur apostolus dicens. i. Corin. vi. Nemini dantes vllam offensionem. Qd quidem pauci faciunt malis operibus et v̄bis scãdalizantes proximos suos. Sed parentes virginis: vt legitur erant sine reprehensione viuentes Et ista irreprehensibilitas significatur in Isaac: qui interpretatur risus. magnum enim gaudium exurgit in mente: ex eo q̃ quis irreprehensibiliter viuit. Trrtium ex quo generatur christus in mente est obseruantia mandatorum dei. Nec aliter potest est ingressus ad vitam christum. Unde ipse ait: Mathe. xix. Si vis ad vitam ingredi serua mandata: non vnum: vel duo: sed omnia: vt dicere valeas illud: Thobias. iiij. Omia quecũq̃ precepisti mihi pater faciam. quod fecerũt Anna

ꝛ Joachim: de quibus scriptum est: qꝫ incedebāt in oīb' mandatī dei. Et h nōt i Jacob: qꝛ Jsaac genuit Jacob q̄ interpretat supplātatoꝛ. Oꝫ eni supplātare vincere ꝛ subīcere sensualitatez ad obseruandū dei mādata. Quartū in generatōe xp̄i est confessio ad Ro. x. Oꝛe aūt cōfessio fit ad salutem. i. necessaria. Et hoc innuitur: qꝛ Jacob genuit Judā: qui interpretatur cōfessio. Confiteri eniz oportet ꝛ peccata sua et diuinas laudes: scōm illō p̄s. Confitebor dño nimis in oꝛe meo. i. ualde ꝛ declarat modū. In medio multorū laudabo eum. Sic Joachim et Anna ibant ad templum confitentes domino. i. gratias agentes ꝛ per sacrificia peccata diluentes. Quintum quod ponitur i generatione christi est diuisio seu distributio substantie sue in pauperes. Judas enim genuit phares qui interpretatur diuisio. s. rerum suarum cū pauperibus: Thobias. iīj. Si multum tibi fuerit abūdanter tribue. Si parum: ꝛ illud libenter impartiri stude. Et p̄s. dispersit. s. iustus homo: ꝺ̄dit pauperibus. b. Ambꝛo. Pasce fame morientem. Si non pauisti occidisti: di. lxxxvi. Nō facis. Pa rentes beate Marie diligenter hoc agebant: diuidentes substantie sue redditus tripharie. Partez vnam templo ꝛ ministris offerētes. Secūdā pauperibus. Tertiā sibi ꝛ familie sue ad sustentatiōez retinentes. Sextum quodmultum iuuat ad generationez gratie christi ꝛ augmentum: ē votū quod. s. est de melioꝛibus bonis: ad que alꝫs quis non tenetur: sed postq̄ fecerit: obligatur p̄s. Uouete ꝛ reddite dño deo vestꝛo: ubi glo. Uouere est uoluntatis: sed reddere necessitatis. Phares eniz genuit Esron qui interpretatur sagitta: qꝛ ut sagitta uelociter ascendit ad deum: quasi ferenduz ad amoꝛez dandi quod sub uoto petendi: vel gratiam concedēdi ob voti oblationem. Jstam sagittam emiserunt Joachim ꝛ Anna quādo steriles existentes vouerunt deo fructuz uentris sui: se daturos ei: si eis concederet: quod ꝛ obtinuerunt: et seruauerunt. Et non sicut uane ꝛ fallaces mulieres que quottidie vouēt: et nihil obseruant. Septimum est opprobꝛiorum tollerantia ꝛ iniuriarū Petrus in canonica sua. Si quid patimini propter iusticiam beati: ꝛ Mathe. v. Beati eritis cū maledixerint vobis homines: ꝛ dixerint oē malū aduersum vos mentientes propter me. Nā ꝛ christus de se dicit. Factus sum opprobꝛium hominū ꝛ abiectio plebis: in p̄s. Unde ꝛ sequitur: qꝫ Esrō genuit Aram: qui interpretatur excelsus. Obprobria enim et iniurie tollerate faciunt hominē excelsum coꝛaz deo. Jn cuius figuram dicitur: quia multiplicate aque. s. tribulationum: eleuauerunt archam in sublimi. i. aiam: Heñ. vij. hic passus ē opprobꝛium ꝛ contumeliam Joachim: quando pergens ad templum cum fecūdis: eiectus est a sacerdote sacrificio repulso: iꝓperante ei obprobꝛium sterilitatis. Octauum est vt non solum sustineat aduersa quod cōe est oīb̄us: sed libēter pꝛo christo: ut dicat cū ap̄lo. Cozin. xij. Libenter gloriaboꝛ in infirmitatibus meis: vt habitet i me virtus christi. Ut. n. dic̄. b. Gꝛego. ab electis suis ō us curat maculas peccatorum tēpoꝛali afflictiōe tergere: quas in eis in eternum nō vult uidere. i. punire: de pe. di. i. Si peccatum. vñ Aram genuit Aminadab: qui interpretatur uoluntariū. Uolūtarie enim sacrificabo tibi: ait. p̄s. s. me in aduersitatibus tibi offerendo. Sic Joachim accepta contumelia a sacerdote non respondit ei malum pꝛo malo. Sed ne perturbaret officium: vel populuz in contennendo: vel in pacientiam ostendēdo: recessit pacienter ferens iuriam: ꝛ recessit ad pastores suos: non ad consanguineos qui secum vidicarent iniuriam: sicut hodie fit ex quo multiplicant mala. Nonum est solatio angelica. Non enim quis diu posset sustinere aduersa: nisi angeli inuisibiliter nos consolarentur per bonas instigatōes et illuminationes confortando. p̄s. fm multitudinem dolorꝫ meorum in coꝛde meo: consolatiōes tue letificauerunt amimā meam. Et Sara vxor Thobie eiusdem. iij. c. Non delectaris dñe in perditionibus nostris: fed poſt tempeſtatem trāq̄llū facis: poſt lachrymationē et fletum exultationem infundis: quod significatur in eo: qꝫ Aminadab genuit Naason: qui interpretatur augurium. Cō solatur eniz angelus quasi auguriando. i. pꝛomittendo nobis bona: ꝛ premium ex tribulationibus voluntarie tolleratis. Apparuit ergo angelus ioachim ꝛ Anne ꝺ̄ sua sterilitate ꝛ opprobꝛio illato humilitaris: ꝛ cōsolatus est eis ꝓmittendo filiam ex eis nasciturā: que esset mater dñi ꝛ speculuz mundi. Et cum per plures annos: nec per oꝛoes: nec p elemosynas suscepisset fructū de suo matrimonio: per pacienciam in aduersis consolati sunt ex augurio. i. ꝓmiss. iōe talis filie. Et tu ergo si uis consolari ꝛ fructum bonum facere: pacientiā habe ꝛ iniurias remitte oīs. Decimum est quasi quedam certificatio diuine promissionis. Jpse. n. spūs testimonium reddit spiritui nꝛo. qꝫ filij ꝺ̄ sumus. Et per quid nisi per hoc qꝫ sustinemus adu̇sa ꝓ noie eius libenter. Nam ipse spūs. s. q̄ mēturi non potest: dicit per Salomonem. Flagellat deus omnem filium quem recipit. Et sic per hoc testificatur coꝛdi eius qꝫ inter filios dei cōputat exquo flagellatur: ꝛ sustinet. Jdeo dicit: qꝫ Naason genuit Salmon: qui interpretatur habitaculum: quia per hoc deus inhitat. Sic angelus dedit certuz signuz eius qꝺ̄ dixerat de filia nascitura. s. qꝫ occurrerent sibi inuicem incerto loco et inuicem cōsolarentur domū reuertentes: qꝺ̄ ipletuz est ex admonitione angeli: dicentis. qꝫ ad illum locū accedēret.

Undecimū est constans amoꝛ vꝛoris ad virū: ꝛ econuerso: ita qꝫ non euagent ad alios nec etiaz

nec ẽt mẽte. vñ párentes Sarai admonuẽt filiã: diligere virum: honorare ſoceros: gubernare fámiliam: ⁊ irreprehenſibilẽ ſe exhibere. Et aplus ad vxores: diligite vxores veſtras: ſicut et chriſtus dilexit eccleſiã. Non quidem ut eſſet uana: ſed ut eſſz honeſta et ſancta. b. Amb. Nemo ſibi blãdiatur de legibus hominum: qõ non lz uxori: nõ lz uiro: ſez: aliam carnaliter diligere: uel alium q̃ cõiugez ſuum. vnde Salmon genuit Booz: qui interpretatur fortis. Dz. n. fortis eſſe et cõſtans amor uxoris ad virum: ⁊ econuerſo: ⁊ nõ dimittere vel odire ꝓpter qõcũq; contingens. Sicut Anna diligebat conſtanter Joachim: et econuerſo: ꝓpter ſterilitatez nõ accedendo ad alias. Si autem q̃s extra ſtatũ matrimonñ ſe reperit: ſit Booz fortis: ut abſtineat uel contineat. Duodecimum ẽ reuerentia ⁊ ſubiectio ad ſuperiores. vñ et vxoris ad virum cum dictum ſit a dño prie vxori. Sub uiri poteſtate eris: et ipſe dñabitur tui. ſ. quo ad regendam domum: ⁊ heſter. ij. dicitur. Luncte vxores tam maiorum q̃ minoz defe rãt uiris ſuis. Ad qõ inſinuãdũ dr q̃ Booz gẽuit Obeth qui interpretatur ſeruitus. Mulieres. n. ut ait aplus ad Ephe. v. ſubdite ſint uiri ſuis. Sz h transgrediuntur ſuperbe mulieres hodie: que uolunt dñari viris ſuis. Si ãt extra ꝓiugiũ ẽ ſit reuerens ad ſuos ſupiores ⁊ ſubditis: Ro. xiij. cõditio ex qua gnãtur in nobis chriſtus p gr̃am ẽ gratiarũ actõ ſeu beneficiorũ recognitio: Aplus in omnib9 grãs agite ut de beneficijs receptis gr̃as exhibẽtes bñficia potiora ſumamus: ait. b. Gre. q̃d innuit i xiij. gnãtione in qua dr Obeth genuit Jeſſe: qui interpretatur i cenſũ. eſt eni oro ⁊ gr̃arũ actio uelut qõdã incenſum corã dño hoc optime peragerũt Joachim ⁊ Anna parentes beate virginis. Nam obuiantes et occurrentes ſibi ad portam auream gr̃as egerũt deo de conſolatõe eis facta. Ex pmiſſione talis filie ⁊ cuz timore dñi vtentes mñionio genuerũt Mariam.

Decima

In ſecũda parte §. II.

principali notantur quindecim perfectiones gr̃e: que fuerunt in ipſa virgine ex interpretatione nominum quindeci regũ: qui fuerũt in pplo illo dei a Dauid uſq; a ieconiam regẽ q̃ cũ pplo ductus ẽ captiuus in babilonẽ: ut cõueniẽtiſſime dicere valeat thema ꝓpoſitum. In me omis gr̃a vite. Prima igit gr̃a eſt p' ꝯceptũ ſanctificatio. Poſtq̃ eni anna concepit ex Joachim virginem Mariam: anima eius a deo creata: ⁊ corpori infuſa q̃citius ⁊ forte eadẽ die fuit ſanctificata ab originali mundata: ſm illud. Sanctificauit tabernaculũ ſuũ altiſſimꝰ. Nos per nouẽ menſes moramur in peccato i utero mris: in quo ſi morimur: deſcẽdimus ꝓpter illud originale ad limbum inferni. Sed. b. virgo q̃citius fuit facta ſancta: poſt aie infuſionem quod figuratur in Dauid. ſequitur. n. i ipſa genealogia dñi. Jeſſe aũt genuit Dauid regẽ. hic interpretat pulcher aſpectu. Et de virgine ait ſpus ſanctus. Can. iiij. Tota pulchra es amica mea: ⁊ macula nõ eſt in te. ſ. peccati. Purgato originali ⁊ actuali nõ perpetrato. Secũda eius gratia eſt natiuitas gaudioſa. Natiuitas tua ſancta dei genitrix vgo gaudium annunciauit uniuerſo mundo. Uidẽtes enim angeli natam tam ſanctam creaturam: magnum gaudium fecerunt. Et ita quolibet anno in celo fit: ut reuelatũ fuit cuidam ſancto heremite. vnde in genealogia dñi ſubditur. Dauid genuit Salomonem qui interpretatur pacificans merẽtes: q; angelos dolentes modo ſuo de perditione hominuz et eorum ruina: natiuitas hꝰ letificauit vnde i troitu miſſe canitur. Gaudeamus omnes in domino diem feſtum ⁊c. De cuius natiuitate gaudent angeli ⁊c. Tertia gratia que diſpoſuit ad generationem chriſti eſt in templo pñtatio: ſeu dedicatio. Immundi quidem ꝓuerſatione nõ bene põt mens in diuinis dilatari. Nemo eniz militans deo: implicat ſe negocijs ſecularib9. vñ ⁊ xp̃us inter turbas fuit cũ eſſet duodennis ãmiſſus ⁊ in templo repertus. Uirgo igitur Maria ablactata fuit tribus annis. hec enim ſunt fortiores per totam vitam ſuam: quaz ſi per duos annos. Et ablactata fuit ab Anna ꝓpꝛijs mamillis. Deus et natura nihil fruſtra operantur ſm pħm. ꝓpterea autem date ſunt mamille mulieribus vt valeant de lacte ſuo nutrire filios ſuos: nõ ut oſtẽdãt eas pplo. Fruſtra igitur videntur eſſe in illis: q̃ nõ nutriunt filios ex eis cum poſſint: ſed tradunt aliis nutriendos. Quod. b. Gregorius papa i decretis: di. v. Ad eius: multum reprendit mulieribus. Nam ex malo lacte nutriti: ꝓhunt malas cõditiones nãles. Poſt ablactationem igitur eius dixerũt parẽtes eiꝰ ad templum ipſam offerendo. Nõ expectarunt q̃ prius diſceret mundi uanitates. Nec obtulerunt filiam claudam: illegitimam: turpez: vel pauperem: quam dotare nõ poſſent: ſicut hodie faciunt qui offerunt filias in monaſterijs: vel filios in clauſtro ſeruituros. Indignũ eſt dare deo qõ dedignatur: homo ait. b. Hieron. ſuper ꝓphetias: ſed dederunt deo Mariam unicam filiã pulcherrimaz honeſtiſſimam ab omnibus amabilẽ: hoc ſignatur in roboam: quem genuit Salomon ⁊ interpretatur latitudo populi: quia virgo fuit dilatata in uirtutũ populo. Quarta gratia eiꝰ fuit ſancta conuerſatio: qõ figurauit qñ ducta ad templum: dum parentes incederem ad mutãdas et aptandas ueſtes: q; ab extra veniebant. beata Maria ita paruula. ſ. trium annorum per ſe aſcẽdit: ⁊ erecta per. xv. illos gradus per quos ab imo aſcendebatur ad templum: vbi ſacerdotes officia exercebant: ⁊ ſignificant quindecim ſtatus hoiũ:

qui sunt in templo glorie infra diuinam maiestatem: uidelicet nouem ordines angelorum: ⁊ sex sanctorum .s. patriarcharum: ꝓphetarum: apl̃orũ: martyrum: confessorum: ⁊ sanctarum virginum: quorũ omnium perfectionem transcensura erat: unde prouer. vltimo. Multe filie. i. anime congregauerunt diuitias: dignitas scilicet uirtutum: tu sola scilicet beata Maria supgressa es vniuersas: ⁊ in templo cum alĩs virginibus in omni sanctitate conuersabat. Et significatur in Abia filio roboam: qui interpretatur ipse dominus. Quinta est visitatio frequens angelorum. Cum enim in templo insisteret multum orationi: angeli visitabant eam: consolantes ⁊ deferentes orationes eius ante deum: ⁊ referẽtes ei dona gr̃a a deo. Mane. n. vt dicitur in hist̃oria eius usq; ad tertiam: diuinis laudibus vacabat: ⁊ a tertia usq; ad nonam in externo opere se exercebat: dans exemplum uitandi ocium. Panem inquit Salomon prouerb. vlti. ociosa non comedit. Sed operata est lectioni: scripture partim vacabat. Cibum sumebat: vt ait b. Ambro. in li. de virginibus: qui mortem arcẽt: non qui delitias ministraret. Sicq; virtutibus q̃tidie magis eleuabatur in deum: qõ innuitur in asa: qui interpretatur attollens. scilicet se in deũ. Abias enim genuit Asa. Sexta conditio que valet ad generationem christi: etiam in mente nostra: est cura salutis aliorum. Unicuiq; mãdauit deus de proximo suo scilicet vt curam habeat de salute eius: ⁊ si non eo mõ stricto quo et prelati: tamẽ modo charitatiuo. Unde Anacletus papa omnes summam debent habere curam de his q̃ pereunt: ut aut eorum redargutione corrigantur a peccatis: aut si incorrigibiles sunt ejciantur de ecclesia. xxiiij. q. iij: Tam sacerdos. Solicita aũt erat beata Maria ne quam ex sodalibus offenderet: admonens eas ne contumelios̃a esset altera alteri: sed inuicem seruientes ⁊ honorãtes: ab ociosis verbis abstinerent semper deum laudarẽt. vnde et ipsa cum vocabatur respondere solita erat per deo gratias: vt ⁊ illud modicum verbum nõ esset sine dei laude: vnde in ea regnabat ioſaphat qui interpretatur iudicans: genitus ab Asa: quia ipsa cuncta iudicans ⁊ discernens a nemine poterat reprehendi. Septima est propositum virginitatis. Proposuit enim in mente sua virginitatem seruare: nisi sibi deus aliter reuelaret: quia insolitum tunc illud erat. Et ideo angelo salutanti dixit. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco. i. proposui non accipe viz. vt exponit Beda. Postea aũt sumpto spõso ex dei reuelatione uotum virginitatis cum sponso Joseph emisit et vterq; vt. dicit. b. Augu. in virginitate permansit. Et sic fuit Joram spiritualiter: qui interpretatur excelsus: q; virginitas facit homines similes angelis. Nuptie ait. b. Ambro. replent terram uirginitas paradisum res est voti non p̃cepti: ⁊ sic facit excessum. Josaphat enim genuit Joraz. Octaua conditio est, robur. i. firmitas propositi i bono concepto: ut enim dicit. b. Greg. super Ezechi. qui bona agunt: ⁊ meliora agere proponunt: si ñ faciunt: licet in bonis prioribus persceuerent in cõspectu tamen domini ceciderunt. Multa eni diabolus proponit ad impediẽdum: ne q̃s exequat bona proposita: sed viriliter age: ⁊ esto robustus ad ea exequendum. Joram enim genuit oziaz: qui interpretatur robustus: quia ex celsitudine ꝓpositi boni debet generari robur ⁊ firmitas in eo. Unde ⁊ cum iam esset nubilis etatis facta beata Maria ⁊ sacerdos admoneret domuz reuerti ad nuptias contrahendas. Respondit se hoc agere non posse propter propositum virginitatis: et sic firma ⁊ robusta fuit in sancto proposito. Nona est continuus profectus in virtutibus ⁊ maius bonum: Nam vt dicitur prouer. iiij. Justorum semita q̃i lux splendens proficit: ⁊ crescit usq; ad p̃fectum diem: vnde ⁊ animalia que vidit Ezechiel in visione significantia secundum. b. Gregori. sanctos viros: cum proficiscerentur non reuertebantur: sed vnumquodq; ante faciẽ suam gradiebat Ezech. i. quia videlicet homines iusti non redeũt ad mala que commiserunt: nec firmant se desistẽdo a bonis operibus: sed continue ad meliora ꝓcedunt. Et h̃ est Joathan qui interpretatur perfectus quem genuit ozias. Sic beata Maria semp ad perfectiora opera se extendebat: facta omniũ sanctitatis exemplum ⁊c̃. Decima est inquisitõ circa dubia: ex qua declaratur quid agendum. ne incaute agendo exponat se periculis. Deut. xxxij. ait moy. Interroga patres tuos ⁊ annuntiabunt tibi maiores tuos ⁊ dicent tibi: scilicet quid sit recte fiendum. Et hoc est quod Thobias admonebat filium suum dicens. Consilium semper a sapiente inquire. Thob. iiij. Et signanter dicit a sapiẽte. i. pito in illa re de qua queris. Unusquisq; enim bene iudicat que nouit. ait ph̃us in Ethicis. Sic̃ non posset tibi bene consulere lanifex de arte pictoria: aut miles de negotiatõne: ita nec de pertinẽtibus ad conscientiam vel cultum diuinum qui vacat mundanis. Hic est achas genitus ab ioathan: qui interpretatur comprehendens: quia ex inquisitione comprehenditur veritas rei. Summ̃ igit sacerdos: vt legitur audito proposito virginitatis beate Marie: quia res dubia erat: que fuit a dño ⁊ comprehendit voluntatem eius. Undecima est diuinum oraculum seu diuina inspiratio. Cũ enim ait Josaphat ignoremus quid agere debeamus: hoc residui habemus: vt oculos nostros ad te. s. dominum erigamus. Aliquando enim res est ita obscura q̃ homines non sufficiunt declarare: ⁊ ideo tunc ad deum recurrendum est: ut reuelet: uel inspiret quid pro meliori agere debeat:

quod innuitur in eo q̄ Achas genuit Ezechiam qui interpretatur auxilium dei. Ex inquisitione enim per orationez quando non sufficit virtus et scientia humana: deus auxiliatur inspirando q̄ fieri oportet. Reuelauit enim deus summo sacerdoti: q̄ omnes ō tribu iuda afferrent virgas ligneas: et tunc manifestaretur cui desponsata erat.

Duodecima est obliuio mundanorum ut sc̄z in agēdis non habeatur respectus ad aliquid mūdanum: sed dei beneplacitum. Obliuiscere populum tuum: ait dominus per p̄s. ad animam deo deditam: 7 domuz patris tui. Et h̄ est Manasses rex filius Ezechie. qui interpretatur obliuiosus. Oblita erat in opere omnium passionum et consanguineoruz beata Maria: et solum attenōbat ad dei uoluntatez: et Joseph etiam quasi oblitus esset: 7 non curaret contrahere matrimonium: cum senex esset: non attulit ipse virgam ul̄ si attulit non dimisit sacerdoti: ut dictuz fuerat: quāuis et ipse esset de tribu iuda: et familia dauid. vnde reuelatum fuit a domino: q̄ non dederat ille virgam ad quam spectabat virgo beatissima. Tertiadecima est fidelitas ad deum. debet enim quis fideliter deo subiici in his que exigit ab eo quātū cūcz uideatur ineptus et ipremeditatus: iuxta illud. Isa. lix. Domin' aperuit mihi aurē. ego autē non contradico: retrorsum non abij. s. resistendo voluntati dei. Et h̄ est Amon quem genuit Manasses rex iuda: qui Amon interpretatur fidelis. Ex quo enim perpendit Joseph deum uelle: 7 ipsum uirgam cum ceteris sacerdoti tradere eam secundo attulit. Et tunc frondiuit et floruit: ac fructum fecit: 7 columba apparuit super eam. Juxta illud uirga iesse floruit ꝛc̄. vnde manifestum fuit omnibus ad Joseph sponsam illam pertinere.

Decimaquarta est desponsatio facta inter Mariam et Joseph castissima: que ideo facta fuit ad celandum diabolo hoc mysterium: ne machinamēta quereret contra christum. Viso enim miraculo illo fuit desponsata Maria Joseph. Et hoc significatur in Josia filio Amon: qui interpretatur salus domini: quia per illam desponsationem saluatus est bonor domini christi ne abiiceretur ut illegitime natus: et saluata fuit fama uirginis et uita: ne putaretur fornicaria: 7 lapidaretur. Et multa alia mysteria ibi sunt. Decimaquarta 7 ultima gratia perfectionis est preparatio ad filiū dei concipiendum: que preparatio fuit per profundam humilitatez: q̄ ipsa insinuat: dicens. Respexit humilitatem ancille sue. Non dixit virginitatem: benignitatem: charitatem: que omnia grata deo erant in ea. Sed humilitatem. b. August. O felix ancilla. O humilis gratia: que dum fidē humiliter dedit: celi in se opificem incorporauit: q̄ innuitur in Joachim qui interpretutur preparatio. Per humilitatem enim preparauit virgo se ad recipiendum filium dei in vtero. Et sic patent xv. conditiones: vel gratie beate Marie. vnde bene dicitur. In me omnis gratia ꝛc̄.

Quātūz ad tertiū. §. III.

principale notatur. xiij. perfectiones gratie: q̄bus b. Maria subuenit hominibus in diuersis statib⁹ constitutis: ut merito possint dicere illud. De plenitudine eius nos omnes accepimus gratiaz: Jo. i. Est enim quadruplex status hominum: quibus beata Maria subuenit gratia sua. In me ait oīs gratia vite. Primus est status religiosorum: q̄bus sunt necessarie tres gratie ad salutem eoruz: et ad eas habendas et conseruandas beata Maria suis exēplis: 7 meritis: ac precibus iuuat. Primum est voluntaria paupertas: ut illud inueniat in eis: quod ait aplūs. ij. Lozin. vi. Tanq̄ nihil habentes oia possidentes: tanquā nihil habentes. s. ꝑprium. Et Hiezony. habens victum et uestitum his contentus eo nudam crucem nudus sequar. Hec significatur per Jeconiam qui interpretatur preparatio: q̄ paupertas preparat hominē ad perfectionem: 7 si in ea non sit pfectio. Secūdo est castitas que figuratur in Salathiel. nam ut dicitur in genealogia domini: post transmigrationem babylonis Jeconias genuit Salathiel. hic interpretatur petitio mea deus. hoc enim petit deus a religiosus. ij. Lozin. vi. Exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros in castitate. Per hanc ostēdit se petere deum. nam ut dicitur iaꝑ. vi. Incorruptio facit proximum deo. Tertiū est regularis disciplina: per quam cohercetur sensualitas: ad appetibus plenis cōfusione: per ieiunia: vigilias: silētia: obedientiam: exercitia: 7 huiusmodi. Et hec ē Zorobabel. Salathiel enim genuit Zorobabel q̄ interpretatur magister confusionis: quia disciplinat et corrigit ea que confusione sunt digna. In disciplina perseuerate ait aplūs ad Hebre. q̄ hec conseruat religionem. vnde multis religiosis beata Maria sepe apparuit: vt beato Bernardo: Dominico: Thome: et alijs eos i religione confortās.

Secundus status est prelatorum ad quorum debitum officium pertinent quattuor status gratie. Primum est paterna sollicitudo ad subditos: Rom. xij. Qui preest in sollicitudine ad prouidendum necessaria utrique homini. Et hec dicitur Abiud filius Zorobabel: qui interpretatur pater meus iste scilicet sollicitus de me. Secundum est doctrina excitans pigros ad operandum bene. ij. ad Thimoꝯ. iij. Argue obsecro increpa in omni patientia et doctrina. Et hec est Eliachim genitus ab Abiud qui interpretatur resuscitans. Per doctrinam enim resuscitantur mortui peccatores ad vitam gratie: et euigilant ad operandum. Tertium est scientia consulens imperitis. Male enim

potest docere subditos qui est ignorans. Cecus enim si ceco ducatum prestet ambo in foueam cadunt. vnde beatus Augustinus. Laueat spiritualis iudex: vt sicut non commisit crimen nequitie: ita non careat munere scientie. hic est azor helia chim enim genuit azor: qui interpretatur videns lumen. Ignorantes enim ceci sunt ꝛ duces cecorum. Quartum est sanctitas vite. Sicut enim christus cepit facere et docere: Act. ꝑmo. ita mandauit prelatis ecclesie: illud Mathe. v. Sic luceat lux vestra id est vita clara et sancta coram hominibus: ut videant opera vestra bona: et glorificēt patrem vestrum. vnde dicitur Azor genuit Sadoch: qui interpretatur iustus: quia scientia debet generare iusticiam uite. Tertius status ē actiuorum ad quorum bonam actionem pertinent quattuor gratie: ad quas beata Maria adiuuat. Primum est demonstratio dilectionis ad proximum. debet enim quis diligere proximū sicut se ipsum: vt omnem hominem quem potest beneficientie consolatione: morum informatio uel cohertione discipline: inducat ad colendum deū ait bea. Augusti. xxiij. q. iij. debet. Sadoch enim genuit achim: qui interpretatur frater meus: quia ut fratrem debet tractare subueniendo. Secundum est dulcis amor ad deum. Achim enim genuit Heliud: qui interpretatur deus meus: vt quodam intimo affectu dicat illud deus meus et misericordia mea. Tertium fiducia in deo in aduersis: ut dicat cum Job. Si occiderit me sperabo in eum. dicit enim ꝑs. Adiutor in oportunitatibus in tribulatione. Sperent in te qui nouerunt nomen tuum: quoniam non dereliquis querentes te domine. hoc est est eleazar filius heliud qui interpretatur. Deus adiutor eius qui cōfidit in eo. Quartum est conseruatio humilitatis in prosperis: vt nihil sibi attribuat boni: sed omnia a deo recognoscat. Tua enim domine sunt omnia: ꝛ que de manu tua accepimus dedimus tibi dixit Dauid. ij. Re. ij. Eleazar eniz genuit mathan: qui interpretatur donum. Omne donum ꝑfectum de sursum est: ait beatus Jacobus apostolus primo capᵒ. Quartus status est perseuerantium. Ut enim dicit beatus Grego i li. moral. i. In cassum bonum agitur. si ante vite terminuz deseratur. Et non qui inceperit: sed qui perseuerauerit ꝛc. hec consistit in supplantatione et superatione vitiorum. Mathan enim genuit Jacob: qui interpretatur supplantator. Apostolus. i. Corin. scō: non coronabitur nisi qui legitime certauerit vt scilicet superet vitia. Secundum est in augmētatione virtutum. ꝑs. Ibunt de virtute in virtutē videbitur deus ꝛc. Jacob genuit Joseph: qui interpretatur augmentum scilicet virtutum. Tertium est cōstantia i his que sunt fidei: ꝛ virilitas: quod significatur in hoc ꝙ Joseph est vir Marie: i qua terminatur genealogia domini: et interpretatur illuminatrix: quia profert lumen veritatis cecis: mala vitiorum pellit: bona cunctarum virtutum nobis poscit. In omni igitur statu adiuuat ad se recurrētes: et subuenit. In me ergo ait: omnis gratia vite ꝛ ueritatis.

De desponsatione Marie. La. vij.

Alia desponsatio beate Marie fuit ante ānūciationē: et christi incarnatōem vt patet ex euangelio: Luc. i. qz missus est angelus ad Mariaz desponsatam Joseph. Ideo de eius desponsatione ꝛ coniugio cum Joseph ħ agendum: de quo ēt dr̄ Math. i. in fine genealogie christi. Jacob genuit Joseph virum Marie: De qua natus est xp̄us. Ubi dicit. b. Hiero. Cum uirum audieris suspitō tibi non iubeat nuptiarum: sed recordare consuetudinis scripturarum: ꝙ sponsi viri: et sponse vocantur vxores. xxvij. q. ij. Genuit. Et ab eodē cuāgelista Matheo dicit immediate post predicta. Cum esset despōsata mater iesu Maria Joseph. inuenta est in vtero habens de spū sancto. In quibus tria ō virgine notantur. Coniugij eius descriptio. ibi. Cū eēt despon. mater iesu: viri eius nois expressio: qz Joseph priusq̄ conuenirent. Filij eⁱ supernālis conceptio qz inuenta est habens in utero de spiritu sancto.

Quantū ad primū §. I.

vt dicit. b. Aug. ad volusianum. Ipsa dei vtus ꝑ inuiolata mentis virginea viscera: membra infantis eduxit: que per clausa hostia membra iuuenis introduxit. Si ratio queritur non erit mirabile. Si exemplum poscit non erit singulare. Et licz inquit. b. Tho. miracula que sunt ad confirmationem fidei debeāt esse manifesta: voluit tamen dominus hoc maximum miraculum. s. sue conceptionis ꝛ natiuitatis ex virgine per desponsationē matris obumbrare seu occultare: vt homines inde cogitare possent christum non conceptum a v̄gine: sed a Joseph coniuge. Et hoc multiplici rōe quas rationes assignat. b. Tho. in. iij. parte. q. xxix. articu. i. quare uoluit matrem suam desponsari: et non copulari.

Quedam sumuntur ex parte christi nascētis.

Quedam ex pte mr̄is ꝯcipiētis.

Quedā ex parte vtilitatū nobis ꝓueniēt.

Propter christum quare voluit esse matrem eius desponsatam assignatur quadruplex ratio. prima est ne ab infidelibus tanquaz illegitime natus abiceret. Si enim mater non habuisz

coniugem: omnes arbitrati essent de fornicatione christum fuisse conceptum: & sic christum tanq̃ illegitimum despexissent. Nam iura tales detestãtur & honoribus priuant. Unde. b. Ambro. super Lucam. Quid iudeis: quid herodi posset ascribi: scz mali & iniusticie: si natũ viderentur ex adulterio persequi. Secũda ratio ut consueto modo genealogia eius per virum describeretur. vnde. be. Ambro. super lucã. Qui in seculum uenit: seculi debuit more describi. Uiri ãt persona queritur: q̃ in senatu & reliquis curĩs ciuitatum generis assereret dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit scripturarum: que semper viri originem q̃rit: hec ille. Quia igitur ꝑm legem desponsari nõ poterat nisi viro q̃ esset de tribu iuda et familia David: ex genealogia sponsi. i. Joseph deprehẽditur genealogia Maria: & christi filĩ eius. Ubi etiam aduertendum consuetudinẽ in his que mala non sunt in agendo et scribendo seruandam. Tertio ad tutelam pueri nati: ne diabolus cõtra eum vehementꝫ nuncumenta procurasset. Sciebat enim diabolus dei filium incarnandum ꝓ redemptõne humani generi: sed tẽpus ignorabat. vnde caute obseruabat ad sciendum q̃n mundũ intraret: redẽptionem nostram impediret. Et ideo vt. b. Hieronymus: refert super Mathe. hanc cãm assignauit Ignatius martyr desponsatõis matris dei: ut scz partus eius diabolo celaretur. Dum enim uidit diabolus Mariam sponsum habere: putauit Jesum nõ de virgine: sed de vxore & Joseph generatum. Et Origeñ. Coniugẽ dico vt diabolo virginitatẽ eius occultem. xxvij. q. ij. Inuenta. Quãuis enim diabolus ea que corporaliter fiunt ꝑspicacitate sensus cognoscat per signa exteriora: multa tñ ut dicit. b. Augu. in. iij. de trini. que potest virtute nature sue: a virtute diuina prohibetur. Et hoc modo ꝓz. b. Tho. vbi supra põt dici: q̃ et si vtute sue nature cognoscere potuisset matrem domini nõ fuisse corruptam: sed virginem. ꝓhibitus tñ ẽ a deo cognoscere modũ partus diui. Quãuis enim postmodũ eo predicante aliqualiter virtute eius agnoscerent: ꝓpter qõ clamabant: q̃ tu es filius dei: Luc. iij. Non ita incõgruum q̃ iam virtutez suam ostendendi cõtra diabolũ tempus erat. Sz in infantia oportebat impediri malitia diaboli: ne eum acrius persequeretur: q̃n nec christus pati disposuerat: nec dum virtutem suam ostendere: sed per oia similem alĩs infantibus. b. Ambro. tñ dicit hoc factum: vt falleret ꝑncipem mundi: non solum diabolum: sed et principes seculi ad innuẽdum. s. q̃ qui secularibus vanitatibus occupant: scire diuina non possunt. Quarta ratio ut a Joseph nutriretur paruulus ipse. decuit enim per oia ait apostolus fratribus assimilari: ad Hebre. Et ideo sicut pueri idigent nutricĩs & ipse voluit habere Joseph sanctum: vt nutricium sponsum matris sue. Et ideo pater christi dictus est: non effectu geniture: sed officio & cura prouidendi: vt dicit Gratianus. xxvij. q. ij. §. iuxta. Est pater hic cura dicit grecismus Ex parte matris assignat bea. Tho. tres rationes quare fuit desponsata: vbi supra. Harum prima est quia redditur per hoc immunis a pena: ne. s. lapidaretur a iudeis tanquaz adultera: ut dicit. b. Hieronymus: seu ex stupro. Si enim non habuisset maritum estimassent omnes ex fornicatione concepisse: & sic fuisset lapidata. Nam vt dicit. be. Thomas iudicio adulterorum condemnabatur: non solum que nupta erat in adulterio deprehensa: sed etiam uirgo que fornicata fuisset in domo patris que custodiebat: ut virgo quandoq̃ nuptura: ut patet Deutero. xxij. vel etiam ꝑm quosdam virgo õ genere sacerdotali propter stuprum occidebatur: vt Leuit. xxi. Et beata Maria aliquo modo erat ex stirpe sacerdotali descendens. Potest etiam referri dictũ Jo. de lapidatione ad lapidationem infamie. Igitur habuit sponsum beata Maria: ut saltem crederent homines eam ex sponso non ex fornicattone concepisse. vnde et a pena et infamia liberet. Secunda ratio est vt ab infamia liberaretur: hanc rationem assignat. b. Ambro. super lucam dicẽs Jdeo desponsata est: ne temerate virginitatis adureretur infamia: cui grauis aluus corruptele videretur insigne preferre. Maluit autez dominus de ortu suo idest q̃ non esset natus ex virgine: q̃ de matris pudore dubitari: idest castitate: si non habuisset sponsuz et grauida appareret. Sciebat enim teneram esse virginis verecundiam: et lubricam famam pudoris. Nec putauit ortus sui fidẽ: matris iniurĩs asscribendam. hec bea. Ambro. Tertia ratio vt ei a Joseph ministerium exhiberetur in occurrentibus que expedicbant: ut eam associando cum accessit in bethleem vbi peperit: et cum ea ad templum in purificatione proficisceretur. In egyptum pergens et inde rediens in nazareth. In his enim q̃ necessaria erant ad sustentationem eorum et paruuli: ipse procurabat de labore manuum suarum. Nam secundum Crisostomum carpentarius erat in hoc omnes labore docens ꝓ sustentatione sui & suorum. Addatur et quarta que est Alber: vbi supra sc. licet ut dignitas matris humilitati societur: vt sit simil mater dei et uxor fabri idest Joseph. vnde in uilipensionem christi dicebant pharisei. Nonne h̃ fabri filius est: idest Joseph. Nonne sorores eius sunt apud nos: que erant paupercule. Et sic hoc exemplo obseruetur a nobis illud ecclesiastis. Quanto maior es: tanto magis humilia te in omnibus: et inuenies gratiam. Quanto enim quis maior est: tanto magis humilitas laudatur in eo. Ex parte nostre utilitatis quadruplex etiam ratio assignatur secundum beatum Thomã: ubi supra.

primo: qz testimonio Joseph spōsi cōprobatū est christū ex virgine natū. vnde b. Ambro. sup lucā Locupletior testis pudoris. i. castitatis maritus adhibetur: qui posset z delere iniuriam: z uindicare obprobrium si non agnosceret sacramentum. Et. b. Grego. in homel. Sicut discipulus dubitās z palpans: s. Thomas aplus: factus est testis veree resurrectionis: sic spōsus. s. Joseph fuerat custos integerime virginitatis. xvij. q. ij. Sic quippe. Ex quo magis confirmamur in fide hᵒ mysterij. s. q conceptus ex uirgine tanto testimonio. Ipsa etiaz verba virginis magis credibilia redduntur suam uirginitatem asserentis. Unde: b. Ambro. Fides Marie verbis asseritur magis: z mendacij cā remouetur. Cām enim menciendi desponsata non habuit: cum coniugij premium z gratia nuptiarz sit partus feminarum. Scōa rō est ut tolleretur excusatio virginibus: que ppter incautelam suā nō uitant infamiam. vnde. b. Ambro. non decuit uirginibus sinistra opinione viuentibus uelamē excusationis relinqui: q infamia mater dñi notaretur. O q̄pulchra est casta generatio ait sapiens cum claritate. Sapi. iij. i. cum clara fama. Nam ut ait. b. Augu. Due res sunt: pscia et fama. Conscia necessaria est tibi. s. bona fama primo tuo. Quisqs confidēs pscie sue negligit famā suam: nimis crudelis est. xij. q. i. Nolo. Tertia ratio ē: qz per hoc designatur vniuersa ecclesia: que cum virgo sit. s. integritate fidei z gre: desponsata tñ est uni viro christo ex quibus generantur filij spuales. s. fideles fratres iesu christi iuxta illud ps. xxi. Narrabo fratribus meis nomen tē. Quarta rō est qz qō mater domini fuit desponsata: z virgo in persona eius honoratur uirginitas simul z matrimonium: z sic reprobatur error eorum qui alteri horum detraxerunt. s. matrimonio: dicentes. nō posse tales saluari. Alij dixerūt vgines non esse maioris meriti q̄ cōiugati. Sed falsum est unde z mat̄ sū coniugata et virgo. Jn qua autem etate beata Maria desponsata fuerit ex euangelio haberi non potest. Sed Epiphanius dicit q i. xiij. anno: z in. xv. peperit christum. Alb. aūt vbi supra uidetur dicere: q i maiori etate licet nō exprimat quoto anno. Dicit enim q cum supponatur q̄ in beatissima virgine fuerit ois congruentia tam ex parte nature q̄ ex parte gratie ad hoc ut esset mater domini: credimus q deum concepit tali etate qua perfecta fuit statu corporis z quantitate. Et q cum eandem etatem desponsata fuit tantū añ: quantum matrimonia solent precedere spōsalia scz circa duos menses. Cum enim nihil sit laudabile: nisi aliquo modo dependeat a liberi arbitrij voluntate: non statim illud fieri debuit cū beata Maria libero arbitrio uti potuit. s. anno. xi. vel xij. sed interuenire debuit tēporis porractio: in q̄ fieret z meritorz accumulatō z purificationis sue facte in utero maior succederet deputatio z virtutum exercitatio vt oium virtutū apice sublimata suo singulari merito modū succurreret peredito: christum gignendo. Item contra grauitatez z honestatem morum est nimia acceleratio matrimonij. vnde et in adolescentia fuit. Ad q facit q ait Salomon prouerb. penul. Tria sunt mihi difficilia ad cognoscendum tē. Quartum penitus ignoro scilicet viam viri in adolescentia sua scōm aliam translationem: qō exponit Nicolaus de lira. i. christi in virginis utero in sua incarnatione. Nec attēdit beata Maria q sponsus esset senex: sed ad voluntatem dei sibi releuatam: z dei legez disponentem hoc consensit. Nunquā enim debet puelle dari sponsus inuite. Alias mala sequūtur plura.

Secundo nomē §. III.

uiri eius exprimitur dum dicitur Joseph. Sic enim uocabatur. Quam desponsationem uon ē secuta illo tēpore copula carnalis. vnde quod dicitur priusq̄ conuenirent lij. prius non notat ordinem rei. s. postea. i. q nondum conuenerint carnaliter commiscendo: sed postea. Sed simpliciter negat factum: q non fuerit scilicet cognita carnaliē. Ubi dicit Criso. Non dixit priusq̄ in sponsi inducetur domum. Hunc enim morem seruabat antiquitas: vt sponse in sponsorum domibus haberentur: vt generi Loth apud socerum leguntur habitare cum sponsis: nondum sibi copulatis lege coniugij. Sic Maria habitabat cum sponso scilicet Joseph. xxvij. q. ij. priusq̄. Ex quo clare patet quantum excreuerit malitia z cōcupiscētia hominum: qz cum tunc manerent sponse i domo sponsorum: nulla commixtio: nulla impudicitia erat inter eos ante tempus nuptiarum: sed vt frater z soror in omni castitate simul conuersabant. Nunc sponse vix in domo parentum suoruz possunt tute. custodiri: quin sponsi earum cum visitant faciant mltas turpitudines. Et ideo matres debent huiusmodi obuiare. Sed ne dum sponse sunt tute a sponsis z maritis earum in domibus parentum: nisi in magna custodia teneantur: immo germane quo ad fratres suos: vel germāi. Ne filie a parentibus: nec mulieres a cognatis: nec nouerce a priuignis seu filiastris: nec serue a dominis. Et ideo vt dicit Hieremias vnusquisque a proximo suo caueat: et in omni fratre suo non habeat fiduciam: sed omnem diligentiam habeat in custodiendo. Sed ex quo sponsus Joseph nunquam carnaliter cognouit sponsam suam. Merito queritur. Si fuit veruz matrimonium inter Mariam et Joseph: Ad quod Respondet beatus Thomas in tertia parte. q. xxix. arti. ij. q matrimonium dicitur esse vez qñ

suam perfectionem attingit. Duplex est autem perfectio rei. Prima quidem perfectio in ipsa forma rei consistit a qua sortitur speciem. Secunda perfectio consistit in operatione rei per quã res aliqualiter finem suum attingit. Mõ ad propositũ forma matrimonij cõsistit in quadam indiuisibili cõiunctione ãborũ. s. expressa per vba uel signa: per quam vnus coniugũ fidẽ alteri seruare tenetur. Finis aũt matrimonij est proles generãda et educanda. Ad quorũ primum peruenitur per concubitum coniugalem. Ad fm. s. educandum prolem peruenit per alia opera viri et vxoris: quibus sibi inuicem obsequunt ad nutriendum prolem. Dicendum igitur: q quantũ ad primam perfectõnem que est essentialis matrimonij: omnino fuit verum matrimonium inter Mariam matrẽ dñi et Joseph: qz vterq consensit in copulã cõiugalẽ: nõ aũt expresse in copulam carnalem: nisi sub cõditione si deo placeret. vñ et ãgelus ad Joseph vocat Mariam coniugem suam: dicens. Noli timẽ accipere Mariam coniugem tuam: vbi. b. Aug⁹. Coniunx vocatur ex prima desponsationis fide: quam concubitu: nec cognouerat: nec cogniturus erat. Quãtum vero ad secundã perfectionez que est per actum matrimonij: quãtũ ad carnalez cõcubitũ: nõ fuit illud matrimoniũ consumatũ scilz per quẽ proles generatur. Fuit tñ quantũ ad ꝓlis educationẽ. Et vt dicit. b. Aug. hoc exẽplo manifeste insinuatur fidelibus ꝓiugatis: ẽt seruata pari consensu continentiã posse ꝑmanere: et vocari cõiugiũ ẽt non permixto corporis sexu. Põt addi et tertia ꝑfectio matrimonij. s. ãntũ ad significatõez que est in matrimonio. Unde Aplus hoc autem dico magnum in christo et ecclia sacramentum. s. esse matrimoniũ. Significat eni coniũctio aiorũ cõiunctionẽ xpi: cuz ecclia seu cũ aia ꝑ fidẽ viuã. Sed cõiunctio corporũ que facit matrimoniũ õi no insolubile significat cõiunctionẽ christi cum ecclesia per humanitatez assũptã que nunq̃ separata est: vl separari põt. Prima igitur significatio fuit i matrimõio Marie et Joseph: sed non scõa: qz nulla ibi copula. vñ cõpleta significatio in illo matrimonio nõ fuit. Sed iã videndum est aliquid de qualitate et magnificentia hꝰ. sponit. Et primo videndũ est quare dr desponsata viro. Ubi b. Bernñ. Si nec foliũ de arbore sine cã: nec passer unus sine patre celesti cadat super terrã: mlto magis nõ põt de ore euangeliste supfluũ defluere: presertim in sacra historia verbi. Plena quippe sunt oia supnis mysterijs: ac celesti singula dulcedine redundãtia. Si tñ diligentem habeãt inspectorem qui sciat mel de petra suggere oleũq̃ de saxo durissimo. Non ergo sine cã dictum est viro: qõ fm Alber. non dictum est ad denotandũ sexus distinctionem: sed ad tangendũ sponsi beatissime virgis cõmẽdatõem: et sponse in sponso honorationem. Non ergo viro notat sexũ vel etatem: sed vtutez. Fuit ergo Joseph vir per constantiam fidelitatis: ãntum ad iusticiam ptinet: per virtutez castitatis: quantum ad tempantiaz: per excellentiam discretionis: quantum ad prudentiam: per strenuitatem operationis: quantum ad fortitudinem. Et sic vir dicitur a virtute: quia excellenter habuit virtutes cardinales. Secundo cuz natura nihil frustra agat: nec abundet in superfluis: sicut nec deficit in necessarijs secundum philosophum: multo magis hoc videtur de gratia et scriptura sacra: vtpote dictata a spiritu sancta. Quare ergo dicit Lucas ad virginem desponsatam uiro: cui nomen erat Joseph: Uidetur enim illud superfluum: cui nom̃ erat: sufficiebat eniz dicere desponsatam Joseph. Ad quod R. Alber. vbi supra: q non superflue et frustra. hoc exprimitur: sed magno mysterio et multis de causis: videlicet q esset notabile ipsum nomen designare voluit tali modo: vt scilicet plenius et ordinabilius res describatur: vt probabilius credatur totum amplectum: monstratur locus: scilicet nazareth: et persona etiam nomine honoretur: ut ecclesia exercitetur ad indaganda mysteria. vt euangelista familiaris et fidelis cõprobetur: vt humilitas sponse declaretur: cuz ita nominatim et expresse humilis sponsus describatur: vt iustus apud deum demonstretur: cuius nomen tanquam in libro vite scriptum: in euangelio tam signanter exprimitur. Ut notus hominibus intelligatur: qui testis virginitati beate Marie adhibetur: vt in memoriam hominum digneretur: qui in patrem domini assumitur putatiuum. Item cum rota sit in medio rote ideſt nouum testamentum in veteri figuratum: et multi sunt in quibus figuratur istud coniugium incarnationis: vt assuerus sponsus hester. Abraham maritus sare: que miraculose peperit Isaac christum designantẽ, Isaac sponsus rebecce Manue pater Samsonis: videtur q potius debuerit vocari aliquo illorum nominum: ut Abraham assuerus: Isaac et huiusmõi: q̃ hoc nomine Joseph cũ hoc nom̃ interpretẽ augmentuz: et nllz augmtũ factum sit i isto coniugio: et Joseph filius Jacob magis figuret et aptius christum: vt uenditum a iudeis: et deiectum: et saluatorem mundi factum. Sz respondet Alb. q vna persona secundum diuersas proprietates sui plures figurat personas: ut Abraham qui in immolatione Isaac figurat deum patrem qui proprio filio non pepercit. In eo q egressus est de terra sua: et postea ingressus est egyptum: significat filium qui egressus a patre venit in mundum. In eo q in hostio tabernaculi sedebat in feruore diei: et recepit hospitio tres: et vnum adorauit: significat sanctos patres expectantes incenso desiderio christi aduentũ: q ẽ una persona in tribus substantijs. s. deitate: aia et carne.

Capitulū Octauum

Sic ꝛ Joseph patriarcha in sui venditione: incarcerationē: liberatione: ꝛ saluatione egypti christū figurauit. Sed in fidelitate: in castitate: in mysteriorum reuelatione: in procurationis cōmissione in cibi conseruatione huiusmodi Joseph sponsi Marie figura fuit. Non autem decuit eum prefigurari per aliquem antiquorum: qui maritus p carnalem copulam extiterit: cum ipse Joseph sīn carnali copula sanctus coniugium per actionem coniugalem contraxerit: ꝛ coniunx virgo virginē custodiuit: ꝛ matri ꝛ filio paterno affectu coniūctus fuerit. Proprietas etiam nominis ex interpretatione ei congruit optime qui in ipsa desponsatione quantū ad deum: quantum ad proximum: quantum ad seipsum sublimatus est virtutum augmentatione: fame celebritate: hominum reuerentia ꝛ dilectione: matris dei familiaritate: ꝛ diuina vt putabatur paternitate. Unde. b. Bernā. Ad tempus Joseph appellatus est: ꝛ putatus pater christi. Lonice: ex hac appellatione: ꝛ qualiber dispensatione meruit honorari a deo: vt pater dei: ꝛ dictus ꝛ creditus est. Lonice: ex proprio vocabulo quod augmentum non dubites interp̄tari: quis ꝛ quantus fuerit iste Joseph. Memento simulq; magni illius patriarche venditi ē egypto: ꝛ scito ipsius non solum vocabulum fuisse sortitum: sed ꝛ castimoniam adeptum innocentiam assecutum ꝛ gratiam. Siquidem ille Joseph fraterna ex inuidia venditus ꝛ ductus in egyptum: christi venditionem prefigurauit. Iste herodianā inuidiam fugiens: christuꝫ in egyptum portauit. Ille domino suo fidem seruās: domine sue noluit cōmisceri. Iste dominam suam domini sui matrem uirginem agnoscens: ꝛ ipse continens fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia mysteriorum somniorum: isti datum est conscium fieri: ꝛ participem celestium sacramentorum. Iste frumenta seruauit non sibi: sed omni populo. Iste panez viuum de celo seruandum accepit: non sibi: sed toti mundo. Non est dubium quin fidelis ꝛ bonus h̄ fuerit iste Joseph: cui mater desponsata est saluatoris: fidelis seruus ꝛ prudens quem constituit dominus sue matris solatium: sue carnis nutritiuz: solum deniq; in terris magni consilg adiutorem sibi fidelissimum. hec ille. Dicitur aūt Joseph de domo Dauid. Luc. i. desponsatam Joseph de domo Dauid: non tantum ꝓpter succession̄ i genere: sed principalius ꝓpter virtutum imitatorez. Et tales proprie dicūtur esse de vna domo: iuxta illud ps. Qui habitare facit vnius moris i domo fm Alber. Unde. b. Bern. vere de domo Dauid: vere de stirpe regia descendit. Uir iste Joseph genere nobilis mente nobilior: plane filius Dauid: non tantū carne: sed sanctitate ꝛ deuotione: quez tanquā alterum Dauid dominꝰ inuenit fm cor suum: cui cito cōmitteret secretissimum atq; sacratissimum suis cordis archanum. Cui tanq; alteri Dauid incerta ꝛ occulta sapie sue manifestauit: ꝛ dedit illi non esse ignarum mysteriū: quod nemo p̄ncipiū hui⁹ seculi cognouit. Cui datum est q; multi reges ꝛ prophete voluerunt videre: ꝛ non viderūt. Nec solum videre ꝛ audire: sed etiam portare: deducere: amplecti: deosculari: nutrire: ꝛ custodire. Et ideo non tm̄ Joseph: sed ꝛ Mariam de domo Dauid credendum ascendisse: alioq̄n nō fuisset desponsata viro de domo Dauid. hec. b. Bern̄. Recte ergo ait Alber. sponsus virginis de domo Dauid dicitur: vt scandalum euitetur: vt eadem tribus esse probetur: ut amor legis in vtroq; ostē datur: vt humilitas nobilitate regia exaltetur: vt paupertas nobilitati non repugnare doceatur: ut Dauid humilitas euāgelizetur: ut imitatio humilitatis in Joseph insinuetur: vt veritatis promissio adimpleatur: ut genealogia dñi describatur: ut paupertas mirabilior demonstretur: ut nobilius exemplum paupertatis ꝛ humilitatis detur. Nec propter peccati maculam quam penitentia: deleuit: minus in genealogia domini debuit notari: sed audacter predicari: cum hoc peccatoribus confidentiam generet ꝛ misericordiā augmētet dicente dño in quacunq; hora peccator conuersus fuerit: omniuz iniquitatū eius non recordabor.

Quātuz ad tertiū §. III.

scilz supernaturalis conceptio beate Marie notatur cum dicitur. Inuenta est in vtero habens de spū sancto. i. grauida. vbi Origen̄. ait. Inuenta ē a beato Joseph habens in utero idest pregnans q̄ licet eam non contingeret future tamen: vt putabatur vxor omnia nouerat. Et infra. Si tibi uxō nominatur. Si tibi in desponsatōe esse dicit: non tibi tamen uxor est: sed dei vnigēiti mater est eterni. In sequentibus demonstrabo: q; nec ista tua coniunx fm consuetudinem coniugū habeatur: nec iste qui generatur tuꝰ filius esse credat. xxvij. q. ij. Inuenta. Fuit ergo conceptus virginis non a Joseph: sed supernaturalis: q: ō spū sancto. i. ope spūs sancti: cui attribuitur operatio miraculorū quorum omniuz istud fuit maximum. Et ex hoc ait. b. Aug. in li. de bono cōiugali. Omne nuptiarū bonū ipletū est in illis parentibus xp̄i. Fides. s. ples: ꝛ sacramentum. Prole cogscim⁹ ipsū oīm Jesum. Fidē q: nullum adulterium. Sacramētū: quia nullum diuortium. Solus ibi nuptialis cubitus non fuit: quia in carne peccati fieri non poterat: sine pudenda concupiscentia carnis que accidit ex peccato: sine quo concipi voluit: qui futurus erat sine peccato. xxvij. q. ij. Q̄. Prolis tamen illius. s. christi mater vera ꝛ nālis fuit beata Maria. Joseph aūt non nālis p̄: sed putatiuus.

Quod āt dicitur i euāgelio Joseph cuz eēt iustus: ꝛ nollet eā traducē: voluit occulte dimittē eā.

Exponitur tripliciter. Uno modo traducere. i in domum suã ducere. Nam fm aliquos non duxerat in domũ suã: sed in domo erat parentũ. Alio modo dr traducere. i. nuptias solẽniter celebrare. Nam iaz induxerat in domũ suã: vt erat i domũ suam: vt erat moris tunc tẽporis de sponsis erga sponsas. Et hec melior expositio fm. b. Tho. Nã minus suspecta haberi poterat de adulterio: q̃ in domo Joseph concepisset: vtpote magis zelantis pro honestate sponse q̃ in domo parentũ: et melior testis castitatis sue. Tertio modo expõitur traducere. i. publice accusare in iudicio seu denũciare. Unde. b. Aug. in li. seu homel. de pñia ait. Attende quẽadmodum iustus Joseph tanto flagitõ qõ de vxore fuerat suspicatus: tanta benignitate pepercit anteq̃ sciret vnde illa cõceperat: quã gratuidam senserat: et se ad illam accessisse non nouerat. Restabat ergo ei certa adulterij suspitio: et tamen qz ipse nõ nouerat: quid dicit euangeliuz: Joseph cũ esset iustus et nollet eam diuulgare: voluit occulte dimittere eam diuulgare. i in iudicio denunciare. Ergo que peccantur coram hominib9: corripienda sunt coram hõibus. i. publice. Et que peccant secretius: corripienda sunt secretius. Distingue tempora et concordabis scripturam. hec. be. Aug. ũ. q. i. Si peccauerit. Ex quibus videtur fm Aug. q̃ habuit suspitionem de adulterio forte leuem. Et ideo cogitabat dimittere. nõ autem õnũciare: ex quo certus non erat: precipue attendẽdo sanctã conuersationem. Nec etiam retinere ne videretur particeps seu assentiens adulterio. Sed angel' eũ i sõnijs illuminauit et õclãuit vitatẽ conceptionis: qz non de homine: sed qõ in ea natum est. i. cõceptũ: de spũ sancto est: qui conceptus saluaret populum suum a peccatis. Et qõ dixit. Noli timere accipere Mariam coniugez tuam exponitur. i. acceptam iam in domũ retinere. Sed bea. Bernñ. aliter sentit de ista cã diuisionis. Dicenim. Si queritur quare Joseph voluit dimittere Mariam. R. q̃ iste Joseph considerans sancti tatem sponse sue: modestiam et pudicitiam: dicebat intra se. Lomessatrix nunq̃ fuit: nec vinolenta: non saltatrix: nunquam oculum super virum erexit: non discurrens: non leuis in risu: vel verbo scurrilis. Unde ergo ista pregnatio. Non a me: qui ad eam non accessi: non ab alio: quia nunquã mandatum dei preterisset. Ergo a deo est ista operatio. O ineſtimabilis laus Marie. Potius estimabat virginem posse cõcipere: q̃ Mariam peccare. Stupens ergo de tanta sanctitate q̃ mater dei esset voluit occulte dimittere eam: reputans se indignum cum tanta manere sanctitate. Ea ratione voluit dimittere eam: quia et Petrus christum viso miraculo de captura piscium plurima dicens. Exi a me domine quia peccator homo ego sum: Luce. v.

De annunciatione domini ca. Capitulũ octauum.

Jssus est ad Mariam: Luce. i. quia in mysterio incarnationis quoddam matrimoniuz spirituale: fiebat inter deum et humanam naturam: que assumendo erat ex virgine: ideo debuit in isto summo matrimonio consensus virginis requiri tanquam sponse fiende. Nec enim est laudabile opus nisi constitutum aliquo modo libero arbitrio. Nam etsi prophetia predestinationis vt erat prophetia incarnationis a multis prenunciata impleatur sine nostro arbitrio: vt dicit glo. super Mathe. hoc intelligendum est fm Alber. sine nostro arbitrio operante: sed non sine nostro arbitrio consentiente. Et ideo decuit mitti q̃ hoc annũciaret: et requireret consensum virginis. Unde in figuram huius procurator habrahe eliazer missus ab habraam: qui interpretatur pater multarum gentium de terra promissionis ad procurãdam vxorem seu disponsandam filio suo Jsaac ãram rebeccam pulcherrimam virginem et incognitam vno ad aquarum fontem repertam subito eam in sponsam Jsaac disposuit assumere prius tamen q̃ hoc faceret quesitus est assensus eius quem exprimens clare facta est spõsa: Gen. xxiij. Jste procurator fuit archangelus Gabriel missus a deo patre de terra promissionis. s. superne qui in mundum veniens inuenit pre ceteris virginẽ pulcherrimam mente et corpore: ad fontem aquarũ viuentium gratiarum et diuinorum eloquioruz: que ẽt sua libera'itate ipsi angelo nuncio despõsationis sicienti salutem humanam: et camelis eius idest hominibus qui ab eo dirigebantur et gubernabantur: potum dedit satisfaciens desiderio suo cum nunciasset aduentus sui cãm et missionis: vt scilicet eam desponsaret filio dei cum consensit dicens. Ecce ãcilla dñi: fiat rc. Jctũ est matrimoniũ et verbum caro factum est. Multi sancti hoies in veteri et nouo testamento añ cõceptũ fuerit nũciati: et missi angeli: vel sancti hoies ad hoc nunciandũ: vt Jsaac Sãson: Joãnes Remigi9: Thomas. Uñ multo magis sctus sctoz debuit nunciari per aliquẽ missũ. Et iõ missus ẽ. Nõ obstat si dicatur inter ea: in qb9 nulla ẽ distãtia: nlla ẽ nccia missio: sed iter deũ et beatã Mariã nlla erat distãtia: qa in illa erat nõ solũ p essẽtiã pñtiã et potentiã vt in cunctis est: sed ẽt per gr̃am ꝓut ẽ in electis: et pfectius q̃ in cũctis puris creatur]. Ergo nõ oportuit vel' potuit mitti. Sed Rndit Alber. q̃ quis missio sit inter distantia: tñ qz gratia hz plurimos gradus: iõ contingere põt deũ hitare in aliq̃p gr̃am

aliquam a quo distat respectu aliarum gratiarū: quarum est capax: ⁊ nondum habet. Licet ergo deus inhabitaret virginem per gratiam. distabat tamen ab ea quo ad maiorem etiam gratiaz quā in concipiendo percepit: ⁊ per corporalem presentiam quam prius in ea non habuit. Missus est ergo ad Mariam angelus: videlicet nuncians ei v̄bum bonum. Que nunciatio ex missione ista fuit necessaria ⁊ ꝓgrua ꝓpter tria.
Propter dei venerationem.
Propter v̄ginis cōmendatiōem.
Propt̄ nr̄e vtilitatis ꝓsecutionē.

Qtū ad primū sc̄z §. I.

Alber. honorabatur deus in ista annunciatione tripliciter. primo quantum ad eius potentiam in eo q̄ angelos suos ministros habuit: qui sunt valde potentes. p̄s. Omnes angeli eius potentes v̄tute facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius. Et quāuis solemnior videatur nunciatio: tanto magis quam per plures ⁊ solemnes missos: hoc est verum: nisi illud quod nunciatur sit archanum seu secretum: hoc enim repugnat multitudini. Non enim dicitur archanum quod multis est cognitum. Nec est familiariter intimatum: ⁊ amicabiliter quod multis est prius intimatum. Quia igitur istud erat valde secretum: non decuit per multos nunciari: sed per vnum ex angelis qui missus est ad Mariam scilicet. Secundo honoratus est deus in ista missione ⁊ ānūciatione quo ad eius sapientiam: in eo q̄ modo p̄ditionis obuiauit directe per viam liberationis: quia sicut angelus malus virginem Euam decepit per malam nunciationem: sic per angelum bonum deus virginem mariam docuit: nuncians ei verbum bonum: summam beatitudinez inde hominibus consequendā. Et satis sic credi pōt: q̄ angelus malus qui nunciauit eue verbum falsum: fuit vnus ex maioribus demonijs: ita et nuncians verbum optimum Marie: non fuit ex ordine inferiori: sed de ordine archangelorum: ⁊ forte primus illorum qui dicitur princeps archangelorū.

Tertio honoratus est deus quantum ad bonitatē in ista nunciatione. vnde Dama⁹. Magnū circa amorem hominum clementie dei demōstratur pelagus. Ipse enim conditor: ⁊ dominus eam quam proprio psalmate fecit: reiteratione et opere magister fuit. Et qui bonitatis specie: decepit hominem: carnis probleumate deciperetur. Et monstratur bonitas ⁊ iusticia dei. Nam bonitas quidem quia non despexit propriū psalmatis ifirmitatem: sed viscera eius commota sunt in ipo cadente manum porrexit. Justicia etiam ostensa: quoniam homine victo non alium vincere fecit natura. Neq; vi eripuit hominem ex morte: sed quē quondā per peccatum in seruitututē redegit mors: hunc bonus et iustus victorem fecit: ⁊ similem simili resaluauit hec Jo. dama⁹. Et ideo missus est Gabriel ad Mariam: qui interpretatur fortitudo dei: quia annunciandum veniebat eum qui est fortis ⁊ potens in prelio ad diabolum vincendum.

Sc̄do fuit necessa §. II.

ria ⁊ congrua ista annunciatio facta bea. Marie a misso ad eam propter eius commendationem. Et hoc in tribus ostenditur. Primo quia virtus virginis manifestatur. Secūdo q̄ meritum virginis augmentatur. Tertio quia intus et extra illuminat. Quantū ad primū māifestatur ī ista annunciatōe virginis. Et primo virtus hūilitatis in turbando se ⁊ timendo: non quidem per iram v̄l deiectionem pusillanimitatis: sed per admirationem ex tanta laudatione. Sicut. n. superbor̄ proprium est ex laudibus aliorum se extollere: ita ē̄ humilium est laudes horrere: ⁊ minora de se sentire. Et sic in eis virtus laudata crescit. vt dicit Seneca. Secūdo virtus prudentie ⁊ discretionis manifestatur ex eo q̄ denunciatis sibi querit: non dubitans: sed modū pie querens: inquit Jo. in canonica. Nolite omni spū credere, s. loquenti int⁹ uel extra: sed ꝓbate. i. exaiate spiritus vt̄r ex deo sint. Nam ipse sathanas ait aplus transfigurat se ī angelū lucis. Tertio manifestatur virtus fidei ī consentiendo. Beata ait Helizabeth que credidisti q̄m perficientur inte que dicta sunt tibi a dño. Et b. Tho. in. iij. pte. q. iij. dic̄ q̄ congruuz fuit beate virgini nunciari: q̄ esset christum conceptura: vt conseruaretur congruus ordo coniunctionis filij dei ad virginem: vt. s. prius mens eius de ipso instrucretur: q̄ carne euz conciperet. vnde b. Aug. dicit: q̄ beatior fuit Maria in ꝓcipiendo fidē x̄pi q̄ ꝓcipiēdo cānē x̄pi. Tū ēt vt voluntaria sui obsequij mūera offerret ad q̄ ꝓmptā se reddidit. Tuz ut tactum est supra: cum contraheretur qōdam matrimoniuz spirituale inter dei filium: ⁊ humanam naturam: per annunciationem: expectabat consensus virginis loco totius humane nature.

Scōn meritū v̄ginis ī hac nunciatōe augmentatur: ⁊ hoc in credendo nuncio: cū. n. aliq̄d nūciat. credēdū: q̄nto illud est magis arduū ⁊ lōge ab humana opatōe: vel ab usu nāe: tanto magis q̄s metetur assentiendo ad credendū. Et q̄ marie āduū ⁊ inusitatū erat v̄ginē ꝓcipē: ⁊ deū hoiez fieri: iō assentiens huic rei sibi nūciate: augebat ⁊ meritū Scōo augmētatū ē meritū in assentiendo nuncianto. Cū ait. Fiat mihi fm verbum tuum. Stabat tota celestis curia exspectans responsum suuz: aui dissime cupiebat assesū suū: ag̃el⁹ Gabriel orator p cūctis bt̄is spiritib⁹ sitiebat amor⁊ ardore ad vltimū v̄bū suū. Clamabāt pies oēs ī libo illō Isa.

Aperiatur terra ⁊ germinet saluatorem: apiatur terra virginalis in ore suo per consensum cordis: corporis: per vocalem verbū: dicens. Fiat mihi ꝑz verbum tuum: ⁊ imediate germinabit saluatorez christum. Quo ꝟbo prolato reuersus est angelus missus est ad dñm suum: totam ciuitatem letificans nuncio suo. Tertio augmentatum est meritum in se deo totaliter humiliando: dicens. Ecce ancilla dñi: non ait mater: vel filia: vel sponsa dei: sed ancilla. Ancilla totū qō lucratur dño: vt suuz tribuit. Si bona est seruit in cunctis. ac reueretur dñm suum: sic. b. Maria. Quātum ad ītium sez: q̄ intus ⁊ extra illuminatur in ista nunciatōe. Fuit enī illuminata in potentijs sensitiuis per allocutionem ⁊ visionem angeli. Si enīz angelus apparens pastoribus: cū magna claritate se illis ostēdit ad nunciandū christū natū: multo magis credendum est apparuisse cum magno splendore virgini: q̄ conceptura erat: non luce que oculos offēderet: vt offenditur aspiciens in speram solis: sz luce reficiente visum ⁊ oēs sensus. Illuminata est in potentijs medijs. s. imaginatiuis ⁊ cogitatiuis circa quas multum operatur ministerium angelorū in purgando fantasmata: ⁊ suggerēdo bonas imaginationes. Quas autē cogitationes sanctissimas: q̄ altissimas: q̄ feruidas erga diuina haberet: ipa sola nouit: nobis autē incognita sunt. Quātū ād ultimas potentias. s. intellectum ⁊ voluntatez per inspirationem deus operabatur: qui solus in voluntate operatur: ⁊ aīe illabitur. vñ dicit Alb. Deus est in hac missione negocij inuentor: per se ipsum salutationis dictator: intelligētie ispirator: et mentis ad consensum prouocator: modi executionis expositor. Unde angelus requisitus de modo: transmisit eam ad spm̄ sanctum: dicens. Spiritus sanctus superueniet in te: q̄. s. modū docebit ⁊ seruabit. vnde nihil in hoc ab angelo illuminationis accepit: sed a deo.

Tertō fuit necessa §. III.

ria ista missio et nunciatio sic facta ad nostre vtilitatis consecutionem. Et hoc tripliciter.

Prīo ad fidei confirmationē. Quātū ad pmū

Scōo ad deuotōis. accēsionē. fides ꝓfirmat in

Tertio ad actuū ītormatōez. nobis ex hoc: q̄ origo exordium et processus nostre redemptōis: seriatim ⁊ ordinate describitur: et sacri euangelij testimonio comprobatur. Fides enim ex auditu: ait apostolus ad Ro. x. Auditus autem p verbuz christi predicatū: ⁊ in scriptis euangeliorum redactum: et per miracula multa approbatum. Cum aliquis audit ordinate aliquam historiam enarrari ⁊ describi prouinciaz: ⁊ ciuitatem vbi res gesta est: ⁊ quo tempore: ⁊ quibus personis: ⁊ quib⁹ locutionibus: ⁊ responsionibus: ⁊ exemplis notis: non solum confirmatur ad credendum illa: sed quasi cogitur probabiliter que monstrari aliī nō possunt: ⁊ cum referuntur a personis grauibus ⁊ iustis. Luz ista narrata sint ab euangelistis: discussa et approbata per apostolos sanctos opatorez ꝑ digorum: confirmatur: ex his fides magis ac magis in nobis: q̄ si solum audiremus incarnationē: sed non ordinem eius. Quantum ad secūdum deuotio accenditur. cum toti humano generi mediāte beatissima virgie Maria perfecta pax ⁊ reconciliatio nunciatur. Et humana nā deo ⁊ angelis inimica abiecta a deo: prior etiam per angeluz salutatur. Certe si quis dñs recepisset magnas iniurias a seruis suis rebellantibus se ab eo: ⁊ inimico eius adherentibus: qui serui in nullo possūt ei domino nocere: nec eget eis: sed ipsi sine eo viuē non possūt. Si talis dñs mitteret ad seruos illos vnuz ex principibus suis ad salutandum eos: ostendēs se velle eos reconciliari sibi: ⁊ facere eos familiares: et regni sui consortes: nōne sine dubio accenderentur ad deuotionem ⁊ affectionem eius: sicut ait apostolus. Cōmendat deus. i. cōmendabilem ostendit charitatem suam in nobis: q⁹ cum inimici essemus: reconciliati sumus. Et ideo misit vnum de p̄ncipibus. s. Gabrielem ad salutandam virginez: vt in ea et per eam fieret reconciliatio nostra per incarnationem. Quantum ad tertiuz. Actus nostri in ista nunciatione informantur. Nam per illud qō beatissima vgo gessit qñ ad ipsā angelus vēit et p id qō āgelo dixit ⁊ p illō qō p⁹ receptōez pleitudis fecit: instruimur q̄les debem⁹ ad grām hñdam prepararī: videlicet primo: vt simus separati a turbis: clausi in interiori domo conscientie: clausi a sensibus ⁊ sensibilibus: ⁊ clauso hostio. s. sensuum ora patrem tuum: ait christus: Mathe. vi. Et cum timore audire diuinas inspirationes: q̄ fiunt per angelum: vt loquentem. Audiam inqt: p̄s. quid loquatur in me dñs deus: qm̄ loquet pacem. Ad hoc instigat vt reconcilietur homo cum deo suo. Sic Maria nō in turba: vel platea inuēta est ab angelo: sed in domo: ñ ad fenestram vel hostium: sed in cubiculum: orantem vel legentem ad verba angeli timens. Secundo instruimur q̄liter gratiam receptam augmentare debeamus: videlicet: interrogando de vtilibus: humiliando se in oībus: ⁊ obediendo diuinis visionibus ⁊ inspirationibus. Sic enim Maria post salutationem interrogauit angelum de modo conceptionis. Ancillam se nominauit: diuine voluntati obediuit: dicens. Fiat mihi ꝑm verbū tuum. Tertio instruimur quomodo auctam gratiam conseruemus vz sēper ascendendo de bono i melⁱ⁹. Nā ꝑz. b. Ber. In via dei ñ ꝓficē ē deficē: salti dispositie. Et Lrī so. Nemo repente fit sūmus: sz a minimis q̄dq̄z incboat: ut ad maiora peruēiat: ō pe. di. ij. Sic beata maria p⁹ ꝓceptū filij ascēdit i mōtana. s. vtutū proficiendo: et ad Helizabet fuēdum ꝓficiscēdo

Capitulū Octauum

Queritur in q̄ actu fuerit .b. maria qñ salutata fuit ab angelo. vtrū in actu ꝓtemplationis vel actionis. Et videtur q̄ in actu ꝓtēplationis. Nam ad ꝓtemplationē ptinet quod dicitur in treñ . Sedebit solitar⁹ et tacebit :⁊ leuabit se sup se. Dicit em̄ pbus q̄ aīa sedēdo :⁊ quiescendo fit prudens .i. sapiens . Sed bīssima vgo i ꝓcipiendo dēbat fieri vgo prudentissima ⁊ mater sapientie. Ergo cō gruebat ei sedere mente :⁊ quiescere: qō fit per cō tēplationem . Cum etiam dominus appropiquaret in illo mysterio beatissime vgini descendendo ⁊ ipsa debuit obuiare ei ascendendo. s. eleuando se super se per cōtemplationem fm illud amos q̄reto caplo. pparare in occursum deo tuo. Nam no bilissima operatio fuit conceptio filij dei. Ideo ō buit fieri i nobilissimo statu q̄ est status contēplationis. Preterea dātis et recipientis debet esse ad inuicem conuersio fm illud can. dilectus me⁹ mihi. i. a me diligitur :⁊ ad me conuersio eius vt me diligat. Aia autē hz duas facies fm rōem. s. partē superiorem:⁊ ptem inferiorem. Superiorē. s. fm quam superioribus inspiciendis ⁊ consulendis inheret. Inferiorem fm quā inferioribus tractandis et disponendis intendit. Si ergo dei et beatissime virginis tanquā dantis ⁊ recipientis dz ad inuicem fieri conuersio: necessarium est q̄ fm illam partem cōparetur fm quā ad deum aīa cōuertit: s. fm partē superiorez: qō pertinet ad contemplationem. Sed qō fuerit in actione tunc bta maria. s. descendendo per humiliatōez sui: vī ex hoc quod dī can. i. Cum esset rex in accubitu suo. i. descendo in vgine per incarnationem: nardus mea dedit odorem suum. nardus est herba medicinal⁹ parua ⁊ multum odorifera: et significat beatam virginez: parua p humilitatem medicinal⁹ per curationem infirmitatum spūaliuz ⁊ corporalium . Odorifera per exēplorz vite sue diffusam suauitatem. Et sic vī q̄ humilitas beate Marie fuerit preparatoria ad cōceptionē. vñ ⁊. b. Aug. dic̄: q̄ humilitas genuit nobis deū. humilitas autē ē in descendēdo : qz recūbit in nouissimo loco inferiorem se alijs existimans. Sicut autem ascensus ē in contēplatione: qz eleuat se supra se: ita hūilitas vī esse in actōe descēdendo ad inferiora: qz hūilis dī q̄ humi acliuis⁹ . Item Gen̄. xix. dixit Abraā. Loquar ad dñm meuz cum sim puluis ⁊ cinis. Ergo puluerizatio ⁊ incineratio q̄ se hō hūliat ⁊ adnihilat: est preparatio q̄ hō loquatur cum deo: ⁊ deus cū eo . Sed deus in hoc mysterio fāiliarissime locutus est cū virgine in ipsa salutatōe: ergo maxime debuit incinerari: ⁊ hūiliari qō ēt pz fecisse ex vltimis vbis. Cū ait. Ecce ancilla dñi. Nō ait mat̄ vel spōsa: vel filia :sed ancilla: quo statu. s. ancilla rū nil infimius: vel vilius. hoc āt. s. humiliando se fit descendendo: ergo in actōe erat . Exercitiū. n. morałium virtutum cuiusmōi ē humilitas: ptinz ad vitam actiuam fm beatū Tho. scōa scōe. Si enim deus humilibus dat gratiam suam : ut ait Petrus apostolus: ⁊ Jacobus. Ergo maxime humili dat maximam gratiam. Sed maximam gratiam dedit deus beate virgini in conceptione filij ergo tunc maxime humiliata fuit.. Solutio Alber. vbi supra . Cuius etiam sunt rationes pro et contra. Concedimus q̄ beata virgo fuit in ista annunciatione in actu contemplationis . Sed cum queritur per quem actum ad gratiam istam maxime prepararetur: dicimus q̄. b. virgo in hac annunciatione in summo pure creature eleuabatur causaliter: in summam potestatem: in summaz dignitatem: in summam charitatem . In summam potestatem eleuata fuit: eo q̄ super naturam deū genuit. Et ad hanc potestatem eleuauit eaz fides: iuxta illud omnia possibilia sūt credenti. Mar. ix. vnde Elizabet. Beata que credidisti: qm̄ perficientur in te que dicta sunt tibi a domino: Luc. i. In summam dignitatem eleuata est: eo q̄ totius creature per creationem mater effecta est. Et ad hanc dignitatem eleuauit eam humilitas scōm illud: Math̄. xxiij. Qui se humiliat exaltabitur :⁊ quanto magis se humiliat: tanto magis exaltat. Unde qz filius eius Jesus sūme humiliauit semet ipsum : factus obediens vsqz ad mortem crucis: vt ait apostolus ad Phil. ij. mortez ignominiosissimam. Ideo deus exaltauit illum ⁊ dedit illi nomen quod est super omne nomen rē. Et qz p⁹ euz mater eius maxime se humiliauit: ideo exaltata fuit ad hoc: vt sit mater totius creature: exaltata super oēs choros angelorz. In summā charitatez eleuata est per hoc: q̄ deo in oī ꝓpinquitate ꝓpinquissima fuit: vtpote qz eius filia: mater: soror :⁊ sponsa fuit. Et ad charitatem eleuauit eam charitas fm illud ꝓuer. viij. Ego ait sapientia: diligentes me diligo. Et q̄a charitas est ignis diuinus: cōsumens ⁊ desiccans omnē humorem carnalitat⁊: vt sibi ꝛriū. Jō castitas e⁹ eleuabat eā ad sūmā cū deo fāiliaritatē: fz illud Sap̄. vi. Incorruptio facꝫ proximū deo. Int̄ istas q̄ vtutes ꝓparātes btaz vginē ad istā cōceptionē, Fides eleuauit potētiā rōnalē hūilitas potētiā irascibilē siue ardui appetiuā ⁊ charitas affectiuā: vginitas ex pte cōpis ꝓpabat gnāliuā susceptiuā. Et sic tota eleuabat q̄ tota replebat: ⁊ tota glorificabat. Si āt q̄rit: vtz istis motib⁹ sit mouēt. Dicim⁹ q̄ ñ. Sz alie vtutes ꝓpābāt suas potētias eleuādo hitualit̄. Charitas āt tāq̄ forma aliaz : ⁊ viculū pfectōis ex pte beatissime virginis: fecit ꝓiunctionē actualiter. Uñ charitas fuit ꝓplem̄tū vltimū ex pte suscipiēt⁊: sic et ꝓplem̄tū vltimū ex pte dantis et mouentis ad mouēdum ⁊ dandū. vñ Hugo de sancto victore. O charitas q̄ forte ē viculū tuū. Tu deuz de celo ligatū traxisti in mundū. Ad obiecta q̄ R. q̄ ascēsioni per ꝓtēplationē: nō ꝛriatur descensus p humilitatez.

Sed descēdere ad opera actionis ꝓpter deū: hoc est ascēdere per humilitatem ad deum. vñ Anselm. in li. de similitud. assimilat humilitatē monti: q̄a per eam ascenditur ad deum: per q̄sdam gradus. Et hec mutuo se consequuntur: qꝛ q̄to magis q̄s eleuatur in cognitionem dei: tanto magis descendit in humiliationem sui: qꝛ q̄to magis vidꝫ magnitudinem dei: tanto magis respectu eius cognoscit vilitatem: ⁊ puitatem sui. vñ ps. cxv. Ego dixi in excessu meo. s. deum contēplando oīs hō mendax. i. qꝛ non sit. Et Isaias. lxiiij. Q̄ms iusticie nostre quasi pannus menstruate: quo nil abhomiabilius dici potest. vñ freq̄nter legitur de prophetis vt Daniele et Ezech. ꝙ qñ diuina conspiciunt in terram cadunt. Et Dionysius dicit: ꝙ tenebre occultāt a lumie: ⁊ magis a mlto lumie. Et sic pꝫ ꝙ ꝑ hūiliationē descēsus: ñ impedit contēplationis ascensum. Erat ergo beatissima virgo in ipsa ānūciatiōe ⁊ conceptione in summo cōtēplatōis ascēsu tota per dilectionem in deum trāsformata. Et notandū ꝙ Beda super illud Luc. xi. Beati q̄ audiunt verbum dei ⁊c. dicit hoc in loco beate dī genitricis excellentia cōmendatur: qꝛ in tanta speculationis custodia dño famulabatur: ꝙ ipsius hūilitati ⁊ sanctitati nullus sanctorū cōparatur: sed ⁊ tota sanctoꝝ beatitudo ex gratiose virginis vtero ꝓcessit. O ueneranda dña electa et p̄electa: que mater est ⁊ v̄go esse nō desinit. O admiranda puella: que saluo virginitatis pudore suum genuit genitorem. O felix ancilla: que creatorē ⁊ gubernatorem genuit vniuersoꝝ: ⁊ virgo permansit in eternum. O benedicta mater que inferni vastatorem: celi reparatorem: nostrū saluatorem: mundi redēptorem: deū oīpotentē. dñi celi ⁊ terre: ⁊ oīa ꝯtinentem suo protulit ex vtero. Angelorū leticiā hominū vitam: celorum gloriam: sctoꝝ coronā: paradisi lucernam. O beata femina que regis vniuersorum mater esse meruit. Sedet in gremio virginis matris qui trinam reꝝ machinā palmo concludit. Gaudet itaqꝫ mr̄ que tm̄ se hr̄e filiū cōtēplat. O admirandū magne pietatis miraculū. Hec Beda.

Aliꝰ ſmo de missione in genē. Capl'm. ix.

Jsus est ad mariaꝫ virginē. Luc. i. Missio alicuiꝰ ad aliquem importat quēdam processum seu emanationem ipsius missi a mittente. Et qꝛ pr̄ eternus a nullo procedit: ideo non dicit mitti ad creaturam: nec vsq̄ legitur missus. Silr trinitas non dicitur mitti: qꝛ includit personam patris que nō mittitur. Sed qꝛ filius dei ꝓcedit a patre: ideo mittitur a patre: ⁊ mitti dicit ī mundum: ad Gal. iiij. Misit deus filiuꝫ suum. Spūs q̄ꝫ sanctus qui procedit a patre ⁊ filio: mitti dicit ad sanctificandam creaturam: Jo. xvi. Mittam vobis a patre spm̄ veritatis. Angeli quoqꝫ a deo sepe mittūt ad diuersa officia. Hebre. i. oēs administratorij spūs sunt in mysterium missi eorum qui hereditatem capiunt salutis. Quod ergo dr̄. Missus est ad mariam virginem ſm Alber. pōt intelligi de angelo: ⁊ de spū sācto: ⁊ de dei filio in ista annunciatione: sed aliter et aliter. Primo missus ē dei angelus ad mariā: vt reparationem nostram de ea intimaret. Secūdo missus est dei spiritus ad mariam: vt p̄parationem ad huiꝰ adaptaret. Tertio missus est altissimi filius ad mariam.

Qtū ergo ad primū §. I de missione angeli in hoc sermone sciendum: ꝙ ista nunciatio fuit suprema: ⁊ finis: ac cōplemētū omnium nunciationū ꝓphetalium de incarnatōne loquentium: ⁊ qꝛ beatitudo que nunciat ime diate beate marie: in ipsa ⁊ per ipsam annunciat toti humano generi: consequenda ꝑ incarnatōeꝫ: quū hō in hoc fuerit vt recipiens eam: nō decuit vt homo huius esset nuncius: hoīum ēt recipere illuminationes. Angelorum autem est nunciare. Sed et cū nullus hominū fuerit superior bta maria: sed ipsa omnes excelleret. Inferiorum autem est recipere illuminationes a superioribus: apparet ꝙ non debuit ista reuelatio: vel nunciatio icarnationis fieri per hoīem: cum quilibꝫ esset inferior virgine. Et si diceretur: ꝙ eadem rōe nō debuit fieri etiam per angelum: qꝛ fuit maior angel' ꝑfectione gratie super eos exaltata. R. b. Tho. in. iij. parte. q. xxx. ꝙ mater dei erat superior angel' quātum ad dignitatem ad quā diuinitus eligebatur. Sed quantum ad statum vite p̄ntis inferior erat angel': sicut etiam christus ꝓpter passibilitatem assumptaꝫ: dr̄ paulo minus angel' minoratus. Sꝫ qꝛ xp̄s erat viator simul ⁊ comprehensor: ideo nō egebat quantum ad cognitionem diuinorum ab angel' instrui. Mater āt dei in vita nondum erat in statu cōp̄hensoꝝ: ⁊ ideo de cōceptu diuino eāt per angelum instruenda. Fuit ergo ad hoc missus āgelus Gabriel: ⁊ hoc triplici rōe: ſm. b. tho. in. iij. parte. q xxx. Fuit conueniens mysteriuꝫ incarnationis nunciari per angelum missum: vt dr̄ in euangelio. p̄mo vt in hoc seruaretur diuina ordinatio ſm quam mediantibus angel' diuina ad hoīes ꝓueniunt: vnd̄ omnes reuelationes dīnoꝝ facte sunt ministerio angelorum: vt pꝫ in Dañ. et Apoc. xij. capl'o: ⁊ lege diuina data per angelos ſꝫ apl'm. Unde Diony. dicit in li. celestis hiararchie iiij. c. ꝙ diuinum iesu benignitatis mysteriū: āgeli p̄mū edocti sunt: postea ꝑ ipsos ad nos cognitōis

gratia transiuit. Sic diuinissimus Gabriel ad zachariam quidem dicebat prophetam esse venturum ex ipso. Mariam autem quomodo in ipsa thearchitum ineffabilis dei formatōnis mysterium. Nec est contra quod ait idē dion. c. vij. s. q̄ christo ascendente angeli querunt de ipso. q̄s ē iste qui uenit de edom. Isa. lxiij. quasi ignorātes mysterium incarnationis. Non enim querūt q̄si ignorantes tale mysterium: sed perfectius scire cupientes huius mysterij rationes: que sunt incomprehensibiles intellectui creato ſm. be. Thomā. ubi supra. Unde Maximus dicit: vtrum angeli cognouerint futuram incarnationem ambigere non oportet. latuit autem eos inuestigabilis oīs conceptio atq̄ modus: qualiter totus in genitore totus manebat in omnibus: nec non ⁊ in uirginis cellula. Secunda ratio est: quia conueniens fuit reparationem que futura erat per christuz nūtiari per angelum: ut corresponderet reparatio lapsui: ut sicut per angelum sed malū: nuntiatū est uerbum femine. s. eue. vnde secuta est mors sic per angelum bonum nuntiaretur uerbū Marie unde reparata est uita. Et hoc est quod dicit Beda in homel. Aptum humane restaurationis p̄n cipium ut angelus a deo mitteret ad mulierē partui consecrandam diuino: quia prima perditōis humane causa fuit: cum serpens a diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbie decipiendam. Potest ⁊ huic rationi addi ⁊ hoc: quia cum ex ipsa reparatione humani generis per icarnationem restaurabantur ⁊ ruine angelorum ex hominibus assumendis in eorū consortium: fuit decens q̄ etiam angeli concurrerent i hoc mysterio uidelicet nuntiando ipsum. Tertia ratō ē q̄ conueniebat hoc uirginitati matris dei. Oīne enim animal diligit sibi sile: ⁊ delectabiliter q̄uersatur cum eo: ouis cum oue: homo cum homine inicus cum inico: castus ⁊ innocēs cum cupido ⁊ sancto. Hanc rationem tangit. b. Diero. in ſmōe de assumptione: dicens. Bene angelus ad v̄ginez mittitur: quia semper angelis cognata est virginitas. Profecto in carne esse: ⁊ preter carnem uiuē i. in uirginitate: non terrena uita est: sed celestis: hec ille. De uita enim celesti dicitur q̄ in futura ī surrectione: neq̄ nubēt neq̄ nubentur. sed erunt similes angelis dei Math. xxij. Et alius dicit uirginitas sororē angelorū. Apte ergo missus est angelus uirgo ad Mariam uirginem desponsatam Joseph v̄gini.

Sed nūc uidēdū ē. §. II

circa ipsum nuntium de quo ordie missus ē. Secūdo in qua specie missus est. Tertio in quo tempore missus est. Quarto in quo loco missus est. Quinto qua locutione usus est. Quantuz ad primum cum sint ordines nouem i celesti hierarchia: de quo illorum missus sit dicendū. Et q̄daz dixerunt circa hoc fuisse hunc Gabrielem de supremo ordine. s. seraphim. Mouentur ad hoc q̄ b. Greg. dicit q̄ sūmum angelum venire dignum erat que sūmum omniū nuntiabat. s. dominū incarnandum. Gabriel enim sive sit nomen proprium alicuius angeli: sive nomē cōe designans officium ad quod mittitur: non exprimit magis vnū ordinē q̄ alium. Si enim seraphiz missus fuit ad Isaiā ad purgandum calculo ignito labia ei⁹. Isa vi. q̄re non multo magis ad v̄ginem significandū purgationē totius mundi. Et si dicatur illuz missum ad Isaiā non fuisse de supremo ordine: quia illi non mittuntur: sed semper assistūt: sed dictus est seraphim ex exercitio: ad quod missus fuit. s. incendendū mentē illius et locutionem. Posset dici q̄ hoc est de communi lege supremos non mitti. Secus ex aliqua causa ardua ⁊ maxima: ut fuit mysterium incarnationis. Sed cōior opinio est: q̄ fuit iste de ordine archangelorum quod ⁊ beat⁹ bernardus. dicit. hoc expresse notat Aug. i quodam sermone in quo inducit. b. v̄ginem sic loquētem. Uenit ad me Gabriel archangelus: facie rutilans: ueste corruscans: incessu mirabilis. Et assignat tres rationes: unde ecclesia canit: archāgelū gabrielem credimus tibi diuinitus affatū. Et iterum in officio: gaude Maria uirgo que gabr. archan. dictis credidisti: ⁊ ipse. b. Gre. ait in homel. q̄ archangeli sunt qui sūma nuntiāt. Uñ credibile est ſm. b Tho. ubi supra q̄ fuit iste sūmus i ordine archangelorum: et sic potest intelligi dictuz b. Greg. cū dicit q̄ ōbuit uenire ad annūcianduz sūmum angelum: non respectu omnium ordinū sed respectu angelorum ⁊ archangelorum. Gabriel autem dicitur q̄ interpretatur: fortitudo ōi: q̄ nūtiabat dominum fortissimū in prelium ad demones expugnādos. Dicit āt Alber. ubi supra q̄ ió iste angelus non fuit de maioribus: sed archāgelus quod factum fuit in honorationem beate Marie: quia si quis de superioribus mitteretur: ab illo illuminari crederetur: de inferioribus aūt mittitur: ut ostendatur q̄ angelus tantum est mysterialis negocij nūtius ⁊ exterior delator: de⁹ autem per se ipm est negocij iuentor: ⁊ intelligentie inspirator ⁊ mentis ad consensum inclinator: nihil ergo illuminationis in hoc ab angelo uirgo accepit: unde in euangelio angelus dicitur per totum: non archangelus ad tollendam talez opinionem.

Secundo uidendū. §. III

est in qua specie missus ē angelus ad Mariaz. b. Tho. iij. pte. q. xxx. q̄ i specie corporali apparēt: hoc conueniens fuit. Primo quātuz ad id quod nūciabatur. Uenerat enim angelus nuntiare incarnationē iuisibilis dei: unde ēt conueniens fuit

ut ad hmõi rei declarationem inuisibilis creatura. s. angelus in sua substantia inuisibilis oculis nostris corporeis formã assumeret in qua uisibiliter appareret: cum etiã oẽs apparitiones ueteri testamenti ad hanc apparitionem ordinẽtur q̃ filius dei in carne apparuit. Secũdo hoc congruũ fuit dignitatis matris dei: que non solum mẽte: sz in corporeo uentre erat dei filium receptura. ꝛ iõ non solũ mens eius: sed etiam sensus corpei erãt: uisione angelica refouendi. Tertio congruit certitudini eius qñ nũciabatur. Ea. n. que sunt oculis subiecta: certius apprehendimus: ꝙ ea que imaginamur. vnde dicit Crisᷤ. super Math. ꝙ angel' non in somnis: imo uisibiliter virgini astitit. Naz quia magnam ualde relationem ab angelo accipiebat egebat tante rei euentus uisione solemni. scilicet corporali. Quãuis autez intellectualis uisio sit potior ꝙ uisio imaginaria: uel corporalis: tamẽ b. Aug. dicit ꝙ est excellẽtior uisio seu ꝓphetia q̃ habet simul intellectualem et imaginariam visionem ꝙ illa que habet alterꝝ tm̃. Beata ãt uirgo ñ solum percepit uisionem corporalem i angelo nũtio sed etiam intellectualem illuminationem: vnde talis apparitio nobilior fuit. Et adhuc nobilior fuisset si angelum intellectuali uisiõe i sua substantia uidisset: sed hoc non patiebatur status ei' cum esset uiatrix. Non enim uiator homo ãgelũ per essentiam uidet. Apparens autem angel' in specie corporali: ꝙ ipse assumpsit ex aere densato: se obtulit uirgini in forma humana magis ꝙ alia forma corporea. Et rõ est fm Alber. ubi supra qz uirgo sensibiliter ab angelo illuminari debuit. Illuminatio autem sensitiua ad cognitionẽ fit mediante locutiõe: ergo mediũ illumiatõis debuit esse locutiuum. Sed nullũ sensitiuum est locutiuũ nisi homo. Et iõ decuit ut ipse in spẽ humana non alia appareret: ut sicut nobilissimuz intellectiuum erat quod illuminabat eam interi' s. deus: sic nobillissimum eẽt instrumentum p qõ illuminabatur exterius. s. spẽs hũana. Et hec forma humana fuit in sexu uirili fm Alb. quod pz ex uerbis. b. Amb. tacẽtis super lucam. Trepidaũ uirginum est: ꝛ ad omnes uiri ingressus pauere: ꝛ oẽs uiri affatus uereri: quod ideo dicit: qz euãgelista ait: ꝙ turbata est in sermone angeli: quia speciem uiri nabebat. Patet etiam hoc ex eo ꝙ i omnibus alijs apparitiõibus ãgelorꝝ figuratiuis huius ãnuntiationis angeli apparuerunt in fõma virorum: ut qñ apparuerũt tres uiri. i. angeli abrahe Gen. xviij. Ratio etiam huius est fm Alb. ꝺa sexus femineus non est illuminatiuus sed magis illuminabilis fm aplm dicentem. Mulieres i ecclesia taceant: sed domi uiros suos iterrogẽt. Caput enim mulieris est uir. Unde cũ illuminans i ꝙtuz huius dignior sit illuminatio potius illuminatio fieri debuit beate Marie in sexu digniori. s. uirili ꝙ femineo. Missus autem angelus apparuit in forma humana uirili non quidem in etate pueril nec senili: sed iuuenili. Cuius ratio est fm Alber. quia senex in ꝙtum huius dicit defectum: ꝛ silr puer: sed iuuenis dicit nouitatem cũ perfectione. Hic autem nuntiabatur ille qui fuit nouus fm humanitatem: perfectus secũdũ diuinitatem Ergo in specie iuuenili debuit nũtiari. Et ad idez facit quod ait. Diony. dicens signa innouantis ꝛ semper uitalis vtutis. Innouãtis ecce nouitas humanitatis. Semper vitalis vtutis: ecce eternitas deitatis. Et sic iuuenile nomẽ complectitur hũanitatem eternãq; deitatẽ: quã vtranq; christ' nũtiatus habuit. Congruebat ergo forma iuuenilis illuminationi sensibili non autem pueri uel senis forma: qz pueri non perfecte vtuntur discretione sensuum et senex deficiunt fm sensum. Neutra ꝯ etas conueniebat illuminationi sẽsibili. vbi necessaria est ꝛ discretio sensuum: et vigor organorum

Missus etiam credendũ est apparuisse induc' quia in scripturis sic leguntur apparuisse. Nam i resurrectione uiderũt mulieres in monumẽto duos angelos in albis sedentes. Et post ascensionem christi imediate apparuerunt duo uiri in uestib' albis Act. i. id est angeli dei. Et vt dicit. b. Grego. Candor uestis iucunditatem indicat future solẽnitatis. Et quia maximum festum fuit hominib' qñ diuinitas fuit copulata nostre humanitati in isto mysterio. ideo posset uideri ꝙ angelus iste debuit apparere Marie albis indutus. Sz qz quez nuntiauit. s. iesũ zacharias prophera in figuram uidit indutum uestibus sordidis iesum magnum sacerdotem. Jõ videtur ꝙ ad conformãdum se ei debuerit apparere potius i uestibus sordidis. In Isa. quoq; lxiij. c. querunt angeli a christo ascendente: ut cõiter exponitur. Quare rubrum est vestimentum tuum. Ex quo videtur ꝙ ꝺebuit apparere in ueste rubea. Sed dicit Alb. ubi supra. ꝙ apparuit angelus iste in veste clara non alba: nec nigra uel rubea. Et hoc propter anũtiationẽ ꝛ propter recipientem: ꝛ propter nũtiatum. Propr̃ nũtiationem quidẽ angelus qui claritatem cognitionis ꝛ puritatem habet. Quantum ad uirginem recipientem nũtium congruebat uestis clara: ꝺa illa que concepit sine tenebra peccati. fuit: ꝛ sine peccato concepit qui peccare non potuit iesũ. Et qz sine libidine cõcepit: ꝛ sine doloze pepit. ꝯ sine passionis rubore hec conceptio cõsumata fuit: ergo cũ angelus non intenderet nuntiare nisi incarnationem: non debuit habere uestem rubricataz uel dicolozatam: sed tm̃ claram. Item modus ꝓcedendi in ista incarnatione fuit sine corruptione sine diminutione: sine mixtõne: sicut lux procedit de luce: ꝯ quo ad oia que fuerunt in ista incarnatione: congruebat angelum uenire in ueste clara Auctoritates ãt que loquũtur dñz uestitũ l'sacco

ut illud ps. uicessimonono. concidisti saecum meum ul' sordida uestē uel rubea: loquuntur de ipso christo secundum statum passionis non icarnationis.

Tertio considerā. §. IIII

dū est quo tempore missus est: Et dicendum ē eo tempore quo prenūciatum fuerat messiaz. i. christum mittendum: ſm prophetiam Jacob patriarche dicentis Gen. penulē. Non auferetur septr̄z de iuda ꝛ dux de femore eius: donec ueniat q̄ mittēd' ē. Alia trāslatio habet messias: q̄ dr̄ christ' Et quia tunc temporis iam erat ablatū septruz de iuda. i. dignitas regalis de tribu iuda: ꝛ dux ō femore eius. i. ducatus ꝛ regimen illius populi: p duces leuitas machabeos: qui aliquo modo pertinebant ad tribum iuda: contrahentes ad inuicez connubia ꝛ assūpserat sibi regnū iudee herodes alienigena qui non erat de genere iudeorum: ut patet Math. ij. Sed diffuse ōclaratur per magistrum in historia scholastica. Ideo ut impleretur prophetia: missus est angelus ad nuntiandū subitum aduentum regis per incarnationez. Et si queratur quoto anno ab initio mundi. Respō deo ſm Bedam et. lxx. interpretes: quiquies millesimocentesimo minus vno. Fecerat siquidem ō us cunctas creaturas in principio mundi: ut narrat littera gen̄. i. in quinq̄z diebus: ꝛ in parte. vi. i q̄ creauit bestias terre ꝛ hominem: faciens euz dominum omnium ꝛ a paradiso terrestri translaturus humanum genus si obedisset in gloriam celestem. Sed quia ut ingratus transgressus est preceptū: puniuit eos Adam ꝛ Euam cuz omni posteritate sua: que tota erat in eis secūdum virtutem seminalem: per quinq̄z milia .xcix. annos: ut nullus eorum quātumcunque sancte uiueret: posset intrare in gloriam celestem: ita q̄ pro singulis diebus data, est pena mille annorum. Et pro illa parte sexti diei residuuz: quo tempore pene trāsacto missus est angelus ad ānūtiandum: quia tempus miserēdi eius hominis quia uenit tempus ut icarnatus passione sua apperiret omnibus ianuaz regni celestis: remoto angelo a custodia uie paradisi ne posset adiri: Si scire cupis quo ānī mēse uniuersalis tenet ecclesia: quia de mense marcij q̄ erat sextus mens̄ a conceptione Joā. bap: ut dicitur luce. i. Et apte in sexto mēse a Joā'. conceptu dicitur missus angelus ad nuntiandum christi, incarnationem: quia lex' ꝛ prophete. i. uetus testamentum usq̄z ad Joā. continens quinq̄z mūdi etates. primam ab Adaz usq̄z Noe: 2az a Noe usq̄z ad Abraham: tertiam ad Abraham usq̄z ad dauid: quartam a Dauid usq̄z ad transmigrationē babilonis: quintā a trāsmigratione babilonis usq̄z ad christum: in quo inchoatur: sexta etas cui' finē deus nouit: hēmus autē de ea. Mccccl xxix annos cum hoc scriptum est. Est āt senarius nūerus perfectus: significans perfectionez gratie quā christus adduxit. Mensis autez martij est temp' uerum quo terra sicca: ꝛ indecora ꝓpter frigus reuiuescit in herbis: floret in arboribus: letat' animum concetu: abūdat in humoribus. Et quia per incarnationem christi renouatio fienda in humano genere: quod olim propter frigus peccati erat aridum gratia indecorum: quia sine vtutibus. reuiguit in bonis cogitationibus: refloruit i sanctis affectionibus: augmentatum est in sanctis doctrinis: letatum ex premijs: ideo apte hoc mense missus est. Dies autem huius mensis in quo missus est dies. xxv. marcij: ꝛ sexta feria qua die creatus est primus hō: ꝛ q̄ die reuolutis. xxxiij. annis etatis domini nostri: ꝛ crucifixus ꝛ mortuus ē ꝓ nobis secūdū. b. Aug. Ea igit die q̄ prim' hō de terra terren' Adā factus est: uoluit secūdus adaz de celo celestis iesus fieri: ut terrenum faceret celestem. b. Aug. deus fact' ē hō: ut hō fieret deus remēdo cū sua passione illa die eā suscipiēdo. Et ideo pre ceteris in maxima deuotione hūda est ꝛ ubiq̄z propter reuerētiam ei' abstinetur a carniū esu. de conse. di. iij. de esu carniū. Sed antiquitus etiā ieiunabatur: ita ut crucifigere christū reputaretur qui sanus nō ieiunasset: de cōse. di. iij. Jeunia. Demū hora in qua missus est: ꝛ si nobis nō sit certa: tn̄ ſm Alb. ubi supra cōueniētioz vī fuisse in ortu solis: dicit enī q̄ circūstantie nūtiātis debēt exprimē proprietatē nūtiati: ſm Diony. vnō cū annūtiet angelus iste ipam icarnationem cū ꝓ prietatib' suis: illa āt sit ortus ueri solis super terrā illuminātis oēm hōinē uenientē in hūc mūduz: q̄ō tempus. s. mane est initiū diei: sine p̄iuditio p̄ suptionis credim': q̄ hec ānuntiatio sit facta i ortu diei. Ad quod facit q̄ opus creationis cepit a luce Gen̄. i. Fiat lux q̄ō uidetur fuisse i principio diei artificialis. Ergo multo fortius opus recreationis quod est nobilius. In icarnatione icipit dies gratie. Dis āt dies incipit a luce. s. artificialis dies qui ē ab ortu solis usq̄z ad occasum sup nīm emisperiū. dies enī naturalis qui est. xxiij. horaz ꝓprehendēs etiā noctē: in ueteri testō inchoabat a luce. s. in mane ut patet ex textu littere Gen̄. i. et ideo decēs fuit q̄ recreatio q̄ ē ꝓ gratiā allatā in choaret a luce. Q̄ō āt dicitur sap. xviij. dū medium silentiū tenerēt oia: ꝛ nox in suo cursu mediū iter haberet oipotens sermo tuus d'ne. i. filius de celis a regalib' sedib' uēit. Ex q̄ auctoritate posset uideri: q̄ ista annūtiatio fuerit facta media nocte. Respondeo q̄ nō itendit sapiens ibi notare tempus seu horā incarnationis: sed statū eorum quibus uenit: qui omnes una cathena tenebrarum errorū ꝛ uitioz erāt compediti. Angelus āt magis debuit nūciare: ꝛ ex hora nūtiationis designare: proprietatē ꝛ effectū incarnationis. scilicz

initiū seu ortū ueri solis: potius q̄ statū eoꝝ qb⁹ ort⁹ ē: nec ēt i uespere. i. sero debuit nūciare signi ficās finē seculi. i. sextā etatē i q̄ icarnatus ē. secun dū illō apl̄i ad gall. iiij. postq̄ vēit plēitudo tpis misit deus filiū suū. i. pēul. etas. ⁊ alibi nos sum⁹ i quos fines seculoꝝ deuenerūt: qz tps nō nūtia bat incarnatōis Jā eni illud fuerat nūtiatuꝫ per Gabrielē Danieli. s. ipsam tūc fiēdam icarnatōez

Si āt diceretur q̄ cōueniētioꝝ uidetur hora i meridie: ex eo q̄ abrahe stanti i hostio tabena culi i feruore diei i. i meridie: apparuerūt angeli nūtiātes cōceptum Jsaac qui fuit figura christi. Illa etiā hora. s. nona christus expirauit i cruce. per cui⁹ mortē redēpti ⁊ illuiati sum⁹ In meridie etiam sole exñte i altissimo poli: maximū caloꝝez generat super terram. Maximum āt calorē sue dilectōis ostēdit imittēdo filiū suum i mundu: ergo illa hora ōbuit potius nūtiari. respōdet Alb: q̄ Abraham designat feruentē affectū p̄uz anti quoꝝ: quē hēant ad istā icarnationē fiendā. Sz angelus nō ad hoc fuerat missus nūtiare. i. desiō riū patrū: sed ipletionē: vnde ⁊ initiū illumiatōis Qz āt hora passiōis fuerit meridies facit ad ꝓpo situm uidelicet qz sicut sole mūdi materiali ad oc casum tēdēte cōgruebat uez solē christū mūdu relinquere quo ad vsū uite hūane. Jta ꝓgruebat q̄ sole materiali oriēte. s. i pncipio diei: simul ori retur ab itra uerus sol iusticie christus deus nr̄ p icarnatōem. Et Iz i opere redemptionis charitas monstraretur i sūmo: op⁹ tñ icarnationis sine pas siōe nō fuit op⁹ redemptiōis: vñ licet icarnato ma gis i se eēt q̄ passio: tamē magis mōstrata ē charitas i passiōe dicēte dño. Maiorē charitatē nemo habet ⁊c. Ergo nō fuit sūmū quod recepit augm tum. vnde charitati ostense i icarnatōe: facta ē ad ditio secundum demonstrationem exteriorem in passione: per quam charitas vltia ē i oñsiōis pfe ctōe. Et iō i meridie passio magis q̄ icarnatio cō gruit fieri.

Quarto uidendum. §. V

ē de loco ad quē missus ē. s. i q̄ puintia: i q̄ ciuita te i qua domo. E q̄tuz ad puitiā ostenditur exps se ex euāgelio isto luce: ⁊ quo ad ciuitatē quia di citur ibi. Missus est angelus i ciuitatē galilee. s. talis prouincie: que ciuitas dicitur nazareth. Jō āt anūtiatio ista d ꝓceptio christi fieri debuit i ꝓ uincia galilee sacūdū Alb. ubi supra: ⁊ ꝓpter fez qō fiebat ⁊ propter finē p quē fiebat. Jncarnat⁹ eni fuit dñs ut iudeos ⁊ gentiles saluaret. P:otea i regiōe q̄ ab utroq̄ habitabat: anūtiari ⁊ cōcipi uoluit. Qz āt ab utrisq̄ habitaretur p̄z p Jsaiaz dicētem nono cap'o. Prio tpe alleuiata est terra zabulon ⁊ terra neptalim ⁊c transio: danē galilee gētium pp'e qui habitabat i tenebris uidit lucem magnā. Ductis eni i magna parte dictis tribubus i captiuitatē i niniuē: missi sūt a rege multi genti les ad habitādū i galilea: ⁊ sic mixti erāt gentiles cū iudeis que remāserāt: q̄ habitaretur a iudeis galilea: p̄z ex euāgelio ubi dī. q̄ ascēdit ⁊ Joseph a galilea i iudeā: ⁊ sic i regione cōi cōcipi uoluit q̄ p omnibus nasci uoluit. Non eni iudeoꝝ de⁹ tm̄ sed ⁊ gentiliū. Item regio illa suo noīe prnpriera tē icarnationis ꝓp̄ssime expressit. Galilea. n. in terpretatur reuelatio seu transmigratio. Jn hac āt nūtiatione fiebat sūmi secretorū reuelatio qñ v̄bum i pncipio quod erat apud deū: ⁊ lucē inha bitat inaccessibilē caro factū est. Et uidit oīs cāo salutare dei nostri: qui libꝝ apuit ⁊ soluit signa cula omnia ⁊ quecū audiuit a patre nota fec̄ no bis. Similiter ⁊ hic fiebat trāsmigratio maxima quia de ignorantia in sciam: de culpa ad gratiam de umbra in veritatem: de austeritate in benigni tatē: de seruitute in libertatem: de timore i amorē de grauitate in leuitatem: diuinitas in humanita tem: que maxia transmigratio fuit: qz in ea pmuz ad ultimū in unā personā trāsmigrauit. Nec ob stat si dicatur q̄ iudeis ꝓmissus est. q̄ ibi in iudea concipi debuit. falsuz enim hoc est: quia ⁊ gētib⁹ ut patet per ꝓpheras precipue Jsaiā: sed bene ꝓmissum est q̄ de eorū semine christus nasceret: quod eis solutum ē. Et sic salus ex iudeis est origi naliter: sed nō propter eos. Quantum ad ciuita tem clarum est qz nūtiatus est i ciuitate hoc testā te euangelio. Et qz natus ē extra ciuitatez ⁊ beth leē: passus: sepultus: ⁊ resuscitatus extra ciuitatē s. hier'm posset alicui uideri q̄ ēt extra ciuitatem debuisset concipi sicut ⁊ alia predita facta sī: Sz respondet Alb. ubi supra q̄ dñs i omnib⁹ princi palibus factis q̄ in mūdo gessit quare in munduz ueniret ostendit. Jnter omnes eni peccatores na tus fuit natus ante bouem ⁊ asinū iacuit. Jnt pec catores conuersatus fuit: ⁊ cū eis cōmedit. Jnt la trones crucifixus fuit. Resurgens primo Marie peccatrici apparuit: omnibus per hoc ostendē vo lens: qz uenerat iesus in mūdū peccatores saluos facere. Non ergo in mari que est locus piscіuz de buit nuntiari. Non in aere qui est locus auium: nñ in cāpo qui est locus aialium siluestrium: sed i ci uitate concipi debui. qui est locus hominū ꝓpri us qui ꝓpter nos ⁊ propter nostram salutem ō scendit de celis. Ad obiecta respōdetur q̄ duplex est natiuitas i utero ⁊ ex utero. Prima ꝓgruit my sterio. secunda exēplo: prima in secreto: secūda in manifesto. Jn ciuitate ergo concipi uoluit ut oñ deret q̄ pro omnibus uenit. in uia autem nat⁹ ut ostenderet qz natus nobis factus ē uia ad regnū celoꝝ. Extra portam passus ad ostendendū q̄ p ipsius passionē nō liberemur nisi a conuersatiōe peccati ad ipm̄ ⁊ post ipm̄ egrediamur: ideo etiā in ciuitate concipi uoluit: ad ostendendum q̄ qñ de celis uenit: non sine celis ⁊ ciuitate regni celesti

uenit: sed ipsam ciuitatem regni nobis secum tulit. Non sic lucifer descendit: sed sicut fulgur de celo ipm celum deferens: ⁊ secum ubicunq; ignez portas: dñs autem ad nos ueniens: id quod erat pmansit: ⁊ de bonis paternis non expulsus fuit: sed in utero matris ut in ciuitate domini regnuz celorū fuit. Quantum ad nomen ciuitatis dicit euangelista q; erat nazareth: quod etiā nō uocat a mysterio. Interpretatur enim nazareth flos Sicut āt diuine generationi ita ⁊ humane assimilatur generatio flozis de floze: flos. n. pullulat de uno: ⁊ in decoze est cū spe utilitatis in fructu. Similiter secūdum diuinā generationem procedit filius de uno. s. patre: qui est in celis sine matre: et secundum generationem humanā de una. s. mīe i terris sine patre. vnde ipse sponsus ecclesie ait in cant. Ego flos cāpi. Bene ergo in nazareth conceptus fuit: qui sicut flos de flore sine mixtione de una matre saluo uirginitatis decoze: ⁊ matris vtilitate processit. vnde: b. Bernar. Scia diuine cognitionis eē uidentur allocutiones ⁊ pmissiones facte ad patres. Flozuit autem hoc semen in mirabilibus: que ostensa sunt in exitu de egypto. Susceptio autem huius seminis ista ⁊ horum flozū fructus est nazareth. Nūtiatur ergo christus nazareth nasciturus: q; in flore speratur fructus p cessurus. Nomen ergo ciuitatis i qua concipitur exprimit ⁊ statum tpis ⁊ finē operis ad quez uenit. Cū enim christus concipitur hyems transijt: tempus innouationis aduenit: fructus appropinquauit: omnibus se exhibuit medicinā confecit: sensum refecit: coronādus pauperibus uenit. Ve aūt sunt proprietates flozis: ptopter quas cōgruit nazareth ad locū diuine conceptionis. nō obstat quod Micheas ait, Tu bethleem terra iuda ⁊c. ex te exiet dux qui regat pplm meū: q; loquitur de exitu ei⁹ ex utero. i. natiuitate que fuit in bethleem. Et qō ēt dominus i ps de fructu uentris tui ponā super sedem tuā: que sedes regni Dauid fuit in hierlm: loquitur de modo obtinendi regnuz dauid spuale: secūdū ius ⁊ actum: ⁊ utrunq; fuit factū i iudea ⁊ hirlm. q; ibi passus est dñs: Et per ius redēptionis regnū accepit super eos: pro quibus passus est. Ibi etiā resurrexit ⁊ tūc actualiē i throno regni sedit. Quantum autem ad locū habitationis: dicendū q; fuit missus ad domum ubi habitabat beata Maria. Dicitur enim euāgelista. Ingressus angelus ad eam. s. in hostiū domus sue: sed uidetur q; potius debuerit fieri ista nuntiatio in templo: q; dignioz operatio debet fieri in digniori loco: unde oratio que ē op⁹ ualde dignum: nā tunc loquimur cū deo: fit cōius i templo: quod christus ostendit: dicens Lu. xix. dom⁹ mea dom⁹ orationis uocabitur: sed ista nūtiatio ⁊ conceptio fuit dignissima operatio. ergo ⁊c. Lōceptio etiam Joā. baptiste fuit nūtiata i templo: ut patet Lu. i. ergo multo magis ista que sine cō paratione fuit dignior. Ad que respondet Alb. ubi supra q; locus non sanctificat hominem: sed homo locum ut dicit Crīs. di. iiij. Multi. digniuſ ergo templum ⁊ locus in quo habitat maioziſ dignitatis ⁊ sanctitatis persona ⁊ in quo exercetur perfectior operatio. Erat ergo dignissima habitatio in terra illa: in qua habitabat dignissima ⁊ sanctissima creaturarum: quam ipse sanctus sanctoꝝ semp inhabitauit: nunq; solā relīq̄t quā multitudo angelorum frequentauit. Exercebat etiam ibi in nobilissima operatione. s. sanctissīo contemplationis: orationis: deuotionis oblatōe. Dignius ergo oratoziū istud q; illud iudaicum: i quo fiebat thaurorū ⁊ uituloꝝ mactatio: thuris icensatio. Fiebat ergo ista anūtiatio ⁊ incarnatio i loco dignissimo in templo. s. sacratissīo uīi uirginalis. Unde canit de ea ecclesia. Templum domini sacrariū spūssancti. Et beatus Ber. ait q; non fuit locus dignior utero uirginali. Et ḋa dicit ingressus ad eā. dicit albe. Lredimus angelū clausis ianuis domus ad eam intrasse: ⁊ hoc potuisse propter nature sue subtilitatem: ⁊ assūpti etherei corporis qualitatē: qō elūcit ex uerbis. b. Bern. sic dicentis. Ingressus ad eam puto in secretariū pudici cubicli: ubi illa forsā clauso hostio orabat patrē suum in abscondito: solēt angeli astare orantibus ⁊ delectari i his quos uidēt puras man⁹ in oratione leuare olocaustuz sancte devotionis gaudēt se deo offerre in odorē suauitat] Marie aūt orationes quātū placuerit i cōspectu altissimi: angelus indicauit: qui ingressus ad eam reuerenter salutauit. Nec fuit difficile angelo per clausū hostium intrare: penetrare ad abdita vḡinis⁹ qui utiq; ex subtilitate substātie sue hoc hz i natura q; nec ferreis seris eius arceatur igressus. quocūq; suus eum ferat ipetus. Angelicis eni spiritibus parietes non obsistūt sed cūcta illis uisibilia cedūt ⁊ solida ⁊ spissa penetrabilia sunt eis ⁊ paruia. Suspicādū igitur non est: q; apertum hostium angelus inuenerit uirginis cui nimirum in proposito erat frequentias hominum fugere: uitare colloqa: ne uel orantis scilentium perturbaret: uel continētis castitas temptaretur. Claufat inquam super se illa hoza habitaculum suū prudentissima vḡo. sed hōib⁹ ñ angelis. Et sic potuit ad eā itrare āgel⁹: sz nulli hoīnū facilis patebat accessus. hec. b. Bern.

Quinto et ultimo. §. VI

querendum. q̄ locutione locutus est ad eā in hac missione: habent enim angeli suas locutiones ad inuicem ⁊ ad animas beatas spirituales nobis ignotas manifestantes suas cogitationes ⁊ affectus. Habēt ⁊ suas locutionel ad homines: cum ad eos mittūtur. Aliquando interiores. s. illumi

nando ⁊ iuestigando ad bonū sicut zacharias p̄ pheta dicit primo capitulo. ⁊ dixit angelus q̄ loq̄ batur in me. s. in mēte. Aliq̄n uero cū mittuntur in specie uisibili: loquūtur etiam uoce sensibili: sicut patet de angelis apparentibus abrahe nuntiantibus conceptum Isaac: ⁊ de angelis apparentibus in forma humana in resurrectione christi ad monumētum: clara uoce anūtiātibus eam Marīe: ⁊ ascēsione discipul. Ita dicendū ē hic q̄ sicut in specie humana vt dictum est apparuit Marie: ita ⁊ uoce humana locutus est: ut patet ex littera euangelij: licet enim āgelus non habēt dētes naturales ut homo: nec palatum guttur ul̄ pulmonē ex quibus format vox humāa: tamē ⁊ sine illis potuit formare uocem hūanaz. i. similē ei: sicut ⁊ cū facta est uox de celo que audita ē hic est filius meus dilectus in acre ubi illa instrumenta uocis humane non erāt. Decuit. n. vt sicut non solū illumiationē inuisibili mēs eius illustrabat ⁊ inflāmabatur a deo: ita ēt ⁊ visione clara ⁊ locutione sensibili: oculi eius ⁊ auditus eius et oēs sensus reficerentur in dño. Salutauit ergo eam uoce humana: dicēs. Aue: congruo āt ordine ista anūtiatio facta ē: que enim a deo sūt ordinata sē Aplus ad Ro. xiij. Tria enim intēdebat angelus circa uirginē vt iquit. b. Tho. in tertia parte. q. xxx. arti. iij. Primo quidem reddere mentez virginis attentam ad tāte rei considerationē. qō qui dē fecit eā salutādo quadā noua ⁊ inusitata salutatione. Unde orig. super lucā dicit. q̄ si sciuiscet Maria ad aliū quēpiā fuisse factū similem p̄mo nem ut pote que habebat legis scientiā. nūq̄ eaz tāq̄ peregrinam talis salutatio terruisset. In qua salutatione premisit idoneitatem eius ad p̄ceptū in eo quod dixit gratia plena Expressit conceptū cū subdidit: dominus tecū. s. erit: post nuntiauit honorem p̄ñtem cū dixit Benedicta tu in mulieribus. Secūdo itēdebat eam instruere ō mysterio incānationis quod in ea erat explēdū. Qō q̄dem fecit prenūtiādo conceptū ⁊ partū dicēs. Ecce concipies ⁊c. Et ostēdēdo dignitatē prolis: duzait: hic erit magnus ⁊c. Et in demonstrando modū conceptionis cū ait. Sp̄sācⁱ superueniet i te

Tertio itendebat animū ei⁹ ad cōsensū iducē: fecit exemplo Elisabeth: ⁊ rōe sūpta ex diuia omnipotentia. Non āt inductū fuit exempluz Elisabeth. quasi ex eo q̄ dubitaret ut dicit. b. Ambro. Nā q̄ credidezit ostendit Elisabeth dicens. Beata que credidisti: ⁊ iō punita nō fuit in aliquo sic zacharias mutitate: qui nō credidit uerbis angeli Unde quod. b. Augu. uidetur dicere in li. questionū ue. ⁊ no. testamenti. s. q̄ ābigenti Marie de conceptu possibilitatem angelus predicat. intelligenda est p̄m. b. Tho. ista dubitatio magis admirationis q̄ incredulitatis. Et iō angelus probationez inducit non ad auferendam infidelitatem sed tollendam admirationē. ⁊ pōitur ut quoddā figurale exemplū: ⁊ ad confirmationē huius exēpli subditur ut argumētum efficax dei omnipotētia: qz non erit impossibile apud deū omne vbū. Assignātur et ifra alie rationes huius exempli.

In ipsa salutatione locutione ⁊ tandem assensu uirginis. dicit Alb. ubi supra. Credimus beatā v̄ginem in aduentu eius iclinatis genibus ⁊ eleuatis puris manibus: erectis ad celum oculis ad patrem misericordiarū: p̄ incarnatione filij sui ꝺuotissimas preces cū lachrymis fudisse. ⁊ angelo uenienti assurrexisse: ⁊ percepta eius anūtiatōe credentē i eam assēlisse ⁊ q̄to citⁱ impleri: flexis in terrā iterum genibus. ⁊ eleuatis rursū i celuz oculis ac manibus ex intīo cordе erumpentibus: pre gaudio ex oculis lachrymis deuotissime flagitasse: ⁊ sic deū pariter ⁊ hominem concepisse qñ ō mum ait. Fiat mihi fm uerbum tuū: tunc uerbū caro factū ē.

De missione sp̄ūsācti ad mariā uirginem. Capitulum decimum.

Jssus est etiaz ad

Mariam uirginem sp̄ūsanctⁱ quod p̄nūtiauit āgelus cū ait. Spiritusācⁱ superuēiet in te. s. ad istud mysteriū perficiēduz. unde dicere potuit ipsa beatissima v̄go Maria illud treñ. de excelso misit ignem in ossibus meis et eruditiuit me. Ossa uirginis potentie interiora. in quibus consistit uirtus anime. De excelso ergo celo misit deus ignem sancti spiritus in potentijs v̄ginis in intellectu ad illuminādū. In affectu ad inflamādū. In sensitiua ad ōsiccandū. s. cōcupiaz In generatiua ad fecūdādū: de omibus eruditiuit eā de his que oportuit. Unde ⁊ articulus fidei ē q̄ conceptus est christus ō spiritu sācto: quod trahitur ex eo qō dixit angelus Joseph. Quod in ea natū est. s. in uirgine conceptū de sp̄ūsācto ē. Missus est ģ sp̄ūsanctus ad Mariā tripl̄r. Prīo ad sanctificationē i ea plenissime perficiēdā. Secūdo ad operationē ab ea perfectissime p̄ducēdā. Tertio ad fecūdationē ex ea singularissime cōferēdā. Et in his. ss. dixit angelus superueniet in te. i. sup oēs alios sāctos ⁊ sanctas: uenier in te ad ista efficiēdū: ⁊ nulli alteri ista ita sublimiter concedēdū uel efficiendū.

Quantuz ad primū. §. I.

q̄. s. fuerit sāctificata uirgo Maria: ostendit p̄s. xxxxv. Duz ait. Sanctificauit tabernaculuz suuz altissimus: Dicta est autē. b. Maria tabernaculū christi qz in ea habitauit ingrediens cāpū huius mundi ad pugnandū in quo militamus. unō sapiēs i p̄sōa eius dicit Eccī. xxiij. q̄ creauit me:

quieuit in tabernaculo meo. Et.b. Aug. i ſmone de ea loquēs ait thronū dei celi: talamū dei: tabernaculū chriſti: neceſſe ē ibi eē: ubi eſt ipe. Sāctificatio āt ut dictū ē ſupra: attribuit ſpiritui ſancto: ꝛ tūc dī mitti ad creaturā rationalē: cū ea ſāctificat. Sāctificatio āt importat emūdationē a pcco Eſt. n. ſm Diony. ſāctitas pfecta mūditia. Iſta āt emūdatio a culpa nō fit niſi p gr̄am: que attribuitur ſpiritui ſācto. Et qz ſolū aīa rōalis ē ſubiectuz culpe ꝛ gratie: propter quod i b̄utis non eſt repire culpā uel gratiā: qz rōe carēt: iō añ aīationē ſcu infuſionē aīe in corpore ñ pōt eē i corpore cōcepto culpa nec gratia. Sed poſt infuſionē aīe ꝑhīt cīpa originalī: ꝛ ab ea per gratiā pōt emūdari. Et ꝫ legē cōem: q ñ ē natus. ſ. ex utero matris egreſſus ſaltē pro maiori pte uel notabiliori corporis: ītelligi nō pōt ſm. b. Aug. de cōſe. di. iiij. Qui in vō quod oñdit proprietas ipſi⁹ noīs. Nā renaſci eſt iterū naſci: ut ꝑma natiuitas ſit corporalis q̄ egreditur de utero matris. Secūda ſpūalis q̄ naſcituz ad eſſe ſpūale ex matre eccleſia quod fit p baptiſmū: ꝛ tūc quis ſāctificaī p gratiā ab originali mū datus. Et hoc chriſtus oñdit: dicēs Joā. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpūſancto: non uideri pōt uidere regnū dei. Et hoc qz nō hz gr̄am ſāctificatōis emūdātē ab originali culpa. Nihil āt coīnq̄natū. ſ. culpa introibit i illā. ſ. ſupnā pīām Uez qz ut ait magiſter i. iiij. ſē. deus nō alligauit potētiā ſuā ſacramētis: q̄n. ſ. poſſit: ꝛ per aliū modū ſanctificare creaturā rōalē ꝛ mundare a culpa q̄ p ſacramēta. Jō ꝑter legē cōem aliquos etiā in utero exītes ſanctificauit: ut pz de Hiere. de quo dī. i. c. Añ q̄ exires de vulua ſāctificaui te ꝛ de Jo. bap. ait angelus luce. i. Spūſancto replebitur ex utero matris ſue. ſ. p ſāctificationē. Sed iſta eſt dīa iter ſanctificatos ꝛ emūdatoſ a culpa: qz ſāctificati mō cōis legis. ſ. per gratiā ſacramē tozz a culpa liberāt ut nō dñet ſeſualitas rōi: nec regnet peccatū i eis: dū. ſ. ſequūtur inſtictū gratie ꝛ ꝓſeruāt eā. Remanet tñ in eis fomes: qui nō eſt aliud q̄ quedā habitualis inordinata cōcupīa ſē ſualitatis: nō ſubdita rōi: ſed inclināſ ad maluz: ꝛ difficilē reddēs ad. bonū: q̄ exīt i actū tpre uſuſ rōis per diuerſos motus uitiozz. quib⁹ ꝛ reſiſtere ꝛ aſſentire pōt. Sāctificatio aūt i utero ſeu ex p uilegio ſpāli: ut i apl̄is die pētecoſtes hoc opatur ut nō ſolū a culpa liberet: ſed etiā fomitē talē ita reſtringit: ut exire nō ualeat i actū peccati mortaī ex mūere gratie. Remanet tñ quo ad inclinatōez ꝛ perpetrationē uenialiū delictozz: a quib⁹ ut dicūt omēs: nec apl̄i nec ſanctificati i utero fuerunt īmunes. Sed i beatiſſima Maria ſāctificatio pl⁹ operara eſt. Et iō ſignantur dicit ſpūſāctus ſup ueniet i te. i. pl⁹ q̄ i alīſ ueniet in te ad ſāctificādū Nam i vō matris ita fuit ſāctificata: q̄ nec uēi aliter potuerit peccare. Et hoc eſt qō dicit beat⁹ Ber. i ſermone. Ego puto q̄ copioſior gratia ſanctificationis i ea deſcēderit q̄ in alīs in utero ſā ctificatis ad uincendū ex oī parte peccatū: q̄ cōcipere ꝛ parere meruit eū quem cōſtat nullū habuiſſe peccatū. quod nemī in natis mulierum credimus eē datuz. Et licet fuerit in utero ita ſanctificata ꝛ gratia repleta a ſpū ſancto et fomes reliquatus: tñ ait angelus ſpūſanctus ſuperueniet i te ad huc te magis ſanctificās et replēs. ꝛ fomitē ex to to extīguēs. Nā ut dicit. b. Tho. in. iij. parte. q. xxvij. arti. iij. Credendū ē in ipſa conceptione carnis chriſti in qua debuit refulgere īmunitas peccati: qō ex prole redūdauerit i matrem totaliter fomite ſubtracto ꝛ extincto. Et hoc ſignaī Ezech. xliij. ubi dicitur. Ecce gloria dei ingrediebaī p pōtā orientalē. i. p. b. virginē: ꝛ terra. i. caro ipi⁹ ſplēdebat a maieſtate ipſi⁹. ſ. chriſti: ꝛ nō ſolū iſtaz ſāctificationē ſeu purgationē fecit ſpūſanī⁹ i Maria i conceptione filij: ſed ꝛ aliā quaſi preparatoriā ad chriſti cōceptionē: q̄ nō fuit ab aliqua īpuritate culpe uel fomitis. Sz mētē ei⁹ magis in unū colligēs: ꝛ a multitudine ſubtollēs. Nam et angeli purgari dicuntur in quibus tamen nulla impuritaſ culpe uel fomitis eſt. Fuit ergo beata virgo ſanctificata in utero ante q̄ naſceret. Neq; enim ait. b. Ber. natiuitas eius feſtiuis laudib⁹ celebraretur: ſi non ſancta naſceretur. Et hoc ſignatur Job. iij. ubi fz. b. Tho ō nocte peccati originalis dicitur. Expectet lucē. i. chriſtum ꝛ non uideat qz ipſum non cōtraxit originale ſolus. Nec ortuz ſurgentis aurore. i. b. uirginis. que in ortu ſuo ex utero ab originali mūdata īmunis fuit. Nō tñ añ aiationē i utero ſanctificata fuit: qz ſic non incurriſſet maculā originalis culpe: ꝛ ſic nō indiguiſſz redemptōe ꝛ ſalute que ē p chriſtum de q̄ dictuz ē Math. i. Ipſe ſaluū faciet pplm ſuū a peccatis eoz. Et hoc ē inconueniēs dicē qz ſic chriſtus nō eſſet ſaluator oīum hōinū ut dicit apl̄s. i. ad thi. iij. Qō et figuratū fuit. ſ. ſanctificationē factam poſt aiationē Exo. ult. ubi dī. q̄ poſtq̄ oīa perfecta ſūt. ſ. circa tabernaculū impleuit nubes tabernaculū teſtimonij. ꝛ gloria dñi ipleuit illud. Tūc āt perfecta ſūt oīa circa tabernaculū: qñ et corp⁹ organizatū et anima creata beate Marie infuſa ē: et tunc originali ꝛcto i cōſūctione aīe ad corp⁹ nubes culpe originalis opuit illud: ꝛ gratia dñi. i. gratia impleuit illud ab eo emūdās uel nubeſ gr̄e operuit ſāctificās ab originali: ꝛ gloria dñi. i. diuinitas impleuit in conceptione poſtea filij. Nec obſtat qz in aliquibus eccleſijs fiat feſtū cōceptionis: qz feſtū illud de ſanctificatione non concepti tione. ſz qz neſcit q̄n fuit in vō ſāctificata iō fit feſtū in ꝛceptōe referēs ſe eccl̄ia ad ſāctificationē: q̄ fōre fuit facta q̄ die aīa infuſa ē corpori.

Secundo ſpirituſſā. §. II

ctus missus superuenit in eã ad operationis pfe ctionẽ. dicit apl's Qui spũ agũtur hi sũt filij dei scilicet per adoptionem et gratiam q̃uis enim q̃s habeat gratiam oportet q̃ agatur idest moueatur a spũsãcto ad bñ agendum: ꝓpter qõ dicit Isa. ꝓpheta. Oia opera nostra operatus es i nobis dñe: te. s. mouẽte ad bonũ op' 7 li. arbitrio assentiente 7 concurrẽte. Multũ ãt iuuat ad bene operãdũ boã cõtẽplatio corꝓris 7 debita dispositio organoꝝ: 7 qui meliora naturalia hz qõ ẽ ex dispositione corꝓris ille istictũ gratie pcepte perfectius exeq̃tur. Et q2. b. Maria optia natũalia habuit perfectissima corꝓris cõplexionẽ et dispositionẽ repleta gratia in sanctificatione pfecte operabatur 7 feruẽter ex ardenti charitate. 7 in cõceptione filij spũssãctus missus superueniens ad abũdãtiorẽ gratiã cõferẽdã adhuc postea perfectiꝰ sãctius 7 feruentiꝰ opabatur. Totaz: b. eã: ut ait. b. Iero. incãduerat diuinus amor ut nihil eẽt quod in ea mũdanꝰ uiolaret affectus: sz ardor cõtinuus 7 ebrietas perfusi amoris Qõ ãt eẽt pulcherrima 7 optime in corꝓre dispositа pz. tripliciter. Primo ex sacra scriptura. Ex ãtiqua figura ex ratione plurima. Ex scriptura salomonis hoc ostenditur dicẽtis in persona dñi canti. iiij. Tota pulchra es amica mea 7 macula nõ ẽ in te. Nulla amicitior deo 7 cõiũctior charitate. b. Maria. hec tota pulchra q2 in aia 7 cõpore. Pulchritudo aĩe ex refulgẽtia gratie cũ ỏbita ordinatione opeꝝ resultat: sicut 7 pulchritudo corꝓris extat ex quadam claritate: cũ cõgrua ꝓportione mẽbroꝝ quod totũ fuit in. b. Maria ꝓ ceteris. Sicut. n. ꝓpinquior fuit cũctis principio influxiuo gratie. s. christo in oẽs fm diuinitatem efficienter fm hũanitatẽ instrumẽtaliter: q2 mat eius ita copiosius cũctis recepit gratie refulgẽtiã 7 oĩum operũ bonoꝝ perfectiorẽ operatiõnẽ Macula nõ fuit in ea nec corꝓraliter nec spiritualiť. s. culpe actualis: nec etiã uenialis: quod de nulla alia creatura pura dici põt. Qõ ãt euãgelium nihil dicat de eius pulchritudine corꝓrali: ideo factum est fm Alb. ubi supra. q2 cũ ipsa domina nostra sit nobis posita in speculũ 7 exẽplũ saluos fiẽdi per bona opa. nõ uoluit eã in talibus laudari quorũ inordinatus appetitus uel abusus mťtis est cã peundi. Tũ etiã q2 cũ q̃quid bonitatis et pulchritudinis fuit i alijs: in ipsa plenius fuerit tacẽdo de aliquo particulari de ea ut de pulchritudine 7 hmõi: magis eã laudat tacite supponendo q̃ explicãdo sicut 7 ãgeli sũmi q2 donis meliorib' denominãtur 7 laudantur: nõ tñ ab iferioribus bonis que etiã i eis sũt perfectiꝰ q̃ iferiorib' ordinibus excludũt. Secũdo pz hoc ex figura ue. testamẽti. nã quattuor inueniũtur ibi mulieres beatã Mariã expressissime figurãtes. s. hester cõiugata Judith uidua Rebecca 7 rachel vgines. Nam de rebecca dr̃ gen. xxiiij. q̃ fuit puella decora nimis: vgoq̃ pulcherrima 7 incognita uiro. de rachel vo q̃ erat uenusta facie 7 ỏcora aspectu. ỏ iudith dicit q̃ erat elegãti aspectu nimis 7 q̃ erat stupor in oculis eorum q̃ eius pulchritudinẽ mirabãtur nimis. Et itez non est talis mulier sup terram in aspectu: pulchritudie: 7 sensu vboꝝ. De hest aũt ꝙiugata assuero regi scribit: q̃ eãt pulc̃ valde 7 incredibili pulchritudie: 7 gratiosa oĩuz oculis et amabilis videbat. Signũ ãt 7 figura debet assimilari significato 7 figurato: 7 potior ẽ veritas q̃ figura. Ex quo sequitur q̃. be. Maria figurata ꝑ istas tã pulchras: multo pulchrior fuerit. Nec ob. si dicat: q̃ pulchritudo mulieꝝ nõ est magna occasio mali: ꝓpter qõ dr̃ Ecc̃i. Ne aspicias vginẽ ne scandalizeris in pulchritudie eius. Et itez propter spẽm mulieris multi perierũt. Sz beatissima vgo debuit oibus eẽ cã saluãdi: non occasio pereũdi: q̃ non debuit cẽ pulc̃. Itez que summe fuit humilis: debuit habere oẽs cãs humilitatis. Sz pulchritudo est occasio supbie 7 inanis gl'ie fm illud Fastus inest pulchris. Et exẽplũ in vasti regina hester. q̃. Rdit Alb. ubi supra: q̃ pulchritudo corporalis in suo genẽ ẽ bona. Sz nihil ẽ adeo bonũ quin ex eo possit malus scandalizari. vnde nõ solum in homine xp̃o scandalizabãtur mali in doctrina 7 operibꝰ eius: ꝓpter quod dixerũt discipuli ei. Scis rabi: q2 pharisei audito hoc vbo scãdalizati sunt. s. in ipo deo 7 gubernatione eius. Unõ glo. sup illud. Quã bonus isrl deus: his qui recto sunt corde. Dicit q̃ puerꝰ puersus uidetur deus Talis g̃ occasio mali siue scandali passiui: non est uitiũ bonam naturam habentis: sed culpam patientis sicuti ipi demones de pulcherrima dei iustitia scandalizãť. Hic 7. b. Aug. Absit ut ea q̃ ꝓpter licitum 7 bonum facimus 7 habemꝰ si quid ꝑ hoc cuiq̃ aliq̃d mali preter nostrã uoluntatẽ acciderit: nobis imputetur. Quid enim ẽ i usu hõiuz bono 7 licito: unde non possit pnities irrogari. xx iij. q. v. de occidẽdis. sic ãt gr̃a ẽ nobilior nã 7 perfectior ita 7 hũilitas q̃ ẽ ex gr̃a ẽ pfectiõ ea q̃ ptiz ẽ ex nã ptim ex gr̃a: ut si q̃ mulier eẽt humilis: tũ q2 habet gratiaz: tuz q2 turpis 7 deformis: vñ nõ miruz nec laude ita dignũ opio iudicaret hũana si vgo deformis humilis eẽt 7 q̃i despecta vizo vigo pmaneret secꝰ si pulcherrima tũc admirada: q2 ex sola gratia. Ratione probatur sic fm philosophum. Natura est uis insita rebus ex simili simile procreans. Nisi ergo natura impediatur: uel erret filius erit similis patri uel matri. unde sequitur q̃ filius qui nascitur de matre 7 non de patre: 7 tali operãte qui non potest impediri uel errare. s. deo. ibi necesse est filium fieri similez matri et econuerso. Sed ipe est pulcherrimus iuxta illud p̃s. Speciosus forma pre alijs hõinũ ita q̃ i ipm desiderant angeli prospicere ut ait Petrus i

canonica: ergo et mater eius beata Maria ē pulcherrima. Qui uiderunt ueronicam. dicunt q̄ pulcherrimā ꝛ gloriosissimā faciē repreſētet. Secūdo sic ꝓbat. Corpus hūanum pulchrius ē ꝛ nobilius omnibus corporib⁹ brutorū propter unionē ad aīam rōalem. Ergo nobilitas corporis itenditur ꝛ augetur ad nobilitatē anime ad quā ordinatur ut ſuum perfectibile. Forma enim ꝛ materia debent eſſe ꝓportionabilia. Si anima beate virginis fuit nobiliſſima poſt animam filij: igitur ꝛ corpus eius fuit nobiliſſimuz ꝛ pulcherrimum poſt corp⁹ filij. Corp⁹. n. filij qz unitū deitati. ideo perfectiſſimum in pulchritudine. unde corp⁹ immediate ordinatū ad ipſum erit ſecūdo loco pulcherrimum. Sed illud fuit corpus matris vñ aſſumebatur id quod uniebatur diuinitati: propi quod ſequitur: q̄ fuit pulcherrimum corpus beate Marie. Tertio ſic. Ordo eſt in rebus naturalibus ꝛ in corporibus humanis. Natura facit aliquid pulchrū: ꝛ aliquid pulchrius. Ergo ꝛ aliqd dz eſſe pulcherrimū ſm naturam. Natura. n. habet aliquem terminum ad quē poteſt ꝛ non ultra. Aut ergo illuz terminum continget alicubi: aut nuſq̄. Si nuſq̄ g̃ ōficit reſpectu ſuarū opationū quod eſt falſum qz phūs dicit q̄ natura ñ abūdat i ſuperfluis nec deficit in neceſſarijs. Natura igitur alicubi habet ſuum ſūmuz. Corp⁹ āt naturale aliquādo formatur a corpore naturali ipſa natura creature opante naturaliter ꝛ aliquando ipſo deo opante ſupnaturaliꝛ: g̃ alicubi ē ſūmū in corpe hūano deo opāte ꝛ alicubi ſūmū nā opāte Sic̄ ergo corpus dei qō deus ꝓ ſe ipm formauit ē perfectiſſimum ꝛ pulcherrimū i natura qō deus potuit facē ſecundum ſtatum uie: ita ꝛ corpus. b. virginis ad hoc immediate ordiatū erit pulcherrimuz ſm ſtatum uie qō natura potuit facere ſe opante. Et Damaſ. dicit q̄ ipſa a nullo illuſtriuz ſ. uirorum ꝛ mulierū ſuꝑatur. ſ. in aliquo. Unde nec in pulchritudine. Et caſtitas ipſa laudabiliō ē in pulchris. Debuit ergo beatiſſima virgo Maria oi laude digniſſima de utraq̄ pulchritudine laudari: unde et corporali etiam. Primo ad ipſi⁹ cōmendationem: ut naturam perficiat: ꝛ gratiaz augmētet: quia forma pudicitie rara: ſed apta comes. Secundo ad noſtrā edificationē ꝛ deuotionē ſap̄. iij. pulchra eſt. n. caſta generatio cum claritate. Et tertio ad dominici corporis ꝓmēdatōez qz nō pōt arbor bona ꝛ nobilis fructum maluz et ignobilē facē. Euangeliū āt non curauit de ei⁹ pulchritudine narrare propter rationes iā dictas Et qz magis in eo ꝛ ex eo intenditur perfectio et pulchritudo ſpualis: q̄ circa tpalia. ꝛ cōpōalia. Et ex his dicendū eſt: q̄ cuz pulchritudo atteſtet optime complexioni et diſpoſitioni corporis que cum gratia perfectius opatur natura gratiam iuuante pulcherrima corpore cum maxima gratia perfectiſſime opata eſt in omnibus.

Quātuz ad tertiuz. §. III

ſpiritusſanctus miſſus ſuperuenit in Mariam. i. ſuper omnes alias mō miraculoſo: dans ſibi fecūditatem ꝛ uirtutem generandi: quod alie mulieꝛ habent ex uiri coniūctione. Unde Jo. damaſ. li. iij. dicit q̄ dei filius conſtruxit ſibi ipſi ex caſtiſſimis ꝛ puriſſimis ſanguinibus uirginis carnez aiatam aiam rōali. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. in tertia parte. q. xxxi. arti. v. q̄ in cōceptione chriſti aliquid fuit ſm naturā. Aliquid ſupra naturam. Nam ſm conditionē nature fuit q̄ conceptus eſt ex femina. Sz ſupra ꝓditionē naturę q̄ conceptus ꝛ natus ē ex vgine. Si ordinē nāe queris: inquit. b. Amb. Femina viro nupta generare ꝓſueuit: preter igitur nature ordinē ē chriſtus ex vgine de conſe. di. ij. Reuera: Cū autez. b. Maria fuerit eiuſdem nature cū feminis alijs: ꝓ ſequens eſt q̄ habuit carnē ꝛ oſſa eiuſdem natūe Carnes āt ꝛ oſſa in alijs feminis ſunt accidentales corporis partes: ex quibus conſtituitur integritas corporis: ꝛ ideo ſubtrahi nō pñt ſine corruptōne corporis uel diminutione. chriſtus āt q̄ uenēat cōrupta reparare: nullam corruptionē aut diminutionē integritati matris inferre debuit. Et iō non debuit corpus chriſti formari de carne uel oſſib⁹ vginis: ſed de ſanguine qui nondū eſt actu pars: ſz ē potētia totū ut dicitur in li. de generatōe animaliū. Et iō dicitur carnem de uirgine aſſumpſiſſe ut in collecta: deus qui de beate Marie virgis utero uerbum tuū angelo nūtiante carnē ſuſcipere uoluiſti ⁊c̄: non q̄ matia corporis fuerit actu caro: ſed ſanguis quod eſt potentia caro: non quidem ſāguis mēſtrualis quem natura ut ſuperfluum in mulieribus repellit: nec ex tali poteſt eſſe conceptus quia immundiſſimus ē: ſed ſāguis puriſſimus: qui eſt alio ſanguine purior ꝛ perfectior paratus ad conceptum. Sic ergo in conceptione corporis chriſti opatōe ſpūſſācti talis ſanguis puriſſim⁹ i uᷣo vginali adunatus ē ꝛ format⁹ i⁹ ꝓpez. Et iō dr̄ ex puriſſimis ꝛ caſtiſſimis ſanguinibus vginis illud corpus formatū. Nam i alijs mulieribus generātibus: ſanguis ille deſcendit in locū generationis cū quadā concupia: ſed in virgine nulla fuit concupia: ꝛ iō dicitur caſtiſſimis. Et i euāgelio vtus altiſſimi obūbrabit. i. refrigeriū preſtabit ut nullū ſentias calorē cōcupie. Quare āt dicatur chriſtus conceptus de ſpūſancto ꝛ ſibi attribuatur iſta conceptio ꝓ cuius declaratōe dicit b. Tho. in tertia parte. q. xxxij. arti. i. q̄ conceptiōnē chriſti tota trinitas operata eſt. Attribuitur tamē ipſa ſpiritui ſancto ut dicatur conceptus de ſpirituſancto triplici rōe. Prima qz hoc cōgruit cauſe incarnationis que ex parte dei conſideraꝛ. Spiritus enīz ſanctus eſt amoꝛ patris in filium ꝛ

filij in patrē secundū Hiero. ñ q̄dē accidentalis: ut est amor noster quia nullū in deo accidens: sz substantialis. hoc autem in maximo amore dei erga nos precessit: ut dei filius sumeret carnez nostram sibi in utero uirginali. vnde Joan. tertio dixit iesus. Sic deus dilexit mūdū ut filium suum unigenitum daret. Et b. Grego. O inestimabilis dilectio charitatis: ut seruum redimēs filiuz tradidisti. Secunda ratio est: quia hoc congruit cause incarnationis ex parte nature assumpte: qz per hoc datur intelligi q̄ humana natura assuzpta est a filio dei in unitate persone: non ex aliquibus meritis: sed sola gratia que spiritui sancto attribuitur secundum illud. i. Corin. xij. Diuisiones gratiarum sunt: idem enim spiritus. Unde beat⁹ Augustinus in encheridion. Iste modus quo natus est christus de spiritu sancto ideſt conceptus insinuat nobis gratiam dei qua homo nullis meritis precedentibus ex ipo primo exordio nature sue quo esse cepit: uerbo dei copularetur in tantā vnitatem persone. vt idem esset filius dei. Tertia ratio est quia hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc enim terminata est incarnatio ut homo ille qui concipiebatur esset sanctus z filius dei: vtrunqz autem horum attribuitur spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur homines filij dei secundum illud. ad gal. iiij. Quoniam estis filij dei: misit deus spiritum filij sui in corda uestra clamantem abba pater. Ipse etiam spiritus ē spiritus sanctificationis ut dicitur ad ro. i. Sicut ergo alij per spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter ut sint filij dei adoptiui: ita christus per spiritum sanctum est in sanctitate conceptus: ut esset filius dei naturalis: vnde ad Ro. i. secunduz unam glo. quod premittitur. Qui predestinatus est filius in uirtute manifestatur per id quod seqt immediate. s. secundum spiritum sanctificationis id est per hoc q̄ conceptus est de spiritu sancto. z ipse angelus per hoc q̄ premiserat. Spiritus sanctus superueniet in te. concludit. Ideoqz quod ex te nascetur sanctum uocabitur filius dei. Est ergo opus conceptionis huius ut dictum est: opus totius trinitatis commune: secundum tamē aliquē modum attribuitur aliquid singulis psonis. Nā patri attribuitur auctoritas: respectu persone filij: qui sibi per huius conceptionem naturam humanam assumpsit. Filio attribuitur ipsa carnis assumptio. Spiritui sancto attribuitur formatō corporis: quod assumitur a filio: nam spiritus sanctus est spiritus filij ad gala: iiij. Misit deus spiritum filij sui: sicut autem uirtus anime que est in semine per spiritum qui est in semine concluditur Formatur corpus in generatione aliorum hominū ita uirtus dei que est ipse filius secundum illud. i. Corin. i. christū dei vtutem p spm suum corpus formauit. Et hec uerba euangelij demonstrant ubi dicitur spiritus sanctus superueniet in te. scilz ad preparandam z formādā materiam corpis christi. Et vtus altissimi. i. christus obūbrabit tibi. i. corpus humanitatis in te suscipiet in corporeū lumē deitatis. Umbra enim a lumine formatur et corpore. ut. b. Greg. ait. xvij. moral'. Altissim⁹ ait intelligitur pater: cui⁹ vtus ē filius. z. b. Augustinus dicit in encheridion: q̄ non eodem modo dr christus cōceptus aut natus de spiritu sancto et de uirgine Maria. Nam de Maria dicitur conceptus materialiter qz. s. matia corporis christi de corpore eius sumpta est: sed ō spiritui sancto cōceptus dicitur effectiue: qz. s. sps sct⁹ formauit illō corpus: z non qz de substātia eius sit conceptus: ut filius alicuius hōis de patris sui substātia. nec etiā plus operatus ē sps sct⁹ in illo opere conceptionis q̄ pater uel filius: sed sibi magis attribuitur ratione iā dicta. Illa ergo conceptio christi sz b. Tha. in. iij. pte. q. iij. habuit tria priuilegia. s. q̄ esset sine peccato originali facta: z q̄ esset ñ puri hōis sed hominis z dei: z q̄ eēt conceptio vginis. i. a vgine: z hec tria habuit a spiritu sancto. Et iō dicit dama. q̄tuz ad primū q̄ sps sct⁹ supuenit vgini purgans ipam. i. pseruās ne cū peccato origali ꝯcipet q̄tū ad 5m dicit. z vtutē susceptiuaz vbi dei tribuēs. i. ut cōcipet vbū dei. Quātū ad ttiū dicit. Simlr z vtutē generatiuā. ut. s. manēs vgo posset generare. Nō q̄dē actiue sz passiue: sic alie mliēs hoc ꝓsecūt ex seie uiri. Et sic spūs sct⁹ missus ē ad vginē ad ista faciēdū

De pulchritudie. b. vginis. Cap. xi

Decie tua et pulchritudie tua. Spē. s. cōporali pchritudie spūali. Et iō dr cār. iij. Tota pchra es amica mea z macula ñ ē i te. Intēde. s. ad i digētias nias ad oīoes nias ad ꝓuisionē niaz prospere ꝓcede de vtute i vtutē. sēp ꝓficiēdo sine ōfectu: ꝓcede ad oīadū ꝓ nobis: ꝓcede ad ipetrādū nobis bona z regna i celis super oēs regia sup de mones cōprimēdo: regina in terris nos tibi subiiciendo: uitia deserendo.

De pulchritudine .§. I

ī pticulari dic Alb. ubi supra q̄ hec i tribus cōsistit: s. i debita corporis q̄ntitate z q̄litate. In clegāti mēbroz dispositione z ꝓportione. In coloris uenustate. Conueniēs q̄ntitas corpis ei⁹ pōt probari a q̄ntitate cōpōis filij sui: qō tāq̄ pfectissimū i suis nālib⁹ debitissimā hūit q̄ntitatē. Corp⁹. n. filij formaī a corpe generātis: ita q̄ de tali tale z ō tāto tm: nisi error aut potētia impediat uel p uiaz accidētis aliter fiat. Sz nāl'r magn⁹ magnū: z puus puū: z tāt⁹ tm: Cū ḡ filius habuerit i sūmo debitaz

ãntitatẽ ꝛ maꝯ eiꝰ vgo hũit debitã quãtitatẽ ꝓue nietẽ feie. Et ita credimꝰ. Idẽ de q̃litate dicentes. Modi qualitatis sũt q̃q̃ .s. grassities nimia et extenuata macies. Sithesꝫ squaliditas et eq̃litas: Piguedo causat ex frigiditate ꝛ hũiditate, squaliditas ex caliditate ꝛ frigiditate. Extenuata maties ex caliditate ꝛ siccitate. Sithesis ex frigiditate ꝛ siccitate. Equalitas :ex oiuz hũoꝝ eq̃litate cuiꝰ modi credimꝰ fuisse corpꝰ. b. vgis. De mbroꝝ dispõe ꝛ ꝓportiõe idẽ dicimꝰ .s. ꝙ fuit cõgruẽtissima qõ ꝓbat ex pte generati. In formatione enim corporis a generãte: sic formaꝯ totũ a toto: qõ a q̃libet pte generãtis fit formatio: uñ iter generãtẽ ꝛ genitũ nãlr ꝛ regulariter singuloꝝ mẽbroꝝ ad iuicẽ ẽ sikatio i forma ꝛ figura: nisi p uiã accidẽtis ipediaꝯ. In corpore ãt dñico formãdo nullum potuit itercidẽ ipedimẽtũ: cũ .ss. formator extitit: et iõ mãbra illius corporis fuerit elegãtissime dispositionis ꝛ ꝙgruẽtissime ꝓportiõis: ita ꝙ oculi non fuerũt nimis grãdes uel pui respectu aliꝝ membroꝝ. Silr aures gene:os: brachia: manus: tibie: ꝛ hmõi alia: sz singula erãt oibꝰ alijs corrñdẽtia. Et idẽ dicẽdũ de mẽbroꝝ ꝓportõne. b. vginis matris eiꝰ. Est ꝙ sit medie stature qz medũ tenuẽ beati. i. ꝙ nõ sit nimis paruus. i. pusillꝰ nimis ad opandũ necꝫ nimis magnus in presumẽdo ultra uires suas ut superbi gigantes qualitas: ut nõ nimis pinguis ꝛ carnosa .i. delitijs affluens ꝛ diuitijs nec nimis macilenta scilicet idiscrete abstinẽs de con. distin. v. non mediocriter et distin. xli. ꝙs quis proportio debita membroꝝ idest debita obseruantia circunstantiarum in operando qõ ꝓ tinet ad prudentiam. Contemperantia quattuor humoꝝ idest moderata quattuor passionum scilicet amoris: timoris: tristitie: ꝛ spei. De colore sciendum: ꝙ triplex est coloris diuersitas in corpore humano. In cute. In capillis. In oculis Et de colore in cute uidetur ꝙ fuerit mixtus ex albo ꝛ rubeo: quia sicut auctores medicine dicunt In cute color ab interioribus duobus accidit modis. Aut ex abũdãtia. aut ex qualitate humoꝝ. Ille est ex qualitate qui est compositus ex albedine et ex rubore. Alij colores ex inqualitate. Sed nobilior est color qui procedit ex equalitate hũorum .ergo color i ea fuit ex albo ꝛ rubeo. Et ꝙz ista possunt ẽduci significatiue ad pulchritudinẽ anime. ideo aliquãtulũ diffusius dicemus secũdũ illud .Canti. iij. Tota es pulchra. f. in anima et corpore et macula non est in te. Pulchritudo .n. attestatur nobilitati ꝛ perfectioni complexionis. Unde cum aditione gratie que fuit in summo in Maria perfectius operabatur. Dicit ergo Albertus ubi supra ꝙ sex sunt colores cutis. Primus ex albedine ꝛ rubedine compositus. Secundus niger. Tertius citrinus. Quartus glaucus. Quintus solus albus. Sextus solus rubeus. Ille autez qui est compositus ex rubore ꝛ albedine ut dicit Joãnitius ẽ ab equalitate procedens. Omnes autem alij ex inqualitate procedunt hũoꝝ. Uñ primus. f. ex albo ꝛ rubeo est nobilissimus ꝛ corpori eucraticho. i. bene dispositio determinat. Et a Galiẽo i tpata ꝓplexiõe positꝰ. Dicit .n. nitegni ꝙ cõpꝰ eucratichũ ẽ ex albo ꝛ rubeo mixtũ. ꝛ silr a cõstãtino i pãtegni. Et hũc cõcedimꝰ in corpõe beatissime vginis fuisse. Et lz color niger sit magis usui cõgruus alteri ad uidendũ: nõ tñ ẽ magis de terminatꝰ corpori eucraticho ad hñdũ. Color .n. corporis ẽ ꝓncipaliꝛ ad corpꝰ propriũ uenustãdũ: ꝛ suã cõplexionẽ oñdẽdũ. Itẽ cũ uisus delectetur i pulchro ꝛ luce ꝓportionabili. delectabilior ꝛ delitiosiõ ꝛ ad uidẽdũ lumẽ si est color albus mixtꝰ cum ruboꝛe: ꝙ nigredo. Nec obstat ẽt ꝙ colores extremi sũt magis sensitiui. Illa enim ꝓminentia sunt respectu alterius uidẽtis: ista autem respectu hñtis. Nã ãt ut dicit pℏs magis tendit sibi nisi sit ebria. Et ideo color corporis magis debet determinari fm cõgruẽtiã sui subiecti: ꝙ respectu aliẽi vñ ꝛ de christo filio vgis oꝛ Canti. iij. Dilectꝰ meꝰ candidꝰ ꝛ rubicũdus. Et i aia quidẽ color candidꝰ designat puritatẽ fz doct. Rubꝰ ãt charitatez Que vtutes puritas ꝛ charitas fuerũt i virgine i sũmo. Ea .n. puritate nituit qua maior sub deo nequeat reperiri fm Anselꝫ. f. i hũana nã. Nam filius eius deus erat: ꝛ iõ maioꝛ i eo: qz nec oꝛigialẽ de charitate dicit. b. Hiero. Totã icãduerat eam diuinꝰ ꝛ ardoꝛ ꝓtinuꝰ i ea: ꝛ ebrietas pfusi amoris Ignis ãt coloris rubei ẽ. ꝛ ebrietas rubeũ facit ꝛẽ

De colore capilloꝝ sciendũ ut allegat Alb. Lonstantinus i pãtegni posuit tres cãs capillorum: dicẽs. Capilli caput custodiũt et defẽdũt ꝛ hõestant quibꝰ si careat hõ maxia ẽ inhonestas ꝛ ꝑcipue i mulieribus quo ad caput. Et iuxta hoc fecit natura corpori iuuamẽta ꝛ ornamẽta. Cã ãt quaꝫ masculi barbescũt ꝛ nõ femine: est quia masculi sunt calidiores: in quibus fumus qui est pilorum natura magis augmentatur: quem quia natura nõ sufficit expellere: expellit per duo loca per caput ꝛ barbam. unde fit ut femie calidissime barbescere uideantur et econuẽso in masculis frigidis. vñ non barbescunt eunuchi: quia perdiderunt membra calidioꝛa. Pili ergo isti fati sũt a natura ut essent iuuamenta ꝛ ornamẽta: Et ex hoc patet ꝙ tres sunt cause pilorum. Expulsio superfluitatis fumose in natura: ꝛ defensio a calore et frigoꝛe: ꝛ ornatus capitis. Secũdũ autẽ auctores medicine quattuor sunt colores capillorum: scilicet niger: rubeus. glaucus: ꝛ canicies. Cum autem glaucus constet ex humore abundante melanconico. Canicies autem ex nimia defectione naturalis caloris ꝛ ex effectu putridi fleumatis ꝙ plurimuz fit in senibus de his duobus non fit questio sed tñ de nigro ꝛ rubeo. Nã uidet ꝙ capilli ad oñdẽdũ

melioꝛem complexionen coꝛporis: debeant esse magis rubei q̄ nigri: quia dicit Salienus. Rubedo attestatur sanguini: nigredo autem melaneonice uel colerice complexioni. Ergo cum nobilior sit complexio sanguinea: q̄ colerica: color attestans sanguini scilicet rubeus: nobilior erit q̄ attestans coloꝛice ut niger. Ergo nobilioꝛ erit rubedo q̄ nigꝛedo: ꝛ sic in nobiliori coꝛpoꝛe erit rubedo. Et sic concludit secundum gal. q̄ in optimo complexionato cerebro: capilli debent esse rubei Econtra uidetur q̄ in coꝛpoꝛe eucratico .i. optie complexionato: capilli potius debent esse nigri q̄ rubei. Et pt primo quantum ad utilitatem capillorum que est expulsio fumose superfluitatis iuuatiua. Quecunq; autem supeꝛfluitas magis est nociua: illius expulsio magis iuuatiua. Sed colericum incensum ꝛ sanguineum adustum magis ē nociuum q̄ sanguis non adustus: ergo magis est iuuatiua huius expulsio q̄ illius. Sed ad istū expulsionem sequitur generatio capillorum nigrorum non rubeoꝛum: ergo q̄tum ad illam causaꝫ coꝛpus eucraticum: magis debet habeꝛe capillos nigros q̄ rubeos. Similiter q̄tum ad defensionē Capilli enim nigri foꝛtioꝛes sunt q̄ rubei. Similiter quātum ad oꝛnamentum pulchꝛioꝛ est enim ꝛ aptioꝛ pꝛopoꝛtio extremi ad extremuꝫ q̄ medij ad extremum. Oppoſita enim circa se posita magis elucescunt: ergo supposito colore albi ꝛ rubei in cute magis uenustat in capillis nigredo q̄ albedo uel rubedo. Item quantum ad signatum rubedo attestatur mobilitati ꝛ infidelitati. Nigredo stabilitati ꝛ firmitati quia ꝛespondet elemento quod est terra. unde et Constantinus doctor i medicina de equali complexione ꝛ significatione eius dicit: q̄ coꝛpus equale neq; est multum macidum neq; pingue. Coloꝛ autem eius inter album et rubeum medius. Pili autem in infantia rufi: in pueritia et iuuentute nigri. Et sic esse uidetur contrarietas inter Salienum ꝛ Constantinuꝫ de coloꝛe capillorum in coꝛpoꝛe equali: quia Salienus dicit esse rubeum. Constantinus nigrum: Similiter inter illos qui loquuntur de coꝛporis pulchꝛitudine: diuersa sentiunt de coloꝛe capillorum unus enim dicit. Femineum plene si uis formare ꝺcoꝛē. Crinibꝰ irrutilet nitet auꝛo Vult dicere q̄ capilli debent esse aurei coloris qui tendit in rubeū. Alter dicit spectādū nigris oculis. Et in canticis ubi deꝛcribit pulchꝛitudo spiritualis per exteꝛioꝛē ꝺpositionē dicit Come eius sicut elate palmarum nigre quasi coꝛuus. Et sic uidetur q̄ nigredo in capillis pertineat ad pulchꝛitudinē Item soboles secundum complexionem innataꝫ solet assimilari parentibus ꝛ econuerso. Sed genus iudeoꝛum ut in plꝛimos habet capillos nigros. Et ueꝛonica pꝛetendit nigram barbam ꝛ nigros crines. Ergo ꝛ domina nostra habuit capillos nigros. Concordat alber. istam cōtꝛarietatem per istum modum: dicens. Coloꝛ in capillis immediate significat super dispositionem cerebri. unde optimus color in capillis. debet deꝛminari secundum optimam complexionem cerebꝛi. Optima autem complexio cerebꝛi deꝛminatur secundum duos modos. Uno modo cerebꝛum est optime complexionatum: quando est optime ordinatum ad actiones virtutis naturalis q̄ operationes cerebꝛi maxime oꝛdinantur secundum equalitatem ad operatōes coꝛdis ꝛ epatis: ꝛ aliꝛum membꝛoꝛum principalium. Et secundum hoc cerebꝛum debet esse calidū ꝛ humidum. Et ideo capilli in infantibus sunt subrufi. In pueris rufi uel subrubei. In perfectis sunt rubei. Et de huius dicit Gal. supra: q̄ eucraticum coꝛpus habet capillos rubeos. Et ille alius q̄ habet capillos aurei coloꝛis. Alio modo est cerebꝛū eucraticum secundum quod est optime dispositū ad operationes animales: que propꝛie sunt in cerebꝛo ꝛ mediante spiritu animali qui nascitur in cerebꝛo. Et secundum hoc calidum ꝛ siccum debet esse cerebꝛum: quia illa die qualitates maxime deseꝛuiunt cognitioni. A caliditate enim est uelocitas apprehendendi. A siccitate autem firmitas retinendi. A calore est motus et mobilitas A frigoꝛe quies et immobilitas. Et sic magis conꝛuit perfectioni cerebꝛi siccitas q̄ humiditas. Et sic nobilius est cerebꝛum secundum uirtutes animales siccum q̄ humidum. unde et sicciꝰ de cerebꝛi sunt perfectiones sensibus ꝛ uigilantis natuꝛe. humidioꝛis autez sunt sensu ebetes ꝛ multi somni et profundi. Et secundum hoc Constantinus dicit eucraticum habeꝛe capillos nigꝛos. Cū autem sint nobiliꝛes opeꝛationes uirtutis animalis: q̄ operationes uirtutis naturalis sequitur q̄ pꝛfectissimi coꝛpoꝛis cerebꝛum debet esse siccuꝫ ꝛ calidum. Cum ergo beatissima uirgo habuerit coꝛpus pꝛfectissimum: sequitur q̄ cerebꝛum eius fuit siccum ꝛ calidum: et per consequens habuit capillos nigꝛos. ꝛ cum coloꝛ oculoꝛum significet super complexione pꝛopꝛiū subiecti: propteꝛ hoc cerebꝛo sicco deꝛminabitur coloꝛ oculoꝛū niger ꝛ dominabitur. ꝛ a tali cerebꝛo sicco et calido transmittitur spiritus uisibilis ad oculum pautioꝛ ꝛ subtilioꝛ ꝛ foꝛtioꝛ. Et simili mō nutrimentum pautius subtilius et foꝛtius. Paucitas autem spiritus et nutrimenti creat nigredinem ut dicit auctoꝛ sed subtilitas est causa nobilioris et foꝛtioris operationis. Et sic tales oculi erunt nigri propter predictoꝛum paucitatem sed clariores ad uidendum nobiliꝛes propter sēsuū subtilitatē et nutrimēti puritatē. ꝛ sic cōcludit Alb. q̄. b. Maria fuit i coloꝛe cutis alba et rubea mixtim. In capillis autem et oculis nigra temperata sicut et eius filiū speciosissimū credim' coloratuꝫ

Capitulum Duodecimum

Quãtũ ãt ad pulchritudinẽ aĩe capilli eius ſĩt cogitationes: q: ſicut capilli a capite: ita cogitationes mẽte q̃ ẽ caput aĩe fluũt. de q̃ põt itelligi illud Oẽs capilli capitis uestri nũerati ſũt. i. cogitatõeſ deo note. Et iſte cogitatõens fuerunt nigre plene hũilitate. reſpexit ait humilitatẽ ancile ſue. Can. i. ait ipa. Nigra ſũ. ſ. f. Uel ſi fm aliã opi. fuerunt aurei coloris ſignificãt cogitatões plẽas ſapia: q̃ ſignãt per auz luc. ũ. Maria ãt fuabat oĩa uerba hec ꝓferẽs i cor de ſuo: ipſa ẽt dicit mat agnitiõis ⁊ ſapie. Oculi ſignificãt itẽtionẽ fm illud. Si oculus tuus fuerit ſimplex. i. itẽtio: totũ corp' tuũ. i. opus ſequẽs eo eo lucidũ erit. i. vtuoſũ. Color niger eoz eſt q: mortificata quo ad mũdũ: ſed ſubtile erecta ad deũ: ut placeret deo i oĩbus nõ mũdo: iuxta illud odilonis. Ois Marie actio ſemp intẽta fuit dño: uel ſi fz illuz q̃ ait loq̃ns de plchritudine oculorũ. radiãt utriq; gemelli luce ſmagardina uel ſideris ĩſtar oculi: tunc claritas oculoruz deſignat intẽtionẽ ſupnoz: q: optimã ptẽ elegit hic ſatis congruit illud exẽplũ de illo deuoto clerico: qui audiẽs ⁊ dicẽs illã ãti: Tota pulchra es. orauit ut ſemel poſſet uidere eã: non curãs ꝺ amiſſione oculoz ut plẽius poſſet intuezi cum apparuit ⁊c.

De miſſione filĳ dei ad Mariam.
Capitulum duodecimum.

Jſſus eſt demũ

dei filius ad mariam virginem: vt ex ea carnẽ aſſumeret: de qua miſſione ait ꝑs. centeſimoſexto. Oſtendens eius vtilitatem Miſit verbum ſuũ ⁊ ſanauit eos: ⁊ eripuit eos ꝺ interitõibus eoz. Miſſus dicitur dei filĳ: non q: celũ vel ꝑem reliq̃t: ſed q: carnẽ ſuſcepit noſtraz in qua viſibiľ nobis apparuit. Et ex hac incarnatione hoc maximum bonũ nobis ſecutũ eſt quia ſanauit genus humanum a cecitate. Una eni chatena tenebraz omnes tenebãtur compediti. ſ. cecitatis erroz: q̃bus plenus erat mũdus q̃ ipe ihs xp̃s figuratiue oſtendit: quãdo ceco a natiuitate luto facto ex ſputo ⁊ puluere: ⁊ poſito ſup eius oculos dixit. Uade ad natatoria ſiloe q̃ iterp̃tat miſſus. Quo facto lotus in aq̃ viſum recepit. Joh. ix. Lutum eniz ex ſputo ſignãt myſteriũ icarnationis: in q̃ dei filius ſapia tã q̃ ſaliua ex ore patris ꝓdiens: vnita cũ puluẽ noſtre mortalitatis fuit. Ponitur ſup oculos noſtros: cũ credimus hoc ⁊ loti aqua baptiſmi: cũ hac fide lumẽ gratie recepimus. Et crediderũt ait ipe dei filius incarnationem. ſ. oĩs fideles: q: tu me miſiſti. i. incarnari inſtituiſti. Joh. xvĳ. Eripuit ẽt nos de interitionib' ideſt mortibus noſtris. ſ. de morte inferni: de morte peccati: ⁊ de morte corporis. In vltima tamen reſurrectione. In cuius figurã in mundo cõuerſatus: tres mortuos ſuſcitauit. Nõ enim ait ipe Johan. iĳ. Miſit deus filiũ ſuum in mundum ut iudicet. i. cõdemnz mũdũ ſz vt ſaluetur ꝑ eũ ab his mortibus. Ubi. b. Augu. ſuper Joã. Quãtũ eſt i medico ſaluare uenit egrotũ imo ⁊ mortuuz ſuſcitare. Sed ipſe. ſ. homo ſe interimit q̃ precepta medici ſeruare non uult. Ergo ſi uis ad uitã igredi Math. xix. tibi patã: ſerua mãdata. ſ. hui' me dici. O quãto deſiderio iſtã miſſionẽ antiq̃ ꝓes flagitabãt dicẽtes per Moiſẽ: obſecro dñe mitte quẽ miſſurus es. Exo. iiĳ: Sed ecce iã miſſũ ⁊ cuz tãta utilitate de uirgine cõceptũ: ⁊ natũ ꝓuerſatũ cultores uinee. i. fideles nõ ſolũ ſemel ut iudei eiectũ occidãt ſz quottidie itez crucifigũt maliſ moribꝰ ſuis: ita iquit apoſtolus ad heb. vi. Rurſus crucifigentes in ſe ipſis filiũ dei. ⁊ oſtentui habentes. Uideamus ãt circa iſtã miſſionẽ tria.
Primo quare dei filius miſſus.
Secũdo quare ad Mariam miſſus.
Tertio quare ad vginẽ miſſus.

Quãtũ ad primuz. §. I

ſ. quare potius miſſus. i. incarnatus ſit filius q̃ ꝑ uel ſpiritumſanctus q: dicit ꝑs. cvi. Miſit vbũ ſuũ q̃ ſ. eſt filius ſuus. Et angelus ad Mariã. vtus altiſſimi obũbrabit tibi. i. filius altiſſimi: qui ẽ vtus eius ad heb. i. portãsq; oĩa. i. ſuſtẽtans deo uerbo vtutis ſue. i. filio: q̃ eſt vtus ſua. Et iterum chriſtũ dei uirtutem ⁊ dei ſapiẽtiam. Iſta ergo uirtus. i. dei filius obumbrabit tibi. i. corpuſ aſſumet ex te in quo poſſit lux uideri. Aſſignat autem beatus Tho. in tertia parte. q. iĳ. arti. viĳ. tres rationes conuenientie huius: quare decuit magis filiũ mitti. i. incarnari q̃ pater vel ſpirituſſanct'. Primo ex parte unionis. Scõo ex fine incarnatiõis Tertio ex occaſione noſtre perditionis. Quantũ ad primũ ſcilicet ex parte unionis ſatis patet: q̃a conuenienter ea que ſunt ſimilia ſibi inuicẽ uniũt Ouis cũ oue: hõ cũ hõine: bonus cũ bono: malꝰ cum malo in conuerſatione ſibi uniuntur. Ipſi' autem perſona filĳ qui eſt uerbũ dei: attenditur cõis conuenientia ad totã creaturam: q: uerbum artificis. i. ꝯceptus eius: ẽ ſimilitudo exẽplaris eorũ q̃ fiunt ab artifice. ita vbũ dei qõ ẽ eternus cõceptus eius ẽ ſilitudo exẽplaris totius creature: ⁊ ideo ſicut per participatiõem huius ſimilitudinis creature ſunt in proprĳs ſpeciebus inſtitute: ſed mobiliter ita per unionem uerbi ad creaturam non participatiuam ſed perſonalem conueniens fuit reparari creaturam in ordine ad eternam ⁊ immobilem perfectionem. Nam ⁊ artifex per fõmam artis conceptam: qua artificiatum cõdidit ipſum ſi collapſum fuerit: reſtaurat. vnõ ꝑs. Omnia in ſapia feciſti: ⁊ apoſtolus. Deꝰ erat i chriſto

mūdū reconcilians sibi Qō ār dixit Math. xxv. Nō sū missus nisi ad oues q̄ pierūt dom' isr'l. itel ligitur quo ad predicādū ⁊ miracula faciendum ipe i pſōa sua: sed q̄ ad saluādū ad oēs missus ē: p suos discipulos p̄dicatur' p or̄bē. Eūtes ait ite ⁊ p̄dicate euāgeliū oi creature. i. oi generatōi hoi nū ⁊ nationi. Reminiscere ait leo papa q̄ erutus de potestate tenebraꝝ trāslat' es i dei lumē ⁊ regnū. Pretiū tuū sanguis christi ē qui i vītate te iudicabit. i. cōdemnabit: qui i misericor̄dia te rede mit si uidelz ingrat' fueris tāto bñficio icarnationis: te sibi nō uniēdo ⁊ ico: por̄ādo p dilectionem

Secūdo p̄t accipi rō huius cōueniētie ex fie incarnatōis: q̄ ē ipletio p̄destinationis eor̄ q̄. s. p ordinati ad hereditatē celestem que non debetur nisi filijs secūdū illud ad Ro. viij. Si filij ⁊ hēdes Et iō congruum fuit: ut per eum qui est filius naturalis: homines participarent ſlitudinem huius filiationis fm adoptionem sicut apostolus Ro. viij. Quos presciuit hos ⁊ predestinauit ?fōmes fieri imagini filij sui. Cū ēt hō i sapia pficiat que ē ꝓpria eius perfectio: put ē rōalis: q̄ pticipat ver bū dei a quo oīs sapia hōinū deriuatur: sicut discipulus istruitur p hoc q̄ recipit vbū magistri. vñ Ecci i. dī. Fōs sapie vbū dei i excelsis. Iō ad ? sumatā pfectionē hōis ?ueniēs fuit: ut ipm vbuz dei psonal'r hūane nature vniret: vñ si regina austri seu sabba uenit a finib' terre audire sapiaz salomonis puri hōis: ⁊ plato multas regiōes pagrauit ut audiret philosophos de nā rer̄ disserētes: q̄to magis fideles debēt cōcurrere cū oi auiditate audire sapiam icarnatā in euāgelijs quottidie resonārē ⁊ illa seruare. Nā beati q̄ audiūt vbuz dei ⁊ custodiūt illud lu. xi. ait ipe. Tertio p̄t accipi rō huius congruentie: ex occasione ruine nīe. i peccato p̄mi pentis: cui p icarnationē remediū adhibet'. Peccauit. n. p̄m' hō appetēdo sciam: ut pz ex vbis ꝓpentis antiq̄ ꝓmittentis sciam boni ⁊ mali: vñ ?ueniēs fuit ut per vbū ve sapie hō reduceretur i deū: qui per iordinatū appetitū scie ?cesſit a deo: hāc rōem tangit. b. Ber. i sermōe inducens figurā ione. Nā cū orta tēpestate ꝓp' euz: ⁊ sedari ñ possz: ait ipe ionas. Si pp me tempestas hec uenit tollite me ⁊ mittite i mare quo facto tē pestas cessauit Jona. interp̄tat' fil' columbe ⁊ signific at filiū vgis: q̄ colūba dī ꝓpter puritatē. Cū igitur ēet orta tēpestas in mari mūdi: seu hūani generis mlt̄oz: maloz: q̄ miabant ⁊ trahebāt ad submersionē iferni iōas. i. dei fil' ⁊ vgis cui attribuit sapia ait p effectū ad patrē ⁊ spmsactū. Ex q̄ ꝓp' sapiam iordinate appetitā ꝓcessit hec miria ⁊ afflictio i hūano genē: tollite me ⁊ mittite i mar̄ i. opami mecū ut i mūdū itrās carnē assumā. q̄ facto. i. icarnato cessauit vtual'r pditio hūana. unō ⁊ ipe ait p Jsaiā. me misit dñs. s. pr̄ ⁊ spūs ei' scs. Sed cauendū ē ne adhuc iste iordinat' appetitus sapie tēpestatē ⁊ pditionē iducat alicui: dicet. s. nimis curiose q̄rit sci? mysteriū istō hūana rōe: cū tñ excedat oēz rōez: ꝓp' qō Joan. bap ꝓtestat' ē se hoc nescire: uel nō posse cū ait. Nō sū dign' soluē corrigiā calciamēti eius. i. explicare uel intelligere modū illi' icarnationis. Calciamētū. n. qō fit de pellib' aialis mortui: designat assūptā nāam mortalitatē: pes quoq; corp' sustentatur ⁊ discurrit ubiq; : est diuinitas omnia sustentans ⁊ per oia discurrens: ad heb. i. portās oīma vbo virtutis sue. Quō ār sit cōiūcta ⁊ unita diuinitas hūanitati: non potest a nobis itelligi sed credi. Corrigia igit ē ligatura mysterij incarnationis: quā nullus p̄t soluere. i. declarare. Sed credere debet ad Ro. xij Non plus sapere q̄ oportet sapere sed sobrietatem.

Secundo. s. qūare. §. II.

missus est ad mariā q̄ mlr. i. femina erat. ad Gal. iiij. Misit deus filiū suum factum ex mlīe. i. ex femina. Nō. n. dicit mlr nisi sexum femineū. nō aūt corruptionē. Sz cū sexus virilis sit nobilior sexu femineo videt q̄ potius de sexu masculino ꝺbuēit incarnari. Sicut ⁊ mlr ꝑma de viro facta est. Et cum ipe dicat celū ⁊ terrā ego impleo qūo in vtēo vni' femine clausus ē. Sz vt dic. b. Augu. ad volusianū. hominū iste sensus ē ñ aliud nisi corpa cogitare valentium quoz nullum p̄t esse vbiq; totū qm̄ p innūerabiles ptes alia alibi q̄ altera ncēe ē Sed longe aliud natura aie est q̄ corpis. q̄to magis natura dei qui creator anime est ⁊ corporis nouit vbiq; totus esse: ⁊ nullo contineri loco. Nouit venire non recedendo vbi erat. Nouit abire non deserendo quo venerat. Et licet dei filius carnem humanam assumere potuerit de quacunq; materia voluisset: conueniētissimum tamen fuit vt ꝺ femina carnem accipet triplici ratione fm beatuz Tho. in tertia parte. q. xxxi. arti. iiij.

Primo ꝓp' totius nature humane nobilitatōez.
Secūdo ꝓp' veritatis incarnationis ?firmatioez
Tertio ꝓp' oīs varietatis generatōis cōpletiōem

Quātū ad p̄mū ?ueniētissimum fuit vt de femina carnem dei filius accipet: quia per hoc tota natura humana nobilitata est. Unō bea. Augu. in libro. lxxxiij. q̄stionum ait: hominis liberato in vtroq; sexu debuit apparere. Et q̄ sexus masculinus est nobilior seu honorabilior: oportebat eum scilicet dei filium suscipere virum. Sed vt feminei sexus liberatio appareret in hoc mysterio incarnationis: ideo ille de femina conceptus ⁊ nat' est quod etiam longe ante predixerat. Hiere. trigesimop̄mo. c. dicens Nouuz faciet dñs sup terrā. femina circūdabit virum: femina beatissima Maria: circūdabit. i. in vtero cōcipiet ⁊ habebit: non a uiro sed a spiritusācto uirum. s. iesum christū

masculum omni gratia ⁊ sapientia perfectum Et sicut femina fuit prima causa perditionis humane.s. Eua prima trasgrediendo dei preceptuz.sic beatissima femina Maria esset prima cā reparationis nostre generādo filiū ſm Adam:per quem omnes mortui a primo uiuificantur. Secundo per hoc ueritas incarnationis astruitur. Unde. Amb. in li. de incarnatione ait. Multa ſm naturam i hoc mysterio:⁊ multa ultra naturā. Secūdū enim conditionē nature in utero femiei corporis fuit:sed supra conditionē uirgo cōcipit:virgo generauit:ut crederes q̄ deus erat qui innouabat naturam:⁊ hō erat qui secūdū nām nasceba tur ex homine.i. ex femina. Unde. b. Aug. dic̄ ad uolusianū. Si oipotēs deus hominē ubicūq; fō matū:nō ex materno utero causaret.s. repentinū inferret aspectibus: nōne opinionē confirmaret erroris ne suscepisse uerū hominē crederetur ullo mō ⁊ dū oia mirabiliter facit auferret: quod misericorditer fecit:nūc vo inter deū ⁊ hominez ita mediator appazuit:ut in unitate pesone copulās utranq; naturā:⁊ solita sublimaret insolitis ⁊ solita solitis temperaret. Tertio quia per hunc modū completur omnis diuersitas generationis humane. Quattuor enim modi ſm Ansel. inueniuntur generationis seu productionis hūane. Primus est sine muliere ⁊ uiro:ut Adam factus ex limo terre. Secūdus est sine feia ⁊ masculo ut eua facta ex costa peccatoris ade sopozati. Tertius modus ē communis omnibus alijs natural ter genitis.s. ex uiro ⁊ muliere carnaliter copulatis unde dicūtur filij hominū ps. filij hominum scitote q̄ē i. geniti ex muliere sine uiro. Restabat quartus modus generationis.s. ex mulier sine uiro. Et hoc est christi geniti ex Maria sine uiro:sed opere spūs sancti. Et per istum sic genitum reuertimur in terram nostram promissionis fluentem lac ⁊ mel:i. in vitam beatam. In cuius figuram dictum fuit abzahe cui promissa fuerat terra illa ⁊ generi suo Generatione autem quarta reuertentur huc.i. p istum quartum modum generandi reuertunt israelite ad patriam supernaz Gen. xv. Non debz ergo contemni sexus femineus:etsi infirmioz: q̄a etsi christus uir:de femia tamē nascitur. Unde. b. Aug. i li. de agone christão ait. Nolite ꝓtēnē uos uiri qui filius dei uiz suscepit. Nolite uos cōtēnere:mulieres.q; ⁊ christꝰ natꝰ ē ex femia. Contēnūt se ipsos uiri cū effeminati sūt delitijs ⁊ concupiscentijs ilistendo:nil uirile agentes. Contēnūt se feie q̄ liniūt facies suas ceruſa ⁊ purpurisso ꝓtēnēdo q̄ deꝰ tales fecerit:⁊ cū utūt ornamēnis uiro uz. Et sic pz q̄re ad feiam missus.

Tertio declaran. §. III:

dū quare ad uirginē missus est dei filius:quia ad Mariā uirginē dicit euangelista ubi inquit beat⁹ Bernar. uirginem mēte:virginē coꝛpoꝛe: vginem talem qualem describit apostolus:uirgo cogitat que domini sunt:ut sit sancta mente ⁊ coꝛpore quomodo placeat deo Ubi notandum q̄ quelibet uirtus principaliter consistit in mente ⁊ uoluntate. unde cum uirginitas sit uirtus seu excellētia uirtutis castitatis:⁊ ipsa pricipaliter consistit in mente. Qui igitur uel que est uirgo coꝛpore:i munis.s. ab actu uenereo: sed tamen mente coꝛruptus habens scilicet cogitationem ⁊ desideriuz deliberatum ad perpetrandum actum carnalem quomodocunq;.quāuis non exequatur opus tale:tamen non est virgo mente:sed similis diabolo qui cum uirginitate habet infernum. Unde beatus Hieron y. ad eustochium. Timeamus ⁊ illā prophetiam:ne in nobis impleatur. ⁊ uirgines bone deficient. Obserua quid dicāt ⁊ uirgies bone:quod ideo dicit:quia sunt ⁊ uirgines male. Qui uiderit inquit mulierem ad concupiscendū eam:iam mechatus est eam in coꝛde suo. Perijt ergo ⁊ mente uirginitas. Iste sunt uirgies male: vgines carne non spiritu:uirgines stulte que oleuz non habentes excluduntur a sponso. xxxij. q. v. Si paulus. Qui autem uir uel mulier est uirgo coꝛpoꝛe:non tamen habens ꝓpositum eam uirginitatem seruandi:sed tempore suo ad statum coniugalem peruenire licito modo ⁊ actum coniugalem exercere. Talis Et si uirgo sit coꝛpoꝛe: non tamen habet uirginitatis uirtutem ⁊ excellētiam ⁊ aureolam que reseruatur habentibus firmum hmōi propositum. Recuperari tñ potest talis uirginitas que solum mente amissa est per penitentiam ⁊ ꝓpositum eius. Sed que coꝛpoꝛe amittitur uolūtarie:nunq; recuperari potest. unde beatus Hieronymus in dicto. c. si paulus. Audacter dicam:quia cum cetera possit deus. hoc non possit uirginem suscitare post ruinam. Ualet liberare de pena scilicet peccati per penitentiā Sed nō ualet coꝛonare coꝛruptā.i. non congruit ſm glo:uel nō consueuit ſm Hug. cardinalē.

Erat igitur beatissima Maria:ad quam missus est dei filius ⁊ de ea incarnatus uirgo coꝛpoꝛe in ipo conceptu:uirgo mente:uirgo et uoto. Naz ut dicit. b. Tho. in tertia parte. q. xxviij. arti. iiij. Cū opera perfectionis magis sūt laudabilia si ex uoto celebrantur. ⁊ uirginitas in matre dei precipue debuit pollere. Idco conueniēs fuit:ut uirginitas eius ex uoto essz deō consecrata. Uerum quia tēpoꝛe legiq oꝛtebat generationi insistere tam uiros q̄ mulieres:q; secundum carnis originē cultꝰ dei ꝓpagabatur:ante q̄ ex illo populo christus nasceretur:iō mater dei non credatur ātēq; dispōsaretur Joseph absolute uouisse uirginitatem: lz eam in desideꝛio habuerit:super hoc tamē uoluntatē suā diuio cōmisit arbitrio: Postea uero acceptο spōso Joseph ſm moꝛē illius tꝛis:siml cū eo

uotum virginitatis emisit. Uouit ergo prius sub ditione ꝛ non absolute. s. si deo placeret. post ꝙ autem hoc innotuit deo reuelante ei esse acceptum: tunc absolute uouit ꝛ anteꝙ ab ãgelo ãnũtiaretur. Missus est ergo dei filius ad uirginem: ut ex uirgine conciperetur christus secundũ illud Isai. vij. Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filium. s. pmanẽs uirgo: ꝛ uocabitur nomen eius emanuel: quod interpretatur nobiscum deus. i. deus hũa natus. Contrarium sentire ꝛ dicere est hereticuz s. ꝙ eẽt conceptus ex uiro ꝛ muliere Maria.

Hoc ãt conueniens fuit. s. christum concipi ex uirgine propter quattuor rationes secũdũ. b. Tho. in. iij. pte. q. xxviij.

Primo ex patris dignitate. Secũdo ex filij proprietate Tertio ex assumpta hũanitate Quarto ex incarnatõis fialitate

Quantum ad primum fuit conueniens christum ex uirgine cõcipi propter patris mittentis dignitatem conseruãdã Cũ. n. christus sit uerus ꝛ naturalis filius dei pris non fuit conueniens ut alium patrem haberet ꝙ deũ ne dei dignitas trãsferetur ad alium. Nam si cõceptus fuisset ex Maria ꝛ Joseph: ut blasphemãt perfidi iudei. uel ex alio: ille etiã ex quo conceptus fuisset eẽt pater eius. Et sic homo diceret pater filij dei sicut ꝛ deus pater quod non uidet decẽs. Secũdo fuit hoc conueniens. s. de uirgine concipi qua conuenit proprietati ipsius filij qui ẽ uerbũ dei: uerbũ autem absq; omni corruptione cordis concipitur: quinimo cordis corruptio perfecti uerbi corruptionem ñ patitur ps. xliij. Eructauit cor meum uerbum bonum. Quia igituz caro sic fuit assũpta a uerbo dei: ut eẽt caro ỹbi dei conueniens fuit ꝙ etiam ipsa caro sine corruptione matris conciperetur. Et sic uerbuz caro factũ est de uirgine Maria ait. b. Berna.

Tertio fuit conueniens dignitati humanitatis christi: in q̃ locũ peccatũ habere non debuit: per quam peccatum mundi tollebatur: secundum illud Joan. i. Ecce agnus dei. s. innocens qui tollit peccata mũdi non potuit autem eẽ: ꝙ in natura iaz corrupta ex concubitu maris ꝛ femine nasceretur quis sin̄ infectione originalis peccati. vnde. b. Augu. dicit Solus ibi nuptialis concubitus non fuit. s. i matrimonio Marie ꝛ Joseph qui in carne peccati fieri non potuit sine ulla concupiscentia carnis q̃ accidit ex peccato: sine qua esse uoluit: qui futuz erat sine peccato.

Quarto propter finem icarnationis: qui finis ad hoc fuit: ut homines renascerentur in filios dei: non uoluntate carnis neq; ex uoluntate uiri: sed ex deo nati sunt id est dei vtute. Cuius rei exemplum apparere debuit in ipa conceptione christi vñ be. Augu. de sancta uirginitate oportebat caput nostrum in signi miraclo secundum corpus nasci de uirgie: ut signaret sua membza nasci de ecclesia uirgine secundum spũtum nascitura. Apostolus despondi uos: scilicet fideles uni uiro: uirginem castam exhibere christo. scilicet ecclesiam integram fide ꝛ a peccato incorruptam. Non obstat ꝙ Joseph aliquando dicitur pater christi: ut Lu. ij. qz dicẽ ẽ pater. i. nutricius uel secũdũ opinionẽ uulgi.

De angelica salutatione. s. Aue.
Capitulum decimumtertium.

Et salutatiõe facta uirgini Marie: cum dei filium concepit. Aue ei dixit angelus. Mos antiquissimus est: cum quis amico occurrit uel lẽam aut ambasiatam mittit in principio sermonis salutare eum. Hinc est ꝙ gloriosus deus mittens nũtium suum Gabriel. ad annuntiandum mirabile sacramentum incarnationis fiende in uirgine aiissima ipsi deo: salutat eam ex persona ipsi⁹ dei: dicens. Aue Equidem diuersus modus salutationis usitatus et reperitur in scripturis. uidelicet ꝑ aue: per salue: per gaude. Nam dominus iesus ꝛe suscitatus occurrens mulieribus uenientibus a monumento: et euntibus discipulis nuntiare eius resurrectionem: salutauit eas: dicens Auete. Mathe. ult: ꝛ Joab princeps exercitus. Dauid occurrens amase ut amicum salutans ait. Salue mi frater. ij. Re. xx. Et iudei qui erant hierosolimis mittentes litteras eis qui erant in egypto amicis suis ꝛ generis sui salutauerunt: dicentes salutem ꝛ pacem bonam. Angelus autem raphael ingressus ad Thobiaz salutans ait. Gaudium tibi sempersit. Et primus quidem modus salutationis conuenit salutatis incipientibus: quia optatur ex modo loquendi ut sint sie ue: precipue culpe. ab a. quod est sine ꝛ ue: quod importat malum. Secundus congruit proficientibus quia optatur salus. i. profectus ꝛ infirmitas in uirtutibus. Tertius ascribitur perfectis. s. gaudere in domino. Et qz hoc non potest esse sine pace mentis que ẽ causa eius: ideo christus discipulos qui statũ tenebãt perfectorum salutabat per pacem: dicens pax vobis. Angel⁹ ergo Gabriel: quia nũtiabat uirgini in persona humani generis incarnationem: per quam inchoabatur procuratio salutis humane. Profectus autem ꝛ perfectio nostre salutis post ea facta est per sacramenta instituta ab eo doctrinam ꝛ passionem. Ideo magis decuit salutatio ista fieri per aue ꝙ per salue uel gaude: hec Alb. magnus super missus est. Ex hoc autem uerbo multa mysteria insinuantur. Primo salutationẽ mittentis maiestas. Secundo incarnationis et unionis sublimitas. Tertio humanationis hui⁹ utilitas. Quarto recipientis salutationem singularitas.

Capitulum Decimũtertium

Quãtuz ad primũ. §.I.

sciẽdũ q̃ angl's Marie dixit aue ex pte ip̃ius dei. q̃ v̈bo seu dictio hz tres lr̃as inuẽtes psonas diui ne maiestatis. s. patris. f. ⁊. ſſ. Nã p̃ma litt'a q̃ ẽ. a. significat sp̃mſactũ ipse. n. spũſſact' ait Hre. amõ ẽ. Secũda lr̃a ẽ. u. significãs psonã filij qui ẽ v̈buz patris ⁊ q̃i medi'. ñ situ sed nũero ii patrẽ ⁊ sp̃m ſactuz. nã tres sẽ: ait Joã. i epl'a. i. c. v. q̃ testioniũ dãt i celo. P̃r v̈bũ ⁊ sp̃usſact'. Tertia lr̃a ẽ. e. ⁊ si gnificãs patrẽ. Nã ut dicit Dila. i li. de tri. Etni tas ẽ i pr̃e: ñ ita tñ q̃n filꝰ ⁊ spũſſact' ẽt sit eĩ' cũ eo: ſz qz ei appropãt magis: etnũ iportat q̃d sine pricipio: filius ãt ⁊ spiritusſanct' q̃uis nõ hẽant p̃ncipiũ huius creationis nec factõis: hñt tñ p̃nci piũ emanatõis: qz emanat filius a pr̃e: ⁊ spũſſact' ab utroq̃z: ⁊ si ab eterno: solus ãt pr̃ est sine aliq̃ p̃ncipio: qz a nullo ipse emanat. Dicit g̃ angel' aue q. d. tota trinitas me mittit ad te: quia ⁊ ipsa tota operabit' istã icarnationẽ i te.

Ꝟnionis sublimi. §.II.

tas ẽt hoc denotat. A littera ẽ p̃ma littera alpha beti i quo oẽs scie cõprehendũt. Est p̃ma scõz oẽ idioma. Naz litteraz hebreaz. quã lr̃am uocãt aleph: ⁊ grecoz q̃ dicũt alpha: ⁊ latinoz q̃ expri mũt eã p a. ultima ãt lr̃a alphabeti scõm latios. ẽ u. Et. u. adiũgitur ⁊ cõiũgit a i vnã dictionẽ per e Inter nãs itellectuales p̃ma ⁊ sup̃ma p̃ncipiũ ois creature ⁊ sapie est nã diuia signata p̃ a. un ipse de us dicit Apoc. i. Ego sũ alpha ⁊ o p̃ncipiũ ⁊ finis ois creature. Ultima autẽ naturaz q̃ itelligẽtiam hñt ẽ nã hũana designata p̃ u. vltimã lr̃am: q̃ nã i suppositꝰ dr̃ uir. Cuiꝰ dictõis p̃ncipiũ ẽ u: unde ⁊ gen̄. ij. dixit Adã de uxore sua matre oium Eua: hec uocabitur uirago: qz de uiro sũpta ẽ. Ista ãt duo nã. s. diuia ⁊ hũana: cõiũcta sũt ad inuicẽ in unitate psone i v̈gine Maria: signata i u: qz sicut ẽ media iter a ⁊ e: sic uirgo Maria ẽ ⁊ dicitur me diatrix hõinũ iter deũ ⁊ hoies: q̃i mediatrix recõ ciliatrix: qz i ea facta ẽ talis unio: sicut a ⁊ u. litteze uniũt i e: ĩ una dictione. Nulla autem vnio i crea turis reperitur ita sublimis: sed omnes excedit et omnem intellectum transcendit. Ecce inquit pro phetia ueniet deus ⁊ homo. Dicit ergo angelus. Aue. q. d. hoc est quod tibi nuntio qz in te unien tur i una persona deus ⁊ homo. Naturã. n. hũa nã i te ⁊ de te assumeret.

Ꝟtilitas quoque. §.III.

hic implicatur i Aue. Oẽs oz i uersu dicũt. e. ul'a quotquot nascũt ex eua. s. in egressu ex utero ma tris. Nascũtur enim lugendo. qui ploratus ẽ scõz b. Aug. de ci. dei quasi q̃dam pphetia nostri inco latus designãtem ex hoc qz i terrã ⁊ uallẽ lachry maz ⁊ miseriarũ itram'. Et masculus q̃dẽ iplõa tu suo nascẽs pfert a. q̃i dicẽs Similis sum adde masculus: miserias inũeras ⁊ mortem cui sũ sub ditus deplorans. Femina autem in ortu suo plo rãs. e. resonet quasi diceret. Femina sum eue silis cuius miseriꝰ ⁊ maledictis subiectioz. Sed Adam ⁊ Eua cum filijs ⁊ filiabus suis ab eis mortificati uiuificantur per uirginem matrem: quod significat per medium inter. a. ⁊. e. mediatrix ⁊ genitrix uite per filium suum benedictum. Ubi etiam aduertendum q̃ istud nomen Eua: si littere ipse econtrario exprimantur secundum ordinem suũ sonat aue. q. d. angelus. Ideo tibi dico. Aue qua si tota contraria es Eue. Et hoc est quod cãit ec clesia i Jmno. sumens illud aue gabrielis ore fun da nos in pace mutans nomen eue. Illa enim eua fecit filios suos inimicos dei: ⁊ ista nos pacificauit deo. Illa superbiuit contra dominum: silis volẽs esse deo: ista se profũdissime humiliauit. uocãs se nõ matrẽ domini sicut erat: sed ancillam domini Ecce ait ancilla dñi. Illa mater cũctorum uiuẽti tiũ spiritualis interfectrix: hec cũctoz matr spiritu alis uiuificatrix. Illa maledicta multipl'r a deo. hec benedicta in matris utero. Et ideo merito di xit angelus. Aue q̃ ẽ oppositũ eue: vsis litteris. econtra. Sciendũ etiam q̃ littera a expressa uoce formatur i gutture: ⁊ i gutture cõiter hebrea lo cutio formatur e. formatur in palato: ⁊ i palato grecus sua uerba pronũtiat. u. pronũtiat i labijs ea accuẽdo. ⁊ latinus in labijs quodãmõ loquit̃. Apte ergo inquit Aue. q. d. ois ligua tã hebraica q̃ greca ⁊ latina te laudat h̃ ois doctrine attestat mysteriũ.

Quarto ostendi. §.IIII.

tur ex hoc uerbo singularitas Marie sibi eniz so li congruit hoc uerbuz aue quod deriuatur ab a quod est sine ⁊ ue quasi sine ue. Ue autem ipõ tat miseriam. Nulla autem pura creatura ẽ: que sit sine ue nisi uirgo Maria. Notãdũ igituz se cundum Alb. super missus est: q̃ uirgo fuit sic ue cõi: oibus hominibus cõuenienti sine ue speciali oibus mulieribus contingenti. sine ue particulari omnibus mulieribus seu matribus cõgruenti. Et ue quod tangit omnes per peccatũ hoies triplex est ut merito dicatur per Jo. i apoca. ter ue ue ue. habitantibus in terra: ex parte. s. corporis: ex pte anime: ⁊ ex parte coniuncti. Ex parte corpõis per peccatũ incurrit distemperationem: ⁊ naturalium appetituum inordinationem. Corpus eniz distemperatur in humoribus per nimios labões ⁊ inordinatas passiones. vnd̄ Seneca dicit q̃ plu res occidit uoluptas q̃ gladi'. Itẽ ue ẽ p̃ corporis ad animam rebellionem: qz caro ait apl's cõcupi scit aduersus sp̃m: tertio per ip̃i' post mortez cor poris icinerationẽ: qz puluis es: ⁊ i puluem reuer teris. gen̄. iij. Uñ ⁊ prio hõi in persona omnium

istud triplex ue fuit prenũtiatum a domino dicẽ te:maledicta terra in opere;tuo:i.corpus de terra factum. In sudore uultus tui uescereris pane tuo:per sudores corpus distemperatur. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi terra.s.corporis pũcti ones.s.⁊ pruritus concupie contra spiritũ:donec reuertaris i terram de qua sũptus es per incine rationẽ: Sed ab isto triplici ue fuit Maria li bera ⁊ sine eo. Nulla enim inordinatõ passionuz fuit in ea uel distemperantia humorum ex opez inordinatione que ordinatissima fuit in omnib⁹ Ei represso et extincto in ea fomite concupie: Nul lus etiam primus motus ad peccatum seu con tra spiritum fuit in ea. Unde dictum fuit de ea. in figuram. Ipsa conteret caput tuum. Genesis tertio .Caput serpentis antiqui:sunt primi mo tus peccati quibus ipse insidiatur anime. Sz uir go Maria contriuit ex toto extinguẽs incinerata post mortem non fuit sed glorificata in corpore regnat cum filio. Unde.b.Augu.putredo ⁊ uer mis sunt obprobrium humane cõditionis a quo Marie natura excipitur:quã de ea ihesus assũpsit se probatur. Ex parte autem aĩme triplex ue om nes incurrimus:ue erroris:ue doloris:⁊ ue pudo ris. Errare est aliud pro alio putare.s.falsum ꝓ uero malum pro bono. Isa.liij: Omnes q̃si oues errauimus.b.Aug. Error non est in natura hõis instituti:sed pena damnati.i.puniti a deo per pec catum. Errauimus i rationali triplr.s.in eligẽdo in discernendo.⁊ in exequendo prouer. Errant q̃ operantur malum. Primum q̃ occurrit in agen do est finis. Omne enim agens agit propter finẽ inquit philosophus. Finis autem habet rationez boni. Nemo enim intendens ad malum operat. Sed istud bonum quod quis intendit in operan do est aliquando uerum bonũ:ut opus uirtuosũ aliquando apparens bonum sed non uerum bo num:ut opus vitiosum:auaritia enim intendit i suo opere bonũ utile lucri:sed quia postponit sa lutem anime:obseruationem diuini precepti pro hibentis illicita lucra:ideo non uerum bonuz eli git sed apparens ⁊ falsuz. Luxuriosus eligit bonũ delectabile carnis contra uirtutem castitatis: esti mans tunc illud maius bonum q̃ castitatem ⁊ sic errat. Sed seruus dei eligit bonum honestatis q̃ est uerum bonum deo acceptum:opus.s.uirtuo sum istud uel illud. Istud ergo ue erroris de quo Isa.v.dicitur. Ue qui dicitis malum bonuz ⁊ bo num malum. frequenter omnes incurrũt:sz Ma ria sine isto ue fuit. Optimam enim partem sibi elegit Maria in omnibus Lu.x. Unũ quippe sci mus pro certo inquit odilio in sermone:qz omis Marie actio semper intenta fuit in domino.

In discernendo erramus. Non enim suffic eligez bonum finem in opere nostro:sed etiam debita media perueniendi ad illum finem querere. Uñ dictum fuit chaym fm aliã trãslationẽ. Si recte offeras ⁊ nõ recte diuidas peccasti.i.si itendas et facias bonũ opus ⁊ non obserues debitas circun stantias:que sunt diuerse:ut debitum locũ tẽpus modum:⁊ huiusmodi peccatũ incurritur. Bonũ est enim dare elemosynã ꝓpter deũ. Sed dare ñ indigenti uel ei qui abutitur ⁊ huiusmodi nõ est bonum. Et illud ue etiam frequẽti incurritur ò q̃ potest itelligi illud Math.xvij.ue mũdo a scan dalis. Quia.n.hoies i operibus suis nõ obseruãt debitas circunstantias:ideo sequũtur multa scan dala. Sz aue.i.sine isto ue fuit Maria q̃ sẽp opa ta ẽ cõsilo manuũ suaꝝ..puer.uli.i.i operibus su is consiliũ habebat:discernẽdo debitas circũstan tias. In exequendo erramus nõ opando ⁊ exe cutõi mãdãdo:uel tarde quod rõ decreuit fien dũ ex negligẽtia uel pigritia.cũ tñ ut ait phũs in ethi.oportet consiliata uelocẽ exeq̃. Et istud ue i currim⁹ frequentissime non exequendo que cogno uim⁹ ⁊ deliberauimus facere. Et ne dissolutis cõ de Eccl̃i.qui.s.non uiriliter exequũt qõ itendunt Sed aue.i.sine isto ue fuit Maria: vnde concep to filio cũ audisset Elisabeth grauidam. Logitas illi seruire i ptu. Exurgens habũt in montana cũ festinatione ad domũ zacharie Lu.ij. O mia hec pertinent ad prudentiam : qua plenissima fuit: Unde de ea canit ecclesia. Quo progrederis vgo prudentissima ⁊c.

Secũdum ue est do.§.V

loris cõe omnibus in concupiscibili Eccs. Cuncti dies eius laboribus ⁊ erumnis pleni sunt ps.xvij dolores inferni circundederunt me. Item tribula tionem ⁊ dolorem inueni. Et quis est ille qui vn q̃ euasere it istud ue. Sed quomodo dicimus de uirgine de isto ue. Aue idest sine ue doloris. Cum ut dicit damascenus :dolores partus fuerũt ei re seruari in passione filij :tunc enim animam eius pertransiuit gladius :ut predixerat Simeon. Et ibi dolores ut parturientis utiq; ex his que dicit Seneca probatur fuisse sine eo:dicit enim q̃ sapi ens non turbatur uel contristatur quicquid acci derit ei. Et hoc sic probat. Ualidius est quod le dit eo quod leditur. Nequitia autem non est for tior uirtute sed infirmior. Non leditur autem q̃s nisi a malis. Ergo non leditur sapiens:dolor aũt est de lesione. Item alia ratione. Diuinitati ñ nocetur. Sed omnis sapiens participatione deus est:ergo sapienti non nocetur. Dolor ãt est de lesi one. Dolor ãt est de nocumẽto. Item tertia ra tione sic probat: Omnis iniuria est alicuius rei. que perdi potest. Sapiens autem nihil potest p dere :omnia in se reposuit. Nihil credidit for tune :bona sua habet in solido. Nihil autẽ cupit fortuna quod non dedit. Nulla ḡ turbatio cadit i

sapientem. i. uirtuosum: hunc enim appellat sapientem. Sed omne ue. dolōis est turbatio: ergo ve non cadit in sapientem. Uirgo autem Maria ꝑ culdubio fuit omni sapiente sapientior ⁊ perfecti or: ergo in ea non fuit ue doloris. Et hoc utiq; verum est. q̄tum ad rationem fuit in omnibus sup omnes potentias suas ordinatissima: ratione superiore semper dominante: inferioribus uiribus Unde quicquid doloris sustinuit in corpore secū dū sensualitatem ut in passione filij: maximuz totum cessit ei in mām amoris ⁊ gaudij ſm rationē Et sic in ea dolor maximus in passione filij secūdum sensitiuam nunq̄ contrarius fuit gaudio rationis: quod habebat ex cognitione q; ex passiōe filij sequebatur dei honor ex redentione humani generis. Sine ue. ergo doloris in ratōe fuit. Quāuis autem in ceteris sapientibus ⁊ perfectis uiris hoc aliquādo fuerit: ut. s. ſm rationez non habuerint turbationem uel dolorem in aduersis: non tamen ita uniuersaliter quin aliquando turbat' fuerit ⁊ offuscatus oculus rationis. Etsi non excecatus. Tertium ue. s. pudoris incurrit homo per peccatum. Nam in statu innocentie dicit Gene. iij. q̄ erant nudi ambo. s. Adam ⁊ Eua ⁊ non erubescebant. Sed post peccatum uidentes se nudos erubuerunt: unde propter pudorem fecerunt sibi pizomata ad cooperiendum ignominiaz suā Est autem erubescentia timor de turpi preſeti uł preterito: cui omēs subiacimur: q; oēs facimus ꝺ fusione digna. ps. xliij. Tota die uerecundia mea contra me est. Sed ab hoc ue fuit imūis ꝟgo Maria: q; nihil turpitudinis unq̄ gessit uel in se hūit nihil inordinationis. Q; autem Ambro. dic̄ ō ea q; erat intenta operi': uerecunda sermone: uult dicere q; in exteriori conuersatione ostendebat verecūdia: ostendens necessariam maxime iuuenib' ⁊ mulierib': nō q; rō eam argueret de aliqua turpitudine presenti nil preterita. Ex parte ꝓiuncti. i. aie cū corpore repitur in hūano genē triplex ue. s ignorātie culpe ⁊ pene. Ignorātia magna est ī omnibus. Nescit enim homo finem suum Eccs. ix. quo ad corpus ⁊ quo ad aiam: nam ignorat diez mortis sue: ⁊ quo perget: ad penam uel gloriam. Et i uita ut dī Eccs. ix. Nemo sit utrum odio uł amore sit dignus. i. sit in gratia dei uel ñ Sed beata uirgo Maria ab isto ue fuit libera: quia certa erat non solū q; gratiam dei habebat: sed etiaz q; plena gratia angelo sibi nuntiante qui mentiri nō potest. Sciuit enim per reuelationem diem mortis sue: ⁊ q; maximam gloriam consecutura esset.

Ue culpe est triplex quia culpa originalis: culpa mortalis: ⁊ culpa uēialis de primo Hiere. xv. capitulo. Ue mihi mater mea quare genuisti me uirum rixe. Ex conceptu enim contrahitur originale cum quo nascimur: cum rixa carnis ⁊ spiritus: ⁊ ab hoc fuit libera beata Maria quia etsi concepta in eo ut ceteri: tamen nata sine eo sanctificata in utero. Neq; enim festis laudibus celebraretur. s. natiuitas eius: si non sanctas nasceretur i quit beatus Bernardus in sermone. Etsi aliq̄ sancti ut Joannes baptista et Hieremias fuerunt in utero sanctificati: sed non in tanta copia gratie: nec ita cito. Nam infusa anima in corpore pie cre di potest: q; eadem die fuerit ab illa culpa emūdata. Ad quod facit quod ait ps. loquendo de sanctificatione tabernaculi altissimi. quod tabernaculum nulli dubiuz fuit beata uirgo. Adiuuabit eam deus mane diluculo: adiuuit dando ipsi uirgini gratiam adiutricem ad uincendum ex omni parte peccatum. Mane id est in principio sue animationis cum recipit animam cum luce intellectus: diluculo idest q; citius Ue culpe mortalis actualis plurimi incurrunt quod nisi emundetur per penitentiaz a peccatis cessādo sequitur aliud ue eterne damnationis de quo potest illud Apoca. exponi unum ue abijt ecce aliud ue: ue vnum est culpa que abijt moriēdo quia cessat q̄s peccare. Sed sequitur ad illud ue eterne damnationis ⁊ potest dici illud ps. Tu. s. deus ꝓfregisti capita draconum in aquis. Capita draconuz sunt septez uitia capitalia. Unde ⁊ Joannes in Apoc. uidit draconē q̄ insidiebatur mulieri habere septez capita: hec capita confringuntur in aquis gratiarum que fuerunt in Maria plenitudie. ut de ea possit illud intelligi Gen. i. Congregationesq; grāruz appellauit Maria: producto hoc nomie nō correpte' prolato secundum litterā. Maria enim ut ait beatus Hieronymus plenitudo gratie se infundit. Fuerunt septem capita draconum. id est uitia capitalia confracta in Maria: ⁊ quo ad se ipsam: quia nullum eorum habuit: ⁊ quo ad nos suo merito et exemplo ac filio suo. De septemplici ue peccati mortalis dicit Isaias ca. i. Ue genti peccatrici populo graui iniquitate: semini' nequā filijs sceleratis: dereliquerunt deum: blasphemauerunt sanctum israhel: abalienati sunt retrorsū In qua auctoritate notantur septem capitalia uitia quibus debetur ue eterne damnationis a quibus omnio fuit Maria libera. Et ideo bene ei dicitur. Aue id est sine ue huius. Primum est uitium gule. Et huic dedita gens dicitur peccatrix: quod importat habitum permanentem. Nulluz enim uitium est in nobis ita permanens ut gula habituatum quasi in nobis ⁊ q̄ citius exerceatur Nam puer totus est gule deditus. Et quis est ille qui ultra metas necessitatis non rapiatur in cibo ⁊ potu. Quod cum mortale est preparatur ei ue eterne damnationis secundum illud Isaie. v. Ue qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandaz ⁊c̄. Ad hoc Maria beata libēa fuit. Scōz cāput draconis est accidia: hic est pplus grauis iniq̄tate. Nam accidia aggrauat animam ut nul boni

agere libeat. Sed ue dissolutis corde dicitur Ecclesiastici.ij. Tertium caput est luxuria. Et hec est semen nequam: quia nequiter effundit semen Sed ue qui opulenti estis in syon: qui lasciuitis i stratis uestris. hēt amos sex. Quartum caput ē auaritia. Et dediti huic uitio sunt filij scelerati Auaritia enim nil scelestius. Sz ue his qui cōgregant auaritiam inquit prophēta. Quintum caput est superbia. Et hij sunt qui dereliquerūt deum. Per nullum etiam uitium recedit quis a ðo et bellat contra eum sicut p supbiam. Sed ve corone superbie scribitur in Isa. c. xxviij. detracta ē eni ad inferos superbia tua. Sextum caput ē ira: per hanc homines pessimi blasphemauerunt sāctum isl'. Sed dicitur Eccī.ij. Ue his qui perdiderunt sustinentiā id est patiētiam uicti ab ira. Septimum caput est inuidia. Inuidi autem abaliēati sunt a deo retrorsum. Deus omnia sua bōa cōmunicat: inuidus autem dolet q aliquis extra se habeat bona unde alienus a conditionibus dei. Sed dicitur in epistola iude ue !his qui abitiunt in uiam chaim ⁊ chore. Jud.ij. Di ex iuidia moti sunt primus contra abel alter contra Moisem

Ab omnibus his fuit libera Maria. Naz abstinentie dedita ut ostendit. b. Amb. Ab accidia libera cuius spiritus exultauit semper in domio operata. A luxuria aliena q uirgo. Auaritie nescia: que omnia sua communicauit pauperibus Contra superbiam humillima: quia respexit humilitatem ⁊c. Nil in ea ire: que inter omnes mitl ut in passione filij. Inuidia nunquam in ea que salutem omnium semper optabat. De ue culpe uenialis cui debetur pena purgatorij si nō purgatur. potest intelligi illud michee pphete .ij.c. Ue uobis qui cogitatis inutile. Nam cogitatōes inutiles communiter sunt uenialia peccata. Sed ab omni culpa actuali mortali ⁊ ueniali fuit libera uirgo maria: de quibus loquitur. b. Aug. cum ait in li. de natura ⁊ gratia. Cum de peccatis agit nullam prorsus uolo de ea haberi mentionez. Ea excepta omnes sancti ⁊ sancte cum uiuerent cum Joā. euange. sanctissimo dicerent. Si dixerimus quia peccatum non habemus actuale. saltem ueniale perpetratum: ipsi nos seducimus ⁊ ueritas in nobis non est. Ue tertiū. s. pene est roleqns ex peccato: penitudo quia conscientia remordet de malo. Juxta illud. b. Augu. in li. cōfes. Justisti domine ⁊ sic est ut omnis inordinatus animus ipse. s. ibi pena sit ⁊ philosophus in ethico. Omis malus impletur penitudine. Uel etiam ue pene: est inclinatio ad alia mala perpetranda. vñ Gre. peccatum quod per penitentiam non delet mox suo pondere ad aliud trahit. Et licet per baptismum fomes peccati. i. inclinatio ad malu minuatur: ut non dominetur. non tamen extinguitur quin incitamentum ad illud sepe exurgat. De q ue pene potest intelligi illud Mich. Ue eis quoniam recesserunt a me. s. peccando. Sed ab huiꝰ modi fuit immunis. b. Maria: quia cum nullu commisserit peccatum. non habuit penitudinem de eo. nec aliquam inclinationem ad malum. Tota pulchra es de ea dicitur in canticis. iij. capitlo et macula non est in te. Apte ergo ei dicitur. Aue i. sine ue ignorātie culpe ⁊ pene ꝑdictis.

Fuit beata maria. §. VI

sine ue quod contigit omnibus matribus. Unō dominus iesus: ue pregnantibus ⁊ nutrientibus. Math. xxiij. Est autem istud ue triplex in matribus. s. damnificentie: indigentie: ⁊ afficientie. Damnum autem triplex incurrit femina cuz mater efficitur. s. quia in ꝯceptu perdit uirginitatez thesaurū irrecuperabilem. Post conceptuz venustatē ⁊ sānitatē. Nō. n. mulieres grauide appēt ita pulchre ut prius nec sane: quia subijciūtur mltis alterationibus propter conceptum: In partu autem perdūt hominum societatem. Non enīz possunt uiri accedere ad eas: sed ab hꝰmōi fuit libera uirgo maria. Nam in conceptu non amisit virginitatem sed aucta est puritas eius. Rubum quem uiderat moises incombustum conseruataz agnouimus tuam laudabilem uirginitatē dei genetrix canit ecclesia. Pulchritudinem non minuit ex cōceptu: immo ita est adaucta pulchritudo eius q Joseph non cognouit eam donec peperit filiū: qz ut dicit gl. tantus splendor tāta pulchritudo exibat ab ea ut facie ad faciez non fixe posset aspicere in eam: ⁊ merito qz splēdor etne glie erat in ea Nec tamen hoc alijs appebat. In ptu non perdidit hominum societatem sed pastores eam uisitarunt et paulo post reges tharsis sancti magi. Item matres incurrunt ue indigentie. Nam ad ꝯcipiendum indigent compare. i. uiro exquo concipiant. Post conceptum egent quiete' In partu obstetricatione. Sed ab huiusmodi ue: libera fuit beata maria: quia non ex uirili semine sed misti co spiramine uerbum dei factum caro est de uirgine maria. Quod enim in ea natum est. inqt angelus. i. conceptum de spiritusancto est. Mathe. i. id est opere spiritussancti. Non eguit quiete: qz non ex eo debilitata sed roborata fuit. vnde ⁊ subito abijt in montana ad uisitandum elysabeth ⁊ seruiendum ei in partu eius ut dicit Hiero. nulla enim obstetrix: nulla obsequia mulierum. Isaias germinans germinabit. s. uirgo pariet letabūda. i. laudans circūstantibus angelis ⁊ canentibꝰ gloria in excelsis deo. Tertio matres incurrūt ue afficientie: quia afficiuntur in conceptu libidie importando in uentre grauedine: in partu maximo dolore. Sz beata Maria sine huiusmodi ue fuit. Nam concepit sine libidine. Unde angelus.

Uirtus altissimi obumbrabit tibi: id ē refrigeriū prestabit: vt sine ardore alicuius libidinis concipias. sine grauamine filium in ventre portauit. Isaias. Ecce dominus ascendet super nubem leuem. Nubes est virgo Maria que grauamen in portā do non habuit ⁊ ipsa sola peperit sine dolore saluatorem seculi.

Ne quod ē speciale feminis ē triplex. s. sterilitatis in virginib' subiectionis ⁊ corruptionis in coniugatis: desolatiōis in viduis vt de se patet. Sed beata Maria i quolibet statu fuit sine tali ve. Nam virgo fuit cum fecunditate diuine plis. Coniugata fuit sine corruptione: quia ipsa cum sponso in virginitate pmansit libera: ab eo quod de alijs dictum est feminis. Sub viri potestate eris. Gen. iij. Non eni fuit subdita Joseph: sed ipse ei: quia ⁊ filius dei subditus erat ei. Uidua postea: sed non desolata: sed filio naturali associata ⁊ post mortem eius filio adoptiuo Joanni. Ergo aue. i. sine omni ve.

De nomine virginis. Capituluz. XIIII.

Omen uirginis Maria. Luce. j. Hoc autem ppū nomen virginis: angelus in salutatiōe reticuit sed ecclesia addidit

In quo posset videri alicui erratum: vel ab angelo nomē ipsum omittendo cum tamen in salutatione soleat nomen salutati exprimi: vel ab ecclesia non videtur recte factuz addēdo verbis sacre scripture cū dominus mandauit in Deut. Nō addetis verbis his quicq̄ nec minuetis. Et Joan. apoc'. vltimo ait. Si quis apposuerit ad hec. s. vba apponat ei deus has plagas: que. s. sunt in libro isto. Sed ad hec respondetur q̄ a nullo erratum est sed rectissime factum. Angelus enim dignissime salutando noue dignitatis nomie salutauit: vt p mutationem nominis: mutatio status figuraret: ⁊ eminētia dignitatis. Oñ eni quis assumitur ad magnam dignitatem: mutat nomen: vt patet i papa: quod ⁊ dominus Jesus fecit de Pe. d. Tu voca, Cephas. i. Petrus. Angelus ergo de pprio nomine quod est Maria: mutauit nomen: d. gratia plena: hoc autem nomen quod est gratia plena: huius circūlocutio ē tantū pprij nominis beatissime virginis ⁊ persone ipsius: quod nulli alij conuenit pprie nec deo nec creaturis: sed qō plenitudo gratie intelligitur susceptiue. Constat enim q̄ deus non est gratie susceptiuus sed datiuus. Nulla autem pura creatura est plena gratie susceptiue p̄terq̄ beata virgo: que tantum susceptit: q̄ pura creatura magis recipere nō potuit. Unde hoc ita ei proprium fuit: q̄ nulli alij conuenit. Jō angelus hoc ei nomen imposuit: d. gratia plena. Ecclesia tñ addendo ad gratia plena Maria non erat vel indecenter agit: quia non apponit ad vba scripture aliquid falsum vel contrariū ei. quod p hibet per auctes supra inductas: naz per id quod dicit cum angelo gratia plena: quod nomen exp̄mit suam dignitatem: ⁊ per quod addit Maria: intendit eam inclinare ad nostram necessitatem subleuandam. Ipsa enim que est gratia plena per influentiam diuine bonitatis: data est nobis stella maris: que est interpretatio Marie: vt eius plenitudo gratie in nobis suppleat defectum culpe in via: Et ipsa stella in firmamento glorie fixa: nos naufragos de statu miserie traducat ad portuz salutis eterne. Et ideo apte dicitur. Aue Maria. Nomē vginis inq̄t euāgelista Maria. Nō i datiō dic'. Nomē vgini: sic̄ dixit de Joseph. Cui nomen erat ioseph. Nā Joseph ex sponsalib' cū Maria: acquisitum est sibi ⁊ datum augmentum virtutuz. Sed in genitiuo dicitur nomen virginis Maria: que significat possessionē: non enim tunc ei datū fuit vt esset stella maris: sed iam possedit: ⁊ i hoc nata fuit vt omnes illuminaret p̄cedentes ⁊ sequētes: quia nisi per fidem verbi incarnati vel incarnandi de hac virgine explicitam vel implicitam: nulli salus extitit. Satis verisimile est: q̄ cum mulieres non circūciderentur sed mares: i qua circūcisione octaua die natiuitatis sue celebrata ipone bat ar ei nomen: feminis ipsis die sue natiuitatis nomen imponeretur. Et sic die qua nata est ipositum est ei nomen Maria a parentibus secūduz angelicam reuelationem de qua stella oriunda p phetauit Balaā: dicens. Orietur stella ex Jacob id est virgo Maria ex genere Jacob: numeri. xx iiij. Et in festo natiuitatis eius canit ecclesia. Stella Maria maris hodie pces. ad or. Recte igitur nomen virginis Maria. Noia eni imponunt rebus fm pprietatē eaz. Et quia virgo ista habz similitudinē ad pprietatem stelle maris: ideo nomē eius Maria quod interpretatur stella maris: vt declarabitur: ideo nomen eius Maria. Ubi tria notantur circa hoc nomen.

Primo nominis interpretationez explicandam.
Secundo nominis deriuationem adaptandam.
Tertio nominis litterationem appropriandam.

Quātum ad primū. §. I.

sciendum q̄ maria interptatur domina vel illuminata seu illuminatrix. Ac etiam stella maris fz. b. Hieronymū i libro interptatiōnū. Ipsa eni domina oim: cum filius eius sit dñs vniuersoz̄. Ipsa illuminata a deo. vt luna a sole ⁊ plena oim illuminationū celestium. Ipsa illuminatrix omniū electorum: vñ cait eccla. Solue vincla reis: pfer lumē cecis: merito. s. ⁊ interuētu. Stella q̄s maris. Aue maris stella ei oz: ⁊ sup hac int̄ptatiōe alijs omissis

diffusi tractemus. Unde.b.bernardus super missus ē. Loquamur de hoc nōie Maria: quod interpretatur stella maris: ⁊ matri virgini valde cōuenienter adaptatur. Ipsa siquidē syderi cōueniētissime cōparatur: quia sicut stella sine sui corruptiōe profert radiū Sic ꝟgo maria sine sui violatione edidit filium.. Nec syderi radius suam ūminuit claritatē: nec filius Marie ei suam integritatē. Ipsa nanq; est nobilis illa stella: orta ex Jacob: cui⁹ radius totū orbē illustrauit: cuius splendor etiā prefulget in supernis: in inferos penetrat: terras etiaz perlustrans ⁊ calefaciens mentes: magis q̄ corpora: fouet virtutes ⁊ exco quit vicia: Ipsa siquidez preclara ⁊ eximia stella: super hoc mare magnuz ⁊ spatiosum necessario eleuata: micans meritis: illustrans exemplis. O quisquis intelligis in huius seculi ꝓfluuio magis inter ꝓcellas ⁊ tempestates fluctuare: magis q̄ per terraz ambulare: ne auertas oculos ab huius seculi syderis fulgore: si non vis obrui procellis. Si insurgant vēti tentationū Si incurras scopulos tribulationū: respice stellā: voca Mariā. Si iracundia: aut auaricia: aut carnis illecebra nauiculam cōcusserit mentis: respice ad Mariam. Si cuiminum imanitate turbatus conscientie feditate confusus: iudicij terrore barathro desperationis incipias turbari vel absorberi ⁊ tristari in periculis in angustijs: in rebus dubijs Mariam cogita: Mariam inuoca: non recedat ab ore: non recedat a corde. Et vt impetres orationis eius auxilium: non differas conuersationis eius exemplum. Ipsam sequens non deuias. Ipsam cogitans non erras. Ipsa tenente nō corruis. Ipsa protegente non metuis. Ipsa duce nō fatigaris. Ipsa propitia peruenis. Et sic in temet ipso experiris quia nomen virginis Maria: id est stella maris. Conuenientius autem dicitur virgo Maria stella maris: ⁊ ei assimilatur: propter vi consideranda in stella illa: videlicz substantiā: quantitatem: qualitatem: situm: statuz: ⁊ effectū. Et quantum ad substantiam stella illa celestis incorruptibilis: ⁊ origo lucis que tamen conuenit ⁊ alijs stellis. Sic virgo Maria fuit celestis cōuersatione: vt completius dicere posset cum apostolo. Nostra conuersatio in celis est: ad Philp. iij. Incorruptibilis fuit mente ⁊ corpore. Nam vt dicit Anselmus. Ea puritate decuit vt niteret: qua maior sub deo nequeat reperiri. Origo fuit lucis. Nam vt canit ecclesia. Angelus consilij natus est de virgine. Sol de stella qui illuminat omnem hominem venientē in hunc mundū. Quātum ad equalitatez: stella illa est superior: clarior: ⁊ vtilior: quia est in supremo poli: ideo superior: ⁊ beata Maria est superior omnium sanctorum ⁊ angelorum: deo propinquior: clarior est virginitate. Et etiam beata Maria stella semper rutilans: semper clara in fide fuit. Omnes alie stelle: id est apostoli ⁊ Marie ceciderunt amittentes lumen fidei diuinitatis Christi: ipsa nunquā in passione eius. Utilis est valde stella maris fecunditate. Et quis sanctus vel sancta vtilior nobis hac v̄gine: que nobis genuit deum pariter ⁊ hominem omnium saluatorem. Quantum ad quantitatem stella maris est minima in apparentia nobis: sed maxima i seipsa. Sic beata Maria maxime in sanctitate in se: sed minima in sui mente. propter maximam humilitatem: quia respexit humilitatem ancille sue ait. Luce. j. capitulo. Humilis i corde totū deo tribuēs. Humilis i ore seu locutōne: cuius signum rarissima ⁊ breuis locutio eius. Humilis in opere seruiens cognate in partu loco ancille ipsa que erat domina angelorum. Quātum ad statum: status stelle est quasi sine motu: quia est vicina polo: ita modicus est circuitus ei⁹ vt videatur non moueri. Est sine occasu quia nō occidit nobis vt alie stelle: ⁊ siñ errore. Sic beata Maria est sine motu inconstantie nūquā turbata. Nam q̄ dicitur turbata in sermone angeli: ñ fuit illa turbatio ire sed admirationis i tanta laude ex humilitate. Sine occasu fuit alicuius peccati. Nam etsi septies in die cadit iustus: vt ait Salomon: prouerbiorum scilicet venialiter: ⁊ igitur in die gratie remanens: hec nunq̄ cecidit. Fuit sine errore ignorantie eorum que pertinent ad salutem: vnde ⁊ dicitur mater agnitionis Ecclesiastici xxiiij. Quantum ad effectum stella illa attrahit ferrum ad calamitam: sua luce nautas dirigit ⁊ est contra aquilonem. Et beata Maria per insertam sibi misericordiam attrahit peccatores ad celum per penitentiam quam eis procurat. Naufragantes in pelago huius mundi ad portum salutis dirigit. Unde canit ecclesia. Ad te pia suspiramus. Si non ducis: deuiamus. En ad te confugimus. Est etiam contra aquilonem id est contra diabolum nobis aduersantem. Juxta illud Diere. j. Ab aquilone pandetur oē malū. Sed tu nos ab hoste protege: ⁊ in hora mortis suscipe et dicimus. Quantum ad situm dicit Exastenes: q̄ est vna stella ifima que polus appellatur: per quē locum mūdus ipse extimatur versari. Quod nulli pure crearure videtur potius conuenire: q̄ beate Marie scilicet mundum circa ipsam versari. Ad ipsaz enim re picere videntur vniuersi superi vt restaurent. Inferi vt de libo liberentur. Qui in mōdo sunt: vt iustificentur. Qui ante nos fuerit ꝓpbe vt virificentur in suis prophetijs de incarnatione filij. Qui in pñti sunt vt subleuent a tantis miserijs. Qui futuri sūt: vt saluentur. Dicitur autem stella maris ⁊ non stella celi vel nauis maris: quia existens ipsa in statu celestis patrie vt stella i celo: ⁊ non i pelago in quietudine pleno vt nauis dirigit nos in statu vie qui sumus in mari: et ideo stella maris non celi.

Capitulum Décimumquartū.

Ntuz ad ſecunduz. §. II.

principale deriuatur hoc nomen a mari. Et hoc aptiſſime: quia ſicut omnia flumina in mare intrant: ꝛ mare non redundat Eccēs. j. ita in maria omnes aque gratiarum que fuerunt in aliis ſanctis vt fluuijs: intrauerunt in Maria virgie: ꝛ tamen iſtud mare plenum omni gratia non redundauit: excedens terminos ſuos in aliquam elationem vel iactantiam. Unde ꝛ beatus Hieronymus in ſermone. Leteris ſanctis per partes collata eſt gratia. Marie vero plenitudo gratie ſe infudit. Mare autem dicitur quaſi amarum fuit autem beata Maria mare amarum in conuerſatione amara ſcilicet perfecta ſenſuum mortificatione. Nulla enim pura creatura mortificauit ita ſenſus ſuos ab omni vanitate ꝛ curioſitate vt ipſa. Cum tamen: vt dicitur Eccēs. j. nunq̄ ſatiabitur oculus viſu nec auris auditu. Et ſic aliis ſenſibus erga ſua obiecta. Et inde mors peccati intrauit per feneſtras noſtras ſenſuum: quia non clauduntur vt oportet: vnde ꝛ beata Maria aſſimulatur mirre amare: que preſeruat a corruptione: quaſi mirra electa ait ipſa dedi ſuauitatem odoris. Eccleſiaſtici. xxiiij. Maria vero mare amariſſimum fuit in paſſione filij. Nam vt ait Damaſcenus. Partus dolores fuerunt ei reſeruati. In partu igitur naturali peperit ſine dolore ſaluatorem: immo cum ſummo gaudio. Sz in partu ſpirituali: cum ſcilicet parturiuit nos deo: attendite ꝛ videte ait ſi eſt dolor ſicut dolor meus treñ. j. Sicut ergo ex primo partu dicitur Maria quaſi ſtella maris: qui ſicut ſydus radiū profert: virgo filium pari forma ſine dolore ſine corruptione. Sic in ſecundo partu dicitur Maria mare amarum: vbi ſcilicet mater miſericordie affuit patri miſericordiarum in opere ſumme miſericordie: ꝛ dolorem paſſionis ſecum ſuſtinuit.

Nam ipſius animam pertranſiuit gladius doloris immenſi excedentis omnem martyrum dolorem vt ait beatus Bernardus. Et ſic adiutrix facta eſt noſtre redemptionis: ꝛ mater noſtre ſpiritualis generationis. Et de hoc duplici partu virginis dicitur Iſaie vltimo. Antequam parturiret peperit: ꝛ antequā veniret partus eius: peperit maſculum. Quis audiuit vnquam tale aut quis vidit huic ſimile peperit primo beata Maria ſine dolore ꝛ peperit maſculum filium ſuum primogenitum quem pannis inuoluit: parturiuit poſtea iuxta crucem: dolorem immenſum ſentiendo cum filio in cruce: non vnum ſed multos filios: qui redempti ſunt a domino: ſimul quantum ad virtutem cauſe: non ſimul quantum ad eſſe: ſed diuerſis temporibus quantum ad applicationez effectus ipſius paſſionis. Quis vnquā audiuit tantum gaudiuz vt in primo. Quis vidit tantum dolorem vt in ſecundo partu: Certe nullus.

Fuit autem figurata hec beata Maria quantum ad nomen in Maria ſorore Moiſi ꝛ Aarō

Illa enim tranſito mare rubro: cecinit cum magno gaudio. Cantemus domino gloriоſe. Et iſta Maria non ſoluz mater: ſed ꝛ ſoror affectu ꝛ natura ſummi ſacerdotis Jeſu Chriſti: ꝛ ducis populi iſrael populi fidelis: poſt primam natiuitatē in vtero: intelligens in ſui initio proſtratum pharaonem infernalem cum ſuis deo gratias agēs dixit. Magnificat anima mea dominum. ſed in mari rubro paſſionis filij cognoſcens mortem noſtram per mortem filij deſtructam: ꝛ diabolum proſtratum in reſurrectione filij: pro noſtra liberatione mente domino decantauit gratias agens: ꝛ ad hoc omnes inuitans: ꝛ amaricatos per penitētiam ex amaritudine peccatorum: egredientes ad littus ſalutis ſuſcipiens.

Quantū ad tertiū. §. III.

Ex ſignificatione litterarum huius nomis elicit ſublimitas eius. Quinq̄z enim ſunt littere huius nominis Maria.

Et ſignantur per hoc q̄ eſt..
Mater vniuerſorum.
Archa theſaurorum.
Regina celorum.
Jaculum inimicorum
Aduocata peccatorum.

Primo eſt mater vniuerſorum. Juxta illud Sapientie ſeptimo. Omnium eſt mater. Quod Albertus ſuper miſſus eſt: exponit de virgine Maria ſubdens. Quia mater reſpectu filij habet quatuor proprietates que ſunt: genitura: cura: prioritaſ: ꝛ dignitas. Et genitura primo quidem mater eſt omnium: quia vnum hominez genuit ſcilicet Chriſtum: ꝛ omnes regenerauit. Peperit enim filium ſuuz primo genitum Chriſtum corporaliter. Alios autem omnes ſancto ſpiritualiter. Ipſe enim Jeſus non confunditur electos ſuos apoſtolos vocare fratreſ per p̄s. vigeſimop̄mo dicens. Narrabo nomen tuum fratribus meis.

Nam per conceptum eius ꝛ partum ex ipſa virgine: caro ꝛ frater noſter eſt: vt ſit ipſe primo genitus ſcilicet dignitate in multis fratribus ſcilicet omnibus ſanctis: quos ſanctitate precellit. Nec obſtat ſi dicatur: q̄ filius eſſe non poteſt ante matrem. Sed multi ſancti fuerunt antequā virgo eſſet in mundo concepta vel nata: vt patet de omnibus patribus veteris teſtamenti: ergo videtur q̄ reſpectu illorum non poſſit dici mater. Sed reſpondetur q̄ hoc eſt verum in eſſe nature: q̄ filius non poſſit eſſe ante patrem vel matrem in tē pore. In eſſe autem gratie non repugnat: omnes ſancti qui fuerunt ante Chriſtum ſalui fuerūt

ꝛ gratiam receperunt per fidem verbi incarnādi de virgine Maria: explicatam vel saltē iplicataz: de cuius plenitudine omnes sancti acceperunt. Sicut ergo regeneratio spiritualis: per quam sci licet habetur esse gratie quo ad sanctos noui te stamenti: est per fidem viuam verbi incarnati de virgine: ita quo ad sanctos veteris testamēti erat regeneratio in esse spirituale per fidem incarnan di de virgine. Que incarnatio fuit in virgine. Ho rum igitur omnium regeneratorum spiritualiter per gratiā virgo mr est. Jtez et angeli cuz recipiāt illuminationem: perfectionem: ꝛ beatificationem a Jesu. Nam ipse est in quem desiderant angeli prospicere. i. pe. i. Et per ipsum omnia restauran tur in terra ꝛ in celo: ergo ꝛ angeli recipiūt quod dam esse glorie a beata virgine. Quicquid autez est causa cause: est causa cāti. Sed beata Maria est causa Jesu quia mater eius: ergo ꝛ causa ē ali quo modo glorie angelorum: vt apte dicatur ma ter eorum. Cum etiaz ipsa dicatur ab ecclesia ma ter gratie ꝛ mater misericordie: ꝛ gratia perducat ad gloriam ꝛ causa sit eius: sequitur ꝙ omnium qui sunt in gloria sanctorum: etiam qui eam pre cesserunt tempore in gloria consequenda mater est. Secundo est mater nostra cura: quia i vno nobis genuit: quicquid ad hanc vitam vel futurā nobis necessarium fuit. Unde ipsa dicit Eccs. xx iij. A generationibus meis adimplemini: id est a bonis que generantur ꝛ profluunt a filio a me genito. Et sicut de sapientia dei dicitur. Ipsi ē cu ra de omnibus: ita de virgine matre sapientie di ci potest ꝙ curam habet de omnibus. Jn cuius fi guram Eliezer procurator Abrahe postularet a Rebecca vir gine pulcherrima: vt potum sibi da ret. Non solum ei obtulit potum aque: sed ꝛ ca melis suis. Sic virgo pulcherrima mēte ꝛ corpo re: non solum curam habet de electis ratione vtē tibus vt sitientibus procuret aquam gratiarum: sed etiam peccatoribus curam habet vt animali bus irrationabilibus: non petentibus nec desi derantibus aquam gratiarum procurat. Tertio di gnitate quoq; est mater: quia primo genita est an te omnem creaturam. Nobilior enim est ꝛ perfe ctior gratia ꝛ gloria omni pura creatura. Quod autem est primum in vnoquoq; genere: est quasi causa aliorum. Sicut charitas que est excellentis sima virtutum: dicitur mater virtutum: ita ꝛ vir go Maria excellentissima creaturarum dicitur mater earum. Non solum autem spiritualium sed ꝛ rerum corporalium mater dici potest: om nis enim creatura: inquit apostolus ad Romāos octauo: ingemiscit ꝛ parturit vsq; adhuc: spectās reuelationem filiorum dei idest glorificationem sanctorum in anima ꝛ corpore quod erit in fine mundi: quia ꝛ tunc creatura corporalis insensibi lis innouabitur: liberata a corruptione vt elemē ta: ꝛ motu vt corpora celestia. Unde ꝛ Jo. apoc. penultimo: dicit se vidisse celos nouos ꝛ terram nouam idest innouatam. Que innouatio fit per Christum. Juxta illud Apocal. Ecce noua facio omnia. Unde sicut beata Maria mater est Christi: ita ꝛ innouationis ꝛ creaturarum inno uataꝛ mater merito dici potest. Prioritate ēt dicitur mater prioritate scilicet predestinationis. Ipsa enim ante secula predestinata est: vt esset prn cipium: ex quo recreandum fuit omne creatum. Et sic dicitur de ea prouerbiorum octauo. Domi nus possedit me in initio viarum suarum id est i principio operum suorum vt sim prima omniuz suarum creaturarum que pure creature sunt. Et cum eo eram cuncta componens scilicet recrean do que per culpam quasi destructa erant. Unde ꝛ beatus Bernardus. Merito o domina respici unt in te oculi vniuerse creature: in qua ꝛ ex qua benignissima manus dei quicquid creauerat: creauit.

Secunda littera ē. §. IIII

A ꝛ significat ꝙ est archa thesaurorum: que figu rata est in archa tabernaculi: de qua dixit domi nus ad Moisen. Exodi. xxv. Fac tibi archam de lignis Sethim: que vtiq; archa deaurata erat in tus ꝛ foris. Et erant in ea vrna: manne: tabule le gis: ꝛ virga Aaron que fronduerat. Ligna sethiz de quibus fabricata erat archa: sunt ligna impu tribilia: ꝛ significat thesaurū virginitatis in sum mo que in ea fuit. Castitas enim est ille thesaur⁹ de quo ait apostolus. ij. Corintheorum. iiij. habe mus thesaurum istum in vasis istis fictilibus in corporibus. Nam in angelis que non habent cor pus: virginitas non est virtus: quia hoc habent a natura: non a pugna cum gratia. Est autem tanti valoris iste thesaurus: vt dicat sapiens Ecclesiasti ci. xxvi. Non ē digna ponderatio anime continē tis: qui thesaurus si semel amittitur: nunq; recu peratur quo ad premium aureole. Et licet secun dum philosophum in ethicis dicatur incontinēs vnde ꝛ vitiosus: qui sustinet pugnam carnis ꝛ de ducitur ac superatur: scilicet consentiendo concu piscentijs. Continens autem ꝛ virtuosus: qui etsi sustinet tentationes carnis: non tamen deducitur sed resistit. Insensibilis autem qui non sustinet huius stimulos vnde nec deducitur. Hoc est verū secundum naturam et communem gratiam. Sed i virgine per gratiam specialem: non per in sensibilitatem que est vitium: hoc habuit: vt cum esset in carne: non sentiret stimulos aliquos ꝛ mo tus etiam primos carnis: nec aliquam inclinatio nem ad malum. Et ista archa deaurata intus et foris: quia plena charitate. b. Hieronymus in sermone de assūptione eius ait. Totā icāduerat

eam diuin⁹ amor: vt nihil esset in ea quo mundanus violaretur affectus: sed ardor cōtinuus ebrietas perfusi amoris. Aurum enim quia preciosius alijs metallis: ideo significat charitatem maximā virtutum. Hac ipsa erat circundata in conuersatione exteriori ⁊ actione interiori. Ad opera ipsius charitatis Christus hortabatur Mathei. v. dicens. Thesaurizate vobis thesauros in celis: faciendo scilicet opora charitatis. In hac archa est thesaurus misericordie designante per manna suauissime: quem thesaurum postulabat Moises populo suo. d. numeri. xx. Aperi eis dñe thesaurū tuum fontē aque viue scilicet misericordie ⁊ gratie. vnde ⁊ mater misericordie virgo maria dicitur. Est in ea ⁊ thesaurus apientie signat⁹ per legē ibi positam: de quo dicitur sapientie. vij. Infinitus thesaurus est hominibus scilicet sapiētia de qua ibi loquitur. Nulla enim creatura pura habuit tantam cognitionem de diuinis rebus ⁊ pertinentibus ad salutem sicut ipsa: vnde ipsa magistra fuit apostolorum et euangelistiarum ad docendum eos de mysterijs Christi. Nec mirum si thesaurum habuit immensum sapientie: cum in ea Christus requieuerit in q̄ sunt omnes thesauri sapientie ⁊ scientie dei secundum apostolum. Et qui Christum nouit: ait. b. Ambrosi⁹: thesaurū sapientie ⁊ scientie nouit. di. xxxvi. Est ⁊ virga in archa designans potestatem ⁊ dominium. Nā regina dicitur celorum ⁊ domina angelorum. Archa autem ista habetur in tabernaculo vt preciosissimum quid. Et ita virgo in tabernaculo ecclesie preciosissimum ⁊ sanctissimum.

Tertia littera est .Ꝟ.

R denotans quia ipsa est regula viatorum: nam vt canit ecclesia. Eius vita incl. cunc. illu. ecclesias Habetis inquit beatus Ambrosius in libro de v̄ginibus in ea exempla probitatis: vt sciatis quid eligere quid reprobare debeatis. Reprobare scilicet illicita ⁊ eligere virtuosa opera: hinc ⁊ Hiero. in sermone. Talibus decebat virginem appignerari muneribus vt plena esset gratia: que celis dedit gloriam: terris deum: pacemq; refudit: fidem gentibus: finem vicijs: moribus disciplinam scilicet per exempla vite sue. Et cū sit triplex status ecclesie scilicet virginum: coniugatorum ⁊ viduarum in vtroq; sexu. Ipsa in omni statu se reperit vt omnibus regulam daret. Virgo vtiq; semper fuit ante partum: in partu: ⁊ post partum docēs virgines suo exemplo virginitatem suam domino dedicare. Ab infantia enim a parentibus ad templum adducta: ⁊ ibi dimissa a parentibus cū alijs virginibus nutriebatur ⁊ instruebatur in lege domini. Panem ociosa non comedit: vt dicitur proverbiorū vltimo: sed operata est consilio manuū suarum: faciens aliquod honestum exercitium manuale. Inuictum ab oratione ⁊ laude dei spiritum non relaxabat. adeo vt cum vocaret a quoq; responderet per deo gratias: ne illud momentū temporis a gratiarum actione vacaret. Prodire domo nescia ait de ea beatus Ambro. nisi cum ad templum accederet: lege domini hoc mandaz te. Discite o virgines ait idem beatus Ambrosius non cursitare per alienas edes: non aliquos in publico miscere sermones. O q̄ parum locutam fuisse refertur. cum tamen in verbo offendere non posset: vt virtutem primam innueret esse compescere linguam. Sciens illud prouer. quia in multiloquio non deest peccatum. Parum cui hominibus loquebatur vt copiosius posset loqui cum deo: in salutatione angelica q̄ turbata est virgo i laudatione sua: ⁊ cogitabat qualis esset ista salutatio: docentur virgines ⁊ persone spirituales ex horrescere cum laudantur: non sibi ipsis complacere ⁊ ad mentem recurrendo se humiliare: non omni spiritui de facili credere: cum in angelum lucis aliquando se sathanas trāsferat: sed cogitare ⁊ discutere si ex deo sit ipiritus apparens. Demū informata de domini voluntate totam se ei submittens. Ecce ait ancilla domini. Fiat mihi secundum v̄rbum tuum instruens vt cogitet virgo q̄ dei sunt: quomodo per omnia placeat deo. Deinde aspiritu sācro edocta ante conceptum filij de sponsari acquieuit: non in carnalem copulam assentiendo: quā per reuelationem nouerat non eē sequendam: sed cum sponso virginitatem conseruandam. Sed in coniugalem societatem sponsū Joseph assumens antiquum pauperem ⁊ carpētarium secundum Crisostomū: ipsa erat de stirpe regali pulcherrima iuuencula ⁊ nobilissima: non dedignans illum accipere sed cum in reuerētia habens. Unde cum filium inuenit in templo requirēs ait. Pater tuus et ego dolentes querebam⁹ te Preponens sponsum suum sibi: quem patrem vocauit quia nutritius eius erat. Uel secundum estimationez vulgi. Ubi regula datur coniugatis: vt discant vxores subdite ⁊ reuerentes esse viris: ⁊ non dedignari si sunt pauperes ⁊ vilis conditionis. Audiens autem ab angelo cognatam Elizabeth grauidaz etsi longanimior ⁊ dignior: visitat eam ⁊ prima salutat: cum ea manens tribus mensibus ad seruiendum in partum: ⁊ leuandum natum Joannem baptistam de terra: quez in vtero existentem Elizabeth virgo salutans: per filium iam conceptum sanctificauerat ⁊ deum excellenter magnificat: docens coniugatos deum collaudare: ⁊ gratias agere cum filios generant. Eos insuper ad ecclesias: et ad dei verbum audiendum ducere. Sic enim Maria et Joseph paruulum Christum duodennem duxit ad templum. Ubi exponebatur lex dei. In nuptijs quoq; nepotis ex matre scilicet Joannis se reperiens: compatiens

verecūdie sponsi ex defectu vini: a filio supplemē tuz procurauit: vt discant coniugati necessitatib⁹ suorum prouidere. Uidua autē effecta ex mor te sponsi: non alium sponsum duxit. Licet enim hoc non prohibeatur. Status tamen vidualis p⁹ vnicum magis collaudatur. Exercitium autem viduarum est ieiunijs z vigilijs z orationibus in tendere. Nam viuens in delicijs vidua: vt ait apo stolus. j. ad Thimotheum. v. mortua est. Quod totum faciebat beata Maria: vt docet beat⁹ Am brosius in libro de virginibus. Sequebatur autē filium audiendo eius predicationem z miracula aspiciendo. Status autem est cōmuni ter cum tribulationibus z oppressionibus ab ali is. Sic ipsa passa est maximum dolorem in iniu sta condemnatione filij: iuxta crucem aspiciens i numera opprobria ei illata z penas. totum pacie tissime ferens: sine querela vel contumelia ad cru cifixores. Et ne remaneret sola exquo sponsus ei⁹ iam mortuus erat. Et ipse ab ea per mortez recess surus erat: ideo cōmendauit eam Joanni. Post ascensionem autem filij visitabat vidua loca de uotionis: vbi filius fecerat aliquod opus egregiū vt montem caluarie: locuz natiuitatis: annuncia tionis: z huiusmodi: cum iam esset. xlvi. annoruz vel circa. Et sic patet q⁹ vita eius est regula oniū.

Quarta littera est. §. VI.

J. Insinuans q⁹ ipsa est iaculum inimicorum scili cet infernalium. Unde de ipsa dicitur in cāticis. Terribilis vt castrorum acies ordinata. Terribi lis vtiqz beata Maria spiritibus malignis. Un de frequenter ad eaz orat ecclesia. Tu nos ab ho ste protege: z hora mortis suscipe: quando maio ra contra nos bella mouet. De ea enim sub figu ra prime matris Eue: dictum fuit antiquo serpē ti. Inimicitias ponam inter te z mulierem: et se men tuum z semen illius. Ipsa conteret caput tu um: z tu insidiaberis calcaneo eius. Genesis. iij. Mulier hec: mater quidem omnium vere viuen tium spiritualis est beata Maria. Naz Eua erat mater omnium morientium Semen eius spiritu ale est: scilicet vel sancte affectiones z operationes virtutum: ex vtero mentis eius procedentes: vel omnes electi eam vt boni filij spir tuales imitan tes. Serpens diabolus est callidioz cūctis. Semē eius sunt vicia: que suggerit in mentib⁹ hominū: ad generandum mala opera in eis. Uel omnes mali imitatores eius: quos Christus appellat fili os diaboli Joannes. viij. Et clarum est: quia dia bolus cum membris suis: id est malis est inimicus Christi: matris eius: z cunctorum electorum z se mina eorum adinuicez inimicantur: quia contra ria sunt vicia que suggerit diabolus virtutibus: z bonis operibus virginis z filiorum suorum. Et natura contrariorum est mutuo se expellere: vt ūimica adinuicem. Contraria est enim humilitas virginis z sanctorum: superbie demonuz z malo rum. Sed mulier hec Maria prenunciata est q⁹ contereret caput serpentis: quia ipsa ex toto sup biam in se extinxit: que est caput id est initiuz ma licie eius z aliorum viciorum. Et etiam primos motus omnium viciorum: vt scilicet in ea non es sent tales primi motus: qui dicuntur caput serpē tis: quia principium quo mordet z inficit per pec catum. Semen autem spirituale ipsius mulieris: id est sanctos z sanctas conterit meritis eius: exē plo z precibus: caput serpentis id est ipsos primos motus viciorum: non quidem vt non sint: sed ne dominentur z inficiant per consensum. Contri uit etiam caput serpentis: id est dominium quo erigebat se contra genus humanum: per benedi ctum fructum ventris sui: vt qui per lignum po miferum vicerat: per lignuz crucis viceretur salu tiferum. Sed non quiescit serpens: nam insidias ponit calcaneo mulieris siue ipsius virginis mor ti: qui est finis vite: querendo si forte aliquid suuz inueniret. Uenit enim princeps mundi huius: ait Christus: id est diabolus ad eum: scilicet in fine vi te. Si forte quid etiam minimum vicium reperi ret in eo. Sed in me ait non habet quicq⁹: id est non inueniet aliquid suum: id est malum peccati. Sic in virgine in fine vite nihil reprehensibile in uenit. quia vt dicitur Cant. iij. Tota pulchra es anima z corpore: z macula non est in te scilicet ali cuius minimi peccati. Insidiatur quoqz serpens iste antiquus calcaneo mulieris: quo ad semen ei⁹ spirituale: id est electos. Siue in generali in fine mundi: quia tunc soluetur sathanas de carcere suo per semen suum Antichristum ad perdendū animas. Siue i particulari in fine vite cuiuslibet etiam sancti: fortiter tentans ad decipiendum. Sz adiutorio Christi et meritis eius insidie eius dete guntur vt supercurat Sicut de multis legim⁹ quos in exitu suo quasi deficientes virgo liberauit. De nique ipsa est illa sancta Judith figurata: que vir go prius coniugata: et postea vidua castissima de uotissima et pulcherrima que sua sapientia et for titudine interfecit illum terribilem et superbissi mum Holofernem: caput eius abscidens: et sic li berans populum dei de manibus eius iudit.

Quinta et ultima. §. VII.

litera est. A. in qua ostenditur q⁹ est aduocata peccatorum. Unde in antiphona que dicitur composuisse Joannez. Damascenus ei dicimus. Eya ergo aduocata nostra: illos tuos misericor des oculos ad nos conuer e. Ut enim dicit An selmus. Impossibile est q⁹ illi a quibus virgo Maria oculos misericordie sue auertit: saluetur

ita necessarium q̄ hi ad quos cōuertit oculos suos pro eis aduocans: iustificentur ⁊ glorificentur. Aduocatum habemus apud patrem Jesuz Christum iustum. j. Joannis. ij. Qui etiam interpellat pro nobis ait apostolus ad Romanos. viij. Sed quia non solum aduocatus sed ⁊ iudex est constitutus viuorum ⁊ mortuorum: cuncta vtiq̄ discussurus: ita q̄ nil inultum remanebit. Poterat forte humana fragilitas ⁊ precipue peccatoz cuz vix iustus ante eum sit securus ad eum accedere tāq̄ aduocatum. Et ideo pīssimus deus prouidit nobis de aduocata que tota mitis ⁊ suauis est. Nihil in ea inuenitur asperum nunq̄ ex ea verbum processit durum. Hec est figurate illa prudentissima mulier tecuites: que ita sapienter aduocauit apud regem Dauid in causa Absalonis: vani: superbi: ⁊ fratricide exulis facti: propter tantuz scelus a Jherusalem: q̄ induxit patrem Dauid ad misericordiam erga filium: ⁊ ab exilio reuocandum. Sic virgo Maria pro mundo deo rebelli ⁊ occisore fratris sui id est animi sui: propter qō exul constituitur a superna Jerusalem: ita aduocat ⁊ interpellat: vt deum patrem placet: ⁊ cōuersum ad penitentiam ad gloriam inducat. Unde beatus Bernardus. Securum accessum habes ad deum o homo vbi mater stat ante filium: filius ante patrem. Mater ostendit filio pectus et vbera: filius ostendit patri latus ⁊ vulnera. Ibi ergo nulla poterit esse repulsa: vbi sunt tot amoris insignia. Ad thronum igitur eius scilicet virginem Mariam in qua quieuit: accedamus cum fiducia ait apostolus ad hebreos vt misericordiā ⁊ gratiam consequamur in tempore opportuno Amen. In ea reperiuntur non solum dei perfectiones ex ibi narratis: vt omnipotentiam in Geneſi in mundi cratione: dei clementiaz in Exodo ex liberatione in exitu Jsrael de egypto. Reuerentiam ⁊ maiestatem in Leuitico: ex sacrificijs ⁊ ceremonijs: eius patientiam in libro numeri. Fortitudinem in bellis Josue. Longanimitatem ⁊ misericordiam in libro Judicum. Prouidentiam in libris Regum ⁊ huiusmodi: ⁊ sic de alijs ⁊ cetera. Sed etiam quecunq̄ ibi scripta: ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per exempla et dicta illorum qui ibi laudantur: curramus per viam virtutum ad brauium superne vocationis Respice ibi ⁊ inuenies Abel deuotionem. Enoch contemplationem. Credulitatem Noe. Abrahe fidelitatem. Jsaac patientiam. Jacob prudentiā. Joseph castitatem. Moisi charitatem. Finees sanctam emulationem. Aaron deuotam oblationem. Jude audaciam. Josue confidentiaz. Octoniel rectitudinem. Samsonis fortitudinem. Boos equanimitatem Samuelis integritatem. Job redargutiones. Tobie correptiones seu monitiones. Dauid misericordiam. Salomonis penitentiam in Ecclesiasten scilicet. Helye zelum pietatis Helizei zelum equitatis. Jsaie stabilitatem. Jeremie magnanimitatem. Ezechielis rigorez. Danielis feruorem: Mathathie singultus. Judeq̄ machabei cultum. Eleazari amorem patrie. Razie virorez latrie. In nouo testamento Christi domini obedientiam. Angelorum exultationem. Baptiste confessionem. Petri longanimitatem. Pauli sublimitatem. Andree magisteriuz in cruce. Jacobi desiderium in luce. Joannis sapientiā. Thome scientiā. Alpheidis iusticiam. Philippi reuelgentiam. Bartholomei nobilitatem. Mathei veram sanctitatem. Simonis constantiaz. Thadei reuerentiam. Mathie humilitatem. Marci sinceritatem: Luce vigilantiam. Barnabe eminentiam cum innumeris virtutibus: legendis ⁊ tangendis in sola philosophia quam deus pro salute nostra dignatus est mundo misericorditer reuelare Hec Joannes dominici cardinalis in noctiluca. que omnia possunt attribui beate Marie ut volueris.

De plenitudine gratie in beata Maria vgine. Capitulum decimumquintum.

Ratia plena sci

licet es Luce primo. In ista autez salutatione cum fuerit perfectissima potest primo queri. Quare angelus non dixit: gloria plena sicut gratia plena cum gloria sit perfectior gratia? Ad quod respondet Albertus super missus est: q̄ congrue plenitudo gratie annunciatur Marie que est origo: medium ⁊ causa omnis gratie: in humanum genus transfundendo ⁊ secundum statum vie ⁊ secundum: statuz patrie. vade Ecclesiastici. xxiiij. Ipsa ut intrducit ecclesia: ait. In me omnis gratia vite ⁊ veritatis: i me omnis spes vie ⁊ virtutis. Trā site ad me omnes qui concu. me: ⁊ a genera. me. adimplemini. Quia vero initium beatitudinis significat per gratiā: consumatio vero eius per gloriam: hic autem annunciatur initium beatitudinis ⁊ salutis scilcet incarnatio: ideo potius dicit debuit gratia plena q̄ gloria plena.

Sciendum autem q̄. §. I

cum dicat de plib⁹ plenitudo gre. Nā de Christo dz Joan. j. Plenum gratie ⁊ veritatis. De apostolis. Repleti sunt omnes spiritusancto. i. gra. De stephano. Stephanus plenus gratia et fortitudine Act. vj. distinguere oportet et assignare triplicem plenitudinem secundum Albertum. Est plenitudo effluxiua non receptiua. Est plenitudo receptia sine mensura et effluxiua. Est plenitudo

receptiua cum mensura ⁊ effluxiua. Prima plenitudo est in deo qui dat gratiam et non recipit a quoq̃: ps. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus. Et nulla creatura potest eam dare: nec etiaz Christus in quantum homo: vt ponit magister sententiarum in. iij. quia ipsa est virtus infinite cum ducat ad bonum infinitum scilicet deo fruendũ omnis autem creatura est virtutis finite. Nihil autez potest supra virtutem suam. Et hec plenitudo q̃ dei est: sub figura assueri qui interpretatur beatitudo: describitur hester. xv. vbi dicitur: vidi te domine quasi angelum dei: ⁊ conturbatum est cor meum pre timore glorie tue: valde enim mirabilis es domine: ⁊ facies tua plena est omnium gratiarum. Hanc plenitudinem habuit virgo Maria i se: quia deum in mente plenum omnium gratiarum: sed in ventre per incarnationem. Un̄ Bernardus. Legimus stephanum plenum gratia: et apostolos plenos spiritusancto: sed longe dissimiliter a Maria. In nullo enim alio habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter: quemadmodum i Maria. Nec aliqui conceperunt de spiritusancto: sicut ⁊ Maria. Et sic videtur intelligendum illud Hieronymi. Ceteris sanctis per partes dat: Marie vero plenitudo gratie se infudit: id est deus plenus omni gratia. Secunda plenitudo gratie est in Christo secundum humanitatez. Nã requieuit super eum spiritus domini: vt dicitur Isaie: xi: cum omni gratia quam recepit. Sed in hoc est differentia: quia omnibus sanctis data est ad mensuram certam nobis ignotam: sed illi notissimam qui omnia constituit in ponderе: numero ⁊ mensura. Sed homini Christo id est anime eius infusa fuit gratia ab initio sue conceptionis sine mensura: secundum illud: non enim ad mensuram dat deus spiritum. Joan. j. scilicet Christo Unde in gratia crescere non potuit: ⁊ ex operib⁹ suis infiniti valoris: quia ex perfectissima charitate procedentibus: nõ sibi meruit: sed nobis. Plenum igitur verbum incarnatum vidimus gratie ⁊ veritatis. Joannis. j. Fuit ergo plenus gratia quia ille homo habuit omnia per gratiam que deus habuit per naturaz: ⁊ preterea nulla gratia fuit in eo diminuta vel ociosa: vel habens aliquid contrarium. Etiam hec gratia fuit vnionis. Plenus autem fuit veritate: quia anima illa in verbo cui erat vnita: omnia cognouit ab initio sui: que vnquã actu fuerunt: sunt ⁊ erũt. Et Isidorus dicit: q̃ trinitas sibi soli nota est ⁊ homini assũpto. Et quia anima Christi carni fuit vnita i ventre v̄ginis sic etiam potest dici: q̃ ista plenitudo sine mensura fuit in virgine vt dicatur gratia plena: quia anima Christi plena summa gratia habituali simul cum corpore fuit in vtero virginis. Non tamen beata Maria ita plena fuit gratia quãtũ ad animam seu affectum: quin potuerit in ea crescere. Nec ita plena veritate quantum ad intellectum: q̃ in via cognouerit omnia: vel etiaz cognouerit per speciem: sicut sancti in gloria. Sola autem virgo Maria plena gratia fuit inter puras creaturas: quia maiorez gratiam habere non potuit. Nisi eniz ipsa deitati vniretur: maior gratia non potuit intelligi q̃ quod de ipsa acciperetur quod vniretur hoc est q̃ nisi ipsa esset deus: maior gretia intelligi non potest q̃ q̃ esset mater dei. Hieronymus. Quod natura nõ habuit: vsus nescit: ignorauit ratio: mens non capit humana: pauet celum: stupet terra: omnis creatura etiam celestis miratur: hoc totum est quod per Gabrielem nunciatur cuz dicit: gratia plena: ⁊ per Christum impletur carnem de ea assumens. Tertia plenitudo que est receptiua cum mensura: tamen ⁊ effluxiua: que est quidam habitus mentis: deo gratam creaturam faciens: ⁊ omnia opera eius q̃ ab ea procedunt meritoria ⁊ digna vita eterna: De qua apostolus ad Romanos. vj. Gratia dei vita eterna. Et ad Titum. iij. Justificati gratia ipsius heredes sumus secundũ spem vite eterne. Hec plenitudo replet mentem interius ⁊ effluit exterius per operationem bonam. Et hec plenitudo fuit in beata Maria: apostolis. Stephano ⁊ Tabita: que dicitur in actibus apostorum plena operibus bonis: scilicet interioribus per charitatez formatis ⁊ elemosynis id est exterioribus procedentibus ex fide per dilectionem operantis. Magis tamen in Maria pre ceteris. Quãto enim aliquod receptiuum est magis vicinum principio influẽti: tantomagis recipit de influentia eius: sicut patet de igne ⁊ aq̃: quãto eni quis magis appropiquat ignq̃ ẽ principiũ caloris: tãtomagis calefit q̃to fluꝰ magis appropiquat mari qõ principiũ aq̃rũ tanto profundior ⁊ copiosior est aqua. Et quia virgo maxime appropinquat Christo principio effluxiuo gratie: nam mater eius ẽ ideo plena gratia pre ceteris. Nam vt dicitur Joan. j. De plenitudine eius scilicet Christi omnes accepimus gratiã ab eo collatã causatiue in quãtũ deus: meritorie ⁊ exemplariter in quãtũ homo. Hec autẽ effluxio gratie que mentẽ iplet ⁊ effluit p opus exterꝰ cõis oibus sãctis ẽ triplex ꝑm Albertũ vbi supra. Quidã. n. effluunt de iteriori pfectione gr̃e ad exteriorem operationem: ad sui saluationem: ⁊ aliorum per exempla edificationem. Et hec est communis omnibus sanctis habentibus tempus operandi: et hec dicitur plenitudo sufficientie: ad quam tenentur omnes: de qua potest intelligi dictuz de tabita: quod erat plena operibus bonis Secundo alij effluunt non soluz per bonam opationem exteriorez ad sui salutem et aliorum edificationem: sed etiam per doctrinam salutarem in ecclesie edificationez. Et de ista dicitur illud Act. ij. et ꝑmo. Repleti sunt omnes spiritusancto: et

ceperunt loqui. Tertio alij effluunt non solū per opationem bonā exteriorē ⁊ alioꝝ instructionem: sed etiam per anime sue. i. vite pro fide positionem: vt in Stephano qui dicitur plenus gratia ⁊ fortitudine. Plenus gratia ad conuertendos peccatores: et fortitudine ad tolerandos passionis dolores. Et hec dicitur plenitudo excellentie. Secunda dici potest plenitudo abundantie. Omnis ista plenitudo in virgine fuit super omnes excellētius: vt dicere valeat. In plenitudine sanctorum. i. gratie sanctorum: detentio mea. Eccī. xxiiij. i. detineo omnem plenitudinem gratie. plena fuit operibus bonis. i. elemētis Unde ⁊ b. Bernar. dicit: ꝙ in die purificationis obtulit sacrificiū pauperum par turturum vel columbarum: quia etsi magi reges obtulerāt ei pauca diebus ante non modicum aurum: iam illud pauperib⁹ erogauerat. Plena fuit gratia per doctrine cōmunicationē. Ipsa enīz apostolos ⁊ euāgelistas aliorum doctores de multis instruxit mysterijs. Unde ⁊ Beda dictt super illud. Maria cō seruabat omnia verba hec: conferens i corde suo Luce. ij. q². s. menti retinebat illa mysteria: vt postea apostolis ea explicaret. Plena fuit tolerantia pene in passione filij: cuius animam pertransiuit gladius doloris vt plus ꝙ martyrem dicat eam Hieron⁹. Aue igitur omni gratia plena. Unde ỏ ipsa figurate dicitur sub nomine Hester regine q̄ humilis interpretatur. Fons puus creuit in flumē maximū. Fons dicitur propter abundantē gratiam ⁊ originē eius: quia ex ea Christus vnde nobis oibus misericordia ⁊ gratia influxit. Paruus dī ꝓpter humilitatē: ꝓpter quā creuit in flumē maximum: quando scilicet nobis genuit dominum nostrum Jesum Christum. Qui ait Eccs. xxiiij. Ego quasi aque ductus exiui de paradiso dei coopertus. s. carne mortali: de paradiso. i. fonte paradisi ecclesie. Fons enim vt dicitur Gen. ij. egrediebatur de loco voluptatis. i. padiso: virgo. s. Maria plena gratia. Qui fons diuiditur in. iiij. capita Effectus enim gratie ꝓcedentis ab isto fonte ad iiij. partes extenditur. Ad angelos videlicet eos restaurando ⁊ letificando. Ad inferos demōes virtutem eorum exīminādo: ps. Confregisti capita draconum in aquis. Ad pīes qui erāt in limbo a tenebris liberando: ad homes qui sunt in mūdo: iustificando ⁊ a multis malis liberando. Excellentissime igitur dicitur. Aue gratia plēa. Nā vt ait beatus Bernar. de plenitudine eius oēs recipiūt: captiuus redemptionem: eger curationem: tristis consolationem: peccator veniam: iustus gratiam: angeli letitiam. Tota trinitas gloriā. Deniqz dei filius carnis substantiam..

Inuenisti gratiam. §. II.

apud deū. Ex his verbis cōprehenditur excellentia beate Marie. Et ex eo qō dicit angelus. Inuenisti. Inuenit ait: nō quia prima in rem gratie venit Nam angelus prius in hanc rem gratie venit. cum scilicet a principio sibi fuit gratia collata. Sz inuenit: quia ipsam rem gratie pditaz ꝑmo recuperauit humano generi. Hoc Adā non fecit: quia ⁊ si gratiam perditam ꝑ penitentiam recuperauit: vt dicitur de pe. di. j. Sicut primi: hoc tantū pro se: non pro toto humano genere procurauit. Sz Maria pro omnibus inuenit: quia per ipam omnes gratiam rehabuerunt virtualiter per filium ipsam nobis afferentem. Meruit autem hoc de congruo. Unde beatus Aug⁹ in sermone. O beata Maria quis tibi digne iura gratiarū ⁊ laudū preconia valeat ipendere: que tuo singulari merito mūdo succurristi perdito. Et cum per virtutes gratuitas sit proprie meritum. i. per opera earū. Et beatus Augustinus dicat: ꝙ humilitas Marie nobis genuit deum. Et. b. Ber. ꝙ ipsa Maria est mulier illa euāgelica q̄ cōmiscuit sata tria: id ē deitatē: animam: ⁊ carnē Christi in vna persona cōiunxit. Et fermentum ad ea ꝓmiscenda seu fermentāda fuit fides eius. Et. b. Augustinus ꝙ beatior fuit Maria concipiendo fide ꝙ carne. Patet ꝙ meruit gratiā nobis perditam inuenire. Inuenisti ait. Non creasti gratiam: quia hoc dei est q̄ gratiam ⁊ gloriam dabit dom⁹. Inueniſti. Nō semper habuisti vt filius tuus. De quo Joānis. j. Plenū gratia ⁊ veritate. Inuenisti nō rapuisti vt angelus prim⁹: dicens. Similis ero altissimo. Inuenisti non perdidisti. vt ꝑmi parentes: qui vt ait b. Aug⁹ voluerunt diuinitatem ⁊ perdiderunt felicitatem gratie. s. ⁊ glorie. Inuenisti non emisti: vt Symon magus qui obtulit pecuniam apostolis vt emeret gratiam spiritussancti. Inuenisti q² quesisti: quia qui querit iuenit: vt virgo prudētissima vt doctrix fidelissima. Sed reddidisti vt mater misericordissia. Inuenisti gratiam dei miserātis charitate: ꝓmittētis vitate: hois necessitate: tui ad hoc idoneitate. Inuenisti gratiaz ītatā i deū. Et in illa ⁊ cum illa omnem creaturam. Inuenisti gratiam specialem. Et generalem quidem: quia gratia que fuit ⁊ est in omnibus electis in ipsa fuit. s. gratum faciens. Gratiā specialem que. s. fuit i aliquibus sanctis sed nō i omnibus: vt gratie gratis date apostolis ⁊ alijs. Gratiam singularem: q̄ sibi soli cōuenit: vt patz de duodecim eius priuilegijs. Et de his omnibus plene infra dicetur. Inuenisti gratiam corporalem: quia gratiosa i aspectu omnibus ⁊ in sermone: ps. Diffusa est gratia in labijs tuis. Sed in hanc generalem habuit quātuz ad corporis resurrectionem cum alijs. Sed ante alios: quia quācitius post mortem. Specialem: quantum ad virginitatis integritatem: sed perfectius cunctis. Singularem: quantum ad vteri sanctitatem: ⁊ talis mater facta vnigeniti: ma er

dei ⁊ plasmatoris omniu3: mater inuiolata: ma ter intacta. Inuenisti gratiã apud deum. Ubi scien dum: q̃ ista prepositio apud deum tripliciter sumitur. Quandoq3 enim dicit equalitatez essen tie: vt illud. Uerbũ. erat apud deum Joannis. i. Quandoq3 equalitatem secundum situm: vt quã do opponitur ad supra ⁊ infra. Sicut dictum est iij. Regum. ij.. Positus est thronus matris apud vel iuxta thronũ regis. Quandoq3 apud ⁊ iuxta ponitur respectiue. Sicut dicitur de mulieribus: q̃ stabant iuxta crucem. Non quidem absolute. Sic enim stabat mater Jesu ⁊ Joannes iuxta cru cem: quia valde prope. Sed alie mulieres dicunt stare iuxta crucem respectiue. i. respectu turbe q̃ longius eis erat a cruce. Unde ⁊ alius euangeli sta dicit. Mulieres stabant a lõge respectu. s. ma tris Jesu: que absolute iuxta crucez stabat. Et oi bus his tribus modis potest exponi hic istud apũ deum: nam primo modo sicut filius dicitur esse apud patrem: ppter idemptitatem nature: quia eiusdem nature. Sic maria gratiam inuenit: vt sit apud deum scilicet filium: quia scilicet eius na ture cum eo secundum humanitatem in qua est vnum cum matre: sicut in deitate vnum cum pa tre. Et vere ista est gratia nimis mirabilis. Secun do modo: scilicet quantum ad situm: certum est q̃ exaltata est in celo super choros angelorum: vn de ⁊ apud deum. i. excellentiori gradu glorie deco rata super omnes puras creaturas. Juxta illud ps. Astit regina a dextris tuis scilicet beata Ma ria. Juxta figuram illam supradictam de matre Salomonis cuius thronus positus est iuxta thro num eius. Et apte: quia vna est maiestas regia in rege ⁊ regina: ⁊ coequãtur sibi. Inuenit ergo gra tiam vt sit apud deum. i. excellẽtiori gloria q̃ alie creature. Tertio modo dicitur apud deum: quia propinquissima fuit deo respectu aliorum in san ctitate. Uñ ⁊ ei familiarissia: vt iueniat gr̃az apũ deum pro deuotis eius: ⁊ refugium habentibus ad eam in suis necessitatibus. Apud ergo deum creatorẽ: factorem: iustificatorẽ ⁊ glorificatorem: inuenit gratiã ad ꝓcurãdũ oibus. Unde bene ait angelus. Aue gratia plena.

De triplici genere gratiaru3. Caplm. XVI.

Ue gratiá plẽa

Hec plenitudo gratie põt intelli gi triplr: vel quia sũmã ⁊ omnez gratiam habuit: vel q̃ maior gra tia nõ fuit: vel q̃ maioris gratie capax ñ fuit. Lõ stat autẽ fm Alber. vbi supra: quia nõ sũmãm ⁊ omnem habuit: quia gratiam vnionis non habu it q̃ est sũma in numero gratiarum: non ipsa: sed filius eius fuit deitati vnit. Similiter maior gra tia fuit in filio: in quãtũ homo q̃ in ea. Unde di ci non potest: q̃ maior gratia q̃ sua non fuit. Re stat g̃ vt intelligatur tertio modo. s. quia maioris gratie capax non fuit pura creatura: ⁊ in statu il lo viatorum: nam si aucta est gratia in assumptõ ne: quia dicitur gratia confirmata tunc effecta est in cõprehensorum numero. Preterea priuilegia principũ sunt late interpretanda. Cum ergo dñs in priuilegio suo quod ei mittit per angelũ: dicat gratiam plenam nullã specificãdo: erit pro oibus interpretãdũ. Preterea deus ifundit suaz bonita tem vnicuiq3 secundũ suam virtutẽ ⁊ capacitatẽ: vt pz Math. xxv. De dño q̃ tradidit suis bo na sua vnicuiq3 secundũ ꝓpriam virtutẽ: ergo q̃ cũq3 creatura ẽ capax oĩs gratie: cui ẽ capax pu ra creatura: illa erit plena omni gratia. Talis ãt creatura fuit beatissima vgo Maria: g̃ ipsa ẽ ple na omni gratia: cuius particeps potest esse omnis pura creatura. Ubi sciendũ q̃ triplex ẽ gen' gr̃a rũ. Est. n. gratia gratũ deo faciẽs ꝓpter sui sancti tatem. Est gratia gratis a deo data propt̃ alioruz vtilitatẽ. Est gratia priuilegioz a deo collata ad singularẽ sublimitatẽ. Omnibus his plena fuit vgo Maria: vt dicere valeat illud Eccĩ. xxiij. In me omnis gratia. Et ideo transite ad me omnes qui concupiscitis me ⁊c.

De prima gratia §. I.

que solum reperitur in bonis dicit aplꝰ ad Hebr. vltimo. Optimũ est gratia stabilire cor: ideo aũt optimũ: q̃ nil melius in vita. Est enim quid ita p cio sum: q̃ ea percipitur bonũ ifinitũ vñ Pe. i. ca nonica. Maxia ⁊ pciosa nobis donauit deus: vt simus diuine nature consortes ⁊ dij per partipati onem Eccĩ. xl. Gratia dei sicut paradisus in bene dictionibus. Parat enim nobis dei visum. i. aspe ctum: ⁊ secum habet omnem spiritualem benedi ctionez. Et illis solis dicitur. Uenite benedicti pa tris mei Math. xxv. qui cum gratia transierunt ista de seculo. Sed ⁊ ista gratia est triplex rea liter distincta vna ab altera ⁊ diuersi effectus. Est enim gratia sacramentalis. Est gratia virtualis. Est gratia muneralis: omnis ista gratia fuit in vir gine ⁊ perfectissime. Et ideo verissime dicitur ei. Aue gratia plena. Et de prima gratia scilicet sa cramentali: dicit magister in. iiij. q̃ sacramentum est inuisibilis gratie: quã. s. continet visibil forma.

Tractando igitur §. II.

de gratia: q̃. s. in omnibus. vij. sacramẽtis ẽ varia Sciendũ q̃ sicut quodlibet sacramentũ continet in se gratiã gratum facientem: ad tollendum mor bum peccati vel reliquias eius: vnde ⁊ medicine anime dicuntur: sicut que auferunt a corporibus: morbos medicine corporalis: vnde ex quolibet eo rum deuote sũpto recipitur vel augetur gratia si non ponatur obstaculum. Ad recipiendum igit

talem: talis requiritur actualis receptio sacramē ti cum fieri potest. Et ideo si dicimus virginez ple nam hac' gratia: oportet etiam dicere q̄ sacramē ta suscepit: quod firmat Alber. super missus est: omnia videlicet sacramenta sūpsisse ordine exce pto. Sed ꝛ ipsos p equipollentiā accepit vt dicet Sed quia non eis eguit: quoniam peccatum nul lum actuale cōmisit: originale contractū iam per sanctificationem in vtero matris sue erat extictū cum reliquijs suis. Jdeo oportz circa huiusmodi tria videre. Primo quare ipsa sacramenta susce pit. Secūdo quare hoc scriptura reticuit. Tertio quid vtilitatis ex eis acquisiuit. Quātum ad primum secundum Albertum. vbi supra scien dumq̄ vt dictum est: virgo Maria non accepit sacramenta ex necessitate vt alij: sed triplici ex causa ipsa sacramenta deuote suscepit. Prima ob sui maiorem humiliationem. Secūda ob alio rum instructionem. Tertia ob bonoꝛ superero gationem. Quantū ad primū. Sicut primuz do cumentum quod dedit nobis ꝛ infudit prima ma ter Eua fuit superbia: qua voluit se deo equari: ita ꝑma marie virtus: inquit. b. Ambro: ē humi litas: hanc nos mater spiritualis in omnibus edo cuit. Unde sicut legalia obseruauit instituta pro peccatoribus tanq̄ peccato subdita foret: que ta men omni carebat: vt patet in sacrificio purifica tionis: ꝛ filij redemptione. Jta etiam sacramenta que sunt medicine principaliter peccatoꝛ ex hu militate suscipere voluit. Unde. b. Ber. Uere vir go Maria non indiges purificatione. Sed nec fi luis tuus circūcisione. Esto ergo ꝛ tu sicut vna ex mulieribus sicut ille ē vnus ex illis. i. peccatoribꝫ secundū apparentiam. Secūdo sacramēta susce pit beata Maria propter instructionem alioꝝ vt perfectos doceret sui exemplo seruare leges su periorum: etiā si nō tenerētur promulgatum fue rat a domino per apostolos oibus edictum. Euntes docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. s. docentes eos serua re quecunq̄ mandaui vobis Math. vltimo: vt ō penitentia: de eucharistia: ꝛ alijs huiusmodi. Uo luit ergo beata virgo obseruare ꝛ hec mandata filij: vt inuitaret nos exemplo ad obedientiā: pec catores etiam instruit vt non erubescant assume re remedia humilia: ad delendum peccata institu ta. Erubescant aliqui peccatores sciri ꝛ ideo non confitentur peccata sua: ne cognoscantur tales eē quales sunt in malicia. Unde beatus Bernardus Omnia insania hominum: pudet ablui scilicet p sacramenta: ꝛ non pudet iquinari scilicet per pec cata: pudet sordes abstergere: ꝛ non pudet contra here. Beata Maria vero cum esset sine peccato: tamen sacramenta cōtra peccata in remedium in stituta suscepit: acsi esset peccatrix. Tertio pro pter bonoꝝ supererogationem: vt dicitur apo cal'. vltimo. Qui iustus est iustificetur ad huc. Et in puer. dicitur. Justoꝝ semita q̄ ē via arta vtutū q̄ lux splēdes, pficit ꝛ crescit vsq̄ ad pfectū diē. s. visionē clarā patrie. Tepidoꝝ eni ꝛ imperfectoꝝ est seruare necessaria ad salutem: ꝛ non curare in anterioꝛa se extendere: quod periculosum est dis positio ad casum. Sed perfecti considerantes q̄ status gratie ꝛ virtutum est quasi infinitus: quia nunq̄ potest tantum in gratia proficere: quin va leat multo magis crescere: propter qō dicit apls. Crescentes in gratia dei scilicet sitis. Nam vt dici tur Eccl. Cum consumauerit homo: tunc icipiet respectu eius quod restat ad valendum meritum augere. Uirgo igitur Maria: etsi in sanctificatio ne sua fuerit ex vtero matris plena gratia: ꝛ in cō ceptu filij multo magis repleta tanta scilicet quā te erat capax pura creatura: non adeo q̄ non po tuerit in ea crescere duz erat viatrix: hoc enim fu it priuilegium solius Christi qui gratiam accepit ab initio suo infinitam: ita scilicet ut non posset i ea crescere. Et ideo quottidie magis ac magis bta Maria in illis exercebatur: vñ posset magis me ritum augere ꝛ deo placere. Et ideo sacramenta sumebat: etsi eis non egeret vt magis in gratia cre sceret per effectum sacramentoꝝ. Quantū ad secundum principale de gratia sacramentali. Quare scilicet non sunt hec de ea scripta in euan gelio vel actibus apostolorum. Ad quod Alber. vbi supra assignat sex rationes: sed tantuz tres po nentur. Primo propter vnitatem nostram repri mendam. Secundo propter claritatez patrie ap petendam. Tertio propter superfluitatez a scrip tura remouendam. Pro primo dicitur in üb. sap̄. Uani sunt omnes homines. Cum enim boni agimus aliquid vanitate glozie ducti cupimus il lud alijs innotescī: etiam si minimum sit illud. qō Christus prohibuit: dicens. Cum facis elemosy nam: noli tuba canere ante te Mathei. vi. Uirgo autem Maria cum esset excellentissimi meriti: ꝛ opera excellentissima plurima fecerit: vt ipsa sa cramenta suscipiendo: ꝛ multa alia: noluit tamē ea exprimere vl narrare facere: vt discamus ocul tare bona opera nostra quando non est necessari um. Sic ꝛ filius eius que egit vsq̄ ad annum tricesimum vite sue q̄ vtiq̄ friuola non fuerunt sed omnia magnifica ꝛ excellētissima: nec ipe nar rauit nec ab euangelistis exprimi voluit: vnde et beeatus Gregorius in moralibus. Depredari desi derat: qui thesaurum scilicet bonoꝝ operum publice in manu portat. Et beatus Bernardus. Increpat Christi natiuitas se laudantes ꝛ se ostē tare cupiētes. Unde nocte Christus nasci voluit.

Ubi sunt qui taz imprudenter gestiunt ostenta re se ipsos? Deniq̄ tacet Christus ꝛ nunciat an gelus: ꝛ laudat multitudo celestis exercitus.

Sileat ergo os tuum: ꝛ laudet te os alienum.

Pro secūdi declaratione Plotinus philosophus ait. Fugiendum est ad patriam: ibiq; patere ōnia non fugitur nisi a mala ꝛ miseria. Locus ad quez cōfugitur: vt illud euadatur: appetitur. Omnes homines natura scire desiderant inquit philosophus ꝛ magna. Sed nulla hic perfecta scientia. Et ꝓpterea voluit dominus plura remanere dubia: ꝛ non aperta in uia: etiam circa diuinas scripturas ꝛ circa alias facultates: vt mentes nostras alliciat ad concupiscenduz perfectam cognitiōez rerum i patria. Unde i figuram Exo. xij. de agno paschali dicitur. Non remanebit ex eo qnicquam vsq; mane. Quod autem residuum fuerit igni cōburetis. Ubi glo. b. Grego. Quod ex agno remanet comburi mandatur: quia quod de mysterio incarnationis eius penetrare vel intelligere non possumus potestati ſpirituſſancti humiliter reseruemus: vt non superbe quis audeat: vel contēnere vel denegare: quod non intellīgit sed igni cōburatur: id est ſpirituſancto relinquatur: donec omnia in futuro quilibet cognoscat. Et hoc est mane Ne tamen interim nostra deuotio sine exercitatione torpescat: secundum id quod ante ibi dicit seruetur. Caput inquit cum pedibus ꝛ intestinis vorabitis: nec remanebit aliquid de eo vsq; mane. glo. b. Grego. Caput agni vorare: est deitatem eius fide percipere. Pedes vorare est vestigia humanitatis eius amando imitari. Uorare intestia est verborum Christi occulta ꝛ mystica mandata auide quererē ꝛ intelligere. In quo verbo vorationis pigritia nostra reprehenditur: qui verba eius atq; mysteria: nec per nos requirimus ꝛ dicta ab aliis inuiti audimus. Et subditur. Non remanebit ex eo quicq; vsq; mane: quia ei⁹ dicta magna sunt excutienda solicitudine: vt anteq; veniat dies refecotinis in nocte presentis vite: omnia mandata eius solicite penetremus. Tertia ratio quare hec ñ sī scripta est vt remoueatur superfluitas scriptura. Bern. Si vnum folium de arbore: ne vnus de passeribus cadit super terram sine patre celesti. i. eius ordinatione: nec ego de ore euangeliste superfluum defluere verbum puto presertim de sacra historia. Dicit autem philosophus: ꝙ q̄ vnum dicit quod multa continet plura dicit: vn de dicito ꝛ pro cōstanti habito: ꝙ virgo Maria fuit plena gratia: gratie sacramentales q̄ cōmuniter fuerunt apud alios sanctos: explicite hoc dicere de ea superfluum videbatur: cum nulla gratia pure creature apta vacua fuerit. Unde sicut beatus Augustinus de beata Maria ponit vnam regulam scilicet ꝙ cum de peccatis agitur: videlicet actualibus nullam prorsus vult de ea haberi questionem: sed firme teneri: ꝙ nulluz commisit. Ita dicit Albertus vbi supra in bono tanq; pro regula ꝛ principio per se noto de ipsa supponatur: ꝙ q̄cquid boni aliqua creatura pura fecerit vl̄ receperit. De hoc expers non esse beataz Mariam ñ liceat dubitare: vt a nullo superetur illustriuz: vt dicit Jo. Dama. i. sanctorum. His igitur de cauſ hoc non expresse scribitur. Quātum ad tertium ſ. Quid beata Maria receperit ex sacramētis videndum est. Q̄ baptismum receperit: creditur: ñ ad purgationem peccati: quod nullum habebat sicut nec etiam filius eius: sed in exemplum equidem Christus ex ipso baptismo: nihil gratie in se accepit: sed vim regenerativā aquis contulit. Beata autem Maria non contulit aquis virtutem sz ex ipso baptismo suscepit virtutem: videlicz caracteris impressionem: virtutum exercitationez meritorum accumulationē: vnde nō baptismo Joā. qui ad ista non valebat: sed baptismo Christi baptizata est: sicut etiam. b. Aug⁹. expresse hoc dicit de apostolis: de conse. di. iiij. Quando. Licet nō inueniatur in euangelio. Sacramētum confirmationis accepit secundum Alber. vbi supra ad ampliorem meritorum augmentationem: ꝛ perfectiorem virtutum exercitationem ꝛ declarationē ad alterius caracteris ipressionem: vt ꝑ caracterē baptismalem collocetur in numero Christicolaz distincta a iudeis ꝛ gentilibus non consignatis ꝑ caracterem cōfirmationis ponatur: imo primicia sit in numero militantium pro Christo. Et si non fuit ibi vnctio sensibilis: non defuit vnctio insensibilis. Nam cum beatus Tho. dicat in. iij. q̄ apostoli fuerunt confirmati in die penthecostes misso in eis spirituſancto ad robur. Ubi loco vnctionis visibilis fuit ignis in forma linguarum: ꝑ quandā correspondentiam: nā oleum est fomētū ignis ꝛ lingua correspondet balsami odori. Beata autē Maria fuit in receptione illa spirituſancti cū aplis recipiens: vnde ꝛ crismata cū eis. A sacramento altaris suscepto: cōsecuta ē dñice passionis rememorationē: deuotionis actualis exercitationē: cōtra corporalē absentiā filij cōsolationē

A sacramēto vero penitētie recepit gratiā i excellenti equiloquētia. Nā pro contritiōe habuit innocentie cōuersationem. Pro cōfessione gratiaꝝ actionē. Pro satisfactione supererogationē. Luz autē sit triplex confessio. ſ. accusatio peccatoꝝ: recognitio incōgruitatis ꝛ ingratitudis: beneficioꝝ confessio. Et hec vltima fuit ꝓprie beate Marie cōfessio. Cōfitebatur aūt fm Alber. ꝙ tantā gr̄az accepit: ꝙ nunq; de condigno eam meruit: vel aliqua creatura promereri potuit: licet de congruo meruerit. Hec ꝛ similia fatebatur Joanni euangeliste vt credi potest confessori suo. In extrema vnctione recepit complete victorie preterite ꝛ plene glorie significationem. Et loco remissionis venialium totius doloris mortis remissionem. Et pro infirmitatis alleuiatione: totius corporis glorificationem. Et quanuis beata Maria potuerit hoc sacramentū non suscipere:

exempta p̄ priuilegiū: quod dominus confert his quos sine infirmitate ⁊ mortis dolore dignatus ē euocare tamē videtur q̄ isti priuilegio suo abre nunciauerit ⁊ sacramentum illud peccatoribus institutum humiliter suscepit vt humilitatē quā per totam vitaz tenuerat egressum consumaret.

In sacramento vero matrimonij cum sit triplex bonū: omne istud reperitur in cōiugio Marie. Unde beatus Augustinus. xxvij. q. ij. Omne nuptiarum bonū impletū est in parentibus Christi. s. fides proles ⁊ sacramentum. Prolem cognoscimus Christū dominū filium. s. virginis: nō Joseph. Fidem quia nullum adulterium. Sacramētum quia nullum diuortium. Habuit autem beata Maria istaz gratiam excellentius qz mater tāte plis: ⁊ qz mater ⁊ virgo. Nā vt ait. b. Aug⁹. Cōiugia sanctioza sūt pari voto cōtinentiū. Sacramentū aūt ordinis non habuit. Hic enī secundū exterioꝛē hominis representationem prefert dignitatem. Interius autem secundum veritatem ptinet ad humilem seruitutem. Unde per oppositum statui beate Marie opponebatur que interius habuit coram deo dignitatem: exterius coram hominibus sūmam habuit humilitatē. Hoc g̈ sacramentum beata Maria actualiter nō recepit: ⁊ propter status sui contrarietatem: ⁊ propt̄ humilem cum alijs mulieribus conformitatem. Nō enim sexus femineus est capax ordinis ꝓpter indignitatem: maioꝛez peccādi fragilitatē: ⁊ regiminis̄ incongruitatem. Licet autē beatissima virgo Maria sacramentū ordinis non receperit: quicquid tamen dignitatis vel gratie in iplis confertur de hoc plena fuit. Conferꝛtur enim in eis septiformis gratia spiritus̄sancti: q̄ omnifaria plena fuit. Jtez cuz tria sint in sacramento ordinis. s. dignitas ministerialis: potestas spiritualis: administratio executionis: hec autē tria beata Maria equipollēt habuit ⁊ excellent: ministri ecclesie habēt dignitatē beneficialem p̄ caracterē excellentie. Beatissima aūt virgo habet coꝛonam regni ecclesie militātis ⁊ triūphantis. Unde ⁊ summus ministroꝛum papa: dicit seruus seruoꝛū dei. Hec autem est regina ⁊ domina angeloꝛ ⁊ imperatrix totius mūdi Jtē in ministris est potestas spiritualis: tēpoꝛalis delegata a deo: vel subdelegata ⁊ vicaria. In ipsa autē ē plenitudo potestatis celestis ex auctoꝛitate ordinaria. Jtē in ministris est executio ligādi ⁊ soluendi per vsum clauium. In ipa autē est dominādi legitima potestas ad ligandū ⁊ soluendum per imperium. Et sic quicquid ē in ordinibus dignitatis ⁊ gratie: constat beate Marie mīme defuisse. Et ne videatur specialibus dignitatum vel virtutū ordinibus caruisse. Cū hostiarijs habuit mūdoꝛ introductionem ⁊ imūdoꝛ exclusionez. Cum exoꝛcistis demonū expulsionem. Cum lectoribus ꝓphetiarū expositionē. Cū accolitis illuminationem. Cū subdiacōibus doctrine aplice ostēsionē. Cū diaconibus verbi diuini conseruationē Et postea cū euāgelistis enarrationē. Cū sacerdotib⁹ coꝛporis Christi formationē: cōtractionem ⁊ cōiunctionē. Ipsa a culpis ⁊ penis p̄ filiū suū nos absoluit. Habet ⁊ officia episcopoꝛuz aliquo mō spūali: qm̄ conserat tēpla ⁊ altaria que ad eⁱ⁹ honoꝛē fiūt. Consecrat vgines interius cōfirmando ⁊ huiusmodi. Habet beatissima cū papa oim ecclesiarū solicitudinem potestatis spiritualis plenitudinē: priuilegiatoꝛz actuum vniuersitatē. Et sic patet q̄ fuit gratia plena.

De gratia vtuali beate vginis. Ca. XVII

Ne gratia plēa

Gratia videlicet virtuali. Quidā vt magister sentētiarū in. iij. dixerūt gratiā ⁊ vtutē idē eē realiter: sed rōe differre vt gratia dicat in quantū facit hominē deo gratū. Uirtus. in quātū inducit ad operandū opa vtuosa. Sed beatus Tho. i summa. p bat gratiā realiter distinctā a virtute: vt sicut a sole procedūt multi radij diuersi ab eo: ⁊ ab anima fluunt multe potentie realiter distincte ab ea ita ⁊ virtutes oēs procedunt a gratia distincte ab ea realiter. Et ipsa quidē gratia vt in subiecto est in anima. Uirtutes vo in potentijs aie ad expediendum eas ad bñ operandū: oēs igit̄ vtutes fluūt a gratia gratū faciente. Quā gratiā vgo beata habuit plenissime. Juxta hoc. Aue gīa plena: g̈ habuit oēs vtutes pfectissime: vnde ipa ait Eccī. xxiiij. In me ois spes vite ⁊ vtutis. Et ideo trāsite ad me omnes s. pro eis virtutibus quia ex me id ē mei suffragio ⁊ exēplo potestis sperare omnē virtutē. Uirtutes autez omnes vel sunt theologice vel cardinales vel eis annexe. Et theologicas numerat aplus. j. Coꝛ. xiij. dicēs. Nunc manent fides: spes: charitas: tria. hec.

Primo ergo uiden. ℌ. r.

dū ē de fide beate Marie: q̄ eā habuerit p̄ verba Elisabeth pz dicētis ad eā. Beata q̄ credidisti. s. vbis dictis tibi p̄ angelū ex pte dei. Luce. j. Credē eni ē actus fidei que ē de nō visis. Credidit enim se matrē dei fiendā: sicut factū est cū ait. Fiat mihi secundū verbū tuū. Luc. i. qō vtiqz non vidit: nec oculo coꝛporali nec intellectuali clare. Uidit vtiqz ⁊ experta est se concepisse: non opere humano: ⁊ se peperisse paruulum cū virginitatis honoꝛe. Sz q̄ ille puer filius eius cōceptus ⁊ natus eēt deus verus: non vidit ut in patria: sed fide credidit ⁊ ꝓgnouit: sublimioꝛi mō ⁊ interioꝛi gustu sup oēs vnq̄ viatoꝛes: vñ fides sua fuit sup oēm fidē. Un

beat⁹ Bernardus: super missus ē. Quis excepta fortasse illa q̄ sola hec i se felicissime meruit experiri: intellectu capere: ratione discernere possit q̄liter splendor ille inaccessibilis virgineis se viscerib⁹ infuderit: ⁊ vt illa que inaccessibilis est accedere ad se ferre potuisset: de portiuncula eiusdem corporis cui se immediate anima contemperauit reliqe masse vmbraculum fecerit: ⁊ forte propt̄ hoc maxime dictum fuerit: obumbrabit: quia res nūrum erat in sacramento. Et quod sola per se trinitas in sola ⁊ cum sola virgine voluit operari. Soli enim datum est nosse cui soli datum est experiri. Dicatur ergo. Uirt⁹ altissimi obumbrabit tibi. Hoc est illum modum quo de spiritu sancto concipies: ipsa dei virtus ⁊ dei sapientia Christus sic in sui secretissimo consilio obumbrando coniunget ⁊ obumbrabit: quatenus qui tantum est patri notus: sit ⁊ tibi. Ac si angelus respōdeat virgini. Quid a me queris quod in te experieris? Scies te feliciter scies: sed illo auctore illo doctore. Ego autem sum missus virginalem conceptum nunciare: non creare. Nec potest doceri nisi a donante: nec potest addipisci nisi a suscipiente. Ex hac auctoritate beati bernardi dicit Alber. colligitur q̄ beata virgo de incarnatione ⁊ de filio incarnato habuit cognitionem q̄ est supra fidem. Et videtur hoc intelligendum: q̄ cognitio illa fuit supra fidem communem seu omnium viatorum. Naz si clare vt in patria talis cognitio excluderet fidem: vel forte etiam in ipso cōceptu vel partu sibi datum est ad horam vt videret clare mysterium huius vt i prima: sicut Paulus vidit deum in raptu: ⁊ pro illa hora fuisset fides ⁊ visio. Sed post horam in se reuersus remāsit in fide ablata visione. Unde ⁊ ipse dicit. Per fidem enim ambulamus: non per speculum. Aue igitur gratia plena ⁊ cetera. Sed pro maiori horum declaratione sciendum: q̄ visio facialis dei id est per essentiaz est id in quo consistit principaliter nostra vera beatitudo ⁊ perfectio vltima. Juxta illud quod Christus dixit. Jo. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscant te solum verum deum et quem misisti Jesum Christum Joan. xvij. In hac summa veritas est ⁊ summa bonitas que sic reficit rationalem vim q̄ ex toto eam decorabit ⁊ alliciet vt nihil aliud querat videre ⁊ habere nisi ipsum aut propter ipsum. Et ideo erit ibi continuatio visionis. Item summum delectabile ⁊ concupiscibile sic sua suauitate perfundet vt nihil aliud amet aut querat nisi ipsuz aut propter ipsum Et ideo ibi non erit fastidiuz. Item summe arduum summa sui immobilitate irascibile roborabit ⁊ securabit vt nihil tenere aut tractare queat nisi ipsum aut propter ipsum: ⁊ ideo ibi non est fatigatio. Unde beatus Augustinus in vltimo capitulo de ciuitate dei: ait. Quecunq; ab hominib⁹ honeste desiderantur: erit deus finis omnium desideriorum nostrorum. Quem sine fine videbūt: sine fastidio amabunt: sine fatigatione laudabūt. Unde beatus Augustin⁹. Ad hoc vt pueniat anima rationalis oportet habitus intermedijs eleuetur. In qua eleuatione sunt gradus ⁊ ordo: de q̄bus dicetur infra. Sed prius aduertendum est secundum Albertum vbi supra: q̄ ratio naturaliter est cognoscitura omnium sensibilium creaturaz ⁊ intelligibilium: ratione cōmunitatis naturalis: quam habet cum omnibus sensibilibus ⁊ intelligibilibus. De qua cōmunitate ait beatus Grego. in omel. super illud maī vlī. Predicate euangeliū omni creature: q̄ nomine omnis creature intelligitur homo: quia commune aliquid habet cum omni creatura scilicet esse cum lapidibus: vegetari seu viuere cum plantis. Sentire cum animalibus. Intelligere cum angelis. Ipsa autem ratio cum sit naturaliter collatiua: cognoscit creaturas signum aliquod esse seu vestigiuz dei: sicut artificium artificis. Et ex hoc ratio naturaliter est cognoscitiua creatoris: cuius creature sunt vestigia ⁊ signum. Et sic patet q̄ ratio humana habet in sua natura: q̄ sit cognoscitiua creaturarum sensibilium ⁊ intelligibilium ⁊ creatoris earum. Et q̄ habet desiderium ducciuum ad cognoscendum hec qui dici potest: ductus naturalis rationis: q̄ ex solis bonis naturalibus ducitur tanq̄ ex p̄mis motibus ex parte ipsius. Similiter ex parte affectus sunt quedaz aptitudines naturales ad bonū quas aliqui philosophi appellabant seminaria vtutum: quibus mouetur anima rationalis naturaliter ad bonuz. Ipsa vero anima rationalis sic existēs ē receptiua hit⁹ mltiplicis. s. artiū ⁊ sciarū ex pte vtutis apprehensiue. Sed h⁹ habitus non ducūt rationē vltra motus vel terminos ei debitos secūdū aptitudinem naturalem: sz sunt facilitates ⁊ directiones quedā ad cognoscendū ea ad que naturaliter ductu se hz: ⁊ hec sūt habitus acquisiti per ingenium siue dati siue infusi. Ex parte vero virtutis motiue est receptiua habitus consuetudinalis: qua non erigitur affectus supra ductum nature: vel supra q̄ naturaliter rō ducta dictat. Affectū vero sic se habentē cognouerūt philosophi quidam nō sufficere ad beatitudinē. Unī Tulius. Sepe dicimus ⁊ sepe dicendum ē nāliter auidissimi ⁊ appetentissimi: q̄ honesta sūt nobis inata vtutū seminaria: ita vt si pateremur ⁊ anhelare licet ad beatitudinē cuz diuino munere natura nos ipsos p̄duceret: sz igniculos nā inditos sepe retūdimus. Ecce fm Tuliū q̄ exigit diuinum munus. Est g̃ p̄ter h⁹ habitus aīa rational⁹ suscep tiua ignis fidei: q̄ ē donū fluens a deo: mō nobilio⁹ ⁊ vtilio⁹: q̄ sit modus fm quē fluit a deo natura ⁊ bona naturalia. Huiusmōi autē gīa ducit aīa rationalis ad cognitionē taliū: ad q̄ n̄ poterat

ratio ductu suo naturali adiuta arte uel scientia vel habitu consuetudinali. Cognita autez huius modi sunt deus trinus ⁊ vnus: ⁊ verbum caro factum: ⁊ huiusmodi: ad que non sufficiunt bona naturalia sine fide: quia ad hoc natura est parua ⁊ statura pusilla: que figuratur Luce. xix. in zacheo: qui cum non posset videre Jesum: ascendit in arborem sichomorum. glo. deuotione scilicet fidei ad videndum saluatorem. Et sic patet q̄ fidem sursum trahit vltra ductum rationis. Et beatus Augustinus in. liij. de trini. ait: q̄ nōnulli mundi sapientes potuerunt acie mentis vltra omnem creaturam transferre: ⁊ lucem incommutabilis veritatis quantacunq; ex parte contingere. Hoc autem videntes ⁊ cognoscentes: possunt habere dilectionez: ⁊ sicut est delectatio in scientia: quia illa veritas eis apparet vt lucens: ⁊ sic eam amant: ⁊ non apparet eis ut purgans scilicet a vicijs ⁊ erroribus. Sicut enim cognitio in eis lucis est naturalis ad illam primam veritatem. Sic ⁊ amor est naturalis ad eam cognitam amandam. Cognitio autem ista naturalis est deo tantum: ñ est sufficiens ad salutem nec amor ad eā cognitaz naturalis: sed requiritur fides que per dilectionē operatur. Et vtrunq; scilicet fides etiam informis ⁊ charitas est a deo: non a natura. Triplicit ergo possunt distingui gradus quibus ascenditur in deum. Primo secundum ordinem actuum naturalem in se. Sicut docet beatus Augustinus in libro de quatitate anime ponens primum gradū inter actus anime vegetationem que est nobis cōmunis cum arbustis. Primus gradus videndi deum. Secundus gradus est sensus qui est nobis cōmunis cum brutis. In tertio gradu ponit memoriam intelligibilem que est cōmunis doctis et indoctis bonis ⁊ malis. Quartus gradus ē eleuare se supra se: ⁊ mundare oculum anime ab omni terrenitate. Quintus est ipsam custodire ⁊ firmare sanitatem. Sextus est serenum ⁊ respectum rectum in id quod videndum est dirigere. Septim⁹ est non iam gradus sed mansio ⁊ visio ipsa veritatis. Idem eosdem gradus aliter nominat: sic dicens. Ascendentibus nobis igitur sursuz. Prim⁹ actus est cum dicitur animatio: secundus sensus: tertius ars: quartus virtus: quintus trāquillitas: sextus ingressio: septimus contemplatio. Distinguuntur ⁊ hi gradus secundum actum potentiarum respectu obiectorum: vt primus sit visio in sensu secundum imaginationem: hicq; mundo mundiq; imagine vtitur vt speculo. Secundus gradus est in imaginatione: hic non mundo sed mundi imagie vtitur vt speculo. Tertius gradus est visio in imagine secundum rationem: quando ratio magis queritur ⁊ cum admiratione inuenitur. Quartus in ratione secundum imaginatiōez quando per inuisibilium similitudines ad inuisibilia ratio subleuatur. Quintus in ratiōe secūdā rationem quando ex aliquibus cognitis ad alia incognita ratiocinādo ratio progreditur. Sexto supra rationem non prepter rationem: quando per mentis subleuationez cernit quod nature metas transcendit: ⁊ ei quod per aciem intelligentie cernitur: natura rerum acquiescit. Septimus ē supra rationem: ⁊ hoc est speculo fidei: que ē substantia rerum superandarum argumentum non apparentium. Octauus est extasis siue raptus in quo rachel id est ratio moritur: ⁊ beniamin id est perfectio contemplationis generatur. Omnes hi gradus distinguuntur secundum ordinem potentiarum ⁊ actuum respectu obiectorum. Secundo modo sunt gradus in huiusmodi eleuatione anime ad deum secundum maiorem habitum perfectionum gratuitorum: animam super posse nature magis ac magis eleuantium: ⁊ deo propinquius contingentium. Inter quos primo gradu eleuant gratie sacramentales impedimenta culpe ⁊ pene remouentes ⁊ fomitem diminuentes que animam trahunt deorsum. Secundo gradu sunt virtutes animam in esse gratuito perficientes potentiam: ⁊ per operationem in finem dirigentes. Tertio gradu sunt dona spiritussancti animam per actus excellentiores gratuitos perficientes: et magis fini eam coniungentes. In quarto gradu sunt fructus animam secundum possibilitatem vie deo coniunctam delectantes ⁊ reficientes. Cū his quattuor gradibus a latere currūt beatitudines statum perfectionis secundum moduz vie cōplentes. Tertio modo est ordo in predicta eleuatione anime ad deum secundum diuersitatem status subiecti quod eleuat: ⁊ diuersitatem medij per quod eleuatur. Diuersitas autem status subiecti quadruplex est. Eorum enim que eleuantur ad videndum deum. Alij sunt in statu vie. Alij preter statum vie. Alij super statum vie ⁊ iuxta statum patrie. Alij in statu patrie. Illi qui eleuā tur ad videndum deum secundum modum vie: faciunt gradus quinq; Primus est videre deum per vestigium in creaturis. Secundus per imaginem in anima. Tertius fide informi. Quart⁹ fide formata. Quintus est contemplantium. Illi qui vident perter statum vie vident per speculum in lumine. Et faciunt quattuor gradus. Primus est visio prophetarum communis. Secundus est visio Moisi⁹ facie ad faciem id est valde familiaris ⁊ assidua vltra communem modum prophetarum. Unde de eo dicitur in libro numeri duodecimo capitulo q̄ loquebatur ei deus ore ad os: non sicut in prophetis: sed sicut amic⁹ cum amico suo. Tertius est visio Joannis in pectore domini. De q̄. b. Aug⁹ dicit: q̄ transcendit omnē nebulā q̄ omnis terra tegit ⁊ puenit ad lipidum celum deitatis claritatē. Et alibi idem ait.

deitatis potentiam limpidius contemplans cuz domino ad celum volans celestis sapiētie haustū de dominici pectoris fōte limpidi⁹ ceteris potauit Quartus status est visio Ade in statu innocentie que fuit intellectualis: existens sine omni enigmate: non tantum culpe sed ꝛ pene: ꝛ sine omni fomite: ꝛ in natura non deteriorata per peccatuz: ꝛ iō est vltima in genere illo. Illi qui vident supra modum vie sunt qui vident sine speculo i lumie. Et faciūt hi tres gradus. Prim⁹ est cognitio Ade in sopore. De qua dicitur Sen̄.ḡ. Misit deus soporem in Adam: glo. Extasis illa in Adā ad hoc ymissa est: vt mens Ade intrans in sanctuarium dei: nouissima itelligeret particeps angelice curie Secundus gradus est raptus: sicut vidit Paulus ꝛ Joānes in Apocal'. Et de hac visione dicit glo. ꝙ apostolus vidit deum in illa vita: qua vidēdus est in eternum. De visione Joannis dicitur in prologo super Apocal'. Et sic visionem Pauli ꝛ Joānis dicit Alber. ponimus in eodem gradu. Tertius gradus est cognitio beate virginis in via: que omnes predictas cognitiones tribus gradibus supergreditur. Primuz est eleuata puritas: quia excessit omnem viatorem. Secundū est medū eleuātis improportionabilis quantitas: videlicet gratie plenitudo que i ea tanta fuit: ꝙ in pura creatura equalis esse non potuit. Tertium est eleuātis charitas scilicet dei: qui eam dilexit super omnem rerum creaturam: ꝛ ip̄proportionabili charitate sibi eam sociauit. Et ido hec visio eius omnem visionem vie excedit: ꝛ propinquissima fuit visioni patrie: ꝛ tamen citra quantum ad actum. Illi autem qui eleuantur secundum statum patrie vidēt per speciem ꝛ faciunt tres gradus. Primus grad⁹ est hominum anima ꝛ corpore glorificatorum. De qua dicit beatus Augustinus. Hoc minime dubitandum est raptam hominis a carnis sensibus mentem: ꝛ etiam post mortem ipsa carne deputata deum videre: sicut vident angeli: angeli enim vident deum ab omni corporali forma: ꝛ a corpore separati. Cognitio autem anime glorificate propter vnionem anime ad corpus: est inferioris gradus. Et hoc intelligendum est secundum ꝙ natura ordinatur ad naturam. Secundū enim esse gratie habent se sicut excedentia ꝛ excessa. Secundus gradus est visio angelorum: qui semper vident faciem patris qui in celis est: vt dicitur Mathei. xviij. Tertius gradus est visionis patrie. Visio glorioſissime virginis matris dei: q̄ super omnes puras creaturas limpidissime ꝛ improportionabiliter ꝛ propinquissime deum contemplatur ꝛ maiestatem eius: vtpote exaltata super omnes choros angelorum. Et ideo super tres ierarchias exaltata ꝛ supergressa: in quarta ierarchia a dexteris cum filio dei id est in potioribus bonis glorie est collocata. Super omnes has visiones est visio domini nostri Jesu Christi: quasi quartus modus. Et in hac possunt tres gradus assignari. Primus ē visio domini Jesu Christi: quam habet anima eius per gratiam comprehensionis qua inter omnes comprehensores perfectissime videt deum ꝛ omnia ad suam ꝛ suorum beatitudinem spectantia. Secundus gradus est p gratiam vnionis qua adhuc excellentius cognoscit anima Christi naturam diuinam sibi vnitam ꝛ omnia ad mysterium vnionis ꝛ incarnationis spectantia. Ultima visio Jesu Christu est que debetur ei ratione deitatis que est eadem: que est visio totius trinitatis: cuius respectu omnes predicte visiones sunt quasi imperfecte: sicut creatura respectu creatoris essentie: ꝛ huius respectu dicit Gregorius ꝙ essentia dei a nullo plene videbi.ur Et Isidor⁹ dicit: ꝙ trinitas sibi soli nota est ꝛ homini assumpto: Reuertendo igitur ad cognitionem beate Marie dicimus: ꝙ cognitio eius excessit omnem cognitionem ꝛ modum cognoscendi quem habuit aliqua creatura in tribus gradibus vt dictum est. Et preter hec tripliciter etiam excellit omnem cognitionem omnium viatorum: videlicet in perfectionis cognitione: in habitus possessione: ꝛ in modo cognoscendi cuz quiete ꝛ sine abstractione qualis est in raptu. Et quantum ad p̄mum perfectio cognitionis maior debetur ei ratione maioris eleuationis per habitus nobiliores ꝛ excellentiores. Quantū ad secundum in habitus possessione: nam talem habitum ꝛ actum qualez habuit Paulus in raptu fuit ad tempus: ꝛ postatim non fuit: sed habitus cum actu cessauit. Talem inquam generis habitum sed perfectorez beata Maria habuit: quia semper ꝛ cōtinue habuit: quoniam ab eo quo primum mater dei facta est ꝛ fuit: vsq; dum idem habitus in gloriosā cognitionem secundum statum patrie profectus est ꝛ ideo continuatio possessionis debeatur ei ratione maioris perfectiōis: qua huic vite super omnes viatores funditus mortua fuit: propter quod ꝛ vita eius cum Christo abscondita in deo: semp ꝛ curie angelice presens intra sanctuariuz dei habitauit. Quantum ad tertium. Modus cognoscendi eius non fuit per modum abstractionis: extasis vel stuporis vel etiam soporis: hec autem contingunt propter excellentiam et improportionabilitatem luminis ad intellectum illuminabilem: vt patet in lumine corporali in transfiguratione domini: quando ostendit discipulis claritatem simillimam claritati glorie. Dicitur enī ꝙ Petrus ꝛ qui cum eo erant grauati erant sōno ꝛ videre non poterant et ꝙ stupor circumdederat eos. Similiter in lumine spirituali.

Unde et Paulus excellentia visionis stupefactus: dixit. Utrum in corpore vel extra corpus: nescio: deus scit. Hunc stuporem beatissima

Maria: non habuit: cuius intellectus dei formali or ⁊ illi luci proportionabilior fuit. Unde sicut lux eadem que est egris oculis odiosa: sanis autem amabilis: ⁊ sicut per eandem lucem clari oculi perfectius vident ⁊ sine perturbatione. Egri autem minus perfecte ⁊ cum perturbatione. Ita lux spiritualis que oculis Pauli fuit improportionata: ⁊ ideo raptum fecit: ⁊ cum stupore. Sed oculis beate virginis fuit proportioabilis sine stupore ⁊ cum delectatione. Et hoc debebatur ei super Paulum: ratione puritatis super omnes viatores. Fuit ergo in beata Maria habitus fidei: sicut ⁊ actus qui est in raptu potest esse cum habitu fidei quamdiu est aliquid de obscuritate ⁊ non ita plene deputata sicut in statu comprehensorum.

De charitate virgi. §. II

nis Marie dicitur in canticis: vulnerata charitate ego sum. Et ecclesia canit vidistis eam plenam charitate: scilicet quo ad deum: ⁊ dilectione quo ad proximum. Excessit autem omnem creaturaꝫ in charitate proximi. Ego diligentes me diligo ait diuina sapientia prouer. viij. Et qui magis diligit deum magis diligitur ab eo: ita tamen ꝙ prior ipse dilexit nos vt ait Joan. in canonica. Maxime autem super omnes puras creaturas fuit ipsa dilecta a deo: quod patet ex eo quia maximuꝫ donum ei largitus ē deus: vt scilicet filium suum dilectissimum summum bonum ei communicaret: vt communis esset filius sui in deitate: eius in humanitate: vna ⁊ eadem persona deus ⁊ homo

Tria autez exiguntur ad hoc vt charitas viatoris perficiatur vt transeat in charitatem comp̄hensoris in subiecto charitatis. Primuꝫ est depuratio. Secundum est sui in se collectio. Tertium est eleuatio. Ad primum scilicet depurationem oportet ꝙ fiat separatio a cōtrarijs dispositionib⁹ in subiecto: que impediunt per contrarias dispositiones charitatis perfectionum. Sunt autem ista a quibus debent purgari ⁊ segregari scilicz culpa pena: corpulentia. Per omnia ista tria impeditur perfectio charitatis i maioribus in statu isto: per secundum tantum impediebantur patres in limbo scilicet propter penam originalis: propter tertium tantum: idest corpulentiam impediebatur Adam in paradiso. Et de his tribus impedimentis dicitur in libro sapientie. Corpus quod corrūpitur aggrauat animam: vbi corpus notat corpulentiam. Corruptio culpā. Aggruaatio penam. Nec obstat quod in domino Jesu fuit fruitio: vbi tamen fuit corpulentia ⁊ pena: quia vnio ad diuinam naturam vicit ⁊ abstulit hec impedimenta.

Secundum quod exigitur ad charitatis perfectionem est sui in se collectio: per quod etiaꝫ tria ponuntur impedimenta. Anima enim secunduꝫ ꝙ quedam natura est ⁊ forma corporis naturalis primo ligatur ad corporalium ymagines ⁊ species. Secundo obligatur ad diuersas corporis passiones. Tertio diuiditur in diuersas operationes de primo dicit beatus Augustinus in li. de trinit. Tanta est vis amoris: vt ea que cum amore diu cogitauerit ⁊ eis cure glutinio inhęserit: attrahit secum etiam cum se cogitandam quodammodo redit. Errat igitur cum se istis imaginibus tanto amore coniungit: vt etiam se esse aliquid huius existimet. Et post hec dicit ꝙ fuerūt diuersi errores philosophorum. Aliorum ponentium esse ignem. Aliorum athomos: ⁊ huiusmodi. Et subiungit sic. Dic subortitur erroris dedecus: dum rerum fensitiuarum imagines secernere a se nō pōt vt se solam videat. Coheret enim ei mirabiliter glutino amoris: ⁊ hec est eius imundicie: quoniā dum se solam nititur cogitare: hoc se putat esse si ne quo se non potest cogitare. Hec est ergo prima collectio ab imaginationibus corporalibus detractio. Secūda ē obligatio ad corpis passiones. vnde. b. Aug⁹. in li. de aīa ⁊ spiritu ait. Quibus dā affectibus ⁊ quandā amicitia aīa corpi iungit: p̄m quā amicitiā nemo vnq̄ carnē suā odio hūit. Socia nāq; ei⁹ ē: ex eius societate p̄grauet. Ineffabili nāq; conditiōe diligit illud amat comitē suū: ⁊ ió libera eē nō pōt. Doloribus eius vehemēter afficit. Formidat q̄ mori nō pōt. O culoꝝ speculattōe depascit. Sonoꝝb⁹ delectat auditib⁹. Suauissimis iucūdat odoꝝb⁹. Larga epulatiōe reficitur. Et ex his rebus nullaten⁹ vtat: graui tñ mero re afficitur: si ista subtrahant. Tertiū ipedimētū ē diuisio ad opatiōes varias. De q̄ dic. b. Aug. in li. de spiritu ⁊ aīa: p̄m sui corporis effect⁹ varijs nuncupat noibus. Dicit. n. aīa dū vegetat. Spūs dū cōtēplat. Sensus dū sentit. Animus dū sapit. Mens dū intelligit. Rō dū discernit. Dū recorda tur mēoria: Dū p̄sētit volūtas. Ab istis ꝑ trib⁹ colligitur aīa in seipaz p corpalē imaginū abstractionem p passionū corporaliū cessationē ⁊ p opationū vnionē. Et de vnione actuū dicit. b. Aug⁹. Sēsus vertet i imaginationē: imaginatio in rationē: rō in intellectuz. Intellectus in inelligentiam. Intellectiua in deum. De ista triplici collectione simul sez imaginationuz: actuū ⁊ affectuū dicit. b. Aug⁹. in li. de quātitate aīe: purgatur mēs a pcti colluuione: ab errore obtenebratione: a rerum fantastica imaginatione: a rerum naturalium fallaci proportione: a rerum temporalium vana delectatione. Idem. Ab hoc ergo mundo reuertentes ad deum est quasi ab hinc sursum reuertentes. Per nosmet ipsos transire debemus ad deū hoc ē intrare ad semet ipsū. Et intrinsec⁹ penetrās se ipsum transcedit: et istinc ad deum ascendit. Ab huiusmōi ergo cor nostrum colligamus: et

ad eterna gaudia reuocemus: vt aliquando radium cogitationis in lumine gē figere valeamus. hec est enim requies cordis nostri: cum deum suū contemplatur: ⁊ ipso sua contemplatione suauiter reficitur. Et dulce est illi semper quod ad desiderandum: quod ad laudandum: quod ad amādum semper suaue inuenitur. Tertium quod exigitur ad charitatis perfectionem est eleuatio que fit per tria: scilicet a natura conante: a gratia subleuante: a deo attrahente. Et de conamine nature dictum est supra de zacheo: qui statura pusillus erat. Et de subleuatione gratie qui ascendit in arborem sichomorum: quod designat gratiaz sacramentalem: ⁊ virtutis. Sed quia nō sufficit ad consūctionem que est in perfectione charitatis: nec conatus nature: nec subleuatio gratie sine diuinitatis attractione. Ideo clamat sponsa Cant. j. Trahe me post te. Et Christus Joan. vi. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit illum. Ad primum scilicet conatum nature disponūt antecedenter: primo miseriarum presentium stimulatio. Secundo proprie defectibilitatis cognitio. Tertio summe perfectionis naturalis appetitio. Ad secundum scilicet gratie subleuationem disponunt antecedentes inchoatiue. Gratie sacramentales sanando a malo culpe ⁊ pene. Gratie virtutum adijciendo ⁊ ducendo in bonuz progressiue. Dona quoq; ⁊ fructus. Dona ad excellentiores actus adiuuando: fructus: laborantem reficiendo. Completiue autem secunduz statum vie beatitudinis: secundum statum patrie dotes. Sed de ista attractione nota q; in naturalibus tanto maior est motus quanto maior est appropinquatio ad suum vbi. Nec sola appropinquatio est causa augmenti motus: sed similitudo ⁊ conuenientia ad suum vbi. Unde quanto magis lapis mouetur deorsum: tanto magis intēditur suus motus: ⁊ sic ignis ad sursum. Sed in voluntarijs motus naturalis non sufficit mutare situm ipsius virtutis ad suum vbi: sine ipso vbi. Et hoc est q; in naturalibus est tantum vbi: ita q; non motor. Sed in voluntarijs ipsum vbi est motor ⁊ cooperator. Et ad id quod motus est: et quod mouet per ipsum habet motus q; sit appropinquatio. Est tā h?. appropinquat onis terminus perfecta conformitas voluntatis diuine et humane de formis effectio. Ad hanc autem attractionem appropinquationem ⁊ conformitatem tria specialiter disponunt antecedenter i via scilicet opera instructionis vel edificationis: opera pacientie vel passionis: opera excellentie supererogationis. De operibus instructionis dicit beatus Augustinus. Lex est diuine prouidentie vt nemo a superioribus adiuuentur ad cognoscendaz vel participandam gratiam: quem non ad eandē que ponitur affectu non adiuuerunt. Unde ⁊ Jo annis. xi. legitur de Caipha: q; cum esset pontifex anni illius prophetauit. In quo dominus ostēdit q; etiam in malis ratione prelationis dona tribuit ad vtilitatem aliorum. Et de Saule legitur: q; post vnctionem introiuit in eum spiritus ⁊ prophetauit. De operibus pacientie: ⁊ passionis patet per id quod ait apostolus. ij. Corinthiorū. xij. Uirtus in infirmitate perficitur. Et figuratur in Job qui post perfectam victoriam p pacientiam omnia bona sua recepit duplicata. De operibus supererogationis scilicet paupertate: castitate: et huiusmodi dicit Christus Mathei. xix. Amen dico vnbis: q; nemo est qui reliquerit agros ⁊c: qui non recipiat centies tantum in vita. Consistit ergo ista perfectio charitatis transeunti de statu vie ad statum patrie. In plena deputatione. In omnimoda collectione. In perfectissima eleuatione. Patet ergo q; perfectio charitatis de statu vie in statum patrie transmutande fit fine substantiali addit one per perfectionem sui in se?: per actus extensionum: per actus ⁊ habitus meliorationū ⁊ nobilitationum: ⁊ per summam cum summo bono coniunctionem. Et quia charitas sola perfecta est: que est vinculum perfectionis. Alie autē virtutes habent aliquid de imperfectione: vt fides que est de eo quod nō videtur: ⁊ huiusmodi. Cū autem venerit quod perfectum est: ait apostolus. i. status patrie: euacuabitur quod ex parte est. Ideo necesse est omnes alias virtutes euacuare. i. secundum vsum vite presentis: vel ab actionibus sopiri: solam autem charitatem dominari ⁊ exercere omnes operationes. Et tunc implebitur illō Diliges dominū deū tuū ex toto corde tuo ⁊cetera Quod tunc implebitur quando omnis actus cessabit naturalis: quantum ad actum: ⁊ omnis alterius virtutis habitus erit sopitus quantum ad actum: ⁊ anima in esse suo nobilissimo: tota nobilissimo habitu implebitur: ⁊ nihil nisi charitas i anima ad actum egreditur. Sicut ergo charitas beate Marie in statu patrie est maior charitate omnis pure creature: ⁊ quantū ad substantiam: ⁊ quantū ad actum ita eadem charitas eius i statu vie maior fuit omni charitate pure creature quantum ad substantiam: non autem quantum ad actum. Et sic quatum ad substantiam fuit charitas beate Marie maior charitate omnium angelorum: sed quantum ad actum minor charitate minimi angeli. Q; autem maior substantia minor est in actu facit subiecti conditio cōtrarij coniunctio minor motoris attractio:

De spe beate §. III.

Marie dicendum est q; vtiq; eam habuit perfectissime. Nam habuit vt dictum est perfectissimā charitatē: q; mī ē oim vtutū fz. b. Ambr.

Capitulū Undecimum.

vt qui eam habeat ⁊ filias eius contineat: idest alias virtutes. vnde ⁊ spem. Et cū spes sit certa expectatio future beatitudis ex meritis ⁊ gr̃a pueniens: vt diffinit eā magister i. iij. sen. Allj scti ⁊ scie qz certitudinē scie nō hñt de meritis suis ⁊ gratia sed per coniecturas: ideo nec certam expectatiōez habent de sua beatitudine: sed conditionalem scilicet si habent gratiam ⁊ merita. Sed beata Maria erat certa gratia se esse plenam: vnde ⁊ certa de sua beatificatione quam expectabat. Et ppter perfectam ⁊ abundantem spem dicitur Ecc̃i. xxiij. in persona eius. Ego mater pulchre dilectiōis timoris: agnitionis: ⁊ sancte spei: quia non solum ista in se habuit in mente ⁊ actus produxit: sed et in alijs procurat. Unde ⁊ dicitur. Spes nostra. s. ad suffragandum in omnibus auxilium procurādum. Et ecc̃i. xxiiij. dicit. In me omnis spes vite. Et in dicta auctoritate notantur tres ille virtutes Charitas ibi pulchre dilectionis scilicet dei: vnde procedit timor reuerentialis. Fides ibi agnitionis Per eā enim habetur cognitio de necessarijs ad salutez. Et sancte spei: quod dicit ad excludendū vanam spem. Sed obijci posset: ꝙ beata Maria nec charitatem perfectam habuit: nec fidem: nec spem. Nam in fide videtur dubitasse. Et dubius in fide ē infidelis: vt dicitur extra de hereť. Cum enim angelus ei nunciasset conceptum filij dei: interrogauit ⁊ dixit. Quomō fiet istud qm̃ virum non cognosco. Quod simile videtur locutioni zacharie: cum sibi ab angelo nunciata fuisset conceptio futura Joānis baptiste: dixit ei. Unde hoc sciam cum sim senex ⁊ vxor sterilis. In q̃ bus verbis ꝙ dubitauerit ⁊ incredulus fuerit: patet ex eo quod dixit ei angelus. s. pro eo ꝙ nō credidisti verbis meis: eris tacens ⁊ non poteris loq̃ ⁊cetera: que mutitas fuit ei data in penam. Hoc idem videtur ex exemplo quod subdidit angelus Marie: dicens. Ecce Elizabeth cognata tua ⁊ ipsa concepit filium in senectute sua. q. d. Non habes dubi are de conceptu tuo: quia sicut cōcepť Elizabeth est miraculosus: ita erit ⁊ tuus. Aliter tamen: quoniam illius ex sterili sed de viro: tuus ex virgine tantum ex deo. Ad hoc respōdetur ꝑ beatum Bernardum ꝙ beata Maria in nullo dubitauit: quod declarauit spiritussanctus. cū dixit per os Elizabeth. Beata que credidisti. Tunc n. dicit Elizabeth repleta fuisse spiritusācto: quo reuelante cognouit Mariam deum concepisse: quod erat occultum. Non ergo cum dixit. Quomodo fiet istud dubitauit querens de facto: sed q̃ siuit de modo. Et hoc ē quod ait beatus Bernardus. super missus est. Non dubitabat de facto: sz modum ⁊ ordinem quesiuit. Non enim querit si fiet istud: sed quomodo: quasi dicat. Cum sciat dominus meus testis conscientie mee votum anille sue esse: non cognoscere virum qua lege: quo ordine placebit sibi ut fiat istud? Si oportuerit me frangere votum vt pariam talem filium ⁊ de filio gaudeo: ⁊ doleo de proposito. Fiat tamē voluntas eius. Si autem concipiam virgo: pariam virgo: quod vtiqz impossibile nō erit si ei placuerit: tunc scio vere: quia respexit humilitatem ancille sue. Hec beatus Bernardus. Unde ⁊ Beda dicit: quod illud quo modo sunt due dictiones distincte. Et quoniam virum non cognosco: id est proposui me non cognosciturum virum carnaliter. Emiserat enim votum virginitatis secundum beatum Augustinum. xxvij. q. ij §. Beata Maria. Uel secundum Albertum super missus est. Non cognosco virum vt persone mee dominatorem: operum rectorem. corporis corruptorem: a se obligatorem: prolis propagatorem: nunquā volo cognoscere aliqua cognitione: videndo scilicet aut audiendo: aut intelligendo vel diligēdo. Qō autem angelus ei nunciauit conceptū sterilis Elizabeth vt dicit ei quedam glosa. Non quasi incredulam hortatur ad fidem. sed credenti que audierat ampliora replicat miracula: vt que deum paritura erat: precursorem quoqz de anu sterili nasciturum cognosceret. Hinc ⁊ beatus Bernardus Ubi supra: Quid fuit ne esse etiam huius sterilis virginis nunciare conceptum? Nunquid forte ad huc dubiam ⁊ incredulam oraculo recentiori) voluit confirmare miraculi? Absit. Sed ideo conceptus sterilis virgini nunciatur: vt dum miraculū miraculo additur: gaudium gaudio cumuletur. Porro necesse erat non modico leticie ⁊ amoris incendio inflammari: que filiuz paterne dilectionis cum gaudio spiritussancti mox erat conceptura. Uel etiam ut audiens cognatam: id est attinentez vetulam ⁊ grauidam cogitat ipsa iuuencula de illius obsequio. Unde postea eam visitans: ei i partu seruiuit: sunt ⁊ alie rationes que hic omittuntur. Secundo quantum ad dilectionem videtur ꝙ non habuerit eam maximam. Nam dicit filius eius: maiorem hac dilectionem nemo habet: q̃ vt animam suam: id est vitam ponat quis pro amicis suis: scilicet per martyrium. Sed beata Maria non recepit martyrium: sed morte naturali sine dolore mortua est: ergo et cetera. Respondeo secundum Albertum vbi supra. Non tantum beata Maria quantum ad actum interiorem id est dispositionem ⁊ desiderium: sed etiam quantum ad operis exhibitionez: posuit animam suam pro proximis: immo animam filij sui: ⁊ ipsum filium quem magis ꝙ animam suā dilexit pro proximo. Et propriam animam sine necessitate: passioni obtulit propria voluntate: et eam in passione filij crucifixit cum filio ut plus ꝙ martyr fieret ſm omnes doctores. Uñ ⁊ duas alias obtulit ꝑ primo: ⁊ effectū dilectōis ad primum duplicauit: ppter qō Symeō dixit

Tuam ipsius animã gladius transibit. s. doloris. Luce. xx.. Et vt addamus aliquid simplicibus auribus vix credibile. Ita proximũ dilexit q̃ si defuisset qui filium crucifixisset: ipsa pro salute humãi generis consequenda: cum manibus suis in cruce posuisset. Tertio de spe. Non enĩ videtur habuisse spem. Nam ut ait apostolus. Quod habz quis: quid sperat: q. d. spes est de re que nondum habetur: vt de beatitudine: sed Elisabeth spiritu sancto repleta: dixit eam esse beatam. Beata que credidisti: si ergo beata erat: non beatitudinez sperare poterat: quam iam habebat. Ad hoc respõdetur: q̃ vel beatam dixit futuraz: si loquimur de beatitudine glorie perfecta vel si loquitur de beatitudine imperfecta seu dispositiua: de qua Christus. Beati pauperes spiritu ꝛc: sic vere tunc erat beata: quia omnes illas beatitudies perfectissime habebat. Et talis beatitudo non opponitur spei: sed manet cum ea.

De uirtutibus .§.IIII.

cardinalibus: de quibus dicitur sapientie. viij. sobrietatem ꝛ sapientiam docet iusticia ꝛ virtutem quibus nil in vita hominibus ẽ vtilius: sobrietas hic dicitur tẽperãtia: sapientia: prudentia: virt⁹: fortitudo. Justicia autem ponitur in suo vsitato vocabulo: docet ista diuina sapientia: cum inhabitat mentem per gratiam suam. Et prima facie posset videri q̃ hec non fuerunt in virgine ex actibus earum virtutum. Nam dicit. b. Aug⁹. q̃ prudentia est in precauendis insidijs. Insidia est occultata decepcio: sed virgini non fuerunt occulte fraudes diaboli: nec ad eam accessit tentando. Justicia est in puniendis malis: in se vl̃ i alijs: sed beata Maria nullum in se peccatum habuit. Erga alibi dicitur mater misericordie que nõ punit sed remittit penas. Fortitudo in tolerãdis molestijs. s. sine ipatientia. Temperantia in refrendadis illicitis concupiscentijs. Sed beata Maria ñ habuit aliquos motus concupiscentie illicite. Et in omnibus requiem quesiuit: nihil ratione sentiens molestum: vt in alijs accidit: ergo ꝛc. In ꝓtrarium ẽ: quia angelus dixit. Aue gratia plena. Sz vna ex gratijs est gratia virtutum. Et potissime inter morales sunt iste: ergo ꝛ istas habuit. Unde ipsa ait Ecci. xxiiij. In me omnis spes vite ꝛ virtutis Transite ad me omnes. s. pro eis adipiscendis: et a generationibus meis adimplemini. i. actibus virtutum a me ꝓcedentibus: implemini pfecte imitãdo. Sed sciendum: q̃ cuz virtutes iste sint sub quadruplici differentia: secundum diuersos status vt ponit Plotinus phs: ꝛ declarat. b. Tho. in ꝑma secunde. Et prime dicuntur politice existentes in incipientibus ꝛ proficientibus in virtute: quaruz officiũ est in habentibus sustinere magnos ꝛ multos impulsus tentationum a vicijs eis contrarijs sed tameu superare: ꝛ passiones rationi subijcere Secunde dicuntur purgatorie habite a perfectis viatoribus: quarum officium est quasi in quiete eas habere: cum modica pugna contrariorum. Tertie dicuntur purgati animi que proprie sunt in comprehensoribus. Et aliud officium habent q̃ in presenti. Ut prudentie sit eligere deum vt sũmũ bonum: ꝛ omnia in euz referre. Justicie ei totaliter subijci ꝛ voluntati eius cõformari. Fortitudinis ei firmiter inherere. Temperantie in ipso sũme delectari ꝛ non in alio. Quarte dicuntur exẽplares ꝑut sunt in mente diuina. Habuit ergo. b. Maria v rtutes istas secũdum Alber. q̃ ꝑ modũ patrie ꝛ vt purgati animi: non autem simpliciter sed medio modo inter statum viatorum ꝛ cõprehensorum: nam quantũ ad actuum perfectionez habuit per modũ patrie sine aliqua pugna. Sed quantũ ad merendi cõditionẽ: habuit per modũ viatorum. Si enim simpliciter habuisset ad modũ cõprehensoꝝ: non ex illis actibus meruisset.

Deriuãdo sermonẽ ad singulas de prudentia eius canit ecclesia. Quo ꝓgrederis virgo prudentissima. Prudenter conseruabat omnia v̄ba hec: que de filio dicebãtur paruulo: conferens i corde suo. Luce. ij. s. cum his que scripta erant de eo: vt dicit Beda. Prudenter diabolo ocultabat suam v̄ginitatem. Prudenter euasit persecutionem Herodis contra filium: fugiens in egyptum cum eo. Qui moderatur labia sua ꝓudentissim⁹ ẽ iquit Solomon in ꝓuerbijs: nulla autem pura creatura ita moderata est: nam pauca reperitur locuta ꝛ valde rationabilia ꝛ vtilia. Cum angelo breuit interrogando de modo eius quod sibi nunciauit. Et hoc intellecto: voluntati dei se totã subdendo Ecce inquit Ancilla domini ꝛc. Cuz filio auxiliũ pro defectu vini postulando: cum ait: vinũ nõ habent ꝛ ministros ad obedientiã eius exhortando cum ait. Quodcunq̃ vobis dixerit facite. Jo. ij. Et iterum filio inuento in templo ait. Fili quid fecisti nobis sic ꝛc. Luce. ij. Diffuse autem cum deo locuta est quando canticum deo gratias agendo edidit: magnificat anima mea: ꝛc. Justicie partes integrales sunt facere bonuz ꝛ declinare a malo. Sed hec sola declinauit ab omni macula peccati. secundum illud canti. macula non est in te. Et semper operata est bonum ad omnes. Partes iusticie potentiales sunt religio: obedientia: pietas: siue misericordia: gratitudo: ꝛ penitentia. Est autẽ religio cõprendens latriam ꝛ duliã. Et latria quidem est honos soli deo debitus ꝛ exhibitus: Et consistit seruitus latrie ſm Albertum vbi supra i tribus. In actu cordis: vt cognitio ꝛ dilectio. In actu oris: vt laus ꝛ oratio. In actu operis vt genuflexio: adoratio: imolatio ꝛ huiusmodi. Oia hec fuerunt in beata virgine in summo. Actibus enĩ interioribus virtutum excellit omnem creaturaz

puram. Angeli.n. hñt virtutes iamissibiles sz nõ meritorias premiũ essẽtialis. Uiatores hoies sãcti hñt virtutes meritorias sed amissibiles. Bta autẽ maria hũit cum angelis uirtutes iamissibiles: cũ sanctis uiatoribus meritorias: ꝛ sic ẽt excellentius cũctis hũit. Actus latrie in ore. s. laus et oõ excellẽtissime fuit in ea: vt dicere ualeret illud. Sẽper laus eius i ore meo. Et oõ quidem scorum nõ innititur alicui iuri ex parte sui: sz tm̃ mie ex parte dei: oõ ãt uirginis innititur gẽ dei iuri naturali ꝛ iusticie euangelĩ. Nam filius nõ tm̃ tenet audire matrem sed ꝛ obedire. Juxta illud apostoli. Filĩ obedite parentibus uẽis: qõ ẽt est de iure nature. Qõ ipsa vĩ inuere i mõ orandi: non. n. usa est obsecratione simplici sed insinuatione dicens. Uinũ non hñt. Jo. ĩ. Dicit ãt hugo de scõ victore: q nobilissima spẽs oõnis est insinuatio: exẽplificans i dõ uerbo. Uinũ non hñt. Et sic oõ et' erat nobilissimus modus orandi: tũ qz hẽbat rõnem iussionis ꝛ iperũ: tũ qz ipossibile erat eam non exaudiri iuxta illud qõ i figurã h' dixit Salomon matri sue ber: sabee: cum aliquid petere uellet. Pete i quit mater mea: neqz. n. fas est: ut auertam faciez meam. iĩ. reg. ĩ. Actus exterior latrie est i oblatione ꝛ i templorũ constructione ꝛ scificatione: totum hoc bta maria fecit in sũmo. Nã de corde et corpore suo construxit templũ spui sco: in quo sãctificato dei filius habitauit. Ipsa nõ solũ se ipsã obtulit deo in sacrificium per uotũ uirginitatis: sed ꝛ filium suũ ex suis carne ꝛ sanguine formatũ spontaneo consensu i eius passiõe obtulit pro nobis oĩbus deo in odorem suauitatis. Dulia uero ẽ honor debitus ꝛ deditus creature cõiter propter aliquã excellentiã: ut potestatis: sapie: ꝛ uirtutis: iperdulia ãt debetur excellẽtibus creaturis ut uirgini ꝛ cruci. Et iperduliã quidem hũit beata maria i sũmo sup omnes creaturas: nã maius ẽ adorari q̃ adorare iperdulia. Sed omnes alĩ sancti adorant uirgines iperdulia. Ipsa ãt adoratur ab oĩbus iperdulia: ergo oẽs excellit i iperdulia. Jtẽ actus dulie hũit super oẽs excellenter: nulla. n. digna persona uel creatura potuit aliam creaturaz tm̃ honorare quantũ dignissima creaturarũ mat dei. Jtẽ cũ esset suprema ꝛ dignissima oĩum creaturarũ: quam debebant omnes uenerari: mie debitũ fuit ñ iusticie: vt alias creaturas honoraret. Jtẽ seruitus humilima fuit: qua iferiores se honoraret: qñ. s. ipsa proxima deo per icorruptionem: qz icorruptio facit proximũ deo purificationem pollutis matribus cõstitutã absqz legis precepto obseruauit: ꝛ filium cũ oblatiõibus offerẽs sacerdotibus: legalibus reuerentiaz exhibuit. Et supra legem posita ipsa legi ꝛ ministris legis obediuit p gens ad templum singulis annis i festiuitatibus p ceptis in lege: ꝛ filium ducẽs duodẽnẽ. Quantuz ad opera mie que debentur ex compassiõe ꝓxio rum ꝛ subleuatione miserie: ꝛ propter hoc ỏbitũ dicũtur hmõi opera iusticie: ad que tenẽntur omnes pro loco ꝛ tpe: ut pz i discussione i finali iudicio. Esuriui ꝛc̃. Mat. xxv. Huius opera mie beata maria hũit in sũmo super oẽs: operum ãt mie alterum est altero maius: vel qõ fit ex maiori charitate: uel qõ fit magis digno indigenti: uel qõ fit ex maiori effectu ipenso: uł qõ fit ex magis nccio. hec oĩa fuerunt in beata maria i summo. Nã charitas ex qua fecit opera mie excessit dilectionez oĩum miam facientiũ: maxime indigenti exibuit: qz nemo iter uiatores xp̃o paupior fuit: dignissimo pauperi tribuit: qz hõr deo: magnum. n. opus misericordie est: qõ datur laico bono: maius qõ dat clerico: maius religioso: maximuz si ep̃o egenti ꝛ bono: maxime maximũ si pape pauperi. Sed super oĩa pauperi deo. Qui ut ait apls cũ sit diues i gl̃a propter nos egenus factus est: maximum ẽt effectũ mie nobis ip̃edit: quia nobis miseris ꝛ captiuis ꝛ mendicis dedit filiũ suum d' ũ: captiuis in precium: famelicis i uiaticum: laborãtibus i p̃mium: infirmis i medicamentuz: ꝛ cũ ipso dedit nobis regnũ celorz ꝛ õe bonum. Cum illo. n. omnia nobis donauit. Non de superfluo sed de necessario opus mie fecit filio suo pauperculo ꝛ peregrino de suis purissimis carnibus ꝛ sãguinibus fecit ꝛ tunicam corporis: i gremio uteri suo hospitat' est: ꝛ de proprio corpore cibauit ꝛ lac dedit. Penitentia uirtus que est pars iusticie fuit pfectius in beata maria q̃ alĩs uiatoribus: qõ pz: ex eo qz in oĩbus alĩs actus penitentie relinquit pccm̃ in esse uel fuisse. Est. n. dolor de peccatis cõmissis. Sed i uirgine beata actus p̃nie fuit sine p̃ntia uel pcessione culpe. Fuit. n. i ea per modum patrie. In beatis. n. est p̃nia uirtus sicut ꝛ alie omnes: sed ad alium actũ q̃ hic uidelz non dolor de commissis: sz detestatio pcĩ sine uello peccare. Et sic fuit in beata maria ſm Alber. De fortitudine eius põt i telligi illud qõ dicitur prouer. ultimo de muliere sapienti. Fortitudo ꝛ decor idumentũ eius. i. fortitudo decora: qz. s. sine motu perturbatiõis alicuł qõ ñ fuit i sãctis. Hac fuit iduta semper ꝛ õnata. Unde mater dei effecta appropinquãs ad partũ magnanimiter aggressa est iter cũ spõso Joseph i bethleẽ per montana iudee: vt describeretur: et sensum daret p̃sidi ꝓ romano iperio. Et cuz illic non reperissent hospiciũ siue ꝓpter multitudinem cõcurrentiũ: siue ꝓpter paupertatẽ: nõ hñs ad expendendum secessit i diuersorium. Ubi media nocte in hyeme peperit filium suũ: frigus' cuz eo constantissime ferens: natus ide ad paucos dies magnifice exposuit paruulũ pene maxime circũcisionis: non sine sui dolore ĩmẽso. Et post modicuz quesitus paruulus ab herode ad perdẽdũ: secessit i egyptũ ad terras idolatrantiũ pluribus annis ibi demorata: ꝛ p' mortez herodis reuersa

in nazareth semper fiduciã habens in dño: vt eri peret de inimicis. Secuta filiũ predicantẽ ⁊ mira cula facientẽ: o quot opprobria: quot blasphemi as: quot persecutiones: quod insidias ad capiẽdũ eũ illata ⁊ facta patientissime tulit? Demũ stabat iuxta crucẽ ihesu mat̃ ei⁹ Maria: ut dr Jo. xix. cũ cuz maximo dolore cernẽs filium derisũ: conspu tum: flagellatũ: spinis coronatum: a cunctis male dictum: ⁊ reprobatũ: i medio latronuz collocatũ: clauis affixum: aceto ⁊ felle potatũ in siti sua: lan cea vulneratum. Stabat pena mortis consterna ta: sed mente ad deum erepta. Stabat non iclina ta ad sensualitatẽ ex amore filij. Stabat non cur uata ad appetendũ uindictam crucifigentiũ: non eos maledicens: non odiens: nõ murmurans: non uociferans: non capillos euellens: uel faciem dila cerans: ut multe faciunt i morte charissimoruz. Stabat fortiter: ⁊ usq; in finẽ perseueranter ⁊ oia sustinens ꝓpter dilectionẽ dei hoc volentis: ⁊ pro ximi dilectionem inde redimendi: ꝺa fortis est ut mors dilectio: dura sicut infernus emulatio. Cãti. viij. Intẽperantia deniq; singularissima fuit: ꝓpter qõ ait Eccĩ. xxiij. Quasi mirra electa dedi suauitatẽ odoris: mirra que est amara ⁊ preseruatiua a corruptione significat tẽperantiam: que uti q3 amara est displicibilis sensualitati: sed preseruatiua a corruptione multoruz peccatoꝝ. Et de abstinentia quidem dicit. b. Ambro. in li. de uirginibus q⁹ frequenter ipsa ieiunabat: ⁊ cũ reficiẽdi necessitas cogeret: cibus ei obuius erat: qui mortem arceret: non qui delitias ministraret. Sola ipa fuit: que nunq̃ metas in cibo ⁊ potu excessit: nec unq̃ cũ nimia auiditate sumpsit. Que ãt castior ea que dei filium itacta generauit? In oibus alijs uiatoribus castitas est cum pugna contra fomitez ⁊ cum casu: ad minus ipximente veniale: ⁊ cũ possibilitate cadendi ẽt in mortale: exceptis sanctificatis i utero: ⁊ aplis spũ sancto repletis dicit Alber. ubi supra. Sed i beata maria fuit castitas sine pugna fomitis ⁊ sine casu ⁊ possibilitate cadendi in mortale uel veniale: quinimo castitas eius non solum hominum viatoruz: sed ⁊ angeloruz castitatez excellit. Et. n. multiplitior: qz angeli solum eã hñt in spũ non in corpore: qõ non hñt. Sed maria in spũ ⁊ corpore uirgo. Est ⁊ nobilior ⁊ utilioꝝ: qz angelis est naturalis. Unde nec meritoria. In beata maria est gratuita ⁊ meritoria. Est tertio glorioſi or: qz in angelis quasi necessaria ⁊ sine pugna. In Maria uoluntaria ⁊ cuz victoria: o q̃ ergo ẽ pulchra: casta generatio cũ claritate. Sap. iij. Nulla clarior ista. Unde ad eius aspectum cum esset pulcherrima oiũm: etiã incontinentes non mouebãtur ad concupiscentiam eius: sed ad continentiaz incitabantur. De modestia parte temperantie dicit apls ad phil̃. iij. modestia uestra nota sit omnibus hominibus: que consistit circa habituz seu uestitum. Habitus autem ſm Alber. ubi supra ẽ triplex. s. mundanoruz uanus qui prohibetur. De quo dicitur in canonica Pe. de mulieribus. Quarũ non sit exterius capillatura: aut circũdatio auri ⁊ argenti ⁊ margarite ⁊c. Unde ⁊ dines qui indebatur purpura ⁊ bisso: describitur sepultus i inferno. Luc. xvi. qz ad pompam. s. superbiaz eis utebatur. Est secũdo habitus mediocritatis: qui pertinet ad modestiam: ad quaz tenentur omnes ẽt imperfecti: de quo apls. i. ad Thimo. mulieres in habitu ornato cũ uerecundia ⁊ modestia ornãtes se non i tortis crinibus aut uestę preciosa. s. nimis: aut auro ⁊ argento: sed sicut decet mulieres ⁊c. Est tertius hitus humilitatis: qui pertinet ad perfectos: qualis erat habitus Joan. baptiste. s. ꝺ pilis camelorꝝ: ubi glo. Qui penitentiã predicant hitũ penitentie portent. i. humilem ⁊ deiectũ. Et Crisо. exponens illud. qõ dr de uestę xpi: q⁹ erat inconsutilis: ⁊ de super contexta per totum: dicit in cõsutilis. i. deformis: non q⁹ non hẽret formam: sz qz hẽbat rudes futuras. Et de super contexta per totũ exponit. i. repeciata multuz: vt vestes pauperũ. In isto tñ tertio hitu hũilitatis sũt gradus: qz. s. põt esse ⁊ nimis hũilis. i. deiectus: ⁊ nimis deiectus q̃. s. requirat stat⁹ portantis ⁊ mediocris: ⁊ ad hoc fac̃ qõ ait Hiero. di. xli. §. i. Nec affectate sordes: nec exquisite delitie. s. i uestibus: qz laudẽ pariunt. Dicendũ igitur inquit Alber. q⁹ habit⁹ beate marie fuit hitus hũilitatis: mediocris tñ. Et idẽ credimus de uestitu dñi Jesu ⁊ scoꝝ. Et si quera tur qũo beata maria potuit excellere omnes alios i ista mediocritate hũilis habitus cũ quocunq⁹ panno usa fuerit: potuerint ⁊ alie illo uti ⁊ indui. Rñdet Alber. q⁹ ſm pbum circa particularia ars mediũ determinare nescit. Descendentẽ. n. ad idi uidua plato iubet quiescere. Singularia. n. infinita sunt: nec eorum est disciplina. Sed i huiusmõi gĩa potentior est arte. Dicimus ergo q⁹ in hoc beata maria alios excessit in cultu vestiũ: q⁹ sup artez per unctionem spus sancti sciuit mediocritatez super omnes in huiusmodi obseruare. De humilitate nunc tacemus: que tanta fuit: ut deum de celis ad terram traxerit. Respexit humilitatẽ ⁊c. Aue ergo gĩa plena. s. uirtutum.

De gĩa septẽ donoruz que fuit in beata uirgine. Capituluz. XVIII.

Ave gratia plena gĩa. s. donoruz. vij. spus sancti: que dr gĩa septiformis: ſm illud qõ canit ecclesia. Tu septiformis munere. Et zacha. ait. iiij. ca. Exequabit gĩam gĩe: gĩam. s. donoruz gĩe uirtutũ. Tm. n. quis hz de donoꝝ perfectione q̃tum de perfectione uirtutum. Sĩa ãt donoruz realiter differt a gĩa sacramentali ⁊ uirtuali. Et ipsa ẽt dona differunt ad inuicem realiter. De quibus Isa.

xi.dñi. Requieſcet ſuper eũ ſps dñi:ſps ſapie ⁊ itel lectus. Sps conſilij ⁊ fortitudinis. Sps ſcie ⁊ pietatis:⁊ replebit eum ſps timoris dñi:ſine quibus donis nullus ſaluatur:Et faciunt hoiem de facili moueri ad opera excellentiora q̃ uirtutes iſuſe ex quodã ipetu ſps mouentis:ut feruentius ⁊ perfectius agat:que oia abundantiſſime fuerunt in beata maria. Et ió. Aue gĩa plena ſeptiformi. Sz uidetur q̃ in ea non fuerint. Nam dicit.b. Grego. in mora:q̃ ſapie opponitur iſipiẽtia. Intellectui ebetudo. Conſilio temeritas. Fortitudini precipitiũ. Timori remiſſio:ſcientie ignorantia. Pietati crudelitas. Uel ſic ſapie luxuria. Intellectui gula. Cõſilio auaricia. Fortitudini accidia:ſcientie ira. Pietati inuidia. Timori ſuperbia. Ex quibus pz q̃ i uiatoribus dona ſunt cũ permixtione ad ꝓtraria ⁊ cum pugna:ſed in beatiſſima maria nõ fuit pugna ad uicia cõtraria donis:ergo nõ hũit. Reſpõ deo q̃ oia hũit:ſed quaſi per modũ patrie.i. ſine pugna ⁊ ad alios uſus:ſed cũ merito.

Deſcendẽdo ãt ad .§.I.

ſingula ſapiaz hũit in ſupremo gradu. Nã ut dicit Salomon:ubi hũilitas ibi ⁊ ſapia. Et Tholomeus ait:q̃ inter ſapientes ille ſapientior qui ⁊ humilior:ſed beata maria humilima ſuper omnes. Et ſm rlam datam a filio. Qui ſe humiliat exaltabitur:⁊ q̃to magis humiliat:tãto magis exaltatur: ſed beata maria exaltata fuit ſuper oẽs choros angelorũ:ergo ipſa fuit humilima. Unde ⁊ ſapiẽtiſſima. Eſt ãt ſapia quidaz guſtus ſpualis prime ueritatis per modũ bonitatis. Unde ſapia ſm nom̃ eius dicta a ſapore quaſi ſapida ſcia guſtui mẽtis. In guſtu ãt tria cõſiderãtur. Primũ ſm phm: q̃ guſtus eſt quidam tactus:ſecundo i guſtu ẽ diſcretio guſtabiliũ. Tertio eſt ibi delectatio quedã ex coniũctione guſtabilis rei cũ guſtãte. Sic i guſtu ſpuali tria conſiderantur. Immediata cõiũctio. diſcretio ⁊ delectatio:ſed in his excellit beata maria oẽs uiatores:ergo ⁊ in ſapia. Nam quãtuz ad primũ in tactu ſpuali.i.coniunctiõe immediata: q̃ precellat oẽs pz:q̃ illa cõiunctio eſt per charitatem. Unde ubi iſeparabilior dilectio ⁊ maior: ibi ⁊ propiquior ⁊ indiſſolubilior ⁊ imediatiõ eſt coniunctio. Item icorruptio facit proximuz deo. Et i uirgine fuit ſũma icorruptio:ergo fuit magi coniũcta. Quo ad ſm.ſ.diſcretionem ſciẽduz q̃ diſcretio guſtantiũ fallitur duobus modis. vno modo ex parte guſtabilis propter ſaporum ⁊ guſtabiliũ cõmixtionem uel ſimulationez. Alio mõ ppter guſtatiui organi diſcurſiuam ifectionem. Que deceptio contingit non tm̃ i re corruptibili ſed ẽt in guſtu ſpuali. Ex parte quidem guſtabil' ut q̃n angelus ſathane transfiguratuit ſe in angelũ lucis. Et q̃n naturalis affectio uidetur eſſe ul' ecõuerſo:tunc ⁊ ſaporum cõmixtio ſiue confuſio generat confuſionem in guſtante. Ex parte ãt guſtatiui ut guſtus ſpualis eſt infectio cõtraria delectatione uel ad minus fomitis corruptione:que ſẽſũ ſpualis delectationis ipediuit:⁊ ſaporem diminuunt:⁊ diſcretionem peruertunt:ut dicãt malũ bonum ⁊ bonũ malum:ponentes lucem tenebras:⁊ tenebras lucẽ. Hic eſt.n.aialis hõ:vt dicit apls. i. Cor.ij. qui non percipit que dei ſũt:nec diſcernit. Cuius deus uenter eſt ⁊ eſſe ſub ſentibus delicias cõputat. Faſtidiens mãna qõ deſcendit de celo:et murmuratis pro peponibus ⁊ aleis ⁊ cepis i egypto. Hec ãt deceptio uel decipiendi pras lz magis ⁊ minus eſt i oĩ uiatore:fomitis corruptione aliqua remanente. Et hec deceptio ſiue deceptionis poſſibilitas nullo modo fuit i beata uirgine:que per oia aſtutias diaboli non ignorauit.⁊ ſemper malum reprobauit:⁊ bonũ ſine errore elegit:⁊ cuius palatus ſpualis ab oĩ corruptione fomitis fuit purus et ſanus ⁊ ſpuali dulcedine ſẽper plenus. Nihil.n.niſi deum:⁊ preter deũ guſtauit:vnde in guſtu ſpuali falli non potuit. Et ſic quo ad diſcretionẽ oẽs excellit. Quo ad tertiũ.ſ. delectationez que reperitur i guſtu ſpuali beata Maria oẽs antecellit. Nã ut dicit.b. Grego. in mora:q̃ ſapia eſt donum reficiẽs mentẽ ſpe ⁊ certitudine. Sz ſpes ⁊ certitudo que reperitur i beata Maria:⁊ habere põt i pñti:maxima fuit ſuper oẽs uiatores. Unde ſicut inter eſurire iuſticiam qõ eſt bonorũ uiatorum et ſaturari ea:quod eſt cõprehenſorũ:quaſi medium eſt comedere. Ita delectatio guſt' ſpualis in beata Maria ſit per modum comeſtionis. Ad quod facit qõ dr̃ in eius pſona in cãti. Comedi fauum cũ melle meo:ut fauus comeſtus ſit delectatio ex contẽplatiõe hũanitatis xp̃i:mel ex cognitiõe deitatis. Plena igitur fuit ſapie gĩa:ut dicere ualeret illõ Sapie.viij. Uenit i me ſps ſapie.

Ad donũ intellec .§.II.

tus pertinet quedã acuta ⁊ penetratiua cognitio diuinorum. Unde itelligere quaſi intus legere:penetrare mẽte ad intia rerũ diuinarũ:ut myſteria ſcripturarũ diuinarũ audita ul' lecta. Creatas ſpuales:ut angelos ⁊ aias. Et ipſum deũ ex ipſis rebꝰ creatis per ueſtigium uel imaginem ſm illud inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta cõſpiciũr ẽ. Ad Ro.i. Sed non rõne naturali ut phi:ſz lumine doni intellectus hoc beata Maria plenꝰ ceteris habuit. Quod ſic probat Alber. ubi ſupra. Inter cognoſcere creatũ per creatum:⁊ cognoſcere creatum per increatũ:medium eſt cognoſcere increatum per creatũ:uel ecõuerſo creatum per increatũ. Tria iſtorum reperiũtur diuidentiũ:et nihil eſt uacuum:ergo reperietur ⁊ quartũ. Et puri quidam uiatores hũt primum uidentes. ſ. creatũ per creatum.i. per fidez Unde Iſa.vi. dicitur. Ea que ſub ipſo erant replebant templum. glo.

Grego. Cū mens i contemplatione proficit: nō iaz qō ipse est: sed qō sub ipso est conspicit. Deum. n. nemo uidit unq̄. Et hec est cognitio uiatorū. Cō prehensores uero uident increatum per increatuz: q. s. uident deum per se ipsū uident etiā creatum per increatū: creaturas. s. in deo ꝛ per deū. Juxta illud. i. Cor. xiij. Tunc cognoscam sicut ꝛ cognit⁹ sum. i. deū: ꝛ omnia cognoscaz i se: sicut ꝛ ipse me cognoscit in se. Ergo cum unū mediorum reperi atur inter extrema: reperietur ꝛ reliquum: uidelz uidere increatum per creatum. Sed cognitio me dia pertinet ad statum mediū. Status āt medius ad beatissimam uirginē pertinet: q. supra puros uiatores ꝛ circa comprehēsores. Fuit ergo cogni tio beatissime uirginis talis per donū intellectus: q̄ cognoscebat lumen increatū: non quidem per spem sicut beati: nec etiam per imaginem ut uia toris sed per lumen creatum. Et sic cognoscit icre atum per creatum. Et illud lumen non erit medi um sicut per speculum uel imaginē uel uestigium uel signum prout est mediū inter apprehensiuuz ꝛ signatū: sed sicut lumen solis est medium coniū gens uisibile ꝛ uisum. Mirabilem autem cogniti onē itellectus de beata Maria ponit Alber. ubi supra per. ix. conclusiones quasi priuilegia. Parū prima est perfecta cognitio sine medio dei trinita tis: quam habuit in uia per specialissimam grati am. Secunda est perfecta cognitio mysterij incar nationis. Et hanc habuit per gratiam ꝛ singula rem experientiam. Tertia est cognitio sue prede stinationis: quā habuit per reuelationem ꝛ cām. Quarta est anime sue ꝛ spirituū per species pro prias cognitio: quam habuit dispositiue per natu ram: completiue per gratiam. Et secundū hāc ui dit angelos animas ꝛ demones. Quinta est perfe cta cognitio omniū ad statum uie pertinentium: quam habuit per gratie infusionem ꝛ inspiratio nem. Et hec comprehendit perfectam cognitionē scripturarum operandorū: ꝛ contēplandorum. Sexta, est cognitio circa se futurorum: quam ha buit per reuelationem ꝛ in speculo lectionū. Sep tima est omniū ad statum patrie pertinentiū per cognitionem quam habuit per contēplationis re uelationem. Octaua est omnium creaturarū stā tium cognitio: quam habuit per naturam: grati am ꝛ contemplationem. Nona est: q̄ habuit ut matutinam ꝛ uespertinam cognitionem. Matu tinam per gratiam. Uespertinam per naturam ꝛ gratiam. Et sic repleuit eum. s. animum suum spi ritu intellectus.

De dono cōsilii .§.III.

sciendum q̄ consilium est iquisitio rationis de a liquo operabili a nobis. Et quia omnia debet hō facere cum ratione. Jdeo dicit Salomō. Omnia fac cum consilio .s. rōnis sue. Et ubi nō sufficit cō silium suum propter dubia de illo operabili: dic tat ratio: vt querat consilia aliorū. s. intelligentiū ꝛ rectorū i illa materia. Et ideo dicitur Tob. iiij. consiliū semper a sapiente inquire: verū quia sūt aliqua operabilia ad que non sufficit humana rō edocere sufficiēter: ideo ponitur donum consilij: donū spiritus sancti. Quod sic diffinit. b. Tho. i iū. sen. q̄ ē habitus: quo homo accipit quod agē dum est quasi per certitudinem a spiritu sancto edoctus supra humanam rationē. Uel sic secūdū b. Tho. secunda secūde. Consiliū est donum quo spiritus sanctus dirigit nos in omnibus que ordi nātur in finem uite eterne: siue sint de necessitate salutis siue non: hoc dono ꝛ gratia plena fuit uir go beata super omnes uiatores⁹. Quod sic pro bat Alber. ubi supra. Cū uenerit ille scilicet spus sanctus: docebit uos omnē veritatem. s. de agēdis ad salutem: sed spiritus sanctus uenit impropor tionabiliter in beatam mariam: magis q̄ in quēli bet viatorem purum: ꝛ in conceptu filij ꝛ i die pē thecostes cum esset cū apostolis: quando uenit in specie ignis: ergo in agēdis maxime fuit edocta p donū consilij. Itē secundū philosophū. Cuius est operari: ei⁹ est ꝛ operanda cognoscere. Et cuius ē in omnibus ꝛ pre omnibus bene operari: eius est ꝛ super omnes operāda cognoscere ꝛ bene discer nere: quod pertinet ad cōsiliū: sed beata Maria fuit perfectissima obseruatrix ꝛ mandatorum et consiliorum dei: super omnes ergo habuit cogni tionē consiliorū circa agenda per donuz consilij. Fuit ꝛ amicissima ꝛ familiarissima domino sup omnes: vnde et edocta de rebus secretissimis. Jnt cetera domini consilia sūt paupertas: virginitas: ꝛ obedientia: sed ista maxime obseruauit. Nam fuit pauperrima: ita q̄ ꝛsi aurum non parū sibi fuerit oblatum a magis adorantibus filium i gre mio eius: inde ad paucos dies non habuit tantū: ait. b. Bernar. ut posset offerre agnū ꝓ filio obla to ad templū: sed obtulit sacrificium pauperum turtures uel columbas. Prima fuit que uotū uir ginitatis emisit: ꝛ semper seruauit sine aliquo illi cito motu obedientissima fuit: ut patet in sacrifi cio purificationis: ad quod nō tenebatur in eūdo in bethleem. Et n irlm ad templuz in festis ꝛ hᵒ.

De dono fortitu .§.IIII

dinis dicit ps. Spiritu oris eius omnis uirtus eo rum. i. a spiritu sancto procedente a filio qui dici tur os domini: quia per ipsum sunt intimata pre cepta dei in euangelio. Omnis uirtus. i. fortitudo celorum. i. sanctorum. Et tiā a gentilib⁹ fortitudo dicitur uirtus a uirilitate. Hoc donō: hac gratia fuit plena beata Maria super omnes. Hoc autē probat Alber. ubi supra per istam rōnem. Quic quid est fortius fortiore: est fortius infirmiore: sic leo est fortior equo: unde ꝛ multo magis fortior

cane erit: qui minus fortis est q̄ equus. Sed beata maria est fortior tribus fortioribus omni uiatore: ergo ꝛc. Isti autem tres fortiores tribus fortioribus omni viatore sunt deus: mors: ꝛ diabolus.

Nam quantum ad primum certum est deum esse potentissimum omnium. Exo. xv. Omnipotens nomen eius. Sed deum quodam modo beata maria superauit. in quantuz scilicet humilitas eius ō celis traxit ad terras: et homini subiecit scilicet matri sue. Unde dicitur ꝓuer. vltimo. Mulierem fortem quis inueniet? q.d. paucissimi: ꝛ q̄ si nullus intelliget plene uirtutem beate marie: q est ita fortis: q̄ precium eius ualor et virtus eius: est procul et de vltimis finibus: id est talis q̄ ultimos fines in natura intellectuali coniunget ad inuicem scilicet deum summum: ꝛ hominē infimū in vna persona christi eum concipiēdo. Et sic fortitudo beate marie rigorem diuine fortitudinis ꝛ seueritatis superauit. Un̄ dicitur Numeri. xxiiij. Cuius scilicet dei fortitudo similis rinocerotis: cuius robur nullum animal domare potest. Sz uirgini sibi occurrenti in gremio eius mansuescit: et captiuatur. Sic de' cui nemo resistere potest: mitis effectus est: requiescens in uirgine Maria.

Secundum fortissimum est mors que omnes creaturas mortales superat ꝛ prosternit. Quis ē. n. qui uiuet: ꝛ non uidebit mortem? dicitur i ꝑs: certe nullus: q̄ nec proprio filio dei humanato pepcit. Mors dominum seruo: mors sceptra ligonibus equat. Dissimilem simili conditione trahit: inquit poeta. Sed beata maria fortior morte fuit. Sicut enim per feminam Euaz mors intrauit in mundum: ita per feminam Mariam destructa est mors scilicet per fructum uentris sui. Unde dicere poterat illud Osee. O mors ero mors tua.

Tertium potentissimum est diabolus: de quo Job ait. Non est potestas similis super terrā. Iste est fortis armatus qui tenebat in pace atrium suum Luce. xi. scilicet mundum. Nullus audebat resistere tentationibus suis. Sed beata maria superauit eum. Dicitur enim in figuraz eius Ben̄. iij. Ipsa conteret caput tuum scilicet serpentis antiqui. Et in questione proposita coram Dario rege a tribus cubicularijs regis: dictum est ꝛ probatuz mulierem fortiorem esse uino scilicet uoluptatis concupiscentie: que omnes inebriat: ꝛ rege diabolo qui uenit contra ciuitatem mundi: ꝛ uallās cepit eam: ut dicitur Eccs. ix. Et approbata est sententia a omnibus: ueritatem tamen fortiorem dixit ipe Zorobabel: ut habetur. ij. Esdre. vi. Et certum est q̄ ueritas christus fortior et perfectior est beata maria. Sed ipsa mulier uirgo post euz. Et cum actus fortitudinis doni sit non solum firmiter persistere in aduersis: ꝛ non recedere a regula rationis: sed etiaz appetere ipsa aduersa pati propter deum. Item actus huius fortitudinis est terrenas cupiditates non solum reprimere: sed etiaz obliuisci penitus. Hoc autem non contingit i alio quo puro uiatore nisi in uirgine: in qua est extinctus omnino fomes peccati. Et ideo habuit hoc donum fortitudinis excellentius et plenius super omnes. Habuit eam ad modum patrie. s. fortitudinem. Unde Aue gratia plena.

De dono sciētie di. §. v.

citur Isa. v. Propterea ductus est apostolus me' captiuus: quia non habuit scientiam. Et Iere. ix. Qui gloriatur in hoc glorieť scire et nosce me

huius doni ponit Albertus vbi supra tres actus. Primus de quo beatus Augu. dicit. xiij. de ciui. dei. Huic scientie tantum illud tribuendum in quo fides saluberrima que ad veram ducit beatitudinem generatur: nutritur: roboratur et defenditur. Scire quemadmoduz hoc ipsum ꝛ pp̄s opituletur: ꝛ ab impp̄s defendatur: est etiā ipsius scientie: Hunc actum habuit beata Maria super omnes: scilicet fidei defensionez: ecclesia de illa testante Cunctas hereses sola interemisti in vniuerso mundo. Secundus actus scientie huius est abstinere a malis sciendo turpitudinem eoz. Un̄ Job. Abstinere a malo: scientia. Cognoscere etiā ipsum malum ꝛ dolere. Ecc̄. i. Qui addit scientiā addit ꝛ dolorem. Sed nulla pura creatura abstinuit a malis omnibus etiam uenialibus: attingēs usum rationis nisi ipsa Cantic. iij. Macula non est in te. Optime enim sciebat q̄ turpe q̄ indecēs sit peccare. Tertius actus est. Inter homines conuersari irreprehensibiliter. Juxta illud prima Petri secunda. Conuersationem inter gentes habentes bonam: ut in eo quod detractant ō uobis tanquā ō malefactoribus p bona opa uos considerantes: glorificent deum in die visitatiōis In medio nationis praue dono scientie ita cōuersata est beata Maria' super omnes innocenter ꝛ edificatorie: q̄ eius vita inclyta cūctas illustrat ecclesias. Nullum enim faciēdorum omisit: nil cauendorum commisit: nulli i suo malo communi cauit. Nulli bonum suum incommunicandum communicauit. Nemini malum exemplum in aliquo dedit: nullus opere iniquo scandalizata fuit. Unde. b. Ambro. Habetis in ea exempla ꝓbitatis expressa: ut sciatis quid uitare: quid eligere debeatis. Fuit et in ea donum scientie per moduz patrie: quod est scire deuz perfecte ꝛ proximi gloriē cōgaudere: quod tali modo nulli concessum ē uiatorum. Unde Aue gratia plena.

De dono pieta §. vi.

tis. Pietas ait apostolus. i. ad Thimo. iij. ad omnia ualet promissionem uite que nunc est habēs ꝛ future. Huius actus sunt tres secunduz Alber.

Primus est mouere ad opera misericordie: secun
dus est scripture non contradicere siue intellecte
siue non intellecte: tertius sancta honorare. Et in
omnibus his beata Maria omnes uiolatores ex
cellenter superauit. Nam quo ad primum actus
dicit. b. Aug. Legi & relegi: & nunq̃ iueni hominẽ
pium mala morte perijsse. Pium. i. misericordez
& elemosynariuz: quia scilicet opera misericordie
disponunt eum ad gratiam: si non haberet: & nõ
habendo moritur mala morte: que est mors eter
na. Ideo dicit. b. Aug. de ciui. dei li. x. Pietas extẽ
ditur in scripturis ad opera misericordie: quia ip
se deus in eis maxime commendat ea super sacri
ficia: iuxta illud Osee. vi. & Mat. ix. Misericor
diam uolo & non sacrificium. Sed in hoc est diffe
rentia inter misericordiam & pietatẽ: quia miseri
cordia mouet ad subleuãdam miseriam hominis
in quantum proximus est. Sed pietas donuz mo
uet ad ipẽdendas eĩyas hõi: i q̃tũ ẽ imago dei: &
quia imago dei est quam ueneratur in proximo.
Sed pietas que mouebat beataz Mariã ad ope
ra misericordie & compatiendum proximo: erat
non soluz quia imago dei: sed quasi deus: exquo
deus factus ẽ homo. Imꝓportionabiliter ẽ pie
tas excellentius i ipsa uirgine q̃ in omnibus aliꝭ.
Unde ad eam clamam⁹ in anti. O clemẽs: o pia:
o dulcis uirgo maria. Secundus actus est nõ
contradicere scripture siue intellecte siue non itel
lecte: sed humiliter assentire. Cum enim legimus
uel audimus aliqua de scripturis: que ratione in
telligere non ualemus: mens assueta rationibus
quasi incipit uacillare: quomodo illa sic se habe
ant: ut trinitatem in unitate & dei incarnationez:
christũ in sacramento altaris. Sed dono pietatis
illustramur ad assentiendum illis simpliciter sine
hesitatione & discussione: secunduz illud ad Thi
tum. ij. Sobrie: pie: et iuste uiuamus in hoc secu
lo expectantes beatam spem. Nulla magis pia in
assentiẽdo omnibus scripturis et diuinis uerbis
q̃ beata maria. Cum enim angelus sibi nunciasset
quod erat supra omnem rationem: subito acqui
euit dicens. Ecce ancilla domini: fiat mihi secun
dum uerbũ tuuz. Tertius act⁹ est honorare scã.
Unde & Job ait. Pietas est cultus dei. Et glo. sup
illud. Beati mites dicit: qui pie querunt & hono
rant sancta: scilicet loca: sancta tempora: sãcta sa
cramenta: sacra uasa: sacras personas: et reliqui
as et huiusmodi. Uirgo autem super omnes san
cta honorauit omnia: templum: festa: sacramẽta
& cetera. Ipsa deniq̃ est per quam omnes sancti
& sancte sunt in celesti gloria honorati & corona
ti: quia per filium eius benedictum omnes glorifi
cantur et honorantur. Unde apoc. xxiij. Senio
res et animalia quattuor mittũt coronas suas ad
pedes sedentis super thronum: quia ad humani
tatem christi per pedes significatam: quã ꝓtraxit
de beata maria. sciunt se gloria & honore coronã
tos. Aue ergo gratia plena.

De dono timoris. §. VII.

Per timorez domini omnis declinat a malo.
Cum autem assignetur triplex timor bonus: scili
cet seruilis: castus: & reuerẽtialis: qz seruilis timor
non est in charitate: ut dicit Jo. in prima canoni
ca: quanuis in se bonus sit: quia sicut seta filum:
ita talis timor introducit charitatem: ut dicitur
de peni. di. ij. per beatum Augustinum. Tamen
quia principaliter respicit penam: propter quam
cauet a malo & facit bonum: unde non uere et pu
re amat bonum. Jdeo iste non fuit in beata Ma
ria sicut nec in sanctis: quia est sine gratia dei quã
tum scilicet ad seruitutem: sed quantum ad timi
ditatem fuit in beata maria. Secundus timor sci
licet castus de quo ps. Timor domini castus secũ
dum aliam translationem: secundum nostraz di
citur sanctus: permanet in seculum seculi: non ta
men ad illum usum uel actum quo hic. Nã timõ
castus qui est in electis habet duos actus: unus ẽ
timere separari a dilecto: sicut hõesta et casta mu
lier timet uirum uidelicet non facere aliquid unõ
separetur ab amore uiri. Alius est reuereri quem
diligit. Quantum igitur ad primum actuz beata
maria non habuit timorem: quia cum sciret per
reuelationem se non posse peccare: non poterat ti
mere a deo separari: cum separatio non sit a deo
nisi per peccatuz: iuxta illud Isa. Peccata uestra
diuiserunt iter uos & deum uestruz. Fuit ergo
in beata maria timor reuerentialis: qui ẽ reuerẽs
mixta cum dilectione subiectio. Hic est in beatis.
Juxta illud. Tremunt uidentes angeli uersa uice
mortalium. Sed ista est differẽtia: quia timor iste
reuerentialis in beata maria fuit meritorius: i sã
ctis non est meritorius. Talem autem timorez re
uerẽtialem habuit beata maria super omnes: qa
ex charitate procedit: in qua excessit omnes sanc
tos. Et notandum q̃ cum dicitur Luce. i. Luz au
disset maria salutationem sibi factam ab angelo:
turbata est in sermone eius. Ista turbatio fuit q̃
dam timor. Unde dicit ibi glo. Ex uerecundia pa
uet. Et alia ibi glo. Trepidare uirginum est: & ad
omnes uiri igressus pauere: & omnes uiri affatus
uereri. Et beatus Bernardus. ibi. Angelus intui
tus uirginem & uarias secum uoluere cogitatiões
facilime comprehendens: pauidaz consolatur di
cens. Ne timeas Maria: ostendens et quasi decla
rans illam turbationem fuisse timorem. Timor
autem secũdum Joannem damascenum reperit
in verecundia: que est timor de turpi. Et in admi
ratione que est timor ex magna imaginatiõe. Et
in stupore qui est timõ ex inconsueta imaginatio
ne. Et erubescentia quidez seu uerecundia seu pu
dor quod idem est. Dicit Joannes damascenus:

q̄ est optima passio. Et precipue iuuenibus ⁊ mulieribus: quia per hāc a multis malis se abstinēt. Unde Eccī. xxvi. Gratia super gratiam mulier sācta ⁊ pudorata. Et de beato Nicolao adolescētulo canitur. Pudore bono repletus dei famulus nicolaus ⁊c̄. Luz ergo ista passio sit naturalis ⁊ meritoria: quia est confusio adducens gloriam. Eccī liij. Et christus etiam eaz habuit: quia assumpsit omnia que sunt in natura nostra nisi ignorantiā ⁊ peccatum. Sed verecūdia non est ignorātia nec peccatū in se: vnde ⁊ eam assumpsit. Et ideo p̄s i eius persona. Tota die uerecundia mea cōtra me est: quoniā propter te sustinui opprobrium. Cum ergo bta maria nullius boni caruerit: ergo ⁊ hoc scilicet uerecundiam que in se bona est: hūit. Nō autem habuit erubescentiam: in quantum erubescentia dicitur timor de turpi: q̄ nil turpe. i. uicioſum sciebat esse i se. Sed in quantum est timor de re magna et inconsueta: qui magis proprie dicī debet admiratio uel stupor. Magna erat ⁊ valde magna ⁊ inusitata tanta laudatio in salutatione. Unde ⁊ cogitabat qualis essz ista salutatio cōferens in mente scripturas super his: et ide admirabatur: ⁊ pauens stupebat. Dicit ergo Albertus ubi supra: q̄ in sermone illo salutatorio laudabilissimo cōsolatorio: instructorio: credibili: delectabili: vtili: honorabili: admirabili. In sermone in quam eius quē ueritas misit: qui a veritate nūq̄ discessit: qui falli nō potuit: nec fallere uoluit. In isto sermōe beata maria fuit omnifariā mirata. In sensu per uerecundiam uirginalem de angelica uisione i virili specie. In ratione per timorem cautele deceptione. In itellectu per lapides admirationis de promissorum et nūciatorum magnitudine i sermone. Et sic turbatio et timor non est tātum de malo: sed etiam ō magno. De omnib⁹ donis loquendo dicit Albertus: q̄ actus illorum donorum quorum actus consistit in cognitione ⁊ affectione: vt dona sapientie: intellectus: cōsilij: ⁊ scientie: habuit excellētius omni uiatore: et medio modo inter statum uie ⁊ statum patrie: ita q̄ citra statum patrie quantum ad actuum perfectionem: et super statum patrie quātum ad merēdi conditionem. Supra statum uie quātuz ad actuum perfectionem et habituuz meriti supergressionem. Dona uero in actione consistentia: ut fortitudo: pietas: ⁊ timor habuit per modum patrie: quantum ad actuum perfectionem: sed secunduz statum uie quantum ad merendi conditionē.

Qbta maria hūit oēs gr̄as gratis datas. Lu. xix.

Ave gratia plena. Dictum est de gratia gratum faciente distincta in sacramentalem: uirtualem: ⁊ muneralez: seu donorum hucusq̄. Nunc de gratijs gratis datis quibus etiam plena fuit beata maria secundum Alber. ubi supra. huiusmōi gratie sunt communes bonis ⁊ malis. Et bene ⁊ male potest quis eis uti. Unde Aug. i. q. i. prophetauit saul: cum esset malus: ⁊ sanctum dauid persequeretur. Non ergo se iactent qui forte sine charitate sanctum dei munus habent. Sed uideant qualem rationem reddituri sunt deo: qui sanctis non sancte utunt̄. Et in. c. teneamus idem ait. Preter unitatem scilicet charitatis: etiam qui facit miracula: nihil ē. Dātur. n. huiusmōi gratie ad utilitatem aliorum secundum illud apostoli. i. ad Lor. xij. Unicuiq̄ datur manifestatio spiritus id ē huius gratie gratis date ad utilitatem scilicet ecclesie. Cedunt tam ⁊ ad utilitatem propriam meriti: si quis bene eis utatur. Et ostendit apostolus esse nouem ista genera gratiarum gratis datarū dicens. Diuisiones gratiarum sunt: idem uero deus: qui scilicet dat eas. Alij datur per spirituz sermo sapientie. Alij sermo scientie. Alij fides. Alij prophetia. Alij discretio spirituum. Alij operatio uirtutum. Alij gratia sanitatum. Alij genera linguarū. Alij interpretatio sermonum. Et ad bonum usum earum hortatur petrus in prima canonica dicens. Unusquisq̄ prout accepit gratiam i alterutrum illam administrantes: ut boni dispensatores multiformis gratie dei.

Est ergo prima .§. I.

ex his gratijs. Sermo sapientie. Ego iquit dominus ieſus: dabo uobis os et sapiētiam: id est sermonem sapientie: cui non potuerūt resistere ⁊ cōtra dicere omnes aduersarij uestri. Luc. xi. Quod patuit i protomartyre Stephano. Naz doctores iudeorum nō poterant resistere sapientie et spiritui q̄ loquebatur per eū: vt scribitur Actu. vij. Et cōsistit ista gratia in cognitione ⁊ locutione alta et profunda de diuinis et substantijs separatis habita non per exercitium humanum ut uacātes me thaphisice et theologie: sed a deo infusam: prout habuerunt apostoli: q̄ erant prius piscatores idiote: sed misso spiritu sancto per gratiam istam loq̄bantur magnalia dei: ita ut stuperent omnes etiam rabite eorum. Ex hac gratia Joannes eructauit illud. In principio erat uerbum. Hoc inquit Hiero. doct⁹ plato nesciuit. Hoc demostenes eloquens ignorauit: quod Joannes piscator indoct⁹ edocuit. Quibusdam tamen sanctis doctoribus ultra sapientiam diuinorum: ex eminenti ingenio ⁊ laborioso studio acquisitam: creditur ⁊ ista gr̄a tia sapiētie superaddita: vt. b. Augu. Ambrosio: Hiero. Grego. magno Thome de aquino. Hac gratia sapientie plena fuit beata Maria in cōtēplatione eternorum. Ipsa enim beata Maria secundum Albertum uidere potuit spiritū icreatū

per speciem propriam: ergo et quelibet alium spiritum. Cū enim dicat beatus Gregoriꝰ de beatis. Quid est quod non uideant: qui uidentes omnia uident: et ipsa uideat uidentes omnia: igitur uidit omnia et angelos et animas separatas et substantias rerum. Dicit enim damascenus de beata uirgine a nullo illustrium uincitur ideſt sanctorum scilicet in gratijs concessis et spiritualibus bonis. Sed paulus in raptu scribitur uidisse dispositionem celestis hierarchie: et beato dionysio reuelasse. Ergo et beata maria uidit statū angelorum et triumphantis ecclesie. Propterea philosophus dicit q intellectus cognoscit omnia propter se ipsum agnoscendum. Quicquid autez est secundū naturam cognoscitiuum alicuius cognoscet illud nisi impediatur. Illa autem ipedimēta ad cognoscendum secundū beatum Augustinum sunt fantasmata corporalium anime per amorem conglutinata: quibus abstractis anima se ipsā uidet. Sz ab his anima beate uirginis potuit se abstrahē: ergo potuit et se ipsam uidere per speciem propriam. Idem philosophus dicit: q omnino et difficilimorum est aliquam fidez accipere de anima: Et itelligitur de anima secundū substantiam suam. Operationes enim eius et potētias suas: et accidētia eius non est difficilimorum cognoscere. Si ergo cognoscere animam in se per suam speciem est de numero difficilimorum: ergo est et de numero cognoscibilium: ergo etiaz secundū philosophū. Qui non habet gratiam: possibile est animam cognoscere per speciē suam propriam: licet difficulter. Sed ista difficultas ammouetur per abstractionem a fantasmatibus corporalibus. Et ista abstractio fuit completissima i contemplatione beate uirginis: ergo ipsa uidit animas et spiriꝰ i sua contemplatione: et substantias corporaliuz. Propterea intellectus per cognitionem creatorū ueit i cognitionem primi principij: secundū q est causa omnium: et suscipit in se speciem itelligibilem ab ipso. Et intellectus iste acquisitus i anima omnia facit in anima: eo q dicitur intellectus agens uniuersaliter facere: non tamen complete habet huius intellectus agens: sed habet dispositionem quandam fluētem a prima causa: que dicitur lumen illuminans intellectum possibilez. Et si quaratur: cum itellectus sit nobilissima pars anime perfectissime cognoscens minus idigens exteriori adminiculo q̄ alie partes anime: quare indigeat huius lumine. Sensus autem et fantasia minime hoc indigeat: Dici oportet: q non indiget huius lumine ad cognoscendas species itelligibiles: que prius sunt fantasmata: quia sic esset debiliorīs et minoris potentie q̄ sensus et fantasmata. Sed indiget huius lumine ad cognoscendum talia: que sunt occulta nature: que non possunt apprehendi sensu uel fantasia: cuiusmodi sūt substātie que in rebus naturalibus sunt rebus fantasmata facientibus. Ipse uero fāta smata minime facere possunt. Et huiusmodi sunt substantie separate: ut angeli et anime separate: quarum cognitione intellectus indiget tali lumine a primo principio infuso: et ad cognitionem ipsius primi principij. Et ad hoc uerum est quod dictum est quantum ad cognitionem talium specieruz: quia sicut facit lumen potentia colores actu colores: ita huiusmōi lumen ipressum itellectui a primo principio facit huiusmodi species ocultas potētia intelligibiles actu intelligibiles. Et ex his patet: q etiam philosophice procedendo possibile est animam existentem i corpore: spiritus et spiritualia et substātias corporalium uidere etiam sine presentia gratie. Ergo multo fortius anima beate virginis eleuata et abstracta plenitudine gratie. Hac sapientia gratia gratis data de diuinis magnifice locuta est componens canticum illud. Magnificat anima mea dominum. Hac sapiētia freta docuit apostolos sapiētissimos de multis mysterijs fidei et secretis diuinis post ascensionem filij. Et quid mirum si sapientissima omnium fuit: que fuit mater christi: qui est dei uirtus et dei sapiētia secundū apostolum. Et multi sermones i libris sapiētialibus qui loquūtur de sapientia propria: trāslūptiue ecclesia attribuit beate marie: ut illud Ecci. xxiij. In omnibus requiem quesiui. Et prouer. ix, Dominus possedit me. Et mlta alia.

De gratia scien §. II.

tie. Postulat ꝑs scientiā a deo dicens. Scientiam doce me. Et ad quem finē subdit: ut discam iustificationes. s. facere ea que habēt iustificare observantia. s. mandatorum: et operatio uirtutuz. Nā ut dicit. b. Ber. Sunt qui scire volunt ut sciant: et vanitas est glozie. Sunt qui scire uolūt ut sciāt: et curiositas est. Sūt qui scire volūt: vt lucrētur: et cupiditas est. Et sunt qui scire uolūt: vt edificēt se uel alios: et charitas est. Consistit autez hec scientia: prout est gratia gratis data in hoc q sciat ꝺs eloqui de moribus et naturalibus rebus et artibꝰ liberalibus et mechanicis: prout expedit ad salutē anime procurandam in proximis. Et hoc nō per studium humanum sed per infusionem dei. Et p modum passionis transeūtis habet talium cognitionem magisq̄ per modum habitus permanentis: quanuis etiam per habitum possit habere. i. Lozin. i. Gratia data est uobis in christo ieſu: ꝙa diuites facti estis in illo in omni uerbo et in omni scientia. Hanc gratiaz scientie habuerunt apostoli docentes et moralia et etiaz naturalia exempla ponentes: et sapientes mundi per rationes diuersarum scientiarum: cum expediebat ad dilationē fidei confūdentes. Hec a deo infusa est Salomoni non solum ad iudicandum populum sed etiaz

dísserendum de naturis rerum: de volucribus: pi scibus: ⁊ animantibus terre: de plantis a cedro li bani usq; ad ysopum herbam minimaz: ut patet iij. Regum. iiij. Gratiam istam dicit Albertus habuisse beatam Mariam super alios. In me niz ait ipsa Ecclesiastici. xxiij. omnis gratia. Ta lis scientia dicitur per apostolum gratia: ergo et ipsam habuit. Unde et prouerbio. ix. dicitur. Sa pientia edificauit sibi domum: scidit columnas sep tem. Hec domus secundum Albertuz fuit beata Maria. Septem columne septez artes liberales. Laudantur quippe plures sancti de huiusmodi scientia: ut beatus dominicus: qui documentis ar tium eruditus satis transijt ad studiuz summe ue ritatis scilicet sacre scripture: ad cuius intellectuz ualent ꝑplurimum tales scientie: ut patet distic. xxxvij. de quibusdaz. Similiter et beatus Grego rius ⁊ Uincentius: et beata Catherina: de huius modi peritia laudantur. Non autem debuit hec materia laudis deesse et beate Marie. Et de grammatica ꝙ eam sciuit: patet ex hoc quia sup illud Maria conseruabat omnia uerba hec ⁊ ce tera: dicit glo. Legerat in diuersis prophetijs que conferebat cum his que in facto implebantur de filio. Sciebat ergo prophetias: quia legere et nō intelligere est negligere. Ad intelligendum autem huiusmodi necessaria est grammatica. Et dama scenus dicit: ꝙ beata Maria nutriebatur in tem plo: vbi uirgines instruebantur. Propterea cum grammatica sit scientia recte loquēdi et recte scri bendi: et ipsa in loquendo nunquam peccauerit: nec in scribendo: quod parum fecit: ut epistolam respousalem destinatam ab ea ignatio: sequitur ꝙ grammaticam utilime sciuit. Rhetoricam ꝙ non ignorauerit eam: ostenditur ex hoc: quia se cundum beatum Augustinū scriptura est plena coloribus rhetoricis. Sed beata Maria sciuit p fecte scripturam sacraz: ergo sciuit ⁊ illos colores pertinentes ad rhetoricam. Et sic eam sciuit.

Item iura ciuilia ⁊ canonica que scientia spectat ad aduocatos et iudices optie sciuit: quod patet per effectum. Sapientia enim aduocati ⁊ eloquē tia manifestatur ex tribus: scilicet ꝙ obtineat apō iustū ⁊ sapientem iudicē. Secundo contra aduer sarium astutum ⁊ sagacem. Tertio ꝙ in causa de sperata. Sed uirgo maria aduocata nostra obti nuit contra sapientissimum et iustuz iudicem de um. Contra astutissimum aduersariuz diabolū. In causa desperatissima inter deum ⁊ hominem in qua nullus hominum loqui audebat: nec moi ses qui dedit legem: nec Salomon sapientissimus sententiam optatam pro nobis reportauit nostre liberationis: ergo ⁊ iura sciuit. Logicam sciuis se sic probatur per Albertum. Ipsa est ultima ad scientiam sacre scripture: ad destructionem here sum: ad confirmationem fidei: ad reddendum ra tionem de ea: ergo ipsa est maxime necessaria sāc tis: ergo nec debuit deesse beate Marie que cunc tas hereses interemit in uniuerso mundo. beatus Hieronymus etiam super Job dicit: ꝙ liber ille ꝙ tinet propositiones: assumptiones ⁊ conclusiōes. Patet etiam in alijs libris sacre scripture: ꝙ ibi sī diffinitiones: diuisiones: conclusiones. Sūt ⁊ uer sus exametri uel pentametri secundum hebreos: ut in Job et in ps: et in canticis: quod esse uidetur in cantico per eam edito. Magnificat anima ⁊ ce tera. Ergo et logicam et poeticam sciuit: quia et scripturam in qua hec habentur plene nouit. Et percurrendo per partes logice tentatiuam sciuit i summo: quia nunquam in tentatione succubuit. Sophistica non caruit: quia omnes astutias dia boli cognouit: ⁊ omnia sophismata diaboli pate fecit: Dialeticaz possedit: quia omnia probleuma ta soluere sciuit. Demonstratiuam peroptime sci uit: quia nobilissimam propriam passionez de no bilissimo proprio subiecto per se ipsaz conclusit. Nobilissimum subiectuz est prima et summa bo nitas. Nobilissima propria eius passio est miseri cordia. Unde in oratione. Deus cui proprium est misereri. Hanc propriam passionem de hoc sub iecto conclusit: quando per eam tanquaz per me dium summe bonus deus in opere nostre redem ptionis in se summam misericordiam demonstra uit: quasi tali uteretur demonstratione. Quicun ꝙ aufert quodcunq; malum auferibile: et cōfert omne bonum conferibile: ipse est summe miseri cors. Deus homo in nostra redemptione abstulit omne malum auferibile: et contulit omne bonuz conferibile: ergo est summe misericors. Et hoc fa ctum est per mediuz beate Marie: de qua carnē assumpsit: ex qua incarnatus hoc fecit. De phi losophia seu physica cui et medicina subalterna tur satis apparet quod multum valet ad noticiā scripturarum. Naz per diuersas ꝓprietates lapi dum specierum lignorum. ⁊ animaliuz ⁊ cetera rum rerum naturalium: diuerse figurantur intel ligentie mysteriorum in sacra scriptura. Unde si ne notitia proprietatum talium rerum non plene potest haberi notitia scripturarum. Sed beata Maria perfecte nouit scripturas: ut dictum est: ergo et naturas illarum rerum. Item nullus mor bus quantumcunq; incurabilis uideatur est quē non ualeat curare: ut cecitas et mors. Unde ei ca nitur. Lecos tu illumia: mortuos resuscita: da me stis letitiam Ecclesiastici. Altissimus de terra cre auit medicinam: de terra idest de uirgine. De mathematicis quanuis dicat philosophus: ꝙ in eis non est bonum: quia nec motus nec operatio. Et quia i eis nulla uidetur utilitas uel delectatō: quia de talibus cogitatio est mētis perfecte ad cre aturas inclinatio: et consequenter delectationis que in deo est interruptio et diminutio. Tamen

quia ut dicit beatus hieronym⁹ geometria arithmetrica: et musica habent in sua scientia ueritatē di. xxxvij. Si quis artem nouerit grammaticam: z ueritas perficit intellectum vt bonum eius. Et de Abrahā dicitur: q̄ erat peritus i astris: z egyptios docuit astronomiam: et per eam ditatus est. Ideo z istas quantum ad id quod est utile in eis: vt per illa deueniatur in notitiam scripturarum z creatoris scire congruit. Et quantuz ad musicā in lege ueteri z noua erant z sunt cantores ordinati ad cultum dei: et diuersa instrumenta ad pulsādum z melodiam excitandum. Sed hoc pertinet ad musicam: ergo z illius noticiam habuit cum excitetur affectus ad deum per ista: ut patet i helíseo: qui faciens psalterium adducere z pulsare: excitata est mens eius ad prophetiaz. Propterea auditus filij dei nobilissimus fuit: z sic ei conueniebat delectabilissima uox ad audienduz. Hec autem uox matris sue delectabilissima ad audiēdū: quia summe armonica: quod pertiet ad musicā. Unde in canticis ipse dicit. Sonet uox tua in auribus meis. Uox enim tua dulcis. Quantum ad astronomiam dicitur Heñ. i. q̄ in principio deus creauit celum z terram. Ubi doctores ponunt plures celos. Et ifra. Fecit luminaria duo magna scilicet solem lunam z stellas. Et posuit ea i signa tēpora: dies z annos z huiusmodi. Unde uidetur necessaria uel saltē utilis astronomia ad noticiaz scripturarū. Quā quia beata maria plene habuit: z istā uidetur ei non defuisse. Quantū tamen spectat ad salutē minus ceteris uidetur utilis. Sz z multum curiosa z in aliquibus superstitiosa et heretica: credentibus uidelicet astra dominari voluntati hominū. Unde z beatus Ambrosius dic. Qui his studet curam anime non habent dis. xxxvij. Quod autem utilitatis est in ea z ualens ad noticiam scripturarum z deum contemplandū habuit beata Maria. De arithmetrica q̄ est circa numeros. Numeri ipsi in scripturis continent magna mysteria: ut patet in binario: ternario: quaternario: senario: denario z huiusmōi secundū expositionē doctorū: z computationes annorū de uitis antiquorū ibi notantur. Et sic uidetur necessaria scientia arithmetrice seu algorismi ad eius intellectū. Quod uerū est: sed modica ps z facilis ad capiendum. Et quod de ea fuit expediens habuit beata Maria non ad faciendas cōputationes ratiocinij mercatoruz. Geometria que est de mensuris: cum in scriptura fiat mentio de diuersis mensuris et cubiti: z calami: riciridis: modij: chori: inliquidiscades: ephi: z huiusmodi: utilis est ad noticiam eius: z in quātum huiusmodi habuit eam beata Maria. Qz habuit scientiam theologie in summo: patet. Dicit enim ps. A mandatis tuis intellexi. Ubi glosa beati Aug. Impletio mandatorum auget intellectum et cognitionem operanti. Sed beata maria super omnes obseruauit: ergo super omnes intellexit. Jtez Ezechiel. i. dicitur. Luz eleuarentur animalia eleuabantur pariter et rote iuxta ea. Ubi expōit beatus Gregorius: q̄ cum eleuantur doctores in uita scilicet spirituali: honoratur z exaltatur in eis scientia. Sed beata maria fuit eleuatissima: ergo super omnes habuit scientiam theologie. Unde de et habuit aureolam doctorum secunduz doc. Et figurata est in archa que habebat in se legem dei. Preterea intelligere omnes sacras scripturas uidetur esse supra communem statum sanctoruz uiatoruz: z tamen inconueniens est ponere: q̄ aliquid a spiritu sancto sit dictum: quod a nullo fuerit intellectum. Juxta illud Jsaie. Uerbuz quod egredietur de ore meo: ait dominus: non reuertetur ad me uacuuz. Ex his infertur: q̄ perfecta cognitio scripturarum omnium secundum intellectum ipsius spiritus sancti loquentis p scripturas pertinet ad statum qui est super statum omnium uiatorum. Hic autem est beate Marie: ergo ipsa sciuit theologiam improportionabiliter uniuersis. De artibus mechanicis sciendum q̄ cū natura non deficiat in necessarijs: nec abundet in superfluis: multo fortius hoc agit gratia que potiō est q̄ natura. Sed quedam artes mechanice erāt beate marie necessarie ut muliebres: quedam superflue vt viriles: ergo primas habuit non secundas sicut est ars militie mercatorum: lapidicinarum z huiusmodi. Inter muliebres autez artes ut textura: aurifrigium: sutura: nere: et alia plura huiusmodi. Cum huiusmodi sint subtilia: ordinantur magis ad uanitatem q̄ necessitatem: non uidetur q̄ beata maria illis intenderit. De ea enim dicitur. Optimā partem elegit sibi maria Luce. x. Ubi glo. Bona pars actiua. Melior contemplatiua. Optima mixta ex utraqz. Hanc elegit beata maria. Ergo debuit habere opera actiue que non repugnarent contemplationi. Hec autem sunt opera grossa: que non requirunt multū attentionem cogitationis. Unde de ea dicitur prouerbio. ultimo. Quesiuit lanam et linum: z operata est consilio manuum suarum. Et manum suam misit ad fortia scilicet opera misericordie: et digiti eius apprehenderunt fusum. Et in legenda eius dicit: q̄ certa hora diei uacabat operi texture. Dignissimum enim ad quod ordinantur mechanice: ē uestimentum. Primo enim anima: secundo corp⁹: tertio uestimentum. Et dignissimum omniuz uestimentorum fuit tunica inconsutilis: quam fecit beata maria filio. Et sic ars mechanica eius causabat nobilissimum effectum: ergo excedebat alios in mechanicis. Pro conclusione omniuz p̄ dictorum dicit Albertus: q̄ beata maria sufficiēter perfecta fuit per habitū nature z gratie i opationes exire z finē consequi cuiuslibet scie. Et hec

scientia exiuit i actū ⁊ operationē: qñ: ubi: quali ter: ⁊ quantū ordinabatur sibi i sui beatitudinez ⁊ aliorū salutē. Habuit ēt pfectā cognitionez om niū pertinentiū ad suā beatitudinē ꝟz statū uie p tinentiū. Et nullorū inutiliū ⁊ ad gratiā ipertinē tium. Unde aīa eius beatissima: nulla i se habuit ūtilia uel ipertinentia: sed per totū gratia plena fuit. Unde oīa que i ipsius aīa fuerunt ul' natura lia uel acquisita: sic erant gratia iformata vel cuz gratia coniūcta: cū omnia iā essent gratuita. Un de oīs sciētia eius gratuita: omnis dilectio gratui ta: oīs operatio gratuita: vt sine omni restrictiōe omnifarie sit gīa plena.

Tertia gratia .§.III.

gratis data est fides: que differt a fide: prout ē uir tus theologica: qz i quantū uirtus theologica: fi des est qua assentitur his que non videntur. Sed in quantū gratia gratis data ut hic iportat quan dam mentis certitudinem ultra cōez modum uel quandā constantiā ex fide: vel sermo de his que sunt fidei. Et de constantia fidei certū ē ꝙ omnes superauit. Nā omnes defecerunt pre timore in fi de i passione: ipsa semper firma permansit. Unō ⁊ de ea exponitur illud Eccs. i. Generatio preterit ⁊ generatio aduenit ad fidē ueniens: terra autē. i. uirgo maria que nobis protulit fructū uē tris sui iesū i eternū stat firma i fide. Ex eius quo qz fide secutus est effectus iproportionabilis fidei aliorū. Unde saluator filius eius ait. Si habueri tis fidem vt granū sinapis: dicetis mōti huic. Tol lere ⁊ mitte te in mare: ⁊ obediet uobis. Granum sinapis ē tenax: paruū ⁊ calidū. Et significat fidē beate marie: que fides fuit ita constās certa ⁊ hu milis ⁊ sine aliqua hesitatione: ꝙ cū ait. Ecce ācil la domini optās ⁊ postulans ut mōs qui ē i uerti ce mōtiū tolleret se ō celo: ⁊ mitteret se i mare hu ius mondi per īcarnationē ex ea: put sibi angelus nunciauerat: subito mons ipse sublimissim⁹ obe diuit intrans uirginis uterū. Certe nullius sancti uel sancte fuit unq̄ fides ita constans ⁊ feruens: ꝙ istud petere auderet uel ipetraret. Non abrahā: qui tamen datur alīs in exeplum fidei. Qui ut ait apostolus ad Roma. iiij. credidit in spem con tra spem. Credidit quidē in spē repromissionis si bi facte ab angelo de filio nasciturο contra spem quaz natnraliter habebat: scilicet ꝙ non essz am modo ei nasciturus: cum esset antiquus dierum: ⁊ vxor sterilis. Sed maior fuit fides beate marie: que credidit angelo: ꝙ ex se uirgine nasceretur nō homo tantum: sed filius dei altissimi. Magis eiz est contra uel potius supra naturam uirginez cō cipere permanens uirgo: ⁊ verum deum et homi nem q̄ concipere uetulam ex uetustissimo ⁊ putū hominem Isaac. Ipsa de plurimis mysteriȝ fidei perdocuit primos predicatores fidei scilicet apo stolos. Et ꝙ huiusmodi gratia fidei possit esse si ne gratia gratū faciēte: patet per id quod ait apo stolus. i. Corin. xiij. Si habuero fidem ut mōtes transferaz: charitatem autē non habuero nō. Et datur ibi exemplū de Alexandro magno: qui ex fide orans procurauit montes caspios in simul iū gi: ut infra illos clauderentur tribus quedam im deorum: translate propter scelera eorum: quod ⁊ factuz est.

Quarta gratia .§.IIII.

est propheria: scilicet predicere futura uel occulta presentia uel preterita nunciare: que uia naturali sciri non possunt. Et ꝙ hec gratia non solum in bonis inueniatur: ut Dauid: Isaia: Hieremia: eze chiel. Daniele et aliorum: sed etiam in malis ho minibus. Patet in Saule: Balaam ariolo: et Caypha: qui cum esset pontifex anni illius ꝓphe tauit: ut dicit euangelista Joannes. xi. Et hāc gra tiam copiose habuit beata Maria. Unde glo. su per illud Isaie. viij. Accessi ad prophetissaz ideſt uirginem Mariam in illa figuratam. Et concep tum ex ea filium iussit vocari. Accelera: spolia de trahe: festina predari: quod nomen per effectum conuenit christo: concepto ex prophetissa: scili cet beata Maria: sed de spiritu sancto. Si Joan nes baptista dicitur propheta: quia christuz digi to demonstrauit ocultum alīs: quanto magis dici debet prophetissa: que eum genernuit: ⁊ toti mundo ocultum deum visibilem ostendit. Joan nes dicitur propheta non solum: sed plusquā pro pheta: quia de eo prophetatum est: ⁊ quia paren tes in sua natiuitate prophetas quodam modo fecit: matrem videlicet ⁊ patrem: vt patet in euan gelio Luce. i. Multo magis dici debet plusquam propheta beata maria: de qua copiosissime et ap te per prophetas est prenunciata: a patriarchis ō signata: ⁊ in multis generibus rerum figurata: vt in archa: in virga: in uellere gedeonis: et al'. Ipsa quoq; videtur Joannem constituisse prophetaz. Nam ut audiuit salutationem marie helisabeth exultauit infans in vtero eius scilicet Joannes ba ptista. Unde nisi quia cognouit mysterium ocul tissimum omnibus: ei illud ostendit modo quo potuit: scilicet exultando: adorando: et tunc pri mum. Joannes factus est propheta ex voce bea te marie: quinimmo etiam mater repleta spiritu sancto cognouit: ⁊ declarauit ipsam rez ocultissi mam cunctis clamans: ut omnes audirent. Un de hoc mihi: vt veniat mater domini ad me? Nonne prophetissam se ostendit: cum ait in can tico. Beatam me dicent omnes generationes: que tunc erat omnibus ignota: sed futurum erat post tēpora: quod dicit. Sed ⁊ cuz ministris nuptiarū

deficiente uino inquit. Quodcunq; uobis dixerit scilicet filius meus: facite. Ideo hoc dixit: quia p̄scia futuri miraculi: sciebat aquam in uinum conuertendam. Aue igitur gratia plena prophetie.

Quinta gratia ē .§.V.

gratia sanitatum idest curare infirmos non medicina naturali: sed uirtute diuina. Opere diabolico ut fiet in cantationibus et superstitionibus curare infirmos non pertinet ad gratiam istam: sed ad peccatum. Unde ⁊ prohibituz xxvi. q. iiij. igitur. Sed ꝙ mali extra gratiam gratum facientez faciant aliqua miracula: ⁊ sanent infirmos uirtute dei: ostēditur ex eo quod dixit ueritas illa que mentiri non potest scilicet ꝙ in die iudicij multi uenient dicentes. Nonne in uirtute tua uirtutes multas fecimus? Domine aperi nobis. Et dicetur illis. Discedite a me operarij iniquitatis: quia scilicet fuerunt mali illa faciētes. Sed ex hac dei gratia apostoli curabant infirmos ita copiose: ꝙ ad umbram petri transeūtis per uiam infirmi tacti eius umbra sanabātur. Hac gratia copiose fuit repleta beata Maria. Et licet non legatur de aliquo sanato in uita eius: tamen post mortē quot īnumerabiles uarijs languoribus ⁊ incurabilibus detentos ipsa curauerit et curet: ecclesie ad eiꝰ honorem constructe satis docent plene imaginibus: ipsas sanitates predicātibus. Et quod copiosius est: quia ipsa sanauit totum hominem in anima scilicet et corpore per fructum uentris sui. Unde dicitur Ecclesiastici. Medicina omnium in festinatione nebule. Nebula ista est caro christi de terra uirginali exorta: nullo peccati pondere pregrauata: vltra puritatem angelorum eleuata: calore spiritus sancti formata. Ecce uideo dei potentiaz uenientem: ⁊ nebulam totam terram tegentē ⁊c̄. Et hac medicina nobis a beata maria facta ⁊ nobis proposita: totus mundus sanatus est uirtualiter. Unde ⁊ beatus Bernardus. De plenitudine eius omnes recipiunt gratiam: eger curationem: tristis consolationem.

Sexta gratia di .§.VI.

citur operatio uirtutum: glo. idest miraculorum que sunt contra naturam idest contra solitū cursum nature. Et ista est differentia inter istam et p̄cedentem: quia precedens uidelicet gratia sanitatum: est circa ea ad que se extēdit etiaz uirtus naturalis scilicet sanatio ifirmitatuz. Sed ubi ꝑ naturam fit sanatio mediantibus medicinis et successiue per gratiam diuinam fit et subito. Sz operatio uirtutum est circa ea ad que non se extēdit potentia nature create: ut illuminatio cecorum: et resuscitatio mortuorum. Solem in celo fixum stare uel retrocedere: omnium autem uirtutum ⁊ miraculorum maximum est: deus hō: seu v̄buz caro de virgine factuz. Unde Hiere. xxxi. Nouū creabit dominus super terram. Femina circundabit uirum. Ista femina est beata maria: que circūdedit: non aliūde accepit nisi a spiritu sancto corpore formato ex purissimis sanguinibus eius: et subito perfecte organizato: anima tunc creata plena sapientia et omni gratia unde et uirum ei infusa ⁊ diuinitati unita est et omnia simul et instāti. Nouum est istud super omnes nouitates. Quis unquam audiuit talia? inquit Isaias ultimo ca. Certe nullus: nec in preteritum nec in futurū erit. Opus utiq; huiusmodi gratie uirtutum fuit: qd̄ factum est sub Ezechia: quando scilicet ad petitionem eius ī signum sue sanationis ⁊ remissionis culpe: sol reuersus est retro per decem lineas ī horologio Acham regis: ut habetur. iiij. Regū. xx. Sed opus uirtutum fuit istud: quod fuit umbra et figura: q̄ maius erit ipsa res figurata. Signum enim fuit datum in sanationem et remissionem peccati non unius: sed totius humani generis infirmi ad mortem: ꝙ quando sol iusticie filius altissimi retrocederet decem lineis: tunc sanaretur homo. Nouem linee sunt nouem ordines angelorum recti ante deum. Decima linea est humana natura. Reuersus est ergo quasi retro: quando paulominus angelis minoratus: quia mortalis factus: formam serui accipiens habitu est inuentus vt homo. Et sic in decima linea. Horologium ad cuius decimam lineam reuersus est sol: est beata Maria ex rege acham descendens: que in se habuit perfectionem omnium ordinum angeloruz ⁊ hominum. O quante uirtutis opus. Deus factus est homo: vt homo fieret deus: cecus illuminatus: mortuus suscitatus: infirmus sanatus per uirginem mariam. Cecos quoq; legimus eaz illuminasse corporaliter. Nam ut legitur: cuz quidā clericus ei ualde deuotus: qui arte scribendi uitā suam sustentaret: audiens et legens pluries d̄ pulchritudine et excellentia uirginis rogabat frequēter: ut semel ei se dignaretur ostendere. Cui reuelatum est: ꝙ tanta esset claritas eius: vt si uideret: uisum amitteret. Qui nimis affectuose hoc cupiens dixit se non curare de amissione oculorū: duz semel mereretur eam aspicere. Cogitauit tamen sibi in hoc prouidere: ne amissionis uisu oporteret eum mendicare: scribere non ualendo: statuēs uidelicet in mente sua cum ei appareret: unū oculorum clausum tenere: et altero eam aspicere: ut saltem clausus sibi remaneret illesus. Cum igitur super hoc anelanti quadam uice beata Maria sibi cum magna gloria appareret: et ille clausum unum oculum tenere inciperet: tantam pulchritudinem et magnificentiam in ea cum uno oculo aperto uidit: ꝙ non contentus uidisse uno oculo: nisi eam totis oculis uidisset. Etiam si

centum habuisset: aperuit subito ꝛ aliū: ut plenꝰ cōtēplaretur. Qui subito ex imēsitate lucis utro qꝫ oculo orbatus est. Nec tamen ex hoc contrista tus: sed mirabiliter consolatus ex huiusmodi uisi one. Rogauit tamen beatam mariam: ut saltem vnū restitueret: ut ex scriptura ōgere posset. Hac igitur fuit plena beata Maria.

Septima gratia .§. VII.

est discretio spirituum. Nolite: inquit Jo. i pri ma canonica sua omni spiritui credere. Sed pro bate spiritus utrū ex deo sint. Nam et ipse sathanas transfigurat se in angelum lucis: ut adoretur: vt patet in collatione secūda moisi per plura exē pla. Et sepe uicia se ingerūt: et uirtutes esse simulantur: siue per instigationem diaboli: siue sensualitatis siue mali hominis: ut decipiat. Sed p hāc gratiam discernuntur ista uera a falsis. Nam ut dicit apostolus. i. Corin. ij. Spiritualis omnia iudicat: idest discernit agenda a nō agendis: ꝛ simulata a ueris. Et quia beata maria fuit spiritualis super omnes: ideo sup omnes habuit discretionem spirituum. Sed et cum beatus Antonius in spiritu videns totum mundum plenum laqueis se inuicem cōnexis exclamasset. O quis euadet istos laqueos? Responsuz est ei. Sola humilitas. Beata uero maria super omnes uiatores puros fuit sine comperatione humilis. Jdeo ipsa p gratiam istam discretionis spirituum omnes decepti ones euasit. Proprium est spiritus nequam tentare de superbia spirituales. Sed nunquam beata Maria habuit stimulum superbie. Sic paulus Apostolus dicit. ij. Corin. ij. Nō ignoramus astutias eius scilicet diaboli. Cum ipsa sit plusquam paulus: multo magis ipsa nō ignorauit: sed discreuit: et nunquam ab eo decepta fuit: vnde ꝛ salutata insolito modo cogitabat qualis essz ista salutatio mente reuoluens: quia aliquando per laudes homo ōcipitur. Et ideo cogitabat et discernebat ne forte deciperetur. Sed recognoscens ueritatez intellexit non esse decipientem missum. Sed omnimodam ueritatem explicantez. Unde Aue gratia plena discretionis spirituum.

Octaua gratia .§. VIII.

est genus uarium linguarum. Loqui scilicet scire et intelligere idiomata uaria: que quidem non dicit per industriam: sed accepit a deo per gratiā. Jdeo spiritus sanctus in pentecoste fuit datus in specie lingue ignite. Juxta illud Actuum. ij. Apparuerunt illis dispartite lingue tanquam ignis: ad inueniendum qꝫ acceperant donum linguarū idest loqui ad placitum suum in uarijs idiomatibus: hebraico: greco: latino: gallico: theutonico: italico et huiusmodi. Et quia beata Maria fuit cum apostolis orans: quando receperunt spiritū sanctum: credendum est qꝫ et hoc donum recepe rit cum eis. Quanuis non esset ꝓputata a deo ad discurrendum per mundum ad predicandum si cut apostoli: tamen ut nil boni spiritualis et gratie ei subtrahatur: decebit eam hac non priuari. Sic nec filius eius quanuis non egeret habere donum linguarum: quia non predicauit nisi iudeis dicens. Non sum missus nisi ad oues israel: nō tamen hoc caruit secundum beatum Thomam in summa. Nec frustra ipsum habuit: quāuis eo nō sit vsus: sed ad excellentiam eius. Preterea ipsa beata maria etsi non predicaret: uerisimiliter tamen credendum est: quanuis non scriptum sit: qꝫ multi ex conuersis ad fidem de diuersis nationibus et linguis audientes matrem iesu: deum et hominem post aduentum spiritus sancti accedebant ad eam uisitandam: venerandam: audiēdā. Quibus cum plena esset charitate: nec in loquela posset errare: loquebatur: consolabatur: respōdebat: instruebat uarijs idiomatibus: in quibus illi nutriti et edocti erant. Aue igitur et hac gratia plena.

Nona gracia dici. §. IX.

tur interptatio sermonum. i. expositio scripturarum: nō p exercitium habita ex lectionibꝰ doctorum exponentiuz: sed p ifusionē spūs sancti quā habuerunt apli: vt patet in petro ex epistola sua. Hanc gratiam habuisse beatam mariam patet ex hoc: quia dicit amos ppheta. c. iij. Non faciet dominus verbum quod non reuelet seruis suis. Sed beata maria super oīs fuit ancilla dñi qui immo mater domini. Unde multomagis credendum est qꝫ ei reuelata fuerūt occulta misteria scripturarum. Habuit quoqz ꝛ dignitatē aplat. Nam etsi non fuit de numero. xij. aplorz a xpo ō putatoꝝ: ad predicandum: instruendū: ꝛ regēdū ecclesiam dei: fuit tamē magza eorum. Et ideo dr Luce. ij quod maria conseruabat omnia verba hec: vt. s. tpe suo instrueret apostolos et euangelistas de multis: vt de gestis in suo conceptu et partu: et infantia saluatoris que illi non viderant.

Preterea si Joannes baptista dicit. Ego sum uox clamantis in deserto. Joan. i. quasi dicat: nō tantum predico voce: sed totus sum vox exultationis: ita qꝫ omnia mea uita: victus: uestitus: et locus predicant penitentiam. Ita beatissime uirgini omnia predicant innocentiam. Si ergo Joannes habet donum et gratiam predicationis: quia est uox clamantis in deserto: multo magis beata Maria habet hoc donum apostolatus: quia est uox clamantis in celo. Proprietas apostolorū isti nuata a christo est. Uos estis lux mūdi. Mat. v. Sed multo magis beata maria cuius uita iclyta

vt canit ecclesia: cunctas illustrat ecclesias. Pauit etiam: et pascit ecclesiam continue benedicto fructu uteri sui: pane angelorum in ipsa formato in sacramēto altaris nobis ministrato: ut pastor bonus. Concludit igitur Alber. ubi supra: ꝙ uniuersitatem gratiaruz gratuitarū ⁊ gratis datarū omnifariam habuit. Quanuis enim iste gratie p̄cipue gratis date communiter dētur ad utilitatē animarū et sui profectum: beate tamen marie fuerunt collate: ⁊ si nō habuerit ministeriuz in ecclesia vt apostoli ad decorāduz potentiam: ad nobilitandū naturam: ad honorandum personam suam: et sic ad perfectionis ⁊ delectationis augmentum in materiam laudis et omnium bonorū spiritualium complementū. Juxta illud Sapientie ij. Uenerunt mihi omnia bona pariter cum illa scilicet sapientia diuina: quam alij ꝯcipiunt mentaliter: ipsa etiam corporaliter. Et ideo Aue gratia plena.

De gratia priuilegiorum singulariū beate marie. Capitulū. xx.

Ue gratia plena.

Hic demum uidendum est de gratijs singularibus seu priuilegiis que non reperiuntur in aliquo sanctorum. Quodlibet enim beneficiū alteri collatum gratis dici consueuit gratia: et tanto maiō quanto magis singularis. Unde et Ecclesiastici dicitur. Gratiam fideiussionis ne obliuiscaris: id est beneficiuz. Et regula iuris in sexto. Quod alicui gratiose conceditur: non debet ab alijs trahi in exemplum. Sunt autem duodecim gratie seu priuilegia propria beate uirginis nemini communicata: que designantur per duodecim stellas corone mulieris: de qua dicitur Apoca. xij. Mulier amicta sole ⁊ luna sub pedibus eius. Et in capite eius corona stellarum duodecim. Mulier est hec beata maria: ut dicit beatus Bernardus ī sermone. Ubi de ea possunt notari tria ostendentia magnificentiam eius.

Premium sublimissimum: quia amicta sole.

Meritum excellentissimum: quia luna sub pedibus eius.

Priuilegium copiosissimum: quia in capite ei⁹ corona stellarum. xij.

De premio nota .§.I.

ꝙ sancti comparantur stellis: quarum una est lucidior altera. Sic et sancti unus gloriosior altero. Et hoc est quod ait apostolus. i. Corin. xv. Stella differt a stella in claritate. Sic erit ⁊ resurrectō mortuorum: quia erit et manifestabitur cunctis unus splendidior altero. Omnes tamen stelle lumen recipiunt a sole. Sic omnes sancti lumen glorie recipiunt a christo: qui est sol iustitie. De plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam ꝓ gratia. Joan. i. id est gratiam consumatam glorie: ꝓ gratia gratum faciente in presenti habita. Sz mulier ista beata maria: quanuis et ipsa stella maris illustretur a sole: non tamen hic dicitur illuminata a sole: sed vestita ipso sole: ut ostendatur p̄miū eius excellentissimum: ut sicut nihil propinquius ⁊ coniunctius corpori q̄ uestitus eius: ita nil propinquius glorie christi q̄ gloria et premiuz beate marie: ⁊ apte: ut sicut ipsa uestiuit solem ipsum ī mundo dei filiū carne sua secundū illud Ezechi. Solem nube tegam: sic ipse eam in celo uestiat sole excessiue glorie: ut dicere de ea ualeat illud. Te mecum assumam: et regnabis mecū.

Merituz excel .§.II.

lentissimum innuitur cuz subditur. Luna sub pedibus eius. Luna in quantuz uariabilis significat mundum: in quantum eclipsiz sepe patitur significat defectum: in quātum lucens illuminata a sole: significat ecclesiaz. Et ex oībus his significationibus ostenditur meritum beate marie. Nam in quantum significat munduz luna propter sue lucis uarietatem: quia quandoqz plena: quandoqz media: quandoqz uacua. Sic aliqui in mundo aliquando habent plenam prosperitatem: aliquādo medio modo: aliquando ea nudati: secunduz hoc luna fuit in mundo sub pedibus eius per contentum perfectissimum mundi sub pedibus affectus erat: ut nihil esset quod mundanus uiolaret affectus: quod de nullo sanctorum dici potest. In quantum significat defectum: sic luna sub pedib⁹ eius: quia omnis defectus sub ea est: ut inquit beatus Hieronymus. Sola sine peccato actuali etiam ueniali ut declarabitur. Nam cuz esset plena gratia: et veniale non sit ubi gratia: id est ꝙ ab ea non procedit: sed preter eam. Si esset ibi ueniale: ibi esset aliquid uacuum a gratia: et sic non plena gratia. Unde et beatus Augustinus. Cum de peccatis agitur: nullaz de ea prorsus uolo haberi mētionem: propter honorez domini cuius mater fuit. In quantum significat ecclesiam. Juxta illud prophete. Eleuatus est: et luna et luna stetit in ordine suo: id est ecclesia ordinata ab apostolis post eleuationem solis per ascensionem. Et secundum hoc tantum fuit meritum uirginis: ut ecclesia sit sub pedibus eius: sub protectiōe eius et dominio. Unde ipsa ait Ecclesiastici. xxiiij. In hierusalem potestas mea: idest in ecclesia: vnde ecclesia ad ipsaz orat. Sancta maria succurre miseris: iuua pusillanimes: refoue flebiles: ora pro pplo: intueni ꝓclero: intercede ꝓ deuoto femineo sexu. Sētiāt oēs tuū iuuamen. Cum. n. nunq̄ peccaret: nec ociosa esset: iz sēp oparetur cum maxima charitate: ⁊ in

quolibet actu mereretur ualde. Ex hoc ostēditur immensum meritum eius: ut ipso merito et preci b' ecclesia ꝓtegatur ab ea: ⁊ sic plena gratia. Unde opus nostrum habet ꝙ sit meritozium: et tanto plus quanto cum maiozi gratia.

Priuilegium .§.III.

copiosissimum eius non unum: sed multiplex: ex eo quod dicitur in cozona capitis eius habere duodecim stellas: que sunt duodecim priuilegia: seu gratie singulares eius excellentie: que cozona dicitur. Et diuersi diuersimode assignant ista duodecim. Sed Albert' ubi supza sic.

Quia nunquā peccato maculatur.
Quia nec peccare potuisse insinuatur.
Qz in quolibet opere meruisse mōstratur.
Qz sūma puritas in ea expzessatur.
Qz uirgo uirginum esse dicatur.
Qz mater dei uere nuncupatur.
Qz mater omniū predicatur.
Qz mater simul et uirgo decātatur.
Qz porta celi declarat.
Qz passio xpi ei soli cōicatur.
Qz super omnes creaturas exaltatur.
Qz regina misericordie laudatur.

Et hec sic de .§.IIII.

clarat Albertus ibi. Qz nunquam peccauerit: patet ex illo uerbo Canti. iiij. Tota pulchra es scilicet in anima et cozpoze. Et macula scilicet peccati non est in te. Et si dicatur. Qui totum dicit: nihil excludit. Sed Jaco. iij. dicitur. In multis offendimus omnes. Et. i. Joan. i. scribitur. Sanguis eius emundabit consciētias nostras ab omni peccato: glo. ibi. Non tamen debemus putare quādiu uiuimus omnino posse a peccatis mundari: ita itelligitur quin in aliqua incidamus saltem venialia. Quis enim potest dicere: mundum est cozmeum: purus sum a peccato: inquit Salomon proverbio. xx. Sed ut dicit regula iuris in. vi. Generi per speciem derogatur. Per speciale enim priuilegium concessum beate Marie quo ad ipsam derogatur illi regule generali: ꝙ omnes peccauerūt ad Roma. iij. quod declarat beatus Augustinus in lib. de natura et gratia dicens. Si omnes sancti et sancte dum hic uiuerent interrogati fuissent utrum peccatum haberēt: omnes una uoce respōderent id quod Joannes de se ⁊ socijs dicit. Si dixerimus: quia peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: et ueritas in nobis non est: excepta sancta uirgine Maria. Inde scimus ei plus gratie fuisse collatum ad uincendum ex omni parte peccatum: que concipere et parere eum meruit: quem constat nullum habuisse peccatum. Est igitur h' priuilegium soli ei collatum respectu omnium uiatozum. Nam etsi angeli boni nunquam peccauerunt: nō computantur ipsi in numero uiatozum. Quod autem dicit Criso. super illud Jo. ij. Quid mihi et tibi est mulier: ꝙ aliqd humani passa est: tunc. b. maria quasi propter uanitatē voluerit xpm inducere ad faciendum miraculum: ⁊ iō xps sic dure uidetur sibi locutus: cōcedit simpliciter Alber. primam partē. s. ꝙ aliquid humani passa sit ut homo. s. cōpatiens hominibus i defectu uini. Sed ꝙ aliquid passa sit uel egerit uani per oia falsū et contra Aug. Unde per excessū locutus est Criso. Uel forte ꝛm opinio. astantiuz dixit quasi illi hoc extimarent. Ideo āt nō ponitur priuilegiuz eius: ꝙ fuit sine originali concepta: qz istud erat impossibile: nisi conciperetur ō uirgie: ⁊ sic mater sua esset uirgo. Et sic non esset priuilegium marie: ꝙ esset simul mater ⁊ uirgo: ut dicētur: qz ⁊ mater sua hoc habuisset. Priuilegiuz ergo xpi solius fuit concipi sine originali.

Secundum pri .§. V.

uilegiū gze singularis fuit ipossibilitas peccandi i ea. Unde. b. Ber. in sermone de natiuitate. Ego puto ꝙ copiosioz gratia sanctificationis in ea descenderit ꝙ in alijs in utero sanctificatis: que totam uitam eius immunem ab omni peccato efficeret: quod nemini in natis mulierum credimus esse donatum. Tanta igitur gratia ei ifusa est: ꝙ peccare non poterat. Sed cum damasce. dicat: ꝙ omne creabile est uertibile secundum esse ⁊ secundū electionē. Scōm esse ut cozpoza lia: ꝛm electionē ut rōnalia. Sed beata uirgo fuit composita ex utroqz: ergo uidetur fuisse uertibilis utroqz mō: vnde ⁊ ad peccatum. Insuper gliosius hētur: qō ex uictoria habetur ꝙ sine uictoria. Sed ubi nō ē pugna non dicitur esse victoria. In beata autez maria fuit nulla pugna fuit ergo et nulla victoria In beata maria fuit suūma gloria: ergo et victoria: ergo et pugna Igitur videtur potuisse peccare. In laudem quoqz sanctozum cantat. Qui potuit transgredi et non est transgressus: facere mala et non fecit. Uidetur ergo maxime et hoc ei conuenire: que ē omni laude dignissima. Sed secundum rei veritatem ipsa sola inter viatozes peccare non potuit. Inter posse enim peccare: et posse mereri: et non posse peccare: et nō posse mereri medium est non posse peccare ⁊ posse mereri. Sed primus status est conprehensozum: qui non potest peccare nec mereri. Secundus est viatozum communiter qui potest et peccare et mereri. Medi' ḡ stat' cōuēit. b. marie q̄ fuit simplicit' viatrix secūdū q̄d cōprehēsoz: vnde ipsa potuit mereri sed non peccare: quod pertinet ad statū medium. Sciendū tn secūdū Alber. ꝙ nō peccare per se sequtur naturā iuertibilem. Et hoc mō deus

trinitas dicitur non posse peccare: Beatus Hiero nymus. Deus solus oipotens dr: q̃ cũ oia possit: peccare non põt: de pe. di. ÿ. c. ulti. Secundo mõ dicitur non posse peccare: quod habet unionem personalem cum natura iuertibili. Et hoc modo christus homo peccare non potuit. Unde Dama sce. dicit: q̃ impeccabilis erat dominus iesus. Ter tio modo dicitur non posse peccare: quod habet coniunctionem uel conuersionem totalem ad na turam inuertibilem per medium quod est de sui natura inseparabile: vt est habitus glorie. Et sic sancti in patria non possunt peccare. ps. Confor tauit id est roborauit seras portarum tuarum sci licet superne hierusalem: vt nullus possit exire sci licet peccando. Quarto modo dicitur non posse peccare: quod habet coniunctionem ad naturam inuertibilem per medium: quod ꝛ si de sui natura in se quidem est separabile: sed tamen omnino est separatum a contrario repugnante uel resistente uel impediente: ꝛ propterea in suo summo est in separabile: ut est plenitudo gratie: que fuit in bea ta Maria. Et ex hoc peccare non potuit. Unde ꝛ beatus Bernardus de Joseph dicit: q̃ credebat potius uirginem posse parere: q̃ Mariam posse peccare. Et ex his patet respõsio ad obiecta. Pu gnam autem habuit ꝛ si non ab intra extincto in ea fomite: tamen ab extra per tribulationes: unõ ꝛ uictoriam.

Tertius priuilegi. §. VI.

us est in quolibet opere suo meruisse. Hortamur uos ait apostolus. ÿ. Corin. vi. ne in uacuum gra tiam dei recipiatis. Dat deus gratiam: vt operan do secundum eam acquirat sibi merita uite eter ne. Qui igitur non operatur cum potest: in uacu um ꝛ frustra gratiam recepit. Quanuis autez sã cti in multis ꝛ per multa bona opa se exercuerint in gratia: nullus tamen fuit: qui semper in omni opere suo secutus fuerit instinctum gratie: ut sic semper meruerit in operibus suis. Sed hoc fuit priuilegium singularis gratie in beata uirgie Ma ria. Notandum igitur secundum Albertus q̃ beata Maria quolibet motu liberi arbitrÿ ad a gendum vel patiendum merebatur: Unde nõ me rebatur motibus naturalibus in quantum natu ralibus: vt oscitando digerendo et huiusmõi: q̃ ibi non concurrit liberum arbitrium sed mereba tur motibus naturalibus gratia informitatis un de ꝛ motibus liberi arbitrÿ gratuitis ubi liberũ arbitrium ꝛ gratia operabatur. Sed liberum ar bitrium ut iumentus: gratia ut sessor secundum Anſ. Unde ꝛ apostolus. i. Corin. xv. Non autem ego sed gratia dei mecum scilicet operatur. Et sic merebatur quolibet motu quo contingit mereri in agendo. In passionibus autem in quantum ip se passiones ab extrinseco inferuntur: vt iniurie: vel necessario contrahunt ex natura: ut tristicia: timor et huiusmodi homo non meretur: sed in quantum uoluntas rationalis informata gratia ad illa in sufferentiam propria libertate inclinat: sic meretur eis. Juxta illud. ÿ. ad Thi. Si sustine bimus et conregnabimus. Et sic beata Maria in actionibus et passionibus ex libero arbitrio pro cedentibus: vel eo concurrente in eis semper me rebatur. Et ad hoc facit triplex ratio. Prima est: quia secundum philosophum. Intellectus sẽ per rectus est: nisi quando se immiscet fantasticis ꝛ deducitur ab eis. Sed intellectus beate Marie nunquam se immiscuit fantasÿs: ut deduceretur ab eis: ꝛ sic semper rectus fuit. Sed rectuz dicitur cuius medium non exÿt ab extremis. Ergo sem per mens eius in summum bonum principium ꝛ finem omnium. Secunda ratio. Ubicunq; ratio non potest in discernendo errare: et uoluntas: nũ q̃ potest elígere multa: sed eligit ultimum ꝛ opti mum. Sed utrunq; horum fuit in beata Maria Luce. x. Maria optimam partem elegit: scilicet unum quod est semper absolute necessarium sci licet summum bonum: et sic semper meruit. Ter tia ratio. dicit apostolus primo Cori. x. Siue mã ducatis: siue bibitis: siue quid aliud facitis: omnia in gloriam dei facite. Frustra hoc preciperetur: cõ suleretur: uel moneretur: si nullus obseruaret. Sz nullus aliorum uiatorum hoc semper seruauit. Oportet ergo aliquem inuenire: qui hoc fecerit: alias frustra. Et ista fuit beata Maria. Unde Odilio in sermone. Unum pro certo scimus: q̃a omnis Marie actio semper intenta fuit in domi no. Nec tamen ex hoc equabitur ipsa christo qui improportionabili charitate hec faciebat: et sine sui indigentia.

Quartum priuile. §. VII.

gium est puritas in ea in summo. Ad quod facit quod ait ei angelus: scilicet. Inueniſti gratiã apũ deum: gratiam puritatis apud deum: id est sum mam post deum. Dicit enim Anſ. q̃ ea puritate decuit: vt niteret: qua maior sub deo nequeat in ueniri. Nam si maior in filio suo: hic est deus. Et ad hoc facit quod dicitur prouerbio. xxv. Auser rubiginem de argento: et egredietur uas puriſſi mum. Argentum preciosius metallum ceteris post aurum significat beatam Mariam: albam puritate: et preciosiorem perfectione cunctis sanctis post christum. De quo dicitur Cantic. v. Ca put eius aurum optimum. Rubigo fuit peccatuz originale: quo ablato per sanctificationem in ute ro est effecta uas puriſſimum. Christus qui dem habuit puritatem: ita q̃ nullo modo uel vn quam habuit in se originale. Omnes baptizati uel sanctificati in utero: habent puritatem ab

oriḡinali scilicet in puritate liberati: quod quidez habuerunt quo ad culpam: a qua mundati habent adhuc originale quo ad fomitem. Virgo autem Maria habuit puritatem ab originali: non quia non contraxerit illud: sed mundata ita est ꝙ nullo mō remānsit i ea aliq̄d pene ei⁹ id est fomes: immo extinctus fuit. Et sic maior est puritas eius post deum hominem quo scilicet ad contrahētes originale. Naz angeli non contrahunt originale.

Notandum tamē ꝙ puritas secundū Alber. non tantū dicitur per recessū ab impuro: sed etiā per approximationem ꝛ accessū ad sūme puruz. Pro cuius declaratione sciēdū ꝙ puritas vt videtur sequitur naturā luminis ꝛ luminosi: ut quod plus participat de natura lucis plus habeat puritatis: vt summa lux vel sūme luminosum summe sit lucidum ꝛ purum. Et ubi magis proprie ꝛ uere est proprietas lucis: ibi etiā magis uere ꝛ ꝓprietas puritatis. Unde cū sit lux corporalis ꝛ lux spiritualis: ut dicit beatus Augustinus super Heñ. ad litterā: magꝭ ꝓpe dicitur lux: spiritualis lux ꝙ corporalis. Erit ergo ꝛ puritas cōporalis: ꝛ puritas spiritualis. Sed maior puritas corporalis ē secundum maiorem conuenientiam ad summaz lucem corporalem. Et sic aqua purior est terra: ꝛ aer ꝙ aqua: ꝛ ignis ꝙ aer: firmamentuz ꝙ ignis: celū aqueū ꝙ firmamentum: celū empireum ꝙ a queū. Et illud patet ad sensum. Similiter maior puritas spiritualis est secundū maiorem conuenientiam ad summam lucem spiritualem: que deꝰ est: quia lux est in tenebris: in quo tenebre nō sūt ulle. Secundum hoc ergo purior erit anima sensibilis ꝙ uegetatiua: rationalis ꝙ sensibilis: ãgelica ꝙ rationalis humana secudum naturam. Secundum gratiam autem que est quasi lumen creatuz procedens a luce increata: ubi est maior participatio gratie: ibi maior appropiquatio ad primaz lucem. Ergo ubi gratia in summo: ibi approꝑquatio in summo et puritas in summo. Sed in beata Maria respectu omnium creaturarum aliarum non unitarum fuit gratia in sūmo: ergo ꝛ appropinquatio: ꝛ inde puritas in summo. Itez apostolus ait. i. Thi. i. Charitas de corde puro scilicet ē. Ubi ergo maior charitas: ibi maior puritas. Sz charitas in beata Maria in summo: ergo ꝛ puritas in summo. Petrus etiam dicit in actibus apostolorum. xv. c. Fide purificans corda eorum. Et loquitur de fide formata per charitatē. Sed beata Maria habuit fidez in summo: ergo ꝛ puritatem. Nec obstat huic conclusioni ꝙ puritas beate etiaz in statu uie fuit maior omnium sub deo. Unde ꝛ angelorum ꝛ beatorum hoc ꝙ sua puritas non plene apprehenderet per speciem lucez in creatam ut beati. Naz hoc ideo erat: quia maior lux gratie in subiecto passibili coniuncto corpori ꝛ passibili ꝛ grosso beate marie: minus immutat ꝛ mouet actualiter ꝙ maiō lux gratie in subiecto impassibili et glorioso. Et hoc apparet per exemplum a simili. Uidemus ꝙ quandoqz maior lux minus illuminat: ꝛ minor lux magis illuminat ꝓ coniunctionem cum aere obscuro uel claro. Unde quandoqz luna tantum illuminat in nocte uel magis in aere sereno: quantum uel ꝙ sol in die in aere obscuro ꝛ obnubilato: ꝛ tamen impropꝛtionabiliter maior est lux solis ꝙ lune. Sic ꝛ beata Maria: ꝛsi non ita actualiter continue uideret deum summam lucem per speciem ut sancti: propter obstantiam corporis passibilis sui: tamen habebat maiorem gratie habitum ꝛ substantiam ꝙ ipsi: vnde ꝛ magis proxima luci eterne: ꝛ inde magis omnibus pura. Hec igitur puritas: inquit Albertus: nihil aliud est ꝙ peccati oꝛigtnalis deletio: fomitis extinctio: gratuitarum perfectionuz vltimatio. Et sic in beata virgine ꝟ statuz uie fuit gratia dei fortius ꝛ magis ꝙ in angelis: quantū scilicet ad substantiam non quantum ad actum: qui est operatio: ꝛ sic puritas in summo. Sed ad hanc puritatem summam quattuor gradib⁹ ascēdit. Primo enim purificata fuit per sanctificationem in utero. Secundo in uirtutuz exercitatiōe. Tertio in spiritus sancti superuētione. Quarto ī filij ꝓceptiōe. In ꝑmo ē pfectio gr̄arū sacialium. In ꝛo ē pfectio v̄tutū. In tertio est perfectio donorum. In quarto perfectio fructuum ꝛ beatitudinum. De prima dicitur Cāti. iiij. Tota pulchra es amica mea. Libera scilicet ab originali. Tota pulchra es a mortali exempta. Macula non est īte scilicet uenialis. De secundo in figuram eius dicitur de Hester: ꝙ erat formosa ualde incredibili pulchritudine: ꝛ omnium oculis gratiosa ꝛ amabilis. Formosa scilicet in opere per charitatem: q̄ est forma uirtutum. Incredibili pulchritudine: in corpore per uirginitatis insolitam castitatem. Et omnium oculis gratiosa per cordis humilitatez: quia respexit humilitatem ancille sue. Et de pulchritudine Sapiētie. iiij. O ꝙ pulchra ē casta generatio cum claritate et cetera. De. iij. ps. Sanctificauit tabernaculum suum altissimus: deus ī medio eius non commouebitur. Et Luc. i. Spiritus superueniet in te et cetera. De. iiij. Ezechiel. xliij. Maiestas domini ingressa est templum ad uiam porte: que respicit ad orientem. Et postea sequit. Et repleta est gloria domus domini. Ad Hebre. ultimo. Adeamus cuz fiducia ad tronum gratie eius: ut inueniamus auxilium in tempore opportuno. Et sic patet priuilegium quaztum de puritate in summo.

Quintum priui .§. VIII.

legium gratie est: quia simul ē mater ꝛ uirgo. Unde Hieremias. Inuenit ꝑplis gratiam in deserto:

gratiam scilicet singularis maternitatis producē tis eum qui nobis attulit gratiam ⁊ ueritatē. In deserto id est beata Maria derelicta a peccato: ō relicta a parentibus in templo: derelicta a quoli bet uiro ⁊ incognita: per quam non pertransiuit homo: sed mater esset ⁊ uirgo. Mater inuiolata: mater icorrupta: mater intacta. Quis unq̄ audi uit talia: inquit isaias. c. vlti. ut mater esset: ⁊ itac ta generaret: q. d. nullus. Si queris ait beat⁹ Am brosius nature ordinem. Femina mixta uiro gene rare consueuit. Liquet autem q̄ preter nature or dinem sit christus natus ex virgine: de consecra. di. ij. Reuera. Decuit autem q̄ talis mater esset ⁊ uirgo: quod est ei priuilegium singulare. Homo enim est dignissima creaturarum: ergo generatio hominis est nobilissimus effectus generalis. Gene ratio autem nobilissimi cuiusdam hominis est ef fectus hominis specialis. Sed nobilissimus effec tus non est nisi nobilissime substantie: iuxta illud Luce. vi. Ex fructu arbor cognoscitur: ergo gene ratio nobilissimi hominis erit effectus nobilissi mus nobilissime uel nobilissimi hominis generā tis. Sed vnus ē solus homo nobilissimus scilicet christus: ergo uni soli conuenit esse matrem illi⁹: ergo huius maternitas est priuilegium unius soli us. Item effectus huius generationis fuit per fectus in summo: ergo ⁊ generatio perfecta in sū mo. Sed perfectior est generatio: ubi un⁹ de uno q̄ ubi unus ex duobus: ergo in ista generatiōe de buit esse unus ō una: ergo illa fuit mater ⁊ uirgo. Item ad perfectissimam generationem secunduz naturam sequitur perfectissima maternitas. Sed perfectior est maternitas cuz incorruptione q̄ cū corruptione: ergo decuit: ut in tali generatione es set simul mater et uirgo secundum illud Isa. vij. Ecce concipiet ⁊ pariet filium scilicet permanens uirgo. Item quicquid est in arte exemplari diuio totum debet esse declaratum et exemplatuz i exē plo creato. Sed generatio est in diuinis: ergo ali quod exemplum debet habere in natura. Sz ibi unus de uno: pater de filio sine diuisione corrup tione: et commixtione: ergo et hic in generatione christi unus de una sine corruptione ⁊ commixti one: ergo ipsa mater ⁊ uirgo. Priuilegium est igitur solummodo beate marie: q̄ sit mater ⁊ uir go. Nec sua maternitas aut uirginitas fuit indif ferēs sicut potest esse in alijs: sed utrūq̄ fuit meri torium. Eius enim perfectissima uirginitas fuit p fectissima itegritas cordis ⁊ corporis ex radice sū me charitat⁹. Eiusq̄ maternitas fuit sibi meritū: quia ipsa de congruo meruit fieri mater dei: me rito sue fidei: spei: ⁊ charitatis: ac pfectissime hu militatis. Or si obijciatur istud priuilegium non sibi soli conuenire sed ecclesie ⁊ plante. Nam dici tur ecclesia mater ⁊ uirgo. Etsi dicatur: q̄ mater ⁊ uirgo ecclesia dicitur spiritualiter non naturali ter. Tunc sic. Maternitas ⁊ uirginitas spiritua lis est perfectior et nobilior maternitate ⁊ uirgini tate corporali: ergo uerius et perfectius dicitur ec clesia mater ⁊ uirgo q̄ beata Maria. Respōdeo q̄ ecclesia non habet in omnibus membris itegri tatem carnis. Et in nullo habet integritatem car nis ⁊ cordis: cum summa fecunditate spiritus et corporis: excepta perfectissima uirginitate et fecū ditate beate Marie. Sed illam spiritualem fecū ditatem ⁊ uirginitatem quam habet ecclesia i ali is membris habet in se et beata Maria excellen tissime communem cum alijs: ⁊ in super istam p uilegiatam singularitatem. De plantis dicit phi losophus: q̄ est in eis sexus. Est enim planta ma sculina: et planta feminina: ⁊ tamen planta gene rat plantam sine corruptione ⁊ commixtione: er go ibi est mater et uirgo: ⁊ non soluz Maria. Re spondeo q̄ planta dici posset suo modo habere uirginitatem ⁊ fecunditatem seu maternitatem: si simul haberet si simul virorem florum cuz par te fructificationis: quod non contingit: ut dicere posset flores mei fructus sicut amigdaluz que uir ginis matris figura fuit. Hoc etiaz in figura nota tur. Gen. xiij. ubi dicitur Abrahe. In quarta ge neratione reuertentur huc scilicet ad terram pro missiōis seminis Abrahe promissaz. Quattu or sunt modi generationis hūane secundū Anſ. nec est inuenire alium modum. Primus fuit sine femina ⁊ masculo: vt adam factus a deo. Secun dus fuit sine femina ex uiro: ut eua ex costa ade. Tertius est ex muliere ⁊ masculo: vt est commu nis omnium naturalis generatio. Restabat quar tus modus scilicet ex femina sine uiro. Et hoc est uirginis Marie soluz: vnde mater ⁊ uirgo: quod est singulare priuilegium. Et per hanc generatio nem quartam filij abrahe. i. ueri fideles reuerten tur ad terram fluentem melle ⁊ lacte promissam eis. i. uitam eternam abundantem dulcedine dile ctionis ⁊ lacte puritatis.

Sextum priuilegi .§.IX.

um gratie est: q̄ est mater dei. Origen. super illō. Cum esset despōsata mater eius Mat. i. Mater unigeniti dei. Mater creatoris ⁊ plasmatoris om nium. Mater eius qui est in celis sine matre: i ter ris sine patre: Et hoc est singularissimum omniū priuilegiorum eius. Figuratum Dan. xiij. in Da niele existente in lacu leonum: cui missus est Aba cuch ministerio angelo de iuda in babiloniam cū prādio bono: q̄ abacuch intrauit et exiuit ad Da nielē clauso hostio. Nec daniel i aliquo fuit lesus a leonib⁹ septē qui deuorabāt alios. Daniel. n. q̄ i terp̄tat⁹ cā dei: castissim⁹: sapiētissim⁹: contempla tioni deditus significat uirginē mariā totam uiri lem: nil femineum in moribus hūitem: castissimā:

sapientissimam: ⁊ contemplatiuam: que bene dicit cā dei: quia mater dei. Mater. n. est cā ⁊ origo filij: cuius filius deus est. Abacuch interpretatur luctator fortis: ⁊ significat iesum qui luctaz gessit cum diabolo non inanem. Hic cuz prandio bono diuinitatis angelos ⁊ hoīes reficientis ad danielē id est ad uirginem missus est id est incarnatus ex ea angelo nunciante. De iudea que īterpretat confessio missus est in babiloniam: que interpretatur confusio: quia de celo ubi est confessio diuine laudis: in mundum plenum confusione errorum et peccatorum. Intrante autē ⁊ egrediente abacuch claustra non reserata fuerūt: quia aluus tumescit virginis: claustra pudoris permanent etiam ipsuz parienti. Leones septem qui circueunt querentes quem deuorent: vniuersitas sunt demonuz: ꝺ septem uicijs capitalibus tentantes: qui in nullo potuerunt virginem matrem ledere. Sed alios ꝺuorabant homines et bestias id est iudeos et gētiles.

Ubi etiam notandum secundum Albertum: ꝙ non potest intelligi maior gratia pure creature participari ꝙ̄ esse matrem dei. Maior enim est ꝙ̄ filius adoptiuus per gratiam: uel angelus uel frater dei. Et ratio primi est: quia inter matrem et filium est coniunctio substantialis. Inter patrem ⁊ filium adoptiuum est participatio accidentalis: ergo magis est esse matrem dei per naturam ꝙ̄ eē filium dei per adoptionem: quia perfectior coniūctio substantialis ꝙ̄ accidentalis. Propter̄ea quod claudit alterum in se: plus est ⁊ magis eligendum ꝙ̄ illud quod non claudit. Sed esse matrez domini secundum naturam claudit in se esse filium adoptiuum per gratiam necessario: quia aliter non fieret mater: ergo plus est esse matrem ꝙ̄ filiuz adoptiuum. De angelo sic probat ad quod sequitur maius bonum: illud est plus eligendum. Sed ad esse matrem dei sequitur maius bonum ꝙ̄ esse angelum. Naz ex maternitate tali efficitur domina omnium angelorum. Etsi angelus secundum naturam sit nobilior ⁊ perfectior homine: tamen secundum gratiaz que potior est natura: potest esse perfectiō: sicut est in beata matre dei. De fr̄e sic probat. Cā in quantū cā est dignior effectu ī ꝙ̄tum effectus. Dignius est ergo esse cām boni ꝙ̄ cō causatuz bono. Sed mater dei est cā ⁊ origo dei. secundū illud qꝺ natū est. Frater āt dei non est cā ⁊ origo dei. sed causatus ab eadē origīe: ergo plus est esse matrem dei ꝙ̄ fratrem dei. In cuius etiam signum est ꝙ dn̄s dedit preceptum de honorādo patrem ⁊ matrem: non autem de honorando fratres: quia quid maius est mater ꝙ̄ frater? Itez cum maius ⁊ dignius sit esse patrem ꝙ̄ matrem: si aliqua pura creatura esset pater dei secundum humanitatem: uidetur tunc plus esse secundū eē hominem patrem esse dei ꝙ̄ matrem dei: ergo eē matrem dei non est maximum priuilegiuz: quod possit communicari pure creature. Ad hoc respōdet Alber. ꝙ hoc esse nō pōt: ⁊ multa indecentia sequerentur. Dicit. n. ph̄us: ꝙ masculus est qui generat in alio. Ergo ille qui essz pater dei: aut generaret in alio: aut in se ipso. Si in alio: ergo due essent: unus generans in alio: ⁊ unus uel una generans ab alio seu altero: ergo ibi esset masculus et femīa. Si āt pr̄ generaret ī se ip̄o: ꝯ nec essz masculus nec essz pr̄. Itē non esset rō tunc q̄re magis diceretur pater ꝙ̄ mater. Item cum non sit in uiro locus conceptionis: formationis: ⁊ nutritiōis. Et si fieret subita formatio: non esset generatio. Itez cum sit ibi organum partus indifferens esset ratio virginitatis: ⁊ sic non esset filius uirginis: nec esset pater nec mater. Itez sic esset exclusus sexus femineus ab incarnatione. Non enim incarnatum esset femina: nec incarnatus esset ex femīa. Et sic patet ꝙ maior gratia pure creature concedi non potest: ꝙ̄ esse matrem dei naturalem. Nam quod ait christus Mat. xij. Qui fecerit uoluntatez patris mei: ipse meus frater soror ⁊ mater est: intelligitur spiritualiter ista parentela non naturaliter. Sed beata Maria fuit mater naturalis vnde p̄uilegium singulare. Item ꝙ fuerit nutrix dei. Ipsuz enim ut canit ecclesia sola uirgo lactabat ubere ꝺ celo pleno: non est per se priuilegium: sed pars priuilegij: que includitur in maternitate dei. Ad integritatem enim maternitatis secundum Albertuz exigitur non tantuz prima materia corporis generandi: sed etiam alimentum nutriendi: quod tam̄ aptum natum est ab alio accipi. Unde quando ē alia mater: alia nutrix: nutrix est quasi media mater a qua aliquando puer multuz contrahit a cōplexione influente: ergo ad perfectissimam maternitatem exigitur etiam ratio matricis. Unde cum beata maria fuerit perfectissima mater fuit et nutrix secundū illud Luce. xi. Beatus uenter qui te portauit: ⁊ ubera que suxisti. Et sic sub matre dei īcluditur nutrix dei.

Septimum priuile .§.X.

gium est: ꝙ est uirgo virginuz. Sic canit ecclesia ī letanijs. Ubi notandum secundum Albertum: ꝙ per genitiuum notatur duplex hītudo generalis scilicet ⁊ spiritualis. Ratione habitudinis quam importat generaliter notat originem. Dicitur eim genitiuus a generando quasi a prima sui generatione a qua ⁊ nomen accepit: et notat habitudinez gignentis ad genitum vel econuerso. Ratione spiritualis habitudinis notat excellentie significatioem. Ratione igitur primi non conuenit christo: ut dicatur uirgo uirginum. Quia etsi excellit uirginitatem matris: ipse tamen non fuit primus uirgo: qui generauit alios uirgines per immixtionem. Sed beata Maria est mater

oium i uirginitate: quia prima sine precepto: consilio uel exemplo: gl'iosum uirginitatis mun' deo obtulit: z per uotum uirginitatis ut dicit Augu. ab ea emissum. xxvij. q. ij. Opprobrium uirginitatis abstulit: qz maledicta in lege dicebatur sterilis z eam i se consecrauit: z sic omnes uirgines p mutationē sui genuit. Ergo ei soli conuenit: q̄ sit uirgo uirginum. i. mater uirginū. Ratione autem secunde habitudinis. i. i quantum notat excellentiam super omnes uirgines: sicut rosa flos florum: quia excellit alios: z rex regū iesus: qz excellit omnes reges. Sic ei soli conuenit: ita q̄ nulla alia potest dici virgo virginū. Excellit āt oēs alios i fomitis extinctione: i puritate: z i fecunditate: qa nulla virgo fecūda nisi ipsa. Nec tñ ex hoc pōt dici minus continens: qz nunq̄ fuit tentata: ex eo q̄ phs dicit i ethicis: q̄ continens patitur. s. impulsus tētationum: sed non deducitur. i. nō uincitur ab eis. Nā hoc habet locum secundū istinctum nature uel cōis gratie: secus per extinctionem fomitis: vt. i beata maria. Victoria. n. cum sit declaratio potētie super aduersariū magis ac magis declarat potentiam: qñ tanta est super aduersariū potestas: q̄ non potest mouere bellum vel inire conflictū: q̄ cū post ictus z vulnera vincit inimicū. Ex quo pz q̄ maior fuit uirtus castitatis in beata Maria q̄ i quolibet alio uirgine: ita q̄ etiam angelos excellit i virginitate: qz illi a natura: hec a gratia. Illa angelorum castitas necessaria. Hec gratuita et uoluntaria. Illa i natura impassibili: hec i natura fragili: z ideo vtilior: nobilior: z laudabilior.

Quanuis autē proprie z uere dicatur virgo uirginum: non tamen ita proprie dici potest mater matrum: qz in uirginitate conuenit cū alijs i integritate mentis z corporis. Sed i maternitate non conuenit cum alijs matribus: quia ille recipiunt conceptum ab alijs hominibus. Hec autem non ab alio q̄ a deo. Et ideo virgo. Unde ecclesia. Rubū quem viderat moises incōbustum conseruatam agnouimus tuam laudabilem uirginitatē. Rub' est natura humana pungitiua per uicia. In hac apprehensus ignis diuinus: quia de' noster: ignis consumens est: quando. s. uerbū dei nostram nāz assūpsit de virgine. Ignis tamen iste humanitati unitus nō abstulit virorem uirginitatis in matre. A uiroze. n. dicitur uirgo. Et sicut spina rosaz genuit iudea Mariam. Figura habetur de rubo in Exō.

Octauū priule .§.xi.

gium beate marie est: q̄ mater est omnium. Unō prouer. viij. ipsa dicit prout introducit ecclesia in sui laudem. Cū eo. s. deo eram cūcta cōponens. s. per recreationem seu reformationem: que quasi deformata erant deformato homie per peccatū: propter quem oia facta erant. Unde. b. Bernar. Merito i te o dña respiciunt oculi vniuerse creature in qua z ex qua benignissima manus dei q̄c q̄d creauerat: recreauit. Et sic dici pōt mater omnium. Sap̄. vij. Omniuz mater est. Nā cum ipsa sit mater dei: z deus est pater z origo oium. Quicquid eniz per se est causa z origo cause est per se origo z cā cāti. Sed mater per se est causa z origo filij. Et filius per se origo z causa omniū: quia per ipsum omnia facta sunt Jo. i. s. per uerbum filium dei: ergo z ipsa per se ē mater omniū. Et permaxime hominū est mater oium genitura z cura: qz unuz hominē genuit: per quem omnes recreauit seu regenerauit. Et in illo filio suo nobis procurauit: q̄c quid ad uitam p̄tem uel futuram nobis necessarium fuit. Hoc autem opus recreationis propter qō dicitur mater oium: beate marie dominus scōm quadruplex genus causarū ei cōicauit. s. efficientis: materialis: formalis: z finalis. Cā quidē efficientis nostre recreationis. s. i eē gratie generatiōis post deum: sub deo: z cum deo: quia ipsa nobis illum genuit: qui nos omnes recreauit seu regenerauit virtualiter per passionē suam. virtutez gratie conferentem sacramentis. Et ut ipsū filiū suū gigneret suis virtutibus de cōgruo promeruit. Unde Anselmus. Nempe docuit: ut ea puritate qua maior sub deo nequeat intelligi: virgo illa niteret: cui deus pater unicū filium suū quē ō cor de suo equalem sibi genitum tanq̄ se ipsuz diligebat: ita dare disponebat: ut naturaliter esset un': idemq̄ cōis dei patris z uirginis filius. Et quam ipse filius sibi matrem specialiter eligebat: z de q̄ sps sanctus uolebat: z operaturus erat: vt cōcipe retur ille ō quo ipse procedebat. hec Ansel. Et qō dicitur de patre eterno ita z de matre ei' temporali dici pōt illud Ro. viij. Proprio filio non pepcit: sed pro nobis tradidit illum. s. passum uoluntate z affectu. Et quomodo cū illo nō nobis omnia donauit pertinentia ad recreationē nostram.

Causa materialis fuit huius recreationis nre: qz sps sāctus de purissimis eius carnibus z sāguinibus consensu mediante carnē assūpsit: quod in corpus transformauit: per quod redēptio nostra z recreatio facta fuit. Huius rei mirabilis figura fuit: quod habetur. ij. regum. xi. s. q̄ eo tpe quo solent reges ad bella procedere. s. tēpore ueris dauid surgens a dormitione i meridie: uidit de solario eius mulierem. s. Bersabee pulcherrimam tuantem se: z amore tractus pulchritudinis eius: misit nuntium ut ei acquiesceret. Que assentiens concepit filium: z sanctificata est mulier ab immūditia sua. Dauid interpretatus manu fortis significat fortissimum z oipotentem deum. Hic quasi a sōno surrexit: quando disposuit incarnari. Nam prius uidebatur quasi dormire: dū generi hūano nō prouidebat de redemptione. Et i meridie scilz

caloris diuini amoris: surrexit ad operandum mysterium. Videns autem bersabee que interpretat puteus septimus: vel puteus sacietatis: idest virginem Mariam pulcherrimam mente et corpore: que est puteus aquarum viuentium gratie septiformis superabundans. Lauantem se: non a maculque nulle erant: sed scripturarum insistentem ac magis et magis se purificantem per opera: scilz vtutum quottidie magis deo se appropinquantez. Videns ergo hanc mulierem oculo approbationis et miserationis: tactus pulchritudine tantarū virtutum: misso angelo nuncio vt assentiret in ꝓceptū filij. ipsa assentiente concepit saluatorem mūdi Et sanctificata est mulier ab immūditia sua: siue quia fomes qui erat in ea religatus tunc in cōceptu filij ex toto fuit extinctus: Siue et melius: quia libera fuit et imunis ab immunditia: que accidit i conceptū filiorum nullo modo eam habendo: sed de purissimis sanguinibus suis concipiendo. Nec inconueniens est ut uitiose gestum. s. adulterium: Dauid significet sanctissimum mysterium: vt dicit. b. Grego. in moralibus. Licet aliter ipse exponat. Nam et deus de malis elicit bona. Et hoc fōte est: qō dicit. b. Ambro. de facto isto Dauid: qꝛ non fuit ꝓbitatis estus. s. tm̄: sed vmbra mysterij. De pe. dis. iij. s. incarnationis. Lz ibi glo. aliter exponat. Sic igitur causa materialis: qꝛ de puris sanguinibus et purissimis eius factus ē recreator noster iesus. Causa formalis est beata Maria nostre recreationis: qꝛ omnibus sue dei sꝛmissie conuersationis speculuz et exemplum est reuersionis a tenebris et directionis et conuersionis ad intuitum prime lucis: ut in figuram eius dictum sit: Judith. xi. Non est mulier talis super vniuersam terram in aspectu et pulchritudine et sensu verborum. In aspectu. s. conuersationis i opere. In pulchritudine castitatis in corpore. In sensu verboꝛ in interioribus verbis et puritate cogitationis in corde. Unde et. b. Ambro. Habetis in ea probitatis exempla expressa. Primus discendi ardoꝛ nobilitas est magistri. Quid nobilius ea quam elegit splendoꝛ glorie etc̄. Causa finalis est nostre recreationis: qꝛ totum opus redemptionis post deum in ipsius gloriam et honorem ordinatum fuit. Unde Apocalip. quarto. Seniores deponūt coronas suas ante pedes agni: recognoscentes se omnes coronatos humilitate et humanitate christi: quam assumpsit de virgine. Ecce enim ex hoc dixit ipsa beatam me dicent omnes generationes: quia scilicet respexit humilitatem ancille sue de me incarnando. Omnes ergo: immo omnia cum sint recreata et renouata per eam: matrem eam debent reputare et eam super omnia et sup omnes puras creaturas venerari. Et hoc ē ꝓuilegium quod nulli alij conuenit. s. qꝛ sit mater omnium

Nonum priuile §. XII

gium est qꝛ ex porta celi. b. Aug. in sermone i persona virginis: ait. Porta facta sum celi. Janua facta sum filio dei. Illa facta sum porta quaz vidit in uisione Ezechiel prophetа. Dicitur autem beata Maria porta: quia cum proprietas porte sit in portare et exportare. i. medium per quod res ab extra ad intra ciuitatem uel domum portātur. et etiam medium per quod res que sunt intus in ciuitate vel domo ad extra portantur: ita per beatā Mariam exiuit de celis ad nos quicquid vnquaz gratie creatum venit in mundum. Unde et dicit mater gratie et mater misericordie. Et de ea pōt intelligi illud Sapi. vij. Omnium bonorum mater est. Et venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. s. virgine. potest dicere mūdus. Secundo quicquid boni. i. omnis qui de terris intrauit in celuz: vt sancti omnes: per ipsam vt portam seu mediū intrauit. Et ideo felix celi porta: qꝛ omnes importat in celis per benedictum fructum filium suuz. Unde i hymno canit ecclesia. Virgo felix celi porta. Et infra. Uitam presta puram: iter para tutū vt videntes iesum semper colletemur. Tertio dicitur celi porta. i. celestis porta: quia ipsa sapientia increata dei filius tanquā aqueductus intrauit et exiuit per eam vestitus carne nostra: semper tam̄ clausa idest virginitate non violata. Unde de ea in figura dicitur Ezechi. xliij. Porta hec semper clausa erit: quam. s. in illo mirabili edificio vidit: et princeps ingredietur per eam scilicet dominus deus: et clausa erit: et nullus ingredietur per eam: scilicet homo: qui uirgo ante partum in partu et post partum. Sicut sydus radiuz profert sine sui violatione: et radius per fenestram uitream clausaz intrat sine sui aplōe: ita et vgo beata Maria dei filium sine virginitatis amissione. Dicūtur et sancti aliquando porte celi: et hoc in quantum per eorum suffragium uel vite exemplum nos important in celum. Unde et Jo. in Apoc. xxi. vidit in celo. xij. portas scilz duodecim apostolos vel p fectos omnes: qui nos pre ceteris meritis et exemplis important in celum. Sed et hoc modo multo magis dici potest porta celi beata Maria propter maius eius et perfectius suffragium et vite exemplum. Item crux dicitur porta celi: quia p meritum passionis intratur in celum: de qua. Pōt illud intelligi: Mathe. vij. O q̄ angusta est porta et arta via que ducit ad vitam. s. celestem. Angusta nimis fuit crux xp̄i: et uia nobis arta per imitationem. Et quia nulli ita fuit cōicata magnitudo passionis christi sicut matri: ideo et meritum eius ad celum iducit. Christus etiam dicit: Ego sū hostium si quis per me introierit: saluabitur: Jo. x. qꝛ ipse efficienter ut causa principalis nos introducit in celum. s. per fidem sue incarnationis de

virgine implicitam vel explicitam. vnde b. Aug⁹. Ista fides sana est: qua credimus nullum hoiem siue maioris siue minoris etatis liberari a contagio mortis ⁊ obligatione peccati: quod primo nā cōtraxit: nisi per unum deum ⁊ hominem mediatorem iesum christum. Et b. Grego. super Ezech. dicit q̄ omnes electi qui fuerunt et qui sunt in ecclesia in mediatorem christum iesum crediderūt ⁊ credunt. Et sic huius fides introducit in celum mediatore nato de virgine. Et iste est primus articulus fidei de mediatore nato de virgine. Et talis fides uiua tamē incarnati de virgine proprie nos importat in celum. Unde in figuram: in templo erant duo hostia que simul claudebantur et aperiebantur. Et iste due porte in templo ecclesie sūt christus et beata Maria. Nulli autem hoc cōuenit sāctor: ideo priuilegiū singulare.

Decimū priuile §. XIII.

gium beate Marie est: quia regina dicitur misericordie: fm illud q̄ cantat in anthia. Salue regia misericordie. b. Bernardus. Omnibus sinum misericordie sue aperit. Idem. Sileat misericordiaz tuam virgo Maria: quicūq; te inuocans in necessitatibus auxilium tuum sibi senserit defuisse. Et sciendum q̄ fm Alber. vbi supra: conuenientius dī regina misericordie q̄ gratie regina uel glorie vel iusticie: multiplici ratione. Et prima est: qa plus cōprehendit ⁊ ad amplius se extendit regnū misericordie: q̄ regnum gratie: glorie: vel iusticie: quod probatur ex eo qz gratia: gloria et iusticia p se tm̄ dicunt collationem boni: ⁊ ablationē mali: vt peccati ⁊ huiusmodi. Sed misericordia se extēdit etiam ad id vbi non est collatio boni gratie vl̄ ablatio peccati: qz ad eos qui sunt in inferno. Ibi enim erga dānatos non est collatio boni gratie vl̄ ablatio peccati seu mali culpe: ⁊ tamen est ibi misericordia: ⁊si non liberans: tamen minus q̄ merentur puniens. Mererentur enim ad nihilum redigi qui tamē conseruantur in esse nature. Ut dicere valeant illud Treñ. iii. Misericordie eius q̄ non sumus consumpti. Ab ampliori autez ⁊ maiori potentia: dignitas maior est ⁊ denominatio. Ergo a summa et maiori dignitate debet dici. b. Maria regina misericordie q̄ glorie: gratie vel iusticie. Item secūdo. Gloria tm̄ est in celo: nō in terra: non in inferno: non in purgatorio. Gratia est tm̄ in mundo: nec quo ad omnes: quia non i mal' hominibus. Et in purgatorio quo ad omnes: nō autem quo ad infernum vel limbum puerorum: vbi nulla gratia gratum faciēs. Sed misericordia etiam est in celo. i. mira suauitatis rigans corda: fm illud. Dñe i celo misericordia tua remunerās s. vltra condignū. Est et terra miserias remouens pcōr: Jn p̄s. Misericordia dñi plena ē terra: qa ipsa plena est miseria. Et ⁊ i purgatorio p̄ suffragia: Unde hanc postulant dicentes. Miseremini mei miseremini mei saltem uos amici mei: Job xix. Est in inferno ⁊ limbo per conseruationem sui esse. p̄s. Nunquid obliuiscet misereri de: q̄ ad paruulos: qui gaudebunt nature non purgati ab originali. Aut continebit in ira sua. i. seuera cruciatione misericordias suas: quin. s. non consuet eos in esse. Ergo maximum regnum est regnum misericordie. Et ideo maxima regina dici debet regia misericordie. Tertio probatur sic. Quicquid est superius superiori: est superius inferiori. Sed misericordia dei est super oia opera eius: vt habetur in p̄s. Jn operibus autem dei includunt gratia: gloria: iusticia: ⁊ multa alia. Regnuz ergo misericordie est super omnia: ḡ regina misericordie determinat potentiam super omnia. Sz illa p prie conuenit beate Marie: vt potentissima dña. vnde ⁊ uere regina misericordie. Jtē cum ipsa sit super patrimonium ⁊ ppietatem filij sui iesu xp̄i regina. Proprietas autem filij sui est misericordia: ut patet in oratione ecclie. Deus cui ppium ē misereri semper ⁊ parcere. Pater etiam est deus misericordiarum et deus totius consolationis. Ergo et ipsa proprie regina misericordie. Quarto cū dī regia mie obliqu' ille. s. mie: aut ꝓstruitur trāsitue aut intransitiue. Si transitiue: vere et ppie dī regina misericordie: qz ipsa est causa totius misericordie continens totam misericordiam ⁊ releuans omnē miseriā. Hanc postulabat Dauid dicens. psalmo. lxxxiij. O ñde nobis oñe misericordiam tuam. Et subdit modum. Salutare tuum da nobis. i. iesū qui datus ē nobis ex virgine Maria. Si construitur intransitiue sensus est. Regia misericordie. i. que est misericordia ipsa. Quod ei dī in abstracto de aliquo maxime commēdatur: vt de iusto q̄ est ipsa iusticia. De misericorde q̄ est ipsa misericordia. Jn huius figuram legit Hester. ij. q̄ Hester regina que interpretatur humilis dicta est etiaz edissa: que interpretatur misericordia. Et Isa. xvi. dicitur. Preparabit in misericordia solium eius. Soliuz est i loco proprio regni ergo misericordia est proprius locus regni christi Sed illius regni dicitur rex ⁊ regia: ergo proprie beata Maria est regina misericordie Quinto sic probatur Diony. li. de diui. no. dicit. Regnum est omnis finis ⁊ ornatus ⁊ legi ⁊ ordinis distributio. Sed hec oia ꝓpe ꝓueniunt misericordie: ergo ei proprie conuenit ratio regni: finis distribuō secundum iusticiam est: quia exules facit reges Ornatus quia dēformissimos peccatores facit angelos pulcherrimos. Legis quia dat charitatem. et pro illa regnum. Ordinis quia viuus super angelos: homines super celos. Habet ergo misericordia proprietates regni. Proprie ergo ipsa est regnuz. Cuius regni potissime beata Maria est regi

na. Proprie igitur dicitur regina misericordie: ꝛ magisꝙ imperatrix misericordie: quia hoc nomē imperator est magis nomē timoris et rigoris. Regina autem est magis nomen prouidentie et equitatis. Unde nec deus in scripturis dicitur imperator sed rex. Item magis dicitur regina misericordie: ꝙ regina reginarum: vel domina dominaruz uel dea dearum. Hec enim omnia important magis dignitatem et excellentiam respectu superiorꝝ ꝛ inferiorum. Si enim diceretur dea dearum nō videretur dea vel regina super demones vel peccatores. Dicitur enim conuenientius regina misericordie ꝙ potentie uel sapientie: quia in misericordia intelligitur potentia: ꝛ sapientia: sed non conuertitur. Misericordia enim claudit in se illa tria: potentiam et sapientiam et iusticiam. Nec etiam ita proprie diceretur regina pacis et dilectionis: quia pax ꝛ dilectio non est uniuersaliter in omnibus regni sui: qz non in malis.

Undecimū pr̄i §. XIIII.

uilegium est: ꝙ fuit ei passio christi communicata. Unde Simeon Luce scō. Tuam ipsius animam pertransibit gladius sue passionis vt cōmuniter expōitur. Unde et Damascenus dicit: ꝙ dolores partus fuerunt ei reseruati in passione filij. Uel gladius verbi dei idest fides fixa in corde de crucifixo filio qō deus erat. Omnes alij et alie amiserunt tunc fidem de sua diuinitate: quoniaz omnes discipuli tunc fugerunt eo relicto: non solum corpore sed et fide. Et ipsa Maria magdalena que plus visa est diligere etiam non credidit deum: ꝛ propterea christus resurgens cum ei apparuit: ait. Noli me tangere quia nondum ascendi ad patrem meum Joannis. xxi. scilicet in corde tuo idest non credis me esse equalem patri. Pro huius maiori declaratione dicit Albertus vbi supra: ꝙ hoc priuilegium quod dicitur communicatio passionis: duo importat scilicet fidem crucifixi dei et hominis. Et per se passionem ex compassiōe pacientis. Et fuit quadruplex diuersitas respectu dominice passionis. Quidam enim nec habebant fidem christi: nec compassionem: sicut infideles insultantes: blasphemantes: irridentes: et demones. Quidam habuerunt compassionez: sed non fidem scilicet ꝙ deus esset qui paciebatur sicut apostoli quibus christus dixerat. Omnes scandaluz patiemini in me nocte ista ꝛc̄. Math. vigesimo sexto. Scandalum eorum fuit: quia recesserunt a fide sue diuinitatis: quam prius confessi fuerant. Et mulieres ille quibus ait. Filie hierusalem nolite flere super me ꝛc̄. Luce vigesimo tercio. Quidam habuerunt fidem vel cognitionem: sed non compassionem: ut angeli et alij extra statum vie positi: vt qui in limbo patrum. Et tanto qui fidem quidem habuit sue deitatis: sed non cō passionem per se. Et hoc quia circūdatus ipe sua passione. Sola autem beatissima virgo fuit: que simul habuit fidem ꝛ compassionem crucifixi dei et hominis: et ex compassione pacientis per se passionem. Et sic sola fuit cui datum est per priuilegium communicatio passionis. Cui filius vt dare posset premium voluit communicare meritum passionis: et vt ipsam faceret participem beneficij redemptionis: quatenus sicut fuit adiutrix redēptionis per compassionem: ita fieret mater omnium recreationem. Et sicut totus mundus obligatur deo per suam passionem: ita ꝛ domine omnium per eius compassionem. Unde ꝛ ꝛ glosa super illud Isa. lxij. Torcular calcaui solus: ꝛ de gētibus non est vir mecum. Torcular idest tormenta passionis: ꝛ alia glosa. Nec angelus nec archā gelus nec alius celestis spirtus. Deniqz humani generis nullus gentilis vel iudeus. Solus pugnat ꝛ superat. Sed notanduz ꝙ dicit: de gentibus non est vir mecuz: excludit enim viros non mulieres: quia mulier illa beata Maria que stabat iuxta crucez secum fuit ad paciendum ex compassione. Et sicut dicimus de domino iesu: ꝙ habuit sūmum dolorem in passione ꝛ summum gaudiuz: dolorem quidem secundum sensitiuam: gaudiuz scōm intellectiuam: quia vt dicit Damascenus. Unicuiqz scilicet potentie permitebatur agere q̄ que propria. Ita de matre domini ꝙ tunc habuit summam compassionem et congratulationem. Compassione quidem existente in natura simul: ꝛ in ratione vt in natura. Congratulationem vero in ratione vt ratione. Et intelligantur hec verba vt in materia dominice passionis. Uel dicatur ꝙ summuz tristabile in tali genere est accipere dupliciter. Uno modo vt contrarium summe appetitui: ꝛ sic infert summum dolorem. Alio modo prout est via et medium ad summuz delectabile: et sic infert summum gaudium. Sic anima beate virginis apprehendit mortem filij: vt summe contrarium appetitui: ꝛ sic summum ei intulit dolorem. Alio modo vt in remedium redemptionis humani generis. Et sic intulit ei maximum gaudium ꝛ delectationem. Et possunt hec simul esse qz vnum est materia ad alterum. Uel secundū alterum modum via in alterum via est in ipsum. Et ꝙ fuerit in ea summus dolor probatur sic. Omnis dolor ex amore creatur. Est autem triplex amor scilicz naturalis: acquisitus et gratuitus. Naturalis fuit in summo: quia quanto natura nobilior: tanto habet nobiliores affectiones et operationes. Ipsa autem habuit naturam nobilissimā vnde et amorem naturalem summe. Item amor acquisitus fuit in ea in summo. Nam omnes cause accidentales que inducunt matrem ad diligēdū filium: fuerunt in ea in summo. Nunquam enim

filius aliquis tantum dilexit matrem: tantum honorauit: tantum pro ea sustinuit: tantum ei dedit sicut christus pro matre. Et sic de aliis causis accidentalibus amoris acquisiti. Ergo in ea amor fuit in summo. Item amor gratuitus. Nunquam enī aliquis habuit tantaz charitatem ad filium: sicut ipsa ad iesum. ergo et hic in summo. Si ergo hi tres habitus amoris scilicet naturalis acquisiti: et gratuiti: eliciant vnum actum amoris: erit ille in summo. Illa ergo erit dilectio intencissima. Et dolor ex amore huiusmodi erit intencissimus. Sicut enīz summe diligit vitam indilecto: ita z summe dolet de morte dilecti. Summum ergo dolorem habuit in passione christi. Et quia summe diligebat deum et proximum. Et per passionem se parabatur honor dei: et summa salus proximi sequebatur: ide habebat sūmū gaudiū.

Duodecimuz pri §: xv:

uilegiū z vltimum est: q̄ est exaltata super omnē puram creaturam in quarta hierarchia. Sic enī canit ecclesia. Exaltata es sancta dei genitrix sup choros angelorum. Quod sic probat Albertus. Omnes chori angelorum sunt de aliqua hierarchia. Sed ipsa est exaltata super choros angelorum: ergo ipsa est super omnem hierarchiam.

Secunda ratio. Plus distat beata virgo a seraphim dignitate z gloria: q̄ seraphim a cherubim. Sed per excellentiam dignitatis ordinatur seraphim super cherubiz vno ordine: ergo z beata Maria erit super seraphim vno ordine: ergo super hierarchiam angelorum. Item plus improportionabiliter differt domina a seruo q̄ seruus a seruo. Omnes angeli sunt administratorij spiritus idest serui. Dicit apostolus ad hebreos. i. Beata Maria est domina angelorum. Seraphim ergo se habent ad cherubim vt seruus ad seruum: beata Maria ut domina ad seruos. Ergo improportionabiliter est super seraphim qui est vltimus ordo in suprema hierarchia vnde super omnem hierarchiam exaltata. Tertio. Stat' glorie est eleuatus super statuz innocentie. ergo i coporibus z animabus. Sed si homo non peccasset aliquis assumptus fuisset ad ordinem seraphi. Nam cum ex hominibus essent reparande ruine angelorum: et secundum aliquos doctores quod sequi uidetur beatus Thomas: ceciderint ex omni ordine aliqui. vnde ō seraphim de quo dicitur fuisse Lucifer: ergo aliquis modo debet eleuari super seraphim. Et hec est beata Maria. Unde in figuram dicitur. iij. Regum. ij. q̄ positus est thronus matris iuxta thronum regis. Constat autem q̄ thronus veri Salomonis scilicet christi est improportionabiliter super Seraphim: ergo thronus matris. Et ad hoc faciūt auctoritates sanctorum. Hinc bea. Augustinus. De te o virgo Maria quid dicam: pauper ingenio: cum quicquid dixero: minor laus est q̄ tua dignitas mereatur. Si celum appellem: altior es. Si matrem gentiuz dicam: excedis. Si formam dei appellem: digna existis. Si dominam angelorum vocem: per omnia comprobaris. Si domina angelorum est. ergo super omnes angelos exaltata. Item beatus Hieronymus: i sermone de assumpc̄. Dec est pulchra in qua meruit exaltari super choros angelorum: et peruenire vltra q̄ humanitatis nostre licitum sit nature. Ubi ñ substātia tollitur: sed glorie magnitudo monstratur. Ubi christus pro nobis introiuit pontifex in eternuz. Idem. Dec est dies in qua vsqz ad throni celsitudinem mater et virgo processit: atq̄ in regni solio sublimata post christum gloriosa resedit. Beata itaq̄ non temere super choros angelorum exaltata deuotissime predicatur et creditur: q̄ saluator omnium per se ēn tum datur intelligi totus festiuus occurrerit. et cū gaudio eam secum in throno collocauerit. Item sicut in corporalibus: ita in spiritualibus: nihil est vacuum. Sed inter deum et creaturam medium est creatura vnita deo. Similiter inter esse creaturam puram et esse creaturam vnitam: medium ē creatura de qua sumitur quod nascitur z vnitur. Et hec est ergo inter creaturas z filium medium: scilicz beata Maria. Ergo ei debetur medius status. vnde z super omnes angelos. Christus etiam dicit pro regula. Qui se humiliat exaltabitur Mathe. xxiij. Et quanto quis se magis humiliat magis a deo exaltabitur: saltem in regno beato. Propter quod dicit sapiens. Quāto maior es: tāto te magis humilia in omnibus et inuenies gratiam. Unde christus: qui se super omnes humiliauit: se ipsum usq̄ ad mortem: crucem: immo z descendendo ad ifeziores partes terre: propter quod deus exaltauit illum: et donauit ei nomen q̄. Sz post cum beata Maria super omnes humilis fuit: z ideo debuit super omnes exaltari. Unde ipsa ait. Quasi cedrus exaltata sum in libano: que arbor altior est omnibus. Sed q̄ de huiusmodi exaltatione plenius dicetur in sermone de assumptione: ideo alia dimittuntur. Ex dictis patet q̄ modo beata Maria fuit plena grātia dupliciter Primo quia omnes gratias generales et spales omnium creaturarum habuit in summo. Secundo quia illas gratias habuit a quibus omnis creatura vacua fuit. Tertio quia sua gratia tāta fuit: q̄ pura creatura maioris gratie capax nō fuit. Quarto: quia etiam gratiam increatam idest deum se totam continuit. Et sic per omnem modum gratia plena fuit.

Capitulum Vicesimūprimum

Dominus deus fuit cum Maria q̄nq̄z modis: Capitulū vigesimūprimū.

Dominus tecuz

dominus: scilicet deus. Ubi primo sciendum ꝙ secunduz magistrum sententiarum. Deus dicitur esse in omnibus rebus creatis tripliciter: scilicet per essentiam: presentiaz et potentiam. Et in sanctis suis quarto modo scilicet per inhabitantem gratiam: vel h̄ inchoatā. vel in futuro consumatam. Omnibus his modis erat dominus deus in beata Maria perfectius q̄ in ceteris omnibus. Dicitur eniz deus esse in creaturis per essentiam in quantum per suum continuum influxum conseruat creata in esse. Unde beatus Gregorius. Omnia in nihilum redirent nisi ea manus omnipotentis substentaret. Et sic exponit Criso. illud Joannis primo. Sine ipso scilicet gubernante factum est nihil. i. quod factū est nihil est. Quanto autem aliqua creatura vel in specie vel in indiuiduo habet perfectius esse: tāto magis potest aliquo modo dici deus ibi magis in esse per essentiam. vnde magis in homine q̄ in brutis. Et quia beate Marie dedit nobilissimuz esse: quia optime formata et complexionata sup omnes: ideo dominus tecum. Per presentiam dicitur deus in omnibus esse: quia nouit omnia intima creature. Omnia nuda et aperta oculis eius: Hebre. iiij. Sed in beata virgine fuit per presentiam: non solum quia non vidit omnia secreta eius affectus et cogitatus oculo cognitionis: sed ꝛ oculo approbationis omnes actus eius interiores ꝛ exteriores ut sanctissimos approbauit. Per potentiam dicitur esse in rebus. quia omnib⁹ dat virtutem operandi. Unde Joanni. xv. Sine me nihil potestis facere. Et quia virtutem dedit operandi beate Marie perfectius q̄ alteri pure creature. Ideo et perfectius q̄ in alijs dominus tecuz.

Per gratiaz est in sanctis. i. Joannis. iiij. Qui manet in charitate in deo manet et deus in eo. Sed certe nullus potest equari beate Marie in charitate: Cant. i. Introduxit me rex in cellam vinariam scilicet gratie sue abundantissime: et ordinauit in me charitatez. Sed vltra dictos modos essendi fuit modo inaudito a seculis stupendissio scilicet per presentiam corporalem: quando v̄buz caro factum est: et de qua nisi de virgine Maria: ait bea. Bern̄. Et secundū hoc exponitur domin⁹ tecum: scilicet cito erit incarnandus. Si dicat ꝙ secundū philosophum. Sermones inquirendi et faciendi sunt scd̄m materiam que tractatur. Unde in materia amoris non debet poni nomen timoris. Secundum illud Malach. i. Si ego dominus: vbi est timor meus. Cum ergo tractaretur materia summi amoris: scilicet incarnatio filij d̄i: non videtur ꝙ debuerit dicere dominus tecum: sed potius. Pax vobis uel tecum: sicut et filius eius salutabat quos diligebat. Sed hoc non obstāte dicit Alber. vbi supra: ꝙ in ista salutatione i eo quod dicitur dominus: tecum: duo intenduntur. Unuz ut persona mittentis proprie exprimatur. Alterum vt liberum arbitrium beatissime virginis ad credenduz ꝛ assenciendum inclinetur. Ista autem duo perfectissime et proprijssime exp̄mit hoc nomen dominus: quod a potentia imponit. scilicet a dominando. Unde. b. Ambro. ꝙ dominus nomen est potentie et quando absolute dicit soli deo appropriatur. Alij vero domini dicūtur respectu serui illius vel illius seu alicuius loci det̄minati. Ipse absolute dicitur dominus: quia est dominus omniuz Hester. iij. Dominus vniuersorum tu es: quod solius dei trinitatis: est propriuz qui est persona mittens in hac salutatione. Et sic persona mittens proprie nominatur. Per idem autem et liberum arbitrium beatissime virginis inclinatur: quia ad consentiendum in mirabilia maxime disponit fides de omni potentia: quia credit et aduertit deum omnia facere posse. Acquiescit ipsum posse: et naturas mutare: ꝛ naturis imperare. Unde cum hoc omnium nouerint nouissimum nuncietur beate virgini. Ad credendum congruentissime ponitur hoc nomen dominus: quod absolute positum est omnipotentie demonstratiuum. Quia vero liberum arbitrium beate virginis etiam per se erat facile ad credendum paratum: non indiguit exprimi cum insinuatione ōi potentie ut diceretur dominus omnipotens. Uel cum terrore vt dominus exercituuz. Sed suffecit leuis eius annunciatio: et quasi obscura expressio potentie: qualis per hoc nomen dominus importatur. Dicit ergo dominus tecum: quasi dicatur ei aperte. Nihil credas tibi impossibile que scis te dominum in socium habere. Sed dic confidēter: omnia possum in eo qui mecum est. Si enim aliqui duo unuz officium debeant operari: quid impedit si unus est debilis: cum alter sit adeo fortis: vt per se effectum illum possit inducere: isto etiaz non iuuante. Et ex his patet responsio ad obiectum scilicet quia dominus hic ponitur ad notandum potentiam fiendi non timorem uel terrorez:

Secundo sciendum §. I.

ꝙ cum dominus tecum dicitur: associatio denotetur. Associatio autem cum sit in aliquo secundum Alber. notari hic potest triplex associatio: que reperit̄ in reb⁹ ꝛ dn̄i cū beata Maria i mysterio vite: videlicet.

Associatio in essendo.

Titulus decimusquintus

Associatio in patiendo.
Associatio in agendo.

Associatio in essendo duplex esse potest. s. absolute ⁊ respectiue. Si absolute. Est hec substantiali: quali et quanto. Associatio in substãtiali est idemptitatis. In quali est similitudo. In quãto ẽ equalitas. Fuit ergo associatio domini ⁊ beate Marie in substantiali esse: vna scilicet in humanitate: qz verus homo de homine idest virgine vera. Unde in Gene. Laz enim ⁊ frater noster est. Ad Philipp. ij. Habitu inuentus vt homo. Fuit etiaz similitudo in voluntate: quia nil volebat nisi quod deus uellet. Fuit equalitas quoq; potẽtie in genere. Ipsa enim regina eius regni: cuius ipse est rex. Unde de ea canitur. Aue regina celorum. Uel in ipsis potest notari scilicet beatam virginẽ ⁊ dominum filiuz idemptitatis in natura. Similitudo in forma ⁊ figura. Equalitas in virtute naturali vel in potentia. Si autem est communio seu associatio in esse respectiue. hoc est vel duoruz ad inuicem. Et hec est in summo inter dominum filium ⁊ matrem: quia hec mater: ⁊ hic filius eius. Aut hec communio vel associatio est duoruz ad vnum. Et hec est triplex: quia uel ſm tempus: vel scõm locum: vel scõm situm et habituz. Associatio domini et beate Marie secundum tempus reperitur triplex. Fuit eniz tempus proprie humiliationis: ⁊ i hoc tempore fuit dominus filius cuz matre sua: vt in tempore purificationis: quando obtulit filium in templo: Luce. ij. Nam in illo humiliauit se mater in sacrificio purificationis: que non egebat ea cum esset summe pura non ex homine concipiens. Humiliauit se filius cum ea in templo oblatus et redemptus pecunia. Fuit et tempus persecutionis in passione scilicet in qua associata est ei: quia stabat iuxta crucem mater eius Joannis. xix. Fuit tertio tempus consolationis: vt in resurrectiõe in qua primo: vt ait. b. Ambro. apparuit sibi. Et ideo nõ accessit cum mulieribus ad monumentuz que in morte detineri putabãt: quia vt ait beatus Bernardus. Certe expectabat eum resurgentem videre ⁊ inde consolari. In his ergo temporibus dominus secuz. Quã tum ad associationem in loco. Sciendum q; triplex consideratur locus: quia alius naturalis: alius penalis: alius dignitati. In his omnibus dominus secum. Naturalis quidem locus fuit vterus virginis in quo fuit filius mensibus nouem. Mathei. i. Inuenta est in vtero habens scilicet iesum. Locus penalis fuit exilium quando scilicet propt timorem Herodis ne occideret filium paruulum sicut tot milia innocentũ vt perueniret ad ipsum fugit cum filio in egyptuz ibi exulans per septennium. Juxta id quod predixẽat Hieremias. Ecce ascendet dominus in egyptum super nubem leuẽ scilicet virginem que onera coniugij ignorauit ac etiam pondera peccati. Locus dignitatis est celum empyreum: de quo canit ecclesia. Ascendit christus in celum et preparauit sue castissime matri locum in quo post ipsum glorioſa resedit: sup omnes exaltata. In omnibus his locis fuit secuz.

Fuit tertio secundum situm cum ea omnimodo. Nam in utero manens cum iacente iacebat: cum sedente sedebat: cum stante stabat. Secũduz habitum etiam fuit cum ipsa beatissima Maria eadem carne induit deum: quia ipsa erat induta: Juxta illud ad Philipen. ij. Habitu inuentus vt homo. Et ps. Dominus regnauit decorem indutus est: indutus est dominus fortitudinem scilicet humanitatem decorissimam et potentissimaz ad expugnandos hostes: quam vestem fecit ei mater sua. Secunda associatio cum domino filio fuit in patiendo. Est autem triplex compassio seu sociatio in patiendo. Naturalis vt mater filio. Unde Agar ancilla videns filium suum Jsmael siti mori: ex compassione quasi non valens eum videre mori: dimisit euz. Sed dominus prouidit. Beatissima Maria ait Treñ. i. Attendite omẽs qui transitis per viam: si est dolor sicut dolor meus: ex compassione ad filium in cruce pendentez. Sed et ipse filius compatiens matri quam sciebat summe dolere: ait matri sue. Ecce filius tuus. Secunda est passio accidentalis: vt compatitur seruus domino: sicut compaciebatur Jui Dauid cum filius persequebatur eum: exeuntes ciuitatem cum eo lugentes. Et sic beata Maria compassa est filio: vt fidelissima ancilla dño: cum sequebat eum i ꝓdicatis in qb⁹ calumniabat: subsanabatur: et maledicebatur. Tertia ẽ passio essẽtialis: vt membrum delicatissimum suo membro compatitur. i. Corinthi. Si patitur vnum membrum compatiuntur omnia membra: ⁊ precipue capite languente: omnia membra dolent. Et qa filius eius erat pars eius ⁊ vt membrum precipuum spirituale eius: cum ipe sit caput ecclesie. Jõo et ipsa cum eo passa est. Lu. ij. ait Symeon. Tuã ipsius animam pertransibit gladius. Et i his omnibus fuit consotiatio eius in patiendo In agẽdo tria sunt genera hominum que sibi communicant in agendo: scilicet contrahentes generantes et adiuuantes. Et ipsa beatissima virgo commu cauit cum domino ⁊ associauit se in cõtractu matrimonij hominis et dei. ps. Et ipse tanquaz sponsus ecclesie procedens de talamo suo: scilicet uteri virginalis. A summo celo egressio eius. Associauit se in generatione filij. Spiritus enim sanctus superuenit in ea: vt de purissimis sanguinibus ei⁹ formaret corpus filij: cum dixit. Ecce ancilla domini fiat mihi secundum verbum tuum. In adiutoriuz generis humani saluandi: in cuius figurã dixit dominus. Genes. ij. Non est bonum hominem esse solum. Faciamus ei adiutoriuz simile si

bi. Et formauit Euam: que dicta est mat omniuz viuentium. Sed magis proprie potuisset dici mater mortuoruz quia filios suos ipsa occidit. Sed beatissima Maria vere mater est spiritualiter viuentium. Et sic beata Maria communicauit domino in omni eo quod contigit aliquid alicui cōmunicare. Et ideo in omni modo dominus tecuz Dominus omnium per creationem generaliter Dominus hominum per recreationem specialiť Dominus tuus per immediatam superpositionē Christi hominis per vnionem. Tecuz ergo dominus per essentiam: presentiam: potentiam: per inhabitantem gratiam: et corporalem presentiam.

Dominus tecum §. II.

Dominus pater inquit Athanasius in simbolo dominus filius: dominus spiritus sanctus. Et tamen non tres domini: sed vnus est dominus. Tota enim trinitas scilicet pater ⁊ filius et spiritus sanctus operata est mysterium incarnationis scilicet formando illud corpus ex virgine: animam christi subito creando ex nihilo et vnionem illaz humanitatis sue cum deitate efficiendo: et gratiam et sapientiam quasi infinitam ei infundendo Increpabilia enim sunt opera trinitatis: de consecratio. distic. iij. Omnes scilicet se ab extra licz solus filius non pater: non spiritus sanctus vniť sit nostre humanitati in vna psona. Et pōit Anselmus exemplum de vna veste quam fecerunt inscindendo: suendo tres persone: ⁊ tamen vna sola ex illis illam vestem se induit. In cuius figuraz legitur Jone. iij: q̄ rex niniue descendit de solio et indutus est sacco ad placandum iram dei contra niniuen ideſt mundum subuertendum propter scelera sua. Sic dei filius rex regum descendit de celesti solio ⁊ indutus est sacco nostre mortalitatis: in quo erat thesaurus sanguinis eius: cuius precio mundus periturus reconciliatus est deo. Hinc et beatus Bernardus super missus est. Pater inquit tecum: qui filium suum facit ⁊ tuum. Filius tecum: qui ad condendum in te mirabile sacramentum. miro modo ⁊ sibi fecerat sacrariū: et tibi seruat genitale signaculum. Spiritus sanctus tecuz: qui cum patre et filio tuum sanctificat vterum. Et quia patri attribuitur potentia: filio sapientia. Spiritui sancto bonitas et beniuolentia. Ideo primo. Dominus pater tecum exercens summam potentiam. Dominus filius tecum ostendens eximiam sapientiam. Dominus spiritus sanctus tecum exhibens nimiam beniuolentiam.

Quantuz ad primum: quia patri attribuitur potentia: et hoc opus incarnationis fuit summe omnipotentie. Ideo dico patrem exercuisse summaz potentiam. Fecit inquit ipsa beatissima Maria mihi magna qui potens est. Coniuncta quippe sunt in hoc opere tria maxime distantia: scilicz deus et limus vt ait beatus Bernardus ideſt homo qui de limo secunduz corpus factus est. Mater et virgo: que cōmuniter sunt contraria simul posita. Paries quidem filium: et virginitatis non patieris detrimentum: cantatur de beatissima Maria. Fides et cor humanum. Cor humanū communiter non assentit: ideſt intellectus nisi his que ratione probantur. Sed supra omnem rationem hoc est: q̄ deus factus est homo ex virgine natus. Et tamen totus mundus hoc mysterium credidit et confessus est. Et vt dicit beatus Augustinus. In his que supernaturaliter et miraculose fiunt tota ratio facti est potentia facientis. Nam ratio deficit: mens non capit humana tantum mysterium. Unde sapientissimus Salomon prouerb. penultimo sic ait. Tria sunt mihi difficilia ad cognoscendum: et quartum penitus ignoro: scilicet viam aquile in celo: uiam nauis in medio maris: viam colubri super terram. Et via viri in adolescentula sua: secundum hebreos: ut dicit Nicolaus de lira. Ubi nota quattuor mysteria magne potentie et difficilia ad intelligēduz. Uia aquile in celo est ascensio christi in celo: qui sua virtute ascendit. Uia nauis in mari fuit operatio christi in passione: in qua summe dolebat: secundum sensitiuam: ⁊ summe gaudebat secundum intellectiuam. Uia colubri super terram fuit resurrectio eius de sepulchro. Ipse enim assimilauit se serpenti dicens: Joannis tertio. Sicut Moises exaltauit serpentez in deserto ⁊c̄. Quartum autē quod dicit se penitus ignorare ē via viri. i. q̄modo christus perfectus: et ideo vir omni vtute fuit in adolescētula: ideſt i virgine Maria. Dominus filius tecum ostendens suam sapientiam in hoc mysterio. p̄s. Omnia in sapientia fecisti Cum enim ipse sit sapientia patris. i. Corinthi. ij. Christum dei virtutem et dei sapientiam non nisi sapientissime opus proprium sue persone agerz Et quia sapientis est ordinare secundum philosophum: ordinem summum seruauit, in ista sua incarnatione ex virgine. Uenit enim vt medicus ad curandum infirmitatem nostram. Tolle morbos tolle vulnera: nulla causa veniēdi medico ait Augustinus. Sic enim christus ait. Non est opus valentibus medico: sed male habentibus. Sapiētis autem medici est dare medicinam tempore quo prosit infirmo. Unde non immediate post infirmitatem contractam per peccatum incarnatiōis medicinam exhibuit: quia minus fuisset vtilis. Putasset enim homo q̄ infirmitas sua leuis fuisset: et ideo cito curata: vnde et minus grať deo fuisset tanti beneficij: ⁊ ex ipsa tam celeri sanatione recidiuum passus esset. Non enim tempore legis naturalis vel etiam legis mosaice venit: vt

conuinceretur superbus homo qui multum est p
nus atribuere bona virtuti sue non dei. Primo
de ignorantia et postea etiam de impotentia. Nā
tempore legis nature in tantam cecitatem lapsus
est homo: vt elementa ⁊ creaturas adorarēt pro
deo: omnibus pene idolatrie ōditis: excepta fami
lia Habrahe: ⁊ de peccatis nephandis sodomie
nō facerent sibi conscientiam: vt patet in sodomi
tis: Geneſ. decimonono. Tante igitur ignorantie
prouidens deus legez populo suo valde multipli
cato per Moisen dedit: vt de veri dei cultu inſtru
eretur et de peccatis vitandis. Sed quia lex illa
adiutorium non prestabat ad implendum quod
videbat: sed tantuz docebat agenda. Ideo nullus
plene eam seruare poterat ex virtute sua propter
quod conuictus homo de sua ignorantia: et
debilitate: coactus est clamare: et postulare
aduentum medici qui talem medicinam institue
ret seu componeret: que adiuuaret implere quod
preciperet. Et hec sunt sacramenta habentia vir
tutem ex passione christi: que medicine dicuntur
contentiue gratie bea. Auguſti. super Joannem.
Quantum est in medico sanare venit egrotum:
idest hominem quemlibet. Ipse se interimit: qui
precepta medici seruare non vult. Non autez dif
ferre voluit istum aduentum suum vsqz in finez.
ne homo diu expectans et postulans remedium
contra suam infirmitatem: demum desperasset ō
sua salute. Et quia paucis profecisset: scilicet tan
tum illis qui in fine fuissent reperti. Hec diffuse
bea. Thom. in tertia parte. q. pma. Ad sapienti
am etiam medici pertinet: non solum tempus cō
gruum seruare: sed et modum idest per conuenie
tia remedia. Contraria enim contrarijs curātur:
Infirmitates ex frigiditate prouenientes per cali
da. Infirmitas in homine contracta erat ex tu
more superbie. Et ideo sapientia dei patris cura
re eam voluit per humilia contraria superbie.
Unde apostolus ad Philipen. Cum in forma dei
esset idest verus deus: semetipsum exinaniuit for
mam serui accipiens: humiliauit semet ipsum fac
tus obediens vsqz ad mortem: mortez autem cru
cis. Et istam humiliationem inchoauit in vtero
matris: quia in prima sui subita formatione inuē
tus est minor omnibus paruulis. bea. Auguſtin.
Erubescat homo fieri superbus: postquaz humi
liatus est dominus. Talem et matrem elegit bea
tam Mariam quam ex omnibus humilimam
cognouit. Et eius humilitas traxit eum de celo:
vt ait beatus Bernardus. Immo ipsa dicens. Re
spexit humilitatez ancille sue. Et hoc est quod di
citur Cantic. j. Cum esset rex dominus omnium:
in accubitu suo idest in requie sua: quasi dormire
uideretur et non curare de salute humana. Om
nes enim ad inferos descendebant: nardus mea
dedit odorem suum. Nardus est herba parua:
sed multum medicinalis. Et significat beatam
virginem humilem: que permaxime dedit odo
rem sue humilitatis quando totam se deo com
mittens et subijciens: ait. Ecce ancilla domini cē.
Qui odor vsqz ad celuz ascendit: ⁊ in celo accum
bentem quasi euigilare fecit et in utero suo quies
cere. Et sic dominus tecum: scilicet erit in te quie
scens. Spiritus sanctus tecum beniuolentiam sū
maz exhibens spiritus sanctus supueniet in te Lu
ce. pmo. excitans dilectionem tuam in maiorem
feruorem. Necesse enim erat ait beatus Bernar
dus: non modico amoris incendio preueniri: que
mox conceptura erat dei filium. Hec ille. Et ex
hoc etiam mundo ostenderetur dei amor et beniuo
lentia. Sic enim deus dilexit mundum vt filium
suum vnigenitum daret Joannis tertio. Ut esset
etiam vnigenitus matris Marie beatus Auguſti
nus. Que maior causa veniendi deo: nisi ut ostē
deret nobis dilectionem suam: vt si amare pige
bat reamare non pigeat. Unde et ipse dicebat per
Hieremiam. xxxi. In charitate perpetua dilexi te
propterea attraxi te miserans idest traxi te ad me
suscipiens mortalitatem tuam. Amor autez ⁊ be
niuolentia attribuitur spiritui sancto. Propter
quod dicit beatus Gregorius. Ipse spiritus sanc
tus amor est. Et hec est ratio quare dicitur chri
stus conceptus de spiritu sancto. Quod enim in
ea natum est idest conceptum de spiritu sancto ē:
ait angelus Joseph: de sponsa sua beata Maria:
Mathei pmo. Non quia de materia spiritus san
cti seu substantia eius facta sit illa humānitas chri
sti: seu q spiritus sanctus solus operatus sit incar
nationem illam. Sed vt dicit magister sententia
rum in tertio. quia mere ex amore ⁊ liberalitate
dei factum est vt deus vniretur homini: non ex
meritis nostris: et amor dicitur spiritus sanctus.
Et hoc est quod ait apostolus ad Titum. tertio.
apparuit benignitas et humanitas saluatoris no
stri dei: non ex operibus iusticie que fecimus nos:
sed secundum suam misericordiam saluos nos fe
cit. Unde et sol materialis per zodiacum discur
rens ex signo leonis: quādo est perferuentissimus
calor eius super terram: intrat in signum virginis
ad innuendum q sol iusticie deus noster ex tem
pore veteris testamenti: quando deus ut leo rugi
ens erat deus vltionum: puniens terribiliter pec
catores: vt patet per exempla in scripturis: ex fer
uentissimo amoris caloze intrans in uterum vir
ginis: totus factus est benignus et suauis et huma
nus. Unde et fructus tunc matureſcunt ⁊ suaues
fiunt. Concluditur ergo dñs tecum: pater ⁊ filius
⁊ spiritus sanctus amen.

Capitulum Vicesimũ secundum

Dominus deus fuit cum Maria ad corpus christi formandum: ad prolẽ exaltandũ: ⁊ ad ipam magnificãdũ. Capitulum vigesimum secundum.

Ominus tecũ

Dominus nomen est potestatis ait bea. Ambro. Et quia dominus facturus erat in ea pertinẽtia ad maximam potestatem. Ideo ait. Dominus tecum scilicet erit. Magna potentia dei solius ⁊ ab hominibus honoratur. Et Job. v. dicitur. Facit scilicet deus magna ⁊ inscrutabilia et mirabilia absq; numero. Magnus fuit creare celum et terram ex nihilo. Magnum in diluuio saluare in archa homines: ⁊ de omni genere animalium. Magnum liberare populum de egypto tantis mirabilibus. Magnum conducere populum illum in tanto numero per desertũ xl. annis de celo manna prestito. Magnum omẽs gentes cum regibus suis de terra promissionis p Josue exterminare Et omissis alijs in numeri veteris testamenti exemplis. Magnum fuit christũ cecos illuminare: demones effugare: infirmos sanare: mortuos suscitare. Sed omnia ista magnalia excedit mysterium incarnationis et infinite potentie: quod angelus nunciat dicens.

Dñs tecũ erit. Et hoc tripliciter.
Dñs tecũ ad te incarnandũ.
Dñs tecũ ad prolẽ vite exaltandũ.
Dñs tecũ ad te magnificãdũ.

Dominus tecum §. I.

erit cito ad carnem de te sumendum. Ecce enim cõcipies et paries filium: qui vocabitur altissimi filius. Luce. i. Quod immediate fuit impletum cum virgo respondit. Ecce ancilla domini fiat mihi secundum verbum tuum. Tunc verbum caro factum est idest homo de virgine Maria. Et vt dicit Leo papa in sermone. Quod dixit Isaias ca. xliij. Generationem eius quis enarrabit: non solum de generatione eterna ex patre hoc intelligitur: sed etiam ex matre temporali generatione: et permaxime quomodo vnitum sit verbum homini: quia nullus viator capere põt. Sed aliqua dicemus solum quo ad conceptum illius corpori Jesu ex virgine: que tamen non sunt predicanda quo ad aliqua propter carnalem populum: qui pure nescit ista considerare. Da⁹. sic ait. Ex patris beneplacito ⁊ cooperatione spiritus sancti: tribuit creatori creari ⁊ plasmatori plasmari: ⁊ filio ẽi ⁊ deo incarnari ⁊ humanari ex castis ⁊ non coinquinatis eius carnibus ⁊ sãguinibus. Pro horum declaratione dicit Albertus vbi supra scõm philosophiam naturalem ad conseruationem in diuidui ⁊ saluationem speciei: ponuntur quattuor digestiones. Prima fit in ore: quod probant ex eo: ⁹ aliquam operationem et effectum plus hz res masticata ⁹ non masticata. Secunda fit a sto macho vbi segregatur subtile a grosso: et constat ⁹ adhuc neutrum est pars corporis. Tertia fit ex epate vbi fit vlterior segregatio puri ab impuro: ⁊ constat ⁹ adhuc neutrum est initium corporis ul' pars corporis. Quarta fit in membris vbi trãsmittitur magis purum. Et illud ad membra trãsmissum facit tria. Primum est ⁹ nutrit ⁊ saluat substantiam suscipientis: restaurando deperditũ cõtinue defectionis que ex calore naturali est agẽte in suam materiam. Secundum est ⁹ eandem substantiam etiam augmentat ⁊ deducit usq; ad debitam quantitatem: si est citra. Tertium est ⁹ his duabus actiõibus superfluum transmittit ad viam generationis. Et sic semen est superfluitas quarte digestionis. Modo queritur de illo superfluo. Aut de illo tantum fit decisio: vel non tantum de illo. Si tantum de illo: illud nunquã fuit generantis: nec pars corporis: quia in fine quarte digestionis. primo uel conuertitur in corpus si est necessarium: uel transmittitur generatiue si est superfluum. Ergo si tantus de illo fit propagatio: non erit essentialis propagatio: q; nec anima ō anima: nec corp⁹ ō corpore. Item nunquã superfluum illud vnitum fuit masse corrupte: ex cuius coniunctione cõtrahitur originale: ergo ille generator non habebit originale. Item scõm hoc nihil esset in christo: quia iecũdũ esse nunquam fuisset Adam: ergo non descendisset ab eo fm corpulentam substantiam quod ẽ cõtra. b. Aug⁹. Item si dicatur ab ipso Adã descendisse: nõ ⁹ aliquod sui fuerit in eo fm esse: sed tãtum scõm originem anime vegetabilis et nutritiue: que est potentia in semine: ergo potius dicetur descendisse a prima planta vel a primo animali in quo primam originem habuit anima nutritiua ⁊ vegetabilis. Propterea. Cum anima vegetabilis sensitiua vna sit substantia cum rationabili in homine et illa nullam ab Adam habuit originẽ secundum animam uegetatiuam ⁊ nutritiuam: nullo modo dicetur dominus descẽdisse ab Adã. Etsi diceretur: ⁹ in semine est uirtus anime uegetabilis et non in anima: hoc nihil est. Virtus enim non est sine substantia cuius est virtus. Unde ergo facta fuerit ista conceptio dicimus cum Damasceno ⁹ non tantum de sanguine: sed et de sanguinibus et carne beatissime virginis facta est. Et dicim⁹: ⁹ duplex est humiditas sui sanguinis i corpore. Una nutrimentalis: que venit a cibo: et adhuc non est corpus uel pars corporis: sed adhuc potest uel uniri uel pars fieri uel transmitti ad

generationem alterius corporis. Preter hanc est ibi humiditas substantialis: que est actualiter in omnibus membris et est pars essentialis corporis vel generantibus coniuncta vel per nutrimentuz in corpus conuersa et illi vnita. Et ex his vtrisqz fit decisio vel propagatio. Et hoc est quod subtiliter tangit philosophus in libro de anima dicens: q̄ est generationis factiuum. Et hoc duobus modis. Uno modo quia ex superfluitate in vltima digestione fit pars seminis et rei generate. Alio modo: quia per alimentum suscipiunt completam quantitatem: tunc et substantiatiuaz vt non possit ex ipsis decidere essentialiorem 7 veriorem partem seminis rei generate. Alias si nutrimentum esset tantum materia seminis et non effectiuum: non benediceretur factiuum: quod dicit potentiam actiuantem. Nunc autem est nutrimentum et materia seminis: quantum ad maiorem partem ipsius seminis. Et est causa efficiens et conferens membris complementum ad decidendum de se partem essentialiorem et veriorem. Et idem tangit Damascenus dicendo in vno loco: ex sanguinibus et non ex sanguine. Et in alio loco dicit expresse: ex purissimis sanguinibus et carnibus. Et Joannis primo. dicitur in plurali. Qui non ex sanguinibus in plurali: ne que ex voluntate in singulari. Item sciendu secundum Albertum vbi supra: qnod fuit ista conceptio per modum generationis: non per modum creationis. Nec Damascenus dicit creans: quanuis magister sententiarum dicat hoc: sed dicit Damascenus quod non seminaliter: sed conditiue per spiritum sanctum. Et alia translatio habet creabiliter: quasi dicat. quanuis non sit pure creatio. Est tamen ibi proprietas et similitudo creationis: quia videlicet facta fuit subito: et immediate a deo qui non indiget materia. Quanuis enim Damascenus dicat q̄ spiritus sanctus descendit in eam: dans ei virtutem susceptiuam simul et generatiuam: non est intelligendum qō illa virtus beate Marie fuerit causa immediata illius conceptus: sed causa mediata. Non enim a virtute creata potuit hoc esse immediate: sed a virtute increata dei quod probatur: quia coniungere ea que sunt infinite distantie: est potentie infinite. Eiusdem autem virtutis est operari conceptionem et vnionem: quia simul fuit in vno. Sed in ista vnione sūt deus et homo que sunt infinite distantie: ergo hoc fuit a virtute infinita. Nec virtutis create. Nulla enim creatura est infinita virtute. Signanter autem dixit angelus. Ecce concipies in vtero. Nec est superfluum in vtero ponere: quia videtur quod conceptus non fiat nisi in vtero: quanuis enim vterus sit locus conceptionis: tamen ista est differētia inter concipere in vtero: et concipere in vterum: quia omnes mulieres concipiunt in uteruz: recipientes a viro semen in uterum. Sola autem beata Maria concepit in vtero: non homine: sed spiritu sancto in ea conceptum operatus est: secūdum illud Hieremi. tricesimoprimo. Nouum faciet dominus super terram. Femina circundabit virum: quod secundum Dionysium est nouissimum omnium nouitatum. Item in ipso conceptu non habuit beata Maria delectationem cum libidine: ut habent communiter mulieres. Unde angelus docens modum ait. Uirtus altissimi obumbrabit: ideſt refrigeriuz prestabit in eo conceptu: ut calorem libidinis non sentias sicut vmbra refrigerium prestat contra calorez. Habuit tamē summam delectationem spiritualem et gaudiuz: quale intelligi non posset a nobis. Sed et delectationem naturalem habuit tunc in summo. Nam conceptio ista fuit similis illi: que fuit in statu innocentie quantum ad immunitatem peccati et libidinis. Sed illa fuitsset cū maiori delectatione q̄ sit modo que est cum libidine: ergo et illa fuit cum maxima delectatione naturali sine aliquo peccato. Item natura nobilior nobiliores habet operationes 7 delectationes. Sed natura non corrupta nobilior est natura corrupta: vt nunc ergo maior est nobilior eius delectatio. Huiusmodi autem fuit conceptus Marie: quia non natura corrupta in ea ergo et cetera. Stetit autem in utero virginis secundum beatum Augustinum in quarto de trinitate mensibus nouem: et diebus sex. Etsi dicatur q̄ videtur q̄ dies quadragintasex steterit in vtero virginis vltra debitum: et ratio est: quia in alijs pueris in isto spacio dierum: scilicet quadraginta vel q̄dragita sex: secundum alios paulatim perficitur et organizatur corpus paruuli in omnibus liniamentis suis: et tunc formato: anima de nihilo creata corpori infunditur. Sed corpus ihesu in subito cum dixit beata Maria. Fiat mihi secundum verbum tuum: in instanti fuit de purissimis sanguinibus virginis corpus perfectum: completum et organizatum: et anime tunc create infusum: 7 simul deitati vnite. Non tamen superfluerunt illi dies i manendo in vtero virginis. Sed infra illos ut dicit magister sententiarum in tertio corpusculum illud paruissimum super omnia corpora paruulorum in vtero existentium deuenit ad notabilem quantitatem et solitam communiter. Et sic fuit in vtero. cclxxvi. diebus. De sunt viginti nouem hebdomade 7 duo dies. Et congruentissimum et preciosissimum tempus est quo secundū ordinem nature non errantis neqz deficientis partum congruit esse in vtero post anime infusionē. Nec debuit dominus concipi perfectione corpo

rali: que eēt contra modum humane natiuitatis: sed perfectione spirituali. Primo autem homini Ade de terra terreno congruebat perfectio cōporalis. Secūdo vero ade celesti congruebat in illo suo principio perfectio spiritualis: que intelligitur per virum: dum dicitur in illa auctoritate. Femina circundabit virum. Concepit ergo beata Maria cum summa spiritus delectatione: ⁊ etiā cum summa delectatione naturali. Sed naturalis fuit ibi materialis. Spiritualis fuit formalis: sicut ipsa conceptio fuit' spiritu sancto operante tantum: et natura operationem suscipiente.

Quanuis autem post peccatum matres habeant grauedinem et laborem importando prolem in vtero: prout dicit Thobias filio Thob. iij. beata tamen Maria nullam grauedinem sensit: q̄ concepit secundum statum innocentie: idest sine peccato originali in prole. Unde sicut in illo statu innocentie non erat grauamen in matre portante fetum: ita nec beata Maria habuit grauamen Sicut corpus proprium non grauat proprie: sic naturaliter corpus matris et filij i vtero eius quasi vnum corpus naturaliter non grauat. Item quanuis dissolutio seu diuisio continui sit dolor hoc est quando fit istud a principio extra agentez per violentiam: quod non fuit in virgine. Fuit etiam talis: dolor partus datus in penam matribus concipientibus cum libidine. Quod quia nō fuit in virgine: ideo ut canit ecclesia. Nesciens mater virgo virum: peperit sine dolore saluatorem seculorum. Propterea beata Maria ante partū tantum reficiebatur secundum intellectum ⁊ tactum: intelligendo et sentiendo in se habere gaudium paradisi dominum Jesum. Sed post partum reficiebatur de eo secundum omnem sensum et intellectum. Uidens paruulum quem noueāt deum: audiens vagientem: quasi gustans cum oscularetur odorans presentem: palpans et amplexans. Et ideo auctum est gaudio ⁊ delectatio in partu. Item quanuis corpus grossum nō possit transire per aliud corpus nisi diuidendo. hoc est secundum naturam: tamen quia partus virginis fuit miraculosus sicut conceptus: ideo exiuit in mundum per portam clausam: vt prophetauit Ezechi. Saluo signaculo virginali. virgo ante partum ⁊ virgo post partum. Sola etiam virgo lactabat vbere de celo pleno: non per alium modum qui accidit in matribus. Q̄ dominus fuit in beata virgine per exaltationem prolis.

Dominus tecum §. II.

Secundo ad prolem de te exaltandum: quod declarat exprimēs qualis erat nasciturus ex ea. Uocabis in quit nomen eius iesum. Erit magnus ⁊c̄. Hoc nomen iesus: quod secundum beatū Bernardum est mel in ore: melos in aure: iubilus in corde. Fuit ab eterno predestinatum: rem nominis deum prestando: Ro. i. Qui scilicet iesus fact' est ei ex semine Dauid secundum carnem qui predestinatus ē filius dei. Fuit a prophera prenunciatum per longa ātē tempora: Abachuch. iij. Ego: ait in domino gaudebo et exaltabo in deo Jesu meo. Ab angelo intimatum Marie et Joseph: vt hic: ⁊ Mathe. p̄mo. Apparuit angelus domini ad Joseph dicens. Noli timere ⁊c̄. Uocabis nomen eius Jesum. A Maria imperatum et a Joseph executioni mandatum: Luce secūdo Ut circuncideretur puer vocatum est nomen est iesus.

Hoc autez est proprium nomen eius. Et quia nomina imponuntur rebus a proprietatibus earum. Causam huius nominis iposition̄is exp̄ssit angelus dicens. Ipse enim saluū faciet populū suum a peccatis eorum. Unde iesus hebraice: latine saluator interpretatur. Quanuis autem saluare a culpa remittendo eam sit commune tribus personis: quia inseparabilia sunt opera trinitatis ab extra: tamen redemptio per passionem propria est filij incarnati: qui solus est incarnatus. Et secūdum hanc filius solus sanguine suo saluum fecit populum suum a peccatis eorum. Unde ipse solus dicitur iesus idest saluator. Item quanuis vnum proprium non possit esse plurium proprium: tamen unius possunt esse plura propria: vt risibile: disciplinabile: ⁊ susceptibile hominis. Unde cum verbum incarnatum habeat plures proprietates sibi soli conuenientes et nulli alie persone: potest a qualibet earum denominari. Unde plura nomina que dicūtur de deo: vt Isaias. Uocabitur nomen eius Emanuel. Et vocabitur admirabilis consiliarius. Fortis ⁊c̄. conueniunt ei ratione diuersarum proprietatum: ⁊ a qualibet earum potest denominari. Cum vnumquodq3 ab vltimo et optimo precipue habeat denominari. Finis autem est vltimum in vnoquoq3. debet vnūquodq3 proprissime a fine denominari. Et cum finis incarnationis sit saluatio humani generis verbum incarnatum. Ubi filius dei incarnatur recte vocatus est iesus: potiusq̄ alio nomine. Similiter q̄uis mirabilitas et fortitudo ⁊ consilium communia sint diuinis personis: tamen mirabilitas conceptus et natiuitatis de virgine. Fortitudo in morte. Consiliatio in doctrina: verbo et exemplo solum conueniunt Jesu: sicut propria est ei incarnatio. Uñ hac rōe non cōueniunt predicta nomina trinitati: ꝛ vbo incarnato. De istis duobus cōiunctis: iesus christus dicimus ait Alber. nominat vnā psonā a duab' natis: q̄ iuēta ē ex hūanitatē saluator ex diuinitatē hūanitati coniūctaz.

Quantum autem incarnatum ex virgine dominus exaltauerit: ostendit apostolus ad Philip. ij. dicens. Deus exaltauit illum: ⁊ donauit illi nomen qđ est super omne nomen ⁊c. Et hoc ãgelus Gabriel exposuit subdens postquã dixit virgini. Uocabis nomen eius iesum. Erit eni magnus ⁊c. quorum expositio sequitur. De magnitudine prolis cõcipiende a virgine idest iesu. Erit inquit magnus. Et primo. Locutio ista videtur incongrua. Nam cuz magnitudo sit duplex: scilicet molis seu quantitatis materialis et uirtutis. Et de magnitudine corporali non sit intelligenda locutio: quia illa est indifferens. Unde Samueli dictum fuit ꝺ̃ vno ex germanis Dauid. Ne respicias vultum eius: nec altitudinem statute eius: quia abieci euz ꝺ̃mo Regum. xvi. Ergo de magnitudine virtutis. Sed cum qui nunciatur concipiendus sit deus. deo autem nihil accrescat: nulla virtus per incarnationem. Quicquid enim potest homo potest deus ⁊ plus: ergo quicquid potest modo: potuit ⁊ prius: quomodo factus est magnus. Unde et beatus Bernardus. Quare erit et non potius est magnus: qui semper equaliter est magnus: et non habet quo crescat vt quasi maior post conceptum futurus sit qđ ante sit. Quinimmo potius paruus videbatur nunciandus: ꝺm illud Ysaie. ix. Paruulus natus est nobis. Unde ⁊ beatus Bernardus. Non laudatur dominus magnus: et laudabilis valde: sed et paruus dominus ⁊ amabilis valde. Propter quod etiam dicit psalm⁹. Minuisti euz paulominus ab angelis: quod apostolus ad Hebreos. scõ. exponit de verbo incarnato. Ad hoc respondet Albertus vbi supra. Dominus in incarnatione factus est magnus et paruus: quia deus et homo. Magnus in quantuz deus. Paruus in quantum homo. Ergo vna et eadam persona est magnificata et paruificata. Q̃ autem persona diuina sit magnificata: hoc habet ratione humanitatis: quia scilicet ipsa humanitas deo coniuncta est magnificata et exaltata. Nam diuina natura non habet quo crescat cum infinita sit. Paruificata autem et exinanita dicitur diuina persõa ratione diuinitatis: non ex diminutione diuine nature in aliquo: que minui non potest: sed cum inferiori vnitio. Sicut et magnificatio non est nature extra mentem propriam eleuatio: sed cum summa natura personalis coniunctio. Et sic erit magnus. Primo altissima nobilitate. Secundo excellẽtissima dignitate. Tertio immensissima potestate. Quarto diffusissima famositate. Quinto copiosissima vtilitate. Sexto inauditissima nouitate. Istis sex modis erit magnus.

De nobilitate eius §. III

dicitur: Prouerbi. vltimo. Nobilis in portis vir eius: scilicet ecclesie. Cuius sponsus est Jesus cum sederit cum senatoribus terre. Et Luce. xix. in parabola. Nobilis quidam abijt in regionem longi quam accipere sibi regnum et reuerti. Hic vtiqz magnus. Naz ps. de eo. Magnus dominus ⁊ laudabilis nimis: ⁊ magnitudinis eius non est finis. Et quis magnus sicut deus noster. Job. Altior celo est: profundior inferno: latior mari: ⁊ longior terra: mensura eius: scilicet spiritualis: videlicet i potestatis sublimitate. In sapientie limpiditate. In charitatis viscerositate. In permanẽtie eterni tate. bea. Bernard. Plane magnus: quia tam magnus qđ altissimus. Altissimus enim pater eius ẽ. Quã altus autem pater sit non potuit inequalez sibi gignere filium: Fecit vtiqz angelum magnum sed non quantus est ipse. ⁊ fieri non potuit altissimus: quod sibi ipse vsurpare voluit dicẽs. Similis ero altissimo. Solum autem vnigenitum quez ñ fecit: sed genuit: omnipotens omnipotentẽ altissim⁹ altissimũ: coetern⁹ coeternũ: ipsuz sibi per omnia comparari nec rapinam extimat nec iniuriaz. Unde et angelus: postqđ magnus dixit: subdidit. Fil⁹ altissimi vocabitur. Ecce nobilitas altissima expressa. Quãuis autez dicatur in libro Ecclesiastici. Eris filius altissimi: obediens scilicet mandatis dei. Aliter tamen qđ iste. Nam sancti viri et obedientes diuinis mandatis: sunt filij per adoptionem secundum illud apostoli ad Galathas. Misit deus filius suum natum ex muliere ⁊c. vt adoptionem filiorum reciperemus. Hic autem filius altissimi per eternam generationem. Uocabitur ait altissimi filius. Aliter qđ alij. Nam alij vocantur nominis illius impositione. Hic autem et nominis et rei et diuine nature per operarum declarationem. Uocabitur altissimi filius eterna nominatione. ps. Dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie idest eternaliter genui te. Scripture attestatione. Joannis prophetatione. Operum probatione. Patris eterni declaratione. Columbe ostensione. Petri confessione. Demonum suspitione. Doctrine singularitate: quia nũquam sic locutus est homo dixerunt iudei: missi ad capiendum eum: Joannis septimo. Facile est de his auctoritates scripture haberi ob breuitatẽ dimissas. Uocabitur ergo ab hominibus ex predictis altissimi filius. Unigenitus in esse nature. Primogenitus ꝺ̃onis gratie Sũmus in esse glorie. Unum erit in essentia cum patre Erit a patre eterna generatione. Unũ principium in cõmuni inspiratione.

De excellẽtissima §. IIII

dignitate ait per os Dauid ps. ij. Ego constitutus sum rex ab eo. Et Apocalipsis. xx. dicitur. Q̃

habet scriptum dei filius in femore suo :idest humanitate:rex regum et dominus dominantium : quod ẽt ostensuz fuit in visione Nabuchodonosor in lapide illo exciso a mõte sine manibus:qui percutiens statuam illam signantez quattuor monarchias mundi:ex quattuor partibus eius diuerse materie .cõfectam ad nihilũ redegit:7 factus ẽ mons magnus dominans omnibus:vt habetur in Daniele. Unde et angelus subdidit . Dabit illi dominus sedem Dauid patris eius idest dignitatem regiam. Sed potest merito dubitari : de quo regno loquatur :videlicet spirituali siue temporali . De temporali non videtur intelligenduz: cuz ipse dixerit . Regnum meum non est de hoc mundo : Joannis decimoctauo. Unde cum turbe post miraculum factum: faciando quinqz milia hominum ex quinqz panibus:voluissent eum facere regem aufugit: Joannis sexto. Sed nec de spirituali quo scilicet regnat per gratiam in ecclesiaa : quia in quantum homo non confert gratiam . In quantuz deus semper habuit tale regnũ spirituale . Et sic ei non fuit datum quod habebat. Sed respondetur q̃ christus regnum temporale 7 spirituale recepit in sua incarnatione. Naz etiam in quantum homo datum fuit ei dominiũ totius mundi . Sed non eo vsus pauperrime docens:vt nos suo exemplo induceret ad contemptum mundi beatus Augustinus. Omnia terrena contempsit homo christus:vt contemnenda esse demonstraret : et exemplificat per particularia . Et isto modo regnum eius non fuit de mundo . Regnum spirituale in quantum homo habuit : in quantuz caput est ecclesie merito passionis nobis gratiam procurans : 7 exemplo ecclesiam regens et verbo : propter quod ait pilato . Tu dicis quia rex sum ego . Ego in hoc natus sum : vt testimonium perhibeam veritati: Joannis decimo octauo. Unde glosa super dicto verbo. Dabit ei dominus sedem Dauid ꝛc. dicit. In presenti vita corda inhabitans : scilicet per gratiam regnabit ad gloriaz vocans ut regnemus cum eo in patria Hinc leo papa in sermone. Agnosce o christiane dignitatem tuam et diuine consors factus nature noli in veterem vilitatem degeneri conuersatiõe redire. Memento cuius capitis et cuius corporis sis membrum . Reminiscere quia erutus de potestate tenebrarum:translatus es in dei lumen et regnum. Non solum autem hominum:sed et rex est et dominus angelorum . Unde Mathei quarto dicitur. Accesserũt angeli et ministrabãt ei :vt scilicet domino suo. Et ad hebreos primo. Cum introducit primogenitum scilicet christum in orbez terrarum dicit. Adorent eum omnes angeli eius. Et in hymno. Tremunt videntes angeli versa vice mortaliuz. Culpat caro:purgat caro: scilicet christi:regnat deus dei caro. Et iterum ad hebre.i. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis scilicet christus tanto melioz angelis effectus: quanto differentius pre illis nomen hereditauit. Cum igitur deus nominetur 7 sit:et deus sit rex angelorum:ergo et christus est rex angelorum .

Sed pro huius pleniori declaratione:sciendũ secundum Albertum vbi supra:q̃ de domino ihesu christo possumus loqui secundum quattuor modos. Primo de ipsa ypostasi seu persona diuina:scilicet filio dei. Secundo de natura idest persona ipsa ratione diuine nature que est in ea. Tertio de persona ratione humane nature assumpte scilicet secundum quod est in unione cum diuina Et his tribus modis christus est superioz omni angelo 7 rex angelorum. Quarto modo secundum q̃ in se est ipsa humana natura circũscripta diuinitate : 7 sic est inferioz angelo :secundum illud. Minuisti euz paulominus ab angelis . Quod uerum est secundum naturam seu perfectionem naturalem. naz natura intellectualis superioz est rationali . Sed secundum gratiam infusam anime eius et gloriam maioz est omni angelo sine comparatione . Unde et sedere dicitur a dextris dei : Marci vltimo. idest in potioz gloria super omnes homines et angelos.

De immensa eius §. v.

potestate .ps. Quis deus magnus sicut deus nr̃: noster scilicet frater effectus per incarnationem. tu es deus qui facis mirabilia:notam fecisti i populis virtutem idest potentiam tuam. Potestatẽ habeo ponendi animam scilicet per mortem 7 potestatem habeo iterum sumendi eam:aut ipse Jo. x. scilicet propria virtute resurgẽdo . Dicit. b. Augustinus. Maius esse iustificare peccatorem : qõ fit remittendo peccata:q̃ creare celum et terram: quod est imense potentie. Nam per creationẽ res producitur ad esse nature. Sed per iustificationem ad esse gratie. Potioz aũt ẽ gratia q̃ natura:ait. be. Ambro . Filius ãt hominis hz potestatẽ in terra remittendi peccata:ait ipse Math. ix. imo ut ait b. Aug. de conse. di. iiij. Nemo tollit peccata nisi christus qui est agnus dei tollens peccata mundi: sua deitate effectiue :sua humanitate meritorie . De diabolo dns dicit ad Job penultimo ca. Non est potestas similis ei super terrã. Sed dns Jesus fortis 7 potens:dns potẽs in prelio eũ superauit magnitudine potẽtie sue. Cum fortis potẽtia naturali . armatus malitia experimẽtali custodiret atriũ suum scilicet mundi in pace ea possidebat:vt dicitur Luce. xi. Tyrannice sibi usurpato dñio:nõ reperiebaꝫ q̃ ei resisteret ex defectu virtutis in humano genere . Sed superueniens fortioz eo: pugnãs cũ ipso manu inermi et assixa cruci:debellauit iquit. b. Augu. aereas potestates et uniuersa

arma eius in quibus confidebat: abstulit scilicet malitias detegens verbo et exemplo: ⁊ spolia eius diripuit animas captiuas ab eo liberando. Sed et hanc suam magnam potestatem discipulis cō municans ait. Ecce dedi vobis potestatem super omnia demonia ⁊c̄. Luce nono. Data est mihi inquit omnis potestas in celo et in terra: Math. vltimo. Que q̄dē potestas ꝑm magistrū in. ij. sñiaꝫ sibi collata est a principio sue conceptionis. Sed resurgenti asserit sibi collatam: quia tunc fuit hoc manifestatum. Nam sicut ipse fuerat potens in opere miraculorum: ⁊ sermone coraꝫ deo et omni populo: Luc. xxiiij. ita concessit apostolis vt in nomine eius demonia eiicerent. Linguis nouis verba exprimerent. Serpentes tollerent: venena propellerent. Infirmos a varijs languoribus curarent: cecos illuminarent: mortuos suscitarēt: confortati potentia virtutis eius. In celo data est ei omnis potestas: quia his qui credunt in nomine eius dedit potestatem filios dei fieri: Joannis ꝑmo. Et potestas eius potestas eterna. Ut dicitur Danielis. ix. Recte ergo dicitur ei danda sedes dauid: qui interpretatur fortis roboꝛe. Et figuratur regnum christi super ecclesiam militantem per regnum dauid: qꝛ huius regnum ecclesie est in bello contra vitia: ⁊ in effusione sanguinis: et castigatōne coꝛporis: ⁊ crucifixione carnis a vitijs: sicut et regnum Dauid fuit cum bellis et laboribus. Sedes ergo Dauid est ei danda scilicet spiritualis regni sacerdotij: magisterij iudicij: conuiuij. Et dicitur sedes ista Dauid: vt dicit Albertus: propter carnis propagationē: quia ab eo ꝺscendit. Propt̄ diuinam electionem. Eligi hominem ꝑm coꝛ meum: ait dominus te Dauid. Propter humilem exaltationem. Ex paruo assumptus est in regnum humilis valde. Unde ait Uilioꝛ fiam plusq̄ factus sum: ⁊ humilis eo in oculis meis dixit ipse Michol. ij. Regum. vi. Propter hostium deuictionem: quia plurimos hostium subiecit. Propt̄ sanguinis effusionem multos occidens: precipue Goliath. Propter diuini cultus augmentationē: vt patet primi Parallp. i. Propter spiritualem ꝓmissionem. ꝑs. De fructu uentris tui ponam supsedem tuam. Propter virtutem similitudinem: et charitatis magnitudinem: Et figuratur regnum christi super ecclesiam militantē per regnum Dauid: quia cuius regnum ecclesie est in bello cōtra vitia ⁊ in effusione sanguinis ⁊ castigatione coꝛporis ⁊ crucifixione carnis a vitijs sicut et regnū Dauid fuit cum bellis et laboribus.

De utilitate maxi §. VI.

ma eius dicitur in libro Sapientie. Magna sunt iudicia tua domine et inenarrabilia verba tua. Magnificasti populum tuum et honorasti. Uere magnus dominus ⁊ magna misericōdia eius: qui dat donum equale sibi iquit beatus Augustin⁹. Deus enim factus est homo: vt homo fieret deꝰ. Unde Petrus in canonica epistola. Maxima et preciosa donauit nobis deus: vt simus diuine nature cōsoꝛtes. Quis maioꝛ honoꝛ esse potest: que maioꝛ vtilitas. Unde Leo papa in sermone. Redit in honorem suum ab antiquis contagijs purgata natura moꝛs moꝛte ꝺstruitur natiuitas natiuitate reparatur. Quisquis igitur pie et fideliter ⁊ christiano nomine gloꝛiaris: reconciliationis huius gratiam iusto perpende iudicio. Tibi enim quondam abiecto: tibi exclusso a paradisi sedibus tibi per exilia longa moꝛienti: tibi in cinerem ⁊ in puluerem dissoluto: cui iam non erat spes vlla viuendi: per incarnationem verbi potestas data est: vt de longinquo ad tuum reuertaris auctoꝛem recognoscas parentem: liber efficiaris ex seruo: ō extraneo promouearis in filium: vt qui ex coꝛrupti bili carne natus es: ex dei spiritu renascaris: ⁊ obtineas per gratiam: quod non habebas per naturam. Et male conscientie absolutus reatu. celestia regna suscipias si voluntatem dei facias: diuino fultus auxilio. Hec ille. Et ideo Isaias ait. Paruulus natus est nobis. Filius datus est nobis. Et angelus ad pastoꝛes: Luce. ij. Natus est vobis saluator qui ē christus dominus idest ad vestri vtilitatem. Unde beatus Bernardus. Magnificetur a nobis paruus et magnus dominus: q̄s vt faceret magnos factus est paruus. Paruulus inquit Isaias natus est nobis: non angelis qui cum magnuz haberent: paruum non requirebant: nobis ergo natus nobis datus: quia et nobis necessarius. Et ideo ō nobis nato vel dato faciamus id ad quod datus est nobis. Utamur nostꝛo ad nostram vtilitatem: vt de saluatoꝛe salutem operemur. hec be. Bernard. Tunc autem salutez consequimur: si vitam eius imitamur. Nam vt ait beatus Augustinus i sermone. Domo sequendus non erat: qui videri poterat. Deus sequendus erat: qui videri non poterat: ut ergo homini exhiberetur: q̄ ad homine videretur: quem homo imitaretur: deus factus est homo: qui omnia bene fecit. Unde et angelus dixit. Regnabit in domo Jacob in eternū: quod quidem de domo materiali Jacob intelligi non potest: quia illa nō manet in eternū. Sed de domo spirituali secundum interpretationem nominis. Interpretatur enim Jacob supplātatio. In illa ergo domo idest mente regnat iesus per gratiam perducens inde ad gloriam: que diabolum supplantat idest superat mundum: ⁊ carnem: cum concupiscentijs suis. Qui vt Jacob patienter suffert iram fratris: vitat scandala proximi. Simplex est et domi conscientie secum manens: qui patriam: et parentes ad voluntatem patris: scilicet dei deserit: qui ut aduena

peregrinatus in terra: uigilans die ac nocte: estu uritur et gelu super gregem suorum subditorum. Uel saltem sensuum ⁊ cogitationum suarum: ne aliqua occidatur a lupo infernali: qui ditatus virtutibus et multiplicatus in filijs bonorum operum: ex lya actiue ⁊ Rachel contemplatiue. Demum disponente deo ad patriam supernam regreditur in lucta angelum vincens malum: tamen qui scilicet preliatur in fine nobiscum. Unde nomen mutat israhel: qui interpretatur videns deum: scilicet per gloriam. Regnabit in domo Jacob: miseris miserendo: malos extirpando: bonos exaltando: omnibus imperando: hostes subiugando curias celebrando: iura promulgando: regnum dilatando. De sunt conditiones magni regis: quas habuit et in utilitatem nostram exercuit rex iesus: quoniam deus magnus dñs.

De diffusissima §. VII.

famositate: magnus erit. Prius dicebatur a psalmista. In israhel magnum nomen eius scilicet veri dei. Nam alijs nationibus etiam romanis i quibus erat monarchia declinantibus ad idolatriã: paruum et pene nullum habebatur nomen veri dei: cum multos colerent deos. Sed post verbi incarnationem: impletum est quod Malachie. i. pnunciatum est scilicet a solis ortu vsq; ad occasum magnum nomen meum in gentibus idest magna fama vbiq; diffusa: de magnitudine veri dei icarnati. Quod etiam signatum fuit in principio sue natiuitatis venientibus ex oriente tribus regibus magnis in sapientia: ⁊ ideo magnis donis adorare recenter natum: ex muneribus ostendentibus veram fidem diuinitatis eius: ex thure mortalitatis assumpte: ex mirra regie dignitati naturaliter ⁊ spiritualiter: ex auro: ad innuendum q̃ ex trib⁹ mundi partibus asia aphrica et europa: venturi essent ad veram fidem eius: reges et sapientes cum populis suis: quia non soli venerunt. Et in occidẽte die sue natiuitatis ostenso paruulo circa sperã solis i gremio: puelle a sybilla Octauiano monarche mundi: reuerentiam ei exhibuit ⁊ sacrificium vt narrant hystorie. Magnus ergo domin⁹ ⁊ laudabilis nimis: et magnitudinis eius. s. fame non est finis. Naz per longum et latum totius terre: ⁊ per profundum inferni et altitudinem celi: diffusa est fama infinite bonitatis ⁊ perfectionis eius: beatus Hieronymus gallie ⁊ britanie ⁊ aphrica ⁊ persis: oriens et india. Unum christum adorant: vnam sequuntur regulam veritatis: dis. lxxxriij. Legimus. Licet nunc multe ex his nationes recesserint a veritate fidei ⁊ vnitate ecclesie: vt india et aphrica: oriens et persis. In huius figuram legitur iij. Regum. x. Quia magnificatus est rex Salomon super omnes reges terre: ⁊ omnis terra desiderabat videre vultũ ei⁹. b. Berñ. Uere magnificatus est: quia magnificauit eum dominus in cõspectu regum vt adorent eum omnes reges terre: omnes gentes seruiant ei. In se quidem nihil est factus maior: quia a deo maximus erat ut crescere non posset. Sed factus est magnus in mentib⁹ hominum ⁊ opinione ⁊ laude: qui prius nullus putabatur. Unde ⁊ regina Sabba audita fama eius glorie et sapientia que designat gentilitatem. Ueniens ad eum videndum: cernens magnificentiam eius ⁊ curie sue: adeo stupuit vt vix in ea remaneret alitus. Dixitq; ei. Maior est gloria ⁊c. Uicisti famam virtutibus tuis. Beati serui tui: q̃ stant coram te ⁊c. Et regnum Salomonis figurat regnum ecclesie triumphantis in quo regnat christus cum sanctis ⁊ in sanctis: in gloria in supna hierusalem que interpretatur visio pacis. Ubi est perfecta pax in qua regnat rex pacificus Salomon. Nam regnauit multo tempore in maxima pace ⁊ gloria: sicut regnum Dauid quod fuit in bellis significat regnum spirituale ecclesie militantis. Sed de superno regno veri Salomonis dicitur Isa. xxxij. Sedebit populus in pulchritudine pacis in requie opulenta. Et de hoc simpliciter intelligitur quod ait angelus. Regni eius non erit finis. Nam regni quo regnat in ecclesia militanti est vtiq; finis: quando scilicet finietur mundus: tunc nõ erit amplius ecclesia militans: sed triumphans efficietur. Et finis non erit talis regni quo christus regnat cum sanctis et sancti cum eo. Sũma nouitate erit magnus. Nouum enim faciet dominus super terram. Femina circundabit virum. Et Dionysius dicit q̃ hoc est omnium nouorum nouissimum. Magnus inquam erit: ait Albertus secundum omnem modum. Hiere. Magnus deus cõsilio et incomprehensibilis cogitatu. Magnus secundum substantiam: quia deus magnus psalmus. Magnus dominus ⁊ laudabilis nimis in ciuitate dei nostri. Magnus secundum quantitatem: quia omnipotens nomen eius: et ideo gloriose magnificatus est: Exodi decimoquinto. Magnus secundum qualitatem: quia summe bonus. psalm. Magnus dominus et magna virtus eius: scilicet bonitatis. Magnus secundum relaxationem: quia filius altissimi dei. scõo. Regum septimo. Ego ero ei in patrem: et ipse mihi in filium. Magnus secundus quando: quia eternus: Ecclesiastici primo. Fons sapientie verbum domini in excelsis. Magnus secundum vbi: quia vbiq; beatus Augustinus. Deus vbiq; est non locis: sed actionibus: psal. Quo ibo a spiritu tuo: et quo a facie tua fugiam et cetera. Magnus secũdum situm: quia ut ait Ysaias vltimo. Le lum mihi sedes est: terra scabellum pedum meorum. Et sedet super cherubim: et volat super pennas ventorum. Sedet quoq; ad dexteram

patris et interpellat pro nobis. Magnus secūduz habitum quia vestimenta eius sunt alba super niuem: et qualia non potest facere fullo super terrā Fortitudo et decor indumentum eius. ꝓuer. vltio Magnus secundū actionem: quia in principio creauit deus celum et terram: Hen. i. idest filium genuit: in quo omnia creauit ⁊ recreauit ⁊ glorificauit. Ipse opera fecit que nemo alijs fecit: que testimonium perhibent de eo ꝙ filius dei sit. Magn⁹ passione. Uidimus enim eum: dicitur Isa. liij. nouissimum virorum virum dolorum. Qui passus est pro peccatis nostris. b. Bern. Et tu quidē vgo puulū pariēs puuluz nutriēs: puulū lactēs. Sz videns paruulum magnum cogita. Et infra. Ecce paruulus in medio statuitur. O paruulus paruulus desideratur. O vere paruulus: sed malitia nō sapientia: Studeamus effici sicut paruulus iste. Discamus ab ipso: qz mitis est et humilis corde: ne magnus videlicet deus factus sit sine causa homo paruulus. Et sic paruus est et magnus. Leo ⁊ agnus. Leo de tribu iuda: ⁊ agnus qui tollit pecata mundi. Dominus ergo tecum: ad magnificādum filium ex vtero tuo.

Quantum ad ter §. VIII

tium principale: dominus tecum: ad te virginem matrem magnificandum. Et hoc ipsa expressit in cantico suo: dicens. Fecit mihi dominus magna qui potens est. Ideo magna: qz dominus fortis ⁊ potens est. Et vt notat dominus Joānes domini ci super magnificat in dicto. verb. Duodedecim magna dicuntur in scriptura que dominus fecit i Maria: signata per duodecim stellas: que habebat in capite mlier amicta sole: Apoc. xij P. zimo fecit magnum patriarcham vehementer affectuz Secundo fecit magnum prophetam a domino dilectum. Tertio fecit magnum monarcham diuinitus effectum. Quarto fecit magnam feminaz venerandam. Quinto fecit magnam creaturam inhabitandam. Sexto fecit magnam veritatem imitandam. Septimo fecit magnum obiectum realis bonitatis. Octauo fecit magnum subiectū diuine claritatis. Nono fecit magnum conceptuz eternalis vnitatis. Decimo fecit magnam auem altius scandentem. Undecimo fecit magnam edē sanctius habentem. Duodecimo fecit magnam vocem latius currentem. Hec omnia fecit in Maria magna. Et ideo aptissime dicitur. Dominus tecum: ad te tam magnificandum. Quantuz ad primum fecit dominus Habraham magnum patriarcham: de quo scribitur in Gene. ꝙ ibat ꝓficiēs atqz succrescens donec vehementer magn⁹ effectus est cuicz dixerat dominus cuius figuram tenebat in sua persona. Ego sum merces tua magna nimis. magn⁹ vticz possessie. Magn⁹ expectatie. Magn⁹ cui fca ē repromissio magna. Uidisti magnū factū sub ūbra rē. Intuē hoc factū illi cui dominus fecit magna in re certa et luce preclara: Habrahaz patriarcha: quasi patrum archa quoniam ex eo patres prodierunt in mundum. Ecce plusqz Habraham i Maria: ex qua nati sunt spiritualiter omnes patres: etiam Abraham scilicet in fide filij. Et potens fuit deus suscitare filios Habrahe spirituales de lapidibus istis gentilibus: vt dicit baptista. Habraham concha patrum. Maria concha dei. Habraham pro mercede deuz expectat: iam illa eum habebat. Quāpulchre Habraham dictus est succrescens. i. ex iubiectione crescens: vel successiue crescens. Quis dubitat in veteri testamento Habraham significare patrem celestem: qui unus in natura cum filio se subdidit i filio vni puelle: qui paruus erat in orbe terraruz. Sed magnificatus est per mundum vniuersum: ut a solis ortu vsqz ad occasum laudabile nomen eius. Secundo fecit dominus Moysen ꝓphetam magnum. Sic enim de eo habet scriptura. Fuitqz Moyses vir magnus valde in terra egypti. Ergo a maiori maximus fuit in terra viuentium. Preludebat hic christo: qui factus est i Maria. In egyptum venit quando mundū intrauit: areolam reperit aromatum. s. Mariam que irrigabatur sicut paradisus delitiarum: que intrauit vt pascatur ibi et lilia colligat. In hac areola factus est: et genitus ille propheta magnus: de quo clamabat turba. Propheta magnus surrexit in nobis. Lu. septimo. Hoc fecit domin⁹ magnum i Maria: Quod vtique vere magnum extimauit Elisabz: ꝙ esset a matre domini salutata Unde exclamauit. Unde hoc mihi vt veniat mater domini ad me. Ad hanc autem venit deus nō tribus mensibus apud eam mansurus: sed nouez immo in eternum. Uenit non visurus: sed videndus: Non transiturus: sed mansurus: Non vt cognatus: sed vt filius ⁊ dominus deus meus. Non solum illuminaturus: sed prophetissam facturus Cum ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Nec mirum. Si enim ad vocem Marie Elisabet prophetauit: et paruulus Joannes in vtero eius exultauit factus propheta: quanto magis dicta ipsa debet prophetissa: prophetas faciēs. Fecitque dominus monarcham magnum Dauid Unde de eo dicit. Fecitque tibi nomen grande iuxta nomen magnorum: scilicet principum q̄ sunt in terra. Que tamen magnitudo terre est instar puncti. Sed mundus talis nūcupat magnos: qa vestigia gerunt magni dei: qui est rex regum dominus dominantium. Ecce capacissima virgo dicit. Fecit mihi dominus magna. Dedit enim sibi non vt ancille vel nutrici vl doctrici: sed vt dilecte matri dominiū vniuersorum cuius regni ñ erit finis.

Capitulam .xxii.

Ad cuius aspectum angeli tremūt: celi non capiunt: elementa pauent: veneratur omnis mūdus inferna sustinere nequeunt. Hic factus est in maria: et inde Maria imperatrix et monarcha mūdi. Fecit deus quarto cuidam q̄ esset magna femina scilicet sunamitis illa coniugata: eo maiore quo cenaculuz in domo sua meruit edificare. In quo susciperet Heliseum qui interpretatur deus saluator meus. Sed domine nostre Marie fecit dominus non solum vt esset magna femina: sed et magna virgo. In cuius vteri sancti cenaculo reciperetur Heliseus: id est saluator deus meus non figurate sed expresse: vt saluum faceret populum suum a peccatis eorum. Nam super defunctum genus humanum expandit se: et facta sunt organa hominis membra diuina: discurrens hinc inde per iudeam: samariam: et galileam calefecit verbis exemplis et miraculis: atque obscitans septies: totiens protestans: q̄ esset propheta promissus in lege: tandem collocatus in lecto crucis: surrexit qui erat mortuus et cepit loqui dicens. Uere filius dei erat iste ac ꝫstitutus est matri sue: que stabat iuxta crucem hoc munus expectans: hoc reputauit sibi ꝯmagnum: vnde dicere potuit. Fecit mihi dominus magna filium reddens viuum

Quintum magnum quod fecit deus est terra et celum7 in eo luminaria magna. iij. Esdre. viij. Magna est terra: excelsuz celum: velox cursus solis. Et magnificus qui fecit ista scilicet deus. Terra est beatissima virgo quo ad corpus terrenum humile et fructiferum. Celum ipsa quo ad animā totam celestem plenam claritate et syderibus virtutum. De his celo et terra dicit dominus Isa. vltimo. Celum mihi sedes est: et terra scabellum pedum meorum. In anima enim eius propter maximam puritatem requieuit deus. Et in corpore eius terreo fuit scabellum vbi steterunt pedes eius idest humanitas assūpta in ventre eius. Ibi et sol maximus. Sol iusticie christus deus noster. Et quem celi capere non poterant suo gremio continuit. Et quez totus non capit orbis: in sua se clausit viscera factus homo. Fecit ergo mihi magna qui 7c. Sextum magnuz est veritas. vnde tres cubicularij qui mouerant questionem quid esset omnibus fortius. Cum vnus dixisset vinum: alter rex. tertius scilicet Zorobabel dixit mulierem omnibus predictis fortiorem. Sed erat 7 quartum adhuc fortius. Magna est veritas et fortior omnibus. Et hoc declarans per rationem assensuerūt omnes rex cum principibus suis: Dicentes. Magna est veritas et prevalet. iij. Esdre. viij. Mulier magna et fortis est beata Maria: ob cuius amorem 7 deuotionem multi se exponunt laboribus mortis. Multi qui rapiunt et: idest ecclesijs eius 7 imagini offerunt ipsa procurat vestes virtutuz hominibus: ipsa gignit reges spirituales et vineas colentes: scilicet prelatos merito sui et exemplo: Tamen fortior est ipsa 7 maior veritas christus qui ait. Ego sum veritas. Sed veritas ait psalmista: de terra orta est: idest de virgine: et iusticia exinde: idest iustificatio de celo prospexit. Septimum est magnum obiectum: scilicet anima iustificata 7 timorata: Ro. viij. Quos iustificauit hos magnificauit: dicente sancta Judith. Qui timent te magni erunt apud te. Hec autem virgo beatissima humillima: cum qua timor filialis contrahebat fedus: ita vt cum angelo sibi loquente turbaretur in eius sermone: idest metueret antequaz angelus ei predixisset. Ne timeas Maria et cetera. fuerat a tota trinitate prescita simplici sciētia et predestinata electionis noticia: conformis futura incarnati magni verbi: plusquam omnis alia creatura cum sit filius ei⁹ imago patris in celis: 7 matris in terris religionis proprietatem in vtroq; conseruans. Hec fuit a patre vocata per angelum in sponsam vt rebecca per Heleazar procuratorem Abrahe in coniugium Isaac. A spiritu sancto sanctificata ab omni titillatione possibili quantuncunque minima. A filio suo magnificata sic vt altior diceretur omni ente finito. Hec ē ab angelo venerata desiderata a patriarchis: a prophetis prenunciata: quesita a regibus: a sacerdotibus figurata. Exaltata ab apostolis: martyribus admiranda. Lux confessoribus: a virginibus imitanda: et inuocanda a cunctis nationibus que sub celo sunt. Proculdubio cecinisset: fecit me magnam nisi astutisset humilitas profundissima et diuinas laudes narrat non suas dicens: fecit mihi dominus magna. Octauum magnū scilicet. Subiectum vocat scriptura diuina circa quod principalius versatur intentio sua: ad hoc volentes discipulos vocat et ait. Audite me: quia de rebus magnis locutura sum: Prouerbiorum. Tres sunt res personales magne: de quibus proponat omnem sermonem. Pater et filius et spiritus sanctus: et hi tres vnum sunt. Sed particulariter tres res magne dicuntur caro. spiritus et uerbum: que sunt unus homo. Erga quem sicut et fine specialius eloquia diuina versantur. Est enim christus deus et homo: finis omni credenti et scribenti ad salutem. Cui omnes turbe precedentes et sequentes noui testamenti et veteris clamāt. O sanna. Necnon: vigintiquattuor seniores qui sunt omnium librorum veteris testamenti: scriptores certi capitum coronas eorum ad huiusmodi agni pedes apponunt: sicut ille de se cuncta scripta fuisse testatur cum ait. Consumatum est: et glosa quam fecit post suam resurrectionez cum aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas dicens. Quoniam oz impleri omnia q̄ scripta sunt de me in lege: et ꝓ ꝓphetas: 7 ps: Luc. vltio. Uerum quanto facta sunt potiora verbis vel scri

ptis: tanto sunt maiora ostensa in Maria q̃ i scri
ptura per deum. Nam scripture dedit vt chri
stum loquatur. Marie contulit ut per eam chri
stus pandatur. Ibi eum multiplex tegit figura.
hic vestit eum Marie caro pura. Ibi pronuncia
tur. hic ostenditur. Ibi latet in mortua charita.
hic p3 in carne monstrata. Ibi dicta sunt magna:
h̃ fca sũ magna q̃ fecit mihi inquit oñs magna q̃
potens est. Nonum est magnus conceptus et
noster profectus pietatis increate: qui dicitur mi
sericordia sua: quia secundum magnitudinem su
am: sic misericordia eius cum ipso est. Magna e
nim est misericordia dei solius dicit Ecclesiasti
cus. Dec ita lata est: q̃ misericordia domini ple
na est terra ita longa q̃ vniuerse domini vie mi
sericordia et veritas. Ita profunda q̃ si ad infer
nũ adest propheta. Luz iratus fueri misericordie
recordaberis. Ita sublimis: q̃ in celo domine mi
sericordia tua: et misericordia eius super omnia
opera eius. Ita domestica q̃ complet viscera
eius Luce primo. Per viscera misericordie dei
nostri ꝛc̃. Ita multiplicabis: q̃ misericordia eius
a progenie in progenies Luce primo. Ita dura
bilis q̃ misericordias domini in eternum canta
bo. Hanc nedum magnam: sed et maximam fe
cit in virgine pia: ut merito nominetur mater
misericordie et regina eius. Unde in anthia.
Salue regina misericordie. Hanc qui petit si
ne ipsa duce: sine pennis seu alis tentat volare.
Si mirantur iudei montani laudantes deum:
quia deus magnificauit misericordiam suam cũ
Elisabeth: partum sterili tribuendo: quanto de
bent laudibus dignis deum efferre christiani:
qui virgini tante talem ministrauit conceptuz.
et partum nouum presentibus: preteritis et fu
turis recordatus misericordie sue: sicque fecit sibi
magna. Magnam auem scilicet aquilam chri
sto sub figura regis cuiusdam licet mali Ezechiel
propheta Joannem euangelistam demonstrat:
cui fuit tam alte volandi data potestas: ut de me
dio cedri medullam eius cum frondibus suis q̃
significat mediam in trinitate personam cum
frondibus verborum suorum: que sunt ad sani
tatem gentium: et portauit in vrbem negociato
rum idest credentium dicens. In principio erat
verbum ꝛc̃. Usque verbum caro factum est
et cetera. Ecce primo volauit maxima auis vir
virgo: et non continuit alas quo usque perueni
ret apud deum. Inuenisti enim gratiam angelus
apud deum. Ipsa virgo parauit viam Joanni
portas aperuit reserauit archana. Quid si di
xero virginem fuisse Joannis doctricem: vt per
hanc diuinitatis noticiam secundata inferior pre
facta discipulus christi et filius recommendatus
Marie peruenerit ad illud scire suppremum.
Mater fuit facta Joannis testimonio filij sui.
Matris est docere filium. Filij est auscultare ma
trem. Et quia noluit quod mater sua publice
predicaret: omnium mulierum norma futura:
quibus predicare non licet: dedit Marie vt Jo
annes filius eius edoctus ab ea per orbem postea
verbum disseminaret diuinum. Et quia deus est
qui operatur intus in docendo siue sit angelica
siue lingua humana. Ideo per hoc non intelligi
tur quin ipse Joannes vt aquila grandis tulerit
medullam cedri. potans de sacro domini pectoris
fonte. Fecit ergo dominus aquilam grandem ma
gnarum alarum Joannem: sed Mariam maio
rez que eum edocuit. fecit ergo dominus magna.

Undecimum magnum ponit aggeus prophe
ta scilicet domum dei dicens. Erit gloria domus
istius nouissime prius q̃ prime: dicit dominus ex
cituum. Quod dictum de materiali domo di
idest templo intelligi non potest: cum longe infe
rior gloria et magnificentia illius templi materia
lis in hierusalem post Aggeum vsque ad vltimaz
desolationem et destructionem eius per romanos
q̃ fuerit ante tempora Salomonis ꝛ aliorum re
gum. Hinc est q̃ exorans vnus de reedificatorib⁹
primis narrat fleuisse seniores qui viderant glori
am magnam domus prioris: videntes vere infeli
citatẽ seq̃ntis dõe dom⁹. Dec g̃ gl̃a magna dom⁹ p
pphaz dmõstrata. ꝺ alia domo clari⁹ exponat: i.
virgine gloriosa: de q̃ canit ecclesia. Domus pudi
ci pectoris: tẽplũ repente fit dei. Dec ergo domus
domini ex patrum lapidibus constructa: polita ꝛ
picturata virtutibus cooperta per totum auro
charitatis: tanto glorioſior est domo seu templo
Salomonis: quanto filius inhabitator eius est
plus q̃ Salomon. Tãto glorioſior est: quanto ei⁹
caro pura est dignior petra dura: tanto glorioſi
or: quanto anima eius excellentior q̃ fuerint san
ctorum sancta: tanto glorioſior: quãto diuina na
tura presens est potior propiciatorio. Tanto glo
rioſior: quanto angeli comprehensores sunt meli
ores q̃ illius ministri viatores. Tanto glorioſior
quanto victima figurata: scilicet iesus: gratior est
figura scilicet vituli cõcremate: que magna virgo
recepit in vtero: dicatur ergo illud Baruch. iij. o
israel q̃ magna est domus dei: ꝛ ingens locus pas
sionis eius: magnus et immensis meritis: gratia ꝛ
gloria. Dicat ergo virgo beata. Fecit mihi magna
qui potens et cetera. Duodecimuz sepe sermo
diuinus nomini magnum adiungit: vt dicat etiaz
ps. in israel magnum nomen eius primo. deinde
predicata catholica fide addat per Malachiam
primo capitulo: Magnum nomen meum in gen
tibus. Triplici autem modo dicitur magnum
Magnum idest preciosum: magnum quasi virtu
osum et magnum idest famosum. Magnum pre
ciosum: quia incommunicatum mira includens:
sic nomen adonai nõ indicatũ patrib⁹ vel nomen

tethagramaton immensa sacramenta ⁊ diuinas perfectiones includēs. Hoc modo dicitur magnū nomen Marie. Et dimissis quattuor interpretationibus: iam vulgaribus notis hoc nomen scribitur hebraice quinq; litteris sicut latine: ⁊ quid significent: habes supra in sermone de nomine marie. Sed per alium modum nunc ostendemus q̄ sit magnum .i. preciosum nomen istud Marria ex interpretatione: vz quiq; litteraꝝ: quibus componit̄ istud nomen Maria ſm hebraicuz alphabetum. Prima ergo littera huius nominis Maria est. M. que apud hebreos dicitur mem. Sed ista littera. m. apud hebreos peritos duplicatur: dr̄ enim mem et men. Et men nūq̄ ponitur in p̄ncipio alicuius dictionis: nec in medio: nisi in isto nomine Maria: qr de una tm̄ verificat̄ apud eos: quibus omnia in figuram contingebant: quoniā illam figurabat que nec similem uisa est: nec habere sequentem. Est aūt differētia apud hebreos inter mem et men: qr primum est apertum superius et clausum inferius. Secundū econtra est clausuz superius et apertum inferius. Uide q̄ subtilissime spūs sanctus dixit virginem Mariam incognitaz futuram viro prole tamen fecundandam de celo: ⁊ sic apertam deo: clausam viro: quod nulli alteri foret ascribendum: cū nullum aliud nomen cū men littera tali sumat initium. Si vero aliorum nomina terminantur per men: nimirum quia oēs beati futuri sint virgines corpore: qr. s. ibi: neque nubent neq; nubentur. Interpretatur aūt men: ſz Ambro. super: beati immaculati: viscera uel ex ipsis: in quo tam dignitas q̄ charitas Marie ostēditur: dignitas quippe quoniā in visceribus eius fuit aliqn̄ realis habitatio christi ut dicatur templū dei: sacrarium spūs sancti. Charitas vero actiue ⁊ passiue ostenditur in ea. Actiue quidem: qr pietatis viscera gerit ad singulos intercedens pro oib⁹. Charitas passiue. s. q̄ fuerit ab oibus desiderata et amata: ostendit̄ alia interpretatio supra dicta: scilz ex ip̄is: qr vz ex parentibus ipsis est expectata cōmendata ⁊ ꝓgenita viscerose. A. que ē scd̄a littera in noīe Maria apud hebreos dicit̄ aleph: et interpretatur aleph doctrina: in quo eius utilitas predicatur. Est enim omniū viuentium sub deo rationabiliter doctrina salutaris: et speculuz directiuum totius humane vite. Tertia littera est. R. quam hebreus dicit res ⁊ interpretatur caput. In quo denotatur ipsius capacitatis immensitas gloriosa. Caput enim omnium deus. Caput nostrum est christus proles eius. Caput. n. est q̄dā mō nostre salutis: que caput nutriens salutare: caput antiqui serpentis cōtriuit. Capit oēs spūs itelligentie: que mater est sapie. Capit oēs gradus glorie: que regina est uie: simul et patrie. Capit om̄s modos indulgentie: que caput est misericordie. Quarta elementū seu lr̄a est. J. que est minima figura apud eos: ⁊ dr̄ ioth. ⁊ interpretat̄ confessio seu sciētia. Ubi coloratur virginis humilitas ꝓfūda ⁊ virtuosa que nihil sibi attribuit: sed omnia confitetur a dn̄o accepisse. De quinta littera. s. A iam dictum est. Ex his etiam quiq; litteris hebraicis simul et latinis elitiendo numeros significatos per eas: ſm latinos et hebreos. Uerbi gratia: pr̄ia littera. s. M. significat apud nos mille: apud hebreos quadraginta: simul coniungendo numeros istos surgunt in numerum duorum milium et cētuz. Et a promissione facta prima habrahe: q̄ in semine eius benedicerentur omēs gentes terre qd̄ est xp̄s. Ut ait apostolus ad galath: qr Maria mr̄ xp̄i ex Habrahā seminaliter descendit vsq; ad natiuitatē eius fluxerunt anni duo milia centū ⁊ nō ultra: vt notat prefatus Jo. dn̄ici: qui etiam d̄clarat quomodo iste numerus colligitur ex dictis litteris Maria per singulas descendendo: cuius est totus iste. Sermo de duodecim magnis reb⁹: super magnificat. versu. Quia fecit mihi magna. Exceptis his que habentur in quinto magno. Qr etiam nomen Marie sit virtuosum contra pericula et mala: et famosum per omnia patet ex dictis supra.

De quadruplici benedictione beate v̄ginis. Capitulum vigesimūtertiū.

Benedicta tu in mulieribus. Et primo occurrit dubium: quia aut istud addit ad id quod prius dictum est: gratia plena. Aut nihil addit Si addat: ergo id quod addit aliq̄d est: ergo illa gratia que additur plena non fuit: et sic angelus non videtur verum dixisse cum ait: gratia plena. Si nil addit qn̄ ibi contineatur: ergo superflue dicitur. Item natura eadem est in ea ⁊ mulieribus. Ergo si alias excedit hoc est in gratia. Sed hoc continet cum ait: gratia plena. Ad quod dici posset q̄ non frustra hoc dicitur. Nam cum dicit̄ gr̄a plena precipue intelligitur de gratijs datis a deo. In eo quod dicitur. Benedicta tu in mulieribus notantur quedā que pertinēt ēt ad gratiam hūanam. s. laudari ⁊ benedici ab hōibus. comprehendit etiam ista benedictio omniū alioꝝ benedictionem sine dubio: ſm Alber. Quid eni magni aut miri si habuit benedictionē omniū gentiū: que benedictōes oīum angeloꝝ habuit gratias. Et dicit Damascenus. A nullo illustrium vincit̄. i. sāctoꝝ ⁊ sāctaꝝ excellentiū: sed oēs ipsa superat et excellit. Pro cuius declaratione secundū Albertū sciendū est: q̄ quadruplex est ratio benedictionis. Prima benedictio est maledicti euacuatio. Secunda est fecunditatis amplitio. Tertia

est singularis gratie collatio. Quarta est con gratulantium gratie collaudatio. De pria. ps. bñ dixisti oñe terram tuam. i. humanam nãm exclu dendo ꝛ euacuando maledictum culpe illatum a deo: cum ait: Gen. iij. Maledicta terra in opere tuo. De secũda habet Gen. ij. Benedixit eis dicẽs. Crescite et multiplicamini et replete terram. De tertia. s. benedictione gratie singularl: dr Gen. xij. Bñdixit dñs Habrahe: ꝛ ps. Bñdixit dñs oibus qui timent dñm. De quarta dicitur Mathe. xxi. ꝙ pueri hebreoꝝ clamabant ꝛ laudabant cũ magno gaudio xpo iesu. Benedictus qui venit in nomine domini: fm omnem modum benedictionis fuit benedicta virgo Maria in mulieribus. i. sup oẽs mulieres: vt ly tu notet excellentiã sup alias.

De prima benedi §. I.

ctione qua. s. euacuatur maledictum. Sciendũ ꝙ hec est triplex. scom ꝙ triplex maledictum exclu dit. Uñ Piero. totum maledictum qõ intulerat e ua: abstulit benedictio Marie.

Est enim maledictuz nature.

Est maledictum culpe.

Est maeldictũ pene.

Nam tu ait Amb: ꝛ pudor est feminis nuptiarũ premia non habere. i. filios. Ideo maledictuz nature est opprobrium sterilitatis: quibus hec sola est causa nubendi. xxxij. q. ij. ca. i. propter qõ phenenna exprobrabat Anne eo ꝙ sterilis esset ꝛ maledicta dicebatur sterilis: que fructuz nõ faciebat fm legem. Hanc maledictionẽ abstulit beata maria: que virginitatem sterilem in mundo nobilitauit et exaltauit: ac dedicauit in se virginitatem: vt rem excellentem ꝛ a deo benedictam: que si nõ replent terram vt nuptie: replent paradisum tamẽ. Maledictuz culpe est triplex. s. Libido impregnãtis. Unde. b. Piero. super Mathe. dicit et habet xxxij. q. ij. Cõubia legitima carent quidem pcco non tamen tempore illo quo coniugales actus geruntur: presentia spiritussancti datur: ꝛ si prophe ta esse videatur qui officio generationis obsequit hec ille. ꝛ hoc est ꝓpter libidinem: idest delectatõnem inordinatam illa qua ratio absorbetur: fm phm: feditas concipientis: Job. xiij. Quis potest facere mundum de imundo conceptum semine: Peccatum nascentis. ps. In peccatis concepit me mr mea. b. Aug. in li. de fide. ad petrũ: de cõse. di. iij. firmissime crede ꝛ nullatenus dubites: omnẽ hominẽ qui cõcubitu viri ꝛ mulieres concipitur: cum peccato originali nasci impietati obnoxium mortiqz subiectum. Ab hac triplici maledictiõe fuit exclusus conceptus Marie: ꝛ ratio est: quia non fuit similis alijs. Non enim ex humano semine: sed mistico spiramine verbum dei factum ẽ caro de virgine Maria. Unde impregnãs fuit spus sanctus: qr ipse operatus est illam vnionem. Concipiens fuit virgo: Isa. Ecce virgo cõcipiet: scilicet permanens virgo. Et conceptus est deus. Math. i. Uocabitur nomen eius emanuel quod est interpretatum nobiscum deus. Deus autem peccare nõ potest: nec in euz cadit peccatum. Maledictũ pene est triplex: scilicet damni virginitatem perdẽdo que scilicet recuperari non potest. Cui premium speciale conceditur: nec aliter mulier concipere potest vel parere. Secundum maledictum pene est laboris importando fetum: subijcitur enim multis passionibus mulier in portando in vtero prolem. Unde ꝛ Thobias dixit filio suo. cap. iij Memor esse debes: quanta pericula sustinuit ꝓpter te: scilicet mater in vtero te portans. Tertiuz est dolor in partu. Gen. iij. In dolore paries filios Sed ab ista triplici maledictione euacuata est et liberata beata Maria. Nam vt ecclesia canit. nescies mater virgo virum peperit sine dolore salua torem seculorum: et sic nec virginitatem amisit: sed summum gaudium in partu habuit: secundũ illud Isa. Germinans germinabit: idest pariet letabunda ꝛ laudans: Nec illum laborem sensit in portando: sicut nec in beatitudine dolor reperit Et beatus venter qui te portauit exclamauit quedam mulier de turba ad christum: Luce. ix Apte igitur dicitur. Benedicta tu in mulieribus: quia per tuam benedictionem exclusa est a te omnis maledictio mulierum.

Secunda benedic §. II.

tio est fecunditatis ampliatio seu supere; altatio: ꝛ hec potest esse triplex. Primo ex parte agentis Secundo ex parte generati. Tertio ex parte gignentis. Quelibet istarum est triplex. Et quantum ad primum. Agens in ista conceptione fuit deus pater: ibi exercens suam potentiam. deus filius ostendens suam sapientiam spiritussanctus exhibens summam benuolentiam: prout supra declaratum est in precedenti sermone. Exaltata vtiqz esset super omnem generationem ꝛ ampliata illa generatio: in qua solum pater esset agens. Sed plus exaltata ꝛ magnificata vbi ꝛ filius ꝛ spiritussanctus etiam operatus est. Ex parte aut generati tripliciter est ampliata generatõ ista. Nã conceptus est vir perfectus in naturalibus: nõ cni vt alij concepti in vtero matris distulit per tempora ad habendum vsum rationis. Alij pueri p plures annos manẽt anteꝙ intelligant: vel loqui ꝑnt Unde ꝛ infantes dicuntur. Sed subito christus conceptus habuit completum vsum rationis: et memoriam tenacissimam intelligentiam acutissimam: ꝛ voluntatem prõptissimam ad omne bonũ: ꝛ loq pfectissime potuisset si uoluisz. Scdo est ampliata ꝛ magnificata ista generatio: quia ꝙceptus est vir sanctus gratia ꝛ virtutibus perfec

Anima nostra nascitur vt tabula rasa in qua nihil est pictum: nullus enim in ea habitus virtutis vel scientie: sed in tempore cum multo labore ac quiruntur virtutes ⁊ sciẽtie: vel infundũtur a deo Non sic Christus conceptus non sic: sed quãdo v̄bum caro factum est. i. homo de virgine Maria in instanti anima illa repleta fuit omni gratia: v̄tute: ⁊ scientia: immo ⁊ gloria. Unde viator ⁊ cõprehensor. Uiator quantum ad passibilitatem ⁊ actum moriendi: non pro se sed pro nobis. Comprehensor limpidius contemplans gloriam dei: q̄ quicunq; in patria sine cõparatione. Tertio adhuc magis exaltata super ones generatio ista. Conceptus est summus deus Isaias. Uere tu es deus absconditus scilicet in carne nostra. Sic igitur exaltatur super omnes generationes mulierũ generatio Marie: ⁊ ideo benedicta tu ⁊c. Ex parte gignentis scilicet virginis est superexaltata fecunditas eius super alias mulieres: quia virgo concepit: virgo peperit virgo lactauit: deum pariter ⁊ hominem. In cuius figuram est signum datum Gedeoni de victoria habenda contra inimicos populi dei videlicet vt vellus poneretur in area per noctez: ⁊ de mane reperiretur vellus plenum rore: aera autem arida ⁊ sicca per totum. Uellus est pellis animalis mortui: ⁊ significat nostram mortalem humanitatem. Istud in nocte vite presentis positum in aera vteri virginalis: reperitur plenum rore celesti scilicet deitatis vnite: cũ ea: quem rorem optabat Isaias: dicens. Rorate celi desuper ⁊c. Aera tamen. i. corpus virginis remansit arida: quia non humectata alicuius semine: sed virgo in partu: virgo in conceptu: virgo in lactatione. Unde canit ecclesia. Sola virgo lactabat scilicet dominũ Jesum: vbere de celo pleno: ñ alio modo. Illud autem vellus plenum rore expressum in torculari crucis: impleuit conchas ecclesie rore celestis gratie: per quam habitat in nobis. Et hoc mysterium est signum confortãs nos ad habendam victoriam de inimicis infernalib' qui infestant populum dei: ergo benedicta tu. ⁊c.

Tertia benedictõ. ℣. III

est singularis gratie non solum gratum facientis ⁊ gratis date: sed excellentie cuiusdaz super alios. Et hoc tripliciter. Primo q̄ est caput ⁊ principiũ feminarum. Secundo q̄ est mater omnium. Tertio q̄ est domina vniuersorum. Quantum ad p̄mum dicitur beata Maria caput ⁊ principium feminarum: quia quicquid boni fuit in feminis: ipsa habuit: ⁊ in sumo gradu: ⁊ aliquod bonum habuit q̄ nulla alia habuit. Triplex autez bonũ reperitur in feminis. Bonum virginitatis: bonuz coniugalitatis: ⁊ bonum viduitatis: Beda. Bona est castitas coniugalis: melior ꝓ̄tinentia vidualis: optima integritas virginalis. Et in virginitate est triplex bonum. Carnis incorruptio: nulli viri subiectio: angelica cõuersatio. De primo dicitur sapientie sexto. Carnis incorruptio facit ꝓximũ deo: ⁊ ratio est: quia secundũ Grego. in omel'. Tanto vnusquisq; a superno amore disiungitur: quanto in infimis delectatur. Unde ⁊ per contrarium tanto vnusquisq; deo magis approximatur ⁊ cõiungitur: quãto magis a delectatiõibus terrenis abstrahitur ⁊ quia per virginitatez abstrahitur homo a maximis delectationibus ideo magis approximatur ⁊ coniungitur deo. Unde ⁊ Sybille ⁊si gentiles propter virginitatez credimus eis collatum spiritum prophetie. Sed beata maria in hoc omnes virgines excessit: quia nullus stimulũ carnis sensit: nec cogitationem turpem admisit: sed in summa puritate etiam angelos superauit

Secundum bonum virginum est: quia nulli viro virgo subiicitur. Sue eius coniugate cum oibus aliis feminis coniugatis dictum est. Sub viri potestate eris: ⁊ ipse dominabitur tui. Gen. iij. Et b. Aug'. dicit. xxxiij. q. v. voluit q̄ dominus statuit coniugatas esse: quasi famulas virorum scilicet in dispositione domus ⁊ familie. Sed virgines libere sunt ab huiusmodi seruitute. i. cor'. vij. Que virgo est cogitat que dei sunt: quomodo placeat deo: vt sit sancta mente ⁊ corpore. Unde ⁊ libera est a seruitute viri. Beata autem Maria non solus viro subdita non fuit: ⁊si Joseph virum haberet: sed domina eius ⁊ ipse seruus eius: sciebat enim ⁊ testis erat sue virginitatis: vnde ⁊ maternitatis domini quinimo ipse rex regum ⁊ dominus dominantium Jesus filius eius ipse erat subdit' ei: vt scribitur Luce. ij. ⁊ apoc. xix. Tertiuz bonum in virginibus est angelica conuersatio. Omne enim simile appetit sibi simile. Angeli sunt v̄gines: ⁊ ideo delectantur conuersari cum virginibus. Unde Hieron'. Angelis semper cognata est virginitas: in carne enim preter carnem viuere angelicum est non humanum. Et angelus apparens Joanni virgini ostendit ei illa mirabilia que scribit in apoca. Et Gabriel Danieli castissimo duplicem aduentum saluatoris manifestauit. Sed nulla vnq̄ pura creatura ita familiariter cõuersata ẽ cum angelo: sicut beata maria. Nõ eni solum ea vice: quando incarnationẽ nuntiauit: sed frequẽtissime. Benedicta ergo tu in mulieribus virginibus: id est pre cunctis et super cunctas virgines ꝓpter predicta. In coniugatis reperitur triplex bonum: scilicet fides: proles: ⁊ sacramentũ: vt ait b. Augu. et in omnibus his excessit beata maria coniugata omnes cõiugatas. Et fides quidẽ intelligitur vt alter alteri seruet fidelitatem: non commiscendi se cum altero vel altera. Sed beata maria non solum cum altero se non commiscuit sed nec cum sponso suo ioseph. de cõmuni consensu votum virginitatis emiserũt: ⁊ vterq; i v̄ginitat

permansit: vt dicit. b. Aug⁹. xxvij. q. ij. Tanto cō iugium est sanctius: quāto castius: nec iō Joseph voluit eaz dimittere vt Matheus dicit euangeli sta. ca. ꝑmo cum videret eam prægnantez quia eā suspectam haberet de adulterio: sed vt dicit Ber. reputabat se indignum cū tā sancta manere: quo niam cum sciret eam plenam omni honestate: z modestia z sanctitate: extimauit eaz non de viro sed a spiritusancto impregnatam. Bonum plis sequetur ex coniugio z propter hoc est institutuz matrimonium: non hoc bonum defecit in beata Maria: sed super omnes coniugatas est cum virginitatis honore gaudium matris habens. Unde nec primam similem visa est nec habere sequentē Proles autem coniugataruz est pura creatura z peccatoꝝ: sed proles virginis est deus z homo sanctissimus. Tantum ergo distat inter prolez huiꝰ virginis z plem cōiugatarū: quantum inter deuz z hominē. Tertiuz bonum in cōiugatis est sacramentum. Unde apostolus. Hoc autem dico magnum sacramentum in christo z ecclesia. Significat enim coniunctionem Christi cuz ecclesia quo ad consensum mutuū voluntatis expressum per verba: cōiunctionem Christi cum ecclesia: id ē bonis fidelibus per dilectionem. Quo aūt ad coniunctionem corporum per copulā significat cōiūctionem dei cum nostra humanitate in vna pſōa z sic indissolubilis est talis coniunctio. Nunq̄ enī separata est deitas ab humanitate postq̄ eā sibi vniuit. Hinc est q̄ matrimonium cōsumatum p copulam. nunq̄ dissolui potest: vt correspondeat signum signato. Hoc autem sacramentum impletum est in vtero virginali: in q̄ facta est talis vnio z permaxime bonum istud coniugatoꝝ reperitur in vg̃ine. In viduis autez reperitur triplex bonuz: scilicet libertas contemplationis: vnde de Anna prophetissa vidua dicitur Luce. ij. q̄ tēplū frequentabat deo seruiens in orationibus die ac nocte. Secundū bonuz est carnis maceratio. Nā ut ait apostolus. j. ad Thi. iij. Uidua ī delitꝫs viuens mortua est. Unde z sancta iudith vidua ieiunijs insistebat continuis. Tertiuz est exercitiuz in operibus pietatis z misericordie: vt ostendit apostolus in dicto. c. Et vidua illa Sareptena helyam de cibo necessario pauit. Hec omnia sine cō paratione fuerunt in beata Maria: nam ieiunia non solum in lege mādata seruabat: sed z ſm. b. Ambro: alia addebat tota dedita erat orationi z contemplationi: Christum mendicum z pauperē de sua paupertate nutriuit. Q̄ autē sit mater omniū z domina patet: quia mater est eius q̄ oia creauit: z qui nos redemit sua passione. Bene ergo dicitur: benedicta tu ī mulieribus quo ad gratiam specialem super omnes.

Quarta benedi .§.iiii.

ctio dicitur congratulatio laudātium de qua in cantico trium puerorum qui orabant in camino ignis Dañ. iij. Benedicite oīa opera domini domino laudate z̄c. Hec triplex est in beata Maria super omnes mulieres: collaudate quippe sūt aliq̄ mulieres ex virtutibus suis: z benedicte ab hominibus vt iudith: z alique alie: sed nulla eatenus vt Maria. Collaudatur enim ab angelis: ab hominibus z ab omnibus corporalibus rebꝰ Ab angelis quidem vt hic. Benedicta tu in mulieribus z merito: quia genuit angelorum restauratorem: conciuium suorum redemptorem. Restaurauit enim filius suus reddendo per equipollētiā deperditum: multiplicando numerū z augmētando superadditum. ſ. quartam Hierarchiaz i qua ipse cum matre sua super omnem Hierarchiaz: p quem laudant angeli atq̄ archangeli z̄c: i p̄siuatione maiestatem dei: z assumpta ipsa beata maria: laudantes angeli benedicunt deum. Laudant homines z benedicunt beatam Mariam p Elisabeth: dicentes Luce. ij. Benedicta tu in mulieribus: z benedictus fructus ventris: qui frucꝰ ventris sui factus est hominibus suis sapiētia: iustitia: sanctificatio z redemptio. i. cor⁹. Sapiētia ſ. in docendo: iustitia in virtuose z perfectissime uersando: ostendens quomodo iusti efficiamur per eius imitationem. Sanctificatio sacramenta instituendo que nos sanctificant. Redemptio per passionem a diabolo cuius captiui eramus in redimendo. Laudant quoq̄ omnia corpore beatam Mariam: quia ea immutauit causaliter innouando. Ecce ego creo celos nouos z terraz nouam ait filius eius in apoc. ac etiam nobilitando z omnia quodāmodo in Christi corpore vniēdo: quia corpus ipsa ei dedit: quod cuz omnibꝰ corporibus aliquo modo cōuenit z excedit. Et ideo q̄a istis de causis benedicta est in mulieribus: super omnes mulieres benedicta z puras creaturas: sicut dicimus de domino. Benedicite omnia opera domini domino ita z dicere possumꝰ beate Marie. Benedicite omnia opera domine omnium.

De benedictione beate Marie virginis apud omnem generationem. Capitulum. XXIIII.

Enedicta tu in

mulieribus. Altius z copiosius istam vltimam benedictionē laudationis z magnificationis: realsumendo. Tu inquit existens in numero mulierꝫ quo ad sexum non virorum simpliciter es benedicta: omnem continens in te benedictionem sācto rum: quāuis autem collatio temporalis felicitatis etiam dicatur benedictio quedaz. Unde z Jacob dixit Esau filio suo benedictionē postulanti potiꝰ

tpalium q̄ spiritualium: In pinguedine terre erit benedictio tua. Heñ.xxvij. Et sathan ad dñm de Job ait. Operibus manuum eius benedixisti. quod quasi declarans: ait. Possessio eius creuit i terra. Tamen potior benedictio sine cōparatione ē operatio vel collatio beatitudinis vere dispositiue vel cōpletiue: que oīa bona cōprehendit: vnde aplus ad ephe.i. Benedictus deus qui benedixit nos omni benedictione in celestibus: z dñs deus dicet i finali iudicio. Venite benedicti patris mei percipite regnum vobis paratum. Math.xxv.

Ideo benedicti quia bona opera egistis: quibus paratum est regnum beatum. Hāc benedictionē beatitudinis i presenti z futuro super omnes possidet beatissima Maria: z hoc ipsa exprimit i cātico suo dicens: Beatam me dicent omnes generationes: z Sal' puer. vltimo. Surrexerunt filie. s. per imitationem eius anime sancte: z beatissimaz predicauerunt: z sic omnes generationes benedicunt beatam Mariam collaudantes de bonis ei collatis. Est aūt triplex generatio nāe itellectiue.

Prima generatio eternalis.
Secunda generatio angelica.
Tertia generatio humanalis.

Harum proprie est benedicere.

De eternali dicit de. §. 1

us pater ad filium per ps. Ante luciferum genui te. De qua Isaias. c. lij. Generationem eius quis enarrabit: s. eternam. q. d. nullus. Ipse igitur de' post̄ cuncta creauit per verbū suum: z cuz spiritu sancto: beuedixit beatissime Marie in figuraz: z' beatam dixit quando benedixit diei septimo i qua requieuit ab omni opere quod patrarat: Gene. j. Est autem ista benedictio operum cōsumatio: a peccatis vacatio eterne requiei prefiguratio que omnia plene reperiūtur in beata Maria: fuit enim in beata Maria perfecte operū consumatio quando oīa creata in vno homine vniūtur cū creatore: z primū fit vltimum z vltimuz fit p̄mū: non enim est perfectio motus vel operis nisi in circulo. Est secundo ibi. i. in virgine vera a peccatis cessatio. In eius enim voluntate peccatum nullū fuit nec esse potuit. Tertio requies etiaz huius ñ fuit future requiei signū tantum: sed etiam causa Si ergo septima dies est benedicta propter sabbatum dei. i. cessationem ab operibus: z tamē excellentior est sabbatismus recreationis: qua. s. recq escens in virgine mundū recreauit sabbato creationis: ergo z benedictio maior. In omnibus enim requiem quesiuit: z in ipsa sola inuenit: in qua inuenit omnia quecunqz quesiuit: vnde z in tabernaculo eius requieuit: eccli. xxiij. Post̄ aūtē ipse eternaliter genitus de virgine: natus: conuersatus est in mundo: semel predicans mulieri exclamanti z dicenti. Beatus venter qui te portauit z ē Subdit ipse: quinimo: beati qui audiunt verbuz dei z custodiunt illud. q' d. non solum illa que me portauit beata est: sed omnes qui audiunt verbū dei z obseruāt: z implent opere illud. Et quia ipsa perfectius audiuit z obseruauit oīa mandata domini z cōsilia ideo beatissima z benedicta pre cunctis benedicta ergo tu in mulieribus. Primus sermo Christi ad discipulos erudiendos fuit verbum de beatitudinibus: de quibus Math. v. Que beatitudines octo sunt perfecti actus virtutum disponentes ad supernam z eternaz beatitudinem. Ad quos actus exercendos Christus exhortatus est in diuersis locis euangelij si quis inq rere velit: que omnia verba beata Maria perfectissime impleuit vt docet per singlos Alber. vbi supra. Et prima quidem est: beati pauperes spiritu: vbi glo. pauperes spiritu sunt: quia non necessitas sed fides z deuotio beatos facit: vt contentis omnibus viuant. Importat ergo abdicationez rerum. Hec autem abdicatio fuit in summo in beata Maria. Nam hec abdicatio fit duobus mōis scilicet per rerum subiectionem: vel per rez omnimodā abiectionem. Sed magna est paupertas p rerum subiectionem: maior per rerū abiectionez. Maxima autem que est ex vtriq cōposita: de q̄ dicit aplus. ij. corith. vi. Nihil habētes z omnia possidentes. Hoc autem non potuit esse nisi i beata Maria omnimode: z perfecte z proprie. Oēs alij si res abiecerunt non retinuerunt: etsi retinuerunt non abiecerunt: quia tantum procuratores z fructuarij z non domini fuerunt. Beata autem mater dei virgo existens z regina celi ius z dominium z vsufructum possessionis habebat i rebus filij sui. Unde bene potuit reliquere z omnia possidere relinquere quantum ad vsum z fructum: possidere quātuz ad proprietatem z ius dominij: z sic beatissima virgo potuit habere pfectissimaz paupertatem. Item in rerum abiectione est ordo z gradus: z ponit Alber. nouem gradus paupertatis in hominibus. Primus gradus paupertatis ē dare superflua persone: prout persona sonat indignitatem. Secundus est dare superflua non solū persone: sed z superflua nature. Luce. xi. Quod superest date elemosynam: glo. preter victuz z vestitum. Tertius gradus est dare non solum superflua sed necessaria: glo. dicit etiā valde necessaria cum proximis diuidamus. Quartus est omnia necessaria: z superflua simul dare sed semetipsuz retinere: id est non propter deum quod z philosophi fecerunt: vt dicit Hieron. de Socrate. xij. q. ij. Gloria. Quintus est omnia dare z semetipsum addere fm illud. Math. xix. Si vis perfectus esse vende omnia que habes z da pauperib' z sequere me: scilicet te dando. Sextus est omnia dare z semetipsum relinquere et ultra hoc laborare manibus vt tribuat necessitatem patiēti: vt fecit pa

paulus qui laborabat manib⁹ suis: vt ipse dicit ad corint. vt sibi et socijs subueniret. Septimus est omnia dare etiam seipsum: et spiritu et corpore laborare: vt pascat proximus spirituali cibo. Qui gradus est melior priori: quia melius est reficere animam semper victuram: ait. b. Gregorius quã corpus morituram. Octauum autem ponit esse in beatissima virgine perfectione ceteris qui; est relinquere omnia et seipsum et de substantia sui corporis accipere et ad refectionem animarum proximis dare. Hoc enī fecit sola beatissima maria: que de purissimis carnibus et sanguinibus suis viaticum nobis cõfecit. Panem et vinum qui de celo descendit: qui est vere vita: quem qui religiose manducauerit: mortẽ non gustabit in eternum hunc toti mundo mendico ipa dedit: Nonus gradus perfectissimus est filij sui Jesu: qui est omnia dare corpus et animam propriam et diuinitatem habens vnitam proximis dare in cibum anime: sub specie tamen aliena: et hoc fuit opus summe misericordie et sũmum paupertatis domini Jesu in via: nec attenditur perfectio paupertatis penes propinquationem ad summum defectum rerum: sed penes deuotionem: voluntatem: et persone dignitatem. Si enim eque parum habent miles et rusticus: pauperior diceretur miles q̃ rusticus: imo quod rustico diuitie: militi paupertas: et quod militi diuitie: principi paupertas. Ergo cuz beatissima virgo precellerit omnes dignitate: quia regia celi: mater domini et omniũ: in equali paupertate omnes excelleret. Ergo benedicta tu et beata in paupertate spiritus Quantum ad secundã beatitudinem dispositiuam: dicit glosa super illud. Beati mites. Mathei. v.. Mites sunt qui malis moribus dominãtur: et alia glo. Mitis seu mãsuetus est: qui nec irritat: nec irritatur: nec nocet nec nocere cogitat: ad hanc hortatur Jesus Christus exemplo sui: dicẽs. Mathei. xi. Discite a me quia mitis sum et humilis corde: hec in excellẽtia habuit beata Maria super omnes. Nam perfectum dominum habuit: quoniam malis moribꝰ dominabatur sine pugna interiori. Omnium autem aliorum dominium huius fuit cum pugna.

Similiter nullum irritauit nulli nocere cogitauit: sed omnibus prodesse studuit. Discurre per totam seriem euangelij: et nunq̃ inuenies: ait beatus Bernardus: verbum durum et asperum egressum de ore eius. Omnia beata virgo equanimiter aduersa sustinuit excellentissime quod facit mitis secundum glosam: et ideo mitissima: vnde canit ecclesia in hymno. Virgo singularis inter omnes mitis: nos culpis solutos: mites fac et castos. Non obstat quod dicitur de Moise. Numeri. xij. capitulo. Erat Moises mitissimus hominum super terram in superlatiuo gradu: quia intelligitur de illis qui tunc erant super teram non de virgine. Quantum ad tertium de beatitudine luctus: secundum illud. Beati qui lugent: ad ostendendum: q̃ nec ista ei defuit: sed alios excessit: sicut et in alijs: nota q̃ ait beatus Augustinus xxvij. questione prima. Jaz vero. Ea sunt in nostris officijs gratiora: que cum liceret nobis non impendere: dilectionis tamen causa impendimus et hoc sicut quo ad homines: ita quo ad deum. Sed beata maria non erat debetrix ad lugendũ pro peccatis: quia nullum in se habuit: lugebat tñ ex dilectione peccata pplorum: et qñ vt ait beatus Gregorius. Stabat mater dolorosa: iuxta crucem lachrymosa: duz pendebat filius: non minus lugebat peccata crucifigentium q̃ afflictionẽ filij. Unde sicut in cruce orauit: vt ait apostolus ad hebreos: cũ lachrymis et clamore valido: scilicet pro peccatis humani generis relaxandis: ita et mater eius beata Maria fontes fecit lachrymarum de suis pudicissimis oculis: vt ait Anselmꝰ in illa passione quam sustinere nouerat pro peccatis hominum. Sed et pro incolatu presentis miserie quare non magis lugebat q̃ Dauid dicens. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dum dicitur mihi quottidie vbi est deus tuus: et permaxime post ascensionem filij. Unde ob consolationem sui secundum beatum Hieronymum Uisitabat loca sepe vbi filius aliquid magni egerat. Uere ergo benedicta tu in mulieribus: et beata beatitudinis luctu. De quarta scilicet Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam. Nulla pura creatura magis desiderauit iusticiam bonorum operum in se et in toto humano genere: sicut beatissima Maria: esurire est opera iustitie difficiliora frequenter appetere. Sitire est opera iustitie communiora et faciliora desiderare: sicut laboriosius et tardius comeditur q̃ bibitur. Qui edunt me adhuc esurient: et qui bibent me adhuc sitiẽt ait diuina sapientia. Ecclesiastici. xxiij. Et quia magis sibi incorporauit diuinam sapientiam et gratiam quam aliquis vel aliqua: ideo magis esuriuit et sitiuit iustitiam bonorum operum. Esurire quippe proprie est viatorum et sitire. Saturari et inebriari est comprehensorum: vt ostendit: ps. Satiabor et cetera et inebriabuntur ab vbertate domus tue et cetera. Inter esurire autez et satiari est medium: scilicet comedere. Sed cum nihil sit vacuũ et illa sint extrema: extat et medium. Medium autem pertinet ad statum medium. Ille autem status est status beate virginis. Habebit ergo beata maria istam beatitudinem: citra comprehẽsores et citra viatores. De quinta beatitudine: videlicet beati misericordes: in qua excellit sine cõparatione omnes. Quod patet ex hoc quia dicitur ipsa et predicatur mater misericordie: quod nulli alij proprie conuenit: Dicuntur autem alii qui viri misericordie: qui omnes habent compera

tionem ad misericordiam per modum originis essentialis et per modum matris. Conuenientia autem essentialis inproportionabiliter excedit modum inherentie per modum accidentis. Unde vniuersos excellit misericordie. Item quicquid est causa cause: est causa causati. Beatissima autem virgo est causa filij: filius autem est causa totius boni ⁊ omnis misericordie: ergo ⁊ mater est totius misericordie: quod alij non conuenit. Item illud quod eque proprie ⁊ principaliter habet duas naturas inconfusas: eque ⁊ propie habet proprietates duarum naturarum: vnde ⁊ iste eque prope sunt: Christus est deus. Christus est homo: ergo ⁊ hec: Christus natus est a deo: Christus natus est ab homine. ergo etiam ⁊ sic Christus est a deo: Christus est ab homine. Sed Christus omnes operationes attribuit patri a quo ipse est: ergo ⁊ matri a qua ipse est attribuentur operationes ei⁹ que conueniunt ei ratione humane nature: sicut ⁊ patri operationes que conueniunt diuine nature. Sed secundum humanam naturam Christus exhibuit nobis officium summe misericordie in passione: ergo ⁊ beatissime virgini attribuūtur effectus summe misericordie: quod etiam patet in modo loquendi ecclesie: hodie mortem quā femina intulit femina fugauit ⁊ que damnauit: saluauit ipsa. Benedicta ergo tu in misericordia. De sexta scilicet beati mundo corde: dicit glosa mūdi corde sunt quos conscientia non arguit peccatorū seu qui sibi nihil conscius est: sed hoc fuit potissime imo singulariter in beata Maria: ergo prime fuit munda corde. Item actus fidei purificat: secundum illud Petri in act. Fide purificans corda eorum. Sed beatissima Maria habuit fidem perfectiorem cunctis. ergo ⁊ puritatem que mundi causa est. Item seccundum Dionysium: tres sunt actus Hierarchie purgare: illuminare: ⁊ perficere: ⁊ sunt ita ordinati vt magis purgatus sit magis illuminatus ⁊ magis perfectus. Sed beatissima Maria fuit maxime perfecta ⁊ illuminata ergo ⁊ maxime purgata ⁊ munda. De septimo scilicet Beati pacifici: dicit glosa pacifici si qui omnes motus animi rationi subiūgiunt: quia his nihil repugnat similes patri suo qui est summa quies. Sed hoc fuit in summo in beata virgine. Item alia glosa: dum lex carnis repugnat legi mentis: non modo alteri: sed nec nobis pacifici eē possumus. Sed in beata Maria caro non rebellauit aduersus spiritum: ergo ipsa maxime fuit pacifica. Item si pacifici dicuntur qui faciunt pacem inter alios: quod ⁊ fecit filius dei: pacem faciens his qui prope ⁊ his qui longe erant: medium vniuersale per quod fuit facta pax inter deum et homines: fuit beata virgo mediatrix ⁊ reconciliatrix omnium: ergo ⁊ ipsa in summo pacifica. Benedicta ergo tu in pace. De octaua qua dicit. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam dicit Albertus: q̄ non intelligitur de qualicunq; persecutione: sed de ea que est per martyrium. Sed videtur q̄ hanc nō habuit: quia martyrium non habuit. Doctores tamen dicunt ipaz consecutaz fuisse aureolam martyrij in persecutione mortis filij. b. Bernar. Longe plus q̄ martyrē censemus: in qua passionis sensum compassionis superauit affectu. Joh. Damascenus etiam appellat eam martyrem in passione filij. Probatur autem sic. Dationi anime debetur aureola martyrij ergo dationi preciosissime anime ⁊ dilectissime: debetur preciosissima aureola martyrij. Sed beatissima virgo Maria dedit preciosissimam ⁊ dilectissimam animam: ergo habebit preciosissimā aureolam. Media probatur: dedit enim dilectissimam animam id est vitam filij: ipsa enim in infinitum plus dilexit animam id est vitaz filij q̄ beatus Petrus animam id est vitaz sui ipsius. Q̄z dedit preciosissimam: patet: quia datio huius anime id est vite filij fuit precium totius mundi ⁊ rei dimibilis creature: ⁊ sic dedit animam in infinitū plus dilectam: ergo ⁊ habet preciosissimaz aureolam martyrij. Item dolor causatur ex amore: vt quantum quis plus aliquid amet: tanto plus doleat de amissione eius. Dolor autem sanctorum in martyrijs eorum causabatur a natura ꝓpter separationem anime a corpore. Dolor autem beate Marie a natura ⁊ gratia sed maior etiam a gratia. Sed fortior ⁊ perfectior est causatus a gratia q̄ a natura: ergo improportionabiliter maior fuit dolor eius in passione filij q̄ martyris cuiusq̄ sua passione: ergo ⁊ potissima in hac persecutionis beatitudine. Et sic patet q̄ generatio eterna id est filius dicet eam beatam: quia audiuit verbum suum: ⁊ seruauit verba sua scilicet de istis octo beatitudinibus quas perfectissime habuit super omnes: ⁊ sic beatam me dicent: ⁊ benedictā benedictione optima omnes generationes: vnde benedicta tu in mulieribus.

De generatione .§.II.

angelica potest exponi illud Gen. j. Iste sunt generationes celi ⁊ terre: ⁊ dicitur ibi generatio creatio a deo: ⁊ generatio celi est creatio angelorum. Sic beatus Augustinus super Gen. ad literam exponit illud. In principio creauit deus celum ⁊ terrā celū. i. angelicam naturā: hec autem generatio celi: id est angeli creati beatificant: laudant ⁊ benedicunt: multipliciter virginem glorioſſimam: ⁊ Gabriel pro omnibus angelis laudans inquit. Aue gratia plena: cum sibi nunciauit conceptum filij dei: ad partum vero eius: postquaz angelus cuz magna luce apparens: nuntiauit pastoribus cum magno gaudio natiuitatē filij v̄ginis:

facta est cum ipso multitudo militie celestis id est angelorum canentium. Gloria in altissimis deo: ⁊ in terra pax hominibus bone voluntatis: Luce secundo: quasi dicat gloria paratur in celis propter deum natum ex virgine Maria: ⁊ pax reconciliationis cum eo hominibus scilicet habentibus bonam voluntatem. In assumptione vero eius cum ascendit ad celum gaudent angeli: canit ecclesia: ⁊ laudantes benedicunt deum: ⁊ admirantes de tam excellenti gloria: dicunt. Que est ista que ascendit scilicet in celum de deserto mundi: scilicet huius derelicto ⁊ priuato bonis virtutum: vbi sunt bestie siluestres demonum ⁊ malorum hominum delitys affluens id: est omni suauitate ⁊ perfectione virtutum: innixa super dilectum suum: scilicet filium id est coniuncta cum eo omne transcendens hierarchias nostrã. Tempore quoq; beati Gregorij magni cum ipse in processione procediens per vrbem cum omni clero ⁊ populo: ad rogandum deum pro cessatione seuissime pestis: que romam inuaserat: deferri faceret quandam tabulam vbi depicta erat imago beate Marie pro vexillo ante processionem: visi sunt angeli circa figuram beate virginis: canentes in laudem eius. Regina celi letare alleluia: quia quem meruisti portare alleluia: resurrexit sicut dixit alleluia. Cui addidit. b. Gregorius. Ora pro nobis deum alleluia. Quod interpretatur laudate dominum. Surrexerunt ergo filie syon ⁊ beatissimam dixerunt: regine ⁊ concubine laudauerunt eam: vt dicitur Canti. vi. Filie syon sunt substantie separate: id est angeli qui dicuntur filie non propter sexum sed propter intelligentiam: filie autem syon propter claram speculationem ⁊ continuam diuinorum. Syon interpretatur speculatio ⁊ ad hoc sunt creati. Surrexerunt autem ad venerandum eam quam intuentur super se: quam ibi vocat vnam columbam: suam electam genitricis sue: quia sola fuit tota cum dei voluntate vnita: columba sine felle peccati: dealbata niue candidi or: meritorum splendoribus spiritussancti fecundata muneribus electa: ⁊ preelecta ex omnibus genitricis sue id est synagoge. ex qua nata est. Regine autem sunt anime sancte: que ratione bene hic se ⁊ alios rexerunt. Concubine sunt anime reprobor um: que cum non habeant deum in spon sum generant filios illegitimos scilicet malorum operum quibus non debetur hereditas superna: ⁊ hi etiam reprobi laudant beatam virginem: vt dicetur in. §. sequenti. Sed filie syon id est angeli magis laudant: quia eam magis speculantur ⁊ perfectiones eius. Unde in superlatiuo gradu beatissimam dicunt: ⁊ sic beatam me dicent omnes generationes etiam angelorum. Benedicta ergo tu in mulieribus a generatione oi angelica.

De generatione .§.III.

humanali dicit Salamon ecclesiastic̃. j. Generatio ꝓterit: scilicet hominum per mortem: et generatio aduenit scilicet per natiuitatem aliorum hominum: terra autem in eternum stat que inhabitant: et mathei. j. liber generationis ihu christi: a brahã genuit ysaac ysac: ⁊c. hec autem est triplex. Generatio praua reprobor um. Generatio rcta electorum. Generatio inclita doctorum et ones he beatam dicunt: et benedicunt de ea. Unde apt issime benedicta tu in mulieribus. De prima dicit christus math. xv. Generatio praua et adultera signum querit. Et moyses in cantic̃. Generatio eniz peruersa est et infideles filij: deutro. xxxij. Infideles enim filij dei tantum per creationem: dicunt beatam virginem et benedictam: benedicentes de ea. Licet adultera sit talis generatio: a deo vero recedens: vt iudei gentiles: greci ⁊ latini saraceni: turci. armeni: indiani: georgiani: nestoriani: heretici: scismatici et mali christiani benedicunt eam. Josephus maximus historiographus hebreorum benedicit de ea Multi conuersi ex iudaismo ex miraculis virginis beatam dixerunt dum legunt in sinagogis suis mirabilia que scripture et palam et in figura dicunt de ea velint et nolint benedicunt. Et cum in fine conuertentur ad vesperam circuibant ciuitatem ecclesie: ad veritatem fidei recipiendam plene beatam dicent eam omnes ille generationes. Non enim preteribit generatio hec ait ihs. luc. xxj. donec omnia fiant. Saraceni et turci benedicunt virginem adorantes eam in templis suis et thurificantes: et nomen eius in tali reuerentia est: quod blasphemantes eam graui pena mulctantur. Fatentur enim christum de ipsa virgine natum: celum viuum ascendisse: non mortuum fuisse: et demum in fine mundi mundum iudicaturum: vt patet in alchorano lege eorum. De latinis gentilibus Virgilius. Jam redijt et virgo redeunt saturnia regna. Jam noua progenies celo emittitur alto. Nate mee vires mea tu potentia solus. Et te siqua manent sceleris vestigia nostri. Irrita perpetua soluent formidine terras. Quamuis autem beat⁹ Hieronim⁹ dicat virgilium non hec intendisse dicere de christo: tamen possibile est etiam quod sicut cayphas ꝓphetauit de salute mundi per mõtem vnius scilicet christi: non hoc intendens nec intelligens: ita et virgilius de christo et matre eius benedixerit vt sentit beatus Augustinus. Ouidius quoq; poeta in li. de verula ait. O virgo felix virgo: virgo signata per stellas. Quis mihi tantum det viuere vt dignus possim laudum tuarũ ferre preconia Nam nisi tu fores: deus non sumeret carnem: ex te hic deus omnipotens. Non tamen creditur ouidium illum librum fecisse sed a

Capitulum Vicesimũquartũ.

aliquis fidelis Ouidio ititulans. Ex grecis fuerunt communiter Sybille. vnde ꝛ Lactãtius ponit eorum verba de Christo in greco: ꝛ postea i latino: he laudant beataz Mariam. Scisma tici ꝛ heretici: etsi in multis errent: vel quia diuisi ab vnitate ecclesie: vel quia male sentiunt de aliquibus articulis: venerantur: benedictam ꝛ beatam dicunt virginem gloriosam: exceptis illis qui asserunt ipsam habuisse alios filios ex Joseph: quod blasphemum est ꝛ hereticum dicere. Sz ꝛ mali Christiani modo suo benedicunt virginez nam ꝛ homicide: adulteri: incestuosi: blasphemi: proditores: ꝛ omni vitiorum spurcitia infecti: aliqui venerantur ꝛ benedicunt beatam Mariam. Jeiunantes in honorem eius sabbatis vel per totum annum diem annunciate: vel vigilias festiuitatum eius in pane ꝛ aq̃. Et multi vidẽt magꝭ beatam virginem in veneratione habere q̃ Christũ filium eius: magis ex simplicitate moti: q̃ scientia. Sed quia honor matris in filium redundat pacientiam habet huius simplicitatis. Eccl sie plurime dispersе per orbem terrarum ad honorem beate Marie dedicate plene imaginibus: ostendũt deuotionem eximiam stipendiariorum ꝛ hominum perditorum ad beatam Mariam: cui se recommendantes cum votis: gratias innumeras percipiunt beneficiorum ac euasionis ex maximis periculis. Generationes ergo reprobo rum beatam eam dicunt ꝛ benedicunt. Secũda generatio est rectorum ꝛ electorum: de qua ips. Generatio rectorum benedicetur. Et in alio hec est generatio querentium dominum: Sap. iiij. O q̃ pulchra est casta generatio cum charitate vel cum claritate: hec generatio comprehendit ecclesiam cum omnibus bonis fidelibus. Hi mirabiliter quantum possunt: etsi non quantum merentur: venerantur beatam Mariam et benedicunt. Unde ecclesia statuit dici in diuino officio ꝛ horas canonicas dietim ad honorem eius sicut ad honorem dei officium illud: ꝛ ita sunt in precepto quo ad obligatos: addit quoq; ecclesia omnibus sabbatis cum vacant eam in missis vel officio toto honorari solemniter: ꝛ cum sequentiis: ꝛ sicut honoratur dominus filius in domini cali officio ob suam resurrectionem: ita ꝛ ipsa. honoretur domina mater in sabbato: quia illa die: scilicet sabbati mortuo filio ꝛ fide extincta de eꝰ diuinitate in omnibus discipulis ꝛ alijs: sola vera cognitio sue diuinitatis in ea requieuit illa die. Nam sequenti die recuperauerunt plures. Statuit insuper ecclesia singulis diebus pulsari ter cãpanas ecclesiaruz de sero: ꝛ iterum de mane. Ad quid nisi vt honoretur beata Maria ꝛ laudetur ex salutatione angelica. Generatio hec electorum ecclesie benedicunt ꝛ beatissimam dicunt virginem hanc ex multitudine ecclesiarum dedicatarum sub titulo eius per totum orbem. Que ciuitas: quod castrum: que villa est: que non habeat ecclesiam ꝛ solemniorem in eius nomine fabricatam. Certe nec in nomine saluatoris: nec in honorem aliquorum sanctorum reperiuntur in tanto numero. Sz ꝛ in ipsis ecclesijs vel domibus priuatis non deficit alibi imago beatissime Marie benedicte. Et vbi in ecclesijs in parte inferiori earum quasi in sancta: ponitur imago crucifixi: tanq̃ candelabrum ad illuminandum ꝛ incitandum ad sui imitationem: in parte superiori seu sacrario quasi in sancta sanctorum ꝛ in loco p piciatorij: scilicet tabule altaris: cõmuniter ponitur figura beatissime Marie cum filio in vlnis: vt ab ipsa speremus propitiationez a peccatis nostris apud filium suum. Hoc autem salubriter institutum est vt dum sacerdos diuina sacramenta pertractat Mariaz intuens pensет qualis fuit cui creditum est solo verbo verbum carnem efficere: Et qualis debet esse sacerdos: qui debet ex verbo suo vel potius Christi a se prolato Corpus Christi in sanguinem efficere ex substantia panis ꝛ vini: ꝛ exemplo sue humilitatis ꝛ puritatis discat puram gerere mentem ꝛ humilem: ac mediatricem ponat ad pro se interpellandum ad digne ꝛ fideliter ministrandum tantum sacramentum. Fiunt processiones annuatim ad honorem saluatoris in ascensione et die palmarum in ecclesia ꝛ similiter bina vice ad honorez beate Marie scilicet in die purificationis per correspondentiam ad diem in ramis palmarum.

Nam sicut tunc portantur rami oliue cum palmis in signum victorie Christi de morte per resurrectionem: ostendentes etiam nos victoriam de vitijs per penitentiam ad vitam gratie resurrexisse. Ita in die purificationis candelas accensas gestamus in manibus: lumen ardentissime charitatis virginis designantes: ꝛ eam viuã in nostris operibus habere protestantes. Secũda ãt vice, pcessio fit i assũptiõe. b. Marie: quã do tota celestis curia cum filio suo domino saluatore obuiam venit ad associandum in celuz in thronum suum. Hanc quoq; beatam predicant ꝛ benedicunt omnes sermocinantes ꝛ predicantes Christicolis: exordium pro gratia impetranda a salutatione angelica facientes. Decem octo sunt solennitates particulariter deo sub tali festo sacrate: scilicet natiuitatis domini circumcisionis: epiphanie: resurrectionis: ascensionis: trinitatis penthecostes: ꝛ corporis Chr sti

Et tot idem sunt celebritates virgini sanctissime dedicate scilicet festum sanctificationis in vtero quod quidam dicunt conceptionis: festum natiuitatis sue in qua nata est sancta: festum

annuntiationis:quando deus ex ea factus est homo:vnde maximum in quo facta est mater dei ⁊ regina celorum ⁊ angelorum: magis tamen dies illa denominatur ab ea communiter: vt dicatur dies annuntiationis q̄ incarnationis: festum visitationis: quando scilicet visitauit concepto deo Elisabeth: et Joannes tunc sanctificatus fuit ⁊ propheta institutus:quod festuz instituit Urban⁹ papa:circa annos domini. Mcclxxxv. Festum purificationis: quando scilicet quadraginta die natiuitatis filꝝ obtulit eum templo iuxta mandatum legis offerens sacrificium pro eo. Et eum redimens: quod dicitur Maria candelaria. Festum assumptionis:quando in celum ascēdit. Festum niuis quando institutū fuit a Liberio papa:vt habetur in hystoria ex quodam miraculo quod contigit Rome. Nam cum quidam ciuis prediues non habens prolem:cogitaret quomodo substantiam suam expenderet ad honorē dei genitricis:cui deuotissimus erat: mente pertractans de edificanda ecclesia ad sui honorem beatissima virgo sibi locum designauit: in quo construceret templum sibi perdignum tale: vbi scilicet nix esset densa in illa parte construeret: cū tamen tunc esset de mense Augusti:in quo nulli bi appareret nix: vel descendit: cum sit intensus calor super terram:scilicet quinta Augusti. Et ex hoc signo papa Liberius construxit ibi templum quod sancta Maria maior nuncupatur. Una ex quattuor principalibus vrbis ecclesijs. Dispensatiue autem hoc disponit diuina sapientia: vt in tali die niuis agatur festum beati dominici patris nostri:qui filius singularis adoptiuus fuit ipsius Nam naturalis dictus est dominus: ipse autem adoptiuus dominicus:cui ob eximiam puritatez habitum dedit album vt niuem: desuper tamen nigram. capam designantem humilitatem: nec enim vna sine altera esse valet. Ipsa a filio suo tribus lanceis contra mundum vibrantem propter tria vitia: scilicet auaritiam:superbiam: luxuriam:ad destructionem se parante: indulgentiam impetrauit ⁊ dilationem penitentie: offerens se missurum ipsum filium Dominicum cum alio sibi adiuncto Francisco:scilicet qui cum filijs suis mundum ad penitentiam reducerent. Octauum ⁊ vltimum festum eius est quod antiquit⁹ dicebatur sancte Marie ad martyres quod festum celebrabatur certa die in sancta Maria rotunda. Sed postea a Bonifacio papa aucta est solennitas: vt ibi prius fiebat solum Rome ad honorem sancte Marie et omnium martyrum. Postea institutum est vt celebraretur ad honorem omnium sanctorum vbiqꝫ terrarum: prima die nouembris et ita seruatur.

In qua solennitate ipsa est precipue omnium sanctorum honorata.

Tertia generatio. §. III.

est sanctorum doctorum: de qua apostolus ad Corintheos. In Christo vos genui per euangelium. Generare igitur dicuntur doctores ⁊ predicatores ecclesie ⁊ prelati:eos quos sua doctrina trahunt ad bene operandum. Et primo ponemus doctores seu auctores sacre scripture:de hac sub figura Ruth moabite ex qua nata est virgo Maria. Benedicta es tu filia a domino Ruth tertio inquit Booz. In libro quoqꝫ Judith. Ipsa quoqꝫ interficiens Holofernem seuissimum tyrannum et inimicum populi dei: figurauit beatissimam virginem: castissimam pulcherrimam: peremptricem diaboli. Que propter hoc benedicta fuit et collaudata multipliciter. Unde Ozias princeps populi israel dixit ad eam. Benedicta es tu filia a domino deo excelso:pre omnibus mulieribus super terram. Benedixit dominus qui te direxit in abscisione capitis principis inimicorum nostrorum: quia nomen tuum ita magnificatum est: vt non recedat laus tua in ore hominum:qui memores fuerūt virtutis tue Judith decimotertio:et immediate supra dicitur:q̄ vniuersi adorauerunt dominuz dicentes ad eam. Benedixit te deus in virtute sua:quia te ad nihilum redegit inimicos nostros

Achior quoqꝫ ex gentili factus iudeus: ad eā dixit. Benedicta tu a domino deo tuo quoniam in omni gente que audierit nomen tuum: magnificabitur deus israel super te. Et in capitulo decimoquinto dicitur q̄ Joachim pontifex summus de Hierusalem venit betuliam: ad videndum eam cum presbyteris suis vniuersis: ⁊ benedixerunt eam omnes vna voce:dicentes.

Tu gloria hierusalem. Tu letitia israel. Tu honorificentia populi nostri: quia fecisti viriliter ⁊ confortatum est cor tuum: et ideo eris benedicta in eternum. Q̄ omnia hec perfectius sint impleta in Maria figurata q̄ Judith figura de se patet. Omissis autem aliis prophetijs ⁊ figuris: solum nunc tangatur id quod dixit Isaias vndecimo capitulo. Egredietur virga de radice Jesse: et flos de radice eius ascendet: et requiescet super eum spiritus domini: quod exponēs ecclesia in officio ait. Virgo dei genitrix virga est flos fluuius eius super quem requieuit spiritus almus. Signanter autem dicit florem non virga ascendere: sed de radice eius: ad tollendum errorem eorum qui dixerunt Christum corpus attulisse de celo: vnde ⁊ celeste: vel secundū manicheos hereticos corp⁹ habuisse fantasticū

Capitulum Vicesimūquintum.

non verum: propterea dicit florem id est Christū ascendisse ortum fuisse de iesse: qui fuit pater David: ad ostendendum q̄ secundum copulentam substantiam assumptam processerat a Jesse. non ex aere vel ex materia celesti: sed ex substantia corporis virginis gloriose: que virgo per propagationem carnalem descendit a Jesse. Ascēdit iste flos campi terrestris semper profitiendo: non in se: ḡa super eum requieuerat spiritus almus ab initio sue conceptionis: cum plenitudine summa gratie ⁊ veritatis: sed ascendit merendo pro nobis: quousq̄ ascendit crucē inclusiue: qui postea resurgēs refloruit in carne sua: ⁊ ascendens in celum factus est flos campi celestis. Dicitur autē beata Maria virga: quia semper recta fuit: nunq̄ inclinata ad terrena: sed semper erecta ad celum. Hec virga est multipliciter benedicta in figuris sacre pagine. Virga Joseph cuius fastigium adorauit Jacob moriens. Mariam designat quam debet reuereri quilibet moriens vt ab ea tueatur. Ipsa enim est virga de qua Isaias cecinit. Pauebit Assur id est diabolus virga percussus suffragij scilicet virginalis: hec est virga Moisi: que versa in serpentem summe prudentie: in mysterio incarnationis filij sui ⁊ instructionis apostolorum deuorauit serpentes magorum id est confutauit sapientiam sapientum huius mundi: ⁊ prudentiaz prudentum reprobauit ac hereses cunctas interemit. Sinagoga autem significata per Moisen que prius ab ea fugit vt a re horribili: demum in finem resument et reuertentur in virgam cognoscēs illud: p̄s. Virga tua. s. v̄go Maria. ⁊ baculus tu⁹. s. crucis filij ei⁹ ipa me cōsolata st. hac virga plurima miracula gesta sūt: hac virga extensa super mare rubrum huius seculi peccatis rubricati: submergit egyptios demones: ⁊ hebreos id est electos letos eduxit. Hac virga pcussa petra: cor scilicet durum ⁊ obstinatum precibus ⁊ meritis ei⁹ aquas lachrymarum affluenter emittit. O q̄ pulchre ostenditur virgam fuisse Aaron que arida in tabernaculo domini posita cum alijs virgis sola inuenta est viruisse: floruisse: fructum fecisse Descendens enim ipsa: non solum ex tribu regali: sed et sacerdotali: dedicata ab infantia in templo domini cum alijs virginibus ipsa arida id est virgine permanente: non humectata humano semine viruit. Virtutem generandi a spiritusancto suscepit: floruit Christum concipiendo: fructū fecit benedictum ventris sui: ipsum parturiendo Hec vt miraculum precipuum reponitur in secretario diuino. Hec est virga regis Asueri qui interpretatur beatitudo: qua extensa super illum qui ingrediebatur ad eum saluus erat: ⁊ qui non tangebatur ab ea: occidendus eiciebatur. Accedentes enim ad deum oratione vel in morte tot sunt demerita nostra: q̄ nisi interueniant preces v̄ginis: reprobantur vt presumptuose orationes nostre ⁊ rei mortis iudicamur nisi ipa subueniat. Mandauit quoq̄ dominus Jesus primis prelatis ⁊ predicatoribus suis discipulis suis: in via portare virgam: scilicet spem suffragij virginis gloriose. Et breuiter alia omittendo: vt dicitur i libro Sapiēn. Benedictum lignum scilicet huius virge per quod fit iustitia. Imitando enim eam iusti efficiamur: ⁊ sicut sequendo virgam linee: recte scribimus ⁊ alia agimus: ita recta opera facimus imitādo vestigia eius. Justitia etiam per eam facta est virga: quia ab iniusto possessore diabolo detenti iuste per filium eius liberati sumus. Sancti quoq̄ doctores ecclesie stupentes laciari non valent collaudare: benedicere: ⁊ predicare hanc virginem gloriosissimam: que virginitatis gloria permanente: huic mundo lumen eternum effudit Jesum Christum dominum nostrum. Beata es Maria inquit vt puto Gregor. que dominum portasti creatorem mundi: genuisti eum qui te fecit in eternum permanens virgo. Benedicta ⁊ venerabilis es virgo Maria: que inuenta es mater saluatoris. b. Bernar. super illud. In plenitudie sanctorum detentio mea: ait. Merito in plenitudine eius erat detentio sua: cui nec fides defuit patriarcharum nec spiritus prophetarum: nec zelus apostolorum nec constantia martyrum: nec sobrietas confessorum: nec castitas virginum: nec fecunditas coniugatorum: nec puritas angelorum.

Idem de plenitudine eius id est bonorum virginis Marie recipiunt vniuersi eger curationem tristis consolatiōem: captiuus redemptionez peccator veniam: iustus gratiam: angeli letitiam: tota trinitas gloriam: venicq̄ dei filius carnis substātiam. b. Hierony. in sermone de assumptione. Talibus decebat virginem obpignerari muneribus: vt plena esset gratia que celis dedit gloriam terris deū pacē refudit: finē vitijs: vite ordinem: moribus disciplinam. b. Augusti. De te o virgo Maria. Quid dicam pauper ingenio cum quicquid dicam minor est laus tua q̄ mereatur dignitas tua. Si celum appellem altior es. Si matrē gentium dicam excellis. Si formam dei appellem digna existis. Si dominam angelorum vocem per omnia comprobaris.

De triplici fructu benedicte Marie virginis. Capitulum vicesimumquintum.

Titulus Decimusquintus.

Benedictus fructus ventris tui. Hec verba apposuit ecclesia in salutatione angelica que fuerunt Elisabeth. Quando enim beata Maria concepto filio eam visitauit: exclamauit ipsa Elisabeth repleta spiritu sancto: dicēs. Benedicta tu inter mulieres: ⁊ benedictus fructus ventris tui. Ideo aūt angelus non dixit illud: scilicet bendictus fructus ventris tui: quia nondum fructus ventris fuerat quando salutauit: sed ipsum quasi promissum in hoc dixit. Benedicta tu in mulieribus fructum comprehendat. Ecclesia autem vt iaz exhibitum ⁊ maxime beate virginis commendatiuum hoc apposuit. Ponitur autez coniunctio copulatiua scilicet ⁊ benedictus ⁊ cetera: que continet finem ad angelicam salutationem ⁊ adiectionez ad personam filij pertinentem. Et vt notet inter benedictionem filij ⁊ matris aliquam distinctionem: ipsa enim benedicta est propter benedictionem fructus. Unde sua benedictio descendit a benedictione filij: ⁊ hoc est quod. b. Bernar. ait: non ideo benedictus fructus ventris tui: quia tu benedicta: sz ideo tu benedicta: quia benedictus fructus vētris tui quoniam ille in benedictionibus te preuenit.

Signanter autem dixit potius fructus vētris q̄ filius tuus: quia filius est quid cōmune ad spiritualem ⁊ carnalem generationem: fructus autem plus determinat carnalem ⁊ maxime cuz hac determinatione ventris qui est locus generationis carnalis: propter quod etiam dixit non corporis sed ventris: vt veritas generationis magis exprimeretur. Habuit autez iste fructus ventris beate Marie. i. domin⁹ Jesus omnes dignitates sue matris vel in se vel in equipollenti excellentissimo cōgruenti. Habuit bonum coniugale: quia sponsus vniuersalis ecclesie. Itē virgo fuit ⁊ pater qui verbo veritatis nos genuit: ex aqua quoq; ⁊ spiritu sancto ex matre ecclesia omnes fideles regenerauit. Item sicut ipsa mater dei: ita ipse filius dei: ⁊ plus est esse filium dei q̄ matrem dei. Concedenduz insuper ipsa a fructu ventris sui. i. filio in omnib⁹ priuilegijs excellit: nec i hoc laus matris diminuitur sed exaltatur: in eo q̄ non tantuz filium genuit sibi equalem: sed in infinitum meliorem: quod etiam ex hac parte quodāmodo infinitā insinuat matris bonitatem. Omnis enim arbor ex fructu cognoscitur suo: vt etiaz dicitur Mathei. vij. Infinita ergo bonitas fructus que est in Jesu quodā modo insinuat infinitā bonitatē arboris producentis Marie: hec omnia Albet. Sz ad dilatā dū materiā dici pōt: q̄ triplex est fructus ventris Marie benedictus. Est fructus naturalis ventris sui corporalis: benedictus per diuinaz vnionem. Est fructus virtualis ventris sui mentalis: benedictus sūmā pp perfectionez. Est fructus spiritualis ventris sui exemplaris: benedictus propter sāctaz imitationē. Hec possunt notari i illa auctoritate Eccī. xiij. Ego quasi vitis fructificaui suauitatez odoris: ⁊ flores mei fructus honoris ⁊ honestatis Primus fructus ibi notat: fructificaui suauitatez odoris. s. Christum: qui est ipsa veritas affitiens i tellectiuam. Secundus ibi: flores mei fructus honoris ⁊ honestatis. Tertius vō ibi. Ego quasi vitis ⁊c. vt patebit.

De primo fructu .§.I.

dixit deus promittendo dō. de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. s. ad regnandum in ecclesia militanti ⁊ triumphanti. Signanter autez dicit de fructu ventris tui: non lumborum tuorū In conceptione enim hominis decidit semen a lūbis patris ⁊ materia conceptus a ventre matris. Sed quia Christus nō ex virili semine sed solū ex purissimo sanguine sanctissime virginis ē cōcept⁹ ideo dicit de fructu vētris tui. i. de fructu naturali. s. filio ventris. s. solius virginis Marie: q̄ tuus dicitur: quia ex te descendet ex progenie tua: hic regnabit in eternū. Benedictus autem est iste fructus ventris virginalis omni benedictione que excogitari potest. Ipse: ait apostolus: est super oia ⁊ in oibus benedictus. Est enim deus secundū Anselmum. Deus est quo melius excogitari non potest. Itē benedicitur alicd ꝓpter aliquod bonum qō habet. Sed quicquid boni est in creaturis ē in deo ⁊ pfectius ⁊ cā omniū bonoz: quia iuxta illud Jacobi. j. oē datū optimū ⁊ omne donum pfectū de sursū est descendens a patre luminū ꝑ ōnis benedictio ⁊ ratio benedictionis reperitur in eo. Ut eni ait Dam⁹. siue secundum bonitatem siue secundum virtutē: siue secūdū sapiaz siue secūduz tēpus: siue secundū locū defitiat a perfectione nō est deus. Confitere ergo deo. i. lauda in bonis: et benedic deum seculoruz dicit Thob. xiij. quoniā eo ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso sunt oia. s. bona. ro. xi.. Itē quicquid boni est in creaturis est in hoie: vnde dicitur minor mūdus: ⁊ ois creatura scōm b. Grego. i homelia. Sed quicquid boni est vel eē potest in homine est in ipso Christo Jesu. Mal⁹ eē non potest: q̄ vniri deo in vnitate persone: qō in Christo: nam deus ⁊ hō vnus est Christus: sic anima rationalis ⁊ caro vnus ē homo. i. vna persona: ait. b. Athan⁹. Itē ꝓprietates seu pfectiones que sunt in inferioribus sunt in existētia in superioribus: vt ostendit Dionysius in celestib⁹ hierarchiis. Sed dñs Jesus superior est omni hierarchia ⁊ virgine in superna gloria. Ad phil. ij. ait apl⁹s. Donauit illi nomē quod est super omne nomen vt in nomine Jesu omne genu flectatur celestium

terrestrium ⁊ infernorum: Et ad heb. i. Cum introducit ꝓmogenitū in orbē terrarū dicet. Adorent eum oēs angeli dei. Jtē. iij. Esdre. viij. dicit vitas magna est ⁊ fortior pre oibus. Dis terra vitatem inuocat: celū etiā ipsa benedicit: ⁊ oia opera mouētur ⁊ tremūt eam: ⁊ non est cum ea quicq̄ iquus ⁊ inualescit: viuit ⁊ obtinet in secula seculorum. Benedictus deus vitatis. i. qui est veritas. Ego sū veritas ait Christus Jo. xiiij. Et veritas de terra orta ē. i. virgine humilima: firmissima ⁊ fructuosissima. Benedictus ergo fructus vētris tui Jesus ⁊ multo magis q̄ ipsa virgo benedicta. Unde in oīb⁹ duodecim priuilegijs q̄bus beata Maria excedit omnes creaturas ipse Jesus eam excedit. Nam primum est q̄ beata Maria nūq̄ peccauit Sed filius eius nec peccauit nec originale contraxit vt ipsa. b. Bernar. O bone Jesu: peccatum nō cōmesisti nec contraxisti: est enī tibi pater ab eterno. Sed deus est in quē peccatū cadere nō potest Est ⁊ mater tibi ex tempore. Sed virgo est ⁊ corruptela parē non potuit incorruptio. Secūdū priuilegium est q̄ peccare nō potuit. Sed hoc q⁹ fomes: qui trahitur ex peccato originali: religat⁹ vel extinctus fuit: vt in actum non exiret. Sed Jesus quia sine originali conceptus: ideo nec fomite infectus. Unde ut ait Dama⁹. Impeccabilis erat dominus Jesus Tertium priuilegium est q̄ i omni actu liberi arbitrij ipsa semper meruit: non tamen vsum liberi arbitrij: concepta vl mox nata habuit: etsi citius ceteris. Sz dns Jesus ab initio sue conceptionis vsum liberi arbitrij habuit. Un̄ dicit. b. Hiere.. Femina circundabit virū. i. in vtero. habebit hominē pfectū omni sensu ⁊ vsu liberi arbitrij: ⁊ ex tunc cepit mereri in quolibet actu interiori: non pro se qui non egebat: sed p nobis. Quartum priuilegiuz est puritas in summo. Sz receptiuā habuit: Jesus aūt datiuā. Unde ipa pura in summo ad modum aeris a sole depurati.

Ipse autem ad moduz solis depurantis. Lādor ē enī lucis eterne: speculū sine macula ⁊ imago bonitatis: sap̄. vij. Quitū priuilegiū est: quia ipsa est virgo virginum: ipse autem filius virginis. Unde canit ecclesia. Sancta Maria virgo virginū mat ⁊ filia regis regum omnium. i. Jesu. Sed plus est esse filium virginis q̄ virginē matrē per imitationē virginū. Sextū ē: q̄ ipsa est mater ⁊ virgo per generationē. Ipse vero fuit ⁊ est virgo pater per creatorē. Nobilior autē est creatio q̄ generatio ⁊ actus creatoris: q̄ actus creature. Jsa. vij. Ecce v̄go concipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabit nomen ei⁹ emanuel: quod interpretatur nobiscū deus: vt dixit angelus. In principio autem creauit deus celū ⁊ terrā. Unde ⁊ pater omniuz dicitur. Septimū priuilegium est: quia ipsa est mater omniū. Sed ipse est pater omniū etiā p gubernationē ⁊ curaz Sap̄. Ipsi est cura de omnibus. Est autem pater hic cure: plus autem est esse patrem q̄ matrē: ipa aūt genuit facto: ipse verbo: plus aūt est ⁊ prime generationi similius generare verbo q̄ facto. Octauū priuilegiū est: quoniam ipsa nullius habuit ignorantiā: eoz. s. que decuit scire: Jesus autē omniū habuit scientiam. In ipso enim sunt secundū apostolum omnes thesauri sapie ⁊ scie dei. Nonū priuilegiū est q̄ est porta celi. Ipse autē est hostium vt dicitur Jo. x. in quo est porta. Decimuz q̄ habuit cōmunicationē passionis Christi p cō passionē suam. Sed ipse sustinuit ipsam passiōez Jsa. liij. vere dolores nostros ipse tulit: ⁊ ps. Dolores inferni circundederunt me. Undecimum: q̄ ipsa est super omnes choros exaltata. Ipse autez habet nomen quod est super omne nomē. s. vt vocetur ⁊ sit deus exaltatus super omnia. Duodecimū q̄ ipsa est regina misericordie. Ipse autez pat misericordiarum. ij. Cor. Benedictus deus pater misericordiarū ⁊ deus totius consolationis: patz ergo quia benedictus fructus ventris Marie Jesus magis q̄ ipsa.

Notandū q̄ nō di. §. II

citur determinate cuius respectu fruct⁹ iste Marie sit benedictus. Et ratio est: quia simpliciter ⁊ absolute est benedictus omni modo ⁊ in omnibus vt declarabitur: ⁊ ideo per nihil specificum coartari potuit. Benedictio quoq̄ Marie non restringitur ad mulieres tantum: quia dicitur benedicta in mulieribus: sed causa ⁊ origo omnis benedictionis demonstratur. Possumus ergo loqui secunduz Albertum de ista benedictione: fructus Marie id est Jesu secundum triplicē viam. Primo quantum ad significationem. Secūdo quantum ad suppositionem. Tertio quantum ad substantiam ⁊ omnem sui partem. Quantuz ad primum scilicet significationem. Sciendum q̄ ista benedictio habet tria significata: quorum omniuz ratio saluatur in ista beatitudine qua dicitur. Benedictus fructus ventris tui. Nam vt dictum est supra: prima ē benedictio maledicti euacuatio: secunda est benedictio omnis boni possessio: tertia est benedictio congratulantium laudatio: ⁊ quelibet harum est triplex. Est enim triplex maledicti euacuatio. Incidit enim per peccatū triplex maledictū: primū est fomitis punctio. i. inclinatio habitualis ad maluz ⁊ delectabilia carni: que in actum progreditur cum quis incipit habere vsum liberi arbitrij: de quo ap̄lus ad Ro. Uideo aliam legem in membris meis repugnantem legi mētis mee id ē dictamini rōis: ⁊ captiuū me ducentē in legem peccati. s. saltem quo ad motus vitioz qui sunt venialia. Sed benedictus fructus vētris tui. s. Jesus: quia exclusus omnino ab

omni fomite ⁊ mali inclinatione. j. Pe. ij. Peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. quinimmo agnus fuit qui abstulit peccata mundi. Et vt dicit beatus Augustinus de consecra. di. iij. Nemo tollit peccata mundi nisi Christus q̄ est agnus dei tollens peccata mundi. Secundum maledictum inductum per peccatum est labor in ueniende veritatis. Unde Sapien. ix. dicitur. Difficile extimamus que in terra sunt: ⁊ que in ꝓspectu sunt cum labore inuenimus: que autem in celis sunt quis inuestigabit? Unde omnes philosophi in multis errauerunt circa naturalia. Sed ⁊ circa moralia ⁊ salutem propriam: vt dicitur Eccl̄s. ix. Nemo scit vtrum odio vel amore scilicet dei sit dignus: ⁊ hoc quia ignorat si opera sua etsi videantur bona: sint vere bona ⁊ meritoria: fructus autem ventris beate Marie fuit benedictus quia nullaz ignorātiā habuit: sed omnem scientiam. Omnia enim que fuerunt: sunt: vel erunt in actu omnia sciuit anima Christi ad Hebre. iiij. omnia sunt nuda ⁊ aperta oculis eius. Tertium maledictum est necessitas incinerationis: Gen. iij. Puluis es ⁊ in puluerez reuerteris: propterea ad humiliandum hominem dicitur Eccl̄i. Quid superbis terra ⁊ cinis. Sed fructus Marie ab hoc exclusus est: secundum illud quod ait: p̄s. in persōa eius. Non derelinques animam meaz in inferno: quo descendit mortuus: nec dabis sanctuz tuum videre corruptionem scilicet corporis. Secunda significatio benedictionis ⁊ omnis boni possessio: secundum illud dictum Abrahe. Benedicaz tibi ⁊ magnificabo nomen tuum quo ad temporalia ⁊ naturalia: eriscz benedictus quo ad spiritualia ⁊ gratuita: ⁊ in te benedicentur omnes gentes quo ad diuinalia: quia per Christum fructuz Marie que descendit ex Abraham deuz ⁊ hominem recipiunt homines benedictionem glorie.

Fructus autem hic Marie benedictus ē omnis boni possessione tripliciter. Primo quia habuit Christus bonitatem humane nature in summo Unde Damascenus dicit: q̄ assumpsit dei filius primitias humane masse id est humanitatē in ea puritate que fuit in adam in statu innocentie: et propterea dicitur Isa. c. vij. q̄ emanuel partus ex virgine butyrum ⁊ mel comedet: vt sciat reprobare malum id est non sumere malum peccati ⁊ eligere bonum gratie. Dicitur autem comedisse id est sibi vnisse sicut quod comeditur: incorporatur ⁊ vnitur comedenti butyrum: qui est pinguedo lactis id est innocentiam: ⁊ mel dulce id est sapientiam. Secundum bonū quod in se habuit Christus est bonum diuine nature in summo: quia fuit verus deus. Un̄ apostolus: in quo scilicet Christo inhabitat omnis plenitudo deitatis corporaliter: ⁊ actuum. x. Pertransiuit Jesus benefaciendo ⁊ sanando omnes oppressos a diabolo: quoniam deus erat in illo: nec enim potest expellere diabolum ab homine peccatore: nisi deus remittendo peccata. Creature ⁊ sancti habent bonitatem accidentaliter: sed Jesus quia deus verus habebat bonitatem essentialiter: quo modo nemo bonus nisi solus deus scilicet essētialiter ait ipse Lu.

Tertium bonum huius benedictionis est bonitas vnionis nature diuine cum humana. Leo papa in sermone. Salua igitur vtriusq̄ proprietate nature ⁊ in vnam coeunte personam: suscipit a maiestate humilitas: a virtute infirmitas: ab eternitate mortalitas: vt q̄ nostris remedijs congrue batur: mori posset ex vno: ⁊ resurgere haberet ex altero: ⁊ propter istud bonum vnionis dixit zacharias laudans deum. Benedictus dominus israel. quia visitauit scilicet per hanc vnionem: ⁊ inde fecit redemptionem plebis sue. Tertia significatio benedictionis est congratulantium laudatio: de qua Raphael ad Thobiam ⁊ filium ait. Benedicite deum celi: ⁊ coram omnibus viuentibus confitemini illi: quia fecit nobiscum misericordiam suam: ⁊ hec est triplex scilicet angelorū: hominum: ⁊ rerum corporalium. Angeli laudant ⁊ benedicunt fructum ventris beate Marie quia per ipsum restauratus est numerus diminutus eorum: vnde ecclesia canit: per quem scilicet Christum maiestatem laudant angeli: adorāt dominationes: tremunt potestates: celi celorumq̄ v̄tutes ac beata Seraphi: benedicite ergo dominū omnes angeli eius. Permaxime homines benedicere ⁊ laudare debent Jesum: quia factus est eoz frater: eorum ductor: eorum redemptor. Neq̄. n. vt ait Petrus apostolus in Act̄. apostolorum: est aliud nomen datum sub celo i quo oporteat nos saluos fieri: q̄ scilicet per iesum christum: et ideo qui preibant et qui sequebantur clamabant filio dicentes Osanna: idest obsecro salua nos benedictus qui venit in nomine domini osanna in excelsis. Mathei vigesimoprimo. Qui preibant significat patres veteris testamenti: qui sequuntur patres noui: et omnes debent benedicere congratulando de saluatione facta p̄ xp̄m. Tertio ēt alia corporalia habent cōgratulari ⁊ laudare modo suo de fructu ventris Marie: quia aliquo modo vnita sunt cum suo creatore in quantum deus factus est homo: qui participat cum omnibus corporibus in quantum ⁊ ipse corpus habet: ⁊ ipse omnia demum renouabit ⁊ meliorabit: ⁊ ideo Benedicite omnia opera domini domino: laudate ⁊ superexaltate eum ⁊ cetera. Benedicite celi domino: benedicite aque omnes: que super celos sūt ⁊ cetera. Benedictus ergo fructus ventris tui secundum triplicem significationem benedictionis.

Capitulū Vicesimūquintum.

Quantum ad sup. §. III.

positionem in quantum scilicet pro Christi: hoc quod dicitur. Benedict' fructus ventris tui: habet tria: et pro omnibus illis redditur locutio vera. Est enim benedictus fructus iste triplici benedictione scilicet benedictione nature: benedictione gratie ꝛ benedictione glorie: ꝛ quodlibet istorum est triplex. Benedictio nature in eo fuit triplex: habuit enim corpus benedictum animam benedictam ꝛ deitatem benedictam. Corpus eius fuit benedictum: quo ad materiam: quia non ex materia corrupta: sed ex purissimis sanguinibus virginis fuit conceptum. Sapiēn. octauo. Ad corpus incoinquinatum accessi. Fuit benedictum in armonia: quia optime proportionatum cum omnimoda proportione humarum: adeo ꝙ non incurrisset aliquam infirmitatem si diu vixisset: et morte violenta scilicet crucis non fuisset occisus: sed senio defecisset: Ex quo cum non esset debitor mortis: quia non per carnalem propagationem ex viro conceptus voluntarie tamen suscepit mortale corpus. Benedictum fuit illud corpus in forma ꝛ pulchritudine: ps. Speciosus forma pre filijs hominum propterea benedixit te deus in eternum: habuit enim congruentem quantitatem. Naz etsi in conceptione: quia subito fuit perfectissime organizatum corpus illud ꝛ distinctum ab omnibus suis liniamentis: peruissimum fuit super omnes conceptos in vtero: tamen spatio quadraginta dierum vel quadragintasex: vt dicunt philici: quibus corpus conceptum paulatim cōpletur et organizatur in membris suis: peruenit ad debitam ꝛ communem quantitatem.

Similiter in figura ꝛ colore fuit speciosissimū vt ostenditur ex quadam epistola quam scripsit quidam gentilis Tiberio tunc imperanti in partibus iudee moram trahens pro parte Romanorum: hic in ea declarat effigiem eius et formam prout oculis suis viderat. Animam quoqz habuit benedictam iuxta illud: Sap. sortitus sum animam bonam: fuit vtiqz benedicta anima illa a deo tunc creata quia infusa corpori sine peccato: sine fomite: sine ignorantia fuit.

Fuit benedicta: quia intelligentiam habuit acutissimam: omnia tunc intelligens memoriam tenacissimam: voluntatem ad omne bonum sine difficultate promptissimam: species omniuz rerum fuerunt in mente eius indite seu concreate: sicut dicitur de adam. Fuit ergo benedicta anima illa omnium naturarum naturali cognitiōe: virtutum politicarum perfectione: suprema naturali dei dilectione: vt merito dici possit de eo illud: preueniſti eum in benedictionibus dulcedinis: quia ante natiuitatem ista habuit anima eius. Habuit ꝛ benedictam deitatem in se. vnde ps. Benedictus dominus deus meus: qui do. ꝛ cetera: Deus meus dicitur quia per deitatez vnitam nature nostre: factus est noster. Homo autem factus et conuersatus in terra: docuit exemplo suo nos purgare manibus nostris id est operibus contra inimicos spirituales mundi fallentis quem contempsit: carnis infitientis: quam ieiunijs ꝛ abstinentia afflixit: diaboli suadentis: quem documentis scripture superauit in deserto. Benedicta ergo sit sancta trinitas atqz indiuisa vnitas. Trinitas ista sancta est: que in Jesu habetur. Nam sancta caro. Sancta anima: Sancta deitas: ꝛ indiuisa vnitas scilicet in persona: quia vna persona deus et homo: non due persone: nec duo suppositā: sed vnum confitebimur ergo ei: quia fecit nobiscum misericordiam suam. Benedictio secunda scilicet gratie fuit in fructu ventris Marie: ꝛ hec triplex: nam habuit cum patre gratiam incarnatā: cum matre gratiam creatam: preter vtrumqz gratiam coniunctam: habuit enim a patre gratiam increatam scilicet ꝙ sit deus: vnde ipse ait Johannis septimo. Mea doctrina non est mea: sed eius qui misit me patris: quasi dicat secundum beatum Augustinum super Joannez. Ego qui dico: sapientia ꝛ verbum: non habeo esse a me ipso: sed a patre qui hanc gratiam dedit mihi vt sum deus habet etiam ab eo ꝙ sit filius dei ps. Dominus dixit ad me filius meus es tu: Leo papa. Uerbum enim dei: deus filius dei: vt liberaret hominem ab eterna morte factus est homo: ꝛ tanto federe vtranqz naturam seruit: vt nec inferiorem consumeret glorificatio nec superiorem diminueret assumptio. Habet deum a patre ꝙ sit spirator spiritussancti. Mittam inquit ipse vobis a patre spiritum veritatis Joannis decimosexto id est mittam spiritum sanctum a me procedentem. Sed ꝙ a me procedat ꝛ vobis mittam: hoc habeo a patre. Unde et cū instituit sacramentum: in quo se totum dimisit nobis eleuatis oculis in celum ad patrem bene dixit: quasi totum quod est recognoscens a patre habere. Cum matre triplicem gratiam habuit creatam: videlicet: quia omnem gratiā ꝛ gratis datā ꝛ gratū facientē ꝛ singulariter priuilegiataz habuit: vt sicut ipa dicitur gratia plena: ita ꝛ fructus ventris eius: verbum: scilicet caro factuz plenum gratie dicatur: excellentius tamen in ipso vt supza dictum est. Secundo quia omnem gratiaz dedit: sicut enim de plenitudine eius scilicet virginis recipiunt vniuersi: vt ait .b. Bernar. Sic de plenitudine Christi nos omnes accepimus gratiā vt ait Jo. c. j. pf. ctius m̄ p Christū: Tertio dedit

vltra id quod habuit. Dat enim remissionem peccatorum quam remissionem in se non habuit: nec filius nec mater: quia nullum peccatum filius habuit: mater nullum actuale: dat tamen aliter filius aliter mater: filius efficienter vt deus: meritorie vt homo. Mater suffragio orationis sue impetrando remissionem peccatoribus penitentibus. Congrue ergo Elisabeth ait. Benedicta tu in mulieribus et ita benedictus fructus ventris tui Jesus: qui tecum graciam habet. Ex coniunctione preter vtrunq; scilicet deitatis cum humanitatis coniunctione habuit triplicem gratiam: vna q̄ fuit filius plurium: nam mater eius habuit patrem ⁊ matrem scilicet Joachim ⁊ Annam.

Sed non deum habuit patrem sed hominem vt dictum est Joachim. Pater vero Christi nō habuit patrem nec matrem: nec deum nec hominem. Ipse vero habuit patrem et matrem et deum patrem et hominem. Secundo ex ipsa coniunctione dei cum homine habet: q̄ sit redemptor: filius hominis non venit ministrari sed ministrare: ⁊ dare animam id est vitam redempti onem pro multis: Mathei. xx. ⁊ quomodo declarat princeps apostolorum Petrus in prima canonica dicens: non enim corruptibilibus auro et argento redempti estis de vana vestra conuersatione: sed pretioso sanguine agni imaculati. Quod premium sanguinis fuit infiniti valoris ad nos redimendum: propter diuinitatem ei vnitam: ⁊ in quantum redemptor est sponsus animarum secūdo Corinthioꝝ vndecimo. Despondi enim vos vni viro virginem castam integritate scilicet fidei ⁊ dilectionis exhibere Christo. Est ⁊ sacerdos fidelium siue pontifex: ad hebreos. ix. Christus assistens pontifex futurorum bonorum ⁊ cetera. Introiuit semel in sancta eterna redemptione inuēta. Judex quoq; viuorum ⁊ mortuorum. Joānis v. Pater non iudicat quemq̄ sed omne iudicium dedit filio in quantum ipse solus in humanitate quam sumpsit cunctis apparebit. Tertio ex huiꝰ modi coniunctione habet q̄ sit beatitudo omnium. Joānis. x. Ingredietur scilicet quilibet beatus et egredietur ⁊ pascua inueniet. Ingredietur ad deitatem Christi contemplandam. Egredietur ad humanitatem speculandam ⁊ vtroq; fruitiōis refectionē beate inueniet: et ideo bñdic anima mea dominum ⁊ cetera. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis ⁊ sanat omnes infirmitates tuas: deus homo per sacramenta ab eo instituta. Qui redimet de interitu vitam tuam in quantum redemptor: ⁊ coronat te in quantum beatificat. Benedictio quoq; glorie qua benedictus est fructus ventris Marie est triplex. Habuit enim gloriam comprehensoris: gloriam redemptoris: ⁊ gloriam creatoris. Gloriam habuit comprehensoris dum fuit viator: quod nulla creatura habuit: nam in mundo quilibet sanctus est solum viator: in alio tantum comprehēsor. Christus autem simul in mundo viator in quantum mortalis ⁊ merebatur. Comprehensor quia clare intuebatur anima eius diuinitatem cui erat vnita vt nunc: ⁊ summam aureā habuit super omnes aureolas ⁊ premia accidentalia omnia in sūmo: vt aperte intelligatur de illo. Dilectus deo ⁊ hominibus: cuius memoria in benedictione est. similem illum fecit in gloria sanctorum. Ecclesiastici. xlv. scilicet dum hic etiam vixit. Habuit et gloriam redemptoris in quantum ipse est hominum liberator: demonum superator ⁊ nature humane exaltator. Et ideo: ps. Per singulos dies benedicam tibi ⁊ laudabo nomen tuum ⁊ cetera.

Tertia que est gloria creatoris ostenditur in misericordia in sanctis: in iustitia in damnatis. In magnificentia in celis ⁊ elementis. Unde te celorum militia laudat: adorat: predicat: triplexq; mundi machina benedicit per secula. Et ideo benedictus fructus ventris tui.

Tertio potest cō. §. IIII.

siderari ista benedictio fructus vētris beate Marie: quantum ad substantiam ⁊ partes eius integrales ⁊ hoc tripliciter. Primo quantum ad principium ⁊ causam. Secundo quantum ad essentiam. Tertio quantum ad efficientiam. Si ergo consideretur iste fructus in quantum est benedictus tripliciter: secundum triplicem sui originem habet originem iste fructus benedictam trinitatem: que operata est hoc mysterium incarnationis. Unde benedicta sit sancta trinitas: creatrix et gubernatrix omnium: habet originez fructus iste quantum ad suam deitatem per generationem benedictum patrem. ij. corin. Benedictus deus et pater domini nostri ihu christi pater misericordiarum. Habet originem quantum ad assumptam humanitatem benedictam matrem per natiuitatem in vtero et ex vtero: vñ elisabeth aptissime ait ei visitanti ipsam. Benedicta tu inter mulieres: et benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me: luc. j. Quantum ad essentiam benedictus est fructus ventris marie tripliciter. Benedictus fructus ventris tui ait beatus Bernardus benedictus in odore: benedictus in sapore: benedictus in specie vel decore. Odore suo implet cognoscitiuam. Unde in cant. In odore vnguentorum tuorum currimus: id est gratiarum: nam in odore eius reuiuiscūt mortui. Quē sētēs isaac ait: i figurā eiꝰ filio suo iacob: de q̄ descēdit. Ecce

odor filij mei sicut odor agni pleni: scilicet gratiarum ⁊ bonorum cui benedixit deus Geñ. xxvij. In sapore quoq; benedictus fructus hic refitiens affectuam: vt summum ⁊ dulcissimum bonum: Cant. Fructus eius dulcis gutturi meo ait anima deuota hoc degustans: ps. Gustate ⁊ videte quoniam suauis est dominus: beatus vir qui sperat in eo: ⁊ multo magis qui in patria gustat. Adde ad saporem valorem. Valet enim contra omne malum immedicamentum: in cibum habentem omne delectamentum: in precium comparans omne bonum. Benedictus est iste fructus in specie vel ō core: ps. Speciosus forma pre filijs hominum: propterea benedixit te deus in eternum. Petrus in quem desiderant angeli prospicere. Quantum ad efficientiam est benedictus fructus ventris Marie actiuam ⁊ passiuam. Actiuam quidem quia benedicit nos benedictione temporali: benedictione spirituali gratie ⁊ benedictione supernali glorie. Unde ps. ter dicit. Benedicat nos deꝰ deꝰ noster: ⁊ benedicat nos deus: ⁊ signanter dicit deus noster: vt notet istum fructum ventris Marie: quia per hoc est factus noster deus singulari modo: quia ex ea carnem nostram assumpsit. Quantum ad benedictionem passiuaz id est quia facit nos benedicere: vt sic per eum recipiamus virtutem eum benedicendi: id est laudādi. Tripliciter hoc accidit. Facit enim nos benedicere corde iuxta illud. Benedic anima mea dominuz: ⁊ omnia interiora mea nomini sancto eiꝰ. Ore secundum illud. Benedicam dominum in omni tēpore: semper laus eius in ore meo: ⁊ Petrus in canonica: nulli malum pro malo reddentes: aut maledictum pro maledicto: sed econtra benedicentes. Opere: ps. Ecce nunc benedicite dominum omnes serui domini: scilicet bene operando: ⁊ sic concludendo primum fructum: scilicet naturalem. Uentris materialis Marie vtiq; benedictus omni modo fuit. Et virgo vt vitis fructificauit suauitatem odoris: scilicet dominum Jesum: qui ait ipse Sapieñ. ecclesiastici vicesimo quarto. Sicut cinamomum et balsamum odorem dedi: et quasi mirra electa dedi suauitatem odoris.

De duodecim fructibus spiritus qui fuerunt in Maria. Capitulum vicesimuz sextum.

Benedictus fructus ventris tui. Est alius fructus virtualis Marie: de quo dominus: posui vos scilicet in mundo vt eatis et fructum afferatis. scilicet bonorum operum. Omnis enim arbor que non facit fructum bonum: excidetur: scilicet per mortem ⁊ in ignem mittetur: scilicet eternā. Mathei septimo. Fructus iste bonus ex ventre bone mentis. Mens enim ideo dicitur venter anime: quia in ea continentur cogitationes et affectiones ex apprehensis ex sensibus quasi ex cibis comestis. que mens occulta est cum suis cogitationibus ⁊ affectionibus: sicut venter ⁊ contenta in eo. Isti autem fructus ventris beate Marie sunt benedicti propter summam eorum perfectionem: ⁊ propterea dicit Ecclesiastici vicesimoquarto vt dictum est supra. Flores mei fructus honoris et honestatis. Flores sunt in choationes fructuum: vni ergo in alijs sanctis virtutes sunt quasi flores id est imperfecte et incomplete respectu virtutum patrie: in ea fuerunt isti flores fructus quia virtutes habuit q̄ si ad modum patrie aliquo modo vt ostensum est supra: cum ageretur de gratia virtuali eius

Et ista bona opera sunt fructus quibus debetur verus honor: et in quibus est vera honestas: ad quod insinuandum cantatur de ea quod scribitur in Cantic. Emissiones tue paradisus cum pomorum fructibus: emissiones dicuntur operationes ex ventre procedentes mentis: iste fuerūt paradisus quasi similes operibus eorum: qui sunt in paradiso adeo perfecte fuerunt. Poma que sunt rotunda sunt pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus: quia sicut pomum est rotundum: ⁊ figura rotunda est capacissima: et non inuenitur ibi principium vel finis: ita eternus pater eternus filius: eternus spiritussanctus: sine principio et sine fine vnus deus: omnia continens: quibus diuinis personis aliquando fruebatur: et ideo cum dicatur cum pomorum fructibus.

Et ad se inuocandum ad huiusmodi fructus producendos: aiebat. Ecclesiastici vicesimoquarto. Translite ad me ommes qui concupiscitis me id est amatis: ⁊ a generationibus meis implemini id est operibus virtuosis: que generate ⁊ producte sunt a ventre mentis mee: sicut fructus ab arbore: et sicut filij a ventre matris. Implemini ait: id est copiose ea agendo: ⁊ quia ipsa sola implent ⁊ refituunt animam: nam opera mala esurientem et vacuam reddunt: vnde et fructus dicuntur opera virtuosa: vt dicit glosa beati Ambrosij: quia mentem refituunt sincera delectatione. Sed inter cetera opera virtuosa permaxime delectant animam illa. xij. que enumerat apostolus ad galatas quinto que appellat fructus spiritus: dicens. Fructus spiritus sunt. Charitas: Gaudium: Pax: Pacientia: Benignitas: Bonitas: Longanimitas: Mansuetudo: Fides: Modestia: Continentia: Castitas.

Hi scilicet fructus fuerunt fructus ventris

mentalis Marie valde suaues.' Et ideo subdit Spir.tus eni meus super mel dulcis:id est isti fructus spiritus mei. Dulcia autez cōmuniter alitiunt appetitum. Sunt enim dulcia amica nature: ⁊ ideo inuitat ad huiusmodi sui exemplo: dicens Transite ad me omnes ⁊c.

Quod isti fructus .§.I.

spiritus fuerunt in Maria:declaratur. Primus itaqz fructus spiritus ventris Marie mētalis dicitur charitas:que hic non importat virtutem: ō qua dictum est supra:sed actum eius. Hic fructus charitatis est:qui de terra ad celum euocat: ⁊ sic ad ipsum pertinet a terrenis separatio ⁊ ad celuz eleuatio. Sed beata Maria fuit omnino a terrenis eleuata:quia nec puluis venialis adhesit pedibus affectuum eius:quod nulli sanctorum contingit. Fuit etiam eleuata ad celum super omnes in contemplatione ⁊ cognitione ⁊ affectione diuinorum. Unde dicit Ecclesiastici.xxiiij.quasi cedrus exaltata sum in libano:libanus qui interpretatur candidatio:ecclesiam militantem ⁊ triumphantem:candidam puritate. Sicut ergo cedrus in libano est altior omni arbore:ita beata virgo magis eleuata erga deum in ecclesia dilectione.

Preterea in ps.fit triplex questio. Pria est. Quis ascendet in montem domini? Secunda: quis habitabit in loco sancto eius? Tertia est:Domine quis habitabit in tabernaculo:⁊ quis requiescet: ⁊ cetera. Difficile siquidem ⁊ perfectum est ascendere Difficilius ⁊ perfectius stare. Difficilimum ⁊ perfectissimum est habitare ⁊ quiescere. Ascendere pertinet ad apostolos qui sunt maiores de ecclesia:sed non pertinuit ad eos habitare: sed descendere: in figuram huius angeli ascēdebant ⁊ descēdebant per scalam quam vidit Jacob. Gen.xxviij. Unde ⁊ apostolus qui raptus fuit ad tertium celum:postea descendebat ad d.sponendum cubilia infirmorum:vt patet primo corintheorum septimo. Ad perfectiorem ergo statum q̄ apostolorum pertinet ascendere ⁊ stare. Hi autem videntur esse comprehensores:qui ascendentes in celuz stant fixi in actuali dilectione diuinorum: non tamen videntur quiescere in quantum appetit corpora eorum cuz ipsis animabus glorificari quod nondum impletur. Virgo autem beatissima semper ascendens de virtute in virtutem: ⁊ stans in habituali dilectione perfectius q̄ sancti i patria etiam habitando quiescit anima in corpore glorificata. Et ideo dilectus meus mihi ⁊ ego illi: modo excellentissimo. Secundus fructus dicitur gaudium quod importat delectationem in creatura rationali. Et vt ait beatus Bernardus. Illud est verum gaudium quod non de creatura sed de creatore concipitur: cuius comparatione omne dulce amarum: omne pulchrum fedum: omne quod delectare potest molestum: vnde ps. Uiderunt omnes fines terre scilicet per fidem salutare dei nostri. Jubilate deo omnis terra: vbi dicit glo. q̄ visio saluatoris est causa iubilationis. Et secundum beatum Gregorium in moralibus. Jubilatio importat quoddam gaudium intensū quod occultari non valet ⁊ exprimi non potest. Si autem ad partum virginis gaudet chorus celestium: ⁊ angeli canunt deo mysterium cernentes:⁊ magi gauisi sunt gaudio magno valde:reuidentes stellam que eos ad puerum ⁊ matrem eī perduxit:quanto magis iubilatione sunt repleti videntes eum. Nulla autem linga fari posset:nec intellectus capere gaudia perfectissima virginis: que percepit in conceptu filij: in partu:in lactando eum:in portando euz in gremio: i collocendo ⁊ conuersando cum eo. Exultauit:ait in Lanc. Luce.j:Spiritus meus in deo salutari meo id est extra salutauit:supra se salutauit pre gaudio qui escendo in deo salutari meo. Item cum dicitur a Christo: Gaudete ⁊ exultate quia nomina vestra scripta sunt in celis:Luce decimo. Gaudiū hoc est de presenti iusticia ⁊ predestinatione eterna. Si gaudium generatur ex hoc q̄ quis est predestinatus filius dei per adoptionem: ⁊ secundū presentem iusticiam multo magis habet gaudere q̄ sit predestiata vt sit mater dei:⁊ habeat omnez perfectissimam iusticiam:pro ut fuit virgo Maria. Tertius fructus est pax. Pax secundum beatum Augustinum.xix de ciuitate dei:ab omnibus optatur:sed a paucis vera pax inuenitur: quia non queritur vbi est. Decinerunt angeli nato domino ex virgine. In terra pacem esse hominibus bone voluntatis:non est bona voluntas illa in qua est peccatum ⁊ ideo non est pax impijs. Sed dicit dominus per Jsaiam. Sed in pace in id ipsum:dormiam ⁊ requiescaz ait. ps. Cum homo dormit sopitus a vitijs ⁊ perturbationibus passionum:⁊ requiescit in id ipsum:id est deum: qui semper est idem ipsum:quia immutabilis cōformans se voluntati sue. tunc est in vera pace: vt dicit beatus Augustinus in libro confessionuz. Omnia alia sunt aspera:⁊ tu solus deus es requies:⁊ inquietum est cor nostrum:donec requiescat in te. In omnibus requiem quesiui. ait beatissima Maria:sēp subdita volūtati dei: ⁊ sēp hns ñ solum bonaz sed optimam voluntatē: ⁊ ideo fructuz pacis habuit mundus:caro: demonia: diuersa mouent prelia ⁊ conturbant pacem nostram. Sed mundus pacem eius turbare non potuit:q̄ paupercula spiritu: diabolus pacez eius perturbare non potuit:quia humilima. Caro non concupiuit aduersus spiritum: quia fomes in ea extinctus fuit:⁊ quia ōne simile appetit suuz simile: ipse qui est pax nostra: in ipsa pace plenissima

Capitulū Vicesimūsextum.

requieuit in tabernaculo suo: secundū illud ps. In pace factus est locus eius. Quartus fruct' est patientia. Pacientia opus perfectum habet ait Jacobus in canonica capitulo primo: cum scilicet quis propter aduersa contingentia non contristatur: sed equo animo fiet. Ad hoc valent exempla sanctorum: qui etsi iusti: multa passi sed patientissime: sicut Thobias qui nec est contristatus q plaga cecitatis venerit super eum cuz tamen operibus insisteret pietatis. Sic Job amissa omni substantia: familia z sanitate corporis: in omnibus his non peccauit: nec stultum ali quod contra deum locutus est: z vt ait sancta illa vidua Judith. Omnes qui deo placuerunt ab initio: per multas tribulationes transierunt fideles. Qui vero tentationes non susceperunt cuz timore domini: z impatientiam suam in impropperium murmurationis sue contra dominum protulerunt: exterminati sunt ab exterminatione Judith. viij. Virgo autem beatissima non caruit aduersis: sicut nec filius eius. Sed nato paruulo inde ad paucos dies quesito ad occisionem: oportuit fugere in egyptum: z ibi manere per septennium inter idolatras z alienigenas: z duodenis: cuz remansisset in templo: ipsa non percipiente per triduum quesiuit non sine dolore: sed sine ira et tristicia: rationem absorbente vel offuscante. Similiter in persecutionibus filij patientissima fuit. Unde dicitur de ea: sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. Lilium vel rosa non amittit suam pulchritudinem vel odorem inter spinas sic nec ipsa odorem patientie inter tribulationes.

Quintus est longanimitas: hec est secundum glo. in expectatione boni non deficere: sed reficiz: quando quis habet tolerare aliquem dolorem vl' laborem ad breue tempus: vel expectare habet aliquod magnum bonum: sed cito recipiendum: equo animo conatur sufficere propter breuitatez temporis eius. Sed quando in huiusmodi videt se diu permansurum in labore vel dolore vel consequendo bono: multum solet attediari z fatigari z aliquando deficere ex diuturnitate eius. Sed longanimitas retinet hominem ne attediet: sed p feuerans maneat: z si non ita cito: sed diu labor maneat: z bonum illud expectatum proueniat z reficit mentem quadam rectitudine premij. Unde apostolus secundo corinthiorum sexto. Exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros in longanimitate. Per multos annos fuit beata Maria in laboribus mūdi z expectatione glorie: videlicet circa sexaginta annos secundum communiorem opinionem semper magis feruens z auida ad omne bonum opus. Sextus est bonitas. hec secundum glosam dulcedo animi est: sed secūdum philosophum dulce est quod amaro impermixtum: dultius quod amaro impermixtius: dulcissimum quod amaro impermixtissimum. Sed animus beatissime Marie fuit omni amaro impermixtissimuz. Unde sapientie. viij. dicitur. Nō habet amaritudinem conuersatio illius scilicet sapientie: sed cum nulla creatura pura conuersata est intimius z perfectius: ergo ipa habuit summā animi dulcedinem. Unde z cantamus ei. O clemens. O pia. O dulcis virgo Maria. Unde z bonitatis huius fructum habuit: ps. Quaz magna multitudo dulcedinis tue domine: quam abscondisti timentibus te. Sed beata Maria super omnes timuit deum timore sancto ergo z maximaz dulcedinem aī habuit: p'ea. Bonum est sui ipsius diffusiuum secundum Dionysium: z hoc pertinz ad istam bonitatem velle bonum aliorum z suuz communicare. Sed beata Maria summum bonum suum cōmunicauit scilicet filium offerendo primo in templo: postea in patibulo vnde maxie habuit dulcem fructum bonitatis. Septimus est benignitas: hec secundum glosam est largitas rerū. Unde z dicitur benignitas quasi bona igneitas: bonus ignis est qui calefacit etiam a longe. Qui ergo benedicta exhibet: nō solum amicis sz etiam inimicis: ille ē benignus. Unde apostolus Ro. xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illum cē. hec enim faciens congeres carbones ignis super caput eius id est super mentem ad inflammandū eum ad amorem tuum ex talibus operibus ignitis. Apparuit ait idem apostolus ad Thimo. ij. benignitas z hūanitas saluatorī nostri dei. Adeo enim nobis benignus apparuit: vt omnia sua largiretur z pro crucifixoribus exoraret. Sed ei' mater ipsum imitata aurum sibi oblatum a magis cito pauperib' largiter erogauit. i. Lorī. xiij. apostolus ait. Charitas benigna est: z quanto maior charitas: tanto maior benignitas. Sed charitas beate Marie omnes excessit: vt dictum est: ergo z benignitas. Octauus est mansuetudo: hec secundum glosam est tractabilitas. Unde mansuetus quasi manu suetus: qui scilicet permittit se tractari sine irascendo: z ista est differentia inter patientiam z mansuetudinem que similis videt: quia patientia moderat z regulat passionem tristicie que insurgit ex aliqua molestia ne nimis contristetur. Sed mansuetudo refrenat passionem ire ne frangat: z contra rationem aliquid agat. Unde glosa dicit: q mansuetudo est contra iram Ecclesiastici. Filij in mansuetudine perfice opera tua: z super gloziam hominum diligeris. Qui ergo munus habet de ira: magis habet de māsuetudine. Sz beatissima Maria fuit sine aliqua ira ergo fuit mansuetissima. Nec obstat quod dicitur Luce primo scilicet q cum audisset salutationem angelicam turbata est in sermone eius. Nam illa turbatio non fuit ire: sed admirationis vt dictum est supra: preterea.

Mansuetus dicitur tractabilis. Tractabilis autē est qui est omnibus conformis ⁊ conformabilis. s. in eo quod non est malum: ⁊ sic tractabilis ē qui est omnibus omnia. Uel secundū genera singulorum: vt Paulus qui factus est iudeis sicut iudeus ⁊ his qui sine lege erant id est gentilibus tanquaz sine lege esset ⁊ cetera. Uel secundum singula generum: ⁊ iste est simpliciter omnibus omnia. Et sic fuit beatissima Maria vnde tractabilis ⁊ mā sueta in summo. b. Bernar. Quid ad Mariam trepidat accedere humana fragilitas: nihil asperum in ea reperies: nihil austerum: tota suauis est omnibus misericordie sue sinum aperit: et sic omnibus omnia facta vnde et summe mansueta. Nonus fructus est fides: hec secūdum glosam ibi est inuisibilium certitudo. Incenditur autem ex certitudine delectatō triplr. Primo per scibiliuz pluralitatem vt si delectatō est in sciendo quanto plura scit tanto maiorē ḡs habet delectationez. Secundo per nobilitatem et meliozitatem scitoz: vt si delectatio est in sciendo naturalia inferioza: multo maioz delectatō ē in sciendo altioza: vt trinitatem: deitatez: beatitudinem propriam et huiusmōi: quia nobiliora sūt ista omnibus inferioribus: ⁊ imperfecta cognitio horuz magis delectat quam perfecta cognitō inferiorum secunduz pbm. Tertio per modum sciendi perfectiorem. vt si sciatur per reuelationem a deo maioz sequitur delectatioz q̄ si p acq̄sitionē humanaz. Sed beatissima virgo habuit maiorē certitudinez secundum oēz usum triplicez modum: et sic habuit maiorem fidez ceteris et ex ea maiorem delectationem. Differt ergo fides prout est fructus: a fide ꝓut est virtus theologica: quia scilicet vltra ꝓmunem ascensuz ad credibilia prout est fructus: importat quandam certitudinez de eis: nō tamē eo modo quo in patria potest etiam dici hic fides fidelitas ad promissa: que etiaz fuit permaxime in virgine Maria. Decimꝰ fructꝰ est modestia: hec secundum glo: in dictis ⁊ factis consistit: vt. s. ita moderentur: vt non fiat excessus vel defectus: ⁊ precipue quo ad victum ⁊ habituz ⁊ gestus exteriores. In virtutibus politicis dicit Albertꝰ. vbi supra. Uirtus est medietas duoz extremorum. Unde in his modus est circa medium b. Bernar. Tene medium: si non vis perdere modum. In theologicis autem tanto maioz est virtꝰ quanto maioz est eleuatio ⁊ extensio ad consecutionem finis: nam tanto maioz est fides, quanto magis eleuat potentiam ad credendum: ⁊ tanto maioz spes: quanto magis eleuatur mens ad sperādū. Et modus i delectatiōe ē sine mō diligē fm Ber. Si ergo modestie est tenere modum. Modestissimum erit in summo tenere modum in sūmo. Summus autem modus in via est eleuare potentiam ad perfectissimum actum qui potest esse in statu vie. Hoc autem fuit summe in beatissima virgine. Item in alys viatoribus modestia ē cohibitio ⁊ restrictio appetitionum inordinatarum a concupiscentia surgentium: ⁊ fructus modestie est refectio spiritualis ⁊ delectatio de huiusmodi cohibitione ⁊ restrictione. Unde est quasi delectatio pugnatorum post victoriam. Sed modestia beate virginis non est de restrictione appetituum inordinatorum: qui in ea non poterant esse: sed perfecta subiectio sensualitatis ad spirituz: ⁊ ideo fructus modestie in ea: non est in cohertione inordinatorum appetituum: sed delectatio super eo: q̄ dicti motus inordinati non insunt nec esse possunt. Et sic ꝑna refectio in modestia est p modum innocentie. In alys per modum penitentie. Sed status innocentie precellit secunduz dignitatem statum penitentie: ⁊ in delectatione spirituali: ergo maxime modesta. Undecimus fructus est continentia ⁊ secundum glosam hic ē abstinere a placitis bonis: ⁊ intelligitur de placitis secundum sensum. Non enim est bonum virtutis abstinuisse a bonis placitis secundum intellectū. Illa enim sunt bona ⁊ secundum virtutem appetenda. A bonis autem sensibus delectabilibus est abstinendum. Summe vero delectabile secundum sensum est actus generatiōis: ⁊ ideo ab hoc abstinere est maximum virtutis. Quod potest esse tribus modis. Ouia per abstinentiam ab huiusmodi perfectam vt in cogniuatis: vt scilicet ab alys abstineant extra se. Aut abstinentiam perfectiorem vt in viduis. Aut perfectissimam ut in vginibus. Hoc autem fuit in beatissima virgine in summo: ⁊ ideo perfecte continens ꝑtea. Uirtꝰ ē circa arduum ⁊ difficile. Sed maxime arduum ⁊ difficile videtur esse abstinere ab actu generatiōis nature corruptibilitate: precipue circa illam partem. Unde Salomon. Non possum esse continens nisi tu dederis inq̄t ad deū: ⁊ hoc scire donū dei ē: vbi g̃ ē illa abstinētia i sūmo: ubi ⁊ ꝓtinētia i sūmo. Sz hoc i vgine Maria: ergo et cetera: ꝑtea augmentat virtutem continentie: abstinere nō solum a rebus bonis ⁊ licitis sed etiam debitis: ⁊ quanto magis debitis: tanto maioz continentia abstinere ab illis. Sed beata virgo abstinuit ab honoribus sibi debitis super omnes. Unde Elizabeth visitauit ⁊ prima salutauit vt minor: que tamen erat maxima: quia mater dei effecta. Unde ab alys abstinuit: ergo et cetera. Duodecimus est castitas: hec secundum glo. est recte vti licitis. Apostolus. Siue manducetis siue bibatis vel aliud facitis: omnia in gloriam dei facite. Omnes ergo actiones humane sunt referibiles ad deum. Ille ergo perfectus in sūmo erit: qui omnes actus suos in deum referet: ⁊ huiusmōi sic referre ē vti Unde magister senten. in. j. dist. j. dicit: q̄ vti est id quod in vsum venerit referre ad id quod fruen

dum est.s.deo qui solus fruendus est. Sicut autem contingit referre differenter: ita contingit vti differenter. Nam viatores contingit referre in deuz omnia:eos dico qui sunt boni habitualiter Sed beata Maria omnia semper actualiter referebat in deuz. O dilio cluniacensis. Unde pro certo scimus:q̄ omnis Marie actio semper intenta fuit in domino. Q̄ autē nullus viator omnia sēp retulerit in deum:patet quia nullus potuit se abstinē ab ōni veniali:z p tūc ñ actualit illud referebat in deum in quo peccabat etiā venialiter. Ipsa ergo sola semper vsa est licitis ideo castissima fuit:ab eo saltem cauendum ē: quod dicit.b. Augustinus. Nihil peiuſ q̄ vti fruēdis:z frui vtēdis Utitur fruendis:qui deo seruit,ppter temporalia Fruitur vtendis qui finem vltimum ponit in creatura:z hoc ppie non est vti sed abuti. Ex predictis patet:quomodo fructus honoris z honestatis ,pduxit venter mentalis virginis glorioſe: fructus.s.i.xp̄i.spiritus:figurati per.xij. filios Jacob quibus benedictionem dedit ipse significans deuz Et ideo benedictus fructus ventris fuit.

Est z alius uentris. §.II.

affectionalis viscerose cōpassionis fructus eius:in conceptu zelus honoris diuini:z salus animaruz In parturiendo labor z dolor pro huius executione.s.salutis aliorum. Unde aplus. Filioli quos iterum parturio donec Christus formetur i vobis Hāc affectionem super omnes habuit beatissima Maria ad dei honorem z hominū salutem. Unde z mater oīm dicitur:quos.s.concepit per affectum dilectionis:z peperit per laborez z dolorez i passione filij. Unde mulier illa habens in capite coronam.xij.stellarum:quod expositum est.s.de virgine Maria z eius.xij.singularibus gratijs z priuilegijs:exponitur a.b.Bernar. z Alberto de signare virginē Mariam. Et ibi dicitur Apoca. xij.q̄ habebat in vtero z clamabat vt pareret et cruciabatur. Draco autem ante mulierem stabat vt deuorare t partum eius:sed non potuit. Nam cum pareret masculum:subito raptus ē puer ātē thronum dei. Concepit vt dictum est affectu eximio omnes electos dei:signatos per masculum ,pter vnitatem eorum:z virilitatem. Clamauit desiderijs z suspirijs:orationibus:z meritis vt pareret:ita q̄ omnes veri fideles diabolus draco querit quem deuoret. Sed electi cum moriuntur tūc nascuntur in celis:z statuuntur ante thronum diuine maiestatis in gloria. Et draco vacuus z confusus remanet. Unde z viti assimilatur cuz dicit Ego quasi vitis fructificaui.similis enim fuit filio suo dicenti. Ego sum vitis et vos palmites: scilicz apostoli z ceteri fideles. Qui manet in me.s.vnitus hic fert fructum multum bonorum operum. Producitur palmes a vite vt filius producitur a patre:vnde z ipse Jesus dicit pater noster in hymno. Presta pater pijssime:patricq̄ cōpar vnice: sic mater eius vt vitis ,producit palmites sibi herentes per deuotionem vt mater omnium z imitationē

Sed notandum q̄ sicut nulla arbor producit pretiosiorem fructum vite: ita nulla est ita procliuis ad terram ex se:nisi per alium eleuetur sicut vitis. Nulla est ita turpis z deiecta in trūco vt ipsa:ad designanduz q̄ humilitas que facit hominem procliuem ad terram:ex vera sui recognitione z deiectum z vilem in conspectu aliorum: secundum apparentiam exteriorem: z ex se non ascendentem ad altum honorū z dignitatum: nisi ab alio eleuetur:produxit pretiosissimū fructuz scilicet dominum Jesum Christum: fructum copiosissimum perfectorum operum: fructum ,curationis salutis hominū:quia respexit humilitatem ancille:ait ancille sue. His fructibus electorz quorum beata maria dicitur vitis et mater: datur benedictio a domino:dum dicitur in ps. Bñ dixit omnibus qui timent dominū:z demū dicet eis. Uenite benedicti patris mei percipite regnuz vobis paratum Math..xxv. Benedictus ergo z fructus iste ventris affectionalis beate Marie.

Sciendum etiam secundum Alber. q̄ in ista salutatiōe ānuntiatur beatissime virgini pfectissima beatitudo z per ipsam z in ipsa toti hūano generi. Perfectio autem beatitudinis considerari potest:vel quātū ad substantiā vel quantum ad causam vel quantum ad efficientiam. Si quantū ad substantiam:vel est a malo exclusio: z hoc notatur in Aue:vel est ad bonuz inductio: z hoc cōprehenditur in gratia plena. Si attendatur quātum ad causam:sic dicitur dominus tecum. Si quantū ad efficientiam:vel hec est mediata: z sic est benedicta tu in mulieribus:vel ē causa imediata:z sic est benedictus fructus ventris tui.

De visitatione beate Marie facta Elisabeth. Capitulum. XXVII.

Surgēs maria

abijt in montana iudee cum festinatione. Luce primo capitulo.

In sacra scriptura dicitur exurgere quis a somno culpe. Aliquando dicitur exurgere penitens in spe venie. Tertio modo dicitur exurgere ad profectum gratie. Peccatori enim dicitur quod ait apostolus. Surge qui dormis: z exurge a mortuis:z illuminabit te Christus. In peccatis permanens dicitur dormire:quia sicut i somno dormiēs:nil meritorij opis agit:quia vsus liberi arbitrij est ligatus:ita peccator in tali statu qō opus agat de genere bonorz:nihil meretur ad vitam eternam valens. Et sicut dormiēti in sōnis

videtur sibi aliquando habere multas diuitias ⁊ delitias in eis gaudere: sed euigilans se illis vacuū videt ⁊ quasi illusuz vnde ⁊ contristatur. Ita peccatori videtur ista bona mūdi tenere ⁊ possidere ⁊ dum sperat se in eis permanere in morte quasi euigilat: ⁊ tunc cernit illa fallacia fuisse ⁊ transito ria: ⁊ eis carere seu ea dimittere per mortem: affligitur ⁊ nimis dolet: ps. Dormierunt somnum suum ⁊ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Cum autez peccator reuertitur ad penitentiam dicitur sedere per humiliationem sui. Nam ⁊ de more loquendi est: vt cum quis humiliatur dicitur positus ad secundū. Unde Christus per ps: humiliationez sue passionis vocat sessionem dum ait. Tu cognouisti sessionem meam idest approbasti ⁊ gratam habuisti humiliatiōez meam. Tali igitur humiliato in penitentia. Unde ⁊ sedenti dicitur vt surgat. s. sperando veniam peccatorum ⁊ adiutorium gratie ad bene agendū Nam ut ait. b. Ambro. de pe. di. j. Nemo digne potest agere penitentiam: nisi qui sperauerit veniam. Talibus igitur penitentibus dicit ps. Surgite postq̄ sederitis: qui manducatis panem doloris. i. vos qui pascimini dolore ⁊ lachrymis ꝓpunctionis: postq̄ sederitis. i. humiliaueritis vos: surgite ad spem venie. Proficientibus quoqz ⁊ perfectis dicitur. Surgite ⁊ ite: quia nō habetis hic requiem dicit propheta. Surgite affectu ad patriā supernam contemplando ⁊ desiderādo superna: ⁊ ad ipsa festinādo: ⁊ isto modo loquitur. s. s. anime a deo dilecte. Surge ꝓpera amica mea colūba mea formosa mea ⁊ veni. Jam enim hyems trāsijt: ymber abijt ⁊ recessit: flores apparuerūt i terra nostra ⁊c. Ut surgat dicitur ad contemplationem ad amorem supernorum ⁊ perfectiorez virtutum. Amicam vocat animam ꝓpter charitatatē que est amicitia vera dei cum homine: columba mea propter simplicitatem: quia columba felmalitie non habet: formosa mea propter morum honestatem: propera ait: quia nescit tarda molimia spiritussancti gratia. i. non permittit tardare ad bene operandum. Et subdit rationem aptitudis ad istum processuz ad superna: quia iam transijt hyems frigida peccatorum que deleta sūt. Imber abundans passionuz ⁊ temptationum recessit: nō ita frequenter molestant: flores sanctorum desideriorum manifestantur in terra viuentium. Tempus putationis aduenit scilicet resecandi superflua ⁊c. Et isto tertio modo surrexit Maria cum dicitur. Exurgens Maria abijt cum festinatione in montana iudee. Sunt autem tria montana que transiuit Maria.

Primus mōs humilitatis.
Secūdus mons fraterne charitatis.
Tertius mons fraterne iucunditatis.

Quantū ad primum. §. I

id ē de vera humilitate potest exponi illud Gen. xix. dictum Loth. In monte saluum te fac. Nam vt ait Gracianus. de pe. di. j. §. taciturnitas. Sine humilitate nemini potest esse salus. Dicitur autē humilitas ⁊ vallis ⁊ mōs diuersis respectibus: nā vallis dicitur que est in ymo: quia per eam habet vera cognitio proprie vilitatis: quoniaz puluis ⁊ cinis infructuosus. Est eniz humilitas: ait beatus Ber. vtus q̄ homo verissima sui ipsius cognitiōe sibi vilescit: ⁊ secundum hoc dicit ps. Emittis sci licet tu deus fontes videlicet gratiarum in cōuallibus: id est mentibus humilium. Mons vero dicitur humilitas in quantum per eam eleuatur mēs ad cognitionem dei ⁊ aliarum virtutum: ⁊ demū exaltatur in celum: quia qui se humiliat exaltabitur: ait dominus Jesus Math. xxiij. Et secūdum hoc Anselmus in libro de similitudi. vocat eam ⁊ assimilat monti ad quem ascenditur septem gradibus: de quibus habes supra in ca. de humilitate. Sed vt breuius loquamur glo. super illud Math. iij. Sic decet nos implere omnē iusticiā dicit: idest perfectissimam humilitatem cuius gradus sunt tres: scilicet subicere se superiori: quod est necessarium ad salutem. Secundus subijcere se equali quod est humanum ⁊ quietuz Tertius subijcere se inferiori quod est exemplum perfectissimum: sicut fecit Jesus petens ⁊ suscipiens baptismum a Joanne baptista: rex a milite: dominus a seruo: sanctificator a sāctificato: ⁊ postea etiam lauans pedes discipulorum. Per hūc montem exurgens Maria: abijt in montana iudee que iterpretatur confessio: quia per hanc hō nihil sibi attribuit: ⁊ totum deuz esse confitetur: quādo visitauit Elisabeth humiliauit se iferiori: pergens regina ad vasallam. Domina ad ancillā. Mater domini dei: ad matrem seruuli: quod itel ligēs Elisabeth visitata: ⁊ a spiritusancto edocta ait. Unde hoc mihi ut mater domini mei veniat ad me: quasi diceret est hoc decens: sed potius q̄ ego venirem ad te: vt dominam meam ⁊ matrem domini mei. Et non solum iuit: sed ⁊ prior salutauit: ⁊ non solum salutauit sed cum ea tribus mensibus sterit: vt in partu tunc futuro ei seruiret. Et quis vnq̄ audiuit talia: ut regina maximi oīs gaudia: pgat ad seruam suam ad. ministrandū ei in partu eius. Unde exemplo eius debent hoies etiam inferioribus suis humiliari et seruire aliqñ

Secundus est mōs. §. II

charitatis qua quis confitetur deum: ⁊ tō mons iudeis summe bonum ⁊ sibi munificencissimum. Hic est mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo. Etenim dominus habitabit in finem

in ꝑs. Nos.n. sumus ait apls i quo fines seculoꝝ deuenerunt. Et in isto seculi fine propter nimiam charitatem qua dilexit nos deus: verbū caro factum est: ⁊ habitauit in nobis. Et de mōte exiuit lex euangelica: vt predixerat Jsaias: que est lex charitatis xp̄o cū apls recūbente cū discipulis suis in monte syon ⁊ dicente. Hoc est preceptū meum: ut diligatis inuicē. Et ad hanc ut ad finē reducitur lex decalogi data in monte synai: ut mons altissimus ipsa charitas eleuans nos super cherubim ⁊ seraphim ⁊ cum deo uiuens: hz.n. amor vim unitiuā: inquit dionys. qō ⁊ ipsum nomen insinuat. Charitas dr quasi chara unitas: nec aliq unitas creature ē carior ea nec preciosior. Hz et iste mōs gradus suos quibus ascēditur ad sūmū eius. Primus est incipientiū: quoꝝ officiū est tentatiōib⁹ resistere uiriliter: ac a criminalibus abstinere. Secūdus proficientiū quoꝝ exercitiū est non solum uicia euitare: sed ascensiōes in corde suo disponere i ualle lachrymarū h⁹ uite: ut in statu uirtutū: in quo est non quiescere sed i anteriora se extendere ⁊ perfectiora opera. Nā ſm.b. Ber. in via dei non progredi est regredi. In cuius figurā illa aīalia de quibus loquitur Ezechi: in prima sua uisione sēos designantia: ut exponit. b. Grego. dicit: q cū ābularent non reuertebantur: sed unūqōq; añ faciem suā egrediebatur. Ezechi. i. Tertⁿ gradus est deo inherere feruentissimo amore: ut cū psal. dicat. Quēadmoduz desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat aīa mea ad te deus ⁊c. Et cū apl̄o. Cupio dissolui: ⁊ esse cū xp̄o. Et ne uideatur proximū non curare cū eodē ad Ro. ix. dicere. Optabā ego anathema eē a xp̄o pro fratrib⁹ meis. Quod n̄ sane intelligendum. Non.n. optabat separari a charitate xp̄i propter salutē proximoꝝ. Anathema.n. separationem iportat: quia hoc fuisset contra ordinē charitatis: sed optabat ⁊ opere agebat: ut ad tp̄s separaretur cōsolatiōibus ⁊ quasi fruitione xp̄i ex dulcibus contēplationibus eius: eas dimittendo frequenter: ut cōuersioni ⁊ saluti aiarū insisteret predicaodo ⁊ discurrendo. De ipsis gradibus charitatis dic̄. b. Aug. de pe. di. ij. si quis. Charitas cū fuerit nata nutritur: cū fuerit nutrita: roboratur. Cū fuerit robo rata: perficitur. Cuz fuerit perfecta q̄d dicit. Mihi viuere xp̄s est: ⁊ mori lucrum. De his gradib⁹ hēs in titulo de charitate. Per montem istum exurgens maria abīt uisitado elisabeth: vt mutuis affatibus ad inuicē consolarentur: ut a uerecūdie pena elisabeth subleuaret. Erubescebat .n. ut dicit euangelista se grauidaz reperiri in senectute ⁊ carnalibus actibus operam dedisse: ⁊ ideo occultabat se. Et confortata ex verbis beate uirginis q̄ prius verecūdabatur esse grauidam: postea in domino gloriabatur se prophetam edidisse. Uenit vt et de bonis et donis collatis sibi a domino ut ei reuelatis fecunditatis sue ei congauderet. Uēit ut filius suus Joannes in vtero sanctificaretur: ⁊ iā filq sui iesu xp̄i propheta institueretur: ⁊ ipsa prophetissa efficeretur. Naz post elisabeth per spiritum prophetie ostendit sibi notum: quod erat oī bus occultum. s. uirginem dei matrem effectā. De filq profectu sui ait. Ut facta est uox salutationis tue in auribus meis exultauit infans i utero meo. Creditur tunc Joanni: qui sex menses habebat in vtero matris acceleratum obtinuisse usum liberi arbitrij: iuxta illud ecclesie. Acceleratur ratio in paruulo nondū nato instinctu sacri pneumatis: ⁊ tunc scificatum fuisse purgatum. s. ab originali gīa dei repletū: vt predixerat patri archangelus i templo dei: ⁊ cognouisse saluatoris sui i utero virginis existentis aduentū: ⁊ ideo exultauit mō nobis ignoto in utero. Et quod voce nō poterat nō dū natus opere exultationis ut prophetа xp̄z de monstrauit.

Tertius mōs est .§.III.

contēplationis: in qua reperitur maxima iucūditas: de quo dns per Jsaiam. Et faciet dns in monte hoc. s. contēplationis diuinoꝝ: conuiuiū pinguium: conuiuiū medullatoꝝ. i. refectionē spūalē plena iucunditate ⁊ delectatione. Et figuratur mons iste per montē Tabor: ad cuius sūmitatez ducens iesus petrum: iacobū: ⁊ ioannez transfiguratus est ante eos: ostendens aliqualiter gloriam suam. Ex cuius uisionis suauitate inebriatus Petrus ait. Dne bonū ē nos hic esse. Sed ad huiusmodi ascensū oz ducere petrū: qui interpretat discalciatus: Jacobū qui iterpretatur supplantās i. mundi contēptum: diaboli tentationū supplantationem: ⁊ carnis castimoniam gratiosam. Et p hanc contemplationē ascendit mens humana usq; ad exercitiū patrie superne: ō qua Jsaias. Gaudiū et leticia inuenietur in ea gīarum actio ⁊ vox laudis. Per hunc montē contēplationis transiuit beata virgo: in quo est confessio laudis diuine et gīarū actiōis ⁊ summū gaudiū: qn̄ postq̄ itrauit domum Zacharie salutabat elizabeth. Ipsa quoq; elizabeth repleta spū sco cū filio ipsam matrē dñi cognoscens mirabiliter collaudauit. Un tūc in altissimam contemplationē diuinoꝝ ascendens ⁊ summo gaudio repleta: canticū canticoꝝ intonuit dicēs. Magnificat aīa mea dñz ⁊c. Ubi magnitudinez diuine maiestatis contēplans exultauit in dño. Ubi sciendum ut notat per totū dns Joannes dñici cardi. super magnificat circa principiū. Causa materialis gaudij est uox laudis ex leticia cordis prouenies: ut dicit Jsidorus in libro ethymologiarum. Et notandū q̄ canticoruz quedā sunt obumbratica: quedam figurata: quedam iubilata. Prima sunt oīa cantica ueteris testamti: qz oīa in figurā ꝓtingebant illis. i. Lori. x.

Secunda sūt oia cantica noui testamēti: qz nunc nox p̄cessit: dies āt appzopinquauit. Sunt aūt non solū figurata per cantica veteris testamenti: sed ēt ista cantica quodāmodo figurant cantica vite eterne. Est. n. ꝟz Diony. status noui testamenti: mediuz inter statū veteris testamēti qui erat solū figuratuus 7 statū patrie vbi nil figure: sz oia i luce clarescunt. Nā i nouo testamento 7 exhibetur res figurata per uetus testm̄: 7 ē ēt figuratiua eozū que sunt i patria. Tertia āt cantica sunt ea que cantātur in vita eterna: de quibus dicitur in apocalipsi: qz cātabant sācti canticū nouum ante sedē dei 7 agni. Itē canticozū alia sunt cantica solū: alia sunt cantica canticozū: 7 i veteri testamēto notū est. In nouo cantica sunt tria. s. bñdictus 7 nunc dimittis: tertiū est gloria in excelsis: quod est canticū canticozū. Et cātica quidē sunt de victozijs. Sed cātica canticozū de p̄mijs. Cantica veteris testamēti subozdinātur canticis noui testamenti figuratiue qō ituenti satis lucide pz. Nam oia illa cātica cōpositā sunt p̄z gratiarū actiōe: aut ex hostiū p̄ostratione sicut cātemus dño gloriose 7c̄. Exo. xv. 7 quedā alia. Aut p̄z quadaz liberatione: vt illud Ezechie. Ego dixi in dimidio annozū meozum 7c̄. Isaie. xxxviij. Aut p̄z donorum receptione: vt illud anne. Exultauit coz meū in dño 7c̄. i. Reg ij. Et qz uera uictoria patuit nostro duce nato: iō eius milites angeli cecinerunt. Gloria i excelsis deo. Inspecta aūt libertate sui 7 ppli Zacharias cecinit. Bñdictus dñs deus israel. Cum āt Simeon donum maximū in vlnis suscepit: 7 ipse canticū cecinit. Nunc dimittis. Cantica āt canticozū salomonis subozdinātur huic canti co canticozum virginis. s. magnificat. Et ut docet egregius Origenes super cantica cāticozū nō statim a principio sūt cātata cātica cāticozum sed p̄ us egypto calcato et mari rubzo trāsmisso hoste qz p̄ostrato cantatū est. Cātem' dño gloriose 7c̄. Sed nondū ventū est ad cāticū cāticozū. Notandū igitur qz sicut illa cātica cāticozum salomonis sex famosa cantica p̄ecesserunt sex gradus significantia: quibus ad cātica cāticozum mens potest ascendere hūana. Sic sex actus famosos huic cātico canticozum uirginis scripta circa virginez almam describit euangelista: vt euidēt eluceścat qz illa isti ut vmbza deseruiunt. Precessit primo cāticum moisi Exo. xv. Cantemus dño 7c̄. significat libertatem peccatozū. i. a peccatis. Secundo cāticū ppli israel: ascendit pute' 7c̄. Numeri. xxi. Et notat largitatem gr̄arum vel donozū. Tertiū canticū delboze. Qui spōte obtulistis animas uestras 7c̄. Judicū. v. 7 insinuat obedientiā subditorū. Quarto canticū aliud moisi illud. Audite celi que loquoz. Deutro. xxxij. et demonstrat istructionem diuinozū eloquiozum. Quinto canticuz anne illud. Exultauit coz meuz: et significat uber tatem gratuitozū. Sexto canticū quodlibet dauid i psalmo: quod figurat venustatē 7 varietatē oultuum sonoz: id est gaudiozum mentiū. P' q̄ sequitur canticū canticoz salomonis: ergo virginem sacrā describit euangelista cantatricem. A vitijs denudatā p̄mo: dicens' Aue: id est sine ve: gratijs fecundatam: cū subdit gratia plena: dei solius imperio subiugatam cū subinfert: dominus tecū: benedicta tu in mlieribꝫ .q.d. mulieres cetere sub viri potestate sunt: tu soli domino qui ē tecum: diuinis eloquijs illustratā: qñ cogitabat qualis esset ista salutatio: ruminās scripturas: 7 iteruz querēs quomodo fiet istud? Tanti filij delitijs impzegnatam: quia inuenta ē in vtero habēs de spiritu sancto: modulatis gaudijs p̄dotatā: cū intrans domū zacharie 7 salutans helisabeth: auditis ab ea laudibus suis: totum a deo recognoscens: 7 ad montem cōtemplationis 7 diuine laudis ascēdens: ait. Magnificat aia mea dominuz Et aduerte fiōliter: quia quicquid i illis obumbzatis canticis cāticoz petitur: aut factum esse describit: totuz hic lucide habituz insinuatur. Nam ibi petitur osculuz. Osculetur me: inquit: osculo 7c̄. Hic habet coniunctio: scilicet diuine nature cū humana. Ibi postulabatur tractio. Trahe me inquit 7 cetera: hic habetur discursio: nā maria pergit cuz filio in vtero ad elisabeth. Ibi queritur locus pastus 7 a cubitus: hic habetur cubans in albo pastus alimētis virginis. Ibi videbatur longe saliēs in mōtibꝫ: hic festināter i montana ducitur realiter. Ibi quebatur i lectulo: 7 nō reperiebatur: hic claudit i corpusculo: 7 predicatur. Mater ibi vocabatur dilectus vt descendat: hic humanat vt se oñdat. Ibi cōuersio eius ad humanā naturaz sperabat: hic iam facta denominatur. Ibi natus factus petebatur ad oscula 7 amplexus: hic incarnatus alitur vt pariatur 7 detur omnibus eius desiderātibus amplexus. Et sic lege omnia cātica canticoz salomonis 7 qz ibi reperis obūbzatuz: i virgine videbis sub carne reuelatū. Et quia dicebat: qō hoc pretiosum canticū canticoz: scilicet Magnificat: subozdinatur cāticis vite eterne. Sciēdum: qz primus gradus 7 sūmus beatitudinis est visio ipsa diuinitatis: ex qua tāqz ex fonte omnis alius gradus beatitudinis accidentaliter deriuatur vt noster sanctus doctoz i quarto sētētiarz asserit distincti. xlix. In qua visione super extrema anima rapta: moz magnificat deum vt primus versus i sinuat. Et quia tāti boni visio sin imenso gaudio esse nō potest: statim exultat spiritus i deo saluta ri suo: vt dicit secundus. versus. In hoc autē lumine 7 gaudio anima seipsā cognoscit: 7 videt se illa tanta gloria idignaz: 7 sic fatetur se humilez ancillam: vt tertius versus sōat. Hinc cōparat premia: premiatū ad premiātez. Et addit: quia fecit mihi magna: mihi indigne magna premia: 7 premians

potens est:ut habetur i quarto uersu. Inde uero perspicit non ex meritis humilitatis sed ex mera misericordia oēs beatos beatitudinē consecutos. Et dicit in quinto versu. Et misericordia eius a ꝓ genie i progenies ꝛc̄. Postmodum de ipsa impro portionata proportiōe scilicet premiū ꝛ premiate anime differens cuz anima habeat ultra id:quod de sui natura cōsequi potest:fatetur id euenire ex mera dei potentia dicens in sexto uersu. Fecit po tentiam in brachio suo. Sz ipsa potentissima ma nu intuetur equissimam iusticiam:malos merito punientem:ꝛ dicit. Dispersit superbos mente cor dis sui. Et quoniam non est parua portio illius sū me felicitatis:societas beatorum repleta ad super abundantiam:ꝛ iebriata ab ubertate domus dei ipsos intuetur:ꝛ ait in uersu septimo. Esurientes impleuit bonis ꝛc̄. Quoniam uero ista esuries nō est in patria:sed fuit in uia:ibi intuetur promissio nes factas sub duplici testamento testante psalmi. Sicut audiuimus:sic vidimus. Exultatqz in tali prospectu:iuxta illud Canti. primo. Exultabim? ꝛ letabimur in te:memores uerborum tuorum id est testamentorum. Et sicut sunt duo testamēta: sic submittit duos versus:scilicet. Suscepit israel puerum suum. Et sicut locutus est pro nouo testa mento. Siceꝛ igitur canticum canticorum istud scilicet magnificat: omnia cantica continet para disi:vbi effectualiter sine cessatione cantatur can ticum nouum Magnificat secundum illud psal. Cantate domino canticum nouum:laus eius i ec clesia sanctorum:quod canticum dicitur nouum nouitate vniuersitatis:quia factuz a matre omni um ꝛ domina illud magnificat. Nouitate potesta tis:quia nunquam visa est tanta potestas. Nouū faciet dominus super terram et cetera. Nouitate iocunditatis:nullum canticum cantatur in eccle sia tanta iucunditate et solennitate sicut magnifi cat. Sic ergo exurgens maria ab omnibus terre nis:abijt in montana confessionis diuine:hoc eiz interpretatur iudea:vt dictum est in celestibus iu cundissime contemplans diuina. Et in hoc mon te iucundo contemplationis sita ait. Magnificat anima mea et cetera. Hec omnia Joā. dominici.

De cantico beate uirginis in quo aliqua dicūt magna tripliciter. Capituluz. xxviij.

Magnificat anima mea dominum. Beatissima Maria ex principio huius cantici allicit:ani mos omnium: vt audire inclinentur: que can tat premittens. Magnificat idest magna dei pre dicat. Sic et sapientia cunctos ad se cōgregare cu piens:de summis excelsisqz uirtutibus inquit. O viri ad vos clamito. Uox hominum ad filios ho minum:ꝛ sequitur quoniam de rebus magnis lo cutura sum. Ubi est breuiter notandum: ꝙ ali qua dicuntur magna tripliciter. Primo priuatio ne. Et hec sunt expulsiua. Secundo extimatiōe: ꝛ hec sunt dubitatiua. Tertio uera perfectione:ꝛ hec sunt atractiua. Magna priuatione sunt vicia ꝛ peccata. Unde. ij. Esdre. viij. dicitur. Sumus in magno peccato usqz in diem hanc. Et dicuñ ma gna peccata:quia priuāt magnis bonis scilicet gra tia dei ꝛ gloria. Et horum magna spiritu diaboli co cātica componunt poece comedias:tragedias: ꝛ satira obscena:quorum mundus hodie est ple nus:et que de se sunt fugitiua:uidentur allectiua: cum hodie vulgus a veritate aures auertant scrip turarum:ꝛ ad fabulas conuertantur:quibus po test inuehi illud christi Jo. viij. Propterea vos nō auditis magnalia dei:quia ex deo non estis sed ex patre diabolo. Magna extimatione dicuntur diuitie et huiusmodi temporalia: de quibus pro uer. xv. dicitur. Thesauri magni ꝛ insaciabiles:q̄ tamen in rei veritate modica sunt et quasi nihil. Ecclesiastes. i. Omnia vanitas:ꝛ horum usus ma lus multa bona aufert:quia difficile est immo im possibile diuitem intrare in regnū celorum. Mat. xix. Intelligendo de illis diuitibus qui ponunt fi nem in eis:ꝛ abutūtur eis. Sed bonus usus eorū magna bona acquirit. Juxta illud. Facite uobis a micos de mammona iniquitatis. Horum cantica componunt auaritie dediti:que est idolorum ser uitus. Horum scole sunt plene:ita ut dicatur per hieremiam prophetam. A maiori usqz ad mino rem: A sacerdote usqz ad leuitaz omnes auaritie studeñt. Sed fallaces eas appellat saluator: quia promittunt letitiam:ꝛ parant tristitiam. Uere autem res magne sunt:que magnis conceduntur. Ue res sunt magne:maiores ꝛ maxime. Magne res sunt virtutes ꝛ dona:que hic habentur. Ma iores sunt virtutes que habentur i patria. Maxi me uero pater ꝛ filius ꝛ spiritus sanctus:maxime dico persone de rebus magnis et maioribus dicit apostolus. i. Corin. xiij. Nunc manent spes:fides charitas tria hec:maior autem horū est charitas. Ecce ꝙ charitas est maior illis:ergo et fides ꝛ spes magne res sunt:quia omne comparatiuum p̄sup ponit suum positiuum. Charitas autem que ibi describitur:que nunq̄ excidit:est charitas patrie: ꝛ hec maior dicitur scilicet uirtutibus que haben tur in uia. Deus autez est maximus:ꝛ ꝙ habetur ipse a nobis per gratiam uel gloriam est maximū donum. Unde apostolus petrus epistola secunda ca. i. ait. Uocauit nos propria virtute: per quam maxima ꝛ preciosa nobis donauit promissa:vt p hec efficiamur diuine nature consortes:quia ergo inserta est mentibus hominum veri summiqz bo ni cupiditas:vt ait Boetius de philosophica con solatione. Bonū cognituz mentē trahit. Magnū

bonum magne trahit. Maius bonum magis trahit. Sed maximū bonum maxime trahit. Ut ergo uirgo sancta ad scholas suas ōnes traheret dimissis pcīis ⁊ fabul' spretis mūdanis tradē ꝓmittit de maximis delitijs ⁊ ait. Magnificat anima mea dominum. Magnificabo eum nimis in ore meo: et in alio psal. Repleatur os meū laude tua: ut cantem tota die magnitudinem tuaz. In quo uersu primo tria possūt considerari circa illud cāticum cāticorum. Primo causa materialis alias subiectiua magnificat. Secūdo causa actualis et effectiua: anima mea. Tertio causa final ⁊ obiectiua: dominum.

Quantum ad pri §I.

mum. Materia huius cantici est tradere magnalia dei: vnde dicit magnificat. Unde notanduz: ꝙ sicut omniū rerum constantium determinata est magnitudo ⁊ quantitas teste philosopho in. iij. ⁊ iiij. phisicorum. Sic omnis create nature ē determinata potentia: cum solius dei dicatur potētia infinita. Cum igitur humanus intellectus dicatur ⁊ sit aliqua creatura: nulli dubium est: quin eius potentia sit finita et limitata: ita ut supra se ascendere non possit nisi diuino lumine superiori ductus dicēte psal. In lumine tuo uidebimus lumen. Tria autez sunt que intellectui nostro obījci possunt. Primo utilia ⁊ mechanica. Secūdo media ⁊ phisica. Tertio premia et theologia. Et per usum quidem et occupationem mechanicorum: ut est textoria: cemētaria ⁊ huiusmodi uirtus intellectiua hebetatur: ut experientia notum ē. Unde ⁊ dicuntur mechanice artes a mechor mecharis secūdum Albertuz: quia intellectus quasi mechatur: ⁊ degenerat a sua nobilitate: cum magis sit inclinatus ad naturalia ⁊ digniora. Unde qui diutius se dederūt huiusmodi mechanicis etiam subtilibus et ingeniosis ut picture: sculpture ⁊ huiusmodi speculatiuis magis inepti sunt. Media uero idest ipsorum naturalium consideratio ⁊ iugis speculatio magis iuuat intellectiuam: ḋa uersatur circa proprium obiectum: quod est ueritas abstracta a materia. Sed istorum naturaliuz speculatio est duplex: una est que cōsistit in ipsis rebus: qualis uocatur scientia naturalis: que speculatur cursus stellarum: herbarum uires: naturas animalium ⁊ huiusmodi: ⁊ hec ē imperfecta: ⁊ minus uirtuosum reddit intellectum. Secūda est que rerum fines ⁊ causas inuestigat pro posse: scilicet a quo res ipse sunt: ⁊ ad quem finē ultimū facte sunt: ⁊ quem representant preloquuntur. et ista est uera philosophia naturalis: secundum descriptionem etiam ipsius phisici primo phisicoz in principio: ad quam tamen speculationem ipse non deuenit: propter quod uocatur methaphisica uł theologia: licet proprie sit naturalis: quia uisibilia dei a creatura mūdi per ea que facta sūt intellecta conspiciuntur. Sempiterna quoqz uirtus ac diuinitas ad Roma. i. Qua uia nullo alio lumine illustrati antiqui philosophi uenerunt in cognitionem ipsius dei: ut ostendit diuus Augustinus in octauo de ciuitate dei. Et hinc est ꝙ deū esse dicitur per se notum: neqz contineri sub articulis fidei: quia in lumine naturali demonstratur deum esse: ut optime probat doctor noster de aq uo in primo contra gētiles. Hec speculatio iuuat intellectum non parum dicente psal. Mirabilia testimonia tua et cetera. Sz aliqua ⁊ tertia obiciuntur itellectui que uoco premia ⁊ theologica: sub quo membro itelligo omnia que naturali lumine intelligi non possunt: ut est eterna felicitas: quam nec oculus vidit: nec auris audiuit et cetera. Simplicia eterna trinitas personarum. Judicia dei que incomprehensibilia dicit apostolus. Mysterium incarnacionis et alia huiusmōi que fidei tantum subduntur: et hec sūt: que maxime intellectum perficiunt: in tantum vt dicat spiritꝰ sanctus per os Jsaie. Nisi crediderītis non intelligetis. Hec sunt que summo studio et uigilātia attendenda sunt ⁊ audienda. Et de his cantrix nīa perfecte loqui ⁊ docere promittit dicens. Magnificat anima mea dominum. q. d. dominum dictura et doctura est anima mea. Hec sūt illa magna: quibus premi metuebat ille sapientissimus Job: dicens ca. xxix. Nolo multa fortitudine contēdat mecum: neqz magnitudinis sue mole me premat. Est eniz magnus fortitudine et iuditio et iustitia: et enarrari non potest ait idem ca. xxxix. Et tamen tantam audatiam tribuit ei spiritussanctus: vt hec virgo paruula puella audeat enarrare et magnificare: et spretis mechanicis vilibus et naturalibus medijs: insistit theologicis summis. Sed nec miruz virgo sancta si magna loqueris de ꝺo: quia iam magnus in medio tui sanctus israhel Jsaie. xij. Sed hec pars qua dicit magnificare se dominum: est admiratiua et disputabilis: nam scimus quod magnus dominus et laudabilis nimis: et magnitudinis eius non est finis. Unde dicitur Eccī. xliij. Terribilis dominus et magnus vehementer: et mirabilis potentia eius: glorificantes eum exaltate illum quantum potestis: superuale bit adhuc et admirabilis magnificentia eius. Ex quibus verbis videtur: quod nec magnificari possit: nec vt magnus est: enarrari. Unde ergo virgo sancta se dominum magnificare tam audacter ꝓfitetur: cum ipsa potius videatur minorasse: quia quem celi caparc nō poterant in suo corpusculo comprehendit. Pro quo sciendum quod est triplex magnitudo. Prima intensiua et virtualis. Secunda extensiua tpum et localis. Tercia diuisiua ⁊ corporalis. De prima magnitudine dicitur in psal. Magnus dominus et magna virtus eius:

et secūdum hanc dominus dicitur infinitus: quia infinita essentia: infinita bonitas: infinita sapientia: infinita charitas: et quicquid bene dici potest de deo: cum infinito dici debet: nec tamē illud etiam quicquid sit exprimitur. Et quia ifinito nihil addi potest: deus sic essentialiter magnificari non potest. Et ad istum sēsum predicta uerba Ecclesiastici dicuntur: tamen iste uirtutes dei diminute apprehēdebātur a paucis: quas uirgo pfacta magnificētius expressit. Si quis verba eius diligēter attendit. Et ideo etiam isto modo aliqualiter dicitur. Magnificat anima mea dominum. Secūdo dicitur aliqua magnitudo extensiua loco uel tempore: sicut dicitur tempus magnum: annus: mensis uel dies: et hoc scilicet quia per magnum spaciū temporis durat. Et locus dicitur magnū: quia multum spatium occupat vt i psal. Hoc mare magnum et spatiosum. In hac duplici magnitudine dicere potest virgo facta illud magnificat. Nam iaz venerat magnitudo temporis et omnia temporanea et sub tempore: lauscz diuina in terris sub magno silentio latebat. Ut enim ait deuotus beatus Bernardus in quodam sermone ō aduentu. Angelus non loquebatur amplius homini: patriarcha defecerat: deerat pphera: sacerdos auaritie studebat: dux non inueniebatur. quādo venit dominus in tantuz: vt diabolus auderet domino dicere omnia regna mundi esse sua. Mat. iiij. Et ipse dei filius cum iam predicare cepisset: ait se non habere ubi caput suum reclinaret: erat enim dominus non solum paruulus: sed fere nullus in conspectu et conuentu hominum: quia defecerat laus eius quasi totaliter: laudabantur ydola non verus deus. Hanc ergo quasi extinctaz alma virgo resuscitans: prima sub nouo testamēto sub cantico z uocali laude dei sic magnificat dominum: quasi dicat. Magnificate dominum in eternum: vt quilibet amplius dicat: semper laus eius in ore meo. Magnificat etiam localiter. Naz olim notus in iudea deus in israel magnū nomē eius. Sola enim synagoga in terris diuinas laudes utcunqz decantabat. In alijs regionibus mūdi ydola et demones colebantur: z ipsa laudibus efferebantur. At ubi per os uirginis diuina laus īsonuit: cepit per alia loca diuulgari z communicari in eius figura: non in sua ciuitate sed peregrina in montanis existens laudare cepit et peregrini: quia magnificentia eius peregrinari debebat: z extra iudeam effundi. Laus enim eius ab extremis terre. Tertio modo magnitudo est sensitiua z corporalis: sicut dicitur magnus homo: qui est magne stature et huiusmodi. A seculo non est auditum neqz intellectuz: q dominus isto modo potuit magnificari: et tamen dominus deus factꝰ est paruus: sine manibꝰ humani seminis abscisus z demum creuit in montem magnum. Danicl. ij. Dic ergo o uirgo benedicta: factor meus ē paruulus: filius meus clausus est in uisceribus meis. Lze scit z magnificatur: et magnus efficitur: alimentis meis nutritus. Cum magnifico idest magnum facio: donec per partum requiescat i ulnis meis: tūc etiam illum pascens lacte pectoris mei faciaz illū magnum: donec magnus vir sit aptus ad magnū sacrificium uerum. Ergo itellige post multa. Magnificat anima mea dominum.

Secunda causa §.II.

huius cantici scilicet actualis et effectiua notatur cum dicitur: anima mea: vbi canticū istud describitur. Primo suauitate dulcis armonie. Secundo serenitate lucis theologie. Tertio integritate nudate teorie. Et p hec omnia trahit ad auiditatem talis melodie. Ad sentiendum tamen quod dictum est: excitande sunt z aperiende aures cordis z non corporis tantum: vt enim ait beatꝰ Gregorius in Omelia super illud Luce. viij. Si quis habet aures audiendi audiat. Sunt alie aures q̄ corporales: quibꝰ anima vtitur. Ubi ergo anima loquitur: anime auditus exigitur: quia tales potētie requiruntur: q̄lia sunt obiecta capiendi. Omne eniz simile ad suum simile inclinatur. Ecclesiastici. xiij. Et impossibile est ñ corpus corpore moueri: vt dicitur in libro sex principiorum. Uolens igitur alma ista cantatrix docere: quibus auribus opus sit ad percipiendum quod dicitur: dixit causam instrumentaliter agentem huius cantici fore animam: vt anima se paret ad id: quod naturali etiam voce exprimitur: quia ex abundātia cordis os loquitur. Hinc est: q plerunqz huius cātus suauitas non percipitur: quia ad eum audiendum z intelligendum sole corporee aures aperiuntur: z interiores clauduntur. Audi ergo o anima: q̄a anima loquitur. Magnificat inquit anima mea dominum: non solum corpus et lingua: sz anima z lingua eius: z hinc suauitas exprimitur: quod ē premium. Ad cuius enidentiam premittendū ē: q armonia triplici organo cātatur: scilicet materiali: vocali: z mentali. Materiali organum est tuba: lyra: citera z huiusmodi mortuo et insensibilia. Uocale autem organum est ipsa lingua cuz pertinentijs suis: quibus vocalis cantus format. Sed spirituale organū est ipsa mens inflāmata z irradiata. De qua apostolus. Psallam spiritu: psallam et mente. Inter hec autē dulcis est armonia instrumētalis: dulcior uocalis: dulcissima mētalis. De primis duabus Ecclesiastici. xl. Tibia z psalterium dulcem faciunt melodiam. Et super vtrāqz lingua suauis: z hoc patet manifeste. Naz instrumenta musicalia que dulciora sunt: vt organum: psalterium: cithera: tibia z huiusmodi: tūc suauius sonare dicuntur: cū uocali melodie magi

appropinquare uidẽtur. Unde etiã in commẽdatione huius consueuit dici: videtur q̃ loquaẽ. De iubilo autem cordis ꝛ mentali melodia dicit Ecclesiastici. xxx. Nõ est census super censũ salutis: ꝛ non est oblectatio super cordis gaudium. Quis ergo erit tante sufficientie: vt ualeat explicare uel percipere quante melodie est canticum: quod instrumentaliter uirginis sancte anima cãtat? Lõsidera si uales qualis sit citareda: qualis cithera: qualis ꝛ cantici materia. Nam et bonus cantor si voce rauca utatur: male cantat: ꝛ bonus citharedа fracto instrumento male citharizat: nec etiam sufficit vox pulchra ꝛ instrumentum nobile: si auctor artis sit imperitus. Ad hoc etiam datis peritia artis ꝛ instrumentorum compositione perfecta ubi materia sit displicibilis: de suauitate citharizãtium vel cãtantiuz aliquid subtrahit. In isto autem cantico citharedа est spiritus sanctus: qui etiam in omni instrumento inepto ꝛ uili suauiter sonat: tetigit enim puerum citharedam dauid: et psalmistam facit: tetigit et puerum iuniorem Danielem: ꝛ iudicem senum constituit. Pastorem armentorum amos ꝛ prophetam constituit. Piscatorem petrum et principem apostolorum ordinauit. Telonearium ꝛ publicanum Matheum et apostolum et euangelistam creauit. Persecutionem fideliũ sauluz ꝛ in predicatorẽ gentiũ paulũ conuertit. Qualiter autez cãtabit ꝛ armonizabit spiritussanctus: ubi instrumentum est anima virginis sanctissime? Sicut eniz mortua charta resonare nõ potest perfecte quod viua vox exprimit: dicente beatus Hieronymo ad paulinum. Habet nescio quid latentis energie viua vocis actus: et in aures discipuli ex auctoris voce transfusa fortius sonat. Exemplum subdit de eschino. Sic et omẽs corporei artus etiam ad hoc i vnum simul collecti: non possunt peruenire ad hoc: vt perfecte exp̃mere valeant quod ipsa spirtualis anima alte cognoscit. Hinc est quod paulus loqui non potuit: quod iparadiso anima sua cognoscit. Hoc ergo nobilissimo instrumẽto: quod est anima: nõ qualiscunq̃: sed virginis beatissime vtitur spiritussãctus ad canendum quod dicitur. Magnificat anima mea dominum et cetera. Adde his duobus nobilissimo citharedа et suauissimo et optimo instrumento preciosam et delectabilem materiam quia hic canũtur magnalia diuine laudis: ꝛ tunc q̃uis a longe auribus anime percipies ad suauitem huius cãtici Magnificat ꝛ cetera. Secundo cum dicitur: anima mea ostenditur serenitas ꝛ profunditas theologice veritatis in hoc cantico cõtenta: ut dicit. b. Augustinus. Diuina lux q̃ purissima est: non nisi a puris oculis potest intueri. Unde et saluator Mat. v. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum uidebunt. Quod demonstrari potest tam ratione q̃ experiẽtia exemplari. Ratione quidem: quia unũquodq̃ recipitur per modum recipiẽtis. Lux ergo que deus est: quia erat lux uera. Joã. i. Non recipitur lux nisi a luce uel anima luce illustrata: lux autez anime est ipsa puritas: sicut tenebre eius est peccatum: propter qõ dicitur Jo. i. Lux in tenebris lucet: ꝛ tenebre eam non comprehenderũt: ꝛ hoc tota die ad sensũ patet. Quanti enim quotidie audiunt uocem uerbi dei: ꝛ tamen eam non apprehedunt: quia sunt in tenebris peccatorum: et qui min9 his tenebris peccatorum participãt: magis a luce ueritatis verbi dei mouentur: propter quod quasi satis notuz ẽ: q̃ soli boni audientes meliores efficiũtur propter verbum dei. Mali autem ꝛ si audiũt: aure corporis audiunt: ꝛ in suis malitijs perseuerant: patet idem exemplo. Es eniz ꝛ quodlibet corpus aliud quanto purius et tersius: tãto magis solis radios recipit: ꝛ tanto clarius i oppositum corpus per reuerberationez resplendet. Hinc est q̃ et dominus maiorem lucem ueritatis illius tribuit: qui puriores fuerunt: vt etiam Sybillis paganis merito uirginitatis spiritum prophetie mirabiliter tribueret: ut dicit beatus Hieronymus contra Jouinianum. Et Joannes purior ceteris altius i diuinaz contemplationẽ ascẽdit: dicens illud. In principio erat uerbum et cetera. Hec igitur increata sapientia: que in animas sanctas se transfert: ꝛ amicos dei et prophetas constituit. Ut dicitur Sapientie. vij. quantum irradiauerit anime purissime virginis in qua etiam personaliter habitabat: humani sensus non est exprimere. Et dum exprimi non potest: euidentissime deducitur quod hec nitidissima virgo lucide nouit diuina magnalia: que exprimit voce anima eius dicens. Magnificat anima mea dominu: taliter scilicet vt dicat audacter. Confitebor domino nimis in ore meo: in medio multorum laudabo eum: p̃s. cviij. Nimis: inquit: nõ respectu magnificati: sed respectu audientium qui magna capere nequeunt. Tertio vero i eo quod dicit anima mea ostendit integritatez theorice contemplationis: q. d. non soluz anima que contemplationez exprimit: sed anima mea amima talis: anima tanta: aia libera. Ubi est attendendum: quod nullus potest dicere anima mea proprie: nisi qui totaliter habet animam liberam ab omni seruitute: que triplex est a aqua oportet esse inmunez vt sit anima sua. Prima seruitus criminis seu vitiorum. Secunda seruitus sãguinis seu propinquorum. Tertia seruitus mercedis seu terrenorum. De prima expresse dicitur Joh. viij. Qui facit peccatum seruus est peccati. Sed peccatum sicut triplex est: ita et seruitus eius triplex. Est. n. pecz mõtale: qõ pfecte facẽ hoiez seruũ pecci: ꝛ diaboli perfecte. i. complete: iuxta illud petri. Aquo quis victus est. ei seruus additus est Et vt dicit beatus Augustinus: tot dominorum

quot viciorum: & hoc maxime impedit animam: ne possit in uia deo vacare. Per originale autem peccatum sensus hominis & cuncta cogitatio eius prona sunt admalum ab adolescentia sua: vt dicitur Gen. vi. Nec liberatur anima ab impedimento talis seruitutis pugne carnis contra spiritum. Unde non potest ita libere uolare ad deum per contemplationem: & vacare diuinis: nec aliquo sacramento circumcisionis uel baptismatis uel alterius liberatur a tali seruitute: licet subleuet plus & minus: sed semper remanet pugna carnis: que animam captiuam ducit sub lege peccati secundum inclinationem: & si non dominetur omnino. Ueniale autem tepefacit animam: & pigriorez reddit ad ascendendum in deum: feruorem tollens spiritus.

Secunda seruitus que est propinquorum etiam animam aliqualiter tenet captiuam: ne in deum totaliter uadat: sicut patet de illo qui christum sequi cupiebat: sed tamen retinebatur: ne eum sequeretur dicens. Permitte me prius sepelire patrem meum: & sequar te. Mat. viij. Contra quem defectum scilicet nimie affectionis ad parentes. Uenit dominus mittere gladium separationis dicens. Veni separare filium aduersus patrem: & filiam aduersus matrem suam &c. Mat. x. Et hoc ideo: quia caro & sanguis regnum dei non possidebunt secundum apostolum. Unde & beatus Ambro. Hec e uera sacerdotis fuga: abdicatio domesticorum: & quedam alienatio carissimorum: ut suis se abneget q deo seruire gliscit. xij. q. i. cui porro. Tertia seruitus que est mundialium rerum: spinis suis solicitudinum animam ligatam tenet: ne libere deo seruire ualeat: vt patet o illo qui domino seruire cupiebat perfecte habens multas possessiones. Cui cum dominus interroganti quid sibi deesset ad perfectionem: diceret. Si vis perfectus esse uende omnia que habes: da pauperibus: & sequere me: retrocessit tristis discedens ab eo: q multas habebat possessiones. Mat. xix. Necesse est ergo: vt anima q vult intelligere magnalia dei: & in conspectu eius solius semper meditari: a iugo cuiuslibet harum seruitutum esse exutam & liberatam. In cuius figuram dixit dominus abrahe Gen. xij. Egredere de terra tua. i. de mundanis cupiditatibus tuis & de cognatione tua. i. de amicis & de attinentibus: & de domo patris tui. i. de viciis et criminibus: per que quis efficitur filius diaboli: & de domo. i. familia ei': iuxta illud Jo. viij. Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris uestri. i. diaboli vultis facere: & veni in terram quam monstrauero tibi: terram. s. contemplationis & suauis perfectionis. Hic est etiam q dominus uolens ostendere uiam perfecte contemplationis assumpsit petrum discalciatum: contra amorem terrenorum: Jacobus supplantantem fratrem: contra amorem propinquorum Joannem gratiam: contra nequitiam peccatorum: que sunt ei contraria: & duxit in montem contra cupiditatem uallis mundialis: excelsum contra iniquitatem profundi infernalis seorsum contra vinculum propinquorum seu affectionis parentalis: & ibi transfiguratus ante eos ostendit gloriam suam. Mat. xvij. Talis potest dici filius dei renatus non ex sanguinibus iniquitatum: neq ex uoluntate carnis necessitatum amicorum: neq ex uoluntate viri mundi vanitatum. Et talis potest dicere anima mea. Cum autem nullius creature pure anima sit: que non fuerit subiugata peccato: qa si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: & ueritas in nobis non est: ut dicit Jo. in canonica excepta sancta uirgine ut: ait b. Augu. Et parentum amorem oblita est: segregata ab eis in sua infantia: & deo totaliter mancipata: vt historia natiuitatis ei' docet: & ab omni terrena cupiditate elongata. In cuius signum est: q magnum thesaurum auri sibi a magis impensi: pauperibus per Joseph dispensatum: ita pauper cula remansit: vt inde ad paucos dies. s. in die purificationis agnum emere non posset ad offerendum in sacrificium: sed obtulit sacrificium pauperum. s. par turturuz aut' duos pullos columbarum. Lu. ij. Restat ut talis uirgo ab omni iugo seruitutis excussa totam animam suam possideret: & dicere sola potuerit anima mea: & tota cecinerit usq in finem. Nos autem id facere non ualemus: nec dum unum integrum canticum sed nec unum festinatum pater noster: ut habemus exemplum in legenda beati Bernardi: quin aut iuguz peccati aut cura rei familiaris: aut representatio alicuius amici uel propinqui mentez intercidat: & aut multum aut parum reuocat. Ab his autem omnib' beata virgo totaliter semota fuit: nec te moueat q trium generum peccatorum dixi iugo non teneri: quasi in originali non videatur esse concepta: quia & si in eo concepta: tamen ab ipso totaliter liberata non sicut ceteri sed specialius: quia in ea non solum fomes peccati fuit ligatus: sed penitus extinctus: qui in nobis nec ligatus nec extinctus est: sed aliqualiter minoratus per sacramenta. Si ergo in hac uia uis unam animam totaliter iubilantem et contemplantem ceteris omissis experiri hanc metem auscultа intonantem et dicentez. Magnificat anima mea dominum: qa meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Tertio tangeba §. III.

tur causa finalis et obiectiua: cum ait dominum. Et ex hoc ostenditur q uirgo fuit. Primo famosa patenter veneranda. Secundo laus eius gratiosa frequenter decantanda. Tertio est deitas glorio sa solerter adorанda. Quantum ad primum notandum: q sicut dicitur Ecclesiastici vltimo faciendi

plures libros nullus est finis: rō: qz hoium genus famaz desiderans: que ex oibus maxime ex libris acquiritur: naturaliter loquēdo principaliter circa librorum cōpositionem dedit operam efficacē: z que non valuerunt componere fieri fecerunt: z eos aut suo nomine dedicari: aut ꝺ suis factꝝ egregiꝰ componi z reintegrari: sicut etiam hystorie infidelium plurime narrant. Et Ualerius maximꝰ etiā in capitulo de cupiditate glorie dicit. Naz qz progenies deficit: sepius z aliquando terminatur ad ignominiaz: ꝯgregate diuitie: edificia pomposa: fortia bella: parta sceptra z huiusmodi: in quibus fama quesita et consistere deputata citiꝰ euanescunt: nisi librorum tenaci memorie sint māda ta. Hac via mundi homines uani gloriaz assequi cupientes: aliqui studuerūt circa collectionez magnam librorum: vt Oi genes qui quadragita milia librorum edidit: aut suo nomine ascripsit: sicē narrat Seneca. Alij tractauerunt facta egregia magnoꝝ adhuc uiuentium: vt ipsi fauorem libris prestarent: sicut mendax Uirgiliꝰ. Alij laborauerūt tractare materias delectabiles z obscenas: ut uani poete. Alij subtilia etiaz disputando libros collegerunt: vt philosophi. Alia utilia et apta lucris: ut iuriste. Alij utilia anime: vt theologi z huiusmodi. Tamen omnes errauerunt ab utero q̄rentes in his famam. Nam teste Hieronymo. Fama ut umbra fugit insequentes: z insequitur fugientes Unde talium nomen est in malum: qui vocauerunt nomina sua in terrenis suis. Qui autez gloriam dei querit: a deo gloriatur etiam mundo impedire uolente: vt patet in Joanne euāgelista: z beato Grego. papa. Hec igitur debet esse recta intentio scriptorum z omnium aliorum qualitercunqz operantium magnificare scilicet deuz z nomen sanctum eius: omnia propria utilitate: delectatione z fama postposita. Et quo purius os laudantis tendit in deum: eo glorioſius fama gloriosa in laudatiōe resultat. Psaltes ergo gloriosa beata Maria precise dei laudes canere studet: z hic eius omnis finis z intentio. Et ideo dicit. Magnificat anima mea dominum. Et nota q̄ non dicit deum: sponsum: non patrem: non filium: quāuis quodlibet horum dicere potuerit vere. Sed tātū dicit dominuz: vt omni via propriaz laudes fugeret: z diuinis tantum intenderet. Si enim dixissz deum: suam humilitatem tacuisset: quod fieri nō poterat cum ea usqz ad redundantiam plena essz z omni verbo actu gestuqz se humilē. i. vilem predicaret pro posse. Qui enim dicit deum: sui dicentis nullam conditionem exprimit: cum deus non dicatur relatiue. Si dixisset sponsum: multum se laudasset: si dixisset patrem uel filiū: eque laudis esset. Sed ubi dicit dominum quod est relatiuuz ad seruum et ancillam. Et hoc nomē seruus z ancilla est nomē vilitatis: quāuis sit summa ingenuitas: i qua seruitus christi comprobatur: cui seruire regnare est: reseruans uerbum angelo dictum. Ecce scilicet ancilla domini: dominuz dixit. Magnificat anima mea dominum: z ex his duobus redditur famosa: quia tantum laudes domini cecinit: et quia sue humilitati semper studuit. Propter primum istud canticum Marie omni die infallibiliter cantatur: et hora multum apta scilicet in vesperis: et modo multum grato z solenni magisq̄ omnia cantica ecclesie: z sic non soluz beata virgo famosa ex cantico: sed etiam ipsum canticū famosius ceteris. Secundo ex eo q̄ dicit dominum: ista laus redditur gratiosa et frequenter decantanda. Ad magnam enim laudez quattuor requiruntur: scilicet vt sit a magno laudāte magno modo de magnis factis: z de magnis personis. Et hic non dico magna nisi uirtuosa. Naz vt dicitur i ps. peccatori dixit deus: quare tu enarras iusticias meas z̄c. quia ut dicitur Ecclesiasti. xv. Nō est speciosa laus in ore peccatoris. Hic z Seneca. Sit tibi tam turpe laudari a turpibꝰ: q̄ si laudaris ob turpia. Secundo etiam magna laus magno modo debet pronūtiari iuxta illud psal. Bonum est confiteri domino: z psallere nomini tuo altissime z cetera. Et illud. Laudate dominum de celis cuz sequentibus. Tertio debet esse magna laus ꝺ magnis factis. Unde etiam scientie singulares que distinguntur penes subiecta: habent iter se gradus nobilitatis sue: vt illa dicatur nobilior que est de nobiliori subiecto. Et propter hoc theologia dicitur nobilissima et maxima scientia: quia est ꝺ nobilissimis dictis et factis: et de nobilissimo subiecto: quod est deus: ut docet scts doctor nr̄ i pma p te. q. i. Quarto magna debet esse laus de magnis personis. Ex his quatuor reditur magificū istud canticum. Nam laudans est magna: scz anima virginis talis et tanta. Modus est nobilissimus quia exultauit spiritus meus z̄c. ait. De magnis factis que hic narrantur vt patet in processu cantici. Restabat ergo vt a quarto magna laus diceretur vt tota esset magna. Et hoc fit cū ait oīm. Prudenter enim et anthonomatice ait dominū: absolute dicit: et non dominum talem: quia non loquitur de domino alicuius angeli at portōnis mundi: sicut fecerunt omnes tragici: comici: z hystoriographi. Sed de domino vniuersali Hester. xiij. Dominus vniuersoruz tu es: et in dictiōe tua cūcta sunt posita ait Mardocheus ad deum loquens. Sed dicis: ex his dictis bene sequitur: quod ista laus preponatur omnibus scripturis mundialibus: sed non diuinis: quia sicut ista de domino: ita et tota sacra scriptura de domino loquitur. Ad quod respondeo: quod nō sine speciali causa et ratiōabili usus ecclesie ioleuit magi reuereri unam partez scripture sacre q̄ aliā. Nā non propter finem nec propter auctorem: nec p

pter materiam particularem: sed propter modum & finem particularem: ad quez ordinata sunt: qz psalmi et cantica licet habeant eundem finem: q̃ est dominus deus: tamen facta sunt ad hunc finẽ particularem: vt iucundetur mens in deum ex eis & ascendat. Et adhuc inter ista est aliqua differentia reuerentialis: naz ad ps & cantica sedetis alternatim a choris exceptis quibusdã: vt laudate dominum et huiusmodi: vt cum ibi inuitentur omnes creature ad laudandum deum: & nos etiam reuerentius assurgamus. In nouo testamento cum legitur de epistolis uel alijs loco epistolarum sedetur. Cum de euangelio recti stamus: quod etiam de conse. di. i. docetur. Et in nouo testamento sũt cantica in quibus etiam fit differentia reuerentialis non a causa agenti principali: que est spiritus sanctus: nec ex causa materiali uel finali sz ex causa instrumentali. Tria autem sunt que preferunt scripta scriptis. Tempus scilicet in quo adinuente sũt forma tradendi: & dignitas persone tradentis. Respectu primi istud canticum preponit omnibus scripturis veteris testamẽti. Respectu secũdi preponitur omnibus epistolis actiũ & prophetis noui testamẽti. Respectu tertij preponitur omnibus scriptis in euangelijs: exceptis his que ore christi emanauerũt: quia nulla persona post christum dignior reperitur: & ideo hoc frequentãdũ.

Tertio dicebatur: q̃ ex hoc q̃ dicit dominum redditur ipsum glorioſũ et adorandum. Et iste ẽ finis principaliter intẽtus in isto cãtico. Teste. n. ps. Initium sapientie timor domini. Initiũ omnis bone et ordinate operationis ẽ timor domini. Cum ergo iste terminus dominus includat timorem. Juxta illud Malach. primo. Si ego dominus: ubi est timor meus: ut mentem ad timorem dei & reuerentiam excitaret: ait dominum. Ubi ẽ diligenter adnotandum: q̃ tria sũt que faciũt ꝑn cipaliter aliquem dominum glorioſum et honoratum: que etiam continẽtur in ethymologia huius nomis dominus. Et hec sũt. Primo. Largitõ beneficiorũ: & sic dicitur domin⁹: quasi do mun⁹. Secundo liberatio oppreſſorum: et sic dicitur dominus quasi do manus. Tertio debellatio inimicorum: et sic dicitur domin⁹ quasi do minas. Dimitto quartaz ethymologie ſignificationem: que est potius seruorum et tyrannorum q̃ dominorum & est modernorum: scilicet depredatio subditorum. Et dicitur dominus secũdum hoc: quasi do min⁹ immo do multũ: & cũcta furripio. Primo igit dicitur dominus quis effici glorioſus pro donorum largitione: & hinc est dilectus et reueritus: ut dicit de rege assuero: qui ut ostenderet magnitudinem imperij sui: fecit grande conuiuium cunctis principibus suis &c. Hester. i. Et ista beneficia sunt triplicia. Primum affluentia entitatis temporalis. Secundum clementia pietatis paternalis. Tertium iusticia equitatis iudicialis. Primũ fecit magnum salomonem: patet boc. iij. regũ. x. cũ dedit munera magna regine sabbe. Secundũ fecit magnum dauid: vt patet in. i. & ij. Reg. & precipue de clementia qua usus est erga saulẽ inimicũ suum: & erga filium absalonẽ: qui coniurauerat contra ipsum. Tertium fecit magnum salomonem: et precipue in iudicio duarũ meretricũ contendentium de filio viuo: cuius esset illarũ. iij. Reg. iij. Nostra ergo virgo psaltes ut ostendat in cõspectu nostro glorioſum quem canit. Dulciter ait dominũ: & demum exprimit quomodo dat omnibus affluẽter & non improperat dicens. Esurientes implenit bonis: & prius de se. Respexit humilitatẽ ancille sue: & fecit mihi magna. Deinde addit quomodo omnibus dimittit clementer. Et quantuz in se est: neminem damnat: & dicit. Et misericordia eius a ꝓgenie in progenies timentibus eũ. Tertio quomodo iudicat omnes equaliter: & nullius personam acceptat: & dicit. Deposuit potentes de sede: & exaltauit humiles. Secundũ quod reddit dominũ glorioſũ est liberatio oppreſſorum: sicut patet de iudicibus israel: qui magni fuerunt in illo populo vt domini et rectores: ut Gedeon & Sãson et alij: de quibus in li. iudicũ per totũ: quia liberauerũt populum a magna oppreſſione: & sic etiam saul in principio regni sui: quod optime fecit iesus christus liberando & sanando omnes oppreſſos a diabolo: ut ait petrus in canonica prima: quia deus erat in illo: & ideo dicit dominũ quasi dans manũ ad adiuuãdũ. Tertiũ quod facit dominũ glorioſũ est debellatio inimicorũ. Et hoc fecit iudaz machabeũ cum Simone & ionatha glorioſos dominos in illo populo: quia frequenter debellarũt inimicos populi israel. Et hoc egisse dominũ: oñdit dicẽs. Fecit potentiã in brachio suo &c. Et dicẽs dñm quasi dominans hostibus.

De secũdo versu dicti cantici: et de multiplici gaudio & varia acceptione ſps. La. XXIX.

Xultauit ſps meus in deo saluatori meo. Sciẽdum q̃ ſpus ſancti pñtia largitur menti clarita-

tem & lumẽ uisionis teste saluatore: qui ait Jo. xvi. Cũ venerit ille ſps ueritatis: ipse docebit uos oẽm veritatẽ. Quia ergo ſps ſcts mirabiliter reqeuit in maria dicente sibi angelo. Sps ſcts supueniet in te: nulli dubiũ q̃n clare uiderit: que dei sit: ex tali autem ituitione sequitur gaudiũ. vnde & ꝓmus fructus ſps dei charitas: secundus gaudiũ ad gal. v. Charitas que est unio hois et dei maxime post uerba angeli descẽdit in Mariam: cũ qua essentialiter erat filius dei carne indutus. Et qz proportionatur gaudium charitati: ex qua prodijt.

sicut illa charitas Marie fuit ineffabilis: ita ꝛ illud gaudium inextimabile creditur. Et hoc isinuat: cū dicit. Exultauit spiritus meus. Ubi tria tāguntur. Lumen clarioris et iucundioris intuitionis christi: ibi. Exultauit. Fulmen ardentioris deuotionis: ibi spiritus meus. Lulmen altioris et subtilioris ꝓtemplationis: ibi: i deo salutari meo.

Quantū ad pri §. I.

mū sciēdū: ꝙ vltra illud gaudiū pessimū de quo dicitur prouer. ij. de iniquis. Letantur: cū malefecerint: ꝛ exultāt i rebus pessimis: cuius finis est id quod ipse ait. Extrema gaudij luctꝰ occupat. Et ut dicitur in apoc. qnantū se exaltauit: et in deliciis fuit: tantū date ei tormentū et luctū. Est triplex gaudium seu exultatio. Gaudiū de inferiori entitate et deceptiuū. Gaudiū de equali bonitate ꝛ letificatiuū. Gaudium de superiori deitate et excessiuū. Gaudiū primum est de rebus inferioribus vt diuitijs: honoribus: cōuiuijs ꝛ huiusmōi. His ātē inferioribus creaturis aia gaudēte ipropie dicit gaudium: ꝛ de tali gaudio dixit Tobias angelo. Quale mihi gaudiū qui i tenebris sedeo: ꝛ lumē celi non video: q. d. Gaudere non possum: quia careo medio gaudij ueri: quod est muniri lumie celi: quo aia mea veritatem cognoscit. Et clarius de hoc falso gaudio dicitur Eccē. ij. Risum reputaui errorē: ꝛ gaudio. i. temporaliter gaudenti dixi. Cur frustra deciperis? Alia que sic gaudet non exultat: sed descendit: ꝛ iferna petit scōz illud Job. Gaudent ad sonitū bucine: ꝛ in pūcto ad inferna descendunt. Secundū gaudiū est: quando de proportionata et quasi equali bonitate existit: vt qñ aia gaudet de salute proximi et de libertate sui ure: de virtutibus acquisitis et bonis operibꝰ ꝛ huiusmodi. Et de hoc gaudio quod est letitia aie: tenēs eā i gradu suo uirtuali sepius habetur i scriptura: vt ad Roma. xij. Spe gaudētes. Et Esdre. Gaudiū dñi fortitudo uestra. Sicut: n. tristitia debilitat uires: ita gaudium seu delectatio adauget. Unde et delectatio fm phz perficit opus: ꝛ multo magis delectatio que idē est quod gaudium: si sit spualis fortificat mentē ꝙ delectatio mundialis. Tale tamen gaudiū non est descensus neqz ascensus. s. supra se: Unde et dicere non ualet: exulto. i. extra terminos suos saltare. Tertiū ergo gaudiū est de felicitate superna uel de deo: aut de his que sunt supra capacitatē hoīs. Et hec leuant aiam supra se: ꝛ tali gaudio eam letificant: vt dicere possit exultare. i. extra se saltare siue exultare exulare. i. extra termios suos fieri: de quo gaudio ait xps discipulis Mat. v. Gaudete i illa hora. i. cum male dixerit vobis homines: ꝛ psecuti vos fuerit propter me: ꝛ exultate. Ecce. n. merces uestra multa est in celis. Quod obseruans. b. vincentius ad datianum ait minantē ei maiores cruciatus inferre. O venenosa diabali lingua tormenta tua non timeo: sed quanto te magis mihi iratum video: ꝛ per hoc dispositū ad maiores penas iferendas: eo amplius exulto. Nolo gloriam meaz minuas ꝛc. Et quia de tali re que est eterna ꝛ icōprehensibil: fuit gaudiū beate Marie. Iccirco signāter dixit. Exultauit sps meꝰ. Sed nosce oportet: ꝙ ista tertia exultatio habet tres gradus uidelicet. Infimā ꝛ solitariā. Mediā ꝛ corporeā. Optimam ꝛ subitaneam. Prima exultatio ē quādo ania eleuatur supernaturaliter ad aliquid uidendum mirificū: non tñ cum multa vehementia: ita ꝙ sola anima rapitur ad gaudendū corpore tamē omnino imoto a terminis suis. Et tale fuit gaudium ꝛ exultatio anne matris samuelis dicentis. Exultauit cor meū in dño: ꝛ exultatū est cornu meum in deo meo: vbi cor ponitur pro anima: ꝛ cornu pro itellectiua potentia prophetizās et eleuata tē ad cognoscendū que dixit i illo cātico. i. Reg. ij.

Secūda exultatio est vehemētior: vbi aia altius rapitur: ꝛ diutius imoratur: nō tamen ab officio vitali abstrahitur. Et tūc aia secū etiā corpus rapit: vel localiter subleuat: ꝛ i altū sustulit: quē admodū ꝛ paulus raptus ad tertiū celū de se dicit ij. Cor. xij. Siue in cōpore siue extra corpꝰ nescio. Quali modo rapiebatur aliqñ corpus nostri sācti doctoris Thome: ꝛ precipue vt legitur: quādo ei dictū fuit a crucifixo. Bene scripsisti de me thoma. Nā tūc fuit uisus eleuatus a terra non parū: ꝛ talis raptus est ad quandā dulcedinē insuetā: quā videtur expertus dauid: ubi ait. Cor meuz et caro mea exultauerunt in deum viuum. Taliter etiā rapiebatur ꝛ patriarcha dñicus sepe: ꝛ multi sanctorū. Tertia exultatio est vehementissima: que sicut maior ē: ita ꝛ subiectū magis dispositum reperit: atqz fit ò maximis obiectis: ꝛ rapit quasi in instanti: ita vt non ualeat trahere sursuz corpus: nec ei aliquam dulcedinē ifundere: sed potius quandā penā similem ei que fit in morte propter separationē anime a corpore: cū aia pro tūc designat exercere actus uitales in ipso corpore. Et si vis altius de hoc raptu informari: lege doctorē sanctū i questionibus de ueritate questione ò raptu arti. i. ij. ꝛ. iij. Et talis fuit raptus virginis gloriose. Unde aia eius exultauit et saltauit extra se et terminos suos. Et hinc puto ipsam i preterito fuisse locutam: vbi dicit. Exultauit. Non. n. potuisset ore proferre: exultat sps meus: quia taliter exultabat: vt corpus nil agere posset: ergo nec loq. Sed tā ad officia corporis reuersa dicit. Magnificat ꝛc. Et exultauit: Istud autem potest euidenter ostendi: ꝛ i side demonstrari. Ex tribus. n. simul iunctis causatur raptus uehementissimus videlicet. Primo ex puritate subiecti uidētis. Secundo ex immensitate obiecti rapientis. Tertio

ex claritate luminis ostendētis. Ista sunt nota de se. Nā quo mens purior eo ad videndū deuz apti or: quia beati mundo corde: quoniā ipsi deum uidebunt. Et adde quod adhuc mens redditur habilior: quo rapta fuerit vł illustrata a deo frequē tius propter habituz acquisitū ex assiduis actib⁹: sicut docet doctor sanctus Thomas ubi supra q̄ stione de ꝓphetia. Ista tamē per se non sufficiūt. Nam i via mens et visionibus assueta non sēper uidet: nisi quando deus vult sibi demonstrare: sicut docet beatissimus Hiero. ad Damasū papaz de Isaac decepto. Gen. xxvij. qui noluit benedicere vni. ⁊ tamen benedixit alteri. Et de Eliseo qui dixit de sunamite ad giezi. Dimitte eā: quia ania eius i amaritudine est: ⁊ dominus celauit ad me iij. Reg. iij. Et de uirgine beatissima que triduo quesiuit filium: nesciens vbi esset. Lu. ij. Et ideo additur secundū quod requiritur. s. ꝙ obiectum se representat tali menti: ⁊ quo obiectuz est nobilius: eo fortius trahit non tamē simpliciter: quia possibile est: ꝙ deus qui est sūmum ens repñtet se menti purissime sub aliquo modo infirmiori: vt per sōnum vel aliquid i imaginatione creatum: ⁊ tunc nō forte raperet. Et ideo additur tertium. s. ipsa clara ostensio: ⁊ quanto clarior est: tanto exultationis raptus fit uehemētior. Cū igitur cōstet irrefragabiliter ꝙ nulla mens creata i hac vita fuerit purior mente virginis: ⁊ tractet ō magnis dei quo nulla res est altior. Si modus uidendi est aliis altior: nulli dubiuz esse potest: quin eius exultationis raptus fuerit omnibus aliis uehementior. Ponit exinde prefatus Joā. dominici cardinalis diuersa genera uisionū prophetaliū: de quibus beatus Tho. agit secūda secūde. q. de prophetia: que omitto. Sed ibi potes vidē. Et subdit ꝙ his omnibus ispectis si consideretur: ꝙ hec virgo sācta obūbrata erat paterno lumine repleta: iaz eterne sapientie nouo numine et spiritussācti fecūdata radiorū culmie: queque dicit se magna precinere ⁊ exultasse: nulla surgit ambiguitas: quin ipsa uiderit modo nobilissimo: ⁊ forte adhuc altiori omnibus predictis nobis ignoto. Sicut enim fec̄ eā matrē sui: ita etiam specialiter pre ceteris fecit uatē sui: vt absolute ⁊ antonomatice intelligatur quod dicitur Exultauit.

Secūdo notatur. §. II.

fulmen ardentioris et feruētioris exultationis cū dicit. Spiritus meus. Teste. b. Augu. Inuisa diligere possumus: icognita nequaq̄. Quod de se patet satis: cū voluntas ipsa ceca sit et sine lumine intellectus agere non valeat: propter quod semper fertur super cognitum: aut apparēter: aut existenter. Mouetur enim uoluntas alectiue ab obiecto apprehenso sub ratione boni. Et quanto uidetur melius: tanto mouetur vehementius et rapitur. Et quia voluntas potentia passiua non est infinita: potest cogi aut necessitari ab obiecto ꝺmō strato sub ratione infiniti boni: quod satis uidet. Si enim obiectū visuz sub duplici gradu bonitatis: aliter trahit ipsam uoluntatē ad amanduz: q̄ visū sub simplici gradu bonitatis. Et magis sub triplici gradu q̄ sub duplici: ⁊ sic deiceps: ergo si ostendatur aliquod bonū ei ut infinituz: rapit et trahit ipsam: vt non possit ipsū non velle amare. Et taliter amant beati uidentes deū clare: vt stante libertate arbitrij ipsi nō possūt nō amare: sicut etiā i via homo nō potest suū bonū non velle i generali: licet hoc uel illud refutet deceptus. Hec est n. confirmatio quedā i gloria. s. clara visio sūmi boni: ⁊ illius visionis continua cōseruatio. Qua lē puto fuisse i virgine gloriosa. Unde nascitur p fectus amor ⁊ feruor sp̄s. Et sic credo hic expresū sp̄m sanctū p feruore estuante ⁊ dirigente omnes actus suos i deū ⁊ debitū finē. Est autē scendū: ꝙ in sacra scriptura sp̄s capitur multis modis: ⁊ potest uerificari: ūmo de facto verificatur illud: exultauit sp̄s meus: de quolibet sp̄u qui dici potest sp̄s virginis sancte. Sp̄s nāq̄ malus qui invadebat Saul: ⁊ qui fuit aliquando sp̄s mēdax i ore oūm prophetarū: vt hētur i. iij. li. Regū: nō fuit sp̄s virginis: cuius ipsa cōtriuit caput: ⁊ nullā i ea habuit potestatē. Similiter sp̄s qui significat ventū: ⁊ figurat superbiam vel vanā gloriam: nō fuit sp̄s Marie: de quo potest itelligi illud Mat. v. Beati pauperes sp̄u. i. qui habent modicuz de elationis vento: nō dixit: qui non hñt sp̄uz: quia omnes habent aliquid de ipso: sz beati qui habēt parū: vt nō superentur ab eo. Sola mater virgo cū nihil de eo hūit: ⁊ iō iste sp̄s. i. uentus superbie nō fuit sp̄s Marie. Sz ē ali⁹ mltiplex sp̄s marie.

Sp̄s flatus et aeralis.
Sp̄s angelicus supernalis.
Sp̄s anime rationalis.
Sp̄s cetus congregationis sp̄ualis.
Sp̄s feruoris mētalis.
Sp̄s vitalis naturalis.
Sp̄s deitatis eternalis.

Quilibet horum potest dici spiritus Marie diuersis respectibus: qui dicitur exultasse. Spiritus ergo aliquando sumitur pro flatu hominis iuxta illud. Inspirauit in faciem eius scilicet ade: spiraculum uite. Gene. ij. idest spiritum seu flatū: sicut et ipse incarnatus et resuscitatus insufflauit in discipulos dicens. Accipite spiritum sanctum. Pro aere etiam quo respiramus sumitur spirit⁹: iuxta illud p̄s. Os meuz aperui: ⁊ attraxi spiritū. Iste ergo spiritus marie scilicet flatus exultauit i deo: qui totus ad gloriam dei diffusus pandit magnalia sua. Spiritus etiam in quantum aer dicit qui suus dici potest: in q̄tum nō solū aer sz ⁊ tot⁹

mundus factus est suus: cum mater dei sit: et per consequens domina omnium. Aer ergo iste ingrediens per os virginis ad suum creatorem: qui eū latebat in ventre: modo suo exultabat: quia magnificat purificatus atq; radijs diuinitatis impletus dulcissime resonabat. Unde exultauit spiritus meus in me gauisus est in deo exultat. Secundo spiritus dī angelus. ps. Qui facis angelos tuos spūs. Hic spūs substulit ezechielē inī celū ⁊ terrā: ⁊ locutus ē in ꝓphetis siue ad prophetas ⁊ moisi i montē cū legē recepit. Dorz hz quilibet ꝓpriū spm. i. angelū ad sui custodiā deputatuz sm magīm i. ꝯ. sen. pᵒ. b. Piero. Dec ergo psaltes gliosa hūit ⁊ ipsa spm suuz supremū i ordine angelorū. Qui fortassis nec ante nec postea datᵒ est alicui ad custodiā: sz soli virgini huic ab initio reseruatus. Sicut. n. sola fuit mater vnigeniti: ⁊ ingratuitis uniuersis mirabiliter singularis: sic etiā sane dici pōt custodiaz sibi singularē datā fuisse. Si. n. hūit singularissimum sponsū ad seruitiuz: electissimū apostolū ad obsequium: quare nō creditur hūisse nobilissimū spm ad auxiliū. Spūs. n. huius ordinis qui dī angelorz tot sūt spūs: quot et numero: cū quilibet faciat spēm suā: ⁊ specificata perfectiōe differat ab altero. Hic igitur spūs angelicus datus sibi ad custodiam prius exultauerat ò obedientia: humilitate ⁊ uirtutibus alijs ineffabilibus virginis alme. At ubi uerbum eius est carne vestitum exultauit in deo salutari. i. iesu Marie filio: quia deputabatur ad custodiam siue potius ad obsequium domini dei sui: cum ⁊ angelus matris sit: ⁊ angelus prolis: donec natus sit: ⁊ tūc accipit angelum proprium: sicut fructus ab arbore matre precisus secunduz beatum Tho. in prima parte. Tu lector cōsidera quod explicare nō possum: quanto gaudio exultabat spiritus ille: qui ꝑmo uidit deum incarnatum: qui fuit primus spiritus sancti minister ad illud ineffabile opus: q̄ primus corpusculum illud aut formauit: aut formāti astitit. Qui primus inuisibiles cunas deo parauit: qui primus cibum de matre in osꝰ diuinum expressit: qui sicut astitit visione in celo corazs patre: sic assistebat in terris filio incarnato: qui primus illud vidit desideratum comertiū. Stabat totus festinus angelus Gabriel extra: ⁊ suspensus expectabat uirginis assensū: vt deo mittenti cito referret responsū: ⁊ ubi eam audiuit dicētez. Ecce ancilla domini fiat mihi secundū verbū tuum: tota pnicitate curiam letificaturus celestē: reuolauit ad celum de futuro iucundū. Sed iste marie spūs ceruꝰ ò pñti pro tota hierarchia celica exultabat. Exultabat nāq; hic optimus spiritus marie: quoniam videbat ipsā xpi matrem effectaz: ⁊ tanto filio dignam. Si. n. gaudiū est in celo super uno peccatore penitētiā agente. Quāto magis super vno peccatore iustificato. Utiq; magis gaudet angelicus chorus de iustis q̄ de peccatoribus reuertentibus ad penitentiā: cū ipsorū gaudiū iustissimuz in bono reali fūdetur. Et quis dubitat iustiorem esse q̄ nunq̄ peccauit ⁊ iustus ē: q̄ qui peccauit: ⁊ ad penitentiā reuersus ē ceteris paribus: qò dicitur cū peccatore reuersus feruētius deo seruit q̄ innocēte: qui non peccauit. Nec obstat illa sententia saluatoris Luce. xv. Gaudiuz est in celis super uno peccatore penitentiam agente q̄ super nonagintanouem iustis: qui non egent penitentia. Nam si eius verba diligēter pensentur: nil aliud uoluit dicere nisi q̄ maius gaudium est de natura humana reuersa seu reinuenta q̄ de natura angelica: que nūq̄ perijt: ideo ⁊ redijt. Nam gaudiuz humane nature est in carne et spiritu: sed gaudium angelorū non est nisi in spiritu. Quid eniz uoluit significare per ouem perditam nisi genus humanum: qò requisiuit ⁊ assumpsit ad vnitatem suppositi: de quo est tantum gaudium quantum non est de nouagintanouem relictis in deserto: que ꝓ angelica natura ponunt. Peteret nanq; curiosus scruptator maiestatis diuine. Cur si dominus sic celuz reparare volebat: quare non potuit id facere de portione angelica: que nō perierat: cum sit nobilior creatura q̄ de terrestri homine graui. Huic verbo sapientia patris respondet: q̄ reparari debuit celum de maiori gaudio non minori siue ad maius gaudium non ad minus. Sed maius gaudium resultat de natura humana reparata q̄ angelica. Et hoc tum quia gaudium est duplex: ut prefertur scilicet in spiritu ⁊ carne: tum quia maior est numerus saluandorum hominuz: q̄ sit omnium spirituum damnatorum fere sine comparatione: tum quia gaudium de christo excedit gaudium: quod habet angelus de reliqua creatura. In hac igitur supiustissima et lucidissima matre exultabat spiritus eius angelus proprius: sed non nisi in deo iesu: a quo omnes ille uirtutes ut radij eternales emanabant in virgie. Tertio dicitur spiritus anima: ò quo dicitur Ecclesiastes tertio. Quis scit: spiritus idest anima filiorum Adā ascēdat surſum. Et. c. vltimo dicitur. Reuertatur pulus idest corpus in terram suam: ⁊ spiritus ad deum: qui dedit illum idest anima: et iste spiritus Marie idest anima exultauit. Et esset sensus: q̄ spiritus idest anima que magnificabat deuz quo ad ceteros: etiam exultat quo ad se ipsum. Itaq; sicut dilatatur deus: idest magnus ostenditur per os virginis in corda audientium eius magnificationem: sic et crescit in ipso spiritu vel anima sua per maiorem inherentiam capacitatem et dilectionem eius. Ad cuius notitiam aduertenduz est q̄ tāta est aia: quantus est eī affectus: sic̄ ꝑ pte de anima benedicti recitat. b. Grego. ꝯ. dial. cum vidit aiaz sancti germani paradisū ascendere. Si eim granum milij tm̄ diligis instar grani milij aie

capacitatem coartas. Et sic cogita de quolibet a te amato: qōcunqz sit illud: si est creatum: aīa nō exultat. i. non supra se saltat: sed deficit siue cōtra hitur infra se. Est. n. aīa rōnalis in capacitate omni creatura capacior: cū nil possit eam replere preter infinituz bonum. Unde sicut Salomon dicit Eccl. v. q̄ auarus non ipletur pecunia: ita accidit de quacunqz re creata. Sz adimplebis me leticia cum vultu tuo. s. deus: ait ps. Si ergo soli deo ihesu ret sps noster: amando dilatatur cū deo: atqz semper extēditur per altū latum profundum et lōguz: sicut optat apls pro his pro quib' orat dicēs. Possitis cōprehendere cū oibus sctis que sit lōgitudo: latitudo: sublimitas z pfundum. Quia uero tal' aīa sic dispositā ut est aīa siue sps magne marie inixa ē super dilectum: vestigia non relinquēs: uel ima deitatis: que sūma sunt. Sed dixi ima: q̄ ide ascendere cepit versus altiora: semper pcedit: z finem non assequitur: cū nullus sit finis: iō cōtinue salit: crescit: ascēdit: dilatatur: z saltat supra se: qō ē exultare sicut virgula fumi ex aromatibus mirre z et thuris: vt de ipsa sub figura cecinit optime Salomon i cāti. Ecce sub tali exēplo loquendo q̄ virgula fumi ex aromatico igne procedens īcipit digitalis: z pedalis efficitur: crescit in cubitū in calamū transit: sēper crescit: carbones imos non deserens: non tm extenditur i longū uersus celū: sed si paruo flatu agitetur: dilatatur a dextris ante z retro: z in se ēt magis spissatur: tūc totaliter exultat z saltat vndiqz magis diffusa: sicut ē moris saltantiuz. Hoc āt cupio plenius exprimere: ne feminalis capacitas quasi tetigens in lapidem offensionis impingat: imaginare ergo deū ut sperā infinitam spualem nō corporalē: manifestū est q̄ centrum eius ē vbiq̄ z non minus sua circūferentia. Nā si spera est infinita: ubiqz ē cētrū eius z in qualibet parte spatij clausi a tali circūferētia est cētrū assignare: nec non totū spatiuz: si totū est signabile: est pro centro deputandum. Hic. n. hēs in uno circulo equalia tria: quarum vnū aliud non excedit. s. circūferentia: que nusq̄ est: spatium quidem extra quolibet creatum est sed nō exclusū et cētrū qō ubiqz est. Pone ergo marie spm in centro hoc sicut in centro suo iā erat verbum incarnatū. Undiqz videt spatium infinitū sibi restare: z illud fore concupiscibile pratuz amenū floribus: pulchrū aspectu: gustu suaue: salutiferuz tactu: quid restat ei nisi q̄ se extendat ad leuā iudiciorum iustorum: ad dextram sanctificationē sanctorū. Retro atqz fecit miranda. Ante ad que spectet optāda. Infra ad ea que sunt humilitatis immense. Sursum ad ea que sunt iucunditatis superne: z introeat intra secreta bonitatis diuine z incomprehensibilis maiestatis. Ex quibus partibus itegret canticum nouū qō cepit dicēs magnificat rc̄. Et exultauit sps meus. Et si queratur cum pm ista nulla sit dīa iter aīam z spm nisi vocalis: q̄ sps est aīa: cur i primo versu dixit aīa: hic sps. Nō est dicēdū: q̄ hoc sit fēm pro ornatu locutionis: cū sps scts qui loquebat p os uirgis: nō attendat ad vocē seu pulchrū vocale: sed ad rem exemplarē z sinonimis ñ utat. Rñdeo: puto dicēdū q̄ substātial' forma relatiue dī aīa: z absolute sps. Dī. n. aīa: q̄ aīat corpus: et aium pstat: q̄ nō facit nisi i cōiūcto: sz sps ē cōiūcta atqz sepata aīa ipsa. Quia vo magnificatio illa fieri hz dū ē cōiūcta: z nō cū ē separata. Et i cō tēplatiōe fortis aīa rapitur a tali piūctione saltē q̄ tū ad sensū actual' ifōrmatiōis: recte ibi ōbuit aīa h sps nūcupari. Et iō vt capta uehemētissime ait. Exultauit sps meus. Quarto sumit sps p cetu seu caterua amicorū: sic dixit xps i cruce. Pī i manus tuas cōmēdo spz meū Lu. xxiij. i. oēs q̄ mihi per fidē sūt adhesuri z charitatē. Qui. n. adheret deo: unus sps est cū eo: ait apls. i. Cor. vi. Et alibi unū corpus: vnus sps: sicut vocati estis in vna spe uocationis vre. Uidit ergo nīa cantatrix in extasi posita multos futuros suos deuotos saluandos. Quot. n. mia sua ab infernalibus claustris eripuit. Quot de peccatorū voragine eius potētia liberauit. Quot a mūdialibus curis eius oīo pciosa segregatur. Quis enumeraret: aut mortuos resuscitatos: aut ereptos amore a fama pristina destitutos: uel ab infinitis miserijs preseruatos. Dos nō imerito dicit spm suuz: nō attribuēs hoc suis meritis sed bōitati diuine. Et iō dixit. Exultauit sps meus i deo salutari meo. Quito dī sps feruor mētis: de quo apls. Spm nolite extinguere. Et ad Ro. xij. Spu feruentes dño seruientes. i. spu q̄ est feruor: de hoc ēt itelligitur illud Heñ. vi. Nō permanebit sps meus i hoie in eternū: q̄ caro ē: spus inq̄. i. feruor iusticie: q̄ pducit effectus silēs hoīm ire. In deo methaphorice dī ira dei sps eius: cum ppie dici debeat feruor iusticie. Hic feruor siue sps qui distinguitur ab aīa increata: sicut actus ab agēte cui' ē actus: hic sps exultat z crescit ex quatuor. Primo quidē ex meritis. Sicut. n. gīa crescit ex gīa: q̄ gīa cōsequens est gīa añcedens ad aliā q̄ ipsā sequitur: nisi i uacuū recipiatur: vt circa finē prime scōe ꝓbat sctus doctor. Sic charitas pficit p gradus suos: z finis preteriti gradus ē pncipiū futuri: quousqz pfecte bēatur i patria. Scōo crescit ipse charitatis feruor q̄ z sps cognitione boni: cū qōlibet bonū tm ametur: q̄tū cognoscit. Tertio auget hic sps ex vehemētiori radicatione i subiecto i quo est: q̄ sic fortius rapit medulitus interiora eius. Quarto suscipit incremētū ex remotione cuiuscūqz contrarij: qm tunc suos effectus liberi' agit: z velotius mouet: z inflammat mētem suā i qua ē. Et ex his pcordari pñt disputantes de augmento charitatis: si delectet inuentio veritatis magis q̄ contētio z impugnatio z iurgia contētionis rabiose. Nam primo mō augetur charitas

materialiter: ho mō effectiue: tertio modo formaliter: quarto mō ex fine. Unde ꝛ quasi finaliter dici pōt perfecte hoc ordine exultasse ſpz marie theotocos pandēdo: cū dicit. Exultauit ſps meus in deo ſalutari meo. Nam qz magnificauit aīa mea dñm: acquiſiuit ſps meus nouum gaudiū ſeu gradū charitatis: ꝛ ſupra ſe ſaltauit: hic altius eleuatus in deo: clarius de deo ſētiēs ſublimius inflammatus eſt: ꝛ iō exprimitur in deo. Demū ſic ihesit iſte ſps ſicut amor ſalutis: qui naturaliter mētib⁹ hoīum ē inſertus. Eſt. n. hic amor ſalus anime et precipuus bītudinis effectus: ſicut uiſio ciuſdē felicitatis eſt cā: ꝓpter hoc dixit ſalutari in deo. i. ieſu: qui ſalus eſt oīum ſaluandorū. Tandē manifeſtat quartā cāz ꝓdicte exultatiōis: cū ſubdit meo. Nihil aliud reputans ſuū preter iſta duo. ſ. aīam ꝛ deū. Aliaz inq̄: qz nulli ſubdebatur niſi deo: cui ſeruire regnare ē. Deū vero qm̄ mirabiliter ꝛ ſingulariter ſibi datus: ꝛ in ſe iaz obtinebat. Jō hūc uerſū preueniens citharedа dñi: figuras ēt agens ſed non tm̄ quantū iſta mater dñi nō fuit auſa dicere meo: ait. n. in ps. ix. qui intitulatur ꝓ occultis filij. Exultauit coꝛ meuz in ſalutari tuo. Plus eſt. n. exultare ſpu q̄ exultare coꝛde. Nemo. n. poteſt exultare ſpu: qui priꝰ non exultauerit coꝛde cū ſps ſit effectus uolitiue: ſiue actus quē uolitiua non agit niſi intellectu exultāte: qui hic ſignificat in coꝛde. Pōt āt exultare coꝛ non exultāte ſpu: ſic ꝛ intellectus intelligere uoluntate renitēte. Jſtud expreſſit ſalutare marie. Samaritane cum dixit. Si ſcires donum dei: ꝛ quis eſt qui dixit tibi: da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo. Jo. iiij. Ecce potuit cognoſcere trinitatē in dono: ꝛ eo cuius eſt donū atq̄ filium: cū quo neſcia loquebatur: ꝛ tam̄ forſitan petiuiſſet. Exultauit coꝛpoze infans in gaudio adhuc obtruſus in utero matris. Exultauit coꝛ ꝛ caro ꝓphete. Sed exultauit ſps pfecte marie. Multa adhuc reſtabant hōi: vt totꝰ exultaret: q̄ oriatur et creſcat neceſſe eſt: ꝛ ſalutare marie limphis perfundat. Et tunc cū iordane exultabit paterna voce audita: ꝛ ſpu ſancto uiſo in ſpecie coꝛpoꝛali. Aliquid reſtabat: dicendum ad plene ſaltandū: hic in alio ps dicebat. Exultabit coꝛ meū in ſalutari tuo cantabo et pſalmū dicaz dño. Nonduz canto: ſed cantabo. Nondū ualeo talem pſalmum cōponere dño: ſed pſalmuz dicaz in maria uirgine de carne mea futura: cui mihi dederit: cuz dixerit de preterito. Exultauit ſps meus in deo ſalutari meo. Simile actum recitat Lucas euangeliſta de filio uirginis cuius oē opus fuit perfectum dicens. In illa hoza exultauit ieſus in ſpu ſancto ꝛc̄. Sexto dicitur ſubtiliſſimus ſanguis hominis: in quo eſt uita qui dicitur ſpus naturalis hois: de quo non inſulſe creditur. Locutus apls primo Thi. v. Integer ſps coꝛpus et aīa ſeruetur. In diem xp̄i hic igitur ſps ꝑz traditionē naturalē eſt coꝛpus tenuiſſimum: ex ſubtilib⁹ ſanguinibus generatur quaſi quoddā mediū int̄ coꝛpus ꝛ aīam cū utroq̄ hns aliquā conueniētiā: ut iſta duo maxie inter ſe deſpata ligentur in unum: ſiue ut aīa melius operetur in coꝛpoze per talem ſpm: hūc āt ſpm diuiditur in triplicem: ſi bene recolo me legiſſe. Primus ē i coꝛde: ꝛ vocatur uitalis: in quo ſpalius aīe ſedes conſtituitur. Secūdus eſt in cerebro: ꝛ dicitur ſenſibilis: qz ad coꝛporis ſenſus uires aīe defert: vt ſua propria obſtacula capiatur: ꝛ cognitiue moueātur ab eis. Tertius vocatur motiuus in epate manens: cuius miniſterio membra coꝛporis ꝓpum motuz exercitent. Et qz ad aures non tranſit in homine ſolus homo aures immobiles habet: lz uiderim flozentie puerum annoꝛū nouez: de quo ēt mihi ſui narrauerunt: q̄ riſerit: q̄ natus eſt in mūdo. Ex his pōt deduci. vij. poſſe foze exultationes in homie. Una eſt: q̄ ſola caro exultat: ꝛ hoc eſt ſtolidoꝛū mente captoꝛum ꝛ fatuoꝛum: quoꝛum leſa ſunt oꝛgana ſpirituuz ſeu ſpiritus ipſi ꝛ maxime oꝛganum ſps ſenſitiui: ſic exultant ſepe frenetici enim exultant. Secūda eſt q̄ ſolus ſpirit⁹ exultat: ꝛ hec eſt multoꝛum ſomniantium gaudere putātium ꝛ letari de inuētione vel conſecutione rei deſiderate nec non ꝛ multoꝛum uigilantium: quoꝝ coꝛpoza languent: ꝛ iterioza exultant de reb⁹ ani me non proportionalis: quinimmo plerunq̄ contrarijs: ſicut letari de proſtratione boſtiuz
Tertia eſt: quando anima tantum exultat: ꝛ hec abſtractoꝛum a ſenſibus de diuinis iubilantium: que fuit in raptu pauli ꝛ non nulloꝛum prophetarū non percipientium leta niſi mēte. Quarta ē: carniſ ē ſps. Et hec eſt q̄ plurimoꝝ uanoꝛuz cozrizantiū ꝛ pſaltantiū ex letitia coꝛporali: quoꝝ riſus Eccī. ij. c. reputauit erroꝛem ꝛ gaudio. i. gaudēti dixit. Cur fruſtra ꝺcipes. Quita ē cānis ꝛ aīe: ꝛ hec maloꝝ ad mala aſſuetoꝝ q̄ exultant i reb⁹ peſſimis. Sexta ē carnis ꝛ ſps ꝛ aīe ſil: ꝛ ē pfectoꝝ i uia: eritq̄ oīuz electoꝝ p⁹ reſurrectionē i pria. Nā aīa ñ exultat niſi ō bono ſibi ꝓueniēti ꝛ multum proporzionato: cui tunc aſſētit caro et ſpiritus. Cui iam abſorta mors erit in victoria. De qua cecinit pſal. xli. Sitiuit in te anima mea quaz multipliciter tibi ꝛ caro mea: hanc autē non puto poſſibilē in uia ſm legem ordinataz niſi ad horā tm̄: cū caro ſit paſſionibus ſubdita: ꝛ nō tuta ſētiat qz doloꝛes: ꝛ doleat. Septima eſt: cū ſine carne exultat aīa ꝛ ſps ſimul. Et hoc ē magis cōtinua in uia in perfectis ēt: ſi ad horā exultatio ſps uideatur intermitti: cū. ſ. quis ꝓuncī⁹ cuz deo de ifirmitate fraterna ifirmatur ꝛ utitur de ſcandalis aliorū cum paulo: qui tamē dic̄ pſal lā mente: pſallā ꝛ ſpu: hoc mō exultare queſiuit heliſeus: cū queſiuit per ſaltē adduci: quo preſente ſenſit manuz dñi ſuper ſe ēt coꝛpoze tabeſcēte:

huius rei cā adiunctus est i eccl'ia organorū pulsatio ⁊ cōcentuū melitorum: qz preuenerunt principes. s. āgelici coniuncti psallētibus i medio iuuenculārū tympanistriarū: sed h addo: q hodie hoz fit magnus abrisus: propter qđ dicit Hiero. super illud apli ad ephe. v. c. cātantes et psallētes in cordibus uīis dño. Audiant hoc adolescentuli. Audiant hi quibus in eccl'ia psallendi est officiū deo nō voce. s. tm̄: sed corde cantadum: nec i tragediarum modū guttur ⁊ fauces medicamine sūt luende: ut in eccl'ia theatrales moduli audiantur ⁊ cā tica. d. 92. cantantes. Sed reddeundo ad ꝓpositū puto ait Jo. do. mox post conceptū uerbi sibi donati non soluz exultasse hoc septimo mō: sz ⁊ sexto qui ē pfectiuoz: qđ satis pcipi pōt ex serie euāgelica. Narrat. n. euangelista ipsaz statim post discessum angeli q abūt maria in mōtana cū festinatione montes petit: qz salit: qz carne exultat: festinat: qz currit ⁊ psaltat. Chorea solaz ducit uisibiliter āgelorū serpēte subpeditato. In cuius figura maria soror Aaron phone submerso chorea du xit cū timpano procinens canticū illud. Cātemus dño: gl'iose. n. magnificatus ē rē. qđ expressit Maria mat dñi ꝑmo dicēs: magnificat rē. exinde. Exultauit sp̄s meus: nō quidē i organo vel alio sono vt heliseus: sed i deo salutari meo. Uerum qz hec ocultatio non fuit magis i ea pfecta filio cōcepto: cū tota esset plena deo obūbrato patre ⁊ filio ⁊. s. ad eā fecūdandā. Sed quorsū tāgaz marie exortatiōis exortū accipere natū cū fuerit deus ipse es sētialiter pñs. Illa nāqz marie caro pris pñtia fuit obūbrata ne in decisiōe sanguis unde formādum erat corpus xp̄i nascēdi corporalē volūtatem sēti ret. Qđ dominū corrupta nā non nouit: qđ pz in decisio semie in sōnijs de castissimis utriusqz sexꝰ corporibus sp̄s scti pñtia sāguis illius portionem abscidit: corpusqz formauit: ipse vero filius pñtialiter carnē ipsius cōpis formatā realit hitauit. Et cur nō dicā de mīe qđ dicit apls de filio in q̄ habitat ois plenitudo diuinitatis ⁊ corporalr: utroqz ergo mō sz icōparabilit orit hec marie exultatio ab aīa. s. familiariter sed mirabilit. Nā ab ifātia fuit. b. marie familaris exultatō sp̄s repleta a sp̄u scto: a carne āt nouiter et ieffabiliter: qm̄ non organo aut psalterio aures de mulcēte: sed deo carnē icōp̄hēsibiliter cōmouēte: hec oia altiora pādit: cū subdit i deo salutari meo: qđ ptinet ad ētiā partē pcipalē imiscēdo cū fa. q. d. Alij exultant laudātes deū i timpano. s. abstinētie. Alij i chorea vnitatis ⁊ cōcordantie. Alij i cordis mortificatiōis ēteriozis. Alij i organo contēplationis ⁊ hui⁹. Ego vero exulto in deo salutari meo. Et vigilanter attēde uerba marie de ꝑterito tāq̄ de actu cōsumato dicētis. Exultauit Sp̄s vitalis i deo. Sp̄s sēsibilis i deo salu. Sp̄s motiu⁹ i deo salu. meo. Exultauit. s. pr̄im⁹ i deo pr̄e. Exultauit. s. secūdus i deo sa. Exultauit. s. ētius in s. s. m. In corde. n. se pr̄ locauit qđ ē fōs sāguis ⁊ sedes aie i cerebro refulget filius: vbi est radius lumis in epate: qui cogit amare: vt dicit v. Requieuit sp̄s auctor scti muneris: per primū crescit uita gl'iosa: p fm dī lux luminosa: p ētū crescit charitas virtuosa. Exultat i sp̄s q̄tum uitalis oblitus corporis subuect⁹ tm̄ ad curā aīe: vt sit in deo ois vita eius. Et sic viuo ego iā non ego: uiuit āt i me deus. Exultauit sp̄s sēsitiuus: qz in cūctis reb⁹ uideo deū salutarē meū per uisū rerū creataruz. Nāqz ad diuinā pulchritudinē contēplandā ascēdo per auditū ipsius suauitatē rimor: per odoratū fragrātiam sētio: p gustū pcipio dulcedinē mirabilē sui: per tactū dei mei quietē totalr cōsolantē: iā clause sunt porte ⁊ fenestre corporis: nec per eas leuissima pōt itrare uanitatis: qz i rebus: ut ꝑfertur: nisi deū non sētio. Et aperti sūt in me oculi qui ēt erāt apti i adā añ pcēm ⁊ totalr effossi q̄ꝑ pcēm sūt apti: sicut scriptū ē: qz aperti sūt oculi āboz. Exultauit sp̄s me⁹ motiuus ad dilatandū ⁊ magnificandū diuinā gl'iam. Miraris fortassis q̄ uirgo pudica solitudis amica i penetralib⁹ templi nutrita: tanta honestate predita: vt neminē uirorū cognoscat cuius ituitus ad uidendam p̄naz faciē nūq̄ fuerūt eleuati: qz soli deo i abscōdito cōsueuit mīstrare fca sit pegria siue uiatrix: ⁊ ad domū pgit zacharie: ⁊ ibi māsit m̄sibus trib⁹ Lu. .i. tanq̄ eā delectaret edes aliena aut pudicitie frenо soluto i publicū amet exire. Sz hāc tuā admiratiōnē soluit dicēs. Exultauit sp̄s me⁹ i deo salutari meo: q̄ dirigit gressus meos i semitis suis: ut n̄ moueāt uestigia mea. Ipse ducit ⁊ reducit: ⁊ quiescit ⁊ mouet i me: cui⁹ sū plena: nec alr moueor in motu q̄ i naui exñs. Sedet qđē vl iacet: ⁊ ducit a sp̄u cōcitato: q̄ p se ire nō posset. Ergo q̄ pulchri sūt egressus tui filij ꝑncipis dī i cātica mī dei sp̄osa: sacrariū. s. s. uirtutū archa baiula mūdi: bñdicta i seculis. Septio ⁊ ultimo dī sp̄s ipse de⁹: Jo. iij: Sp̄s ē deus: ⁊ sic deus pr̄: fili⁹ de⁹: de⁹ sp̄s sanctus: nō tres dij: sed un⁹ deus. Ita sp̄s pr̄: sp̄s filius: sp̄s scts sp̄s: ⁊ hi tres un⁹ sp̄s. Nescio q̄re nō possit dici de⁹ trinitas sp̄s marie nō pricipatiue sz possessiue: sicut dī de⁹ rōnalis creature. Juxta illā cōemboium vocē. De⁹ de⁹ me⁹ ad te ō luce uigilo: ꝑsereti cū verbū dei sit realr fili⁹ ei⁹ fm carnē ab ipso ꝑcedēs: pr̄ sit mirabili mō sp̄sus ei⁹: ⁊ ipse sp̄s scts artifex ei⁹. Exultauit g̃ sp̄s me⁹. i. pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ sp̄s sanctus i deo salutari meo: q̄ ē fili⁹ unigenit⁹ i celis sine mīe: i ētris fili⁹ vgis sin pr̄e. Oz pr̄ q̄ sp̄s ē exultet i filio: attestat ipse apte dicēs. Hic ē fili⁹ me⁹ dilect⁹: i q̄ mihi bñ cōplacui. Mat. iij. Tūcqz sp̄m exultasse in uerbo ostēdit in columbe specie in baptismo: et nubis lucidissime in transfiguratione incidens super ipsum. Cur autem uerbum non exultet in se: non uideo: cū sit subiectū exultatiōis

dei. Nec nō capit mens qō obscure sentit a longe nimis: nec illam caliginē exprimere ualet. Quis enim tante profunditatis existat in via: vt capiat vel ēt ex parte: cū pater ⁊ filiꝰ ⁊ sps almꝰ sint una lux: vna sapia: vnū lumen: vna noticia infinita: distincta i personis: indiuisa in essētia. Ipse tñ filius est proprie verbū: in quo pater vniuersa creat: et de cuius fōte loquitur sps eius: q̄ solus ē sapia patris ⁊ sps scti nec nō ⁊ sui ipsius: sicut uerbū nīi intellectus est solū notitia itellectiue potētie ⁊ uolitiue: in quo videbimus lumen: sine quo nō pōt paī intelligi nec sps eius: qm̄ deus nō esset si nō actualiter itellígeret: in hoc. n. oīs turba bīoꝝ exultat: cū sit lux ⁊ lucerna: que vitā supernaz illustrat sola: quēadmodū Jo. i apoca. testatur. Hic filius solus ē idea perfecta oīum rerū icreataruz ⁊ ēt creatarum. Huic singularissime canunt puerbia cātica ⁊ sapia Salomonis: ⁊ liber iesu filꝰ sirach: propter quā nescio irrefragabilē veritatē pteriti pzes i spu sancto cātari mandarūt patri eterno a nobis dū sumus in uia. Per quē xpm maiestatem tuaz laudant angeli: adorāt dñationes ⁊c. Sic igit creator ⁊ creature exultant in deo salutari meo: q̄ latet inclusus essētialiter i viscerib⁹ meis oīs exultatio est in me. Quid ergo miraris: si curro ⁊ saltо: si canto ⁊ iubilo. Si omnē mundū festiuis vocibus pulso. In me pater p oipotentiā: verbū per sapiam: sps scts p infinitā charitatē. Exultant in me oēs angeli: qui non cessant filio meo cantare. Modulatis vocibus iubilāt i me oēs patriarche ⁊ pphete: qui voluerūt videre qō hēo: ⁊ nō uiderunt cū Abrahā: qui desiderauit videre diē meū: vidit figuratiue: ⁊ gauisus est miranda letitia. Exultat ergo tota maria de deo cū tota trinitate dicens. Exultauit sps meus i deo salutari meo. Si āt tibi videtur difficile deū exultare: q̄ īmobilē manēs dat cuncta moueri. Uerū. i. simul cogere oīa gaudia delectationes et festa sincera: q̄ p modulo tue capacitatis cōprehendere uales: ⁊ respectiue ad diuinaz exultationē scias illa luctus fore atqz merores: ⁊ tñ nisi p vocabula nāa dici ñ pñt. Hec āt a longe videns dicis. Exultat deus: qz exultationes numeras iter gaudia tua: ⁊ tñ q̄ sit exultatio talis nō capis: ac si i spu tuo exultare sētires: gusta rescz id qō non lz hōi loqui. Quia ergo vsum nescis diuinoꝝ terminoꝝ: nō nosti terminos tuos: illis vtaris necesse ē. Dices ergo ineffabile exultauit: qz te facit. Est. n. unus sps tecū: illo āt exultante tu exultas: ⁊ qz tuā exultationem pcipis q̄ mobilis es: illū pronūcias exultare: qui tñ non mouetur. Exultat ergo deus sps meus: qz exultare facit spm meum in se deo salutari meo. Et sic itelligit illud apli. Ipse sps postulat p nobis gemitibus inenarrabilibus: qz nos postulātes facit ⁊ gemētes. Sed qz virgo nō hūit unde gemeret tota letabunda ait. Exultauit sps meꝰ i deo salutari meo.

De cōcordia cātici magnificat cū oratione dominica. s. pater noster. In quo cōtinetur materia vnius quadragesime. Capitulū. XXX.

Jligenter autez aduerte q̄ beata vgo magnificās dñm in cātico isto: ⁊ exultans in eo multū ordinate docet dñz magnificare et laudare i orōne: sicut ⁊ filius eius iaz predicator existens docuit orātis ⁊ exultantis mētes ordinari. Ubi orōnem expressit dicens. Pr̄ noster ⁊c. Et hoc dicit Magnificat. Scdo dz cōfidēter istare ad optinendū: qz noster est. Et hoc dicit exultauit: ⁊ nō te moueat q̄ dixit. s. in deo salutari meo: qz taliter erat suum: q̄ nō erat alterius: qz de substātia eius cōpus suū. Tertio dz humiliter icipere ad descendendū: qz ipse est i celis: ⁊ illa in terris. Uñ hec ait. Quia respexit hūilitatem ācille sue ⁊c. Quarto dz nomen dñi scificare: qz sācti ficetur nomen tuū. Et hec dicit: qz fecit mihi magna: ⁊ sctm nomen eius. Quinto dz regnum dei postulare: qō non pōt nisi diuina mia fieri. Unde adueniat regnū tuum. Et hec subiungit. Et mia eius ⁊c. Sexto diuine voluntati se dz conformare que eius potēter eq̄pollet. Oīa. n. quecunqz uoluit fecit. Unde fiat uoluntas tua ⁊c. Et hec ait. Fecit potentiā in brachio suo. Septimo dz diuinaz iusticiā esurire. Beati. n. qui esuriunt ⁊ sitiūt iusticiā. Et h̄ est panis quotidianus: hic canit ista. Deposuit potentes de sede ⁊c. Octauo dz pcōrū uniā esurire: qui est sacietas mentis et glia: hec. n. ē glia nāa testimoniū conscie nīe. Unde subdit. Dimitte nobis ⁊c. ⁊ ista psaltes ait. Esurientes iplet bonis. Nono dz īmunitates tentationum h̄ sitire dicens. Et ne nos inducas ⁊ cetera. a quibus liberamur: si dño iūgamur iuxta illud Job. Pōe me iuxta te Et hoc est qō cātatrix nāa dicit. Suscepit israel ⁊c. Decimo dz oīum malorum liberatem exquirere. Et hec est felicitas quam promisit dñs Abrahe et semini eius i secula. Sz libera nos a malo: finitur orō dñicalis Amē. Jo. dominici.

Et quia ostensa est. §. I.

correspōdentia orōnis dñicalis ad istud canticum magnificat. Incidenter ponetur solum puncta tangendo: quomodo talis oratio dominicalis docet nos: ⁊ recta de deo sentire et iusta ab eo et nobis necessaria postulare. Et per totam unam. xl. predicare materias eius quasi summam theologie: quo precipue ad agenda pro salute nostra. Et ual de etiam necessaria sciri a quocunqz. Nam cum primo dicitur pater loquendo ad deum: aduertendum q̄ deus pater est creatione: prouisione: seu gubernatione. Et hic de prouidentia dei ⁊ hereditatis sue collatione. Dis tribus modis dicitur p̄: ⁊ prima die. xl. dī pater noster i abscōdito

ñc. Cū subditur noster: insinuatur mysteriuz incarnatiōis: quia factus noster frater et amicus. Magister ⁊ preuius: sanator ⁊ medicus. Unde secūda die in euangelio dicitur. Ego veniā: ⁊ curabo eū. Tertio notatur perfectio dei: ibi. Qui es: hoc est nomen dei pricipale. Ego sum qui sū. Ubi includitur immutabilitas: eternitas: et bonitas eius infinita. Et in euangelio. Pater uester celestis perfectus est: ⁊ precipue quantū est bonus etiaz ad inimicos: i quo est imitādus. Quarto manifestatur eius potestas: quia in celis est. In celis materialib⁹ ad influentiā dandū. In celis itellectualibus. i. āgelis ad ordinādū. In celis doctrinalibus scripture sacre ad illuminandū: ⁊ i euāgelio. Cōfidite ñc. vl meli⁹ erat nauis ecclie i medio maris. s. i mundo.

Quinto incipiunt .§.II.

petitiones. Et quia magis debet quilibet diligere deū q̄ se ipsū. Jō primo postulatur qō ad dei honorē pertiet. s. vt glificetur: ⁊ sctꝰ hēatur ab oīb⁹ sanctificetur nomen tuū. i. sctm hēatur ab oībus nomen patris nostri iesu christi. Est ergo nomen eius triplex. s. Emanuel. i. deus nobiscū xp̄s: vnō nominātur xp̄iani: et iesus: scificetur igitur nomē p̄is nostri celestis: qō a nobis fit: cū non recipim⁹ i vacuū gr̄iam: put admonet apl̄s in epl̄a. q̄. Cor. vi. Hortamur vos: ne i vacuū gr̄az dei recipiatis. Est triplex gratia. Prima est generalis. i. oe bñficiū ⁊ bonuz qō hēmus: ⁊ ista est gr̄ia dei: qz a deo oīa hēmus. Scōa est gr̄ia spualis: que. s. nō datur oībus: sed spaliter xp̄ianis bonis tm: q̄ dī gr̄a gratū faciens: hanc hēmus a xp̄o: qui est cā exēplaris nr̄e gr̄ie: vnde ōnominamur xp̄iani a xp̄o. Et xp̄s interpretatur iunctus. s. vnctione gr̄ie. Tertia est gr̄a finalis: que pducit ad gl̄iaz: hāc hēmus a iesu qui interpretatur saluator: qz merito sue passiōis nos saluauit: ⁊ aperuit ianuā superne gl̄ie. Sanctificetur nomē tuum: ergo qō fit: cū non in vacuum gr̄ia dei recipitur: sed recognoscitur a deo omne bñficium cū gr̄arū actione: gr̄ia exercet ad augmentationē: ⁊ perseuerādo per gr̄iam finalē peruenitur ad salutē ⁊ glificationē. Et sic scificatur nomen dei xp̄i ⁊ iesu.

Secunda petitio .§.III.

est. Adueniat regnū tuum: precipuū regnum dei est vita eterna. Sed ad hoc peruenīri nō pōt nisi per aliud regnū dei: quo. s. deus regnat in nobis. Un saluator Mat. vi. Querite primū regnū dei i. añ oīa: uel primū ⁊ precipuū: qō est uita eterna: ad quā petijt latro bonus i cruce admitti dicens. Memento mei dñe dum veneris in regnū tuum: qō vtiq; xp̄s exaudiuit dicens. Hodie mecū eris i paradiso. Luce. xxiij. Et subdidit saluator ipe ad illud supra dictū: querite ñc. Et iusticiā eius. i. regnū uirtutū: quia aliter illud precipuū supernuz nō posset hēri: iusticia āt ut ait p̄bs in li. ethicoz̄ ē oīs uirtus. Un apl̄s ad Ro. Regnū dei ñ ē esca ⁊ potus: sz iusticia: pax: ⁊ gaudiū i spu sco: ex uirtutibus. n. cōprehensis i iusticia sequitur pax maxima: et gaudium verum in mente. Sicut āt non peruenitur ad celum empireū: vbi manifestat̄ gloria scōrum: nisi transactis nouē celis. s. celo lune: celo mercurī: celo veneris: celo solis: celo martis: celo iouis: celo saturni: celo stellifero seu firmamēto: celo aqueo seu cristallino ꝛ theologos: quod est primum mobile. Nā qō sequitur decimum. s. empireum firmū est: ⁊ nunq̄ mouetur: sicut ⁊ sci firmati sunt i gl̄ia. Alij āt celi mouent nouē. Sic ⁊ virtutes oēs i nobis viatorib⁹ mouētur p diuersos actus ⁊ p augmētationē ⁊ generationez ⁊ corruptionē earū in hoibus. Sūt ḡ tres celi tres vtutes morales. Tēperātia: iusticia: put est est uirtus spalis nō generalis. Et fortitudo. Tres alij celorū virtualiū sūt virtutes itellectuales. s. prudētia: scia ⁊ sapia. Tres alij sūt virtutes theologice. s. fides: spes: ⁊ charitas: que propiquiores nos deo faciūt. Et p⁹ has uirtutes in fine aduenit regnū dei i nobis: ita. s. q nos peruenim⁹ ad ipsū: sz pr⁹ oz q̄ veniat i nobis regnū istarū uirtutū. Et qz nulla vtutē a nobis hēre valemus nisi a deo. Jō docet nos eas petē p nobis ⁊ primis nr̄is: cuz docet nos orare dicēdo. Adueniat regnū tuū. Jn q̄libet celo firmabim⁹ nos p vnā diē de illo loq̄ndo. Et icipiēdo ab ultio. s. celo lune significāte tēperātiā. Ad hāc iducit nos ecclia q̄drageſimali sua obſuatiōe ꝓponēs dñi nr̄i exēplū: que dicit euāgeliū hodiernū. Mat. iiij. Ductus ē iesus i desertū: desertū est loc⁹ cōtinētie ⁊ austeritat̄: p istā ḡ uirtutē tēperātie deseruūt ōlectatiōes venereoz̄: ꝑmo p castitatē. ſo deseruūt iordiationes ciboz̄ p sobrietatē. ttio ō seruūtur elatiōes uestimētoz̄ p modestialitatē. Cōiter i deserto ista seruāt: q̄ i suma pfectione xp̄s seruauit: ⁊ merito dēz sit: ductꝰ ē iesus i desertū. s. tē perātie: de his hēs copiose supra i tractatu de virtutib⁹: de q̄libet haz̄ ibi vide: ⁊ sūme q̄ oz breuiē. Scōm celū ē iusticia: q̄ ſz p̄bz ē duplex. s. distributiua ⁊ cōmutatiua: ⁊ de distributiua p isto ſmōe ad quā pertinet distribuere honores ⁊ pmia bōis dolores ⁊ supplicia malis. Et discernere opatiōes ⁊ cārū merita diligēt̄ sine psonaz̄ acceptiōe. Et h de cōditionibus iudicū ⁊ rectoz̄: q̄s debent hēre: q̄s oēs optie ſuabit iudex nr̄: ⁊ dñs oīuz i finali iudicio. Et q̄ sūt q̄ corrūpunt iudiciū: q̄ ibi esse non poterūt ñc. Uide i. iij. pte de mā iudicū i. c. i. Et sume put plz adducēdo ad finale iudiciū. Thema n. de euāgelio es: iusti in vitā eternaz. s. ibunt.

Tertiū celū ē seu pars hui⁹ celi tertij qō dī mercurij celū: q̄ ſm gētiles dī deus mercatoz̄: ē iusticia cōmutatiua i q̄ quotidie se hñt exercere i diuersis cōtractibus ēptionis ⁊ uēditionis: permutationis ⁊ mutuationis: ubi fiunt multe fraudes: q̄ si ꝓtra

iusticiã cõmutatiuã. In quiditate: i q̃litate et quã tirate: siue numeri: siue mensure: siue ponderis: si ue pr̃cij: siue recõpensationis: ut cum vult duas p̃o vna vt in usuris: de quo euãgelium: oẽs eiecit xp̃s. s. de tẽplo vendentes ⁊ ementes ⁊c. De his in sc̃a parte in ti. i. Quartũ celum est virtus fortitudinis: ⁊ hec consistit in debita aggressione ar duorũ i constanti tolleratione aduersorũ: ⁊ i fina li perseueratione laborioso rũ: ⁊ euangelium ẽ: filius hominis erit in corde terre. i. i lapide: qui signi ficat fortitudinez tribus diebus et tribus noctib⁹ i. i his tribus dictis: in die prosperitatis: ⁊ in nocte aduersitatis: vide de his supra de virtutibus.
Deide sequitur de alijs tribus celis. i. virtutibus i tellectualibus. s. prudẽtia: que est triplex. s. ethica quo ad se ipsum bene regẽdũ: iconomica quo ad familiam suam: ⁊ politica quo ad ciuitatẽ suam. Et euangeliũ dicit: veritas liberabit uos. s. a pcõ: veritas. s. prudentie: que est recta rõ agibiliuz.
Deide de scia: ut. s. cognoscat se quo ad anime no bilitatem: quo ad corporis uilitatẽ: ⁊ quo ad con ditionem suã. Et in euãgelio. Surge ad aĩe nobili tatem contẽplandã: tolle grabatum tuuz quo ad corpus ⁊c. Ambula sciendo lectũ vl̃ stratum tuũ.
De sapientia cognitionis diuinorũ per cõtem plationem in euãgelio. Duxit ihesus discipulos in montem excelsũ. De hoc supra de dono sapiẽtie.
Tres alij celi sunt virtutes theologice ⁊ de fide i euangelio de chananea. Magna est fides tua: ui de ꝺ fide. De spe ex epla. De charitate feria secũ da i euangelio. Ego de supernis sũ: ubi est perfec tissima charitas. Uide supra de charitate.

In tertia petitio .§.IIII.

ne dicitur: fiat uoluntas tua ⁊c. Et hec triplex fm illud apli ad Ro. xij. uolũtas dei bona bñplacẽs ⁊ perfecta. Bona quidẽ est i uitatione prohibitorũz: bñplacens in obseruatione preceptorũ: perfecta i adimpletione consiliorũ. Primo dicatur de p̃ceptis negatiuis: vt est primum ⁊ fm legis decalogi: ⁊ respiciunt deũ. Et per primum ꝓhibetur omnis superstitio qua nõ recte colitur deus: uide in. ij. p te de superstitiõibus: per fm prohibetur periurij ⁊ blasphemia: de quibus ibi in suis capitulis. Se quentia respiciunt proximũ: vt. s. non offendatur i ꝑsona propria. Non occides. Nõ i p̃iuncta. Nõ mechaberis: non in substãtia. Non furtuz facies. Non infama. Non loqueris falsuz testimonium: vbi de mendacio: de quibus hẽs in. ij. parte in. c. propr̃ijs. Ultima precepta negatiua respiciunt subiectum proprij: quo. s. ad desideria mala. Nõ concupisces rem proximi tui ⁊c. Precepta affir matiua sunt duo. s. de sanctificatione sabbati. i. ꝺ obseruatione festorum: secundũ de veneratiõe pa rentum. Et hoc. s. reuerendo obediendo ⁊ subue niendo. Uoluntas dei perfecta est in obseruatio ne consiliorũ. s. obedientie: castitatis: ⁊ pauperta tis: de quorum horũ vnus sermo: nisi q̃ de consili is tribus unus sufficit. Et de ultimis duobus pre ceptis. s. nõ cõcupisces ⁊c. Etiã vnus expediet ma teriam. Si quis vult aliquãtulum fantasia labo rare sine difficultate themata ex euãgelijs occurrẽ tibus de die in diem congruẽtia ad materiã inue nies. Sed sine hoc põt p̃tinuari materia: ⁊ postea euangelia exponere nec multũ refert.

In quarta petitio .§.V.

ne. Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie. Est ãt septuplex panis sp̃ualis: quibus nobis daꝺ gr̃a ad faciendum uoluntatẽ dei: que ẽ ut virtuose ui uamus: signata per septẽ panes quibus xp̃s facia uit turbas in deserto. Et quidã ex his dantur no bis i igressu: ut baptismus ⁊ confirmatio. Quidã i progressu: vt eucharistia ad confortãdũ: pñia ad medicandũ. Matrimonium ad multiplicãdũ na turaliter. Ordo ad multiplicanduz sp̃ualiter. s. p administrationẽ sacramẽtorũ ⁊ istructionẽ popu lorũ: que ad ordinatũ pertinent. Extrema vnctio datur nobis i egressu. s. de mõdo. Et de istis trib⁹ põt fieri unus sermo. s. baptismo cõfirmatione et extrema vnctione: declarãdo p̃cipue de effectibus eorũ ⁊ necessitate sumẽdi. De eucharistia: de excel lẽtia ipsi⁹ sacramẽti ⁊ utilitate. Nã de p̃paratiõe digna i cena dñi dicẽt. De pñia tres sermones: vn⁹ de contritione: secũdus de cõfessione: terti⁹ ꝺ satisfactione. Et p̃cipue quo ad restitutionem fiẽdã. De ordinis sacõ unus sermo. Et ibi qũo oporte at eos reuereri ẽt si sint mali. Et de p̃iate eorũ i sacramẽtorũ cõfectiõe: vt eucharistie q̃tũcũq; ꝑ essẽt mali. In absolutione pcõrum claue nõ errante: ⁊ iõ docti queri debẽt. In excõicatiõe per eꝑos fiẽ da: q̃tũ nocet: ⁊ q̃tũ dz obseruari. De sacõ mũmo nũ un⁹ fmo: ⁊ ibi de aliq̃bus impedimẽtis: ꝯ que se pe fit ex ignorãtia. ⁊ ꝺ illꝰ q̃ dirimũt. De actu eõiugali ꝑut vẽ nccãriũ: sẽper tñ õi honestate uerboꝝ seruata ⁊ nõ necessaria. Et de diligentia hñda in ꝯhendo ⁊ cã: de sacõis ãt habes diffuse in. ij. parte in materia sacramentorum.

In quĩta petitiõe .§.VI.

ꝺ. Dimitte nobis debita nr̃a. Triplex ãt debituz ꝯhimus cũ deo. primũ est pcz originale: qꝺ ex pa rẽtibus ꝯhimus: hoc nos cõstituit debitores pu nitionis diuine visiõis: ꝓpter quã felicitamur: sed p baptismũ delet seu soluit: fm ẽ pcm actuale mor tale: p qꝺ efficimur debitores gehẽne: ⁊ p pñiaz ve raz soluit: tertiũ ẽ veniale: qꝺ facit nos debitores pene tp̃alis hic vel i purgatorio: ⁊ multipliciter il lud so luitur. Sed q̃ p̃cipuũ debitũ ẽ mortale. Iõ de his p̃cipue ageadũ q̃ reducũt ad illa tria: ꝺ qb⁹ Io. i canonica sua ait. Oẽ qꝺ ẽ i mũdo. i. in mundanis pcõribus: aut est cõcupiscẽtia carnis:

Aut cōcupiscētia oculorū: aut superbia uite. Sz ut apertius dicatur: ista sunt. vij. que capitalia dicuntur: qz capita sunt z precipua multorum aliorū: que a se oriūtur. s. superbia: que ſm aliquos includit inanem gloriam. Auaricia. Luxuria. Invidia. Gula. Ira. Accidia. Unde versus datur qui i ista septē continet in isto nomine Saligia: cuius littere sunt principia nominū dictorū uiciorū. versus. Ut tibi sit vita semper saligia uita. b. Gregorius in moralibus ponit inanē gloriā vnū ex septē capitalibus: z superbiā reginā et matrē oiuz isto rū septē: quez sequitur. b. Tho. scōa scōe. Ad qō uidetur facere qō ait Salomon Eccs. Da partes septē nec non z octo. i. octauā: vt. s. soluas integraliter ista debita: si icurristi per penitentiā: de quo libet ergo sit vnus sermo: prout occurrit euāgelio z penitendo roga deū: ut dimittat: qz sine ipō fac tū est nihil i penitentia. De his hēs diffuse i. ij. pte diuersis titulis z capitulis: ubi uide vel in scōa se cūde. Et ſm ordinē assignatū dñica in ramis palmarū de superbia contraria humilitati: quā xps oñdit in eo qō dicitur. Ecce rex tuus zc. in euāgelio vel in epla: humiliauit semetipsū zc.

Jn sexta petitio .§. VII.

ne dicitur. Et ne nos inducas in tentationē. Ubi notandum q triplex est tentator ꝛz illud apli ad ephe. non solū est nobis colluctatio aduersus carnē z sanguinē zc. Et in sequentia. Mundus: caro demonia diuersa mouent prelia. De tentatiōe ergo mundi z suis vanitatibus: secūda feria ubi dicitur i euangelio. Nunc iudicium est mūdi materiam habes i secunda parte i titulo de luxuria in c. de amore huius seculi. De tentatione diaboli feria tertia. Simō ecce sathanas expetiuit uos zc. Uel melius vigilate z orate: ne itretis intentationem. De tentatione carnis et passionibus sēsitiue partis que sunt multe in epla: vere dolores nīos ipse portauit. Uel cepit iesus tedere pauere z mestus esse: que passiones sunt. Feria quinta de tētatione qua tentātur homines circa cōionem. Alicq vt non plene credant. Alij ut non ad ipsam accedant. Alij vt indigni sumant: vñ in epistola. Probet autem se ipsum homo. s. circa huiꝰ. Et ibi ō debita preparatione ad sacramentuz eucharistie sumenduz.

Septima petitio. §. VIII.

est. Sed libera nos a malo: hodie hoc petit genus humanum a christo pendente in cruce. Ubi petit liberari a triplici malo qō sustinebit scilicet ignorantie. Sed ad hoc liberat uerbo sue doctrine in cruce. Per septem uerba sacratissima quorū unū est de dilectione inimicorum: orat enim p eis. Pater dimitte illis: quia nesciunt zc. Ignorant enim homines hanc ueritatem scilicet debere parcere inimicis. Et sic considera de alijs diuersa monita. Secundo a malo culpe: que sicut sunt septez: ita septies effudit sanguinē ad liberādū ab huiusmodi culpis in circūcisione. In orto i flagellis. In coronatione de spinis. In effusione sanguinis ō manibus. Jrē de pedibus: z demum de latere lancea transfixo. A malo pene multiplicis: vt gehenne z mortis corporalis: z alias a quibus demū liberat merito sue passionis. Sabbato sancto. Cum aia eius esset in limbo: anime ille que ibi erant dicūt: libera nos a malo. s. illarum tenebrarum quas ibi patiebantur. Ubi dicendum est de diuersis locis inferni. Jn die resurrectionis petens humanū genus liberari per suam resurrectionem a malis: ostendit per exemplum in sua resurrectione: quo modo liberabitur demum ab hominibus malis illis: qui christo erunt uniti per gratiam: si hec habebunt spiritualiter dotes corporis sui glorificati scilicet charitatem prudentie: agilitatem obedientie seu iusticie. Subtilitatez temperantie. Impassibilitatem constantie. Et per dotes anime a malis anime que hic patitur: et de dotibus corporis a malis corporis. Unde de gloria animarū et corporum beatorū dic ut placet: z de christi resurrectione: per quā ab his omnibus malis liberamur. Unde concluditur Amen quod est affirmatiuum eius quod dictum est.

De partu beatissime uirginis.
Capitulum. xxxi.

Peperit filiuz suum primogenitum Luce. ij. Jn ipso autē partu ne omnino esset occultus stella magis in oriēte Sybilla Octauiano in occidente imperatori. Angelus in iudea que dicitur in meditullio mundi apparens cum maxima claritate z splendore: pastoribus manifestauit istam sanctissimam natiuitatem dicens. Euangelizo uobis gaudium magnū: quod erit omni populo: quia natus est nobis hodie saluator. Et cum ipso multitudo militie celestis exultans cepit canere. Gloria in altissimis deo Luce. ij. Si ergo tantum letatur sublimata angelorum: mlto magis iucundari: z festiuare debet humilitas hominum: ita per hoc sublimitas: qz natus est principaliter nobis: non enim ut ait apostolus ad hebre. i. angelos: sed semen abrahe appēhendit de uirgine natus: que peperit filium suum primogenitum. Et ad hoc exortatur Leo papa i sermone dicens. Saluator noster dilectissimi hodie natus est: gaudeamus: negz enim phas ē locū eē tristitie: ubi natalis ē vite. Nemo ab huius diei alacritate secernitur: vna cunctis leticie cōis est rō

Exultet iustus: quia appropinquat ad palmam. Animetur gentilis: qz uocatur ad vitam: gaudet peccator: qz inuitatur ad veniam. Uerbuz. n. dei deus filius dei ad liberandũ hominem ab eterna morte factus ẽ homo. hec ille. Ecce cã leticie. Certe si aliqua ciuitate obsessa a pessimis inimicis homines illius fame z siti deficientes: omnes in pcictu essent: vt traderentur in ore gladij ad mortez: quidã aduenies liberaret: quis ibi esset qui non sũme gauderet: z solẽnia ageret. Ciuitas hui' mũdi obsessa: z si possessa erat a diabolo z angel' ei': deficiebant homines fame ueritatis z siti bonitatis. Cũ hunc migrabant ad mortẽ eternã descẽdebant. Uenit de celo rex ille magnus factus paru': z liberauit mundum virtualiter z causaliter per sapiam suã. Uenit ad nos quando peperit beata Maria filiũ suũ vnigenitum. Ipse est rex fortis z potens in prelio contra antiquũ hostem: z iõ gratulari omnes oportet non i mundo sed i deo non in corpore ipsũ ornando z viciose delectando: sed in spu z aio qui liberatus est. Huius figuram pcessit: qñ tpe Ezechie regis iuda obsessa erat ciuitas regalis hierlm ab imensa multitudine exercit' sennacherib regis assyriorum: z ita coartata q' homines eius timentes eã capi: in multa amaritudine anxietate z lachrymis residebant. Sed media nocte angelus descendens de celo liberauit eaz occisis centũ octuaginta tribus milibus de exercitu Sẽnacherib: propter qõ confusus et deuictus reuersus est vacuus in terrã suam. Populus autem liberatus multis diebus festiuauit gzas agẽs deo: Expletus multis diuitijs de spolijs inimicorum. Quam hystoriam licet obscure uidetur tangere z figuram Isaias. ix. c. ubi ait. Populus gentium qui ambulabat in tenebris: vidit lucem magnaz: z sedentibus in vmbra mortis. i. in timore et tristitia lux orta est eis. s. angelus illuminãs prosternẽs inimicos: z ex liberatione letificans eos: z quasi figuram exponens: z illuminationẽ z liberationez ostendens: paulopost subdit. Paruulus. n. natus est nobis. s. ieſus Et de magnificẽtia eius dicit. Uocabitur nomen eius admirabilis consolarius de' loco quorum nominũ. lxx. posuerũt. Magni cõsilij angelus. Hic est qui media nocte nascens uẽit ad nos prosternens virtualiter demões inimicos nostros. Et de celo uteri virginalis uenit: cũ. s. beata Maria peperit filium suum unigenitum. In quibus tria possunt notari et considerari. Primo fecũditas gaudiosa: ibi peperit. Secundo virginitas generosa: filiũ suum. Tertio vtilitas amorosa: ibi unigenitũ.

Quãtuz ad primuz. §. I.

sciendũ: q' quia in ueteri testamẽto multiplicabatur cultus diuinus per carnalẽ propagationẽ: da solũ illi de populo iudeorum colebant uerum deum: alijs nationibus idolatrie deditis: ideo vacabant illi patres z mulieres generationi filiorum: vt ipsis multiplicatis multiplicaretur cultus diuinus. s. a multis exercitatus. Et sterilitas tunc erat in opprobrium ẽt virginitatis quasi res infructuosa fecunditas in cõmendationem et gloriam. Unde. b. Hiero. contra Jouinianum. Quis ignoret sub altera uel alta dei dispensatione: oẽs retro sãctos eiusdem fuisse meritu: cuius nunc sunt xpiani. Quomodo abzaham placuit deo in coniugio: ita nunc deo placent in castitate. Seruiuit ille legi z tẽpori suo: seruiam' z nos legi z tempori nõ in quos fines seculorum deuenerunt. xxxij. q. iij. Quis ignoret ueruz illa fecunditas mulierũ erat cum dolore z maximo. Unde dictum fuit z datũ a deo in punitionem z maledictionẽ propter trãsgressionem dñici precepti prime matri Eue i persona omniũ matrum. In dolore paries filios: qui dolor procedit ex apertione meatuum z illorum locorũ: er quibus egreditur puer ò utero matris. Sed ab ista maledictione fuit excluſa beatissima maria z opprobrio sterilitatis: peperit. n. nesciẽs mater virgo uirũ sine dolore saluatorez seculorũ. Sicut. n. xps corpus suum resuscitatus traxit de sepulchro ipso remanente clauso z signato sigillo sũmi sacerdotis: sic exiuit nascens de utero virgis saluo signaculo uirginali: vnde nullum dolorem sensit: sed summum gaudiũ. Isaie. xxxv. de ea dr. Exultabit solitudo. i. uirgo non viro cõuicta germinans germinabit letabunda: z laudans. i. pari et sicut germinat terra: uel arbor absqz apertiõe: ita beata virgo sine violatione cuz magna leticia: dixit ipse ieſus natus cũ exhortaretur discipulos suos ad tollerantiam passionum. Mulier cuz parit: tristiciã hz: quia venit hora eius. s. partus z doloris. Sed cum peperit. s. masculum: iam non meminit pressure propter gaudium: qz natus est homo in mundũ. Ita. n. gaudet ex partu masculi: qz sperat inde gloriam z utilitatẽ sibi: z domui cõsequendam. Quantum igitur gaudiuz habuit beata Maria: que nullam mixturã habuit doloris in partu suo: vt habent mulieres: z sciret deum se peperisse z hominem ad sui gloriam z honorem mundi totius saluationem. Sed o uirgo beatissima: z si propter impuritatem nostram indigni sumus te alloqui: pre magnitudine dignitatis z sanctitatis tue: tu tam̃ inclyta benignitate tua digna re nobis edissere unde gaudium tibi in partu isto cum sola inueniaris cũ vetulo spõso tuo Joseph non in domo a frigore z uentis protecta: sed i pãdochio vndiqz tenebroso: z magis animalibus q' hominibus apto. Non confortata a societate mulierũ te utilitantiuz: vt consueuit. sed ab omnibus feminis segregata. Non in lecto quiescens: sed in terra uel lapide duro. Non tibi ignis deseruiens sed frigus intensũ medie noctis. Nõ pãnis calidis

te: vel puerum: aut sericis cooperiens: sed modicis et vilibus pannis euz inuoluit ac feno cooperuit. Nec ibi cibi solennes et delicate parati quibus indigent mulieres in partu. Non confectiones: non vina preciosa. Unde ergo tibi gaudium ꝛ delectatio in tãta paupertate ꝛ austeritate. Credo respõderet si presens existeret. Gaudium experior ꝛ suauitatem: que declarari non posset: illud est enim verum gaudiũ: quod non de creatura: sed ō creatore concipitur. Cuius comparatione omne pulchrum fedum: omne dulce amarũ: omne qō delectari potest molestuz: vt ait. b. Bernar. Quomodo enim non gaudebo sũme in domino: ꝛ exultabo in deo ieſu meo: ex meo vtero nato. Habrahã a longe vidit hoc mysterium in figura: cum tres vidit et vnum adorauit: ꝛ vidit ꝛ gauisus est Jo. viij. Et ego i quo ista tria vnita sunt: deus: anim⁹: ꝛ corpus: in vna persona: in vtero meo sine letitia permanebo. Certe cor meum: ꝛ caro mea exultauerunt in deum viuum ex me genitum. Qui cum sit fons ꝛ origo omnis bonitatis: omnis dulcedis: ꝛ suauitatis: cuius odore reuiuiscunt mortui: cui⁹ aspectu letificantur angeli: cuius iussu mouentur celi: superabundo gaudio ipsum incarnatum aspiciendo. Non egeo consolatione humana: que diuina perfluor: non societate mulierum: cũ adsit exercitus angelorum canentium: gloria in excelsis deo. non cibum ꝛ potum affecto: cuz ante me panem qui de celo descendit viuum habeam: omne delectamentuz in se continentem: ꝛ omnem saporem suauitatis. Probat Albertus vbi supra: istud gaudiuz fuisse maximum multipliciter. Nã si in conceptione ipsius filij habuit magnum gaudium valde: multo magis in parturitione. De cõceptione patet ꝙ multam letitiam habuit. Nam gaudium oritur ex bono cum scilicet concupitum possidetur: iuxta illud Job. iij. Quasi effodientes thesaurum gaudentqz vehementer cum inuenerit sepulchruz. Et hoc quia sperant ibi inuenire thesaurũ quod cupiunt. Antiqui enim in sepulchris dominorum cum eis ponebant thesauros. Et ꝙ maius bonum: tanto maius gaudium sequit cuz habetur. Ex summo igitur vniuersali bono habito: maximum gaudiũ sequitur in habente. Sed in ipsa conceptione deus pater dedit virgini filiuz suum: ꝛ cum illo nobis oia bona donauit: ergo sũmum gaudium habuit. Uerum in ipsa conceptõne ipsum gaudium seu delectationem videbat et experiebatur visione intellectuali: in natiuitate autem sensuali et intellectuali. vnde in conceptione tantũ reficiebatur intellecus in natiuitate autẽ intellectus et sensus. Unde maius gaudium. Naz similius gaudio patrie: vbi oculus corporis reficitur in christi humanitate: ꝛ oculus anime in eius diuinitate ſm illud ingredietur: ꝛ egredietur: et pascua inueniet: Jo. x. Meliori autem ꝛ honorabiliori similius est melius ꝛ honorabilius. Ergo maius gaudium beate Marie in natiuitate filij sui ꝙ in conceptione. Secunda ratio est: quia bonum additum bono facit maius bonum: ergo magis illõ cũ sit duplicatũ causat dilectõez: ꝛ ꝑse ꝙnt dilectatõez ꝛ gaudiũ i natiuitate seu partu. b. Marie gaudiũ fuit duplicatũ. De bea. ꝙqz Joã. baptista dictum est per angelum patri. Multi in natiuitate eius gaudebunt: qz cõmuniter maius gaudium est de partu ꝙ de conceptu creature.

Tertio beata Maria vbi prius gaudebat se virginem concepisse: pariendo gauisa est se virginem peperisse: quod aliud magnum miraculum fuit: ꝛ se virginem puerum suum lactare: ipsuz regem angeloruz sola virgo lactabat: vbere de celo pleno canit ecclesia. Cum autem gaudium sit de bono recepto: recipiens ergo maius bonũ: maior ei extat causa gaudij. Et ꝙis in assumptione ei⁹ in celum christo ei obuiam veniente: ꝛ angeloruz ordinibus ꝛ sanctorum agminibus comitantib⁹: maximum gaudium habuerit: qz illud fuit gaudium beate: ꝛ continue fruitionis: qō nullam secuz compatitur tristitiaz: laborem: vel necessitatẽ: qō nondum in vita perceperat. vnde ꝛ tunc gaudiuz plenum: quod potissime christus docuit postulare: dicens. petite et accipietis: vt gaudium vestruz sit plenũ: Jo. xvi. Utiqz maius fuit illud in assũptione actualiter omni gaudio vie. Sed gaudium in conceptione: et natiuitate: fuit maius illo causaliter. Nam ꝙ facta fuerat mater dei: ꝙ fuit in corruptione: ꝛ natiuitate: fuit causa tante sue exaltationis: tãte glorie: ꝛ tante gratie sibi collate: quia electa erat vt esset mater dei. Cum ergo hora partus aduenisset circa mediam noctem: solaque cum Joseph in diuersorio esset in contẽplatione suspensa: gaudio superne patrie repleta: videt ante se paruulum vagientem ex suo vtero ꝓcessisse in terram iacere: subito vt pie credi: ꝛ dici potest genu flectitur ante eum: dicens. Salue mi dilecte fili. Adoro te deum meuz: qui dignatus es ꝓ salute mea: ꝛ omnium hominum: hanc vallem lachrymarum intrare osculatur faciem eius: dicẽs. O facies plena omnium gratiarum in quã desiderant angeli prospicere. Manus osculatur: dicẽs. O manus beatissime: quot infirmos estis sanaturi: quot mirabilia operature: osculatur et pedes. dicens. O sanctissimi pedes quantum discurretis per varias ciuitates et castra ad docendum ꝛ laborandum ꝓ cõuersione peccatorum. Et quia parũulus ipse primam uocem emisit similem aliis fetis plorans: mater pia non ignorans ipsum molestia frigoris sentire: pati enim uenerat ꝓ nobis: panniculos de capite suo assumit ꝛ inuoluit eum: ꝛ ut alitu bouis ꝛ asini aliqualiter: calefiat i medio eorum in presepio ponit. Non secluditur Joseph a gaudio isto: ꝛ appropinquare ñ audẽs

pre leticia lachrymas fundit iudeus deum huma natum. pro saluatione omnium ita humiliter na tum: pre iucunditate exultat: ⁊ se capere non pot benedicens ⁊ laudans deum.

Quatum ad se §. II.

cundū dico q notatur virginitas generosa: vl gloriosa in eo qō dicitur: filium suum: nulla mat dicere pōt cuz veritate filium quem parturit esse ex toto suum. Nam cum quelibet alia concipiat ex viro: vterqz ibi partē hz. Mater enim est principium passiuum in filio materiam administrans. Pater vero est principium actiuum: ⁊ quasi formā materie mulieri tribuens: vnde et principalius operatur: ⁊ ideo magis est patris q̄ matris: ⁊ magis ds tenet patri q̄ matri ceteris paribus. Sed sola.b. Maria peperit filium ex toto suuz: quia non fuit principium actiuum ex parte viri cum nullus ibi pater: nec Joseph: nec alius: sed totum illud corpus iesu erat de purissima carne seu sanguinibus b Marie hoc predixerat Isaias: dicens. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium: ⁊ vocabitur nomen eius Emanuel: quod interpretatur nobiscum deus. s. qz deus ⁊ homo. Concipiet inquit et pariet permanens virgo. Non enim signum seu mirum quod dominus ibi permittit se dare hominibus: q̄ virgo prius existens: et ex viro coniuncta concipieret et pareret: cum cōe sit omnibus, Sed signū mirabile ⁊ supra omnem naturā: ⁊ morem: vt virgo esset et intacta generaret ⁊ pareret. Sicut enim vt ait Origen. Abachuch itrauit ad Danielz in lacum leonum: deferens ei prandium bonum: et exiuit non apertis hostijs: sed clausis. Sic beata Maria saluis claustris pudoris concepit et pepit filium suum primogenitū. hoc ois canit ecclesia i sequentia. Angelus consilij natus est ex virgine. Sol de stella. Sol occasum nesciens stella semper rutilans: semper clara. Sicut sidus radium p fert virgo filium patri forma. Neqz sidus radio: neqz mater filio fit corrupta. Et vt subditur. Si ñ suis vatibus. i. prophetis credat: vel gentilibus. s. iudea incredula sybillinis versibus hec predicta. Sybille enī que fuerunt pagane: quibus ob meritum: ⁊ excellentiam virginitatis: datus est a deo: sm. b. Diero. spiritus prophetie de hac virgine lōge ante ⁊ partu eius prenunciauerunt. Sybilla tiburtina sic ait de christo: nascetur in bethleē christus ⁊ annunciabitur in nazaret regente thauro pacifico fundatore. O felix illa mater cui⁹ ubera illum lactabunt. Sybilla erithea multa de eius passione. Refert etiam. b. Tho. scōa secūde q in sepulchro cuiusdam gentilis qui longe ante tē pus incarnationis obierat: ex terra effossa eductо: cadauē repta ē ad caput ei⁹ lamina aurea: hāc scripturam continentem. Christus nascetur ō virgine Maria: ⁊ credo in eum. O sol iterum me videbis constantini ⁊ hyrenem temporibus quod ideo dictum est: quia temporibus illius constantini: nō magni: sed alterius imperatoris ⁊ hyrenem matris eius: q̄ post multos annos a Cōstantino magno imperium tenuerunt repertum est illud sepulchrum. Patet et hoc per miraculum maximum quod rome euenit. Nam vt ait Jnocentius tertius: vir vtiqz maxime auctoritatis ⁊ sanctitatis. Cum romani toti orbi dominarentur: et pax vbiqz regnaret: fecerūt romani ipsi quoddaz templum notabile: vbi statuam posuerūt romuli primi vbis edificatoris quem in deum colebant. Vocaruntqz illud templum pacis. Sciscitati q̄z sunt per idolum appollinis quantū templū illud duraturum esset. Qui eis responsum dedit. s. diabolus per eum: q̄ vsqueq̄ virgo pareret ⁊ virgo p maneret. Et qz visum est eis impossibile virginez parere: qō verum est sm cōem cursum nature: scribi vel sculpiri fecerunt in valuis eius templum pacis eternum extimantes nunq̄ euenire posse q̄ pareret virgo. Sed nocte qua natus ē christus: templuz illud funditus corruit: qz. s. virgo peperit tūc filium suum primogenitum. Cum enim vt refert Lucas in euangelio exisset edictum a Cesare Augusto: vt describeretur vniuersus orbis scilicet Octauiano. Et ut diligentius fieret: ordinatum erat: vt quilibet se describere faceret in sua ciuitate originali in ipsa sui descriptōe soluebat certam monetam pro censu: vt subditus romano impio. Igitur. b. Maria cum esset vicina partui: nec huic mandato astringeretur: qz mater iam effecta regis omnium: tamen ut exemplum preberet omnibus obedientie ⁊ reuerentie maioribus et presidētibus etiam secularibus ⁊ discolis: cum ille Octauianus infidelis esset sm illud Petri i canonica. Subditi estote dominis vestris non solum bonis ⁊ modestis: sed etiam discolis: ascendit ipsa beata mater dei de nazaret que erat in prouincia galilee in bethleem que erat in prouincia iuda: cum Joseph sponso suo: ⁊ asella pro sarcinulis suis: ⁊ ali qñ p sponsa sua cū fessa esset posset ibi sedere: bouem forte vendendo pro solutione census romāi. Sed ille mulieres bone que erant vicine habitatōni virginis in nazareth: vt pie meditatur: ⁊ notat do. Jo. dominici in quodam sermone: videntes beataz Mariam grauidam: licet crederent ex Joseph concepisse: expectabant cum magno desiderio presentes esse in partu eius. Erat enim tanta pulchritudo eius: ⁊ honestas. ⁊ sanctitas: affabilitas: ⁊ sapiētia: q̄ videbatur quasi vna fruitō querari cum ea: ꝓpter quod vicine eius valde affectabant esse cum ea ⁊ loqui secum: sed ipsa se totam deo reseruans amabat solitudinez. Rarissime ad hostium domus se reperiebat minus ad fenestras aspiciebat: sed in tēplo: ⁊ domo conuersatio eius: cum hominibus quasi nūq̄ loquēs nisi ex ardua

necessitate: cũ angelis autez: ⁊ deo frequentissime in oratione et contemplatione confabulabatur: Poterant ergo ille vicine dicere inter se. Veniet p certo veniet dies partus eius: tunc indigebit nõ adiutorio: vocare nõ faciet ad iuuandum. Intrabimus domum eius et habebimus copiam puerpandi cum ea. O q̃ erit gratiosus fructus: tam sãcte tam pulchre: tam honeste iuuencule. Ita humilis est ⁊ amorosa: ita pura q̃ dare ad lactandum filium suum alteri non patietur. Ipsa ex suis vberibus lactabit: ipsa pannis inuoluet: ipsa in vlnis suis tenebit. Sed cum tenebit eum in gremio: vel brachijs suis: nos aliquãdo pie et reuerenter auferemus de manibus suis: ⁊ ducemus in domos nostras: vt reddamus: ⁊ sic cogetur intrare domos nostras ut reddamus ei paruulum suum: quod non faciemus nisi aliquantulum immoretur nobiscum et allo quatur: et ita non erit aliena et separata a nobis. Nesciebant iste diuinum mysterium q̃ dei mater esset: non hominis puri et concepti ex Joseph. Instante ergo tempore partus recedẽtes de nazareth pergunt bethleem. Applicantes autem illuc tarde: vt pie prosequitur beatus Uincentius in quodam sermone natiuitatis: uadit ad aliquod hospitiuz: vt ibi recipiatur. Sed hospes cernens illum vilibus indutum: ⁊ pauperem arbitratus: dicit ei. Non possum bone senex vos hospitari. quia plures nobiles expecto isto sero: pgit ad aliud hospitium: vt recipiatur. Interzogat ille domine quot equitaturas: ⁊ famulos habetis. Respondit nullas: sed azellum et bouem et vxorẽ meam. Ad ille istud non est pro nobis: sed p habentibus multam pecuniam ad expendendũ: hospitale est pro pauperibus illud queratis. Uadit ad aliud hospitium dicit illi patronus. O senex miser quomodo non erubuisti ducere i vxorez tãdelicatam iuuenculam: vade alio: quia hic nõ poteris manere. Et sic paupercul' Joseph nesciebat quo iret: et precipue dolebat ꝺ beata virgine quã sciebat matrem domini ab hominibus cunctis venerandam: ⁊ nouerat teneram esse virginis uerecundiam. Sed confortabat eum beata virgo: dicens. Non est abreuiata manus domini. Eam' ad aliquem locum remotum a tumultu hominũ ut possum' q̃etis deo vacare: et ipse cui est cura ꝺ omnibus prouidebit nobis. Querentes ergo inuenerunt quoddam diuersorium. i. quendam locum ad quem refugiebant homines cum iumentis tempore pluuiarum quandam grottam uel tugurium: ibiq̃ contulerunt ad pernoctandum: et circa mediam noctem inibi peperit filium suum gaudium matris habens cum virginitatis honore: nec primam similem uisa est: nec habere sequẽtem. Et quod dicitur in libro de infantia saluatoris: et de obstetricibus beate Marie: scilicet q̃ ibi fuerunt zebel et Salome seruiẽtes ipsi apocriphum est: ut patet di xv. Sancta romana immo Jo'. contrariuz expresse dicit. s. q̃ nulla obstetrix ibi: nulla mulier seruiens: sed ipsa que parturiuit suum filium de terra leuauit. Ipsa prima q̃ votũ virginitatis emisit: cum sponso suo: et perfectissime ipleuit ꝑmiceria facta v̄ginum oiuz.

Quantum ad ter §. III:

tium. s. de utilitate huius partus virginei. hoc notatur dum dicitur primogenitum. Eo autem modo dicitur primogenitus matris virginis: quo in diuinis primogenitus patris. Ego: ait sapientia q̃ dei patris filius est: ex ore altissimi prodq̃: ex ore cordis seu mentis paterne: vt verbum bonum: primogenita ante omnem creaturam. Non q̃ secundo genuerit aliam sapientiam uel creaturam de substantia sua: ut filium: sed quia nullam añ vel postea: vnigenitam: iuxta illud Joã. i. Uidimus gloriam eius: gloriam quasi vnigeniti a patre: et ly quasi non est nota similitudinis: sed expressio ueritatis: sic et primogenitus virginis matris christus. Sed quia nullus ante: nec postea: vnde ⁊ vnigenitus matris. Nam qui primo nascitur ex me primogenitus dicitur: etiam si nullum alium: postea generet: ⁊ vnigenitus. hinc sumpsit occasiõez sui erroris heluidius perfidus hereticus: et temerarius blasphemator virginis: asserens virginẽ post christum habuisse alios filios ex Joseph: vel alio viro: quorum primus fuit christus: ⁊ ideo dicitur primogenitus: probat hoc etiam ex eo: q̃ euangelio narrantur aliqui fratres christi: vt dicit Joan. vij. Neq̃ enim fratres eius credebãt in eũ et illud Mathei. xij. dixit ei quidam predicanti. Ecce mater tua: ⁊ fratres tui stant foras querentes loqui te cum: dicens. hos fuisse germanos christi: et filios virginis. Sed beatus Hieronymus: scripsit unum librum contra eum: reprobans huiusmodi errorẽ ⁊ falsitatem. nam ut iam dictum est primogenit' dicitur non solum: quia alq̃ post geniti. secũdus tertius. et huiusmodi. Sed etiaz quia nemo ante illum genitus etiam si nullus postea ab illo patre: vel matre generetur: et talis magis proprie et stricte dicitur vnigenitus. vnde cuz dicitur in p̃s. Qui percussit primogenita egypti: intelligitur etiaz de illis q̃ erant vniti parentibus suis. Et sic domin' in veteri lege ait: in die qua occidit omne primogenitũ egypti: sanctificauit mihi oẽ primogenitũ israhel ad signif. candum moraliter: q̃ quãdo mõtificantur principia uitiorum: firmantur radices virtutum. Quod dicit de fratribus domini facile ostenditur error eius. Nam in scripturis dicit frater multipliciter: et non solum germanus: uel ex vna: et eadem matre genitus. Sed ⁊ consobrini dicuntur fratres scõm uulgare vsitatum. Et sic

christus habuit fratres scilicet Jacobum maiorez et Joannez natos ex maria Salome sorore uirginis marie ex eadem.s.matre Anna nate. Et similiter Simonem et Tadeum et Jacobum minorē ex alia sorore uirginis natos.s.maria Jacobi. Alli quando etiam fratres dicuntur aliter consanguinei. Sicut Habraham dixit Loth nepotem suuz fratrem. Ne queso sit iurgium inter me z te:fratres enim sumus: Gene.xiij. Et Saram neptē uocauit sororem. Christus etiam discipulos suos fratres appellauit quando resuscitat' dixit Magdalene vade ad fratres meos ꝛc. Jo.xxi. Quinimo respectu unius patris celestis omnibus cōmunis ipse ait. Omnes vos fratres estis: Mathe.xxiij. Nullū igitur aliū filiū.b. Maria habuit:nisi dominum iesum:que uirgo semper mansit ante partum:in partu: z post partum. Dicitur etiam christus primogenitus non solum naturali natiuitate:sed etiam spirituali:qua ex deo nati sunt per gratiam dei electi. Omne quod natum est ex deo scilicet per gratiam adesse spirituale peruenies:vincit mundum.i.uitia mundi. Unde in Apocalip. de christo dicitur q̄ est primogenitus mortuorū: et princeps regu terre idest primus resurgens ad uitam immortalem ex mortalibus: z princeps.i. primus et precipuus sanctorum qui se uirtuose regunt: et etiam dominum habens super omēs dominos:et reges:de quo etiam dicit apostolus ad Roma.viij. Quos presciuit hos z predestinauit conformes fieri imaginis filij sui:ut sit ipse.s.christus primogenitus in multis fratribus. Ipse enim est caput ecclesie:ex quo influit omnis uita sēsus: z motus spiritualis in membra eius.i.fidelium. de plenitudine enim eius nos omnes accepimus. Unde ad ostendendam huius primogeniti excellētiam z primogeniture:dixit in figuram:ille antiquus dierum Jsaac. Genesi.xxvij. qui calligatis oculis videre non poterat:cum Jacob ut primogenitum benedixit:de quo christus descendit ꝛc. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni omni sez odoramento virtutum. Det tibi deus.s.pater de rore celi.i.diuinitatem cui vniatur:uel quo ad humanitatem rorem gratie in abundantia:ut ex te omnibus alijs profluat. Et de pinguedine terre abundantiam:pinguedo terre.i.humane nature ē innocentia z iusticia originalis:in qua primo fuit homo positus: que postea amissa in solo christo fuit: abundantiam quoq̄ ei dedit frumenti doctrine et sapiētie vini feruoris: z beniuolentie:olei pietatis z clementie. Seruiant tibi populi.s.gentium:quod impletum cernimus:quia gentilium populos conuersos ad fidem videmus christo seruire. Et adorent te tribus:scilicet iudeorum: quo ad illos qui crediderūt in christum. Esto dominus fratrum tuorum idest omnium hominū: quorum per assumptionem nostre humanitatis factus est frater. Laro ei nostra z frater noster est: dicitur in figura Heneh. Et filij matris tue scilz synagoge de qua natus est.i.iudei incuruentur ante te:quod erit in fine mundi:quando conuertentuz ad vesperam et famem uerbi dei patientur ut canes: z circuibunt ciuitatem ecclesie:querentes in eam introduci per fidez et sacramenta. Qui benedixēit tibi benedictionibus repleatur. Et qui maledixerit tibi maledictionibus repleatur. Benedicit christo qui corde credit in christum ut debet. Iste dicit bene de christo. Benedicit ore qui vbis fatetur ueritatem fidei:qui deum laudat et orat: qui confitetur peccata sua:sperans a christo idulgentiam. Benedicit opere qui imitatur eum i operibus suis:ut enim dicit beatus Augustinus i sermone: homo sequendus nnn erat qui uideri poterat:deus sequendus erat qui uideri non potēat ut ergo homini exhiberetur qui ab homine videretur quem homo imitaretur:deus factus est homo. Et primogenitus Marie. Nam post eum naturalem. Omnes spiritualiter sumus filij beate Marie: ita vt quem peperit filium suum primogenitum. omnes sequamur post eum opera eius. Pauperrimus natus est: vt tu paupertatem diligas saltem affectu: z pacienter feras effectu Jn austeritate natus est in medio hyemis:in medio noctis inuolutus modicis pannis.i.presepio i medio asini et bouis:cum magna humilitate natus est ō us immensus factus paruulus: eternus temporalis paruoq̄ lacte pastus est:per quem nec ales esurit:non in regali ciuitate:sed paruula bethleez in diuersorio:nor in domo natus: z solum vilib' pastoribus manifestatus. Omnia ista clamāt humilitatem:mundi contēptum:corporis austeritatez. Qui ergo benedicit istum primogenitum sic imitando:iste benedictiōibus dulcedinis preuenitur gratie: z omnium uirtutum:et glorie demum. Ecce vtilitas huius sacratissimi partus uirginis. Econtra maledicit qui male sentit de christo:ut iudeus paganus:et hereticus. Maledicit qui blasphemat christum matrē eius: vel impatiens murmurat in aduersitatibus: vel estimat sibi veniam daturum permanentem in peccatis in hoc dicēs eum iniustum. Maledicit qui verbis confitetur se nosse deum. factis autem negat diuitias per fas z nefas congregādo:inordinate retinēdo z amādo. Maledic qui super alios superbe se erigit:ambit honores:dignitates querit:gloriam de suis operibus ab hominibus expetit. Maledicit qui pompatice incedit. Splendide z crapulose viuit:luxurijs insistit:fruitur mundo. Sed his maledictionibus impletur peccatorum angustiarum tribulationum: z demū infernorum.

Capitulum Tricesimũ secandum

In epiphania domini in qua inuenta est ⁊go mater cum filio a magis. Capi.xxxij.

Videntes stellaz

gauisi sunt gaudio magno valõ Mathei.ij. Quid fuerit ista stella: ⁊ quis viderit bea. Augu. in sermone de ephya dicẽs. Vidit magus: obstupuit astrologus. Erubescat hic stultitia mathematicorum: qui dicunt christum sub constellatione seu fato esse natum: neq; de aliquo qui nascitur qui hoc credit recte creditur. Ista. n. stella non fecit christum mirabiliter uiuere: sed christus eam fecit mirabiliter apparere. Quid fuit hec stella: que nunq; prius apparuit: nec postea visa est: nisi quedaz lingua celi: que enarraret gloriam dei. hec. b. Aug. primo ꝙ dicit magi fuerunt qui eam uiderunt. i. magni astrologi: ⁊ qz assueti erant aspicere ad cursum stellaz: ideo videntes nouam stellam inusitatã obstupuerunt. Secũdo dãnat errorem mathematicoz: asserentiũ christum natum sub cõstellatione illius stelle: ⁊ similiter quẽlibet hoiem nasci sub fato seu cõstellatiõe aliqua: ex qua necessitatur ad agendũ que facit: quod falsũ est et hereticũ. Equidem ars seu scia astrologie hz in sua scia veritatẽ sicut alie scientie: ⁊ licet sit multuz speculatiua ⁊ delectabilis: est tñ multum fallax quo ad iudicia que dant ex ea: et multũ temporis exponitur in ea: ita ut. b. Ambr. dicat. xxxvij. q. §. hic etiã: qõ nihil valent ad salutem astrologia ⁊ huiusmodi: sed in errorẽ mittũt ⁊ qui his studeñt curam anime nõ hñt. Fallax autem est tripliciter. ꝑmo quidem qz cuz ꝑmulta media ⁊ numerũ punctoz̃ oporteat trasire ad eliciendam aliquam conclusionẽ de effectibus coꝛpoz̃ celestiũ: si in vno puncto deficit: totum subruit: qõ iudicatum est. Secundo qz cum cause pme que deus est subsint: oẽs cause secũdarie inter quas sunt stelle seu coꝛpoza celestia: ⁊ plus possit influere causa ꝑma in effectus cause secunde ipa cã. Secũda ut dicitur in libro de causis: contigere potest: ꝙ ⁊si scõm cãs nãles secũdarias sit sequendus aliquis effectus puta infectio aeris inũdatio aquarum. Siccitas terre ⁊ huiusmõi suspendere põt ipsa causa ꝑma deus: talem influxũ ad illum effectum ꝓducendũ: qõ et aliqñ facit: ⁊ tunc talia non secuntur. Et econuerso deus talia inducit ob peccata hominũ: que tñ non erunt in causis secundarijs: ⁊ ꝯstellationibus: vt ꝑz de diluuio qõ deus immisit ꝓter causas nãles tempoze Noe ⁊ õ peste inficiente aerem ⁊ plurimos occidente tẽpoze dauid: que ex toto cessauit post triduũ. Et de infirmitate Ezechie regis iuda: q̃ scõm cãs secũdarias debebat mori: siue naturales: siue demerita sua: ⁊ tñ ꝑma effectũ illum euenire non permisit. Et iõo iudicium astrologoz̃: ⁊si in se non deficẽt: tñ deo operante ꝯriũ fallere põt. Tertio qz si in naturalibus non deficẽt: uel falleret iudiciũ coꝛ: tñ in his que pendẽt ex arbitrio et uoluntate hoiuz freqn ter fallit: ⁊ rõ est: qz ⁊si coꝛpoza celestia stellarum influant in coꝛpoza inferiora: vnde et in sensitiuã partem que affixa est organis coꝛporeis: ⁊ ꝓpter hoc ẽt inclinãt ad mala: tñ uoluntas libera remanet ad resistendum talibus inclinatõibus malis: vnde Tpolomeus maximus astrologus ait. Vir sapiens dominabitur astris. Et. b. Aug. i. v. de ciui. dei ait. Non vsq; quaq; absoꝛde dici põt ad q̃ldam differentias coꝛpoz̃ afflatus quosdã ualere sydereos. nõ ãt animi voluntates syderũ positõibus subdi. Demũ dicit idẽ. b. Aug. i aucte supra dicta: ꝙ hec stella que nouiter fuit a christo creata: ⁊ post officium suum in materiam preiacentẽ resoluta fuit tanq; quedã lingua que narraret gloriam dei: nati in mentibus magoz̃: vnde eaz videntes quã ad tẽpus amiserãt: gauisi sunt gaudio magno valde. Vbi notandum ꝙ triplicẽ stellam isti viderunt: cum. s. inuenerunt puerum cũ Maria mãe eius ⁊ ꝓcidentes adoꝛauerunt. Prima est stella diuinalis ad quã gauisi sunt: quia inuenẽt puerum. Secũda est virginalis ad quã gauisi sũt gaudio magno: ibi cũ Maria matre eius. Tertia est stella fidei salutaris ad quã gauisi sunt guaudio magno valde: vñ ꝓcidẽtes adoꝛauerũt eũ.

Prima igitur stella §. I.

quam uiderunt fuit christus quã uiderũt cũ iuenerunt puerum ihesũ. Oꝛ aũt ihesus dicatur stella apte ostenditur: Apoc. ultimo. ubi ipse ait. Ego ie sus stella splendida ⁊ matutina. hanc uidentes ñ miruz si gauisi sunt: qz in eo cã oĩs gaudũ: et uere delectationis. ꝑs. replebis me leticia cũ uultu tuo Ex hac stella ad nos extenditur radius sincere veritatis. Ex scõa oritur radius misericoꝛdie et bonitatis. Ex tertia stella innuitur radius perfecte pietatis. Quantũ ad ꝑmam surge. ait Isa. vi. c. ⁊ illumĩare hierusalez. i. fidelis aia: qz uenit lumen tuum: que ꝓius tenebꝛosa eras: et nesciẽs ueritatem. Ego: ait ipsa stella: Jo. xviij. matutina ie sus: in hoc natus sum: ut testimoniũ perhibeaz ueritati. Ecce cecitas mundi ⁊ errоꝛ ꝯrius veritati qz beatũ dixerũt homines populũ cui hec sũt tẽporalia bona in abundantia: ut diuitie: honores: delitie: uoluptates: ⁊ huiusmõi: tanq; in his consistat uera felicitas. Sed certe si sic esset: christus erraſſet: qui cum potuisse his oĩbus abundare ⁊ sine peccato: ꝯria elegit incipiens ab ista sua natiui tate. Uerum cum christus sit ueritas: ⁊ errare nõ possit: dicere oporꝛet: ꝙ tu erras non ista contẽnẽdo: ut ipse fecit: et celestia querendo. O ia terrena

contempſit homo chriſtus: ut contẽnẽda eſſe mõ ſtraret: ait. b. Aug. Amãtur diuitie: ꝛ adeo ut cõ tẽnentur dei ꝓcepta. Pauper eſſe voluit in ſua natiuitate: pãnis paucis ꝛ vilibus mater iuoluit. Appetunt honores ꝛ gloria: i loco vili naſcit oĩb' ocultus delectationes corꝓris auidiſſime ꝓcurantur: ẽt inhoneſtiſſime. ieſus aũt virgo puriſſimus delectatur in lapide duro. ſ. ꝓeſepis dũ vult ſuciũ rere mundo: ait. b. Aug. Etſi honorẽ et gloriam non querens: recepit a magis: paulo poſt maximã ꝓſecutionẽ ab herode ſuſtinuit: ita ut nocte oportet matrem virginem cum paruulo fugere: et ꝓ ſeptẽnium egypti exilium pati ne occideret. Surge g̃ hieruſalẽ o anima: ꝛ ad iſtũ radiuꝫ veritatis. ſ. mundi ꝓcẽptũ ꝓficiſcẽ: ꝛ tunc videbis ꝛ affluesdelitꝫs virtutũ ꝛ gaudꝫs: ꝛ mirabit ꝛ dilatabit cor tuum in dei incarnati amorem: qñ cõuerſa fuerit ad te mꝫtitudo maris reꝫ. ſ. huius ſeculi ad te cognoſcẽdũ ꝛ deum: et mare ſeculi obliuiſcendũ.

Scõa ſtella. ſ. virgi §. II.

nalis ẽ. b. Maria: õ qua longe ante prenunciauit balaam ꝓpheta: dicens. Numeri. xxiiij. Orietur ſtella ex Jacob. i. virgo Maria ex illo patriarcha ꝛ populo iudeoꝝ ab eo originẽ hõti. Et qualis ſit iſta ſtella: ſeu cui ſimilis: declarat eccleſia ad eius veneratiõnem ſepe decantans. Aue Maris ſtella Stella aũt maris vulgariter dr̃ la tramontana: q̃ iõ maris ſtella dr̃: qr̃ dirigit nauigantes per mare aſpicientes ad eaꝫ ꝛ ſine ductu eius õ facili hoies ſubmergerent. Hanc ſtellã non mãlez in celis: ſed virginalẽ in terris uiderunt magi: qñ inuenerunt puerum non ſolũ: ſed cũ Maria matre eius. vnõ gauiſi ſunt gaudio magno: viſo puero gauiſi ſuut ꝛ uiſa matre additũ eſt eis gaudiũ: ut magnũ eẽt. Erat. n. quedã fruitio videre iuuenculam ſpecioſiſſimaꝫ: honeſtiſſimã: ſapientiſſimã: cũ paruulo filio ſuo: ꝛ pie credi poteſt: ꝛſi euangeliſta non dicat verbis mellifluis ſapia plenis illis magis gras egiſſe. Ex hac aũt ſtella radius ad nos diffũdi tur miſericordie ꝛ bonitatis. Bonũ vt dicit Dio. eſt ſui ipſius diffuſiuũ: ꝛ cõicatiuũ. Et qr̃ ipſa ſup oẽs puras creaturas bona: ideo bonitatẽ ſue miſericordie ꝛ beneficiorũ ad nos effundit. Vñ ꝛ aurũ ſibi oblatũ a magis non modicuꝫ ꝓut dicebat eorũ regiam maieſtatem: non ſibi reſeruauit i poſterũ: ſed ut dicit deuotus. b. Bernardus pauperibus per Joſeph diſpſit. Ad hãc igit̃ ſtellã oportet aſpicere: ꝛ effectum bonitatis eius ꝛ miſericordie humiliter implorare. Vñ Fulbertus in ſermone. Oportet oẽs xp̃icoles per mare huius ſeculi nauigantes attendere ad ſtellam maris. ſ. Mariam: hoc ſi quis egerit nõ iactabitur vane glorie vento nec tribulationũ ſcopolis allidetur: nec ſillea voluptatũ vorago abſorbebitur: ſed ad portũ ſalutis tutus perueniet. Ipſa eni humillima: ipſa patiens: ipſa virgo puriſſima: ut imitemur eius veſtigia: et percipiamus eius miſericordie ſuffragia. Dicitur eni. Eccli. xxiiij. Quaſi oliua ſpecioſa in campis. Fructus oliue oleum eſt miſericordiaꝫ ſignificans. Ad hunc g̃ fructũ bonũ colligenduꝫ ex ea oẽs accedere pñt. Et ideo in campis dr̃ loco oĩbus patenti. b. Bernar. in ſermone. Quis miſericordie tue o bñdicta: lõgitudinẽ: latitudinẽ: ſublimitatẽ ꝛ ꝓfundũ queat iueſtigare. Nã lõgitudo eius vſqꝫ in nouiſſimum diem vocantibus eaꝫ ſubuenit vniuerſis. Latitudo eius replet orbem terrarum vt tua miſericordia plena ſit oĩs terra. Sic ꝛ ſublimitas eius ciuitatis ſuperne inuenit reſtaurationem: ꝛ profundũ eius ſedentibus in tenebris: ꝛ vmbra mortis obtinuit redemptionẽ. Per te celũ repletum eſt. Infernus euacuatus: inſtaurate ruine ſuperne hieruſalẽ expectantibus miſeris uita ꝓdita data. Quis iuſtus uel peccator ad hanc ſtellã aſpexit deuote iuocans: ad quẽ oculos ſuos miſericordes nõ ꝓuerterit. Ipſa leoni pape manũ reſtituit quam ſibi abſciderat: eo q̃ cõtonez ꝑpõ miniſtrans: et inter alios mulieri cuidam cuiꝫ manum oſculata de more fuiſſet ſtimulum carnis vehementẽ perſenſit: ꝓpter qõ ex zelo ſeuerus in ſe vltor extitit. Ipſa quẽdam militẽ de faucibus diaboli extraxit: ꝛ uxorem a periculo liberauit. Naꝫ cum talis ex diuite pauper effectus ꝓpter ſuam ꝓdigalitatez diabolo ſe tradidiſſet: ſi ei diuitias cõferet: ac ẽt uxorem ſuaꝫ virgini deuotiſſimã: hoc diabolo poſtulanti ad certũ locũ deſertũ determinatum ducere promiſiſſet: docuit diabolus locuꝫ in domo eiuſdem: quo effoſſo theſauꝝ inueniret: qõ ꝛ factũ eſt. Tẽpore igitur ſtatuto miles ille uolens adiplere ꝓmiſſum: uxorem ſecum duxit cũ ſter ſub ſpecie alicuius pietatis. In via autẽ iueniẽtibus quandam eccleſiam cũ vxor cepiſſet timere: rogauit vir̃ ut ſineret equum deſcendens intrans i eccleſiã: vel aliquã breuẽ orationẽ facere. Quod cum obtinuiſſet ingreſſa in oratione ipſa obdormiuit. Et beata Maria eius effigiem ſumẽs: egreſſa eſt ad militem illum foris expectantẽ: que equũ aſcendens cum eo eſtimantem vxorem ſuam eſſe proſecutus eſt iter: ꝛ ad locum veniens deſtinatũ: vocauit apte diabolum. At ille ſubito apparens uiſa uirgine totus: furibundus ꝛ fremens: militẽ cepit eum contumelijs aggredi: q̃ fallax eſſet et ꝓditor: quia nõ uxorem duxiſſet: ſed maximam inimicam: ſcilicet domini matrez. Ad quod ille quaſi ſtupidus factus obmutuit. beata autez Maria eum terribiliter increpans q̃ ſibi deuotis nocere tẽptaret: in abyſſũ abire precepit: illumq̃ militez vt de ſuo exceſſu peniteret admonuit: ꝛ ad illam eccleſiã in quaꝫ ĩtrauerit vxor ad orandũ redieꝫ: ibi eã inueniret. Quo facto reuerſi domum ſanctam duxerunt vitam.

Tertia stella ẽ fi .§.III.
des de qua potest exponi illud eccl'i.xliij. Species celi.i. viri celestis: est gloria stellaruz idest claritas virtutum psal. Quis scilicet deus numerat multitudinẽ stellarum idest virtutum: et eis omnibus nomina vocat. Inter quas prima dicitur fides: hanc videntes magi in corde suo: gauisi sunt non solum gaudio magno: sed ⁊ valde. Nam nisi fidẽ diuinitatis habuissent ex visione pueri: uel matris eius: parum gauisi fuissent. Sed propter fidez credentes deum esse: ⁊ summum bonum: gauisi sunt valde. Et propter istam veraz fidem procidentes adorauerunt eum. Non enim adoratur nisi de⁹: Deutero.vi. Dominum deum tuum adorabis: ⁊ illi soli seruies. Adorabis cultu interiori recognoscendo eum: vt principium ⁊ finem tui ⁊ omniũ: ⁊ illi soli seruies cultu exteriori: vt domino sũmo eius precepta seruando. Cognouerunt igitur isti per ueram fidem hunc esse deum: ⁊ ꝓpterea adorauerunt. Unde Crisꝰ.i homel'. Uideamus quid gloriosuz magi videntes in puero gauisi sunt. Nũquid uiderunt palaciuz marmoribus splendidũ: nunquid matrem eius diademate coronataz: aut in lecto aureo recumbentem? Nunquid puerum auro inuolutum? Nunquid reginam diuersis populis personantez? Non. Sed quid? Pandochiũ vtiqz tenebrosuz ⁊ sordidum: ⁊ magis animalib⁹ q̃ hominibus aptum. Matrem eius vix tunicaz vnam habentem: non ad ornatum corporis: sed ad tegumentum proficientem: ⁊ qualem habere poterat carpentarij vxor: peregre constituta. Uiderunt ⁊ puerum pannis sordidissimis inuolutum: in presepio sordidiori positum. Si terrenuz ergo regem querentes venissent magis confundẽdi erant q̃ gauisuri. Nunc autem quia celestem q̃rebant: ⁊ si nihil regale videbant in eo solius stelle testimonio contenti erant. Oculi eoruz contemptibilem aspicere non poterant: quia spiritus i corde eorum eum terribilem demonstrabat. Putas ne adorassent infantem: nisi intelligerent adoratõnis honorem nisi aliquod diuinum credidissent i eo. Ergo non pueritie honorez dederũt: sed diuinitati eius omnia intelligẽti. Hec Crisꝰ. Ex hac stella fidei processit radius perfecte pietatis: ꝓut scilicet pietas est dei cultus: vt dicit Job. Quam pietatem ex muneribus ostenderunt. Ex munere auri uenerantes in eo personam regiam. In thure diuinam. In mirra mortalem naturam eius assumptam: vel etiam quasi protestantes eum auctorem totius sapientie: ⁊ si puer esset vt dicit Gratianus: di.xxxvi.s.naturalis: rationalis: ⁊ moral': a quo suam sapientiam habuissent. Unde et magi dicti. Ab his discamus offerre deo integraz fidem nostram: non in parte. Qui eni credit christum non esse deum: sed creaturam: ut arrius: vel iudeus: aut paganus: h̃ nõ offert thus: quod deo offertur: qui non credit eum fuisse verum hominem: sed fantasticum: ut manicheus: nec fuisse mortuum: vt Sarracenus et turchus. hic non offert mirram mortalitatem significantem: qui nõ credit christum etiam: ut hominem non fuisse: et esse dominum ⁊ regez omniũ ⁊ dominlũ habere rerum ⁊ proprietatem: vt fraticelli asserunt falso non offerunt aurum. Qui dicunt deum non h̃re prouidentiam omniũ vt dominũ vniuersorum: ⁊ sapientissimũ: non offerunt aurum. Qui non habent amaritudinem penitentie peccatoruz suoꝝ: nec mortificant passiones suas: sed eas secuntur. hi non offerunt aurum. Qui non habent amaritudinem penitentie peccatorum suorum: nec mortificant passiones suas: sed eas sequuntur. hi non offerunt mirram. Qui deuotas orationes ⁊ p̃ces ad deum non dirigunt. hi in thure deficiunt: imitandi igitur isti magi sunt: et ad radium pietatis ex fide eorum adoremus christum cum vera fide ⁊ opere dilectõis deuotionis: ⁊ mortificatõis.

In purificatione beate Marie: ⁊ de multiplici lumine. Capitulum.xxxiij.

Arasti ãte faciẽ omnium populorum lumẽ: Luce.ij. Quia primus angelus: ⁊ p̃mus homo lumen gratie amiserũt ꝓpter superbiam suam: lum̃ volentes rapere diuine glorie: pijssimus deus hominem qui in tenebris sedebat huius mundi: ⁊ lumen celi videre non poterat: vt dixit Thobias: Raphaeli angelo. Tho.v. decernens illuminare ⁊ viam ducentem ad lumen glorie verbo ⁊ exemplo oñdere: lumen verbum.s.diuinum de lumine patre genitum: misit in mundum obumbratum: ⁊ quasi humiliatum carne humana: s̃m illud qd̃ ꝓmiserat per Ezechielem prophetam: dicentem. Solem nube tegaz illud deitatem verbi nube humanitatis. Qui ⁊ humilitatem docuit: dicẽs. discite a me: quia mitis sum ⁊ humilis corde: Mat'.xi. Et hodie facto in se ostendit. Nam in tẽplo est presentatus ipse: qui suos electos facit sibi tẽplũ. Quinqz siclis tanqua seruus est redemptus qui dñs extat vniuersorum: pro eo sacrificiũ ẽ oblatũ ut peccator expiandus oblatione qui cunctorum peccata purgauit: a matre virgine: ut paruulus: ⁊ infirmus est deportatus: qui immensus omĩa portat et substentat verbo virtutis sue. Unde ⁊ beat⁹ Ambro.in sermone. Offer beata Maria v̄go tã quã legem obseruans in tẽplo quẽ edidisti: vt non oĩbus: sed paucis reuelet. Quis est quem genuisti O q̃ paru⁹. O q̃ magn⁹ ẽ quẽ gẽuisti paru⁹ i hũa

nitate:magnus in diuinitate:paruus in regno iu deorum:magnus in regno gentium. Quis putas nobis posset indicare:inter huiuscemodi obsecq animi tui sensum:cum hic cerneres ex te natuz tã tillũ infantẽ.illinc attẽderes deum imensum:hinc creatuz.illinc creatorẽ. Hic infirmũ:illinc fortissi mũ. Hinc alendum:illinc alentem:hinc nõ loquẽ tem illinc angelos docentẽ. Quis inquam tui pe ctoris archana reuelare ualeat:quibus modis co gitatum ad utraqz flectebas:cum unum:eundẽqz dei atque hominis filium manibus tenens hic a dorares:ut dominum illinc oscularetis ut par uulũ. Quis ad tam ieffabile miraculum non ob stupescat:quis non pene elinguis fiat. Tenet puel la suũ ꝛ oim creatorẽ:nutrit suũ ꝛ oim nutritorẽ portat ad templum suuz ꝛ oium rectorem. O ad miranduz spectaculum ad qõ non solũ humana: verẽt ãgelica stupescit nã. Hec ille. Lum igz ante faciem oiũ paratum ad producendũ ad lumen glorie:est humilitas vera: ꝑm illud:humilem spũ suscipit gloria:ꝛ ideo bene dicitur parasti ante fa ciem oiuz popolorz lumen. Ubi notandũ triplex lumen nobis paratum hodie. Lumen solare ꝓlis generose. Lumẽ lunare virginis fecundose. Lumẽ sydereale senectutis virtuose. Et sic proponit lu men ante faciez omniũ prime medie:ꝛ ultime eta tis. Nam pueris ꝓponitur puer iesus oblatis. Juuenibus virgo iuuẽcula offerens. Senibus an tiquis dieruz Simeon oblatũ suscipiens:quoliz tamen horz oẽs hz illuminare mentes.

Primo igitur lumẽ. §. I

solare seu solis est iesus:non quidem solis mãlis: solis spiritualis:de quo Malach.iiij.c. Uobis ti mentibus nomẽ dñi orietur sol iusticie. Sol iusti cie christus deus noster canit ecclesia. Lumẽ istiuꝰ ſz sol paratuz utiqz est ante faciẽ oium pplorz. Si cut aũt sol mãlis hz inter ceteras triplicẽ ꝓprieta tem:ita ꝛ sol spiritualis christus deus noster spiri tualiter erga nos oñs. Prima hz enĩ in radio illu minationem. Secũda tenet in medio situationẽ. Tertia exhibet in imo calefactionem. Dicitur.n. Eccĩ.xlij. Sol illuminans per oia reꝓexit:ꝛ gl̃ia dñi plenum est opus eius. Lũ.n. de mane oritur: extendit radios suos q̃ citius ab oriente vsqz occi dentem:ꝛ cuncta illuminat. Sic sol iusticie chri stus ceat lux vera:que illuminat omnẽ hominem uenientem in hunc mundũ. Jo.i. lumine fidei et gr̃ie sue. Et hoc qz nullus aliunde illuminatur:vel illuminari potest nisi ab eo. Et sic est ibi distribu tio accõmoda ibi omnẽ:ut de illuminatis itelliga tur. Nã ꝛsi multi fuerint:vel sint pñi magni i scia ꝛ moribus:nullus unq̃ habuit uerũ lumen dei:lu men fidei:lumen gratie:nisi in xpo ꝛ per christuz. Apostolus ad Ro. Justificati gr̃ia ipius ex fide. Et hoc non ex uobis:donum.n. dei est. Processũ aũt istius illuminationis.s.mundi in suo ortu:sol iste oñdit. Nã primo illuminati sunt pastores ad eũ cognoscendũ deinde magi demũ hodie senes Simeon ꝛ Anna acceperunt ad significandũ:ut dicit.b. Tho.in.iij.pte.q.xxxvi.q̃ primo sol iste christus illuminauerit populũ iudeorz:de q̃ pplo fuerunt pastores:quibus angelus apparens cum magna claritate:manifestauit natũ mundi salua torem christũ in bethleem. Quo statim eũtes co gnouerũt de verbo hoc quod dictum fuerat illis. Primi.n. cõuersi ad fidem et gratiam christi fue runt apostoli:ꝛ alij discipuli. Et post aduentũ spi ritus sancti multa milia predicatione aplorz:qui cõiter fuerũt simplices hoies:non scribe:aut pha risei:aut principes sacerdotũ:quoz pauciss̃imi cõ uersi sunt. Judeis autem reliquis pmanentibus i perfidia:ꝛ persequẽtibus apostolos ꝛ omnes xp̃i colas:apostoli transierunt ad gentes. Unde aplus Paulus ꝛ Barnabas cum iudei concitassent sedi tionez ꝛ eos:ut expellerentur de quodam loco di xerũt eis vobis oportebat primum loqui verbuz dei:sed qm̃ illud repellitis:ꝛ indignos vos iudica tis eterne vite. Ecce conuertimur ad gẽtes: Actuũ xiij. Que ubiqz ꝛatiõi sperse predicatãibus eis di cipulis christi:conuerse sunt ad fidem quoz pri mitie fuẽt magi gẽtiles:q̃ die natiuitatis.xp̃i.ad christum natum puenientes. Procidentes adora uerẽt euz:vt verũ deũ. Et hi magi magni erãt i po tentia:qz reges:ꝛ in sapientia:qz astrologi:qm̃ nõ solũ simplices ꝛ plebei:sed magni primipes:ꝛ re ges:ꝛ ipatores:ac pñi gentiliuz cõuersi sũt ad fidẽ ꝛ illumiati gratia christi:demũ circa fidẽ mundi mortuo antichristo quẽ iudei recipiẽt in suũ mes siam:videntes se errasse ꝛ in cecitate fuisse cõuer tẽtur ad christũ:ꝛ illuminabuntur fidei et gratia eius ꝑm q̃ predixit.ps.dicens. Conuertent ad ves peram.s.mundi fidem. Et Jsaias q̃ allegat apo stolus ad Ro. si fuẽit numerus filiorz israhel qua si arena maris reliquie salue fient.s.qui in fine eĩt mundi conuersi ad christũ. Et hi significantur in istis antiquis Simeon ꝛ Anna:qui hodie illumi nati sũt ad cognoscendũ paruulum iesum cẽ chri stum. Illuminat ẽt sol iste christus omnẽ hominẽ mundi vl̃r quãtũ in se ẽ. Nã oibus proponit man data sua oibus notam fecit fidem suam:qz in om nẽ terraz exiuit sonus eorum:oibus se preparanti bus et facientibus quod in se est:paratus est dare lumen gratie sue. Sed q̃ pauci illuminent gratia eius.hoc est ex defectu hominum ponentiũ diuer sa obstacula peccatorum: sicut ẽt radius solaris vbiqz illuminat. Sed si claudis fenestras:ꝛ oñia spiricula domus: vtiqz non eam illuminabit:sed tenebrosa manebit. Et hoc est ex defectu tuo:qui claudis aditus eius:non ex defectu solis. Parasti igitur ante faciem omniũ populorz lumen:ꝛ ideo

aperi potentias aie que sunt fenestre: ꝛ porte eius: ꝛ illuminaberis Apl'us. Surge a mortuis ꝛ illũia bit te christus. Secũdo sol mãlis hz sitũ suũ in medio. ſ. planetarum. Nã ut dicunt nãles. ī. se hz tres planetas. ſ. lunã: mercuriũ ꝛ uenerez. Supra se hz alios tres. ſ. Martẽ: Jouẽ: ꝛ Saturnũ: cunc tos tñ illumiat. Sic sol iusticie christus mediator est dei ꝛ hoiuz: ut ait apl'us supra se hñs tres hie rarchias ãgeloꝝ: infra eos ei ẽ rõe mortalitat assũ pte: quã ipsi nõ hñt. naz gratia ꝛ gloria super oẽs est. Jnfra se hz tres status ecclesie. ſ. cõiugatos cõ tinentes ꝛ virgines: qui longo sunt infra se meritl ꝛ perfectione uirtutũ. Oẽs tñ illuminant gĩa sua: qui. ſ. i celo manẽt. i. ꝓuersatõe celesti bonoꝝ mo rũ: ꝑm illud apl'i ad phil'. iij. Nia cõuersatio in cel est. Qui ãt sunt extra hos status: ut icontinẽtes a xp̃o nõ illuminant. Sicut aũt mediũ pticipat de extremis: ita ꝛ extrema de medio: participat xp̃s cũ angelis sũmam puritatẽ: cũ hõibus pticipauit penalitatez: quã in suo ortu inchoauit. vñ dic̃ pri maz uocem emisi similẽ alĩs foris plorans: ꝛ nos igitur debemus pticipare de cõditõibus ei' ut au steritates sumam' penitẽtie a pueritia incipiẽdo. Nã. Quos semel est imbuta recens ſuabit odorẽ testa diu: ac innocentiã ꝛ puritatẽ ad tẽplũ ducen do pueros ad diuina: sicut et christus hodie ad tẽ plũ est ductus. Tertio sol generat calorẽ: non ꝙ ipse sit calidus: uel frigidus: ꝙ his qualitatibus est alienus sed radio reuerberando terrã: inde ex illa reuerberatõe generat calor in terra ꝛ aere vici no. vñ dixẽt filĩ israhel. i. Bꝛ. xi. Cũ incaluerit sol erit uobis ſalus. Sic iste sol iusticie xp̃s hodie i tẽ plo p̃sentatus: calefecit senes illos Simeonẽ ꝛ an nam amoze diuino: ut ãplexaretur puerũ ꝛ in pa ce iam peteret dimitti ꝛ resolui a uinculis corpo is. Qõ et prenunciãs malachias ait. c. iij. Statim ueniet ad tẽplũ sanctũ suũ: dñator quẽ vos queri tis: ꝛ angelus testamenti quẽ uos uultis. Et quis stabit ad uidendũ eum. Jpse. n. ꝙsi ignis ꝓflans. ſ. oẽs qui ad eũ appꝛopinquant.

Scõm lumẽ ẽ luna §. II.

re. i. lune. feĉ. n. de' luminare min ut preesset nocti i. lunã: Heñ. i. hec est spũaliter. b. Maria de qua dr̃ Lañ. v. Jsta ꝓgredit: ut auꝛora ꝓsurgẽs: pulchra ut luna illuminans viatoꝛes q̃ sunt in nocte hui' mũdi tenebꝛosi. Et ut refert. b. Aug. sup p̃s. Alĩ dicũt lunã ad se hẽ lumẽ suũ. Alĩ vo nõ a se: sed a sole. Et hinc est: ꝙ cuz sol respicit eã ex directo existens. ſ. in occasu: ꝛ ipsa in oziente apparet ple na tota luminosa. Sed cum nõ ita directe: appa ret non tota: sed cozniculata. Jsta igit luna lumen suũ gĩe vtiqz a sole iusticie recipit: ut ipsa ait Luc. i. fecit mihi magna qui potens est: ꝛ sanctũ nomẽ eius. Et qꝛ vicinioꝛ est nobis luna ꝙ alĩ planete: iõ magis ꝛ sensibilius in istis inferioꝛibus influit ꝛ operatur: sicut apparet in infirmis grauit i sumẽ dis medicis: i arboꝛibus incidendis: ꝛ huiusmõi. Sic ista luna virginalis plus in nobis influit ꝛ op atur merito: ꝛ vite sue exẽplo: ꝙ alĩ sancti. Sed p̃ cipue in tribus.

In actu obedientie.

In opere beneficentie.

In facto reuerentie.

Quãtũ ad obedientiã multũ ad hanc inducit exẽplũ suũ hodie. Nã cũ esset a deo mandatũ in lege: ꝙ pariens masculũ in capite. xl. diez accedẽt ad tẽplũ: ad offerendũ sacrificiũ purificatõis: que vz mulier cõcepisset ex viꝛo: vt pz leuit. xij. Luz ꝙ b. Maria nõ ex virili semine: sed mistico spirami ne. i. ope spũs sancti cõcepit christũ: ñ erat obliga ta tali p̃cepto legis obedire. Et tñ ut exẽplũ obedi entie nobis daret: obꝑuare ad plenũ voluit. Quã to. n. quis maioꝛ est auctoꝛitate: ꝛ melioꝛ in sancti tate: tanto magis dz leges iustas seruare: ẽt si esset exẽpt' pp exẽplũ alioꝝ. vñ Jsido. di. ix. Justum ẽ p̃cipẽ obtẽperare legib' suis. tũc. n. ab oibus exi stimet leges suas seruandas: qñ p̃im' eis reueren tiaz p̃bet. ſ. fuãdo. Et lz hoc mulieres cõiter ad huc obseruẽt: vt. ſ. p'. xl. dies a partu maris: vel fe mine ab accessu eccl'ie abstineat: nõ qꝛ in lege mo saica cerimoniale mãdatũ: cũ hoc esset iudaizare ꝛ mortiferũ: sed pp hũilitatẽ: qꝛ in pcco ꝓcepit: ꝛ ut gĩas agat de filio sibi dato ꝛ euasione periculi: tñ si q̃ nõ ex arrogantia sed humilit accedit ad ec clesiã post partũ q̃citius: nõ peccat. Uñ. b. Greg. di. v. ait. Si mulier eadẽ hoꝛa qua genuerit gĩas deo actura eccl'iaz intrare voluerit: nullo pcc̃i põ dere grauat. Si ẽt seruare uult moꝛẽ ecclesie sue i differendo. xl. diebus nõ offẽdit. Extra de purifi. p' partũ. c. i. Scõo influx' h' lune virginalis per exẽplũ suũ i iferiora ẽ opus bñficentie. Nã bonuz qõ hẽbat sũmũ filiũ suũ ad horã cõicauit Sime oni in ulnis suis put cõsiderauit. Jnsup cũ ñ agnũ in sacrificiũ obtulisset: sed par turtuꝝ: aut duos pullos colũbaꝝ: qõ erat sacrificiũ paupez: q̃ non hẽbãt ad emendũ agnũ cũ paucis diebus ãte ma gi adorãtes paruulũ obtulissent ei auꝝ ꝛ nõ mo dicũ: qꝛ diuites ꝛ reges erãt: nec decebat magnos parua donare: posset merito quis admirari: ꝛ q̃re re: q̃d de illo auro fecisset. Sed rñdet. b. Bern. ꝙ qꝛ liberalis erat ꝛ misericoꝛs: bñfacies oibus q̃citi us illud pauperibus per Joseph erogauit: paꝝ vl nihil sibi reseruãs. Jn q̃ ipsã debemus imitari: tẽ poralia ꝛ spũalia nĩa alĩs cõicãdo ꝓximis ut hoꝛ tatur princeps apostoloꝝ in epl'a sua: dicẽs. Unus quisq; put accepit gĩam in alterutrũ illã admini strãtes: ꝛ Paulus ad hebꝛ. xiij. bñficientie ꝛ cõi onis nolite obliuisci. Reuerens q̃z fuit tẽplo eius ministris ad ipsũ tp̃re debito accedẽs: ꝛ sacerdoti b' ẽt malis se presentabat. Et quod lex impera uerat vota ꝛ sacrificium offerebat eisdem.

Intelligens ministros ecclesie: & si mali sint: non eē contēnēdos in sacramentis et officijs eoꝝ. Spūalis enī virtus sacramenti inquit. b. Aug. ut lux purissima ab illuminandis excipitur: & per imūdos transiens nō quo inquinatur. i. q. i. Si fuerit.

Tertiū ē lumē stel §. III.

lare & istud est cōuersatio sācta senis Simeonis. Scī. n. viri in scriptur' dicūt stelle. Unā eccl'i. xliij. Spēs celi gloria stellarū. i. pulchritudo eccl'ie ē exclara cōuersatōe sctoꝝ. Et. i. Loī. xv. stella differt a stella in claritate. i. sāct' a sācto i merito & p̄mio Parauit igit dñs & aliud lumē ante faciem oium poloꝝ. s. sctm Simeonē: ut si pp lippitudinē oculorū nr̄oꝝ aspicere nō possumus i solis & lune lumen: eoꝝ perfectionē imitando: vel saltē ad istuz sanctū senem attendamus: lumē cōuersatōis eius sequendo. Ex ipo aūt triplex splendor emanat: p ut de eo sacer euangelista enarrat. Ecce hō erat in hierusalē cui nomē Simeon: vir iustus: & timoratus expectans consolationē israhel. Ubi tria ō eo notantur scilicet q̄.

Justiciā exercebat ad p̄ximū: qz iustus.
Timorē tenebat ad se ipsū: qz timorat'.
Fiduciā hēbat ad deū: qz expectās &c̄.

Justicia p̄p̄ie ē ad alterū: & ad p̄ximum. Et ut ait sapiens mirabiles splendores sunt in ea. Neq̄ hesperus: neq̄ lucifer est ita clar': & iusticiā quidē distributiuā exercē tenēt rectores: ſm illud Sap. i. Diligite iusticiā q̄ iudicatis terrā: vt honores distribuātur & officia & beneficia: ſm merita hoīuz: nō ſm acceptionē p̄sonarū. i. respectu parētele vel amicitie. Pene & supplicia inferāt malis ſm q̄litatē culpaꝝ nō ſm p̄eces: & munera. Justiciā cōmutatiuā exercere debent hoīes in ꝓtractibus: ut emendo: vendendo: locando: mutuando: & huiusmōi: ita ut nulli fiat iniuria: dolus uel fraus i cōuersando: nō offendatur p̄ximis p̄ cōtumelias detractiones usurpationes: rixas: & huiusmōi. Juste iudica proxio tuo: ait dñs. Sed ut ait p̄s. Mēdaces filij hoīuz in stateris iudicioꝝ & cōmutatōum ut decipiant ipsi de vanitate. i. falsitate p̄cedens i id ipsuz: ipsi incidunt: ut decipiantur. Justus erat iste Simeon ad oēm proximū suū. Timor custodit hoīem in se ipo. Nā per timorē dñi vnusq̄sq̄ declinat a malo: ait sapiens. Et nisi tenueris te instanter in timore dñi cito cito subuertet domus tua. s. ꝓscie: in peccata ruendo. Quis non timebit o rex gentiū ait Hiere's. considerando potentiam tuam: memorādo iudicia tua: quibus mundum disponis: punitiones & flagella que i peccatores emittis. debet tamē amor iste esse fialiaꝫ nō seruilis: quo cauetur ne deus offendat ne virtus amittat. Nam ut ait Horatius. Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pene. Talis erat timor huius sancti Simeonis: cuius ratio est: quia vt dicit euāgelista: spiritus sanctus erat in eo. Timor vero seruilis non est cum spiritu sancto: sed soluz timor fialiaꝫ. Fiduciaz oportet habere ad deum: Hieremi. xvij. Benedict' vir qui confidit in dño: erit dominus fiducia eius: et erit tanquā lignum quod ad humorem mittit radices. Confidere debet quilibet in domino: q̄ nō deficiet ei in necessarijs saluti anime: nec etiam in necessarijs corporis: si expediet saluti anime eius. Qz enim multis deficiant necessaria uite corporalis. hoc ideo est: quia non habēt fiduciaz in domino: ut debēt: uel quia non expedit saluti anime: quod etsi nō intelligimus: quia infirmi. ipse tamē cognoscit: quia medicus sapientissimus: & p̄ssimus. Fiduciam habere debemus in uerbis domini: quia fidelis dominus in omnibus verbis suis ait p̄s. omnia promissa ad implēs: promiserat deus per prophetas suos missurum filium suum: qui mundum de seruitute diabolica liberaret: qō intelligentes sancti viri multum anxie expectabāt huiusmodi consolationem futuram: inter quos fuit iste sanctus Simeon. Unde ut dicit beatus Ambrosius: dicebat quotidie in orationibus suis putas ne uidebo: putas ne durabo. O si me inueniat hic illius natiuitas: per quem oculi cordis reuelabuntur: felicem me estimabo nec ultra uiuere mihi cure est illo viso: quem expecto ad mei & populi consolationem. Frequenter ut imaginari poteſt corde et ore dicebat. Mitte illam scilicet diuinam sapientiam de celis sanctis tuis: & de sede magnitudinis tue: ut mecum sit: scilicet incarnata sapientia: mecum laboret. Estuans ergo hoc desiderio responsum accepit a spiritu sancto reuelante: non visuruz se mortem: nisi p̄ius uideret christū domini: vt dicit euangelista. Et in hoc fiduciam habens: & nihil dubitans: sed expectans cōsolationem: non solū suaz: sed populi sui et honorē diuini cultus dilatandi: cum inducerent pueꝝ iesum parentes eius in tēplum. i. porticibus tēpli virgo beatissima in vlnis eū gestās: cognouit in spū q̄ h infans erat qui expectabatur ad cōsolandū: & saluandū genus humanū. Et accepit eū in ulnas suas a uirgine sanctissima: eum ei ad horā in manibus dimittendo. Qui repletur sancto feruore cāpare cepit. Nunc dimittis dñe seruū tuū in pace: qz viderūt oculi mei &c̄. Et nobis q̄s si cū isto Simeone iusticiā habeam' timorē & reuerentiā: dabitur xp̄s etiā manibus operū: nō solū in ore per verbum. In cuius repr̄esentationē dant hodie filiolibus cunctis candele benedicte accense. Candela huiusmōi significat xp̄m: in q̄ est cera carnis sine cōmixtione genita: sicut & apis p̄duxit cerā faciēs est licmū albuz: & leue anime purissime ab oi peccati onē libere: ē & ignis deitatis: de' nī ignis cōsumens ē: ait Moises: Deut. iiij. Luz igit fidē x̄pi habem' i manib' opeꝝ ſm illā cōuersādo: uere

christū tenem⁹:⁊ cū Symeone dicere poterimus Nūc dimittis dñe ſuū tuū i pace:mūdū deſerēdo: q⁹ paraſti añ faciē oiuz pplox luñ glie p⁹ gīam.

In purificatõe.b.Marie.Sermo alius de rõne numeri variatiõe purificatõis ⁊ de interpretatione nominis. Capitulum.xxxiiij.

Opleti ſunt dies purgatõis Marie luc.ij. Dic Iſido.di.ix. Juſtū eſt principez obtẽperare legibus ſuis. Tūc ei iura ſua ab oĩbus obſuãda exi met:qñ primus ipſe eis reuerentiã pbet.ſ.obſuando in ſe:decretal⁹ ẽt dic:p q̃ quis iure vtit in alterꝝ ipſe eodẽ oz vti. Quū ſapientis dicat auctoritas Patẽ legẽ quã tui ipſe tuleri:extra de cõſtit. Luz oẽs. Sicut egit Saul:cū eſſet rex:⁊ bon⁹ occidere volens filiū Jonathã:q⁹ tranſgreſſus fuerat mandatū ſuū factū ſub pena mõtis.i.Rg.xiiij. Sic ⁊ caleuchuſ pagan⁹:qui cū ſtatuiſſet legẽ ut adulteriū cõmittens oculis priuaretur:deprehenſū filiū cuz pplo p eo rogarz:ut ſibi parcẽt a dicta pena:⁊ populū i pte exaudiuit ⁊ legẽ ſuauit:unū oculū eruens filio alterū ſibi. Nõ ſic ipꝫ nõ ſic.ſ.agũt:ſz tã q̃ puluis leuis quẽ pjcit uent⁹ a facie terre:ita uẽto elationis uel paſſionis:vel precũ alterius hinc i de mouentur a ſtabilitate legũ ꝫ eas agentes.xp̃s ãt q⁹ legẽ uenerat nõ ſoluẽ:ſed iplere: ut ipſe ait: Math.v.legẽ quã ipſe de⁹ ſtatuerat in ueteri lege de purificatõe mulieris p⁹ partũ voluit ⁊ in ſe preſentato i tẽplo:⁊ in matre ſe purificante ad iplere: de qua dr ipleti ſũt ⁊c. Ubi tria nota.
Determinatõis numeri rõ.Impleti ſũt dies.
Purificatõis variatio:purgatõis.
Nois poſiti interpretatio.Marie.

Et primũ ẽ rõ quare §.I

ille numer⁹.ſ.xl.diez determinat⁹ fuit inſtitut⁹ ad purificationẽ parientis maſculũ:ſicut.n.fuit mãdatũ i lege:leuit.xij.q⁹ mulier que ex vitio pepiſſet maſculũ in capite.xl.dierũ accedẽt ad tẽplũ:deferens filiũ ad offerendũ ſacrificiũ purificatõis pro ſe ⁊ filio:numerũ aũt iſtũ nõ expreſſit euãgeliſta: q⁹ rettulit ſe ad legẽ quã allegat. Aſſignatur aũt triplex rõ determinationis h⁹ nũeri.ſ.hiſtorica. Tropologica. Allegorica. Rõ g̃lialis ẽ:q⁹ aia infundit corpori i capite.xl.diez a prima ſui conceptõe q̃ ad maſculos:⁊ in illis dieb⁹.xl.paulatim organizat corp⁹ p oĩa ſua liniamẽta:⁊ ipſo corpore pfecto infundit aia tũc de nouo:⁊ de nihilo.i. nõ ex aliquo pexiſtenti creata:ſicut prio pficit homi⁹:⁊ poſtea inhabitat:q⁹ g̃ tũc cũ infundit aia:ificit ĩmediate et maculat pccõ originali:pp pjũctionez ad corpus pceptũ in carnali pcupia:cõueniens fuit q⁹ ſicut.xl.die a prima natiuitate.i.cõceptione in utero aia igrediẽs corp⁹ vt tẽplũ mãle inficitur. Ita.xl.die a natiuitate ſcõa.i.ex utero in tẽplum mãle ingrediens expiaret: magis ſanctificaret:ſanctificꝫs illis:q̃uis p circũciſionẽ hebreis purgaret originale ſicut ⁊ baptizati:⁊ſi per baptiſmũ a pccõ mundent:oio tñ ⁊ poſtea inungũt in vertice ad maiorẽ ſanctificationẽ. Scõa rõ ẽ tropologica ſeu moralis.Significat.n. p hoc q⁹ ſicut puer introducebat in tẽplũ mãle dei in capite.xl.diez ab ingreſſu i mundũ manifeſte ita aia ingredit tẽplũ ſpũale eccle militãtis:⁊ poſtea triũphãtis:de q̃ ps. Adorabo ad tẽplũ ſanctũ tuũ in timore tuo. Et iteruz In tẽplo ei⁹ oĩs dicit gloriã:p⁹.xl.dies ſpũales. Hic.n.nũer⁹ reſultat ex quattuor denarys nũeris decẽ.n.ducta p q̃ttuor faciũt.xl.⁊ nũer⁹ denarius ſignificat decalogũ.q̃ternari⁹:q̃ttuor euãgelia:p⁹ obſeruãtiaz igit.x.pceptoꝝ cũ fide viua:q̃ttuor euangelioꝝ:ingredit quis ⁊ repit in tẽplo eccle militantis xp̃o icõporat⁹ ⁊ nõ ãte:⁊ poſtea i tẽplo glie triũphãti: Math.xix. Si vis ad vitã ingredi:ſua mandata:ut nec unũ deficiat:q⁹ qui totã legẽ ſeruauerit.offẽdat aũt i uno:fact⁹ ẽ oiuz re⁹:Jacob. ij. Illud ſolũ eſt ſufficiẽs ad dãnatõez:⁊ excludẽdũ eũ de tẽplo eccle. Ita dicit.b. Hieron. de peni. di.i.c.eccla. Qui ẽ aliq̃ ſorde pcci pollut⁹ ò eccla dici ñ põt. Tertia rõ ẽ allegõica:vz q⁹ ſicut.xl. gnãtõe ab Habraha in genealogia quã deſcribit Mathe⁹ i pricip o ſui euãgelij dei filius intrauit i uterũ vginis:tẽplũ vginale:ò q̃ canit eccla. Templũ dñi:ſacrariũ ſpũs ſancti:ita.xl.die voluit iduci hodie i tẽplũ dñi mãle figuratiuũ virginal⁹:⁊ ut ẽt oñdat q⁹ pueri cito debẽt ad tẽplũ eccliaꝝ duci ut ſe aſſuefaciãt deuotioni ⁊ cultui fidelis.

Scõo ſciẽdũ in eo §.II.

q̃ dr:purgatõis q⁹ multiplex eſt purgatio aliq̃ licita:aliqua illicita.
Purgatio vulgaris.
Purgatio legalis.
Purgatio ſpiritualis.

Purgatio vulgaris dr cum quis ſuſpectus de aliquo crimine: vult probare innocẽtiã ſuã per aliq̃ experimentũ:non ſcõm nãz:neq⁹ ſcõm catolicam ſcripturã:ſed per modũ ſupſticioſũ:puta cũ quis infamat de homicidio:uel adulterio:vel furto ppetrato:offert ſe ad oñendũ innocentiã ſuã: tangere ferrũ ignitũ:ul bibẽ aquam feruentẽ ſine leſione:vel ſuſcipit ſponte duelluz:⁊ huiuſmodi. Hec oio eſt prohibita:quia pertinet ad vitiũ tentandi deũ:cum querat effectũ miraculoſum in ea re:que ſcõm iura aliter probari poſſit:⁊ dz:faciẽs ꝓtra illud pceptũ. Non tentabis dñm deum tuũ. Hoc g̃ prohibet⁹ a iure canonico:ut habetur.ſecũda.q.iij.per totum. Et extra de purgatõe vulgari

per totum. Unde legitur de Henrico imperatore q̄ quia uxorem suam sanctaz mulierem suspectā habuit de adulterio cū quodaz milite: voluit hāc purgationē facē: ita ut nudis pedib⁹ super ignitos vomēs incedēt: iō in morte āriatus ⁊ punitus est.

Purgatio legalis est que in lege mandat. Et in lege quidē canonica indicitur: cū. ſ. quis clericꝰ infamatur ō aliquo crimine apud personas graues et nō ab inimicꝭ ⁊ leuibus pſonis: nec sufficiēter p bat crimē: sed semiplene: tunc indicitur ei purgatio: vt. ſ. ipe iuret se innocentē in illo crimie: ⁊ alīq̄ cōpurgatores pſone honeste iurēt credē se illū verū dicere. Quotus debeat esse numerus cōpurgatorū arbitrio iudicis relinquit: vt habet. ȳ. q. iȳ. i glo. sūmaria. In lege aūt veteri quo ad mulierem parturientem masculū: vt de alīs nunc taceam⁹: sic fiebat: qꝛ vt dictū est mulier que concepto fetu masculū peperisset in illo populo iudeorū: ī capite. xl. dierū pergens ad templum: offerebat sacrificiū aialis: ⁊ per illō dicebatur purificari. ſ. ab illa irregularitate in partu ꝯcta: qua pꝛohibebat ut immunda ad templum accede e. Et licet beata Maria nō ad illud tenēt: qꝛ nō ex vitio ꝓcepat: ſz ex opere ſpūs sancti: tñ ad oandū nobis exēplum humilitatis: voluit purificari vt cetere mulieres. Uñ. b. Bernñ. Uere. b. Maria opus nō hēs purificatione. Sed nunquid filius tu⁹ egebat circūcisione: Esto ḡ ⁊ tu sicut vna ex mulieribus: sicut ⁊ ip se est vt unus ex illis paruulis. Tertia purgatō est ſpūalis: ⁊ ista necessaria est nobis ut aia sit purgata a vitijs: nō solum opex exterioꝛ: sed ēt interiorum cogitationū et affectionū. Jaco. iiȳ. Emū date manus pecoꝛes ⁊ purificate coꝛda vīa duplices aio. Pꝛouerb. xxv.. Aufer rubiginē ō argēto: ⁊ egredietur vas purissimū. Rubigo est peccatuz ut dicit. b. Tho. ſa ſe. Pura oī aliq̄ res qñ nō est mixta seu ꝓiuncta cū alia re: se ignobiliori ⁊ perfectiōi. Sicut uznū oī ipuz cū miscet aq̄: auz cuz miscet argento. Sed cū miscet cū re pꝛecioſiori: ñ oī ipuz: sed magis puz: sicut si misceatur vinum cum maluatico: nō oī vinū impurū: sed maluati cum ipuz. Si includatur lapis pꝛecioſus i anulo aureo: nō dicet aurū impurū. Et sic de alīs. Ad pꝛopositū oia terrena sūt minus pꝛecioſa aia hūana: q̄nimo ipſi celi: planete: ⁊ quecūq̄ coꝛpoꝛa: vtutes gratia: angeli: ⁊ multo magis ipſe deus sunt pꝛecioſiora ⁊ perfectioꝛa aia. Miscetur aūt aia ⁊ coniungitur quodāmodo his per cogitationē et affectum mentis. Cū ḡ aia cogitatū suū ⁊ affectuz inoꝛdinatum ponit in his: tūc aia efficit impura ⁊ immūda. Cū vō cogitat que dei sunt: ⁊ afficitur ad ipſas virtutes ⁊ alia ſpūalia: tunc efficitur puꝛioꝛ ⁊ perfectioꝛ. Aufer ergo rubiginē peccatorū cogitationū malaz ⁊ affectionū: erit aia tua vas purissimū ꝓtentiuū liquoꝛis gratie diuine. Hanc sūme habuit. b. Maria: qꝛ ea puꝛitate emicuit: ut ait anſhel: qua maioꝛ sub deo nequeat inueniri. Nūc ḡ purgationis ipleti sunt dies. i. gradus pfectionis nō sūt emundati ab oꝛiginali ⁊ fomite ei⁹: sic̄ ⁊ angeli dicunt purgari ⁊c.

Quātū ad tertiū §. III.

sciendū: q̄ istud nomen Maria vno mō interpꝛetatur illuminatrix: vt alia pꝛonūc dimittam⁹. vñ ei cantamus. Solue vincla reis pꝛofer lumen cecis. Triplicit aūt illuminat. Coꝛpoꝛaliter. Causaliter. Exēplariter. Siquidē mltos pꝛiuatos lumine coꝛpoꝛali illuminauit. Legit de ea q̄ cuz quidā pauperculus: sed deuotus virginis: habitans iuxta domos iudeoꝛ rome: ⁊ sepe cantaret de ea ad cōfusionē iudeoꝛ illud officiꝫ hodierni. Habi elē archangelū credimus tibi diuinitus affatū: uterū tuū de ſpū sancto impꝛegnatū: erubescat infelix iudeus: qui dicit christū ex semine Joseph esse natum. Ipſi iudei hanc insultationē nimis egre ferentes: pꝛocurarunt illum oculis pꝛiuari. Qui nihilomin⁹ ꝓpter hoc visu pꝛiuatus nō omittebat illud decantare. Et in ſſac die cū hoc ageret a virgine illuminatus est: ⁊ visum coꝛpoꝛalem recepit.

Idem pz de alio q̄ cum optasset ⁊ frequenter a dño hoc postulasset videre semel virginē Mariam: cū pluries in officio legeret de ea: qꝛ clericus erat: Tota pulchra es: ⁊ huiusmodi: ⁊ sibi ab angelo fuisset intimatum: q̄ si uideret eam ex nimio splendore eius cecaretur. Dixit ille se non curare de hoc: dūmō eā uidēt. Cogitaret tñ ille caute: ut cū sibi apparēt: vnū oculū solū apiret ad eā videdā: aliū claudēt: ne visus ei⁹ amittēt. Cū ḡ sel sibi orāti apparēt: ponēs manū ad unū oculū ne apiret: cū cepisset alio aſpicē tāta claritate ⁊ ꝓſolatione pfusus ē: q̄ ut pleni⁹ aſpicēt remouēs manū et aliū apiret: Lec⁹ ḡ fac⁹ ñ ē ꝓtristat⁹ p̄ oulcedīe mētis: quā expt⁹ ē: deꝓecat⁹ tñ ē vginē ut saltē sibi unū restituēt: cui⁹ auxilio victū sibi acq̄rē posset: qꝛ scriptoꝛ erat. Sz bea. vgo ut mifico: dissima: nō solū unū sz ābos restituit ⁊ illuiauit. Scdo illuminauit cālē ⁊ ista ē melioꝛ. Ex ipſa. n. oꝛt⁹ ē sol iusticie xp̄s de⁹ nr̄: q̄ illumiat oēz hoiez veniētē i hūc mūdū: Jo. i. Ipſa tenebꝛas hēiz abstulit illuminādo vitatē. vñ cāit ecclia. Hauō Maria vgo cūctas hereses sola interemisti in uniuerso mundo. Prima heresis de christo est: q̄ non fuēit deus: ut dicunt falso iudei ⁊ quidam heretici: in quam incꝛderunt apostoli et omnes eius discipuli in passione: putantes fuisse purum hominem. Sola autē virgo stabat iuxta crucem: stabat recta fide eius deitate. Aliqui heretici dixerunt contra humanitatem eius: asserentes eum non uerum hominez. Sed ⁊ hoc destruxit habēdo experiētiā certā de eius humanitate: docuit ⁊ illuminauit apostolos de multis mysterijs post aduentū ſpūs sancti: qui postea mundum illuminauerunt ueritate fidei.

aduentum ſpūs ſancti: qui poſtea mundū illumia uerit veritate fidei. Illuminat freq̄nt̄ ꝓcurādo reis lumē gr̄e: ⁊ iuſtis cōſeruatōez ⁊ augmentum eius.

Illuminat exemplariter enim ei⁹ uita inclyta ⁊ cōuerſatio cūctas illuſtrat eccleſias: canit eccl̄ia vnde ⁊ hodie dantur candele benedicte accenſe i manibus fidelium. Candela tñ huiuſmōi ſignifi cat virginē Mariam: q̄ ſicut in candela eſt cera mollis ⁊ ductilis. ſignificās humilitatē: ⁊ licmum album ſignificans puritatem: ⁊ lumen ardens in nuens charitatem: ita ipſa in ſūmo habuit iſta p fectiſſime: in quibus eam debemus imitari i ope ribus noſtris. Et ideo in manibus datur que opa deſignat. Non ergo ſufficit eaz in capſa memorie habere: ſicut fit cōiter recordando de ſantitate ei⁹ ⁊ laudando mirabilia ei⁹. Sed oportet in mani bus operum tenē imitādo ⁊c̄.

De purificatōe. Et q̄o quis debeat ſe offerre deo quantū ad p̄incipiū: medium: ⁊ finē.

Capitulum Trigeſimumquintum.

Alexūt eum in

hieruſalem vt ſiſterent eū dño: Luce. ij. Propheta dauid loq̄n do de ſacrificio: qō quilibet ōbz facere de ſe ipſo deo: oſtenſo in oblatione facta i hac die purificatōis. Sic ait p̄s. xxvi. Circuiui ⁊ immolaui i tabernaculo eius ho ſtiā uociferationis cantabo: ⁊ pſalmū dicaz dño. Et vī mihi q̄ velit dicere. q̄o oz q̄libz cū dño Je ſu ſe offerre glorioſo deo quantum .ſ. ad p̄rin cipium: medium et finem. Et quantuz ad p̄rinci pium ait. Circuibo quantum ad medium ait: ait. immolabo in tabernaculo eius hoſtiā vocifera tionis: quantum ad finis terminum: cantabo: et pſalmū dicam dño.

Quātū igitur ad §.I.

p̄mū vbi dicit. Circuibo: eſt notanduz: q̄ ad offe rendū debite ſe deo: oz circuire per oēs vias ei gra tas. Ob cuius repreſentatiōnē fit ꝓceſſio hodie cū candelis benedictis in manu delatis ad gloriā dei. Notatur ap̄s. i. Cor. oēs dicens: vnuſq̄ſq̄z ambu let hac uocatione qua uocatus eſt. Et ſic clarum eſſet tibi: q̄ deus te vocaret ad iſtum uel illum ſta tuz nō oportēt te circuire: ſed ſubito exequi voca tionem eius. Sed q̄ deus uult nos tenere in vera humilitate ⁊ filiali timore ſolicitudine noſtre ſalu tis: ſepius uocat tali modo: q̄ uult nos querere et inueſtigare que ſit uocatio nīa deo magis grata. Et hoc eſt q̄ dicit. Circuiui. Et q̄uis per ſe ipſuz chriſtus vocaueīt Saulū: ac ita quodāmodo vio lenter: q̄ ei ſit dictum. Duz eſt tibi ꝯ ſtimuluz cal citrare: tū eū miſit ad Ananiā ſimplicez vir. Uo cauit et centurionem Cornelium ⁊ nihilomin⁹ ad Petrum miſit: dicens. Hic tibi dicz quid te opor teat facere. Sepe ex tedio vite uel ex indignatiōe cū ſocijs: ſeu loci auſteritate aut grauamie māda rū tibi impoſitorū: uel honoris appetitu liberta tis aut rerum abundantia ⁊ huiuſmodi tu te ip ſum vocas ad alium ſtatum: qui tibi videbitur melioz q̄ ille in quo es: et in ſe ipſo ſic erit q̄ tibi minus ſit utilis: tamen tu non cognoſcis. Aliquā do te vocabit angelus ſathanas tranſſigurans ſe in angelum lucis: ut non perſeueres in diuina uo catione tibi facta. Aliquando uocabit amor ſenſi tiuus et tibi videtur ſpiritualis. Et oēs he uocatō nes ſub ſpecie boni facte: ſimiles erunt his que a domino procedunt. Ergo ne decipiaris: ſumme in manu camdelam rationis. Sed ſit benedicta ideſt exuta ſenſualitate et tota ſpiritualis. Accē ſa debet eſſe iſta candela doctrine ſacre. Et fac tres circuitus ſeu proceſſionem cum tribus pau ſationibus. Primus circuitus eſt conſiderare diligenter vnde procedit talis motus ad mutan dum ſtatum: etſi eſt aſſociatus talis motus ab aliqua ſupradictarum imperfectionum. Nam ſi ſic eſſet talis vocatio ſit tibi ſuſpecta. Secū do circuitus eſt examinare quis ſit uerus ſeruus dei: cui te committas regendum: qui ſeparatus ſit ab amore ſui: attendens ad gloriam dei humi lis non preſumptuoſus. Et hoc querere oportet cum magno torticio accenſo: et oculis bene aper tis: quia non reperitur fallatior mercantia q̄ ho mo: cuius cor eſt inſcrutabile ſecundum Dionyſium. Sepe intus lupus rapax ab extra ouis mi tis ad innuendum igitur talem hominem perfec tum: accende lumen chriſti: et reſpice ne te deci piat color: habitus: aut affectus proprius: non partialis inter ordinem et ordinem: profeſſionem et profeſſionem: domeſticam et ſilueſtram. Et quando talem dei ſeruum inueneris illum conſu le: et ſuam doctrinam ſeu conſilium exequaris: ſecundum illud Tobie quarto. Conſilium ſem per a ſapiente inquirere. Sapientem ſcilicet in materia agendorum. Tertius circuitus eſt cogitare omnia tua motiua circa hoc: quod ex his magiſ cedat ad gloriam dei: ſalutem tui: edifi cationem proximi: frequenter unus ſtatus eſt me lioz altero in ſe: et quod ad diuinum honorem contrarium exiſtit. Contemplatiua ſublimioz eſt actiua: et tamen Marthe mandatur actiue intendere: non contemplatiue. Melioz ſocietas inuenitur in uno ordine q̄ in altero: et tamen vo lendo animam tuam ſaluare in minus bono in quo facta eſt profeſſio: ne alijs detur ſcandaluz: remanere debes in tuo. Ecce proceſſionem faci mus iſto mane ad docendum fideles facere iſtos tres circuitus: ut bene prouideas tibi ad facien dum de te bonū ſacrificium. Et hoc eſt p̄rincipiū

Dediū obseruā §.II.

dum circa tale sacrificiū est totū se tradē: ꝛ subijcē diuine voluntati nil sui reseruando sibi. Et dicit immolabo i tabernaculo eius hostiā vociferationis: tabernaculum diuinum in quo seruatur oīs res sacra: est ipsa dei uoluntas: que scōm q̄ ꝓbat diuus Aug. ꝯ faustū: est forma: uia regula omnis perfectionis. Et tanto est creatura bona ꝛ pfecta quāto cum illa se cōformat. De isto capacissimo tabernaculo loqui intendebat sanctus ille Mardocheus: qñ orando dicebat. In ditione tua oñe cuncta sunt posita: ꝛ non est qui tue possit resistē voluntati: Hester. xiij. in ista uoluntate dei offert sacrificiū figuratū per illud quod offerebatur in hierusalem in quo quottidie totus christus ꝓfitebatur vt sonant verba ꝓpositā. s. Tulerunt illū in hierusalē. Hierusalem eni interpretatur visio pacis: ꝛ qui se cōformat voluntati diuine: semper pacez tractat: pacem videt: ꝓm illud psal. Audiaz quid loquatur i me oñs deus: qm̄ loquetur pacez in plebem suam. Immolare est totū ardere: et dare se hostiam deo sanctā: viuentem deo placentē: in obsequiū rationabile dei: ꝛ si tu aliquam partē de te reseruasti: que non consumat in igne diuini amoris: pax non duraret: nec opus bonum inchoatum. ꝛ non vociferares i diuino conspectu. Scis q̄ modicū fermentuz totam massam corrumpit: ait apostolus: ꝛ parum carnis in corpore putridū nisi abscidatur: totum corpus corrumpit: huiꝰ rei experientiam vides in Juda proditore: ꝛ oium religiosoꝝ ꝛ religiosaꝝ simulatoꝝ: q̄ etsi cū ꝺuotōe statū religionis assumpserūt: quia totū de se deo non dederunt: totum amiserunt. Qui aūt deo tribuit totam voluntatez: totus semper ad deuz uocifeāt: ab eo directus ꝛ letificatus: ꝛ ista est hostia vociferationis seu clamoris: ꝛ apte tali vocabulo vociferationis ꝑs. vtitur: quia talis voluntas tota in deum immensa: gustat dulcedines mirabiles: ꝛ conuersa in maximum stupoꝛem: nescit quid loquatur: sed ex admiratione stridet ꝛ vociferatur. Sic dicebat ꝑs. de eo sacrificio. Oia ossa mea dicent: oñe quis similis tibi: vides totum hodie declaratū per exemplū: quādo mater amantissima ꝟgo Maria posuit totū christū i vlnis antiqui sacerdotis Simeonis. hic eni subito vociferatus ē: cum altis stridoribus stupoꝛe repletus. Nunc dimittis. Anna ēt prophetissa clamauit: ꝛ quid ne scimus: nisi q̄ annunciabat mirabilia. Et quādo audis q̄ clamat uetustus dieꝝ: ꝛ uterana intellige figuratū: q̄ ex tali cōpleto sacrificio obstupescit ꝛ mutatur totus spiritus: ꝛ etiam caro: totus Adaz in Simeonem conuertitur: tota Eua Anna efficitur.

Sequitur de fine §.III.

sacrificij: vbi dicitur. Cantabo ꝛ psalmū dicā domino. In qua parte ostenditur hominem in sacrificium deo oblatum: semper debere cantare in id quod ei acciderit: non solum patientiam seruādo in diuersis: sed ēt iucūdando in illis: sicut ait apostolus de se. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: vt inhabitet i me virtus christi. De quo. n. quis tantum gaudere debet quantum de aduersitate: ꝓsperitas cōmuniter transit: ꝛ vane hominē letificari: facit: mundum diligere et superbia leuari. vnde ad inferos conducunt. Et ideo de eis contristanduz ꝛ lugendum. Sed aduersitas facit humilium corda reuerti ad deum: mundum decipientem agnoscere: et viam ad patriam preparare. Et cuz loquitur de ipsis tribulationibus: semper letandum et cantandum cum effectu dicendo. Cantabo. Ad hoc hortabatur apostolus Jacobꝰ in epistola sua. c. i. dicens. Omne gaudiuz estimate fratres: cum in tentationes varias incideritis. Ostendit autem hic psal. q̄ homo deo sacrificaturus: debet mentem cum eo unitam tenere semper: et dicere psalmum dicam domino. Dicere deo psalmum: est mentem in illam dulcedinem subleuare: sicut scriptura narrat de Heliseo propheta. Offerre se sacrificium deo: nihil aliud est q̄ omnes corporales sensus mortificare: quibus mortuis oportet q̄ anima cum summo deo coniungatur: ꝛ in ipso continue iubilet: quantum ipse deus operatur in eo: ut dicere ualeat cum apostolo. Nostra conuersatio in celis est. De his duabus vltimis particulis formam nobis prebet sanctus Simeon: qui se deo sacrificans christum dulciter recepit in vlnis: cecinit de morte corporali: quam vicinam aspiciebat: et dixit. Nunc dimittis domine. Et subleuauit mentem ad intuendū intus: quod alibi erat absconditum dicendo. Quia uiderunt oculi mei. Ecce igitur quomodo dominus Jesus ad faciendum de se sacrificiuz erat delatus ad templum: a matre virgine maria: et Joseph ut formam nobis preberet: vt simile peragamus. Unde dicunt verba primo ꝓposita euangelij. Tulerunt illum. In quibus quidem verbis ꝓ ampliori declaratione nostre perfectionis: notabimus septem partes. Prima ē vn de mouetur ista processio. Secunda per quem defertur talis oblatio. Tertia quid est ista donatio. Quarta quo dirigitur talis congregatio. Quinta cui datur talis benedictio. Sexta huius presentationis assotiatio. Septima que inde sequitur remuneratio. Ad primam respondetur: q̄ a bethleem tulerunt. Ad secundam: q̄ Maria et Joseph tulerunt. Ad tertiam: q̄ deum et hominem christum tulerunt Ad quartam: q̄ ad templum hierusalē obtulerūt. Ad quintam: q̄ Simeonem sacerdotem tulerunt. Ad sextam: q̄ cum duabus turturibus vel par columbarū tulerunt. Ad

septimã: ꝙ festũ maximũ Simeõ ⁊ Anna fecerũt

Quãtũ ad primũ §.IIII.

quicũq; de se uult facere cum iesu sacrificiũ: p̃mo recedat a bethleem.i.cura carnis: qꝛ ut dicit apostolus. Si scd̃m carnem vixeritis moriemini.s.uita spũali. Quãuis antiq̃ doctores dicant: ꝙ bethleem interpretãtur domus panis: moderni tamẽ interpretatur domum carnis. Et ideo discedas a bethleem: sicut fecit dñs iesus nõ corporaliter: sed spũaliter.s.a cura carnis et sollicitudinis vite corporalis: de crastino non cogitando: sed sperando in eo: qui pascit aues celi: ⁊ vestit flores cãpi. Non dico ne labores: sed cum christo dico: ne ita solicitetis circa curam corporis: ut omittas aliquaꝫ uocationẽ dei: aut actum ad gloriam dei pertinentẽ. Si cogitasset populus dei israhel: de quo viuem⁹ in deserto: de quo uestiemur: nunq̃ egressi essent de egypto: nunq̃ ad terrã promissionis deuẽissẽt. Et postq̃ fuerunt inde egressi sub spe diuini auxilij: qñ cogitauerũt comedere carnes: ⁊ sitientes de aqua trepidauerunt: ira dei descendit super eos: ⁊ mortui in deserto: non sunt cõsecuti optatũ finẽ terre promissionis. Ista est prima uia et regula: quã dꝫ seruare: qui uult bñ deo sacrificare. Quicũq; autem cogitat prius de uita corporis q̃ d̃ uita aĩe ĩ suo ꝓcessu: utiq; non ꝓsperabit̃. Et d̃ hoc experientiam uides in multis qui uident̃ inchoasse bonũ facere ⁊ sicut cancri retro redeũt. Cernis gloriosam virginem Mariam paruulã puellaꝫ recessisse a parentibus qui cõiter hñt tantam curam de corpusculo: ut non ieiunet: non uigilet: nõ multum oret: ꝙ filios tuos inertes et desides efficiunt. Et qꝛ sic beata virgo recessit a consanguineis ponendo totã suam spem in dulcissimo filio suo: cibata: uestita: custodita: directa ab angelo sãcto: qui de ea curam habebat specialem: loco cui⁹ Joseph successit: et postea filius eius qui recessurus e mundo per passionem: loco sui reliquit Joannẽ: qui curam haberet tante puritatis ⁊ matris ita ꝑfecte. O quantũ est utile se totũ iactare domino: ⁊ ob eius dilectionem nil de se curare: huic angeli attendunt: sancti adiuuant: deus solicite curat: seruiunt puri Joannes.

Secũda respõsio §.V.

scilꝫ qui deferant oblationem. idest qualis intentio debet mouere creaturam ad se deo sacrificandum. Circa quod dicit euangelista: ꝙ parẽtes sui paruulum christum tulerunt. Secũdũ autem veritatem grãmatice: parentes non intelliguntur nisi pater et mater: qui talis partus post deuꝫ sũt prima causa. Ubi nota q̃ tres parentes habuit ille benedictus filius oblatus. Et primus etern⁹ fuit pater sue diuinitatis. Secunda fuit sua uenerãda mater eius humanitatis. Terti⁹ Joseph ⁊ hic solum scd̃m opinionem cõmunem hominum: non scd̃m veritatem: quia principium non dedit nec diuinitati nec humanitati eius: spiritus sanctus talis humanitatis fabricator pater dici nõ potest: quia de substantia sua nil posuit: nec quo ad diuinitatem totam ab eterno procedentem a patre: nec quo ad humanitatam totam genitam solum a gloriosa matre. Et sicut figulus pater non dicit̃ vasorum que facit: ita non dicitur spiritus sãctus pater christi: q̃uis ex purissimis sanguinibus uirginis corpus fabricauerit templum diuinitat̃: sic dicit magister in.iij.sententiaꝝ. Quando ergo audis dicere: ꝙ parentes sui tulerunt iesum in hierusalem: intellige per parentes patrem domini: matrem Mariam: ⁊ Joseph nutriciũ. Et quãdo dico patrem: cum opera trinitatis sint indiuisa ⁊ totum simul faciant quod est extra se: ut docet bea. Aug. intellige cum patre filium et spiritum sanctum. dic ergo ꝙ quecũq; persone tulerunt sacrificium istud. Pater: filius: ⁊ spiritus sanctus: Maria: et Joseph. Hic tibi dimitto multas deuotas contemplationes. Et prima quomodo etern⁹ pr̃ est summus sacerdos: qui deo quod ipse est sibi ipsi sacrificium facit. Secunda: ꝙ filius qui se portat et de se facit sacrificium ei qui est ipse. Tertia ꝙ spiritus sanctus inuisibiliter ardet: non solum ligna huius sacrificij.s.Mariam: Joseph: Simeonem: et Annam ministrans: sed etiam ignem vnde ipse est ignis qui ipsemet est: quia spiritus sanctus ducit uerbum ad templum a quo ipse eternaliter procedit. Quarta: ꝙ portatrix magis fertur a christo delato quã portat ipsa. Istarum ⁊ aliarum explicationem meditationum ob breuitateꝫ omitto: pro nunc sufficit: ꝙ quinq; nomina debent ducere ad talem sacrificium: etsi aliquis horum deficit: mutatio status tui sit tibi suspecta. Pater igitur deus dirigat te in uiam suam per spem constantem: et non permittat tibi occurrere cogitationes retrahentes a bono proposito scilicet non uolendi perseuerare ex debilitate: vel ex paupertate: aut ex solitudine: uel temptatione: aut alijs motiuis retrahentibus mentem a benefaciendo. Uerbum filius te dirigat per sua sancta consilia: qui lucernam accendit: lumen scilicet ad reuelationem gentium: ne possis errare: ita ꝙ si incitaris ad apprehendendum alium statum in quo non es: respice in doctrinam uerbi si hoc tibi consulit et potes facere: aliter nõ. Spiritus sanctus te dirigat purificando: quia te non mouebit prius: quã tibi inspiceret noticiam cum dolore tuorum defectuum: et prius te purgabit quam moueas passum tuorum affectuũ

Etsi perpendis cū peccatis tuis ascendere in altuz statum: fm apparentiā exterioꝛem: noueris te duci ab antiquo serpente ad inficiendum locum quo pergis. Opoꝛtz etiā vt te dirigat ⁊ ferat pura vgo Maria. i. pura intentio ⁊ non maculata aut mixta. Scis q vas purum dicitur: quādo non est ibi aliquid nisi illud sine quo esse nō pōt. i. vas vacuum quolibet liquoꝛe vel re solida liberum amusceoline: siccitate sine rubigine: ⁊ omni alia immūditia: quāuis plenū esset aere: quia natura vacuū non sustinet. Ita dico: q mens pura est directa a Maria: quando nullus respectus te ducit: nec tui nec alterius nisi tantum gloꝛia dei. Et ne decipiaris a te ipso in istis motibus seu respectibus additur Joseph ad deferendum tale sacrificium qui interpretatur augmentuz: vt ex hoc intelligas: quia quāuis tibi videꝛē poꝛtari a quattuoꝛ primis ōferentibus. debes cōsiderare q status quo vadis si assumere intēdis: est superioꝛ et perfectioꝛ illo vn de recedis: qꝛ quilibet pōt regulariter debito modo ascendere ⁊ augeri: sed non descendere uel minui. Totū cogita exēplo virginis gloꝛiose: que cū admonita essz ab angelo: de mutando statu suo egredi: s. tēpli solitudinē: ⁊ uenire ad humanaz cōuersationē: vsz ad habitandū cum hūano spōso cogitabat ⁊ cogitādo paueſcebat in vbis angeli: q̄ interrogādo qūo fiet istud. i. cū vginitatem ꝓpo fuerit fuare: qō oñdit cum ait qm̄ virū nō cognosco: q̄ q̄dem maioꝛ gradus ē ⁊ pfectioꝛ: q filios generare fm cursū naturalē. Sed tūc certificata ab ipso angelo: q ad talē statū dirigebat pater etern⁹ obumbrando verbum incarnando: spiritussanctus fecundando. Joseph in virginitate eam conseruādo: assentit virgo seipsam offerendo ⁊ dixit: ecce ancilla domini ⁊c.

Respōdeo ad tertiā. VI

inquisitionem: scilicet q oblatus in sacrificium et delatus est deus ⁊ hō iesus christus. Ubi declarat qualis debeat esse qui seipsum vult deo offerre in sacrificiū: ut. s. efficiatur xp̄s: ⁊ xp̄s factus ō te ō quī iam es datus deo: ei qui erat natus deus ⁊ hodie defertur deo: qui erat deus. Quis non obstupescat in tantis mirabilib⁹: ⁊ tñ fiunt h̄ propt̄ doctrinam nostrā. Igitur oblatus deo efficiaris humilis xp̄s: pauper cū xp̄o: patiens ut xp̄s: indut⁹ charitate xp̄i: ozna te cum charitate xp̄i fozma te cū benignitate xp̄i: Et sic ꝙsequenter per similitudinem factus xp̄s: eris debitū sacrificium deo oblatum. Tale sacrificium de se fecit Maria: et inꝰ creaturas nunquam apparuit tanta humilitas: sicut in ea: que se ancillam vocat mater a deo electa. Et ita cogita de alijs virtutibus suis quas obbreuitatem dimitto. Cogita similitudinem carniſ cōitatem vestium: ciboꝛum ⁊ conuersationis: et pro certo teneas: q vbicūq christus erat siue magnus siue paruus: ibi erat sua dilecta mater. Naz extra suam presentiam viuere non ualebat. Si virgo pura erat in nuptijs: hoc ideo quia christuſ ibi erat. Si verecundissima virgo et contemplationis magistra cuz magno tumultu perrexit ad crucem hoc ideo: quia christus illuc profectus ē: multo magis semper ambulauit vbi oꝛabat: ubi docebat: vbi predicabat: vbi miracula faciebat iesus. Et ita tota transformata i christū odoꝛiferuz sacrificiū de se deo obtulit.

Qtuz ad quartā §. VII.

inquisitionem: docetur in quo loco tale sacrificiū facere debes de te vel filijs tuis. s. qꝛ ad templū hierusalem. i. ad domum visionis pacis: sic enim interpretatur hierusalem. O cum quanto doloꝛe ituē da est ista ifelix ciuitas vocata felix. In qua ē amplum templuz herculis superbi: ad quod accedis ad sacrificandum quilibet cum ambitione statuſ ⁊ appetitu magistratuum: non hec merendo: sed contrariū. Hic ē tēplum bellicosi mātis: ⁊ quilibz in cōmuni ab extra vel particulari ab intra de se ei offert sacrificium continuatū per annos plurimos. Templo inhonesti iouis raptoris non sacrificat: nisi qui non valet. Templum veneris oñs venerantur: ⁊ ad templum semiremis multe gentes cuꝛꝛunt. Templuz guloſi bachi nunquā repet vacuum. Templo auari mide a maioꝛi usq ad minoꝛez: a sacerdote vsq ad leuitam: omnes sacrificium offerunt. Templum veꝛo christi vacuum reperitur: ⁊ non inuenitur qui velit se in eo presētare vel filios suos tanquā iam in preteritum ibi se presentauit conuertit illud in templum vanoꝛum ac fallatium deoꝛum. O munde immunde nutꝛitoꝛ oīum vitioꝛū: sectatoꝛ otꝰ generis malorum: et solum deum exilium tradis. Sed certe docet te christus ⁊ mater eius offerre te: ⁊ tuos in sacrificiū in quantū vales dei templo hieruſalem: vbi pax videtur: pax seruatur: pax tenetur cū deo suo. Ita referunt. b. Hieꝛony. ⁊ Ambꝛosius: beatissimam virginē fecisse post passionem ⁊ ascensionez filij sui dilecti: discurrebat visitando omia loca vbi fuerat iesus conuersatus: ⁊ ibi meditabatur sacra beneficia per ipsum facta hūano generi ⁊ a memoria hoꝛ nō recedebat.

Ad quintaz inq §. VIII.

sitionem. s. per cuius manus fieri debet hoc sacrificium. ⁊ respondetur q per manus Simeonis q̄ interpretatur obediens. Istud sacrificium m'tuz cōtinuauit dominus iesus: q̄ comedebat i domo Simōis petri. Simonis pharisei. Simonis leꝛo

si in bethania.i.in domo obedientie:i domo Mathei qui interpretatur donatus:alteri: scilicet ditus et sibi abnegatus intrauit ꝛ in domum diuitis.s.zachei ad ostendendum quod uerbis dixerat: Mathei.xxiij. Omnia quecunqz dixerint uobis facite et seruate ideſt in rebus licitis scz boni prelati:et etiam si prauí essent: sed scom opera eorum scilicet mala nolite facere:verum qui pot uenire bonum Simeonem antiquum:iustum:et timoratum: expectantem populi salutem magis q̃ sui:i quo habitet spiritus sanctus:ꝛ habeat diuinum lumen:illum sequere ꝛ alios dimitte. Talem describit Lucas euangelista :antiquũ Simeonem in facto euangelio hodierno . Elige Simeonem in patrem tuum spiritualem:qui sit obediẽs superioribus suis:q: male pot alteri precipere qui bene non didicit obedire. Tolle Simeonem antiquum practicum et expertum:iam sanguine mortuum:ne fetor oriri ualeat ex tali conuersatione. Quere Simeonem iustum a peccatis mundum et liberum: ne per malum exemplum uel doctrinam ad illa te inducat. Accipe Simeonem timoratum: humilem:qui in se ipso non confidat: nec presumat: qui plenus charitate non sui amator:ne te liniat temporalibus:sed sit amator dei ꝛ salutis proximi:qui te defendat a malo. Reperi Simeonem plenum spiritu sancto sacra scriptura eruditum: ꝛ sana doctrina:qui sit multe orationis:in qua respondet spiritus sanctus. Per tales manus sacrificauit virgo gloriosa se totam summo deo:quia paruula parentibus obediuit:puella antiquo sacerdoti templi:angelo sancto quattuordecim uel quindecim annorum cum esset:habitauit. Exide cum uetulo uirgine Joseph in egyptum pergens: cum eo et iade rediens cum filio suo multo tempore. Demum antiqua facta quadragintaocto annorum mansionem habuit cum Joanne uirgie puro quem sibi in cruce christus:loco sui in filium assignaret.

Quantum ad sextã .ℌ.ix

scilicet cum qua societate fieri debet tale sacrificium et dicit euangelista:q̃ obtulerunt pro eo unũ par turturum : aut duos pullos columbarum:ad que additi sunt quinqz sicli:quibus primogẽitus redimebatur : per quos intelliguntur quinqz sensus corporis:qui debent offerri in sacrificium :ut tota anima tua domini sit : quãuis euangelista ó siclis non loquatur. Sed neqz declarat si dati sũt turtures uel columbe:certum tamen quia alterũ eorum. Sed neqz hoc uacat a mysterio. Jdeo enĩ spiritus sanctus uoluit euangelistam hoc scribere disiunctiue: ad doctrinam nostri:quia aliquibus conuenit turtures offerre.alijs uero colũbas: nec oẽs offerre turtures:nec oẽs colũbas:aliq̃ sũt qui se deo volũt offerre i sacrificiũ ꝛ remanẽ in uita actiua et hitu laicali. Alij vo pfectꝰ se offerre:in trãdo ꝛ repiendo se in statu regˈlari. Primi secz deferãt par turtuzz:unũ par iportat unitatẽ ꝛ fiõlitatẽ. Tu ergo qui in laico statu uis te deo sacrificare:serua ista quattuor:vnitatem ut non queraſ uel sequaris sectas : diuisiones partialitates:ꝛ hu iusmodi . Serua charitatem dando elemosynas prout Tobias filium suũ docuit:dicens. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. Si parum:et illud libenter impartire stude Tobie.iiij. Serua castitatem:sicut et ipse Tobias docuit filium suũ dicens. Attende tibi ab omni fornicatione:ꝛ p̃ter vxorem tuam non patiaris crimen scire. De quo etiam dicitur:q̃ celebrabat nuptias cum uxore i timore domini. Serua fidem legẽdo uel audiẽdo sacras scripturas : audiendo diuina officia:predicationuz uerba:illa credẽdo ꝛ obseruando. Qui uero statu religioso se deo tradunt: offerre debẽt pullos columbarum ideſt duas columbas:binarius numerus est principium diuisionis:ad innuendum q̃ tales debẽt esse diuisi ideſt separati a mũdanis. Sed inter se debent esse quasi unuz par id est simul uniti ꝛ sine diuisione. Columbarum pulli sunt calidi:sed casti:sed adhuc non sunt colũbe modice castitatis sed pulli :ad innuendum q̃ religiosi debent esse calidi .i.feruentes in diuino amori:sed puri et mundi a carnalitate. Columbarum pulli non uolant discurrendo: sed clausi manent in nidis suis . Sic ꝛ religiosi non debent discurrere uagi per ciuitates et villas : nisi in necessitate q̃ non habet legem:sed clausi debent esse in cellis vt claustris suis. Columbe quia plorant loco cantus significat uitam religiosam plenam esse debere penitentia:ꝛ qui:ut ait bea. Hiezony.se et mundum lugeant:ꝛ domini semper pauidi prestolent aduẽtum. Et maxime lugere debent pro peccatis eorũ qui elemosynis eos nutriunt. Columbe nunquaz quiescunt super cadauer:significãt q̃ religiosi debent contemnere pecuniam ꝛ omne inclinans ad peccatum. Columbe habitãtes in cauernis petre: petra erat christus inquit apostolus:significat q̃ uita talium debet esse confixa cum christo in cruce:ꝛ quantum fieri potest contemplatiua. Columbe resident super culmina aquarum:ut videãt si ancipiter uel alia auis rapax volat super eos vt capiat:a quo fugiunt:significat q̃ debemus morã facere iuxta aquas scripturarũ:eas meditando : vt ualeamus cognoscere ꝛ uitare insidias demonũ in aere habitantium. Columbe habent colluz variatum depictum ꝛ totum refulgentem:designãt q̃ uita religiosorum debet esse speculum aliorum et lux mundi : vt videndo eorum bona opera: verbis et factis glorificent patrem celestem:ꝛ cauere ab his que habent speciem mali tollatur: omnis suspicio. Omnes istas pprietates defacili

in virgine Maria reperies et per excellentiam.

Ad septimam et §.x.

vltimam respondetur: q ex predictis sequitur festum solemne scilicet leticia Simeonis: quia cantat Nunc dimittis. Lumen intellectus qui dicit. Lumen ad reuelationem ꝛc. Occursus Anne et stupor mentis hoc est dicere: q ex eis sequitur. Leta obedientia: prompta humilitas deuota et integra: et lumen sapientie vere adhuc: quia Anna interpretatur gratia. Dico q ita viuendo currit et abundat gratia infusa a deo: cum tot reuelationibus et illuminationibus: q tota mens suspensa manet: et in stuporem uertitur: et cum christo et matre sua se reperit in eterna gloria Amen.

Quomodo gladius pertransijt animam virginis beatissime ut predixit Simeō.
Capitulum trigesimumsextum.

Nam ipsius

animam pertransibit gladius: Luce.ij. Multiplex reperitur gladius in scripturis. Est enim gladius materialis: de quo dominus ait Petro. Omnis qui gladium acceperit gladio peribit: Math.xxvi. Dicitur accipere gladium qui propria auctoritate seu uoluntate non dei uel legis auctoritate occidit uel pcutit aliquē: hic accipit gladium: quia usurpat sibi potestatez hoc faciendi. Nam qui deo iubente occidit et percutit: ut populus dei sub Moise et Josue: et postea sub iudicibus et regibus multos populorum chananeorum et aliorum occiderunt: ille non dicitur accipere gladium: sed sibi dato a deo uti: et ideo licite. Et similiter iudex qui occidit reum nō accipit nec usurpat gladium: sed eo sibi a lege dato si habet legitimam potestatem utitur. vnde nō sine causa gladium portat: ait apostolus.i. ante se portare facit.s. ad uindictaz malefactorum. Qui uero accipit usurpando: gladio peribit: quia a iudice punitur: uel saltem gladio diuine iusticie nil inultum patientis: ꝛ de gladio isto non loquitur: Simeon ad uirginez: q̄a ut dicit beatus Ambrosius: nulla historia docet Mariam: de hoc gladij nece migrasse.i. morte uiolenta: sed naturali et p̄sertim cum non anima sed corpus gladio trāsuerberetur. Est ali⁹ gladius criminal'. ō q̄ p̄s. orat erui dicens. De gladio maligno erue me. Iste est gladius odij detractionis: male persuasionis ad peccandum: de quo.b. Augu. Si fratri tuo male persuades: occidis. Unde psalmis. Lingua eorum gladius acutus: de peniten. dis.i. Noli et clemens. Qui odit et qui detrahit ꝛ qui occidit: pariter homicida est: de peniten. dis.i. Homicidiorum. Occisor cōpus occidit gladio materiali: d̄tractor occidit famam per quam quis viuit in memorijs hominum gladio detractionis. Odiens occidit animam suam gladio uindicatiue affectionis. Licet autem iste gladius criminalis per animam transeat: ꝛ plurimorum: non tamen unquaz per animam beate Marie: quia sola peccatum non fecit. Ergo de isto non intelligit Simeon dicens. Tuam ipsius animam pertransibit gladius.

Est alius gladius spiritualis et hic figuratus ē per gladium: quo percussit Eleazarus elephantē habentem super se castruz armatorum ꝛ occidit: sicq̄z populuz dei liberauit: ipse tamen sub eo oppressus: quia christus gladio spirituali uerbi sue doctrine: ac dolore sue passionis: et uirtute sue dilectionis mundum occidit. prostratis agminibus demonum armatorum: malitia bellantium: sicq̄z mortuus populum dei liberauit. De isto igitur intelligitur dictum Simeonis. Tuam ipsius aīam pertransibit gladius. Sed hic est tripartitus.
Est enim gladius doloris īternalis.
Est gladius s̄monis diuinalis.
Est gladius amoris uirtualis.

De quolibz hoꝝ potest istud uere et aperte intelligi dictum beate Marie a Simeone. Tuam ipsius animam pertransibit gladi⁹.

De primo gladio §.i.

scilicet doloris: satis vsitata locutio est: cum quis habet magnum dolorem ex aliquo malo nouo: dicitur gladius pertransiuit cor eius: ꝛ si corpus non uulneratur uel ledatur. De hoc etiam ait p̄s. In seruū venūdatus est Joseph humiliauerunt ī cōpedibus pedes eius: ferrū pertransijt aīam ei⁹: idest gladius: cum incidisset in magnas tribulationes: quia venditus a fratribus in egyptum delat⁹: emptus a phutiphare principe militie regis pharaonis: falso accusatus ab uxore sui patroni de adulterio: quia noluerit sibi assentire in malum: ī carceratus: ꝛ vinculatus fuit: pp̄ que ferrū.i. gladius doloris ptrasijt aīam eius. Et iste gladius doloris passionis ipsi⁹ filij pertrāsiuit aīam suā. Uel sic tuā aīam que est quasi ipsius: propter intensuz amorē ptrāsiuit gladius doloris. Tūc.n.s.i passione filij reseruati st̄ dolores pari⁹: vt dic̄ Jo Da⁹. .i. quas alie mulieres sustinēt ī partu. Sz nec aliq̄ mulier hūit ūq̄ tm̄ dolorē ī partu: nec aliq̄s martyr tm̄ dolorē sensit ī suis tormētis: q̄tū expta ē.b. Maria ī passiōe dilectissimi filij. Nō petr⁹ ī crucifixiōe sui. Nō Laurēti⁹ ī craticl'a ꝯbust⁹. Nō Blasi⁹ pectinib⁹ ferreis dilacerat⁹. Nō Jacob⁹ p sigl'a mēbra intercisus: nec alius. Unde dicit.b. Hiero. Plusq̄ martyr fuit ꝛ aureolam martyrij super

omnes clariorem recepit. Ratio immensitatis huius doloris eius hinc trahitur: dolor fundatur in amore. Quanto enim quis amat aliquam rez vel personam: tanto magis dolz de eius amissione vl lesione: quod patet per experientiaz rerum magistram. Magis eniz quis dolet de amissione mille florenorum: q̃ de centum: vtpote quia magis diligit: plus dolet de morte filij q̃ de amissione substantie et precipue cum est bonus et vtilis sibi. Sz beata virgo Maria naturaliter valde diligebat christum filium suum: tum qz vnicum. Certum est enim q̃ pater vel mater plus dolet de morte filij cum vnum tantum habet q̃ si multos haberet: tum quia totum assumptum corpus erat ex se partem ibi non habebat: vt quia patrem nõ habuit terrenum: z ideo strictius amabat et de amissione magis dolebat: tum quia innocens et optimus filius erat: z tamẽ morte acerbissima z ignominiosissima inter latrones condemnatus erat: z ideo pertransiuit gladius doloris animam eius.

Erat in ea et amor amicitie: qui fundatur in bono honesto: vt quanto quis sapientior perfectior fuerit tanto magis debeat amari et ꝺ eius absentia vel morte doleri. Unde et patriarcha Jacob de morte quam extimauit filio suo Joseph euenisse valde doluit propter bonitatez eius: adeo vt ceteri filij congregati ad consolanduz eum: vix linirent dolorem eius. Sed dominus noster iesus christus erat optimus omnium hominum et angeloruz sapientissimus sibi et alijs vtillimus. Unde et in passione eius animam eius pertransiuit gladius doloris. Erat in ea amor charitatis maxime: que deum respicit precipue dolere facit: de offensa dei et perditione proximi. Cum ergo cerneret et sciret populum illum grauissime deum offendere: quia directe in deum peccabant cõtumeliando corpus illud deitati vnitum: et hinc consideraret populum iudeorum ex quo nata erat: damnationem propter perfidiam incursurum. Uideret etiam apostolos omnes a deo propter peccatum recessisse: valde dolebat. Et sic animam pertransiuit gladius. Sed forte aliquis dicet: sciebat beata Maria q̃ deus pater volebat eum pati illam passionem. Et ipse filius propter hoc in mundum venerat et hoc optabat. Indeq; ex ea sequebatur redemptio mundi: z salus populi: et gloria dei. Cum ergo esset conformis voluntati dei. Et summe ipsa optaret salutem mundi. Unde ipsa tristari poterat vel dolere: cũ tantum bonum inde sequebatur? Ad quod respondeo: q̃ eo modo gladius doloris pertransiuit animam virginis: quo et animam filij sui qui dixerat paulo ante. Tristis est anima mea vsque ad mortem: Mathei vigesimosexto. Est enim in nobis duplex aia: vl magis ꝓpe loquendo duplex pars seu potentia anime scilicet intellectiua et sensitiua. Secundum potentiam intellectiuam christus in passione summe gaudebat: quia deitate fruebatur vt nunc. Sed secundum potentiam sẽsitiuam dicebat: q̃ sentiebat illud ps. Repleta est malis anima mea idest doloribus: adeo q̃ vita mea in inferno appropinquauit. Sic et beata Maria secundum voluntatem rationalem volebat filium suum pati: sciens deum sic ordinasse: z salutem humani generis consequendam: z hinc non dolebat: sed quieta manebat. Sed secũdum sensualitatem summe dolebat rationibus predictis: quia ut dicit beatus Hieronymus. Licet in spiritu esset: tamen dum in carne uixit carneis mouebatur sensibus. Et secundum sensitiuam dicere poterat illud. Flete ramos arbor alta scilicet crucz̃. Sic ergo ipsius animam pertransiuit gladius doloris. Ex quibus valde nobis attendendum ẽ: q̃ si uoluit deus beataz Mariam matrem domini innocentissimam z sanctissimam tantum dolorem pati et persecutionem: non debemus nos ab huiusmodi eximi uelle. Unde dominus per Hieremiam caplo q̃dragesimonono ait. Ecce quibus non erat iudicium ut biberent calicem: bibentes biberunt: et tu si nocens eris non eris innocens: sed bibens bibes calicem. Et Baruch. iij. delicati mei delitꝫs spiritualibus virtutum: ambulauerunt uias asperas: oportet te ergo multa pati.

Quãtum ad scꝺz .§.II.

q̃ gladius significet aliquando verbum dei ostendit apostolus dicens ad Ephe. sexto. Gladiuz spiritus assumite quod est uerbum dei. Et ad hebre. iiij. uiuus est sermo ꝺi penetrabilior omni gladio ancipiti: pertingens usq; ad diuisionem anime et spiritus zc̃. Et de hoc gladio uidetur exponere. b. Ambrosi. hoc dictum: tuam ipsius animam pertransiuit gladius: iquit. Ostendit Simeon i hoc prudentiam Marie non ignaram esse mysterij: p transiuit ergo gladius uerbi dei animam Marie intellectiuam: quia intellexit uerbum quod dixerat Simeon. s. quomodo filius eius positus erat in ruinam populi iudeorum: et resurrectionem gentilium conuertẽdoz ad fidem: et in signũ cui contradiceretur a multis: quo ad ueritatem mysterij incarnatõis. s. gentilibus: iudeis: z hereticis: quo ad imitationem a multis. s. omnibus malis christianis. Oia aũt christi mysteria: natiuitatis christi: conuersationis: passionis: z resurrectiõnis fuerũt prenunciata a ꝓphetis et figurata. Et cum b. Maria legisset et audisset scripturas: z successiue uidẽt singula ipleri: sic gladius vbi dei pertransibat aiaz ei⁹ itellectiuã: acutissime z perfectissime intelligẽdo: vñ z in isto cuãgelio dic̃ euãgelista: q̃ Maria ꝓseruabat omnia vba hec. s. eorum que fiebant circa christum: conferens in corde suo.

Titulus decimūsquītus

Quod exponit venerabilis Beda: quia scilicz habuit menti scripturas sacras. ⁊ conferebat q̄ scripta erant cum his que fiebant: verbi gratia: vt descendamus ad particularia. Cum beatissima v̄go spiritu sancto concepit filiuz: quando dixit. Ecce ancilla dñi fiat mihi secūdū ver. ⁊c̄. Conferēs verbum Isaie illud. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabitur nomen eius emanuel. Isa. vij. potuit dicere infra se. Ecce modo impleta est dicta prophetia. Et rememorans quod Habraham qui interpretatur pater excelsus: misit procuratorem suum Eleazar ad accipiendam spōsā: non de terra promissionis: sed ad regionem lōginquam et ab eo dimissam: filio suo Isaac: quod et fecit. Rebeccam videlicet puellam pulcherrimaz quā inuenit ad fontem aquarum: que demum requisita huic assensit: Genes. xx. iiij. Conferēs hoc cum eo q̄ Gabriel missus a patre excelso: nō i terram promissionis ideſt celum ad procurandam spōsam cui vniretur in vnitate persone filius eius vnicus ex Sara: sed in mundum remotum a celo ⁊ q̄si a deo derelictuz ꝓpter idolatriam: et alia vitia quibus plenus erat mundus: vt scz vniretur nature humane in mundo existenti: non angelice i celo permanenti: inueniens ipsam Mariam pulcherrimam anima et corpore ad aquas scripture: legētem tunc meditantem vel orantem: angelus ipse salutans: ⁊ colloquium habens cum ea super hoc demum ipsa consentiente desponsata est in ea humana natura: ⁊ dei filio vnita: ⁊ sūme ab eo dilecta: intellexit figuram illam impletam. Et sic gladius pertransiuit animam eius intelligēdo. Cū autem audito conceptu Elisabeth instigata a spiritu sancto pergeret ad vīsitandū. Elisabeth p montana iudee transiens: conferens in corde suo quod ait Salomon: Cant. ij. Ecce dilectus meus uenit saliens in montibus transiliens colles: similis est dilectus meus capree hynnuloq̄ ceruorū. En ipse stat post parietem nostrum: respiciens p fenestras: prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi: poterat dicere i corde suo. Modo impletuz est istud. Nam dilectus filius meus quē iam concepi: venit ī me saliens in montibus quos ascendo et collibus: excedens omnem. ſ. perfectionem montium sublimium angelorum: ac etiā collium sanctorum virorum. Similis est dilect⁹ me⁹ filius summe a me amatus: capreeq̄z que facit magnos saltus: q⁹ descendit de celo in vteruz: postea in presepium: exinde in crucem ascendet: post in limbum descendet: ac super terraz resurgens ascēdet ⁊ postea in celum. Similis est hynnulo ceruorum. i. ceruolino. qui scilicet delectatur humano aspectu: ⁊ delitie mee: ait ipse per Salomonē: esse cuz filijs hominum: paruulus est per humilitatez Stat autem p⁹ parietem absconsus. ſ. in humanitate. respiciens per fenestras: ideſt per angelos natiuitatem eius ⁊ alia mysteria nunciantes: vt eius virtutem et maiestatem videre possemus p cancellos: ideſt homines hoc etiam manifestātes vt ipsum videndo cognoscere possemus. En dilectus loquitur mihi: cum scilicet salutauit Elisabz Tunc exultauit infans Joannes in vtero Elisabz et sanctificatus est Joannes baptista ad verbum verbi quod pronunciatum est per os virginis Nascens autem Joannes ipse: ⁊ de vtero matris egrediens: vt communiter dicitur leuatus est de terra a beata virgine. Et conferens tunc beata Maria cum eo q̄ dixit Malachias. c. iij. Ecce ego mitto angelum meum. Hic est puer iste Joannes angelicam vitam seruaturus: qui parabit viam ante faciem meaz. Hic erit de q̄ Isaias. c. lx. ait: vox clamantis in deserto parate viam domini: rectas facite i solitudine semitas dei nostri. Omnis vallis exaltabitur: ⁊ omnis mons ⁊ collis humiliabitur. Et erunt praua. ⁊c̄. Parit beata v̄go christum: ⁊ conferens in corde suo: dicit nunc impletum quod longe ante predixit Isaias idem. c. ix. Paruulus natus est nobis: filius datus est nobis Et vocabitur nomen eius admirabilis: consiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: princeps pacis ⁊ locum partus considerans: confert in corde suo cum eo quod prenūciauit Micheas prophe ta. c. v. Tu bethleem terra iuda paruulus vicus es in milibus iuda: ex te eni exit dux qui regat populum meum israel. Et egressus eius: scilicet quo ad diuinitatem sicut ab initio a diebus eternitati nec intelligi potest de Dauid rege qui fuit bethleemita: quia iaz multo tempore ante mortuus erat Sed loquitur de isto paruulo meo: qui reget populum electorum suorum. Audiens autem beat. Maria angelos canentes in celo: gloria in altissimis deo: confert in corde suo: dicens: Nunc impletur prophetia Dauid: dicens. Celi enarrant gloriam dei: ideſt angeli: ⁊ opera manuum eius: ideſt paruulum istum factum virtute dei annunciat firmamentum: ideſt celum nouam stellaz emittēs dies diei: id est propheta illuminatus a deo Micheas magno inquirenti illum nato a christo eructat verbum testimonium christi nati: ⁊ nox nocti: ideſt princeps sacerdotum a scribe obscuri in fidelitate herodi indicat scientiam: loci huius nativitatis. Videnſq̄ paruulum vagientem ⁊ plorā tem: ait. Ecce: quod dicit sapiens. Sapieñ. vij. in persona eius loquens: primam vocem emisi similem alijs foris plorans. Venit octaua die ad circūcisionem pueri: ⁊ conferens in cōde suo: ait dolēs de pena paruuli cum Joseph sponso suo. nunc impletur figura eius quod dixit Zephora vxor Moysi cum circuncidit filium suum: spōsus sanguinum tu mihi es dolens de effusione sanguinis filij. Cum autem tredecima die a natiuitate filij veniſſent reges magi: ideſt magni astrologi ad

adorandum ipsum natum: et ipsum venerati sūt cum muneribus auro: thure: ⁊ mirra: conferens in corde suo factum istud cum scriptura sacra dicere poterat. Modo adimpleta ē scriptura Dauid dicens: Reges tharsis et insule munera offerent reges arabū et saba dona adducent: que munera in parte etiam declarauit Isaias capitulo lx. dicens. Omnes de saba uenient aurum et thus deferentes: ⁊ laudem domino annuntiātes. Omne pecus cedar congregabitur tibi: arietes nabaioth ministrabunt tibi. Offerentur super ⁊c. ex ipsis muneribus ostendentes maiestatem eius.

Cum vero quadragesimo die obtulit puerū in templo recolens quod scriptū est Malachie iij. capitulo. scilicet statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis et angelus testamenti: scilicet novi institutor quez vos vultis. uos scilicet iusti affectatis: vt Simeon et Anna et similes. Et quis stabit ad videndū eū. Ipse enim quasi ignis inflammans ad amorem eum cognoscentes ut illum Simeonem dicē poterat conferens scripturam ipsam cum eo quod fiebat: nunc impletur prophetia illa.

Inde ad paucos dies cum ex admonitione angelica ipsa cum paruulo iesu et Joseph fugiens persecutionem Herodis descenderet in egyptum ut ibi maneret ad tempus: in cuius ingressu corruerunt idola egypti. Audiens hoc conferebat i corde suo hoc cum eo quod predixit Hieremias. Ecce dominus ascendet super nubem leuem: scilicet virginem: que leuis fuit: quia ab omni onere peccati libera: ascendit: quia tenebat puerum in brachijs: ⁊ descendet in egyptum fugiens persecutionem Herodis ⁊ commouebuntur idola egypti: scilicet in terram corruentia: in signum quia debebat idolatria de mūdo cessare: descēdēte domino per apostolorum predicationem in mundum Et cum ibi maneret et percepisset magnam stragem quam fecisset Herodes paruulorum: vt istū occideret puerum: dicere potuit hoc conferens in corde suo. Ecce impleta prophetia Hieremie dicētis. Vox in rama audita est ploratus et vlulatus multus Rachel plorans filios suos noluit consolari: quia non sunt. Post septennium mortuo herode angelo nunciante reducens puerum de egypto: ⁊ pergens ad habitandum Nazareth: confertes hec in corde suo: dicere poterat. Modo impletū est quod ait dominus ex egypto vocaui filiuz meum. Et quod alius dixit: quoniam Nazarenus vocabitur.

Duodennem factum cum duxisset ad templū post triduum quesitum cum inuenisset in medio doctoruz dicē potuit illud Esdre. In excelso throno vidi sedere virum quem adorat multitudo angelorum dicentium. Ecce cuius imperium permanet in eternum. Trigenarius factus cum accessit ad baptismum. Joh. Pie imaginari potest hoc sibi a filio vel angelo reuelatū: ⁊ dicere poterat ꝓ seres in corde suo. Nunc ipletū ē illud ps. Vox domini super aquas iordanis: domini iesu ad Joannem baptistam vt eum baptizaret: quod cum fieret deus maiestatis intonuit paterne: hic est filius meus dilectus et cetera. dominus spiritussactus in specie columbe super aquas multas ad sanctificandum eas ꝓ baptismo. Et sic de alijs mysterijs posset dici.

De tertio gladio §. III.

scilicet dilectionis dicit ps. Accingere gladio tuo scilicet charitatis super femur tuum. idest in humanitate tua illam ostendens potentissime. scilz domine. Et Judith. c. ix. ad dominum orans ait Fac domine ut gladio ꝓprio. scilicet dilectionis superbia eius conteratur. Unde quasi exponens subdit: et percute euz labijs charitatis mee. scilicz ad salutez ppli mei. Pertransiuit gladius iste animam uirginis: quia super omnes dilexit. vñ Cantico. ij. ait. Introduxit me rex in celaria sua: ordinauit in me charitatē: fulcite me floribus: stipate me malis: qz amore langueo ⁊c.

Quomodo inuenit Maria filium Jesuz disputantem in templo: ⁊ de triplici interrogatione beate virginis. Capitulū tricesimūseptimum.

Jli quid feciſti nō

bis sic. Luc. secūdo. c. Damas. Papa ex verbis scripture sic ait. Anteꝙ scruteris non reprehendas. Intellige prius: et tunc increpa. Anteꝙ reꝓhēdas ꝑ' audias. xi. q. iij. eorū. Contingit aliquando qꝙ videns aliquis uel audiēs aliquem defectum apparenter alterius non bene informatus de ueritate: reꝓhendit talis dure et ꝓ tumeliat vt puniat. Sed cum discussa causa percipit illum innocium remanet confusus et ille grauatus iniuste ab eo: sicut accidit de patrono Joseph: qui quia nimis credulus fuit uerbis sue uxoris: iniqueque accusantis eum de turpitudine adulterij intentati mendaciter non examinato negocio dure tractauit eum carceri deputando iniuste Genes. xxxix. Non sic fecit beata Maria. sed inuentum filiū quem cum dolore quesierat: ait. Fili quid feciſti nobis sic: non reprehendit: non clamat: non blasphemat: sed causā huiꝰ rei interrogat. Ex quibus uerbis potest formari triplex interrogatio circa ipsum factum.

Quid feciſti nobis sic: ut scilicet a ꝓpinquoꝝ consortio te absentares.

Quid feciſti nobis sic: i hierosolioꝝ tēplo lati

tares. Quid feciſti nobiſ ſic: vt i doctoꝝ medio te locares. Ad que tria filius vt ſapientiſſimus vnica ſententia plene reſpondit: dicens. Quia in his que patris mei ſunt oportet me eſſe.

¶ De declaratione .§. I

primi queſiti ⁊ ſue reſponſionis ſciendum ꝙ mãdauerat dñs i veteri lege ut i triꝫ ſolennitatibuſ iudeoꝝ oẽs ꝺ illo ppl'o ꝙ comode poterãt: peꝛgerẽt irl'm ad tẽplũ dñi ad agendũ gĩas deo de bñficijs p̃cipuis collatis p̃ibus eoꝝ. ſ. i feſto paſce ſeu azimoꝝ i feſto pẽthecoſtẽ: ⁊ i feſto tabernaculoꝝ. ut ꝙ obedirẽt pẽtes chriſti. ſ. vã mĩ nãl: bta Maria uirgo ⁊ Joſeph pr̃ putatiu' ñ nãlis ſic dic euãgeliſta ut putabat fil' Joſeph. Lu. iij. ibat ad tẽplũ. Jn q̃ ãt haꝛ ſolẽnitatũ ñ declãt euãgeliſta: p gẽtes ãt ſecũ duxerẽt pueꝝ ibz. nolẽteſ tm̃ theſauꝛ alĩs ꝛmẽdaꝛ: ⁊ ut exẽplũ daret pentib' filios ſecũ ducẽ ad eccl'ias: ſz cũ pp hõeſtatẽ de mõe eẽt. ut mlĩes ſepate a uiris mãerẽt i tẽplo. i. i põticib' tẽpli. Nã i tẽplũ ꝓpe ſũptũ ſoli ſacerdotes ĩtroibãt pueri mãcbãt cũ alẽo parẽtũ pr̃e l'mr̃e. Credẽdũ e ãt ꝙ. b. Maria tm̃ theſauꝛ penes ſe uoluit reſi dẽ. Lũ ãt ibi manẽdo ñ curtoſitati uacaret ⁊ uãitati vt hodie fit ſz oõi ⁊ tẽplatõi m̃te ad celeſtia fixa: puer ih̃s abſẽtauit ſe a mr̃e ea ñ p̃cipiẽte.

Querit ꝙ btiſſia mr̃ eo repto: fili q̃d feciſti nobis ſic ut a nobis abſẽtares: q̃ ẽ rõ: Cui rñdet: qꝛ i his q̃ p̃is mei ſt: oꝛ me eẽ pr̃ me' ut noſti de' ẽ: tu aũt mr̃ carnis mee. Et cũ oporteat me eẽ. i. exerceri in his q̃ ſũt p̃is celeſtis: tõ ꝺcuit ut me abſẽtarẽ a te et Joſeph pr̃e putatiuo: ad oñdẽdõ ꝙ ñ apte põt q̃ſ ſe tradẽ ſpũalib' ⁊ totaliꝫ deo uacaẽ: niſi abſẽtãdo ſe a pentib' ⁊ ꝓpiq̃s qm̃ ait p̃ſ. xxxvi. Pr̃ meus ⁊ mr̃ mea dereliq̃rũt me. dñs ãt ſuſcepit me totaliꝫ. ſ. i ſuũ. Parẽtes. n. ſi pentes carnis ex ſubſtantia ſua generãt coꝛp'. Uñ adã dixit: erũt duo i cãne vna Geñ. ij. i. ad generãdũ unã carnẽ ſeu coꝛp'. ſ. pat' ⁊ mat': pat' ãt. i. creato: ſps ſeu aie hũane de' ẽ: q̃ creat aiaz oꝛgãizato cõpoꝛe ⁊ creãdo ifũdit. ñ n. ſi extraducꝫ aie ſic ⁊ coꝛppꝛa. vtrũq̃ nõt aplus ad Heb. xij. dicẽs. Patres carnis nr̃e habuim' q̃ nos erudiebãt obtẽpabam' eis: q̃to magis p̃i ſpũz i. aiarũ ⁊ uiuem': qꝛ igit̃ pentes ſi carnis: ea q̃ ſũt carnis q̃rũt filĩs ſuis ut. ſ. ſit pulcher: ſit foꝛtis coꝛpoꝛe: diues honoraꝫ i mũdo: filios hẽat: uxoꝛem ducat: cũ eis mãeat: mũdo placeat: q̃ mũdi ſi cogiter: abſtinẽtias fugiat: ieiũia ñ fuet: iiurias ñ ſuſtineat: ifirmitateſ ⁊ moꝛtẽ p ſoꝛtilegia ⁊ alia illicita uitet. Pr̃ ãt ſps de' ul't aiaz exerceri i diuis ⁊ ſpũalib': ⁊ ut h̃ iplẽ pfect' ualeat: ea q̃ ſi carnis reſpuẽ dẽat: ⁊ pentes carnis ne ipediãt i hmõi ꝺreliquat qꝛ igit̃ nouerat chriſt' ꝓpiq̃s ipedire freq̃nt ſalutẽ l' pfectũ ſalut' filioꝝ: ĩo ſubtraxit ſe ad tps a mr̃e ⁊ Joſeph patre putatiuo: non ꝙ in aliquo ipediretur uel poſſet impediri ab eis perfectorũ operum: ſed ad oſtendendmu ꝙ cõiter accidit i alĩs pentibus: qꝛ ipediũt pfectũ ſalutis: q̃rẽtes i eis q̃ ſũt carnis: vñ nõ põt eẽ. i. exerceri i his q̃ ſũt p̃is ⁊ nõ q̃ ſpũs. i. aie ꝓpterea dr̃ Mathe. x Jnimici homis domeſtici ei'. Et. b. Am. Nec ẽ vera fuga ſ. ſeculi: q̃dã abdicatõ dõeſticoꝝ. i. parẽtũ: ⁊ alie natio chariſſimoꝝ: vt ſuis ſe abneget: q̃ ꝺo fuire gliſcit. xij. q. j. cui poꝛtio. Lũ ãt ꝓpendũt parẽtes carnis filios velle a ſe recedere deſerẽdo ſeculum religionẽ ſanctã ingrediẽdo mltiplr diſſuadẽt ⁊ ꝺicũt ne carnẽ deſãt: dicẽtes ſe i ſeclo poſſe ſaluari ⁊ ꝺo fuire: ⁊ paꝛẽtib' debẽ obedire: ñ ꝓtriſtari ne maledicãt ab eis: maioriſq̃ laudis ⁊ meriti eẽ: qꝛ maior' labor' i ſeculo tẽptationib' utpote freq̃ntioꝝ reſiſtẽ: ꝙ i clauſtro ſibiſpi ⁊ ocio uacare crudelitatẽ q̃ꝫ fore parẽtes ꝺrelinquẽ. Quibus ꝺicẽdũ ẽ a filĩs. Jn his q̃ p̃is mei celeſtis ſũt oportet me eẽ. i. exerceri operibus ſpũalib' ad q̃ uocat inſpirãdo. Nãetſi i ſeculo poſſit q̃s multa bõa facẽ: dei p̃cepta ſuare: q̃s ẽ h̃ q̃ potuit tranſgredi ⁊ nõ ẽ tr̃aſgreſſus q̃ p' auꝛ no abũt: utiq̃ laudabim'ꝰ eũ ſec. n. mirabilia i uita ſua. Ore. magn'ꝰ aliq̃n i adoleſcẽtia ſua fuit ill' opionis cũ eẽt nobiliſſim' ex ſenatorio gñe ro. ditiſſim' ⁊ ꝺotiſſim' pbs extimãs ſe ꝺo poſſe pfecte fuire i habitu laicali. Sz ppẽdẽs occupationes ſeculi ſuccreſcerc: ⁊ paꝛ ꝺo uacare: oĩa deſerẽs ꝺo i religione ſe tradidit. Nõ ẽ hoc magnanimitat' ⁊ foꝛtitudiſ ingerere ſe pricul' aie q̃ q̃s declinãdo põt euitaꝛ: ſz temeritat' ⁊ audacie: ſic̃ uelle habitaẽ cũ draconibus ⁊ ſpẽtib' ad belladũ ꝺ eos: ubi q̃s põt eos declinare. Obediẽdũ ẽ parẽtib': ſz magis ꝺo a q̃ oĩs p̃nitas i celo ⁊ i tra nomiat: cũ ſpirat ad ea q̃ ſũt ei' uolũtat' pfecte. Maledictiões ãt parẽtũ q̃ ige rũt filĩs pp hmõi deus ꝙertit i bñdictiones nec pp ſcãdalũ eoꝝ ẽ tm̃ bonũ pmittedũ: q̃a ẽ ſcãdalũ phariſeoꝝ nõ puſilloꝝ: vñ nõ curãdũ fm̃ doc trinã chriſti. Sz q̃s ẽ i ſeclo ita potẽs: diues honoraꝫ: q̃ ñ q̃rat adhuc magꝫ ſtatũ ſuũ mũdialẽ augẽ ꝙto magꝫ i ſtatu ſpũali ꝺz q̃rere augẽi: Hereticuz ãt eẽt ꝺicẽ ul' credẽ: ſtatũ religiõis ⁊ ꝓpt̃ũ mũdi ñ eẽ i ſe maioris meriti ⁊ pfectõis: ꝙ ẽt i ſeclo laudabiliꝫ uiuẽ: qꝛ h̃ eẽt ꝺ doctrinã chriſti: hoc ſua dẽtis: nec ẽ crndelitas iſta pentes deſerẽ pp deũ: ſed magna pietas. Uñ. b. Hiero i epla. Lz i limine ſenex iaceat pr̃. ſ. dom' ad retinẽdũ filiũ ne recedat ab eo: ⁊ ex collo pẽdeat nepos: ac mat' ubera q̃b' te lactauit oñdat p calcatũ pge p̃ez: ⁊ p calcataz pge mr̃ez ⁊ ſiccis ocul' ad uexillũ crucꝭ euola. Sũmũ genus pietat' ẽ i hoc eẽ crudelẽ. Uñ ⁊ q̃dã uoleti xp̃m ſeq̃ ſz p̃us expectare ſepulturã p̃is. xp̃s ait: ꝺimitte moꝛtuos ſepelire mõtus ſuos: tu aũt vades relinq̃ns p̃ez tuũ ⁊ annũcia vbũ ꝺi Mat. viij. Et aduertẽdũ: ꝙ ſubtraxit ſe xp̃s a parẽtib' cũ eẽt duodẽnis cũ. ſ. cõit̃ incipit i alĩs pueri apparere ſcitilla uſus rõis: cũ ꝓcupiſcẽtia incipit ex

citari et titulare hoīez ad malū ut. ſ. tūc q̄ uł eē in his q̄ ſt̄ pīis ſpūs: ⁊ totū ſe tradē deo: pētes ⁊ mū dū deſerat ñ expectās ſenectutē l' iuuētutē: poſtq̄ fuerit ſecł oblectamēta expt̄. Bonū ē uiro. dicit Here: ſi portauerit iugū ab adoleſcētia ſua. ſ. ꝓſi lia xp̄i adiplēdo. Uñ ⁊ oñs dē cōiter q̄s elegit ad opa ſua magnifica agēda: uocauit i pueritia uel adoleſcētia. Samuel ꝓpha oñi ſingulariſ: et iuꝺx ppłi ātiq̄: i pueritia fuit dño dedicat̄. Dauid ado leſcētulus i regē dño iubēte iunct̄: et ei citharedа ⁊ pſaltes ad pſternēdū ſupbū gigātē Goliath aſ ſūptus. Joā. bap. ⁊ p̄curſor oñi antra deſerti tene ris ſub ānis puerilib̄: ciuiū turmas fugiēs petyt. ac parētes: ne leui ſaltē maculare uitā famie poſ ſet. Euāgeliſtā Joānē quē ſpu ſapie ⁊ itellect̄ pre cētis ipleuit ad eructādū uerbū ſuū i adoleſcētia uocauit: ut patrē ⁊ retia deſereret. b. Nicolaū ſā ctiſſimū. Dñi cū. Frāciſcū. Bernardū. Petꝛ mar tyrē. Thomā i pueritia uł adoleſcētia ad mūdi ꝓ tēptū ⁊ ppiq̄s reliquēdos iſpirauit. diſcāt ḡ adole ſcētes iſpirati ad dimittēdū parētes pp obſequm dei: cū dicūt eis. fili q̄d feciſti: vł q̄d facis ſic. i. cur ita nos deſas: rñdēdo eis cū chriſto. Quis i his q̄ pīis mei ſūt. ſ. celeſtis: oꝛ me eē. i. diuie iſpiratiōi aſtētire: ⁊ ut poſſi expedit̄ diuis itēdē: oꝛ me vos deſerē. Sic ⁊ ipa dei mat̄ i ifātia tēplo ē oblata: ⁊ ibi ꝓꝛ Joānē dam. enutrita relictis pentib̄ ⁊ ꝓpi q̄s: ac domo pentū: ⁊ tota tradita diuis exequys.

Pro declaratōne. §. II

Se q̄ōis ⁊ rñſiōis: ꝓſiderādū ē q. b. vgo i templo morā trahēs: ñ aſpiciebat hic ide hoīes ut faciūt vāe mulīes ⁊ viri iuuenes: nec od ornamēta tēpli curioſe. Nec ꝓfabulabat cū alīs ut mlti faciūt: cū tñ xp̄s dicat. dom⁹ mea dom⁹ orōnis uocabit̄. Et iō nolite facē domū pīis mei domū negotōis: ait iudeis Jo. ij. ſꝫ uacabat i tēplo oꝛōni: meditatiōi: forte mēte reuoluēdo diuia bñficia facta ⁊ confe renda pplo dei: q̄ repñtabāt i illis p̄cipuis ſolēni tatib̄. Nā i feſto paſce q̄ō iterp̄tat̄ trāſit⁹ repñta bat bñficiū illō trāſiēs dñs p egyptū occidit oia p̄mogēita egyptioꝛ ſine morte alicuꝰ q̄ erāt i do mib̄ hebreoꝛ q̄rū ſup liminarib̄ fꝫ fueuerat ſā guie agni ſignū thau. i. crucis p q̄ō flagellū coegē tib̄ egyptijs ne peioꝛa flagella pateret̄ ſi retinerēt eos pplus ille trāſiuit ꝺ egypto: ⁊ qꝛ pp feſtinem tiā ñ potuerūt fermētare panē paſtā ſecū portarūt ⁊ illā coctā comederūt: et iō i ſignū huꝰ azima ꝓ medebāt i illo feſto q̄ō erat de mēſe martij uł ap lis: p illo āt nos hēm⁹ feſtū reſurrectōis illo tpre i q̄ deo gīas agē dēm⁹ ⁊ lōge āpliores p mat̄ bñfi ciū nobis collatū: qꝛ videlꝫ fil⁹ iſte. b. Marie dñs ieſus pfecte etatis trāſiuit de hoc mūdo ad patrē de mortalitate ad imortalitatē reſurgēs ⁊ occiſis vtualr̄ p̄mo gētis egyptioꝛū. i. vitijs capitalibus mūdi p paſſionē ppłs dei liber a morte p ſignum crucis credite eriuit de tenebris peccatoꝛ diriges ſe ad trā p̄miſſiōis ſupne glorie. In fa ſolēnitate. ſ. pētecoſtes q̄ diſtabat a feſto azimoꝛum p. l. dies dñm laudabāt de bñficio eis dato. ſ. leges decalo gi ſiue legis moſaice i mōte ſinai p q̄ nos feſtū agi m⁹ pētecoſtes p excellētioꝛe dono collato poplo dei i mōte ſion ſ. legis nō tioꝛis ut illa ſed amoꝛis ⁊ gratie noui teſti iſuſſa aplis p ſpm. ſ. hm iſtud ex ſion exibit lex ⁊ vbū oñi de hieruſalē qꝛ ibi in coauit: p̄dicatio aplꝰoꝛ. Tertiuꝫ feſtū uocabatur ſcenophegia ſeu tabernaculū i q̄ bñficiū ꝛcolebāt quod deus i deſto. xl. ānis habitare fecit i tabēna culis itinerātes p illud paſtiſ māna celeſti, ptectos ab ūnicis nec erat ut ait p̄s. i tribub⁹ eoꝛ iſirmus loco cui⁹ agim⁹ dedicatōes eccłie. ſ. gliā triūphā tis repñtātis. In q̄ i tabernaculis gl'ie ſancti habi tātes. ſ. coꝛpoꝛ gl'ificatoꝛū i ſie. māna celeſtis frui tōis paſcūt. liberi ab ūmicis ⁊ ab oīb⁹ miſijs cor poris/Demū ad ſe reuerſa cū nō uidēt filiū iuxta ſe imaginata ē q̄ acceſſiſſꝫ ad Joſeph: Recedē ḡ inō cū i certo loco ei obuiaſſꝫ ⁊ cū ñ uideret eum cū Joſeph.: extimarūt eū eē cū alīs ꝓſanguineis ſuis. Et veniētes it̄ diei. i. vna dieta cū q̄ſitū inē p pinq̄s ⁊ notos ñ reperiētes dolē ceperūt: vñ reuer ſi ſūt i hirł'm ad eū req̄rēdū. Timētes ne forte ca pt⁹ fuiſſꝫ ab Archelao filio Hero. cū a pīe ſuo re cēt nat⁹ fuiſſꝫ q̄ſit⁹ ad mortē. Sed p⁹ triduū inue nerūt eū i tēplo: ⁊ dicēte ei mīe: fili quid feciſti no bis ſic: Rñdet q̄a i his q̄ pīis mei ſūt oꝛ me eē. Tē plū materiale illō. i. dom⁹ pīis mei: oꝛ ät. i. decet me eē ⁊ manē i domo pīis mei: cuius ſū fil⁹ ma giſq̄ i alio loco: ſignificat tēplū iſtud ſcām eccłiaz i q̄ oꝛ me eē ꝓtinue p gīam: aſs ſuſtētari ñ valeret Hic fuūt opa pīis opa ſcā ⁊ vtuoſa: vñ refurgens: ait ipe. Ecce ego uobiſcū ſuꝫ. ſ. i eccłia oīb⁹ dieb⁹ Tēplū eccłie militāt̄ trāſit i triūphātē p̄s. Dñs i tēplo ſco ſuo: dñs i celo ſedes ei⁹: ⁊ hoc ēt ⁊ pma xie ē dom⁹ pīis: ⁊ ibi oꝛ me eē ad coꝛonāduz eos. Cū igit xp̄s inuēiat i tēplo materiali: ñ i teatro: ñ i domo: ñ i ꝓtorio ſi ipm uolum⁹ inuēire: tēplum māle. i. eccłiam debem⁹ frequētare. Jbi. n. inuēit xp̄s. i. ſaluatoꝛ ad ſaluādū. Cū. n. eccłia ſit loc⁹ de putat̄ ad oꝛoez magł hō ſe recolligit ad orādū ⁊ deuotiuſ q̄ i alīs loc⁹: ad q̄ō ēt vn⁹ exēplo alteri⁹ excitat̄. Lꝫ ät de⁹ ſit ubiq̄ ad exaudiēdū. tñ tāto citi⁹ ⁊ efficaci⁹ ⁊ utili⁹ exaudit: q̄to deuotius ⁊ a plurib⁹ inuocat̄: ⁊ inō ſa⁹ ꝓcurat̄. Ex vtute ēt cō ſecratiōis eccłie repmit malitia demonū: ne tātū ualeāt infeſtare fantaſijs uāis exorātes ibi ēt cōit adminiſtrāt̄ ſac̄ p q̄ hoīes iuſtificāt ⁊ ſaluāt ⁊ iō in his q̄ pīis mei ſūt loc⁹ oꝛ me eē. Jnuēit ihs in tē plo eccłie militāt̄: ⁊ mlto pfect⁹: ꝺa p fidē uiuā Uñ ad Ephe. iij. habitare xp̄m p fidē in coꝛdibus vīis. Cū. n. xp̄s ſit caput eccłie: ut ait aplus: ⁊ ueri fideles mēbra eiuſ: oꝛ xp̄m eē in hoc tēplo aſs mē bra mōtua eēnt ſeparata a capite. Et qꝛ null⁹ pa

gan⁹:iude⁹:l'hēticⁱ:ē l'eē pōt in tēplo huⁱ⁹ eccl'ie cū ñ hēat fidē:iō xp̄s i eis ñ ē sʒ diabol⁹. Unī. Au. qz extra eccl'iaz ē diabol⁹:sic i eccl'ia xp̄s: p hoc q̄i diabolo tradit:q̄ ab eccl'esiastica ꝓmuniōe remo uet. xi. q. iij. Dis. Certū ē q̄ oēs ifideles sūt extra eccl'esiasticā ꝓmuniōez:q̄nimo ⁊ fideles q̄ ñ recte uiuūt:sʒ dei ⁊ eccl'ie p̄cepta trāsgrediūt:fʒ meritū ñ sūt i eccl'ia dei:vñ nec xp̄s in eis. Unī. b. Hiero. Eccl'ia dī ē. ñ hñs maculā. s. pcti:neq; rugā. s. ou plicitatⁱ l'errēis. Et iō q̄sq; ē aliq̄ sōde pcti pollu ctus. s. mortal⁹:ō eccl'ia dici ñ pōt:nec xp̄o subiect⁹ ō pe. di. i. Extra. Extra eccl'iaz āt existētib⁹. s. p fidē sine operib⁹ q̄ mōtua ē:ñ pōt eē sal⁹ sʒ pditō et dānatō:sic i figurā oēs q̄ repti sūt extra archā tpe Noe diluuio periēt. Igit sūmope laborādū ē ut i tēplo eccl'ie q̄libʒ sit:ñ solū nūero sʒ ⁊ meri to:⁊ ibi solū fiūt opa p̄is celestⁱ. i. vē vtuosa ⁊ me ritoria:vñ ⁊ sal⁹:qa in his q̄ fūt p̄is mei oz me eē ait xp̄s: Qz si q̄s amiserit ih̄m:q̄ ñ amittit quo ad gr̄az:nisi p pcʒ mōtale:zārat cū doloz cū Maria ⁊ p⁹ triduū ⁊ ñ añ. s. ꝓtritiōis:ꝓfessiōis:⁊ satisfac tiōis:saltē i ꝓpōsito q̄ ad fm ⁊ tertiū:⁊ itez inue niet recuperādo gr̄az amissaz:ex q̄ tēplo ascendit ad tēplū celeste sca scoz:ubi xp̄m oz eē: ut sui ele cti ñ solū sua diuinitate:sed ⁊ humanitate perfru antur perpetuo.

¶Do declaratōe §. III

tertie qōis ⁊ rñsionis aduertēdū:q̄ q̄rētes maria ⁊ Joseph ih̄m:cū intrassēt tēplū. i. portic⁹ tēpli: i uēr̄ut eū ibi:ñ vbicūq;:sʒ i loco excelētiori. s. i me dio doctoz:ñ q̄dē otiosū l' puerilia tractātē: sed audiētē ⁊ iterrogātē illos. Interrogās ꝑ Maria q̄d fecisti nobis sic. i. cur. Rñdet: qz i his q̄ p̄is mei sūt:oz me eē. Siq̄dē q̄ scripta sūt i lege: ꝓphetis: ⁊ psalmis p̄is mei. i. a p̄e meo dēa ⁊ reuelata sūt Et qz obscura sūt. Tenebrosa inq̄t p̄s. aq̄ i nubi bus aeris. i.ualde obscura. aq̄ doctria i ꝓphetijs Et qz null⁹ pōt interp̄tari obscuritatē legis ⁊ ꝓphe tarū meli⁹ ⁊ apti⁹ q̄ pōt exponē fili⁹:iō i his q̄ p̄iis mei sūt:oz me eē. s. scripturi sacris exponēdis: vbi nōndū. q̄ inēr̄ūt i medio doc. hi erāt doc. sacē scri pture ñ p̄sie l' aliarū sciētiarū:i medio inuēr̄ūt do ctoz. i. i consonātia ⁊ pcordia earū:ñ i falsa expo sitiōe. Ego. ait ipa diuia sapia:i altissimis habito s. doctrinis:⁊ eruditis int̄luz cogitatōib⁹ nulla al tioꝛ doctria sacē scriptura:q̄ de diuinis pfectius ⁊ utili⁹ loq̄t cūcti sciētijs:hec ō morib⁹ aperti⁹ istru it:tenebras eoꝝ ōpellit:uitia repellē facit. Unde Seuerin⁹. papa sic stellas ñ extīguit noz:ita mītes fideliū inherētes sacre scripture firmamēto ñ ob scurat mūdana iniquitas. di. xxxviij. Et Hieron. Ama studia scripturarū ⁊ carnis uitia ñ amabis. Inuēr̄ūt āt ip̄m audiētē int̄rogātē ⁊ p:udēter re spōdētē dic̄ euāgelista:ubi innuit eius humilitas in eo q̄ audiebat. puer. i. Audiēs sapiēs sapiētioꝛ erit. sʒ i sapia crescē ñ potēat:qz hēbat sciētiā diui nā oia sciētē:ñ solū q̄ fuerit sūt ⁊ erit:sʒ ēt q̄ deus fa cē pōt:q̄ nūq; faciet. Habebat aia sua sciētiā bea toꝛ pfectius oīb⁹. nā sciebat ex ea oia q̄ fca sūt ⁊ q̄ fiūt ⁊ erūt. Hēbat sciam iditā seu infusā p spēs iditas reꝛ mēti sicut hñt aie cū exeūt de coꝛpore. ⁊ Adā cū fuit creatus:⁊ āgeli hēbāt:⁊ sciam exp mētalē quā ex his q̄ passus ē didicit. Unde q̄ō ait euāgelista:qz xp̄s crescebat sapia itelligit q̄ ad oñ sionē coꝛā hoīb⁹:ñ q̄ ad habitū:qz. s. q̄to magis crescebat etate:tāto maioꝛē sapiētiā ostēdebat in cōuersatiōe sua. Cū g̃ eēt sapiētissimus audiebat doctoꝛes ⁊ iterrogabat q̄i uellet adiscē:docēs nos i hoc hūilitatē:ut nō recusem⁹ audire alios ēt mi nimos. Nec erubescam⁹ iterrogare q̄ igram⁹. Ju xta illud. Interroga p̄res tuos ⁊ ānūtiabūt tibi ma ioꝛes tuos ⁊ dicēt tibi. Qui. n. q̄rit inēit. Et q̄tuz oz eē solicit⁹ ⁊ studiosus ad iterrogādū ⁊ q̄rēduz sciam:ostēdit:b. Hiero i epl'a ad Paulinū exem plo antiquoꝛ Platonis ⁊ aliorū. Pauli aposto li euntis ad ꝓferēdū cū apl'is:eunuchi introgātis a philippo et alīs ut habes i ꝓlogo biblie. Quid āt interrogaret nō ē scriptū:sed pie credi pōt q̄ int rogat de scripturis ptinētib⁹ ad aduentū Messie Et cū doctoꝛes diuersi dicerēt ⁊ nō vē. ilspōdebat prudēt oñdēs nō sic posse itelligi pp rōes ipugnā tes q̄s adducebāt:utpote exēplū de pphia Jacob Gen. xlix. c Nō auferet sceptrū de iuda nē. ⁊ de Jsaia. Paruul⁹ nat⁹ ē nobis. Et de Daniele q̄ ad lxx. hebdomadas:⁊ hmōi i q̄b⁹ a iudeis uarie ex positiones sʒ ñ vē ut habes in historia.

De virgie eum fuit in nuptijs:q̄ significant nu ptias spirituales inter deum et ecclesiam.
Capitulum tricesimum octauum.

¶Rat ibi matēr ie

su Jo. ij. s. i nuptijs. nuptie iste ut cōit dicit fuere Jo. euangeliste: qui nepos erat v̄ginis glorioſe ex parte matris. nā mater ip̄i us Joānis et Jacobi maioris que dicta ē Maria Salome nupta zebedeo ex q̄ genuit ipsos Joan nem et Jacobū. soꝛoꝛ fuit v̄ginis glorioſe. Et ideo ut cōsāguica uocata fuit ad nuptias nepotis:ac fi lius eⁱ⁹ cū discipulis. Que etsi mat̄ dñi ⁊ regina ce lorū ut humilis nō fuit dedignata nuptijs pauper culi piscatōis adeo paupis vt uinū deficēt in ip̄sis nuptijs. Cui tā defectui ꝓuideri obtinuit a filio eius benedicto:ut vē misericoꝛs cōpassa uerecun die inopiū. Ex presentia insup sua ⁊ filij: non re probās sed approbās statū cōiugatoꝛū:in timoꝛe domini nuptias celebrantiū:ut legit de sacro To bia et uxore eius. ⁊ preferens statū uirginalez uel uidualē copule coniugali:ut maioris meriti. Nā matrimoniū contractū de presenti nō ꝓsumauit

ꝫ relicta uxore uiso miracło cōuersiōis aque i vi nū:seculū deserēs xpi discipulatū assūpsit: ⁊ vgo i euū pmansit. Significāt āt he nuptie spūales nu ptias celebratas inter deū et eccliam i generali:vl deū et quālibet aiam i pticulari. Et i oibus erat ibi mat iesu. b. virgo Maria Quātū ad nupti as eccliе notādū ē:q spōsus earū ē dei filꝰ:ō quo Joānes euāgelista aiebat. Qui hz sponsā spōsus ē. Spōsa ecclesia. Unꝫ ppheta i pſōa eiꝰ. Tāq spō sā corōauit me corōa: De facte sūt i chana galilee Chana iterptat zelus. galilea vo trāsmigratio. Ex zelo. i. itenso amore filij dei ad ecclesiā: facte sē iste nuptie inr xpm ⁊ eccliaz. Et hic fit transmigratō de tenebris errorū ad lucē vitatis: de uitijs ad vtu tes: de morte ad uitā gre ⁊ glorie. Talamꝰ hazus nuptiarū fuit vterus vgis. i q cōiūcta ē nā diuina hūane. ps. xviij. Ipse. s. christus tāq spōsus proce dēs de thalamo suo. Et sic erat mat iesu ibi ut pn cipalis. Ipse āt iesus spōsus uocat cū discipłis eiꝰ. i. iuocat i auxiliū ab ipsa ecclesia: ut honorer: sub ueniat: mira faciat i ea. Ad qō ēt opat mater eius apud eū itercedēs ad ꝓuidēdū defectui nostro.

Sex aūt idrie aq ſm Bedā: sūt mūdi etates: i qui bus ē aqua sapie salutaris: q cōtinēt i se mysterio nuptias istas seu sacramētū icarnatōis sub verbis historialibus. Que qdem ſm lām ad moduz aq hēt mētē ⁊ refrigerare et lauare a sordib⁹ malorꝫ morū. Sz christo aduēiente pūtialit ad ipas nu ptias. i. dei filio icarnato: aquā mutauit i uinū cū aperuit discipulis sēsū p sſmsactū ut intelligerēt scripturas. Est igit vinū sensus spūalis. q elicit ex līa seu historijs scripture: qui sensus utiqꝫ magis sapit: magis letificat: magis calefacit mētes fideli uz: q sēsus litteralis: imo sensus litteralis male in tellectꝰ multos fecit inflare: ut iudeos psumētes de sua iusticia: alios ifrigidare oio ut hereticos ca lore charitatis priuatos. Et ex hoc signo multuz glorificatus ē christus declaratus hominibus: q hoc mysteriū ab antiquis fuerat prophetatū. Et erat mater iesu. ibi in illis. s. figuris designata. La pūt quoqꝫ idrie singule metretas binas ul ternas qz electi qui fuerunt i illis temporibus seu etatib⁹ habuerunt ad mensurā certam fidē trinitatis ui uam: implicite uel explicite uel geminā dilectiōez. s. dei ⁊ ꝓximi: que sine fide esse non potest: fuit h initiatū matrimonium in patriarchis ⁊ prophe tis: facta eis promissione: ratificatū in incarnatō ne: ꝓsumatū in gloria. Apoc. xix. Beati qui ad ce nā nuptiarū agni uocati sunt

Est ergo pria idria. §. I.

prima etas. Et in hac ut aqua ē historia qñ Adā soporato: formata ē Eua spōsa eius ex osse de la tere suo. Unde vigilās ab extasi ait. Hoc os ex os sibus meis ⁊ caro de carne mea. ꝓpter hoc hō re liquat patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit uxori sue ⁊ erit duo in carne vna. Gene. ij. Littera h q̄tum ad hi storiā multū edificat: ꝓsolatur: ⁊ mundat. Nam ostēdit matrimoniū: ⁊ siquid tñ carnale īstitutū a deo. Et qz vxor facta ē nō de pede uiri: neqꝫ de capite sid de latere: nō debere a viro uxorē uilem ⁊ ancillam tenere: qz nō de pede: nec permittere eā sibi dominari: qz nō de capite: sed ut sociā: q̄a de eo facta uiro subīci: fidēqꝫ cōiugū alter alteri seruare: qz in singulari hō ⁊ uxori adherebit: et adhūc fine adherere. i. cōiugio vti ut filios habe ant. Et hoc ē quod dicit erūt duo in carne una. i. ad ꝓcreādū vnuz corꝑus. s. filij. Sed cū accipim⁹ sensuz spiritualē hic latentē melius sapit ⁊ letifi cat mentē. Nā Adam soporatus significat xpm Adā ſm in cruce moriētē: de cuius latere forma ta ē uxor. i. eccl'ia figuratiue: qñ. s. pcusso lancea latere exiuit sanguis ⁊ aqua: que significāt duo p cipua sacramēta. s. aquā baptismi qui ē primum sacramētoꝝ: ⁊ maxime efficatie sup alia: ⁊ eucha ristiā qō ē quasi ultimū sacramētoꝝ ⁊ maximuz in esse. Et ex his ⁊ gratia eoꝝ eccl'ia est quasi for mata. Ex osse aūt facta ē mulier ⁊ ꝓ osse in uiro appolita ē caro: qz ecclesia hz fortitudinē ex xpo ⁊ xps q̄ ifirmitatē hz. s. mortalitatis ex eccl'ia. i. ꝓpter eccliaz. Reliquit ꝓpter hāc sibi cōiungen dam dei filius patrē in celis relinquit: in q̄tū hu manitate factus est minor: matrē in terris: q̄a sy nagogā de qua natus ē: ⁊ adhesit uxori ecclesie. Uel reliquit patrē ⁊ matrē: qz nō hūit i celis ma trem nec in terris patrē: fuerūt duo in carne vna idest due res due nature. s. diuina ⁊ hūana i una psona seu vno homie. Nā caro sumitur ꝓ homi ne ut ibi uidebit oīs caro salutare dei. Et erat ibi mat iesu: qz in paradiso terrestri hoc factū ē: qui designat. b. Mariā. Unꝫ canit de ea ecclesia. emis siones tue. i. cogitationes: affectus: actiones a te ꝓcedētes paradisus. Ecce quasi aqua cōuersa in vinum dulcius sapiens.

Secūnda idria §. II.

secunda etas incipiēs a Noe vsqꝫ ad Abraham huius idrie aqua ē historia que habet Gene. vi. s. qꝫ Noe fabricauit archā in qua cōseruauit tres filios ⁊ oia genera aialiū: ⁊ postea uineā plantās inebriatus ē vino: discooptusqꝫ derisus ab vno ⁊ ab alijs duobus reuerēter cooptus: multū mū dificat aqua hui⁹ littere: dū diligēter aduertim⁹ qꝫ ꝓpter peccata p̄cipue carnis diluuiū dominus immisit super terrā: ut discat quilibet se ab his cauere abstinereqꝫ se ab niemitate vini ne inebrie tur ⁊ derideat. Docēt ⁊ filij ne irredeāt parētes in suis defectibus: ne incurrant maledictionē eoruz ut Cham sed reuerēter se habeāt ut bñdictionez accipiāt ut Sem ⁊ Japhet. Sz mutatur h aq i vinum cū exponit allegorice. Noe eniz xps: qui archam fabricauit ecclesiā: in qua tres filij saluā

tur.i.tres status timētiū deū:q filij sunt adoptōe s.coniugati prelati ꝛ continētes:multa quoq; genera bestiarum ibi saluantur qui.s.aliquo tēpore fuerunt bestiales:sed postea conuersi saluantur in ea omnes autem qui sunt extra ecclesiam per defectū scilicet fidei uel charitatis:diluuio infernali pereūt ut docet Greg xxiij.q.i. Quia ex sola. Ipse autem Noe plantauit uineam.s.ecclesiaz cuius fructu:scilicet dilectionis quasi ebrius factus:nudus stetit in cruce:vnde populi iudeorum signantur per Cham qui irrisit.alij duo filij.scilicet per creationem:sicut et primus reuerenter se habuerunt ꝛ cuz magno honore habuerūt ignominiam eius passionis.Unde et benedicuntur.s. greci ꝛ latini. Erat quoq; ibi mater iesu in figurā cum ait dominus.Arcbum meum ponam in nubibus celi.Cumq; obduxero nubibus celuz quasi turbatus propter peccata hominum: uolens iterum diluuiuz immittere ignis uel alio flagelo mūdum percutere:apparebit arcbus meus in uubibus. Arcbus iste qui naturaliter causatur in aere ex reuerberatione radij solaris in nubem rozidaz est beata Maria que causata est in celo ecclesie ex reberberatione diuini amoris in nubez rozidaz in ipsam plenam roze celestis gratie habens colorem ceruleum flexibilis misericordie iacinctinuz contemplationis rubicundum aciem ex qua funditur sanguis rubeus si expedit. Cum autem deꝰ multotiens propter peccata hominum minatus fuerit immittere diluuium diuersorum flagelloꝝ apparens arcbus iste in nubibus idest inter sactos coram deo ad intercedendum:quasi recordatus misericordie sue subtraxit se a flagellis imittēdis cōminatus ex arcbu isto. Ecce q̄ dulcꝰ uinū istō ꝛ magis letificatiuuz q̄ aqua illa.

Tertia idria.tertia.§.III

etas ab Abraham usq; ad Dauid.in qua habet q̄ Moises in deserto manens ad pascenduz oues uidit rubum ardere:ꝛ non consumi. Ad quez pergens ut cerneret:dictum est ei ut solueret calciamentum de pedibus eius.Cui accedenti dominus. dixit:q̄ descenderet uisitare israbel ꝛ liberare de seruitute dura pharaonis per signa magna. Ad aq̄z pertinet huius idrie considerare: quod dominꝰ ait per Osee.ducam eam in solitudinem. s.aiam ꝛ loquar ad coz eius.oportet enim semotum esse qui uult tumultu occupationum mundi et fantasiarum vacare simplicitati pascendo oues inocuas cogitationes et affectiones:et tunc in contemplatione uidetur quoniam deus noster ignis consumens est malitias nostras:ꝛ accedentem ad euz oportet solutum esse ab operibus mortuis. Sz gusta uinū ex aqua ista mutatum:q̄ suauius est. Ignis enim in spineto:est diuinitas i humanitate nostra spinosa seu pungitiua penalitate:que coniunctio facta fuit in incarnatione:in q̄ nec ignis consumpsit rubum: nec rubus extinxit ignem: quia nec diuinitas consumpsit humanitatem:scilicet eam conuertendo in substantiam deitatis: nec diuinitas conuersa est in humanitatem: sed saluata est vtriusq; nature proprietas in vna p̄sona indeq; per hoc mysterium uisitatus est populus dei:erutus de seruitute diaboli: ad quod mysterium intelligendum pie oportet exuere rationes moralium ꝛ affectus. Et erat ibi mater iesu Maria. Nam ut canit ecclesia: ipse idē rubus incombustus significat virginitatem Marie seruatam:quia ipsa ex spinis orta iudeorum:nō est combusta in conceptu suo ardore ꝓcupiscētie ut alie mulieres:sz viroz i ea permansit virginitatis.

Quarta idria.i. .§.IIII

eras fuit a Dauid usq; ad transmigrationem babilonis:in qua habes historiam sanationis Ezechie egrotantis ad mortem ꝓpter peccatuz suū et secundum demerita sua moriendum p̄nunciatum.Cui penitenti uere collata est sanitas: signo huius sanationis ꝓsequende sibi dato:q̄ sol in horalogio Acham retrocederet decem lineis seu gradibus:quod et factum est. Aqua ista suauis est penitentibus:qui cum ꝓpter delicta sua merentur mortem eternam:si uere penitent: deus sanat:ꝛ ubi sol iusticie eis tendebat ad occasū ut eos sequerentur tenebre infernales:elongatur ab eis tenebris et tendit ad ortum gratie.

Sustet architriclinus quilibet prelatus uł doctor in his nuptijs aquam istam uinum factum: ꝛ dicet.Tu xp̄e seruasti bonū uinuz usq; adhuc Infirmato enim genere humāo ad mortem anime ꝛ coꝛporis propter peccatum:sanatur qui tamen ex eo penitentiam agit:in qua est uirtus passionis insita.Sed quo signo uel modo: sole iusticie deo nostro reuertente retro decem lineis seu gradibus. Nouem linee recte sunt nouē ordines angelorum iusti creati. Nam decima est natura humana recta ꝛ ipsa creata in iusticia originali. Reuersus est sol retro decem istis lineis: quia minor factus est nouem ordinibus angelorum. Juxta illud minuisti eum paulominus ab angelis: scilicet ꝓpter mortalitatem assumptam ꝛ in ō cima se locauit: naturam assumens humanam immo ꝛ infra ipsam uidetur descendere: dicens per p̄s. Ego sum uermis ꝛ non homo. et erat ibi mater iesu:quia significatur p horalogiū Achā regis de cuius regali progenie descendit per quā transiuit sol ipse homo factus.

Quinta idria.i. §.V.

etas est a transmigratione babilōis usq; ad christum:ꝛ in hac habes historiam :ut aquam cōni

uium magnum quod fecit Assuerus monarcha mundi principibus suis ⁊ populo tertio anno imperij sui: in quo quia uxor ei⁹ Vasti noluit acceder uocata ab eo per eunuchos ire cōtempsit: priuata fuit propter superbiam suam regno et cōiugio: et sponsa assumpta Hester pulcherrima ⁊ humilis: que persecutionem populi sui sentiens precibus suis impetrauit liberationem eius et hostiū perditionem: ut habetur hester i diuersis. c. Mū dare facit aqua ista mentes a superbia et consolari: i eo q⁹ superbis deus resistit et reprobat: et humiles exaltat ac afflictos se inuocātes a malis libēat impios et inuidos prosternens.

Sed gusta uinum eius et suauis erit. Naz assuerus qui interpretatur beatitudo. s. gloriosus dē dominus. tertio āno regni sui. idest sub tertio statu. s. gratie non nature uel legis mosaice: parauit conuiuium cunctis pribcipibus idest apostolis et discipulis et alijs refectionem sacramentorum et doctrine sue: ad hoc innuitata. Vasti idest synagoga: que olim erat uxor quasi dei propter cultum ueri dei: qui erat in ea que propter superbiam suam accedere noluit credendo. vnde ipsa reprobata eligitur in uxorem gentilitas conuersa ad fidez humilis. Unde Hester humilis interpretatur pulcherrima uirtutibus: que' etsi persecutiones patiatur in populo suo fidelis tandem liberatur ab hostibus suis. Et' erat ibi mater iesu. Ipsa enim figuratur in Hester que humilima fit sponsa dei in mysterio incarnationis ⁊ ipsa est que sua intercessione liberationē obtinet a deo ab oppressionibus psecutionib⁹ ⁊ tētationib⁹ populi sui fidelis:

Sexta idria idest. §. vi

etas ē a xp̄o usq; ad antixp̄m. In hac ut aqua est pabola regis: q̄ fec̄ nuptias filio suo: ad q̄s mltos uocauit: sed pauci uenerūt. unō tales nō gustauerunt refectionem nuptiarum. Ex uenientibus qui impreparatus accessit: nō uestitus ueste nuptiali cū sui magna cōfusione eiect⁹ ē. Alij āt q̄ accesserāt i decēti habitu gustarūt suauitatē cōuiuij. Scōm cor̄icē littere docemur: ut uocati ad aliquā refectionē spūalē nō debem⁹ renuere nos reperire in alīq cōgregatōe facta ad bonū faciēdū. Et multo min⁹: nō pseq; ut nocē talib⁹ ⁊ cōtēnē: sz ꝓueniēdo ad hmōi: nō uti fictione ⁊ icedēter ibi manē ñ cōueniēdo cū alijs: q̄ tales confūdūtur Sz uinū eius ē: q̄ rex uniuersi deus nuptias fecit filio suo qñ eū incarnari ꝓstituit: huius sponsa ē eccl'ia nuptie seu cōuiuiū hui⁹ cōiugij ē refectio spūalis que habet ex uarijs epulis. puta doctrinis: exēplis sanctor̄ ⁊ sacramētis: miraculis: ⁊ huiusmodi. Uocāt ad has nuptias multi per aplos ⁊ alios predicatores. Et alīq nec uenire dignāt q̄ ad fidē nō ꝓuertūt. Et hor̄ alīq ex negligētia nō curātes ō sui salute: sz terrenis totalit̄ dediti. Alij nō solū uēire ꝓtēnunt. Sz ad nuptias uocātes eos psecūtur: et occidūt: ut iudei ⁊ gētiles psecutores xp̄ianorum Qui oēs i aia ⁊ demū i corpore ꝓsumpti ⁊ cōfusi sunt. Ueniūt aūt ad has nuptias q̄ credūt: sz non habētes vestē nuptialē cum ꝺecore a rege demū expelluntur ⁊ puniūtur: qui. s. fidē ⁊si habeant: ñ habēt charitatē. Qui vō fidē hñt q̄ per dilectiōez operatur: hi fruuntur his nuptijs hic p gratiam ⁊ postea p gloriā. Et erat mat̄ ih̄u ibi: quia ut dic̄ Grego. thalamus ubi celebratū ē istud ꝓiugium seu cōiunctio dei cū hūna nā: in q̄na ē ecclesia: fuit uterus ūginis. Uñ ps. Ipe tāq; sponsus ꝓcedēs de thalamo suo. Et ipa ē mediatrix q̄ ꝓcurat nobis i his nuptijs uinū dilectiōis ⁊ deuotiōis Amē

De nuptijs penitentium.
Capitulum Trigesimumnonum.

Erat mater ie

su ibi. Joh. ij. Ultra nuptias seu matrimoniū allegoricum inter xp̄m ⁊ ecclesiā i generali: ē aliud matrimoniū morale. q̄ celebrat quottidie int̄ deū ⁊ aiam Unde dominus p ꝓphetā Osee. ij. c. ait quilibz anie de spōsabo te mihi i fide. Et q̄ fides suscipitur i baptismo: ideo tūc despōsatur aia xp̄o ⁊ fit in Chana galilee. i. ex zelo intēli amoris ad aiaz ex q̄ ipsa aia trāsmigrat ō morte pcti originalis ad gratiam Chana. n. int̄pretatur zelus ⁊ galilea trāsmigratō Intest ih̄s: ut giaz merito sue passōis ꝓferēs ⁊ mater ei⁹ ut mediatrix eā ꝓcurās. Sed cū puer puenit ad usuz rōis: ut i plurib⁹ recedit aia ei⁹ a legitimo spōso deo p pcm mortale: ⁊ fornicat̄ seu adulteriū cōmittit cū diuers: uidelz inhērēdo se ⁊ cōiūgēdo per inordinatū affectū varijs creaturis: diuitijs: uoluptatib⁹: honoribus ⁊hmōi. Cū autez reuertit ad penitētiā dimittēdo uitia ⁊ pcta: deus sua pietate ⁊ dilectiōe itez sibi despōsat: sz in iusticia. Uñ p Osee. c. ij: ait. Despōsabo te mihi i iusticia: in iudicio ⁊ i misericordia. In fide ei iaz despōsata erat p baptismū que fides ñ amittit̄ p peccata: ⁊si informis maneat ō despōsat: q̄ p pñiam que ē ps iusticie ex pte aie ⁊ miseratiōib⁹: ex pte ōi: qa sola misericordia iustificat peccatorē. Uñ oēs p Piere. c. ij. vulgo ō. Si dimiserit uir uxorē suaz s. pp adulteriū: t̄ suspitionē ei⁹: ⁊ recedēs ab eo. s. uxor a uiro duxēit uiz alterz. Nūq̄d reuertet̄ ad eū ultra: nūq̄d ñ ꝓtaminata erit. Prius ania spōsata deo dimittit spōsuz deū. s. p pcm adulterando spūalit̄: quā dei⁹ dimittit aiaz: giaz subtrahēdo ⁊ recedēdo ab ea. Et cū tot fornicat̄: q̄t creaturas inordiate diligit: ⁊ tñ si hō dedignaret̄ talē resūere i uxorē: deus nō dedignat. Uñ subdit. Tu āt. s. aia fornicata es cū amatoribus mltis: ⁊ tñ reuer

tere ad me. ſ. p̄ p̄niam: ⁊ ego ſuſcipiã te iterum in ſpõſã. Vocat ad hoc cõiugiũ xp̄s: qz gratia quã dimiſit i ſacramẽto pnie merito ſue paſſionis ibi opat. Et erat ibi mat ieſu: ⁊ precipue uocata et in uocata ſi peccator habet deuotionem ad eam ut procuret ſibi ſalutẽ.

Sex ſũt idrie in his .§.I.

nuptijs poſite aq̃ ad purificãdũ: de qbus Ber. in ſermone i ephia dñi ait. Sex idrie poſite ſũt hiſ q̃ p̄ baptiſmũ i pecca labũt. Exuim⁹ tũicã ueterẽ. ſ. p baptiſmũ. Sz heu pei⁹ reiduim⁹ eã. Lauim⁹ pedes nr̃os: z pei⁹ inquinauimus eos. ſ. per actualia peccata mortalia. Prima ergo idria eſt punctio de qua legimus in quacũq̃z hora ingemuerit peccator: omniũ iniquitatũ nõ recordabor. Et Criſo. Lachrime lauãt delictũ. Secũda ẽ confeſſio Omnia ſiquidem in confeſſiõe lauãt ait quidaz.

Tertia ẽ elymoſynarũ largitio. vnde i euãgelio date elimoſynã ⁊ oia mũda ſũt uobis. Sed nota q̃ ait Greg. i. g. i. nõ ẽ putanda elemoſyna: ſi pauperibus diſpenſet qõ ex illicitis rebus acquiritur: qõ ſ. oz reſtitui. Nã qui male accipit ut bene diſpẽſet potius grauat q̃ iuuet. Quarta ẽ iniuriarum remiſſio. ſm q̃ orantes dicimus. dimitte nobis õbita noſtra ⁊c. b. Augu. de pe. di. iiij. ait. Dimitte ⁊ dimittet tibi dimiſi prius dimitte uel poſtea. nã ſi non dimiſeris reuocabo te: ⁊ q̃cquid dimiſeraz imputabo tibi. Quinta eſt afflictio corporis. vnde oramus: mundi per abſtinentiam ipſi canamus gloriam: ac etiam afflictio flagellorũ dei cuz patienter ferimus. Sexta eſt obedientia precẽptorum ſicut audierũt diſcipuli: qõ utinã et nos mereamur audire. Uos mũdi eſtis propter ſmonem quem locutus ſum uobis.

He ſex idrie poſi .§.II.

te ſunt in purificationẽ noſtrã: que uacue ſunt ⁊ plene uento: ſi pro inani gloria obſeruantur. Aq̃ replent ſi timore cuſtodiant: ait. b. Bern. quonia timor domini fons ẽ uite. Aqua in quam: timor domini ẽ: etſi minus ſapida. ſ. q̃ uinuz: optime tamen refrigerãs aiam noxijs deſiderijs extuãtem. Aqua eſt que poſſit ignita inimici iacla extinguere nec illud diſſonat q̃ aqua ſemp ima petit: ⁊ timõ ad ima cogitationẽ deijcit: ⁊ inferioribus immõatur: atq̃z horrenda loca pauida mente perluſtrat iuxta illud. Uadã ad portas inferi. hec. b. Bern.

Sed diuina uirtute aqua mutatur i uinum. qñ perfecta charitas foras mittit timorẽ. Deficiẽte ergo uino perfecte charitatis ⁊ feruoris: dic̃ mi chriſti ad filiũ. Uinũ non habent iſti. ſ. penitẽtes perfecte charitatis: ſed aquã timoris. Compatit ei ſicut miſericors: ſicut benigniſſima beata Maria. Quid a fonte pietatis procedere poteſt niſi pietas. Quid mirũ ſi pietatẽ exhibẽt uiſcera pietatis: inquit. b. Bern. Nõne qui pomũ tenuerit i manu dimidia die reliqua die parte pomi ſeruabit odorẽ. Quãtũ ergo uiſcera pietatis illa afficit in quibus nouẽ menſibus requieuit. Nã añ repleuit mẽtẽ q̃ uentrẽ. ſ. pietate. Optat ergo et tacite petit penitentibus ex timore qui aqua eſt: vinum dari perfecte charitatis ⁊ letitie. Lui etſi xp̄us viſus eſt oure loqui: dicens quid mihi ⁊ tibi eſt mulier: nouerat tamẽ illa cui loq̃batur: non ſe deſpexiſſe. Sz etſi nõ ſibi ſz alijs: qz illud ſciebat: nõ eẽ ſue humanitatis: oñdit infũdere charitatẽ pfectã que excludit tiorez ſz diuinitatis qõ itelligẽs ipſa iuſſit miniſtris ut facerẽt qõ iuberet filꝰ ut diſponeretur mã ad aquã in uinum conuertendũ. Ad qõ facit qõ dñs iubet miniſtris ſacramẽtorũ: ut impleãt idrias aq̃. ſ. tiore per predicationẽ et admonitione. Que idrie dicũt lapidee nõ ꝓpter duritiã ſz ꝓpter ſtabilitatẽ pſeueratie. Lapiũt ãt metretas binas ul̃ ternas: qz ẽ tior pene tẽporaliſ. ſ. punitiõis legis p hõiez uel flagellorz dei p ipz timorẽ: ⁊ tior geh̃ene ne tradat i eã: he ſunt due metrete ꝓpter q̃ duo ds abſtinet a malie: ⁊ dicta ſex de genere bonorũ agit. Nã tertia metreta erit tior priuari ſeu excludi a gloria illa et bono glie: qõ uidet ad amorẽ mercenarij pertinẽ. Sed ſi pſeuerauerit puiſãs: aqua mutatur in uinũ: qz conuertitur timor in perfectam charitatem. Ex hoc deus glorificatur: et magis firmant diſcipuli xp̄i ueri fideles. Erat ergo ibi mater ieſu. ad hmõi uinũ deuotionis ⁊ perfecte charitatis penitẽtib⁹ procurãdũ. Unde ⁊ legitur de quadã moniali deuota vginis Marie: q̃ cũ ſeducta a diabolo apoſtataſſet: facta publica meretrix poſt multos ãnos ad penitentiã reuerſa monaſterijũ repetẽs: ſtabat in magnis lamentis ⁊ abſtinẽtijs timẽs penas inferni ꝓpter ſcelera ſua. Et cũ rogaſſet vna dierũ beata Maria: ut ipetraret a filio remiſſionẽ peccatorũ: locata eſt ſibi dicens: hoc obtinuiſſe: ⁊ ſic aq̃ conuertit in uinũ

De nuptijs mundum deſerentiũ ⁊ ſe deo dedicantium quomodo beata Maria preſens eſt

Capitulum quadrageſimum.

Rat mater ieſu

ibi. ſ. i nuptijs Jo. ij. Poſt nuptias ſpirituales cões: ẽt laicis ſũt alie nuptie: q̃ ut pfectiores his ſolis ꝓueniũt: q̃ deo aia et corpore totaliter ſe dedicarũt: ut dicere ualeat talis aia illud. b. Agnetis. Ipſi ſũ deſpõſata. Cui angeli ſeruiũt: cuiꝰ pulchritudinẽ ſol ⁊ lũa mirãtur: anulo ſuo ſubãrauit me fidelis amoris: ut nullũ aliũ ꝓter eũ amatorẽ admittã: tradidit auribus meis ineſtimabiles margaritas vboz ſuoz inter cetera dicẽs. Audi filia O aia mãdata mea: filia

ꝯ creationē ꝑcipuā: qz ꝑticeps vitatis: cognitōis amoris: et bonitatis audi uoces internas quibus in te loquitur dominus: uide: considera quanta sit erga te dignatio dei tui qui pro te a deo exiuit ⁊ uenit in mundum: pro te mortis somnum accepit in cruce: te lauit sanguine suo a peccatis tuis: ut decorem acciperes: te fecit sociam mense: sociam regni sui: sociam thalami sui. ut introducat demum rex in cubiculum suum. Uide quid iaz de sponso deo tuo sentias: quantum de eo presumas: uide quibus brachijs charitatis uicarie reamandus ⁊ amplectendus sit: qui tanti te exti mauit immo qui tanti te fecit. Inclina aure tuā ad obediēdū parata ⁊ prona ad oēm volū tatē eius. Obliuiscere populū tuum. s. carnales affectus: seculares mores dedisce: ⁊ domū patris tui amorē cōsanguineoz: superbiā in qua diabol' habitat consuetudines noxias et uitia obliuiscere: ⁊ concupiscet rex decorē tuum: adeo ut te sponsaz modo speciali accipiat: per statum perfectōnis vt religionis. Facte sunt he nuptie in chana galilee: idest in magno zelo amoris: ex quo quis transit ꝺ seculo. ad dei totale obsequium. Jn his est iesus idest conuersatio eius: cum discipulis eius. s. castitatis: paupertatis: ⁊ obedientie. Est ⁊ ibi mat' iesu magistra humilitatis. Jam āt desponsata anima religiosa illi nuptiarum prandium celebrat. Nam cena quidem in celo in aula eterna preparatur: ubi uinum feruoris charitatis perfecte letificans coz: non deficiet: quia ibi inebriabuntur ab ubertate domus illius: ait ps. Dic autem in uite p̄ sentis nuptijs aliquando deficit uinū. s. deuotiōis ⁊ feruētis charitatis: ita et nos tederet uiuere: ait Paulus perfectissimus. b. Bern. in sermōe ad fratres suos ait. Quotiens mihi necesse est flēs post lachrymosas querimonias uestras: exorare mēz misericordie: ut suggerat suo benignissimo filio: qm̄ uinū non habeatis. Et ipsa dico uobis km̄. si pie a nobis pulsata fuerit: non deerit necessitati nostre: qm̄ misericors est. ⁊ mat' misericordie. Nā si compassa est uerecūdie illoz a quibus fuit iniurata multo magis cōpatietur nobis: si pie fuerit i uocata: placēt .n. illi nuptie nostre: ⁊ pertinent ad eā multo magis illis. Sz quē non moueat id qꝺ in nuptijs illis respondit benignissimus dñs: sānctissime matri sue. Quid mihi et tibi est mulier. Quid ptines ad illā queris: cū sis benedict' fructꝰ uētrie ei' imaculati. Nōne ipsa ē que saluo pudore cōcepit ⁊ sine corruptione te peperit. Nōne ipa ē i cui' vtero nouē mēsib' es morat': cui' vginib' uberib' lactat' es: cū q̄ cū duodeci esses annoz ꝺ hirusalē cū ea descēdisti ⁊ eras subditus illi. Nūc q̄ quid molestus es illi: dicēs. Quid mihi et tibi ſz mānifeste iā uideo: qz non uelut indignās: aut ꝓfūdere uolens: uirginis ⁊ matris tenerā uerecūdiam dixeris: quid mihi ⁊ tibi: cū uenientibus ad te iuxta preceptum eius ministris quando ait. Quod cūq̄ dixerit uobis facite: nihil cūctatus facias qꝺ suggessit. Ut quid ergo fratres. ut quid sic respōderat: prius utiq̄ propter nos vt cōuersos ad dominum: iam non solicitet carnalium cura parentum: ⁊ necessitudines ille non impediant exercitiū spirituale. Quādiu enim de mundo sumus. debitores nos constat esse parentibus. At postq̄ relinquerimus nos metipsos: multo magis ab eorum solicitudine liberi sumus. Unde et legimus fiem quendam in heremo conuersantem: cum ad eum carnalis frater auxilij gratia aduentasset: ut scilz egrediens de cella ad sublcuandum aselum suum qui in foueam ceciderat: adiuuaret: respondisse: ut alium fratrem eoz adiret: cum ille utiq̄ iaz obijsset. Cunq̄ admiratus qui uenerat respōdisset: quia ille obijerat heremita se quoq̄ obijsse respondit. Optime ergo nos docuit dominus ne soliciti simus super propinquis carnis nostre: plus q̄ religio postulet: qm̄ ipse matri: et tali matri sic respondit, Quid mihi et tibi est mulier

Sed uideamus iaz .§.1

quid sequitur: erant ibi: inquit sex idrie positе secundum purificationem iudeoz um: ul' ex hoc potes manifestius aduertere non plenitudinem sed preparationem esse nuptiarum ubi nimirum ad huc opus est purificatione. Desponsationis nuptie iste sunt non copulationis. Absit enim ut in illis nuptijs: scilicet glorie triunphantis ecclesie fore uasa purificationis: sine macula enim sunt ante thronuz dei. Nunc itaq̄ lauandi tempus ē. nūc purificationem patet esse necessariam: quādo nemo mundus a sorde: nec infans unius diei super terram. Nunc igitur abluitur sponsa nunc purificatur ut in celestibus nuptijs sponso sine macula presentetur. Queramus igitur sex idrias in q̄bus purificatio iudeorum ideſt confitentium ablutio fiat. Nam si dixerimus quia peccatum non habemus ueritas in nobis non est. Ueritas: inquā que nos liberat: nos lauat: nos saluat. Quod si cōfiteamur peccata nostra: non deerunt ueris iudeis. i. confitentibus purificationis idrie: quoniam fidelis est deus: qui remittat peccata nostra: et emundet nos ab omni iniquitate. Ego sex idrias observantias arbitor esse: quas ad purificādū confitētiū corda sācti patres instituere. Prima ergo est continētia castitatis: q̄ diluit q̄cquid añ luxuria i q̄nauit. Scōa ē ieiuniū: ut qꝺ maculauerat crapla nūc abstinētia mūdet: ⁊ mundi per abstinentiam christo canamus gloriaz: per segnitiem et ociositatem que inimica est anime: multas contraxim' sordes cōtra dei sniam: in sudore uultus: nostro ñ alieno pane uescētes: propter hoc tertia idria nobis apponitur: ut sordes ille i laboꝝ māuū diluāt

uel exercitio lectionis sacre. Sic et per sõnolentiã ceteraq; noctium et tenebrarum opera multa deliquimus. Ideo quarta idria uigiliarum: scilicet obseruantia ponitur ut nocte surgentes ad confitendum deo. nũc bonas noctes preteriti tempõis redimamus Jam uero de lingua quis nesciat q̃n tum inquinauerit nos per uaniloquia et mendacia per detractiones ꝛ adulationes per uerba malitie siue iactantie: pro his omnibus necessaria ẽ idria: quinta silentium scilicet custodia religionis ꝛ i quo est fortitudo nostra. Sexta quoq; idria disciplina est qua non nostro arbitrio uiuimus: sed alieno ut totum deleatur quicquid indisciplinate uiuendo deliquimus: lapidea sunt hec duria quidem sed necesse habemus in his lauari. Attñ eo q̃ dicuntur idrie lapidee: non solum duritia sed multo melius soliditas potest intelligi: q̃n ñ lauant nisi firma stabilitate permanserint: ut .s. quis in his perseueret.

Ait autez dominus. §. II

ministris implete idrias aqua. Quid sibi uult istõ dominie. Ministri soliciti sunt de uini penuria: ꝛ tu dicis implete idrias aqua illi ỏ poculis cogitant ꝛ quum precipis ut uasa purificationis impleant aqua nobis qui ministrisumus et serui p̃pter christum precipitur implere idrias aqua quotiens deest uinum. Ac si dicatur illi deuotionem desiderant: uinum requirunt: feruorem flagitant: sed nondum uenit hora mea. Et ideo implete idrias aqua. Que est enim aqua sapientie salutaris: etsi non adeo suauis nisi fons uite ꝛ initium sapientie timor domini. Dicit ergo ministris Incutite metum: ex spiritu timoris non tam uasa q̃ corda implete: quia ut ad charitatem scilicz feruentem perueniant initiandi sunt a timore ut dicant et ipsi. A timore tuo domine concepimus et peperimus spiritum: ideſt feruorem salutis Sed quomodo implebuntur idrie: predixerat euangelista capientes singule. scilicet idrie metretas binas uel ternas. Que sunt due metrete: que tertia uitiq; duplex timor communis: omnibus notus. Tertius minus communis ꝛ minus not⁹.

Primus timor est ne cruciemur in gehenna. ideſt timor pene infernalis. Secundus ne excluſi a uisione dei: priuemur illa ineffabili gloria. Tertius replet animam omnino solicitudine timidã: ne forte repelllatur a gratia. Equidem omnis timor sicut aqua extinguit ignem: ita extinguit peccati concupiscentiam: sed is maxime: cum ad omnem tentationem occurrerit ne forte contingat amittere gratiam: ut sibi derelictus homo labat de malo in peius: precepit ergo dominus idrias aqua impleri. Sunt enim aliquando uacue ꝛ plene uento, cum scilicet illa sex obseruantur propt̃ gloriam uanam: ut fatue uirgines in quarum uasis oleum non habetur. Interdum quod peius ẽ plene sunt: sed ueneno: quod est inuidia: murmur rancbor animi: detractio ꝛ huiusmodi: propter ea ne subintrent ista dum uinum deest: iubemur scilicet prelati et doctores implere idrias aqua ut .s. obseruentur mandata in timore domini: que tũc mutantur in uinum: cum perfecta charitas foras mittit timorem: et implentur omnia feruore spiritus ꝛ uerenda deuotione. Hec omnia in secũdo et tertio. §. beatus Bernardus in sermone illo

Looperatur ad ista mater iesu. dicendo suggerendo mentibus presidentium: ut faciant quod dicit filius proni in procuratione ꝛ eius etiaz supplicatione aqua mutatur in uinum a christo tamen et sic erat ibi mater iesu spirttualiter in his nuptijs quibus qui se totum dedicat deo: vnõ ꝛ sepe apparet eis consolans eos: sicut beato Dominico: cum uidit i celo fratres suos sub clamiõ sua beato Thome de aquino: cum dei mater eũ mulcet alloquio. beato Francisco cum apparuit in ecclesia sancte Marie de angelis. Joanni damasceno monacho cum manum sibi abscisam quia fuerat accusatus: sed falso. q̃ proditionem tractauerat scribendo epistolam inimico tuidaz principi imperatoris: sibi restituit ꝛ famã recuperauit.

De dolore maximo beate Marie in passione filij: ꝛ etiã hec de contrarijs ad saluationem.
Capitulum Quadragesimũprimũ

Tabat iuxta crũ

cem mater iesu Joãnis. xix. Tãta ẽ pietas huius uirginis matris non soluz erga filiũ naturaliꝛ iuxta cuius crucẽ stabat sed et erga filios suos adoptiuos: tanta facultas ipetrãdi q̃ uelit apud deũ patrem: ut sermocinãtes q̃n q; nutrices populorum nõ aliũde confidãt lac doctrine per eos propinandũ nisi meritis eius ꝛ precibus procuratum. Ad quod efficiendũ cithara dulcisone salutationis ad eam utuntur. Sed consuetudo ecclesie cũ de passione filij eius iesu ẽ sermo. predicanti dicere uidetur illud q̃ Heliseus propheta ait Giezi discipulo suo de sũamite mõtẽ unigeniti sui deplorãti. iij. Ꝛ: iij. .s. dimitte eaz aia enim eius in amaritudine ẽ: q̃i diceret non salutes. Nã cithera illa ãgelice salutatõis i luctum uarsa apparz. Nã q̃ mõ. Aue ei dices: ab a q̃ est sine: ꝛ ue deriuatũ: q̃ doloriꝰ plena ẽ ut dicẽ ualeat illud Michee. Ue aie mee quia deficit timoratus a terra filius meꝰ: quẽ impleuit spiritus timoris domini. Mariã apte nũcupare non possumꝰ put dña uꝫ illuminatrix iterp̃rat. cũ satis obscura q̃ luna eclipsata iueiat. Nolite g̃ uocare me Noemi. i. pulchrã: sz uocate me maza. i. amaram

qꝫ amaritudine repleuit me dominus. Dicẽ pōt cū illa Noemi:q̄ de felicitate ad infortunium ꝺue nerat Ruth nō gratia plẽa:ſz uacua iudicor ho die:flectã.n.genua mea ad patrẽ ꝺñi mei ieſu: ut miſereatur filij cōis:ꝛ me nō audit:Deprecor ipz filiū:vt ſuis v̄bis melliſluis me conſoletur:mihi ñ loquitur niſi illud. Ecce filius tuus:qꝺ v̄bū vt gla ꝺius ptranſit aiam meaz:cū pro magiſtro et filio mihi ꝺat diſcipulus. Judeis ſupplico:ut ãmodo filio meo cōpatiãtur ꝛ ipſi cōtumelias et ſubſana tiones adiungũt. Mortẽ iuoco ut poſt filiū non ſuperſtes remaneam et fugit a me. Juxta crucem ſita ad ipſaz clamo:flecte ramos arbor alta:tenſa laxa viſcera:ut deoſculer filium meū:ꝛ rigida ꝛ i mobilis perſeuerat. Dñs tecū vtiqz i me uſqz dñs fili⁹ fuit mecū:me ꝓfortans:me reficiẽs:ꝛ ego ſecū ipm ſequens:verba ei⁹ dultiora ſup mel ꝛ fauum audiens:miracula eius videns:et gloriã dei ex ei⁹ opibus magnificari perſpiciẽs:nūc ãt me reliq̄t: aiam corpore egrediẽtem patri recomẽdans. Be nedicta me in mulieribus angelus dixit:q̄ nūc infe licior cūctis mulieribus iuenior. Nã que mat vnq̄ fuit:que i pñtia filij cōſtituta:anguſtijs ꝛ afflictio nib⁹ circūdati:nō valuerit vel in aliquo refrigeri um preſtare. Audio eū ad mortẽ uſqz ſcitiẽtẽ ex maximis penis nec potū aque frigide porrigẽ ua leo:ſed video ſpongiã aceto plenam et felle ad os eius apponi. Etſi felix fui et benedicta in mulieri bus:in partu eius non ſentiens dolorem: ſz mihi video reſeruatos ꝛ nūc adauctos: qm̃ nulla mat tm̃ dolorem vnq̄ ſentit in partu filij ſicut nūc ego in paſſione xp̄i. Sz nec martyr aliquis uel aliqua in ſuis varijs cruciatibus vnquã tantã penaz paſ ſus eſt ut nunc ego. Eſt et ne benedictus fruct⁹ uẽ tris mei ieſus cui oēs maledicũt iudei ꝛ gẽtiles vn⁹ eū appellat malefactorẽ:alius ſeditioſum:alī blaſ phematorẽ:multi ambitioſum regnum vſurpare uolentem:reliqui mendacem aut ſeductorem: ut uermis ꝛ non hō obprobriū omnium ꝛ abiectio plebis eſt effectus:qꝛ ꝛ ſm legem maledict⁹ ois q̄ pendet in ligno.i.infamis. Ex quo g̃ in luctu con uerſa apparet cythera illa angelice ſalutatōis: di mittẽ eam ut nō ſalutes:ſed nihilominus cum ea iuxta crucem maneas iſam meditãdo: ipam ado rãdo:ipſã ſalutãdo:ꝛ eius auxiliū iplorãdo:et di cẽdo O crux aue ſpes unica hoc paſſionis tempo re:auge pijs iuſticiã.reiſqz dõa veniã. Stabat igit iuxta crucẽ mater ieſu. In quibus verbis tria pñt notari de virgine Maria.

Sãctitatis excellẽtia incorporalis. Stabat
Penalitatis eminentia ineffabilis. Juxta crucez.
Propinqtatis attinẽtia venerabilis mater ieſu.

Quantum ad pri §.I

mũ cũ dicit, Stabat. Reperim⁹ in ſcripturis ſtare dici de creatore et de creatura:ſed aliter et aliter. Nam ſtare de creatore dicitur propter immuta bilitatem. De creatura autem propter virtuoſi tatem ſeu ſanctitatem. Stat ad iudicãduz domi nus dicit Jſaias de deo vero:quia etiam de⁹: ait per Joã. Apoc. iij. Ego ſto ad hoſtium .ſ.anime ꝛ pulſo.ſ.ſpirando ꝛ illuſtrando intellectum:qui eſt hoſtium anime: ſi quis aperuerit mihi ianuã hic acceptãdo intrabo ad illam per gratiam: ce nando cum illo:ꝛ ipſe mecū:precipue de agno aſ ſato in cruce igne charitatis reficiendo. Jn his tamen ego ſto ſemper immotus et inuariabilis. Ego enim deus qui non mutor:dicit ipſe Mala chie.iij. Creatura vero ſtare dicitur: cum iuſte et ſancte viuit:non cadendo in peccata. Un̄ Eccl̃i ij. dicitur. Sta in iuſtitia et timore.ſ.non cadendi ſecundum illud apoſtoli. Qui ſtat.ſ.in virtute vi deat ne cadat. Et.b. Boetius de deo ait. Stabilis qz manẽs das cūcta moueri. Stabat ergo.b. v̄go Maria.nō inſenſibilitate vel imutabilitate:ſz san ctitate. Et hoc tripliciter.

Stabat fide leuata.
Stabat peccato non inclinata.
Stabat dei uolũtati conformata.

De primo dicit apoſtolus ad Ro.xi. de quoli bet fideli. Tu fide ſtas prima enim rectitudo mẽ tis eſt uera fides fundamentum virtutum tempo re quidem paſſionis:omnes apoſtoli et diſcipuli xp̄i.q̄ prius ſtabant fide cleuati ad xp̃m credẽdũ non ſolum verum hominem ſed ꝛ verum deum. Unde Petrus pro omnibus dixerat. Tu es xp̄s filius dei uiui Math.xvi.omnes proſtrati ſunt i infidelitatem. Et ſicut cum captus fuit xp̄s in orto a iudeis: omnes corpore ab eo fugerũt.ut dicũt euangeliſte:ita ꝛ mente:credentes quidem eum eſ ſe uerum hominem ſanctum ꝛ iuſtũ virũ ꝓphaz i opere ꝛ ſmone:ſz nō verz deũ:cernẽtes paſſiõez ei⁹ tam ignominioſam. Quãuis enim Pe.ꝛ Jo. poſt fugam reuerſi ſint ad eunduz:poſt magiſtz captum. Petrus tamẽ ſequebatur eum a longe: ne agnoſceretur vt diſcipulus:quinimo et ipſum cum iuramento negauit ſe non eſſe Joannes et ſi vſqz ad crucem ſecutus iuxta crucem ſtabat corpore: a longe tamen mente: nec ipſe agnoſcẽs diuinitatem. Sola.bea virgo ſtabat fide cleuata ꝛ fixa de eius diuinitate:expectans indubie ſuam tertia die reſurrectionem:ut merito dicatur ma ris ſtella a ſtando:et lumen fidei mundo naufra go retinendo. Jn huius ſignum triduano officio dominice paſſionis:cū.xv.candelle accenſe fiṁẽ tur ante altare:paulati et ſucceſſiue omnes extin guntur ſola vna accenſa abſconditur: que poſt officium omnibus profertur ad illuminandū:xv. candelle accenſe deſignant.xp̃i.apl̃os ꝛ tres Ma rias Magdalene. Salome ꝛ Alphei:que pre ce teris cum apoſtolis uidebant fide illuſtrate ꝛ fir

mate. Sed in illo triduo oēs extincti sunt lumine fidei deitatis christi: solum in virgine remansit lumen fidei occultum: quod postea omnibus patefactum ē. ad omnes suo exemplo illuminandum. Et hinc est q̄ non accesit mane dominica sue resurrectionis ad monumētū cū prefatis Marijs non q̄ minus arderet amore ad filiū: sed q̄ expectabat eū resuscitatū se uisuram ante omnes: ideo non querebat uiuentem cum mortuis ut ille.

Quādū ad fm stabat a peccato non inclinata: ñ iacebat: nō sedebat: non curua erat: sz stabat. Jacet quis in peccato per prauam operationem. Sedet per mentis consensionem. Inclinatur per sensualem delectationem. Omnes nos cecidimus q̄ filium. s. a perfectione uirtutū saltem quo ad cō placentiā sensualē: ubi consistit ueniale. Nam ut ait. b. Aug. Si omnes sancti et sancte interrogati fuissent: duz hic uiuerēt. utrū peccatū haberent. omnes respōderēt illud Joānis in canonica. Si dixerimus q̄ peccatum non habem⁹ vītas in nobis non ē. Excepta hac sancta uirgine: de qua cū de peccatis agitur nullā ꝓrsus de ea uolo haberi mētionem. Non ergo cecidit nec in ueniale ō quo Salon. Septies i die cadit iust⁹: sz semper stabat Ad quod etiā hortabat apostolus discipulos: dicens. State g̃ succincti lūbos uestros in ueritate. s. ne delectatio uenialis sit in uobis ꝓ posse. Et tñ cū beata virgo fuerit ūmunis ab oi peccato: uoluit deus ipam experiri tantā passionē in morte filij quantā nullus vnq̄ martyr sustinuit in sua passione: ut dicit. b. Hiero. Hinc discas no turbari ñ mirari si uides sāctos z sanctas multa aduersa sustinē in mūdo: sed intelligе uerbū Salonis in prouer. Quē diligit dē corripit: z flagellat oēm filiuz quē recipit. nā ut dicit aplus ad Ro. viij. Propo filio non pepcit: ita nec matri eius: cū tñ nullum haberēt peccatū. Et si quis bene consideret: inueniet q̄ q̄ acceptior fuit deo et sanctior: ille magis afflictus est in mūdo: nō quidē ad purgationem peccatorū que hēant: cū nullū habuerit uirgo beata: sed ad maius meritum et premiū consequendū. Sta ergo super pedes tuos dicit dom⁹ Ezechiel. i. Super affectus ne cadas. Quātū ad tertiū stabat. b. Maria firma uolūtati dei cōformās se. Ad quod hortatur apls fidelis ad Phil. iij. dicēs. Sic state i dño charissimi. s. cōformādo uos dei uolūtati. Sciebat. b. virgo q̄ dei uolūtas erat filiū suū pati: z propter hoc in mundū uenerat et scripture que sibi satis note erant hoc ꝓnūtiabāt: que falsi non poterant. Et eum in omnib⁹ requiem quereret: ut de ipsa canitur: que nō aliē uere queritur et possidetur nisi conformando se diuine uoluntati secundum rationē. Jdeo stabat nō murmurabat: q̄ filius innocentissimus pateretur non blasphemabat iudeos. q̄ ab eis quibus tot fecerat beneficia tam crudeliter tractaret. Nō uindictam a deo petebat q̄ illi a terra viui absorberentur vt merebantur: non capillos uel vultuz scindebat: quia uidua z sine filio consolatore remanebat. Sed stabat uerecūda: modesta lachrymis plena doloribus immersa. Anſ. O domina quos fontes lachrymaruz dicam erupisse de pudicissimis oculis tuis: cum attenderes vnicum tuum innocentem coram te flagellari: ligari: mactari: et carnem de carne tua ab impijs crudeliter dilacerari. Et tamen ita diuine uoluntati conformis fuisti ut saluti humani generis auidissima esses: ut dicere audeam: q̄ si nullus fuisset repertus qui filium crucifigeret: ad hoc ut sequeretur sal⁹ hominum: et adimpleretur uoluntas dei secūdū rationem: si oportuisset ipsa potuisset in cruce. Neq̄ enim credendum est minoris fuisse perfectionis et obedientie ad deum q̄ Abraham qui ꝓ prium filium obtulit deo in sacrificium manibus proprijs occidendum z comburēdum. Stabat ergo fixa in dei uoluntate.

In secunda parte. §. II.

notatur penalitatis eminentia ineffabilis. ḋa iuxta crucē. ubi aduertendū q̄ aliquis stetit i cruce Stat aliq̄s iuxta crucē. Aliq̄s lōge a cruce. In cruce fuit solus xp̄s. i. i maxio cruciatu tot⁹. Crux. n. dī a cruciatu: z magnū cruciatū sustiet q̄ uiz sustinet. iij. q. i. Nulli dubiū. Dicit āt p̄s. i. p̄sona xp̄i. viz faciebāt q̄ querebāt aiaz meā. i. uitā tollere. in oibus. n. illis locis i q̄b⁹ extiatū ē uitā hōis cōsistere. fecerūt maxiam viz. Nā cū aliq̄ dicāt uitā reperi i capite: alij i cōde ul' epate: alij i sāguie: i oibus illis locis fecerūt maxia: viz. In capite p coronaz spieā. In corde per aptōez latis. In epate ul' sāguine p flagella i dorso z clauos i mānib⁹ z i pedibus. vñ tot⁹ sāguis exiret. In cruce g̃ tot⁹ in ui cruciat⁹ z solus. vñ ipe ait Isa. lxij. Torcular. s. crucis calcaui sol⁹: z de gentib⁹ nō ē uir mecū. Et in Psalmo Singularit⁹ sū ego donec trāseā. s. ex hoc mundo ad pzez: q̄ ipe sol⁹ nō erat subditus morti ex ōbito: tñ ipe solus peccata nostra sup lignū crucis in cōpore suo. i. penā peccatoz pōtauit ipe sol⁹ suis i passiōe sine ꝓsolatōe: cū: alij q̄ passi sūt: hūerūt aliq̄ refrigeriū: ut dicet. Uñ q̄n i orto orauit pro calice passiōis trāsferēdo: auulsus ē a discipulis q̄ tū iacē ē lapidis ut dī Lu. xxij. c. ad inuēdū q̄ tanta distātia ē inē cruciatū xp̄i i passiōz z cruciatuz aliozz scōz q̄tū distat pur⁹ hō a xp̄o: petra. n. seu lapis ait apls. est xp̄s q̄ q̄ infinitū distat i pfectione ab alijs. Remoti a cruce sūt oēs illi q̄ nollūt sustinē aduersa i mūdo sz murmurāt ꝺ deū. Nec cōpatiūt xp̄o: etsi sustinent inuiti hoc agunt. Jsti et si iuxta xp̄i crucē ē uidēatur: in q̄tum patiūtur corpore quidē sūt iuxta sed non mente. Et similes si latroni a sinistris xp̄i q̄ crucifixus cū xp̄o blas

Capitulum Quadragesimumprimum

phēabat eū cū alīs: eo q̄ nō liberaret eū a pena: quā iuit⁹ sustinebat. vñ ⁊ reprobat⁹. Sil'es Simoni cireneo. d̄ angariat⁹ fuit portare crucē p⁹ xp̄m

Juxta crucē vo stāt oēs electi d̄ ut mēbra xp̄i carnē suā crucifixerūt cū vitīs ⁊ ꝯcupiscētijs: ut ait ap̄l's. Qui nō solū patient aduersa ferūt: sed gaudēt qm̄ digni habiti sūt p noie iesu ꝓtūelias pati. Qui ꝯpatiūt dolorib⁹ ⁊ afflictōib⁹ ei⁹: q̄s p eis ē passus. Imitātē hi latronē: d̄ iuxtā crucē fuit a dextris: arguētē sociū: eo q̄ ñ patiēt ferebat cruce: et se dignū ꝓclamātē tātis pēis. Et non d̄dē iuste nā digna factis recipim⁹ excusātē xp̄m: ⁊ cūpaciētē tāte innocētie. Hic vo nil mali egit: rogātē illū ut deū p salute aie. Memēto mei dñe dū uenēis in regnū tuū. Lu. xxiij. hoc igit sētiētes q̄ō ⁊ i xp̄o iesu fuit: cū nō deceat sub capite spioso mēbrū fieri delicatū. dicūt cū affectu ⁊ effectu illud .p̄s. Lalicē salutaris accipiā et uolūtarie bibēdo ⁊ nomē dñi iuocabo: ut me adiuuet ad sumēdū ⁊ nō horrēdū: ut siz iuxta crucē ⁊ inde a dextris ei⁹ colloca tus. Null⁹ fuit cū xp̄o i cruce sustinēdo. s. tātaz penā quātā ipse: sed nec Paul⁹: q̄uis. n dicat crucifix⁹ sū nō dicit q̄ sit affix⁹ cruci xp̄i siz sue. Quis n. ferre posset crucē christi certe nullus. Oēs igit sācti iuxta crucē stāt: ꝓpiq̄us tñ alt' alto. Nulla āt ꝓpinq̄or ad eā matre ei⁹: ⁊ merito: cū eēt illud cōp⁹ de eius substātia: siz alia pso̅a ab ea pmaxie igit stabat iuxta crucē mr ei⁹ ꝓpiq̄ssima i doloribus ut dicē posset illud Treñ. O uos oēs d̄ trāsitis p viā s. uite pñtis vñ dicimur uiatores: attēdite ⁊ videte si ē dolor sicut dolor me⁹. Tūc ipleta ē i ea ꝓphia Simēonis dicētis. Tuā ipsi⁹ aiaz ptrāsibit gladi⁹ Lu. ij. Aiam siq̄dē itellectiuā ptrāsiuit gladi⁹ vbi dei: penetrabilior oi gladio ācipiti: tūc ruminādo ⁊ itelligēdo scripturas: que oñdūt imēsitatē doloris xp̄i i passiōe. Ita vī exponē. b. Amb. Et ex h⁹ meditatiōe gladi⁹ doloris ei⁹ ptrāsiuit aiam sēsitiuā: nec istō ē ꝺ id q̄ō dictū ē supra. s. q: b. Maria erat cōformis uolūtati dei: q̄ uolebat filiū suū pati. Nā sicut de christo ei⁹ filio dicim⁹: q: fm uolūtatē rōalez uolebat pati: et tñ fm partē sēsitiuam sūme doluit ⁊ acerbissimos passus ē dolores: d̄a ut ait Isa. c. liij. Uere dolores nostros ipe pōtauit ita et mat ei⁹ cū stabat iuxta crucē: fm rōez assēti ebat: q: fil⁹ patēt ⁊ d̄peta erat. fz sēsualitatē sūme dolebat: ut merito dicat. Attendite et uidete si ē dolor sicut dolor me⁹. Nouerat utiq̄ sacras līas et spiritusācto reuelāte optie itelligebat. Et ex his ⁊ nāli rōe tripl'r potat deplēdē imēsitatē doloris i filio patiēte. Qui erat sibi gladi⁹ summe afflictionis nec ei similis.

Ex passionis causalitate.

Ex afflictionis puritate.

Ex cruciationis circunstantialitate.

Cōsiderādo cām passionis filij mei uidete si ē dolor sicut dolor me⁹. Cōsidero. n. q: cā hui⁹ passiōis est: ut redimat gen⁹ hūanū: ⁊ satisfiat deo p peccatis hūani generis tot⁹. p peccat⁹ dico: ñ solū originalib⁹ fz ēt actualib⁹: mortalib⁹ ⁊ uēialib⁹: totius hūani generis: nō solū p electis fz p reprobis. dicit. n. Isaias liij. c. Oēs qi oues errauim⁹: vnus d̄sq̄ i uiā suā declinauit. s. p diuersa pcca cōmissa ⁊ dñs posuit i eo iiq̄tatē oiuz nīz. i. penā peccatoz oiuz nostz. Et ipe dñs iesus dixerat. Uēit fil⁹ hominis saluare q̄ō ꝑierat Lu. xix. Sz totū ꝑierat totū g̃ saluabit q̄tū in eo fuit. s. sustinēdo penam p peccatis oiuz. De⁹ āt sicut oiuz rex: ita et culparū ⁊ pēaz eis debitarū hz notitiā: ⁊ nil ipūitū sua iusticia dimittit. Cū g̃ p q̄lz mortali debeat pēa infinita. i. ifernalis: nec hō: cū sit vtutis finite pōt p se satisfacē debito ifinito ut deo satisfieret de tātis offēsis: oz q: xp̄s fil⁹ me⁹ d̄ ifinit⁹ ē sua diuitate: i hūanitate assūpta patiēdo sic satisfacēt p oib⁹: p passionē meriti ifiniti. Uñ penā sustinebit p oib⁹ peccatis nīis: ⁊ sic pēa ei⁹ erit q̄i ifernalis. Et ppea p̄s. dicit i ei⁹ pson̄a. Repleta ē malis aia mea. s. sē sitiua malis. s. pēaz: ⁊ vita mea i iferno appropi q̄uit pp sīles pēas: ⁊ h p peccatis hōinū: q: q̄ ñ rapui: ait idē p p̄s. tūc. s. i passiōe exoluebā. Fecerūt pmi parētes ⁊ alij succedētes furtū se subtrahēdo ⁊ suū obsequz deo: ⁊ ego hāc rapinā exolui: me ipm exinaniui: vmis exinanit⁹ ⁊ ñ hō usq̄ ad mōtē crucis totū me exhibēdo. Cū g̃ fili⁹ me⁹ sustineat tales cruciat⁹. ego q̄ sū mat ⁊ pat ei⁹: q: ñ aliuz patrē hz i terris optim⁹ amātissim⁹. videte si ē dolor sicut dolor me⁹: ut et ego dicē ualeā. dolores i ferni circūdederūt me gemit⁹ mortis dolores iferni circundederūt me. Et q̄ō adauget dolorē meuz ē: q: cū fili⁹ me⁹ sustineat tot ⁊ mēsos dolores ⁊ tātā penā q̄ sufficiat p oib⁹ satisfacē et omniuz debita soluē: tñ plurimi ꝓpter suā cecitatē ⁊ igratitudiez se priuabunt tanto fructu. Secūdo oñdit magnitudo dolōis i vgie ex puritate afflictōis in filij sui passiōe puritatē āt dico: q: ñ būit mixturā cōsolatōis: sic vinū dr puz q̄ō ñ hz mixturā alci⁹ liq̄ris. Dolor fūdat i amore: tāto. n. q̄s dolet ō amissiōe l'lesiōe alicui⁹ rei q̄to ip̄z diligit. Et q: sūme diligebat mr vgo filiū: dilectōe ⁊ nāli ⁊ gratuita ⁊ q: fili⁹ ⁊ q: optim⁹: ut dici possz utiusq̄ una aīma unū cor. Jō bn̄ dēz fuit a Simeōe: tuā ipsi⁹ aiaz. i. aiaz tuā q̄ ē q̄i aia ei⁹ pp sūmā adiuicē dilectōez ptrāsibit gladi⁹ afflictōis: ptrāsibit. i. p totū transibit absq̄ refrigerij admixtōe. Siq̄dē q̄to q̄s ē ō licatior ⁊ ꝓplexōez hz cōpōis meli⁹ dispositā tāto magis affligit ⁊ dolorē sētit ex aliq̄ lesiōe cōpōis ipsi⁹. Et hic ē q: de eadē plecutōe ⁊ oio sili ifirmitate magis grauat ⁊ dolet delicat⁹ q̄ rustic⁹: quāto etiā pars cuꝛporis q̄ patitur lesionē est magis sensibilis: tanto lesio magis affligit. Unde uidimus p experientiam: q: frigus uel alia lesio magis affligit in manibus uel pedibus: q̄ in reliquis partib⁹ corpōis. ex eo q: ē pr magis sēsibil' pp ꝯcurrētia

plurũ ossiũ: neruoz ꝛ vẽaz. cũ ãt ꝑcipue passio xp̃i fuerit i mãib⁹ ꝛ pedib⁹ facta: ꝓp̃ ꝓfixurã eo rũ cũ clauis i cruce:: et suspẽsionẽ toti⁹ corꝛis i illis. Jõ qñ vgo mat uidit ipleri illõ ꝑa i ꝑsõa filij dictũ. Foderũt man⁹ meas ꝛ pedes meos: ꝛ dinũe rauerũt oia ossa mea. i. ita uiolẽt extẽderũt i cru ce: ut possẽt sic̃illati oia ossa dinũerari: maxie do luit filꝰ ꝑ passionẽ: ꝑa ꝑ ꝓpassionẽ. In tanta passiõe nullã hũit ab alio ꝓsolatõez. Unde dicebat ꝑ ꝓphaz. Qui me ꝓsolaret ñ iuẽi. Nõ eũ ꝓsolabã tur sic̃ fieri solet mo:ti abdicatis adducẽtib⁹ eos. Nõ iudei. sz illudebãt ei cũ p̃ncipib⁹ sacerdotũ ꝛ blasphẽabãt: Nõ gẽtiles. sz coronã spiea̅ iponẽtes capiti pcuciebãt eũ. Nõ discipli q̃ fugerãt ꝼz illud lõge fecisti notos meos a me. Nõ Marie cũ Joã ne: q̃ fidẽ diuitat⁹ ei⁹ amiserãt. Nõ pat etn⁹ ꝓsola t⁹ ẽ eũ. s. ad liberãdũ eũ ò mãib⁹ iimicoꝛ: sz ꝑ nos bis tradidit illũ: ait apl's. s. uolũtati eoꝛũ pmitten do agẽ q̃cũq; crudelia uoluerũt. Et qõ pl⁹ ẽ: ꝛ oi admiratõe ꝛ ꝓpassiõe d̃gnissimũ: qz ꝛ ipsa ps in telletiua xp̃i q̃ fruebat ꝓtiue deo: ñ ẽ ꝓsolata cũ: sz derelict illã ptẽ sẽsitiuã tãtis doloꝛib⁹ ũmersã. Et ꝑpea ipse i cruce clamauit cũ lachrymis ꝛ clamo re ualido: ut ait apl's ad Heb. De⁹ me⁹ deus me⁹: ut q̃d derelicꝛsti me Math. xxvij. Clamauerũt iu sti ꝛ dñs exaudiuit eos. ait ꝑa. Pꝛes uetꝛis ꝛ noui testi i tribulatõib⁹ suis ꝛ cruciatibus dñs exaudi uit: etsi ñ sẽp liberãdo ab illis pẽis: tñ sẽp cõsolan do mẽtẽ eoꝛũ: ut i vtute ꝑsisterẽt respectu p̃mij ꝛ dini bñplaciti. Ego ãt clamabo p diẽ ꝛ ñ exaudi es: dicẽdo de⁹ me⁹ ꝛc̃. clamãs se derelictũ: ñ ex eo q̃ dinitas sepata cẽt ab illa hũanitate: qz qõ semꝫ accepit dei filꝰ. nũq̃ dimisit. ait Dam: sz se dereli ctũ dicebat: qz ps ei⁹ itellectiua: ei⁹ gaudij ꝛ ꝓsola tõis q̃ fruebat i vbo: nil ifluebat aut cõicarat sẽsi tiue ad ꝓsolatõez: ꝛ i h̃ ñ exaudiebat: qõ i nullo sã ctoꝛũ accidit. Et iõ dictũ ẽ: q̃ hec afflictõ ul' passio fuit pura. s. sine admixtõe ꝓsolatõis. Hec ã ue: ba audiẽs mr̃: gladi⁹ ptrãsiuit aiaz ei⁹: itelligẽs eũ uõ derelictũ ꝑ sepatõez deitatis: sz ꝑ subtractionẽ oĩs refrigerij ꝛ suauitatis. Attẽdite q̃ ꝛ uidete si ẽ do loꝛ sic̃ut dolor me⁹. Nã etsi pñs fui ꝛ iuxta crucẽ steti ꝛ h̃ totũ ad augmẽtũ doloꝛis. Que. n. mat q̃ hñs filiũ pñtẽ ẽt i tormẽtis ñ ualeat ul' i aliq̃ ꝓso lari: ipsũ ãplexari: osculari. potũ põꝛigẽ sitiẽti. Ec ce filꝰ me⁹ dilect⁹ ad moꝛtẽ sitit: h̃ exp̃mẽs ut refo cillet: nec stillã aq̃ possũ ꝓbẽ: sz sibi offert i mei pñ tia acetũ ꝛ fel uulnera uideo nec possũ alligare sã guinẽ effluẽ nec possũ ipsũ exꝛgẽ: caput ex grauа mie icliatũ nec valeo illũ brachijs sustẽtare: a me remotũ: vñ nec ãplexari. Etsi audio verbũ ex ore ei⁹. Ecce filꝰ tu⁹. s. Joanes. ꝛ h̃ utiq; vbũ òi gladi us acut⁹ q̃ ptrãsiuit aiaz mea̅. Reuera iꝺt beat⁹ Berñ. h̃ vbũ. ecce filꝰ tu⁹ pl⁹ q̃ gladi⁹ fuit: qõ per trãsiuit aiaz ei⁹ usq; ad diuisionem anie et sps O q̃ commutationem Jo. pro iesu tradit seruus ꝑ dño: discipul⁹ ꝑ magistro: filꝰ zebedei ꝑ filio ò pur⁹ hõ ꝑ vo deo. Quo tua affectuosissima aiaz ñ ptrãsiuit hoc audito: qñ ꝛ nia lz saxea lz ferrea pectoꝛa scidat sola h⁹ recordatio. Anſ. O domia mea q̃b⁹ singultib⁹ extiabo purissimũ pect⁹ tuuz uexatũ: cũ Audires Mr̃ ecce filꝰ tu⁹: vñ ꝓgrue dicere potat illõ Hiere. Amaritudine repleti me ꝛc̃. Quãtũ ad ctiũ. s. de circũstãtijs ipsi⁹ passio nis põt ppẽdi imẽsitas doloꝛis vginis matris: que stabat iuxta crucẽ. Notãdũ q̃ septẽ sũt circũstãtie circa ipsã passionẽ xp̃i.

Ex patiẽtis dignitate.
Ex inferentis peruersitate
Ex temporis solẽnitate
Ex loci uilitate.
Ex afflictionis uniuersitate
Ex cõsustinẽtis societate
Ex fructus paucitate

Quãtũ ad p̃mũ mãi festũ ẽ q̃ q̃to di gnioꝛ ẽ ꝑsona q̃ offendit tanto maiõ ẽ offensa ꝛ ꝑ ꝓñs sustinẽ ti ꝛ oi attinẽti ei. ꝛ si diligit eũ occasio ẽ maioꝛis doloꝛis. Dñs ie sus de⁹ erat et hõ: vñ dignioꝛ ꝑsõa eẽ ñ potat: ꝛ q̃ uis diuitas sua pati ñ possit: nec aliqs eã attigeret ad offẽdẽdũ: tñ qz hũanitas illa erat oꝛganũ qõ dã ꝛ uestimẽtũ q̃ diuitatis. Unde apl's ait: habitu i uẽt⁹ ut hõ ad phil'. ij. Jõ oĩs iuria facta illi hũani tati ꝛ coꝛpoꝛi: põt dici facta deo: sic̃ut q̃ frãgẽt ul' spuẽt i uestẽ q̃ idu⁹ ẽ ipatoꝛ: ñ dicẽt facẽ iuriã ue sti sz impatoꝛi: qz ea idu⁹ ẽ. In q̃tũ ẽt homo erat de ꝓgẽie regali ꝛ sacerdotali geit⁹. rex ꝛ sacerdos sũm⁹: inocẽtissim⁹: sapiẽtissim⁹: ex miraculis: san ctitate ꝛ doctrina famosissim⁹: cũ igit ei fuerit illa te tot ꝓtuelie: irrisiões. maledictiones: infamatio nes: et afflictiones coꝛpoꝛi: inde sibi magn⁹ exur gebat doloꝛ ꝛ matri eius q̃ stabat iuxta crucẽ om nia illa audiens ꝛ uidẽs: dicẽ potat illud Job. Os meũ pfoꝛat doloꝛibus: ossa sũt potẽtie aie quib⁹ ꝓsistit robur ei⁹. Os ãt dicit i singulari qz potẽtia sensitiua. Nã ut ait. b. Bern. Captiuoꝛũ libertas capit glia ãgeloꝛũ illudit: de⁹ omniũ flagellat: can dor lucis eterne et speculum sine macula conspui tur. Et cum uita omnium occidatur: quid restat nobis miseris agendum: nisi: ut eamus ꝛ nos et moꝛiamur cum eo per compassionẽ eius ꝛ ad ma trẽ eius. Dolebat siquidem de iniurijs tanti filij tã sancti: tã innocentis: sed non minus de offen sa dei Et ideo attendite et uidete si est doloꝛ sic̃ut doloꝛ meus. Sed dicere posset: quod ait. b Ber. in persona christi patientis: cum sit tantus dolor quem patioꝛ: ratum plus crucioꝛ: cũ te ingratũ ex perioꝛ. s. de tanto beneficio. Ostenditur fo magnitudo doloꝛis in uirgine ex circunstantia in ferentis istam passionem filio. Quanto enim plu res concurrunt et diuersoꝛum statuũ et magistra tuuz et amici ꝛ ualde beneficiati ad inferendum iniuriã ꝛ mortem ualde ignominiosã alicui: tan to maior dolor et afflictio sequitur in passo ꝛ in quolibet attinente et amico eius. Sed ad in

Capitulum Quadragesimumprimum

ferendam passionem tam amaram et obprobri
osam christo concurrunt de omni genere et sta
tu: ac etiam qui prius erant discipuli: ac eti
am summe beneficiati. Et ideo uirgo mater
eius dilectissima summe doluit: stans iuxta cru
cem. Astiterunt reges terre: ait psalmus se
cundus et principes conuenerunt in unum
aduersus dominuz et aduersus christum eius sci
licet ad mortē ei inferēdā. Reges quidē astiterūt.
scilicet Herodes rex galilee: qui spreuit illum
cum exercitu suo indutum ueste alba: et ut fa
tuum remisit illum ad Pilatum ut iudicaret eū
Rex romanorum monarcha. scilicet Tiberius
imperator: etsi non in persona: tamen per lo
cum suum tenentem Pilatum. scilicet presidem
iudee: qui dedit sententiam mortis contra eum
ad tumultum populi clamantis. scilicet crucifi
ge crucifige eum. Principes quoqz sacerdotū om
nes isti astiterunt, idest ante alios omnes et genti
les ⁊ populos iudeorum ut principaliores. Nam
principes sacerdotum colligentes concilium ꝓ
pter hoc: ⁊ principales eorum summo sacerdoti
Caypha consulente ⁊ decernente: quia expedit
vobis ut vnus moriatur pro populo exinde que
sierunt oportunitatem capiendi. Quem cum ce
pissent nocte proditionem faciente Juda discipu
lo suo: iterum summo mane conuenerunt ad in
quirendum falsum testimonium contra euz. Et
cum non inuenire possent testimona conueni
entia: multa falsa dicentibus ad interrogationez
⁊ ad iurationem Cayphe summi sacerdotis: cuz
diceret se esse christum filium dei benedicti ad ex
pressionem tante ueritatis: et tantis miraculis su
is approbate doctrine: iudicauerunt eum reum
mortis: et post sputa: alapas: et contumelias: ut
malefactorem Pilato presentarunt occidenduz:
⁊ cum in ipsa passione sexus femineus affuit et
vilissima ancilla hostiaria: que etsi nō potuit adi
re iesum propter multitudinem aliorum eum
irridentium et affligentium: ostendit discipulum
querens ut caperetur tanquam discipulus christi
sed quia hoc inconsulte negauit euasit capturam
Milites autem pilati qui gentiles erant post sen
tentiam latam a Pilato postquam illuserunt sa
tis: indutum veste coccinea ad crucis patibulū ꝺ
duxerunt. Et sic omnes conuenerunt in vnuz ad
uersus christum. Quantum autem fuerunt bene
ficiati ab eo: non posset etiam prolixo tempore
explicari: aliquid tamen uel breuiter perstringaz:
vtens uerbis prophe Michee. vi. c. in persōa chri
sti ad populum illum scelestum et ingratissimuz.
Popule meus quid feci tibi: et in quo ⁊c̄. hoc bo
ni tibi feci. Patres tuos Jacob cum filijs in egy
pto per Joseph enutriui famis tempore ne pires.
Et post tempora multiplicatos supra numerum
de dura seruitute egyptiorum te eduxi. A flagell'
quibus egyptum totam percussi te liberum feci.
Mare rubrum tibi apperui ut per eum sicco ue
stigio transires. Pharaonem autem eum exerciti
bus suis ibi submersi. Manna de celo prestito ꝑ
xl. annos te paui. Aquam tibi de petra fluxi: in
surgentes contra te hostes prostraui. Seon regē
amoreorum ⁊ Oggigantem regem basan. Terrā
fluentem lac ⁊ mel patribus tuis a me promissaz
exterminatis. xxx. inde regibus et plurimis natio
nibus tibi largitus sum. Et prius in monte syna
legem seruandaz tibi tradidi. A captiuitate diu
tina. scilicet per. lxx. annos propter scelera tua in
babylonia portata te liberās ad propria sub Es
dra. Neemia. ⁊ zorodabel reduxi. De graui op
pressione anthiochi regis per Judam machabe
um cum fratribus te excussi. Ecce quid feci tibi.
Responde ergo mihi: si tanta beneficia a me tibi
collata hanc talem retributionem meruerim ut
me crucifigeres. In quo molestus fui? responde
mihi. Ego ex genere tuo carnem sumens. regale
solium celi dimisi: ut tibi frater essem. Ego per
ciuitates tuas castra et uicos discurri: in tui utili
tatem laborans. Ego semper in templo docui:
que te saluum facere possent. Ego cecos tuos il
lūinaui: leprosos mūdaui: claudos erexi obsessos
a ꝺmōib⁹ liberaui: surdis auditū restitui: mut lo
q̄lā: īfirmis uarijs sāitatē: mōtuis uitā. Nūq̄d in
his molest⁹ fui. Precepta ꝺcläui: errores ꝯfutaui:
uitia reprehendi: consilia perfectionis adieci:
Sed quia ueritas odium parit apud inscipien
tes: que gignere debet dilectionem. Ideo in his
tibi molestus fui? nolens ueritatem audire.
Quid ultra tibi facere potui et non feci. hecci
ne reddis domino popule stulte et insipiens. Con
siderans uirgo mater beneficia facta a filio suo
populo illi: et nunc ab eo tanta peruersitate: tā
ta crudelitate cruci affigi. ualde dolebat ut di
cere posset illud psalmi tricessimi deficit in do
lore uita mea. Attendite ergo et uidete: si
est dolor sicut dolor meus. Ex temporis
solemnitate etiam ampliatus est dolor in uir
gine matre. Erat enim solemnitas pasce seu azi
morum: que erat precipua super omnes alias:
in qua tenebantur ex lege omnes iudei uenire de
quibuscunqz ciuitatibus et locis uenire ad tem
plum in hierosolomis situm ad sacrificium:
offerendum: nisi legitimum haberent impedi
mentum. Et quia per uarias captiuitates eoruz
erant satis disparsi per orbem et in Italia et in
Asia et aphrica: ut patet Act̄. secundo de omni
pene natione conuenerant hierusalem ad illud
festum. Quanto autem quis condemnatur ad
mortem propter maleficium: concurrente maio
ri concursu populi. tanto maior ei insurgit pena
confusionis et erubescentie. Considerat enim ꝙ q̄
libet uidens narrat alijs: etsi ꝑegrinus est: reuer

sus in patriam suam. refert et deuulgat ciuitati sue de illo malefactore et ignominiosa punitione ꝛ sic vbiq; infamis abhominatur. De graui autē crimine calumnioſe accusarūt de blasphemia dei grauissima apud iudeos: quia dei filiuz se dixēat De crimine lese maiestatis maxio apud leges gentiliuz. Unde in titulo super crucem scribi fecit pilatus. Jesus nazarenus rex iudeorū: q. d: hec est causa passionis huius: quia vsurpauit sibi regnū iudeorum faciēdo se regem: et prohibendo tributa dari Lesari: et per hoc quasi rebellare faciente populum. Tiberio imperatori. Et ut omnes possent legere ex quo de omni gente ibi erant. scilicet iudeorum: greco: latino. scribi fecit litteris grecis: hebraicis: et latinis. Considerans igit̄ v̄go mater que stabat iuxta crucem: tantā confusionez tam publicandam per orbez: filij sui ōfamationē non poterat non valde dolere. Sed et de offensa dei in tante solēnitatis tempore in quo magis debebāt deū uenerari pro beneficijs collatis illi populo. Erat enim festuz illud institutum in recognitionez liberationis illius populi de seruitute egypti per sanguinem agni. Ubi ergo debebāt sacerdotes templuz dei ornare: vasa domini mūdare: sacrificia preparare: omnibus dimissis: ad hoc totuz studiū ponūt: vt agnus immaculatus q̄ tollit peccata mūdi occidatur: nō vt sanguine ei⁹ fuso mund⁹ redimatur: sed ne terrena amittam⁹ ne veniāt romani et tollant nostrum locum ꝛ gētez: ne correctorem vitiorum nostroruz habeam⁹: ne eum magis honoratum q̄ nos a populo uideamus. Quod autem dicunt. Non in die festo hoc agamus. non ob reuerentiam facti conueniunt hoc facere ne deus offendatur: sed ne tumultus populi congregati fieret et de manibus eoruz auferatur. Et ideo dicere poterat virgo mater illud treñ. i. Posuit me dominus desolatam tota die merore confectaz: ꝛ infra. Audite obsecro uniuersi populi et videte dolorem meū scilicet si est similis. Quarto ostenditur ex loci vilitate augmētatio doloris eius: quia in loco vilissimo crucifix⁹ est. Nam vt narrant euangeliste. duxerunt euz in golgatha quod est calvarie locus: ꝛ ibi eum crucifixerunt. Qui locus ideo dicebatur calvarie q̄ ibi erant ossa mortuorum et calvarie ꝛ alia cadauera: ꝛ ibi occidebantur vilissimi homines et magni malefactores. Ibi stabat iuxta crucem mater eius: ꝛ videns locuz tam uilem: ac filium eius regem regum et dominū dominantium factum ob probrium hominum: ꝛ abiectio plebis dicere poterat illud treñ. i. Jccirco ego plorans et oculꝰ meus deducēs lachrymas: quia longe factus ē a me consolator. Sed iste locus fuit vltimus terminus passionis. consideremus et alia loca in quib⁹ passus est ꝛ q̄uilia. Et primus quidem fuit in orto: uel prope orꝛum: in quo fecit orationem ne biberet calicem passionis secundum instinctum sensualitatis: non secundum determinationem ratōis. In orto delitiaꝛum. scilicet paradisi fuit furtum perpetratuz a primo adam de fructu arboris inꝺicte: ꝛ prope orꝛuz fuit principiuz et finis passionis: qua a secūdo adam christo solutum est furtū in arbore crucis. Unde in canticis dicitur. Sub arbore mala suscitaui te mortuam in peccatis. Jbi cōrupta ē genitrix tua eua. scilicz per fructū decepta. Ad illum locuz accedens prope orꝛum multitudo magna cū fustibus: gladijs: ꝛ lāternis: ut ad latronē magnuz capiendum duce eoꝛum iuda proditore: cum appropinquasset ei: ostendit dominus iesus et potentiam suam et beniuolentiam. Potentiā quidem q̄ eo dicente. Ego sum quez queritis: subito omnes cecidcrūt in terram retroꝛsū: amissis corporis uiribus: ut paterz omibus: q̄ non coactus patiebatur. Beniuolentiam quia etsi tanta crudelitate ad capiendū uenerant abscissam auriculam Marcho a Petro: quia p̄mus iniecerat manū in magistrū: ei restituit. Eo autem capto ex discipulis eius fugientibus. vnus forte Joānes: ut pie credi potest: ꝛsi euangelium non ponat: uenit in bethaniam. vbi mater iesu erat cuz alijs marijs nuncians cum lachrymis capturā filij. Quo audito pertransiuit doloris gladius animam eius noctem ducens insōnem ꝛ lachrymis plenam. Et quid orare aptius poterat illud. Exaudiat te dominus in die tribulatōis: q̄ protegat te nomen dei iacob. Mittat tibi auxilium de sancto ꝛc̄. Ligatus autem iesus ut a viculis peccatoꝛum solueremur de loco illo ductus fuit ad Annā p̄mū socerū cayphe. ubi a ministro eius crudeliter exalapatus ē. Indeq; ad atriū cayphe principis sacerdotū ductus est: et tota nocte afflictus. Fz illud p̄s. lij. Castigatio mea in maturinis. Mane autem facto matre eius ciuitatem intrante: plurimis deuotis mulieribus associata lachrymis plenas omēs inclinabat ad fletū mulieres occurrētes. Uidensq; filiū iam afflictū sputis: manibus ligatū duci ad pilarū. gladi⁹ pertransiuit aiam eius. Ipsūq; sequens nec loq̄ ualēs ipedita a militib⁹ peruenit ad plateaz domus pillati: vbi iudiciū de eo exercebatur: flagellari filiuz plurimis ꝛ durissimis ictibus audiens: nec flagellis satiatos adhuc clamaꝛ: crucifige crucifige eū: ꝛ non hunc sed Barrabā nobis dimitte O quot de pudicissimis oculis suis lachrymaruz fontes exibāt certe gladius pertransibat animaz eius. Demum sententia iniquissime data: cuz ducerꝛetur ad locum calvarie: sequebatur eū multitudo mulierū plāgentiū et lamentantiū ō morte eius: quarū p̄ma ipa erat. Uidēsq; filiū cū coꝛōa spinea quā capiti ifixerāt milites pilati: faciemq; illam speciosā pre filijs hoīnū sāguine de punctu ris spiarū fluēte cruētatā sputis spinis ōtuz patā-

Crucem sibi impositam in humeris pre lassitudine ferre non valentes dicere poterat. Quis det mihi pro te mori fili mi? O fili mi: lumen non solum oculorum meorum: sed gloria omnium populorum. Ad eos autem qui eum sequebantur & illas puersus: recompensans affectum & consolatus est: dicēs. Filie hierusalem nolite flere super me. Prenūcias eis futurum excidium vt sibi puideant: subdens: Sed super vos oēs flete & super filios vestros &c. Demū in illo vilissimo loco caluarie crucifixerūt eum. Unde stans ibi iuxta crucem dicere poterat Attendite & videte si est dolor sicut dolor meus.

Quinto ex afflictionis generalitate: ostenditur magnitudo afflictionis in Christo patiente. Ad litteram verificatum est in eo illud Isa.j.a planta pedis vsq; ad verticē non est in eo sanitas: & a vertice inchoando: caput illud sanctissimum gazophilatium sapientie dei puncturis acutissimis corone spinee penetrantibus vsq; ad os perforatum fuit

Egredimini filie syon aīe fideles ab alīs mundi cogitationibus: & videte meditando regem Salomonē sapientissimū qui dedit sapiaz Salomoni in diademate spineo in quo coronauit eum mat̄ sua synagoga iudeoz ex qua secundum carnē natus est. O culi pessimi a quibus intuitus Petrus cognoscens peccatum suum: fleuit amare: in deri sum velati sunt. facies eius plena gratiarū deturpata est sputis & sanguine: vt leprosus videretur Isa. liij. Nos vidimus eum quasi leprosum. Unō nec reputauimus eum. Gene eius candide: & rubi cūde alapis percusse sunt. Ecce dedi corpus meum percutientibus: ait ipse per Isa. quiīgesimo. c. Et genas meas vellentibus. Aures ille que melos audiunt angelorum: replete sunt blasphemīs: detractionibus: contumelīs: irrisionibus populorum. Propheta iquit in eius persona: factus in derisum omni populo meo canticū eoz tota die. Et iterū omnes maledicunt mihi. Nares beatissime cius ad cuius odorem reuiuiscunt mortui: vt balsami aromatizantis: fatigantur fetoribus cadauerum caluarie loci. Capilli eius capitis: & barbe delicatissimi violētia tracti aut euulsi sunt. Os eius qō tam sanā: tam sapidissimam: tam vtilissimā: & verissimam doctrinā ptulerat: percussum est: & tanq; ouis ad occisionem ductus non aperuit os suū ad excusandum vel cōminādum aut maledicēdū sed benedicendum & orandum pro inimicis? Collū eius suauissimum colaphis attritum est. Manus eius potentissime ex quarum contactu infirmi plurimi sanati sunt: & leprosi mundati: clauis durissimis cruci affixe sunt. Pedes eius quorum terra scabellus est quinq; discurrentes per ciuitates villas & castra tantum laborauerunt: pro hoim salute in cruce extensi sunt: secundum illud. pal. xxi. Foderunt manus meas & pedes &c. Totum corpus illud dulcissimum quod in cibum illū salutiferum nobis reliquit: flagellis multis et diris cesū: dilaceratum & sanguine cruentatum: secundum illud p̄s. Fui flagellatus tota die. Ossa illa confracta sunt: remanserat sola lingua & cor inter grū. Sed ne & illa sine sua lesione manerent. Lingua eius aceto & felle insiti mortis amaricata est: vt impleretur illud: Dederunt in escam meā fel. & in siti mea potauerunt me aceto: p̄s. Demum eo mortuo non saciatis de cruciatibus viuentis et morte eius: spiritu tradito latus eius lancea apertum est. Unde exierunt sanguis & aqua medicine nostre animarum. Sed & in rebus sibi adherentibus scilicet vestibus iniuriati sunt. Nam diuiserunt sibi vestimenta mea: ait ipse per psal. Et super vestem meam illam scilicet inconsutilem quā fecerat ei mater sua miserunt sortem. Conuersantes quoq; cum eo discipulos eum derelinquere cōpulerunt: capere cupientes adolescentem qui eum sequebatur sindone super nudo indutum nisi fugisset. Stabat ergo iuxta crucem mater eius: et hec videns & scripta & pnuciata recolens dicere poterat illud Treñ. ij. Oculus meus afflictus est: nec tacuit: eo q; non esset requies: donec aspiceret & videret dominus de celis id est non tacuit a fletu: eo q; non esset requies alicui membro filij mei donec aspiceret dominus: scilicet resuscitando ipsum a mortuis. Attendite igitur & videte o vos omnes si est dolor sicut dolor meus. Sexto ñ modica causa doloris sicut fuit in Christo patiente: ita & in matre compatiente: hoc scilicet q; cum latronibus crucifixus est. Sicut enim pati iustum & innocentem cum alīs sanctis & probis viris & in iuste condennari ad mortem: est aliquod refrigerium: ita econtra condennari cum sceleratis ē augmentum pene cum ex hoc videntes iudicent illum celestem. Unde & pro speciali iniuria & crudelitate erga eum: predixit. Isa. liij. c. Et cum sceleratis deputatus est: scilicet ad mortem: quod videns v̄go mater in filio impleri: cum in medio latronum crucifixus est: valde doluit. Hoc etiam Christus horrens secundum sensitiuam orabat per p̄s: dicens. Ne perdas cum impijs deus animam meam id est vitam. Unde & subdit quasi declarans se neq; cum viris sanguinum vitam meam. Erat siquidem crux illo tempore supplicium latronū. Licet nunc propter Christum in ea extensum cum summa veneratione transeat ad frontes imperatorum & omnium Christianorum. Erat mors maxime infamie & acerbissime pene. Unde in lege dictum est. Maledictus omnis qui pendet in ligno maledictione scilicet infamie. Quod intelligētes ipsi maligni iudei: vt refert quidam sapiens hoc pronunciando dixerunt non recte: sed peruerse cogitantes: morte turpissima condennemus. Hoc genus mortis ideo Christus elegit potiusq; aliam mortem: vt doceret & confortaret quenlibet ppi

nullum genus mortis quantuncunq; ignominio sum: quantuncunq; asperum: deum seu mandatum eius: quodcunq; deserendum: vt notat beat⁹ Thomas post Augusti. in. iij. parte cum et ipse rex regu⁹ ⁊ dominus dominantium mortem sustinuit imaturam: quia in flore iuuentutis: violentam quia ab alijs ⁊ beneficiatis acerbissimam q⁹ crucis: vilissimam quia in medio latronum. Humiliauit inquit apostolus semet ipsum Phil. ij. vsq; ad incarnationem inquit glo. vsq; ad humane mortalitatis participationem: vsq; ad diaboli tentationem: vsq; ad populi derisionem: vsq; ad sputa: vincula: flagella: alapas: ⁊ si hoc paru⁹ aliquid de genere mortis addendum est: non cuiuscunq; sed crucis que ceteris ignominiosior est. Et quanto: ait. b. Bernar: minorem se fecit humilitate: tanto se ostendit maiorem bonitate. Et quãto vilior: tanto inde carior. Idem super Cant. O humilem ⁊ sublimem: o altissimum ⁊ nouissimum: o obprobrium hominum: ⁊ gloria angelorum. Nemo sublimior: nemo despectior. Esto vilis q̃n tum nunq̃ Christo vilior eris. Ipse siquidem rex regum ⁊ dominus dominantium fuit vilissimo precio venalis expositus: a vilissimo populo vilissima passus. Vilissimo loco crucifix⁹: crucis supplitio traditus: inter latrones positus: cuz inquissimis ⁊ vilissimis hominib⁹ deputatus: modo vilissimo tractatus. Eteni tanq̃ malefactor bonus dominus capitur: tanq̃ furiosus mansuetus vinculis astringitur. Tãq̃ pestifer saluator accusator tanq̃ fatuus dei sapientia irridetur: tanq̃ homicida vita hominum morti damnatur: tanq̃ leprosus ⁊ imundus mundator criminum extra menia ejcitur: tanq̃ latro crucifigitur: tanq̃ flagitiosissimus confutandus ab omnibus ⁊ intuẽdus nudatur: ⁊ tanq̃ vermis vilis ⁊ vilissimus summus deus conspuitur: abjcitur: ⁊ conculcatur. Hec ille. Et tamen inter tantas iniurias ⁊ vilificationes p crucifixorib⁹ deprecatur: latroni ⁊ si propter scelera crucifixum ad penitentiam conuersum non solum veniam: sed paradisum pollicetur: dicens. Hodie mecuz eris in paradiso. Stabat iuxta crucem mater Jesu: hec meditans: ⁊ doloribus quasi defecta: ait ad crucez vt pie credi potest. Flecte ramos arbor alta: tensa laxa viscera: ⁊ rigor lentescat ille quem dedit natiuitas: vt superni membra regis mit tendas stipite. Ad filium autem. Mihi non loqueris: pro iudeis intercedis: latronem consolaris. Ad quem ille. Ecce filius tuus: exquo ad patrem per mortem vado loco mei Joannem dimitto. Sed ista commutatio adauget dolorẽ: cum filius hominis mihi detur pro filio virginis imo ⁊ dei. Attendite ergo ⁊ videte ⁊ẽ. Septio ostenditur magnitudo doloris sicut i Christo patiente: ita et in matre compaciente: ratione paucitatis fructus seu vtilitatis ipsius passionis: ex parte miserie peruersitatis ⁊ ingratitudinis hominum. Nam cum copiosa fuerit apud deum redẽtio adeo q̃ precium sanguinis eius: ne duz omnes homines erat sufficiens ad redimenduz: sed ⁊ mille mundos si fuisset: ⁊ tamen pauci sunt qui se faciant participes fructus ipsius passionis: propter desidiam: ⁊ ingratitudinem hominum. Sicut autem ex magno lucro quod quis videt se consequi ex suo labore multum consolatur ita econtra cuz maximo labore quez quis tolerat videt consequi modicum fructum vel nullum: multuz contristatur ⁊ dolet. Clamabat Jesus in cruce: Sitio: ⁊ licz ad litteram propter intensum dolorem sitiret corporaliter: maior tamẽ erat sitis spiritualis desiderij saluationis humani generis. Et cum videret ipse ⁊ mater eius pene illum fructum tunc sequi: sed potius ruinam preparari iudeorum: propter perfidiam suam: casum contigisse apostolorum ⁊ in futurum multos perituros christianorum: dicere poterat cum dolore illud Michee. vij. Ue mihi quia factus sum sicut qui colligit racemum in autumno. Nam tunc vindemiata vinea non reperitur nisi aliquis racemus. Ita ⁊ tempore passionis totam pene vineam humani generis vindemiauerat diabolus: vt sibi subditam remansit aliquis ruus racemus: vt latro conuersus. Centurio fidem christi confessus: et aliquis alius quem xp̃c collegit. Multum ergo dolz xp̃c et mater eius de tanta ingratitudine. Unde clamat per beatuz Bernardũ Ad te clamo qui pro te morior. Te exhortor qui in cruce pacio: Uide clauos quibus cõfodior. Uide latus quo apior et cuz sit tantus dolor intus et exterior: plus tamen me cruciat: qõ te ingratum experior: hec ille. Et per beatuz Augu. Cum cẽs inimicus patri meo reconciliaui te per me: et cum longe esses veni vt redimerem te: et inter montes et siluas cum errares quesiui te: inter lapides ⁊ ligna inueni te: ⁊ ne lupor⁹ ferarũq; rabido ore laniareris collegi te: laborauj: sudaui: caput meum spinis opposui Latus meum perforari p misi: tot iniurijs lacessitus sum: vt coniungerem mihi te: et tu diuideris ame: tanta scilicet est ingratitudo tua Et Osee. vj. conquerens dominus: ait. Misericordia vĩa quasi nubes matutina: et quasi ros mane ptransiens. Misericordia vĩa. i. quã vobis feci in redimendo: quasi nebula matutina que scilicet cito pertransit: ita illud a mẽoria vĩa: et quasi ros qui aduenientẽ sole subito ỹsiccatur: ita aduenientẽ calore temptationum et tribulatõnum: subito perijt a vobis memoria passionis et gia per eam recepta. Sed anima deuota dicit illõ Treñ. Memoria memor ero: et tabescet in me anima mea ex conpassione.

De tertio princi .§.III.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

pali cum dicitur mater Jesu: mater immaculata mater intacta: mater vnigeniti: dicta mater dei ⁊ plasmatoris omnium: eius qui in celis ẽ sine matre: in terris sine patre: mater vnici filij Jesu ⁊ iõ plus amans ⁊ plus dolens. Mater sola genitrix totius Jesu: ⁊ ideo plus amans q̃ si patrem habuisset: quia plus sua res: ⁊ ide plus dolens. Unde Iere. xxxi. capitulo ait. Femina circundabit virum. Solet homo circundare quod suum est proprium: non quod alienum. In alijs filijs substantia filij non est tota propria matris: sed ⁊ patris. Et ideo nulla mater circundat filium vt virgo Maria. Omnis alia figura pluribꝰ lineis formatur. Circularis vero figura vna linea claudit. Sic beata virgo Maria sola clausit itra viscera sua Christum. Alij filij duabus lineis figurãtur scilicet patre ⁊ matre. Quod circundatur ex nulla parte est apertum: sed vndiq; clausum: sic beata virgo Maria ante partum: in partu: ⁊ post partum: ⁊ ideo circundabit virum scilicet Jesum totum perfectum. Sed dolores partus quos euasit pariendo: sibi reseruati fuerunt in passione filij: vt dicit Joannes Damascenus. Nec vlla vnq̃ pariendo experta est tantum dolorem: sicut ipsa iuxta crucem in compaciendo. Ex ipsa autez maternitate id est generatione Jesu: facti sumus fratres Jesu propter quod non cõfunditur homines vocare fratres: ait apostolus ad hebreos. dicens per p̃s. Narrabo nomen tuum fratribus meis. Et ideo sicut debemus compati fratri nostro Jesu in tanta eius passione pro nobis: ita ⁊ matri nostre de morte fratris nostri ⁊ filij sui. Unde vt dic̃ beatus Augustinus. Cum annuatim Christi passio ab ecclesia recolitur: ita debet nos mouere ad compassionem sicut nunc videmus impleri. Sic ⁊ matri nostre compati que stabat iuxta crucem Ipsum autem vespere depositum sacratissimum corpus per Nicodemum ⁊ Joseph suscipiens in gremio mater: quot flumina lachrymarum: q̃ amarissimos singultus: q̃ alta suspiria: que verba mestitie plena ex ea processerit: quis posset exprimere: cum singula membra perquireret: tam dire cruciata: tam turpiter deluſa oscularetur: et lachrymis irrigaret sociata Maria' magdalena: ⁊ alijs marijs: ⁊ deuotis mulieribus. Cum autem sero factuz esset deuoti homines pie ⁊ deuote corpus illud de brachijs accipientes posuerunt i monumento mente consepulta cum eo: reuiuiscens ergo beati sanguinis: ait dominus latinus ozõ predi. Larõ. quem profudit amator hominis per fida lachrymis. Non est locus ingratitudinis: vbi tozrens tante dulcedinis attingit animas. Jesu bone cur tanta pateris: cum peccati nihil cõmiseris flos innocentie. Ego latro tu cruce morieris. Ego reus tu pena plecteris nostre nequitie. An te fecit sic amor ebrium: vt nec crucem putes obprobrium amoris gratia: sed ve mihi misero: si non recognouero: ve mihi misero si non recompensa uero dignis operibus. Regnum queritis non itra bitis sine crucis claui: portum petitis: non venietis sine crucis naui. Sola enim digna fuit ferre seculi precium: atq; portum preparare nauta mundo naufrago vite eterne: quam ipse concedat: qui est benedictus in secula seculoꝝ Amen.

De aduentu. ss. in virginẽ Mariã cũ apostol. Capitulum quadragesimumsecundum.

J omnes erant perseuerantes in oratione cum Maria matre Jesu. Act. j. Hec dicuntur de his scilicet apostolis post ascensionem Christi: cum congregati in vnuz expectabant spiritumsanctuz promissum a Christo cum ait Jo. xvi. ibi. Mittaz vobis a patre spiritum veritatis. Unde beatus Hieronymus in sermone. Ecce Jesu ascendente cuz quibus virgo vacat in scola virtutum: ⁊ meditatur in lege mandatorum dei: vt ⁊ ipsa sit forma discipline Christi ⁊ exemplum perfectionis. Conuersatur cum testibus resurrectionis ⁊ ipsa testis. Conuersatur cum sẽatoribus celi infra curiam paradisi: sub spiritussancti disciplina: ⁊ magisterio totius diuine maiestatis. Inuenitur prima gloriosa virgo Maria inter primas summi regis cohortes: quorum vita non erat iam de terra. Vinum non habent: dixit beata Maria in nuptijs existens ad filium. Quia nup: iste celebrate inter Christuz ⁊ ecclesiam erãt publicande per apostolos qui ibi erant cum ea. Et vinum illud perfectissime gratie nondum aderat in eis: quia nondum erat spiritussanctus datus in illa copia ideo hoc orans: ait. Vinum non habent. Hoc autem propinato ⁊ hausto: ita inebriati ⁊ feruide locuti sunt. vt vino ebrij ab incredulis dicerentur. Plane ebrij ait beatus Bernardus: sz vino nouo: quod veteres vtres nec mererentur accipere nec continere valerent. Hoc enim vinum vera illa vitis fuderat de excelso vinum letificans non statum mentis euertens: vinum germinans virgines non apostatare facciens etiam sapientes. Nouum vinum sed habitantibus super terram. Nam in celis quidem olim copiosissime redundabat: non in vitreis nec in vasis testeis: sed in cellavinaria in spiritualibus apotecis: fluebat per vicos et plateas omnes ciuitatis illius. Vinum in quo est leticia cordis non carnis luxuria. Sic igitur celuz vino proprio fruebatur: quod terra interim nesciebat. factumq; est grauissimum commercium inter celum et terram: inter angelos et apostolos: vt exhiberetur illis caro christi angelis: istis scilicet apostolis vinum celi. Esset

que interra spiritus:caro in celis:et deinceps omnia comunia in omnibus ineternum. Unde et christus dixit. Nisi abiero peracli.non ve.ad vos hec beatus Bernardus. Quantum potens sit istud vinum ostensum est per figuram in illa q̄.il la que proposita fuit coram Dario rege per tres cubicularios eius scilicet quid sit fortius omnib⁹. E quibus vnus dixit de rege: secundus de vino: tertius perfectius de muliere:quartus de veritate Omnia hec vtiq; potentia sunt. Et ad litteram vtiq; reges potentes sunt ad multa facienda: sed vinuz spirituale gratie scilicet potentius est adeo q̄ ipsos reges ꝛ tyrannos deuicerit:qui nō valuerunt martyribus illam gratiam per tormenta auferre:immo demum ꝛ ipsos debriautt ꝛ vicit:vinum ipsius gratie conuersos ad fidem. Fortior tamen mulier quodammodo scilicet virgo Maria in quantum scilicet ipsa procurauit congregatis apostolis ꝛ alijs in quibus tunc erant nuptie ecclesie:vinum ipsius gratie quod intendit: duz ait. Uinum non habent scilicet in illa plenitudine et perfectiōe que necessaria erat ecclesie. Fortissima omnium veritas Christus:que potuit mittere et misit quod promisit vinum ipsum spirituale: dicens. Mittam vobis a patre spiritum veritatis.

Sciendum aūtem. §.I.

secundum Thomam super Jo.q̄ ante incarnationem Christi triplex vinum defluebat:seu vinū gratie quod habet triplicem effectum. Est primo mordicatiū:in quo signatur iusticia. Est secundo letificatiū:in quo notatur sapientia. Est tertio inebriatiū:in quo insinuatur charitatis beniuolētia

Primo vinum est mordicatiū seu pungitiuū. Unde samaritanus ad sanandum in vulneribus sauciati:immisit vinum ꝛ oleum:vinuz vt absterget saniem vulnerum:oleum vt liniret. Sic i penitentia ꝛ in regendo oportet in corrigendis excessibus immiscere seueritatem punitionis cum lenitate misericordie:vnde beatus Augustinus super ps. Duo ista nomina nō frustra dicuntur: homo ꝛ peccator. Nam quia peccator est:corrige quia homo est:miserere. Neq; enim liberabis hominē si non correxeris peccatorem ꝛc. xxiij. q. iij. duo sunt. Et Greg⁹. li.mo. Miscenda est lenitas cuz seueritate:faciendum est quoddam ex vtroq; tēperamentum:vt neq; nimia seueritate exulcerentur subditi:neq; nimia lenitate soluantur. di. xlv. disciplina quod ubi diffuse prosequitur:sic ꝛ in penitentia que ad iusticiam pertinet:si vera est: vinuz habetur compunctionis:secundum illud. Potasti nos vino conpunctionis: ꝛ oleum lenitiuum spei remissionis Job. Si occiderit me scilicet quo ad peccata:sperabo in eum. Hoc autem vinuz designabatur in veteri lege in qua iusti:imperfecta erat Unde ꝛ Christus dixit. Nisi habundauerit iusticia vestra plusq̄ scribarum ꝛ phariseoꝝ nō intrabitis in regnum celorum. Sed in noua lege perfecta iusticia finis legis Christus ad iusticiam omni credenti:ait apostolus:ꝛ alio loco. Justificat gratis gratia ipsius scilicet Christi: sine iusticia enim vera non potest esse homini salus. Unde Mat. xxv. Justi in vitam eternam. Sed sine gratia ꝛ fide non potest esse vera iusticia:vnde quia spiritus sanctus dabatur apostolis ad perfectam iusticiā. Ideo apparuit in die penē. super apostolos in specie ignis:qui vrit ꝛ purgat scoriam metallorum. Quod postea per effectum ostenderunt:zelantes pro fide ꝛ corrigentes iniquos. Unde Petr⁹ Ananiam ꝛ Saphiram verbo occidit increpatorio: quia ei mendaciuz dixerunt. Etsi nomen magnū propter simoniam perditioni adiudicauit. Paulus corinthum incestuosum excōmunicans:tradidit sathane. ꝛ visum ad tempus subtraxit. Unuz ergo iusticie beata Maria a filio procurat prelatis:dicens:vinum non habent. Pauci enim sunt prelati ꝛ rectores seculi:qui puniant scelera vt iusticia dictat: diuersis de causis siue timore siue amore:pauci sunt peccatores qui habeant vinuz vere compunctionis de malis suis perpetratis.

Secundo vinum est letificatiuum:ps. Unuz letificat cor hominis. Et secundum hoc sapientia dicitur vinuz: cuius sapientie meditatio maxime letificat cor hominis:secunduz illud Sapiē. Nō habet amaritudinem conuersatio illius: nec tedium conuictus illius:sed gaudium. Sapiē. viij. Hoc sapientie vino vacuus erat mundus. Nam si aliquid sapientie videbatur esse in libris philosophorum ꝛ poetarum:non vera sapientia erat: sed apparens propter eloquentiam ꝛ mundi gloriam que secum trahebat:a quo abstinenduz docet Salomon in prouer. dicens. Noli respicere vinum cum flauescit in vitro id est sapientiam cum apparet ex claritate eloquētie pulcra: nouissime enim mordebit vt coluber ꝛ sicut regulus venena diffundet. Sed vt dicit idem Lant.j. Meliora sūt vbera eius scilicet sponse:que vera eius duo sunt testamenta vino. Omnis ratio superne scientie ꝛ terrene creature in eo est:qui est caput eorum ꝛ auctor:quem qui nouit nihil vltra querat: quia hic est perfecta dei virtus ꝛ sapientia: quicquid alibi queritur:hic perfecte inuenitur ꝛc. Deficiebat etiam ista sapientia ante Christi aduentum: quia occultata erat ꝛ figuralis. Omnia enim vt ait apostolus:primo Corin. x. In figuram contingebant illis. Unde Moises loquens ꝛ legem illaz populo docens:ponebat velamen ante faciē suaz sed Christo passo velum templi scissum est:ꝛ spiritusancto de celo misso illa mysteria apostolis et per eos toti ecclesie declarata. Unde ꝛ in linguis igneis missus est. Ignis habet illuminare ꝛ ligua

abscondita cordis declarare: & immediate pisca tores illi prius idiote loquebantur magnalia dei. Istud vinum sapientie virgo procurat predicato ribus: & ideo ipsi inuocant eam. Exemplum in Noe qui prius plantauit vineam et bibens vi num inebriatus est. Tertio vinum inebriat Can tico. v. Bibite amici & inebriamini. Ibidem. Bi bi vinum cum lacte meo. Ebrietas obliuiosum facit: sic vinum charitatis inebrians hominem: obliuionem facit omnium terrenorum: audacem facit & securum nil timens: vt dicitur. ij. Esdre oc tauo. Defitiebat vinum istud plenitudinis cha ritatis: quia acceperant illi spiritum seruitutis: in timore. Conuertit autem aquā timoris Chri stus in vinum amoris & beniuolentie: quādo cha ritas diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis: ad Romanos. v. Etiam ipsi Christi discipuli antea timidi erant vt ad vocem ancille princeps eorum Petrus Chri stum negaret. Et post resurrectionem in cenacu lo clausi manerent propter timorem iudeorum. Sed hausto vino spiritussancti: ita audaces: secu ri: intrepidi: & feruentes sunt effecti: vt coram prin cipibus sacerdotum & regibus mundi: feruenter Christi doctrinam eis exosam predicarent. Nec prohibiti ab eis: nec ceci poterant reticere: omni umq; terrenorum obliti: in communi omnes vi uebant. Et ideo i linguis igneis missus ē: qui ignis habet calefacere: vt legem igneam corda ignea linguis igneis populis predicarent. Deficiente ergo vino illo spirituali beata Maria congrega ta cum apostolis in cenaculo mente dicit. Vinuz non habent viri isti nuptiarum. Unde orans cuz illis: inquit. Emitte spiritum tuum et creabun tur scilicet in esse spirituali perfecto. et renoua bis faciem terre.

Tria in magno hū. §. II

ius mundi opere cogitare debemus cum creatus sit videlicet. Quid sit: quomodo sit: & ad quid sit constitutus beatus Bernardus. Et in esse quidez rerum inestimabilis potentia commendatur: q̄ tam multa: tam magna: tam multipliciter: tam magnifice sunt creata. Sane in modo ipsa sapiē tia singularis elucet: q̄ hec quidem sursum: hec vero deorsum: hec in medio ordinatissime sunt locata. Si vero ad quid factus sit: mediteris: oc curritā vtilis benignitas: tam benigna vtilitas: quem & ingratissimos quosq; multitudine & ma gnitudine beneficiorum possit obruere. Potentis sime siquidez ex nihilo omnia: sapientissime pul cra: benignissime vtilia creata sunt. Uerumtamē & si fuisse nouimus ab initio: & adhuc multos esse in filijs hominum: que in bonis inferioribus sen sibilibus mundi huius: tota sensualitate depressi totos se dederunt his que facta sūt: quonammo do: vel ad quid facta sunt negligentes. Quid istos nisi carnales dicamus. Non permanebit spiritus meus in homine in eternum: quia caro est: ait do minus Genes. vi. Paucissimos esse iam arbitror: legimus tamen nonnullos quandoq; fuisse: qui bus summum studiuz fuit atq; vnica solicitudo: modum & ordinem vestigare factorum: adeo vt pleriq; non modo vtilitatem rerum perquirere dissimulauerit: sed & ipsas magnanimiter spreue rint: cibo prauissimo: vilissimoq; contenti. Ipsi siquidem philosophos sese vocant: sed curiosi no bis & vani rectius appellantur: vtrisq; igitur suc censerunt viri prudentiores: vtrisq; qui nimiuzm & que facta sunt: & quomodo facta sunt: transilie tes: intenderunt aciem mentis vt ad quid facta sunt viderent. Nec latuit eos quoniam omnia propter semet ipsum fecit deus: omnia propter su os. Aliter tamen propter se: aliter propter suos. Omnia fecit ꝓpter semetipm gratuita vz bōitate Omnia propter electos suos: pro eorum scilicet vtilitate. Di sunt spirituales viri hoc mundo vtē tes tanq̄ non vtantur: in simplicitate cordis que rentes eum. Primi voluntate: vel voluptate: se cundi vanitate: tertij veritate impleti. Hec beatus Bernardus. Pro his orat. Emitte spiritum tuuz & creabuntur. Creantur autem homines in esse spirituali per fidem spem & charitatem: propter hoc orat p̄s: dicens. Cor mundum crea in me de us: & spiritum rectum innoua in visceribus meis id est per spiritum fidei in qua est rectitudo iusti cie: quia iustus ex fide viuit. Spiritumsanctum ne auferas a me: sanctum scilicet spei que firmat hominem per sapientiam & gustum supernorum Redde mihi letitiaz salutaris tui & spiritu princi pali confirma me scilicet charitatis: que principa lis est virtus ita exponit Isidorus libro ethymo logiarum. Et quia beata Maria dicitur mater pulchre dilectiōis: timoris: & agnitionis: & sancte spei Ecclesiastici. xxiij. Et pulchra dilectio spec tet ad feruorem charitatis. Timor autem effe ctus sit fidei secundum Thomam in sum. Agni tio autem pertineat ad ipsam fidez: & sancta spes.

Et ideo merito intelligens & dicens vinum non habent. Et propterea emitte spiritum tuum &c.

De assumptione beate Marie: & q̄ opti mum est pre omnibus diligere deum.

Capitulum quadragesimumtertium.

Optimam partē elegit sibi Maria Luce decimo: ps.lxxij. Quid mihi est in celo aut a te quid volui super terram Defecit caro mea ⁊ cor meuz: deus cordis mei. Et pars mea deus in eternuz. Consiederauit priius homines diuersas partes eligere: ex his que ante eos proponuntur. Dicit enim sapiens Ecclesiastici.xv. Deus ab initio constituit hominem et dimisit eum in manu consilij sui id est in libertate ⁊ potestate arbitrij sui. Posuit ante eum malum ⁊ bonum: vitam ⁊ mortem. Ad quodcunqz voluerit: extendet manum suam. Habet enim quisqz inclinationem ex sensualitate ad malum concupiscentie: ⁊ ex ratione inclinationē ad bonum virtutum. Mors anime ex peccato: ⁊ vita gratie ex bonis operibus posita sunt ante eum: ⁊ secundum quod placet sibi voluntarie eligit bonam vel malam partem. Quilibet igitur electus cum ps: considerat istas partes mundi qd debeat eligere: ⁊ videns q nil ex creaturis mundi potest animum quietare: sed solus deus: quia vt ait beatus Augustinus in libro confes. Inquietuz est cor nostrum donec requiescat in te: ipsum vt optimam partem elegit: dicit ergo. Quid mihi ē in celo scilicet in quo quiescam appetendo ⁊ habendo. Multa sunt in eo magnifica. Ibi est sol cum sua claritate letifica: ibi luna ⁊ stelle cum sua pulchritudine. Ibi virtutes celorum que influunt in ista inferiora: mirabilia producentes. In celo quoqz empirreo est natura angelica cū multis sanctis maximarum virtutum nunc: etsi non tempore Dauid. In angelis magna potentia: magna sapientia: magna innocentia. In sanctis multe virtutes ⁊ perfectiones. Sed certe nil horum reperis replere animum meum: quia non sunt: etsi bona: non tamen optima ⁊ infinita quod appetit animus ut quiescat. Quid volui o deus a te: de his que sunt super terram? ibi multa bona ibi diuitie: ibi aurum ⁊ argentum: ibi dulcissimi fructus terre: frumenti: vini: ⁊ olei: pomorum cōfectionum ⁊ huiusmodi. Ibi palacia et possessiones magne. Ibi animalia varia. Aues in aere: pisces in mari ⁊ fluminibus ibi honores ⁊ potentie seu dominia lata regum ⁊ principum: ibi vestiuz ornatus varius: ibi pulchritudo hominum sapiētia quoqz eloquentia cum scientijs ⁊ artibus multis. Que omnia vtiqz bona: quia a deo facta sunt Sed quia omnia ista finita sunt: nec animū meū qui infinituſ est potentia implere aut quietare possunt quia non sunt optimum. Ideo defecit caro mea pars sensitiua: quo ad appetituz eorum que sunt super terram: ⁊ nil horum volui pro fine vltimo. Et cor meum id est mens mea pars intellectiua seu violentiua ab effectu finali eorum q̄ sunt in celo: quia satiabor cum apparuerit gloria ⁊c̄. Et deus cordis mei: qui scilicet est actor ⁊ possessor cordis mei: est pars quem ex omnibus eligo: deus dico qui est in eternum. Uel sic non solum nunc: sed eligam in eternum id est semper hanc p tem quia optima est. Hanc semper elegit beata Maria super omnes alios. Et ideo congrue dicit Optimam partem elegit sibi Maria. Sz mirum potest videri aliquibus: quomodo in precipua ista solennitate virginis non legatur euangelium aliquod pertinens ad virginem Mariam sed ad Martham ⁊ Mariam magdalenam. Ad quod tamen respondetur: q quantuz ad sensum litteralez verum est q non pertinet ad beatam v̄ginem Mariam: sed quantū ad sensum spiritualem ⁊ allegoricum: congruentissime pertinet totū ad beatam virginem plus q̄ alteri. Notandū igitur q triplex est vita spiritualis.

Uita actiua gratia informata

Uita contemplatiua deo associata.

Uita fruitiua in gloria firmata.

Uitam naturalem dico que est cōmunis bonis et malis: ⁊ bene ⁊ male vti potest. Uitam voluptuosam non nomino: quia bestialis est non humana id est secundum rationem. Sed de vita rationali virtuosa loquimur. Et prima est bona: secunda melior: tertia optima iter partes vite spiritualis. Et hanc sibi hodie elegit Maria. Quāuis enim in vita actiua ⁊ contemplatiua sunt gradus et in qualibet eligit sibi partem optimam.

Quantum ad primū. §. I

scilicet de vita actiua: que secundum beatuz Gregorium ⁊ Augustinuz figuratur per Martham tria dicuntur de Martha opera pertinentia ad actiuam: que inueniunt peroptime in beata Maria virgine. Primū est q Martha excepit eū in domum suam. Secūdū est q satagebat circa frequens ministerium. Tertium q solicita erat ⁊ turbabatur circa plurima. Primuz igitur opus significat conceptionem Christi factam in vtero virginali. Quod ergo dicitur in euāgelio: quia intrauit Jesus in quoddam castellum: significat ingressum filij dei in hunc mundum. Dicitur autem mundus castellum quia habet conditiones castelli rebellis. Primo quia fundamentum eius positum est instar castri in alto monte superbie ⁊ pompe. Et ab ipsa superbia: vt dicit Tobie quarto: sumpsit initium omnis perditio. Secundo est munitum lapidibus duris qui frangi non possunt. Auaritie: vsure: fraudulentie: symonie: quia ita duri sunt tales defectus vt frangi non possint per malleum verbi dei. Quis est

enim qui velit restituere vsuras: rapinas: ⁊ benefi
cia symoniaca relinquere quasi nullus. Tertio qꝛ
habet fosatum plenum aquis immũdis ⁊ fetidis
luxurie: cum ranis clamantibus ⁊ persuadentib⁹
in eis permanere. Quarto quia est clausum nõ
recipiens dilectionem proximi per inuidiam.
Quinto quia habet prouisionem diuersaruꝫ esca
rum per gulam. Sexto quia habet arma diuer
sorum generum per iram: vt blasphemiam: con
tumeliam: maledictionem. Septimo est quietus
⁊ securus per accidiam. Et quia istud castrum
erat mundi inobediens ⁊ rebellis deo patri. Ideo
ipse misit filium suum ad ipsum subiugandum:
quasi diceret deus pater. Mi fili ite in castellum
quod contra vos est. Hoc autem castrum intra
uit mundi in die incarnationis. Et mulier quedã
Martha nomine excepit eum in domum suam.
Martha autez interpretatur domina seu prouo
cans. Hec est enim beata Maria que per suam
maximam humilitatem prouocauit dei filiuꝫ ve
nire in domum vteri virginalis. Et ipsa domina
aptissime dicitur: que super omnes alias domina
ta est sue sensualitati ⁊ corpori. Nec aliqua crea
tura alia digna fuit recipere deum in vteri sui do
muꝫ: nisi beata Maria. Unde canit ecclesia. Do
mus pudici pectoris: templum repente fit dei: in
tacta nesciens virum: verbo concepit filium. Nũ
quam fuit factuꝫ tam excellens opus actiue sicut
fecit virgo in ipsa conceptione filij sui de corpore
suo. Secundum opus actiue quod euangeliũ
notat de Martha est: quia Martha satagebat
circa frequens ministerium. Hoc op⁹ fecit beata
Maria in Christi conuersatione: ⁊ primo in eius
natiuitate. Non credatis ꝙ ibi fuerint obstetri
ces: Dicit enim beatus Hieronymus. Nulla ibi
obstetrix: nullius muliercule sedulitas intercessit:
ipsa beata virgo de terra eum leuauit: ipsa nudũ
natum pannis inuoluit: ipsa famescentem lacte ci
bauit ⁊ potauit: ipsa vestiebat ⁊ denudabat: ⁊ in
firmum etate brachijs suis portabat. O q̃ frequẽ
ter vt filium suum osculabatur: vt deuꝫ amplexã
do venerabatur. Ipsa enim fecit tunicam incon
sutilem: ipsa vsqꝫ ad passionem sequebatur eum
cum alijs ministrans ei vt pia mater. Ecce quo
modo Martha id est domina mundi Maria sa
tagebat circa frequens ministerium. Unde in ho
dierna epistola habetur Ecclesiastici. xxiiij. dicit.
In habitatione sancta coraꝫ ipso ministraui. Cle
rici vel religiosi qui seruant ceremonias ⁊ ordina
tiones sue religionis ⁊ ecclesiarum ⁊ bene officiũ
dicunt in ecclesia in bona nota: ⁊ bene predicant
si hoc faciant vt honorificentur ab hominibus ñ
ministrant coram deo: quia non vt placeant deo
hoc faciunt: sed coram mundo. Laici qui faciunt
ieiunia et elemosynas vel capellas: ecclesias: ⁊ ho
spitalia vt laudentur ab hominibus nõ ministrãt
coram deo: sed coram hominibus: ⁊ ideo recepe
runt mercedem suam de operibus vite actiue sue

Tertium opus quod dicitur de Martha est:
quia Martha Martha solicita es: ait dominus:
⁊ turbaris erga plurima. Hoc fecit beata virgo
domina nostra in passione filij: tunc enim turba
ta est secundum sensitiuam: ⁊ solicita est circa plu
rima. Naꝫ cum Joannes euangelista venit ad nũ
ciandum ei ꝙ filius erat captus: non remansit pe
ne in ea spiritus pre dolore. Et ad se reuersa soli
citabatur quomodo posset ipsũ videre ante mor
tem. Cunꝫ pergens de bethania in Jerusalem
mane: obuiaret filio qui ducebatur ad pilatũ: cer
nens faciem suam sputis illitaꝫ: alapis tumefactã
ligatis post tergum manibus more latronis duci:
vix valens formare sermonem lachrymis plena:
dicebat. Heu fili: ego expectabam vos isto mane
ad prandium: sed video ꝙ oportet nos simul prã
dere in mensa doloris. Quando vero ductus est
ad caluarie locum baiulans sibi crucem: dicebat
vt pie imaginari potest: etsi euangelio scripta nõ
sit. Heu me fili. An te sic fecit amor humani gene
ris ebrium: vt nec crucem putes opprobriũ amo
ris gratia: vtinam daretur mihi ista crux ad por
tandum sicut te portaui in vtero meo. Quando
autem in cruce clamauit: sitio multum solicitaba
tur vt posset ei vel aquam ad bibendum tradere
Bis autem dicit Martha Martha: quia afflige
batur in vtroqꝫ scilicet corpore ⁊ mente secundũ
sensitiuam. Turbabatur dolore erga plurima: qꝛ
videbat apostolos fidem perdidisse de Christi di
uinitate. Sicut turbaretur quilibet perfect⁹ Chri
stianus: cum videret omnes Christianos fidem re
linquere. Turbabatur de iudeis de quorum pro
genie erat ꝙ filium suum crucifigerent vnde re
probarentur. Turbabatur de latrone malo ⁊ iu
deis qui Christum blasphemabant. Turbata est
in appertione lateris cum exiuit sanguis et aqua.
Unde dicere poterat illud psalmiste. Turbata
sunt omnia ossa mea idest apostoli qui dicuntur
ossa: quia sustentabant. corpus ecclesie.: sua. era
nt: quia in ipsa erat tunc ecclesia. Et anima mea
turbata est valde. Sic et rectores et domini ciui
tatum quando vident quod populi non recte in
cedunt in his que sunt fidei: vt quando recurrunt
ad diuinos: quando peiorant quotidie: non cele
brant festa: et corrigere dñt omnia peccata noto
ria et non faciunt: dicere potest ecclesia et timen
tes deum. Turbata sunt omnia ossa mea ex do
lore et cõpassione. Sic igitur in vita actia beata
maria elegit optimam partem inter gradus oper
am eius.

Qtũm ad opera §. II.

vite contemplatiue tria etiam notantur. Et pmū est quod dicitur. Maria autem sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Hoc opus vite contemplatiue tenetis modo vos attente audiendo sermonem meum ⁊ deuote meditando. Hoc opus fecit beata virgo pluſq̄ omnis creatura. Nam Magdalena audiebat verbum domini in paucis sermonibus respectiue. Sed beata Maria non solum in publici: quando cepit predicare sed etiam in priuato quando puer erat audiebat ab eo secreta alterius vite ad sui consolationem. Sciens enim beata mater q̄ tantam scientiam tē puer habebat quantam nunc habet in celis: veri simile est q̄ interrogabat euz aliquando de secretis celestibus. Unde vt pie imaginari potest: ponebat beata mater dulcissimum filium suum ad sedendum ⁊ ipsa se ponebat ad pedes eius: dicens. O dilecte fili mi: rogo vos dicite mihi ordinationem angelorum: quomodo stant in celis: quoniā Moises ⁊ alij prophete de his nil dicunt: et de sāctis animabus vbi collocabuntur. Et quis bonus filius qui iterrogatus a matre de re bona non responderet ei ad consolandum eam: Respondens ergo filius ad interrogata: aiebat se cum patre et spiritusancto ab initio mūdi creasse celuz empireum ⁊ ipsum repletum angelis: quos distinxerat in nouem ordinibus: scilicet angelis: archangelis: principatibus: potestatibus: virtutibus: dominationibus: thronis: cherubī: ⁊ seraphi. ⁊ in istis ordinibus angelorum: collocabuntur anime beate simul cum angelis sanctis. Et in primo ordine erūt qui penitentiam faciunt. Unde quando Christus cepit predicare primum thema fuit. Penitentiaz agite appropinquabit enim regnum celorum ⁊ vt cum angelis sitis. Secundus ordo mater mea est multo pulchrior ⁊ perfectior. ſ. archangelorum de quo ordine fuit ille Gabriel: qui vobis annunciauit conceptionem meam. Et beata virgo. O fili mi ⁊ quis stabit in tam pulchro ordine. Pulcherrimus enim fuit ille qui mihi conceptum tuum nunciauit. Et Christus ad eam. Illi ibi collocabūtur qui vltra penitentiam actualem deuotionem habebunt: que plus est q̄ penitētia. Tertius ordo scilicet principatuū adhuc maior ⁊ perfectior est: de quorum numero est ille Michael ductor populi israel per desertum: qui ⁊ consurget ⁊ stabit pro populo Christianorum in fine mundi ad iuuādum ecclesiam. Ad quem ordinem ascendent misericordes i operibus corporalibus ⁊ spiritualibꝫ. Et virgo beata. Beati ergo vere misericordes. In quarto ordine scilicet potestatum erunt patientes: qui multa aduersa equanimiter tolerauerūt pro Christo: etiaz ad mortem vsq̄ certando pro iusticia. In quinto ordine scilicet virtutum erunt pacifici qui cum omnibus quantum in eis fuit pacē habentes: ⁊ nulli malum pro malo reddentes: q̄ sierunt etiam inter alios pacem ponere. In sexto scilicet dominationum: erunt prelati ⁊ domini gubernatores ecclesie ⁊ seculi: qui per portam intrarunt ad dignitatem: nō per simoniam vel ambitionem: ⁊ bene gubernarunt subditos suos: cuz rigore iusticie puniendo malos: ⁊ dulcore misericordie adiuuando oppressos: ⁊ equitate exaltando bonos: nō expoliado subditos: sed miseros ele mosynis sublcuando. Ad septimū ordinem thronorum ascendunt: qui seculum deserētes perfecte paupertatem amplectentes voluntariam cum Christo mundum iudicabunt: vt throni in eis requiescendo. In octauo erunt sapientes vera sapientia: qui illuminati fide ⁊ doctrina catholica: alios docuerunt ea que sunt fidei: ⁊ illa quibus possent homines regnum celorum ingredi. Cherubi enim isti qui interpretantur plenitudo scientie cum scientia habentes perfecta operum exempla. In vltimo ordine scilicet seraphi qui incendentes interpretantur: erunt perfecti in ardenti charitate super ōnes alios: sicut apostoli ⁊ alij similes. Et virgo mater ad eum. O fili dilectissime: ego in quo ordine horum ero? Et filius ad eam. O mater mea. Vos non eritis in aliquo horum ordinum: sed super omnes ordines eritis collocata. Due enim cathedre sunt nobis preparate i celis. Una mihi: altera vobis: super omnes choros angelorum sedet rex: ⁊ tu mater mea in alia. Juxta illud quod figurate habetur de Salomone et matre eius cum accessit ad eum quia assurexit ei filius honorabiliter: et fecit preperari sibi sedē iuxta sedem eius. ij. re. ij. Unde cantat hodie ecclesia. Exaltata es sancta dei genitrix super choros angelorum. Altera die interrogabat mater filium de locis ⁊ penis inferni: et christus edocebat: et ad que loca varia eius pergunt dicitur si propt varia genera peccatorum: et sic de alijs. Quādo autez christus cepit publice predicare: sequebatur eum sedens secus pedes domini ad audiendō. Et ideo Beda super illo verbo. Beati qui audiunt verbum dei cē. dic beatam esse matrem saluatoris dixit qui verbum dei audiuit ⁊ plusquam omnes mortales custodiuit. Secundum opus vite cō templatiue ostendit euangelium in eo quod martha dixit. Sozor mea reliquit me solaz mistrare. Hoc opꝰ fecit Maria ꝓcipue post Christi ascēsiōē. Licz. n. gauisa fuisset de honore filij cū ascēdit i celū: qz ascederat regnare ⁊ aduocare ꝑ pciorib' apud patrē v apire portas paradisi: tñ de sua absentia tristabat. Licz. n. spūalis sume cēt ⁊ pfectissima: i corpe tñ existēs mouebat motib' sensitiue naturalibus vt dicit Hiero. ad affectū. ſ. pñtie filij ⁊ ad tristiciam de absentia filij. Summe enim diligebat filiū ⁊ merito: quia sanctissimū hoiem

hominem ⁊ deū gloriosum: qui in cōceptu eius ñ abstulit decorē virginitatis: nec in partu attulerat dolorē q̄ mortis: q̄ accidit alijs mulierib⁹. Videns ꝯ se priuatā pñtia filij: frequenter orabat. O fili: quādo egredieris de hac valle lachrymarū ero tecū ⁊ videbo faciē tuā: Sitiuit aia mea ad deū viuū: qñ veniā ⁊ apparebo añ faciē dñi? Voluit tñ filius vt p⁹ ascēsionē remaneret ad tpus i mūdo doctrix ⁊ illuminatrix apl̄oꝝ. Uñ qñq; ipsa determinabat questiones de factis dei ⁊ moꝝ: si qua oriebant in ecclesia primitiua. Et ꝓpterea dicitur Luc. ij. q⁹ Maria conseruabat oīa v̄ba hec que. s. dicebant ⁊ fiebant circa puerū Jesum: cōferens i corde suo cum his. s. que sciebat p̄nunciata de eo a ꝓphetis meditando: cōtemplādo mysteria scripturarum ⁊ menti cōmēdando: vt postea tpe suo: vt dic̄ Beda: posset apl̄os instruere ⁊ euāgelistas de his ad que p̄ntes ñ fuerūt circa natiuitatē Christi ⁊ alia qua: ipsi scripserunt: precipue Lucas qui magis particulariter de natiuitate: nūciatione: ⁊ alijs scripsit. Uñ ⁊ a quibusdā notari⁹ virginis dicitur. Et de ea cantatur. Gaude Maria virgo cunctas hereses sola interemisti in vniuerso mundo dum. s. apl̄os docuit qui sua doctrina errores cōfutarūt Sicut autem mater cum habet filium mortuum vel absentē: cū fletibus sepe respicit vestes filij: sic b. Maria vt notat. b. Hieron. in sermone de assūptiōe visitabat loca i quib⁹ filius fecerat aliq̄ opus mirabile: contemplādo illa sacra mysteria. Aliquādo in nazareth ibat ad locum vbi fuit annūciata ⁊ conceperat filiū: ibi contemplādo dei īmensam charitatē. Aliq̄n in bethleem meditando dei humilitatē ꝙ humiliter ibi natus est. Aliquando ad templū in hierusalē vbi fuerat presentatus. xl. die: ⁊ vbi postea predicauerat: rememorando doctrinam eius suauissimam ⁊ mirabilez speculando sapientiam suam. Aliquando fluuium iordanis in quo baptisatus aquas omnes sanctificauerat ad mundandum peccata baptisma recipientium: ibiq; audita est a Joanne vox paterna. Hi est filius meus dilectus ⁊ spiritussanctus in forma columbe visus est. Consideransq; tantā largitatem domini: in excessu mentis rapiebatur vt credi potest. Ad montem caluarie transiens vbi filius cum tanto obprobrio pro salute hominum crucifixus est: ⁊ tota resoluebatur in lachrymas ex dulcedine īmensi diuini amoris ibi ostensi. Indeq; ad sepulchrū pergens: ꝙ ex eo egressus resuscitatus tertia die sibi apparuit tota gaudebat. Ad montem quoq; oliuarum aspendens ⁊ memorans inde filium suum in celum ascendisse: auidissime cupiebat esse cum Christo. Unde merito dicere poterat vita actiua tunc in Maria virgine. Soror mea scilicet contemplatiua reliqt me solam ministrare: quia tunc non curabat contemplatiua de actiua: sicut nec Maria magdalena de Martha. Uita eius actiua ⁊ contēplatiua due sorores sunt secundum. b. Augusti. ⁊ Grego. in. vi. moral. filie vnius patris celestis: ⁊ vnius matris ecclesie vel gratie. Hec tamen peregrinatio dicta. b. virginis ad loca sancta secundum b. Amb. magis intelligenda est secundum spiritum ꝙ secundum locum scilicet domi manens contemplaret que filius fecerat in illo vel illo loco. De omnia prime ⁊ secunde partis diuisionis principalis: sūt tracta ex predicatione beati Uincentij ⁊ que sequuntur superaddita. Tertium igitur opus quod potest notari de contēplatiua est in hoc qđ dicitur. Porro vnum est necessarium. q. d. Christus Martha circa plurima occupatur. i. actiua: ⁊ ideo turbatur: quia non vacat vni: sed multis.

Nam in cibando esurientem: sitienti prebendo potum: vestiendo nudum: ⁊ alijs indigentijs pximi subueniendo: oportet ꝙ solicitetur circa plurima tractanda: procurando: colloquendo: operādo. Similiter si exercet se in operibus misericordie spiritualis in docendo ignorantem: corripiendo delinquentem: supportando defectuosum: in dimittendo iniurias: oportet multum solicitari ⁊ cogitare varia ⁊ diuersa vt ista apte fiant. Et quia sepe non sequitur effectus intentus: quia nō emendatur correctus: nō habetur modus ad subueniendum: hinc varie turbatur: ⁊ dum ista cogitat ⁊ occupatur circa plurima: etsi pia intētione: tamen separatur ab vno summo bono quod sūme est necessarium: aliquando quo ad gustum: quia tediosus efficitur ⁊ tepidus. Sed vita contēplatiua dum vnum solum cogitat: cupit ⁊ diligit quod necessarium est perfectioni vltime humane abstractus a pluralitate temporaliū ⁊ occupationum exteriorum: inuenit magnam quietem et dulcedinem: non perturbationem: quia non habet amaritudinem conuersatio eius: neq; tedium conuictus illius: sed gaudium ⁊ letitiam Sap̄. viij. ⁊ loquitur de sapientia que reperitur in contemplatione. Super omnia charitatem habete que est vinculum perfectionis: ad Col. iij. Charitas dicitur chara vnitas: quia vnit nos cum deo Unde idem apostolus primo corinthiorū. vj. Qui adheret deo quod fit per charitatem vnus spiritus est cum eo. Habet enim amor secundum Dio. vim adhesiuam vnitiuam: et transformatiuam diligentis in dilectum vt vna voluntas sit amborū. Propter quod dicit sapiens: quod amicorum est idem velle et nolle. Porro idest finaliter vnum ēncium boni idest vt vnum sit cum deo conformis in omnib⁹ volūtati sue: et ita cogitatione et affectu quantum potest directus in eum vt dicat cum apostolo ad gal. Uiuo ego: iam non ego: viuit vero in me Christus. Et quantoplenius hoc agit:

tanto magis perficitur i contemplatiua: ꝛ magis appropinquat statui beatorum. Hoc perfectissime egit beata virgo vnum facta cum Christo per maximam dilectionem. Unde beatus Hieron. in sermone de assumptione ait de ea. Puto quicquid cordis est quicquid virtutis humane: si totū adhibeas: non sufficiat vt cogitare valeas: quanto indesinenter cremabatur ardore pie amoris: quantis mouebatur repleta spiritusancto celestium secretorum incitamentis: dum reuolueret animo cuncta que audierat: que viderat que cognouerat: nouis quippe quotidie inflāmabatur desideriorum affectibus: totam eam incanduerat diuinis amor ꝛc. Hec beatus Hieron. In vita ergo contemplatiua que habet plures gradus in vita presenti ipsa optimam partem elegit super oēs.

Quātum ad tertiū. §. III

genus vite scilicet fruitiue que est in superna patria de qua dominus ait de ouibus suis. Ego vitā eternam do eis Jo. x. Potest dici ꝙ habeat hec tres partes siue gradus. Primus gradus est decedere de presenti tempore: ita purgata anima: ꝙ nullum cremabile secum portet: sed subito euolet De quib' Apoc. xiiij. Beati mortui qui in domino moriuntur: quia requiescunt a laboribus suis quod intelligitur de euolantibus ad celum. Nam qui vadunt ad purgatorium non requiescunt a laboribus suis: sed multo maiores habent q̄ hic dum purgantur. Est autem hoc valde paucorum Unde ꝛ sancti viri qui hic claruerunt miraculis: visi sunt in penis purgatorijs: vt refert Grego. in. iij. dial. de Pascasio. Certum est autem beatam Mariam nil expiabile detulisse: cum in nullo vnquā deccauerit. Secundus gradus est eē i gloria: in anima ꝛ corpore: quod de Christo sine dubio certum est ꝛ articulus fidei: de illis patribus qui surrexerunt cum Christo ꝛ multis appparuerunt in hierusalem vt refert. b. Mat. euangelista capitulo penul. b. Hieron. in dubio reliquit si in celo sint in anima ꝛ corpore: an in anima tantum vt alij sancti cōmuniter. Sed de virgine gloriosa pie creditur ab omni ecclesia ꝛ a doctoribus: in corpore ꝛ anima glorificata in celis. vnde Augu. in sermone. Quia profundissimo: sic ait. Memores conditionis humane mortem. b. Mariaz sub ūsse temporalem dicere non metuimus Sed si dicimus eam resolutam in communem putredinez vermem ac cinerem: liberandum est si tante cōueniat sanctitati: tante aule dei prerogatiue. Scim' enim dictuz primo parenti: quia puluis es ꝛ i pulverem ibis. Hanc conditionem Christi caro euasit: que corruptionem non sustinuit. Excipitur ergo ab illa generali sententia de virgine sumpta natura. Et infra. Si voluit dominus integrā matrem virginitatis seruare pudorem: cur non velit incorruptam a putredinis seruare fetore? Nunqd non pertinet ad benignitatem domini matris seruare honorem: qui legem non venit soluere: sed adimplere. Qui enim in vita illaz pre ceteris gratia sui conceptus honorauit: pium est credere eam in morte singulari saluatione ꝛ speciali gratia honorasse. Putredo ꝛ vmis obprobriū ē hūane conditionis: ab hoc obprobrio cum Christus sit alienus: natura Marie excipitur: quam Christus de ea assumpsisse probatur. Caro enim Jesu est caro Marie: quā super astra transuexit: honorās omnem humanam naturam ꝛ multo magis maternam. Si natura matris est filius: conueniens est vt sit filij nature: non quantum ad vnitatem psone: sed quātum ad vnitatem corporalis nature. Hec. b. Aug'. Et hic igitur est melior gradus i vita fruitiua scilicet esse in celis non soluz in anima sed etiam in corpore. Sed tertius gradus adhuc est potior vnde ꝛ optimus: videlicet esse in altissimo gradu glorie super omnem puram creaturam. Sic canit ecclesia. Exaltata est sancta dei genitrix super choros angelorum. Quāuis sancti in diuersis ordinibus angelorum collocentur: superioribus vel inferioribus secundum maiorem vel minorem charitatem ꝛ perfectionem hic acq̄sitam: nullus tamen vel nulla est super omnes ordines nisi sola Maria virgo: que omnes sicut dilectione ꝛ perfectione gratie transcendit: ita i gloria super omnes sublimata est. Unde ꝛ beatus Hiero. in ſmōe assumptionis: ait. Creditur ꝙ ipse saluator per se totus festinus occurrit: et cum gaudio matrem secum in throno collocauit td ē iuxta se pre omnibus. Alias quomodo impleuit se creditur quod ipse in lege mandauit. Honora patrem tuum ꝛ matrem. Aduenies autem dicere potuit. Veni electa mea scilicet mater. Veni de libano: qui interpretatur candidatio: erat enim dealbata niue candidius spiritussancti muneribus: veni coronaberis corona glorie que non auferetur. Uita actiua auferetur post mortez. Uita etiaz cōtemplatiua huius seculi: qui per speculum ꝛ in enigmate est: non facie ad faciez: sed fruitionis vita ꝛ corona non auferetur a quoq̄. Et beatissima virgo. Magnificat anima mea dominum: ꝛ exultauit spiritus meus. id est anima mea extra corpus saltauit in deo salutari meo. i. Jesu requiescens. Jam ergo non sum in mundo. Et hi discipuli tui id est electi in mundo sunt: pro quibus rogo: non vt tollas eos de mundo quem habent doctrina illustrare ꝛ ad te trahere: sed ut serues eos a malo. Et ego ad te venio ad te deuz fōtem viuum quez semper totis affectibus ꝓcupiui.

Alius sermo assumptionis. Capi. xliij.

Quasi cedrus exaltata sum in libano. Ecclesiastici. xxiiij. Regula est data a salvatore. Mat. xxiij. Qui se humiliat exaltabitur. Quam etiam expresserat prius mater eius virgo sanctissima in cantico suo: dicēs Deposuit potentes de sede: ⁊ exaltauit humiles. Illos quoq; superbos angelos qui arbitrabātur se posse deo equari: quorum primus dixit in corde suo. Super astra dei exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti: similis ero altissimo. Isa. Deposuit de sede celesti: ⁊ detracta est ad inferos superbia sua. Potentes etiam in gratia ⁊ virtute naturali primos parentes nostros deposuit de sede regni paradisi terrestri: vbi perfecte sēsualitati dñabant ⁊ animalibus cunctis: ppter superbiā eoꝝ ⁊ exilio tradidit mūdi hui⁹. Humiles vo angelos exaltauit deus gloriā perpetuā adhibēdo hominēs quoq; hūiles exaltauit ad eandē gloriā: p ducendo: ſm illud. Qui humiliatus fuerit: erit in gloria. Quāto aūt quis magis humiliat tāto magis a deo exaltatur. Et quia secūdus Adam dñs Jesus humiliauit seipsum: vt ait aplus phil. ij. ꝑ fundissime vsq; ad mortem ignominiosaz crucis ⁊ vsq; ad inferos descendendo. Ideo deus pater exaltauit illum super omnes celos: vt in nomine Jesu omne genu flectatur celestium: terrestrium ⁊ infernorum: ⁊ omnis lingua confiteat: quia dñs Jesus in gloria est dei patris. Ita sanctissima mater eius naturalis ⁊ mater nostra spiritualis: que viuificat nos quos prima mater occiderat: quia post filium suum benedictū super omnes angelos ⁊ sanctos se humiliauit ideo exaltata est hodie super omnes choros angelorum: vnde ⁊ sanctorum quia vltra non ascendunt: ⁊ ideo aptissime dicē potest. Quasi cedrus exaltata sum i libano. Pro cuius declaratione sciēdū: q̄ libanus est quidam mons i partibus iudee: in quo reperiuntur arbores cedri dicte altissime super omnes arbores: de quibus sepe fit mentio i scriptura. Unde ⁊ ps. Altitudinem potentie ⁊ prosperitatis temporalis comparat altitudini cedrorum: dicens. Vidi impium superexaltatum et eleuatum sicut cedros libani. Et transiui subdit scilicet consideratione finis eius: ⁊ ecce non erat. In his partibus occidentalibus non reperiuntur tales arbores. Nam cedri que reperiuntur iuxta loca marina: facientes fructus grossos vt pepones: non sunt ille cedri: cū sint parue arbores minores alijs. Libanus ergo mons qui interpretatur candidatio: designat statum glorie vbi est perfecta candidatio seu albedo innocentie ⁊ puritatis in sanctis: quos Joannes i Apoc: vidit q̄ erant amicti stolis albis. Que quidem albedo claritatis ⁊ puritatis ex verbo incarnato in eis procedit: qui vt dicitur Sap. vij. est cādor lucis eterne: speculum sine macula: ⁊ imago bonitatis dei. Cedrus altissima ē diuina maiestas que in libano glorie a sanctis cernitur: etiam sua altitudine. Ad hanc cedrum altissimaz euolauit ad libanum. Aquila illa grandis magnarū alarū Jo. euāgeli. per speculationem: ⁊ tulit medullam hui⁹ cedri que est alba id est verbum eternum afferens nobis in suo euangelio: cum ait. In principio erat verbum. Et deus verbum caro factum est ⁊ habitauit in nobis Jo. j. De hac cedro canit ecclesia in sequen. Cedrus alta libani conformat Jsopo valle nostra: quod exponens: subdit. Verbum eius altissimi corporari passum est carne sūpta. In isto ergo libano monte glorie exaltata est non vt cedrus que est Jesus: sed quasi cedrus: q̄a super omnes angelos ⁊ sanctos eleuata. Unde. b. Hieronymus in sermone hodierno. Credendum est q̄ ipse saluator per se totus festinus occurrerit ⁊ eam secum in throno collocauerit. Idem in pncipio sermonis. Hec est dies preclara in qua meruit exaltari super choros angelorum: ⁊ preuenire vlta q̄ nostre humanitatis est natura: cum eleuatur in dexteraz patris. Hec est inq̄ dies in qua vsq; ad throni celsitudinem intemerata ⁊ virgo processit: atq; in regni solio sublimata: post Christum gloriosa resedit. Uñ q̄i cedrus exaltata sum in libano: hec ille. Et Bernardus in sermone de assumptione. Quis cogitare sufficiat q̄ gloriosa hodie mundi regina processerit: et quanto deuotionis affectu tota in eius occursum celestium legionum occurrerit multitudo. Quis explicare queat: quibus ad thronum glorie canticis sit deducta: q̄ placido uultu: q̄ serena facie: q̄ leti amplexibus suscepta a filio: ⁊ super omnem creaturam exaltata sit: cum eo honore: quo tanta mater digna fuit: cum ea gloria que tantum decuit filium. Hec beatus Bernardus. Et in huius figuram habes: q̄ cum Bersabee que interpretatur puteus septimus: quia plena fuit septiformi aqua gratie spiritus sancti: accederet ad intercedendū apud filium suum Salomonem: ipse occurrit ei reuerenter. iij. regum. ij. ⁊ fecit thronū ei preparari iuxta thronum suum: dicens. Fas nō esse quicquā denegare sibi petitum. Sic christus uerus Salomon thronum se matri preparauit hodie. Et cum ad christum accedit mente ꝑ aliquo postulando: nihil sibi potest denegari. Unde beatus Bernar. Securū accessum ad celū hēs o homo. vbi mater stat ante filium scilicet ad orandū ꝑ nobis: filius stat añ patrē ad supplicādū

Mater ostendit filio pectus ⁊ vbera : filius patri latus ⁊ vulnera. Nulla ergo poterit ibi esse repulsa vbi sunt tot amoris insignia. De hac etiã exaltatione ait b. Aug⁹. ad virginem ipsam loquẽs. Tibi thronus glorie regis collocatur in aula regni : tecq; ipse rex glorie vt matrẽ verã ⁊ decorã sponsaq; pre omnibus diligens: amoris amplexu associat. Sibi dicat ergo. Quasi cedrus exaltata sum in libano: ñ solũ autem auctoritatib⁹ sanctor⁹ ⁊ ecclesie ac figura scripture : sed ratione probatur exaltatam. b. Mariam super ões angelos ⁊ sanctos Manet etiam regula firma tradita per ps. ⁊ confirmata per Christum: q; reddet deus vnicuiq; secundum opera sua. Ita autem q; sicut nullus malum ipunitum quia deus peccatum sine vltione ñ patitur: ait. b. Grego. de pe. di. j. Ita nullus bonũ irremuneratũ: ita q; etiã qui dederit potus aque frigide in nomine discipuli: non perdet mercedez Mat. ix. Sicut autem vnusquisq; propriaz mercedem accipiet secundum proprium laborem : vt ait aplus qõ theologi intelligunt de premio accidẽtali: ita vnusquisq; qualitatem premij essentialis recipiet a deo quod consistit in visione ⁊ fruitiõe eius secundum gradum charitatis hic habite : vt q; cũ maiori charitate deo seruierit : in quocũq; statu etiam infimo laicali: maius premium recipiet q; alter in maxima dignitate vel scientia cuz minori charitate. Itaq; cum. b. Maria fuerit plena charitate ⁊ dilectione: vt canit ecclesia: sicut et plena gratia super omnem puraz creaturam: etiã suprem⁹ ordinis serapi. Unde ⁊ ipsa ait cant. j. Introduxit me rex in cellam vinariam. s. gratiarum ⁊ virtutum ⁊ ordinauit in me charitatez. Nullus sanctus adeo fuit quin aliquando aliqua egerit: etsi non contra: saltem preter ordinem charitatis nisi. b. Maria. Cum autem nouem sint ordines angelorum: super quos omnes fuit exaltata : ad quos sancti sumuntur in diuersis ordinibus secũdum varietatem meritorum. Omnes proprietates ipsorum ordinum reperiuntur in. b. Maria ⁊ officia cum maiori excellentia charitatis. Ideo merito exaltata sum ait sicut cedrus libani. Unõ ⁊ ad singulos ordies procedamus ad quos hodie peruenit ⁊ transcendit. Assumpta est Maria in celum gaudent angeli ⁊ collaudant filiuz dei.

Ascendens ergo in. §. I.

celũ puenit ad pmũ ordinem angelor. Hor tres sunt pprietates fm Alber. vbi supra. Prima est q; imediate ordinantur ad humanã hierarchiaz quasi magis ei ppinqui : pfectiores tamen hominibus in natura. Unde Christus. Qui minor est in regno celorum. s. de infimo ordine angelorum: maior est illo. s. Jo. baptista quo maior nemo surrexit Mathei. xi. Ista proprietas conuenit beate Marie: sed cum excellentia: ipsa enim super nos imediatior nobis q; angeli quia etiam cõuenit nobiscum in natura humana: quod angeli non hñt cum non habẽt corpora. Unde angeli etsi sint nobis prelati: non tamen fratres vel filij. Sed beata Maria simul prelata: mater filia : ⁊ soror est nra.

Secũda proprietas angelorum est: quia maxime sunt nobis noti: magisq; alij : quia frequenter visitant sanctos ⁊ apparent eis in diuersis formis ⁊ hec proprietas cõuenit. b. Marie cum existẽtia Nam angeli etiam infimi sunt nobis tantũ noti ⁊ paucis personis ⁊ nos eis per intelligentiam ⁊ imperfecte. Sicut enim oculus noctue se habet ad lumen solis: ita intellectus noster ad illa manifestissima nature ⁊ substantias separatas: ait phs. Sz beata Maria est nobis nota etiam per experientiam. Ex te: ait sapiẽs: cognosce que sunt proximi tui. Cum ergo habuerit veras conditiones naturales hominis per similitudinẽ nostram possum⁹ ⁊ ipsaz cognoscere. Silr ⁊ ipsa cognoscit infirmitatem nostram per experientiam ex his que passa est hic didicit. Unde sicut non habemus pontificem. s. Christuz qui non possit compati infirmitatibus nostris: ita nec deficit nobis patrona que cõpatiatur miserijs nostris. Tertia pprietas ẽ: qz singuli eorz singulos hoies custodiũt: secũdũ illud ps. Angelis suis mandauit de te vt custodiant te in oibus vijs tuis. Et. b. Hiero. sup Mat. dicit. Magna prorsus dignitas animaz: vt vna queq; ab exordio natiuitatis sue habeat angeluz sibi delegatum. Et hanc pprietatem custodie. b. Ma. hz cũ excellẽtia. Nã vbi ãgeli custodiũt singuli singlos hoies ipa ⁊ custodit vlr singlos ⁊ singulariter vniuersos. Singuli. n. suoz pfũt sibi pmissis: one ãt ⁊ dñi ẽ custodia ⁊ puidentia vlis. Et quia õne simile suũ appetit simile : videntes eam angeli eis similem in hijs virtutibus ei dicunt. Quo pgrederi vgo prudentissima noli nos dereliquere o domina sed super nos fidem tuã colloca. Quib⁹ ipsa. Nõ vos o filij desero: sed maiora mihi sunt gaudioz premia reseruata.

Ascendit ergo ad §. II.

ordinẽ archangelorum secundũ: q̃ fm Dio. vt refert Alber. vbi supra: tres videt hãe pprietates. Harũ pma ẽ a superioribus cõicare. i. ab angelis superiorib⁹ recipe illumiationẽ. Hãc hñit. b. Ma. ipsa eni maxime cõicationẽ bonoz spualium donoz accepit a superiorib⁹. Un̄. Luce. j. dictuz fuit ei ab archangelo. Spũssanctus superueniet in te ad instruendum modum domice incarnationis. ⁊ pluſquã in omnibus alijs sanctis veniet in te. Alij enim sancti acceperũt a superioribus gratiã creatam id est a deo particulariter. Ipsa beata Maria gratiam creatam vniuersaliter : increatã

id est deuz singulariter scilicet de ea carnem assumendo. Secunda proprietas est superiores esse angelos vel homines: illuminando z regēdo scilicet presidentes ciuitatuz. Unde z Gabriel Danielem instruxit z docuit de liberatione futura populi israel: de captiuitate temporali z spirituali de potestate diaboli. Hanc conditionez beata Maria habuit cum preeminentia. Nam alīq ex ordine isto sunt super aliquos: z nullus super omnes: ipsa autem est super omnes archangelos z angelos z homines. Item q angeli z aliqui sancti sunt super alios: hoc est ex gratia tantum collata eis a deo. Ipsa aūt. b. Maria ex gratia hoc habet z iusticia z natura. Naturaliter enim mater regis est regina: z non solum ex gratia: sed natura instigante iusticia hoc dictante: est super omnes q̄ sunt in regno filij. Filius eius dominus Jesus qui est rex regum z dominus dominantium. vt dicit Joan. in Apoc. in. xix. Ergo z ipsa super omnes de regno eius cui data est omnis potestas in celo z in terra. Aue canit ecclesia regina celorum: mater regis angelorum. Tertia proprietas est inferiores ad superiora reducere: ad contemplanda z diligenda celestia: z exequenda diuina mandata. Hoc operata est beata Maria in summo. Nam ipsa sola habuit omnes inferiores reducere z reduxit tanq̄ mediatrix reconciliationis z adiutrix redemptionis z angelorum numerus restaurauit z subuenit ruine ante conspectum domini: vt dicitur in figura de sancta Judith capitulo. xiij. Et hominem lapsum reuocauit ad superos. Transeunte ergo ea per ordinem istum exultat pre ceteris Gabriel ille archangelus: qui eam in mundo officiosissime salutauerat: dicens. Aue gratia plena: z omnes prouocat ad eam laudandam z magnificandum: dicens. Hec est illa sanctissima que dum fidem humiliter dedit verbis meis: missus ex hac celesti curia: celi opificem in se corporauit z homines ad societatem nostram perduxit: z benedicamus patrem z filium cum sancto spiritu: qui hoc in ea operatus est: z laudemus z superexaltemus eum in secula.

Ex eo ordine ad .§.III.

tertium euolauit scilicet principatum. Et hi fm Alber. vbi supra: habent tres pprietates. Prima est primi principij habere imitationem id est dei. Hi super prouincias z regna disponunt e quibus vnus fuit Michael ille qui armatus apparuit Josue in adiutorium populi dei. Istam proprietatem habuit beata Maria supereminenter. Imitatur enim primum principium deum in mali immunitate: in boni cōmunicatione: in cōmunicanda cōmunitate. Fuit enim immunis ab omni corruptiōe peccati. Et incorruptio facit proximu deo: vt dicitur sapientie vi. Cōmūicauit bona sua filium suum sapientiam: de qua dicitur Sap. vij Omnium bonorum mater est: quam sine inuidia cōmunico: z honestatem eius non abscondo. Infinitus thesaurus ipsa sapiētia est hominib⁹. In cōmunicanda z exhibenda pietate Ecclesiastici. xxiiij. Quasi oliua speciosa i campis que oleuz producit significans lenitatem z pietatem z in campis patentur. Secunda proprietas est inferiorum ad primum principium reductiuum id est reducere ea que habent disponere ad deum: qui est principium principiorum id est causarum. Hoc habuit beata Maria in summo: quia ipsa de vltimo fecit primum z de primo vltimum: imo omnia z omnem creaturam in homine: reduxit ad illum a quo exierunt: z ipsi personaliter vniendo. Unde ipsa est illa fortis mulier de qua prouer. vltimo. Cuius precium de vltimis finibus id est diuinitate z humanitate coniunctis: hominem p̄ditum redemit: ad regnaq̄ celestia perduxit. Tertia proprietas est principalium virtutum ornatus scilicet plus ceteris inferioribus: vt sapientie: charitatis: prudētie: z h⁹. Quod plenius habuit beata Maria. Unde beatus Bernar. in sermone: ait Ipsi celestis curie principes in consideratione tante nouitatis. Huius scilicet exaltationis clamant nō sine admiratione. Que ē ista que descēdit de deserto delicijs affluēs. Quasi manifestius dicāt. Que est ista que sub sole vbi nihil nisi labor z dolor z afflictio spiritus: ascēdit delitijs spūalib⁹ affluēs. Quid delitias dixerī nisi virgitatis dec⁹ cuz munere fecūditatis: humilitatis ūligne: distillantē charitatis fauū: misericordie viscera: plenitudinē gratie: p̄rogatiuā glorie singular: hec ille. O dña nostra si inuenimus gratiam in conspectu tuo: etsi mlte file sanctarū aiarū p̄gregauerūt diuitias virtutū tu tñ supgressa es vniuersas: ex quo ornatū p̄cipuū v. utū habes: qō nostri ē ppū: placeat in ordine nostro vt p̄ncipissa residere. Ad quas illa Ego q̄dē vobiscū sū oib⁹ dieb⁹ ad bruiū tñ seq̄r supne vocatiōis mihi a domino prepatam.

Ad secūdam hie. §.IIII.

rarchiā pueniēs venit p̄mo ad ordinē potestatū Quoz tres sūt p̄pietates fm Alber. Prima ē ordinis z dignitatis custoditiuū. Hoz officiū dignitatis ē coercē diabolicas p̄tates: ne hoib⁹ noceat quātū vellēt. Et cū maligni spūs pcusserūt occidētes oia p̄mogenita egyptioz: fm illud p̄s. Immissiōes per angelos malos: potestates āgelice repsserunt malicia eoz: ne contingere possent familias hebreorum. Istaz conditionē habuit beata Maria excellentissime: quia dignitatē virginitatis custodiuit añ z post: z demōes cohercet quottidie

a nocumento hominum: vt patet in multis exemplis: in quibus ipsa beata Maria eripuit maximos peccatores de manibus diaboli quo ad corpus ⁊ quo ad animam. Unde ecclesia quotidie ei dicit orando. Tu nos ab hoste protege: in hora mortis suscipe quando sunt maiores eius insidie.

Secunda proprietas potestatuū est esse aliorū ordinatiuū. Et hoc in summo habuit beata Maria. Naz fuit prima ordinis virginum inuentrix: fecit enim prima solemne votum virginitatis. Ordinum etiam angelorum fuit reparatrix: ⁊ restauratrix. Precipue autem virgines ostendunt magnam potestatem super sensualitate sua superando delectatiões venereas que maxime impugnāt. Et vbi: vt dicit beatus Hieronymus: est frequens pugna ⁊ rara victoria. Unde vt ipse ait. In carne esse ⁊ preter carnem viuere: angelicum est nō humanuz: immo ⁊ maioris potestatis videtur: quia hic ex carne pugna: ibi cum nulla sit caro nulluz eius prelium. Et ideo virginitas dicitur a virtute seu viroze: quia habet magnam potestatem in se vt virtus sit ⁊ non combustus igne concupiscentie. Tertia proprietas est esse actiuum in his ad que exequenda mittuntur: quod beata Maria in summo habuit. Nam actus virtutum exercuit secundum modum patrie quantum ad perfectionem: sed secundum statum vie quantuz ad conditionem meriti. Fuit etiam reductiuum per exemplum: quia sui exemplo virtutum alios reduxit ad operationem virtutum. Unde dicitur stella maris. Uidentes ergo eam filie syon angelice potestates: dixerunnt. Mane nobiscum o domina potentissima: tu enim terribilis es demonijs vt castroꝝ acies ordinata: ⁊ ideo iuuare hominibus nobiscum poteris contra malignos spiritꝰ eos sine cessatione infestantes. At illa. Expedit hominibus vt ego vadam superius: quo mihi locum parauit dilectissimus filiꝰ: et iuxta eum residens: copiosius contra demones pro hominibus prevalebo.

Post illos ergo §.v

ingreditur chorum virtutum. De quibus potest intelligi quod Christus ait Luce. xxi. Uirtutes celorum mouebuntur scilicet in aduentu secundo Christi iudicis id est ammouebuntur: remouebuntur ab officio mouendi celos. Philosophi enim ponunt substantias separatas id est angelos mouere celos: ⁊ ad quorum motum celi ⁊ plane te influunt in ista inferiora: ⁊ corrumpuntur ⁊ generantur res inferiores ⁊ corporales. Ex tunc enī cessabit: omnis motus celorum: ⁊ ideo remouebūtur angeli qui dicuntur virtutes ab huiusmodi exercitio. Harum secūdum Albertum triplex est proprietas. Prima est incōmunicabilis virilitas que consistit in resistentia contrarij: in aggressione arduꝰ: ⁊ tolerātia mali. Per has virutes angelicas vt dicit beatus Grego. fiunt miracula in q̄bus resistit naturalis proprietas rei. Sicut q̄ cecꝰ videat: mortuus resurgat hoc natura non habet sed consuetudo nature est in contrarium: ⁊ tamē viriliter vt ministri dei hoc agunt. Ardua etiam sunt ⁊ insolita que faciūt. Tolerant etiam hec fieri per malos ipsis cooperantibus. Unde reprobi dicent in die iudicij. Domine in nomine tuo virtutes multas fecimus. Mathei. vij. Hoc beata Maria habuit in summo nō lz legamus in vita sua non feciſſe miracula nunc quottidie innumera facit. Sed ⁊ vita sua tota miraculosa. Unde enī dicit beatus Grego. Maius miraculuz est id est vtilius sibi patientem esse q̄ demones eīcere: ⁊ carnem vincere q̄ gigantem vt Dauid occidere. Omne contrarium id est peccatum ipsa vicit Arduum altissime paupertatis assumpsit. Tolerantiam summam in filij passione sustinuit.

Secunda proprietas virtutum. Nullius imbecillitatis tarditas id est nullam imbecillitatem habent ex qua tardi sint ad dei voluntatem exequendam vel celos mouendos: vnde ps. Benedicite domino omnes angeli eius: potentes virtute: qui facitis verbum eius: ad audiendam vocē sermonū eius scilicet dei. Uox dei ad eos est insinuatio voluntatis eius ad eos circa aliquod agenduz qua facta subito executur. Hoc ⁊ beata Maria perfectissime egit. Unde concepto filio: audito cōceptu Elisabeth ab āgelo: exurgēs Maria abijt cum estinatione in montana vt visitaret eam et in partu seruiret. Audito quod futuruz erat q̄ Herodes quereret Jesum recenter natum ad perdendū eum: subito nocte surrexit ⁊ secessit i egyptum vt admonuerat angelus Mat. ij. Tertia proprietas virtutum ad inferiores largitas siue angelos inferiores illuminando: siue homines adiuuando ⁊ subueniēdo in diuersis miseriꝭ constitutos infirmitatum ⁊ hꝰ. Sed nulla pura creatura largior reperit. b. Maria. Uirtutes q̄dē dant dona dei: hec dedit ipsum deum. Dec enim vt ait beatus Hieronymus dedit celis gloziam: terris deum pacemq; refundit finem vitijs: vite ordinem: moribus disciplinam. Uidentes ergo virtuosissimam per castra eoꝝ tran euntem: beatissimā predicauerūt cupientes eius frui societate familiari. At illa: congratulor valde de vijs virtutibus: sed virtus altissimi que obumbrauit mihi idest filius qui vmbram carnis qua texit lucem sue deitatis: ad superiora me vocat.

Ad sextum igitur .§.vi.

ordinem ascendit: qui dominationes dicunt: qui

primi sunt ex assistentibus consistorio diuine maiestatis: & nūq̄ ad nos missi: sed alios inferiores ipsi mittentes & de mysterijs eorum disponentes. Qualis forte fuit angelus ille qui misit alium angelum ad zachariam vnum ex duodecim prophetis minoribus qui diceret ei: Nec ciuitas absq̄ muro erit pre multitudine populi. Horum proprietates ponit Dionysi⁹ in libro de celesti hierarchia capitulo octauo. & declat Albertus vbi supra ex verbis ipsius Dionysij elici dominationum proprietates & videntur per contrarium ad defectus qui reperiuntur in dominationibus seu dominis huius mundi quia tales defectus non sunt in istis dominationibus celestibus et tales proprietates decē perfectas ostendit fuisse in beata virgine. Sed hic tantum tres ponam. Est ergo p̄ma harum trium ab hostibus inuicibilitas. Domini temporeles aliqui sunt ita potentes: q̄ multa prelia vincunt: & multis nationibus dominantur: vt Alexander magnus. Julius cesar. Judas machabeus. Josaphat rex & alij. Nullus tamen fuit qui aliquando non vinceretur. Sed dominationes angelice nunquam superantur ab aliquo: q̄ ab aliquo impediantur a dispositione eorum. Beatissima autem virgo omnes superat dominationes: non enim solum vicit serpentem antiquū: & draconem rufum: cuius potentie non est similis super terram in seipsa: & capita eius septem contriuit scilicet principia vitiorum. Sed & predam totius humani generis ab eo abstulit: & in ea natura corporea spiritum nature angelice superauit. Superbiam victricem diaboli vicit: et tam de diabolo q̄ de mundo q̄ de se ipsa q̄ de omnibus angelis supergradiens triumphauit: & quod omnibus alijs altius est contra ipsum deum fortis fuit: quia deum de celis ad terram vinculis carnis ligatum: & charitate vulneratum in gremio vteri sui beatissime virginitatis carcere captiuauit. Secunda proprietas dominationis est liberalis seueritas: per quod potest intelligi vel medium inter auaritiam & prodigalitatem vel medium inter excessum iusticie qui dicitur rigor: & excessum misericordie qui dicitur remissio. Quidam enim domini sunt minus liberales id est prodigi: & quidam sunt nimis seueri id est auari. Sed medium est liberalis seueritas que vtiq̄ est in dominationibus celestibus. Similiter quidam domini temporales sunt nimis iusti per rigorem: quidam nimis misericordes per remissionem medium est liberalis seueritas. In omnibus his excellit dominationes beata Maria. Nunq̄ enim dedit. b. Ma. cui n̄ eēt dādū: vl̄ qn̄ n̄ eēt dādū qd̄ pertinet ad prodigalitatem: prout faciunt domini temporales in pompis: ludis: & mimis & huiusmodi. Beata enim Maria dedit omne danduz: deo mundum deum mundo: hominibus celum. Alij domini mundi sunt nimis auari: non subuenientes pauperibus: sed aliena a subditis rapientes: et tallijs aggrauantes. Sed beata Maria non fuit tenax substantie. Sed aurum sibi a magis oblatum cito: vt ait beatus Bernardus: pauperibus erogauit. Quidam domini temporales sūt nimis seueri & crudeles in puniendo: & quidaz nimis misericordes seu remissi in non puniendo alios: vel etiam sibi ipsis nimis condescendentes & complacentes sensualitati sue. Alij nimis indiscreti. Sed in omnibus medium tenuit beata Maria nullaz admittens delectationem corpori indebitam: nec cessitatem sibi non subtrahens: ita misericors peccatoribus conuersis q̄ iusticia penitentie a nullo deseratur si misericordiā consequi desiderat. Tertia proprietas est nullius subiectionis egestas & in nullo vanitas. Domini temporales ita dominant subditis: q̄ ipsi etiam indigent seruitio subditorū nullus est ita potens dominus: quin egeat alijs: quinimmo quātomaius dominium habet: tanto plibus aliorum seruitijs eget. Dominationes autem angelice non habent istam indigentiam seruitutis: quo ad suos inferiores: quia non ab eis illuminantur: egent tamen auxilio et seruitio illuminationis in multis: quo ad superiores suos angelos. Sed in hoc excellit beata maria quia cum sit superior oi creatura angelica: nō eget seruitio creature: z solius creatoris. Ex dominio frequenter insurgit multa vanitas i dominis temporalis gle vt patet per exemplum dō. facientis populum numerare vt gloriaretur in multitudine eius. Sed dominationes nullam huius vanitatem sentiunt. Et multomagis: beata maria que quantoplus ceteris gratie habuit: tanto se magis humiliauit: matrem dei factam se ancillam vocans. Et ideo si dominationes in ordine suo vt dominatricem oim collocari peterent diceret eis: quasi cedrus exaltata sum in libano: scriptum est de me: et ideo vt impleatur scriptura: oportet super omnes vos eleuari sicut cedrus super oēs arbores eleuat.

Preueniens inde. §. VII

ad terciam hierarchiam. Primo occurrit septimo ordini qui throni dicuntur id est sedes dei. Hi sunt secundum beatuz Gregoriuz per quos deus sua iudicia nobis occulta decernit: quibus ō mūdo disponit: p̄s de deo ait Qui sedes super thronum et iudicas equitatem. Horum inter ceteras ponit Albertus tres proprietates. Et prima est celsitudo. Tronum regis ponitur in altum super alias sedes: et isti throni sunt inferioribus angelis sublimiores perfectione. Judicia etiam dei eis attributa sūt valde alta: & a noticia nīa ītota p̄s.

Judicia dei abyssus multa. Abyssus importat profundum aquarum cuius non est inuenire finem. Unde ꝛ Eccl. Alta profunditas.s. iudiciorū dei quis inuestigabit: vt.s. qsq; inueniat rationem eorum. Quod intelligens aplus ad Roma.xi. clamat: dicens. O altitudo sapientie et scientie dei: q̄ incomprehensibilia sunt iudicia eius. Non est ergo intrandum istam abyssum: ꝛ causas aut rationes querere ipsorum iudiciorum: quare istū trahat illum non trahat. Uni prosperitatem tribuat: alij aduersitatem: sed sapientie eius relique re: qui omnia bene fecit. Hec proprietas habetur a beata Maria. Ipsa est illa sedes seraphina quā vidit Ezechiel propheta super firmamentum capitulo primo: hoc est omnium sanctorum altitudinem in gloria confirmatorum: vtpote exaltata super choros angelorum. Et beatus Augustinus dicit. Si celum te vocem altior existis. Secunda proprietas est regis delatio. Sedes enim defert regem ibi sedentem hinc inde: ꝛ per sua iudicia in diuersis locis gentibus ꝛ modis quodam modo deus refertur circunquaq;. Et beata virgo vt verus thronus Salomonis detulit eum de celo in mundum: ꝛ in mundo de loco ad locum: quia de nazareth vbi conceptus: in bethleem vbi natus est: de bethleem in hierusalem in templo presentatus. Postea in egiptū translatus: ꝛ huiusmodi Hoc est fertulum id ē sedes a ferendo dictū: quod fecit sibi rex Salomon vt dicitur Canti.iij. De lignis libani id est de virtutibus: quasi patrie celestis. Libanus enim vt dictum est supra significat statum glorie. Interpretatur enim candidatio. Habuit enim perfectionem virtutum: quasi ad modum patrie: reclinatorium fecit argenteum. Hec est puritas eius per quam in ea requieuit. Ascensum purpureum id est charitatem per quam ad eam accessit media charitate consecrauit: quia totum hoc egit ex sua dilectione. Tertia proprietas thronorū est familiaris apertio: quia de' aperit eis vt magis propinquis et familiaribus secreta iudiciorum suorum. Sed certe nulli magis occulta sapientie sue manifestauit q̄ virgini matri sue. Unde beatus Bernardus. Qualiter splēdor ille inaccessibilis vgineis se ifudēit visceribꝰ: soli datū ē scire cui soli datū ē experiri. Et hoc ē illō q̄rtū de quo dicitur prouerbiorum. xxx. per Salomonem sapientissimum. Tria sunt mihi inquit difficilia ad cognoscendum: ꝛ quartum penitus ignoro scilicet viam viri in adolescentula sua id est in virgine quomodo scilicet de ea incarnatus sit. Unde ꝛ Joannes plusq̄ propheta dicit se non dignū soluere corrigiam calciamentorum Christi id est declarare mysterium incarnationis. Nam se hic firmat virgo beatissima: dicens. Ego in altissimis habito: ꝛ thronus meus in columna nubis id est iuxta nubem humanitatis christi que sole tegitur diuinitatis que colūna est ecclesie.

In ordinē cherū. §. VIII

bim ingreditur: qui interpretatur plenitudo scientie: quia maiorem de diuinis notitiaz habent omnibus inferioribus. ꝛ hi i circuitu diuine maiestatis assistentes tres habent proprietates secundum Dionysium scilicet esse reductiuum actiuum: et exemplatiuum. Et primum scilicet esse reductiuum intelligitur secundum commentatorem: qa ad deuz tendunt ꝛ reducunt omnes cogitatus suos ꝛ effectus circa alia. Et licet omnes angeli hoc faciant: ipsi tamen quodam modo excellentiori. Non defuit hoc beate Marie: sed omnia reductibilia ad deum reduxit. Ipsa enim est mulier illa euangelica: que tria sata scilicet corpus: animam: ꝛ diuinitatem in vna persona Christi coniunxit: per quod naturam in primum immo super primum statum institutionis reduxit: quia etsi inno centiam ꝛ perfectam gratiam habebat in illo statu de humana natura: non tamen deitatē vnitaz

Hec est mulier que lucernam accendit per quaz dragma decima reperta est. Luce. xv. Secunda proprietas est esse actiuum: quod secundum commentatorem intelligitur. quia secundum deum incedunt id est deum imitantur in actibus suis quodam excellentiori modo. Hoc egit beata Maria. Unde odilio ait. Unum pro certo scim' quia omnis Marie actio ꝛ intentio semper intenta fuit in domino. Et vt dicit Albertus. Deiformissimos actus habuit: in summo actu deuz imitata est: quando deum genuit: ꝛ ipsa deum ꝛ hominem generauit. Tertia proprietas est esse exēplatiuum quod secunduz commentatorem intelligitur: vt secundum exemplum suum hoc faciāt siue ipsi cherubim secundum exemplar diuine sapientie quod est verbum dei faciant actus suos: quod exemplar limpidius intueretur: siue inferiores faciant secundum exemplum quod habent a cherubim in multi. Hanc etiam proprietatem habuit beata Maria que omnibus recreandis speculum ꝛ exemplar omnis sanctitatis extitit. Unde beatus Ambrosius in libro de virginitate. Sit vobis tanq̄ in imagine descripta vita Marie: in qua tanq̄ in speculo relucet insigne probitatis et forma virtutis: hinc sumatis exempla viuendi. Exultāte autem gloriosa virgine de tanta plenitudine scientie. Horum agminum ipsa mater sapiētie non se inter se collocat: sed ascendit super cherubim ꝛ volauit: ut ait ps. Uolauit super pennas ventorum id est super omnes subtilitates perfectionum animarum sanctarum.

Et supremū ordinē. §. IX

Seraphim intuens circundata ab eis ardentissimam charitatem eorum ad deum collaudat: propterea seraphim dicuntur id est incēdentes: quia super omnes ordines angelorum et sanctorum diuino amore incensi sunt: qui est vinculum perfectionis. His assignat Dionysius octo proprietates. Sed tantum hic tres ponentur: que omnes fuerunt eminenter in beata Maria.

Prima proprietas est incessabile. Sicut enim ignis a quo denominātur iceſſanter agit in materiam sibi appositam: ⁊ nunq̄ dicit sufficit: vt habetur prouer. penult. ita amor dei nunq̄ est otiosus id est non permittit hominem esse otiosum. Operatur enim magna si est. Sic seraphim iccnsi diuino amore: non cessant clamare quottidie vna voce: dicentes. Sanctus: sanctus: sanctus dominus deus sabaoth: perfectius ceteris deum contemplantes ⁊ laudantes. Sed incessabilitatez habuit beata Maria super seraphim: quod sic probat Albertus. Magis incessabile est quod nō cessat nec potest modo cessare: nec vnq̄ potuit cessare q̄ q̄ ñ cessat ⁊ ñ pōt mō cessare ꝫ tñ potuit aliquando cessare. Sed charitas seraphim etsi non potest modo: potuit tamen aliquando cessare scilicet in prima eorum conditione: quod patet per exemplum luciferi: qui secundum beatum Greg. supremus fuit de ordine seraphim: qui a charitate sibi collata decidit de celo Sed charitas beate Marie nunq̄ potuit cessare: quod ostēditur per hoc: quia charitas non potest cessare nisi p mortale peccatum. Sed ipsa nūq̄ potuit peccare mortaliter: quia in vtero sanctificata antequaz posset peccare: per ipsam sanctificationem ita fuit confirmata in gratia ⁊ charitate: q̄ postea peccare ñ potuit etiam venialiter: vnde nec amittere charitatem: quod tamen potuerunt seraphim agere: ⁊ de facto aliqui amiserunt scilicet Lucifer cum suis. Ergo beata Maria in hoc omnes excelit. Secunda proprietas est acutum. Et exponit cōmentator istam acuitatem: sapientie sublimitatem.

Sicut enim cognitio bonitatis rei mouet ad amandum eam: ita ⁊ amor eius dilatat cognitionem: ⁊ inducit penetrationem ad intima rei. Et in hac acuitate sapientie beata Maria seraphim superat. Unde ⁊ mater dicitur agnitionis Ecclesiastici. xxiiij. quod ⁊ beatus Augustinus sic ꝓbat. In Christo sunt omnes thesauri sapientie ⁊ scientie dei. Christus autem in Maria: ergo omnes thesauri sapientie in Maria. Et vbi alij participant sapientiam creatam accidentaliter: ipsa mater est sapientie increate essencialiter. Tertia proprietas est: non solum calidum: sed ⁊ superferuidum. Et calidum quidem dicitur quia facit sopitum animum a tumultu ⁊ strepitu aliarum rerum: quod fuit magis in beata Maria. Nam secūdū Alber. fortior est virtus: ceteris paribus: q̄ tātūdē opat cū resistētia ꝫ q̄ illa q̄ sic resistēta ⁊ in tranquillitate et quiete posita. Sed cum beata Maria fuerit omnino sopita ab omni passione viciosa: in tumultu posita tribulationum ⁊ persecutionum: que in seraphim non fuere: ideo magis calida seu sopita. Superferuidum exponit commentator: quia dum per ignem amoris extollitur super se per vim amoris se expellit a se Hoc habuit beata virgo super omnes in summo Unde canit ecclesia. Uidi scilicet per contemplationem speciosam animā ⁊ corpore: sicut columbam simplicitate ⁊ sanctitate gratie plenitudine.

Unde spiritus sanctus apparuit super Christuz in baptismo in specie columbe: ascendentem scilicet in celum hodie super riuos aquarum id est super omnes choros angelorum cuius odor inextimabilis erat nimis scilicet fragrantia virtutum in vestimentis eius id est conuersatione ipsius.

Idem ipsa maxime fuit expulsa a se per amorez que se totaliter deo dederat: ⁊ totaliter corpore ⁊ animo deo plena erat: ita q̄ nec corpor: nec anima plus gratie secundum statum pro tempore recipere poterat. Et quanto plus gratie habuit in se: tanto minus habuit de se. Et sic cum gratia plena fuit: de se totaliter expulsa fuit. Unde beatus Hieronymus. Totam eam incanduerat diuinus amor vt nihil esset in ea quod mundanus violaret affectus: sed ardor continuus ⁊ ebrietas perfusi amoris. Ad hunc igitur supremum ordinez peruenies seraphim seraphica facta Maria obstupescentes de tanta gratie sublimitate: cātum eorum quem audiuit Isaias. vj. capitulo: dicentium. Sanctus: sanctus: ⁊ cetera. Mutarent i eam: dicentes: O sancta dei mater ⁊ omnium.

O sancta virgo virginum. O sancta mediatrix hominum. O domina regina celorum. O dea dei formitate actuum. O imperatrix sabaoth exercituum cunctorum angelorum: decet te gloria ⁊ incendio charitatis sublimissimam: in supremo ordine nostro nobiscum residere: vt te perfruamur o beatissima. Quibus illa: valde mihi cō placeo: summe congratulor de vestro diuino ardore. Sed oportet impleri scripturam: dicentez. Non est bonum hominem esse solum faciamus ei adiutorium simile sibi Genes. ij. Omnes vtiq̄ sancti ⁊ sancte associati sunt vobiscum: ⁊ alijs ordinum inferiorum aut associandi quo ad glorificandos in posterum: ita q̄ nullus eorum solitarius reperitur: sed vnus sanctus cum vno angelo in quocunq̄ ordinum. Constituit enim deus terminos populorum iuxta numerum angelorum dei. Deut. xxxij. Sed cum filius meus qui deus vtiq̄ ⁊ homo est: quia homo est: etsi in forma dei: non rapinam arbitratus est esse se

equalez deo. Unde sub deo est: ⁊ quia summe humiliatus ideo summe super omnes angelos ⁊ sanctos exaltatus. Non decet igitur eum esse solum sed me matrem suam secum iuxta eum data sibi in adiutorium in redemtione per compassionem maximam in glorificatione nunc per intercessionem continuam pro humano genere: vt cum deus peccatis hominum diluuio flagellorum minatus fuerit terram subuertere: ego ut arcus appaream in conspectu eius indeq; recordatus federis sui. reproicietur eisdem ne dissipet mundū. Ascēdam igitur super vos ad patrem meum ⁊ patrez vestrum: deum meum ⁊ deum vestrum: vsq; ad thronum eius. Ipse enim me vocat: dicens. Ueni electa mea mater ⁊ ponam te in thronum meuz. Ueni coronaberis ⁊ regnabis mecum. Sicq; collocata ad dexteram filij: dicere valet. Quasi cedrus exaltata sum in libano scilicet sicut cedrus super omnes arbores: sic ego super omnes āgelos ⁊ sanctos: quam nos rogare oportet. vt procuret nobis gratiam ⁊ gloriam.

De assumptione alius sermo.
Capitulum quadragesimumquintum.

Xcepit illum in domum suā. Luce decimo. Quāuis hoc ad litteram dicatur de Martha: tamen perfectius illud impletum est ī beata Maria: que ⁊ si Martha ñ sit nomine vel persona: est tamen Martha interpretatione. Nam interpretatur ex hebreo in latinum prouocans: ex syro sermone dominatrix: ex deriuatione a Marthe qui secunduz gentiles est deus belli propter fortitudinem. Sz certe ipse sua perfectione virtutum prouocauit deum ad incarnandum de ea: ipsa est domina celorum ⁊ omniū ipsa est potentissima ad bellandum pro nobis cōtra maliciam demonum. Et vt dicit beatus Hieronymus in sermone huiꝰ solennitatis. Si deum ore prophico in sāctis suis laudare iubemur multo magis in veneratione beate virginis matris eiꝰ ⁊ quia iter salutis est in laudibus saluatoris: dicente per p̄s domino. Sacrificium laudis honorificabit me ⁊ illic iter quo ostendam illi salutare dei ⁊ permaxime laudando matrem ipsius saluatoris. Si ergo: vt ait beatus Hierony. virgo es: lauda: quia meruisti esse ⁊ tu quod laudas. Si continens es: venerare ⁊ lauda: quia non aliunde constat vt possis esse continens q̄ ex gratia Christi: q̄ fuit plenissime in Maria quam laudas. Q si in cōiugio aut peccator es: nihilominus confitere et lauda: quia inde omnibus misericordia fluxit et gratia vt laudent. Et quanuis non sit speciosa laus in ore pccōris: noli cessare: quia inde promittitur tibi venia: vnde ⁊ omnibus vt laudes. Beata itaq; ⁊ gloriosa virgo Maria ait idem ibi: q̄uis dudum incomparabilis esset vniuersis: q̄ sub celo sunt virginibus: vt decenter posset in se suscipere deitatis admixtionem: salua vtraq; natura: tamen cum gratia repletur: cum spiritusancto p̄funditur: cuz virtute altissimi obumbrabitur: fit p̄ciosior meritis celsis: sublimior fastigijs: pulchrior sanctitate: gloriosior suorum prerogatiuis meritorum: hec ille. Ex quibus verbis colligi potest: q̄ ipsa dominatrix tripliciter excepit Christuz in domum suam: excellētius sine comparatione q̄ Martha. Excepit eum per gratie infusionem in domum suam anime rationalis. Excepit eum p̄ ipsius pesone incarnationem in domo scilicet vteri virginalis. Excepit eum per glorie receptionez in domum scilicet partis intellectualis. Omnes istas receptiones Christi a virgine Maria: notat: p̄s in versu illo. Domini est assumptio nostra: secundum diuersas eius expositiones: ⁊ festum ipsum assumptio vocatur.

Quātū ad primum .§.I.

dicit sapiens. Nisi tenueris te instanter in timore domini: cito subuertetur domus tua: non quidez materialis edificij vel corporis: sed anime rōnalis quo ad edificiū spirituale. In istam domum suaz scilicet anime sue excepit beata Maria Christuz per gratiam habitualiter in vtero matris sanctificata: ⁊ postea actualiter exercens se ⁊ crescens in gratia dei per actus virtutum. Et sic domini fuit assumptio sua. i. id quod assnmpsit ex rebus sibi propositis: cum peruenit ad vsum ratiōis. fuit domini id est virtus seu ipse dominus. Et pro huius declaratione notādū secūdū beatū Tho. in p̄ma secūde: q̄ cū quis primo attingit ad vsum rationis: primum quod occurrit anime agendum ē vt prestituat sibi finem in opibus suis ad quē dirigat ea que facit. Omnia enim ut ait ph̄s agūt pp̄ finē: ⁊ si prestituamus nobis pro fine vltimo mundum vel ea que in mūndo sūt. s. voluptates: diuitias: honores ⁊ h̄ꝰ. ⁊ vt vltimū finez: ad illa consequenda facimus principaliter opera nostra: postponentes dei mandata ⁊ salutem anime. Sed si prestituamus ⁊ proponamus nobis deum ⁊ vltimum finem: ad quē dirigamus opera nostra intēdentes ei placē: cauē a vitijs ⁊ virtuose operari: tē meritorie icipimus opari: ⁊ Christus quē recepamus in domo aīe nostre per gratiā in baptismo q̄ ad habitum: tūc eum recipimus q̄tū ad actuz. s. meritoriū operandum. Cuius eni finis bonus est: ⁊ ip̄z quoq; bonū ē. Sic ecōtra. Cuiꝰ finis malus ē: ⁊ ip̄m opus malū ē: s̄m ph̄m. Et ex eo xp̄s recedit a domo aīe nr̄e. Uñ. b. Hie. in li. ꝯ Iouinianū Si suscipimus xp̄m in hospicijs pectoris nostri

scilicet per gratiaz ⁊ bona opera fugamus diabolum. Si autez peccauerimus: ⁊ per ianuā peccati diabolus ingressus fuerit: illico Christus recedit: de pe. di. ij. si enim. Et ideo in illa etate puerili debent pueri duci ad predicationes: ⁊ frequenter admoneri de moribus: quia faciles sunt ad recipiendum omnem impressionem boni vel mali quod eis proponitur: ⁊ ad quod applicantur vt mollis cera. Sic beata Maria etsi in vtero matris fuerit sanctificata: tamen ad vsum perueniens rationis: ⁊ cito pp optimaz complexionem elegit optimam partem: deum ⁊ hominem pro vltimo fine in omnibus operibus sibi prestituens. Semper i gratia crescens: ⁊ dominum assumens pro omni sua quiete ⁊ fine. Excepit eum in domum suam anime sue: dicens cum Hieremia treñ. iij. Pars mea dominus: propterea expectabo eum: bonus est dominus sperantibus in se anime querenti eū Excepit ergo Christum in domum anime sue ad virtuose operandum. b. Ambro. in libro de virginibus. Prima Marie virtus fundamentum omnium virtutum ⁊ custos: est humilitas ipsa de q̄ gloriatur: dicens. Respexit humilitatem ancille sue: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Primum discēdi incitamentum nobilitas est magistri: deinde merces laboris. Merces autem laboris optimi fructus beatitudinis. Quid autem nobilius matre domini: quid splendidius ea quam splendor elegit paterne glorie. Quid castius ea que corpus Christi sine contagione corporis generauit: ⁊ tamen solam humilitatē respexisse dominum profitetur. Hec ille Merces huius laboris est beatitudo. Unde. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generatiões. Qui enim fuerit humiliatus: erit in gloria: ait Salon De humilitate hic practicam pone.

Quantum ad secū §. II

dū d. c̄ apostolus. ij. Cor. v. Si terrestris dom' nostra dissoluatur. i. corpus: habemus i celis domū non manu factam. In istam domum intrauit dei filius i. in vterum virginalem: quādo verbuz caro factum est de virgine Maria. Unde dicere verissime potuit. Domini est assumptio nostra: assumptio domini. i. quod assumpsit dom' ab homine: videlicet caro sanctissima nostrum est: quia de nostris purissimis sanguinibus formatū est illud corpus. Manifestuz est autem q̄ sapiens rem preciosissimaz nunq̄ poneret in loco ignobili. Non enim ponitur vinum solenne: vel maluaticum: vel balsamus in vase immundo: nec gēma vel lapis preciosus vt carbunculus: adamas: beryllus: ⁊ b'. icluderetur in anulo plumbeo: vel eneo sed aureo. Nec magnus dominus eligerz habitare in domo lutea immunda: inornata: sed i domo magna bene edificata non ruinosa munda ⁊ ornata. Sapientissimus igitur dei filius castellum huius mundi ingrediens: quia vidit domum corporis ⁊ cordis virginalis: ab eo edificatam fundatam firmiter: quia nec venti superbie: nec pluuie concupiscentie: nec fluia auaritie possent eam vel leuiter mouere: septem columnis domorum spiritussancti sustentatam: secundum illud prouer. ix. Sapientia edificauit sibi domum scidit colūnas vij. mundatam a vitijs ornatam virtutibus perfectibus: declinauit ad habitandum in ea. Et mulier ipsa excepit illū in domum suam. Unde canit ecclesia. Domus pudici pectoris templum repente fit dei: intacta nesciens virum verbo concepit filium: quod ante per multa tempora multipharie multisq̄ figuris fuerat prenunciatum. Ut eni inquit beatus Bernardus super missus est: vnus fuit spiritus prophetarum: licet diuersis modis: signis ⁊ temporibus eandem rem: diuersi non diuerso spiritu ⁊ preuiderunt ⁊ predixerunt. Qō enim Moisi monstratuz est in rubro et igne. Aaron in virga ⁊ floze. Gedeoni in vellere ⁊ roze hoc aperte vidit Salomon in muliere forti in precio eius: hoc postea apertius in femina ⁊ viro: apertissime Isaias in virgine ⁊ deo: dicens septimo capitulo. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium: et vocabitur nomen eius emanuel: quod interpretatur nobiscum deus: butirum ⁊ mel comedet: Butirū id est innocentiam: ⁊ mel misericordie: hanc misericordiam in summo communicauit matri sue: vt sicut ipse est pater misericordiarum: ita et ipsa mater misericordie nuncupetur. Misericordia autem nil dulcius sapit miseris: nil crebrius iuocatur. Hinc beatus Bernardus in sermone de assumptione. Signum magnum sic ait. Non erat bonum nobis hominem esse solum: congruum magis erat vt adesset sexus vterq̄ quorum corruptioni neuter defuisset. Fidelis tamen ⁊ prepotēs mediator dei ⁊ hominum Christus Jesus. Sed i eo diuinam homines reuerentur maiestatez. Absorpta enim videtur in deitatem humanitas: non q̄ sit mutata substantia: sed assumptio deificata: quia scilicet ille homo est vna persona cum deo. Non sola autem cantatur in illo misericordia cātatur pariter ⁊ iudicium: quia ⁊si didicit ex his que passus est compassionem vt misericors fierz: habet tamen ⁊ iudiciariam potestatem: deniq̄ et deus noster ignis consumens est. Quid ni veretur homo ad illuz accedere. Itaq̄ iam nō videbitur ipsa mulier benedicta otiosa. Inuenietur eq̄dem ⁊ locus eius in hac reconciliatione. Opus enim erat mediatrice ad mediatorem istum. Crudelis mediatrix. Eua per quam serpens antiquus pestiferum: et ipsi viro virus infudit.

Sed fidelis Maria scilicet ⁊ pia: que salutis antidotum viris et mulieribus propinauit.

Illa suggessit puaricationem. Hec ingessit redẽptorem per conceptum suum: quo dei filium excepit in domũ suam. Quid ergo ad Mariam accedere trepidat humana fragilitas: nihil est i ea asterum: nihil terribile: tota suauis est: hec. b. Ber. Quia igitur plena misericordia: ⁊ nil miseris misericordia dulcius aut crebrius iuocatur: ideo frequenter imo cõtinue in nostris miseriis quibus pleni sumus recurrendũ est: ⁊ ipsa inuocanda vt nobis subueniat. Idem b. Ber. Sileat misericordiam tuam virgo beata: si quis est: qui inuocata in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. hec ille. Hec igit domus est misericordie: que excepit patrem misericordiarum in domum suam.

Quantu ad tertiu. §. III.

hodie beata Maria excepit Christum plenius et iucundius in domũ suam: tam anime q̃ corporis quia per glorie receptionem. Ita eni fuit recepta in domo patris celestis: vbi sunt multe mansiões id est differentie premioꝝ: q̃ ⁊ ipsuꝫ recepit in domum sue mentis: per lumen glorie. Et impletum est illud quod per Aggeuꝫ predixit. ij. c. Implebo domum istam gloria. Si enim de dilectore suo Christus ait Jo. xiij. Ad eum veniemus ⁊ mãsionem apud eum faciemus scilicet in domo mentis sue ego ⁊ pater ⁊ spiritussanctus: multo magis dicenduꝫ est de quolibet sancto perueniente ad gloriaꝫ: vbi est perfectissima dilectio: que hic esse nõ potest: q̃ anima beata recipiat Christum i domũ anime sue per lumen glorie. Qui enim manet in charitate in deo manet per fruitionem ⁊ deus in eo per cõprehensionem: ⁊ claram visionem. Res enim amata dicitur esse in amante per cognitiõeꝫ ⁊ affectum. Non fuit autem ista exceptio cõis sed singularis super oẽs vt dicere valeat illud per excellentiam: domini est assumptio nostra quasi dicat non angeli vel sancti me assumpserunt seu associarunt egredientem de mundo sicut legitur de Lazaro vlceroso: ⁊ de sancto Nicolao: ⁊ alijs sanctis. Sed ipse dominus me assumpsit ⁊ associauit: ꝟm illud p̃s xxvi. Quoniã pater meus. i. mũdus ⁊ mater mea. i. omnis cõcupiscentia ⁊ mala inclinatio: dereliquerunt me: vt nihil sui iuenirẽt in me: qõ nulli sanctoꝝ concessum est. Ideo oñs assumpsit me per se personaliter accedens vt magis honoraret. Sic enim dicit. b. Hiero. Credẽdũ ẽ: q̃ ipse saluator per se totus festiuus aduenerit: ⁊ eam i throno suo collocauerit. Et quia vbi dominus ibi ⁊ familia eius. Ideo ⁊ milia miliuꝫ angelorum qui domino ministrant: vt vidit Daniel cum Christo aduenerunt. Assumpta est Maria in celum vt canit ecclesia scilicet a filio gaudẽt angeli ⁊ ceteri eam associantes. Uidendum igitur circa huius assumptionem.

Unde assumpta.
Quomodo assumpta.
Quo assumpta.

Assumpta ũtiq; §. IIII.

est de hoc mundo: vnde. b. Hiero. Hodie regina celi de hoc seclo nequam eripitur. Sed vt nobis preberet exemplum qui oẽs hẽmus facere transitum istum: voluit sanctissimos viros scilicet apostolos in suo transitu adesse. Sacra suscipere: ⁊ sine dolore migratam sepulture apl̃os demandasse. Testatur autem Dio. pauli apli discipl̃s: i li. de diuinis nominibus apl̃os interfuisse dormitõi beate Marie et Dio. cuꝫ eis. Quod ⁊ optauerat ad sui consolationem. Cõiter enim dicitur ipam post ascensionem filij. xij. annis superuixisse: vt sexagenaria esset in morte. Et in hoc nos instruit: vt in infirmitatibus grauibus et mortalibus: debemus querere habere pñtes seruos et seruas dei: q̃ orationibus insistant: verbis ad patiam et penitẽtiam et fiduciam de diuina misericordia hortenẽ. Multe enim tunc sunt insidie diaboli. Sed totũ fit contrarium. Non vocatur adiutor nisi corpis. Tota cura est consanguineorum quod eis dimittat bona sua. Sacerdos vel seruus dei aliquis vix potest ingredi: ne inducat ad restituendũ ablata. Quanuis autez non reperiatur in sacra scriptura vel historia: quod ipa susceperit sacia: tamen pie credi potest hoc fecisse: non quia eguerit: sed vt exemplum nobis preberet: sicut et filius suus ⁊ baptismũ suscepit et eucharistiã. Hoc etiaꝫ Alb. tenet in libro super missus est. Igitur sic et cõionẽ in fine sumpsit et extremam vnctionem secunduꝫ Alb: et confessionem: nõ de peccatis que non habebat: sed confessionem diuine laudis: se indignã insinuãs tãti beneficij. Cuius confessor dicit idez fuisse Johannes euangelista. Et hoc est de quo debent solicitari: tam infirmus quam amici eius et noti: vt sacramenta confessionis: ⁊ cõmunionis: extreme vnctiõis suscipiant in tempore suo et deuote: et nõ cuꝫ amiserit loq̃lam vel sensũ. Mi grans autem de hoc seculo dolorẽ non sensit: vnõ in collecta dicitur q̃ in hac die mortem subijt tẽporalem: nec tamen mortis nexibus deprimi potuit id est doloribus mortis. Corpus autem eius ab apostolis venerabiliter fuit sepulture mandatum: non cum pompis mundi: quanuis meretur omnem honorem: vtpote quia regina: non soluꝫ mundi sed ⁊ celi: non cum clamoribus ⁊ incisionibus faciei vel capillorum vt faciunt fatui: sed cuꝫ hymnis ⁊ lachrymis p̃s: nõsuper altari collocatum vel loco eminenti vt in templo: sed in loco humili scilicet in valle Josaphat: vbi ostenditur locus sepulchri eius: humilitatem in fine sicut in vita semper insinuans.

Quō modo autem. §. v.

sit assumpta. Sciendum q̄ fuit assumpta in celū valde magnifice.
Cum beatorū associetate.
Cum angelorum admiratione.
Cum corporis resuscitatione.

De primo sicut de beato Martino canit ec clesia quod refert Sulpitius in eius transitu sanctorum canit numerus angelorum: exultant chori omniumq̄ celestium virtutum occurrit psallētium exercitus: quanto magis credendum est i assumptione beate marie concurrerit tota celestis curia. Unde in sermone qui intitulatur Grego. magno glorificemus uirginem: quaz hodie para disus excepit gaudens: quam angeli cum laudib⁹ prosequuntur: quam angelorum chorus venera tur: scilicet vt magistram eorum quam martyres beatificant candidati: ut martyruz capitaneaui: quā sanctorum confessorum stolatus cōcelebrat numerus: vt precipuam confessorū operuz perfectionez: cui hodie sanctarū virginuz cum suis palmis victricibus exultans occurrit exercitus. Hec est enim in cuius utero ecclesia coniuncta est federe sempiterno. Hec ille: in cuius figuram legitur. Q̄ Dauid reducens archam domini in hierusalem cum septem chorīs: ⁊ innumera multitudine hominum associauit cum magno tripudio et letitia. ij. Regum. vi. Archa ista ut dicetur est beata Maria: quam Dauid ideſt dominus iesus reduxit in hierusalem: associatus cum ingenti gaudio ideſt cum septem differentijs beatorum: scilicet patriarchis ut Abraham: Isaac: et Jacob ⁊ alijs prophetis ut Isaia: Dauid: hieremia: Ezechiele: et Daniele: apostolorum ut iacobi maioris: martyrum vt baptiste Joannis. Innocentum machabeorum: stephani et aliorum confessorum vt simeonis gamalielis et aliorum. Sanctarum virginum que eam imitate sunt post christi ascensionem. Nam septimus chorus fuit angelorum innumerabilium. Et beatus Hieronymus in sermone. Credendum est festiue genitrici dei obuiam aduenisse militiam: eamq̄ ingenti lumine circunfluxisse: et ad thronum eam cuz laudibus et canticis perduxisse: celestemq̄ hierusalem tunc ineffabili letitia exultasse. Ex immensa autem gloria eius angeli admirantes fecerunt questiones: sicut et christo in celum ascendente. Unde admirans spiritussanctus de ea sic ait. Que est ista que sic ascendit per desertum sicut virgula fumi: ex aromatibus mirre et thuris: ⁊ uniuersi pulueris pigmentarij cantico. ij. ut dicit beatus Hieronymus in sermone. Admiratur spiritussanctus: quia admirantes facit scilicet angelos eius in assumptione. Ascendit autem de hoc seculo nequam ad celi fastigium sicut uirgula diminutiue per humilitatem. Erecta tamen per erectam in deum intentionem fumi salientis ⁊ se dilatantis per contemplationem et dilectionem. Ex aromatibus thuris per odoriferam orationem mirre per ueram sensuum mortificationem: ⁊ uniuersi pulueris pigmentarij: omnium scilicet virtutum perfectionem. Quibus respondet Jsaias. Hec est de qua predixi. Egredietur uirga de radice iesse: et flos de radice eius ascendet scilicet christus iesus de virgine ista. Beatus Bernardus ad hec. O virgo uirga sublimis in quantum sublime uerticem sanctum erigis usq̄ ad sedentem in throno: usq̄ ad dominum maiestatis: virgo vere planta celestis: planta pretiosior cunctis: sanctior vniuersis: o vere lignum uite: quod solum dignum fuit portare fructum salutis.
Secunda quoq̄ hierarchia admirans de magnificentia glorie eius inquit. Que est ista: que proceditur quasi aurora consurgens: pulchra ut luna: electa ut sol: terribilis vt castrorum acies: ordinata. Cantico. v. Progreditur ultra nos: et supra nos graditur quasi aurora rutilans dilectione: ⁊ sicut aurora media est inter noctem et diem habens satis de luce: sic ista medium tenuit interstatum uiatorum: qui sunt in nocte mundi tenebrosi et inter statum comprehensorum: qui sunt in die clare visionis. Supra omnes enim sanctos viatores est et satis propinqua perfectioni beatorum fuit. Pulchra ut luna: quia sicut luna plena precipue illuminat tenebras noctis: sic ista peccatores et tribulatos. Electa ut sol: quia sicut sol illuminat diem: sic illa iustos ⁊ pios: et sicut radios suos ubiq̄ diffundit: clarior et plus influens in inferioribus q̄ ceteri planete: sic ista clarior cunctis sanctis beneficia sua vbiq̄ diffundit. Terribilis vt castrorum acies ordinata. Terribilis demonis plus omnibus sanctis virtutibus omnibus armatis. Quibus respondet Dauid p̄s. xliij. dicēs. Hec est illa de qua predixi. Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato circundata varietate. Regina utiq̄ celi assistit semper ante deuz: recta sterit sine inclinatione ad aliquod maluz: a dextris scilicet in potioribus glorie: in uestitu deaurato sapientie ⁊ charitatis summe: circūdata uarietate omnium priuilegiorum sanctorum. Demuz et tertia hierarchia et ipsa stupens ait ō ea. Que est ista que ascendit de deserto delitijs affluens: innixa super dilectum suum. Cantico. vi. De deserto ascendit: quia de seculo quod desertum est virtutibus ⁊ quiete. Ipsa tamen sanctissima sine signo alicuius peccati: sopitis omnibus in ea passionibus. Ascendit autem super cherubim: delitijs ideſt nobilissimis uirtutibus affluens: ut exponit beatus Bernardus. Innixa super dilectum

suum scilicet filium quasi unum cum eo. Quib⁹ respondet illa sancta Judith formosa corpore et casta: speciosa anima: hoc est per gesta mea figurata. Nam sicut occiso holoferne a me inimico populi dei facta terribilis exercitui eius occurrit mihi obuiam ciuitas hierusalem cuz summo pōtifice congratulans de uictoria per me facta ⁊ plurimum laudans et dicens. Tu gloria hierusalem. Tu letitia israel: tu honorificentia populi nostri benedicta eris in eternum. c. xv. Sic beatissima ista Maria pulcherria cōpore: pulchrior anima ⁊ admirabilis oculis omnium: acta uictoria de inimico humani generis infernali cum reuersa est huc: superna hierusalem cum pontifice summo christo qui ad eam accessit laudans et beatificans eam admirans tantam uirtutem. Tertio est assumpta cum corporis resuscitatione. Hoc autem pie creditur a fidelibus ⁊ a doctoribus cōfirmatur. Quod etiam uidetur sensisse psal. cxxxi. cum ait. Surge domine in requiem tuam tu ⁊ archa sanctificationis tue. Surrexit dominus iesus non quo ad deitatem: que nunquam cecidit in aliquem defectum: nec anima eius que nunquam peccauit: et in passione secundum partem intellectiuam summa requiem habuit. Sed quo ad corpus quod post afflictiones innumeras cadens in mortem surrexit: ⁊ ascendens in requiem eternaz iuit. Archa autez sanctificationis fuit corpus matris: in q̄ fuerunt vt in archa ueteri figurata loco uirge sceptrum deitatis: loco legis anima sapientissima: loco mane dulcedo carnis. Hec igitur archa sanctificationis ideſt plena sanctis rebus surrexit in requiem corpore assumpto in celuz. Hoc beatus augustinus testatur in sermone dicēs. Putredo ⁊ uermis opprobrium sunt humane conditionis a quo marie natura excipitur: quam iesus de ea assumpsisse probatur. Idem thronum dei thalamum domini: tabernaculum christi ideſt cōpus uirginis: necesse est ibi esse: ubi ipse est. Hoc thesauruz congruenti⁹ est celo seruari q̄ terra. b. Bernar. ät hoc tali rōne confirmat. Si corp⁹ beate marie remansisset in terris: uidetur christus cōtēpsisse uel minus curasse de matris sue honore: cū tñ eaz sēper sūme honorauerit ⁊ dilexerit. Nā corpora sanctorū quia in terris remanserūt: et locus ubi quieścūt notus hominib⁹ habeatur: multi accedūt ad ea ueneranda: ut pz de aplis. b. Petro: paulo: iacobo: nicolao: ⁊ huiusmōi. Multo magis uisitaretur a fidelib⁹ corp⁹. b. marie: si eēt i terris. Nō ergo passus fuisset filꝰ locū eius ignorari: ut honorareť a cūctis: si nō esset in ceľ assūptū. Qñ ät resuscitatū assūptuz fuerit: ignoratur. Aliqui. n. dicūt ipa die p⁹ sepulturā eius. Alij tertia ad similitudinē filij. Alij quāto die ut legitur i reuelatiōib⁹ bte elisabet sibi ab angelo itimatum.

Quantum ad ter. §. VI.

tiū scilicet quo fuerit assumpta seu ubi collocata canit ecclesia: ⁊ asseuerant omnes doctores: quia exaltata est super choros angelorum unde super omnes puras creaturas. Unde secundum Albertum. Sicut inter naturam increatam diuinam ⁊ naturam creatam rationalem mediuz est humanitas christi unita deitati: et sic de extremis participat: quia natura de extremo ad extremum transit per medium: ita inter naturam puram glorificatam: et naturam unitam deitati quasi extrema ponitur medium beata Maria: vtpote mater eius: quod unitum est: que tamen ipsa pura creatura est non unita deitati. Et sic super omnes angelos ⁊ sanctos est: sed infra christum. Et hoc ipsa innuit: dicens Ecclesiastici xxiiij. Radificaui in populo honorificato: populus maxime honorificatus est cetus angelorum et sanctorum. Radix autem est principium arboris. Imaginemur ergo summitatem perfectionis glorie beatorum esse in seraphim ordine supremo. Et ibi incipit perfectio gratie et glorie uirginis extendens se erga filium incarnatum.

De hac Gerardus in omeł. suis. Solus dominus iesus christus potest hanc uirginem magnificare: quemadmoduz fecit: vt ab ipsa maiestate laudez continuo accipiat et honorem: angelicis stipata choris: archangelorum uallata terminis: thronorum hincinde possessa iubilationibus: dominationum circuncincta tripudijs principatum circūsepta obsequijs: potestatum amplexata plausib⁹: uirtutum girata honoribus: cherubim circūstantiata himnificatiōibus: seraphi possessa undiq; i effabilibus cantionibus. Ipsa quoq; ineffabilissima trinitas hymni tripudio sibi applaudit: atq; sua gratia in ea tota redundante: omnes eidez attendere facit aplorum splendidus ordo ineffabilr gliam illam extollit. Martyrum multitudo omnimode supplicat dñe tante. Confessorꝝ exercitus inumerabilis continuū sibi personat canticum. Uirginū cādidissima contio iugē choreā ad suaz celebrant gliam. Jnite ēt infernus sibi iubilat: ⁊ pacissimi demones conclamāt. hec ille. Nō ät otiosa ibi manet: sed in supremo sita poli nos cōmendat sue proli: curans ⁊ iustis ⁊ pcōribus subsidia salutis mentis ⁊ corporis. Hec ē inḉt fulbert⁹ epūs i sermone: q̄ quōdā in auxiliuz magni patris basilij milit sctm angelū: qui ⁊ mortuū suscitauit. s. mercuriū militē martyrē: q̄ egressus de tumulo lanceā suā in ecclia appensa arripiens ipsū iulianū apostatā impatorē psecutorē fideliū: qui minatus fuerat basilio in reuersione sua ex plio ꝑ pas: euersuꝝ ciuitatē cū hitatoribus suis: vbi presulabatur ipse basilius: vulnerauit ad mortē: vñ

ꝛ mortuus est. Ipsa beata Maria theophilū archidiaconum: quia iniuste sua dignitate priuatus fuerat: impatiens tante iniurie per adiutoriū magi diabolo se tradiderat: instrumentuz super hoc cōficiendo: ꝛ ei offerendo: vt recuperaret dignitatem ꝛ honorem amissum: quod ꝛ secutū est. Sed postea penitentiam ꝛ ipsam uirginem inuocantē de faucibus diaboli eripuit. Ad tronū igitur gratie eius ꝛ domum glorie recurramus: vt inueniamus misericordiā in tēpore opportuno Amē.

Titulus. xvi. de dono sciētie.
De dono scie q̄d sit: ꝛ ad q̄d se extēdat. c. j.

Otum fac mi

chi domine finem meuz: ꝛ numerum dierum quis est: ut sciam quid desīt mihi ps. Cum gloriosus deus sit finis vltim⁹ hominum: ad quem facti sunt: quia fecit deus rationalem creaturam: vt summum bonum intelligeret: intelligendo amaret: amando possidēt: possidendo frueretur: vt ait magister in. ij. senten. di. i. tamen pauci sunt: qui hoc attendant pre occupationibus et uicijs impediti. Et ideo orandum est cum psal. ut notum faciat hunc finem nobis. Sz ꝛ numerum dierum nostrorum quis est in presenti: quia breuissimi ꝛ incerti. Dies enim mei velociores fuerūt cursore: ait Job nono capitulo: quod quia non aduertunt homines: sed quasi lōgiores sint ꝛ prolixi temporis: ideo parū sibi uacant: ꝛ inde non sciunt: nec scire cupiunt: quod ōsīt eis virtutis et bonitatis: vt assequi ualeant finem suum. Sed finito cognito per donū scientie potest quis scire quid sibi desīt ad bene conseruandum i medio nationis praue ꝛ peruerse. At contra dicit dominus Isaie quinto. Propterea populus meus ductus est captiuus: quia non habuit scientiam: ꝛ dilatauit infernus animam suam: ꝛ aperuit os absq; vllo termino. Sed scias per hoc donū: quo modo te oporteat conuersari in domo dei: que ē ecclesia dei uiuentis: ait apostolus i prima ad thimo. Circa donum scientie consideranda sūt tria.
Primū significatio nominis.
Diffusio muneris.
Appropriatio beatitudinis.

Quantum ad pri §. I.

mum scilicet quid significet scientia. Notandum est q̄ nomen scientie importat certitudinez cognitionis et iudicij per discursuz rationis. Unde omnis certitudinalis cognitio alicuius per rationis collationem dicitur scientia. Ad hoc autem q̄ intellectus humanus perfecte assētiat ueritati fidei duo requiruntur. Primum est: vt sane capiat ea que proponuntur: ꝛ hoc pertinet ad donum ītellectus. Secundū est: vt habeat certum iudicium de eis discernendo credenda a non credendis ꝛ agenda a uitandis. Et ad hoc est necessariuz donū scientie. Et sicut scientia que est uirtus ītellectualis habet certitudinem de rebus creatis ex ratione demonstratiua: et ideo est secundū humanum modū: ita scientia que est donuz spiritussācti habet certitudinem de rebus credendis ꝛ agendis supra humanum modum ex presentia spiritussancti. Dec beatus Thomas in scripto super tertio sēten. di. xxxv. arti. iij. q. i. Sed ad maiorem horum declarationez secundū Rai. in summa. Sciēdum est: q̄ certitudo iudicij de aliquo fit duobus modis. Uno modo per causam altissimaz: ꝛ hoc vel simpliciter: et sic sapiēs dicitur: qui nouit altissimam causam simpliciter idest ipsum deum uel secundum quid idest in aliquo genere in quantuz per illam potest de alijs iudicare: ꝛ sic est sapiētia que est virtus intellectualis. Nam sapiens in uno quoq; genere dicitur: qui nouit altissimam causā in illo genere: per quam potest de omnibus illius generis iudicare. Allio modo certitudo iudicij fit per causas secundas vel iferiores. Et talis certitudo dicitur scientia. Et ideo sapientia i hoc differt a scientia: quia sapientia est cognitio rerū diuinarum. Scientia vero est cognitio rerum humanarū. Secundū est ex diuerso: vel ex differentia medij cognoscendi assumitur differentia inter sapiētiam et scientiam. verbi gratia. Cum per res creatas cognoscimus deum: hec cognitio magis pertinet ad scientiam q̄ ad sapientiaz ꝛ econuerso. Cū de rebus creatis secundū rationes diuinas iudicamus: hoc magis spectat ad sapientiam q̄ ad sciētiam secundū beatum Thomam secunda secunde. q. ix. arti. ij. Tertium quod est considerandū: est q̄ sciētia que est donū ad quattuor ordinatur que sunt nobis necessaria ad salutem: scilicet ad speculationem: operationem: conuersationem: ꝛ administrationem. Donuz scientie ordinatur ad quattuor. Primo ad speculationem: quia scilicet per donuz scientie scit pro certo quid fide tenere debeat: ꝛ discernere credenda a non credendis. Unde Cyprianus in lib. de lapsis ait. Mādāt aliqua martyres fieri: sed si iusta sunt: si licita: si non contra dominum ipsum: ac dei sacerdotem idest prelatū facienda sunt. Mandāt sancti martyres aliqua fieri. Sed si scripta non sunt in lege domini que mandant: facienda non sunt: ante est vt sciamus eos illa a domino impetrasse que postulant: ꝛ tunc facere quod mandant. Non enim statiz uideri potest de diuina maiestate concessū: quod fuerit humana pollicitatione promissum. di. l. Si quis. Hinc et Augustinus in enchiridion ait. Longe tollerabilius est in his que a religione

ſe iuncta ſunt mentiri q̄ in his ſine quorum fide vel notitia deus celi nō poteſt falli. xxij. q. ij. in ip ſarum. Secundo ſcientia ordinatur ad opera tionem. Non enim cognitio rerum quantum ad ſuas naturas et quidditates pertinet ad donū ſci entie ſed ſola cognitio practica: qua homo ex pre ſentia ſpiritusſancti vt ſupra dictum eſt: quandaz certitudinem concipit de agendis. Unde donum ſcientie ſecundario ſe extendit etiam ad operatio nem: ſecundum q̄ per ſcientiam credibilium ꝛ eo rum que ad credibilia conſequuntur dirigimur in agendis ſecundum illud Jacobi. iij. Scīēti bo num ꝛ non facienti peccatum eſt illi: vbi gloſa. Sciens benefacere ꝛ non faciens maius peccatuz habet: q̄ ſi neſciret: quanuis ignorantia boni ſcili cet neceſſarij ad ſalutem magnum ſit peccatum: cum ſcriptuz ſit. i. ad Cor. Ignorās: ignorabitur. Unde ꝛ beatus Gregorius in lib. moral. Qui ea que dei ſunt ſapiunt: a domino ſapiunt: ideſt ap probantur ea operando. Qui ea que dei ſunt ne ſciunt: a domino neſciuntur: ideſt reprobātur. Et qui ſtultus fuit in culpa: ſapiens erit in pena. diſ. xxxvij. Quia ea. Et chriſtus luce. xij. Seruꝰ qui ſcit uoluntatem domini ſui: ꝛ non facit plagis ua pulabit multis. Beatus thomas ſecunda ſecunde q. ix. arti. iij. Tertio valet donum ſcientie ad bonam inter malos conuerſationem. Unde ma giſter ſententiarum in littera in tertia di. xxxv. di cit: q̄ per donum ſcientie ſcimus conuerſari i me dio nationis praue et peruerſe: et abſtinere a ma lis. Et beatus Hieronymus ait. Habeto ſimplici tatem colūbe: et nemini machineris dolos: ꝛ aſtu tiam ſerpentis: ne aliorum ſupplanteris inſidijs. Non multum diſtat a vicio in his ſcilicet que per tinent ad ſalutem: decipere vl decipi poſſe chriſti anum. xvi. q. i. Si cupis. Quarto ſcientia que eſt donum ualet ad rectam temporalium bonoz̄ adminiſtrationem. Unde beatus Auguſtinus di cit: q̄ actio qua bene vtimur rebus temporalibuſ ſcientie dono attribuitur. Idem beatus Auguſti nus ad Macedonium. Omnes qui ſibi gaudere videntur acquiſitis: eiſq̄ vti neſciunt: alienuz poſ ſidere conuincuntur: hoc enim certe alienum nō eſt: quod iure poſſidetur: hoc autem iure quod iuſte: hoc autem iuſte quod bene. Omne igitur quod male poſſidetur: alienum eſt. Male autem poſſidet qui male vtitur. xiij. q. iij. Quid dicā. Donum igitur ſcientie facit q̄ bona temporalia licite acquiſita bene poſſideantur per bonuz uſū eorum non abutendo. Ratio autem huius eſt: qz creature ſunt: ex quibus homo occaſionaliter a deo auertitur ſecundum illud Sapien. xiij. Crea ture facte ſunt in odium et in muſcipulam pedi bus inſipientium: qua videlicet de his rectum iu dicium non habent: quia peccando per inordina tum affectum earum ponunt perfectum bonum in creaturis: vltimum finem in eis conſtituendo. Sed rectum iudicium de creaturis habetur per donum ſcientie: quod ſcilicet ſunt inferioza eo ſi ne comparatione: et ideo non preponenda ei i af fectione. Beatus Thomas ſecunda ſecunde. q. ix. articulo. iij.

De differentia §. II.

inter ſcientiam humanam et prudentiam: et ſcien tiam prout eſt donum. Si autez arguatur q̄ pro pter bonum uſum temporalium non eſt neceſſa rium donum ſcientie: vt nunc dictuz eſt: quia pru dentia et humane ſcientie uidētur ad hoc ſuffice re. Nam cum prudentia ſit recta ratio agibilium ſecundum philoſophum. vi. ethicorum: et ſciētie humane multa docent de huiuſmodi bono uſu temporalium: vt Tulius lib. de offic. Reſpondet Rainerius poſt beatum Thomaz: q̄ ſcientia que eſt donum in hoc differt a prudentia: quia prudē tia non certitudinaliter ſed magis extimatiue ha bet iudicium de agendis. Sed ſcientia que eſt do num habet certitudinem iudicij de agendis ex p̄ ſentia ſpiritusſācti: et ideo falli non poteſt. Beatꝰ Thomas ſuper tertia di. xxxv. Unde et ſapiens inquit Sapientie. ix. Mitte illam ſcilicet gratiaz tuam de celis ſanctis tuis: ꝛ a ſede magnitudinis tue: vt mecum ſit: et mecum laboret: et ſciaz quid acceptum ſit apud te. Scit enim illa omnia: et in telligit et deducet in operibꝰ meis ſobrie. Quā tum vero ad ſcientias humanas reſpondet q̄ nō ſufficiunt ad huiuſmodi rectam adminiſtratio nem temporalium: que ſcientie ex ratione demon ſtratiua acquiruntur. Sed neceſſarium eſt donū ſcientie. Et hoc triplici ratione. Tum quia ratio humana ualet ad finem naturalem: non autem ad ſupernaturalem: ad quem homo eſt ordina tus. Et ideo vt ad illum dirigat opera ſua circa tē poralia: eſt neceſſarium donum ſcientie. Tum qz rationi hūane non ſunt omnia cognita: neq̄ om nia poſſibilia neceſſaria ad ſalutem: ſicut ſcientia que eſt donuz. Ille ſpiritus veritatis docebit uos omnia ſcilicet neceſſaria ad ſalutem. Joan. xiij. Beatus auguſtinus. Conſtat nos ſine ſpiritu ſanc to mandata eius implere non poſſe. Tum quia in ſcientijs humanis poteſt eſſe peccatuz non per ſe: quia nulla ſcientia in quantum ſcientia de ſe ē mala: ſicut ſcire in quantum ſcire nunquam eſt malum: alias ſcientia malorum non eſſet in deo: quod eſt abſurdum dicere: ſed per accidens in ſci entijs humanis contingit eſſe peccatum: vel in ſci endo: vel in adiſcendo: vel conſiderando: et hoc vel ex parte cognoſcentis: vel ex parte cognoſcibi lis rei: ꝛ ſic intelligendum eſt quod ait beatus au guſtinus. In vna eademq̄ re et neſcienti ſciens: ꝛ erranti non errans recta ratione preponitur. In

diuersis autem rebus cuz vnus utiliora: alius minus vtilia uel etiam noxia quis non in eis ea que ille scit ei preferat nescientem. Sunt enim quedã que melius est nescire q̃ scire di. xxxviij. Quãuis: ubi dicit glosa: q̃ quanuis omnis scientia in se sit bona: tamen aliqua alicui ẽ mala occasionaliter scilicet propter abusum. Et ex parte quidem cognoscentis alicui est aliqua sciẽtia humana mala dupliciter. Uno modo propter occupationez dum scilicet propter occupationẽ in studio alicuius scientie impeditur ab executione alicuius officij ad quod tenetur. Sicut si iudex propter studium astrologie non intenderet causis expediẽdis: vel non esset diligens ad legendum in materia illa ut oportet: vel sacerdos curatus propter studium rhetorice vel philosophie desisteret a confessionibus audiendis: quando ad hoc tenetur: vl̃ nõ vacaret propter aliud studium materie: que pertinet ad casus conscientie. Et sic beatus Hieronymus reprehendit sacerdotes qui omissis studijs scripturarum: nimis uacant studio gentilium di. xxxvij. Sacerdotes et. c. sequenti. Secundo propter delectationem alicuius scientie ex qua aliquis uenit in contẽptum sacrarum scripturarũ: quas reuereri oportet sicut leginus de beato Hieronymo: qui propter nimiam delectationem in ornatu eloquẽtie Ciceronis prophetarum cũ legebat sermo ei horrebat incultus: eum fuisse in infirmitate constitutum: acriter redargutuz: et Ciceronianum vocatum non christianum: et grauiter propter hoc a domino flagellatum: vt di. xxxvij. legimus. Secũdo scientia aliqua est alicui noxia ex parte cognoscibilis. Et hoc tripliciter. Primo quia scibile est inclinans ad culpam: vt scientia necromantie et astrologie: in quantum scilicet per iudicium astrorum vult quis iudicare de actibus humanis tanquam necessitate procedentibus ad bonum uel malum. Et de huiusmodi dicit beat⁹ Ambrosius: q̃ astronomia et astrologia et huiusmodi despecta sunt: quia nihil ualent ad salutez: sed mittunt in errorem. Et qui his studeñt curaz anime non habent di. xxxvij. §. hinc etiam. Et de poetica dicit Isidorus in libro de summo bono: z di. xxxvij. Ideo prohibetur christianus figmenta legere poetarum: quia per oblectamenta fabularum nimium excitantur mentes ad incentiua libidinuz. Secundo quando scybile nullaz habet efficatiam vtilitatis alicuius: vt ars notaria: ad quam addiscẽdam fiunt multe obseruantie illicite et non realiter sed fantastice acquiritur opere demonum. Tertio quando scybile excedit cognoscentis potentiam. Unde dicitur Ecclesiastici. iij. Altiora te ne q̃sieris: et fortiora te ne scrutatus fueris. Altiora vocat ad que non sufficit ratio naturalis: et tamẽ ratione naturali vult talia querere: vt mysterium trinitatis: incarnationis: sacramenti eucharistie et huiusmodi: cõtra quos dicitur prouerbio. xxv. Qui scrutatõ est maiestatis oppримetur a gloria. Est ergo necessaria scientia que est donum que dirigit circa huiusmõi ad sciendum que congruunt saluti.

Secundum prin §. III.

cipale considerandum est circa scientie donuz diffusio muneris: ideſt in quibus donum scientie habet esse. Pro cuius declaratione sciendum: q̃ huiusmodi donuz ordinatur ad duo. Primo ad discretionem seu discernendum de credendis z agẽdis. Nam per scientie donum homo habens scit certitudinaliter quid credere: quid agere debeat circa necessaria ad salutem et discernere credenda a non credendis: z agenda a non agendis. Et hec scientia est in omnibus habentibus gratiam gratum facientem. Omnes enim tales ex infusione gratie habent rectum iudicium circa credenda z agenda: ita q̃ in nullo deuiant a rectitudine iustitie: et propter hoc dicitur scientiam sanctorum habere. Unde dicitur Sapientie. x. Justum deduxit dominus per vias rectas: z ostendit illi regnum dei: dedit illi scientiam sanctorum: ideſt scientiam talem qualem decet sanctos habere: ideſt in nullo a rectitudine iustitie declinare: vel sciẽtia dicitur sanctorum qua sancti eligũt temporaliter crutiari: z in eternum gloriari. Secundo sciẽtia ordinatur vel ad manifestationem vel ad eruditionem vel ad defensionem fidei. Et hec scientia pertinet ad gr̃az gratis datã q̃ magis dat ad vtilitatẽ aliorum q̃ sui: de qua dicit apostolus primo Corin. xij. Unicuiq̃ datur manifestatio spiritus ad vtilitatem scilicet aliorum. Et sequitur. Alij datur sermo sapientie: alij sermo scientie et cetera. Et hec scientia non est illa que dicitur donuz spiritussancti vnum ex septem. Nec est in omnibus habentibus gratiam gratum facientem: sed i quibusdam et non soluz in bonis sed et malis potest esse communis. Unde beatus Augustinus in lib. xiij. de ciuitate dei dicit q̃ de hac scientia nõ pollent plurimi: quanuis polleant fide: z subdit. Aliud est scire quid credere debeat: aliud ẽ scire quẽ admodum hoc ipsum pijs opituletur: et contra impios fides defendatur. Est ergo ista in predicatoribus z doctoribus z alijs nonnullis in quantũ scilicet per acquisitionem solum et studiuz humanum in scientijs etiam theologia talia didicerũt: vt ratione humana possint alios docere de credẽdis et agendis: z contra impugnantes defendere. Sed in quantum sine studio humano ex inspiratione spiritussancti ista habẽt sicut apostoli z etiam sancti doctores ecclesie: quibus ultra humanas scientias acquisitas addita fuit et ista scientia gratia gratis data a spiritusãcto. Declaratur hoc

exemplo de sensibus corporis. Sicut enim sensus corporis qui est adesse vt tactus est in omnib⁹ membris: sensus autem qui sunt ad bene esse sunt in corde tantum: per quod alia membra reguntur: ita etiam est de donis gratuitis: que dantur in ecclesia. Quedam enim sunt de necessitate salutis: et hec oportet q⁹ dentur omnibus membris christi: ⁊ huiusmodi sunt que pertinent ad gratiã gratũ facientem: vt sunt virtutes et dona. Quedam sũt que sunt ad bene esse: sicut gratie gratis date: ut operatio miraculorum: prophetia: genera linguarum et huiusmodi. Et hec non dantur omnibus membris christi: sed illis tantum quibus expedit ad edificationem fidei. Unde sicut facere miracula et prophetare non ẽ de necessitate salutis seu fidei: sed de perfectione dei. Sic et sermo scientie ⁊ alie gratie gratis date de quibus loquitur apostolus primo Corin. xij. Hec Thomas in scripto super. iij. sententiarum di. xxxv. articulo. iij. Ad hoc facit optime quod ait Beda super Joan. et habetur de peniten. di. ij. Querendum. Ubi ait. Notandum q⁹ in sanctis hominibus quãdiu mortale corpus gestant: partim manet spiritus semp: partim redditurus recedit. Manet apud eos: ut bonis insistant actibus: voluntariam paupertatem diligant: mansuetudinem consequantur: pro eterno desiderio lugeant et huiusmodi: ceteriscq fructibus spiritus insistant. Recedat ad tempus: ut non semper facultatem infirmos sanandi: mortuos suscitandi: vel prophetandi facultatem habeãt. Manet semper: vt possint habere uirtutes: quibus mirabiliter viuant. Uenit ad tempus: ut etiam alijs per miraculorum signa quales sint intus effulgeant. Melius ad propositus facit quod ait beatus Augustinus. i. q. i. dicens. Multe operationes sunt spiritussancti: quas cum idem apostolus quodam loco conuumerasset scilicet ꝑmo Corin. xij. concluſit. Hec omnia operatur vnus ⁊ idem spiritus: diuidens singulis prout vult. Aliud ergo est sacramentum quod habere etiam Simon magus potuit. Aliud prophia: quod ⁊ in malis hominibus fieri solet: vt in Saul. Aliud operatio eiusdem spiritus: quam nisi boni habere nõ possunt ideſt charitas que non est nisi cuius gratia gratum faciente et donis spiritussancti. Hec charitas proprium donus est catholice vnitatis ⁊ pacis: nec eius donum in omnibus: quia nec eius sunt omnes.

Tertium princi ·§. IIII·

pale quod consideratur circa donum scientie est appropriatio beatitudinis. Nam scientie que est donum spiritus appropriatur et conuenit tertia beatitudo: que ẽ luctus. Mat. v. Beati qui lugẽt: quoniam ipsi consolabuntur. Ubi tanguntur duo conuenientia dono scientie. Primo appropriatur scientie luctus pro merito: dum dicitur. Beati qui lugent scilicet de preteritis erratibus: vbi glosa interlinearis ait. Di scientie illustrantur: ut sciant quibus malis inuoluantur. Et Ecclesiastes. i. Qui addit scientiam: addit et dolorẽ. Secundo appropriatur consolatio scientie pro premio: cum subditur: quoniam ipsi consolabuntur. Et hoc in presenti: dum homo per rectum iudicium scientie creaturas in bonum diuinum ordinat: et in futuro talis consolatio perficietur. Unde beatus Augustinus in sermone domini in monte ait. Scientia conuenit lugentibus: qui dicerunt quibus malis coniuncti sunt: que quasi bona mali appetierunt. Beatus Thomas secunda secunde. q. ix. articulo. iiij. Et quia scientia secularis seu humana conuenit in nomine cum scientia que est donum quanuis realiter differat: cum scientia humana sit communis bonis et malis: sed donum scientie non nisi in bonis gratiam gratum facientem possidentibus habeatur. Ideo breuiter aliqua in commendationẽ earum in se: ⁊ quantum ad bonum usum earum dicetur: ⁊ exinde in detestationem abusus earum. Et q⁹ studiuz earum sit licitum patet ex hoc: quia ut dicit beatus Augustinus. A studio percipiende veritatis nullus prohibetur. viij. q. i. Qui episcopatum: qõ intelligendum est: dummodo debitus modus: et honestus finis intendatur. Nam ut ait beatus Bernardus. Sunt qui scire volunt: vt sciantur: ⁊ vanitas est scilicet superbie: ut in philosophis et gentilibus. Sunt qui scire volunt: vt sciant: et curiositas est. Non enim ut ait beatus Augustinus in cognitione creaturarum figendus est gradus: sed ad immortalia ⁊ semper mansura animus dirigendus. Sunt qui scire volunt: vt lucrentur: et cupiditas est: vt in medicis et iuristis ⁊ rectoribus qui per fas ⁊ nefas ea scientia utuntur: secus si debite. Sunt qui scire volunt: vt se edificent: vel per se alij edificentur: ⁊ charitas est. In ꝑmis trib⁹ cõiter uerificatur qõ ait apl̃s: scia inflat. In ultimis quod subdit: charitas edificat scilicet ad meritũ. Modus debitus est vt non nimis inhereat: vel vtiliores cõtemnat: vel per hoc sibi necia sciri omittat. His seruatis quod liceat his vacare ostendit hiero. sz epistolam ad Titum. Siquis gramaticam artem nouit: vel dialeticam: vt recte loquendi rationem habeat: et inter vera falsaq⁹ diiudicet non inprobamus. Geometria arithmetrica: et musica habent in sua scientia veritatez Et paulo post grãmaticorum doctrina potest proficere ad uitaz: dum fuerit in meliores vsus assumpta: di. xxxvij. Idem hiero. o. e. Qui de mensa et vino regis nolunt comedere ne polluantur: vtiqz si sapientiam atq⁹ doctrinam babiloniorum scirent esse peccatum: nunquaz acquieſcerent diſcẽ

quod non licebat: discunt autem: non vt sequantur: sed ut iudicent atq; conuincant. Quomodo si quis uolens scribere contra mathematicos imperitus matheseos risui pateat: et aduersus philosophos disputans ignoret dogmata philosophorum. Et loquitur hic beatus Hieronymus ō adolescentibus hebreorum translatis in captiuitate i babiloniaz scilicet daniele: anania: azaria: ⁊ misaele. Hinc et Beda super lib. regum. d. e. ait. Turbat acumen legentium: ⁊ deficere cogit: qui eos a legendis secularibus libris existimat prohibēdos. In quibus si qua utilia sunt: quasi sua sumere licet. Alioquin nec ipse magister gentiū scilicet paulus aliquos versus poetarum in suis scriptis allegaret. Et ut ait Gratianus. d. e. quod precepit dominus filios israel: ut spoliarent egyptum auro ⁊ argento moraliter instruens: vt si aurum sapientie siue aurum eloquentie apud poetas inueneri mus in usum salutiferum eruditionis uertamus. In leuitico quoq; primitias mellis ideſt dulcedinē humane eloquentie domino iubemur offerre. Ex quibus patet q̄ de se maluz non est vacare scientijs secularibus.

Q aūt nō solum §. v.

liceat: sed etiam debeat quilibet fidelis in scientijs secularibus studere probat: dominus Joānes dominici in libello qui intitulatur lucula: arguendo tamen non asserendo sic. Quilibet catholicus deum debet imitari quantum potest. Sed deus nō solum habet omnem ueritatem: sed est omnis ueritas. Igitur cuilibet catholico studere conuenit omni veritati quantum potest. Sed in secularibus scientijs sunt multe veritates: ergo debet christianus scientias seculares acquirere. In hac autē argumentatione sunt quattuor propositiones: q̄ probari possunt de facili scilicet q̄ deū debet imitari quilibet quantuz potest: ⁊ q̄ deus habet omnem veritatez: ⁊ q̄ deus est omnis ueritas: ⁊ q̄ scientie seculares continent multas ueritates. Prima propositio scilicet q̄ debet homo deuz imitari: deducitur tripliciter. Ex natura: ratione: ⁊ scriptura. Ex natura quidem quantum ad primum dictum est in secundo de anima: q̄ vnumquodq; ens imitatur altissimum: hoc non solum clamat suis cupiditatibus homo ad diuinam imaginem factus: sed etiam ipsa muta ⁊ que sensu carent naturali locutione clare testantur. Cur ignis sursū: graueq; quodlibet tendit deorsum. Flumina pariter petunt patrem neptunum ideſt mare: terra centrum: nisi quia cuncta desiderant esse ⁊ cōseruari in eo: in quo quiescunt scilicet in locis sibi cōgruis. Esse autem in deo est absoluturz et per se esse: a quo omne aliud esse non solum dependet: sz conseruatur in esse qualecunq; sit illud. Huic autem nature ratio mirifice fauet. Nihil enim se potest odisse dicente scriptura. Nemo iquit apostolus de homine vnquam carnem suā odio habet: sed nutrit ⁊ fouet eam. Nihilq; potest se nō amare. Differt autem amor liber a naturali: quoniaz ille partiale: hoc optimum vult bonum amato: cum nihil aliud sit amare aliquid q̄ ōsiderare vl velle bonum eidem. Hinc reor factum: q̄ deus: immensus cui loquitur sapiens dicens sapientie. xi. Diligis omnia: ⁊ nihil odisti eorum que fecisti: ceteris a se vult partialia bona non parum distincte sibi vero summum et optimum: quia libere illa se ipsum vero naturaliter amat. Omnis ergo natura se naturaliter amans quod est cunctis cōmune: deum sibi procurat pro modulo sue capacitatis inserte: vnde iam omne forum proclamat illud morale. Bonum est quod omnia appetunt. Homo igitur qui solus inter corpora est ad similitudinem dei: eiusq; glorie mirabiliter capax: ipsūq; assequi debet pre uniuersis creaturis ipsum conari debet imitari nisibus totis: quem deus assumpsit: vt non ignoraret se futurum deum esse possibilem participatione ineffabili quadam. Id ipsum clamat veritatis scriptura dicens. Estote vos perfecti: sicut pater vester celestis perfectus ē. Mat. v. Quodq; consumarent in vnuz cum deo membra christi capitis electa per eum: idem christus genitorem orauit. Joan. xvij. quando uenit eius hora: vt transiret ex hoc mundo ad patrem. ad idem hortatur apostolus ad ephes. dicēs. Imitatores dei estote ut filij charissimi. Sicut enim bonum perficit affectum ⁊ voluntatem si est uerū bonū: ita ⁊ verū perficit intellectuz. Et ideo sicut imitamur deum in bonitate virtutū perfectione: ita imitari debemus in veritatis cognitione proportionata: nobisq; reperitur in scientijs humanis. Unde idem apostolus ad ephesios ait. Fructus lucis ideſt gratie radiose qua deuz imitamur est in omni bonitate: iusticia ⁊ veritate: ut sicut iusticia que est omnis virtus et perficit voluntatez: ita ⁊ veritas perficiat intellectum: ⁊ sic habetur omnis bonitas scilicet voluntatis ⁊ itellectus.

Alie tres propositiones facile declarantur: naz secunda scilicet q̄ deus habet in se omnez scientiaz ⁊ ueritatem est satis nota apud omnes taz philosophos q̄ theologos antiquos ⁊ modernos: ita vt stulti censeantur a pe: qui dicunt. Non videbit dominus: nec intelliget deus iacob: ait eniz. Intelligite insipientes in populo: ⁊ stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurē non audiet ⁊c. Et sequitur: qui docet hominem scientiam: dominus scit cogitationes hominū: quoniaz vane sunt. i. false: cū scilicet cogitant deū nescire omnem veritatez. Est enim deus omniū de hoc loq̄ntiū testimonio

quedã mens ⁊ intellectus ifinitus: ubiq; pleſens: omniũ poſſibiliũ ratio ſũma: nihil ignorans: ſed omnia vnico actu videns. Hic eſt apud platonez mens maxima plena rerũ ideis. Apud Ciceronez ⁊ maronẽ anima mundi: tota pñs ubiq;. Hoc intellexit philoſophus clemens dicens. Nobiliora i entibus ſũt minus nobiliũ exemplaria. Ad id refertur ſenece dictũ epla. xl. ubi ait. prope eſt deus: tecũ eſt: intus eſt. Ita dico lucilli. Sacer intra nos ſpiritus ſedet: malorũ bonorũq; noſtrorum obſeruator ⁊ cuſtos: hic prout a nobis tractatus eſt: ita nos ipſe tractat: huius ſapientia ſecundũ dionyſium ariopagitã in li. de diui. no. ſe ipſã cognoſcẽs cognoſcit omnia: ⁊ materialia imaterialiter: ⁊ indiuiſibiliter diuiſibilia: ⁊ unitiue multa hic iuxta Paulũ ariopagite magiſtrum. Oia nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius ad hebre. iiij. Sunt. n. oculi domini lucidiores ſole: qui in omni loco contemplãtur bonos ⁊ malos teſte veteri ſapiente: ⁊. b. Ambro. ſuper epl'am ad col. ait. Omnis ratio ſup'ne ſcientie vel terrene creature in eo eſt: qui eſt errũ ⁊ auctor: quẽ qui inuenit: nihil ultra querat: quia hic eſt perfecta dei virtus ⁊ ſapiẽtia: quicq; i alibi queritur: hic perfecte inuenitur di. xxxv. §. hinc etiã. Tertia propoſitio ſuper' poſita ſcilicet q̃ deus ſit omnis veritas: clare perpaucis deducitur. Deus enim eſt ſimpliciter ſimplex ſimplicitate perfecta: vt probat beatus Thomas in prima parte. Nullã. n. comixtionem: nullã mutationẽ: nullã compoſitionẽ: nullũue accidens quomodolibet in ſe admittit. Sed vt dicit boetius. Accidẽs i deo tranſit in ſubſtantiã: vt ſcia q̃ i creatura ẽ accidens: i deo ẽ ſubſtãtia ſua. Ipſe igitur ẽ eſſẽtialiter ⁊ vnice quicquid hz: q̃nimo ut propri' dicatur. Nihil hz: ſed ẽ qlibet qd a q̃cũq; creatura bonũ ⁊ bñ hẽri pot. Hãc veritatẽ nõ tacuit moyſi ſeruo dei: cui ait de ſe loquẽs: oſtendaz tibi omne bonum Exodi. Cum ergo communi modo loquendi dicatur habere omnem veritatem plene: reſtat q̃ ipſe ſit omnis veritas. Preterea ſi detur intellectus cuius actus cognoſcendi pariterq; ſil' multa vel cuncta cognoſcens: ⁊ nullatenus a potentia ſit diſtinctus: nonne fatebitur quiſq; ratione victus: ipſũ intellectum eſſe ueritatem quam nouit: cũ illla non ſit aliud ab actu intellectus ueritatem videntis. Erit igitur ſicut methaphiſicus probat: cuiuſlibet rei unuz principium: velut mẽſura omnium particularium rerum ſpeciei illiuſ cuius participatione omne eſſe eius eſt tale: tantũ ue: atq; hoc aliquid. Sic omnia flumina unum repetunt mare: unde fluunt occultis meatibus ſuis: vt dicitur Eccleſiaſtes primo. Omnes radij licet per orbem diuiſi infima tenentes ſimul ⁊ ſumma unius ſolis ſunt proles et nutriuntur ab illo: quos qui reſpici uetat prohibet ſimiliter ut ſolez uideri. Neceſſe ẽ igitur ueritatẽ amãtes ſimpl'r cõfiteri quãlibet ueritatẽ radiũ fore ab eſſẽtia diuia fluentẽ: i qua uel per quã ſicut ꝓpriã lucẽ ipſa vẽ eſſẽtia: xp̃s ꝺ̃s ait Jo. xiiij. Ego ſũ via ueritas: ⁊ uita. Uia exẽplo qua eundum eſt imitatione: ne erretur: veritas uerbo: cui inherendũ eſt firma aſſertione: ne mens obtenebretur. Uita in premio: in quo quieſcendum vt cõſoletur. Et cyprianus ait. Conſuetudo ſine veritate uetuſtas erroris: ꝓpter qd̃ relicto erroꝛe ſequamur veritatẽ: ſciẽtes quia apud eſdrã veritas ualet ⁊ ualeſcit ⁊ viuit: ⁊ obtinet i ſecula ſeculoꝝ di. viij. Conſuetudo. Hiſtoria hẽtur. ij. Eſdre. iij. vbi probatũ ẽ ueritatẽ oib' fortiorẽ: ⁊ hec ueritas deus ẽ. Quarta propoſitio ſe ingerit demõſtranda. ſ. q̃ grãmatica ⁊ alie ſcie ſeculares hñt in ſe: ⁊ docent plurimas ueritates. Unde ⁊ ſupra dictũ eſt per. b. Hiero. q̃ arithmetrica ⁊ geometria ⁊ muſica hñt i ſua ſcia ueritatẽ propter qd̃ ⁊ clemens dicit. Cũ ex diuinis ſcripturis integrã ⁊ firmã gliaz ſuſceperit veritatis: abſurdũ nõ erit: ſi ẽt aliquid ex eruditione cõi ac ẽt liberalibus ſtudijs que forte i pueritia attigerit: ad aſſertionẽ veri dogmatis conferat di. xxxvij. Relatũ. Cur ergo non ſtudendum i his ſciẽtijs: cũ oia inuocent veritatẽ: Sed ſciendum q̃ triplicez ſedẽ veritas colit. Prima eſt oratio ul' propoſitio: que dr̃ uera: vbi manet tanq̃ in ſigno. Unde eſt illud ſcholaſticum dictũ: veritas eſt adequatio rei intellecte ad intellectũ. Et illud. b. Aug. q̃ ueritas eſt qd̃ ita ſe hz ſicut cognitioni vr̃i: ſi velit et poſſit cognoſcere: ueritatis ſedes ſecunda mens ipſa i qua eſt tãq̃ in ſubiecto Ariſto. i. vij. metha. teſte: qui uerum ⁊ falſũ ai: reddit. Tertia ſedes ueritatis eſt res ipſa: que dicitur uera: vbi morarur ut in ſolio ſuo imperatrix: a nullo ente mendicans: ſed ꝓfluens imperceptibiliter a prima ueritate: ⁊ id qd̃ inde deſcendit ſine perturbatione conſeruat. Sic intuebatur veritatez Auicẽna in metha. ſua: ubi dicebat. Ueritas rei eſt proprietas: ⁊ eſſe uniuſcuiuſq; rei quod ſtabilitum eſt ei: in quantum talis res nata eſt de ſe facere veram extimationem: et i quantum propriam ſui rationem que eſt in mente diuina imitatur. Ad idem tendit uerbum beati Auguſtini dicentis. Ueritas eſt rectitudo ſola mente perceptibilis. Quid igitur trivialis portio artium eſſe cenſetur: q̃ rectitudo diuina i grãmatica: ſpecies in rhetorica: veritas in dialetica. Prime due ſunt uere: ⁊ ueritati diuine cõformes.

Et ut clareat de vtilitate harum ſcientiarum breuiter ad ſingulas deſcendamus. Grammaticam cum rhetorica ſcientiam eſſe recte ſcribendi: recte pronuntiandi: recte conſtruendi tradunt ſapientes atq; partium orationum: vocis articulate: littere: ſyllabe: pedũ: accentuum poſitarũ: orthographie: analogie: etymologie: differẽtiaꝝ:

barbarismorum : silogismorum : uitiorum : methaplasmatis: scematum troporum: prosemetrorum : fabularum : historiarumq; peritia. His radijs ueritatis diuine: uelut syderibus celum etiam sacre littere rutilant clare: quos solus illuminat sol diuinus. De harum necessitate Quintilianus in libro de arte oratoria scripsit sic: dicens. Non sunt ferendi qui artem grammaticam ut tenuem: ac ieiunam cauillantur. Que nisi fundamēta fideliter iecerit q̄cq̄d superstruxeris finaliter corruit necessaria pueris: iocunda senibus: dulcis secretorum comes Hec ille. Sed de eloquentia cui rhetorica seruit. Tulius ait: q̄ sapientia sine eloquentia parum prodest. Eloquentia sine sapientia multum obest: ut gladius in manu furiosi. Sed sapientia cum eloquentia multum ualet: docet enim clare loquendo: delectat ornate loquendo. flectit efficaciter mouendo. Unde ꝛ hester orabat ad dominum. Da sermonem rectum et bene sonantem in os meum: ut placeant uerba mea in conspectu principis: ut scilicet flecteret eum et in duceret ad exaudiendum suam petitionem quod sequutū est scilicet coram principe Assuero.

Dialetica uero omnes ambit ceteras artes abdita penetrat: tetra dilucidat: falsa repellens: ueritatez ducit in lucem: et ubiq; ualeam deum meum uidere: qui ubiq; latet obstrusus. Etsi fortasse min⁹ intelligenti minusq; deum benignum amanti he scientie viles uidentur et indigne: ut deus quera⁹ in eis uerbum: fontem sapientie excelsis meminisse debent latuisse in uirgine: iacuisse in presepio. brutorum medio feno sociatum: tectum stabulo: ponniculis inuolutum: immo ut cuncta pertranseam cruce affixum: sicut celorum fastigia tenet ad dexteram patris sine loco locatum. Certe intrabo presepium et crucem domini mei uilissimaz tota cordis deuotione amplectar ut mellifluum reperiam dominum meum. Quare ergo uetatur floryda prata: atq; stelligeros celos secularium scientiarum intrare in quibus cum iubillo ocultare uidetur. Quo ad arithmetricam ut vbi⁹ utar torquati libro primo arithmetrice sue. Arithmetrica cunctis mathematicis prior est: non modo: quia ille huius mundane molis conditor deus. p̄ma sue habuit ratiocinationis exēplar: ꝛ ad hāc cuncta constituit quecunq; fabricauit ratōne per numeros assignator ordinis inuenire concordiaz ꝛc̄. Ecce q̄ deus ipse gloriosus qui omnia constituit in pōdere: numero: et mensura: mēsura vsus ē arithmetrica: arithmetricam inspirauit ꝛ docuit. Quare ergo prohiberi debet numeris adiscēdis intendere: qui deum suum debet imitari.

De musica quid dicam humane mentis medela: quam ignorasse tam turpe fuit apud uenerādos antiquos q̄ litteras nescisse: sicut scribit Jsidorus sine cuius notitia nulla disciplina potest esse perfecta. Hac tota celorum compago subsistit. Hac uniuersa mundi moles consistit. Sine hac respublica ordinate moderari non potest. Mores corriguntur per istam: et humani animi obtinentur hec furiosos restituit sub pitagora sibi ꝛ mōbos domauit reddita sanitate narrantibus Licerone ꝛ Seuerino post eum. Quāuis insipiens erit ꝛ solo nomine homo: necessarie geometrie ignarus per quam uniuscuiusq; rei termini designantur: sicut scribit Ricardus. Fuit enim prout notat Alpharabius necessaria perspectiua qua discernit id quod apparet i uisu aliter q̄ sit: ꝛ quod apparet ita ut est. Assignat enim quibus de causis ista fiant: ꝛ hoc demonstrationibus necessarijs: docet etiam quibus modis uisus potest errare ut nō erret. Da oro astronomie nescium. Astrologiaz ignorantem quempiam: nonne uelut deridēdus infantulus: pronuntiabit sydera labi. Languere lunam Solemq; qualitate mutari: sicut succurrendum putet sono calibis et ferri: quatenus inde territus pluto proserpinam sinat ad loca superiora reuerti. Quot iberas nemas iscī uiri senes deliri ut uetule garule: de orione feroce: de ursa utraq; adriane corona recitauit precise: quia sūt astronomie utcunq; ignari. At quisquis astrologie notitia carens uirtuosos quosdam putabit uitiososq; alios: laudeue dignos: illos istosq; uituperandos: quasi uoluntarie suos actus producant: quos sola constellatio ad opera sua illos reddit procliues non necessitando: sed sensualitatem inclinando propter quod maximus astrologus tholomeus dixit: uir sapiens dominabitur astris scilicet ratione superando inclinationes ad uitia ex constellionibus procedentes. Ad philosophiam ueniamus: que rerum quas deus sūmus et solus creauit: quem per ista uisibilia cognoscimus: ad hunc solum finem pro sui magna parte creata: uires: proprietates: dignitates cum effectibus suis docet et manuducit ad methaphisicum: sic fideliter fidem catholicam profitentem atq; dicentem. Necesse est esse aliquam substantiam eternam immobilem: dantem cuncta mouēi. Substantie enim precedunt omnia entia scilicet causalitate. Si igitur omnes substantie fuerit cōrupte: omnia entia erunt cōrupta: quia destructa causa destruitur effectus. Et ideo destructis primis substantijs impossibile est aliquid alioruz remanere. Deus ergo semper est: et est intelligens p se: habetq; uitam nobilem et sempiternam. Jpse est deus unus eternus iufinite nobilitatis: et est vita continua entium: hec et multa alia scribit aristo. xi. metha. Hic et Auicenna in sua mathematica: ait. Scientia diuina est scientia de rebus separatis a materia terminis et diffinitiōe. In hac

scia queritur de primis cāis esse naturalis et eē doctrinalis: et eius qō dependet ex his: ⁊ de cā cāruz que est de⁹ excelsus: hec ē phia prima. hec ibi. Ex his omnibus apparet omnes scientias que secla res uocantur: nō solum ueritates mirificas continere: sed etiam manuducere in radiosam cogniti onem diuinam: et ideo non horrendas sed studiose colendas.

Quia p̄dicta oia. §. VI

arguendo non asserendo: prefatus uir studiosissimus ⁊ per cuncta laudabilis dominus Joā. dñici in dicto libello induxit. Rñdendo tria notat. Primo q̄ scia dei est alterius generis a nostra: vñ euz in ipsa non possumus imitari. Secundo q̄ scientia nostra etiam eminens est de paucissimis rebus ⁊ imperfecta et multis periculosa: ⁊ iō non min⁹ affectuose sed moderate querenda. Tertio q̄ per maxime in dilectione dei est imitatio ꝑcuranda: nō in scia nisi in ista que est donū: ⁊ est cū ipa charitate vnita. Dicit ergo respondēdo argumento: i. c. qō si incipitur. Bonoꝝ oiuz exñtium ⁊ possibiliū: solus capax intellectus diuinus: seculares scias nō hz. s. sicut habet intellectus creatus. Pro huius declaratione dicit quinq; consideranda circa sciam. s. subiectū: obiectū: rem: modum: ⁊ effectū. Credo ār simpliciter dicendum: hūanā sciam nō esse eiusdē generis generalissimi: quo ad p̄dicta quinq; cū scia hūana. Naz quo ad primū. s. subiectū pz qz ois scia nostra est tanq̄ accidens in intellectu humano sicut i subiecto. In deo autem nullum est accidens: nec intellectus diuinus ē subiectum alicuius transmutationis: dicente Jacob de deo. Apud quē nō est trāsmutatio: nec uicissitudinis obūbratio: sed lucē habitat inaccessibilē ꝓz aplm: propter quod irrefragabiliter tenendum ē cū tota fide catholica diuinā sciam eē uniformiē ⁊ substantialiter ipsam diuinam essentiam: qō ō nulla creaturaruz in uia nec in patria dici potest vel debet. Sed de ꝯo. s. obiecto magis ad ꝓpositum materia obuersatur. Est. n. fm Aristo. i p̄mo poste. Scia de ppetuis ⁊ necessarijs icorruptibilibus uniuersalibus: et que non possunt aliē se habere. Uidendū igit q̄ sint ista obiecta: sunt enī aut deus aut res citra deum aut quedam complexa: sicut sunt propositiones p̄olate: scripte aut p̄cepte: aut cōceptibiles. Si dat p̄mū. s. de deo assētio quidē descriptioni scibilis obiecti deo conuenire: de quo habet uerissimā noticiam que est ipse sicut profitetur ipse phs̄ p̄. metha. vñ ⁊ diu⁹ Augu. ait in li vi. de trini: deo hoc est esse quod sapientem esse: hoc est sapientem esse quod intelligere Uerū hanc sciam non hñt non solum infideles: ꝓz nec quisq; fidelis in uia. Cum scriptum sit. Deū nemo uidit vnq̄ Jo. p̄imo. ⁊ prius ipse dixerat. Non uidebit me homo et uiuet scilicet essentiam meam. Licet enim scripsit Licero libro quē habuit de creatione mundi: parentem uniuersitatis huius inuenire difficile ē: ⁊ cum iam quis inuenerit eum: in uulgus indicare nefas est: non tamen fuit inuentum a quoq̄ quid sit: sed tantum quia ē: ⁊ hoc est qō dicit Dama. Q̄ de deo scire possum⁹ quia est: sed non quid est. In quo scientia p̄prie dicta non consistit. s. scire de aliquo: quia est ⁊ nō quid est iuxta determinationem phi in. i. phisicoꝝ. Est. n. deus ut ait Lasiodorus: uirtus inexplicabilis: pietas incomprehensibilis: sapientia ineffabilis: cuius diffinitio est finē in finem in sactis laudibus non habere. Si ār dicantur obiecta scientieres q̄ nō sūt de⁹. Tūc illa sūt uniuersalia. aut pticularia. Nō p̄mū. nā vlia aut non sūt: aut a suis singularib⁹ indistincta: pticularia uero non sunt incorruptibilia ⁊ sempiterna: sed sunt tēporalia ⁊ ō fectibilia q̄ tp̄e ceperūt: et continue deficiūt: et q̄ magis solida uidentur: sicut sunt spiritus ⁊ corpora superiora: nisi omnipotens illa manutenēt hoc non cognouerunt homines seculi. Et si q̄ cuz catholicis crediderūt: nō tamen sciuerunt scientia p̄ope dictā: non. n. talis notitia ex immediatis ⁊ p se notis ꝓcedit: sed ex reuelatis et alijs nobis ig̃tis. Dimittat quedam tergiuersatio ignorātie dicentiū q̄ diffinitio scie quam dat Aristo. est scēm nām: ꝓz fm nām uniuersalia ꝓut sūt in suis particularibus: sunt incorruptibilia: cū p generationez successiuā conseruent i esse. Silr corpora superiora ⁊ spiritus intellectiui sunt fm naturā a cōruptione libera: cum corruptōis p̄ncipiū ñ habeant in semetipsis. hec eni friuola sunt. Nam nā vniuscuiuscq; rei create est illa: non quam phi credūt. ꝓz quam deus concessit. non enim natura solis ē comedere et bibere quia plures phi hoc opinati sūt. nec natura magnetis est uiuere spiritu quia tales milesius hoc affirmauerit. Uocare quippe nām illam conditionem quam homines proprio luie freti rez speculataz ab eis arbitrati sunt: ē dicere uerum falsum: et falsum uerum quod non ad scientiam sed ad tetrissimam ignorantiam nouim⁹ pertinere. Sic existimantes pugnant phisicorum schole: sese mutuo cecos uocātes. At si dixerimus obiecta scientia esse reruz incomplexa: ut modernis magis placet. Que si particulariter eē desināt desinēte subiecto in quo sunt: illa tamen non desinunt: cum sint rerum species intellectibus iuncte creato uel increato: et actus scientie generantes duo sequūtur. Primū q̄ neq; de his neq; ō significatis per ea est aliqua scientia p̄prie dicta: cuz non sint minus uariabilia q̄ sint eorum subiecta ⁊ si tortuosus anguis ⁊ colubet uersutus pernicitet tendens ad fugam dicat illam complexa de q̄

bus scientia haberi dicitur equipollere conditionalibus ueris quarum quelibet est necessaria: dicendū est q̄ scientia certissima dei non est de conditionalibus. Et q̄ quilibet homo habet rationabiliter dubitare de propositione omni a deo non reuelata: ⁊ actus primos non importante: an sit necessaria: impossibilis uel contingens: cū nemo hēat hesitare hanc Deus plura potest q̄ intellectus creatus ualeat cogitare. Nemo dicet hic stoicorum opinionem tenendam. s. q̄ nihil sciri contigat: si meminerit actus primos exclusos et stoicos non fuisse de scientia tam stricte locutos. Secundum q̄ sequitur est deum gloriosum talem sciam non habere: cum non per species: sed per p se ip̄s cuncta scibilia clare cognoscat. Ex his elicit clare una uerissima disiunctiua q̄ copulatiue realiter eq̄pollet: uidelicet solus deus de creaturis habet scientiam: uel scientia dei: ⁊ scia nostra non sūt generis eiusdem: quodcūq; detur: habetur propositū Tertium considerandum et declarandum est q̄d sit scientia p̄m essentiam: et dicendum q̄ sciētia ē lucidus et completus habitus intellectus i certaz rerum certarum cognitionem intellectiuam pducens per hoc quod dicitur lucid⁹ excluditur a scientia fides et opinio. Additur in diffinitione illa completus quia licet uniuscuiusq; rei cuius sunt conclusiones scibiles⁹ mille: tantum habeatur vna non tamen res illa per scientiam cognoscitur: cuius imp̄roportionabiliter plura fere ignoro q̄ scio. Addicit i diffinitione habitus quem eximitur actus quo quis cāu aliquid repente nouit ⁊ eiusdem notitiam amittit repente. Dicitur etiam i ea intellectus propter imaginatiuā ⁊ alias potētias que seruiunt intellectiue potentie in percipiendo: participando cū brutis. Certum est adiunctuz: q̄ ⁊si reuelaret alicui quid est anima: ⁊ ille dubiet sic esse: tunc de eo non habetur fides: cum non firmiter inhereat: neq; opinionem: quia deus opinionem non reuelat: nec sciam: q̄ p demōstratōem non certificat. Sequitur in diffinitione reruz creatarum: sub intelligitur unius uel plurium: ad differentiam sapientie que est prime cause siue diuinarum reruz cognitio. Quod ponitur ultimo seclusit scientiam ab alīs habitibus q̄ui ceteras animi potentias quocunq; modo immutant. In eo igitur q̄ scientia lucida est in uia raro conuenit: creaturis rarisq; quia Licerone in dialogo ad hortēsem probante: omnis cognitio maltis est abstracta difficultatibus. Est enim ⁊ in ipsis rebus obscuritas ⁊ in iudicijs nostris ifirmitas propter quod dicitur. Nihil est adeo indubitatum quin adhuc solemnem inquisitionem admittat. Et beat⁹ Augustinus dicit de conse. di. iūg. Sicut in sacramentis: q̄ si singuli interrogarentur. fo. sitan tot opiniones quot homines inuenirentur. Nemo etiaz Aristo. confitente alicuius rei create: habet habitum scientie completum: deo excepto. Que enim scimus ait Trimegistus: sunt pars eoruū minima. que ignoramus: ⁊ hoc cuz intellectus noster se habeat ad mānifestissima nature: sicut oculus noctue ad lumen solis. secundum Aristo. ij. metha. ⁊ sapien. ix. dicitur. Difficile estimamus que in terra sunt: et que in prospectu sunt cum labore inuenimus: que autem in celis sunt: q̄s inuestigabit. Preterea habit⁹ sic nec aliq̄ō accidēs ē i deo: sic q̄dam mathematicis de ueris et p̄mis actibus: sic p̄ stoicos disputat de reb⁹: certitudinē ñ hēmus in uia: ⁊ tamē oia nuda ⁊ apta sunt oculis dei. Igit q̄ ad eēntiā scie: non ē una ⁊ eadē genē scientie diuina et humana. Non. n, dico distingui per mai⁹ ⁊ min⁹: ⁊ iperfectū ⁊ magis perfectuz: sicut discernuntur f̄m intellectum sancti doctores theologia uiatoz a theologia p̄hensoz: sed essentialiter ⁊ infinite: cū scia dei sit de⁹: ⁊ scia hūana sit quedaz qualitas labilis. dū obtinet in uia. Eque parz hoc idē q̄ ad q̄rtū cōsiderandum de scia. s. de mō Nā oīs nostra cognitio oritum habet a sensu oīs nostra cognitio species trahit a rebus: fere nulla nostra scientia dici potest intuitiua: omnis nīa cognitio itellectiua gradatim procedit a magis vlib⁹ ad min⁹ vlia: usq; ad singularia: oīs nīa cognitio ad minus nota a magis notis. Omis nostra cognitio sillogistica ē: ⁊ discursiua: et propter hoc scire uiatoruz non solū ē distinctū a diuio scire f̄m etiaz Platonē a scire angelico. Angelus enim spēs rerum habet insertas: sensib⁹ corporalib⁹ nō utēs: equalr oia creata sine discursu cognoscēs. De⁹ vo neq; species a rebus abstrahit: neq; abstractiue: neq; successiue sed intuitiue: ⁊ vnico actu se ⁊ oia alia q̄ oia q̄ sūt i eo infinite p̄prehēdit Effect⁹ etiam scientie diuine: sunt multum distincti a nostris quo ad. v. declarandum circa scientiaz. Nā scia dei est cā rerū uoluntate coniuncta. Sed scia nostra a reb⁹ procedit: neq; hoc libito uoluntatis Scia dei ē necessaria certa. Scia autem nostra ñ solū. est contingens: sed etiā fere opiatiua seu opiniones generat magis q̄ sciam propie dictā. Dimitto q̄ scientia nostra inflat: diuina edificat nostra occidit et illa uiuificat. Cum ergo arguendo supradictum est q̄ debemus deum imitari. Sed deus habet omnem scientiam ergo ⁊c. potest antecedens deponi si vniuersaliter capiatur: aliē p̄sequentia nulla: cum ab indefinita ad uniuersalem sit uan⁹ processus. Nō: n. in omnibus debem⁹ deum imitari. uoluit enim hostis antiqu⁹ eē ut de⁹: ⁊ de celo fuit expulsus. Nec etiam in uia in modo sciendi possumus deum imitari: sed in alīs ut dicetur hec omnia predicta prefatus dominus Johannes dominici in dicto libello ponit. Cum ḡ dictum sit imittatores dei estote cum magna glo

ria sit sequi regem factorem suum ut ait Salomon Ecclesiastes. In quo permaxime debeam⁹ imitari declarauit idem apostolus subdens Ad ephe. v. capitulo. Ambulate in dilectione dei: sicut et christus dilexit nos. Non ait imitamini d̄um in potentia uel scientia sed in dilectione. nec christus ait. Discite a me scientiam: quia sapiē tia sum dei patris. Sed discite humilitatem: qꝛ mitis sum ego ⁊ humilis corde Mathei. xi. Lucifer deum imitari uoluit in potentia ut ita dixerim cupiens ex naturalibus et gratuitis a deo acceptis propria uirtute ad gloriam peruenire: dicens. Similis ero altissimo qui per se gloriam obtinet. Sed detracta est ad inferos supbia sua Isaie. xiiij. Gloriatus est nabuchodonosor de potentia sua superbiens: tanquam ex se illam adeptus: et conuersus est in beluam secundum imaginationem sui et aliorum uidentium eum. Daniel. iiij. ⁊. xvij. questōe. iiij. Mirō. alt̄ Nabuchodonosor de superbia elatus uoluit ut deus adorari: et confusus est per feminam sanctam Judith: occiso holoferne principe militie eius. Adā et Eua uoluerunt deum imitari in scientia dicē te eis antiquo serpente. Eritis sicut dij. scientes bonum et malum: et de paradiso expulsi sunt cum tota posteritate sua: humiliata infinitis miserijs anime et corporis: uoluerūt ait beatus. Augustinus: rapere diuinitatez et perdiderūt felicitatem. Sed uiri sancti qui gloriosum sanguinem fuderunt pro domino imitati sunt in morte sua deum incarnatum per dilectionem: et ideo coronas triumphales meruerunt. Abraham imitat⁹ est deum in dilectione: patriam deserens: filium offerens: et circuncidens in senectute ut deo obediret: ex humilitate se cinerem et puluerem dicens: et exaltatus est usqꝫ ad uisionem trinitatis per figuram quando tres uidit et unum adorauit. Dauid imitatus est deum in dilectione. etiam inimicorum capitalium: in humilitate se pulicem uiuum et canem mortuum uocitans: et super senes intellexit diuina mysteria. Paulus apostolus qui cupiens ex intensa dilectione dei dissolui et esse cum christo: et tamen anathema esse a christo pro fratribus suis ut conuertere ntur: primum se peccatorum proclamans ex humilitate profundissima: et minimum apostolorum: qui plus omnibus laborabat: sublimat⁹ fuit ad claram dei uisionem: quando raptus fuit ad tertium celum. Quod si quis deum uelit imitari in scientia: imitetur in ista que donum dei est: et sine dilectione et humilitate esse nō potest. Uani enim sunt omnes homines in quibus scientia dei non sapientia scilicet scientia huiusmodi: Qui enim dixerunt linguam nostram magnificabimus. labia nostra a nobis sunt: quis noster dominus est. Uani et falsi in sua elata estimatione: quia deus scientiarum dominus. i. Re. ij. falsi in suis doctrinis: nullus enim fuit qui nō falsa scripserit uani inutiles sibi: uacui uirtutibus ueris et ultimo fine beatitudinis priuati: dicente Salomone. Ecclesiastes. ij. labor stultorum interficiet eos scilicet morte perpetua quia nescierunt pergere in urbem scilicet ciuitatis superne: propter quod et dominus per Hieremiam dicebat. Non glorietur sapiens. scilicet scientia mundana in sapientia sua: neqꝫ potens in potentia sua: neqꝫ diues in diuitijs suis. Sed qui gloriatur ī hoc glorietur: scire et nosce me. Ad quam notitiam dei ualet permaxime cognitio sui: que pertiet ad patrum ad donum scientie Unde ⁊ Seneca: pricipium salutis cognitio sui. Et beatus Augusti. breuissime orans: dicebat. Deus meus nouerim me: nouerim te. quia cognitio sui uera inducit ad dei cognitionem. Quid enim prodest ait beatus Bernardus scire uires herbarum: proprietates elementorum: cursus syderum et huiusmodi: te neglecto seu ignorato. q. d. nihil. Similis per hoc est demonibus. Unde interpretantur scientes: non ergo condemnantur vacantes studio scientiarum secularium. Sed constituentes finem in huius notitia. Sicut quidam antiquorum philosophorum falso opinati sunt: ac etiam nimis eis intendentes ita ut utiliores et necessarias: ad salutem litteras contennant uel omittant cum dicat sapiens. Nihil nimis uel eis quocunqꝫ modo abutentes

Hanc autem sci. §. VII.

entiam donum spiritussancti: omni mundane scientie preponere debemus: quia hec sola ducit ad uitam non autem alie nisi cum ista. Et quanto maior in nobis dilectio est: que est vinculum perfectionis ut ait apostolus ad col. iij. ⁊ quanto maior humilitas que dilectionem in altum erigit tanto maior huius scientia spiritussancti habetur. Et ipsa scientia salubrius cunctas docet scientias alias moraliter ut patet discurrendo per paucis. Docet grammaticam scilicet recte loquēdi et recte scribendi. Linguam enim quam ut dicit Jacobus nullus domare potuit scilicet ex se inquietum malum et plenam mortifero ueneno: peruerse loquentem ⁊ peius scribentem: hec dirigit ut loquatur recte: ⁊ propterea in linguis spiritus sancto qui eaz infundit igneis apparuit. Rhetoricaz suggerit: ita ornate perorātē nō ī psuasibilibus humane sapientie uerbis sed in ostensione spiritus et uirtutis ut preueniāt pricipes angelorum coniuncti psallentibus ⁊ principem principum deum: qui nullis uiribus superari potest:

flectat oratio publicani: vicatq; inuincibilem: ⁊ ligat omnipotentē moysi deprecatio. O q̄ utilem dialeticā verū a falso discernentem. ff. per donuz scientie infundit: cū enim in tentando sophistice sillogizet hostis antiquus: vt conuincat sub specie boni exempli gratia sic. Omne bonum est prosequens: omnis fornicatio est bonum: vel adulterium: vel furtum est bonum: quia delectabile: quia utile quo ad furtum: ergo prosequere fornicationē vel furtum: cū delectabile ⁊ utile sit bonū. Sz sophisma est: ⁊ qui sophistice loquitur: inquit sapiens: odibilis est: quia decipere querit ut diabolus. Donum igitur scientie qua quis discernit in moribus uerum uirtutis a falso uicū respondit. Omne vtiq; bonum prosequendum: si est uerum bonum et honestum. Sed si fornicatio uel furtū sit bonum secudū quid: quia delectabile sensualitati: non tamen est uerum bonū ⁊ honestum. Sicut si diceretur. Omnis homo est rationalis: sed homo pictus est homo: ergo est rationalis: falso concluderetur: quia pictus est homo secundum quid. i. secundū apparentiā seu representationez. Sed cū dicebat. Omnis homo est rationalis: intelligitur de homine vero et simpliciter. Docet ergo scientie donū i actibus uiciorum non esse ue ū bonum: sed verum malum ⁊ apparens bonum: ⁊ ideo declinandum ad arithmetricā deducit scientia spiritus numeros multiplicantem: vt scilicz peccata singula dinumeret cuz suis circūstantijs: vt declarat. b. Aug. de pe. di. vi. ⁊ p singulas noctes uiciorum lachrymis lauet conscientie lectum. Suggerit spiritus etiaz beneficia numerare a deo collata: que tot reperiuntur: vt vir optimus algorista ualeat recensere sicut nec guttas maris. Numerat quoq; numerū dierū quis esse potest: ⁊ uidet quoniam mille anni ante oculos dei tanquaz dies hesterna que preterijt: ⁊ totuz tempus ab initio mundi vsq; in finem esse sicut momentum stare ⁊ guttam roris comparatione uite perpetue: vbi omni bono anime sanctorum fruuntur. Talem armoniam ⁊ melos secundum musicam morum spiritus menti inserit exercendam: vt dicat spōsus. can. ij. Sonet vox tua i auribꝰ meis: vox enim tua dulcis. Et ps. Jubilate deo omnis terra: cantate: exultate: ⁊ psallite i cithera in tubis ductilibus: ⁊ voce tube cornee. In psalterio timpano ⁊ choro: ⁊ in cimbalis bene sonantibus: que uoces significant diuersos animi motus secundum varias uirtutes deum laudantium mensurare tē poralia facit geometria spiritualis: ⁊ aspitiens terram cum Hieremia uidet quia vacua est ⁊ quasi nihil. Mensurat amores suos: vt deum sine mensura diligat: certa uero omnia certa regula rationis mensurat. Dimensiones non quantitatiuas sed uirtuales mensurat in deo: ⁊ si non cum omnibus sanctis comprehensoribus: tamen per cōtemplationem in terra militantis ecclesie in diuinis. Longitudinem eternitatis: latitudinem extense charitatis: altitudinem immense potestatis: profundum sapientie claritatis. Non deficit in habente scientiam cum charitate sancta astrologia ad cursum ⁊ uirtutem solis et lune ac stellarum. Attendit considerans pie: q̄ stella differt a stella in claritate. Sic ⁊ sancti in gloria unus altero maior. Sicut ⁊ in mundo de gentibus unus altero perfectior: ⁊ diuersos effectus producunt secundum gratiam gratis datam. Nam alij datur per spiritum sermo sapientie: alteri sermo scientie ⁊ cetera. Solem quoq; contemplantur in celo: quia sicut teste ecclesiastico. Sol illuminans per omnia respicit: ⁊ gloria domini plenum est opus eius: et oritur sol: ⁊ occidit: ⁊ ad locum suum reuertitur: ibiq; renascens girat per meridiem: ⁊ flectitur ad aquilonem: ut inquit Salomon Ecclesiastes primo. Sic iustitie christus deus noster illuminat omnem hominem venientem in hunc munduz: opusq; eius in mundo plenum gloria: quam nobis procurauit: ortusq; de lucida nube virgine Maria occidit per passionem: vnde tenebre facte sunt super vniuersam terram: deficientibus cunctis a lumine fidei deitatis ipsius excepta ea.

Sed renascens sol ipse per resurrectionem postquam inferiores partes terre descendens: illustrauerat patres in umbra mortis sedentes: radios suos erga discipulos diffundit: et lumen eis restituit fidei. Hirauit autem sol iste per meridiem: quando in celum ascendens super cherubim et seraphim ignem feruidum sui amoris in penthecoste in mundum misit: nec est qui se abscondat a calore eius. Ad aquilonem flectetur ad aquilonem frigidum in fine mundi: quā do abundante iniquitate refrigescet charitas in cordibus multorum. Speculatur ille noster astrologus et lunam ecclesie: que lumen a sole mendicat christo iesu domino nostro. Et quia vt ait propheta. Elevatus est sol super omnes celos et luna stetit in ordine suo. Philosophiam edocet scientie donum: ut inuisibilia dei per ea que facta sunt intellectu conspitiat scilicet dei perfectiones: ex pulchritudine enim celoruz ⁊ planetarū ⁊ aliarū rerum pōt sciri speciositas immē si dei: ex uirtute earum virtus ⁊ bonitas dei. ex ordine earum sapientia dei ⁊ huiusmodi. Unde dicitur sapien. xiij. Si horum spetie delectati scilicz solis lune ⁊ stellarum deos putauerunt scilicet talia: sciant quanto his dominator earum spetiosior est. Spetiei enim idest pulchritudinis generator hec omnia constituit. Aut si uirtutē ⁊ opa eoruz

mirati sunt intelligant ab his: quoniam qui hec constituit: fortior est illis. A magnitudine spei et creature cognoscibiliter poterit horum creator videri. hec ibi. Cum enim non solũ secundum catholicos sed etiam philosophos deus sit prima causa omnium: ⁊ causa sit potior effectu. Et in libro de causis dicitur ꝙ omnis causa prima plus influit in causatum cause secunde q̃ ipsa causa secunda: ideo sequitur: ꝙ omnis pulchritudo: virtus: suauitas: quodcunq; bonuz vere amabile sit in deo: ⁊ ideo super omnia diligendus ⁊ in dilectione pro posse imitandus.

Et quia ad do §. VIII.

num scientie; pertinere uidetur: nosce discernere inter diuinas inspirationes: et diabolicas suggestiões: q̃ aliqñ mltũ velate psõis spualib⁹ igerũt dicẽte aplo. Ipse sathanas trãsfigurat se i angelũ lucis nõ solũ apparẽdo sensibiliter sub forma angeli boni christi uel alicuius sancti: vt habetur de beato Antonio: martino ⁊ alijs: ⁊ iuisibiliter suggerendo aliquid apparens bonum opus: sed anime noxium: vt Gregorius dicit di. xli. Sepe uicia se ingerunt: ⁊ virtutes se esse mentiuntur: vt tenacitas persimonia. Effusio: largitas: crudelitas: zelus iusticie. Remissio: pietas uideri velit. Ideo hic ponentur quedam documenta ex quodam libello: qui attribuitur beato Uincẽtio ordinis predicatorum: predicatori eximio: ⁊ sanctitate mirabili. Notandum igitur ꝙ circa tentatiões spirituales huius temporis quas procurat diabolus in cordibus aliquorum spiritualium. Primum est: ꝙ uolentes se deo totaliter subdere: desiderẽt per rationem uel contemplationem vel alia opera perfectionis: visiones: reuelationes: gustus: seu sentimenta a deo uel de deo: que sunt supra naturam ⁊ supra communem cursum eorum qui diligunt ⁊ timent deum uerissime: quasi vt ex hoc signum accipiant dilectionis dei ad eos ⁊ acceptatationis. Sed tentatio est tendens ad decipiendũ: tale enim desiderium ⁊ instigatio non potest esse sine radice superbie ⁊ presumptionis: vel intentione alicuius uane curiositatis circa secreta dei uel fragilitate fidei: ⁊ propter hunc defectum iusticia dei dimittit animam: que habet tale desiderium: ⁊ permittit venire intellectum in illusionem ⁊ tẽtationem diaboli per falsas visiones reuelatiões ⁊ sedutiones: ⁊ ut magis detur fides hosti suggerẽti aliquando vera reuelat: vt ad credendum assuefaciat: per quem modum sciant maiorem partẽ tentationum spiritualium huius temporis: et radicat in cordibus eorum: qui sunt nuntij antichristi. Debes ergo scire: ꝙ vere reuelationes ⁊ gustus seu sentimenta secretorum dei non veniunt per antedictum desiderium: neq; per aliquam coniurationem seu studium quod anima habeat in se: sed tantum ueniunt pura bonitate dei in animaz que est in magno timore dei ⁊ humilitate: ⁊ reuerentia ipsius dei: nec debet quis exercitare se i huiusmodi humilitate et dei timore propter hoc ut habeat visiones: reuelationes: ⁊ sentim̃ta de deo: quia in idem delictum caderet: quod ⁊ hoc desiderans. Sed petendum ⁊ desideranduz quod ait psal. Notum fac mihi domine finem meuz: quod scilicet est deus: vt sciam quid desit mihi virtutis ⁊ boni ad ipsum consequendum: ⁊ non ut sciam secreta eius. Secundus modus tentationis oculte diabolice ⁊ deceptorie est: cum quis in sua oratione uel contemplatione sentit aliquam consolationem ⁊ dulcedinem. Ex qua ⁊ propter quaz incipit de se presumere: ⁊ extimationem sui ipsius habere: ⁊ in ambitione proprij honoris: ⁊ reputationem talem unde suggeritur sibi dignum se esse vel huiusmodi uite glorie uel laudis vel paradisi. Scias ergo ꝙ hic latet anguis in herba: ⁊ ideo fugite o pueri. Nec admittas talem consolationem quantum in te est: quia deceptoria. Et per istam consolationem incurrit anima in plures malos errores: ⁊ dominus per suum iustum iudicium permittit postea diabolo augmentandi talem consolationem et accelerandi: ⁊ imprimere in anima illa falsissima et periculosissima sentimenta et alias illusiones quas credit veras esse. Heu heu domine deus q̃ multe persone sunt decepte per modum istum. Legitur de beato Jordane secundo magistro ordinis predicatorum: ꝙ diabolus que siuit eum decipere per hunc modum. Nam per aliquos dies eo celebrãte diabolus fecit maximũ odorem de manibus eius fluere cum magna consolatione: vt vel sic inde de se presumeret. Sed ille miratus et deceptionem timens se magis humiliabat: orans vt si tentatio erat: euanesceret quod et factum est: et ita euasit tentationem in illa consolatione non se figens sed fugiens. Et scias ait beatus ille ꝙ maior pars raptorum vel potius orabiatorũ nunciorꝝ antixp̃i est per istũ modũ. Et ideo caue: ꝙ i tua orõne vel contẽplatione nõ sustineas aliquã consolationẽ: nisi illã que uenit post perfectã notitiam ⁊ completum sentimẽtũ tue humilitatis ⁊ imperfectionis: et que facit ꝑseuerare dictam notitiã: antedictũ sentimentũ in te ⁊ magnitudinem ⁊ altitudinem dei per altam reuerentiam et cuz magno desiderio honoris dei consolatio non admittatur: et ipsa consolatio ad ueniens in predictis fundetur: ad quod potest induci versus psal. Renuit consolari anima mea scilicet in istis mundanis. Memor fui dei scilicet in oratione et contemplatione: et delectatus sum

eius memorando: non in ea tamen figendo. Sed exercitatus sum in bonis operibus: et defecit spiritus meus: idest omnis elatio mentis: et ista est uera delectatio. Tertius modus tentationis magis periculosus est: cum sub aliqua visione uel sēimento cor inducitur in opinionem uel infectionem contra aliquem articulum fidei: vel contra bonos mores: et maxime contra humilitatem vl honestatem: sicut legitur in secunda collatione abbatis Moy. de illo cui pluries diabolus ut angelus bonus apparuerat cum luce magna: qui demum ei suasit: vt filium paruū quem secum habebat occidendo deo offeret: vt ei placeret: sicut Abraham in oblatione Isaac filū sui. Sed fugiente filio non valuit quod intendebat efficere.

Et de alio qui se proiecit in puteum ex iussione angeli mali: qui vt bonis cum splendore apparuerat. Igitur tales visiones et iussiones exhorrescas quantumcunq; secreta et alta et sancta apparet: et fugias ut a ruina ꝛ demonio meridiano. Sed si appareat tibi aliqua visio cum lumine ul sine lumine et sentimento: de quo si certꝰ q; sit ex parte dei: et q; certificatus es in corde tuo: q; illud ad quod inducit visio est deo placitum noli te firmare in dicta visione. Attendendum etiam: q; nec propter magnam deuotionem: nec propter magnam vitam: nec propter clarum intellectum: nec propter aliquam sufficientiam quam uideas in aliqua persona vel in aliquibus personis non sunt sequenda eorum consilia: nec eorū modi imitandi. Ex quo apparet. q; eorum consilia ꝛ dicta clare et multum rationabiliter non sunt secundum deum et veram discretionem per vitam christi et sanctorum monstrata et per sanctā scripturam in dictis sanctorum notificata et predicta. Et propter hoc non est timendum: q; spernendo talia peccetur per superbiam et presumptionem: sed potius q; fiat propter zelum virtutis. Nolite ait Joan. in prima canonica omni spiritui credere: sed probate spiritus utrum ex deo sint. Non enim statim uideri potest diuina maiestate cōcessum: quod fecerit humana pollicitatione promissum ait Cyprianus di. l. Si quis prepostera.

Insuper et fugiende sunt et vitande societates et familiaritates illorum et illarum: qui tales tentationes seminant et diffundunt: et etiam vitande sunt persone ille que sustinent et laudant eas: et noli audire verba eorum: nec collationes eorum: nec modos eorum velis videre: quia diabolus tibi subministrabit: et ostendet magnum signum perfectionis in pluribus eorum uerbis et modis: que si velles accipere: et per ea illis credere: venires et incurreres in pericula: ruinas et precipitia errorum illorum. Sermo eorum ait apostolus p̄mo ad Thi. ij. ut cancer serpit.

Post predicta §. IX.

prefatus pōit aliqua que quilibet debet p̄ semet ipsum attendere circa personas que disseminant tales tentationes: quantum ad eorū vitam ꝛ doctrinam. Quorum primum est: q; circa tales personas non habeas magnam estimationem eorum visionum: sentimentorum: et raptuum: immo si dicunt tibi aliquid quod sit contra fidem: aut cōtra sacram scripturam: aut contra bonos mores: abhorreas eorum visiones et reuelationes tāquā stultitias: et eorum raptus vt arbitramenta seu fantastica demonum. Unde et in Ddutro. Moyses ex uerbo domini precepit dicens. Si surrexerit in medio tui propheta: aut qui somniū dicat se vidisse: et ipse dixerit signum atq; portentum: ꝛ venerit quod locutus est: et dixerit tibi. Eamus ꝛ sequamur deos alienos quos ignoras: et seruiamus eis: noli audire verba prophete aut somniatoris. Tentat enim uos dominus deus vester: ut palam fiat: vtrum diligatis eum an non. In toto corde vestro et in tota anima uestra ipsum sequimini eum timete: et mandata sua custodite: et audite vocem illius. Hec refert beatus Augustinus xxvi. q. v. Nec mirum. Et inducit ibi exemplum phitonisse: que arte sua apparere fecit diabolum sub forma ueri samuelis: vera cum falsis permiscens: vt patet primo Regum. Et subdit beatus Uincentius. Si tamen dicerent aliqua: que sunt secundum fidem et sacram scripturam et doctrinam sanctorum: et bonos mores: noli spernere: quia forte sperneres quod dei est iuxta illud apostoli ad Thi. i. prophetias nolite spernere: nec tamen totaliter confidas: quia sepe et maxime in tentationibus spiritualibus falsitas induitur sub similitudine ueritatis: malitia sub similitudine uirtutis: vt possit diabolus melius diffundere errorem. Adde quod ait Cirillus super illud luce iiij. Non sinebat christus ea scilicet demonia loq̄: quia sciebant ipsum esse christum: quanuis veritatem maximam dicerent: quam tamen non certitudinaliter sed coniecturaliter sciebant: scilicet christum esse filium dei: tamen increpabat eos p̄ hibens talem dicere veritatem: vt doceret nos nō querere a demonijs veritatem: nec si dixerit ueritatem aliquando inherere: quia ad hoc faciunt vt per illud decipiant: et ad malum inducant: et tales visiones ꝛ raptus et si non sint de falsis: uel contra scripturas potius sunt paruipendende: nisi hoc contingeret talibus personis: q; ratione sanctitatis ac discretionis et humilitatis certum quasi esset: q; tales persone non possent decipi per illusiones et ingenium diaboli. Et tunc quanuis sit pium visionibus talium personarum cōsentire: tn̄ tutius est non totaliter credere: nisi in q̄tū in eis est sententia concors cum sacra scriptura et

dictis sanctorum. Adde ad hec q̄ et ueri et sancti prophete aliquando aliqua dicunt: putantes se ex spiritu prophetie habere. Que post ea cognouerunt ipsummet ex spiritu prophetico dixisse: vt notat Beatus Gregorius in libro moralium de Nathan propheta q̄ quesit' a dauid rege si deberet templum domino construere. Respondit ei ut prophetans: q̄ faceret vt deo gratum et acceptum. Sed q̄ citius sibi fuit a domino reuelatum: ut diceret dauid contrarium. Non edificabis mihi tu inquit dominus domum: quia multum sanguinem fudisti scilicet in bellis. Sed filius tu' p̄mo paralip. xvij. Sanctas et deuotissimas religiosas Brigidam et Catherinam de senis contemporaneas satis creditur spiritu p̄phetico claruisse: multasq̄ reuelationes habuisse: et tamen vna refert sibi reuelatum beatissimam uirginem in originali conceptam ut Catherina ō senis: alia sine originali ut Brigida. Et cum contradictoria simul vera esse non possint: oportet dicere ex spiritu proprio non prophetico unam earum fuisse locutam. Sed que illa? Minores assererent Catherinam: predicatores Brigidam. Sed deo hoc relinquamus. Secundum quod est in huius attendendum: est q̄ si per reuelationem uel sentimentum vel alium modum tuus cor moueatur ad faciendum aliquod opus: et maxime opus graue et notabile: non tibi consuetum: de quo nō habeas certitudinem: an deo placeat: imo dubitas: rationabiliter contrahe moram ad faciendum dictum opus: usquequo inspexeris diligēter omnes circunstantias: et cognoscas deo placere. Unde Origenes. Lenta virtus cunctatrix ante iudicat q̄ incipiat quid decorum: quid honestum sit. Iniquitas omnia precipitat de peniten. distin. tertia. Inter hec. Non tamen de hoc iudices secundum tuam opinionem cum de se non est clarum: sed p testimonium scripture: uel per aliquod exemplū imitabile aliquorum sanctorum virorum. Signanter autem dicitur exemplum imitabile: quia aliqui sancti fecerunt aliqua opera: que nō debemus imitari: quanuis essent bona in eis. Sed potius debemus ea habere in admiratione et reuerētia. Et propterea dicit Hieronymus. Exempla paucorum communem legem facere non possūt xxvi. q. ij. Non statim: et de regulis iuris in. vi. Que a iure communi exhorbitant: in consequentiam nostre actionis non sunt trahenda. Si quis enim uellet comedere tantum locustas: et mel silue stre: quia baptista hoc fecit: cito ifirmaretur. Qui una tantum hora dormiret: quia aristinus hoc egit: infatuaretur et sic de alijs huiusmodi. Or si per te ipsum non potes in noticiam uenire: an illud deo placeat: consilium pete sed a personis bene probatis in vita et doctrina et consilio ueritatis. Tobie. iij. dicitur. Consilium semper a sapiente inquire. De dubijs proprie est consilium: et intelligitur sapiens in illo genere de quo consiliū querit: quia unicuiq̄ in arte sua perito credendū est: ait philosophus: quia experiētia est magistra rerum. Tertium quod est circa huius obseruādum est: q̄ si quis est immunis ab istis: et nunquā tales tentationes habuit: vel si habuit: liberatus ab eis fuit: dirigat cor suum ad deum: vt regratietur ei indesinenter de tali gratia. Et caueat ne q̄ō habet per puram gratiam dei et bonitatem attribuat sibi merito suo: virtuti sue: vel sapientie sue uel moribus suis. Nec etiam q̄ a casu uel fortuna hoc acciderit: quia hoc est quasi principale: propter quod deus subtrahit gratiam suam ab aliquibus scilicet propter arrogantiam suam et ingratitudinez. Unde beatus Augustinus. Quod deus dederat gratis: abstulit ingratis. Aliud aduertendum est: q̄ corde alicuius posito in tentatione spirituali: per quam ponitur in dubio: non incipiat aliquis propria voluntate notabile et inconsuetum: sed refrenando cor suum et uoluntatem: expectet humiliter et cū timore et reuerentia dei: quousq̄ cor suum dominus clarificet de tali dubio: non dico: expectet angelum uenientez uel visionem super huiusmōi: quia superbie videretur: sed expectet cor suum per inspirationem uel consilium proximi sibi insinuandum. Contrariuz faciendo scilicet in dubio se ponendo ad opus magnum et insuetum: non habebit opus communiter bonum exitum. Deinde tamen quis in huiusmodi tentationibus cauere debet: ne ante uel tunc cum est in his dimittat opera bona consueta: et orare: confiteri: communicare: ieiunare: opera pietatis et humilitatis: licet consolationem non inueniret in operibus antedictis. Quanuis enim ut ait psal. xviij. In custodiendis illis scilicet diuinis mandatis sit retributio multa. Non solum pro custodiendis retributio multa in celo: sed etiam in illis idest duz obseruat: habetur magna consolatio mentis. Jugum enim meum ait christus scilicet obseruationis mandatorum: que omnia mandata sunt de actibus virtutuz suaue est Mathe. xi. Tamen non pro huiusmodi consolatione spirituali hic habenda est deo seruiendum. Euntes ait psal. ibant de bonis operibus ad meliora procedentes: et flebant: non sentientes aliquando delectationem in ipsis bonis operibus sed fletum angustie: tedij: et anxietatis: et tamen sic seminant et multiplicantur occulte semina meritorum: vt demum veniant cum exultatione: portantes manipulos premiorum. Postremo in omnibus: siue remanentibus tentationibus: siue recedentibus: semper oportet se conformare diuine voluntati. Recti diligunt te dicitur canticorum primo. Recti sunt ait beatus Aug. super ps: qui volunt q̄ō deus vult: nam qui

volunt deuz velle quod ipsi volunt: non sunt recti: cum voluntas eorū sit tortuosa: voluntas autē dicitur regula rectissima omnium: que in isto capitulo habentur sententie sunt: ut dicitur. b. Uincentij ex quodam tractatulo suo: auctoritates autem adducte ibi posite sunt ad maiorem auctoritatez dictorum: quas ut puto et aptiores ipse causa breuitatis omisit.

Notandum q̄ §. x.

in tractando de tribus vltimis donis non est seruatus ordo enumerationis positus ab Isaia. Et ratio fuit: vt prolixior materia posterius poneretur: z ideo prius de timore: postea de pietate multo diffusior ratione materie adiuncte scilicet de virgine maria: et demum de scientia actuz est: cui additur magnum opus distinctum propter sui lōgitudinē in tria volumina: non precise historiarū sed z multorū aliorum de scripturis sacris et dictis notabilibus sanctorū: sed z aliorum gentiliuz continens gesta ab initio mundi usq̄ ad presens tempus scilicet annum domini ab incarnatione Mccccliij. Si tamen vita fuerit comes ad perficiendū quod iam perductum usq̄ ad annum domini sexcentesimum scilicet usq̄ ad mortem Gregorii magni: z imperium foce. Cum enim ut dictuz est ad donum scientie pertineat bene conuersari in medio nationis praue et peruerse: z scire discernere credenda a non credēdis: z agenda a nō agēdis: vt bona assumant: z mala renuantur: q̄ plurimum ad hoc possunt iuuare precedentiū gesta. Nam ratio preteriti scire futura facit. Ex erruantibus enim perfectorum vt primorum parentum Moysi: Aaron: Dauid: z aliorum melius sciuntur pericula nostra ut caueantur. Ex illatione flagellorum contra malos perpēditur grauitas peccatorum: z quantuz deo displiceant: vt non committantur: z commissa per penitentiam remoueantur. Ex translatione et mutatione regnorum z dominorum. aduertitur uanitas z istabilitas mūdanorum: vt contēnantur. Ex depressione superborum z humiliatione: vt edificantium turriz ad celum pertingentē Babel: pharaonis: Nabuchodonosor z aliorum: adiscitur mortalē non paria sentire de deo: sed vt omnes ei subiciant. Ex narratione euangeliorum docentur impleta: que per sanctos prophetas prenūciata fuerant de mysterijs christi: quorum prophete plures hic expressātur. Ex sententijs tam gentilium q̄ sanctorum ibi scire valet quilibet: quo modo conuersari debeat in mundo. Et quia plus mouent exēpla q̄ verba: ideo ponuntur multe historie et opera uirtutum a sanctis perpetrata: vt ad ea imitanda prouocentur. Miracula plurima referuntur ad dei gloriā z fidei christiane confirmationez. In libro autem de septem donis cuius auctor fuit frater ordinis predicatorum: sed nomen eius ibi non ponit: in tertia parte ponit de dono scientie: vt sicut per timorem retrahitur quis a malo: et per pietatem promouetur ad bonuz diuini cultus et misericor die ad proximum: ita per scientiam extrahatur a malo: quo irreptitus est peccator. Juxta illud prouerbio. ij. Si scientia placuerit anime tue: prudē tia seruabit te: vt eruaris a muliere mala scilicet malitia et concupiscentia peccati. Et prouerbio. xix. ubi non est scientia: ibi non est anime bonuz: z hoc scilicet vt extrahatur de malo culpe per penitentiam. Unde ibi inserit tractatum de penitentia prolixe z partibus eius. Sed quia de ea diffuse notatuz est in tertia parte in titulo de sacramē tis et in alijs locis: ideo nihil de ea hic. Sed finis sit huic quarte parti: que est de virtutibus et donis spiritussancti.

Obijt ipse Antonius vir cōsilioruz clarissim⁹ Romane Urbis oliz auditor causarum: tūc archipresul florentinus: ordinis predicatoruz obseruancialis professor. Anno domice incarnationis milesimoq̄ingentesimoquinquagesimonono: in vigilia ascensionis. ij. maij: miraculis clarens. Cuius preconia indies augentur ex salutari eius doctria: sūmatim in epithaphio suo cōgesta videlicet.

Hic est ille tuus pastor florentia: pro quo.
Non cesses mesto. spargere rore genas.
Pūbus haud prisci pietate Antonius in par.
Qui scripsit quicquid littera sacra docet.

Actum hoc opus venecijs emēdatissimū enucleatiusq̄ castigatuz ex mclyta atq̄ famosa officina dñi Nicolai Jenson Gallici olimpiadibus dominicis Et anno Millessimoquadragentessimo octoagessimo decimas quartas calēdas maias.

IW 2185

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
Poznań

Registrū quarte partis summe.b.antonini.

a
Proemium in
siastes.i.quo:ūcūq;
ca.iiij.de uita
Incipit quarta
vt prudentiam
b
sumitur est
ergo sciendum
nascuntur
noxia solitudinis
prosperitate
c
altitudis mēbra
suis improbe
propter ipatientiaz
de pprietatibus
enim hz
d
nos.s.seruare
officium
prouer.ij.letātur
de partibus
rex.prouer.
e
humanum
vnde nec
alīs vicijs
imber serotinus
renoua aut
f
fini cōuenientia
scādala et
et actus exterior
est quod dicit
oritur pro se
g
dei z indignº
datur cōsistit
dere modum
facile possumus
nec alia sacza
h
actus autem
gis esset pascēdū
indumentum
per quam
ordinare et
i
et quando sic
quarto in
litate positis
accēsus:abundāt
k
beneficiuz
filius plus
charitate duo
beneficiente
l
ex qua sequitur
enim credere
scilicet bonum
et sunt
est autem
m
quia beati qui
terre non discussa
Junge et
dimittemini
n
quod septem
necesse est
tempore
boni christiani
se subīcit
o
est autem
tuam zc.
de sapientia
actio quantū
p
somno declaratum
homine et vt
autem cepit
per sapientiam
q
ordinatur
adeptionis et
.b.Augu.in
quod fuit in
habere quod
r
tradentibus
na diuinitus
sit exhortare
secundū ergo
s
nittitur pseruare
tonis plura
aliqui enim
nescio per quos
In diluuio aquarū
t
emendatio
Inquit.b.Tho.
apta et etiam
seruiamus
u
potest aliquis
hoc sine
testō:ergo
amplecti et
supportanda
x
suis quos
u uenis ad me
Jo.xl.uirtus
lacedemonibus
y
hominis super
derulerat non
patuum etiaz
hoc est sibi
aiebat nō
z
tertio non est
thesauris nullius
poterunt
est refrenandus
In quo habebat
z
solacium est
animus cuius
eorūq; paucos
timuisti et
imaginis filij
?
creatura uel
archidiaconus
alterum z paulo
et quia mors
perimunt
⁊
latinos quos
predixit per
dies i purgatorio
et conuersio
qui tamen
A
scilicet in multas
persecuti sunt
manibus eorum
diabolus qui
et pluries sed
B
tremunt potestates
deus propter
vel infinitum
ille absalon
grego.primo
C
eius i generatiōe
omni anno
tura rōnalis
et Joachim
qui sunt i
D
gratia transiuit
vt illud pa
venit sed
quieuit in
canonica ergo
E
virtus altissimi
quantum ad
tam diuinus
ita necessarium
ceperunt loqui
F
puram angeli
xi.dicitur
cane erit
q est optima
differendum
G
calozis diuini
na proprie
dominus deus
bi z formauit
dominus deus
h
anima nostra
temporalium
tionem ad miaz
aliquis fidelis
non uerum
I
in ps nos
potens est
et secundum hanc
quot uiciorum
pter materiam
K
te.vel puerum.
necessitate
in epiphania
tertia stella
aperi potentias
L
adorandū ipsū
citari et titulare
sed relicta
uirum magnum
M
crucem sibi
pali cum
abscondita cordis
enim qui
hominem et
N
Quo modo āt
z mortuus est
diuersis autem
quod nō licebat
barbarismorum

Finis.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
Poznań

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 261
INKUNABUŁY